A
16-181

Nº 1
14 280

23a-1-4

Biblioteca Universitaria
GRANADA
Sala A
Estante 15
Tabla
280

BIBLIOTECA HOSPITAL REAL
GRANADA
Sala: A
Estante: 16
Numero: 181

del Collegio de la Comp.ª de Jss. de Granada. Bli.ª
R-5058

EL ITOME SANCTORVM PATRVM,

PER LOCOS COMMVNES, AD SACRAS CONCIONES,

TOMVS TERTIVS.

Auctore Reuerendiss. D. F. IOHANNE LOPEZ Episcopo Monopolitano, Ex Sacra Ord. Prædicat. Familia Prouinciæ Hispaniæ, assumpto.

Cum duobus Indicibus, altero Rerum notatu dignarum, altero Sacræ Scripturæ locorum explicatorum.

CONSENSV SVPERIORVM, ET CVM PRIVILEGIIS.

Taruisij, Ex Typographia Euangelistę Deuchini.

SVMPTIBVS IO. BAPT. CIOTT. BIBLIOPOLÆ

VENETIIS, M. DC. V.

EPITOME
SANCTORVM
PATRVM,
PER LOCOS COMMVNES,
AD SACRAS CONCIONES.

TOMVS TERTIVS.

Auctore Reuerendiss. D. F. IOHANNE LOPEZ Episcopo Monopolitano,
Ex Sacra Ord. Praedicat. Familia Prouinciae Hispaniae, assumpto.

Cum duobus Indicibus, alterius Rerum notatu dignarum, altera Sacra Scriptura locorum explicationum.

CONSENSV SVPERIORVM, ET CVM PRIVILEGIIS.

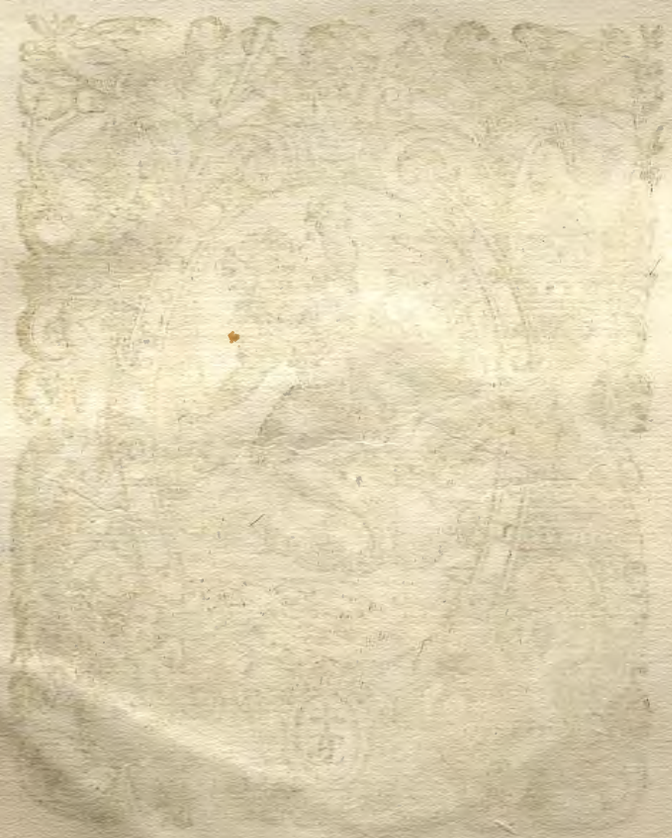

Parisiis, Ex Typographia Eustachii Deuchini.

SVMPTIBVS IO. BAPT. GIOTT. BIBLIOPOLIS
VENETIIS M.DC.V.

INDEX CAPITVLORVM HVIVS TOMI TERTII.

INDEX CAPITVLORVM LIBRI XIII.

Bediendum Deo, & Prelatis, inobedientia enim grãdẽ est peccatum, & Deo nimis odibile. c. 1
Oculi tam clausi, & aperti, quando dicãtur, deq; ipsorum necessaria custodia. cap. 2
Orationẽ quibus rationibus persuadeant Sancti. cap. 3
Orationi instantes erant Sancti, vt in bono conseruarentur, & alijs prodesset orationum suarũ efficacia grãdis, quarum fructu priuantur mali. c. 4
Oratio qualis futura, vt Deo sit probata. cap. 5
Orationem comitari debent opera bona, & sacrorum voluminum lectio. cap. 6
Orandum est perseueranter, & sine intermissione, maximè qui orat & clamat pro bono cõmuni. c. 7
Oratio Dominica explicatur variè à sanctis Doctoribus. cap. 8
Orationes iustorum, in eorum bonum aliquãdo nõ exaudiuntur à Domino, benè tamẽ peccatorum, in eorum malum, & quare orationes omnes non exaudiantur. cap. 9
Orationi sit tempus signatum; & locus, etiam si omni tempore, & loco oratio sit vtilis, vbi nocturna orationes commendantur. cap. 10
Oratio non dimittatur propter superfluas cogitationes, quas homo patitur, curet tamen multum eas moderari. cap. 11
Otium, bonum est & malum, vnde amplexandum est otium bonum, fugiendum autem quod non est tale. cap. 12

INDEX CAPITVLORVM LIBRI XIIII.

PAtientiæ, & mansuetudinis laus & vtilitas, & quę ad ipsam habendã mouere nos debent. c. 1
Passiones animæ cum omnino in hac vita tolli non possint, moderandæ sunt. cap. 2
Paupertas Christiana, & quòd qui hanc amplectuntur honorãdi sunt, sicut, & illa magni habẽda. c. 3
Pax, & vnitas impiorum, & carnis, & diaboli, abominabilis, diuisio autẽ cõmendabilis, &c. cap. 4
Pax iustorum & vnitas, multas habet vtilitates, sicut, & diuisio multa nocumenta. cap. 5
Peccãta, multa, & varia causant nocumenta in anima, in qua sunt. cap. 6
Peccata condonata iterum patrare, & ipsis assuescere, neque illa statim detestari, multa habet inconuenientia, quæ Sancti explicant in reincidentia, & obduratione. cap. 7
Peccata, quę varios habent gradus, in exordijs expedit euellere paulatim, nè vsu, homini infirmo sint insuperabilia. cap. 8
Peccata venialia acriter quandoque punit Deus, quare licèt perfectè vinci non possint, cauenda tamen sunt. cap. 9
Peccata præterita recordari debemus, quę, sicut, & aliena, quæ videmus, multas vtilitates afferunt vobis. cap. 10
Peccatis & peccatoribus mundus plenus in malum Reipublicæ, quia non considerant, quòd peccata secreta, & quæ videntur dulcia erunt patientia, & amara. cap. 11
Peccata acriter punit Deus etiam in hoc sæculo, illaq; sunt causa malorum temporalium. cap. 12
Peccata comparantur in sacris literis varie, vt explicentur damna quę inferunt homini. cap. 13.
ad Peccata cauenda, & punienda multa nos debent mouere, maximè autem quòd vnum peccatum semper est alterius causa, & pœna. cap. 14
Peccata excusare non debemus, sed flere, & erubescere, in quibus mali gloriantur eorũ damna contemnentes. cap. 15
Peccata iustorum, Sacerdotum, Prelatorum, & Regum nimis grauia sunt, quę multùm flere debent homines. cap. 16
Peccatoris status, miserandus maximè, &c. cap. 17
Peccatores inter desperationem, &c. cap. 18
Peccatores propensione grandi se &c. cap. 19
Peccatores obdurati insensibiles, & stulti, nec prosperis, nec aduersis corriguntur, quos Deus nõ punit in ipsorum malum. cap. 20
Pœnitentiæ vis eiusq; effectus, & necessitas multiplex & ingens, quã differre nõ debemus. cap. 21
Pœnitentia qualis futura, vt prosit Deoq; sit grata, quæ in Sanctis olim miranda erat. cap. 22
ad Pœnitentiam agendum quibus rationibus adducendi sunt homines. cap. 23
Perseuerantia necessaria multum homini, quæ cum donũ sit Dei, instãter ab ipso expostulãda est. c. 24
Petri & Pauli laudes, huiusq; mirabilis cõuersio. c. 25
Prædicatores opportunè, & importunè prædicẽt, muneris magnitudinem perpendentes, & fidentes Deo, sed magna cum prudentia. cap. 26
Prædicatores, neglecto proprio periculo corrigant: quibus indignari non debemus, &c. c. 27
Prædicatores, & Prelati prius sibi prosint, quam alijs, operibus prius quam verbis docentes, & tales in bonũ Reipublicæ dantur, in malũ, desunt. cap. 28
Prędicatores quales futuri sunt, vt prosint, quod si tales nõ fuerint, nihil hominus audiẽdi sunt. cap. 29
Prælati negligentes, superbi, accepratores personarum, & delitiosi taxantur, quos tamen honorare debent subditi. cap. 30
Prelati quales desiderandi sunt à plebe, quod quandoq; adolescẽtes ad hęc munia nõ sunt inepti. c. 31

INDEX CAPITVLORVM LIBRI XV.

REgnũ Dei, & Diaboli, & vtriusq; differẽtia. c. 1
Religiones multæ, sed spiritus vnus, quarum laudes colligunt Sancti eleganter, ex multis. c. 2
Religiosi quomodo conuersari debent &c. cap. 3
Religiosi modò degenerant multum &c. cap. 4
Religiosi extra monasterium rari, &c. cap. 5
Religiosi impij murmuratores de se confidentes taxantur, & quod acrius puniendi sunt, &c. cap. 6
Religionis status consulto accippiendus est, &c. c. 7
Resurrectio vltima probatur, cuius fides &c. cap. 8

INDEX

INDEX CAPITVLORVM LIBRI XVI.

Sacerdotis dignitas multas postulat virtutes, vnde meticulosè ad eam accedere oportet. cap. 1

Sacerdotes multùm honorandi sunt, qui si iusti sint, bono communi prosunt, medij inter Deum, & homines, aliàs ruina Reipublicæ. cap. 2

Sacerdotes quales erant olim, & quales modò, & vnde nocumentum hoc oriatur. cap. 3

Sacram scripturam legere, optimum est ad virtutem, ad cuius intellectum pulchræ sunt Augustini regulæ. cap. 4

Saluandi sunt pauci re vera, etiamsi aliquando dicantur multi. cap. 5

Sanctorum gesta miranda erant, suntq; inspicienda, vt imitentur, non tamen illorum, si quæ sunt, negligentiæ. cap. 6

Sancti sunt Deo cari, cuius bonum, sicut & proximi zelant, & optant, suntq; in bono firmi, etsi in variis sint gradibus, nobisque vtiles in cœlo. cap. 7

Scandalum malum grande, quando vitare illud tenentur homines, pusilli autem scandalizari non debent. cap. 8.

Sensus externi, qui in peccatoribus regnãt, moderandi, & custodiendi sunt in bonum nostrum. cap. 9

Sermones audire expedientissimum est, & domi cõferre, multis autem de causis hominibus non prosunt. cap. 10

Spes in solo sit Deo, mediumq; statuat inter desperationem, & præsumptionem, quam multa nutriunt, & augent. cap. 11

Spiritus sanctus in die Pentecostes copiosissimè datus discipulis, cuius existentia in anima, & dona, pariunt vtilitates multas. cap. 12

Superbia varia causat damna, varioſq; habet gradus, insidiaturq; viris iustis quam plurimum. cap. 13.

INDEX CAPITVLORVM LIBRI XVII.

TEmpus perdere, & emere, qui dicantur, quo bene vti grandes habet vtilitates. cap. 1

Testimonia patienter ferenda sunt, & tentationes, ipsis tamen nos ingerere non debemus. cap. 2

Timor bonus, qui semper est in iustis, varias habet vtilitates, non autem timor malorum, seruilis autem, donum Dei est. cap. 3

Tribulationibus plena est vita, in quibus ad Deum confugiendum est, quæ autem videntur prospera, re vera aduersa sunt. cap. 4

Trinitatis sanctissimum mysterium figuris, & comparationibus explicãt Sancti, quod rudi plebi cautè proponendum est. cap. 5.

Tristitia, quæ est in iustis, grataner suscipienda est, peccatorum autẽ nociua, & à corde pellẽda. cap. 6

INDEX CAPITVLORVM LIBRI XVIII.

VAna gloria periculosum & frequens malum, & quomodo vincendum. cap. 1

Verbum Dei variè comparatur, vt ipsius effectus explicentur, & virtus quæ multiplex est. cap. 2

Verbum Dei prædicatur populo ex Dei misericordia, sic est ingens ira, vel quod non proponatur, vel eius virtus enerueturr. cap. 3

Via cœli lata dicitur & angusta, & quod hæc perambulanda sit, & non illa, sic neque viæ hominis, quę pessimæ sunt. cap. 4

Vigilare multis de causis debent homines, maximè autem, quod vita præsens, & status futurus incerta sunt. cap. 5

Virginum, & viduarum status laudatur: virginitas autem quomodo tutanda sit, in qua gloriari non expedit. cap. 6

Virtutem collocauit Deus in hac vita in octo beatitudinibus Euangelicis. cap. 7

Virtus in hac vita nusquã est perfecta, vnde semper in ea proficere expedit, et si laboriosum id sit. cap. 8

in Virtute varij sunt gradus, neque in omnibus hominibus virtutes omnes æquales esse valẽt. cap. 9

in Virtute quis sit ordo seruandus, quæ Deo probata esse non potest, nisi peccata desint, & virtutes sint connexæ. cap. 10

ad Virtutem multa nos debent mouere, & vt ea summa cura statim in iuuẽtute inchoetur, à qua recedendum non est. cap. 11

Virtutis perfectio in quo consistit, quæ licet à paucis quæratur, tñ paulatim saltem acquirenda est. cap. 12

Virtus varijs mutationibus est subiecta, quæ cum in exordijs imperfecta sit, multa eget cura vt conseruetur. cap. 13

Virtus, quæ secundum se facilis est, & conformis hominis naturæ, consolationibus abundans, vnde tãtas patitur difficultates, quibus peccatum, quod contra naturam est caret. cap. 14

Vitam, & statum bonorom, sicut & malorum varijs similitudinibus explicant sacræ literę, illam autem imitari debet homo. cap. 15

Vitæ huius & hominis miserię, multæ sunt, quas Deus ad nostrum ordinat bonum. cap. 16

Vita hęc breuis & incerta est ex diuina misericordia & quomodo sequenti comparetur. cap. 17

Vita contemplatiua, quantum in se est, actiuę præponderat, vtramque tamen coniungere debet homo iustus. cap. 18

Voluntas propria abijcienda est, vtpote quæ multorum malorum fons est, & origo diuinæq; accommodanda. cap. 19

FINIS.

EPITOME SANCTORVM, PER LOCOS COMMVNES AD CONCIONES CONFICIENDAS.

LIBER DECIMVSTERTIVS.

AVCTORE R. D. IOANNE LOPEZ
Episcopo Monopolitano Ord. Prædicatorum.

Obediendum Deo est, & Prælatis, inobedientia enim grandæ est peccatum, & Deo nimis odibile. Cap. I.

1 *In lib. constit. monac. 23. to. 2. Obediendũ est prædatis.*

BASILIVS differens de obedientia sic habet: Docẽdũ est q̃ magna ea obedientia sit, quam erga antistites suos religionis veræ præstare cultores debent, eiusque magnitudinẽ non aliunde explicare admittar q̃ ex sacrosanctæ Scripturæ auctoritate. Paulus Apostolus in eadẽ epist. quam ad Rom. scribit, ipsis præcipit, vt excellentiorib. illi potestatib. omnib. subiecti sint, potestatib. inquam, mundi non spiritualib. atque hoc ex his, quæ deinceps adiecit, declarauit, cum de tributis, & vectigalib. loqueretur, quo in loco, qui vel minimum potestati resistit, eũ ait Deo ipsi resistere. Si igitur qui mundo huic præsunt, & ex lege humana illã imperãdi potestatẽ habuerunt, ijs diuina lex pietatis cultores, tãtoperè voluit esse subiectos, & q̃ maius est, quorũ vita tota tũc erat impietas, q̃ magna tãdẽ ei à pietatis cultore præstanda obedientia est, qui à Deo constitutus præses sit, & imperandi potestatẽ à legib. illius acceperit? & qũo defendi põt eũ nõ Dei ordinationi resistere, qui antistiti resistat suo? Præsertim cũ apertissime Apostolus iubeat omni in re parendũ esse spũalib. præpositis. Obedite, enim inquit, ꝓpositis vestris, & subiecti estote eis. Ipsi enim pugilant quasi rõnẽ pro animab. vestris reddituri, vt cũ gaudio, hoc faciant & nõ gementes, hoc. n. non expedit vobis. Qd̃ si nõ expedit nõ perfectè obedire, sine cõtrouersia, quod magis expedit, illud cõsectari debemus. Nã mea quidẽ sententia, hoc quod hic dr̃, non expedire, magni cuiusdã detrimenti ac pœnitendi, & qd̃ ægrè admittat correctionẽ, significantiam habet. Imitanda est aũt maximè Sctõrũ obedientia, q̃ erga Deũ illi adhibuerunt, si tñ proposito nobis eorũ exẽplo, eã fortasse ritè poterimus explere. Neque verò existimet quisquam, me causa firmandæ erga antistites obediẽtiæ, clariora quædã exẽpla proferre, eiq; quod Deo debet officio, arroganter obedientiã aduersus homines audere conferre. Neque. n. ad hanc similitudine inducendã, mea sponte, sed diuinis literis inductus, accessi. Animaduerte. n. quid in Euang. Dñs dicat, cũ de obedientia seruis suis exhibẽda legẽ sanciret: Qui vos recipit, inquit, me recipit. Et item alio in loco: Qui vos audit, me audit: & q̃ vos spernit, me spernit. Qd̃ Apostolis dixit, intelligendus est in cõe legẽ sanxisse in posteros, qui aliorũ futuri erãt moderatores. Ex quo quidẽ patet nos, qñ diximus, tenendæ à nobis erga antistites nr̃os, obedientiæ, adhibitam à sanctis viris erga Deũ obedientiã, exemplar nobis oportere proponere diuinis oraculis cõueniẽter fuisse locutos. Considera mihi Abrahã, qui iubẽ relinquere domũ, patriã, supellectilẽ domesticam, possessiones, cognatos, amicos, & oĩa, q̃ contraria his sunt consectari, peregrinationẽ, obscuritatẽ nominis, viæ eatenus incõpertæ errores, pauperiatẽ, metus, pericula, & q̃ peregrinos incõmoda comitari solent, oĩa psequi, & nihilominus tñ videbis eũ sublata omni cunctatione, dicto esse audiẽtẽ, domesticã rerũ suarũ quietẽ, prosperitatẽque relinquentẽ, & pro his in alienis terris ærũnas suscipiẽtẽ, venit in Palæsthinã, locũ sibi à Dño cõmonstratũ ad incolẽdum. Porrò cũ victus inopia, regio illa fuisset oppressa, inde in Ægyptũ digredit, vbi adẽpta sibi vxore, non hinc reddit animo deiectior, sed iniuriã hanc, omniũ lon-

Rom. 13.

Heb. 13.

2

3

4

Matt. 10.

Luc. 10.

gē grauissimā tulit nō semel in Ægypto, sed secundò et apud Geraros. Qui.n.in eo semel aium ob firmauerat suum, vt obediret Deo, nihil iā amplius illud spectabat, quid de se disponeret Deus, sed totus in eo erat cogitatione defixus, quō videlicet perfectissimā, atque omni ex parte absolutissimā illi obedientiā præstaret, ac pp hoc etiam postremò filium inuenit Isaac, diuturnæ fidei præmium ac donum. Verum hunc ipsum, cum iam ętatis flori propinquū videret, & qui ipē futuræ successionis parentib. afferret, eo ipso tpe illū iubetur in prælatum montem educere, ipsiq; immolare. Porrò ille, durissima hac voce accepta, nō cōcidit aio, sed perinde vt si agnū esset aliquem mactaturus, sic leni trāquilloque aio, sublato obedientię iugo ibat vna cum filio, quod iussus erat expleturus, mēte defixa, nē vlla in re obedientiam minueret suam, luculentā hoc mō coronā reportauit, nēpe qui cūctis deinceps mortalib. obedientiæ velut columna quędam erectus sit. [Infra:] Narrat quanta dura ac aspera Apostolis dixerit Dns futura, quib. omnibus auditis submissa mentis ceruice obedientię iugum subierūt, alacriq; aio in pericula, in fora, in contumelias, in lapidationes, in ignominias, in cruces, in varias neces processere gaudētes, q; pro nōe Iesu digni essent contumelias pati. Hanc obedientiam, is qui ām Deum verè est monachus. Antistiti suo prę̄stet, oportet. Si quidem discipulos Chrs in hoc elegit, qui hoc vitæ institutum ęmularent, vt p eos formam relinqueret ęandem secuturæ posteritati. Nihil est.n.aliud Antistes, qui modo diligēter munus exequatur, q̄ is, qui personam Christi sustinet, & sequester est inter Deum & homes, eorū, qui in ipsius officio sunt, salutē sacrificās Deo. Queadmodū igit pastori suo oues obtemperant, & viā quācūque ille vult, ingrediunt: sic qui ex Deo pietatis cultores sunt, moderatorib. suis obsequi debent, nihil oīno illorum iussa curiosius perscrutantes, qñ libera sunt à peccato, cō traque ea summa animi alacritatę, summoque studio conficere. Quemadmodum.n. faber ædificator, ne singulis artis instrumentis pro arbitrio vūt suo, neq; vnquam illum inuentum est instrumentum, q̄d ad quēcunque ille vsum voluisset non se facile tractandū prę buerit, ac moderationis manui cesserit, item quoque conuenit verū pietatis cultorem, pro inde vt instrumē tū quoddā vule opifici ad cōplendā spūalem fabricā, oibus in reb. parere, in quib. vt operam suam nauet, rectum esse, Antistites iudicarit, ne si id facere recusauerit impedimento sit quominus spūale opus compleat. Et vt instrumentum non sibi ipsi deligit, quod facto vsus sit ad artem iuuandam, eodem mō pietatis cultorem quoque nequaquam conuenit ipsum esse, qui sibi iudicio suo opus deligat, sed gubernationē sui artificis prudentiæ debet consilioq; cōcedere. Nouit.n.qui intelligens moderator est, vnius cuiusq; mores, & affectus, & animi motus diligēter exquirere, & ad hæc ac commodatū ēt in singulis remediū adhibere. Quocirca nullo mō est eius statutis aduersandum, sed illud firmissimum tenendum, rem oīno esse difficillimam seipsum cognoscere, propterea quod naturaliter seipsum quisque amat, & quilibet propterea q̄d in seipsos propensi sunt, in veritatis iudicio fallant. Porrò ab alio cognosci, curariq; facile est. Stante autem in fratrum societate, concordi hac consensione, facilę & pax inter ipsos versabitur, & salus vnā cum charitate & concordia omnium conseruabitur ac perficietur.

Simile.

Simile.

Simile.

6 CHRYSOSTOMVS inquit: Oportet naturales patres affectu & dilectione transcendere, qui pater est aiarū, sed & spūales filios nō segnius affici, q̄ il li sibi, necesse est. Obedite.n. inquit, prępositis vestris, & subditi estote illis, scientes qm ipsi vigilanti pro animabus vestris quasi rōnē reddituri. Nam dic, oro, ipse rare detrectes in his, quæ tibi vtilia sunt? Etsi enim ille sua omnia ritè disponat, quamdiu tu minus rectè vales, angoris vacuus esse non potest, cum duplex ab eo ratio sit exigenda. Iam verò considerat quantum periculi sit, per singulos, subditorum discuti, rōnemq; pro omnib. redderet. Quantumuis illi honoris impendas, quamtumlibet obsequij deferas, nihil his periculis referre par poteris illi qui animam suam periculo æternæ mortis exponit. Tu contra neq; ad verba illi subijci vis. Hoc nempe est malorum omnium causa, q̄d rectorum auctoritas perijt, nulla illis reuerentia habet, nullus honor, nullus metus. Obedite, inquit, præpositus vestris, & subditi estote illis. At nunc peruersa, & confusa sunt omnia. Neq; istud, præpositorum gratia dico. Quid enim illi de nostro honore lucrantur, ni si inquantum obtemperantes habebunt, idque pro vtilitate nostra? Hi.n. licitè honorentur, nihil ex eo honore in futurum lucrantur, maioremq; damnationem inde suscipiunt. Etsi patiantur iniurias, nihil ex eis detrimenti in futurum acquirunt, immo, & meritorum illis accedit cumulus, atq; defensio. Nostri denique causa, cuncta illi faciunt. Nam siue honorantur à subditis, & hoc illis fieri iubet, quemadmodum dicebat Heli: Assumpsi te de domo patris tui, siue iniurijs afficiant, hoc in se Deus ipse perpetitur, sicut ad Samuelem ait: Non te spreuerunt, sed me. Itaque illis contumelia lucrum, honor verò onus est, non ergo hæc illorum gratia, sed vestri causa dico. Qui vos suscipit, ait Dns, me suscipit. Hinc iudæi, Deum aspernere dedicere, quia Moysen contempserunt, quia lapidibus illum impetebant. Nā qui pię, sacerdoti afficitur, longè maiore pietate Deum reuerebitur. Etsi enim malus fuerit sacerdos quispiam, attendit Deus, quod sui gratia illum etiam, qui dignus honore non est, obsequijs foues, ipseque tibi præmia exoluet. Si enim, qui prophetam in nomine propetæ suscipit, mercedem prophetæ accipiet, profectò & qui cedit, & qui obtemperat sacerdoti, mercedem sua non destituetur. Nam si vbi de hospitalitate agitur tantum, vbi quem suscipis ignoras, tātum præmiorum accipis, si ei subijciaris cui imperat Deus non multòmagis mercede donaberis? Super cathedrā Moysi, inquit, sederunt scribę & pharisęi, omnia ergo quæcumque dixerint vobis facite, secundum autem opera eorum ne faciatis. Non ex se ipso loquitur sacerdos, si despicis, non illum despicis, sed Deum.

Homil. 2. in 2. epist. Pauli ad Timot. 4. Heb. 13.

1. Reg 1.

Matt. 10.

Num. 16.

Matt. 10.

Matt. 23.

IDEM exponens illa verba; Obedite præpositis vestris, & subditi estote eis, inquit, malum quidē est, vbi nullus est principatus, & multarum cladium hæc res exitit occasio, & confusionis est, turbationumque principium, Sicut enim si ex choro ipsum principē auferas, nequaquam modulatus chorus, vel ordinatus existit, & militum phalanx si ducē non habeat, nullo mō numerosè acies illa vel ordinatè procedit, & nauis si gubernatore priuetur, pessum erat necesse est, & gregi si pastorem abstuleris, cunctus disperget, & periet. Malum igitur est, vbi nullus est principatus, subuersionis quippe hoc est argumentum. Malum aūt est nō minus & inobedientia eorum, qui reguntur à principe, idē malum quippe contingit. Populus enim si non obsequit principi, similis est populo principē non habenti, immo etiam deterior. Illi quidem saltem veniam habēt, pro quo indispositè, atque inordinatè versantur, siquidem ordinatore priuati sunt, hi aūt veniam non merētur, qui principē habentes, ei nō obediunt. Sed dices, postquā superius dixerat Paulus, Quorū contēplātes exitum conuersationis, imitamini fidem, tunc intulit; obedite prępositis vestris, & subiecti estote, ergo dum præpositus malignus est, fuge illum, & euita, non solū si homo fuerit, sed etiam si Angelus de cęlo descenderit. Si verò in vita, & moribus malignū dicis, noli scrutari, sed obedire, sicut Dns obedire phariseis perditis præcepit. Obedite prępositis vestris, ipsi.n. peruigilāt. Audiant & principes, non soli illi, qui reguntur à principib. quoniā sicut obedientes oportet esse qui regun tur, sic etiā rectores & principes, vigilantes esse decet.

7 *Hom. 34. in cap. 13. Pauli ad Heb. Simile.*

HIERO-

8 HIERONYMVS sic habet: Nulla absque ars absq; magistro dicitur. Etiam muta aialia & ferarum greges ductores sequunt suos. In apib. principes sunt. Grues vnã sequunt ordine literato. Imperator vnus, iudex vnus prouinciæ, Roma, vt condita est, duos fratres simul habere reges non potuit, & parricidio dedicatur. Singuli Ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi, & omnis ordo Ecclesiasticus suis rectoribus nititur. In naui vnus gubernator, in domo vnus dominus, in quamuis grandi exercitu, vnius signum expectatur, & nè plura replicando fastidium legenti faciam, per hæc omnia ad illud tendit oratio, vt doceam te non tuo arbitrio admittendum, sed viuere debere in monasterio sub vnius disciplina patris consortioq; multorum, vt ab alio discas humilitatem, ab alio patientiam. Hic te silentium, ille doceat mansuetudinem, non facias quod vis, comedas quod iuberis, vestiare quod acceperis, operis tui pensum persoluas, subijciatis cui non vis, præpositum monasterij timeas vt dominum, diligas vt parentem. Credas tibi salutare quicquid ille præceperit, nec de maiorum sententia iudices, cuius officij est obedire & implere, quæ iussa sunt, dicente Moyse: Audi Israel, & tace.

Epi. 4. quæ est ad Rusticum monachum de viuẽdi forma. to. 1.

9 AMBROSIVS loquens de obedientia Eliezer pueri Abrahæ in exequendo mandato dñi sui, cum q̃reret vxorem filio suo Isaac dicit: Pulcherrimus locus ad instruendos eos, quibus aliquid iniungitur, quòd non prius manducauit puer Abrahæ appositum sibi panem, quàm mandatum domini exequeretur.

Lib. 1. de Abraham patriar. c. 9. to. 1. Gen. 24.

10 AVGVSTINVS sic habet: Omne lignũ quod in paradiso plantauit Deus, vtique bonum est. Nõ ergo malam naturam homo appetijt cum arborem vetitam tetigit, sed id, quod melius erat deserendo, factũ malum ipse commisit, melior quippe creator quã omnis creatura quam condidit, cuius imperium nõ erat deserendum vt tangeret prohibitũ quamuis bonum, quo, deserto meliore, bonum creaturæ appetebatur, quod contra imperium creatoris tangebatur. Non ita que Deus arborem malam in paradiso plantauerat, sed ipse erat melior qui eam tangi prohibebat. At hoc enim prohibuerat vt ostenderet naturam animæ rationalis, non in sua potestate, sed Deo subditam esse debere, & ordinem suæ salutis per obedientiam custodire, per inobedientiam corrumpere, hinc & arborem quam tangi noluit, sic appellauit dignoscentiæ boni, & mali. Qui cum eam contra vetitum tetigisset, experiretur pœnam peccati, & eo modo dignosceret, quid interesset inter obedientiæ bonum, & inter inobediẽtiæ malum. Idem ferè repetens libro secundo de peccatorum meritis, & remissione, ait: Creauit arborem scientiæ boni & mali in paradiso, vt ostenderet homini, cui esset sub tali Domino vtilissima seruitus, quantum esset solius obedientiæ bonum quam solam de famulo exegerat, cui obedire non propter ipsius dominatum, sed propter seruientis vtilitatem potius expediret, ab eo ligno sunt prohibiti, quo si vterentur non prohibiti, nihil mali omnino paterentur, vt quòd illo post prohibitionem vtentes, passi sunt, satis ostenderetur, q̃ eis hoc non intulerit arbor cibo noxio pernicio sa, sed tantum obedientia violata. Hanc ergo priusquã violassent, placebant Deo, & placebat eis Deus, & quamuis corpus animale gestarent, nihil obediens, in illo aduersum se moueri sentiebant: faciebat quippe hoc, ordo iustitiæ, vt quia eorum aia famulũ corpus à Dño acceperat, sicut ipsa eidẽ Dño suo, ita illi corpus eius obediret, atque exhiberet illi congruum sine vlla resistentia famulatũ. Quandiu anima rõnalis domina carnis inobediens non extiterat Domino suo, nec ipsa pęna reciproca inobedientem experta est carnem suã. At posteaquã illa est facta transgressio, & anima inobediens Deo extitit, habere cępit contra eam seruus eius hoc est, corpus eius, legem inobedientiæ.

Lib. de natura boni. tomo 6.

11 IDEM explicans titulum Psalmi, qui dicit ipsi Dauid filiorum Ionadab & eorum, qui primi captiui ducti sunt, sic habet: Ionadab homo fuit quidam, commẽ datur nobis ex Prophetia Hieremiæ, qui filijs suis præceperat, vt vinum non biberent, neque in domibus residerent, sed in tabernaculis habitarent; præceperat tamen Dominus, vt filij patribus obedirent. Præceptum autem patris, filii tenuerunt, & seruauerunt, & ex hoc benedicti à Domino meruerunt, quia præceptum patris tanquam præceptum Domini acceperũt. Benedixit ergo Deus filios Ionadab propter obediẽtiam, eosque obiecit inobedienti populo suo exprobrans, quia cum filij Ionadab obedientes essent patri suo, illi non obedirent Deo suo. Cum autem ageret ista Hieremias, id agebat cum populo Israel, vt pararent se ad captiuitatem. Videtur ergo inde coloratus titulus huius psalmi, vt cum dixisset filiorum Ionadab, subijceret, & eorum qui primi captiui ducti sunt, non quia filij Ionadab captiui ducti sunt, sed quia illis, qui captiui ducendi erant, oppositi sunt filij Ionadab, quia patri obedientes erant, vt intelligerent illi propterea se fieri captiuos, quia Deo obedientes non fuerunt.

Cõcione 1. in Psal. 70. tom. 8. Hier. 35.

12 IDEM sic ait: In montem obedientiæ ascendamus, & quod Deo promisimus attendamus. Nihil est enim maius obedientia, nihil peius inobedientia. Adã periit, quia inobediens fuit, Christus resurrexit, quia obediens fuit patri: Ionas inobediẽs à pisce absorptus est. Saul inobediens à dæmone correptus est.

Serm. 34. ad fratres in eremo. to. 10. Gen. 3. Phil. 2. Ionæ. 2. 1. Reg. 18.

13 IDEM sic habet: Audistis qualiter Dominus præcepit seruo suo Abrahæ vt tolleret filium sum quem super cuncta terrena diligebat Isaac, vt offerret eum super vnum montium. Series historiæ simpliciter intellecta, primò ædificat obedientiæ filios. Sed de modo & virtute obedientiæ, aliquid nunc dicendum est. Nam sicut obediendum est libenter, sic hilariter, sic & velociter. Obedientia enim sine mora esse debet, Non placet Deo morosa & disceptatrix obediẽtia, quæ quidem, cum præcipitur, quærit cur, quare, quamobrem præcipiat, sanctus igit̃ pater Abrahã, & prima obedientiæ norma, & forma veræ obedientiæ apud oẽs esse credat. Ecce fratres præcepit ei Deus filium immolare, filium dilectũ, filiũ primogenitũ, filiũ magnæ promissionis. Inter hæc iubet illũ occidere: nõ contra dixit, nõ murmurauit, nõ hęsitauit, nec faciem conturbauit, sed exurgens, pia crudelitate se armauit in filium, vt obediret. Attendite vos filij obedientiæ, qui id vouistis. Vade & tu fac similiter. Hæc semper adimplere cogita, hoc semper facie læta fac & viues. [Infra:] Tu qui monachus es, tolle filium tuum Isaac, qui interpretat risus, hoc est, tuam propriam volũtatẽ tolle, in cuius executione homo ridet, & delectatur.

Gen. 22.

14 GREGORIVS dicit: Sola virtus est obediẽtia, quæ virtutes cęteras menti inserit, insertasq; custodit. Vnde & primus hõ præceptum q̃d seruaret accepit, cui se si vellet obediens subdere, ad æternam beatitudinẽ sine labore peruẽiret. Hinc Samuel ait, melior est obedientia q̃ victimæ, & auscultare magis, q̃ offerre adipem arietum: qm̃ quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere, obedientia quippe victimis iure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiã verò volũtas propria mactat. Tanto igitur quisque Deum citius placat, quanto ante eius oculos repressa arbitrij sui superbia, gladio præcepti se immolat. Quo contra, ariolãdi peccatum, inobedientia dr, vt quanta sit virtus obediẽtiæ demonstretur. Ex aduerso igitur melius oñditur, quid de eius laude sentiatur. Si enim quasi ariolandi peccatũ est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere, sola est, q̃ fidei meritũ possidet, sine qua quisq; infidelis esse conuincit, etiã si fidelis esse videatur. Hinc p Salomonẽ in ostensione obedientiæ dicit. Vir obediens loquitur victorias. Vir quippe obediẽs, victorias loquitur, quia dum alienæ voci humiliter

Lib. 35. moraliũ. c. 10. to. 2. 1. Reg. 15. Prou. 21.

subdimur, nosmetipsos in corde superamus. Hinc in,
Ioan. 6. Euangelio veritas dicit: Eũ q̃ venit ad me eijciã foras
quia de cęlo descendi, non vt faciã voluntatẽ meã, sed
voluntatem eius, qui misit me. Quid enim? si suam fa-
ceret, eos, qui ad se veniũt, repulisset? Quis aũt nesciat
16 q̃ voluntas filij à patris voluntate non discrepet? Sed
q̃m primus hõ, quia suam facere voluntatem voluit, à
paradisi gaudio exiuit, secundus ad redemptionem ho
minum veniens, dum voluntatem se patris, & nõ suã
facere oñdit, permanere nos intus docuit. Cũ igit̃ non
suam, sed patris voluntatẽ facit, eos qui ad se veniũt,
foras non eijcit, quia dũ exemplo suo nos obedientiæ
subijcit, viã nobis egressionis claudit. Hinc rursũ ait:
Ioan. 5. Non possum ego à me ipso facere quicquam, sed sicut
audio iudico. Nobis quippe obedientia vsque ad mor
tẽ seruanda præcipit̃, ipse aũt si sicut audit iudicat, tũc
quoque obedit cum iudex venit. Nẽ igit̃ nobis vsque
ad presentis vitæ terminum obedientia laboriosa ap-
pareat, redemptor nr̃ indicat, quia hanc ẽt cum iudex
venerit seruat. Quid ergo mirum si hõ peccator se obe
dientiæ in præsentis vitæ breuitate subijcit, q̃si hanc
mediator Dei & hominum, & cum obedientes remu
nerat non relinquit? sciendum verò est, q̃ nunquam
per obedientiam malum fieri, aliquando autem debet
per obedientiam bonum, quod agitur intermitti. Ne-
que enim mala in paradiso arbor extitit, quam Deus
homini interdixit. Sed vt per melius obedientiæ me-
ritum, hõ bene conditus cresceret, dignum fuerat, vt
Gen. 2. hunc ẽt à bono prohiberet. [Infra:] Sed quia nonnun
quam nobis huius mundi prospera, non nunquã verò
iubentur aduersa, sciendum summopere est q̃ obedię
tia aliq̃n, si de suo aliquid habeat, nulla est, aliq̃n autẽ,
si de suo aliquid non habeat, minima. Nam cum huius
mundi successus prȩcipit̃, cum locus superior imperatur, is, qui ad percipienda hæc obedit, obedientiæ sibi
virtutem euacuat, si ad hæc etiam ex proprio desiderio anhelat? Neque enim se sub obedientia dirigit, qui
ad accipienda huius vitæ prospera, libidini propriæ
ambitionis seruit. Rursum cum mundi despectus prę
cipitur, cum probra adipisci, & contumeliæ iubentur,
nisi ex se ipso animus hæc appetat, obedientiæ sibi me
ritũ minuit, quia ad ea, quæ in hac vita despecta sunt,
17 inuitus nolensque descendit. Ad detrimentum quip-
pe obedientia ducitur, cum mentem ad suscipienda
probra huius sæculi, nequaquam ex parte aliqua etiã
sua vota comitantur. Debet ergo obedientia, & in ad-
uersis, ex suo aliquid habere, & rursum in prosperis ex
suo aliquid omni modo non habere, quatenus & in
aduersis tantò sit gloriosior, quãtò diuino ordini etiã
ex desiderio iungitur, & in prosperis tantò sit verior,
quantò à præsenti ipsa q̃ diuinitus percipit gloria, fun
ditus ex mente seperatur. Moyses namque cum in de-
serto oues pasceret, Domino per Angelum in igne lo-
quente, vocatur est, vt eripiendæ omni Israelitarum
multitudini præesset. Sed quia apud se, mente humi
lis extitit, oblatam protinus tanti regiminis gloriam
expauit, moxque ad infirmitatis patrocinium recur-
Exo. 4. rit dicens: obsecro Domine non sum eloquens, ab heri
enim, & nudius tertius, ex quo cæpisti loqui ad seruũ
tuum, tardioris, & impeditioris linguæ sum factus. Et
se postposito, alium deposcit dicens. Mitte quem mis-
surus es. Paulus quoque diuinitus fuerat, vt in Hie-
rusalem debuisset ascendere, monitus, sicut ipse Ga-
Gal. 2. latis dicit: Deinde post annos quatuordecim iterum
ascendi Hierosolymam, ascendi autem secundum re-
Act. 22. uelationem. Isque in itinere cum Prophetam Agabiũ
reperisset, quanta se aduersitas Hierosolymis maneret
audiuit. A Paulo autem protinus respondetur. Ego nõ
solum alligari, sed & mori in Hierusalem paratus sum
pro nomine Iesu. Præceptione igitur reuelationis,
Hierosolymam pergens, aduersa cognoscit, & tamen
hic libenter appetit, audit q̃ timeat, sed ad hæc arden-
tior anhelat. Moyses itaq; ad prospera de suo nihil ha-
bet, quia precib. renittitur, nè Israeliticæ plebi præfe-
ratur. Paulus ad aduersa etiam ex suo voto ducitur, q̃a
malorum imminentium cognitionem Percipit, sed de
uotione spiritus etiam ad acriora feruescit. Ille præsen
tis potestatis gloriam, Deo voluit iubente declinare,
iste, Deo aspera, & dura disponente, se studuit ad gra-
uiora prȩparare. Præeunte ergo vtrorumque ducũ
infracta virtute, instituimur, vt si obedientiæ palmam
apprehendere veraciter nittimur, prosperis huius sæ-
culi ex sola vissione, aduersis autem etiam ex deuotio-
ne militemus.

IDEM laudans pueri Samuelis obedientiam, qui 18
nocte currens ibat ad Heli dicit: Puer humiliter homi Lib. 2. in
ni subiectus atq; obedientię ardua arce sublimatus, dũ 1. lib. Reg.
vocatus accessit, iussus redijt, quid aliud nobis exem- ca. 4. to. 2.
plo præbet, nisi altissimæ formam obedientiæ. Vera
namque obedientia nec præpositum intentionem di-
scutit, nec præcepta discernit, quia qui omne vitæ suæ
iudicium maiori subdidit, in hoc solo gaudet, si quod
sibi præcipitur, operatur. Nescit enim iudicare quis-
quis perfectè didicerit obedire, quia hoc tantum bo-
num putat, si præceptis obediat. Vnicum bonum est
ad recuperationem vitæ obedientia, si inobedientiæ
culpa, malus sufficiens fuit ad perpetrandam mortẽ.
Si ergo in malo inobedientiæ mors prævaluit, toties
vitæ reddimur, quoties obedimus. Puer itaq; Samuel
nec uocatus, nec repulsus offenditur, quia uocãtis aut
repellentis animum videre noluit, qui in hoc solo gau
dere nouerat, quod obediuit. Et quia surgere ad labo
rem, redire autem ad dormiendum pertinet ad quie-
tem, quid insinuat, nisi quia utrumque nobis vitam
præparat, si obedientis animus in eo quod agit, non
nisi obedientiæ bonum pensat? Præceptum namq; in
hoc solo pensari debet, quòd maioris præceptum est,
& qui obedientiæ bonum exequitur, non iniunctum
opus debet considerare, sed fructum; quia ad prome-
renda æternæ uitæ gaudia, non exquiritur qualitas o-
peris, sed mortificatio proprię, & execution alienę vo-
luntatis. Iam ergo ad omnipotentem Deum nec ea, q̃
ad laborem, nec ea, quæ ad quietem pertinent, paruã
sunt, si æternam vitam parare obedientibus possunt.
Quisquis ergo alieno imperio subiectus est, hoc solũ
consideret, quia quod sibi secundùm Deũ iniungitur,
ualde magnũ, & excelsum in lucro est menti, quod vi-
tã prȩparet in mercede retributionis. Quo cõtra ino- Gen. 3.
bedientes aspiciat, quia primus parens, pomi vetiti
inobedientia corruit. Vnde & aptè colligitur, quia si
parua, q̃ videntur maiorum imperia contempta, ab
internis gaudijs seperant, ẽt minima, quæ perficiunt̃,
vitam parant. Operator itaq; strenuus uitæ socialis, &
communiter secum Deo seruientium prius emulator
si æterni meriti ampliorẽ retributionẽ per obediẽtiæ
bonũ adipisci desiderat, in hoc solo se cognoscat ex-
cellere, si prę cęteris arbitrio maioris propriã subdide
rit uoluntatẽ. Nã nec magna lucra ieiunij, nec asperæ 19
vitæ studia, deuotis Christi militibus in maiorũ præ-
cepto ualde pensanda sunt. Maioris etenim est meriti,
charitatis iniuncta refectio, ieiunio propria deliberatione susceptio. Qui. n. iussus carnẽ reficit inuitus, ieiu
nij prȩmium deuotione promeruit, & ampliorẽ mer-
cedem obedientię, manducando conquisiuit. Vocauit
ergo Deus puerũ, sed uoce magistro simili, ut electus
puer, quia humilitate obediẽtiæ esset sublimis ostẽde
ret. Iteratò excitat, ut eũ quẽ in forma electorũ pone-
re volebat, ostẽderet, quia nec imperiorũ instãtia fati-
garet, Per eum, qui reprobandus erat, audire quemad
modum debuisset, didicit, vt profectò sciamus, quàm
maiorũ imperia, tunc ẽt veneranda sunt, cũ ipsi lauda
bilem non habent vitã. [Infra:] Iacob cũ ad accipien- Gen. 28.
dã coniugẽ pergeret, dormit in uia, quod facit fidelis
subiectus maligni spiritus supplantator, per laborem
obediẽtiæ ad quietẽ susciptt internę visionis. IDEM 20
narrãs inobediẽtiã Saul, q̃si contra Dñi voluntatẽ sa-
crificium

Lib. 1. lib. c. 2.

Lib. 1. lib. cap. 3. Reg.

1. Reg.

Lib. 5. in 1. lib. reg. c. 2.

crificium obtulit,ait: Quid vnquam ſtudioſius vitandum electis omnibus, quàm inobedientiæ malũ videri debuit. Hæc quippe primi Angeli ſublimitatẽ depoſuit,hæc perditorum ſpirituum gloriã ſtrauit. Hæc primo homini fœlicitatem abſtulit, hæc captiuitatis humanæ perpetuas ærumnas inuexit. Et ecce primo Angelo, primo homini, electi populi per inobedientiam,rex primus adiungitur.Is per inobedientiam cęcidit, quia ſeptem diebus integris Samuelem ad offerendum ſacrificium non expectauit.

21

Lib. 6. in 1. lib. reg. cap. 2.

1. Reg. 15.

IDEM exponens geſtum Saulis 1. Reg. 15. cap. Quòd iuſſum Dñi non expleuerit parcens Amalech, ſic habet:De obedientia differẽs,per alias virtutes noſtra Deo impendimus,per obedientiam nos metipſos exhibemus.Samuel ergo ſubiungens,ait: Nũquid vult Deus holocauſta,& victimas,& non potius,vt obedia tur voci Domini? Quid enim ſunt bona electorum hominum opera,niſi victimæ, & holocauſta? Cum ergo holocauſta, & victimas per legem offerri Dñs præcepiſſet,quid eſt q; Dñs holocauſta,& victimas nolle dicitur,velle autem vt ei obediatur,niſi quia quæ prætet obedientiam fiunt, holocauſta, & victimæ non ſunt? quaſi dicat,tunc bona ſunt opera,quando à præpoſitorum conſcientia non diſcordant. Si verò hoc ideo dr vt virtus obedientiæ commendetur,liquet quàm ſublime bonum ſit, quod victimis, & ſacrificijs excellit. Quid eſt ergo,quod dicitur,vult vt obediatur voci Domini, niſi quia omnia bona opera poſtponenda ſunt his bonis, quæ iubentur? Nam cum bene prælati iubent,bona,quæ ex arbitrio ſubiecti eligunt,Prælatorũ imperijs poſtponuntur. Ipſa verò opera illius poſtpoſita holocauſta, & victimæ nominantur,vt non ſolum cenſeantur non eſſe conferenda maiorum imperijs, minorum parua,ſex maxima. Holocauſta quidem eorum ſunt, qui ſe omnino ſubtrahere volunt à publico operis, vt Deo ſe totos per amorem combuſtos offerant in ſecreto contemplationis. Victime ſunt eorum, qui ſe à communi publico nequaquam ſeparant, ſed ſingulari virtute agunt,vt virtutes aliorum diſtrictius viuendo tranſcendant. Hæc quidem,& huiuſmodi cũ bonorũ rectorum permiſſiome aguntur, victimę,& holocauſta ſunt,quæ Deus probat,cum verò ſic fiunt, vt per ea maiorum pręcepta negligantur,audiant qui offerunt quid à Domino miſſus ad inobedientem regẽ Propheta loquitur. Nunquid vult Deus holocauſta,&

22

victimas,& non potius, vt obediatur voci Dñi? Quia qui ſequi propriam voluntatem eligunt, Deo placere ſe putant,ſed Deus eorum opera cum magna, & ingẽtia ſunt,nequaquam probat.Melior eſt enim obedientia, quàm victimæ, & auſcultare magis,quàm offerre arietum adipem. Quia lõgè altioris meriti eſt propriã voluntatem alienæ ſemper voluntati ſubijcere, quàm magnis ieiunijs corpus atterere,aut per compunctionem ſe in ſecretiori ſacrificio mactare. Quia qui perfectè voluntatem præceptoris ſui implere didicerit, in cęleſti regno, & abſtinentibus, & flentibus excellit.

1. Reg. 15.

Quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acqieſcere. Quaſi peccatũ ariolandi eſt repugnare,quia velut contempto diuino altari,ad ars dæmonum reſponſa percipiunt,dum cordis ſui præſtigioſis, ac ſuperbis adinuentionibus credunt,& ſalubribus Prælatorum conſilijs contraria ſentiendo refragantur. Nolle autem acquieſcere; idololatriæ ſceleri ſimile dicitur, quia nimirum in inobedientiæ ſuæ obſtinatione nemo perſiſteret, ſi propoſiti ſui figmentum in corde quaſi idolum non geſtaret. Quaſi ergo ſcelus idololatrię eſt nolle acquieſcere,quia quiſquis in propria deliberatione obſtinatus eſt, idcirco foris in maiorum contemptum erigitur, quia intus eis quæ fingendo ſtatuit, propoſiti ſui ſimulachris incuruatur Pro eo quod abieciſti ſermonem Domini, abiecit te Dñs nè ſis rex. Libet ex his intueri quanta per inobedientiam ſuperbis pereant.Illi enim dum implere

propriæ voluntatis arbitrium gaudent, Deo magnos operum labores exhibent, & laborum præmia nulla habent.Obedientes dum ſe deſerunt, dum alienæ voluntatis arbitrium ſequuntur, æternę ſublimitatis gloriam promerentur. Vnde,& per beatam Mariam Dominus dicit. Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles.Potentes quidem de ſede Dominus deponit, cum inobedientes ſuperbos abijcit,& humiles exaltat, quia æterna gloria obedientes glorificat. *Lucæ. 1.*

BERNARDVS ſic habet; cernis quàm libera fronte pontificum faciem, Phariſæorum ſupercilium, tumultum plebis irrumpant Apoſtoli dicentes: Obedire oportet Deo magis,quàm hoĩbus.In iſtis videbis obedientiæ firmitatem inter tormentorum multitudinem viriliter perſtitiſſe. Taceamus de illius magni regis obedientia, qui factus eſt obediens patri vſque ad mortem,propter quam exaltatus eſt, & accepit nomẽ ſuper omne nomen.Procedat ad medium magnus ille pater Abraham obedientiæ forma.Audit:Egredere de terra tua,& ad vnius iuſſionis vocem,patriam fugit,relinquit parentes, deſerit hęreditatem, & aliorũ fineṣ, hoſpes ingreditur nouus.Primus primum ſuis facultatibus renunciat,& obedientiæ viam indefeſſa velocitate percurrit. Deniq; cum accepiſſet filium in ſenectute ſua,ait ille Deus: Tolle filiũ tuũ,& vt tenerrimum intra paterna viſcera doloris incendium exundaret,additur vnigenitum,addit etiam,dilectum, ad exagerendam in corde patris tribulationem, & comprobãdam in mente,iuſti obedientiam, Dominus ſubiungit,quẽ diligis. Et vt teneritudo patris ex memoria dilecti nominis recrudeſceret, & interiori pietas ad dilectæ vocis bonum tota ferueret, puer nominatur ex nomine, quod vocatum fuerat à Domino priuſquam conciperetur. Vides quantis tribulationum malleis Abrahæ pietas feriatur,cui præcipitur, vt filium tollat, occidat vnigenitum, quem diligit, immolet, Iſaac percutiat? Abraham ſternit aſinum ſuum, ligna parat, & gladiũ non à Dño quærit:quare non murmurat, non cõquerit,non ſaltẽ vultũ doloris oñdit. Et iõ ſummæ,& admirabilis obedientiæ virtus in Abraham prædicatur. Fortiſſima res eſt obediẽtia vera,& qnæ in aĩm deſcendere non põt,niſi à mundi huius aſpergine,purè preſſeq; deterſum.In illis reb. q̃ ſummè bona ſunt,obedire oportet Deo potius q̃ hominib. Media ſunt ambulare, ſedere,comedere,ieiunare,vigilare,dormire,quæ ſi paſtoris licentia fiant, ſummam expectant retributionẽ. In his medijs ſubditi eſſe debemus,& obidientes, ad nutum præpoſitorum, nihil interrogantes propter conſcientiam,q̃a in his nullũ præfixit opus Deus, ſed Prælatorum reliquit imperio diſponenda. Non eſt aũt poteſtas,niſi à Deo,& qui reſiſtit poteſtati,Dei ordinationi reſiſtit. Cõis eſt iſta obedientia inter Deum, & hoiem: quia quicquid obedientiæ Prelatis exhibet,ei exhibet,qui dicit: Qui vos audit,me audit. Obediẽtiæ huius primus gradus eſt obedire libẽter,Ab illa primę pręuaricationis anguſtia inuatus eſt homini amor propriæ voluntatis, q̃ voluntatẽ ſui creatoris relinquens, ibi ſubdita eſt ſeruituti,vbi voluit dominari. Difficilè eſt ergo ſuã relinquere voluntatẽ, & alterius volũtati deſeruire. Quamlibet aũt graue ſit,non põt tñ primũ obedientiæ deſcendere gradum, qni voluntatẽ præcipientis,ſuam non fecerit. Ex volũtate ergo ſuſcipiẽda ſunt imperia Prælatorũ, & ipſum cor à ſuis volũtarijs reflexionib.abducendum,donec propria voluntas mactata,mandatum diligat imperantis. Hoc eſt ergo libẽter obedire,prælatorũ voluntatem voluntarie adimplere. Secundus gradus eſt obptemperare ſimpliciter. Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter.In ſimplicitate cordis quærere Dominum ſcriptura præ monſtrat. Multos videmus poſt præcipietis imperium, multas facere quæſtiones, cur, quare, quamobrem ſæpius interrogare, crebras ingeminare querelas. Inde murmuratio, inde verba

Luc. 10.

Rom. 13.

Luc. 10.

Prou. 10. Sap. 1.

murmurationem,& indignationem sonantia, & redolentia amaritudinem. Inde frequens excusatio, simulatio impossibilitatis,aduocatio amicorum. Audi quid Dominus de simplici populo protestetur: In auditu, inquit,auris obediuit mihi,vt videlicet ostenderet vno eodemque momento processisse,& imperantis imperium,& obsequium obsequentis. Incede igitur simpliciter in mandatis obedientiæ, addens voluntati simplicitatem. Fortitudo enim simplicis,via Domini,quę obedientia est. Fortitudinem igitur induunt,qui obedientes sunt,& simpliciter incedunt. Tertius gradus est, hilariter obedire. Hilarem enim datorem diligit Deus,non ex tristitia, aut ex necessitate. Serenitas in vultu,dulcedo in sermonibus, multum colorant obedientiã obsequens. Quis.n.locus obedientiæ,vbi tristitiæ cernit ægritudo? Ostendunt plerunque voluntatem animi, signa exteriora,& difficilè est,vt vultũ nõ mutent,qui mutant voluntatem. Vide quàm necessaria,& conueniens sit hilaritas in obedientiæ executione. Quis imperat libenter tristiam efflanti? Quartus gradus est obsecundare velociter. Velociter currit sermo Dei,& velocem habere desiderat sequentem. Vides cum quanta velocitate currit ille,qui dicit: Viam mandatorum tuorum cucurri. Fidelis obediens,nescit moras,fugit crastinum, ignorat tarditatem, præripit præcipientem, parat oculos visui,aures auditui, manus operi,itineri pedes,totum se colligit, vt imperantis colligat voluntatem. Vide Dominum festinanter precipientem, & hominem festinanter obedientem: Zachæe, inquit,festinans descende,quia hodie in domo tua oportet me manere. Et festinanter descendit, & excepti eum gaudens. Audisti obediẽtiam,audi & obedientiæ remunerationem: Quia hodie salus huic domui facta est. Nonne legisti,quod filijs Israel præcipitur, vt agnum comedant festinanter? Festinanter quippe veri agni comestio signatur implenda, quia verba illa,quæ per legem dedit,quæ per seipsum præsens exhibuit, quæ per Ecclesiæ præpositos tradenda reliquit,veloci sunt obedientia consumanda. Et tu ergo cum voluntatem cordi,simplicitatem operi, hilaritatem vultui coniunxeris, adde velocitatem, vt sis iuxta Apostolum Iacobum velox ad audiendum, ad implendum velocior. Quintus gradus est adimplere viriliter. Viriliter agite,& confortetur cor vestrũ, omnes qui speratis in Domino. Non est fortitudinis,ire ad inobedientiam, sed ab obedientia non abduci. Si tribulatio intonat, si peccatores tibi laqueum ponũt, si maligni tuum iter impediunt, tu obedientiæ viam non deseras,sed dic: Paratus sum, & nõ sum turbatus, vt custodiam mandata tua. Manum tuam misisti ad fortia? Agendum est instanter,& constanter obediendum,nec inter verborum, seu verberum asperitatem, tam regalis est semita relinquenda. Sextus gradus est humiliter obedire. In humilitate nostra memor fuit nostri, qui fecit nos. Fortitudinem suam ad Deum custodiunt illi, qui cum fecerint quod facere debent, dicunt: serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. Septimus gradus est,indesinenter obtemperare. Non qui incęperit,sed qui perseuerauerit,saluus erit. Perseuerantia sola est,quæ amatorem obediẽtiæ ad regis cubiculum introducit, vt eum videat in decore suo,in quem desiderant Angeli prospicere. Difficilis est obedientiæ via,& grauis, spinosis anfractibus multiplicium vinculorum nexibus innodata. An tu ibi putas obedientiæ fructum, cum subditus audit obedientiam, quam multis expetierat votis,cũ ei præcipitur,quod redoleat dignitatẽ,gaudio,& lętitia fluret,potentiæ fulciatur imagine? Et è contrario autem an tu illi obedientiæ meritum assignas, quæ cum aduersitate procedens, animum terret audientis, grauis ad audiendum,grauior ad implendum, ad tenendum grauissima? Non est ita. Faciendum est,vt à prosperitate animo seperemur, & aduersitatem animo complectamur, si volumus illum sequi, qui regnum fugit, & ad passionem voluntarius venit.

Psal. 17.

Psal. 147. 26

Psal. 118.

Luc. 19.

Exo. 12.

Iaco. 1.

Psal. 30.

Psal. 118.

27

IDEM sic exorditur: Audi verba Pauli Apostoli; non est potestas,nisi à Deo. Quæ aũt sunt ordinata,à Deo ordinata sunt. Idoeq; q resistit potestati,Dei ordinationi resistit. Igit qñ p inobedientiã prælatis nris contradicimus,Deo iniuriam facimus. Qñ per inobedientiam prælatis nris contumaces sumus,atq; inobedientes,Deum contemnimus, qui dicit: Qui vos audit,me audisti.i.qui vobis est obediens, mihi est obediens,& qui uos despicit,me despicit. Ergo qui prælatum suum despicit, Deum despicit, & qui prælatum suum honorat, & qui obediens est prælato suo, obediens est Deo. Hanc uirtutem obedientiæ, laudat Samuel Propheta dicens: Maior est obedientia,quàm sacrificium,& obedire magis,quàm offerre adipem arietum,quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idolatriæ nolle acquiescere,i.nolle obedire. Maria quæ contra Moysem fratrem suum,i. prælatum murmurauit, per inobedientiam, & rebellionem, significat animam cuiuslibet hominis, qui murmurat contra prælatum suum,cui non vult obedire,nec præcepta salutis accipere. Et quia non vult per obedientiam præcepta sui prælati suscipere, percutitur lepra peccatorum, atque fedatur. Etiam Chorè, Dathan, & Abiron,qui contra Moysen,& Aaron per inobedientiam insurrexerunt,statim pro sua præsumptione pœnas sustinuerunt,sicut scriptum est: Aperta est terra, & deglutiuit Dathan, & operuit super congregationem Abiron, exarsit ignis in synagoga eorũ, flamma combussit peccatores. Et Ozias rex cum per inobedientiam thuribulum accepisset, & Deo sacrificare voluisset,à Deo est lepra percussus, atque maculatus in fronte. Nam & Saul rex,quia inobediẽs fuit, regnum perdidit,& in manib.inimicorum suorum cęcidit. Etiam Ionas Propheta per inobedientiã fugit, & eum piscis absorbuit,atque in profundũ maris misit. Cauendum est igitur nè contra Prælatos nostros per inobedientiam audeamus insurgere,nè Dominus per eos velit nos,quia vice sua funguntur,asperè visitare. Prælatos pro salute nostra posuit Deus in Ecclesia, & ideo Paulus ait: Obedite præpositis vestris, & subiacete eis,ipsi enim peruigilant quasi rõnem redituri pro animab.vestris. Vir obediens loquitur victorias, quia qui alienæ voci humiliter obedit, semetipsum in corde superat. Adam lapsus fuit propter inobedientiam, & Christus Dominus propter obedientiã exaltatus est. Sicut per inobedientiam Adæ peccatores constituti sunt multi, ita per obedientiam Christi iusti constituti sunt multi,& sicut inobedientia primi parentis generauit mortem, ita obedientia Christi generauit vitam. Si pro Christo fueris obediens flatus tuis,cum Christo regnabis in cęlis. Esto obediens vsque ad mortem, & dabit tibi Dominus coronã vitæ.

28

In serm. 9. ad fororem qui est de obedientia.

Rom. 13.

Psal. 105. 29

Oculi sani,clausi,& aperti quando dicantur, deque ipsorum necessaria custodia. Cap. II.

HIERONYNVS exponens verba illa; Oculus meus deprædatus est animam meam in cunctis filiabus urbis meæ, sic ait: Docet in his verbis Propheta, qua ratione per incuriam aspectus, patefactus fuerit tentationi aditus: vix tranquillitatẽ inueniet animus turbatus, nisi illi subuenerit diuinæ pietatis intuitus. Hinc est quod beatus Iob ait: Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine. Vt enim cogitationes cordis castè seruare potuisset, fœdus cum oculis pepigit, nè prius incautè aspiceret, quod postmodum inuitus amaret. Valde nãque est, quod caro deorsum trahit, & semel species formæ cordi per oculos alligata, vis magnitudinis manu soluitur. Nè ergo quędam lubrica in cogitatione versemus, prouidendum nobis est, quia intueri

1

Lib. 2. in c.3. Lamẽ. Hier. to.4. Oculorum custodia necessaria.

Iob. 31.

tueri non debet, quod non licet concupiſci. Vt enim munda mens in cogitatione ſeruetur, à laſciuia voluptatis ſuæ deprimendi ſunt oculi, quaſi quidam rapto
Gen. 3. res ad culpã. Neq; enim Eua lignũ vetitũ contigiſſet, niſi hoc prius incautè reſpiceret. Scriptũ quippe eſt, vidit mulier quòd bonũ eſſet lignũ ad veſcendum, & pulchrũ oculis, aſpectuq; delectabile, & tulit de fructu illius, & comedit. Hinc ergo penſandum eſt, quanto debemus moderamine erga illicita viſum reſtringere, nos qui mortaliter viuimus, ſi & mater viuentium, p oculos ad mortem venit. Hinc ẽt modò ſub Iudææ voce, quæ exteriora videndo concupiſcens bona interiora perdiderat, Propheta dicit: Oculus meus prædatus eſt aĩam meã. Concupiſcendo enim viſibilia, inuiſibiles virtutes amiſit. Quæ ergo interiore fructũ, p exteriorẽ viſũ pdidit p oculũ corporis, ptulit p̃dã metis. Vñ nobis ad cuſtodiẽdã cordis mũditiã, exteriorũ quoque ſenſuum diſciplina ſeruanda eſt. Nam quantalibet grauitate mens vigeat, carnales tñ ſenſus pueriliter exterius perſtrepunt, & niſi interioris grauitatis pondere, & quaſi iuuenili quodã vigore refrenentur, ad fluxa quæq; & leuia, mentẽ eneruem trahunt.

2 AMBROSIVS ſic dicit; Sexta decima litera alphabeti Hebraici eſt, Ain, cuius interpretatio eſt oculus, ſiue fons. Oculo vtimur videndi munere, ſed videmus ea, q̃ cõplacẽt, & ſæpè q̃ diſplicẽt, nec in eo, oculi eſt vel culpa, vel probitas, pro eorum qualitate q̃ viderit. Oculi eſt. n. officiũ nunciare, q̃ viderit. Eſt ſanè offenſa, vel gratia, ſi aut delectẽt ſuauib. aut offendãt aduerſis. Oculi eſt, vt intuendi officio fungãt, tuũ eſt cauere quod videris. Oculus tẽtationis iõ dr̃, q̃a per oculũ ſæpe tentamur. Oculus meretricis, laqueus amatoris. Sed oculus nihil delinquit. Ideoq; Saluatoris ſententia, plena iuſtitiæ eſt dicentis: Qui viderit mulierẽ
Matth. 5. ad cõcupiſcẽdã eã, iã adulterauit eã in corde ſuo. Nõ dixit: qui viderit mulierẽ, ſed ad cõcupiſcendã viderit. Oculum abſoluit, mentem ligauit. Mon dixit: adulterauit eam in oculo, ſed in corde. In oculo viſus eſt, in corde peccatũ. Oculus hædi ad ſiniſtrã eſt, quod ea quæ dextera ſunt, peccator videre non poſſit. Sanctus autem dicit: Prouidendum Dñm in conſpectu meo
Pſal. 15. ſemper, qm̃ à dextris eſt mihi ne commouear. Ex oculi aſpectu, aut bona, aut aduerſa generantur. Vidiſti mulieris pulchritudinem, laudaſti artificis opus, venuſtatem naturæ: generatio fidei, deuotionis nõ partus. Contentus fuiſti formæ decore, eſt cenſus ambitione. Contemplatus es ſacram puellam, preſſit oculos tuos anguſtæ reuerentia caſtitatis, prædicaſti Dñm Ieſum, qui ſenilem dediſſet in adoleſcentula ætate, grauitatẽ, immaculatamque vitam inter infirmas, tam lubricæ carnis illecebras, humanis infudiſſet affectib. fons bonorum eſt. Vidiſti poſſeſſiones pupillorũ, non ad inuadẽdũ, ſed ad tuendũ, & paternis ingemuiſti viſcerib. ſi quid aduertiſti de cõmodis minoris eſſe neglectũ, repuliſti eũ qui fines eius volebat inuadere, iudicaſti pupillo, oculus tuus fons tibi fuit, & origo iuſtitiæ. Vidiſti nudum corpus, inopis iacere defuncti, nõ præteriſti, ſed continuò miſeratus eũ ſepeliſti, generauit tibi oculus materiã redemptionis. Contra ſi aſpiciens agrũ pupilli vineis conſitũ, ſegetib. nemorib. vmbroſis, fluuijs decurrentib. aut fontib. ſcaturientib. & auaritiæ facib. accenſus, tranſtuliſti patrũ limites, atque in poſſeſſionem indefenſam improb. irruiſti, oculus tuus tibi mortis perpetuæ acerba generauit. Vicinæ viduæ iura temeraſti, coegiſti eã proſilire in publicũ, & litigare, oculus tuus, partus iniquitatis eſt factus. Vidiſti inopem ſuperbo oculo, & inſatiabili corde, deſpexiſti precẽ pauperis, & quẽ miſereri debueras, cũ faſtidio præteriſti, oculus tuus fons tibi fuit, & origo peccati. Ideoq; oculi tui nõ lupi oculi ſint, & inſidiãtes ad p̃dã. Sed ſicut ſponſæ dr̃: oculi tui ſtagna in Eſebon, in
Cant. 7. portis filiæ multorũ. Oculus ergo iſte prouideat, quæ futura ſunt, etſi aduerſa imminere præuiderit, fletu, lachrymiſque emollire, ac mitigare non deſinat. Ideo Hieremias in captiuitate gentis Iudę poſitus, futurã præuidens perpetuæ captiuitatis ærumnam, quã per fidiæ pretio Iudæorũ populus habebat exoluere, dicebat in Threnis ſub hac eadem litera: Oculi mei caligauerũt à fletu, quia elõgauit à me, qui me, cõſolabat. *Thren. 1.*

AVGVSTINVS dicit; Oculus aĩæ, eſt mens ab omni corporis labe pura, mentis aſpectus eſt ratio, intellectus viſio. Tria hæc omni aĩę neceſſaria ſunt, vt ſanos oculos habeat, vt aſpiciat, & videat. Sanos oculos habet cum à mortalium cupiditatib. eſt purgata, atq; remota, Aſpicit, cum in Dei lumine, contemplationis oculos figit. Videt, cum in illa contemplatione conſpicit quanta ſint gaudia, quanta lætitia, quanta ſecuritas, ſerenitas, & quanta iucunditas. 4 *Oculi ſani clauſi, & aperti q̃m dicantur. Lib de ſpũ ritu, & anima to. 3.*

IDEM ſic habet; Fas non eſt dicere primos hoĩes cæcos factos. Sed cur poſt ligni vetiti tactũ, eadẽ ſcriptura dicit: Aperti ſunt oculi amborum? Hoc quippe verum eſt, quia apertos oculos habebant, & tñ niſi ad aliquid clauſi eſſent, nullatenus ſcriptura diceret: aperti ſunt oculi amborum. Aperti ſunt. ſ. non ob aliud, niſi ad inuicem concupiſcendum, vt eſſet lex in membris repugnans legi mentis, vt etiam in ipſis membris eſſet non voluntarius motus, iuſta ſcilicet vindicta Dei, vt homo qui noluit eſſe ſubiectus Deo, non haberet ſubditum corpus. Ergo in eo aperti ſunt oculi amborum, vt mouerentur concupiſcentialiter membra. 5 *In dialogo inter Oroſium, & Aug. to. 4. Gen. 3.*

IDEM exponens verba illa; Si autem oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eũ, & proijce abs te, inquit oculus dr̃ hic, quod vehementer diligitur. Solet. n. & ab eis, qui vehementer volunt exprimere dilectionem ſuam, ita dici: Diligo eum, vt oculos meos, aut ẽt pluſquã oculos meos. Vt iſte ſit ſenſus; quicquid illud eſt quod ita diligis, vt pro dextro oculo habeas, ſi ſcandalizat te. i. ſi impedimento eſt ad veram beatitudinem, erue illum, & proijce abs te? expedit enim tibi, vt pareat vnum horum, quæ ita diligis, vt tamqnam membra tibi hæreant, quàm totum corpus tuum eat in gehennam. Poteſt etiam per oculum dextrum intelligi fideliſſimus amicus, cuius amicitia relinquenda eſt, quando eſt impedimento ad animæ ſalutem. 6 *Lib. 1. de ſermõe Domini in mõte. tom. 4. Matt. 18.*

IDEM ait: Ante peccatum aperti erant oculi primorum parentum ad intuendum opera Dñi, quæ valde bona creauit, clauſi verò erant ignorantia mali, q̃d creator bonorum omnium nõ creauit. Et aperti ſunt, conſcientia delicti pulſante, vel cum in ſe viderẽt, vel ſentirent iam nudati, animæ carniſque pace motum quendam turpiſſimum atque prȩcipitem nouiter accidiſſe, vnde confuſi ad fici folia confugerunt, & his, libidinis pudore ſolicitata membra texerunt. 7 *Lib. 1. de ſerm. Domini i mõte. to. 4. Gen. 3.*

IDEM explicãs illa verba; Illumina oculos meos nè vnquam obdormiã in morte, nè quando dicat inimicus meus prævalui aduerſus eum ait oculos cordis oportet intelligi, nè delectabili defectu peccati claudantur. Ne ſi clauſerimus oculos, inſultando diabolus dicat: prævalui aduerſus eum. 8 *In Pſ. 12. tom. 8.*

IDEM exponens verba illa; Oculi mei ſemper ad Dominum, quia ipſe euellet de laqueo pedes meos, dicit: nec timeam periculoſa, & terrena, dum terram nõ intueor, quoniam ille, quem intueor, euellet de laqueo pedes meos. 9 *In Pſ. 24.*

GREGORIVS exponẽs verba illa Iob cap. 31. Pepigi fœdus cũ oculis meis, vt ne cogitarem quidẽ de virgine, ait: Cum ſit inuiſibilis aĩa, nequaquã corporearum rerũ delectatione tangitur, niſi quod inhærens corpori, quaſi q̃dã egrediendi foramina eiuſdem corporis ſenſum habet. Viſus quippe, auditus, guſtus, odoratus, & tactus quaſi quædã viæ mẽtis ſunt, quib. foras veniat, & ea quæ extra eius, ſunt ſuſtantiã, cõcupiſcat. Per hos. n. corporis ſenſus, quaſi p feneſtras quaſdã, exteriora quæque anima, reſpicit, reſpiciẽs cõ cupiſcit. Hinc etenim Ieremias ait: Aſcẽdit mors per feneſtras, ingreſſa eſt domos noſtras. Mors quippe per 10 *Lib. 21. Moral ca. 2. tom. 2. Hier. 9.*

feneſtras aſcendit, & domum ingreditur, cum per ſen
ſus corporis concupiſcentia veniens, habitaculum in-
Iſa.68. trat mentis. Quo contra hoc, quod iam ſæpe dixi-
mus, de iuſtis per Iſaiam dicitur: Qui ſunt iuſti, qui
vt nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas?
iuſti namque volare, vt nubes dicti ſunt, quia a terre-
nis contagijs ſubleuantur, & quaſi columbæ ad fene-
ſtras ſuas ſunt, quia per ſenſus corporis, exteriora quæ
que intentione non reſpiciunt rapacitatis, eoſque fo-
ras non rapit concupiſcentia carnalis. Quiſquis ve-
rò p has corporis feneſtras incautè exterius reſpicit,
plerumque in delectationem peccati etiam nolens ra-
pitur, atque obligatus deſiderijs, incipit velle quod no
luit. Præceps quippe anima, dum ante non prouidet
nè incautè videat, quod concupiſcat, cęca poſt incipit
2. Reg.11. deſiderare quod vidit. Vnde, & prophetæ mens, quę
ſubleuata ſæpe myſterijs internis intererat, quia alie-
nam coniugem incaute vidit, obtenebrata poſtmodũ
ſibimet illicitè coniunxit. Sanctus autem vir, qui ac-
ceptis corporis ſenſibus velut ſubiectis miniſtris, quí-
dam æquiſſimus iudex præeſt, culpas conſpicit ante-
quam veniant, & velut inſidianti morti feneſtras cor-
11 poris claudit dicens: Pepigi fœdus cum oculis meis,
vt ne cogitarem de Virgine. Vt enim cogitationes
cordis caſtè ſeruare potuiſſet, fœdus cum oculis pe-
pigit, nè prius incautè aſpiceret, quod poſtmodum
inuitus amaret. Valde namque eſt graue, quòd caro
deorſum trahit, & ſemel ſpecies formæ cordi per ocu
los alligata, vix magni luctaminis manu ſoluitur. Nè
ergo quædam lubrica in cogitatione verſemus, pro-
uidendum nobis eſt, quia intueri non decet, quod nõ
licet concupiſci. Vt enim munda mens in cogitatio-
ne ſeruetur, à laſciuia voluptatis ſuæ deprimendi ſunt
oculi, quaſi quidam raptores ad culpam. Neque enim
Gen. 9. Eua lignum vetitum contigiſſet, niſi hoc prius incau-
tè conſpiceret. Scriptum quippe eſt, vidit mulier q̃
bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum ocu
lis, aſpectuque delectábile, & tulit de fructu illius, &
comedit. Hinc ergo penſandum eſt, quãto debeamus
moderamine erga illicita viſum reſtringere nos, qui
mortaliter viuimus, ſi & mater viuentium per oculos
ad mortem venit. Hinc etiam ſub Iudęæ voce, quæ
exteriora videndo concupiſcens, bona interiora per-
Tren. 3. diderat, Propheta dicit: Oculus meus deprædatus eſt
animã meã, in cunctis filiab. vrbis meæ, concupiſcen-
do enim viſibilia inuiſibiles virtutes amiſit. Vnde no
bis ad cuſtodiendam cordis munditiam, exteriorum
quoque ſenſuum diſciplina ſeruanda eſt. Nam quan-
talibet virtute polleat mens, quantalibet grauitate vi-
geat, carnales ſenſus puerile quidam exterius perſtre-
punt, & niſi interioris grauitatis pondere, & quaſi iu-
uenili quodam vigore refrenentur, ad fluxa quæque,
& leuia mentem eneruem trahunt. Videamus igitur
quomodo Beatus Iob id quod in eo fluxum ac pueri-
le caro ſapere potuit, iuuenili ſapientiæ vigore reſtrin
xit. Ait enim, pepigi fœdus cum oculis meis. Et quia
non in re actionem tantummodo, ſed & cogitationẽ
luxurię extinxit, adiunxit; vt ne cogitarem quidem de
virgine, multa ex his à Hierón. mutuata ſunt.

12 BERNARDVS ſic habet: Loquens de Maria
Serm. 5. aſ Magdalena, quæ ſedens audiebat verbum Domini, nõ
ſumptionis vult interrumpere ſilentij quietem, nè iucundam amit
B. Mariæ. tat contemplationis dulcedinem, præſertim cum in-
Luc. 10. tus ipſum audiat Dominum dicentem: Vacate, & vi-
Pſal. 45. dete, quoniam ego ſum Deus. Hic ſane conſiderandum eſt, tua eſſe, quæ impediunt contemplationem. Equidem animæ noſtræ oculus intelligentia eſt. Sicut enim oculo corporis lux corporea, & cętera quæque corporalia videntur, ita Deus, qui eſt lumen incircum ſcriptum, & eius inuiſibilia, vtcumque intellectu percipiuntur. Differunt autem in hoc interior, & exterior oculus, quòd exteriori quidem, corporea lux extrinſecus, vt videat admouetur, interiori verò Creatoris lumen intrinſecus, vt diſcernat infunditur. Vtrumque verò oculum tria ſunt, quæ ad videndum impediunt. Primũ exterior oculus fieri poteſt, vt ſanus ſit, & pateat. Sed quoniã lux exterior ei deſit, nil videat. Econtrario fit aliquando vt lux exterior præſens ei ſit, ſed fortè ſanguine, ſeu quolibet humore concreto turbatus, cernere minimè poſſit. Iterum ſolet plerũque contingere, vt neutrum deſit ei, nec lux, nec ſalus, ſed tamen aliqua pulueris iniectione lędatur, quo fit vt eius acies retundatur. Sunt ergo tria quæ hunc oculum impediunt, tenebræ humor concretus, & puluis iniectus. Hæc ipſa ſunt etiam quibus interior oculus impeditur. Sed alia nomina ſortiuntur. Nam quod hic tenebræ, ibi peccata dicuntur. Ipſa verò peccata confluunt in memoriam quaſi in quandam ſentinam, & hic eſt ille humor concretus. Quod autem hic puluis dicitur: Hoc ibi cura terrenorũ actuum nuncupatur. Hæc igitur tria ſunt, quæ oculum intelligentiæ cõfundunt, atque à contemplatione veri luminis excludũt, tenebræ. ſ. peccatorum, recordatio eorundem peccatorum, cura terrenorum actuũ. Primo illo morbo turbatũ ſe plãgebat Propheta cũ diceret. Dereliquit me *Pſal.37.* virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipſum nõ eſt mecũ. Cũ enim luce iuſtitiæ deſtituimur, nil aliud q̃ peccatorũ noſtrorũ tenebras inuenimus. Itẽ ſecundò ſe grauari ſentiebat cũ dicebat: Conuerſus ſum in *Pſal. 31.* ærumnã mea dũ configitur ſpina, peccatorũ. ſ. recordatio. Tertiò occupari ſe conqueritur, cũ dicit: Quia ci- *Pſal.101.* nerem tanquã panẽ manducabã. Cinerem. ſ. actionis, pro pane contẽplationis. Quicunque ergo mentis oculum diuinæ contẽplationi vult intendere, profectò ne ceſſe eſt, vt eum prius ab hoc triplici impedimẽto ſtudeat purgare. Quod ſi quis facere contendat, nouerit contra triplicem morbum, triplex quoque fore remedium. Nam primus quidem per confeſſionem, ſecundus per orationem, tertius verò curatur per quietem.

IDEM dicit: Odibilis macula, quæ beatam nobis 14
admit viſionẽ, & execrabilis negligentia, qua diſſimu *Serm. de*
lamus interim illius oculi mundationem. Vt enim cor *cõuerſione*
poreus nobis viſus, aut humore interiori, aut exterio- *ad clericos*
ris iniectione pulueris impeditur, ſic & intuitus ſpiri- *c. 25.*
tualis interdum quidem propriæ carnis illecebra, in-
terdum curioſitate ſæculari, & ambitione turbatur.
Quòd quidem non minus nos experientia propria, q̃ *Sap. 9.*
diuina pagina docet, vbi legitur: Corpus, quod corrũ-
pitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabita-
tio ſenſum multa cogitantem. In vtroque tñ ſolum,
quod habeat, & confundit obtutum, peccatum eſt, nec
aliud inter oculum, & lumen, inter Deũ, & hoſtem ſe-
parare videt. Interdũ tñ corporeus oculus non adhuc
feſtuca manente, ſed iam ſublata, aliquandiu caligare
videtur, quod quidem, & ipſum in interiori oculo, qui
in ſpiritu ambulat ſæpius experitur. Beati ergo mun-
do corde, quoniam ipſi Deum videbunt.

IDEM ait: duo ſunt oculi ſponſæ, rerũ habentiũ 15
conſideratio, quæ eſt velut flamma ignis, & cęleſtis pa *In lib. ſen-*
triæ digna æſtimatio, in qua vulneratur cor ſponſi. *tentiarũ.*

Orationem quibus rationibus perſuadeant Sancti. Cap. III.

ORIGENES explicans qũo eleuante manus 1
Moyſe in monte, vincebat Amalech inquit: Ele- *Homil.11.*
ua, & tu manus ad Deũ, imple mãdatũ, quod Apoſto- *in cap. 17.*
lus dicit: Sine intermiſſione orantes, & tunc fiet, quod *Exo. to. 1.*
ſcriptũ eſt: Quia ſicut vitulus ablingit in cãpis herbã *c. 17.*
viridẽ: ita ablinget populus hic, populũ qui ſup terrã *1. Theſſ. 5.*
eſt. Per q̃d (vt à maiorib. accepimus) indicari dr, quia
populus Dei non tã manu, & armis, q̃ voce, & lingua
pugnabat, ideſt orationem fundens ad Deum, pro-
ſternebat inimicos. Ita ergo, & tu ſi vis vincere ini-
micos, eleua actus tuos, clama ad Deum (vt dicit Apo-
ſtolus:) orationi inſtantes, & vigilantes in ea. Hæc
enim eſt Chriſtiani pugna, qua ſuperat inimicum. *Rom. 12.*

IDEM expon ẽs ea q̃ regẽ Balach mouerũt ad q̃rẽ- 2
dum

Homi. 13. in cap. 22. Numerorum. c. 22.

dũ Balaã cuius carminibus cõtra Iudęorũ populũ dimicaret, ait: Sed & hoc puto, q̃ mouerit regem. Vĩ .n. audisse, q̃a filij Israel solẽt hostes vincere oratione, nõ armis, nec tã ferro, quàm precibus. Nulla enim Israel, aduersum Pharaonem arma commouit, sed dictum est ei, Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis. Sed nec contra Amalechitas quidem, tantùm vis armorũ, quantùm Moysi valuit oratio. Vt enim eleuasset Moyses manus ad Deum, vincebatur Amalech. Remissę verò, & deiectæ, vinci faciebant Israel. Audierat ergo Rex Moab, quia populus hic orationibus vincit, & pugnat aduersum hostes, ore non gladio, & ob hoc sine dubio apud semetipsum cogitauit, dicens. Quoniam quidem orationibus populi huius, & precibus nulla possunt arma conferri, ideo etiam mihi tales aliquæ preces, & talia requirenda sunt arma verborum, & orationes tales, quæ superare possint orationes istorum. Vt autem scias tale aliquid cogitasse regem, ex scripturæ verbis intellige, quæ ego à magistro quodam, qui ex Hebræis crediderat, exposita didici. Scriptum est ergo, & dixit Moab ad seniores Madian. Nunc ablinget synagoga hæc omnes, qui in circuitu nostro sunt, sicut ablingit vitulus herbam campi. Aiebat ergo magister ille: Cur, inquit, tali vsus est exemplo, dicens: sicut ablingit vitulus herbam campi? Ob hoc sine dubio, quia vitulus ore obrumpit herbam de campo, & lingua tanquam falce, quæcunq; inuenerit secat. Ita ergo, & populus hic quasi vitulus, ore & labijs pugnat, & arma habet in precibus. Hæc igitur sciens rex, mittit ad Balaam, ut ipse deferat verbis, verba contraria, & precibus preces.

Exo. 17.

Num 22.

3 *Homil. 9. in cap. 8. Iosue.*

IDEM docens, quod postquam subuertit Iosue Hay, ædificauit altare Domino ex lapidibus integris, ait: Ego arbitror, quod quicunq; prompti sunt, ut orationibus vacent, & ut die, noctuq; obsecrationes offerant Deo, & supplicationum victimas immolent, ipsi sunt, ex quibus Iesus ædificat altare. [Infra:] Non deserit nos Iesus Dominus noster, sed quamuis nos uacantes orationi; quid oremus secundum qd̃ oportet, nescimus, ipse tamen spiritus interpellat pro nobis gemitibus inenarabilibus. Si ergo orationes nostras spiritus adiuuet, & offerrat patri omnium Deo, gemitibus, quibus nos explicare non possumus, certum est, quia & altaris cõstructionẽ sollicitè requirat à nobis.

2 *Lib. 1. in c. Iob. to. 2.*

IDEM exponens illa uerba, Factum est cum filij Dei astarent coram Domino, dicit. Sancti viri iugiter, ac indesinenter astant in conspectu Dei. Venire autẽ dicũtur ante Deum homines, dum maiori deuotione, atque studio animas suas effuderint in oratione ante Deum. Sicut Anna mater Samuelis cum in dolore animi effunderet orationem suam in conspectu Domini, sicut ille, de quo dictum est: Oratio pauperis cum anxiaretur, in conspectu Domini effunderet orationem. Sic itaque assistunt ante Deum omnes, qui sollicitè cũ oratione adorauerint.

3 *Hom. 1. in Hexameron. to. 1.*

BASILIVS fugam Moysi ex Ægypto exponẽs ait: Ad Æthiopiam vsque profectus, ibiq; securus omnium, ac proinde liberrimum nactus ocium, totos quadraginta annos contemplationi rerum indulsit. Qui annos natus iam octoginta Deum vidit. Hic quæ auditu didicerat, colloquente secum Deo, hæc nobis in libro Geneseos edisserit.

4 *Serm. de abdicatione rerum. to. 2 Simile.*

IDEM sic habet; Ad orationem quotiescunq; vocaris, libenter succinat os tuum, in eáq; eo vsq; permaneto, donec canoni satisfeceris, magnamq; te iacturã facere arbitrato, si ante inde discesseris. Etenim si cum corporis tui sustendandi causa cibum capis, ægrè admodum a mensa potes auelli, nisi naturale prius desiderium expleueris, neq; ita facile hoc facturus sis, nisi magna te inde aliqua necessitas auocet, qui non tandẽ ab epulis ijs auelli ægrius debes, quibus spiritus alitur tuus? Quique non magis oratione corroborandus tibi tuus animus est? Quamobrem quæ corporis causa necessario susci pi munera debent, ita ea habebis distributa, ut legitimũ tibi postea orationis tempus non interpellent. Caue autem diligenter, nè cogitationi illi animi tui assentiare, quæ ab orationis canone nondũ peracto auellere te studeat. Habent enim morem hũc dæmones, vt faciendæ orationis temporibus per speciosam scilicet aliquam laudabilis causæ alicuius simulationem, nobis sedulo auctores sint, vt ab ea nos subducamus, vt quam salutem afferre nobis intelligãt, ab ea nos probabiliter abducant. Noli ingemiscens, capitis ventris vẽ dolorem excusare, & eius, qui nullus sit, testes incertos proferre, nè quiescendi causa quicquã de acri vigilantię assiduitate remiseris, potiusque occultas aliquas semper orationes habeto, quas in occulto aspiciens Dominus, pro ijs gratiam tibi referat in aperto. Operam sedulo da, ut in ea mercatura, quam in luculento vitæ genere, præclarisq; muneribus comparare vnà cum cęteris facis, seorsum tu quæstus accessiunculam aliquam habeas, quò repositas postea in die necessitatis diuitias inuenias.

5 *Hom. 30. in Genes. to. 1.*

CHRYSOSTOMVS dicit; Magna arma sũt preces, magna securitas, magnus thesaurus, magnus portus, indeprædabile prædium, modò sobrij, & vndequaque mente nostra collecta, inimicoq; nostræ salutis nullo aditu permisso, Dominum adeamus. Scit enim hostis noster, quod per tempus illud possumus de ij, quæ ad salutem nostram attinent, loqui, & peccata confiteri, & vulnera medico ostendere, & sanitatẽ consequi, ideo maximè obsistit, omniaq; facit, & tractat, ut nos supplantet, negligentesque faciat. [Infra:] Magnum bonum sunt preces. Nam si homini quis loquatur virtute prædito, non paruum inde fructũ percipiet. Quantis ergo bonis fruetur, is, cui cum Deo colloquium fuerit? Oratio.n. colloquium est cum Deo. Quod vt scias, audi prophetam dicentem iucundũ sit Deo eloquiũ meũ, hoc est, sermo meus appareat Deo.

6 *In sermonibus variis tomi primi sermone de Moyse. Exo. 17.*

IDEM sic habet; Stabat Moyses in monte non armis, sed precibus pugnaturus, stabat extensis manibus ad cœlum, deuoto orans affectu, non de terra, sed de cęlo auxilium postulabat. Pugnabat cum hostibus absens, cum externis sine bello decertat, vt quem loci diuersitas ab inimicis seiunxerat, orationis effectus bellatorem præsentem hostibus exhiberet. Fit Moyse orante occulta pugna, sed manifesta victoria, latenter dimicat, ut euidenter deuincat. Solus orat, ut multi saluentur. Stabat. Moyses in monte proximus iam cęlo, iam vicinus syderibus, & quantò eum sublimitas mõtis extulerat, tantò oratio Deo proximum exhibebat. Fit Moyse orante victoria, cessante mœstitia, potẽtior hostis efficit, iusti corpore fatigato. Desinit Israel vincere, Moyse desistente in prece, ut dum diuersa populis exhiberentur, orationis potentia nobis monstraretur. Deniq; tan diu ista diuersitas valuit, quandiu oratio defuit, perseuerante prece, perseuerans victoria roboratur. Iam geritur pugna cum hoste, iam Amalech precibus debellatur. Oratio in vltionem inimici dirigitur. cuius scelera iam interitum prouocabant, nedũ Moysi oratio circa victoriæ effectus minus valeret, inimici virtus in populum Dei potentior esset, ut non iã cęleste, sed humanum certamen ab omnibus putaretur. Quis enim iustorum non orando pugnauit? quis hostem non orando deiecit? Orationibus Danieli visa panduntur, sopiuntur flammæ, feræ habetescunt, cadunt hostes, inimici vincuntur. Quantò enim purior, frequentiorq; fuerit celebrata oratio, tãtò celerior inimico vindicta. Licet colloqui cũ Deo orando, licet cũ eo fabulari cum velis, licet precibus mercari qd̃ optas. Et quamuis uocẽ eius audire non possis, tamen dũ id quod petis accipis, colloqui tecum, etsi non verbis, tũ beneficijs dignatur. Et factum est, inquit, cum leuaret manus Moyses prævalebat Israel, vbi aũt submiserat manus, inualescebat Amalech. Bellum Christianis indictum, hoc exemplo mõstratur, belli effectus, orationis

nis instantia aperitur. Orat enim Moyses, & vincit, cessat, & vincitur. Didicit Christianus vnde aut vincatur, aut vincat, quis instantius Christiano orandũ sit, & quia periculosior hostis est, & quia pro seipso, non pro altero pugnat. Moyses enim & contra hominem, & pro alijs orando pugnabat: Christianus verò, & pro seipso & contra diabolum pugnat. Nec quisquam poterit excusari, qui hostem vincere noluit, dũ orando cessauit. Apparet autem vires hosti illum dare, qui cessat, & sese ei subijcere, qui non orat. Hostis enim, dum oras præmitur, dum cessas erigitur. Tu contra te ipsum hostem erigis, dum eum in te non orando admittis. Oratio iugis, infirmitas hostis. Ceterum ipse contra se tela ministrat, qui hostem, precum instantia non fatigat. Quare orationis instantia, hostis sæuitia debelletur, non resumat vires, dum parci-
Luc. 11. mus, non erigatur, dum aliquando cessamus. Oportet, inquit, semper orare, & non deficere. Dum oportet dicit, necessitatem inducit. Necessitas autem tanta vi astringitur, vt quod necesse est, & si nolis, prę-
Simile. terire non possis. Denique manducandi, bibendi, vestiendi, necessitas à natura illata, præteriri non potest, sine quibus geri vita ista non poterit. Igitur si prætermitti ista non possunt, sine quibus non potest vita ista celebrari, quomodo tutus ab hoste esse poterit, qui quod oportet semper orare, contempsit? Petite, inquit, & dabitur vobis. Optat dare qui præcipit petere: beneficia ingerit, qui poscendi hortamenta exprimit: cupit largiri, qui desiderat postulari: ille suadet, qui præstat, ille hortatur qui donat, occasiones ille
Luc. 11. dandi exquirit, qui beneficia tribuere consueuit. Petite, inquit, quod vultis, & faciam, postulate quod desideratis, vt compleam. Talem me sentietis in dando, qualem nunc in promittendo conspicitis.

10 IDEM sic exorditur; Nulla profectò res est, cha-
Homil. de fide Annæ. rissimi, quæ possit æquari deprecationi. Siquidem, vt audistis in Anna naturam mancam, ac sterilem correxit, & vuluam, quæ erat concluſa aperuit, & probrũ sustulit. Omnes audistis quomodo fleuerit, quomodo precata sit, quomodo orarit, & exorarit. Oratio fecit vt Samuel auspicatioribus exordijs nasceretur, prę ces enim fuerunt huius generationis principia.

11 IDEM vno verbo dicit: Orationi instate. Nam
Hom. 19. in cap. 6. Mat. to. 2. Colo. 4. & ipse Dominus ad viduæ illius, & immisericordis, & crudelis iudicis, nos mittit exemplum, vt orationis instantiam ex illius interpellationis importunitate com-
Lucæ 11. mendet. Et cum intempesta nocte venisse aliquem dicat ad amicum, eumque dormientem de lectulo suscitasse, illumque hoc non tam familiaritate quàm sedulitate meruisse, nihil aliud omnino, quàm vt ipse frequenter interpellaretur admonuit. Et si inquis, scit pater noster, quid nobis opus sit, cuius tandem rei gratia, nos oportet orare? Vt scilicet Deum non doceas, sed inflectas, vt familiaris efficiaris, interpellationis frequentia, vt humilieris orando, vtque peccatorum tuorum sæpè recorderis.

12 IDEM ait; Non dicas non sum dignus audiri, &
Homi. 23. in Matt. ideo non oro, nam & Chananæa illa talis fuit, sed nihilominus orauit, & impetrauit. Etsi igitur non fueris amicus, etsi non ea quæ tibi competere videntur expostules, etsi bona patris luxuriosus absumpseris, longumque tempus à facie eius abfueris, & indignantem illum, iratumque conuenias, incipe tantummodo orare, atque ad ipsum redire, & recipies protectò cuncta, & confestim omnem iram, pœnamque restringes. [Infra:] Accedamus ad eum, atque dicamus: Etiam
Matt. 15. Domine: nam & canes edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum. Accedamus, inquam, importunè, immo hoc nunquam est importunè accedere. Sicut enim respirare importunè omnino nunquam est, ita etiam non quidem petere, sed non pete-
Simile. re, potius importunum est. Sicut enim respirare hoc iugiter indigemus, ita etiam eo quod à Deo prestatur auxilio. Quòd si noluerimus, facilè illum ad nos poterimus inflectere. Et hoc profectò declarans, atque ostendens, Deum promptum esse semper ad beneficia largienda dicebat, sicut diluculum paratum inueniemus eum. Quotiescumque.n.venire, & ad il- 13
lum voluerimus accederem, expectatas ab illo esse preces nostras continuò sentiemus. Si verò nihil de redundare illo fonte bonitatis haurimus, nostra est omnis culpa, non fontis. Hoc etiam Iudæis imputando dicebat: Misericordia sicut nubes matutina, & *Simile. Oseæ 6. &* vt ros diluculo cadens. Quod verò dicit huiusmodi *13.* est, ego quidem quæ à me petenda erant, cuncta largitus sum, vos verò quasi quidam ventus vrens aduersus nebulam, roremque contenditis, & idcirco retrahitur à vobis: ita præ nimia malignitate vestra, facius immensæ liberalitatis Dei dona cohiberi. Si verò paululum in meliora mutemur, & vel tantulum quidem, vt non saltem peccasse doleamus, supra quam omnes fontes subito æbullit, copiosius, quàm omne pelagus effunditur. Quantoque amplius acceperis, tanto ille plus gaudet, & hoc ipso ad dandum plura consurget, diuitias enim suas nostram dicit esse salutem, & ipsam dandi petentibus largitatem. Quod *Rom. 16.* certè dicebat Paulus: Qui diues est in omnibus, qui inuocant illum: non enim nisi quando non postulamus irascitur, tunc etiam nos solum, quando non poscimus auersatur. Propterea enim & pauper factus est, vt nos diuites faceret, & illa omnia sustinuit, vt nos ad petendum plenius incitaret. Habentes igitur occasiones salutis, spesque meliores, semper ad orationem accedamus.

IDEM exponens de Paulo, & Sila Actuum. 16. 14
Quod media nocte orantes, laudabant Deum, & au- *Homi. 36.* diebant illos vincti. Repente autem terræmotus fa- *in Acta.* ctus est magnus, ita vt mouerentur fundamenta car- *Apost. 10.* ceris. Apertæ sunt autem statim ianuæ, & omnium *3.* vincula soluta sunt, sic ait: Et hoc studeamus etiam nos facere, & aperiemus nobis non carcerem, sed cœlum. Si orauerimus, & cœlum aperire poterimus. Elias etiam clausit, & aperuit cœlum oratione. Est etiam in *3. Reg. 17.* cœlo carcer: Quæcumque ligaueritis in terra, erunt li- *& 18.* gata & in cœlo. Oremus per noctem, & soluemus *Matt. 16.* hæc vincula. Nam quod preces peccata soluant, persuadeat nobis vidua, persuadeat nobis ille amicus, qui intempesta nocte perseuerat, ac pulsat, persuadeat nobis Cornelius: orationes tuæ, inquit, & eleemosynæ ascenderunt coram Deo. Persuadeat nobis Paulus *Luc. 18.* dicens: Quæ autem verè vidua est, & desolata, sperauit in Deum, & adhæret precibus die ac nocte. Si de *Luc. 11.* vidua ille hæc dicit, de infirma muliere, multò magis *Act. 10.* de viris. Etiam dixi, & nunc dico, excitemur, nocte, *1. Tim. 4.* etiam si non multas preces facias, vnam fac cum sobrietate, & sufficit, etiam si non sit media nox saltem sub ipsum diluculum. Ostende quod non corporis solum est vox, sed etiam animæ. Ne sinas illam ociosè transire, sed da Domino oro hoc donum, immò ipsum ad te reddeat. Dic obsecro, si in graues incidissemus facultates, quem non rogaremus? Si forsam petitionis compotes fieremus, respiramus. Quis tibi daret, vt paratus sit is, qui rogatur, ad habendum tibi gratiam quod rogas? Quis tibi daret, nè ambules, & quæras quemnam roges, sed inuenias paratum? Nec alijs opus habeas, per quos roges, vt p illos preceris. Quid 15
hoc maius? Hic enim tunc maximè facit, quando non alios rogamus, sicut amicus germanus, & nos tunc maximè obiurgat, quasi non fidamus illius amicitia, quando alios oramus, qui pro nobis ad illum intercedant. Ita etiam nos facimus quando aliqui nos rogant, tunc potissimum illis largimur, quando per seipsos non per alios nos accesserint. Quid igitur, inquit, si offenderim? Cessa offendere, & lachrymas funde, & ita accede. Non adeo cupis dimitti peccata tua, sicut ille cupit peccata dimitti. Præoccupe-

mus

mus faciem eius in confessione, quoniam bonus est, ac suauis, & misericors. Si autem non inuocaueris ex veritate, neque volueris ex corde loqui, dimittet; sed ex ore quid ille faciet. Quid est in veritate inuocare? cum electione voluntatis, cum alacritate, cum mente sincera, sicut de unguentis dicunt verum esse, si nihil habet adulterinum, ita, & illic re vera illū inuocat tam diu assidet, nec desistit, donec assequatur. Magna arma sunt preces. Si vos cum sitis mali, nostis
Luc. 11. bona data dare filijs vestris, quantò magis pater vester de cælo dabit spiritum bonum petentibus se? Quare non vis accedere? Amat te, plus omnibus potest. Et vult & potest. Quid prohibet? Nihil legitur, accedamus cum fide, accedamus dona afferentes, quæ vult vitionis obliuionem, benignitatem, & mansuetudinem.

16 IDEM sic habet; Est autem magnum quodam, & salutare bonum oratio, animarumque nostrarum firma custodia, tutissimumque præsidium.

Homil. 3. in epist. ad Philemon. to 4. IDEM in vltimis verbis dicit; Expugnemus hostes nostros precibus, & supplicationibus. Si enim contra armatos ad eum modum pugnauerunt veteres, multò magis contra inermes ita pugnandum nobis erit, ita vincebat Ezechias Assirum, ita Moyses Amalechitas, ita Ascalonitas Samuel, ita Israel triginta
17 duos reges. Si vbi armis opus erat, & exercitu, & pugna, relictis a tuis, ad orationem confugerunt, vbi dumtaxat orationibus conficienda sunt negotia, quomodo non multò magis orandum est.

18 IDEM in fine ait; Aptissima arma oratio est, the-
Homil. 5. de incomprehensibile Dei natura. to. 5. saurus certè perpetuus, diuitiæ inexhaustæ, portus quietus occasio tranquillitatis, denique auctor, parēs, fons, & radix bonorum omnium, & innumerabilium, oratio est, atque etiam regia ipsa facultate, potior & superior. Sæpius itaque euenit, vt cum rex ipse ægroter, febriat, ardore labore, & adsint medici, adsint cliētes, familiares, proceres, milites, duces, non ars medicorum, non amicorum præsentia, non familiarium administratio, non medicamentorum copia, non apparatus magnificentia, non pecuniarum facultates, non aliud quicquam rerum humanarum possit reddere infestantem morbum leuiorem. At si quis valēs apud Deum familiaritate accesserit, & corpus languens tetigerit, & sincerè pro eo orauerit, languorem omnem expellit, & quod non diuitiæ, non numerus ministrorum magnus, non medicinalis scientia, non regius fastus, efficere potuit, hæc vnius pauperis oratio potuit. Orationem autem dico non tenuem illam, & desidiosam, sed eam quæ intenta, & animo dolente, atque contrito proficiscatur. Hæc enim est, quæ cœlum scandere valeat. Vnde ait propheta: Ad Dominum
Psal 119. cum tribularer clamaui, & exaudiuit me. Qui ita afflictus mestusque orat, hic lætitiæ plurimum post orationem sibi potest conciliare. Et vt frequentia nubium principio cœlum obfuscat, vbi verò per crebas,
Simile. dimiserit stillas, iam & humore sepositio serenum cælum, & dilucidum facit, sic mæror animi, dum intus versatur caligine cogitationem nostram obducit, cum
19 autem verbis orationis, & lachrymis, quæ solent comitari orationem, foras versus euaporatus euanuit, plurimum iam inde splendoris afferri in animum solitum est, fauore scilicet humanissimi, & liberalissimi Dei velut radio quodam in eius, qui orat animum in-
Dan. 3. gruente, ac luce assiciente lætissima. [Infra:] Vis orationis, vim extinxit ignis cum tres pueri in camino dicerent: non possumus aperire os, confusio & opprobrium facti sumus seruis tuis, & colentibus te, vis orationis impetum leonum cohibuit, bella composuit, prælia remouit, tempestates sustulit, dæmonia expulit, cœli fores aperuit, vincula mortis disrupit, languores eiecit, vrbes terræ motu nutantes firmauit, plagas cœlitus irruentes, insidias hominum, mala denique omnia deleuit oratio. [Infra:] Si apud homines suos quempiam casus dixisse, suasque calamitates narrasse affert nonnihil consolationis, quasi difflatio quædam malorum, per ipsam narrationem ageretur, longè magis si cum domino illo communi, ægritudines animi tui communicaris, consolationem atque remediū capies. Homo enim vel grauatur plerunque tædio alienæ querelæ, & luctus repellit, fugitque hominem miserum, at verò Deus non ita agit nobiscum, sed inuitat, ducit, hortatur, acceptat. Etsi totum diem in communicandis cōn eo tuis calamitatibus consumpseris, ita te magis, magisque diliget, & tuis precibus liberalius annuet. Et quidēm hoc ipse Dominus explicans dicebat: Venite ad me omnes qui laboratis, & ego re-
Matt. 11. ficiam vos. Vocat, obsequamur; inuitat, accedamus; si peccatis innumerabilibus detinemur, cursum ob eam rem maiorem in modum eò agamus.

20 IDEM inquit; Sicut sol lucem præbet corpori, sic animæ lumen est precatio. Proinde si cæco damnosum est non intueri lumen, & solem, quantò grauius est homini Christiano si non assidue deprecetur, neque Christi lucem orando in animum suum inducat? Iam vero quis non obstupescat, & admittetur tātam benignitatem, ac beneuolentiam, quā in nos homines declarat Deus? qui mortalibus tantum honoris largiatur, vt dignos nos habuerit, qui cum ipso colloquamur, nostraque vota apud ipsum deponamus. Nā verè profectò cum Deo confabulamur, quoties vacamus deprecationi, per quam simul & angelis copulamur, & societatem, quam cum brutis animantibus habebamus, procul effugere videmur Angelorum enim opus est deprecatio, superans interim etiam illorum dignitatem, si tamen maius, est Angelorum dignitas colloquium miscere cum Deo. Atqui quòd sublimius fit, ipsi nos docent, multo quidem cum tremore vota sua offerentes: cæterum nobis exemplum præbentes, vnde sciamus, ac discamus, quòd quisquis Deum adit, multo cum gaudior multoque rursum cum tremore id facere oporteat. Tremore quidem dum metuimus, nè videamur indigni qui Deum precib. alloquamur, rursus gaudio repleamur, reputantes honoris magnitudinem, quòd Deus mortalium genus, tanta, ac tali sua cura dignatus sit, vt assidue diuino colloquio frui liceat, per quod etiam illud assequimur, vt & mortales & temporarij esse desinamus, natura quidem mortales, sed colloquio, cōiunctuque quem agimus cū Deo, ad immortalem vitam transeuntes. Necesse est enim, vt qui cum Deo familiaritatem habet, superior euadat, & morte, & omnibus quæ corruptioni sunt obnoxia. *Libr. 1. de orādo Deū. Simile.* Et quemadmodum nullo pacto fieri potest, vt qui solis radijs fruitur, non effugiat tenebras, ita nulla ratione fieri potest, quin qui cum Deo consuetudinē agit, desinat esse mortalis, siquidē ipsa dignitatis sublimitas, nos ad immortalitatem transfert. Etenim si qui cum Cęsare miscent sermones, familiariterque cū eo versantur, & hoc honoris ab illo sunt adepti, non possunt esse pauperes, multò minus fieri potest, vt qui Deum deprecantur, cum eo familiariter colloquētes, animas habeant mortales. Nam mors animæ est impietas. ac vita pugnans cum lege diuina. Ex quo consequitur animæ vitam esse Dei cultum, ac vitam eo cultu dignam. Porrò vitam piam, ac Dei cultu dignam, miris modis oratio conciliat, cōciliatam auget, ac ceu thesaurum recondit animis nostris. Etenim si quis aliquid facere cupit, quod ad rectè viuendum pertinet, duce precatione, ac huius vitæ viam præparante, commodū simul, & facilem habiturus est pietatis cursum. Neque enim fieri potest, vt qui postulant à Deo pudicitiam, mansuetudinem, &c. non assequantur id quod petūt. Petite, enim inquit Dominus, & accipietis: quæ
Matt. 7. & Luc. 11. rite, & inuenietis: pulsate, & aperiet vobis. Quisquis enim petit, accipit, & qui quærit, inuenit, & pulsanti aperietur. Si vos cum sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris, quantò magis pater vester dabit spiritum

bonum

bonum petentibus se. Talibus quidem dictis, ac tali spe prouocauit nos ad orandum vniuersorum Dominus. Nos verò decet obtemperantes Deo, semper omnem vitam in laudibus Dei, precibusque transigere, maiore studio curam agentes diuini cultus, quàm vitæ nostrę. Sic enim continget semper viuere vitam homine dignam. Quisquis.n.non orat Deum, nec diuino colloquio cupit frui assiduè, is mortuus est, & vita carens, expersq; sanæ mentis. Nam hoc ipsum euidentissimum est argumentum amentiæ, non intelligere magnitudinem huius honoris, nec amare deprecandi
Simile. studium, nec hoc habere persuasum, quòd aiæ mors
22 sit nõ prouolui ad Dei genua. Quemadmodum enim corpus hoc nostrum, si non adsit anima, profectò mortuum est, ac fœtidum; sic anima, nisi seipsam incitet ad orandum, mortua est, ac misera, & grauiter olens. Quin insuper, quòd oporteat quauis morte tristius existimare, si quis deprecatione priuetur, pulchrè nos docet Daniel Propheta magnus, qui maluerit emori, quàm triduo dumtaxat arceri ab orando. Nec enim hoc ab eo exigebat rex Persarum, vt impietatem admitteret, tantùm illud obseruabat, si quis intra triduũ quicquam petere deprehenderetur ab ullo deorũ, aut hominum præterquam ab ipso. Sed Propheta ne tantulum quidem temporis sustinuit ab orando cessare, propterea quod nisi Deus propensus sit in nos, nihil omnino bonorũ in animas nostras venire possit, Dei verò propensio simul adiuuat labores nostros, hosq; pulchrè subleuat si conspexerit nos amare precandi studium, si continenter orare Deum, si viderit expectãtes omnia bona nobis illinc effluxura. Itaq; cum videro quempiam non amantem orandi studiũ, nec huius rei feruida, vehementiq; cura teneri, continuò mihi palam est eum nihil egregiæ dotis in animo possidere. Rursus vbi quem conspexero insatiabiliter adhærentem cultui diuino, idq; in summis damnis numerantem, si non continuò orauerit, coniecto talem omnis virtutis firmum esse mediatorem, ac Dei templũ. Etenim si uestitus hominis, si pedis incessus, si risus declarat qualis sit, quemadmodum sapiens dixit Salomon,
Eccli. 19. multò magis deprecatio signum est totius iustitiæ, cũ
23 sit ornatus spiritualis, ac diuinus, multam pulchritudinem, ac decorem concilians mentibus nostris, dum vniuscuiusque vitam componit, nec sinit quicquam sordidum, aut absurdum dominari nostro animo, dũ persuadet reuereri Deum, & honorem, quem illi debemus præstare, dum docet vniuersam mali spiritus impostura reijcere, turpes & absurdas cogitationes profligans, denique dum cuiusq; mentem constabilit in contemptu voluptatum. Arbitror itaque cunctis esse manifestum, quod simpliciter impossibile sit absque præcationis præsidio cum uirtute degere, cumq; hac huius vitæ cursum peragere. Etenim qui fiat, vt quis virtutem exerceat, nisi supplex adeat genua eius, qui virtutem omnem suppeditat, ac largitur hominibus? Quin & illud paucis demonstrare uolo, quod etiam si nos peccatis refertos præcatio deprehenderit, celeriter purgatos reddit. Quid itaq; maius, ac diuinius obtingere possit, quàm deprecatio, cũ hanc animis ęgro-
Ionæ 3. tantibus pharmacum quoddam esse liqueat: Itaq; primi occurrunt Niniuitæ, quos clarum est deprecationis præsidio, plurimorum scelerum, quibus diuinam iram in se prouocarant, remissionem accepisse. Simul enim atq; illos cæpit deprecandi studium, illico iustos reddidit, ac ciuitatem, quæ iam assueuerat lasciuiæ, malitiæ, statim correxit, nimirum potentior diutina peccandi consuetudine, cum ciuitatem illorum cælestibus legibus impleret, pariter secum trahebat, temperantiam, humanitatem, mansuetudinem, curamque pauperum. Nec enim sustinet deprecatio absque his virtutibus versari inter pauperes, sed in quorumcumque pectore sibi domicilium delegerit, eos reddit plenos omnis iustitiæ, erudiens, & exercens ad uirtutem ac malitiam omnem propellens, & sanè si quis tunc ingressus fuisset ciuitatem Niniuitarũ, qui prius eandem probè nouisset, nequaquam agnouisset eã, à Deo enim repente à turpissima vita ad pietatem resilierat. In qua transmutanda tantum valuit deprecatio, vt & mores, & vitam ad virtutem reduceret. Iam verò, &
24 mulier quædam, quæ totum vitæ tempus in lasciuia, *Lucæ 7.* & impudicitia peregerat, simul atque se proiecit ad pedes Christis, salutem assecuta est. Proinde deprecatio non solum purgat à peccatis, verumetiam ingentia pericula depellit, si quidem ille rex simul, & Propheta mirabilis Dauid, multos ac sæuos inimicos effugit precationis ope, non alijs armis exercitum muniens, atque ita tradidit suis militibus potiri victoria, quietis interim ac securis. Quemadmodum alij quidam reges incolumitatis suæ ipem ponere contueuerunt in militũ peritia, & arte belli gerendi in sagittarijs, in equitibus, ita magnus ille Dauid, sanctis precibus, mœnium vice, suum cinxit exercitum, nequaquam respiciens imperatorum tribunorum ferocium, neque pecuniam colligens, nec arma comparans, sed orando diuinam armaturam e cęlo deportans. Nam verè cęlestis est armatura deprecatio, quę Deo funditur, solaque firmam custodiam præbet his qui sese Deo tradiderunt. Siquidem & robur, & peritiam exercitus sæpe numero ludit, ac frustratur, vel ipsa hostium fiducia, & alia permulta, cęterum depręcatio armatura est inexpugnabilis, ac tutissimum, nec vnquam fallens munimentum, pari facilitate, vel vnum repellens militem, vel innumerabilia hostium millia. Quandoquidem Dauid, *1. Reg. 17.* de quo modò diximus Goliat illum immanem, cum veluti dæmon quispiam formidandus irrueret, nõ armis neque gladijs, sed precibus deiecit, vsque adeo tegibus quidem aduersus hostes in prælijs valida arma sunt deprecario. Quin eadem, & nobis æquè valida sunt arma aduersus dęmones. Sic & Ezechias rex superior euasit in bello, quod illatum est à Persis, cum *4. Reg. 19.* non armaret exercitum, sed preces tantum opponeret hostium multitudini, itidem, & mortem effugit, *Isa. 37.* vbi cum qua decuit religione se Deo prosterneret, so-
25 laque deprecatio regi dedit, vt reuiuisceret. Iam verò quod animam peccatis obnoxiam, deprecatio facilè purum reddit, docet nos publicanus ille, qui petijt à Deo remissionem peccatorum, & impetrauit. Docet, & leprosus, qui simul, vt procidit ad pedes Dei, mundatus est. *Lucæ 18.* Quòd si Deus corpus, morbo corruptum, celeriter sanauit, multò magis animam, quæ morbo tenetur. *Matt. 8.* Verum quis fortè ex eorum numero, qui secordię, segnitieique sunt dediti, & nolunt attente orare persuadere velint in hoc Deum illa verba dixisse. Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine intrabit in regnum cęlorum. Atqui ego si crederem solam precationem ad salutem nostram sufficere, non iniuria sermonem hunc nobis abijceret aliquis. Nunc cum profitear deprecationem caput esse bonorum omnium, basim, ac radicem vitę frugiferę, non est quòd quisquã illis verbis abutatur ad excusationem suę socordiæ. *Matt. 7.* Omnes virtutes in anima esse debent, vt homo salute consequatur. Cęterum præcatio ceu radix, & basis, *Simile.* omnibus cæteris substernitur. Neque secus ac nauem, & domum, ea quę substrata sunt validam reddunt ac nè soluatur continent, ita nostra vitam orandi studiũ cõtinet, & vbique firmam reddit, adeo vt absque hoc nihil nobis boni possit contingere. neque quod ad salutem conducat. His de causis tanto studio Paulus *Coloss. 4.* non cessat hoc adhortari nos dicens: Orationi instate *1. Thes. 5.* vigilantes in ea cum gratiarum actione. Atque alibi iubet, vt sine intermissione oremus, in omnibus gratias agentes, hęc est enim voluntas Dei. Ac rursus in *Ephe. 6.* alio loco: orate omni tempore, in spiritu in hoc ipsum vigilantes cum omni instantia & obseruatione. Decet igitur nos ab illo doctos, cum precatione vitę cursum peragere, atque hac mentem assidue rigare. Si *Simile.*

quidem

quidem hoc omnes homines non minus opus habemus, quam arbores aquarum humore. Neque enim *Simile.*
16 valent illæ, fructus producere, nisi bibant humorem radicibus neque nos pretiosis pietatis fructibus poterimus esse grauidi, nisi precibus irrigemur. Qua propter oportet, & stratis relictis, diuino cultu præuenire solis exortum, & cum ad mensam accedimus, & cum nos ad nocturnam quietem recipimus. Quin potius oportet singulis horis vna precationem offerre Deo, vt orandi cursus, diei cursum æquet. Cæterum hyberno tempore decet etiam noctis maximam partem precibus impendere, ac flexis genibus multo cum tremore instare deprecationi, hoc ipso nos beatos existimantes, quòd Dei cultu vacamus. Dic mihi qua fronte solē intueberis nisi prius adoremus ... qui lumen illud dulcissimum oculis tuis mittit? Quo pacto frueris mensa, nisi prius adoraueris eum, qui tibi tantum bonum largitur ac suppeditat? Qua ipe trades te ipsum nocturno tempori, qualibus cum insomnijs putas tibi rem fore, nisi teipsum præmuniueris orando, sed incustoditus ad somnum accesseris? Nimirum contemptibilem captuque facilem te ipsum præbebis sceleratissimis spiritibus qui semper ambulant obseruantes nos, vt si quem deprehenderint nudatum deprecationis præsidio protinus abripiant. Si nos aspexerint, *Simile.* deprecatione communitos, illico resiliunt, non alter quàm prędones, ac facinorosi, vbi conspiciunt militis gladium in caput suum vibrari. Quòd si contingat aliquem esse mundum præcationis præsidio, hic auulsus deportatur à dęmonibus, & in calamitates variaque mala impellitur. Oportet igitur, vt hæc omnia metuentes, precibus, & hymnis semper nos ipsos circumuallemus.

17 IDEM sic exorditur quòd omnis boni caput sit
Libr. 2. de orād. Deū. deprecatio, quòdque salutis ac vitæ æternæ conciliatrix, nullus est omnium, qui ignoret. Sed tamen adhuc pro viribus de hoc negotio differendum est, quò qui iam assueuerūt in precibus vitam agere, oratio nostra reddat magis attentos. Rursum qui hactenus incogitantius vixerunt, atque animum neglexerunt, precationis prędio destitutum, simul & anteacti temporis iacturam cognoscant, nec in reliquum vitæ tempus se ipsos priuent salute. Protinus igitur illud occurrit omnium maximum, quod quisquis orat, cum Deo colloquitur. Quantæ enim dignitatis sit hominem cum Deo miscere sermonem, neminem latet. Cęterum eam dignitatem oratione consequi possumus. Is autem honor Angelorum superat maiestatem, quod ipsi probē intelligentes apud prophetas discribuntur omnes multo cum tremore laudes, & cultum Domino ferentes, facies quidem ac pedes ob ingentem reuerētiam tegentes, volatu verò dum non valent inquiete manere, magnum tremorem declarantes, nimirum, & nos illud interim docentes, vt tantisper dum oramus, naturæ humanæ obliuiscamur, sed occupati mentis alacritate simul & tremore, nihil respiciamus rerum præsentium, sed existimemus nos in Angelorum medio consistere, idemque sacrificium cum illis peragere. Namque in reliquis multum discriminis est, inter conditionē Angelorum & hominum, siue naturam expendas, siue viuendi genus, siue sapientiam. Cæterum orare commune est opus, Angelorum pariter, & hominum. Deprecatio te separat à mutis animalib. hæc te sociat Angelis. Quin facile fiet, vt quis in illorum ciuitatem transferatur, in illorum vitam, & consortium, in illorum honorem, nobilitatem, sapientiam, intelligentiam, qui per omnem vitam precibus vacare
18 studuerit. Quid enim possit inueniri sanctius his, qui cum Deo commercium habent, quid porrò iustius, quid sapientius? Etenim si qui cum sapientibus viris colloqui solent, propter assiduam consuetudinem breui fic transmutantur, vt illorum prudentiam referant, quid dicere conueuit de his qui cum Deo colloquia miscent, ei sua vota deferentes? Quanta sapientia, quanta virtute, quanta prudentia, quanta bonitate, quanta morum æquitate replet illos precatio, & obsecratio? Sed quemadmodum ciuitas, quę muris cincta *Simile.* non est, facile venit in potestatem hostium, propterea quòd porsus absit id quo fuerat hostium incursus arcendus; sic & animam non munitam precibus, diabolus facile in suam redigit ditionem, nec multo negotio omni genere scelerum implet. Nam primum quidem ad animam precibus cōmunitam, non audet proprius accedere, metuens robur ac fortitudinem, quam illi deprecatio subministrauit, magis vegetans animum quàm cibus corpora. Ad hæc qui precantur serio, nō sustinent quicquam admittere indignum precatione. Sed reuerentes Deum cum quomodo collocuti fuerant, citò repellunt omnem mali spiritus molitionem, apud se reputantes quantum scelus sit eum, qui paulò ante sermonem cum Deo miscuerit, quique ab eo pudicitiā, & sanctimoniam petierit, extemplo ad diabolum deficere, fœdasque voluptates in animum admittere, ac diabolo prębere auditū in illud pectus, quod paulò ante Deus, inuiserit, ac dæmonijs concedere irruptionem in animas, in quas Spiritus sancti gratia plurimam exercuit benignitatem ac sollicitudinem. Verū illud ausculta, supra vires hominis est, ferere cū Deo colloquium, nisi adsit vis & actus Sancti Spiritus 19
sed oportet illo prędente, sanctisque conatibus auxiliante, ita domum ingredi, & flectere genua, postremò orare. Postquam enim maius est hominis viribus, sermonem miscere cum Deo, opus est, vt gratia spiritus veniens in nos confirmet, addatque fiduciam, ac doceat nos honoris magnitudinem. Igitur vbi iam cognoueris, quòd & cum Deo loqueris, ac spiritus in te operantis vim sensoris, oraturus, & cum Deo collocuturus, nullum diabolo prębebis aditum in animā per Spiritum sanctificatam. Etenim quemadmodum, qui cum rege collocuti sunt, & ob hoc sermones placidos *Simile.* honoremque sunt consecuti, non dignantur in contubernium venire mendicorum & abiectorum hominum, ita qui cum Deo fabulatur est, eique sua vota protulit, nequaquam dignabitur mali, & impij spiritus familiaritatem admittere. Iam verò si quis dicat animæ neruos esse deprecationem, mea quidem sententia vi- *Simile.*
debitur verum dicere, nimirum quemadmodum corpus neruis cohęret, currit, stat, viuit, & compactū est, adeo vt si neruos incideris, vniuersam corporis harmoniam dissolueris, itidem animę per sanctas preces sibi constant ac compinguntur, & pietatis cursum facile peragunt. Quod si teipsum destitueris precatio- *Simile.*
ne, perinde feceris ac si piscem ex aquis extraxeris. Vt enim pisci vita est aqua, ita tibi deprecatio, per hanc datur velut ex aquis subuolare, cœlumque transcendere. Sed ad diuinas Scripturas veniam, vt ex ipsius Christi verbis, discamus opes quas deprecatio comparat his qui studeni per omnem vitam in ea versari. Dicebat autem parabolam eis, inquit, huc spectantem, quod oporteat semper orare. Iudex quidam erat in *Luc. 18.*
ciuitatem quadam, qui nec Deum timebat, nec hominem reuertebatur, vidua autem erat in ciuitate illa, & venit ad illum, dicens: Vindica me de aduersario meo, & nolebat aliquandiu, postea verò dixit apud se. Tametsi nec Deum metuo, nec hominem reuereor, ta- 3
men quia mihi molesta est vidua, vindicabo eam, &c. Et concludit, Deus verò non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se quotidie? Dicouobis, quòd faciet vindictam illorum citò. Satis erat iusti iudicis personam inducere. Nunc autem iudicem proposuit immitem, impium, & inhumanum, in cæteris quidem implacabilem, ad preces verò benignum & mansuetum, videlicet vt intelligas, quod omnis precatio ingenium etiam malum facile ad misericordiam, & clementiam pertrahit. Quam igitur ob causam hoc fecit Christus? Ne quis omnium ignoraret quantam

vim

UNIVERSITARIA

vim habeat deprecatio, atque idcirco postquam iudici omnium immanissimo adhibuisset viduam, eumq; præter naturam ostendisset factum ex improbo humanum, ad patrem suum parabolam transfert; ad illum, inquam, bonum, mansuetum, pium, humanum, misericordia sua vincentem peccata mortalium, qui deprecanti condonabit offensas. Audite, inquit, quid iudex iniustus dicat: Tametsi Deum non timeo, nec homine reuereor, tamen quoniam mihi negotium facessit, vindicabo illam. Quid ais? Quod non potuit metus, hoc potuit deprecatio, & iudicem ex feroci mansuetũ reddidit? Quid igitur coniectandum est de benigno Deo, si iudicẽ crudelẽ adeo mãsuetũ reddidit vidua suppli cãs? Nõ possum ab iniquo iudice cogitationẽ auertere, cõtẽplans in illius præter naturam mansuetudine, ineffabilem Dei bonitatem. Etenim si is, qui nũquam cogitaret quicquam humanitatis cuiquam præstare, subitò mutatus, misertus est viduæ rogantis, quantam erga nos Dei sollicitudinem è cœlo deportabit deprecatio? Ad hæc quantum valeat & possit sancta precatio vel hinc cognoscas licebit, si consideres quantum
31 bonorum singulis dieb. ac singulis horis accipiant hi, qui iugiter Deo supplicant. Quem.n. fugit quòd solis, lunæ, stellarumque lumen, quòd cœli temperiem ac variam alimentorum copiam, quòd opes, quòd vitam, quòd alia denique innumera bona, cunctis ex æquo mortalibus largitur Deus, videlicet ob immensam suã humanitatem qua afficitur erga nos. Porrò si nec rogantes, nec postulantes, tanta quotidie misericordia prosequitur, quãtis bonis probabile est fruituros eos, qui omnem vitam precibus & obsecrationibus vacarunt? Agè iam & illud exponamus nobis, quam multis sanctis datum sit deprecationis præsidio seruare nõ solum gentes, & ciuitates, verumetiam orbem vniuersum. In mentione verò deprecationis primum occurrit Paulus. Ille igitur, custos orbis terrarum, per deprecationem ac assiduam orationem omnes gentes saluas fecit, semper illud dicens nobis, huius rei gratia flecto genua ad Deum, & patrem Dñi nostri Iesu Christi, vt det vobis iuxta abundantiam gratiæ suæ virtute corroborari, per spiritum ipsius, vt inhabitet Christus per fidem in cordibus vestris. Vides quantam vim habeat precatio, & obsecratio? Ex hominib. facit templa Christi. Et quemadmodum aurum, lapides pretiosi, ac marmora constituunt domos regum, sic deprecatio tẽpla Christi, vt inhabitet Christus in cordibus vestris. Quẽ cœli non capiunt, is in animam ingreditur viuentem in precib. cœlum, inquit, mihi sedes est, & terra scabellum pedum meorum. Quam domum Paulus ædificat sanctis obsecrationibus? Flecto, inquit, genua ad Deũ, vt inhabitet Christus in cordib. vestris. Quin & illinc intelligi poterit, quanta sit vis sanctarum precũ, quod Paulus per totum orbem terrarum velut allatus discurrens, in carcerib. habitans, flagella sustinens, gestans catenam, viuens in sanguine ac periculis, insuper & dæmones eijciens, ac mortuos excitans, morbos abigens, inharum rerum nulla, fiduciam posuit seruandi hoies, sed precibus cõmunijt orbẽm, postque miracula, post excitatos mortuos ad deprecationis præsidium accurrit, qñquidem & mortuorum excitationem reliquaq;
Act. 6. oia suppeditat deprecatio Paulus hac, medio noctis rigans aiam, oia facile perpessus est qualibet acerba non aliter præbens terga verberib. quam si fuisset statua. Sic in Macedonia carcerem concussit, sic ceu leo quispiam precatione rupit vincula, sic carceris custodem eripuit ab errore, sic dæmoniorum tyrranidem discus-
Eph. 6. & Coloss. 4. sit. Quin & illa nouimus, quæ scribit ad vniuersos hominem. Deprecationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione orates simul, & pro me, vt detur mihi sermo in apertione oris mei ad libere proloquendũ mysterium Euangelij. Quid ais? Tantam nobis fiduciam deprecatio præbet, vt pro Paulo non vereamur orare? Quis miles ausit pro magno duce interpellare Cæsarem? Quamquam sanè nullus dux tam charus est Cæsari, quam Paulus Deo. Attamen ad tantam dignitatẽ nos prouehit deprecatio, vt ausi simus pro Paulo supplicare Deo, sic & Petrus carcerem effugit, qñ oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo, quod addidit Lucas, vt nos disceremus quantam vim Act. 12. in cœlis obtineat deprecatio, vt Paulum ac Petrum à periculis liberaret, columnas Ecclesiæ, principes Apostolorum, claros in cœlo, murum orbis terrarum, commune præsidium totius terræ ac maris. Dic mihi qũo Moyses Israeliticum populum in bellis seruauit? An non arma quidem cũm exercitu, discipulo tradidit, ipse verò deprecationem opposuit, hostium multitudini? Nos interim docens preces iustorum plus valere q̃ arma, quàm equitatus, quàm pecunias, eoque vniuersus exercitus, & innumera militum multitudo, in deprecatione prophetæ spem salutis habebat. Si quidem orante Moyse superabant iudæi, eodem ab orãdo cessando, inferiores erant hostib. itidem & nos orantes facile diabolum superabimus, cessantes verò, scelestum Exo. 17. 33 illum in nos instruimus. Iam & populum ad impietatem prolapsum orando seruauit Moyses, orando meruit Dei conspectu frui, aliaq; innumera bona consecutus est, non alia re quàm orando: nam deprecatio, & hoc illi præstitit, vt vitam ageret similem his, qui cœlum habitant. Deprecatio incendij vim coercuit, leo- Dan. 3. 6. nes mites reddidit, hoc quidem in Daniel, illud verò & 14. in trib. pueris per quos nimirum declaratum est oibus quod quoscunque deprehenderit in periculo constitutos, facilè exurgentib. malis eripiat deprecatio, salutis causa, immortalitatis animæ conciliatrix, Ecclesiæ murus, qui rumpi non possit, munimentum inconcussum, dæmonib. quidem formidabile, pijs verò salutiferum. Hæc eadem sanctum Samuelem produxit; corripiens naturæ imbecillitatem in matre. Deprecationis auxilio, Dauid tot ac tales hostes propulsauit, non arma mouens, non hastam vibrans, sed deprecatione septus. Huius præsidio Persarum copias Ezechias celeriter vertit in fugam, atque hostes quidem machinas admouebant mœnibus, sed ille muros deprecationis vallo sepsit, simulque per deprecationem sine armis 2. Reg. 19. solutum est bellum, quia deprecatio sufficiebat ad terrorem hostibus incutiendum. Quin & Niniuitis ea saluti fuit, quæ citò depulit iram cœlitus imminentem, citoque vitam corruptam emendauit. Vt enim in ciuitatem perditissimam ipsorum, ingressa est deprecatio illico vertit in diuersum omnia, & vniuersa bona secũ induxit. Sicut quando Regina ingreditur ciuitatem necesse est, vt omnis oppulentia pariter consequatur, sic postquam deprecatio venit in animam, omnes virtutes simul ingrediuntur. Nam quod in domo est fundamentum, hoc in anima est deprecatio, super quam, omnes virtutes sunt superstruendæ.

1. Reg. 1. Ioan. 3. Simile. Simile.

IDEM dicit, Magnũ verè bonum charissimi oratio, si virtute præditum hominem alloquens, non parum ex eo capit vtilitatis, cui Deum alloqui donatum 34 Homi. 79. est quot bonis fruetur. [Infra:] Dauid cum esset rex, & ad populũ innumeris immersus curis, & vndique distractus, sepAntioch. ties in die Dominum rogabat, quam nos veniam habuerimus, & excusationem, tantum habentes ocij, nec ipsi continuè supplicantes, & hæc cum tantum lucri capere debeamus? Qui mentem suam accendit, & ere- Psal. 118. xit animam, & in cœlum seipsum transtulit, & ita suũ inuocauit Dominum, & suorum memoriam peccatorum accipit, ad eum de ipsorum locutus est dimissione & propitium, & mitem Deum orauit fieri, ab ipsa in his verbis mora, omnem deponit sæcularem, curam, & eleuatur, & humanis æstibus superior efficitur. [Infra:] Neque mihi quisquam dicat, quod nequid homo secularis affixus foro continuè per diem orare, & ad Ecclesiam concurrere. Potest & quam facillimè vbique orare.

AMBROSIVS ficait: Oratio quoque nos Deo crebra,

35 crebra, commender. Si enim propheta dicit: Septies in
Lib. 3. de vi ginibus c. 1. die laudem dixi tibi, qui regni erat necessitatibus occu
Psal. 118. patus, quid nos facere oportet, q̃ legimus, vigilate, &
Matt. 26. orate ne intretis in tentationem? Certè solemnes ora
tiones cum gratiarum actiones fuut deferendæ cum e
somno surginus!, cum prodimus, cũ cibum paramus
sumere, cum sumpserimus, & hora incensi, cum deni
que cubitum pergimus. Sed etiam in ipso cubili volo
Psalmos cum oratione Dñica frequenti contexas vi
ce, vel cùm euigilaueris, vel antequam corpus sopor ir
riget, vt te in ipso quietis exordio, rerum secularium
cura liberam, diuina meditantem, somnus inueniat.
Denique etiam ille, qui philosophiæ nomen inuenit
quotidie priusquam cubitum iret tibicinem iubebat
molliora canere, & anxia curis sęcularib. corda mulce
ret. Sed ille, sicut is qui laterem lauat sęcularia sęculari
bus frustra cupiebat abolere. Magis enim se oblinie
bat luto, qui remedium à voluptate quærebat. Nos aũt
terrenorum vitiorum colluuione detersa ab omni in
Psalm. 6. quinamento carnis mentiũ interna mundemus. Sym
bolum quoque specialiter debemus, tanquam nostri
signaculum cordis, antelucanis horis quotidie recen
sere; iam illud quis non ad nostram institutionem di
ctum intelligat: lauabo per singulas noctes lectũ meũ,
lachrymis meis stratum meum rigabo. Nam siue lec
tum iuxta literam intelligas, tantam vbertatem ósten
dit profundi oportere lachrymarum, vt lauetur lectus
stratum rigetur fletibus obsecrantis. Fletus enim præ
sentium, merces est futurorum, siue pro corpore acci
piamus, prophericum dictum, delicta corporis, pœni
tentiæ lachrymis abluamus.

36 AVGVSTINVS dicit: Tunc orabat Moyses
In is quin quagint. hom. 10. quando pugnabat Amalech, tunc extendebat ille ma
nus, & deficiebat Amalech. Et tuæ manus extensæ
sint, vt deficiat Amalech tentator, & huius itineris im
peditor. Esto vigil, & sobrius in orationibus, in ope
ribus bonis, vt vincas inimicum,

37 GREGORIVS explicans verba illa Iob capit.
Li. 15. Mo valium ca. 9. tom. 2. vigesimo. Non videat riuulos fluminis, ait: riuuli flu
minis possunt ea dona spiritalia accipi, quæ in aman
tis mentem ita de cœlestibus subtiliter currunt, vt per
os carnis expleri non possint. Sæpè namque amantis
animus, tanto contemplationis munere repletur, vt
videre valeat, quod loqui non valet. Fluminis autem
torrens est ipsa inundatio Spiritus sancti; quæ in con
templantis animum, exuberanti infusione colligitur,
cum mens pluſquam intelligere sufficit repletur.

38 IDEM explicans illa verba; Sacrificium Deo spi
Expositione in 4. Psal. pœnitentiæ tom. 2. ritus contribulatus cor contritum, & humiliatũ Deus
non despicies, ait: electi dum sanctæ contemplationis
pennis ad cœlestia se intuenda erigunt, eò subtilius si
quid in se ipsis vitiosum latebat inueniunt, quò ad di
uinæ lucis claritatem vicinius accedunt. Tantoque
eis displicet, quod infirmum ex carne tolerant, quãto
eos delectat, quod ex incorruptibili vitæ suauitate de
gustant. Vnde fit, quod graui in se ipsos vel pro ocio
sis verbis, vel pro vanis cogitationibus inuectione de
sæuiant, & quæ leuia ante crediderant, mox vt grauia
& mortifera perhorrescant. Beneficia sibi diuinitus
collata conspiciunt, culpas nihilominus anteactas ad
memoriam reducunt, Vitæ huius corruptibilis ærum
nosas necessitates enumerant, quanta sit cœlestis glo
riæ fœlicitates in meditatione pertractant. A qua quia
per carnis fragilitatem retrahi se sentiunt, validissimi
se ipsos interius vulnere doloris transfigunt. Deum
ergo hæc omnia ante mentis oculos, intenta conside
ratione recolligunt, vehemẽtissimæ tribulationis igne
39 intrinsecus inardescunt,
Serm. 3. in quar. à festo cinerũ de triplici modo orationis. BERNARDVS sic habet: Enumeratis validis
simis hominum hostibus propterea rogo vos fratres
vt semper ad manum habeatis tutissimum orationis
refugium. Quicquid orantes petitis credite quia ac
cipietis, & fiet vobis. Nemo vestrum fratres parui
tendat orationem suam. Dico enim vobis, quia ipse
ad quem oramus non paruipendit eam. Priusquam *Marc. 11.*
egressa sit ex ore nostro, ipse scribi iubet eam in libro
suo. Et vnum indubitanter è duobus sperare possu
mus quoniam aut dabit quod petimus, aut quod no
bis nouerit esse vtilius. Vnde sanctus Dauid ait, De *Psal. 36.*
lectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui.

IDEM vno verbo dicit: Ascendamus scalam 40
velut duobus quibusdam pedibus, meditatione, & *In ser. 1. Beati Andreæ.*
oratione. Meditatio si quidem docet quid desit, ora
tio nè desit obtinet, illa viam ostendit, ista deducit.
Meditatione denique agnoscimus imminentia nobis
pericula, oratione euadimus.

IDEM inquit: Lectio, meditatio, oratio & con 41
templatio est scala clausiralium, qua de terra in cœlũ *In tractatu de modo orãdi, qui dicitur sæ la clausiral.*
subleuantur, gradibus quidem distincta paucis, im
mensæ tamen & incredibilis magnitudinis, cuius ex
trema pars terræ innixa est, superior verò, nubes pene
trat, & secreta cęlorum rimatur. Est autem lectio se
dula scripturarum cum animi intentione inspectio.
Meditatio est studiosa mentis actio, occultæ veritatis
notitiam ductu propriæ rationis inuestigans: oratio
est deuota cordis intentio in Deum pro malis amouẽ
dis & bonis adipiscendis. Contemplatio est mentis
in Deum suspensæ eleuatio, æternæ dulcedinis gaudia
degustans. Beatæ vitæ dulcedinem lectio inquirit, me
ditatio inuenit, oratio postulat, contemplatio degu
stat. Vnde ipse Dominus dicit, quærite, & inuenie
tis, pulsate, & aperietur vobis. Quæritæ legendo, & in *Matt. 7.*
uenietis meditando. Pulsate orando, & aperietur vo
bis contemplando. Lectio quasi solidum cibum ori
apponit, meditatio masticat, & frangit: oratio saporẽ
acquirit contemplatio est ipsa dulcedo quæ iucundat,
& reficit. [Infra:] Lectio quasi fundamentum occurrit primò, & data materia mittit nos ad meditationẽ:
meditatio verò quid sit appetendum diligentius in
quirit, & quasi effodiens thesaurum inuenit, & osten
dit. Sed cum per se obtinere non valeat, mittit nos ad
orationem, oratio se totis viribus erigens ad Deum,
impetrat thesaurum desiderabilem, contemplationis
suauitatem. Hæc autem aduentens, prædictorum triũ
laborem remunerat, dum cælestis rore dulcedinis, ani
mam sitientem inebriat. Hi autem gradus ita concate
nati sunt, & vicaria ope sibi inuicem deseruiunt, quod
præcedentes sine subsequentibus aut parum aut ni
hil prosunt. Sequentes verò sine præcedentibus aut
raro aut nunquam haberi possunt. Quid enim prodest
lectione continua tempus occupare, sanctorum gesta
& scripta legendo transcurrere, nisi ea etiam masticã
do, & ruminando succum eliciamus, & transglutiẽdo,
vsque ad cordis intima transmittamus, vt ex his dili
genter consideremus statum nostrum, & studeamus
eorum opera agere, cuius facta volumus lectitare? Ité
quid prodest homini si per meditationem, quæ agen
da sunt videat, nisi orationis auxilio, & Dei gratia ad
ea obtinenda conualescat? Mulier Samaritana quasi ea
lectione instructa est à Domino, & meditata est in cor *Ioan. 4.*
de suo bonum sibi fore & vtile habere hãc aquam, de
qua audierat Christum loquentem. Accensa ergo ha
bendi desiderio, conuertit se ad orationem, dicẽs: Do
mine da mihi hanc aquam, vt non sitiam amplius, ne
que veniam huc haurire. Ecce audiius verbi Domini,
& sequens super eo meditatio incitauerat eam ad o
randum. Quomodo namque esset sollicita ad postu
landum, nisi prius eam accendisset meditatio? Aut
quid ei præcodens meditatio contulisset, nisi quæ ap
petenda monstrabat, sequens oratio impetrasset? Ex
his possumus colligere quod lectio sine meditatione
arida est. Meditatio sine lectione erronea, oratio
sine meditatione est tepida. Meditatio sine oratione
infructuosa. Oratio cum deuotione contemplatio
nis acquisitiua. Contemplationis adeptio sine ora
tione aut rara, aut miraculosa.

Ora-

Orationi instantes erant Sancti, vt in bono conseruarentur, & alijs prodesſent orationum ſuarum efficacia grandi, quarum fructu priuantur mali. Cap. IIII.

1 *Hom. 16. in lib. Ioſ. tom. 1. Orationi inſtantes Sancti in bono conſeruãt, & alios puniant.*

ORIGENES dicit: Habent nunc ſancti iam repromiſſionem ſuam, & requieuerunt, & digni iudicati ſunt per Moyſen capere hereditatem, Veruntamen adhuc & ipſi pugnant, & incertamine ſunt pro ijs, qui ſub Ieſu militant. Sed requiris qui ſint iſti, qui pugnant, & quæ eſt illa pugna, quam illi gerunt. Ego ſic arbitror, quòd omnes illi, qui ante nos dormierunt patres, pugnent nobiſcum, & adiuuent nos orationib. ſuis. Ita enim ſcriptum eſt in Numeris, quia ablinget ſynagoga illa hanc ſynagogam, ſicut ablingit vitulus herbam viridem in campo. Quare huiuſmodi ſimilitudo aſſumpta eſt, niſi quia ſynagoga Domini, quæ nos præceſſit in ſanctis, ore & lingua conſumit aduerſariã ſynagogam, id eſt orationibus & precib. aduerſarios noſtros abſumit? Non ergo in armis pugnandum eſt nobis aduerſum hoſtes noſtros inuiſibiles, ſed orationibus. Sic enim armabantur & patres. *Num. 22.*

2 *Homil. 5. ſ. c. 1. Mat. tom. 2.*

CHRYSOSTOMVS ait: Tam fuit Iacobus mirabilis, vt genua eius obduruiſſe callo dicantur, tantamque in eo fuiſſe carnis incuriam, vt adhuc viuentis omnia ferè membra morerentur, atque aſſiduitate orationis iugiq; ad pauimentũ proſtratione corporis frõtem quoque eius callo ſimiliter obductam, vt nihil ferè à cameli genibus diſcreparet. [Infra:] Quod oratio nes alienæ non proſint nobis niſi propria virtute iuuentur, docet, & ait, ad Hieremiam loquitur Deus: Noli orare pro populo iſto, quoniam non exaudiam te. Quid igitur miraris ſi non exaudiam ſupplicantem? Etiam ſi ipſe, inquit Moyſes adeſſet, atque Samuel, me tamen eorum pro talibus deprecantium, non placeret oratio. Ezechieli quoque, dicit Dominus, quoniam ſi aſſiſtat Noe, Daniel, & Iob, filios, & filias ſuas non liberabunt. Etiam ſi Abraham patriarcha pro his ſupplicet, qui in ſuis vitijs permanendo immedicabiliter ægrotant, abibit Deus, relinquens rogantem, nè vocẽ pro talibus interuenientis exaudiat. Et ſi Samuel rurſus exorans, pro aliquo indigno deprecetur, continuò ad ipſum clamabit Deus: vſquequo tu luges Saul? Etiã ſi pro ſorore quiſpiam incompetẽter orauerit, audiet quod Moyſes, ſi conſpuens conſpuiſſet pater eius in faciem ipſius, nonne eſſet immunda? Non igitur quaſi oſcitantes & deſides ex aliorum meritis pendeamus. Habent enim vim pro nobis, & quidem maximã orationes ſanctorum, ſed tunc profecta, cum nos quoque id ipſum per pœnitentiam poſtulamus, & ad ſtudia meliora cõfugimus. Alioquim & Moyſes ipſe, qui fratrem ſuum, & ſexcenta illa millia armatorum, ab imminenti Dei liberauit ira, ſororem tamen ſuam nequiuit eruere. [Infra:] Et benedicimus, non vt pro peccatoribus ſupplicãdum eſſe ſanctis negemus, ſed nè nos metipſos in ocium ad deſidiam reſoluamus, & dormientes ipſi, alijs tantummodo noſtra curanda mandemus.

Orationes propriã nõ poſſũt impijs. *Hiere. 11.* *Exo. 14.* *1. Reg. 16.* *Num. 12.* *Exod. 32.*

3 *Hom. vnica in 1. epiſt. Pauli ad Theſſa. tom. 4.*

IDEM ſic habet: Si dormierimus, multa licèt circumſpectione vigilum muniti, plerunque tamen periclitamur, etiam ſi ianuæ, ſi repagula, ſi excubitores, denique ſi ij, qui excubijs præſunt ab ingreſſu arceant infidiantem, aliunde tamen ſæpè numerò fur irrupit ex inſidijs. Sed quo demum hæc dixerim? Quia ſi in vigilijs ipſi perſeueremus, iam non admodum fuerit alieno opus auxilio. Contra ſi inertes obdormiſcamus, nihil nos magnopere iuuerit quamlibet attenta atque auxiliatrix aliorum vigilantia, ſed vna cum iſtis vigilibus periclitabimur. Pulchrũ ſane, ſanctorũ, auxiliari prece, perfrui, ſed tũc cum ipſi operã efficacẽ adhibuerimus operibus bonis. Dices quid mihi opus alienæ orationis ſuffragio, modò ſim ſtrenuus opere? Atqui non id velim dicas, cum ſemper ſis in neceſſitate. Paulus non dixit, quid mihi opus alienæ precis ſuffragio, etiam ſi ij ipſo indigni erant, quorum preces emendicabat, magis verò, nè æquales quidẽ, & tu dicis, quid mihi aliena opus eſt precatione? Petrus non dixit, quid mihi opus oratione (etenim oratio, ait Lucas, fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deum pro eo) & tu dicis, quid mihi opus oratione? vel ob hãc cauſam tibi opus eſt, quod ſic ſtultè nihil exiſtimes tibi eſſe opus. Etiam ſi Paulo æquandus venias, habes opus oratione. Sed quod dicebam, ſi efficaces operarij fuerimus, proſunt & ipſæ pro nobis fuſæ præces. Audi Paulum dicentẽ: Scio q̃ hoc mihi proueniet in ſalutem per veſtras orationes, & tu dicis, quid mihi opus eſt oratione? At ſi ocio tranſmittemus vitam hanc, nemo nos iuuerit. Quid profuit iudæis Hieremias. Nonne tertiò Deum adijt oraturus, & in tertio audiuit: nè obſecres pro populo hoc, quia non exaudiam te? Quid commodi contulit Sauli Samuel? An non vſque ad extremum diẽ, ſuper ipſo Saule lugebat? Quid emolumenti ipſis attulit Iſraelitis? Nunquid non dicebat, abſit hoc à me peccatum, vt ceſſem orare pro vobis? Nonne omnes deniq; perierunt? Dixeris, nihil igitur orationes adiuuãt ſanctorum? Immò iuuant maximè, ſed cum non nihil boni operis ipſi conficimus, cooperamur orationibus tum & auxiliares fiunt. Proinde cooperãt quis alteri atq; auxilio eſſe ſolet, ſed ei, qui impigrè aliquid etiã per ſe conficit operis. Quod ſi perſtiteris ignauiæ affixus, nihil iam magnopere iuuaberis. Alioqui ſi tãtùm obtinent virium preces, vt oſcitabundas ac neglectim per ocium, ætatem tranſmittentes valeant in regnum illud introducere, cor omnes gentilitiæ ſuperſtitioni addicti, non amplectuntur Chriſtianiſmum? Nũquid non pro vniuerſo terrarum orbe, ipſi etiam preces in commune effundimus? Nonne, & Paulus hoc faciebat? vt quid qui flagitioſi ſunt non redeunt ad meliorem vitæ frugem, niſi etiam per ſe aliquid adiecerint? Igitur non mediocriter iuuant preces, quando nos operi admouemus manum. Viſnè noſſe quantum iuuerunt ſanctorum orationes? Mihi nunc recole Cornelium, Thabitam. Audi præterea Iacob dicentẽ ad Laban: Niſi timor patris mei adſtitiſſet mihi, nunc forſitan me vacuum emiſiſſes. Rurſus Deum ipſum audi dicentem: Protegam ciuitatem hanc, propter me, & propter Dauid ſeruum meum. Sed quando? Tempore Ezechiæ, regis ſanè quam iuſti. Verum enimuerò ſi tã efficacem vim ſuam exercuerunt tunc orationes etiam pro vehementer ſcelere contaminatis, quid ni etiam hoc ipſum dixit Deus cum aduerſus ciuitatem Hieruſalem. Nabuchodonoſor promouit exercitum, ſed in ipſius manus tradidit ciuitatem? quandoquidem vis flagitiorum maior inualuerat? Rurſus ipſe Samuel pro Iſraelitis orauit, & votum conſecutus eſt. Sed quando id contigit? cum videlicet ipſi Deo placuerunt, tunc illorum hoſtes profligauit. Vt autem intelligas quàm ſint neceſſariæ alienæ preces, audi Deũ ipſum ad amicos Iob dicentem: Ite ad ſeruum meum Iob, & ipſe orabit pro vobis, & dimittetur vobis peccatum. Quoniam quidem peccatum admiſerunt non admodum magnum, ſed & hic iuſtus, qui oratione ſua potuit tũc amicos ſeruare, non tamen iudæorum tempore valuit obtinere, nè ipſi perirent, dicente Domino per prophetam: Si ſteterint Noe, Iob, & Daniel, non liberabunt filios, & filias ſuas, iterum ſi Moyſes, & Samuel. Ezechiel etiam ait: Heu mihi Domine deleſne tu etiã reliquias Iſrael? Deinde declarans q̃ iuſtè hoc ipſum faceret, peccata quib. iram promerebantur, aperit prophetæ ſimul & oſtendens, quòd non ipſius cõtemptu non admitteret pro ipſis ſupplicationem; verumtamẽ ſubijcit, dicens: Si ſteterint Noe, Iob, & Daniel. Iure quidem optimo illi talia ediſſerit potius, vt qui multa paſſus ſit. Dixiſti, inquit, ſuper ſtercora comede, & comedi. Iuſſiſti mihi, vt raderer, & raſus ſum. Dixiſti mihi, & in latus vnum incumbens obdormiui. Dixiſti, vt per noctem exirem aliorũ humeris geſtatus, & exiui.

1. Cor. 1. *Hier. 7. & 14. & 15.* *1. Reg. 15. 4* *1. Reg. 12.* *Actu. 10. & 9.* *Gen. 31.* *4. Reg. 19.* *5.* *1. Reg. 7.* *Iob. 42.* *Ezec. 14.* *Hiere. 15. Ezec. 9.* *Ibid. 14. Ezec. 4.*

Acce-

Accepisti meam vxorem, insuper iussisti vt lugerē, & non luxi, sed generosè oia pertuli. Innumerabilia alia operatus sum prouidens ipsorum saluti, oro te, & nūc pro ipsis, nec sic persuaderis? Non quod contemnā te, inquit, hoc facio, Sed & Noe, & Iob, & Daniel etiam pro filijs orantes, non adducor vt exaudiam. Talia igitur cum probè nouerimus, ne parui esse momenti existimemus sanctorum preces, neque rursum constituamus in ipsis vniuersam bonorum vim.

2. Cor. 1.

6 IDEM inquit: Vis discere quanta sit oronis in Ecclesia factæ potētia; Vinctus erat olim Petrus, multisque circundātus erat catenis, oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia pro eo, & statim eum à carcere liberauit. Quid hac igitur. s. oratione potentius, quæ columnam, & Ecclesiæ turrim adiuuit? Nam cum inter hostes populo fontes viros, cum ad mortem trahūtur, petente multitudine, rex motus, sententiam deponat, multo magis rex cœlestis à nobis placatus petitionem præbebit. Non audistis, q̄ ita Petrus de carcere ereptus est, quoniam erat oratio prolixa, quæ pro eo fiebat? Nam quòd vnus quidē pro multis oret, est magnæ res fiduciæ: multos autem vnà congregatos pro vno supplicationem facere, nil graue videbitur.

Hom. 79. ad pop. Antiochenum to. 5. *Actu. 12.*

Hier. 7. & 14. & 15.

1. Reg. 15. 4 1. Reg. 12.

7 HIERONYMVS sic ait, q̄ Paulus cum cētum tredecim esset annorum, noctem integram transigebat vigilijs. Referebatq; B. Antonius, q̄ cū post obitū Pauli speluncam illius fuisset ingressus, vidit eum genibus complicatis, erecta ceruice, extensisque in altū manibus, corpus exanime: ac primùm & ipse viuere eum credens, pariter orabat. Postquam verò nulla, vt solebat, suspiria precantis audiuit, inflebile osculum ruens, intellexit quod etiam cadauer sancti Deum, cui omnia viuunt, officioso gestu precabatur.

Epist. 50. ā qua narratur vita. B. Pauli eremitæ to. 3.

8 IDEM dicit: Orationibus Pauli donatę sunt animæ, quæ cum illo nauigabant. Decem sancti, peccatricem possunt eruere ciuitatē. Loth liberasset generos si exire voluissent. Liberatur Segor vna vrbs de Pentapoli, & quæ eiusdem meriti erat, & vni sententiæ subiacebat, cui Sodoma, & Gomorrha, Adama, & Soboim sancti precibus custoditur.

Lib 2. aduersus Iouinianum. fo. 2.

Actio. 16. & 9.

Gen. 31.

9 IDEM exponens illa verba; Benepsallite ei in vociferatione, inquit per iubilationem quondam sacerdotum, Hierico, mundi figuram retinens corruit, nunc per nostram orationem eius concupiscentię elidunt.

In Psalm. 32. to. 8.

10 IDEM explicans verba illa; Manibus meis nocte contra eū, & non sum deceptus, sic habet: Manus mea nocte extēditur, & non quiescit: Manibus meis nocte contra eū, subaudi clamaui. Videte ergo quod & opera nostra nobis tacentibus clamant ad Dominū, propterea dicitur: Factum est verbum Dñi in manu Aggæi prophetę. Non ei fit in ore, hoc est in sermone, sed in manu, i. in opere. Manib. meis nocte, hoc est, clamaui, manibus clamaui. Propterea dr̄ & ad Moysen: quid clamas ad me? Et certè non est scriptum ibi quia clamaret Moyses ad Deum, sed qm̄ cor ipsius clamabat: Inde est quod dr̄: In Hieremia: Non siluit pupilla oculi mei. Videte ergo, quod & pupilla oculi nostri nō tacet, sed quotiēscumq; lacrymas proferrimus, toties clamamus ad Deum. Manibus meis nocte cōtra Deū. Idest qd̄ dr̄, in noctib. extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dñm. In nocte istius sæculi, & in tenebris, cum alij ad vitia properarent, ego opera mea ad te solum leuabam. Et non sum deceptus, quoniam sic clamaui, & opere clamaui. Non sum deceptus, dupliciter intelligitur. Aut consecutus sum quod volebā, aut certè non sum deceptus ab insidijs diaboli, qui me circumuenire cupiebat. Anticipauerunt, vigilias oculi mei. Antequam aliquis vigilaret ego vigilabam.

In Ps. 76. *Aggæi 1.* *Exod. 14.* *Iob. 42.* *Prou. 2.* *Psal. 133.* *Ezec. 14.* *Hiere. 15. Ezec. 9.* *Ibid. 14. Ezec. 4.*

11 AMBROSIVS explicans verba illa; Præuenerūt oculi mei ad te diluculo, vt meditarer eloquia tua, inquit: Supra dixerat media nocte surgebam ad confitendum tibi, hic autem præueni orientem solum. Grue est enim si te ociosum in stratis, radius solis oriētis inuerecundo pudore cōueniat, & lux clara feriat oculos, somnolento adhuc torpore depressos. Arguit nos tanti temporis spacium, sine vllius deuotionis munere, ac sacrificij spiritualis oblatione feriata transmissū. An nescis ò homo quòd primitias tui cordis, ac vocis quotidie Deo debeas? Quotidiana tibi messis, quotidianus est fructus. Occurre ergo ad solis ortum, vt te, oriens inueniat iam paratum, nè lumina tua madido adhuc sopore mergentia, primus diei fulgor exagitet. In cubiculo meo, in noctibus quæsiui, quem diligit anima mea, dicit. Ecclesia, & ideo meruit eū inuenire, ideo eius gratiam promereri, quia etiam in cubiculo quæsiuit. Dic, de nocte vigilat ad te spiritus meus & matutinum lumen temporib. faciet splendere nocturnis, si mediteris verba Dei. Si hunc solem præueneris, antequam iste surgat, inuenies Christum illuminantem. Ipse prius in tui cordis illucescet arcano. Cū te meditantem verba diuina, dies inuenerit, & tā gratum opus orandi, & psallendi delectauerit tuam mentem, iterum dices ad Dñm Iesum: exitus Matutinis, & Vespere delectabis: [Inf.] Tu Christiane dormis cui magister est Christus, & non vereris nè de te dicatur. Populus iste, nec labijs me honorat? Iudęus, vel labijs, tu verò, nec labijs. Si illius, qui vel labijs honorat, cor longè est à Deo, quomodo potest cor tuum prope esse, qui etiam labijs nō honoras? Quandiu te somnus, quandiu te sæcularia tenent, quādiu sollicitudo istius vitæ, quandiu terrena? Diuide saltem Deo, & sæculo tempora tua, vel quando non potes agere in publico, quæ sunt istius mundi, & tenebræ prohibent noctis, Deo vacato, indulge orationibus, & ne obdormiscas, psallito, somnum tuum bona fraude fraudato, mane festina ad Ecclesiam, defer primitias pij voti, & postea si vocat sæcularis necessitas, non excluderis dicere, præuenerunt oculi mei mane meditari verba tua, & sic securus procedis ad tuos actus.

Lucæ 18. *Similis.*

12 GREGORIVS narrans vitam Isaac serui Dei ait: Hic cum primùm de syriæ partibus ad spoletanam vrbem Italiæ venisset, ingressus Ecclesiam à custodibus petijt, vt sibi quantùm vellet licentia concederetur orandi, eumque horis secretioribus egredi non vigerent. Qui mox ad orandum stetit, diemq; totum peregit in oratione, cui sequentem continuauit, & nocte. Secundò etiam die, cum nocte subsequenti in precibus perstitit, diem quoque tertium in oratione coniunxit.

Lib. 3. dialogorum c. 14. to. 1.

Oratio qualis futura, vt Deo sit probata. Cap. V.

ORIGENES explicans verba; Quoniam in te Domine speraui, tu exaudies me Domine Deus meus: ait si essemus tales quales nos esse vult sermo diuinus, sicut Helias diceremus vtique Deo, vt daret pluuiam, & plueret, sicut Samuel in diebus messium peteremus, vt præstaret de cælo imbrium copiam, & audiremur. Nunc autem quomodo nos audiet Deus, cum nos ipsum non audiamus? Quomodo faciet ille, quod volumus, cum non quę ille vult nos faciamus? Vult nos tales esse Deus, vt quasi dij cum Deo loquamur. Vult nos esse filios Dei, vt consortes, & cohæredes efficiamur filij Dei, & dicamus sicut ipse dixit: Pater scio, quia semper me audis.

1 *Hom. 2. in Ps. 37. to. 2.*

IDEMexponens verba illa? Si duo, vel tres ex vobis consenserint super terram, de omni re quācunque petierint, fiet illis à patre meo: inquit: sicut in musicis, nisi fuerit conuenientia vocum, non delectat audientem, sic & Ecclesia nisi consensum habuerit nō delectatur Deus in ea, necaudit voces eorum. Est & allia exposito. In malis. n. hominibus, peccatū carnis animæ dominatur, ad obediendū ei in desiderij eius. In his aūt, qui expulerunt, quasi de thrōno corporis sui peccatū, qd̄ regnauerat prius in eis, & certant aduersus ipsum caro quidē cōcupiscit aduersus spiritum, & spiritus ad

2 *Hom. 6. in Matt. to. 3. Simile.*

uersus carnem;in viris autem perfectis obtinuit spūs, & opera carnis mortificauit, & commendauit vitam suam carni, vt viuificet mortalia corpora sua propter inhabitantem spūm in eis,& fit consensus duorū,spūs & carnis super terram,quo consensu expleto,& oratio transmittitur,corde quidem credenti ad iustitiam,ore autem confitenti ad salutem, vt cor non sit longe à Deo, sed cum eo, vt iam non labijs appropiet, & sic fiunt duo congregati in nomine Iesu.

3 IDEM exponens verba illa; Deprecor vos fratres per Dñm nostrum, vt adiuuetis me in orationibus ad Dñm,dicit: sicut Principes,& Potestates,& mūdi rectores tenebrarum harū aduersantur fidei,& resistunt pietati,sicut contrarij sunt iustitiæ,& veritati, & omnibus bonis;ita sine dubio resistunt,& orationi aduersantur. Et iō ostendit Paulus esse non minimū in oratione certamen, siquidem in hoc certamine ēt auxiliū eorum,qui Romę sunt,crediderit implorandum. Obsistunt enim dæmones in oratione,primò per illud nē talis inueniatur,qui in orationis agone desudat, vt leuet puras manus sine ira. Quod & si quis obtinere potuerit,vt sine ira sit, vix est, vt effugiat esse sine disceptatione:hoc est sine superfluis, & vanis cogitationibus. Vix enim inuenies,vt oranti cuiquā,non aliquid inanis,& alienæ cogitationis occurrat, & intentionē, qua in Deum mens dirigitur, declinet, ac frangat: & ideo agon magnus est orationis, vt obsistentibus inimicis,& orantis sensum in diuersa rapientibus, fixa ad Deū semper mens,stabili intentione contendat. Idioque orat Paulus iuuari se in agone orationum.

4 BASILIVS explicans illa verba; Afferte Dño filij Dei,ait: Quoniam non cuiusuis donū,est Dño Deo acceptum,sed eius tantum,qui corde puto offert illud ideo dicit: Afferte Domino filij Dei. Non enim castæ sunt preces, nec accepta oblatio ex meretricis mercede. Hieremias dicit; Non vota,& carnes sanctæ auferent à te malitias tuas,aut per hæc purus eris. Iō psalmus, prius nos vult esse filios Dei, deinde vult idoneos accedere ad offerenda Deo dona. Ante omnia dicito,Pater,deinde petes ea quæ ordine sequunt. Scrutare verò te ipsum ex cuiusmodi cōseruatione ad Deū accedas, expende num dignus sis,qui Deum sanctum voces Patrem. Per vitæ enim sanctimoniā nobis peruius est ad eum sanctum,familiaris aditus. Si sancti filius cupis esse, sanctitas te in filium adoptet. Afferte itaque Dño non omnes, neque ex omnibus, sed filij Dei. Eximia quædam dona quæsiturus est, & hac gratia,eximios eligit,qui offerant. [Infra.] Adorate Dñm in aula sancta eius. Plures,specie orationis præferre videntur, qui tamen in hac aula non sunt propter mentis euagationem, & distractionem,quæ fit per inanes curas. Potes,& aulam quoque cęlestem intelligere vitam. Qui autem ventrem,mundi gloriam,seu argentū, vel aliud,quod ex omnibus magis honorat, Deum fecerit,non adorat Dominum, neque in aula est sancta, etsi dignus videatur, qui intra sensiles istos aliorum conuentus admittatur ad orandum.

5 IDEM explicans verba illa; Exultate iusti in Dño rectos decet collaudatio,ait; In ipso Domino cum simus,quoad licet ipsius mirabilia speculemur, atq; ita ex eorum contemplatione lætitiam nostris cordibus comparemus. Rectos decet collaudatio. Quemadmodum,n.pedi obtorto,atq; obliquo, calceus rectus non admodum probe aptatur, sic obtortis cordibus,diuina laus minimè conuenit. Quamobrem existimo dæmonum ori,vt de seruatore indigne loquenti, ad eum manifestandum ablatam fuisse potestatem. Tale quid & peccatori dicit Deus: Quare tu enarras iustitias meas? Couemur igitur omni studio opus omne obliquum, ac detortum à rectitudine, vitare, mentemque nostram,vt rectam regulam,& animæ iudicium corrigamus,vt nobis existentibus rectis, Dei laus concedat Deo ipsi offerenda. Si duæ regulæ altera alteri admoueatur,pulchrè conueniet vtriusque rectitudini. Si verò obtortum iuxtà regulam rectam ponatur lignū, incongruum,& procul à proportione recti reperiē. Qm itaq; recta est Dei laus, recto opus est corde,vt ei laus Dei congruat, atque conueniat. Quòd si nemo Dñm Iesum nisi in Spū sancto dicere valet, quomodo laudem referes, spiritum in tuis visceribus rectum,renouatumque non habens. Cantate Domino canticū nouum,i.in noua itate spiritus Deum adorate: benè psallite ei in vociferatione. Benę psallitè,hoc est mente indiuulsa,nec aliò quoquam distracta, sed affectu sincero in vociferatione. Est autem vociferatio vox quædā inarticulata,cum in bello addensati milites, & inter se constipati consonè sibi acclamant. In vno igitur concentu,eademque animorum conspiratione,& vnione charitatis psallite. Quia rectum est verbum Domini, ideo rectos corde ad laudem euocat.

6 IDEM sic habet; Quandocunque oras,caue diligenter,ne quæ petis, peruersè petas, & aduersum te Dominum irrites,non pecuniam,non gloriam humanam,non aliud quippiam ex numero eorum, quæ cito prętęruolant;sed petę regnum Dei,& quę ad vsum corporis pertinent, omnia tibi suppeditabit,sicut Dominus dicit in Euangelio; Quæritæ primum regnum Dei,& iustitiam eius,& hæc omnia adijcientur vobis. Si tibi in animo fuerit Christi arcanis imbui,& ad pedes illius assederis, totam ibi rem deseres familiarem tuam,& vacuus ab omni sollicitudine deges, corporis proprij etiam obliuiscere, atque hoc modo in contemplationibus versans, familiarius cum eo colloqui poteris,vt supremæ gloriæ fructum consequaris. Duplex est autem orandi modus, quorum alter in glorificatione,adhibita animi submissione cernitur;alter in petitione,qui priori subijcitur. Cum oras igitur noli confestim ad petitionem accedere,quòd si hoc non facis, indicio es ipse de voluntate tua, te.s.quòd necessitate vrgearis Deo preces adhibere. Quapropter quandocumque instituis orare, coniugem,liberos,teq; ipsum relinquito,à terraq; procul abscendito,cęlumq; superato,& naturas omnes,tam quæ cerni,quàm quæ ceni nō possunt relinquito, & ab eius glorificatione incipe,qui omnia condidit; cumq; in eo satis fueris cōmoratus,non mente vaga, neque huc, illucve temerè deerrante,neque(vt Græcorum mos est) fabulas garriēs,sed de Sacrosanctis literis carpens,quæ dicas,dic: Gratias tibi ago Dñe propter incredibilem clemētiā, & in ferendis hominum culpis facilitatem tuam, qui peccantem me quotidie patiētia tua sustines, & ad resipiscendū oībus nobis potestatem facis. Propter hoc enim taces,& nos sustines Dñe,vt tibi gratias agamus qui salutem generis nostri,modò terrendo,modò leniter exhortando,moderaris. Vbi verò iam satis gratias egeris,tum iterum adhibita humilitate ordire, ac dic; Equidem non sum dignus Domine,qui coram te verbum faciam, quoniam vehementer peccator sum. Et licèt nullius tibi culpæ conscius sis, nihilominus tamē ita te oportet dicere. Etenim cum multis in reb. offendamus omnes,maiorem tñ offensarum partem,ne intelligimus quidē. Idcirco Apostolus aiebat: Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum, ac si diceret: Multa delicta committo,quæ committere nō intelligo. Propter hanc causam Propheta dicit; Delicta quis intelligit? Dicito, peccatis peccatores oēs vinco Domine,nempe,qui diuinum præceptum violē, quo iubemur,vt cum omnia fecerimus,dicamus; quia serui inutiles sumus,nimirum,qui ea præstiterimus, quæ præstare debebamus. Cum timore igitur,humilitateq; Deum orato. Vbi verbis humilitatem tuam satis ostenderis,dixeriq; gratias tibi ago Domine,qui peccantē me tandiu sustinuisti patientia tua, & in hodiernum vsque diem nullas à me peccatorum meorum pœnas expetisti. Equidem Domine infinita iam pridem commeritus eram supplicia, dignusque eram, qui lon-

Lib. 10. in c. 15. epist. Pauli ad Rom.

Homil. 5. in Ps. 28. tom. 1.

Homil. 8. in Ps. 32.

Simile.

Simile.

In lib. contr. monast. 10.2.

Matt. 6.

1. Cor. 4.

Psal. 18.

Luc. 17.

longissimè à cõspectu expellerer tuo, vetũ tua me patientissima lenitas, peccantẽ, clementissimè sustinuit. Simul ac vero ambab. hisce partib. satisfeceris, gratiarũ actionis videlicet, & humilitatis, tum demum, qd petere debes, petito, nõ diuitias, vt ante dixi, neq; terrenam gloriam, non sanitatẽ corporis (ipse est. n. qui te creauit, ipsi curæ est incolumitas tua) sed quẽadmodũ iussus es, regnum cœlorum pete tantummodo, & necessitatib. corporis tui ipse, vt dixi, prouidebit. Munificentissimus est idem, atque augustissimus Rex nr, & indignè fert quandocumq; quis exiguum à se aliquid petit, quandocumq; quis nostrum de reb. ipsum minimè ipsi conuenientib. rogat. Noli igitur illum tibi oratione tua iratum facere, sed ea pete tibi, q̃ digna sunt, & Rege, & Deo. Hæc aũt petens ab eo ne prius recesseris, quàm quod petis impetraueris. Quod in Euangelio faciendum Dñs docet exemplo illius, qui vadẽs ad amicum petit panem, & perseuerat, donec amicus surgat, & det illi. Hoc aũt exemplũ idcirco nobis proponitur à Dño, vt in fide acres esse nos doceat. Exemplum. n. ab homine ad alium hoiem sumit, vt intelligas nulla laboris fatigatione debere te à suscepto proposito desistere, vt videlicet quandocumq; aliquid petieris, neque impetraueris, tamdiu perseueres, quoad impetres; si tñ ea petas, quæ voluntati Dei non repugnent. Sed danda in eo opera est, nè vlla in re conscientia nostra nos condemnet, tum, vbi hoc fecerimus, implorandum est diuinum auxilium, implorandum aũt non lentè, non mente huc, illucq; temere aberrante. Qui enim sic facit, is tãtum abest, vt impetraturus sit, quod petit, perficiet prius vt sibi Dñs irascat. Etenim si quis coram Principe aliquo stat, & ipsum alloquit, magno cum metu stat, & tum corporis extrinsecus, tũ etiam mentis intrinsecus attentos oculos tenet pericu li metu, quantò tandẽ maiore cũ metũ, trepidationeq. censendum est oportere nos stare in conspectu Dei, tota mente in illum vnum intenta, neque vsquã alio? Cum ipso non hois partem illam modò, quæ foris apparet, vt homines faciunt; sed illam etiam, quæ intus occulta, oculorum aspectũ fallit, clarissimè prouideat. Si igitur sic quemadmodum decet steteris corã Deo, & quæ in te sunt omnia pro virib. præstiteris, postea, donec omnino tandem impetres, quod petis. Si aũtẽ propterea, quod à peccato debilior factus es, hoc à te ipso impetrare non potes, vt animo attento stes, & dũ oras animo, ac mente distraheris, enitere contra q̃ potes, & ipse tibimetipsi vim afferret, & coram Deo stare perseuera, mentemq; tuam in illum defixam tene, ipsamq; ad seipsam aduoca. Si ita feceris, ignoscet tibi Deus quoniam non ex contemptione, sed ex infirmitate, eo mõ quo conueniret, coram Deo stare non vales. Hoc mõ si tibimetipsi vim feceris, teque ad omne opus bonũ paraueris, ne desiteris priusquã illud impetres, quod rogas. Sed patrem ter fores eius pulsa dũ petis. Omnis. n. qui petit accipit, & qui quærit inuenit, & pulsanti aperietur. Scire vis charissime quo pacto olim patienter sancti viri expectare soliti essent, neq; desperationi se darent? Abraham Deus, cum iunior esset, vocauit, & è terra Assyriorum in Palæsthinorum fines transtulit, cũ ei dixisset. Tibi dabo terrã hanc, & sicut astra cœli erit semen tuum. Multorũ deinde annorũ iã numerus effluxerat, naturalisq; in eo iam ad procreandum vis erat extincta, & iã iã morien di tps instabat, neque tñ ille cum hæc hoc mõ ire animaduerteret, dixit vnquã; Dñe semper tu mihi filios promittis, & gentium multarum futurum me patrem prænuncias: Naturales ad producendam sobolem motus longa ætas extinxit, & Sara vxor mea senio confecta parere non potest, proinde fallax est promissũ tuũ. Nec dixit hæc vnquam, nec cogitauit, sed fide immobilis permansit, cumq; ætas magis magisq; ad senium declinaret, spes iuuenescebat, & collabente corpore, fides ipsi vires addebat: Sic enim ipse secum cum animo suo cogitans dicebat: Deus est, qui promisit, & alter fieri non potest, quod eius promissione firmatum est. Hanc tu Abrahæ fidem imitare. Qui enim illi promiserat multiplicaturum se semen illius, idem quoque promisit nobis daturum quicquid ab eo postulauerimus. At sæpe petiui, inquit, neque impetraui tamen. Prorsus, quia non rectè petiuisti, videlicet, aut dubitabundus, aut aliud agens, aut quæ tibi vtilia non erant futura. Nouit Dominus cor eorũ, qui orant. Quid est ergo, inquit, quamobrem Deus à nobis rogandus sit? An nescit fortasse ipse quib. reb. nobis sit opus. Quid ergo attiner illum orare? Scit sine dubio Dominus quibus nobis rebus sit opus, & cum singulari sit bonitate, solem suũ oriri: facit super bonos, & malos, etiã priusquam à nobis rogatus sit. Fidem verò, & virtutis opera, & regnum cœleste, nisi cum labore, & perseueratia forti admodum oraueris, nunquam impetrabis. Desiderandum enim est primum, tum vbi desideraueris, ex animo quærendum adiunctis fide, ac perseuerãtia, neque patiendum, vt à tua ipsius conscientia condemneris, veluti, qui negligenter, & cum socordia ores, & etiã hæc omnia seruaueris, tum demum voti compos efficieris tui, quando Dominus voluerit, quandoquidem quæ tibi expediant melius ipse intelligit, quã tu, & ea refortasse differt, quæ daturus est, vt hoc modo magis te ad assiduitatem vocet, & vt intelligas, qd sit donum Dei, & vt datum diligenter custodias. Si quidem nititur vnusquisque, quod magno labore inuenit id maiore quadam diligentia custodire, nè eo amisso, labores etiam vna cum eo suos multos amittat. Quid enim profuit Salomoni, citò sapientiæ donum inuenisse, quod postea erat amissurus? Proinde noli vnquã animum despondere, nisi celeriter inuenias, quod rogas: Si enim intellexisset Dominus te, si munus celeriter impetrasses, id nequaquam esse amissurum, sine dubio, quę eius est bonitas, vltro ipse tibi nullo tuo rogatu detulisset.

Luc. 18.

Simile.

Luc. 21.

Gen. 17.

Psal. 18.

CHRYSOSTOMVS exponens verba illa; Cũ oratis nolite fieri sicut hypocritæ tristes, ait: Prohibemur hypocritarũ more, omnes orationes nostras omnibus iactanter ostendere, nè meritum gratiæ amittamus. Dominus enim non simulatam, ac iactantem, sed simplicem orationem, ac fidelem requirit. Et ideo clauso ostio, ideſt, intra cordis, & conscientiæ ipsius secretum, à Domino iubemur orare, vt ab eo, qui secretorum, & occultorum est cognitor, recipiamus orationis occultæ mercedem. Religiosæ enim mentis est Deum non voce, vel sono vocis, sed deuotione animi, ac fide cordis orare, secundum quod Dauid in Psalmo testatur dicens. Dicite in cordib. vestris, & in cubilib. vestris cõpungimini. Inuenimus in libris Regũ, Annam illã sanctissimã, huius Enangelicæ doctrinæ præcepta implentẽ. Nã cum sine aliquo vocis sono in cordis sui secreto, in conspectu Dñi fideliter orans, desiderij sui pces effunderet, statim exaudiri meruit a Domino. Sic & Danieli cum trib. pueris occultè semper orãti interpretationẽ somnij, & reuelationũ secreta Dñs scire concessit. Cornelius nec dum præceptis Euãgelicis eruditus, dum in cubiculo suo secretè fideliter oraret, meruit vocem Angeli facti oquentis audire. Quid de Iona dicimus, q non modò cubiculo, sed vtero beluæ clausus, tantum orans meruit exaudiri, vt de profundo maris, & de ventre tam immanis beluæ, incolumis, & viuus euaderet? Exauditus autem à Deo est, non quia voce, sed quia fide clamauerit.

11 *Homil. 8. ex varijs & Matt. 1.2.*

Psal. 4.

1. Reg. 1.

Dan. 23. & 14.

Act. 10. Ion6.2.

IDEM inquit: Scriptum est, ante orationẽ, præpara cor tuum. Quid est ante orationem præpara te ipsum, nisi expoliatus cogitatione praua sic accedas? Vide quis rogas, quem rogas, & quid rogas. Quis? Homo. Quid? Indulgentiam. Quem? Deum.

12 *Hom. 9. in qua expli. orationem Dominicã Eccl. 18.*

13 *Hom. 5. de incõprehẽsibili Dei. natura. t. 5*

IDEM sic habet: Tres illi pueri in fornace continebantur, suamque animam exposuerunt certo vitæ suæ periculo. Veruntamen post tot tantaque virtutis officia

officia referunt: Non possumus aperire os, cõfusio, & opprobriũ facti sumus seruis tuis, & colentib. te. Cur itaq; os aperuistis? Vt hoc ipsum diceremus, nobis os minus licere aperire, atque ita Dñm orantes inuitaremus ad beneficium. Orõem aũt non eam commendo, quæ frustra in ore habetur, sed quæ ab imis animæ prodeat. Vt. n. arbores, q̃ radices altius miserint, quãuis summum ventorum excipiant impetum, non frangi, aut euelli possunt, cũ planta, & firmissima stirpe nitant: sic orones quas animus de suo imò reddiderit pquàm tutè affixæ efferunt sesc in excelsum, nulloque peruertuntur aggressu cogitationum. Vnde Propheta insignis ait: De profundis clamaui ad te Domine. Hęc ita doceo, non vt verbis tantum, & laudetis, verùm etiam, vt factis palàm animum vestrum recepisse, quæ laudat, faciatis.

Dan. 3.

Simile.

Psal. 129.

14 HIERONYMVS exponens verba illa; Cũ extenderitis manus vestras, auertã oculos meos à vobis, & cum multiplicaueritis orõem nõ exaudiã: manus enim vestræ sanguine plenæ sunt, inquit: Vtendũ est hoc testimonio contra eos, qui cum quotidianis operib. sanguine manus plenas habeant, in orõne, noctes dies q̃; coniungunt. Quiescite agere peruersè, discite benefacere, quærite iudicium, subuenire oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam, & venite arguit me dicit Dominus. Si fuerint peccata vestra, vt coccinũ, quasi nix dealbabuntur. Vnde Iesus, filius Sirach dicit: Desiderasti sapientiam, serua mandata, & Dominus tribuet tibi eam.

Lib. 1. in c. 1. Isaiæ. tom. 4.

15 IDEM exponens illa verba; Scrutemur vias nostras, & quæramus, & reuertamur ad Dominum. Leuemus corda nostra cum manibus ad Dominum in cœlos, ait: Sciendum est, quòd quisquis à præceptis Dominicis discordat opere, quoties ea videt corde suo reprehenditur, atque confunditur, qui id, quod fecerit, memoratur. Nam in quo se erasse considerat, ipsa se conscientia latenter accusat. Vnde Dauid Propheta deprecatur, dicens: Tunc non confundar cum perspexero in oibus mandatis tuis. Grauiter namque vnusquisq; confunditur, qñ mandata Dei, vel legendo, vel audiendo respicit, quæ viuendo contempsit. Hinc. n. Ioannis voce dr: Si cor nostrũ nõ reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Dñm, & quicquid petierimus ab eo, accipiemus. Ac si diceret: si id, quod præcipit facimus, id, quod petimus obtinemus. Valde namque apud Dñm vtraque hæc congruunt sibi necessariò, & vt orõne operatio, & operatione fulciat oratio. Hinc Hieremias ait: Leuemus corda nostra cum manib. cor eum manib. leuat, quî orationem suam operibus robo rat. Nam quisquis orat, sed operari dissimulat, cor leuat, & manus non leuat. Quisquis verò operatur, & nõ orat, manus leuat, & cor non leuat. Iuxta ergo Ioãnis vocem, tunc cor fiduciam in oratione accipit, cũ sibi vitæ prauitas nulla contradicit, & bonorum operum ratio, orationi concinit. Ait etiam: vt scrutemur vias nostras, cogitationum interna discutiendo, vt puri ad orationem accedamus.

Lib. 2. in ca. 3. Lamẽt. Hier. tom. 4.

Psal. 118.

1. Ioan. 3.

16 IDEM exponens verba illa; Si offeratis cæcũ ad immolandũ, nonne malũ est? Et si offeratis claudũ, & languidum, nonne malũ est? dicit, clauda est rogantis oro, quæ duplici mente accedit ad præcandũ, & audit cum populo Iudeorũ, vsquequo claudicatis vtroq; pede? Et laguida, & omni infirmitate cooperta, q̃ nõ habet Chrm Dei virtutẽ, Deiq; sapiẽtiã. Istiusmodi preces, q̃ sine lumine veritatis sunt, & non habent sapientiæ firma vestigia, & debilitatib. varijs contabescũt, in contumeliã eius recidẽt, qui talia audẽt offerre. Et qa orones tales Deus nõ recipit, addit in versione septuaginta interpretũ. Et nunc deprecamini faciẽ Dei vestri, & rogate eũ, in manib. vestris, facta sunt hæc, si suscipiam ex vobis facies vestras, dicit Dñs omnipotẽs: quia, & in nobis claudent ostia, & non succendetur altare meum gratis. Sic enim vobis orantibus claudẽtur ostia Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Orones vestræ ad Deũ non peruenient. Non est voluntas mea in vobis, & sacrificium non suscipiam de manibus vestris.

In cap. 1. Malach. to 5.

3. Reg. 18.

IDEM explicans verba illa, q̃ in nostra editione vulgata habent in fine capitis primi: Maledictus dolo sus, qui habet in grege suo masculum, & votum faciẽs immolat debile Dño, inquit: Debilis est, & maculata nostra oratio, qñ ira, inuidia, inimicitijs, & alia animi perturbatione corrumpitur: si offerentes munus ad altare, & recordati, quod aliquid habeat frater nr aduersum nos, non ante pergimus, & satis ei facimus. Vnde & Apostolus præcipit: Volo viros orare in omni loco, leuates puras manus sine ira, & disceptatione. Pastor cogitationum nostrarum, atque virtutum sensus est. De quo in psalmo dr: Benedic anima mea Domino, & omnia, quæ intra me sunt nomini sancto eius. Qui si gregem suum bene rexerit, impletur in eo illa benedictio, benedicta armenta boum tuorum, & greges ouiũ tuarum. Si autem habens naturaliter masculum, idest forte, rigidum, ac robustum, immolet leue, vel nimia mollitia fœmineum, atque lasciuum, vel diuersis animæ perturbationibus debile, sentiet in se completum, quod scriptum est in libro Sapientiæ: Potentes potenter tormenta patientur, & cui plus dederint, plus exigent ab eo.

17 In cap. 1. Malach.

Matt. 5.

1. Tim. 2.

Psal. 102.

Sap. 6.

IDEM exponens illa verba; Huius rei gratia flecto genua mea ad patrem Domini nostri Iesu Christi, ait: Hæc verba, & si spiritualiter intelligantur, non statim iuxta literam; orandi cõsuetudinem tollimus, qua Deum genu posito supplices adoramus, & fixo in terrã poplite magis, quod ab eo poscimus, impetramus. Legimus enim, & Paulum in littore sic orasse, & geniculationes in oratione præceptas. Sed nihilominus dicimus veram geniculationem esse in animo, quia multi corporale flectentes genu, animæ nequaquam poplitem curauerunt. Et contra alij, erecto Deum corpore deprecantes magis se animo curuauerunt. Vnde genuflexio hæc ad subiectionem mentis, & inclinationem animæ, cordisque obsequium pertinet, terræ se coæquantis, vt Psalmista quoque canit, dicens: Adhæsit pauimento anima mea.

18 Lib. 2. in 3. epistol. Paulo ad Ephe. to. 6.

Act. 27.

Psal. 118.

AMBROSIVS explicans verba illa Genesis 4. Scdm traductionem septuaginta interpretũ: Si rectè offeras, non rectè aũt diuidas, peccasti, quiesce, ait. Ex his verbis colligimus Deum nõ munerib. oblatus placari, sed offerentis affectu. Denique condemnati oblator muneris Cain, pro conscientia insinceræ oblationis, intellexit Deo sacrificium suum non probatũ, tristis est factus. Quando enim mens sibi recti est cõscia gratulatur, vel infusione quadam spiritali, replet animus gaudio, cum alicuius, vel studia, vel opera à Deo probantur. Tristitia igitur Cain, conscientiæ testimonium, repulsæ indicium est. Et quia obtulit munus, tñ quia non rectè, & iure diuisit, culpa incidit. [Infra:] Redoleat oratio tua prudentiã erga cognitionẽ Dei, & veritatem fidei. Redoleat temperantiam, quam etiã à coniugib. exigendam putauit Apostolus dicens: Nolite fraudari inuicem, nisi fortè ex consensu ad tẽpus, vt vacetis orationi. Et lex castigatos ante hesternũ, & nudiustertius diem, ad sacrificium accedere iubet. Fortitudinem teneat oratio, vt nullo interpelletur metu, nulla lassitudine deficiat. Tunc enim debet esse intentio ad præcandum robustior, cum vrgemur aduersis. Iustitiam custodiat precatio, quam si tenuisset Iudas, non in peccatũ facta fuisset eius oratio. Qñ enim magis ab iniustis operib. ac prauis studijs abstinere debemus, quàm tunc quando Dei iustitiam deprecamur? Hæc defuit sacrificio Cain, qui si tenuisset iustitiã Domino, primitiua munera, & non posteriora deferret. Defuit itaque ei diuisio harum quatuor virtutũ, ideoque responsum ait: Si rectè offeras, non rectè autẽ diuidas, peccasti, quiesce. Rectè igitur Cain obtulit, qa oblatio insigne deuotionis, & indicium gratiarum,

19 Lib. 2. de Cain, & Abel. to. 1.

1. Cor. 7.

est,

est,sed non rectè diuisit,quia ante omnia, Deo debuit deferre primitias,vt à gratia inchoaret auctoris.

20 *Libr. 6. de sacramen. c.5.* *1. Tim. 1.* IDEM sic ait: Inchoari oratio debet à Dei laude, vt roges oīpotētem Deum, cui possibilia sunt oīa,qui habet voluntatem præstandi. Sequitur obsecratio, sicut Apostolus docuit,dicens: Obsecro ergo primū fieri obsecrationes,gratiarum actiones. Prima ergo oratio,laudem debet habere Dei, secunda supplicationē, tertia postulationem,quarta gratiarum actionem. Nō debes quasi famelicus ad cibum, de cibo incipere, sed ante,à laudib. Dei Vnde & oratores isti sapientes hāc habent disciplinam,vt iudicem fautorem sibi prēstent incipiunt à laudib.eius, vt benevolum sibi faciant cognitorem.Deinde paulatim incipit rogare iudicem,vt patienter dignetur audire.Audet,& tertio postulationem suam depromere,quid petat exprimere. Quartò quomodo cœpit à laudibus Dei, sic debet in Dei laude desinere.

21 *In Psa. 3. tom.8.* AVGVSTINVS explicās verba illa; Voce mea ad Dñm clamaui,& exaudiuit me de mōte sancto suo, dicit:Non corporis voce clamaui,quæ cū strepitu verberati aeris promitur,sed voce cordis,quæ hoīb. silet, Deo autē sicut clamor sonat.Qua voce Susanna exaudita est. *Dan. 13.* Et de qua ipse Dñs præcepit, vt in cubiculis clausis,i.in secretis cordis sine strepitu oretur. *Matt. 6.* Nec facilè quisquam dixerit hac voce minus orari, si nullus verborum sonus reddatur ex corpore, qm̄, & silentes cum in cordibus oramus, si alienæ ab affectu orantis cogitationes intercurrant, nondum dici potest: Voce mea ad Dñm clamaui. Neque hoc rectè dicit̄, nisi cum sola anima nihil carnis, nihilque carnalium intentionum in oratione attrahens loquitur Domino, vbi solus audit. Clamor autem etiam iste dicitur, propter vim ipsius intentionis.

22 *In Psal.5.* IDEM exponens verba illa; Verba mea aurib.percipe Domine,intellige clamorem meū,ait,dicens. Intellige clamorem meum,benè ostendit quis sit iste clamor, qui interior de cordis cubili sine strepitu corporis perueniat ad Deum. Quandoquidem vox corporalis auditur, spiritualis autem intelligitur. Intende voci obsecrationis meæ, id est illi voci, quam vt Deus intelligat petit.

23 *In Ps. 51.* IDEM explicans verba illa;Iste pauper clamauit, & Dñs exaudiuit eum,ait: docet te qūo exaudiaris,iō non exaudiris, quia dines es,forte clamaueras,& non exaudiebaris. Inops clamat,& Dominus exaudit eū. Et quomodo clamabo inops? Vt etsi habes aliquid,nō inde præsumas de viribus tuis,vt intelligas te indigentem, vt intelligas te tandiu esse pauperem, quamdiu non habes illum,qui facit te diuitem.

24 *In Ps. 35.* IDEM explicans illa verba; Iniquitatem meditatus est in cubili suo, dicit:cubile nostrū est cor nostrū, ibi tumultum patimur malæ conscientiæ,& ibi requiescimus,qñ bona conscientia est. Qui amat cubile cordis sui,aliquid boni ibi agat. Ibi est cubile,vbi nos Dominus Iesus Christus iubet orare: Intra in cubiculum tuum,& claude ostium tuum. Quid est claude ostium tuū? Noli talia expectare de Deo,quæ forinsecus sunt. sed ea,quæ intrinsecus sunt.Et pater tuus,qui videt in abscondito,reddet tibi. Quis est qui nō claudit ostiū? Qui talia petit à Deo pro magno, & ibi constituit omnes preces suas, vt accipiat ea, quæ sunt huius sæculi bona. Quid est claudere ostium? vt hoc petas à Deo, quod solus Deus nouit quomodo tibi det. Quid est hoc propter quod claudis ostium,& petis? Quod oculus nō vidit,nec auris audiuit, nec in cor hois ascēdit.

25 *In Ps. 37.* IDEM exponens illa verba: Dñe ante te omne desiderium meum,inquit: Non ante hoīes,qui cor videre non possunt,sed ante te est omne desideriū meum. Sit desiderium tuū ante illum,& pater tuus, qui videt in abscondito,reddet tibi. Ipsum enim desideriū tuū oratio tua est, etsi continuum est desiderium,cōtinua oratio. Non enim frustra Apostolus Paulus dixit: Sine intermissione orate. Numquid sine intermissione genuflectimus, corpus prosternimus, aut manus leuamus,vt dicat,sine intermissione orate? Aut sicut dicimus nos orare, hoc puto sine intermissione non possumus facere. Est alia interior oratio sine intermissione. Oratio ista,quæ est? Desiderium. Quicquid aliud agas,si desideras illud sabbatum, non intermittis orare: si non vis intermittere orare, noli intermittere desiderare, continuum desiderium tuum, continua vox tua est. Tacebis si amare destiteris,quia tacuerunt,de quibus in Euangelio dictum est: Quoniam abundauit iniquitas,refrigescet charitas multorum. Frigus charitatis,silentium cordis est, flagrantia charitatis clamor cordis est. Si semper manet charitas,semper clamas; si semper clamas,semper desideras; si semper desideras, requiem recordaris. Et gemitus meus à te non est absconditus. A te non est absconditur, à multis autē hominibus absconditus est. Videtur aliquando ridere seruus Dei, nunquid desiderium illud mortuū est in corde? Si autem inest desiderium,inest & gemitus. Non semper peruenit ad aures hominum, sed nunquam recedit ab auribus Dei. *1. Thes. 5.* *Matt. 25.*

26 *Concion. 29. in Psal. 118.* IDEM exponens verba illa: Clamaui in toto corde,exaudi me Dñe,sic habet: Clamor ad Dominū, qui fit ab orationibus, si sonitu corporalis vocis fiat, non intento in Dominum corde, quis dubitet inaniter fieri. Si autem fiat corde,etiam silente corporis voce,aliū quemlibet hominem potest latere,non Deum. Siue ergo cum voce carnis quando id opus est,siue cum silentio ad Deum cum oramus,corde clamandum est. Est autē clamor cordis,magna cogitationis intentio. Quę cum est in oratione magnum exprimit desiderantis & petentis affectum,vt non desperet effectum. Tunc porrò in toto corde clamatur, quando aliunde cogitatur. Tales orationes raræ sunt multis,crebræ autem paucis talem autem suam commemorat orationem, qui cantat hūc psalmum,dicens: Clamauit in toto corde suo, & hoc sibi desiderauit à Domino exaudiente præstari,vt iustificationes eius exquirat. Proinde quod vt faciamus iubetur, vt exquiramus oratur.

27 *Li.33. Moral. ca.21. to.2.* GREGORIVS exponens verba illa Iob c.41. Non parcam ei verbis potentib. & ad deprecandū cō positus,ait: Intelligi de iniquis omnib. hæc verba possunt,qui sero ad petitionum verba veniunt,quia nunc exequi facta contemnunt. Vnde per Euangelium veritas dicit: Nouissimè veniunt,& reliquæ virgines dicētes: Domine dñe aperi nobis. Sunt nonnulli intra sanctam Ecclesiam,qui prolixas ad Dominum preces habent,sed vitam deprecantium non habent: nam promissa cęlestia,petitionibus sequūtur,operib. fugiunt. Hi nonnunquam etiam lachrymas in oratione percipiunt,sed cum post orationis tpe, eorum mentem superbia pulsauerit, illico in fastu elationis intumescūt, cum auaritia instigat,mox per incendia auidæ cogitationis exęstuant. Vt ergo diximus,& fletus in prece percipiunt,& tñ expletis precib. cum vitiorum suggestione pulsantur, nequaquam pro æterno regni desiderio se fleuisse meminerunt. Quod apertè de se Balaā innotuit,qui iustorum tabernacula conspiciens,ait: Moriat̄ anima mea morte iustorū, & fiant nouissima mea horum similia. Sed cum compunctionis tps absscessit,contra eorum vitam,quib. se similē fieri ēt moriendo poposcerat,consilium præbuit: & cum occasionē de auaritia reperit,illico oblitus est quicquid sibi de innocētia optauit. Virtutis igitur pondus oīo non habet,quā nequaquā perseuerantia continui amoris tenet. Quo cōtra benè de Anna flente perhibetur, vultusque eius nō sunt amplius in diuersa mutari,quia videlicet mēs eius nequaquā post preces,incepta lætitia lasciuiendo perdidit,quod orationis suæ tpe, gemitum rigore exquisiuit. Quia ergo iniquorum petitionibus, qui Leuiathan istius corpus sunt, nullo modo parcitur,cum eorum preces opere destruuntur, rectè nunc dr̄: Non *Num. 23.* *1. Reg. 1.*

parcam ei, verbis potentibus, & ad deprecandum cõpositis, quia & per hoc quod verba potentia, & ad deprecandum composita referuntur, apertè inanitas orationis ostenditur. Veraciter namque orare, est amaros in compunctione gemitus, & non composita verba resonare.

28 IDEM explicans verba illa: De profundis clamaui ad te Domine, inquit. Attendat vnusquisque quo in profundo iaceat, & q̃ longe à Deo peruersè agens esse ctus sit. Clamet ad eũ totis viribus, qui intuetur abyssos, & sedet super Cherubin, donec de profundis tenebris erutus, superno illustretur lumine, & claritate perfruatur cognitionis diuinæ. Clamauit Ionas ad Deũ de ventre ceti, de altitudine maris, de profundo inobediẽtiæ, & ad aures Dei oratio illius peruenit, qui eũ eruit à fluctib. & absolui it à culpa. Clamet, & peccator, quẽ à Deo recedentem, cupiditatum tempestas contriuit, quem malignus hostis absorbuit, quem præsentis sæculi fluctus inuoluit, agnoscat se esse in profundo, vt ad Deũ sua perueniat oratio. [Infra:] Notandum quod non ait, clamo, sed clamaui. Habes in hoc perseuerãtiæ documentum, vt si primò non exaudiaris, ab oratione non deficias, immò precibus, & clamori insistas. Vult Deus rogari, vult cogi, vult quadam importunitate vinci. Ideo tibi dicit: regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Esto ergo sedulus in oratione, esto in precibus importunus, caue ne ab oratione deficias. Si dissimulat audire, quem rogas, esto raptor, vt regnũ cælorum accipias, esto violentus, vt vim etiã inferas cælis. Inferant ipsis cælis violentiã, & regnum cælorũ quadam orationis vi rapiant: sint in precibus importuni, vt ex longo clamoris vsu dicere possint: De profundis clamaui ad te Dñe. Videtur hic quandam exauditionis causam prætendere, cũ se insinuat clamasse, vt quasi iure debeat exaudiri, qui dudũ instituit clamori. Hanc & Apostoli causam Dño dedisse leguntur, cũ Chananæa rogãte dixerũt: Dimitte eã, quia clamat post nos. Ideo namq; à Dño exaudire meruit, quia prima Dñi respõsione repulsa, clamare nequaquã cessauit. Fide quippe & dilectione accensa, à clamore non antea destitit, q̃ optatã filiæ salutẽ acq̃siuit. [Infra:] Fiãt aures tuę intẽdentes, in vocẽ deprecationis meæ: Humano loquitur hic mõ, nã dũ potens quilibet supplicãtẽ aliquẽ audire neglegit, quasi primò aditu repulsus exaudiri, q̃ supplicat diffidit. Si verò, qui rogat, primò libenter audire cęperit, & alijs postpositis negotijs, verbis solũmodo rogãtis intẽdere, continuò ille, qui rogaturus aduenit, cõcipit impetrandi fiduciã, & ipse quodãmodo animatus spe, suã liberius proloquit causam. Magnũ quippe voluntatis suæ Dñs illi dedit indiciũ cũ loquentu se præbuit incunctanter intentũ. Sic & nos cum dari nobis veniã à Deo quærimus, & cęlestis gratiæ vitalia dona conferri, si nobis Deũ præsentem aliquibus suauitatis & dulcedinis suæ senserimus indicijs, ad ipsius desiderium studiosius animamur, super his, quæ cupimus adipiscendis, aliquatenus certiores effecti, cum ille, quem anima nostra desiderat, desiderantibus nobis per misericordiam appropinquat. Vt ergo velociter exaudiatur Dauid, rogat, vt Deus attentas illi aures porrigat.

30 BERNARDVS sic inquit: Necesse est, vt qui perfectè terrena contempsimus, flagranti desiderio cęlestia requiramus. Sic enim offerimus, & thuris odoramentum, quo nimirum, vt in Apocalypsi beati Ioannis legis, significantur orationes sanctorum. Vnde, & Propheta in Psalmo: Dirigatur oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo. Sic, & in alio loco legis: quia oratio iusti penetrat cœlos. Oratio, inquam, non cuiuslibet, sed iusti. Nam qui auertit aurem suam, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Porro si iustus esse volueris, & non auertere aurem tuam à mandatis Dñi, nè auertat ipse suam à precibus tuis, necesse est, vt non solũ præsens sæculum contemnas, sed & ipsam carnem castiges, & subijcias seruituti. Nam qui dixit: Nisi quis renunciauerit omnib. quæ possidet, non potest meus esse discipulus, & alibi: Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus: idem ipse in alio loco ait: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Duas igitur alas habeat oratio nostra, contemptum mundi, & afflictionem carnis, nec dubium quin cœlos penetret, & dirigatur sicut incensum in conspectu Dei. Erit enim gratum sacrificium, & acceptabilis oblatio nostra, in qua cum auro, & thure, fuerit etiam myrrha. Aurum & myrrha, thus orationis comitari debent, vt illa Deo sit probata.

In Ps. 6. pœnit. in. 2. *Matt. 11.* *29* *Matt. 15.* *Simile.* *Ecclí. 35.* *Lucæ. 14.* *Matt. 19.* *Matt. 16.*

31 IDEM inquit; Cum oraueris, non impleas aures audientium singultibus, & suspirijs, sed intentè ora Deum in cubiculo cordis tui. Proderit tamen ad deuotionem, compunctionemque obtinendam, si ita semotus fueris, vt puras manus ad Deum leuando, etiã tui ipsius vocem audire possis. Nonnunquam ad subleuãdum in cælum intentionem prospicias, vt ibi sit cor tuum, vbi Christus est in dextra Dei sedens. Ab oratione iterum reuerteris ad lectionem, & iterum lectio, cum fastidium submouerit, ad orationem redeas. [Infra:] Orationibus cum magna deuotione intendas, & eas dicere labora, horis debitis, & quod offers in oratione, reminiscaris in corde.

In lib. qui dicitur Formula honestæ vitæ.

Orationem comitari debent opera bona, & sacrorum voluminum lectio. Cap. VI.

VLTRA aliqua quæ diximus in capit. anteriori adnotanda sunt, quæ sequuntur. Origenes exponens verba illa, in quibus iubebat Dominus offerre libamenta similæ cum thure. Et inperponetis, inquit, thus mundum, ait: Thuris species, formam tenet orationis. Oportet ergo panibus fidei, orationum vigilantiam, puritatemque coniungere. Pura autem oratio est, sicut Apostolus dicit: Leuantes puras manus sine ira, & disceptatione. Similiter & odoris suauitas implere facit illud quod scriptum est: Dirigatur oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo. Si quis ergo orationes quidem offerat Deo, non tamen habeat mũdam conscientiam ab operibus malis, hic thus quidẽ videtur panibus superponere, sed non ponit thus mũdum. Nam si omne thus mundum esset, non adderet scriptura: thus mundum super panes propositionis ponendum ante Dominum. Nec enim putes quod omnipotens Deus, hoc mandabat, vt thus ei ex Arrabia deferretur. Sed hoc est thus, quod Deus ab hominibus sibi quærit offerri, ex quo capit odoris suauitatem, orationes ex corde puro, & conscientia bona, in quibus verè Deus suscipit flagrantiam suauitatis.

1 *Homi. 13. c. 23. Leuit. tom. 1.* *1. Tim. 2.* *Psal. 140.*

BASILIVS in Homil. 8. in diuites auaros, quã prædicauit quando per siccitatem, Cæsareæ fames inualuit, ait: Docens hominum peccata esse siccitatis causa, & famis, ob hanc causam Deus manum nõ aperit, quoniam fraternitatis charitatem occlusimus. Supplicantium vox frustra clamat, & in aera euanescit, ac dissipatur. Nam & nos rogantes, minimè audimur. Sed quæso quales sunt nostræ præces? qualis oratio? Viri, præter paucos, mercaturis vacant. Pauci admodum mecum ad orandum relinquuntur, & hi tædio affecti oscitanteque, ac continuò huc illucque se vertentes, denique obseruantes quando is qui psalmos canit, versus expleat, vt tanquam è vinculis, ac aliqua custodia è templo liberentur. Pueri autẽ parui quid ex hac calamitate publica degustant? qui libellos in scholis relinquentes, & nobiscum conclamantes, remissionẽ potius, ac vacationẽ à discendi labore, nostram cõmunem tristitiam existimant, & cura se aliquantulũ, assiduita teq; studij leuare, & in libertatẽ venire propterea putant. Adultorum verò hominum multitudo,

2 *In Hom. 8. tom. 1.*

ac vulgus peccatis obnoxium, per vrbe remissi, ac temerè discurrunt, gaudentes, & hilares, qui horum causam malorum, in proprijs gerunt animabus, calamitatemq; hanc ipsi nobis excitant, & causantur Infantes postremò insontes, & minimâ sentientes, ad confessionem in templo conueniunt, nec causam dant ipsi de rebus tristibus, neque rursus ab ijs nos liberare valent, cum nullam facultatem, notitiamq; Deum orandi habeant. Tu in medium prodi: tu humi procidens clama, suspira. Quamobrem accusatus ac reus absconderis, & eum qui culpa vacat, in iudicium pro te statuis? Oportet quidem, & illos adesse, sed tecum omnino, non solos. Nonne vides Niniuitas pœnitentes, ac flentes ob ea, quæ ipsi amiserunt, ad Ionæ monitiones non solum infantes in medium attulisse, sed ipsi ante omnia in peccatis constitutos, ac delitijs vitam exuentes pristinam, ieiunijs, & abstinentia se afflictasse. Loco deinde auctarij infantes addidisse, ac pati simul & flere coegisse, vt luctus, omnem ætatem occuparet, & sensu præditam, & sensu carentem, hanc coactam, illam voluntariam. Ex quo misericors Deus ipsos, fastus luxumq; ponentes, & humilia sentientes animaduertens, & minas remisit, & pœnas, quas daturi erant, auertit, & loco calamitatis lætitiam hilaritatemq; publicam tribuit. O sapientem & officiosum luctum. Nã neque ratione carentia, à tristitia immunia esse permiserunt, sed ipsa bruta ieiunare coegerunt. Vitulus enim à bucula separatus, dulci caruit vbere. Agnus paruulus iam sub vlnis maternis non erat. Matres alia, alia fœtus stabula tenebant. Voces inter se miserabiles ædebant vicissimique conclamabant. Nati sitientes, vbera materna desiderabant. Matres verò, naturali quadam pietate, misericordiaq; commotæ, natos mugitu vocitabant. Infantes vicissim sitientes, & esurientes, vehementissimo eiulatu propè rumpebantur. Grauidæ naturalib. doloribus stimulabantur, & hac ratione pœnitentiam illorum ad communem vitæ doctrinam diuinus sermo scriptis mandauit, senex apud illos lamentabatur & caniciem suam vellicabat, adolescens & iuuenis vehementius plorabat, pauper ingemiscebat, diues oblitus delitiarum, afflictionem illam castigationis loco exercebat. Rex ipse Niniuitarum, splendorem ac gloriam suam in pudorem mutauit, purpura, coronaq; ac sceptro depositis, saccum sumpsit, cinere caput inuoluit, throno relicto, humi consedit, peculiari ac regali relicta lautitia vna cum populo lamentabatur, quasi vnus è numero multorum factus: qm̃ communem omnium Dñm iratum conspexit. Hæc erat seruorum sensatorum sapientia. At ex nobis quisnam orans, aut supplex lachrymam ex ore mittit, vt imbrem terris tempestiuum prouocet? Quis, hospitum lauit pedes, aut puluerem ex itinere adspersum absterfit, vt in hac siccitatis calamitate, Deum exorare valeat?

4 CHRYSOSTOMVS explicans verba illa; *Homi. 58. in cap. 17. Mat. to. 2.* Hoc genus dæmoniorum non ejcitur, nisi in ieiunio, & oratione, ait: Qui ieiunat leuior est, & vigilanter orat, & cupiditatis incendia extinguens ac animam suam humilians, facile Deum placat. Idcirco, & Apostoli ferè semper ieiunabant. Qui orans ieiunat, binas possidet alas, quibus ventos ipsos volando præteruehitur, non enim oscitat nec extenditur, torpet orãdo, quæ multi patiuntur, sed igne ardentior, & terra superior est, quare terribilis hostis, dæmonibus redditur. Nihil enim est homine probo orante potentius. Nam si mulier crudelem iudicem, qui nec Deum timebat, nec hominem verebatur flectere potuit, multo magis propitium Deum faciet, qui continuè orationi adhærens, ventrem superat, & delitias spernit. Si verò imbecillis corpore ieiunare semper non potes, non eris tamen ad orandum infirmus, neque ad contemnẽdas coporis delitias inualidus: ieiunare quidẽ non potes, sed nõ viuere in delitijs potes, qđ sanè paruũ nõ est.

5 IDEM sic habet: Eleemosyna ante oronẽ p̃cedit, quia meditatrix est, & præparatrix viæ ante faciẽ oronis, vt post eleemosynã sequens oro præparatũ locum misericordiæ inueniat apud Deũ. Iõ aũt ieiuniũ seq̃t oronẽ, quia non oro ieiunij est adiutoriũ, sed ieiuniũ oronis: & nõ oro fit p̃p ieiunium, sed ieiuniũ p̃p orationem, iõ ieiuniũ non ante oronẽ p̃cedit, sed oro ante ieiunium. [Infra:] Ille orat, qui iã non peccat, qui aũt orat, & peccat, non rogat Deum, sed deludit Deũ. Vnde ex quo cœpit Chr̃s salutaria p̃cepta dare Apostolis, nõ statim in primis mandauit de ieiunio, & oratione, sed prius expellit mala, postea introducit bona. Scriptũ est; nõ occides; ego aũt dico: ne irascaris, &c. post quàm ergo ab his omnibus malis spoliauit hominem, tunc dicit: De eleemosyna, ieiunio, & oratione. *Homi. 15. ex imperfecto in Mat.* *Matt. 6.*

6 HIERONYMVS inquit: Adhibe tibi etiã in vrbe solitudinem, & remota paulisper ab hoibus, propius Deo iungere, aspectuiq. tuorum redita, lectionis fructũ, & oronis ostende. Nihil. n. in hoc secreto magis agere debes, q̃ animâ diuinis eloquijs pascere, & quatum ei per totã sufficere possit diẽ, hoc eã veluti cibo pinguiore satiare. Ita scripturas sacras lege, vt semper memineris Dei illa verba esse, qui legẽ suã non solum sciri sed ẽt impleri iubet. Optimè vteris lectione diuina, si eã tibi adhibeas speculi vice, vt ibi velut ad imaginem suã aĩa respiciat, & vel fœda quæque corrigat, vel pulchra plus ornet. Lectionẽ frequenter interrumpat oratio, & animam iugiter adhærentem Deo, gratæ vicissitudo sancti operis accendat. Nunc te igitur ordo instruat cęlestis historiæ, nunc sanctũ Dauid oblectet canticũ, nunc ad Salamonis eruditã sapientia, nunc ad timorem Dñi increpationes incitent prophetarum, nunc Euangelica, & Apostolica perfectio te Christi in omni morũ sanctitate coniungat. Quæ paranda sunt, memoriæ penitus infere, eaq; iugi meditatione cõserua. Quæ maturanda sunt, frequenter reuolue, vt diuinũ hoc studiũ, & cęlestis schola. & mores simul virginis ornent & sensum, tradantq; tibi cũ sapientia sanctitatem. Vnde scriptura dicit: Qui quærunt Deũ, inueniunt sapientiam cum iustitia. Sit aũt ipsa lectio temperata, cui finem consilium non lassitudo imponat. *Epist. 1. quæ est ad Demetriadem virg. tom. 4.* *Simile.*

7 IDEM explicans verba illa: Exaltate vocem, leuate manum dicit: Qui de sublimibus loquitur, & præsentia quasi breuia & transitoria contemnit. Qui audit ab eodem Isaia: exalta in fortitudine vocem tuam. Eleuat manum suam, qui potest cum Dauid dicere: Eleuatio manum mearum sacrificium vespertinum, & qui in omni loco leuat sanctas manus, vt nõ solum leuet manus, sed etiam consoletur manu, vt septuaginta interpretes verterunt, ne dicat pauperi cras veni, & accipe, sed vt pauperem, eius & necessitatem præsenti misericordia consoletur. *Lib. 6. in c. 13. Esa. tom. 4.* *Psal. 141.*

8 IDEM exponens verba illa: In diebus illis ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus, panẽ desiderabilem non comedi, & caro & vinũ non introierunt in os meum, inquit: Tres iungit hebdomadas affligens aĩam suam, nẽ transitoria, & fortuita videatur deprecatio, sed tam longo ieiunio comitata. Secundùm Anagogem hoc dicendum est, quòd qui in luctu est, & sponsi luget absentiam, vinum non bibit, quod lætificat cor hominis, nec exhilarat faciẽ in oleo: illud autem ieiunium impetrabiles facit lachrymas, quando sponsus fuerit ablatus ab ea. *In ca. 10. Dan. to. 4.* *Psal. 103.*

9 IDEM explicans verba illa, In die tribulationis meæ Deum exquisiui, manibus meis nocte contra eũ, ait: Manibus meis clamaui ad Dominum, opera coniungens orationi, idest quod dicitur: in noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum. In nocte istius sæculi & in tenebris, cum alij ad vitia properarent, ego opera mea ad te solum leuabã. Et non sum deceptus: quoniam sic clamaui, & opere clamaui, consecutus sum quod volebam. *Expositionẽ in Psa. 76. to. 7.* *Psal. 138.*

10 Idem exponẽs illa verba: Bonũ est cõfiteri Dño, & psallere noi tuo altissime, inq̃t; nõ dixit bonũ est psallere noi tuo altissime, inq̃t; nõ dixit bonũ est psal- *In Ps. 91.*

lere,& postea confiteri, sed vide ordinem, bonum est confiteri,& bonum est psalere,Primum age pœnitentiam & lachrymis dele peccata, & postea canta Dño, & ora.[Infra:]in decachordo psalterio, cum cantico in cithara. Quotiescunque leuamus manus sine cogitationibus & disceptationibus in decachordo psallimus domino.

11 AMBROSIVS exponens verba illa: Cantabiles mihi erant iustificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ,ait:hymni nobis, canticum nobis, psalmi nobis,iustificationes Dñi sint; psallamus spiritu,psallamus & mente. Ideoq; vt ex pelleretur & eliminaret obliuio à domo sancta sua, cantores sibi fecit rex verus Salomon, qui toto spiritu inquirendo cognitionē diuinitatis,intenderent, nè psallentes deessent ecclesiæ suæ,quorum cantu nequam spūs fugaretur. Sicut Dauid sancti docemur exemplo, quo psallente,malus ille spiritus expellebat, qui Saul regis corda vexabat, [Infra:] Sed non satis est,vt aliquis cantabiles habeat iustificationes Dei, nisi terrenarum exuat seruitia sollicitudinum.Ideoque addidit,in loco peregrinationis meæ: vnde Dauid alibi aduenam se appellat in terra hac. Vnde & Apostolus non vult nos in domo Dei aduenas esse & peregrinos, sed ciues sanctorum & domesticos Dei. Qui enim domesticus Dei est,est exul in mundo,qui conuersatur in cœlestibus, peregrinus est in terris. Peregrinabantur in hoc mundo tres pueri,naturam incendij non sentientes, cantabiles habebant iustificationes Dei cum hymnum Deo cantarent in fornace. Libet ab omnibus affectibus corporalium passionum canebat idem Propheta, Psallam tibi in cythara sanctus Israel. Gaudebunt labia mea cum cantauero tibi, & anima mea quam redemisti. Cantabat lætus quia epulabat animus præ deuotionis alimento.

12 IDEM explicans illa verba; Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo domine, sic habet: volare facit orationem bona vita, & dat alas precibus spirituales, quibus sanctorum ad Deum euehatur oratio. Sed & spiritus quo oramus subleuat precem iusti,maximè si corde contrito, compatiens eam commendat affectus.Dauid in superioribus illius psalmi lucernam suis pedibus requirebat, nè in hoc itinere terreno ambulans posse errare. Nunc autem quasi iam in fine positus, orationem suam dirigit in cœlestia, mittit eam in conspectu Domini Saluatoris dans illi flabra iustitiæ,sapientiæ flamina,remigia deuotionis, & fidei,innocentiæ, puritatisque subsidia. Peccato enim grauescit oratio & longe fit à Deo. Tanto autem plus grauatur,quanto improbior est vita deprecantis.Innocentium ascendit oratio, si Ægyptium lutum oderint,& operari terrena declinent. Denique sic legisti,q; Hebræorum qui dura Ægyptiorum imperia ferre non poterant, & vt grauia ita & lutulenta opera indigna sui nobilitate generis recusabant, gemitus & vox ascēderit ad dominū.Ascendit enim oratio:quia etsi operabantur,tamen operabantur inuiti. Descendebat itaque ad illos Dei misericordia, quia illorum ad Deum ascendebat deuotio. Eleuatur oratio & appropinquat Deo,si actib. nostris ascendit ad Deum,si eleuas actus tuos,eleuasti orationem. Qui nouit leuare manus suas, dirigit orationem suam in conspectu Dei; sicut infra legisti: Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: elenatio manuum mearum sacrificium vespertinum.Hæc vtique oratio ad vitam.

13 AVGVSTINVS præterea explicans verba illa Dauidis;Auribus percipe Domine orationem meam, legit; auribus infige Domine orationem meam,i.non exeat de auribus tuis oratio mea,fige eam ibi in auribus tuis. Quomodo petiuit vt figeret orationem in auribus Dei? Respondeat Deus,& dicat nobis,vis figā orationem tuam in auribus meis,Fige in corde tuo legem meam,& intendet Deus voci orationis tuę.

14 IDEM dicit;orabat Moyses,& extēdebat manus, & deficiebat Amalech. Et tuæ manus extensæ sint, vt deficiat Amalech tentator, & huius itineris impeditor.Esto vigil,& sobrius in orationibus in operib. bonis. Extensæ sint manus tuæ in cruce,sicut extenditur Apostolus,cum dicit: Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo,& vincis Amalech. Moysi manus aliquando dimittebantur, & statim erigebantur. Alternatio illa,defectus est fortitudinis. In manibus Moysi serui Dei,forte alternatio tua fuit. Aliquando.n.in tentationibus deficis,sed non succumbis,Deponebat ille paululum manus,non omnino ruebat,sed dicebat: Motus est pes meus, ecce misericordia tua Domine adiuuabat me. Noli timere,adest in itinere auxiliator,qui in Aegypto fuit liberato. Aliquando ille deponebat manus, aliquando erigebat, tamen victus est Amalech. Debellare potuit,superare non potuit.

IDEM ait:Bonum habemus,solatium,diuinarum lectionem scripturarum.In his enim quasi in quodam speculo homo se ipsum considerare potest qualis sit, vel quò tendat Lectio assidua purificat omnia, timore incutit gehennæ, ad gaudia superna cor instigat legentis. Qui vult cum Deo semper esse, frequenter debet orare,& legere. Nam cum oramus, ipsi cum Deo loquimur,cum verò legimus, Deus nobiscum loquitur. Geminum confert donum lectio sanctarum scripturarum, siue quia intellectum mentis erudit, seu quia à mundi vanitatibus abstractum hominem,ad amorem Dei perducit. Labor honestus est lectionis,& multum ad emundationem animi proficit. Sicut enim ex carnalib. escis alitur caro, ita ex diuinis eloquijs interior homo nutritur, & pascitur,sicut psalmista ait: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super meliori meo. Sed ille beatissimus est, qui diuinas scripturas vertit in opera.

BERNARDVS explicans quomodo Iesus vocatus fuerit Ipontes in opere,& sermone,inquit: Nōnulli potentes sunt in opere,sed non in sermone. Alij in sermone,sed non in opere. Quidam potentes sunt in vtroque. Qui strenuus est in exercitatione corporali, bona quæ præualet,non negligit operari,patiens in tribulatione, gaudens ad laborem obedientiæ, dici potest potens in opere. Sed si minus hunc delectat assiduitas orationis, si non est sollicitudine pia deuotus in vigilijs, vel forte non habeat gratiam prædicationis,potens est in opere,sed non in sermone.Videas aliquem frequenter in oratione deuotum, cuius oculi sunt, sicut piscinæ in Esebon præ multitudine lachrymarum, sed recusat ferre iugum obedientiæ, votum suum offerre se æstimat, offerendo hostiam amputata aure,suam plangit in oratione superbiam,sed hora orationis tranfacta, ita superbus est,sicut ante. Vel si leuis in moribus post orationis suæ deuotionem, in eandem recidit leuitatem. Ossa eius replentur vitis adolescentiæ eius, vt nunquam in conuersatione sua sit maturus. Licet ad modicum, orationis tempore sit deuotus, vox quidem, vox Iacob est, sed manus,manus sunt Esau. Tales potentes videtur in sermone,sed non in opere. In opere,& sermone sunt potentes,qui habent in moribus honestatem,in operibus virtutem, in sermone scientiam, deuotionem in orationis assiduitate,grauitatem in conuersatione, perseuerantiam id amore. Piæ siquidem operationis oratio deuota, est reclinatorium,& deuotæ orationis exercitatio præbet bonorum operum fulcimentum. Nec parcit Dominus verbis potentibus, & ad deprecandum compositis: si sic potens es in opere, & sermone, esto coram Deo,& omni populo. Coram Deo te commendet puritas intentionis, coram populo vtilitas operis, vt sint lumbi mentis tuæ succincti, & lucerna ardens in manibus tuis.

In li. quinquaginta homil. to. 10.

Exo. 14.

Gal. 6.

Psal. 93.

15 *In sermone 112. de tempore.*

Psal. 118.

16 *In 2. parte operum ipsius Homi. de duobus discipulis eunib. in Emaus.*

Cant. 7.

Gen. 27.

Orandum

Orandum est perseuerantes, & sine intermissione, ei qui orat, & clamat pro bono communi. Cap. VII.

ORIGENES explicans verba illa; Sine intermissione orate, dicit. Ego cum legissem apud Apostolum, sine intermissione orate, quærebam si præceptum hoc possibile esset impleri. Quis enim potest nunquam desinere ab oratione, ita vt neque cibum, neque potum sumendi, tempus habeat? Quippè si cũ hæc fiant, intermittenda videtur oratio. Sed ne dormiendi, aut aliquid aliud humani vsus agendi veniam secundum istud præceptum oratio communiter intelecta concedit? Videamus ergo nè fortè omnes actus eius, qui in diuino versatur officio, & omnia gesta, vel dicta, quæ secundum Deum gerit & dicit, ad orationem reportentur. Si enim oratio hoc solum intelligatur, quod communiter scimus, nunquam vllus iustorum secundum Apostoli præceptum, sine intermissione orare potest. Si verò omnis actus iusti, quem secundum Deum agit, oratio reputatur, quia iustus sine intermissione, quæ iusta sunt agit, per hoc sine intermissione iustus orabit, neque vnquam ab oratione cessabit, nisi iustus esse desistat. Cum enim iniustum aliquid agimus, aut delinquimus, certum est, quod eo tempore etiam ab oratione cessamus. Puto quod hoc docemur & in psalmis cum dicitur: Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Non enim puto, quod si quis eleuauerit, vel extenderit manus ad cælũ, (vt habitus orantium esse solet) continuò sacrificium obtulerit Deo. Sed videamus nè fortè hoc sit, quod ibi indicat sermo Dei, quia per manus, opera intelliguntur. Eleuat manus ille qui eleuat actus suos à terra, & conuersatio eius adhuc in terra ambulantis, in cælis est. Excelsi ergo actus, & sublimes, quos videntes homines, magnificẽt patrem cœlestem, eleuatio manuum dicitur, & sacrificium vespertinum. An non & in lege id per mysterium docebatur, quando eleuatis manibus Moysi vincebatur Amalech, vincebat autem quando illæ deponebantur. In his intelligere debemus, quia donec famulus Dei eleuat actus suos ad Deum, vincit gens Dei, cum autem deiecerit, & dimiserit manus, id est, actus suos, vincit Amalech inimicus Dei.

1 *Homil. vnica in c. 1. Lib. 1. Reg.*

BASILIVS exponens illa verba; Benedicam Dominum in omni tempore, inquit, his verbis edoctus Paulus ait: Sẽper gaudete, sine intermissione orate, in omnibus gratias agite. Et post multa inferius: Semper laus eius in ore meo, videtur rem impossibilẽ polliceri. Quomodo enim semper Dei laus in ore hominis potest esse? Quando enim ea depromit consueta, & ad corporis necessitatem respicientia colloquia, vtique non iam in ore habet Dei laudes, quando item dormit, penitus penitus silet ad hoc dicimus, os esse quoddam spirituale, & intellectu præditum hominis interni, quo nutritur quisquis diuini verbi fit particeps. Sanè cogitatio, quæ Deo est semel impressa, & velut sigillo abfignata in mente, potest laus Dei rectè appellari semper in anima existens. Potest etiam iuxta Apostolicam adhortationem vir quiuis studiosus cuncta facere ad gloriam Dei, ita vt facta, dictaque ipsius omnia, omnisque spiritualis operatio, vim laudis habeant. Siue enim bibit iustus, siue edit, omnia ad gloriam Dei facit. Talis etiam, cum dormit, cor vigilat.

2 *Homil. in Psal. 30. to. 1.*

IDEM sic habet; Sanè ad eum modum indiuulsè & continenter orueris, non quidem si verbis modò orationem expleueris tuam, verius vbi omnis prorsus vitæ tuæ ratio, atque iustum, diuinæ te conformari voluntati, sic vt vita tua dici, & esse promereatur, continens quædam & indiuulsa oratio.

3 *Homil. 5. inter 29. varias. to. 1.*

CHRYSOSTOMVS explicans verba illa; Isaac erat annorum quadraginta, quando accepit Rebeccam sororem Laban sibi in vxorem, dicit: Non absque causa, neque temerè narrat annos Isaac, sed quia nobis Rebeccæ sterilitatem narraturus erat, & quod ex precatione iusti, prolis concessa sit, & vt nos amulantes iustum, assidui simus in diuinis precibus. Si qñ aliquid à Deo petierimus. Si enim iustus ille, ita virtute præditus, & tantam apud Deum gratiam habẽs, tantam præstetulit constantiam & studium, continuo Deum orando, ita vt solueretur Rebeccæ sterilitas, quid dicemus nos, qui tantis peccatorum oneribus præmimur? Sed etsi aliquid benè egerimus, statim torpescimus, & resilimus, nisi statim exaudiantur. Propterea oremus, vt ex his quæ iusto illi euenerunt eruditi, nunquam cessemus orare Deum, feruensque, & æstuans desiderium ostendamus, & nõ ægrè feramus, neque segniores efficiamur, si non statim audiamur. Deprecatus est Isaac super Rebecca vxore sua, quia sterilis erat. [Infra:] Viginti annis mansit Isaac orans & deprecans Deum, & tunc tandem assecutus est qđ desiderabat. Erat namque annorum quadraginta, quando duxit Rebeccam, deinde dixit: Deprecatus est Isaac pro vxore sua, & addit: erat autem Isaac annorum sexaginta quando peperit Rebecca. Vnde manifestum est, quòd viginti annis perseuerauit, orans Deum, & vterum Rebeccæ inutilem, generationi idoneum fecit.

4 *Hom. 49. in cap. 21. Gen. to. 1.*

IDEM exponens verba illa; Petite, & dabitur vobis; quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis, inquit: Petere præcipit, eique se daturum spopondit, nec tamen obiter postulare iussit, sed cum sedulitate multa, & magna patientia, crebroque pulsatu: hoc est enim, quod ait: Quærite, siquidem ille qui quærit aliquid, cuncta profectò alia mente proijciens, vnum intendit illud, quod solum requirit, ac præsentium rerũ nihil omnino considerat. Norunt certe illud quotquot, vel auro, vel seruis, vel plerumque contingit, amissis, experti sunt hanc quam dico requirendi diligentiam. Ex eo quidem quod ait: quærite, istud ostendit, ab eo vero, quod dixit: Pulsate, vehementer accendi, & ardere prorsus mente præcipit. Noli ergo sponte concidere sponsionem Christi tenens, quod absque dubio si quæsieris, accipias, quod si non continuò acceperis, ne sic quidem desperare te conuenit. Propter hoc quippe ait: pulsate, vt ostenderet, quia etsi non cõtinuò aperuerit tibi, nihilominus oportet ad ianuam permanere. Vnde subdit: Quis, ait, ex vobis est pater, quem si filius petat panem, nunquid lapidem porriget ei? Ab hominibus quidem cum aliquid expoſcis, & molestus omnino, & onerosus videris. Deum verò quando id non facis, tunc amplius, vt tibi indigneturaccendis. Si verò permaneas postulando, etiam si non continuò accipias, accipies tamen, propterea quippe ostium clausum est, vt tu pulsare cogaris, idcirco non celeriter annuit, vt tu diutius inquiras. Permane igitur inquirendo, atque pulsando, & absque ambiguitate percipies. [Infra:] Et tu igitur ista considerans non desistas, donec accipias, quamdiu inuenias ne recedas, nec omnino abeas, quoad vsque clausa referentur. Si enim cum hoc studio mentis accesseris, & dixeris: nisi accepero, non recedam, prorsus accipies, modò si talia postulaueris, quæ & illum, qui petitur, dare deceat, & accipere tibi, qui precaris, expediat. Quemadmodum verò nunc petimus, risus quidem est nostra petitio, & risus non sobriorum hominum, sed temulentia sanciorum. Si vos cum sitis mali, nostis bona dare filijs vestris, quantò magis pater vester cælestis? &c. Hæc dixit, non vituperans humanam naturam, sed ad exprimendum distinctionis inter Deum, atque homines, pergrande discrimen, & ad comparationem beni gnitatis suæ, amorem patrum, malignitatem vocat. Tanta quippe est in illo excellentia charitatis, & tanta largiendi voluntas.

5 *Hom. 24. in cap. 7. Mat. to. 2.*

HIERONYMVS explicans locum Lucæ cap. 11. Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, ait: Postquam Christus Dominus discipulos

6 *In Homil. super Euã gel. Lucæ. 11. to. 6.*

los orationem Dominicam docuit, hanc subiecit parabolam, vt intelligeremus, importunos nos amicos esse debere pulsando Christum: ipse enim si rectè viuamus, amicus noster est. Huius amici ostium incessabiliter pulsare debemus, & horis eum inquietare nocturnis, & vsque adeo molesti esse, vt importuni etiã iudicemur. Sed non huius importunitatis vereamur offensam, quia hæc apud Dominum importunitas, opportuna est. Acceptior enim est illi imprudens deprecatio, quàm secura præsumptio, hoc est, plus meretur, qui sollicitè orat instanter, quàm qui confidens dissimulat negligenter. Ait enim, & ille: Si perseuerauerit pulsans. Perseuerans igitur meretur accipere, quia qui perseuerauerit vsque in finem hic saluus erit. Non multum ergo iuuat frequenter orare, cui contigerit aliquando cessare. Semper igitur, & sine intermissione petendum est, & pulsandum, nè precatio anteacta nihil profit, si non ad finem, eodem quo cœperit tenore, peruenerit. Dico enim vobis, & si non dabit illi surgens, eo quòd amicus eius sit, propter importunitatem eius surget, & dabit. Magna perseueratia est, quæ quamdiu importuna est, quamquam molesta sit Deo, tamen plus amica est, quàm amicus. Ecce enim quod amico negatur, perseuerãtia promeretur. Illi recusat de fiducia, hunc de contentione compatitur. Illi non largitur familiariter pulsanti, huic pertinaciter miseretur oranti. Pulsemus igitur ostium Domini, non solum per fidem, sed etiam perseuerantia, vt aperiatur nobis. Et nos pulsemus hoc ostium, & perseueranter oremus, vt sapientiæ, & scientiæ panem accipere mereamur. Noli mihi molestus esse, &c. distulit quidem desiderium, sed non abstulit, vt plus nos quęramus, & inuentus strictius teneatur. Ideo negat petitionem, vt probet cuiuslibet perseuerantiam. Concluditque parabolam: sic & Christus omni importunè fideliterque petenti, pro iugi petitione, quidquid in nomine eius petierit sine difficultate tribuet. Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Petite cogitationibus, quærite verbis, pulsate operibus, & ecce omnia aperientur vobis.

7 IDEM exponens verba illa; Qui reminiscimini Domini, ne taceatis, & ne detis silentium ei, donec stabiliat, & donec ponat Hierusalem laudem in terra. Dicit ex persona Domini Propheta: O vos qui recordamini Domini, eiusque clementiam die ac nocte precibus fatigatis, cauete nè vmquam in ore vestro sileat oratio. Ne detis silentium ei, subauditur Domino, sed semper molesti sitis opportunè, importunè, & imitemini interpellatricem duri iudicis. Si enim ille mentis ferociam, assidua imprecatione deposuit, quantò magis pater cęlestis bona dabit petentibus se? Tamdiu autem rogare debetis, donec ponat Hierusalem laudem in terra.

Lib. 17. in c. 62. Isaiæ tom. 4.

8 AMBROSIVS ait: Supereſt, vt de continua, & iugi oratione dicamus, quod immorari nos, & vacare orationi oportet. Pernoctabat Dominus in oratione, non vt sibi met prodesset, sed vt nos doceret. Frequẽs enim oratio, quandam operatur disciplinam orandi, quia ipse vsus, docibiles Dei facit, indocibiles, negligentia. Hunc cibum menti nostræ deferamus, qui multa attritus meditatione, cor hominis sicut illud cęleste manna confirmet. Quod non otiosè tritum, ac politum accipimus, eo quòd cęlestium scripturarum eloquia diu terere, ac polire debemus, toto animo, & corde versantes, vt succus ille spiritalis cibi, in omnes se venas animæ diffundat. Si autem assiduitas commendet gratiam, tunc fit illud pingue precationis genus, de quo in Psalmis dicitur: Impinguasti in oleo caput meum. Sicut enim agni multo lacte pingueſcunt, & sicut oues benè pastæ, adipe nitent, ita Apostolico succo pasta fidelium pingueſcit oratio.

Lib. 2. de Cain, & Abel. ca. 6. tom. 1. Luc. 6.

Psal. 22.

9 IDEM explicans illa verba; Clamaui in toto corde, exaudi me Domine, dicit: Aduersus diabolum non vocis magnitudine, sed magna animitate cordis vtendum est. Est tamen vox cordis, sicut est vox sanguinis, quæ ad Deum peruenit. In spiritu adoptionis clamamus, Abba Pater, & ipse spiritus Dei clamat in nobis. Gracili voce loquebatur Moyses, & plus omnibus audiebatur. Anna tamen non clamabat in corde suo sicut Moyses, sed loquebatur, fortasse quia filios postulabat, hoc est, bona quidem, sed priuata non publica. Sed quia à Domino postulabat, loquebat Deo. Clamat autem Moyses, quia non pro se, sed pro omni populo precabatur. Vnde dictum est à Domino: Quid clamas? Clamabat affectu pio, & sensu profundo, & personabat in cęlo. Vrgebat Pharao Hebręos, hi querela miserabili strepebant, querela nihil præsidij ferens, plurimum offensæ afferens. Stabat Moyses mœstus, sollicitus, anxius populi, & periculis, & querelis, expectans fidem cęlestium promissorum, & tacitus secum ipse voluebat, qua tandem Dominus ope iniuriæ immemor, memor gratiæ subueniret. Dicit ad eũ Dominus: Quid clamas ad me? Sonum eius nõ audio, vocem eius agnosco, silentium eius lego, clamorem eius in operibus deprehendo. Clamabat populus, & non audiebatur, tacebat Moyses, & audiebatur. Non populo dictum est, Quid clamas ad me? sed Moysi id dictum est. Tu solus ad me clamas, qui de me speras, tu solus ad me clamas, qui virtutem meam excitas.

in Psſ. 118. tom. 2.

Rom. 8.

1. Reg. 1.

Exo. 14.

AVGVSTINVS ait: In ipsa fide, spe, & charitate, continuato desiderio semper oramus. Sed ideo per certa interualla horarum, & temporum, etiam verbis rogamus Deum, vt illis rerum signis nos ipsos admoneamus, quantum in hoc desiderio profecerimus nobis ipsis innotescamus, & adhoc agendum nos ipsos acrius excitemus. Ac per hoc, quod ait Apostolus: Sine intermissione orate, quid est aliud, quàm beatam vitam ab eo, qui eam solus dare potest, sine intermissione desiderate. Semper ergo hanc à Domino desideremus, & oremus semper. Sed ideo ab alijs curis, atque negotijs, quibus ipsum desiderium quodãmodo tepescit certis horis ad negotium orandi mentem reuocemus, verbis orationis nos ipsos admonentes in id quod desideramus intendere, nè quod tepescere cœperat, omnino frigescat, & pęnitus extinguatur, nisi crebrius inflammetur. Quæ cum ita sint etiam cum diu orare vacat, cum alia bonarum, & necessariarum actionum non impediuntur officia, quamuis & in eis, vt dixi, desiderio illo semper orandum sit, non est improbum, nec inutile. Neque enim, vt nonnulli putant, hoc est orare in multiloquio, si diutius oretur. Aliud est sermo multus, aliud diuturnus affectus. Nam & de ipso Domino scriptum est: Quia pernoctauerit in orando, & quod prolixius orauerit, vbi nobis præbebat exemplum in tempore præcator opportunus, cum patre exauditor eternus. Dicunt fratres in Ægypto, crebras quidem habere orationes, sed eas tamen breuissimas, & raptim quoddammodo iaculatas, nè illa vigilanter erecta, quæ oranti plurimum necessaria est, per productores moras euanescat, atque heberetur intentio. Ac per hoc etiam ipsi satis ostendunt, hanc intentionem, sicut non est obtundenda, si perdurare non potest, ita si perdurauerit, non cito esse rumpendam. Absit enim ab oratione multa locutio, sed non desit multa precatio, si feruens perseueret intentio. Nam multum loqui, est in orando, rem necessariam superfluis agere verbis. Multum autem precari, est ad eũ quem precamur diuturna, & pia cordis excitatione pulsare. Nam plerumque hoc negotium plus gemitibus, quàm sermonibus agitur, plus fletu, quàm afflatu. Ponit autem lachrymas nostras in conspectu suo, & gemitus noster non est absconditus ab eo: nobis autem verba necessaria sunt, quibus commouemur, & inspiciamus quid petamus, non quibus Dominũ seu docendum, seu flectendum esse credamus.

Inep. 121. ad Probã viduã. c. 2.

1. Thes. 5.

Lucæ 6.

IDEM loquens de duobus, qui clamabãt ad Dominum,

Lib. 1. q. in Euangelia. t. 4.

minum, cum egrederetur ab Hierico, ait: Oportebat vt tantum clamarẽt, donec reſiſtentis ſibi turbæ ſtrepitum vincerent, id eſt, tam perſeueranter animũ intenderent orando, atque pulſando, quouſque conſuetudinem deſideriorum carnalium, quæ tanquam turba obſtrepit, cogitationi, lucem veritatis æternæ videre conanti, fortiſſima intentione ſuperarent. Et ſic Deus petenti dat, & pulſanti aperit.

Oratio Dominica explicatur variè à ſanctis Doctoribus. Cap. VIII.

1

Hom. 20. 3 c. 6. Mat. vbi explicat orat. Dominicã. tom. 2.

CHRYSOSTOMVS ait: Pater noſter, qui es in cœlis, vide quemadmodum continuò animã auditoris erexit; patrem quippe dicendo, & veniam peccatorum, & pœnarum interitum, & iuſtificationẽ, & ſanctificationem, & filiorum adoptionem, & hæreditatem Dei, & fraternitatem cum vnigenito copulatam, & Sancti Spiritus dona largiſſima vno ſermone ſignauit. Impoſſibile eſt enim Deum patrem vocari ab eo, qui non hæc omnia bona fuerit aſſecutus. Duplici igitur modo eorum animos accendit, ex eius, ſ. quẽ patrem nominant, diuinitate, & magnitudine beneficiorum, quibus ipſo donante potiuntur. Cum vero Deum eſſe dicit in cœlis, non ibi eum, hoc dicendo, concludit, ſed à terris abducit orantem, eũque ſupernis habitaculis, ac regionibus affigit excelſis. Similiter etiam docet generalem orationem facere pro fratrib. Non enim dicit, Pater meus, qui es in cęlis, ſed Pater noſter, vt pro communi. ſ. corpore, precem fundas, & vbique non tam propria commoda, quàm proximorum petas. Quoquidem ipſe, & inimicitias interimit, & ſuperbiam reprimit, & explodit inuidiam, & introducit matrem bonorum omnium charitatem, & humanarum rerum inæqualitatem prorſus expellit, & mirã regis cum paupere æqualitatẽ honoris oſtendit. Quid enim nõxæ, de terrena ignobilitate metuendum eſt, quando cęleſti omnes nobilitate coniungimur; cũctis vnam, atque eandem nobilitatem donauit Deus, cum dignatus eſt omnium pater vocari. Sanctificetur nomẽ tuum. Digna prorſus ab eo, qui eum patrem appellauit oratio, nihil omnino prius quàm pro illius gloria ſupplicare, omnia verò reliqua ſecundo loco ducere. Sanctificetur quippe, eſt glorificetur. Qui quidem gloriam propriam maieſtatis ſuæ plenam ſemper obtinet & æqualem iugiter permanentem. Rogare autem orãtem iubet, vt & per vitam noſtram glorificetur, quod

2

& ſuperius profectò commemorauit, dicendo: Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt glorificent patrẽ veſtrum, qui in cęlis eſt. Nam & Seraphim glorificantis Deum hac voce reſonant, Sanctus, Sanctus, Sãctus. Sanctificetur, hoc eſt glorificetur. Dignare, inquit, vitam munda conuerſatione ſeruare, vt per nos cuncti te omnino glorificent. Quod rurſus Philoſophiæ pfectæ eſt, tam irreprẽhenſibilem omnibus exhibere vitam, vt eam ſinguli quique mirantes, Dominũ de ſeruorum ſanctitate collaudent. Adueniat regnũ tuum. Hoc quoque gratiſſimi omnino ſerui eſt, neque inhærere præſentibus, neque magnum aliquid ea, quæ videtur reputare, ſed ad patrem ſemper vrgeri, ſemperque in futuram geſtire, quod certe de optima oritur conſcientia, & mente terrenis omnino rebus exuta. Hoc igitur, & Paulus per ſingulos deſiderabat dies, propterea

Supra 9.

Iſa. 8.

Rom. 8.

que dicebat: Et ipſi primitias ſpiritus habẽtes, & ipſi intra nos gemimus adoptionem filiorum, expectantes redemptionẽ corporis noſtri. Qui enim iſto amore ſuccenditur, neque vitæ huius operibus inflatur, neque humiliatur aduerſis, ſed tamquam in ipſo iam cœlo habitas, vtriuſque huius inæqualitatis immunis eſt. Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo, & in terra. Vides ne optimam conſequentiam? Nam cum deſiderium impetrauerit futurorum, atque ad perfectionem illam nos iuſſerit ſemper vrgeri, quandiu tamen illuc non pergimus, etiam hic degentes iubet conuerſationem cum cœli habitatoribus habere communẽ. Nam deſiderari quidem conuenit cœlus, & ea quę habentur in cęlis, tamen & antequam ſuperna illa præſtetur habitatio, cœlum quodammodo fieri iuſſit è terra, vt. ſ. talens ſint etiam dum in ea degunt, ita & omnia faciant, & loquantur, quaſi qui prorſus conuerſentur in cęlo. Denique pro hoc etiam, eſſe domino deprecandum. Nihil eſt etiam quod propter terrenarum rerum habitaculum, ad ſupernarum virtutum perfectiones homines prohibeat peruenire eſt quippe poſſibile, vt in terrarum adhuc regione degentes, quaſi iã in cœlis habitent, ita cuncta perficiant. Quod igitur dicit, omnino etiam tale eſt, ſicut ibi fiunt omnia liberè, & non alia quidem audiunt Angeli, alia verò contemnunt, ſed voluntati cędunt diuinæ, & in omnibus obſequuntur. Potentes, inquit, virtute, facientes verbũ eius. Sic etiam nos effice dignos, qui non ex dimidio ſed prorſus ex integro ea quæ in tua ſunt voluntate, faciamus. Vidiſti nempe quemadmodum & humilitatem dooverit, oſtendens quia perficere virtutem non noſtri ſit ſtudij tantummodo, verumetiam gratiæ Dei. Et rurſus communem omnium curam, vnumquemq; orantium ſuſcipere præcepit. Non enim dixit fiat in me, vel in nobis voluntas tua. Sed prorſus vbique terrarum, vt. ſ. eradicetur error, & veritas inſeratur, atque vndique vitijs explosis, virtus reuertatur, inque illius cultu nihil prorſus terra diſtet à cęlo. Si enim hoc, inquit, fuerit, nihil quantum ſpectat ad meritum, ſuperna ab inferioribus diſcrepabunt, (& ſi ſit habitantium natura diſſimilis) cum. ſ. alios nobis angelos terra demonſtret. Panem noſtrum quotidianum, da nobis hodie. Quoniam dixerat ſic, fiat voluntas tua in terra ſicut ſeruatur in cœlo, id autem loquebatur hominibus, carnis fragilitate circundatis, ac neceſſitati naturæ interim ſubiectis, nec eandem habentes impaſſibilitatem, qua Angeli perfluuntur, præcepta quidẽ Dei ſic à nobis fieri iubet, vt etiam ab illis dicit impleri: condeſcendit verò etiam naturæ fragili, ac ſi diceret, conuerſationis quidem diligentiam eandem à vobis efflagito, non tamen impaſſibilitatem requiro. Neque enim concedit iſtud fragilitas ipſa naturæ, quæ neceſſario certè cibo indiget ſuſtentari. Non propter diuitias, atque delitias, non ob præcioſæ veſtis ornatum, ſed pro cibo duntaxat quotidiano, iuſſit orari, & idcirco ſubiunxit, Panem noſtrum quotidianum. Neque hoc tamen hoc fuit ſermone contentus, ſed adhuc ſignantius addidit, Da nobis hodie, vt nequaquam illos vlterioris diei cura contereret. Cuius enim diei ſpaciũ

4

vſurum eſſe te neſcis, quam ob cauſam illius ſolicitudine torquearis? Hoc etiam in conſequentibus prolixius imperauit dicens: Nolite ſoliciti eſſe, inquit, in craſtinum, volens etiam nos vndique accinctos eſſe, & quibuſdam velut pennis fidei inſtructos ſemper ad cęleſtia ſubuolare, nec amplius indulgere naturæ, quàm à nobis ipſe neceſſitatis vſus expoſcit. Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Oſtendere volens quantam in remittendis iniurijs fratribus, curam habeat ait: dimitte nobis, &c. Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater veſter cęleſtis peccata veſtra, itaque à nobis tota hęc res ſumit exordium, futurumque de nobis in noſtra eſt poteſtate iudicium. Nec enim vel irrationabilis quiſpiam, aut in magno aliquo, aut in exiguo delicto de iudicio Dei cõqueri poſſit, ipſum reũ, Dominum illius fecit eſſe ſentẽtiæ. Quemadmodum, inquit, tu tibi ipſe iudicaueris, ita etiam tibi iudicabo. Si enim dimiſeris conſeruo tuo, à me quoque eandẽ gratiam conſequeris, & certe nequaquam iſtud æquale eſt. Tu enim remittis, cum certe quoque ipſe remiſſione indigeas, Deus verò cum nullius vnquam indigeat, ignoſcit, tu conſeruo remittis, Deus ſeruo. Et tu quidem mille peccatorum reus, Deus verò ab omni

ni peccato prorsus extraneus; & tñ sic quoque abundantiam propriæ miserationis ostendit. Nam cum certè possit absque hoc quoque tibi omnia peccata dimittere, vult tamen beneficium etiam per ista conferre, mille tibi occasiones mansuetudinis suæ, ac pietatis ministrans, dummodo hoc quod in te est belluinũ depellat, & ira, qua flagras extinguat, teque vndique tuis membris reiungat. Fac te iniustè aliqua perpessum, talia proculdubio sunt, quæ etiam tibi à Deo poscis remitti, multoque maiora. Sed ante ipsam quoque veniam, non exigua donatus es gratia, edoctus. s. humanam habere mentem, & omnem mansuetudinem eruditus. Supra hæc verò merces tibi etiam in futuro ampla tribuetur, dũ nullius à te exigetur ratio peccati. Quo igitur digni supplicio sumus, cum tali nobis à Deo potestate donata, ipsi salutis nostræ efficimur proditores? Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo. Hic iam nostræ nos profectò humilitatis admonuit, vt. s. reprimeret indomitæ mentis tumorem. Docet enim non quidem nos recusare certamina, nec tamen in ea audacius insilire, hoc enim modo, & nostra incipiet clarioi esse victoria, & diaboli infelicior pugna videbitur. Nam protractos si quidem in medium viriliter stare oportet, ac fortiter, non prouocatos verò quiescere, & tempus expectare certaminis. Malum verò hic diabolum vocat, docens nos cum eo habere prælium, nullo vnquam fœdere dirimendum. Qui malus dicitur non natura, sed propter redundantiam malignitatis. Et quia cum nihil sit læsus à nobis, incõciliabili aduersum nos certamine prę liatur, & idcirco non dixit, libera nos à malis, sed à malo, nos videlicet erudiens, nusquam aduersus proximos amarius commoueri propter ea quæ ab illis patimur mala, sed ab istis in illum transferre inimicitias, quasi in cunctorũ causam & caput malorum. [Infra:] Per singula huius orationis verba, communes facere preces iubet, dicens: Pater noster, &c. Plurali vbique numero nos vti docens, vt proximis per cuncta placati, ne vestigium quidem in nobis iracundiæ relinquamus. Quanto iam ergo inuenimur digni esse supplicio post hæc omnia, non modò, non remittentes, verum etiam de inimicis à Deo vindictam rogantes, & velut ex diametro legem transgredientes? Et hoc cum ille cuncta, & faciat, & dicat, ne ipsi mutuis aduersum nos seditionibus infremamus.

6 IDEM sic habet: Patrem se magis, quàm Dominum veluti dici, vt nobis magnam fiduciam daret ad petendum, & spem largam ad impetrandum, qui a serui non semper impetrant quod petunt. Nam frequenter serui non considerant quid ad vtilitatem Domini pertinet, sed ad suam: ideo non merentur semper audiri. Filij autem impetrant, quia ex bona conscientia, quæ iusta sunt petunt, nec considerant magis quid ad vtilitatem suam pertinet; quàm ad patris. ideo semper merentur audiri. Et tu si filium Dei te credis, illa pete, quæ & tibi expediunt accipere, & illum decet præstare: si autem semper ab illo petas carnalia, & terrena, aut difficile impetras, aut forte nec impetras. Quomodo tibi illa præstat libenter non habenti, quæ etsi habeas, vbique admonet te, vt contemnas? Pater Noster dixit, non meus, libenter audit Deus, quando Christianus non solum pro se, sed pro altero orat. Pro se enim orare, naturæ est, pro altero, gratiæ. Pro se orare necessitas rei cogit, pro altero autem, charitas fraternitatis hortatur. Dulcior est autem ante Deum oratio, non quam necessitas rei transmittit, sed quam charitas fraternitatis commendat. Qui es in cœlis, vult vt sciamus nos patrem habere cęlestem, vt erubescamus nos terrenis rebus substernere, scientes nos patrem cælestem habere. Sicut enim degener filius ad opprobrium pertinet generosi patris, sic & Christianus iniustus ad blasphemiam pertinet Dei iusti. Nam sicut per bonos Christianos Deus glorificatur, sic per malos blasphematur. Sanctificetur nomen tuum. Quomodo sanctificatur ab homine, qui sanctificat homines? Aut qd sanctum est, vt quid sanctificatur? Sed in se quidé sanctum est, hoc autem quæritur, vt sanctificetur in nobis, i. vt nos illum sanctificauerimus in nobis, tunc ille nos sanctificet in se. Nam qui non sanctificat Deum, non sanctificatur à Deo. Sanctificamus autem Deum in nobis, quando scientes eum sanctum, timemus, & solicitè vigilamus, nè forte violemus sãctitatem nominis eius in nobis per opera nostra mala. Sicut qui prę clara veste vestitus est, fugit omnem rem sordidam, nè fortè coinquinet eam, & perdat candorem eius. Sic qui susçipit Deum in corde suo, solicitus esse debet nè *Simile.* fortè contaminet eum, sciens quia si cõtaminatus fuerit in nobis, ipse quidem in sua natura in incontaminabilis manet, tamen contaminationis suæ iniuriam, graiter nostro vindicabit interitu. Adueniat regnum tuum. Regnum Dei dicitur retributio, vel tribulatio, quam accipiunt, aut iusti pro mercede iustitiæ, aut peccatores pro culpa peccati. Regnum Dei dicuntur & sancti, sicut scriptum est: Et colligent zizania de regno eius, hoc est de populo Christiano. Regnum Dei di- *Matt. 13.* citur, & iustitia, sicut scriptum est: Auferetur à vobis *Ibid. 21.* regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum eius. De omnibus vnus est intellectus. Aliud est regem esse, & aliud regnare. Ecce enim Deus naturaliter Rex est, sed non in omnibus regnat, nec omnes homines sunt regnum eius, quia nec faciunt omnes voluntatem ipsius. Nam iniquis hominibus non Deus, sed diabolus *Ephes. 6.* regnat, cuius faciunt voluntatem. Vnde sapienter Apostolus ait: Aduersus mundi rectores tenebrarum harum. Non dixit aduersus rectores huius mundi tantũmodo, sed addidit mundi tenebrarum, quia non totius mundi sunt domini dæmones, sed tantummodo tenebrarum, quæ sunt in mundo. Tenebræ autem mũdi, dicuntur homines iniqui, sicut & sancti, lux mundi appellantur, sicut Apostolus ait: Fuistis aliquando te- *Ibid.* nebræ, nunc autem lux in Domino. Quia sicut per sanctos Deus ostenditur in hoc mundo, sic per iniquos homines obscuratur. Et potestatem quidem habet Deus in hominibus, & perdere omnes si vult, sicut & illorum principem diabolum. Nam sicut diabolus cum sit in potestate Dei, tamen quoniam quantum ad propositum suum non vult esse Dei, non est de regno Dei, sic & omnes peccatores, quamuis sint in potestate Dei, tamen quia nolunt esse sub Deo, non sunt regnum Dei. Nam verè iustum regnum est, quando & rex vult homines habere sub se, & cupiunt homines esse sub eo. Diabolus planè tyrannus est, quia & nolentes com 8 pellit facere voluntatem suam. Quid est ergo, quod dicit? Quia interim duo sunt regna in mũdo Dei, & Diaboli, ideſt, iusti & iniqui, & hoc quæritur vt tollatur de medio regnum Diaboli, ideſt iniqui, & veniat tantum modo regnum Dei, ideſt iusti, & ideo dicit: Tuum vnũ *Psal. 134.* regnum adueniat, quia interim non omnes sunt Dei. Quod tunc fiet, quando omnes iniqui cum Principe suo diabolo mittentur in stagnum flammeum inferorum. Sic intelligendum est, & de iustitia, quia modò, & iustitia, & iniquitas regnant, cum autem extincta fuerit iniquitas sublato diabolo, tunc iustitia sola regnabit. Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra. Numquid non facit Deus, quod vult vbique? Vtiq; omnia quæcũque voluit fecit, in cœlo, & in terra, in mari, & in omnibus abyssis. Sed hoc quæritur, vt in nobis fiat voluntas Dei, ideſt, vt eam nos faciamus. Quandiu ergo regnum mixtum est in terra, sit quidem voluntas Dei in hominibus, sed non sicut in cœlo. In cœlo enim omnes Angeli, nullius faciunt voluntatem, nisi Dei tantũmodo, in terris autem non omnes faciunt Dei voluntatem, iniqui enim diaboli faciunt voluntatem. Cum ergo regnum diaboli, hoc est, iniqui sublati fuerint de hoc mundo, tunc omnes qui sunt super terram solius Dei facient voluntatem, sicut Angeli omnes in cœlo.

Homi. 14. ex imperfecto in Matth.

Com-

Communiter autem accipi debet quod ait, sicut in cœlo, & in terra, ideſt, ſanctificetur nomen tuum ſicut in cœlo, & in terra. Adueniat regnum tuum, ſicut & in cœlo, & in terra. Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo, & in terra. Et vide quàm cautè locutus ſit. Non dixit, Pater ſanctifica nomen tuum in nobis, adduc regnum tuum ſuper nos, fac voluntatem tuam in nobis, nè ſeipſum videatur Deus in hominibus ſanctificare, aut regnum ſuum ſuper quos vult adducere, aut voluntatem ſuam in quibus vult facere, & per hoc inueniatur Deus perſonarum acceptor. Nec iterum dixit, ſanctificemus nomen tuum, ſuſcipiamus regnum tuum, faciamus voluntatem tuam ſicut in cœlo, & in terra, nè hominum tantummodo videatur eſſe, quod ſanctificant Deum, aut quod ſuſcipitur regnum eius, aut quod faciunt voluntatem eius, ſed mediè dixit ſanctificetur, adueniat, fiat, vt vtriuſq; perſonæ opus neceſſarium demonſtraret, quia & homo Deum neceſſarium habet, & Deus hominem ad iuſtitiam faciendam. Nam ſicut homo non poteſt facere bonum, niſi habuerit adiutoriũ Dei, ſic nec Deus bonum operatur in homine, niſi homo voluerit. Sicut nec terra, ſine ſemine, nec ſemen, ſine terra fructificat, ſic nec homo ſine Deo, nec Deus ſine homine iuſtitiam operatur in homine. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Quod ita intelligendum eſt, quia non ſolùm ideo oramus, panem noſtrum da nobis, vt habeamus quod manducemus, ſed vt quod manducamus de manu Dei accipiamus. Nam habere ad manducandum, commune eſt inter iuſtos, & peccatores, frequenter autem, & abundantius habent peccatores, quàm iuſti. De manu autem Dei accipere panem, non eſt commune, ſed tantum ſanctorum. Præparare ergo panem non vetant hæc verba, tamen cum peccato præparare vetant. Nam qui cum iuſtitia præparat, illi Deus dat panem, quem manducat: qui autem cum peccato, illi non dat Deus, ſed diabolus. Nam omnia quidem à Deo creantur, ſed non omnia à Deo ſubminiſtrantur. Addit autem quotidianum, vt tantum quis manducet, quantum ratio naturalis exigit, non quantum laſciuia carnis impellit. Si enim tu in vno conuiuio tantum expendas, quantum in pluribus ſufficere poterat, verbi gratia, hominibus centum moderatè viuentium, aut tibi ipſi centum diebus diſciplinatè viuenti, iam nõ quotidianum cibum manducas, ſed multorum dierum. Vel hoc dicere vult, vt de nullo ſimus in hoc mundo ſoliciti, niſi de ſolo ſimplici victu. Sic mandauit orare, Panem noſtrum quotidianũ, da nobis hodie, non quia illicitum iudicauit, plus habere hominem Chriſtianũ, quàm panem quotidianum, ſed hoc docere vult, vt ſi poſſibile eſt, neque pane quotidiano plus habeat, quod poſſibile non eſt quantum ad poſſibilitatem humanã. Item quare non ſolum dixit, panem quotidianum da nobis, ſed addidit noſtrum panem? Propter duas rationes. Primum, quoniam omnia, quæ dat nobis Deus, ſiue orantibus, ſiue militantibus, non nobis ſolis dat, ſed etiã alijs per nos, vt de eo quod accepimus à Deo, partem impotentibus faciamus. Qui ergo de laboribus ſuis indigentibus non præſtat, non poteſt dicere panem meum da mihi, nec enim panem ſuum tantum modo manducat, ſed etiam alienum. Deinde qui de iuſtitia acquiſitum panem manducat, ſuum panem manducat, qui autem cum peccato, alienum. Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Cum qua ſpe orat, qui inimicitiam ſeruat aduerſus alterum, à quo forſitan læſus eſt? Sicut enim ipſe orans mentitur, dicit enim remitto, & non remittit, ſic ſi à Deo petit indulgentiam, & illi non indulgetur. Si ergo qui læſus eſt, ſine cauſa orat Deum, niſi indulſerit ei à quo læſus eſt, quomodo putas orat, qui non ſolùm ab altero læſus nõ eſt, ſed ipſe per iniuſtitiam alios lædit, & grauat? Sed multi nolentes veniam dare, peccantibus in ſe, fugiunt iſtam orationem orare. Stulti primùm, quoniam, qui non ſic orat, quemadmodum docuit Chriſtus, nec eſt Chriſti diſcipulus. Secundò quia nec pater libenter exaudit orationem, quam filius non dictauit. Cognoſcit enim Pater Filij ſui ſenſus, & verba nec ſuſcipit, quę vſurpatio humana excogitauit, ſed quæ ſapientia Chriſti expoſuit. Ergo orationem quidem dicere potes, circumuenire autem, & fallere Deũ non potes: nec accipis indulgentiam, niſi prius indulſeris ipſe. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. Quoniam magna, & magnifica ſupra mandauit hominibus, vt Deum patrem ſuum dicant, vt genus ſuum de cœlo cognoſcant, vt regnum Dei petant venire; vt non ſint ſoliciti vnde paſcantur, quæ omnia magnæ ſpei, & iuſtitiæ ſigna ſunt: ideo nũc additur humilitatis doctrina, vt dum dicunt: & ne nos inducas in tentationem, cognoſcant ſe eſſe infirmos, & conſideratio infirmitatis, cauſam gloriationis extinguat. Duo ergo petimus, primùm, vt nõ inducat nos in tentationem. Secundò, vt ſi induxerit, liberet de periculo tentationis. Nam vere ſi ſecundum veritatẽ iuſtitiæ ſuæ examinaret homines Deus, nullus poſſet fieri ſaluus. Ideo autem difficile tentat, ſciens infirmitatem noſtram. Aut ſi tentat, non tamdiu tentat, quãdiu nos vincamus tentationem, ſed quamdiu vincere nos velle oſtendimus, ideſt non virtutem noſtram tentat, ſed voluntatem; Apoſtolo nos confortante, & dicente. Tentatio vos non apprehendat, niſi humana. Fidelis autem Deus, qui non patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis ſuſtinere. Volens enim glorificare hominem, tentat eum, non vt cum magno iudicio glorificet, ſed vt ne ſine cauſa glorificet.

IDEM dicit: Pater noſter, qui es in cœlis. Magna dignatio patris, magna dignatio Creatoris, vt creaturam captiuatã peccatis, faceret liberam, ille qui aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Ergo patrem noſtrum dicimus Deum. Non quærit iſte pater propriè ſe vni dare, & alij ſe negare, ſed quomodo dicimus noſtrũ, ſic & nos debemus effici ipſius. Quia ergo pater, & mater carnis huius, creauerunt nos ille veniens dignatus eſt regenerare nos. Ergo patrem Deum habemus, ad honeſtatem patris ambulate, in voluntate eius proficite, vt eius promiſſionem accipiatis. Indignum eſt enim vt ſi aliquis ſit adulter, bilinguis, inordinatus, ſubdolus, malè agens, tepidus in religione, ſine ſtudio viuens, dignus ſit dici filius, aut ille audeat dicere, pater. Ergo habete charitatem Dei, vt ſit in vobis cor & anima vna, vt dignè dicatis ei, Pater noſter, & videte vbi vocatis patrem, vtique in cœlo. Ideo clamamus in cõſpectu ſacrificij, ſurſum corda. Si conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt, quærite, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens, vt cum fiducia dicatis: Pater noſter, qui es in cœlis. Sanctificetur nomen tuum. Quæ eſt iſta ſanctificatio Dei, niſi vt ſanctis moribus viuentes, in nobis Deus ſanctificetur? Nam quicumque corde puro, & pacifico cum omnibus hominibus viuit, loquitur veritatem in corde ſuo, & doloſe nõ agit ſub lingua ſua, in hoc videntes homines bona opera clarificant patrem, qui in cœlis eſt. Dixit ipſe Dominus noſter. Sancti eſtote, quia ego Sanctus ſum. Quid eſt Sancti eſtote, niſi præcepta mea implete, voluntatem meam facite, in vijs meis ambulate? Cum iſta feceritis, ſanctificatur pater veſter. Adueniat regnum tuum: neceſſaria poſtulatio, quando fragilitatem carnis noſtræ tegit rector, & creator noſter. Adueniat regnum eius, ſed in nobis non ad iudicium, ſed ad redemptionem. Nam quæ conſcientia eſt, quæ ſit præparata ad regnum illud iudicij? Et quare dicebatur, non intres in iudicium cum ſeruo tuo, quoniam non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens? Ergo quomodo intelligimus. Adueniat regnum tuũ? Adueniat, ideſt, in me veniat, vt & ego efficiar Rex regens limum carnis meæ, terram meam, quæ fuit maledicta, ſpinis, & tribulis plena. Ideo dictum eſt:

Et

Simile.

Matt. 15. Ibid. 21.

Epheſ. 6.

Ibid.

8

Pſal. 134.

10

11

1. Cor. 10.

12 Hom. 9. ex varijs in Matth.

Epheſ. 4.

15

Pſal. 140.

Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Qui iudicat terram carnis suæ, Rex est carnis
Psal. 2. suæ. Sed non potest homo regere carnem suam, nisi rectus fuerit à rectore suo. Nam quandiu concupiscit spiritus aduersus carnem, caro aduersus spiritũ, quia
Galat. hæc duo sibi inuicem aduersantur, vt non ea quæ volumus faciamus, nõ dum venit regnum Dei in nobis. Sed quando subdita est caro spiritui, aduenit regnum Dei in nobis. Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra. Quæ est voluntas eius nisi obedientia, charitas, humilitas, mansuetudo, benignitas, castitas? Hæ virtutes ex voluntate Dei descendunt. Quid est, fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra? In anima mea, & in carne mea, in cœlo mentis meæ fiat voluntas tua, in carne corporis mei impleatur voluntas tua. Est & alius sensus, fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra, sicuti Angelis tuis quos fecisti in spiritu, ita dona nobis spiritualiter viuere, quomodo Angeli, qui carnem nõ habent, vt fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Magnus iste panis, qui replet mentem, & non ventrem: Iste panis, & noster est, & Angelorum: iste panis manducat,
14 sed non finitur: iste panis totum mundum replet, & integer manet. De ipso comedimus, inde viuimus; de ipso pascimur, inde nutrimur; inde perueniemus. Et tũ
1. Cor. 23. quotidie illum quærimus, nè deficiat fides nostra, nè vires animæ nostræ in ista arca, & angusta via fatigatæ non perueniant ad patriam. Ergo Domine pasce nos quotidie pane cœlesti, verbo tuo sancto, quod carnem fieri voluisti, vt habitaret in nobis. Ergo Domine da nobis istum panem quotidianum. Nam primum mater Ecclesia ex vberibus doctrinæ suæ lacte potat dicens. Lac vobis potum dedi, non escam: nõdum enim poteratis, sed nec nunc quidem potestis, adhuc enim carnales estis. Accipe lac, vt peruenias ad panem. Ergo panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Hodie Dei intelligitur, hodie Dei noctem non habet, hodie Dei lux lucis est, & fons luminis. Ergo Domine illumina corda nostra, vt mereamur quotidianum panem. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Quæ sunt debita? Quid debemus Deo, nisi imaginem, & similitudinem nostram seruare illæsam? Quid debemus Deo honore mutuo præuenire, sunt alia debita quæ debemus Deo. Peccauimus illi grauiter, iniustè egimus, iniquitatem fecimus. Aut quis gloriatur castum se habere cor, aut mũ-
Prou. 20. dum se esse à peccatis? Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis
1. Ioan. 1. non est. Ergo ista sunt debita, quia non est sine peccato, nec infans vnius diei natus super terram. Nã quomodo potest mundus esse de immundo cõceptus semine? quia in iniquitatibus concepti sumus, & in vtero in delictis alimur. De ipsis debitis clamamus. Dimitte nobis debita nostra, & profitemur professionẽ periculosam, vt dicamus Deo, sicut & nos dimittimus
Eccli. 28. debitoribus nostris. Ergo dimittis peccata peccanti in te, discute conscientiam tuam, & si diligendo dimisisti, vera erit confessio tua. Nam considera alibi quid
Matt. 18. dicit. Homo homini seruat iram, & à Deo quærit medelam? Si vis ergo vt dimittantur tibi à Deo, quæ cõmisisti, dimitte peccanti in te, ne si non dimiseris dicatur tibi:
Mar. 11. serue nequam omne debitum dimissi tibi, quoniam rogasti me, nonne ergo, & te oportuit misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? Et eris non dimittendo seruus inutilis, & particeps pœnę perpetuæ. Dimittite ergo de cordibus vestris fratribus, vt dimittat vobis pater vester, qui est in cœlis. Et ne patiaris induci nos in tentationem, sed libera nos à malo.
2. Cor. 10. Quæ est ista tentatio nisi illa de qua rogat Apostolus, Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id qđ potestis, sed faciet tentationem etiam cum exitu, vt possitis sustinere? Tentatio grandis est fratres, impatientem patientia vincere, non vinci à malo, sed vincere in bono malum, cibare inimicum, necessaria ei subministrare, orare pro illo, magna tentatio est, magna exagitatio est. Et quia viribus proprijs nemo potest ista implere, dicamus adiutori nostro, libera nos à malo.

HIERONYMVS inquit: Sanctificetur nomẽ 15
tuum, non in se, sed in nobis. Si enim propter pecca- *Lib. 1. in*
tores nomen Dei blasphematur in gentibus, è contra- *cap. 6. in*
rio propter iustos sanctificatur. Adueniat regnũ tuũ. *Matt. 5.6.*
Vel generaliter pro totius mundi petit regno, vt diabolus in mundo regnare desistat, vel vt in vnoquoq; regnet Deus, & non regnet peccatum in mortali hominum corpore. Simulque & hoc attendendum, quòd grandis audaciæ sit, & puræ conscientiæ, regnum Dei postulare, & iudicium non timere. Fiat voluntas tua, sicut in cęlo, & in terra. Vt quomodo Angeli tibi inculpatè seruiunt in cęlis, ita in terra seruiãt homines. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Symmachus præcipuum, vel egregium panem transtulit, licèt in quodam loco peculiarem interpretatus sit. Quando ergo petimus, vt peculiarem, vel præcipuum nobis Deus tribuat panem, illum petimus, qui dicit: *Ioan. 6.*
Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi. Alij simpliciter putant (secundum Apostoli sermonem dicentis: Habentes victum, & quibus tegamur his contenti simus) de præsenti tantum cibo sanctos curam agere. *1. Tim. 6.*
Vnde, & in posterioribus sit præceptum, nolite cogitare de crastino.

AVGVSTINVS ex doctrina Cypriani explicat verba illa orationis Dominicæ. Fiat voluntas tua, 16
sicut in cœlo, & in terra, dicens: Hoc orate, vt fiat vo- *In ep. 107*
luntas Dei sicut in eis, qui iam fideles sunt, & portant *ad Vitalẽ*
imaginem cęlestis hominis, & propterea cęli nomine *Cartagin.*
digni sunt, ita & in eis, qui per infidelitatem non nisi *tom. 2.*
imaginem terreni hominis portant, & ob hoc terra meritò nuncupantur, vt infidelibus poscamus fidem, quam fideles habent.

IDEM dicit: Verba in oratione nobis necessaria 17
sunt quibus commoneamur, & inspiciamus, quid pe- *In ep. 120.*
tamus. Cum ergo dicimus. Sanctificetur nomen tuũ, *ad probãdẽ orandũ*
nos ipsos admonemus desiderare, vt nomen eius, qđ *Deum.*
semper sanctum est, etiam apud homines sanctum habeatur, hoc est, non contemnatur, quod non Deo, sed hominibus prodest. Et in eo quod dicimus, adueniat regnum tuum, quod seu velimus, seu nolimus vtique veniet, desiderium nostrum ad illud regnum excitamus, vt nobis veniat, atque nos in eo regnare mereamur. Cum dicimus, fiat voluntas tua, sicut in cęlo, & in terra, nobis ab illo præcamur ipsam obedientiam, vt sic à nobis fiat voluntas eius, quemadmodum fit in cęlestibus ab Angelis eius. Cum dicimus: Panem nostrũ quotidianum da nobis hodie, per hoc quòd dicimus hodie, significatur hoc tempore, vbi vel illam sufficientiam petimus à patre, quæ excellit id est nomine panis totam significantes, vel sacramentum fidelium, qđ in hoc tempore necessarium est ad æternam felicitatem cõsequendam. Cum dicimus: Dimitte nobis debita nostra sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, admonemur, & quid petamus, & quid faciamus, vt accipere mereamur. Cum dicimus nè nos inferas 18
in tentationem, nos admonemus hoc petere nè deserti eius adiutorio, alicui tentationi; vel consentiamus *Eccli. 36.*
decepti, vel cę damus afflicti. Cum dicimus, libera nos à malo. admonemur cogitare nondum nos esse in eo bono vbi nullum patiemur malum. Qui dicit: Clarificare in omnibus gentib. sicut clarificatus es in nobis, *Psal. 79.*
quid aliud dicit: quàm sanctificetur nomen tuũ? Qui *Psal. 118.*
dicit: Deus virtutum conuerte nos, ostende faciẽ tuã, & salui erimus, quid aliud dicit, quàm veniat regnum tuum. Qui dicit, Gressus meos dirige secundum verbum tuum vt non dominetur mei omnis iniustitia, quid aliud dicit, quàm fiat voluntas tua sicut in cęlo, & in terra? Qui dicit, Paupertatem, & diuitias ne de- *Prou. 30.*

deris

deris mihi, quid aliud dicit, quàm panem nostrũ quotidianum da nobis hodie? Qui dicit: Memento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius, aut Domine si feci istud, si est iniquitas in manibus meis, si reddidi retribuentibus mihi mala, quid aliud dicit, quàm dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris? Qui dicit, Auser à me concupiscentias ventris, & desiderium concubitus nè apprehẽdat me, quid aliud dicit, quàm ne nos inferas in tentationem? Qui dicit, Erue me de inimicis meis Deus meus & ab insurgentibus in me libera me, quid aliud dicit, quam libera nos à malo? Et si per omnia præcationũ sanctarum verba discurras, quantum existimo, nihil inuenies, quod non ista Dominica contineat, & concludat oratio.

Psal. 131. Psal. 7. Eccli. 23. Psal. 58.

19 IDEM explicans orationem Dominicam, sic habet: Cum in omni deprecatione, beneuolentia conciliãda sit, eius quem deprecamur, deinde dicendum, quid deprecemur, laude illius, ad quem oratio dirigitur, solet beneuolentia conciliari, & hoc in orationis principio poni solet, in quo Dominus noster nihil aliud nos dicere iussit, nisi Pater noster, qui es in cęlis. Multa dicta sunt in laudem Dei, quæ per omnes sanctas Scripturas variè, latèque diffusa, poterit quisque considerare, cum legit, nusquam tamen inuenitur prę ceptum populo Israel, vt diceret; Pater noster, aut oraret patrem Deum, sed Dominus eis insinuatus est tam quam seruientibus, ideſt, secundum carnem adhuc viuentibus. Hoc autem dico cum mandata legis acciperent: nam Prophetæ sæpe ostendunt eundem Dominum etiam patrem eorumdem esse potuisse, si ab eius mandatis non aberrarent, sicut est illud: Filios enutrii & exaltaui. [Infra:] Cũ dicit: Pr nr, quid aliud, quã charitas excitatur, quid enim charius filijs debet esse, quàm Pater? Et supplex affectus, cum homines dicunt Deo, Pater noster, & quædam impetrandi presumptio quæ petituri sumus, cum prius, quàm aliquid peteremus, tam magnum donum accipimus, vt sinamur dicere, Pater noster, Deo. Quid enim iam non det filijs petentibus, cum hoc ipsum ante dederit, vt filij essent? Postremò quanta cura animum tangit, vt qui dicit, Pater noster, tanto patre non sit indignus. Si enim quisquam plebeius Senatorem ab eo ipso patrem vocare permittatur, sine dubio trepidabit, nec facile audebit cogitans humilitatem generis sui, & opum indigentiã & plebeiæ personæ vilitatem. Quantò ergo magis trepidandum est, appellare patrem Deum, si tantæ sunt labes, tantęque sordes in moribus, vt multò iustius eas à sua coniunctione Deus expellat, quàm ille Senator, cuiusuis mendici ægestatem, quandoquidem ille, hoc contemnit in mendico, quo & ipse potest, humanarum rerum fragilitate deuenire, Deus autem in sordidos mores numquam cadit, & gratias misericordiæ ipsius, qui hoc à nobis exigit, & vt pater noster sit, qđ nullo sumptu, sed sola bona voluntate comparari potest. Admonętur etiam hic diuites, vel genere nobiles secundum sæculum, cum Christiani facti fuerint, non superbire aduersus pauperes, & ignobiles: quoniam si mul dicunt Deo, Pater noster, quod non possunt verè, ac piè dicere nisi se fratres esse cognoscant. Vtatur ergo voce noui testamenti, populus nouus ad æternam hæreditatẽ vocatus, & dicat, Pater noster, qui es in cęlis, ideſt, in sanctis, & iustis. Quia quemadmodum terra vocatus est peccator, cum ei dictum est: terra es, & in terram ibis, sic cœlum iustus è contrario dici potest Iustis enim dicitur: Templum Dei sanctum est, quod estis vos. Quapropter si in templo suo habitat Deus, & Sancti templum eius sunt, rectè dicitur, qui in cœlis es, qui es in Sanctis. Et accommodatissimè ista similitudo est, vt spiritaliter tantũ intereſſe videatur inter iustos, & peccatores, quantum corporaliter inter cœlum & terram. [Infra:] Iam videamus, quæ sint petenda. Sanctificętur nomen tuum. Quod nõ sic petitur quasi non sit sanctum nomen Dei, sed vt sanum habeatur ab hominibus, ideſt, ita illis renotescat Deus, non existimet aliquid sanctius, quod magis offendere timeant. Neque enim quia dictum est: Notus in Iudæa Deus, 22 in Israel magnum nomen eius: sic intelligendum est, quasi alibi minor sit Deus alibi maior, sed ibi magnũ est nomen eius, vbi pro suæ maiestatis magnitudine nominatur. Ita ibi dicitur: Sanctum nomen eius, vbi cum veneratione, & offensionis timore nominatur. Adueniat regnũ tuũ. Sicut ipse Dns in Euang. docet, tunc futurum esse iudicij diem, cum Euangelium prædicatur fuerit in omnibus gentibus, quæ res pertinet ad sanctificationem nominis Dei. Non enim, & hic ita dictum est, adueniat regnum tuum, quasi nunc Deus non regnet. Sed forte quis dicat, adueniat dictum esse in terram, quasi vero non ipse etiam nunc regnet in terra, & semper regnauerit a constitutione mundi. Adueniat ergo accipiendum est, manifestetur hominibus. Quemadmodum enim etiam præsens lux absens est cæcis, & eis, qui oculos claudunt: ita regnum Dei, quamuis numquam discedat è terris, tamen absens est ignorantibus. Fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra. Ideſt, sicut est in Angelis, qui sunt in cœlis voluntas tua (vt omnino tibi adhæreant, teque fruantur nullo errore obnubilãte sapientiam eorum, nulla miseria impediente beatitudinem eorum) ita fiat in Sanctis tuis, qui in terra sunt, & de terra. Ad hæc respicit etiã illa Angelorum prædicatio, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, vt cum præcesserit, bona voluntas nostra, quæ vocantem sequitur perficiatur in nobis voluntas Dei, sicut est in cœlestibus Angelis, vt nulla aduersitas resistat nostræ beatitudini, quod est pax. Item fiat volũtas tua, rectè intelligitur obediatur præceptis tuis, sicut in cœlo, & in terra: Ideſt sicut ab Angelis, ita ab hominibus. Qui enim faciunt voluntatem Dei, in ipsis fit volũtas Dei: nõ quia ipsi faciunt, vt vult Deus, sed quia faciũt, quod ille vult ideſt, secundum voluntatem eius. Est etiam ille intellectus, fiat voluntas tua; Sicut in cœlo, & in terra, sicut in Sanctis, & iustis, ita & in peccatoribus: quod adhuc duobus modis intelligi potest, primus, vt oremus, faciant voluntatem tuam, sicut iusti, ita etiam, & peccatores, vt ad te conuertantur. Siue ita fiat voluntas tua sicut in cęlo, & in terra, vt sua cuique tribuãtur, quod fiet in extremo iudicio, vt iustis præmium, peccatoribus damnatio tribuatur, cum agni ab hœdis separabũtur. Ille etiam non absurdus, sed conuenientissimus intellectus est, vt cœlum, & terram accipiamus spiritum & carnem, & quod dicit Apostolus: Mente seruio legi Dei, carne autem lege peccati, videamus factam voluntatem Dei in mente, ideſt in spiritu. Cum autem absorpta fuerit mors in victoriam, & mortale hoc induerit immortalitatem, quod fiet carnis resurrectione tunc fiet voluntas Dei sicut in cœlo, & in terra. Ideſt, vt quemadmodum spiritus non resistit Deo, sequens, & faciens voluntatem eius, ita & corpus non resistat spiritui, vel animæ, quæ nunc corporis infirmitate vexatur, & in carnalem consuetudinem prona est. Quod erit summæ pacis in vita æterna, vt non solum velle adiaceat nobis, sed etiam perficere bonum, nunc enim velle adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio, quia nondum in terra, sicut in cœlo, ideſt, nondum in carne, sicut in spiritu; Facta est voluntas Dei. 23 Orandum ergo est, vt fiat voluntas Dei sicut in cœlo, & in terra, ideſt, quemadmodum corde delectamur legi secundum interiorem hominem, ita etiam corporis immutatione facta, huic nostræ delectationi nulla pars nostra, terrenis doloribus, seu voluptatibus aduersetur, Nec illud à veritate abhorret, vt accipiamus; fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra, sicut in ipso Domino Iesu Christo, ita & in Ecclesia, tanquam in viro, qui patris voluntatem impleuit, ita & in fœmina, quæ illi desponsata est, cœlum enim, & terra

Lib. 2. de ser. Domini in monte 10.4.

Ioan. 6. 1. Tim. 6. In ep. 107 ad Vitalẽ Cartagin. tom. 2. In ep. 120. ad probãde orandũ Deum, Eccli. 36. Psal. 79. Psal. 118. Prou. 30.

Gen. 3. 1. Cor. 3.

terra conuenienter intelligitur, quasi vir, & fœmina, quoniam terra cęlo fęcundante fructifera est. Quarta petitio. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Panis quotidianus, aut pro ijs omnibus dictus est, quę huius vitæ necessitatem sustentant, de quo cum præcipit, ait: Nolite cogitat de crastino, vt ideo sit additum; Da nobis hodie, aut pro Sacramento corporis Christi, quod quotidie accipimus, aut pro spiritali cibo, de quo scriptum est, operamini non cibum, qui perit. Sed pro
Matt. 6. cibo orandum non videtur, cum Dominus dicat: Nolite soliciti esse quid manducetis. An potest quisque de ea re, pro qua adipiscenda orat, non esse solicitus? Et illud quod ait: Quærite primum regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis. Quomodo autem rectè dicatur non quærere aliquis quod, vt accipiat, intentissimè Deum deprecatur? Quotidianũ ergo panem accipimus spiritualem, præcepta. s. diuina, quæ quotidie oportet meditari, & operari. Nam de
Ioan. 6. ipsis Dominus dicit: Operamini escam, quæ non corrumpitur. Quotidianus autem iste cibus nunc dicitur, quamdiu ista vita temporalis per dies decedentes, succedentes que peragitur. Et re vera quamdiu nunc in superiora, nunc in inferiora, ideſt, nunc in spiritalia, nũc
24 in carnalia animi affectus alternant, tanquam qui aliquando pascitur cibo, aliquando famem patitur, quotidie panis necessarius est, quo reficiatur esuriens, & relabens erigatur. Sicut itaque corpus nostrum in hac vita ante illam. s. immutationem vitæ futuræ, cibo reficitur, quia sentit dispendium, sic & animus, quoniam temporalibus affectibus, quasi dispendium ab intentione Dei patitur, præceptorum cibo reficiatur. Da nobis hodie, dictum est, quamdiu dicitur hodie, ideſt, in hac temporali vita. Sic enim cibo spiritali post hanc vitam saturabimur in æternum, vt non tunc dicatur quotidianus panis, quia ibi tẽporalis volubilitas, quæ diebus dies succedere facit, vnde appelletur quotidie, nulla erit. Si quis autem etiam illa, quæ de victu corporis necessario, vel Sacramento Domini corporis istam sententiam vult accipere, oportet vt coniunctim accipiantur omnia tua, vt scilicet quotidianũ panem quotidie petamus, & necessarium corpori, & sacramentũ visibile, & inuisibile verbi Dei. Sequitur quinta petitio. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Debitum peccatum dicitur, & debitores peccatores. Non hic ergo quisque vrgetur pecuniam dimitere debitoribus, sed quæcumque in eum alius peccauerit, dimittenda sunt, si volumus nobis à patre dimitti, quæ admittimus. Sexta petitio:
25 Et ne nos inducas in tentationem, vel inferas. Non per se ipsum inducit Deus intentationem, sed induci patitur eum, quem suo auxilio deseruerit ordine occultissimo, ac meritis, causis etiam sæpe manifestis dignum iudicat ille, quem deserat, & intentationem induci sinat. Aliud est autem induci in tentationem, & aliud tẽtari: nam sine tentatione probatus esse nullus potest,
Eccl. 34. Gal. 4. siue sibijpsi, sicut scriptum est: Qui non est tentatus qualia scit? siue alij, sicut Apostolus ait: Et tentationẽ vestram in carne mea non spreuistis. Hinc enim eos firmos cognouit, quia eius tribulationibus quæ Apostolo in carne acciderant, non sunt à charitate deflexi, nã
Deut. 13. Deo noti sumus, & ante omnes tentationes, qui scit omnia antequam fiant. Quod itaque scriptum est. Tentat vos Dominus, vt sciat, si diligatis eum, sciat dicit, ideſt, scire vos faciat, sicut diem lætum dicimus, quod lætos faciat, & pigrum frigus, quod pigros faciat. Non ergo hic oratur, vt non tentemur, sed vt nõ inferamur in tentationem, tanquã si quisquam cui necesse sit igne
Eccl. 27. examinari, non oret, vt igne non contingatur, sed vt non exuratur. Vasa enim figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis. Ioseph tentatus est illecebra stupri, sed non est illatus in tentationem. Susanna tentata est, sed non inducta in tentationem. Iob similiter, & alij viri vtriusque testamenti. Inducimur in tentationẽ, si tales acciderint, quales ferre nõ possimus. Vltima petitio est: Sed libera nos à malo. Orandum est enim, vt nõ solum non inducamur in malum, quo caremus, quod sexto loco petitur, sed ab illo etiam liberemur, quo iam inducti sumus. Quod Domino reuelante, fugiendum esse intellexerimus, cautissima vigilantia fugiamus, & id quod Domino reuelante appetendum esse intellexerimus, flagrantissima charitate faciamus. Ita. n. relicto mortalitatis huius onere, & omni hominis parte, opportuno tempore perficietur beatitudo, quæ in hac vita inchoata est, sed perfectè liberari à malo in ea non possumus, sed in futura. Harum septem petitionum considerandarum, & commendãda distinctio est. Trium primarum petitionum impetrationes in hac vita exordium capiunt. Nam & sanctificatio nominis Dei, ab ipso humilitatis Domini aduẽ
26 tu agi cępit, & aduentus regni eius, quo in charitate venturus est, non iam finito sæculo, sed in fine sæculi manifestabitur, & perfectio voluntatis eius, sicut in cęlo, & in terra, siue iustos, & peccatores cœlum, & terram intelligas, siue spiritum, & carnem, siue Dominũ, & Ecclesiam, siue omnia simul, ipsa perfectio est nostræ beatitudinis, & ideo sæculi terminatione complebitur, tamen omnia tria in æternum manebunt, nã & sanctificatio nominis Dei sempiterna erit, & regni eius non est finis, & perfectæ nostræ beatitudini, ęterna vita promittitur. Permanebunt ergo ista tria consummata, atque cumulata in illa vita, quæ nobis promittitur. Reliqua verò quatuor quæ petimus, ad temporalem istam vitam pertinere mihi videntur. Quorum primum est, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. In hoc enim quòd dictus est quotidianus panis, siue spiritalis significetur, siue in sacramento, aut in victu iste visibilis, ad hoc tempus pertinet; non quia spiritalis cibus non est sempiternus, sed quia istæ qui quotidianus dictus est, siue in strepitu sermonis, siue quibusque temporalibus signis, exhibetur animę, quæ omnia vtique non erunt, docibiles Dei, & ipsam ineffabilem lucem veritatis puritate mentis haurientes. Nam fortasse, & propterea panis dictus est, non potus, quia panis frangendo, atq; mandendo in alimẽtum conuertitur, potus verò paratus, sicuti est transit in corpus. Vt isto tempore panis sit veritas cum quotidianus panis dicitur, tũc autem potus cum nullo labore disputandi, ac sermocinandi, quasi frangendi, atque mandendi opus erit, sed solo haustu synceræ, & perspicuæ veritatis. Et peccata nunc nobis dimittuntur, & nunc dimittimus: tunc autem nulla erit venia peccatorum, quia peccata, & tentationes, temporalem istã vitam infestant. Et malum à quo liberari optamus, & ipsa liberatio à malo, ad hanc vtique vitam pertinet, vnde & misericordia liberabimur.

IDEM ait: Dominus orare nos docens, inter cętera monuit, vt dicamus: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, & ne nos 27
inducas in tentationem, sed libera nos à malo. Manet enim malum in carne nostra, non natura in qua diuinitus creatus est homo, sed vitio quo volũtate prolapsus est, vbi amissis viribus, non ea, qua vulneratus est volũtatis facilitate, sanatur. De hoc malo dicit Apostolus: Scio quoniam non habitat in carne mea bonum. Cui malo nos non obedire præcipit, cum dicit: Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore ad obediẽdum desiderijs eius. Si ergo his desiderijs concupiscentiæ carnis consenserimus, ad hæc sananda dicimus: Dimitte nobis debita nostra, adhibentes remedium ex opere misericordiæ, in eo quod addimus: sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Vt autem non ei consentiamus deprecamur adiutorium dicentes, & ne nos inferas in tentationem. Non quòd ipse Deus tali tentatione aliquem tentet, nam Deus intentator malorum *Iacob. 1.*
est, ipse enim neminem tentat, sed vt si fortè tentari cęperimus à concupiscentia nostra, adiutorio eius non

Lib. 2. de peccatorũ meritis, & remissione contra Pelagianos. to. 7. Rom. 7. Rom. 6.

Lib. 4 epist. ad Bon. ciam.

In Ps 10. 8.

Tit. 1.

Gen.

Hom. de tẽ

deſeramur, vt in eo poſſimus vincere, nè abſtrahamur illecti. Deinde addimus, quod perficietur in fine, cum abſorbebitur mortale à vita, ſed libera nos à malo. Tũc enim nulla erit talis concupiſcentia, cum qua certare, & cui non conſentire iubeamur. Sic ergo totum hoc in tribus beneficijs poſitum breuiter peti poteſt. Ignoſce nobis ea in quibus ſumus abſtracti à concupiſcentia, adiuua nè abſtrahamur à concupiſcentia, aufer à nobis concupiſcentiam.

28 *Lib. 4. contra duas epiſtol. Pelagianorũ ad Bonifacium.* IDEM inquit; Sanctificetur nomẽ tuum, Cyprianus ſic explicat, nõ q̃ optemus à Deo, vt ſanctificetur orationibus noſtris, ſed id petimus, vt qui in baptiſmo ſanctificati ſumus, in eo quod eſſe cępimus, perſeueremus. Addimus quoque, inquit, & dicimus, fiat voluntas tua, ſicut in cęlo, & in terra, nõ vt Deus faciat quod vult, ſed vt nos facere poſſimus, quod Deus vult: nam Deo quis obſiſtit quo minus faciat, q̃d vult? Sed quia nobis à diabolo obſiſtitur quo minus per omnia noſter animus, atq; actus, Deo obſequatur, oramus, vt fiat in nobis voluntas Dei. Quæ vt fiat in nobis, opus eſt Dei voluntate, id eſt, ope eius, & protectione, quia nemo ſuis viribus fortis eſt, ſed Dei indulgentia, & miſericordia tutus eſt. [Infra,] Ex eodem panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Hunc panem, inquit, dari nobis quotidie poſtulamus, nè qui in Chriſto ſumus, & Euchariſtiam quotidie ad cibum ſalutis accipimus, intercedente aliquo grauiore delicto, dum abſentes, & non communicãtes à cæleſti pane prohibemur, à Chriſti corpore ſeparemur.

29 *In Pſ. 103 to. 8.* IDEM explicans verba illa; Benedic anima mea Dño, &c. dicit: Oratio Dominica quotidie nos poſtulat, vt dicamus: Sanctificetur nomẽ tuum. Si nos quiſquam interroget: Quid eſt q̃d petitis, vt ſanctificetur nomen Dei, aliq̃n enim ſanctam non eſt, vt modò ſanctificetur? Quid eſt ergo, ſanctificetur nomen tuum? Quod hic dictum eſt: Dñe Deus meus magnificatus es vehementer, hoc eſt, ſanctificetur nomen tuum, ſanctũ ſit apud homines nomen tuum. Sanctum eſt enim ſem per nomen tuum, ſed quibuſdam immundis nondum eſt ſanctum nomen tuum. Dicit enim Apoſtolus: Oia munda mundis, immundis autem, & infidelibus, nihil eſt mundum. Si immundis, & infidelibus nihil eſt mũdum, quæro cauſam? Sed quibuſdam immundis, nondum eſt cauſa, ſed polluta ſunt, inquit, eorum & mens, & conſcientia. Si nihil eſt mundum eis, nec Deus: niſi forte putatis mundum videri Deum illis quotidie blaſphemant eum. Si mundus eſt, placeat, ſi placet, laudetur. Si aũt blaſphematur, diſplicet, & ſi diſplicet, quomodo poteſt ubi mundus eſſe qui diſplicet? Rogamus ergo, ſanctificetur nomen tuum, in illis hominibus, qui per infidelitatem nondum habent nomen Dei ſanctũ, quibus nondum eſt ille ſanctus, qui per ſe, & in ſe, & in ſanctis ſuis ſanctus eſt.

Tit. 1.

27 *Lib. 2. de peccatorũ meritis, & remiſſione contra Pelagianos. to. 7. Rom. 7. Rom. 6.*

30 *Libro 50. Homiliarum. Hom. 42. to. 10. Matth. 25* IDEM explicans orationem dñicam in illa verba; Adueniat regnum tuum, ait: Optamus, & venire regnũ eius, veniet etſi nolumus. Sed optare, & rogare, vt veniat regnũ eius, nihil aliud eſt, quàm optare, vt dignos nos faciat regno ſuo, nè forte, quod abſit, veniat, & nõ nobis veniat. Eis tantùm vẽturum eſt, quibus dicitur: Venite benedicti patris mei, poſſidete paratũ vobis regnum ab origine mundi. Illis non veniet, quibus dicitur: Diſcedite maledicti in ignem æternum. Quid eſt, vt regnũ nobis veniat? vt bonos nos inueniat. [Infra:] Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie: Nominato pane, cętera neceſſaria intelliguntur. Quando inuitauit Ioſeph fratres ſuos: homines, inquit, illi hodie mecum manducabunt panem. A ſolo pane intellecta ſunt cætera. Sic quando rogamus panem quotidianũ, quicquid nobis propter carnem noſtram in terris neceſſarium eſt, poſtulamus.

Gen. 43.

Hom. 182 de tẽpore. IDEM in Homil. 182. de tempore exponit rurſus orationem Dominicam.

Iaco. 1.

BERNARDVS explicãs orationẽ Dñicam, inquit: Fiat volũtas tua, ſicut in cęlo, & in terra. Hoc pręcamur, vt voluntas Dei, ſicut in cęleſtib. facta eſt creaturis, fiat etiã in terrenis, vt ſicut Angelus ſic & homo adhęrens Deo, vnus cũ eo ſpũs ſit. Sanctificetur nomẽ tuũ. Nomen eius, gloria eius. Et illa q̃n non ſancta? Fieri tñ dr̃ ſancta gloria eius, cũ in ſanctitate glorificatur à nobis, ſicut & voluntatem eius, quæ æterna eſt, in nobis (vt noſtra fiat) fieri poſtulamus. Hoc ergo primũ fieri petimus, quod maximũ eſt, vt nobis gloriæ illius innoteſcat, ſanctitas illibata. Exinde quod ad nos ſpectat optamus, & regni poteſtatem p̃p ſecuritatẽ, & voluntatis eius in nobis perfectionem propter iucunditatẽ. Sed quia necdum illa perfectione gaudentes, non ſine magno labore diuinæ poſſumus obtẽperare voluntati, opus eſt cibo nè deficiamus; opus eſt inquã pane quotidiano. Sæpe aũt derelinquentes eam, neceſſariò pro indulgentia ſupplicamus dicentes: Dimitte nobis debita noſtra &c. At nè fortè in eadẽ recidamus, poſt acceptam veniam peccatorum, orãdus à nobis Deus eſt, nè inducat nos in tentationem, ſed magis educat nos, & liberet à malo.

31 *Serm. 6. in feria 4. Cinerum.*

32 *Serm. de obedientia, patientia, & ſapientia.* IDEM dicit: Velint nolint, nõ modò homines, ſed ẽt dęmones, & faciunt, & patiuntur, quod prouidentia ſumma diſpoſuit. Et ideo non ſimpliciter petimus, vt fiat voluntas Dñi, quam in oĩbus, & per oĩa fieri certiſſimè conſtat; voluntati.n. eius, quis reſiſtit? Sed vt fiat, ſicut in cęlo, & in terra. Quam nimirum adiectionem duabus quoq; præcedentibus petitionib. nihilominus reor optandam, vt patrẽ noſtrum, qui in cęlis eſt exoremus, quatenus, & nomen eius ſanctificetur, & regnum eius adueniat, & voluntas fiat. Hæc oĩa, ſicut in cęlo, ſic & in terra, alioquin vbi non ſanctificetur nomen eius? Vbi iam regnum eius non venit, q̃n in noĩe Ieſu omne genuflectitur? Scio te q̃a ſis ſanctus Dei, dicit ipſe malignus. At longè aliter, & diſſimili prorſus affectione nomen iſtud ſanctificatur in cęlis, vbi iam inenarrabili iucunditate clamatur. Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dñs Deus Sabaoth. Sic & regnat, nõ in terra ſolùm, verumetiam in gehenna, imperium habens vitæ, & mortis. Sed omnino diſſimiliter regnat in his qui inuiti ſeruiunt, & qui voluntariè famulantur.

Orationes iuſtorum in eorum bonum aliquando non exaudit Dominus, benè tamen peccatorum in eorum malum, & quare orationes omnes non exaudiantur. C. IX.

1 *Orationes Iuſtorũ nõ ſemper exaudiũtur. Lib. 7. in epiſt. Pauli ad Romã. to. 3. Rom. 8. Simile.*

ORIGENES explicans verba illa; Nã quid oremus ſicut oportet neſcimus, ait: quid orare, quid à Deo petere oporteat ignoramus. Interdũ enim, quæ contraria ſaluti ſunt cupimus, infirmitate cogente. Sicut enim, quis in ęgritudine corporis, non ea quę ſanitati conducunt, ſed ea quæ præſens deſiderium ſuggeſcerit, poſcit à medico, ita & nos in huius ſæculi infirmitate languentes, interdum à Deo petimus, quod nõ expedit nobis. Deniq; ego ipſe Paulus, qui hæc loquor ad vos, cum mihi propter ſublimitatem reuelationum nè extolerer, datus fuiſſet à Dño angelus ſathanæ, qui me colaphizaret, ter Dñm rogaui, vt diſcederet à me, neſciens, quid orarem, & ideo, quia neſciebam ſecundùm quod oportet orare, me non audiuit Dominus, & dixit mihi: ſufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Si ergo quid oremus ſecundùm quod oportet neſcimus, ſed ipſe ſpiritus interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Magnum neſcio quid Paulus in gemitibus ſenſit. Vnde ait: qui aũt ſcrutatur corda, ſcit quid deſideret ſpiritus, quia ſecundùm Deum poſtulat pro ſanctis Spiritus interpellat pro nobis adiuuans infirmitatem noſtram, quę ex infirmitate carnis deſcendit, ipſa eſt.n. quæ concupiſcit aduerſus ſpiritũ, & dũ concupiſcentias ſuas ingerit, puritatẽ ſpiritus impedit, & ſinceritatem orationis offuſcat: ſed vbi viderit ſpiritus Dei laborare ſpiritum in aduerſando carni, & adhærendo ſibi, porrigit manum, &

adiuuat infirmitatẽ eius, & velut si magister suscipiẽs
Simile. ad rudimenta discipulum, & ignorantem penitus literas, vt cum docere possit, & instruere, necesse habet inclinare se ad discipuli rudimenta, & ipse prius dicere nomen literæ, vt respondendo discipulus discat° & fit quodammodo magister incipienti discipulo similis ea loquens, & ea meditans, quę incipiẽs loqui debeat ac meditari: ita Spiritus sanctus, vbi oppugnationibus carnis perturbari nostrum spiritum viderit, nesciẽtẽ quid orare debeat, secundum quod oportet, ipse velut magister orationem præmittit, quam noster spiritus, si tamen discipulus esse sancti Spiritus desiderat, prosequatur. Ipse gemitus offert, quibus noster spiritus discat ingemiscere, vt repropitiet sibi Deum. Si verò spiritus quidem doceat, & noster spiritus, ideſt, mens nostra non sequatur, suo vitio, infructuosa ei fit magistri doctrina. Et istud Paulus in mysterium intra hominẽ geri iciens dicebat: Nam si linguis loquar, spiritus autẽ
1. Cor. 14. meus non oret, mens mea sine fructu est. Spiritũ suum dicens, gratiam sancti Spiritus, quæ à Deo omnib. datur. Admonendi sunt, qui prosperitatem sibi præsentis vitæ, & sanitatem, vel diuitias, vel honores postulãt a Deo, quia quid orent sicut expedit nesciunt. Sæpe enim fit, vt ad damnum animæ, vel opprobriũ eius sempiternum concedantur præsentia hæc lucra, & dignitas sæcularis. Qui aũt scrutatur corda, scit quid desideret spiritus, quia Deum postulat pro Sanctis. Offendit qui sẽ Deũ, non tã verba nra in orõne, quã cor, mẽ tẽq; perpẽdere. Ipse.n. est, q̃ scrutatur corda, & renes.

Lib. 9. in c. 12. epist. ad Rom. IDEM exponẽs illa verba; Vt probetis, quæ sit voluntas Dei bona, & bene placens, & perfecta, dicit: vtique nisi a dominus renouatus sit sensus, & totus Dei sapientia illuminatus homo, probare non potest, quæ sit voluntas Dei, in multis enim putatur esse volũtas Dei & non est. In quo is vtiq; qui sensum non habet renouatum errat, & fallitur. Est autem reuera non cuiusque sensus, sed valde renouati, & (vt ita dicam) ad Dei iam imaginem reformati, probare in singulis quibusq; quę agimus, quæ loquimur, quæ cogitamus, si sit voluntas Dei, & nihil omnino, vel dicere, vel agere, vel cogitare, quod voluntati Dei nõ senserit conuenire: Quæ sit, inquit, voluntas Dei bona & beneplacens, & perfecta. Non potest aliud velle Deus, nisi quod bonum est, & vtique quod bonum est, & perfectum hoc Deo placet. Sed etiam si voluntas Dei semper bona sit, sed nõ semper eius bona voluntate dispensari meremur, neque beneplacita, & perfecta: Verbi causa, vt vngeretur Saul in Regem, fuit quidem voluntas Dei, sed non beneplacita, neque perfecta. Irascens enim populo, qui refutauerat Deum hꝛe super se regẽ, regẽ eis hominem iussit institui, sed & Propheta ex persona Dei dicit: Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, vt irent in cupiditatibus suis. Qui ergo renouatus est sensu, probare debet si voluntas Dei hęc bona est, beneplacẽs, & perfecta, & non talis, quæ magis desiderijs nostris indulgeat, quàm vtilitatibus consulat.

4 BASILIVS interrogat: Cum Dominus spoponderit, ac dixerit, omnia quæcunque petieritis in ora-
In lib. de regulis fusius disputatis in respons. 261. tom. 2. tione credentes, accipietis. Et item si duo ex vobis cõsenserint super terram de omni re quamcumq; petierint, fiet illis. Quid est, quod rogata quædam, etiã Sancti non obtinuerunt? Sicut etiã Apost. sic enim est apud ipsum: Pro hoc ter Dominum rogaui, vt discederet à me, qui tamen, quod rogauerat non impetrauit;
Matt. 21. Matt. 18. 2. Cor. 12. Matt. 26. similiterque Hieremias Propheta, & Moyses. Ad hæc respõdẽs ait; Cum Dominus noster in oratione sua dixerit: Pater si possibile est transeat à me calix iste, & statim deinceps adiunxerit; verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat? Primùm quidem scire illud conuenit, non esse permissum nobis, vt quæ volumus omnia
Rom. 8. petamus. Quin ne intelligimus quidem quid expediat nobis petere. Quid.n. oremus, sicut oportet nescimus. Quocirca in adhibendis rogationibus, magna vndiq; circunspectione vti debemus, vt ea sint ex voluntate Dei. Si autem non audiamur, intelligendum est opus *Luc. 11.* esse aut perseuerantia, aut cõtentione maiore, quem- *Luc. 18.* admodum admonemur ex ea parabola Domini, per quam docemur semper oportere orare, & non deficere. Et quemadmodum alio in loco dictum est ab ipso eodem Domino cum ait: Propter improbitatem tamen eius surget, & dabit, quot quot habet necessarios. Aut emendatione, & diligentia, ex eo, 5 quod dictum est à Deo per Prophetam ad quosdam *Isa. 1.* his verbis: Cũ extenderitis manus vestras ad me, auertam faciem meam à vobis, & cum multiplicaueritis orationes non.n. exaudiam; manus enim vestræ sanguine plenæ sunt, lauamini mundi estote, &c. Fit autẽ interdum, vt rogantis indignitas causa sit quamobrem non impetretur quod rogatum sit quemadmodum in Dauid, qui cum supplex rogasset à Deo, vt liceret sibi ædificare domum Deo, prohibitus est, & licet à Dei gratia excluſus non esset, nihilominus tamen id, quod petebat, idoneus qui impetraret, iudicatus non est. Nã Hieremiam apparet non auditum fuisse propter malitiam illorum, pro quibus orabat. Quin & incidit plerumque, vt omissa occasione idonea, ex negligentia, in
2. Cor. 12. qua rogationẽ fieri oportuisset, animaduertamus postea alieno tempore nos, & in cassum rogare. Deo autem, quod est apud Apostolum, ob hoc ter Dominũ rogaui, vt discederet à me, scire conuenit, earum calamitatum, quæ vel in rebus externis, vel in corpore ipso nobis eueniunt, variam atque multiplicem esse rationem cur ille nobis contingant, idque ad maiorem vtilitatem nostram quàm ea fuisset, si ab his liberi fuisse mus. Si quis ergo intelligere poterit calamitatẽ suã esse eiusmodi, à quâ si liberari velit, precatione opus *Matt. 9. Luc. 17.* sit, nimirum is auditur, si eo modo postulet quemadmodum duo illi cęci in Euangelio, & decem leprosi, & alij item complures. Si verò rationem quis non intelle xerit, quamobrem in tentationem inciderit (nam est plerumque cum oblatas sibi tentationes patientia per uincere debet) & cum eæ perferendæ toleranter essent vsque in finem, deprecetur, is non auditur. Et causa est, qm̃ non accõmodat se ad propositũ benignitatis Dei.

CHRYSOSTOMVS dicit: An non præstare 6
Hom. 30. in cap. 11. Gen. to. 2. potest Deus ea, quib. indigemus, priusq̃ petamus? Verũ pp hoc differt, & expectat, vt oc casionẽ accipiat, qua iustè nos sua cura dignos faciat. Siue aũt cõsequamur, q̃d petimus, siue non consequamur, semper perseueremus in orõne. Et non solũ grãs agamus, si cõsequamur, sed ét si repulsam passi fuerimus. Nã cũ Deus aliquid nobis denegat, nõ minus est, q̃ si concessisset. Nescimus.n. nos, q̃ nobis conducant, sicut ipse nouit: itaque siue voti cõpotes, siue impotes simus, gratias agere debemus. Et quid miraris, si nos nescimus, q̃d nobis prosit? Paulus talis, & tãtus, qui ineffabilia illa consecutus fuit, ignorat, & q̃ nõ expediebant precabatur. Nam quia uidebat se tot molestijs cingi, ac circũdari crebris tentationib. orabat, vt ab eis liberaretur, & non semel neq; iterũ, sed & sæpius. Tertio.n. inquit, Dñm rogaui. *2. Cor. 12.* Tertiò aũt vocauit sæpe, & non vulgariter, videamus qũo affectus fuerit. Nũ grauatim tulit? nũ segnior fuit? Nõ. Sed quid inquit? Dixit, sufficit tibi gratia mea: virtus.n. mea in infirmitate perficitur. Nõ solũ nõ liberauit illũ præsentibus malis, sed in ipsis perseuerare permisit. Vnde aũt manifestũ, q̃ non tulit grauiter? Audi ipsum, qui dicit. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis. Non solũ inquit, postea liberari non requiro, sed & magna voluptate gloriabor in illis. Dicebat enim ali 7
Rom. 8. bi: q̃d enim precemur, sicut oportet, nescimus. Impossibile eñ est cum nos homines simus, id certò scire. Relinquendum ergo hoc est oĩum conditori, sumendaq; sunt cũ gaudio, & voluptate quæcũq; ipse voluerit. Magis.n. scit q̃d nobis prosit, q̃ ipsi nos. Ipse nouit quomodo salus nostra paranda. Nostrũ ergo sit opus, cõtinuis insistere precibus, & nõ ægreferre, si differa

tur qđ petimus, sed longanimes esse. Neque n. renuēs preces nr̃as differt, sed hac arte sedulos nos efficiēs, ad semetipsum attrahere vult. Nam & pr̃ quamuis benignus, qñ à puero rogatus abnuit, quasi non volens dare, non vt neget, sed vt ardentius petat, & sibi magis concilietur. Hæc legentes non desperemus, non deficiētes accedamus ad eum, & preces dicamus. Equidē cum crudelem, & inhumanum illum iudicem, qui neque Deum timebat, neque homines reuerebatur, mulieris sedulitas coegit, & prouocauit vt sibi succurreret, quantò magis, nos si voluerimus illam imitari mulierem, ad opitulandum nobis prouocabimus mansuetum, & misericordem nostrum Dominum compatiētem, & ad saluandum nos occurrentem.

Similе.

Lucæ 18.

8 IDEM inquit; Permane in quærendo, atque pulsando, & absq; dubio percipies. Ne. n. diceres, quid si patiero, neque accepero, tñ parabolica locum ratione conclusit, de communibus certè rebus sententiæ proferendo, & exemplis hominum ad impetrandi te fiduciam nutriendo, per istaq; monstrando, quia non solū petere oporteat, verum ēt illa tantummodo, quæ sola sunt poscenda deposcere. Quis enim est, inquit ex nobis pater, quem si filius suus petat panem, nunquid lapidem porriget ei? Itaque etsi non accipis, quia lapidē petis idcirco non accipis, Nam etsi filius sis, non tamē tibi sufficit ad omne quod popoſceris impetrandum, sed hoc ipsum est, quod vetaris accipere, qđ cū sis filius Dei, ea quæ tibi non expediunt deprecaris. Et tu igitur noli aliquā do petere, seu quærere sæcularia, sed spiritalia oia, & prorsus accipies. Nam & Salomon poposcit ea quæ oportuit poscere, & vide quàm celeriter accepit. Duo igitur adesse oportet oranti, vt. s. & vehementer petat, & illa proculdubio quæ petenda sunt. Quia & vos, inquit, cum patres sitis, rogari tñ expectatis à filijs, etsi inutile aliquid petierint, dona vestra cohibetis. Si verò illi quod est petendum, & vtile postularint, annuitis, atque præstatis. Et tu igitur ista considerans, non desistas, donec accipias, quādiu inuenias, nè recedas, nec omnino abeas, quoadusque clausa referentur. Si enim cum hoc studio mentis accesseris, & dixeris, nisi accepero non recedam, prorsus accipies, modò si talia postulaueris, quæ & illum cui petitur dare deceat, & accipere tibi qui precaris expediat. Quid ergo? Et qñ spūalia petiero, nec tñ ea fuero cōsecutus? Nō studiosè proculdubio postulasti, aut te ipsū fecisti q accipes indignū, aut certè petere, celeriter desististi.

Flomi. 24. & 6. 7. Mat. 2m. 2.

3. Reg. 8. & 9.

9 HIERONYMVS exponens verba illa; Sed & cum clamauero, & rogauero, exclusit orationem meā, inquit, omnipotens Deus quid nobis profuturū esse valeat, sciens, dissimulat exaudire dolentium vocē, vt augeat vtilitatem, vt purgetur vita per pœnam, & quietis tranquillitas, quia sic inueniri non valet, alibi quæratur. Sed hanc dispensationis gratiam nonnulli etiā fidelium ignorant. Ex quorum etiam persona ad beatum Iob dicitur: Ecce clamabo vim patiens, & nemo audiet, vociferabor, & non est qui iudicet. Non est enim qui iudicare dicitur, quando iudicare dissimulat, ipse qui est. Sed cum hæc beatus Iob diceret, & sancti viri merita, & aduersarij pœna crescebat.

Lib. 2. in Lamenta. Hier. to. 5.

10 IDEM exponens illa verba; Hō de domo Israel, qui posuerit immunditias suas in corde suo, & venerit ad prophetam interrogans eum per me, ego Dñs respondebo ei in multitudine immunditiarum suarum, vt capiatur domus Israel in corde suo, quo recesserūt à me in cunctis idolis suis, ait: est totius loci, vt latam explanationem breui sermone comprehendā ista sententia; Homo homo, non aliarum gentium, quarū error potest habere veniam, sed domus Israel, qui cū primū stinis vitijs ad prophetam venerit scisitandum, ego respondebo ei iuxta cor & immunditias suas, & iuxta quod vult & credit, ita & audiet. Recesserunt enim à me, & idola sunt secuti. Non enim merent audire veritatē, qui fraudulenter interrogant, sed suo corde capiendus est, secundum quod pharisæi interrogantes Dñm audiunt: Quid me tentatis? Et rursum: nec ego dico vobis in qua virtute hoc faciam. Sicut ergo impijs quærentib. prophetas, respondet Dñs in multitudine immunditiarum suarum, sic & in oratione, multa dat talibus in eorum malum.

Orationes malorum exaudit in eorum malum. Li. 4. in c. 14. Ezec.

AVGVSTINVS ait; Cum nō exaudiamur ad tēporalia bona retinenda, vel adipiscenda, quāto pro his deprecamur Deū, in eo quo nos non exaudit, dere linquit nos, sed ad potiora quę vult vt intelligamus, & præferamus, & concupiscamus, non nos relinquit. Vn de dicit Psalmista: Clamaui ad te per diem, nec exaudies, & nocte, & hic subaudiē, nec exaudies. Sed vide quid adiungit, & non ad insipientiam mihi. Hoc ergo dicit: non me quidem exaudies clamantem per diem, i. in rebus prosperis, vt eas non amittam, & nocte, i. rebus aduersis, vt prospera, quæ amissa sunt, redeant. Verum hoc mihi non ad insipiētiam facies, sed potius vt sapiam quid iam per noui testamenti gratiam à te expectare, quid desiderare, quid poscere debeā? Clamabo quippe ego, vt hic mihi bona temporalia non auferantur. Tu autem in sancto habitas laus Israel. Nolo vt derelinquas concupiscentiam meam, qua carnalē fælicitatem requiro. Verum hæc in sordib. vetustatis, tu autem quæris munditiam nouitatis, non exaudiendo, istam cupiditatem relinquis, quia charitatē in qua habites requiris. [Infra.] Non exauditus est Chr̃s pro terrena fœlicitate, nō ad insipiētiā, sed vt saperemus quid noui gratia testamenti desiderare debeamus.

11 *Epist. 126. ad Honoratum de gratia noui testamenti. Psa. 21.*

IDEM exponens verba illa; Deum non inuocauerunt, ait. Consolat̃ gementem, & maximè ex cōmemoratione, nè imitando malos, qui plerumq; prosperantur, delectetur fieri malus. Seruatur tibi qđ tibi promissum est, spes illorum præsens est, tua futura est, sed illorū fluxu, tua certa, illorum falsa, tua vera. Illi enim Deum non inuocauerunt. Nonne quotidie tales rogāt Deum? Non rogant Deum. Deus gratis se vult coli, gratis se vult diligi, hoc est, castè amari, non propterea se amari, quia dat aliquid præter se, sed quia dat se. Qui ergo inuocat Deum, vt dines fiat, Deum non inuocat, hoc enim inuocat, quod ad se vult venire: quid enim est inuocare, nisi vocare in se? In se ergo vocare, hoc dicitur inuocare. Nam cum dicitur, Deus da mihi diuitias, non vis, vt ipse Deus ad te veniat, sed vis, vt diuitiæ veniant ad te. Quod vis vt ad te veniat, hoc inuocas. Si autem Deum inuocares, ipse ad te veniret, ipse esset diuitiæ tuæ. Ergo isti qui propter sæcularia commoda, qui propter vitam præsentem, & terrenam fælicitatem inuocant Deum, non inuocant Deum.

12 *In Ps. 52. tom. 8.*

IDEM explicans verba illa; Deus exaudi orationē meā, aurib. percipe verba oris mei, dicit: Ad te perueniat oratio mea, ex desiderio æternorum tuorū beneficiorum excussa & iaculata, ad aures tuas emitto eam, adiuua eā, vt perueniat, nè deficiat in itinere medio, & quasi collapsa corruat. Sed etsi nō eueniunt mihi modò bona quæ postulo, securus sum tamen quia postea venient. Nā & in delictis dicitur quidam rogasse Deum, & non est exauditus bono suo. Desideria enim sæcularia incitauerant illum ad orandum, & in tribulationibus temporalibus positus, optauerat, vt transirent tribulationes temporales, & rediret flos fœni, & ait: Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me, vox Christi est, sed pro mēbris suis, verba, inquit, delictorum meorum. Clamaui ad te per diē, nec exaudies, & nocte, & non ad insipientiam mihi, i. & nocte clamaui, & non exaudisti, & tamen hoc ipsum quod non exaudisti, non ad insipientiam mihi non exaudisti, sed magis ad sapientiam non exaudisti, vt intelligerem quid à te petere deberem. Ea enim petebam, quæ malo meo fortassis acciperem. Petis diuitias ò homo, quanti euersi sunt per diuitias suas? Vnde scis vtrum tibi sint pro futuræ diuitiæ? Nonne multi pauperes tutius latebant, diuities facti, mox vt lucere cœperunt.

13 *In Psalm. 13.*

Psal. 21.

runt,præda fortioribus fuerunt?In his ergo, temporalibus fratres admouemus,vos,& exhortamur in Domino,vt non petatis aliquid quasi fixum, sed quod vobis Deus expedire scit. Quid.n. vobis expediat,omninò non scitis.Aliquando quod putatis prodesse,obest, & quod putatis obesse,hoc prodest, Aegri.n. estis, nolite medico dictare,quæ vobis medicamento velit apponere. Si gentium doctor dicit: nam quid oremus, sicut oportet,nescimus,quantò magis nos? Qui tamen cum sibi videretur ipse prudenter orare, vt ab eo auferretur stimulus carnis, angelus sathanæ qui eum colaphizabat,ne in magnitudine reuelationũ extolleretur, quid audiuit à Domino? Numquid factum est, quod volebat?Non.vt fieret quod expediebat.Terogauit, & audiuit à Domino;Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur.Nam medicamentum ego ad vlnus posui,quando posuerim noui, quando auferendũ sit noui Non recedat ægrotus à manib.medici,non det consilium medico.

Simile.
Rom.8.
2. Cor.12.

14 IDEM exponens illa verba? Voce mea ad Dominum clamaui,inquit: Multi clamant ad Dominum pro diuitijs acquirendis,damnisq; deuitandis,pro suorum salute,pro stabilitate domus suæ,pro fælicitate temporali,pro dignitate sęculari,pro salute corporis.Pro his, atque huiusmodi rebus multi clamant ad Dominum, vix quispiam propter ipsum Dominum. Facile quippe homini est quodlibet desiderare à Domino, & ipsum Dominum non desiderare, quasi verò suauis esse possit quod dat,quam ipse qui dat. Quisquis ergo pro alia re qualibet clamata ad Dominum, nondum est transiliens.Hic verò transiliens quid dicit? Voce mea ad Dominum clamaui.Et nè arbitreris vocem ipsius qua clamauit ad Dominum propter aliud emissam,quàm propter ipsum Dominum,ait,& vox mea ad Deum. Emittitur enim vox qua clamemus ad Deum,& ipsa vox ad aliud est, & non ad Deum. Ad hoc enim est vox, propter quod editur vox Iste ergo qui Deum gratis amabat, qui voluntariè Deo sacrificabat, qui transilierat quicquid infra est, nihilq; aliud supra se viderat, quo effunderet animam suam,nisi ex quo, & per quem, & in quo creatus erat ad quem clamauerat voce sua, ad illum esse fecerat ipsam vocem suam. Vox mea,inquit, ad Deum.Et nunquid sine causa? Vide quid sequitur, Et attendit mihi. Verè tunc tibi attendit, quando ipsum quæris, non quando per ipsum alium quæris. Dictum est de quibusdam,clamauerunt, nec erat qui saluos faceret, ad Dominum, nec exaudiuit eos. Quare? Quia vox eorum non ad Deum. Exprimit hoc alio loco scriptura,vbi dicit de talibus,Deum non inuocauerunt Quid est Deum non inuocauerunt? Deum in se non inuocauerunt. Ad cor suum Dominum non inuitauerunt, à Domino se habitari noluerunt. In die tribulationis meæ Deum exquisiui. In die tribulationis, vide quid exquiras. Si carcer facit tribulationem,exire de carcere exquiris. Si febris facit tribulationem,sanitatem exquiris. Si fames facit tribulationem,saturitatem exquiris. Si damna faciunt tribulationem, lucrum exquiris.Et quid cuncta commemorem,aut quando cuncta commemorem; Vis esse transiliens? In die tribulationis tuæ Deum exquire,non per Deum aliud, sed ex tribulatione Deum, vt ad hoc Deus remoueat tribulationem, vt securus inhæreas Deo. In die tribulationis meæ non aliud,sed Deum exquisiui.

in Ps. 76.
Ps. 17.
Ps. 13.

15 IDEM explicans verba illa; Multæ misericordiæ omnibus inuocantibus te, ait: Si inuocas Deum tanquam Deum,securus esto, exaudieris, pertinet ad istũ versum, & multum misericors omnib.inuocantib. te. Noli ergo dicere, illud mihi non dedit. Redi ad cor tuum,& conscientiam tuam libera, intetroga, parcere illi noli.Si verè Deum inuocasti,certus esto,quia id fortè quod volebas temporaliter ideo non dedit,quia nõ tibi proderat. Aedificetur in hoc cor vestrum fratres, nè incipiatis tristes facti, velut fraudati desiderijs vestris,ire in indignationem contra Deum,& non expediat aduersus stimulum calcitrare,recurrite ad Scripturas. Exauditur diabolus, & non exauditur Apostolus. Petierunt dæmones se ire in porcos, & concessum est eis.Quomodo exauditus est diabolus;Petijt Iob tẽtandum,& accepit.Quomodo non est exauditus Apostolus?In magnitudine,inquit,reuelationum,nè extollat, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus sathanæ, qui me colaphizet; ter Dominum rogauit, & dictum est ei:sufficit tibi gratia mea.Exaudiuit eum, quem disponebat damnare, & non exaudiuit eum,quem volebat sanare. Nam æger petit multa à medico, non dat medicus,non exaudit ad voluntatem,vt exaudiat ad sanitatem.Ergo medicum tuum pone Deum, pete ab eo salutem,& salus tua ipse erit.Alia non vult, vt habeas, vt ipse se tibi det.Sed planè cum patientia salutem expecta,quibus te medicamentis curet,ille nouit,quibus sectionibus,quibus vstionibus.

Iob 1.
2.Cor.12.
Simile.

16 IDEM exponens illa verba;In quacumque die inuocauero te,velociter exaudi me. Dicit, quare citò? Quia tu dixisti,adhuc te loquente,dicam,ecce adsum. Quare citò, quia iam non peto fælicitatem terrenam, didici sanctũ desiderium de nouo testamẽto.Non peto terram, non fæcunditatem carnalem, non salutem tẽporalem,nõ inimicorum subiectionem,nõ diuitias,nõ honores, nihil horum peto, ideo citò exaudi me, quia docuisti me q̃d petã.[Infra:] Quid petis,vt citò exaudiaris? Multiplicabis me. Multis modis multiplicatio intelligi potest.Est multiplicatio terrenę generationis. Multiplicatus est ille auro,ille argẽto ille pecoribus,ille familia,ille possessionibus,ille his omnibus. Multæ sunt terrenæ multiplicationes. Ait ergo, multiplicabis me,non in his quæ recensuimus,sed in anima mea,nõ in carne mea,& in anima mea, non vitia,sed uirtutẽ,

in Ps.137.
Isa. 58.

17 IDEM explicans verba illa Iob. 14. Quodcunque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam, sic habet. Quid est, quodcumque petieritis,cum videamus plerumque fideles eius petere,& nõ accipere? An fortè propterea quia malè petunt? Nam hoc exprobrauit Apostolus Iacobus dicens: Petitis,& non accipitis, eo q̃ malè petatis,vt in cõcupiscentijs vestris insumatis. Malet ergo vsurus eo quod vult accipere, Deo potius miserante non accipit. Proinde si hoc ab illo petitur, vnde homo lędatur,exauditus magis metuendũ est,nè quod posset nõ dare propitius,det iratus. An nõ vidimus Israelitas malo suo impetrasse,quod culpabili cõcupiscentia petierunt.Cupiebant.n.carnibus vesci,quibus pluebatur manna de cęlo,fastidiebant quippe q̃d habebant,& q̃d non habebant,impudenter petebant, quasi nõ melius peterẽt,nõ vt cibus qui deerat indecẽti desiderio præstaretur,sed vt ille qui aderat, sanato fastidio sumeretur.Qñ enim vos delectant mala, & non delectãt bona,rogare debemus potius Deũ,vt delectẽt bona,q̃ vt cõcedantur mala.Et quãuis carnes comedere malũ non esset, tñ in Israelitis non parua erat offensio,repudiare q̃d dabat sapientia,& petere id quod inhiabat cõcupiscentia.Qũo ergo intelligendũ est, quod cumque petieritis, hoc faciã, si Deus aliqua petẽtibus fidelibus nõ facit?Inuenimus.n.Apostolũ,q̃ plus omnibus laboraui,ter Dominum rogasse,vt discederet ab eo stimulus, nec tñ quod rogauerat, accepisse.Euigila homo fidelis,& vigilãter audi,quod illic positũ est, in nomine meo.Ipsum.n.quodcumque,non ait,petieritis vtcunque, sed in nomine meo, in nomine Saluatoris. Ac per hoc quodcũque petimus,aduersus vtilitatẽ salutis,nõ petimus,in nomine Saluatoris,& tñ ipse Saluator est,non solùm qñ facit quod petimus,verũ etiã qñ non facit, qñ quod videt peti contra salutem, non faciendo, potius se exhibet Saluatorem. Nouit medicus quid pro sua,quid contra suã salutẽ poscat ægrotus,& ideo contraria poscentis,non facit voluntatẽ, vt faciat sanitatem:qua propter quãdo volumus,vt faciat quod cumque petimus,petamus in nomine Saluatoris.

Tract.73. in Io.to.8.
Iac.4.
Num.11.

IDEM

Matth. 8.

IDEM explicans illa verba cap. 16. Vsque modò non petistis quicquam in nomine meo petite, & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenũ, inquit: hoc quo dicit gaudium plenum, profectò non carnale, sed spirituale gaudium est, & quando tantum erit, vt aliquid ei iam non sit addendum, proculdubio tunc erit plenum. Quicquid ergo petitur quod pertinet ad hoc gaudium consequendum, hoc est, in nomine Christi petendum, quicquid autem aliud petitur, nihil petitur: non quia omnino nulla res est, sed quia in tante rei comparatione quicquid aliud concupiscitur, nihil est, neque enim prorsus nulla res est hõ, de quo ait Apostolus: Qui se putat aliquid esse, cum nihil sit. In comparatione quippe spiritalis hominis, qui scit gratia Dei se esse quod est, quisquis vana præsumit, nihil est. Sic in hoc loco, id petendum est, quod in cuiusque rei cõparatione aliquid sit. Vsque modo non petistis quicquam in nomine neo, non petistis quicquam, quia in comparatione rei quam petere debuistis, pro nihilo habendum est, quod petistis.

Gal. 6.

19 IDEM ait; Sancti ad salutem per omnia exaudiun
Trac. 6. in 1. Canon. Ioan. tur, hanc desiderant. Quidam autem exaudiuntur ad voluntatem, & non ad salutem. Paulus exauditus est ad salutem quando postulauit, vt auferretur stimulus
2. Cor. 12. carnis ab eo. Diabolus exauditus est ad voluntatem, quando voluit tentare Iob, sed ad damnationem, ideo enim concessus est iste tentandus, vt eo probato, esset ille cruciandus. Dæmones exauditi sunt, vt irent in porcos, vt ostenderet diabolum in eis dominari, qui vitam porcorum gerunt, Paulus non est exauditus. An potius, quod verius est dicamus, immò Apostol. exauditus est, dæmones non sunt exauditi, illorum voluntas facta est, istius sanitas perfecta est. Secundum hoc intelligere debemus, quia etsi Deus voluntati nostræ
Simile. non dat, saluti nostræ dat. Quod si hoc petieris, quod tibi obest, & medicus nouit, non te exaudit, quando tu forte frigidam aquam petis, etsi prodest, statim dat: si non prodest non dat: ad sanitatem exaudiuit, quia voluntati contradixit. Sit ergo in nobis charitas, fratres, & securi estote, & quando non vobis datur, quod petitis, exaudimini, sed non scitis. Multi dati sunt in
Rom. 1. manus suas malo suo, de quibus dicit Apostolus: Tra-
Rom. 8. didit illos Deus in desideria cordis eorum. Discite rogare Deum, vt medico committatis, quod ipse nouit facit. Certi estote, quia quod ait Apostolus verum est: Quid enim oremus sicut oportet nescimus, sed ipse spiritus interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, quia ipse interpellat pro sanctis. Tunc charitas orat, contra hanc aures claudere non sinuit Deus, securus esto, charitas roget, & ibi sunt aures Dei, non fit, q̃ vis, sed fit quod tibi expedit: ergo quidquid postulauerimus, numquid accipiemus ab eo? iam dixi si ad salutem intelligas, nulla quæstio est, sed quidquid postulauerimus, accipiemus.

Num. 11.

10 GREGORIVS exponẽs verba illa Iob cap. 35.
Lib. 26. c. 15. to. 2. Neque enim frustra audiet Deus, & omnipotens singulorum causas intuebitur ait: Notandum, quod duo sunt dicta, quia, & clamantem non frustra audit, & tamen quod patitur respicit, & exaudire voces dissimulat, & quod vnusquisque tolerat non ignorat. Non ergo qui tardius auditur, credat q̃ à superna cura negligatur. Sæpe enim, quia nostra desideria celeriter non fiunt, exaudiuntur, & quod impleri concitè petimus, ex ipsa melius tarditate prosperatur. Sæpe vox nostra
Simile. eo perficitur, quo differtur, & cum superficie tenus petitio negligitur, vota nostra altius in cogitationum radice complentur: sicut & semina messum, gelu præssura solidantur, & quo ad superficiem tardius exeunt, eo ad frugem multipliciora consurgunt. Desideria itaque nostra dilatione extenduntur, vt proficiant, proficiunt vt ad hoc, quod præceptura sunt conualescant, labor protrahitur pugnæ, vt crescat corona victoriæ. Suos ergo Dominus, cum velociter non exaudit, quo repellere creditur trahitur. Internus quippe est medicus, & quo voces ægri audire dissimulat, eo ægritudinis finem procurat. Hinc enim propheta ait: *Psal. 21.* 21 Deus meus clamabo per diem, & non exaudies, & nocte, & non ad insipientiam mihi. Ac si diceret. Nequaquam mihi ad insipientiam proficit, quod die, ac nocte clamantem, me continuo non exaudis, quia vn de me in temporali tribulatione, quasi deleris, inde ad æternam sapientiam plus erudis. Hinc etiam dicit: *Psal. 9.* Adiutor in opportunitatibus, in tribulatione. Tribulationem quippe dicturus, opportunitatem præmisit, quia sæpe, & tribulatione conterimur, & tamẽ opportunum nondum est, vt desiderio ereptionis adiuuemur. Dicatur ergo, neque enim frustra audiet Deus, & omnipotens singulorum causas intuebitur. [Infra;] & iam cum dixeris, non considerat, iudicare coram illo, & expecta eum. Fortasse enim dum clamor noster quasi negligitur, spes, quæ cordi inerat, infirmatur, & superna adiutoria de futura credimus; quia tardius impetramus. Sed cum ista nos desperationis procella cõturbat, concussa mens citius in portum spei se collocat, si causas suas cum Domino subtiliter pensat, si bona eius ad memoriam reuocat, si mala quæ bonis eius reddidit apud semetipsum callide, non excusat, si perpendit quid ab eo iuste meruit, & quid clementer accepit. Hæc in semetipsa cuncta recolligens, dum bona accepta considerat, aduersa quæ tolerat, non accusat, nec desperatione frangitur, quæ tantorum munerum consolatione roboratur, quia spem de futuris recipit, dum transacta beneficia recognoscit.

IDEM explicans verba illa, quæ Dominus dixit 22
Samueli, vt responderet populo poscenti regem, audi *In 1. libri Reg. lib. 4. ca. 2. to. 2.*
vocem populi, & constitue super eum regem, dicit: Ecce, vt palam cernitur, Propheta orãs non auditur populos Deum abijcies, regemque petens, auditus est. Quid hoc esse dixerimus, nisi quia miro, & tremendo diuinæ incomprehensibilitatis iudicio, sancti viri pro reprobis orantes exaudiri nequeũt; in adimplẽdis vero suis prauitatibus, audiri ipsi reprobi delinquentes possunt, vt illis libera iniquitas, æternæ vindictæ meritum augeat, & istis ex affectu compassionis, merces perpetuæ retributionis accrescat.

BERNARDVS sic habet: Quidquid orantes 23
petitis, credite, quia accipietis, & fiet vobis. Nemo *Serm. 5. in fer. 4. Cin. Marc. 11.*
vestrum, fratres, paruipendat orationem suam. Dico enim vobis, quia ipse, ad quem oramus, non paruipendit eam. Vnum è duobus indubitanter sperare possumus, quoniã aut dabit quod petimus, aut quod nobis nouerit esse vtilius. Nos enim quid oremus sicut oportet nescimus, sed miseretur ille super ignorantiam nostram, & orationem benignè suscipiens, quod nobis aut omnino non est vtile, aut non tam citò dari necesse est, minimè tribuit, oratio tamen infructuosa non erit. Ita sanè si fecerimus quod monemur in psalmo ideſt si delectemur in Domino. Ait enim Da- *Psal. 36.*
uid: Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Ad hoc conare, ad hoc tende, vt in rebus terrenis non delecteris, sed in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Sed considerat quod petitiones cordis dixerit, quas approbat iudicium rationis. Tanta super te cura est Deo tuo, vt quoties ignorans quæris quod tibi inutile est, non te audiat super hoc, sed mutet illud vtiliori dono. Sic & pater carnalis *Simile.*
paruulo quærenti panem libenter porrigit, quærenti cultellum, quem non necessarium putat, non consentit, sed magis panem ei, quem dederat frangit, vt nihil ille habeat periculi, nihil laboris. Petitionis cordis, in tribus credo constare. Ab eo petendum, & sperandum nobis est vnde possimus in eius seruitio sustentari. Secundò pro necessitatibus animæ orandum est frequentius, & feruentius pro obtinenda gratia & virtutibus. Sic & pro vita æterna, tota pietate, & toto orandum est desiderio.

trationi sit tempus signatum, & locus, etiam si omni tempore, & loco oratio sit vtilis, vbi nocturnæ orationes commendantur. Cap. X.

1 *Homil. 5. quæ est de solemnitate martyris Iulittæ tom. 1. Orationes nocturna commendatur.*

BASILIVS ait; Ipsa nox, alias suggerere potest ad orationem occasiones. Etenim si quando in cœlum suspexeris, cum in eximiam syderum pulchritudinem oculorum aciem defixeris pressius horum visibilium Dño supplica, vniuersorum longe optimo artifici, procide Deo, & cole eum, qui cuncta hæc in sapientia condidit. Vbi omnigenum animantium natura, in somnũ resolutam, ac depressam perspexeris, supplex procidens, adora rursus eum, qui nos nec cogitantes, aut certè inuitos, indulgentia soporis, ac cõtinenti laborũ assiduitate retaxat, & alleuat, perq; exiguæ quietis refocillationem, vigorem addit corpori, vireſq; instaurata. Itaq; nec tu mihi noctem, ceu peculiarem, ac selectam temporis partem, totã addixeris sopori, nec patiarę vitæ totius medium, nullo tuo vsu tibi præcipi, dum stupido, & insensibili somno lenteſcis, quin tu potius ipsam tibi despertior noctem in somnum, atque orationem, immò somni ipsi, pietatis exercendæ meditationes quædam sint.

2 *Homi. 13. inter varias primi tomi exhortatio ad baptism.*

IDEM ait; Adorandum non tam locus, quàm propositi initium requiritur. Hieremias. n. in luto erat, & Deum attraxit. Daniel in leonum lacu, Deũ placauit. Tres pueri in camino, Deum promeruerunt. Latro nõ cruce prohibitus, quin paradisum assecutus fuerit. Iob in stercore, Deum ad misericordiam prouocauit. Igitur vbicunque fueris, ora, vel si ante iudicem, ora. Mare ante aderant, Aegyptij retro insectabantur, Medius Moyses in loci angustia orabat, nihil attamen loquebatur, & ait ei Deus: Quis clamat, & os tuum tacet? Cor enim clamat: Dominus prope est, non hominem esse putes, continuò adest, vbique adest, & omnia complet.

3 *Ser. de instit. monac. to. 2.*

IDEM sic ait; Cum autem ad orationem nulla nõ vitæ pars opportuna habenda sit, quia tñ datis quibusdam interuallis ab illa psalmodiæ, genuque flexionis acri contentione, nonnunquam est inter quiescẽdum, is est maximè horarum modus tenendus, qui veteribus olim sanctis ad orationem descriptus est. Etenim eximius ille Dauid: Media nocte surgebã ad confitendum tibi super iudicia iustitiæ tuæ, quę sanè Paulus quoque, & Silas secuti reperiuntur, cum in carcere positi circiter mediam noctem Deum ambo collaudarent. Addit deinde idem Propheta: Vespere, & mane, & meridie narrabo. Quin & Spiritus sanctus circa horam diei tertiam fuit. Sicut ex Actis accipimus, orantibus tunc Apostolis. Porrò nona dñicæ passionis memoriã refert, illius, quæ vitæ nostræ causa suscepta est. Verum quoniam item hoc est apud eundem Dauid, septies in die laudem dixi tibi, tempora autem illa, quę diximus, neutiquam septenarium orationis numerum conficiunt, bipartito diuidenda meridiana oratio est, ita videlicet, vt pars vna cibum præcedat, altera subsequatur, pro perpetua nec nobis formula fit Deum septies per singulas dierum conuersiones laudibus celebrandi.

Psal. 118. *Act. 16.* *Psal. 54.* *Act. 2.*

4 *In lib. regularũ fusius disputatarum responsione.*

IDEM sic ait; Quia sunt nonnulli, qui orationum prætextu, necessarios in exercendis artificijs labores, fugiunt, illud est intelligẽdum, omni negocio tempus suũ esse. Orationum verò & psalmorum modulationi, nullum esse tempus idoneum, ita videlicet, vt velut in eo ipso dum manib. opus tractamus, & lingua nõnunquã munere hoc fungi possumus, si id minus corde certè in psalmis, & hymnis, & canticis spiritualib. Deum collaudemus, atque ita orationi satisfaciamus. Sit autem signatum tempus orationi. Ac matutinum quidem, vt primi animi ac mentis nostræ motus, consecrentur Deo, neque vllius rei curę ante ãditũ ad nos demus, q̃ nos in cogitatione de Deo oblectauerimus, sicut scriptũ est: memor fui Dei, & delectatus sũ. Neq; corpus prius ad functionem muneris alicuius moueamus, quàm illud fecerimus quod dictũ est orabo ad te Dñe, mane exaudies vocem meam. Mane astabo tibi. Tertia verò hora, vt in ea ad orationem surgat, fratresque oẽs in vnum congregentur, licèt diuersis in locis, alij in alijs operibus sint occupati, idq; ea re, vt admoniti doni spiritus, quod circiter istam horam Apostolis datum fuit, vno eodemque aĩo, cuncti illum venerentur, ab eoq; petant, vt ipsi digni sint, qui sanctificationem suscipiant, illum imitantes qui dixit: cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectũ innoua in visceribus meis. Porrò sexta hora, sanctorum exemplo necessariam esse orationem iudicauimus, apud quos est vespere & mane & meridie narrabo, & annũciabo, & exaudiet vocẽ meam. In qua quidem vt liberemur ab incursu, & dæmonio meridiano, monagesimus ẽt psalmus recitetur. De nona verò, quod ea nobis ad oronẽ necessaria sit, id Apostoli ipsi declarauerunt in Actis, in quib. est quod Petrus, & Ioannes ascenderũt ad horam nonam. Completo verò iam die, pro ijs oĩb. quæ in eo data nobis fuerint, fœliciterve nobis euenient, gratiarum actio succedet. Veniam ẽt pro peccatis in illa die commissis, precantes. Tum aũt primis se iam noctis intendentib. tenebris, sequetur petitio, vt quies q̃ sumus capturi, inoffensa, & ab omni perturbatione ac vitio, libera sit. De tpe aũt dimidiæ noctis, quod id ad orationem necessariũ sit, traditu nobis est a Paulo & Sila in Actis. Scriptum est. n. sic: circiter aũt mediã noctem, Paulus & Silas laudabant Deum. Et in psalmis: Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Post, anteuertendum diluculum est, & ad orationem surgendum, cauendumque nè dies in lecto dormientes opprimat, & ille imitandus qui dixit: Præuenerunt oculi mei ad te diluculo, vel vt Basilius legit, præuenerunt oculi mei diluculum, vt meditarer eloquia tua.

Psal. 76. *Psal. 50.* *Act. 3.* *Act. 16.* *Psal. 118.*

6 *Homil. 3. in c. 1. to. 1.*

CHRYSOSTOMVS dicit; Discamus vt ipsi à precibus auelli nequeamus, sed perpetuò incumbamus illis, tam die quàm noctu, & magis noctu quãdo nullus inter turbat, quando magna cogitationũ tranquillitas, quando absunt turbulentiæ, quando nullus est, qui ab accessu prohibet, & abducit, quando coacta mens, omnia diligenter referre potest animarum medico. Cum enim beatus Dauid rex simul ac propheta tantis implicitus negotijs, purpura & diademate amictus dicat: Media nocte surgebam ad confitendum tibi super iudicia iustitiæ tuæ: quid nos dicemus, qui priuatam, & ociosam vitam agimus, neque eadem quæ ille facimus. Nam cum in die multis circundaretur curis, negotijs, & tumultib. nec tempus inueniebat aptũ, suo ad Deum accessui, relaxationis tempus, quod alij somnij tempus faciunt, in mollibus stratis recumbentes, & hinc & inde se versantes, rex tantis vinctus curis accedendi ad Deum tps faciebat, seorsim Deo loquens. Et sinceræ, intentæq; precationi deditus, perficiebat quæcunq; volebat, & oronib. suis bella instruebat, triũphosq; statuens, victoriã victoriæ copulabat. Igit & nos hunc imitemur, priuati & idiotæ, regem, ociosam & quietã vitam agẽtes, eũ qui in purpura & diademate monachorum vitã trãscẽdit. Laborabat in gemitu suo, lauabat per singulas noctes lectũ tuũ. Vidisti regẽ, qui noctib. arq; dieb. lachrimis precibusq; deditus fuit? Specta & doctorẽ orbis in carcere cõpeditũ vna cũ Syla orantẽ tota nocte, neq; dolore, neque vinculis prohiberi, sed eo magis ingentẽ feruidũq; amorẽ declarare erga Dñm. Paulus. n. inquit, & Silas, media nocte orantes laudabant Deũ. Dauid in regno, & diademate lachrymis & precib. totam vitam insumebat. Apostolus qui in tertiũ cęlum raptus, cui arcana sunt reuelata mysteria, media nocte in vinculis preces & laudes offerebat Domino. Illos imitemur & nos, & præcũ continuitate vitã nostrã muniamus, & nullum nobis vnquam erit obstaculum. Nũ loco & tpe nobis opus est? Ois locus, omne tps huic accessui conuenit.

Psal. 6. *Act. 16.*

Iterum

Iterum audi magistrum orbis dicentem: In omni loco
1. Tim. 2. leuantes puras manus sine ira, & disceptatione, si men
tem habueris purgantem se ab illicitis affectionibus,
etiam si in foro, etiã si in domo, etiam si in via, etiam si
in carcere, etiamsi in mari, etiamsi in diuersorio, etiam
si in officina, & vbi fueris constitutus, poteris inuocato
Deo, precum fieri compos.

8 IDEM dicit: Si foris Ecclesiam es, dic tu: Miserere
Hom. 16. ex variis in Matt. to. 2. mei Dñe, non solum labia mouens, sed mente ingemi
scens, quia, & tacentes audit Deus. Non quæritur lo-
Hier. 38. cus, sed deuotio mentis. Hieremias in lacu cœni dimer
Dan. 6. sus fideliter orans Deũ promeruit. Daniel in lacũ leo-
Dan. 3. num missus, ad se Dei misericordiam inclinauit. Tres
Luc. 23. pueri in camino ardenti erant, & ideo placuerunt. La-
tro in cruce erat, & exauditus est fideliter postulando.
Et nihil obfuit crux, sed fidei confessio paradisum ape
ruit. Iob in sterquilinio erat, & per patientiam suam,
Deum propitiabatur. Quod si & in balneis es ora, vbi-
cunq; fueris ora. Templũ Dei estis, & Spiritus sanctus
habitat in vobis. Vbique Deus præsens est, non claudi
Exod. 14. tur loco, inuocanti dicit adsum. Nam cum eduxisset
Moyses populum de Aegypto, & per desertũ ad mare
rubrum veniisset, Aegyptij post tergum insequebãtur
populum. Ante mare fremebant fluctus, Moyses in an
gustijs erat, tacebat quidem, sed mente grandia cogita-
bat. In medio tribulationis erat, inde Aegyptij, inse-
quentes, hinc mare intumescens. Ad Dñm igitur men-
te clamabat, vox pænitus non audiebatur, & Dñs dicit
quid clamas ad me? cũ ore quidẽ non clamaret, sed cor
de. Et tu igitur, qñ astiteris furenti iudici, ac rapido ty
ranno, ora ad Deum tuũ, & orante te, fluctus mitigabũ
tur. Inuoca Deũ, qui prope te est. Nunquid longe est à
te, vt vadas ad locum aliquem? Si hominem rogare vo
lueris, interrogas quid facit, & audies, dormit, aut non
vacat, aut certe non dignabitur respondere ministeri tu
bi: Ad Deum autem nihil eorum opus est, sed vbicum
que fueris, aut inuocaueris, audi te.

9 IDEM dicit; Non ideo factũ est nox, vt per totã
Ho. 26 in Act. Apo-stol. to. 3. dormiamus, & ociosi simus. Testatur hoc opifices, nau
tæ, & negociatores. Ecclesia Dei medijs surgit noctib.
Surge tu, & vide astrorũ chorea profundũ silentium,
magnam quietem, obstupesce Dei tui miram dispensa-
tionem. Purior tunc est aia, leuior, subtiliorq; tunc est,
sublimia videt, ac expedita est, Tenebræ ipsæ, silentiũque
multum, in compunctionem inducere sufficiunt.
Si autem, & cœlum videris quasi innumeris interpun
ctum oculis, oi voluptate frueris statum, concepta opi
ficis sapientia. Si consideraris eos qui interdiu clamat
rident, saltant, lasciuiunt, iniuste agunt, auaritiæ inten-
ri sunt: minantur, innumera inferunt mala, ibi tunc à
mortuis nihil distare, condemnabis oẽm humanã in-
firmitatem. Sõnus accedit, imago est mortis, imago cõ
summationis. Si prospexeris in plateam nullam vocẽ
audies, si videris in domum, videbis oẽs quasi in sepul
chris iacentes. Hæc oia sufficiunt excitare, & inducere
aiam ad cogitandam mundi consummationem. Hic sa
ne mihi, & ad viros, & ad mulieres sermo, est flecte ge
nua, ingemisce, ora Dñm, vt tibi misericors sit, imõ in-
flectitur nocturnis precibus, si quando tu quietis tem
pus, facies lamentorum tempus. Memor esto regis qua
Psal. 6. lia verba dicebat: Laboraui in gemitu meo lauabo per
singulas noctes lectum meum, in lachrymis meis stra-
Psal. 118. tum meum rigabo. Quantumuis delicatus fueris, non
es illo delicatior, quantumuis diues non es ditior Da-
uide. Et iterum idem dicit: Media nocte surgebam ad
confitendum tibi super iudicia iustitiæ tuæ. Tunc non
interturbat vana gloria, omnibus scilicet dormientib.
& non videntibus, tunc non ignauia, & oscitantia insi
diantur, quandoquidem animam tot, ac tanta excitat,
& alacrem reddunt. Post tales vigilias, dulces somni,
& visiones mirabiles. Sic Ecclesia domus ex viris, mu-
lieribusque constituta. Si tibi etiam filij sunt, excita fi-
lios, & fiat modis omnibus domus nostra nocturna Ecclesia. Si

autem teneri sunt, & vigiliam ferre nequeunt, vnam,
aut alteram orationem faciant, & iterum sinito quiesce
re. Tantum surge, tantum in consuetudine conserua te
ipsum, nihil hoc promptuario melius, quod tales su-
Psal. 62. scipit preces. Audi Propheta dicentem: Sic memor
fui tui super stratum meum, in diluculis, seu in matuti
nis meditabar in te. At dicis: laboraui per diem multũ
& non possum. Cauillum est, & excusatio, nam quan-
tumuis laboraueris, non laboraueris tantum, quãtum
faber ferrarius, qui graues folles trahit vsque ad flam-
mam, & fumum toto corpore recipit, attamen ille noc-
tu sæpe multum negocij insumit. Sciũs etiam mulie-
res, si quas vos necessitas facit ire in agrum, vel ad vigi
lias prodi, quomodo per totam noctem inuigilant. Et
tibi igitur officina sit spiritualis, vt animam tuam pa-
res. Accende orationibus animam tuam, non sic ignis
sordes purgare solet, vt oratio nocturna sordes pecca
torum nostrorum. Si nihil aliud erubescamus quod no
cturni vigiles, ac custodes, propter hominum leges ob
ambulant in frigore multum claman es, & in vicis eũ-
tes, sæpe compluuntur, rigentq; propter te, ac salutem,
pecuniarumq; tuarum custodia. Illi pro tuis pecunijs,
tantam habent curam, tu nec pro anima tua. Sane ego
non cogor ambulare subdio, sicut illi, neque clamore
disrumpi, sed in ipso promptuario, conclauique tuo,
Luc 6. flecte genua, ora Dominum. Quare ipse Christus per-
noctauit in monte? Nonne vt typus nobis fieret? Tũc
respirant plantæ, in nocte dico, tunc & animæ maxi-
Simile. me, & magis quam illæ, rorem suscipiunt. Quæ enim
in die sol adussit, eadem nox refrigerat. Nocturnæ la-
chrymæ quouis rore magis contra concupiscentrias, &
ardores omnes demittuntur, nec sinunt grauiora pati.
Si autem rore illo non frueris, post diem exureris. Ve-
rũ refrigeremur, & misericordia Dei fruamur i nocte.

11 IDEM disputans contra illos, qui audita cõcione
Hom. 3. de incompre-hensibili Dei natura to. 5. statim domum proficiscebantur, nec orabant in Eccle-
sia dicentes, orare, vel domi possumus, inquit, etsi do-
mi quoque datur orandi facultas, ñ fieri non potest, vt
domi tã bene ores, q̃ in Ecclesia, vbi tot patres, vbi cla
mor fœlici societate exitus, ad Deũ immortalẽ refertur
nõ pariter exoras, cũ solus Dñm obsecra, atq; tuis cum
fratrib. Est n. in hoc plus aliquid, videlicet concordia,
copula amoris, & charitatis, sacerdotum clamores, præ
sunt. n. ob eã rem sacerdotes, vt populi oones, quę in-
firmiores per se sunt, validiores illas cõplexæ simul in
cælum euehantur. Quod si ois oratio tantam vim hẽt,
longe magis eã, quæ ore multorum prouenit, valere
consentaneum est. Plus. n. neruorũ in ea est, & mul to
audentia maior, q̃ in domestica illa, & priuata. vnde id
2. Cor. 1. constet, Paulũ audi dicentẽ: Qui ex tantis periculis eri
puit nos, et speramus, q̃ adhuc eripiet, vobis quoq; in
oone pro nobis subuenientibus, vt dono in vos cõla
to, à multis personis græ agantur pro nobis. Sic et Pe-
Act. 12. trus carcerem euasit. Oratio. n. fiebat sine intermissio-
12 ne ab Ecclesia ad Deum pro eo. Quod si Petro, oratio
Iona vlt. Ecclesiæ profuit, & columnam illam, & stabilimen no
stræ religionis, è carcere liberauit, cur eius vim tu con-
temnis, & negligis? Deũ quoque dicentem audi quãm
populo cum benevolentia inuocante placetur, & par-
Simile. cat. Quippe qui se excusans apud Ionam dicat; Tu do-
les sup cucurbita, in qua nõ laborasti, neq; fecisti, vt cre
sceret. Ego non parca Niniuæ ciuitati meæ magnæ, in
qua habitant plures, quàm centum viginti millia ho-
minum? Non sine re amplum populi numerum pro-
ponit, sed vt intelligas plurimum eam pollere oratio-
nem, quæ cum consensu agitatur, & iugi cõcordia, plu
rimum hominum. Quod si cum iram terreni imperato-
ris velitis extinguere, vniuersi cum liberis, & vxori-
bus festinatis, cur quoties ad cœlestem illum Imperato
rem placandũ ire pergitis, vt totum liberetis orbẽ pec
catis obnoxiũ, non vniuersi concurritis, & Ecclesiã pe
netratis, vt Deus vestrã reuerit us, atque exosculatus, cõ
cordiam, & illis pœnã dimittat, & vobis peccata ab-

soluat? Tempore illo non solùm homines clamorem illum horribilem reddunt, sed etiam Angeli Domino genu flectunt, & Archangeli rogant, habent, sacram illam oblationem missæ, in fauore. Itaque vt homines ramos olearum gerentes, monere reges consueuerunt, eoque arboris genere, misericordiam commemorant, & humanitatem: sic Angeli tunc pro ramis oliuarum, corpus Domini ipsum protendentes, rogant pro genere humano, quasi dicant: Pro his Domine rogamus, quos tu adeo dilexisti, vt pro eorum salute mortem subires, pro his supplicamus, pro quibus tuum largitus es sanguinem, pro his oramus, pro quibus corpus hoc immolasti.

13 IDEM intendit demonstrare, quod plurimum nocturna prosit oratio, sic habet (omissis multis, quæ in alia Homilia iam dixerat) Subrepsit somnus, mortis est imago. Si declinaueris in vicum, nec vnam quidem audies vocem. Si domum respexeris, omnes velut in sepulchro videbis iacentes. Ecclesia sit domus ex viris & mulieribus constituta, non enim quod tu solus sis vir, neque quod hæc sola sit mulier, obstaculum esse putes, ait enim: Vbi sunt duo in nomine meo congregati, ibi sum in medio eorum. Vbi Christus est medius, ibi magna multitudo, Vbi Christus, ibi necessariũ est, & Angelos esse, & alias virtutes. Non igitur estis soli, omnium habentes Dominum, & rursus audi Dominũ dicentem: Melior vnus voluntatem Domini, faciens, quàm decem millia iniquorum. Nihil imbecillius multis peccatoribus, nil vno secundum Dei legem viuente, fortius.

Homi. 42. ad populũ Antioch.

Matt. 18.

Eccli. 16.

14 IDEM sic ait: Non mihi quispiam dicat, quod nequit homo sæcularis affixus foro, continuè per diem orare, & ad Ecclesiam concurrere, illic ante fores constitutus, & affixus tribunali potest orare. Et hoc multi facere frequenter, & intus clamante magistratu, minãre, furente, pro foribus stantes signo muniti, & pauca verba per cogitationem orantes, ingressi mutauerunt eum, atque mitigauerunt, & mitem ex fero reddiderunt, nec à loco, nec à tempore, nec à clamore quidquã ad hanc orationem impediti sunt. Ne nos excusemus dicentes, quod non esset facile quempiam orare sæcularibus negotijs implicitum, prope se domum non inuenientem oratorium. Nam vbicumque sis, potes altare tuum constituere. Nihil enim locus prohibet, nec impedit tempus. Verùm licet genua non flectas, neque pectutias pectus, nec in cœlum manus extendas, si mentẽ tantùm feruentem exhibeas, orationis perfectionem consumaueris. Licet n. forum petentem & ambulantẽ per se prolixas facere orationes. Licet & in officina sedentem & suentem pelles, animam Domino dedicare. Licet & seruo, & adstanti coquo, cum ad Ecclesiam ire non poterit, orationẽ facere prolixam & solertẽ. Non enim locum Deus veretur, sed vnum exquirit, feruidã mentem & continentem animam. Nam & Paulus non in oratorio, sed in carcere iacẽs supinus, neq; stans erectus, neq; flectens genua, non n. sinebat lignum, quo vinctis pedib. tenebatur, quoniam cum studio iacens orauit, carcerẽ cõcussit, & labefactauit fundamẽta, carcerisq; custodem ligauit. Et Ezechias stãs haud rectus, neq; genua flectẽs, sed supinus propter ægritudinẽ lectulo recumbãs, cũ ad parietem se ipsum conuertisset, qm Deum feruenter inuocauit, & prolatam reuocauit sententiam, & multã adeptus est benevolentiã, & ad pristinam rediit valetudinem. Et latro in cruce distentus, paucis verbis, cœleste regnum assecutus est; & Hieremias in cœno & lacu, & in lacu ferisque Daniel, & Ionas in ipso cœti ventre, Deũ deprecati, circunstãtia quoque mala, dissoluerunt, & gratiã inuenerũt diuinã.

In ho. 79.

Act. 16.

4. Reg. 20.

Luca 23. Dan. vlt. Ionæ 2.

15 HIERONYMVS sic habet: Ita habeto sollicitudinẽ domus, vt aliq; tñ vacationẽ aiæ tribuas. Eligatur tibi opportunus, & aliquãtulũ à familiæ strepitu remotus locus, i quẽ tu velut in portũ quasi ex multa tẽpesta te curarũ te recipias, & excitatos foris cogitationũ fluctus, secreti tranquillitate componas. Tantum tibi sit diuinæ lectionis studium, tam crebræ orationum vices, tam firma & pressa de futuris cogitatio, vt omnes reliqui temporis occupationes, facilè hac vacatione compenses.

Epist. 14. quæ est ad Celantiam de ratione pie viuendi. to. 1.

IDEM dicit: Tibi maximè dum in proposito matureſcat animus, ab omnib. occupationib. recedẽdum est, & omne studium, omnisque cura in orandis moribus cohibenda. [Infra:] Et quamuis omne vitæ tẽpus diuino debeas operi consecrare, & nullã prorsum horam à spũali profectu vacuam esse conueniat, cum tibi in lege Dñi die ac nocte meditandum sit, debet tamẽ aliquis esse determinatus, & constitutus horarum numerus, quo plenius Deo vaces, & qui te ad summã animi intentionem velut quadam lege contineat. Optimum est ergo huic operi, matutinum deputari tẽpus, ideſt, meliorem diei partem, & vsq; ad horã tertiam, aiam quotidie in cœlesti agone certantem, hoc velut spũalis quodã palestræ exerceri gymnasio. His tu per singulos dies horis, in secretiori domus parte ora clauso cubiculo tuo. Adhibe tibi etiam in vrbe solitudinẽ, & remota paulisper ab hominibus, propius Deo iungere, aspectuiq; tuorũ reddita, lectionis fructũ & orationis ostẽde. Nihil n. in hoc secreto magis agere debes, quàm animam diuinis eloquijs pascere, & quantum ei per totam sufficere possit diem, hoc eam veluti cibo pinguiore satiare. 16 *Epi. 1. quæ est ad Demetriadem virg. to. 1.*

AMBROSIVS docet, quòd vir & vxor simul ad orationem nocte surgere debent, & coniunctis precibus Deum obsecrare. 17 *Libr. 1. de Abraham patriar. tomo. 1.*

IDEM interrogans vbi orare debeamus, ait, Apostolus docet, viros orare in omni loco, leuantes puras manus sine ira & disceptatione. Et Dñs dicit in Euangelio: Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuũ, & clauso ostio ora patrem tuum. Non tibi videtur esse contrarium, vt dicat Apostolus: In omni loco ora, & Dominus dicat, intra in cubiculum tuum, & ora? Numquid potuit Paulus contra Domini docere præcepta? Quid ergo? Potes vbique orare, & in cubiculo tuo semper orare. Habes vbique cubiculum tuum. Et si inter gentes, inter iudæos positus sis, habes tñ tuum vbique secretum. Cubiculum tuum, mens tua est. In populo licèt positus, tamen in interiore hoíe arcanũ tuum secretumque conseruas. Tu autem cum oras, intra in cubiculum tuum. Benè addit, intra, nè sic ores quomodo iudæus cui dicitur, Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est à me. Nõ ergo de labijs tantummodo tua procedat oratio, animo totus intende, intra recessum pectoris tui, totus ingredere. 18 *Libr. 6. de sacram. c. 3. to. 4. 1. Tim. 2. Matth. 6.*

IDEM exponens illa verba, Memor fui nocte nominis tui Domine, dicit; hoc nomen inuocetur dieb. ac noctibus, nullum tempus vacuum sinat sancta deuotio præterire. Si studentes igitur doctrinis sæcularibus, perparum somno indulgent, quantò magis qui Deum cupiunt cognoscere, non debent somno corporis impediri, nisi quantum naturæ satis est? Dauid per singulas noctes lectum suum lachrimis diluebat, surgebat enim noctis medio, vt Domino confiteretur. Et nè totam noctem sopori existimes deputandã, tũc magis orandus est Dominus, tunc præsidia postulãda, culpa cauenda, quando videtur habere secretum, tunc maximè quando tenebræ in circuitu meo, & parietes me operiunt, considerandum, quia Dñs omnia intuet absconditа. Ne dixeris, ego circũfusus tenebris, quis me videt? Quia vultus Domini super facientes mala. Nescis, illam caliginem noctis, non opertorium, sed incẽtiuum esse peccati? Cum somno & cibo fernẽt corpora, tunc ẽt vigor mentis sopore laxatur, somno resoluitur, tnnc irrepit impuri libido concubitus, tunc per turbatur cor, castitatis puritas non consideratur. Non erat quando Iudas prodidit, quando Petrus negauit, illo igitur præcipuè tempore, iustificationes Dei animo retexendæ sunt, relegenda mandata hortatoria, 19 *Serm. 7. in Psal. 118. tom. 2. Psal. 6. Psal. 38.*

Tene

Tene illud animo, lauabo per singulas noctes lectum meum. Non dormiamus ergo totis noctibus, sed maximam partem earum, lectioni & orationibus deputemus. Audi Ecclesiæ vocem quærentis etiam in nocte Christum, in lectulo meo, inquit, in noctibus quæsiui, quem diligit anima mea. Quæsiuit in noctibus, orãdo, deprecando, etiam lachrymis deplorando. Quæsiuit in noctibus, quia posuit tenebras latibulum suum, vt quærere eum sollicitus disceremus.

Cant. 3.

20 IDEM exponens verba illa; Media nocte surgebã ad confitendum tibi, super iudicia iustitiæ tuæ, sic habet: Non satis est dies ad deprecandum, surgendũ est & nocte, & media nocte. Ipse Dominus pernoctauit in oratione, vt te proprio ad deprecandum inuitaret exemplo, & vtique peccatis tuis ille indulgentiã postulabat. Non tibi dicit propheta, vt tantummodo media nocte surgas, sed vt surgas nocte & maximè media nocte. Nocte enim surgendum, ante præmisit dicens. Memor fui nocte nominis tui Domine. Addidit media nocte surgebam, docens te surgendum media nocte. Non ociosum est quod adiunxit, ad confitendũ tibi, hoc est, vt illo maximè tempore depreceris Deũ, & propria defleamus peccata, nec solum de præteritis veniam postulemus, sed etiam futura declinemus, & præsentia. [Infra:] Non ociosè Dominus Deus noster cum posset, quocumque momento primitiua Aegyptiorum extinguere, hoc tamen tempus dolori & luctui peccatoris opportunius iudicauit. Sic enim scriptum est, quia media nocte primogeniti Ægyptiorũ liberi ab exterminatore sint interempti, ideoque sanctus Moyses, vt hoc præueniret tempus, & hebræi nõ occiderentur, agnum ante immolauit, hoc est vesperi, vt manducantes eum, & pascha vesperi celebrantes, non occuparentur exterminatoris insidijs. Non potes obliuisci cum lectum ascendes, eius domini cui in occasum precem fuderis diei. Etenim quod vesperi cogitaueris, citò cum euigilaueris recensebis. Excitabit te ipse Dominus Iesus, admonebit vt surgas, & eo tempore arma orationis assumas, quo solet incursare tentator in nocte. Vnde non ociosè Paulus Apostolus & Silas trusi in carcerem, cum in nervo pedes haberent, media tamen nocte surgebant mentis vestigio, exorabant Dominum, & laudis sacrificium deferebant, ideoque vbi non defuit deuotionis officium, affuit etiã absolutionis remedium. Subito enim media nocte terremotus factus est grandis, ita vt mota sint fundamenta carceris, valuæ apertæ, omnium vincula soluta sint. Surge igitur ad precandum. Surgendum igitur nobis est. Solet sponsus media nocte venire, caue nè te dormientem inueniat.

Serm. 8. in Psal. 118.

Exod. 11.

Act. 16.

21 AVGVSTINVS dicit: Orate fratres mei in eremo, orate, & nolite deficere. Nam sicut proprium est canibus latrare, ita proprium est eremi cultoribus, orare. fratres, clamate in eremo, vllulate in hac vasta solitudine, vociferari non quiescatis, clamate orando, & nolite deficere. Clamate non solum voce, sed maximè mente. Ecce enim semper auditis aues in deserto cantantes, & laudantes Deum factorem suum. Et si cantare non potestis, quia senes multi iã estis, mente saltem nolite facere. Nam & tacentes ore, mente autem orantes exaudiuit Dominus. Ecce Hieremias confortatur in carcere, Daniel inter leones exultat, tres pueri in fornace tripudiant. Iob in sterquilinio nudus triumphat, paradisum de cruce latro inuenit, Susanna inter senes defenditur, Stephanus de torrente in cœlum suscipitur, & inter lapidantes, pro Saulo exauditur. Nõ est igitur locus in quo orare nõ debeamus, quia Deus vbique est, vbique nos exaudire dignatur. Orate igitur semper & in omni loco vt saluemini, oratio sancta, columna sanctarum virtutum, deitatis scala, vidua rum maritus angelorum cognata, fundamentum fidei, monachorum corona, coniugatarũ leuamen. Beatus qui te amat, beatior qui te frequentat. Beatus qui te astringit, sed beatior, qui in te perseuerat. Beatus qui te cum lachrimis fundit, quoniam holocaustũ sanctum Deo & immaculatum offerre non dubitamus.

Serm. 22. ad fratres in erem. tom. 10.

Hiere. 20. Dan. 3. & 6. Iob 1. Luc. 23. Act. 7.

Psal. 6.

Psal. 33.

22 BERNARDVS exponens verba illa: In lectulo meo per noctem quæsiui quem diligit anima mea, inquit, locum & tempus obseruare oportet eum qui sibi orare voluerit. Tempus feriatum commodius aptiusque maximè autem cum profundũ, nocturnus sopor, indicit silentium, tunc planè leberior exit, puriorque oratio, consurge in nocte, inquit, in principio vigilarum tuarum, & effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini Dei tui. Quam secura ascendit de nocte oratio, solo arbitro Deo sanctoque angelo, qui illam superno altari suscipit præsentandam. Quam grata & lucida, verecundo colorata rubore. Quam serena & placida nullo inter turbata clamore, vel strepitu. Quam denique munda atque syncera, nullo respersa puluere terrenę solicitudinis, nulla aspicientis laude seu adulatione tentata. Propter hoc ergo sponsa non minus verecundè quam cautè, & lectuli secretũ petebat, & noctis orare, hoc est, verbum quærere volens, vnum est enim Alioquin non rectè oras, si orando præter verbum aliquid quæras, aut quod propter verbum non quæras, quoniam in ipso sunt omnia. Ibi remedium vulnerum, ibi subsidia necessitatum, ibi resarcitus defectuum, ibi profectuum copiæ, ibi denique quicquid accipere, vel habere hominibus expedit, quicquid decet, quicquid oportet. Sine causa ergo aliud à verbo petitur cum ipsum sit omnia.

Serm. 86. in cantica.

Thren. 2.

Oratio non dimittatur propter superfluas cogitationes, quas homo patitur, curet tamen multum eas moderari. Cap. XI.

PRÆTER ea quæ de re hac adnotauimus lib. 3. cap. 27. Chrysostomus sic habet: Magna arma sũt preces, magna securitas, magnus thesaurus, magnus portus, modò sobrij, & vndequaque mente nostra collecta, inimicoque nostræ salutis nullo aditu permisso, Dominum adeamus. Scit enim hostis noster quòd per tempus illud possumus, de ijs quæ ad nostram salutem attinet, loqui, & vulnera medico ostendere, & sanitatem consequi, ideo maximè obsistit omnia quæ facit, & tractat, vt nos supplantet negligentesque faciat. Proinde sobrij simus obsecro, & scientes illius insidias, maximè tempore isto operam demus, vt quasi presentem illum & ante oculos stantẽ videntes, oblectemur illi, & cogitationem omnẽ, quæ nos inter turbare possit, repellamus, totique nitamur, & loquamur vt non solum verba, sed & mens verborũ comes Deũ accedant. Nam si lingua quidem proferat verba, mens autem foris sit sua tractans negocia, & imaginans quæ in foro agantur, nulla nobis vtilitas est, fortassis autem & maior condemnatio. Enim verò, si cum homines accedimus, tanto studio nostri curam agimus, vt prope stantes sæpe numero non videamus, sed colligimus mentem, & ad eum solum spectamus, quẽ accedimus, quantò magis apud Deum idem facere continuò, & iugiter precibus insistere congruit? Propter hoc, & Paulus scribens dicebat, orantes in omni tẽpore, orate & in spiritu, non lingua tantum, & cum perpetua inquit, vigilantia, sed & in spiritu: spirituales enim, inquit, sint vestræ petitiones, sobria sit ratio, & ijs, quæ dicuntur mens intendat. Toti expergefacti, sobrij, & mente soliciti, non oscitantes & vt somniculosorum mos est, vos fricantes, & hinc inde mentem vertentes, sed magno timore, & tremore salutem vestram operemini.

1 *Homil. 30. in Genes. tom. 1.*

2 *In Hom. variis. t. 1.*

IDEM explicans verba illa; Et factum est cũ multiplicaret Anna præcationem in conspectu Domini, dicit: Geminam hic virtutem in fœmina conprobauit, in precibus assiduitatem instantiamque, & animi vigila-

Hom. de si de Annæ. 1. Reg. 1.

vigilantiam, illam quidem, cum ait, multiplicauit, hãc cum addit in conſpectu Domini. Nam omnes quidẽ oramus, ſed non omnes in cõſpectu Domini. Etenim cum corpore in terra proſtrato, & ore fruſtra delirante, mens vbique per domum, ac forum circumuagatur quo ore talis poſſet dicere, quod orauerit in conſpectu Domini. Nam in conſpectu Domini orat, qui orat, vn dequaque colligens ſuam mentem, nihil habens cum terra commercij, ſed ad ipſum Deum totus cõmigrãs, omni cogitatione humana ab animo depulſa. Quẽadmodum id temporis hæc fecit mulier; totam enim ſe ſe collegerat, ac mentem intenderat, atque ita Deum inuocauit animo dolente. [Infra:] iuſſit Dominus diſcipulis nẽ more gentiũ orarent vtentes multiloquio. *Matt. 6.* Nam ſi in longum extenderis verba, cum frequenter parum ſis attentus, multam audaciam diabolo ſuppeditaſti, vt accedat ſupplantetque ac mentẽ ab his quæ dicuntur auocet. Quod ſi frequenter oraueris, tempus omne crebris interuallis dirimens, facilè poteris eſſe ſobrius, ac vigilans, vt præcationem multa cum attentione perficias.

3 *Ho. 51. in Matt. t. 2.* IDEM explicans verba illa; Matth. cap. 14. Et dimiſſa turba aſcendit in montem ſolus orare, inquit: Cuius rei gratia in montem aſcendit? Certè vt nos erudiat, cum orandum Deo ſit, tunc eremo, ac ſolitudine nobis maximè opus eſſe. Propterea igitur crebro deſerta petit, & ſolus orãs plerumque pernoctat, vt eius exemplo, tàm à tempore, quam à loco, tranquillitatem orandi quæramus. Tranquillitatis quippe mater eremus eſt, quietus portus, omnis turbationis expultrix.

4 *Hom. 52. in Matth.* IDEM dicit: Tu eo die, quo liberis legitimè operam dediſti, quamuis crimen illud non ſit, orare tamẽ non audes antequam te ipſum mundes, conuicatus atque contumeliatus manum ad cœlum tollis? dic quæſo quomodo non inhorreſcis? An non audiſti Paulum dicentem, honorabiles eſſe nuptias, & thorum immaculatum? quod ſi ab incontaminato ſurgens lecto, times ad orãdum accedere, cum in diaboli lectulo ſis, *Heb. 13.* cur horribile Dei nomen audes inuocare? *1. Tim. 2.* Paulus iuſſit leuare puras manus ſine ira, & diſceptatione. Bene diſpoſiti atque affecti, ad regem accedamus, & ad genua eius procidamus, non corporis ſolum, verum etiã multo magis mentis atque animi figura. Veniat nobis in mentem, quem adire conſtituimus, & pro quibus, & quid facturi adimus, quem Seraphyn aſpicere nequeunt, quem terra contremiſcit, qui lucem inacceſſibilem habitat. Adimus autem, vt nos à gehennæ incẽdijs liberemus, vt peccatorum indulgentiam impetremus, vt cœlos, & quæ ibi bona ſunt conſequamur. Concidamus igitur, tam corpore, quàm mente, vt ipſe iacentes nos erigat, oremus humiliter, ac manſuetè.

5 *Ho. 16. inter varias in Matth. quæ eſt de mul. Chananæa.* IDEM Mait; Nonnulli introeuntes Eccleſiam, in mille verſus extendunt orationem ſuam, quaſi apud Dominum multitudine ſermonum opus ſit, tanquam ignoranti, quid poſtules, qui antequam cogites nouit. Nam & illi quidem quid dicunt neſciunt. Labia mouẽtur ſolummodo, mens autem ſine fructu eſt, & aures eius ſurdæ ſunt. Tu non audis orationem tuam, & Dominum vis audire precem tuam. Flexi inquis genua. Curuaſti quidem genua, ſed mens tua foris vagatur, corpus tuum intus, ſed ſenſus foris, os quidem loquebatur, ſed mens vſuras cogitabat, poſſeſſionum redditus ſupputabat, deſcriptiones domorum videbat, amicorum verba voluebat, negligentias intuebatur famulorum, paraſitorum vrbanitates ridebat, mulierum ſpeciem conſiderabat. Diabolus enim, cum ſit aſtutus, ſcit quoniam in tempore orationis grandia poſtulemus, & ſæpius impetremus, impedire feſtinat improuidas mẽtes. Nam aliquando cum reſupini iacemus, in lectulo, nihil tale cogitamus, ſed cum venimus ad orationem, cogitationum nos opprimunt nubes, vt nos auocent, & ſine fructu efficiant.

AVGVSTINVS explicans verba illa; Quaſi proximum, & quaſi fratrem noſtrum ſic complacẽbam ait: quando gaudemus in oratione, quando mens noſtra ſerenatur, non proſperitate ſæculi, ſed luce veritatis. Qui ſentit hanc lucem nouit quod dico, & agnoſcit quod dictum eſt. Sicut proximum, ſicut fratrem noſtrũ ita complacebam. Sic enim anima placet Deo non longè poſita: in illo, inquit, mouemur, & ſumus, quaſi fratri, quaſi propinquo, quaſi amico. Si autem non eſt talis vt poſſit ſic gaudere, ſic propinquare, ſic adhærere, & videt longè ſe inde, faciat quod ſequitur, tanquam lugens, & contriſtatus, ſic humiliabar. Vt fratrem noſtrum ita complacebam, propinquans dixit. Vt lugẽs, & contriſtatus, ſic humiliabat, remotus & longè poſitus dixit. Quid enim luget, niſi quod deſiderat, & non habet. 6 *Conc. 2. in Pſ. 34. t. 3*

IDEM explicans verba illa; Quoniam ad te Domine animam meam leuaui, quoniam tu Domine ſuauis ac mitis, ait, Attendat homo, & videat, quanta aguntur in corde humano, quemadmodum ipſæ plerumque orationes impediantur vanis cogitationibus, ita vt vix ſtet cor ad Deum ſuum, & vult ſe tenere, vt ſtet, & quodammodo fugit à ſe, nec inuenit cancellos, quibus ſe includat, aut obices quoſdam, quibus retineat auolationes ſuas, & vagos quoſdam motus, ſed ſtet iucundari à Deo ſuo. Vix eſt, vt occurrat talis oratio inter multas orationes. Inuenimus Dauid orantem in quodam loco, & dicentem. Quoniam inueni Domine cor meum, vt orarem ad te. *2. Reg. 7.* Inuenire ſe dixit cor ſuum, quaſi ſoleret ab eo fugere, & ille ſequi quaſi fugitiuũ, & non poſſet comprehendere, & clamare ad Dominũ. Quoniam cor meum dereliquit me. Itaque fratres attendens quod hic ait, ſuauis es tu, & mitis, videor mihi videre, hic quod ait, mitis. Iucunda animam ſerui tui, quoniam ad te Domine animam meam leuaui, quoniã tu Domine ſuauis, ac mitis es, videor mihi videre ad hoc dixiſſe mitem Deum, quia patitur iſta noſtra, & expectat tamen à nobis orationem, vt perficiat nos, & quando illi eam dederimus accipit grauẽ, & exaudit, nec meminit tantas, quas inconditè fundimus, & accipit vnam quam vix inuenimus. Quis enim eſt fratres mei, homo, cum quo ſi amicus eius cœperit colloqui, & noluerit ille reſpondere collocutioni eius, & viderit eum auerti à ſe, & aliud loqui ad alium, quis hoc ferat? Aut ſi fortè interpellas iudicem, & conſtituas eum loco, vt te audiat, & ſubitò cum ad eum, loqueris, dimittas eum, & incipias fabulari cum amico tuo, quando te tolerat? Et tolerat Deus tot corda præcantium, & diuerſas res cogitantium, omitto dicere, & noxias, omitto dicere aliquando peruerſas, & inimicas Deo, ipſa ſuperflua cogitare iniuriã, eſt eius, cum quo loqui cœperas. Sed quid? Deſperandum eſt de genere humano, & dicendum iam ad damnationem pertinere omnem hominem, cui ſurrepſerit aliqua cogitatio oranti, & interruperit orationem ipſius? Si hoc dixerimus fratres, quæ ſpes remaneat non video. Porrò, quia magna eſt eius miſericordia dicamus ei, Iucunda animam ſerui tui, quoniam ad te Domine animam meam leuaui. Et quomodo eam leuaui? Quomodo potui? Quomodo tu vires dediſti? Quomodo eam fugientem appræhendere valuit, & excidit tibi? Quia quotieſcunque ante me ſteriſti, puta Deum dicere, tanta vana, & ſuperflua cogitaſti, & vis mihi fixam, & ſtabilem orationem fudiſſe? Quia tu ſuauis es Domine, ac mitis, mitis es tolerans me. Ex ægritudine, defluo, cura, & ſtabo, confirmã, & firmus ero. Donec autem facias, toleras me, quia tu ſuauis es, ac mitis. 7 *In Pſ. 85.* *Pſ. 39.* *Pſ. 85.*

IDEM exponens verba illa; Lauda anima mea Dominum, inquit: Quibuſdam perturbationibus ex quadam ſui parte fluctuabat, ex quadam uerò parte inhærens Domino, animaduertit, quaſdam ſuas inferiores partes perturbari, motibus ſæcularibus, & cupiditate quadam terrenorum deſideriorum ire in exteriora, relinque- 9 *In Pſ. 145.*

linquere interiorem Deum, reuocat se ab exterioribus ad interiora, ab inferioribus ad superiora, & dicit: Lauda anima mea Dominum. Itaque ad sanitatem colligit se quandam, & dicit: Lauda anima mea Dominũ. Et quid est fratres? Nonne laudamus Dominum? Nõne quotidie Hymnum nos cantamus? Nonne quotidie pro modulo nostro sonat os nostrum, parturit cor nostrum laudes Dei? Magnum est quod laudamus, sed quod laudamus adhuc infirmum est. Ecce homo stat, & cantat Deo aliquantò prolixius, & sæpe labia mouentur ad cantum, cogitatio autem nescio per quę desideria volat, stabat ergo mens nostra quodammodo ad laudem Dei, & anima nostra per diuersas cupiditates, vel curas negotiorum, hac atque illac fluitabat. Quasi desuper attendit ipsa mens ad fluitantẽ hac atque illac, & eius inquietudinem molestiarum, quasi 10 conuersa alloquitur. Lauda anima mea Dominũ. Quid est quod de alijs rebus satagis? Quid est quod te occupat cura rerum terrenarum atque mortalium? Sta mecum, lauda Dominum. Et quasi ipsa anima prægrauata, & non valens ita consistere, vt dignũ est, respõdet menti: laudabo Dominum in vita mea. Quid est in vita mea? Quia modò in morte mea sum. Ergo prius exhortare te, & dic: Lauda anima mea Dnm. Respondet tibi anima tua, laudo quantum possum, tenuiter, exiliter, infirmiter. Quare? Quia quandiu sumus in corpore, peregrinamur a Domino. Quare sic laudas Dominum non perfectè, nõ stabiliter? Quia corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Tolle mihi corpus, quod aggrauat animam, & laudo Dominum. Tolle mihi terrenam habitationem deprimẽtem sensum, multa cogitantem, vt à multis in vnum confluam, & laudem Deum. Quandiu autem ita sum, non possum, prægrauor. Quid ergo? Silebis, & non laudabis perfectè Dominum? Laudabo Dominum in vita mea.

11 GREGORIVS explicans verba illa Iob ca. 23. *Lib. 16. moralium, c. 19 tom. 1.* Non enim perij propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo, sic habet, notandum quod non ait, faciem meam non tetigit, sed non operuit caligo. Sæpe enim corda iustorum, subortæ cogitationes polluunt, terrenarum rerum delectationibus tangunt, sed dum citius manu sanctæ discretionis abigũtur, festinè agitur nè cordis faciem caligo operiat, quę hanc ex illicita delectatione tangebat. Nam sæpe in ipso orationis sacrificio importunæ se cogitationes *Gen. 19.* ingerunt, quæ hoc rapere, vel maculare valeant, quod in nobis Deo flentes immolamus. Vnde Abraham eũ ad occasum solis sacrificium offerret, insistentes aues pertulit, quas studiosè, nè oblatum sacrificium raperent, abegit. Sic nos cum in ara cordis holocaustũ Deo offerimus, ab immundis hoc volucribus custodiamus, nè maligni spiritus, & peruersæ cogitationes rapiant, quod mens nostra offerre se Domino vtiliter sperat.

12 IDEM explicans verba illa Iob. cap. 38. Cum po- *Li. 28. moral. c. 9.* nerem nubem vestimẽtum eius, & caligine illud quasi pannis infantiæ obuoluerem, dicit: Nubes hæc non solum solet infideles extra positos prẽmere, sed quosdam etiam viuentes carnaliter intra Ecclesiam, tenebrare. Vnde sancti viri, qui etiam alienæ negligentiæ compatiuntur, & se pati æstimant, quod perpeti alios sentiunt, Deo orantes dicunt, opposuisti nubẽ nè trãseat oratio: ac si apertè dicerent, menti nostrę terrenis *Tren. 3.* voluptatibus assuetæ, curarum suarum phantasmata iusto iudicio obijcis, quibus eam in ipsa orationis suæ intentione confundis, & quam desiderijs infirmis deditam, non ignoras, rectè cæcatam ab intuenda lucis tuæ perspicuitate reuerberas, vt cum in te intenditur, ipso à te cogitationum suarum nubilo reflectatur, & quæ terrena hæc assiduè cogitat quia vult; hæc etiam toleret in oratione, cum non vult. Et quia cor moderari, diuinę virtutis est opus, & cogitationes vanas frœnare, solus ipse valet, subdit. Quis concluſit ostijs mare, quando erumpebat quasi de vulua procedens? Circumdedi illud terminis meis, & posui noctem, & ostia & dixi, huc vsque venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos.

BERNARDVS sic habet: Cum ad orandũ siue psallendum Ecclesiam intraueris, fluctuantium cogitationum tumultus exterius relinque, curamque exteriorum pẽnitus obliuiscere, vt soli Deo possis vacare. Fieri enim non potest, vt aliquando cum Deo loquatur, qui cum toto mundo etiam tacens fabulat. Intende ergo illi, qui intendit tibi, audi illum loquẽtem tibi, vt ipse exaudiat te loquentem sibi. Ita fiet, si diuinis laudibus soluendis, debita reuerentia, & solicitudine assistas, super singula verba diuinæ scripturæ diligẽter intendas. Non quod ego ista faciam dico, sed quod facere vellem, & non feciſſe pœnitet, & non facere piget. Attende quod sacrificium laudis Deum honorificat. O quam fœlix esses si spiritualibus oculis semel intueri posses, quomodo præueniunt Principes cõiunctí psallentibus in medio iuuencularum tympanistriarum? Videres proculdubio, qua cura, quo ve tripudio intersunt cantantibus, assistunt orantibus, adsunt meditantibus. Vbicumque fueris, intra temetipsum ora. Frequenter orandum, & flexo corpore, mens est erigẽda ad Deum. Vaca ergo, & vbicumq; fueris, tuus esto. Quocumque loco consistis, cogitationes tuas iacta in Deum, aliquid salutare in animo tuo versa. Tota ergo facilitate animum colligens, liberè tecum habita, & in latitudine cordis tui deambulans, ibidem cænaculum grande stratum Christo exhibe. Mens namque sapientis, semper est apud Deum: illum semper ante oculos habere debemus, per quem sumus, viuimus, & sapimus.

13 *In lib. meditationũ. cap. 6.*

Psal. 49. *Psal. 67.*

IDEM dicit: Miserere mei Deus, quia ibi plus peco, vbi peccata mea emendare debeo. In monasterio namque sæpe dum oro, non attendo quod dico. Oro quidem ore, sed mente foris vagante orationis fructu priuor. Corpore sum interius, sed corde exterius, & ideo perdo quod dico. Parum enim prodest sola voce cantare sine cordis intentione. Propterea magna peruersitas, immo magna insania est, quando cum Domino maiestatis loqui in oratione præsumimus, & inseria fari, aurem auertimus, & ad nescio quas ineptias conuertimus cor. Magna quoque insania, & grauiter vindicanda, cum vilissimus puluis, loquentem ad se audirẽ dedignatur Creatorem vniuersitatis. Ineffabilis verò est dignatio diuinæ bonitatis, quæ quotidie conspicit nos infœlices, aures auertentes, obdurantes corda, & nihilominus clamat ad nos, dicens: Redite præuaricatores ad cor, venite, & videte quoniam ego sum *Isa. 46.* Deus. Loquitur mihi Deus in Psalmo, & ego illi, nec tamen cum Psalmum dico, attendo cuius Psalmus sit. Idcirco magnam iniuriam Deo facio cum illum precor, vt meam precem exaudiat, quam ego qui fundo, non audio. Deprecor illum, vt mihi intẽdat, ego verò, nec mihi, nec illi intendo, sed quod deterius est, immunda, & inutilia in corde versando, fœtorem horribilem eius aspectibus ingero.

14 *Lib. meditationum. cap. 8.*

Otium bonum est, & malum, vnde amplexandum est otium bonum, fugiendum autem quod non est tale. Cap. XII.

BASILIVS sic habet: Qui in otio degunt, quidnam non loquuntur? quid absurdi non auscultat? Otium enim, Dei metu si careat, præceptor vitiorum ijs est, qui tempore sibi indulto, non norunt vti. Vnde quæ vobis modò dicimus ad rectè viuendum conducent, vel saltem delinquere vobis per occupationem hanc aud licebit ita, vt quò vos quispiam plus hoc loco detineat, eò vos plus à committendis abmoueat delictis.

1 *Otium malum fugiẽdum est. Hom. 8. in Hexameron. to. 1.*

IDEM

2 *Otium bonũ vtiliß.*

IDEM exponens verba illa; Vacate, & videte, qm̃ ego sum Deus, inquit: Quatenus ijs rebus vacamus, quæ alienæ sunt à Deo, Dei notitiam recipere nequaquam valemus. Quis enim eorum, quæ mundi sunt so licitus, seque immergens multimodæ distractioni car nis, attendere possit verbis Dei, satisve facere tot, tantarum q; contemplationum exactę comprehensioni? Nonne vides, quod in spinas delapsum verbum à spi nis suffocatur? Spinæ namque, carnis voluptates & di uitiæ, & curæ sunt huius sæculi. Extra hæc omnia con stitutum esse opus sit eum, qui cognitionem Dei de siderat, debetque ab omnibus perturbationibus, atque affectibus vitiosis vacare, sic demum Dei scientiã ap prehendere. Quomodo enim animam tot adeo, quæ ipsam præ occuparint, distractionibus cogitationum oppressam, Dei cognitio, cogitatioque penetrabit? No uit hoc, & Pharao, proprium esse hoc liberiore otio fruentium, vt Deum inquirant. Atque ideo opprobra bat Israeli, dicens: Vacatis, otiosi estis, ac ideo dicitis Dominum Deum nostrum adorabimus. Ipsa igitur va catio, bona vacanti atque vtilis, quietam ad salutarium doctrinarum generans susceptionem; mala verò vaca tio Athenienſium, qui nulli rei vacabant alij, quàm vt noui quidpiam aut dicerent, aut certè audirent. Quod genus otij, vel hodie imitantur quidam, inerti otio vi tam elocantes suã. Talis enim vacatio, immundis spi ritibus est amica. Ait Christus, cum immundus spiritus exierit ab homine. Deinde dicit: Reuertar in do mum meam vnde exiui, & reuersus inuenit illam va cantem. Abfit igitur fratres, vt nos per huiusce modi vacationem, aditum aduersario præbeamus, sed do mui mentis nostræ vacemus, vt in nobis Christum per spiritum mereamur habere inhabitantem. Igitur post quam nobis agitatis ab hostibus pacem dilargitus est, tunc dicit, vacate, à miserè vos distrahentibus inimi cis, vt in quiete, & silentio verba veritatis contempla ri possitis. Idcirco Dominus aliàs dicit: Qui non renũ ciat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse disci pulus. Vacemus itaque ab opere nuptiali, vt orationi vacemus. Vacemus item à studio diuitiarum, à cupidi tate item inanis gloriolæ, à voluptatum vsu, ab inuidia, & omni demum in proximum nostrum malignitate, vt anima nostra in tranquillo, ac requieto statu consistente, nec vlla vitiosæ affectionis turbela eã agi tante, in ea tamquam in speculo irridiato, & affulgen tia Dei pura sit, nec vlla obscuretur caligine.

Exo. 5.

Luc. 11.

3

4 *In lib regn larũ fusius disputatarum resp. 37. interrog.*

Matt. 10.

Eph. 4.

IDEM sic habet: Cum Dominus Iesus dicat, di gnus est, non quilibet, sed operarius mercede sua, cũ que Apostoli præceptum sit, qui fatigari, & laborare nos iubet proprijs manibus quod bonum est, vt sit no bis vnde egentibus tribuamus. Sanè studiosius labo randum esse re ipsa liquet, neque enim causa ad iner tiam, aut laboris fugam spectante, vita secundum pie tatem instituta existimari debet, sed materia potius subeundi certaminis, & maioris laboris, & in reb. dif ficilibus tolerantiæ, vt nobis quoque verè liceat dice re. In labore & ærumna, in vigilijs multis, cum non ad corporis castigationem modo vtilis nobis huiusmodi

2. Cor. 11.

vitę ratio sit, sed ad charitatem etiam erga proximum, si infirmis fratribus necessaria, de labore nostro mini stremus. Verum enim quantum ex otio mali sit, quid attinet memorare, cum Apostolus apertè præcipiat, vt qui non laborat, is nec manducet. Sicut igitur vni cuique ad vitæ sustentationem, necessarius est cibus quotidianus, item nihilominus vnicuique in opere fa ciendo necessaria industria est. Neque enim remerè laudis loco positum fuit illud à Salomone, panem otio sa non comedit. Itemque ab Apostolo de se ipso dictũ

Prou. 21.

2. Thes. 3.

est illud: Neque gratiæ panem manducauimus ab ali quo, sed in labore, & fatigatione, nocte & die operan tes. Quin Dominus etiam ipse pigritiam cum malitia

Matt. 25.

coniunxit, cum dixit: Serue male, & piger. Idem præterea vir sapientiæ gloria excellens, Salomon, non so lum ex ijs, quæ à me memorata sunt modò, virũ gnauum laudat, sed ignauum etiam castigat, illa ex tenuissi marum bestiolarum comparatione, cum dicit: Vade ad formicam, ò piger. Proinde metuere debemus, nè aliquando hoc in die iudicij nobis obijciatur, cum qui ad excipiendos labores, idoneas nobis vires suppedi tauerit, is parem quoque illis à nobis in laborando in dustriam reposcet.

Prou. 6.

5 *In lib. constitut. monast. ca. 5. Gen. 3.*

IDEM ait: Neque enim in eo consilio Dominus hominem finxit, vt segnis, ac languens desideret, sed contra potius vt esset, qui se in laborib. honestis exer ceret, quando quidem & primò in Paradiso Adæ præ cepit, vt laboraret, & Paradisum ipsum custodiret, & tum deinde postquam ex eo ille electus exultauit, sen tentiã tulit, vt in sudore suo vesceretur pane suo. Quæ autem Adæ dicta tunc fuere, nobis etiam conueniunt, cum enim ille audierit, terra es, & in terram ibis, hoc non illi soli, sed etiam nobis dictum est. Quamobrem conuenit vnumquemque neque naturæ ordinem, ne que præscriptos à naturæ opifice limites transilire, po tiusque in his cõtinere se, & corpus in actione aliqua occupatum tenere. Vnde Paulus aiebat: Obsecro, vt

1. Thes. 4.

quieti sitis, & vt vestrum negotium agatis, & labore tis manibus vestris.

6 *Hom. 14. in Gen. tomo 1.*

CHRYSOSTOMVS explicans verba illa Ge nes. 2. Poluit Deus hominem in Paradiso vt operare tur, & custodiret illum, dicit: Cum omnibus delicijs potirẽtur ibi vitam agentes, tam oblectamentis eorũ, quæ videbant, quàm lætitia eorum, quibus fruebãtur, vt nè immodica prosperitate homo insolesceret, ideo iussus est operari. Omnem enim malitiam docuit otiũ & ideo præcepit Deus Adæ, vt custodiret Paradisum, aliàs enim, Paradisus illius cura non indigebat. Erat autem operatio, tunc sine labore, sed erat occupatio quædam illi data, quæ neque dolorem, neque mole stiam afferret.

7 *Hom. 38. Matt. t. 2.*

IDEM est hæc sententia: Otiosa iuuentus impu denter educata, omni ferocissima bestia immanior est.

8 *Hom. 34. imperfecti in Matth.*

IDEM explicans verba illa; Quid hic statis tota die otiosi, sic habet: Otiosus dicitur, qui opus Dei non operatur; qui autem malum fecit, otiosus non est, sed mortuus. Si alienas res tollis, non es otiosus, sed mor tuus. Si autem aliena quidem non tollis, tamen nec de tuis rebus impotentibus das, tunc otiosus es. Vis non esse otiosus? nec aliena tollas, & de tuis des, & opera tus es in vinea Domini, & coluisti misericordiæ vi tem. Inebriatus in delicijs es, non es otiosus, sed sicut ait Apostolus: Viuens mortuus es. Si autem mensura tè manducas, & bibis, non quidem peccas, quia non malè manducas, tamen otiosus es, quia nullam ieiunij operaris vitem. Vis ergo non esse otiosus? ieiuna, & quod manducaturus fueras diurno, da impotenti, &

1. Tim. 5.

coluisti ieiunij vitem. Non solum non inuideas, sed & congaudeas meliori, & beneuolentiæ vitem colis. Mercenarij sumus conducti, vnde sine opere esse non possumus. Sicut ergo nemo ideo conducit mercena rium, vt hoc solũ faciat quod manducet, sic & nos nõ ideo vocati sumus à Christo, vt hæc sola operemur, quæ ad nostrum pertinent vsum, sed ad gloriam Dei. Et sicut mercenarius, qui hoc solum facit quòd man

Simile.

ducat, sine causa ambulat in domo, sic & nos si sola hæc facimus, quæ ad nostram pertinent vtilitatem, si ne causa viuimus super terram. Et sicut mercenarius totum diem circa Domini opus impendit, vnam autẽ horam circa suum cibum, sic & nos omne tempus vi tæ nostræ debemus impendere circa opus gloriæ Dei, modicam autem partem circa vsus nostros terrenos. Et sicut si mercenarius qua die opus non fecerit, erube scit intrare domum, & petere sibi panem, quomodo tu non confunderis intrare in Ecclesiam, & stare ante conspectum Dei, quando nil boni in conspectu Dei gessisti? Adam positus est in Paradiso, colere & opera ri eum, sed quia neglexit eum, proiectus est inde. Et

nos

nos positi sumus super colendam iustitiam, si neglexerimus, proijciemur de ea, sicut & Iudæi proiecti sunt. Sicut autem mercenarius positus in vinea, si neglexerit eam, non solum mercedem suam perdet, sed etiam desertæ vineæ exigetur ab eo damnum, sic & nos si neglexerimus iustitiam nobis commissam, non solum nullam mercedem habebimus, sed etiam dispatæ iustitiæ dabimus rationem. Si ergo ille, qui propter suã vtililatem vineam commisit alicui, talem illam quærit recipere, qualem ille commisit; quomodo non à nobis sic immaculata iustitia requirenda est, quomodo eam creauit in nobis, quibus non propter se dedit eã, sed propter nostram salutem? [Infra:] Otiosos reprehendit. Seruus ille, qui accepit à Domino suo vnam mnã, vt quid audiuit serue nequam? vt quid missus est in tenebras? quia perdidit mnam suam? aut quia nihil est lucratus de ea? sine dubio, quia nihil est lucratus. Si ergo ille non est impunis in die iudicij, qui otiosus steit in foro, & nullam iniustitiam operatus est, quid faciet illi in die iudicij, qui peccauit, & mnam suam perdidit? Quid hic statis tota die otiosi? An nescitis, quia qui non operatur in hoc sæculo, non mãducat in alio? Et qui alijs manducantibus, & bibentibus in hoc sæculo operatur, in illo sæculo alijs ieiunãtibus ipse nõ ieiunabit, sed recumbet cum Abraham, & manducabit de prandio vitæ. Qui autem hic alijs operantibus stat otiosus, alijs recumbentibus in illo sæculo, ipse expelletur foras. Dies enim iste, dies operationis est, dies autem ille, qui sequitur, dies est feriarum.

Prou. 6.

5 In lib. constitut. monast. ca. 5.

Lucæ 19.

Gen. 3.

1. Thes. 4.

6 Hom. 14. in Gen. tomo 1.

10 IDEM Sic ait: Quis æque vtilis est, is qui in delicijs, vel qui exercetur? Quæ nauis, ea quæ nauigat, vel quæ in littore manet? Quæ aqua, ea ne quæ fluit, an q̃ stat? Quod ferrum, an quod mouetur, vel quo nemo vtitur? Nonne illud quidem splendet, ac argento simile est, hoc autem rubigine consumitur, & vbique inutile est? Tale quiddam fit etiam in otiosa anima. Rubigo enim quædam apprehendit illam, & consumit splendorem, ac alia omnia. Agricola arrepto ligone egreditur, singuli opifices, sua instrumenta in manus sumunt, mulier fusum. Otiosi autem, & pingues quasi porci statim à matutinis horis ad pascendum ventre egrediuntur, tametsi hoc solum sit brutorũ primo mane pasci, quia tantum ad mactandum vtilia sunt. Hic autem à lecto surgit, soleiam totum implente forum, & omnibus labore satiatis. Surgit autem se se distendens sicut sus ipsa, quæ impinguatur, optima diei parte in tenebris consumpta. Deinde se ipsum ornat, & procedit turpitudinis spectaculum, nihil habens hominis, sed omnia, quæ sunt bestiæ, sed & in locis dicit, facitque talia, vt melius esset adhuc illum dormire, q̃ vigilem esse. Vultus eius oscitationibus plenus est, omnibus adhæret, qui volunt malè agere. Hęc à nobis nõ sine causa dicta sunt, nè quis dissolutè, & inutiliter viuat. Otium enim, & voluptas ad operationes inutiles, ad gloriam solum, & ad delicias respiciunt. Quomodo non omnes talem condemnabunt, & domestici, & amici, & cognati? Quis autem nõ iustus dicet, onus hic est terræ, frustra aduenit in mundum talis, immo non frustra, sed in malum sui capitis, in damnum proprij, in detrimentum aliorum? Quid igitur videtur dulcius

Homi. 35. in Act. Apost. to. 3. Simile.

1. Tim. 5.

Simile.

11 hoc enim nunc quæritur, otio & feriatione? Et quid fœdius homine, qui non habet quod operetur, quid laborioſius, quid miserius? nonne hoc plurimis vinculis deterius? toto die in foro, quotidie oscitare, & spectare homines prætereũtes. Animæ enim natura est, vt semper moueatur, & quiescere nequeat. Deus hoc animal condidit operationibus deditum, & ex natura eius est operari, & præter naturã eius esse otiosum, nè ab ægrotantibus causam probemus, sed à re ipsa experimentũ capiamus. Nihil vacatione molestius, nihil ocio. Ideo necessitatem operandi indidit nobis Deus. Omnia enim ab ocio damnum accipiunt. Etenim, & oculus, & os, & venter, & vnumquodque membrorũ, nisi quod suum est operetur, in extremum incidit morbum. Hoc autem maximè in anima est, nam sicut ocium mala res est, ita & operatio, quæ non congruit. Igitur vtrumq; fugere studeamus, & ocium, & opus ocio deterius. Auaritia, ira, & reliquæ affectiones, ab his vacemus, vt bona æterna consequamur.

12 IDEM docet, quod ab ocio & inertia, & ex eo q̃d nihil habemus, quo occupemur, oritur fornicatio. Quãmos est homini aliquid agere, vbi cessarit in bonis occupatus esse, quando non potest anima esse ociosa, cogitur alia quidem gignere, non aliter quàm terra non occupata semente, aut consitione, quamlibet herbam producit, sic & anima quoties non habet, quod agat rerum necessariarum, cum omnino cupiat aliquid agere, prauis actionibus semet tradit. Et quemadmodum oculus, quando non definit cernere atque ob hoc cernit mala, si quando bona non sint obiecta, sic & cogitatio quoties se abducit à necessarijs, circa inutilia iã versatur. Nam vndequaque perspicuum est, quòd occupatio ac solicitudo, valet primũ incursũ repellere.

Hom. 7. in 2. ep. Pauli ad Cor. to. 4.

Simile.

Simile.

13 HIERONYMVS explicãs verba illa; Hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, & ocium, inquit: In desiderijs est omnis anima ociosi, quia videlicet semper aliquid agendum est, nè ager pectoris nostri cessante manu, malarum cogitationum sentibus occupetur.

Li. 5. in c. 16. Ezechielis. t. 4.

14 IDEM exponens verba illa; Panem ociosa nõ comedit, ait: Panem ociosa non comedit mulier fortis iuxta illud Apostoli, qui non operatur non mãducet, & ipse de se. Quoniam ad ea quæ mihi opus erant ministrauerunt manus istæ. Vnde meritò luxuriantes viduas arguens adiungit, simul autem, & ociosæ discunt circuire domos, non solum ociosę, sed & verbosę, & curiosæ.

Libr. 3. in c. 31. Prouerb. to. 9.

15 IDEM exponens verba illa; Ergo dũ tempus habemus operemur bonum ad omnes, sic habet: Tẽpus sementis, tempus est prẽsens, & vita, quam currimus. Cum ista vita transierit, operandi tempus auferẽ. Vnde Dominus ait: Operamini dum dies est, venit nox, quando iam nullus poterit operari. Ortus est sol, congregatæ sunt bestiæ in cubilibus, vt exeat homo ad opus suum, & ad operationem suam vsque ad Vesperã. [Infra:] Titus filius Vespesiani, tantæ dicitur fuisse bonitatis, vt cum quadam nocte sero recordaretur in cęna, quod nihil boni die illa feciſſet, dixerit amicis. Hodie diem perdidi. Nos putamus non perire nobis horam, diem, momenta, tempus ætates, cũ ociosum verbum loquimur pro, quo reddituri sumus rationem in die iudicij? Ideo ergo dicit Paulus: operemur bonum ad omnes.

Lib. 3. in c. 6. ep. Pauli ad Galat. to. 9.

Ioan. 9.

Psal. 103.

16 AMBROSIVS dicit: Non primus Scipio sciuit solus non esse, cum solus esset, nec minus negociosus, cum ociosus esset. Sciuit ante ipsum Moyses, qui cum taceret clamabat, cum ociosus staret pręliabatur, nec solus prælabatur, sed etiam de hostibus, quos nõ contigerat, triumphabat, adeo ociosus; vt manus eius alij sustinerent, nec minus, quàm cœteris negotiosus, qui ociosus manibus expugnabat hostem, quem non poterant vincere, qui dimicabãt. Ergo Moyses in ocio operabatur. Cuius autem maiora negotia, quàm huius ocia, qui quadraginta diebus positus in monte totam legem complexus est, & in illa solitudine, qui cũ Deo loqueretur, non defuit? Vnde & Dauid ait: Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. Sedebat Helisæus in vno loco, & rex Syriæ magnam belli molem inferebat populo patrum, & omnes eius apparatus Propheta deprehẽdebat. Conferamus hoc ocium cum aliorum ocio. Alij enim requiescendi causa animum abducere à negotijs solent, & à conuentu cœtu que hominum subtrahere se se, & aut ruris petere secretum, aut intra vrbẽ vacare, animo indulgere quieti, & tranquillitati. Quando iustus solus est, qui cum Deo semper est? Quando autem feriatur à negotio,

Lib. 3. officiorũ. c. 4.

Psal. 48.

4. Reg. 6.

qui

qui nunquam feriatur à merito, quo consummatur negotium.

17 AVGVSTINVS dicit: homines priuati, qui negotiosam vitam appetunt, hoc tantum bonum concedi non arbitror, vt inter strepitus inquietosque cõuentus atque discursus, cum morte familiaritatem, quam quærimus faciant. Deificari enim his in ocio licebat. Aut si hoc falsum est, ego sum omnium nè dicã stultissimus, certè ignauissimus, cui nisi prouenirat, quę dam secura cessatio, syncerum illud bonum gustare, atque amare non possum. Magna cessione à tumultu rerum labentium, mihi crede, opus est, vt non duritia non audacia fiat in homine nihil timere.

Epist 116. quæ est ad nebriũ. t2.

18 IDEM disputans de vitanda ociositate, sic habet: Quid est ocium nisi viui hominis sepultura, vt dixit gentibus quidam? Per ociositatem fratres rigorem sanctæ solitariæ religionis fastidimus, per hanc eremum sæpe exire tentamur, per hanc accendimur frequẽter ad luxuriam, per hanc animamur ad superbiam, per hanc ducimur ad mundi gloriam, per hanc tentamur delicatè pasci, per hanc ad superfluam dormitionem trahimur, per hanc ad verba sæcularia ducimur libenter audire. Hæc est illa ociositas pessima, quæ frequenter sanctorum conuentus destruit, generans omnia, quæ sunt opera carnis, Numquam quis ciuis cœlorũ erit, si ociositatem amauerit. Ergo qui in eremo habitas, si vis perfectus esse, fuge ociositatem, quia in seruis Dei nihil peius reperitur. Fuge ocium, & semper aliquid facere memento. Semper occupatos vos esse desiderio. Ociositatem fugere cupiens sanctus Monachorum pater Antonius clamauit ad Dominũ in eremo, & dixit: O Domine Deus meus suscita in me gratiam, infunde seruo tuo misericordiã, vt in eremo collocatus, in tuo conspectu ociosus non maneam. Antonius audiuit, Antoni quæris Deo placere? ora, & dum orare non poteris, manibus labora, & semper aliquid facito. Ergo & tu frater, fuge ocium, quod mors est, & aperi oculos mentis, & corporis, videbisque singulas creaturas ad officia singula deputatas. Ecce enim, Sol cursum anni perficit, Luna etiam mensibus, & vicissitudinibus discurrit, & cęteræ stellæ. Omnia enim sibi deputata officia sine quiete exercent. Numquid non etiam animalia bruta ad suæ naturæ industriã, ocium fugiunt? Numquid etiam semper laborant vt conseruentur in esse? Numquid in suis necessitatibus deficere, & pigrescere ea videmus? Absit. Omnia enim agũt quæ agere debent. Solum autem miser homo, accidia soporatus, à suo officio frequenter recedit, & Dei imaginem in se deturpans, in accidia perseuerat. Erubesce Christiane, quoniam insipientior iumentis & formicis, hodie factus esse comprobaris. Vade enim ad formicam, & considera semitas eius, & disce ab ea miser, qui capite eleuato perambulas, & super astra cœlorum iam ascendere credis, considera semitas eius, quia cum præceptorem non habeat, tanquam de salute sua solicita, in æstate grana colligere non desistit, quibus viuere possit in hyeme. Laborare exemplo formicæ debemus, vt fructum bonorum operum acquiramus in æstate præsentis vitæ tam solicitè & sedulè, vt tempore hyemis, & iudicij non fame pereamus. Omnem ociositatem expellite, semper aliquid boni facite, cogitantes quòd quamdiu Dauid exercitauit se in militia, non insultauit sibi luxuria, sed postquam in domo ociosus remansit, laborauit adulterio, & homicidium commisit. Sanson dum cum Philistæis pugnauit, non potuit capi ab hostibus, sed postquam dormiuit in sinu fœminæ, & ociosè cum ea remansit, mox capitur, & cæcatur ab hostibus. Salomon dum occupatus esset in ædificatione templi, non sensit luxuriam, sed mox recedens ab opere, persensit insultum luxuriæ, & adorauit vitulum aureum. Vigilate ergo, quia nec sanctiores Dauid, nec fortiores Sansone, nec sapientiores Salomone vos esse cognosco. O fratres, honesto opere semper occupatos vos esse desidero, & quod perdidistis in sęculo, recuperetis laborando in eremo in futuro.

Serm. 17. ad fratres. in eremo. to. 10.

Prou. 6.

1. Reg. 11.

Iudic. 16.

2. Reg. 11.

BERNARDVS sic ait: Agricolę cum diu desiderata affuerit opportunitas seminandi. Vinitores, cũ expectatum tẽpus putationis aduenerit, inueniſſe occupationes, & quasi irreprehensibiliter sine opere diẽ transegisse lętantur? Sic instantib. nundinis, institores nectere moras, occasiones quęrere solent, nè quem fortè sibi ex eis quęstum prouenire contingat. Sic denique pauperes mendicantes, cum multis clamoribus euocatus tandem effuerit eleemosynarũ distributor, diuerticula captant, & concurrentibus socijs vacuos ambiunt occupate recessus, & fouere latebras in angulis platearum? Vtinam tamen vel solum tempus vitę amitteretur in verbis, sed multi in his etiam vitam amittere comprobantur.

20 *Sermo. de triplici custodia, manus, linguę & cordis. Simile.*

IDEM dicit: Numquam ociosus sis quin aut legas, aut aliquid de scripturis sacris mediteris, vel certè rumines psalmos, operando nihilominus incessanter quod ubi fuerit iunctũ, vt semper te diabolus inueniat occupatum. Multam enim malitiam docuit ociositas.

21 *In lib. cuius titulus est, Formula honestæ vitæ.*

Finis Libri Decimitertij.

EPITOME SANCTORVM, PER LOCOS COMMVNES AD CONCIONES CONFICIENDAS,

LIBER DECIMVSQVARTVS.

AVCTORE R. D. IOANNE LOPEZ
Episcopo Monopolitano Ord. Prædicatorum.

Patientiæ, & Mansuetudinis laus, & vtilitas, & quæ ad ipsam habendam mouere nos debent. Cap. 1.

1 Patientiæ, & mansuetudinis laus & utilitas. Lib. 1. in Iob 10.2.

DE re hac multa disseruimus libro 1. cap. 2. lib. 9. cap. 4. 7. & 15. lib. 10. c. 1. Præter qua Origenes explicans verba illa: Scidit Iob vestimenta sua, ait: Cur conscidit? ob hoc conscidit, vt expeditior, atque constantior extitisset in prælio, vt illa, quæ retardant deponeret, vt illa quæ impediunt à se proijceret, ut tamquam audacissimus præliator, & tamquã singularis monachus, aduersus inæstimabiles aduersarios singularirer immobilis perstitisset. Ob hoc ergo conscidit vestimenta sua. Nam & verè talis mos est in aliquibus gentibus, vt cum ad durum prælium venerint, tunc nimirum scindentes vestimenta sua, cum furore atque indignatione currunt contra aduersarios intemperanter nudo pectore cum fiducia se offerentes: vt est Syrorum gens. Item verò aliæ barbarę gentes expoliantes se, atque in ipsis tunicis se præcingentes nudo pectore, atq; scapulati, viriliter erunt in prælium. Sic itaq; admirabilis Iob conscindens vestimenta sua, atq; omnia deponens impedimenta, nudus atq; audax stetit in spirituale prælium. Aut adhuc conscidit vestimẽta sua, sine mora semetipsum ad ipsas præparans plagas. Ecce inquiens dorsum nudum, ecce corpus detectum. Vos flagellate, ego autem sufferam, vos verberare, ego autem sustineam, dicens cum Hieremia. Dorsum meum dedi ad flagella. Dicẽs cũ Dauid. Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores. Sed & adhuc cum eodem Dauide: Fui flagellatus tota die. Peculium, ò maligni, consumpsistis, filios perdidistis, nec quidquam aliud, nisi hoc corpus, & hanc vestem mihi reliquistis. Ecce nunc omnia vobis proijcio, ecce corpus nudum paratum ad pœnæ supportationem, ad dolorum tolerantiam. *Ps.* 128. *Ps.* 72.

2 *Hom.* 9. *in Ps.* 33. *c.* 1.

BASILIVS explicans illa verba; In Domino laudabitur anima mea, audiant mansueti, & lætentur, dicit: Quoniam sine bello, ait Dauid, mea salus parta est ex sola oris mutatione, diuino auxilio deceptis inimicis, audiant mansueti, quoniam possibile, & ijs est, qui sunt quieti, trophæum excitare, & minimè pugnantes, victores declarari. Lætentur itaque, qui meo exemplo ad complexum mansuetudinis sunt confirmati. Maxima omnium virtutum mansuetudo, eoq; in beatitudinum numerum relata est, Beati, inquit mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Illa enim terra cælestis Hierusalem, non est bellatorum spolium, sed longanimiter, & mansuetè omnia tolerantium sperata hæreditas. Idem. n. valet audiant mansueti, & audiant Christi discipuli

scipuli, vult forsan Dauid miraculum diuinæ istius erga se beneficentiæ in nos more prophetico deriuari. Audiant qui multis post generationibus futuri sunt Christiani. Hos namq; mansuetos nominauit, quibus Dominus ait: Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Qui enim sedatis sunt, & compositis moribus, nempe ab omni affectu vitioso liberi, adeo vt nullum reliquerint in animabus suis perturbationi locum; hi demum mansueti appellantur, eoq; Moyses præter cæteros homines mansuetus fuisse probatur scripturæ elogio.

3 CHRYSOSTOMVS inquit; Exemplo Abrahæ, qui vt iurgia tolleret, Loth sibi inferiori cessit, modestia conspicui, cædamus alijs, & inferiores haberi conemur, tam verbis, quàm operibus. Neque enim vmquam eis, qui nobis iniuriam faciunt, aduersemur. Neque contumelia affecti, feroces simus, etiam si contemptiores, & magis inopes nobis sint, qui nobiscum contendunt, sed mansuetudine, & lænitate furorem comprimamus. Nihil enim illa potentius, nihil fortius. Illa animam nostram in perpetua tranquillitate, & quasi in portu constituit, & omnis quietis occasio nobis est. Ea propter, & Christus diuina illa docens, dicebat: Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, inuenietis q; requiem animabus vestris. Modestia omni diademate se possidenti est vtilior. Quid. n. beatius, quàm intestino liberari bello? Nam quamuis plurima pace, & cura externa fruamur, si intra nos cogitationum nascatur tempestas, tumultus, & seditio, nihil externa pax nobis proderit: sicut neque miserabilius est aliquid ciuitate, quæ licèt præsidijs, & muris bene sit munita, intus tamen ciues foueat proditores. Hoc igitur obsecro, vt ante omnia nobis sit curæ, quomodo animam à turbulentia uindicemus, & in tranquillum statum inducamus, & ijs qui familiaritatem nobiscum habent, simus blandi. Et ut discas quantum mansuetudinis, & lenitatis sit robur, & quod hęc virtus sufficiat se colentem diligenter ineffabilibus laudibus dignum reddere, audi Moysen hinc potissimum prædicati, & ex hac ei coronam plecti. Et Moyses, inquit, erat mitissimus omnium homiuum super terram. Omni eum humano generi parem pronunciat, immo omni hominum generi præfert. Et iterum de Dauid dicit Scriptura: Memento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius.

Ho. 34. in Gen. 10. 1. *Matt. 11.* *Simile.* *Num. 12.* *Psl. 131.*

4 IDEM exponens verba illa Genes. cap. 26. Et foderunt pueri Isaac, & inuenerunt puteum aquæ viuentis, & litigauerunt pastores Gerarorum, dicentes suas esse aquas, inquit: Et nihil hic contendit iustus, non obluctatur, sed etiam pastoribus cedit. Hæc enim verè mansuetudo est, non quando quis offensus mansuetè fert, sed quando quis ab his etiam qui inferiores putantur, offenditur, cędit. Sic rectè cognoscitur mansuetudo eius qui inuaditur. Nam alias contradiceret quis, quòd mansuetudinem simulasset, quia non posset, potentiæ offendentis resistere. Et vt discas q; regi cesserit non propter potentiam eius, sed suo more, vide quomodo idem apud pastores facit, & sicut recessit, dicente Rege: Ita nunc pastoribus lædere cupientibus, & puteum sibi vindicantibus recedit.

Hom. 52. in Gen.

5 IDEM exponens verba illa; Et dixit illi puer Heli, quousq; eris ebria; inquit: Hic potissimum licet huius mulieris Philosophiã perspicere, domi exprobrabat ęmula, venit in templũ, & sacerdotis puer afficit illam contumelia, & increpat ipse sacerdos. Si sacerdos solus fuisset cõuitiatus, nõ erat perinde miranda tolerantia, propterea q; dignitatis magnitudo, & magistratus auctoritas, vel inuitã illã compulisset ad modestiã. Nũc verò, nec aduersus sacerdotis puerũ indignata est, quò magis ẽt sibi conciliauit Deũ. Sic. n. res habet quoties opprobrijs, milleq; malis affecti cõuitiates, excelso ferimus aĩo, maiore nobis à Deo beneuolẽtiã cõciliamus. Quod uidere potes in Dauid, q; exulabat aliqñ è pria, simul & de libertate, & vita sua periclitãs, & fugiẽs ab Absalon, errabat in deserto. Nec tñ indignatus est, neque dixit, quid tandem hoc rei est? permisit, vt filius insurgeret aduersus illum, à quo progenitus est, qui ẽt si quid haberet, de quo iuste quæri posset, nõ oportuit tamen id facere. Nunc vero nec in paruo, nec in magno læsus a nobis, obambulat cupiens dextram paterno sanguine polluere, & Deus hæc videns patitur. Sed nihil horum dixit. Quin, quod profecto maius est, & mirabilius errantem, & vndique expulsum. Semei quidam vir improbus, ac sceleratus infectatus est, homicidio pollutum, & impium appellans, alijsque innumeris conuitijs impetens. At ne sic quidem fuit exasperatus. Et perspicias eam animi moderationem non esse impotentiæ, sed patientiæ, cum id princeps exercitus cuperet sibi committi, vt ad conuitiantem transirer, eiulque caput amputaret, non solum, non permisit Dauid, verum indignatus est, dicens: Quid mihi tecum fili Saruiæ, finite illum maledicere, vt videat Dominus humiliratem meam, & reddat mihi bona pro maledictis huius in die hoc.

1. Reg. 16.

4 IDEM sic habet: Iob extra ciuitatem sedet in sterc ore, expectat suscitantem de terra inopem, de stercore erigentem pauperem. Videbat proprium corpus labens, animam vero stabilitam. Videbat corpus vermibus ebulliens. animam vero pietatem parturire, videbat corruptum terreum vas, atque ante Paulum recordatus est verborũ Pauli: licet is, qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is, qui intus est renouatur de die in diem. Testa quidem saniem ebulliebat, hostis vero patientia frangebatur. Decuit, & ipsum dicere habentem testam, habemus thesaurum istum in vasis fictilibus. [Infra:] Narrans patientiam Hieremiæ, Moysi, & aliorum ait: Sancti veteris testamenti, patientes dolebant, Apostoli patientes gloriabantur. Venit Paulus in medium, patiens quidem, ingemiscens, verberatus, sed non plorans tormentis afflictus, sed gaudens dicit: non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus, scientes, quoniam tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit. Et iterum: Verberati ibant Apostoli gaudentes à conspectu Concilij.

Hom. 4. de patientia Iob. *2. Cor. 5.* *Hier. 15.* *Exod. 34.* *Rom. 5.* *Act. 5.*

7 IDEM dicit: Qui lædit superare læsum videtur, sed pernicioſa sibi victoria superat. Læsus autẽ si magno animo perfert iniuriam, quamquam victus videatur, coronam tamen splendidam adeptus est. Sæpenumero ergo vinci, quàm vincere præstantius est; optimus profectò istæ victoriæ modus est. Nam siue quis rapiat, siue percutiat, siue inuideat, qui suffert, & non aggreditur, ille pulcherrimus victor est. Cur rapinã, & inuidiam dico, cum etiam, qui ad martyrium trahitur cæsus, laceratus, iugulatusq; hoc pacto denique superat? Et quidem in bellis, ostensio prælij est, similes occiderit. Hęc apud nos clarissima est victoria, nullibi certè malè agentes, & vbique mala sufferentes, superamus; illa fulgentissima victoria est, qua inferentẽ patiendo superasti; Deus eas tibi vires concessit, ut non consertione manuum, sed patientia vincas. Non exeas igitur in prælium, & victi, non colluctęris, & coronatus es. Sic beatus ille Ioseph, qui magno animo iniurias tulit, vbique vt victor prædicatur. Nam & fratres, & Ægyptiam illam mulierem insidiantes, æquo animo ferendo superauit. Et si vis verba mulieris audiamus, vt à superato penitus atque prostrato animo proferri videas. Adduxisti nobis huc, inquit, puerum Hebræum illudere nobis. Non ille ò misera atque iniquissima, sed diabolus tibi illusit, quia persuasit posse adamantinum abs te animum infringi. Victoriam igitur, quæ à patientia originem trahit, totis viribus prosequamur.

Hom. de fi de Annæ. *Gen. 37.* *Gen. 39.* *Hom. 8. in cap. 26. Matt. 5. 2.*

8 IDEM explicans verba illa; Post hæc abijt Iesus trans Mare Galileæ, sic habet: Nolimus charissimi prauos, & maledicos homines prosequi, & insectari, sed eos,

Hom. 41. in cap. 6. Ioan. 10. 3.

eos,& eorum malitiam toleremus,cum nihil ab his vir tus noſtra offendatur, nihil detrimenti accipiat, ita.n. oĩs eorum impetus frangitur. Et quemadmodum ſagit tæ in durum aliquod ſignum immiſſæ, magno impetu huc illucq; diſperguntur,mollius verò affecutæ, figuntur,& deſinunt:ita maledicos & feros,repugnãdo magis ex aſperamus,cedendo mitigamus facilè,& eorum mollimus inſaniam. Idcirco Dominus abijt in Galileam,vt furorem Iudæorum extingueret.

Simile.

9 *Homil. 60. in Ioan.*

IDEM ait: Omnis quidẽ virtus bona eſt,maximè aũt manſuetudo, & clementia, hæc nos hoĩes indicat, hæc nos Angelis æquiparat. Idcirco Chriſtus frequenter de hac multa verba facit,cum manſuetos nos,& clementes eſſe iubet,neque verbis tantùm, ſed & re,nunc alapas perferens, nunc maledictis, nunc inſidijs petitus tolerat.

10 *Homi. 14. in actu Apoſt.*

IDEM ſic habet: Diſcamus proximum malis confringi, & compati, & diſcemus et illorum mala ferre. Contumelia afficere non tam venerabiles facit, atque contumelias ferre. Ille enim eſt contumelioſus, hic verò Philoſophus,& ille quidem homine peior,hiç verò Angelis par,illum,vt inſanientem,hunc verò,vt prudẽtem obſeruabunt oẽs. Si videris vituperari quendam, adiuua. Dic,paſſionis non viri verba ſunt,dic iræ,non amici,inſaniæ,non animæ. Ne expectes accendi ignẽ, ſed antea comprime, ne exacerbes beſtiam, ſed neque exacerbari ſinas;non.n.poteris illum compeſcere ſi flãma accendatur. Iam quiſpiam tibi maledicit? Dic tu,ſi omnia noſſet,nõ hæc ſola dixiſſet. Qui verberat,ſi quidem habuerit alterum patientem, magis deſtruitur, & in ipſum plaga conuertitur. Confuſus enim ille abit,& condemnatus. Primum quidem a conſcientia. Secundum ab oĩbus,qui vident. Et prouerbium quoddã eſt, qui honorat, ſeipſum honorat, ita et, qui contumelia afficit. Sit mihi vita impura,& omnes contraria dicant de me,quid hoc? licèt dicant,ſed non ẽt in mente ſuffragijs confirmant: Iterum ſit mihi vita munda,& oẽs contrarium dicant. Et quid inde? Nam in conſcientia ſua condemnant. Non enim perſuaſi dicunt. Et quid dicohæc? nullus nobis inſidiari vnquam poterit, neque accuſatione vlla circundare ſi voluerimus. Videamus aũt, & ſic, trahat quis ad forum, ac calumnietur, ſi vis etiam vitam efferat. Et quid hoc ſi pauliſper prẽter dignitatem hæc feras. Igitur hoc quidem illud malũ eſt, quod propter meritũ pateris? Sed cur? merito ne oportebat? Dicam quod Philoſophus quidam vbi audiuit, quod quidam mortuus eſt,& quidam diſcipulorum dixit illi. Væ mihi quia iniuſtè. Ille conuerſus,ſed quid, dicebat,iuſte ne voluiſſes? At Ioannes nonne iniuſtè mortuus eſt? Quid igitur iniuria affectus eſt homo, cũ ab illa morte non ſolum magnum lucrum faciat: ſed & nihil læditur: nam ſi quidem ex immortali feciſſet mortalem,fortaſſis detrimentum eſſet. Si autem mortalẽ, & in hac natura, paulò poſt moriturum, accelerat, vt cum gloria mortem amplectatur,quid damni?

11 *Homi. 15.*

IDEM inquit: Qui iraſcitur,vel inuidet, is non facit,ſed patitur. Vnde & paſſiones animæ dicuntur,& vulnera,& cicatrices. Cogitate qui iraſcimini, & patiẽdo hoc facitis. Qui contumelia afficitur nõ patitur,ſed is,qui contumelia afficit: paſſiones enim ab ira naſcuntur,hebetatio,viſus,ſtupor,& innumera alia mala. Reſtringe iram,acutus gladius in vagina condatur. Si habuerimus illum nudum,ſæpe ẽt, vbi non eſt opus, illo vtemur ab ipſo tracti. Quando ignominia aſpergendi erant diſcipuli, dixit Chriſtus, ſi me perſecuti ſunt, & vos perſequentur. Igitur ferte fortiter, non.n.meliores eſtis me. Vides quomodo contumelia afficitur Deus,& quàm manſuetè reſpondet, vbi eſt, inquit, Abel frater tuus? Et quid ille? Nũ ego cuſtos ſum fratris mei? Quid hoc pertinacius? At Deus iterum manſuetè reſpõdet, vox ſanguinis fratris tui, inquit, clamat ad me. Anna cõtumelia affecta ab æmula, & à puello Heli patienter tulit? Publicanus etiam à Phariſæo contumelia affectus, animo philoſophico tulit, dicens Deo: Propitius eſto mihi peccatori. Mulier peccatrix à Phariſæo laceſſita non irata eſt, ſed tacuit, patienter iniuriam ferens.

Ioan. 15. *Gen. 4.* *1. Reg. 1. Luc. 18.* *Luca 7.*

11 *Homi. 33. in 1. epiſt. Pauli ad Cor. to. 4.* *Prou. 14.*

IDEM explicans verba illa; Charitas patiens eſt, dicit: Vide vnde primũ oĩum exorditur, & cui in iſtis laudibus ſummas tranſcribat, quid iſtud eſt? patientia oĩum bonorum cã,vniuerſæ Philoſophiæ radix. Vnde non abs re Salomon dixit: Multæ prudentiæ vir tolerans eſt, inquit, intolerans validus ſtultitia, & ciuitati conferens munitæ,hanc illa tutiorem eſſe dicit. Eſt.n. ſcutum inexpugnabile,turris firma,mala oĩa repellens, & quemadmodum in abyſſum maris ſcintilla delata huic quidem nil obeſt,ipſa extinguitur, ſic in animum tolerantem quidquid incidere maximarum ẽt rerum poteſt, facilè quidem abſumitur ipſum, ille conturbabitur prorſus nihil,qñ rebus omnibus ſolidior patientia eſt,exercitus,theſauros,equos,muros,arma, & qdcumque tandem memorare licet,æque firmum patientia nihil adduces. Hic velut in portu ſedẽs, ſumma ſemper fruitur tranquillitate. Inijce mulctam nihil hanc petram mouebis, contumelia pete, nondum turrim concuſſiſti, plagas incute, nihil dum adamantem illũ perterruiſti: longanimus enim idcirco vocatur,quia longum,& ingentem animum habet. Sed hanc talem virtutem charitas nobis parit.

Simile.

19 *Homi. 28. in cap. 12. epiſtol. ad Hebr.* *2. Cor. 6.* *1. Cor. 1.* *2. Cor. 6. & 11.* *Ibid. 12.* *10* *1. Cor. 4.*

IDEM exponens verba illa, quæ de Chriſto Dño dicit Paulus,qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucẽ, confuſione contempta,ait: Etiam ſi nullum eſſet præmium ipſum, exemplum idoneum erat ad perſuadendum omnia tolerare. Proinde cum nos aliquid tale paſſi fuerimus ante Apoſtolos ipſos Chriſtum cogitemus. Quare? quia tota vita eius cum magna fuit iniuria. Etenim ſemper audiebat, quod ſeductor eſſet, & magus,& inſanus, & multa alia; propterquæ Apoſtolus aiebat: Attendentes in auctorem fidei,& conſummatorem Ieſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem. Nunc intẽdamus in ea,quæ diſcipuli eius perpeſſi ſunt. Audiamus Paulum dicentem: In ſuſtinentia multa,in tribulationibus,in anguſtijs,in plagis, in carceribus. Et iterum: Vſque in hanc horam, & eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus, & colaphis cædimur. Maledicimur, & benedicimus: perſecutionem patimur,& ſuſtinemus: blaſphemamur,& obſecramus. Sicut ſeductores,ſicut nihil habentes. Et iterum: Quinquies qũadragenas vna minus accepi à Iudæis, ter virgis cæſus ſum, nocte & die in profundo maris fui, &c. Propterea gloriabor in infirmitatibus meis,in tribulationibus,in neceſſitatibus,in anguſtijs,in plagis, in carceribus,vt inhabitet in me virtus Chriſti. Recogitate eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus contradictionem,ne fatigemini animis veſtris deficientes. Si enim proximorum paſſiones erigunt nos,quantam alacritatem nobis effecerint Domini paſſiones? [Infra] dicebat Paulus: Tamquam purgamenta huius mundi facti ſumus. Quid eſt, inquam fame, & ſiti deterius? quid frigore ſæuios? quid fratrum inſidijs periculoſius? Nonne morbus mundi vocitabatur, atque deceptor? nonne ſubuerſor? nonne verberibus concidebatur? Hæc in mente ſummamus fratres, & in memoria teneamus,& numquam diſſoluemur: at ſi iniurias patiamur, at ſi rapinas, at ſi decem millia peſſima, contingat nos in cœlis probabiles apparere, & hæc omnia portabilia ſunt. Vmbræ ſunt iſta, & ſomnium qualiacumque ſint iſta mala nulla apparebunt, vel ex naturæ conſideratione, vel temporis. Quid enim valent eſſe,cum ad illa ſæuiſſima comparantur? Quid ad ignem inextinguibilem,quid ad vermen, qui non moritur, quid ex huius vitæ rebus æquale poſſis edicere? Quid ſtridori dentium vel vinculis, vel exterioribus illis tenebris comparabis? quid illi iræ? quid tribulationi? quid anguſtiæ? quod tempus poteris comparare? quid ſunt decem millia anni, cum ſæcula cogitas

infinita? Pro his itaque millies concidi quis non eligat, occidi, comburi, & mille mortibus subijci, & quid dici potest sæuissimum tolerare; vel verbo, vel opere? Si enim in ignis combustione esset viuendum, non ne tolerandum erat, vt possimus adipisci illa, quæ nobis repromissa sunt bona?

15 IDEM ait: Licet nobis filios Dei fieri, si volumus. Si omnibus fuerit homo affectuum passionibus liberatus, si mansuetudinem erga contitiatores, atque iniuriam facientes ostenderi. Nam & pater tuus, talis est erga blasphematores suos. Atque ideo licet multa sæpenumero dixerit, numquam tamen dixit, vt sitis filij patris vestri, qui in cœlis est, sed quando dicebat: Orate pro calumniantibus vos, benefacite his, qui vos oderunt, tunc istud etiam præmij subiungebat. Nihil enim adeo vicinum Deo, conformemque facit, quemadmodum ista virtus. Propterea, & cum Paulus dicit: Imitatores estote Dei, ad hoc dicit, vt huic studeant virtuti.

Serm. 2. in c. 11. epist. ad Rom.

Matth. 5.

Ephes. 5.

16 IDEM sic habet: Loquens in toto sermone de mansuetudine. In hoc serui Dei, eos qui veritatem ignorant potissimum antecellunt, si in mansuetudine conuersentur. Seruus Christi magis à morum mititate, quàm a nomine, quod ei parentes imposuerunt, vocandus est. Neque Deus homines, ita diligit propter virginitatem, ieiunium, contemptum diuitiarum, vt propter mites, beneque; compositos mores. Facile ad misericordiam mansueti trahuntur omnes, neque ferre possunt contemni pauperes, sed aliorum inopiam, suam arbitrantur calamitatem. Neque vnquam grauem inuidiæ morbum in suam animam admittit vir benignus, & mitis, sed si viderit fratres honoratos, congaudet, ac gratulatur, aliorum gloriam suam putans. Alioquin amicorum omnia communia censens, in bonis quidem congaudet, in tristibus verò condolet. Hæc enim mansuetudinis dona sunt, & talis est mitium vita: Mitis orphanorum pater est, viduarum præses, paupertatis procurator iniuria affectorum adiutor. Mitis reuerendus pater pueris, & obseruandus dominus est seruis. Nihil enim ita conciliat Domino familiares, vt quod illum vident tranquillum sese offerre, & mansuetudine iucundum. Age pro virili nostro diligenter inquiramus, quænam ex morum suauitate bona mansuetis proueniant. Gratus, & amabilis est videntibus, gratus item, & his quibus tantum nomine notus est, neque facile vnum inuenies, qui audiens laudari hominem mansuetum, & illum videre, & exosculari non desideret, & non habeat in aliquanta lucri parte, eius amicitia posse diu frui. Quod si contingat aliquos propter opes inter sese dissidere, mox ad benignum, & mansuetum illum properatur, bona spe, quod eius bonitate quicquid litium, & contentionum est è medio tollatur. Atque si capitales inter se inimici sint, mansueti viri correptione placantur, & mansuescunt. Qui vero per mansuetos conciliari nequeunt, intractabiles plane sunt, nulloque honore digni. Quemadmodum, & solis iubar, vt primum apparet, fugat tenebras, ita mansuetus, & benignus sua præsenti res turbulentas componit, quietasque, ac trãquillas reddit. Est autem, & hoc dignum recenseri, q̃ Christus solum pacificos filios Dei vocat. Et quare suum vocabulum mitibus communicauit? Solus ille filium Dei pro viribus imitatur, qui pacis, & amicitiæ alijs auctor fit. Quia sicut filius Dei Christus Dominus Angelos, & homines, qui inter se dissidebant, concordes effecit, ita & mansuetus homo, fratres, & cognatos, qui inter se discordes sunt, conciliat. Porrò quod in corporibus nostris nerui, hoc est, mansuetus homo in domo, in Ecclesia, & in ciuitate. Quia sicut in corporibus nerui, dispersa, & separata coniungunt, & contrahunt, ita & mansueti inimicos conciliantes. Verum hæc virtus tunc alicui data est, quando primus ipse mansuetè viuere incipit. At qui facilè in iram erumpit ridiculus apparebit, si quando exasperatos alios placare attentat. Iam quid deterius hominibus, qui 18
iræ seruiunt? Qui eos videns non auertit oculos? Vir iracundus, insuauis quidem est obuijs, insuauis autem vicinis. Communis est hostis, & ciuium, & peregrinorum, clamat, vociferatur, plagas occurrentibus intentat, dicenda, & non dicenda loquitur, aspectu toruo, in flata facie, lingua rabida, manibus ad omnia prorumpentibus, & vt apparet, dæmone plenus. Ira voluntarius dæmon, optata insania, mentis est defectio. Qui irascitur, diaboli ludibrium est, dæmonum officina, & nequitiæ illius lignus minister. Dic obsecrò, quid potissimum volunt dæmones, quod faciant homines? Nonne vt exprobrent parentibus? Nonne vt pollutas manus natis inferant? Nonne vt Deum blasphement? Hæc autem omnia, irascentium sunt opera. Atque adeo ita seruis suis, facilè impietatis auctor est. Neque enim sibiipsis imperare valet, & quia furore, & ira vincuntur, similes sunt naui, quæ in media tempestate a gubernatore destituta submergitur, vndequaque in eã procellis ingressis. Ira enim quasi fulmen, & tempestas quædam in animam irruit, seruientemque sibi, stupidum reddit, ac amentem, Quid igitur faciẽdum? Prudentis hominis fuerit priusquam in iram inducatur, vt mentem contineat scripturarum admonitionibus. Audiat Paulum dicentem: Omnis amaritudo, & ira, & furor, & clamor auferatur à vobis cum omni malitia. Estote inuicem benigni misericordes, donantes vobismetipsis, si quis aduersus alterum habet querelam, quemadmodum Deus in Christo donauit vobis. Sitis igitur imitatores Dei. Videtis qualis sit mansuetus? cuius vocetur imitator? non Angelorum, non Archangelorum, sed Domini vniuersorum, tametsi etiam illi mitissimi sint, omnique virtute pleni. Paulus tamen Dei imitatores nos esse vult, quo proposita tãti honoris magnitudine persuadeat audientibus, vt omnes, qui contumelia afficiuntur, vel aliud, quid graue patiuntur, conuicia, atque alia patienter ferant, imperantesque iræ, Deũ imitentur. Sicut enim Deus tanta conuicia, & mala fert, sic quisquis assimilari vult Deo, pro virili, mansuetus fit, ac mitis, imitetur illum, qui solem suum oriri facit super bonos, & malos. Et multæ quidem sunt virtutes, quæ Christianum hominem decent, maximè autem mansuetudo, quæ imitatores Dei nos facit. Quoniam cum tanta passus sit Christus, & blasphemias, & tormenta, & tanta miranda operatus sit in cruce, mansuetudinem tamen declarauit, quia nullum ex his, qui impiè agebant puniuit; & vt intelligerent illi quàm facile id posset facere. terram commouit, Solem fecit repentè obscurari. Et quia tam mansuetus fuit ipse, vt non solum mansuetè tulerit eos, qui crucifigebant, & blasphemabant: Sed & patrem obsecrarit, ne cœlestibus aduersus impios telis vteretur. Idcirco cum, & tibi graue aliquid, & durum ferenti subrepunt furor, 20
& ira, recordare mansuetudinis Christi, & statim mã suetus eris; & nõ solũ tibiipsi benignitate tua plurimũ lucrifacies, sed & inimicis proderis plurimum, erudiens illos, vt ipsi benigni fiant. Videntes enim te extrema sustinere, & iram mansuetè ferre, statim posito furore mansueti, & leues ipsi fient, mansuetudinisque tuæ imitatores. At si etiam ipse ab ira vinceris, studens inimicum pari insania vlcisci, nullus vnquam irarum, & pugnarum erit finis, sed in immensum pugnam trahunt, mutuum insidiantur, calumnias struunt, peierare audent, & accusationes meditantur eorum, quæ neque viderunt, neque audierunt, & in die quidem sicut canes rabidi quærentes inimicum, nocte autem cogitando insumentes quomodo malum aliquod machinentur, & insidias parent. Alij verò ita ebrij, calumniatores mercede conducunt, vt falsa dicant. Nam quod ebrios aiunt ob insatiabilem ebrietatem ardentius sitire, hoc & iracũdis

Similes.

Matt. 5.

Similes.

Ephes. 4. 19

17

Similes.

vsus

vsu cuenit, quia in pernitiosiorem ruunt insaniam, ob inexplebilem contendendi libidinem. Virtute mansuetudinis Moyses Iudæorum insaniam moderatè ferens, & precibus saluans inimicos, honorem, & gloriam cœlestem præ alijs obtinuit, Deique amicus vocatus est. Hac quoque virtute, & Dauid parcens inimicis, & hostibus Deum beneuolum, & amicum effecit. Hæc enim cum omnes homines ornare valeat, in primis tamen eos, qui in potestatibus agunt.

21 IDEM sic hét: Nec n. si tuum ex auro foret os cõpositum, aut ex preciosis lapidibus ita fulgere deberet vt virtute mansuetudinis illustratum. Quid ore, quod contumeliam proferre nesciat, sed semper benedicere meditetur, desiderabilius? Te mansuetum effectũ, diabolus, ne contra quidem respicere poterit. Regiã. n. impressionem agnoscit. Christi nouit arma, quib. fuit superatus. Quæ verò sunt hæc? Benignitas, & mansuetudo. Etenim cum in monte eum irruentem confregit, atque prostrauit, non innotescens, quod esset Christus, sed in his cum verbis illaqueauit, mansuetudine cepit, benignitate fugauit. Hoc tu quoq, facias, si videris hominem diabolum factum, & ad te venientem, ita & tu vince. Dedit tibi Christus potestatẽ, vt ipsi similis pro tuis viribus efficiare. Propterea maior est ita loquens, si prophetans, illud quidem donum est totum, hic aũt, & labor tuus, & sudor animã docere, os tibi formare, Christi ore simile. Videatur qũo formetur os diaboli, nè vnquã illud comparemus. Fingitur per imprecationes, per contumelias, cum. n. illius verba quis loquitur illius linguam sumit. Discamus nos ita loqui, sicut audire rex noster consueuit, illam imitari linguam studeamus. Non ita prophetarum os amplectitur Dominus sicut mitium, & mansuetorum hominum. Moysi, quia mãsuetissimus erat super omnes qui morabatur in terra, loquebatur Deus facie, ad faciem, tanquam amicus ad amicum suum.

Ho. 52. ad popul. Antioch.

Matt. 4.

Num. 12.

Exod. 33.

22 HIERONYMVS sic ait; Patientiam referens Paulæ. Si qũ procacior fuisset inimicus, & vsq; ad verborum iurgia prosiliisset, illud psalterij decantabat: Cũ consisteret peccator aduersum me; obmutui, & humiliatus sum, & silui à bonis: Et rursus; Ego aũt quasi surdus non audiebã, quasi mutus non aperiens os suum. Et factus sum, sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones, seu increpationes. In tẽtationibus, Deuteronomij verba voluebat. Tentat vos Dñs Deꝰ vester, vt sciat si diligatis eũ de toto corde vestro. In tribulationibus, & angustijs Isaiæ verba replicabat: qui ablactati estis à lacte, qui abstracti ab vbere tribulationem super tribulationem expectate, spem super spẽ, adhuc pusillum p p malitiã labiorum, p p linguam malignam. Et scripturæ testimonium, in consolationẽ suã edisserebat. Ablactatorum esse, eorum scilicet qui ad virilem ætatem peruenissent, tribulationem super tribulationẽ sustinere, vt spem super spem mereantur accipere, scientes quoniam tribulatio patientiam operatur, patiẽtia autem probationem, probatio verò spẽ spes autem non confundit. Et quòd si is, qui foris est noster homo corrumpatur, is qui intus est renouetur de die in diem, & quod in præsenti momentaneum est, & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, nõ contemplantibus quæ videntur, sed quæ non vidẽtur: quæ. n. videntur temporalia sunt, quæ aũtẽ non videntur æterna. Nec longum fore tempus, etiã si humanæ patientiæ tardũ videatur, quin Dei statim videat auxilium dicentis: Tpe oportuno exaudiui te, & in die salutis adiuui te. Nec dolosa labia, & linguas inimicorũ esse metuendas cum Dño adiutore lætamur, & ipsũ debeamus audire per propherã monentem: Nolite timere opprobria hominũ, & blasphemias eorum ne timueritis, sicut enim vestimentum, sic comedes eos vermis & sicut lanam, sic deuorauit eos tinea, & p patientiã

Epist 27. ad Eustoc. epitaph. matris suæ.

23 vestram possidebitis animas vestras, & non sunt condignæ passiones huius temporis ad futura enim gloriam, quæ reuelabitur in nobis, & alibi: Tribulationẽ super tribulationem sustinete, vt patienter agamus in omnibus quæ accidunt nobis. Patiens enim vir multum prudens, qui autem pusillanimis est, vehementer insipiens. In languoribus, & crebra infirmitate dicebat: Quãdo infirmus sum, tunc fortis sum, & habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, donec mortale hoc induat immortalitatem, & corruptũ hoc vestiatur incorruptione, & iterum: Sicut abundãt passiones Christi in nobis, ita & per ipsum abundat consolatio nostra Ac deinde, sicut estis socij passionum, sic eritis & consolationum. In mœrore cantabat: Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi salutare vultus mei & Deus meus.

Rom. 8. 2. Cor. 4.

Luca. 21.

24 IDEM exponens benedictionem Iacob datam filio suo Ioseph, filius accrescens Ioseph, exacerbauerũt eum, & contenderunt, & irascebantur aduersus eum habentes sagittas. Sed in forti arcus eius, & dissupta sunt vincula manuum eius, dicit? O Ioseph viderunt te fratres tui habentes liuoris sagittas, & zeli iaculis vulnerati, verùm tu arcum tuum, & arma pugnãdi posuisti in Deo, q fortis est propugnator, & vincula tua, quibus te fratres ligauerunt, ab ipso soluta sunt, & disrupta, vt ex tuo semine tribus nãscatur Ephraim fortis, & stabilis, & instar lapidis durioris inuicta.

In li. quæst. Hebraic. in Gene. 30.

25 IDEM explicans verba illa; Obsecro vos, vt dignè ambuletis vocatione qua vocati estis cum omni humilitate, & mansuetudine, cum patientia, supportãtes in vicem in charitate, ait: Mansuetudo illa est, quæ nulla passione turbatur, & specialiter ira, & furore non rumpitur. Quam qui habuerit beatitudinem, quæ Domini voce promissa est, consequetur, vt possideat terram, id est, imperet corpori suo, dominetur que subiecto, & hæc sit prima eius hæreditas, in carne non carnaliter viuere.

Li. 2. in c. 4. epist. ad Ephe. to. 8.

26 AVGVSTINVS sic habet; Virtus animi, quæ patientia dicitur, tam magnum Dei donum est, vt etiã ipsius qui nobis eam largitur, qua malos, vt corrigantur expectat, patientia prædicetur, estq; patiens sine vlla passione. Patientia hominis, quæ virtus est ea perhibetur, qua æquo animo mala toleramus, nec animo iniquo bona desideramus, per quæ ad meliora peruenimus. Qua propter impatientes dum mala pati nolunt, non efficiunt, vt à malis eruantur, sed vt mala grauiora patiantur. Patientes autem qui malunt non committendo ferre, quam non ferendo committere, & leuiora faciunt, quam quæ per patientiam patiuntur, & peiora euadunt, quibus per impatientiam mergerentur. Bona verò æterna, & magna non perdunt, dum malis temporalibus, breuibusque non cedunt. Quoniã non sunt condignę passiones huius temporis, sicut Paulus ait, ad futuram gloriã. Et iterum: Quod tẽporale est, & breue tribulationis nostrę supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. [Infra] Patientia comes est sapientię, nõ famula cõcupiscentiæ. Cum ergo videris quempiam patienter aliquid pati, noli continuò laudare patientiam, quam non ostendit, nisi causa patiendi, & qui passione rectè vtuntur, hi patientię veritate laudãtur, hi patiẽtię munere coronantur, veruntamen cum pro libidinibus, & sceleribus pro ista tẽporali vita, & salute, multa homines horrenda mirabiliter sufferunt, satis nos admonẽt quanta etiam sufferenda sunt pro vita bona. Dominus ait: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Nõ ait villas vestras, laudes vestras, luxurias vestras, sed animas vestras. Si ergo tanta suffert anima, vt possideat vnde pereat, quanta debet sufferre nè pereat? Cum ergo torquent alia mala, sed non extorquent opera mala, non solùm anima per patientiam possidetur, verùm et cum per patientiam corpus ipsum ad tempus affli-

Lib. de patientia. to. 4.

27 gitur

gitur, vel amittitur, in æternam stabilitatem, salutemq; resumitur, & ei per dolorem, & mortem inuiolabilis sanitas, & fœlix immortalitas cõparatur. Vnde, & Dominus Iesus ad patientiam exhortans martyres, aiebat: Et capillus de capite vestro non peribit. Et qm̃ ne mo vnquam, sicut Apostolus dicit, carnem suam odio habuit, magis homo fidelis per patientiam, quàm per impatientiam pro statu suæ carnis inuigilet, & futuræ incorruptionis inæstimabili lucro quàta ibet eius præsentia damna compenset: Quamuis autem patientia virtus sit animi, partim tamen ea vtitur animus in seipso, partim verò in corpore suo. In seipso vtitur patientia, quando illæso, & intacto corpore, aliquid, quod non expediat, vel non deceat facere, aut dicere, quibus libet aduersitatibus, aut fœditatibus rerum, seu verborum stimulis incitatur, & patienter mala omnia tolerat, ne ipse mali aliquid ore vel opere cõmittat. Per hãc patientiam sustinemus etiam cum corpore sani simus, quod inter huius sæculi scandala beatitudo nostra differtur. Inde dictũ est: Si quod non videmus speramus, per patientiã expectamus. Patiẽtia sanctus Dauid conuicianũs opprobria tolerauit, & cũ facile posset vlcisci, non solum non fecit, verum & alium pro se dolentem, commotumque, compescuit, & potestatem regiam magis adhibuit prohibendo, quàm exercendo vindictam. Neque tunc eius corpus aliquo morbo affligebatur, sed humiliatis tẽpus agnoscebatur, ac ferebatur voluntas Dei, propter quam patientissimo animo, amaritudo contumeliæ bibebatur. Hanc patientiã Dominus docuit, quando commotus zizaniorum permixtione, seruis volentibus ea colligere dixit paterfamilias: Sinite crescere vsque ad messem. Oportet enim patienter ferri, quod festinanter non oportet auferri. Huius & ipse patientiæ præbuit, & demõstrauit exemplum, quòd ante passionem corporis sui, discipulum, priusquam ostenderet traditorem, pertulit furem.

28 Hæc omnia ad eum patientiæ modum pertinent quo animus extrinsecus mala patienter sustinet in se ipso, suo prorsus corpore illæso. Alius est aũt patientiæ modus, quo idem ipse animus, quæcunq; molesta, & grauia in sui corporis passionibus perfert, non sicut stulti, & sceleratipropter adipiscenda vana, vel scelera perpetranda, sed sicut à Dño definitum est, propter iustitiam. Vtroque modo sancti martyres certauerunt. Nã & impiorum opprobrijs saturati sunt, vbi animus corpore intacto quasdam velut plagas suas integer sustinet, & in corporib. vincti sunt, fame, ac siti affecti sũt, torti sunt. Vtroque hoc modo diabolus, sanctum Iob aggressus est, sed in vtroque stabili patientię robore, & armis pietatis inuictus. Nã prius illæso corpore, cũcta quę habebat, amisit, & cum his immobilis permanẽs, agressus est inimicus, & corpus, ita vt à plãta pedis vsque ad verticem non esset in eo sanitas: manebat autem in putridõ corpore animus integer, horrẽdosq; cruciatus carnis contabescentis, incorrupta patientia ferebat: [Infra:] Audiant sancti de scripturis sanctis præcepta patientiæ. Deprime cor tuum, & sustine, vt crescat in nouissimis vita tua, omne quod tibi superuenerit, accipe, & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe, quoniam in igne probatur aurum, & argentum homines verò receptibilis in camino humiliationis. Hoc.n. iustum est, vt qui de pristina felicitate paradisi propter contumacem delitiarũ appetentiam dimissi sumus, per humilem molestiarũ patientiã reciprocemur, fugaces mala faciendo, reduces mala patiẽdo.

29 [Infra:] Ab illo est patientia iustorum, per quẽ diffunditur charitas in cordibus nostris. Quam laudãs Apostolus dicit, quod oĩa suffert. Quanto maior ergo est in sanctis charitas Dei, tãto magis p eo, quod diligit suffert, & quãtò maior est in peccatorib. cupiditas mũdi, tãto magis p eo, qd cõcupiscitur, oĩa toleratur. Ac per hoc inde est patientia vera iustorũ, vnde est in eis charitas Dei, & inde est patiẽtia falsa iniquorũ, vnde est in eis cupiditas mundi. Concupiscentia, de qua dicit Ioannes, quòd non est ex patre, sed ex mundo, hæc quanto fuerit in homine uehementior, & ardentior, tantò fit quisque pro eo quòd concupiscit, omnium molestiarum, doloremque patientior, hæc patientia animalis est, & diabolica, charitas autem, qua fit, vt rectè viuentes, omnia fortiter patiantur, ex Deo est. Vnde dicit Paulus: Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an gladius? Sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die, deputati sumus sicut oues uictimæ. Sed in his omnibus superamus per eum, qui dilexit nos, certus sum enim quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque potestates, neque præsentia, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Iesu. Malorum autem concupiscentia, propter quam in eis est falsa patientia non est ex patre, sicut dicit Apostolus Ioannes, sed ex mundo.

30 IDEM exponens verba illa; Considerabã ad dexteram, & uidebam, ait: Frementeto mundo, & minãte in persecutionibus, crebrescentibus undique insultationibus hominum, atque terroribus, ille contemnens præsentia respiciebat in futura, attendebãt in dexterã, vbi futurus est, & ideo omnia ferebat. [Infra:] Clamaui ad te Domine, dixi tu es spes mea. Quando tolerabam, quando tribulabar, dixi tu es spes mea, spes mea hic, ideo tolero. Portio autem mea non est hic, sed in terra viuentium. Dat Deus portionem in terra viuentium, sed non aliquid a se extra se. Quid dabit amanti se nisi se?

31 GREGORIVS explicans locum Lucæ 21. In patientia uestra possidebitis animas uestras, dicit: Idcirco possessio animæ in uirtute patiẽtiæ ponitur, quia radix omnium custosq; uirtutum, patientia est. Per patientiam uerò possidemus animas nostras, quia dum nobis ipsis dominari discimus, hoc ipsum incipimus possidere, quod sumus. Patientia uerò est, aliena mala æquanimiter perpeti, contra eum quoque qui mala irrogat nullo dolore morderi. Nam qui sic proximi mala portat, ut tamen tacitus doleat, & tempus dignæ retributionis quærat, patientiam non exhibet, sed ostendit. Scriptum quippe est: Charitas patiens est, benigna est. Patiens namque est, vt aliena mala toleret, benigna verò est, vt ipsos etiam, quos portat, amet. Virtus est coram hominibus, aduersarios tolerare, sed virtus coram Deo diligere, quia hoc solum Deus sacrificium accipit, quòd ante eius oculos in altari boni operis flamma charitatis incendit. Sciendum uerò quod plerumque ideo patientes esse uidemur, quia retribuere mala non possumus, sed qui idcirco malum non retribuit, quia nequaquam ualet, proculdubio patiens non est, quia patientia non in ostensione inquiritur, sed in corde. Quanto culmine virtus patientia polleat, Salomon indicat dicens: Melior est patiens uiro forti, & qui dominatur animo suo expugnatore vrbium. Minor est ergo victoria, vrbes expugnare, quia extra sunt quæ uincuntur. Maius autem est, quod per patientiam uincitur, quia ipse a se animus superatur, & semetipsum sibimet subijcit, quando eum patientia in humilitate tolerantiæ sternit. [Infra:] Ille veraciter patientiam seruat, qui, & ad tempus aliena mala sine dolore tolerat, & hæc eadem retractans, pertulisse se talia exultat, ne bonum patientiæ quietis tempore pereat, quod in perturbationibus custoditur. Sunt enim nonnulli qui eo 32 tempore, quo aduersa patiuntur, vel contumelias audiunt, nullo dolore pulsentur, & sic patientiam exhibeant, ut custodire etiam cordis innocentiam curent, sed cum post paululum hæc ipsa quæ pertulerint, ad memoriam reuocant, igne uehementissimi doloris instigantur. Argumenta ultionis inquirunt, & mansuetudinem, quam tolerantes habuerunt, Similę

postea

Luc. 22.
Ephes. 5.
Rom. 8.
1. Reg. 16.
Matth. 13.
Eccles. 1.
Rom. 5.
1. Ioan. 2.
Rom. 43.
Ps. 43.
In Ps. 14. to. 8.
Hom. 35. in Euang. to. 3.
Cor. 13.
Prou. 16.

postea perdunt. Quibus isti sunt similes, nisi his, qui per fortitudinem in campo victores sunt, sed per negligentiam postmodum intra vrbis claustra capiuntur? Quibus isti sunt similes, nisi his, quos irruens grauis languor à vita non subtrahit, sed leuiter veniens recidiua febris occidit. [Infra.] Est hæc sententia: & nos sine ferro martyres esse possumus, si patientiam in animo veraciter custodimus. [Infra] Tribus modis virtus patientiæ exerceri solet, Alia namque sunt, quæ à Deo, alia quæ ab antiquo aduersario, alia quæ à proximo sustinemus. A proximo persecutiones, damna, contumelias, ab antiquo hoste tentamenta, à Deo autem flagella toleramus. Sed in his omnibus tribus modis vigilanti oculo semetipsam debet mens circumspicere, nè contra mala proximi pertrahatur ad retributionem mali, nè contra tentamenta aduersarij seducatur ad delectationem mali, vel consensum dilecti, nè contra flagella opificis ad excessum proruat murmurationis. Perfectè enim aduersarius vincitur, quando mens nostra, & inter tentamenta ad delectationem, & consensum non trahitur, & inter contumelias proximi, custoditur ab odio, & inter flagella Dei compescitur à murmuratione. Et tunc pro labore patientiæ, bona sperantes sequentis vitæ audiamus. Non in finem obliuio erit pauperis, patientia pauperum non peribit in finē. Quasi enim perijsse patientia pauperum cernitur, cū nihil pro illa in hac vita humilibus recompensatur. Sed patientia pauperum in finem non peribit, quia tunc eius gloria percipitur, cum simul omnia laboriosa terminantur.

33 *Ser. 13. in Psal. Qui habitat.*

BERNARDVS explicans verba illa? Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem, sic habet: Draco immanis est bestia, flatu igneo quicquid attigerit necat, non modò bestias terræ, sed & volucres cœli. Haud alium ego draconē hunc quàm spiritum iracundiæ reor. Quātos ēt sublimis vt videbatur vitæ, flatu huius draconis miserè satis aduſtos, turpiter in huius os ingemimus cecidisse? Nimirū affectio naturalis hominum, ita est, sed abutentibus bono naturæ, grauis perditio est, & miseranda pernicies. Occupemus illam fratres, in quibus expedit, nè forte ad inutilia, illicitaque prorumpat. Nolite eis irasci, qui transitoria vobis auferunt, qui comitia ingerunt, qui inferunt fortè supplicia, & post hoc faciunt nihil. Ostendam autem vobis cui debeatis irasci. Irascimini ei, quæ sola vobis nocere potest, sola facere vt omnia illa non prosint. Vultis scire quænam illa sit, iniquitas propria. Huic irascimini, nulla enim nocebit aduersitas, si nulla dominetur iniquitas. Qui perfectè huic irascitur, cæteris non mouetur, magis autem amplectitur ea. Ego, inquit, in flagella paratus sum. Sit damnum, sit conuitium, sit læsio corporalis, paratus sum, & non sum turbatus, quoniam dolor meus in conspectu meo semper. Quid ni exteriora omnia paruipendam in huius æstimatione doloris? Filius, inquit, veteri mei persequitur me, & conuitanti seruulo indignabo? cor meum dereliquit me, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum, & damna temporalia plangā, aut incommoda corporalia reputabo? Hinc nimirum non modò mansuetudo oritur, cui draconis flatus nō noceat, sed etiam magnanimitas, quam rugitus leonis non terreat.

Psal. 35.

2. Reg. 16. Psal. 39.

Passiones animæ, cum omnino in hac vita tolli non possint, moderanda sunt. Cap. I I.

1 *Epi. 8. quæ est ad Demetriadē de seruanda virgin. n. 1.*

HIERONYMVS sic habet: Ridere & rideri sæcularibus derelinque. Marcum Crassum semel in vita scribit risisse Lucilius. Fuerit illa affectata seueritas, & gloriam quærens, auramque popularem, nos affectus & perturbationes quādiu in taberna culo corporis huius habitamus, & fragili carne circun damur, moderari & regere possumus, amputare non possumus, vnde & psalmista dicit: Irascimini, & nolite peccare. Quod Apostolus edisserens, sol, inquit, non occidat super iracundiam vestram, quia & irasci hominis est, & finem iracundiæ imponere, Christiani.

2 *Epistol. 9. quæ est ad Saluinā viduam de viduitate seruanda, to. 1.*

IDEM ait: Difficile est, quin potius impossibile, perturbationis inuitijs carere quempiam, quas Græci ante passiones vocant, eo quòd incentiua vitiorum omnium titillent animos, & quasi in meditullo nostrum iudicium sit, vel abijcere cogitata, vel recipere. Vnde & naturæ Dominus in Euangelio loquebatur: De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ. Ex quo perspicuū est, procliuius esse cor hominis à puericia ad malum, & inter opera carnis & spiritus, quæ Apostolus enumerat, mediam animam fluctuare, nūc hæc, nunc illa cupientem. Nam sine vitijs nemo nascitur, optimus ille est, qui minimis vrgetur. Qui dicere potest: Turbatus sum, & non sum locutus. Et iterum: Irascimini, & nolite peccare. Et illud Architæ Tarentini ad villicum negligentem, iam te verberibus enecassem, nisi iratus essem. Quod de vna perturbatione dictum est, referamus ad cæteras. Sicut irasci, hominis est, & iram non perficere, Christiani; sic omnis caro concupiscit quidem ea quæ carnis sunt, & quibusdam illecebris, ad mortiferas animam voluptates trahit: sed nostrum est voluptatis ardorem maiore Christi amore restringuere, & lasciuiæ iumentum, frænis inediæ subiugare, vt non libidinem, sed cibos quærat ac desideret. Quorum ista? vt hominem esse te noueris, & passionibus humanis, nisi caueris, subiacere. De eodem cuncti facti sumus luto, ijsdem compacti exordijs. In serico, & in pannis, eadem libido dominatur. Nec regum purpuras timet, nec mendicantium spernit squalorem. Multoq; melius est stomachum dolere, quàm mentem, imperare corpori, quam seruire, gressu vacillare, quàm pudicitia.

3 *Epistol. ad Theſiphontem aduersus Pelag. to. 2.*

IDEM sic habet: Pytagoras & Zenon Stoicorum principes, aiunt animæ perturbationes, tristitiam, & gaudium, & spem & metum, quorum duo præsentia, duo futura sunt, extirpari posse de mentibus, & nullā radicem vitiorum in homine omnino residere, meditatione, & assidua exercitatione virtutum. Aduersum quos Peripatetici, qui de Aristotelis fonte descendūt, fortissime disputant. Hoc est enim hominem ex homine tollere, & in corpore constitutum, esse sine corpore, dicente Apostolo: Infælix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Quis enim potest aut non gestire gaudio, aut mœrore contrahi, aut spe extolli, aut timore terreri? cum dicat Apostolus: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem. Et alibi: Non enim quod volo bonum, hoc ago, sed quod odi malū, illud facio. Si quod non vult operatur, quomodo stare potest hoc quod dicitur, posse hominem sine peccato esse, si velit? Vnde dicit Paulus. Conclusit Deus omnia sub peccato, vt omniū misereatur. Et Sapiens ait: Non est homo, qui non peccet. Et quis gloriabitur castum se habere cor? & non est mundus à sorde, nec si vnius diei sit vita eius super terram.

4 *Lib. 2. aduersus Pelagianos to mo 2.*

IDEM ait: Quatuor sūt perturbationes, quibus genus vexatur humanum, duę bonorum, & duę malorū, tristitia, gaudium, spes, & metus, excedimusq; mensuram, si gaudeamus super his quæ non debemus, diuitiis, potentia, honoribus, inimicorum infælicitate, & mortibus, vel è contrario, præsentium malorum dolore cruciamur, aduersis, exilijs, paupertate, languore, & mortibus propinquorum, quod Apostolus fieri phibet: & rursū si cupiamus ea, q̄ arbitramur bona, hæreditates, honores, prosperitates omniū rerū, & corporis sanitatē, & cæteras quorū p̄sentia gaudio fruimus, & metuamus illa, q̄ putamus aduersa, q̄bus ad p̄fectū carere iuxta Stoicos possibile est, iuxta Peripateticos au-

tem difficile,& impossibile est,cui sententiæ ois Scripturæ sanctæ consentit auctoribus. Vnde & Iosephus Machabæorum scriptor historiæ, frangi, & regi posse dixit perturbationes animi, non eradicari,& quinque tuscula narum quæstionum Ciceronis libri, his disputationibus referti sunt. Pugnat enim iuxta Apostolum aduersum nos fragilitas corporis, & spiritalia nequitiæ in cœlestibus. Manifesta sunt dicta eodem, opera carnis,& spiritus,& hæc sibi inuicem aduersantur, vt non quæ volumus illa faciamus. Deus lux appellatur, & tenebræ in eo non sunt vllæ; Quando dicit nullas tenebras in Dei lumine reperiri, ostendit omnia aliorum lumina,aliqua sorde maculari. Denique & Apostoli appellantur lux mundi. Sed non est scriptū,quòd in Apostolorum luce nullę sunt tenebræ?

5 IDEM exponens verba illa;Et leuaui oculos meos & vidi,& ecce quatuor cornua,& dixi ad Angelū, qui loquebatur in me. Quid sunt hæc? Et dixit ad me, hæc sunt cornua,quæ ventilauerunt Iudā, & Israel, & Hierusalem,dicit: Possumus quatuor cornua quæ regnauerunt contra populum Dei,quatuor, accipere passiones & perturbationes animæ,de quibus, & illustris poeta significat. Hi metuunt,cupiunt,gaudentque, dolentq; His passionibus concutitur mundus.

Lib.1 in c. 1. Zachar. prophetæ to. 5.

Lib. 9. de ciuit. Dei; cæ.4.to. 5.

AVGVSTINVS sic habet: Duę sunt sententiæ philosophorum,de his animi motib. quos Cicero perturbationes,quidam affectiones, vel affectus, quidam vero passiones vocant. Has passiones quidam philosophi dicunt etiam in sapientem cadere, sed moderatas rationiq; subiectas,vt eis leges quodammodo, quibus ad necessarium redigantur modum, dominatio mentis imponat. Hoc, qui sentiunt, Platonici sunt, siue Aristotelici. Alijs autem sicut Stoicis cadere vllas omnino huiuscemodi passiones in sapientem non placet: Istos autem & Peripateticos in re idem sentire existimo, & si differant in verbis. Vt autem id ostendam, in libris noctium Atticarum,referam Gelium, qui narrat se nauigasse aliquando cum quodā philosopho nobili Stoico,is philosophus,cum illud nauigium horribili cœlo & mari,periculosissimè iactaretur vi timoris expaluit. Id animaduersum est ab eis,qui aderant vtrum philosophus animo turbaretur. Deinde tempestate transacta,mox vt securitas præbuit,colloquendi,vel etiā garriendi locū,Gellius à philosopho discendi aīo requisiuit, quænam illa esset ratio pauoris sui. Qui protulit statim de sarcinula sua Stoici epitecti librū, in quo ea scripta essent, quæ congruerent decretis Zenonis, & Chrysippi,quos fuisse Stoicorum principes nouimus. In eo lib. se legisse dicit Gell. hos Stoicis placuisse, ꝙ aī visa,quæ appellant phantasias,nec in potestate est, vtrū,& qñ incidant animo,cum veniant ex terribilib. & formidabilibus rebus,necesse est etiam sapientis animum moueant, ita vt pauliſper, vel pauescat metu, vel tristitia,contrahatur, tamquā his passionibus prę-

7 uenientibus,mentis & rationis officium, nec ideo tñ in mente fieri opinionem mali,nec approbari ista eisque consentiri. Hoc.n. esse volunt in potestate,idq; interesse censent inter animum sapientis & stulti,ꝙ stulti animus eisdem passionibus cedit atque accommodat mētis assensum,sapientis vero quamuis eas necessitate patiatur,retinet tamen de his, quæ appetere, vel fugere rationabiliter debet; veram & stabilem inconcussa mēte sententiam. Quæ dixit Gellius hæc sunt, in quibus parum, aut nihil distat inter Stoicorum, aliorumque philosophorum opinionem de passionibus & perturbationibus animorū. Vtrique n. mentem, rationemq; sapientis, ab earum dominatione defendunt. Et ideo fortasse dicunt eas in sapientem nō cadere; Stoici, quia nequaq; eius sapientia, qua vtique sapiens est, vllo errore obnubilant,aut labe subuertunt. Accidunt aūt aīo sapientis,salua serenitate sapientiæ, propter illa, quæ cōmoda,vel incōmoda appellant,quāuis ea dicere nolint bona,vel mala. Nam profecto si nihil pēderet eas res ille philosophus, quas amissurum se naufragio sentiebat, sicuti est vita ista,saluſq; corporis,non ita illud periculum perhorresceret,vel pallioris etiam testimonio proderetur. Veruntamē & illam poterat permotionem pati,& fixam tenere mente sententiam, vitam illam,salutemq; corporis quorum amissionem minabatur tempestatis immanitas non esse bona,quæ illos,quibus inessent, facerent bonos, sicut facit iustitia. Quod autem aiunt ea,nec bona appellanda esse,sed commoda, verborum certamini deputandum est. Quid enim interest vtrum aptius bonum vocentur an commoda, dum tamen ne his priuetur,non minus Stoicus, quàm Peripateticus pauescat & palleat, ea nō æqualiter æstimando? Amabò sanè si bonorum istorum, seu commodorum periculis ad flagitium vel facinus vrgeantur,vt aliter ea retinere non possint,malle se dicunt hęc amittere, quibus natura corporis salua & incolumis habetur,quàm illa committere,quibus iustitia violatur, ita mens vbi fixa est ista sententia, nullas perturbationes etiam si accidant inferioribus animi partibus,in se cōtra rationem prœualere permittit quinimmo eas ipsa dominatur,eisque non consentiendo, sed potius resistendo regnum virtutis exercet. Talem describit etiam Virgilius Aeneam:

Mens immota manet,lachrymæ voluuntur inanes.

8 IDEM differens,quod passiones,quæ Christianos animos afficiunt non in vitium trahant, sed virtutē exerceant,dicit: Christiana eruditio,Deo mentem subijcit regendam,& iuuandam,mentisq; passiones ita moderandas sic frænandas, vt in vsum iustitiæ conuertantur. Denique in disciplina nostra non tam quæritur, vtrum pius animus irascatur, sed quare irascatur; nec vtrum sit tristis,sed vnde sit tristis; nec vtrum timeat, sed quid timeat. Irasci enim peccāti,vt corrigatur,cō tristari pro afflictio,vt liberetur;timere periclitanti,nè pereat, nescio vtrum quisquam sana consideratione reprehendat. [Infra:] Stoici passiones non putant vitia,quando sapienti,sic accidunt, vt contra virtutem mentis, rationemq; nihil possint.

Cap. 8.

9 IDEM explicans verba illa Ioan. ca. 13. Cū hæc dixisset Iesus, turbatus est spiritu,ait: Pereant argumenta philosophorum, qui negant in sapientem cadere perturbationes animorum. Turbetur planè animus Christianus nō miseria,sed misericordia;timeat, nè pereāt homines Christo; contristetur cum perit aliquis Christo,concupiscit acquirere homines Christo,lætetur cū acquirūtur homines Christo, timeat nè sibi pereat & Christo,contristetur peregrinari se à Christo,concupiscat regnare cum Christo, lætetur dum sperat se regnaturum esse cum Christo. Istæ sunt certè quatuor, quas perturbationes vocant,timor,& tristitia,amor,& lætitia,habeant eas iustis de causis animi Christiani, nec philosophorū Stoicorū,vel quorumcūque similiū cōsentiatur errori, qui profectò quemadmodū vanitate existimāt veritatē,sic stuporē deputant sanitatē, ignorantes sic hominis animū,quemadmodū corporis mēbrū desperatius ægrotare, qñ & doloris amiserit sensum. Turbatus est ergo Iesus pro membris suis, nè isti desperent si passionibus instigantibus turbentur.

Tract. 60. in Io.to.9.

10 BERNARDVS explicans verba illa Canticorū 3. Egredimini filiæ Sion, & videte regē Salomonē in diademate,quo coronauit eū mater sua, sic habet. Solus Christus à matre coronatus est, qa solus cū ordinatis affectionibus tamq; sponsus è thalamo, processit ex vtero matris. Sūt aūt affectiones istæ quatuor notissimę,amor,& lætitia,timor,& tristitia. Absq; his nō subsistit humana anima,sed qbusdā sūt in coronā, qbusdā in cōfusionē. Purgatæ n. & ordinatæ, gloriosam in virtutū corona reddunt animā. Inordinatæ, p cōfusionē deiectam, & ignominiosam. Purgantur aūt sic, si amantur quæ amanda sunt, si magis amantur quæ magis amāda sunt, si non amant quæ amāda nō sūt, amor purgatus erit. Sic & de cęteris. Considera ergo qūo

Serm.6. de paruis. Cant.3.

istæ

istæ affectiones ordinatæ, virtutes sunt, inordinatę, perturbationes. Si timorem sequatur tristitia, desperationem generat; si amorem lætitia, dissolutionem. Sequatur ergo timorem lætitia, quia timor futura cauet, lætitia de præsenti gaudet. Comitetur lætitiam tristitia, quia moderatè læta amplectitur, qui tristia reminiscitur. Iungatur amor tristitiæ, quia fortiter sustinet tristia, qui per amorem, quæ sunt amanda desiderat. Iungatur amor timori, quia ordinatè amandis inhæret, qui timenda non negligit.

11 IDEM ait: Currus quo homines ducuntur, habet quatuor rotas, quatuor scilicet animi affectiones notissimas, amorem & lætitiam, timorem, & tristitiam. Amant enim reprobi temporalia, & lætantur cum malefecerint, sed hunc amorem, & hanc lætitiam sequitur timor, & tristitia sempiterna. Electi verò quibus dicitur, Mundus gaudebit, vos autem contristabimini, sed tristitia vestra verretur in gaudium, ponũt primas rotas timorem, & tristitiam, posteriores, amorem, & lætitiam. Ipsis etenim commutatur timor, in charitatem, tristitia, in lætitiam sempiternam.

Serm. 35. ex parvis.

Ioan. 16.

Paupertas Christiana, & quòd qui hanc amplectuntur, honorandi sunt, sicut & illa magni habenda. Cap. III.

1 MVLTA de re hac diximus latissimè lib. 1. cap. 17. lib. 2. cap. 15. & infra per plura cap. lib. 4. capit. 38. & tribus sequentibus. Quibus addenda sunt, quę sequuntur. In primis Chrysostomus sic habet: Si paupertatem abstuleris, omnem vitæ sustuleris conseruationem, vitamq; nostram corruperis. Nec nauta, nec gubernator, nec agricola, nec ædificator, neque textor, aut calceamentorum sutor, non faber, nec ærarius, aut coriarius, pistorve, nec alius quis horum erit artificũ, qui si non fuerint, omnia vobis transibunt. Nam nunc quidem quasi magistra quædã optima paupertatis necessitas, singulis instans, ad opera, vel inuitos compellit. Si vero diuites omnes esse deberent, omnes quoq; deberent in ocio viuere, & omnia perijssent, atque fuissent corrupta. [Infra:] Age ad ea, quæ nostrã continent vitam, videamus an in illis plus paupere dives habeat? Puta dives habet thesaurum, & alia multa huiusmodi, mendicata pocula, & cum multa delectatione composita, sed aquarum fontes, omnibus propositi cõmuniter sunt, & diuitibus, & pauperibus. Vinum non est hominib. necessarium, sed aqua sine qua nec duos dies transigere valemus. In necessarijs itaque vitam nostrã continentibus, pauper non superatur, sed fi q̃d admirabile dicere fas est, & diuitem superat. Multos enim diuites cernere possumus corporis valetudine propter delicias orta, vt plurimum ab aquæ potibus abstinere, pauper autem per omnem vitam his fluentis, libere vescitur, tamquam ad mellis fontes, sic ad aquarum currens riuulos, & inde sinceram, & puram hauriens voluptatem. Ignis natura, nonne numerosis vtilior thesauris, & humanis omnibus diuitijs? Et hic quoque thesaurus vtilitatis, diuiti pariter, & pauperi propositus est. Quæ vero nascitur ab aere corporibus nostris vtilitas, & lux splendoris numquid diuitib. magis pauperibus vero minus, exhibetur, & eam illi quidem quatuor, hi verò duobus tantum oculis inspiciũt?

2 Nec in his solùm, verùm, & in omnib. alijs nobis a natura collatis, multam videbis æqualitatem, immo superabũdantiam pauperibus attributam. Nam somnus omnibus suauior delicijs, magisq; necessarius, & omni vtilior nutrimento, pauperibus est, quàm diuitibus facilior & sincerior. Nam illis quidẽ multæ deliciæ, citra famem cibus, citra sitim potus, carensq; dormitatione somnus, in oĩbus voluptatem dissoluere consueuerunt. Non ita certè rerum natura, si cut necessitatis vsus horum quodque nobis iucundum constituit. Non ita certè suauis vini, meriq; potus, sicut potantis sitis delectare solet. Non ita placentas comedere, sicut cũ esurie cibum sumere. Nõ ita molli recubare strato, vt dormitantes dormire. Quæ omnia magis apud pauperes sunt, quam apud diuites. Quæ vero pertinent ad corporis valetudinem, & oẽm aliam bonam habitudinẽ, non communia diuitib. & pauperibus proposita sunt? Nemo dicere potest, aut ostendere, q; pauperes tãtum ægrotant, diuites aũt semper in bona sunt valetudine, contrarium quidem videri põt, pauperes quidem insanabilibus turbis non facile capi, hos aũt passim in diuitum corporibus germinare. Pedum certè dolores, incurabilesq; neruorum torturæ, capitis grauedinis, & maligna cuiusque generis, corruptaq; theumata, præsertim illos vexare consueuerunt, qui delicijs vacant: in laborantibus, & ęrumnas patientibus, & ex quotidiana opera necessarium quærentibus nutrimentum, huiusmodi nihil inuenitur. Pauper si filijs careat, haud multum sentit dolorem, dives aũt quanto magis auctã rem videt, tantò magis ex sterilitate cruciatur, propter hæredis priuationem nullam senties voluptatem. Sed ad montem spectantia nonne cummunia? nonne tam in diuitibus, q̃ in pauperibus immaturæ mortes accidunt? Et post mortem verò, nonne tam his, quàm illis omnibus similiter corpus dissoluitur, fauillaque fit, & puluis, & vermes gignit?

Hom. super oratione Anne. lib. 1.

Ioan. 10. 9.

3 IDEM sic habet: Quemadmodũ fons, si aquarum flumina in seipso qnasi stagnum quoddam retineat, facile putrescit: eodem certè modo diuites, cum in seipsis opes suas detineant, marcescunt. Idcirco trito prouerbio fertur, multa diuitiarum putredo apud hominẽ est, nec dicitur magna copia ingens thesaurus, putredo enim profecto est non possidẽtium, sed opum ipsarũ. Nã reconditæ vestes corrumpuntur, aurum ærugine decoloratur, frumenta marcescunt. Quid plura? cor possidentis hæc, atque conseruantis maioribus in dies curis, quàm ærugine decoloratur, atque tabescit. Nam si animum auari nudum absque corpore cogitatione pespexeris, inuenies sicut vestẽ mille tineis corrosam, sic vtique à curis perforatum, à peccatis putrefactum, & habendi sollicitudine tabescentem. Non talis profectò ajus inopis est, inopis dico vltro ac sponte sua, sed fulget ille quidẽ, vt aurum, splendet sicut gẽma, floret quasi rosa, nulla tinea ibi est, nullus fur, nulla cura sęcularis, sed viuit angelica vita. Vis huius animi pulchritudinẽ aspicere? vis paupertatis opes quãtæ sint discere? Nõ imperat hæc viris, sed imperat dęmonibus, nõ assistit regi, sed assistit Deo, nõ hominis, sed angelorũ commilito est. Nõ habet duos, tres, vel viginti loculos rerũ plenos, sed sic abundat, vt vniuersũ mundũ paruipendat, & thesaurũ habet in cęlo. Nõ indiget mãcipijs, sed habet loco seruorũ passiones, habet seruos appetitus, q̃ regibus dominant, vt nec respicere audeat, regnum porro, atque aurum, & omnia huius generis hæc de qua dicimus paupertas quasi pueriles ludos, trochos dico, pilas, aspernatur, atque contemnit. Quid igitur hoc paupere melius excogitari poterit? Hic in cęlo tamquam in pauimento ambulat. Quòd si tale pauimentum domus eius est, cogita per te ipsum qualiter tectum sit. Sed non habet inquies, equos atque vehicula. Certe nec harum rerum opus est ei, qui nubibus vectatur, & cum Iesu conuersatur.

Hom. 48. Mat. 10. 2.

4 IDEM dicit: De dignitatibus non disputo, quæ à Deo ad benefaciendum omnibus conceduntur, sed de illis dico, qui inflati superbia dignitatum, putant se immortales cum ipsa dignitate futuros, & non considerant conditionem suam, quia de terra sunt, & in puluerem redigentur. Attendis pauperem, & despicis nec cogitas quoniam homo est sicut & tu. Homo est, chara possessio Dei, homo, cuius causa firmatum est cęlum, extensum mare, fundata est terra super aquas, propter quem sol oritur, & incumbit, luna crescit, & decrescit, astra micantia surgunt, propter quem diuersa animalia quadrupedia, volatilia, & natantia, pro-

Hom. 25. variarum in Matth.

rer quem terra producit herbam, & dat cibaria in tempore suo omni animæ, propter quem mõtes,& colles, valles,& campi,propter quem fontes,& flumina,propter quem tempora,& menses,& anni, propter quem Angeli,Archangeli,Principatus,&c.Et quid multa loquar? propter quem vnigenitus filius Dei sanguinem

Matt.4. suum fudit, & genus redemit humanum, & vt pauperes non despicerentur, formam serui suscepit, & quia pauperes,& rusticanos, & piscatores elegit Dominus,

Ibid.9. quos etiam beatos appellat. Nam facilius esse dicit camelum per foramen acus transire,quàm diuitem intrare in regnum cœlorum. Princeps Apostolorum super quem Christus fundauit Ecclesiam,verè immobilis petra,nonne pauper erat & despectus,& piscator? Sed & Iacobus, & Ioannes similiter pauperes erant, & transiens Saluator vidit eos consuentes retia sua,& nõ despexit,sed vocauit,& affatus est eos. O eminentia paupertatis. In tm pauperes erant,quod retia noua emere nõ valebãt ad capiẽdũ pisces,sed veteracõsuebãt. Et petrus pro hamo piscatorio accepit claues regni cœlestis.

5 *Homil. 5. vltiorũ in Lucam.* IDEM dicit: Lazarus pauper quoniã sanctus erat nominatur, iste verò dines & superbus nec nomine quidem dignus habitus est. [Infra:] Mortuus pauper portabatur in humeris angelorum, ne saltem ambulãs laboraret. Portabatur,post tantos labores,& portabatur ab angelis. Non sufficerat ad portandum pauperi vnus angelus? Sed propterea plures veniũt, vt chorum lætitiæ faciant, & portaretur ab angelis. Gaudent vnus quisque angelorum,tantum onus tangere, libenter talibus oneribus prægrauantur,vt adducant homines ad

Luca 16. regna cœlorum. [Infra:] Dixit Abraham diuiti, recepisti bona tua in vita tua. Vide quid dicat bona tua,cæterũm bona non sunt. Quæ putabas bona recepisti,non potes in terra regnasse,& hic regnare. Et Lazarus similiter mala. Si pauperes sumus, si frigore conficimur, si hospitium non habemus,gaudeamus,accipiamus mala in vita nostra. [Infra:] Habent ibi Moysem, & Lazarum,Moyses Lazarus fuit, pauper fuit, nudus fuit maiores diuitias æstimans thesauro Aegyptiorum impro peria,& paupertatem Christi.

6 *Concione 2. de Lazaro.* IDEM inquit: Vidistis in vestibulo diuitis Lazarum pauperem? videte eundem iam in sinu Abrahæ. Vidistis eum,cum à canibus circumlingeretur,videte eũdem ab Angelis stipatum. Vidistis,eum in paupertate, videte nũc eundem in delicijs. Vidistis illum in fame, videte in multa rerum affluentia. Vidistis illum certan

Luc. 16. tem? videte coronatum. Vidistis labores? videte præmium. Quotquot estis diuites,vel pauperes. Diuites quidem nè putetis diuitias aliquid esse magni, si desit virtus. Pauperes verò nè iudicetis paupertatem vllum esse malum. Pauperes qui indignè molestèque ferunt egestatem, quam impetrabunt veniam, cum hic in fame, penuriaque solitudine, & aduersa valetudine vitã assiduè trahens in ædibus diuitis,& ab omnibus despectus, ad hæc non habens alium, ad quem eadem perpessum respiceret,sic appareat philosophatus? Ab hoc discamus non pro beatis habere diuites, neque pro miseris habere pauperes, immò si verum fateri licet, nec dives ille est,qui multis diuitijs circumuallatus est,sed qui non eget multis, nec is pauper est, qui nihil possidet,sed qui multa concupiscit. Ab hoc discite hanc esse finem paupertatis,& opulentiæ. Si quem videris multa concupiscentem,existimato illum omnium esse pauperrimum,etiam si possideat omnium opes. Rursum si quem videris non multis egentẽ,illum omnibus opulentiorem esse ducito;etiam si nihil possideat. Nã mentis affectu,non facultatum modo,paupertatem,& opu

Simile. lentiam æstimare consueuimus. Quemadmodum igitur eum, qui perpetuò sitit, non dixerimus rectè valere,etiã si iuxta fluuios,ac fontes accumbat. Quid enim prodest illa aquarum copia, cum affectio maneat insedabilis? Itidem & in diuitibus faciamus,eos qui perpetuò concupiscunt, sitiuntque aliena, ne putemus vnquam esse sanos, nec vlla frui rerũ copia: eos verò, qui quod habent suum, boni consulunt, quique sua sorte contenti sunt, nec alienas circumspectant facultates, etiam si fuerint omnium egentissimi, omnium opulentissimos ducere oportet.

IDEM sic habet: Ex narratione diuitis, & Lazari plurimum fructus nasci video, tum diuitibus,tum pauperibus, tum his qui propter improborum felicitatẽ, tum illis,qui propter iustorum inopiam,& afflictionẽ conturbantur. Neq; enim vlla res perinde solet hominum vulgus offendere ac perturbare, vt quòd diuites praue viuentes,multa fruuntur prosperitate: contra iusti, cum virtute vitam agentes, ad extremam redigun-

7 *Concioni 4. de Lazaro.* tur inopiam. Verùm hæc parabola sufficit ad præstanda remedia, diuites quidem redigens ad sobrietatem, pauperes verò in præsentibus malis consolans,& illos quidem admonens nẽ efferantur tollantque cristas, quoties peruersè viuentes hic pœnas non dant, cum alibi eos maneat grauior cruciatus, hos verò cõsolans, nè aliorum fœlicitate perturbentur. Hanc parabolam inscribite diuites pariter ac pauperes: diuites,quidem in parietibus animæ vestræ,magis autem pauperes coram oculis mentis vestræ semper circumferte, & erit vobis documentum materiaque totius philosophiæ. Sic enim nec huius vitæ læta poterunt nos inflare, neque tristia prosternere, sed non aliter quam afficimur picturis in pariete additis, erga hæc vtraq; afficiemur. Quemadmodum enim conspicientes in pariete pictũ diuitem ac pauperem,nec illi inuidemus, nec pauperẽ despicimus, eo quòd quæ videmus vmbra rerum est, *Simile.* non veritas; sic & diuitiarum & paupertatis gloriæ & ignominiæ, aliarumque rerum omnium siue tristium, siue lætarum naturam, si pernouerimus liberabimur à turbatione, quæ ex harum vnaquaque in nobis gigni solet. Hæc enim omnia,quauis vmbra fallaciora sunt, nec quicquã habẽt sublime,nec splendida, gloriosaq; attollere, nec humilia contẽptaq; contragere poterũt.

IDEM ait: Non minus mendicus silens, solo conspectu, pro templi foribus sedens suadendo potest, q̃ 8 *Hom. 30. in 1. epist. Pauli ad Cor. 10. 4.* qui populum moderamur & prædicamus. Quid enim aliud nos vobis inculcamus quotidie docendo, nisi vt non altum sapias ò homo? Res est subitò inclinans, & omnigenis casibus quam maximè obnoxia, hominũ natura, ad senectam iuuentus festinat, dilabitur gratia in deformitatem,ad imbecillitatem robur decrescit, sanitas in languorem deficit,in contemptum gloria,diuitiæ in pauperiem, honor in despectum abit, præcipiti *Simile.* flumini, nec vnquam consistenti, sed ad prona continuo, & per omnia ruenti nostra similia sunt. Hæc & his plura mendicus ille, non verbis & oratione ad hoc concinnata,sed re ipsa, & vero vultu assiduè contestatur. Quot igitur eorum putas,qui ad postes nunc tẽpli miseri sedent, floruerunt quondam, & magna gesserunt? Ex abiectis & contẽptibilibus hominibus fi euaserunt reges sæpe,quid mirum si è magnis clarisque viris, mendici cõtra facti sunt quidam? Non est,cur quis dubitet illorum plerosque artibus,bello,opibus floruisse quondam,misereri vices illorum,& cum dolore ẽr, sorti quemquam suæ metuere conuenit potius, nè idẽ iam olim ipsi quoque periclitemur. Nam & nos homines,fortunæ lubricitati æque oẽs obnoxij sumus. Metuenda res paupertas esse videtur,& ipso etiam nomine horribilis. Equidem hanc,quia metuimus,hoc ipso verè iam pauperes sumus,etiam mille talenta possidentes. Neque enim qui nihil habet pauper est, sed paupertatem horrens.

IDEM explicans verba illa;quæ de manna dixerat Deus,qui multũ habuit, nõ abundauit, & qui modicũ non minorauit,dicit: Videte licet in sæcularib. hoc fieri,non in solo manna. Nam cum oẽs vnum ventrẽ im- 9 *Hom. 17. in c. 8. 2. epistol. ad Cor.* pleamus, & vno tempore viuamus, & vnũ corpus tegamus, nihil magis habet dives ex abundantia, neque ex paupertate minus pauper? Quid igitur times paupertatem?

pertatem, quid sectaris diuitias? Timeo, inquit, nè cogar transire ad aliorum fores, & mendicare à proximo. Audio autē multos ēt hoc continuò orantes, & dicentes, ne me sinas peruenire, vt hominū auxilio egeam, & valde rideo hoc audiens, puerilis. n. timor est. Nam quotidie, & in oībus, vt ita dicam, aliorum opera opus habemus, atque adeo verba hæc sunt animæ incircunspectæ, & inflatæ, neque rerum naturā manifestè scientis. Non vides q̄ omnes mutua opera indigemus? Miles opificis, opifex negotiatoris, negotiator agricolæ, seruus liberi, dñs serui, pauper diuitis, diues pauperis, qui nihil operatus eius qui dat eleemosynam, qui expendit, eius qui accepit. Etenim qui accipit eleemosynam, maximè omnium vsui est. Nam si pauperes non fuissent, id quo abundamus, saluti nostræ non cederet, non habentibus nobis quò pecunias conijceremus, atque hic pauper, qui omnium videtur maximè inutilis, idem omnium est vtilis maximè. Si autē turpe est egere alterius opera, reliquum est, vt moriamur, qui enim hoc timere voluerit, viuere non poterit. Licèt diues sis, plurimorum eorumque vilium opera indiges. Sic nam ignoras quid ores, pecunias ideo petēs, nè aliquo indigeas, quemadmodū si quis in mare ingressus precetur, vt neque nautarum, neque nauis, neque suppellectilis variæ vsu, habeat opus. Nam si vis pauciſſimis rebus opus habere, ora pro pupertate, si rogaueris pro re aliqua, pro solo pane rogabis, vel veste. Si autem vis turbam fugere, licet ad portum paupertatis, qui fluctibus carer, confugere, amputa multam negotiorum turbam, & non putabis hoc esse turpe, quòd egeas alio: ineffabilis enim sapientiæ Dei, hoc opus est. Nam cum mutua opera indigeamus, & necessitas illa non conciliaret amicitias nostras, si omnia sufficerent, nonne essemus indomitæ bestiæ? ita Deus subiecit nos nobis inuicem, ob hanc necessitatem, vt quotidie alter alterū requirat, & si hoc frenum abstuliſſet, quis facilè proximi amasset amicitiam? Non igitur ingenuitatis est de his confundi, sed mollis ac sordidæ & stultæ animæ. Etenim Deò visū est, vt mutua opera habeamus opus.

Simile.

Simile.

Simile.

10 IDEM sic habet; Si videris pauperem non pertæseas, sed statim intellige quis fuisti, aut si tu esses in illo, quid nos velles omnes facere? Seruis necessaria das, quia seruiunt tibi benè. Si autem pauperi tribuas aderit, tibi in die iudicij, & eruet te ex igne. Quid tales omnes serui faciunt? Quando Tabita defuncta est, quis eam reſuſcitauit? Serui circunstantes, an pauperes? Erigus est, & tegebat pannis circundatus pauper moriturus, dentes quatiens, & vultu, & habitu deprecans, tu autē calefactus, & ebrius pertransis. Et vtinā vsq; ad hoc tm esses. Sed confestim accusatio aduersus interpellantē. Quid non operatur, iniquis? quid vacans pascitur? dic mihi, tu per operationē habes, quæ habes? Nonne hrditatem paternā suscipiens? Nonne audis Paulum dicentem: Postquam n. dixit, qui non operatur non manducet, vos aūt bonū inquit, facietes ne deficiatis? Sed q̄d dicis? impostor est? quid dicis ò homo, pp vnū panē, & vestimentū, impostorem eum vocas? sed confestim vendet illud, inquis. Tu aūt cuncta tua benè disponis? Quid aū? num oēsob segnitiē egent? Nemo per naufragium, nemo per iudicia, nemo per furta, nemo per pericula, nemo per ægritudines, nemo per aliā calamitatē? Sed si audierimus aliquē talia deplorantē, maiora clamantē, & nudū cęlos inspicientē, & capillos dimittentem, & pannis circundatū, confestim eū impostorem, fallacē, irrisorē vocamus. Non erubescis, quē impostorem vocas? Noli dare, & noli accusare hoiem. Sed hēt, inquis, & fingit. Hoc tua est accusatio nō illius, scit. n. cum crudelibus se habitare, cum bestijs magis q̄ cum hominibus. Et quia nisi miserabile proferat verbū, nullum ad miserandum adducit, & pp hoc compellitur, & habitum miserabiliorem sibi circumponere, vt tuā frāgat aīam. Si videamus aliquē in habitu liberi interpellantē nos, iste inquis impostor est, & vt putet ex genero sis esse isto modo interpellat, si viderimus in contrario habitu, & illū culpamus. Quid agant de cętero? O crudelitas, & arrogantia? Quare inquis, aliqui mēbra sua denudant? Propter te, si misericordes essemus, istis eis artibus opus nō esset, si prima interpellatione persuasissent, nō tāta cōmēda exquisissent? Quis est ita miser, vt velit tātū clamare, vt velit ad confusionē venire, vt velit publicè deplorare, cū nuda coniuge, cū filijs puluere conspersi? Hæc qua paupertate non sunt peiora? Sed pro his non solùm misericordiam nullam à nobis accipiunt, magis autem à nobis accusantur. O inuerecundia, pauperem inuerecundum vocas? Tu rapiens non es inuerecundus, ille autem pro pane deprecans, inuerecundus iudicatur. In abundantia constitutus iste, inquis, mendicat. Qua causa? dic mihi, quid est confusibilibus? Melius quippe est mori quām mendicare, quamdiu ita supini sumus. Quid ergo; omnes impostores sunt, nullus reuera pauper est? Etiam, inquis, & multi. Quid ergo vel eis non exhibes auxilium? Vt quid existis scrupulosus vitæ eorum enucleator? Sed hæ occasiones sunt, & excusationes. Omni petenti te da, & volentem à te mutuari, non auerseris. Extende manum tuam non sit contracta. Non enim vitarum cōstituti sumus discussores, alioqui nullus hoc modo miserebitur. Quare quando Deum rogas dicis, peccatorum meorum ne memineris? Proinde etsi valde sit ille peccator, hoc ipsum, & in ipso considera, & noli remi niſci peccatorum eius, tempus est misericordiæ, non scrupulosæ discussionis, misericordiæ, non ratiocinationis. Nutriti vult, si quidem vis tribue, si autem non vis, dimitte sine increpatione, nè alij tuo exemplo attracti nec illis dent. Scitis enim, quoniam quæ mala sunt facile suspicamur, quæ verò optima nō item. Efficiamur misericordes non quomodocunque, sed quomodo pater noster cœlestis, ipse adulteros, fornicatores, &c. omnes nutrit. Sic efficiamur etiam nos misericordes, si quisquam opus habuerit, & in necessitate fuerit, auxiliemur. Non dicebant prisci, hic impostor est quia si indifferenter omnibus demus, semper miserebimur, si autem cœperimus scrutari, nunquam misericordiam præstabimus. Si quidem, auri talenta quæreret, & argenti, aut vestes pretiosas, & seruos, meritò quis istum diceret deceptorem, si autem nihil horum, sed nutrimentum, & vestimentum, nunquid hæc deceptoris sunt; dic mihi; Quiescamus ab hac absurda curiositate, & diabolica. Si. n. in clero electum se esse dicat, si sacerdotem, nominet, scrutare, non. n. sine periculo, in talibuss indiscussa cōicatio est. Si pro nutrimento postulat, nihil examines. Quomodo Abraham hospitalitatem erga omnes transeuntes ostendebat? Si scrutator fuisset circa refugientes ad se, nunquam angelos suscepisset hospicio. Fortassis enim non putans eos angelos esse, cum reliquis repelleret, sed quoniam omnes suscipiebat, suscipiebat & angelos.

Homil 11. in epist. ad Heb.

Act. 9.

2. Thes. 3.

Luc. 6.

Gen. 18.

12

13 IDEM inquit; Si demonstrauero filium tuū diuitijs vltra omnes eminere, non illum in paupertate positum beatum existimabis, quiescesq; tandem telamentis ac suspirijs, adeo maris conficere, atque diris gemitibus abstinebis; Nempe absolutum eum curis illis ac malis reliquis, quæ solent opes è vestigio subsequi, ne tu quidem ipse negabis. Idcirco illud solum addiscere cupis, quonam modo ille diues sit, ac te ipso, qui tam multa possides, longè opulentior: hoc ego modo te docebo, ostendamque te, si illi compateris, id pati, quod illum pati arbitraris, atque in extrema paupertate degere. Nempe enim tu eorum tantùm, quæ possides Dominus es, ille verò, omnium quæ sunt in toto orbe terrarum. Sin verò tu minus credis, agete ad illum adducamus ac persuadeamus, vt de monte descendens magis autem illic residens, alicui ex his qui & diuites valde & religiosi sunt, mandet, sibi mittat auri pondus quantum ipse vis, siue quia istud non pateret, isti vel illi indigēti dare iubeat; videbis diuitē illum

Lib. 2. contra vituperatores vitæ monasticæ.

illum sibi deuotius, alacrius, promptius abaudientem, quàm faceret nutu tuo qui vis ex dispensatoribus tuis. Nam hic quidem cum aliquid iubetur impendere, mærens, tristis, demissus id facit, contra ille, cum non impenderit tunc demum maximè trepidat atque anxius
41 est, nè fortè in aliquo offenderit. At qui tu, si quidem villici tui, sibi credita, malè absumpserint, alium non habes à quo petas, verùm illorum peruersitate, ex diuite continuò pauper efficeris, at filius tuus nil eiusmodi metuit. Siue enim ille cui prius imperauerat diuitijs excidat, imperabit alteri, siue is quoq; aliquid tale passus fuerit, ad alterum se conuertet. Prius denique deficient fontium latices, atquè siccabuntur, quàm qui nato tuo non obtemperet imperanti. [Infra.] Tantæ sunt virtutis opes, atque copiæ adeoque quam vestræ dulciores atq; amæniores, vt qui has habuerint, numquam eas velle possint cum vniuersa terra commutare, ne si illa quidem aurum fiat, cum mari, & fluminib. & montibus atque si fieri id posset, didicisses profectò ex ipso experimento, quòd non iactantiæ, & læuitatis verba loquimur, sed maiores quoque illi copiosioresque diuitias negligerent, vt eas possent adipisci, nunquam prorsus istis illas commutarent. Et quid ego dico commutarent? Ne cum illis quidem has habere vellent. Et certè, si quis vobis vnà cum pecunijs, virtutis conferat opes, obuijs eas supinisque manibus suscipietis. Adeo ipsi quoque eas diuitias, & magnas, & admirabiles esse confitemini. Contra isti, ne cum suis quidem, opes vestras habere dignabuntur, adeo rem esse contemptibilem, ac penitus abiectam norunt. Atque hoc rursum exemplis vestris perspicuum faciã. Quantum enim pecuniarum Alexãdrum Diogeni daturum putas, si quidem ille voluisset accipere? Sed noluit. At ille viribus totis contendebat cunctaque moliebatur, vt huius virtutibus propius accederet. Vis ne aliunde & tui inopiam, & nati tui copias agnoscere? proficisce re ad illum, eiusque pallium quod solum habet, ab illo
15 aufer. Educ item ex cellula, atque ipsum eius tugurium destrue, ne sic quidem illum indignantem, aut dolore aliquo cõmotum, penitus iubebis, verum aget tibi gratias, idque tanto magis, quãto illum ad philosophiam amplius impellis. Abs te verò, si quis vel decem drachmas tulerit, ingemiscere, flere lamentariq; non desinis. Quis ergo diues existimandus est? quis beatus? is qui vel minimis mordetur, an qui mortalia cuncta simul despicit? Neque id tantùm facias quod dixi, verùm omni quoque illum prouincia deturba; videbis lætum, atque ridentem, aliò commigrare. Enimuero ille quippe terræ marisque Dominus ita facile sicque sine mœrore, & gemitu migrabit ad alia, vt facis tu, cũ per agros tuos incedis, & longè facilius. Nam tibi etsi per tua licenter incedas, tamen per aliena quoque necessariò incendendum est. At verò terram ille omnem, vt propriam obambulat, eique potum vndique largissimum suppetunt stagna, fontes, amnes, cibum verò & olera, & virentes herbæ. Nondum enim id dico quòd terram ipse omnem aspernatur habens in cælo ciuitatem. Sin autem sibi moriendum fuerit, lætius feret occubitum, quàm vos delitias vestras, atque ita mori magis optabit peregrè, q̃ vos in patria, & in lecto. Neque verò eum nudum poteris ostendere, donec amictus fuerit virtutis indumentis, neque fame vnquam peribit, quamdiu qui sit verus cibus agnouerit. Itaq; ista quoque ratione non peccabit, qui diuites quidem pauperes, & inopes dixerit, illos verò etiam ad omnem copiam locupletes. Nam cui cibus, & potus, & domus, & requies vbique suppetit, nec modò in eiusmodi nõ ingemiscit, aut mœret, verumetiam, quàm vos in vestris, iucundius degit: liquet prorsus eum nobis omnibus diuitibus esse ditiorem, qui ista in domibus vestris tantùm inuenire potestis. Quocirca nec inopiam ille vnquam lugebit, quia nec capi aduersis vllis potest, nec in paupertatem aliquando decidere, neque subiectus sit incertis vllis casibus. Atqui in nobis contraria his 16
penitus aspicimus. Non modò enim nos non laudant diuitiarum gratia, verum hac maximè ex causa & oderunt, & execrantur, & inuident nobis atque insidiantur plurimi: hic verò quòd veri diuitijs beatus sit, idcirco summæ admirationi omnibus est. [Infra:] Dionysium accepisti Ciciliæ tyrrannum, audisti, & Platonem Aristonis filiũ? Quis horum igitur insignior fuit, aut clarior? quis ne vbique canitur, ac per cunctorum ora celebratur? Nonne philosophus tyranno amplius? atqui ille insulæ totius potiebatur, atque in delitijs degebat ingentibus copijs, lictorum agminibus stipatus, reliquo quoque cum apparatu regio, diutius vixit: hic autem academiæ in hortis morabatur, plantans, inserens, oleas comedens, atque vilissimam apponens mẽsam, omnique splendore regij illius apparatus immunis. Quod cum sit profectò mirabile, id omnino mirabilius est, quòd seruus effectus, atque ad tyranni sentẽtiam venditus, in tantum abfuit, vt illo propterea, aut abiectior appareret, aut vilior, vt ipsi quoque tyranno ex hoc, & famam, & claritudinem tradiderit. Quid verò præceptor eius Socrates? Quantò is Archelao fuit illustrior, & gloriosior? at ille plurimis opibus ingentique gloria, & splẽdore degebat, hic autem morabatur in Lycio, nihilque præter vnum pallium habebat, quo & hyberno, & æstiuo tempore omnibusque horis anni vtebatur, nudis semper pedibus incẽdens, ac sine cibo toto die perseuerans, panemque tantummodo in cibum sumens, atque is erat ei, & pulmentum, & esculentum, nec istam quidem mensam ex rebus suis, & ex sua domo apponebat, sed ab alijs accipiebat, sicq; cum summa paupertate vitam degens, adeò rege ipso fuit illustrior, vt cum eum ille frequenter ad se inuitaret, noluerit Lycio dimisso ad illius opes proficisci. Ex ea quoque quæ nunc obtinet existimatione, quid potius, 17
quid excellentius sit apparet. Namque horum quidem nomina, & celeberrima sunt, & pluribus nota, illorum verò obscura, & ferè omnibus ignota. Diogenes verò rursus hic alius Philosophus, tantò & his, & eius modi regibus opulentior fuit, semicinctijs amictus, vt cum Alexãder Philippi filius, exercitum in Persas duceret, omnibus dimissis ad illum pergeret visendũ, rogaretque cominus per se ipsum vlla ne re indigeret, & an aliquid iuberet? Cui ille nihilo se egere respondit. Sed enim in ipsa quoque reipublicæ administratione, si diligenter inspicias, non illi eminent, aut excellunt, qui diuitijs, ac delicijs, rerumq; otium copia stipati degũt, verùm qui in paupertate, & vtilitate vitam ab oĩ fastu alienam ducunt. Namque apud Athenienses Aristides ille, quem etiam mortuum sepeliuit ciuitas Alcibiade, cum his opibus, delicijs, generis nobilitate, orationis vi, & copia, corporis specie, & robore, cæterisque eiusmodi vinceret, tantò fuit insignior, quantò vili aliquo pusione, Philosophus mirabilis. Apud Thebanos verò Epaminondas cum in concionem vocaretur, ac propterea proficisci non valeret, q̃ vestem latuisset, nec aliam haberet, qua operiri posset, cunctis qui eò conuenerãt ducibus insignior, ac spectatior fuit. Age nunc ex ipso filio tuo, rem istam excutiamus diligenter. Inuenimus enim illum sanè, nõ modò clariorem esse nunc, quàm fuisset domi, verùm ex illis ipsis rebus eam claritatem assecutum, quibus illum tu, & vilem esse, & ignobilem existimas. Nam si vis, persuadebimus illi de monte descendere, atq; in forum irrumpere. Aspicies protinus totius ciuitatis in illum ora conuerti, cunctosque inuicem sibi eum demonstrantes, summa admiratione ac stupore, & gaudio repletos, velut Angelus aliquis è cælo descenderit, an parum tibi gloriæ videtur assecutus? Certè non eis modò, qui in regia versantur, sed ipso quoque cui diadema circumligatum est profectò erit illustrior, idque assequetur ob indumenta illa vilissima, atque consciſſa. Numquam enim ita miraculo, ac stupori omnibus fuisset, si vestibus operiretur auratis,

si ipsam

si ipsam gestaret capiti impositam coronam, aureoque curru multorum officio inueheretur, vt modò est, squalore, ac sordibus obsitus, crassoque amictus indumento, solus, & nudis pedibus incedens. Et si quis de filio tuo verba faciat, vtque irriserit paternas opes, omnemque sæculi gloriam dederit pessum, omniq; mundana spe celsior euaserit, atque ad solitudines commigrans, tunica vili conscissa, ac putri se induerit. Laudabunt omnes eius magnitudinem animi, tantam, & tam illustrem. Iste igitur amictus, multò melius ipsum & spectatum illustremque facit, quàm faceret regius. Siquidem ex illo nemo regem admiratur, ex hoc ita indutum, omnes, & veneration, & stupori habent.

IDEM dicit: Communes nobis præceptores, & calamitatum consolationem per terrarum orbem misit Deus pauperes. Et aliquid præter voluntatem passus? Sed tale nihil quale ille. Erutus est oculus tibi? Sed illi duo. Longo morbo laborasti? Sed ille incurabili. Amisisti filios? Sed ille, & proprij corporis sanitatem. Magnâ mulctatus es mulcta? Sed nõdum ad hoc es redactus, vt alterius indigeas, Deo gratias age. Illos vides in paupertatis camino, & ab omnibus quidem petentes, à paucis autem accipientes. [Infra:] Propterea & ante Ecclesiam, & martyrum monumenta pro foribus pauperes sedent, vt nos ex huiusmodi spectaculo multum capiamus vtilitatis. Considera namque, quòd nobis terrenas ingredientibus regias, nihil huiusmodi cernere licet, sed viri, & honesti, & splendidi, & diuites, passim discurrunt. Ad veras autem regias, Ecclesiã dico, & oratorias ædes, & martyrum templa, dæmonibus pressi, truncati, pauperes, senes, cæci, membra præferentes obtorta, vt tũ docearis ex horum spectaculo, primùm vt si quem fastum extrinsecus trahens ingressus es, in illos respiciens tumore depósito, & contrito corde sic ingrediaris, vt cũ senem videris, non in iuuẽta altum sapias, & cum hi nunc senes, iam fuerint iuuenes, vt in exercitu, & potentia regia multum glorieris, cogites quod ex his aliqui fuerunt in regalibus aulis splendidi, cũ in corporis sanitate confidas, his vacans, sensum tuum corripias. Nec ob hoc solùm assident, verùm vt & te misericordem faciant, & ad misericordiã flexus. Dei benignitatem admireris. Nam si Deus illos non erubescit, sed in vestibus suis cõstituit, multò magis tu nè terrenis ædibus altum sapias, nec erubescas cũ à paupere vocaris. Et si accesserit, & genua teneat, ne repellas, regiam enim custodiunt aulam, eos igitur pasce. Honor enim ad regem trãsit. Illic omnia fastus, in terrenis dico aulis; hic omnia sunt humilitas, quoniam nihil humanum ex ipsis præsertim vestibulis discis. Quòd diuitijs Deus non delectatur, ex ipsis foribus sedentibus, doceris. Horum enim sede, & collectio, tantum nõ est admonitio ad omnium hominum naturam, vocem emittens præclaram, & dicens, quòd nihil humana sunt, sed fumus, & vmbra. Si bonum essent diuitiæ, ante propria Deus vestibula, pauperes nõ collocasset, si verò diuites quoque suscipit, ne mireris, non enim propterea suscipit, vt diuites maneant, sed vt à tumore liberentur. Audi quid eis Christus dicat: Non potestis Deo seruire, & mammonæ, & rursum: Difficilè diues ingreditur in regnum cœlorum, & iterum: Facilius est camelum per foramen acus intrare, quàm diuitem in regnum cœlorum. Propterea diuites admittit, vt hæc audiant verba, vt æternas concupiscant diuitias, vt cœlestibus inhient. Sed quid miraris quod ad sua vestibula pauperes sedere non dedignabitur Deus, ad suam mensam vnà cum rege eos vocat. Vnde quos Christus non erubescit, nec nos erubescamus, nè similes simus diuiti epuloni, qui pauperem, & vlceribus plenum, & fame cruciatum, in domum non recipiebat. Erubescimus Christum, ipsius amicos habentes pudori. Dicente ipso: cum facis conuiuium voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos, & eris beatus, quoniam non habent quid tibi retribuant, retribuetur autem tibi in retributione iustorum.

18

19 Ho. 28. ad populum.

17

20

Matt. 6. Ibid. 19. Mar. 10. Luc. 18.

IDEM sic habet: Nos, reposita nobis, tangere non audemus, innumeras videntes animas subuerti, dicimus enim: Rodat tinea, & non comedat pauper, absumat vermis, & nudus non induatur, omnia tempore consumantur, & Christus non pascatur, licèt esuriat. At inquies, quis hoc dixit? Hoc est autem ideo valde malum, quòd non verbis, sed operibus ista dicuntur. Furor est, & manifesta dementia, vestibus quidem arcas parare, ad Dei verò factum imaginem, & similitudinem, nudum, & trementem præ gelu negligere. At inquies simulat tremorem, & infirmitatem. Nõ times ne fulmen, ab hoc verbo cælitus accensum in te feratur? Disrumpor enim ab indignatione, parcite. Non Christi times tribunal horrendum, & terribile? Nam etsi simulat, ex necessitate simulat, & egestate, propter sæuitiam, & inhumanitatem tuam, quæ talibus personis supplicantibus, ad misericordiam non flectitur. Quis enim tam miser & ærumnosus, vt nulla præmente necessitate pro solo pane velit ita deturpari, & plangere, talemque pœnam sustinere? Igitur illius simulatio, fertur inhumanitatis tuæ præco. Quoniam enim supplicans, & deprecans, & miserabilia fundẽs verba, gemens, & lachrymans totum circumiens diem, neq; necessarium inueniebat alimentum, fortè hanc artem cogitauit, non sibi tantum quantum tibi dedecoris, & accusationis inferentem. Nam ille quidem misericordiam inuenire dignus est, quòd in tantam deuenit necessitatem, nos autem innumeris digni supplicijs, & pauperes talia pati cõgimus. Si namque de facili flectemur, numquam ille talia subire maluisset. Et quid dico nuditatem, & tremorem? Hoc enim horribilius dicam, quòd & liberos immaturam ãgentes ætatem, quidam excæcare sunt coacti, vt nostram penetrarent insensatam duritiem. Postquam enim videntes vndique circumeuntes, nec ab ætate, nec ab ærumna crudeles flectere potuerunt, his tot malis, aliam grauiorem adiecere tragædiam, vt tamen soluerent, leuius esse putantes hoc communi lumine priuari, quàm cum fame continuam habere pugnam, & miserrimam mortem sustinere. Quoniam enim paupertatis misereri nõ didicistis, sed gaudetis calamitatibus, vestram implent improbã libidinem, & sibi, & vobis gehennæ flammam acriorem incendentes.

21 Homi. 37. ad popul.

IDEM ait; Paupertas magnum bonum est. Sed humilem facit, inquis, & infirmum. Hoc quippe nobis opus est, multum namque nobis hoc conducit. Christus dixit: Beati pauperes spiritu, sed sapientia, inquit, pauperis pro nihilo habetur. Et iterum alter quidam dixit: diuitias, & paupertatem ne dederis mihi, & ex camino paupertatis libera me. Sed hæc dicebantur in veteri testamento, vbi multa ratio diuitiarum habebatur, vbi paupertatis plurimus erat cõtemptus, vbi hoc quidem maledictum erat, illud verò benedictio, sed nunc nequaquam est. Sed vis audire paupertatis prædicamenta? Ipsam professus est Christus, & dixit: Filius autem hominis nõ habet vbi caput suum reclinet. Et iterum dicebat discipulis: Nolite possidere aurum, nec argentum, nec duas tunicas. Et Paulus scribens docebat: Tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Et Petrus dicebat claudo: Argentum, & aurum nõ est mihi. Et in ipso veteri testamento, vbi in admiratione habebantur, & erant quidem mirabiles, nonne Helias præter melotam nihil habebat? nonne Helisæus? nonne Ioannes? Quid Iacob erat pauperius dic mihi? qui dicebat: Si dederit mihi Dominus panem ad manducandum, & vestimentum quo induar? [Infra.] Paupertas est manuductrix quædam in via, quæ ducit ad cœlum, vnctio athletica, exercitatio quædam magna, & admirabilis, portus tranquillus.

22 Homi. 18. in c. 10. ep. ad Hebraeos. 10. 4.

Mat. 8. & Luc. 9. Matth. 10. 2. Cor. 6. Act. 3.

HIERONYMVS dicit; Nudus Iesus, nudas quærit amicas, & sponsas. Quod si ipsum sequi tempore aliquid appetens, seu desiderans forte volueris,

Gen. 28.

23 In reg. monacharum ad Paulã, & Eustochium. c. 3. to. 4.

onerata

onerata graue dine, nudum sequi non poteris. Hinc beati pauperes spiritu dicuntur, vt ex hoc fiatu, quod non sufficit cuncta temporalia in mundo relinquendo ad paupertatem monasterij accedere, si mens misera appetit quæ reliquit. Magis enim contemplantur oculi Domini affectum, quam censum. Melius est enim in sæculo cum cæteris diuitibus diuitijs insistere, quàm in monasterio pauper ipsas appetere. Propter quod hortor vos charissimæ, vt hæc perpetuò in vestro monasterio obseruatio maneat, quòd nulla omnino tangere, aut aliqualiter retinere audeat per horam censum, vel obolum, aut aliquid quantumcunque minimum, quamquam à matre, aut sorore mittatur.

24 *Cõcione 3. in Psl.103. to.8.* AVGVSTINVS exponens illa verba; Saturabuntur ligna campi, & cedri libani, quas plantauit, sic habet: Peruenit panis, & vinum, & oleum Christi ad Senatores, ad reges, & nobiles. Cedri libani, potentes in sæculo, ipsi saturabuntur. Satiati sunt ligna campi. Prius pauperes, & humiles satiati sunt, deinde etiam cedri libani, sed quas plantauit ipse. Cedri religiosi fideles, tales ipse plantauit, nam & impij sunt cedri libani, quia conteret Dominus cedros libani. Sunt modò cedri libani, homines fulgentes in pompis suis. *Matt. 15.* Sunt cedri libani, quas plãtauit Dominus, ipse satiabuntur, nam arbor, quam non plantauit pater meus, eradicabitur. Ibi passeres nidificabunt, in cedris. I. libani. Minuta volatilia dici solent passeres. Hi dimiserunt omnia, & secuti sunt Christum. Sed quid magnum dimiserũt. Alius se cõuertit, dimisit cellam patris sui inopem, vix vnum lectum, & vnam arcam conuertit se, tamen factus est passer, quæsiuit spiritualia. Benè, optimè. Non illi insultemus, non dicamus, nihil dimisisti. *Matt.4. Mat.18.* Petrus vt sequeretur Dominum cum piscator esset, quid potuit dimittere? Vel fratres eius Andreas, Iacobus, & Ioannes filij Zebedæi, etiam ipsi piscatores, & tamen quid dixerunt: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. 25 Non ei dixit Dominus? Oblitus es paupertatem tuam, quid dimisisti, vt totum mundum acciperes? Multum dimisit fratres mei, multum dimisit. Quid? Non solùm dimisit quicquid habebat, sed etiam quicquid habere cupiebat. Quis enim pauper non turgescit in spe sæculi huius? Quis nõ quotidie cupit augere quod habet? Ista cupiditas præcisa est. Ibat in immensum, accepit modum, & nihil dimissum est. Prorsus totum mundum dimisit Petrus, & totum mundum accepit Petrus. *1. Cor. 6.* Quasi nihil habentes, & omnia possidentes. Ista faciunt, qui parum habent, & veniunt, & fiunt passeres vtiles. Minuti videntur, quia non habent altitudinem dignitatis sæcularis, nidificant in cedris libani. Et enim cedri libani, nobiles, & diuites, & excelsi huius sæculi, quoniam cum timore audiunt: Beatus qui *Psal.40.* intelligit super egenum, & pauperem, attendunt res suas, villas suas, & omnes super suas copias, quibus videntur excelsi, & præbent illas seruis Dei, dant agros, dant hortos, ædificant monasteria, colligunt passeres, vt in cedris libani nidificent. Sed tamen fratres mei, ipsi passeres, si spirituales sunt, quamuis nidificent in cedris libani, non pro magno habere debent cedros libani, & putare illos esse superiores, à quibus eorum necessaria complentur. Passeres enim sunt, illi autem cedri libani sunt.

26 *In serm. 4. de iam sanctorum. Apo.21.* BERNARDVS explicans verba illa; Beati pauperes spiritu, ait: Verè apertum est os eius, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ reconditi. Et verè eius hæc doctrina, qui in Apocalypsi loquitur: Ecce nouafacio omnia, qui per Prophetam ante prædixerat, aperiam os meum, eructabo abscondita à constitutione mundi. *Psal. 79.* Quid enim tam absconditum: quam paupertatem esse beatam? Sic vos insensati filij Adam, diuitias quæritis, diuitias desideratis vsque adhuc, cum iam beatitudo pauperum diuinitus commendata, prædicata mundo, credita sit ab hominibus? Quærat eas paganus, qui sine Deo viuit. Quærat Iudæus, qui terrenas promissiones accepit. Sed qua fronte, aut qua mente Christianus diuitias quærit, postquã Christus beatos esse pauperes prædicauit? Quousque filij alieni, quousque vanitatem loquetur os vestrum, vt beatum dicatis populum, cui hæc sunt, hæc visibilia, hæc præsentia, cum filius Dei os suum aperiens, locutus sit veritatem; beatos esse pauperes, & væ diuitibus? Sed diligenter attende, quòd non simpliciter pauperes nominat, propter plebeios pauperes necessitate miserabiles, non laudabili voluntate. Spero quidem profuturam eis apud diuinæ bonitatis misericordiam hanc ipsam afflictionis suæ miseriam, scio tamen Dominum hoc in loco non de huiusmodi fuisse locutũ, sed de his, qui possunt dicere cum Propheta: Voluntariè sacrificabo tibi. *Psal. 53.* Attamen nec voluntaria quidem paupertas omnis, laudem habet apud Deum, nam & Philosophi omnia sua reliquisse leguntur, vt expediti mundialibus curis, studio vanitatis possent vacare liberius, & nolebant censu abundare terreno, vt abundare magis in sensu suo. Hos discernit, quod dictum est spiritu, id est spirituali voluntate. Beati verò pauperes spiritu, spirituali scilicet intentione, desiderio spirituali, propter solum beneplacitum Dei, & animarum salutem, quoniam ipsorum est regnum Cœlorum. Et verè fratres, si miserrimus ille è cœlo deiectus est, quoniam affectauit celsitudinem, altitudinem concupiuit, sublimitatem præsumpsit, nonne consequens est beatos esse, qui sponte in paupertatis humilitatẽ se se deponunt, & iuxta Domini promissionem, ipsorum est regnum cœlorum, qđ perdidit iste. Et attende quàm sapienter ordinauerit sapientia contra peccatum primùm, remedium primũ apponens. Ac si apertius dicat: vis obtinere cœlum, quod perdidit superbus Angelus, qui confisus est in virtute sua, & in multitudine diuitiarum suarum? Paupertatis vtilitatem amplectere, & tuum erit. [Infra.] *Matth. 5.* Explicans illa verba: Beati estis, cum vos oderint homines, &c. Gaudete, & exultate quoniam merces vestra copiosa est in cœlis ait: Quid sibi vult, quòd eadem promissio facta est pauperibus, & martyribus, nisi quia verè martyrij genus, voluntaria paupertas est. *Eccl.31.* Beatus vir, ait Propheta, qui post aurum nõ abijt, nec sperauit in pecuniæ thesauris. Quis est hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua. Quid mirabilius, aut quod martyrium grauius est, quam inter epulas esurire; inter vestes multas, & pretiosas algere; paupertate præmi inter diuitias, quas offert mundus, quas ostentat malignus, quas desiderat noster ille appetitus? An non meritò coronabitur, qui sic certauerit, mundum abijciens promittentem, irridens inimicum tentantẽ, & quod gloriosius est, de semetipso triumphans, & crucifigens concupiscentiam prurientem? Pauperibus regnum cœlorum promittitur, quia paupertate emitur.

Pax, & vnitas impiorum, & carnis, & diaboli abominabilis, diuisio autem commendabilis, & necessaria.
Capit. IIII.

ORIGENES exponens verba illa; Dispergam eos virum à fratre suo, & patres, & filios pariter, ait Dominus, & non concedam, neque miserebor, vt non dispergam eos, sic habet: Quando ait homo ad proximum suum, venite ædificemus ciuitatem, & turrem, cuius caput pertingat vsque ad cœlum, Deus locutus est dicens. Venite descendamus, & cõfundamus ibi linguas eorum. Quia in malo concordes erant, confusio linguarum efficiat, vt discordẽt. Et post pusillum *Gen. 11.* subinfert: Et dispersit eos Deus inde à facie omnis terræ. Populus quoque Israel antequam peccaret, in Iudæa erat, post in vniuersum orbem dispersus est. [Infra:] Mali cum simul fuerint, ea quæ mala sunt cogitãt, & in pristina nequitia perseuerantes augent peccata peccatis, quomodo è cõtrario boni, cum simul fuerint de honestis sermocinantur, & ad bonum conueniunt.

Dissol-

Dissoluitur ergo & ad nihilum deducitur nequam cogitatio, cum non habuerit allocutionem alterius nequioris. Idcirco per dispensationem Dei prouidetur, pessimos à pessimis separari.

2 IDEM explicans verba illa; Iustificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum, dicit: Pax dicitur vbi nemo dissidet, nemo discordat, vbi nihil hostile nihil barbarum geritur. Nos ergo, qui aliquando fuimus inimici Dei, sequentes hostem, & tyrannum diabolum, nunc si illius arma proiecimus pacem vtique habemus ad Deum. Si quis ergo habet pacem ad Deum, & reconciliatus est per sanguinẽ Christi, vltra non cogitet ea q̃ inimica sunt Deo. Vis aũt audire, q̃ sũt ista, q̃ inimica sunt Deo? Paulus ipse te docet, qui ait: Sapientia carnis inimica est Deo: egi enim Dei non est subiecta. Si ergo carnaliter sapias, vel vitam tuã cupiditatibus carnis exponas, & affluentia delitiarum resoluas, per sapientiam carnis inimicus efficeris Deo. Idem Iacobus ait: Qui voluerit amicus esse sęculi huius, inimicus Dei constituitur. Igitur in quo hæc sunt, non potest habere pacem ad Deum, sed rursum inimicitias suscitat illas pro quibus soluendis Christus aduenit, vt Paulus ait de Christo loquens: Ipse est enim pax nostra, &c. Soluens inimicitias in carne sua. Quòd si Christus aduenit, vt inimicitias solueret, pacem faceret, ac dissidentes nos propter sepem malitiæ, quam peccando texuimus, reconciliaret Deo, peccati sæpè resoluta; qui iterum ad peccata cõuertitur, sine dubio rursus inimicitias reparat. Habeamus igitur nos pacem, vt vltra non aduersetur caro spiritui, nec legi Dei obsistat à lege membrorum. Nec intra nos metipsos, nec extrinsecus ad inuicem habeatur vlla dissensio, & tunc pacem habemus ad Deum per Christum. Illud enim certissimè sciendum est, quia omnis in quo est malitiæ vitium, numquam potest habere pacem. Dum enim semper cogitat quomodo lædat proximum suum, dum semper nocendi artes requirit, nunquam mens eius in pace cõsistit. Quod si requiras à me quomodo iustus potest habere pacem, qui impugnatur à diabolo, qui tẽtationum bella sustentat? Ego ipsum magis supra omnes cęteros habere dixerim pacem. Vide enim Apostolus, quàm obseruanter scribat. Non dixit, iustificati, pacem habeamus, & siluit; sed adiungit: pacem habeamus ad Deum, sciens quia bellum contra diabolum, pacem patrat ad Deum, & tunc magis in pacem Dei veniemus, quando aduersum diabolum persistimus contra peccata, & quando aduersus carnis vitia dimicamus. Denique & Iacobus Apostolus ita dicit: Resistite diabolo, & fugiet à vobis, appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Vides & ipsum ita sensisse, quod tunc appropiet Deo, quando resistitur diabolo.

Lib. 4. in c. 5. epi. ad Romanos, tom. 3.

Psal. 58.

Rom. 8.

Iac. 4.

Ephe. 2.

27

3

Matth. 5.

Eccli. 37.

Iaco. 4.

4 CHRYSOSTOMVS explicans varias Pharisæorum sententias de Christo Domino, in curatione hominis cęci à natiuitate, & quòd schisma erat inter eos alijs dicentibus, quia bonus est, alijs non, sed seducit turbas, dicit: Est diuisio bona de qua Christus dixerat, non veni pacem mittere, sed gladium. Est & mala concordia, & discordia bona. Siquidẽ qui turrim ędificabant concordes erant in malo suo, inde, etsi inuicti, ad bonum tamen dissenserunt. Et socij Core malè conueniebant, ideo benè diuisi sunt. Et Iudas cum Iudæis prauè consensit: est ergo bona discordia, & concordia mala. Quamobrem ait: Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & si pes, abscinde eum. Quod si membrum malè cõiunctum abscindendum est, nonne longè magis praui amici? Dico hoc, vt malos fugiamus, bonos sequamur. Nam si membrum insanabile, metu nè reliqua corrumpat, incidimus nõ quod illud negligamus, sed vt seruemus cętera; quantò magis in his, qui malè nobis iuncti sunt, ita faciendum? Quod si eos meliores reddere possemus, & nobis non officeremus, omnia essent facienda, sin incorrigibiles sunt, & nos lædunt, abscindendi sunt à nobis. Grauis est conuersatio malorum, sed non tam cito contagium sequitur, aut detegitur, vt prauorum hominum malitia. Corrumpunt enim bonos mores colloquia mala. Et Propheta: egredimini de medio eorum, & segregamini. Nemo malum amicum sibi conciliet.

Matth. 5.

Num. 16.

Gen. 11.

Hom. 56. in cap. 9. Ioan. to. 3.

Matt. 10.

1 Hom. 9. in c. 3. Hier. to. 2.

Gen. 11.

1. Cor. 15.

Hier. 51.

5 HIERONYMVS exponens verba illa; Ascendit Dominus super nubem leuem, & ingredietur Aegyptum &c. & concurrere faciam Aegyptios aduersus Aegyptios, & pugnauit vir contra fratrem suum, & vir contra amicum suum, ciuitas aduersus ciuitatẽ, & regnum aduersus regnum, inquit: Si verba hæc ad tempus referamus Saluatoris, illud de Euangelio sumamus exemplum: Nolite putare, quòd venerim pacem mittere in terram: non veni pacem mittere, sed gladium. Veni enim diuidere virum aduersus proximum suum, & filiam contra matrem suam, & nurum aduersus socrum suum, & inimici hominis domestici eius. Et rursum in alio loco, erunt diuisi duo in tres, & tres in duo, pater contra filium, & mater contra filiam, & nurus contra socrum. Et disrumpetur spiritus Aegypti in visceribus eius, non eadem cunctis volentibus, cum alij conuersi fuerint ad Christum, alijs repugnantibus.

Lib. 5. in c. 19. Isaiæ to. 4.

Matt. 5.

Luc. 12.

6 IDEM explicans verba illa; Triturabis montes, & comminues, & colles quasi puluerem pones, vno verbo dici: Hoc facit Dominus, quando qui malè fuerant congregati, diuiduntur in bonum suum.

Lib. 12. in c. 41. Isaiæ tom. 4.

7 AMBROSIVS explicans verba illa; Si fieri potest, quantum in vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes, ait: Omnibus pacificos vult esse, qui diuinam seruant iustitiam. Viderit si quis hanc pacem spreuerit, vt tali viro inimicus, cum aut reprehendi forte ab illo non vult, aut inuidet bonis eius: quod ad illum tamen pertinet, non discordat à benè agentibus. Hic est enim impacificus, qui prætermissa voluntate legis, suum ius sequitur: quamquam dicat Dauid, cum his qui oderunt pacem eram pacificus, sed hoc necessitatis erat propter potentiam personarum, vt vel obsequijs humilitatis vincatur, quem sic extollit superbia, vt mandata legis spernat: potest fieri, vt de timore Dei pacificum se quis præbeat illi, qui odit pacem. Quando enim vicem malis reddere non vult, pacificus est, hoc est, de bono vincere malum, vt vel obsequijs vincatur, quem mandata legis non vincunt. Ergo si fieri potest, inquit, quod ex vobis est, vt benè agentes pacem habere videamini. Iam si non fuerit amator pacis, tu tamen vis esse pacificus, quantum ad te pertinet. Si autem irreuerens, & blasphemus, quis sit, & pacem habere cum illo non possis, non vtique tibi adscribendum erit, quia Ioannes Apostolus, eos qui negant Christũ in carne venisse, nec saluture permisit. Nos ergo parati simus, si fieri potest, vt cum omnibus pacem habeamus, alijs verò repugnantibus fiat impossibile, non ex nobis, si de nobis tantùm querela non deponatur.

In ca. 12. epi. ad Roman. to 3.

Psal. 119.

8 AVGVSTINVS ait; Populus est cœtus multitudinis rationalis rerum, quas diligit concordi communione sociatus. Populus autem tantò est melior, quantò in melioribus, tantoque deterior, quantò est in deterioribus concors.

Lib. 19. de ciuitat. Dei c. 24. to. 5.

9 IDEM exponens verba illa; Audiam quid loquatur in me Dominus Deus, quoniam loquetur pacem in plebem suam, & super sanctos suos, & in eos, qui cõuertuntur ad cor, sic habet: Vox Dei pax est: ad pacem vocat. Ea dicit, quicumque non estis in pace, amate pacem. Quid enim vobis melius de me inuenire potestis, quàm pacem? Pax quid est? Vbi nullum bellum est, vbi non est contradictio, vbi nihil resistit, nihil aduersum est. Videte si iam ibi sumus, si non est conflictus cum diabolo, videte, si non omnes sancti, & fideles, cũ principe Dæmoniorum luctantur. Luctantur cum concupiscentijs suis, quibus ille suggerit peccata, & non consentiendo quod suggerit, etsi non vincunt, tamen pugnant. Nondum est ergo pax, vbi pugna est. Aut date mihi

In Ps. 84. tom. 8.

te mihi hominem, qui nihil tentationis patitur in carne sua, & possit mihi dicere, quia ia pax est. Nihil quidem tentationis fortè patitur in illicitis voluptatibus, saltem suggestiones ipsas patitur, vel suggeritur illi qd respuit, vel delectat vnde contineat. Sed ecce iam nihil delectat illicitum, vel cõtra famem & sitim pugnat quotidie. Pugnat ergo quotidie fames & sitis, pugnat contra nos lassitudo carnis, pugnat delectatio soni, pugnat oppressio. Vigilare volumus, dormitamus; ieiuna re volumus, esurimus, & sitimus; stare volumus, defatigamur: sedes, lassaris, deambulas, & multum deambulando etiam lassaris. Qualis est ergo ista pax, quam hic habent homines tantis resistentibus molestijs, cupiditatibus, indigentijs, lassitudinibus? Non est ista perfecta pax. Erit autem in superna ciuitate, vnde amicus non exit, quò inimicus non intrat, vbi nullus tentator est, nullus seditiosus. Qui conuertuntur ad cor Dei, hi fruuntur pace, hanc loquitur Dominus in plebem suã, & super sanctos suos. [Infra.] Iustitia, & pax osculatæ sunt. Faciustitiam, & habebis pacem, vt osculentur se iustitia, & pax. Si enim non amaueris iustitiam, pacem non habebis. Amant enim se duo ista, iustitia, & pax, & osculantur se, vt qui fecerit iustitiam, inueniat pacẽ osculantem iustitiam. Duæ amicæ sunt, tu fortè vnam vis, & alteram non facis. Nemo est enim, qui non vult pacem, sed non omnes volunt operari iustitiam. Si ergo vis pacem, ama iustitiam, quia duæ amicæ sunt, iustitia, & pax. Si amicam pacis non amaueris, non te amabit ipsa pax, nec veniet ad te. Fur es, adulter, &c. Inimicus es amicæ meæ, dicit tibi pax, quid me quæris? Amica sum iustitiæ, quemcunque inuenero inimicũ amicæ meæ, non ad illum accedo. Vis venire ad pacem? Fac iustitiam, ideo alius Psalmus dicit tibi: Declina à malo, & fac bonum, inquire pacem, & persequere eã. Hoc est, ama iustitiam, & tunc quære pacem. Iam enim nondum illam quæres, quia & ipsa occurret tibi, vt osculetur iustitiam.

10

Psal. 36.

11

In Ps. 143 Galat. 5. Simile.

IDEM exponens verba illa; Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, inquit: Graue bellum est, quo caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Sicut in domo, maritus, & vxor, si aduersus se dissentiant, molestus, & periculosus labor; si maritus vincatur, & vxor dominetur, pax peruersa: si autem vxor, marito dominanti subijciatur, pax recta. Caro tua, coniux tua, famula tua opus est vt subijciatur, etsi pugnas, vt prosis pugna. Hoc. n. expedit, inferius subijci superiori. Agnosce ordinem, quære pacem. Tu Deo, tibi caro. Quid iustius? Quid pulchrius? Tu maiori, minor tibi; serui tu ei qui fecit te, vt tibi seruiat, quod factum est propter te. Nõ enim hunc ordinem nouimus, neq; hunc ordinem commendamus, tibi caro, & tu Deo, sed tu Deo, & tibi caro. Si autem contemnis tu seruire Deo, numquam efficies, vt tibi caro seruiat. Qui non obtemperas Domino, torqueris à seruo. Primò ergo dicas, mè subdo Deo, deinde illo docente te, & adiuuante prœlieris, & dicas: Benedictus qui docet manus meas ad prœlium, &c.

12

Serm. 166 de tẽpore, qui est sermo primus post Octauas Paschæ de pace. 10.

IDEM ait; Pacificos esse oportet Dei filios, corde mites, sermone simplices, affectione concordes, fideliter sibi vnanimitatis nexibus cohærentes? Sed hæc pax cum bonis, & Dei præcepta seruantibus custodienda est, nõ cum iniquis, & sceleratis, qui pacem inter se habent in peccatis suis. Pax Christi ad salutem sempiternam proficit, pax quæ in diabolo est, ad perpetua perditionem venit. Pax cum bonis, & bellum cum vitijs semper habendum est, mala siquidem impiorum hominum odio habenda sunt.

13

Serm. 11. ad fratres in eremo.

IDEM loquens de pace sic habet; Sed dicet quis seruorum Dei: Ecce diuites video, superbos, elatos, impios, vnum tamen apparet, quia pacem habent ad inuicem. Quid ergo? Nunquid gaudere debeo de eorum nequam concordia, an tristari? O monache scias, quòd sicut multum nocet discordia inter bonos, ita valde dolendum est, dum pax est inter malos. Tunc enim augentur omnia pessima, quæ fieri, vel cogitari possunt inter homines, quando mali pacificè viuunt, quando verò discordant, tunc mundus aliqualiter tranquillatur. Nam sicut concordia malorum, contraria est concordiæ bonorum, ita optandum est, quòd boni pacem habeant, & mali discordes sint. Nam per discordiam, mali aliquando optimi efficiuntur, cognoscentes quid sint, & quid erunt. Nam dum tribulantur, & eorum facies ignominia replentur, aliquando quærunt nomen Domini, quod tamen tempore pacis, nunquam amabile erat in corde eorum.

Psal. 89.

GREGORIVS explicans illa verba Iob 41. c. Corpus illius quasi scuta fusilia compactum squamis se præmentibus. Vna vni coniungitur, & ne spiraculũ quidem incedit per eas. Vna alteri adhærebit, & tenentes se nequaquam separabuntur, sic habet: Verba hæc de reprobis intelligenda sunt, quia in iniquitatib. suis, dum vicissim superba se defensione protegunt, sanctæ exhortationis spiracula, ad se nullatenus intrare permittunt. Quorum pestiferam concordiam adhuc apertius subdidit, dicens: Vna alteri adhærebit, & tenentes se, nequaquam separabuntur. Qui enim diuisi corrigi poterant, in iniquitatem suarum pertinacia vniti perdurant. Nam sicut esse noxium solet, si vnitas desit bonis, ita pernicioſum est, si non desit malis. Peruersos quippe vnitas corroborat, dum cõcordat, & tantò magis incorrigibiles, quantò vnanimes facit. De hac vnitate reproborum per sapientiam dicitur, stupa collecta synagoga peccantium. De hac Nahum Propheta ait: Sicut spinæ inuicem se complectuntur, sic conuiuium eorum pariter potantium. Conuiuium namque reproborum est delectatio corporalium voluptatum, in quo nimirum conuiuio pariter potant qui delectationis suæ illecebris se concorditer inebriant. Igitur quia membra istius Leuiathan, idest, iniquos omnes, quos Dei sermo squamarum compactionibus comparat, ad defensionem suam par culpa concordat, bene dicitur, vna alteri adhærebit, & tenentes se nequaquam separabuntur. Tenentes enim se separari nequeunt, quia eò ad defensionem suã vicissim constricti sunt, quò se sibi per omnia similes esse meminerunt.

14

Libro 32. Moral. ca. 24. to. 2.

Eccli. 31. Nahũ 1.

BERNARDVS sic ait; Sciendum quòd alia est vnitas sanctorum, quam ex scripturis iam cõmendauimus, alia est facinoroſum, quæ ex eisdem scripturis improbatur. De hac enim scriptum est: Astiterunt reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum, aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Cõuenerunt enim Pharisæi contra Iesum, vt eum interficerent. Quam verò pertinax sit ista reproborum vnitas docet ipse Dominus, qui de corpore diaboli ad beatum Iob loquitur dicens: Corpus illius quasi scuta fusilia compactũ squamis se præmentibus. Vna vni coniungitur, & ne spiraculum quidem incedit per eas. Vna alteri adhærebit, & tenentes se nequaquam separabuntur. Talis vnitas, immo verò peruersitas solet esse nonnullorum fratrum tepidè, ac remissè conuersantium, quibus si quid honestatis, aut insigne cuiusquam bonæ conuersationis persuadere velis, promptiores sunt maiori dispendio, ac difficultate grauiori resistere, quàm facili compendio assequi velle quod rectum esse constiterit. Peruersa, & execranda talis vnitas. Hac ergo à cordibus, & sermonibus nostris excluſa, illam, quæ bona est, & tantùm bonorum est, prosequamur.

15

Serm. 5. in Assumpt. B. Mariæ.

Iob 41.

IDEM ait; Pax est triformis, ficta, vt in Iuda; inordinata, vt in Adam & Eua; vera, quam Christus reliquit discipulis suis.

16

In li. sent.

IDEM ait: Videas ambulare seorsum, conuenire sibi, & sedere pariter, moxque laxare procaces linguas in detestandum susurrium. Vna vni coniungitur, nec spiraculum incedit in eis. Ineunt familiaritatem ad maledicendum, concordes ad discordiam. Concilliant inter se inimicissimas amicitias, & pari consentaneæ mali-

17

Serm. 24. in Cãtica. de concordia malorum.

malignitatis affectu celebratur odiosa collatio. Haud secus egere quondam Hærodes, & Pilatus, de quibus narrat Euangelium, quia facti sunt amici in illa die, hoc
2. Cor. 11. est, in die Dominicæ passionis. Conuenientibus sic in vnum, non est Dominicam cœnam manducare, sed magis propinare, & bibere calicem dæmoniorum. In concilium eorum non veniat anima mea, & in cœtu eorũ non sit gloria mea. Vide alia supra lib. 11. cap. 5.

Pax iustorum, & vnitas multas habet vtilitates, sicut & diuisio multa nocumenta. Cap. V.

1 Hom. 13. in c. 23. Leuit. to. 1. ORIGENES sic habet; Oleum offerri iubetur à populo, & oleum non qualecumque, sed mundum, & non ex quibuscumque seminibus (vt fieri in diuersis regionibus mos est) sed de oliuis expressum, in quibus iudicium pacis ostenditur. Neque enim acceptа esse possunt Deo opera tua, nisi in pace peragãtur, sicut & Iacobus Apostolus dicit: Fructus autem iustitiæ in pace seminatur. Idcirco credo etiam Dominus discipulis suis tradebat fidele depositum, dicens: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis. De hac ergo oliua, oleum præmamus operum nostrorum, ex quo lucerna Domino possit accendi, vt non in tenebris ambulemus. Qui diligit fratrem, in charitatis luce perdurat, & cum fiducia potest dicere: ego autem sicut oliua fructifera in domo Dei, & filij tui sicut nouellæ oliuarum in circuitu mensæ tuæ.

2 Homi. 26. in c. 21. Numerorum. IDEM dicit; Non est dictum de communi numero bellatorum, quòd nemo ex eis dissensit, sed de ijs dictum est, qui summa bellatorum nominati sunt. In istis enim qui tales sunt, nulla dissensio, nulla discordia. Isti sunt, de quibus dictum est: Erat autem credentium cor vnũ, & anima vna. Isti sunt, qui offerunt munera Deo,
Matt. 5. quæ offerre non possent positi in dissensione. Isti sunt, qui præceptum illud diligenter obseruant; Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid aduersum te, dimitte ibi munus tuum, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Quo scilicet leuet manus suas ad Deum sine ira, & disceptatione. Isti ergo sunt qui dicunt: collegimus summam virorum bellatorum nostrorum, & non dissensit ex nobis quisquam, & obtulimus munus Domino. Discenda igitur nobis magnopere est consonantia disciplinæ, quia tamquam in
Simile. musicis, si harmonia chordarum fuerit consonanter aptata sonum suauem modulati carminis reddit. Si verò sit aliqua in fidelibus dissonantia ingratissimus sonus redditur, & carminis dulcedo corrumpitur: ita & hi qui Deo militant, si dissensiones, & discordias inter se habeant, ingrata erunt omnia, & nihil acceptũ Deo videbitur, etiam si multa bella conficiunt, etiam si spolia multa deferant, & multa munera offerant Deo. Dicetur enim ad eos: depone munus tuum ad altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, vt possis, & tu inter eos, qui summa sunt virorum bellatorum, numerari, & dicere, quia non dissensit ex nobis quisquam.

3 In lib. reg. Breuium. tom. 2. Mar. 9. Coloss. 4. BASILIVS interrogatione 266. disputat de intelligentia illius loci, in quo Dominus dixit Apostolis: Habete in vobis sal, & pacifici estote inter vos, & item illud Apostoli explicans: Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, inquit. Ex contextu, & serie vtriusque capitis sensus perspicuus est. Etenim ex verbis Domini nihil aliud docemur, quàm vt nullã causam demus mutuæ disiunctionis, mutuiue diffidij, sed vt ad vnitatem spiritus nos semper conseruemus in vinculo pacis; in verbo autem Apostoli docemur disponere sermones ad ædificationem fidei.

4 Hom. 8. in 1. epist. ad Cor. to. 4. CHRYSOSTOMVS explicans illa verba illa capitis 2. Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis, dicit. Si ædificatio estis, non oportet dissipari, siquidem non esset ædificium. Si cultura estis, separari non opus est, sed vna cõcordia sæpe muniri. Pacem enim & vnitatem hæc duo nomina significant à Christianis amplectendam. [Infra:] Vt Christo vniamur, multa mouere nos debent, quia ipse est caput, nos corpus. Ipse fundamentum, nos ædificium; ipse vitis, nos palmites; ipse sponsus, nos sponsa; ipse pastor, nos oues; via ille, nos viatores; nos tẽplum; ille inhabitator, ipse primogenitus, nos fratres, ille heres, nos coheredes; ipse vita, nos viuentes; ipse resurrectio, nos qui resurreximus; ipse lux, nos illuminati. Quibus nominibus intelligere nos vult cohærentiam ad Christum necessarium, vt viuamus.

5 Serm. 14. in c. 4. epi. ad Ephes. Simile. IDEM explicans verba illa; Loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo, quoniam sumus inuicem mẽbra, ait. Vide quomodo ad pacem illos vrgeat per exemplum corporis. Num pedem, inquit, fallit oculus, aut oculus pes? Vtpote sicubi fouea profunda fuerit, quæ superne insperfis arundinibus, humioque tecta solidæ telluris speciem ipsa superficie ingerat oculis, numquid nõ vtetur hic pede, & cognoscet quale sit ibi solum, num subsit vacuum, ac resultet, & repercutiat? Non fallit hic pes, sed verum indicat. Quid verò si serpentem viderit oculus, an malam bestiam, num fallit pedem? An non mox periculum annunciat? Et pes illud ex oculi iudicio cognoscens, vltra nõ progreditur. Et denique vnumquodque membrum prouidet bono alterius. Lingua vbi amarum sentit, proijcit, nè stomachum seducat. Ita & nos siquidem sumus membra, nõ debemus mentiri inuicem, amoris istud est indicium, contrarium inimicitiæ. [Infra.] Non detis locum diabolo. Oportet omnes pariter esse mutua compactione obturatos, & simul illi resistere. Iubemus itaque, vt soluatis inimicitijs, quas quisque erga proximum habet, in vnum inuicem conuertamini. Nam ita non poterit vnquam locum habere diabolus, quemadmodũ si inimicitias inter vos alueritis, hinc innumera mala generantur. Et quemadmodum quamdiu lapides bene cõ-
6 Simile. pacti sunt, nihilque vacuum inter se habent, firmi, & infracti perstant. Si verò vel foramen acus dumtaxat quod vtrimque penetret, aut scissura, quæ capilli locũ habeat, fieri contigerit, omnia dissoluuntur, ac pereũt, ita & diabolus donec compacti quidem, ac bene compositi fuerimus, nihil suorum omnino poterit inferre. Quam primum verò vel modicum nos relaxare, ac diuidere poterit, non aliter quàm quasi quidam torrens, toto impetu infunditur. Nam vbique illi, soli initijs opus est. Si verò per diuisionem nactus fuerit initium nocendi, omnia sibi ipsi subinde suapte ingenio vestigat, & amplificat. Posteaquam verò delationibus apertę sunt aures, sit vt qui mentiantur, fideliores putentur. Habent enim illi inimicitiam omnia damnantem non veritatem rectè iudicãtem, & discernentem: & quemadmodum existente amicitia, mendacia videntur etiã quę vera de malis dicuntur, ita regnante inimicitia, vicissim vera videntur quę falsa sunt. Alius animus, aliud tribunal. Quomodo igitur furorem subigemus? Quomodo flammam hanc extinguemus? Si cogitauerimus nos hoc pacto non de hoste vindictam sumere, sed de nobis ipsis. Si considerauerimus qua lætitia diabolum exhilaremus, hostem illum nostrum, cuius gratia iniuriam membro nostro facimus. Hostis esto, sed diaboli, non membri tui. Propterea Deus ira nos armauit, non vt aduersum corpora nostra stringamus, & impellamus gladium, sed vt in ipsum diaboli pectus immergamus. Huc intro poteris capulo tenus abdere ferrum. Quin, si voles, & capulum ipsum, ne vnquam inde gladium euellas, sed alium insuper addas. Hoc verò tunc erit, quando nobis ipsis parcentss pacificè inuicem animati fuerimus.

7 Serm. 15. in eandem epist. Simile. IDEM inquit; Sunt quidam instar eorum canum, qui clanculum mordentes, prætereuntem quidem nec allatrant, nec quicquam erga illum rancoris ostendũt, blandientes mansuetudinisque speciem ostendentes, sicubi nacti fuerint incautos, dentes in clanculum infigunt.

figunt. Isti peiores sunt illis, qui ex aperto inimicitiam in se susciunt, & profitentur. Quoniam igitur & homines canes sunt, neque inclamantes quidem, neque irascentes, neque molestiæ quicquam minantes, occultè verò dolos concinnentes, & innumera mala fabricantes, factisque se se vlciscentes, & illos notare voluit Apostolus, cum dixit: Omnis amarulentia, & tumor, & ira, & vociferatio, & maledicentia tollatur à vobis tum omni malitia. Non est quod verbis quidem parcas, factis verò vlciscare. Ego linguam ideo castigaui, vociferationemque illius amputaui, nè flammam vehementius incendat. Si verò sine vociferatione etiam eadem facis, incendiumque, & carbones internè nutris, quæ vtilitas erit silentij? An ignoras, quòd eiusmodi incendia omnium sint nocentissima, quæ cum intus nutriantur, non quibusuis circumstantibus apparent? Et vulnera quæ in conspectu extra cutem non exeunt? Et rogi illi, qui interna comburunt? Ita & peior est reliquis ea ira quæ mentem depascitur, Euellamus ergo radicitus amarulentiam, ex animo enim amarulento nihil planè fit boni, nihil sani.

Ephe. 4.

8 *In epist. ad Fabiolam, in qua 24. mansiones peregrinationis Iudæorũ explicantur. tom. 3.*

HIERONYMVS loquens de malo granato dicit: Huius arboris fructus in scriptura dupliciter accipitur, vt in Ecclesiæ gremio, quæ omnem turbam credentium suo cortice tegit, aut in veritate, & consonantia virtutum, iuxta illud quod scriptum est: Multitudinis autem credentium cor erat vnum, & anima vna. sicque diuisi sunt singuli gradus, vt omnes eadem compage teneantur.

9 *Lib. 1. in c. 3. Amos. tom. 5. Ezec. 7.*

IDEM exponens verba illa; Numquid ambulabunt duo pariter, nisi conuenerit eis, ait: Hoc impletũ est, quia fecit Dominus pacem inter homines, & copulauit vinculo charitatis, vt cum fuerint duo simul postulent à patre, & impetrent quicquid rogauerint. Et sicut duæ virgæ Ezechielis copulentur. Cum autem duo redacti fuerint in vnum, adhærebunt Domino, & fiet vnus spiritus. Isti duo qui sibi cõsentiunt, & in via Christi pariter ambulabunt, nullius aduersariorũ possunt impetum pertimescere. Quòd si discordia separarentur, statim eos leo rugiens inuadet, de quo subdit: Numquid rugiet leo in saltu, nisi habuerit prædam: & non solum leonis patebunt morsibus, qui sunt diuisi, sed & dabit catulus leonis vocem de cubili suo. Tertia pœna est eorum, quos discordia separauit, vt perdant alas, quibus prius sublimiter ferebantur, & de cœlis in terram corruant, & teneantur ab aucupe, ideo dicit, Numquid cadet auis in laqueũ terræ, absque aucupe? Quarta pœna est discordantium, vt capiantur laqueo, qui non in cœlo positus est, sed in terra. Quinta pœna eorum, qui reliquere pacem, quę exuperat omnem sensum, & quam Dominus pergens ad patrem Apostolis dereliquit, dicens: Patrem meum do vobis, pacem meã relinquo vobis, vt in ciuitate Domini constituti, tubæ sonitu terreantur.

Ioan. 14.

10 *In c. 1. Aggæi proph.*

IDEM sic habet; In Genesi, cum in primo die dictũ sit, & in tertio, & in quarto, & in quinto, & in sexto, post consummationem operum singulorum: & vidit Deus, quia bonum est, in secundo iuxta Hebraicũ, & Aquilam, & Symmachum, & Theodotionem non habetur. Neque enim poterat secundus dies, qui numerum facit, qui ab vnione diuidit, quòd bonus esset, Dei sententia comprobari. Hæc dicit explicans verba illa, quòd in vna die mensis factum est verbum Domini in manu Aggæi, vt ad vnionem sic reuertatur.

11 *Li. 3. in c. 14. Zach.*

IDEM exponens verba illa; In die illa apprehendet vir manum proximi sui, & conseretur manus eius super manũ proximi sui, sic habet: Nos ista referamus ad Ecclesiæ beatitudinem, quòd cuncti, qui in ea fuerint, admirentur subiectionem hostium, & suam fœlicitatem, & vnusquisque apprehendat manum proximi sui, vt conserant dexteras, & multa fide, & necessitudine copulentur. Et sic erit ruina equi, & muli, & cameli, & asini, & omnium iumentorum, &c.

12 *Li. 1. in c. 1. Pron. tom. 7.*

IDEM exponens verba illa; Sapientiam, atque disciplinam stulti despiciunt. Audi fili mi disciplinam patris, aduertit quòd sapientem singulari numero, stultos describit plurali, non solum, quia plures sunt sapientibus stulti, sed quia sapientium cętus omnis, vniformitatem seruat, mali autem sunt diuisi.

13 *In Ps. 75. tom. 8.*

IDEM explicans illa verba; Factus est in pace locus eius, dicit: Non est vmbraculum Domini, nisi vbi pax est: vbi zelus, atque discordia, ibi non est protector Deus. Locus Dei non est nisi in anima quæ pacem habet. Quæ ergo anima non habet pacem, sciat se non esse locum Dei. Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis. Hæc est Saluatoris hæreditas. Ibi in Hierusalem, quæ interpretatur pax, confregit potentias, arcum, scutum, gladium, & bellum.

Cap. 12.

Ioan. 14.

14 *In ca. 11. Marci. l. 9 Eccli. 4.*

IDEM explicans verba illa; Mittit duos ex discipulis suis ad ferendum pullum, ait: Bini vocantur, & bini mittuntur discipuli Christi, quoniam charitas nõ cõsistit cum vno, vnde dicitur: Væ soli, & reliqua. Duo educunt Hebræos de Aegypto. Duo deportant botrum de terra sancta. Duobus vectibus arca Dñi portatur, & inter duos Cherubin Deum cognoscimus.

19

15 *Li. 1. in 2. epist. ad Ephesios. Psal. 119.*

IDEM exponens illa verba de Christo Domino, ipse est pax nostra, dicit: Quomodo sapientia, sapientes facit, & iustitia iustos, & sanctificatio sanctos, sic & ipsa pax nos facit esse pacatos, vt dicamus, cum his qui oderunt pacem eram pacificus. Si autem Christus credentium pax est, quicumque sine pace est, consequenter non habet Christum.

16 *Lib. 2. de ordine. c. 1.*

AVGVSTINVS docens qua ratione omnia appetant vnitatem, ait: Lapis, vt esset lapis omnes eius partes, omnisque natura in vnum solidata est. Arbor non esset, si vna non esset. Membra cuiuslibet animantis, & viscera, & quicquid est eorum è quibus constat, certè si vnitatis patiantur diuortium, non erit animal. Amici quid aliud, quàm esse vnum conantur? Et quantò magis vnum, tantò magis amici sunt. Populus vna ciuitas est, cui est periculosa dissensio. Quid est autem dissentire, nisi vnum non sentire? Ex multis militibus fit vnus exercitus. Nonne quæuis multitudo eò minus vincitur, quò magis in vnum coit? Quid amor omnis? Nonne vnum fieri vult cum eo quod amat? Voluptas ipsa non ob aliud delectat vehementius, nisi q; amantius sese corpora, in vnum coniunguntur. Dolor vnde pernicios us est? Quia id quod vnum erat, dissidere nititur.

Cap. 13.

17 *Lib. 12. de ciuit. Dei c. 22. in 5.*

IDEM dicit: Hominum genus ex vno est ad commendandam concordiam, propagatum. Neque enim vmquam inter se Leones, aut Dracones quales homines bella inter se gesserunt. Viues ibidem: facilius bestias eiusdem generis capiat aliquis locus sine dissidio, & pugna, quàm homines. Lupus enim est homini homo, sicut Græco prouerbio dicitur. Plinius libro sexto. Deniq; cætera animantia in suo genere probè degunt. Congregari videmus, & stare contra dissimilia. Leonum feritas inter se non dimicat: serpentum morsus, nõ petit serpentes: nec maris quidem beluæ, ac pisces, nisi in diuersa genera fæuiunt. Et hercle homini plurima ex homine sunt mala. Est Dicæarchi liber, inquit Cicero de interitu hominum, Peripatetici magni, & copiosi, qui collectis exteris causis eluuionis, pestilętiæ, vastitatis, belluarum etiam repentinæ multitudinis, quarum impetu docet quædam hominum genera esse consumpta. Deinde comparat quantò plures deleti sunt homines, hominum impetu, ideſt, bestijs seditionibus, quàm omni reliqua calamitate.

18 *Lib. 19. de ciuit. Dei c. 11. Psal. 147.*

IDEM inquit. Possumus dicere finem bonorum nostrorum esse pacem, sicut æternam dicimus vitam, præsertim quia ipsi ciuitati Dei dicitur: Lauda Hierusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion, &c. qui posuit fines tuos pacem. [Infra:] Tantum est pacis bonũ, vt etiam in rebus terrenis, atque mortalibus, nihil gratius soleat audiri, nihil desiderabilius concupisci, nihil

nil poſtremò poſſit melius inueniri. Viues: pax videtur maximum hominibus bonum, bellum maximum malum, inquit Xenophon. Hanc pacem dixit Democritus eſſe ſummam fœlicitatem, cęteraque Philoſophorum nationes, eam eſſe vitam beatam conſenſerunt. [Infra:] Sicut nemo eſt qui gaudere nolit, ita nemo eſt, qui pacem habere nolit. Quandoquidem, & ipſi qui bella volunt, nihil aliud, quàm vincere volunt, ad glorioſam ergo pacem bellando cupiunt peruenire. Nam quid eſt aliud victoria, quàm ſubiectio repugnantium? Quod cum factum fuerit, pax erit. Pacis igitur intentione, geruntur bella ab his etiam, qui virtutem bellicam ſtudent exercere, imperando, atque pugnando. Vnde pacem conſtat, belli eſſe optabilem finẽ. Omnis homo belligerando pacem requirit, nemo autem bellum per pacem. Nam, & illi qui pacem, in qua ſunt, perturbare volunt, non pacem oderunt, ſed eam pro arbitrio ſuo cupiunt commutari. Non ergo vt ſit pax nolunt, ſed vt ea ſit quam volunt. [Infra:] Ipſæ ſæuiſſimæ feræ, genus proprium, quadam pace cuſtodiunt. Quæ enim tigris non ſi ijs ſuis mitis immurmurat, & pacata ſuauitate blanditur? Quis miluus quantumlibet ſolitarius rapinis circumuolet, non coniugium copulat, nidum congerit, oua confouet, pullos alit, & quaſi cum ſua matrefamilias ſocietatem domeſticam quanta poteſt pace conſeruat? Quantò magis homo fertur quodammodo naturæ ſuæ legibus ad ineundam ſocietatem, pacemque cum hominibus, quàtum in ipſo eſt omnibus obtinendam, cum etiam mali pro pace ſuorum belligerent, omnesque ſi poſſent facere velint, vt vni cuncti, & cuncta deſeruiant, quo pacto niſi vt in eius pacem, vel amando, vel timendo cõſentiant? [Infra:] Quod terrenum corpus in terram nititur, & vinculo, quo ſuſpenſum eſt, remittitur, in ſuæ pacis ordinẽ tendit, & locum, quo requieſcat, quodammodo ponderis voce poſcit, iamque exanime, ac ſine vllo ſenſu, à pace tamen naturali ſui ordinis non recedit, vel cum tenet eam, vel cum fertur ad eam. [Infra:] Viues in cap. 13. Oſtendit Auguſtinus omnia bona pace conſtare: quod ſi ita eſt, omnia mala in diſcordia, & diſſenſione ita erunt. Quo magis demiror eſſe homines tam peruerſæ naturæ, vt diſſidia, bellum, pugnas non ſecus ac vitas, & animas ſuas diligant, pacis nomen, ceu maximum, & pernicioſiſſimum malum exhorreant, digni profectò, qui intrinſecus, & extrinſecus ſentiãt, & perpetiantur, quod tantopere expetunt bellum, & vt re opta a in ſempiternum fruantur, poſt vitam æternum & ingens manet bellum.

IDEM dicit: Nihil aliud appetit Satanas veneno-ſiſſima verſutia ſua, niſi vt corrumpat, atq; diſrumpat vinculum pacis, & charitatis, quo conſeruato inter Chriſtianos, vires eius omnes inualidæ ſunt ad nocendum, & muſcipulę inſidiarum comminuuntur, & conſilia euaneſcunt.

IDEM explicans verba illa; Pax ſuper Iſrael, ait: Hæreditas noſtra pax eſt. Per hanc vos ſalutamus, hãc vobis annunciamus, hanc ſuſcipiunt montes, & colles iuſtitiam. Chriſtus eſt pax noſtra, qui fecit vtraque vnum. Quia filij ſumus, habebimus hæreditatem, quæ pax eſt. Et videre quia exhæredati ſunt, qui non amant pacem. Non autem amant pacem, qui diuidunt vnitatem. Qui amant pacem, ſunt hæredes, de quibus dicitur: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Quia Chriſtus filius Dei pax eſt, ideo venit colligere ſuos, & ſecernere ab iniquis, qui oderunt pacem, qui volunt conſcindere vnitatem, qui nõ credunt paci, qui falſam pacem annunciant in populo, & non illa habent. Quibus reſpondetur, cum dixerint, pax vobiſcum, & cum ſpiritu tuo. Falſa dicunt, & fallum audiunt. Quibus dicunt, pax vobiſcum? Quos ſeparant à pace orbis terrarum. Et quibus dicitur, & cum ſpiritu tuo? Qui diſſenſiones amplectuntur, & odiunt pacem. Si enim in ſpiritu eorum eſſet pax, nonne vnitatem diligerent, & relinquerent diſſenſionem? Falſum ergo pronunciant, & falſum audiunt. Nos verum pronunciemus, & verum audiamus, ſimus Iſrael, & amplectamur pacem.

IDEM explicans verba illa; Filij tui ſicut nouellæ oliuarũ, inquit: Filij debẽt eſſe pacifici, beati pacifici, quia filij Dei vocabũtur. Quia ergo in oliua fructus eſt pacis, oleũ. n. pacẽ ſignificat, quia charitatẽ ſignificat, ſine charitate nulla pax eſt. Et manifeſtũ eſt, qđ qui diuiſerunt pacem, non habent charitatem. Pacificos columba portauit ad arcam, portans oliuam cum fructu, quia non habent ſola verba pacem ſonantia, ſed & fructum charitatis.

IDEM explicans verba illa; Si dedero ſomnum oculis meis, donec inueniam locum Domino, ait: Primi credentes, qui omnia relinquebant, facti ſunt locus Domino. Et vt noueritis, quia vnus locus factus eſt Domino in omnibus, ſcriptura dicit: Erat illis anima vna, & cor vnum in Domino. Multi autem nè faciant locum Domino, ſua quærunt, ſua diligunt poteſtate, ſua gaudent, priuatum ſuum concupiſcunt. Qui autem vult facere locum Domino, non de priuato, ſed de communi debet gaudere. Beati qui ſic faciunt locum Dño, vt priuato ſuo non gaudeant. Talem enim deſcribebat iſte qui dicebat: Si introiero in tabernaculum domus meę. Priuatum hoc erat, ſciebat priuato ſe impediri nè faceret locum Domino, & ea cõmemorat, quæ ad ſeipſum pertinebant. Non introibo in tabernaculum domus meæ, donec inueniam. Quid? Cum inueneris locum Domino, intrabis in tabernaculum tuum? An ipſum erit tabernaculum tuum, vbi inueneris locum Domino? Quare? Quia ipſe eſt locus Domini, & cum eis qui fuerint locus Domini, vnum eris.

IDEM exponens verba illa; Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum, ſic habet. Sonus iſte tam dulcis eſt, quàm dulcis eſt charitas, quæ facit fratres habitare in vnum. Iſte dulcis ſonus, monaſteria peperit. Ad hunc ſonum excitati ſunt fratres, qui habitare in vnum concupierunt. Iſte verſus fuit tuba ipſorum, ſonuit per orbem terrarum, & qui diuiſi erant, congregati ſunt in vnum. Hanc vocem audierũt qui habebant cor vnum, & animam vnam in Dño. Ex voce huius pſalmi appellati ſunt, & monachi. Monos enim vnus dicitur. [Infra:] Et non vnus quomodocunque, nam & in turba eſt vnus, ſed vnà cum multis dici poteſt monos. Qui ergo ſic viuunt in vnum, vt vnum faciant hominem, vt ſit illis verè cor vnum, & anima vna, multa corpora, ſed nõ multę animæ, multa corpora, ſed non multa corda, rectè dr monos, id eſt, vnus ſolus. Vnde, & ille vnus ſanabatur in piſcina, vt vnitatẽ ſignificaret neceſſariam ad ſalutem. [Infra:] Quoniam illic mandauit Dominus benedictionẽ. Vbi mandauit? In fratribus qui habitant in vnum, nõ corpore ſolùm, ſed corde, ibi benedicunt Dominum, qui habitant concorditer. Nam in diſcordia non benedicis Dominum, ore benedicis, & corde maledicis.

IDEM explicans illa verba; Qui poſuit fines tuos pacem, ait: Quomodo exultatis omnes. Hãc amate fratres. Multum delectamur quando clamat de cordibus veſtris pacis dilectio. Quomodo nos delectauit? Nihil dixeram, nihil expoſueram, verſum pronũciaui, & exclamaſtis. Quanta pulchritudine intellectus pacis, corda veſtra percuſſit? Quid iam ergo loquar de laude pacis? Præuenit omnia verba mea veſter affectus, non imo plebo. Differamus oẽs laudes pacis ad illã patriã pacis. Ibi eam plenius laudabimus, vbi plenius habebimus. Inchoatam à nobis ſi ſic amamus, perfectam quo laudabimus? Hieruſalem, viſio pacis eſt, & omnes qui habent & amant pacem, benedicuntur in ea, & ipſi intrant, cum claudantur portæ, & firmantur vectes. Hanc quam nominatam ſic amatis, ipſam ſectamini, ipſam deſiderate, ipſam in domo, ipſam in negotio, ipſam in vxoribus, in filijs, in ſeruis, in amicis, & inimicis, diligite. Quid agit pax in huius

regionis incertis, cum adhuc nemo videt cor alterius? Quid agit? De incertis non iudicat, incognita non confirmat. Procliuior est ad bene credendum de homine, quàm ad male suspicandum. Non se multum dolet errare, cum bene credit etiam de malo.

26 IDEM explicans verba illa; Hæc locutus sum vobis, vt in mè pacem habeatis, dicit: Pax finem tẽporis non habebit, sed omnis piæ nostræ intentionis, actionisque finis ipsa erit. Propter hanc, sacramentis imbuimur, propter hanc, mirabilibus sermonibus, & operibus Domini erudimur, propter hanc, spiritus eius pignus accepimus. Hac pace in pressuris omnibus consolamur, hac à pressuris omnibus liberamur, propter hanc omnem tribulationem fortiter sustinemus, vt in hac feliciter sine vlla tribulatione regnemus.

Tract. 104 in cap. 17. Io. 1. to. 9.

27 IDEM inquit; Dixit Dominus ad Abraham: Sume mihi vaccam triennem, & capram, & arietem, turturem quoque, & columbam. Qui tollẽs vniuersa hæc, diuisit ea per mediũ, & vtraq; partes contra se altrinsecus posuit, aues aũt non diuisit. In turture, & columba, spirituales possunt significari, vt in illis tribus animalibus, carnales intelligi. Ergo diligenter attendite, quia illa tria animalia, diuisisse in duas partes dicitur Abraham, & contrà se inuicem posuisse. Aues, scriptura inquit, non diuisit. Quare hoc? Quia in Ecclesia Catholica carnales diuiduntur, spiritales omnino nõ diuidũtur. Quare carnales, & diuisi, & cõtra se positi sunt? Quia oẽs luxuriosi, & amatores mundi, contra se inuicem diuisiones, & scandala habere nõn desinunt. Isti ergo diuiduntur, quia sibi inuicem aduersantur, aues aũt, id est spiritales, nõ diuiduntur, quia est illis anima vna, & cor vnum in Deo. Est in illis vnũ velle ac nolle. Et qñ carnales qui diuiduntur grauibus vitiorum compedibus præmuntur in mundo spiritales, diuersarum virtutum pennis eleuantur in altum, & duabus pennis dilectionis Dei, & proximi eleuantur in cœlum, non diuisi ab amore Dei, & proximi.

Serm. 54. de tempore in quo sacrificium, quod obtulit Deo Abrahã explicatur 20. 10. Gen. 15.

Act. 4.

28 IDEM sic ait; Fœlices pacifici, qm̃ filij Dei vocabuntur. Meritum Christianæ virtutis vilescit in cunctis, si vnitatem non habet pacis, nec peruenit ad vocabulum filij, nisi per nomen pacifici. Pax est quæ expoliat hominem seruitute, dat nomen ingenuum, mutat cum conditione personam, ex famulo liberum, filium facit ex seruo, amicum facit, ex Deo, patrem reddit ex Dño. Filius Dei esse incipit, qui pacificus esse cæpit. Non vult filius dici, qui pacificus nõ vult inueniri, negat sibi patrem Deum, qui hæres pacis esse nequiuit. Quanta est huius pacis retributio, hæreditatem possidere cum Christo? Pax cõcordia fratrum, sicut scriptũ est, in tribus placuit spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo, & hominibus, concordia fratrum, & amor proximiorum, & vir, & mulier bene secum consentientes. Concordia ergo fratrum, voluntas Dei est, iucunditas Christi, perfectio sanctitatis, morum custodia, atque in rebus omnibus laudabilis disciplina. Pax suffragium precum facilis atque impetrabilis. Pax dilectionis mater est, concordiæ vinculum, ac puræ mentis indicium manifestum. Pacem meã do vobis, dixit Christus, vnde seruare mandatum, est pacẽ in oĩbus custodire. Nam diuidere vnitatem, non est magistrum sequi, sed eius mandatum calcare. Sequi.n. Christum, est habere pacem. Pacem relinquo vobis, in pace vos dimisi, in pace vos inueniã. Proficiscens voluit dare quod desiderabat rediens in omnibus inuenire. Quid ergo facturus est homo cum venerit Deus, & quæsitũ non inuenerit, quod donauit? Qua excusatione vsurus, qui pacem seruare non potuit? Plantare pacem radicitus, Dei est, euellere penitus inimici. Amor fratris ex Deo est, odium ex diabolo constat. Custodienda oĩbus viribus pax est, qm̃ Deus semper in pace est. Procul sint contentiones, procul lites, & odia, & maledicta, nè zizania superseminetur in medio tritici, & securo iã rustico; spẽ lõgi laboris elusus, in ipsa messis maturitate subducat.

Serm 169 de tempore Dominica in Rogationib. de pace.

Eccl. 25.

IDEM explicãs verba illa Lucę 12. Dñe dic fratri meo, vt diuidat mecũ hæreditatẽ, dicit: Quis me cõstituit diuisorem inter vos? Non venit Christus diuidere, sed vnire; vnde dicebat Paulus: Obsecro vos fratres, vt idipsum dicatis oẽs; & non sint in vobis schismata, nolebat esse diuisor. Vnusquisque vestrum dicit; ego sum Pauli, ego Apollo, ego verò Cephæ. Diuisus est Christus? Videte ergo, quàm mali sunt hómines, qui volunt esse diuisi, cum Christus noluerit esse diuisor. 29

Serm. 166 de tẽpore. 1. Cor. 2.

IDEM sic habet: O si sciretis quanta si virtus pacis. Tanta est virtus eius, quod in pacis dignitate Apostolus oẽs epistolas suas scribebat, dicens: pax vobis. Hanc salutandi formam nobis primitus donauit Christus dicens: pax vobis. Hanc pro testamento Christus Apostolis dereliquit tanquã summũ bonum, sine quo nullus viuere dẽt. Qui pacem cordis, oris, & operis nõ habet. Christianus dici nõn põt. Qui in hac nõ sperat, in lubrico vitã & pedem ponit, in tẽpestate nauem collocat, in præcipitio se illaqueat, in arena semẽ seminat. O pax; Eremitarum mater, Monachorum soror, tu Patriarcharum vinculũ, Prophetarũ vehiculum, tu Apostolorum refugium, tu Martyrum solatium. O pax, Dei ędificium, te non põt destruere principum fulmina, insultus dæmoniũ te in nullo lædere possunt. O pax, sine te reges nõn regunt, sine te regna nõ valent. Nunquid sine te ieiunia, orationes, eleemosynæ, cęteraq; bona nobis prodesse põt? O monache habeto pacẽ in cũctis, nam si fratri irasceris, si proximum odis, tibi contradicis in oratione Dñica, clamat. n. monachus: dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris; quo iure, quo iure, qua fronte tibi petis dimitti, qui proximo rancorem nõ dimittis? Habete pacem cum oĩbus, oĩum tñ vitia odientes. Habete in corde, in ore, & in opere pacem. Nã si Cain: pacem habuisset in corde, non irruisset in fratrẽ suum. Si Absalon pacẽ habuisset in ore, non impugnasset fratrem suum. Si Iudas habuisset pacẽ in opere, non fugisset ad laqueum. O q̃ bonum, ò quàm iucundum, ò quàm diuinum est habitare fratres in vnum, vt vnum sit cor, vna voluntas, vna oĩum anima, & vna forma viuendi, nã diabolus intrare non põt domum, vel mentem, in qua pax dominatur. O quàm iucundum est habitare fratres in vnum. Tãta. n. est eminẽtia istius virtutis, qđ de ea Propheta prius miraretur, quàm ostenderet quid esset, vel quid vtilitatis haberet. O quã grandem admirationem præposuit, qñ dixit: ecce. O quam mirabilẽ vtilitatem prædicauit, qñ subiunxit: Quàm bonum, & quàm iucundum. Sed scire debetis fratres, quod quædam sunt bona, quæ nõ sunt iucunda, quædã iucunda, quæ non sunt bona: verbi gratia, bona sunt ieiunia, vigiliæ, macerationes, & similia. Hæc. n. bona sunt, sed non iucunda, quia caro in his non iucundatur, sed læditur. Iucunda quippe sunt comessationes, ebrietates, sed nõ bona. Hæc agentes, lætantur cum malefecerint, & exultãt in rebus pessimis. O monache vix poteris inuenire in præsenti vnum, quod sit bonum, & iucundum. Cupis tamen illud inuenire? Persequere pacẽ, & amplectere eã, hæc est. n. sola virtus, quæ hẽt bonum, & iucundum. Hæc est illa bonitas, quæ nos habitare facit vnius moris in domo, vt simul viuere, simulq; mori semper optemus. O pax, tu mẽtis serenitas, animi trãquilitas, amoris vinculũ, charitatis consortiũ. Hæc est illa summa felicitas, quæ bella cõpescit, iras cõprimit, discordes sedat, inimicos cõcordat, cunctis placet, à cunctis optatur, sed à cunctis malis, illa quæ bona est pax fugitur, & oditur, vt mors. Beatus qui te hẽt, maledictus qui te odit, & qui te impedit, & frangit inter homines, quoniam Antichristus est, & filius perditionis. O pax tale bonum es in rebus creatis tam mirificum, tam glorioſum, quòd nihil dulcius solet audiri, nihil delectabilius cõcupisci, nihil vtilius possideri. Spiritus enim humanus sicut nunquam viuificabit membra, nisi fuerint vnita, sic Spiritus sanctus, 30

Serm. 2. ad fratres in eremo, qui est de pace. Lucæ 24. Ioan. 14.

Gen. 4. 2. Reg. 15.

Matt. 24. Psal. 132. 31

Prou. 2.

Psal. 33.

Psal. 67.

Simile.

ctus, nunquam nos viuificat, nisi pace vniti fuerimus. Omnes homines pacem amant, sed ament & iustitiã, iustitia enim & pax ipsæ se osculantur, sed si amicã pacis non amaueris, nunquid ipsa pax te amabit, & tecũ habitare volet? Absit. Amate igitur pacem, diligẽtes iustitiam. Hæc enim pax, hominibus bonæ voluntatis, datur ab Angelis. Nunquid hominibus prauæ voluntatis pacem offerunt Angeli? Absit.

Psal. 85.

32 *Serm. 6. inter varios Augustini.*

IDEM ait; Charitatem non habent, qui in vnitate non sunt, sicut dicit Apostolus Iudas: Hi sunt, qui se ipsos segregant animales spiritum non habentes. Qui se ipsos segregant, quia coagulum non habent charitatis. Christus dixit: Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alis, & noluisti? Colligere non diuidere. Quia habeo alias oues quæ nõ sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & fiet vnum ouile, & vnus pastor. Meritò non audiuit fratrẽ contra fratrem interpellantem, & dicentem: Dñe dic fratri meo, vt diuidat mecum hereditatẽ. Et Dñs. Dic homo: Quare enim vis diuidere, nisi quia homo? Cum enim dicit alius, ego sum Pauli, alius ego verò Apollo, nonne homine estis? Dic homo: Quis cõstituit me diuisorem hæreditatis inter vos? colligere veni non diuidere. Ideo enim dico vobis, cauete ab omni cupiditate. Cupiditas enim cupit diuidere sicut charitas colligere.

Matt. 23. Ioan. 10. Luc. 12. 1. Cor. 1.

33 *In serm. 5. assumptionis B. Mariæ. Actu. 4. 2. Cor. 6.*

BERNARDVS dicit: Vnitas sanctorum alia est quæ iustificat, alia quæ glorificat, vna meritum, & alia præmium. De prima dictum est, quia multitudinis credentium erat cor vnũ, & anima vna. De secunda autẽ. Qui adhæret Deo, vnus spiritus est. Vnitas quæ in hac vita habetur est decus suauitatis, de qua scriptũ est: ecce quam bonum, & quam iucundũ habitare fratres in vnum. Cuius vnitatis, cum describeret propheta pulchritudinem, non tacuit vtilitatem, qm̃ illic, inquiens, mandauit Dñs benedictionem, & vitam. Hic scilicet benedictionẽ, & in futuro sæculo vitam æternam. Ipsa est vnitas, quam summa diligentia obseruandam tradidit Apostolos dicens, solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Vnitas ad proximum seruatur per cõformitatem. Si ergo Deus noster vnus est dicente Moyse, audi Israel, Dñs Deus tuus vnus est, sed & ille, cum sit vnus & idem, atque in seipso perfectus, nec vllo indigens, ineſt ei tñ benignitas erga nos, & amor ex beneuolentia in nos veniens, debemus, & nos quisq; sibi vnus esse per integritatem virtutis, & vnum cum proximis per vinculum dilectionis. [Infra:] Vnitas, quam habet quis ad proximum, duobus modis habetur, dum & nos per dilectionem tẽdimus in alterum, & alterius quoque vicissim in nobis recipimus affectum. Et hæc et duobus modis impeditur, obstinatione, & suspicione. Obstinatio non permittit nos ad alterius cor ingredi, nec suspicio patitur credere nos ab alijs amari. Ita fit, vt dum nec nos alium obstinati diligimus, nec nos ab alijs diligi suspicios putamus, vnitas, quę cum proximis habenda est, impediatur. Verũ huic duplici morbo, duplex charitas medetur, illa scilicet, quæ non sua quærit, & iterum illa quæ oia credit. Habeat obstinatus charitatem, non quærentem quæ sua sunt, & alios diligat. Habeat suspicios charitatem omnia credentem, & ab alijs se diligi sine dubio credat.

Gen. 4. 2. Reg. 15. Matt. 24. Psal. 132. 31 Eph. 4. Dente. 6. Prou. 2. Psal. 33. Psal. 67.

34 *Lib. 2. de consideratione ad Eugenium Cant. 6.*

IDEM explicans verba illa; Vna est columba mea, formosa mea, perfecta mea, vno verbo dicit; Vnitatem omnibus commendauit: Vbi vnitas, ibi perfectio. Reliqui numeri, perfectionem non habent, sed diuisionem recedentes ab vnitate. Plura vide lib. 1. c. 12. & 13. & libro 3. cap. 2.

Peccata, multa & varia causant nocumenta in anima in qua sunt. Cap. VI.

1 *Ham. 16. in Gene. to. 1.*

CHRYSOSTOMVS explicans verba illa Geneſis c. 3. Comederunt & aperti sunt oculi amborum, & cognouerunt, ꝙ nudi essent, ait: Non esus ex eo ligno, oculos eorum aperuit: nã & ante esum videbãt. Sed quia gustus ille, inobedientiæ erat argumentum, & præuaricatio mandati à Deo traditi, ob quam cãm postea ablata est gloria, quæ illos circundabat, quia se indignos tali honore fecerant. Propterea scriptura, inquit, comederunt, & aperti sunt oculi amborum, & cognouerunt, ꝙ nudi essent. Nudati ꝓꝑ peccatũ, supernę gratiæ amictu, & sensibilis suę spoliationis sensum acceperunt, vt per erubescentiã, quæ inuadebat ipsos, certo scirent, in quantum periculum se adduxisset mãdati Dñici præuaricatio. Qui enim antea fruebantur tanta fiducia, & neque sibi conscij erant se se nudos esse, nec nudi erant, quãdoquidem superna ipsos gloria quouis vestimento honestius tegebat, post esum autẽ, hoc est, post præuaricationem præceptorũ, in tantam humilitatem redacti sunt, vt ob intolerabilem erubescẽtiam, vestem tunc quærerent. Mandati præuaricatio vestem illam nouam, & admirabilem gloriæ, ac supernam beneuolentiã expoliauit. Et conſuerunt folia ficus, & fecerunt sibimetipsis succinctoria. Obsecro dilecte cogita quõ, & à quanto fastigio in profundum præcipitiũ deiecit illos diaboli consilium. Nam tanta gloria dudum circundati, nunc folia ficus consuunt. Hoc diabolicæ deceptionis lucrum est. Hoc machinabatur illius consultatio, vt non solùm maiora non conferret, sed & denudaret, & destitutos ab his quę habebant ostenderet. Tantum malum est peccatum, vt non solùm nos à superna gratia alienos faciat, sed ad multam confusionem, & humilitatẽ deducit, & cũ nos priuat à bonis, quæ iam possidebamus, oẽm etiam fiduciam aufert.

Gene. 3. 3

IDEM in exordio dicit: Quemadmodum incurabilia vulnera, neq; austeris medicamẽtis cedunt, ita & anima semel captiuata, si se peccato cuipiam obnoxiã fecerit, considerare non vult, quæ sibi sunt vtilia, ẽt si quis innumera inculcet illius auribus, nihil proficiet, sed quasi mortuæ essent aures, nullam ex admonitione suscipit vtilitatem, non quia non põt, sed quia nõ vult. Hoc & in Cain factum est nunc. Oportebat conscium peccati sui, in emendando postea occupatum esse. At ille quasi ebrius affectioni, & vulneri priori aliud vlcus coniungens, & medicinã tanta diligentia adhibitam non admittens, sed destinatam cœdem in opus perducere festinans, a dolo & malitia exorditur, & fallacibus verbis fratrem decipit. Tam efferus, & pecuinus est homo, qui in peccatum declinauit. Nam sicut magnũ, & venerandum est rationale hoc animal, & maximè qñ in virtutis viam contendit, ita qñ in malum declinat, truculentarum bestiarum imitatur crudelitatẽ, & multis nominibus, illarum superat ferociã. Dixit egrediamur in campum. Quæ insania? quæ rabies? Esto excæcatus mente, fraternæ affectionis nullã rõnem habeas, neq; naturam agnoscas, cur aduersus illum ad bellum te instruis, qui nulla te iniuria affecit? Quid iam habes, qd̃ parentibus obijcis, quos tãta mæstitia affligere deliberas? Has illis retributiones reddis suę educationis? Quæ diaboli ars, in hoc te flagitium impulit? An gratia Dñi, ad illum ipsum aduersum te extolli fecit? An non quod tibi dixit, quia ad te conuersio illius, & tu ipsius dominaberis de fratris subiectione, qui tibi illũ subiecit, accipiendum est? Et cum essent in campo, surrexit Cain contra fratrem suum, & occidit illum. Horrendũ facinus, abominabile opus. O audacem mentẽ, & abominabilem, & miserabilem! Qũo non cogitauit naturam, qũo non expendit, antequam adoriretur nefas, operis finem? qũo ferre potuit post facinus, vt videret corpus fratris, spiritũ efflans super terram? qũo potuit videre corpus mortuũ, & aspectaculo nõ statim perijt? Post, blande alloquitur illũ Deus, vt ipsum ad pœnitentiam trahat, non proficit hoc, & ideo cõminatione maxima vtitur; qua etiam abusus est, & in tantum impulit malum peccatum, quod in fratrem commiserat, vt nec blanditijs, nec terroribus, ad sanã redierit men-

2 *Homi. 19. in Genesim.*

tem, sed in hoc sæculo, & in futuro maledictus, grauitatis peccati; cunctis in exemplum formidabile fuit.

4 Hom. 20. in Genesim. Gen. 4.

IDEM explicans; Cain egressus est à facie Dei, inquit: Egressus dicitur à facie Dei, hoc est nudatus eius præsidio propter abominabile facinus. Et habitauit in terra Naid è regione Edem; Docet quò non procul à paradiso versatus sit, vt è regione illius consistens, continuò memor esset, tum eorum, quæ patri suo ob prævaricationem obtigerunt, tum magnitudinum eorũ, quæ ipse perpetrauerat, propter quæ tanta sibi, neq; patris correptione emendato, pœna irrogata sit. [Infra.] Loquens de Lamech, qui Cain occidit, & narrans homicidiũ, vxoribus suis, dixit, qm̃ septies vltus est de Cain, de Lamech autem septuagies septies. Comparat peccatum suũ, peccato Cain dicens: Qua enim venia fuerit dignus, qui alterius pœna emendatior non fit. Quia virum occidi in vulnus mihi, & adolescentem in cicatricem mihi, duplex narrans homicidium, in quo non tantum nocui, illis quos occidi, quantum meipsum: vt de dignus fuerim septuagies septies pœnam luere. Nã licèt cædem ille operatus sit, & fratris, attamen nullo vnquam antea conspecto, qui hoc fecerat, neque alio viso, qui pœnam dederat eiusmodi facinoris, & à tanta ira tentato, quæ vtraque, mihi pœnas augent. Quia & ante oculos habens quod ab illo perpetratum, & pœnam videns sic immedicabilem esse, cautior factus nõ sum. Propterea licèt septuagies septies magis, quàm ille punirer, attamen, neque sic dignam luerè pœnam: Quis obsecro talem ad confessionẽ adegit? nullus alius, quàm conscientia, & incorruptus ille iudex. Nã simul, ac in peccatum declinauerat, & opere perfecerat malum conatum, statim insurrexit cõscientia, inclamansque, & ostendens peccatorum magnitudinem, omnibus se ipsam pœnis obnoxiam fecit. Ita enim se habet peccatum, vt priusquam fiat, & ad opus perueniat, obtenebret, & decipiat mentem, postquam autem consummatur, manifeste suam nobis ablurditatem proferat, & ostendat. Vnde breuis illa, & absurda voluptas; continuum menti dolorem inserit, conscientiæque fiduciam aufert, confusione captam perfundens. Misericors enim Deus, eiusmodi accusatorem nobis assistere voluit, vt nunquam soli relinquamur; sed indesinenter ille congrediens clamet, & pœnam exigat delictorum. Scortator enim, vel adulter etiam si omnium obliuisci queat, nunquam tamen sic in solitudine versatur, quin habens acrem illum accusatorem, suspitiones timeat, vmbras tremiscat, & eos qui conscij sunt, & qui non sunt, perpetuaq; in animo eius tempestas est, ac reciprocantes, & contrarij fluctus. Insuper neq; somnus ei suauis, sed terrore, & formidine plenus, neque cibus voluptatem præbet, neque amicorum colloquia, talem refocillare, vel liberare ab vrgente anxietate possunt, sed quasi carnificem gestaret se lancinantẽ, & flagellantem continuò, ita post absurdũ facinus obambulat, nullo conscio, sustinens intolerabiles pœnas illas, & iudex sui ipsius factus & accusator.

5

6 In hom. de Iona Prophet. Psal. 138. Psal. 23. Simile.

IDEM explicans verba illa; Postquã audisset Propheta Dñm præcipientem, vt prædicaret Niniuitis, descendit in Ioppem, vt fugeret in Tharsis à facie Domini, inquit: Quo fugis Propheta? Non audisti quod Dauid ait, quò ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugiã? In terram? Sed Domini est terra, & plenitudo eius. Ad infernos? & ibi virtus tua, nõ deerit. Ad cælum? Ibi quoque te esse cognosco. Et in mare? & eo tendit dextera tua. Sicut hi, quos nimia ebrietate confusos ad præcipitium casus aliquis attulerit, cæca quadam caligine deferuntur, nec pedis tentatione, suo gressui prospiciũt, potius nimietate turbati, sic & ij, qui peccatorum mole opprimuntur, improuisa cupiditate, propria præcipitãtur insania. Cum nauem fuisset ingressus, turbantur maria, fluctus eleuantur, & profundi pelagi arena monstratur. Et sicut fidele mancipium, cum seruum fuga lapsum, nonnullis etiam communi Domino pretiosis ablatis, omni animositate contra eius recentiores insistet, nec ante derelinquit nisi cum præseruauerit Domino: sic & mare conseruum agnitum non alieno patrocinio, nullius postulato subsidio, sed propria virtute commotum, vt sibi redderetur exposcit. Nauis Prophetę corpore grauabatur, non corporis magnitudine, sed peccati. Nihil enim graue æque, & onerosum inuenies, quàm peccatum: Et ideo Zacharias plumbo peccatum fig. rauit, & Dauid naturam sentiens ait: Iniquitates meæ superauerũt caput meum, sicut onus graue grauatæ sunt super me. Peccatum naufragium præparabat, & Ionas somno præmebatur, sed sopor ille, tristitia fuit, non requies.

Zach. 5. Psal. 37.

7 Hom. 28. in Matt. 10. Simile.

IDEM ait: In peccatis miseram vitam agentes nihil à mortuis differunt, immo verò maximè differunt, cum sint illis multò deteriores. Nec enim mihi dices non clausisse hũc oculos, nec sepulchro iacere, nec institis ligatum detineri; nec postremò vermibus esse proiectum, cum multò peioribus hic, quam qui obierunt vexetur. Non deuorant vermes, sed perturbationes animi omni feroci bestia truculentius exagitant, atq; lacerant. Clausi oculi sunt mortuorum nihil prorsus cernentes, hic verò mille sibi morbos, oculis cernendo quotidie contrahit. Ille iacet in monumento ad peccandum iam immobilis, hic in sepulchro malo à se ipso intrusus, ingenti peccatorum mole obruitur. Sed corpus, dicet quispiam, huius pingue ac floridum, non tabe corruptum videmus. Magna verò res, si corpore iam pridem integro, anima corrupta atque deperdita est: & ille post mortem malè olet, ille verò per totam vitam os habens, vel ipsis cloacis, sporcitius intolerabilem spirat fœtorem. Quare tanto discrimine hoc melior est ille, quanto naturali solum corruptioni subiectus, corruptionem, quæ omnibus est debita, patitur, hic verò antequam ad illa perueniat, quæ non effugiet, peccatorum vndique fœdissimam sibi putredinem colligit, mille in dies corruptionis vias excogitans. Sed phalerato, inquit, equo fertur magnificè. Ego verò, inquam, meliorem illum esse, qui in vrna quasi in lectulo quiescit, quoque decentius est, nemo putrescentem cernit, sed tegitur vrna dissolutum corpus, hic autem fœtentem animam, in corpore quasi in sepulchro circumagit. Certè si posses animam hominis peccatis inuolutam, oculis cernere, non dubitares multò melius esse in sepulchro iacere, quàm delictis irretitum detineri, & lapide potius, quàm graui peccatorum pondere premi: qui quoniam quantis malis vexentur, ignorant, nõ dubitent tamen propinqui eorum, veluti cum Maria ad Lazarum faceret Iesum adire, tunc etiam si putridum oleat, etiam si quatriduanus sit, non desperes tamen, sed adeas, & lapidem inde remoueas; primò enim, statim vt in sepulchro iacentem, institis ligatum inspicias. Consideremus potentem hominem, & in primis huius caput quasi ebriosi, caput opertorijs pluribus, atque vinculis alligatum, sic vndique obrutum, vt sensibus extinctis, nihil audiat, nihil videat, nihil prorsus sentiat. Deinde manus inspicite, videteq; ventri annexas, sicut mortuorum non quidem institis, verum quod turpius est, durissimis auaritiæ vinculis, quæ vinctas non sinit ad liberalitatem porrigi, sed insensibiles ad huiusmodi officia reddit. Vultus, & pedes similiter irretitos videte: videre varijs eos curis alligatos, ac idcirco non posse Dei Ecclesiam adire. Diabolus tales componit, vt non homines, sed ligna arida esse videantur. Nam vbi non oculi, non manus, non pedes, non alia membra suis officijs funguntur, quomodo hunc hominem putabis, præsertim cum anima ẽt eius, peccatorum feditate obruta, idolum magis, quàm anima esse videatur?

8

Ioan. 11.

9 Hom. 4. in Ioan. 10. 3. Simile.

IDEM explicans verba illa; Et tenebrę eã non cõprehenderunt, dicit: Peccatorum tenebræ, & vorago quædã profunda. Sicut n. in tenebris nec amicus, nec inimicus agnoscitur, sed oia penitus ignorant, itidẽ, &

in

in peccato vsu venit. Quippe qui lucro inhiat, nullam amici, inimicive intelligit differentiã, & latrones similiter in oẽs bellum gerunt, & oino quicumq; se vitiorũ sordibus coinquinant nihil ad rerũ differentias dignoscendas ab ebrijs, insanientibusq; differunt. Et quemadmodum noctu amoto lumine, lignum, plumbum, ferrum, argentum, lapides pretiosos, & alia omnia eodem modo, & videmus, & dijudicamus, ita qui sordidè, & vitiosè vitã viuit, neque modestiæ vim, neq; sapientiæ discernit pulchritudinem. In tenebris enim, vt iam dixi, pretiosi et lapides nullam speciem, nullum præ se ferunt fulgorem, non sua, sed caligantium oculorũ culpa. Neq; hoc duntaxat nobis, dum sub impia vitiorum tyrannide viuimus, molestum est, verùm et illud quod formidine propterea angimur, & veluti, qui per obscuram noctem iter faciunt, vt nihil metuendum sit, metu tã concutiuntur: sic qui scelus aliquod admittunt, etsi nemo id videat, nemo reprehendat, oia tñ formidant omnia suspicantur, quippe qui perpetuis conscientiæ stimulis agitãtur, omnia formidolosè circumspiciunt. Propulemus igitur tam grauem, tam molestam vitam, cuius angorem mors sequitur perpetua. Adde quod in hac vita nihil ab insanientibus hi differunt, qui terrenas res, & breui duraturas tanquam in somnis suspicantur, videntur diutijs affluere, cum nullis affluãt, in delicijs esse, cum non sint, neque, ante se decepros intelligunt, quàm ab insania liberentur, quam somnũ discutiant.

Zach. 5. *Psal. 37.*

7 Hom. 28. in Matt. to. 6. Simile.

10 Homi. 41. in Act. A post.

IDEM inquit: Peccatum grauius est dæmone, nã ille quidem humiles facit. Dæmon nõ prohibet regnũ cælorum assequi, licet cooperetur, inuitus quidem, peccatum aũt ejicit. [Infra:] Non in hoc solùm lædimur à peccato, q̃ peccamus, sed & aliud grauat, q̃ anima recepit habitum, sicut in corpore per exemplũ clarius videre licet. Sicut enim qui febre laborat, non in hoc solũ lęditur quod ęgrotat, sed et q̃ post morbum infirmior fit, licet à morbo diuturno ad bonam valetudinem redeat. Ita sanè, & de peccato dicendum, licet sanemur, adhuc in egemus magna fortitudine. Nã vnumquodque peccatum vbi patratum fuerit, & ad finem pertenerit, relinquit in anima venenum. Nonne peccantes deterius affecti sumus, q̃ dęmonio vexati? sed quòd nõ spumamus, nec pupillas distorquemus, neque manus, vnam in corpore, hoc pateremur, & non in anima.

Simile.

11 Ho. 9. in 1. ep. ad Cor. to. 4. Simile.

IDEM ait: Quamuis quispiam locuples sit, & generosus, est tñ inter abiectos abiectissimus, cum à peccato vincitur. Quemadmodum enim si Rex quispiam barbarorum seruus fiat, omniũ est miserrimus, sic qui in peccato viuit. Barbarum namq; peccatum est, animã enim sub tyrannidem redigit. Nihil enim tam præter rationem est, quam peccatum. Nihil tam stultum, nihil tam fatuum, nihil tam vehemens, omnia euertit, omnia confundit, perdit: Innumeris manibus, nostris insidiatur cogitationibus, & inopinantes aggreditur, omnia dilacerat, more canum clanculum mordentiũ. [Infra.] Peccatum, feras ex hominibus facit, immo dæmones. Quippe qui incredibilis pleni sunt immanitatis, neq; in illis, cælestis regni amor est, neque gehennæ metus, nullus hominũ pudor, nulla misericordia, nulla humanitas, sed impudentia, temeritas, futurorum omnium contemptus, & quæ de futuro iudicio dicta sunt, fabulas arbitrantur, & minas illas, risus ducunt: Hi peiores feris sunt, eo q̃ feræ natura tales sunt, hi aũt naturalem mansuetudinem habentes, præter naturam in immanitatem se vertere conantur. Vnde ait Propheta, Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus. Rursum dæmon, cum hominib. non cum eiusdem generis dęmonibus certat, peccator autem consanguineum, & familiarem pro viribus malo afficere conatur, neque naturæ eum pudet.

Ioan. 15.

Simile.

Psal. 48.

12 Ho. 11. in eandẽ epi. ad Cor.

IDEM Explicans verba illa; Qui & illuminabit abscondita tenebrarum. Rectè inquit, peccator. Tenebræ circundant me, & parietes: nisi enim in tenebris animus esset, non sanè Dei timore abiecto, tanta duceretur licentia. Nam nisi prius rationalis pars caligaret, non tam licenter peccata in nos impetum facere potuissent. Quamobrem ne dicas, nemo me videt, est namque qui ad animam vsque & spiritum articulos & medullas penetrat. Te autem ipsum non vides, neque potes nebulas expellere, sed tanquam muro vndique circundaris, & sic nequis cęlum suspicere. Nam quemadmodum latrones, cum quid pretiosum rapere volũt, extincto lumine, id aggrediuntur, sic in peccatoribus corrupta ratio. Et enim in nobis rationis lumen est lem per ardens. Quòd si spiritus iniquitatis vehementiori impetu aggressus exunxerit, quàm primum animam obscurauit, expugnauitq;, & quicquid in ea conditum est compilat. Quippe quæ cum à libidinis cupiditate capta est, sicut nebula, & caligine corporei oculi, sic ab illo mentis prouidentia pręoccupata, nihil intueri potest vlterius, non præcipitium, non gehennam, non formidinem. Et tãquam paries fine ostio oculis obiectus, non finit iustitiæ rãdium mentes nostras illustrare. Et quemadmodum cæci licèt in ipso meridie sub dio versentur, nullam tamen lucem accipiunt: iidem, & hi quamuis innumera vndique dogmata, eorum insonẽt auribus, animo hoc affectu præoccupato, omnibus rationibus obstruunt auditum.

Simile.

Simile.

13 Ho. 20. in cap. 10. ad Heb. Simile.

IDEM exponens verba illa; Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit, sic habet: Sicut enim ea quę conculcamus nullius momenti pendimus, sic & qui peccant in Christum, nullius momenti existimant, & sic peccant. Factus es corpus Christi, & tradis te ipsum diabolo, vt conculces Christum, Christus voluit solidari apud te, tu autem eum conculcas per crapulam, per ebritatem.

14 Serm. 11. in epist. ad Philippẽs.

IDEM ait: Peccata elongant nos à Deo, voluntate, & animo, non loco. Vehementer Deum fugimus. Quo fugis miser? Quo fugis vitam, & salutem tuam? Si Deum fugis, ad quem confugies? Si lucem fugis, quò respicies? Si vitam fugis vnde postea viues? Cum peccamus, fugimus à Deo, fugitiui in alienam terram discendimus, quemadmodum ille, qui bonis paternis cõsumptis, abijt in terram alienam, qui male consumpta paterna substantia, in fame viuebat. Largitus est nobis Deus multa bona in baptismo, si ista consumpserimus, fame postea laborabimus. Morbus hic grauis, & febris erat vehemens, & decumbebamus non in lecto, sed in ipsa malitia, in prauitate, veluti in stercore proiecti, vlceribus ac fętore pleni, squalidi, idola magis, quam homines, princeps mundi ridens insultabat nos. Consumpsimus omnia, & cum inter alienos simus, & siliquas comedamus, non tamen dicimus, reuertamur ad patrem nostrum, & dicamus, peccauimus in cælum, & coram te.

Luc. 15.

15 Hom 3. de incõprehẽsibili Dei natura. to. 5. Eccl. 27. Simile.

IDEM ait: Homines qui Deum blasphemant, & pro nihilo putant, ipsi lædunt salutem, & perimunt. Verissima namque illius sententia est, qui blasphemis, inquit, hominibus, lapidem, qui sursum iaciunt in excelsum, in ipsorum caput iaciunt, & contundunt. Quẽadmodum enim, qui lapidem illò iaculatur corpus cæleste non attingere, nedum lacerare potest, plagam autem suo capite excipit, cum lapis eodem vnde iaculatus est redeat: ita qui beatam illam blaspemat substantiam, vt nunquam offendere eam potest, cum longè potior, atque excelsior sit, quàm vt affici aliquo possit detrimento; sic ferrum aduersum animam suam acuit, & parat, cum se ingratum Domino bene mereti exhibet.

16 Eph. 4. ad Damasum Papam in qua exponit parabolã filij prodigi Lucæ 15.

HIERONYMVS explicans illa verba; Et non post multos dies collectis omnibus adolescentior filius profectus est in regionem longinquam, inquit: Si Deus cælum tenet palmo, & terram pugillo, & Hieremias dicit: Deus appropinquans, & non Deus de longinquo, per Dauid quoque, quia nullus absque eo locus sit, prædicatur, quomodo filius

peregre profiſcitur,& à patre diſcedit? Recedunt,qui peccantes cum Domino eſſe non merentur, recedunt autem affectu,nõ locorum ſpatijs. Receſſit ergo iunior filius.Et Cain egreſſus a facie Domini, habitauit in terra Naid,quod interpretatur fluctuatio. Quicumque à Deo recedit,ſtatim ſęculi fluctibus quatitur,& mouẽtur pedes eius. Nam poſt quam moti ſunt homines ab oriente & à vero lumine receſſerunt, tunc aduerſus Deum impietatis ſuæ ædificauere turrim, volentes ſuperbia, & curioſitate in ipſius cæli alta penetrare. Et vocatus eſt locus iſte Babel,ideſt confuſio: Et ibi diſſipauit ſubſtantiam ſuam viuendo luxurioſè, cumque conſumpſiſſet omnia, facta eſt fames valida in regione illa. Veritatem in iuſtitia detinens, & pro Deo idola colens,naturæ bona vniuerſa cõſumpſit,& conſumptis omnibus cœpit egere virtutibus, derelicto fonte virtutum. Facta eſt fames valida in regione illa. Omnis 17
locus quem patre incolimus abſente, famis, penuriæ, & egeſtatis eſt. Adhæſit vni ciuium regionis illius, i. diabolo principi huius mundi,rectori tenebrarum. Et miſit illum, vt paſceret porcos immolans ei animam ſuam. Et cupiebat implere ventrem de ſiliquis,& nemo illi dabat. Id quod in Ezechiele per increpationem dicitur ad Hieruſalem. Et factum eſt in te peruerſum vltra mulieres, quæ ante fornicationem tuam, & poſt te ſunt fornicatæ in eo quod dediſti mercedes, & mercedes tibi non ſunt datæ, videmus in filio minore completum. Subſtantiam ſuam in regione principis perdidit, & poſt perditas facultates miſſus ad porcos, egeſtate contabuit. Dæmonum cibus eſt ebrietas,luxuria,& vniuerſa vitia.Hæc blanda ſunt,& laſciuia, & ſenſus voluptate demulcent, ſtatimq; vt apparuerint ad vſum ſui prouocant. Quibus ideo luxurioſus adoleſcens non poterat ſaturari, quia ſemper voluptas famen ſui habet, & tranſacta non ſatiat: & ſatanas, cum aliquem ſua arte deceperit, & proprium impoſuerit iugum, vltra ad abundantiam vitiorum non procurat, ſciens eſſe iam mortuum, ſicut multos idololatras videmus panis miſeria,& egeſtate confectos. Hi ſunt in quibus propheticus ſermo completur. Omnibus meretricibus dantur mercedes, tu autem dediſti mercedem omnibus amatoribus tuis.

18 IDEM ait; Dominus quandiu recentioris adhuc naturæ vſus viguit, nec humanæ rationi velut quandã caliginem longus vſus peccandi obduxit, ſine lege dimiſſa eſt natura, ad quam Dominus nimijs iam vitijs obrutam, & quadam ignorantiæ rubigine infectam,limam legis admouit, vt huius frequenti admonitione expoliretur,& ad ſuum poſſet redire fulgorem. Neque verò alia nobis cauſa benefaciendi difficultatem fa- it, quàm longa conſuetudo vitiorum, quæ nos infecit à paruo, paulatimque per multos corrupit annos, & ita poſtea obligatos ſibi, & addictos tenet vt vim quoddammodo videatur habere naturæ. Omne illud tempus quo ad vitia eruditi ſumus, quo mali etiam eſſe ſtuduimus, cum ad incitamenta nequitiæ innocentia pro ſtultitia duceretur, nunc nobis reſiſtit contraque nos venit,& nouam voluntatem impugnat vſus vetus.

19 IDEM explicans verba illa;Et dixit Dominus,pro eo quòd eleuatæ ſunt filiæ Sion,& ambulauerunt extento collo &c.ait: Multi ſecundùm tropologiam, mulieres animas arbitrantur, quæ ſi extento collo ambulauerint,& ſe erexerint in ſuperbiam, omnia perdant ornamenta virtutum,quæ ſub lunulis tot quibuſque & monilibus, atque armillis mitriſque & cæteris huiuſmodi deſcribuntur. Decaluabit Dominus verticem filiarum Sion,& crinem earum nudabit. Hoc & nobis accidet quorum peccata celantur, cum impletum fuerit illud quod ſcriptum eſt, Nihil occultum quod non reueletur. Quandiu enim protegimur crine,& veſte ignorantiæ, & homines nos putant ſepulchra dealbata, qui intus ſumus pleni oſſibus mortuorũ, videmur aliquid habere munditiæ,cum aũt patuerit, quòd occultũ,eſt auferetur vniuerſa cæſaris, & fęda caluities oĩbus apparebit.In illa die auferet Dñs ornamentũ calciamentorũ & cęteras varias virtutes. Et mutatoria & pallia, & linteamina: Mutatoria illa ſunt de quibus dr,Ibunt de virtute in virtutẽ; & linteamina,vt lori in Dño delicijs affluamus. Hæc autem oĩa perdiderunt filiæ Sion, quia ambulauerunt extento collo. [Infra:] Et erit pro ſuaui odore fœtor,& pro zona funiculus. Fœtere peccata pœnitens loquitur: Putruerunt,& corruptæ ſunt cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ. Et pro zona funiculus, quia funibus peccatorum ſuorum vnuſquiſq; cõſtringitur. Igitur pro bono odore virtutũ, filiæ Sion habebunt putredinem peccatorum. Et pro cingulo veritatis de quo Apoſtolus ait: Accincti lumbos mẽtis veſtræ in veritate,mendacij funiculis ligabuntur. Et pro criſpanti crine caluitium. Pro continuis, & longis,& aſcendentibus orationibus,quę per crines ſignificãtur, habuerunt caluitiũ,mentem vndique obſtrũſam, & ad tacendũ ab orationibus firmatã. [Infra:] Pulcherrimi quoq; viri tui,gladio cadẽt,& fortes tui in prœlio. Hoc ſi de animæ ſtatu intelligimus,quæ poſt virtutes peccauerit,bona accipientes opera, quæ hoſtili gladio conciderunt,& fortes quoſq; periſſe in prœlio, quia iuſtitia iuſti non liberabit eum in quacumque die aberrauerit. Et mærebunt, atque lugebunt portæ eius, & ipſa vrbs deſolata in terra ſedebit. Quia quicumque locũ dederit diabolo;& non omni cuſtodia ſeruauerit cor ſuum, lugeant portæ eius, & abſehte ſponſo ſemper in luctu ſit,ac de excelſis corruens in terræ puluere fedeat.

IDEM explicans illa verba;ad torrentem ſalicum ducent eos, inquit; Peccatores ducuntur ad vallem ſalicum,vt nullus in eis fructus remaneat. Hãc enim ſeminis harum arborum dicunt eſſe naturã, vt qui illud in poculo hauſerit liberis careat. Vnde & ſancti,qui pp peccata in confuſione huius mundi eſſe cęperunt, in ſalycibus Babyloniorum fluminum ſuſpenderunt organa ſua. 21 *Lib. 6. in c. 15 Iſaiæ Nota.*

IDEM exponens verba illa;Et præcidentur ramuſculi eius falcibus. Et relinquentur ſimul auibus montium,& beſtijs terræ,& ęſtate perpetua erunt ſuper eũ volucres,& oẽs beſtiæ terrę ſuper illum hiemabũt,ait: Ramuſculi,qui inutiles ſunt,falcibus præcidentur, dicente Dño: Omnem palmitem in me non ferentẽ fructum,tollet eum. Et quæ præciſa fuerint, relinquentur auibus montiũ, & beſtijs terræ. Auibus, quæ iuxta viã ſeminata populantur,& beſtijs,quibus traditur anima non confitens Deum, ita vt qui à Dño præciſus fuerit, & abiectus,tã in ęſtate,q̃ in hieme,hoc eſt, in proſperis,& in aduerſis,volucrum, & beſtiarum manſio ſit. 22 *Li. 7. in c. 18. Iſaiæ.* *Ioan. 15.*

IDEM exponens verba illa; Ciuitas ſancti tui, facta eſt deſerta, Sion deſerta facta eſt, Hieruſalẽ deſolata,domus ſanctificationis noſtræ, & gloriæ noſtrę, vbi laudauerũt te patres noſtri,facta eſt in exuſtionẽ ignis, & oĩa deſiderabilia noſtra verſa ſunt in ruinam, dicit: Poſſumus hęc referre ad ſancti viri animam,quæ rectè appellari poteſt ſpecula, & viſio pacis, qñ Deus habitauerit in ea. Si verò vitio noſtro, huiuſcemodi Sion à Dño fuerit derelicta, ſtatim patebi incendio ignitarũ diaboli ſagittarũ. Omnes enim adulterantes,quaſi clibanus corda eorũ. Et expulſo pudicitiæ frigore, libidinis in tẽplo Dei flamma graſſabitur,vt quicquid in nobis glorioſum prius & inclytũ fuit,corruat, deleatur,& pereat. Et impleatur illud quod in pſalmo dicitur: Cõbuſſerunt igni ſanctuarium tuũ,prophanauerunt in terra tabernaculum nominis tui,quod ſolus põt ille reſtinguere, de cuius ventre fluunt aquæ viuentis flumina. 23 *Lib. 17. in c. 64. Iſaiæ* *Pſal. 73.*

IDEM exponens verba illa; Quomodo ſedet ſola ciuitas,plena populo, facta eſt quaſi vidua domina gẽtium, princeps prouinciarum, facta eſt ſub tributo, ſic habet: Hic plangitur anima fidelis hominis, quæ quondam plena fuit numeroſitate virtutum, & imperabat diuerſis affectibus, dominans concupiſcentijs carnis, poſtea autem à malignis ſpiritibus flammis libidinis 24 *Li. 1. in 1. Lamẽt. Hieremiæ*

Incensa, destituta Angelorum solatio, & carens diuino consortio, tot serui, sceptris dedita, quot vitijs. [Infra.] Migrauit Iudas propter afflictionem, & multitudinem seruitutis. Habitauit inter gentes, nec inuenit requiē. Spiritualis Iuda ideo de terra sua migrauit, quia peccando Dominum irritauit, & iniquitatibus suis eū ad vindictam prouocauit. De quo ipse per Isaiam prophetam locutus est: Seruire me fecisti in peccatis tuis, præbuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis. Vnde inter gentes deputata, & sordibus eorum polluta, libertatem perdidit, & in hostium suorum manus incidit, qui eam per diuersos errores ducentes, nequaquam requiescere, vel paululū respirare concedebant. Viæ Sion lugent, eo quòd non sint qui veniant ad solennitatem. Omnes portæ eius destructæ, &c. Viæ Sion lugent, qñ animæ quondam in arce mentis Deum speculantis actiones exteriores, post lapsum peccati, turpes, atque lugubres apparent, eo quòd nō pristino more affectus eius ad interna gaudia celebranda concurrant. Sed quinque sensibus corporeis, qui portarum nomine hic notantur, desidia destructis, pareat aditus varijs delictis, Ecclesiasticum quoque officium vilescat, & continentiæ virtus mollescat. Vnde Spiritus sancti suauitate priuata, tota in amaritudine vitiorum versatur. Facti sunt hostes eius in capite, inimici illius locupletati sunt. Animæ deceptæ hostes fiunt in capite, quando maligni spiritus eius gaudent dominatione, qui spoliantes eam virtutibus, paruulos cogitatus eius, per varia desideria huc, illucque trahendo, nullam quietem eam in animo habere permittunt. Et egressus est à filia Sion omnis decor eius. Filia Sion reliquit decorem suum, quando per incuriam cogitationum, virtutum perdidit ornamentum. [Infra:] Abstulit omnes magnificos meos Dñs de medio mei. Ab anima enim diabolica fraude decepta, postquam eam inimicus intus captiuam à statu rectę fidei, & bonæ conuersationis in confusionem erroris abduxerit, sanctorum prædicatorum doctrinam, & exempla ab aspectu cordis eius per obliuionem aufert, quatenus eam spoliatā virtutibus, facilius in terra aliena possideat, nè per recordationem suni dogmatis, & meliorationem vitę ad statum pristinum reuertatur. Torcular calcauit Dominus virgini filiæ Iuda, ideſt animæ virtutib. infecundę, & bonis operibus vacuæ, nec fidei fructum gignenti, Dominus torcular calcat, quando eam pro sterilitate sua, & ociositate inunica, pœnas condignæ vindictæ luere facit. Expandit Sion manus suas, non est qui consoletur eam. Anima hominis credentis, quæ quondam erat speculum Dei, & supplantatrix viuorum, cum pro malis meritis, traditur spiritualibus nequitijs, frustra forinsecus quærit consolatorem, quæ spiritualem interius perdidit consolationem.

IDEM exponens verba illa, Quomodo obtexit caligine in furore suo Dominus filiam Sion, proiecit de cœlo in terram inclytam Israel, & non est recordatus scabelli pedum suorum in die furoris sui, ait: Anima peccatrix, quæ quondam habuit lumen scientiæ, & speculum diuinæ contemplationis, quando pedes Domini, hoc est, vestigia præceptorum eius, in cordis illius secreto consistebant, nunc propter cæcitatem cordis, & nequitiam prauæ actionis, de culmine virtutum in fœditatem terrenorum desideriorum prolapsa, iusto iudicio Dei spreta, atque derelicta, ab hostibus conculcatur. Et Propheta meritò eius deflet ruinā, qui à summo honore ad maximam deuoluta est miseriam, per quam omnium iam despectui patet, & irrisioni. Præcipitauit Dominus, nec pepercit omnia speciosa Iacob. Destruit Dominus speciosa Iacob, cum decorem animę, diabolica arte deceptæ spernit, & polluit honorem regni & principatum eius, quem habuit in perceptione baptismatis, ita vt iam nō mereatur cum cæteris fidelibus ab Apostolo Petro audire: Vos estis genus electum, quando diuersis seruit vitijs, & obtemperat hostis antiqui suasionibus malignis, dē quo, & subditur. Confregit in ira furoris omne cornu Israel. Auertit retrorsum dexteram suam à facie inimici, & succendit Iacob, quasi ignem flammæ deuorantis in gyro. Non solùm vniuersum regnum Iudæorum Dominus destruxit, & terram eorum in manus hostium ad deuastā dum tradidit, sed & Hierusalem mysticam, quando à Domino recesserit, & dijs alienis in diuersis sceleribus seruierit, defensione cœlestis auxilij priuatam, flāmæ libidinis, & furori hostium ad succendendum tradidit. Auertit retrorsum dexteram, ideſt filium suum, per quem & solatium, & defensionem fidelibus suis præstat. Sed quando offenso illo, non meremur ab inimicis liberari, quasi traditi videmur, cum defensorem nullum habemus. Tetendit Dominus arcum suum quasi inimicus, firmauit dexteram suam quasi hostis, & occidit omne quod pulchrum erat visu in tabernaculo filiæ Sion. Tetendit arcum iudicij sui contra nos, & dextera potentię suæ quicquid ornatus scientiæ, vel virtutum visi sumus habere, totum dissipat, & exercet in nobis vindictam indignationis suę, eo quòd noluerimus intelligere misericordiam, & beneficentiam immensæ clementiæ suæ. Factus est Dominus velut inimicus, præcipitauit Israel, præcipitauit omnia mœnia eius, dissipauit munitiones eius, & repleuit in filia Iuda humiliatum, & humiliatam. Sicut mœnia in vrbibus pro ornamento, munitiones verò in defensionem, ita alia sunt dona, quæ nos muniunt, alia quæ ornant. Prophetiæ quippe doctrina, genera linguarum, curationum virtus, quasi quædam mœnia mentis sunt, quę etsi quisquam non habeat, stare munitus per fidem & iustitiam potest, quamuis ornatus, virtutum altitudine minimè videatur: fides verò, spes, & charitas, non nostra mœnia, sed munitiones sunt, quæ si habere negligimus, hostium insidijs patemus. Rectus verò ordo seruatus est, vt prius mœnia, & post munitiones dissipare dicerentur: quia cum peccatrix anima relinquitur, prius ab ea virtutum dona (quæ ad manifestationem spiritus data fuerunt) & post fidei, spei, atque charitatis fundamenta destruuntur. Quæ cuncta Dominus à perfidis ablata quando perfidi sunt, dat alijs, atq; ex his quæ ab illis abstulit, mentes iustorum ornauit. Vnde & scriptum est: Speciei domus diuidere spolia. [Infra.] Et dissipauit quasi hortum tentorium suum, demolitus est tabernaculum suum. Videndum nobis est, nè propter iniquitates nostras habitaculum pectoris nostri deserat inhabitor Spiritus sanctus, respuat sacerdotium, & despiciat ordinem regiminis nostri, fiamusque sicut hortus dissipatus, vbi nullus virtutum gignitur fructus. Metuendum igitur nè tanta suauitate, & iucunditate priuati in amaritudinem, & fœditatem perueniamus sempiternam. Dicit enim Paulus Corinthijs: Nescitis quia templum Dei estis? Si quis autem templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. Templum Dei enim sanctum est, quod estis vos. Repulit Dominus altare suum, maledixit sanctificationi suæ, tradidit in manus inimici muros turrium eius. Reprobauit Dñs altare suum, qñ peccatis nostris exigentibus, quasi ingratam despicit aram cordis nostri, & auertit faciem suā à nobis, vnde salui fieri debueramus, sicut scriptū est: Ostēde nobis faciem tuam, & salui erimus. Nec preces nostras attendit, neq; oblationes recipit. Maledicit sanctificationi suæ, qñ Christianum nomē, in quo gloriabamur, & quod in sacro baptismate suscepimus, pollutum duxerit, quia facinora nostra, & praui actus nostri hoc promeruerunt. Tradidit in manus inimicorum nostrorum omnia arma nostra, & munitiones in quibus confidebamus, qm in omni conuersatione nostra ad nihilum redacti sumus, neq; præpositos, neq; defensores iam vtiles habere meremur. [Infra.] Defecerunt præ lachrimis oculi mei, conturbata sunt viscera mea, effusum est in terra iecur meū super contritione filię populi mei, cū deficeret paruulus & lactens in plateis oppi-

di. His verbis deflenda est ruina animarum quondam fidelium, quæ pretioso sanguine Christi redemptæ, & vnda baptismi à sorde peccatorum ablutæ, iterum nũc in cœnum, & sordes vitiorum deuolutæ sunt, ita vt hi, qui innocentiam, & simplicitatem paruulorum videbantur imitari, in plateis mundi, & sæculi desiderijs, ab hostibus spiritualibus enecentur. Cui comparabo te, vel cui assimilabo te, filia Hierusalem? Cui exæquabo te, & consolabor te virgo filia Sion? Animæ Christianæ, cuius à statu rectæ fidei, & celsitudine virtutũ immensa ruina fuit, nullius est miseriæ coæquãda, quæ ex consortio diuino, & societate sanctorum Angelorũ, in malignorum spirituum decidit dominium, qui eam varijs vitijs, atque sceleribus captiuatam huc, illucque per sæculi vndantes luxus, ac casus vertendo, in foueã perditionis propellunt, in barathrumq; gehennæ perpetuò puniendam præcipitare contendunt. [Infra:] Vocasti quasi ad diem solennem, qui terrerent me de circuitu, & non fuit in die furoris Domini qui effugeret, & relinqueretur: quos educaui, & nutriui, inimicus meus consumpsit eos. Quasi ad diem solennem hostes vocati sunt, cum maligni spiritus in die iudicij ad puniendos peccatores exultantes conueniunt. Gaudent illi de ruina animarum, quiã non ignorant ad supplet ionem supernæ ciuitatis, vnde illi corruerant, creatũ esse humanum genus, & ob hoc se priuatos æterna fœlicitate conspicientes, homines nè paradisum habeat, toto nisu per inuidiam præcipitare festinant. Hoc tamen non sine grandi dolore sancta Ecclesia sustinet, cum filios suos, quos baptismate genuit, & sacramentis diuinis imbuit, sub inimicorum manu per diuersa scelera quotidie cadere videt.

30 *Li. 3. in c. 8. Exod.* IDEM explicans verba illa; Et adduxit me in Hierusalem in visione Dei iuxta ostium interius, quod respiciebat Aquilonem, vbi erat statutum idoli zeli ad prouocandam æmulationẽ, inquit: Statuam idoli Baal positam in templo narrat historia. Pulchreque appellatur idolum zeli, quia ad æmulationem, & zelum Domi- *Deut. 32.* num prouocat, iuxta illud, quod in Deuteronomio dicitur: Ipsi me prouocauerunt ad zelum in eo, quod nõ erat Deus, & ego prouocabo eos ad zelum in gẽte, quæ non est. Ibique erat gloria Dei Israel secundum visionem, quam videram in campo, non quòd delectaretur tali vicinia, sed vt sui præsentia, idolum zeli templumque deleret. *Isa. 28.* Vnde in Isaia scriptum est, quod lectus angustus nequaquam duos capiat, & pallium breue vtrumque operire non possit, significante scriptura illud Apostoli. *2. Cor. 11.* Qui consensus Christo, & Belial, templo Dei, & idolo? [Infra:] Et ingressus vidi, & ecce omnis similitudo reptilium, & animaliũ abominatio, & vniuersa idola domus Israel depicta erant in pariete in circuitu per totum. Possumus in nostri templi parietibus idola monstrare depicta, quando omnibus vitijs subiacemus, & pingimus in corde nostro peccatorum conscientiam, imaginesque diuersas.

31 *In c. 1. Ioel proph. 1. 5.* IDEM exponens verba illa; Ad te Domine clamabo, quia ignis comedit speciosa deserti, & flamma succendit omnia ligna regionis, sed & bestiæ agri, quasi area sitiens, imbrem sui pexerunt ad te, quoniam exiccati sunt fontes aquarum, & ignis deuorauit speciosa deserti, dicit: Verba hæc ad iustum quondam virum referri possunt, qui cũ declinauerit, & fecerit malum, nequaquam ei virtutes pristinæ proderunt, sed iudicabit eum Dominus in quibus inuenerit. Flamma, quæ succendit omnia ligna regionis illa credenda est, quę imittitur ardentibus diaboli sagittis, vt nihil in nobis bonarum frugum remaneat, sed cuncta incendio consummantur. Omnes enim adulterãtes, quasi clibanus corda eorum. Et exiccati sunt fontes aquarũ, quos ceruus desiderat, & de quibus Dominus loquitur. Me *Hier. 2.* dereliquerunt fontem aquæ viuæ. Siccatis autem in nobis fontibus aquarum, qui arentia quæque irrigant, atque refrigerant, consequenter quicquid in nobis pulchrum fuit, ignis ardore consumptum est, de quo Dominus dicit in Euangelio: Videbam sathanam, quasi fulgur de cœlo cadentem. *Lucæ 11.*

32 *In cap. 1. Iona.* IDEM explicans illa verba; Et timuerunt nautæ, & miserunt vasa quæ erant in naui in mare, vt alleuiaretur ab eis, inquit: Arbitrantur nauem solito onere prægrauari, & non intelligunt, totum pondus esse fugitiui Prophetæ. [Infra:] Et Ionas descendit ad interiora nauis, & dormiebat sopore graui. Conscius erat fugæ, & peccati, quo Domini præcepta neglexerat, & tempestatem ignorantibus cæteris contra se sequire cernebat, ideo descendit ad inferiora nauis, & tristis absconditur, nè quasi Dei vindices, fluctus aduersum se videret intumescere. Quod autem dormit non securitatis est, sed mœroris. Præterea somnus Prophetæ, & grauissimus sopor, hominem significat erroris sopore torpentem, cui non sufficerat fugisse à facie Dei, nisi quadam vecordia mens illius obruta, ignoraret iracundiam Dei, & quasi securus dormiret, & profundissimum somnum roncha, nare, sonaret.

33 *In cap. 2. Sophoniæ.* IDEM explicans illa verba; Et accubabunt in medio eius greges, omnes bestiæ gentium: & Onocrotalus, & Ericius in liminibus eius morabuntur: vox cantantis in fenestra, Coruus in superliminari, quoniam attenuabo robur eius. Hæc est ciuitas gloriosa, quæ dicebat in corde suo, ego sum, & extra me non est alia amplius. Quomodo facta est in desertum cubile bestiæ? Omnis qui transit per eam, sibilabit, & mouebit manum suam, sic habet; Hoc, in his qui auditores sunt legis, & non factores intelligi potest, qui frustra speciosos se esse iactent, cum habitent in eis greges, vitiorum scilicet multitudo, & bruta animalia corpori seruientia, & omnes bestiæ terræ, quæ corda eorum comedunt, & camaleontes, qui non habent vnum colorem, sed diuersis peccatis, nunc auaritia, nunc luxuria, nunc crudelitate, nunc libidine, nunc tristitia, nunc exultatione per momenta mutantur. Et eritij in præsepibus eorum, animal spinosum & plenum sentibus, & vulnerans quicquid contigerit. Sed & bestiæ cubabunt in foraminibus, idest in cordibus eorum, & corui, immundæ aues in portis eorum, vel in aure, vel in ore, quò aut loquantur semper, aut audiant mala. Omnis qui transibi per eam, sibilabit, & mouebit manus suas. Quod si de angelis intellexerimus, ita interpretabimur. Cum transierint per eam angeli, & non transierint in ea, vt prius facere consueuerant, stupebunt, & mirabuntur, & non eam fulcient, & sustentabunt ruentem manu sua, sed lenabunt manus, & pertransiet. Vel certè, cum sibilo attollent manus, & quasi plangentes, in morem lugentium concrepabunt. Si autem de diabolo intelligamus, dicemus per animã, de qua Christus recesserit, & quæ prius templum Dei fuerat, & esse definit, transire serpentem, & sibilare in ea, & venena suæ malitiæ euomere.

34 *Li. 1. Conf.* AVGVSTINVS; Hæc iussisti Domine, & sic est, vt pœna sua sibi omnis inordinatus animus sit.

fer. cap. 12. tom. 1. IDEM explicans verba illa; De absconditis tuis adimpletus est venter eorum. Non solùm peccantes, pœna consequetur visibilis, de qua dixi, Dñe à paucis 35 diuide eos in vita eorum, sed ẽt de peccatis, quæ tan- *In Ps. 16. tom. 2.* quã tenebræ absconduntur à lumine veritatis tuæ, adimpleta est memoria eorũ, vt obliuiscantur Deũ. Saturatisunt porcina (vel filijs, vt nostra lectio hẽt) saturati sunt immunditia cõculcates margaritas sermonũ Dei.

36 *In Ps. 37.* IDEM exponens verba illa; Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum. Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue, grauatæ sunt super me. In his verbis malum peccati, ait, exprimit, & in sequentibus, dicens: Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ. Habeat aliquis sanum olfatum animæ sentit quomodo puteant peccata. Cui putori peccatorum, contrarius erat odor ille, de quo dicit Apostolus: *2. Cor. 2.*

Bonus

Bonus odor Christi sumus Deo in omni loco, his qui salui fiunt. Sed nisi ad nos oleant mala nostra, nunquã istis gemitibus confitemur, Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ.

37 In Ps. 39. IDEM exponens verba illa; Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui, vt viderem, dicit. Est aliquid quod videamus, quid reprimit, vt non videamus? Nonne iniquitas oculum tuum, nè istam lucem videre posses premebat? Fortassis humor irruens premebat, fortasse fumus, puluis, aliquid iniectum, ele nare oculum saucium non poteras ad istam lucem. Quid ergo? Cor saucium leuabis ad Dominum? Nonne prius sanandum est, vt videas? Grauatur oculus multis peccatis. Quid enim ait? Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui; vt viderem. Remouean tur ergo iniquitates, dimittantur peccata, leuetur pon dus ab oculo, sanetur quod saucium est, adhibeatur mordax præceptum, quasi collyrium.

38 In lib. Soliloquiorum cap. 9. IDEM sic habet; Nunc igitur toties nihil factus sum, quoties à te separatus sum, quia bonum quod, tu es, oblitus sum, & ideo malus effectus sum. Væ mihi misero, vt quid hoc non cognoscebam quia te deserens, nihil fiebam? Si ergo nihil fui, cum sine te fui, quasi nihil fui, & quasi idolum, quod nihil est, quod quidem aures habet, & non audit: nares habet, & non odorat: oculos habet, & non videt; os habet, & non loquitur; manus habet, & non palpat; pedes habet, & non ambulat; & omnia lineamenta habet membrorum, sine sensu eorum. Cum igitur fui sine te, non fui, sed nihil fui: & ideo cæcus eram, surdus & insensibilis, quia nec bonum discernebam, nec malum fugiebam, nec dolorem vulnerum sentiebam, nec tenebras meas videbã, quia eram sine te vera luce, quæ illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum. Væ mihi, vulnerauerunt me, & non dolui, traxerunt me, & non sensi, quia nihil eram, quia sine vita eram. Ideo Domine lux mea, inimici mei fecerũt quæcunque voluerunt, percusserunt, nudauerunt, polluerunt, corruperunt, vulnerauerunt, & occiderũt me. Inimici mei Domine cõsiderauerunt me, & videntes me sine te, despexerunt me. Diuiserunt sibi vestimẽta mea virtutũ, quibus ornaueras me, sub pedibus suis cõculcauerunt me fæcibus peccatorum polluerunt templũ sanctum tuum, posuerunt me deiolatum, & mœrore cõfectum. Ibam post eos cæcus, & nudus, & illaqueatus, funibus peccatorum trahebant me post se in circuitu, de vitio, in vitium, & de luto, in lutum, & ibam sine fortitudine ante faciem subsequentis. Seruus eram, seruitutem amabam. Cæcus eram, cæcitatem desiderabã. Vinctus eram, & vincula non horrebã. Amarum dulce, & dulce amarum credebam. Miser eram, nec cognoscebam, & hoc quia sine verbo eram, sine quo factum est nihil, per quod omnia conseruantur, sine quo omnia anihilantur. [Infra:] Heu miseria super miseriam, cum misera anima mea à te refugit, cum quo semper abundat, & gaudet, & sequitur mundum, cũ quo semper eget, & dolet. Mundus clamat, deficio; tu Domine clamas, reficio, & miseria mea praua magis sequitur deficientem, quàm reficientem.

39 Lib. 11. Moral. ca. 15. tomo 2. Tren. 3. GREGORIVS explicans verba illa Iob 13. c. Quare lacero carnes meas dentibus meis, dicit. Dentes in sacra scriptura aliqñ Sancti prædicatores, aliqñ verò interni accipi sensus solent, vt Hieremias Prophe ta testatur, dicens: Fregit ad numerum dentes meos. Per dentes etenim cibus frangitur, vt glutiatur. Vnde non immeritò in dentibus, internos sensus accipimus qui singula, q̃ cogitant quasi mandunt, & cõminuunt, atq; ad venturæ memoriæ transmittunt. Quos Propheta ad numerũ fractos dicit, quia iuxta mensurã vniuscuiusque peccati, intelligentiæ cæcitas generatur in sensibus, & secundum quod quisque egit exterius, in eo obstupescit quod de internis, atque inuisibilibus intelligere potuit. vnde etiam rectè scriptum est: Omnis homo quicunque comederit vuam acerbam obstupescent dentes eius. Quid namque vua acerba, nisi peccatum est? Vua quippe acerba, est, fructus ante tempus. Quisquis enim præsentis vitæ delectationibus satiari desiderat, quasi fructus ante tempus comedere festinat. Qui igitur vuam acerbam comedit, dentes eius obstupescunt, quia qui præsentis mundi delectatione pascitur, interni eius sensus ligantur, vt iam spiritualia mandere, id est, intelligere nequeant. quia vnde in exterioribus delectati sunt, inde in intimis obstupescunt & dum peccato anima pascitur, panem iustitiæ ædere non valet, quoniam ligati dentes ex peccati consuetudine iustum, quod intus sapit, ædere nequaquam possunt. *Ezech. 18. & Hiere. 31.*

40 In ser. Rogationũ de tribus pan. Isai. 46. Psal. 11. BERNARDVS sic habet; Ego quidem amicũ venientem ad me, nõ alium intelligo, quàm meipsum. Ad me ergo de via venit amicus, cum transitoria deserens ad cor redeo, sicut scriptum est: Redite præuaricatores ad cor. Deinde tunc verè sibi quisque amicus est cum de via redit, quoniam qui diligit iniquitatem, odit animam suam. A die itaque conuersionis meæ, de via ad me venit amicus. Venit de regione longinqua, vbi pascere porcos, & ipsorum siliquas insatiabiliter esurire solebat. Venit fame laborans, confectus inædia, attenuatus ieiunio. Venit, necesse habens inuenire amicum, sed heu me pauperem elegit hospitem, & vacuum ingreditur habitaculum: Quid faciam huic amico misero, & miserabili? Omnino enim non habeo, quod ponam ante illum. Fateor amicus est, sed ego mẽdicus. Quid venisti ad me amice, in necessitate tanta? Non sum mẽdicus, & in domo mea non est panis. Sed clama, suscita amicum tuum, qui potens est, & diues vt commodet tibi tres panes, charitatis, veritatis, & fortitudinis. His tribus egere me fateor. Deficit quippe ratio mea præ ignorantia veritatis, languet & volũtas præ inedia affectionis, infirmatur caro præ inopia fortitudinis. Nam & ratio minus intelligit, quæ agenda sunt, & voluntas minus diligit intellecta, & ad hæc etiam corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam, vt non quæcumque volumus illa faciamus. Aruit cor meum, etiam & corpus meum, quia oblitus sum comedere panem meum. Neque enim paterer hunc defectum, si iugiter exercitata esset ratio in inquisitione veritatis, voluntas in desiderio charitatis, caro in operatione virtutis. Commoda ergo amice mihi tres panes, vt intelligam, vt diligam, vt faciam voluntatem tuam.

41 Ser. 15. in Psal. Qui habitat. IDEM ait: Graue onus iniquitas sedens super talentum plumbi. Sub hac gemebat sarcina, qui dicebat: Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me.

Psal. 37. IDEM exponens verba illa; Domine vim patior, dicit: Domine non sponte, sed inuitus retrahor, & arceor à tui contemplatione. Peccata mea hoc faciunt, nec est culpa naturæ, sed meæ pessimæ consuetudinis. Respondeminihilominus pro me, sanguine tuo delens peccata mea. Nam quid dicam, aut quid respondebit mihi, cum ipse fecerim. Ad quem me videlicet alium vertam, aut quis alius respondebit pro me, cum ipse non alius hanc mihi difficultatem, immo quasi quamdam inpossibilitatem fecerim, hoc est, quod patior, peccando meruerim. Quamobrem vnum est, quod facere possum, recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Nempe non sum dignus, vt valeam te recogitare cum dulcedine, faciam quod possum, cogitabo meipsum in amaritudine animæ meæ. Recogitabo autem tibi, quia tibi soli peccaui. [Infra:] Neque mors laudabit te. Hi vtique, qui necdum conuersi sunt, lætantur potius cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis. A mortuo quippe, quasi qui non sit, perit confessio. 42 In serm. de tantie. Ezechiæ Regis. *Prou. 2. Eccl. 17.*

IDEM inquit: Interueniente peccato patitur homo quandam vim, sed à voluntate non à natura, vt ne 43

sic qui-

sit quidem ingenita libertate priuetur. Peccato enim factum est, vt corpus quod corrumpitur, aggrauet animam, sed amore non mole. Nam quod surgere anima iam per se non potest, quæ per se cadere potuit, voluntas in causa est, quæ corrupti corporis, vitiato ac vitioso amore langueſcens, & iacens, amorem pariter iustitiæ non admittit. Ita nescio quo prauo, & miro modo ipsa sibi voluntas, peccato in deterius mutata, necessitatem facit, vt nec necessitas, cum voluntaria sit, excusare veleat voluntatem, nec voluntas, cum sit illecta, excludere necessitatem. Est enim necessitas hæc quodammodo voluntaria. Est vis quædam præmendo blandiens, & blandiendo præmens, vnde sese rea voluntas, nec excutere iam per se, nec excusare tamen vllatenus de ratione queat. Inde querula illa vox veluti gementis sub onere necessitatis huius. Domine, inquit, vim patior, responde pro me. Sed rursus sciens, quod non iuste causaretur aduersus Deum, cum voluntas propria in causa foret, intulit: Quid dicam, aut quid respondebit mihi, cum ipse fecerim? Premebatur iugo, non alio tamen, quam voluntariæ cuiusdam seruitutis, & erat pro seruitute quidem miserabilis, sed pro voluntate inexcusabilis. Voluntas enim est, quæ se cum esset libera, seruam fecit peccati, peccato assentiendo, voluntas nihilominus est, quæ se sub peccato tenet voluntariè seruiendo: Quia qui facit peccatum, seruus est peccati. Anima miro quodam, & malo modo, sub hac voluntaria quadam, ac malè libera necessitate, & ancilla tenetur, & libera, ancilla propter necessitatem, libera propter voluntatem. Miser ego homo, quis me liberabit a calumnia huius pudendæ seruitutis? Miser, sed liber. Liber, quia homo; miser, quia seruus. Liber, quia similis Deo; miser, quia contrarius Deo. O custos hominum, quare me posuisti contrarium tibi? Posuisti, cum non prohibuisti. Alioquin ipse me posui, & factus sum mihimetipsi grauis. Iustissimè quidem, vt hostis tuus, hostis sit, & meus & qui tibi repugnat, repugnet & mihi, ego qui tibi, etiam mihipsi contrarius sum. Quis me liberabit de manu peccatoris, & de manu contra legem agentis, & iniqui? De re hac plura dicenda erunt in capitibus sequentibus potissimè capit. 13. & 19.

Ser. 81. in Cant.
Sap. 9.
Isa. 38.
44
Ioan. 8.
Ioh. 7.

Peccata condonata iterum patrare, & ipsis assuescere, neque illa statim detestari, multa habet inconuenientia, quæ Sancti explicant in reincidentia, & obduratione. Cap. VII.

1 ORIGENES ait: In lege præcipitur, ne liceat Hebræum puerum, si forte in seruitutem deuenerit, amplius quàm sex annis seruire septimo vero anno dimitti eum lex liberum iubet. Si Christianus es, & in peccatum decidisti, sufficiat tibi sex annis seruitus, in septimo anno obserua ne seruias, sed festina ad libertatem tuam. Septenarius numerus legem significat mandatorum. Senarius numerus, mundi huius tenet figuram. Donec ergo, quæ huius mundi sunt sapis necesse est te seruire peccato. Cum verò ad septenarium numerum, idest ad legis scientiam veneris, tunc require libertatem tuam, & redi ad nobilitatem paternam, ne sis permanseris in malis tuis, & perseueraueris in peccatis, defixa in aure nora, velut, qui commonentis te Dei, & ad libertatem pristinam reuocantis verba nō audias, eris peccati seruus in æternum. Si ergo in hac vita nemo esse vult seruus, sed quantum fieri potest, & liber esse, & dives, & nobilis cupit, in illis æternis rebus ac nullo fine mutandis tolerabimus seruitutem? Emendationi ergo nunc operam demus, vt ex actibus, & conuersatione nostra, ac moribus, nobilitati mereamur, & spiritum accipiamus adoptionis.

Hom. 19. in cap. 9. Iosue to. 1.

2 IDEM sic habet; Si laueris te nitro, & multiplicaueris tibi herbam borith (siue poam, vt legit Origenes) maculata es in conspectu meo in iniquitatib. tuis dicit Dominus. Et quomodo sunt quædam vulnera, quæ malagmatibus, & oleo, & alligaturis reddantur pristinæ sanitati, alia vero sunt iftiuimodi, de quibus dicatur, non est malagma imponere, nec oleum, nec alligaturas, sed terra vestra deserta, ciuitates vestræ igne exustæ. Sic sunt quædam peccata, quæ animam sordidant, & indigent homine, qui habeat poam, nitrique fermonem, alia verò talia sunt, vt non possint supradicti sermonis virtute curari, neque enim sordibus comparantur, idcirco sciens differentiam peccatorum, per Isaiam Dominus dicit: Laudabit Dominus sordes filiorum, & filiarum Sion in sanguine. Emundabit de medio eorum in spiritu iudicij, & spiritu combustionis, sordes, & sanguinem. Sordes spiritu iudicij, & sanguinem spiritu combustionis. Si peccasti, & peccatorum sorde pollutus, lauabit Dominus sordes filiorum, & filiarum Sion, & sanguinem emundabit de medio eorum, spiritu combustionis & pœnæ. Forsitan & Iesus baptizat Spiritu sancto, & igne. Non quia eundē in Spiritu sancto, & igne baptizet, sed quò sanctus baptizetur Spiritu sancto, & his, qui post fidem, & magisterium Dei, rursum ad scelera conuersus est, cruciatu purgetur incendij. Beatus, qui lauacrum accepit Spiritus sancti, & ignis lauacro non indiget. Miserabilis autem, & omni fletu dignus, qui post lauacrum spiritus, baptizandus est igni, vtrumque siquidem habet baptisma Iesu. Exijt namque virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Virga peccatoribus, flos iustis. Deus ignis peccatoribus, lumen sanctis. Et beatus qui habet patrem in resurrectione prima. Si quis seruauerit lauacrum, in resurrectione prima habebit partem. Si quis verò in secūda resurrectione seruatur, iste peccator est, qui ignis indiget baptismo, qui combustione purgatur, vt eius peccata ignis consumat.

Ho. 13. in c. 1. Hiere. to. 2.

Hæret. 2. Simile.

3 IDEM exponēs verba illa: Homo de domo Israel qui posuerit cogitationes suas in corde suo, & pœnam suam ante faciem suam, & venerit ad prophetam, ego Dominus respondebo ei in his quibus detinetur mēs eius, dicit: Ego respōdebo ei, in quibus detinetur mēs eius, vt ista videlicet cutem, in quibus mens eius detinetur, vt nō faciat declinare domum Israel. Et obfirmabo faciem meam in hominem illum. Considera quomodo in principio spoponderit clementer se responsurum, ac deinde quomodo, si rursus venerit, necdum curatus prioribus verbis, obfirmabo dixit faciem meā super hominem illum. Et ponam illum in desertum. Si enim non obedierit sermonibus commonitionis, sed in delicto perseueraverit, ponam eum in desertum & in exterminium, & tollam eū de medio populi mei, vt eradicetur ab eo, & tradatur sathanæ.

3 Hom. 3. in c. 14. Ezech.

4 IDEM explicans hæc verba; Hæc dicit Adonai Dominus, si autem quatuor vindictas meas pessimas romphæam, & famem, & bestias pessimas, & mortem seu pestem, immisero, ait: Quòd non super terram, sed super Hierusalem. Terra enim si puniatur, sufficit ei vna correptio, si autem corripiatur Hierusalem, super quam inuocatum est nomen Dei, quatuor ei cruciatus pariter inferuntur. Multò nobis vtilius fuerat diuino non credidisse sermoni, quàm post credulitatem adhuc rursum ad peccata conuerti, quæ ante commisimus. Considera enim quomodo scriptura super terram figillatum supplicia dicat inferri, quando verò ad Hierusalem veniat, si autem, & quatuor vindictas meas pessimas romphæam, & famem, & bestias pessimas, & mortem immisero in Hierusalem, nos indicās Hierusalem, qui peccantes quidem nos Hierusalē sumus quæ destruitur, in præceptis verò permanentes, Hierusalem dicimur quæ salnator. Omnes lamentationes, quas legimus in Hierusalem, omnes querimoniæ, quibus eam plangit Deus, ad nos pertinēt, qui gestanimus sermonē Dei, & postea mandatis eius cōtraria fecimus. In his ergo quatuor supplicijs eorū peccata replicat, qui post receptam gratiam peccauerunt.

4 Hom. 5. in c. 14. Ezech.

CHRY-

5 CHRYSOSTOMVS explicans verba illa; Cum immundus spiritus exierit ab homine, &c. & assumit septem alios spiritus secum nequiores se, & ingressi habitant ibi, & fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus, inquit: Hæc verba non ad illos solũ, verumetiam ad nosipsos dicta esse credamus. Nam si diuina luce illuminati, & a prima delictorum miseria erepti rursus ad eandem malignitatem reuertimur, grauior punitio nos profectò expectabit. Ideo Christus quoque paralyticum admonebat, dicens: Iam sanus factus es, noli amplius peccare, nè deterius tibi aliquid contingat. Vnde ad Hierusalem per Ezechielem Dominus dicit: Vidi enim te, ait, pollutam sanguine tuo, & ablui, atque vnxi, & factum est tibi nomen in pulchritudine tua, & fornicata es cum finitimis tuis, ideo grauiora nunc illi peccanti minatur. Qua ex re non supplicia tantummodo, verum etiam infinitam Dei longanimitatem, atque misericordiam admirari debemus. Quoties enim ad eadem peccata lapsi sumus, & vsque adhuc in clementia, & misericordia sua perseuerat. Non tamen propter misericordiam suam nobis confidendum est, magis quàm pertimescendum. Nam etsi Pharao confessim prima percussione fuisset admonitus, neque posteriores plagas habuisset, neque tandem cum eo tantus exercitus demersus perijsset.

Hier. in c. 12. Mat. in 2 Luc. 11. *Ioan. 5.* *Ezec. 16.* *Exo. 7.*

6 IDEM dicit: Pleo, non quòd paternarum rerum solicitudinem geras, sed quòd ex fraterno te deleueris numero, quòd negligendo calçaueris quicquid ante de pectore, Christo spoponderas: propter ista formido non immerito: vt enim non obijcitur desertio militiæ non militanti; ita is qui semel esse cœperit miles, cũ deseruisse detegitur, pœna dignus vltima iudicatur. Non est graue, Theodore charissime, cadere luctantẽ, sed iacere deiectum: non est perniciosum in prœlio vulnerari, sed post vulnus acceptum desperatione curandi, medelam vlceri denagare. Nullus se demergit, naue fluctibus semel mersa, ac totum onus perditum desijt nauigare; sed rursus ad maria nudusque festinat, rursus immersa peruolat freta, & iterato felicius cursu, casus prioris damna compensat. Sæpe etiam athletas videmus post frequentes lapsus, & deiectiones plurimas coronatos, militem quoq; scimus post fugas multas, virum fortem fuisse, & vicisse victores. Magnanimus esto, & unde extuleras pedem, reuoca. Neq; enim reprehẽditur miles, cum de prælio reuertitur vulneratus, sed reprehensibile magis, ac semper turpe est arma deponere, & seruitutis iugum subire captiuum.

Epist 6. ad Theodorum mon. 10. Simile. *Simile.* *Simile.*

7 HIERONYMVS explicans uerba illa; Quomodò facta est meretrix ciuitas fidelis, plena iudicij, iustitia requieuit in ea, nunc autem homicidæ, inquit: Verba ista referri possunt ad animam sancti quõdam viri, in qua prius Dei iustitia cõmorata est, si postea peccauerit, & p hospite Deo, homicidæ dæmones in ea fuerint cõmorati. Et argẽtũ tuũ versum est in scoriã. Quia iusti, & sancti viri, qui prius in versati sunt, postea in sordes versi sunt peccatorum. Et quia relinquere peccata nolunt, ait: Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis.

Li. 1. in cap. 1. Isa. 10. 4.

8 IDEM exponẽs verba illa; Si mutare põt Aethiops pellem suã, aut pardus varietates suas, & vos poteritis benefacer cum didiceritis malum, sic habet: Verba ista dñr aduersus eos, qui nimia cõsuetudine & amore peccandi, quodãmodo peccatũ in naturam cõuertũt. Sed hoc quod hoibus impossibile est, Deo possibile est, vt nequaquam Aethiops, & pardus suã videãtur mutare naturã, sed ille, qui in Aethiope operat & pardo, dicẽte Apostolo: Omnia possum in eo, q me cõfortat, Christo. Et disseminābo eos quasi stipulã, quæ vento raptat in deserto. Quia nimia cõsuetudine malorũ, nõ potuerunt mutare naturã, nõ vitio cõditoris, sed studio inoliti sceleris, propterea quasi stipulã vẽto raptatã, dispergam eos in solitudine, iuxta illud, qđ alibi scriptũ est: Fiant tamquã puluis, quẽ proijcit ventus à facie terræ.

Lib. 3. in c. 13. Hie. *Philip. 4.* *Psal. 1.*

9 IDEM exponens verba illa; Vt contereret sub pedibus suis omnes vinctos terræ, ait: Non plangit eos, qui peccare cœperant, statimque desiderant. Non est enim iustus super terram, qui faciat bonum, & aliquãdo non peccet, sed qui longo funiculo peccata protraxerunt. Vnde, & in Numeris elegimus vaccam ruffam, cuius cinis expiatio est populi, non aliter immolari, & offeri ad altare Domini, nisi quæ terrena opera non fecerit, iugumque non traxerit, nec vinculis iugi Nabuchodonosor fuerit alligata. Et in Isaia propheta: Pro cingulo veritatis, filiæ Sion cinguntur funiculo. Achitofel quoque, & Iudas, quorum alter Dauid, alter Dominum prodiderunt, fune longissimo trahentes peccata sua, periere suspendio.

Li 1. in c. 3. lament. Hier. Eccle. 7. *Num. 19.* *Isa. 3.* *2. Reg. 17.* *Matt. 27.*

10 IDEM exponens illa verba; Ego sum Dominus Deus tuus, qui reddo peccata patrum super filios, super tertiam, & quartam generationem his, qui oderũt me, dicit: Sunt qui hanc sententiam ad animam humanam referant, patrem in nobis, leuem punctum sensuum, & incentiua vitiorum esse dicentes, filium vero si cogitatio peccatum conceperit, nepotes, si quod cogitaueris, atq; conceperis opere perpetraueris, pronepotem autem, hoc est quartam generationem, si non solum feceris quod malum est, & sceleſtum, sed in tuis sceleribus glorieris, secũdum illud, quod scriptum est: Impius cum in profundum venerit malorum, contemnit. Cham peccauit irridens nuditatem patris, & sentẽtiam filius eius susceptit Chanaan, vt intelligas peccata in ramis, non in radice puniri.

Li 6. inc. 18. Ezech. Exod. 20. *Gen. 9.*

11 IDEM explicans verba illa; Verumtamen vnusquisque non iudicet, & non arguatur vir, populus eñ tuus, sicut hi, qui cõtradicunt sacerdoti, & corrues hodie, & corruet etiam Prophetа tecum, inquit: In his verbis prouocantur ad iudicium Dei filij Israel, qui habitabãt in terra, vt causas Dominicæ indignationis audirent, & præterita peccata cognoscerent, propter, quę hostibus traderentur. Nunc quia in sceleribus perseuerant, & impudenti Deum fronte contemnunt, audiunt. Non necesse est, vt veniatis ad iudicium, vt in vestris flagitijs arguamini, quia tantæ estis impudentiæ, vt nec conuicti quidem pudorem habeatis, & verecundiam, sed contradicatis mihi, quasi si discipulus magistro, sacerdoti plebecula contradicat. Et quia tales estis, ideo hodie corruetis, idest ducemini in captiuitatem, & perdetis regnum Israel. Hodie significat vel præsens tempus, vel quod clara luce ducentur.

Lib. 1. in cap. 4. Osee tom. 5.

12 IDEM explicans verba illa; Super tribus scelerib. Damasci, & super quatuor non cõuertam eum, sic habet: Iuxta tropologiam hoc possumus dicere, primũ peccatum est, cogitasse quæ mala sunt, secundum, cogitationibus acquieuisse peruersis, tertium, quod mente decreueris opere complesse, quartum, post peccatum non agere pœnitentiam, & in suo sibi complacere delicto.

Lib 1. in c. 1. Amos.

13 IDEM explicans verba illa; Virgo Israel cecidit, non adijcit, vt resurgat, dicit: Leuare planctum super Israel iubet Dominus Prophetæ, super Israel, qui Dominum mente cernebat, & postea ei seruire desiuit, secundum illud, quod Ezechieli præcipitur, vt deuoret librum, in quo intus, & foris scriptum erat lamẽtationes, & carmen, & væ. Scriptus est planctus super eos, qui post peccatum agunt pœnitentiam, carmen super illos, qui nulla peccatorum sorde maculati, cantico, & laude sunt digni; væ super eos, qui non agunt pœnitent iam, sed iuxta duritiam cordis sui thesaurizant sibi iram in die iræ. Septuaginta verterunt, Israel cecidit nõ adijciet amplius, vt resurgat. Quod sic intelligi debet, quòd postquam domus Israel sua voluntate corruerit, nequaquam pristinam recipiet dignitatẽ, postquam virgo Israel errauerit in terra sua, vltra inuenire non poterit suscitantem. Et considera verborum proprietates. Qui domus est, & numeratur in turba, cadere di-

Lib. 3. in c. 2. Amos. *Ezech. 2.*

re dicitur. Qui autem de numero virginum, si erraverit, ob leue quoque peccatum, non poterit iuscitari, nō quò non iuscitetur, sed nequaquam iuscitetur virgo Israel, & nequaquam resurgat domus Israel. Non est enim eadem gloria eius, qui semper secutus est Dominum, & eius qui aberrauerit à grege, & postea boni pastoris reportatus est humeris. Hæc licimus, non quò iuxta Nouatum tollamus spem pœnitentiæ, sed quò timidioras faciamus eos, & idcirco sollicitos, qui aperta ianua pœnitentiæ, dum sperant futura, perdunt præsentia, & qui absque vulnere poterant permanere incauti, vulnus accipiunt, vt postea dolore crucientur. [Infra:] Quærite bonum, & non malum, vt viuatis, & erit Dominus Deus exercituum vobiscum. Odite malum, & diligite bonum. Grande peccatum est non solum facere malum, sed & diligere. Multi peccant, & expleto voluptatis ardore, mordentur conscientia sua, & *Prou. 18.* pœnitet eos peccati sui. Qui autem non solum non dolet se feciſſe quod malum est, sed in suo scelere gloriatur, iste implet illud quod scriptum est: Peccator cū venerit in profundum impietatis contemnit.

14 *In prologo in Ionam prophetā.* IDEM ait; Quod dixerat Tobias ad filium suum: Tolle filios tuos, & uade in Madian, scio enim quæ locutus est Ionas propheta de Niniue, quoniam subuertetur. Et re vera quantum ad historias tam Hebræas, quàm Græcas pertinet, & maxime Herodotum legimus Niniuem regnāte apud Hæbræos, Iosia, & Astyage rege Medorum fuisse subuersam. Ex quo intelligimus primo tempore ad Ionæ prædicationem acta pœnitentia, Niniuitas veniam consecutos, postea verò in pristinis vitijs perseuerantes, Dei in se pronocasse sententiam.

15 *Li. 2. in c. 4. Michææ* IDEM exponens illa verba; Iram Domino portabo, quoniam peccaui ei, donec iustificet causam meā, sic habet: Hæc verba dicta sunt de pœnitentibus. Cæterum multo melius est non habere vulnera, & medico non egere. Curatio, non beatitudo sanatorum est, sed solatium post dolorem. Igitur qui curatus est, caueat nè iterum peccet, & rursum ei aliquid deterius fiat. Legimus in Leuitico; In vibice & cicatrice combusturæ, lepram solere generari, & mutare colorem pili, & ad priorem deformationem cicatricis, nouellā accedere fæditatem. Hoc propterea, nè quis securus de pœnitentia, eo quod post peccatum possit dicere: iram Dei sustinebo, quoniam peccaui ei, donec iustificet causam meam, peccet, & cauterio indigeat, & sanatus iterum vulneretur.

16 *In ca. 20. Iob 10. 7.* IDEM explicans verba illa; Ossa eius implebuntur vitijs adolescentiæ eius, & cum eo in puluere dormient, inquit: Hoc ait quod à iuuentute sua, ex quo grauiora peccata committere cœperit, in ijsdem peccatis suis vsque in senectam permanserit, pro quibus numquam voluerit pœnitere. Siue ossa eius implebūtur vitijs adolescentiæ, &c. Si quæ igitur virtutes sunt animi in impio homine naturales, ab adolescētia, eius vitijs inolescunt, & resoluuntur ac defluunt, vt nihil in eis solidum, & forte maneat, & ideo in carnis eius puluere dormiant, quia repugnantibus vitijs atque vincētibus, rigorem bonæ suæ naturæ amittent.

17 *In cap. 38. Iob.* IDEM exponens verba illa; De cuius vtero egressa est glacies, & gelu de cælo quis genuit? in similitudinē lapidis aquæ durantur, & superficies abyssi constringitur, dicit: Non probabiliter glaciem egressam de ore Dei intelligere debemus, sed de illo mentis suæ secreto, & inscrutabili iudicio, iustam ac districtam manasse sententiam. Egredi ergo glaciem dixit pro egrediente iudicio, quo secundum suum meritum, quidam hominum percutiuntur plaga obdurationis, & corda eorum durissimo atque insolubili quodam gelu, & frigidissimo constringuntur, vt non sentiant feruentis diuinæ charitatis calorem. De illis etiam, qui nimio oblationis Dei frigore obriguerunt, & instar lapidum solidi, & nimium duri effecti sunt, sicut Pharao & phari sæi, dicitur. In similitudinem lapidis aquæ durantur, & superficies abyssi constringitur In abysso, profundissimam obscuritatem mentis puto intelligendam, vt constringatur quodam gelu impietatis, vt laxo simi lis fiat, ita vt tali mente, non sit ad Deum vllus aditus respirandi, secundum illud, quod Apostolus de Iudæis *Rom. 11.* testimonium propheticum assumens locutus est, dicens: Dedit illis Deus spiritum conpunctionis, oculos, vt non videant, & aures, vt non audiant vsque in hodiernum diem.

IDEM exponens illa verba; Omnes vos scandalū 18 patiemini, ait: Vno verbo, omnes cadunt, sed non omnes iacent. Nunquid qui dormit non adijciet vt resurgat? carnale est cadere, sed diabolicum iacere. *In cap. 14. Mar. 10. 9.*

IDEM explicans verba illa; Qui desperantes se- 19 metipsos tradiderunt impudicitiæ in operationem immunditiæ omnis in auaritia, inquit: Vtinam peccasse sufficeret, & vel sero agerent pœnitudinem, damnarentq; vitia in quibus iugiter inhiarunt, esse remediū, respiscere post errorem. Nunc verò desperantes, & se in ritum irrationabilium bestiarum cœno voraginiq; mergentes, tradiderunt impudicitiæ, operantes quicquid corpus voluit, mens desiderauit, libido suggessit. Et cùm nihil omnino prætermiserint, quod immundum sit, hoc totum fecere, in auaritia, dum nunquam luxuriando satiantur, nec terminum habet eorum voluptas Quod autem ait, qui desperantes, lectio Græca habet, indolentes, siue indolorios. Hi sunt, qui post quam peccauerint, non dolent, qui nequaquam sentiētes ruinam suam, feruntur in pronum, vt bestiæ. Pone mihi duos in vno vitio deprehensos, alterum, qui intelligat, plangatq; quod fecit, alterum, qui delectetur in scelere, & non solum non doleat, sed in illo glorietur, & putet se quandam turpitudinem, palmam, & victoriam consecutum, non ne tibi videtur ille dolere, & hic penitus non dolore? [Infra:] Deponite vos secundum priorem conuersationem veterem hominē, qui corrumpitur iuxta desideria erroris. Veterem hominem, quem præcipit deponendum, inueteratum à malitia arbitror appellari. Ille enim secundum priorem conuersationē, & desideria erroris sem per errans, & in opere corruptionis bellnans, corrumpitur, atque violatur. Et quia in desiderijs indesinenter versatur erroris, & nunquam cessat à vitio, nequaquā corruptus dicitur, sed corrumpi, quod per singulos dies, horas, puncta, atque momenta corrumpitur, & violatur. *Lib. 2. in c. 4. epi. ad Ephes.*

AMBROSIVS exponens illa verba; Nam velle adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio. Tam bona asserit quæ iubet lex, vt naturaliter sibi placere dicat & velit facere. Perficere autem bonum non inuenio. Et placet ergo quod à lege iubetur, & voluntas est faciendi, sed vt impleatur, potestas, & virtus deest, quia sic pressus est potestate peccati, vt non possit ire quò vult, neque valeat contradicere, quia potestatis eius alter est dominus. Homo enim iam consuetudine peccandi grauatur, & facilius succumbit peccato, quàm legi, quam scit bona docere, ac si velit bona facere, premit illum consuetudo, adiutore inimico. Nō enim quod volo bonum hoc facio, sed quod odi malū illud ago. Hoc est quod supra dictum est, quia vt captiuus p supradictas causas illud cogitur facere, quod vult peccatum. Si autem quod nolo, hoc facio, iam nō ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Hoc est quod iam supra memorauit, quia pressus, & subiugatus peccato, non suam, sed illius perficit voluntatem. Nunquid quia inuitum hominem dicit peccare, immunis debet videri à crimine, quia hoc agit, qđ non vult pressus vi potestatis? Non vtique: ipsius enim vitio & desidia, hæc cœpta sunt. Quia enim mācipauit se per assensum peccato, iure illius dominatur. Primum enim suadet, vt victo iam dominetur.

AVGVSTINVS dicit: Loquens de reincidentia. Vulnera vulneribus infixi, quia scelera sceleribus 21 *Lib. medit.* ad-

ratissimum. rom. 9. addere non timui. Recenti cicatrices labe respersi, quia prisca flagitia nouis iniquitatibus reciprocaui, & quæ diuina solidauerat medicina, mea resoluit prurigo phrenetica. Cutis quæ superducta vulneribus, morbũ celauerat, sanie erumpente putruit, quia iterata iniquitas concessam misericordiam exinaniuit. Noui quippe scriptum, In quacunque hora iustus peccauerit, oẽs iustitiæ eius obliuiscentur. Si iustitia aboletur iusti ruentis, quantò magis pœnitentia peccatoris in idipsum reuertentis? Quoties vt canis redij ad vomitum, & quasi sus repetij volutabrum?

Luc. 3. & 18.

1. Pet. 2.

22 GREGORIVS explicans verba illa Iob c. 36. legitur saluabit te de ore angusto latissimè, sic dicit: Omnis qui vitæ viam deserens, in peccatorum se tenebras deijcit, semetipsum quasi in puteum, vel foueam mergit. Si verò diutina perpetratione, etiam consuetudine iniquitatis opprimitur, nè ad superiora iam possit exurgere, quasi angusti ore putei coarctatur. Vnde Dauid propheta sub specie peccantium exorat dicens: Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neque vrgeat super me puteus os suũ. Quem n. mali operis iniquitas à bona stabilitate commouit, quasi tempestas aquæ rapuit, sed si adhuc longa consuetudine non præualuit, non demersit. Iam in puteum cecidit, qui hoc quod diuina lex prohibet, perpetrauit. Sed si adhuc longa consuetudo non deprimit, nequaquam os suum puteus coangustauit. Tantò ergo facilius egreditur, quantò minori consuetudine coarctatur. Vnde Hieremias propheta dum Iudæam iniquitatibus longua consuetudine obrutam fuisse conspiceret, in lamentis suis sub eius specie semetipsum deplorat dicens: Lapsa est in lacum vita mea, & posuerunt lapidem super me. In lacum quippe vita labitur, cum labe iniquitatis inquinatur. Lapis verò superponitur, cũ etiam dura consuetudine mens in peccato deuoratur, vt etsi velit exurgere, iam vtcumque nõ possit, quia moles desuper malæ consuetudinis premit. Sed quia diuinæ potentiæ subiacet, & post angustiam prauæ consuetudinis ad bonę actionis amplitudinem reuocatur, idcirco dicitur: Saluabit te de ore angusto latissimè. Latissimè quippe de ore angusto saluatur, qui & post iniquitatis iugum ad libertatem boni operis pœnitendo reducitur. Quædam namque quasi conclusionis angustia est, ab opprimẽte mala cõsuetudine exurgere velle, nec posse iam quidem desidero ad superna tendere, sed adhuc actu in infimis remanere, præire corde, nec tamen sequi opere, atque in semetipso cõtradictorem perpeti semetipsum. Cum verò ita tendes anima, manu gratiæ exaltantis adiuuatur, ab angusto ore ad latitudinem peruenit, quia victis difficultatibus, opera bona perficit, quæ concupiscit. Dauid propheta conclusionem angusti oris conspexerat, cum dicebat: Saluam fecisti de necessitatibus animam meam, nec conclusisti mè in manus inimici. Latissimè autem saluatum se nouerat, cum subdidit, dicens: Statuisti in loco spatioso pedes meos. In spatioso quippe loco pedes stabiliti sunt, quando & ad congruentia bona tendimus, & nulla difficultate præpedimur, nec difficultatibus angustiamur. [Infra:] Et non habente fundamentum super se. Nam sicut qui in puteum mergitur, putei profundo retinetur, ita & corruens quasi in quodam fundi loco cõsisteret anima, si semel lapsa, in aliqua se peccati mẽsura retineret. Sed cum peccato, in quo labitur non potest esse cõtenta, dum quotidie ad deteriora deijcitur, quasi in puteo quo cecidit, fundum non inuenit, quo figatur. Esset enim fundus putei, si fuisset mensura peccati, & terminus peccandi, vnde benè aliàs dicitur: Peccator cum venerit in profundum malorum, cõtemnit. Redire namque dissimulat, quia misereri sibi posse desperat. Sed cum desperando amplius peccat, quasi puteo suo fundum subtrahit, nè vbi retineri possit, inueniat.

Libr 26. moralium. c. 24. in 2.

Psal. 68.

Thren. 3.

23

Psal. 30.

Prou. 18.

IDEM explicans verba illa, Quoniam iniquitates meę supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me, ait. Cum diabolicis animæ subesse suasionibus cœperit, quanto se hosti callido crebrius subijcit, tanto eum sibi intolerabiliorem facit, vt ei iam in nullo resistere valeat, cui in vno, sui oblita, assensum præstat. Solerter itaque vigilandum est, vt cum pulsare mentem culpa inchoat, peractam culpam quis finis sequitur, attendat, nè si malę suasionis blandimenta non perspiciat, in nequissimæ tenebras perpetrationis nesciens ruat. Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ. Super curatum vulnus, cicatrix obducitur, dum signum præteritæ plagæ in relarcita cura monstratur. Quæ nimirum cicatrix necessariò corrumpitur, si caro sanata iterum vulneratur. Sed quid per vulnus, nisi peccatum exprimitur? Quid verò per cicatricem nisi pœnitentiæ actio designatur? Qui enim per pœnitentiæ lamenta peccatum corripit, quasi cicatricem vulneri superinducit. Quòd si dimissæ nequitię, mentem iterum ad delectationem pertrahunt, superinductæ vulneri cicatrices putrescũt. Cicatrices namque putrescere, est sanata iam peccatorum vulnera rursum in tentationem serpere, atque de eorum iteratione delactationem sentire. Cicatrices cõ putrescere est, ex peccatorum suggestionibus post superinductam cutem pœnitentiæ, dolorem iterum culpæ in occulto cordis per putridas cogitationes perpeti, & tandem per opus miserum, quasi effuso fętore corrumpi. Quare autem hoc sibi contigit, ostendit, cum ait: à facie insipientiæ meæ. Sicut summa prudentia est aliquem post acceptam pœnitentiam solicitæ sibi circumspectionis studio in posterum prospicere, ita miserabilis insipientiæ est, in istius vitæ ambiguo quasi accepta securitate dormire. Per insipientiam ergo vulnus iam sanatum computruit, quia dum per studium vigilantiæ, mens ingrata sibi in posterum prouidere noluerit, miserabilius ea, quæ prius abdicauerat, mala committit.

24 *In Psal 3. pœnitentia lem, to. 2.*

Simile.

25 BERNARDVS ait; Væ tibi quicumque es canis reuersus ad vomitum suũ, & sus lota in volutabro luti. Non eos loquor tantùm, qui corpore, sed etiam, eos qui corde redeunt in Aegyptum, sæculi huius oblectamenta sectantes, qui charitate non habentes, mortui sunt. Quis enim magis mortuus eo, qui foueat ignẽ in sinu, peccatum in conscientia nec sentit, nec expauescit, nec excutit?

Sermo 2. de Resurrectione Domini.

26 IDEM sic habet; Eorum qui peccant antequam Deum nouerint, antequam miserationes eius experti sint, antequam portauerint iugum suaue, & onus leue, priusquam deuotionis gratiam, & consolationes acceperint Spiritus sancti, eorum inquam copiosa redemptio est, & tales omnes nos fuimus. At eorum, qui post conuersionem suam, peccatis & vitijs implicantur, ingrati acceptæ gratiæ, & post missam manum ad aratrũ retro respiciunt, tepidi, & carnales facti, aut post agnitam viam veritatis, retro eunt, eorum vtique perpaucos inuenies, qui post hæc redeant in gradum pristinũ, sed magis in sordibus positi sordescant adhuc. Super quos propheta deplorat: Quomodo obscuratũ est aurum, mutatus est color optimus, & qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora? Nec tamen si quis huiusmodi est, desperamus de eo, tantum vt resurgere velit cito. Quantò enim diutius permanebit, tantò eua det difficilius. Beatus enim qui tenebit, & allidet parvulos Babylonis ad petram. Etenim si creuerint, vix poterunt superari. Filioli hæc dico, vt non peccetis, sed etsi quis peccauerit aduocatum habemus apud patrem, qui potest quod nos minimè possumus: tantum qui cecidit non adijciat in malum, vt profundius cadat, sed magis vt resurgat, confidens quod nec ei negabitur venia, si tñ ex corde confiteatur peccata sua.

Sermo 3. infesto Apostol. Petri, et Pauli.

Thren. 4.

Psal. 136.

27 IDEM dicit; Non ante à pedibus Domini surgas, quàm audias: consurge, consurge captiua filia Sion, consurge, excutere de pulvere. Si dixerit mihi Iesus, dimit-

Serm. 3. in Cantica cãticorum.

dimittuntur tibi peccata tua, nisi ego peccare desiero, quid proderit? Exui tunicam meam, si reinduero eam quantum profeci? Si rursus pedes meos, quos laueram inquinauero, nunquid aliquid lauisse uelebit? Sordens omni genere vitiorum, iacui diu in luto fecis, sed erit sine dubio reincidenti, quàm iacenti deterius. Deniq; qui me sanum fecit, ipsum mihi dixisse recordor: Ecce sanus factus es, vade, iam noli peccare, nè deterius tibi aliquid contingat. Qui autem dedit voluntatem penitendi, opus est, vt addat & continendi virtutem, ne iterum pœnitenda committam, faciamque nouissima mea peiora prioribus. Væ enim mihi etiam pœnitenti, si statim subtraxerit manum Deus, sine qua nihil possum facere, nec pœnitere, nec continere. Fateor, non sum omnino contentus priori gratia, qua iam malorũ sum pœnitens, nisi & secundam accepero, vt uidelicet dignos faciam pœnitentiæ fructus, & deinceps non reuertar ad vomitum.

Ioan. 5.

28

IDEM dicit; Vulneri vetusto & neglecto callus obducitur, & eò insanabile, quò insensibile fit. Deniq; dolor continuus, & acerbus, diuturnus esse non patitur. Nam si non alunde extunditur, necesse est cedat, vel sibi. Enim uero cito aut de remedio consolationẽ recipiet, aut de assiduitate stuporem. Quid non inuertat consuetudo? Quid non assiduitate duretur? Quid non vsu cædat; Quantis, quod præ amaritudine prius exhorrebat, vsu ipso, male in dulce conuersum est? Audi iustum quid lamentetur super huiuscemodi: Quæ prius nolebat tangere anima mea, nunc præ angustia, cibi mei sunt. Primum tibi importabile uidebitur aliquid, processu tẽporis; si assuescat; iudicabis non adeo graue, paulo post & leue senties, paulò post nec senties, paulò post etiam delectabit. Ita paulatim in cordis duritiam itur, & ex illa in auersionem. Hinc tibi timeo semper, ne dilato remedio, dolorem non sustinẽs, periculo te irreuocabiliter desperatus immergas. Solum est cor durum, quod semetipsum non exhorret quia nec sentit. Et cor citò aut sanitatem debet habere, aut insensibilitatem, vt in Pharaone vidimus. Nemo autem duri cordis, salutem vnquam adeptus est, nisi quem fortè miserans Deus, abstulit ab eo iuxta Prophetam, cor lapideum, & dedit cor carneum.

Lib. 1. de consideratione ad Eug. Papã tertium. Simile.

Iob 6. Simile.

Peccata, quæ varios habent gradus, in exordijs expedit euellere paulatim, ne usu, homini infirmo sint insuperabilia. Cap. VIII.

1

DIXIMVS dere hac in cap. anteriori, sed quia hæc capita multum sunt inter se connexa addenda sunt hæc, & in primis.

Ho. 15. in c. 25. Leu. to. 1.

ORIGENES ait; Qui domos habent in vicis, quibus nõ est murus, istas domos, si fortè alicui lapsus acciderit, semper est recuperandi facultas, vt verbi gratia, dicamus: Si nos aliqua culpa mortalis inuenerit, quę non est blasphemia fidei, quæ muro Ecclesiastici, & Apostolici dogmatis cincta est, sed vel in sermonibus, vel in morum vitio consistat, hoc est, vendidisse domum, quæ in agro est, vel in vico, cui murus non est. Hæc ergo venditio, huiusmodi culpa semper reparari potest, nec aliquando tibi interdicitur de commissis huiusmodi pœnitudinem gerere. In grauioribus rarò pœnitet homo, etiam si semper possit, dum uiuit. Quòd si sacerdotalis fuerit ista domus, vel leuitica, vbicunq; fuerit, sine in ciuitate, siue in agro semper habet redemptionem. Sacerdos mens Deo consecrata dicitur, & Leuita dicitur is, qui indesinenter adsistit Deo, & voluntati eius ministrat. Perfectio ergo in intellectu, & opere, in fide, & actibus, sacerdos, & Leuita accipiendus est. Huic itaque perfectæ menti, si acciderit aliquã do domum, quam habet non manufactam, æterna in cælis, vendere, & in manus alterius dare, sicut contigit aliquando Dauid magno patriarchę, cum de tecto suo, Vriæ aspexit vxorem, statim eam redimit, statim reparat, statim enim dixit, peccaui. Qui ædificat supra fundamentum fidei, lignum, fœnum, stipulam, vendit domum suam emptori pessimo, diabolo, à quo vnusquisque peccator peccati præmium consequitur, satisfactionem desiderij sui. Hoc si fortè incurrerit aliquis, quod absit, cito reparet, dum tempus est reparandi, nè æternæ domus habitatione fraudetur.

IDEM exponens uerba illa; Gladium euaginauerunt peccatores, ait. Si mihi, qui fidelis dicor, certamen sit cum aliquo, & ad iracundiam prouocatus, abiecta mansuetudine, proferam uerba furiosa, & spiritum mendacijs & tumidis venenatisque sermonibus retegam, meritò ego tamquam peccator euaginasse gladiũ dicor. Bonum igitur quidem primum est, ne habere quidem gladium peccati, secundum uerò est saltem nõ eum euaginare, sed recondere in uagina. Si enim non proferatur gladius, de vagina, neque exerceatur, acies eius obtunditur, & erugine consumitur, & si semper cesset ab opere, exterminabitur. Hoc enim Dominus etiam pollicetur, vt exterminet romphæam, idest, peccatum, ita vt ultra non sit peccator. Sed si quidem verbo Dei præuenimus hoc opus, & in hac uita positi, faciamus in nobis interire peccatum, vt nunquam omnino à nobis nec per cogitationem, neque per opus, neque per uerbum, peccati gladius proferatur, non indigebimus pœnæ ignis æterni, nec illis supplicijs, quæ peccatoribus imminent, subiacebimus.

2

Hom. 3. in Ps. 36. t. 2.

Simile.

IDEM dicit; Non puto, quod otiosa sit apud Paulum uarietas ista uerborum, quod aliquando infirmos, aliquando impios, aliquando peccatores nominat, pro quibus Christum mortuum dicit. Per hæc namque nomina, omne peccati colligitur genus. Aut enim ignorans Deum quis, & uolens seruare mandata, vincitur fragilitate carnis, & illecebris præsentis vitæ decipitur & infirmus appellatur: aut sciens uolensque contemnit mandatum, & odit disciplinam Dei, proijcit sermones eius post se, & peccator nominatur. Quòd si interdum etiam hi qui sub lege sunt, & Deum colere videntur, impij in scripturis diuinis nominantur, idcirco quòd relinquentes Deum patrum suorum, deos gentium colunt.

3

Li. 4. in c. 5. epist. ad Rom. t. 3.

IDEM explicans illa verba psalmi 136. Beatus qui tenebit, & allidet paruulos suos ad petram, dicit. Iusti ex hostibus, & uitijs prodeuntem capturam, hoc est, omnes quos uiuos cœperint, deperdent, vt ne infans quidem, idest, recens obortum aliquod malum, reliquum fiat. Paruuli enim Babylonis, quæ confusio interpretatur, nuper enati, & pullulantes in anima sunt cogitatus quidam confusiores, a uitijs prodeuntes, quos qui ita tenuerit, atque peruicerit, ut diuinæ doctrinæ firmitate, istorum capita conterat, profectò petræ illisurus est Babyloniæ paruulos, vt inde beatior demum euadat.

4

Lib. 7. contra Celsũ. to. 4.

BASILIVS explicans uerba illa; Beatus uir, qui non abijt in consilio impiorum, & in uia peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit, inquit. Tria nobis digna obseruatione proponit, ne quando abierimus in consilio impiorum, non consistendum in uia peccatorum, non sedendum in cahedra pestilentiæ. Rerum naturam secutus hunc dictis ordinem imposuit. Primùm enim consilium inimus, deinde consilium firmamus, postremò in his quæ consulimus, permanemus. Beatus igitur qui nullam in animum induxit de Deo ambiguitatem, nullum incentiuũ habuit luxuriæ, qui circa præsentia non est lapsus in pusillanimitatem, videns iustorum pœnas, & malorum prosperitatem. Beatus & ille, qui in via peccatorum non stetit. Hoc non stetit, quid sibi vult? Oriuntur prauæ ex carnis affectibus cogitationes, animis nostris ingenitæ. Re vera namque vbi mandatum venit, hoc est, cognitio bonorum, si prauæ cogitationi non fueris dominatus, sed rationem permiseris ab affectionibus captiuari,

5

Hom. 1. in Ps. 1. to. 1.

ptiuari, reuixit quidem peccatum, at mens morti succumbit, delictis mortificata. Beatus igitur, qui non stetit, hoc est, diu non est immoratus in via peccatorum, sed superiore ratione ad rempublicam, & sodalitatem studiosam se recepit. Duæ namque sunt inter se cõtrariæ viæ, vna spatiosa & ampla, altera angusta & arcta. Totidem item duces, quorum vterque ad se viatorem arripere conatur: dux vnus diabolus est, & alter angelus. Beatus ergo est, qui videns carnis oblectationem, risus, ebrietatem, voluptatem in peccatorum via, in iustorum autem itinere lachrymarum copiam, ieiunium, luctus, preces, virginitatem, ab eius abstinens illecebris ad exitium minimè sinit se reuolui, sed per patiẽtiam, salutis spem retinens in ambarum viarum electione, non eam ingreditur, quæ ad peiora contendit. Et in ca cathedra pestilentiæ non sedit. An putare debemus cathedram dici stabilem, ac firmam in iudicio prauo conuersationẽ? Quæ nobis prorsus vitanda est, quòd diuturna exercitatio peccatorum, præsertim studio si fit, & certa destinatione, animabus solet habitũ ingignere vix vnquam desiturum, & ægerrimè mobilem. Animæ enim morbus, vbi vetustuit iam, mali item exercitatio simul atque occaluit diuturnitate, vix vllam admittit medelam, aut certè immedicabilis fit, cum in his, vt in plerisque alijs, consuetudo mutetur, & abeat in naturam. Optãdum igitur fuerit, vt ne attingamus quidem malum. Secundus proinde erit nostrę nauigationis cursus, si à prima mox qualicumq; experientia mali, quasi à bestia intentante plagam pestilentem, ac virulentia refugerimus, iuxta quod à Salomone de leui, & improba muliere scriptum est: Ne applices oculum tuum ad eam, sed resilito, nec moreris. Iam enim ipse quosdam noui, qui per ætatis teneræ florem, ad obscænas carnis affectiones delapsi, per consuetudinem quoque mali, istis immortui sunt peccatis. Quemadmodum enim lues, qui in cœno se obuoluunt, continuo sibi lutum augent, sic hi fœditatem ex voluptate singulis diebus affricant sibi, & aspergunt. Beatitudinis igitur est, nihil cogitasse, aut proposito destinasse exequi, quod sit malum. Si autem per inimici insidias, impietatis consilia inueneris, in peccato noli persistere. Id demum si accidat, caue nè infideas malo. Ne igitur sedeto in cathedra pestilentiæ. Sed quando intellexisti cathedrã hic, diuturnam in peccatis significari moram, vide quàm meritò eam dicat pestilentiam. Dicunt rerum huiusmodi periti, pestem ea esse natura, vt si vnius hominis, aut iumenti corpus attingat, ad quosque proximos quasi partito serpit, vt vno cõtaminato, mox ad alium vis morbi perueniat. Tales itaque sunt operarij iniquitatis, alius in alium suum transmittit morbum, proinde coægrotant simul, etiam pereunt. Hi demum pestilentiæ vocantur, qui dum proprium morbum in omnes transfundere cõtendunt, multos gloriantur, ac gestiũt reddere sibi similes, vt per malorum communionem, multorumque societatem, propriam diffugiant infamiam. Nam neque ignis arentem, & suspiciendæ flammæ idoneam nactus materiam, cohiberi potest, quò minus vniuersam corripiat, maxime si contigerit vis venti flammam prouehentis, neque possibile peccatũ, quod in vno fuerit, ad vicinos omnes non transire, si spiritus ac ventus iniquitatis eum accenderit. Iure tales, animarum pestilentiæ in terris dicantur, in huius autem cathedræ pestilentia sedere non debemus, nec diu, in malis manseris consilijs.

IDEM inquit: Cum tria sint infirmorum genera, nolite ei similes esse, quod incurabile est, nec in animi morbo, cum ijs vobis cõueniat, qui corpore laborant, quorum qui modicè ægrotant ad medicos ipsi accedunt, qui verò grauius, medicos ad se vocant, at qui incurabili melancholia occupantur, neque ad se venientes medicos admittunt. Quod videre est, nè & vobis vsu veniat, si ab illis, qui iudicio recto valent, abhorrueritis.

HIERONYMVS sic dicit: Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris. Vult nos loco mouere hostis, & de gradu decedere, sed solidanda vestigia sunt, quia curatio quiescere facit peccata maxima. Qui versiculus hunc habet sensum. Si in cogitationes tuas colubet ascenderit, omni custodia serua cor tuum, & cum Dauid cane, Ab occultis meis munda me Domine, & ad peccatum maximum, quod opere perpetratur, nequaquã peruenies, sed incentiua vitiorum, statim in mente iugulabis, & paruulus Babylonis allides ad petram, cauteqne Domino promittes, Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & emundabor à delicto maximo. Hoc est, quod alibi sacra Scriptura testatur: Peccata patrum reddam in filios, in tertiam & quartam generationem, vt cogitationes nostras, mentisque decretum, non statim puniat, sed reddat in posteris, ideſt in malis operibus, & delictorum perseuerantia. Hæc dixi, vt claudas cubiculum pectoris, nè exterminator Aegypti in te locum reperiat, sed primogenita, quæ apud Aegyptios pereunt, in tua mente saluentur.

IDEM dicit: Audi Apostolum Ioannem dicentẽ: Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabit ei vitam peccanti non ad mortem. Qui verò peccauerit ad mortem, quis orabit pro eo? Cernis, quod si pro peccatis minoribus deprecemur, impetremus veniam, si pro maioribus difficilis impetratio sit, & inter peccata, & peccata, magnam esse distantiam. Vnde & de populo Israel, quia peccauerat peccatum ad mortẽ, dicitur ad Hieremiam. Noli orare pro populo hoc, nec assumas pro eis deprecationem, & non obsistas mihi, quia non exaudiam te.

IDEM explicans verba illa; Cum abluerit Dominus sordes filiarum Sion, & sanguinẽ Hierusalem lauerit de medio eius in spiritu iudicij, & spiritu compunctionis, vno verbo, ait. Nota quòd sordes filiarum Sion lauerit in spiritu iudicij, sanguinem autem Hierusalem spiritu cõbustionis, quod enim leue est, lauatur, quod graue exuritur. De quo iudicij spiritu, & combustionis Ioannes Baptista in Euangelio loquebatur: Ego baptizo vos aqua, qui post me venit, ipse vos baptizabit Spiritu sancto, & igne.

IDEM exponens verba illa Isaiæ cap. 14. De radice colubri egredietur regulus, & semen eius absorbens volucrem, dicit: Abiecto iugo Dei, & contrita Domini disciplina, primùm in cogitationibus nostris semen colubri radicatur: secundò de semine pessimo nascitur regulus, qui rex serpentium est, & afflatu suo, atque conspectu homines occidere dicitur, siue genimina aspidum, de quibus Propheta in psalmo dicit: Venenum aspidum sub labijs eorum: quæ peccata sunt varia, & de cogitationum pessimo thesauro, in mala opera prorumpunt. Cumque regnauerint in hominibus alienis, qui à Deo alieni sunt, statim egrediuntur serpẽtes pennati, vt non sufficiat eis cogitasse, & fecisse quæ mala sunt, nisi patrocinium quoq; malorum operum quæsierint, & diuersas finxerint hæreses. Ego puto serpentes esse pennatos, qui se exaltant, & eleuant contra sciẽtiam Dei, & ponunt in cœlum os suum, vel qui absorbent volucres, hoc est, qui venenato ore, singulos quosque volare cupientes, & ad excelsa consurgere, suis faucibus deuorant.

IDEM exponens verba illa; Onus in Arabia. In saltu ad vesperam dormietis, sic habet: Arabia in lingua nostra vesperam sonat, quæ noctis & tenebrarum principium est, omnisque, qui habet principium peccatorum, versatur in vespera. Qui autem venit ad summum, in media nocte consistit. Vnde & in Aegypto primogenita in media nocte cæduntur. Et Apostolus Petrus antequam gallus cantet, ter Dominum negat, quod media nox intelligitur. Postquam autẽ nox præcessit, & cœpit dies appropinquare, superatis mediæ noctis tenebris, & gallo lucis nuncio resonante, fleuit amarè,

2 *Hom. 3. in Ps. 36. t. 2.*

Simile. 6

3 *Li. 4. in c. 5. epist. ad Rom. t. 3.*

4 *Lib. 7. contra Celsũ. to. 4.*

7

Simile.

5 *Hom. 1. in Ps. 1. to. 1.*

8 *Homil. 14. quæ est ad adolescẽtes quòd ex gentilium doctrinis proficiant.*

9 *In epist. 8. quæ est ad Demetriadem virg. de seruanda virginitate. to. 1.*

Ezec. 18.

10 *Lib. 2. aduersus Iouinianum. tom. 2.*

1. Ioan. 5.

11 *Li. 2. in c. 4. Isaiæ. tom. 4.*

12 *Li. 6. in c. 21. Isaiæ.*

13 *Li. 8. in c. 21. Isaiæ.*

Exod. 12.

Matt. 26.

amarè, & intellexit peccatum suum.

14 Ho. 3. in c. 8. Ezech. IDEM exponens verba illa; Et septuaginta viri de senioribus domus Israel, & Ieconias filius Saphan stabat in medio eorum stantium ante picturas, & vnusquisque habebat thuribulum in manu sua, ait: Narrans septuaginta viros, de senioribus Israel stare ante picturas, pulchrè dicit vnum nomine Ieconiam stetisse in medio eorum quasi principem sceleris eorum, atque sacrilegij, qui omissa religione Dei, colebant idola, & in templo non adorabant Deum cuius erat templum, sed picturas parietum. Diciturque quòd stabat Ieconias in medio stantium presbyterorum, quia & principes, & hi quorum princeps erat, firmo in sceleribus stabant gradu, nec fluctuabant in malo, sed robustissimè persistebant.

15 In Psal. 1. to. 8. IDEM explicans illa verba; Beatus vir, qui non abijt in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit, inquit: Beatus qui non cogitauit, non fecit, non docuit mala, & in via peccatorum non stetit. Non dixit, & in via peccatorũ non ambulauit. Hoc quippe impossibile est, quia nullus absque peccato, nullum sine peccato dicit, sed in via peccatorum non stetit; hoc est, qui non perseuerauit in delicto, sed per pœnitentiam ad meliora conuersus est. [Infra:] Impius dicitur tamquam puluis, quem proijcit ventus à facie terræ. Puluis licet de terra sit, tamen desiuit esse terra. Tam infelix erit impius, vt nec terrenus quidem sit. puluis nihil habet solidum hue, illucque dispergitur, numquam in vno loco est, quocunque ventus traxerit, illuc eius impetus dirigitur, quocunque impium aura diaboli traxerit, illuc errore perducitur. Iter impiorum peribit. Quàm clemẽter, non impij peribunt, sed impietas.

16 Lib. 3. in ca. 5. epist. Pauli ad Gal. to. 8. IDEM exponens verba illa; Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis, dicit: quid spiritu opera carnis mortificauerint, & seminauerint in spiritu, vt de spiritu metant vitam æternam, quotiescunque voluptatem carnis senserint titillare, non perficiunt desiderium eius, quod quidem si expletum fuerit, blandiri videtur ad tempus, sed spiritu refrenare, & secundum sententiam historici, animi imperio, corporis seruitio magis viuere. Illi ambulare, & spiritu, & desideria carnis non perficere dicuntur, qui spiritualiter egrediuntur Ægyptum.

17 Li. 5. quæstionum, qui in lib. Deut. to. 4. Psal. 50. Psal. 40. AVGVSTINVS explicans verba illa: Peccauerunt ei, & non filij eius in sordibus, capit. 32. quæ Augustinus sic transtulit: Peccauerunt non ei filij vitupe rabiles, seu cõmaculati, aut vitiosi, & dicit: Quomodo intelligendum est, quod peccauerunt non ei, cum in Psalmo dicitur: Tibi soli peccaui. Et in Hieremia: Tibi peccauimus patientia Israel Dñe. Et iterum in Psalmo: Sana animam meam, quia peccaui tibi. Et vtrum hoc sit peccare Deo, quod peccare in Deum. Vnde ait Heli sacerdos: Si in Deum peccauerit homo, quis orabit pro eo? Peccare in Deum est in his peccare, quæ ad Dei cultum pertinent. sic enim peccabant filij Heli, quibus hoc pater eorum dixit. Sic existimandum pec

1. Reg. 2.

Gen. 20. care etiam in homines, qui pertinent ad Deum. Nam hoc legitur Deum dixisse ad Abimelech de Sara, propterea peperci tibi ne peccares in me. Peccare autem in Dño, vel potius peccare in Dominum, hi mihi vidẽ tur non immeritò dici, qui pœnitentiam peccati sui nõ

Psal. 50. aguat, vt glorificetur ignoscens Dñs. Causam quippe reddens Dauid, cur dixerit: Tibi soli peccaui, & malũ coram te feci, subiecit dicens: Vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris. Et quod dicit Hieremias: Tibi peccauimus patientia Israel Dñe, Dño vti que supplicitet dicitur: In pœnitentia cũ spe salutis, et veniæ. Et quod dictum est: Sana animam meam, quia peccaui tibi, hoc idẽ agitur, vt Deus ignoscendo glorificetur, quia magna est misericordia eius super redeun

2. Reg. 12. tes ad se. Vnde & ipse Dauid cum eum Deus argueret per prophetam, nõ sine spe propitiationis Dñi respõdit: Peccaui Dño. Medico enim vulneratus videtur quodammodo, q vt sanetur, se subdit manib. medici, vt in eo medicinæ opus impleatur. In hoc autem cantico præuidebat propheta futuros quosdam, qui sic fuerãt peccaturi, Deum offendendo magnis iniquitatibus suis, vt nec pœnitentiam agere vellent, & ad Deum redire, vt sanarentur. De quibus etiam alibi dicitur: Psal. 77. Quia caro sunt, spiritus vadens, & non rediens. Potest etiam hoc sic intelligi, Peccauerunt non ei, secundum id, quod non ei nocuerunt peccato suo, sed sibi.

18 Lib. 1. de ser. Domini in monte. IDEM exponens verba illa Matthæi, capitulo quinto, Omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo, inquit: Considerandum est, quòd non dixit, omnis qui concupiuerit mulierem, sed qui videris mulierem ad concupiscendum eam, ideſt hoc fine, & animo attenderit, vt eam concupiscat: quod iam non est titillari delectatione carnis, sed plenè consentire libidini, ita vt non refrænetur illicitus appetitus, sed si facultas data fuerit, sequetur. Nam tria sunt, quibus impletur peccatum suggestione, delectatione, & consensione. Suggestio siue per memoriam fit, siue per corporis sensus, cum aliquid videmus, aut audimus, aut gustamus. Quòd si frui delectauerit, delectatio illicita refrænanda est. Velut cum ieiunamus, & visis cibis, palati appetitus assurgit, non sit nisi delectatione, sed huic tamen non consentimus, si eam dominantis rationis iure cohibemus. Si autem cõsensio facta fuerit, plenum peccatum erit, notum autem Deo in corde nostro, etiam si facto non innotescat hominibus. Ita ergo sunt isti gradus, quasi à serpente suggestio fiat, quæ quantò illabitur occultius, vt cogitationem contingat, tantò conuenientius serpenti comparatur: in appetitu autem carnali tamquam in Eua est delectatio: in ratione verò tamquam Gen. 3. 19 in viro consensio: quibus peractis tamquam de paradiso, hoc est, de beatissima luce iustitiæ, in mortem homo iustissimè expellitur. Delectatio ante consensionem, vel nulla est, vel tam tenuis, vt prope nulla sit, cui consentire, magnum peccatum est, cum illicita est. Cũ autem quisque consenserit, committit peccatum in corde suo, si autem etiam in factum procesſerit videtur satiari, & extingui cupiditas, sed si postea suggestio repetitur, maior accenditur delectatio, quæ tamen adhuc multò minor est, quàm illa, quæ assiduis factis in consuetudinem vertitur, hanc enim vincere difficillimum est, & tamen etiam ipsam consuetudinem, si se quisque non deserat, & Christianam militiam non reformidet illo duce, atque adiutore superabit, ac sic in pristinam pacem reuertitur, vt vir Christo, & mulier viro subijciatur. Sicut ergo tribus gradibus ad peccatum peruenitur, suggestione, delectatione, & consensione, ita ipsius peccati tres sunt differentiæ, in corde, in facto, in consuetudine, tamquam tres mortes. Vna quasi in domo, ideſt, cum in corde consentitur libidini: altera iam prolata quasi extra portam, cum in factum procedit ascensio: tertia cum vi consuetudinis malæ, tamquam mole terrena premitur animus, quasi in sepulchro iam putens. Quæ tria genera mortuorũ Dominum resuscitasse legimus. Et fortasse considerat quas differentias habeat etiam ipsa vox resuscitantis, cum alibi dicit: Puella surge. Et alibi: Adolescens, tibi Matt. 9. dico, surge. Alibi infremuit in spiritu, & fleuit, & rur- Luc. 7. sus fremuit, & post deinde voce magna exclamauit: Ioan. 11. Lazare veni foras. Hæc repetit tract. 49. in Ioan. to. 9.

20 In Ps. 1. to. 8. IDEM exponens verba illa; Beatus vir, qui non abijt in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit, inquit: Considerandus est ordo verborum, abijt, stetit, sedit. Abijt enim ille, cum recessit à Deo: stetit, cum delectatus est peccato: sedit, cum in sua superbia confirmatus, redire non potuit, nisi per eum liberatus, qui neque abijt in consilio impiorum, nec in via peccatorum stetit, nec in cathedra pestilentiæ sedit.

IDEM

21 IDEM explicans verba illa; Ignis, sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum, dicit: Hæc pœna est eorum, per quos blasphematur nomen Dei, vt primò, cupiditatum suarum igne vastentur, deinde malorum operum fœtore à cœtu beatorum abijciantur, postremò arrepti, atque submersi, ineffabiles pœnas luant: hæc est enim pars calicis eorum, sicut iustorum calix tuus inebrians quàm præclarus est.

in Ps. 10.

Ps. 77.

22 IDEM ait: De longe vidit Dauid illam, in qua captus est. Mulier longe, libido prope. Alibi erat quod videret in illo vnde caderet. Attendenda est ergo hæc infirmitas carnis, recordanda sunt verba Apostoli: Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore. Non dixit, non sit, sed non regnet. Inest peccatum, cum delectaris, regnat si consenseris. Carnalis delectatio, præsertim vsque ad illicita, & aliena progrediens, frænanda est, non relaxanda, imperio domanda, non imperio collocanda.

in Ps. 50.

Rom. 6.

18 Lib. 1. de ser. Domini in monte.

23 IDEM explicans uerba illa; Qui educit vinctos in foritudine, similiter eos qui exasperant, qui habitant in sepulchris, dicit: Soluit grauia vincula peccatorum, quibus impediebantur ne ambularent in uia præceptorum: educit autem eos in fortitudine, quam ante eius gratiam non habebant. Similiter amaricantes (nos legimus eos, qui exasperant) qui habitant in sepulchris, idest, omnino mortuos, occupatos in operibus mortuis, hi enim amaricant resistendo iustitiæ, nam illi compediti forsitan uolunt ambulare, nec possunt, Deumque precantur, vt possint, eique dicunt: De necessitatibus meis educ me. A quo exauditi gratias agunt, dicentes: Dirupisti vincula mea. Isti autem amaricantes, qui habitant in sepulchris, in eo genere sunt, quod alio loco Scriptura significat, dicens: A mortuo velut qui non sit, perit confessio. Vnde est illud: Peccator, cum in profundum venerit malorum, contemnit. Aliud est enim desiderare, aliud oppugnare iniustitiam, aliud a malo liberari velle, aliud mala sua defendere, potius quam fateri; ab vtroque tamen gratia Christi educit in fortitudine. Qua fortitudine, nisi vt aduersus peccatum, vsque ad sanguinem certent? Ex vtroque enim genere fiunt idonei quibus constituatur locus sanctus eius, illi soluti, illi resuscitati, quia & mulieris, quam alligauerat Sathanas per decem & octo annos, iubendo, vincula soluit, & Lazari mortem clamando superauit. Qui fecit hęc in corporibus, facit & in moribus, educens vinctos, & eos, qui habitant in sepulchris.

in Ps. 67.

Ps. 24.

Ps. 15.

Eccl. 17.

Prou. 18.

Luc. 13.

Ioan. 11.

24 IDEM exponens verba illa; Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neque vrgeat super me puteus os suum, inquit: Magnus est puteus, profunditas iniquitatis humanæ, illuc quisque si ceciderit, in altum cadet, sed tamen ibi positus, si confitetur peccata sua Deo suo, non super eum claudit puteus os suum: vt est in alio quodam psalmo scriptum: De profundis clamaui ad te Domine, Domine exaudi uocem meam. Si autem factũ in illo quod in alia sententia Scriptura dicit: Peccator cũ in profundum venerit malorum, cõtẽnet, clausit super eum puteus os suum. Quare clausit os suũ? Quia clausit os illius, perdidit. n. confessionem, verè mortuus est, implętumq; est in eo quod alibi dicitur, A mortuo, velut qui nõ sit, perit confessio. Metuenda ista res est vehementer fratres. Si videris hominem fecisse iniquitatem, mersus est in puteum. Quãdo autẽ illi dixeris iniquitatẽ ipsius, & dixerit, verè peccaui, fateor, non super eum clausit puteus os suũ. Cum autem videris eũ dicere, quid. n. mali feci? factus est defensor peccati sui, clausit super eũ puteus os suũ, quà eruatur, non habet. Tu factus es peccati tui defensor, quomodo erit Deus liberator? vt ergo sit ille liberator, esto tu accusator.

in Ps. 68. conc. 1.

Ps. 129.

Prou. 18.

Matt. 9. Luc. 7. Ioan. 11.

Eccl. 12.

20 In Ps. 1. to. 8.

25 IDEM explicans illa verba; Prodijt quasi ex adipe iniquitas eorum, dicit: Sunt aliqui mali, sed macre mali, ideo mali, quia macri, idest exiles exigũitate quadã necessitatis affecti, & ipsi mali & damnandi. Ferẽda est enim magis omnis necessitas quã perpetranda aliqua iniquitas: tamen aliud est de necessitate peccare, aliud in abundantia. Pauper mendicus furtum facit, ex macie processit iniquitas. Diues abundans reb. tantis, quare diripit alienas? illius iniquitas ex macie, huius ex adipe processit: Ideo macro cum dicis, quare hoc fecisti? humiliter afflictus, & abiectus respondet, necessitas coegit me. Dic diuiti, quare hoc facis, & non times Deum? Si tamen tantus es, vt possis dicere, vide si vel dignatur audire, vide si nõ etiam in teipso prodiet iniquitas ex adipe eius. Iam enim præceptoribus, & correptoribus suis inimicitias indicit, totum in contemptu Dei loquitur, quia pinguis est, quia deuotus ad victimam est. Prodijt quasi ex adipe iniquitas eorum, ideo de eis præmiserat: circumamicti sunt iniquitate, & impietate sua. [Infra:] Et de ijsdem dicitur iniquitatem in excelso locuti sunt. Loquuntur malignitatem homines, sed cum timore. Isti autem in excelso, clare, audientib. omnibus, ego facio, ego ostendo, senties cum quo habes, viuere te non sinam, superbe vel cogitares ea nõ effunderes, vel ira claustra cogitationis cupiditas mala coerceretur. Non ita facit, sed prodijt quasi ex adipe iniquitas horum, iniquitatem in altum locuti sunt.

in Ps. 72.

Simile.

IDEM explicans illa verba; Prodijt quasi ex adipe

26 IDEM exponens verba illa; Et intrauit maledictio sicut oleum in ossibus eius, inquit: Ostendit impium cum delectatione mala facere, & comparare sibi maledictionem. Modò quippe maledicta delectant, sicut aqua in interiora eius, & sicut oleũ in ossib. eius. Tanq̃ in ossib. autem oleum est maledictio, cum homines inde fortes se putant, quia licet eis mala tanquã impune cõmittere. Fiat ei sicut vestimentũ quo operitur. Operitur iniquitate tanquam pallio, qui in conspectu hominum de iniquitate gloriatur. Et sicut zona, qua semper præcingitur. Maxime homines, ideo præcinguntur vt ad operandum sint aptiores, ne vestis finib. præpediantur. Ergo maledictione se præcingit, qui malũ non repentinum, sed dispositũ aggreditur, & ita discit malum facere, vt semper paratus sit. Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi apud Dominũ. Non dixit merces eorum, sed opus. Manifestum est enim quod indumento, & operторio, & aqua, & oleo, & zona, ipsa opera describebat, quibus æterna maledictio comparatur.

In Ps. 108.

Simile.

27 IDEM explicans verba illa; De profundis clamaui ad te Dñe, ait: Profundum nobis est vita ista mortalis, quisquis se in profundo intellexerit, clamat, suspirat, gemit, & donec de profundo eruatur, & veniat ad eum, qui sedet super Cherubin. Idoneus est homo ad casum, non est idoneus ad resurrectionem suam, semper in profundo est, nisi liberetur, sed cum de profundo clamat, surgit de profundo, & ipse clamor non eum permittit multum in imo esse. Valde enim in profundo sunt, qui nec clamant de profundo, dicente Scriptura: Peccator cum venerit in profundum malorum contemnit. Iam videte fratres, quale profundum sit vbi contemnitur Deus. Cum viderit se quis quotidianis peccatis obrutum, aceruis quibusdam, & mollibus quibusdam iniquitatum premi, si dictum illi fuerit, vt Deum roget, irrider. Quibus modis Primò ait: Si Deo displicerent facinora, ego viuerem? si curaret Deus res humanas ad tanta scelera, quæ feci, non solum non viuerem, sed & bene mihi non esset. Solet enim hoc illis euenire, qui multum in profundo sunt, & prosperantur in iniquitatib. suis, & tantò magis in profundum merguntur, quanto magis vidẽtur esse felices, fallax. n. felicitas, est maior infelicitas; Deinde, & hoc solẽt homines dicere: Iam quoniam multa feci, & dãnatio imminet, hoc perdo, q̃ non facio, quicquid possum. Qũo solẽt desperati latrones dicere: Sic me occisurus est iudex pro decem homicidijs, quomodo pro quinq; qũo pro vno, quare iam non faciam? Quicquid mihi occurrerit

rerit facio: hoc est, peccator, cum venerit in profundũ malorum contemnit.

28 IDEM explicans tria genera peccatorum in trib. mortuis, quos Dominus suscitauit, de quibus iam diximus, sed de Lazaro loquens, ait: Consuetudo malorũ facit vt homines irascantur cum reprehenduntur, intantum, vt Sodomitæ quondam dicerent viro iusto reprehendenti nequissimam voluntatem, habitare venisti, non leges dare. Tanta ibi nefandæ turpitudinis cõsuetudo erat, vt iam nequitia esset iustitia, & prohibitor potius reprehenderetur, quam factor. Tales consuetudine maligna presi, tanquam sepulti sunt, vt de illis dicatur quod de Lazaro dictum est, iam fœtet. Moles illa imposita sepulchro, ipsa est vis dura consuetudinis, qua premitur anima, nec resurgere, nec respirare permittitur. Dictum est autem, quatriduanus est. Revera ad istam consuetudinem, de qua loquor, quarto quodã progressu peruenit anima. Prima est enim quasi titillatio delectationis in corde, secunda consensio, tertia factum, quarta consuetudo. Sunt n. qui res illicitas obuias cogitationibus suis prorsus ita abijciunt, vt nec delectentur. Sunt qui delectantur, & non consentiunt. Nondum perfecta mors est, sed quodammodo inchoata. Delectationi accedit consensio. Iam est illa damnatio. Post consensum in factum proceditur. Factum in consuetudinem vertitur, & fit quædam desperatio, vt dicatur, quatriduanus est, iam fœtet.

29 IDEM dicit: Primum quidem cogitationibus malis repugnandum est, vt cum aliquid carnale, aut sordidum susurrauerit aduersarius, prius quam sauciet mentem sagitta, deleatur, & excutiatur. Sicut enim vestimẽtum candidum, si fuerit sanguine aspersum, si mox fuerit lotum, candorem suum recipit, si autem insederit, & incoxerit macula, vix lauatur: sic & humana mens, si surgentem cogitationem mox deleuerit, poterit suũ retinere candorem, si autem diutius residere permiserit, vix cum magno labore purgatur. Hæc est autem prima uictoria secreti certaminis nostri, quod Dominus expectat, & Angelus, cum cogitationibus malignis, mens humana fideliter occurrit, & bonis operibus malos superat cogitatus, & serpentis caput obseruat homo.

30 GREGORIVS explicans illa verba Iob cap. 3. Quare non in vulua mortuus sum? Egressus ex vtero non statim perij? cur exceptus genibus? cur lactatus vberibus? dicit: Quatuor modis peccatum perpetratur in corde, quatuor consumatur in opere. In corde namque suggestione, delectatione, consensu, & defensionis audacia perpetratur. Fit enim suggestio per aduersarium, delectatio per carnem, consensus per spiritum, defensionis audacia per elationem. Vnde & illam primi hominis rectitudinem, antiquus hostis ijs quatuor ictibus fregit. Nam serpens suasit, Eua delectata est, Adam consensit, qui etiam requisitus, confiteri culpam per audaciam noluit. Modò etiam serpens suadet, quia occultus hostis mala cordibus hominum latenter suggerit. Eua delectatur, quia carnalis sensus ad verba serpentis, mox se delectationi substernit. Consensum verò Adam, mulieri præpositus prebuit, quia dum caro in delectationem rapitur, etiam a sua rectitudine spiritus infirmatus inclinatur. Et requisitus Adam, confiteri culpam noluit, quia videlicet spiritus quo peccando a veritate disiungitur, eo in ruinæ suæ audacia nequius obduratur. Eisdem etiam quatuor modis peccatum consummatur in opere. Prius namque latens culpa agitur, postmodum verò etiam ante oculos hominum sine confusione reatus aperitur, dehinc & in consuetudinem ducitur, ad extremũ verò, vel falsæ spei seductionibus, uel obstinatione miser. e desperationis enutritur. Hos itaque peccati modos, qui vel in corde latenter fiunt, uel patenter opere perpetrantur beatus Iob considerat, & humanum genus in quot peccatorum gradibus lapsum sit, deplorat, dicens: Quare non in vulua mortuus sum? Egressus ex vtero non statim perij? Cur exceptus genibus? cur lactatus vberibus? Primò enim, vulua conceptionis, fuit lingua malæ suggestionis, sed peccator in vulua moreretur, si moriturum se homo in ipsa suggestione cognosceret. Qui tamen ex vtero egressus est? Quia postquam in peccato eum suggerens lingua concepit; Foras mox etiam delectatio rapuit. Post egressionem verò, exceptus est genibus, quia eum ad delectationem carnis prodijt, nimirum culpam per cõsensionem spiritus, subiectis cunctis sensibus, quasi suppositis genibus consummauit. Sed genibus exceptus, etiam vberibus est lactatus. In consensu enim culpæ, multa crassæ fiduciæ argumẽta subsecuta sunt, quæ natam in peccato animam virulento lacte nutrierũt, et ne aspera mortis supplicia metueret, hanc blandis excusationib. fouerũt. Vulua peccantis, est hominis culpa latens, quę occultè peccatorem concipit, & reatum suũ adhuc in tenebris abscõdit. A vulua de vtero exit, cũ peccator quæ in occulto commiserit, hæc etiam in aperto committere nõ erubescit. Quasi enim ab occultationis suæ vulua processerant, de quibus propheta dicebat, Et peccatum suum sicut Sodoma prædicauerunt, nec absconderũt. Quare exceptus genibus? Quia nimirum peccator, cum iam de iniquitate sua non confunditur, in iniquitate eadem, etiam ad miniculis pessimæ consuetudinis roboratur. Quasi genibus peccator fouetur, vt crescat, dum culpa consuetudinis firmatur, vt vigeat: cur lactatus vberibus? Quia dum prodire culpa in vsum cœperit, nimirum se, vel falsa spe diuinæ misericordiæ, vel aperta miseria desperationis pascit, vt eo nequaquã de correptione redeat, quò vel factorem suum pium sibi inordinatè simulat, vel hoc quod fecit, inordinatè formidat. Beatus igitur vir humani generis lapsus aspicit, & quibus præcipitijs mersus sit in foueam iniquitatis, intendit dicens: Quare non in vulua mortuus sum? Ideò in ipsa occulta perpetratione peccati, cur à carnis vita mortificare me nolui? Egressus ex vtero non statim perij? Ideò postquam ad apertam iniquitatem exij, cur me tum saltem perditum nõ cognoui? Perijssem quippe in suo iudicio, si se perditũ cognouissem. Quare exceptus genibus? ideò, cur post apertam culpam etiam me adhuc in illa consuetudo suscepit, vt valentiorem ad nequitias redderet, & prauis me vsibus sustinens foueret? cur lactatus vberibus? 32 Ideò postquam in culpæ consuetudinem veni, cur me ad atrociorem nequitiam, vel falsæ spei fiducia, vel lacte miseræ desperationis enutriui? Cum enim culpa in vsum venerit, & iã animus, etiam si appetat, debilius resistit, quia quot vicibus prauæ frequentationis astringitur, quasi tot vinculis ad mentem ligatur. Sciendum quoque est, quod tres illi modi peccantium, iuxta descensus sui ordinem facilius corriguntur, quartus verò iste difficilius emendatur. Vnde Dominus puellam in domo, iuuenem extra portam, in sepulchro autem Lazarum suscitauit. Adhuc quippe quasi mortuus iacet in domo, qui latet in peccato. Iam quasi extra portam educitur, cuius iniquitas usq; ad inuerecundiam publicæ perpetrationis aperitur. Sepulturæ verò lapide premitur, qui in perpetratione nequitiæ etiam vsu cõsuetudinis pressus grauatur. Sed hos ad vitam miseratus reuocat. Quartum vero mortuum, redemptor noster nunciante discipulo agnoscit, nec tamen suscitat, quia valde difficile est, vt is, quem post vsum malæ cõsuetudinis, etiam ad vltimum adulantium linguæ excipiunt, à mentis suæ morte reuocetur. De quo, & bene dicitur, sine mortuos sepelire. Mortui enim mortuos sepeliunt, cum peccatores, peccatorem fauoribus premunt. Quid est enim aliud peccare, quam occumbere & sepelire, quàm abscondere? Sed qui peccantem laudibus prosequũtur, extinctum sub verborum suorum 31 agere, abscondunt. Erat autem, & Lazarus mortuus, sed tamen non à mortuis sepultus.

IDEM

34 IDEM exponens verba illa Iob, c. 17. Prædam pol
Li. 13. Mo ralium. c. 12 licetur socijs, & oculi filiorũ eius deficient, inquit: Possunt per socios fortasse intelligi crudelissimi quique, & omni malitia iam repleti, per filios verò hi qui adhuc deceptoriis promissionibus illusi, augendæ prauitati nutriuntur, vt illos iam velut ex merito malitiæ, diabolus quasi socios habeat, qui iam non habent in perditione quò crescãt, istos autem quasi filios, quos promissionibus lactat, vt ad peiora proficiant. Sed oculi filiorum eius deficient, quia pranorum intentiones cadũt, cum omne quod hic appetunt, deserunt, & illic quod doleant sine fine patiuntur.

35 IDEM exponens illa verba Iob c. 18. Et calcet sup
Li. 14. Mo ral. c. 9. eum quasi rex interius, dicit. Si interitus nomine non aperte diabolus, sed peccatum debet intelligi, ex quo contingit reprobos ad interitum trahi; talis nimirum interitus quasi rex calcat mentem, cum eam non resistentem possidet: Non enim potest in hac vita homini posito, tentatio deesse peccati, sed aliud est peccato tentanti resistere, aliud dominanti seruire. Iniquus autem quisque, quia resistere peccati suasionibus nescit, subiugari autem eius dominio non pertimescit, rectè de eo dicitur. Calcet super eum quasi rex interitus. Huius quippe interitus regnum a discipulorum cordibus repellebat Apostolus cum dicebat. Non regnet peccatũ
Rom. 6. in vestro mortali corpore. Non enim ait non sit, sed nõ regnet, quia non esse non potest, non autem regnare in cordibus bonorum potest. Quia ergo cum quælibet culpa cor iniqui pulsauerit, resistens illud non inuenit, sed suo dominio substernit, dicitur rectè. Exultatur de tabernaculo suo fiducia eius, & calcet super eum quasi rex interitus. De tabernaculo ergo suo fiducia eius exultur, quando peruersus quisque, qui multa sibi ad votum in hac vita parauerat, repentina morte dissipatur. Et calcat super eum quasi rex interitus, quia uel hic uitiis premitur, vel mortis suæ tempore, per hoc quod ad supplicia rapitur, potestati dæmonis subiugatur. Quod idcirco in reproborum mentibus agitur, quia & cum occasio perpetrandi peccati deest, desiderium cogitationes eorum cordibus nullatenus desunt. Et cũ semper diabolum sequantur in opere, valde tamen se illi obligant in cogitatione. Prius ergo culpa in cogitatione est, postmodum verò in opere. Vnde filiæ Babylon dicitur. Descende sede in puluere uirgo filia Babylon, sede in terra. Cum enim semper puluis terra sit, non tamen terra semper est puluis. Quid ergo per puluerem, nisi cogitationes debemus accipere? Quæ dum importune ac silenter in mente euolant, eius oculos excæcant. Et quid per terram, nisi terrena actio designatur? Et quia reproborum mens prius ad praua cogitanda deijcitur, & postmodum ad facienda, rectè filiæ Babylon, quæ ab internæ rectitudinis iudicio descendit, per ferentem sententiam dicitur, vt prius in puluere, & post in terra sedeat, quia nisi se in cogitatione prosterneret, in malo opere non inhæsisset.

36 IDEM exponẽs illa verba: Deorsum radices eius
cap. 10. siccentur, sursum autem atteratur messis eius, inquit. Quid radicum nomine, quæ in occulto sitæ sunt, & germen in aperto ferunt, nisi cogitationes accipimus, quæ dum non videntur in corde, visibilia opera producũt? Vnde & messis nomine eadem aperta operatio signatur, quæ videlicet ex latenti radice producitur. Et quia omnis iniquus, prius in cogitationibus tentationum aresci, & postea a bonis actibus deficit, rectè per Baldath dicitur. Deorsum radices eius siccentur, sursum autem atteratur messis eius. Quia dum prauus quisq; cogitationes suas in infimis rebus ponit, & sempiternæ viriditatis gaudia apperere negligit, quid aliud quã radices suas deorsum siccare permittit? Cuius sursum messis atteritur, quia omnis eius operatio à superno iudicio quasi nihilum deputatur, etiam si ante humanos oculos bona videatur. In imò itaque radices sunt, & superius messis, quia hic prius bonas cogitationes mittimus, vt quandoque bonorum operum fructum percipere in æterna retributione mereamur. Sed iniquus quisque cum bonas cogitationes deserit, deorsum siccantur radices eius, sursum verò messis eius atteritur: quia qui hic sterilis perfistit, post hanc vitam ad nulla præmia vocatur.

IDEM explicans verba illa; Adhęsit os meum carni meæ, ait vno verbo. Adhærent ossa carni, idest ratio subiecta est delectationi: Sicut in Paradiso suggessit serpens, delectata est Eua, consensit Adam, sic quãdo peccamus, suggerit diabolus, delectatur caro, consentit spiritus. 37 *In Ps. 5. pœnitentiale. to. 2.*

Peccata venialia acriter quandoque punit Deus, quæ re licet perfectè uinci non possint, cauenda tamen sunt.

Cap. IX.

1 CHRYSOSTOMVS inuehitur acriter contra eos, qui adierunt spectacula die hesterna, & dicit. Arbitror multos ex his, qui heri nos destituerant, & ad iniquitatis spectacula discesserãt hodie præsentes esse. Optarim autem istos qui sunt, palam nosse vt eos a sacris vestibulis arceam, non vt perpetuò foris maneant, sed vt correcti denuo redeant. Sic faciunt parentes quando filios delinquentes vident, a domo & mensa excludunt, vt meliores effecti reuertantur ad paternum contubernium. Idem sanè faciunt, & pastores, dum oues scabiosas à sanis segregant. Has ob res cupiebamus & istos nosse, sed quamuis eos oculis dignoscere non ualeamus, Dei Filius eos prorsus agnoscet, correptaq; illorum conscientia, facilè persuadebit, vt sua sponte, volenteśque redeant. [Infra] Quapropter hortor rogoq; vt prius confessione, ac pœnitentia alijsque remedijs omnibus, sese a peccato ex theatricis spectaculis contracto perpurgent, atque ita diuinos audiant sermones. Tanti facit Chrysostomus spectaculis astare, vt omnia peccata, etiam quæ minima uidentur, cauenda doceat. *Hom. 3. de David, & Saule, t. 1.* *Simile.*

2 IDEM vt doceat quòd minima contemnere non debemus inquit: Qui parum abest cum præcesserit, aberit longius. Etenim si corpus parum ab ense diuidatur, corrumpitur, & ædificium si parum fatiscat dissoluitur, & si vel minimum palmes à radice abscindatur, inutilis redditur. Cum igitur parum peccauerimus, vel desidia torpuerimus, nolimus vt exiguum despicere. Si quidem id neglectum, quã primũ in immẽsum euadet, sic & vestis q̃ scindi cęperit neglecta, tota discindi tur, & tectum paucarum tegularum casu contempto, totam domum diruit. Hæc nos reputantes numquam paruum contemnamus, nè procidamus in maiora. Sed sine peccato esse non possumus, vnde scriptũ est: Quis gloriabitur castum se habere cor, vel quis confidet purum esse à peccatis? Hoc dico non vt pigriores vos faciam, sed vt in desperationem prohibeam incidere. *Hom. 3. in 1. epi. Pauli ad Cor. to. 4.* *Simile.* *Simile.* *Prou. 20.*

3 HIERONYMVS sichẽt; Quis hic præsũptionis spiritus, qui tantam in animo nostro operatur audaciam, vt cum sanctos homines de leuibus ẽt culpis videamus esse punitos, & nos quotidie in maiorib. & plurib. delinquentes, æternos in media dãnatione fore credamus? Quamquam leue numquã sit, Deum ẽt in exiguo contemnere, qui non tm̃ ad qualitatem peccati respicit, sed ad personæ contemptum. Propter qđ homini non solum intendendum est, quale sit quod iubetur, sed quantus sit ille, qui iubet. Excluditur hoc loco vulgaris illa sententia qua mihi suo iudicio religiosi, & qui sapientes sibimet videntur, dicere solent. Sufficit nobis, vt non criminalia peccata, & maiora faciamus, facilis est enim omisso minorum delictorum. Hi consuetudinem diuinæ legis ignorant, quæ sæpe peccatum ostendit, quod nobis non videtur esse peccatum. Saul & Iosaphat reges fuerunt populi Israel? & dum misericordiam his, quos Deus oderat, præsti- *In epist. ad Amicum quẽ infitiatus est in scientia diuinæ legis, to. 7.*

Apoc. 2. terunt, Dei offensam in opere pietatis incurrunt. Quis in tactu arcæ diuinæ, imitatus Ozam hominum sentẽtia damnaretur? Episcopus Ephesiorum. Angelus in Apocalypsi nuncupatur, qui causa nominis Christi, passionum multarum merita intra conscientiam retinebat, quia in ipsis passionibus à primo cõuersationis feruore tepuerat cum calorem paululum temperasset, ad pœnitentiam reuocatur, dicente scriptura. Noui opera tua, & patientiam tuam, & quia potes sustinere malos, sed habebo aduersum te pauca, quia charitatem tuam pristinam reliquisti. Memento vnde excideris, & age pœnitentiam. Consideremus quantus casus sit temerè contemnentis, cum tanta ruina esse dicitur in negligentia obsequentis, vel quam damnationem excepturos credimus esse indeuotos, cum tantam reprobationem deuotus exceperit; Tepidum disciplũ non amat Christus.

4

Lib. de sancta virginitate to. 6. AVGVSTINVS vt ostẽdat, quæ ad humilitatẽ conseruandã mouere nos debent, docet nullũ hominẽ quandiu viuit immunem esse à peccato, & ait: Quis gloriabitur castum se habere cor, aut quis gloriabitur

Prou. 20. mundũ se esse à peccato? Nemo mundus in conspectu tuo, nec infans cuius est vnius diei vita super terram.

Iob. 25. Vnde Dominus omnes fideles à spiritualibus vsque ad carnales, ab Apostolis vsque ad vltimos pœnitentes, tamquam à summis cœlorum vsque ad terminos eorũ

Matth. 6. docuit orare: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Cum autẽ hanc orationem omnes baptizati dicunt, præpositi, & plebes, pastores, & greges, satis ostenditur in hac vita, quæ tota tentatio est, neminem se tamquam ob omnibus

1. Ioan. 2. peccatis immunẽ debere gloriari. Vnde Ioannes ait:

Apo. 1 4. Si dixerimus, quia peccatum non habemus ipsi nos seducimus, & veritatis in nobis non est. Tunc in ore virginum, quæ sequuntur agnum quocumque erit, nõ inuenietur mendacium, cum confessæ fuerint peccata sua. Sed nè per occasionem huius sententiæ, quisquam cũ mortifera securitate peccaret, tamquam mox delendis facili cõfessione peccatis, continuò subiecit. Filioli hæc scribo vobis vt non peccetis, sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrẽ Iesum Christũ

1. Ioan. 2. iustum. Sed quoniam etiam satagentibus, vigilãtibusque nè peccent, subrepunt quodammodo ex humana fragilitate peccata, quamuis parua, non tamen nulla, & eadem ipsa sunt magna, & grauia, si eis superbia, incrementum, & pondus adiecerit.

5

Lib. 2. de peccatorũ meritis, & remi. to. 7. IDEM dixerat: Per gratiam Dei, & liberum arbitrium esse posse hominem sine peccato, sed disputans an de facto talis sit docet, quod non. Scriptura. n. dicit:

Psal. 142. Non intres in iudicium cum seruo tuo quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Et ideo misericordia Dei opus est, quæ superexaltat iudicio. Et qđ

Iacob. 2. Propheta cum diceret. Dixi pronunciabo aduersum

Psal. 31. me delictum meum Domino, & tu dimisisti impietatem cordis mei, continuò subiunxit: Pro hac orabit ad

1. Ioan. 1. te omnis sanctus, in tempore opportuno. Non ergo omnis peccator, sed omnis Sanctus, vox enim sanctorum est. Si dixerimus quia peccatum nõ habemus, nos

1. Ioan. 3. ipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Vnde per hoc, quod scriptum est. Qui natus est ex Deo non peccat, & non potest peccare, quia semen eius in ipso manet: & si quid est aliud huiusmodi, non contradicitur his, quæ diximus: Si dixerimus quia peccatum nõ habemus, veritas in nobis non est. Qui hæc coarctant, minus aduertũt scripturas. Non. n. ex qua hora quisq; baptizatur, omnis vetus infirmitas eius absumitur, sed renouatio incipit à remissione omnium peccatorum. Et inquantum quisque spiritalia sapit, qui iã sapit, in tantum renouatur. Cętera vero in ipe facta sunt, donec ẽt in re fiant vsque ad ipsius corporis renouationem in

Matt. 19. meliorem statum immortalitatis, & incorruptionis, q̃ induemus in resurrectione mortuorum. Nam & ipsam Dominus regenerationem vocat, dicens. In regeneratione; cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue sedebitis, & vos iudicantes duodecim tribus Israel. Si aũt in ipso aio, qui est interior homo, perfecta renouatio fieret in baptismo, non diceret Paulus. Licet is, qui

2. Cor. 4. foris est noster homo corrumpatur, tamen is, qui intus est renouatur de die in diem. Profectò. n. qui de die in diẽ adhuc renouatur, non dum totus est renouatus, & inquantum nondum est renouatus, in tantum in vetustate est, & adhuc filij sunt sæculi. Ex hoc autem quòd in nouitate sunt, hoc est, ex plena, & perfecta remissione peccatorum, & quantumcumque illud est, quod spiritaliter sapiunt, eiq; congruos mores agunt, filij Dei

Ephes. 4. sunt. Intrinsecus enim exuimus veterem hominem, & induimus nouum, quoniam ibi deponimus mendaciũ & loquimur veritatem, induimus nouum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia, & sanctitate veritatis. Et quia hoc perfectè non fit in baptismo,

Rom. 8. docet Paulus, cũ ait. Sed &, nos primitias spiritus habentes, intra nos ipsos gemimus adoptionem filiorum Dei, expectantes redẽptionem corporis nostri. Spe. n. salui facti sumus. Adoptio ergo plena filiorum, redemptione fiet etiam corporis nostri. Primitias itaque spiritus nunc habemus, vnde iam filij Dei re ipsa facti sumus, in cęteris vero ipe, quia nondum plene innouati, nondum salui, nondum perfectè filij Dei, sed filij sęculi. Proficimus ergo in renouationẽ, iustamq; vitã, per quod filij Dei sumus, & per hoc peccare nõ possumus donec totum in hoc transmutetur etiam illud per qđ adhuc filij sæculi sumus, per hoc enim & peccare adhuc possumus. Ita fit vt & qui natus est ex Deo non peccet. Et si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus. Cõsumetur ergo quòd filij carnis & sęculi sumus, & perficietur qđ filij Dei, & ipsũ

1. Ioan. 3. renouati sumus. Vnde Ioannes, Charissimi filij Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus, scimus quoniam cum apparuerit similes ei erimus. Nunc ergo ei, & similes esse iam cœpimus, primitias habentes spiritus, & adhuc dissimiles sumus per reliquias vetustatis. Proinde inquantum similes, in tm̃ regenerante spiritu filij Dei, in quantum aũt dissimiles, in tm̃ filij carnis & sæculi. Illinc ergo peccare non possumus, hinc verò si dixerimus, quia peccatũ non habemus, nos ipsos seducimus, donec totum transeat in adoptionem, & nõ sis peccator, & quæras locum eius, & non inuenias.

7

In Psal. 38 tom. 8. Nota. IDEM explicans verba illa: Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei, dicit. Quis numerat capillos capitis sui? Multò minus peccata, quæ excedunt numerum capillorum. Minuta videntur, sed multa sunt. Præcauisti magna, iam non facis adulterium, iam non facis homicidium, non rapis res alienas, nõ dicis falsum testimonium, moles istæ sunt peccatorum. Magna præcauisti, de minutis quid agis? An non times minuta? Proiecisti molem, vide ne arena obruaris.

Simile.

8

Tract. 11. in 3. hãnis to. 9. Simile. IDEM inquit: Minuta plura peccata si negligantur, occidunt. Minutæ sunt guttæ, quæ flumina implent, minuta sunt grana arenæ, sed si multa arena imponatur, premit, atque opprimit. Hoc facit sentina neglecta; quod facit fluctus irruens. Paulatim per sentinam intrat, sed diu intrando, & non exhauriendo, mergit nauim. Quid est autem exhaurire, nisi bonis operibus agere, vt non obruant peccata, gemendo, ieiunando, tribuendo, ignoscendo?

9

Lib. 10 homil. ho. 16. to. 10. 1. Cor. 3. Dan. 7. IDEM de venialiter peccantib. intelligit, si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem, per fluuium igneum, de quo propheticus sermo commemorat. Et fluuius igneus currebat ante eum, per fluuium igneum, & vada seruentibus globis horrenda, transibunt. Quãta fuerit peccati materia tanta, & pertranseundi mora. Quãtum exegerit culpa, tantum sibi ex homine vindicabit quædam flammæ rationabilis disciplina. Et quia sermo diuinus quodam loco, æneæ ollæ aĩam peccatricẽ comparat, dicens; Pone ollam super prunas vacuã, do-

Ezec. 24. nec

nec concalescat æs eius,& omne stagnum eius defluat. Illic sermones ocio si,& cogitationes malæ,& multitudo læuium peccatorum quæ puritatem nobilis naturæ infecerant,exundabũt,illic stagnum vel plumbum diuersorũ subrepentium delictorum,quæ diuinã imaginem obscurauerant consumentur, quæ omnia hic ab anima separari per eleemosynas & lachrymas,cõpendiosa transactione potuissent. Ideo fratres, conuertamus nos ad meliora, dũ in nostra sunt potestate remedia,hic extingamus mortem,moriendo peccatis.

Peccata præterita recordari debemus, quæ sicut & aliena, quæ videmus, multas vtilitates afferunt nobis.

Cap. X.

1 Hom. 1. in Ps. 37. n. 2.

ORIGENES inquit. Iste psalmus qui modò lectus est docet,quod si quando præoccupauerit nos inimicus, & ignitis iaculis suis vulnerauerit animam nostram, conuenit in memoriam reuocare delictum, vt per recordationem culpæ stimulatũ cor, & concitatum pro delicto suo, interim refrænet ac reuocet,nè quid tale vltra cõmittat,& propterea puto superscriptum esse ip sum psal. Psal. Dauid in recordationem. Quid sit autem in recordationem, per totum ipsius psalmi corpus enarrat, vbi peccati mala recensentur.

2 Hom 2. in Ps. 50. n. 1

CHRYSOSTOMVS explicans verba illa; Et peccatum meum coram me est semper, dicit. Vidisti regem exomologesim i. confessionem facientem, & ait: peccatum meum coram me est semper,O ingenuitas animæ,o mentis integritas. Non est oblitus peccati sui,& iniquitatis,quamuis concessum sibi fuerit,ille tamen in cõscientia sua, tanquam in imagine,aduelteriũ,& homicidium depictum habebat. Et per singulos dies videbat putredinem, & ideo dicebat: & peccatũ meum corã me est semper. Ego illud video,ne id conspiderem. Ego illud scribo,tu quasi Dominus dele. Vide enim quid sit,si tu memor sis, Deus non erit memor, si tu oblitus fueris,Deus eius memorabitur. Ego sum, inquit Dominus, qui deleo iniquitates tuas. Tu verò memor eorũ esto. Vt quid ergo vis,vt memor sim? Vt gratior, inquit,sit misericordia mea,vt sentias quid tibi concesserim. Si enim semper memor fueris cumulo peccatorum tuorum, eris memor, & magnitudinis beneficentiæ Dei. Concessit tibi, sed tu ne obliuiscaris,& non erit memor,sed tu semper recordare. Tales erant sancti, virtutes suas non meminebant, sed peccatorum suorum memoriam rouocabant. Non sic nunc homines, peccata sua obliuiscuntur, sed celare cupiunt. Si quippiam autem boni fecerint,in medium proferunt, & omnibus probare festinant. Feci sti aliquod bonum,cela illud, vt Dominus tuus videat, & ipse laudet. Feci sti malum,memor esto, vt Dominus tuus illud obliuiscatur. Habeto codicem conscientiã, & scribe quotidiana peccata, & profer ea in medium, & reminiscere peccata tua,& reminiscens ea, effunde lachrymas,& poteris ea delere.

Isai. 43.

7 In Ps. 39. tom. 8. Noua.

Simile.

8 Tract. 12. in c. 3. Ioã. vers. 19. Simile.

3 Ho. vlt. in 2. epi. ad Corinth. to. 4.

2. Cor. 11.

2. Cor 12.

1. Tim. 1.

9 Lib. 10 homil. ho. 16. to. 10.

1. Cor. 3.

Dan. 7.

Ezec. 24.

2. Cor. 13.

IDEM eleganter ostendit quãta cũ difficultate,& anxietate,& trepidatione sancti redigant in memoriã, & narrent præclare sua gesta, quæ relaturus Paulus, se millies insipientiem nominauit,& stultum,& enarratis ipsis dicit: Delirans hęc loquor,factus sum insipiẽs vos me coegistis. De sanctis consuetudo, quod perperam,& male fecerint, quotidie ante oculos proprios ponunt,deplorant: quod autem ingenuum,& eximiũ abscondunt,& obliuione trasmittunt. Talis est Paulus peccata sua nomine impellente perpetuò veriat,excantatque,siquidem aliquando dicit; Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum. Item qui prius blasphemus, & contumeliosus,&c. Et rursum; Postremò oium tanq̃ aborti no visus est & mihi,ego.n.sũ minimus Apost. qui non sum dignus vocari Apostolus,quoniã persecutus sum Ecclesiam Dei. Et rursum: Mihi minimo omnium Sanctorum data est gratia hæc. Non Apostolorum tãtùm sed generatim omnium fideliũ postremum se asserit. Ideo salutem accepi,vt in me primum ostẽderet Christus Iesus omnem longanimitatem, ad exprimendum exemplar ijs, qui crediturí essent in se in vitam æternam. Post tantam gratiam,post tam eximia virtutis opera,primum se peccatorem nominat, & hæc de se nota facit,non solum eius ætatis hominibus,sed & omnibus posteris. Præconia, vel vrgente necessitate grauatur,vel potius refugit,enarrare. Reuelationem autem relaturus dicit. Scio hominem ante annos quatuordecim raptum vsque ad tertium cœlum. Vides quod per annos quatuordecim eam tacuit, quàm tanto post tẽpore,necessitate cogente,reuelauit. At nos contraria ratione prorsus nitimur. Ne vnius quidem diei,qua peccauimus,tenemus memoriam,imnio referentibus, indignamur,grauiterque succensemus. Cæterum si quid benefecimus,quantulumcunque fuerit latissime prosequimur,recensentibus illud,habemus gratiam, eos putamus amicos nobis. Sed & Christus diuersum præcepit,benefactorum obliuionem,memoriam peccatorũ. Quod nobis clarũ fecit in parabola Pharisæi,cui publicanũ prępositi. Quẽadmodũ.n.illum, delictorũ memoria iustificauit, ita hunc memoria suorũ operũ destruxit. Quarum rerum Deus Iudęos admonens dicit. Ego sum is,qui extinguo iniquitates tuas, & nõ meminero,tu vero memineris. Talis erat Apostolis cõsuetudo. talis Prophetis,atq; iustis oĩb. Quapropter Dauid peccati sui perpetuò meminit, virtutis numquã, nisi cõpulsus necessitate: sicut fecit quãdo pugnaturus cũ Goliath,præclara gesta sua regi Saul narrauit,quæ si tacuisset,,causa publica periclitaretur,cũ ei licẽtiam rex concederet cũ illo congrediendi,nec ad singulare certamẽ idoneũ putasset. Samuel ẽt tot annos præfectus populo Iudaico,nihilo tamen vnquã de se eximiũ prędicauit,cum tãta essent in ipso laude digna,sed cõpulsus necessitate,ea propalauit populo,quando regẽ postulauit. Et vt Paul. ostenderet, q̃ esset in se laudando moderatus,dixit: Vtinã sustineretis modicũ quid insipientię meæ. Paululum tolerandam insipientiam dixit quia breuius peruolitauit Encomiorum suorum narrationem. His discamus exemplis,virtutum obliuionem tenacemque vitiorum memoriam fouere.

4

Luc. 18.

Isa. 43.

1. Reg. 17.

1. Reg. 12.

2. Cor. 11.

5 Hom. 5. de pœn. to. 5.

IDEM iniquit; Decet aũt nos purgatos à peccatis eadem ante oculos hŕe peccata,quamquam Deus multũ de clemẽtia ignoscat peccatum. Pro tnæ tamen animæ stabilitate, & salute,habe ante oculos peccatũ: etenim prędecentium memoria,futurorũ continentia fiet & qui in prioribus morsus est, in secundis firmiorem ostendit sententiã. Propterea Dauid: peccatũ meum inquit,coram me est semper, quia ante oculos habens prædecentia in futura minus delues.

Psal. 50.

6 Hom. 6. de pœnit.

IDEM dicit; Tribus de rebus permisit Deus sanctum Dauid ruere. Primum,quò iustos propria de vita roboraret. Sum religiosus, cremita sum,neque dicam, multum virtute, officioque profeci, multis insignitus sum meritis, ieiuno, vigilo, oro, illachrymor induor cilicio, corpus meum austeritate contriui,non iam diaboli impetus formido. Noli errare homo, ne mente in sublime tollaris, haud plura feci sti, quàm Dauid? Audi ipsum dicentem: Genua mea infirmata sunt à ieiunio, & corona mea infirmata est propter oleum. Et iterum: Ego autem, cum mihi molesti essent, induebat cilicio, & humiliabam in ieiunio animam meam. Audi eum de vigilia dicentem. Media nocte surgebam ad confitendum tibi, audi eum de lachrymis dicentem. Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Audi eum de austeritate: Quoniam cinerem tamquam panem manducabã & potum meum cum fletu miscebam. Et quid memo-

Psal. 101.

Psal. 34.

Psal. 118.

Ibidem.

Psal. 101.

ror, quæ de propheta sunt? Audi Dei testimonium dicens: Inuenī Dauid filium Iesse, virum secundùm cor meū. At post tamen tot gesta, post tot celeberrima officia, tales in errores delatus concidit. Neque ergo confidas, sed quotidie roboreris, quotidie Apostoli disciplinā accipiens. Qui se existimant stare, videāt nè cadat. Secunda causa est, quòd peccatores minus suis de rebus desperent: sed si peccauerit quis, quotidie cōfiteatur peccatum. Nihil enim desperatione deterius, quia qui desperat, sese maius in malum stimulat. Quid maius cæde, & adulterio? Et tamen postquam hæc patrauit Dauid, dicebat: Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Nè ergo desperet homo, in memoriam reuocet peccata aliena grandia, à quibus Deus homines liberauit, latronem, Paulum, Dauid, &c.

Act. 13.

1. Cor. 10.

Psal. 31.

7 IDEM ait; Memor esto peccatorum tuorum, vt emendationis capias argumentum. Hæc, vt audiuit Paulus, quòd Deus peccatorum non sit memor, dicente Isaia: Ego sum, qui deleo iniquitates tuas, & nunquam memorabor, ipse cōtinuò memor fuit, sic dicēs: Non sum dignus, qui vocer Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam. Condonata fuerant peccata à Deo, sed memoria peccatorum condonatorum non euanuit apud Paulum. Et ea, quæ Dominus deleuit, illa ipse inuulgauit. Audiuerat enim Prophetam dicentem: Ego non memorabor, tu autem memor esto. Et quid dico, quod non confundit peccatorum memoria? Non ita claros nos reddit bonorum operum memoria, sicut memoria peccatorū: immo nos bonorum operum memoria, non solū claros, non facit, sed & confusione replet, & condemnabiles efficit. Peccatorum autem memoria, implet nos fiducia, iustitiaque multa. Quis hoc dicit? Pharisæus, & Publicanus. Nam hic, dictis peccatis, redijt domū iustificatus, ille autem dictis bonis operibus, descendit publicano inferior. Vides quantum damnum sit meminisse operum, quanta vtilitas non obliuisci peccatorum? Et valdè meritò, quia qui bona opera commemorat, arrogans efficitur, hominesque alios contemnit, id quod Pharisæo accidit. Peccatorum autem memoria, mentem humiliat, & humiliter sapere facit, & per humilitatem conciliat ei gratiam Dei. Vis aliunde discere, quòd maximū bonum opus sit meminisse peccatorum: Audi B. Iob. Sicut enim de alijs gloriabatur, ita & de confessione peccatorum, sic dicens: Si autem & peccans sponte declinabam multitudinem populi mei, vt ne annunciarem peccata mea. Quod autem dicit, huno sensum habet: Numquam me locutas conseruorum, ad pudorē duxit. Quæ enim vtilitas ex ignorantia hominum, si iudex sciat omnia? Quod autem damnum, si homines sciant delicta, quando ille absoluere vult à pœna, licet omnes condemnent, iudex tamen liberū pronunciet? [Infra:] Peccata nostra continuò memoremus. Nō enim sufficit dicere, peccator sum, sed operæ pretium & speciatim peccatorum reminisci. Sicut ignis, qui in spinas inciderit, facilè ipsas absumit, ita & cogitatio, quæ continua in seipsa omnia versat peccata, quæ à iuuentute fecit vsque ad senecturem, ea exurit.

Luc. 18.

Iob 31.

Simile.

8 IDEM sic habet: Pœnitentem numquā oportet obliuioni peccatum tradere. Sed Deum quidem rogare, ne eius meminerit, ipsum verò nunquam ipsius obliuisci. si nos eius non recordamur, Deus ipsius non obliuiscitur, si nos eius meminerimus, Deus obliuiscetur: nos ipsos accusemus, ita placabimus iudicem. Magnum est bonum agnoscere peccata, & eorum semper meminisse. Nil ita corrigit peccatum, sicut perennis memoria, nihil tam segnem facit hominem ad malum. scio quod resilit conscientia, nec à malorū memoria vellet flagellari, sed animam comprime, & erchamum impone. Tamquam in frænis equus indignatur, nec quod peccauerit sibi vult persuadere, hoc autem totum est satanicum. Coram iudice confitere peccata tua, deprecās etiā non lingua, saltem memoria, & ita pete tibi misericordiā exhiberi. Si peccata ingiter habeas in memoriā, numquam in proximum irę memoriam seruabis, non dico, si tibi persuaseris te peccatorem esse. Non ita potest hoc animam humiliare, sicut ipsa per se peccata, & per species ruminata. Nōceris mali memor, hęc ipsa per in memoria gerens, non irascēris, non conniuebis, non alium sapies, nō rursus in eadem cades, eris ad bona fortior. Vides quot ex peccatorum memoria nascantur bona? Scribamus igitur in mentibus nostris. Scio quòd aia tam amaram non æquefert memoriam, sed cogamus eam, & constringamus. Melius est nunc eam, ipsa morderi memoria, quam per illud tempus supplicio. Si nunc eorum sis memor, & ea cōtinuè Deo proferas, & pro ipsis deprecēris, ea citò delebis: si nūc ex vero fueris oblitus, tunc & inuitus coram omni mūdo eorum commonefies, ipsis in medium se ferentib. & coram omnibus ostentantibus & amicis, & inimicis, & Angelis. Non enim ad solum Dauid dicebat: Quæ tu feciti occulto, ego faciam omnibus manifesta, verūm & ad omnes nos. Redarguam enim te, sub omniū oculis tua ponens peccata. Quod enim nisi nunc ea fugi memoria deleuerimus, hoc est verum & illo die nostra cunctorum peccata propalantur.

Hom. de pœnit. & cōfe.

Isa. 43.

1. Cor. 15.

2. Reg. 12.

HIERONYMVS sic habet. In tricesimo septimo Psalmo cuius titulus est: In cōmemoratione, vt doceat nos, semper peccatorum nostrorum memores esse debere, & agere pœnitentiam, tale quid legimus, Nō est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum. Quoniam iniquitatem meam annunciabo, & cogitabo pro peccato meo. 9

In epist. ad Algasiam q. 8. to. 3. Psal. 37.

IDEM inquit. Magis parcendum fuerat Adā peccanti, quam tibi: quia nouellus erat adhuc, & rudis, & nullius ante peccantis, & propter peccatum suum morientis, retrahebatur exēplo: quod in te non contingit qui alienis peccatis, & pœnis vtris non emendaris. 10

In epist. de laude virginitatis p. 4.

IDEM exponens verba illa; Et suscitabo tibi pactum meum tecum, & scies quia ego Dominus, vt recorderis, & confundaris, & non sit tibi vltra aperire os præ confusione tua, cum placatus fuero tibi in omnib. quæ fecisti, ait: Dominus dicit. Sanctorum est aperire os iuxta Apostolum qui ait. Os meum patet ad vos ò Corinthij. Peccatori autem dicitur. Peccasti? quiesce. Ex quo intelligimus, etiam cum per misericordiam Dei receperimus pristinam gloriam, postquam placatus fuerit nobis Dominus in omnibus quæ fecimus, memoriam præteriti nos habere peccati, & semper os claudere, quia non ex operibus nostris, sed ex Dei gratia saluati sumus. 11

Li. 5. in ca. 6. Ezech. tom. 5.

2. Cor. 6.

IDEM explicans verba illa: Anticipauerunt vigilias oculi mei, turbatus sum, & non sum locutus, inquit. In Hebræo aliter habet: Prohibeam suspectum oculorum meorum, constupebam, & non loquebar. Quod dicit, hoc est, considerans peccata mea, oculos ad cœlum erigere non audebam, peccatori enim dicit Deus. Vt quid tu enarras iustitias meas? Propter hoc stupebam, timebam, loqui non poteram. 12

In Psal. 76. to. 7. Psal. 4.

AMBROSIVS sic habet. Qui in Cain septies se vindicauit propter fratricidium in Lamech septuagies septies vindicatur, quia grauior culpa eius est, qui nec post dānatione se correxit alterius. Cain impetu quodā improuido ante peccauerat, Lamech vtique quod in altero reprehensum aduerterat, cauere debuerat. 13

Li. de Cain & Abele. 10. to. 4.

AVGVSTINVS explicās verba illa; Qm iniquitatem meā ego cognosco, & delictum meum corā me est semper, ait: Nō posui post dorsum meum, quod feci, non intueor alios, oblitus mei, non affecto stipulam eijcere de oculo fratris mei, cum sit trabes in oculo meo. Peccatum meum ante me est, non post me. Fui enim post me quando ad me missus est Propheta & de oue pauperis similitudinem mihi posuit. Tunc peccatum eius nondum erat corā eo, post dorsum erat quod fecerat. Suam iniquitatem nondum agnoscebat, 14

In Psal. 50 tom. 2.

Psal.

Matt. 7.

2. Reg. 12.

& ideo

& ideo alienæ non ignoscebat, sed diuiti, qui tulit ouē pauperis indignabatur. Sed propheta ad hoc missus, abstulit à dorso peccatum, & ante oculos posuit, vt videret illam sententiam tam seueram in se esse prolatam. Quando mulierem deprehensam in adulterio Iudæi statuerunt ante Iesum, dixit; Qui sine peccato est vestrum, primum in illam lapidem mittat, vt videntes peccata sua, adulteram non lapidarent, sed illam solam cum Domino reliquerūt. Qui enim propria videt peccata alienis non mouetur. [Infra:] Auerte faciem tuā à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele. Bene rogat, ipse enim non auertit faciem à peccatis suis dicens. Quoniam peccatum meum ego cognosco, & peccatum meum coram me est semper. Merito rogas, vt Deus auertat faciem à peccato tuo, si tu inde non auertis faciem: si verò peccatum tuum in dorso ponis, Deꝰ ibi faciem ponit. Tu peccatum tuum ante faciem tuam conuerte, si vis, vt inde Deus faciem suam auertat, & sic securus rogas, & exaudit, & faciem auertit à peccatis tuis ille quem rogas, ne auertat faciem suam a te.

Ioan. 8.

2. Reg. 12.

15 In Ps. 75. IDEM exponens illa verba; Quoniam cogitatio hominis confitebitur, & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi, dicit. Prima cogitatio, posteriores, reliquiæ cogitationis. Quæ est cogitatio prima? Vnde incipimus, bona illa cogitatio vnde incipies confiteri. Iā verò confessio ipsa, idest prima cogitatio facit in nobis reliquias cogitationis, & ipsæ reliquiæ cogitationis solemnia celebrabunt tibi. Quæ est cogitatio quæ confitebitur: Quæ damnat vitam priorem, cui displicet quod erat, vt sit quod non erat, ipsa est prima cogitatio. Sed quia sic debes recedere a peccatis, prima cogitatione confessus Deo, vt non tibi recedat de memoria, q. a peccator fuisti, per hoc, q̄ peccator fuisti, solēnia celebras Deo. Adhuc intelligendū est. Prima cogitatio cōfessionē hēt, & recessionē a vetere vita, sed si obliuius fueris à quib. peccatis liberatus sis, nō agis gras liberatori, & non celebras solēnia Deo tuo. Ecce prima cogitatio confitens Sauli Apost. iam Pauli, qui primo Saulus fuit, quando audiuit vocem de cælo, cum persequeretur Christum, & fureret in Christianos, & vellet, vt vbicumque inuentos adduceret necandos, audiuit vocem de cœlo, Saule, Saule, quid me persequeris? Et circumfulsus lumine, facta sibi cæcitate in oculis, vt intus videret, emisit primam cogitationem obediē tiæ cum audiret, Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris: Domine, ait, quid me vis facere? Et hæc cogitatio cōfitentes iam Deum appellat, quem persequebatur. Quomodo reliquiæ cogitationis solemnia celebrabant in Paulo audistis cū ipse Apostolus legeretur. Qui prius fui blasphemus, & persecutor, & contumeliosus. Vt non esset blasphemus, fuit prima cogitatio confitens, vt autem commemoraret quid illi donatum est, reliquiæ cogitationis erant, per ipsas reliquias cogitationis, solēnia celebrabat, in memoriā reducens peccata præterita iam dimissa. Etenim fratres mei, ecce innouauit nos Christus, donauit omnia peccata, & cōuersi sumus. Si obliuiscamur, quid nobis donatum est, obliuiscimur munus Saluatoris, quasi quotidie ergo nos innouet, qui prima gratia sua nos innouauit. Prima cogitatio non fuit cōfitentis, recedere a peccato, modò sint reliquiæ cogitationis, si id non recedat a memoria, vulnus te habuisse, si oblitus fueris, nō tibi erunt reliquiæ cogitationis. Dauid ex omnium persona dicit, corripente Nathan propheta: Peccaui. Hæc fuit prima cogitatio cōfitentis. Cogitatio hominis cōfitebitur tibi. Quæ erant reliquiæ cogitationis? quādo ait, & peccatum meum ante me est semper. Prima cogitatio, vt recederet à peccato iam trāsijt, sed reliquiæ cogitationis solemnia celebrabant, cum ait, peccatum meum coram me est semper. Quisquis ergo liberatus fuit a peccato, meminerit illius, & sint in illo reliquiæ cogitationis.

9 In epist. ad Algasiam q. 8. to. 3. Psal. 37.

10 In epist. de laude virginitatis ſt. 4.

11 Li. 5. in ca. 6. Ezech. tom. 5.

2. Cor. 6.

Act. 9. 16

12 In Ps. 96. to. 7. Psal. 4.

1. Tim. 2.

13 Li. de Cain & Abele. 10. to. 4.

14 In Ps. 50. tom. 2.

1. Reg. 12.

Psal. 50.

Matt. 7. 2. Reg. 12.

Peccatis, & peccatoribus mundus plenus in malum Reipublicæ, quia non considerant, quod peccata secreta, & quæ videntur dulcia, erunt patentia, & amara. Cap. XI.

ORIGENES explicans diuinam vltionē in populum factam propter peccatum illius qui tulerat de anathemate Hierico palliū, ait: Sed illud nō ocioſe transcurrendū est, q̄ vno peccant, ira super oēm populū venit, Hoc modo accidit, qñ Sacerdos, qui populo præsunt, erga delinquentes benigni volunt videri, & verentes peccantiū linguas, nè forte male de eis loquantur, sacerdotalis seueritatis immemores, nolunt implere, q̄d scriptum est: Peccantem corā oīb. argue, vt & cęteri timorem habeant. Et iterum, auferte malū ex vobis ipsis. Et dū vni parcunt, vniuersæ Ecclesiæ moliuntur interitū. Polluitur. n. ex vno peccatore populus sicut ex vna oue morbida, grex vniuersus inficitur, sic etiam vno vel fornicante, vel aliud quodcunq; sceleris cōmittēte, plebs vniuersa polluitur. Et ideo obscuremus nos inuicē, & vniuscuiusque conuersatio nota sit maximè sacerdotib. & ministris. Nec putet se rectè dicere, q̄d hoc ad me spectat, si alius malè agit? Hoc est dicere caput ad pedes, quid ad me pertinet si dolēt? si male habēt pedes mei, nō mea interest, dūmodo caput in sanitate perduret. Aut si dicat oculus manui, nō indigeo opera tua, quid ad me pertinet, si vulnerata es? Hæc diximus quia videmus in scripturis sanctis referri, quòd propter vnum peccantem, anathema facti sunt filij Israel, ita vt vincerentur ab hostibus.

1 Hom 7. in cap. 6. Ios. to. 1.

Simile.

CHRYSOSTOMVS vt ostendat peccato nullā inesse voluptatem, ait: Tunc felle malitiā amariorē inueniemus, cum virtutis dulcedinē degustauerimus. Si quidem ēt, nunc iniucunda, & grauis, & molesta malitia est, q̄ neq; ipsi eius cultores contradicunt. Verum cum eā abiecerimus, tunc apertius eius aspera præcepta intelligemus. Ad q̄ si multi cōcurrunt nihil mirū. Nā & pueri sępenumero minus suauia eligūt, negligūt autem potiora, & aduersa laborantes valetudine, pro caduca gratia, perpetuam, & certiorem lætitiam perdiderunt, hoc amātium infirmitatis, & amentiæ est, non ipsius rerum naturæ. Quid. n. aliud est voluptas, q̄ cura rum, formidinis, ignominiæ vacatio, & oīb. inuictum esse; & quisnā in voluptate est, dic quæso? Nū insanus, num furens, & multis agitatus cupiditatib. & qui cōi sensu caret, an qui his oīb. fluctibus liber, tanq̄ in portu philosophia conquieścit? Nonne perspicuū est hūc esse in voluptate, sed hoc virtutis proprium esse apparet, Vitium aūt, nomen tantum voluptatis habet, re vera autem oī caret voluptate, & antequam finiatur insania est, non voluptas, postea verò q̄ eam consecutus quis est, quā primum & ipsa extinguitur. Si igitur neque in principio, neq; postmodum huiusmodi videre voluptatem licet, vbi apparet, & qūo? Vt aūt apertius quod dico intelligas, exemplū sermoni nostro adducamus. Amauit quispiam mulierē pulchrā, hic quousq; amore suo nō potitur, furentib. & insaniētibus similis est. Cum potitus est, cupiditas illa extinguit. Quòd si nec in amoris principio lætatur (insania. n. idest) neq; in fine (coitu. n. furor ille dissoluitur) vbi iam eam voluptatem inueniemus? in virtutis autē exordio, omni caremus perturbatione, & nullus voluptatis est finis.

2 Ho 22. in 1. ep. Pauli ad Cor. tom. 4.

IDEM sic dicit: Quia cōtra vitia pugnādū est homini Chriano, dixit Paulus; State succincti lūbos vestros & intulit, in veritate. Quare in veritate? Illusio quippe est; & falsitas, cupiditas, propterea dixit Propheta: Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus. Non est voluptas, ista res, sed vmbra voluptatis. Succincti inquit, lumbos vestros in veritate, hoc est, in vera voluptate, in temperantia, in honestate. Vera enim voluptas, nusquam reperitur in peccato, sed imaginaria, & ficta, in virtute autem vera.

Hom. 5. in ep ad Heb. Epheſ. 6. Psal. 37.

3 HIERONYMVS explicans illa verba; Ab aquilone enim fumus venit, & non est qui effugiat agmen eius. Et quid respondebitur nunciis gentis, quia Dominus fundauit Sion, sic habet: Fumus iste, ardentibus diaboli iaculis suscitatur. Qui noxius est oculis, & contrarius lumini, & ab aquilone oritur, à quo in Hieremia. Olla succenditur, & à quo exardescunt mala super omnes habitatores terræ, qui non possunt dicere; Aduena ego sum apud te, & peregrinus sicut omnes patres mei, sed in terra habitant. Vnde, & in Prouerbijs legitur: Aquilo ventus durus. Nomine autem alio, dexter vocatur, qui cum per se durus sit, & siniſter vocatur dexter ab his, qui ponunt dulce amarum, & amarum dulce, qui ponunt tenebras lucem, & lucem tenebras, & nullus est, qui fumi huius agmen effugiat. Nemo enim absque peccato. Cumque Philistæa corruerit, & fumus eius vniuersa penetrarit; ita vt eũ nullus possit effugere, quid dicetur Angelis, qui singulis præsunt gentibus admirantibus, & scire cupientibus cur sola Siõ in specula, & in sublimibus collocata, amaritudine fumi huius euaserit? Quid igitur dicetur eis? Nempe hoc, quod sequitur; Quod Dominus fundauerit eam, & ipse sit fundamentum eius, quia fundamentum aliud nemo potest ponere præter id, quod positũ est, quod est Christus Iesus.

Li. 6. in c 14. Isai. to. 4. *Hiere. 1.* *Prou. 25.* *1. Cor. 3.*

4 IDEM exponens verba illa; Dices ad eos sermonem istum: Hæc dicit Dominus Deus Israel. Omnis lagunicula implebitur vino, inquit. Ostendit in his verbis nos vas esse fragile, iuxta Apostolum dicentem: Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, nec posse fieri vt non illud impleatur in nobis, quod scriptum est: Non habitat in carne mea bonũ. Hac autem ebrietate, qua obliuiscimur præceptorum Dei, & vitijs, atq; peccatis, omnis impletur humana conditio, dicente Propheta: Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Quia quod nobis interdum mundum videtur, illius oculis sordidum deprehenditur, nõ solum vulgus ignobile, viliſque plebecula: sed reges Ecclesiarum de stirpe, siue filij Dauid, sacerdotes ipsi, & Prophetę, qui videntur habere scientiam scripturarum, & oẽs habitatores Hierusalem pro varietate peccatorum complentur. Vnde ait: Ecce ego implebo omnes habitatores terræ huius, & reges, qui sedent de stirpe Dauid super thronum eius, & sacerdotes, & Prophetas, & omnes habitatores Hierusalem ebrietate; docẽs, quod nullus sit, qui pro qualitate peccati hac ebrietate careat.

Li. 3. in c. 13. Hier. *2. Cor. 4.* *Rom. 7.* *Psal. 142.*

5 IDEM exponens verba illa: Non est veritas, non est misericordia, nõ est scientia Dei in terra. Maledictũ & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulteriũ inundauerũt, & sanguis sanguinem tetigit, inquit. Plena malis est terra, & pro veritate mẽdacium, & pro misericordia maledictum, homicidium, furtum, adulterium. Non dixit est, sed vt delictorum abundantiã demonstraret, intulit, Inundauerunt, & pro scientia Dei, quæ non est in terra, Sanguis sanguinem tetigit, siue sanguinem sanguini miscuerunt, vt augerent peccata peccatis, & nouis vetera cumularent. Propter hoc lugebit terra, & infirmabitur ois, qui habitat in ea, in bestia agri, & in volucre cœli. Sed & pisces maris congregabuntur. Quia mala mundauerũt, & sanguis sanguinem tetigit, ideo lugebit terra cum habitatoribus suis, vt ẽt iram Dñi bruta animalia, & muta elementa sentiant.

Lib. 1. in c. 4. Oseæ tomo 6.

6 IDEM exponens verba illa: Ne intenderis falaciæ mulieris. Fauus. n. distillãs labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius. Nouissima aũt illius amara quasi absynthium, dicit. Recte sapientia huius mundi, atq; concupiscentia eius, fallax mulier dicitur, quæ per nitorẽ gloriæ temporalis, & peccati dulcedinem animas reproborum, dum demulcet, à Deo meretricari facit, & de vana spe præsentis sæculi deceptos fallit. Nouissima aũt illius, &c. Potio absynthij intus amarescit in visceribus, gladio foris membra feriuntur. Vt igitur ostẽdat iniquos in vltima vltione, & interius impleri, & exterius cæsos pœnis circundari perpetuis, & amaritudine illos absynthij torquendos, & gladio assuerat esse truncandos.

In cap. 5. Prou. 7.

7 IDEM exponens verba illa; Cum dulce fuerit in eius malum, abscondet illud sub lingua sua, sic hẽt Dulcia mala sunt impio, blasphemia, & cætera oris peccata. Abscondet sub lingua sua, dicens; Vbi est ei labor, et dolor, & defende, atq; celabit, vt ait scriptura: Qui contegit iniquitatem suam non prosperabitur. Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus. Panis. s. tota vita huiusmodi hois, est delectatio peccatorum, dulcedo illecebrarum, & suauitas, quę amara illi, & mortifera postmodum erit. Quod autem dixit in vẽtre eius, hoc ait, quod ẽt in corde suo pro iniquitatib. suis amaros dolores, acerbos, & nimios, conscientia torquente, patiatur. Diuitias, quas deuorauit, euomet, & ventre illius extrahet eas Deus. Quia Deus pœnas illatis criminibus reddet. Non videat riuulos fluminis, torrentes mellis, & butyri. Hoc est, amœnitatem, & dulcedinem paradisi, affluentiamque bonorum.

In ca. 20. Iob.

8 AMBROSIVS in fine dicit; Et non mediocris causa, cur sæculum fugere debeamus; vt perueniamus à malis ad bona, ab incertis, ad fidelia, & plena veritatis, à morte ad vitam. Fugiamus malitiam sæculi huius in quo ipsi dies mali sunt. Quis non fugiat malitiæ locum, officinam impietatis, quę interire nesciat? deniq; nõ ocioſe signum positum est supra Cain, ne quis eum occideret, vt significaretur, quod non extinguatur, & auferatur à terris malitia. Versatur itaq; in terris malitia, & ideo rogamus voluntatem Dei fieri in terris, sicut fit in cęlis, vt & hic sit innocentia. Itaque malitia qm illic iam locum non habet, hic circuit, hic sæuit, seseq; infundit, non mundano illo mersa diluuio, nõ Sodomitano exusta incendio. Deniq; grauius postea in seminarijs pullulauit, vsque in ipsum parricidiales, ac sacrilegas injciens manus vniuersorũ auctorẽ salutis.

Lib. de fuga sæculi c. 7. to. 1.

9 AVGVSTINVS explicans verba illa; Pauli ad Ro. 7. Peccatũ fefellit me, occasione accepta per mãdatũ ait: Peccatũ non legitime vtens lege, ex prohibitione auctꝰ desiderio dulcius factũ est, & ideo fefellit. Fallax. n. dulcedo est, q̃ plures, atq; maiores pœnarũ amaritudines consequuntur. Quia ergo ab hominib. nondum spiritalem gratiam percipiẽtibus, suauius admittitur, quod vetatur, fallit peccatum falsa dulcedine.

Li. 1. q. ad Simplicianum to. 4.

10 IDEM sic hẽt; Agnoscẽda est paucitas illa, q̃ Dñs præcipue cõmẽdat in ingenti, atq; innumerabili multitudine toto orbe diffusa, quę tñ paucitas sanctorũ, atq; fideliũ, quod sæpe cõmendandum est, tanquã granorũ in cõparatione multitudinis palearum, paucitas dr. Et adhuc in hoc paruo numero fidelium, multi Christiani Catholici vocantur, & sunt adulteri, raptores, auari, ebriosi, & quicquid aliud sane doctrinæ aduersatur.

Li. 10. cont. Faust. Manich. 6.

11 IDEM explicãs verba illa; Multiplicati sũt super numerũ, inq̃t. Est numerus, sunt sup numerũ. Numerꝰ certus est pertinẽs ad illã cęlestẽ Hierusalẽ. Nouit eũ Dñs, q̃ sunt eius, Chrianos timentes, Chrianos fideles Xpianos præcepta seruãtes, Dei vias ambulãtes, a peccatis abstinentes, ipsi ad numerũ pertinẽt. Sed nũquid soli sunt? Sũt & super numerũ. Nam etsi mõ pauci sũt, pauci in cõparatione multitudinis malarũ frequentiarũ. Quantis turbis implentur Ecclesię, stipant parietes pressuris se vrgent, prope le suffocãt multitudine. Rursus ab eis ipsis curritur ad amphytheatrũ. Isti mali sũt, & isti sunt super numerũ. Quãti fideles agglomerãtur quantæ turbæ currũt? Multi verè conuersi, & multi falso conuersi, & pauciores sunt verè conuersi, plures falso conuersi, quia multiplicati sunt super numerum.

In Psal 3. to. 8.

12 IDEM exponẽs verba illa; Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis, dicit. Dirupisti vincula, remisisti peccata. Sed non vis modo dirumpi vincula tua, quia non sentis, vincula tua ẽt delectant te, & voluptati sunt, senties in fine, cũ dicetur: Ligate illi manus, & pedes, & proijcite illum in tenebras exteriores,

In Psal 75. *Matt. 22.*

ibi

Similes. ibi erit fletus,& stridor dentium. [Infra:] Sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas, quæ non exaudiet vocem incantantium. Aspis ita aures claudit, vnam terra, alteram cauda. In cauda posteriora vtique intelliguntur. Ergo non in præterita, quo iam tergum oportet ponere, vt in ea, quæ nobis promittuntur, intendamus, ergo nec ex præterita vita nostra, nec ex præsenti, delectari debemus. Hoc enim Apostolus monet, dicens: Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis. Reuocat à recordandis cum delectatione præteritis, & cum quadam concupiscentia fruendis, nè redeamus corde in Aegyptum. Quid de præsentibus? Quomodo iubet etiam ipsa contemni? Non respicientibus, inquit, quæ videntur, sed quę non videntur. Quæ enim videntur temporalia sunt, quæ autem non videntur æterna. Obliuiscere ergo præterita, quibus malè vixisti, contemne præsentia, quibus temporaliter viuis. Si enim præsens vita te delectat, aurem in terra posuisti, si tuis præteritis & retro labentibus delectaris, aurem de cauda obturasti. Debes ergo in luce ambulans, & exultans dicere: Quæ retro sunt obliuiscens, & in ea quæ sunt priora extendens meipsum. Non dixit, quæ retro oblitus, & ex præsentibus delectatus. [Infra:] Priusquam intelligerent spinæ vestræ rhamnum, sicut viuentes, sic in ira absorbet eos. Augustinus legit: Priusquam producat spinas vestras rhamnus, tamquam bibentes, tamquàm in ira combibit eos. Rhamnus spinarum genus est, densissimæ quædam spinæ esse dicuntur. Primò herba est, & cum herba est, mollis & pulchra est, ibi sunt tamen spinæ, postea processuræ. Modò ergo delectant peccata, & quasi non pungunt. Herba est rhamnus, & modò tamen est spina: priusquam producat spinas rhamnus, priusquam miserarum delectationum, & voluptatum manifesta tormenta procedant, interrogent se qui aliquid amant, & ad id peruenire non possunt, videant si nõ cruciantur desiderio, & cum peruenerint ad id qđ illicitè desiderant, attendant, si non cruciantur timore. Videant ergo hic pœnas suas, antequam veniat illa resurrectio, cum in carne resurgentes, non immutabuntur. Omnes enim resurgemus, sed non omnes immutabimur. Habebunt enim corruptionem carnis, in qua doleant, non in qua moriantur. Tunc spinæ illius rhamni, ideſt, dolores omnes, & compunctiones tormentorum producentur. Quales spinas patientur, illi qui dicturi sunt. Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum? Spinæ compunctionis, & pœnitentiæ, sed seræ, & infructuosæ sunt, sicut spinarum sterilitas. Non vis illas pati spinas? Hic compungere spinis pœnitentiæ, vt facias, quod dictum est in psalmo: Conuersus sum in ærumna mea, dum configitur spina. Sed etiam modò priusquam producat spinas rhamnus, super cecidit ignis, qui eos non permittit videre solem, qui eos adhuc viuentes in ira Dei combibit, ignis concupiscentiarum malarum, bonorum vanorum, & quicquid eos præmit, nè cognoscant veritatem. Ergo ille ignis concupiscentiarum malarum, combibit rhamnum, priusquam producat spinas eorum, ideſt, occultat eorum malam vitam, priusquã pariat eorum vita manifestos in fine cruciatus: sed in ira Dei occultat rhamnũ, ignis iste, qui supercæcidit, nè videant solem. Non enim parua pœna est, quòd modò non vident solem, nec spinas pœnarum credunt ex hac vita mala sibi postea processuras. Vos enim, inquit, rhamnus estis, quem rhamnũ, ideſt, vosipsos viuentes, ideſt, adhuc in vita constitutos, priusquam in futuro iudicio spinas pœnarum nostrarum manifestas producat, nũc in ira combibit, ideſt, quasi absorbendo apparere non sinit. Quare autem non dixit viuentes, sed tamquam viuentes, nisi quia falsa est hæc vita impiorum? Neque enim viuunt, sed viuere sibi videntur.

Serm. 7. de tẽp. to. 10.

IDEM inquit; Videre illud, quod putatur dulce modò satis esse, in breuitate temporum, quàm amarũ erit in ignem æternum, quàm graui, & perpetua pœna puniẽda erit breuitas delectationis. Delectatio occidit, & præterijt, vulnerauit, & transiuit, miserum fecit, & abijt, infęlicem reddidit, & reliquit.

Li. 20. Moral. to. 21.

GREGORIVS explicans illa verba Iob 30. c. Et radix iuniperorum erat cibus eorum, sic habet. Illud mali comedunt, vnde in extremo vitæ, supplicio rum aspera proferuntur. Qui frugem diuini eloquij non concupiscunt, sed ad rerum temporalium ambitũ seruiunt, nequaquam pane tritici, sed radice iuniperi satiantur. Ipsa quippe eos ab imis, atq; infirmis obortа occupant, quæ illos more iuniperi postmodum ex duritia tribulationum, velut ex asperitate foliorũ pungant. Contemnentes namque Deum, hic minimè sentiunt, quantum sit malum quod agunt. Adhuc enim in iuniperi radicem comedunt, sed huius radicis quàm sint rami asperi non attendunt: quia nimirum praua actio modò quasi ex radice delectat in culpa, sed postmodũ quasi ex ramis pungit in pœna. Qui de conuallibus ista rapientes, cum singula reperissent, ad ea cum clamore currebant. Mali semper in oblectatione infima, quasi in conuallibus conuersantur, & dum quodlibet lucrum etiam paruum inueniunt, cum clamore currunt, & pro eo litigant. Qui blandimenta hic transitoriæ consolationis quærunt, herbas comedunt. Et quoniam soli auaritiæ deseruiunt, radice iuniperi replentur. Dicunturque isti habitare super glaream, ideſt minutos lapillos torrentium. Glarea namque est vita præsens, quæ indefinenter ad terminum suum, ipso defectu mutabilitatis, quasi impulsu fluminis ducitur. Super glaream itaque habitare, est fluxui vitæ præsentis inhærere, & ibi intentionem ponere, vbi gressum nequeat fixè stando solidare.

Peccata acriter punit Deus etiam in hoc sæculo, illaque sunt causa malorum temporalium. Cap. XII.

Hom. 4. in ce 7. & 8. Exod. c. 1.

ORIGENES sic habet: Quòd aquæ fluminum in Aegypto vertantur in sanguinem, satis conuenienter aptatur. Vt is fluuius, cui Hebræorum parulos, crudeli nece tradiderant, auctoribus sceleris, poculum sanguinis redderet, & cruorem polluti gurgitis, quem parricidali cęde maculauerant, potando sentirent: & hac pęna puniret Deus Aegyptiorũ peccata.

Hom. 26. in cap. 25. Num.

IDEM narrat consilium, quod dedit Balaam Propheta regi Balach, vt vincere posset Israel, ipsum inducendo ad peccandum, dicens: Populus hic nõ proprijs viribus, sed Deum colendo, vincit, & pudicitiam conseruando. Si vis eum vincere, primò eorum pudicitiã deijce, & sponte vincentur. Sed aduersum hæc, non virtute militum, sed mulierum decore pugnãdum est, nec armatorum vigore, sed mollicie feminarum. Procul hic amoue armatorum manum, & electam congrega speciem puellarum, forma vincit armatos, ferrum pulchritudo captiuat, vincentur specie, qui non vincentur prælio. Captiuantur ergo Israelitæ non ferro, sed luxu, & fornicantur in mulieres Madianitas, & ira Dei insurgit super eos. Nos ergo primo ipsæ historiæ textus ædificet, vt discamus ex hoc, quoniam aduersus nos militat fornicatio, aduersus nos iaculantur tela luxuriæ.

Homi. 25 in cap. 31. Num.

IDEM exponens verba illa; Armate ex vobis viros, & belligerate aduersum Madian, reddere vindictã in Madian à Domino, mille ex tribu, & mille ex tribu, ex omnibus tribubus Israel mittite ad belligerandum, sic habet: Recordare præterita, audi præsentia. Filij Israel dudum sexcenta millia fuerant armatorum, qui processerãt aduersum Madian, & hi omnes victi sunt, quoniam peccatum erat in ipsis. Nunc Madianitæ, qui fuerant victores, qui sexcenta millia fugauerant, vincuntur à decem millibus, vt scias, quia non in multitudine, nec in numero militum vincit Israel, sed iustitia, & pietas est in eis, quæ vincit. Propterea denique, & in be-

in benedictionibus eorum dicitur. Quia si seruauerint legem Domini, vnus ex ipsis persequatur mille, & duo vertant decem millia. Vides ergo, quia multò plus valet vnus sanctus orando, quàm peccatores innumeri præliando. Oratio sancti, penetrat cœlum, quomodo non & hostem vincat in terris? Et ideo omnimodè studendum est, quærere primò, & custodire iustitiam Dei. Quam si obtineueris, & seruaueris, omnes tibi hostes ipsa subijciet, si fueris indutus loricam iustitiæ, & accinctus veritatem, si galeam salutis acceperis, & gladium spiritus, & ante omnia scutum fidei, in quo possis omnia iacula maligni ignita extinguere. Talibus enim instructus armis, vniuersa diabolica castra, omnemque eius fugabis exercitum, & cum fiducia cantabis. Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum: si insurgat in me prælium, in hoc ego sperabo. Congrediuntur ergo duodecim millia aduersum Madianitas, & interficiunt, inquit, omne masculinum eorum, & reges eorum, & Balaam filium Beor interfecerunt gladio cum reliquis vulneratis eorum.

4 BASILIVS hom. in diuites auaros, quam prædicauit, quando magna existente siccitate, fames Cæsareæ inualuit, cuius exordium est: Leo rugiet, quis nõ timebit, Dominus Deus locutus est, & quis non prophetabit? Proœmium faciamus sermonis huius, initiũ, & vatem, Amos coadiutorẽ assumamus ad vsum eorum, quæ dicenda proposuimus, qui & ipse olim talibus afflictionibus consuluit, quales nos hodie turbant, vt quid vtile nobis sit, consilium ac sententiam nostrã exponamus. Nam & ipse Propheta, in superiorum tẽporum calamitate, maiorum pietatem, populo deserente, ac legem, & mandata negligente, & ad idolorum sese cultum impudentissimè conuertente, factus est pœnitentiæ præco, ad conuersionem illos adhortatus, & futurorum suppliciorum grauitatem minatus. Mihi quoque vtinam aliquo vsque zelo veteris historiæ liceat vti, exitum verò, & excessum, qui ob eorum pectatum secutus est, videre nequaquam contingat. Populus enim ille sicut equus indomitus adhuc durus, ac frænum mordens, minimèque mandatis obtemperãs à recta excedens via, ac contra aurigam contemptis habenis insultans, per abrupta & confragosa sese præcipitem dedit. Vnde dignam suæ contumaciæ pœnam meritò luit. Quod nè nobis eueniat, obsecro. Cœlum nunc fratres dilectissimi videmus solidum, nudum, ac sine nubibus, serenitate sua & puritate nos contristans, quã antea iam desiderauimus, quando profundis coopertum nubibus, & procellosos nos reddebat, & sole priuabat. Terra verò iam exsiccata ad extremum, aspectu est horrida, & ad agriculturam sterilis & infœcunda, deinde ob siccitatem scissa, hiatus patefecit maximos, vt in imis visceribus, solis excipiat radios. Fontes plurimi, & perennes nos deseruerunt. Fluminum quoq; magnorum cursus desierunt. Minutissimi paruuli pedes, illos permeant, & mulieres onustę totos penetrãt, & transeunt: nostrorum multos potus quoque destituit, ac demum in magnam nos Deus viuendi difficultatem constituit. Israelitę noui, Moysen quęrentes nouum, baculumque illum prodigiorum productorem desiderant, vt rursus disruptæ petræ vsum sitienti populo præbeant: nubes quoque subitæ, & admirabiles, inauditum manna cibum mortalibus irrorent. Timendum sanè nobis, nè malorum exemplum in famis calamitate posteris nostris existamus. Vidi campos steriles, & arentia rura dudum sine fructibus, lachrymansque mœstas edidi querelas, quòd pluuia nobis nulla data est, ex quo nec sata nascũtur, & eodem modo, quo ea aratrum occultauit, permanent. Aut si fortè nata, statim tenera, æstu sunt absumpta. Coloni per campos sedent, manibus genua complexi, qui habitus lugentis est, & aruorum tristi aspectu conterriti, suos, boumq; labores perditum iri vehementer dolent, ac lachrymãtur. Dicatur igitur, & ad nos ab ipso Propheta. Et ego, inquit, trium mensium pluuiam ante vindemiæ tempus à vobis prohibebo, & pluam se per ciuitatem vnã, & super ciuitatem vnam non pluam. Et pars vna inundabitur, & pars altera, super quam non pluam, arescet. Conuenient duæ, aut tres ciuitates, vt bibant aquam, & non implebuntur, quia non conuersi estis ad me, dicit Dominus. Discamus igitur his verbis, q̃ ob auersionem nostram, ac negligentiam, has nobis calamitates inflixit Deus, non extinguere nos quærens, sed emendare, castigareque cupiens, more piorum patrum erga desides, & iuniores filios, qui irascuntur quidẽ, & excitantur erga adolescentes filios, non mali aliquid eis facturi, sed officiosa castigatione ex ignauis diligentes reddituri, & ad officium deducturi. Aspicite quæso nunc, quemadmodum nostrorum pondus peccatorũ, anni, temporumque naturas mutauerit, statutasque semel rerum formas, in aliena temperamenta, nouasque mixturas deduxerit. Hiems solitum humorem cũ ficco non retinuit, sed in glaciem tota abijt, niuis & imbris penitus expers. Vernum tempus, alteram quidem sui officij partem ostẽdit, caliditatem dico, humiditatem verò nullam illi coniunxit, æstus verò immensus, & frigora naturæ leges prætereuntia, ac in nos damnumq; nostrum coniurata, mortales ad victum, vitæque simul trahũt discrimina. Quæ igitur fratres charissimi, huius tantæ confusionis contrarietatisque causa? Vnde talis rerum, temporumque nouatio, vestigemus aliquantulum, mente, rationeq; vtentes diligenter pensitemus. An non est, qui cuncta gubernet? An optimus opifex Deus, dispensationis suæ oblitus est? An virtutem ac potentiam suam amisit? Aut eadem quidem est adhuc potentia præditus, in austeritatem verò mutatus, excellentem suam erga nos bonitatem, & prouidentiam in odium humani generis conuertit? Nemo profectò sapiens hoc dicet. Sed illæ potius sunt causæ cur nobis consueta gubernatio sublata sit, quòd cum ex Deo accipiamus, alijs non damus. Hac de causa Deus omnipotens manum non aperit, quoniam fraternitatis charitatem occlusimus. Ob hoc, & campi steriles, quoniam charitas friguit. Supplicantium vox frustra clamat, & in aera euanescit, ac dissipatur. Nam & nos rogantes, 6 Isa. 58 minimè audimur. Sed quæso quales sunt nostræ preces? qualis oratio? viri, præter paucos, mercaturis vacant, vxores ipsorum ministræ, ad officium mammonę sunt. Pauci admodum mecum ad orandum relinquuntur, & hi tædio affecti, oscitanteque ac continuò huc, illucque se vertentes, denique obseruantes, quando is, qui psalmos canit versus expleat, vt tanquam è vinculis, ac aliqua custodia, è templo liberentur. Pueri autẽ parui, quid ex hac calamitate publica deguſtant? qui libellos in scholis relinquentes, & nobiscum conclamãtes remissionem potius, ac vacationem à discendi labore, nostram communem tristitiam existimant, & cura se aliquantulum assiduitateque studij leuari, & in libertatem venire, propterea putant. Adultorum verò hominum multitudo, ac vulgus peccatis obnoxium, per vrbem remissi, ac temerè discurrunt, gaudentes & hilares, qui horum causam malorum, in proprijs gerũt animabus, calamitatemque hanc ipsi nobis excitant, & causantur. Infantes postremò insontes, & minimè sentientes, ad confessionem in templo conueniunt, nec causam dant ipsi de rebus tristibus, neq; rursus ab ijs nos liberare valent. Tu in medium prodi. Tu inquam peccatis oneratus, humi procidens clama, suspira. Mitte infantes, quæ dat ætas, puerilia facere, Quamobrem accusatus ac reus absconderis, & eum, qui culpa vacat, in iudicium pro te statuis? Oportet quidem, & illos adesse, sed tecum omnino, non solos. Nonne vides Niniuitas pœnitentes, ac flentes ob ea quæ ipsi admiserunt, ad Ionæ ex cœti ventre exeuntis exclamationes, monitioneſve, non solùm infantes in medium attulisse, sed ipsos ante omnia in peccatis & delicijs constitutos, parentes vitam exuentes pristinam, se ieiunijs, 7

& ab-

Hom. 8. tomo 1.

5 Amos 4.

& abstinentia afflictasse? Loco deinde auctarij, & infantes addidisse, ac pau, simulque flere coegisse, vt luctus omnem ætatem occuparet & sensu prædictam, & sensu carentem, hanc coactam, illam voluntariam. Ex quo misericors Deus, ipsos fastum, luxumq; ponētes, & humilia sentientes animaduertens, & minas remisit, & pœnas quas daturus erat, auertit, & loco calamitatis, hilaritatem publicè tribuit. O sapientem, & officiosum luctum. Nam neque ratione carentia à tristitia immunia esse permiserunt, sed ipsa bruta ieiunare, ac questus edere coegerunt. Vitulus enim a bucula separatus, dulci caruit vbere. Agnus paruulus, iam sub vlnis maternis non erat. Matres alia, alia fœtus stabula, tenebant. Voces inter se miserabiles edebant, vicissimque conclamabant. Nati sitientes vbera materna desiderabant. Matres verò, naturali quadam pietate misericordiaque commotæ, natos mugitu vocitabant. Infantes vicissim sitientes, & esurientes, vehementissimo eiulatu prope rumpebantur. Senex apud illos lamentabatur, & caniciem suam vellicabat, adolescens & iuuenis vehementiùs plorabat, pauper ingemiscebat, idiues obliti suarum deliciarum, afflictionem illam, castigationis loco exercebat. Rex ipse Niniuitarum, splendorem ac gloriam suam, in pedorem mutauit, purpura, coronaque, ac sceptro positis, saccum sumpsit, cinere caput inuoluit, throno relicto, humi consedit, & peculiari ac regali relicta lautitia, vnà cum populo lamentabatur, quasi vnus è numero multorum factus, quoniam communem omnium Dominum iratum conspexit. Hæc erat seruorum sensatorum sapientia, talis erat peccati obnoxiorum, pœnitentia. Nos autem peccata velociter quidem, promptoq; animo admittimus, pigrè verò postmodum ac sero pœnitentiam agimus. Quisnam orans, aut supplex lachrymam ex ore mittit, vt imbrem terris tempestiuum prouocet? Quis scelera relinquens, sanctum Dauid imitatur, qui lachrymis stratum rigauit? Quis hospitum lauit pedes, aut puluerem ex itinere aspersum, abstersit, vt in hac siccitatis calamitate, Deum exorare valeat? Quis orphanum aliquem paruulum aluit, vt nobis Dominus frugem tellutis daret? Scinde libellum æris alieni iniustum, vt sic peccatum soluatur. Dele grauissimorum fœnorum nomina, vt terra solitum tibi fœnus reddat. Per paucos mala, ærumneq; ad vniuersum populum sæpè perueniunt, & vnius ob noxam, tota quandoque gens enertitur. Achan sacrilegium admisit, ac totus est afflictus exercitus. Zambri cum scorto Madianitide concubuit, ac Israel pœnas dedit. Igitur filij charissimi omnes priuatim, ac publicè nostras conscientias examinemus, præsenti siccitati, veluti pedagogo cuipiam, vnumquemq; nostrum proprij delicti admonenti attendamus. Dicamus & nos sensatè cum beato Iob: Manus Domini est, quæ tetigit me. Potissimè autem hanc calamitatem, proprijs peccatis ascribamus. Cum Deum res insolitas præter naturam, & anni tempora ostendentem videris, sic tecum loquere, sic existima. Num deest Domino facultas fructus edendi, ac homines nutriendi? Quonam modo? Cum sit Dominus cœli, ac totius dispositionis rerum, & tempora ac anni tempestates dispenset, simulq; omnia gubernet, & quasi chorum quendam probè ordinatum anni tempestates, ita inter se mutua successione disposuerit, vt varietate sua, varijs nostris, ac differētibus vsibus subsidio sint, & iam pro temporis ratione humectetur tellus, deinde succedat æstus, & postea frigus suam anni portionem obtineat, & postremò effecerit, vt siccitatis vsu non careamus. Palam igitur cum sit, inquis, eum posse reb. adesse, easq; vti vult administrare, potentiæ bonitatem esse coniunctam, quis dubitet? Quæ enim necessitas, si bonus non esset, eum ad creandum hominem impulisset? Quis, inquam, tam vehemens impulsor conditorem minimè volentem humum sumere, & ex luto tantam excitare pulchritudinem coegit? Quin si Deo insitam bonitatem rectè consideres, hoc tempore (quamquam duro) minimè deficientem videbis. Quis, dic mihi, prohibet hanc, quam admireris siccitatem, non potius esse orbis incendiū, ac conflagrationem? Solem insuper à via solitaria errantem, & terrenis propinquantem corporibus omnia cremare? Ignem denique de cœlo descendentem, mortales omnes ob eorum scelera iore punire? Quamobrem te homo, te inquam considera, tuamq; pensita conscientiam. Fames, miserabilis est afflictio. Humanarum calamitatum caput est fames, cuiusuis mortis genere, duriorem afferens finem. In alijs namq; periculis, vel ensis cuspide citò interbis, vel ignis impetus breuiter vitam extinguit, aut ferarum dentibus membra statim discepta intereunt, quæ quidem dolorem morienti minimè protrahunt. At famis diuturnius malum, ocyus torquet, lenius tabescit, sensim occidit. Naturalem namq; humorem absumit, calorem refrigerat, innatam, ac vegetam corporis habitudinem deterit, vires paulatim debilitat, ossibus caro velut aranearum tela cohæret. Coloris flos, sanguine deficiente, refugit, & pallor, ac liuor insurgit. Vox tenuis, & imbecillis. Oculi infirmi in suis cauis, non secus thecis recondi, quàm in putaminibus nuces visuntur. Ossa tantùm pelle operta. Qui his non prouidet, quomodo inter immanissimas feras non connumerabitur, vt execrandus, ac hominum interfector? Quid fames non cogit? Naturæ leges sæpe peruertere multis suadet, & hominum corporibus, ac propinquorum vesci. Matèr quem peperit natum, impulit in ventrem malè recondere. Quam tragædiam, Iudaica commemorat historia à Iosepho graui auctore conscripta, inter Iudaicas calamitates, quæ ob grauia ipsorum scelera eis euenerunt.

9

CHRYSOSTOMVS sic habet; Mala in quæ inciderunt Iudæi in deserto, propter peccata illis euenerunt, nec potuit Moysis deprecatio, iustam Dei sententiam immutare, quominus totus ille populus; in deserto prosterneretur. Et quid commemoramus hoc toti populo peccanti accidisse, cum & paucorum inobedientium peccata, immò vnius, iuste imperantium gratiam superent? Atque hoc rursus ex eodem populo Israelitico perspicias licebit, qui Moyse rempublicam administrante, cum in terram alienigenarum irrupissent, pugnamque cum illis commisissent, quomodo quidam illorum insanientes, in eorum mulieres, totius populi cladem, exitiumque inuexerunt. Hoc autem quod dicam in vno accidit Achan, qui cum variam ex anathemate stolam sustuliſſet, etiam aduersus populū iram Dei succendit. Itaque cum vniuersus populus seruaret hoc præceptum, vnius prævaricatio, in vniuersam multitudinem concitauit iram Dei. Peccauerunt, inquit, filij Israel peccatum magnum, & suffurati sunt, & sumpserunt ex anathemate, & sumpsit Achan filius Charmi ex anathemate, & indignata est ira Domini filijs Israel. At qui, vnus erat, qui peccauerat. Vides quomodo vnius peccatum toti populo vindictam accersit? Quomodo Deum aduersum multitudinem hostem reddidit? Fugit enim populus à facie virorum Geth, & occiderunt ex illis viros triginta sex, & expauit cor populi, & factum est velut aqua. Vnus peccauerat, & in vniuersum populum mors, ac trepidatio irruit. [Infra:] Flente Iosue, eò quòd vidisset suorum, & necem, & fugam, ait ei Dominus: Peccauit populus tuus, transgressus est pactum meum, nec poterunt stare filij Israel contra faciem hostium suorum, donec sustuleritis anathema ex vobis ipsis. Hæc scientes cogitemus molestias à nostris peccatis inuehi. Nec enim principum modò negligentia, sed multò magis nostra delicta, mala accersierunt.

10 *Hom. 1. in c. 6. Is. to. 1 2. Esd. 10.*

Ios. 6.

Ios. 7.

Ios. 8.

IDEM explicans verba illa, quæ Christus Dominus dixit paralytico: Ecce sanus factus es, iam noli peccare, nè deterius tibi aliquid contingat, dicit. Res profectò

11 *Ho. 37. in c. 5. Io. to. 3*

8 *Isa. 58.*

fectò grauis est peccatum, vt nonnunquam vi & exuperantia sua, corpora quoque inficiat. Sed cùm, graui-
ter ægrotante animæ, nullo dolore afficiamur, paruo
corporis morbo summa diligentia medicinam perqui-
ramus, ideò Deus ob animi peccata, corpus flagellat,
vt deterioris partis supplicio, melior ad quærendum
1. Cor. 5. remedium conuertatur. Ita Corinthium fornicatorem
Paulus corrigit interitu carnis, & sectione corporis,
animi morbum coercens: tamquam optimus medi-
cus, qui cum hydropisim, vel splenem potionibus, &
leuioribus medicinis sanare non possit, extrinsecus fer-
Simile. ro, & igne vtitur. Hanc artem Christus in paralytico
exercuit, quod significans dixit: Ecce sanus factus es,
iam noli peccare, nè deterius tibi aliquid contingat.
Vbi admonemur, quod ex peccatis morbi generantur
frequenter.

12 HIERONYMVS explicans verba illa; Maledi-
Lib. quæst. Hebraic. in Gen. 10. 3. cta terra in operibus tuis, sic inquit. Opera hic non tu-
ris colendi, vt plerique putant, sed peccata significant,
vt in Hebræo habetur: & Aquila non discordat, dicés:
Maledicta humus propter te. Hoc est, propter peccata
tua maledictionem accipit terra, vt tribulos, & spinas
producat terra loco fructuum.

13 IDEM explicans illa verba; Dominum formida-
Lib. quæst. Hebraic. in lib. Reg. 1. Reg. 2. bunt aduersarij eius, & super ipsos in cœlis tonabit, ait:
Super aduersarios suos Dominus in cœlis tonabit, si-
cut est illud in libro Iosue: Cumque fugerent à facie
Israel, & essent in descensu Bethoron, Dominus misit
super eos lapides magnos de cœlo, & mortui sunt mul-
tò plures lapidibus grandinis, quàm quos gladio, per-
cusserant filij Israel. [Infra:] Explicat ea verba, quæ di-
xit Absalon Dauid patri suo: Post quadraginta autem
annos dixit Absalon ad regem: Vadam, & reddam vo
ta mea, quæ voui Domino in Hebron. Quadragesimus
agebatur annus ex eo tempore, quo Saul Nobe ciuita-
tem cum sacerdotibus octoginta quinque propter
Dauid interemit. Et idcirco hic idem quadragesimus
annus ponitur, vt monstretur diuinam vltionem susci
tari super Dauid, eò quòd Achimelech sacerdotem fe-
fellerit, & propter eum tot sacerdotum cædos facta
fuerit.

14 IDEM explicans verba illa; Et consurgam super
Li. 5. in c. 14. Isa. 10. 4. eos, dicit Dominus exercituum, & perdam Babylonis
nomen, & reliquias, & germen, & progeniem, dicit
Dominus, sic habet. Babylonem fuisse potentissimam,
& in campestribus per quadrum sitam, ab angulo vs-
que ad angulum muri sexdecim millia tenuisse passuũ,
idest, simul per circuitum quadringenta octoginta sta-
dia, refert Herodotus, & multi alij, qui Græcas histo-
rias conscripserunt. Arx autem, idest, capitolium il-
lius vrbis, & turris, quæ ædificata est post diluuium, in
altitudine quatuor millia dicitur tenere passuum. De-
scribunt ibi templa marmorea, aureas statuas, plateas
lapidibus auroq; fulgentes, & multa alia, quæ penè vi
deantur incredibilia. Hoc totum narrauimus, vt osté
deremus, quod ad iram Dei, omnis potentia puluis sit,
& fauillæ, & cineri comparetur. Si liceret introire bar-
baras nationes, & videre tantæ vrbis extrema vestí-
gia, videremus possessionem eritij, & verè completũ
esse, quod nunc Isaiæ vocibus canitur: Scopabo eam
in scopa terrens. Exceptis enim muris coctilibus, qui
propter bestias concludendas post annos plurimos
instaurantur, omne in medio spatium solitudo est: vt
videas Deum non solùm in alio sæculo, sed & in hoc
punire acriter peccata.

15 IDEM exponés illa verba; Vsque quo lugebit ter
Lib. 1. in c. 1. Prouer. tom. 8. ra, & herba omnis regionis siccabitur, & propter mali
tiam inhabitantium in ea? inquit. Quicquid in mun-
do, vel bonorum accidit, vel malorum, non absque
prouidentia, & fortuito casu accidit, sed iudicio Dei.
Terra nunc sterilis est, herba siccatur. Vis nosse ratio-
nem? Malitiæ habitatorum eius, hoc faciunt, ita vt ani-
malia super herbam, & volatilia cœli consumantur,
quia in vsu hominum hæc creata sunt omnia. Quod
autem dicit, vsque quo, illud significat permanere irã
Dei, quia animus peccantium non flectebatur ad pœ-
nitentiam. Vnde subdit: Consumptum est animal, &
voluere, quoniam dixerunt, non videbit nouissima
nostra.

IDEM exponens verba illla; Pedes eorum ad ma 16
lum currunt, inquit. Non solùm currunt ad malum, Li. 1. in c. Prou. 1. 8.
quod temporaliter operantur, sed etiam ad malum,
quod perpetuò passuri sunt impij properant, quoties
ad patrandum aliquod scelus festinant. Nam quan-
tum videntes ad facinus implendum ducuntur, tan-
tum non videntes ad tolerandum pro facinore pœ-
nam propinquant.

IDEM exponens ea verba, Egestas à Domino in 17
domo impij, inquit. Iuxta exemplum purpurati diui- In c. 3. Pro uer. 10. 8.
tis, qui & in hac vita spiritualibus ~gebat bonis, & in
futura, ad tantam venit inopiam, vt de digito Lazari
quondam pauperis, vnam aquæ guttam requireret. Ha
bitacula autem iustorum benedicentur, Quia iuxta li-
teram sæpè contingit eos, qui aliena diripiunt, ad vlti-
mum inopia consumi. At illos, qui sua largiuntur, etiã
bonis abundare terrenis.

IDEM explicans verba illa; Auferatur ab impijs 18
lex sua, & brachium excelsum confringetur, dicit: Lux In c. 3 8. lib Prou. 20.
impiorum, est huius mundi gloria, & felicitas, quæ mũ
do prætereunte, transibit, sicut & Salomon ait: Lumen
impiorum extinguetur, & eorum virtus, & potentia,
quæ brachij nomine dicta sunt, illico conterentur.

IDEM exponens illa verba, In operibus manuum 19
suarum comprehensus est peccator, sic habet. Quia In Psa. 9. 1. 8
vnusquisq; peccator ipse sibi secum portat, & funes, &
vincula, & tormenta, vnde sustineat mala. Nam ab
alijs non est necesse præparari, vnde torqueatur, cum
ipse sibi præparet quæ ad pœnam pertinent.

AVGVSTINVS dicit; Omne quod dicitur ma 20
lum, aut peccatum est, aut pœna peccati. Pœna pecca- Li. de Gen. ad Lit. 1. 3.
ti est, cum ipsis creaturis non sibi seruientibus crucia-
tur anima, cum Deo ipsa non seruit, quæ creatura, illi
obtemperabat, cum ipse obtemperabat Deo. Itaque
non est ignis malus, sed tamen vritur imbecillitas no-
stra ex merito peccati. [Infra:] Sicut in cantando, in-
terpositiones silentiorum certis moderatisq; interual Simile.
lis, quamuis vocum priuationes sunt, benè tamen or-
dinantur ab his qui cantare sciunt, & suauitati vniuer-
sæ cantilenæ aliquid conferunt. Et vmbræ in picturis,
eminentiora quæq; distringuunt, ac non specie, sed or
dine placent. Sic vitiorum nostrorum non est au-
ctor Deus, sed tamen ordinat, & ea perpeti cogit,
quæ merentur.

IDEM explicans qua ratione in anathemate Hie- 21
richo, vno peccante tam multi puniti sunt, dicit. Non Li. 6. quæst. in Ios. in. 3.
enim aliquod durum quantum attinet ad vniuersi mũ
di administrationem contingit mortalibus, cum mo-
riuntur, quandoque morituri, & tamen apud eos, qui
tàlia metuunt, disciplina sancitur, vt non solum quisq;
currer in populo seipsum, sed inuicem sibi adhibeant
diligentiam, & tamquam vnius corporis, & vnius ho-
minis alia pro alijs sint membra sollicita, nè tempora-
liter puniantur. Visibiles igitur afflictiones hominum,
siue mortes, quoniam his, quibus ingeruntur, & obes-
se, & pdesse possunt, nouit Dominus in occulto proui
dentiæ suæ, quemadmodum iuste quibusq; dispen-
set, etiam cum aliorum peccata in alijs videtur vlcisci.
Pœnas verò inuisibiles, quæ non nisi nocent, & pro-
desse nõ possunt, ita nullus Deo iudice pro alienis pec- 22
catis luit, sicut homine iudice luere nullus, nisi pro sua Lib. 1. con-
culpa istas visibiles debet. tra adul-
terium le-
IDEM dicit; Ingentia supplicia peccatoribus ex- gis, & pro-
hibenda, his verbis explicat Deus: Exacuam, vt fulgur phetarum,
gladium meum, inebriabo sagittas meas sanguine, & to. 6.
gladius meus manducabit carnes de sanguine vulnera Deut. 32.
torum. Pœnas etiam impiorum significat per vuam fel

lis, &

lis,& borrum amaritudinis,& furorem draconum, atque aſpidum. Has pœnas, dicit Deus, collectas eſſe apud ſe,& ſignatas in theſauris ſuis, reddendas in tempore,cum lapſus fuerit pes eorum. Vbi theſauros vocat occultas diſpoſitiones Dei, qui diſponit reddere vnicuique ſecundum opera eius. Vnde Apoſtolus dicit: Tu autem ſecundum duritiam tuam, & impœnitens cor,theſaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iuſti iudicij Dei, qui reddet vnicuique ſecundum opera eius.

Rom.2.

23 IDEM inquit;Qui dicunt Adam ſic creatum, vt etiam ſi non peccare,moreretur, non pœnę culpæ, ſed neceſſitate naturæ,profectò illud,quod in lege dictum eſt: Qua die comederitis, morte moriemini, ad mortem animæ,& non corporis referre conantur. Quid ergo reſpondebunt,cum legitur hoc Deum primo homini,etiam poſt peccatum increpando,& damnando dixiſſe: Terra es,& in terram ibis? Neque enim ſecundũ animam,ſed quod manifeſtum eſt, ſecundum corpus terra erat,& morte eiuſdem corporis,erat iturus in terram. Quamuis enim ſecundum corpus terra eſſet, & corpus in quo creatus eſt, animale geſtaret, tamen ſi non peccaſſet,in corpus fuerat ſpirituale mutandus,& in illam incorruptionem,quæ ſanctis promittitur ſine mortis periculo, tranſiturus. Proinde ſi non peccaſſet Adam, non erat expoliandus corpore, ſed ſuperueſtiendus immortalitate, vt abſorberetur mortale à vita, ideſt, ab animali in ſpiritale tranſiret, vt Paulus poſtulabat.

Lib. 1. de peccatorũ meritis,& remiſ. contra Pelag. tom. 7.
Gen. 2.
Gen. 3.
2. Cor. 5.

Peccata comparantur in ſacris literis variè, vt explicentur damna, quæ inferunt homini. Cap. XIII.

1 QVIA de re hac multa diximus in cap. 6. in hoc pauca reſtant ad notanda. In primis.

Ho. 15. in Gen. to. 1.

ORIGENES explicans verba illa Gen. 45. Quia Ioſeph filius tuus viuit,inquit. Ego hæc non cõmuniter dicta ſuſcipio. Si enim (verbi cauſa) ponamus,quia potuiſſet vinci à libidine, & peccaſſet cum vxore domini ſui,nos puto, quòd patri ſuo diceretur, quia filius tuus Ioſeph viuit. Anima enim quæ peccat, ipſa moritur. Sed & Suſanna eadem docet,cum dicit: Anguſtiæ mihi ſunt vndique, ſi enim hoc egero, hoc eſt,ſi peccauero,mors mihi eſt. Vides ergo & ipſam mortem in peccato poſuiſſe. Sed & ad primum hominem à Deo prolata ſententia,eadem continet,cum dicit: Qua die manducaueritis ex eo, morte moriemini. Statim enim,vt præuaricatus eſt mandatum, mortua eſt anima,quæ peccauit. Vnde peccatum mors eſt,& morti comparatur.

20 Li. de Gen. ad Lit. c. 3.

Simil.

2 IDEM exponens verba illa;Deſcenderunt in profundum quaſi lapis,dicit. Quare deſcenderunt in profundum quaſi lapis? Quia non erant tales lapides, de quibus ſuſcitari poſſent filij Abrahæ,ſed tales qui amarent profundum, & liquidum diligerent elementum, ideſt,qui amaram, & fluxam præſentium rerum caperent voluptatem. Vnde & ipſis dicitur: Demerſi ſunt quaſi plumbum in aquis validiſſimis, ſeu vehementibus. Peccatores graues ſunt. Denique & iniquitas ſuper talentum plumbi ſedere monſtratur, ſicut Zacharias propheta dicit: Vidi,inquit, mulierem ſedentem ſuper talentum plumbi,& dixi. Quæ eſt hæc? Et reſpõdit,Iniquitas. Inde eſt ergo quòd & iniqui demerſi ſunt in profundum, ſicut plumbum in aquam validiſſimam. Sancti autem non demerguntur, ſed ambulant ſuper aquas,quia leues ſunt, & peccati pondere non grauantur. Denique Dominus, & Saluator noſter ſuperambulauit. Ipſe eſt enim, qui verè peccatum neſcit. Ambulauit & diſcipulus eius Petrus, licèt paululum trepidauerit. Non enim tantus erat,ac talis, qui nihil omnino de ſpecie plumbi in ſe haberet admixtum. Idcirco Dominus ait ei: Modicæ fidei,quare dubitaſti? Idcirco igitur qui ſaluus fit,per ignem ſaluus fit. Vt ſi quid fortè de ſpecie plumbi habuerit admixtum, id ignis decoquat,& reſoluat. Quòd ſi aliquis ad iudiciũ totus plumbeus venerit, fiet de illo hoc quod ſcriptum eſt: Demergetur tamquam plumbum in aqua validiſſima.

Hom. 6. in c. 15. Exo.
Zach. 5.
22 Lib. 1. contra adulterium legis,& prophetarum, to. 6.
Deut. 32.

3 HIERONYMVS exponens verba illa;Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis,& quaſi vinculum plauſtri peccatum,ſic habet. Quòd vincula dicantur eſſe peccata crebrius legimus. E quibus illud eſt? Funibus peccatorum ſuorum vnuſquiſque conſtringitur. Et Dominus arguens populum delinquentem,qui peccatis peccata ſociarat,fecit flagellum de funiculis,oſtendens eis quomodo domum Dei feciſſent ſpeluncam latronum. Conuiua quoque cœnæ Dominicæ veſtem non habens nuptialem, vinctis pedibus, ac manibus,eijcitur in tenebras exteriores. Et Dominus venit,vt his qui erant in vinculis,diceret: Exite: ip ſe enim ſoluit compeditos, quos Hieremias vinctos terræ nuncupat. Nec plangit eos,qui peccare cœperint,ſtatimq; deſierint, non enim eſt iuſtus ſuper terram,qui non peccet, ſed qui longo funiculo peccata protraxerint. Vnde & in Numeris legimus, vaccam rufam,cuius cinis expiatio populi eſt, non aliter immolari, & offerri ad altare Domini, niſi quæ terrena opera non fecerit,iugumq; non traxerit, nec vinculis iugi Nabuchodonoſor fuerit alligata. Et in hoc eodem propheta. Pro cingulo veritatis filiæ Sion cinguntur funiculo. Achitophel quoq; & Iudas, quorum alter Dauid,alter Dominum prodiderunt, funę longiſſimo trahentes peccata ſua,periere ſuſpendio. Quod autem iuxta Hebraicum, & omnes alios interpretes, appellantur funiculi vanitatis,hoc ſignificat, quòd facientibus,peccatum facilè texitur,& tam inane,& futile eſt, vt aranearum fila texuntur, ſed cum inde voluerimus exire,ſolidiſſimis vinculis nectitur. Plauſtrum autem plenum,oneratumq; peccatis,facilius intelligunt, qui meminerint ſcriptum in Zacharia: Iniquitatem ſedere ſuper talentum plumbi,& Aegyptios,qui graui peccatorum ſarcina premebantur,quaſi plumbum in mare rubrum eſſe demerſos. Et in alio loco peccator loquitur: Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meũ, & ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me.

Li. 2. in c. 5. Iſ. to. 4.
Prou. 5.
Ioan. 1.
Matt. 22.
Pſ. 145.
Eccl. 7.
Num. 19.
Zach. 5.
Exo. 15.
Pſ. 37.

4 IDEM exponens verba illa;Omnis homo, qui comederit vuam acerbam,obſtupeſcent dentes eius, inquit. Obſeruãdum,quod vitia, atque peccata vua acerba dicuntur,vt comedentium dentes obſtupeſcant, & non poſſint eius ſuauitatem ſentire,de quo dicitur: Guſtate,& videte, quoniam ſuauis eſt Dominus. Tales panem de cœlo comedere non valent, ſed obſtupeſcunt dentes eorum,non ciborum auſteritate, ſed vitio dentium.

Li 6. in c. 31. Hier.
Pſ. 33.

5 IDEM exponens illa verba; Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur,inquit. Diſtat inter peccatorem, & impium, quòd peccator appellatur omnis,qui vel in paruis,vel in magnis ſceleribus decidit. Impius autem, qui vel nunquam fidem recepit, vel enormitate ſcelerum ab ea,quam accepit, anathema factus eſt: vel Catholici publicis flagitijs inuoluti,qui funibus peccatorum ſuorum conſtringuntur, cum inceſſabili augmento ſuæ prauitatis intereunt. Qui enim funem facit torquendo ſemper, & inuoluendo fides fidibus auget. Talis eſt fortitudo operum malorũ, in quibus praua prauis nectentes non aliud, quàm quò ſe arctius obligant,agunt.

Li. 1. in c. 5. Pro. to. 7.

6 GREGORIVS explicans illa verba Iob 24. ca. Ad nimium calorem tranſeat ab aquis niuium, dicit. Idcircò iniquitas frigori comparatur, quia peccantis mentem torpore conſtringit. Vnde ſcriptum eſt: Sicut frigidam facit ciſterna aquam ſuam, ſic frigidam fecit malitiam ſuam. Quo contra charitas calor eſt, quia vidélicet mentem accendit,quam replet. De quo calore ſcriptum eſt: Abundauit iniquitas,refrigeſcet charitas mul-

Li. 16. Moral. ca. 27. tom. 2.
Hiere. 6.
Mat. 24.

multorum. Et sunt nonnulli, qui dum iniquitatum suarum frigora declinant, ad sanctitatis habitum veniunt. Hi cum adhuc ad iniquitatis opera vacarent, aquæ niuium fuerunt, sed cum carnalia facta deserentes, in fide, ad quam perducti sunt, plus appetunt perfrutari, quàm cupiunt, amplius profectò calet, quàm calere debuerunt. Benè ergo de hoc peruerso quolibet, prophetantis duntaxat, non optantis sententia dicitur, ad nimium calorem transeat ab aquis niuium. Dicente Paulo: Non plus sapere quàm oporteat sapere, sed sapere ad sobrietatem. Nè fortasse nimius calor interimeret, quos prius aquæ niuium, idest torpentium actionum frigora morituros tenebant.

Rom. 13.

7 IDEM exponens verba illa Iob cap. 40. Si habes brachium sicut Deus, & si voce simili tonas, sic habet: Aliquando Deus rebus insensatis propter infirmitatē nostrā alta condescensione se comparat: sicut per prophetam dicit: Ecce ego stridebo super vos, sicut stridet plaustrum onustum fœno. Quia enim fœnum est vita carnalium, sicut scriptum est, Omnis caro fœnum, in eo quod Dominus vitam carnalium patitur, more plaustri fœnum se portare testatur. Cui sub fœni onere stridere, est pondera, & iniquitates peccantium cum querela tolerare.

Li. 39. Moral. cap. 6.

Amos 2. Isa. 40.

8 IDEM explicans verba illa; Conuersus sum in ærumna mea dum configitur spina, inquit: Per spinam omne peccatum, ideò accipitur, quia dum confert delectationem, quasi pungendo lacerat mentem.

In 2. psal. pœnitentiæ lem, to. 2.

9 IDEM exponens illa verba; Collocauit me in obscuris sicut mortuos sæculi, ait: Viuebā olim Deo mortuus sæculo, nunc è contrario mortuus Deo, mundo viuo. Quid est enim peccatum nisi mors? Hinc etenim scriptum est, Non est in morte, qui memor sit tui. Et iterum: Intrauit mors per feneſtras nostras, Mors namque est, quæ animam à Deo separat, sensuum internorum intercludit officia, lucis admittit claritatem.

In 2. psal. pœnitentiæ lem.

Psal. 6.

Hier. 9.

Ad peccata cauenda, & puniенda multa nos debent mouere; maximè autem quòd vnum peccatum sæpe est alterius causa, & pœna. Cap. XIIII.

1 BASILIVS docet quòd sæpenumero propter præcedentem in alicuius animo impietatem, eum Deus loco supplicij, ea facere permittit, quæ flagitiosissima sunt. Hoc dicit Paulus narrans philosophorum peccata: Et sicut non probauerunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt faciant ea quæ non conueniunt. Et alibi: Pro eò quòd charitatem veritatis non receperunt, vt salui fierent, ideo mittit illis operationem erroris, vt credant mendacio.

In li. Moralium sententiarum. to. 2.

Rom. 1.

2. Thes. 2.

2 IDEM probat vnum peccatum esse causam aliorum peccatorum in anima, sicut regula 11. cap. 4. probauerat vnum peccatum esse præcedentis pœnam, & ait: Quòd qui præter animi sui voluntatem trahitur ad peccatum, is intelligere debet se ab alio prius à se commisso peccato cōstrictum teneri, cui inuitus cum seruiat, ab eo ad ea etiam pertrahitur, ad quæ minime vult. Vnde inquit Paulus: Scimus quòd lex spiritualis est, ego autem carnalis sum venundatus sub peccato, quod enim operor non intelligo, nō enim quod volo hoc ago, sed quod odi illud facio. Nunc autem iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Nam velle adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio.

In regula 23. proba.

Rom. 7.

3 IDEM sic ait: Homo ad imaginem, & similitudinem Dei fuerat factus, imaginis autem dignitatem illam ac decorem, peccatum, animo ad vitiosas cupiditates depresso, deformauit. At enim Deus, qui hominem creauit, vera vita est. Itaque qui Dei similitudinem amisit, is vitæ etiam amisit commercium. Qui autem à Deo disiunctus est, is sine dubio intra beatæ vitæ limites esse non potest. Agedum igitur ad eam, in qua ab initio eramus, & à qua propter peccatum alienati sumus, redeamus gratiam, nosque rursum ad diuinæ imaginis speciem conformiter exornemus, abiectisq; prorsus omnibus vitiosis animi affectionibus, sedulò operam demus, vt ortus nostri autori similes efficiamur. Qui enim in seipso, quantum in ipso sit naturæ diuinæ liberrimam affectuum tranquillitatē imitatus fuerit, hic defœdatam priùs in animo suo Dei imaginem, restituit pristino nitori. Qui verò eo modo quò diximus, Deo se similem effecerit, is prorsus diuinæ etiam vitæ similitudinem acquisiuit, perpetuò deinceps in assidua vsque beatitudine permansurus. Si igitur vitiorum vacuitas ea est, per quam amissam Dei imaginem recuperamus, & similitudo, quæ cum Deo nobis est, vitæ nobis æternitatem largitur, haud dubiè cæteris omnibus cæterarum rerum studijs omissis, in hoc vnum toto pectore debemus incumbere, vt videlicet animus noster nullius vnquam vitij opprimatur tyrannide, illudque diligenter curare, vt neutrobi mens nostra euariet, neque propter vllos tentationum impetus, se in terram patiatur prosterni, vt hoc modo in diuinæ beatitudinis societatem venire possimus.

In. 3. lā nen tionem Hier. to.

4 IDEM dicit: Quemadmodum per morbū in corpore fit appetitus deiectio, & ciborum insuaue fastidium, sic in animo per peccatum, circa expletionem iustificationis diuine pigritia, ac lenitudo ingeneratur ad diuina facienda. Vnde peccata hac de causa summoperè cauere debemus.

Simile. In li. cuius titulus est Regulæ breuiores in responsione. 174. interrogationis.

CHRYSOSTOMVS probat vnum peccatum esse præcedentis pœnam, & dicit: An non est peccatum, & pœna peccati vbi legitur, Dominus enim immisit eis spiritum erroris, vt faciant, quæ non conueniunt, sicut seducitur ebrius? An non est peccatum, & pœna peccati? vbi Deo dicit propheta: Quid errare fecisti nos de via tua, obdurasti corda nostra, vt non timeremus te? An non est peccatum, & pœna peccati? vbi dicitur Deo. Ecce tu iratus es, & nos peccauimus, propterea errauimus, & facti sumus sicut immundi omnes? An non est peccatum, & pœna peccati vbi legitur de gentibus quas debellauit Iosue, quia per Dominum factum est confirmari cor eorum, vt obuiam irent ad bellum Israel, vt exterminarentur? An non est peccatū, & pœna peccati, quòd non audiuit Roboam rex plebem bene monentem? quia sicut scriptura loquitur, erat conuersi à Domino, vt staret verbum suum, quod ei locutus est in manu prophetæ, An non est peccatum, & pœna peccati in quo scriptum est, Amasiam regem Iuda noluisse audire regem Israel bene monentem nè procederet ad bellum? Sic enim legitur: Et non audiuit Amasias, quia à Deo erat, vt traderetur in manus eius, quonia quæsierat Deū Edom. Et multa alia commemorare possumus, in quibus liquidò apparet occulto Dei iudicio fieri, peruersitate cordis, vt non audiat, quod verùm dicitur, & inde peccetur, & sit ipsum peccatum præcedentis etiam pœna peccati. Nam credere mendacio, & non credere veritati vtique peccatum est. Venit tamen ab ea cæcitate cordis: quia occulto iudicio Dei (sed tamen iusto) etiā pœna peccati monstratur, quale est illud, quod ad Thessalonicenses scribit Apostolus. Pro eo quod dilectionem veritatis non receperunt, vt salui fierent, & ideo mittit illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio. Ecce peccati pœna, peccatum est.

Simile. Ioſ. 10. & Eccl. 49. 3 Reg. 12. & 2. Par. 10. 2. Pet. 2. Eph. 5. 1. Ioan. 3 2. Thes. 2.

5 *In hom. de Adam, & Eua, to. 1. Rom. 1. Isa. 63. Ibid. 64.*

6 HIERONYMVS inquit; Non est exhortatio vehementior nè peccemus, quàm qua nos scriptura diuina filios Dei vocat. Quis enim non erubescat, & metuat, tanto patre agere aliquid indignum, vt qui dicitur Dei filius, ipse efficiatur vitij seruus. Vnde Paulus ait: Sicut filij Dei immaculati, vt simus immaculati. Neque enim cōuenit in filijs Dei, quia ipse est fons iustitiæ, peccati maculam reperiri. In medio nationis prauæ atque peruersæ, hoc est dicere, quamuis infinita

Ep. 1. quæ est ad Demetriadē virginē de custodia virginitatis. to. 1.

ta vos cingat peccantium multitudo, & innumera sint exempla vitiorũ, vos tamen ita cęlestis natiuitatis memores esse debetis, vt inter malos viuentes, omne malum vincatis. Inter quos lucetis, ait, sicut luminaria in mundo. Nec verò vitiorum tanta dulcedo est, vt ea debeamus perferre virtutibus, cum nec in omnibus sit delectationis illecebra, & à plerisque ea etiam quæ videntur dulcissima, respuantur. [Infra.] Multa sunt vitia, quæ cum nihil habeant iucunditatis, tamen multũ amaritudinis habent, cumque ad vitandum multò sint faciliora, rarò à quibus vitentur, inuenies. Quid, oro te inuide, delectationis præstat inuidia, quem secretis quibusdam conscientiæ vngulis liuor ipse decepit, & alienam fœlicitatem tormentum eius facit? Quid verò alter ab odio mercedis accipit, nisi horribiles animæ tenebras, & confusæ mentis horrorem? qui vultu semper animoque mærente, voto quo alteri vult nocere, se ipsum cruciat? Quid autem iracundo furor suus confert, quem sæuissimis exagitatum stimulis cõscientiæ, ita ab omni consilio ac mente deturbat, vt dum irascitur insanire credatur? Similiter curre per singula, inuenies tot animæ tormenta quot vitia, quæ vtique eò facilius vinci possunt, quò nulla alliciunt nos voluptate. Sed nos, proh pudor, quadam delectatione peccati, cum in quibusdam ostendimus quandam vim naturæ nostræ, in alijs omnino torpescimus, & qui voluptates corporis, virtutum amore contempsimus, rursum amore vitiorum tormenta suscipimus; atque ita malis nostris cedimus, vt ea nec putemus posse deponi.

Quænam hæc quęso noua viuendi ratio est? Res difficiles, & laboris plenas securus aggredior, vitia vincens carnis, & voluptates eius, & faciliora non posse fieri credo? Vinco maxima, vincendus à paruis. Excelsa & ardua indefessus exupero, cum venitur ad plana deficio. Libenter fugio, quod delectat, & nolo vitare, quod cruciat. Verùm hæc eorum sunt, qui Dei voluntate contempta, id solùm petunt, quod laudem facilius inuenit, quod citò exit in famam, morum verò bona, quæ secretiora sunt, negligunt. Respice obsecro ad ipsam, qua apud Deum illustrata es dignitatem, quę per baptismũ in Dei filio renata es, rursumque per consecrationem virginitatis sponsa Christi esse cœpisti. Ex vtroque, hic tuus honor te ad solicitudinẽ tui propositi admoneat. Pretiosior quæque vestis, timidior custoditur à macula. Multo quæsita auro gemma maiori solicitudine possidetur, & generaliter, grãdi cura magna quæque seruantur. Vnde & tu si te ipsam bene custodire cupis, debes honorem tuum semper, pretiumque cogitare. Tantò enim se vnusquisque negligentius vtitur, quantò se existimat viliorem. Non ob aliam causam magis nobis in scripturis diuinis tam frequenter filiorum Dei nomen imponitur, vt illud quod dicitur per prophetam: Ego ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios, & filias, dicit Dominus. Et Apostolus, Estote imitatores Dei, sicut filij charissimi. Et beatus Ioannes ait: Charissimi nunc filij Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus, scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, vt qui habet hanc spem in eo, sanctificet se, sicut ille sanctus est. Vult nobis cælestis doctrinæ dignitatem, qua donati sumus, frequenter ingerere, & honorem nostrum peccandi pudorem facere.

IDEM exponens verba illa; In tenebrosis collocauit me quasi mortuos sempiternos, circumędificauit aduersum me, vt non egrediar, aggrauauit compedem meum, inquit: In calle meo tenebras posuit. Ea pœna etenim culpæ est videre bonum, quod agere debeat, & tamen implere non posse: & rursum ex grauiore pœna culpæ est, quod agere debeat, nec videre. Vnde contra hæc vtraque, psalmistæ voce dicitur, Dominus illuminatio mea &c. contra ignorantiæ enim tenebras, illuminatio, contra infirmitatem verò, salus est Dominus, quando & ostendit, quid debeat ad agendum appeti, vires præbet, vt quod ostenderat possit impleri.

AVGVSTINVS sic habet; Homo per peccatũ in hæc incidit mala, vel vt non videat, qualis esse debeat, siue videndo, & non valendo esse qualem debere esse se videt; Pœnam hanc esse peccat: quis dubitet? Nec mirandum est, quòd vel ignorando non habet liberum arbitrium ad eligendum quid rectè faciat, vel resistente carnali consuetudine, videat quid rectè faciendum sit, & velit, nec possit implere. Illa est enim peccati pœna iustissima, vt amittat vnusquisque quo benè vti noluit, cum sine vlla posset difficultate, si vellet. Id est autem, vt qui sciens rectè non facit, amittat scire, quid rectum sit, & qui rectè facere, cum posset, noluit, amittat posse, cum velit. Nam sunt reuera omni peccanti animæ ista duo pœnalia, ignorantia, & difficultas. Sed approbare falsa pro veris, vt erret inuitus, & resistente atque torquente dolore carnalis vinculi, non posse à libidinosis operibus temperare, non est natura instituti hominis, sed pœna damnati.

IDEM dicit: Cogitandum est, præuaricatorem legis quàm dignè lux deserat veritatis, qua destertus vtique fit cœcus, & plus necesse est offendat, & cadendo vexetur, vexatusque non surgat. An nulla pœna est eorum de quibus dicit Apostolus: Quia cum cognouissent Deum, nõ sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum? Vtique ista obscuratio, vindicta, & pœna iam fuit, & tamen per hanc pœnam, idest per cordis cæcitatem, quæ fit deserente luce sapientiæ, in plura, & grauia peccata collapsi sunt. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Grauis hæc pœna est, & ex hac pœna vide quò ierunt. Et mutauerunt, inquit, gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium. Ista fecerunt ex peccati pœna, qua obscuratum est insipiens cor eorum. Et propter hæc tamen, quia licèt pœnalia etiam ipsa peccata sunt, adiũgit, & dicit: Propterea tradidit illos Deus in desideria cordis eorum in immunditiam. Ecce quẽadmodum Deus grauius condemnauit, tradens illos in desideria cordis eorum in immunditiam. Videre et ex hac pœna quid faciant, vt contumelijs, inquit, afficiant corpora sua in semetipsis. Et quia pœna est ista iniquitatis, cum sit & iniquitas, euidẽtius commendat dicens: Qui mutauerunt veritatem Dei in mendaciũ, & coluerunt & seruierunt creaturæ potius, quàm creatori. Propter hoc, inquit, tradidit illos in passiones ignominiæ. Ecce quoties vindicat Deus, & ex eadem vindicta, plura, & grauiora peccata consurgunt. Nam fœminę eorum, inquit, mutauerunt naturalem vsum in eum vsum, qui est contra naturam, similiter autem & masculi relicto naturali vsu fœminæ exarserunt in appetitum suum in inuicem, masculi in masculos turpitudinem operantes. Atque vt ostenderet sic esse ista peccata, vt etiam pœnæ sint peccatorum, his adiunxit. Et mercedem mutuam, quam oportuit, erroris sui in semetipsis recipientes, & sicut non probauerunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobam mẽtem, vt faciant quę non conueniunt, repletos omni iniquitate, malitia, auaritia, plenos inuidia, homicidio, cõtentione, dolo malignitate, susurrones, Deo odibiles, &c. Et licèt Deus ad ista non cogat, dignos tamen deserit. Deserti quippe, vt dixit, luce iustitiæ, & per hoc cõtenebrati, quid pariant aliud quàm hæc omnia, quæ commemoraui, opera tenebrarum, donec dicatur eis, si dicto obaudiant, surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.

GREGORIVS exponens verba illa Iob cap. 6. Inuolutæ sunt semitæ gressuum eorum, inquit: Sæpè nonnulli contra quædam se vitia vehementer accingunt, sed quædam subigere negligunt, cumque se contra ista non erigunt, & illa contra se reparant, quæ subegerunt. Alius namq; iam carnem à luxuria edomuit, sed

9 *Li. 3. de libe. arbitr. to. 1.*

10 *Lib. de natura, & gratia contra Pelagianos, t. 7 Rom. 1.*

11

12 *Lib. 7. Moral. ca. 12. tom. 2.*

4 *Simile. In li. cuius titulus est Regulæ breuiores in responsione. 174. interrogationis.*

5 *In hom. de Adam, & Eua, to. 1. Rom. 1. Isa. 63. Ibid. 64.*

7

Ioſ. 10. & Eccl. 49. 3 Reg. 11. & 2. Paral. 10. 2. Petr. 3.

Simile.

Eph. 5.

1. Ioan. 3.

2. Theſ. 2.

8 *Li. 2. in c. 3 Lamentationum Hier. to. 5.*

Pſal. 26

6 *Ep. 1. quæ eſt ad Demetriadẽ virginẽ de cuſtodia virginitatis. to. 1.*

ſed tamen adhuc mentem ab auaritia non refrenauit. cumque à terrenis actibus non recedit, erumpente occaſionis articulo, etiam in luxuriam labitur, quam iam ſubegiſſe videbatur. Peruerſis itaque, inuolutæ ſunt greſſuum ſemitæ, quia etſi deuicta vna nequitia, pedẽ leuant, regnante tamen altera, hunc in ea etiam, quam deuicerant, implicant. Aliquando verò inuolutus greſſuum ſemitis, & nulla culpa deuincitur, & alia per aliã perpetratur. Nam ſæpe furto, negationis fallacia iungitur, & ſæpè culpa fallaciæ, periurij reatu cumulatur. Sed cum culpa culpæ adiungitur, quid aliud, quàm inuolutis ſemitis, atque innodatis vinculis, prauorũ greſſus ligantur? Vnde bene contra peruerſam mẽtem ſub *Iſaiæ 34.* Iudææ ſpecie per Iſaiam dicitur, Erit cubile draconũ, & paſcua ſtruthionum, & occurrent dæmonia onocentauris, & piloſus clamabit alter ad alterũ. Quid namq; per dracones, niſi malitia, quid verò ſtruthionum nomine, niſi hypocriſis deſignatur? Struthio quippe volandi ſpeciem habet, ſed vſum volandi non habet: quia & hypocriſis cunctis intuentibus, imaginem de ſe ſanctitatis inſinuat, ſed tenere vitam ſanctitatis ignorat.
13 In peruerſa igitur mente draco cubat, & ſtruthio paſcitur, quia & latens malitia callidè tegitur, & intuentium oculis ſimulatio bonitatis antefertur. Onocentauri ſunt, qui ſubiecti luxuriæ vitijs, inde ceruicẽ erigunt, vnde humiliari debuerant. Onocentauris autem dæmonia occurrunr, quia maligni ſpiritus valde eis ad votum deſeruiunt, quos de his gaudere conſpiciunt, quæ flere debuerunt. Vbi aptè ſubiungitur, & piloſus clamabit alter ad alterum. Piloſi nomine, cuiuſlibet peccati aſperitas deſignatur. Piloſi apud latinos incubi vocantur? quorum nimirum forma ab humana effigie incipit, ſed beſtiali extremitate terminatur. Sic ſunt peccata, quæ etſi quando quaſi ab obtentu rationis incipiunt, ſemper tamen ad irrationales motus tendunt, & quaſi homo in beſtiam deſinit, dum culpa per rationis imaginem inchoans, vſque ad irrationalem effectum trahit. Nam ſæpè edendi delectatio ſeruit gulæ, & ſeruire ſe ſimulat indigentiæ naturæ. Piloſus autem alter ad alterum clamat, cum perpetrata nequitia, ad aliam perpetrandam malitiam prouocat, & quaſi quadam cogitationis voce commiſſa iam culpa, culpã adhuc, quæ committatur, inuitat. Piloſus clamat alter ad alterum, quando peruerſam mentem, culpa ſubſequens ex occaſione culpæ præcedentis illaqueat, ſicq; fit, vt ſemper ſe greſſuum ſemitæ deterius inoluant, dum mentem reprobam culpa per culpam ligat, cum peccatum vnum alterius ſit cauſã.

14 IDEM exponens illa verba Iob capit. 34. Nouit
Li. 25. Moral. cap. 9. enim opera eorum, & idcirco inducet noctem, & conterentur, ſic habet: In nocte iniquus conteritur, cũ peccatorum præcedentium confuſione damnatus, veritatis lumen non inuenit, & quid deinceps agere debeat, non agnoſcit. Omne quippe peccatum, quod citius pẽnitendo non tergitur, aut peccatum eſt, & cauſa peccati, aut peccatum, & pœna peccati. Peccatum namque, quod pẽnitentia nõ diluit, ipſo ſuo pondere mox ad aliud trahit. Vnde fit, vt non ſolùm peccatum ſit, ſed peccatum, & cauſa peccati. Ex illo quippe vitio, culpa ſubſequens oritur, ex quo cæcata mens ducitur, vt peius ex alio ligetur. Sed peccatum, quod ex peccato oritur, non iam peccatum tantummodo, ſed peccatum eſt, & pœna peccati, quia iuſto iudicio, omnipotens Deus cor peccantis obnubilat, vt præcedentis peccati merito, etiam in alijs cadat. Non ergo immeritò pœna peccati dicitur, quod iuſta deſuper irrogata cæcitate, ex præcedentis peccati vltione perpetratur. Quid videlicet agitur, diſpoſitione ſuperius ordinata, ſed inferius iniquitate cõfuſa, vt & præcedentis culpa ſit cauſa ſubſequentis, & rurſum culpa ſubſequens ſit pœna præcẽdentis. Quod bene in infidelibus & lubricis Paulus quaſi quoddam ſemen erroris aſpexerat, cum dicebat: *Rom. 1.* Qui cũ cognouiſſent Deum non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis, ſed qđ ex huius erroris ſemine pullulauit, illico adiungit dicens, Propter quod tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum, in immunditiam, vt contumelijs afficiant corpora ſua in ſemetipſis. Quia enim cognoſcentes Deum peccatum ſuperbiæ 15
intelligendo commiſerunt, cæcantur etiam ne intelligant, quod committunt. Et qui intelligentiam ſuam ſequi nolunt in peccato, & cauſa peccati, & ipſum lumen intelligentiæ perdunt in peccato, & pœna peccati. Prioris ergo peccati merito, peccatorum ſubſequentium fouea tegitur. vt qui malum ſciens perpetrat, deinceps iuſtè in alijs etiam neſciens cadat. Hoc quippe agitur, vt culpæ culpis feriantur, quatenus ſupplicia fiant peccantium, ipſa incrementa vitiorum. Nã quia omnipotens Deus ad pœnitentiam tempus indulget, quod tamen humana malitia ad vſum ſuæ iniquitatis intorquet, nimirũ iuſto Dei iudicio augeri culpa permittitur, vt ad feriendum altius quandoq; cumuletur. Hinc enim rurſum de quibus Apoſtolus dicit: Vt impleant peccata ſua ſemper. Hinc voce angelica Ioanni dicitur. Qui nocet noceat adhuc, & qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc. Hinc Dauid ait; Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum, vt non intrent in iuſtitiam tuam. Hinc rurſum de Domino ab eodem pſalmiſta dicitur: Immiſſiones per angelos malos, viam fecit ſemitæ iræ ſuæ. Cor quippe Dominus prioribus merius aggrauatum, iuſtè permittit etiam ſubſequentibus malignorum ſpirituũ perſuaſionibus falli, quod cum dignè in culpa trahitur, reatus eius in pœna cumulatur. Vndè & iræ ſuæ Dominus, viam de ſemita feciſſe perhibetur. Latior enim eſt via quàm ſemita. Ex ſemita verò iræ ſuæ viam facere, eſt iræ cauſas diſtrictè iudicando dilatare, vt qui illuminati agere rectè noluerunt, iuſtè cæcati adhuc faciant vnde amplius puniri mereantur. Hinc per Moyſen dicitur: Nondum completa ſunt peccata Amorrhæorum. Hinc per eundem Moyſen Dominus dicit: De vinea Sodomorum vitis eorum, & propago eorum ex Gomorrha, eorum vua fellis, & botrus amaritudinis in ipſis. Furor draconum vinum eorum, & furor aſpidum inſanabilis, in die vltionis reddam eis. Quàm multa eorum mala narrauit, & tamen illico adiunt, in tẽpore quo lapſus fuerit pes eorum. Ecce atrociſſima illorum facinora deſcribuntur, & tamen ad vltionis diem adhuc ſubſequẽs lapſus aſpicitur, quò eorum culpæ cumulentur. Habent iam quidẽ vnde feriri mereantur, ſed ſuſtinetur tamen adhuc peccatum creſcere, vt peccantes poſſit atrocior pœna cruciare. Iam meretur ſupplicium peccatum, & cauſa peccati, ſed expectatur adhuc, vt augmentum ſupplicij ſubroget peccatum, & pœnam peccati. Plerumque verò vnum atque idem peccatum, & peccatum eſt, & pœna & cauſa peccati. Quod melius oſtendemus, ſi res ipſas ad medium deducamus. Effrenata enim ventris ingluuies, in feruorem luxuriæ plenitudinem carnis inſtigat. Perpetrata autem luxuria, ſæpè aut periurio, aut homicidio tegitur, nè humanarum legum vltione puniatur. Ponamus ergo ante oculos, quòd quidam voracitatis ſibi frena laxauit, qua voracitate ſuperatus, adulterij facinus admiſit, deprehenſus autem in adulterio, latenter virum adulterę nè ad iudicium traheretur occidit. Hoc igitur adulterium inter voracitatem, & homicidiũ poſitum, de illa videlicet naſcens, hoc generans, peccatum eſt, & pœna & cauſa peccati. Peccatum profectò eſt per ſemetipſum, pœna vero peccati eſt, quia culpam voracitatis iunxit, cauſa autẽ peccati eſt, quia ſubſequens ẽt homicidium genuit. Vnum ergo idemque peccatum eſt, & pœna præcedentis, & cauſa culpæ ſubſequentis. Igitur quia peccatis præcedẽtibus excæcatur oculus cordis ipſa cæcitas, quæ peccantis animum ex anteactæ culpę damnatione confundit, meritò nox vocatur, quia per hanc ab oculis delinquentis lumen veritatis abſconditur. Bene itaque dicitur:

eitur: Nouit enim opera eorum, & idcirco inducet nóctem, & conterentur, quia, vt dixi, præcedentia mala faciunt, vt ad peccandum iterum tenebris subsequentibus inuoluantur, vt eò iam lumen iustitiæ videre non possint, quò illud, & quando poterant videre noluerunt. Inducere autem noctem Dominus dicitur: Non quòd ipse tenebras inferat, sed quòd obscura corda peccantium, misericorditer non illustret, vt hoc ipsum, in nocte cæcasse, sit à cæcitatis tenebris liberare noluisse.

17 *Homi. 11. in Ezech. to. 2.* IDEM exponens verba illa Ezechielis cap. 3. Sed & si conuersus fuerit iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo, dicit: Qui peccatorem diu expectat, vt redeat, non redeunti, atque contemnenti, ponit adhuc vbi grauius impingat. Peccatum enim quod per pœnitentiam citius nõ deletur, causa est, & pœna peccati. Vnde propheta dicit: *Osee 4.* Maledictum & mendacium, & homicidium inundauerunt super terram, & sanguis sanguinem tetigit. Sãguis enim sanguinem tangit, quando peccato peccatum additur, vt ante Dei oculos adiunctis iniquitatibus anima cruentetur. Ponere autem offendiculum *Exod. 5.* Dominus dicitur: Quia non vult à peccato liberare, sicut de Pharaone dr: Ego indurabo cor eius. Obdurare cor peccantis Dominus dicitur, cum ab obduratione non liberat. Plura dicit de re hac, sed quæ iam adnotauimus in hoc capite.

Peccata excusare non debemus, sed flere, & erubescere, in quibus mali gloriantur, eorum damna contemnentes. Cap. XV.

1 *Hom. vnica in 1. lib. regum. to. 1. Psal. 140. Prou. 36.* ORIGENES dicit: Non declinet cor tuum in verba mala, ad excusandas excusationes in peccatis, cum hominibus operantibus iniquitatem. Et in Prouerbijs, dicitur: Occasiones accipit piger, & dicit, leo est in via, in plateis autem homicidæ. Inuenimus ergo tales esse peccatores, accusantes omnia magis quàm semetipsos, & occasiones sibimet excusationũ fingentes, cum dicunt, Zabulus me supplantauit, mulier me seduxit, ille occasionem mihi præstitit vt peccarem, cum vtique oporteret meminisse præcepti dicentis; Dic tu peccata tua prior, vt iustificeris. *Isa. 43.* Non enim emendant excusationes, neque hic, neque in futuro, si malè fecerimus. Sed & illud in excursu contingere necessarium videtur. *Prou. 18.* Mirum quippè cõtinet sensum, quia scriptum est: Iustus ipse sui accusator sit in principio sermonis sui, cum tamẽ iniustus non sit sui accusator, sed aliorum. Sicut & zabulus accusator est quidem, accusator autem non sui, sed aliorum, & fratrum. Interim omnes necesse est accusari, sed si quidem iustus fuero, non expecto vt alius me accuset, sed ipse mei accusator existo. Plenius tamen velim discutere, quomodo potest iustus sui accusator esse. Certum est, quia donec quis peccat, & permanet in delictis, neque iustus est, neque accusator est sui, nõ enim accusat, quod agit: cum verò pœnituerit à delictis, tunc iustus efficitur, & non alterius, sed sui accusator existit.

2 *Homil. 10. in Psal. 37. tom. 1.* BASILIVS explicans verba illa; Factus sum sicut homo audiens, & non habens in ore suo redargutiones, inquit; Postquam enim, qui meam quærebant animam, inuenerunt eam, deinde inuentæ illuserunt, malis insuper meis insultabant, suis subsannantes cachinnis. Ad hæc tota die vanitates loquebantur. Insuper cum me desertum ab amicis cõspicerem, verecundiæ plenus, non potui quicquã dicere, ideo quasi surdus non audiebam. Sed ille ego, qui quondam vir fueram dicendi peritissimus, & præsenti sapientia sermonis instructissimus, factus sum sicut surdus, & sicut mutus non aperiens os suum. Nullus, inquit, mihi sermo ad excusationem suppetebat, quo respondere possem. Non habebam, quę inimicis depromerem, semel ab eis victus, sed eram veluti non audiens, nec habens in ore suo redargutiones. Arguebar ipse, & non redarguebam, nec fiduciam loquendi habebam, verecundia coopertus. Quoniam in te Dñe speraui, tu exaudies me Domine Deus meus. Nihil aduersus inimicos dicebam vtique ab eis superatus, non tamen ob hanc calamitatem spem a me abieci. Quin potius meum ipsius collegi denuo animum, cum a peccato perinde ac a morte desilijssem, confessionis medicina, meum ipse vlcus curans.

3 *In lib. reg. breuiũ, in resp. to. 2.* IDEM sic habet; Si inspexerimus in animi affectionem, eius qui peccat, & modũ peccati, sine dubio intelligeremus et modum obiurgationis. Vt enim idẽ peccatum esse videatur, & cuiusliber de vulgo, & religiosi viri, inter eos tñ dissimilitudo est nõ mediocris. Qui enim religiosus est, is, cum de ineũda gratia Dei solicitus sit, in eaque re elaboret, non de industria, sed casu aliquo, & præter animi sui sententiam labitur, caditque. Qui verò de vulgo est, & in vtramuis partem nihil pensi habet, is, cum nullam neq; sui, neque Dei rationem habeat, neque quicquã omnino referre existimet, peccet, ne an rectè agat, grauissimis ac pernicio sissimis duobus malis laborat, videlicet, q aut Deum contemnit, aut tollit penitus. Si quidem hęc sunt duo, à quibus peccandi initia animus sumit, sicut testantur diuinę literæ in quibus scriptum est; Dixit iniustus, vt *Psal. 35.* delinquat in semetipso, nõ est timor Dei ante oculos eius, & illud: Dixit incipiẽs in corde suo nõ est Deus, *Psal. 62.* corrupti sunt, & abominabiles facti sũt in studijs suis. Igitur aut contemptor factus est, atq; ea re peccat, aut ipsum Deum esse inficiatur, atque ob eam causam in studijs suis corrũpitur, licèt verbo confiteri videatur. Confitentur, enim se nosse Deum, factis autẽ negant. *Tit. 1.*

4 *Li. 2. in 3. lament. Hier. to. 4.* HIERONYMVS exponens illa verba; Dabis eis scutum cordis laborem tuum, inquit; Scutum cordis cõtra Dñm habuit primus ille peccator, qui requirenti Dño cur lignum vetitum tetigisset, non ad se culpam reddidit, sed ad mulierem, quam ei dederat, se accepisse respondit, vt quasi reatum suum obliquè in auctorem suum resideret, qui ei mulierem dederat, quæ talia persuaderet. Hoc scutum etiam requisita mulier *Gen. 3.* tenuit, quando neque ipsa ad se culpam retulit, sed serpentis illud persuasionibus replicauit, dicẽs: Serpens decepit me, & comedi; vt ipsa quoque obliquè reatũ suum in Creatorem duceret, qui illuc intrare serpentem, persuasurum talia, permisisset. Serpens verò iam non requiritur, quia nec eius pœnitentia quærebatur. Hi autem quorum pœnitentia quęsita est, scutum nequissimæ defensionis contra iustissimæ correptionis verba, protulerunt. Vnde nunc vsque, in vsum peccantium trahitur, vt culpa, cum arguitur, defendatur, & vnde finiri reatus debuit inde cumuletur.

5 *In Psal. 93. to. 8.* IDEM explicans verba illa; Vsque quo peccatores Domine, vsquequo peccatores gloriabuntur, dicit: Impatientia humana nõ vult Dei habere patientiam. Miseri nos, qui volumus nobis Deum esse patientem, & inimicis impatientem. Si quando peccamus, patiẽtem cupimus Deum, si quando aliquis in nos deliquerit, in ipsum non volumus esse patientem Deum. Vsque quo peccatores gloriabuntur? Non eis sufficit peccare, sed etiam in peccatis gloriantur. Prima infœlicitas, immò nouissima, non agere pœnitentiam. Isti ergo peccatores, non solùm, non flectunt ceruicem, sed liberè post peccatum suum gloriantur.

In Psal. 149 IDEM exponens verba illa; Nõ declines cor meũ in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis, ait: O infeliciſſimũ humanum genus, qui peccata excusamus, dicentes: Victus sum a natura, cũ in ptãte nostra sit, & peccare, & Dño adiuuante non peccare, semper excusamus nosmetipsos, & dicimus; Ego nolebam peccare, caro me vicit: Illa mulier venit ad me, ipsa misit, ipsa me tetigit, ipsa mihi illud dixit, ipsa me vocauit, & pro quo debueramus pœnitẽtiã agere, & di

cere, Domine peccaui, excusamus, & iungimus peccata peccatis.

6 *Li. de inst. virginis ad Eusebium. c.4. to. 4.* AMBROSIVS vt ostendat, q̃ Adam excusationem non habuerit in lapsu suo, inquit: Sanè negare nõ possumus, q̃ errauerit mulier. Quid miraris tamen, si infirmior lapsus est sexus, cum sit lapsus, & fortior? Mulier excusationem habet in peccato, vir non habet. Illa, vt scriptura asserit, à sapientissimo omnium serpẽte decepta est, tu à muliere, ideſt, illam, creatura superior decepit, te inferior. Te enim mulier decepit, illam, malus licèt, tamen Angelus. Si tu inferiori non potuisti resistere, quomodo illa potuit superiori? Adde illud, quod & prior culpam fatetur. Et enim quæ se dici: esse seductam, testatur errorem. Erroris igitur medicina confessio est. Ille mulierem suam accusauit, ista serpentem, hoc est, nec accusata crimen retorsit, sed ipsum accusatorem suum maluit, si posset, absoluere, quàm ligare.

7 *In lib. ad virginẽ lapsam, c.4.* IDEM docens; Qualem excusationem corruptæ afferre soleant, ait: Dictura es forsan, non potui sustinere, quia carnem fragilem circumferebam. Respondebit tibi beata Tecla cum suis innumerabilibus socijs. Et nos eadem carne amictæ fuimus, non tamen plenum propositum castitatis nostræ, aut fragilitas carnis potuit mutilare, aut sæuitia tyrannorum per varia tormenta potuit deijcere. Re vera non potest caro corrũpi, nisi mens fuerit ante corrupta. Remanebit ergo in criminine anima, quæ carnem præcedit in voluptate. Sed dicis: Nolui hoc malum, sed violentiam passa sum. Respondebit tibi fortissima illa Susanna, cuius tu nomen fallaciter baiulas, ego etenim inter duos presbyteros posita, inter duos vtique iudices populi, inter syluas paradisi sola constituta, vinci non potui, quia nec volui. Tu ab vno ineptissimo adolescente, & in media ciuitate, qũo vim potuisti per ferre, nisi quia vltro voluisti violari? Quis denique tuas voces audiuit? Quis obluctationes sensit? [Infra:] Corruptorem obiurgans, dicit: Nec tibi de multitudine peccantium similium blandiaris, & dicas, non solus hoc ego egi, multos hẽo socios: sed recogita, quia multitudo sociorum, impunitatem non facit criminum. Nam Sodoma, & Gomorra in totis quinque ciuitatibus innumerabiles vtiq; habitabãt populi, & omnes pariter qui libidinosè corpora sua tractauerunt, igneis imbribus conflagrati sunt: solus autem Loth de illo ineuitabili incendio euasit, qui ab illa turpitudine se alienũ præstiterat. *Cap. 9.*

8 *Li. 1. de Iacob & vita beata ca. 8. to. 4.* IDEM vbi docet: Quòd nulli, nostram adscribere debeamus culpam, nisi nostræ voluntati, qua vel peccato, vel iustitiæ seruimus, & quòd carnem iniustè, qua si infirmam accusemus, sic habet; Non est, quòd cuiquam nostram adscribamus culpam, nisi nostræ voluntati. Nemo tenetur ad culpam, nisi voluntate propria deflexerit. Voluntariũ sibi militem legit Christus, voluntarium seruum sibi diabolus auctionatur. Neminem iugo seruitutis astrictum possidet, nisi se prius peccatorum ære ei vendiderit. Quid carnem quasi infirmam accusamus? Membra nostra arma sunt iniquitatis, & arma iustitiæ. Affectus igitur, non caro, est auctor culpæ, caro autem voluntatis ministra. Non ergo vendat nos uoluntas. Clamat Apostolus, Nescitis quoniam cui exhibuistis vos seruos ad obediendum, serui estis eius cui obedistis, siue peccata in mortem, siue obeditionis ad iustitiam? Ergo si aut peccato seruimus, aut iustitiæ, consideremus in qua parte seruitus tolerabilior, fructus vberior. *Rom 6.*

9 *Lib. 11. de Genesi ad literam. to. 3.* AVGVSTINVS dicit: Et dixit Adam, mulier quã dedisti mihi, hæc mihi dedit de ligno vetito: nunquid dixit peccaui? Superbia habet confusionis deformitatem, & non habet confessionis humilitatem. Hæ interrogationes ideo scriptæ sunt, vt aduertamus, quo morbo superbiæ laborent homines hodie, non nisi in creatorem conantes referre, si quid egerint mali, tamẽ sibi uelint tribui, si quid egerint boni. Mulier, inquit, quam dedisti mihi, ideſt quàm dedisti, vt esset mecũ, hæc mihi dedit de ligno, & edi, quasi adhoc data sit, vt non ipsa potius obediret viro, & ambo Deo. Et dixit Dominus Deus mulieri. Quid hoc feci sti? Et dixit mulier. Serpens decepit me, & manducaui. Nec ista confitetur peccatum, sed in alterum refert. Ex his natus est, nec tamen imitatus eos, qui dicit: Ego dixi Domine miserere mei, sana animam meam, quia peccaui tibi. Serpens, inquit, seduxit me, manducaui, quasi cuiusquam suasio, præcepto Dei debuerit anteponi. *Psal. 40.*

10 *Lib. de vera & falsa pæ. to. 4.* IDEM inquit: Sentiat homo culpam, nec velit excusare, nè augeat crimen, vt Adam cui non sufficiebat peccasse, sed ampliauit crimen culpando vxorem, & culpam transferens in auctorem. Istud peccatum multoties incurritur, sed neglectum ignoratur. Non itaque peccantes dicamus, Non aliud potui, cur me constituisti furem, quia Deus fecit me pauperem, nec mirum, si deditus sum fornicationi, quia talis creatus sum naturæ, & fragilitatis. Fragilitas enim vt cogit, vt voluntas committat criminalia. Errat qui fallitur, natura enim talis est, vt quisque possit resistere malo, cui se subijcit ex arbitrio. Sunt autem, qui defendunt culpam, in Dei prouidentia, reputantes Dei ordinationi, & necessitati, quod relictum est voluntati, & arbitrij libertati. Sciuit enim Deus quid facturus esset, qui peccat, sed non ordinauit peccatum, qui nullum relinquit impunitum. Sed dicit qui non sentit culpam suam, Nihil boni possum habere, aut facere nisi inspirante gratia. Si ipse itaque me non conseruat, ego quid ex me mihi possum, quam habeo culpam? Si ego sine eo possem vitare crimen, me sentirem culpabilem. Idcirco culpa nostra est, quia fugimus gratiam, quãm possemus habere perpetuam, semper inuita recedit, & nunquam aliquem spontanea deserit. Non tamen ita Deus vult hominem non peccare, vt eum velit bouem statuere, si enim auferret libertatem, humana dignitas non remaneret. Semper Deus quod suum est inspirat, si est qui recipiat.

11 *In Ps. 30. tom. 8.* IDEM explicans verba illa; In te Domine speraui, non confundar in æternum, dicit: Illam cõfusionẽ perhorresco, quæ est in æternum. Nam est quædam cõfusio temporalis vtilis, perturbatio animi respicientis peccata sua respectione perhorrescentis, horrore erubescentis, erubescentia corrigentis. Vnde ait Apostolus: Quam gloriam habuistis tũc in illis, in quibus non erubescitis? Ergo erubescere illos dicit iam fideles, non de præsentibus donis, sed de præteritis peccatis. Hanc confusionem non formidet Christianus, immo, si hãc non habuerit æternam habebit. Quæ est æterna confusio? Quando fiet istud, quod dictum est: Et traducent eos ex aduerso iniquitates eorũ. Et fit traducẽtibus ex aduerso iniquitatibus omnis grex malus, ad sinistram tanquam hædis ab ouibus separatis, & audient, Ite in ignẽ æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius. Esuriui & non dedistis mihi manducare &c. Cũ cœperint illis ista numerati, confundentur, & hæc confusio in æternum erit. Hanc timens iste, qui pauet, vel cuius ad Deum est mentis excessus, hoc rogat. In te Domine speraui, non confundar in æternum, in tua iustitia libera me. Nam si attendas ad iustitiam meam, dãnas me. *Rom.6.* *Sap. 5.* *Matt. 25.*

12 *In Ps. 58.* IDEM exponens illa verba; Non miserearis omnium, qui operantur iniquitatem, sic ait: Quis ad suam conscientiam rediens, verba hæc non contremiscat, cũ nullus sit absq; iniquitate? Sed hoc duobus modis intelligi potest, siue quia omnino nulla peccata impunita relinquit Deus, siue quòd est quædam iniquitas, q̃ qui operantur, omnino, eorũ Deus non miseretur, Iniquitas oĩs parua, magna re sit, puniatur necesse est, aut ab ipso hoie pœnitente, aut à Deo vindicante. Ergo fratres puniamus nostra peccata, si quærimus misericordiã Dei. Non potest Deus misereri oĩum operãtiũ iniquitatẽ, quasi blandiẽs peccatis, aut non eradicãs peccata, prius aut punis, aut punit. Vis nõ puniat? Punitu.

Nam

Nam illud feciſti, quod impunitum eſſe non poſſit, ſed à te puniatur potius, vt ſcias, quod in illo pſalmo ſcriptum eſt: Præueniamus faciē eius confeſſione. Quid eſt, Præueniamus faciem eius in confeſſione? Antequā ipſe attendat, vt puniat, tu præueni confitendo, & puni, Nō ille inueniat quod puniat, quia cum tu punis iniquitatē, facis æquitatem, & ideo tui miſerebitur Deus, quia iam te operanté æquitatē inuenit Deus. Quid eſt operantē æquitatem? Quia hoc in te odiſti, quod ille odit, vt incipias placere Deo, dū hoc in te punis, quod diſplicet Deo. Nā nō pōt impunitū relinqui peccatū, quia verū eſt: Non miſerearis oīum, qui operantur iniquitatem. Sed videamus iā alium modum, quo hęc ſententia poſſit intelligi. Eſt quædam iniquitas, quam qui operatur non pōt fieri, vt miſereatur ei Deus. Ipſa eſt defenſio peccatorum. Quando quiſq; defendit peccata ſua, magnam iniquitatem operatur. Hoc defendit, quod Deus odit. Et videte quàm peruersè, quàm iniquè, ſi quid boni fecerit, ſibi vult imputari, ſi quid mali, Deo. Nam hoc modo defendunt hoīes peccata ſua ex Dei perſona, quod peius eſt. Nemo eſt, qui audeat dicere, bonū eſt adulterium, furtum, fraus, periurium, ſed quomodo ea defendūt? Si Deus noluiſſet, id nō feciſſem. Quid vis faciam fato meo? Ergo ad hoc peccatum tuum defendis, vt Deum accuſes. Ideo excuſatur reus, vt culpatur iudex. Prorſum talem iniquitatem operantium, non miſeretur Deus.

Pſ. 54.

Pſal. 42.

10 *Lib. de vera & falſa pœ. to. 4.*

13 IDEM explicans illa verba; Quoniam tenebræ nō obſcurabuntur à te, dicit. Tu noli obſcurare tenebras tuas, & Deus illas nō obtenebrat, ſed magis illuminat, quia illi dictum eſt in alio pſalmo: Tu illuminas lucernā meā Domine, Deus meus illumina tenebras meas. Qui autem obſcurant tenebras ſuas, quas Deus nō obſcurat? Homines mali, homines peruerſi. Cum peccant vtique tenebræ ſunt, dum non confitentur peccata ſua fecerunt, ſed inſuper defendūt, obtenebrant tenebras ſuas. Ergo iam, ſi peccaſti in tenebris es, ſed confitendo tenebras tuas, mereberis illuminari tenebras tuas. Defendendo autem tenebras tuas, tenebraberis tenebris tuis. Et quando euades à duplicibus tenebris, qui in ſimplicibus laborabas?

In Pſ. 138

11 *In Pſ. 30. tom. 8.*

14 GREGORIVS explicans illa verba Iob capit. 3. Sit nox illa ſolitaria, nec laude digna, dicit: Sunt non nulli, qui non ſolum nequaquam deflent, quod faciūt, ſed etiam laudare, & defendere non deſinunt. Et nimirum dum defenditur culpa, geminatur. Contra quod rectè per quendā in Eccleſiaſtico dicitur: Peccaſti, non adijcias iterum. Peccatum quippe peccato adijcit, qui malè geſta etiam defendit, & noctem illam ſolitariam non relinquit, qui culpæ ſuæ tenebris, etiam patrocinia defenſionis adiungit. Hinc eſt, q̄ primus homo de erroris ſui nocte requiſitus: eandem noctem eſſe ſolitariam noluit, quia dum requiſitione ad pœnitentiā vocaretur, ei adminicula excuſationis adiunxit dicens: Mulier quam dediſti mihi ſociā dedit, mihi de ligno, & comedi. ſ. exceſſus ſui vitium in autorē latenter intorquens: ac ſi diceret. Tu occaſionem delinquendi præbuiſti, qui mulierem dediſti. Hinc eſt, quòd huius erroris ramus in humano genere ex illa nunc vſque radice protrahitur, vt quod malè agitur, adhuc etiam defendatur. Dicatur ergo, ſit nox illa ſolitaria, nec laude digna: ac ſi apertè exoret dicēs: Culpa quam fecimus, ſola remaneat, nè dū laudatur, & defenditur, in coſpectu nos noſtri iudicis multiplicius adſtringat. Peccare quidem non debuimus, ſed vtinam alia non iungentes, vel ea, quæ fecimus, ſola deſeramus.

Lib. 4. Moralium ca. 19 to. 2.

Eccl. 21.

Sap. 5.

Rom. 6.

Matt. 25.

12 *In Pſ. 58.*

15 IDEM explicans verba illa Iob capit. 15. Quantò magis abominabilis, & vilis homo, qui bibit, quaſi aquas iniquitatem, ait: Hoc quod comeditur, cum mora glutitur, quia manditur, vt glutiatur. Quod autem bibitur, tantò ad glutiendum morā non habet, quantò nullam & ad mandendum neceſſitatem habet. Culpa ergo, quia à ſtulto homine ſine vlla retractatione perpetratur, quaſi aqua iniquitas bibitur. Quia enim illicita ſine timore facit, quaſi potum iniuſtitiæ ſine obſtaculo glutit.

Lib. 12. Moral. c. 18.

IDEM explicans uerba illa primi pſalmi pœnitētialis: Erubeſcant, & conturbentur vehementer omnes inimici mei, conuertantur, & erubeſcant valde velociter, inquit: Ergo quia propter peccata, quæ perpetraueram erubui, erubeſcens verò, vt ea diluerem, in gemitu meo laboraui, exauditus veniam impetraui. Et vtinam meo exemplo erubeſcat quicumque quod ad imaginem, & ſimilitudinem Dei ſit factus intelligit, & qualiter illam peccando fœdauit, agnoſcit. Si ſe circumſpiciens conſideret, & decorem quem perdidit, & obſcænitatem, qua ſe velut quodam teterrimo colore perfudit, de operum ſuorum qualitate, niſi ſit lapis, erubeſcit. Nobilis anima, ſi quas aliquando peccati notas admiſerit, verecundiam tamen à ſe funditus non repellit. Nam & illud verum eſt apertæ deſperationis indicium, ſi verecundia non ſequitur peccatum. Vnde ſub Iudææ ſpecie, contemnentū animæ dicitur: Frons mulieris meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere. Qui enim neglecto Dei timore, peccata peccatis accumulat, profectò vt meretrix frontem obdurat. Sed quia minus eſt de anteacta vita erubeſcere, niſi quis etiam ſtudeat, ea quæ admiſit pœnitendo corrigere, ſubiungit. Et conturbentur uehementer. Quiſquis peccati ſui modum conſiderans, ſibi iratus, contra ſeipſum grauiter, quod egit puniendo inuehitur, per compunctionis lachrymas vehementer conturbatur. Quia verò per dolorem pœnitentiæ, peruenitur, ad conuerſionem vitæ protinus additur. Conuertantur. Ille nimirum ad Deum conuertitur, qui tam cogitatus ſuos, quā etiam operationes, ad Deum ſemper dirigere conatur. Addit ſecundò, erubeſcant, ideſt erubeſcant ſe paccaſſe, erubeſcant conuerſionem diſtuliſſe, & hoc faciant valde uelociter, Dies enim Domini ſicut fur in nocte veniet.

16 *Expoſit. in 1. Pſ pœn.*

Hiere. 3.

Peccata Iuſtorum, Sacerdotum, Prælatorum, & Regum, nimis grauia ſunt, quæ multum flere debent homines. Cap. XVI.

BASILIVS exponens verba illa; Et inrelligens, gubernacula poſſidebit, inquit: Vis aliam enarrem nauigationem, ad quam gubernationis virtus nobis neceſſaria fuerit. Regnum cœlorum ſimile eſt homini mercatori. Omnes enim angelicam viam ambulantes, mercatores ſumus, per opera mandatorum, nobis poſſeſſionem cæleſtium negotiantes. Quamobrem ſuam quiſque, & mercem, & theſaurum ſuſcipiens, omni ſtudio ſecurus hanc vitam pertranſire conetur. Plures namque ab ipſa iuuentute multa congregantes, inſtantibus deinde malignorum ſpirituum incitamentis, tēpeſtatis onus, arte guberna ionis deficiente, ferre non valuerunt, ſed omnium iacturam fecerunt. Ex quo circa fidem alij naufragium fecerunt: alij autem pudicitiam, quam vſque à pueris theſaurizauere, voluptate deinde peſtilenti, velut procella quadam irruente, perdiderunt. O miſerabile ſpectaculum, ò ſortem lugendā poſt ieiunia multa, poſt durum vitę genus, poſt longas ad Deum preces, poſt uberes effuſas lachrymas, denique poſt annorum uiginti, ſeu triginta abſtinentiam, ob indulgentiam inconſiderantiamque nudum omnibus, ac tot laborum mercede priuatum reperiri, & ſimilem omnino fieri mercatori cuidam diuiti, qui de multitudine commeatuum gloriatus, vento ſecundo nauem impellente, timendas, tuto per mare currens, prēterit procellas. Naufragio deinde prope portum ſuperueniente, omnium poſſeſſione aceruatum, ſimulque deſtitutus apparet. Itaque mille laboribus, ſudoribuſque parta, vno tantum dæmonis impulſu, facile amittēs, peccato uelut acerbo quodam turbine depreſſus. Ex quo ſic de virtute omni ſimul periclitanti,

1 *Ho. 12. ex variis tomi primi, quæ eſt in ca. 1. Prou. to. 1.*

Matt. 13.

Simile.

naufragantiq; opportuna vox illa: Veni in profundum maris, tempestas demersit me. Quamobrem vitæ clauum tutò moderare, oculum rege, nè per eum, siue auditum, siue linguam in concupiscentiæ fluctus incidas, aut noxium aliquid accipias, nè te iræ tempestas, ac furor euertat, nè aliquid eorum quæ tacenda sunt loquaris, nè formidinum terrores vrgeant. Fluctus enim sunt, animi perturbationes, quibus si virtute occurres, ac illis te sublimiorem reddes, tutus vitæ gubernator fueris. Si autem per imperitiam, & inconstantiam, quodlibet eorum præterieris, velut nauigium aliquod compagibus dissolutum ac fructum, vndis omnibus obnoxium, iactatus, in peccatorum pelagus facile corrues. Sed hæc gubernationis scientia, quemadmodum tibi adesse poterit, attende. Mos est naucleris in cælum aspicere, interdiu in solem, noctu in arctον, vel aliud semper apparens astrum, ac per hoc rectam in pelago viam commentari. Tu quoq; oculos ad cœlum attollens secundum eum, qui ait: Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis, habitantem in cœlo iustitiæ solem aspice, ac velut astra quædam splendentia Dei mandata obseruans, lumina vigilantia retine. Nè dederis somnum oculis tuis, & palpebris tuis dormitationem, vt idoneum itineris cursum ex diuinis præceptis habeas. Lucerna, inquit, pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. Nam si numquam ad claui moderationem constitutus, obdormieris, & adiumentum eorum, quæ agenda sunt, à spiritu acceperis, auris spiritualibus ac pacificis, tuto nauigabis, donec incolumis ad portum euadas illum tranquillum, ac sine fluctibus, diuinam s. voluntatem.

Simile.

2 IDEM sic habet: Salutis gaudium non dicimus, quoniam in istiusmodi impijs gaudere non licet. Adhuc enim adduci nequeo, vt credam, & in cor meum admittam absurdum illud, & vehementer audax facinus, quod designasse diceris, si tamen res habet vt videtur. Admiror enim quomodo tanta interierit sapiẽtia, quomodo tam exacta vitæ prioris disciplina, pessum ierit? Vnde tanta offusa cæcitas, quomodo reiecta omni cõsideratione, talem ac tantam animarum perditionem induxeris? Si enim hoc verè patrasti, & animam tuam inferni profundo tradidisti, & omnium eorum, qui impium hoc facinus audient, firmitatem dissoluisti, fidem contemptim abiurasti, boni propositi certamen à scopo auertisti. Quapropter tui gratia doleo. Quis enim sacerdos, cum audierit, nõ tuo nomine plorabit? Quis ecclesiasticus non lamentabitur? Quis laicus non mœrebit? Quis religiosus non lugebit? forsan & sol obscurus fuit, cum delinqueres, & caderes, & virtutes cœli in perditione tua commotæ sunt. Et insensati lapides, insaniam tuam defleuerunt. Plorarunt & inimici propter iniquitatis tuæ exuberantiam. O grauem cæcitatem? O immanem credulitatem? Deum non timuisti, homines non es reueritus, nullam amicorũ rationem habuisti, sed simul omnia facto naufragio perdidisti, simul omnibus spoliatus es. Quocirca iterum miser tui gratia doleo. Qui omnibus Regni Dei vigorẽ

4 annunciabas, regno Dei excidisti. Qui doctrinæ timorem omnibus incutiebas, non habuisti timorem Dei ante oculos tuos. Qui vitæ sanctimoniam prædicabas, scelestus deprehenderis. Qui paupertatis gratia cohonestabaris, pecuniarum raptor inuentus es. Qui supplicium quantum à Deo immineret peccantibus, per doctrinam ostendebas, supplicium ipse tibi accersiuisti. Quomodo te lugebo? Quomodo cęcidit Lucifer, qui mane oriebatur, & super terram contritus est. Ambæ prorsus aures tinnient cuicumq; audituro. Quomodo Nazaræus auro splendidior, fuligine factus est obscurior? Quomodo filius Sion præclarus, factus est vas inutile? cuius diuinarum scripturarum commentationem omnes commemorabant, illius hodie memoria cũ sonitu perijt. Qui multæ erat intelligentiæ, multifariam etiam deliquit. Qui namque per doctrinam tuam aditu fuerant, è perditione tua damnum acceperũt. Ego lamentans, & tristis incedens vndique consternatus, ac cinerem tanquam panem mãducans, & saccum super plagam meam induens, huiusmodi tibi encomia recẽseo, immo magis funeralẽ sermonẽ adornans absq; vlla cõsolatione, aut recreatione persoluo. Aufugit enim ab oculis meis cõsolatio, nec est formentum quod vulneri adhibeatur, nec oleum, nec ligatura. Est enim plaga mea dolorosa, vnde sanabor? Si qua spes igitur salutis tibi reliqua est, si qua vel modica Dei recordatio, si quod futurorum bonorũ desiderium, si quis metus supplicium, quæ impœnitentibus reposita sunt, respisce velociter. Leua oculos tuos ad cœlum, cessa à malitia tua, excute, qua circumfusus es, ebrietatem, obluctare ei, à quo prostratus es, erigere fortiter ex humo, recordare boni pastoris, ille namque te insequitur, vt velut è lupi faucibus eruat, etiam si duo tantum crura, aut auriculæ portio supersint. Resili ab eo, qui te vulnerauit. Memor esto miserationum Dei, quòd ille vino, & oleo medeatur.

In epiſt. ad monac. qui excider at. tom. 2. Iſ. 48.

5 CHRYSOSTOMVS inquit: Veniat in mentem vobis octo millia Leuitarum Iudæos alere solitos fuisse, & cum his uiduas, & parentibus orbos, nunc autem agros, domos, locationes, vehicula, equos, mulos, multaque alia huiusmodi propter vos, & vestra crudelitatem Ecclesia possidet. Oportebat enim hunc Ecclesiæ thesaurum vos retinere, ac Ecclesiam, nõ paruos ex nostra deuotione cõsequi fructus. Modò autẽ duo quędam mala committuntur. Nam & vos quasi nihil dare debeatis, nihil confertis, & Dei sacerdotes à sacerdotio aliena petractant, coegistis eos eorum, qui sæcularia gerunt negotia, curam, & gubernationem imitari, vnde vniuersa commiscentur, atque turbãtur. Cum. n. & nos eadem solicitudine teneamur, quis propitium faciet Deum? Propterea os aperire nõ possumus, quia non melius Ecclesia, quàm sæcularia gubernantur. Nõ auditis, quia nec quidem has pecunias, quæ absque labore fuerunt collectæ, distribuendas putauerunt Apostoli? Modò autem in procuratores, dispensatores, caupones redacti sunt Episcopi: immo verò istos etiã cuta, & solicitudine sæculariũ rerum superarunt. Cumq; oporteat ipsos animarũ habere curam nostrarum, hoc prætermisso, illa solicitè curant, quæ publicanis quęstoribus, atque villicis curãde sunt: de his quotidie cogitant, & perui gilãt. Hoc non frustra deploro. Nũc proh dolor vindemiæ, ac messis Dei, sacerdotes & venditioni, ac emptioni fructuũ assistunt: & illi quidẽ, qui figuræ, ac umbræ cultum habebant, quãuis corporalior eis administratio esset iniuncta, omnium tamen harũ rerũ erant immunes, nos uerò qui ad penetralia cœlorũ uocamur, qui q; ad vera sancta sanctorũ ingredimur, mercatorũ rursus, & cauponum curas suscipimus: vnde & magna scripturarũ oritur negligentia, ingens in ordo segnities, & cæterorum omnium contemptus.

Hom. 16. in Matth. tom. 2. Deut. 11. & 14.

1. Cor. 16. & He. 10.

Matt. 9. Luc. 14.

6 IDEM sic habet: Verè magna confusio est sacerdotum, & omnium clericorum, quando laici inueniuntur fideliores, ac iustiores. Quomodo aũt non sit confusio esse illos inferiores laicis, quos etiam æquales esse, confusio est; [Inf.] Parabolam duorum filiorũ, quorum alter dixit patri dicẽti. Fili vade operari in vineam meã, & dixit: nolo, & iuit; alter vero dixit, eo domine, & nõ iuit, applicat & sacerdotibus, & sæcularibus, dicens, quòstẽdit Dominus, per eam, quoniam meliores sunt populares, qui a principio sæcularem, & carnalem profitentur vitam, quã sacerdotes, qui ab initio profitentur se Deo seruire. Qũ populares quidem, vel satiati actib. suis malis, aliquando compuncti cõuertuntur ad Deũ, & incipiunt operari iustitiã Dei: sacerdotes verò impęnitibiles cõstituti, numquã desinunt peccare in Deum. Duos ergo filios, dicit, laicorũ conditionem, & ordinẽ sacerdotum. Prior filius populus est, prior enim creatus est, deinde sacerdotes, qui regunt populũ, qui propter populum creati sunt. Nam & mundum Deus ante

Ho. 40. ex imperfecto in cap. 21. Matth. Matt. 21.

Lib. 6. ſacerdot. n. 5. Leu. 4. 6 3. Reg. 4

creauit,

creauit, & postea hominem qui regeret mundum: sic homines prius creauit, & postea sacerdotes, qui regerent illos, Prior filius, dicenti patri, vt iret in vineam, respondit, nolo: populares enim per hoc, qnòd sæcularem suscipiunt vitam, denegare videntur obedientiam Deo: sacerdotes autem magis videntur obedientiam promittere Deo, præcipue per hoc ipsum, quòd specialiter in ministerio Dei constituuntur. Nam qui doctor populi constituitur, sine dubio profitetur se talẽ fore, qualem esse oportet doctorem. Quis è duobus fecit voluntatem patris? At illi responderunt, primus. Et verum est, quia melior est laicus, qui in prima facie carnalem vitam profitetur, reuera autem complectitur spiritualem, quam sacerdos, qui in prima quidem facie, profitetur vitam spiritualem, re vera autẽ amplectitur vitam carnalem. Laicus.n. in die iudicij stolam sacerdotalem accipiet, & a Deo chrismate vngetur in sacerdotium, sacerdos autem peccator, spoliabitur sacerdotij dignitate, quam habuit. Sæcularis homo post peccatũ facile ad pœnitentiam venit, nam occupatus negligentia sæculari, dum scripturis non satis attendit, semper ei, quæ in scripturis posita sunt, noua videntur, ideoq; cum audit aliquid de gloria Sanctorum, aut de pœna peccatorum, quasi nouum aliquid audiens expauescit, dumque aut bona concupiscit, aut mala timet, cõpunctus ad pœnitentiam cito decurrit. Nihil aũt impossibilius, quam illum corrigere, qui oĩa scit, & tamen contemnens bonum, diligit malum. Quidquid emĩ illic terribile est, vsu vilescit. Propterea clericus, qui semper meditatur scripturas, aut oĩno obseruaturus est, & erit perfectus, aut si semel cœperit illas contemnere numquam excitatur in illis, vt timeat. Quis aliquando vidit clericum citò pœnitentiam agentem? Sed etsi deprehensus humiliauerit se, non ideo dolet, quia peccauit, sed confunditur, quia perdidit gloriam suam. Putasne Dñs quasi crudelis clericis, pœnitentiam denegauit, dicẽs in Euangelio: Si sal infatuatum fuerit, in quo condietur? Sed quasi naturalem rem esse considerans, quia non est, qui doceat illum errantem, qui errantes alios corrigebat, ideo addidit, & dicit: Amen dico vobis, quia publicani, & meretrices præcedent vos in regnum Dei, id est, non dico populares, qui secundũ rationem verbi, vitam suam dispensant, sed publicani, & meretrices, qui desiderijs mundialibus, & voluptatib. carnalib. ieiptos mancipauerunt, præcedent vos in regnum Dei, quia illi conuersi desiderant esse, quod non erant, vos aũt denegatis in opere, quod videmini profiteri in verbo, & eritis tanquam arbores folia sine fructu habetes, nõ pascentes dñm suum, sed deludentes.

7

5 *Hom. 26. in Matth. tom. 2. Deut. 12. & 14.*

1. *Cor. 16. & He. 10.*

Matt. 9. Luc. 14.

8 *Lib. 6. de sacerdotio in. 5. Leu. 4. 6. 3. Reg. 4.*

6 *Ho. 40. ex imperfecto in cap. 21. Matth. Matt. 21.*

IDEM dicit: Ante prophetarum tẽpora, ostendere volens Deus hominum peccata, longe maiori supplicio expianda à sacerdotibus, quàm dum à priuatis fiunt, mandat, vt tantumdem pro sacerdotibus, quantũ pro vniuerso populo sacrificium offeratur. Quod quidem quid aliud significat, q̃ sacerdotis vulnera maiori medicamento, atq; auxilio indigere, atq; adeo tanto, quanto coniuncta simul vniuersi populi vulnera, indigent? Porrò maiori nequaquam indigerent, nisi ea grauiora forent. Atqui grauiora certè fiunt, non natura ipsa, sed sacerdotis, qui ea commiserit, conditione, ac dignitate. Cæterum, quid nos hic de viris verba facimus qui ministerium pertractantes sacris operarẽtur? cũ & sacerdotũ filiæ, quib. mihil ipsis cũ sacerdotio cõe est, pp dignitatem paternam, eorundem peccatorũ pœnã, multò acerbiorem sustineant. Peccatũ quidẽ par, æqualeq; tum quod illæ, tum q̃ priuatorum hominum filiæ commiserint, mœchatio.n. vtrumq; at pœna illis irrogata multò seuerior. Cernis quàm abunde Deus declaret, longe maius sese supplicium à principe, q̃ à subditis exigere? Neque.n. qui in filiam, propter eius patrem grauius, quã in alias quasuis, animaduerterit, a patre certe, q̃ ipse auctarij, & maioris pœnæ in filiam irrogandæ, auctor sit, parem eandemq; cum multis pœnã exiget, sed multò sane grauiorem. Id, quod vel maxime consentaneum est. Non enim damnum inde exoriens, in illum tm̃ recidit, verum & infirmorum, & eorum item omnium, quorum oculi in illum conuersi sunt, animos tentat.

9 *In epist. 5. quæ est ad Theodorũ lapsum. Hier. 9.*

IDEM in exordio epistolæ, sic habet: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrimarũ? Quod in tempore quidem nunc dixerim, longeq; tempestiuius; quam tunc Propheta ille, tametsi multas ciuitates deflere, aut vniuersas gentes, cõsilium non est. Animam tuam deploro, numerosissimis, adeoque amplissimis populis adæquatam dignitate, immo multis nominibus digniorem. Quandoquidem vnus iste melior est, qui Dei voluntatem amplectitur, q̃ sunt decẽ millia transgressorum. Melior nimirum, & tu pridem fuisti infinitis Iudæorum millibus. Qua de causa nemo mihi vitio verterit, si ex propheta luctum acerbiorem assumam, altioremque dolorem ostendam. Equidem nec ciuitatem aliquã euersam lugeo, nec viros iniustos in ius victoris coactos. Quinimmo sacram animam lugeo destitutam esse, deploratamque, ac templum demolitum, atque extinctum, cui Christus nuper præfuit hoc est, ornatum cogitationis istius, quem modò exussit diabolus. Quis honestus, & clarus nõ ingemuit, qui incidit in ploratum prophetæ, qui animaduertit barbaram manum, sancta sanctorum prophanasse, & subiectis ignibus perdidisse omnia, Cherubim, arcam, tabulas lapideas, vrnam auream. Atqui damnum istud illo est tantò pernicios̃ius, quò illorum significatio pretiosior, quæ ad tuam ipsius animam pertinet. Tu es illo sanctius templum, quod neque auro, neque argento sed ex gratia spiritus resplenduit, & in vicem Cherubim, atque arcæ, Christum, & huius patrem, simul atq; consolatorem habuit conuersantem intra ipsum. At non amplius habet, vastum nunc est desertũ, ac deformis nuditas, à pulchritudine, ac decore pristino, quando diuinum, ac incredibile ornamẽtum dectratum est. Desertum plenum periculis, ac sine custode. Ibi nec ianua, nec pressulum, omnia omnibus patent corruptoribus animæ. Si superbia, si iactatio, si habendi libido aditum captat, nemo prohibebit. Principio quemadmodum cœlum est in accessum omnibus, ita fuit puritas cogitationis tuæ.

10 *Lib. 1. in c. 5. Hier. tomo 4.*

HIERONYMVS explicat de Sacerdotibus, & Prælatis verba hæc: Ego autem dixi forsitan pauperes sunt, & stulti, ignorantes viam Domini, iudicium Dei sui. Ibo igitur ad optimates, & loquar eis, ipsi enim cognouerunt viam Domini, iudicium Dei sui. Et ecce magis hi simul confregerunt iugum, ruperũt vincula, idcirco percussit eos leo de silua, lupus ad vesperam vastauit eos, pardus vigilans super ciuitates eorum, dicit. Pauperes hic, & optimates, non inopia dicit, & diuitijs, sed populum, principibus comparat. Et est sensus, cernens infidelis populi pertinaciam, & quod indurata facie noluerit recipere disciplinam, hac mecum ratione tractabam. Forsitan, vulgus ignobile, Dei non potest nosse doctrinam, & idcirco excusabile est, quia propter imperitiam, Dei non valet scire mandata. Pergam igitur ad sacerdotes, & ad eos, qui præsunt populo, & loquar eis: ipsi enim voluntatem Domini cognouerunt, & sciunt iudicium Dei sui. Hoc autem dicit sermone dubitantis. Et ecce magis simul confregerunt iugum. Quos magistros putabam, inuenti sunt peiores esse discipulis, & quantò in his maior auctoritas, tantò maior insolentia peccatorum. [Infra:] Qui magni putantur in Ecclesia, quia confringunt iugum, & rumpunt vincula, idcirco traduntur in ignominiam passionum, vt faciant quæ non conueniunt.

11 *Li. 3. in c. 4. Lamẽt. Hierem.*

IDEM explicans illa verba; Quomodo obscuratũ est aurum, mutatus est color optimus. Dispersi sũt lapides sanctuarij in capite oĩum platearum, sic hẽt. Quid auro, quod metallis cæteris præeminet, nisi excellentia

lentia sanctitatis, quid colore optimo, nisi cunctis amabilis reuerentia religionis exprimitur? Quid per sanctuarij lapides, nisi sacrorum ordinũ personæ signantur? quid platearum nomine, nisi præsentis vitæ latitudo dr? Profectò à latitudine, plateæ sunt vocatæ. Aurũ igitur obscuratur, cum terrenis actibus sanctitatis vita polluitur. Color optimus commutatur, cũ quorundã, qui agere religiosè credebantur, existimatio anteacta minuitur. Nam cum quilibet post sanctitatis habitum, terrenis se actibus inserit, quasi colore permutato ante humanos oculos eius reuerentia despecta palleſcit. Sãctuarij quoq; lapides in plateas disperguntur, cum cã sęcularium, foras lata itinera expetunt hi, qui ad ornamenta Ecclesiæ internis mysterijs, quasi in secretis sanctuarij, vacare debuerant. Ad hoc quippe sanctuarij lapides fiebant, vt intra sancta sanctorum in vestimento summi sacerdotis apparerent. Cum verò ministri religionis à subditis honorem Redemptoris sui ex merito vitæ non exigunt, sanctuarij lapides in ornamẽto Pontificis non sunt. Qui nimirum sanctuarij lapides, dispersi per plateas iacent, cum personæ sacrorum ordinum, voluptatũ suarum latitudini debitæ, terrenis negotijs inhærent. Et notandum, quòd nõ hos dispersos in plateis, sed in capite platearum dicit: quia cum terrena agunt, summi videri appetunt, vt & lata itinera teneant ex voluptate delectationis, & tñ in platearum sint capite ex honore sanctitatis. Nihil quoque obstat, si sanctuarij lapides eosdem ipsos, quibus cõstructum sanctuarium existebat, accipimus, qui dispersi in capite platearum iacent, qñ sacrorum ordinum viri, terrenis actibus ex desiderio inseruiunt, ex quorũ prius ossicio, sanctitatis gloria stare videbatur. Sæcularia itaque 12
negotia aliquando ex compassione tolerãda sunt, nunquam verò ex amore requirenda, nè cum mentem diligentium aggrauant, hanc suo vitam pondere ad ima de cælestibus mergant. Filij Sion inclyti, & amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea, opus manuum figuli? Ad eundem sensum hæc sentẽtia pertinet, ad quem superior, qp filij Ecclesiæ, qui inclyti fuerunt Christiana religione, & ornati sapientiæ fulgore, & decore virtutum, nunc emolliti carnalibus desiderijs, & terrenis cupiditatibus tabefacti, vasis testeis cõparentur, quæ Dominicæ correptionis virga, in futuro examine conterens franget, & ad nihilum rediget, taliter vt non inueniri possit fragmen testæ, quo igniculus ferri possit de incendio. [Infra.] Propter peccata prophetarum eius, & iniquitates sacerdotum eius, qui effuderunt in medio eius sanguinem iustorum. Nunc in Ecclesia propter peccata prophetarum, & iniquitates sacerdotum eius, portarum spiritualis Hierusalem patet introitus, qñ propter ignauiam prædicatorum, & negligentiam sacerdotum Dei, qui non curant populo annunciare viam Domini, & compescere eum à peccatis, hostis malignus, per sensus exteriores aditũ intrandi in animam inuenit, & occasionem habet per diuersas fraudes eam seducendi. Vnde scriptum est: *Thren. 4.* Causa ruinæ populi, sacerdotes mali. Qui meritò dicuntur effundere sanguinem iustorum, quia dum simplicibus, qui fortè per innocentiam iusti esse possent, si rectitudinem viarum Domini scirent, subtrahunt verbum solatij, rei dicuntur esse sanguinis effusi, vt *Ezec. 3.* Ezechiel latè docet.

13 IDEM exponens verba illa; Et septuaginta viri de *Lib. 2. in c. 8. Ezec.* senioribus domus Israel, & Iezonias filius Saphan stabat in medio eorum stantium stante picturas, & vnusquisq; habebat thuribulũ in manu sua, & vapor nebulæ de thure consurgebat, inquit: Quãdo viderimus plebem pessimã congregatam, de qua scriptum est. Odiui *Psal. 25.* ecclesiam malignantium, & peiores plebe præpositos, nequioremq; principem, qui præfectus est plebi, atq; presbyteris, dicamus Iezoniam stantem ante picturas, & singulos habere thuribula in manibus suis, non Dei maiestatem, sed proprias sententias adorantes, & nequaquam odorem bonæ fragrantiæ ad Deum, sed fœtorem ad idola peruenire. Certè vides fili hominis, quæ seniores domus Israel faciunt in tenebris, vnusquisque in abscondito cubiculi sui: dicunt enim, non videt Dominus nos, dereliquit Dominus terram. Hoc sic intelligi potest, quod nonnulli principes Ecclesiarum faciant in tenebris, quæ dictu quoq; turpia sunt.

IDEM exponens verba illa; Audite hæc sacerdotes, & attendite domus Israel, & domus regis auribus 14 *Lib. 1. in c. 5. Osee. tom. 6.* auscultate, quia vobis iudicium est, quoniam laqueus facti estis speculationi, & rete expansum super Thabor, dicit: Speculatores vos posui, & principes in populo, & in excelso dignitatis culmine constitui, vt populum regeretis errantem, vos autẽ facti estis laqueus, & non tam speculatores, & principes, quàm venatores expellandi. Expanditis enim rete super montem Thabor. Et victimas declinastis in profundum, vt nullus ageret pœnitentiam, nec prorsus eleuaret caput. Prohibuerunt, & reges, & sacerdotes iræ populum ad templum Hierusalem, idcirco in profundum victimas declinasse dicuntur.

IDEM exponens illa verba; Decaluare, & tondere super filios deliciarum tuarũ, dilata caluitium tuũ, 15 *Lib. 1. in c. 1. Michæ* sicut aquila, quoniam captiui ducti sunt ex te, ait: O anima humana? O vrbs quondam sanctorum mater, quæ prius eras in paradiso, & fruebaris delicijs arborũ diuersarum, & habebas speciosissimam comam, nunc quia proiecta es de sublimibus, & deducta in Babylonem, & venisti in locum captiuitatis, & perdidisti comam tuam, radere, & assume habitum pœnitentis, & quæ prius quasi aquila volabas in excelsis, plãge filios, plange sobolem tuam, quæ ex te deducta est captiua. Et quomodo aquila, quæ regina est auium certo tempore amittit plumas, & remanet implumis, sic anima deponit omnem gloriam, qua antea fuerat circundata, vt plangat filios, hostium potestati subditos, peccatisque obnoxios.

IDEM exponens illa verba; Principes eius in medio eius, quasi leones rugiẽtes, iudices eius lupi vespere, non relinquebant in mane. Prophetæ eius vesani, viri infideles, sacerdotes eius polluerunt sanctũ, iniustè egerunt cõtra legem, sic habet, qp de Ecclesia nostra dr: Principes eius in ea sicut leones rugientes; scio offensurum me esse plurimos, quod super eis, & presbyteris hæc interpreter, cum & presbyteri mali, qui Susannam violare cupierunt, cęteros presbyteros, qui bene vixerunt, non cõdemnent, & mali principes, quos describit sermo propheticus, non sint principibus contumeliæ. Stulto. n. flagellato, insipiens sapientior erit: si aũt insipiẽs sapientior fit, quantò magis ille, qui sapiẽs est? Sed iudices eius, ac principes cupientes munera, vendenteſq; iustitiã, rectè appellantur lupi vespertini. Quod aũt sequitur, Prophetę eius, viri contemptores, nullũ moueat, qp super doctorib. interpretantes, eosdẽ & prophetas dicamus, & cõtẽptores. Sacerdotes eius polluerunt sanctũ: nostri sacerdotes non indignentur, nobis hęc exponentib. sed Dñm deprecẽtur, & studiosè agant, nè de sacerdotibus, qui violãt sancta Dñi, esse mereãtur. Non n. dignitas, & nomina dignitatum, sed opus dignitatis, & Principes, & Iudices, & Prophetas & Sacerdotes, saluare consueuit. Qui ẽpatum, inquit, desiderat, bonum opus desiderat. Videte quid dixerit, bonum opus desiderat, non dignitatẽ. Si aũt despecto opere, solam aspexerint dignitatem, cito corruit turris in Siloe, & excelsa cedri, fulmine feriuntur, & erecta ceruix frangitur, & cycnus extento collo, & in sublime se tendens, inter immundas volucras computatur. 16 *In c. 3. Sophoniæ.*

AVGVSTINVS dicit; Quare Angelus in via volebat Moysen occidere? Idcirco ergo sic infestum Angelum in se vidit Moyses, & paratum ad vindictam, quia viri sublimis culpa, graue peccatum est. Quantò enim persona eius supplicior est, tantò magis leue delictum eius. Quod ergo à summo viro, 17 *Lib. quæst. veteris, & noui testamẽti. in 4.*

vtpotè

vtpotè à ductore populi fit, acerbissimum est peccatũ. Et ideo quia per negligentiam circumcisionem filiorum prætermiserat, Angelus in Moysen sæuiebat.

18 IDEM dicit; Si sacerdotibus grande periculum est aliena peccata non arguere, quanto periculosius erit propria noluisse corrigere, atq; ea nõ solùm non emendasse, verùm ét descendisse, & defendendo cumulasse.

In libro quinquaginta homil. homil. 16. to. 10.

BERNARDVS inquit; Dilatata videtur Ecclesia, ipse etiam cleri sacratissimus ordo fratrum numerus, super numerum multiplicatus est. Verùm, cũ multiplicasti gentem Domini, non magnificasti lætitiam, dum nihil minus apparet decessisse meriti, quàm numeri accessisse. Curritur passim ad sacros ordines, &

19 *Sermo. de cõuersione ad clericos. c. 29.*

reuerenda, ipsis quoq; spiritibus angelicis ministeria, homines apprehendunt sine reuerentia, sine consideratione. Neque enim signum regni occupare cælestis, aut illius timent imperij gestare coronã, in quibus aua ritia regat, ambitio imperat, dominatur superbia, sedet iniquitas, luxuria etiam principatur, in quibus & pessima fortè appareat iuxta parietes abominatio; si iuxta

Ezech. 8. Ezechielis Prophetiã parietem fodiamus, vt in domo Dei videamus horrendum. Siquidem post fornicationes, post adulteria, post incęstus, nec ipsæ quidẽ apud aliquos ignominiæ passiones, & turpitudinis opera desunt, vtinam non fierent, quę vsque adeo non conueniunt, vt nec Apostolum hæc scribere, nec nos dicere oporteret, vt nec dicentibus crederetur, qđ humanum aliquando occupauerit animum, tam abominanda cupido. Exustæ sunt ciuitates olim, & in lacum horribilem, solum omne redactum est. Amputata sunt hydræ

Gen. 19. capita quinque, sed heu innumera surrexerunt. Quis reædificauit vrbes flagitij, quis turpitudinis mœnia dilatauit? Væ væ, inimicus hominum, sulphurei illius incendij reliquias infęlices, circumquaque dispersit, exe crabili illo cinere Ecclesiæ corpus aspersit, & ipsorum quoque ministrorum eius nonnullos, sanie fœtidissima aspersit. Heu genus electũ, regale sacerdotiũ, gens

20 sancta, populus acquisitionis, quis inter tua illa primordia tam diuina, & spiritualibus affluentem charismatibus, Christianæ religionis ortum credere posset, posse talia in te aliquando reperiri? Ingrediuntur cum hac macula tabernaculum Dei viuentis, inhabitant cũ macula templum sanctum Dñi polluentes, iudicium multiplex accepturi, quod & tam grauissimas conscientias gerunt, & nihilominus sese ingerunt in sanctuariũ Dei. Tales enim non modò non placant Deum, sed magis irritant, dum videntur in cordibus suis dicere: Non requiret. Irritant planè, & infensum reddunt sibi, vereor ne in his, quibus eum repropitiare debuerant. Vtinam magis turrim inchoaturi sedentes computarent, nè fortè sumptus non habeant ad perficiendum. Vtinam qui continere non valent, perfectionem temerariè profiteri, aut cælibatui dare nomina vererentur. Sumptuosa siquidem turris est, & verbũ grande, quod nõ omnes capere possunt. Esset autem sine dubio melius nubere, quàm vri; & saluari in humili gradu fidelis populi, quàm in cleri sublimitate, & deterius viuere, & districtius iudicari. Multi enim, non quidem omnes, sed tamen multi, certum est nec latere queunt præ multitudine, nec præ impudentia quærunt, multi vtiq; libertatem in qua vocati sunt, in occasionẽ carnis dedisse videntur, abstinentes remedio nuptiali, & in omne flagitium effluentes.

21 IDEM inquit; Quid facis in vrbe, qui claustrũ eleGeras? Quid tibi cum sæculo, qui sæculum spreueras? Funes cęciderunt tibi in præclaris, & tu opibus inhias terrenis? Si vis habere hæc simul & illa, breuiter tibi respondebitur: Memẽto, quia recepisti bona in vita tua. Recepisti, inquit, non rapuisti, nè etiam de hoc tibi frustra blandiaris, quod tuis contentus aliena non rapias. Verumtamen quæ sunt illa tua? Beneficia Ecclesiæ? Rectè, quia surgis ad vigilias, vadis ad missas, horis chorum nocturnis, diurnisq; frequentas. Benefacis. Sic Ecclesiæ præbendam gratis non accipis. Dignum est, vt qui altario deseruit, de altario viuat. Conceditur ergo tibi, vt si benè deseruis, de altario viuas, non aũt vt de altario luxurieris, vt de altario superbias, vt inde compares tibi frena aurea, sellas depictas, calcaria deargentata, varia, griseaq; pellicea, à collo, & manibus ornatu purpureo diuersificata. Denique quicquid præter necessarium victum, ac simplicẽ vestitum de altario retines, tuum non est, rapina est, sacrilegium est. Habentes *1. Tim. 6.* victum, & quibus tegamur, his contenti simus. Nota, quibus tegamur, non quibus lasciuiamus, non quibus superbiamus, non quibus mulierculis, vel similari, vel placere studeamus.

22 IDEM dicit; Cernitur in nonnullis sacerdotibus vestium cultus plurimus, virtutum aut nullus, aut exiguus. Quibus ego si rememorem illud Apostolicum: Non in veste pretiosa, vereor nè indignentur, dum nimirum indignum ducant in se assumptam sentẽtiam, quam prius in viliorem sexum, & ordinem prolatam fuisse recognouerint. Quasi verò non eodem vtantur medici ferro secandis regibus, quò & popularibus hominibus, aut capiti fiat iniuria, si ipsis forpicibus capilli excrescentes detondeantur, quibus & vnguium fuerint resecata superflua. Attamen si dedignantur pari cum mulierculis non quidem à mẽ, sed ab Apostolo ferri sententia, dedignentur, & cum ipsis eadẽ inuolui culpa. Horreant muriũ rubricatas pelliculas manibus circundare sacratis, & sacrantibus tremenda mysteria. Nõ Christi stigmata sunt hæc, muliebria potius noscũtur esse insignia, quæ illę sumptuosius, & curiosius prę parare consueuerunt, cogitantes nimirum, quæ sunt mundi, quomodo placeant viris. Verũ tu sacerdos Dei altissimi, cui ex his placere gestis, mundo, an Deo? Si mundo, cur sacerdos? Si Deo, cur qualis populus, talis & sacerdos? Nam si placere vis mundo, quid tibi prodest sacerdotiũ? Non enim potes duobus dominis ser- *Iacobi 4.* uire. Qui aũt voluerit amicus esse huius sæculi, inimicus Dei constituitur. Et Propheta: Dissipauit ossa eo- *Psal. 52.* rum, qui hominibus placent, confusi sunt, qm̃ Deus spreuit eos. Si verò quod addidi, placere intendis, nõ mũdo, sed Deo, cur qualis populus, & sacerdos? Enimuero si sacerdos pastor est, & populus oues, dignũ est, vt in nullo appareat pastor ouibus dissimilis. Si instar mei, qui ouis sum, pastor meus & ipse incuruus graditur, vultũ gerens deorsum, & terram semper respiciẽs, in quo discernimur? Magna vt præsumptio, si ouis cũ sim, in ipsum pastorem meũ, lupas sæuissimas, vanitatem, & curiositatem irruere cernens infremuero, quo ad meum forte balatum cruentis bestijs à quopiam occurratur, & succurratur perituro. Quid facient de me, 23 qui ouicula sum, quæ & in ipsum pastorem tanta feritate insiliunt? Equidem si non vult, vt clamem pro se, numquid non & prò me balare licebit? Sed etsi ego sileo, nè in cęlum ponere videar os meũ, sua cuique non loquitur conscientia? Dicite pontifices non quidem in sancto, sed in freno quid facit aurum? Hoc me ét tacente, etsi non curia regum, tñ penuria pauperum clamat. Clamant nudi, clamant famelici, conqueruntur, & dicunt. Dicite pontifices, in freno quid facit aurũ? Numquid à freno aurum repellit frigus, siue esuriem? Nobis frigore, & fame laborantibus, quid conferunt tot mutatoria, vel extensa in perticis, vel plicata in mãticis? Nostrum est, quod effunditis, nobis crudeliter subtrahitur, quod inaniter expenditis. Nostris necessitatibus detrahitur, quicquid accedit vanitatibus vestris. Duo denique mala de vna prodeunt radice cupiditatis, dum & vos vanitando peritis, & nos spoliando perimitis. Iumenta gradiuntur onusta gemmis, & nostra non curatis crura, nuda caligulis? Annuli, catenulæ, tintinnabula, & clauatæ quædam corrigiæ, multaque talia tam speciosa coloribus, quàm ponderibus pretiosa, mulorum dependent ceruicibus, fratrum autem lateribus, nec semicinctia miseranteſ

tantes apponitis? Huc accedit, quod hæc omnia nec negotiationis studio, nec proprio manuum exercitio vobis elaborastis, sed nec in iure hæreditario possidetis, *Psal.82.* nisi forte in corde vestro dixeritis: Hæreditate possideamus sanctuarium Dei. Et hæc pauperes modò quidem coram Deo tantùm, cui corda loquuntur; nec enim aperte audent causari aduersum vos, quibus interim pro sua vita necesse habent potius supplicare. Cæterùm in futuro stabunt in magna constantia aduersus eos, qui se angustiauerunt.

24 IDEM inquit; Inter sæculares nugę, nugæ sunt, in ore sacerdotis blasphemiæ. Interdum tamen si incidant ferendæ fortassis, referendæ numquam. Magis in- *Li.2.de cõsideratione ad Eugeniũ tertiũ.* tercueniendum cautè, & prudenter nugacitati. Prorumpendum sanè in serium quid, quod non modò vtiliter, sed libenter audiant, & super sedeant ociosis. *Malac. 2.* Consecrasti os tuum Euangelio, talibus iam aperire il licitum, assuescere sacrilegium est. Labia sacerdotis, ait, custodiunt scientiam, & legem requirunt de ore eius, non nugas profectò, vel fabulas. Verbum scurrile, quod faceti, vrbani nomine colorant, non sufficit peregrinari ab ore, procul & ab aure relegandum. Fœdè ad cachinnos moueris, fœdius moues.

25 IDEM sic habet, Confusi estis in actibus vestris, *Serm. ad pastores in Synodo.* quoniam Deus spreuit vos. Fidem habetis, sed ad opera vos inuito, vos maximè, qui estis vicarij Christi, qui estis pastores animarum, qui alios debetis instruere, non destruere. Multi sunt Catholici prædicando, qui hæretici sunt operando. Quod hæretici faciebant per praua dogmata, hoc faciunt plures hodie per mala exẽpla, seducunt scilicet populum, & inducunt in errorem, & tantò grauiores sunt hæreticis, quantò præualento opera verbis. Dicite ergo Archidiaconi, Presbyteri, dicant etiam Pontifices, in vestimentis quid facit *1.Cor 6.* rãtus ornatus? In cibis tam superfluus apparatus? Esca ventri, & venter escis, Deus autem hunc, & has destruet. Quis obsecro laicorum auidius quærit temporalia, clericis, & ineptius vtitur acquisitis. Cum tantum fastum videant laici in supellectili clericorum, nonne per eos potius inuitantur ad mundum diligendum, quàm negligendum? Medice cura te ipsum. Si mundum prędicas contemnendũ, contemne tu prius, & ad id efficacius alios inuitabis. Da voci tuæ vocem virtutis, consonet vita verbis, & statim erit in ore tuo viuus, & efficax sermo Dei, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Non sic profectò est, sed sicut populus, *Heb. 4.* sic & sacerdos, sicut & laicus, sic & clericus. Vterque cupit, vterque diligit mundum, & ea quæ in mundo sunt. Laicus tamen cum labore, sed clerici sine labore volunt possidere totum mundum. Quomodo sæculares non expenderent substantiam suam viuendo luxuriosè etiam in præsentia sacerdotum, quomodo non intenderent vanitatibus, & lenocinijs huius sæculi, quomodo non essent insolentes, & elati, cum tantum fastum, tantam insolentiam videant clericorum? De patrimonio crucis Christi, non facitis codices in Ecclesijs, sed impinguatis canes, adornatis equos. Et vere in capitibus omnium platearum, dispersi sunt la- *Thren. 4.* pides sanctuarij. Lapides sanctuarij idest, sacerdotes sunt in capitibus, idest, in introitu latarum viarum: docent enim populos per praua exempla ingredi vias latas, quæ ducunt ad mortem, & mergunt in profundũ inferni. Dolor capitis, in membra redundat. Capita *Isa. 1.* populi sunt sacerdotes. Omne caput languidum, & omne cor mœrens. Languent prælati Ecclesiæ in cupiditatibus suis. Quia ergo languor est in capitibus, mœror oboritur in cordibus. Corda sunt Ecclesiæ, viri religiosi, qui honorem suum intelligentes, non respiciunt in vanitates & insanias falsas, nec comparantur iumentis insipientibus, nec similes sunt illis, qui plorantes plorant in nocte huius aduersitatis, vbi apud Prælatos Ecclesiæ inualescit cupiditas, & charitas re- *Isa. 38.* frigescit. Et meritò clamat sancta Ecclesia hodie: Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Ecclesiã incipientem persecutus est diabolus per tyrannos, proficientẽ persecutus est per hæreticos, iam lætam, & florentem persequitur per prauitatem desideriorum. [Infra:] Habent prælati claues Ecclesiæ, vt aperiant, & claudant. Habent & regalia, quia domini sunt vrbium, & oppidorum, sed quod datum est illis in adiutorium, factum est illis in scandalum.

Peccatoris status miserandus maximè, & flendus, qui variis comparationibus in Scriptura sacra explicatur. Cap. XVII.

DIXIMVS multa de re hac in cap. 6. vltra quæ. ORIGENES exponens verba illa; Et venit Aaron, & omnes presbyteri de Israel manducare panem in conspectu Dei, ait. Omnia quæ faciunt sancti, in conspectu Dei faciunt. Peccator autem à conspectu Dei fugit. Denique scriptum est: quia Adam postquam peccauit, fugit à conspectu Dei, & interrogatus respondit: Audiui vocem tuam, & abscondi me, quia eram nudus. Sed & Caim postquam pro parricidio condemnatus à Deo est, exijt à facie Dei, qui indignus est conspectu Dei. Sancti autem manducant, & bibunt in conspectu Dei, & omnia quæ agunt, in conspectu Dei, & oia quæ agunt, in conspectu eius agunt. Ego amplius adhuc locũ prẽsentem discutiens, video, quia pleniorem scientiam Dei accipiunt, & plenius diuinis imbuti sunt disciplinis, isti, etiam si malũ faciunt, coram Deo faciunt, & in conspectu eius faciunt, sicut ille, qui dixit: Tibi soli peccaui, & malũ coram te feci. Quid ergo plus habet, qui malum corã Deo facit? Illud profectò quòd continuò pœnitet, & dicit: peccaui. Qui autem discedit à conspectu Dei, nescit conuerti, & peccatum pœnitendo purgare. 1 *Homi.11. in sc.17.& 18. Exod. to.1.* *Gen.3.*

IDEM dicit; Si vulnus corpori infligatur, aut os confrigatur, aut iunctura neruorum resoluatur, sub vnius horæ spatio, hmõi vulnera solent corporibus accidere, & plurimis postmodũ cruciatibus, ac dolorib. exactis, multò vix tpe sanari: quanti.n. tumores in loco, quanta tormenta generãtur? Iam verò si accidat, vt in eodem vulnere, vel in eadẽ fractura, iterũ & sæpius quis vulneretur, frequentiusq; frangatur, quantis hoc pœnis curare, & quantis potest cruciatibus medicari? Quantò aũt tempore, si tñ potuerit, ad sanitatẽ perducitur, & vix aliquando ita curabitur, vt vel debilitatem corporis, vel fœditatẽ cicatricis effugiat? Tranfi nũc ab exemplo corporis ad animæ vulnera. Anima quoties peccat, toties vulneratur: & nẽ dubites, peccatis eã velut telis, & gladijs vulnerari, audi Apostolum monentem, vt sumamus scutum fidei, in quo possimus oia tela nequissimi ignea extinguere. Vides ergo peccata, maligni esse iacula, quæ in animã diriguntur. Patitur aũt & anima non solùm vulnera iaculorũ, sed & fracturas pedũ, cũ laquei parantur pedibus eius, & supplantantur gressus eius. O si possemus per vnumquodq; pecca tum videre, qũo homo noster interior assiduè vulneratur? Vulneratur per linguã anima, vulneratur & per cogitationes & concupiscentias malas, frangitur autẽ & conteritur per opera peccati. Quæ si oia videre possemus, & vulneratæ animę sentire cicatrices, certũ est, *Simile.* ꝙ vsq; ad mortem resisteremus aduersus peccatũ. Sed nunc sicut hi qui vel dęmone repleti, vel mẽte alienati sunt, non sentiunt si vulnerentur, quia naturalibus sensibus carent, ita & nos vel cupiditatibus sæculi amentes effecti, vel vitijs inebriati, sentire non possumus quanta vulnera, quantas contritiones animæ, peccando conquirimus, & ideo consequentissima ratio est, pœnæ, idest curæ, ac medicationis tempus extendi, & per vnumquodque vulnus, pro qualitate plagæ, medendi quoque spacia propagari. 2 *Hom.8. in c.13.& 14 Numerorum.* *Simile.*

IDEM sic habet: Ieiunasti aliquanto tpe, tale est, quale si interim ex Ægypto discesseris. Transisti ma- 3 *Hom.1.in lib. Iesu*

rc

te rubrum, secutus es Moysen, mandata legis observans. Sed iam te à Moyse susceptit Iesus, qui te etiam circumcidat secundo in loco, qui dicitur collis præputiorum. Circumcidendus igitur tibi est non solum idolorum cultus, quem in initijs abiecisti, sed denuo tibi etiam auaritia circumcidenda est, vt sic circumciso secundo populo, Iesus dicat: Hodie abstuli à vobis opprobrium Aegypti. Donec peccamus, donec regnant in nobis vitia passionum, etiam si relictis simulachris abscessisse videamur ex Aegypto, opprobrium tamen Aegypti ablatum non est à nobis. Si ergo secundam hanc circumcisionem acceperis vitiorum, & abscideris à te omne vitium, iræ, superbiæ, inuidiæ, cæterorum que similium, tunc à te Aegypti abstergentur opprobria, & translatus in terram repromissionis, hereditatem regni cælestis accipies per verum Iesum.

1 Homi. 11. in Ioc. 17. & 18. Exod.

to. 1.

Gen. 3.

4 IDEM exponens verba illa; Propter iniquitatem corripuisti hominem, & tabescere fecisti sicut araneã animam eius, inquit. Anima quæ peccat crassior efficitur. Talis namque est natura peccati, propter quod scriptum est: Incrassatum est cor populi huius. Sicut autem peccatum incrassescere facit, ita è contrario virtus subtilem reddit animam: & vt extorqueam quodammodo vocabuli nouitatem, omne, quod in ea corporeum est, abstergit, & perimit, & purius eam incorpoream reddit. Quod autem crassescat, & vt ita dicã, carnea efficiatur anima peccatoris, indicatur ex eo, quod scriptum est: Non permanebit Spiritus meus in hominibus istis, quia caro sunt. Carnem sine dubio nominat animas crassiores, & peccatrices. Si ergo incrassescat anima, vt efficiatur caro, quid remedij Deus præparet, docet: Propter iniquitatem corripuisti hominẽ, & tabescere fecisti, sicut araneam animam eius. Est ergo opus Dei, vt tabescere faciat, & consumat omne quicquid est crassoris materiæ, quo circundatur anima, vt extenuet, & elimet prudentiam carnis, & ita demum animam ad subtilem rerum cælestium, & inuisibilium reuocet intellectum.

Hom. 2. in Psal. 38. s. 2.

5 IDEM explicans verba illa; Tibi dabo claues, &c. & portæ inferi non præualebunt aduersus eam, inquit. Vnumquodque peccatum, per quod descenditur ad inferos, porta est inferorum. Et hoc scire debemus, quoniam sicut portæ singulæ ciuitatum, nomina propria habent, sic vnaquæque porta inferorum secundũ speciem vniuscuiusque peccati, proprium nomen habet. Vtputa, vna porta dicitur fornicatio, per quam omnes fornicatores ingrediuntur in tartara. Altera cupiditas pecuniarum. Vnde Propheta gratias agens Deo dicit. Qui exaltas me de portis mortis, vt annunciem omnes laudes tuas in portis filiæ Sion. Ex hoc dicemus, quia fortè possibile non est, aliquem omnes laudes Dei annunciare, nisi exaltatus fuerit de portis mortis, & factus fuerit in omnibus portis Sion. Portæ autem Sion, contrariæ intelligendæ sunt portis mortis, vt siquidem porta mortis luxuria, porta autem Sion castitas, porta morris iniquitas, porta autem Sion iustitia, porta mortis insipientia, porta Sion sapientia. Propter quas omnes dicebat Propheta: Aperite mihi portas iustitiæ, & ingressus in eas confitebor Domino. Sicut ex parte bona multæ dicuntur portæ, post multas autem est vna secundum quod dicitur: Aperite mihi portas iustitiæ, vt ingressus in eas, confitear Domino, hæc porta Domini, iusti intrabunt in eam, Dominus ergo est porta singularis. Sic in parte mala, multæ quidem sunt portæ inferorum, & mortis, vnaquæq; videlicet potestas aduersus quam colluctatio nobis est, super omnes autem alias, ipse malignus porta est mortis, & inferorum.

Hom. 2. in c. 16. Mat. to. 3.

Ps. 117.

Simile.

6 HIERONYMVS sic ait; Cum venerit impius in profundum malorum, contemnit. Quod ostendit Isaias dicens: Vocauit Dominus Sabaoth in die illa ad fletum, & planctum, & decaluationem, & accinctionem ciliciorum, ipsi autem fecerunt lætitiam, & exultationem mactãtes vitulos, & occidentes oues, vt comederẽt carnes, dicentes, comedamus, & bibamus, cras enim moriemur. De quibus, & Ezechiel loquitur, & tu filij hominis, dic domui Israel. Sic locuti estis, dicentes, errores nostri, & iniquitates nostræ super nos erunt, & in ipsis contabescimus, & quomodo salui esse poterimus? Dic eis, viuo ego dicit Dominus, nolo mortem impij, sed vt conuertatur à via sua. Et iterum, Reuertimini recedentes à via vestra, quare morieminí domus Israel? Nihil tam offendit Deum, quam de desperatione meliorum, hærere prioribus. Licet ipsa desperatio, incredulitatis indicium sit. Qui enim desperat salutem, non putat futurum iudicium. Quod si meturet, vtique bonis operibus se iudici præpararet. Audiamus per Hieremiam loquentem Deum. Conuerte pedem tuum à via aspera, & guttur tuum a siti. Et iterum, numquid qui cadit non resurget? aut qui auersus est non reuertetur? Et per Isaiam Quando conuersus ingemueris, tunc saluus eris, & scies vbi fueris. Scire non possumus ægrotationis mala, nisi cum sanitas fuerit consecuta. Et quantum boni virtus habeat, vitia demonstrant, clariusque fit lumen, comparatione tenebrarum. Domine in voluntate tua præstitisti decori meo fortitudinẽ. Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Postquam enim fœditatem delictorum meorum, virtutum decore mutaui, infirmitatem meam tua gratia roborasti. Ecce audio pollicentem: Persequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non reuertar, donec deficiant, vt qui te ante fugiebam, & inimicus eram, tua comprehendar manu. Nõ cesses à persequendo, donec deficiam à via mea pessima, & reuertar ad virum meum pristinum, qui mihi dabit linteamina mea, & oleum, & similam, & cibabit me pinguissimis cibis. Qui idcirco obsepsit, atque præclusit vias meas pessimas, vt eam inuenirem viam, quę dicit in Euangelio: Ego sum via, veritas, & vita. Audi propheram loquentem, Qui seminant in lachrymis, in gaudio metent. Euntes ibant, & flebant mittentes semina sua, veniẽtes autem venient cum exultatione portãtes manipulos suos. Et loquere cum eo. Lauabo per singulas noctes lectum meum, in lachrymis meis stratum meum rigabo. Et iterum: Quẽadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Et in alio loco, Deus Deus meus ad te de luce vigilo, sitiuit anima mea ad te, quàm multipliciter tibi caro mea. In terra deserta, & inuia, & inaquosa, sic in sancto apparui tibi. Quamquam enim sitierit te anima mea, tamen multo te plus carnis meæ labore quæsiui, & tibi in sancto apparere non potui, nisi prius in terra deserta à vitijs, & inuia aduersarijs potestatibũs, & absque humore, & rheumate vllius libidinis commorarer. Fleuit, & Dominus super ciuitatem Hierusalem, quia non egissent pœnitentiam; & Petrus trinam negationem amaritudine abluit lachrymarum, impleuitque illud propheticum. Exitus aquarũ deduxerunt oculi mei. Plangit & Hieremias populum pœnitentiã non agentem, dicens: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo populũ istum per diem, & noctem? Cur autem plangat, & defleat, sequenti sermone demonstrat. Nolite flere mortuum, neq; plãgatis eum. Flete planctu eum, qui egreditur, quia non reuertetur vltra. Nequaquam igitur Gentilis plangendus est, atque Iudæus, qui in Ecclesia non fuerunt, & semel mortui sunt, de quibus Saluator dicit: Dimitte mortuos spelire mortuos suos, sed eos plange, qui per scelera, atque peccata egrediuntur de Ecclesia, & nolunt vltra reuerti ad eam, damnatione vitiorum. Vnde & ad viros Ecclesiasticos, qui muri, & turres Ecclesiæ nuncupantur, loquitur sermo propheticus, dicens: Muri Sion proferte lachrymas, implentes illud Apostoli. Gaudete cum gaudentibus, & flete cũ flentibus, vt dura corda peccantium, vestris lachrymis

Ep. 46. ad Rust. to. 1.

Prou. 18.

3 Hom. 1. in lib. Iosue

Ezec. 33.

Ezec. 18.

Hier. 2.

Hier. 8.

Psal. 29.

Psal. 17.

Luca 18.

8 *Hier. 9.*

prouocetis ad fletum, nè perseuerantes in malitia audiant. Ego plantaui te vineam frugiferam, quomodo versa es in amaritudinem uitis aliena? Et iterum, ligno dixerunt, pater meus es tu, & lapidi, tu genuisti me; & verterunt ad me dorsa, & non facies suas. Et est sensus noluerunt ad me conuerti, vt agerent pœnitentiam, sed per cordis duritiam, in iniuriam meam sua terga verterunt. Quamobrem, & Dominus loquitur ad Hierem. Vidisti quæ fecerunt mihi habitatio Israel? Abierunt super omnem montem excelsum, & subter omnem lignum frondosum, & fornicati sunt tibi. Et dixi postquam fornicata est, & fecit hæc omnia. Ad me reuertere, & non est reuersa. O clementia Dei, o nostra duritia, dum & post tanta scelera nos prouocat ad salutem & nec sic quidem volumus ad meliora conuerti. Si reliquerit, inquit, vxor virum suum, & alij nupserit, & voluerit postea reuerti ad eum, nunquid suscipiet eam & non detestabitur? Et tu reliquisti me, tamen conuertere, & suscipiam te dicit Dominus.

9 In epis. ad Susannam lapsã vo. 9.

IDEM dicit: Quis consolabitur te virgo filiæ Sion, quia magna facta est sicut mare contritio tua? Effunde cor tuum sicut aquam coram facie Domini, extolle ad eum manus tuas pro remedio peccatorum tuorum: Accipe igitur lamentum, & primo quidẽ, nullo die quinquagesimus psalmus prætermittatur, qui in negotio tali cantatur, vsque ad uersiculum illum: Cor contritum & humiliatum Deus non spreuit, gemitu lachrymisq; percurre. Insuper hanc lamentationem, non sine compunctione cordis in cõspectu Dei iudicis funde. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, vt defleam vulnera animæ meæ? conuersi sũt dies festi mei in luctum, cantica mea in lamentationẽ. Recessit sonus hymnorum, & lætitia psalmorum, & successit dentium stridor, & fletus oculorum. Obmutui, & humiliata sum, & silui a bonis, & dolor meus p singulos dies renouabitur. Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescit ignis. Timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ. Abyssus circundabit me, extremo demersit caput meum in scissura inferni. Heu me, quia facta sum sicut Sodoma, & combusta sicut Gomorra. Quis miserebitur cineri meo? Durius offendi quàm Sodoma, quia legem nescies illa deliquerat, ego accepta gratia peccaui. Si homo peccet in hominem, erit qui interueniat, ego peccaui in Dominum quem propitiatorem inueniam? concepi dolorem, & peperi iniquitatem. Lacũ fodi, & incidi in foueam, quam operata sum. Ideo conuersus est dolor in caput meum, & in vertice meo iniquitas mea descendit. Immunditia mea ante pedes meos, non fui memor nouissimorum, & cæcidi miserabiliter, nec est, qui consoletur me. O quam acerbus fructus luxurię, amarior felle, crudelior gladio. Quomodo facta sum in desolationem? subito defeci; perij propter iniquitatem meam, velut somnium surgentiũ. Ideo in ciuitate Domini vilificata est imago mea, deletum est de libro nomen meum. Facta sum sicut nycticorax in domicilio, sicut passer vnicus in ædificio, nec qui consoletur me inuenio. Considero a dextris, & video, nec est, qui cognoscat me. Perijt fuga a me, & non est, qui requirat animam meam. Facta sum sicut vas perditum. Audiui vituperationem omnium circumhabitantium. Væ diei illi, in quo me infelicem genuit vterus, & lux ista crudelis accepit. Oportuerat me potius fuisse non natam, quàm sic in gentibus fabula fierem. Propter me confusio, & improperium factum est famulis Domini, & eum dignè colentibus. Lugete me montes, & flumina, quia fletus filia ego sum. Lugete me bestiæ syluarum, reptilia terræ, & volucres cœli, & omnes animæ, quæ vita fruimini: Nunc vos beatæ ferę, & volucres, quibus nullus metus de inferis est, neque postmodum reddituræ estis rationem. Nobis manet pœna crudelis tartari, quia habentes sensum delinquimus. Ideo non est pax peccatoribus. Meum peccatum, & mea iniquitas, non sunt similia offensis hominum, quia horribilis est hæc impietas, carne polluere virginem, & castitatem professam. Mentia sum in Dominum altissimum, ideo non est mihi fiducia inuocandi eum, quia obstructum est os loquentium iniqua: nã malum meum Propheta cecinit, quod qui elongant se à Domino peribunt: Etsi adhæsit lingua mea faucibus meis, & in puluerem mortis deducta sum: veruntamẽ clamabo ad Dominum. Domine in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Quoniam sagittæ tuę infixę sunt mihi, nec est sanitas in carne mea. A vultu iræ tuę non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum. Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me. Computruerunt me, & deterioratæ sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ. Miserijs afflicta sum, & curuata in fine rugiebam à gemitu cordis mei. Cor cõturbatum est, deseruit me fortitudo mea, & lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum. Deus repulisti me, & destruxisti me, ostendisti mihi dura, potionasti me vino compunctionis. Expulsa sum ab oculis tuis, iam non adijciam, vt respiciam ad templũ sanctum tuum, facta sum in exterminium. Quæ vtilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem? Numquid mortuis facies mirabilia? tu ab inferis animas reuocas, & solius cõpeditos, tu Deus erigis elisos, mortuos suscitas. Erraui sicut ouis perdita, quære famulam tuam, ne lupus crudelis glutiat me. Propter iniquitatẽ corripuisti huminem, & tabescere fecisti sicut araneã meam eius. Memento Domine, quòd puluis sum. Vide humilitatem meam, & laborem meum, & remitte mihi, vt refrigerer, priusquam abeam, & amplius non ero.

10

11

IDEM explicans verba illa; Onus deserti maris, sicut turbines ad Aphrico veniunt, de deserto venit, de terra hostili, dicit: Septuaginta interpretes sic verterunt. Sicut tempestas de deserto tranſeat, de deserto veniens, de terra horribili. Turbines, atque tempestates de deserto veniũt, & de terra horribili, vbi non est habitator Deus, & vbi vniuersa terrena sunt. Propterea repleti sunt lumbi mei dolore, angustia possedit me, sicut angustia parientis. Ideſt, lumbi mei agentes pœnitentiam, nequaquam vt prius voluptate, sed dolore sunt pleni, nec vltra dicam, lumbi mei impleti sũt illusionibus. Angustia enim possedit me, & tribulatio, sicut solet tenere parturientem.

12 Lib. 7. in c. 21. Isa. et 4.

Psal. 37.

IDEM exponẽs verba illa; Defecerunt præ lachrymis oculi mei, conturbata sunt viscera mea, effusum est in terram iecur meum, super contritione filiæ populi mei, cum deficeret paruulus, & lactens in plateis oppidi, ait: Videns Propheta nimiam contritionem gentis suæ, templumque incensum, & ciuitatem deuastatam, nullique sexui, vel ætati hostes in nece parcere, ingenti dolore turbatus, fletu maximo deplorat, ita vt oculi præ lachrymis deficiant, & omnis iucunditas desiderij vertatur in anxietatem cordis. Quid enim magis dolendum fuit, quàm quòd natio antiqua, & semen Patriarcharum, atque amicorum Dei, diuinis legibus erudita, & Prophetarum oraculis sæpius confortata, in tantam apostasiam venerit, vt Dei sui oblita propter immanitatem scelerum traderetur in manus hostium, Dei nomen blasphemantium? Sed & nunc pari modo defenda est ruina animarum quondam fideliũ, quæ pretioso Christi sanguine redemptæ, & vnda baptismatis a sorde peccatorum ablutæ, mysticaque vnctione consecratæ, iterum nunc in cænum, & sordes viriorum deuolutæ sunt, ita vt hi, qui innocentiam, & simplicitatem paruulorum videbantur imitati, in plateis mundi, & sæculi desiderijs ab hostibus spiritualibus enecentur.

13 Lib. 1. in c. 2. Lamet.

IDEM explicans illa verba: Eradicationẽ, & abiectionem posuisti me in medio populorum, inquit: Eradicationem, & abiectionem a Domino patitur anima pecca-

14 Lib. 2. in c. 3. Lament.

peccatrix,in medio populorum constituta, quando à malignis spiritibus ita virtutibus spoliatur, & radice fidei tenuatur,vt iam non honori, sed pateat omnium irrisioni,& ipsi inimici dominentur illius, & deceptæ insultent, quia iuxta merita suas pœnas quas ei Scriptura sacra prædixit,& laqueum perditionis sustinere cogatur. Aperuerunt super nos os suum omnes inimici nostri. Aperuerunt tunc inimici os suum super peccatores,quando eos diuersis laniatibus, & cruciatibus deuorare festinant debitores. Nec eis in aliquo miserãtes parcunt,sed in formidinem pœnarum, & laqueum perditionis præcipitare student. Vnde nunc Propheta interitum populi sui multipliciter plorauit,& nunc Sãcta Ecclesia animarum peccantium ruinam incessanter plangit,sicut in sequenti sententia demonstrat, dicens: Diuisiones aquarum deduxit oculus meus in cõtritione filiæ populi mei. Diuisiones aquarum deducere se ab oculis perhibet Propheta in contritione filiæ populi sui,qui & peruersitatem cordis illius defleuit, & ruinam in peccatis, & contritionem in deuastatione. Sic & nunc electorum turba pro anima in peccatis perdita,multiplices gemitus fundit, qui in diuersis facinoribus eam errasse conspicit, etsi quomodo eam à cœpta nequitia reuocare possit, toto nisu, & labore contendit.

15 *Lib.4.in c.16. Ezech.* IDEM explicans illa verba; Et Samaria, dimidiũ peccatorum tuorum non peccauit, sed vicisti eam sceleribus tuis, & iustificasti sorores tuas in omnibus abominationibus tuis,quas operata es,sic habet: Non simpliciter iustas, Sodomam, & Samariam esse decernit, sed comparatione deteriorum, quomodo & publicanus, de quo suprà diximus, non absolutè iustus dicitur,sed comparatione peioris. Et tamen cum tales sint Sodoma & Samaria,ne dimidium quidem peccauerũt 12 *Luc. 12.* comparatione Gierusalem. Seruus enim,qui scit voluntatem Domini sui,& non facit eam, vapulabit multis. Et potentes potenter tormenta patientur. Porrò quod pro delicijs otium in Hebraico continetur, sciendum ad illum sensum pertinere. In desiderijs est omnis anima ociosi,quòd videlicet semper aliquid sit agendum, nè ager pectoris nostri cessante manu,malarum cogitationum sentibus occupetur.

16 *Lib.7.in c.23. Ezec.* IDEM exponens verba illa; Naum tuum,& aures tuas præcident,& quæ remanserint,gladio concident, &c. dicit; Quicquid de Hierusalem dicitur,ad animam referri potest,quæ virtutibus, Dei iuncta complexui, postea adulterauit in vitia, & recessit ab eo,& patefactis vniuersis sceleribus eius,denudata est, atque turpata,& ostensa omnibus,vt à scelere suo aliquando desistat,nec glorietur in nominis dignitate, sed pro tali conscientia,& recordatione Aegypti, oculos vltra ad cœlum non audeat tollere. Vnde & nasus ei præciditur,& aures amputantur, quia odorem bonæ fragrantiæ verterat in fœtorem,& audierat iudicium sanguinis. Surdum quoque Deus,& mutum fecit, nè lingua eorum pertranseat vsque ad terram, & tactus omnis auferretur in his qui vitam penitus perdiderunt. Et hæc fient,vt igni cuncta purgentur, & pereat Aegypti fornicatio, nec vltra oculos suos ad mala possit attollere.

17 *inc.1. Abdiæ,to.5.* IDEM explicans verba illa; Quomodo bibisti super montem sanctum meum,bibent omnes gentes iugiter,& bibent,& absorbebunt,& erunt quasi nõ sint, inquit. Qui enim perit ei,qui est, & qui dicit ad Moysen. *Esth. 12.* Qui est misit me ad vos,secundum regulam scripturarum,non esse dicitur,Vnde & in Esther legimus: Ne tradas Domine regnum tuum his qui non sunt. Peccatores ergo dicuntur,non esse.

18 *Lib.2.in c.7. Zach.* IDEM exponens illa verba; Et noluerunt attendere,& verterunt scapulam &c. Septuaginta interpretes, sic verterunt. Et noluerunt attendere,& dederunt dorsum contemnens,& aures suas aggrauauerunt, vt non audirent, & cor suum posuerunt inobediens. Dederunt ait,dorsum contemnens,vt ex habitu corporis,videas eos diuina imperia respuentes. Solemus enim quando rugata fronte, & nare contracta, contemnimus admonentes, dorsum vertere iuxta illud, quod scriptum est: Verterunt ad me dorsa,& nõ facies suas, & aures,inquit,suas aggrauauerunt,nè audirent, sicut aspidis surdæ,& obturantis aures suas, quæ non audiet vocem iucantantium. Ingrauauerunt enim aures suas,vt non audirent,& cor suum posuerunt vt non acquiescerent legi Dei. Vnde Isaias ad eos comminans loquitur: Incrassatum est cor populi huius, & auribus suis grauiter audierunt, & oculos suos clauserunt, ne forte viderent oculis suis,& audirent auribus, & corde intelligerent, & conuerterentur, & ego sanarem eos. Porrò quòd dicitur iuxta hebraicum, Et cor suum posuerunt adamantem, duritiam cordis ostendit, & cor lapideum, quod noluerint verba Dei suscipere. [Infra:] Et dispersi eos per omnia regna quæ nesciunt, & terra desolata est ab eis eò quòd non esset trãsiens, & reuertens,posuerunt terram desiderabilem in desertum. Possumus hæc ad eos referre, qui in Ecclesia delinquentes proiecti sunt de terra confessionis, quia noluerunt audire Dominum, & verterunt ad eum scapulam recedentem,& posuerunt cor,vt adamantem. Et facta est sup eos indignatio Domini, & dispersi sunt, per omnia regna vitiorum,& desolata est terra eorum, vel anima,vel corpus,non habens habitatorem. Dominum,nec in se spiritum reuertentem. Et terra quondã desiderabilis,quæ erat hospitium trinitatis,versa est in desertum,habitationemq; draconum,& dæmonum.

IDEM exponens verba illa; Tria sunt difficilia mihi,& quartum quod penitus ignoro: viam aquilæ in cœlo,viam colubri super petram,viam nauis in medio mari,& viam viri in adolescentia, inquit: Sicut viam aquilæ in cœlo cognoscere non possumus,&c. Sic adolescens,qui viam veritatis deserit,difficile est cogitatu, quò se per omnes horas, & in quot cogitamenta vecors,vaga mente declinet. Talis est uia mulieris adulteræ,quæ comedit,& tergens os suum,dicit: Non sum operata malum. Adulteræ quoque mens,in similitudinem eorum quæ commemorauit,instabilis semper, & uaga est,quæ vbi admissum turpitudinis suæ celare potuerit,negat se aliquid patrasse facinoris. 19 *Lib.3.in c.30. Prou. to.7.*

IDEM explicans illa uerba; Corpus illius, quasi scuta fusilia, & compactum squamis se prementibus. Vna uni coniungitur, & me spiraculum quidem incedit per eas. Vna alteri adhærebit,& tenentes se nequaquam separabunntur,dicit: Corpus diaboli,omnes consortes eius,quos tanta consensione atque conspiratione,Deus dicit illi adiunctos,vt indissociabili connexione sint eidem copulati: quos etiam squamarum nomine appellauit,quæ ita densatæ sint,& strictè sibi inuicẽ cohærentes, vt nullum illis fit spiraculum respirandi ad Deum,eò quòd ab illa sui connexione,nequaquam ad suauitatem pœnitentiæ relaxentur. 20 *In cap.41. Iob.*

AMBROSIVS ait: Destructa est anima per peccatum, quasi infirmior, & omnis munitio eius facta erat uia transeuntium, & incursus passionum, luxuriæ delitijs resoluta,ac contrita erat, ac relegata à facie Domini. Turris eius squalida erat,quæ posita est (vt Isaiæ cantico legimus) in medio florentis vineæ. Squalet etenim,quãdo vitis arescit,& ouis sua errat. Nihil enim squalidius iniquitate,nihil splendidius iustitia. Dicit Micheas. Cur comprehenderunt te dolores parturientis,ut parturires iniquitates,& pareres iniustitias? Nullus enim maior est dolor,quam is,qui peccati mucrone vulnerat conscientiam: neque vllum grauius est õnus,quàm peccatorum sarcina, & pondus flagitiorũ. Deprimit animam curuat vsque ad terram,ne se erigere possit. Grauia fili,grauia nimis delictorum pondera. Denique illa in Euangelio mulier,quę curuata erat, speciem prætendens animæ laborantis, a Christo potuit solo erigi. Huic ergo animæ dicitur: Viriliter age, & appro- 20 *Epi.18.li.5.epi.quæ est ad Horõtianum.t.5* *Isa.5. Cap.4.* *Luc.13.*

& appropinqua filia Sion, vt parturias. Dolores enim
Rom. 5. parturientis, tribulationem operantur, tribulatio patientiam, patientia probationem, probatio spem.

22 IDEM explicans illud Isaiæ cap. 20. Qui nudus, & discalciatus ibat per populos prædicans, & dicit:
Li. 6. epist. epi. 36. ad Sabin. Episcopum. Sed forte aliquis dicat. Non igitur erat turbe, vt vir nudus omnino iret per populos, cū ei & virilis sexus, & muliebris occurreret? Non ipsa species offendebat oculos omnium, & maxime mulierum? Nōne ipsi nos inspicere nudos plerumque reueremur: Acquiesco ego, sed considera, quæ figura sit facti huius, quid væ prætē dat species huiusmodi. Eò quòd ita nudi ambulabunt pueri Iudæorum, & virgines in captiuitatem deducti: Sicut puer, inquit, meus Isaias, vadit nudus, & excalcia tus. Potuit quidē hoc, & sermone exprimere, sed exēplo acerbare maluit, vt species ipsa plus incuteret horroris, & quod in Prophetæ corpore auersabantur, in se pertimescerent. In quo igitur horror grauior turpitudinis, in corpore prophetæ, an in perfidorum peccato, quod in tantam meritis suis erumnam incidit captiuitatis? Quid si in prophetico corpore nihil opprobrij? Ille enim corporalibus non intendebat, sed spiritualibus. Neque attendit vtrum nudus an vestitus sit. Deni que, & Adam ante peccatum nudus erat, sed nudum se nesciebat, quia erat indutus virtutibus. Postquam vero peccatum commisit, nudum se esse vidit, & texit. Noe nudatus erat, sed non erubescebat, quia erat plenus iucunditatis, & spiritalis lætitia: Denique qui cū risit, vt nudum, ipse mansit perpetuæ obnoxius oppro brio turpitudinis, At vero Ioseph, ne turpiter nudaretur, vestem reliquit, & nudus aufugit. Quis igitur turpis, illa, quæ vestem alienam tenuit, an is, qui suam exuit.

23 IDEM explicās illa verba; Omnia quæ sunt in ter
Li. de Noe & arca ca. 10. tom. 1. Gen. 6. ra morientur. Disputans quid muta deliquerint animantia, vt subijcerentur pœnę, & ingruente diluuio morerentur: & ad hæc multa respondens, ait: Altior & profundior interpretatio illud attexit, quòd vbi anima mole passionum curuatur graui, & quasi diuersarū cupiditatum mergitur æstu, terrenæ omnes cogitationes & concupiscentiæ in præceps ruunt. Quia peccator vnusquisque, quò grauiora flagitia commiserit, eo fit in solentior. Namque vsu, & exercitatione improbitas augetur, & impunitate nutritur audacia. Recedit itaque ab omni respectu honestatis, & in eo terrena omnia moriuntur, læthalis peccati acerbitate, quæ vera, & perpetua morte peccatorem deleat. Nemo enim grauius moritur, quam qui peccato viuit. Moriūtur in eo passiones singulæ, moritur visus, qui peccatum annūciat, qui mulieri fallaci intendit, qui capitur alieni vultus decor, quem oculi meretricis ligauerint, quē aspectus illaqueauerit fornicariæ. An nō videtur mori, qui sibi libidinis telum impresserit, qui spontaneus in foueam mortis irruerit? Moritur, & auditus, cū refert crimina, cum solicitantis adulteri sermonem, annunciat, cum inserit animis verba meretricis, quæ seducit iuuenem multo blandimento sermonis, laqueis autē labiorum suorum illigat eum. Moritur ex silentio, si non cōfiteatur Deo. Moritur multiloquio, quia scriptum est: Ex multiloquio non effugies peccatum. Moritur per iracundiam, cum prætergreditur mensuram ultionis. Omnis namque postremò sensus moritur, si minister sit iniquitatis.

24 IDEM exponens verba illa; Et delictum meū con
In li. cuius titulus est Apol sancti Dauid c. 9. in fin. Psal. 50. tra me est semper, dicit: Insipiens delectatur erroribus suis, & nouis vetera obūbrando, peccatis se existimar adiuuari, ideoque exultat in crimine. At vero sapiens aduersum se iudicat esse delictum suum, & tanquam hostiles acies, ita lapsus culparum suarum aduersantiū modò sibi arbitratur obsistere. Quidquid personuerit, quidquid increpuerit, culpa ei propria semper occurrit, quidquid fuerit dictum, aut lectum, in se dictū putat, quidquid intenderit, se nutu, se oculis signari putat. Si epuletur, si cogitet, si oret, ac deprecetur, ante oculos eius semper est error proprius, & momentis omnibus culpa pulsat conscientiam, nec quiescere, nec obliuisci sinit, velut grauis censor exagitat se terrore perpetuo. Omnia igitur aduersa habet, qui ipse sibi displicet, ipse sui accusator, ipse sui testis est, nec inuenit, quo fugiat: qui ipse se perurget, & stimulat. Sed hoc bonæ mentis est, vulnus sentire peccati. Nā qui expertes doloris sunt, non sentiunt vulneris acerbitatem, quod est immedicabilis ægritudinis. Qui autem aliquo dolore punguntur, sicut doloris sensu non carent, ita etiam non carent sanitatis profectu. Vbi enim doloris sensus, ibi etiam sensus est vitę. Vnde, & ille, qui errorem suum non agnoscit, insanit, furit, desipit: qui autem agnoscit, vtique resipiscit, non respuit remedia sanitatis, se ipse restringit, pœniet eum culpæ, de ipsa semper cogitat, & cogitando se *Prou. 18. 25* ipse condemnat, Iustus enim in principio sermonis, accusator est sui. Fauere sibi nescit, rigorem iudicij et circa se nouit inflectere, & recognitionem lapsus proprij perhorrescit, & commissum erubescit errorem: *Genes. 3.* omnem eius memoriam pauet, metuit, reformidat, grauem sibi se iudicat. Magna vis obnoxiæ cōscientiæ, magna supplicia, timebant Adam, & Eua, & cum Domini vocem in paradiso ambulantis audirent, cupiebant se abscondere, quos nemo quærebat. Cian quoq; metuebat, ne omnis eum, quicunque inueniret, occideret. Ita in se ipse ferebat sententiam, quod dignus esset, cui nullus ignosceret. Vnde benè ait, Et delictum meū contra me est semper, hoc est, sine interuallo aliquo recordatio, & species ipsa mei, me erroris impugnant. Considera quomodo nos confundat, cum aliquid deliquimus, quō incurset oculos, quomodo in memoriā semper percurrat. Quem commisiti pudet, nescit postea tale aliquid committere, vnde similiter erubescat.

AVGVSTINVS explicans verba illa ad Rom. 26
In li. cuius tit. est Exposit. quarūdā propositionū ex epistola Pauli ad Rom. to. 4. 7. Peccatum, occasione accepta per mandatum fefellit me, & per illud occidit, ait: Hoc ideo dictum est, quia desiderij prohibiti, fructus dulcior est, quamuis mortifera ista dulcedo sit. Inde est quod apud Salomonem fallacis doctrinę imagine sedens mulier, & inuitans, vt ad se veniant insipientes, scribitur dicere: Panes occultos libenter edite, & aquam furtiuam dulcē bibite. Ista dulcedo est occasio per mandatum inuenta peccati, quæ cum appetitur vtique fallit, & in maiores *Prou. 9.* amaritudines vertit. [Infra:] Venundatus sub peccato dicitur homo, quia vnusquisque peccādo animam suā vendit diabolo, accepto tamquam pretio, dulcedine tēporalis voluptatis. Vnde & Dominus Redemptor noster dictus est, quia hoc modo quo dictum est, venditi eramus.

IDEM explicans illa verba Ioan. 8. Vos ex patre 27
Li. contra Adimant. Manichei discipulum tom. 6. diabolo estis, & desideria patris vestri vultis perficere, inquit: Tribus modis in scripturis sanctis, filiorum no men accipitur. Vno secundum naturam, alio secūdum doctrinam, vt filius eius in ea re quisq; appelletur, à quo aliquid didicit, sicut filios suos appellat Apostol. *1. Cor. 4.* qui ab illo didicerunt Euangelium. Tertiò secundum *Galat. 4.* imitationem, sicut filios Abrahæ nos vocat Apostolus qui eius fidem imitatur. Duobus ergo modis, peccatores filij diaboli vocantur, vel quod ab ipso impietatem didicerunt: Sicut de ipso diabolo Apostolus dicit: Qui nunc operatur in filios diffidentiæ, vel quòd eum imitantur. *Ephes. 2.*

IDEM explicans verba illa; Homo vanitati simi- 28
In Psal. 153 to. 8. lis factus est, dicit: Homo peccando vanitati similis factus est. Nam quando est primum conditus, veritati similis factus est; sed quia peccauit, recepit digna, vanitati similis factus est.

IDEM dicit: Cum ad imaginem Dei facti sumus 29
Ser. 244. de tempore to. 10. quoties aliquid turpe, aut loquimur, aut facimus, toties Dei imaginem sordidamus. Non hoc de nobis Deus meretur, vt in nobis imago ipsius per malas con

cupiscen-

cupiscẽtias iniuriam patiatur. [Infra:] Si in tabula aut
Simile. lignea, aut lapidea faceres imaginem tuam, & aliquis impudens homo vellet illam imaginem aut lapidibus frangere, aut aliquibus fordib. inquinare, velim scire, si contra eum non moueretur animus tuus? Rogo te, si imaginem pictam in tabula mortua, sic zelaueris, putas qualem iniuriam patitur Deus, quãdo in nobis imago sua per peccatum sordidatur? Et ideo si nobis non parcimus propter nosmetipsos, parcamus nobis vel propter imaginem Dei, ad quam facti sumus.

30 BERNARDVS explicans verba illa; Lectulus
Serm. 46. in Cant. noster floridus ait: Miror valde impudẽtia nonnullorum, qui inter nos sunt, qui cum omnes nos sua singularitate turbauerint, sua impatientia irritauerint, sua rebellione contempserint, sua inobedientia coinquinauerint, audent nihilominus ad tam fœdum concupiscentiæ suæ lectulum, totius puritatis Dominum inuitare. At cum extenderitis, ait, manus vestras, auertam oculos meos. Quid enim? Lectulus non est floridus? magis autem & putridus est, & tu illuc regem gloriæ trahis? Ad pausandum hoc facis, an ad caulandum, &
Matt. 8. irritandum? Centurio vetat illum intrare sub tectum suum propter suam indignitatem, cuius tamen fidem in vniuerso redolet Israel, & tu ad te compellis intrare, tantorum sordens spurcitia vitiorum? Clamat Apo-
Luc. 5. stolorum princeps: Exi à me Domine, quia homo peccator sum, & tu dicis intra ad me Domine, quoniam sanctus sum? Emunda conscientiam tuam ab omni inquinamento iræ, & disceptationis, & murmuris, & liuoris, & quidquid omnino aduersari cognoscitur, aut paci fratrum, aut obedientiæ seniorum, de cordis habitaculo eliminare festines, Diende etiam circundare tibi flores bonorum quoq; actuum, & laudabilium studiorum, atque odoramenta virtutum, ideſt quæcunque sunt vera, quæcunque pudica, quæcunque iusta, quæcunque sancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ. Ad istiusmodi lectum securè vocabis sponsum quoniam cum introduxeris eum veraciter poteris dicere & tu, quid lectulus noster floridus, redolente nimirũ cõscientia pietatem, pacem, mansuetudinem, iustitia, obedientiam, hilaritatem, humiliatem. Qui his caret peccator, lectulus fætidus est, quem sponsus abhorret.

Prou. 18. 25

Genes. 3.

26 In li. cuius tit. est Exposit. quarũdã propositionũ ex epistola Pauli ad Rom. to. 4. Prou. 9.

Peccatores inter desperationem, & præsumptionem medium statuant, quod contemnere non debent iusti.

cap. XVIII.

1 ORIGENES exponens verba illa; Amoue a
Hom. 2. in Ps. 38. 1. me plagas tuas, vel flagella tua, ait: Si quando vides temetipsum post peccatum affligi, & cruciari in corde, & à propriis cogitationibus accusari, si quando notari te vides à conscientia tua, & eius verberibus flagellari, spem tibi emendationis, ac salutis præsume. Vicinior namque tibi conuersionis est via, quàm illis, qui nec peccasse se quidem sentiunt, nec in delictis suis contristantur, nec flagella conscientiæ patiuntur. Tu ergo si videris te flagellari, & cruciari in cogitationibus tuis, & spem salutis de proximo attendens,
Psal. 72. dicito de his qui peccauerunt quidem similiter, tamen similiter non pœnitent pro delictis, Quia in laboribus hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabũtur, propterea tenuit eos superbia. Tu ergo si cruciaris, & affligeris in corde tuo, dic ad Dominum. Multa quidem flagella peccatorum, sed sperantes in Domino, misericordia circundabit. Ostendimus igitur dupliciter hominibus flagella præparari, siue sensibiliter extrinsecus, cum vel languoribus, vel damnis, vel diuersis afflictionum generibus flagellamur, siue etiam cum ex recordatione delicti perurgentis, conscientiæ stimulis terebramur in corde. Ad vtrumque ergo conuenit dici, A moue à me plagas tuas. Sed fortasse aliquis dicit. Esto, quia pro his cruciatibus, qui extrinsecus inferuntur, commoda huiusmodi videatur oratio, quæ cessasse supplicat cruciatus, numquid, & cordis stimulum ac metis respectum videbitur inhibere? Mensura in omnibus quæritur, multo magis in flagellis mensura percommoda est. Si enim fuerint vltra mẽsuram, nocebunt tibi etiam ipsa quę bona sunt, & quid de flagellis dicam? Mel, inquit Salomon, inueneris, mãduca quantum sufficit, nè forte satiatus euomas. Quòd si in melle mensura vtilis est, quanto rectius requiretur, & seruabitur in flagellis? Propter quod, & Apostolus, verens nimia flagella cordis eius, qui deliquerat, & nimium tristabatur, dicebat, nè forte abundantiore tristitia absorbeatur, qui huiusmodi est. Vnde nè desperatione pereat, spe sublenari debet.

IDEM in expositione capitis tertij, sic habet: Per 2
omnem penè textum huius epistolæ ab Apostolo Pau- *Lib. 3. in*
lo digestus, dum eius sermo nunc aduersus gentes diri- *epist. Pauli ad Rom.*
gitur, nunc pro gentibus temperatur, & rursum aduer- *to. 3.*
sus Iudæos, & iterum de Iudæis, aut etiam pro Iudæis ponitur, nunc laudans, nunc vituperans, vt nec ex toto confidant, nec etiam desperent. [Infra:] explicans illa verba Apostoli: Quia non est iustus quisquam, non est intelligens, non est requirens Deum, ait: Non iustificabitur in conspectu Dei omnis viuens, quia donec quis viuit in corpore, pronunciari non potest iustus, sed cũ exierit de corpore, & de vitę huius agone discesserit, sicut & scriptura dicit: Ne beatificaueris hominem ante mortem, quia nescis quæ erunt eius nouissima. Et
Eccli. 11. iterum dicit Ecclesiastes: Et laudaui homines defunctos, qui iam mortui sunt, magis quàm viuos, qui adhuc viuunt. Habet adhuc, & aliam scripturæ sententiam, quæ dicit, quia quicumq; ille minimus est in regno Dei, maior sit eo, qui in corpore est, etiam si Ioannes ille sit, quo maior inter natos mulierum non fuit.

CHRYSOSTOMVS inquit: Ostendit nobis 3
Ho. 29. in Gen. to. 1. sacra scriptura, & iustos sæpe lapsos, & peccatores, magnam agentes pœnitentiam, quò vtrinque sufficiẽs nobis esset securitas, & neque qui stetit cõfidentior sit, videns & iustos cecidisse, neque qui in peccatis est, desperet, videns tot qui resipuerunt, & ad summum virtutis apicem peruenire potuerunt. Itaque nullus tametsi multorum bonorum operũ sibi conscius præsumptuosus sit, sed anxius, & solicitus, & audiat beatũ Pau-
1. Cor. 1. lum admonentem, & dicentem: Qui stare sibi videtur, videat nè cadat. Nullus item, qui in profundũ ipsum malitiæ descendit, salutis suæ spem abijciat, sed ineffabilem Dei misericordiam cogitans, audiat iterum
Hier. 86. Ezec. 18. Deum per Hieremiam prophetam dicẽtem: Num qui cadit, non resurgit, & qui auersatur, non reuertitur? Et iterum: Nolo mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur, & viuat. Hæc secum quisque expandat, suisque congrua vulneribus pharmaca imponat.

IDEM sic habet. Nemo vestrum desperet, etiamsi 4
Homil. 68. in Matth. tom. 2. ad extremum prauitatis sit delapsus, facile quippe est, vel ab ipso improbitatis barathro se ipsum recipere. An non audistis quomodo illa meretrix, quæ omnes, impudicitia superauit, vniuersos rursus continentia, & virtute reliquit? non dico illam, de qua in Euangelio scribitur, sed hanc, quæ nostra memoria ex Phœnice, omnium ciuitatum iniquissima fuit. Hæc enim pueris nobis apud nos cum erat, & cum prima in theatro esset, nomen eius, vbique ferebatur, non in vrbe nostra solummodo, sed ad Cilicas vsque, & Cappadocas. Hęc multorum patrimonia exhausit, hæc multos parentum orbos tenebat, non eleganti corporis forma solum, verumetiam cum magicis cantibus, & herbis retia tendere, hæc reginæ quoq; fratrem attraxit, tanta cupidinis tyrannide pollebat, sed subito nescio quare, immò verò certissimè scio, voluntate namque commutata, & Dei gratia hoc modo impetrata, omnia illa spreuit, & calcauit, ita diaboli officina proiecta, facile ad cœlum ascendit. & quamuis nihil erat ea petulantius, dum in scena versaretur; postea tamen continentiæ magnitudine

dine multas antecelluit. Cilicium enim induta, per totam reliquam vitam hoc se pacto exercebat. Hæc cũ ineffabili sacramento communicasset, & condignè susceptæ gratia vixisset, vniuersis per gratiam maculis

5 detersis, naturæ demum concessit. Mirabilem enim philosophiam post baptismo ostendit, nec vnquam amantibus antea, eamque sequentib. ac diligenter quærentibus visa est, sed posteaquam semel seipsam inclu

Matt. 20. sit, multos annos quasi vincta in carceribus peregit, sic erunt primi nouissimi, & nouissimi primi. Nemo ergo, qui male vixit, desperet, nemo qui virtutem colit, confidat, ac dormitet, nè meretrix quædam eum anteuertat. Ille autem non desperet, vt dixi, cum ante pri-

Hier 3. mos etiam possit volitare. Audias quid Deus ait, ad Hierusalem: Dixi postquam fornicata es cum amatoribus multis, ad me conuertere, & non es conuersa. Certe cum iam ad amandum Deum feruenter redierimus, non sicut homines solet improperare. Præterea, nec quando pœnitentiam agimus, quia longo tempore ab eo abfuerimus exprobrat, sed si solum, vt decet conuertamur, ac ei valde inhæreamus, & carnes nostras timore suo affligamus, confestim nos amplectitur, fouet, & præcipua charitate prosequitur, quarum rerum multa non solum in nouo, verumetiam in veteri testamento videre licet exẽpla. Quis enim Manasse deterior fuit? sed facile conuersus propitium sibi Deum largis reddidit lachrymis. Quis Salomone fœlicior? Sed cum

4. Reg. 21. & 2. Paralip 33. negligentia dormitasset, decidit in profundum. Verũ has ambas in eius patre multationes possum ostendere, qui modò diligenti pœnitentia in sublime scandebat, modò negligentia in infima labebatur. Quis Iuda

3. Reg. 11. & 2. Esdr. 3. beatior? sed factus est proditor. Quis miserior Paulo? sed vas electionis constitutus est. Quis Matthæo pe

Act. 8. ior? sed Apostolus est connumeratus. Quis Simone laudabilior? sed factus est omnium abiectissimus. Quas multas huiusmodi mutationes, & olim, & nuper factas, & nunc quotidie fieri non ignoramus. Quas ob res sæpius mihi illud dicendum esse video, nec illi, qui vixit in scena desperandum esse, nec huic, qui versatur in Ecclesia, omnino confidendum. Ad hunc enim ait:

1. Cor. 10. Qui se existimat stare, videat nè cadat. Ad illum verò; Hier. 8. Numquid, qui cadit, non resurget? Et iterum: Dirigite

Isai. 35. dissolutas manus, & genua paralytica. Et rursus ad pro

Matt. 24 bos: Vigilate, ait. Ad illos autem: Surge, qui dormis, &

Ephes. 5. suscita te à mortuis. Nam alijs quidem conseruanda

Simile. sunt, quæ acquisierunt, alijs autem necesse est, vt commutati id fiant, quod non sunt. Nam, vt alteris conseruare sanitatem opus est, sic alteris ab ægrotatiane seipsos liberare. Multi quippe à morbo diligentia conualuerunt, & multi ex sanitate in morbum negligẽtia in-

Ioan. 5. ciderunt. Ideò ad illos quidem dicit: Ecce sanus factus es, noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Ad hos autem; Vis sanus fieri, Tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Etsi triginta, & octo annos iacueris, nihil tamẽ prohibet, si volueris sanus fieri, adest enim nunc etiam Christus clamans; Tolle lectum tuum, modò velis tu surgere, modò non desperes. Non habes hominem, sed habes Deum, non habes, qui te valeat in piscinam immitterre, sed habes, eum, qui potest facere ne tibi piscina opus sit. Nullus vetat si volueris in fontem gratiarum descendere. Adeamus igitur alacri animo. Nam & Raab meretrix erat, sed saluata est. Latro

Iacob 2. truculentissimus fuit homicida, sed paradisi ciuis effectus est. Nec Iudæ profuit, quòd magistrum discipulus sequebatur, sed perijt, latro autem in cruce, probum se discipulum fecit. Hæc considerans non despera, sed misericordia Domini fretus, excita teipsum, viam solummodo facere incipias, & citò peruenies.

7 IDEM exponens verba illa Matth. cap. 5. Qui solem suum oriri facit super bonos, & malos, & pluit su-

Ho. 13. im perfecti in Matth. per iustos, & iniustos, inquit: Caute posuit dicens super iustos, & iniustos, non super iniustos, & iustos. Quia omnia bona Deus non propter omnes homines dat super terram, sed propter paucos sanctos. Contentus est enim magis, vt peccatores contra meritum suũ bonis Domini fruantur, quàm vt iusti contra meritum suum à bonis eius fraudentur. Similiter, & quando Dominus a peccatoribus irritatur, castigationem suã non propter homines bunos mittit, sed propter solos peccatores, tamen æqualiter, & iustos tangit, quemadmodum, & peccatores. Nam quemadmodum in bonis non separat peccatores à iustis, sic nec in malis separat iustos à peccatoribus, In bonis, peccatores à iustis nõ separat, ne separati cognoscant sese abiectos esse, & desperent: in malis iustos à peccatoribus non separat, ne separati cognoscant se electos esse, & gloriẽtur, maxime cum nec malis bona prosint, sed noceant magis; nec bonis, mala noceant, sed prosint magis.

8 IDEM dicit: Nemo malus desperet, nemo bonus nimium sibi fidat, sed hic trepidus, ille alacris esto. Nã

Ho. 38. in 1. epist. Pauli ad Cor. to. 4. nec dejecti animi vir, adhærere diu virtuti potest, nec qui insistere modo studiosè volet, effugere vitia nõ valet. Vtriusque rei exemplum fuerit beatus ille Dauid,

2. Reg. 24. qui cum paululum remisisset, lapsus est vehementer, compunctus vero ad culmen prioris gratiæ statim resiliuit; vtrumque verò æquè perniciosum est, & remittere animum. Et prorsus desperare. Hoc ab ipso cœli fastigio momento subuertit, illud surgere iacentem non

Sap. 10. sinit. Hinc Paulus ad illum quidem, Qui stare videtur, videat, inquit, nè cadat, ad hunc verò, Hodie si vo-

Psal. 94. cem eius audieritis, inquit, ne obduretis corda vestra.

Heb. 12. Et rursum: Manus remissas, & genua soluta roborare. Adulterum, cum primum peccati pœnituisset, recipit statim ne nimia tristitia consumeretur.

9 IDEM sic habet; Si qui, squalidam habemus ac sordidam mentem, nõ ideo desperemus. Si enim, inquit,

Serm. 18. in epist. ad Roman. fuerint peccata vestra rubicunda, velut color phœniceus, velut nix alba erunt, & si fuerint velut coccinum, quasi lana alba erunt. Innumera tibi sunt perpetrata mala, delictaque? Quid hoc? Nondum enim ad infernum vsque deuenisti, in quo nemo confitebitur. Non-

Isai. 1. dum solutum est theatrum, sed adhuc intrò in ipsa stas cauea: potesque, vel in extrema luctu omnes reuocare conflictus. Nondum es eo loci, vbi diues ille est, vt audiendum tibi sit illud: Quoniam magnum chaos inter

Luc. 16. nos, ac vos est. Nondum aduenit sponsus, vt timẽdum sit, quis tibi de suo daturus est oleo. Adhuc licet, vt emas, ac recondas. Multi sunt, qui vendant, nudi scilicet, esurientes, ægroti, quique in carceribus sunt. Pasce illos, istos vestibus indue, iacentes visita, quæ si feceris, adcurret oleum vberiore copia, quam soleant aquarum fontes.

10 IDEM ait: Grauius iustis vbique videtur Deus, peccatoribus, quominus pius, atque ad clementiam vo-

Hom. 5. de pœn. to. 4. lox. Peccantem & cadentem releuat, & inquit ad eum: Numquid cadens non adijciet, vt resurgat, aut auersus

Hier. 8. non reuertetur? Vt quid auersa est, auersione impudica

Ezech. 18. impudens filia Iudeæ? Ad peccatorem dicit; Nolo mortem peccatoris, sed vt magis cõuertatur, & viuat. Ad iustum autem dicit; Si fecerit homo omnem iustitiam omnemque veritatem, & auersus peccauerit, non recordabor iustitiæ eius, sed in peccato suo morietur. Sic varie fratres, & differenter excogitat Deus, non ipse quidem mutatus, sed vtiliter diuidens bonitatis suæ dispensationem. Cadentem & peccatis obnoxium, si terruerit, spe periclitari eum compelleret, iustum verò, si laudat, suæ vim virtutis debilitat, atque veluti iam beatum de industria, studioque p gritare præparabit. Propterea fratres, peccatoris quidem miseretur, & ei blanditur, iustum vero terret. Terribilis est super om-

Psal. 88. nes, qui in circuitu eius sunt. Et qui nam fuerint hi? Sancti, Deus enim inquit; Dauid glorificatur in consilio sanctorum snorum, magnus, & terribilis est super omnes, qui in circuitu eius sunt. Si cadentem intuetur, clementiæ manum protendit, si stantem, timore iustitiæ, iustique iudicij concutit, atque hunc timo-

re qui-

re quidem confirmat,illum verò per clementiam excitat. Vis & opportunam eius nosse bonitatem,simulq; benignam,& accommodatam seueritatem? Peccatrix mulier illa omni conuoluta delicto, tot peruersorum operum, & delictorum rea, de pœnitentia salutem sitiens surrepsit Saluatoris conuiuio: Subintroiuit mulier illa peccatrix,Saluatorisq; pedes tetigit,lachrymis riganit,& capillis terfit: hanc tot plenam peccatis,eleuat ille pius,ac clemens,dicens: Dimittuntur tibi peccata tua,Et Maria soror Moysi,paruo ex murmure,lepra damnatur. Peccatoribus,dicit: Si fuerint peccata vestra sicut coccinum,veluti niuem dealbabo. Et tenebras in lucem transfert pœnitentiæ inutatione,totq; malorum aceruum,bonitatis voce soluit. Ambulanti verò in iustitia,dicit: Quicunque dixerit fratri suo stulte,reus est gehennæ ignis. Vni verbo tantam imposuit mulctam,ac omnibus peccatis obnoxiam, tanta liberalitate donauit: Atqne aliud considera frater,quoniã quidem peccata quasi debita describuntur,peccatoribus quidem, & ipsam principalem sortem elargitur Deus,& debita dimittit,à iustis verò etiam vsuras exigit. Et accessit ad eũ,qui debebat decẽ millia talenta,& dixit iudici: Patientiam habe in me,& omnia reddam tibi. Non immoratus ipse clemens,piusq; Deus,vt redderet,sed in confessione,debiti solutionem fecit,& debitori quidem decem millium talentorum vniuersa dimisit,& ipsam etiam priorem sortem,à iustis verò, & vsuras repetere promittit. Quare,inquit, nõ dedisti pecuniam meam ad mensam, & ego veniens vtique cum vsuris exègissem illam? Hæc dico,non quasi Deo odiose sese ad iustos habente,Deo enim nihil iustò acceptius. Sed quod paulò ante diximus, solatur peccatorem, quo eleuet,iustum, quo statuat,terret. Impij pauperes sunt,iusti autem diuites. Vnde Paulus: Gratias ago Deo, quoniam in omnibus diuites facti estis in ipso, in omni sermone, & in omni doctrina. De impijs verò beatus Hieremias dicit: Fortassis pauperes sunt, quapropter non potuerunt audire verbum Domini: Quasi pauperum igitur miseretur Deus peccatorum,& quasi diuitibus, & iustis expetit,illis quidem ipsa præinopia donans,his verò accuratius rationem diuitiarum pietatis exigens.

11 *Luc. 7.* *Num. 12.* *Isai. 1.* *Matth. 5.* *Luc. 9.* *2. Cor. 1.*

12 IDEM inquit; Intelligendum est non modò à redeuntibus non auerti Deum,sed hos non minori cũ iucunditate, quàm ipsos proficientes recipere, vt sic neque malis obruti spe sternamur, neque bonis abundates confidamus,sed & proficientes timeamus, nè per confidentiam labamur,& labentes, pœnitentiam non recusemus. Duo enim hæc,stantem confidere,& desperare iacentem,perditio animarum est. Quare stantes roborans Paulus dicit: Qui se putat stare, videat nè cadat. Et iterum: Timeo,nè allijs prædicans, ipse reprobus efficiar. Iacentes erigens,& ad vlterius excitãs studium, testificabatur Corinthijs sic scribẽs. Ne fortè multos defleam,qui ante peccauerunt,& nõ egerunt pœnitentiam. Quare,& eosdem exorans David dicit: Hodie si vocem eius audieritis,nolite obdurare corda vestra,sicut in exacerbatione. Quo & hodie dicitur, nè corruamus spe, sed bonas in Domino spes habentes,& pelagus clementię suę cognoscentes, omnem conscientiam excutientes malam,multa cum spe,propositoq; adhærentes virtuti,hic vniuersa deponamus peccata,vt multa cum fiducia tribunali Christi astemus.

Ho. 10. de pœnit. *1. Cor. 10.* *Ibidem 9.* *2. Cor. 12.* *Psal. 94.*

13 IDEM volens ostendere, quòd stantem confidere non oportet,neq; lapsum desperare,dicit: Iudas prius regni filius erat,& cum duodecim audiuit discipulis: Sedebitis super sedes duodecim, sed postea factus est gehennæ filius Ethiops autem cum barbarus esset homo, & eorum, qui veniunt ab Oriente, & Occidente,iunctis cum Abraham,Isaac,& Iacob,coronis potietur. Hoc & inter nos agitur quotidie, ait enim: Multi erunt nouissimi primi,& primi nouissimi. Hoc autem dicebat, vt nec illi torperent, tamqnam redire non possent, nec hi confiderent tamquam stent immoti. Hoc & supernè Ioannes exclamans,aiebat: Potest Deus ex lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Nè nimis confidamus stantes, multi postquam in ipsum ascenderunt verticem cęli, & omnem exhibuere tolerantiam, & in desertis morati sunt, nec in somnijs quidem viderunt mulierem, quòd paululum torpuerint, supplantati sunt, & ad ipsum malitiæ barathrum deuenerunt, alij rursum illinc ascenderunt in cęlum,ex scenaq; ad angelicam migrauere conuersationem, & multa fecerunt signa.

Matt. 3.

14 HIERONYMVS dicit; Vidit Iacob scalam de terra vsque ad cęlum,& ascendentes per eã Angelos, & descendentes,& desuper innitentem Dominum,vt lassis manum porrigeret,vt ascendentes,suo ad laborẽ prouocaret aspectu. Vnde & vocatur locus ipse Bethel,idest, domus Dei,in qua quotidie ascenditur,& descenditur. Et sancti enim corrunt, si fuerint negligentes,& peccatores pristinum recipiunt gradum, si sordes fletibus lauerint. Hoc ideo dixi, vt non te terreãt descendentes,sed prouocent ascendentes. Nunquam exemplum à malis sumitur.

Epist. 34. ad Iulian. tom. 1.

15 IDEM exponens illa verba; Et vocabit Dominus exercituum in die illa ad fletum, & ad planctum, & ad caluicium, & ad cingulum sacci. Ecce gaudium,& lætitia occidere vitulos,& iugulare arietes, comedere carnes,& bibere vinum,comedamus,& bibamus,cras enim moriemur, & reuelata est in auribus meis vox Domini exercituum. Si dimittetur iniquitas hæc vobis,donec moriamini,dicit Dominus Deus,ait. Captiuitate præsente,& obsessa Hierusalem,cum ferrum,fames,sitis vrgeret vrbem, Hieremias ad pœnitentiam populum prouocabat & è contrario reges, ac principes,& vulgus miserabile,desperatione pereuntium,se tradebat epulis. Nihil autem sic offendit Deum,quàm post peccata,erecta ceruix,& ex desperatione contemptus. Quod & per Amos loquitur: Super tres, & quatuor impietates non auersabor eum, quod & cogitauerit,& fecerit,& non egerit pœnitentiam,insuper & docuerit malum. Vnde & nunc dicitur: Si dimittetur iniquitas hæc vobis,donec moriamini.

Lib. 5. inc. 22. Isaiæ tom. 4. *Hier. 34.* *Amos 1.*

16 IDEM explicans verba illa; Et filij dura facie, & indomabili corde sunt,ad quos ego mitto te,sic habet. Magnæq; clementiæ est ad tales Deum mittere, nec desperare eorum,& confidentiæ prophetalis,quod ad tales quoque ire non timeat. Indomabili,corde,& dura facie,iuxta illud debemus accipere,quod peccatori dicitur: Neruus ferreus collum tuũ,& frons tua ænea.

Li. 1. in 2. Ezech. *Isai. 47.*

17 IDEM docet, quòd Salomon post tam grandia scelera egerit pœnitentiam scribens prouerbia,in quibus ait: Nouissimè ego egi pœnitentiam, & respexi, vt eligerem disciplinam,vt hæc considerans,peccator non desperent.

Li. 13 in 43. Ezech. Prou. 24.

18 GREGORIVS explicans illa verba Iob 33. Numquid ingressus es thesauros niuis, aut thesauros grandinis aspexisti, quæ præparaui in tempus hostis, & in diem pugnæ,& belli,sic habet. Quia dixerat,indica mihi,si nosti omnia, in qua via habitet lux, & tenebrarum quis locus sit, vt ducas vnumquodque ad terminos suos, & intelligas semitas domus eius,in quib. verbis id significauerat,quod videmus multos quotidie,qui iustitiæ luce resplendent,& tamen ad finẽ suũ nequitiæ obscuritate tenebrãtur, & multos cernimus peccatorum tenebris obuolutos, & tamen iuxta vitæ suæ terminũ,repente reddi luci iustitię liberos,& ideo dixerat,indica mihi,si habes intelligentiam,in qua via habitet lux,& tenebrarum quis locus sit? Ac si diceretur: Sicut qui de malis conuertantur ad bona, vel qui de bonis ad mala redeant, nescis, ita etiam nec de te, quid tuis meritis exigentibus agatur,intelligis. Quia ergo indicauerat his verbis, vel bonos ad malum, vel malos ad bonum posse conuerti,illico secutus adiũxit:

Li. 29. Moral. ca. 11. to. 2.

Num-

8 Ho. 38. in 1. epist. Pauli ad Cor. to. 4. 2. Reg. 24. Sap. 10. Psal. 94. Heb. 12. 9 Serm. 18. in epist. ad Roman. Isai. 1. Luc. 16. 10 Hom. 5. de pœn. to. 4. Hier. 8. Ezech. 18. Psal. 88.

Nunquid ingressus es thesauros niuis, aut thesauros grandinis aspexisti, quæ præparaui in tempus hostis, in diem pugnæ, & belli? In niue, vel grandine frigida, vel dura accipimus corda prauorum. Sed quia omnipotēs Deus sanctos suos de talibus eligit, & quàm multos electos adhuc inter prauorum vitam repositos habeat nouit, aptè in niue, vel grandine, thesauros habere se perhibet. Et plerosq; in vita frigida diu latenter respicit, quos ad medium, cum iubet, producit & iustitiæ nitore candidos per supernam gratiā ostēdit. Quos ad diem belli, pugnæque præparatos, diu intra suæ præsentiæ sinum tegit, sed cum repente eos eduxerit, resistentia aduersariorum pectora, illorum verbis, ac redarguitionibus, quasi quibusdam grandinibus percutit. Vnde alias scriptum est: Præfulgore in conspectu eius nubes transierunt, grando, & carbones ignis: quia prædicatores sancti, vniuersa mundi spatia miraculorum claritate percurrunt. Qui etiam grando, & carbones ignis vocati sunt, quia & per correptionem feriunt, & per flammam charitatis accendunt. Ipsa quoq; libera sanctorum increpatio, naturā grandinis conuenienter exprimitur. Grando enim veniens percutit, liquata rigat. Sancti autem viri, corda audientium, & terrentes feriunt, & blandientes infundunt. Nam quemadmodum feriant, propheta testat, dicens: Virtutem terribilium tuorum dicent, & magnitudinem tuam narrabunt. Et quemadmodū blandientes rigent, secutus adiunxit: Memoriam abundantiæ suauitatis tuæ eructabunt, & iustitia tua exultabunt. In niue ergo, vel grandine habentur thesauri, quia plerique iniquitatis torpore frigidi, a superna gratia assumpti, in sancta Ecclesia, iustitiæ luce fulgescunt, & prauam aduersariorum scientiam, doctrinæ suæ ictibus tundunt. Nix quippe, vel grando fuerat Saulus per frigidam insensibilitatem, sed nix, & grando contra aduersariorum pectora factus est, vel candore iustitiæ, vel districti eloquij correptione. O ad quanta aduersariorum pectora ferienda, hanc in manu sua grandinem sumpsit, per quam tot sibi resistentia corda prostrauit. Nemo itaque de suis operibus extollatur, nemo desperet eos quos adhuc frigidos videt, quia thesauros Dei in niue de grandine non videt. Si ergo ad ista dona, vel iudicia occulta recurrimus, nullos omnino desperantes, nec illis nos in corde nostro præferimus, quibus pro tempore prælati sumus, quia etsi iam videmus quantū præcessimus, nescimus quantum cum currere cœperint, præcedamur. Benè ergo ad beatum Iob dicitur: Nunquid ingressus es thesauros niuis, aut thesauros grandinis aspexisti, quæ præparaui in tempus hostis, in diem pugnæ, & belli? Ac si apertè diceretur: Nulli te de operibus tuis præferas, quia de his quos intueris, adhuc per culpam frigidos, quantos operatores iustitiæ, & defensores rectæ fidei sim facturus, ignoras.

Psal. 17.

Psal. 144.

Ibidem.

19 IDEM exponens verba illa Iob 40. c. quæ dixerat de Leuiathan: Aut Armilla perforabis maxillam eius? dicit. Armilla Dominus maxillam diaboli perforat, quia ineffabili misericordiæ suę potentia, sic malitiæ antiqui hostis obuiat, vt aliquando eos etiā quos iam cepit, amittat, et quasi ab ore illius cadūt, qui post perpetratas culpas, ad innocentiam redeunt. Quis. n. ore illius semel raptus, maxillam eius euaderet, si perforata non esset? An non in ore Petrum tenuit, cum negauit? An non in ore Dauid tenuit, cum in tantam se luxuriæ voraginem mersit? Sed cum ad vitam vterque per pœnitentiam redijt, Leuiathan iste eos aliquo modo, quasi per maxillæ suæ foramina amisit. Vnde Dominus non solùm nos in os Leuiathan ire prohibuit, sed ab ore etiam redire concessit, qui spem peccatoris nō abstulit, quia maxillam eius, vt euadendi viā tribueret, perforauit, vt saltem post morsum fugiat, qui incautus prius morderi nequaquam metuebat. Vbique ergo nobis occurrit superna medicina, quia & dedit homini præcepta, nè peccet, & tamen peccanti dedit remedia, nè desperet. Vnde cauendū summoperè est, nè quis delectatione peccati, Leuiathan istius ore rapiatur, & tamen si raptus fuerit, non desperet, quia si peccatum perfectè lugeat, adhuc foramen in maxilla eius inuenit, per quod euadat. Iam dentibus teritur, sed adhuc si euadendi via quæritur, in maxilla eius foramē inuenitur. Quisquis ergo nondum captus est, maxillam eius fugiat, quisquis verò iā captus est, in maxilla foramen quærat. Ante culpam ergo homo iustitiam metuat, post culpam tamen de pietate præsumat, neque ita iustitiam timeat, vt nulla spei consolatione conualescat, neque ita confidat de misericordia, vt adhibere vulneribus suis dignæ pœnitentiæ negligat medicinam, sed quem præsumit sibi piè parcere, semper etiam cogitet & districtè iudicare. Sub pietate itaque eius, spes peccatoris gaudeat, 20 sed sub districtione illius, pœnitentis correctio contremiscat. Spes igitur præsumptionis nostræ, habeat etiam morsum timoris, vt ad corrigenda peccata iusti tia iudicantis terreat, quem ad fiduciam veniæ, gratia parcentis inuitat. Hinc enim per quendam sapiētem dicitur: Nè dixeris, miserationes Domini multę sunt, *Eccl. 5.* peccatorum meorum non memorabitur. Pietatem namque eius protinus & iustitiam subdit, dicens: Misericordia enim, & ira ab illo. Diuina itaq; clementia maxillam Behemoth istius perforans, ubiq; humano generi, & misericorditer, & potenter occurrit, quia nec libero admonitionem præcauendi tacuit, nec capto, remedium fugiendi subtraxit. De statu suo Dauid cadēte, nemo superbiat, de lapsu etiam suo Dauid surgente, nemo desperet. De maiorum nos lapsu scriptura terruit, sed de reparatione roborauit, nè desperemus. [Infra:] Vt ea quæ dixit, probet, adducit locum Deuteronomij: Non accipes loco pignoris, superiorē *Deut. 24.* aut inferiorem molam. A debitore pignus accipitur, cum à peccatore, iam peccati confessio tenetur. Superior autem, & inferior mola, est spes, & timor. 21 Spes quippe ad alta subuehit, timor autem cor inferius premit. Sed mola superior, & inferior, ita sibi necessariò iunguntur, vt vna sine altera inutiliter habeatur. In peccatoris itaque pectore, & incessanter debet spes & formido coniungi, quia incassum misericordiam sperat, si non etiam iustitiam timeat, incassum iustitiā metuit, si non etiam de misericordia confidat. Loco igitur pignoris mola superior aut inferior toli prohibetur, quia qui peccatori prædicat, tanta dispensatione componere prædicationem debet, vt nec derelicta spe timorem subtrahat, nec subtracta spe in solo eum timore derelinqat. Mola enim superior, aut inferior tollitur, si per prædicationis linguam in peccatoris pectore, aut timor à spe, aut spes à timore diuidatur, quod facere Dominus prohibet.

Li. 33. Moral. c. 10.

IDEM exponens verba illa: Ne proijcias me à facie tua, ait: A facie Dei proijcitur, cui spes veniæ post peccatum negatur. Qui enim peccauerit in Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro. Quis est autem qui peccat in Spiritum sanctum, nisi qui non credit remissionem peccatorū? Remissio enim peccatorum opus Spiritus sancti est. An non in Spiritum sanctum Cain peccauit, quando *Gen. 4.* dixit, maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear? Et quia de venia desperauit, ideo dixit, Ecce eijcis me à facie tua. Vides quomodo ille, qui in desperationis foueam labitur, à facie Dei proijciatur. Et Spiritum sanctum tuum ne auferas à me. Attende qualiter postulat, nè spem veniæ post peccatum amittat. Vbi Spiritus sancti præsentia est, ibi desperatio esse non potest. [Infra:] Solet quibusdam contingere, vt dum se purgatos per satisfactionem reputant, ab internæ mentis custodia animum resoluant. Qui quidem, ipsa sua elatione depressi, eo deterius corrigunt, quò sibi de indulgentia blandientes, vanæ spei securita-

In Psal. 4. pœn. to. 2.

Psal. 85

Serm. 3. festo. Ap. stol. Per. Paul.

1. Tim.

1. Cor. 1

Eccl. 44

In fer. de lio. pradi.

Lib 16. c. 58. I. tom. 4.

ritatem promittunt. Inde est, quod propheta exorat, dicens: Lætetur cor meum, vt timeat nomen tuum. *Psal. 85.* Non dicit, lętetur, vt securum sit, sed lętetur, vt timeat. Ac si aperte dicat, ita me correctum facito gaudere de venia, vt tamen nunquam desinam esse suspectus de culpa.

23 BERNARDVS dicit: In Paulo dicente: Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quoniã Dominus Iesus venit peccatores saluos facere, quorum primus ego sum, hoc consolationis & fiduciæ accipite fratres, vt ad Dominũ iam conuersos, non nimis cruciet præteritorum conscientia peccatorum, sed tantum humiliet vos, sicut & ipsum. Ego sum, inquit, minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei. Misericordiam etiam consecutus est Petrus, qui nõ ignorans, sed apertos habens oculos peccauit. [Infra:] Quid enim? Peccasti in sæculo? Nunquid amplius Paulo? Quod si in ipsa religione, nunquid plus Petro? Attamen illi in toto corde pœnitentiam agentes, non modò salutem, sed & sanctitatem consecuti sunt. Et tu ergo fac similiter, quoniam propter te Scriptura eos vocat viros misericordiæ, vtique propter multam misericordiam, quam consequi meruerunt.

Serm. 3. in festo Apostol. Pet. & Paul. *1. Tim. 1.* *1. Cor. 15.* *Eccl. 44.* *Eccl. 5.*

24 IDEM inquit; Venit adolescens in regionem nõ suam, venalis factus est omnibus, qui prætergrediuntur viam. Vinctusque in desperationis carcere, vbi in circuitu impij ambulant, in mola illa impiæ circuitionis cogitur molere. Non obliuiscitur pater ille potentissimus, atque ditissimus, & dulcissimus. Mandat amicis, solicitat seruos, omnesque suscitat ad requirẽdum eum. Vnus seruorum timor, ad imperium Domini, filij fugitiui vestigia prosequens, in profundo carceris inuenit filium regis, carnalibus peccatorũ sordibus obsitum, vinculis, & catenis malæ consuetudinis ligatum, miserum & amentem, in miserijs securum, & ridentẽ. Quem verbis, & verberibus vrgens vt exiret & rediret, tanta miserum confusione deiecit, vt sicut morti iam vicinus iaceret, & adhæreret in terra venter eius. Egressus è vestigio alius, cui nomen spes, vidensq; filium regis a timore non erutum, sed obrutũ, non adiutum, sed deiectum, accessit leniter, & suscitans de terra inopem, & de stercore erigens pauperem, leuansq; caput eius, & coacta in vnum consolationis vestem, ocu-
25 los eius detergens, & faciem; Heu, inquit, quanti mercenarij in domo patris tui abundant panibus, tu autẽ hic fame peris? Surge obsecro, & vade ad patrem tuũ, & dic ei: Pater fac me sicut vnum de mercenarijs tuis. Ego sum spes, tibi a patre tuo transmissa, te adiuuatura, te non desertura donec te introducam in domũ patris tui, & in cubiculũ genitricis tuæ. Et ò, inquit ille, dulce leuamen laborum, dulcis consolatio miserorum, vides carceris mei profundũ immane, vides vincula, quæ tamen ad ingressum tuum iam maxima ex parte dirupta sunt, vides concaptiuorum meorum immanem multitudinem, fortitudinem, velocitatem, astutiam, & quis tibi locus hic? At spes, ne timeas, inquit, qui nos adiuuat misericors est, qui pro nobis pugnat misericors est, pluresq; sunt nobiscum, quam cum illis. Super hæc omnia adduxit tibi a patre missum equum desiderij, cui cum insederis, me duce ab his omnibus securus proficiscêris. Equo desiderij imposuit filiũ regis, sed frenum defuit, tanta erat festinatio fugiendi. Illico equus currit infrenis, trahit spes ante, timor autem retro verberibus vrget, & minis.

In Psal. 4. pœn. to. 2. *Deut. 24.* *21* *Gen. 4.*

Peccatores propensione grandi se, & iustos in malum præcipitare conantur, de quorum ruina gaudent, virtutem autem si operantur, vel id faciunt fictè verbis Deo mentientes, vel statim eam relinquunt. Cap. XIX.

1 HIERONYMVS exponens verba illa; Me etenim de die in diem quærunt, & scire vias meas volunt quasi gens, quia iustitiam fecerit, & quæ iudicium Dei sui non dereliquerit, dicit: Iudæis hæc verba conueniebant, & illis, qui per singulos dies currebant ad synagogas, & Dei legem meditabãtur, scire cupientes quid Abraham, Isaac, & Iacob, & quid cæteri sanctorum fecerint, & libros prophetarum, ac Moysi memoriter reuoluentes, decantabant diuina mandata, quibus rectissimè illud aptabitur: Quærent me mali, & non inuenient. Sic enim scriptum est: Omnis qui quærit inuenit, quicumque non inueniet, *Matt. 7.* malè quæsisse conuincitur. Dominus enim inuenitur ab his qui eum quærunt in bonitate, & ostenditur illis, qui non sunt ei increduli. Cum igitur iustitiam, iudiciumq; reliquerint Dei, frustra legis iactant scientiam, cum sanctus non in notitia scripturarum, sed in operibus glorietur, dicens: Viam mandatorum tuorum cucurri, quando dilatasti cor meum. Rogant me iudicia iustitiæ, & appropinquare Deo volunt. Est alia temeritas Iudæorum, quasi fiducia bonæ conscientiæ, iudicium postulant iustum, & imitantur sanctorum verba dicentium: Iudica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum. *Psal. 25.* Et iterum: Proba me Domine, & tenta me, vre renes meos, & cor meum. Et appropinquare Deo desiderant, 2 cum hoc non in loco sit, sed in affectu, nec mentis ociosæ, sed laborioſi operis. Appropinquat enim Dominus appropinquantibus sibi, & his, qui iustè quod iustum est persequuntur, & possunt dicere: Mihi autem adhærere Deo bonum est. *Psal. 72.* Si enim omnipotens Deus pater est veritatis, atque iustitiæ, quicunque est mendax & iniustus, appropinquare Deo non potest, de quo scriptum est: Non habitabit iuxta te malignus, *Psal. 5.* neque permanebunt iniusti ante oculos tuos. Quare ieiunauimus, & non aspexisti &c. In quibus verbis, & in sequentibus docet virtutem non fictè, & exterius tantum, sed pia mente, rectoque animo operandam esse, vt Deo placeat. Quando enim sic homo virtutem operatur, audit. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua cito orietur. His verbis illi arguũtur, qui Deo mentiuntur, & opera virtutum exteriora, interno spiritu vacua Deo offerunt, quę tamen ipse nec acceptat, nec respicit.

Lib. 16. in c. 58. Isa. tom. 4.

IDEM explicans verba illa; Qui sanctificabantur, 3 & mundos se putabant in hortis, post ianuam intrinsecus, qui comedebant carnem suilam, & abominationem, & murem, simul consumentur, dicit Domi- *Lib. 18. in c. 66. Isa.* Dominus, ait: Arguit sermo diuinus populos iudæorum, immo scribas, & pharisæos, quos & Dominus arguebat, dicẽs: Vos estis, qui iustificatis vosmetipsos *Luc. 16.* coram hominibus, Deus autem scit corda vestra, quoniam quod in hominibus excelsum est, abominatio est apud Deum. Vnde increpabat eos, atque dicebat: *Mat. 23.* Væ vobis scribæ, & pharisæi hypocritæ, qui mundatis quod foris est calicis, & paropsidis, & intus pleni estis immunditia. Et iterum: Qui estis sepulchra dealbata, intus autem pleni estis ossibus mortuorum, Qui *Psal. 61.* ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant, qui Domino loquebantur pacifica, & molliebãt verba sua super oleum, ipsi autem erant iacula, de quibus rectissimè dicebatur: Populus hic labijs me honorat, cor verò eius longè est a me. *Isa. 29.* Comedunt autem carnem suilam, & abominationem, & murem, qui non sunt sancti corpore, & spiritu.

IDEM explicans illa verba; Dices filijs Ammon, 4 hęc dicit Dñs Deus, pro eo quod dixistis, euge, euge super sanctuariũ meum, quia pollutum est, & super terrã *Lib. 8. in 25. Ezec.* Israel, quia desolata est, & super domum Iuda, quia ducti sunt in captiuitatẽ. Idcirco ego tradã te filijs orientalibus in hæreditatem, & collocabunt causas suas in te, & ponent in te tentoria sua, ipsi comedent fruges tuas, & ipsi bibent lac, daboq; ciuitatem tuam in pascua camelorum, & filios Ammon in cubile pecorum, & scietis, quia ego Dñs. Pro eo quod plausisti manu,

& percussisti pede, & gauisa es ex toto affectu super terram Israel, idcirco ego extendã manum meã super te, & tradam te in direptionem gentiũ, & interficiã te de populis, & perdam te de terris, & conterã, & scies, quia ego Dñs, sic hẽt: Hoc super vnumquemque sanctorum intelligi potest, ad quorum ruinam gaudent sęculi homines, si multi tẽporis perdiderunt pudicitiã, dum mali, consolationẽ suorum scelerũ putant, si plures habeant consortes criminum, atq; supplicij, & hoc nemo faciat nisi fuerit filius Ammon, hoc est, filius populi, qui in declinatione generatus est. Propterea ipse Dñs non per angelos, neq; per alia ministeria extendens manum suam ad percutiẽdum, tradet terrã Ammon in direptionem, nequaquã camelis, & ouium gregibus, sed manifestius gentibus, vt de populorum numero penitus eradicetur, & pereat, & redigatur ad nihilum, & postquam contrita fuerit, tunc intelligat, quod ipse sit Dñs, qui cuncta dijudicet, & in omnes terras habeat potestatem. Quæ omnia illis euenient, quia iustorum ruinam cum gaudio susceperunt.

5 *Li. 2. in c. 5. Oseæ. tom. 5.* IDEM exponens verba illa; Facti sunt principes Iuda quasi assumentes terminum, super eos effundam quasi aquã iram meã, dicit: Ductis Ephraim, & Israel in captiuitatem, & redacta terra eorum in solitudinẽ, princeps Iuda, qui flere debuerant, & suum populum cohortari vt recederent ab idololatria, nè & ipsi similia sustinerent, cęperunt gaudere atq; lætari, & pateret sibi terra eorum ad possidendum latius, & facti sunt, quasi assumentes terminos Israel regnũ suum, & possessionem dilatare cupientes. Quamobrem dicit Dñs, & super ipsos principes Iuda veniẽt Babylonij, & ita eos, quasi aquæ impetus, occupabunt, non suis viribus, sed indignatione mea. Dicit quoq; & ad principes Ecclesiæ, qđ non debeant exultare, & hæreticorum perditionem suam salutem æstimare, sed potius plangere, *Rom. 12.* qđ illi perierint. Vnde & Apostolus Paulus docet Ecclesiasticos viros, nè glorientur super fractione Iudaicorum ramorũ, sed potius timeant, nè & ipsi frangantur. *2. Cor. 11.* Et in alio loco: Quis, ait, scandalizatur, & ego non vror? Alioquin super tales principes, qui in aliorũ miserijs gloriantur, & idcirco se stare putant, si alij corruant, effundet Dominus quasi aquam iram suam.

6 *Li. 2. in c. 3. Habac.* IDEM exponẽs verba illa; Mentietur opus oliuę, dicit: Hoc ait, qa fructus quos afferre debuerãt, in operib. demonstrantur: mentietur aũt opus oliuæ, aliud ꝑmittentis, & aliud facientis, dicentes ad Moysen: Oia *Exo. 26.* quæcunque dixerit nobis Dominus faciemus, & nolentes in eum credere, qui à Moyse prædicatus est.

7 *Lib. 2. in c. 1. Prouer.* IDEM explicãs verba illa; Fili mi, si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis, inquit: Duobus modis lactant peccatores quos decipiũt, quia aut ad faciendũ scelera blandimentis alliciũt, aut facta iam, fauoribus, quasi laudabiliter acta sustollunt. In vtroque aũt sapiẽtia suos auditores, nè talibus acquiescant, hortatur.

8 *In c. 3. Prouerb.* IDEM exponens illa verba; Noli prohibere bene facere eum qui potest, inquit: Non debes prohibere bona opera, quæ proximus intendit facere, nè audias à Domino cum Pharisæis: Ipsi non introistis, & eos qui introibant prohibuistis.

9 *Li. 2. in c. 12. Proue. in fine.* IDEM explicans verba illa; Est qui promittit, & quasi gladio pungitur conscientiæ, dicit: Promittũt se nõnulli obedire veritati, sed vbi tẽtatio terrẽs, siue blãdiens impedimentũ præstiterit, deserũt quidẽ cœpta, sed tñ conscientia promissi, quasi gladio punguntur.

10 *Li. 2. in c. 3. Prouer.* IDEM exponens illa verba; Vult, & non vult piger, anima autem operantium impinguabitur, inquit. Rectè pigri vocabulo denotatur, qui vult regnare cũ Dño, & non pati pro eo. Delectant præmia, cum pollicentur, deterrent certamina, cum iubentur, de quo Iacobus ait: *Iacob. 1.* Vir duplex animo, incõstans est in omnibus vijs suis. Et filius Sirach: *Eccl. 2.* Væ peccatori terrã ingredienti duabus vijs, qui autem iussa operantur Dñi, ideo faciunt, quia anima illorum perfecta, supernorum dulcedine reficitur, iuxta eum qui Dñm obsecrat dicens: Sicut adipe pinguedinis repleatur anima mea. Vel certè anima operãtium impinguabitur, quia qui pijs pro Domino laboribus insudant, cælesti, & immarcessibili, post labores, corona donabuntur. *Psal. 26.*

11 *In cap. 15. Prouerb.* IDEM explicãs verba illa; Labia sapientium disseminabunt sciẽtiam, cor stultorum dissimile erit, ait. Potest hoc ita intelligi, quia cor stultorũ ẽt sibimetipsi dissimile erit, dum mutabilitate diuersarum cogitationum, varium se exhibet, & nunquam idẽ quod fuerat manet, cui contra de Anna, cũ Dño intenta mente supplicaret, dr: Vultusq; eius non sunt amplius in diuersa mutati. [Infra:] Iter pigrorum quasi sepes spinarũ. Pigros dicit eos, quos piget operari iustitiam, qui cum viam Dñi appetunt, eos, velut spinæ obsistentium sepium, sic formidinũ suarũ oppositæ suspiciones pungunt. Quod quia electos præpedire non solet, adiunxit: Via iustorum absque offendiculo. Iusti quippe in conuersatione sua, quodlibet eis aduersitatis obuiauerit, non impingunt, quia temporalis aduersitatis obstacula, æternæ spei, & internæ contemplationis saltu transiliunt. *1. Reg. 1.*

12 *In cap. 16. Prouerb. Psal. 9.* IDEM exponẽs illa verba; Vir iniquus lactat amicum suum, & ducit eum per viam non bonam, sic habet. Locus hic de omni fautore malorũ accipit. Quoniam laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & qui iniqua gerit, benedicitur.

13 *Li 2. in c. 22. Prou.* IDEM explicans verba illa, Dicit piger, leo est foris, in medio platearum occidendus sum, inquit. Dicit sæpè in animo suo is, qui ad agenda bona opera, piger est, ad confitendam fidem, quam corde tenet, timidus, Non audeo fidem quam noui, foras profiteri, nè me persecutor impius, quia fidelẽ audit, perimat. Timeo ad exercendas virtutum actiones in publicum progredi, nè fortè me, vel antiqui hostis aduersitas grauior, tentet, vel ẽt homo quilibet peruersus, cũ suorum turba derideat, conuitijs confundat, iniurijs afficiat, aut sicut multos iustorum, qui ab eius vita discordant, tormentis, & morte cõsumat. Leo, inquit, foris, in medio platearum occidendus sum. Quod est apertè dicere, & verba, & opera virtutum, vbi ostendi foris cœperint, statim persecutio, vel hominum, vel immundorum spirituum comitatur, nec valeo tentationibus resistere, sed in pijs, boni propositi vincor incœptis.

14 *In Psal. 2. tom. 1. Simile.* IDEM explicans verba illa; Non sic impij, nõ sic, sed tanquã puluis, quem proijcit ventus a facie terræ, inquit. Qui impius est, pulueri cõparatur. Puluis licet de terra sit, tñ desinit esse terra. Tã infelix erit impius, vt nec terrenus quidem sit puluis. Vr quidem habere terræ substantiã, sed habet suam substantiam, nihil habet solidum, sed quod habet, ad pœnam habet. Huc illucq; dispergitur, nunquam in vno loco est, quocunq; ventus traxerit, illuc eius impetus dirigitur. Sic & impius, qui semel Deum negauerit, quocumque illum aura diaboli traxerit, illuc errore perducitur.

15 *In Psal. 34.* IDEM explicans illa verba; Non supergaudeãt mihi inimici mei: nè qñ dicant in cordibus suis: euge euge animę nostræ, nec dicant, deuorauimus eum, dicit. Non patefiat vltra os eorũ ad me deuorandum, nè dicant, deuorauimus eum. Deuorat homo, quod in os mittit. Sed in hoc dicit deuorare, quia peccatores volunt illos sanctos deuorare, idest, vt vnum corpus efficiantur. Qui & gratulantur malis meis.

16 *In Psal. 77. Exo. 24. Isa. 29.* IDEM explicans verba illa; Et dilexerunt cum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei, cor aũt eorũ non erat rectum cũ eo, nec fideles habiti sunt in testamẽto eius, inquit. Dilexerunt eum in ore suo, cum dicerent: Oia quæcunque præceperit Moyses faciemus. Et lingua sua mentiti sunt ei, dicentes Moysi: Omnia quæcunque dixerit Dñs, faciemus. Cor autem ipsorum nõ erat rectum cum eo. Nam & Dominus testimonio vtens Isaiæ prophetæ, dicebat: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me.

AVGV-

AVGVSTINVS dicit; Sunt multi, qui vt peccent, non solùm non vincuntur, sed vltro se peccato offerunt, nec expectant tentationem, sed præueniunt voluptatem, & pertractant secum, quàm multiplici actione vitij, delectabiliter peccent.

17 *Lib. de vera & falsa pœnitẽtia, to. 4.*

IDEM exponens verba illa; Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua, sic habet. Requiescet in monte sancto Domini, qui loquitur veritatem in corde suo. Nonnulli enim in labijs habent veritatem, & in corde non habent. Tamquam si aliquis dolosè ostendat viam, sciens in ea esse latrones, & dicat: si hac ieris, à latronibus tutus eris: & contingat, vt verè non ibi latrones inueniantur, verum ille locutus est, sed non in corde suo, aliud enim putabat, & nesciens verum dixit. Ergo parum est verum loqui, nisi etiam in corde ita sit. Qui non egit dolum in lingua sua. Lingua agitur dolus, cum aliud ore profertur, aliud pectore tegitur. Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus. Ista profectio est, vt nihil in hominem valeat malignus, iustum à virtutis statu deijciens in peccata.

11 *In cap. 15. Prouerb.*

18 *In Psal. 14. o. 8.*

IDEM explicans verba illa; Tota die iniustitiam cogitauit lingua tua, sic habet. Tota die, ideſt, toto tempore, sine lassitudine, sine interuallo, sine pausatione. Et quando non facis, cogitas, vt quando aliquid mali abest à manibus, à corde non absit. Aut facis malum, aut dum non potes facere, dicis malum, aut quando nec hoc potes, vis & cogitas malum. Tota die ergo, ideſt, sine intermissione.

12 *In cap. 16. Prouerb. Psal. 9.*

19 *In Psal. 51.*

IDEM explicans illa verba; Prouerbiorũ 13. Pauper non suffert minas, inquit, Pauper, scilicet inanis in stitia, non habens intus spiritus plenitudinem, ornamenta spiritalia, supellectilem spiritualem, totumq; illud, quod oculis non vr, sed mente plus cernitur. Non habens hæc intus, non suffert minas. Qñ ei dictum fuerit ab aliquo potente, dic hoc verbum contra inimicũ meum, dic falsum testimonium, vt ego quem volo, op primam, & domem, fortè tentat. Non facio, non mihi adduco peccatum. Tantum negat quousque dies minari incipiat. Sed quia pauper est, non suffert minas. Pauper est, non habet diuitias interiores, vt omnes minas sæculi contemnat.

13 *Li 2. inc. 22. Prou.*

20 *Serm. 22. de tempore, to. 10.*

GREGORIVS explicans illa verba; Inuolutæ sunt semitæ gressuum eorum, Iob 6. Inquit Omne qđ inuoluitur, in semetipsum replicatur. Et sunt nonnulli, qui seducentibus vitijs obuiare quasi tota intentione deliberant, sed irruente tentationis articulo, in deliberationis proposito non perdurant. Alius namque prauo vsu superbiæ inflatus, cum magna esse præmia humilitatis cõsiderat, aduersum semetipsum se erigit, & quasi tumorem turgidi fastus deponit, exhibere se quibuslibet contumelijs humilem promittit: sed cum repente hunc, vnius iniuria verbi pulsauerit, ad cõsuetam protinus elationẽ redit, sicq; ad tumorẽ ducitur, vt nequaquam, quia humilitatis bonum concupierat, recordetur. Alius auaritia æstuans, augendis facultatibus anhelat, is cum præterire oĩa velociter conspicit, vagantem per concupiscentias mentem figit, decernit iam nihil appetere, & adepta tantummodo sub magni moderaminis freno possidere: sed eum repẽte fuerint oculis oblata, quæ placeant, in ambitione protinus mens anhelat, & oblita continentia, quam secum pepigerat, cogitationum se stimulis per desideria acquisitionis inquietat. Alius luxuriæ tabe polluitur, & longa iam consuetudine captus tenetur, quanta aũt castitatis sit munditia cõspicit, & a carne vinci turpe deprehendit. Restringere ergo voluptatum fluxa deliberat, sed vel obiecta oculis specie, vel ad memoriam reducta, cũ subiecta tentatione cõcutitur, protinus a pristina prẽparatione dissipatur. Alius verò iracundiæ flãmis accẽditur, eiusq; stimulis ad inferendas proximis cõtumelias effrenatur, cum vero nulla furoris, animã occasio pulsat, quanta sit mansuetudinis virtus, quanta patientiæ altitudo consideret, seq; ẽt contra contumelias patienter parat, sed cum parua quælibet commonitionis occasio nascitur, repente ad voces, & cõtumelias medullitus inflãmatur. Cumq; furori plenè satisfecerit, quasi post exercitium, in tranquillitatẽ reddit, & tunc se ad silentij claustra recolligit, cum linguæ, nõ patientia, sed procacitatis suæ satisfactio frenum ponit. Vix igitur, vel sero post conuitia illata se cohibet, quia & a cursu sæpe spumantes equos, non prẽsidentis dextera, sed cãpi terminus coercet. Bene ergo de reprobis dr: Inuolutę sunt semitę gressuum eorum, quia recta quidẽ deliberando appetunt, sed ad consueta semper mala replicantur, & quasi extra se tensi, ad semetipsos per circuitum redeunt, qui bona quidẽ cupiunt, sed a malis nequaquã redeunt. Esse quippe humiles, sed tñ sine despectu, esse cõtenti proprijs, sed sine necessitate, esse casti, sed sine maceratione carnis, esse patiẽtes, sed sine contumelijs volunt, cumq; adipisci virtutes quærunt, sed labores virtutum fugiunt, quid aliud quàm exhibere belli certamina in campo nesciunt, & triumphare in vrbibus de bello concupiscunt.

21 *Lib. 7. Mat. to. 2. c. 12.*

14 *In Psal. 2. tom 1. Simile.*

22

IDEM explicans illa verba Iob cap. 15. Tetendit aduersus Deum manum suam, & contra omnipotentẽ roboratus est. Cucurrit aduersus Deũ erecto collo, & pingui ceruice armatus est, dicit: Inter peccatores sunt nonnulli, qui etsi qua aliqñ agere contra omnipotẽtis Dei iudicium nituntur, ipsa impossibilitate explendæ suæ voluntatis fracti, ad semetipsos respiciunt, atq; ad eum quem contemnere voluerant, conuertuntur, & qui discedere longè poterant, si quod vellent implere valuissent, per hoc aliquando saluantur, quia qđ nequiter voluerunt, implere nequiuerunt. Et sunt nonnulli, qui hoc quod peruersè contra Deum appetunt, iusto Dei iudicio implere nequius permittuntur. Et cum eos malitia accendit, potentia roborat, tanto iam semetipsos in errorẽ cognoscere nequeunt, quantò in rebus affluentibus, extra se semper per potentiam trahuntur. Hi sunt, qui contra Deũ manum tendunt, hoc est in operatione praua, despectis Dei iudicijs perseuerant, & contra omnipotentem iniquus iste roboratus, quia prosperari in mala sua actione permittitur, quatenus & peruersa faciat, & tamen fęliciter viuat. De quo adhuc subditur: Cucurrit aduersus Deum erecto collo. Erecto collo contra Deũ currere, est ea quæ creator: displicent, cũ audacia perpetrare. Cucurrit, ideſt, in malo opere obstaculum de aduersitate non habuit. Et pingui ceruice armatus est. Pinguis ceruix est opulenta superbia, affluentibus rebus, quasi multis carnibus, fulta. Potens igitur iniquus, pingui ceruice cõtra Deum armatur, quia rebus temporalibus tumens, contra præcepta veritatis, quasi de magnitudine carnis erigitur. Quid.n. paupertas, nisi quędam macies, & quid rerum abundantia, nisi pinguedo est vitæ præsentis? Pingui ergo ceruice se contra Deum erigit, qui temporalem abundantiam in superbiam assumit? Operuit faciem eius craſſitudo, quia desiderata terrenarum rerum abundantia, oculos mentis præmit.

23 *Libro 20. Moraliũm ca. 15.*

15 *In Psal. 34.*

IDEM explicans illa verba Iob c. 30. Et mandebant herbas, & arborũ cortices, sic hẽt: Quid per herbas, nisi tenera, ac terrę proxima, bene inchoantium vita? Et q̃d per arborum cortices, nisi exteriora opera eorũ, qui iam sublimia appetunt, designantur? Praui nãque cũ recta incipientes aspiciũt, aut ridẽdo, aut quasi cõsulendo contradicũt. Cũ verò iam quosdã pensant ad summa proficere, quia eorum profectus funditus dissipare nequeũt, à quibusdã illos suis operibus diuertunt. Herbas itaq; eis & arborũ cortices mandere, est, vel studia bene inchoantiũ, vel operationes quorundã, iam more arborũ ad superiora tendentiũ, pestiferis psuasionibus, quasi quibusdã malitię suę dentibus, dissipare. Herbas mandunt reprobi, cum infirmorum initia, irridendo cõsumunt. Arborũ quoq; cortices mãdunt, cum manu peruersi consilij, à vita rectè credentium,

24 *Libro 20. Moraliũm cap. 15.*

16 *In Psal. 77.*

Exo. 24.

Isa. 29.

tium, tegmen bonorum operum subtrahunt. Hos autem, in quibusdam actibus velut arbores expoliant, illos verò velut herbas (quia despiciẽtes trahunt) quasi quæ calcant, comedunt. Quorundam iam fortitudinẽ in alta resurgentem, ex parte demoliuntur, quorundã verò teneritudinem adhuc in imis positam, penitus conterunt. Dicatur igitur. Mandebant herbas, & arborum cortices, quia prauis irrisionibus, in nonnullis exteriora opera, in nonnullis autem per spem virentia corda dissipabant.

Peccatores obdurati, insensibiles, & stulti, nec prosperis, nec aduersis corriguntur, quos Deus non punit in ipsorum malum. Cap. XX.

DE re hac præter ea, quæ adnotauimus lib. 4. c. 5. latẽ, & in hoc lib. 14. cap. 7.

1 BASILIVS exponens verba illa; Non videbit interitum, cum viderit sapientes morientes, simul insipiens, & stultus peribunt, inquit: Sapientes vocat eos de quibus Hieremias ait: Sapientes sunt, vt faciant mala, bene autem facere nescierunt. Vel certè sapientes dicit discipulos principum huius sæculi, qui abolentur, qui dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt, quoniam sapientia huius mundi, stultitia est apud Deum. Quamobrem cum stultos reddat hæc sapientia, ideo astruit perditurum esse sapientiam sapientum, & reprobaturum prudentiam prudetum. Deinde ait: Simul insipiens, & stultus peribunt, & relinquẽt alienis diuitias suas, & sepulchra eorum domus illorum in æternum. Supra vno nomine generali, sapientes appellauit, quos nunc subdiuidens insipientes, & amentes vocat. Sapiẽtes, qui tales sunt secundùm ipsorum opinionem, stultos, & insipiẽtes, dicit: Insipiens, dicitur, is, qui priuatus prudentia, minus solers est, aut perspicax ad obeunda communis vitę istius officia. Itaq; eos vocat consuetudo prudentes, siue sapientes, qui incõmoda, & noxia ab vtilibus, in rebus humanæ vitæ, discernere nouerint, iuxta id quod est in Euangelio dictum. Quia filij huius sæculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt. Non enim absolutè prudentiores, sed secundùm conuersationem & consuetudinem vitæ huius, qua in carne agitur. Hi namq; dispensatores, aut villici iniquitatis dicuntur, q̃ prudenter consulant dispensandis suæ ipsorum vitæ commodis. Atqui demens, siue stultus dicitur, qui his destituitur, quorum cognitio mẽtem hominis præcipuè adornat, vt sunt Dei patris notitia, verbi incarnatio, & à Sancto Spiritu illuminatio procedens, quam sane sensatã mẽtem habent, qui possunt cum Paulo dicere. Nos mentem seu sensum Christi habemus. Sed Sacræ Scripturę inualuit consuetudo, vt promiscuè his vtatur verbis, & insipiens, & stultus ad vnum communem finẽ, hoc est, perditionem demergunt. Vnde diuiti dictum est in Euangelio: Stulte hac nocte auferent animam tuã à te. Et apud Prophetam, Ephraim dicitur columba insipiens, quæ Ægyptum inuocabat, & ad Assyrios ibat. Horum itaq; domus nempe insipientis ac stulti, sepulchra sunt in æternum. Horum corpora sepulchra sunt, in quibus animæ peccatis præmortuæ, sepultæ sunt. Mortuus namq; ratione peccati, non in domo, sed in sepulchro ob animam mortuam habitat. [Infra:] Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, similis factus est illis. Nunc quidem, dum perinde ac equus vsq; ad insaniam deperit fœminas, vxori adhinniens proximi, nunc rursus quasi lupus rapax ex insidijs, dum appetit aliena, nonnumquam vulpis malitiosæ astutiæ assimilatur, per dolum aduersus fratrem concinnatum. Fuit reuera exuperans quædam magnitudo amentiæ istius, & pecuniæ absurditatis à ratione prorsus abhorrentis, quod ne senserit quidem initio suæ creationis ad imaginem sui conditoris factũ se esse, & neq; cogitarit, quot quãtaque in sui vnius gratiam dispensata sint mysteria.

Hom. 13. in Psa. 48. to. 1.

Hier. 4.

Iacob 4.

Luc. 16.

Lucæ 12.

2 IDEM exponens verba illa; Hęc via illorum scandalũ ipsis, sic habet: Qui oĩa nostra moderatur, ac dispensat Deus, nobis per malitiæ viam incedentibus occurrit, offendicula obijciens, quæ nos à peccato remorentur, & abarceant, vt à vita pecunia, & rationis experte auocati, postea in ore nostro complaceamus, corde credentes ad iustitiam, & ore confitentes ad salutẽ. Persecutor erat Paulus, depopulabatur, ac vastabat Christi Ecclesiam, prono ad explendam iniquitatem cursu vires exercebat. Postea in ore suo cõplacuit, dũ per synagogas annuntiaret, quoniam hic est Christus.

In hac ipsa Homil.

3 HIERONYMVS explicãs illa verba; Inualuerũt super me verba vestra, dicit Dns, & dixistis: Quid locuti sumus contra te, ait. In lectione septuaginta interpretum, sic scriptum est: Ingrauastis super me verba vestra, dicit Dns: quia qñ verba blasphemiæ dicuntur contra Dnm, ingrauata dicuntur. Etenim iuxta Zachariam, iniquitas sedet super talentum plumbi, & qñ contra Deum dr, graui blasphemiarum mole deprimitur. Qui non intelligentes verba grauissima, & blasphemiam suam, interrogant. Quid locuti sumus contra te? Non cognoscentes mala quæ contra Deum perpetrant.

In cap. 3. Malachiæ tom. 5.

4 IDEM exponens verba illa; Qui attonitis oculis cogitat praua, mordens labia sua perficiet malum, sic dicit: Grauius est perficere malum, quàm facere. Non solùm autem ille perficit malum, qui per membra sui corporis, peruersum quid operatur, & noxium, verùm etiam ille qui fixa intẽtione, malum patrare disponit. Solent enim superbi indignantes, labia mordere, solẽt attonitos habere oculos, & præsentia non videre, dum aliquandiu taciti sedula mente pertractant. Vnde datur conijci, quòd attonitis oculis praua cogitare dicat eum, qui sic mala quæ facit, inquirit, vt, quæ se in futurum retributio malorũ operum sequatur, non videat.

Psal. 8

Lib. 2. in c. 16. Prou. tom. 8.

5 AMBROSIVS dicit: Dubitatur, cur peccatores abundẽt opibus, & diuitijs, epulentur iugiter sine mærore, sine luctu, iusti aũt egeant, & afficiantur, aut coniugum amissione, aut liberorum. Quibus satisfacere debuit illa Euangelij parabola: Quòd dives bysso, & purpura induebatur, & epulas copiosas exhibebat quotidiẽ, pauper autem plenus vlceribus de mẽsa eius colligebat reliquias. Post obitum verò vtriusque pauper erat in sinu Abrahæ requiem habens, diues in supplicijs. Nonne euidens est, meritorum, aut præmia aut supplicia post mortem manere? Et rectè, quia in certamine labor est, post certamẽ, alijs victoria, alijs ignominia. Nunquid priusquam cursus conficiatur, palma cuiquam datur, aut defertur corona? Meritò Paulus: Bonum, inquit, certamen certaui, cursum consumaui, fidem seruaui, de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dns in illa die iustus iudex. In illa die inquit, non hic reddet. Hic autem in laboribus in periculis in naufragijs, quasi athleta bonus decertabat, quia sciebat, quoniam per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei. Ergo non potest quis præmium accipere, nisi legitimè certauerit. Nec est glorioſa victoria, nisi vbi fuerint laborioſa certamina.

Lib. 1. offic. cap. 15. to. 4.

Lucæ 16.

2. Tim. 4.

6 IDEM ait: Dices, cur impij lætantur? cur luxuriantur? cur etiam ipsi non mecum laborant? Quoniam, qui non subscripserint ad coronam, non tenentur ad laborem certaminis. Qui in stadium non descenderint, non se perfundunt oleo, non obliuiunt puluere. Quos manet gloria, expectat iniuria. Vnguentati, spectare solent, non decertare, non Solem, æstus, puluerem, imbresq; perpeti. Dicãt ergo, & ipsis athletæ, venite, nobiscum laborate. Sed respondebunt spectatores, nos hic interim de vobis iudicamus, vos autem sine nobis coronæ (si viceritis) gloriam vendicabitis. Isti igitur, qui in delitijs, qui in luxuria, rapinis, quęstibus, honoribus studia posuerũt sua, spectatores magis,

Vbi supra cap. 16.

magis,quàm præliatores sunt. Habent lucrũ laboris, fructum virtutis non habent. Fouent ocium,astutia, & improbitate aggerant diuitiarum aceruos,sed exoluent(ferã licèt)nequitiæ suæ pœnã. Horum requies
Iob 21. in inferno,tua verò in cœlo. Horum domus in sepulchro,tua in paradiso. Vnde pulchrè vigilare eos in tumulo Iob dixit, quia soporem quietis habere non possunt,quem ille dormiuit,qui resurrexit. Noli igitur,vt
7 paruulus sapere, vt paruulus loqui, vt paruulus cogitare, vt paruulus vẽdicare ea quæ sunt posterioris ætatis. Perfectorum est corona [Infra:] Qua causa ille dines fuerit,qui erat improbus, & raptor alieni,qua causa potens alius, qua causa ille abundauerit liberis, ille fultus honoribus,reuelabitur. Fortasse,vt dicatur raptori,diues eras,qua causa aliena rapiebas? Egestas nõ
Psal. 81. compulit,egestas non coegit. Nonne ideo te diuitẽ feci,vt excusationem habere non possis? Dicatur ẽt potenti,cur non affuisti viduæ,orphanis quoq; iniuriam patientibus? Nunquid tu infirmus eras? Nunquid non poteras subuenire? ideo te feci potentẽ, vt non inferres violentiam,sed repelleres. Nonne tibi scriptũ est: Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate? Dicatur ẽt abundãti liberis: Honoribus cumulaui te,salubritatem corporis concessi tibi,cur non secutus es præcepta mea? Nonne ego tibi liberos dedi, honores cõtuli,salutem donaui? Cur me negabas? Cur tenebas dona mea,despiciebas mandata mea? Deniq; de Iuda proditore hæc colligere licet, qui & Apostolus inter duodecim electus est, & loculos pecuniarũ, quas pauperibus erogaret,cõmissos habebat,nè videretur, aut quasi inhonorus, aut quasi egenus, Dñm prodidisse. Et ideo vt iustificaretur in eo Dñs, hæc ei contulit, vt non quasi iniuria exasperatus, sed quasi præuaricatus gratiam, maiori esset offensæ obnoxius.

8 IDEM exponens verba illa; Genesis 4. Qui occiderit Cain septuplum punietur,sic habet. Qua ratione signum super Cain posuit Dñs, nè occidatur parricida,cum prospectum non fuerit,nè innocens occideretur. Nec tã magna concedit Dñs, sed in eo ipso imprudentiã insipientis vlciscitur. Qui cum esset perpetuis supplicijs obnoxius,non remitti sibi pœnã poposcit,sed vitam corporis huius obseruãdam putauit,in qua plus ærumnæ est,q̃ voluptatis. Mors enim vna est in secessione animæ, & corporis, & in fine istius vitæ. Quæ simul vt venit, oẽs corporis dolores auferre, nõ augere consueuit. Metus verò,qui hãc vitam viuentibus frequenter ingruunt, mœstitiæ,dolores, gemitus, diuersiq; cruciatus,grauitatum, & ægritudinũ vulnera,plurimas ẽt mortes generi humano inferunt vt ista mors remediũ esse videatur,non pœna. Non.n.perem
2. Tim. 4. ptoria est, per quam nõ adimitur vita, sed ad meliora transfertur. Nã si nocentes moriuntur,qui gradum à peccatis reuocare noluerunt, vel inuiti tũ finẽ non naturæ,sed culpæ adipiscuntur,nè plura delinquãt, quibus vita fœnus est delictorum. Si aũt bonę spei compotes sunt,migrare magis,quàm deficere credendi sunt.

9 Inseritur hoc loco dogma de incorruptione animæ, quod ipsa vera, & beata vita sit, quam vnusquisq; bene conscius viuit multo purius,ac beatius, cum huius carnis anima nostra, deposuerit inuolucrum, & quodam carcere isto fuerit absoluta corporeo, in illum superiorem reuolans locum: vnde nostris infusa visceribus cõpassione corporis ingemuit,donec mommissi gubernaculi munus impleret, vt carnis huius irrationabiles motus,rationabili ductu regeret, & coerceret. Redarguuntur itaq; hoc in loco, qui vnicam hanc vitam putãt esse,quæ sit in hoc sæculo, oĩa plena lapsus, plena mœroris sunt, & redarguuntur simplici serie gestorum. Ecce.n.iustus,innocens,pius,propter gratiam deuotionis, odia fratris incurrens, immaturus adhuc æui sublatus est parricidio, & iniquus, sceleratus, impius,ẽt fraterna cæde pollutus,longęuam duxit ętatẽ, duxit vxorem posteritatem reliquit, vrbes cõdidit, &

hoc meruit diuina permissione. Nonne in his apertè vox Dei clamat: Erratis,qui putatis hic esse omnẽ viuendi gratiã? Non intelligitis,non aduertitis senectutem hanc miseriarum esse vereranam,processionemq; ętatis,ærumnarum stipendia,circunsonari nos quotidianis naufragijs, tundi fluctibus, in scopulosis habitaculis degere, & in his delectari, sicut illud non tam æternum animal,quàm immortale malũ. Ergo & isti Cain longæuitas, indulta vindicta est, eò q̃ vixit metu,& prolixum spatium, multo cucurrit & infructuoso labore, qua pœna nihil grauius, quàm vt quis ipse malorum sibi causa pœnarum sit.

AVGVSTINVS sic habet; Cõmemorans Paulus Philosophorũ peccata,dixit: Dicentes esse sapientes, stulti facti sunt. Superbia autẽ auertit a sapientia. Auersionẽ autem,stultitia consequitur. Stultitia quippe cęcitas quædam est, sicut dicit: Et obscuratum est insipiens cor eorum Vnde autẽ hæc auersio,nisi dum ille, cui bonum est Deus, sibi ipse vult esse bonum suum,sicuti sibi est Deus? Itaque ad meipsum, inquit, anima mea conturbata est. 10 *Lib. 3 de libero arbitrio. to. 1. Rom. 1.*

IDEM dicit; Cui licentia iniquitatis eripitur,vtiliter vincitur. Qm̃ nihil est infęlicius fęlicitate peccantium,qua pœnalis nutritur impunitas, & mala volũtas velut hostis interior roboratur. Sed peruersa, & aduersa corda mortalium, fęlices res humanas putant, cum tectorum splendor attenditur, & labes nõ attenditur animorum,cum theatrorum moles extruuntur, & effodiuntur fundamenta virtutum,cum gloriosa est effusionis insania,& opera misericordiæ deridentur,cum ex his quæ diuitibus abundãt, luxuriantur histriones, & necessaria vix habẽt pauperes. Hæc si Deus pollere permittat,tunc indignatur grauius. Hæc si impunita dimittat,tunc punit infestius. Cum verò euertit subsidium vitiorum, & copiosas libidines inopes reddit, misericorditer aduersatur. Misericorditer enim si fieri posset, etiam bella gererentur a bonis, vt licentiosis cupiditatibus domitis,hæc vitia perderentur,quæ iusto imperio,vel extirpari,vel deprimi debuerunt. 11 *Epi. 5. quę est ad Marcellinum. tom. 1.*

IDEM inquit; Quantum diligat Deus sperantes in se,& quid eis in posterũ seruet,hinc maximè ostendit cum infidelibus,& desperatis,& peruersis,quibus in mala voluntate vsq; in finem perseuerantibus ignẽ cum diabolo ęternum minitatur,in hoc tũ sæculo bona tanta largitur, qui facit solem suum oriri super bonos,& malos,& pluit super iustos,& iniustos. Quàm multa enim habeant impij in hac vita munera, & dona gratuito ab illo,quem cõtemnunt,enumerare quis poterit? Inter quæ illud magnum,quod exemplis interpositarum tribulationum,quas huius sæculi dulcedini tamquam bonus medicus miscet,admonet eos,si attendere velint fugere ab ira ventura, & cum in via sunt,idest,in hac vita,concordare cum sermone Dei, quem sibi aduersarium habent malè viuendo. Quid ergo non misericorditer præstatur hominibus à Domino Deo,à quo etiam tribulatio beneficium est? Nã res prospera donum est consolantis, res autem aduersa donum est admonentis Dei. 12 *Epist. 87. quæ est ad Felicitatẽ, et Rusticũ.*

IDEM inquit; Nonnullis impatientibus Dominus Deus,quod petebant concessit iratus,sicut contra Apostolo negauit propitius. Nam legimus Israelitæ quid & quomodo rogauerint,& acceperint,sed expleta concupiscentia, impatientia est grauiter castigata. Dedit & regem petentibus secundùm cor eorum, sicut scriptum est,non secundùm cor suum. 13 *Epist. 121 ad Probam de orando Deum. Num. 11. 1. Reg 8.*

IDEM exponens verba illa; Conuertantur peccatores in infernum,sic habet. Conuertantur,dentur in manus suas cum eis parcitur, & illaqueentur delectatione mortifera. Omnes gentes, quæ obliuiscuntur Deum, quia cum non probauerunt Deum habere in notitia, dedit illos Deus in reprobum sensum. Quia non in finem obliuio erit pauperis, qui videtur nunc in obliuione esse, cum peccatores 14 *In Psal. 9. tom. 8.*

felicitate huius sæculi florere existimantur, & iusti laborare. Sed patientia, inquit, pauperum, nõ peribit in finem. Quapropter nunc patientia opus est ad perferendos malos, qui iam voluntatibus separati sunt, donec ẽt vltimo iudicio separentur. Despicis in opportunitatibus, in tribulationibus, idest, opportunè despicis, & facis tribulationes ad inflammãdos animos desiderio aduentus tui. [Infra:] Quoniam exacerbauit Dñm peccator, secundùm multitudinem iræ suæ non quæret. Nemo gratuletur homini, qui prosperatur in via sua, cuius peccatis deest vltor, & adest laudator. Maior hæc ira Dñi est. Irritauit Dñm peccator, vt ista patiatur, idest, vt correptionis flagella non patiatur. Irritauit enim Dñm peccator: secundùm multitudinem iræ suæ non exquiret. Multum irascitur Deus, dum non exquirit, dum quasi obliuiscitur, & non attendit peccata, & per fraudes, & scelera ad honores, diuitiasque peruenitur. Non est Deus in conspectu eius, inquinatæ sunt viæ illius in omni tẽpore. Quantam pœnã patitur, qui secundis rebus peccatorũ suorũ eò perducitur, vt non sit Deus in conspectu eius. Et contaminentur viæ eius in omni tempore, idest, cogitationes, & consilia eius immunda sint. Animus enim malè sibi conscius, dum sibi vr nullam pœnam pati, credit quòd non iudicet Deus, & sic auferuntur iudicia Dei à facie eius, cum hæc ipsa sint magna dãnatio.

15 IDEM sic habet; Habemus hic felicitates diuersas generis humani, & miser quisque dr, qñ illi subtrahitur, quod amat. Verè autem felix est, non si habet, quod amat, sed si id amat, quod amandum est. Multi enim miseri sunt, magis habendo, quod amant, quàm carendo. Amando enim res noxias miseri, habendo sunt miseriores, & propitius Deus, cũ male amamus, negat quod amamus, iratus aũt dat amanti, quod malè amat. Habes euidenter dicentem Apostolum: Tradidit illos Deus in concupiscentias cordis eorum, in immunditias, vt contumelijs afficiant corpora sua in semetipsis, eo quòd commutauerunt veritatem Dei in mendacium, & seruierunt creaturæ potius, quàm creatori. Dedit ergo quod amabant, sed damnando.

Expos. 2. In Ps. 26.

Rom. 1.

16 IDEM explicans illa verba; Simul insipiens, & stultus peribunt, dicit. Quis est insipiens? Qui nõ intelligit in quo malo sit. Tu verò intellige in quo malo sis modò, & prospice, vt in bonis sis in posterum. Intelligendo in quo malo sis, non eris insipiens, prospiciendo tibi in futurũ, non eris stultus, & imprudens.

In Ps. 9.

17 IDEM explicans verba illa; Nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ, ait. Non moueat iustum, q̃ qui faciunt mala, in isto sæculo florent. Nimis profundæ factę sunt cogitationes Dei. Vbi est cogitatio Dei? Ad præsens habenas laxat, sed postea astringet. Noli gaudere ad piscem, qui in esca sua exultat, nondũ traxit hamum piscator, nam iam ille hamum habet in faucibus, & quod tibi vr longum, breue est, oía cito transeunt. Quid est longa vita hominis ad ẽternitatẽ Dei? Vis esse longanimis? Vide æternitatẽ Dei, nam attendis ad dies tuos paucos, & diebus tuis paucis vis impleri omnia. Quæ omnia? Vt damnẽtur omnes impij, & coronentur omnes pij. Istis diebus tuis vis hæc oía impleri? Implet ea Deus in tẽpore suo. Quid enim dictum est de temporalibus? Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius vt flos agri, fœnum aruit, & flos decidit. Omnia ergo arescunt, & decidunt, verbum aũt Dñi manet in æternum. Dic ergo illis: Nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ. Si iam Christianus es, & bene eruditus, dicis: Deus iudicio suo reseruet omnia. Boni laborant, quia flagellantur, vt filij, mali exultant, quia damnantur, vt alieni. Duos filios habet homo, alterum castigat, alterũ dimittit. Facit vnus malè, & nõ corripitur a patre, alter mox, vt se mouerit colaphis cęditur, & flagellatur. Vnde ille dimittitur, & ille cæditur, nisi quia huic cæso, hæreditas seruatur, ille aũt dimissus exhæredatus est? Videt eum non habere spem, & dimittit eum, vt faciat, quod vult. Puer aũt, qui flagellatur, si cor nõ habuerit, & stultus fuerit, gratulatur fratri suo, qui nõ vapulat, & gemit de se, & dicit in cor de suo: Tanta mala facit frater meus, quicquid vult facit contra præcepta patris mei, & nemo facit illi durũ verbum, ego mox vt me mouero, cædor. Stultus est, attendit quod patitur, & non attendit, quod illi seruetur. Ideo cũ dixisset, & nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ, subiecit statim: Vir insipiens non cognoscet, & stultus non intelliget hæc. Quæ sunt, quæ nõ cognoscit stultus? Cum exorti fuerint peccatores, sicut fœnum. Quid est sicut fœnum? Virent, cum hiems est, sed æstate arescent. Attendis florẽ fœni, quid citius transit? Quid lucidius? quid viridius? Non te delectet viriditas ipsius, sed time ariditatem eius. Tu aũt altissimus in æternum es Dñe. Expectans desuper ex æternitate tua, quando transeat tempus iniquorum, & veniat tempus iustorum. Quoniam ecce inimici tui peribunt. Qui florent modò, postea peribunt.

Simile.

Isa. 40.

Simile.

18

19 IDEM sic habet; Nihil est, quod sic quisque cogitare debeat, nisi, vt in semetipsum oculus conuertat, in se discat, se inspiciat, se discutiat, se quærat, & se inueniat, & quod displicet necet, quod placet optet, & plantet. Bona vis habere, & bonus non vis esse. Non vides te erubescere debere de bonis tuis, si domus tua plena est bonis, & te habet malum? Quid est enim, quod velis habere malum, dic mihi? Nihil omnino. Non vxorem, non filium, non filiam, non seruum, non ancillam, non villam, non tunicam, postremò non caligam, & tamen vis habere malam vitam. Rogo te præpone vitam tuam caligæ tuæ. Omnia quæ circa iacent oculis tuis elegantia, & pulchra, chara tibi sunt, & tibi ipse vilis es, & fœdus. Si tibi possent respondere bona, quibus est plena domus tua, quæ habere optasti, quæ perdere timuisti, nonne & tibi clamarent, sicut tu nos bona vis habere, sic & nos volumus bonum habere dominum? Tacita voce interpellant contra te Dominum tuum, ecce bona tua tanta dedisti huic, & ipse malus est. Quid ei prodest, quod habet, puando eum, qui omnia dedit, non habet.

Serm. 12. de verbis Domini secundùm Mat. 5. 10.

1. Cor.

1. Cor.

Homi. in cap. Gen.

20 IDEM sic habet; Sæculi lætitia, est impunita nequitia. Luxurientur homines, fornicentur, ebriositate ingurgitentur, turpitudine fœdentur, nihil mali patiantur, & videte sæculi gaudium. Ista mala, quę commemoraui, non castiget fames, non aliquis timor, non morbus, non vlla aduersitas, sed sint omnia in rerum abundantia, in pace carnis, in securitate malæ mentis, ecce vide sæculi gaudium. Magnæ misericordiæ est, nequitiæ impunitatem non relinquere, & nè cogatur in extremo gehennæ damnare, modò flagello dignatur castigare. Nam vis nosse, nulla pœna, quanta sit pœna, non tamen iusto, sed peccatori, cui est temporalis pœna, nè succedat æterna. Vis ergo nosse, nulla pœna, quanta sit pœna? Psalmum interroga: Irritauit Dominum peccator. Exclamauit vehementer, attendit, cõsiderauit, exclamauit, irritauit Dominũ peccator. Quare obsecro? Quid vidisti? Qui autem hoc exclamauit, vidit peccatorem impunè luxuriantem, malè facientem, bonis abundantem, & exclamauit: Irritauit Dominum peccator. Quare hoc dixisti? Quid enim vidisti? Præ magnitudine iræ suæ non requiret. Intelligite fratres misericordiam Dei, quando castigat mundum, non vult damnare mundum. Præ magnitudine iræ suæ, non exquirit. Ideo non exquirit, quia multum irascitur. Magna est ira eius. Parcendo sæuit, sed iustè sęuit. Si ergo aliqñ sęuit parcendo, bonum est nobis, vt subueniat castigando. Est sæueritas, quasi sæua veritas.

Serm. 37. de verbis Domini in Euang. secundũ Lucam.

Psal. 9.

Rom. c. 16. Num.

21 IDEM inquit; Dicamus impijs: Vbi sunt deliciæ vestræ, pp quas ambulatis per vias prauas? Non dicimus, vbi erũt, cũ hęc vita transierit, sed modò vbi sũt? Cũ hesterũ diẽ hodiernus abstulerit, & hodiernũ crastinus ablaturus sit, q̃d eorum, quę diligitis, non transcurrit, & transuolat? Quid nõ fugit, pęnè anteq̃ capi-

Serm. 25. de verbis Apostoli Pauli.

tur,

tur,cum ex ipso hodierno die nulla possit, vel hora retineri? Ita enim secunda excluditur à tertia, sicut prima exclusa est a secunda,ipsius horæ vnius, quæ præsens videtur, nihil est præsens, oēs enim partes eius, & omnia momenta fugitiua sunt. Propter quid peccat homo,si non cæcatur? Cum peccat,vel cum peccaret,attendat,poterat videre,quia voluptas transitura sine prudentia desideratur, vel cum transierit, cum pœnitētia cogitatur. Nos irridetis,quia speramus æterna,quæ non videmus,cum vos, eis quæ videntur temporalibus subditi, ne sciatis qualis vobis dies crastina illucescat. Quàm sæpe bonum sperantes,malum inuenitis,nec si bonus fuerit, eum nè fugiat tenere poteritis. Nos irridetis,quia speramus æterna, quæ cum venerint,non transibunt, quia nec ipsa veniunt,sed semper manent. Nos aũt ad illa veniemus,cum per viam ũicam,ista quæ transeunt,transierimus. A vobis verò temporalia nec sperari aliquādo desinunt & tñ crebro sperata vos fallunt:nec cessant vos inflammare vētura,corrũpere venientia,torquere transeuntia. Nonne ipsa sunt, quæ concupita inardescunt, adepta vilescunt,amissa vanescunt? Vtimur eis & nos secundùm peregrinationis nostræ necessitatem, sed non in eis gaudia nostra figimus, nè illis labentibus subruamur. Vtimur enim hoc mundo, tamquam non vtentes, vt veniamus ad eũ,qui fecit hunc mundum. Dicunt mali: Comedamus,& bibamus,cras.n.moriemur. Illi se adhuc cras dicunt morituros, veritas aũt illos iam, cũ ista dicunt,inuenit mortuos. Cauete imitari eos,qui cras sperando, moriuntur, & hodie bibendo, sepeliuntur,sed sicut dicit Apostolus:Nè corrumpant bonos mores vestros,colloquia mala.

Pœnitentiæ vis, eiusque effectus, & necessitas multiplex, & ingens, quam differre non debemus. Cap. XXI.

ORIGENES explicans benedictionem Iacob dictam Iudæ:Iuda te laudabunt fratres tui,manus tuę in ceruicibus inimicorum tuorum,inquit.Iudas confessio interpretatur. Qui ergo peccata sua confessus, pœnitētiam egerit, collaudatur a fratribus suis Lætitia enim, & gaudiũ est Angelis in cęlo super vno peccatore pœnitentiam agente.Ab ipsis ergo,tamquā a fratribus (vnius etenim patris, filij sunt Angeli, & homines)collaudantur. Manus eius in ceruicibus inimicorum suorũ.Qui enim ante exhibuerat mēbra sua seruire iniquitati ad iniquitatē,nunc ea exhibens seruire iustitiæ in sanctificationē, iam fugientium se inimicorum suorum,ideſt,dæmonum terga vexat,& cædit.Sic enim pugnat,non quasi aerem cædens,sed dæmones fugans, quique ob nimios profectus,velut Dei iam in se participium habens, etiam adorari dicitur a filijs patri sui.

IDEM sic habet;In Sodomis quidem, qñ minus decem requirebantur,per quos vix,si fortè reperti essent,saluari possent ij,qui habitabant Pentapolim Sodomorũ:nunc aũt ēt duo,si tñ inueniantur tales,qualis Moyses fuit,& Aaron sufficere possunt, vt gens Israelitarum tota saluetur. Quid ergo dicemus amplius esse in his duobus? Quæ tanta virtus,quod meritum, quo sexcenta millia, & eò amplius liberentur ab interitu vastatoris? Ego arbitror,q; in Moyse lex significetur,quæ docet homines scientiam, & amorem Dei,in Aaron supplicandi Deo,& obsecrandi eũ forma consistat. Si ergo accidat aliqñ indignari nobis, & iam vltionis sñia procedat a Deo, redeat aũt lex Dei in cor nostrum commouens nos,& docens conuerti ad pœnitētiam, satisfacere pro delictis, supplicare pro culpis, cessabit continuò iracundia, indignatio conquiescet, propitiabitur, quasi Moyse & Aaron intercedentibus pro nobis. Si verò aliquando oriatur indignatio Dei, & veniat pro peccatis nostris sæua correptio, induren tur autem corda nostra,nè conuertamur ad Dominũ, nè ve humiliemur in conspectu eius,vt in confessione supplicationum, motus eius, & iracundiam mitigemus,sed è contrario dicamus: Non est cura Deo de vita mortalium, nec pertinent hæc ad eum, reliquit nos olim,nec ad notitiam eius ista perueniunt.Si talia cogitemus in cordib.nostris,& hæc de ore nostro procedant,certum est non esse in nobis Moysen, & Aaron, legis scilicet sciētiam,& fructus pœnitentiæ, per quos interitum imminentis exitij possumus euadere.

IDEM explicans illa verba;Propter iniquitatem corripuisti hominem, & tabescere fecisti sicut araneā animā eius,dicit. Talis est natura peccati,vt incrasset animam,sicut scriptum est: Incrassatum est cor populi huius. Sicut autem peccatum incrassescere facit,ita è cōtrario virtus subtilem animam reddit,omneque, quod in eo corporeum est,abstergit, & perimit,& purius eam incorpoream reddit. Quòd autē crassescat, & vt ita dicam,carnea efficiatur anima peccatoris,indicatur ex eo quod scriptum est: Non permanebit spiritus meus in hominibus istis,quia caro sunt.Carnem sine dubio nominat animas crassiores, & peccatrices. Si ergo incrassescat anima, vt efficiatur caro, quid remedij Deus præparet, docet: In increpationibus, inquit,pro iniquitate erudisti hominem, & tabescere fecisti,sicut araneam animam eius. Est ergo opus Dei,vt tabescere faciat, & consumat omne quicquid est crassioris materiæ,quo circundatur anima,vt extenuet,& climet prudentiam carnis, & ita demum animam ad subtilem rerum cælestium,& inuisibilium reuocet intellectum. Talia quædam inuenimus sub sacramento non minimo apud Ezechielem Prophetam designari, cum in lebetem, vel cacabum carnes immitti dicuntur,& decoqui,& dicitur,quia coctę sunt,& detabuerunt,vel decoctæ sunt carnes,& excoctum est ius. Scripta sunt hęc ipsdem sermonibus pro eo,quod lebetes, vel cacabinos suscipient flāmis succensi,in quos injiciemur nos,qui animas nostras incarnauimus, vel incrassauimus,si non prius, dum in hoc mundo sumus, præuenimus per pœnitentiam,vt tabescant carnes nostræ,& crassitudo animæ nostræ ad subtilitatem deducatur araneæ. Si hinc,adhuc carnes fuerimus ingressi, & mittemur in illos cacabos, qui succēduntur lignis, vel fœno,vel stipula,ideſt,operibus nostris,quę superposuerimus fundamēto Christi. Tale est illud(vt opinor) quod Hieremias dicit: Vidi, inquit,lebetem,vel cacabum ardentem, & facies eius à facie Aquilonis. Vel iterum,cum virgam vidit nuceam.Requiramus ergo de ista sñia, quod propterea simul virgam ostēdit, & cacabum igne succensum:vt si quidem disciplinam accipias per virgam, & emenderis pœnitentiā agens, cacabo non indigeas succenso. Si verò permanes indisciplinatus,& virga nō emendaris pœnitens, & tali virga correptus,qualem dicit Paulus: Quid vultis, in virga veniam ad vos,an in charitate, & spiritu mānsuetudinis?Si ergo tali virga nō emēdaris, in cacabū mitteris,& cacabus succēdetur. Propterea ergo vidit Hieremias simul vtrumq;, & virgā, & cacabū succēsum, vt metuentes vtrumque, alterum videamus ex altero.

IDEM exponens illa verba; In anno, quo mortuus est Ozias,vidi Dñm,&c.inquit.Quamdiu Ozias rex vixit, non potuit visionem videre Isaias prophetæ. Erat enim Ozias peccator,& faciens malum ante conspectum Dñi,ingressus est templum, & sancta sanctorũ,& ob hoc lepra perfusus in fronte est, ita vt extra ciuitatem vadens inter immundos computaretur. Talem igitur principē animę oportet mori,vt visionē Dei videre possimus. Neque enim frustra scriptū est: Et factum est in anno, quo mortuus est Ozias rex, vidi Dñm. Vnicuique nostrum viuit Ozias, siue Pharao,& non suspiramus,Ægyptia opera facientes. Si autem moritur, tunc suspiramus, vt in Exodo scriptum est: Si Ozias viuit, non videmus gloriam Dei, si autem moritur, tunc videmus statim vt mori-

Psal. 2. *Rom. 6.* tur Ozias, gloriam Dei, hoc fit, vt regnet in nobis sermo eius, qui dixit: Ego autem constitutus sum rex ab eo. Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. Miserabilis ille homo, in quo peccatum regnat, qui tali se tradit regi, despiciens regnum Dei, & subijciens se voluptati. Propterea voluptatis amator nō est amator Dei. De quibus Paulus dicit: Amātes voluptatem magis quàm Deum, habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantis. Quando homo conuertitur ad Deum, & agit pœnitentiam, tunc moritur Ozias, & videtur Deus sedens in solio eleuato, &c.

2. Tim. 3.

6 IDEM explicans verba illa; Peccatum Iuda scriptum est stylo ferreo, in vngue adamantino exaratum super latitudine cordis eorum, dicit. His verbis explicat Hieremias, quantæ sit difficultatis peccatorum remissio. Et etiam scriptum stylo ferreo in vngue adamantino dicitur, vt in die iudicij omnibus sit patens, & ab omnibus legatur, nisi virtute pœnitentiæ deleatur. Si enim attramento scriptum esset in anima peccantis, facilè deleri posset. Quia autem in vngue adamantino est scriptum, sola pœnitentia, quæ efficacissimum est remedium, potest aboleri.

Homi. 12. in cap. 17. Hier.

7 BASILIVS docens baptismum differendū non esse, ac subinde nec pœnitentiam, dicit: Vide nè longiorem tibi vitam pollicendo, spe decidas, nescis quid crastina sit aduectura, nè tibi quæ non tua sunt, in tua putes esse potestate. Ad vitam te homo vocamus, quid vocationem fugis? Ad bonorum participationē inuitatus, quid Dominum tam egregium negligis? Regnum cœlorum præparatur. Ipse, qui vocat minimè fallax, via facilis, non tempore, non sumptu, non negotio tandem opus. Quid moraris? Iugum inquam bonum, ac leue est, minimè obterens colla, nō vincit, sed probat ceruicem sponte ferentem. Subde cor indomitum, sis Christi iumentum, nè ab hoc immunis iugo, nè ve inconcessam quærens vitæ libertatem, à feris deprehendaris. Gustate & videte, quoniam suauis est Dominus. Mellis namque suauitas melius ignorantibus nunciari, quàm per degustationem, non poterit, quòd sensus omni sermone sit efficacior. Ad circunciſionem minus Iudæus compellitur, quoniā omnis anima, quæ die octaua non circuncidetur, de populo pelletur. Tu autem circuncisionem non manufactam, quæ per pœnitentiam in expoliatione carnis perficitur, differre quæris? Si non fueris per pœnitentiam complantatus similitudini mortis eius, quomodo resurrectionis socius eris? Nonne vides, quod ligni viam gladius igneus custodit, infidelibus quidem formidandus, credentibus verò propitius, ac amœnè coruscans? Et versatilem illum fecit Dominus, quando fidelem conspexerit, ensis terga ostendit, pœnitentia verò carentibus, os, aciemque intentat. Helias currus, equosque igneos minimè expauit, verùm itineris superni desiderio incensus, contra formidolosa est ausus, ac hilaris, gaudensq; flammantes ascendit currus, cum adhuc esset in carne. Tu verò igneos currus minimè visurus, sed lotus lachrymis in cœlum penetrare potens, cunctaris, nec vocationi obtemperare maturas? Si aurum Ecclesia distribueret, non profectò dicerres. Cras mittam, cras dabis, verum tuam sednlus portionem velociter peteres, differri autem ægreferres. Quoniam verò non materiæ alicuius sucum, sed animę purgationem tibi rex munificus pollicetur, moras, excusationesque nectis, impedimenta, causasq; affers. Debebas ad hoc donum accurrere. Orem admiramdam? renouaris, nec consilaris, refingeris, & renouaris, nec contereris, curaris, & tamen hanc gratiam nō expendis? Si enim hominum seruus esses, ac libertas omnibus proponeretur, nonne ad constitutum diem instructus venires, aduocatos pretio conductos, & iudices solicitares, vt omni conatu libertatem reciperes? Quin alapam quoque, extremam seruorum plagā pro liberatione omnis in futurum infamiæ, ac probri libēter subires. Postquam verò te seruum non hominum, sed peccati, ad libertatem præco vocat, vt te à seruitute soluat, & Angelorum consortem, ciuemque faciat, præterea Dei filium per gratiam factum, cœlestium hę redem bonorum constituat, nondum esse tempus hæc bona excipiendi, causaris? O iniquas excusationes? O infamem, vanamque occupationem? Quousque tandem voluptates, quousq; vani affectas? Longo nimis tempore mundo viximus, reliquum vt & nobis ipsis viuamus. Quis fidelior tibi consiliarius, quàm Deus? quis bonos vtilior? qui Creatore familiarior? O sermonem nefandum? sanari, curarique non vacat, ne lucem mihi offende, ne ad regem, regnumq; me ducas. Enimuero si publicis tributis obnoxius esses, debitorum autem remissio reis circumquaque nunciaretur, deinde quispiam te hoc publico munere priuare conaretur, doleres, clamaresque, communis gratiæ parte per iniuriam priuari. Postquam verò non solùm præteritorum remissio, sed etiam futurorum dona palam proponuntur, non audis, sed ipse te lædis, quantū nec inimici fortè læderent. Consultum ne tibi, ac vtiliter cogitatum existimas, si quis ius immunitatis tuum, ac huiuscemodi remissionem tibi abstuleri, ære quoque alieno te premi patiatur? Maximè cum scias, quod mille talentorum fortè debitor remissionis munus facilè consequeris, nisi tu te tibi ex inhumanitate in proximum tuum gratiam abstuleris. Scisitare aliquantulum cōsciēntiam, ingredere in promptuarium animæ secretius, prēteritorum memoriam apud te parumper excita. Si enim plura sunt peccata, multitudine ne terrearis. Vbi delictum abundauit, superabundauit & gratia, si eam receperis. Plus enim debenti plus remittitur, vt vehementius amet. Si autem parua, nec admodum læthalia fuerint delicta, quid de futuro solicitaris, qui generosè præterita dispositi, cum adhuc impius esses? Nunc verò tu te considera, in examine, trutinaque tuam esse positam animam, hinc ab Angelis, inde a dæmonibus abstrahi, meditare. Quibus cordis lancem inclinabis? Quid apud te vincet, carnis ne voluptas, an vitæ sanctitas? Præsentium oblectatio, an futurorum desiderium? Iuuenis es? ætatem freno pœnitentiæ retine. Flos abest ætatis? vide nè senectutis viaticum desit, nè aciem & propugnaculum per incō siderantiam, atque ignauiam amittas, neu de vndecima hora sicut de prima cogita. Quandoquidem, & illi, qui iam primum incipit viuere, mortem ante oculos habere continuò est opus. Si quis medicus commentis, ac machinis quibusdā re iuuenem è sene reddere se receperit, ad eam profectò diem omni studio venire curares, in qua ætati floridæ te restituēdum videres. At nunc cum anima tua, quam omni scelere contaminatam reddidisti, per pœnitentiam renouari nuncietur, tantū despicis beneficium, nec vltro properas, aut id pollicenti fis obuiam? Num non tanti muneris rem miram videre desideras? Quomodo vetus homo, ac secundùm desideria erroris corruptus, rursus in pubertatem, ætatisque florem reconcinetur? Pœnitentia igitur est captiuorum, & æris alieni remissio, peccati mors, animæ regeneratio, amictus splendens, cœli iter, regni cælestis reconciliatio, adoptionis gratia. Tantis itaque ac talibus bonis, miser, potiorem ducis voluptatem? Noui enim tuam cunctationem, atque pigritiam. Ipsa enim facta, etsi taces, contra clamant. Mitte, inquis, supersede, interim carne ætatisque flore abutar, in luto voluptatum, porcorum more volutabor, manus sanguine fœdabo, alienum auferā, dolosè ambulabo, peierabo, mentiar. Tunc denique cum satur ero malis, desistam, ac pœnitebo. Si ergo res honesta est peccatum, hoc vsque ad extremum custodi. Si patranti turpis ac nocens, quid in eo perseueras, quod perniciosum est? Nullus enim bilem euomere quærens, maiorem eam ex mala intemperantiq; dieta reddere cogitabit. Corpus namque malis, grassantibusque

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Matt.

Simile.

Simile.

Simile.

bus que purgari humoribus, nè morbus conualescat, est opus. Videtur nauis aliquò vsque impositorum onera, & grauitatem ferre, si verò modus excedatur, plus æquo grauata periclitabitur. Vide nè, & tu similia patiaris, maiora continuò admittendo, quàm ea, quæ remittenda tibi per pœnitentiam promittebantur, & antequam speratum contingas portum, naufragium facias. Vide nè liberationis spe, malorum tibi aceruum congerens, peccatum quidem cumules, veniam autem non apprehendas. Cunctatio ad pœnitentiam nihil aliud clamare videtur, quàm in me an te regnet peccatum, deinde aliquando regnet etiam Dominus. Adsint mihi membra iniustitiæ, & iniquitatis arma, deinde assumam aliquando etiam arma iustitiæ Deo. Sic & Cain sacrificia offerre solebat, primùm quidé pro voluptate propria, deinde illius præbitori, ac Creatori Deo. Quando facultas ætasque viget, te libidinibus tradis. Quando verò membra languent, tunc Deo potissimum offerre studes, cum scilicet ob ingruentem, & inualidam senectam his vti nõ amplius licet, quo maximè tempore pudicitia seu tẽperantia vocari non potest, sed lasciuiendi potius & luxuriandi adempta facultas. Mortuus enim minimè 12
coronatur: nec iustus aliquis dicitur, cui malefacere non licet. Dum itaque potestas adest, dum corpus valet, dum ratio viget, peccato dominare. Si ætate prohibitus, à peccato desistis, debilitati gratias agendum. Optione, non necessitate bonos laudamus. Quis tibi vitæ terminum fixit? quis senectutis metam terminauit? quis apud te tam fide dignus futurorum sponsor? Non vides pueros sæpenumero ab vbere raptos, non ætati floridos mori vides? Nullum certum terminum habet hæc vita. Quid expectas beneficio febris pœnitere, quando nec salutaria verba loqui, nec item audire commodè poteris, morbo caput occupante? Non manus in cælum tollere, non in pedes erigi, nõ genua adorando flectere, non commodè doceri, non securè, ac libere confiteri, non cum Deo conuenire, non cum aduersario decertare, dubitantibus etiã præsentibus, num gratiam sentias, an sinu sensu, quæ agantur accipias. Chananæam imitare, qui habes animam immundo spiritu occupatam. Magnus enim dæmon, peccatum. Qui dæmonium patitur, misericordiam inuenit, qui autem peccat odium sibi contrahit. Itaque quamuis extra gratiã sis, clama, dic, miserere mei, non labia mouendo, sed mente vocem emittens. Vbi prompta voluntas, nihil quod impediat. Qui vocat, benignus; qui ministrat, paratissimus: gratia abunde exposita, modò impedimentum cesset. Vnus est pro- 13
hibens, qui nobis ad salutem obstruit viam. Ille inquam, torporem, ac desperationem nobis inijcit, nos ad opus sanctum exurgamus. Ille vana spe corda nostra deludit. An non hodie peccare, eras verò iustè agere, pietatem differre nos cohortatur? Idcirco Dominus, eius occurrens insidijs. Hodie, inquit, si vocem meam audieritis, nolite obdurare corda vestra. Ille verò ait: Mihi hodie, cras Deo Dominus contra. Hodie vocem meam audite. Nosce obsecro inimici dolos, vt omnino statimque a Deo auertaris, consulere non audet, nouit enim hoc graue admodum Christianis. Verùm artibus insidiosis aggreditur. Serpens est, & ad decipiendum argutus. Intelligit enim quemadmodum nos homines præsens libenter recipimus tempus, omnisque actio humana in præsens contendit, atque spectat. Quamobrem hodiernum tempus nobis furatur astutè, & spem facit crastini. Postquam crastinum venerit, rursus malus diuisor, sibi hodiernum, crastinum verò Domino dari petit. Sic continuò diem de die trahens, voluptate præsenti, & spe frugis, nostram subducit latenter vitam. Certa pro incertis relinque, spem firmam ne vana commutes. Vide ne te
Matt. 25. tuorum consiliorum pigeat, cum te sera nihilque tibi profutura pœnitentia cæperit. Disce prudentiam, virginum exemplo. Illæ oleum in vasis non habentes quando sponso ire obuiam oportuit, tunc necessaria deficere senserunt: ideo fatuas eas Euangelium vocat, quoniam dum tempus ferendi erat olei, id prodigendo comedendoque absumentes, extra fores sunt ejectæ, ac a sponsi pulchritudine prohibitæ. Ne igitur, & tu frater annum de anno, mensem de mense, diem de die trahas, & oleum luminis nutrimentum negligens, in diem, quam non expectas, quandoque incidas, ac te benefaciendi occasio vita deficiente destituat, & morbo præualente in animi angustia constitutus à medicis domesticisque deseraris. Quando inquam extrema erit anxietas, febrisque ardore viscera adurentur, dolebis miser, dolebis corde penitiore, nec habebis, qui condoleat, sed tantum tacito, inexplicatoque murmure mussitabis, apud te dicens, quàm contempta est mea stultitia. Quis stupidum ac læthali somno oppressum admonebit? Propinqui? At hi mẽrebunt. Alieni? At hi despicient. Amici? At hi talia me morando, te turbare verebuntur. Scilicet, & medicus decipiet, nec tu vitam omnino desperabis, cum natura maximè omnibus desideretur. Mors irruet, te rapientes statim aduolabunt. Quis liberabit? Deus tibi despectus. At inquis, me tunc exaudiet: tu verò nũc non ipsum audis. Nè miser decipiaris, nemo te inanibus seducat verbis, aderit tibi repentinum exitium, ac interitus simili is procellæ te euertet. Veniet Angelus tristis per vim tuam rapiens tot peccatis irretitam animam, teque demum magnopere cruciatum, & absque voce quærentem, præcluso lamentis vocis organo, ad nigra tartara deducet. Heu quantum te ipsum afflictabis, quantum præteritorum pœnitentia consiliorum suspirabis? Me miserum dices, cur peccatorũ grauissimam hanc sarcinam, cũ licuerit, ac tam facilè fuerit, non abieci? Me miserum qui hasce peccatorum sordes non ablui, quot peccatis sum commaculatus? O praua mea consilia? Ob breuem peccati voluptatem in æternum crucior? Ob carnis modicas delicias, æterno tradar igni? O iustum Dei iudiciũ? vocatus eram, nec audiebam; docebar, nec attendebam. Homo si gehennam metuis, si regnum affectas, ne vocationẽ sperne, ne vanas innecte causas, ad excusationẽ nulla idonea causa, nulla ratio. In titulo huius concionis sic habet: interpres. Exhortatio ad baptismum, quæ & ad pœnitentiam quadrare videtur.

IDEM sic habet: Nolumus eum qui deliquit, pec 15
cato spe pœnitentiæ immorari, sed magis iacentem *Homi. 29. quæ est de pœn.*
erigere studebimus. Pœnitentiæ expectatio iacentem surgere, & amplius nõ delinquere hortatur. [Infra:] Non est subuersa Niniue, quia pœnitentiam egit. Quis magis impius quàm Achab, sed lata sententia saccum induit, maiestatẽ exuit, & pepercit illi Deus. Manasses qui in templo Dei quadriformia collocauit idola, vt necesse esset cuiuis vndelibet templum ingresso, ante idola procumbere, vbi pœnitentiam egit, a captiuitate reuocatus est. Cuius gratia gaudent, qui in cælis sunt? Vnius peccatoris, inquit, pœnitentis gratia Angeli lætantur. Deus illum, cum gaudio complectitur. Cœpit filius prodigus pœnitere, properauit ad patrem, & dixit. Peccaui in cælum, & coram te: & statim filium pœnitentem complectitur.

IDEM dicit: Sint lumbi vestri præcincti, & lu- 16
cernæ ardentes in manibus vestris, & vos similes ho- *Regulæ 13 Moral. sententiarum. ca. 1. to. 2. Lucæ 12. 1. Thes. 5.*
minibus expectantibus dominum suum, quando reuertatur a nuptijs, vt cum venerit, & pulsauerit confestim aperiant ei. Beati serui illi, quos cum venerit Dominus, inuenerit vigilantes &c. Et vos estote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet. De temporibus autem, & momentis fratres non indigetis, vt scribamus vobis. Ipsi diligenter scitis, quod dies Domini, sicut fur in nocte, ita venit. Et paulò inferius. Igitur non dormiamus, sicut cæteri, sed vigilemus, & sobrij simus.

IDEM

17 *In epist. ad monachum qui exciderat.*

IDEM inquit: Si qua spes igitur salutis tibi reliqua est, si qua vel modica Dei recordatio, si quod futurorum bonorum desiderium, si quis metus supplicium, quæ in pœnitentibus reposita sunt, resipisce velociter. Leua oculos tuos ad cælum. Redi ad mali conscientiam. Cessa à malitia tua. Excute, qua circumfusus es, ebrietatem. Obluctare ei a quo prostratus es. Erigere fortiter ex humo. Recordare boni pastoris, qui te insequitur, vt velut è lupi faucibus eruat. Etiam si duo tantùm crura, aut auriculæ portio supersint, resili ab eo qui te vulnerauit. Memor esto miserationum Dei, quod ille vino & oleo medeatur. Nè desperes salutem. Resume memoriam eorum quæ scripta sunt. Quoniam qui cæcidit, inquit, resurget, & qui auersus est, reuertetur, qui percussus est curabitur, qui captus est a bestia, victor euadet. Qui commissum fatetur, non abijcitur. Non vult enim ita Deus mortem peccatoris, quemadmodum, vt conuertatur, & viuat. Nè tamquam in malorum profundum delapsus contempseris. Tempus adhuc est patientiæ diuinæ, tempus benignitatis, tempus curationis, tempus correptionis. Lapsus es? Exurge. Peccasti? quiesce. Nè stes in via peccatorum, sed resili. Quamprimum enim conuersus ingemueris seruaberis. Noli rationibus humanis impeditus, reditum ad me detrectare. Nè diffidas. Recogita dies antiquos, est adhuc salus, est correctio. Confide, ne despera. Nondum occlusæ sunt ianuæ: audit sponsus. Nè dominetur peccatum. Ad pugnam redi, nè moram nectas.

18 *Homi. 22. in epist. 2. Pauli ad Cor. to. 4.*

CHRYSOSTOMVS docens pœnitentiam non differendam, ait: Erit tempus, quando nihil proficiet nostra correptio. Licèt innumera deliquerimus, possibile tamen est, vt reparemur, quando adhuc hic sumus. Et senex quidem recogitet, quod paruo post tempore hinc emigraturus sit, quando satis per ætatē suam delicijs vacarit. Recogitet, quod possit in breui hoc tempore, hoc totum abluere. Item adolescens expendat etiam ipse quàm incerta mors, & quòd sæpe adolescentes ante senes mortui sunt. Nam, vt ne mortem nostram difficiliorē faciamus, incerta relicta est, vnde & sapiens quis admonet dicens: Ne moreris conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem, nescis quid paritura sit superuentura dies, periculum enim & metus est in differendo, salus verò certa, ac secura, si nulla sit dilatio. Virtutē igitur cole: sic enim licèt iuuenis moriare, securè discesseris. Quod si ad senectutem peruueneris, cum multa abundantia salutem habiturus es, duplicemque festiuitatem, nempe abstinens a vitæ malitia, & virtutem colens. Ne dicas, erit aliquando tempus quando conuerti licebit. Verba enim hæc, Deum valde exasperant. Cur nam, cum ipse tibi infinita sæcula promisit, tu in præsenti vita laborare non vis, quæ parua, & momentanea est, sed sic marcidus ac dissolutus agis, quasi hac breuiorem aliam quandam inquiras? Multi cum iam alijs damnū fraudulenter facerent, subito perierunt, & ad manifestum iudiciū abierunt. Sed multis, inquit, dedit Deus priuilegiū, vt in vltima senectute confiterentur. Quid igitur? Nunquid & tibi dabit? Fortasse dabit, inquit: Cur dicis fortasse? Contigit aliquoties? Cogita quod de anima deliberas, proinde etiam de contrario cogita, & dic: Quid autem si non det? Quid autem, si det, inquit? Det quidem ipse, veruntamen hoc illo certius, & vtilius. Nam si iam ceperis, totum lucrifeceris, siue priuilegium assequare, siue non assequare. Tu autem in bellum egressus non dicis. Non est opus, vt de rebus meis disponam, fortassis redibo. Neque de nuptijs deliberans dicis. Accipiam vxorem pauperem, multi enim & sic præter spem ditati sunt. Neque domum extruens. Subijciam fundamenta putrida, multæ.n. & consisterunt domus sic ædificatæ. De anima autem agens apprehendis magis putrida dicens: fortassis & sæpius euenit, & contingit aliquando, teque incertis tradis. Incertum quidem est, inquit, sed fido Dei misericordiæ, misericors enim est Deus. Scio & ego, sed misericors ille Deus & illos de quibus dixi hinc abstulit. Quid autem si etiam multum temporis acceperis, & similiter idem manseris? Qui enim talis, etiam in senectute segnis erit. Nam quæ est illa ratiocinatio, etiam post octoginta annos nonaginta inquirere, & post nonaginta centum, & post centum negligentior eris, sicque vita omnis frustra consumetur, & eueniēt etiam tibi ea quæ de Iudæis dicta sunt. Quòd defecerint in vanitate dies eorum, & vtinam in vanitate solùm, & non in malitia.

Eccl. 5.

19 *Simile.*

20 *Hom. 7. in c. 4. epi. ad Hebræos.*

IDEM exponens verba illa: Accedamus, cum fiducia ad thronum gratiæ, vt accipiamus gratiam, & misericordiam in opportuno auxilio, dicit: Sedes gratiæ est in qua Deus nunc sedet, nō sedes iudicij: vt inueniamus gratiam in auxilio opportuno, benedixit in opportuno auxilio: si enim nunc, inquit, accedas, accipies, & gratiā, & misericordiam, opportunè quippe accedes. Si autem tunc accesseris, nequaquam, intempestiua quippe erit accessio tunc. Non enim erit tunc sedes gratiæ. Vsque tunc sedebit rex gratiam largiens, cum autem venerit finis, tunc surget ad iudiciū. Exurge, inquit, Deus, iudica terram. Accidamus cum fiducia, scriptum est enim. Tempore opportuno exaudiui te, & in die salutis adiuui te. Modò tempus est donorum, nemo de seipso desperet: tunc est desperationis tempus, cum thalamus fuerit clausus, cum intrauerit rex videre discumbentes.

Psal. 73. Isa. 49.

21 *Hom. 5. ad populum Antiochenum. to. 5.*

IDEM inquit: Niniuitarum laudans pœnitentiā, sententia postquam lata fuit, tunc inualida facta est. Ex contrario sæculariter iudicatum. Apud hos enim si causa in medium profertur, rata fit sententia. In Deo autem contrarium, proferri sententiam eam inualidā facit: Nisi enim prolata fuisset, non vtique peccatores audissent, neque egissent pœnitentiam, sine pœnitentia verò pœnam non repulissent, nec fuissent illa salute potiti. Quomodo enim non mirabile, quòd quando Iudex sententiam tulerit, per pœnitentiam rei sententiā soluerunt? Non enim vrbem fugerunt, sed manentes sententiam repressere, discedens vnusquisque à via sua mala.

22 *Homi. 22. quæ est de pœn. Simile.*

IDEM ait; Non sic insanus amator dilectam suam amat, vt Deus pœnitentem animam. Athleta sæpe lapsus, postea victor effectus est. Et miles vulneratus, & curatus, circa finē non vulneratis probatior apparuit. Mercatorum multi ad inopiam redacti, rursus effecti sunt diuites, & naufragium passi, rursum post naufragium negotiati reuixerūt. Nunquid enim nobis Deus ignem parauit? Non sed diabolo, & Angelis eius. Tantum nē nobis ipsis ignem accendamus. [Infra:] Habes puteum, ex cordis profundo, tristitiam hauri, geminas commoue pupillas, & lachrymarum profunde fluenta, secundum peccatorum proportionem sit tibi lachryma. Si magnus est lapsus tuus, maior sit lachrymarum tuarum torrens. Vnde peccatum processit, oriatur fons medicinæ. Vbi peccatum, illic fiat, & solutio. Nè hic sit peccatum, & in cęlo pœnitentia. [Infra:] Si conuersi non fueritis, Deus gladium suum vibrauit. Interim non cędit, vibrat tantùm, vt splendorem conspicatus, & territus, ad pœnam nō peruenias. Non cædit gladius, sed tertet, vt ipsius timor ad pœnitentiam te suscitet. Arcum suum tetendit, & parauit illum. Tetendit, non immisit sagittam, vt te forma terreat.

Matt. 25.

23 *ad Theodorū monach.*

IDEM dicit; Ne quæso, ne vsque adeo in expugnatione tui, ac lęsione permaneas. Vt autem satis durum videtur, ac barbarum his qui deuoluti fuerint ad profundum imi gurgitis ęnum, si tamen casus prioris crimina emendent, salutare correctis remediū denegare, ita rursus haud tutum est, hac spe hominem vitia nutrire, vt dicat, datio post ista succurrit, nunc interim voluptatibus vitæ istius fruar, postea autem per exigu

exigui temporis castitatē, mercedes transactorum quo que adipiscar annorum. Memini namque te sæpe di xisse his, qui in studijs tibi sæcularibus posito tam pernicioſa suadebant, etiamsi in isto, aiebas, breuis tempo ris spatio bonum terminum vitæ minimè fuero consecutus, quemadmodum ad illum ipse qui dixit: Nolo differas conuerti ad Deum, neque diem ex die protrahas, nescis enim quid pariat superuentura dies. Huius animi, huiusque consilij recipe, ac recordare obsecrationem, & constringe vinculis furem. Hoc enim nomine, excessum de hoc sæculo nostrum Christus appellat quod ignorantibus venia, & nescientibus nobis, repentinus assistat.

Eccl. 5.

Matt. 4. Luc. 12. et 1. Thes. 5.

HIERONYMVS sic habet; Fabiola, quia persuaserat sibi, & putabat à se virum iure dimissum per diuortium Ecclesiæ, nec Euangelij vigorem nouerat. Vnde transiuit ad secundas nuptias, & dum multa diaboli vitat vulnera, vnum incauta vulnus accepit. Post mortem secundi viri in semet reuersa, quo tempore solent viduæ negligentes iugo seruitutis excusso agere se liberius, adire balnea, volitare per plateas, vultus circumferre meretricis, saccum induere, vt errorem publice fateretur, & tota vrbe spectāte Romana, ante diem Paschæ in basilica quondam Laterani staret in ordine pœnitentium, Episcopo, presbyteris, & omni populo collachrymantibus, sparsum crinē, ora lurida, & squalidas manus, sordida colla submitteret? Quæ peccata fletus iste non purget? Quas inueteratas maculas, hæc lamenta non abluant? Petrus trinam negationem, trina confessione deleuit, Aaron sacrilegium, & conflatū ex auro vituli caput, fraternæ correxere preces. Dauid sancti, & mansuetissimi viri homicidium pariter, & adulterium, septem dierum emendabat fames. Iacebat in terra, volutabatur in cinere, & oblitus regiæ potestatis, lumen quærebat in tenebris. Illumque tantum respiciens, quem offenderat, lachrymabili voce dicebat: Tibi soli peccaui, & malum corā te feci. Et: Redde mihi lętitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Quem tam impium legimus inter reges, q̄. Achab de quo Sacra Scriptura dicit: Non fuit alius talis, vt Achab, qui venundatus est, vt faceret malum in conspectu Domini? Hic cum propter sanguinem Naboth correptus fuisset ab Helia, & audisset irā Domini per Propheram: Occidisti insuper, & possedisti, & ecce ego inducam super te malum, scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, ieiunabatque in sacco, & ambulabat demisso capite. Tunc factus est sermo Domini ad Heliam Thesbitē dicēs: Nonne vidisti Achab humiliatum coram me? Quia ergo humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius. O fęlix pœnitentia, quæ ad se Dei trahit oculos, quæ furētem sententiam Dei confesso errore mutauit. Hoc idem, & Manasses in Paralipomenon, & Niniuem feciſſe legimus in Propheta, & Publicanum in Euangelio. E quibus primus non solum indulgentiam, sed & regnum percipere meruit. Alter impendentem Dei fregit iram. Tertius pectus verberans pugnis, oculos non leuabat ad cęlum. Et multo iustificatior recessit puplicanus humili confessione vitiorum, quàm pharisæus superba iactatione virtutum. Non est loci huius, vt pœnitentiā prędicem, & quasi contra Montanum: Nouatumque scribens dicam, illam hostiam Domino esse placabilem, & sacrificium Deo spiritum contribulatum. Et malo pœnitentiam peccatoris, quàm mortem. Hoc vnum loquar, quod Fabiola non est confusa Dominum in terris, & ille eam non confundetur in cœlo. Aperuit cunctis vulnus suum, & decolorem in corpore, cicatricem flens, Roma conspexit. Dissuta habuit latera, nudum caput clausum os (vt quondam leprosi.) Nō est ingressa Ecclesiam Domini, sed extra castra cum Maria soro re Moysi separata consedit, vt quam sacerdos eiecerat, ipse reuocaret. Descendit de solio deliciarum suarum, accepit molā, fecit farinā, & discalciatis pedib. trāsiuit

Psal. 50.

fluenta lachrymarum. sedit super carbones ignis. Hi ei fuere in adiutoriū. Faciem, per q̄ scēdo viro placuerat verberabat, oderat gēmas, linteamina videre non poterat, ornamenta fugiebat. Sic dolebat quasi adulterij commissset, & multis impendijs medicaminum, vnū vulnus sanare cupiebat. Recepta sub oculis omnis Ecclesiæ communione, quid fecit? Scilicet in die bona malorum non oblita est, & post naufragiū rursum tentare noluit pericula nauigandi.

Li 2. Apolog aduersus Rufinum to. 2.

IDEM dicit; Solet Origenes, pœnitudinem interna cordis vrentem, ignem vocare. Vnde ad Babylonem scriptum est: Habes carbones ignis, sedebis super eos, hi erunt tibi in adiutorio; Et in Psalmo pœnitēs audit. Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam? Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus desolatorijs, vt linguam dolosam sagittæ præceptorum Dei vulnerent, atque confodiant, & peccatorum in ea solitudinem faciant. Illud quoque testimonium in quo Dominus loquitur: Ignem veni mittere super terram, & quid volo, nisi vt accendatur, sic interpretatur Origenes: Omnes cupio agere pœnitentiam, & excoquere Spiritu sancto vitia, atque peccata. Ipse enim sum, de quo scribitur, Deus ignis consumens est.

Lib. 1. aduersus Pelagianos.

IDEM docens, ignorantiam non semper excusare à peccato, cum Iob quotidie pro filijs sacrificiū offerret, nè fortè per ignorantiam in cogitatione peccauerint, addit: Qui ligna cædit, si securi ac ferro fugiente de ligno homo fuerit occisus, pergere iubetur ad vrbem fugitiuorum, & tandiu ibi esse, quandiu sacerdos maximus moriatur, ideſt redimatur sanguine Saluatoris, aut in domo pœnitentiæ, quę imitatur baptismatis gratiam per ineffabilem clementiam Saluatoris, qui nō vult perire quemquam, nec delectatur mortibus peccatorum, sed vt conuertantur, & viuant.

Li. 6. in c. 14. Isaiæ tom. 4.

IDEM exponens verba illa, Sedebo in lateribus Aquilonis, inquit: Iste est Aquilo ventus durissimus, a quo suos Dominus vult liberare captiuos, & reducere in ciuitatem sanctas, dicens: Dicam Aquiloni da, & Austro noli prohibere, adhuc filios meos de terra longinqua. Illud autem quod huic potest esse contrarium, mons Sion, latera Aquilonis, ciuitas regis magni, facile soluitur. Hi enim, qui quondam erant in lateribus Aquilonis durissimi, postea per pœnitentiam, in ciuitate Dei esse cœperunt.

Psal. 47.

IDEM explicans verba illa; Recordata est Hierusalem afflictionis suæ, & præuaricationis omnium desiderabilium suorum, quæ habuerat à diebus antiquis cum caderet populus eius, in manu hostili, dicit: Non solum Hierusalem illa terrena, doluit se perdere iucunditatem suam, & deliciarum affluentiam inter hostes constituta, sed etiam hæc mystica, & maximo dolore torquetur, cum in pœnis constituta, iam sero dolet se tunc negligentem fuisse, quando per bona opera, & rectam conuersationē potuit sibimetipsi subuenire. Nō enim cum sanctis Angelis exultat, sed in inferno cum dæmonib. cruciata, infructuose præterita peccata deplorat, iuxta illud, quod Scriptura sacra teste, impij in inferno dicturi sunt: Ergo erauimus à via veritatis, & iustitiæ lumen non est ortum nobis, lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulauimus vias difficiles, viam autem Domini ignorauimus. Transierunt illa omnia tamquam vmbra mortis, in malignitate autem nostra consumpti sumus. Tunc, & ipse spiritus maligni deridens otium, quod negligentes inutiliter duxerunt per præsentis vitæ spatium.

Li. 1. in c. 1. Lamēt. Hier.

Sap. 5.

IDEM exponens verba illa; Matribus suis dixerunt, vbi est triticum, & vinum cum deficerent in plateis ciuitatis vulnerati, cum exhalarent animas suas in sinu matrum suarum, dicit: Frustra tunc auditores negligentes quærunt a doctoribus suis triticū, & vinum verbi gratiæ spiritualis, cum in terrenis negotijs, & voluptatib. sæculi ad effectum venerint præsentis vitæ, & sub ipso magistrorum nutrimine, tempus indul-

In cap. 2. Lament.

Pſal. 73. Isa. 49.

Hom. 7. in c. 4. epi. ad Hebræos.

Epist. 30. quę est ad Oceanū epitaph. Fabiolæ to. 1.

Hom. 5. ad populum Antiochenum. to. 5.

Hom. 22. quæ est de pœn. Simile.

Matth. 25.

ad Theodorū monach.

indultum perdiderunt in praua conuersatione. Non enim tunc tempus est remedij, sed ultionis, quando districtus iudex ueniet singulorum actus, & uitam discutere per discretionem iusti examinis.

31 *Lib. 11. in c. 36. Ezæ.* ID. explicãs verba illa: Et dabo vobis cor nouum & spũm nouũ ponã in medio vestri, & auferam cor lapideũ de carne uestra, & dabo uobis cor carneũ, inquit: Si egerit gentes pœnitentiam, & sanctificatus fuero in medio eorum, ait Dominus, tunc omnis gentilium turba cognoscet, quòd eos ego tollam de terris, in quas dispersi erant, & effundam super illos aquas doctrinæ, & sermonis Dei, & mundabo illos ab omnibus inquinamentis suis, & ab vniuersis idolis, quæ in suo corde simulauerant. Et dabo eis cor nouum, quod per peccatum perdiderant, & spiritum rectum innouabo in cordibus eorum. Et auferam cor lapideum, cor videlicet incredulum, & dabo cor carneum, molle, & tenerum, quod Dei præcepta suscipiat, ita vt ambulent in præceptis meis, & faciant iudicia, quæ prius neglexerant. Et rursus: Sit populus Dei, & Dominus eis vertatur in Deum, quem prius offenderant. Tunc saluabuntur ab uniuersis inquinamentis suis, & multiplicabitur eis frumentum, de quo efficitur cœlestis panis, & non patientur vltra famem sermonis Dei, & multiplicabitur in eis lignum sapientię, & genimina in eorum pectore complebuntur.

32 *In c. 9. Da.* IDEM inquit, exponens illa verba; Ego Daniel intellexi in libris numerum annorum, de quo factus est sermo Domini ad Hieremiam prophetam, ut complerentur desolationis Hierusalem septuaginta anni. Et posui faciem meam ad Dominum Deum rogare, & deprecari in ieiunijs, sacco, & cinere. Prædixerat Hieremias septuaginta annos desolationis templi, post quos rursus ueniret populus in Iudæam, & ædificaretur templum & Hierusalem: quæ res Danielem non facit negligentem, sed magis prouocat ad rogandum, ut quod Deus per suam promisit clemẽtiam, per horum impleat preces, nè negligentia, & superbia pariant offensam. Denique in Genesi legimus centum viginti annos pœnitentiæ constitutos ante diluuium, qui quia tanto tempore, hoc est centum annis noluerunt agere pœnitentiam, nequaquam expectatur, ut & uiginti alij compleantur, sed infert ante, quod postea fuerat comminatus. Vnde & ad Hieremiam dicitur ob duritiam cordis populi Iudæorum: Ne ores pro populo hoc, quia non audiam te. Et ad Samuelem: Vsquequo luges Saul, cum abiecerim eum? In cinere igitur, & sacco postulat impleri, quod promiserat Deus, non quòd esset incredulus futurorum, sed nè securitas negligentiam, & negligentia pareret offensam.

Gen. 6. *Hier. 7.* *1. Reg. 16.*

33 *Li. 3. in c. 12. Os. c. 5.* IDEM exponens illa uerba, in quibus loquens de Iacob dicit: In fortitudine sua directus est cum angelo, & inualuit ad angelum, & confortatus est, fleuit, & rogauit eum, in Bethel inuenit eum: Si quis igitur flet, & agit pœnitentiam, & Dominum deprecatur, inueniet eum dolore cordis sui. Et cum eum inuocauerit, sibi audiet respondentem. Cumque esses victoriam consecutus, fleuisti, & rogasti Angelum Domini, & peccatorum veterum recordatus, inueniſti eum in Bethel, hoc est, in domo Dei, in domo doloris, & lachrymarũ, & pœnitentiæ. O itaque uir Ecclesiastice, qui vocaris Iudas, & confitens, conuertere quotidie per pœnitentiam ad Dominum tuum. Et si fortè peccaueris, imitare prophetam dicentem: Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Et spera in Deo tuo semper, siue appropinqua Deo tuo iugiter, vt omni tempore in virtute proficiens, appropinques Deo tuo.

Psal. 6.

34 *Li. 1. in c. 2. Ioel.* IDEM explicans verba illa; Et reddam vobis annos quos comedit locusta, bruchus, & rubigo, & eruca, sic habet. Vos, quos iustè post pœnitentiam voco filios Sion, & Ecclesiæ, lætamini, atque gaudete, quia fecit uos nouis uirtutum frugibus abundare, & saturari, atque inebriari frumento, uino, & oleo. Et annos, quos perturbationibus ante regnãtibus perdideratis in vobis, quando opera vestra locusta, bruchus, rubigo, erucaque consumpserant, Deus uobis perire non passus est. Tunc comedetis fructus iustitiæ, & saturabimini, & laudabitis nomen Domini Dei nostri, qui fecit vobiscum mirabilia. Si autem post pœnitentiam, tantam vbertatem Deus rerum omnium pollicetur; quid respondebit Nouatus negans pœnitentiam, & reformari posse peccatores in pristinum statum, si digna fecerint opera pœnitentiæ? In tantum enim Deus recipit pœnitentes, vt uocet eos populum suum, & habitarum se in eorum medio repromittat. Vnde ab eo loco, quo legimus: Conuertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio, & fletu, & planctu, vsque ad eum locum, vbi ait: Quare dicunt in populis, Vbi est Deus eorum? Cohortatio Domini est, post pœnas, atq; supplicia, ad pœnitentiam prouocantis. Rursum ab eo loco, qui sequitur: Zelatus est Dominus terram suam, & pepercit populo suo, & respondens Dominus, dixit, usque ad eum locum, vbi scriptum est: Et non confundetur populus meus in æternum, repromissio futurorum est, quæ bona, postquam egerint pœnitentiã, debeant præstolari.

35 *Li. 3. in. 7. Amos.* IDEM explicans illa verba; Domine Deus propitius esto obsecro, quibus uerba hæc addunt Septuaginta. Pœniteat te Domine super hoc, & hoc non erit, dicit Dominus, inquit: Quod nobis ad meliora conuersis, & ipsum pœniteat sententiæ suæ, vt nec iusto reddat præmia, quæ promisit, si declinauerit ad iniquitatem, nec peccatori pœnas, quas comminatus est, si cõuersus fuerit ad salutem. Dicitur ad eum, qui acturus est pœnitentiam: Ne dederis somnum oculis tuis, neq; dormitationem palpebris tuis, ut libereris, quasi damula de cassibus, & sicut auis ex laqueis. Qui si Domini primùm mandata contempserit, & postea in angustiis constitutus, euigilare cœperit, suscitat Dominus dormiẽtem sibi, & dicit: Exurge, quare obdormis Domine? E contrario, qui thesaurizat sibi iram in die iræ, Deum iratum sentiet. Quòd si egerit pœnitentiam, ira vertetur in misericordiam, & cum perturbationibus nostris, atque uirtutibus, in vtramque partem pœnarũ, atque clementiæ Dominus commutabitur.

Prou. 6. *Psal. 43.*

36 *Li 1. in. 2. Habac.* IDEM explicans uerba illa; Leuiores pardis equi eius, & velociores lupis vespertinis, & diffundentur equites eius, equites namque eius de longè uenient: volabunt quasi aquila festinans ad comedendum, inquit. Quicunque egerint pœnitentiam, & dereliquerint dæmones, quibus quasi equi prius ad sedendum terga præbebant, & velocitate luporum & pardorum, vespere equites suos abiecerint, & eliserint, & vacuo leuique dorso ad eum portandum uenerint, qui super pullum asinæ mansuetus, & pauper ascendit: hi quasi de longe properantes, & non contenti cursu, & impetu, assument volatum, & venient quasi aquila, ut sermonis Dei uescantur carnibus, & famem tanti temporis saturent.

37 *In c. 2. Sophoniæ.* IDEM exponens illa uerba: Congregamini gens non amabilis, dicit. Septuaginta interpretes sic verterunt. Congregamini, & colligamini gens inerudita, antequam fitis sicut flos pertransiens diem, antequam veniat ira Domini super uos, antequam super vos irruat dies iræ furoris Domini. Populus ad pœnitentiam prouocatur, & dicitur ei. Agite pœnitentiam, antequã fiat, quod prophetatum est: antequam super uos furor Domini compleatur. Conuenite in Ecclesiam, & sociamini vobis charitate, & pace. O gens inerudita, quæ non uis Dei recipere disciplinam, nec habere scientiã mandatorum eius, sed diuitijs, & corporis sanitate, & pulchritudine huius sæculi, carnis quoque uoluptatibus delectaris, quæ transit quasi flos, qui in una die marcescit. Propterea dico vobis: Conuenite, sociamini, nè cum iudicij tempus venerit, & omnis gloria uestra

ſtra tranſierit, tunc velitis agere pœnitentiam, quando locus non erit pœnitentiæ, ſed pœnarum, & anguſtiæ.

38 IDEM exponens verba illa; Hæc ait Dominus exercituum dicens: Populus iſte dicit, Nondum venit tempus domus Domini ædificandæ, ſic ait. Diligenter attende, quod non Zorobabel vel Ieſus dicant: nondũ venit tempus domus Domini ædificandæ, ſed populus, qui adhuc ſub Dario rege conſtitutus, necdum iugum ſeruitutis excuſſerat, ſemperq;, qui captiuitate detinentur, & egreſſi ſunt de Hieruſalem, differũt & morantur ædificare templum Dei, & dicunt: nondum venit tempus domus Domini ædificandæ. Et tu quando videris aliquem egreſſum de Eccleſia, qui traditus fuerat ſathanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fieret, cogitare, atque diſponere, vt ædificet templum per pudicitiam, quod per libidinem ante deſtruxerat, & tamen diem de die trahere, dic ad eum: Verè & tu de populo es captiuorum, & tu dicis: Nondum venit tempus domus Domini ædificandæ. Qui ſemel decreuit inſtaurare templum Dei, huic omne tempus aptum eſt ad ædificandum, nec rex diabolus poteſt impedire, nec hoſtes per circuitum, nec pietas ſimulata parentum, affinium, liberorum: ſtatim, vt conuerſus inclamaueris nomen Domini, dicet: Ecce adſum. Sic hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra ſuper vias veſtras. Non ſit aliud loquentis, & aliud facientis, præcepta mea ſtatim in opere ponite. Qui autem, qui ædificationem hanc differt? Seminaſtis multum, & intuliſtis parum: manducaſtis, & non eſtis ſatiati; bibiſtis, & non eſtis vos, & non eſtis calefacti; & qui congregauit, miſit eas in ſacculum pertuſum. Quæ ſunt ergo opera peccatorum, aliqua operantur.

39 IDEM exponẽs illa verba; Vſquequo piger dormis, quando conſurges à ſomno tuo? Vſquequo dormies, paululum dormitabis, paululum dormitabis, paululum dormitabis, vt dormias. Et veniet tibi quaſi viator egeſtas tua, & pauperies quaſi vir armatus, inquit. Vſquequo piger dormis in vitijs, quando potes reſurgere ad bene agendum, qui noxio torpore depreſſus ſemper dicis: paululum adhuc iacebo, & ſic poſtea pœnitendo reſurgam? Fit namque, vt te ſemper differente opus bonum deſpente iudex, qui mala facta tua puniat, adſit. Hoc enim dicere, & veniet quaſi viator egeſtas, & pauperies, quaſi vir armatus. Egeſtas namq; & pauperies, pœna eſt vltima, in qua damnati nil diuitiarum merentur. Quæ quaſi viator veniet, qua improuiſa, & ſubitanea: quaſi vir armatus, quia deuinci perpetuò non poteſt. Si verò impiger fueris, venit vt fons meſſis tua, & egeſtas longè fugiet à te. Fructus terreni, quos metimus, non fonti comparantur, ſed ciſternæ, quia ad tempus paſcunt colligentem, & in tempore deficiunt. At qui impiger fuerit pro cæleſtibus laborare diuitijs, huius meſſis, vt fons aduenier, quia mercedem laborum indeficientem percipiet. Et egeſtas longè fugiet, quia ſatiabor, ait pſalmiſta, dum manifeſtabitur gloria tua.

40 IDEM explicans verba illa; Mæror viri humiliabit illum, & ſermone bono lætificabitur, ſic habet. Hoc dicit, quia nimirũ neceſſe eſt, vt prius peccarem mœror pœnitentiæ ſalubriter humiliet, & ita poſtmodum periudicium ſacerdotis, ſermo datæ reconciliationis lætificet.

41 IDEM exponens illa verba; Ne glorieris in craſtinum, ignorans quid ſuperuẽtura pariat dies, dicit. Hoc ait, nè ſecurus ſit aliquando homo de futuro tempore, quia etſi te hodie Domino ſeruire conſpicis, qualis eſſe in futuro poſſis, & quomodo vitam finire, prorſus præuidere non vales. Beatus enim homo, qui ſemper eſt pauidus.

42 IDEM exponens illa verba; Pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tempore opportuno, inquit. Tempus opportunum ad exorandum pro peccatis, hæc vita eſt, in qua ſancti orant, quia nemo eſt à peccatis immunis, orantque, vt peccata per pœnitentiam dimittantur. Quod ſi fecerint, audient: Veruntamen in diluuio aquarum multarum ad eum non approximabunt. Multi fluctus diluuiorum in iudicio impios vallabunt, qui ſanctis, & his, qui pœnitentiam, dum viuerent, egerunt, non nocebunt.

43 AMBROSIVS exhortatur peccatores ad pœnitentiam, & ait. Fleamus ad tempus, vt exultemus in æternum. Timeamus Dominum, præueniamus cum, confitẽdo peccata noſtra. Corrigamus lapſus noſtros, emendemus errorem, nè & de nobis dicatur: Heu me anima mea, quia perijt timor tuus à terra, & qui corrigat in hominibus non eſt. Dic iniquitates tuas, vt iuſtificeris. Adhuc reo culpæ, iuſtificationis præmia proponuntur. Ille enim iuſtificatur, qui proprium crimen ſponte agnouerit. Denique iuſtus in exordio ſermonis, accuſator eſt ſui. Nouit omnia Dominus, ſed expectat vocem tuam, non vt puniat, ſed vt cognoſcat, non vult, vt inſultet tibi diabolus, & celantem peccata tua, arguat. Præueni accuſatorem tuum. Si te ipſe accuſaueris, accuſatorem nullum timebis. Si te detuleris ipſe, etſi mortuus fueris, reuiuiſces. [Infra:] Veni foras, dicit Dominus Lazaro, Exi foras. Delictum proprium prode, vt iuſtificeris, ore confeſſio fit ad ſalutem.

44 IDEM dicit; Eos qui pœnitentiam differunt, ſatis ipſe Dominus admonuit, dicens: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum. Neſcimus qua hora fur veniat, neſcimus an proxima nocte à nobis repoſcatu anima. Adam poſt culpam ſtatim Deus de paradiſo eiecit, non diſtulit, ſed ſtatim ſeparauit à delitijs, vt ageret pœnitentiam, ſtatim tunicam veſtiuit pelliceam, non ſericam. Quid enim quod differas? An vt plura peccata committas? An quia Deus bonus eſt, ideo tu malus, & diuitias bonitatis eius, & patientiæ contemnis? Sed bonitas Domini magis ad pœnitentiã te debet adducere. Ideò ad omnes ſanctus Dauid dicit: Venite adoremus, & procidamus ante Deum, & ploremus ante Dominum noſtrum, qui fecit nos. De peccatore autem ſine pœnitentia mortuo, quia nihil aliud ſupereſt, niſi grauiter mœre, niſi flere, habes plorantem ipſum, & dicentem: Filius meus Abſalon.

45 IDEM dicit; Si agat homo pœnitentiam ex toto corde, vbi Deus videt, ſaluabit, ſicut vidit cor Dauid, quando increpatus à propheta grauiter poſt comminationes terribiles Dei, exclamauit, dicens: Peccaui, & mox, vt audiuit, abſtulit peccatum ſuum. Quantum valent tres ſyllabæ, peccaui. In quibus flamma ſacrificij cordis eius ad cælum aſcendit. Ergo qui egerit veraciter pœnitentiam, & ſolutus fuerit à ligamento, quo erat conſtrictus, & à Chriſti corpore ſeparatus, & benè poſt pœnitentiam vixerit, ad Dominum vadit, & à populo diaboli ſeparabitur. Qui autem poſitus in vltima neceſſitate ægritudinis ſuæ acceperit pœnitentiam, & mox reconciliatus fuerit, & vadit, ideſt, exit de corpore, fateor vobis, non illi negamus, quod petit, ſed non præſumo dicere, quia benè hinc exit. Non præſumo, non polliceor, non dico, non vos decipio, non vobis promitto. Fidelis benè viuens, ſecurus hinc exit. Agens pœnitentiam dum ſanus eſt, & reconciliatus, ſi poſtea benè vixerit, ſecurus eſt. Sed dicis: Quid eſt ſi benè uixerit? uel in hoc nos inſtrue. Illud neſcire te dicis, an ille, qui Infirmus, & impotens eſt peccare, ſi pœnitẽtiam accipit, & mox tranſit, facinorà ſua relaxantur in die iudicij. Hinc nullam ſecuritatem nobis das. Quid eſt bene viuere poſt pœnitentiam doce nos? Dico vobis, abſtinere vos ab ebrioſitate, à concupiſcentia, à malo eloquio. Non ſolùm poſt pœnitentiam ab iſtis intus homo obſeruare ſe debet, ſed & ante pœnitentiam dũ ſanus eſt, quia neſcit ſi poſſit ipſam pœnitentiam accipere, & confiteri Deo, & ſacerdoti peccata ſua. Ecce quod dixi poſt pœnitentiam, dico ante pœnitentiam melius. Agens verò pœnitentiam ad vltimum, & reconcilia-

In c. 1. Aggæi. — *1. Cor. 1.* — *Li. 3. in. 7. Amos.* — *Prou. 6.* — *Li. 1. in c. 6. Prouer. tom. 8.* — *Pſ. 43.* — *Li 1. in. 2. Habac.* — *Simil.* — *Pſal. 16.* — *Lib. 2 in c. 12 Prouer.* — *Li 3. in c. 27. Prouc.* — *In Pſ 31. tom. 7.* — *Lib. 2. de pœnit. c. 7. tom. 4.* — *Iſa. 43.* — *Prou. 13.* — *Eodem lib. c. 11 de nõ differendo pœnit. Matt. 3.* — *Pſal. 94.* — *2. Reg. 19.* — *Lib. cuius titulus eſt Ad pœnitẽtiam agendã exhortatio.* — *2. Reg. 12.*

indultum perdiderunt in praua conuersatione. Non enim tunc tempus est remedij, sed ultionis, quando districtus iudex ueniet singulorum actus, & uitam discutere per discretionem iusti examinis.

31 ID. explicãs verba illa: Et dabo vobis cor nouum & spũm nouũ ponã in medio vestri, & auferam cor lapi-
Lib. 11. in c. 36. Eze. deũ de carne uestra, & dabo uobis cor carneũ, inquit: Si egerit gentes pœnitentiam, & sanctificatus fuero in medio eorum, ait Dominus, tunc omnis gentilium turba cognoscet, quòd eos ego tollam de terris, in quas dispersi erant, & effundam super illos aquas doctrinæ, & sermonis Dei, & mundabo illos ab omnibus inquinamentis suis, & ab vniuersis idolis, quæ in suo corde simulauerant. Et dabo eis cor nouum, quod per peccatum perdiderant, & spiritum rectum innouabo in cordibus eorum. Et auferam cor lapideum, cor videlicet incredulum, & dabo cor carneum, molle, & tenerum, quod Dei præcepta suscipiat, ita vt ambulent in præceptis meis, & faciant iudicia, quæ prius neglexerant. Et rursus: Sit populus Dei, & Dominus eis vertatur in Deum, quem prius offenderant. Tunc saluabuntur ab uniuersis inquinamentis suis, & multiplicabitur eis frumentum, de quo efficitur cœlestis panis, & non patientur vltra famem sermonis Dei, & multiplicabitur in eis lignum sapientię, & geniminа in eorum pectore complebuntur.

32 IDEM inquit, exponens illa verba; Ego Dan-
In c. 9. Da. intellexi in libris numerum annorum, de quo fac-
est sermo Domini ad Hieremiam prophetam, ut co-
plerentur desolationis Hierusalem septuaginta a-
Et posui faciem meam ad Dominum Deum rogar-
deprecari in ieiunijs, sacco, & cinere. Prædixerat
remias septuaginta annos desolationis templi,
quos rursus ueniret populus in Iudæam, & ædifica-
tur templum & Hierusalem: quæ res Danielem non-
cit negligentem, sed magis prouocat ad rogandum,
quod Deus per suam promisit clemẽtiam, per horum
impleat preces, nè negligentia, & superbia pariant
Gen. 6. offensam. Denique in Genesi legimus centum viginti annos pœnitentiæ constitutos ante diluuium, qui quia tanto tempore, hoc est centum annis noluerunt agere pœnitentiam, nequaquam expectatur, ut & uiginti alij compleantur, sed infert ante, quod postea fue-
Hier. 7. rat comminatus. Vnde & ad Hieremiam dicitur ob-
1. Reg. 16. duritiam cordis populi Iudæorum: Ne ores pro populo hoc, quia non audiam te. Et ad Samuelem: Vsquequo luges Saul, cum abiecerim eum? In cinere igitur, & sacco postulat impleri, quod promiserat Deus, non quòd esset incredulus futurorum, sed nè securitas negligentiam, & negligentia pareret offensam.

33 IDEM exponens illa uerba, in quibus loquens de
Li. 3. in c. 12. Osee. 5. Iacob dicit: In fortitudine sua directus est cum angelo, & inualuit ad angelum, & confortatus est, fleuit, & rogauit eum, in Bethel inuenit eum: Si quis igitur flet, & agit pœnitentiam, & Dominum deprecatur, inueniet eum dolore cordis sui. Et cum eum inuocauerit, sibi audiet respondentem. Cumque esses victoriam consecutus, fleuisti, & rogasti Angelum Domini, & peccatorum veterum recordatus, inuenisti eum in Bethel, hoc est, in domo Dei, in domo doloris, & lachrymarũ, & pœnitentiæ. O itaque uir Ecclesiastice, qui vocaris Iudas, & confitens, conuertere quotidie per pœnitentiam ad Dominum tuum. Et si fortè peccaueris, imita-
Ps. 6. re prophetam dicentem: Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Et spera in Deo tuo semper, sive appropinqua Deo tuo iugiter, vt omni tempore in virtute proficiens, appropinques Deo tuo.

34 IDEM explicans verba illa; Et reddam vobis an-
Li. 1. in c. 2. Ioel. nos quos comedit locusta, bruchus, & rubigo, & eruca, sic habet. Vos, quos iustè post pœnitentiam voco filios Sion, & Ecclesiæ, lætamini, atque gaudete, quia fecit uos nouis uirtutum frugibus abundare, & saturari, atque inebriari frumento, uino, & oleo. Et annos, quos perturbationibus ante regnãtibus perdideratis in vobis, quando opera vestra locusta, bruchus, rubigo, erucaque consumpserant, Deus uobis perire non passus est. Tunc comedetis fructus iustitiæ, & saturabimini, & laudabitis nomen Domini Dei nostri, qui fecit vobiscum mirabilia. Si autem post pœnitentiam, tantam vbertatem Deus rerum omnium pollicetur; quid respondebit Nouatus negans pœnitentiam, & reformari posse peccatores in pristinum statum, si digna fecerint opera pœnitentiæ? In tantum enim Deus recipit pœnitentes, vt uocet eos populum suum, & habitaturum se in eorum medio repromittat. Vnde ab eo loco, quo legimus: Conuertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio, & fletu, & planctu, vsque ad eum locum, vbi ait: Quare dicunt in populis, Vbi est Deus eorum? C[illegible]atio Domini est, post pœnas, atq; sup-
[illegible]tentiam prouocantis. Rursum ab eo
[illegible]r: Zelatus est Dominus terram suam,
[illegible]lo suo, & respondens Dominus, di-
[illegible]locum, vbi scriptum est: Et non con-
[illegible] meus in æternum, repromissio fu-
[illegible]ona, postquam egerint pœnitentiã,
[illegible]ri.

[illegible]icans illa verba; Domine Deus pro- 35
[illegible]cro, quibus uerba hæc addunt Septua- *Li. 3. in 7. Amos.*
[illegible]t te Domine super hoc, & hoc non erit,
[illegible]us, inquit: Quod nobis ad meliora con-
[illegible]ipsum pœniteat sententiæ suæ, vt nec iusto
[illegible]æmia, quæ promisit, si declinauerit ad iniqui
[illegible]ec peccatori pœnas, quas comminatus est, si cõ
[illegible]fuerit ad salutem. Dicitur ad eum, qui acturus
[illegible]itentiam: Ne dederis somnum oculis tuis, neq; *Prou. 6.*
[illegible]itationem palpebris tuis, ut libereris, quasi damula de cassibus, & ficut auis ex laqueis. Qui si Domini primùm mandata contempserit, & postea in angustiis constitutus, euigilare cœperit, suscitat Dominus dormiẽtem sibi, & dicit: Exurge, quare obdormis Domine? E contrario, qui thesaurizat sibi iram in die iræ, *Ps. 43.* Deum iratum sentiet. Quòd si egerit pœnitentiam, ira vertetur in misericordiam, & cum perturbationibus nostris, atque uirtutibus, in vtramque partem pœnarũ, atque clementiæ Dominus commutabitur.

IDEM explicans uerba illa; Leuiores pardis equi eius, & velociores lupis vespertinis, & diffundentur 36
equites eius, equites namque eius de longè uenient: *Li. 1. in 2. Habac.*
volabunt quasi aquila festinans ad comedendum, inquit. Quicunque egerint pœnitentiam, & dereliquerint dæmones, quibus quasi equi prius ad sedendum terga præbebant, & velocitate luporum & pardorum, vespere equites suos abiecerint, & eliserint, & vacuo leuique dorso ad eum portandum uenerint, qui super pullum asinæ mansuetus, & pauper ascendit: hi quasi de longe properantes, & non contenti cursu, & impetu, assument volatum, & venient quasi aquila, ut sermonis Dei uescantur carnibus, & famem tanti temporis saturent.

IDEM exponens illa uerba: Congregamini gens 37
non amabilis, dicit. Septuaginta interpretes sic verte- *In c. 2. Sophoniæ.*
runt. Congregamini, & colligamini gens inerudita, antequam fitis sicut flos pertransiens diem, antequam veniat ira Domini super uos, antequam super vos irruat dies iræ furoris Domini. Populus ad pœnitentiam prouocatur, & dicitur ei. Agite pœnitentiam, antequã fiat, quod prophetatum est: antequam super uos furor Domini compleatur. Conuenite in Ecclesiam, & sociamini vobis charitate, & pace. O gens inerudita, quæ non uis Dei recipere disciplinam, nec habere scientiã mandatorum eius, sed diuitijs, & corporis sanitate, & pulchritudine huius sæculi, carnis quoque uoluptatibus delectaris, quæ transit quasi flos, qui in una die marcescit. Propterea dico vobis: Conuenite, sociamini, nè cum iudicij tempus venerit, & omnis gloria ue-

stra

ſtra tranſierit,tunc velitis agere pœnitentiam, quando locus non erit pœnitentiæ, ſed pœnarum,& anguſtiæ.

38 IDEM exponens verba illa ; Hæc ait Dominus exercituum dicens:Populus iſte dicit, Nondum venit tempus domus Domini ædificandæ,ſic ait. Diligenter attende,quod non Zorobabel vel Ieſus dicant: nondũ venit tempus domus Domini ædificandæ, ſed populus,qui adhuc ſub Dario rege conſtitutus, necdum iugum ſeruitutis excuſſerat,ſemperq;,qui captiuitate detinentur,& egreſſi ſunt de Hieruſalem,differũt & morantur ædificare templum Dei,& dicunt: nondum venit tempus domus Domini ædificandæ. Et tu quando videris aliquem egreſſum de Eccleſia,qui traditus fuerat ſathanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fieret,cogitare, atque diſponere,vt ædificet templum per pudicitiam,quod per libidinem ante deſtruxerat,& tamen diem de die trahere,dic ad eum: Verè & tu de populo es captiuorum, & tu dicis : Nondum venit tempus domus Domini ædificandæ. Qui ſemel decreuit inſtaurare templum Dei, huic omne tempus aptum eſt ad ædificandum,nec rex diabolus poteſt impedire,nec hoſtes per circuitum, nec pietas ſimulata parentum, affinium,liberorum:ſtatim, vt conuerſus inclamaueris nomen Domini, dicet : Ecce adſum. Et nunc hæc dicit Dominus exercituum : Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras. Non ſit aliud loquentis tempus, & aliud facientis, præcepta mea ſtatim in opus vertite. De his autem,qui ædificationem hanc differunt, dicit ſtatim: Seminaſtis multum,& intuliſtis parum;comediſtis, & non eſtis ſatiati;bibiſtis,& non eſtis inebriati;operuiſtis vos,& non eſtis calefacti; & qui mercedes congregaui,miſit eas in ſacculum pertuſum. Quia inter multa opera peccatorum,aliqua operantur bona.

39 IDEM exponẽs illa verba ; Vſque quo piger dormis,quando conſurges à ſomno tuo ? Paululum dormies,paululum dormitabis, paululum conſeres manus,vt dormias. Et veniet tibi quaſi viator egeſtas, & pauperies quaſi vir armatus,inquit. Vſquequo,ait, dormis in vitijs, quando potes reſurgere ad bene operandum, qui noxio torpore depreſſus ſemper dicis:paululum adhuc iacebo, & ſic poſtea pœnitendo reſurgam. Fit namque, vt te ſemper differente opus bonum, repente iudex, qui mala facta tua puniat, adſit. Hoc eſt enim dicere, & veniet quaſi viator egeſtas, & pauperies, quaſi vir armatus. Egeſtas naniq; & pauperies, pœna eſt vltima, in qua damnati nil diuitiarum merentur. Quæ quaſi viator veniet, qua improuiſa,& ſubitanea:quaſi vir armatus, quia deuinci perpetuò non poteſt. Si verò impiger fueris,venit vt fons meſſis tua, & egeſtas longè fugiet à te. Fructus terreni, quos metimus,non fonti comparantur,ſed ciſternæ,quia ad tempus paſcunt colligentem,& in tempore deficiunt. At qui impiger fuerit pro cæleſtibus laborare diuitijs, huius meſſis,vt fons aduenier, quia mercedem laborum indeficientem percipiet. Et egeſtas longè fugiet, quia ſatiabor, ait pſalmiſta, dum manifeſtabitur gloria tua.

40 IDEM explicans verba illa ; Mæror viri humiliabit illum,& ſermone bono lætificabitur,ſic habet. Hoc dicit,quia nimirũ neceſſe eſt, vt prius peccarem mœror pœnitentiæ ſalubriter humiliet, & ita poſtmodum periudicium ſacerdotis, ſermo datæ reconciliationis lætificet.

41 IDEM exponens illa verba; Ne glorieris in craſtinum,ignorans quid ſuperuẽtura pariat dies,dicit. Hoc ait,nè ſecurus ſit aliquando homo de futuro tempore, quia etſi te hodie Domino ſeruire conſpicis , qualis eſſe in futuro poſſis,& quomodo vitam finire,prorſus præuidere non vales. Beatus enim homo,qui ſemper eſt pauidus.

42 IDEM exponens illa verba ; Pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tempore opportuno,inquit. Tempus opportunum ad exorandum pro peccatis , hæc vita eſt,in qua ſancti orant, quia nemo eſt à peccatis immunis,orantque , vt peccata per pœnitentiam dimittantur. Quod ſi fecerint, audient: Veruntamen in diluuio aquarum multarum ad eum non approximabunt. Multi fluctus diluuiorum in iudicio impios vallabunt, qui ſanctis, & his , qui pœnitentiam,dum viuerent , egerunt, non nocebunt.

43 AMBROSIVS exhortatur peccatores ad pœnitentiam , & ait . Fleamus ad tempus, vt exultemus in æternum. Timeamus Dominum , præueniamus cum , confitẽdo peccata noſtra. Corrigamus lapſus noſtros , emendemus errorem, nè & de nobis dicatur: Heu me anima mea,quia perijt timor tuus à terra,& qui corrigat in hominibus non eſt. Dic iniquitates tuas, vt iuſtificeris. Adhuc reo culpæ, iuſtificationis præmia proponuntur. Ille enim iuſtificatur, qui proprium crimen ſponte agnouerit. Denique iuſtus in exordio ſermonis,accuſator eſt ſui. Nouit omnia Dominus,ſed expectat vocem tuam,non vt puniat,ſed vt cognoſcat, non vult,vt inſultet tibi diabolus,& celantem peccata tua, arguat. Præueni accuſatorem tuum. Si te ipſe accuſaueris, accuſatorem nullum timebis. Si te detuleris ipſe, etſi mortuus fueris,reuiuiſces. [Infra:] Veni foras,dicit Dominus Lazaro,Exi foras. Delictum proprium prode,vt iuſtificeris, ore confeſſio fit ad ſalutem.

44 IDEM dicit;Eos qui pœnitentiam differunt,ſatis ipſe Dominus admonuit, dicens: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cęlorum. Neſcimus qua hora fur veniat,neſcimus an proxima nocte à nobis repoſcatu anima. Adam poſt culpam ſtatim Deus de paradiſo eiecit, non diſtulit , ſed ſtatim ſeparauit à delitijs,vt ageret pœnitentiam, ſtatim tunicam veſtiuit pelliceam,non ſericam, Quid enim quod differas ? An vt plura peccata committas ? An quia Deus bonus eſt, ideo tu malus , & diuitias bonitatis eius, & patientiæ contemnis? Sed bonitas Domini magis ad pœnitentiã te debet adducere . Ideò ad omnes ſanctus Dauid dicit:Venite adoremus , & procidamus ante Deum , & ploremus ante Dominum noſtrum,qui fecit nos . De peccatore autem ſine pœnitentia mortuo , quia nihil aliud ſupereſt,niſi grauiter mœre,niſi flere,habes plorantem ipſum,& dicentem : Filius meus Abſalon.

45 IDEM dicit ; Si agat homo pœnitentiam ex toto corde,vbi Deus videt, ſaluabit, ſicut vidit cor Dauid, quando increpatus à propheta grauiter poſt comminationes terribiles Dei,exclamauit,dicens: Peccaui,& mox,vt audiuit, abſtulit peccatum ſuum. Quantum valent tres ſyllabæ,peccaui . In quibus flamma ſacrificij cordis eius ad cęlum aſcendit. Ergo qui egerit veraciter pœnitentiam , & ſolutus fuerit à ligamento , quo erat conſtrictus,& à Chriſti corpore ſeparatus , & benè poſt pœnitentiam vixerit,ad Dominum vadit , & à populo diaboli ſeparabitur. Qui autem poſitus in vltima neceſſitate ægritudinis ſuæ acceperit pœnitentiam, & mox reconciliatus fuerit, & vadit,ideſt,exit de corpore , fateor vobis , non illi negamus , quod petit,ſed non præſumo dicere,quia benè hinc exit. Non præſumo,non polliceor,non dico,non vos decipio, non vobis promitto . Fidelis benè viuens , ſecurus hinc exit. Agens pœnitentiam dum ſanus eſt,& reconciliatus , ſi poſtea benè vixerit,ſecurus eſt. Sed dicis: Quid eſt ſi benè uixerit?uel in hoc nos inſtrue. Illud neſcire te dicis, an ille,qui Infirmus,& impotens eſt peccare, ſi pœnitẽtiam accipit,& mox tranſit, facinorã ſua relaxantur in die iudicij. Hinc nullam ſecuritatem nobis das. Quid eſt bene viuere poſt pœnitentiam doce nos ? Dico vobis,abſtinere vos ab ebrioſitate,à concupiſcentia,à malo eloquio. Non ſolùm poſt pœnitentiam ab iſtis intus homo obſeruare ſe debet,ſed & ante pœnitentiam dũ ſanus eſt , quia neſcit ſi poſſit ipſam pœnitentiam accipere,& confiteri Deo , & ſacerdoti peccata ſua . Ecce quod dixi poſt pœnitentiam , dico ante pœnitentiam melius. Agens verò pœnitentiam ad vltimum,& reconcilia-

In c. 1. Aggæi. — *1. Cor. 1.* — *Li. 3. in. 7. Amos.* — *Prou. 6.* — *Li. 1. in c. 6. Prouer. tom. 8.* — *Pſ. 43.* — *Li 1. in. 2. Habac.* — *Simil.* — *Pſal. 16.* — *Lib. 2 in c. 12 Prouer.* — *Li 3. in c. 27. Prou.* — *In Pſ 31. tom. 7.* — *Lib. 2. de pœnit. c. 7. tom. 4.* — *Iſa. 43.* — *Prou. 13.* — *Eodem lib. c. 11. de nõ differendo pœnit. Matt. 3.* — *Pſal. 94.* — *2. Reg. 19.* — *Lib. cuius titulus eſt Ad pœnitẽtiam agendã exhortatio.* — *2. Reg. 12.* — *Inc. 2. Sophoniæ.*

ciliatus si exierit,an securus hinc exeat,ego nõ sum securus.Pœnitentiam dare possum,securitatem dare nõ possum. Quod dico attendite, nè aliquis me male intelligat. Nunquid dico damnabitur dico. Vis te frater a dubio liberari,vis quod incertum est euadere, age pœnitentiam dum sanus es. Si enim agis veram pœnitentiam dum sanus es,& inuenerit te nouissimus dies,securus es,Ergo curre,vt reconcilieris. Si sic agis,securus es. Quare securus? Vis dicam tibi? Quia egisti pœnitentiam eo tempore, quo & peccare potuisti. Si autem
46 tunc agere vis ipsam pœnitentiam, quãdo peccare iam non potes,peccata te dimiserunt,non tu illa. Sed vnde scis, inquit, si fortè Deus mihi misereatur, & dimittat mihi peccata mea? Benè dicis frater vnde scio, & ideo tibi do pœnitentiam, quia nescio. Nam si scirem nihil tibi prodesse,non te admonerem,nõ te terrerem. Duæ res sunt, aut ignoscetur tibi, aut non tibi ignoscetur. Quid horum futurum tibi sit nescio, sed do consilium, Dimitte incertum,tene certum. Et dum viuis,age pœnitentiam veram,vt cum veneris in iudicium Dei,non à Deo confundaris,sed ab eo in regnum inducaris.

47 IDEM explicans verba illa; Ita ut à contra magis
inc. 2. epi. 2. Pau. ad Cor. to. 5. donetis, & consolemini, nè quomodo abundantiore tristitia absorbeatur,qui eiusmodi est, sic habet: Afflicto homini, peccati proprij causa subuenire præcipit, quia pœnitentia, si de vero animo est, hoc est, si correptus statim in animo doleat, protinus habet fructum. Denique in Regum libro habetur,quia Achab, cum arguisset eum propheta, commotus animo statim uenia meruit. Et Dauid in causa Vriæ Aethei correptus, quia cognouit se peccasse,delictum eius deletum est. Itaq; & Apostolus illum,qui incestum commiserat, habens uxorem patris sui,obiurgatum & abiectum, dolentem reuocati iubet, nè diu uidens se contristatum sperni, desperans de se,daret animum ad mũdum fruendum, quasi qui locum apud Deum iam non haberet,hoc est, maiori tristitia absorberi, desperantem de se conuerti ad dimittenda peccata, quibus grauatus absorbeatur a secunda morte. Hæc enim vera pœnitentia est,iam cessare a peccato. Sic enim próbat dolere se sibi, si de cætero desinat. [Infra.] Nè possideamur a Sathana,nec enim ignoramus astutias eius. Hoc dicit,quia consolatio dedet subsequi fratrem, delictum flentem, nè diu contristatus, & contemptus a charitate Ecclesiæ, incipiat desperare de se, & vidés qui semper in insidijs est subtilis diabolus,mentem eius vilem effectam, accedat & suggerat ei,vt vel præsentibus fruatur, qui de spe futuri præmij deiectus est, & pereat frater possessus à diabolo, cui ad hoc pœnitentia data erat, vt conuersus
Ezec.18. reformaret se,sicut dicit in Ezechiele propheta: Nolo mortem morientis,quantum vt reuertatur,& viuat. Et iterum: Conuertantur,inquit,& replantabo eos.

48 AVGVSTINVS ait: Dirupisti vincula mea, tibi
Lib.9.confes. c.1.t.1. sacrificabo hostiam laudis, laudet te cor meum, & lingua mea,& omnia ossa mea dicant,Domine quis similis tibi? Quis igitur ego,& qualis ego? Quid non mali ego,an facta mea,& si non facta,dicta mea,aut si non dicta,voluntas mea fuit? Tu autem Domine bonus,& misericors, & dextera tua respiciens profunditatem mortis meæ, & à fundo cordis mei exhauriens abyssum corruptionis. Et hoc erat totum, nolle quod volebas, & velle quod nolebas. Sed vbi erat tam annoso tempore,& de quo imo,altoque secreto euocatum est in momento liberum arbitrium meum,quo subderem ceruicem leui iugo tuo Christe Iesu adiutor meus, & redemptor meus? Quàm suaue mihi subitò factum est carere suauitatibus nugarum, & quas amittere metus fuerat,iam dimittere gaudium erat. Eijciebas enim eas a me vera & tu summa suauitas, eijciebas, & intrabas pro eis,omni voluptate dulcior,sed non carni, & sanguini. Iam liber erat animus meus a curis mordacibus habendi,& acquirendi,& volutandi,& garriebam tibi claritati meæ, & diuitijs meis, & saluti meæ Domino Deo meo. Quoniam Deo conuersus per pœnitentiam,vt libro 8. cap. 1. dixerat, displicebat ei quidquid agebat in sæculo,& oneri mihi erat valde, non iam inflammantibus cupiditatibus, vt solebant spe honoris, & pecuniæ, ad tolerandam illam seruitutem tam grauem. Iam enim me illa non delectabant præ dulcedine tua,& dulcedine domus tuæ,quam dilexi. *Psal.25.*

49 IDEM dicit: Pœnitentia vitia fugat,virtutes exor
Lib. de vera, & falsa pœnit. to.4. nat,mentem munit, & roborat,omnia redintegrat,omnia lętificat. Ignorans se,per hanc se recognoscit,quærens se, per hanc se inuenit. Hæc est, quæ homines ad Angelos ducit,& creaturam reddit creatori. Ista ouem perditam monstrauit quærenti, & decimam drachmã obtulit anxianti. Hæc dissipatorem filium ad patrem reduxit,& vulneratum à latronibus, custodi curãdum reseruauit. In hac omne bonum inuenitur,per hãc omnem bonum conseruatur,fugat tenebras,inducit lucẽ, excoquit omnia,ipsa ignis consumens. Super hoc bonum innixus,fortis esse poteris ad omnia bona. [Inf.] Vt ostenderet Dominus pœnitentiam non sterilẽ esse, sed digne fructificare,dixit: Facite fructus dignos pœnitentiæ. Qui enim maluit misericordiam, quàm sacrificium, non expectabat mortem peccatoris, sed vt conuersus viueret. Quis autem conuerti potest, vt viuat, nisi qui erat in regione longinqua? Scimus, quia deleuit Dominus peccatum Dauid, aut quia dolebat peccasse,aut quia gemebat,& stratum suum lachrymis rigabat,& tanquam panem cinerem manducabat. Conuertimini per pœnitentiã, sperate de venia, etiamsi maxima sit iniquitas, quia vbi abundauit peccatum, superabundauit ibi & gratia. Nullum peccatum poterit remanere ante pœnitentiam. Si sine ea anima saluaretur, non diceretur; Peccasti, quiesce. Qui ergo nunc quiescit,dolore oportet,quod non prius quieuit. Sicq; saluatur,quia dolet, sicque liberatur,quia pœnitet. Ex dolore enim dictum est; Peccaui,quid faciam tibi? quæ si dicat,adeo doleo peccasse, quod mihi tam graue est, quòd non velim contra me te non vindicare. Quæro enim in me qd supplicij possim excogitare,quod tibi possit sufficere. Nihil mihi graue,si me à peccato potes liberare. Relinquitur ergo pœnitere volentibus,inuenire veniam. [Infra:] Instant perfidi, & dicunt Dominum incitatorem mali, si semper pœnitentibus subueniret,& etiam ei placere peccata, quibus semper præsto est gratia. Errant autem, immo constat, ei peccata multum displicere, qui semper præsto est ea destruere. Si enim ea amaret,non ita ea semper destrueret,sed conseruaret,atque vt sua munera foueret. Semper destruit peccata,quæ inuenit,nè soluatur, quod creauit, nè corrumpatur,quod amauit. Medicum se vocat Dominus,& non sanis, sed male habentibus opportunũ. Sed qualis hic medicus, qui malum iteratum nescit curare? Medicorum enim est, centies infirmum visitare, centies curare. Qui cæteris minor esset si alijs possibilia ignoraret. [Infra:] Diabolus,& omnis nequitia,minor est quam Dei misericordia. Ipse enim si posset spe rare,& culpã in se sentire,quod non inuenit in se,præsumeret in Dei bonitate. [Infra:] Docens pœnitentiã non differendam,ait: Nullus expectet,quando iam nõ possit peccare. Arbitrij enim quærat libertatem,vt dolere possit commissa, non necessitatem. Qui prius itaque à peccatis relinquitur, quàm ipsa relinquat, ea nõ liberè, sed quasi ex necessitate condemnat. Licet enim latro veniam meruisset in fine de omni suo crimine, non tamen dedit baptizatis peccandi, & perseuerandi auctoritatem. Tunc enim baptizatus est, qui tunc primum in cruce Christum confessus est. Pœnitẽtia enim si in extremo vitæ hiatu aduenerit, sanat, & liberat in ablutione baptismi,ita quod nec purgatorium sentiũt, qui in fine batizantur. Illi autem, qui cum potuerunt, nunquam conuerti voluerunt,confitentes,cum iã peccare nequeunt,non sic facilè acquirunt, quod volunt. Oportet enim,vt pœnitẽtia fructificet ad hoc, vt mor-

tuo

tio vitam impetret. Quem ergo sero pœnitet, oportet non solum timere Deum iudicem, sed & iustum diligere. Non solum timeatur pro pœna, sed ametur pro gloria. Debet enim dolere de crimine, & de omni eius prædicta varietate. Quod quamuis licèt de eius salute Augustinus potuit dubitare, credo quidem illi, qui dixit: Quacunque hora peccator ingemuerit, & conuersus fuerit, vita viuet, Dixi conuersum, non tantum versum vita viuere. Versum quidem puto, qui dolet de crimine, conuersum, qui dolet de omni eius, quam exposuimus, varietate. Vertitur à peccato, qui iam vult dimittere peccatum, conuertitur, qui iam totus & omnino vertitur, qui iam non tantum pœnas non timet, sed ad bonum Domini cõtendere festinat. Quæ conuersio si contigerit alicui etiam in fine, desperandum non est de eius remissione. Sed quoniam vix vel raro est tam iusta conuersio, timendum est de pœnitente sero. Quem enim morbus vrget, pœna terret, ad veram vix veniet satisfactionem, maximè cum filij, quos illicitè, dilexerit, sint præsentes, vxor, & mundus ad se vocent. Multos enim solet serotina pœnitentia decipere. Sed quoniam Deus semper potens est, semper etiam potest in mortem iuuare quib. placet. Cum itaque opus sit non hominis, sed Dei, fructifera pœnitentia, inspirare eam potest quandocunque vult sua misericordia. Sed quoniam multa sunt quæ impediũt, & languentem retrahunt, periculosissimum est & inter vitui vicinum, ad mortem protrahere pœnitentiæ remedium. Sed magnum est, cui Deus tunc inspirat. Si quis est igitur, qui veram tunc querat pœnitentiam, expectet Dei clementiam, maiorem sentiens Dei boni tatem sua nequitia, Sed si etiam sic conuersus euadat, vita viuet, & non moriatur, non promittimus, quod euadat omnem pœnã. Nam prius purgandus, est igne purgationis, qui in aliud sæculum distulit fructum conuersionis. Studeat ergo quilibet sic delecta corrigere, vt post mortem non oporteat talem pœnam tolerare. Pœnitere est pœnam tenere, vt semper puniat in se vlciscendo, quod commisit peccando. Ille pœnam tenet, qui semper punit quod commisisse dolet.

Psal. 25.

Ezec. 33.

49 Lib. de vera, & falsa pœnit. to. 4.

Luc. 15.

Luc. 10.

Matt. 3. Oseæ 6.

Ezech. 18.

Rom. 7.

52 In Psal. 4. tom 8. IDEM exponens verba illa; Irascimini, & nolite peccare, quæ dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris compungimini, ait: Irascimini dicit, hoc est, agite pœnitentiam, idest irascimini vobismetipsis de peccatis præteritis, & vlterius, peccare definite. Quę dicitis, in cordibus vestris, subauditur, dicite. In cubilibus vestris compungimini. Corda sunt cubilia de quibus Dominus monet, vt intus oremus clausis ostijs. Compungimini autem, ad pœnitentiæ dolorem refertur, vt seipsam anima puniens compungat, nè in Dei iudicio damnata torqueatur.

50

Matt. 6.

53 In Psal. 10. Luca 18. IDEM explicans verba illa; Confessio, & magnificentia opus eius, inquit: Qui magnificentius, quàm iustificaret impium? Sed opus fortasse hominis, præuenit istam magnificentiam Dei, vt cum fuerit peccata confessus, iustificari mereatur. Descendit enim de templo iustificatus, qui ad cælum oculos leuare non audebat, sed percutiens pectus suum aiebat: Deus propitius esto mihi peccatori. Hæc est magnificentia Domini, iustificatio peccatoris. Hæc est magnificentia Domini quoniam cui plurimum dimittitur, plurimum diligit. Hæc magnificentia Domini, quoniam vbi abundauit delictum, abundauit & gratia. Confessio & magnificentia opus eius, quia cuius vult miseretur, & quem vult indurat. Ideo subdit: Iustitia eius manet in sæculum sæculi, vt intelligas quòd iniquitas apud Deum non est, quando vni parcit, & non alteri.

Luc. 7. Rom. 5. Rom. 4.

54 Tract 11. in Ioann. tom 9. IDEM docens peccatorum remissionem differêdam non esse, ait: Festinandum est ad onus deponendum. Quia si ferret homo aliquam sarcinam grauem vel lapidis, aut alicuius etiam ligni, si frumentum portarent, si vinum, siue pecuniam, currerent vt deponerent. Nunc homines, quia portant sarcinam peccatorum, pigri sunt currere, currendum est, vt deponatur hæc sarcina, quæ premit, & mergit.

Simile.

55 In libro qui dicitur, Speculum peccatoris. IDEM ait: Spiritus sanctus peccatoribus per prophetam præcipit, dicens: Apprehendite disciplinam, nè quando irascatur Dominus. O quam terribilis est sententia, & nimis metuenda his qui disciplinam non apprehendunt. Ex hac Spiritus sancti sententia patet, quod peribunt. Hinc est, quod Dominus per Moysen ait: Omnis anima, quæ non fuerit afflicta die hac, peribit de populo meo. Anima, inquit, quæ non fuerit afflicta, subaudi per disciplinam, per morum correctionem, per pœnitentiæ satisfactionem, per cordis contritionem, per conscientiæ purificationem. Et dicebat, die hac, in præsenti tempore gratiæ, sed die huius vitę, quoniam, qui non suscipit modò tempus pœnitenti, post mortem non inuenit locum indulgentiæ. Peccator ergo modò apprehendat disciplinam: ne pereat, sapiat, & nouissima prouideat.

Psal. 2. Leuit. 23.

56 Lib. de honest. mulierum. Simile. IDEM sic habet; Dicunt aliqui: Iuuenis homo sum, faciam quod me delectat modò, & postea pœnitẽtiam agam. Quomodo si dicat, percutio me crudeli gladio, & postea vadam ad medicum. Heu miser, nescis duòd vnius horæ puncto, vulnus accipitur, sed vix lõgo tempore ad sanitatem pristinam reuocatur? Qui enim fornicans dicit, pœnitentiam se acturum, quare timet, ne eum subitanea febricula, vel aliquo casu, subita mors superueniens rapiat, & pereat dilatio, & succedat æterna damnatio?

57 Serm. 58. de tẽp. qui est de pœnit. to. 10. IDEM dicit, Si quis templum Dei in se violando destruxerit, citò de malo iniquitatis suæ cõsurgat, ne consuetudine peccandi in ipsis se ruinis suis sepeliat. Vt de indulgentia diuina nemo diffidat, Dominus per prophetam consolatur, dicens: Nolo mortem peccatoris, sed vt cõuertatur, & viuat. Et illud: Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuersus fuerit ab impietate sua. Sed ista tam magna misericordia, tunc nobis prodest, si non tardamus conuerti ad Dominũ, nec crimina criminibus superaddimus. Nemo nec post centum peccata, nec post mille crimina, de miseri cordia diuina desperet. Sic tamen nõ desperet, vt sine vlla mora Deum sibi repropitiari festinet, nè fortè si consuetudinem peccandi fecerit, non possit de diaboli laqueis liberari. Dauid enim, qui rex & propheta diuino munere fieri meruit, homicidium commisit, nec tamen se ad hoc reseruauit, vt in senectute sua ad pœnitentiæ medicamenta cõfugeret, sed sta tim cilicio prostratus conspersus cinere, cum ingenti rugitu pœnitentiam agens, impleuit illud quod dixerat: Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Et iterum: Cinerem tanquam panem manducabam, & poculum meum cum fletu miscebã. Et quia pœnitentiam agere, mortifera se curitate non distulit, cito in se Dei miserationem ita reuocauit, vt nõ solùm regnum nõ amitteret, sed etiam sancti Spũs donum recipere mereretur. Achab rex sacrilegus, post ingentia flagitia, statim vt ab Elia correptus est, statim scissis vestib. cilicio indutus est, & inclinato capite pœnitentiam egit. Considerate fratres, quia & ipse quã libet sacrilegus non reseruauit, vt post longa tempora pœnitentiam ageret, sed statim sacrificium contriti & humiliati cordis offerre Deo non distulit. Manasses quoque rex tam sacrilegus, & impijssimus fuit, sed tamen in captiuitatem ductus, cum grandi humilitate pœnitentiam agens, ita gratiam Dei obtinuit, vt mereretur inter Dei amicos, postmodum numerari. Meretrix quoque illa, quæ pedes Domini lachrymis lauit, & capillis suis extersit, vbi cęlestem medicum venisse cognouit, vltro se ingessit in domum vbi rogata non fuerat. Nec ipsa se ad hoc reseruauit, vt in fine vitæ suæ pœnitentiam ageret, sed dum adhuc peccare poterat, sic Deo inspirante voluit peccata deserere, vt illam de adulterijs suis, nõ necessitas subtraheret, sed voluntas.

Serm. 58. de tẽp. qui est de pœnit. to. 10. Ezec. 18. & 33. 2. Reg. 11. & 12. Psal. 6. Psal. 101. 58 3. Reg. 21. 4. Reg. 12. Luc. 7.

GRE-

59 GREGORIVS inquit; De reprobis dicitur, Percusserunt fœdus cum morte, & inferno. Cum mor
Lib. 6. in lib. 1. Reg. cap. 2. Isa. 28. te quidem fœdus percutere, est mala audacter perpetrare, & ea semper agenda promittere. Mala quippe indesinenter faciunt, sed diligendo quod faciunt, quasi a mortis amicitia, se nunquam recedere pollicentur. Hi quippe in mortis fœdere, quantò insensibiliores fiunt, viscera matris Ecclesię tantò acrius miserasido quatiuntur.

60 BERNARDVS sic exorditur, Multiplicatæ sunt
Serm. 38. ex paruis. Psal. 15. infirmitates eorum, postea accelerauerunt. Quid dissimulant homines in vita sua agere pœnitentiam, & extrema de confessione præsumunt? Quomodo sub vnius horæ articulo, reuocari posse æstimant omnia animæ membra, cuius concupiscentiæ, & desideria per totum mundum sparsa sunt, & vbique terrarum uelut quodam visco tenentur? Non dico, ait Dominus, quin & talium saluem aliquos, potens sum enim iu momento omnia reuocare, sed non congregabo conuenticula eorum de sanguinibus, ideſt, qui in sanguine perseuerant, donec multiplicatis infirmitatibus deserantur a peccatis, antequam deserant ea, uon magna talium cõuenticula congregabo. Si bene memini, in toto canone scripturarum vnum latronem inuenies sic saluatum. Noli ergo huic tam periculosæ expectationi credere te metipsum. Et quidem spiritus, non modò vbi vult, sed quando uult spirat, nec ei difficile est de subitò dare contritionem cordis perfectam, quam vix multo tempore, alij consequuntur. Sed vnde scis, quòd tunc tibi ita subuenire velit, quem tu interim sic repellis? Benignus quidem est spiritus sapientiæ, sed non liberabit
Cap. 1. maledictum a labijs suis. Audi quis ille sit, Maledictus qui peccat in spe.

61 IDEM ait; Vocat te ad pœnitentiam magni consi-
In serm. super illa uerba Matth. 19. Ecce nos reliquimus. Simile. lij angelus, quid aliena consilia præstolaris? Deduc me Domine, & deducar, fortior esto, & inualesce. Noui ego quænam sint, quæ oportet fieri citò. Ab ore putei gehennæ eripior, & indutias petam, & retardabor, & cunctabor exire, si fortè interim fiat aliquid? Abscondi ignem in sinu meo, & exusto iam latere, iam nudatis visceribus, iam sanie defluente, diu mihi & deliberandũ est, an expergiscar, an excutiam, an abijciam illum? Magnum omnino est quod offertur, sed eò utique libẽtius susciendum, & obuijs arripiendum manibus, cum feruore & hilaritate. In Euangelio legimus promitten
Matth. 8. ti cuipam sequi Dominum, sed defunctum prius patrẽ
Luc. 9. sepelire volenti, responsum ab eo, vt sineret mortuos sepelire mortuos suos. Alteri quoque, tantum suis qui in domo erant, vale dicere cupienti: Nemo, inquit, mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei.

Pœnitentia qualis futura ut prosit, Deoque sit grata, quæ in sanctis olim miranda erat. Cap. XXI.

1 ORIGENES docens quòd in sacrificijs præ-
Hom. 5. in c. 7. Lenit. to. 1. standum erat sacerdoti pectusculum, & brachiũ dextrum, inquit. Si sacerdos per verba, & doctrinam, & multam solicitudinem suam, & laborem vigiliarũ, conuertere potuerit peccatorem, & docere eum, vt meliorem viam sequatur, a malis actibus desinat, & conuertatur ad bonos. Qui talis effectus fuerit, offerat hostiam salutarem, pro eo quod salutem consecutus sit. In qua hostia pars efficitur sacerdotis, pectusculum, & brachium dextrum, vt sit indicium quod pectus eius, & cor, quod ante mala cogitabat, sacerdotis labore conuersum recepit cogitationts bonas, & ita mundatum est, vt etiam Deũ possit videre. Similiter & in brachio, illud indicium est, quòd mala eius opera, & sinistra, quæ sunt vtique praua, conuertit in dextram, vt essent secundùm Deum: & hoc est dextrum brachium, in quo pars est sacerdotis.

2 IDEM ait: vestimenta leprosi dissuta sint, & caput eius reuelatum, & os eius adopertum. Per quæ designat, eum qui in anima leprosus est, ideſt, qui in peccatis confixus est, non oportere assumere sibi tegumenta, & turpitudines operire peccati. Sicut enim is, cuius vestimenta dissuta sunt, nudam atque intectam gerit turpitudinem corporis, ita oportet eum, qui peccatis aliquibus obsæptus est, mala sua & flagitia, nullis verborum assumentis, nullis excusationis velaminibus operire, vti nè fiat sepulchrum dealbatum, quod de foris quidem apparet hominibus speciosum, intus autẽ plenum est ossibus mortuorum, & omni immunditia. [infra:] Iubet vt leprosi omnis pilus radatur, ideſt omne quidquid emortui operis, animæ positæ in peccatis exortum est. Hoc enim nunc pili nomine iubetur abijcere. Peccator enim, omne quod ei siue in consilio natum est, siue in verbo, siue in opere, expedit, si verè purificari vult, vt eradat, & abijciat, nec residere aliquid patiatur, Sanctus seruare debet omnem capillum, & si possibile est, nec ascendere debet ferrum super caput eius, nec abscindere aliquid de cogitationibus suis sapientibus, aut dictis, aut operibus possit. Inde denique est, quod & Samueli ferrum dicitur non ascendisse super caput, sed & omnibus Nazareis qui sunt iusti. Hinc & discipulorum Domini, etiam capilli capitis dicuntur esse numerati, hoc est, omnes actus, omnes sermones, omnes cogitationes eorum seruantur, apud Deum, quia sanctæ sunt. Peccatorum verò omne o-
3 pus omnis sermo, omnis cogitatio debet abscindi, & hoc est, quod dicitur, vt omnis pilus corporis eius raradatur, & tunc erit mundus. Purificatus ingredi adhuc non potest domum suam, sed manere extra eam septem diebus, & radat omnem pilum capitis, & barbæ, & superciliorum: quasi non sufficeret quòd prius omnem pilum raserat, nunc additur, vt omnem pilum capitis, & barbæ, & superciliorum radat. Idem namque videtur dictum in eo quod dixerat, omnem pilum radendum. Sed non mihi videtur inanis esse ista repetitio. Vult enim peccatorem postea quam fuerit mundatus, posiquã remissionem per pœnitentiam acceperit peccatorum, de purgatione capitis admonere, & barbæ, & superciliorum: velut si diceret ei: Ecce sanus factus es, uide nè vltra capitis contrahas culpam, aliter de diuinis sentiens dogmatibus, quam Ecclesia docet. In barba verò, ut meminerit semper virilis ætatis deposuisse peccata, & conuersus fiat sicut infans. In supercilijs autem arrogantiam deijciat. Iubet etiam ut assumat duos agnos. Primus agnus, qui pro delicto est, mihi videtur virtutis ipsius formam tenere, quam assumpsit is, qui erat in peccatis, per quam potuit a se propellere affectum peccandi, & malorum veterum pœnitudinem gerere. Secundus verò agnus figuram tenere illius iam recuperatæ virtutis, per quam abiectis, & procul fugatis omnibus vitijs, integrum se, & in integro obtulit Deo, & dignus extitit diuinis alteribus. Ouis autem, quæ
4 post agnos assumitur, quantum conijcere in tam difficilibus locis valemus, fœcunditatem puto quòd designet eius qui conuersus est, a peccato, & totum se obtulit Deo, qua post omnia in bonorum operum fœtibus utitur, & innocentiæ fructib. pollet. Prima ergo hostia est, qua peccata soluuntur: secunda qua anima conuertitur ad Deum: tertia est fœcunditatis, & fructuum, quos in operibus pietatis, is qui dicitur conuersus, ostendit. Postea imponere debet sanguinem, & oleum super auriculam dextram, eius qui purificatur, & super manum dextram, & pedem dextrum. Vides quomodo ultimæ, & summæ purificationis est aurem purificari, vt purus, & mundus seruetur auditus. Et manum dextram, ut munda sint opera nostra, nec aliquid immundum his admisceatur, & sordidũ. Sed & pedes purificãdi sunt, ut ad opus bonum tantummodo dirigantur, nec vltra lapsus iuuentutis incurrant. Septies autem respergit sacerdos con-

Ho. 8. inc. 12. & 13. Leui. vbi virtus, & sacrificia leprosi exponuntur.

Ho. 8. in c. 12. & 13. Leui. vbi virtus, & sacrificia leprosi exponuntur.

contra Dominum ex oleo. Post omnia etenim, quæ pro purificato celebrata sunt, postquam conuersus, & reconciliatus est Deo, post immolatus hostias, ordinis erat, vt & virtutem septemplicem sancti Spiritus inuitaret, secundum eum qui dixerat. Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Vel certè quoniam peccatorum corda Dominus in Euangelio testatur à septem dæmonibus obsideri, competenter septies ante Dominum sacerdos in purificatione respergit, vt expulsio septem spirituum immundorum, de purificati corde, septies excusso digitis oleo declaretur, vt non solum purificationem consequi possit is qui conuertitur à peccato, sed & Spiritu sancto repleri.

5 Hom. 1. ex post. 1. in Cant. Canticorũ to. 2

IDEM exponens verba illa; Nigra sum, sed formosa dicit: Intelligamus quomodo nigra sit, & formosa sponsa. Si tu non egeris pœnitentiam, caue nè anima tua nigra dicatur, & turpis, & duplici fœditate turperis, nigra propter peccata præterita, turpis propter hoc, quia in ijsdem vitijs perseueras. Si vero pœnitentiam egeris, nigra erit anima tua propter antiqua delicta, propter pœnitentiam verò habebit aliquid, vt ita dicam, æthiopici decoris.

6 Ho. 4. expos. 2. in Cã. 3

IDEM explicans illa verba; Surge amica mea &c. surge propera, in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ, dicit: Vocat sponsus sponsam bis, vt veniat, & hortatur vt exeat, non solùm extra domum, sed extra ciuitatem. Ideſt non solum extra carnis vitia efficiatur, sed extra omne quicquid corporeum, & visibile continetur in mundo. Euocatur ergo anima extra murum, & vsque ad promurale perducitur, cum abijciens, & relinquens ea quæ videntur, & temporalia sunt contendit ad ea, quæ non videntur, & æterna sunt. Ostenditur que ei iter sub velamine petræ agendum, vt tutò incedat, & ad illud perueniat secretum, vbi reuelata facie gloriâ Domini contempletur. Meritò autem velamen istud petræ tutum creditur, quia & Salomon de ea dicit, in Prouerbijs, quòd vestigia serpentis non possunt deprehendi super petram. Tria sunt mihi impossibilia &c. viam serpentis in petra. Serpentis, ideſt, diaboli vestigia in hac petra, quæ est Christus, inueniri non possunt, quia solus est, qui peccatum non fecit. Huius ergo petræ vero velamine, anima tute peruenit ad promuralem locum, ideſt ad contemplandum incorporalia, & æterna.

7 Ho. 16. in ps. 114. t. 1

BASILIVS explicãs verba illa; Et in diebus meis inuocabo, inquit: Nos cum vel vna orauerimus die, vel hora vna, breuè aliquã super peccatis nostris tristitiã passi, securitatem nobis promittimus, perinde ac quidpiam confecissemus, quod ex æquo respõderet diluendæ nostræ omni malitiæ. At hic sanctus, confessionẽ se omni vitæ suæ tẽpori cõmensuratam ostẽsurũ dicit. In omnibus, inquit, diebus meis inuocabo. Deinde nè putes q̃ in rebus huius vitæ secundis, & ei admodũ benè cedentibus, nomẽ Dñi tantum inuocet, narrat calamitatum magnitudinem, in quibus constitutus, nominis Dei sit oblitus: Circundederunt me dolores mortis, pericula inferni inuenerunt me. Dolores propriè de parturientibus dicuntur. Nihil igitur mediocre se passum esse dicit, sed vsque ad ipsos mortis dolores fuisse tentatum, & ad periculum usque descensus ad inferos fuisse deductum. Sed uidete quæsò athletæ huius magnanimitatem. Postquam enim circundederunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me, tantùm abfui vt inter hasce tenationes concidere animo, vt multò pluribus perferendis me voluntarium obtulerim, ut tribulationem & dolorem haud inuitus inueni, ita ab illis non sum inuitur apprehensus: in his quidẽ quę retro mihi contigerunt, pericula inferni inuenerũt me. Hic uero, tribulationem, & dolorem ego inueni. Quoniam enim illic imperterritus inuentus sum, & animo infracto aduersus ea quæ tentator inuexit, vt luculentã ac prædiuitem meã erga Deum charitatem declararẽ, tribulationi tribulationem, & dolori dolorem adieci. Non quòd ipse confiderem mea met virtute posse tot obluctari, ac resistere doloribus, sed quia nomẽ Domini inuocaui. Simile & huic illud Apostoli dicentis: In his omnibus superamus, siue superuincimus propter eum qui dilexit nos. Vincit enim is, qui necessitate qua piam illatis non cedit aut frangitur: at superuincit qui vel sua sponte ad se quoque accersit dolores præmolestos & acres, quò suæ edat specimen patientiæ. Qui autem vsque ad mortẽ in aliquo peccato constitutus fuerit, dicat: circundederunt me dolores mortis. Omnis enim, ait scriptura, qui facit peccatũ ex diabolo natus est. Cum enim, ait, essem operarius peccati, iam a morte gestabar in vtero, tunc quoque a periculis inferni sũ inuentus. Quomodo ergo meipsum curaui? Postquam videlicet tribulationem, & dolorem inueni p pœnitentiam. Mihi enim ipsi trafflictionem ex pœnitentiæ fonte prodeuntem excogitaui, quæ magnitudini responderet admissi per me peccati, vt maiore cum fiducia nomen Domini inuocarem. Quæ autem erant, quæ dixi? O Domine libera animam meam. In hac enim captiuitate detineor. Tu pro me redemptionis præmiũ tribue, & libera animam meam. Misericors Dominus, & iustus. Vbique scriptura miserationibus Dei iustitiam coniungit, nos plane erudiens quemadmodum nec misericordia Dei sine iudicio, neque iudicium sine misericordia sit. Sed cum miseretur, etiam cum iudicio miserationes suas ijs, qui digni sunt, admensuret, & cum iudicat, commensuratum quoque nostræ infirmitati iudicium inferat. Et Deus noster miseretur. Miseramur eos, qui ex magnis diuitijs, in extremam inciderunt paupertatem. Item eum qui ex optima corporis habitudine, in vltimam debilitatem deiectus est, & ex grandi pulchritudine in maximam fœditatem deuenit. Qm̃ itaque, & nos qñdoq; in paradisi statione nobilitati eramus, & ob ruinã postea inglorij, & humiles facti sumus, Deus noster miseratur nos, animaduertens quales ex qualibus facti simus. Idcirco & Adam misericordiæ voce reuocabat dicens, Adam vbi es? Nõ enim qui cũcta nouerat, quærebat edoceri quin id volebat potius, vt ille secum recogitaret, qualis ex quali esset factus. Vbi es? Quasi dicat, in quam incidisti ex tanta sublimitate ruinam?

8 Rom. 8.

Gen. 3.

IDEM ait: Pœnitentiam agentes, oportet amarè flere, & reliqua, quæ sunt pœnitentiæ signa edere ex corde. Et recordatus est Petrus verbi Iesu, quod dixerat, priusquam gallus cãtet ter me negabis, & egressus foras fleuit amarè. Et Paulus. Sed qui consolatur humiles, consolatus est nos Deus in aduentu Titi, non solũ autem in aduentu eius, sed etiam in consolatione, qua consolatus est in vobis, referens nobis vestrum desiderium, vestrum fletum. Et paulò inferius. Ecce enim hoc ipsum, quod secundum Deum contristati estis, quantam in vobis operatur sollicitudinem, sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed æmulationem, sed vindictam? in omnibus vos exibuistis incontaminatos esse negotio. Et alibi, Multique credentium veniebant confitentes, & annunciantes actus suos, multi autem ex eis, qui erant curiosa sectati, contulerũt libros, & combusserunt eos coram omnibus. Et statim cap. 4. docet, quòd pœnitentibus illud satis nõ sit ad salutem, si tantùmodo recesserint à peccatis, sed opus esse ipsis, vt fructus pœnitentiæ dignos ferant, & ait: Videns autem Ioannes multos Pharisæorum, & Sadducęorũ venientes ad baptismum suum, dixit eis. Progenies viperarum, quis demõstrauit vobis fugere à ventura ira? Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahę. Iam enim securis ad radicem arboris posita est. Omnis ergo arbor, quæ nõ facit fructum bonũ excidetur, & in ignẽ mittetur. IDEM quæsierat, Anima quæ in

9 Lib. Mor. sententiarum reg. 1. cap. 3. Matt. 26. 1. Cor. 76.

Matth. 3.

Act. 19.

Ibidem. Matth. 7.

peccatis multis miserè volutata fuerit, quo timore, & quibus lachrymis recedere debet a peccatis, & qua spe, quave affectione accedere, ad Deum, & respondet. Primũ quidem ea, malè actam vitam suam odisse debet, eiusque memoriam abhorrere, & detestari. Scriptum est enim: Iniquitatẽ odio habui, & abominatus sum, legem autem tuam dilexi. Deinde etiam timoris quidem magistrã sibi ascisce comminationẽ æterni iudicij, suplicijq; lachrymarum autem locũ agnoscere, locum pœnitentię opportunum, eo modo quo docuit Dauid in sexto psalmo; firmissimè credens purgationẽ peccatorum suorum factam per sanguinem Christi in magnitudinem misericordiæ, & multitudine miserationũ Dei, & vt ille qui dixit. Quòd si fuerint peccata vestra, vt coccinum, quasi nix dealbabuntur, & si fuerint rubra sicut vermiculus, velut lana alba erũt. Tunc enim nacta facultatẽ ac potestatẽ placendi Deo, illud dicit; Ad vesperũ demorabitur fletus, & ad matutinũ lætitia. Et illud. Cõuertisti planctum meum in gaudiũ mihi, & dirupisti: saccum meum, & circũndedisti me lætitia, vt cantet tibi gloria mea. Atque ira ad Deum accedens canit ac dicit, exaltabo te Domine, quoniam sucepisti me, nec delectasti inimicos meos super me.

In lib. cuius tit. est reg. brevis in respons. 10. interrogatio

Psal 118.

Isa. 1.

Psal. 29.

Ibidem.

21 CHRYSOSTOMVS inquit: Monachus quidã post multos sudores eremiticæ, cõuersationis, qui cum socio vixit planè Angelicam vitam, ad senectam vsque perseueras, is aliquado ex versutia diaboli velut oscitans ac remissior factus, accessũ dedit maligno ad incitandam cõcupiscentiã, & lapsus est, cũ muliere se comiscendo. Quinunquã vidit mulierẽ ab eo tempore quo se ad monasticã vitã cõtulit, neque alia perpetrauit mala. Moxque animo perculsus, compunctusque super temerè perpetratis, ad montem venit, cum socio, eoque loci constitutus vir ille, se casa quapiam cõclusit & eius domunculæ ianua obserata, alter ipsi panem & aquam quotidie præbuit, quærentibus autem de se iussit, ut responderet, se somnũ capere. Perseuerauit q; ibi per oẽm vitã, in ieiunijs, in præcationib. in lachrymis repurgans animam à sorde peccati. Tempore autẽ nõ ita multo peracto, magna siccitas viciniam inuasit, omnes incolæ, cum frustra plorarent, quispiam ex eis per somnum mandatum accepit, vt abiret ad virum illum inclusum hortaturus eum, quò velit orare ac dissoluere siccitatẽ. Deduxit illos socius ad virum illum, & pariete demolito (quia ianuã obstruxerat) intrauerũt omnes, mox aduoluti pedibus, exposito mandato suo rogarunt vt ferret supetias aduersus ariditatẽ. Ille primum resistere, asserens abesse se a tanta impudentia, nam vt subitò factum est peccatũ, ita semper ante oculos conseruauit: tandé commemorantes omnia, quæ sibi contingerant, persuaserunt, vt oraret. Vt primum autem orauit, mutata est siccitas. [Infra:] Docet pœnitentiam sic agendam, vt ad peccata pristina non redeamus. Corrumpit pœnitentiam, iterum ijsdem malis instituisse. Vnus ędificãs, ait, scriptura, & alter destruẽs, quid prodest illis, nisi labor? Qui baptizatur a mortuo & iterum tangit mortuum, quid prodest lauatio eius? Haud secus homo, qui ieiunat de peccatis suis, & pergit, eademque denuo cõmittit, qui huius prece, exaudiet? Et rursũ, qui diuertit, inquit, a iustitia ad peccatũ eum Dominus præparabit in gladium. Et sicut canis reuersus ad vomitum, sic imprudens, qui per propriã malitiam ad peccata reflectitur.

Epi 5. quę ẽ ad Theodorum lapsum to. 5.

Eccl. 34.

Ibid. 26. Prou. 26.

13 HIERONYMVS sic habet: Mollia, etiam in grauissima febre, lectuli stratam non habuit, sed super durissimam humum stratis ciliciolis, quiescebat, si tamen illa quies dicenda est, quæ iugibus pęnę orationibus dies noctesque iungebat, illud implens de psalterio. Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratũ meũ rigabo. In qua fontes crederes lachrymarũ, ita leuia peccata plãgebat, vt illã grauissimorũ criminũ crederes reã. Cũq; a nobis crebrius moneretur, vt parceret oculis, & eos seruaret Euangelicæ lectioni, aiebat. Turpanda est facies, quam contra Dei præceptum, purpurisso, & ceruissa, & stibio sępè depinxi. Affligendum corpus, quod multis vacauit deliti js. Longus risus, perpeti compendandus est fletu. Mollia linteamina, & serica pretiosissima, asperitate ilicij commutanda. Quæ viro, & sæculo placui, nunc Christo placere desidero. [Infra:] Fateor in hac re pertinacior fuit, vt sibi non parceret, & nulli cederet admonẽti. Referam, quod expertus sum. Mense Iulio, feruentissimis æstibus incidit in ardorẽ febris, & cũ medici persuaderent ob refectionem corporis, vino opus esse tenui, & parco, nè aquã bibẽs in hydropem verteretur, & ego clã beatum Papam Epiphanium rogarẽ, vt eam moneret, immò compelleret vinum bibere: illa vt erat prudẽs, & solertis ingenij, statim sensit insidias, & subridens, meũ esse, qđ ille diceret intimauit. Quid plura? Cũ beatus pontifex post multa hortamẽta exisset foras, quærenti mihi quid egisset, respondit. Tantũ profeci, vt seni homini pęnæ persuaserit, nè vinum bibam. Hæc refero, non quod inconsideranter, & vltra vires sumpta onera probem, monente scriptura, super te onus nè leueueris, sed quod mentis eius ardorem, & desiderium fidelis animæ ex hac quoque probare velim perseuerantia.

Epi 5. quę ẽ ad Theodorum lapsum to. 5.

14 IDEM referens ingressum Antonij ad visendum Paulum ait: En quem tanto labore quæsiti, putridis senectute membris operit inculta canicies? Narra mihi quæso, qũo se habeat humanum genus; An in antiquis vrbibus noua tecta consurgant, quo mũdus regatur imperio, an superstint aliqui qui dæmonum errore rapiantur? Magno temporis spatio, cõtextis palmorum foliis tegebatur, Postea autẽ diebus Paschæ, & Pentecostes, semper Pauli tunica vestitus est Antonius. Et cõcludit in fine epistolæ. Obsecro quicunq; hæc legis, vt Hieronymi peccatoris memineris, cui si Dominus optionẽ daret, multò magis eligeret tunicam Pauli, cum meritis suis, quàm regum purpuram cum pœnis suis.

in epist 18. i qua narratur vita & conuersatio miranda Pauli 1. Eremitę.

15 IDEM dicit: Aliud est pœnitentẽ esse, & lahrymis veniã deprecari, aliud semper esse cum patre. Vnde & per Ezechielem ad reportatã ouẽ, & perditum quõdã filiũ loquitur pastor, & pater. Et suscitabo pactũ meũ tecum, & scies quia ego Dominus, & recordaberis, & confunderis, vt nõ sit tibi vltra aperire os prę confusione tua, cum placatus fuero tibi in omnib. quę feci sti. Vt nihil minus iusto habeãt pœnitẽtes, sufficit eis pro omni pœna sola confusio. Vnde & in alio loco dicitur ad eos. Et recordabimini viarum vestrarum pessimarũ, & omnium scelerum quibus polluti eratis, & displicebitis vobis in conspectu vestro, in omnib. malitij vestris quas feci stis, & scietis quia ego Dominus, cum bene fecero vobis propter nomen meum, & nõ secundũ vias vestras malas, neque secundum scelera vestra pessima.

Lib. 2. ad uersus Iouinia. to. 2. Ezec. 16.

Ezec. 20.

16 IDEM ait: Secundum conscientiæ molem, exhibenda est pœnitentiæ magnitudo, pœnitentia aũt non verbo agenda est, sed facto. Hæc autem sic agitur, si tibi ante oculos proponas de quanta gloria lapsa fueris, & de quo libro vitæ, nomen tuum deletum sit, & te ipsam positam credas propè ipsas tenebras exteriores, vbi erit fletus oculorum, & stridor dentium sine fine. Cum hęc certa fide conceperis, nec aliud esse remediũ constitutum post baptisma, quàm pœnitentiæ solatiũ, quantumuis laborem & indecorum subire contende, dummodo ab æternalibus pœnis libereris. Ergo hæc te cum cogitans, & mente contractans, facti tui ipsa iudex esto crudelior. In primis, omnis cura vitæ huius intermittẽda est tibi, & quasi mortuam te existima sicut es, qũo possis reuiuiscere cogita. Deinde lugubris tibi accipienda est vestis, & mẽs & mẽbra singula digna castigatione punienda. Amputẽtur crines, qui occasionẽ luxuriæ præstiterunt. Defluant oculis lachrymæ, qui masculum non simpliciter aspexerunt. Palleat car facies, quæ quondam errubuit impudicè. Totum denique corpus iniurijs & ieiunijs maceretur cinere aspersum,

in epist. ad Susannã. lapsa. to. 9.

& ci-

& cilicio perhorrescat, quia malè sibi de pulchritudine placuit. Cor verò sit liquescens tanquam cera, in ieiunijs, inquietatis seipsum, & cogitationib. ventilãs, quare sit ab inimico subuersum. Sensus etiam crucietur, quia in membra corporis, cum haberet dominationem, malum gessit imperium. Talis actio pœnitentiæ, si fuerit perseuerans, audebit hic sperare, si non gloriã, certè pœnæ euacuationem. Dicit. n. Deus: Conuertimini ad me, & conuertat ad vos. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu, dirumpite corda vestra, & non vestimenta vestra, quia Deus pius & misericors est. Sic cõuersus ille magnus Dauid, iustificatus est. Sic Niniue peccatrix illa ciuitas, incumbentem sibi euasit interitum. Peccator ergo, si sibi non pepercerit, à Deo illi parcetur, & si futuras pœnas gehennæ perpetuas in hoc paruo vitæ spatio compensauerit, se ipsum ab æterno iudicio liberabit. Grandi plagę, alta, & prolixa opus est medicina. Grãde scelus, grandem habet necessariam satisfactionem. Tu, quæ iã ingressa es agonem pœnitentię, insiste misera fortiter, inhære tanquam naufragus tabulæ, sperans per ipsam te posse de profundo criminum liberari. Inhære pœnitentiæ vsque ad exitum vitæ tuę, quę Deo peccasti, ab illo solo quære remedium.

Ioel 2.

14 in epist. 18. i qua narratur vita & conuersatio miranda Pauli 1. Eremip.

17 Lib. 15. in c. 55. Is. to. 3.

IDEM exponens verba illa; Quærite Dñm, dum inueniri potest, inuocate eum, dum propè est. Derelinquat impius vias suas, & vir iniquus cogitationes suas & conuertatur ad Dñm, & miserebitur eius, inquit: Nõ satis est quærere Dominũ, & dum pœnitentię tẽpus est inuenire, atque inuocare eum dum propè est, nisi reliquerit impius vias suas pristinas, & cogitationes antiquas, quibus à Dño declinauerat. Tunc. n. reuertemur ad Dñm, qui miserebitur nostri, & ad clementissimum patrẽ, qui multus est in misericordijs, & facilis ad ignoscendum, cum cogitationes & vias pristinas reliquerimus, vt postea mereamur audire. Beati quorum remissę sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.

Ps. 31.

15 Lib. 2. aduersus Iouinia. to. 2. Ezec. 16.

18 Li. 1. in c. 2. Lament. Hierem.

IDEM explicas illa verba; Deduc. quasi torrentẽ lachrymas per diem, & per noctem non des requiem tibi, neq; taceat pupilla oculi tui, dicit: Omni tempore lachrymas per compunctionem cordis effundere debemus, qui auctorem nostrũ, nostris offensum iniquitatibus non ignoramus. Nõ dissoluantur pigra inertia, nec per desidiã, & vanã securitatẽ cesset à lachrymis oculi nostri pupilla, prœoccupemus faciem eius, lauemus p singulas noctes lectũ nostrũ, lachrymis stratũ nostrum rigemus, misericordię operibus insistamus, & misericordiã pauperibus largiter tribuamus, & pro peccatis cõmissis, misericordiam Dñi deprecemur. Consurge lauda in nocte, in principio vigiliarum, effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini. Consurgit in nocte, qui in tribulatione presentis vitę, torporẽ à se excutit negligentię. Laudat in principio vigiliarũ, qui in omni cõuersatione sua strenuum se adhibet, & cautũ. Sed effundit sicut aquã cor suum ante cõspectũ Dñi, qui ex intimo affectu cordis producit lachrymas compunctionis. Sacrificium enim Deo spiritus contribulatus, cor contritũ & humiliatum Deus nõ spernit.

Ezec. 20.

16 in epist. ad Susannã. lapsa to. 9.

Ps. 50.

IDEM exponẽs verba illa; Ponet i puluere os suũ, si forte sit spes, ait: Ille in puluere ponit os suũ, qui humiliter sentiens fragilem se cognoscit, & de puluere se factũ, iterũ in puluerem reuersurũ fatetur, cui & spes erit futurę resurrectionis, qui cũ semper pœnitentia castigãdo carnẽ macerat, spiritũ remissionis, & futurę gloriæ p Domini misericordiã habere debebit. Vnde Iob agebat pœnitẽtiam in fauilla, & cinere. In fauilla enim & cinere pœnitentiam agere est, contemplata summa essentia, nihil aliud quàm fauillam cinerem q; se cognoscere. Vnde & ciuitati reprobæ Dominus in Euãgelio dicit: Si in Tyro & Sidone factæ fuissent virtutes, quę factę sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere pœnitentiã egissent. In cilicio quippe asperitas, & cõpũctio peccatorum, in cinere autem puluis ostenditur mortuorum.

19 Lib. 2. in c. 3.

Iob 43.

Matt. 11.

Et idcirco vtrunque hoc adhiberi ad pœnitentiam solet, vt in compunctione cilicij cognoscamus, quid per culpam fecimus, & in fauilla cineris perpendamus, q̃d per vitium facti sumus. Considerentur ergo in cilicio pungentia vitia, consideretur in cinere per mortis sententia subsequens iusta pœna vitiorũ, Quia n. post peccatũ carnis contumeliæ surrexerunt, videat hõ in aspritate cilicij superbiendo quid fecit, videat in cinere vsquequo peccãdo peruenit. Põt quoq; cilicio, ipsa in reprehensione, atque pœnitentia dolorum compũctio designari. Nam hoc, quod ait beatus Iob: Ipse me reprehendo, quasi quosdam cilicio pungitur, dum in mẽte sua asperis redargutionum stimulis confricatur. In cinere aũt agit pœnitentiam, quia ex primo peccato, quid per iustum iudiciũ factus sit, solerter attendit, dicens, ago pœnitentiam in fauilla, & cinere.

IDEM explicans illa verba; In omni facie cõfusio & in vniuersis capitibus caluitium, sic inquit: Rubor vultus, pudoris inditium est, & conscientia peccatorũ lucet in facie, spesq; salutis est, quando delictum sequitur verecundia. Vnde ad eam, quæ corde duro in suis peccatis gloriabatur, dictum est: Facies meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Caluitium quoque capitis, luctus est signum, qñ perdit decorem cæsaries, & pulchritudinem comarum amittimus. Denique, & ad Hierusalem dicitur. Pro ornamento capitis tui habebis caluitiũ propter opera tua. Et alius Propheta. Oia, inquit, capita in omni loco attondentur, & omnis barba radet. Micheas quoq; ad eandem Hieruſ. Decaluare ait, & tondere super filios deliciarum tuarum, dilata caluicium tuum sicut aquila. Et super mortuis iubetur fieri caluitium. Soli autem sancti, hoc est Nazaræi non radunt capita sua. Neque. n. habent mortis opera, nec immundi sunt, quia Nazaræi, id est sancti Dñi sunt.

20 Lib. 2. in c. 7. Ezech.

Hier. 3.

Is. 3.

Hier. 49. Mich. 1.

IDEM exponens illa verba: Ergo & tu porta confusionem tuam, quæ vicisti sorores tuas peccatis tuis, &c. Ergo, & tu confundere, & porta ignominiam tuam, ait: Secunda post naufragium tabula est, cum peccaueris erubescere, & non illi subiacere increpationi, quæ contra Hierusalem dicitur, facies meretricis facta est tibi, nescis erubescere, septuaginta verterunt. Et tu sustine tormentum tuum. Portat autem tormentum suum, qui propria torquetur conscientia, & in isto sęculo sustinet, propria voluntate cruciatũ, nè æterna tormenta sustineat. Ergo, & tu confundere, &c. Confusionem sequitur ignominia, ignominiam correptio, correptionem consolatio, consolationem salus, iuxta illud Apostoli. Tribulatio operatur patientiam, patientia probationem, probatio spem, spes autẽ non confundit. Haud dubium, quin in futurum, quia in præsentiarum, sua per confusionem peccata deleuit. Tale quid, & illud Euangelij sonat. Est confusio, quæ ducit ad mortem, & est confusio, quæ ducit ad vitam. Spiritus quoque sanctus peccatores hortatur in Psalmis. Confundantur & reuereantur omnes inimici mei, cõuertantur retrorsum, & confundantur valde velociter. Non igitur mirum, si prouocetur Hierusalem confusionem, & ignominiam, quæ in tantũ peccauit, vt sorores suas iustificaret, cui deinceps dicitur, & tu, & filiæ tuæ reuertimini in antiquum statum. Grandis profectus, post confusionem, & ignominiam reuertitur ad antiquum statum.

21 Li. 5. in c. 16. Ezech.

Rom. 5.

Ps. 39.

IDEM explicans illa verba; Et dicit ad eos, vnusquisque offensiones oculorum suorum abijciat, & in idolis Aegypti nolite pollui, ait: Præcipit exeuntibus primum de Ægypto, vt obliuiscantur idolorum, quibus multo tempore seruierunt, immo abijciant ea ab oculis suis, vt ne aspectu quidem digna habeant, & quibus multo tempore polluti sunt, vltra non acquiescant. Sed & nobis, quando eximus de Ægypto, iubetur, vt offensiones oculorum nostrorum abijciamus, ne scilicet his delectemur, quibus antea delectabamur in sæculo.

22 Li 6. in c. 20. Ezech.

23 IDEM exponens verba illa; Et erit in die illa, ait
Li 1. in c. 2. Ose. t. 5. Dominus, vocabit me vir meus, & non vocabit me vltra Baali & auferam nomen Baali de ore eius, & non recordabitur vltra nominis eorum, dicit: Lingua Hebræa, & Syra, vxores viros suos vocant Baalim, idest vir meus. Quod ergo Dominus dicit, vocabis me vir meus, hoc est vocabis me Baali. Dicit autem hic non vocabis me Baali, quasi dicat, tantum odi idolorum nomina, vt etiã quod bene dici potest propter ambiguitatem, & verbi similitudinem nequaquam velim dici, sed appellari me magis vir meus, quàm Baali, nedum aliud loquitur, alterius recordetur, & virum nominãs, idolum cogitet. Et percutiã eis fœdus in die illa. Quando omnia religionis aduersæ vocabula fuerint ablata de populo Dominum confitente, & vocauerit me, inquit, vir meus, nequaquam Baali, idest idolum meum, tunc percutiam eis fœdus. Ex his collige, quòd ad agẽdã pœnitentiam relinquenda sunt ea, quib. antea mundo, & vanitati seruiebat homo, vestium superfluitas, ciborũ abũdantia, vultus cõpositio, odorũ suauitas, &c.

24 IDEM explicans verba illa; Conuertere Israel ad
Li 3. in c. 14. Osee. Dominum Deum tuum, quoniam corruisti iniquitate tua, tollite vobiscum verba, & conuertimini ad Dominum, ait: Pereunte Samaria; & viris eius, & paruulis, et prægnantibus occisis, totus Israel ad pœnitentiam prouocatur, vt qui infirmatus est, siue corruit in iniquitatibus suis, reuertatur ad medicum, & recipiat sanitatẽ, vel stare incipiat, qui corruerat, doceturque quomodo debeat agere pœnitentiam. Tollite, inquit, vobiscum verba, idest preces, & delictorum confessionem, & conuertimini ad Dominum tam verbis, quàm operibus, & dicite ei. Omnem aufer iniquitatem, nihil in nobis languoris pristini, & ruinæ derelinquas, nec rursus mali seminis pullulent re diuina plantaria, & accipe inquit, bonum, nisi enim tuleris mala nostra, bonum tibi quod offeramus, habere non possumus. Et reddemus vitulos labiorum nostrorum, quia sacrificium Deo spiritus contribulatus.

25 IDEM exponens illa verba; Conuertimini ad me
In cap. 2. Ioel. in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu, dicit: Conuertimini ad me in toto cordẽ vestro, & animi pœnitentiam ieiunio, & fletu, & planctibus indicate, vt nunc ieiunantes, postea saturemini; nũc flentes, postea rideatis; nunc plangentes postea consolemini. Et quia consuetudinis est, vt in tristibus, atque aduersis scindatis vestes, idcirco ego præcipio vobis, vt nequaquam scindatis vestimenta, sed corda, quæ plena sunt peccatis. Cumque hoc feceritis, redite ad Dominum Deum vestrum, quem vobis priora peccata alienum fecerant, nec desperetis veniam, scelerum magnitudine, quia magna peccata, magna delebit misericordia, qui non humanam imitatur impatientiam, sed longo tempore, nostram præstolatur pœnitentiam, & prestabilis siue pœnitens super malitijs, vt si nos egerimus super peccatis pœnitentiam, & ipsum pœniteat cõminationis suæ, & mala, quæ comminatus est nobis, non inferat. Malitiam autem in hoc loco, non contrariam virtuti debemus accipere, sed afflictionem, iuxta illud quod alibi scriptum est. Sufficit diei malitia sua. Similiter,
Matth. 6. quia supra dixerat, benignus, & misericors, patiens, & pœnitens super malitijs, nè forsitan magnitudo clemẽtiæ nos faceret negligentes, ex persona prophetæ iungit, & dicit. Quis scit si conuertatur, & ignoscat, & relinquat post se benedictionem? Ego, inquit, hortor, qđ meum est, ad pœnitentiam, & Deum ineffabiliter noui esse clementem. Sed quia profundum diuitiarum, sapientiæ, & scientiæ Dei nosse nõ possumus sententiã tempero, & opto potius q̃ præsumo, dicens. Quis scit, si conuertatur, & ignoscat? Egrediatur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo, vt in tempore ieiunij, vocationis, & cœtus, sanctificationis Ecclesiæ, & pœnitentiæ non seruiat sponsus, & sponsa operi nuptiali, quibus, & lege permissum est, vt ad bella non procedant, Ergo qui in castigatione victus, ieiunio dicit se agere pœnitentiam, egrediatur de cubili suo.

IDEM explicans verba illa; Et crediderũt viri Niniuitæ in Deum: & prædicauerunt ieiunium, & vestiti sunt saccis a maiore vsque ad minorem, sic habet: Primum credunt viri de Niniue, qui ad ætatem Christi peruenerant, prædicantq; ieiunium, & uestiuntur saccis. Dignus, & victus, & habitus pœnitentiæ, vt qui offenderant Deũ luxu, & ambitione, eorum damnatione placent, per quæ prius offenderant. Saccus, & ieiunium, arma sunt pœnitentiæ, auxilia peccatorum. Ante ieiunium, & sic saccus, ante quod occultũ est, & postea quod palam. Et si è duobus necessarijs vnum est subtrahendum, magis ieiunium absque sacco, quam saccum eligam absque ieiunio. Sed & ordo pulcherrimus: Præcipit Deus prophetæ, propheta prædicat ciuitati, prius uiri credunt, & illis ieiunium prædicantibus, omnis ætas sacco induitur. Viri non prædicant saccum, sed tantum ieiunium. At verò hi, quibus pœnitentia præcipitur consequenter ad ieiunium saccum copulant, vt inanis venter, & habitus luctuosus Dominum deprecentur. 26 *In c. 3. Ionæ.*

IDEM explicans verba illa; Et planget terra: familiæ, & familiæ, seorsum: familiæ domus Dauid seorsũ, & mulieres eorũ seorsum, ait: Hoc significat, quod tempore tribulationis, & luctus, non debeamus seruire coniugijs, & operi nuptiarum. Vnde, & in Ioel, captiuitate propinqua dicitur ad Iudæos. Egrediatur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo. Et impendente diluuio imperatur Noe: Ingredere in arcam tu, & filij tui, & vxor tua, & uxores filiorum tuorum. Et postea finito diluuio dicit ad eum: Egredere, tu, & vxor tua, & filij tui, & uxores eorum: ut qui in arca impendente discrimine fuerant separati, redditi mundo, generationi, & liberis deseruirent. Igitur, & nunc tribus domus Dauid, & tribus domus Natthã, & trib domus Leui, & trib. domus Semei a suis vxoribus separantur, vt plangant vnigenitum, & primogenitum Dominum Iesum, 27 *Li. 3. in c. 12. Zach.* *Gen. 7.* *Hoc idẽ adnertit Ambrosius lib. de Noe & arca. ca. 10.*

IDEM exponens illa verba; Conuersus sum in ærumna mea, dum configitur spina, dicit: Conuersus sum in ærumna mea, hoc est, in assidua tribulatione flagellorum tuorum. Dum configitur mihi spina, stimulus conscientiæ peccatricis, dum pungit me conscientia peccati: Delictum meum cognitum tibi feci. Sed confessus sum, & patefeci omnia. Scio enim te cito remittere delicta, cum tibi fuerint integre reserata, & ideo dixi, Confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Non enim aduersus Dominum, sed aduersus me hanc pronunciaui, vt iustificaret. In persona illorum dicit Propheta hæc verba, qui conuertuntur, sicut ille filius, qui peregrè profectus est, & dixit. Ibo ad patrem meum. Dixit in corde, vbi Deus videtur. 28 *In Ps. 31. tom. 7.*

IDEM explicans verba illa; Non est pax ossibus meis à facie peccatorum memorum, inquit: Nullam quietem indulsi, vel ossibus, vel membris meis, donec ea pœnitendo purgarem. Iniquitates meæ sicut onus graue grauatæ sunt super me. Non est enim mihi leue peccatum meum, sed recognosco, quia graue mihi iudicij pondus imposuit, & super verticem capitis mei excreuit. Sicut pondus grande, sic peccata mea super me. Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ. Porcorum mos est cœno, aut stercoribus pro bonis odoribus vti, nec intelligunt se in his sordidissimè volutari. Nam mihi fœtent, & computrescũt vulnera peccatorum, desideranterq; expeto medicũ. Computruerunt autem à facie insipientiæ meæ, idest, quia nolebam agere pœnitentiam insipiens factus. Miser factus sum, & curuatus sum vsque in finem. Vsque dum confitendo purgarer. Quia sine confusione, & mœstitia non dimittuntur peccata. Tota die contristatus ingrediebar. Indignum me esse iudicans, 29 *In Ps. 37.*

cans, qui uel oculos ad cælum leuare auderē, ſed percutiens pectus meum aiebam, Deus propitius eſto mihi peccatori. Quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſionibus, & non eſt ſanitas in carne mea. Illis illuſionibus ſe profitetur eſſe infirmatum, atque repletum, quibus diabolus humanum genus allicit, vt delinquat. Incuruatus, & humiliatus ſum nimis, ad pœnitentiam. Rugiebam à gemitu cordis mei, petens cum luctu remiſſionem. Gemitus cordis, propter peccata eſt. Et gemitus meus à te non eſt abſconditus. Quicquid deliqui, quicquid mali geſſi, omnia tibi cum gemitu reſeraui, ſciens quia tibi non occultantur occulta. Et lumen oculorum, & ipſum non eſt mecum. Quia poſtpoſito veritatis lumine, in tenebras decideram peccatorum.

Luc. 18.

30 IDEM exponens illa uerba; A uoce gemitus mei adhæſit os meum carni meæ, inquit: Diſcant qui agunt pœnitentiā, quō debeant eam agere. Ita enim exicaui me metipſū, vt ſine carne eſſem, & pelles meę cohærerent oſſibus meis. Carnem pro pelle dixit. Et p̄miſerat. Et oſſa mea ſicut cremium aruerunt. Oſſa dicit ipſam fortitudinem. Si ergo quod eſt in me forte, hoc aruit, & infirmum factum eſt, quantò magis quæ per naturam infirma eſt caro. Quia oblitus ſunt comedere panem meum: ideſt, in tantum mihi venit memoria peccatorum meorum, & talem pœnitentiam egi, vt etiam obliuiſcerer manducare. Similis factus ſum pelicano ſolitudinis. Pelicani eſca, venenata ſunt animalia, hoc eſt ſerpētes, lacerti, &c. Illi ergo ſimilis factus ſum, qui eſt in ſolitudine, qui comedit venenata animalia, hoc eſt eſca mea, quaſi venenum erat mihi. Quia cinerem tanquam panem manducabam. In cinerem intingebam panem meum, & ſic comedebam. Si ergo propheta hoc dicit, nos quid facimus? Et poculum meum cum fletu miſcebam. Nihil mihi erat ſuaue, panis, neque poculum. Et hæc omnia faciebam a facie iræ indignationis tuæ, conſiderans futurum iudicium.

in Pſ. 101

Gen. 7.

AMBROSIVS dicit: Qui agit pœnitentiam, nō ſolùm diluere lachrymis debet peccatum ſuum, ſed etiam emendationibus factis operire, & tegere delicta ſuperiora, vt non ei imputetur peccatum, ſicut Dauid, dicit: Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorū tecta ſunt peccata. Ergo tegamus lapſus noſtros, poſterioribus factis, mundemus fletibus, vt audiat nos Dominus ingemiſcentes, ſicut audiuit lachrymantem Ephraim, quemadmodum ſcriptum eſt, dicente Deo, Audiens audiui Ephrem lachrymantem. Et ipſa verba Ephrem, lamentis expreſſit, dicens. Caſtigaſti me, & caſtigatus ſum, ſicut uitulus non ſum edoctus. Vitulus. n. ludit, & præſepe deſerit, & ideo Ephraim ſicut vitulus non eſt edoctus, longè poſitus a præſepi, quia præſepe Domini deſeruit, & Hieroboam ſecutus, vitulos adorauit. Ideoque agens pœnitentiam, dicit Cōuerte me, & conuertar, quia tu Dominus meus, quia in nouiſſimo captiuitatis meæ pœnitentiam egi, & poſtquam cognoui, ingemui ſuper dies confuſionis, & ſubiectus ſum tibi quia accepi opprobrium, & demonſtraui te.

Hoc idē habetur Ambroſius lib. de Noe & arca. c. 10.

Lib. 2. de pœnitētia. c. 5. t. 1.

Pſ. 5.

Hier. 31.

31

28 In Pſ. 31. tom. 7.

32 IDEM ait: Aduertimus quomodo agenda ſit pœnitentia, quibus ſermonibus, quibus fletibus; vt peccati dies confuſionis appelliet. Et ideo ſubijciamus nos Deo, vt non ſubditi ſimus peccato, & delictorum noſtrorum memoriam recenſentes, tanquam opprobriū erubeſcamus, non uelut quandā gloriam prædicemus, ſicut quidam expugnata pudicitia, oppreſſa iuſtitia gloriantur. Inf. Audiāt qui agunt pœnitentiam, quomodo agere debeāt, quo ſtudio, quo affectu, qua mētis intentione, qua intimorū cōcuſſione viſcerū, qua cordis cōuerſione. Vide inquit, Domine, qa tribulor, vēter meus turbatus à fletu meo, cōuerſum eſt cor meū in me. Cognouiſti intentionem animi, fidē mētis agnoſce, & habitū corporis. Sederūt, inqt, in terra, tacuerūt ſeniores filiæ Sion, & impoſuerunt terrā ſup caput ſuū, præcinxerūt ſe cilicio, deduxerūt in terrā principes. Virgines Hieruſalem defecerunt, in lachrymis, oculi mei caligauerunt. Turbatus eſt venter meus, effuſa eſt in terra gloria mea. Sic fleuit, & Niniue populus, & denunciatum excidiunt ciuitatis euaſit. Tanta eſt enim pœnitentiæ medicina, vt mutare videatur ſuam Deus ſententiam. In te eſt igitur, vt euadas, vult ſe rogari Dominus. Ipſe nos flere vult, vt euadere poſſimus, ſicut habes ſcriptum in Euangelio: Filiæ Hieruſalem nolite flere ſuper me, ſed ſuper uos ipſas flete. Fleuit Dauid, & meruit, vt mortem populi pereuntis diuina remoueret miſericordia, quid erubeſcis tu peccata tua flere, cum Deus prophetas iuſſerit flere pro populis? Denique & Ezechiel iuſſus eſt flere Hieruſalem, & accepit librum in cuius capite ſcripta erant lamentatio, & mœſtos, & uæ, duo triſtia, & unum delectabile. Quoniam ille ſaluus erit in futurū, qui in hoc ſęculo plus fleuerit. Cor enim ſapientium in domo luctus, & cor ſtultorū in domo epularum.

Thren. 2.

Ionæ 3.

in c. 6. eiuſdem libri.

Luc. 23.

2. Reg 14. Ezec. 2.

Eccl. 7.

IDEM arguit eos, qui in ornatu pœnitent pretioſo, dicens: Videas eos mutata veſte incedere, quos lugere & gemere oportebat, quia veſtem illam oblationis & gratiæ ſordidarunt, fœminas autem margaritis onerare aures, curuare ceruices, quas bene Chriſto nō auro inclinarent, quę ſe ipſas flere debebant, quòd margaritam, quæ de cœlo eſt, perdiderunt. Et in capite 10. Fleat pro te mater Eccleſia, & culpam tuam lachymis lauet, videat te Chriſtus mœrentem, vt dicat, Beati triſtes, quia gaudebitis. Amat, vt pro vno multi rogent. Deniq; in Euangelio motus vidnæ lachrymis, quia plurimi pro ea flebant, filiū eius reſuſcitauit. Ideo citius exaudiuit Ieſus Petrum, vt Dorcas reſurgeret, quia pauperes mortem mulieris ingemiſcebant. Ideo ipſi Petro ſtatim dimiſit, qa amariſſimè fleuit. Et ideo, ſi tu amariſſimè fleas, Chriſtus ad te reſpiciet, culpa diſcedet. Vſus doloris ablegat luxuriam criminis, erroris delicias. Ita dum dolemus admiſſa, admittenda excludimus, & fit, quædam de condemnatione culpę diſciplina innocentiæ. Nihil ergo te reuocet a pœnitentia, hæc tibi communis, cum ſanctis eſt, vtinamq; imitanda talis, qualis ſanctorum deploratio. Dauid manducabat ſicut panem cinerem, & potum ſuum lachrymis temperabat. Ideo nunc amplius gaudet, quia amplius fleuit. Per exitus aquarum deſcenderunt, inquit, oculi mei. Ioannes multū plorauit, & reuelata ſibi dicit Chriſti myſteria. At verò illa mulier, quę cum eſſet in peccatis, & deberet flere gaudebat, & veſte purpura atque coccinea operiebatur, & auro ſe multo, & pretioſis lapidibus ornabat, æterni fletus luget ęrumnam. Meritò reprænduntur, qui ſæpius agendam pœnitentiam putant, quia luxuriantur in Chriſto. Nam ſi verè agerent pœnitentiam, iterandam poſtea non putarent. Facilius autem inueni, qui innocentiam ſeruauerint, quam qui congruè egerint pœnitentiam. An quiſquā illam pœnitentiam putat, vbi acquirendæ ambitio dignitatis, vbi vini eſt vſus, vbi ipſius copulæ coniugalis vſus? Renunciandum ſæculo eſt, ſomno ipſi minus indulgendum, quàm natura poſtulat, interpellandus eſt gemitibus, interrumpendus eſt ſuſpirijs, tequeſtrādus orationibus, viuendum ita, vt vitali huic moriamur vſui, ſeipſum ſibi homo abneget, & totus mutetur. Sicut quendam adoleſcentem fabulæ ferunt, poſt amores meretricios peregre profectum, & abolito amore regreſſum poſtea, veteri occurriſſe dilectę, quæ vbi nō interpellata, admirata putauerit non recognitam, rurſus occurrens dixerit, ego ſum, reſpōderit ille. Sed ego, non ſum ego. Vnde bene Dominus ait Qui vult poſt me venire abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam & ſequatur me. Etenim qui mortui, & ſepulti ſunt Chriſto, non debent iterum velut viuentes de hoc mundo decernere.

Matt. 16.

33 *in c. 9. eiuſdem libri.*

cap. 10.

35 *In oratione funebri de obitu Theodoſij imperatoris, t. 3.*

IDEM ait: Quia humilē ſe præbuit Theodoſ. vbi peccatum obrepſit, veniā poſtulauit, conuerſa eſt aī. eius in requiem ſuam. [Inſ.] Dilexit virū, qui magis arguentē, quàm adulantem probaret. Strauit omne quo

vtebatur insigne regium, defleuit in Ecclesia publicè peccatum suum, quod ei aliorum fraude obrepserat. Gemitu & lachrimis orauit veniam. Quod priuati erubescunt, non erubuit imperator publicè agere pœnitentiam, neque vllus postea dies fuit, quo non illum doleret errorem. Quid quòd præclaram adeptus victoriam tamen quia hostes in acie strati sunt, abstinuit à consortio sacramentorum, donec Domini circa se gratia, filiorum exprimeretur aduentu.

36 IDEM explicans psalmum: Miserere mei Deus, ait: Magnus psalmus, quo docemur, quemadmodum agenda pœnitentia sit. In quatuor versibus prioribus, frequenter repetit peccatum suum, & commemorat. Quis nim etiã si confiteatur delictum suum, non perstringendum potius, quàm repetendum putet? quis secundò repetat, aut tertiò? Vide quot versibus propheta peccatum suum resonet, quam nullus versus sine confessione delicti sit. Congessit omnia simul, iniquitates suas, & iniustitiam personando, iungens delicta peccatis, atque ea sæpe repetendo, meritò magnam misericordiam poscit. Nec solum magnã misericordiam, sed etiam multitudinem miserationũ. Quòd ergo peccatum, talis non diluat deploratio? Ille pro vno peccato, miserationum multitudinem deprecatur nos pro pluribus peccatis, vix semel eius misericordiã credimus obsecrandam. In multum laua me ab iniustitia mea, & a delicto meo munda me. Non tam sæpius, quam plenius lauari petit, vt conceptam sordem possit eluere. Grandis enim squalor, & macula, non exiguo, sed multo aufertur lauacro. [Infra.] Quoniam iniquitatẽ meam ego agnosco, & delictum meum cõtra me est semper. Non mediocre est, vt agnoscat vnusquisq; peccatum suum. Qui.n.põt agnoscere, põt declinare, põt quid sequatur eligere. Pleriq; in suis lapsibus gloriantur, & putant ea laudi esse, quæ criminis sunt: Si alienũ coinquinauit thorum, & pudicæ fœminæ expugnauit affectum, alius necem hominis, latrocinij insidias, rapto viuere, putat esse virtutis. Ex his nullus potest dicere, Qm̃ iniquitatem meam ego agnosco. Sed ille qui potest dolere, quod fecerit, condemnare, quod deliquerit, quem sua vitia compungunt. Delictum meum contra me est semper. Insipiens delectatur erroribus suis, & nouis vetera obumbrando, peccatis se existimat adiuuari, ideoque exultat in crimine. At vero sapiẽs aduersum se iudicat esse delictum suum, & tanquam hostiles acies, ita lapsus culparũ suarũ aduersantium, mõ sibi arbitratur obsistere. Quicquid personuerit, quicquid increpuerit, culpa ei propria semper occurrit, qc quid fuerit dictum, aut lectum, in se dictũ putat, quicquid intenderit, se nutu, se oculis signari putat. Si epuletur, si cogitet, si oret, ante oculos eius semper est error proprius, & momentis oĩbus pulsat culpa conscie tiam, nec quiescere, nec obliuisci sinit, velut grauis censor exagitat se terrore perpetuo. Oĩa igitur aduersa habet; q. ipse sibi displicet, ipse sui accusator, ipse sui testis est, nec inuenit quò fugiat, qui ipse se purget, & stimulat. Sed hoc bonæ mẽtis est, vulnus sentire peccati. Nã qui expertes doloris sunt, non sentiunt vulneris acerbitatem, quod est immedicabilis ægritudinis. Qui aũt aliquo dolore pungũtur, sicut doloris sensu non carẽt, ita etiam non carent sanitatis profectu. Vbi enim doloris, sensus, ibi etiã sensus est vitę. Vnde, & ille qui errorem suum non agnoscit, insanit, furit desipit, qui aũt agnoscit, vtiq; respiscit, nõ respuit remedia sanitatis, se ipse restringit, pœnitet eũ culpæ, de ipsa semper cogitat, & cogitando se ipse condẽnat. Iustus.n. in primordio sermonis accusator est sui. Iustus fauere sibi nescit, rigorem iudicij ẽt circa se non nouit inflectere, recordationem lapsus proprij, perhorrescit, & cõmissum erũbescit errorẽ, oẽm eius memoriam pauet, metuit, reformidat, grauem sibi se iudicat, seipsum arbitrũ refugit, nec sese sibi audet committere, quòd nullum putat sibi esse grauiorem, quàm eum quem latere non possit, fallere non queat, fugere, ac vitare non reperiat. Magna vis obnoxiæ conscientiæ, magna supplicia. Timebant Adam, & Eua, & cum Domini vocem in paradiso ambulantis audirent, cupiebant se absconderẽ quos nemo quærebat. Cain quoque metuebat, nè omnis eum quicumque inueniret, occideret. Ita in se ipse ferebat sententiam, quòd dignus esset, cui nullas ignosceret. Vnde bene ait: Et delictum meum contra me est semper, hoc est, sine interuallo aliquo, recordatio, & species ipsa mei me erroris, impugnant. Quem commisi pudet, nescit postea aliquid tale committere, vnde similiter erubescat. [Infra:] Tibi soli peccaui. Peccatum suũ negare non poterat, sed quasi reus cum amaritudine fatebatur, qui sciret maioribus vinculis se teneri, quia maiora deberet, quoniam plus ab eo exigitur, cui plus commissum est: Tibi soli peccaui, qui me ad virtutis studia prouocasti, qui me erudisti in lege tua. Tibi soli peccaui, quem absconditæ cogitationum non fallunt, vt iustificeris in sermonibus tuis. Sermones Dei pleni veritatis sunt, quibus dicit: Quia non est homo, qui non peccet. Ergo si dixerimus, quia iniquitatem fecimus, iustificamus Deum in sermonibus suis: si autem dixerimus, quia non peccauimus, mendacem facimus Deum. Quantum igitur crimen, vt homo peccatorem se neget? Iustificatur Dominus, dum eius prædicatur iustitia, & ab eo venia postulatur. Simul & ipse iustificat confitentem, & iustificatur in sermonibus suis, sicut dictum est: Dic iniquitates tuas, vt iustificeris.

In apologia sancti Dauid capit. 8. to. 4.

Cap. 9.

Psal. 50.

37

38

Prou. 18.

Cap. 10.

Psal. 53.

39 AVGVSTINVS huius est sententiæ: Nullum peccatum est adeo paruum, quod nõ crescat neglectũ. Non enim considerandum est, quod fecerit, sed quem offenderit, quàm bonus est, quam benignus, qui illum sua pietate, & dulcedine creauit ex nihilo, qui eũ absq; merito perduxit ad baptismum, & educauit, & nutriuit, vt filium, ad cuius commodum creauit cœlum, & terrã, & omnia quæ in eis sunt, ex nihilo, cui seruiunt omnia tamquam filio, cui misit Angelum in auxilium, propter quem fortem, & calidum debellauit hostem eius, aliquum, propter quem tanta passus est, vt eum mererentur habere filium, cum quo dignarentur habere consortium. Talem Patrem offendere, contra eius voluntatem aliquid committere, quam est crudele? Vnde qui se cognoscunt, sicut semper peccant, ita semper plorant, vt totam vitam suam, quæ est tentatio super terram, plorent tota vita sua. [Infra:] Pœnitentia est quædam dolentis vindicta, puniens in se quod dolet commisisse. Omnis pœnitentia est de malè vsa libertate. Requirit diabolus filios in seruitutem, quorum patris, scilicet Adam, emit libertatem. Sed quoniam pœnitentia non omnis est bona, dicamus aliqua, quæ separant veram a falsa, sterilem a fructuosa. Sunt enim quos peccasse pœnitet propter præsentia supplicia. Displicẽt enim latroni peccata, quãdo agitur de pœna. Desit vindicta reuertit ad crimina. Hęc pœnitẽtia sterilis est, que nõ purgat conscientiã, nec lauat crimina. In hac nulla est spes veniæ. Huic cõcordant, qui cõfitentur inuiti nõ amore boni, sed vt fugiant damnũ sæculi. Vtilis erit pœnitẽtia, si sit spontanea, Dñm quærens, quẽ amisisse doleat, ad illũ anxiãs, præter quẽ nõ est vita. Totũ hominẽ Dñs sanauit in sabbatho, quia corpus ab infirmitate, & animam ab omni cõtagione liberauit, indicans, pœnitentẽ debere simul dolere de omni crimine orto in anima, & in corpore. Rectè pœnitens q̃quid sordiũ post purificationẽ cõtraxit, oportet vt abluat saltẽ lachrymis mentis. Sed satis durus est, cuius mẽtis dolorẽ, oculi carnis nequeunt declarare. Sed sciat culpabiliter se durũ, qui deflet damna temporis, vel mortem amici, & dolorem peccati lachrymis non ostendit. Quem ergo pœnitet, oĩno pœniteat, & dolorẽ lachrymis ostẽdat, repsentet vitã suã Deo per sacerdotẽ, præueniat iudiciũ Dei per cõfessionẽ. [Infra:] In omnibus dolẽs, aut sæculũ derelinquat,

Psal. 50.

Lib. de vera, & falsa pœn. in fin. to. 4.

40

linquat, aut saltem illa quæ sine admixtione mali non sunt administrata. Ponat se omnino in potestate iudicis, in iudicio sacerdotis, nihil sibi reseruans sui, vt omnia eo iubente paratus sit facere pro reparanda animæ vita, quæcúque faceret pro vitanda corporis morte, & hoc cum desiderio, quia vitam recuperat infinitam, vt Deus. Abstineat à multis licitis, qui per libertatem arbitrij commisit illicita. Continuè dolendum est de peccato, quod declarat ipsa dictionis virtus. Pœnitere enim est pœnã tenere, vt semper puniat in se vlciscendo, quod commisit peccando. Ille igitur pœnam tenet, qui semper punit, quod commisisse dolet.

41 *In lib. super exordium epist. ad Rom.* IDEM ait: Hoc iustum est apud Deum, vt ij, quos peccatorum suorum pœnitet, eo tempore, quo nondũ pœnarum manifestus terror apparet, misericorditer se parentur ab eis, qui defensiones peccatorum suorum pertinaciter exquirentes, nulla pœnitentia corrigi volunt. Ea est humanæ iustitiæ disciplina non in se amare, nisi quod Dei est, & odisse quod proprium est, nec approbare peccata sua, nec in eis alium improbare, sed seipsum, nec putare satis sibi esse, vt sua peccata displiceant, nisi etiam vigilantissima deinceps intentione vitentur, nec in eis vitandis vires suas existimare sufficere, nisi diuinitus adiuuetur.

42 *Serm. 7. de tempore, est tertius natiuitatis.* IDEM dicit: Videte qualis debet esse pœnitentia, quia multi assidue dicunt se esse peccatores, & tamen adhuc illos delectat peccare. Accusatur anima, non sanatur, pronunciatur offensa, non pellitur. Pœnitentiam certam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei. Quando sic pœnites, vt tibi amarum sapiat in anima, quod ante dulce fuit in vita, & quod te prius oblectabat in corpore, ipsum te cruciati in mente, iam tunc bene ingemiscis ad Deum, & dicis. Tibi soli peccaui, & malum coram te feci. Bene tibi soli peccaui, quia nullus homo sine peccato. Da Domine misericordiam misero, qui tandiu perpecisti criminoso. Dic illi in fletu cordis, aspice ad infelicem, pietas immensa, respice crudelem, misericordia publica. Qui tandiu suspendisti gladium vltionis, dele numerositatem criminum, multitudine misericordiarum. Ista est filioli vera pœnitentia, quando sic conuertitur quis, vt non reuertatur; quando sic pœnitet, vt non reperat. Qui pœnitentiam accepistis in Ecclesia, & agitis, perseuerate in fletu, & plangite. Non cadunt in terram lachrymæ vestræ, quia verax ille, qui per prohetam dixit: Posuisti lachrymas meas in conspectu tuo.

43 *Ser. 41. de sanctis, qui ẽ quærtus de animab. purgatorij.* IDEM ait: Pro capitalibus criminibus addendæ sunt lachrymæ, rugitus, & gemitus, continuata longo tempore, ac protracta ieiunia, vltro nos ipsos à communione Ecclesiæ remouentes, in luctu, & in tristitia multo tempore permanentes, & pœnitentiam publicam agentes. Quia iustum est, vt qui cum multorum destructione se perdiderit, cum multorum ædificatione se redimat. Vel sic lugeamus exunctam nostram animam, quomodo aliena carnem mortuam plangimus. Si autem vxor, aut filius, aut maritus mortui fuerint, in terram se collidunt homines, capillos trahendo, pectora tundendo, in luctu, & pœnitentia, vel in lachrymis, non paruo tempore perseuerant. Rogamus fratres exhibeamus nos animæ nostræ, quod illi exhibent alienæ carni. Carnem quam non possumus suscitare plangimus, & animam nostram mortuam non plangimus, quam possumus per pœnitentiam ad statum pristinũ reuocare. Corpus mortuum plangimus, quod amamus, animam verò mortuam, quàm non amamus, non dolemus, non plangimus.

44 *Lib. 4. Moral. ca. 20. to. 2.* GREGORIVS explicans illa verba Iob 3. cap. Maledicant ei, qui maledicunt diei, dicit Maledicant ei, qui maledicunt diei, quia nimirum illi veraciter mala transacta per aiaduersionem pœnitentiæ corrigunt, qui iam ad bona fallentia nulla delectatione rapiũtur. Nam quos adhuc noxia, alia delectant, falsum est, quod cernitur, quia perpetrata alia deplorant.

45 *Lib. 9. Moral. ca. 31. to. 2.* IDEM exponẽs illa verba Iob. 10. cap. Si peccaui, & ad horam pepercisti mihi, cur ab iniquitate mea mũdum me esse non pateris, inquit. Ad horam Dominus peccatori parcit, cum reatum culpæ confessis protinus fletibus diluit. Sed ab iniquitate nostra mũdos nos esse non patitur, quia volẽtes quidem culpam fecimus, sed nonnunquam nolentes eius memoriam cum delectatione toleramus. Sæpe namque hoc quod à conspectu iam iudicis fletu interueniente deletum est, ad animum reddit, & denicta culpa, ad delectationem rursus inserpere nititur. Quod cautè conspiciebat, qui dicebat: Cõputruerunt, & deteriorauerunt cicatrices meę à facie insipientiæ meæ. Quid namque cicatrices, nisi sanationes sunt vulnerum? Laxatas ergo nequitias ad delectationem memoriæ redire conspexerat, qui cicatrices deflebat. Cicatrices quippe computrescere, est sanata iam peccatorum vulnera, rursus in tentationem serpere, atque ex eorum suggestionibus post superductam cutem pœnitentiæ, fœtorem culpæ iterum doloremq; sentire. Vnde bene per Moysen dr: Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra castra, & non reuerretur, priusquã ad vesperum lauetur aqua, & post Solis occasum regreditur in castra. Nocturnum quippe est somnium, tentatio occulta, per quam tenebrosa cogitatione turpe aliquid corde concipitur, quod tamen corporis opere non expletur. Sed somnio nocturno pollutus, egredi extra castra præcipitur, quia videlicet dignum est, vt qui immunda cogitatione polluitur, indignum se cunctorum fidelium societatibus arbitretur, culpæ suæ meritum ante oculos ponat, & ex bonorum se æstimatione despiciat. Pollutum ergo extra castra exire est, turpi impugnatione laborantem, sese ex continentium comparatione despicere. Qui ad vesperam lauatur aqua, cum defectum suum conspiciens, ad pœnitentiæ lamenta conuertitur, vt fletibus abluat omne quod in animo occulta inquinatio accuset. Sed post occasum Solis ad castra redeat, quia deferuescente tentationis ardore, necesse est, vt iterum fiduciam erga societatem bonorum sumat. Post aquæ quippe lauationem, occumbente sole ad castra reuertitur, qui post lamenta pœnitentiæ, frigescente flamma cogitationis illicitæ, ad fidelium merita præsumenda reparatur, vt iam se à cęteris longè esse non æstimet, qui mundum se per obitum intimi amoris gaudet.

47 *Li. 12. Moral. c. 11.* IDEM explicans verba illa; Et lumen illius super terminos terræ, termini terræ sunt fines hominum peccatorum. Et sæpe contingit, vt plerique Deum desecrant, & vitæ suæ tempora in desiderijs carnalibus expendant, sed tamen superna gratia respecti, in extremis suis ad Deum redeunt, quæ sint iudicia æterna cognoscunt, cuncta que, quæ se egisse peruersè meminerint, fletibus puniunt, atque hæc verè se insequi rectis operibus ostendunt. Quibus subsequente iustitia profectò totũ dimittitur, quod ante deliquerunt. Hinc Anna dixit: Dominus iudicabit fines terræ, quia nimirum anteactam vitam Deus non iudicat, qñ posteriora peccatorũ, respectu supernæ pietatis illustrat. Hinc Moyses ait: Primogenita asini mutabis oue. Per asinũ quippe immunditia, per ouem verò innocentia designatur. Asini ergo primogenita oue mutare, est immũdæ vitæ primordia, in innocentiæ simplicitatem cõuertere, vt postquam illa peccator egit, quæ vt immunda Dominus respuit, ea iam agenda proferat, quæ Dei sacrificio imponat. Quia ergo post praua opera peccator conuertitur, & ab actionum suarum tenebris iuxta finem aliquando reuocatur, rectè nunc dicitur, & lumen illius super terminos terræ. Sed graui luctu afficit eadem gratia, quæ post facinora mentem replet. Nam malè gesta ad memoriam reducit. Vnde fit, vt peccatum omne quod egisse reminiscitur, quotidianis fletibus insequatur, & quò magis valet iam quod iustum est cernere, eò ardentius appetit, iniustum sese gemi-

tibus punire. vnde subiungitur c. 12. Post eũ rugier sonitus. Quẽ. n. Dñs illustrãdo repleuerit, eius vitã proculdubio in lamentũ vertit, & dolet hõ quod fuit, quia bonũ iam incipit videre quod nõ fuit, odit qualem se fuisse meminit, amat qualẽ se esse debuisse cognoscit, & solam iam pœnitentiæ amaritudinem diligit, quia cautè considerat in quantis voluptatibus sua delectatione peccauit. Bene ergo dicitur. Post eum rugeit sonitus, quia cum mentem Deus ingreditur, constat proculdubio, quod mox pœnitentiæ gemitus sequatur, vt ei iam salubriter flere libeat, quæ prius de iniquitatibus flenda, iucunditate gaudebat. Tonabit voce magnitudinis suæ, capite 13. Voce enim magnitudinis suæ Deus tonat, cum se nobis bene iam per lamenta præparatis, q̃ sit magnus in supernis insinuat. In terra positi, sonum de superioribus audimus, quia terrena cogitantes, superni terroris sententiam, repente pertimescimus, & mens bene iam de summis solicita trepidat, quæ prius in infimis malè secura torbebat.

49 IDEM dicit; Nuper in parte Campaniæ, vir valde venerabilis Marcius nomine, in monte Marsico solitariam vitam duxit, multisque annis in specu angustissimo inclusus fuit, quem multi ex nostris nouerunt, eiusque actibus præsentes extiterunt. De quo multa ipse à Papa Pelagio prædecessore meo narrante cognoui. Qui mox, vt se in prædicti montis foramine contulit, ex petra eadem, quæ in semetipsa concaua, angustum specum fecerat, aquæ stilla prorupit, quæ illi in vsu quotidiano sufficeret, & nec plus adesset, nec necessitati deesset. Diabolus serpentem ingressus, ab eadem habitatione eijcere facto terorre conatus est. Sed vir sanctus omnino imperterritus eius orimanum, vel pedem extendebat, dicens: Si licentiam accepisti vt ferias, ego non prohibeo. Cumque hoc continuè per triennium gereretur, die quadam antiquus hostis, tanta hac fortitudine victus, infremuit, seque per montis latus in præcipitium serpens dedit, omniaque arbusta loci illius, flamma ex se exeunt concremauit. [Infra:] Hic cum primum se in eundem montem contulit, necdum clauso specu habitans, catena sibi ferrea pedem ligauit, eamque saxo ex parte altera affixit, nè ei vltra liceret progredi, quàm catenæ eiusdem quantitas tendebatur. Quod Sanctus Benedictus audiens, ei per discipulum suum mandauit: Si seruus Dei es, non teneat te catena feri, sed catena Christi. Ad quam vocem, eandem compedem soluit, sed numquam postmodum solutum tetendit pedem vltra locum, qui hunc tenere ligatum consueuerat, atque in tanto spatio sine catena coercuit, in quanto & antea ligatus manfit.

Lib. 3. Dialect. c. 26.

50 IDEM explicans illa verba; Facietis similitudines murium, qui demoliti sunt terram, & dabitis Deo Israel gloriam, si fortè releuet, &c. Quid aliud in hoc verbo dubitationis accipitur, nisi quia difficilis ostenditur reconciliatio criminosorum? Vnde, & per Ionam dicitur: Quis scit, si conuertatur, & ignoscat Deus? Quia ergo si forte releuat manum dicitur, cum moueri ad pœnitẽtiæ lachrymas cum magna fortitudine debemus, quia etsi ij, qui pœnitentiam austeram faciunt, vix fiduciam salutis inueniunt, negligentes salui fieri quando possunt? Quæ profectò reconciliationis difficultas, si in pœnitentium æstimatione tenetur, apud omnipotentem Deum, nequaquã inuenitur, quia & dum Niniuitæ pro difficili reconciliatione graui pœnitentia se deijciunt, Dei misericordiam facile meruerunt. Et cum Prophæte Ioelis voce, acri, se Deo populus lamento prostraret, egit profectò, vt qui videbatur ad placandum difficilis, eius iram leuigaret. Nam statim in eo scriptum est: Zelatus est Dominus terram suam, & pepercit populo suo. Manus itaque releuatur, cum mens in pœnitentia valide compuncta, ad consecutæ misericordiæ donum diuina aspiratione sustollitur.

Lib. 3. c. 4. expos. in c. 6. lib. 1. Reg.

Ion. 3.

Ioel 2.

BERNARDVS de expositione illorum verborum; Hodie scietis, quia veniet Dominus, ait. Scientia ista in primo gradu operatur pœnitudinem, & dolorem, vt risum in luctum, gaudium in mœrorem conuertat, & incipiant sibi displicere, quæ vehementer ante placuerant, & illa specialiter horreas, quæ specialiter appetebas. Sic enim scriptum est: Qui addit scientiam, addit & dolorem, vt veracis & sanctæ scientiæ, sit dolor subsequens argumentum. In secundo vero gradu, operatur correctionem, vt iam non exhibeas membra tua arma iniquitatis peccato, sed coerceas gulam, iugules luxuriam, superbiam deprimas, & facias seruire corpus sanctitati, quod iniquitati ante seruierat. Pœnitudo enim sine correctione nõ proderit, sicut sapiẽs ait: Vnus ædificans, & vnus destruens, quid prodest eis, nisi labor? Vnus orãs, & unus maledicẽs, cuius vocẽ exaudiet Deus? Qui. n. baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, nihil proficit lauatio eius, sed iuxta Saluatoris sententiam verendum est, nè ei aliquid deterius contingat. Sed quia hęc diutius haberi nõ possunt, nisi circa se multa circumspectione mens indefessa vigilet, & attendat. In tertio gradu operatur solicitudinem, vt iam solicitus incipiat ambulare cum Deo suo, & ex omni parte scrutetur, nè uel leuissima re, tremendæ illius maiestatis offendatur affectus. In pœnitudine accenditur, in correctione ardet, in solicitudine lucet, ut interius, & exterius renouetur. Hinc iam respirare incipit à tribulatione malorum, & dolore, & timoris magnitudinem spirituali lætitia temperare, nè suorum enormitate scelerum, abundantiori tristitia absorbeatur. Hinc etsi timet a iudice, sperat a Saluatore, cum iã in animo eius timor, & lætitia obequitant, vt obuient sibi.

51 *Serm. 3. in vigil. Nat. Domini.*

Eccl. 1.

Eccl. 34.

Ioan. 5.

IDEM quomodo debeamus conuerti ad Dominum de expositione loci Ioelis 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio, & fletu, & planctu, & scindite corda vestra, dicit. Conuertendum docet hominem ad Deum in toto corde suo: corporis namque conuersio, si sola fuerit, nulla erit. Forma siquidem conuersionis est ista, non ueritatis vacua virtute, gerens speciem pietatis, Miser homo, qui totus pergens in ea quæ foris sunt, & ignarus interiorum suorum, putans aliquid se esse, cum nihil sit, ipse se seducit: Sicut aqua effusus sum, ait Psalmista in persona hominis huiusmodi, & dispersa sunt omnia ossa mea. Et alius propheta: Comederunt alieni robur eius, & ignorauit. Exteriorem quippe superficiem intuens, salua sibi omnia suspicatur, non sentiens uermem occultum, qui interiora corrodit. Manet tonsura, vestis nondum mutata est, ieiuniorum regula custoditur, statutis psallitur horis, sed cor longe est a me, dicit Dominus. Attende solerter quid diligas, quid metuas, vnde gaudeas, aut contristeris, & sub habitu religionis animum sæcularem, sub pannis conuersionis, inuenies cor peruersum. Totum enim cor in his quatuor affectionibus est, & de his accipiendum puto, quod dicitur: Vt in toto corde tuo conuertaris ad Dominum. Conuertatur proinde amor tuus, vt nihil omnino diligas, nisi ipsum, aut certè propter ipsum. Conuertatur etiam ad ipsum timor tuus, quia peruersus est timor, quo metuis aliquid præter eum, aut non propter eum. Sic & gaudium tuum, & tristitia æquè conuertatur ad ipsum, sic non, nisi secundùm eum, aut doleas, aut læteris. Quid enim peruersum magis, quam lætari, cum malefeceris, & in rebus pessimis exultare. Sed & ea quoque, quæ secundùm carnem est tristitia, mortem operatur. Verum ne ipsa corporalis quidem est paruipendenda conuersio, quia spiritualis huius adminiculum nosci tur esse non paruum. Inde est, quod in loco hoc Dominus cum dixisset, in toto corde, adiunxit protinus, in ieiunio, quod utique corporis est: vbi docet abstinendum ab omnib. corporis voluptatibus, & a uitijs potius, quã à cibis. Sed est panis, a quo

52 *Serm. 2. in c. ieiunij.*

Psal. 11.

Osee 8.

53

51 Serm. 3. in vigil. Nat. Domini.

a quo vos ieiunare nolo, panem dico lachrymarum. Vnde sequitur, in ieiunio, & fletu, & planctu. Exigit
Psal. 41. enim planctum a nobis pœnitentia præteritæ conuersationis, exigit fletum desiderium beatitudinis. Factæ sunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, vbi est Deus tuus. Parum mihi placet huius vitæ nouitas, quæ necdum vetera plangit, necdum plangit admissa peccata, necdum plangit tempus amissum. Si non plangis, planè non sentis animæ vulnera, conscientiæ læsionem. Addit deinde propheta: Et scindite corda vestra. Quibus verbis arguitur duritia cordis populi Iudæorum. Crebra siquidem apud eos scissio vestium, sed non cordium esse solebat. Scin-

Eccl. 1.

Sap. 7. datur cor, & in multas minutias partiatur. Spiritus Domini multiplex ait sapiens, nec potes sequi multiplicem, sine multiplici scissione. Audi hominem secun-

Eccl. 34.

Psal. 56. dùm cor Dei dicentem: Paratum cor meum Deus, paratum cor meum. Paratum ad aduersa, paratum ad prospera, paratum ad humilia, paratũ ad sublimia, paratum ad vniuersa quæcumque præceperis. Vel scindatur cor prauum ad confessionem. Quidni scindatur vlcus, vt sanies effluat? Vtilis scissio, vt nec clausum lateat peccati virus in corde.

Ioan. 5.

52 IDEM vbi exhortatur ad pœnitentiam, inquit.
Serm. de cõuersione ad clericos. 52. Parcite obsecro, parcite animabus vestris, parcite sanguini qui pro vobis effusus est. Horrendum cauete periculum, ignem qui paratus est declinate. Quidni pericli-
30. tetur castitas in delicijs, humilitas in vitijs, pietas in negotijs, veritas in multiloquio, charitas in hoc sæculo nequam? Fugite de medio Babylonis, fugite, & saluate animas vestras. Conuolate ad vrbes refugij, vbi possitis, & de præteritis agere pœnitentiam, & in præsenti obtinere gratiam, & futuram gloriam fiducialiter præstolari. Non vos retardet conscientia peccatorum, quia vbi illa superabundauerunt, superabundare gratia consueuit, non pœnitentiæ austeritas deterreat. Neque enim condignæ sunt passiones huius temporis ad præteritam culpam, quæ remittitur, non præsentè consolationis gratiam, quæ promittitur nobis. Currũt vndique peccatores ad pœnitentiam, & natura pariter & consuetudine delicati, exteriorem omnino asperitatem non reputant, vt exasperatæ cõscientiæ lenian tur. Nihil credentibus impossibile, nil amantibus difficile, nil asperum mitibus, nil humilibus arduum reperitur, quibus & gratia fert auxilium, & obediendi deuotio, lenit imperium.

52 Serm. 2. in c. ieiunij.

Ps. 11.

55 Serm. 46. in Cãtica. IDEM dicit: Vt lectulus tuus lectulus sit floridus sponsi, primum debes mundare conscientiam ab omni inquinamento iræ, & disceptationis, & murmuris, & liuoris, & quicquid omnino aduersari cognoscitur, aut paci fratrum, aut obedientiæ seniorum, de cordis habitaculo eliminare festines. Deinde etiam circundare tibi flores bonorum quorumcumque actuum, & laudabilium studiorum, atque ornamenta virtutum, ideſt quæcumque sunt vera, quæcunque pudica, quæcunque iusta, quæcunque sancta, quęcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ. Ad istius modi securè vocabis sponsum, quoniam cum introduxeris eum, veraciter dicere poteris & tu, quia lectulus noster floridus, redolente nimirum conscientia pietatem, sed pacem, sed mansuetudinem, sed iustitiam.

Osee 2.

56 In lib. qui dicitur modus bene viuendi. IDEM ad sororem sermone 27. de cõfessione peccatorum, & pœnitentiæ, dicit. Omnis peccator duobus modis debet flere peccata sua. Vnum, quia per negligentiam bonum non fecit, alterum quòd per audaciam malum commisit. Bonum quod debuit facere nõ fecit, & malum quod non debuit facere fecit. Ille homo digne agit pœnitentiam, qui præterita mala plangit, & iterum plangendo non committit. Nam plangit peccatum, & iterum facit peccatum, quasi si quis lauet laterem crudum, qui quantò amplius lauerit, tantò amplius facit lutum. Si quando homo peccare potest pœnitet, & vitam suam viuens ab omni crimine corrigit, sine dubitatione quando ei mors aduenerit, ad æternã peruenietrequiem. Qui autem malè viuit, & in morte, pœnitentiam agit, sicut damnatio illius est incerta, ita & remissio illius est dubia. Igitur quia miseratio Dei occulta est, sine intermissione flere necesse est. Isidorus dicit. Non oportet pœnitentem de peccatis suis habere securitatem. Quia securitas negligentiam parit, negligentia verò sæpe hominem incautum ad priora peccata reducit. [Infra:] Heu me peccatrix, heu me misera in tantis peccatis, in tantis negligentijs cęcidi, quid primum plorem, quid primũ lugeam? O lachrymę, vbi vos subtraxistis, vbi estis fontes lachrymarum? Eluite super faciem meam, rigate maxillas meas. Deus meus quid faciam, cum venerit tremendum iudicium 57
tuum? Væ diei illi, in quo peccaui. Flete super me cœlum, & terra, plorate me omnes creaturæ. Orate pro me Dominũ viri sancti, si fortè misereatur mei Deus, & iniquitates meas auferat. Deus meus non me obliui scaris in finem. Peccaui Deus meus, propitius esto mihi peccatori. Si iniquitates obseruaueris Domine, quis sustinebit? Ecce qui seruierunt Deo non fuerunt stabiles, & in Angelis suis inuenta est iniquitas. Cęli non sunt mundi in conspectu tuo, nemo in conspectu tuo est sanctus, quantò magis ego peccatrix, & putredo, ac vermis filia hominũ, quæ bibi iniquitates quasi aquas, & multiplicaui peccata mea. Quæ sedeo in puluere, quæ habito in domo lutea, quæ terrenum habeo fundamentum. Deus meus libera animam meam captiuã ab inferno, non absorbeat me infernus, non vrgeat super me puteus os suum. Parce mihi Domine antequã veniam ad terram tenebrosam, terram miseriæ, & tenebrarum. Post luctum pœnitentiæ, soror dilecta non redeas ad peccatum, non iterum facias quod iterum plangas. Non est pœnitens, sed irrisor, qui adhuc agit, vnde pœniteat. Qui adhuc malè agit, vnde iam pœni- 58
tentiam accepit. Vnde Isidorus ait: Inanis est pœnitentia, quam sequens coinquinat culpa. Et iterum: Iteratum vulnus tardius sanatur. Frequenter peccans & lugens, vix meretur veniam. Esto igitur confirmata in pœnitentia, vitam bonam, quam cœpisti tenere, nõ deseras. Vnde dicitur: Beati, qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore. Moneo te, vt semper portes verecundiam in vultu de recordatione peccati, porta pudorem in facie de memoria delicti. Propter verecundiam peccati, oculos tuos leuare erubesce, mœsto mœrore incede, cilicium, & cinis inuoluant membra tua, cilicium inuoluat corpus tuum. Terra sit tibi cubile, puluis es, in puluere sede. Esto semper plangens, semper mœrens, semper suspiria cordis emittẽs, semper sit cõpunctio in corde tuo. Frequenter lachrymæ fluant ab oculis tuis, quia nunquam in hac vita serui Dei debent esse securi, sed peccata sua cum lachrymis ad memoriam reducere. Vnde in laudibus sponsi in Canticis dicitur: Comæ eius sicut elatæ palmarum, nigrę quasi coruus. Quid per comas Christi intelligimus, nisi fideles homines, qui dum Deo adhęrentes, quod credunt faciunt, quasi in capite pendentes, illi honorem conferunt. Palma autem valde in altum crescendo proficit, & victoriam sua significatione prętendit. Comæ ergo Christi sicut elatæ palmarum sunt, quia electi quique, dum semper ad alta virtutum se efferunt, per Dei gratiam quandoque ad victoriam perducuntur. Nigræ autem sunt sicut coruus, quia quamuis virtutibus in cęlum se erigant, semper tamen peccatores se esse cognoscunt. Sic & tu quamuis bene & religiosè viuas, numquam tamen deseras lachrymas.

Delectet te semper planctus, & luctus, tantò esto prona ad lamenta, quantò fuisti prona ad culpam. Secundùm infirmitatem adhibenda est medicina, grauia peccata, grandia lamenta desiderant.

Ad

Ad Pœnitentiam agendam quibus rationibus adducendi sint homines. Cap. XXIII.

1 BASILIVS sic habet: Exinde cœpit Iesus prædicare, & dicere: Pœnitentiã agite, appropinquauit enim regnum cœlorum. Tunc cœpit exprobare ciuitatibus, in quibus factæ fuerant plurimæ virtutes, ꝙ non egissent pœnitentiam. Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim vtique in sacco, & cinere sedentes pœnitentiam egissent. Verumtamen Tyro & Sidoni remissius erit in die iudicij, quàm vobis. Vt autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, ait: Amen dico vobis, quia quęcumque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo, & quæcumque solueritis super terrã, erunt soluta & in cœlo. Et item: Amẽ dico vobis, quòd si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quacumque petierint, fiet illis a Patre meo. Quia venit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei, & procedent, qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ, qui verò mala in resurrectionem iudicij. An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis, ignorans quòd benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundùm autem duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ, & iusti iudicij Dei, qui reddet vnicuique secundùm opera sua. Et tempora quidem huius ignorantiæ cum dissimularet Deus, nunc annunciat omnibus hominibus, vt omnes pœnitentiam agant, eò quòd statuit diem, in quo iudicaturus est orbem.

Lib. Moral senten. regula 1. c. 1. & 2. tom. 2.
Matt. 4.
Matt. 11.
Marc. 2.
Matt. 18.
Ioan. 5.
Rom. 2.
Act. 17.

2 CHRYSOSTOMVS ait: Et si minimum quid commiserimus, confestim delapsi in immensam præcipitij voraginem deferimur. Non enim sumus stabiliores nos, quàm Dauid, qui parua negligentia, in profundum peccati detrusus fuit: surrexit tamen velox, sumpsitque seipsum admonitus. Non ergo delinquentem solùm inspicias, sed etiam multò magis delictorũ maculas abluentem. Non enim idcirco hæc tam exquisitè historia scripta est, vt eiectum tu illum videas, sed vt surgentem, recipientemque se admireris, sic profectò disces, si quando decides, quo pacto tibi surgendũ sit. Nam sicut medici grauissimorum morborum causas, atque curam diligentius docent, vt in difficilioribus exercitati qui discunt, facilè quid sibi in alijs faciendum sit intelligant: sic diuinæ literæ maxima delicta in medium posuerunt, vt inde minora etiam committentes, facilius rationem curationis inueniant. [Infra:] In nequitiæ profundum delapsus, non decidit animo, nõ tantis vulneribus a diabolo læthaliter percussus, quasi victus humi se resupinum prostrauit, sed velociter, immo certè continuò maiora quàm accepit intulit vulnera. Ita non aliter factum est, quàm cum a barbaro quidam in acie fortis vir dimisso telo periculosè percussus, neque id semel, sed iterum atq; grauius perpessus, nõ cesserit, sed vndique sanguine perfusus, magno in hostem impetu ruerit, confestimque trucidauerit: sic etiam Dauid quantò magis saucium dices, tantò maioris illum animi ostendes, qui postquam ita miserè depressus fuit, velociter surgere, ac ante primã aciem stare, percussoremque ipsum humi sternere potuit, quod, quale, quantumq; sit, hi maximè non ignorant, qui in summas peccatorum ærumnas deciderũt.

Homi. 17. in Matth. tom. 2.
2. Reg. 12.
Simile.
Simile.

3 Finge gubernatorem quendam per mille maria incolumem nauigasse, deinde postea quàm magnas tempestates, & procellas horribiles, & fluctus insanos arte sagaci euaserit, cum in ipso portus ostio mergeretur, vix inde nudum effugisse. Quem animum ad mare, & nauigationes, huiusmodiq; labores iste habebit? Putasne quod vmquam voluerit, nisi animi sit ficti, vel littus ipsum, aut nauem aliquam, aut portum aspicere? Non equidem arbitror, immo seipsum occultans, spe omni ad nauigandum destitutus, mallet mendicus vitã agere, quàm ad primos labores, periculaque confugere, & redire. Sed nõ fuit huic similis ille, verùm magno naufragio post multos labores pœnè submersus non desperauit, sed naui rursus in pelagus deducta, dare vela ventis post naufragium ausus, & clauo rursum vsus, & plures perpessus labores, maiores iterum accumulauit pecunias. Quod si semper stare, ac numquam cæcidisse diuinũ est, atque mirabile, quibus est laudibus dignus, qui & se a casu recipit, & multa maiora perficit intrepidus? Et certè non erant pauca, quæ in desperationẽ detrudere ipsum potuissent. Primùm delictorum inusitata magnitudo, deinde quòd non in ipso aggressu vitæ, atq; iuuenta, quæ spem solent nutrire, sed in senectute iam constitutus labitur. Nec enim gubernator, qui nuper mare ingressus naufragium fecit, pariter dolet, atque ille, qui post multa annorum spatia, domum, immensa, onustaq; gaza naui renauigans, in scopulos deuecta, cuncta momento temporis perdidit. At hoc tertiò, quoniam partas magnis laboribus ingentes virtutum, ac meritorum suorum diuitias, his delictis subuertit. Multa sibi diuitiarũ a prima ætate fuerunt congesta, multa quando gigantem horribilẽ deiecit. Multa cum sæpius Euãgelica magnanimitate erga Saul ausus fuerit, nam cum centies pœnè in manus suas incidisset inimicus, ignouit semper, maluitque patriam ipse, libertatemque vitam, si esset opus, amittere, quàm persequentem occidere inimicum. Neque his minora, regnum adeptus fecit. Præter hæc autem populi de ipso existimatio, cui se non respondisse videbat, non parum poterat animum eius conturbare. His omnibus ex animo pulsis, adeo post illa vulnera Dauid refulsit, sic se a maculis abluit, ita mundum effecit animum, vt vel mortuus peccantibus succurrerit, dicente Scriptura: Propter Dauid seruum meum protegam ciuitatem hanc. Cum igitur his exemplis moniti simus inuigilandum nobis, prouidendumq; est, primùm nẽ cadamus, deinde si fortè cęciderimus, nẽ diutius iacea mus. Non enim vt negligentiores vos faciam, Dauid delicta præ oculis ponit, sed vt timore cadendi, maiore vos cura muniam. Quare non quod cæciderit solũ considera, nẽ forte pigro inde fias, sed cogita diligenter quid post casum fecerit, quem fletum susceperit, qua pœnitentia die ac nocte confectus fuerit, & quo cilicio indutus lectum suũ lachrymis rigauerit. Quòd si ille tanta cordis compunctione indiguit, quo nos pacto salutem acquiremus, nullo post peccata dolore compuncti?

Simile.
Simile.
4. Reg. 19.

5 IDEM dicit: Quemadmodum damnum est medico, si subtrahantur infirmi, sic damnũ est Christo, non habere quos saluet. Si enim expectans Samaritanos peccatores, de quibus ipse mã dauit quasi de indignis. In ciuitate Samaritanorum nẽ int aueritis; tamen sic de aduentu eorum gaudebat, vt diceret: Cibum habeo manducare, quem vos nescitis, quantò magis esuriebat innocentium puerorum salutem? Ideo dixit: Nolite prohibere pueros, talium est enim regnum cœlorũ.

In Homil. 32. ex imperfecto in Matth.
Ioan. 4.
Matt. 19.

6 IDEM ait: Pœnitentia acerba, & horrida est peccatori. Est enim delictorum medicina, iniquitatum cõsumptio, fiducia ad Deum, aduersus diabolum arma, gladius vim eius præcidens, caput amputans, salutis ipes, desperationis occasus. Ipsa cœlum aperit. Peccata si habueris, ne desperes. Tametsi quotidie peccas, quotidie pœnitentiam age. Et quod in domibus facimus cum fragiles, & ad casum nutant, fragilia educimus, tignaque noua submittimus, continuequereparationis munus oblitteramus, idipsum, & in nobis faciamus. Si hodie a peccato senueris, te ipsum per pœnitentiam instaura. In peccatis omnem cõtriui vitam, atque pœnitentiam si egero, putas saluabor? Valde. Vnde mihi constabit? Domini excellentia, pietate que non iam tuæ confidens pœnitentiæ. Si sola superfuerit pœnitentia meritò timebis, sed quoniam pœnitentiæ

Hom. 3. de pœni. to. 5.
Simile.

tiæ Dei clementia, Deique pietas iuncta est, fide. Tua quidem malitia mensuram habet, Dei vero clementia, & pietas, mensuram non habet. Tua malitia qualiscumque fuerit, humana malitia est, Dei clementia est incircunscripta. Ipsa igitur, tuam malitiam superat. Cogita scintillam si in mare cæciderit, num poterit stare, aut apparere? Quantum scintilla ad mare se habet, tantum hominis malitia ad Dei clementiam, immo verò non tantummodo, sed & longè supra. Nam & pelagus, tametsi magnum sit, mensuram non habet. Hæc dico non quò vos desidiosos faciam, sed promptiores reddam.

7 IDEM inquit: Dicenti Dauid, peccaui, statim Nathan respondit: Dominus transtulit peccatum tuum à te, & antea, non statim post lapsum puniuit eum. Cernis Deum fratrem tardum ad pœnam, velocem ad veniã, nam vno in temporis momento fuit pœnitentia, & remissio. Cernis, quòd ad salutem velox. Idem & in alijs facit, tardans ad demolitionem, ad reparationem properans. Accedat exemplo, quod in nobis euenit hominibus, quibus multo in tempore ædificia extruuntur, multò in tempore ædificamus domum, & ipsius structuræ quidem multum temporis, destructionis verò parum. E conuerso autem fit in Deo, cum struit, velociter struit, cum destruit, tarde destruit. Nam quia Domino hæc sibi conueniunt, illud quidem potentiæ, bonitatis istud, potentiæ excellentia velox, multa de bonitate tardus. Sex in diebus cælum, terramq; fecit, magnitudines, lateraque montium, campestria, montes, flumina, paradisum visibilem, omnem cultum, & virtutem, mare hoc magnum, & spatiosum, insulas, maritima loca, omnem hunc visibilem mundum, & qui in eo est ornatum sex in diebus consummauit, quæ in eo sunt animalia rationalia, & irrationalia in sex diebus fecit. Hic igitur tam velox in construendo, cum ceperit vnius demoliendę vrbis consilium, inuentus est bonitate tardus. Vult Hierico demoliri, & dicit ad Israel: Circuite eam septem diebus, & octaua die cadet murus. Mundum vniuersum sex in diebus construis, & vnam vrbem septem in diebus soluis? Quid enim tuæ potentiæ impedimento accedit? Quare non repente destruis? Numquid de te Propheta non clamat, dicēs: Si aperueris cælum, tremor montes occupabit, liquescent sicut cera a facie ignis? Numquid non opera virtutis tuæ narrans dixit: Non timebimus, dum turbabitur terra, transferentur montes in cor maris? Montes transferre, & in mare potes, atque vrbem vnam nō vis destruere repugnantem, sed dies septem tribus excidio? Quare? Num potentia imbecillior. Sed clementia diutius tolerat. Septem huic addo dies, velut triduum Niniue, si fortè pœnitentiæ susciperet prædicationem, & saluaretur.

8 IDEM sic habet: Niniuitarum vrbs non diffidens saluata est, & illos certè lata iam sententia a spe deplerat. Non enim dixit, si pœnitentiam egerint saluabuntur, sed solùm tres adhuc dies (nostra lectio quadraginta dies habet) & Niniue subuertetur. Sed tamen iubente Deo, & propheta clamante, sententia non moram, non correctionem habente, non cęciderunt a minis, neque bonas spes perdiderunt. Propterea enim conditionem minus apposuit, neque dixit, pœnitentiam si egerint, saluabuntur. Quomodo & ipsi latam Dei sententiam audientes neque sic a spe cadamus. Nam vel in eo est maxime videre Dei clementiam, quod sententiæ conditionem minus apponens, tamen pœnitentibus reconciliatur. Ista igitur scientes, spe nunquam cadamus.

9 IDEM dicit? Quis sceleratior Manasse? & hunc pœnitentia reuocauit. Pœnituit Deum, quòd Saul regē elegerit. Quapropter? nisi quia idem pœnitentiã ignorauit. Quis sapientior Salomone? Sed nescius pœnitentiam, perdidit gratiam. Et ob hoc dictum est: Concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Concipit peccator delicti dolorem, & si non pœnituerit, parit sibi mortem. Paruulus antequam prodeat ex vtero, dolor est matri, postquam verò editus fuerit, venit ei gaudium. Peccatum verò conceptum coluber est, in præcordijs hominum parit mortem, nisi fuerit pœnitudine expiatum. Temerarius & audax festinus cecidit in crimen, declinat autem ab eo prouidus pœnitendo. Nam sicut aqua ignem extinguit ardentem, sic pœnitentia diluit crimina fontibus lachrymarum. In corde pigri, vt cereus ardet peccatum, nam in pectore pœnitentis liquescit vt cera. O pœnitentia, quæ peccatum miserante Deo remittis, & paradisum reseras, quæ cōtritum sanas hominem, & tristem exhilaras, statum restauras, honorem renouas, fiduciam das, & reformas vires. [Infra:] O pœnitentia misericordiæ mater, & magistra virtutum, Per te nobis Christus regnum cęlorum designat, dicens: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cęlorum. Per te subitò rapuit latronem Christus ad regnum. Per te Dauid post flagitium, felix iterum recepit Spiritum sanctum. Per te Manasses post cruenta facinora, ecce meruit fieri acceptabilis. Per te Petro Apostolo, postquam ter negauit, data est indulgentiæ dextera. Per te filius prodigus regressus ad patrem, non solùm amplexum, osculumque paternum, sed etiam epulum vituli saginati, vestemque insignem promeruit adipisci. Per te mulier fornicaria vberes stillauit lachrymas. Per te Niniue ciuitas magna, populusque integer barbarorum subitò Deum sapuit, cilicium contraxit, cinerem tuum comedit, ieiunium tuũ protraxit, lachrymas tuas profudit, fructusque vbertatis tuæ abundanter exhibuit. [Infra:] Magnus profectus est lachrymarum, vt plorando seruus propitietur dominum, filius lachrymis mitiget patrem, & asperam matrem plorans paruulus mulceat. Deus vitam meam annunciaui tibi, posuisti lachrymas meas in conspectu tuo. Tamquam si diceret: Suscipe Domine lachrymas meas, quoniam lachrymæ sunt, quæ radunt rudera, & sanant vulnera, lachrymæ sunt, quæ pœnitentiam armant, & indulgentiam prouocant, crimina delent, & cōscientiam degrauant. Sonant in ore pœnitentiæ verba, & monent in pectore pietatis veniam. Et impletur caput aqua, tumescent oculi, rigantur genæ, decurrunt riuuli, & Deus indulgentia mentem exhilarat. Sordentem animæ vestem, lachrymæ lauant, & dant illi remissionis candorem.

Simile.

Matt. 3. *Luc. 23.* 10 *2. Reg. 12* *2. Par. 33* *Luc. 22.* *Ibid. 15.* *Luc. 7.* *Ionæ 3.* *Psal. 55.*

11 HIERONYMVS exponens verba illa; Mementote istud, & fundamini, & redite præuaricatores ad cor, sic habet: Quia vos ipse genui, ipse portaui, & ab infantia vsque ad senectutem, non vestro merito, sed mea pietate saluamini, deserite idola, quæ fecistis, & ad vnius Dei cultum reuertimini. Septuaginta interpretes verterunt: Mementote horum, & ingemiscite, agite pœnitentiã, qui erratis. Agite pœnitentiam, ingemiscite pro errore, qui vos tenuit, immò fundamini nè rursum subitus idololatriæ vos turbo subuertat, & redite ad cor, ideſt ad mentem vestram, qui simulachra venerantes, velut furiosi in ligna impingebatis, & lapides.

Lib. 13. in c. 46. Isa. tom. 4.

12 IDEM docet, quòd Salomon peccauit, licèt postea egerit pœnitentiam scribens prouerbia, in quibus ait: Nouissimè ego egi pœnitentiam, & respexi vt eligerem disciplinam. [Infra:] Tu autē fili hominis osten de domui Israel templum, & confundantur ab iniquitatibus suis, & metiantur fabricam, & erubescant ex omnibus, quæ fecerunt. Domus ista, quæ Ezechieli, & per Ezechielē domui Israel ostenditur, talis est, vt qui eā mente conspexerit, cesset ab iniquitatibus suis non quibusdam, sed omnibus. Siue, vt in Hebraico continetur, Confundatur, & sustineat tormentum suū pro omnibus, quæ fecerit. Sustinet autem tormentum iniquitatem suarum, qui cessat præterita facere peccata, multumque prodest ei, qui ante peccauit videre domum Dei, & omnis fabricæ eius nosse rationem, vt & pecca-

Lib. 13. in c. 43. Eze. *Prou. 24.*

Simile.

Hom. 5. de pœnit. *Iosue 6.* *Psal. 67. & Mich. 1.* *Psal. 45.* *Homi. 10. de pœnit.* *Ioan. 4.* *Matt. 19.* *In serm. de pœnit.* *Psal. 7.*

peccare desistat, & habens illius desiderium, dicat ad
Psal.25. Dominum: Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Vniuersa præcepta eius, cunctumque ordinem, & omnes leges eius ostende eis, & scribes in oculis eorum, vt custodiant omnes distributiones eius, & præcepta illius, & faciunt ea. Omnes leges templi ostende eis, qui portauerunt tormentum iniquitatum suarum, & cessauerunt, siue confusi sunt super his, quæ ante gesserant. Idcirco autem ostende eis, vt custodiant omnia, quæ præcepta sunt.

13 IDEM exponens illa verba; Inter vestibulum, &
In cap. 2. altare plorabunt sacerdotes ministri Domini, & dicet:
Ioel.10.5. Parce Domine, parce populo tuo, & ne des hæreditatem tuam in opprobrium, vt dominetur eis nationes, inquit: Locus aptus pœnitentiæ, & confessioni, templum est, & altare, docetque quid dicere debeant sacerdotes, immò quomodo Dominum deprecari: Parce Domine populo tuo, qui quando peccabat vocabatur non populus tuus, nunc postquam recessit a vitijs appellatur populus tuus. Et ne des hæreditatem tuam in opprobrium, vt dominentur eis nationes. Datur in opprobrium hæreditas Domini, quando seruierit hostibus, & dixerint nationes, vbi est Deus eorum, quem sibi defensorem esse iactabant. Possumus nationes interpretari aduersarias potestates, quæ, quamdiu non agimus pœnitentiam, dominantur nostri, & exprobrant, & dicunt, Vbi est Deus eorum. Postquam autem populus sanctificauit ieiunium, prædicauit curationē, cōgregauit multitudinem, sanctificauit Ecclesiam, elegit senes, paruulos, & sugentes vbera congregaret, & egrederetur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo, & nequaquam carni & voluptati, sed animæ, & fletibus inseruirent. Zelatus est Dominus terram suam, quam prius quasi alienam cōtempserat, & in tantum pepercit pœnitentibus, vt eos dignos sua responsione faceret, diceretque. Quoniam omnes fruges vestras, locusta, bruchus, rubigoque vastauit, ideo dabo vobis frumentum, & vltra vos non tradam captiuitati. Zelatur Dominus terram suam, & parcit ei, quam dudum contempserat, suoque eam dignatur alloquio.

14 IDEM explicans verba illa; Videbunt gentes, &
Li.2. in c. confundentur super omni fortitudine eorum, dicit:
7. Micheæ Cum pasti fuerint intelligentes peccata pristina, confundentur in vitijs suis, & erubescent, & erunt in confusione, quæ ducit ad vitam, quia est & alia confusio, quæ ducit ad mortem, in qua habitauit quondam Og rex Basan. Siquidem Basan interpretatur confusio. De qua confusione pessima, & Dominus repromittit liberaturum se populum suum. Dixit Dominus: Ex Basan conuertam, conuertam de profundo maris. Confusio populi habebit profectum, cum sua intellexerit mala. Ponent manus suas super os suum, ideſt mala opera
Psal.67. omnem eis loquendi auferent libertatem.

15 IDEM exponēs illa verba; Memor fui Dei, & de-
In Ps. 76. lectatus sum, ait: Præmiserat, Renuit consolari anima
tom.7. mea, quoniam quantum in peccatis meis est, me spe nulla poteram consolari. Rursum cogitaui de Deo, & in misericordia ipsius delectatus sum. In Hebraico aliter habet, Memor fui Dei, & conturbatus sum. Consideraui manſuetudinem ipsius, consideraui impietatē, consideraui munditiam, & videns meipsum immundum vehementer turbabar.

16 IDEM explicans verba illa; Et factum est, discum-
Li.1.in c.9 bente eo in domo Leui, ecce multi publicani, & pec-
Matt.to.9 catores venientes discumbebant cum Iesu, ait: Videbant publicanum a peccatis ad meliora conuersum locum inuenisse pœnitentiæ, & ob id etiam ipsi non desperant salutem, neque verò in pristinis vitijs permanentes veniunt ad Iesum, vt pharisæi, & scribæ murmurant, sed pœnitentiam agentes, vt sequens Domini sermo significat dicens: Misericordiam volo, & non sacrificium, &c. Ibat Dominus ad conuiuia peccatorum, vt occasionem haberet docendi, & spirituales inuitatoribus suis præberet cibos. Deniq; cum frequenter pergere ad cōuiuia describatur, nihil refertur aliud nisi quid ibi fecerit, quid docuerit, vt & humilitas domini eundo ad peccatores, & potentia doctrinæ eius in conuersione pœnitentium demonstraretur.

IDEM exponens verba illa; Pœnitemini, & cre- 17
dite Euangelio, sic habet; Amaritudinem radicis dul- In cap. 1.
cedo pomi compensat, pericula maris spes lucri dele- Mar.
ctat, dolorem medicinæ spes salutis mitigat. Qui desiderat nucleum, frangit nucem. Pœnitentiam agit, qui vult æterno bono adhærere.

AVGVSTINVS ait: Peccata, siue parua, siue 18
magna impunita esse non possunt, quia aut homine pœ- Lib. sent.
nitente, aut in iudicio Deo iudicante plectuntur. Ces- Aug. to.3.
sat autem vindicta diuina, si conuersio præcurrat humana. Amat enim Deus confitentibus parcere, & eos qui semetipsos iudicant non iudicare.

IDEM exponēs illa verba; Ascendit fumus in ira 19
eius, dicit: Ascendit lachrymosa deprecatio pœniten- In Ps. 17.
tium, cum cognouissent quid minetur Deus impijs. tom.8.
Et ignis a facie eius exardescit. Et flagrantia charitatis post pœnitentiam de notitia eius inardescit, carbones succensi sunt ab eo. Qui iam mortui erant, desserti ab igne boni desiderij, ac luce iustitiæ, & frigidi, tenebrosique remanserant, rursum accensi, & illuminati reuixerunt.

IDEM explicans verba illa; Quoniam dolosè egit 20
in cōspectu eius, vt inueniatur iniquitas eius ad odiū, In Ps. 35.
dicit. Sunt homines, qui quasi conantur quærere iniquitatem suam, & timent illam inuenire, quia si illam inuenerint, dicitur illis: recedite ab illa. Hæc fecisti antequam scires iniquitatem, fecisti cum esses in ignorantia: dat Deus veniam. modò cognouisti eam, dimitte illam, vt possit facile ignorantiæ tuæ venia dari, vt libera fronte dicas Deo: Delicta iuuentutis meæ, & ignoran- Psal.24.
tias meas ne memineris. At illam quærit, ac timet, ne inueniat eam, dolosè enim quærit. Non sciebam, quia peccatum est. Quando dicit homo? Cum viderit, quia peccatum est, & steterit facere ipsum peccatum, quod ideo faciebat, quia ignorabat. Verè si voluit nosse iniquitatem, vt inueniret, & odisset. Nunc autem multi dolosè agunt, vt inueniant iniquitatem suam, ideſt, nō ex animo agunt inuenire, & odisse. Sed quia in ipsa inquisitione dolus est, in inuentione defensio iniquitatis erit. Ille qui dolosè agebat, vt inueniret, iam inuenit, & non odit.

IDEM explicans verba illa; Virga directionis vir 21
ga regni tui, ait. Peccatum puniturus est Deus, quia vir In Ps.44.
ga directionis est virga regni ipsius. Sed non potest, vt non puniat peccatum, si puniendum nō esset, nec peccatum esset. Præueni illum, non vis vt ipse puniat, tu puni. Ideo enim adhuc ipse parcit, differt, tenet manum, arcum intendit, hoc est, minas. Clamaret tantum feriturum se, si vellet ferire? Differt ergo manum a peccatis, tu noli differre. Conuerte te ad punienda peccata tua, quia impunita esse peccata nō possunt. Puniendum ergo erit, aut a te, aut ab ipso. Tu agnosce, vt ille ignoscat. Attende exemplum in alio psalmo pœniten- Psal.16.
tiæ: Auerte faciem tuam a peccatis meis. Nunquid di- Psal.50.
xit a me? Alio enim loco aperte dicit: Ne auertas faciē tuam a me. Ergo auerte faciem tuam a peccatis meis Nolo videas peccata mea. Quia videre Dei, animaduertere est, & punire. Ideo & iudex, quod punit, animaduertere dicitur, ideſt, animum illuc vertere, intendere vtique ad puniendum, quia iudex est. Sic est & iudex Deus: Auerte faciem tuam a peccatis meis. Tu ab ipsis faciem noli auertere, si vis vt Deus ab ipsis auertat faciem suam. Vide quomodo hoc offert Deo in ipso psalmo: Facinus meum ego, inquit, agnosco, & peccatum meum ante me est semper. Hoc non vult esse ante Deum, quod vult esse ante se. Virga directionis virga regni tui. Interim quamdiu ille differt, tu noli differre, quoniam etsi misericors sit Deus, iustus etiam

est,

est, & virga directionis, virga est regni illius.

22 IDEM explicans verba illa; Dixit insipiens in cor
In Ps. 52. de suo, non est Deus. Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studijs suis, inquit. Difficile est, vt incurramus in homine, qui dicat in corde suo, non est Deus, tamen sic pauci sunt, vt inter multos timendo hoc dicere, in corde suo dicant, quia ore dicere non audient. At verò alio intellectu discusso, inuenitur esse in pluribus, quod in paucis, & raris, & pœnæ nullis esse putabamus. Prodeant in medium, qui malè viuunt, inspiciamus flagitiosorum facta, quorum magna turba est, qui fouent quotidie peccata sua, qui factis in consuetudinem versis, etiam verecundiam perdiderunt. Et isti tales sunt, vt dicant in corde suo, non est Deus. Et vnde istos tales esse conuinco? Facta sua Deo placere arbitrantur, qui autem putat Deo placere facta mala, non eum putat Deum. Si enim Deus est, iustus est, si iustus est, displicet ei iniustitia, & iniquitas. Tu autem cum putas ei placere iniquitatem, negas Deum: cum dicis in corde tuo, Iam fauet iniquitatib. meis Deus, nihil aliud dicis, quàm non est Deus. Sed illi, qui corrupti sunt, & abominabiles facti sunt, quid dixerunt? Non est Deus: & tanquam causa quæreretur, vnde hoc posset dicere imprudens subiecit, corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in iniquitatibus suis. Audi illos corruptos: Dixerunt enim apud se non rectè cogitantes. Exiguum,
Sap. 2. & cum tædio est tempus vitæ nostræ. Manducemus, & bibamus, cras enim moriemur, coronemus nos rosis antequam marcescant, vbique relinquamus signa lętitiæ nostræ, occidamus pauperem iustum, hoc est, dicere, non est Deus.

23 IDEM exponens verba illa; Narrabimus mirabi-
In Ps. 74. lia tua, cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo, ait. Gratias misericordiæ eius. Prius prædicet iustitiã, & sic iudicet iustitias. Nã si ante vellet iudicare, quàm prędicare, quis inueniretur liberandus? Quis absoluẽdus occurreret? Modò ergo prædicationis tempus est. Narrabo, inquit, omnia mirabilia tua. Audi narrãtem, audi prædicantem. Nam si contẽpseris, cum accepero tempus, inquit, ego iustitias iudicabo. Dono, inquit, nunc peccata confitenti, non parcam postea contemnenti. Misericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine. Modò misericordia, postea iudicium, in qua misericordia peccata donantur, in quo iudicio peccata puniuntur. Vis non timere peccatorum punitorem? Ama donatorem, noli respuere.

24 IDEM exponens illa verba; Venite adoremus, &
In Ps. 94. procidamus ante Deum, ploremus corã Domino, qui fecit nos, dicit. Iam cõmemoratis a me laudibus Dei, nolite pigri esse, & longè vita & moribus stare. Venite adoremus, & procidamus ei. Sed fortè de peccatis vestris, quæ vos longè fecerant a Deo, solliciti estis, faciamus sequentia, & ploremus coram Domino, qui fecit nos. Ardes fortè conscientia delicti? lachrymis extingue flammam peccati, plora ante Dominum securus, plora ante Deum, qui te fecit, nõ enim opus manuum suarum contemnet in te. Ploremus ante Dominũ qui nos fecit, lachrymare ante illum, confitere illi, præueni faciem eius in confessione. Quis enim es tu, qui illi ploras, & illi confiteris, nisi quem fecit? Non paruæ fiduciæ est ad factorem res facta, & non quomodocunque facta, sed ad imagnem, & similitudinem suam. Quoniam ipse est Dominus Deus noster. Vt autem securi ante illũ procidamus, & ploremus, quid sumus? Nos populus pascuæ eius, & oues manus eius.

25 IDEM sic habet; Anima peccatrix, arbor infru-
Li. de conuersione cap. 10. ctuosa es. Talis autem arbor digna est securi, & igne, digna succidi, & incendi. Qui sunt fructus tui? Vtique spinæ pungentes, & amara peccata, quæ vtinam, sic te pœnitendo pungerent, vt confoderent, si amarescerẽt, vt euanescerent. Respira ergo peccator, respira ne desperes, spera in eo quem times, fuge ad eum, a quo aufugisti, inuoca importunè quem superbè prouocasti. Ecce misericos Deus, coram te exhibeo animam meã virtutum muneribus desolatam, catenis vitiorum ligatam, discissam vulneribus dæmonum, putridam, & fœtidam vlceribus criminum: peruersum, & pessimũ est cor meum, ad deploranda propria peccata mea est lapideum, & aridum; ad resistendũ insultantibus molle, & luteum, ad inutilia autem, & noxia pertractanda, velox, & infatigabile; ad cogitanda salubria, fastidiosum, & immobile. [Infra.] Abyssus peccatorum meo- Psal. 77.
rum abyssum inuocat tormentorum. Abyssus ergo iudiciorum Dei super me, abyssus inferni subtus me, abyssus peccatorum meorum est intra me. Illam quæ super me est timeo, nè me irruat, & me cũ abysso mea in illam, quæ subtus me latet, obruat. Exaudi ergo clamantem de abysso ad te benignissimum, peccata mea non abscondo, sed pando ea coram te, nõ defendo, sed ostendo, non excuso, sed accuso, ego sum reus, ego ipse
26 accusator meus. Præcipitare ergo miser homo in profundum mœstitiæ, qui sponte præcipitatus es in barathrum horrendæ nequitiæ, obuoluere in tenebris inconsolabilis luctus, qui volens prouolutus es in voragine tam sordidi fluctus. Necessarium est flere peccatorem, vel hic, vel in futuro. Si non sum dignus oculos ad cęlum leuare orando coram te Domine Deus, certè sum dignus plorando eos cęcare. Respira ò peccator, respira aliquando, & fuge ad ipsum Deum quem offendisti, fuge inquam ab irato ad placatum. Si iudex es ad iudicandum reum tuum, es & Deus ad defendendum seruum tuum, es & Creator ad conseruandum opus tuum, es & Deus ad saluandum credentem tuum. Ne ergo memineris Domine iustitiæ tuæ solius aduersus peccatorem tuum, sed memor esto miserationis tuæ aduersus miserum tuum. Scio quidem, & fateor, quòd conscientia mea meretur damnationem, & pœnitentia mea non sufficit ad satisfactionem, sed Deus meus es, in te pono spem meam, & tibi committo animam meam. Peccare, est Deum inhonorare, quod homo facere non debet, etiam si necesse esset perire quicquid Deus non est. Doce me Domine, vnde debeam sperare, vt possim saluari.

IDEM in expositione verborum Apoc. 2. Cor. 5. 27
Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Chri- Ser. 20. de
sti, vt referat vnusquisque propria corporis sui, prout verbis Apo
gessit, siue bonum, siue malum, dicit. Mecum pariter stoli Pau-
pauescite, quia non dicit, quòd reddat vnicuique se- li to. 10.
cundum misericordiam suã, sed secundum opera sua. Hic enim est misericors, ibi iustus. Nam quod statim in peccatores non vindicat, patientia est, nõ negligentia. Non ille potentiam perdidit, sed vos ad pœnitentiam reseruauit. Vnde valde timendum est, nè quantò diutius expectat, vt corrigamur, tantò grauius vindicet, si emendari noluerimus. Et ideo rogo fratres, vt quotidie cogitemus quales erimus in die iudicij, puriſſimis Angelorum conspectibus offerendi, & ęterno iudici rationem de libris conscientiæ reddituri remotis omnibus probationibus. Ordinabuntur tunc ante infęlicem animam peccata, vt eam & conuincat probatio, & confundat agnitio, secundum illud, quod scriptum est: Arguam te, & statuam contra faciem tuam. Psal. 49.
Quicunque se modò, dum licet, emendare neglexerit, ante illum cęlestem populum primum excepturus erit de confusione supplicium, & anima, quæ modò per pœnitentiam compendiosam, transactas peccatorum suorum putredines curare dissimulat, ante illud tribu-
28 nal metuendum, sine remedio in perpetuo tartaro manebit. O si iam nunc faciem peccatricis animæ liceret oculis carnis intueri, & conscientiæ nostræ vultum in oculorũ præsentiam permitteremur adducere. Quod si liceret, nec dici potest, quanto studio, quantoq; metu vrgeremur fędata componere, maculata tergere, vulnerata curare. Ideoque quia non possumus oculis corporis, inspiciamus nos in quantum possumus oculis cordis, & vnusquisque conscientiam suam ante conspectum

ſpectum interioris hominis conſtituat. Ipſi noſmetipſos caſtigemus, ipſi nobiſcum rationem de quotidiana conuerſatione faciamus, ipſi nos accuſemus quotidie iudici noſtro, & dum in hac carne ſumus, cõtra ipſam carnem, auxiliante Domino, quotidie dimicemus, vincamus voluptates, & delectationes noſtras, vt fulgeamus, ſicut ſol in regno Patris noſtri.

29 BERNARDVS dicit; Forte aliquis reuerſus in
Serm. 38. in Cãtica. ſe, & diſplicens ſibi in omnibus malis quæ fecit, cogitansque reſipiſcere, & redire ab omni via mala, ſi ignorat, quàm ſit bonus Deus, quàm ſuauis, & mitis, quàm multus ad ignoſcendum, nonne ſua carnalis cogitatio arguet eũ, & dicet: Quid facis? Et vitam iſtam vis perdere, & futuram? Peccata tua maxima ſunt, & nimium multa. Nequaquam pro tot, & tãtis, nec ſi te excories, ſufficies ſatisfacere. Complexio tenera eſt, vita exitit delicata, conſuetudinem difficile vinces. Pro his & ſimilibus deſperatus reſilit mi ſer, ignorans, quàm facile omnipotes, qui neminem vult perire, cuncta iſta diſſolueret, ſequiturque impœnitentia, quæ eſt delictũ maximum, & blaſphemia irremiſſibilis. Ipſe verò aut cõturbatus nimia triſtitia abſorbetur, & fertur in profundum, minime iam vt conſolationem recipiat emer
Proue. 18. ſurus, ſicut ſcriptum eſt, Impius cum in profundũ venerit malorum contemnit: aut certè diſſimulans, & ſibi qualicunq; veriſimili blandiens ratione reuocat ſe irreuocabiliter in ſæculum ad perfruendum, & deli-
1. Theſ. 5. ciandum in omnibus bonis eius quoad licuerit. Cum autem dixerit pax & ſecuritas, tunc repentinus ei ſuperueniet interitus, ſicut dolor in vtero habentis, & non effugiet. Quid timetis modicæ fidei, vt peccata nolit remittere? Sed affixit ea cruci cum ſuis manibus. Quòd teneri, & delicati eſtis? Sed ipſe nouit figmentũ
Pſal. 145. Rom. 5. noſtrum. Quòd male aſſueti, & ligati peccandi conſuetudine? Sed Dominus ſoluit compeditos. Fortè nè irritatus immanitate, & multitudine criminum cunctetur porrigere manum adiutorij? Sed vbi abundauit delictum, ſuperabundare & gratia conſueuit.

Perſeuerant neceſſaria multum homini, quæ cum donum ſit Dei inſtanter ab ipſo eſt expoſtulanda.
Cap. XXIIII.

DE re hac multa diximus in anterioribus lib. 9. c. 22. Et in lib. hoc 14. cap. 16. quibus addẽda ſunt, quæ ſequuntur, & in primis.

1 BASILIVS explicans verba illa; Beatus vir, qui
Homi. 1. in Pſ. 1. to. 1. non abijt in conſilio impiorum, ſic habet: Conſidera verborum quæ ſit exacta comprehenſio, quonam modo quælibet dictio ſententijs ſcatet, & exuberat. Non dixit, qui non abit, ſed qui non abijt in cõſilio impiorum. Nondum enim ille, qui in vita eſt, beatus eſt prædicandus ob exitum incertum, ſed qui vices ſuæ functionis, & vocationis ſemel abſoluerit, vitamque fine certo clauſerit, hic iam beatus tutò dici poterit. Cur
Pſal. 118. igitur: Beati immaculati, qui ambulant in lege Domini? Non enim ibi dicitur, qui ambulauerunt, ſed qui adhuc ambulant, beatos illa ſcriptura pronunciat, qm̃ qui benefaciunt, in ipſa laudãtur actione, qui verò peccatum fugerunt, ſi ſemel atq; iterum a malo fortè declinauerunt, non propterea laudandi ſunt, ſed qui omnino omni tempore vitare prorſus potuerint malitiæ experientiam, quæ omnia in fine tantùm vitæ perficiuntur.

2 IDEM explicans illa verba; Domine quis habi-
Homi. 3. in Pſal. 14. tabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? Qui ingreditur, ſine macula, & operatur iuſtitiam, dicit: Attende exactam dictionis vim. Non dixit, qui ambulauit, ſed qui ambulat, neque qui fecit iuſtitiam, ſed qui facit. Non enim vnus actus perficit ſtudioſum virtutis operatorem, ſed per omnem vitã prorogari, & extendi conuenit virtutis actiones, vt in bono perſeueret homo vſque in finem, & ſaluus fiat.

HIERONYMVS exponẽs verba illa; Septem 3
diebus facies hircum pro peccato quotidie, & vitulum *Lib. 13. in*
de armento, & arietem de pecoribus immaculatos of- *c. 43. Ezc.*
ferent, ait: Per hæc ſacrificia ſeptem dierum, ad perfe- *tom. 4.*
ctum expiatur altare. In ſeptem diebus ſabbathiſmus
oſtenditur, qui iuxta Apoſtolum populo Dei reſeruatur, in quibus veram æternamque ſperamus requiem. *Heb. 4.*
In hirco autem, & vitulo, & ariete, tria generalia delicta monſtrantur, quibus mortalium ſubiacet genus: Aut enim cogitationibus, aut ſermone, aut opere, peccamus. Cogitatio refertur ad arietem, quæ prima eſt omnium peccatorum, & ex qua alia duo peccata naſcuntur. Hædus autem ſiue hircus ad eloquiũ, ſiue ſermonem, qui ſemper de excelſioribus diſputat. Opera verò, propriè vitulo deputantur, quoniam vomeri, & labori, & terrenis operibus mancipatus eſt. Hæc igitur immaculata per ſeptem dies Deo offerre debemus, & expiare altare per totam vitam, vt oratio noſtra munda perueniat ad Deum.

IDEM explicans verba illa; Et agnum anniculum 4
immaculatum faciet holocauſtum quotidie Domino, *Lib. 14. in*
mane, & mane faciet illud, inquit: Agnum anniculum *c. 46. Ezc.*
immaculatum faciet holocauſtum, & non certis diebus, ſed quotidie, nec qualibet hora, ſed mane, mane faciet illum, per ſingula videlicet mane, quando orto ſole, lucis exordium eſt. De quo mane Dauid loquitur in
Pſal. 5. pſalmo. Mane exaudies vocem meam: mane aſtabo tibi, & videbo. Sacrificium nulla intermittitur die, ſed iuge, atque perpetuum eſt. Et omni tempore orto iam ſole offertur, vt impleatur, quod in fine capitis huius ponitur. Faciet agnum in ſacrificium, & oleum mane, mane holocauſtum ſempiternum. In quibus omnibus perſeuerandum in bono docet Dominus.

IDEM exponens illa verba; Mane ſemina ſemen 5
tuum, & veſpere ne ceſſet manus tua, quia neſcis, quid *In cap. 11.*
magis oriatur, hoc aut illud, & ſi vtrumque ſimul, me- *Eccl. to. 5.*
lius erit, dicit: Cum benefeceris nunquam a bono opere deſiſtas. Matutinam iuſtitiam veſper inueniat, & ve ſperi miſericordiam, Solis ortus accumulet. Incertum eſt enim, quod opus magis placeat Deo, ex quo tibi fructus iuſtitiæ præparetur. Alitèr, & in adoleſcentia, & in ſenecta æquus tibi labor ſit. Ne dicas dum potui laboraui, debeo in ſenectute quieſcere. Neſcis enim vtrum in iuuentute, an in ætate longæua placeas Deo. Nec prodeſt adoleſcentię frugalitas, ſi ſenecta ducatur in luxu, in quacumque enim die errauerit iuſtus, veteres eum iuſtitiæ a morte liberare non poterunt. Quod ſi iuxta vtramque interpretationem ſemper benefeceris, & omni ætate æqualem curſum habueris, videbis Deum Patrem dulciſſimum lumen.

IDEM explicans verba illa; Vbi eſt ergo beatitu- 6
do veſtra? ſic habet: Beatus eſt qui ambulat in virtutũ *Li. 2. in 4.*
via, ſed ſi ad virtutes vſque peruenerit. Nec prodeſt a *epi. Pauli*
vitijs receſſiſſe niſi optima comprehendas. Quia non *ad Gal.*
tam initia ſunt in bonis ſtudijs laudanda, quàm finis. *tom. 9.*
Sicut enim in vinea multi vſque ad prælum vuæ gra- *Simile.*
dus ſunt, & primum neceſſe eſt, vt vitis germinet in pampinis, ſpem promittat in floribus, dehinc, vt flore decuſſo futuri botri ſpecies deformetur, paulatimque turgeſcens vuam parturiat, vt preſſa torcularibus dulcia muſta deſudet, ita & in doctrina, ſinguli beatitudinum ſunt profectus. Vt audiat quis Verbũ Dei, vt concipiat, vt in vtero animæ eius adoleſcat, & ad partum vſq; perueniat, vt cum pepererit illum, lacte enutriat, & per infantia pueritiam, adoleſcentiam, iuuentutem, ad perfectum virum vſque perducat. Cum ergo ſinguli, vt diximus, gradus iuxta profectus ſuos habeant beatitudinem, ſi finis, & vt ita loquar extrema manus operi defuerit, totus labor irritus fiet, & dicetur, vbi eſt ergo beatitudo veſtra? Quamuis, inquit, vos eo tempore, quo Euangelium ſuſceperatis, beatos dicerem, quòd in initijs feruebatis, tamen nunc quia non video ædificio culmen impoſitum, cogor dicere, vbi eſt

ergo

ergo beatitudo vestra, qua vos beatos arbitrans ante laudabam?

7 AMBROSIVS dicit: Cum omnia opera sua lau
Lib. 7. de institutione virginis ad Eusebiũ c. 3. to. 1. dauerit Deus, cœlum, terram, maria, noctem, diem, lau dauerit feras, bestias, vbi ad hominem ventum est, so lus non videtur esse laudatus, propter quem generata sunt omnia. Quæ igitur causa est, nisi forte ea, quia alia in specie gratiæ foris sunt, hominis gratia in occulto? Nihil in bestijs plus reperias, quàm quod videtur, in homine nihil est inferius, quàm quod videtur. Qui cum ex animo constet, & corpore, hoc vtique in eo ser uit, quod videtur, illud autem in eo regit hominem, quod non videtur. Meritò ergo alia in exordio laudan tur, istius laudatio non promitur, sed reseruatur, quia aliorum gratia foris, huius intus est. Aliorum in nati-
1. Pet. 3. uitate, huius in corde. Quid enim tam altum, & tam profundum, quàm mens hominis, quæ quasi inuolu cro quodam corporis tegitur, & occultatur, vt eã haud facile quispiam introspicere queat. Ideo ergo homo non ante laudatur, quia non in forensi pelle, sed in in teriori homine sicut ante probandus, sic prædicandus est, quem præclarè diffiniuit Apostolus Petrus, dicẽs: Absconditum esse cordis hominem in incorruptione quieti & modesti spiritus, qui est ante Deũ locuples. Meritò ergo differtur, vt sequatur fœnerata eius lau-
Psal. 5. datio, cuius dilatio nõ dispendium, sed incrementum
2 Tim. 2. est. Homo igitur mihi nõ tam vultu, quàm affectu ad-
Eccl. 11. mirandus emineat, atque excellat, vt in his laudetur, in quibus etiam Deus prophetico iudicio laudatur, de quo scriptum est. Terribilis in consilijs super filios ho minum. Cuius opera coram Deo luceant, qui bona iu gibus operibus facta contexet. Et ideo laudatio eius non in exordio, sed in fine est. Nemo enim nisi legiti mè certauerit, coronabitur. Ideoque sapiens tibi dicit: Ante mortem non laudes hominem quemquam. Qua ratione hoc dixerit, superioribus docuit, dicens. Quia in fine hominis nudantur opera eius.

8 IDEM dicit: Etenim si in fidibus, aut cantibus, &
Lib 6. Hexaëron. c. 1 to. 4. athletarum contentionibus, crebris licet, & maximis
Simile. ludicris, tam superiores dies, sine vllo coronæ transi guntur dispendio, postremus autem dies habet sortem coronæ, in quo & certandi periculum est, & cedendi opprobrium, & vincendi præmium, quantò magis in hoc tanto agone virtutis vniuersorum iudicio, cum ho die vobis velut quædam certaminis corona procedat, maior solicitudo angit, nè & superiorum effundamus laborem dierum, & præsentis subeamus pudorem? Neque enim eadem faciendi conditio, quæ canendi, atque luctandi, cum in illis ludus offensionis, in isto lapsus sit mortis.

9 AVGVSTINVS explicans verba illa, Cantici
Lib. 17. de ciuit. Dei c. 4. to. 5. Annæ: Dominus iudicabit fines terræ, seu extrema ter
1 Reg. 2. ræ, vt Augustinus legit, inquit: Hoc est, ac si diceretur etiam extrema terræ, non enim alia terræ partes nõ iu dicabit, qui omnes homines iudicabit. Sed melius in telliguntur extrema terræ extrema hominis, quoniam non iudicabuntur, quæ in melius, vel deterius medio tempore commutantur, sed in quibus extremis inuen tus fuerit, qui iudicabitur. Propter quod scriptum est.
Matt. 10. Qui perseuerauerit vsque in finem hic saluus erit. Qui ergo perseueranter facit iudicium, & iustitiam in me dio terræ, non damnabitur, cum iudicabuntur extre ma terræ.

10 IDEM hanc statuit veritatem, perseuerantem es-
In lib. de bono perseuerãtiæ in exordio lib. 1. to. 7. se donum Dei, qua vsq; in finem perseueratur in Chri
Phil. 1. sto, finem autem dico quo vita ista finitur, in qua tan tummodo periculum est nè cadatur. [Infra:] Quòd si hæc perseuerantia, de qua dictum est, qui perseueraue rit vsq; in finem, hic saluus erit, donum Dei nõ esset, quomodo verum est, quod Apostolus ait: Vobis do natum est pro Christo, non solùm vt credatis in eum, verùm etiam vt patiamini pro eo. Horum quippe vnũ pertinet ad initium, alterum ad finem, vtrumq; tamen est donum Dei, quia vtrumque dictum est, esse dona- *Hier. 32.*
tum. Vnde Hieremias ait: Timorem meũ dabo in cor eorum, vt a me non recedant. Quod, quid est aliud, quàm talis ac tantus erit timor meus, quẽ dabo in cor eorũ, vt mihi perseueranter adhæreant? An verò quis quam sanctorum est, qui non sibi poscat a Deo, vt per seueret in eo, cum ipsa oratione, quæ Dominica nun cupatur, quia eandem Dominus docuit, quando ora tur a sanctis, nihil pẽnè aliud, quàm perseuerantia po sci intelligatur? Legite Cypriani martyris librum de expositione orationis huius, in quo ait: Cum dicimus Sanctificetur nomen tuum, id petimus, & rogamus, vt qui in baptismo sanctificati sumus, in eo quod esse cœ pimus perseueremus: hanc continuis orationibus pre cem facimus: hoc diebus, & noctibus postulamus, vt sanctificatio, & viuificatio, quæ de Dei gratia sumitur, ipsius protectione seruetur. In sanctificatione igitur perseuerantiam, hoc est, vt in sanctificatione perseue remus, nos ab eo petere iste doctor intelligit, cum san ctificati dicimus: Sanctificetur nomen tuum. Quid est enim aliud petere, quod accepimus, nisi vt id quoque nobis præster nè habere desinamus? Sicut ergo san ctus, cum Deum rogat, vt sanctus sit, id vtique rogat, vt sanctus permaneat: ita vtiq; & castus, cum rogat, vt castus sit, continens, vt cõtinens sit, iustus, vt iustus sit, pius, vt pius sit, hoc sine dubio petunt, vt in eis perse- 11
uerent bonis, quæ se accepisse meruerunt. Quod si ac cipiunt profectò & ipsam perseuerantiam, magnum Dei donum, quo cętera dona eius conseruantur, accipiunt. Quid cum dicimus: Adueniat regnum tuum? Nũ aliud poscimus, nisi, vt veniat, & nobis, quod esse venturum non dubitamus omnibus sanctis? Ergo & hi, qui iam sancti sunt, quid orant, nisi vt in ea sanctitate, quæ eis data est, perseuerent? Neque enim aliter eis veniet regnum Dei, quod nõ alijs, nisi eis, qui perse uerant vsque in finem, certum est esse venturum. Ter tia petitio est: Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in ter ra. Cum iam facta sit voluntas Dei, & fiat in sanctis, cur vt fiat adhuc petunt, nisi vt perseuerẽt in eo, quod esse cęperunt? Petimus etiam, vt in facienda voluntate Dei æquentur Angelis Dei, cũ hoc orant sancti per seuerantiam demonstrantur orare, quoniã nemo per uenit ad illam summam, quæ in regno est beatitudinẽ, nisi in ea sanctitate, quam sumpsit in terra, perseuera uerit vsque in finem. Quarta petitio est: Panem nostrũ quotidianum da nobis hodie, vbi beatus Cyprianus ostendit quomodo & hic intelligatur perseuerãtia po stulari. Panem quotidianum, & Eucharistiam postulãt sancti, nè a Christi corpore seperentur, sed in ea san ctitate permaneant, qua nullum, quò inde separari me reantur, crimen admittant. Iam verò cum dicunt san cti: Ne nos inducas in tentationẽ, sed libera nos a ma lo, quid aliud, quàm vt in sanctitate perseuerent, pre cantur? Nã profectò concesso sibi isto Dei dono, quod esse Dei donum, cum ab illo poscitur, satis aperteque monstratur, isto igitur concesso sibi dono Dei, nè infe rantur in tentationem, nemo sanctorũ est, qui non te neat vsque in finem perseuerantiam sanctitatis. Ne que enim quisquam in proposito Christianitatis per seuerare desistit, nisi in tentationem primitus inferatur. Si ergo concedatur ei, quod orat, vt non inferatur in tentationem, in sanctificatione vtique, quam Deo donante percepit, Deo donante persistit.

IDEM dicit; Aliud est adiutorium, sine quo ali- 12
quid non fit, & aliud est adiutorium, quo aliquid fit. *Li. de correptione & gratiæ ad Valentinum. Simile.*
Nam sine alimentis non possumus viuere, nec tamen cum affuerint alimenta eis fit, vt viuat, qui mori volue rit. Ergo adiutorium alimentorum est, sine quo non fit, vt viuamus. Primo itaque homini, qui in eo bono, quo factus fuerat rectus, acceperat posse non peccare, posse non mori, posse ipsum bonum non deserere, da tum est adiutorium perseuerantiæ, non quò fieret, vt perseueraret, sed sine quo per liberum arbitrium per-

seuerare

seuerare non posset. Nunc verò sanctis in regnum Dei per gratiam Dei prædestinatis, non tantùm tale adiutorium perseuerantiæ datur, sed tale, vt eis perseueran tia ipsa donetur, non solùm, vt sine isto dono perseuerantes esse non possint, verùm etiam vt per hoc donũ non nisi perseuerãtes sint. Non solùm enim dixit: Sine
Ioan. 15. me nihil potestis facere, verùmetiam dixit: Nõ vos me elegistis, sed ego elegi vos, vt eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat. Quibus verbis eis non solùm iustitiam, verùmetiam in illa perseuerantiã se dedisse monstrauit. Christo enim sic eos ponente, vt eant & fructum afferant, & fructus eorum maneat, quis audeat dicere: Forsitan nõ manebit? Sine pœnitẽtia enim sunt dona Dei, & vocatio, sed vocatio eorum, qui secundùm propositum vocati sunt.

13 IDEM explicans illa verba; Sic psallam nomini
In Ps. 60. tom. 8. tuo Deus in sæculum sæculi, vt reddam vota mea de die in diem, dicit. Si psallis nomini Dei, ne psallas ad tempus. Vis in sæculum sæculi psallere, vis in æternum psallere? Redde ei vota tua de die in diem. Quid est, redde ei vota tua de die in diem? De die isto in diem illum, perseuera reddere vota in isto die, donec venias ad illum diem, hoc est, qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.

14 IDEM exponens verba illa; Deus docuisti me a
Cõcione 2. in Ps. 70. iuuentute mea, & vsque nunc pronunciabo mirabilia tua, & vsque in senectam, & senium Deus ne derelinquas me, ait. Ex quo conuersus sum ad te, didici merita mea nulla præcessisse, sed gratiam tuam mihi gratis venisse, vt memorarer iustitiæ tuæ solius. Quid deinde post iuuentutem? In ipsa enim prima conuersione tua didicisti, quòd ante cõuersionem iustus non fuisti, sed expulsa iniquitate, successit charitas. Iam fortè, ex quo conuersus es, habebis aliquid tuum, & de viribus tuis præsumere debes, quemadmodum solent homines dicere, iam dimitte, opus erat vt iam ostenderes, sufficit, ambulabo viam. Si sic dicis, dimitteris, & per infirmitatem iterum aberrabis Bonum erat tibi, vt deduceret te, qui prius in via collocauit te. Cœterùm nisi & ipse
Psal. 5. ducat, rursus errabis. Dic illi ergo: Deduc me Domine in via tua, & ambulabo in veritate tua. Venit ad te, qui tibi ostenderet viam, venit ad te ipsa via, & cõstitutus es in ea sine meritis tuis, quoniam errabas. Quid est ex quo ingressus es? Iam regis te. Iam ille, qui viam docuit te, dimittet te? Non, inquit, docuisti me ex iuuentute mea. Et vsque nunc annunciabo mirabilia tua. Mirabile est enim, quod adhuc facis, vt regas me, qui in via posuisti me, & hęc sunt mirabilia Dei, qui suscitauit te. Deus quando exsuscitat corpus mundo reddit, quando exsuscitat animam, sibi reddit. Si recedat aer mundi istius, moritur corpus, si recedat Deus, moritur anima. Cum ergo animam suscitat Deus, nisi adsit qui suscitauit, suscitata non viuit, sed moritur, si deserat Deus. Quia ergo Deus non recedit ab eis, quos suscitat, nè cum recesserit moriantur, dicimus ei, & vsq; nunc pronunciabo mirabilia tua. Ergo dum adest vita mea, hoc est, Deus meus vsque nunc. Quid postea? Et vsq; in senectam, & senium. Docuisti me gratiam tuã a iuuentute mea, & vsque nunc, post iuuentutem meã annunciabo mirabilia tua, quia mecum es, vt non moriar, quia venisti, vt surgam. Et vsque in senectam, & senium, idest, vsq; ad vltimum finem meum, nisi mecũ fueris, non erit aliquid meriti mei. Gratia tua semper perseueret mecum vsque in finem.

15 IDEM sic exorditur; Fratres mei, sicut ait Apos-
Serm. 8. ad fratres in eremo, in quo agit de perseuerantia to. 10. lus, non potest coronari, nisi qui legitimè certauerit. Nullus enim legitimè certat, nisi qui in campo vsque ad finem certat, & si certat vsque in finem, legitimè certat, & ideo coronatur. Non est igitur magnum bonum inchoare quod bonum est, sed consummate, hoc solum perfectum est. Multi enim magna aggrediuntur, sed deficiunt in via, multi exeunt in desertum, sed
2. Tim. 2. pauci perueniunt in terram promissionis. O fratres mei nõ tędeat incipere magna, nec fastidiat tenere inchoata, scientes quod perseuerantia informat meritũ, remunerat currentem, coronat pugnantem, conducit cunctos ad portum. Hæc est tunica talaris Ioseph vsque ad finem contingens. Hæc est tunica sacerdotalis *Gen. 37.* vsque ad pedes perueniens. Hæc est cauda hostiæ, quã tenemus reddere Deo, & offerre. Hæc est calcaneum bonæ operationis, quod contra serpentem debemus obseruare, & contra eius morsum. Hæc est vestis sine ruga, tunica sine macula. O monache, qui benè incepisti, caue, nè cadas, caue nè ad tempus viresças, & in tẽpore afflictionis marcescas. Caue nè fœno compareris, quod nunc nascitur, & statim marcescit. Attendite 16
fratres, nam diabolus quandoque seruos Dei ad bonũ incitat, & cõducit, vt de bono, grauius eliciat malum. Contra hunc diaboli insultum valet sola perseuerantia, vt bono fine, bona concludantur initia. Bonũ enim inchoare, & malo fine concludere, qui est aliud, quàm monstruosas res conficere? Illa enim actio quasi chimæra est, quæ initium habet a ratione, & finem a sensualitate. Cum enim sic agitur, humano capiti cernicè pictor equinam iungit, & superinducit infructuosas plumas. Caue nè actio tua monstrum maneat. Enormis enim erit fœtus ventris, si capiti non correspondeat finis. O monache quid tibi prodest bonũ inchoare, & non finem concludere? O quàm tibi melius fuisset viam veritatis non agnoscere, quàm post agnitam retroire per inconstantiam. Igitur si cœpisti ędificarè, *2. Pet. 2.*
perfice, si non incepisti, incipe. Incipite fratres mei, & perseuerate, reducentes vobis ad memoriam a quanto bono recessit Iudas, & quomodo feruenter benè agere cœpit, quomodo tamen perseuerauerit scitis. Ecce *3. Reg. 11.*
enim Salomon per inconstantiam corruit, sic & Saul, *1. Reg. 15.*
sic & multi alij, quia multorum incipere fuit, sed perseuerantium paucus est numerus. Cauete ergo quomodo cautè ambuletis, & qui se existimat stare, videat nè cadat. Fęlix ergo est, qui benefaciendo perseuerat vsque in finem.

GREGORIVS exponens illa verba; Iob capite 1. Sic faciebat Iob cunctis diebus vitæ suæ, dicit. In- 17
Lib. 1. Mor. c. 21. in. cassum bonum agitur, si ante terminũ vitæ deferatur, quia & frustra velociter currit, qui priusquam ad metas veniat, deficit. Hinc est enim, quod de reprobis dicitur: Væ his, qui perdiderunt sustinentiam. Hinc electis suis veritas dicit: Vos estis, qui permansistis mecũ *Eccl. 2.*
in tentationibus meis. Hinc Ioseph, qui inter fratres *Luc. 22.*
iustus perseuerasse vsque in finem describitur, solus ta- *Gen. 17.*
larem tunicam habuisse perhibetur. Nam quid est talaris tunica, nisi actio consummata? Quasi enim protensa tunica talum corporis operit, cum bona actio ante Dei oculos vsque ad vitæ nos terminum regit. Hinc *Ex. 19. & Leuit. 3.*
est, quod per Moysen caudam hostiæ in altari offerre præcipimur, vt videlicet omne bonum, quod incipimus, etiam perseueranti fine compleamus. Benè igitur cœpta, cunctis diebus agenda sunt, vt cum malum pugnando repellitur, ipta bona victoria, constantiæ manu teneatur.

IDEM explicans verba illa Iob 15. capite; Ante- 18
Lib. 12. Mor. c. 13. quam dies eius impleantur peribit, & manus eius arescens, sic habet. Plerumq; quosdam cernimus, & perսersè agere, & vsque ad senectutem vltimam perueni re. Quomodo enim dicitur, antequã dies eius impleãtur peribit, cum in quibusdam sæpè videamus, quia ætate longa iam membra deficiunt, & tamen prauitatem suam eorum desideria exequi non desistunt? Sunt namque nonnulli, qui post vitam perditam ad semetipsos redeunt, & accusante se conscientia, peruersa iti nera relinquunt, commutant opera, antiquæ suæ prauitati contradicunt, terrenas actiones fugiunt, desideria superna sectatur, sed antequam in eisdem sanctis desiderijs solidentur, per corporem mentis ad ea quæ dijudicare cœperant, redeunt, atque ad mala, quæ fugere disposuerant recurrunt. Vnde rectè de hoc ini-

quo

quo dicitur: Antequam dies eius impleantur, peribit. Quia etsi quid boni fortasse cepit agere, priusquam in eo per longitudinem temporis cõualescat, ad exteriora relabitur, & peruersè deferit, quæ rectè inchoasse videbatur. Vnde & aptè subditur: Et manus eius arescent. Quia dum exterioribus actibus intempestiuè inuoluitur, ab omni nimirũ bona operatione siccatur.

19 IDEM exponens illa verba; Lætetur quasi vinea *Eod. lib. c.* in primo flore botrus eius, & quasi oliua proijciẽs florem suum, inquit. Florent vineæ, cum mentes fidelium *24.* bona opera proponunt, sed fructus non pariunt, si ab *Simile.* eo, quod proposuerint, aliquibus victi erroribus infirmantur. Vnde benè per Salomonem dicitur: Mane surgamus ad vineas, videamus, si floruit vinea, si flores *Cant. 7.* fructus parturiunt. Non ergo intuendum est, si vineæ floreant, sed si flores ad partum fructuũ conualescant. Quia mirum nõ est, si quis bona inchoet, sed valde mirabile est, si intentione recta in bono opere perduret. Vnde fit plerunque, vt si in bono opere recta intentio non tenetur, etiam ipsum hoc opus, quod bonum creditur, amittatur. Nam quosdam sæpè vidimus terrena, quæ possederant, reliquisse, & nil iam transitoriũ quærere. Cum itaq; hoc in se fidelis anima ostendit, quasi oliua florem protulit. Sed cum quidam ex talibus, rursus cœperint mundi gloriam quam contempserant, quærere, & terrenis rebus, quas spreuisse videbantur, insatiabiliter inhiare; nimirum proiecit oliua florem, quem proposuit, quia rudimenta boni studij, ad perfecta opera non perduxit.

20 BERNARDVS in sermone de expositione illius loci Sapientiæ 10. Iustum deduxit Dñs per vias rectas, explicans verba illa; Et compleuit labores illius, dicit. Deus dr complere labores iustorum, cum in illis perseuerãt iusti, vt vsq; in finẽ iustitiã non relinquant.

21 IDEM ait; Anima iusti dicitur electa, vt Sol, pro- *In Ser. 60.* pter donum perseuerantiæ, quod tantum electorũ est. *ex paruis.*

IDEM dicit; Absque perseuerantia, nec qui pu- 22 gnat victoriam, nec palmam victor consequitur. Soror *Epi. 129.* est patientiæ, constantiæ filia, amica pacis, propugna- *ad Ianuen* culum sanctitatis. Tolle perseuerantiam, nec obsequiũ *ses.* mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem *1. Reg. 15.* fortitudo. Denique non qui cœperit, sed qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Saul cum esset paruulus in oculis suis, rex est super Israel constitutus, non perseuerans in humilitate, & regnum amisit, & vitam. Si Salomonis deuotio perseuerantiam retinuisset, non priuaretur sapientia. Hoc summæ honestatis insigne, hanc totius probitatis vnicam fidamq; custodiam, custodiri a nobis firmiter hortor, & precor. Hæc est vigor virium, virtutum consummatio, nutrix ad meritum, mediatrix ad præmium.

Petri, & Pauli laudes, huiusq; mirabilis conuersio. Cap. XXV.

De B. Petro §. primus.

1 CHRYSOSTOMVS explicans verba illa; Tu *Homi. 55.* es Christus filius Dei viui, inquit. Nisi propriè sic *in cap. 16.* Petrus intellexisset, & ab ipso Patre Christum natum *Mat. in fi.* credereti, non fuisset reuelationis opus illa confessio, *tom. 2.* nec aliqua beatificatione digna, si vnum ex multis Dei *Cap. 16.* filijs, illum putasset. Etenim iam pridem post tempe- *Supra 14.* statem, qui erant in nauigio, verè filius Dei es tu, dixerunt, & quamuis verè dixerint, beatificati tamen ab eo non sunt. Non enim ita vt Petrus, sed vnum ex multis verè filium æstimabant, præcipuum quidem, magisq; dilectum, non tñ ex Patris substantia natum. Nathanael quoq; dicebat: Rabbi, tu es filius Dei? non tñ beatificatus est, sed reprehẽsus. Ea igitur de re Petrus beatificatur, quia Christũ Patris proprie Filium confessus est. [Infra:] Tibi dabo claues regni cælorum, & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. *Iohn. 1.*

Nam quæ Deus concedere solus potest, peccatorum scilicet remissionem, & vt futura Ecclesia, tot tantisq; fluctibus impetu irrumpentibus immobilis maneat, cuius pastor & caput piscator homo, atque ignobilis terrarum orbe reluctante adamantis naturam firmitate superet, hæc inquam omnia, quæ solius Dei sunt, se pollicetur daturum. Ira & Pater ad Hieremiam dicebat: Sicut columnam ferream, & sicut murum æneum *Hier. 1.* posui te. Sed ipsum quidem genti vni Pater, hunc autem vniuerso terrarum orbi Christus præposuit. Pater quidem, reuelationem ei Filij sui dedit, Filius autem partim vt tam Patris, quàm Filij sui reuelationem vbique terrarum posset seminare, partim vt quamuis homo esset mortalis, cœlesti tamen potestate polleret, & claues haberet regni cœlorum, ita Petrus Ecclesiam per vniuersum orbem amplificatam, cœlo etiam ipso validiorem monstrauit.

IDEM explicans verba illa Act. 12. Cum aũt Petrũ 2 producturus esset Herodes, nocte illa Petrus erat dor- *Homi. 26.* miens inter duos milites vinctus catenis duabus, di- *in Act. A-* cit. Vide Petrum dormientem, & nequaquam in mẽtis *post. to. 3.* agone constitutum. Illa nocte, qua producturus erat eum, vt occideretur, dormiebat, totam causam proiecerat in Deum, & dormiebat inter duos milites, & catenis duabus vinctus. Et ita grauiter dormiebat, vt eius latus percuteret Angelus, & diceret, surge velociter.

HIERONYMVS in ea est opinione, quam alij 3 non credunt, quòd Petrus, & Paulus eodem die, eodẽ *In catalo-* anno Romæ sint occisi. Nam ait: Paulus quarto deci- *go script.* mo Neronis anno die, quo Petrus Romæ, pro Christo *Eccles. ast.* capite truncatur anno post passionem Domini trige- *to. 9.* simoseptimo.

IDEM Petrum comparans Abrahæ, dicit: Iste est 4 alius Abraham, nescio an maior, certe, quod sentio, nõ *In epist. de* secundus. Illi generatio larga promittitur, huic genera- *vera circũ* tio pascenda committitur. Ab illo iustificanda proce- *cisione.* dunt, in hoc iustificata fundantur, ita quod ille sperat, *tom. 9.* hic accipit. Illi dicitur: Faciam te in gentem magnam. Huic dicitur: Faciam te piscatorem hominum. Illi dicitur: In semine tuo benedicentur omnes gentes. Huic dicitur: Iudicabis duodecim tribus Israel. Illi dicitur: Vt stellę erit semen tuũ. Huic dicitur: Tibi dabo claues regni cœlorum. Ac per hoc ille fœcunditate seminis benedicti impletur. Hic ante semen ipsum, euangelizaturus ascisitur. Abrahæ pro filijs claritas monstratur astrorum, sed Petro traduntur regna cœlorum, vt uidelicet in ea sine Petro, nec filij Abrahæ possint intrare. Hic ergo non quòd circumcisus sit, iuxta gentem suam apud Dominum gloriatur, sed dicit: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis? Quæ sunt ista omnia apud eum, qui præter instrumẽtum artis piscatoriæ nihil habebat? Omnia, inquit, *Matt. 19.* utique, quæ ad concupiscentias mundus ingerit.

IDEM inquit, Iesus, qui interpretatur Saluator, 5 Moyse mortuo, & sepulto in terra Moab, hoc est, lege *In Ps. 86.* mortua, in Euangelium cupit inducere populum suũ. *Iosue 19.* Emittit duos exploratores, vnum in circuncisionem, & unum in gẽtibus, Petrum, & Paulum, Hierico quærit eos occidere, illa eos susceptt meretrix, Ecclesia de gentibus congregata.

AMBROSIVS, vbi explicat Euangelium Mat- 6 thæi 16. in festo sancti Petri, dicit. Laudatur Petrus, *Lib. de In-* quia Dei filium credidit, quem videbat, quia se ab im- *carn. dom.* peritæ plebis rudibus adhuc opinionibus separabat. *sacramen-* Denique, cum interrogasset Dominus, quid homines *to. c. 4. to. 2* de filio hominis æstimarent, cum diceretur vulgi sententia, Petrus tacebat. Ideo, inquit, non respondeo, quia non interrogor meam, sed alienam sententiam. Legi enim, vt non loquatur os meum opera hominũ. *Psal. 16.* Ego taceo adhuc, quia nõdum id quod sentio interrogor, non proferam labijs, quod animus non probauit. Interrogabor & ipse quid sentiam, tunc demum respondebo, quod meum est. Meum est enim

fidem loqui, pietatem asserere, gratiam prædicare. Vnde, vbi audiunt, vos autem quem me esse dicitis? Statim dixit: Tu es Christus filius Dei viui. Hic est Petrus, qui respondit præ cæteris Apostolis, immò procæteris, & ideo fundumentum dicitur.

7 IDEM dicit; Petrus victo Simone, cum præcepta Dei populo seminaret, doceret castimoniam, excitauit animos gentilium, quibus eum quærentibus, Christianæ animæ deprecatæ sunt, vt paulisper secederet. Et quamuis esset cupidus passionis, tñ contẽplatione populi precantis inflexus est. Rogabatur enim, vt ad instituendum, & confirmandum populum sẽ reseruaret. Quid multa? Nocte muro egredi cœpit, & videns sibi in porta Christum occurrere, vrbemque ingredi, ait: Dñe quo venis? Respondit Christus: Venio iterũ crucifigi. Intellexit Petrus ad suam crucem, diuinum pertinere responsum, q̃ scilicet Christus crucifigendus esset, non in propria persona, sed in seruulo. Itaq; ſpontè remeauit, interrogantibus Christianis, responsum dedit, statimque correptus, per crucem suam honorificauit Dominum Iesum.

Lib 5. epi. epistola, seu oratione de basilicis tradẽ dis. to. 3.

8 IDEM sic habet; Pro soliditate deuotionis Ecclesiarũ, petra dicitur Petrus, sicut ait Dñs: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Petra enim dicitur, eò quòd primus in nationibus, fidei fundamenta posuerit, & tanquam saxum immobile, totius operis Christiani compagem, molemq; cõtineat. Petra pro deuotione Petrus dicitur, & petra pro virtute Dñs nuncupatur, sicut ait Apostolus: Bibebant aũt de spiritali consequenti eos petra. Petra aũt erat Christus. Rectè consortium meretur & operis. In eadem enim domo, Petrus fundamentum posuit, Petrus plantat, Dñs incrementum dat, Dominus irriguũ subministrat. Petrus enim tentationibus proficit, fletibus suis gaudet, periculis suis crescit. Sic namque in mari, dum super vndas temerarius viator ingreditur, mutat incessu, sed conuale scit affectu; periclitatur corpore, sed deuotione non labitur; mergitur pedibus, sed Christi dextera sustentatur. Sustentat fides, quem vnda mergebat. Et quem fluctuum procella turbabat, Saluatoris dilectio confirmabat. Ambulauit enim in mari Petrus magis dilectione, quàm pedibus. In naui enim positus considerat Dñm, & amore eius ductus descendit in mare, non cogitat labentes aquas, & dum Christũ respicit, non respicit elementum, nec turbatur petri semita, quæ ducit ad Christum. Legimus in veteri testamẽto filios Israel per mare rubrum siccis itineribus ambulasse, & ad securitatem gradientium, nè laberetur vnda in soliditatem quandam ẽt fuisse mutatam. Quanto hoc melius, vbi ambulãte Petrò nec mutatur vnda, nec labitur, nec solidatur aqua, nec refugit. Melius est vbi eadem vnda, quæ fluctuat, & sustentat, vbi idem gurges, qui mergitur, & famulatur. Illic vt portetur per mare populus Israel, meatum suum natura perdidit, hic portatur in aquis Petrus, cursum suum fluenta non perdunt.

Serm. 47. de fide Petri.

Matt. 16.

1. Cor. 10.

Matt. 14.

Exo. 14.

9 IDEM inquit; Cum omnes beati Apostoli, parem gratiam apud Dñm sanctitatis obtineant, nescio quo tñ pacto Petrus, & Paulus videntur præ cæteris peculiari quadam in Saluatorem fidei virtute præcellere. Quod quidem ex ipsius Dñi iudicio possumus approbare. Nam Petro sicut bono dispẽsatori, clauem regni cœlestis dedit. Paulo tanquam idoneo doctori, magisterium ecclesiasticæ institutionis iniunxit, scilicet, vt quos iste erudierit ad salutem, ille suscipiat ad quietẽ; & quorum corda Paulus patefecerit doctrina verborum, eorum animabus Petrus aperiat regna cælorum. Ambo igitur claues a Domino perceperunt, scientiæ iste, ille potẽtiæ, diuitias immortalitatis ille dispensat; scientiæ thesauros iste largitur. Ergo Petrus, & Paulus eminẽt inter vniuersos Apostolos. Verum inter ipsos quis cui præponatur incertũ est, puto enim illos æquales esse meritis, quia æquales sunt passione; & simili eos fidei deuotione vixisse, quos simul videmus ad martyrij gloriam peruenisse. Non enim sine causa factũ putamus, quòd vna die, vno in loco, vnius tyranni toleraure sententiam. Vna die passi, vt ad Christum pariter peruenirent. Vno in loco, nè alteri Roma deesset. Sub vno persecutore, vt æqualis crudelitas vtrumque constringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, persecutor decretus est pro virtute. In vrbe Roma martyrium pertulerunt, quæ principatũ, & caput obtinet nationum, vt vbi caput superstitionis erat, illic caput quiesceret sanctitatis, & vbi gentilium principes habitabant, illic Ecclesiarũ principes morarentur. Cuius autem meriti sint beatissimi Petrus, & Paulus, hinc possumus intelligere, quòd cum Dominus orientis regiones propria illustrauerit passione, occidentis plagam, vice sui, Apostolorũ sanguine illuminasse dignatus est. Et licèt illius passio nobis sufficiat ad salutem, tamen etiam horum martyrium nobis contulit ad exẽplum. Occisus est autem Petrus, quia inter cætera mirabilia etiam magnũ illum Simonem magum orationibus suis de aeris vacuo præcipiti ruina prostrauit.

Serm. 66. de natali Apost. Petri, et Pauli.

10 eminẽt inter vniuersos Apostolos. Verum inter ipsos quis cui præponatur incertũ est, puto enim illos æquales esse meritis, quia æquales sunt passione; & simili

11 IDEM sic habet; Si ergo Petrus petra est, super quam ædificatur Ecclesia, rectè primum signum mirabilium suorum Petrus fecit consolidando plantas hominis claudi. Vt sicut in Ecclesia, fidei fundamentum continet, ita & in homine, membrorum fundamenta confirmet. Rectè inquam, primùm in Christiano pedes curat, vt iam non intrepidus, nec imbecillis possit super petram Ecclesiæ, sed robustus & fortis incedere. Paulus autem a Domino vas electionis nominatus est. Bonum vas, in quo pretiosa mandatorum Christi præcepta conduntur. Bonum vas, de cuius plenitudine substantia vitæ populis semper erogatur, & plenum est. Optima Apostolorum nomina petra, & vasculum, necessaria domui Saluatoris. Domus enim fortitudinis, petra construitur, vtilitate vasis ornatur. Petra ad firmitatem nè labantur sustentat populos, vas ad custodiam, nè tententur operit Christianos. Deinde ipsa passio, licet diuersa in singulis fuerit, tamen quanta referta est gratiæ sanctitate? Nam Petrus crucis, sicut Saluator, exitum tulit, & a Dominicæ deuotionis similitudine nec morte discretus est, vt quem imitabatur fide, imitaretur & passione. De Pauli verò ceruice, cum eam persecutor gladio percussisset, dicitur fluxisse lactis magis vnda, quàm sanguinis. Quæ quidem res, in sancto Paulo stupenda non est. Quid enim mirum si abũdat lacte nutritor Ecclesiæ, qui dicit: Lac vobis potum dedi. Hæc est planè repromissionis illa terra, quam patribus nostris Deus promisit dicendo: Dabo vobis terram fluentem lac & mel. Quæ enim Pauli epistola non mele dulcior est, lacte candidior? Quæ epistolæ, tanquam vbera Ecclesiarum, populos enutriunt ad salutem.

In ser. 68.

1. Cor. 3.

12 AVGVSTINVS ait: Hodiè duos Christiani nominis fundatores exultantis Ecclesiæ festa concelebrant. Petrus vineam, vbi iam fuerat, reparat. Plantat Paulus vbi non erat. Petrus in Iudæis arborem ab antiqui germinis nobilitate degenerem, in radice sua excolit. Paulus verò in alieno fomite peregrinos ponit gentium ramos. Petrus in Iudæis terram malè fœcundam excolit, Paulus in gentibus nondum cultam fœcundat. A Petro in Iudæa olea reparatur, a Paulo in gentibus oleaster inseritur. Discurrunt itaque per vniuersum mundum duo splendidissimi negotiatores portantes coram gentibus, & regibus, & filijs Israel pretiosa fidei mercimonia. Circumferunt aromata iustitiæ, thura diuinæ venerationis, incensum compunctionis, balsamum castitatis. Erogant per omnem terram spiritales dispensatores pretia salutis, thesauros sanctitatis. Aequales illos ac similes dixerim. Nam etsi cum Petro Christus vixit in terris, sed Paulum compellare non dedignatur è cœlis, adhuc etiam persequentem. Quamobrem etsi in corpore

Serm. 29. de sãctis. to. 10.

non

non est locutus cum Christo Paulus, non minus est illud, quod locutus est Christus in Paulo, dicente eodē:
1. Cor. 13. An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Christus? Nescio igitur quid ei defuerit sanctitatis, de cuius pectore Dñs quasi de peculiari templo suo salu-
Matt. 14. taria populis reddebat oracula. Petrus ambulare super aquas, debita soli Deo potestate, præsumpsit, sed non
2. Cor. 11. minor Paulus, qui, sicut ipse de se dicit, nocte, & die in profundo maris fuit. Non minor inquam Paulus, quē velut noui testamenti Ionam die ac nocte per maris profunda iactatum absorbuit fluctus, & reddidit, quasi sacrum depositum violare non audens, quia famulatrix eum vnda custodiens illæsum, populorum prædi-
Actu. 5. cationibus reseruabat. De Petro dicitur: Et ponebant infirmos suos, vt vmbra Petri transeuntis obumbraret eos. Si tunc opem ferre poterat vmbra corporis, quantò magis nunc plenitudo virtutis? Si tunc supplicantibus proderat aura quædam pertranseuntis, quantò magis gratia nunc permanentis? Meritò per omnes Chri sti Ecclesias auro pretiosus habetur ferrum illud pœnaliurn vinculorum.

11 In ser. 68. 13 Ser. 1. Apostolorū Petri, & Pauli. BERNARDVS inquit: Hi sunt martyrum duces, Apostolorū principes, Petrus, & Paulus. Duo magna luminaria, quos Deus in corpore Ecclesiæ suæ cōstituit, quasi geminum lumen oculorum. Hi mihi tradi ti sunt in magistros, & in mediatores, quibus securè me cōmittere possim, quia & notas mihi fecerunt vias vitæ, & mediantibus illis ad illum mediatorem ascendere potero, qui venit pacificare per sanguinem suū, & quæ in cœlis, & quæ in terris sunt. Propterea dedit mihi Deus homines istos, qui & homines essēt, & pec catores, & maximi peccatores, qui in seipsis, & de seipsit discerent, quàm latè alijs misereri deberent. Tales decebat humano generi pastores, & doctores constitui, qui & dulces essent, & potentes, & nihilominus sapientes. Dulces, vt me blandè & misericorditer susciperent: potentes, vt fortiter protegerent: sapientes, vt ad viam, & per viam ducerēt, quæ ducit ad ciuitatem. Quid Petro dulcius, qui tam dulciter ad se omnes cōuocat peccatores, sicut & actus Apostolici, & epistolarum eius series attestatur? Quid illo potentius, cui & terra obediuit, cum mortuos reddidit, & mare sub pedibus eius se calcabile præbuit, qui Simonem magum spiritu oris sui in aere attigit, qui claues regni cœlorum tam singulariter accepit, vt præcedat sententia Petri sententiam cæli? Quid autem illo sapientius, cui non caro & sanguis reuelauit?

1. Cor. 2.

De beato Paulo, eiusque conuersione. §. 2.

14 Hom. 4. in Exec. to. 2. ORIGENES exponens ea verba Geneſis 49. in quibus Iacob bene dicens Beniamin filio suo dixit: Beniamin lupus rapax mane comedet prædam, & ad vesperam dabit escā, sic inquit: Beniamin ille nunquam fuit lupus rapax, nunquam in vesperam dedit escam, sed Paulus, qui natus est ex tribu Beniamin, Hebræus ex Hebræis, iuxta legem pharisæus, circuncisus octauo die Beniamin prædicabatur lupus rapax, ad matutinum comedens, quando iuuenis fuit, & in vesperam dans escam, quando credens spiritalē præbuit cibum Ecclesijs a se institutis.

12 Serm. 29. de sanctis. to. 10. 15 Homil. 25. in Luccæm. tom. 3. 2. Cor. 12. IDEM explicās verba illa Apostoli Pauli: Timeo autem nè quis de me cogitet super id, quod videt in me, aut audit ex me, & nè magnitudo reuelationum extollat me, &c. dicit: Nolebat Paulus omnia de se indicare, quæ notat, nè quis de eo plus arbitraretur esse, quàm cerneret, & mensuram honoris excedens diceret, quod dictū fuerat de Ioanne, quia ipse esset Christus. Vnde in tantam nonnulli audaciam proruperūt, vt noua quædā & inaudita super Paulo monstra confingerent. Alij dicunt, quòd Paulus sedeat a dextris Saluatoris. Porrò alij legentes: Mittam vobis aduocatum spiritum veritatis, nolunt intelligere tertiam personam mundo promissam, sed Paulum Apostolum. Figmenta sunt hæc hominum, qui plus amantes Paulum, quàm expedit, & virtutem eius mirantes, dilectionis perdidere mensuram.

16 Homi. 25. in act. Apost. to. 3. CHRYSOSTOMVS de laudibus Pauli elegantius cęteris, & frequentius differit, & in primis vocat eum omnibus cęlis sublimiorem. [Infra:] Cęlum erat ille, solem habens iustitiæ nō talem, qualis ille est, atque adeo vir ille cœlo melior est. Parum ne hoc esse putas, quando Apostolum dixeris, statim illum omnes cogitant, sicut appellato Baptista, Ioannem? Cui comparauerit quis illius verba? Mari, an oceano? Sed nihil par est, illo sunt verba eius copiosiora, puriora, & profundiora. Et sic non peccarit quis, si cor Pauli mare ac cęlum dixerit, cum ob puritatem, tum ob profunditatem. Mare est, nauigantes non a ciuitate in ciuitatem, sed a terra in cęlum vehens. Si quis in hoc mari nauigauerit, secunda aura nauigabit. Non est in hoc mari ventus, sed pro vento Spiritus sanctus diuinus, qui in illo nauigantes animas vehit, non est ibi procella, non est scopulus, non est bellua, sed omnia tranquilla sunt. Mare est portu tranquillius, & securius, nihil habens salsum, sed purum, ac dulcem laticem, sole limpidiorem, & magis perspicuum. Qui vult in hoc pelagus descendere, non opus habet natatione, vel remo, sed magna gratia. Inueniet autem in eo omnia bona, quæ sunt in Regno cęlorum, & poterit fieri rex, & totum mundum accipere, inque summo honore esse: qui in hoc mari nauigat, numquam naufragium faciet, sed omnia bene sciet. *Simile.*

17 In homi. 1. de laudib. Pauli. IDEM sic exorditur; Nihil prorsus etrauerit, qui paratum insigne virtutum, & paradisum spiritalem Pauli animum nuncupauerit, tam mira enim gratia floruit. Quoniam enim vas electionis effectus est, largissimè in eum Sancti Spiritus munus effusum est. Vnde & mirabiles nobis fluuios genuit, non secundum paradisi fontes quatuor tantum, sed multò etiam plures, & quotidie fluentes, nec terram rigantes, sed animas hominum ad producendum virtutum germina suscitantes. Quis ergo ad explicanda virtutum germina sensus? quis ad explicanda istius merita sermo sufficiet? Quæ autem lingua laudibus eius inuenietur æqualis, cum omnia, quæ sunt in hominibus bona, vna anima Pauli possideat, & ea cuncta plenè, atque cumulatè, quę non solum hominum sunt, sed quod amplius est Angelorum. Ostendamus ergo eum omnium bona possidentem. Siue enim prophetæ potentius aliquid in se ostenderint, magisue mirabile, siue Patriarchæ, siue Apostoli, siue martyres, hęc omnia simul colligens, Paulus habet cum tanto cumulo, cum quanto nullus eorum bonum, quo excellebat, impleuit. Abel obtulit sacrificium, & inde laudatur, sed si Pauli hostiam adducamus in medium, quàm cęlum a terra superior apparebit. Non enim vna tantum est Pauli hostia, siquidem semetipsum per dies singulos immolabat, quam ti hostiam dupliciter immolabat, cum quotidie moriens, tum corpori suo mortificationem sine intermissione circunferēs. Nam & ad pericula iugiter parabatur, & naturam in se mortificando carnis, nihil minus quam immolatæ hostiæ Deo munus implebat. Vnde dicebat: Ego enim iam immolor, sanguinē vtiq; suum immolationem vocans. Neque verò his tantum sacrificijs contentus fuit, sed quia seipsum consecrauerat Deo, etiā orbem vniuersum studuit offerre, qui terram videlicet, ac mare, Græciam, simulque Barbariem, omnemq; regionem quasi volitans circuiuit, fugans errores, veritatem reducens, ex hominibus Angelos faciens, quinimmo ipsos homines quasi ex dæmonibus in Angelos prouehens. Vnde aiebat: Sed etsi immolor super sacrificium, & obsequium fidei vestræ, gaudeo, & congratulor omnibus vobis, propter quod & vos congratulamini mihi. Abel a fratre, vt nihil a se læso, ita nullis affecto beneficijs, *Gen. 4.* *18* *Philip. 1.*

interemptus est, Paulus verò ab eis interfectus est, quos innumeris malis cupiebat eripere, & propter
Gen 6. quos sustinuit vniuersa, quæ passus est. Sed Noe iustus in generatione sua, atque perfectus, & solus erat talis in cunctis, qui se seruauit cum liberis, hic autem multo sæuiore mundi inundante diluuio, non arcã coaptando compagibus tabularum, sed epistolas cõponendo; non duos, aut tres, aut quinque cognatos, sed vniuersum prorsus orbem mergi periclitantem ex medijs fluctibus liberauit. Nec verò hæc erat talis arca, vt vno circunferretur loco, quæ vtique orbis terrarum terminos comprehendit. Nam vsque nunc omnes in hãc arcam Paulus inducit, quam certè capacem saluandæ multitudinis præparauit, quæ suscipiens irrationalibus pęnè animalibus stultiores, imitatores effecit Angelorum.
Gen. 8. Et hinc quoq; illam vicit arcam, quia illa quidem coruum recipiens, coruum etiam emisit, & includens lupum, feritatem eius non potuit mutare: hæc verò accipitres, miluosque suscipiens, fecit columbas, & excludens omnem irrationalitatem, atque feritatem, mã suetudinum spiritus introduxit. Manet nunc hęc arca, nec aliqñ dissoluitur. Non enim bitumine, aut pice, sed
Gen. 12. sancto Spiritu eius tabulæ sunt perunctæ. Sed & Abraham mirantur omnes, qui cum audisset: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & domos reliquit ac patriam, & amicos atque cognatos, quorum omnium iactura solo diuini præcepti amore pensabat, nam & nos eum propterea miramur. Sed quis Paulo possit æquari, qui non modò patriam, cognatos, ac domum, sed seipsum quoque, ac mundum reliquit, immo ét cęlum, & cęlum cęli, nihil eum separãs a charitate Christi.
Rom. 8. Sed Abraham seipsum in periculũ tradens hostibus, filium fratris eripuit: at Paulus non fratris filium,
Gen. 14. neq; tres, aut quinque vrbes, sed orbem vniuersum de diaboli extorsit manu, innumerabilia per dies singulos pericula sustinendo, proprijsq; mortibus maximã securitatem alijs comparando. Caput bonorum, eiusque culmen Philosophię est, ꝙ filiũ voluit immolare, hic quoque inueniemus Paulum primatum tenentẽ, qui nõ filium, sed semetipsum millies, vt dixi, seipsum
20 immolauit. De longanimitate, ac patientia Iacob admiratur scriptura. Et quænã illa est adamantina prorsus anima, quæ Pauli patientiam possit imitari? Neque enim bis septem annorum, sed totius vitę seruitiũ pro sponsa pertulit Christi, non adustus solum æstu diei, & noctis gelu, sed tentationes mille perpetiens. Et nũc quidem verberibus, nunc verò lapidibus cæsus, atque collisus, & nunc quidem cum bestijs, modò autem fluctibus pugnans, modò nimiæ, & cõtinuæ reluctans fami, diebus, & noctibus inter certamina vbiq; resilięs,
Gen. 39. captas oues ex diaboli faucibus extrahebat. Sed & Ioseph, pudicitiæ virtute decoratus est, at ego vereor nè
Galat. 6. iam ridiculum sit, hinc Paulũ velle laudare, qui semetipsum mundo crucifigens, non solum humanorũ corporum pulchritudines, sed ét oía, quæ videntur rebus clara atque decorata, ita cernebat, quemadmodũ nos fauillã cineremq; despicimus, qui quasi mortuus prorsus ad mortuum immobilis permanebat. Itaque cum tanta animi cura comprimeret incentiua vitiorum, & naturæ: nihil humanum ab aliquo aliqñ perpessus est. Stupét certè Iob omnes homines, & merito. Est enim ille athleta mirabilis, & qui Paulũ ipsum velut ex aduerso possit aspicere, ob patientiam, puritatemq; vitę, ob testimonium Dei propter illam cum diabolo fortissimam pugnam, propter victoriam quę pugnam secuta est: at Paulus non mensibus tantum, sed annis plurimis in agone perdurans tam clarius emicuit, non terræ gleba saniem carnis eradens, sed in ipsius intelligibilis os leonis, frequenter incurrens, & pugnans aduersus tentationes innumeras omni erat lapide tolerantior. Qui non a tribus, aut quatuor amicis, sed a cũctis
21 infidelibus, a falsis etiam fratribus opprobria sustinebat, consputatus ab omnibus, atque maledictus. Sed illius erat magna hospitalitas, & cura pauperũ, nec nos quidem istud negamus: sed Pauli eam liberalitate inferiorem docemus, & tantò inferiorem, quantò corpus est anima inferius. Quam enim ille curam impendebat carne debilibus, hanc iste animabus morbidis exibebat. Illius quidem, omni aduenienti aperiebatur domus, huius verò anima, vniuerso patebat orbi, ac fidelium populos benignæ mentis recipiebat hospitio dicens. Non angustiamini in nobis, angustiamini autem in visceribus vestris. Et ille quidem cum oues, & 2. Cor. 6.
boues haberet innumeras, erat in pauperes liberalis, hic verò nihil amplius corpore suo possidens, in hoc ipso sufficienter indigentibus ministrabat. Sed vermes Act. 19.
videlicet atq; vulnera, sæuos atq; intolerabiles sancto Iob inferebant dolores, & ego fateor, sed si per tã multos annos Pauli verbera, & cum iugi fame, ét nuditatem, catenas, carcerem, insidias, periculaq; consideres, quę a domesticis, ab extraneis, a tyrannis, a toto postremò patiebatur orbe, addas hoc etiã his profectò amariora, ideſt, pro eis, qui labebantur, dolores, solicitudinem, quam pro Ecclesijs, vstionem, quam pro scandalizatis singulis perferebat; videbis quàm erit omni saxo durior anima ista perpetiens, & ferrum atque adamantem superans. Quæ enim Iob corpore, hęc Paulus mente tolerabat, quæ omni verme molestior de singulis quisque labentibus mœstitia consumebat. Vnde & iuges ex eo lachrymarum fontes nõ diebus solum, sed & noctibus effluebant, omniq; muliere parturiente vehementius affligebatur in singulis, propter quod ét dicebat. Filioli mei quos iterum parturio. Moysen etiam Galat. 4.
Paulus satis eminenti virtute transcendit, cuius inter multa præclara illud est fastigium meritorum, ꝙ pro Iudæorum salute deleri elegit ex libro vitæ. Sed Moyses cum cæteris elegit perire, Paulus pro cęteris. Non Exod. 32.
enim cum pereuntibus perire voluit, sed vt saluarentur alij, ipse de gloriæ æternitate decidere. Et ille quidem Pharaoni, hic aũt diabolo quotidie repugnabat. 22
Et ille pro vna gente, iste pro vniuerso orbe certauit, non sudore, sed sanguine vice sudoris vndiq; profluente. Poteram quidẽ, & Iosue, & Samuelem, & alios prophetas in cõparationem vocare, Dauid, Heliam, Ioannem, quorum vnus prioris, alter secundi est præcursor aduentus. Quid igitur in Dauid præcipuum reperitur? Proculdubio hospitalitas, atque erga Deum feruens amor. Et quis amplius, immo quis ita, vt anima Pauli, hæc vtraque cõpleuit? Admirandum aũt in Helia ego minimè reor, quia cęlum clausit, quia induxit famem, quia ignem de cęlo sermone cõpluit, sed quia zelauit pro Deo, erat in hoc mentis affectu, ipso igne vehemẽtior. Sed si Pauli zelum diligenter inspicias, tantò eum inueniès celsiorem, quantò ille prophetis cęteris eminebat. Quid enim verbis illius reperiatur æquale, qui Rom 9.
gloriam Dñi zelando dicebat: Qm optabam ego anathema esse pro fratribus meis. Propterea è cęlis sibi propositis pręmijs, ac coronis tardauit, atq; distulit dicens: Permanere aũt in carne necessarium est propter Philip. 1.
vos. Sed Ioannes in cibum locustas, & mel syluestre sumebat: at Paulus ita in mundi strepitu, quemadmodũ Matt. 3.
ille in eremi quiete versatas est, non quidem passus locustis, & melle syluestri, sed multo his victu viliore cõtentus, ac necessario quidem indulgens cibo, præ feruore, & studio prædicandi. Verum illius aduersus Herodem apparuit magna constantia: at iste non vnum, Marc. 6.
aut duos, aut tres, sed innumeros in simili positos potestate corripuit, immo longe illo sæuiores tyrannos. 23
Restat, vt Paulum iam Angelis comparemus relinquentesque terram ad cœlorum fastigia transeamus. Sed nullus sermonis nostri accuset audaciam. Si enim Luc. 7. &
Ioannem, & sacerdotes Dei scriptura Angelos nominauit, quid mirum, si præstantiorem omnibus Paulum, illis virtutibus conferamus? Quid ergo in Angelis magnificum prædicamus? profectò quia cum omni cura obediunt Deo. Quod Dauid quoque admirando Mal. 3. & Isa. 8. Psal. 103.

mirando dicebat: Potentes virtute, facientes verbum illius. Huic enim bono æquale est nihil. Hoc igitur, & in Paulo plenè animaduerti potest cum omni diligentia, & cautione seruatum. Quid verò aliud in Angelo
Psal. 103. propheta miratur? Qui facit, inquit, Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem vrentem. Sed hoc ét in Paulo possumus inuenire, qui velut ignis ac spiritus, totum terrarum percurrit orbem, percurrendoq; purgauit. Sed necdum cælum iste sortitus est, & hoc omnino mirabile, quia talis in terris versabatur, & mortali adhuc carne circundatus, cum incorporalium potestatem virtute certabat.

2. Cor. 6.

Act. 19.

24 IDEM dicit. Quid sit & homo, & quanta naturæ
In hom. 2. de laudib. Pauli. nostræ nobilitas, quantæq; capax virtutis in Paulo videmus, qui vita sua docet, quod inter Angelos hominesq; non grande sit mediũ, si tñ nos ipsos diligentius excolamus. Non enim aliam ille est sortitus naturam, nec dissimilem nactus animam, neq; alterum habitans mundum, sed in eadem terra, sub eisdem ét legibus nutritus, & moribus, cunctos, qui nunc sunt homines, & fuerunt, altius virtute transcendit. Neq; verò hoc solũ in illo mirabile est, q; præ abundantia deuotionis quodammodo nõ sensit dolores pro virtute susceptos, sed
Thi. 2. ét q; virtutem ipsam pro mercede pensauit. Vnde in
2. Cor. 12. periculis, iniurijs, opprobrijsq; propositis exultat, & Corinthijs scribens, ait: Congaudete & congratulamini mihi, placeo mihi in periculis, & in infirmitatibus meis. Itaque cum inter medias inimicorum versaretur insidias, & vbique cæsus verberibus, affectus iniurijs, & maledictis, quasi triumphales pompas ageret, crebra trophea strueret, orabat, gratias referebat Deo dicens. Deo aũt gratias, qui semper triumphat nos. Itaq; ad confusionem, & iniurias, quas ob prædicandi studium sustinebat, magis quàm ad bonorũ oblectamenta properabat, mortem potius, quàm vitam appetens, paupertatem, quàm opulentiam, & multò amplius laborem desiderãs, quàm alij requiem post laborem, & mœrorem magis eligens, quàm alij voluptatẽ, studiosius pro inimicis orans, quàm alij aduersus inimicos.

Galat. 4.

2. Cor. 2.

Exod. 32.

22

25 Illa oía quæ appetebantur a Paulo naturæ cõgrua, hęc verò quæ ille fugiebat contraria iudicantur. Ergo nec desiderabile illi aliud erat, nisi placere semper Deo. Nõ dico, quia nihil præsentium desiderabat, sed nec ipsorũ aliquid futurorum. Non enim mihi dicas vrbes, & gentes, exercitus, prouincias, pecunias, poteſtates, hæc. n. ille, quasi arena, vilia reputauit, sed ea ipsa pęnè, quæ promittuntur in cęlis, & tunc eius ardentem in Christo amorem videbis. Quod enim erat maius omnibus, Christi amore fruebatur, cũ hoc beatiorem se cunctis putabat, sine hoc aũt, neque dominatuum, neq; principatuum socius esse cupiebat, sed cũ hæc dilectione magis esse extremus optabat. Hoc enim erat illi maximũ, & singulare tormentũ, ab hac charitate discedere, hæc illi erat gehenna, hæc sola pęna. Sicut enim perfrui charitate Christi, hoc illi vita, hoc mundus, hoc Angelus, hoc præsentia, hoc futura, hoc regnum, hoc promissio, hoc bona videbantur innumera: præter hęc verò nihil in tristium parte ponebat. Horum enim, quæ hic habetur, nihil asperum, nihil etiam suaue reputabat. Sic despiciebat vniuersa, quæ cernimus, vt solet herba iam putrefacta cõtemni. Tyrannos verò ipsos, ac populos
Rom 9. ipirantes furorem, velut esse quosdam culices existimabat. Mortem verò, & cruciatus, & mille supplicia, quasi ludum putabat esse puerorũ, dum modo propter Christum aliquid sustineret. Tunc enim amplectabatur vehementer, & decorabatur vinctus catena, magis,

Philip. 1. Matt. 3.

Marc. 6.

23

26 quàm diademate coronatus. Etenim coarctatus carcere, habitabat cælum, ac libentius verbera excipiebat, & vulnera, quàm alij bravia diripiunt. Et dolorem non minus, quàm præmia diligebat, cum ipsos vtique dolores, loco duceret præmiorum, propterea enim & illos gratiam nominabat. Quem sensum diligenter attende. Præmium certè erat dissolui, & esse cum Chri-

Luc. 7. & Mal. 3. & Isa. 8.

Philip. 1.

Psal. 103.

sto, permanere aũt in carne certamen, sed tñ propter Christi desiderium, præmie differebat cupiditate certaminis, idque magis necessariũ esse ducebat. E regione, anathema a Christi fieri optabat. Certamen hoc erat, & dolor, magis autem & supra certamen, supraq; omnem dolorem. At verò esse cum Christo erat præmium singulare. Paulus tñ propter Christum illud maluit quàm istud eligere, & quæ nobis sunt causa tristitiæ, hæc illi maximam voluptatem pariebant. [Infra:] Consideremus quãtis Paulum honoribus ét ante tempus resurrectionis extulerit. In paradisum rapuit, & in cęlum tertium subleuauit, ineffabilis arcani fecit esse participem, taliumq; mysteriorum conscium, quæ nulli hominum fas fuerit confiteri. Nec immeritò, siquidé Paulus in terra gradiens, sic se agebat in cunctis, quasi Angelorum societate frueretur. Nam passibili adhuc colligatus corpori, illorum perfectione gaudebat, tantisq; fragilitatibus subditus, in nullo inferior superioribus virtutibus apparere certabat. Nam quasi iam cęlũ possidens cuncta prorsus terrena despexit. Et Angelis quidem sæpe diuersarum gentium cura commissa est, sed nullus illorũ ita creditum sibi populum gubernauit, vt Paulus vniuersum gubernauit orbem. Michaeli gens commissa est Iudæorum, Paulo verò terræ, ac maria, atque vniuersi orbis habitatio, ipsumq; desertum, & hoc non ad iniuriã, quod absit, Angelorũ, sed ostendimus esse possibile, illis hominem copulari, iuxtaque illorum merita consistere.

2. Cor. 12.

IDEM sic habet; Quoties hi, qui portant signa regalia, clangente ante se tuba, & acie militum præeunte ingrediuntur vrbes, ois populus cõsueuit accurrere ad audiendum buccinæ sonum, vel signum, quod in sublime fertur videndum, ipsius ét virtutem ferentis. Qñ igitur & hodie non vrbem, sed orbem Paulus ingreditur, concurramus oẽs. Etenim iste non signum terreni alicuius regis, sed in cęlo regnantis Christi crucẽ portat, & præcedunt non hominum, sed Angelorum cateruæ, non solũ in honorem eius signi, quod fertur, sed in eius a quo fertur auxilium. Si enim propriam vitam regentibus tantummodo, nihilq; pro cõmuni vtilitate facientibus, Angeli ab omnium Dño deputati sunt sicut ait: Vnus ex iustis, Angelus, qui eruit me à iuuentute mea, multò magis his, quibus totius orbis cura commissa est, taliumq; donorum onera portantibus, virtutes adsunt supernæ. Et illi quidem, qui in exercitu, hoc honore donati sunt, ornãtur veste præuosa, aureis torquibus colla subnixi, vndique refulgentes: iste verò catena pro torque circundatus gestat crucem, persecutionem vndique sustinens. Sed hoc est mirabile, quia cum vinculis, verberibus, atq; vulneribus, longe splendidior erat diademate, purpuraq; fulgentibus. Sic aũt Paulus ferebat hoc signum, nõ vt solus illud portaret, sed vt oẽs quoq; tales esse doceret, ac faceret. Propter
Phil. 1. quod clamat, atque dicit: Idipsum certamen habentes, quale audistis, & vidistis in me. Et vobis donatum est, non solum, vt in eum credatis, sed etiam vt pro illo patiamini. [Infra:] Cum audis, quòd fratrem miserit ad
Act. 25. tribunum, volens de periculis liberari, quodque appellet Cæsarem, & Romam ire festinet, nequaquam putes verbum esse formidinis. Qui enim gemebat in hac se adhuc esse vita, qui cœlum propter Christum despiciebat, & Angelos, quo tandem pacto hæc præsentia diligebat? Cuius igitur rei gratia ista faciebat? Procul dubio, vt diutius prædicationi insisteret, eumque multis hinc credentibus, atque omnibus coronatus iret ad Christum, iam profectò metuebat, nè pauper hinc, atque inops multorum salutis abscederet. Vnde cum Cæsarem appellasset, & pergeret vinctus cum multis, qui mille facinora commiserant ductus, non erubuit cũ illis ligari, qui immmo oium simul nauigantium curam gerebat. Cumq; vinctus per tam vastũ pelagus duceretur, ita gaudebat, tanquam in maximum duceretur imperium. Etenim non paruum illi præ-

28

Gen. 48.

Hom. 7. de laudibus Pauli. Simile.

mium,vrbis Romæ conuersio proponebatur. Verùm nec ibi stare contentus,ēt in Hispaniam percurrit.Cū aūt sępius varia pericula sustineret,confidebat magis, atque fiebat audacior, nec ipse solum, sed ēt discipuli propter ipsum,qui eius vtique firmabantur exemplo.

Simile. Si enim dux militiæ fueris fortis ac robustus,non modo cędens,atque prosternens, verumetiam vulnere ip se percussus, subditos suos efficit fortiores, magisque hoc præstat vulneratus ipse,quàm vulnerans. Cum.n. hi,qui sub tali pugnant magistro,viderint inflicta vulnera,fluentem sanguinem,& nec sic quidem illum hostibus aliqsi cędentem, sed stantem fortiter, hastafque vibrantem, & crebris, certisque ictibus in aduersarios proruentem, nec omnino quidquam parcentem dolori,maiore absque dubio tanto duci alacritate subduntur. Hoc itaque factum est,& in Paulo. Videntes enim 29
illum ligatum catenis, & nihilominus in carcere prædicantem, videntes ipsum verberatum,& tñ verberatos ipsos sermone capientem,maiorem profectò fiduciam colligebant. Vnde dicit:Ita vt plures è fratribus *Philip. 1.*
confidentes vinculis meis,abundantius auderent sine timore verbum Dei loqui.Non dixit simpliciter confidens, sed ita vt abundantius auderent sine timore verbum Dei loqui. Non dixit simpliciter cõfidens,sed ita vt abundantius auderent sine timore verbum Dei loqui.Magis,inquit,modo,quàm cum essem liber a vinculis fiducialiter prædicabam. Tunc enim certiorem alacritatem,& ipse capiebat, ac vehementius in aduersarios ferebatur, & incrementa persecutionis maioris *Act.16.*
illi fiebant causa constantiæ.Inclusus est quidē in car- *Ibid.26.*
cere,tantumque in eo virtutis refulsit,vt ēt fundamenta quaterentur,& ostia panderentur. Custodem quoque tunc ipsum carceris ad fidem transtulit,iudici pœne persuasit, ita vt ipse diceret: In modico me suades Christianum fieri.Rursum cum lapidaretur, plenā populi ciuitatē fidei luce donauit:& tūc facti sunt Athenienses ex aduersarijs subditi, & ex iudicibus repente
Simile. discipuli.Sicut enim ignis in diuersas plerumque materias incidens,augetur magis, & ex subiecta sibi substantia incrementa sortitur,sic ēt lingua Pauli quibuscunque fuisset admota,ad seipsum eos continuò transferebat. Vnde aiebat:Alligatus sum, sed verbum Dei *2. Tim. 2.*
non est alligatum. Fugabant eum frequenter inimici, & quantum quidem ad rem spectat persequebantur, quantum verò ad euentum rei alijs mittebant magistrum,& persecutionibus,insidijsq; pellentes,per cunctas omnino prouincias medium circunducebant, vt omnes salutaria eius linguæ remedia sentirent.

30 IDEM sic exordiritur: Sæpe fulgido cęli globo de-
Hom. 8. de laudibus Pauli. lectatus oculus, ad spectaculum oppositi ē regione luminis sese violenter intendit,& licēt sentiat aciem suā
Simile. imparem radiorum esse certamini, desiderio tñ illius pulcherrimi luminis intuendi libenter inaccessibili radiantis orbis reluctatur corusco. Tale igitur quippiam ego ipse perpetior,qui cū videam propriæ mentis oculos ex radijs Apostolici splendoris hebetari, cupio tñ Pauli animam miro fulgore virtutum rutilātem velut eminus intueri, & contra importabiles solis micatus, contentiosa subire certamina. Sol enim quidam est hominibus.Paulus,qui totum prorsus orbem fulgentibus linguę suæ radijs illuminauit,quiq; vniuersas circumeundo gentes cursum omnino solis imitatus est, ac mundi regiones omnes quasi libero a corpore animo peruolauit, & hoc cum ei amara vndique vulnera crebrius obuiarent.[Infra:]Considera prius pelagi sæuientis furorem,& tum demum vim gubernatoris intelliges.Sicut enim in quoddā freto,ita Paulus medijs in fluctibus ęstuabat, ac mille discriminum vrgebatur procellis.Inter ipsa quippe Euangelij principia prædicationis nouitas,vehementes ei tentationum turbines
31 suscitauit. Iudæorum namque tunc populi mouebantur, quos ad hoc Mosayca videbantur præcepta compellere. Pharisæorum quoque latrabant gressus,cum dudum a se Crucifixi prædicari deitatē dolerent.Indignabatur etiam conspiratio sacerdotum, cum audirēt crucem quasi sceptrum quoddam regale celebrari. In huiusmodi bello Iudæi sociabātur, & gentes,quæ aris diuum ac templis assuetæ,sibi euelli cultū metuebant. Reges iugiter idipsum bellum gerebant,auditam crucem cuncti abominabantur exercitus,quam sapientes recipere nesciebant,quasi signum vtique damnati,sed Paulo hoc mundi bellum, omni erat pace iucundius. Delectabat enim quicumque illum propter Euangelium vulnerabat,nō minus plagis suis gaudens, quàm regijs triumphis, haud aliter delectatus naufragijs, quàm cęteri acquisitis solent gaudere thesauris, liuoribus,quos ei verbera sępius inferebant,quasi quibusdā gloriabatur coronis, tribulationibus vt delicijs vtebatur,squalore carceris,vt paradisi amœnitate gaudebat. Omnium iustorum veteris & noui testamenti virtutem quasi in arca quadam, sed cum multo tumulo condidisti.

32 IDEM docens ardentem charitatē Apostoli Pau- *In cõmem. S. Pauli.*
li erga proximos,ait:Hac victus aiebat: Multa tribula- *2. Cor. 2.*
tione & angustia cordis scripsi vobis per multas la- *1. Cor. 9.*
chrymas,vt non contristemini,vt sciatis, quam charitatem habeam abundantius in vobis.Et rursus: Factus sum Iudæis tanquam Iudæus, his qui sub lege erant, tāquam sub lege essem.Factus sum infirmis infirmus, omnibus omnia factus sum,vt omnes facerem saluos. Omnem enim prorsus hominē Deo exhibere cupiebat,& omnes, quantum ad ipsum spectabat, exhibuit. Quasi enim vniuersum mundū ipse genuisset, sic perturbabatur,sic curabat,sic omnes in regnum Dei festinabat inducere,docendo,orando pro ipsis,corruptores animarum fugando, aliquando epistolis, aliquādo præsentia,nunc sermone,nunc per discipulos,nūc per semetipsum conabatur erigere labentes, stantes verò firmare,humi iacentes attollere, sanare contritos,torpentes oleo exhortationis animare, more optimi cuiusdam ducis,& medici,artis suæ instrumenta gestantis. Cum enim celsus in omnium consisteret arce virtutum, omnem tamen flammam præcipuo charitatis ardore vincebat.Vtenim missum in ignem ferrum,to- *Simile.*
tum profectò ignis efficitur, sic Paulus charitate succensus, totus factus est charitas, qui quasi communis totius mundi esset pater, ita amore hominum ipsos eorum imitabatur parentes, immo cunctos pietate & solicitudine superabat.

33 IDEM exponens verba illa cap. 10. Arma nostra *Homi. 21. in 2. epist. Pauli ad Cor. 10. 4.*
non sunt carnalia,inquit:Et qualia arma carnalia? Diuitię,gloria,potentia,facundia,auctoritas,adulationis, simulationes,& alia id genus.Sed nostra nō talia sunt, sed potentia Deo:Considera illius humilitatem. Non enim dixit, nō potentes,sed arma nostrā potētia Deo, non nos illa talia effecimus,sed Deus ipse.Sicut medicus optimus,& pater communis, & curator, ac tutor, omnia agit,omnia curat,impedimenta remouet,offendentes reprimit,vbique circumcursat. Neque enim sicut is,qui in prælio rem perficit,sed sicut is,qui ad paratam ac promptam venit victoriam, trophæa statuit, suffodiens,destruens,deijciens diaboli munitiones,& ministrorum machinationes,& vniuersum tandem orbem ad Christi exercitum ducit, & neq; parum respirat,ab his ad illos,ab illis ad alios transiliens,quasi militum dux quidam optimus quotidie afferēs trophæa. Immo singulis horis sola tunica indutus, irrumpens in aciem,aduersariorumq; ciuitates,& tela,& lanceas, & iacula,& oīa in suū ius cogens. Talis erat lingua Pauli.Dęmones abigebat,hominesverò,qui ab illis detinebantur,ad se abducebat. Vnde cū aliqñ dęmonem malum expelleret,multæ magorū turbæ conuenientes,libros magicos exurebant,& ad veritatē transibant. Et *Simile.*
quemadmodū in bello collapsa turre,vel tyranno sublato,oēs qui cum illo sunt proiectis armis ad ducē exercitus currunt,sic certè & tunc factum est. Eiecto enim

dæmo-

dæmone, obsessi omnes abiectis libris, immo perditis, ad Pauli pedes currebant. Toti autem orbi tanquam aciei se opponens nusquam stabat.

34 IDEM explicans verba illa; Per fenestram demissus sum in sporta, inquit. Licèt desideraret ab hac vita emigrare, attamen & hominum desiderabat salutem. Idcirco sæpe etiam talia struebat seruans se ipsum prædicationi. Quasi flamma extinguibilis, si in mare lapsa multis opprimentibus fluctibus mergitur, & iterũ fulgida ascendit, sic sanè & beatus, Paulus, nunc quidem periclitans, obscurabatur, nunc pericula transiens, clarior redibat patiendo victor. Quò magis satan in Paulum pericula multiplicabat, hoc magis vincebatur. Et quasi miles vnus habens totum orbem militantem cõtra se, in medijs hostium versetur agminibus, nihilque graue patiatur, ita & Paulus inuictus manebat. Et quasi flamma in calamos, & fœnum incidens, in suam naturã, quæ vtuntur, transfert, sic & iste oẽs inuadens, omnia ad veritatem transferebat, sicut & torrens, qui omnia corripit, & impedimenta repellit. Et sicut athleta quidam, ipse luctans, currens, & pugilem agens, vel miles muros oppugnans in campo prœlians, & in nauibus belligerãs, ita omne genus pugnæ tractabat, vna lingua oẽs euertens. Nõ sic multæ turbæ, in Hierichun tinorum vrbis lapides irruebant, & destruebant illos, vt illius vox resonans diabolica in humũ trahebat subsidia, & aduersarios ad se trãsferebat, & qñ collegit captiuorum multitudinem, ipse illos iterum armauit, & suum exercitum fecit, per quæ illos mire vincebat Dauid, Goliath vno solo lapide deijciebat, at si Pauli præclara opera scrutatus fueris, pueri fuerit opus illud, & quantum inter militem, ac pastorem distat, tantum vi debis discrimen. Hic enim non lapidem mittens deiecit Goliath, sed solùm loquens, omnem diaboli destruxit flammam: Sicut leo rugiens, & flammam de lingua emittens currebat ad hos, veniebat ad illos, & quasi vnam domum, vel nauem vnam, totum orbem gubernans, eos qui mergebantur, sursum trahens, omnia ipse existens, & nauta, & gubernator, & proræ director, & velum, & nauem, & omnia ferens, vt omnium mala soluat. Sustinuit naufragium, vt naufragiũ totius orbis auferret, noctem, ac diem in profundo fecit, vt a profundo erroris extraheret; in molestijs fuit, vt laborantes refocillaret, verbera sustinuit, vt a diabolo percussos sanaret; in carceribus conuersatus est, vt in carcere & tenebris sedentes in lucem produceret; & in mortibus, sæpe, vt a grauibus mortibus liberaret; virgis cæsus est, vt sub virgam, & baculum Christi mitteret, in solitudine fuit, vt a solitudine liberaret; in itineribus, vt sisteret errantes, & viam in cœlum ferentẽ aperiret; in ciuitatibus periclitatus est, vt supernam ciuitatem ostenderet; in fame, & siti, vt auferret grauiorẽ famem; in nuditate, vt turpiter agentes, stola Christi indueret: arsit, vt extingueret ignea tela diaboli. Martyr semel moritur, at beatus ille vno corpore, & vna anima tot pericula sustinuit, quæ poterant etiam adamantinam animam conturbare. Et quæ omnes tot corporibus sancti passi sunt, hæc ille in vno omnia tulit, in orbem quasi in stadium ingressus, & omnibus vestibus exutus adeo fortis stat.

36 IDEM sic habet; Quis loquetur potentias tuas Dñe, quod Paulum non es passus delitescere, sed orbi vniuerso virum hunc in lucem exhibuisti? Laudarunt te simul oẽs Angeli, cũ astra creares, & solem. Verumtamen non ita, quemadmodum cum Paulum nobis toto orbe conspicuũ faceres. Propterea cœlo splendidior facta est terra, nam clarior iste solari lumine, illustriorẽ emisit splendorem. Quautum hic nobis peperit fructum, nõ spicas pinguefaciens, aut humectans, sed pietatis frugem, & proferens, & ad vigorẽ ducens, langui dosq; indesinenter recreans? Sol ille, si quid ex arborũ fructibus emarcidum fuerit, nihil poterit iuuare. Paulus verò ẽt eos, qui innumeram ex peccatis marcedinem contraxerant, restituit. Sol ille in sublimi vectus, radios demittit, ipse verò Paulus infernè ortus, non solum terram luce sua adimpleuit, sed simul atq; os suũ aperuit. Angelos etiam multa voluptate affecit. Nam si super vno peccatore resipiscente gaudium fit in cœlis, ipse verò cum prima mox concione, multos venatus sit, quomodo non gaudio cœlestes potestates replerentur? Et quid dico? Simpliciter Paulum loqui sufficiebat, ad hoc vt cœli exultarent, & lætarentur. Si enim cũ ex Ægypto egressi essent Israelitæ, montes exultabãt velut arietes, quando in cœlum ex terra transferebantur homines, quantum putas fuisse gaudij? Propterea dicit, manere in carne necessariũ magis propter vos. *Philip. 1.*

HIERONYMVS vno verbo dicit. Cur vocatur Paulus vas electionis? Nempe, quia legis, & sanctarum scripturarum armarium est. 37 *Epist. 1. ad Paulinũ.*

IDEM exponens illa verba; Habitabit lupus cum agno, sic habet: Lupus Paulus, qui primum persequebatur & lacerabat Ecclesiam, de quo dictum est: Benia min lupus rapax, habitauit cum agno, vel Anania, a quo baptizatus est, vel Petro Apostolo, cui dictum est: Pasce agnos meos. 38 *Libro 4. in ca. 11. Isa. to 4.* *Gen. 49.*

IDEM explicans verba illa; Qui vocat aquas maris, & effudit eas super faciem terræ, Dñs nomen eius, inquit. Deus vocat ad se aquam maris, & effundit eam super faciem terræ, de peccatoribus iustos faciens. Paulus Apostolus, quasi turbo violentus, & sæua tempestas, & tumentes maris gurgites, persequebatur, & opprimere nitebatur Ecclesiam Dei. Qui vocatus a Dño effusus est super faciem vniuersæ terræ, vt prædicaret Euangelium de Hierosolymis vsque ad Illyricum, & ædificaret non super alterius fundamentum, vbi iam fuerat prædicatum, sed vsque ad Hispanias tenderet, & a mari rubro, immo ab Oceano vsque ad Oceanum curreret, imitans Dominum suum, & solem iustitiæ, de quo legimus: A summo cœlo egressio eius, & occursus eius vsque ad summum eius, vt ante eum terra deficeret, quàm studium prædicandi. Subditur in septuaginta interpretum versione: Qui diuidit contritionẽ, & miseriam super munitionem adducit. Iste Deus, & contritionem diuidit super fortitudinẽ, vt eos qui malè fortes sunt, imbecilles faciat, & imitari possint Apostolum dicentem: Quando infirmor, tunc fortior sum. 39 *Lib. 2. in c. 5. Amos.* *Psal. 18.*

IDEM explicans illa verba; In quo & vos audito verbo veritatis Euangelij salutis vestræ, in quo & credentes signati estis Spiritu sancto promissionis, dicit: Videtur iuxta ordinem lectionis non stare sententia, nec ei quod prælatum est (in quo & vos audito verbo veritatis Euangelij salutis vestræ) redditum aliquid, quod sequatur, quia statim secundo ponitur. In quo, quod quia superfluum est, sublatum è medio post textum reddere lectioni. Hoc autẽ patiebatur Paulus de nimio amore Christi, vt eum semper quem diligebat, etiam superfluè, & extraordinariè nominaret. Quod potest absq; nobis in omnibus epistolis eius, lector diligens inuenire. Vnde nunc secundo positum, in quo, ordinem deprehenditur turbasse sententiæ, & anteriorem promissionem reliquisse pendentem. 40 *Lib. 1 in c. 1 epist. ad Ephe. to. 6.*

AMBROSIVS ait; Quando misit Iacob filios suos in Ægyptum ad emenda frumenta, reliquit domi Beniamin, nè infirmaretur in via. Hic typus fuit Pauli, qui erat de ipsius tribu, de cuius infirmitate meritò dubitabat Iacob, quia infirmatus est, vt sanaretur: cæcitatem passus est, sed hæc infirmitas ad salutem, illa enim cœcitas lucem attulit. Sine Beniamin patriarcha primo perrexerunt, sine Paulo Apostolo. Vterque non primus aduenit, sed accersitus a primis, vberiorem mercem priorum, suo fecit aduentu. [Infra] e. 9. Qñ fratres Ioseph soli venerũt, cognouit eos, sed quia sine Beniamin aduenerant, ab his se auertebat, quando autem cum illis ascendit Beniamin, mansuetè loquitur, eosq; ad prandium inuitat. Iam videntur He- 41 *Lib. de Ioseph patriarcha. c. 8. to. 1.*

Homi. 25. in 2. epist. ad Corint. Simile. *Simile.* *Simile.* *In cõmen. S. Pauli. 2. Cor. 2. 1. Cor. 9.* *Iosue 10.* *1. Reg. 17.* *Simile.* *Homi. 21. in 2. epist. Pauli ad Cor. to 4.* *Serm. 4. in epistol. ad Philip.* *Simile.* *Simile.*

bræi,& videntur a Christo,qui verus Ioseph est, quando cum Pauli veniunt typo,& loquitur illis mitia,atq; mansueta,vt pariter cibum sumant.Supra aũt,quia sine Beniamin venerunt,auertebat se ab eis, & loquebatur eis dura. Pauli igitur meritò profecerunt, quem Dñs Iesus tanquam iuniorem fratrem ex eadem matre generatũ, amplius cęteris fratribus diligebat. [Infra]cap.11. Scyphus argenteus soli sacco Beniamin inseritur. Nesciebat hoc Beniamin. Fallebatur Paulus, sed vocabatur.Mittitur post eum mane.In huius sacco positus est scyphus,vt fratrẽ quem diligebat, pia fraude reuocaret. In corpore Pauli iam doctrinæ cælestis eloquium refulgebat, cum esset eruditus in lege. Sed quia adhuc iustitiæ Dei subiectus non erat, intra saccum erat scyphus,doctrina intra legem. Missus tamen Ananias, qui benedictionem daret, manum imponeret,saccum solueret,sacco soluto reduxit argentum,& decidentibus squamis,velut quibusdam sacci vinculis statim vidit. Vinculum eius perfidia erat, absolutio eius fides facta est.

42 *Li. de ben. patriarcharum. c.12.*

IDEM explicãs benedictionem Iacob: Beniamin lupus rapax,&c.sic habet. Plurimos lupos habet Diabolus,quos ad Christi oues dirigit,& ideo intelligibilis Ioseph, vt oues seruaret suas, ipsum inimicum venientem ad diripiendas oues rapuit lupum,Paulum faciens,ex persecutore doctorem. De quo dicit Iacob, sicut scriptum est: Beniamin lupus rapax mane edet, adhuc,& ad vesperum diuidet escam principibus.Lupus erat,cum dispergeret, & deuoraret oues Ecclesiæ. Sed qui lupus venerat,pastor est factus. Lupus erat,cũ Saulus erat,qñ intrabat in domos,& viros ac mulieres trahebat in carcerem: lupus erat quãdo spirans minas ac cędes in discipulos Dñi petebat epistolas, vt inuaderet seruos Christi. Quem tanquam lupum nocturnis tenebris oberrantẽ,soffusa Iesus luce cæcauit.Ideo Rachel cum pareret Beniamin,vocauit nomen eius filius doloris mei,futurum prophetans ex ea tribu Paulum,qui affligeret filios Ecclesię persecutionis tempore,& graui matrẽ dolore vexaret. Sed tũ idem postea principibus escam posteriore diuisit tempore, euangelizans gentibus Dei verbum, & plurimos ad fidẽ prouocans. Pulchrè etiam Moyses cum benediceret tribũ Beniamin, dixit; Dilectus a Dño habitabit fidens, & Deus obumbrabit super eum omnibus diebus, & inter humeros requiescet dilectus a Domino. Qui etiam vas electionis est factus. Neque enim aliter,nisi Domini est miseratione,& amore conuersus. Vnde ipse nihil deferens merito suo, sed totum Christo, ait: Ego enim sum minimus Apostolorum, qui nõ sum dignus vocari Apostolus,quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei.Gratia autem Dei sum id quod sum. Habitabit fidens in domo,quam ante vastabat, habitabit in tabernaculis Christi, qui ante sicut lupus errabat in syluis. Et Deus obumbrauit super eum, quando visus est ei Christus.Qui licèt apertis oculis videret nihil,tamen Christum videbat. Et inter humeros requiescet, hoc est,inter bonos actus,& opera pretiosa.

Deut.33.

43 *In c 7.epi. 1. ad Cor. to.3.*

IDEM exponens verba illa;Dico autem innuptis bonum est illis,si sic parmeãt,sicut & ego,inquit. Hoc non diceret Paulus, nisi esset integer in corpore. Sic enim a pueritia spiritu seruiuit, vt huius rei studium non haberet. Vnde infra dicit,quòd omnes Apostoli exceptis Ioanne,& Paulo vxores habuerunt.

44 *Inci.2.pri maepist.ad Corint.*

IDEM explicans verba illa;Scio hominẽ in Christo ante annos quattuordecim, &c.raptum huiusmodi vsque ad tertium cęlum,sic habet.Vltra omnia mundi sidera raptus intelligitur,& ideo magnificum & mirabile est quod narrat.Et scio talem hominem,quia raptus est in paradisum,& audiuit arcana verba,quæ nõ licet homini loqui.Bis se raptum dicit, ideſt hinc vsq; ad tertium cęlum, deinde in Paradisum cęlestem, illic vbi & ciuitas dicitur esse Hierusalem mater nostra.

45 AVGVSTINVS exponens illa verba; Sagittæ tuæ acutæ,dicit: Verba cor transfigentia,amorem exci tantia. Vnde dr in Canticis Canticorum: Quia vulnerata charitate ego sum. Dicit enim vulneratam se esse charitate,æstuare,& suspirare sponso.Vnde accepit sagittam verbi. Populi sub te cadent. Qui percussi sunt, & cæciderunt? Populos videmus subditos Christo,cadentes non videmus.Exponit vbi cadunt,in corde,ibi se erigebant aduersus Christum,vbi cadunt ante Christũ. Blasphemabat Saulus Christum,erectus erat,supplicabat Christo,cæcidit,prostatus est. Occisus est inimicus Christi, vt viuat discipulus Christi. De cœlo emissa est sagitta, corde percussus est Saulus, nondum Paulus,adhuc erectus nondum prostratus, accepit sagittam.Cæcidit in corde,& dixit:Dñe quid me vis facere. Modò ibas ad Christianos alligandos, & modò dicis Christo,quid me vis facere? O sagittam acutam potentissimã,qua accepta cæcidit Saulus,vt esset Paulus. Populi sub te cadent in corde inimicorum regis. Inimici erant,acceperunt sagittas tuas,cęciderunt ante te,ex inimicis amici facti sunt, inimici mortui sunt, amici viuunt.

In Ps.44. to.8. Cant.2. dr 4.

Act.9.

IDEM dicit:Præuenerũt Principes cõiuncti psalentibus in medio iuuencularum tympanistriarũ, ait: Principes sunt Apostoli,ipsi enim præuenerunt,vt populi sequerentur.Ibi Beniamin adolescentulus in mẽtis excessu.Ibi Paulus nouissimus Apostolorũ, qui dicit,nã & ego Israelita sum ex semine Abraham,de tribu Beniamin. Sed planè in exstasi expauescẽtibus omnibus,tam magnum in eius vocatione miraculum, qñ audiens vocem,& neminem videns,dixit: Dñe, quid me vis facere? Potest etiam exstasis illa intelligi de raptu ad tertium cęlum, quando audiuit arcana verba, quæ non liceret loqui.

46 *In Ps.67.* *Phil.3.* *1.Cor.12.*

GREGORIVS exponens verba illa Iob c.39. Numquid volet Rhinoceros seruire tibi, aut morabitur ad præsepe tuum? Numquid alligabis Rhinocerotem ad arandum loro tuo, aut confringet glebas vallium post te?sic habet: Rhinoceros iste,Paulus est,cuius fortitudinem omnis venator extimuit, quia sæuitiam Sauli vnusquisque prædicator extimuit. Rhinoceros iste nare gestabat cornu,quo percuteret,quia minarum, & cædis in Domini discipulos spirans, postquam præsentes interfecerat,absentes quærebat.Vt ergo hunc Rhinocerotem capiat,sinum suũ virgo, ideſt secretum suũ ipsa per se inuiolata in carne Dei sapientia expandat,vocans eum de cęlo,& dicens:Saule,Saule, quid me prosequeris. Et tunc fortitudinem suam Rhinoceros perdidit, quia prostratus humi, omne, quod superbum tumebat,amisit.Qui dum sublato oculorum lumine, manu ad Ananiam ducitur, patet iam Rhinoceros iste,quibus Dei loris astringitur,quia vno in tempore cęcitate,prædicatione,& baptismate ligatur.Qui etiam ad Dei præsepe moratus est,quia ruminare verba Euangelij dedignatus non est.Loris quoq; Dei non tantum a feritate restringitur, sed, quod magis fit mirabile,ad arandum ligatur, vt non solum homines crudelitatis cornu non impetat, sed eorum etiã refectioni seruiens,aratrum prędicationis trahat.Qui igitur tormenta prius fidelibus irrogauerat, pro fide postmodum flagella libenter portat. Qui scriptis etiã epistolis,humilis ac despectus prædicat,quod dudum terribilis impugnabat. Profectò bene ligatus sub aratro desudat ad segetem,qui viuebat in campo male liber a timore.De quo bene adhuc subditur: Numquid fiduciam habebis in magna fortitudine eius, & derelinques ei labores tuos? In Rhinocerotis huius fortitudine,fiduciam Deus habuit,quia quantò illum crudelius sibi dura inferentem pertulit,tantò pro se constantius tolerantem aduersa præsciuit. Cui labores etiam, quos ipse in carne pertulerat, dereliquit; quia conuersum illum vsque ad imitationem propriæ passionis traxit. Numquid credes ei, quòd reddat sementem tibi, & aream tuam congreget? Saulus blasphe-

47 *Li.31.moral.c.10. to.2.* *Act.9.*

sphemus, & persecutor Ecclesiæ, repente mutatus in cunctis mundi partibus Redemptoris sui nomen insinuat, supplicia pro ueritate tolerat, pati se quæ irrogauerat exultat, alios blandimentis uocat, alios ad fidem terroribus reuocat. Istis pollicetur regnũ cælorũ, illis minatur ignes gehennæ. Hos per auctoritatẽ corrigit illos ad uitam rectitudinis per humilitatẽ trahit, atque in omni latere ad manũ se sui rectoris inclinat, & tãta arte Dei aream congregat, quanta illam prius elatione uentilabat. Cornu suo Rhinoceros iste nõ iã homines, sed bestias percutit, quando illa Paulus doctrinæ suæ fortitudine, nequaquã perimendos humiles imperit, sed superbos uentris cultores occidit.

48 *In conuersione Sancti Pauli.*

BERNARDVS dicit: Meritò conuersio doctoris gentium, ab vniuersitate gentium festiuis gaudijs celebratur. Multos enim ab hac radice ramos prodijsse videmus. Conuersus Paulus, conuersionis minister factus est vniuerso mundo. Multos adhuc viuens conuertit, sed nec adhnc cessat ab hominum conuersione, dico autem exemplo, oratione, & doctrina. In memoria huius cõuersionis, peccator spẽ veniæ concipit, & prouocatur ad pœnitentiã, & qui iã pœnitet perfectè cõuersionis, accipit fotmam Magnificè quidem in hac vna cõuersione, & misericordiæ magnitudo, & efficacia gratiæ cõmendatur. Circumfulsit eum lux de cælo. Qui necdum infundi poterat, diuina saltem circumfunditur claritate.

In Psal. 44. to. 8. Cant. 2. & 4. Act. 9. 46 In Psal. 67. Phil. 3. 1. Cor. 12. 47 Li. 31. moral. c. 10. to. 2. Act. 9.

Prædicatores opportunè & importunè prædicent, muneris magnitudinem perpendentes, & fidentes Deo sed magna cum prudentia. Cap. XXVI.

1 *Hom. 4. in Leuit. & 1. Cor. 2.*

ORIGENES inquit: Obseruandũ q̃ alijs indumentis sacerdos vtitur, dũ est in sacrificiorũ ministerio & alijs cũ, procedit ad populũ. hoc faciebat & Paulus scientissimus Põtificũ, & peritissimus sacerdotũ. Quid cũ esset in cœtu perfectorum, tanquam intra sancta sanctorum positus, & stola perfectionis indutus dicebat: Sapientiam loquimur inter perfectos. Sapientiam autem non huius mundi, neque principum huius mundi, qui destruuntur: sed loquimur Dei sapiẽtiam, in mysterio absconditam, quam nemo principũ huius sæculi cognouit. Sed post hæc tanquam ad populũ exiens mutat stolam, & alia induitur longè inferiore, quàm illa. Et quid dicit? Nihil aliud, inquit, iudicaui me scire inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc Crucifixum. Vides quomodo indutus sit cũ est iturus inter perfectos velut in sancta sanctorum? alia vtitur stola doctrinæ. Cũ verò exit ad eos, qui incapaces sunt, mutat stolam verbi, & inferiora docet, & alios lacte potat vt paruulos: alios oleribus nutrit, vt infirmos alijs verò fortes præparat cibos: his. s. qui pro possibilitate sumendi exercitatos habent sensus ad discretionem boni & mali. Sic sciebat Paulus mutare stolas, & alia vti ad populũ, alia in ministerio sanctorum. Ipse autem pontificum pontifex, & sacerdotum sacerdos Dominus, qui pontifex futurorum bonorum à Paulo dicitur, Audi quomodo primus hoc fecerit, & ita discipulis suis hęc imitanda reliquerit. In parabolis loquebatur ad turbas, & sine parabolis non loquebatur eis: seorsum autem soluebat ea discipulis suis. Vides quomodo ipse docuit alijs indumentis vti deberet pontificem, cum procedit ad turbas; alijs, cum eruditis, & perfectis ministrat in sanctis.

2 *Ho. 13. in c. 23. Leu.*

IDEM loquens de panibus propositionis, sic habet: Omnis sermo Dei panis est, sed est differentia in panibus. Est enim aliquis sermo, qui ad communem proferri possit auditum, & docere plebem de operib. misericordiæ, aut totius beneficentiæ, & iste est panis, qui communis videbitur. Est verò alius, qui secreta cõtineat, & de fide Dei, & rerum scientia differat Iste panis mundus est, & ex similia confectus: iste in conspectu Domini ponendus est, & super mensam mundam proponendus: iste solus sacerdotibus sequestratus est, & filijs Aaron æterno munere condonatus. Verum ne putes hęc nos proprij sensibus excogitata narrare, proferam tibi de scripturis quomodo apud diuersos viros panis diuersitas pro merito vniuscuiusque seruata est. Refertur in Genesi, quod Abraham Angelos susceperit hospitio, similiter autem & Loth. Sed Abraham, qui meritis præcellebat, panes es simila apposuisse describitur, quos occultos ac reconditos nominauit. Loth verò, eo quod non habuit similam, ex farina panes hospitibus apposuit: non quòd ita pauper esset, & non habuerit similam, qui ditissimus, non inferior in facultatibus patruo scribitur, sed vtriusq; meritorum differentia per hæc designatur indicia, q̃ is quidem cui erant à Domino mysteria reuelãda, & ad quẽ dicebatur, non celabo à puero meo Abraham, quod facturus sum, qui imbuendus erat, & docendus de occultis, & secretis Dei, ille panes ex similia scribit habuisse. Ille verò, ad quem nihil sacramenti deferebatur, sed ratio præsentis salutis & vitæ, panes communes ex sola farina scribitur habuisse confectos. Et tu ergo si habes scientiam secretorum, si de fide Dei, de mysterio Christi, de Sancti Spiritus unitate potes scienter cauteque differere, panes ex similia offers Domino. Si verò communibus veteris ad populum monitis, & moralem tantum modo locum tractas, qui ad omnes pertinet, communem te obtuliſſe noueris panem.

3 *Hom. 27. in cap. 33. Num.*

IDEM sic dicit; Cum conderet Deus mundum, in numeras creauit ciborum differentias pro diuersitatibus naturæ animalium. Vnde non solum homo, cum viderit animalium cibum, scit eum non pro se, sed pro animalibus creatum, sed & ipsa animalia agnoscunt proprios cibos, & alijs quidem vtitur leo, aliis ceruus, alijs bos, alijs verò aues Sed & inter homines sunt quę dam differentiæ in appetendis cibis. Et alius quidem, qui bene sanus est, fortem cibum requirit, si quis verò infirmiorem se sentit, & inualidum, delectatur oleribus, & fortem cibum pro sui infirmitate non recipit. Si verò sit aliquis paruulus, etiam si voce indicare non possit, re tamen ipsa nullam aliam quàm lactis requirit alimoniã. Cibus verus rationabilis naturæ, sermo Dei est. Sed sicut in nutrimentis corporis, multas paulò ante dedimus differentias, ita natura rationabilis, quæ natura, & verbo Dei pascitur, non omnis vno atque eodẽ verbo nutritur. Vnde ad similitudinem corporalis exẽpli est aliquibus etiam in verbo Dei cibus lactis, apertior scilicet, simpliciorq; doctrina, vt de moralibus esse solet, quæ præberi consueuit ijs qui initia habent in diuinis studijs, & prima eruditionis rationabilis elementa suscipiunt, & abscõdita mysteria quasi nõ suũ, refugit cibum, neque conuenientem illi. Sicut si leoni detur intellectus, nõ continuò culpabit abundantiam herbarum creatarum, quia ipse carnibus crudis vescitur: nec dicet illas superfluò à conditore productas, quia ipse earum cibo non vtitur. Nec iterum homo, quia pane alijsque aptis sibi vtitur alimonijs, culpare debet, cur fecerit Deus serpentes, quos cibum uideat præbere ceruis. Neque ouis, aut bos culpare debet carnes, cum ipsis ad edendum gramina sola sufficiant. Sic in cibis rationabilibus, & uerbo Dei, diuersa sunt pro qualitate hominum alimenta. Et considerare debet homo, quia sicut serpens, & ouis, & homo, & fœnũ Dei creatura sunt omnia, & diuersitas illa ad gloriam spectat creatoris, quòd competentem, & in tempore unicuique eorum pro quibus creata sunt, uel præbeãt, uel capiant cibum: ita & hæc omnia, quæ uerba Dei sunt, & in quibus diuersus pro captu animarum cibus est, unusquisque prout sanum se, & ualidũ sentit, assumat.

Simile.

4 *Homil. 3. expositionis in Cãt. tom. 2.*

IDEM uno verbo dicit prædicatoris munus esse, instar Rebeccæ rationabilis uerbi uarios condere cibos, ut benedictiones mereamur consequi à spiritali Patre Iacob.

5

IDEM explicans verba illa; Non fœneraui, neque fœne-

fœnerauit mihi quisquam; non profui, neque profuit
Hom. 11. in c. 15. Hier. mihi quisquam, in multis exemplaribus legimus. In his uerò, quæ exemplaria ueriora sunt, & cum Hebræis consonãt, habetur: nõ debui, neque debuit mihi quisquam, ait. Prædicauit Hieremias mãdata diuina, nemo his quæ prædicabantur attendit. Quamobrem quasi medicus libens, ac promptus, medicamina languentibus tribuit, & illis non secundum artificium curantis, sed iuxta uoluntatem suam agentibus dicit. Nõ profui,
Simile. neque profuit mihi quisquam. Quodammodo enim beneficium consequitur ipse, qui curat, si fructum sui laboris in ægrotante conspiciat, & per lætitiam mentis, etiam ipse consequitur utilitatem, secundum illud, quod dicitur: Beatus, qui loquitur in aures audientium. Hanc igitur utilitatem, quam consequitur magister ab auditoribus suis, si proficiant audiendo, dum fructus ex salute eorum consequitur, uidẽs Hieremias se non habere de Iudæis, dicit: Non profuit mihi quisquam. Si enim debet auditoribus prodesse quod loquor, auditores uerò, quæ dicuntur abijciunt, & ego dico: Non profui, neque profuit mihi quisquam, quia hãc utilitatem non sum consecutus, quam consequitur is, qui beatus efficitur, dum in aures loquitur audientiũ.

6 BASILIVS ait: Munus prædicatoris est à Deo postulare, ut eos, quos conuerterit, meliores efficiat, si-
In lib moral. sent. c. 14. tom. 2. cut faciebat Paulus, cum diceret: Testis est mihi Deus, cui seruio in spiritu meo in Euangelio filij eius, quòd
Rom. 1. Phil. 1. sine intermissione memoriam uestri facio semper in in orationibus meis. Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam omnes uos in uisceribus Iesu Christi. Et hoc oro, ut charitas uestra magis ac magis abundet in omni scientia, & in omni sensu, ut probetis potiora, ut sitis sinceri, & sine offensa in diem Christi, repleti fructu iustitiæ. Et infra cap. 19. docet qua constantia prædicator bonum fratrum curare debet. Vnde ter interrogatus Petrus à Domino, si eum diligeret, ter audi
Ioan. 21. Act. 20. uit: Pasce agnos meos. Et in act. Apostolorum dicitur: Vna autem sabbathorum, cum uenissemus ad frãgendum panem, Paulus disserebat eis profecturus postridie, protraxitque sermonem usq; ad mediam noctem.
Ibidem. Et paulò post: Quomodo nihil subtraxerim uobis utilium, quominus annunciarem uobis, & docerem uos publicè, & per domos, testificans Iudæis, atque gentibus in Deum pœnitentiam. Propter quod uigilate, memoria retinentes, quod per triennium nocte, ac die nõ cessaui cum lachrymis monere unumquemq; uestrũ. Memores enim estis fratres laboris nostri, & fatigationis, nocte & die operantes, nè quem uestrum grauaremus, prædicauimus in uobis Euangelium Dei.

CHRYSOSTOMVS dicit: Vtinam oratio nostra, profectus aliquid afferat. Quòd si post nostram
7 *Conc. 1. de Lazaro. tom. 2.* etiam admonitionem in ijsdem uitijs perseueraueri nt, nec sic quidem nos desistemus apud uos, quod rectum est consulere, quandoquidem & aquarum uenæ, etiam
Simile. si nullus ueniat aquatum, manant tamen, & fontes quãuis hauriat nemo, tamen scatebras emittunt, & amnes etiam si nemo bibat, nihilo secius fluunt. Sic oportet & illum, qui concionatur, quamuis nullus auscultet, tamen præstare quidquid in ipso situm est. Siquidem hæc lex nobis, qui sacri sermonis administrationem susce-
Hier. 20. pimus, à Deo præscripta est, nè unquam quod quidem, in nobis fuerit facere defatigemur, nec ullo tempore sileamus, siue sit qui auscultet, siue sit qui prætercurrat negligens quod dicitur. Nam & Hieremias, cũ Iudęis multa minitans, malaq; imminentia prędicęs,
8 ab audientibus subsanaretur, totoque die rediretur, cogitabat ab illa prophetia desistere nimirum humano quodam affectu uictus; conuitia illa perpeti non ualens, ait: Factus sum ridiculus tota die, dixi, non loquar, neque nominabo nomen Domini, & factus est in me uelut ignis ardens, atque æstuas in ossibus meis, ac dissoluor, nec possum ferre. Quod autẽ dicit hũc habet sensum. Volebã, inq t, à prędictione desistere, propterea quod nõ auscultabant Iudæi, & simul atque hoc cogitassem, irruit in aĩam meam, spiritus uis uelut ignis, omniaque intima mea succendit, consumens insuper, & exedens ossa mea, adeo ut incendiũ illud ferre nõ possem. Quòd si propheta qui quotidie ludibrio habebatur, quotidie cõuitijs incessebatur, sic discruciatus est, eò quòd statuerat silere, qua tandem nos uenia digni censebimur, si qui nondum tale quidquam perpessi sumus, tamen ob quorundam negligentiam deijciamus animum, & ab exhibenda illis doctrina cessemus, maxime verò cũ tã multi sint, qui se præbent attentos? Non hæc loquor, mei consolandi, deliniendique gratia. Nam meo quidem ipsius animo per suasi, quò adspirauero, & donec Domino visum fuerit nos in præsenti uita uersari, hoc implere ministerium, siue quis attendat, siue non attendat, ut faciat ea quæ præcipiuntur. Sunt nonnulli qui dicunt, desine bene consulere, desine monere, nolunt tibi auscultare. Quoniam ergo sunt, quidam ista loquentes, inhumanam hanc sententiam, insidiasque diabolicas excutere uolens multorum animis, pluribus hac de re disseram. Siquidem, & heri noui multos, qui talia uerba protulerint, qui cum conspicerent aliquos in caupona detriuisse tempus, cum risu, saniſque dicebant; Scilicet omnino persuasi sunt, nemo prorsus cauponam ingressus est? Omnes sobrij sunt redditi. Quid ais homo? Videli
9 cet istud polliciti sumus, nos uno die, omnes illos rete *Ironia.* capturos? Nam si decem modò persuasi fuerint, si quinque tantum, si unus; nonne nobis hoc sufficit ad consolationem? Immo verò pone neminem nostris dictis fuisse persuasum, quamquam id fieri nunquam potest; nimirum ut sermo in tam multis disseminatus uacet omni fructu; uerumtamen pone istud esse, ne sic quidem nobis nihil affert lucri sermo noster. Nam etiamsi nonnulli ingressi sunt cauponam, non tamen cum pari qua solent impudentia, sed ad mensam positis, redijt in memoriam nostra obiurgatio, & erubuerunt tacita cogitatione, nec simili impudentia fecerunt ea, quæ solebant. Hoc autem initium est salutis, optimæque mutationis, si quem pœnitus sui pudeat. Quin ex hoc insuper & aliud nobis lucrum non minus nascitur. Nimirum illud, quòd eos, qui sobrietatem amplectũtur reddimus modestiores, magisque compositos, dum ex oratione nostra declaratur, quòd optimis ducantur consilijs, qui non abducuntur exemplo multitudinis. Non erexi quidem ægrotantes, attamen eos, qui valent, reddedi firmioies. super hęc addam, & tertium. Hodie nõ persuasi, sed cras persuadere potero. Quòd si minus cras, attamen perendie, aut quarto abhinc die fortassis persuasero. Qui hodie, quod audiuit repulit, cras fortassis audiet, & recipiet; tum qui hodierno, crastinoq; die contempsit, fortassis post dies complures præbebit animum ijs, quæ dicentur. Quandoquidem, & illud *Simile.* crebro fit, ut piscatur, qui per totum diem uacuum attraxit rete, sub noctem iam abire parans, capto, qui ipsum per totum fefellerat diem, pisce, discedat. Quòd si ideo uicturi sumus in ocio, & ab omnibus actionibus uidebitur abstinendum, eò quòd semper euenit, ut alicubi frustremur optatis; uniuersa nobis perierit uita, nec spiritalia modò, uerumetiam illa, quæ ad uitæ præsentis usum pertinẽt, simul interierint omnia. Etenim
10 si agricola protinus ab agricolatione resiliat, quòd se- *Simile.*
mel, atque iterum, aut sæpius acciderit aeris inæqualitas, breui fame periremus omnes. Itẽ si nauclerus ob
Simile. semel, atque iterum aut sæpius obortam tempestatem fugiat mare, futurum est, ut nemo uehatur pelago, atq; hinc rursum peribunt nobis omnia uitæ commoda. Quòd si per singulas artes percurrens, ista, quæ nos facere uis, suadeas, moneasq; cuncta funditus interibũt, terraque carebit ædificijs, ac domicilijs Itaque cũ hæc omnia sciant, etiam si semel, atque iterum, aut sępius frustrati fuerint optato negotiorum, in quibus uersantur, exitu, denuo pari cum alacritate redeunt ad eadẽ.

Nam

Nam & ruricola vbiſemel atque iterum, & ſæpius vo tis non reſpondet prouentus, rurſus eandem exercet ſegetẽ, neque rarò fit, vt totius temporis iacturam vno ſarciat anno. Sic & negotiator quanquam crebo fecit naufragium, non tamen abſtinet à portu, ſed eadem aggreditur negotia. Et poſt hæc, cum illi tantam adhibeant curam, ſtudiumque circa res ad præſentis vitæ vſum pertinentes, licèt exitus ſit incertus, nos ſi loquentes non auditi fuerimus, illico deſinemus? Et quam obtinebimus veniam, & excuſationem? Et tamen illis ſi non ſucceſſerit, nullus eſt, qui damnum acceptum leniat. *Simile.* Veluti ſi mare, nauim fluctibus obruerit, nemo medebitur inopiæ naufragij. Si vis imbrium effuſa in aruum præfocarit ſementem, cogitur agricola vacuis manibus abire domũ. Noſtra verò cum loquimur aut exhortamur, non eſt eadem conditio. Immo ſi ſemen per te iactum, auditor non receperit, nec obedientiæ fructum retulerit, tu tamen communicati conſilij mercedem fers à Deo, nec minus accipies præmij non auditus, quã acceſſurus eras, ſi ille obtemperaſſet. Quod erat in te præſtitiſti. Cæterum ad id, vt perſuadeamus auditoribus, non ſumus obſtricti, ſed tantum vt admonearnus. Noſtræ quidem partes ſunt admonere, illorum vero obtemperare. Quòd ſi non auſcultauerint, ad ipſos ſolos redibit omnis vltio, nobis vero nihil imputabitur, ſed copioſa merces redibit à Deo. *Matt. 25.* Nihil aliud iubemur, quàm apud menſarios deponere pecuniam. Nè deſiteris donec perſuadeas, donec ſpiritum afflaueris. Terminus monendi ſit obediẽtia monitionem tuam recipientis. Diabolus circumcurſat obſiſtere cupiens noſtræ ſaluti, non ſolum nihil lucri inde reportans, verumetiam ſno ſtudio grauiſſima detrimenta ſibi concilians. Is tamen vſque ad eo veſanus eſt, vt frequenter & illa tentet, quæ nequaquam fieri poſſunt; nec illos ſolum adoriatur, quos omnino confidit ſe ſupplantaturum, verumetiam eos, quos probabile eſt artibus ipſius fore ſuperiores. Nec deſiſtit, laudato Iob à Domino omnia mouere, molirique, vt ſupplãtaret hominem. Et poſt hæc nõ erubeſcimus, dic mihi ſi cum diabolus nunquam deſperet noſtram pernicie, ſed indeſinenter eam expectet, nos fratrum ſalutem deſperauerimus: Et tamen illum decebat etiam priuſquam expertus eſſet à lucta abſtinere, nam Deus erat qui teſtimonium ferebat de iuſto. Nec tamẽ abſtinuit, ſed præ nimio furore quo fertur aduerſus nos, etiam poſt Dei teſtimonium, ſperabat futurum, vt illius ætatis præſtantiſſimo viro, ſuperior euaderet. Cæterum nihil eſt tale, quod nos in deſperationem adigat, & tamen deſiſtimus. Ac diabolus quidem vetante Deo nõ diſcedit à pugna aduerſus nos ſuſcepta, tu verò cum Deus mandet, extimuletque ad ſubueniendum lapſis, reſilis, refugiſque. Quis igitur nobis erit ueniæ locus, ſi cum tanta ſit dæmonis in noſtrum exitium vigilantia, nos ne tantulum quidem ſimilis diligentiæ adferamus ad ſalutem fratrum noſtrorum, præſertim cum
12 Deum habeamus auxiliatorem? Itaque eum videris fratrem tuum durum, rigidum, minimeque attentum, dic
2. Tim. 2. apud temetipſum. Quid ſi progreſſu tẽporis aliquando valeamus illum flectere? Hoc nimirum, & Paulus præcepit. Seruum Domini non oportet litigare, ſed placidum eſſe erga cunctos, erudientem eos qui reſiſtunt veritati, ſi quando det illis Deus pœnitentiam
Simile. in agnitionem veritatis. An non vides parentes quomodo filijs ſuis, licèt frequenter deſperatis, aſſident, lachrymantes, exoſculantes, omnia quæ poſſunt admouentes ad ſupremum vſque halitum? Hoc tu quoque facito pro fratribus. Et tamen illi non poſſunt lachrymis, ac lamentis, neque morbum depellere, neque mortem imminentem abigere. Tu verò frequenter poteris, animam deploratam aſſiduitate, inſtantiaque, per lamenta reuocare ac, ſuſcitare. Dediſti conſilium, nec perſuaſiſti, illachryma, punge frequenter, ac ſuſpira paululum, vt tua ſollicitudo incutiat illi verecundiam, & ita ſe conuertat ad ſalutem. Et cum homines non teneantur immedicabili morbo, non ſoportet deſiſtere. Nos futurorum ſumus ignari, vnde nec dijudicare poſſumus de ijs qui audiunt, utrũ obtemperaturi ſint dictis noſtris, an ſecus. Chriſtus au 13
tem iſtarum rerum certam habens præſcientiam, non defatigatus eſt corrigendis iis a quibus audiebatur, vſque ad extremum, vt in Iuda clare uidemus. Hoc autem fecit nos inſtituens, vt etiam, ſi præſciamus futurum, ut fratres non obtemperent, tamen quicquid in noſtra fuerit facultate præſtemus, tanquam parata nobis admonitionis noſtræ mercede. [Infra.] Quotidie Deus loquitur nobis per Apoſtolos, per prophetas, haud tamen deſinit, vel appellare, vel docere rebelles parumque attentos. Quin & Paulus clamat. Pro Chriſto legatione fungimur tanquam Deo exhortante per *2. Cor. 5.* nos. Obſecramus pro Chriſto reconciliamini Deo. Quod ſi dicendum aliquid nouum, & admirandum, haud tantumdem laudis meretur is, qui præſcit futurum, vt is, qui conſilium accipit, obtemperet, quantum is qui frequenter loquutus, frequenter adhibita monitione fruſtratus eſt, nec ſic tamen deſtitit. Nam priorẽ illum ſpes, pollicens futurum, vt qui audit obtemperet, etiam ſi ſegniſſimus fuerit excitat ad officium admonendi. Contra hic cum aſſiduè moneat, nec audiatur, nec eo tamen deſiſtit, feruidiſſimæ cuiuſdam ac veriſſimæ charitatis argumentum præbet, qui cum nulla ſimili ſpe alatur, tamen ob vim amoris erga fratrem, non deſinit illius agere curam. Verùm nõ oportet nos vnquam a cura deſiſtere lapſorum, his rationibus moti, quas recenſuimus.

IDEM inquit; Prædicatores fruſtra currimus? 14
fruſtra laboramus? Nunquid ſuper petram ſemen iacimus? Nunquid ſecus uiam, an inter ſpinas latent ſemina cadentia? *Ho. 12. in Ioan. 10.* Contendimus enim, & maiorem in modum formidamus nè agricultura nobis ſterilis euadat. Neque hoc dico, quod verear nè in laboris huius mercede capiam detrimentum. Non enim eadem conditione, qua agricolæ ſunt uerbi diuini præceptores. Siquidem agricolæ poſt annuos ſudores, & miſeram illam laborioſamque uitam, ſi terra aliquando pro operis in ſe impenſis non reſpondeat, nemo alius eius damnum inſtaurare poteſt, ſed putibundus, triſtiſque ab area domum ad uxorẽ, & filios reuertitur, & quem longi laboris mercedem petat, habet neminem. In nobis autem nihil huiuſmodi uſu venit, ſed licet culta terra, nullum afferat fructum, & eius, & noſter Dominus vana nos ſpe dimiſſos non fruſtratur, ſed remunerat. Vnuſquiſque enim, inquit, propriam mercedem accipiet ſecundum proprium laborem, non ſecundum re- *1. Cor. 13. Ezec. 3.* rum euentum. Et tu fili hominis teſtificare populo huic, ſi fortè audiant, ſi fortè intelligant: Et per Ezechielem. Si uoluntas prædicat quid fugere, quid eligere oporteat, animam tuam libera, quamuis nemo attendat. Verum enimuerò licèt firmum hoc ſolatium, & remunerationis fiduciam habeamus, cum nihil uos bene operando proficere videamus, nihilo melius afficimur, quàm agricolæ illi, qui demiſſo vultu, & rubore perfuſi anguntur, & ſuam deflent calamitatem. Hoc magiſtri miſericordia eſt, hoc patris cura.

HIERONYMVS exponens verba illa, Egredimini de Babylone, fugite a Chaldæis, in uoce exulta- 15
tionis annunciate, auditum facite hoc, dicit. Qui ve- *Lib. 13. in c. 48. Iſaiæ.* rius, & rectius hæc referunt ad Saluatoris aduentum, intelligunt hæc verba cohortationem eſſe eorum, qui Euangelium annunciant Domini Saluatoris, vt egrediamur de Babylone, ideſt, confuſione iſtius mundi. Et ſcidit petram, & fluxerunt aquæ. Scinditur autem ſermo diuinus, & in multas partes diuiditur, ut quem totum ſuſcipere non poſſumus, ſumamus in partibus.

IDEM exponens illa uerba; Dominus dedit mihi 16
linguam eruditam, ut ſciam ſuſtentare eum qui lap- *Li. 14. in c. 50. Iſaiæ.* ſus eſt, verbo: uel in uerſione ſeptuaginta interpretum:

Dominus

Dominus dat mihi linguam disciplinæ, vt sciam quãdo oporteat me loqui verbum, ait: verba hæc de Christo Domino, ac ueris prædicatoribus accipienda sunt, qui sciunt quando debeant loqui, & quando reticere. Magnæque scientiæ est dare in tempore conseruis cibaria, & audientium considerare personas.

17 IDEM in expositione illorum verborum, quia factus est mihi sermo Domini in opprobrium, & in derisum tota die, & dixi, non recordabor eius, nec loquar vltra in nomine ipsius, sic habet: Clamante me atque dicente, quod iam Babylonius veniret exercitus, & omnia, hostilis gladius prædaretur, versus est mihi sermo Domini in opprobrium, atque derisum, dum tarditatem prophetiæ putant esse mendacium. Quamobrem in mea mente decreui, vt vltra ad populum Dei verbis non loquerer, nec nomen illius nominarem. Quod cum pudore superatus verecundè quidem, & stultè constituissem, factus est, inquit, in corde meo, quasi ignis exestuans, claususque in ossibus meis, siue vndique dissolutus sum, ita vt ferre non possem. Conceptus enim animo sermo diuinus, nec ore prolatus, ardet in pectore. Vnde & Paulus loquitur. Si euangelizauero, non est mihi gloria, necessitas enim mihi incumbit. Væ enim mihi est, si non euangelizauero. Si enim uolens hoc ago, mercedem habeo, si autem inuitus, dispensatio mihi credita est. Sed & plerique doctorum in Ecclesia usque hodie similia sustinent, audientes vituperationem multorum congregatorum aduersum se in circuitu, atque dicentium: Persequimini, & persequamur eos.

Li. 4. in c. 20. Hier.

1. Cor. 9.

18 IDEM explicans illa verba: Omnis domus Israel attrita fronte est, & duro corde. Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorem frontibus eorum, dicit: Ne contristeris, ait, si te audire noluerint. Te non audiunt, quia peruersæ sunt voluntatis & attritæ frontis. Domus Israel attritæ frontis est, & procacis audaciæ, & duro sic corde, vt scorpionibus comparetur. Ideo dedi tibi vultum durissimum, & frontem, quæ nullo pudore superetur. Ex quo discimus interdum, gratiæ esse Dei impudentiæ resistere, & cũres poposcerit, frontem fronte coucutere. Hoc autem tribuitur, ne nostra verecundia, & humanus pudor pertimescat insidias æmulorum. Infra. Si dicente me ad impium, morte morieris non annunciaueris ei, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. Duo sint impij, siue iniqui: vnus qui nihil audit a speculatore, & in sua impietate morietur, cuius sanguis de speculatoris quæritur manibus. Alter cui speculator annunciat, & ille audire contemnens, suo vitio moritur, ita dumtaxat, ut speculator a culpa alienus sit. Magnum discrimen est, Dei tacere sermones, ob triplicem causam. Vel propter timorem, vel propter pigritiam, vel propter adulationẽ. Vnde & Isaias. Væ mihi misero quia tacui.

Li. 1. in c. 2. Ezech.

Isa. 6.

19 IDEM exponens uerba illa; Qui abscondit frumenta maledicetur in populis, sic habet. Qui sanctæ prædicationis apud se verba retinet, talis maledicitur in populis, quia non solùm culpa silentij, sed pro multorum, quos corrigere potuit, pœna damnatur. Ipse est seruus piger, & malus, qui pro retentione talenti, quod accepit, in exteriores tenebras missus est. Vendunt autem frumentum, qui uerbum uitæ, audientibus conferunt, a quibus pretium fidei, & confessionis recipiant, dicente Domino: Negotiamini dũ uenio. Quorum capiti benedictio superuenit, dum singulis de tali negotio redeuntibus, Dominus dicit: Euge serue bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. Propterea hic subdit Salomon: Benedictio autem super caput uidentium.

In cap. 11. Prou. to. 7.

Luc. 19.

20 IDEM explicans illa uerba; Qui obseruat ventum non seminat, & qui aspicit nubes non metet. Quomodo non cognoscis tu, quæ sit uia spiritus, & sicut ossa in utero prægnantis, sic nescis opera Dei, qui facit omnia, dicit: Qui tantum eo tempore verbum Dei prædicat, quo populus libenter auscultat, & secunda aspirat aura rumoris, is sator negligens, & ignauus agricola est. In ipsis enim prosperis, dum nescimus, aduersa consurgunt. Sed opportunè, importunè, suo tenore Dei sermo est prædicandus, nec fidei tempore aduersariarum nubium considerandæ tempestas. De qua in prouerbijs dicitur: Sicut pluuia vehemens, & inutilis, sic qui derelinquunt sapientiam, & impietatem laudant. Absque consideratione ergo nubium, & timore ventorum, in medijs tempestatibus seminandum est, nec dicendum, illud tempus commodum, hoc inutile, cum ignoremus, quæ via, & quæ voluntas sit spiritus vniuersa dispensantis. Sicut nescis viam spiritus, & animę ingredientis in paruulum, & ignoras ossium, & venarum varietatem in ventre prægnantis, quomodo ex vili elemento corpus hominis in diuersas effigies, artusque varietur, & de eodem semine aliud mollescat in carnibus, aliud durescat in ossibus, aliud in venis palpitet, & aliud ligetur in neruis, ita Dei opera non scire poteris, qui factor est omnium. Ex quo docet contraria non timenda, nec temerè de ventis, & nubib. quas diximus, iudicandum, cum suo tempore, & cursu debeat sator pergere, & euentum, Domini sententiæ reseruare. Non enim volentis, neque currentis, sed Dei miserentis est.

Rom. 9.

IDEM exponens illa verba; Qui ligat aquas in nubibus suis, vt non erumpant pariter deorsum, ait: Nubes sanctos doctores, interprætamur Ecclesiæ, qui aquas Euangelij portant populis effundendas, & gubernandas à Spiritu sancto deferunt, vt irrigentur terræ populorum, & de hac cœlesti pluuia virtutum fruges spirituali operatione multiplicentur. Quas aquas de superna abundantia defluentes ligat Deus in nubibus suis, vt vnicuique secundum capacitatem cordis sui, tantum doctrinæ tanquam aquam effundat, quantum suscipientis possibilitas patitur, ne simul fortassis effusæ obsint cordibus minus valentibus abundantiorem suscipere doctrinam.

21 *In cap. 26. Iob.*

AMBROSIVS ait: Ingenio diffisus, sed diuinę misericordię prouocatus exemplis, sermonem meditari audeo. Nam volente Deo etiam asina locuta est. Quod si mihi sub istius sæculi oneribus constituto, assistat Angelus, ego quoque muta diu ora laxabo. Potest enim soluere impedimenta imperitiæ, qui in illa asina soluit naturæ. In arca veteris testamenti, virga floruit sacerdotis, facile Deo est, vt in sancta Ecclesia, de nostris quoque nodis flos germinet. Cur autẽ desperandum quòd Dominus loquatur in hominibus, qui est locutus in sentibus, nec rubum est dedignatus? Atque vtinam meas quoque illuminet spinas. Erunt fortasse, qui etiam in nostris sentibus aliquem mirentur lucere fulgorem, erunt, quos spina nostra non vrat, erunt, quibus de rubo audita vox nostra soluat de pedibus calciamentum, vt impedimentis corporalibus, exuatur mentis incessus. Quod si nomen Ioannis, reddit patri vocem, ego quoque desperare non debeo, quin vocem licet mutus accipiam, si loquar Christum.

22 *Li. 1. de virginibus ad Marcellã sororẽ suã.*

IDEM dicit: Libenter nos prædicare, & gratanter opus Dei facere manifestum est. Sed cum videmus plures è fratribus pigrius ad Ecclesiam conuenire, & Dominicis præcipuè diebus minimè cœlestibus interesse mysterijs, prædicamus inuiti. Non quo nos pigeat loqui, sed quia negligentiores, prædicatio nostra grauet potius, non emendet, ideo inuiti loquimur, & tacere non possumus. Prædicatio enim nostra in plebe, aut regnum operatur, aut pœnam, regnum crudelis perfidis pœnam.

23 *Serm 1. de grano sinapis to. 5.*

IDEM exponens versum illum; In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi, sic habet. Propterea mysterium regis bonum est abscondere. Peccat enim Deo, qui commissa sibi secreta mysteria putauerit

24 *Serm. 2. in Psal. 118. tom. 5. Tob. 12.*

rit indignis esse vulganda. Periculum itaque non est falsa solum dicere, sed etiam vera, si quis ea insinuet, quibus non oportet. Quod vitium quadripartitum est vel adulationis, vel auaritiæ vel iactantiæ, vel loquacitatis incautæ, quia dum adulari vult aliquis ei cui loquitur, effundit mysterium. Nonnulli etiam studio lucri, mercedè productionis sequûtur, vt tegenda silentio vendant loquendo. Alij, vt plura nosse videantur, & scientiam suâ iactitent, aperiunt quod celare, deberent. Pelerique dum sine prætudicio loquuntur, verbũ emittunt, quòd reuocare non possunt. Erat homo abscondens sermones suos, vt Apostolus Paulus, qui nouit, quid loquatur singulis, & quando quid loqui debeat. Vnde & Corinthijs dicit: Lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteritis. sed nec adhuc quidem potestis, ideo hos in tranſitu vidit, manet autem apud Ephesios, quod ostium sibi magnum apertũ esset, notum facere gentibus mysterium Christi. Ideo & Salamon tempus tacendi, & tempus esse loquendi docet. Vnde Christus Dominus simile dicit regnum cœlorum thesauro abscondito in agro. Thesaurus iste, eloquia Domini sunt, eloquia casta, argentũ igne examinatum, quibus ipsum regnum acquiritur. Hunc ergo thesaurum sapientiæ, & cognitionis absconditum in agro, in quo plantata sunt verba scripturarum cælestium, cum inuenerit homo, abscondit illum in corde suo, nec diuulgat eum, sciens quia si diuulgauerit Babylonijs thesaurum Dei, magnam offensam contrahet vt dicatur ei sermone prophetico. De semine tuo accipient, & facient spadones in domo regis. Per quæ significatur, quia is, qui prodiderit diuina mysteria, posteritatem animæ suę, seminariumque meritorum, habere non possit. Caue ergo ne diuitias tuas perfidis prodas, etsi amicitiam simulent, non illis aperias interiora domus tuæ, non referes thesauros regios, quos Babylonij scire non debent, ne veniat, & capiant posteros tuos, & seminarium virtutis abscindant. Hoc est quod etiam in Euangelio dicit Dominus: Nolite mittere margaritas vestras porcis. Ideo benefacit, qui abscondit eloquia Domini in corde suo.

2. Cor. 3.
Matt. 13.
Rom. 9.
21 In cap. 26. Iob.
Isai. 39.
Matth. 7.

25 AVGVSTINVS ait: Debet diuinarum scripturarum tractator, & doctor, ac debellator erroris, bona docere, & mala dedocere, atq; in hoc opere sermonis conciliare auersos, remissos erigere, nescientib. quid agatur, quid expectare debeant, intimare. Vbi autem intentos, benuolos, dociles, aut inuenerit, aut ipse fecerit, cętera peragenda sunt, sicut causa postulat. Si docendi sunt, qui audiunt, narratione faciendum est, si tamen indigeat, vt res, de qua agitur, innotescat. Vt autẽ, quæ dubia sunt, certa fiant, documentis adhibitis ratiocinandum est. Si verò qui audiunt, monendi sunt potius, quàm docendi, vt in eo quod iam sciunt, agendo non torpeant. Cum alij prędicent obtusè, deformiter, frigidè, alij acutè, ornatè vehementer, illum ad hoc opus, de quo agimus, iam oportet accedere, qui potest disputare, vel dicere sapienter, etiam si non potest eloquenter, vt prosit audientibus, etiam si minus prodesset, quàm si, & eloquenter posset dicere. Qui verò affluit insipienti eloquentia, tantò magis cauendus est, quantò magis ab eo in ijs, quæ audire inutile est delectatur auditor, & eum quoniam disertè dicere audit, etiam verè dicere existimat. Hæc autem sententia, nec illos fugit, qui artem rhetoricam docendam putarunt. Passi sunt enim sapientiam sine eloquentia parũ prodesse ciuibus, eloquentiam verò sine sapientia obesse plerumque, prodesse numquam. Sapienter autem dicit homo tantò magis, vel minus, quantò in scripturis sanctis magis minusve profecit. Sunt qui eas legunt,
26 vt teneant, negligunt ne intelligant. Quibus longè sine dubio præferendi sunt, qui verba earum minus tenent, & cor earum, sui cordis oculis vident. Sed vtrisq; ille melior, qui & cum volet eas dicit, & sicut oportet intelligit. Huic ergo, qui sapienter debet dicere, etiam

22 Li. 1. de virginibus ad Marcellã sororẽ suã.
Lib. 4. de doctrina.
23 Serm 1. de grano sinapis to. 8.
24 Serm. 2. in Psal. 118. tom. 5. Tob. 12.

quod non potest eloquenter, verba scripturarum tenere maximè necessarium est. Quantò enim se pauperiorem cernit in suis, tantò eum oportet in istis esse ditiorem, vt quod dixerit suis verbis, probet ex illis, & qui proprijs verbis minor erat, magnorũ testimonio quodammodo crescat. Probando enim delectat, qui minus potest delectare dicendo. Qui eloquenter dicunt, suauiter, qui sapienter, salubriter audiuntur. Propter quod non ait scriptura: Multitudo eloquentium, sed multitudo sapientium, sanitas est orbis terrarum. Sicut autem sæpe sumenda sunt, & amara salubria, ita semper vitanda est pernitiosa dulcedo. [Infra:] Sunt quædam, quæ sua vi non intelliguntur, aut vix intelliguntur, quantolibet, & quantumlibet, quamuis planissimè dicentis versentur eloquio, quæ in populi audientiam, vel rarò, si aliquid vrget, vel numquam omnino mittenda sunt. [Infra:] Et hæc sententia bonorũ ingeniorum insignis est indoles, in verbis verum amare, non verba. Quid enim prodest clauis aurea, si aperire non possumus, quod volumus? Aut quid obest lignea, si hoc potest, quando nihil quærimus, nisi patere, quod clausum est? Sed quoniam inter se habent nonnullam similitudinẽ vescentes, atque discentes propter fastidia plurimorũ, etiam ipsa, sine quibus viui non potest, alimenta condienda sunt. Dixit ergo quidam eloquens, & uerum dixit, ita dicere debere eloquentem, vt doceat, vt delectet, vt flectat. Deinde addidit: Docere necessitatis est, delectare suauitatis, flectere uictoriæ.

Sap. 6.

27 IDEM dicit: Nolim te moueri ex eo, quòd sępe tibi abiectum sermonem, fastidiosumq; habere uisus es. Fieri enim potest, vt ei, quem instruebas, non ita sit uisum, sed quia tu aliquid melius audiri desiderabas, eo tibi quod dicebas, videretur indignum auribus aliorũ. Nam & mihi prope semper sermo meus displicet. Melioris enim auditus sum, quo sępe fruor interius, antequam eum explicare verbis sonantibus cœpero, quòd vbi minus, quàm mihi notus est, eualuero, contristor linguam meam cordi meo non posse sufficere. Totum enim quod intelligo, volo, vt qui me audit, intelligat, & sentio me non ita loqui, vt hoc efficiam, maximè qđ ille intellectus, quasi rapida coruscatione perfundit animum, illa autem locutio tarda, & longa est, longeq; dissimilis. [Infra:] Nos plerumq; in auditoris utilitatẽ vehementer ardentes, ita loqui uolumus, quemadmodum intelligimus, cum per ipsam intentionem loqui non possumus, & quia non succedit, angimur, & velut frustra opera insumamus, tædio marcescimus, atq; ex ipso tędio languidior fit idem sermo, & hebetior, quã erat. Vnde perduxit ad te tædium, sed mihi sæpe indicat eorum studium, qui me audire cupiunt, non ita esse frigidum eloquium meũ, vt uidetur mihi, & eos inde aliquid utile capere, ex eorum delectatione cognosco.

Lib. de catechizandis rudib. ad fratrem Deo gratias. to. 4.

28 IDEM sic habet; In mandatis veteris testamenti vxorem fratris ad hoc frater iussus est ducere, vt non sibi, sed illi sobolem suscitaret, eiusq; uocaret nomine. Quod quid aliud in figura præmõstrat, nisi quia vnusquisq; Euangelij prædicator, ita debent in Ecclesia laborare, vt defuncto fratri, hoc est, Christo suscitet semen, qui pro nobis mortuus est, & quod suscitarũ fuerit, eius nomen accipiat. Vnde Paulus commemorans eos, quos per Euangelium generat, succenset eis, & eos increpans corrigit, uolentes esse Pauli. Numquid Paulus, inquit pro uobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis? Tamquam diceret: Defuncto fratri vos genui, Christiani uocamini, non Pauliani.

Lib. 32. cõtra Faustum Manichæum. tom. 6
Deut. 25.
1. Cor. 4.
1. Cor. 1.

26 IDEM explicans uerba illa; Veritas tua usq; ad nubes, inquit. Nubes sunt prędicatores uerbi Dei. Vsque ad nubes ueritas tua uenit, ideo nobis per nubes potuit nunciari misericordia Dei, quę in cęlo est, & nõ in terra. Et re uera fratres nubes sunt prędicatores. Quando minatur per prędicatores Deus, tonat per nubes. Quãdo miracula facit per prędicatores Deus, coruscat per nubes, terret per nubes, & irriga per pluuiã. Iusti-

In Psalm. 35 tom 8. Simile.

tia

tia tua ſicut mõtes Dei. Qui dicti ſunt nubes ipſi ſunt montes magni, videlicet prædicatores. Et quomodo quando oritur ſol prius luce montes illuſtrat, & inde lux ad humillima terrarũ deſcendit, ſic Chriſtus Dominus prius radiauit in altitudinem Apoſtolorũ, prius illuſtrauit montes & ſic deſcendit lux eius ad conuallẽ terrarum. Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxiliũ mihi. Auxilium veniet tibi de montibus, quia ſcripturę per montes tibi miniſtratæ ſunt, per magnos predicatores veritatis.

Similo. *Pſal. 120.*

30 IDEM dicit; In ſcala Iacob Angeli aſcendebant, & deſcendebant. Angeli Dei prædicatores ſunt veritatis, aſcendant, vt erigant magnos, deſcendant, vt nutriant paruos. Vide aſcendentem Paulum: Siue mente excedimus Deo. Vide deſcendentem. Siue temperantes, ſumus, vobis. Vide aſcendentem: Sapientiam loquimur inter perfectos. Vide deſcendentem: Lac vobis potum dedi, non eſcam.

In Pſ. 44. *Gen. 28.* *2. Cor. 5.*

31 IDEM ait; Tutius veritas auditur, quàm prædicatur, quoniam cum auditur humilitas cuſtoditur, cum autem prædicatur, vir non ſurrepit, cuius hominum quantulacumque iactantia, in qua vtique inquinentur pedes ſponſæ. Ergo ſicut Apoſtolus Iacobus dixit: Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendũ. Dicit & alius homo Dei: Auditui meo dabis gaudium, & lętitiam, & exultabunt oſſa humiliata; hoc eſt, quod dixi, cum veritas auditur humilitas cuſtoditur: Dicit & alius: Amicus autem ſponſi ſtat, & audit eum, & gaudio gaudet propter vocem ſponſi. Fruamur auditu, ſine ſtrepitu nobis loquente intrinſecus veritate, quamquam etiam cũ foris inſecus inſonat per prædicantẽ; ipſi qui hæc agunt, inquinare pedes ſuos timeant, cũ placere hominibus ſurrepente amore humanæ laudis affectant.

Tract. 59. in Ioan. to mo 9. *Iacob 1.* *Pſal. 50.* *Ioan. 3.*

32 IDEM dicit, commemorans ruinam Hierico cõcrepantibus tubis. Ita nunc oportet vt ciuitas mundi, ideſt, ſuperbia cũ ſuis turribus, auaritia cum omnibus concupiſcentijs malis corruat, aſſidua ſacerdotum prædicatione. Non ergo oportet, vt ſacerdotes in Eccleſia taceant, ſed audiant Dominum dicentem: Quaſi tuba exalta vocem tuã, & annuncia populo meo ſcelera eorum. Clamare ergo iubemur, & vehementer clamare: Ne parcas, inquit, peccatoris iniquitati, nè tacẽdo pereas, & dũ verecundiæ eius conſulis, non conſulas ſanitati, nè vulnera illius, quæ clamando reſecare poteras, reticendo in peius enutrias. Clamare ergo iubemur ei, nè quis ſe non audiſſe dicat: vehementer clamare, nè vox lateat ſacerdotis. Sicut tuba exalta vocẽ tuã. Scitis quòd tuba non tã oblectationis eſſe ſoleat, quàm terroris, non tam delectationẽ inferre, quam formidinẽ. Tuba itaque peccatoribus neceſſaria eſt, quę non ſolũ aures eorũ penetret, ſed & cor concutiat, nec delectet cantu, ſed caſtiget auditu, & ſtrenuos quoſque hortetur in bonis, & remiſſos terreat pro delectis. Nã ſicut in prælio tuba formidoloſi militis mentem deijcit, & animum fortis accendit, ita & ſacerdotalis tuba mentem peccatoris humiliat, animum viri ſancti corroborat, nec parcit voci, vt parcat ſaluti, & vno eodemque ſono iſti adhortationẽ dat, quemadmodum ſit fortior ad vincendum, illi terrorem incutit, vt ſit tardior ad peccandum. Hæc enim conſuetudo tubæ eſt, vt delinquentium opera diſſipet, & ſanctorum facta cõfirmet. Denique ſacerdotalibus tubis Hierico muri, qui intra ſe continebant peccatorum populum, corruerunt. Nõ illos pulſauit aries, nõ expugnauit machina, ſed quod mirum eſt, ſacerdotalis ſonus, aut tubæ terror euertit, & iuſtis aperuerũt viam, & defenſionem perfidis negauerunt. Sacerdotales illius temporis tubæ, prefigurabant ſacerdotum noſtrorum prædicationes, per quas non ceſſant peccatoribus terribili ſono auſterum iudicium nunciare, triſtem gehennę interitum, prædicare, & quondam comminationis ſtrepitu aures delinquẽtium verberare. Et ſicut tunc turbarum clangor deſtructis muris ad populi interiora peruenit, ita nunc prædicatio ſacerdotum, deſtructis prauis cogitationibus ad animæ nuda pertranſit. Et ſicut ſacræ vocis ſonus, contumacem populum deſtruxit, & captiuauit, ita & nunc ſacerdotalis prædicatio, populum peccatorẽ ſubiugat. Septem diebus muri Hierico ceciderunt tunc, & modò hoc ſeptenario numero per ſacerdotes Dei non tam vna ciuitas deſtruitur, quàm totius mundi iniquitas diſſipatur.

Similo. *Ser. 106. de tempore to. 10.* *Iſai. 40.* *Simile.* *Ioſue 6.*

GREGORIVS exponens illa verba Iob ca. 26. 34
Qui ligat aquas in nubibus ſuis, vt non erumpant pariter deorſum, inquit. Nubes vocat hic prædicatores, & aquam ſcientiam. Curauerunt autem prædicatores ſancti Apoſtoli, rudibus populi, plana, non ſumma atq; ardua prædicare. Nam ſi ſcientiam ſanctam, vt hauriebãt corde, ita ore funderent, immenſitate eius auditores ſuos opprimerent potius quam rigarent. Vnde religata intriſecus ſcientia, vt non pariter deorſum erumperet, auditores ſuos diſtillatione verborum nutriens, nubes illa loquebatur dicens: Nõ potui loqui vobis quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus. Tamquam paruulis in Chriſto lac vobis potum dedi, non eſcam. Vt verò auditores rudes non inundatione ſcientię, ſed moderata prędicationis diſtillatione foueãtur, ligat Deus aquas in nubibus, vt non erumpant pariter deorſum, quia doctorum prædicationem temperat, vt auditorum infirmitas doctorum rore nutrita conualeſcat. Vt prædicaret populis Dominus, ingreſſus nauim Petri, rogauit à terra reducere puſillum. Quam nec in altum duci, & tamen à terra præcipit remoueri, profectò ſignificans prædicatores ſuos rudibus debere populis, nec alta nimis de cæleſtibus, nec tamen terrena prædicare, Nam plerumq; ſi auditorum cor verbi immenſitate corrumpitur, lingua docentium indiſcretionis pœna mulctatur. Vnde ſcriptum eſt: Si quis aperuerit ciſternam, & foderit, & non operuerit eam. cecideritq; bos, vel aſinus in eam, dominus ciſternæ reddet pretium iumentorum. Quid eſt aperire ciſternam, niſi intellectu valido, ſcripturę ſacræ arcana penetrare? Quid autem per bouem, & aſinum, mũdum ſcilicet, & immundum animal, niſi fidelis quiſq; & infidelis accipitur? Qui ergo ciſternã fodit, cooperiat, nè illuc bos, aut aſinus ruat: ideſt, qui in ſacro eloquio iã alta intelligit, ſublimes ſenſus coram non capientibus per ſilentium tegat, nè per ſcandalum mentis, aut fidelem paruulum, aut infidelẽ, qui credere potuiſſet, interimat. Ex morte. n. iumentorum debet pretiũ, quia illud admiſiſſe cõuincitur, vnde ad agendam pœnitentiam reus tenetur. Operienda eſt itaque ciſterna, quia coram paruulis mentibus tegenda eſt alta ſcientia, nè vnde cor docentium ad ſumma attollitur, inde infirmitas auditorum ad ima dilabatur. Dicatur ergo rectè. Qui ligat aquas in nubibus ſuis, vt non erumpant pariter deorſum. Pariter namque aquæ erumperent, ſi coram infirmis auditoribus quanta eſt ſcientia, ex ore loquentis emanaret, ſi ſimul ſe omnis plenitudo prædicationis effunderet, & nil ſibi cũ proficientibus reſeruaret. Dignum quippe eſt, vt qui prædicat, audientis modum conſideret, quatenus ipſa prædicatio cum auditoris ſui incrementis creſcat. Prædicare ergo rudibus non debet quantum cognoſcit, quia & ipſe de ſupernis myſterijs cognoſcere nõ valet quã ta ſunt. Sicq; prædicator agere debet, ſicut cũ illo diuinitus agitur, vt nequaquam cuncta, quæ ſentit, infirmis inſinuet, quia & quouſque ipſe carne mortalitatis infirmus eſt, ea quæ ſuperna ſunt cuncta non ſentit, videns nunc per ſpeculum in ænigmate. *Lib. 15. Moral. c. 14. n. 2.* *Exo. 37.* *Exod. 34* *Luc. 5.* *Exo. 21.* *1. Cor. 13.*

IDEM explicans uerba illa Iob cap. 29. Et ſuper illos ſtillabat eloquium meum, dicit. In hac ſtillatione eloquij, quid aliud quàm menſura prædicationis accipitur? Quia oportet, ut exhortationis gratia ſingulis iuxta capacitatem ingenij conferatur. Debet enim ſubtiliter is qui docet perſpicere, nè plus prædicet quam ab audiente capiatur. Debet enim ad infirmitatem audien- 36 *Li 20. moral. c. 2.* *Iob 38.* *Rom 13.* *Simile.*

dientium semetipsũ contrahendo descendere,nè dum paruis sublimia,& idcirco non profutura loquitur, se magis curet ostendere,quàm auditoribus prodesse.Iu
Exo. 37. bente autem Domino non solum phialæ ad mensam tabernaculi, sed etiam cyathi præparãtur. Quid enim per phialas, nisi larga prædicatio, quid verò per cyatos nisi minima, & tenuis de Deo locutio designatur? In mensa igitur Domini,& phialæ præparãtur,& ciathi, quia videlicet in doctrina sacri eloquij non solum exhibenda sunt magna, & arcana, quæ deebriãt,sed etiam parua,& subtilia,quæ quasi per gustum notitiam præstant. Huius ergo discretissimæ dispensationis suæ sancta Ecclesia extremis pressa temporibus reminisca tur,& dicat: Super illos stillabat eloquium meum.

37 In tertia parte curæ pastoralis, cap.5. Luc. 12. 1. Cor. 3. IDEM sic habet: sciendũ est prędicatori, vt auditoris sui animum vltra vires non trahat,nè vt ita dicendum plus quàm valet tenditur,mentis chorda rumpatur. Vnde Dominus dicit. Quis putas est fidelis dispensator,& prudens, quẽ cõstituit Dñs super familiã suã, vt det illi in tẽpore tritici mensurã? Per mensurã quippe tritici exponitur modus verbi,nè cũ angusto cordi incapabile aliquid tribuitur, extra fundatur. Hinc Pau
1. Cor. 3. lus ait. Non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, tanquã paruulis in Christo lac vobis potum dedi,non escam. Hinc Moyses à secreto Dei exiens, coruscante coram populo faciem velat,quia nimirũ turbis,claritati intimæ arcana non indicat. Hinc
Exod. 34. per eũ diuina voce præcipitur, vt is qui cisternam foderit, si operire neglexerit corruẽt in ea boue,vel asino prætium reddat. Quia ad alta scientiæ fluenta perueniens, cum hæc apud bruta audientium corda non tegit,pœna,reus addicitur, si per verba eius in scandalum,siue munda, siue immunda mens capiatur. Hinc
Iob 38. ad beatum Iob dicitur. Quis dedit gallo intelligentiã? Prædicator etiam sanctus dum caliginoso hoc clamat
Rom 13. in tempore,quasi gallus cantat in nocte,dũ dicit: Hora
Simile. est iam nos de somno surgere: Gallus autem profundioribus horis noctis altos ædere cantus solet,cum verò matutinũ iam tempus in proximo est,minutas actenus voces format. Quia nimirum,qui rectè prædicat, obscuris adhuc cordibus aperta clamat,nihil de occultis mysterijs indicat,vt tũc subtiliora quæque de cęlestibus audiant, cum luci veritatis appropinquant.

38 In ser. 2. Petri, & Pauli. BERNARDVS inquit. Necesse habeo vineam circumfodere,quandoquidem posuerunt me custodẽ, & cultorem in vineis. Heu qui meam nõ colui, neque custodiui. Necesse habeo tamen dum hunc occupo locum,& circunfodere,& opponere stercora. Molestum id quidem, sed dissimulare non audeo, sciens, multò amplius securim nocituram quàm sarculum, ignem quàm fimum. Itaque & arguere, & increpare necesse est interdum,nec ignoro fimum esse verbum increpatorium, verbum improperij, & quod si non excuset necessitas,ipsum quoque minus deceat proferentem.

39 Serm. 12. in cãtica. Eccl. 42. IDEM ait: De Prædicatoribus,& illis,qui in aliorum salute occupati sunt,scriptũ est. Melior est iniquitas viri, quam benefaciens mulier. Nam tu quidem in tui custodia vigilans benefacis, sed qui iuuat multos, & melius facit, & virilius. Quod si implere non sufficit absque aliqua iniquitate, idest, absque aliqua inæqualitate vitæ,& cõuersationis suæ,memẽto quia charitas operit multitudinem peccatorum. [Infra:] Quisquis inebriat verbis, & flagrat benefitijs, sibi dictum putet, quia meliora sunt vbera tua vino,fragrantia vnguentis optimis.

40 Serm 42. in cantica. IDEM dicit Loquens contra prædicatores, qui aiunt, cum proximus non emendatur: quod meum est prælibiti,alter sibi videat. Dicas forsan mihi, quòd bonum meum ad me reuertatur & quia liberaui animam meam,& mundus sum à sanguine hominis,cui annunciaui, & locutus sum, vt auerteretur à via sua mala,& viueret. Sed etsi innumera talia addas,me tamen minime ista consolabuntur,mortem filij intuentem. Quasi verò meam illa reprehensionem liberationem quæsierim,& non magis illius. Quæ enim mater,etiam si omnem, quã potuit curam, & diligentiam ægrotanti filio adhibuisse se sciat,si demum frustratam se viderit, & omnes labores suos esse inefficaces, illo nihilominus moriente propterea vnquam à fletibus temperauit? Et illa quidem hoc pro morte temporali, quantò magis me pro morte æterna mei filij manet vtique ploratus,& vlulatus multus,etiam si nihil mihi conscius sũ quominus annunciauerim illi? Vides etiam a quantis è regione malis,& se,& nos liberat,qui correptus mãsuete respondet,verecundè acquiescit,modestè obtẽperat, humiliter confitetur. Simile.

41 Serm. 51. in cantica. IDEM inquit. Si quando comperi profeciisse aliquos vestrum ex meis monitis, tunc non me piguit,fateor curam prætulisse sermonis proprio ocio, & quieti. Cum enim post sermonem,iracũdus est mutatus in mitem, superbus in humilem,pusillanimus in fortem, in sua quisque gratia excreuisse,sed & qui fortè tepuerat,& languebant circa spiritale studium,torpentes,& dormientes ad ignitum eloquium Domini referbuisse & euigilasse videntur,hi inquam cum de rore verbi,& pluuia voluntaria, quam segregauit Deus hæreditati suæ,refloruisse probantur,facti in omnibus deuoti,nõ est(dico vobis) vnde subeat mentem quasi pro intermisso studio iucundæ contemplationis tristitia,cum talibus fuero circundatus floribus, & fructibus pietatis. Patienter auellor ab infęcundæ Rachelis amplexibus vt de Lia mihi exuberent fructus profectuum vestrorum. Minimè prorsus pigebit me intermissæ quietis pro cura sermonis,cum videro in vobis germinare semen meum,atque ex eo augeri incrementa frugum iustitiæ vestræ. Charitas enim,quæ non quærit, quæ sua sunt,id mihi iam dudum facilè persuasit, nil desiderabilium meorum,vestris præferre vtilitatibus. Orare,legere, scribere, meditari, & si qua sunt alia spiritualis, studij lucra, hæc arbitratus sum propter vos detrimenta,sentiens in hoc fore,& beneplacitum spõsi,& filiarum salutem,& propriam consolationem.

42 Serm. 57. in cantica. IDEM inquit: Hoc vera, & casta contemplatio habet, vt mentem,quam diuino igne vehementer succenderit,tãto interdũ repleat zelo,& desiderio acquirendi Deo, qui eum diligant, vt ocium contemplationis pro studio prædicationis libentissimè intermittat, & rursus posita votis aliquatenus in hac parte, tantò ardentius redeat in idipsum,quantò se fructuosius intermisisse meminerit, & item sumpto contemplationis gustu,valentius ad conquirenda lucra, solita alacritate recurrat. Cæterum inter has vicissitudines, plerumque mens fluctuat metuens, & vehementer exęstuans, ne fortè alteri eorum, dum suis affectionibus hinc inde distrahitur, plus iusto inhęreat, & sic in vtro libet,vel ad modicũ à diuina deuiet voluntate. Et fortasse tale aliquid S. Iob patiebatur,cum diceret: Si dormiero dico,quando consurgam? & rursum expectabo vesperam. Hoc est,& quietis neglecti operis,& occupatus perturbatæ nihilominus quietis me arguo. Vi-
Iob 7. des virum sanctum inter fructum operis, & somnum contẽplationis grauiter æstuare,& in bonis licet semper versantem,semper tamen quasi de malis pœnitentiam agere,& cum gemitu, momentis singulis Dei inquirere voluntatem? Vnicum in his remedium, oratio est,& frequens gemitus ad Deum,vt quid, quando, & quatenus nos facere velit, assiduè nobis demonstrare dignetur. Habes (vt ego opinor) triã hæc, idest prædicationem, orationem, & contemplationem in tribus commendata,& designata vocabulis. Etenim meritò amica dicitur,quę spõsi lucra studiosè,ac fideliter prędicando,consulendo,ministrando conquirit. Columba, quæ nihilominus pro suis delictis in oratione gemens,& supplicans, diuinam sibi non cessat conciliare misericordiam. Meritò quoque formosa, quæ cœlesti desiderio fulgens, cœlestis contemplationis decorem se in-

se induit, horis quibus commodè, & opportunè id potest. Perfectus ille reputabitur, in cuius anima tria hæc opportunè concurrerint, vt & gemere pro se, & exultare nouerit in Deo, simul & proximorum vtilitatibus potens sit subuenire, placens Deo, cautus sibi, vtilis suis.

43 IDEM docens munus prædicatoris, & prælati esse medicare, non curare, inquit: Noli diffidere curæ exigeris, non curationem. Denique audisti, curam illius habe, & non cura, vel sana illum. Verùm dixit quidam: Non est in medico, semper releuetur, vt æger. Paulus loquitur. Plus omnibus laboraui. Non ait, plus omnibus profui, aut plus omnibus fructificaui. Aliàs enim non erat homo secundum cor Dei, quem Deus docuerat, quia vnusquisque secundum suum laborem accipiet, non secundum suum prouentum. Et ob hoc in laboribus potius, quàm in profectibus gloriandum putauit. Ita quæso fac tu, quod tuum est, nam Deus quod suum est absque tua solicitudine curabit. Planta, riga, fer curam, & tuas explicuisti partes. Sanè incrementum, vbi voluerit, dabit Deus, non tu. Vbi fortè nolue rit, tibi deperit nihil, dicente Scriptura: Reddet Deus mercedem laborum Sanctorum suorum. Securus labor, quem nullus valet euacuare defectus alicuius.

Lib. 4. de consideratione ad Eugeniũ.
1. Cor. 15.
1. Cor. 3.
Sap. 10.

Prædicatores neglecto proprio periculo corrigant, quibus indignari non debemus: adulatores autem, & muti damnantur, & dantur ob peccata plebis.
Cap. XXVII.

1 ORIGENES dicit: Fructus spiritus sunt gaudium, charitas, pax, patientia, & cætera his similia. Quos fructus si moramur afferre, verendum est nè mandetur nubibus astruere à nobis imbres suos, & incipiat vnusquisq; sanctorum facere illud, quod scriptum est: Qui autem intelligit in tempore, sedebit, tacebit, quia tempus malum est.

Hom. 3. in Psal. 36. tom. 2.

2 IDEM explicans illa verba, vę qui consuunt puluillos sub omni cubito manus, & faciũt ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis ad capiendas animas, ait. Hæc sunt, quæ prophetantibus filiabus populi, reputantur quasi magna peccata. Quis autem potest in verbo consistens dicere, quia si quis ceruicalia consuat, & consuta sub cubito ponat alterius, delinquat, & adeo corripiatur? Quis potest afferere, quia si quis velamina faciat ad tegendum caput vniuersæ ætatis, impiè agat? Per istiusmodi figuram, eos culpat magistros, qui per vaniloquentiam, & beatas quasque repromissiones, multitudinem audientium libidini, vitijs, voluptatiq; permittunt. Cum ergo aliquis aptus moribus populi, vt placeat eis, quibus aures pruriunt, loquitur, quę grauanter accipiant, quæ vicina sunt voluptati, talis magister consuit ceruicalia sub omni cubito manus. Item cum aliquis docuerit ea, quæ aurem populi mulceant, & strepitum potius laudatorum, quam gemitum moueant, si blandus inimicus palpauerit, potius quam secuerit vulnera, talis homo amictus contexit in capite. Quomodo enim faciet signa, & portenta ad decipiendos, (si fieri potest) etiam electos falsus Christus, & falsus Propheta, similiter hi, qui ad voluntatem meditata deportant, & ista semper inquirunt, quę delectent potius audientes, quàm conuertant a vitijs, faciunt velamina super caput, vt omnes decipiãt. Et potuit quidem dicere propheta: Super filios populi tui, qui prophetant, sed quasi omnes, qui velamina contexant, & ceruicalia consuant sub omni cubito manus, mulieres sint, & nullus inter eos viri nomine dignus habeatur, ait propheta: In filias populi tui, quæ prophetant de corde suo, & ea faciunt, quæ sequuntur. Effæminatæ quippe sunt eorum magistrorum, & animæ, & voluntates, qui semper sonantia, semper canora componunt & (vt quod verum est, dicam) nihil virile, nihil forte, nihil Deo dignum est in his, qui iuxta gratiam, & voluntatem audientium prædicant. Idcirco omnes filias potius quam filios dixit, assuentes ceruicalia. Et faciũt ceruicalia, nõ in quibus capita reclinent, sed in quibus cubitum ideſt vt manus eorum non sint in labore, sed in requie, & in ocio, & in his gestis, quæ voluptatibus seruiunt. Propter hoc hæc dicit Dominus: Ecce ego ad puluillos vestros, quibus vos capitis animas volantes, & dirumpam eos de brachijs uestris, & dimittam animas, quas vos capitis, animas ad volandum. Et dirumpam ceruicalia uestra, & liberabo populum meum de manu vestra. Ideſt licet uos subuertatis animas per ceruicalia & velamina, ego ista disrumpens, liberabo populum meum. Propterea non videbitis, & diuinationes non diuinabitis amplius, & eruam populum meũ de manu vestras, & scietis, quia ego Domiuus. Oramus vt & nos liberet Deus de manu talium magistrorum, qui vbicumque fuerint ad voluptates audientiũ loquentes, scindunt ac diuidunt Ecclesia, quia plures sunt magis amatores voluptatis quam Dei. Et scietis, quia ego Dominus. Si fecero silere mendacia prædicatorum, tunc scietis, quia ego Dominus.

Hom. 3. in c. 13. Ezec.

3 IDEM exponens verba illa; Non audeo aliquid loqui eorum quæ per me non efficit Christus, ait. Obseruandã hæc sunt Ecclesiarum principib. & rectoribus, vt neque aliquid loqui videantur eorum, quæ per ipsos non effecerit Christus. Loquitur autem quis ea, quæ per se non effecit Christus, hoc modo. Si loquatur de continentia, & doceat, cum ipse continens non sit, vel si loquatur de sobrietate, & de iustitia, vel de largiendis opibus, & contemnendis facultatibus pro regno Dei, & ipse, qui docet hæc, nihil horum effecerit. Et ideo formam sui, Apostolus ponit, & docet ea se loqui, & ea cæteris prædicare, quæ per ipsum Christus prius impleuerit.

4 *Lib. 10. in c. 15. epist. ad Rom. tom. 3.*

BASILIVS docens summa cum libertate prædicandam doctrinam Dominicam, & dandum testimonium veritati, etiam si ad mortem vsque persequantur, sic habet. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis, prædicate super tecta. Et: Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui inuitati erant non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum, & quoscunque inueneritis vocate ad nuptias. Ego palam locutus sum mundo. Ego semper docui in synagoga, & in templo, quò omnes Iudæi cõueniunt, & in occulto locutus sum nihil. Et de Apostolis scriptum est: Et cum adduxissent illos statuerunt in concilio. Et interrogauit eos princeps sacerdotum, dicens: Nonne præcipiendo præceptum vobis, nè doceretis in nomine isto? Et ecce replestis Hierusalem doctrina vestra, & vultis inducere super nos sanguinem hominis istius. Respondens autem Petrus, & Apostoli dixerunt: Obedire oportet Deo, magis quam hominibus. Et Paulus Euangelium prædicans aiebat: Quia Spiritus sanctus per omnes ciuitates mihi protestatur dicens, quòd uincula, & tribulationes Hierosolymis me manent. Sed nihil horum vereor, nec facio animam meam pretiosiorem quàm me, dummodo consummem cursum meum cum gaudio, & ministerium verbi, quod accepi à Domino Iesu testificari Euãgeliũ Dei. Nam & ipsi scitis fratres introitum nostrum ad vos, quod non inanis fuit, sed ante passi, & contumelijs affecti, sicut scitis in Philippis, fiduciam habuimus in Deo nostro loqui ad vos Euangelium Dei in multa solicitudine.

5 *In li. mor. sent. reg. 70 ca 13. n. 2. Matt. 10. Mat. 22. Ioan. 18. Act. 5. Act. 20. 1. Thes. 2.*

6 IDEM docet quomodo peccata sint corrigenda à Prędicatore, & Prælato, & quo animo accipere irrogatas pœnas debeat, qui peccauit, & inquit: In adhibendis curationibus ijs, qui vitioso animi affectu laborent, consuetudinem imitari medicorum debet, vt videlicet ægris non irascatur, sed contra morbum ipsum pugnet: in eoq; impugnando, duriore victus ratione, si ita res postulat, animi vitia sanet. Quemadmodum

In li. regularum fusius disputatarũ in respon. interrog. 54. Simile.

admodum aũt diximus vacuum affectibus antistitem ad curationes ægris admouendas accedere oportere; item quoque vicissim eorum, quibus medicina sit, partes existimari debẽt. Antistitis in se animaduersiones non ad odium accipere, neque dominationem existimare curationem eam, quam misericordia quis adductus, consulendi causa, animæ ipsorum saluti, ipsis adhibeat. Esset enim à decoro abhorrens, vt infirmi medicos, etiamsi ipsos secẽt, esto vrant, esto amarissimis dandis medicamentis medeantur, nihilominus tamen inter benemeritos de se illos numerent. Nos non itidẽ quoque aduersus animarum nostrarum medicos, quãdocumque duriore imponenda nobis re aliqua, salutẽ nobis efficiunt, fuerimus animati, cum Apostolus dicat: Et quis est qui me lætificat, nisi qui contristatur ex me? Et item: Ecce enim hoc ipsum, qđ contristati estis, quam magnam in vobis solicitudinem operatum est. Proinde rei spectari exitus debet, & is benè de nobis meritus iudicari, qui nobis contristationem illam afferat, quę est secundum Deum.

2. Cor. 2.

7 HIERONYMVS de falsis prædicatoribus loquens, qui populo placentia annuntiant, ait. Per Isaiã loquitur Deus: Populę meus, qui vos beatificant, seducunt, vos, & semitas pedũ vestrorum conturbant. Nec non per Hieremiam: Fugite de medio Babylonis, & seruate vnusquisque animam suã, & nolite credere pseudoprophetis, qui dicunt. Pax, pax & non est pax, qui semper ingeminant templũ Dñi, templũ Dñi, templũ Dñi est. Prophetæ tui viderunt tibi falsa & insipiẽtia, nec aperuerunt iniquitatem tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarent, qui deuorant plebem Dei, vt cibum panis? Deum non inuocauerunt. Hierémias captiuitatem nuncians, lapidãtur à populo. Ananias filius Azur frangebat ad præsens ligneas torques, & in futurum ferreas præparabat. Semper pseudoprophetæ dulcia pollicentur, & ad modicum placent. Amara est veritas & qui eam prædicant replentur amaritudine. In azymis enim veritatis, & sinceritatis, pascha Domini celebratur, & cum amaritudinibus comeditur.

Lib. 2. contra Iouin. tom. 2.
4 Lib. 10. in c. 15. epist. ad Rom. tom. 3.
Isa. 30. Hier. 51. Isa. 3.
5 In lib. mm. sent. reg. 10 ca 13. 10. 2.

8 IDEM dicit: Quando complemus orationem secundum ritum myteriorum, & pro omnibus, & pro te quoque dicimus, custodi illum, qui prædicat veritatem. Vel certè ita, tu præsta Domine, & custodi, vt ille verbum prędicet veritatis, sicut occasio sermonis se tulerit.

Matt. 10. Mat. 21.
In ep. Epiphanii ad Ioã. Episc. Hierosoly. quam Hieron. è Græco in Latinum transtulit.

IDEM exponens verba illa. Prophetæ prophetabant mendacium, & sacerdotes applaudebant manibus suis, & populus meus dilexit talia, ait. Prophetæ futura prædicunt, mendacia prophetantes, & illis mendacium prophetantibus, sacerdotes manib. applausẽrunt. Et vt ostendatur nec populus esse sine culpa, qui à talibus abducatur, scriptum est: Et populus meus dilexit talia. Quondã meus populus & postquam dilexit meus esse desiuit. Quid ergo facietis in nouissimo. Quid igitur facient cum nouissimum iudicij tempus aduenerit? Vnde stupor, & mirabilia sunt quòd nec in principibus, nec in populo inuẽtus sit, q recta sẽtiet.

Ioan. 18. Act. 3.
9 Lib. 2. in c. 5. Hiere. to. 4.

10 IDEM exponens illa verba; A minore vsque ad maiorem omnes auaritię studẽt, & à propheta vsque ad sacerdotem cuncti faciunt idolum, sic habet: A propheta vsque ad sacerdotem cuncti faciunt idolum: alij in prophetando mendacium, alij peruersè interpretando legem Dei. Et curabant contritionem filiæ populi mei cum ignominia dicentes. Pax pax, & nõ erat pax. prospera quæque meo populo nunciabant, & quasi curare cupiebant vulnus, & ignominiam filiæ meæ dicentes. Pax, pax cum pax omnino non esset. Hoc prò priè de sacerdotibus, & doctoribus intelligendum est, qui diuitibus, & eis, quos vident in honore maximo constitutos, repromittunt prospera, & clementem prędicant Deum, magis illos supplicio & iracundiæ præparantes.

Act. 20.
In cap 6. Hieremiæ.

11 IDEM exponens verba illa; Ingredere, & inclu-

dere in medio domus tuæ. Et tu fili hominis, ecce data sunt super te vincula, & ligabũt te in eis, & nõ egrediere is de medio eorum, & linguã tuam adhærere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir obiurgans eos, quia domus exasperans est, inquit: Quod in domo claditur, qđ vinculis alligatur, quod non egreditur ad eos inter quos habitat, sed inter multitudinẽ captiuorũ solitudinẽ carceris patitur, obsidionis indiciũ est. Quod aũt lingua prophetæ palato cohęret, & mutus effectus, auctoritatẽ non habet increpantis, causa perspicua est, quia, inquit, domus exasperans est. Et est sensus tantæ sunt amaritudines, & tantę aduersus Deũ contẽtiones, vt obiurgantẽ nõ mereantur audire. Ex quo perspicuũ est, vbi multitudo fuerit peccatorũ, indignos esse peccantes qui à Dño per prędicatores corrigantur: Cũ aũt locutus fuero tibi, aperiã os tuũ, & dices ad eos. Hęc dicit Dominus Deus. Qui audit audiat, & qui quiescit quiescat, q a domus exasperãs est. Isaias ad populũ nõ credentem dicebat. Tacui, nunquid semper tacebo, dicit Dominus? Quia igitur ob multitudinem peccatorũ diu clausum os tenuit, q a vidit aliquos posse conuerti, de q bns dictũ est, qui audit audiat, & qui à malis quiescit quiescat, & desinat, idcirco aperto ore, & nõ propria voluntate sed Domini iussione loquit ad populũ.

Lib. 1. in c. 3. Ezech.
Isa. 65.

12 IDEM in fine dixerat: Et erit manus mea super prophetas, qui vident vana, & diuinant mendaciũ, huius autem plagę causam assignans, ait. Eò q deceperint populũ meũ dicentes pax, & non est pax. Et ipse ædificabat parietẽ, illi aũt liniebant luto absque paleis. Dic ad eos, qui liniũ absque tẽperatura, q casurus sit. Ista patientur prophetæ Israel, quia deceperunt populũ meũ pro rigore pœnitentiæ, & conuersationis iniuria, pacẽ eis, & prospera nunciantes, secundũ illud, quod alibi dicitur. Pax, pax, vbi est pax? Deus ædificabat eis per legis & prophetarum eloquia cõminationis macerią, vt hoc quasi muro firmissimo cingerentur, pseudo verò prophetæ non semel, sed frequenter pollicebantur eis pacẽ, hoc. n. repetitus pascis sermo significat. Ipsum autẽ liniebant falsi prædicatores puro luto, vt nec præbere posset aliquam fortitudinẽ. Dic, inquit ad eos, qui illis vana promittunt, q cassum pollicentur auxilium, quòd casurus sit iste paries. Et postea dicatur pseudo prophetis. Vbi est litura, quam linistis, & vbi est, quod pollici estis auxilium? Prophetæ Hierusalem falsi, qui prophetant ad Israel, & vident ei visionem pacis, isti sunt causa peccati, & ruinæ, & falsæ securitatis ac stultæ. Non. n erit pax, dicit Dñs, quia Dominus non misit eos, nec eis loquutus est. [Infra:] Væ his, qui consuunt puluillos sub omni cubito manus, & faciũt ceruicalia sub capite vniuersæ ętatis ad capiendas animas. Voluptatũ libinisq; doctores, dicuntur consuere puluillos, dicentes. Manducemus, & bibamus, cras. n. moriemur.

Lib. 1. in c. 13. Ezech.

13 IDEM explicans illa verba. Secundum multitudinem eorum, sic peccauerunt mihi, gloriam eorum in ignominiam commutabo, peccata populi mei comedent, & ad iniquitatem eorum subleuabunt animas eorum, & erit sicut populus, sic sacerdos, & visitabo super eum vias eius, & cogitationes illius reddam ei, sic habet. Quod homines habuit Israel, tot aras extruxit dæmonibus, in quorũ victimis peccauit mihi. Propterea gloriam eorum, in qua gloriabantur sibi, & Deo idola præferebant, in ignominiam commutabo, vt & sacerdotes capiantur, & populi. Si quidem sacerdotes peccata populi mei comedunt, de quibus scriptum est. Qui deuorant plebem meam sicut escam panis. Et idcirco peccata populi mei deuorant, consentientes sceleribus delinquentium. Quia cũ eos peccare prospexerint, non solum non corrigunt, sed laudant, atque sustollunt, & beatos prædicant. De quibus Isaias, loquitur. Populus meus, qui beatos vos dicunt seducunt vos, & semitas pedum vestrorum supplantant. De his, & per psalmistam clamat. Qm̃ laudatur peccator in desiderijs aiæ suæ, & iniquus benedici-

Lib. 1. in c. 4. Oseæ. to. 6.
Isa. 3.
Psal. 9.

tur. Vnde æqualiter populus & sacerdos, indignantis Dei sententiam sustinebunt, quia non solum opera eorum visitabit, quæ appellantur viæ, in quibus ingrediuntur, sed & cogitationes quibus, vt talia facerent, tractauerunt.

14 *Lib. 1. in cap. 3. Micheæ.* IDEM explicans verba illa: Hæc dicit Dominus super Prophetas, qui seducunt populum meum, qui mordent dentibus suis, & prædicant pacem, & si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super eum prœlium, propterea nox vobis pro visione erit, & tenebræ vobis pro diuinatione, & occumbet sol super prophetas, & obtenebrabitur super eos dies, & cõfundentur, qui vident visiones, inquit: Legimus fuisse pseudoprophetas in Israel, qui propter dona, pacem, quæ eis data non erat, prædicabant. Et si quis munera non dedisset, quamuis sanctus esset, iram Dei nunciaret illi esse venturam. Vnde nunc dicitur ad eos, q̃ loquantur mendacia, & sermo eorum non prophetia, sed diuinatio sit falsa, neque habeant lumen, sed tenebras, & errorem. Cumque in contrarium versa fuerint, quæ promiserant, tunc operiantur confusione, quia non erat responsum Dei. Verumtamen ego repletus sum fortitudine spiritus Domini, iudicio, & virtute, vt annunciem Iacob, scelus suum, & Israel peccatum suum. Ideſt cum prophetæ falsi mordeant dentibus, & prædicent pacem, ego absque vlla formidine annuncio Iacob scelus suum.

15 *In cap. 1. Mar. to. 9 Psal. 76.* IDEM dicit: Nihil fortius quàm animas saluare, quæ errorum suorum vitijs poterant interire. Secundũ quòd in Psalmo iamdudum propheta denudauit. Dominus dabit verbum euangelizantibus virtutes multas. Versus istius ordo talis est, qui huic operi congruenter inseritur, Dominus dabit virtutes multas euangelizantibus verbum.

16 *In epist. 29 quæ est ad Theodosiũ imperatorẽ in qua ipsum arguit acriter, quia iussit vindicari in episcopũ et Christianos, qui synagogam incenderunt. to. 5.* AMBROSIVS ait. Non est imperiale, libertatem dicendi negare, neque sacerdotale, quod sentiat non dicere. Nihil in sacerdote eam periculosum apud Deum, tam turpe apud homines, quàm quod sentiat non libere denunciare. Si quidem scriptum est. Et loquebar de testimonijs tuis in conspectu regum, & non confundebar. Et alibi: Fili hominis speculatorem te posui domui Israel, in eo, inquit, vt si auertatur iustus a iustitijs suis, & fecerit delictum, quia non distinxisti ei, hoc est non dixisti quid sit cauendum, non retinebitur memoria iustitiæ eius, & sanguinem eius de manu tua exquiram. Si autem dixeris iusto, vt non peccet, & ipse non peccauerit, iustus vita viuet, quia dixisti ei, & tu animam tuam liberabis. Malo igitur Imperator, bonorum mihi esse tecum, quàm malorum consortium. Et ideo clementiæ tuæ displicere debet sacerdotis silentium, libertas placere. Nam silentij mei periculo inuolueris, libertatis bono iuuaris. Cũ autem silentij mei dissimulationisque culpa me ingrauet, non te liberat, malo importuniorem me quàm inutiliorẽ, *2. Tim. 4.* aut turpiorem iudices. Si quidem scriptum est, dicente sancto Apostolo: Insta opportunè, & importunè argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina. Habemus ergo, & nos, cui displicere plus periculi sit, præsertim cum etiam Imperatoribus non displiceat, suo quemque fungi munere, & patienter audiatis vnumquemque pro suo suggerentem officio, immo corripiatis, si non vtatur militiæ suæ ordine. Quod ergo in ijs libenter accipitis, qui uobis militant, num hoc in *Matt. 10.* sacerdotibus potest molestum videri, cum id loquamur, nõ quod volumus, sed q̃ iubemur? Scis. n. lectũ. Cum steteritis ante reges, & præsides, nolite cogitare quid loquamini, nõ. n vos estis, qui loquimini, sed spiritus Patris vri, qui loquitur in vobis. Et tũ si in causis reipublicæ loquar, quamuis ẽt illic iustitia seruanda sit non tanto astringar metu, si non audiar: in causa vero Dei, quem audies, si sacerdotem non audies? Quis tibi verum audebit dicere, si sacerdos non audiat.

17 GREGORIVS inquit: Prædicatores hypocritæ, & mali, frequenter sacræ legis eruditione fulciũtur doctrinę verba proferũt, oẽ quod sentiũt testimonijs accingunt, nec tñ per hæc, vitã audientiũ, sed proprios fauores quærunt, quia nec proferre alia nouerunt, nisi quæ auditorũ corda ad rependẽdas laudes excitãt, nõ aũt ad lachrymas accendant. Mens quippe cõcupiscentijs exterioꝛib. occupata, igne diuini amoris non calet, & idcirco ad supernũ desideriũ inflummare auditores suos nequnt verba, q̃ frigido corde, pferunt: neque n. res q̃ in seipsa nõ ardet, aliud accẽdit. Vñ fit ẽt, vt quẽ charitas ædificãdo nõ erigit, scientia inflãdo peruertat. *Lib. 8. Moral. ca. 16. tom. 2.* *1. Cor. 8.*

IDEM explicãs verba illa Iob c. 24. Oculus adulteri obseruat caliginẽ, dicit: Dignũ est, vt hoc mysticè sentiatur: Nã Paul. ait: Nõ. n. sumus sicut plurimi adulterantes verbũ Dei. Adulter quippe in carnali coitu nõ prolẽ, sed voluptatẽ quærit: & peruersus q̃ sq; ac vanę gloriæ seruiens, rectè adulterari verbum Dei dicitur, quia per sacrum eloquium non Deo filios gignere, sed suam scientiam desiderat ostẽtare. Quem enim libido gloriæ ad loquendum trahit, voluptati magis quam generationi operam impendit. 18 *Lib. 6. Moral. c. 25. 2. Cor. 4. Simile.*

IDEM exponens verba illa; Quæ Iob dixerat amicus eius Helin c. 34. Quis est vir, vt est Iob, q̃ bibit subsannationem, quasi aquam, qui graditur cum operantibus iniquitatem? ait: Hæc esse propria arrogantiam prædicatorum solent, vt etiam afflictos auditores suos magis districtè corripere appetant, q̃ blandè refouere. Plus. n. studeꝛt, vt mala obiurgando increpent, q̃ bona laudando confirment. Superiores quippe videri desiderant, & magis gaudent cum eorum animum ira eleuat, q̃ cum charitas exequat. Semper inuenire optant, quæ increpando rigidã feriant. Vnde scriptũ est. In ore stulti virga superbiæ. Quia videlicet percutere rigidè scit, sed cõpati humiliter nescit. Solent etiam prædicatores iusti, auditores suos obiurgando corripere, solẽt in eorũ vitijs districta increpatione sæuire. Vnde scriptum est. Verba sapientium, quasi stimuli, & sicut claui in altum defixi. Rectè aũt eorũ verba claui vocata sũt, quia culpas derelinquentium nesciunt palpare, sed pũgere. An Ioannis verba claui nõ erant, cũ dicebat. Progenies viperarũ, quis vobis demonstrauit fugere a ventura ira? An verba Stephani claui non erant, cum diceret: Vos sẽper Spiritui sancto restitistis? An verba Pauli claui non erãt cum diceret. O insensati Galatæ, quis vos fascinauit? Sed necesse est, vt cautè videamus, quia prædicatores iusti, in ipsis quos corrigunt, cũ ex parte alia fortasse aliq̃d bonæ operationis inueniũt, ad eadẽ obiurgationis verba cũ quãta dispẽsatione descẽdũt. Ecce Paul. Corint. dixerat. Cũ sit inter vos zelus, & cõtentio, nonne carnales estis? Et ẽt: Gras ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Iesu, quia in omnibus diuites facti estis in illo. Quęso te Paule, istis fauoribus iã quò tendas insinues. Obtecro vos fratres per misericordiam Dñi, vt id ipsum dicatis omnes, & nõ sint in vobis schismata, signi ficatum enim est mihi ab his, qui sunt Chloes, quia cõtentiones in vobis sunt. De quibus cõtentionibus paulò post subdidit, dicens Cum enim sit inter vos zelus, & contentio, non ne carnales estis? Ecce quibus laudibus, ad aperta correptionis verba descendit: ecce in corde audientium, quàm blanda fauoris manu, viam districtæ increpationis aperuit. Prius namque superborũ brachia studuit per blandimentorũ vincula religare, vt postmodũ potuisset vulnius superbię, ferro correptionis incidere. Peritus itaque medicus, prius sana mẽbra, quæ circa vulnus erant, laudando palpauit, & post modũ, putridum sinum vulneris feriendo transfixit. Habet ergo in sanctis prædicatoribus ad vtraque, aptum, doctrinę regula, pondus suum, vt & recta faciẽtes nutriant, & peruersa animaduertentes abscindant. *Prou. 14.* *Eccl. 12.* *Matt. 3.* *Act. 7.* *Galat. 3.* *1. Cor. 3.* *1. Cor. 1.* *1. Cor. 1.*

IDEM inquit: Sæpe doctori verbum pro gratia tribuitur auditoris, & sæpe propter culpam subtrahitur sermo doctori. In his ergo, quæ vbertim præ- 21 *Li. 30. Moral. c. 18.*

prædicat doctor, nulla elatione se efferat, nè fortasse nõ pro sua, sed pro auditoris gratia, eius repleatur lingua. Et in his, quæ doctor steriliter dicit, auditor non succenseat, nè fortassis doctoris lingua non pro sua, sed
Ezech. 3. pro auditoris reprobatione torpescat. Pro auditoris namque gratia, datur bonus etiam malis sermo doctoribus: sicut potuerunt Pharisæi suppetere verba prædicationis: de quibus scriptum est: Omnia quæcumque dixerint vobis seruate, & facite, secundùm autem opera eorum nolite facere. Propter auditorum uerò reprobationem, bonis etiam doctoribus sermo subtrahitur, sicut ad Ezechielem cõtra Israel dicitur. Linguam tuam
Act. 18. adhærere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir obiurgans, quia domus exasperans est. Aliquando autem sermo prædicationis propter vtrosq; datur, aliquando propter vtrosque subtrahitur. Propter vtrosq; enim datur, sicut diuina voce Paulo apud Corinthios,
1. Reg. 3. dicitur: Noli timere, sed loquere. Et paulò post. Quia populus multus est mihi in hac ciuitate. Propter utrosque verò subtrahitur: sicut Heli sacerdos, & prauam filiorum cognouit actionem, & dignam increpationis non exercuit uocem, cum profectò futurum esset, vt in mortis supplicio, & istos reatus flagitij, & illum silentij pœna mulctaret.

22 IDEM explicans verba illa; Portas vultus eius (.s.
Li. 33. Mo ral. c. 23. Leuiathan) quis aperiet? Iob c. 41. sic habet: Portæ uultus eius sunt iniqui doctores. Qui idcirco portæ vultus eius vocati sunt, quia per ipsos quisq; ingreditur, vt Leuiathan iste, quasi in potestatis suæ principatu videatur. Sicut enim Scriptura sacra, sanctos viros portas Sion vocare consueuit, Sion quippe speculatio interpretatur, & non immeritò prædicatores sanctos portas Sion dicimus, quia per eorum vitam, atq; doctrinã abscondita supernę contemplationis intramus, ita etiã portis Leuiatham istius, errorum magistri signantur, quorum dum prædicatio peruersa recipitur, miseris auditoribus uia perditionis aperitur. Sed portę istæ ante oculos hominum plerumq; ad introducendum quidem apertæ sunt, sed tamen ad deprehendendum clausæ, quia recta in specie exhibent, sed opere, praua persuadent. Ad deprehendendum ergo clausæ sunt, quia nè intrinsecus cognosci valeant, exteriori simulatione muniuntur. Electis suis has portas Dominus aperit, quia magistros errorum sub specie sanctitatis absconditos, perspicua cognitione manifestat. Per gyrum dentium eius formido. Mutato namque nomine, hos eius dentes insinuare aliter voluit, quos superius portas vocauit. Peruersi enim prædicatores portæ eius sunt, quia ingressum perditionis aperiunt: dentes eius sunt, quia quos in errore capiunt, a ueritatis soliditate confringũt. Sicut enim sanctæ Ecclesiæ dentes, accipimus eos, qui prædicationibus suis peccantium duritiam cõterunt. Vnde ei per Salomonem dicitur: Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro. Qui non immeritò detonsis ac lotis ouibus comparantur, quia innocuam vitam sumentes in lauacro baptismatis, conuersationis pristinæ vellera vetusta deposuerunt. Ita etiam dentibus Leuiathan istius, errorum magistri figurantur, quia reproborum vitam mordendo disaniant, & eos a ueritatis integritate subductos, in sacrificio falsitatis mactant.

Prom. 14. Eccl. 12. Matt. 3. Act. 7. Galat. 30. Similc. 1. Cor. 31. 1. Cor. 2. Cant. 4. 1. Cor. 1.

Prædicatores, & Prælati prius sibi prosint, quàm alijs, operibus priusquam verbis docentes, & tales in bonum reipublicæ dantur, in malum desunt.

Cap. XXVIII.

1 ORIGENES explicans verba illa capit. 3. Et adiecerunt filij Israel facere malignum in
Hom. 4. in lib. Iud. 8. 1. conspectu Domini, & Aioth mortuus est, inquit. Pro peccatis populi moritur bonus populi dux. Cum enim indigni fuerint effecti, & fecerint malum in conspectu Dñi, auferetur ab eis homo Dei. Non semper princeps populi, & Ecclesiæ iudex, per Dei arbitrium datur, sed prout merita nostra deposcunt. Si mali sunt actus nri, & operamur malignum in conspectu Domini, dantur nobis principes secundum cor nostrum. Audi, q̃ Dñs dixit. Fecerunt sibi regem, & non per me, & principẽ, & non per consilium meum. Et hoc dictum vt de Saul illo, quem vtique ipse Dñs elegerat, & regem fieri iusserat. Sed qm̃ non secundum voluntatẽ Dei, sed secundum peccatoris populi meritum fuerat electus, negat eum cum sua voluntate, vel consilio constitutum. Tale ergo aliquid intelligamus etiam in Ecclesijs fieri. Quia pro meritis populi, aut in verbo, & opere potẽs, à Deo tribuitur rector Ecclesiæ, aut si malignum faciat populus in conspectu Domini, talis Ecclesiæ iudex datur, sub quo famem, & sitim populus patiatur, non panis, & aquæ, sed audiendi verbum Domini. Ita ergo nos agamus, & ita oremus, ne vnquam nos diuina indignatio in verbi fame condemnet, ac siti, ne vnquam auferatur a nobis, qui nos verbo, & opere instruat, qui in moribus, & honestate, qui patientiæ, ac mansuetudinis, perfectum de se popupulis præstet exemplum. Nam si malè egerimus, si voluntatem nostram, & non Dei facimus, moritur, & nobis Aioth, & obscuratur laus nostra, & tradimur in manus Iabin regis Chanaã.

Osee 8.

2 IDEM ait: Scit prædicator probare quod bonum
Li 2. inc. 2. epist ad Rom. in fine. 3. est, & beneplacitum, & perfectum, & factus dux Ecclesiæ, & doctor ad illuminandos eos, qui in scientia cęci sunt, & instruendo paruulos in Christo, nè is inquam talis, alios quidem velit docere districtius, & de his, quos instruit, summam disciplinam castitatis exigere, ipse verò in temperantiæ vitio, & cupiditatis vrgeatur. Ad huiusmodi hominem Apostolicus sermo dirigitur, dicens ei. Tu qui doces alium, te ipsum non doces. Qui prædicas non furandum, furaris. Qui dicis non mœchandum, mœcharis. Qui abominaris idola, sacrilegium facis. Si vero etiam aperta incurrat opprobria, & de auaritia eius, & temulentia, &c. publicam iã teneat notam, dehonoratur Deus in actibus eius. Et cum doctor Ecclesiæ, talis esse populis intonuerit, nomen Dei blasphematur in gentibus. Certi sunt enim magistris similes esse discipulos. Vnde verba illa, si tu Iudæus requiescis in lege, & gloriaris in Deo, & nosti voluntatem eius, & probas vtiliora, ironicè legenda sunt.

3 IDEM exponens verba illa: Vt sim minister Chri-
Li 10 inc. 14. eiusdẽ epistolæ. fti in gentibus, sanctificans Euangelium Dei, sic habet: Sicut pontifices cum offerebant, necessariò eis erat prouidendum, nè macula inesset hostiæ, nec vituperationis vitium, vt possit accepta Deo esse, & grata, ita & qui Euangelium sanctificat, & verbum Dei annunciat, curare omnino debet, nè qua incurando macula, & prædicando, ne quod in docendo vitium, nè qua in magisterio culpa nascatur, sed vt ita dixerim, si fieri potest, semetipsum primò immoler, se primum vitijs iugulet, & suã prius peccato membra mortificet, vt non solùm doctrina, sed & vitæ exemplo discipulorum salutem, oblationem suam acceptam faciat Deo. Ne prædicator audeat loqui aliquid eorum, quæ per ipsum non effecit Christus.

4 BASILIVS probat, quòd, qui docendi alios
In li. Mor. sent. 10 2. munus suscepit, is seipsum exemplar ad res honestas omnes debet præbere, eaque ipsum præstare prius, quæ alios doceat. Venite ad me omnes, qui laboratis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, & discite a me, quia mitis sum, & humilis corde. Postquam ergo lauit pedes eorum dixit. Exemplum dedi vobis, vt, & vos ita faciatis. Omnia ostendi vobis, quòd sic laborantes oportet suscipere infirmos. Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Nemo adolescentiam tuam contemnat, sed exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione, in fide, &c.

Matt. 11. Ioan. 13. 1. Cor. 11. 1. Tim. 4.

5 *In epi. 67. quæ est ad Eccles. Antyranam.*

IDEM in epistola consolatoria in obitu Episcopi ait; Quis sermo excogitari poterit, qui tantæ calamitati medeatur. Mortuus est vir, qui columna erat, & stabilimentum Ecclesiæ. Haud parum autem periculi est, nè subtracto hoc fundamento, simul cum illo multi decidant, & quæ in nõ nullis sunt putrida, ac marcida fiãt. Clausum est os, quod hactenus, & competenti fiducia & sermonibus gratiæ ad fraternitatis ædificationem scaturiuit. Ablata sunt consilia mentis, quæ reuera diuinitus agitabatur. O quoties animum meum (accusabo enim meipsum) nonnihil contra hunc virum indignationis subijt, quòd totus hoc desiderio tenebarur, vt dissolueretur, & esset cũ Christo, nec hoc pluris faciebat, vt diutius propter nos in carne maneret.

6 *Hom 9. ex imperfecto in Mat. c. 2*

CHRYSOSTOMVS exponens verba illa; Videns Iesus turbas ascendit in montem, ait: Ascendit in montem, vt ostendat nobis quoniam in altitudine spiritualiũ virtutum consistere debet, qui docet iustitiam Dei. Qui docet, verborum suorum sit ipse exemplum, vt magis opere doceat, quàm sermone. Sicut ait *1. Tim. 4.* Apostolus ad Timotheum. Exemplum esto omnium fidelium. Qui autem ambulat per conuallia vitę terrenę, obscuras semitas calcat, & loquitur altos sermones, non alterum instruit, sed seipsum castigat. Nemo enim potest in valle stare, & de monte loqui, sed aut vbi stas inde loquere, aut vnde loqueris, ibi sta. Si in terrra est animus tuus, vt q̃d de cœlo loqueris? Si aũt in terra tu *Phil. 2.* stas de terra loquere, si aũt de cęlo loqueris, in cœlo cõsiste, vt dicas cũ Apostolo: Nr̃a cõuersatio in cęlis est.

7 *Hom. 10.*

IDEM dicit; Quod dixit Apostolis. Vos estis sal terræ, ad hoc respicit, quòd doctor omnibus virtutib. debet esse ornatus. Debet esse pauper, vt auaritiam libera voce castiget. Debet esse semper suspirans, & lugens, vel sua, vel aliena peccata, vt confundat eos, qui nec peccare dubitant, nec postquã peccauerint tristantur. Debet esuriens esse, & sitiens iustitiam, vt pigros circa opera bona valeat excitare, magis exemplo, quã voce. Debet esse misericors alijs, sibi autem austerus, vt sibi quidem graue pondus iustitiæ ponat, alijs autẽ leue. Debet esse mundo corde, vt non solum non se immisceat circa negotia sæcularia, sed nec cogitet de mũdo. Sit autem pacificus, vt tota Ecclesia eius, quasi vna sit anima. Si ergo omnibus his virtutibus fuerit ornatus, tunc est quasi optimum sal, & totus populus de illo conditur, magis videndo eum, quàm audiendo. Nã prima doctrina est videre bonum, secunda autem audire. Dum considerabamus, quòd opus est salis, quòd lucis admonet nos, vt quæremus, ob quam causam Apostoli sali sunt comparati, ob quam autem luci. Salis opus est, rem in eo statu tenere, in quo inuenerit eam, vt in deterius non mutetur, ad melius autem perducere non potest. Tenet carnem nè putrescat, putridam autem non potest tenere in corruptam. Lucis autẽ opus est ipsas soluere tenebras, & ea, quæ fuerunt in tenebris, illustrare. Sic doctores, sal quidẽ sunt populi Christiani iam cognoscentis. Deum, seruantes eum in ipsa agnitione Dei, & sanctitate. Lux autem sunt gentium, producentes eas ad scientię lumen, vel æternorum, qui fortè in Ecclesia cæciderunt in tenebris peccatorum. Item, bona conuersatio sacerdotis, sine verbo tenet quidem sanctos in sanctitate per suum exemplum, adducere autem ignorantem ad scientiam veritatis non potest. Item verbum quidem, ignorãtem adducere ad scientiam veritatis, & sine conuersatione bona potest, tenere autem in sanctitate absque bona conuersatione non potest, magis autem scandalizat. Ergo propter bonam conuersationem suam sacerdotes sunt sal, quoniam bona conuersatio sacerdotum conditura populi est, propter verbum autem doctrinæ. Lux, Prius autem vocauit eos sal, postea autem lucem, quia prius est bene viuere, diende bene docere. [Inf.] Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videãt opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. Id est, sic illuminate, & docete, non vt verba vestra tantummodo audiant homines, sed vt opera vestra bona videant, vt quos illuminaueritis per verbum, quasi lux, condiatis per exempla operum vestrorum, quasi sales. Quoniã qui facit, quod docet, ille verè docet, qui autem non facit, non alium docet, sed seipsum condemnat. Et melius est facere, & non docere, quàm docere, & non facere. Quoniam qui facit, etsi tacuerit, aliquos corrigit suo exemplo, qui autem docet, & non facit, non solum neminem corrigit, sed & multos scandalizat. Quis enim non moueatur ad peccandum, cum viderit ipsos doctores pietatis peccantes? Ergo per illos quidem doctores, qui docent, & non faciunt, magnificatur. Deus, per eos autem, qui docent, & non faciunt, blasphemãtur. Vt puta si bene doceant sacerdotes, & melius viuãt videntes gentiles dicũt: Benedictus Deus, qui tales habet seruos: Verè enim eorum Deus verus est Deus. Nã nisi ipse esset iustus, numquam populum suum circa iustitiam sic teneret: nam disciplina Domini ex moribus familię demonstratur. Non sicut nostri philosophi qui magna loquũtur, & nec modica faciunt. Si aũt bene doceant, & male conseruentur, vidẽtes dicũt: Quas est Deus eorum, qui talia agunt? Numquid sustineret eos talia facientes, nisi consentiret operibus eorum?

8 *Homi. 30. in actu Apost. c. 9.*

IDEM dicit: Per quam facile est docere verbis, doce me via tua. Hæc doctrina optima est. Non enim sic insident animæ verba, ac opera. Quoniam si nõ habueris opus bonum, non solum non proderis loquendo, sed etiam plus nocebis, vtiliusq; forte tacere. Quare? Quia opus mihi proponis, ac si impossibile foret. Cogito enim mecum, si tu qui tanta loqueris non facis, multò magis ego venia dignus sum, nihil tale dicens. Idcirco, inquit propheta in Psalmo: Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras iustitias meas? Maius enim hoc damnum, quando bene quis docet verbis, & operibus doctrinam impugnant. Hoc multorum in Ecclesia malorum, causa est. Multi, vt in medium procedunt, multa faciunt, vt prędicent, etsi applaudentem multitudinem habent, quasi regnum adepti sint, gaudent, si autem cũ silentio claudatur sermo, tristitia maior illis e silentio, quam ex gehenna. Hoc subuertit Ecclesias, q̃ & vos non quæritis audire sermonẽ, qui cõpungere possit, sed qui oblectet, & tinnulo strepitu, & verborum compositione, quasi cytharœdos, & cantores audientes, & nos frigidè, & miserè facimus nostras affectiones sequentes, quas eijcere oportebat. Et idem fit, ac si pater videns puerum, quem supra modum tenerè amat, ægrotum, illi frigida, & quæ eum delectant, porrigat, quæ autem sunt vtilia minimè curet. Deinde quando obiurgatur à medicis ait: Videns flentem puerũ, ferre non possum. Miser, & ærumnosè, ac proditor, neque. n. talem patrem dixerim. Hoc etiam nobis accidit. Flosculos verborum, & compositionem, & harmoniã curiosius sectamur, vt canamus, non vt prosimus; vt simus in admiratione, nõ vt doceamus, vt oblectemus, non vt compungamus, vt plausu, & laudib. obtentis abeamus, non vt mores cõponamus. Credite mihi, quando interdicẽdum plausum excito, per illud quidem tempus, humanũ quiddam mihi accidit, & distrahor, & diffundor: vbi autem domũ redeo, & intelligo plaudentes sine fructu abijsse, ploro, & gemo, & lacrymor, & quasi frustra oĩa dixerim sic afficior, mihiq; ipsi dico. Quæ sudorum meorum vtilitas, si auditores è verbis meis nullum fructum accipere volunt. *Psal. 49.* *Simile.*

9 *Epist. 2. ad Fabiolam de veste sacerdotali. cap. 3.*

HIERONYMVS sic habet: Non accipiunt vestes sacras sacerdotes, nisi lotis prius sordibus, nec ornatur ad sacra, nisi in Christo, noui homines renascantur. Vinum enim nouum in nouis vtribus mittitur. Præceptis Dei lauandi sumus, & cum parati ad indumentũ Christi tunicas pelliceas deposuerimus, tũc induemur veste linea, nihil in se mortis habẽte, sed tota cãdida, vt cingamus lũbos in veritate, & tota pristinorũ peccatorũ turpitudo celetur. Vnde & Dauid. Beatũ

10

quorum

quorum remissæ sunt iniquitates, & quorũ tecta sunt peccata. Post lineam tunicam induimur hyacinthino vestimento, & incipimus de terrenis ad alta conscendere. Hanc habuerunt omnes illi quibus dicitur: In montem excelsum ascende tu qui euangelizas Sion. Nec sufficit nobis priorum ablutio peccatorum doctrina secretior, nisi habuerimus & opera. Vnde iungitur & ephod, ideſt, superhumerale, quod rationali copulatur, vt non sit laxum, neque dissolutum, sed hæreant sibi inuicẽ, & auxilio sint opera, & verba. Ratio enim operibus, & opera ratione indigent, vt quod mente percipimus, opere perpetremus. Rationale hoc, duodecim in se lapides habet, & quatuor ordines, quos quatuor puto esse virtutes cardinales: cũ indutus quis fuerit veste multiplici, consequens est veritatem quã corde retinet, sermone proferre, & ob id in rationali veritas est, ideſt scientia, vt noverit, quæ docenda sint, & manifestatio, atq; doctrina, vt possit instruere alios, quod mente concepit. Moyses sacerdotis scientiam ornat in vestibus, Paulus Thimothæum, & Titum instruit disciplinis, sed & ipse vestimẽtorum ordo præcipuus. Non prius rationale, & sic superhumerale, sed ante superhumerale, & post rationale. A mandatis, inquit, tuis intellexi: prius faciamus, & sic docea
Pſal. 118. mus, nè doctrinæ auctoritas cassis operibus restruatur. Hoc est, quod in Propheta legimus: Seminate vobis in iustitia, & metite fructum vitæ. Illuminate vobis lumen scientiæ. Primum seminate in iustitia, & fructũ vitæ æternæ metite, postea vobis scientiam vendicate. Nec statim absoluta perfectio est, si quis superhumerale, & rationale habeat, nisi hæc ipsa inter se forti compagine solidentur, & sibi inuicem connexa sint, vt, & opera rationi, & ratio operibus hæreat, & his præcedẽtibus, doctrina sequatur, & veritas. [Infra.] Tanta debet esse scientia, & eruditio pontificis Dei, vt & egressus eius, & motus, & vniuersa, vocalia sint. Veritatem mente concipiat, & toto eam habitu resonet, & ornatu, et quidquid agit, quidquid loquitur, sit doctrina populorum. Absque tintinnabulis enim, & diuersis coloribus, & gemmis, floribusque virtutum, nec sancta ingredi potest, nec nomen antistitis possidere.

Homi. 30. in actа Apoſt. t. 9.

Pſal. 49.

11 IDEM explicans verba illa; Occurrentes sitienti
Li. 9. in c. ferte aquam, qui habitatis tetram austri, cum panibus
xi. Iſa. t. 5. occurrite fugienti, inquit; Vos, qui estis in Themam, quod interpretatur auster, atque perfectio, & in eo versamini loco, de quo scriptum: Deus ab austro veniet,
Abac. 3. & qui consummati estis, atq; perfecti, & habetis in vobis lumen scientiæ scripturarum, fugientibus de Arabia, & de saltu, occurrite cum aqua, & panibus, & nolite expectare, donec ad vos veniat, sed imitamini illũ euangelicæ parabolæ partẽ, qui occurrit filio reuertẽti.
Luc. 15. Locus hic propriè aduersus eos intelligi põt, qui tradẽtes se ocio, atq; desidiæ, propria salute contẽti sunt, nec pœnitentibus, atque conuersis porrigunt manum.

Similia.

12 IDEM explicans verba illa; Super montem excel
Lib. 11. c. sum ascende, tu qui euangelizas Sion, dicit. Vno verbo
40. Iſai. præcipitur Apostolorum choro, vt ad prædicationem omnis carnis, quę visura sit salutare Dei excelsa cõscendat, de magnisq; dicturi, in sublimibus commorentur.

13 IDEM explicans verba illa: Quoniã Domine im-
In cap. 3. minuti sumus plusquam omnes gentes, & sumus humiles in vniuersa terra, hodie propter peccata nostra, & non est in tempore hoc princeps, & propheta, & dux, sic habet: His versiculis, quos dixerunt tres pueri in camino ignis inclusi vtendum est si quando Ecclesiæ propter peccata populi, sanctorum virorum, & magistrorum, qui in lege Dei doctissimi sunt, sustinent penuriam.

9 Epiſt. 2. ad Fabiolam de veſte ſacerdotali. cap. 3.

14 IDEM exponens verba illa; Confundentur diuini
Li. 1. in c. 3. Micheæ. to. 6. & qui vident visiones, & operient vultus suos omnes, inquit: Cum prophetæ diuini magis, quam prophetæ fuerint comprobati, pœnitentiam agent hi, qui magistri fuerant, & ego exaudiam eos & dabo eis virtutem

10

spiritus mei, & implebo eos iudicio meo, & fortitudine, vt qui prius populum blandimentis decipiebant, postea vera annunciando deterreant, & ad rectam reuocent viam, & incipiant mederi vulneribus, quæ intulerant. Animaduerte in præsenti loco, posse aliquem docere post peccatum, si tamen vitia priſtina digna pœnitentia deleuerit. Vnde & Dauid post adulterium, & homicidium, loquitur in Psalmo: Asperges me hyssopo, & mundabor, lauabis me, & super niuem dealbabor. Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Cumque Domine feceris: Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te conuertentur. Prius conuertitur, & post docet. Pſal. 50.

IDEM exponens illa verba; Hæc dicit Dominus, 15
pasce pecora occisionis, quæ, qui possederant, occidebant, & non dolebant, & vendebant ea, sic habet. Hæc 11. Zach.
Li. 3. in c. verba de nostris sacerdotibus, & prælatis intelligi possunt, & quicunque pastores fuerint negligentes, & vnum de minimis scandalizauerint, ipsos esse, qui nutriant pecora occisionis, & non patiantur quidquã super eis, & doleant, nec possint dicere cum Apostolo: 2. Cor. 12.
Quis scandalizatur, & ego non vror? & vendant populos sibi creditos, de quibus scriptum est: Qui deuorant populum meum, sicut cibum panis. Pſal. 52.

IDEM explicans verba illa: Et erit: In die illa con- 16
fundentur prophetæ, vnusquisque ex visione sua cum In cap. 13. Zachar.
prophetauerit, nec operientur pallio saccino, vt mentiantur, sed dicit non sum Propheta, ait: Qui prophetare tentauerit, & parentum iudicio fuerit condemnatus, & vaticinij illius falsitatem, rerum contrarius exitus approbarit, confundetur ex visione sua, nec vltra operietur cilicio, vt mentiatur. Hic enim erat habitus prophetarum, vt quando populum ad pœnitentiam prouocabant, induerentur cilicio. Vnde, & Isaiæ præci- Cap. 20.
pitur, vt auferat cilicium de lumbis suis, & nudus incedat. Nequaquam enim tempus esse pœnitentiæ, sed imminetis captiuitatis. Ergo & iste pseudopropheta, nequaquam habitũ accipiet prophetalem, ne sub alieno vestitu, & operimento, simplices quosque decipiat.

IDEM exponens illa verba; Qui prius reſpõdeat, 17
quam audiat, stultum se esse demonstrat, & confusio- Li. 2. in c.
ne dignũ, dicit. Qui prius doctor esse desiderat, quam 18. Prou.
discat stultitiæ noxam non declinat. tom. 7. 1

IDEM explicans verba illa; Abscondit piger ma- 18
num suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam, In ca. 19.
inquit. Nemo ita piger est, vt ad os manum, vel comedendo reducere, laborem putet, sed pigro labor est manum ad os porrigere: Quia desidiosus quisque prædicator, nec hæc vult operari, quæ dicit. Manum quippe ad os porrigere, est voci opere concordare.

IDEM explicans verba illa; Væ vobis Scribæ, & 19
Pharisæi hypocritæ, qui circuitis mare, & aridam, vt fa- Li. 4. in c.
ciatis vnum pro selytum, & cum fuerit factus, facitis 23. Matt.
eum filium gehennæ duplum quam vos, inquit: Scribę tom. 9.
& Pharisęi totum lustrantes orbem, per imaginem sanctitati, studij habebant de gentibus facere proselytem & incircumcisum miscere populo Dei. Sed qui antedum esset ethnicus, simpliciter errabat, & erat semel filius gehennæ, videns magistrorum vitia, & intelligẽs destruere eos opere, quod verbis docebant, reuertitur ad vomitum suum, & gentilis factus, quasi præuaricator, pœna maiori dignus erit.

IDEM exponens illa verba; Rectas facite semitas 20
eius, ait: has semitas incuruauimus declinãtes in dexteram, atq; sinistrã. Nunc Deus præcipit nobis, vt via re- In cap. 1. Marci.
gia incedentes proximos nros, vt nos, & nos ipsos, vt proximos diligamus, nã q. diligit iniquitatẽ, odit animam suam. Qui in semetipsum diligit, & non diligit proximũ, ad dexteram declinat. Et qui semetipsum odiens, proximũ diligit ad sinistram diuertit. Nam bene agũt 1. Reg. 2.
multi, sed non bene corrigunt, sicut Heli. Et multi bene corrigunt, sed non bene agunt, vt fuerunt Scribæ, & Matt. 23. Luc. 11.
Pharisæi, qui ledebant super cathedram Moysi. Vnde

& turturis in lege ad ascellas eius retorqueri iubet, nè separetur os ab opere, & opus nostrum non diuidatur ab ore. Et quando erat Ioannes vestitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius, & locustas, & mel siluestre edebat, & sic prædicabat; egrediebatur ad eum omnis Iudææ regio, & Hierosolymitæ vniuersi, & baptizabantur ab illo confitentes peccata sua. Vestis enim prophetæ, & cibus, & potus, totam aulteram vitam prædicantium significant.

21 *In c. 2. epi. Pauli ad Titum.* IDEM explicans verba illa; Tu verò loquere, quæ decent sanam doctrinam, aduertit, aliud esse sanam doctrinam loqui, aliud ea, quæ sanæ conueniunt docere doctrinæ. Quia in altero simplex tantum institutio est, & in altero cum eo, quod docet, vitæ quoq; correctio

Matt. 5. est. Qui enim soluerit vnum de mãdatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum, Domino præcipiente discipulis, nõ solùm in meditatione scripturarũ eos labore debere, vt quæ scripta sunt cõdant in memoriæ thesauro, sed prius faciãt, quæ præcepta sunt. Quicumq; verò fecerit, & docuerit, ille vocabitur magnus in regno cælorum. Nisi enim supergressa fuerit nostra iustitia scribarum iustitiã, & phariſeorum, non possumus ingredi regna cælorum: qui supra Moysi cathedram sedentes, dicunt, & non faciunt, & alligant onera importabilia, quæ ceruicibus

Matt. 23. hominum imponunt, & ipsi minimo digito nolunt ea contingere. Hoc igitur nunc Apostolus Titum discipulum suum docet, vt ea loquatur, quæ sanæ doctrinæ cõueniant, quia tunc doctrinæ sit sanitas, cum doctoris doctrinæ pariter, & vita consentiant.

22 *Libro 7. Mor. c. 16. tom. 2.* GREGORIVS exponens verba illa Iob 6 cap. Quare detraxistis sermonibus veritatis, cum è vobis nullus sit, qui possit me arguere, ait. Mundus ipse esse à vitijs debet, qui curat aliena corrigere, vt terrena non cogitet, vt desiderijs infimis non succumbat, quatenus

Simile. tantò perspicacius alijs fugienda videat, quantò hæc ipse per scientiã, & vitam verius declinat, quia nequaquam purè maculam in membro considerat oculus, quem puluis grauat, & superiectas sordes, manus tergere non valet, quæ lutũ tenet. Vnde rectè ad Dauid per

2. Reg 7. significationẽ diuina vox dixit: Non tu ædificabis mihi templum, quia vir sanguinum es Dei autem templũ

1. Cor. 3. ædificat, qui corrigendis atque instituendis proximorum mentibus, vacat. Quoniam templum Dei sanctũ est, quod estis vos. Sed vir sanguinum templum Deo ædificare prohibetur, quia qui adhuc actibus carnalibus incumbit, necesse est, vt instruere spiritali mentes proximorum erubescat.

23 *Li. 19. mo ral. c. 14.* IDEM quærit cur Iob in ca. 29. tam subtiliter suas virtutes enarret, & ait; Sanctorum virorũ est, bona quę fecerint, occultare, nè elati cadant. Hinc est etiam q̃ duos cæcos iuxta viam sedentes Dominus illuminans

Matt. 9. præcepit, dicens: Videte nè quis sciat. De quibus illico scriptum est: Abeuntes, diffamauerunt eum per totam terram illam. Sed quærendum nobis est quid sit hoc, quod ipse omnipotens, cui hoc est velle quod posse, & taceri virtutes suas voluit, & tamen ab his qui illuminati sunt, quasi inuitus indicatur, nisi quòd seruis suis se sequentibus exemplum dedit, vt ipsi quidem virtutes suas occultare desiderent, & tamen, vt alij eorũ exẽplo proficiant, prodantur inuiti, vt bona ad proximos suos exempla transmittant. Occultemus ergo studio, necessitate publicentur, & eorum occultatio sic custodia propria, eorumque publicatio sit vtilitas aliena. Aliquando sancti viri & coram hominibus compellũtur bona facere, aut eadem hominibus sua facta narrare, ad hoc tantùm, vt Deus glorificetur. Dum enim sancta prædicant, ipsa prædicauo eorum fortasse despicitur, quorum vita nescitur. Compelluntur uitam suam dicere, vt auditorum suorum valeant vitam mutare. Scriptum quippè est: Cum eleuarentur animalia de

Ezec. 1. terra, eleuabantur pariter & rotæ. Quia videlicet cum auditorum mentes, prædicãtium vitam suscipiunt, necessariò vtique etiam vim prædicationis admirantur. Sic nimirum Paulus discipulis loquens, & honorem fugit, & tamen quantum esset honorandus ostendit. Nam cum Thessalonicensibus diceret: Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis: neque in occasione auaritiæ, Deus testis est, secutus adiũ

1. Thes. 2. xit: Neque quærentes ab hominibus gloriam, neque à

2. Cor. 4. vobis neque ab alijs. Rursus Corinthijs, honorem fugiens, dicit: Nõ enim nosmetipsos prædicamus, sed Iesum Christum, nos autem seruos vestros per Iesum. Post modum miras concinit sui laudes in vtilitatem proximorum. Sic & Iob modò: quia sancti viri cum coguntur bona narrare quæ faciunt, non elationi seruiunt, sed vtilitati

IDEM exponens verba illa Iob cap. 31. Seram, & 24 alius comedat, & progenies mea eradicetur, dicit. Se- *Li. 21. Moral. c. 8.* rere, est verba vitæ prædicare, comedere autem est bonis operib. satiari. Si ergo ea quæ protulit facere prætermisit, ait: Seram, & alius comedat. Ac si apertè dicat: Quod os meum loquitur, non ego sed alter operetur. Prædicator quippe, qui à suis vocibus, moribus discrepat, ieiunus ferit quod alius manducet, quia suo semine ipse non nascitur, quando à verbi sui rectitudine, praua actione vacuatur: Et quia plerumque discipuli incassum bona audiunt, cum ex magistri vita operum exemplo destruuntur, rectè subiungitur: Et progenies mea eradicetur. Doctoris enim progenies eradicatur, quando is qui per verbum nascitur, per exemplum necatur. Quia quem lingua vigilans gignit, vitæ

1. Reg. 3. negligentia occidit. Neque enim torpenti nobis est mente transeundum, quod apud Salomonem mulier, quem vigilans lactare cõsueuerat, dormiens interemit. Quia nimirum magistri, vigilantes quidem scientia, sed vita dormientes, auditores suos, quos per vigilias prædicationis nutriunt, dum quod dicunt, facere negligunt, per somnum torporis occidunt, & negligendo opprimunt, quos alere verborum lacte videbantur.

IDEM explicans verba illa; Iob 39: cap. Numquid 25 præbebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo *L. 31. Moral. c. 11.* eius hinnitum? inquit. Quid est, quod huic equo Dominus se prius dare fortitudinem, & postmodum collo eius hinnitum circundare asserit? Hinnitu enim vox prædicationis exprimitur. Verius autem quisque prædicator, ante fortitudinem, & post hinnitum accipit, quia cum prius in se vitia extinxerit, tunc pro erudiendis alijs ad vocem prædicationis venit. Huic equo Dominus & fortitudinẽ, & hinnitũ se dare testatur, quia in prædicatores eius, nisi vita, & sermo conuenerint, nequaquam virtus perfectionis apparebit. Non n. multum prodest, si sublimis vitæ operatione suffultus sit, si tamen loquendo non ualet ad hoc alios excitare, quod sentit. Vel quid prodest bene loquendo alios ascendere, si semetipsum indicat male viuẽdo torpuisse? Quia ergo in prædicatore necesse est, vt ad perfectionẽ vita quę conueniant equo suo dominus, & cũ actionis fortitudine, hinnitum vocis, & cũ hinnitu vocis, fortitudinẽ ministrat actionis. Et notandũ cur hinnitus, qui interius nimirum per guttur ducitur, equi collo circũdari, ideſt, quasi per gyrũ trahi exterius dicatur: quia videlicet p̃dicationis vox de internis emanat, sed extra circundat. Nã quo alios ad bene viuendũ suscitat, ad bene agendũ & opera prædicãtis ligat, nè extra sermonẽ actio tranſeat, nè voci vita cõtradicat. Collo ergo equi, hinnitus circumducitur, quia nè ad peruersa opera prodeat, suis vocibus etiam vita prædicantis obsidetur.

IDEM exponẽs verba illa; Terrã vngula fodit, ait. 26 *Ino. 11.* Solet in equi vngula, laboris fortitudo cognosci. Quid ergo p vngulã, nisi in p̃dicatore sancto, virtutũ pfectio designat? Quia videlicet vngula terrã fodit, cũ de corde audientũ exẽplo suorũ operũ, terrenas cogitationes eijcit. Vngula terrã fodit, q̃a auditorũ corda a sęcularibus curis euacuat cũ doctor bonus, cõtẽnere sæclũ, opere ostẽtat. Videamus Paulum terram cordis audiẽtium,

tium, qua ostensæ virtutis vngula fodiat, Ipse namque discipulis dicit: Hæc cogitate, quæ didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me, hæc agite, & Deus pacis erit vobiscum. Et rursum: Imitatores mei estote fratres, sicut & ego Christi. Qui ergo exemplo sui operis, alios corrigit, nimirum vngula terram fodit.

27 IDEM explicans illa verba; Fili hominis sta super pedes tuos, & loquar tecum, & audiui loquentem ad me, & dicentem: Fili hominis mitto ego ad te filios Israel, sic habet. Iacenti prophetæ dicitur, vt surgat, stanti autem præcipitur, vt ad prædicationem proficisci debeat. Adhuc enim nobis in infirmitatis confusione iacentibus præberi non debet auctoritas prædicationis. Sed eum iam in bono opere surgimus, cum iam recti stare cœperimus, dignum est, vt ad lucrandos alios in prædicationem mitti debeamus. Cadens Propheta, iam monitionis verbum suscipit, vt surgeret, surgens autem præceptum audiuit, vt prædicaret. Surgere ad fortiora iubemur, & cum iam in bonorum operum soliditate persistimus, necesse est, vt inde nosmetipsos correximus, inde iam prædicantes & alios leuemus. Iacenti ergo non præcipitur, vt ad prædicationem pergat, ne infirmus quisque, hoc quod verbo ædificare potest, opere destruat. Vnde recte quoque per psalmistam dicitur: Eduxit me de lacu miseriæ, & de luto fæcis. Statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos, & immisit in os meum canticum nouum, hymnum Deo nostro. Prius enim de luto prauitatis educitur, vt eius pedes per fidem in petra solidentur. Sed quia rectam fidem recta subsequi, debet operatio gressus eius directi sunt, vt post directionem gressuum, ideſt, post perfectionem boni operis, in ore acciperet etiam nouum canticum prædicationis. Sic Saulus, dum superbe Damascum perge ret, Redemptoris voce prostratus iacuit. Et qui prædicator futurus erat, non tamen mox, vt prædicaret, quod viderat audiuit, sed ei iacenti dicitur: Egredere in ciuitatem & dicetur tibi, quid te oporteat facere. Surgens hoc didicit, vt quæ cognouerat, prædicaret.

28 IDEM explicãs verba illa; Comede volumẽ istud & vadens loquere ad filios Israel, inquit. Scriptura sacra cibus, & potus est. In rebus obscuriorib. quę intelligi nequeunt, nisi exponatur. Scriptura sacra cibus est quia quidquid exponitur, vt intelligatur, quasi manditur, vt glutiantur. In rebus verò apertioribus potus est; potum enim non maddendo glutimus. Pro eo autem quod multa Ezehiel propheta obscura, atq; perplexa auditurus erat, nequaquam ei de sacro volumine dicitur; Bibe, sed comede. Ac si aperte diceretur: Pertracta & intellige, ideſt, prius mande, & tunc degluti. Sed in verbis sacri eloquij iste debet studij nostri ordo seruari, vt hæc ideo cognoscamus, quatenus de iniquitate nra compuncti, cognoscentes mala, quæ fecimus, vitemus, nè alia faciamus. Et cum iam ex magno vsu lacrymarum, de peccatorũ remissione cœperit esse fiducia per verba Dei, quæ intelligimus, ad vitam quoque & alios trahamus. Ad hoc.n. intelligẽda sunt, vt & nobis prosint, & intentione spiritali alijs conferantur. Vnde benè nunc dr: Comede volumen istud, & vade, & loquere filijs Israel. Ac si ei de sacro cibo diceretur: Comede, & pasce saturare, & eructa, accipe, & sparge, cõ

29 fortare, & labora. [Inf:] Et comedi illud, & factũ est in ore meo, sicut mel dulce; De illorũ ore prædicatio dulcis est audientib. qñ eorum actio contraria suis prædicationibus non est, quia de propria vita sumũt, q̃ per linguam proximis conferunt. Liber, qui viscera repleuit, dulcis in ore sicut mel factus est, quia ipsi de oiporenti Dño sciunt suauiter loqui, qui hunc didicerint in cordis sui visceribus veraciter amare. Is quippe ore Scriptura crudelis est, cuius vitæ viscera mandatis illius replentur, quia ei suauis est ad loquẽdum, cui interius impressa ad viuendum fuerit. Nam sermo dulcedinem non habet, quem uita reproba intra conscientiam remordet. Vnde necesse, est, vt qui uerbum Dei loquitur, prius studeat qualiter viuat, vt post ex uita colligat, quæ, & qualiter dicat. Ad prædicandum namque plus conscientia sancti amoris ædificat, quàm exercitatio sermonis: quia amando cœlestia, intra semetipsum prædicator legit, quomodo persuadeat, ut despici debeant terrena. Qui enim uitam suam interius pensat, & exemplo suo foris admonendo alios ædificat, quasi in corde, linguæ calamum tingit, in eo quod manu verbi proximis exterius scribit. Inde admirabilis prædicator, cum multa discipulis exhortando dixit, quia nullam intra semetipsum de conscientia contrarietatem pertulit, adiunxit: Si qua uirtus, si qua laus disciplinæ, hęc cogitate, quę & audistis, & uidistis in me.

30 IDEM ait; De bene docentibus, & male operantibus dicitur: Filij Effrem intendentes arcum, & mittentes sagittas, conuersi sunt in die belli. Intendunt arcum atque sagittas mittunt, qui Scripturæ sacræ sententias proponunt, & uerbis rectis auditorum vitia feriunt. Sed conuertuntur in die belli, quia post semetipsos redeunt in tentatione uitiorum, & pectus opponere non volunt: quia in tentationem certamine non resistunt. Hinc iterum dicitur: Auertisti adiutorium gladij eius, & non ex auxiliatus ei in bello. Gladius quippè doctoris est sermo Dei. Omnipotens itaque Deus, cum doctorem respicit nolle operari quæ dicit, in die belli, adiutorij eius gladium auertit, quia in tentationum certamine non permittit ei esse in adiutorium, doctrinæ verba, quę dedit. Habet igitur gladium, sed hunc in bello non adiuuat, quia cum aduersitas tentationis eruperit, verbi obliuiscitur, quod dicebat. De patientia sermo doctori est, sed cum ipse contumelia lacessitus fuerit, oblitus quod docuit, patientiam non habet, &c.

31 IDEM sic habet; Quomodo nos vitam corrigere ualeamus alienam, qui negligimus propriam? Vnde sancta Ecclesia de membris suis infirmantibus dicit: Posuerunt me custodem in uineis vineam meam non custodiui. Vineæ quippe nostræ actiones sunt, quas vsu quotidiani laboris excolimus. Sed custodes in vineis positi, nostram uineam minimè custodimus, quia dum extraneis actionibus implicamur, ministerium actionis nostræ negligimus. Nullum puto fratres ab alijs maius præiudicium, quã a sacerdotibus tolerat Deus, quando eos, quos ad aliorum correctionem posuit, dare se exempla prauitatis cernit, quando ipsi peccamus, qui com pescere peccata debuimus. Considerate quid de gregibus agatur, quando pastores, lupi fiũt. Hi enim custodiam gregis suscipiunt, qui insidiari gregi Dominico non metuunt contra quos, Dei greges custodiri debuerant. Nulla enim animarum lucra quęrimus, ad nostra quotidie studia vacamus, & terrena concupiscimus. Et quia eò ipso quò ceteris prælati sumus, ad agenda quęlibet maiorem licentiam habemus, susceptæ benedictionis ministerium vertimus ad ambitionis argumentum, Dei causam relinquimus, ad terrena negotia vacamus.

IDEM exponens illa verba; Et sermo Dñi erat prętiosus, dicit. Sermo Dñi prætiosus erat, hoc est, rarus. Quia dũ rarus esset, qui summa cõtemplãdo cerneret, frequens esse nõ poterat, qui bona loquendo p̃dicaret. Quod nunc quoq; in sancta Ecclesia fieri videmus. q̃a dũ pleriq; de reuerentia culminis, gloriã affectãt honoris, dũ sacri ordinis ministeria negligunt, summa, quæ videre nequeũt, subiectis plebib. prædicare nõ posũt, atq; in eorũ familia prætiosus sermo esse cognoscitur quia rarò bonæ prędicationis hortamẽta audiunt, quorum prælati ex desiderio, nõ quærunt superna quę dicant, sed terrena quę agant. Quos profectò S. Scriptura notat, cũ dicit: Canes muti non valentes latrare. Nõ dixit, nõ volentes, sed nõ valẽtes, q̃a certè dũ mũdi gloriã ex toto corde diligũt, vellẽt populo sublimia dicere, vt

Philip. 3.
1. Thes. 2.
2. Cor. 4.
Hom. 9. in 2. Ezech. tom. 2.
24 Li. 21. Mo ral. c. 8.
Phil. 3.
1. Reg. 3.
Act. 9.
25 L. 31. Mo ral. c. 11.
Hom. 10. in tom. 3. Ezech.
26 Ino. 11.
Phil. 4.
30 Ho. 21. in Ezech. Pſ. 77.
Pſ. 88.
31 Ho. 17. in Euang. Cant. 1.
32 Lib. 1. expo ſitionis in c. 2. 1. lib. reg. c. 4.
Iſa. 56.

re, vt etiam de sublimitate verbi possent gloriam habere. Canes ergo muti volentes latrare, non possunt, quia dū prauo corde terrena meditantur, occulta veritatis, quæ proferāt, reuelatione nulla comprehendunt.

33 BERNARDVS explicans verba illa; Meliora
Serm. 9 in Cantica. sunt vbera tua vino inquit. Quod enim postulas, te quidem delectat, sed vbera, quibus paruulos alis, quos & paris, meliora, hoc est, necessariora sunt vino contemplationis. Aliud si quidem est, quod vinū lætificat cor hominis, & aliud quod ædificat multos. Nā si Rachel formosior, sed Lia fecundior est. Noli ergo nimis insistere oculis contemplationis, quia meliora sunt vbera prædicationis. Occurrit & alius sensus. Vt quid enim verba hæc nō magis conuenire eis ipsis dicamus quibus præest in solicitudine, tanquam paruulis mater, aut nutrix? Nec enim æquanimiter ferunt iuuencu
Cant. 2. læ & teneræ ad huc animæ, illam vacare quieti, cuius plenius eruditi doctrina, & exemplis informari desiderant. An non denique talium in subsequentibus compescitur inquietudo, vbi sub graui contestatione prohibentur suscitare dilectam, donec ipsa velit? Hæ itaque sentientes, oculis inhiare spōsam secretum, quærere sibi, fugitare publicum, declinare turbas, & curæ ipsarum propriam præferre quietem. Noli, inquiunt noli quia maior in vberibus, quàm in amplexibus fructus existit. Per ea siquidem nos vendicas à carnalibus desiderijs quæ militant aduersus animam, eripis mundo, & acquiris Deo. Hoc ergo est, quod aiunt: quia meliora sunt vbera tua vino.

34 IDEM exponens verba illa; Posuerunt me custo-
Ser. 30. in Cant. dem in vineis, vineam meam non custodiui, dicit. Sic eram, vt vineæ meę custodiam nō haberem, sed vitijs deditum, fecerunt custodem, non considerantes, quid de mea ego facerē vel feciſſem, nec audientes arguentem magistrum, & dicentem: Si quis domui suæ præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit? Miror audaciam plurimorū, quos videmus de suis vineis non colligere, nisi spinas, & tribulos, vineis tamen dominicis etiā se ingerere non vereri. Qui vineā
Matt. 10. suā non custodierit eo sensu, quo Saluator loquitur in Euangelio. Qui perdiderit animam suam propter me, inueniet eam, idoneus planè, & dignus, qui ponatur custos in vineis, quem propriæ curæ vineæ, à commissarum diligentia, & solicitudine non impedit, aut retardat: dum non quærit, quæ sua sunt, nec quod sibi vti
Luc. 22. le est, sed quod multis. Propterea sanè Petro cura ista credita est in tam multis vineis, quia homo paratus erat, & in carcerem, & in mortem ire: vsque adeo suę vineæ, idest, suæ animæ non detinebatur amore, quo minus curæ intenderet creditarum. Paulo multæ vineæ sunt creditæ, quia non solum alligari, sed & mori in Hierusalem paratus erat.

35 IDEM explicans verba illa: Surge propera amica
Ser. 58. in Cant. mea, formosa mea, & veni, ait. Sponsus hoc dicit. Et nonne ipse est, qui paulò ante suscitari dilectam tanto pere prohibebat? Quo pacto ergo nunc non solum, vt surgat, sed vt, & acceleret, iubet? Quid sibi vult tam subita hæc mutatio voluntatis, siue consilij? Considerate, quas supra cōmendaui vicissitudines sanctæ quietis, ac necessariæ actionis, & quia non sit in hac vita copia contemplandi, nec diuturnitas ocij, vbi officij, & operis cogentior vrget, instantiorque vtilitas. More igitur suo sponsus, vbi dilectam paululū in sinu proprio quieuisse persentit, ad ea denuo, quæ vtiliora visa sunt trahere non cunctatur. Trahi autem a sponso, est ab ipso accipere desiderium, quo trahatur, desiderium sanctificandi sponso, quippe cui viuere sponsus est, & mori lucrum. Et est desiderium vehemens, quod eam non tantum surgere, sed & surgere festinanter solicitat; sic quippe habes. Surge, propera, & veni. Nec parum confortat, quod audit, veni, & non vade: per hoc se intelligens non tam mitti, quam dicit, & secum pariter sponsum esse venturum.

IDEM sic habet docens prælatos debere iungere 36
opera verbis: Memento dare voci tuæ vocem virtutis, *Epist. 201. ad Baldui nū Abbat.*
vt opera tua verbis concinant, immo verba operibus vt cures videlicet prius facere, quàm docere. Pulcherrimus ordo est, & salluberimus, vt onus quod portandū imponis, tu portes prior, & ex te discas, qualiter oportet alijs moderari. Alioquin subsannabit te sapiens, *Prou. 26.*
vtpotè pigrum illum, cui labor sit manum porrigere ad eos. Arguet te, & Apostolus dicēs. Tu qui alios do *Rom. 2.*
ces, te ipsum non doces? Sed & notaberis vitio pharisæorum, qui alligant onera grauia, & importabilia, & *Matt. 23.*
imponunt ea in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere. Sermo quidem viuus, & efficax exē plum est operis, facile faciens suadibile, quod dicitur, dū monstrat factibile quod suadetur. Ergo in his duobus mādatis, verbi. s. atque exempli, summā tui officij ad conscientiæ securitatē pendere intellige. Tu tamen si sapis, iunges & tertium, studium. s. orationis, ad complementū trinę vtique illius repetitionis in Euang. de *Ioan. 21.*
pascendis ouibus. In hoc noueris illius trinitatis sacramentum in nullo frustratum a te, si pascas verbo, pascas exemplo, pascas, & sanctarum fructu orationum. Nam etsi (vt dictum est) vocis virtus sit opus, & operi tamē, & voci gratiam, efficaciamq; promeretur oratio.

IDEM dicit: Monstruosa res gradus summus, & 37
animus infimus, sedes prima, & vita ima, lingua ma- *Lib. 1. decō sideratione ad Eugen.*
gniloqua, & manus ociosa, sermo multus, & fructus nullus, ingens auctoritas, & nutans stabilitas. Si cor mouisti, mouenda tibi lingua est, mouenda & manus. Si quod viuis, & sapis, totum das actioni cō sideratio-
ni nihil, laudo te, in hoc non laudo: puto, quod, & ne-
mo, qui à Salomone audierit: Qui minoratur actu, per- *Eccl. 38.*
cipiet sapientiā: certe ipsi actioni expedit meditatione *1. Cor. 9.*
non præueniri. Si item totus vis esse omnium, instar illius, qui omnibus omnia factus est; laudo humanitatē, sed si plena sit: quomodo autem plena, te excluso? Et *Matt. 16.*
tu homo es: colligat ergo intra sinum suum. Alioquin quid tibi prodest iuxta verbū Domini, si vniuersos lucreris, te vnum perdens? Quamobrem cum omnes te habeant, esto etiam tu ex habentibus vnus. Vsquequo vadens spiritibus, & non rediens? Sapientibus, & insipientibus debitor es, & soli negas te tibi? Stultus, & sapiens, seruus & liber, diues, & pauper, senex & iuuenis vir, & fœmina, clericus & laicus, iustus & impius, participant te, omnes de fonte publico bibunt pectore tuo, & tu seorsum sitiens stabis? Si maledictus, qui partem suā facit deteriorem, quid ille qui se penitus reddit expertem? Sane deriuentur aquæ tuę in plateas: homines, & iumenta, & pecora bibant ex eis, quin, & camelis pueri Abrahæ potum tribuas, sed inter cæteros, bibe, & tu de fonte putei tui. Alienus, inquit, nō bibat ex eo. Numquid tu alienus? Denique qui sibi nequam cui bonus? Memento proinde, non dico semper, sed
Eccl. 4. vel interdum reddere teipsum tibi.

IDEM dicit; Prælati debēt custodire, ac regere gre- 38
gem Dñi cū magna vigilantia, ac solicitudine de quib. *In tract. de bene viuendi ad sororē, ser. 19.*
in canticis legitur: Lectulum Salomonis 60 fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi: vniuscuiusq; ensis super femur suū propter timores nocturnos. Verus Salomon Christus esse intelligitur, quia pacem inter Deum, & hominem reformauit. Lectulus verò Salomonis, congregatio est fidelium, in qua Deus habitat, & requiescit. Lectulum verò Salomonis sexaginta fortes ambiunt. s. prælati, q. defendendo, corrigendo, increpando, castigando, admonendo circumeunt, & custodiunt Ecclesia Dei contra vitia, & contra inimicos. Qui ideo fortes esse dicūtur, q. Prælati sanctæ Ecclesiæ perfecti sunt in obseruatione mandatorum Dei. Oēs tenentes gladios. i. spirituale verbum, quia prædicando vitia subiectorū debēt reprimere. Ad bella sunt doctissimi, quia necesse est, vt ad bella spūalia sint instructi. Vniuscuiusq; ensis super femur suū. Prælati sanctæ Ecclesiæ, super femur enses

tenent

tenent, quia prius in se, & tunc in sibi subditos vitia carnis debent resecare. Et hæc faciunt propter timores nocturnos, idest, propter occultas insidias malignorum spirituum, qui in nocte huius sæculi maximè insidiantur sanctis Prælatis, vt illis deceptis lectulum Salomonis, idest, congregationem seruorum Dei fœdare, ac maculare possint.

Prædicatores qnales futuri sunt, vt prosint, quod si tales non fuerint, nihilominus audiendi sunt.
Cap. XXIX.

1 *Rom. 2. in c. 6. Genes. to. 1.*

DE re hac multa diximus in capite 26. & cap. 28. quibus addenda sunt hæc: in primis.

ORIGENES docens arcam a Noe fabricatam de lignis quadratis, ait. Quadratum est, quod nulla vacillat ex parte, sed quocumque verteris, fida & solida stabilitate consistit. Ista sunt ligna, quę omne pondus, vel animalium intrinsecus, vel fluctuum extrinsecus ferunt. Quos ego arbitror doctores esse in Ecclesia, & magistros, & æmulatores fidei, qui & populos intrinsecus positos, verbo commonitionis, & doctrinæ gratia cōsolantur, & impugnantibus extrinsecus vel gentilibus, vel hæreticis, & fluctus, ac procellas certaminum, commouentibus, virtute verbi ac sapientia rationis obsistunt. Sunt etiam hæc ligna defensio his qui intrinsecus sunt.

2 *Homi. 17. in cap. 49.*

IDEM explicans benedictionem Iudæ: Dentes eius lacte cādidiores, dicit. Omnes, qui perfecti sunt, & qui scripturarum cibos, dignis, & competentibus interpretationibus explanantes subtilem, & minutū intellectum, qui spiritalis dicitur, Ecclesię corpori subministrant, candidi debent esse, & puri, atque omni malo liberi, nè forte dicatur eis. Qui alios doces, teipsum non doces.

3 *Hom. 9 in cap. 27. & 28. Exod.*

IDEM vbi agit de tabernaculo, quod iussu Domini fecit Moyses, inquit. Columnæ tebernaculi sunt doctores, & ministri Ecclesiæ: sicut Paulus vocat Petrum, & Iacobum, & Ioannem columnas Ecclesiæ. In tabernaculo ergo hoc, columnæ seris interiectis iunguntur, dum in Ecclesia doctores datis sibi dextris sociantur. Sed columnæ istæ inargentatæ sunt, quia qui verbum Dei prędicant, accipient per spiritum eloquia Domini, quæ sunt eloquia casta, argentum igne probatum. Isti autem, prædicationis suæ bases habent prophetas. Super fundamentum enim Apostolorum, & prophetarum collocantur, quorum testimonijs vtentes fidem Christi confirmant.

4 *Hom. 6 in c. 8. Leuit.*

IDEM de vestibus sacerdotalibus differens, ait. Sed ipse ordo rerum, quam sanctus sit, & quam mirabilis intuere. Non antea rationale, & postea humerale, sed induens Aaron tunica hyacinthina, desuper humerale imposuit, quod astringens cingulo aptauit rationali, in quo erat doctrina, & veritas. Quia non ante sapientia, & opera, sed prius opera haberi debent, & postea quærenda sapientia est. Tum deinde, non ante manifestatio, quàm rationale, quia nō ante alios docere, quàm nos instructi, & rationabiles esse debemus. Denique & propheta hunc eundem ordinem seruat, cum dicit: Seminate vobis ad iustitiam, & metite fructum vitæ: illuminate vobis lumē scientię. Vides quomodo non dicit primò: illuminate vobis lumen scientiæ, sed primò seminate vobis ad iustitiam? Et non sufficit seminare, sed metite, inquit, fructum vitæ, vt post hæc possitis implere, quod sequitur, illuminate vobis lumen scientiæ. Sic ergo etiam hic imponitur humeralis ornatus, & non sufficit solus ornatus, sed & zona cō stringitur. Sed ne hoc quidem satis est: secundo adhuc cingitur, vt ita demum rationale possit imponi, vt post hæc manifestatio sequatur, & veritas. Tali ornatu debet ornari, qui sacerdotium gerit: sed nondum finiuit: necesse est, vt accipiat adhuc coronàm. Propterea accipit primò cidarim, quod est, vel operimentum quoddam capitis, vel ornamentum. Et post hæc superponitur ei mitra. A fronte pontificis lamina aurea sanctificata. Sed nos si bene intelligimus, quis sit sacerdotis ornatus, mysteriorum diuinorum profunda rimantes, non scire tantùm hæc, & audire, sed & implere desideremus; quia non auditores legis iustificabuntur apud Deū, sed factores. [Infra:] Propterea ergo si quis vult pontifex non tam vocabulo esse, quàm merito, imitetur Moysem, imitetur Aaron. Quid enim dicitur de his? Quia non discedunt de tabernaculo Domini. Erat ergo Moyses indesinenter in tabernaculo Dñi. Quod autem opus eius erat, vt aut a Deo aliquid disceret, aut ipse populum doceret. Hæc duo sunt pontificis opera, vt aut a Deo discat legendo Scripturas diuinas, & sæpius meditando, aut populum doceat illa quæ a Deo didicerit, non ex proprio corde, vel ex humano sensu. Est & aliud opus, quod facit Moyses, ad bella nō vadit, non pugnat contra inimicos, sed orat, & dum ille orat, vincit populus eius. Si relaxauerit, & dimiserit manus, populus eius vincitur, & fugatur. Oret ergo & sacerdos Ecclesiæ indesinenter, vt vincat populus, qui sub ipso est, hostes inuisibiles Amalechitas, qui sunt dæmones, impugnantes eos qui piè viuere volunt in Christo. *Exo. 17.*

6 *Homil. 12. in cap. 16. Hiere.*

IDEM exponens verba illa; Ecce ego mitto piscatores multos, dicit Dominus, inquit. Vsque hodie mittit Saluator hominum piscatores, instituens eos, animas liberare de mari, & ex acerbissimis fluctibus ad auram producere liberiorem. Verum illi pisces, cum sagenis, retibus, atque hamis extracti de aqua fuerint, moriuntur. Apud nos verò, cum aliquis fuerit sermonis rete comprehensus, & eductus de mari sæculi, moritur quidem & ipse, sed peccato, sed mundo, vt viuat Deo. Et tu cum fueris a marinis fluctibus liberatus, noli quærere profundum, sed in montibus sit conuersatio tua, vt iam nō habeas opus piscatoribus, qui te rursus de fluctibus extrahant, sed alijs quibusdam, quos scriptura venatores nuncupat, qui te postea venentur de monte, de colle, de locis altioribus. Ibi sit deambulatio tua, ibi mens, gressus, & statio: obliuiscere maris, vallium, ac profundorum. Vnde subditur: Et post hæc mittam venatores multos, vt capiant eos supra omnē montem, & collem. Si vis & tu ab his venatoribus capi, caue nè verseris in vallibus, nè in alia humili regione confistas. In montibus, & in collibus, & in cauernis petrarum quærunt hi venatores homines.

7 *Li. Moral. sentē. c. 25. Matt. 12.*

BASILIVS docet, quod non ex æmulatione, aut inuidia, & contendendi studio, prędicandum sit Euangelium Dei. Ecce puer meus, quē elegi, dilectus meus, in quo bene complacuit animæ meæ, ponam spiritum meum super eum, iudicium gentibus nunciabit. Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem eius. Quidam quidem propter inuidiam, & contentionem, quidam autem & propter bonam voluntatem Christum prædicant: quidam ex charitate, scientes, quod in defensionem Euangelij positus sum: quidam autem, ex contentione. Christum annunciant non syncerè, existimantes præsuram se suscitare vinculis meis. Et in cap. 36. vno verbo docet, quod aduersus omnes omni vire retinenda est verborū Domini veritas integra, neque omnino quicquam faciendū maiore animi, in hanc, quàm in illam partem propensione. Testificor coram Deo, & Domino Iesu Christo, & electis Angelis, vt hæc custodias sine præiudicio, nihil faciens in alteram partem declinando, hæc habentur in regula 70. *Phil. 1.* *1. Tim. 5.*

8 *Homi. 47. in Matt. to. 2.*

CHRYSOSTOMVS exponens verba illa capite 3. Simile est regnum cœlorum fermento, ait. Si duodecim homines totam pœnè farinam orbis fermētarunt: diligenter animo versa, quęso, quanta sit nostra malignitas, atque ignauia, qui cum innumeri simus, has gentium reliquias, conuertere non possumus, qui vel mille mundis satisfacere deberemus. Sed Apostolos

los illos fuisse, inquies. Quid ad rem? Nonne tecum eiusdem naturæ fuerunt? An forsan credis illos Angelos natura, aut de cœlo lapsos fuisse? Mundum conuerterunt non propter miracula quæ fecerunt, sed quia in ipsis erat verus gloriæ atque pecuniæ contemptus, & quoniam nullam sæcularium harum rerum curam habebant. Nam nisi hoc habuissent, si passionibus, veluti nos, seruissent, etiamsi innumeros homines suscitassent, nihil vtilitatis fecissent. Viuendi ergo disciplina
Ioan. 10. est, quæ spiritus etiam gratiam attrahit. Quod enim signum Ioannes fecit, qui tot, tantasque ciuitates erudiuit? Vnde Helias mirabilis factus? Nonne quia regem liberè alloquebatur?

9 IDEM dicit; Ex tunc cœpit Iesus prædicare, ex
Hom 6. imperfecti in Matt. quo tentatus est. Et famem autem vicit in deserto, auaritiam spreuit in monte, vanam gloriam repercussit in templum: vt nobis ostendat, quia, qui ventri suo contradicere potest, qui sæculi huius bona contemnit, qui vanam gloriam non desiderat, ille debet iustitiam Christi prædicare: quoniam ex istis tribus caminis, omnis diabolicæ fraudis flamma succenditur.

10 IDEM exponês illa verba; Et mandabo nubibus,
Homi. 20. imperfecti Isa. 5. nè pluant super eam imbrem, inquit. Nubes vocantur prophetæ, & Apostoli, quia sicut nubes baiulant pluuiam, & effundunt eam super terram, sic & prophetæ, & Apostoli accipiunt verba a Deo, & effundunt super rationabilem terram. Sunt autem nubes, quæ a Spiritu sancto excitantur, & sunt nubes, quæ a spiritu potestatis aeris, sicut dicit propheta: Tenebrosa aqua in nu
Psal. 17. bibus aeris. Nubes enim, quæ a Spiritu sancto excitantur, candidam baiulant aquam, ideſt, veram, & sanam doctrinam. Quæ autem a spiritu potestatis aeris, tenebrosam baiulant aquam, ideſt, falsam, & impiam doctrinã, quæ non illuminat, sed tenebrescere facit mentes eorum, qui susciptunt eam. Impiorum nubes, & falsa sua doctrina, & promissionibus molliunt homines, & blandimentis, & persuasionibus soluunt. Sanctæ nubes, doctrinam iustitiæ persuadent hominibus: Spiritus autem sanctus, quasi ventus in cordibus, facit homines acquiescere veritati. Sicut enim non est possibile, vt ex sola pluuia fructificet terra, nisi flauerit super eam ventus: sic non est possibile, vt sola doctrina corrigat hominem, nisi cooperatus fuerit Spiritus sanctus in corde ipsius.

11 IDEM in illa verba; Super cathedram Moysi se-
Homi. 43. imperfecti. derunt Scribæ, & Pharisæi, inquit. Multi sacerdotes, & pauci sacerdotes: multi nomine, pauci opere. Videte quomodo sedeatis super eam, quia cathedra non facit sacerdotem, sed sacerdos cathedram, non locus sanctificat hominem, sed homo locum. Qui benè sederit super cathedram, honorem accipiet ab illa, qui malè sederit, iniuriam facit cathedræ. Ideoque malus sacerdos de sacerdotio suo crimen acquirit, non dignitatẽ. In iudicio enim sedens, si quidem benè vixeris, & benè docueris, omnium iudex es: si autem benè docueris, & malè vixeris, tui solius condemnator es. Nam benè viuendo, & benè docendo populum instruis, quomodo debeat viuere, benè autem docendo, & malè viuendo Deum instruis, quomodo te debeat condemnare. Ad populum autem quid? Omnia, quæcumque dixerint vobis, seruate, & facite, secundùm autem opera eorum nolite facere. Ideſt, vos, qui sedetis in Ecclesia, quasi iudices sacerdotum, & non auditores aliena discutientes, & propria non considerantes, ex vobis, ipsis iudicate, de sacerdotibus. Sicut vos omnes auditis, & nõ omnes facitis quod auditis, sic & sacerdotes omnes docent, sed non omnes faciunt quod docent. Nam in omnibus dignitas quidem diuersa est, omnium autẽ natura vna est. Homines enim ab initio creati sunt propter se, postea autem ordinati sunt propter vos. Propterea ergo natura eorum ipsorum est, ordinatio autem eorum, vestra. Si bene vixerint, eorum est lucrum, si benè docuerint, vestrum. Accipite ergo quod vestrum est, & nolite discutere quod alienum est. Sicut enim sacerdotes, etiam infideles docent propter fideles, melius iudicantes propter bonos etiam malos fouere, quàm propter malos etiam bonos negligere, sic etiam, & vos propter bonos sacerdotes etiam malos honorare, nè propter malos, etiam bonos contemnatis: frequenter enim & de homine malo bona doctrina procedit. Ecce enim & vilis terra prætiosum au- *Simile.*
rum producit: numquid propter terram vilem, prætiosum aurum contemnitur? Non, sed sicut aurum eligitur, & terra relinquitur: sic & vos doctrinam accipite, & mores relinquite. Nam vt apibus herbæ necessa- *Simile.*
riæ non sunt, sed flores herbarum: flores enim illæ colligunt, herbas verò relinquunt: sic & vos flores doctrinæ colligite, & cõuersationem relinquite, vt quasi inutilis herba arescat. Fidẽ prædicãt, & infideliter agunt; veritatem laudant, & mendacia diligunt; auaritiam castigant, & auaritiam exercent. Quia ergo scire bonum & malum in natura positum est, facere autem in voluntate, ideo bene dicere omnium est, bene autem facere paucorum.

IDEM exponens verba illa; Nemo adolescentiam 13
tuam contemnat, dicit. Oportet eum qui doctoris offi- *Homi. 13. in ep. 1. ad Timoth. to. 14.*
cium suscipit ita se gerere, vt despici, contemniq; non possit. Sed fortasse dicturus es: vbi modestia ac mãsuetudo sacerdotis eluceat, si semper in honore sit, neque contemptui pateat? In his quidẽ, quæ ad se pertinent, si contemnatur sanè, constantissimè ferat, ita enim per patientiam, virtus prædicationis ostenditur. Verùm in his, quæ aliorum tangunt salutem, contemptui omnino non pateat. Id quippe non mansuetudinis est, sed stultitiæ. Nam si quidem iniurias in se, si maledicta, si insidias vlcisci velit, ritè omnino culpabitur. Verùm vbi alienæ salutis negotium agitur, imperio vtatur, atque ex culmine auctoritatis, nè quid noxiũ immineat gregi, umma cura prouideat: nequè enim hoc in loco mansuetudine, sed auctoritate opus est vti, nè Ecclesiæ vtilitas pereat. Aut fortè hoc significare voluit, dicẽs: Nemo te adolescentiæ causa contemnat. Si enim ætatis defectum, indolis magnitudine, morumque maturitate suppleueris, nullus iam te adolescentiæ causa cõtemnet, verùm admirabitur magis. Sed forma, inquit, esto fidelium, in sermone, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate, in omnibus teipsum præbens bonorum operum formam; hoc est, exemplar vitæ, atque morum. Ipse esto, tanquam imago propositus, tanquã animata lex, veluti regula, ac norma bene, rectèque viuendi. Huiusmodi quippe doctorem esse, necesse est. In sermone, inquit, vt facilè instruere per doctrinam possit: in conuersatione, vt Ecclesiæ sit propositus ad imitandum: in cæteris virtutibus, ex quibus norma sumitur benè, beatèque viuendi. Attende tibi ipsi, atque doctrinæ, hoc est, attende tibi, & reliquos doce; hoc enim faciens, & teipsum seruabis, & eos qui te audiũt. Nam qui doctrinæ nutritur ministerio, prior sibi, inde alijs emolumenta conquirit: dum enim alios admonet, seipsum quoque compungit. Vt profectus tuus manifestus sit omnibus, non modò in vitæ rectitudine ac sanctimonia, verùm in sinceritate, atque vbertate doctrinæ. 14

IDEM docet concionum auditores ineptè garri- 15
re contra prædicatores, qui intertexunt suis concio- *Li 5. de sacerdotio. to. 5.*
nibus, quæ ab alijs elaborata fuerint, vel si proprijs inuentis assiduè vtantur, nec noua semper prædicẽt. Hic ergo generoso opus est animo, eoq; qui longè exiguitatem hanc superet, vt multitudinis voluptatem illam immoderatam, infructuosamque compescat, possitq; illorum auditionem ad id quod vtilius futurum sit, transferre, hac ratione, vt populum se sequentem, ac sibi obsecundantem habeat, non etiam vt ipse a populi desiderijs agatur. Id quod præstare nemo potest, nisi idem simul popularem auram aspernetur, simul dicendi vim obtineat. Quorum vtrumque nisi adfuerit, certè

tè alterum alterius auxilio destitutum, nulli vsui esse possit. Nam si is laudum titillationem forti animo contemnens, tamen non exhibuerit doctrinam sale ac gratia conditã, fiet, vt a multis despicabilis habeatur, nullo prorsus lucro commodove ab animi magnitudine il
16 la accepto. Rursum si dicendi partem optimè præstare cum possit, a plausu, atque cura populari vincatur, tum ipsi tum multitudini, quæ audit, damnum, detrimentumque idem propositum, hoc ipso quòd laudum ille suarum desiderio captus ad auditorum gratiã, magis quàm vtilitatem dicendi vim exercet. Nam qui laudum desiderio trahitur, is cum doctrina, eloquentiaq; sua multitudinem reddere meliorẽ possit, mauult certè, dum laudes eas, quas a multitudine accepit, compensare cupit, ea in medium afferre, quę auditores delectare possunt, his ipsis populares plausus captans. [Infra:] Prædicatorem necesse est absurdas deuorare criminationes, neque præter modum vereri, ac reformidare, neque rursus leuiter despicere conuenit, sed te oportet, vt falsæ etiam existant, vt a plebeis ac contemptis hominibus in te contorqueantur, contendere eas statim vt extinguas. Nulla enim res alia magis famam auget vel bonam, vel malam, quàm vulgus incompositum, vt quod citra omnem delectum ac iudicium, & audire, & eloqui cum assuefecerit, id omne quidquid occurrerit tenore proloquatur, nulla prorsus veritatis ratione habita. Quamobrem te non oportet vulgus ipsum contemnere, quin potius suspiciones prauas statim, atque exortæ illæ fuerint intercidere, ac nihil prorsus omittere rerum earum, quæ prauam de te opinionem delere possint. Sin verò omnia cũ præstiterimus, noluerint qui nos accusant, quiescere, tum demũ contemnere eos licebit. Quandoquidem si quis ob dicta populi huiusmodi animo statim deijci cœperit, nè is
17 nihil vnquam, quod generosum, admirandumque sit parere poterit. Oportet igitur Episcopum erga subditos affici, vt si pater erga liberos suos admodum infantes afficeretur. Ac sicut illis nec cadentibus, nec lugentibus admodum laboramus, ac ne cum nobis quidem arriserint, cristas tollimus, sic nos oportet neque vulgaribus laudibus intumescere, neque probris animum despondere, si quando ea intempestiuè erumpere videas. [Infra:] Qui aliorum edocendorum prouinciam susceperit, nè de aliorum laudibus dependeat: quin orationes hoc consilio meditatus, vt Deo gratæ, atque acceptæ sint. Laudatur is ab hominibus, laudes ne reijciat. Laudes ab auditoribus illi negantur, illas ne ambiat, neu magis indoleat. Quapropter erudiendus est is primùm in laudum contemptu ac despicientia. Nam si a popularis auræ illecebris vinci se ille patiatur, necessariò fiet, vt multis in rebus delinquat, vt qui cum non possit claros, illustresque illos dicendo æquare, non recusabit alias illis insidias parare, inuidere, iniustè detrahere, multaque alia id genus præter decorum committere, quinimmo nihil non audebit, vt illorum gloriam ad suæ tenuitatis humilitatem deducat.

18 HIERONYMVS explicans verba illa; Confregit ad numerum dentes meos, inquit: Dentes aliqñ prædicatores dicuntur. De sanctis enim prædicatoribus sponsæ dictum est: Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro. Vnde & vni eorũ ostensis in figura dentibus dicitur: Macta, & manduca, idest vetustatem eatum contere, & in corpus videlicet Ecclesiæ, & tua membra conuerte.

19 IDEM explicans illa verba; Numquid mites fulgura, & ibunt, & reuertentia dicent tibi, adsumus? dicit. Reuerti fulgura ideo appellantur, quia sancti prædicatores mittuntur a Deo, vt prædicatione Euangelij mundum illuminent, quibus Dominus ait. Vos estis lux mundi. Et iterum: Posui te in lucem gentium, vt sis salus vsque ad vltimum terræ, & in fine sæculi reuertentes cum fructibus manipulorũ suorum venient in exultatione, & dicent. Quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque lucratus sum. *Matt. 25.*

20 IDEM exponens illa verba; Eloquia Domini, eloquia casta, dicit: Vtriusque testamenti doctrinam insimul compræhendit. Tunc casta sunt si a bonis prædicatoribus incorruptibiliter prædicentur. Tunc erit istud, si quando prædicant, non parentum prouocati amore, non potentum timore, non propter dona præsentia, non pro honore vano. Aliter qui fideliter Sacram scripturam prædicant argentum igne examinatum, hoc est, Spiritu sancto probatum. Non illi eloquia diuina probant, sed Spiritus sanctus illos illuminat, sicut in Isaia legimus, quando Angelus accepit calculum ab altari, & tetigit labia eius, dicens: Ecce tetigit hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur. *In Psal. 11. to. 8.*

21 AMBROSIVS explicans verba illa; Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Beati q̃ scrutantur testimonia eius, in toto corde exquirunt eũ sic habet: Quàm pulcher ordo, non prius, qui scrutantur testimonia eius, dixit, potuit enim conuenire secũ dùm literam, sed prius, Beati immaculati in via. Ante enim vita, quam doctrina quærenda est. Vita enim bona, & sine doctrina habet gratiam, doctrina sine vita integritatem non habet. In maleuolam enim animã non introibit sapientia. Ideoq; ait: Quærent me mali, & non inuenient, quia improbitate cęcatur mẽtis oculus, & caligante sibi iniquitate, mysteria profunda inuenire non potest. Primùm ergo exercenda est vitę militia, corrigendi mores, cum hæc instituerimus ad cursum debitum, vt sit offensionis correctio, puritatis gratia, tunc ad studia percipiendæ cognitionis veniamus suo ordine, & uia. Nec vita sine cognitione, nec cognitio sine vita sit: vtrumq; adstipulatur alteri. Ideoque ait Scriptura: Seminate vobis ad iustitiam, vindemiate ad fructum vitæ, illuminate vobis lumen cognitionis. Non prius illuminate, sed seminate, nec solùm seminate prius ad iustitiam, sed etiam vindemiate, inquit, ad fructum vitæ, & sic illuminate lumen cognitionis, vt perfectio non solùm consitis, sed etiam receptis fructibus approbetur. In primo quoq; psalmo hunc ordinem tenuit, vt in via ambulandum doceret prius, & tunc in lege meditandum. Qui enim non abijt in consilio impiorum, vtique de pietatis uia, & iustitiæ semita non recessit, meritoque in uia ambulans beatus pronunciatur, & die ac nocte meditationem legis exercens, habet gratiam beatitudinis. *Serm. 1. in Psal. 118. to. 4.* *Sap. 1.* *Oseæ 10.*

22 AVGVSTINVS explicans verba illa; Inclinabo in parabolam aurem meam, aperiam in psalterio propositionem meam, inquit: Quis est hic, cuius meditatio cordis loquitur intelligentiam, vt non sit in sola superficie labiorũ, sed hominis interiora possideat? Quis est iste, qui audit, & sic loquitur? Multi enim loquuntur, quod non audiunt. Hi sunt, qui non faciunt, quæ dicunt: quales dicit Dominus Pharisæos sedere super cathedram Moysi. Voluit tibi loqui in cathedra Moysi per eos, qui ea loquuntur, & non faciunt, & tibi securitatem Dominus voluit dare. Nolite timere, quæ dicunt, inquit, facite, secundùm autem opera eorum nolite facere, dicunt enim & non faciunt. Nõ audiunt quod dicunt: qui verò faciunt, & sic dicunt, audiunt quod dicunt: quod & ideo fructuosè dicunt, qa audiunt. Qui ergo dictor, & non auditor est, alteri prodest, & non sibi. Iste ergo, qui & auditor volebat esse dictor, inclinabo, inquit, aurem meam, & tunc aperiam in psalterio propositionem meam. Antequã psalterium sonet, & tibi loquar per corpus (sic enim vtitur anima corpore, quomodo vtitur cytharista psalterio) primò ego inclinabo in parabolam aurem meam, idest audiam quid tibi dicam. *In Psal. 48. to. 8.* *Matt. 25.*

23 IDEM exponens uerba illa; Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem flagrantem, ait: Spiritus hic dicimus spirituales. Bene facit Angelos spirituales, *In Psal. 103. concione 1.*

Simile.

Simile.

15 Homil. 13. in ep. 1. ad Timoth. to. 14.

14

15 Li 5. de sacerdotio. to. 5.

18 Li. 2. in c. 3. Lamẽt. Hierem. to. 4. Cant. 4. Act. 10.

19 In ca. 38. Iob to. 7. Matt. 6.

spirituales, ideſt nuncios verbi ſui. Spiritalis enim om-
1. Cor. 2. nia iudicat, & ipſe à nemine iudicatur. Vide ſpiritalem factum Angelum Dei. Non potui, inquit, vobis
1. Cor. 3. loqui quaſi ſpiritalibus, ſed quaſi carnalibus. De ſpirituali quadam affectione miſſus eſt ad carnales, tanquã Angelus de cælo ad terram. Et miniſtros ſuos ignem flagrantem, hoc eſt ſpiritu feruentes, ſic enim feruent ſpiritu, ignis ardens eſt omnis miniſter Dei. Cum audis, ignis eſt miniſter Dei, incenſurum illum putas? Incendat licèt, ſed fœnum tuum, ideſt carnalia omnia deſideria tua, curat miniſter Dei prædicans verbum
2. Cor. 6. Dei. Ardebat miniſter Dei Paulus, cum diceret: Os noſtrum patet ad nos, ò Corinthij, cor noſtrum dilatatũ eſt. Ardebat, & flagrabat charitate, & ibat in eos,
Luc. 12. vt incenderet. Hunc ignem ſe miſſurum Dominus in terram dicebat, cum ait: Ignem veni mittere in terrã. Quomodo gladium, ſic ignem. Gladius diuidit affe-
Matth. 10 ctum carnalem, ignis abſumit. Incipe feruere charitate per verbum quod audis, & vide quid in te fecerit ignis miniſter Dei.

24 IDEM in expoſitione loci Pauli: Omnes ſua quę
In Pſ. 115 runt, non quæ Ieſu Chriſti: quos alio loco dicit, non
Phil. 1. ex veritate, ſed ex occaſione prædicare verbum Dei, ſic habet: Ex occaſione prædicare, eſt non caſtè prædicare ideſt non ex animo purę & ſinceræ charitatis. Aliud enim ſentiebant, quod in eorum moribus appa-
Rom. 16. rebat, & aliud prędicabant, vt ſancto nomine placerẽt hominibus: nam de his iterum dicit. Neque enim iſti Deo ſeruiunt, ſed ſuo ventri, quos tamen Chriſtum annunciare permittit. Illi non Chriſtum annunciant, qui annunciant falſitatem, quia Chriſtus veritas eſt. De iſtis autem dicit, quòd Chriſtum annuncient, ſed non caſtè ideſt nõ animo ſimplici & puro, ex fide ſincera, quæ per charitatem operatur. Terrenis quippe cupiditatibus conſulentes, regnum cælorum annunciabant, habentes in pectore falſitatem, in lingua veritatem. Sciens itaque Apoſtolus etiam per Iudam euãgelizantem, credentes eſſe liberatos, iſtos quoque ita
Phil. 1. permittit. Siue inquit occaſione, ſiue veritate Chriſtus annuncietur. Veritatem quippe annunciabant, etiamſi nõ veritate, ideſt non vero amico. Iſti loquuntur quod nõ credunt, & ideo reprobati ſunt, quamuis ſint vtiles eis, quos inſtruit Dominus. Sunt autem alij, qui credunt, & non loquuntur quod credunt, vel pigritia, vel timore. Nam & ille ſeruus, quamuis talentum habuerit, tamen quia erogare noluit, audit à Domino
Matt. 25. iudice: Serue nequam, &c. Seruus autem fidelis ille eſt, qui nec antequam credat loquitur, nec cum crediderit tacet: vel ſic erogat? vt ipſe non habeat, vel quod habeat, non erogando non habeat.

25 IDEM explicans verba illa: Propter fratres meos,
In Pſ. 121 & proximos meos loquebar pacem de te, ait: Ego loquebar pacẽ de te. Sed quare? Propter fratres meos, & proximos meos, non propter honorem meum, non propter pecuniam meam, non propter vitam meam, ſed loquebar pacem de te propter fratres meos, & propinquos meos. Propter domum Domini Dei noſtri quæſiui bona tibi. Non propter me quæſiui bona tibi, nam non tibi quærerem, ſed mihi, ideo nec ego haberem, quia non tibi quærerem, ſed propter domum Domini mei, propter Eccleſiam, propter ſanctos, propter peregrinos, propter inopes eius, vt aſcendant, quia dicimus eis, in domum Domini ibimus, propter ipſam domum Domini mei, quæſiui bona tibi.

26 GREGORIVS exponẽs illa verba; Ingredie-
Lib. 6. Moral ca. 17. ris in abundantia ſepulchrum, dicit. Sepulchrum eſt
ep. 2. contemplatiua vita, quę nos quaſi ab hoc mundo mortuos ſepelit, dum à terrenis deſiderij ſuſceptos, in intimis abſcondit. Actiua quoque vita ſepulchrum eſt, quia à prauis nos operibus mortuos tegit. Perfectus ergo prædicator eſt, qui propter contẽplationis ſtudium, operanda non negligit, vel propter operationis inſtantiam, contemplanda non poſtponit. Hinc eſt, quod Abrahaũ coniugem mortuam in ſepulchro du-
Gen. 23. plici ſepelit. Quia nimirum perfectus prædicator, extinctam à præſentis vitæ deſiderijs animam ſuam, ſub bonæ operationis tegmine & contemplationis abſcondit, vt à carnali concupiſcentia ſub actiua, contemplatiuaque vita quaſi inſenſibilis lateat, quæ prius mundi deſideria ſentiens, mortaliter viuebat. Hinc eſt, quòd Dominus per diem miracula in vrbibus exhibet, & ad ſtudium in nocte pernoctat, vt perfectis prædicatoribus innuat, quatenus nec actiuam vitam amore ſpeculationis funditus deſerant, nec contemplationis gaudia penitus operationis nimietate contemnant, ſed quieti contemplantes ſorbeant, quod occupati erga proximos loquentes refundant. Speculando quippe in Dei amorem ſurgitur, ſed prædicando ad proximi vtilitatem redditur. Vnde apud Moyſen, dum in ſacrificio vacca mactatur, offerri cum hyſſopo, lignoq; cedrino, bis tinctus coccus præcipitur. Vaccam quippe
Num. 19. mactamus, cum carnem à laſciuia ſuæ voluptatis extinguimus. Quam cum hyſſopo, lignoq; cedrino, ac cocco offerrimus, quia cum maceratione carnis, ſacrificium fidei, ſpei, & charitatis adolemus. Sed bis tinctus coccus offerri præcipitur: vt videlicet ante interni iudicis oculos, charitas noſtra, Dei, & proximi dilectione coloretur: quatenus conuerſa mens, nec ſic pro amore Dei quietem diligat, vt curam proximi, vtilitatemq; poſtponat: nec ſic pro amore proximi occupationi inſeruiat, vt quietem funditus deſerens, ignem in ſe ſuperni amoris extinguat.

IDEM explicans verba illa; Numquid theſauros
27 grãdinis aſpexiſti, quæ præparaui in tempus hoſtis, &
Li. 20. Moral. c. 11. in diem pugnæ, & belli, dicit: Theſauros grandinis in diem pugnæ præparatos, vocat prædicatores, qui cum antea frigidi eſſent, conuerſi ſunt ad Dominum. Vn-
Pſal. 17. de alias ſcriptum eſt: Præ fulgore in conſpectu eius nubes tranſierunt, grando, & carbones ignis. Præ fulgore in conſpectu eius nubes tranſierunt, quia prædicatores ſancti, vniuerſa mundi ſpatia miraculorum claritate percurrunt. Qui etiam grãdo, & carbones ignis vocati ſunt, quia & per correptionem feriunt, & per
Simil. flammam charitatis accendunt. Ipſa quoque libera ſanctorum increpatio, natura grandinis conuenienter exprimitur. Grano enim veniens percutit, liquata rigat. Sancti autem viri, corda audientium & terrentes feriunt, & blandientes infundunt. Feriunt quando vir tutem terribilium Domini dicunt, & magnitudinem eius narrant. Blandientis rigant, quando memoriam
Pſal. 144. abundantiæ ſuauitatis Dei eructant.

IDEM exponẽs verba illa de animalibus ſanctis:
28 Et ſcintillæ quaſi aſpectus æris candentis, dicit. Æris
Hom. 3. in Ezech. 12. metallum valde ſonorum eſt. Et rectè voces prædicantium æri comparantur, quia in omnem terram exiuit
Pſal. 18. ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Bene autem æs candens dicitur, quia vita prædicantium ſonat, & ardet: ardet enim deſiderio, ſonat verbo. Æs ergo candens eſt prædicatio accenſa. Sed de candente ære ſcintillæ prodeunt: quia de eorum exhortationibus verba flammantia ad aures audientium procedũt. Rectè ergo prædicatorum verba ſcintillæ appellatæ ſunt, quia eos quos in corde tetigerint, incendunt. Cõſiderandum quoq; eſt, q̃ ſcintillæ ſubtiles ſunt valde, & tenues, quia cum prædicatores ſancti de cęleſti patria loquuntur, non tantùm valent aperire verbo, quãtùm poſſunt ardere deſiderio. Et ex eorũ lingua quaſi quædam ad nos ſcintillæ veniunt, quia de cęleſti patria in eorum voce vix tenue aliquid cognoſcitur, qđ tamen ab eis non tenuiter crematur. Candens ergo es ſcintillas proijcit, quando vix tenuiter prædicator loqui ſufficit, hoc, valde ipſe fortiter igneſcit. Diuina autem pietate agitur, vt ex ipſis ſcintillis tenuiſſimis, audientis animus inflammetur: quia ſunt quidam, qui dum parua audiunt, maiore deſiderio replentur: & inde perfectè in Dei amore ardent, vnde vix tenuiſſimas

mas verborum scintillas acceperunt. [Infra:] Et manus hominis sub pœnis eorum. Quia sancti prædicatores debent habere virtutem operis sub volatu contemplationis.

29 IDEM explicans verba illa; Fili hominis speculatorem dedi te domui Israel, ait: Nota quòd eum, quem Dominus ad prædicandum mittit, speculatorem esse denunciat. Cui enim aliena cura committitur, speculator vocatur, vt in mentis altitudine sedeat, atque vocabulum nominis ex virtute actionis trahat. Non est enim speculator, qui in immo est. Et quisquis populi speculator ponitur, in alto debet stare per vitã, vt possit prodesse. Hinc propheta alius, speculatorem admonet, dicens: Super montem excelsum ascende tu qui euangelizas Sion. Vt videlicet qui prædicationis locũ suscipit, ad altitudinem bonæ ascendat actionis. Ad excelsa transeat, & eorum, qui sibi comissi sunt, opera trã scendat vt subiectorum vitam tantò subtilius videat, quantò & terrenis rebus, quas despicit animum non supponit. O quàm dura mihi sunt ista, quæ loquor, quia memetipsum loquẽdo ferio, cuius neque lingua, vt dignum est, prædicationem tenet, neque inquantũ tenere sufficit, vita sequitur linguam Ecce sermo Dei, de speculatoris vita cõpellit vt loquar: tacere non possum, & tamen loquendo me ferire pertimesco. Dicam, dicam, vt verbi Dei gladius etiam per meipsum ad configendum cor proximi transeat. Dicam, dicam, vt etiam contra me sermo Dei sonet per me. Quis ergo, vel qualis speculator sum, qui nõ in monte operis sto, sed adhuc in valle infirmitatis iaceo? Esse speculatoris vita & 30 alta debet semper, & circumspecta. Nè enim terrenarum rerum amori succumbat alta sit, nè occulti hostis iaculis feriatur, ex omni parte circumspecta. Neque enim speculatori sufficit, vt altè viuat, nisi & loquẽdo assiduè, ad alta auditores suos pertrahat, eorumq; mentes ad amorem cælestis patriæ loquendo accendat. Sed tunc hæc rectè agit, cum lingua eius ex vita arserit Nã lucerna, quæ in semetipsa non ardet, eam rem, cui supponitur, non accendit: Hinc enim de Ioanne veritas dicit: Erat Ioannes lucerna ardens, & lucens, Ardens videlicet per cœleste desiderium, lucens per verbum. Vt ergo seruetur veritas prędicandi, teneatur necesse est altitudo viuendi. Vnde in Canticis dicitur: Nasus tuus sicut turris libani. Per nasum semp odores, fœtoresq; dicernimus: vnde per nasum speculatorum discretio designãtur. Qui nimirum nasus, & sicut turris esse, & libani dicitur, quia præpositorum discretio, & munita semper esse debet ex circumspectione, & in altitudine vitæ consistere, idest, in valle infirmi operis non iacere. Sequitur: Et exaudies ex ore meo verbum, & annunciabis eis ex me. Monetur, propheta nè præsumat loqui, quod non audierit, sed prius autem cordis aperiat voci. Creatoris, & post modum os sui corporis aperiat auribus plebis. Vnde propheta alius dicit: Inclinabo in parabolam aurem meam, aperiam in psalterio propositionem meam. [Infra:] Pensare debet doctor, quid loquatur, cui loquatur, quando loquatur, qualiter loquatur, & quantum loquatur.

31 IDEM loquens de prædicatoribus, qui in concionibus laudem transitoriam quærunt, adducit locum Hieremiæ: Oliuam uberem, pulchram, fructiferam, speciosam uocauit Dominus nomen tuum. Ad vocem loquelæ grandis, exarsit ignis in ea, & combusta sunt fruteta eius. Oliuam uberem, pulchram, fructiferã, & speciosam Dominus uocat, cuius uel efficaciam in operatione, uel sancta studia in uerbis sciẽtiæ approbat. Sed ad uocem loquelæ grandis, exarsit ignis in ea: quia cũ laudari quis cœperit, erubescit fortè minor uideri, quã dicitur. Vox enim grandis loquelę, est fauor adulantis. Ad uocem ergo loquelæ grãdis exarsit ignis in ea, quia in magnitudine fauoris flamma in corde accenditur de amore laudis. Sed omnia oliuæ fruteta comburuntur, quia ante Dei oculos, uel quæ bene gesta, uel quæ scienter sunt dicta depereunt, cum iam non amore Domini, sed intentione transitoriæ laudis fiunt. [Infra:] Magna cõsideratione debemus pensare, quod scriptũ est: Quia in uasis tẽpli inter coronas, & plectas, boues, & leones, & cherubin exculpta sunt, & subter boues, & leones lora dependentia. Coronæ quippe signum uictorię, plectæ autem concordiæ unanimitatem significant. Cherubin uerò plenitudo scientiæ dicuntur. Doctores enim inter coronas, & plectas, idest, inter fortitudinem boni operis, quo ad uictoriam currunt, & charitatis concordiam, quo à se uicissim nõ discrepãt: per boues, & leones, atquæ cherubin designati sunt, quia in plenitudine scientiæ quam habent, necesse est, ut & bonum mansuetudinem teneãt, & feruorem leonum, quatenus in disciplinam quam prædicant, & ex sancto zello accensi sint, & ex paterna dulcedine tranquilli. Quibus subter se lora dependeant, ut disciplinæ suæ retinacula, quibus ipsi ligati sunt, etiam subiectis suis solicitè impendant. Super eos enim lora dependere, est custodiæ vincula subditis tenere, quæ tunc rectè seruantur, cum nec bonum mansuetudo in zeli feruore amittitur nec leonum terror in mansuetudine declinatur.

32 IDEM explicãs verba illa: iudicauit Samuel Israelem omnibus diebus vitæ suæ, inquit. Qui sunt dies vitæ vniuscuiusque doctoris, nisi virtutum spiritalium claritates? Omnibus namque diebus vitæ suæ, Israelem iudicat, qui lucem iustitiæ, quam loquendo asserit, ad subditorum fidelium exemplum perfectione represen tat bonæ conuersationis. Qui autem virtutum spiritalium lucem non habet, quia ad docendum assumit bona conuersationis extraneæ, diebus profectò iudicat vitæ alienæ. De quibus per prophetam Dominus, dicit: Ecce ego ad ,pphetas, qui furãtur verba mea vnusquisque à proximo suo. Verba quippe furantur, qui bonum quod docendo prædicant, operando non sequuntur, quia veluti clam de alieno tollunt, quod dato proprij laboris pretio, suum nequaquam faciunt. Perfectionis viam prædicator male insinuat, si lucis iter voce volens pandere, actione tenebrescat. Nam qui cunctos vitæ suæ dies, ad iudicandum Israelem contulerat, dicit: Non audeo aliquid loqui eorum quæ per me non efficit Deus, in obedientia gentium, verbo, & factis. [Infra:] Erat domus Samuelis in Ramatha, quæ interpretatur visio consummata. In Ramatha Samuel reuertitur, cum meus prędicatoris per amorem cælestium releuatur, nam inter officij sui onera tam immensa corruerat, si ad amorem cęlestium, per spei suę desiderium non rediret. Et ibi Israelem iudicant, quia supernæ patrię pulchritudini, quam in mente retinent, fideles subditos facere conformes, prædicando studeant. Doctor in Ramatha altare Domino ædificat, cum subditorum merita in cęlo locat, & dum quotidiano eius studio electæ animę ad cælestia regna conscendunt, velut ad structuram superni altaris lapides mittuntur. Valde enim ociosum est doctoris studium, si per hoc quod ab illo in terris agitur, cæleste ędificium non augetur.

33 IDEM exponens illa verba; Et comedit Saul, cum Samuel in die illa, & descenderunt de excelso in oppidum, & locutus est Samuel cum Saul in solario, sic habet. Qui ad celsitudinem curę pastoralis assumitur, in eadẽ ordinis sui sublimitate habere debet & vitę proprię altitudinem, & alienę infirmitatis compassionẽ. Ascendat ergo Saul cum Samuele, descendat in, oppidum. Sciat rector quę agat alta, sciatquæ disponat communia. In excelso est rector, cum sapientiam loquitur inter perfectos. Carnalia quando disponit, descendit in oppidum dicens: Propter fornicationem vnusquisque vxorem habeat, & vnaquæque virum. In oppidũ descendit, quia loquens ait: Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifaciam, omnia omnibus factus sum, vt omnes facerem saluos. Samuel ergo Saul ad excelsum tulit, & in oppidum deposuit. quia summi viri

cum

Gen. 23.

Num. 19.

27 Li. 20. Moral. c. 11.

Psal. 17.

Ioan. 1.

Cant. 7.

Simile.

Psal. 144.

28 Hom. 3. in Ezech. t. 2. Psal. 18.

Psal. 47.

Hom. 11. in Ezech.

Ier. 11.

Rom. 11. in Ezech.

Ier. 10.

1. Reg. 2.

Lib. 3. c. 5. exposi. c. 7. 1. lib. Reg.

Hier. 23.

Rom. 15.

Li. 4. in c. 9. 1. lib. Reg. c. 4.

1. Cor. 2.

1. Cor. 7.

1. Cor. 9.

cum sanctæ Ecclesiæ culmen ordinant: illos, quos in eodem culmine ponunt, docent sublimiter viuere, plana prædicare: sibi esse rigidos, sed subditis temperatos: sic attendere propriæ saluti, vt cum infirmis possint infirmari per affectum mentis, non per languorem internæ ægritudinis. Nam si per mentis languorem doctor iacet, curare ægros, & iacentes erigere nō potest.

34 BERNARDVS explicans verba illa. Botrus cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi, dicit: Si quis
Serm 44. in cantica. frater in aliquo delicto præoccupatus fuerit, vir Ecclesiasticus, qui hunc spiritum iam accepit, curabit huiusmodi mox instruere in spiritu lenitatis, considerans
Luc. 10. seipsum, nè, & ipse tentetur. Quia verò vulnera illius, qui incidit in latrones non in solo oleo, sed in vino sanitatem receperunt, necessarium habet spiritualis medicus etiam vinum feruidi zeli cum oleo mansuetudinis. Cui sane conuenit, non modo consolari pusillanimes sed & corripere inquietos. Si enim viderit illum, qui vulneratus est, qui peccauit, blandis, aut lenibus hortamentis, quæ in eum prærogata sunt, minimè emendatum, magis autem abutentem fortè eius mansuetudine, negligētiorem fieri, frustrato oleo tam suauium monitorum, oportebit sanè mordacioribus vti medicamentis, & vinum compunctionis infundere, duris increpationibus agere. In botro cypri vinum intelligitur: nam illa insula ferax est vini optimi.

35 IDEM exponens illa verba; Vox enim tua dulcis,
Homi. 62. in cantica. & facies tua decora, sic inquit. Quantum sponso placeat, cum puritate mentis, prædicatio veritatis, ostendit, cum dicit: Vox enim tua dulcis. Quia enim non placeat vox, si displiceat facies, demonstrat, cum illico subdit, & facies tua decora. Quid internæ decor faciei, nisi puritas? In pluribus hæc absque prædicationis voce complacuit, illa absque ista in nemine. In puris non se ostendit veritas, nō se credit sapientia. Quid
Ioan. 3. ergo loquuntur, quod non viderunt? Quod scimus, inquit, loquimur, & quod vidimus testamur. Id ergo tu audes testari quod non vidisti, & loqui quod ignoras? Vanum est vobis ante lucem surgere. Lux est puritas, lux charitas, quæ non quærit, quæ sua sunt. Hæc præcedat, & pes linguæ in incerto non ponitur. Non est, quòd se veritas deneget intuendam puro cordi, ac per hoc nec eloquendam. Peccatori autem dicit Deus:
Psal. 49. Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Multi puritate neglecta, ante loqui quàm videre conati sunt, & aut grauiter errauerunt nescientes de quibus loquerentur, aut turpiter viluerunt, dum qui alios docerent, seipsos non docuissent.

Prælati negligentes, superbi, acceptatores personarum, & delitiosi taxantur; quos tamen honorare debent subditi. Cap. XXX.

1 CHRYSOSTOMVS memorans quæ gesserat Iacob in cura gregis Laban, quomodo æstu vr
Homi. 57. in cap. 31. Gen. 10. 1. gebatur, & gelu, fugiebatque somnus ab oculis eius, inquit. Vidisti pastoris vigilantiam, vidisti intentum studium? Qualem excusationem habebunt, hi quibus rationales greges crediti sunt, & magnâ præ se ferunt negligentiam, & quotidie, iuxta prophetam, pecudes alias mactant, alias a bestijs captas contemnunt, alias verò ab alijs raptas reducere nō curant, tametsi minor sit labor, & cura facilis? Quis nunc dicere potest, factus sum die adustus æstu, & gelu nocte, & discedebat somnus ab oculis meis? Quis est qui propter eos, quos pascit, tot ferat labores, & pericula? Paulo soli licet hæc,
2. Cor. 11. & his maiora dicere. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? O pastoris dilectionem indulgētissimam? Alienæ ruinæ, meos dolores augent, aliena scandala, fornacem doloris mei succendunt. Hunc omnes imitentur, quibus rationales oues creditæ sunt, & nè deteriores fiant, hoc, qui tantæ in brutis pecudibus custodiendis vigilantiæ fuit, idque tot annorum numero. Et illic quidem si incuria quædam accidat, nullum damnum, hic autem, si quis rationalis perierit, vel a bestia fuerit capta, graue damnum, ineffabilis pœnæ. Iam si Dominus sanguinem suum proprium effundere pro illa non declinauit, qua venia dignus fuerit, qui sic honoratam a Domino despicere voluerit, & non omnia quæ potest, in curanda ouicula adimpleuerit?

IDEM exponens illa verba; Dicunt enim & non faciunt, dicit: Criminandi sunt omnes, qui legem tran 2
Homi. 23. in cap. 23. Matt. 23. 2. sgrediuntur, sed maximè omnium, qui pastoris fungitur autoritate, condemnatur, quia transgreditur. Dum de cum in corrigendis alijs ipse claudicat, propter dignitatem, quam gerit, maiore dignus supplicio est. Tertiò quia cum ceu doctor præsideat, nequitia sua facilè cæteros corrumpit. His autem reprehensionem adiungit: quoniam austeros se nimium gerāt aduersus reos. Ligant enim onera grauia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere. Duplicem hic nequitiam eorum ostendit, tum quia, sine venia exquisitissime multitudinem viuere, volunt, tum quia nimium, sibi ipsis indulgentes magnam assumunt licentiam. Quorum opposita in optimo principe requiruntur vt scilicet aduersus se ipsum nulla vtatur venia, sed seuerum in se iudicem exhibeat, erga subiectos autem mitior, & ad dandam veniam pronior sit, quorum oppofita isti faciebant. Et vt scelus augeat, non dixit, non possunt, sed nolunt, nec portare, aut ferre, sed digito mouere, hoc est, nec prope accedere, nec tangere volunt, sed diligentes atque robusti in prohibitis sunt: Dilatant philacteria, & magnificant fimbrias. Quoniam facile beneficiorum Dei obliuiscebantur, idcirco signa sua Deus in libellis breuissimè conscribi, & manibus eorum appendi iussit.
Vnde dictum est: Nec remouebuntur ad oculis tuis. Deut. 6.
Hæc philacteria quasi quædam custodientia vocabāt, sicut modò multæ mulieres faciunt, Euangelia ex collo dependentes: & vt aliunde in memoriam reducantur, quod obliuiosi crebro facere solent filo digitum strictius ligantes, id Deus ceu infantulis eito inssit facere. Hyacinthinum enim filum in extremitate vestis, quæ Num. 15.
ad talos est, assui præcepit, vt attentiore cura mandatorum recordarentur: hanc fimbriam appellant. In his igitur rebus diligentiores, ligacula, quibus libelli dependebant, latiora, & fimbrias maiores faciebāt, quod ex inani gloria proficisci videbatur.

HIERONYMVS explicans verba illa; Vos autem 3
Lib. 2. in cap. 3. Isa. to. 5. depasti estis vineam meam, & rapina pauperis in domo vestra. Quare atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis, dicit. Verba hæc, quare atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis, siue confunditis, manifestè ad principes dicit Iudæorum. Sed & ad nostros principes referri potest, si atterant subiectam sibi plebem, & pauperes delinquentes publicè arguant, atque confundant: diuitibus autem peiora peccantibus, ne nutum quidem facere audeant. Et rapina pauperum in domibus eorum est, quando replent thesauros suos, & Ecclesiæ opibus abutuntur in delicias, publicaque stipes, quæ ad sustentationem pauperum datę sunt, vel sibi reseruant, vel propinquis distribuunt, & alienam inopiam suas suorumque faciunt esse diuitias.

IDEM in expositione illius loci: Væ pastoribus 4
Lib 11. in c. 34. Ezech. Israel, qui pascebant semetipsos: nunquid pascunt pastores semetipsos? sic habet. Væ pastoribus Israel, qui cum gregem Domini pascere debeant, & saluti illius prouidere, pro sua festinant luxuria. Vnde magnopere
Eccles. 7. cauendum est, quod dicitur: Noli velle fieri iudex, nisi valeas irrumpere super iniquitate. Et rursum, ducem te constituerunt, ne eleueris, sed esto inter eos, quasi
Ibid. 3. vnus ex illis. Quodque sequitur: Lac comedebatis, & lanis operiebamini, per metaphoram pastorū ad principes

cipes loquitur: de quibus & in alio loco scriptum est. *Psal 52.* Qui deuorant plebem meam, sicut escam panis. In lacte omnes escas intellige, in lanis multiplicem vestiũ varietatem. Quod autem dicitur, & quod crassum erat occidebatis, de diuitibus populi loquitur, quos mali *Isa.3.* principes in Ecclesijs iugulare narrantur, dum eos præ dicant, & vitia eorum increpare non audent. De quibus, & propheta dicit: Populus meus, qui beatos vos dicunt seducunt vos, & semitam pedum vestrorũ sup *Isa.2.* plantant. De quibus, & Iacobus loquitur, quòd cum ingressi fuerint ad eos preciosis circundati vestibus, & annulo aureo, honorantur ab eis: & sanctis pauperibus dicitur, tu autem sede in scabello pedum meorũ. Ista, quod infirmum est, non confortant, siue consolidant. Vnde Paulus: Suscipite infirmo, & infirmum in fide assumite. Et quod fractum est, ait, non alligant, nequaquam mortalia in populis considerantes vulnera. Et quod abiectum est, siue quod errare viderint, nõ reducunt, permittentes eos ab hæreticis decipi. Et quod perierit, non requirunt, non tam perditos saluare cupientes, quàm eos, qui sunt in Ecclesijs, deuorare, sed cum austeritate imperantes eis, & cum potentia: quòd proprie ad supercilium episcoporum pertinet: eorum videlicet, qui operibus dedecorant nominis dignitatem, & pro humilitate assumunt superbiã, vt honorem se putent consecutos, non onus. Et dispersæ sunt oues meę, eo quòd non esset pastor, Pastor bonus, qui poneret animam suã pro ouibus suis, sed omnes mercenarij, qui lucra tantum de gregibus considerant, & cum lupum viderint, fugiunt. Quorum negligẽtia grex Domini deuoratur a bestijs agri: de quibus scriptum est: Posuisti tenebras, & facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestię agri, catuli leonum rugientes, vt rapiant, & quærant a Deo escam sibi. Et dispergũtur, & errant in cunctis montibus, qui eleuantur contra scientiam Dei, & super omnem faciem terræ disperguntur, terrena & non cœlestia requirentes. Et non erat, qui requireret, nec qui reduceret: quia delicijs occupati, gregis Dominici damna non curant. Ad hos dicit: Ecce ego ipse ad pastores veniam, & requiram gregem meum de manu eorum. Quibus expedit, vt mola asinaria alligetur ad collum, quàm vt minimũ scandalizent de populo meo. Et hæc erit eorum pœna, vel maxima, vt vltra non pascant gregem meum, nè sub occasione ouium, seipsos pascant, & opes congregent. Requiram, inquit, de manu, & liberabo de ore, quod auidis faucibus deuoratur. Cum autem requisierit oues, visitat eas quasi ægrotantes, atque macilentas, & pastorum negligentia dissipatas.

6 IDEM explicans verba illa; Audite hoc, qui con- *Li.6. in c.* teritis pauperem, & deficere facitis egenum terræ, di- *8. Amos.* centes: Quando transibit mensis, & venundabimus *vo.6.* merces, & sabbatum, & aperiemus frumentum, vt imminuamus mensuram, & augeamus siclum, & supponamus stateras dolosas, vt possideamus in argẽto egenos, & pauperes pro calceamentis, & quisquilias frumenti vendamus, ait Hæc peruersos doctores, & principes, qui absque Dei timore dominantur cleris, de *Hiere. 23.* quibus Hieremias loquitur: Cleri eorum non proderunt eis, nonnumquam facere cernimus: qui putant quæstum esse pietatem, & sedentes in templo nummularij proponunt columbas non in cabeis, sed in cathedris quasi magistri, Spiritus sancti dona vendentes, qui faciunt mensuram minorem atque maiorem, vt pauperibus, vel parum, vel nihil: diuitibus autem, & his, de quibus sectantur lucra in modum cõcionatorum loquantur sermone longissimo, & propter pecuniam conterant capita pauperum, atque cõculcent: & non frumentum Domini, quod confirmat cor hominis, sed quisquilias, & vilissimum puluerem auidis faucibus ingerant, etiam hæc, quæ nullius sunt precij, venditantes, cum Dominus Apostolis præceperit: *Matt. 10.* Gratis accepistis, gratis date.

IDEM explicans verba illa: Dormitauerunt pastores tui rex Assur, sepelietur principes tui, dispersus est populus tuus super montes, & non est qui congreget, sic habet. Dormitauerunt pastores tui, dederunt enim somnũ oculis suis, & palpebris suis dormitationem. Et propterea non inuenerunt locum Domino, neque tabernaculũ Deo Iacob. Nec audierunt Ephrata, id est, frugifera Ecclesia, nec inuenerunt eam in condensis syluarũ. Non solùm pastores dormitauerunt, sed à rege quoque Assyriorũ sunt consopiti. Scit enim rex. Assyrius non posse se decipere oues, nisi pastores ante consopierit. 7 *In c.3. Nahum. Psal.131.*

IDEM exponens verba illa; Pastor, & idolum relinquens gregem, gladius super brachium eius, & super oculum dextrum eius, ariditate siccabitur, & oculus dexter eius tenebrescens obscurabitur, inquit. Tam sceleratus est pastor, vt non idolorum cultor, sed ipse idolum nominetur, dum vult ab omnibus adorari, qui dereliquit gregem à bestijs deuorandum, quem Dominus tanto tempore custodierat. Gladius Domini super brachium eius, & super oculum dextrum illius erit, vt robor eius, & omnis iactantia fortitudinis eius, ariditate siccetur, & scientia, quam sibi falso nomine promittebat, æternis tenebris obscuretur: hæc de antichristo intelliguntur. 8 *Li.3. in c. 11. Zach.*

IDEM explicans uerba illa; Offertis super altare meum panem pollutum, dicit. Corripit sermo diuinus Episcopos, & presbyteros, & diaconos negligentes in eo quod offerant super altare Dei pollutum panem. Polluunt autem panem id est corpus Christi, quando accedunt ad altare, & sordidi mundum sanguinem bibunt. Possumus & alter dicere. Doctor Ecclesiæ, qui spiritualem conficit panem, & cum populis diuidit, si uel propter humanam gloriam, uel lucra sæculi, quę gloriam consequuntur, loquatur in populis, & diuitibus blandiatur, & honoret peccatores, & iuxta Iacobum suscipiat eos, qui cum auulis aureis ad se ueniunt, pauperes sanctos repellat, nomen Dei despicit, & panem polluit doctrinarum. 9 *In cap.1. Malac.*

IDEM in expositione illius loci: Propter quod & ego dedi uos contemptibiles, & humilies omnibus populis sicut non seruastis uias meas; & accepistis faciem in lege, inquit. Dedi uos contemptibiles, & humiles omnibus populis, ut uos contemnerent, & pro honore, & gloria, quasi deiectos humilesq; calcarent. Sicut non seruastis uias meas, & accepistis faciem in lege Inter omnia peccata Leui, siue eorum qui ex Leui sunt, sacerdotum Dei illud & ultimum, & maximum ponitur. Quare accipiant faciem in lege, ut non causas, sed personas considerent, iustumq; & pauperem despicientes, iniquos diuites suscipiant, & honorent, ad quos in *Psal.81.* Psalmo dicitur. Vsque quo iudicaris iniquitatem, & fa- *Galat.26.* cies peccatorum sumitis? Et Paulus ad Galatas, Deus *Iaco. 26.* personam hominis non accipit. Plenius q; Apostolus Iacobus hoc peccatum arguit atque condemnat. Quid quid autem priori populo dicitur, etiam nobis dictum putemus, vt cautiores recedamus à vitijs, & faciem non suscipiamus in lege. 10 *In cap.1. Malac.*

GREGORIVS exponens verba illa; Puer Samuel erat minister in conspectu Domini ante faciem Heli, sic dicit: Quidam prælatorum sanctę Ecclesiæ magisterio subditi, rudes obediunt, sed cum paulò altius per conuersationem proficiunt, in eadem obedientiæ humilitate nequaquam persistunt. Quos bene Agar ancilla significat, quæ cum de Abraham viro eius concepisse se vidit, dominam despexit. Agar quippe concipit, quando reproba mens subditi, aut per eruditionẽ scientiæ se proficere, aut per vitæ conuersationem, crepit. Quæ profectò prægnans dominam suam despexisse dicitur, quia iam præcedenti, sibi præpositi sui volũtati per obedientiam subdi dedignant. Sed quæ dominam despicit, ancilla esse perhibetur: quia superbi subiecti, & infirmi sunt per elationem, & ad filiorum Dei 11 *Lib.2.cap. 43 expositione in cæ. 21. lib. Regũ. tom.2.* *Gen. 16.*

numerum non pertingunt. [Infra.] Ecce enim Heli aperta Dei sententia de negligentiæ suæ perpetrata culpa reprehenditur: sed puer Samuel coram eo ministrare Domino memoratur, vt profectò apud se colligat qualis sit, qui in leuiori culpa sibi prælatum despicit, si ei se Samuel obediendo subdit, quem omnipotens Deus, sui examinis tanta districtione reprobauit. Rector peccantem subditum, nisi correptum honorare debet: subiectus autem, nec tunc prælatum despicere, cum se iustum, & illum agnouerit peccatorem, quia æternus iudex, subditorum iudicium sancte Ecclesiæ rectoribus tribuit, sed eosdem rectores discutiendos suo examine reseruauit.

12 In ep. 236. BERNARDVS scribens Romanæ curię, quando elegerunt abbatem sancti Anastasij in Papam Eugenium, inquit: Postquam onus magnitudinem, ingensque periculum enarrauit, damnumque ab electoribus illi illatum in impositione tanti muneris, nisi dominus supponat manum suam, heu, necesse est obruatur, & opprimatur onere insueto, & nimio, quod, & gigantinis (vt aiunt) vel ipsis quoque angelicis humeris formidabile videatur. Verum tamen quia sic factũ est, & vt multi dicunt, à Domino factum est, vestra interest charissimi vestris feruentibus studijs fidelibusque obsequijs solidiùs cõfoueri, quod vestris manibus constat elaboratum. Si qua ergo consolatio in vobis, si qua virtus charitatis in Domino, si qua miseratio pietatis, si qua compassionis viscera, assistite, & collaborate illi in opere, ad quod assumptus est per nos, à Domino. Quæcumque sunt vera, quæcumque pudica, quæcumque iusta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, hæc ei suggerite, hæc suadete.

13 Epist. 237 quæ est ad Papã Eugenium. IDEM dicit. Ego etsi iam nomen patris deposui, cum tu de Barnardo factus es Eugenius, sed non deposui timorem, & anxietatem, postremò nec affectum, nec viscera patris. Cõfidero gradum, & casum vereor, attendo celsitudinem honoris, & è vicino periculum reformido, pro eo, quod scriptum est: Homo cum in Psal 48. honore esset non intellexit. Quod quidem ad causam magis, quam ad tempus arbitror esse referendum, vt sic intelligatur dictum. Cum in honore esset, non intelexit. Ac si diceretur, honor absorbuit intellectum. Ascendisti in altum qui elegeras abiectus esse in domo Luc. 14. Domini, & recumbere in nouissimo loco, noli altum sapere, sed time nè fortè contingat sero miserabilem illam vocem emittere: A facie iræ indignationis tuæ Psal. 101. eleuans, allisisti me. Altiorem quippe locum sortitus es, sed non tutiorem. Terribilis, prorsus terribilis est locus iste. Locus in quo stas, terra sancta est. Locus illius, quem constituit Dominus super familiam suam, 15 & principem omnis possessionis suæ. [Infra:] Quis mihi det antequam moriar videre Ecclesiam Dei, sicut in diebus antiquis, quando Apostoli laxabant retia in capturam, non in capturam argenti, vel auri, sed in capturam animarum? Contortare, & esto robustus, manus tuæ in ceruicibus inimicorum tuorum. In omnibus tamen operibus tuis memento te esse hominem, & timor eius qui aufert spiritum principum, semper sit ante oculos tuos. Ipsi te prædecessores tui, tuæ certissimæ, & citissime decessionis admoneant, & modicum tempus dominationis eorum, paucitatem dierum tuorum nunciet tibi.

Prælati quales desiderandi sunt à plebe, & quod quandoque adolescentes ad hæc munia non sunt inepti.
Cap. XXXI.

1 Hom. 3. ex variis in Lucã. to. 2. CHRYSOSTOMVS ait: In hoc debet eniti rector, vt credita eroget, accepta dispenset, aperiat obscura, insistat fortiter, perseueret instanter. Meminerit se speculatorem esse cunctorum, vt ouibus pascuas salubres tribuat, agnis puri fontis vndas exhibeat, exterminet ab ouibus lupos, ab agnis nociuas bestias excludat, vulneratos curet, errantes reuocet, ignaros instruat, erigat lapsos, generaliter omnes, specialiter singulos doceat, suæ vitæ prouocet vniuersos exẽplo: sit eius doctrina duplex, vt verbis facta conueniant, actus doctrinæ respondeant, in nullo sit minor, qui cunctis est potior: sit cum authoritate humilis, cũ humilitate sublimis: nec ideo sit melior, quia maior, sed ideo maior, quia melior. Multiplicet populos, & eos docendo meliores faciat quàm accepit. Sic sit, vt dum hominibus feruenter insistit. Dominum sibi constituat debitorem.

IDEM differens verba illa Pauli. Mundus sum à 2 sanguine omnium, non enim subterfugi quominus annunciarem omne consilium Dei vobis, non cessaui per tres annos die, ac nocte monere cum lachrymis vnum quemque vestrum Tale est munus prælatorum de quibus etiã subdit: Attendite vobis, & vniuerso gregi. Vides, duo præcepit, se corrigere, & alios; igit neq; alios corrigere solùm habet quiddam lucri. Timeo enim inquit, nè alijs predicans, ipse reprobus efficiar. Qui aũt sui solius curam habet, & quę sua sunt tantum quærit, I. Cor. 9. similis est ei, qui talentum defodit: non quod prę eligenda sit nostra salus gregi, sed quia quãdo nobis ipsis attendimus, tunc & grex lucrum habet. [Infra:] Mundus ego sum à sanguine omnium, hoc Paulo congruebat dicere nos autem non audemus hoc dicere, multorum nobis conscij, eò quòd ille semper vigilabat, & assistebat, & omnia pro salute discipulorum faciens sustinebat, nos autem hoc Mosi dicemus. Iratus est Exo. 32. mihi Dominus propter vos, quia in multa peccata adduxistis etiam nos. Quando enim mœremus videntes vos non proficere, nonne quod reliquum est virtũ nostrarum concidit? Credite mihi de salute mea despe raui, & res vestras deploraui, non vacat mea mala deplorare, adeo totus deditus sum vobis, & si sentio vos obtemperantes, pręgaudio non sentio mala mea, & si video minus obtemperantes, præ dolore iterum inter mitto mea. Glorior in vestris bonis, etiam si ego plurimis grauer, & lugeo in vestris difficultatibus, etiam si multa bene agam. Quæ enim spes doctori, grege corrupto? Qualis vita? Qualis expectatio? Cum qua fiducia stabit ante Deum. [Infra:] Quamuis possem vobis dicere. Quid mihi curæ est, ego quod meum est feci, ego mundus sum à sanguine: sed non sufficit hoc ad consolationem: si quidem liceret cor nostrum distrumpere ac ostendere, videretis intus esse in magna latitudine vos omnes mulieres pueros, ac viros. Tanta enim 2. Cor. 7. charitatis vis est, vt cęlo latiorem faciat animam. Capaces nostri estote, dicebat Paulus: Neminem lassimus non angusti estis in nobis. Totam Corinthum habebat ille in corde suo, & dicebat: Dilatamini, & vos nõ angusti estis, sed ipse non possem dicere ego.

IDEM explicans verba illa; Hoc præceptum eom 9 mendo tibi fili Timothęe, vt millites in eis bonam militiã, habens fidem, & bonã cõscientiã, sic hẽt. Præcipit Deus, vt milites in illis bonã militiã, in his, quib. electus es, milita bonam militiã. Est. n. & militia mala, de qua alio in loco, ait: Sicut enim exhibuistis membra vestra arma peccato. Illi sub tyranno militant, nos Rom. 6. æterno regi militamus. Cur autem eam rem militiam vocat? Indicat profectò bellum excitatum esse vehemens, & atrox cum cæteris tum maximè ei, qui doctoris fungitur munere. In quo nobis armis opus est validis, sobrietate. s. temperantia, præcibus, perpetuisque vigilijs. Vt in eis milites habens fidem, & bonam conscientiam. Magistrum quippe prius oportet docere seipsum. Quemadmodum enim dux, nisi antea miles optimus fuerit, ne dux quidem esse aliquando poterit ita & doctor. Habens bonam conscientiam, vt sic cæteris præesse dignus possit.

IDEM explicans verba illa: Si quis episcopatum 4 desiderat, bonum opus desiderat: oportet autem episcopum irreprehensibilem esse, inquit. Si quis episco-

patum

patum idcirco appetit, non principatus ac dominationis fastu, verũ cura regiminis, & charitatis affectu, non improbo, bonum.n. desiderat opus. Episcopatus enim ex eo dicitur, ꝙ omnes inspiciat, cunctaq; speculetur. Cum aũt eũ dixit irreprehensibilem, omne genus virtutis expressit. Itaque qui sibi alicuius culpæ conscius est, malè ꝓfectò facit eam rem appetens, qua indignũ se per opera fecit: nõ enim decet huiusmodi regere, sed potius regi: eum quippe, qui regendos alios suscipit, tãta decet gloria virtutis excellere, vt instar solis cæteros veluti stellarum igniculos in suo fulgore obscuret. Debet huiusmodi vitam habere immaculatam, vt omnes illum, & in eius vitam veluti in exemplar aliquod excellens intueantur. Sobrium, inquit, atque vigilantem, hoc est clarissima mentis acie præditum, innumerosq; habentẽ omni ex parte oculos, quibus acutissimè cũcta prospiciat. Debet solicitudine, ac industria duces oẽs superare, vt die noctuq; exercitũ, & castra perlustret, laboret, & sui officij munus diligentissimè impleat, ac omniũ curam, & solicitudinẽ gerat. Oportet episcopũ non esse vinolentum. Quid sibi vult, quod de episcopo differens ipsum dixit futurũ non ebrium, cũ longè excellentiora pro celsitudine gradus exigere debuisse videatur? Cur. n. non ait, oportet aũt episcopum Angelum esse, nullæ humanæ perturbationi, aut vitio subiectum? Cur non itẽ magna illa Christi præcepta ab episcopo requirit, q̃ ẽt subditis necessariò inesse debent. s. circumferre crucem suã, atque in manibus habere animã semper pro fratribus exponendam? Cęterùm his omnibus omissis, oportet, ait, non esse vinolentũ. Præclara sanè spes, si de huiusmodi episcopũ oporteat admoneri. Cur. n. non dixit, oportet aũt ipsum iam ex terra migrare, humanisq; rebus euadere celsiorem? Verũ quæ sæcularibus iussit, ea episcopo implenda nõ iubet. Quid enim illis, ait? Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, & iterum: Qui aũt mortuus est, iustificatus est à peccato: ac rursum: Qui autẽ sunt Christi, carnem suam crucifixerunt. Et Christus item: Nisi quis renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Cur igitur, hæc in episcopo requirenda, non dixit? Quia per paucos huiusmodi inueniri fas erat, episcopis aũt plurimis tunc opus fuit, qui per singulas ciuitates magistri constituerentur. Ne igitur Ecclesiæ negotia, fructusq; perirent, idcirco moderatam virtutem proposuit inquirendam, non supremam illam, atque cęlestem.

Simile. *3* *Exo. 32.* *Coloss. 3.* *Rom. 6.* *Gal. 5.* *Luc. 14.*

6 *Hom. 15.* *Deut. 25.* *9 Homil. 5. in c. 1. epi. 1. ad Ti. mot. to. 4.* *Simile.* *Rom. 6.* *Ioan. 10.* *Supra 4.* *Simile.* *4 Hom.*

IDEM exponens illa verba c. 5. Qui bene prẽsunt præsbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè, q̃ laborãt in verbo, & doctrina. Dicit. n. scriptura boni trituranti os non infrenabis. Cum audis, non alligabis os boui triturant, vides quo vult laborare doctorem? non sanè est labor alius illi conferendus. Eundemq; vocat mercenarium dignum mercede sua. Itaque si quis delicatus, aut remissus fuerit, dignus profectò non est. Nisi quis fuerit bos triturans, & contra gelu, & spinas iugum sustinẽs traxerit, neque ante discesserit, dignus non est. Ergo Ecclesiæ præsules, audenter dixerim, nil præter victum, & vestitum habere oportere, nè ad ista trahantur desiderio. Qui bene præsunt, inquit. Quid est bene præesse? Audi Christum dicentem: Bonus pastor animã suã dat pro ouibus suis. Bene igitur præesse hoc est, nulli parcere illorum regiminis gratia. De his dixerat supra, vaca lectioni, considerationi, hoc. n. faciens, & teipsum saluum facies, & eos, qui te audiunt. Hos maximè iubet honorari, causamq; addit dicens: Multum. n. laborem sustinent. Est enim prælatus linguis innumeris propositus ad lacerandũ, alius culpat, alius laudat, alius detrahit, alius memoriã, alius cõpositionẽ in ius trahit, magnaq; illi constantia ad ista toleranda opus est. Multum etiam ad Ecclesię ędificationẽ confert, si præsules doctrinæ gratia polleant, q̃ nisi adsit, plurima Ecclesiasticæ disciplinæ peribũt. Neq; verò eũ sermonẽ laudauerim, qui fastu tumidus, externę peritiæ iactantiã sequitur, sed qui virtutis ac succi habeat plurimũ, q̃ sensibus grauis sit, & sapiẽtia plenus.

7 *Ser. 29. in epi. Pauli ad Rom.* *Ioan. 21.* *1. Reg. 17.* *Ibid. 12.* *2. Reg. 24.*

IDEM docet: Initium sumendum à proximi dilectione, vt pastor id muneris accipiat. Vnde Petro dicebat Christus. Si diligis me, pasce oues meas Christum enim diligens, & gregẽ illius vtique diligit. Et Moysen tum primũ super populum Iudæorum posuit, q̃n qua esset in illũ benevolẽtiã, re ipsa iã declarauerat. Dauid quoq; simili modo regni suscepit gubernationẽ, postea quàm apparuerat, q̃ amico esset in populũ affectu. Ita quippe iuuenis adhuc, populi causa doluit ac zelauit, vt & animam suã exponeret, cũ videret barbarũ philistæum, quem occidit. Et Samuel quoq; amator populi erat vnde dicebat. Absit à me hoc peccatũ, vt cessem ꝓ vobis orare Dominũ. Et Paulus multò plus omnib. ardebat erga subditos. Et Christus optimi pastoris canonẽ ferens dixit. Bonus pastor animã suam dat pro ouibus suis. Hoc Dauid fecit, maximè, cũ ira Dei terribilis in populũ sæuiret. Dicebat. n. Ego qui pastor sum peccaui, & iniquè egi: illi qui grex sunt, quid meruerunt? Propterea, & in optione suppliciorum illorum, nõ famem elegit, non hostilem persecutionem, sed immissam à Domino mortẽ, per quã sperabat alios quidẽ bene fere securos, se verò ante reliquos omnes è medio tollendum. Hoc verò cum non fieret, lamentando dicebat, in me sit manus tua: si verò ad expiandum facinus nõ sufficio, sit & aduersum domum Patris mei. Ego. n. inquit, qui pastor sum, peccaui, quasi diceret: Etiam si illi peccassent, ego tamen, qui illos non correxi, supplicij reus essem. Quando verò meũ sit hoc peccatũ, ego vtique lignus sum qui pœnas suam. Amplificare siquidem crimen suum volẽs, pastoris posuit nomen. Cessauitque ira Dei, tantum enim valet compassio optimi pastoris, vellicabantur quippe viscera ipsius cadentibus illis, tanquam si genuini necarentur filij.

8 *Lib. 2. de sacerdotio, to. 5.*

IDEM inquit. Cum de Ecclesiæ præfectura agitur, prodeant in medium, qui longè omnibus præstat, quique animi virtutẽ tantum reliquos excellunt, quantum corporis magnitudine, Saul Hebræorum gentem vniuersam excelluit; & multò etiam magis, quanta inter sese differentia homines rationis vsum habentes, & brutã ratione carentia dissident, tantum sanè discrimen inter eum, qui pascit, & eos, qui pascuntur esse velim, vt ne maius etiam exigam.

9 *Lib. 1. de pœnit. c. 1. to. 1.* *Eccl. 7.* *Matth. 11.*

AMBROSIVS docet, qua ratione sacerdotes, & illi, quibus aliorũ cura est commissa, debent esse mã sueti. Etenim, qui studet humanæ infirmitatis emendare vitia, ipsam infirmitatẽ debet sustinere, & quodammodo pensare humeris non abijcere. Nam pastor ille Euangelicus, lassam ouem vexisse legitur, non abiecisse. Et Salomon ait; Noli iustus esse nimirum. Debet. n. iustitiã temperare moderatio. Nam quo se tibi curandum præbet, quem fastidio dedas, qui contẽptui se, nõ compassioni medico suo putet futurum? Ideo Dominus Iesus, compassus nobis est, vt ad se vocaret, nõ deterreret. Mitis clamabat: Venite ad me oẽs qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiã vos. Reficit ergo Dñs, nõ excludit, neq; abijcit: meritoq; tales discipulos elegit, qui Dominicæ voluntatis interpretes plebem Dei colligerent, non repudiarent. Vnde liquet eos inter Christi discipulos non esse habendos, qui dura pro mitibus: superba pro humilibus sequenda opinantur, & cum ipsi quærant Dei misericordiam, alijs eã denegãt.

10 *Epist. 33. ad Marcel linam soro rem suam tom. 5.*

IDEM ait: Conuenior ipse à comitibus, & tribunis, vt cuiusdã basilicæ fieret matura traditio imperato ri, dicentibus, imperatorẽ iure suo vti, eo ꝙ in protesta te eius essent omnia. Respondi, si à me peteret, quod meũ esset, ideſt, fundum meum, argentum meum, ius huiusmodi meum, me non refragaturum, q̃ q̃ omnia, quæ mea sunt, essent pauperum. Verùm ea, quæ diuina, imperatoriæ potestati nõ esse subiecta. Si patrimonium peritur, inuadite, si corpus, occurram. Vultis in vincula rapere, vultis in mortem? voluptati est mihi:

non ego me vallabo circunfusione populorum, nec altaria tenebo, vitam obsecrans, sed pro altaribus gratius immolabor. Horrebam quippe animo, cum armatos ad basilicam occupandam missos cognoscerem, nè dum basilicam vendicant, aliqua strages fieret, quæ in perniciem totius vergeret ciuitatis. Exigebatur à me, vt compescerem populum. Referebam in meo iure esse, vt non excitarem, in Dei manu, vt mitigaret. [Infra:] Mandatur denique. Trade basilicam. Respondeo: Nec mihi fas est tradere, nec tibi accipere imperator expedit Domum priuati, nullo potes iure temerare domum Dei existimas auferendum? Noli te grauare imperator, vt putes te in ea, quæ diuina sunt, imperiale aliquod, ius habere: ad imperatorem palatia, pertinent, ad sacerdotem Ecclesiæ. Publicorum tibi mœnium ius commissum est, non sacrorum: vulgo dicitur, quod imperatores sacerdotium magis optauerint, quam imperium sacerdotes.

11 *Libro 19. Moral. ca. 12. fo. 2.* GREGORIVS sic habet: perpendendum video his qui plebium gubernationibus præsunt, quod superius dicens. Videbant me iuuenes, & absconde bātur, nunc astruit, cor viduæ consolatus sum. Quanta disciplina regiminis, ut ante eum iuuenes abscondantur, quanta mansuetudo pietatis, vt per eum viduarum corda consolentur: Sunt namque nonnulli ita districti, vt omnem etiam mansuetudinem benignitatis amittant. Et sunt nonnulli ita mansueti, vt perdant districti iura regiminis. Vnde cunctis rectoribus vtraque summopere sunt tenenda, vt nec in disciplinæ rigore benignitatem mansuetudinis, nec rursum in mansuetudine, districtionem deserant disciplina. Regat ergo disciplinæ vigor, mansuetudinem, & mansuetudo ornet vigorem, & sic alterum commendetur ex altero.

12 *Lib. Moral. 20. c. 8* IDEM exponens illa verba Iob capit. 29. Cum sederem quasi rex circunstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator, ait: Sciendum nobis est, quòd valde lectorem ædificare etiam iuxta historiam potest, si perpendat quomodo bonis rectoribus mixta sit & regendi auctoritas, & benignitas consolandi. Cum sederem quasi rex circunstante exercitu: ecce auctoritas regiminis. Eram mœrentium consolator: ecce ministeriū pietatis. Circa subditos suos inesse rectoribus debet & iustè consolans misericordia & piè sæuiens disciplina. *Luca. 10.* Hinc est quod semiuiui illius vulneribus, qui à Samaritano in stabulum ductus est, & vinum adhibetur, & oleum, vt per vinum mordeantur vulnera, per oleū foueantur: quatenus vnusquisque, qui sanandis vulneribus præest, in viuo morsum districtionis adhibeat, in oleo mollitiem pietatis, per vinum mundentur putrida, per oleum sananda foueantur. Miscenda ergo est lenitas cum seueritate, vt nec multa asperitate exulcerentur subditi, neq; nimia benignitate soluantur. Hoc nimirum illa tabernaculi arca significat, in qua cum tabulis virga simul ac manna est: quia cum scripturæ sacræ scientia est in boni rectoris pectore, si est virga districtionis, *Psal. 22.* sit & manna dulcedinis. Hinc etiam Dauid ait; Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Virga enim percutimur, & baculo sustentamur. Si ergo est districtio virgæ, quæ feriat, sic & consolatio baculi, quę sustentet. Sit itaq; amor, sed non emolliens, sit rigor, sed non exasperans, sit zelus, sed non immoderatè sæuiens, sit pietas, sed nō plus quàm expedit parcens Intueri libet in Moysi pectore misericordiam cum seueritate sociatam. Videamus amantem piè, & districtè sequentem. Cum populus peccaret, dicebat Domino: Di *Exod. 32.* mitte eis hanc noxam, aut dele me de libro vitæ. Pensemus ergo quibus visceribus eundem populū amauit, pro cuius vita delibero vitæ deleri se petijt. Sed tamen iste, qui tanto eius populi amore constringitur contra eius populi amore constringitur contra eius culpas pē semus quanto zelo rectitudinis accendatur. Mox enim vt petitione prima, ne delerentur, culpæ veniam obtinuit, ad eundem populum veniens, ait: Ponat vir gladium super femur suum, ite & redite à porta vsque ad portam per medium castrorum, & occidat vnusquisque fratrem, & amicum, & proximum suum. Ceciderunt q; in die illo quasi viginti tria millia hominum. Intus ars it ignibus amoris: foris accensus est zelo seueritatis. Sic amauit eos, quibus præfuit vt pro eis nec sibi parceret, & tamē delinquentes sic persecutus est, quos amauit, vt eos, etiā Domino parcente, prosterneret: intus amans, diuinæ iræ supplicādo obstitit, foria sæuiēs, culpam feriendo consumpsit. In regimine ergo populi vtrumq; Moyses miscuit, vt nec disciplina deesset misericordię, nec sericordia disciplinæ. Idemq; de Iob dicitur, cum sederem quasi rex circumstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator.

IDEM docens, Vt rector cogitatione sit mundus, 14 ait, necesse est, vt esse munda studeat manus, quæ di- *In 2. parte curæ pastorales ca. 2. Isa. 52. Exod. 28.* luere aliorum sordes curat. Hinc namque per prophetā dicitur: Mundamini qui fertis vasa Domini. Etenim vasa Domini ferunt, qui proximorum animas ad æternā sacraria perducendas, in suæ conuersationis fide suscipiunt, Hinc diuina voce præcipitur, vt in Aaron pectore rationale iudicij vitijs ligantib. imprimatur: quatenus sacerdotale cor nequaquam cogitationes fluxæ possideant, sed ratio sola constringat, nè indiscretum, quid, vel inutile cogitet: Quid est, ad exemplum alijs constitutus, ex grauitate vitæ semper debet ostendere quantam in pectore rationem portet. In quo etiam rationali, duodecim nomina patriarcharum describuntur. Ascriptos enim patres semper in pectore ferre, est antiquorum vitam sine intermissione cogitare. Nam tunc sacerdos irreprehensibiliter graditur, cum exempla patrum præcedentiū indesinenter intuetur. Quod bene etiam rationale iudicii vocatur quia debet rector semper subtili examine bona mala; discernere, & quę, vel quibus, quando, vel qualiter coarguant studiosè cogitare, nihil quoque proprium quærere. Pones autem in rationali iudicii, doctrinam, & veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando egredietur coram Domino, & gestabit iudicium filiorum Israel in pectore suo in conspectu Domini semper. Hoc est subiectorum causas pro sola interni iudicis intentione discutere vt nihil ei se humanitatis admisceat, in eo quod diuina positus vice dispēsat, ne correptionis studia priuatus dolor exasperet. [Infra:] ca 3. Supernæ quoque vocis imperio, in vtroque humero sacerdos velamine super humeralis astringitur, vt contra aduersa ac prospera, virtutum semper ornamento muniatur, quatenus iuxta vocem Pauli, per arma iustitiæ a dextris & a sinistris *2. Cor. 6* gradiens cum ad sola, quę anteriora sunt nititur in nullo delectationis infimæ latere nectatur. Non hunc prospera eleuent, non aduersa perturbent, non blanda vsque ad voluptatem demulceant, non aspera vsque ad desperationem premant, vt dum nullis passionibus intentionem mentis humiliat, quanta in vtroque humero, superhumeralis pulchritudine tegatur, ostendat. Quod recte sup humerale ex auro, hyacinto, purpura, bis tincto cocco, vt quāta sacerdos clarescere virtutum diuersitate debeat, demōstretur. In sacerdotali quippe habitu ante oía aurū fulget, vt in eo intellectus sapientiæ principaliter emicet. Cui hyacinthus, q̄ æreo colore resplēdet, adiūgitur vt per omne, qđ intelligēdo penetrat, nō ad fauores infirmos, sed amorē cælestiū surgat, ne dū incautus suis laudibus capitur, ipso ēt veritatis intellectu vacuetur, Auro quoq; & hyacintho purpura permiscetur, vt scilicet sacerdotale cor, eū sūma, q̄ prędicat, sperat in semetipso, suggestiones vitiorū reprimat, eisque velut ex regia potestate cōtradicat. His aūt bis tinctus coccus adiungit, vt ante interni iudicis oculos, omnia virtutum bona ex charitate decorentur, & cuncta quæ coram hominibus rutilant, hæc in cospectu occulti arbitri, flamma intimi amoris accendat. Quæ charitas quia Deum simul, & proximū diligit, quasi ex duplici tinctura fulgescit. Habere coccū

bis

bis tinctum negligit, qui sic ad auctoris speciem anhelat, vt proximorum curam negligat, vel sic proximorũ curam exequitur, vt à diuino amore torpescat. Byssus autem tota pulchritudine superhumeralis innectitur, quia tunc castimonia ad perfectum munditiæ candorem ducitur, cum per abstinentiam caro fatigatur.

17 *Cap. 4.* IDEM docet: Qua ratione rector discretus debet esse in silentio, vtilis in verbo, ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticescat. Prophetis tacentibus Dominus conquæritur, dicens. *Ezec. 13.* Non ascendistis ex aduerso, nec opposuistis murum pro domo Israel, vt staretis in prælio in die Domini. Ex aduerso ascendere est pro defensione gregis, voce libera huius mundi potestatibus contraire. Et in die Domini in prœlio stare, est prauis decertantibus, ex iustitiæ amore resistere. Pastor si pro grege se obijcit, murum pro domo Israel hostibus opponit. Hinc rursum delinquenti populo dicitur. Prophetæ tui viderunt tibi fassa, & stulta, nec aperuerunt iniquitatem tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarent. Pastores sermo diuinus falsa videre coarguit, quia dũ corripere culpas metuunt, incassum delinquentibus promissa securitate blandiuntur, qui iniquitatem peccantium nequaquam aperiunt, quia ab increpationis voce conticescunt: Clauus quippe apertionis, sermo correptionis est, quia increpatio culpam detegit, quam sæpe nescit ét ipse qui perpetrauit. Hinc Paulus ait: Vt *1. Tim. 3.* potens sit in doctrina sana exhortari, & eos, qui contradicunt, arguere. Hinc per Isaiam Dominus admonet dicens: Clama: ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam. Præconis quippe officium suscipit, quisquis ad sacerdotium accedit, vt tante aduentum iudicis clamãdo gradiatur: Hinc est enim q̃ super pastores primos, in linguarum specie Spiritus sanctus insedit: quia nimirum, quos repleuerit, de se protinus loquẽtes facit. *Ezec. 28.* Hinc Moysi præcipitur, vt tabernaculum sacerdos ingrediens, tintinnabulis ambiatur, vt videlicet voces prædicationis habeat, nè superni spectatoris iudicium ex silentio offendat. Scriptum quippe est: Audiatur sonitus quando ingreditur, vel egreditur sanctuariũ in conspectu Domini, & non moriatur. Sacerdos namque ingrediens, vel egrediens moritur, si de eo sonitus nõ auditur, quia iram contra se occulti iudicis exigit, si sine sonitu prædicationis incedit. Aptè autem tintinnabula vestimenta illius dicuntur inserta. Vestimenta enim

15 sacerdotis, recta opera debemus accipere, propheta at- *Psal. 131.* testante, qui ait: Sacerdotes tui induantur iustitiam. Vestimentis illius tintinnabula inhærent, vt vitæ viam cũ linguæ sonitu, ipsa quoque bona opera clament sacer- *2. Cor. 6.* dotis. *Simile.* Sed in sacerdotis veste, iuxta diuinam vocẽ, tintinnabulis mala punica coniunguntur. Quid enim per mala punica, nisi fidei vnitas designatur? Nam sicut in malo punico, vno exterius cortice, multa interius grana muniuntur, sic innumeros sanctæ Ecclesiæ populos vnitas fidei contegit, quos intus diuersitas meritorum tenet. Nè igitur rector incautus ad loquendum prorumpat, mala punica tintinnabulis iungat, vt per omne quod dicit vnitatem fidei, cauta obseruatione doceat, & nec recta quidem nimiè & inordinatè proferat. Vnde Paulus, cum discipulum de instantia prædicationis *2. Tim. 4.* admoneret, ait: Prædica verbum, insta opportunè, & importunè, dicturus importunè præmisit opportunè, qa apud auditoris mentẽ ipsa sua vtilitate se destruit, si habere importunas opportunitatem nescit.

18 *In 10. 2. p. curæ pastor.* IDEM sic habet: Sciendum quoq; est, quòd aliquando subiectorum vitia prudenter dissimulanda sunt, aliquando leniter arguenda, aliquando autem vehementer increpanda. Qua dissimulatione bene Iudęa *Isa. 17.* Dominus corripit, cum per prophetam dicit: Mentita es, & mei non es recordata, neque cogitasti in corde tuo, quia ego tacens, & quasi non videns. Et dissimulauit ergo culpas, & innotuit, quia & contra peccatum tacuit, & hoc ipsum tamen quia tacuerit, dixit. Nonnulla autem vel apertè cognita, maturè tolerãda sunt, cum rerum opportunitas non poscit vt apertè corrigantur. Nam secta immaturè vulnera deterius inferue- *Simile.* runt, & nisi cum tempore medicamenta conueniant, constat proculdubio, quod medendi officium amittãt, sed cum tempus subditis ad correptionem quæritur, sub ipso culparum põdere patientia præsulis exercetur. Vnde bene per psalmistam dicitur: Supra dor- *Psal. 128.* sum meum fabricauerunt peccatores, ac si apertè dicat, quos corrigere nequeo, quasi superimpositũ onus porto. [Infra:] Nonnulla autem sunt leniter arguẽda, 19 cum non malitia, sed sola ignorantia, aut infirmitate delinquitur. Ex se enim debet vnusquisq; colligere qua liter alienæ tunc oporteat imbecillitati misereri. Vn- *Galat. 6.* de bene Paulus admonens ait: Si quis præoccupatus fuerit in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum, nè & tu tenteris: ideò, cum displicet aliena infirmitate, quod conspicis, pensa quod es, vt increpationis zelo se spiritus temperet, dum sibi quoquè, quod increpat, timet. Nonnulla autem sunt vehementer increpanda, vt cum sibi quis malum, quod perpetrauit, lenigat, hoc contra se grauiter ex corripiẽtis asperitate pertimescat. Vnde bene ad Ezechielẽ dicitur. Sume ti- *Ezec. 4.* bi laterẽ, & pones eũ coram te, & describes in eo ciuitatem Hierusalẽ: statimque subiungitur: Et ordinabis aduersus eam obsidionẽ, & ædificabis munitiones, & cõportabis aggerem, & dabis contra eam castra, & pones arietes in gyro. Eique ad munitionem suam protinus subiunxit. Et tu sumes tibi sartaginem ferream, & pones eam murum ferreum inter te, & ciuitatem. Vitæ prælatorum Ezechieli dr: Sume tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in eo ciuitatem Hierusalem. Sic quippe sancti doctores sibi laterem sumunt, quando terrenum auditorum cor, vt doceant, apprehendunt. Quem laterem coram se ponunt, quia tota mentis illum intentione custodiunt. In quo & ciuitatem Hierusalem iubentur describere, quia prædicando, terrenis cordibus, curant summopere, quæ sit supernæ pacis visio, demonstrare. Obsidionem ét ordinant circa laterem, in quo ciuitas descripta est, qñ terrenæ menti, sed iam supernam patriã requirenti, quanta eam in huius vitæ tempore vitiorum impugnet aduersitas, demonstrant. Nam cum vnumquodque pec- 20 catum quomodo proficientibus insidietur, ostenditur, quasi obsidio circa ciuitatem Hierusalem voce prędicatoris ordinatur. Munitiones sanctus prædicator ædificat, quando, quæ virtutes, quibus resistant vitijs, demonstrat. Aggerem comportat, quando prędicator molem crescentis tentationis enunciat. Castra erigit, quãdo hostis calidi incircunspectas & quasi incomprehensibiles insidias prædicit. Atque arietes in gyrò ponit, cum tentationum aculeos in hac vita nos vndique circundantes, & virtutum murum perforantes innotescit. Sed cuncta hæc licèt subtiliter rector insinuet, nisi contra delicta singulorum, æmulationis spiritu ferueat, nullam sibi in perpetuum absolutionem parat. Vnde aptè subditur: Et tu sume tibi sartaginem ferream, & pones eam murum ferreum inter te, & ciuitatem. Per sartaginem frixura mentis, per ferrum verò increpationis fortitudo signatur. Quid verò acrius doctoris mentem, quàm zelus Dei, frigit, & excruciat. Vnde Paulus huius sartaginis vrebatur frixura, cum diceret: Quis scan- *1. Cor. 11.* dalizatur, & ego non vror? Sartago ferrea, mutus ferreus inter prophetam, & ciuitatem ponitur, quia cum non fortem zelum rectores habent, eundem zelum postmodum inter se, & auditores suos fortem munitionem tenent, nè tunc ad vindictam desituri sint, si nunc fuerint in correptione dissoluti. Sed inter hæc sciendum est, quia dum ad increpationem se mens doctoris exasperat, difficilè valde est, vt non aliquando, & ad aliquid, quod dicere non debet, erũpat. Vnde necesse est, vt per lamenta veniam in cõspe-

ctu veritatis obtineat, ex eo quod per nimium zelum
Deut. 19. peccat. Quòd figurate Dominus præcipit per Moysem, dicens: Si quis abierit cum amico suo in siluam ad ligna cædenda, & lignum securis effugerit manu, ferrumq; lapsum de manubrio amicum eius percusserit, & occiderit, hic ad vnam vrbem fugitiuorum fugiat, & viuet, nè fortè, proximus eius, cuius effusus est sanguis, doloris stimulo persequatur, & apprehendat eum, & percutiat animam eius. Ad siluam cum amico imus, quoties ad intuenda subditorum delicta conuertimur. Et simpliciter ligna succidimus, cum delinquentium vitia pia intentione resecamus. Sed securis manum fugit, cum sese increpatio, plusquam necesse est, in asperitatem pertrahit; ferrumq; de manubrio prosilit, cum de correctione sermo durior excedit. Et amicum occidit, quia auditorem suum prolata calumnia, à spiritu dilectionis interficit. Sed is qui incautè ligna percutit, & proximum occidit, ad pœnitentiæ lamenta fugiat, nè proximus occisi Deus iudex, illũ castiget, & puniat.

21 IDEM docens, quòd Eleazarus sanctificatur ad
Lib. 3. c. 5. exposi. in c. 7. primi li. reg. tom. 1. custodiendam arcam Dei, dicit: Bene dicitur, Eleazarum sanctificauerunt, vt custodiret arcam, qui his, quibus adhuc aliena auxilia necessaria sunt, ad subuenien dum alijs promouendi non sunt. [Infra:] Non minor sanctitas idonea est animabus instruendis, quàm offerendis sacris mysterijs. Et idcirco Bethsamitæ perhibentur percussi, quia pleriq; viuunt subditi, qui moriuntur Prælati.

22 IDEM dicit; Sublimitatem dignitatis suæ, adæqua
Lib. 4. c. 4. exposi in ca. 10. primi libri reg. re debet pastor splendore conuersationis, quando cœlesti indutus virtute, ea vita, eaq; doctrina subditis lucet, vt videri ab eis possit, discuti, & iudicari nõ possit. Talis erat Moyses quando lucidissimo vultu à monte
Exo. 34. descendit, cuius subditi fulgorem videbant, sed in fulgentem claritatem intendere visum non poterant. Talis erat, qui gloriabatur, dicens: Nos autem reuelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginẽ
2. Cor. 6. transformamur, tanquàm à Domini Spiritu. [Infra:] Sermonem regni non indicauit Saul patri suo. Qui magna dignitate, magnaq; sanctitate radiat, multa viuendo ostendit, quæ loquendo non dicit. Hoc profectò regni verbum, habere Dominus prædicatorem voluit, quando in veste pontificis tintinnabula poni man-
Exo. 28. dauit. Vestis quippe pontificis est ostensio bonæ conuersationis, quæ quasi tintinnabulis multis inseritur, quando opera bona multiplicat, quæ ad minorum exẽplum clamant. Sed indicare rex, regni verbum non audet, quia præceptum est sacerdotibus, vt coram Domino vestis decorem portent, coram Domino quidem vestis decorem portat, & qui bona ostendit, & de ostẽsione bonorum operum, non hominibus per vanitatem foris, sed Deo intus per amorem placere appetit. Tunc certè sacerdos tacet, sed dum incedit, quod portat, clamat, quia electus prædicator se iactando non indicat, sed bene viuendo, loqui nequaquam cessat.

23 BERNARDVS dicit: Prælati sunt, qui descen-
Serm. de tribus ord. Eccles. ad patres in capitulo. dunt mare in nauibus facientes operationem in aquis multis. Ascendunt vsque ad cœlos, descendunt vsque ad inferos, nunc quidem spiritualia tractantes, atque sublimia, nunc infernalia, & horribilia facta dijudicantes. Sed quæ poterit nauis inueniri, quæ tam immanes
Psal. 106. sustineat fluctus, & in tanto secura possit esse discrimine? Vtique fortis vt mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio, quia aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatẽ. Necessaria est, & omnino necessaria nauis
Cant. 8. ista prælatis, tribus compacta lateribus, vt sit charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta.
1. Tim. 1. Puritatem quidem cordis in eo Prælatus habeat, vt prodesse desideret, non præesse, vt proprium commodum, & honorem sæculi, & aliud quippiam suum, in prælatione non quærat, præter solum beneplacitũ Dei, & animarum salutem. Sed cum intentione pura, irreprehensibilis quoque necessaria est conuersatio, vt forma factus gregis, incipiat facere, & docere, nè docens audiat à fratre: medice curate ipsum. Talis enim occasio, plurima damnatio prælati, plurima subditorũ perditio est. Oportet enim irreprehensibilem esse eũ, qui
1. Tim. 3. præest, quoniam ea quæ arguit in discipulis, oportet summopere vitare magistrum. Et fide non ficta: quia qualis est in conuersatione, talis sit necesse est etiam in occulta cogitatione, nè videatur foras humilis, & intus sit elatus.

IDEM sic ait: Quantum distat inter pastorem, & gregem, tantum debet distare inter episcopum, & plebem. Stat ille sublimis, & rectus, curuat iste caput solo depressus: ille regit, iste regitur, ille pascit, iste pascitur, vt ex ipsa forma, & habitu vterque discernatur. Habet ille in manu virgam qua feriat, vel potius ducat, & reducat ouem. Quid est autem in manu habere virgam, nisi in opere disciplinam, vt subiectos suos exemplo magis instruat, quàm verbo? Erubescunt enim superbi esse discipuli, si eos in humilitate præcesserint magistri. Habet etiam baculum, quo feriat lupum. Virga ouem, baculo lupum: hoc est, mites, & obedientes debet lenius corripere, duros verò corde, & improbos, acrius arguere.

IDEM exponens verba illa; Exultabimus & lætabimur in te, memores vberum tuorum super vinum, in
Serm. 13. in Cãtic. quit. Vides quomodo adolescentulæ de matre præsumunt? Minimè ita confiderent, nisi matrem agnoscerent. Audiant hoc prælati, qui sibi commissis, semper volunt esse formidini, vtilitati raro. Erudimini, qui iudicatis terram: discite, subditorum matres vos esse debere, non dominos: studete magis amari, quàm metui: & si interdum seueritate opus est, paterna sit, non tyrãnica: matres fouendo, patres vos corripiendo exhibeatis. Suspendite verba, producite vbera, pectora lacte pingue scant, non typo turgeant. Quid iugum vestrum super eos aggrauatis, quorum potius onera portare debetis? Cur morsus à serpente paruulus, fugit conscientiam sacerdotis, ad quem eum magis oportuerat tanquam ad sinum recurrere matris? Si spirituales estis, in
Galat. 6. struite huiusmodi in spiritu lenitatis, cõsiderans vnusquisque seipsum, nè & ipse tentetur. Alioquin ille in peccato suo morietur: Sanguinem autem eius, ait, de manu tua requiram.

IDEM sic habet; Multi non tanta fiducia, & alacritate currerent ad honores, si esse sentirent & onera. Grauati profectò metuerent, nè cum tanto labore, & periculo, quarumlibet affectarent insulas dignitatum. Nunc verò, quia sola attenditur gloria, & non pœna, viles æstimant, & inglorios, qui quocunque eminentiori in loco non fuerint sublimati; & hoc quidem in initio: processu verò temporis docti sunt in breui vendicare altaria, subditorum marsupia vacuare, magistris in hac disciplina vtentes idoneis, ambitione, & auaritia. Scolares, pueri, & impuberes adolescentuli, ob sanguinis dignitatẽ promouentur ad Ecclesiasticas dignitates, & de ferula transferuntur ad principandũ presbyteris, lætiores interim, qđ virgas euaserint, quã qđ meruerint principatum. Væ terræ, cuius rex est puer,
Eccl. 10. & cuius principes mane comedunt. Nec dicimus quãcunque ætatem Dei gratiæ præmaturam, sicut nec ferã: cum multos videamus iuniorum, super senes intelligere, moribus antiquare dies, præuenire tempora meritis, & quod ætati deest, compensare virtutibus. Boni pueri, qui quod ætates videntur esse, studeant & malitia, sed non sensu: quorum, iuxta admonitionẽ Apostoli, nemo contemnat adolescentiam. Meliores bonæ in-
1. Tim. 4. dolis adolescentes, inueteratis dierum malorum. Puer
Isa. 65. centum annorum maledictus est. Et est è regione se-
Sap. 4. nectus venerabilis, non diuturna, nec annorum numero computata. Bonus puer Samuel, qui loquenti Deo,
1. Reg. 3. promptus aderat auditor, dicens: Loquere Domine, qa audit seruus tuus. Ac si diceret: Paratus sum, & non sum turbatus, vt custodiam mandata tua. Bonus &

Hie-

Hieremias, qui ante sanctificatus, quam natus: qui cũ se excusaret de puericia nihilominus constitutus est super gentes, & super regna. Bonus quoque Daniel, cui us spiritum suscitauit Deus, vt conuinceret iniqua iudicia, & sanguinem innoxium liberaret. Denique cani sunt sensus hominis, & ætas senectutis uita immaculata. Sicubi huiuscemodi puer senex promotus inuenitur, opus Dei est. Cæterum curritur in clero passim ab omni ætate, & ordine, a doctis pariter & indoctis ad ecclesiasticas curas, tanquam sine curis iam quisque uicturus sit, cum ad curas peruenerit. Infra, agens de humilitate, quam habere debent prælati, ait: Quàm pulchrè locutus est Centurio ille, cuius fidei nulla par inuenta est in Israel. Et ego, inquit, homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites. Non iactabat potestatem, quàm nec solam protulit, nec priorem. Dicturus quippe, habens sub me milites, præmisit, homo sum sub potestate: prius se agnouit hominem, quàm potentem: homo, inquit, sum, & homo sub potestate. Iam quicquid subinferas, suspectam non habemus iactantiam.

Hier. 1. Can. 13. *1. Tim. 3.* *Luc. 7.*

27 IDEM inquit: Si dignaris, per Euangelium ego te genui. Ammodo tamen non vocaberis filius, sed uocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini nominauit. Nam quemadmodum Abram in Abraham, sicut Iacob in Israel, Simon in Cepham, Saulus in Paulum, sic filius meus Bernardus, in patrem meum Eugenium, læta prorsus, & vtili, vt speramus, translatione promotus est. Digitus Dei est iste, suscitans de puluere egenum, & de stercore erigens pauperem, vt sedeat cum principibus, & solium gloriæ teneat. Supererit, vt facta hac mutatione tui, ipsa quoque, quæ tibi commissa est, Domini tui sponsa, mutetur in melius, & iam nequaquam Sarai, sed Sara de cætero nominetur. Si amicus sponsi es, ne dixeris: dilectã eius principé meã, sed principé, nil tuum in ea uendicans, nisi quod pro ea, si oportuerit, etiam animam dare debes. Si Christus te misit, æstimabis te non uenisse ministrari, sed ministrare, & ministrare non solum substantiam, sed ipsam quoque animam pro ouibus tuis. Verus successor Pauli dicet cum Paulo: Non quia dominamur fidei vestræ, sed adiutores sumes gaudij vestri. Petri heres audiet Petrum dicentem: Neque vt dominantes in clerum, sed forma facti gregis. Sic enim iam non ancilla, sed libera etiam, & formosa speciosissimi sponsi per te in desideratos adsciscetur amplexus. Alioquin per quem alium hæc tam debita libertas sperabitur, si & tu (quod absit) in Christi hæreditate quæras, quæ tua sunt, quæ iam & ante dicebas, non dico tua non retinere, sed nec tuus esse? Exultat meritò vbique, & gloriatur in Domino omnis Ecclesia sanctorum, & specialiter illa, cuius vterus te portauit, & cuius vbera tu suxisti. Terribilis est locus iste. Locus in quo stas terra sancta est, locus Petri est, locus principis Apostolorum, vbi steterunt pedes eius si fortè declinaueris à via Domini, sepultus est in eodem loco, vt sit tibi contra te in testimonium. Vendica tibi animi constantiam, & vigorem spiritus, partem quam dedit extra fratres tuos tibi omnipotens Pater, quã & tulit de manu Amorrei in gladio, & in arcu suo.

Epist. 237 ad Eug. tertium Pon. *25 Serm. 13. in Cãtic.* *Psal. 122.* *Galat. 6.* *2. Cor. 1.* *1. Pet. 5.* *Ezec. 3.* *26 Epist. 42. ad Henric. Senonens. Archiepi.*

28 IDEM sic habet: Simia in tecto, rex fatuus in solio sedens. Et nunc audi canticum meum, & quidem minus suaue, sed salutare. Monstruosa res, gradus summus & animus infimus, sedes prima & vita ima, lingua magniloqua & manus otiosa, sermo multus & fructus nullus, vultus grauis & actus leuis. [Infra] Non eris innocens, si aut punias eum, cui fortè parcendum esset, aut parcas ei, qui fuerat puniendus. Si te consolantem in tribulationibus tuis inueneris, condolentem in alienis, gaude. Recti cordis hoc. E regione peruersissimi, si cum in proprijs deprehendaris fortasse impatiens, minimè tamen in alienis compatiens sentiaris. Infra: De auaritia non est, quòd tuum fatigem intuitum, cum pecuniam tamquam paleam dicaris habere: non sit in te acceptio personarum. Non parui te reum peccati existimes, si facies peccatorum fumis, & nõ potius causas iudicas meritorum. Est item vitium, cuius si te immunem sentis, inter omnes, quos noui ex his, qui cathedras ascenderunt, sedebis, me iudice, solitarius, qui veraciter singulariterque leuasti te supra te: facilitas credulitatis hæc est, cuius calidissimæ vulpeculæ, magnorum neminem comperi satis cauisse versutias. Inde eis ipsis pro nihilo iræ multæ, inde præiudicia in absentes, inde innocentium frequens addictio.

Li. 2. de cõsideratione ad Eugen. *Thren. 3.*

IDEM inquit; Blanda pietate sunt portandi, qui pro sua infirmitate non possunt increpari. Prælati Ecclesiæ portare debent subditos suos, quos corrigunt, & corrigere, quos portant. Hinc Salomon in basis templi Domini imaginem leonis, & bouis, & Cherubim opere sculptorio fecit pingere. Quidaliud designant bases in templo, nisi Prælatos in Ecclesia? Quicumque solicitudinem regiminis suscipiunt, tanquã bases portant onus suppositum. Cherubim plenitudo scientiæ interpretatur: in basibus Cherubim monstratur, quia prælati Ecclesiæ pleni debent esse cælestis scientię. Per leonem terror seueritatis figuratur. Per bouem verò patientia mansuetudinis ostenditur. Itaq; in basib. neque leones sine bobus, neque boues sine leonibus exprimuntur, quia prælati Ecclesiæ aliquando rigidè, aliquando cum dulcedine, aliquando cum asperitate, aliquando uerbis, aliquando flagellis debent subditos suos corrigere: quia ille, qui blandis verbis castigatus non corrigitur, necesse est, ut acrius corrigatur, vel arguatur. Qui secretò admonitus de peccato, corrigi negligit, publicè est arguendus, ut uulnus quod occultè sanare nequiuit, manifestè debeat emendari. Palam sunt arguendi, qui palàm nocent, ut dum aperta obiurgatione sanantur, hi, qui eos imitando delinquerunt, corrigantur, vt dum vnus corripitur, cæteri emendentur. Ideo debemus Prælatos nostros diligere, & verba eorum benignè suscipere, qui per increpationes & castigationes suas auferunt à nobis proprias voluntates, & nostras cupiditates. Vnde in Canticis canticorum de eisdem Prælatis Ecclesia, vel quælibet fidelis anima dicit: Inuenerunt me custodes, qui custodiũt ciuitatem, percusserunt me, & vulnerauerunt me, tulerunt mihi pallium meum custodes murorum. Per custodes ciuitatis intelligimus Prælatos, qui statum Sanctæ Ecclesię custodiunt, qui etiam animam fidelem inueniunt, eamq; suis prædicationibus, & exhortationibus, atque minis percutiunt, & amore charitatis Christi vulnerãtur. Nec solùm hoc sufficit eis, sed etiam pallium ei tollunt, ideſt, omnem terrenam delectationem, & eam nudam cupiditatibus, & peccatis ad regna cœlorum transmittunt. Ideo à Prælatis nostris in hac vita corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur. Multò melius est nobis in hac vita a Prelatis nostris pro negligentijs corrigi, quam in futura vita damnari, flagellis verberari, quàm in inferno damnari. Melius est in hoc mundo de manu Prælati sustinere flagella, quàm pati æternas pœnas in gehenna.

29 *In lib. bone uiuendi ad sororem, serm. 18.*

30

Finis Libri Decimiquarti.

EPITOME SANCTORVM PER LOCOS COMMVNES AD CONCIONES CONFICIENDAS,

LIBER DECIMVSQVINTVS.

AVCTORE R. D. IOANNE LOPEZ
Episcopo Monopolitano Ord. Prædicatorum.

Regnum Dei, & diaboli, & vtriusque differentia, finis.
Caput Primum.

1 *Hom. 1. super cap. 1. Exod. t. 1.*

DE re hac multa adnotauimus lib. 3. c. 17. & libro 4. per multa capita, potissimè a cap. 30. vsque ad 37. vnde pauca hic addenda sunt quæ sequuntur.

ORIGENES explicans uerba illa? Surrexit rex nouus super Aegyptum, qui ignorabat Ioseph, ait. Primùm inquirere volo quis sit rex in Aegypto, qui ignoret Ioseph, & quis sit rex, qui sciat Ioseph. Dum enim ille regnaret, qui sciebat Ioseph, non referuntur afflicti esse filij Israel, neque in luto, & latere consumpti, neq; masculi eorum necati, & feminæ uiuificatæ. Sed cum surrexit iste, qui non nouerat Ioseph, & cœpit ipse regnare, tũc hæc omnia gesta referuntur. Quis ergo est iste rex videamus. Si Dominus regit nos, & sensus mentis nostræ illuminantur à Domino, si Christi semper memoriam tenet, faciens illud, quod Paulus ait Timotheo: Memor esto Christum Iesum resurrexisse à mortuis; dum hic viuit in Aegypto, idest in carne nostra spiritus noster, regnum cum iustitia tenet, & filios Israel, quos supra diximus rationabiles sensus, vel animæ virtutes, in luto, & latere non consumit, nec curis eos terrenis & solicitudinibus atterit. Si verò perdiderit horum memoriam, sensus noster declinauerit à Deo, ne-

2 scierit Christum, tunc sapientia carnis, quæ inimica est Deo, succedit in regnum, & alloquitur ad gentem suã, corporeas videlicet voluptates, & uitiorum ducibus ad concilium vocatis, initur deliberatio aduersus filios Israel, quomodo circumueniantur, quomodo opprimantur, vt luto & lateribus affligantur, vt mares exponant, fœminas alant, ut ædificent ciuitates Ægypti, & ciuitates munitas. Hæc ad nostram doctrinam scripta sunt, non vt Ægyptiorum gesta narrentur, vt tu, qui hęc audis si forte iam baptismi gratiam consecutus es, & adnumeratus es inter filios Israel, ac suscepisti in te Deum regem, & post hęc declinare volueris ad opera sæculi, agere actus terræ, & lutea explere ministeria, scias & agnoscas, quia surrexit in rex alius, qui nescit Ioseph, rex Aegypti. Et ipse te cogit ad opera sua, & ipse te facit laterem sibi operari, & lutum. Ipse est, qui te superpositis magistris, & compulsoribus, ad opera terrena flagris ac verberibus agit, vt ædifices illi ciuitates: ipse est, qui te facit discurrere per sæculum maris, ac terræ: ipse est hic Aegypti rex, qui te forum pulsare litibus facit, & pro exiguo terræ cespite, propinquos iurgijs fatigare, & vt ita dicam, castitati insidiari, decipere innocentiam, domi fœda, foris crudelia, intra conscientiam flagitiosa committere. Cum ergo tales videris actus tuos, scito te regi Ægyptio militare, quod est immundi spiritus imperio agi. Si uerò de hoc aliquid altius *Psal. 13.*

sentien-

sentiẽdum est, potest uideri rex iste, qui nescit Ioseph, diabolus, insipiens ille, qui dixit in corde suo, non est Deus, genti suæ, hoc est, apostaticis Angelis colloqui, & dicere: Ecce genus filiorum Israel, magna multitudo est: de his. s. qui possunt mente Deum uidere, & potentior est nobis: venite itaque opprimamus illos, nè forte increscant, & cum acciderit nobis bellum, consentiant & hi cum aduersarijs, & expugnantes nos, exibunt de terra nostra. Sed unde intelligit diabolus, quia magna gens sit Israel, & ipso fortior, nisi quia sæpe cõgressus est, sæpe habuit luctamẽ, & sæpe superatus est? Scit enim & ipsum Iacob luctatum esse, & adiutorio Angeli obtinuisse aduersarium, & inualuisse cum Deo. Non dubito quin & aliorum sanctorum senserit luctamen, & spiritalia pertulerit sæpe certamina, & inde dicit, quia gens filiorum Israel magna est valde, & ualet super nos. Igitur conuocata omni gente sua, circumuenire cupit in hominibus rationabilem sensum, & ideo præficit eis magistros operum, qui eos cogant discere opera carnis, sicut & in psalmis dicit: Et cõmixti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum. Sed prospicit imminere sibi bellum, & maturum gentis suæ affuturũ sentit exitium. Ideo dicit, quia gens Israel valet super nos. Vtinam & de nobis hoc dicat, sentiat nos valere super se. Quomodo sentire hoc poterit? Si cum mihi cogitationes injicit malas, & cõcupiscentias pessimas, ego non suscipiam, sed iacula eius ignita, scuto fidei repellam. Si in omnibus quæcumque suggerit mẽti meę, ego memor Domini mei dicam: Vade retro Sathana, scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis, & ipsi soli seruies. Sed & hoc, quod dicit, nè fortè accidat, nobis bellum, ex propheticis vocibus præuidit vẽturum sibi bellum, & derelinquendum se a filijs Israel. Hoc est enim, quod de eo prophęta Hieremias prædixerat: Clamauit perdix, congregauit quæ non peperit, fecit diuitias suas non cum iudicio. In dimidio dierũ eius derelinquent eum, & sequentur Dominum, & Creatorem suum, & in nouissimis suis erit stultus. Intelligit ergo perdicem se dictum, quæ non peperit congregasse, & hi, quos non cum iudicio congregauit, in dimidio dierum suorum derelinquent eum, & sequentur Creatorem suum Christum Iesum, qui eos genuit. Ille autem congregauit quos non genuit: & ideo remanebit stultus in nouissimis suis, cum ad parentem suũ vniuersa, quæ nunc pro eius tyrannide congemiscit, creatura confugerit. Et hoc indignatur, & dicit, nè expugnantes nos, exeant de terra nostra. Non vult nos exire de terra sua, sed vult, vt semper portemus imaginem terreni. Si enim ad aduersarium eius confugerimus, eum, qui nobis prępараuit regna cœlorum, necesse est, vt relinquamus imaginem terreni, & suscipiamus imaginem cęlestis. Propterea ergo Pharao statuit magistros operum, qui nos suas artes doceant, & artifices malitiæ faciant. Et quia multi sunt isti magistri, & doctores malitiæ quos præfecit Pharao, ideo venit rex noster Christus, & fecit alios magistros & doctores, qui pugnantes aduersus illos, & subijcientes omnes eorum principatus, & potestates, defendat a violentijs eorum, filios Israel, & doceant nos opera Israelitica, doceant nos mente Deum videre, & relinquere opera Pharaonis, exire de Ægypto, abijcere Aegyptios, & barbaros mores, deponere totum veterem hominem cum actibus suis, & induere nouum, qui secundum Deũ creatus est, renouari semper de die in diem ad imaginem eius qui fecit nos, in gloriam, & laudem suam.

3 Gen. 32.

Psal. 106.

Matth. 4.

Hier. 17.

Simile.

4 HIERONYMVS explicans uerba; In anno, quo mortuus est rex Achaz factum est onus istud (siue uerbũ istud) dicit. Mortuo Achaz, quẽ regẽ impijssimum legimus, fit pondus iustd, siue verbũ super Phyliſtijm. Viuente enim illo, & regnante in peccatoribus, nec põdus cõtra alienigenas, nec verbum Domini fieri poterat ad prophetã. Quod & supra diximus, quãdo Ozia mortuo, vidit Isaias Dominũ sedentem super thronũ excelsum. Et in Exodo legimus, quòd postquam mortuus est rex Aegypti, ingemuerunt filij Israel ab operibus suis, & exclamauerunt, & exaudiuit Dominus gemitus eorum. Nisi enim esset mysticum, quod dicebatur, illo magis regnante clamare debuerant, quãdo luto, & lateribus deseruiebant.

Exod. 2.

5 AVGVSTINVS sic habet. Qando sancti martyres in Apocalypsi clamabant: Vindica Domine sanguinem nostrum, non vindictam contra ipsos homines occisores postulabant, sed contra regnum peccati, vt euerteretur. Nam ipsa est sincera & plena iustitiæ, & misericordiæ, vindicta martyrum, vt euertatur regnum peccati, quo regnante, tanta perpessi sunt. Ad cuius euersionem nititur Apostolus ad Romanos dicens: Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore. Destruitur autem, & euertitur peccati regnum, partim correctione hominum, ut caro spiritui subijciatur, partim damnatione perseuerantium in peccato, vt ita iustitia ordinentur, vt iustis cum Christo regnantibus, molesti esse non possint.

6 Li. 1. de sermone Domin. in mõte, to. 4. Rom. 6.

7 IDEM ait: Dum rex ille viueret, qui nouerat Ioseph, non referuntur afflicti fuisse filij Israel, nec in luto, & latere fatigati, nec masculi eorum necati, & feminæ reteruatæ: sed posteaquã surrexit rex ille qui nõ nouerat Ioseph, omnia illa gesta referuntur. Anima nostra aut à legitimo rege regitur, aut a tyranno vastatur. Si enim Deo adiuuante piè viuimus, si de charitate, patientia, ceterisque virtutibus cogitamus, licèt adhuc in Aegypto, idest in carne simus, tamen à Christo rege gubernamur, & ipse regit nos in luto & latere, sed non consumit, nec nos curis terrenis, & nimijs sollicitudinibus atterit, & affligit. Si verò anima nostra cæperit declinare a Deo, & ea quæ sunt turpia, & inhonesta sectari, tunc prudentia carnis, quæ inimica est Deo, repudiato rege Christo, subdit infælicia colla tyrrano. Qũ cum fuerit factum alloquitur gentem suam, idest corporis uoluptates, & vitiorum ducibus ad consilium cõuocatis, initur deliberatio aduersus filios Israel. i. aduersus cogitationes sanctas, & acceptabiles Deo, quomodo circumueniantur, quomodo opprimantur. Vult diabolus in nobis uiros occidere, & feminas reseruare, idest sensum in nobis rationabilem extinguere, & quæ ad concupiscentiam carnalem pertinent, reseruare. Cum peccas, rex Aegypti te cogit ad opera sua. Nos fratres, qui ante aduentum Christi, domus diaboli fuimus, & per gratiam Domini de potestate eius liberari meruimus, quantum possumus ipso Deo adiuuante laborare debemus, ne a nobis peccando Christus abscedat, & diabolus illo recedente succedat. Ne immũdus spiritus cum septem alijs spiritibus ingrediatur, & fiãt nouissima hominis illius peiora prioribus.

Ser. 84. de temp. to. 10.

Luc. 11.

Religiones multæ, sed spiritus unus, quarum laudes colligunt sancti eleganter ex multis. Cap. II.

1 BASILIVS ait: Sermo hic commonitorius est ad amplectendum uitam monasticam, quam amplecti debemus, dicente Domino: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Verba hæc nos adhortantur, vt deposita superuacuarũ diuitiarum sarcina, eaque in egentes distributa, ipsaque innumerabili pene, quæ ex studio opes congerendi cumulatim accreuit, peccatorum multitudine per largitionem reiecta, crucem gestaturi ad monachorum vitam accedamus. Quocirca, qui sibi proposuit Christo obedire, & ad vitæ genus rerum omnium possessione nudum, neque ullis distractum sæculi huius curis festinat, verè admirabilis ille est, beatusque docendus.

Ser. de abdicatione sæculi. t. 2. Matt. 11.

2 IDEM inquit: Ego sanè postea quam multum tempus vanitati impendissem, & omnem penè iuuentutem inani studio attriuissem, quo tenebar, tandem aliquando vbi velut ex graui somno expergefactus,

In epi. 79. ad Eustat. epis. Sebastiæ.

ad Euangelicæ veritatis admirabile lumen respexi, deplorata plurimum in miserabili mea, vita, ductorem mihi dari optabam, qui ad pietatis me dogma ira intro duceret. Et cum primis hoc mihi curæ erat, vt morum correctionem aliquam instituerem, quos per diutinã consuetudinem cum improbis contractam peruerteram. Lecto itaque Euangelio, animaduersoque illic, quod plurimum occasionis, & momenti afferat ad perfectionis studium, si quis bona sua vendat, deque illis egenis fratribus communicet, & prorsus nulla teneatur vitæ istius cura, neque patiatur mentem suam aliqua rerũ præsentium affectione turbari, optabam dari aliquẽ ex fratribus, cui istud vitę genus arrideret, quo vnà cum profundum vitæ huius pelagus superare liceret: Inueni sanè multos apud Alexandriã, nec paucos apud reliquam Aegyptum deinde & alios in Palestina & in Cælo syria, & Mosopotamia, quorum admiratus sum, cũ in seruanda diæta temperantiam, tum in obeũdis laboribus tolerantiam, ad quorum obstupui precandi vigorem & constantiam, cum obseruarem, quo pacto nec somno victi, nec aliqua alia naturæ necessitate deflexi, sublimen semper, & inuictum animæ sensum in fame & siti, in frigore ac nuditate seruarent, nec corporis rationem habentes ipsi, nec ab alijs aliquid illi curæ impendi sustinentes, sed quasi in aliena carne degerent, ipso opere ostendentes, quid sit in rebus huius vitæ peregrinum esse, & conuersationem in cælo habere.

3 CHRYSOSTOMVS sic habet. Domus luctus monasteria sunt, vbi cinis, atq; ciliciũ, vbi solitudo vbi risus nullus, nullus sæculariũ negotiorum strepitus, vbi ieiunia, vbi terrenorum duritia lectulorum, vbi mũda sunt omnia, nullus ibi nidoribus locus, absunt procul sanguinis riui, perturbationes, curæ tumultus. Tranquillo in portu nauigant, ac veluti luminaria sunt sublimi de loco nauigantibus, fulgore suo iter aperientes. In litrore placido sedent, omnes ad quietem suam inuitantes ac pertrahentes, neque naufragium pati sinentes eos, qui se intuentur, non permittunt in tenebris degere eos qui suas aspiciunt sedes. Longe honorabilius est illorum pedes, quam aliorum caput tangere. Sancti sunt pedes etiam si viles sunt. Quasi de terra in cælum, ita ad sancti cuiuslibet viri monasterium de proprijs domibus itur. Non ibi conspicis ea quæ domi, mundus est locus ille, alta ibi quies atque silentiũ est: meum & tuum inde prorsus eliminatum est. Isti profectò sunt sancti, atque inter homines angeli. Summus namque Dei timor non finit hos profundo sopore demergi, animumque à suo vigore laxari. Inde vbi serrexerint, diuinis laudibus instant, himnosque propheticos canunt, magno suauique concentu, & canticis numerosis; ipsa quoque illorum cantica conuenientissima sunt, & amorem Dei, diuinarumque rerum studium spirant. In noctibus, inquit, extollite manus vestras ad Deum. Et rursus: De nocte mane vigilat spiritus meus ad te Deus, quia lux præcepta tua sunt in terra Cantica item Dauidica, fontes mouentia lachrymarum. Nobis oscitantibus prurientibus, atque stertentibus, siue etiam supinis iacentibus, & fraudes innumeras cogitantibus, quale est illos noctis totius spatium in Dei laude consumere? Vbi verò lux dici iam vicina est, pausant illi pusillum, & vbi opera nos aggredimur, illi quietis sibi vendicant tempus. Iam verò vbi illuxit, quisque nostrum alium vocat, sermonemque de impẽdijs texit, inde irrumpit in forum ad negotia, laudos, illi contra matutinis precibus, hymnisque peractis, ad sanctarum scripturarum studia se conuertunt, cæterisque prandentibus, ridentibus, ludentibus, ciboque distentis immodico hi laudibus vacant. Minima his, instruende mensæ cura, & omnium, quæ sensui subiacent: post cœnam rursus diuinis inseruiunt laudibus, sicque sobrij somnum capiunt. At sæculares quidem & die dormiunt, hi noctu quoque peruigiles durant, vt verè filij lucis. Ad vesperam rursus inclinante die, illi ad lauacra, & requiem properant, hi verò à seipsis laborem spiritualis exercitij laxantes, cibum sumunt, non coquorum arte laboratum, sed alij panem tantum & sal, alij & oleum sumunt, plerique infirmiores, olera, atque legumina in cibum accipiunt. Inde vbi paulum sederint, tempus omne hymnis concludentes, singuli thoris requiescunt, ad quietem solum, non ad delicias factis. Nihil ibi carnale est, non latronum illic timetur incursus, neque enim habent qđ eis possit auferri, pecunijs carẽt, corpus tantùm & animam possidẽt. Ea qui tulerint, non modò læserint nihil, verum & plurimum profuerint: Mihi enim viuere Christus est, & mori lucrum. Absolutis nexibus corporis, vox exultationis & salutis in tabernaculis iustorum. Mortem illi nec ducunt, nec existimant mortem, cum hymnis prosequuntur abeuntes. Vbi quisquam nunciatus fuerit mortuus, magna oritur exultatio, ingeniisq; voluptas omnium. Immo ne mortuum quidem aliquis appellare audet, sed consummatum. Quòd si quis infirmatus fuerit, non lamenta, non lachrymæ, sed perpetuæ funduntur preces: non ibi medicorum operatur manus, sed fides sæpe sine medicamento sanauit infirmũ. Sed etsi contigerit morbus, non ex gulæ prodijt vitio, non ex vinolentia, sed ipsæ quoque morbũ occasiones plenæ sunt laudibus, non criminibus vllis obnoxiæ. Aut enim ex vigilijs iugibus, aut ex continuato ieiunio, aut ex aliquibus huiusmodi infirmitas nascitur, quo circa etiam facilè liberantur. Satis enim illis est ad euadenda languoris incommoda, si vel modicè de pristino rigore relaxent.

Psal. 133. Isa. 26.

Phil. 1. Psal. 107.

Simile.

5 IDEM inquit: Frequenter optaui, ac deprecatus sum tantum leges, ac iura optima in ciuitatibus valere, vt nihil iam opus esset monasterijs, neque ad eremum confugere quemquam necessitas instaret. Quoniam verò, quæ supra fuerunt, infra iam facta sunt, ipsæq; ciuitates, in quibus iudicia, & leges erant, omni iniquitate, & scelere impletæ sunt, solitudo verò Philosophiæ fructus vberrimos germinat, profectò nõ illi in culpa sunt, qui hac procella, & turbine se eximere, atq; seruare cupientes educunt, eisq; ad quietis & tranquillitatis portum duces fiunt, non inquam isti meritò à vobis culpari debent, verum hi, qui ciuitates singulas adeo virtuti inuias, & inaccessas fecerũt, atque ad Philosophiam penitus inhutiles, vt qui salui esse cupiunt, nõ aliter id possint assequi, quàm si solitudines, & deserta persequantur.

Lib. 1. contra vituperatores vitæ monasticæ. in f.

6 IDEM: Consolatur rationibus naturalibus gentilem patrem ægreferentem monachatum filij, & ait: Fingamus patrem istius modi non modò esse gentilẽ, sed nobilem quoque, ac vltra omnes homines locupletem, singulari potentia prædicatum, habeat agros plurimos, ædes permultas, aurique innumera talenta, sit prę terea clarissima patria, & regia, illustrissimoq; genere, neque habeat alios filios, neque habiturum speret, sed huic soli innitatur, & ex hoc solo pendeat. Qui & ipse sit summæ spei, eoq; ingenio, natura, industria, vt ad imperia, & magistratus maturè ascensurus expectetur, patremq; ipsum splendore & gloria breui superaturus. Tum verò in medio tantæ spei, accedat aliquis ad illum, atque de religione verba faciens, persuadeat, vt spretis illis omnibus, vestem se rusticam induat, & relicta vrbe ad montem confugiat, ibiq; plantet, inserat, riget, aquas ferat, cæteraq; monachorum faciat opera, quæ & vilia, & indigna esse videantur. Incedat præterea discalciatus, & humi iacens quiescat, efficiaturque pallidus, gracilis, ac macie confectus, decorus ille adolescens, qui tantis antea in delicijs, & honoribus degebat, qui tantæ spei signa se ferebat, vilius etiam quam serui sui vestiatur. Lamentetur & lugeat pater, vt indignationem omnium aduersus religiosos magis accendat. Dicat, Filium ego genui, & enutriui, etatemq; omnem in ærumnis contriui. Expectabam hunc senectuti

Idẽ lib. 2.

mex,

meæ, solatio, & adiumento fore, processuq; temporis de vxore, splendidissimoq; matrimonio tractabam, de imperio, de magistratibus, & insigni potestate cogitare cœperam: cum repente tanquam fulmen, aut procella ingens, nescio qua parte irruens pretiosissimam nauem, multisque oneribus refertã, quæ secundis ventis nauigabat, cum iam ad portum propinquaret, parũ ante ipsum ostium submersit: sic profectò mihi nunc contigit. Namque execrabiles illi, flagitiosi, perditi nebulones (dicat enim hæc, atq; huiusmodi cætera, nihil illi succensebimus) tantæ spei filium, senectutis meæ custodem, & nutritorem veluti lationes quidam immanissimi mihi repente subductum in speluncas suas abduxerunt, adeoque illũ suis carminib. excantarunt, vt eligat magis aduersus ferrum, ignem, bestias, aduersus omnia denique fortiter ac summa constantia persistere, quàm ad priorem prosperitatem, prioresq; copias remeare. Apud me nulla sententia obtinet, nisi, vt iniecto igne, cuncta simul exuram, ædes, agros, armenta boũ, greges pecorum. Quò enim mihi hæc iam vtilia sunt, cum ille non adsit, cuius vsibus parata erant, captiuus. s. abductus, atque apud barbaros crudelissimos seruitutem seruiens omni morte duriorem. Amictu nigro seruos omnes operui, cunctamque familiam aspersi cinere capita mulierum, iussique dirius ac amarius plangere, quam si mortuũ vidissem. Ostendamus hunc nihil penitus perpessum mali, verumetiam contra, maximis potitum bonis, eisque tam insignibus, vt excellentiora non possit reperiri. Atqui ab ipsi, primũ opibus inchoemus, nam hoc vnũ iste maximè lamentatus est. Dic quæso, vtrum omnes beatum dicimus, & & planè fœlicissimum, eum ne qui siti semper æstuat, quique antequàm priorem calicem sorbuerit. rursus alio indiget, atque semper in hoc perseuerat statu, an eum, qui superior hac necessitate constitutus, sine siti semper durat. [Infra:] Quæso te idcirco lamentaris, & luges filium tuum, quod hac tanta cœsania, tamq; desperato morbo liber euasit? Quòd hoc irremediabili, insanoque amore pecuniarum caruit? Quòd bello hoc & pugna manserit immunis. [Infra:] Si filium tuum diuitijs vltra omnes eminere monstrauero, atque longè esse ditiorẽ, quiesces? ne tandem te lamentis, ac suspirijs adeo amaris conficere, tamq; diris gemitibus absti nebis? Nec modò me cælestia bona persecuturum putes, quæ nobis post hanc vitam reddenda sunt ex his quę sunt in manibus te interim docebo. Nempe enim tu eorum tantum, quæ possides, dominus es, ille verò ominum, quæ sunt in orbe terrarũ. Sin verò tu minus credis age, te ad illum adducamus, ac persuadeamus vt de monte descendens, magis autem illic residens alicui ex his, qui & diuites valde, & religiosi sunt, mandet sibi, mittat auri pondus quantũ ipse vis, siue quia istud non pateretur, illi vel illi indigenti dare iubeat, uidebis illum diuitem alacrius obaudientem, quã facerent nunc tuo dispensator tuus. [Infra:] Enimuerò ille terræ, marisque Dominus ita facilè, sicque sine mœrore, & gemitu migrabit ad alia, vt facis tu, cũ per agros tuos incedis quin longè etiam facilius. Terram ille omnem vt propriam obambulat, eique potum vndique largissimum suppetunt stagna, cibum verò, & olera, & virentes herbæ, multisque ex locis panes aduecti suppeditant. Sin autem sibi moriendũ fuerit, lætius, atque iucundius feret occubitum, quàm vos delicias vestras, atque ita mori magis optabit peregrè, quàm vos in patria, & lecto. Neque illum vnquã è patria poteris educere, nisi ex terra prius vniuersa propuleris. Immo tũc maximè in patriam reduces, cum è terra pẽnitus deduxeris. Neque verò nudum cum poteris ostendere, donec amictus fuerit virtutum indumentis, neque fame vnquã perimes quandiu qui sit verus cibus agnouerit. Cui ergo cibus, potus domus, & requies vbiq; suppetit liquet prorsus eum vobis omnibus diuitibus esse ditiorem, qui ista in ædibus vestris tantum inuenire potestis. Qui in solitudine est, viget, ac vegeto corpusculo est, quippe qui & purissimo fruitur aere, & saluberrimis vndis, & pratis, & floribus, & odore integerrimo, atque gratissimo, hic verò velut in cœlo iacens, & mollior est, & imbecillior, & morbis omnibus magis obnoxius. [Infra:] Si vlcisci posse inimicos, eadem suprema potentia esse censetur, multò plane erit excellentius, eiusmodi vitæ statum reperire, in quo nemo sit, qui & si uelit, nocere possit. Dic quæso, quidnam esse commodius censes rei, ne bellicæ ita quempiam peritum esse, vt nemo, qui se vulneret inuulneratus effugiat, an eiusmodi esse corpore, quod quantalibet quisque machinetur, vulnerare potius non possit? Illud etiam magnũ est, si vulnereris, medicamenta nosse per quæ vulnera medeantur omnia. Filius tuus hoc habet, vt non reperiatur qui ei nocere possit, nec qui velit quidem etiam si posset. Ita duabus ex partibus ille tutus erit. Quid igitur hoc vitæ statu singularius quod diuinius fingi potest, in quo nemo nocere uelit, nec si velit possit. Cum potissimum nolle nocere non ex impotentia veniat, vt in plerisque contingit, sed ex eo quòd nocendi nulla causa rationabilis existat. Quisnam eum lædere, atque iniurijs afficere velit, qui nihil habet commune cum hominibus, non chirographorum gratia, non prædiorum, non pecuniarum, non negotiorum, non alterius denique rei alicuius. Pro quibus aduersus eum villis corrixabitur, pro quibus seruis, pro qua gloria? Quidnam metuens, quid inuidens Aut enim inuidia, aut timore, aut ira commouemur, vt aliquem lædamus. Quis enim illi inuideat, qui cuncta ea irrideat, quæ alij vehementer amant, & plurimi existimant? Quis illi irascatur, à quo nulla fuerit lacessitus iniuria? Quis eum metuat, quem nihil suspectum habet? Constat igitur ex his neminem esse, qui nocere velit, quòd autem non possit, ne si velit quidem & hoc similiter manifestum erit. Nullę enim sunt occasiones, aut causę, quibus eum aliquis impedire possit. Sed vt aquila sublime volans minutarum auium laqueis non capitur, ita & hic. Vnde enim vel ex qua causa nocere ei possit aliquis? Pecunias ille non habet, vt damnum metuat, patriam non habet, vt exilium sibi aliquis intentet, gloriam non optat, vt dedecus timeat. Vnum reliquum est mors. s. sed eam, qui sibi intulerit non modò illum lædet, aut mœrore afficiet, verum summa quoque illi conferet emolumenta. An cupis genus aliud suæ potentiæ ac virtutis addiscere longè isto excellentius? Siue quis enim innumeris iniurijs afficiat, siue verberibus atterat, siue in vincula conijciat, corpus quidem natura infirmum violatur, cæterum animus, quod Philosophiæ intentus sit, immobilis durat, neque enim iracundia capitur, non odio peruius est, non inimicitias exercet. Quæ cum sint mirabilia, id profectò mirabilius est, quòd eos, qui se ita vexant, sic diligit, vt beneficos, & suorum profectuum magistros bonaque illis cuncta imprecatur. Atqui tu quid ei vnquam tale præstare potuisses, etiam si millies regem ipsum totius orbis constituisses, & decem millibus annis imperium ei prorogasses. Quænam purpuræ vis, quæ claritudo, quę gloria, sic affecto animo comparata non vilescat, atque euanescat [Infra:] Aliam viri potentiam intueamur. Adducatur afflictus aliquis, & insigni calamitate mœstus, & ad illum, & ad te, immo & ad regem ipsum, tum videamus vter illum refouere, & recreare magis sua prouidentia possit. Si adducatur quis, qui filium amisit vnicum mœrens, statim ex aspectu ipso, atque habitu, itemque ex ipso habitaculo demissum, ora eriget ac persuadebit facile, nihil æstimare res humanas, cum oratione sua mœroris omnem nebulam fugabit, & exterget. Nam cum viderit filium tuum tantas opes spreuisse, & gloriam, minus dolebit sibi filium obijsse. [Infra:] Atqui si in summo fuisset magistratu, incertum est, an ipsum quoque patrem cõtemptui habiturus esset, nunc verò eam elegit vitam,

per

Phil. 1. Psal. 107.

Similia.

5 Lib. 1. contra vituperatores vitæ monasticæ. in s.

6 Idẽ lib. 2.

9 Similia.

10

per quam cum rege ipso fit illustrior, & clarior, sed vitæ humilitate tibi subditus est. Et in sæculo quidem pecuniarum cupidus, tuum etiam fortassis optasset occubitum, nunc verò vt quàm longissima tibi vita prorogetur, orat. Et si fuerit sibi moriendum pro tuo capite, non abnuet, quippe, qui non tantum naturali te lege colit, obseruat, honorat, verum multò magis, vt Dei iussis obtemperet, per quem cuncta despexit, & reliquit. Quid ergo ingemiscis. An quia quotidie non metuis nè fortè in bello moriatur, quod numquam offensurus est regis animum, quia commilitonum inuidiæ non patet? Nonne & hæc, & his plura etiam probatis filijs metuunt patres? At habet aliquam voluptatem baltheus, & paludamentum, & præconis vox, & ista tandem quot dierum spatio tenduntur. Num triginta, aut centum? Quid postea? Nonne transierunt illa omnia, vt fumus, vt somnium, vt vmara, vt fabula. At nunc illi vsque in finē honor iste permanet, immo verò post mortem quoq;, immo verò postea multò cumulatior, atque hunc honorē, hoc imperium nemo ab illo vmquam poterit auferre, cum hæc non ab homine, sed à virtute ipsa acceperit. [Infra:] Num ignoras quantum voluptatis, quid iucunditatis ea vita pariat, quæ à strepitu negotiorum remota pēnitus quietem agit? Fortassè nè vllus id hominum nouit, quippe, qui eam vitā numquam perfectè gustauit. Nonne summum esse detrimentum arbitraris, quando ad extremam prouecti senectutem, vt qui in priori ætate nihil boni, nihil emolumenti fueritis lucrati, molestissimè eam ætatem fertis. Atqui filius tuus numquā prorsus id patietur, sed si ad longissimam quoque senectutem sibi protendantur anni, non illum videbis indignantem, aut iniquo animo ferentem, vt vos facitis, verum gaudentem, & triumphantem. Tunc enim bona sua vigent amplius, & florent. Vos cum tantam diuitiarum copiam præparatam in senectutem habeatis, plurimeque vobis, & deliciarum, & gloriæ occasiones suppetant, ægrefertis ætas non sufficiat, vt eis frui valeatis. Idcirco mortem quoque perhorrescitis, vosque tunc potissimum miserabiliores omnibus esse confitemini, cum maximè floretis. Tunc ille è contra insigni requie fruetur cum senuerit, quippe qui ad portū venire properat, habetque eam iuuentutem, quæ viget semper ac viret, nullūque metuit senectutis occasum. Verum enim tu filium tuum eis hauriendis voluptatibus instare voluisses, quarum illum millies pœnituisset, cum ad senectutem peruenisset.

11

12 IDEM sic habet: Cum mundus plenus sit perturbationibus, & procellis, nihil horum penitus in monasterijs inuenies, verum quamquā procella tanta tantique fluctus desæuiant, soli in tranquillo & portu, & securitate summa residentes, veluti ex cœlo ipso cęterorum naufragia prospectant. Namque conuersationē planè cęlestem elegerunt, nihilque deterius Angelis affecti sunt. Vt enim illis nulla inest inæqualitas, nec alij successibus, secundisque rebus elati, gloriantur, alij extremis malis, & incommodis oppressi gemunt, sed omnes pariter in gaudio, & quiete, summaque illa, & cęlesti gloria exultant: ita fieri quoque perspicias in monasterijs, nullus ibi paupertatem exprobat, nullis diuitijs honestior est. inde id, quod omnia peruertit, & perturbat, meum, & tuum pēnitus eliminatum est. Cūcta quippe illis communia sunt, mensa, domus, indumētum. Et quod sanè mirabilius est vnus etiam, idēq; animus omnibus est. Omnes eadem sunt nobilitate nobiles, omnes eadem seruitute serui, eadem libertate liberi. Vnę illic omnium diuitiæ, quæ veræ diuitię sunt vna gloria, quæ verè gloria est. Non enim in appellationibus, sed in ipsis rebus bona eorum cōsistunt. Vna ibi voluptas, vna iucunditas, vnæ delicię, vnum desiderium, vna spes omnibus inest nulla ibi inequalitas. Cæterum ordo summus, & ineffabilis concordię seruandæ diligentia, iugisq; ac perpetua lętitiæ materia. Quo circa omnes, omnia, & patiuntur, & faciunt, vt vnà lætentur, & gaudeant. Illic enim solum videas id perfectè contingere, non modò quòd præsentia omnia contemnant, omnemque ab se rixæ, & discordiæ, & pugnæ materiam abscinderint, clarissimaque cęlestium bonorum spe beati sint, sed quòd ea quoque quæ singulis contingunt, & tristia, & læta, communia esse omnium existiment. Quippe & mæror facilius fugatur, cū pro virili sua omnes singulorum comportent onera, lætitiæque occasiones habeant innumeras, non in suis modò lætis, sed in aliorum quoque, & quidem nō minus, quàm in suis quique gestientes.

Lib. 3. contra uituperatores uitæ monastĭcæ.

Similè.

BERNARDVS sic habet: Pisces mundos esse legalis sanctio iudicat, qui & pennis leuantur, & proteguntur squamis, siue illi in mari sint, siue in flumine, siue in stagno. Habet etiam mare hoc magnum & spatiosum pisces mundos, & Dominica dignos mensa. Quia ex qui in sæculo latitudine, habitu, actuque versantur, reliquit sibi multa millia, quos Apostolica sagena trahit vt cum educta fuerit segregentur à malis. Habet & flumen pisces mundos, quicumque inter dispensatores fideles inueniunt. Fluuius quippe est prædicatorum ordo, non in eodem permanens loco, sed extendens se, & currens vt diuersas irriget terras. Sunt & in stagno mundi pisces, qui in claustro Deo seruiunt in spiritu & virtute. Meritò siquidem stagnis monasteria comparantur, vbi quodammodo incarcerati pisces euagandi non habeant libertatem, quò videlicet parati sint semper ad epulas spirituales, dicentes singuli intra se: Quando veniet qui me deferat? Cunctis diebus, nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea. Illi mundi sunt pisces, qui squamas, & pennulas habent. Sunt autem squamæ multæ, sed vna ex eis quodammodo lorica contexitur, quia vna est patientiæ virtus. Pennulæ verò ad hilaritatem non incongruè referuntur. Hilaritas quippe leuat, & subleuat, vt saltus quosdam in altum dare videatur quisquis exhilaratur. Sanè vt duas habeamus pennulas, duplex nobis hilaritas quærenda est. Et fortè propterea docet Apostolus, qui volauit in paradisum, non solum gloriari in spe, sed etiam in tribulationibus. Prorsus sublime volat quisquis ille est, quem non modò futurorum expectatio bonorum, sed præsentium quoque malorum exhibitio ipsa delectat, ita vt in eo etiam glorietur.

U 13 *In serm. B. Andreæ. Psal. 103.*

Act. 14. 1. Tim. 6.

Simile.

17 *Serm. 63. ex paruis*

Simile.

IDEM ait: Thesaurum regni cęlorum, qui inuenit homo abscondit. Propter quod etiam corporaliter in claustris, & in syluis abscondimur. Et si scire vultis quantum in hac absconsione lucramur, credo nullum hic esse qui si quartam partem eorum, quæ facit, in sæculo actitaret, non adoraretur vt sanctus, reputaretur vt Angelus, nunc autem quotidie tanquam negligens arguitur, & increpatur. Parum ne hoc lucrum, ducitis, quod non reputamini sancti antequam sitis?

14 *Serm. 4. in Psal. Qui habitat.*

IDEM ait: Studiosè suscipite datam vobis opportunitatem operandæ salutis. Obsecro per misericordiam pro qua tam miserabiles vos facere studuistis, facite ad quod venistis, ad quod ascendistis de fluminibus Babylonis. Super flumina Babylonis, ait propheta, illic sedimus, & fleuimus dum recordaremur tui Sion. Nulla vobis hic nutriendorum liberorum cura, nulla sollicitudo quomodo placeatis vxoribus, non de nundinis, non de negotijs sæcularibus, non de ipso victu, & vestitu necesse est cogitare. Procul à vobis magna quidem ex parte diei malitia & solicitudo vitæ. Sic abscondit vos Deus in abscondito tabernaculi sui.

15 *In serm. de obedientia, patientia, & sapient. Psal. 136.*

IDEM inquit: Hoc mare magnum & spatiosum, in quo vtique certum est nihil aliud quàm præsens sæculum amarum, fluctuans designari, tribus hominum generibus suo cuique modo peruium est, vt transeant libertati. Tres enim sunt, Noe. Daniel, & Iob, quorum primus naui, secūdus ponte, tertius vado transijt. Porrò tres homines, tres ordines Ecclesiæ signât. Noe quidem arcam rexit, nè periret diluuio, vbi protinus recto-

16 *In serm. de trib. ordinibus ad Pat. in capitulo congregatis.*

rectorum Ecclesiæ formam agnosco. Daniel vir desideriorum abstinentiæ,& continentiæ deditus, ipse est soli Deo vacans pœnitentium, & continentium ordo. Iob quoque substantiam huius mundi bene dispensans in coniugio, fidelem designant populum terrena licitè possidentem: Secularium ordo est,qui mare magnum vado pertransit, laboriosum prorsus,& periculosum ,etiam & longum habens iter,quippe qui nulla viæ compendia captat. Nam quòd periculosum sit iter in eo pater,quòd tam multos in eo perire , dolemus tã paucos videmus, sicut necesse est, pertransire. Valde enim difficilè est,præsertim diebus istis, quibus malitia nimis inualuit, inter vndas huius mundi, voraginem vitiorum,& peccatorum foueas declinate. At continentium quidem ordo & ponte pertransit,quod iter breuius,& facilius , & securius esse,uemo est , qui nesciat. [Infra:] Tribus lignis pons iste compactus est,vt qui perfectè eis inniti voluerint, non labatur in itinere pes eorum. Hæc autem sunt pæna corporis,paupertas, & obedientia. Nam & per multas tribulationes oportet nos intrare in regnũ Dei, & qui volunt diuites fieri in hoc sæculo,incidunt in laqueum,& in tentationem diaboli,& quem à Deo exturbauit inobedientia, fine dubio per obedientiam recto tramite ad cum redit. Hæc sibi inuicem compacta esse necesse est. Nam nec pœna corporis inter diuitias stabilis, nec obedientia sine pœna facilè potest esse discreta , & paupertas in voluptate, & voluntate propria nullis potest esse momenti, & obedientia in diuitijs & voluptate , nec stabilis,nec gloriosa. At verò his ritè , compositis,videsi non tria maris huius pericula euasisti , concupiscentiam carnis , concupiscentiam oculorum & superbiam vitæ.

Act. 14. *1. Tim. 6.*

Simile.

17 IDEM explicat verba illa de religiosis. Canticorũ 4. Dentes tui sicut grex tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro,omnes gemellis fœtibus ,& sterilis non est in eis . Dentes isti lacte candidiores sponsæ sunt , cuius speciem concupiuit altissimus : quæ non habet maculam,neque rugam. Cum enim tota candida sit, candidior probatur in dentibus . Noua tamen & inaudita comparatione in illius laudes perorat,dicens : Dentes tui sicut grex tonsarum.Dentes candidi sunt & fortes, carnem non habent , carent corio , nihil intra se pati possunt , non est dolor , sicut dolor eorum , clausi sunt labijs nè videantur,indecens est cum videntur,nisi redendo , toti corpori masticant cibum nullum inde saporem habent , non facilè consumuntur,per ordinem positi sunt,superiores , alij inferiores : & cum inferiores moueantur,superiores numquam. Huiusmodi,dẽtes ego arbitrior homines religiosos , qui viam compendiosiorem , & securiorem vitam eligentes,do toto Ecclesiæ corpore, quod candidum est,candidiores esse videntur. Quid enim illius candidius,qui totius immunditias spurcitiæ euitantes, cogitationũ sicut actionum peccata deplorant? Quid fortius illis,quibus tribulatio pro,solatio,contumelia pro gloria, inopia pro abundantia, ducitur ? Isti carnem non habent,quia in carne carnem obliti audiunt. Vos autem in carne non estis,sed in spiritu . Corio carent, quia nitorem & distensionem mundanarum solicitudinum non habentes in pace in idipsum dormiunt,& requiescunt. Nihil morari intra se patiuntur, quia nec modicum quidem offendiculum tolerabile reputant , aut intra , se aut in conscientijs singulorum. Non est dolor sicut dolor eorum, quia nihil tam horrendum , & horribile est, sicut murmur & dissensio in congregatione. Clausi sunt labijs,nè videantur , sic & nos materialibus vallis circũcingimur,nè sæcularium oculis , & accessui pateamus. Indecens est si appareant , nisi interdum fortè ad risũ, quia nihil turpius,quam monachus per vrbes,& castella discurrens,nisi cum illa cogit,quæ operit multitudinem peccatorum. Charitas enim risus est, quia hilaris est, non tamẽ dissoluta. Toti corpori masticant cibum dentes , quia ipsi pro toto Ecclesiæ corpore orare sunt constituti . Nullum inde saporem habere debent nullam sibi gloriam assignare , sed dicere cum propheta: Non nobis Domine,non nobis,sed nomini tuo da gloriam . Non facilè consumuntur,quia quantò annosiores sunt,tantò feruentiores,& eò rapidius currũt, quò vicinius appropinquant ad palmam. Pro ordinem positi sunt , cibus & potus , vigilare & dormire,laborare & quiescere,ambulare & sedere,& cętera omnia in numero,& mensura,& pondere constituuntur. Superiores & inferiores sunt,quia inter nos prælati, & subditi sunt, & sic superiores inferioribus iunguntur , vt inferiores à superioribus non discordent. Cum autem inferiores moueãtur,superiores nunquam moueri debent quia etsi subditi quandoque turbentur,prælatorum est in mente composita perdurarę. Sicut grex tonsarum, inquit: Quàm bene monachi tonsis ouibus comparantur,quia reuera tonsi sunt, quibus nec corda , nec corpora , nec aliquid mundanum in proprietate relictum est. Quę ascenderunt de lauacro. Lauacrum,baptismus est , de quo ascendit , qui ad celsitudinem vitæ perfectioris intendit. Omnes gemellis fœtibus: quia & verbo pariunt,& exemplo . Et sterilis non est in eis : quia nullus est in fœcundus.

Psal. 113.

Simile.

18

Serm. 63. ex paruis.

Simile.

14 *Serm. 4. in Ps. Qui habitat.*

15 *In serm. de obedięntia, patięntia, et sapient. Ps. 136.*

16 *In serm. de trib. ordinibus ad Pat. in capitulo congregatis.*

U 13 *In serm. B. Andreæ. Ps. 103.*

IDEM exponens illa verba. Lectulus noster floridus,dicit ? In Ecclesia lectum, in quo quiescitur,claustra existimo esse,& monasteria , in quibus quietè à curis uiuitur sæculi, & solicitidinibus uitæ . Atque is lectus floridus demonstratur , cum exemplis, & institutis patrum tanquam quibusdam bene olentibus respersa floribus,fratrum conuersatio & vita refulget.

19 *Serm. 46. in Cant.*

IDEM explicans illa verba; Vineę florentes dederunt odorem suum,ait: Hic odor serpentes fugat. Aiũt floriscentibus uineis omne reptile venenatum cædere loco , nec vllatenus nouorum ferre odorem florum. Quod velo attendant nouitij nostri , & fiducialiter agant, cogitantes qualem spiritum acceperunt , cuius primitias,dæmones non sustinent . Si sic nouitius feruor, quid erit absoluta perfectio? Perpendatur ex flore fructus,& saporis virtus,ex vi æstimetur odoris.

20 *Serm. 60. in Cant.*

IDEM sic habet: Audire & hoc vultis à me,vnde inter cætera pœnitentiæ instituta monasterijs discipli na merue rit hanc prærogatiuam,vt secundum baptisma numcupetur. Arbitrior ob perfactam mundi renũciationem, ac singularem excellentiam vitæ spiritualis quæ præeminens vitæ humanæ generibus huiuscemodi conuersatio professores & amatores suos Angelis similes , dissimiles hominibus facit , immo diuinam in homine reformans imaginem, cõfigurans nos Christo instar baptismi. Et quasi denique secundò baptizamur, dum per id quod mortificamus , membra nostra , quæ sunt super terram , rursum Christum induimus, complantati denuo similitudini mortis eius . Sed & quomodo in baptismo eruimur de potestate tenebrarum, & in regnum transferimur claritatis æternæ , ita & in sancti huius status fecunda quadam regeneratione pro positi,de tenebris æque non vnius originalis, sed multorum actualium delictorum,in lumen virtutum euadimus reaptantes nobis illud Apostoli : Nox præcessit, dies autem appropinquauit.

21 *In lib. de præcepto, & dispensatione.*

IDEM intendit Bernardus respondere quibusdã, qui ipsum calumniabantur asserentes , quòd apud ipsum Caluniacien sium ordinem nõ bene audiret , sed quod Cistercien sem suum ordinem sic laudaret,vt alijs videretur derogare,& his facere satis cupiens,dicit. Monachi,ac regulares clerici sibi inuicem derogare dicentur quia proprijs abinuicem obseruantijs separantur. Sed & Noe,& Danielem , & Iob in vno se regno pati non posse suspicaremur , ad quod vtique non eos vno tramite iustitię cognouimus peruenisse. Mariam denique & Martham necesse sit, aut vtranque,aut alteram Saluatori displicere, cui nimirum tã dissimili studio deuotionis,contendunt ambæ placere. Et hac ratione in to-

22 *In Apologia ad Guielmum Abb.*

ta

ta Ecclesia (quæ vtique tam pluribus, tamque dissimilibus variatur ordinibus, vt pote regina, quę in psalmo legitur: Circumamicta varietatibus) nulla pax, nulla prorsus concordia esse putabitur. Quæ etenim secura quies, quis, tutus in ea status inuenietur, si vnusquilibet homo vnumquemlibet ordinem eligens, alios aliter viuentes, aut ipse aspernetur, aut se ab ipsis sperni suspicetur, præsertim cum tenere vnum hominem, impossibile sit omnes ordines, vel vnum ordinem omnes homines? Non sum tam habes, vt non cognoscam tunicam Ioseph, non illius, qui liberauit Aegyptum, sed qui saluauit mundum. Notissima quippe est quia polymita, idest, pulcherrima varietate distincta, sed & sanguine appater intincta, non quidem hædi, qui peccatum significat, sed agni, qui designant innocentiam, hoc est, suo ipsius non alieno: quam tunicam hoc prætioso sanguine suo tinctam, reliquit Ecclesiæ suæ pignus hæreditatis polymitam, inconsutilem, & desuper contextam per totum. Sed polymitam ob multorum ordinum, qui in ea sunt multimodam distinctionem: inconsutilem verò propter indissolubilis charitatis in diuiduam unitatem. Audi quomodo polymitam. Diuisiones gratiarum sunt, ait, idem autem spiritus, & diuisiones operationum sunt idem vero Dominus. Deinde diuersis enumeratis charismatibus, tamquam varijs tunicæ coloribus, quibus constet eam esse polymitam, vt ostendat etiam inconsutilem, & desuper contextam per totum, adiungit. Hęc autem omnia operatur vnus, atque idem spiritus diuidens singulis prout vult. Charitas quippe diffusa est in cordibus nostris per Spiritũ sanctum, qui datus est nobis. Non ergo diuidatur, sed totam & integram hereditario iure sortiatur Ecclesia, quia & de illa scriptũ est: Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato circundata varietate. Itaq; diuersi diuersa accipientes dona, alius quidem sic, alius verò sic, siue Cluniacenses, siue Cistercienses, siue Canonici regulares, siue etiã laici fideles, omnis deniq; ordo, omnis lingua, omnis sexus, omnis ætas, omnis cõditio in omni loco, per omne tẽpus, a primo homine vsque ad nouissimum. Nam & propter hoc talaris dicta est, quod ad finem vsque pertingat. Omnes ergo concurramus pariter in vnam tunicam, & ex omnibus constet vna. Nam etsi ex pluribus & diuersis, vna est tamẽ columba mea, formosa mea, perfecta mea. Alioquin nec ego solus, nec tu sine me, nec ille sine vtroque, sed simul omnes simus illa vna, si tamen soliciti sumus seruare vnitatẽ spiritus in vinculo pacis. Non inquã tũ ordo nr̃, aut solus vester, ad illam pertinet vnã, sed nr̃, simul & vester, nisi fortè (quod absit) inuicẽ inuidẽtes, inuicem prouocantes, inuicem mordeamus, & ab inuicem consumamur, & sic non possit non Apostolus vni illi viro, cui despondit, virginem castam exhibere Christo. Veruntamen illa vna dicit, in canticis. Ordinauit in me charitatem, vtẽtsi vna in charitate, diuisa tamen sit in ordinatione. Quid ergo? Cistercienses sũ, damno igitur Cluniacenses? Absit. Sed diligo, sed prædico, sed magnifico. Cum ergo inquis, ordinem illum non tenes si sic laudas? Propter hoc, quòd Apostolus, ait: Vnusquisque in ea vocatione in qua vocatus est, permaneat. Quod & si quæras, cur, & à principio non elegerim, si talem sciebã. Respondeo, propter id, quod rursus, ait Apostolus. Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Non quòd ordo sanctus, & iustus non sit, sed quia ego carnalis eram venundatus sub peccato & talem animæ meæ languorem sentiebam, cui fortior esset potio necessaria. Et diuersis morbis diuersa conueniunt medicamenta, & fortiorib. fortiora. Fac duos homines febribus anxiari, quartanis vnum, alterum tertianis. Commendet autem, qui quartanis laborat, tertiano aquam, & frigida quæque sumenda, cum tamen ab his ipse abstineat, vinumque & cætera calida, vtpotè, vt sibi congruentia sumat. Quis rogo hinc eum rectè reprehendat? Si diceret ille, cur tu aquam non bibis, quàm ita laudas? An non rectè responderet, & tibi eam fideliter tribuo, & mihi salubriter subtraho. Deinde requiratur etiam à me, cur cum omnes ordines laudem, omnes non teneo. Laudo omnes, & diligo, vbicumque piè, & iustè viuitur in Ecclesia, vnum opere teneo, cæteros charitate. Faciet autem charitas (fidenter loquor) vt ne illorum quidem fructu frauder, quorum instituta nõ sequor. Et quid mirum, si in hoc exilio, peregrinante adhuc Ecclesia, quædam huiusmodi sit pluraliter (vt ita dixerim) vnitas, vnaque pluralitas, cum in illa quoque patria, quando iam ipsa regnabit, nihilominus fortè talis aliqua dispar quodam modo æqualitas futura sit? Inde enim scriptum est. In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Sicut itaque illic multæ mansiones in vna domo, ita hic multi ordines sunt in Ecclesia vna. Et quomodo hic diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus, ita ibi distinctiones quidem gloriarum, sed vna domus. Vnitas hic consistit in vna charitate; diuersitas autem in ordinum, vel operationum multifaria diuisione. Intelligens deniq; Ecclesia hãc suam quodãmodo discordem cõcordiã, cõcordemve discordiã. Deduxit me, inquit, super semitas iustitiæ propter nomen suum. Ponens quippe semitas pluraliter, & iustitiæ singulariter, nec diuersitatem prætermisit operationũ, nec vnitatem operantiũ. Prænuidens quoque & illam in cęlestibus discretã vnitatem futuram, deuotissimè lęta decantat. Plateæ tuę Hierusalẽ sternentur auro mundo, & per omnes vicos tuos alleluia cantabitur. Audiens enim plateas, & vicos coronas, & glorias diuersas intellige. In auro, quo vno metallo illa ciuitas ornata describitur, & uno alleluia, quod cantandum perhibetur, dissimilium specierum similem pulchritudinem, & multarum mentium vnam deuotionem attende. Non igitur vna tantùm semita inceditur, quia nec vna est mansio in cęlo, quò tẽditur. Viderit autem quisque quacũque incedat, nè pro diuersitate semitarũ ab vna iustitia recedat, quoniam ad quamlibet mansionem, sua quisque semita pernenerit, ab vna domo Patris exors non erit.

Psal. 44.
Gen. 37.
2. Cor. 12.
23 Rom. 5.
Esa. 44.
Cant. 6.
Ephes. 33.
1. Cor. 11. Cant. 2.
1. Cor. 7.
1. Cor. 10. Rom. 7.
Simile.
24
Rom. 14.
Psal. 22.
Iob 13.
Matt. 19
Matt. 1
2. Tim. 2

Religiosi quomodo conuersari debent in monasterio, & horum prælati qualiter se debent habere. Cap. III.

DIximus multa de prælatis in libro anteriori cap. 30. & 31. Sed nonnulla sunt, quæ religiosorum prælatos concernunt specialiter, quæ in hoc capite adnotanda sunt, vt & subditorum, & prælatorum conuersationem in monasterijs explicemus. In primis.

1 Ser. 1. qui commonitorius est, ad amplectendam uitam monasticã de abdicatione sæculi, to. 2.

BASILIVS sic habet: Qui cęlestis viuendi ritus, cupiditate flagras, atque Angelicæ vitæ es studiosus negotiator, quique sanctorum Christi discipulorum commilito cupis numerari, neruos tuos omnes ad rerum aduersarum tolerantiam intendito, & forti animo ad veræ pietatis cultorum te cætum conferto, ipsoque tuo desertionis mundi initio te virum præbeto, conatuq; omni elaborato, nè cognatorum horum qui sunt secundum carnem amor ad terram te in altum cupientem extollere, deprimat, sed in eo animum tuum confirmato, vt cũ immortalibus, & cælestibus rebus, mortales terrenasque commutes. Cum verò ab amicis, & ijs quibus cum vixeras familiariter diuellare, caue, nè mœrore nimio conficiaris, qui Christo tum coniugaris qui propter te cruci ipse suffixus, est si quidem in eo iam, quod terrenis rebus nuncium remiseris, honoratum te apud Christum fecisti, summaque potius vigilantia acerrimaque circunspectione operam dato, vt aliquem tibi, virum inuenias, quem in omnibus deinceps delectæ tibi vitę studijs certissimum ducem sequare, eiusmodique qui rectum iter ad Deum volentibus pergere sciat commonstrare, qui ornatus virtutibus sit cuius vniuersæ totius ipsius vitæ actiones testimonio sint, charitatem in eo erga Deum inesse, qui diuinarum litera-

literarum scientiam habeat, virum integrum, nec vlli distractioni indulgentem, ab auaritia abhorrentem, minimè libenter gerendis se negotijs admiscétem quietum, amantem Deum, egentium studiosum, minimè iracundum, iniuriarum immemorem, natura propensum ad eos docendos, qui ad ipsum accedunt, quem gloria inanis non inflet, superbia non extollat, adulatio non frangat, seuerum, atque constantem, cui denique, nihil sit præstantius honore Dei. Ac si talem quem piam nactus fueris, tunc voluntatem tuam omnem expuito, ac foras proijcito: atque vbi hoc feceris, dede te illi, vt cinceriſſimum veluti vas quoddam existas, qui quæ in te infundantur virtutes, ad laudem Dei, omni, vitio castas custodias. Hoc est, quod alterum nobis est, cum oppugnatore salutis nostræ certamen. Vbi enim videt aduersarius noster, persuadere se nobis non potuisse, vt in mundi confusione perditioneque maneremus, in eo iam omni conatu contendit, vt nobis persuadeat, nè nos vitæ debemus perfectiori, nè ve ei nos viro committamus, qui nostra omnia peccata nobis ante oculos statuat, corrigatque sed vt alicui nos credamus, & gloriæ nimio plus auido, & propria vitia assimulata quadam lenitatis specie erga familiares suos commendante, vt hoc modo innumerabilibus nos denuo prauis animi libidinibus, contra primum, animi nostri propositum veluti vinculis irretiat. quod si te viro credideris, virtutibus multis instructo, sine dubio, omnium quæ in ipso bona fuerint, heres remanebis. Si verò, quod cum corpore tuo agere mitius volueris, magistrum tibi aliquem quæsieris, tecum se ad vita tua demitentem, vel vt verius dicam, tecum vnà in eandē perniciem corruentem, frustra mundanis rebus nuncium remittendi laborem suscipisti, qui vitæ te prauis libidinibus obnoxiæ mancipaueris, & cæcum tibi ducem asciueris, cuius ductum scuto in foueam tibi sit procidendum. Cæcus enim si cæco ducatum præstet, Ambo in foueam cadunt. Sufficit enim discipulo, vt sit sicut magister eius. Athletarum in viuendo tibi est imitanda consuetudo: Aliter enim ad coronam peruenire non poteris. Vt enim est apud Apostolum. Non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. Si igitur talem virum. Dei munere, in ueneris, magistrum bonorum operum hoc apud te constanter teneto, vt nihil omnino præter illius sententiam facias. Mentem tuam tute diligenter exquire, quòd falsa quadam specie boni trahere te studet inimicus, atque ex eo nimirum, quod cum vtilitate aliquando non prælati præceptis obtemperes iter tibi ad res pessimas gerendas munit. Caue nè generis nobilitate subnitare, nève ob eam causam honores consecteris (qui enim carnalis est, non capit ea quæ sunt spiritus) neque eorum quippiam, quæ vera iam pridem consuetudine inueterauerint, adulterare ac peruertere conatus sis, eaque hoc modo inani animi elatione tua, simul & certaminis socios tuos supplantare, & grandem super te peccatorum molem aggerere, non in stratu molliculo, non in calciamentis, vestimentisve, non in habitu quouis, non in alijs, quā quos communis fratrum vsus fert, escis exquirendis non in mensa, cum iam nihil tibi amplius cum mundo esse apertè professus fueris. Etenim nisi celeriter animaduerteris diabolicas esse istas insidias, easq; ex animo pœnitus extirpaueris tuo, sine dubio cæte à vera, quæ est ex Christo, viuendi disciplina deturbabunt. Verum cum illud in animo tuo fixum stabilieris, omnium te quotquot sunt mortalium esse contemptissimum, peccatisque onustissimum, peregrinumque ac vagum, & quem solam misericordia ad monasterium alij admiserunt, studiosè operam dato, vt omnium nouissimus sis, ac seruus omnium. Aures assiduè ad audienda ea quæ imperentur, attentas habeto, itemque manus ad ea, quæ iussa sint, exequenda ex promptas. Sit tibi taciturnitas in ore, circumscriptio in corde. Futiles qui habeantur sermones tu magnopere ne attendito. Sed si quæ ex diuinis literis ad salutē animæ pertinentia memorari audieris, attende. Acerba gustatu tibi ea sunto, quæcunque de mundanis rebus memorentur, contraque fauis mellis assimilia, quæ à pietatis colentibus viris narrentur, enitere. Porrò, vt eos imiteris, qui vt animi sui passiones cōponerent, priores te in eo vitæ genere elaboraverunt. Nullum omnino sit erratum quod par ui pendas, esto minutissimum sit. Ab hominibus tibi maiore aliqua propinquitate coniunctis deuia quantum potes, atque in Dei conspectum te, quàm fieri potest, frequentissimè dato. Quantum in te est omnem in publicum proditionem semper deuitato, ac mentis hoc modo distractionem fugito. Egressus es è cella tua? Ibi cōtinentiam reliquisti, in mundum introspexisti: in mulierem aliquam meretricem incidisti, quæ & auribus tuis blando sermone delinitis, & oculorum acie aspectus sui venustate perstricta, exquisitisque obiectis escis, gustatu per dolum circumuento, te, veluti hamo quodam transfixum, haud ita multò post ad se pertrahet, atque ita sensim te ne recta viuendi via deductum, blanditijs suis corrumpit ac perdit. Quod si Dei virtute factum sit, vt ex eius retibus elabi potueris, tu quidem ad cellulam tuam te recepisti, at non ille idem qui prius, antequam te inde mouisses, sed sennis quidē, & languēs, & ad omne rectum munus, lentus, dissolutusq; quique nō nisi magno temporis interuallo ad pristinum te habitum illum, possis referre. Varijs siquidem exortum tibi vtriusq; vitæ desiderium cogitationibus animum tuum fatigat. Vix & ægre poteris obtinere, vt ex ea fluctuatione ille victor emerger. Quòd si necessitās incidat aliqua, quamobrem extra cellam tibi exeundū sit, cum te prius circum ab omni parte Dei timore veluti firmissima quadam lorica muniueris. Christique charitate in manum inserta, veluti validissimum scutū apprehenderis, firmiterque stabiliueris, omnesque in te libidinum omnium factos impetus, acerrima continētiæ vi profligaueris, negotio illo, cuius causa existi, expedito, domum te quàm primum reuertere, ne ve diutius extra demoreris, sed innocentem columbam illam imitare, atque ad arcam, vnde fueras emissus, alis vsus velocibus redi, atque vt illa cum oliuæ ramulo in ore reuersa est, ita tu quoque inter redeūdum cum ore tuo Christi misericordias decanta, atque hoc modo internis tuis animi cogitatibus persuade, alibi te nusquam cum salute posse consistere. Iuuenis, siue ætate, siue animo fueris, æqualium tuorum consuetudinem defugito, ab illisq; te non secus, atque ab ardentissima flamma procul abducito, quando illorum opera vsus aduersarius, plerosq; olim incendio dedit, & sempiterno igni cremandos addixit. Difficilibus ac morosis senib. aures libenter præbeto, qui Prouerbiorum sententijs, adolescentes ad recta studia cohortātur. [Infra:] Eorū, quos rectè, ac ex virtute videris viuere, æmulator esto, & actionum exempla descripta in animum tuum transferto. Opta, vt sis de numero paucorū. Caue putes eos omnes fieri saluos, qui se intra cellas suas contineant. Neque enim ita res habet, quando sunt quidem multi, qui ad honestæ vitæ genus se conferunt, rarissimi autem, qui ipsius iugum susc ipiant. Violētorum est enim regnum cœlorum, & violenti rapiunt illud. Violentiā appellauit assiduam, & acrem corporis in laboribus fatigationem, quam nullius impulsu suapte sponte Christi discipuli faciunt, cum & voluntatem propriam, & corporis laxamentum abnegant omne, & magistri sui præcepta omnia conseruant. Quocirca si tibi in animo est rapere regnum Dei, violentiæ te dato, ceruices tuas Christi iugo submittito, & eius loris collum tuum arctè circumquaque cohibeto, præmat illud ceruicē tuā, labore illud virtutis atterito, vigilando, ieiunando, taciturnitatem seruando, psalmos assiduè decantando, orationibusque & lachrymis operam dando, cuiusque modi difficultates omnes tolerando, siue illæ à dæmonibus,

Rom. 14.

Psal. xvi.

Iob 13.

Matt. 19.

Matt. 10.

2. Tim. 2.

Ser. 1. qui commonitorium est, ad amplectendam uitam monasticā de abdicatione sæculi, to. 2.

Matt. 11.

nibus, siue ab hominibus afferantur. Noli in eo properare, vt fratribus præsis, nè alienorum peccatorum onere, ceruices aggraues tuas. Quæ singulis diebus feceris opera, ea vesperi tecum ipse commemora, & cum ijs, quæ feceris prius, conferto, studioseque operam dato, vt melior in dies magis, ac magis existas. Processum in virtutibus facito, vt hoc modo Angelis efficiare propinquior. Intra cellam tuam non te diebus aliquot, mensibusve, sed annis pluribus contineto, ibiq; continenter noctem diemque Dominum laudato, & Cherubin imitare.

1 *Serm. 1. de institutionibus monac Act. 5.*

IDEM sic habet: Danda nobis sedulo opera est, nè quid quoquo pacto professione nostra indignum faciamus, ne ve simili atque Ananias iudicio efficiamur obnoxij. Licebat enim initio Ananiæ, possessiunculam suam Deo non polliceri ac vouere, sed postquã humanæ gloriæ cupiditate inductus, quicquid in bonis habebat, per professionem Deo consecrauit, quo videlicet egregio istius modi facto, hominum de se admirationem excitaret, de pretio autem callidè postea nescio quid interuertit, eiusmodi aduersum se indignationem Dei prouocauit, cuius Petrus minister fuit vt ne ad pœnitentiam aditum inuenerit. Quo circa ante religiosæ istius vitæ professionem liberum est vni cuique, quatenus per Dei indulgentiam leges permittunt, communem cum cæteris viuendi morem sequi, sibique vxorem adiungere; vbi verò iam quis sponte sua ipse professus est, hic Deo custodire se ipsum debet, veluti eorum aliquid quæ dicata sunt Deo, nè sacri legij iudicium incurrat, cum videlicet corpus quod semel Deo consecrauit, ministerio rursus communis vitæ contaminet. Atque hoc dico, non vnum tantummodo vitiosæ affectionis genus spectans, sed vt doceam eum, qui Deo seruare se integrum velit, nulla debere praua affectione mundana inquinari, iuxta omnem vitiosæ affectionis modum. Nam iracundia, inuidia, & præteritarum iniuriarum tenax memoria, intempestiua locutio, & in oratione facienda lenitudo, & rerum, quæ nullæ sunt, cupiditas, in vestitu nimio plus exquisitus ornatus congressionesque ac colloquia non habita vel decoris vel necessitatis ratione: hæc omnia adeo diligenter ab eo sunt cauenda, qui Deo se ipsum consecrauit, vt par sibi propemodum esse periculum intelligat, si in aliquo istorum lapsus sit, atque si in vetitum propriè peccatum incurrat. Ad hæc igitur omnia respiciat oportet, qui sæculo nuncium remisit, vt nullo modo, postea quam iam diuinum veluti vas factus sit, vitioso se vsu pollui patiatur. Eaque is in primis secum in animo versare debet assiduè, cum vltra humanæ naturæ fines processerit, vitæ se cuidam instituto a corpore seiunctæ tradidisse. Angelorum conuersationem dum sibi imitandam proponit. Si quidẽ proprium hoc est Angelicæ naturæ, liberam esse à vinculis coniugij, neque ad aliam vllam contemplandam pulchritudinem animo distrahi, sed oculos in Deios assidue intentos habere. Quamobrem, qui in Angelicæ iam dignitatis ordinem transiuit, si is prauis postea humanis affectionibus contaminet. Pardi similis efficitur pelli, cuius setæ, nec ex toto albæ sunt, nec ex toto nigræ, sed cum sint dissimilium colorum mistione variegatæ, neque in albis numerantur, neque in nigris. Vnus omnium, qui sunt in monasterio, moderator sit, qui & propter vitæ, & morum probitatem, & reliquis in rebus moderationẽ, ipse cæteris antelatus sit. Quoniam illud è reprorsus est antistitis, vt fratrum conuentum in officio, & potestate sua habeat. Necessariò talis aliquis huiusce modi vitę moderator eligi debet, in cuius vitam quicumque intueantur, omnium virtutum exemplar ante oculos propositum habeant. Ad eum modum huius vitam mihi placet spectari, non vt illud modò inquiratur, vtrum, senilem ipsa ætate maturitatem habeat, nec ne (si quidem fieri potest, vt canis aliquis, ac rugis oppletus, iuueniles tamen mores obtineat) sed illud, cum primis spectãdum existimo, num illi ipsa vitæ conuersatio moresq; ex moderatione incanuerint, vt quicquid ab eo dicatur fiatve id cunctis fratribus pro lege ac regula sit. Continentiæ in religiosis hic modus optimus, si corpus neq; diffluat deliciis, neque maceratione nimia atteratur, illudq; in vtranque partem teneatur, vt ne quid nimis, nè videlicet animus, si carnium obesitate grauetur, varijs deturbationibus reddatur obnoxius, neque si item contra planè morbosus fuerit effectus, Dei mandata exequi non possit. Quandoquidem par vtrinq; animo detrimentũ solitum est vsu venire, & cum corpus ex bona habitudine luxurians, quodammodo animi imperium detrectat, & ad prauas cupiditates præceps se cum impetu fert in indecoros motus, & cum item languidem ac dissolutum, & doloribus oppressum mouere se loco non potest, doloriq; sensu impeditus tenetur, sitq; in humum accliuis per corporis afflictionem. Quare cibi usus eiusmodi esse debet, qui ad solam necessitatem referatur, itemque vinum nec omnino respui debet, si quando valetudinis causa sit assumendum, neque solicitè nimis, si necessitas non sit, exquirendum, ac reliqua omnia similiter eiusmodi sunto, vt necessario ad victum usui, non autem libidinosis voluptatibus inseruiant eorum qui se ad religionis exercent cultum. Cum autem ad orationem nulla non vitę pars opportuna habenda sit, quia tamen datis quibusdam interuallis ab ipsa psalmodiæ genuque flexionis acri contentione nõnumquam est inter quiescendum is est maximè horarum modus tenendus, qui à veteribus olim sanctis viris ad orationem descriptus est. Etenim eximius ille Dauid ait. Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Quem sanè Paulus quoque & Silas securi reperiuntur, cum in carcere positi circiter mediam noctem Deum ambo collaudarent. Addidit deinde idem propheta. Vespere, & mane, & meridie narrabo. Verum quoniam item hoc est apud Dauid. Septies in die laudem dixi tibi, perpetua nobis hæc formula seruanda est. Mulieres à monasteriorum ingressu prorsus arceantur. Viri non quiuis temerè admittantur, sed ij tantummodo, quos idoneos, qui ingrediantur, antistes iudicauerit. Plerumque enim hæc temerè facta, omnibus ingrediendi potestas intempestiuorum quorundam sermonum, ac narrationum minimè conuenientium causa, ex quibus animus in futiles minimeq; necessarias postea cogitationes delabitur. Porrò in huiusmodi hoc communi contubernio neutiquam patitur charitatis lex aliquas coiri seorsum, aut amicitias, aut sodalitates. Si quidem nullo modo fieri potest, quin affectiones istæ quæ in hanc magis, quàm in illam propendent partem, plurimum incommodent communi omnium concordiæ. Quamobrem æqualiter se diligere omnes debent, idemque aduersum uniuersum fratrum cœtum charitatis tenẽdus est modus. Quòd si quis inuentus fuerit, qui maiore quadam animi propẽsione, monachum, fratrem, vel propinquum, vel alium quemuis quauis de causa videatur diligere, hunc castigare oportebit, vt iniurium publicæ charitati. Si quidẽ in eo quod quis aliquẽ vnũ plus diligit, facilè indicat reliquos, se in amore inferiores habere. Ijs autem, qui in culpa aliqua deprehensi fuerint, ad magnitudinẽ delicti pœna accommodetur, uidelicet, vt uel in communi cum cęteris psalmorum decantationi interesse prohibeantur, vel ad orationis communionem neutiquam admittantur, itemque à cibi communicatione arceantur. Cum autem necessaria aliqua de causa, necesse fuerit in publicum prodire, antistitis arbitrium sit eos ad hoc deligere, quos idoneos, qui prodeant, ipse iudicauerit, itemque contra præcipere, vt domi remaneant, quorum similiter ex re hoc esse censuerit. Iracundiæ autem, aut memoriæ iniuriarum, aut inuidiæ, aut contentionis nullus prorsus sit, neque gestus, neque motus, non verbum, non oculorum acris obtutus,

2

3

Psal. 118. Act. 16.

Psal. 54.

Simile.

10 *Serm. 2. de institutionib. mona.*

11

Matt. 21. Heb. 11. 1. Tim. 6.

Gen. 3.

obtutus, non aliud quippiam ex quo eorum, quibuscum viuimus, irritari animus possit. Iusiurandum de fiatrum consortio prorsus expellatur. Si quis autem, vel nutu capitis, vel simplici voce assensus fuerit, id pro iureiurando habeatur, tam ei qui dicit, quàm ei qui audit. Si quis uerò simplici alicuius affirmationi fidem non habuerit, is indicio est de sua ipsius mente, se videlicet dum loquitur, veritatem non semper seruare. Completo iam die, vnusquisque antequam cubitum eas, conscientiam suam exquirat, ac si quid quis, vel cogitauerit, vel etiam locutus fuerit eorum quæ nõ decent, vel si inter orandum minus attẽtus, aut in psalmorum decantatione tędio anxius fuerit, admissum a se delictum in medium audientibus cunctis enunciet, vt per communem orationem sanetur morbus illius, qui in eiusmodi malum inciderit.

10 IDEM sic exorditur. Monachorum uitæ ratio unũ sibi tantummodo propositum habet, animæ salutem, & quicquid prodesse ad eum finem potest id, vt tamquam Dei mandatum cum timore obseruet. Conuenit ergo, vt sicut qui in balneum ingrediuntur uestimentis se omnibus denudant, ita, & qui colendæ pietatis causa ad solitariam uitam accedunt, omni rerum uitę huius materiæ exuti, genus vitæ quod est secundum philosophiam, ingrediantur. Si quidem rerum temporalium solicitudo procuratioque magnopere mentem, atque animum distrahunt. Sit in monasterio voluntas vna, & mens una, & idem prorsus desiderium, vt corpus vnum efficiatur ex dissimilibus inter se membris coagmentatum. Hoc autem aliter nullo modo confici potest legitimè, nisi apud eos illud probè stabilitum teneatur, ut nihil suum quisquam esse dicat. Infra. Perfecta subiectorum obedientia in eo cernitur, si quis ex prelati consilio non a rebus modò flagitiosis abstineat, sed si, ne ea quidem; quæ laudabilia sunt, sine sententia illius faciat. Nam abstinentia, & omnis corporis incõmodorum perpessio, utiliter hęc quidem temperata ad aliquid sunt, at si quis propriæ obsequens uoluntati, spretis consiliis anustitis sui, id facere uoluerit quicquid ipsi collibitum sit, hic plus erit, quod faciet mali, quàm quod boni. Qui enim potestati resistit, Dei ordinationi resistit, & præmium obedientiæ maius debetur, quàm rectè facto cum continentia. Infra. Sermo inutilis protinus exterminetur, at si quid ad animarum ædificationem utile sit, de hoc tantummodo sermo habeatur. Quin & in iis ipsis quoque, quæ utilia sunt, ordinis modestiæq; & temporis ad loquendum idonei, habenda ratio est, & quæ dicenda sunt, ea ab ijs, dici debent, quibus permissum sit loqui. Quòd si ex inferiorum numero aliquis sit, is tandiu expectet quoad a superiore ad loquendum fuerit inuitatus. Egredi monasterium, præterquam ubi statutis temporibus necessitas postulauerit, nemini licitum sit.

Serm. 2. de institutionib. mona.

Psal. 118. Act. 16.

Psal. 54.

11 IDEM lib. regul. fusius disput. in fin. in respon. 22. interrog. & infra vsque ad 36. disputat, quo pacto exterior homo in religiosis reformandus sit: & primum de vestitu differens, ait. In vestitu studendum est nobis, vt omnium infimi simus. Vt enim qui studiosi gloriæ sunt, ex amictu etiam vestimentorum gloriam sibi soliti sunt aucupari, nempe qui ex illorum magnificentia, splendoreque spectabiles se & in admiratione esse cupiant, sic qui ob vitæ humilitatem in infimum seipsum abiecerit, in his quoque, quod omnium infimum est, consectari debet. Memineris, quod Ioannis vestimentum ex setis camelorum erat. Quin & veteres sancti illi circuibant in melotis, & pellibus caprinis. Atque Paulus indumentum ad solum corporis tegumentum futurum dixerat inquiens. Habentes victum, & quibus tegamur, his contenti simus. Atque etiam perspicuum est quisnam primus integumentorum vsus fuerit, qui à Domino ipso eo indigentibus est datus. Fecit enim illis, inquit. Deus tunicas pelliceas: quandoquidem ad ea in corpore cõtegenda, quæ minus erãt honestatis habitura aspectu ipso, satis erat huiusmodi tunicarum vsus: & quod etiam à frigoris inclementia homines tuerentur. [Infra:] In responsione. 25. interrogationis docet quam terribile antistiti iudicium imminet, si fratres delinquentes, non arguat. Antistes sic animo affectus esse debet, quasi qui intelligat reddendam sibi denuo quoque rationem, corrigendosque fratres, nè sanguis eorum requiratur de manibus suis, præsertim, si non ex inscitia aliquid tacens præterierit eorum quæ Deo non placent, sed ex assentatione. De his enim scriptum est: Qui beãtos vos dicunt, ipsi vos decipiunt, & viam pedum vestrorum disturbant. Qui autem turbat vos, portabit iudicium suum quicumque est ille. Vnde prælatus exemplum Apostoli imitari debet, qui ait. Neque enim aliquando in sermone fuimus adulationis, sicut scitis, neque in occasione auaritiæ (Deus testis est) neque quærentes ab hominibus gloriam, neque à nobis, neque ab alijs, sed facti sumus indulgentes in medio vestri, tamquam si nutrix foueat filios suos, ita desiderantes nos cupidè volebamus vobis tradere non solum Euangelium Dei, sed etiam animas nostras. Qui verò, in subditos non hoc pacto afficitur, is duæ cæcus est, & seipsum agit in præceps, & sequentes se etiam inducit in multorum malorum causa.

Matt. 21. Heb. 11. 1. Tim. 6.

Gen. 3.

Exech. 3.

Isa. 1.

Gal. 5.

1. Thess. 2.

12 IDEM inquirens an liceat religioso assignatum sibi opus recusare, & aliud ab illo diuersum exquirere, ineuid Cum obedientia vsque ad mortem seruari debeat, qui quod sibi assignatum est, recusat, & aliud ab eo diuersum exquirit, primum omnino hic obedientiam violat, & apertè declarat nequaquam seipsum abnegasse, tum etiam aliorum complurium malorum, cum sibi, tum alijs etiam auctor existit. Verum si causam habere se aliquam putat, quamobrem opus recusset, hanc magistri indicato, eamque illis disceptandam relinquito.

Li reg bre uium inter reg. 119.

13 IDEM de obedientia monachorum dicit; Multa, quæ adnotauimus lib. 13. cap. 1.

Lib. consti. monastic. c. 23.

14 CHRYSOSTOMVS exponens verba illa; Si autem manus tua, aut pes tuus scandalizat te, abscinde, & proijce abs te, dicit. Si te scandalizat oculus, si te scandalizat manus, si te scandalizat pes, site charorum nomina, pater, mater, frater, filius scandalizant, abscinde à te: melius te est regnare sine matre, quàm perire cum matre. Et hoc propriè loquitur ad monachos, qui Apostolicam vitam desiderant imitari. Vis ò monache esse discipulus meus, fac tu quod fecit Petrus, quod Ioannes, & Iacobus. Habebant oculum scandalizantem, patrem, & nouem, & rete, & relictis illis secuti sunt Iesum. Nemo ergo dicat, matrem habeo, habeo patrem, filium, cætera pietatis nomina charorum. Nemo monachorum hæc dicat, respondebo enim tibi, habes Iesum, quid quæris ista, quæ mortua sunt? Qui habet Iesum, habet patrem, habet matrem, habet filios. habet omnem propinquitatem. Quid quęris mortuos. Sequere viuum, dimitte mortuos, vt sepeliant mortuos. Dicit ad Dominum, vnus discipulus: Dimitte me vt vadam, & sepeliam patrem meum. Nõ dixit, dimitte me, vt sim cum patre meo, sed dimitte me vnius horæ spatium. Quid ei respondit Dominus? Et in vna hora perire potes. Vide nè dum vis sepelire mortuum, ipse moriaris. Dico tibi monache, quid quæris patrem, aut quid quæris matrem? Aut Christiana est mater, aut non, aut sancta est, aut peccatrix. Si sancta est, gaudet, quia seruis Domino: si peccatix, dimitte illam, mortua est. Interrogo te ò mater Christiana, filius tuus seruit in monasterio Christo, signatus est cauterio regis sui, habet scutum ieiunium, habet gladium sermonem Dei, habet loricam vestimentum Iesu. Sic est armatus, paratus ad pugnam, debet in campum exire, & pugnare aduersus hostes. Tu ei dices, dimitte arma, & veni in cubiculum. Propositum est tibi ò monache, sicut & Adam, & dicitur tibi: Ecce vita, ecce mors, elige quod

Hom. 17. ex uarijs in Matt. c. 2.

Mat. 8. & Luc. 19.

Eccl. 15.

uis.

vis. Habès duos patres, spiritalem, & carnalem, vtrumque amare non potes: si spiritalis amatur, carnalis contemnitur. Si vis sequi carnalem patrem, relinque spiritalem. Intantum honora parentes, inquantum non impediant ad seruitutem Domini.

15 *Epist. aduersus Vigilantium to. 2.* HIERONYMVS respondens Vigilantio, qui statum monachorum detestabatur, ait: Monachus plãgentis habet officium, qui vel se, vel mundum lugeat, & Domini pauidus præstoletur aduentum, qui se ens imbecillitatem suam, & vas fragile, quod portat, timet offendere, nè impingat, corruat, atque frangatur. Vnde & mulierum, maximeque adolescentularum vitat aspectum, & intantum castigator sui est, vt etiam quæ tuta sunt, pertimescat.

16 *In reg. monachorum c. 35. to. 9.* IDEM sic habet; Quando vos ad refectionem hora debita adunauerit, in cibis vestris, minimè refulgeat coquorum industria. Non ciborum nobilitas appetitum moueat, sed fames. Non apponantur incitatiua libidinum, sed quæ possint famem extinguere, aut legumina, aut olera condiantur in oleo. Carnes verò solum sint ex licentia Abbatissæ indultæ debilibus, & infirmis, alioquin cuius sint saporis ignoret cœnobiũ. Oua, & lacticinia, post ieiunia, debilitatis sororibus, & præcipuis festiuitatibus permittantur ex gratia. Rarò sciantur, quæ in aquis oriantur, & viuant, nisi parui pisciculi. Gulæ horridum scelus, genitrix luxuriæ, & castitatis carnifex, cum Dei ancillis nullã habeat sortẽ.

17 *Vbi sup. c. 40. de charitate seruanda erga infirmas sorores.* IDEM ait? Erga infirmas sorores summo pere seruetur in vobis, vt cum omni solicitudine omnis exhibeatur cura hospitalitatis, & quę mandauerit medicus sanitati congrua, omni domus necessitate postposita, benignè fiant. Si verò desunt necessaria, vendantur quæ monasterij sunt, nè temporale aliquod, misericordiarum impediat opera. Tamen solicitè cauendum est nè ingluties gulositaris, sub infirmitatis velamine sua commoda quærat. Deputentur custodes infirmantibus discretæ, & sanctæ sorores, quæ solicitè præcaueãt pericula, quæ imminere possunt infirmis, nè quid aliqualiter contingat aduersi. Semper Christum cogitent in infirma sorore latentem, semper se cogitent posse in futurum talibus indigere. Semper lex illa naturæ teneatur sinumentis, hominem debere alijs id exhibere, quod ab ipsis ipse deposcerer. Non inficiat quæso hospitalitatis opera murmur, sed quod fieri decet, cum omni mansuetudine fiat, iuxta Apostolum dicentem: Hospitalitatem sectantes sine murmuratione.

18 *Ser. 1 Apostol. Petri. & Pauli.* BERNARDVS inquit. Arbitror, quod, tu qui in congregatione es, bene viuis, si viuis ordinabiliter, & humiliter. Ordinabiliter tibi, sociabiliter proximo, humiliter Deo. Ordinabiliter, vt in omni conuersatione tua solicitus sis obseruare vias tuas, & in conspectu Dñi, & in conspectu proximi; cauens & tibi à peccato, & illi à scandalo. Sociabiliter, vt studeas amari, & amare, blandum te, & affabilem exhibere, supportare non solum patienter, sed & libenter infirmitates fratrum tuorum tam morum, quàm corporum. Humiliter, vt cum hæc omnia feceris, spiritum vanitatis studeas exufflare, qui ex huiusmodi nasci solet.

19 *Serm. 8. in Ps Qui habitat.* IDEM inquit; Considerate attentius dilectissimi, & animaduertite in quanam potestate euaseritis Pharaonis intolerabile iugum, vt iam membra vestra non sint arma iniquitatis peccato, nec regnet vltra in mortalibus corporibus vestris. A voluntatibus tuis auertere, à Deo dicata membra, nulla tibi temeritate vsurpes, sciens, quod pietati sanctificata, non absque graui sacrilegio in vsus vanitatis, curiositatis, voluptatis, aut huiusmodi sæcularis operis, assumantur. Nescitis, ait Apostolus, quòd corpora vestra templum sunt Spiritus sancti, quem habetis à Deo, & non estis vestri. *1. Cor. 6.*

20 *Serm. 19. in Cantica in fine.* IDEM explicans verba illa: Adolescentulæ dilexerunt te nimis, ait; Quid est nimis? Vos, qui nuper vestrus ad religionem tangit sermo spiritualis, vestram illam (quam & nos frequenter exprimere conati sumus) minus discretam vehementiam, immo intemperantiam potius, nimium obstinatam redarguens. Non vultis esse communi contenti vita: non sufficit vobis regulare ieiunium, non solennes vigiliæ, non impositæ disciplinæ, non mensura, quam vobis partimur in vestimentis, & alimentis, priuata præfertis communibus. Qui vestri curam semel nobis credidistis, quid rursum de vobis vos intromittitis? Nam illam, qua toties Deum conscientijs vestris testibus offendistis, propriam scilicet voluntatem vestram, ecce nunc iterum magistram habetis, non me. Illa vos naturæ docet non parcere, rationi non acquiescere, non obtemperare seniorum consilio, vel exemplo, non obedire nobis. An ignoratis, quia melior est obedientia, quàm victimæ? Non legistis in regula vestra, quòd quidquid sine voluntate, vel consensu patris spiritualis fit, vanæ gloriæ deputabitur, non mercedi? Quousque vos sapientes estis in oculis vestris? Deus se mortalibus credidit, & subdidit, & vos in vijs vestris adhuc ambulatis. Bonũ receperatis spiritum, sed non bene vtimini eo. Vereor nè alium pro isto recipiat, qui sub specie boni supplantet vos, qui spiritu cœpistis carne consummamini. An nescitis, quia Angelus Satanæ multoties transfigurat se in Angelum lucis? Sapientia est Deus, & vult se amari, non solùm dulciter, sed & sapienter. Vnde Apostolus: Rationabile, inquit, obsequium vestrum. Non habet calidus hostis machinamentum efficacius ad tollẽdam de corde dilectionem, quam si efficere possit, vt in ea incautè, & non eam ratione ambuletur. *Luc. 2. Psal. 12. 2. Cor. 5. 1. Cor. 11. Rom. 12.*

21 *Epist. 41. Hêric. Seno. Archiep.* IDEM inquit: Miror quosdam in nostro ordine monasteriorum abbates humilitatis regulã odiosa contentione infringere, & sub humili (quod peius est) habitu & tonsura, tam superbè sapere, vt cum ne vnum quidem verbulum de suis imperijs subditos prætergredi patiantur, ipsi proprijs obedire contemnant episcopis. Quid est hoc præsumptionis, ò monachi? Neque enim quia Prælati monachi; ideo non monachi? nempe monachum facit professio, prælatum necessitas. Vt autem non præiudicet necessitas professioni, accedat, non succedat prælato monachatui. Alioquin quomodo illud implebitur: Principem te constituerunt, esto inter illos tanquam vnus ex illis? Quomodo tanquam vnus ex illis, manens inter humiles superbus, inter subditos rebellis, immitis inter mansuetos? Vt te putemus tanquam vnum ex illis, videamus tam exhibere paratum, quàm exigere obedientiam, videamus tam libenter præpositis obtemperare subiectum, quã imperare subiectis. Quòd si semper vis obedientes habere, & numquam esse tanquam vnum ex illis, dũ vnus esse renuis ex obedientibus, à quibus dum te superbiẽdo segregas, quorum aggregeris consortio patiẽter aduertimus, & si tu vel impudenter contemnis, vel imprudenter dissimulas, reputati profectò inter illos te moueris, de quibus scriptum est: Alligãt onera grauia, & importabilia, & imponunt humeris hominum, digito autem suo nolunt ea mouere. Vides igitur quale est iubere, quod ipse non feceris, aut nolle facere, quod docueris. Meritò non cunctatur bestia, quę circuit quærẽs quem deuoret, præsidere superbo, qui se iure regẽ gloriatur super omnes filios superbiæ. [Infra:] Labor, & lachrymæ, & voluntaria paupertas, hæc sunt monachorum insignia, hæc vitam solent nobilitare monasticam. Vestri autẽ oculi, omne sublime vident, vestri pedes omne forum circumeunt, vestrę linguæ in omnibus audiuntur consilijs, vestrę manus omne alienum diripiũt matrimonium. *Eccl. 7. Matth 15 1. Ioan. 2. 2. Cor. 7. Eccl. 32. Matth. 18.*

22 *Epist. 9.* IDEM docet in statutis, & legibus constituendis in capitulo quid patres respicere debeant, & ait. Intendite saluti paruulorum, non murmuri malenolorum. Non valde illorum vobis curandum est scandalum, qui non sanantur, nisi vos infirmemini. Sed nec vt vestris ipsis omnia omnibus placeant, quæsta quibus spectandum. Alioquin aut nullum, aut rarum bonum cõstitui-

stimistis. Satius verò ipsorum profectibus, quam volũtatibus prouidetis: fideliusq; inuitos trahitis ad Deũ, quam desiderijs cordis eorum relinquitis.

23 *Epist. 102. ad quendã abbatem.* IDEM docet, qua ratione gerere se debet cum irreligioso monacho, dicens. Diaboli studium est circuire in domo Dei, & quærere quem deuoret, & tuæ è contra vigilantiæ, inquantum potes, nunquam locum dare diabolo. Quantò igitur ille acrius insistit quomodo à grege infirmam separet ouiculam, quatenus eò licentius rapiat, quò non fuerit qui eripiat, tantò enixius tibi quantum in te est resistendum est, nè de manu tua eam possit eruere, nè quando dicat inimicus meus, prævalui aduersus eam. Itaque aggredere fratrem omni officio charitatis, videlicet beneficijs, salutaribus monitis, secretis increpationibus, publicis exhortationibus, duris etiam & verborum, & verberum correptionibus, quodq; efficacius esse solet, tuis ad Deum pro eo, fratrumq; pijs orationibus. Quod si iam hæc omnia fecisti, nec profecisti, ad Apostoli cõsilium confugiendum est dicentis: Auferte malum ex vobis. *Luc. 2.* *Psal. 12.* *1. Cor. 5.* Auferatur ergo malus, nè malos generet. Auferatur autem dico, sed non quomodo ipse vult, vt videlicet tanquam ex tua licentia, cum malè secura conscientia, extra congregationem contra professionem deuitans subiectionem, sui iuris esse, sua permittatur viuere lege. Sed abscindatur, vt ouis morbida à grege, vt putridum membrum à corpore, qui iam exinde se pro certo nouerit à te haberi tanquam ethnicum & publicanum. Et ne timeas esse contra charitatem, si vnius eiectione scandalum, multorum reconpensaueris pace, quippe qui sua fortè malitia, fratrum cohabitantium turbare facilè poterat vnanimitatem Consoletur te illa Salomonis sententia: Quem Deus negligit, nemo potest corrigere. Et illa Saluatoris: Omnis plantatio, quam non plantauit Pater meus, eradicabitur. Et illa beati Ioannis de schismaticis: A nobis exierunt, sed non erans ex nobis. Et rursus apud Apostolum: Infidelis si discedit, discedat. Alioquin non est relinquenda virga peccatorum super sortem iustorum, vt non extendant iusti ad iniquitatem manus suas. Melius est enim, vt pereat vnus, quàm vnitas. *1. Cor. 11.* *Eccl. 7.* *Matth 15* *1. Ioan 2.* *2. Cor. 7.*

24 *Lib. cuius similis est speculũ monachorum.* IDEM ait: Est autem Scriptura sacra puteus Iacob, ex quo haurientur aquæ, quæ in oratione funduntur. Sacris altaribus, si sacerdos est monachus, tanquam vnus summus Angelus in spiritu totus assistat. Si minister, tanquam Angelus Domino ministret. Ad mensam non solum fauces cibum capiant, sed etiam aures exhauriant verbum Dei. De hoc autem plurimũ gaudeat, si ei vilior quam alijs apponuntur. Si vocatur ad colloquium secundum regulam, leniter, & sine risu pauca verba, & rationabilia loquatur, & antequam ea proferat, bis ad limam veniant, quam semel ad linguam. Si cum sæculari loquendum est, tunc maximè adhibeat custodiam ori suo, vt nihil proferat, quod nõ ædificet audientem. Sic in cunctis se habeat, vt ædificet videntes, & nemo dubitet, cum viderit eum, vel audierit, quin verè sit monachus. [Infra:] Salua honestate, fugiat omnes homines in potestate positos, maximè sæculares. Sectetur communia, orationes, labores, lectiones, & cæteras obseruantias, in quibus non sit tanquam vitula Ephraim docta diligere triturã, ideſt, ad huiusmodi, non consuetudine, sed deuotione trahatur. Sit facies communis cum cæteris, intus verò dissimilis, hoc est, non nimia grauitate contracta, nec nimia locutione dissoluta, sed bona quadam mediocritate regatur, vt de beato Martino legitur. Faciem eius non fuscauit mæror, nec litigauit risus. Erit enim prudentis animæ thesaurum suum solicitè custodientis (more Moysi,) cornutam velare faciem, & quodam risu, qui tamen modestus sit, interioris gloriam hominis, & mẽtis grauitatem abscondere. Comparanda est hodierna dies diei præteritæ, vt ex eorum collatione suum deprehendere possit monachus, vel profectum, vel defectum. In omni actu, seu cogitatu suo, sibi Deum ad esse memoretur, & omne tempus quo de ipso non cogitat, perdidisse se credat. Tædio affectus, cogitet quomodo lauentur mortui, induantur, & consuantur, quo modo deferantur humandi, quomodo deponantur in tumulo. quomodo puluere contegantur, quomodo vorentur à vermibus. Sit monachus quasi Melchisedech, sine patre, sine matre, sine genealogia, nec patrẽ sibi vocet super terram. Immo sic se existimet, quasi ipse sit solus & Deus. *Matth. 23.* *Osee 11.* *Epist. 97.*

Religiosi modò degenerant multum ab antiquis, quorum exempla inspicienda sunt, nè sæcularium vita illorum sit confusio. Cap. IIII.

1 *Homi. 56. in Matth. tom. 2.* CHRYSOSTOMVS dicit; Monachorum, qui eremum habitant, humi dormiunt, vigilant, cilicium milleq; alijs modis seipsos castigant, ieiunium, illorum mensa est. Hi sunt aduenæ, & peregrini, eremi habitatores, immo cœlorum ciues, tantùm dormiẽtes, quantum necesse ad requiem, ac rursus ex noctibus dies facientes in actionibus gratiarum, & psalmis viuunt, nec viri solum, sed mulieres etiam hoc genere philosophandi exercentur, & naturæ infirmitatem, magnitudine animi superant.

2 *Homi. 69. in Matth.* IDEM inquit: Forum, & vrbes, & tumultus platearum fugientes, in montibus viuere maluerunt monachi, vbi in portu sedentes, nihil sibi cum his sæcularibus rebus commune est, vbi nihil humanarum rerum perturbat, non mœstitia, non dolor, non acerbior cura, non pericula, non liuor, non turpis amor, non aliud huiusmodi, sed quæ sunt futuri regni iam meditantur. Valles, & montes in solitudine, ac transquillitates habitantes, & cum Deo ipso colloquentes, animæ passione, & ægritudine libera, leuis, subtilis, & ipso tenuissimo aere purior, quorum corpus id quod Adam etiam ille ante peecatum exercitus, tum gloriam indutus, & Deum liberè alloquebatur, & paradisi regionem magna beatitudine plenam habitabat. Cur enim isti peius se habeant, quàm ille, quando ante inobedientiam in operando paradiso fuit constitutus? Nulla ibi sæcularis erat cura, nulla certè isti etiam vexantur. Integra ille conscientia cum Deo colloquebatur, non aliter isti, immo verò tantò liberius id faciunt, quantò maiore fruuntur gratia dono spiritus elargita. Vellem oculis, domicilium eorum, & disciplinam viuendi, cernere velletis, sed quia negotijs sæcularibus occupati non vultis, saltem particulam à nobis aliquã disciplinæ illorum libenter audiatis. Omnem enim illorum vitam perstringere non valemus. Ita igitur orbis terrarum lumina in exortu Solis, immo verò multi etiam ante diem à lectulo surgentes, integri, sobrij, vigilantes, nam nec rerum cura, nec grauedo capitis, nec aliud huiusmodi eos tanquam Angelos in cœlo versatos perturbat. Illico igitur postquam læti surrexerint, choro constituto, integra conscientia, omnes quasi ab vno consonanter ore diligenter hymnis Deũ laudant, gratias pro vniuersis tam proprijs, quàm communibus beneficijs ei agentes. Amictus autem ipsis fortitudini suæ conueniens circumiacet, etenim alijs caprarum, alijs camelorum pilis vestes confectæ sunt, multis coria solum, & ea vetustate consumpta satisfaciunt. Hymnis iam decantatis, genibus flexis, Deũ vna nimes orant, nihil præsentium petunt rerum, quippe quarum nulla omninò sibi cura est, sed vt intrepidi, cũ Filius Dei ad iudicandum venerit, ante tribunal illud terribile assistant, vt nullus iam vocem audiat, nescio vos, & laboriosam hanc vitam recta peragant conscientia, vt difficillimum hoc mare, secundo nauigent vento. [Infra:] Turpe verbum ab ore illorum nunquã profertur, non asperum, sed cœlo vniuerso digna sunt.

3 *Hom. 70. Matt. 22.* IDEM inquit: Vis vt tibi ostẽdã eos, qui cõdignas vestes nuptijs cælestibus amiciuntur. Illorũ in mentẽ

tibi veniat sanctorum, qui cilicio induuntur, eremum habitant, conuenientia his nuptijs amicula possident, quæ res inde patet, quia nunquam oblatas purpuras acceptarent, sed quemadmodum rex, si quis pannosa indumenta pauperis ei offerret, abominaretur, atque repelleret, non aliter illi regiam, purpuram contemnunt, quod ideo illis euenire solet, quia pulchritudinem cultus sui non ignorant. Vnde fit, vt tanquam aranearum telas vestitum regium despuant. Hæc illis instituta ciliciorum vsu confirmata sunt. Vnde regibus etiam ipsis excellentior sunt, atque præstantiores. Nam si posses mentis eorum, atque animi ianuas reserare, & nudas cogitationes eorum, & omnem interiorem ornatum conspicere, fulgore perculsus in terram concideres, nec illarum vestium splendorem, nec
4 conscientiæ lucem perferre posses. Nihil in tabernaculis suis tristè inuenietis, sed tanquam in cœlo tuguria fabricati, sic longè à sæculi perturbationibus habitant aduersus diabolum militantes, & cum lætitia eum expugnantes. Idcirco enim in solitudine domicilium constituerunt, ciuitatibus, & celebri habitatione hominum omnino relicta, quoniam qui bellum gerit, non potest domi sedere. Tuguria sibi constituunt, quæ si relinquere oportebit, ita facilè id faciunt, sicut milites castra, vt absque vllo dolore relinquant. Nam si in solitudinem abierimus, & illorum militum tuguria considerabimus, non tentoria, non mucronem, non indumenta aurea, quibus Imperatori tegmen contexitur, spectabimus. Verùm quemadmodum si quis super terram hac multò fœliciorem, immensæq; magnitudinis complures cœlos extenderet, is nouum, inauditumq; & mirabile spectaculum monstraret, non aliter
5 illic intueri licet. Non enim cœlo, diuerticula eorum minora æstimanda sunt, Angeli enim, immo ipse quoque Angelorum Dominus ad eos sæpenumero diuertuntur. Nam si Angeli Abraham illum virum mulieri coniunctum, & filios nutrientem liberalitate hominis allecti petierunt, multò magis cum maiorem virtutem inuenerint, & homines carnis contemptores, ac pœnè extra corpus, cum illis morabuntur, & consentaneum eis choream constituent. Mensa enim eorum omnis luxus immunis, suprema Philosophia referta est, non sunt sanguinis riuuli apud eos de arietum occisione, non incisiones carnium, non fumus pinguedinem redolens, sed panis & aqua, altera ex fonte, alter ex iustis laboribus. Qui si liberius epulari voluerint, recentibus herbis mensa repletur, maiorque inde voluptas, quàm è dapibus regum consurgit. Nullus enim hic metus animos quatit, nemo principium interpellat, non irritauit vxor, non tristitiam intulit infans, non nimius risus emoliuit, non multitudo adulatorum inflauit, sed omnium huiusmodi remota turba, Angelorum quasi mensa fruuntur. Ex fœno sibi sedilia subijciunt, sicut Dominus in eremo fecit, cum quinque milia hominum paucis pasceret panibus. Multi autem nec casam quidem vllam habent, sed cœlo pro tecto vtuntur, & Luna loco lucernæ, nec oleo, nec ministerio indigentes; illis certè solis condignè Luna desuper lucet: hanc mensam in cœlo, Angeli despicientes; lætantur, & gaudent. Nam si cum vnus peccator pœnitentiam agat, lætantur, quid non facient tot iustos videntes imitatione perfici sua? Non est ibi Dominus, & seruus; sed omnes serui, omnes liberi, ac omnes denique Domini sunt: non est enigma, quod di-
6 co: alter enim alteri & seruit, & dominatur. Colloquutio eorum simili tranquillitate ornatur: non enim quemadmodum nos alium principem esse factum, alium principatum emisse, mortuum esse alium, & hæreditatem alterius in alterum deuenisse, cæteraque huiusmodi, quæ nihil ad nos pertinent, colloquuntur, sed de futuris semper philosophantur, & quasi alium, quàm nos, orbem habitantes, quasi in cœlum translati, ac ibi viuentes, sic de cœlestibus semper, de coronis sanctorum, de societate Christi disputant: præsentium autem nulla sibi memoria est, sed sicut nos numquam quid formicæ in cauernis suis faciunt dicimus, eodem illi modo, quid nos facimus, nolunt cogitare, sed de summo rege, de bello aduersus diabolum, de fugiendis insidijs eius, de virtutibus, & vita sanctorum diligenter meditantur. Quod igitur inter nos, & formicas interest, hoc idem si collati ad illos fuerimus. Sed monachi Angelis æquales, longè à nobis omnibus absunt, omnibus enim alio quodammodo, quàm nos vtuntur, omniaq; sibi à nostris aliena sunt, cibus, domus, calcei, locutio. Si quis verò colloquentes illos audiret, cognosceret continuò dignos cœlorum illos, nos verò etiam indignos terrarum ciues esse. Nihil est rex apud eos, sed sicut nos de puerorum ludo ridemus, sic illi superbiæ flatum contemnunt: quod inde patet, quia si tutò eis regnum offeratur, numquam regnare velint, vellent autem nisi hæc regna despicerent, nisi caduca, & inania ducerent. Cur igitur non quasi transfugæ ab hac miseria ad illam sponte beatitudinè conuolabimus? non gradiemur ad illos Angelos, non candidas summemus vestes, sed mendici remanebimus, nihil à pauperibus, qui in triuijs sunt, differentes?

IDEM sic habet; Eamus ambo ad prœlia monachorum, & cernemus instructas eorum acies. In prœlio enim quotidie sunt, cum quotidie aduersarios suos insidiantes nobis cupiditates, mirabili victoria fundant, fugent, humique prosternant. Ita illud Apostoli opere demonstrant: Qui Christi sunt, carnem suam cruci fixerunt cum vitijs, & concupiscentijs. Non est ibi ebrietas, non est ibi superfluitas, quod mensa illa facilè ostendit. Iacet enim ibi aquæ potu perempta temulentia, multiformis hæc, multiceps bestia. Omnia ibi iacent, quæ temulentia gignere solet, verba stolida, mens furiosa, superbiæ status cæteraque huiusmodi. Videamus delicias mundi in cibis, &c. Nihil tale est apud Angelos illos, sed huiusmodi etiam voluptates mortuæ ibi, atque sepultæ sunt. Non enim vt repleantur, nec voluptatis, sed viuendi causa sumunt alimenta, non sunt apud eos aucupes, atque piscatores, sed panis, & aqua.

7 *Hom. 71 in Mat.*

Galat. 5.

IDEM sic habet; Monachi fora fugientes, & ciuitates, & medios tumultus, in montibus vitam elegerunt, cum præsenti commune nihil habentem, nihil sustinentem humanum, non sæcularem tristitiam, non dolorem, non curam tantam, non pericula, non insidias, non inuidiam, non absurdos amores, non aliud quidquam huiusmodi. Et ab omni quidem eis munda tumultu domuncula, omni vitio, ac morbo libera anima subtilis, & leuis est, & aere purior, &c. hæc Homilia etiam habetur in secundo tomo, de qua iam diximus in hoc capite.

8 *Homil. 56. ad populū Antiochenum de monachorum vita.*

IDEM ait; Ad virtutis ciuitatem eamus, sanctorū tabernacula, dico montes, & saltus. Veste, domo, minister ijs, & tanquàm in literis per omnia monachi scribunt humilitatem, & quæ sunt superbiæ fomenta benè vestiri, & splendidè ædificare, & multos habere ministros, hæc illis omnia sublata sunt. Et ignem sibimet accendunt, ipsi ligna comminuũt, ipsi coquunt, venienti bus ministrant ipsi: Nõ potest illic quisquam audiri cõtumeliam inferens, vel patiens, nec imperans, nec cui imperetur, sed omnes ex ministrantium sunt numero, & hospitum quisque pedes abluit, & multa de hoc cõtentio, & hoc facit, non examinans quis ille sit, liber ne sit, an seruus, sed vnicuique ministerium hoc exhibet: nullus ibi magnus, nullus paruus. Quid igitur? Confusio? Absit, sed perfectissimus ordo. Iacet. n. quis paruus sit, magnus hoc non respicit, sed & illo se sursum inferiorem existimat esse, & ita maior efficitur magnus illic, vilius opus aripiens. Non est ibi meum, & tuũ, sed hoc verbum eliminatum est, infinitorum causa, bellorum. Et quid miraris, q̃ vna sit omnibus mensa, & vestis, quippe cum omnibus sit vna anima? Qualiter igi-

9 *Homil. 48. ad populū.*

tur

11 tur hæc vmquam contra seipsam insurget? Non est ibi paupertas, & diuitiæ, & gloria, & ignobilitas, qualiter igitur aditum inueniet arrogantia, vel superbia? Nam sunt quidem parui, & magni secundùm virtutis rationem, sed nullus hoc intuetur. Paruus non dolet, quasi contemnatur, nec vllus est, qui contemnat, quòd si quis tamen aspernetur, hoc maximè docetur contemni, respui, & vilipendi. Et quanta penes nos est pugna, primas partes assequendi, tantùm apud illos certamè, nè consequantur, sed repellant. Et multum est studium quis magis præcellat, contemptum patris non honorem admittens. Et sicut hic est difficilè modestè se gerere propter plaudentium multitudinem, & admirantium, illic perquam facilè. Etenim ille tantùm solitudini vacat, & aues videt volantes, & arbores concuti, & flantem zephyrum, & riuos per valles deferri. Igitur vnde talis viuens in solitudine extollatur?

Epist. 13. quæ est ad Paulinum de instit. monachi. to. 1.

HIERONYMVS inquit; Habet vnumquodque propositum duces suos, & principes. Romani duces imitentur Camillos, Fabricios, Scipiones, Philosophi proponant sibi Pythagoram, Socratem, Platonem, Aristotelem. Poetæ æmulentur Homerum, Virgilium, Menannum, Terentium. Historici Salustium, Herodotum, Liuium. Oratores Demostenem, Lysiam, Tullium. Et vt ad nostra veniamus, Episcopi, & Presbyteri habeant in exemplum Apostolos, & Apostolicos viros, quorum honorem possidentes habere nitantur & meritum. Nos autem habeamus pro positi nostri Principes Paulos, Antonios, Hilariones, Macarios. Et vt ad scripturarum auctoritatem redeā, noster princeps Elias, noster Eliseus, nostri duces filij prophetarum, qui habitabant in agris, & solitudinibus, & faciebant sibi tabernacula prope fluenta. Iordanis. De his sunt, & illi filij Bechab, qui vinum, & siceram non bibebant, qui morabantur in tentorijs, qui Dei per Hieremiam voce laudantur, & promittitur eis, quòd non deficiat de stirpe eorum, vir stans coram Domino. [Infra:] Sit vilis, & vespertinus cibus, olera, & legumina, interdumq; piscículos, pro summis ducas delicijs. Semper in manu tua sacra sit lectio. Frequenter orandum flexo corpore, mens erigenda ad Dominum. Crebræ vigiliæ, & ventre vacuo sæpius dormiendum. Quid tibi necesse est ea videre, quorum contemptu monachus esse cœpisti?

7 Hom. 71. in Mat.

Galat. 5.

8 Homil. 56. ad populū Antiochenum de monachorum vita.

12 IDEM differens de vita mirifica sanctorum patrum, quos in eremo reperit, ait. Referam vobis quędam de aliquibus sanctissimis viris, vt bonorum exempla, & crebra memoria sanctorum gestorum, vitæ religionem instruant, & virtutem. Dum igitur per eremorum antra septem annis sanctos patres degentes, ibidem in terris velut in cęlis Angelos assistentes assiduo labore itineris, arduisq; viuendi incommodis, cęteriśq; innumeris calamitatibus peragrando visitarē, de cuiusq; vita, moribusque mirificis, quæ luculenter ipse perspexi, libellum compegi, qui vobis sit, vt lucerna in candelabro ad meditationem religionis, & vitæ. Nihil ita charum, ita studiosum appetebatur à monachis, quàm quòd in eis, qui iuberet, posset inueniri. Tantam charitatem, tantamq; humilitatem, quam sanctæ illæ mentes habebant vidi, vt eremos humanæ naturæ tam detestabiles, & ingratas, in paradisos putarem pęnè conuersas. Mirum auditu, sed felix obtentu, sic sanctorum hominum corda charitas transformauerat in creaturas Deificas, vt caro pęnè esset nescia carnis. Nam sic simplicia, & humilia corda obedientiæ, & humilitatis innitebantur vestigijs, vt quasi quorumdam philosophorum videretur in eis verificari opinio, qui vnam ponunt in hominibus vniuersis animam solam. Nam Abbates, & Patres nihil omnino velle sciebant, nisi illud, quod subditi, & subditi antea conabantur iussa implere, quam forent emissa, & quibusdam quodammodo indicijs, conabantur prophetare de voluntate mandantis. [Infra:] Plures mè reperisse in eremo Patres non ambigo, qui per septennium nullum prorsus verbum homini alteri emiserant, tanta cum diligentia obseruant sancta silentia, scientes, quòd non in commotione Dominus potest haberi.

In reg. monacharum Paulæ, & Eustochiū. c. 10. to. 9.

Cap. 23.

AVGVSTINVS inquit; Dominica die, qui volunt, vinum cum Dei gratia bibant. Quando necesse est, vt aliquid ad sæculum vadant, nemo extra monasterium cum sæcularibus manducare, nisi panem, vel bibere, nisi aquam præsumat, vel aliquid etiam intus manducare extra horam prandij, nisi casus infirmitatis acciderit. 13 *Serm. 1. ad fratres in eremo. t. 1.*

IDEM sic habet: De religione, hæc est vinea illa fertilis, quam plantaui anno ætatis meæ tricesimo tertio, quam cupimus tota mente Deo duce, sanctis exemplis, & sanctorum documentis ornare, & ornatam taliter custodire, vt nemo transeuntium eam possit vindemiare, nec per syluam possit eam exterminare, nec alieni possint diripere labores eius, & fructus. Hæc vinea sæpe charitatis, obedientiæ, paupertatis, & castitatis circumdata est. Hæc est illa religio immaculata, cuius sanctitas per totum orbem terrarum diuulgatur, quorum conuersatio à cunctis miratur, quorum vita non solùm à Christianis, sed etiam à Iudæis, & Paganis potius angelica, quàm humana reputatur. Hæc est illa amœnissima paradisus, quàm Deus plantauerat à principio, in qua posuit Deus hominem, vt operaretur virtutem. Hæc est illa paradisus, de qua exeunt flumina sapientiæ, & veritatis, continentiæ, & castitatis in qua Deus delectatur, sicut in omnibus diuitijs. Hæc est religio Apostolica, quæ percutit duces Moab, interficit Satrapas, & tyrannos Hierusalem, & Aegyptiorum hypocritas vulnerauit ad mortē [Infra:] Religiosi ponte transeunt mundo, coniugati vado. Orandum est omnino fratres, nè de ponte cadamus. Nam si de ponte caderemus, quod Deus auertat, citius moreremur, quia de loco sublimiori caderemus, in fine non turbemini fratres dilectissimi, si compello vos vinum bibere, & panem tritici cum betis butyro mixtis simul comedere, nam hodierna die credimus Filium Dei resurrexisse à mortuis, ideo gaudere, repulari oportet, quia frater noster mortuus fuerat, & reuixit. Ad mensam ergo accedentes cum gaudio epulemini, quoniam ego sum Iacob pater vester. 14 *Serm. 39.* *Gen. 2.*

GREGORIVS sic habet; Admonendi sunt religiosi, vt considerent, quod plerumque actione sæcularium, eorum vita confunditur, cum illi vltra habitum assumant opera, & isti iuxta ordinem proprium non excitant corda. Vnde bene per prophetam dicitur: Erubescę Sidon, ait mare. Quasi enim per vocem maris ad verecundiam Sidon adducitur, quando per comparationem vitæ sæcularium, atque in hoc mundo fluctuantium, eius qui munitus, & quasi stabilis cernitur, vita reprobatur. Sæpè enim nonnulli ad Dñm post peccata carnis redeuntes, tantò ardentius se in bonis operibus exhibent, quantò damnabiliores se de malis vidēt. Et sæpè quidam in carnis integritate perdurantes, cum minus se respiciunt habere quod defleant, plenè sibi sufficere vitæ suæ innocentiā putant, atque ad feruorē spiritus nullis se ardoris stimulis inflammant. Et fit plerumque Deo gratior, amore ardēs vita post culpam, q̄ securitate torpens innocentia. Admouendi sunt pecca ta carnis ignorantes, nè superioris ordinis celsitudine se cæteris præferāt, cū ab inferioribus, quāta, se melius agantur, ignorant. In examine namq; recti iudicis mutat merita ordinū, qualitas actionum. Quis enim considerans rebus nesciat, quod in natura gemmarū carbūculus præfertur hyacinto? Sed tamen cærulei coloris hyacinthus, præfertur pallenti carbunculo, quia & illi quod naturæ ordo subtrahit, species decoris adiungit, & hunc, quem naturalis ordo prætulerat, coloris qualitas fœdat. Sic ergo in humano genere, & quidam in meliori ordine deteriores sunt, & quidam in deteriori 15 *Part. 3. cū re pastor. in admonit. 29. to. 4.* *Isa. 25.* *Simile.*

riori meliores, quia & isti sortem extremi habitus bene viuendo transcendunt, & illi superioris loci meritum, moribus non exæquando, diminuunt.

16 *Serm. contra pessimũ vitium ingratitudinis.*

BERNARDVS sic habet: Abundanter effusa est super nos fratres misericordia Dei nostri, de filijs iræ, & diffidentiæ, non solum ad electorum recepit numerum, sed vocauit ad collegium perfectorum. Nam etsi fortè aliquorum negligentia ad perfectionem non assurgit, ipsi viderint quid excusationis possint afferre, quoniam Apostolicam omnes nos vitam professi sumus. Apostolicæ ꝓfessioni nomina dedimus vniuersi. [Infra:] Væ generationi huic miseriæ ab imperfectione sua, cui sufficere videtur insufficientia, immo inopia tanta. Non sine causa sanè, cum sint nobis eadem cum patribus, conuersationis initia, dispar valde conuersationis profectus inuenitur, adeò, vt cum eos profeciſſe de die in diem, & cursum consummasse legamus; apud nos magnus æstimaretur, si quis vel ipsa conuersionis suæ primordia conseruaret, vt non minus humilis, aut timoratus, non minus solicitus, & circumspectus, non minus feruens spiritu, non minus patiens, ac mansuetus in medio, quàm in initio videretur. Quantos enim videmus quasi oblitus sui, & peccatorum suorum, Dei quoque & beneficiorum eius immemores, sic non redimere, sed amittere tempus, vt de moribus, & affectionibus suis, vix vltima apud ipsos mentio fiat?

17 *Epist. 34.* IDEM scribens monachis Ecclesiæ sancti Bertini, ait. Benefeciſtis alienando vos magis ac magis, ab actibus sæculi huius, quæ est munda, & immaculata religio. Modicum fermentum fratres totam massam corrumpit, & muscæ morientes perdunt suauitatem vnguenti. *1. Cor. 15.* Quid prodest tanti corporalis, & spiritualis laboris, atque exercitij fructum, viliſſima aliqua consolatione, immo desolatione minus acceptabilem fieri, aut certè, & periclitari? *Eccl. 10.* Quantam internæ consolationis dulcedinem, & gratiam visitationis diuinæ perpedit, huiusmodi nugarum vapor ad modicum parens? Præsertim nos monachi, quorum certè velimus, nolimus, in labore vita est. Planè miserabiliores sumus omnibus hominibus, si pro tam exiguis, tanta patimur detrimenta. Quid enim insipientiæ, immo quid insanię est, vt qui maiora reliquimus, minora cum tanto discrimine teneamus? Si mundum contemp ſimus vniuersum, si renunciauimus affectibus propinquorum, si monasteriorum carceri mancipauimus nosmetipsos, si denique non venimus facere voluntatem nostram, sed imposuimus homines super capita nostra, quid nõ oportet fieri, nè fortè contingat hæc omnia nobis in insipientia nostra, & negligentia deperire? Agite ergo dilectiſſimi, & in his, quę cœpiſtis, soliciti estote perfeuerare, & abundare magis, vt augeantur in dies, incremẽta frugum iustitiæ vestræ. Etenim qui parcè seminat, parcè & metet, & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Et certè modicum seminis incrementum, non modica messis multiplicatio. *2. Cor. 9.*

18 *In apol. ad Gulielmũ abbat.* IDEM inquit: Miror vnde inter monachos tanta intemperantiam comessationibus, in potationibus, in vestimentis, & lectiſternijs, & equitaturis, & construẽdis ædificijs inoleſcere potuit. Ecce enim, parcitas, putatur auaritia; sobrietas, austeritas creditur; silentium, tristitia reputatur: è contra remiſſio, discretio dicitur; effusio, liberalitas; loquacitas, affabilitas; cachinnatio, iucunditas; mollities vestimentorum, honestas; lectorum superfluus cultus, munditia. Cumque hæc alterutrum impẽdimus, charitas appellitur. Ista charitas destruit charitatem, hæc discretio discretionem confundit. Talis misericordia crudelitate plena est, qua videlicet ita corpori seruitur, vt anima iuguletur. Quæ enim charitas est, carnem diligere, & spiritum negligere? Quæ ve discretio, totum dare corpori, & animæ nihil? *Iob 24.* Qualis verò misericordia, ancillam reficere, & dominam interficere? De tali Iob dicit. Non sit in recordatione, sed conteratur quasi lignum infructuosum. Dignæ planè recordationis causa mox subinfert satis idoneam, dicens: Pauit enim sterilem, & viduæ bene non fecit. Non est charitas, sed iniquitas, non discretio, sed confusio, sterilem, quæ non parit, pascere, idest, inutilis carnis concupiscentijs inseruire, & viduæ nil boni facere, animæ videlicet excolendis virtutibus nullam operam dare. Quis in principio cum ordo cœpit monasticus, ad tantam crederet monachos inertiam deuenire? O quantum distamus ab his, 19 qui in diebus Antonij extitere monachi? Siquidem illi cum se inuicem per tempus ex charitate reuiserent, tanta abinuicem auiditate panem animarum percipiebant, vt corporis cibum penitus obliti, diem plerumque totum ieiunis ventribus, sed non mentibus, transigerent. Nobis autem conuenientibus in vnum, *1. Cor. 10.* iam non est Dominicam cænam manducare. Nihil de scripturis, nihil de salute agitur animarum, sed nugæ, & risus, & verba proferuntur in ventum. Inter prandendum quantum fauces dapibus, tantum aures pascũtur rumoribus, quibus totus intentas, modum nescias in edendo. Tantaque arte coquorum, & accuratione cuncta parantur, quatenus quatuor, aut quinque fercu lis deuoratis, prima non impediant nouissima. Interim autem fercula ferculis apponuntur, & pro solis carnibus, à quibus abstinetur, grandia piscium corpora duplicantur, oua multis modis versantur, liquantur, durantur, & nunc frixa, nunc assa, nunc farsa, nunc mixtim, nunc sigillatim apponuntur. Vina multa apponuntur, non admixta aqua. In lectis multa voluptas est, &c. Ridendas, non lugendas dixerim huiusmodi ineptias. Sic Macarius vixit? Sic Basilius docuit? Sic Antonius instituit? Sic patres in Aegypto conuersati sunt? Sic denique sancti Odo, Maiolus, Odilo, Hugo, quos se sui vtique ordinis principes, & præceptores habere gloriantur, tenuerunt? Sed hi omnes, si sancti, immo quia sancti fuerunt, dicebant? Ha- *1. Tim. 6.* bentes victum, & quibus tegamur his contenti sumus. Nobis autem est pro victu satietas, nec vestitum appetimus, sed ornatum. Quæritur ad induendum, 20 non quod vtilius, sed quod subtilius inuenitur, non quod repellat frigus, sed quod superbire compellat, non denique (iuxta regulam) quod vilius comparari potest, sed quod venustius, immo vanius ostentari. Heu me miserũ, cur adhuc viuo videre ad id deueniſse ordinem nostrum, ordinem scilicet, qui primus fuit in Ecclesia, quo nullus in terra similior angelicis ordinibus, nullus vicinior ei, quæ in cęlis est Hierusalem mater nostra. Vbi nunc illud vnanimitatis exercitium? Fusi sumus exterius, & de regno Dei, quod intra nos est, relictis veris, ac perennibus bonis: foris quærimus vanam consolationem de vanitatibus, & insanijs falsis, ac iam religionis antiquæ non solum virtutem amisimus, sed nec speciem retinemus. Ecce enim ipse habitus noster (quod dolens dico) qui humilitatis esse solebat insigne, à monachis nostri temporis in signum gestatur superbiæ. Vix iam in nostris prouincijs inuenimus, quo vestiri dignemur. Miles, & monachus ex eodem panno partiuntur sibi cucullam, & chlamydem. Quiuis de sæculo quantumlibet honoratus, etiam si rex ille fuerit, non nostra horrebit indumenta, si suo sibi modo præparata fuerint, & aptata. Vanũ cor, vanitatis notam ingerit corpori: & exterior superfluitas interioris vanitatis iudicium est. Mollia indumenta, animi mollitiem indicant. Miror quõ Abbates nostri patiantur fieri talia, nisi fortè (si audeã dicere) nemo fidenter reprehendit, in quo se esse irreprehensibilem non cõfidit. Siquidem humanitatis est omniũ, in quo sibi quisque indulget, alijs nõ vehemẽter irasci, Dicam dicam, præsumptuosus dicat, sed vẽrum dicam. Quomodo lux mundi obtenebrata est, & sal terræ infatuatum? quod enim, vt cætera taceam, ſpecimen humilitatis est, cum tanta pompa, & æquita-

tu

tu incedere, quatenus duobus episcopis vnius abbatis multitudo sufficiat? Mentior, si non vidi abbatē sexaginta equos, & eò amplius in suo ducere comitatu. Dicas, si videas eos transeuntes non patres esse monasteriorum, sed dominos castellorum, non rectores animarum, sed principes prouinciarum, deferentes supellectilia, candelabra aurea, vel argentea, lectos, &c. An non vnus aliquis minister posset & iumentum ligare, & ad mensam seruire, & lectulum præparare? Multa alia vsque in finem differit de picturis, & pauimentis deauratis, & lapidibus politis in ecclesijs, & claustris, contra quæ acriter inuehitur, &c.

21 *Tractatu ad sororē, modus bene viuendi nuncupatus sermone 66.* I. Cor. 10.

IDEM inquit; Audi quomodo Hieremias nostras iniquitates plorat, dicens: Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color eius optimus. Dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum. Per aurum intelligimus vitam religiosorum hominum, quæ antea erat per gloriam virtutum clara, nunc verò per turpes operationes est obscura. Color optimus auri, significat habitum sanctitatis, qui per bona opera prius erat pretiosus atque optimus, nunc verò per vitia, & sæcularia opera, est mutatus & vilis, atque despectus effectus est. Verè est mutatus habitus optimus religiosorum, virorum videlicet monachorum, & sanctimonialium feminarum, quando amplius componitur, vt placeat in conspectu populi quàm vt placeat in cōspectu Dei. Verè est mutatus optimus color auri, quando plus aptatur habitus religiosorum virorum, vt placeat per vanam gloriam in cōspectu omnium, quàm vt placeat per humilitatē ante Deum. Certe hodie sunt mutata religiosorum virorum optima vestimenta, quando magis ornantur, vt placeant in conspectu regis, quàm in conspectu Creatoris. Sequitur: Dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum. Lapides sanctuarij designant religiosos viros, qui numquam debent foris vagari, sed in secreto monasterij ante oculos Dei semper commorari. Sed dispersi sunt hodie lapides sanctuarij; in capite omnium platearum, quando religiosi viri quærendo vana & sæcularia foris vagantur.

I. Tim. 6.

22 In capite omnium platearum lapides sanctuarij sunt dispersi, quando viri religiosi plus desiderant in palatio regis versari, quàm intra claustrum monasterij cōmorari. Dispersi sunt, quando plus desiderant audire superflua verba diuitum, quàm præcepta scripturarū. In capite platearum dispergūtur qñ plus lætantur in conuiuijs, & locutionibus diuitū, quàm in paupertate & abstinentia religiosorum fratrum. Serui Dei plus debent diligere legumina in monasterio, quàm opulenta conuiuia in sæculo: plus debent amare olera inter suos fratres, quàm multitudinem ciborum inter diuites: amplius debent gaudere in mensa pauperum fratrū, quā in mensa regum: Melius est pro Christo in monasterio paupertatem possidere, quàm in sæculo multas diuitias habere. Necesse est igitur, vt quisq; religiosus, si salua desiderat, sæculum contemnat, & sese intra monasterij claustra concludat. Debet religiosus vir, conuentus sæcularium hominum fugere, & plus diligere clausta, quàm regis aulam. Melius est tibi in clausto sedere, quàm plateas ciuitatis circuire: plus dilige in monasterio consistere, quàm ciuitates videre. Melius est quiescere intra parietes monasterij, quàm apparere in conspectu populi. Si te incluseris in clausto, amaberis à Christo. Quod bene in Canticis Sponsus insinuat cum sponsæ dicit: Hortus conclusus, soror mea, hortus conclusus, fons signatus. Vnaquæque sancta anima, hortus cōclusus esse intelligitur, quia dum virtutes nutrit, flores gignit, virtutibus se nutrit, reficit, fructus quos germinat, eosdem custodit. Conclusus hortus, sancta anima esse dicitur, quia dum amore vitæ æternæ à stre pitu sæculari se abstrahit, dum visus hominum fugit, dum se propter Deum, ne ab hominibus videatur, includit, dum humanas laudes contemnit, intentione se circumsepit, nè ad interiora rapienda hostis antiquus irrumpere possit. Fons etiam signatus dicitur, quia dū cælestia assiduè cogitat, scientiam scripturarum semper in ventre memoriæ congregat, quasi viuentes aquas sancta mens in se gignere non cessat, ex quibus scitentes, proximos reficere valeant.

Religio si extra monasterium rari, & exemplares, alloquantur; & immittentur sanctos, ac senes, religiosæ autem quomodo viuere debent. Cap. V.

BASILIVS inquit: Quoniam non virorum modo conuentus sunt, sed etiam virginum, vnum illud scire conuenit longe accuratiorem, maioremque in feminarum vita, quàm in virorum, disciplinam requiri, veluti voluntariæ paupertatis virtutem, quietum, atq; silentium, obedientiam, studium in sorores cautionem in publicum prodeundi, diligentem, quibuscum colloquium sit animaduersionem parem inter ipsas mutuo beneuolentiam, & illud, quod nulla seorsim apud eas conuenticula sint. In his enim omnibus, in virginum vita accurandis, maiore quodam multo opus est studio. Porro cui communis disciplinæ cōmissa moderatio fuerit, ea non quæ iucunda sororibus fuerint quærat, neque id studeat, vt illarum cupiditatibus gratificetur, sed illud agat semper, vt retenta grauitate, seueritateq; se illæ & metuant simul, & reuereantur. Similiterq; sorores ipsæ, totius congregationis neutiquam à sorore sua magistra illa quærant, quæ suauia, sed quæ vtilia sunt, ac fructuosa, nec de ijs, quæ sibi imperentur, litigiosè cum ea disputent. Sicut enim præceptis Domini reiecta omni disceptatione, auctoritatem summam tribuimus, scientes quod omnis scriptura diuinitus inspirata vtilis est, sic sorores quoque iussa antistitis suæ omni cum animi expletione suscipiant, omniaque, quæ sibi data ab illo consilia fuerint, alacri animo exequantur, non ex tristitia, aut necessitate, vt ipsarum obedientia mercedem promereatur. Neque verò modò in eo consilijs illius obtemperant, cū ea docentur, quæ ad maiorem quandā arctioris disciplinæ seueritatē spectant. Verùm in eo ēt ipsi auscultā dum est, qñ vel à ieiunio cessare, vel idoneum ad reficiendas amissas vires, cibum sumere ipsas iusserit, aut aliud quippiam eorum, quæ ad laborum leuamen pertineant, ita postulante vsu, faciendum adhortetur, cum illud plenissimè sibi habeant persuasum, legē esse quid quid ab illa dicatur. Quoties verò ex necessitate aliqua inciderit, vel de re aliqua earum quæ quotidianus vitæ vsus requirit, facienda verba sint apud virum aliquem, siue apud eum, cuius procuratio illa sit propria, siue apud alium quemuis, cuius ad id, quod quæritur, vtilis esse opera possit. Sanè esse antistes ipsa debet, quæ loquatur adhibitis secum de sororum numero, vna, altera ve, quæ & propter spectatā ipsarum superioris vitæ probitatem, & ætatis maturitatem, sine periculo in cō spectum, & colloquium venire alicuius possit. Si verò sit aliqua, cui ipsi seorsum vtile aliquid in mentē venerit quod dicat, hæc de eo cum magistra communicato, atque ita quod dicendum fuerit, per illam dicetur.

1 *Sermo 2. de instit. monac. to. 2.*

2

3 *In lib. constituit monast. cap. 5.*

IDEM docens, quòd monachus cum sæcularibus consuetudinem habere non debet, dicit. Iam ne illud quidem decere iudicandum est, temerè seipsum quibusuis credere, denudareque, & aperire arcanum pectoris sui, Siquidem homini in eo, quod ex Deo est, vitæ genere vertanti, multi parati esse insidiatores solēt, atque ipsi adeo coniunctissimi, quique in enim studiosè quid agat, inquirunt. Quocirca danda omnino nobis opera est, vt non nisi magna adhibita diligentia, circumspectioneq; in congressum cum extraneis hominibus veniamus. Si enim ipse liberator noster, omnibus seipsum non credebat, si ille purus, & labe omni carens, ille iustus, ille, qui quantuscumque erat, nihil nisi uirtus erat, hoc faciebat, qui fieri poterit, vt nos, q peccatores sumus, qui ad lapsum proclines, qui a

Ioan. 14.

recto quod nobis proposuimus itinere, ob nostram naturalem imbecillitatem erramus, & propter eum, qui bello nos acriter persequitur, sed quomodo hoc poterit impetrari, vt si curiosis hominibus vitam nostram inspiciendam exposuerimus, nõ & prauas in nos calũnias conflemus, & ipsi nobismetipsis scandala statuamus? Siquidem plerumque etiam quæ rectè fiunt, maleuoli ea in crimen vocare nõ dubitãt, neque vel leuissimas præterire offensiunculas sinunt, quas non maledictis infectẽtur. Quamobrem in admittendis extraneorum hominũ congressionibus, magna adhiberi à nobis cautio debet. Etenim præterea, quæ diximus, temeritatis vitio, aliud etiam peccatum incurrunt, cum scilicet cogitant eos, qui à communi cum ceteris viuendi ritu recesserunt, eo, q̃ viuendi institutum mutarunt, nõ cõsilium mutasse, 4 sed diuersam planè ab humana induisse naturam: neque de pietatis cultoribus indicant, tam quam de ijs, qui cum ijsdem affectionibus versentur, eas tamen animis, virtute, & voluptatibus a se segregãdis, rationis imperio subijciant, sed illud existimãt naturales ex illorum corporibus omnes funditus affectus esse sublatos. Quò fit, vt si vel transuersum vnguem spiritalis vir à recto declinauerit, confestim vniuersi, vel ij ipsi, qui vehementissimè ipsum antea laudibus efferebant, admirabanturq;, eius accusatores existant acerbissimi, palamq; seipsos reprehendant, vt qui ne priores quidem illi laudes veras tribuerint. Vt.n. qui in certamine pugil aliquis concidit, illico in eum aduersarius insurgit, ipsumq; ferit, & humo magis ẽt affligit, itẽ hi quoq; simul atque aliquem de his qui assiduè in virtutis cultura sunt, paululum aliquid de virtutis curriculo deflexisse animaduerterint, exẽplo in eũ iuuabunt, maledictisq; & criminationibus perinde vt iaculis petũt, neque secum reputant, ipsi sexcentis se quotidiè vitiosarũ affectionũ telis transfigi, cũ pietatis propugnatores quãuis similibus ipsi quoque affectibus sint circũsessi, aut leuissimum inde nullum plerumq; incommodum accipiant. Et quod magis eos mouere deberet, q̃ acriorem quam illi aduersarium excipiant, quando hi apertissimè ei se aduersarios professi sunt. Et magnum quid adeptũ se ille arbitratur, si de his victoriã reportet contraq; mortiferæ plagæ loco ducit, quandocumque victus discedit, nimirum vt qui perfectè, & cũctis tum virtutis patribus sit debellatus. Atq; illud etiã præ 5 terea animaduerto, quod ijs solitum est vsu venire, qui communem ac vulgarem vitam sequunt, quandocũq; religiosorum vitam inquirunt, simul ac enim pietatis cultor, cum animo suo secum statuerit rectum esse post longinquam esuriem, esca corpus fulcire suũ nè ruat, veluti si omnino corporis ac materiæ expers esse, aut nullum prorsus, aut quàm minimũ cibũ assumere illũ volũt. Et si ex huiusmodi disciplina quempiã animaduerterint, qui non vsquequaque inclementer corpus tractet, ac vel tantillũ necessitati subueniat, hunc conuitijs, calumnijsq; proscindunt, deriuataq; ab vno in cũctos proteruia, vniuersos taxãt, eosq; Epicuros vocãt, neque illud reputãt q̃ illi bis, aut ter in die crassissimis vtuntur cibis, & infinitam carnium molem deuorant, ingentemque supra modũ vini ingurgitent vim, mensisq; ita inhient, vt exemptis è vinculis, post diuturnã esuriem catulis similes videantur. Porrò, qui verè pietatis sectatores sunt, ij quam fieri potest aridissimo vtuntur cibatu, & in quo præter imbecillitatem tenues admodũ ad alendum vires sint, idq; in totum diẽ semel, quibus modò perpetuò disciplinæ ordinem seruare in animo est, & hunc ipsum, quod modicè & vt ratio iubet, assumunt, iure vbi eius sumendi tempus aduenit, fidenter nulla impediti religione, necessarium corpori auxilium tribuunt. Quo fit, vt nequaquam conuenire iudicandum sit, libertatem nostram ab alia conscientia iudicari. Si enim nos cum gratia participamus, quid blasphemamur pro ijs, de quibus gratias agimus? cum exiguam admodũ & vilissimi pretij ciborũ portionem cum gaudio tanto amplectamur, cum quanto ne ipsi quidem splendidissimos, & instructissimos mensarum apparatus.

IDEM intendit docere, quòd neq; frequenter, neque temerè extra monasteriũ exire monachus debet. 6 In cap. 8. Atq; illud eriam, inquit, tenendum est, vt nequaquam quouis prætextu viscendorum conueniendorumve fratrum crebro è monasterio velimus egredi. Si quidẽ diabolicum istud quoque commentum est, quando huiusce modi artificio vti aduersarius solet ad disciplinæ nostræ stabilitatem, ordinemq; religiosæ huius vitę labefactandum, & peruertẽdum, atque hoc modo nos voluptatum illecebris illectos, varijs, ijsq; instabilibus cogitationibus facere obnoxios studet. Religiosus enim tacitus secum cogitatione in seipsum de fixa perturbatos animi sui appetitus, motusque excutere diligenter debet, ijsq; magna cum animi contentione obluctari. Sedata siquidem animi, & requieta cõstitutio, virtutis est argumentum certissimum. Ceterùm, qui huc, illicq; continenti peregrinatione discurrit, neque stabilis in vno loco diu consistit, sed crebra ex alijs in alia loca ititatione collectam illam, & constipatam animi in cogitando vim assiduo isto flatu, ac reflatu veluti euentilat, atque diffundit, paulatimque corporis voluptates spectare insuescit, is quomodo quæso perspicaciter excutere seipsum poterit? Aut quæ minus honeste se habeant peruidere, & in melius reuocare? Quod cum ita sit, amplectenda nobis maxima ex parte quies est, & in suo cuique assignato sibi ad quiescen 7 dum loco fortiter perdurandum. Neque verò tamen propterea perpetuò est tamquam in custodia permanendum, sed quandocumque & res poscit, & conscientia non reprehendit, liberè est fidenterque prodeundum, & de fratribus probatissimi quique, & propter insignem vitæ sanctitatem maxime vtiles inuisendi, & ex fructuoso illorum congressu, virtutum exempla capienda. Ita tamen, vt (sicut diximus) in prodeũdo modus teneatur, & praua omnis suspico euitetur. Siquidem est fæpenumero cum exortum in animo tædium suscepta peregrinatio discutit, & spatio ad colligendas denuo vires sese dato, alacriorem ad capessenda de integro pietatis certamina facit. Quòd si quis apud seipsum glorietur, quòd pedem e cella omnino non efferat, is intelligere debet, inani se admodum re inflari. Neque enim non prodire ipsum sua sponte laudandum est, aut aliquando prodire, homines solet aut bonos faceret, aut malos, sed quod vel ad res honestas firmum, ac stabile animi iudicium est, vel contra leuitas, & inconstantia hominem bonum reddit, vel malũ. Si quis verò propositam sibi semel in animo honestatẽ firmiter constabiliuerit, & diuturna exercitatione temperandarum animi sui motionum probè iam rationẽ didicerit, ijsq; edomitis corporis sui libidinibus, & animi ratione alienis motibus refrenatis, quod præterea rationis freno confidat, ob eam causam e monasterio prodire frequentius velit, vt fratres ędificet, qui huiusmodi est, eum ratio ad prodeundum potius impellet, quàm reuocabit, quò cunctis præclaræ doctrinæ suæ largè lumen impartiat, modo verò confidat, in quoscumque inciderit, illis se & doctrina, & exemplo virtutum veluti scholam futurum, & si seipsum diligenter ante munierit, vt, quod est apud Apostolum: Nè fortè cum alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar. 2. Cor. 3. 8

IDEM vt doceat, quòd sæcularium propinquorũ congressiones consectandæ non sunt, neque de rebus illorum solicitudo vlla capienda, inquit: A propinquis autem, amicis parentibus ve, animi affectione nos tã longe oportet esse disiunctos, quàm longe eos, qui iam sint vita defuncti à viuis videmus distare. Qui enim verè se ad ea, quæ ex virtute sunt certamina exuerit, mundoque ac rebus mundanis omnibus nunciũ remiserit, quiq; (vt plus aliquid dicam) mundo seipsum crucifixerit, is mundo, & omnibus, qui in mũdo sunt,

Vbi supra cap. 21.

Luce. Matt.

1. Tim

sunt, mortuus est, siue illi parentes sint, siue fratres. Si enim in pristina vitæ conuersatione propinqui nostri permaneant, ij pars mundi sunt, à quo diſiuncti nos sumus, neque vlla nobis cum illis necessitudo intercedit, qui externum hominem deposuerimus, & propinquitatem, quam cum ipsis habebamus, exuerimus: Qui autem maiorem in modum, sæcularium hominum amicitia delectatur, eaq; re assiduè cũ illis esse in colloquijs cupit, is ex frequenti cum illis sermone, prauas eorum affectiones in animũ facile insinuauerit, & mente rursum cogitationibus mundanis cõpleta, à præclara illa quam erat aggressus instantia operis desciscet, & à se deinceps proscripta vitæ spiritualis stabilitate, quẽ ex animo effuderat, vitæ prioris vomitũ resorbebit. Quocirca danda nobis opera est, vt propinquis nostris ea optemus, quæ optima sunt, iustitiam dico, ac pietatem ad Deum. Diabolus enim cum omnes nos de rebus vitæ huius curas exuisse animaduerterit, & expeditissimo cursu ad cælum contendere, in hoc elaborat, vt cũ animum nostrum in propinquorum recordationẽ reduxerit, eò sensim adducat, vt rationibus illorum curã dis, mentem nostram ad susciendas rerum vitę huius solicitudines impellat: vt ea, quæ propinquorum sunt, secum versęt, de prosperis ipsorum fortunis gaudeat, & de aduersis tristetur, cum eorum inimicis pariter inimicitias gerat, & amicis eorũ faueamus, indigni licèt sint. Fit hinc, vt velut statua sit monachus, quæ solã monachi figuram circumferat, nimirũ quæ nusquam virtutibus sit animata. Intellecto igitur intolerabili detrimento, quod ex animi erga propinquos nostros affectione nobis nascatur, solicitudinẽ de illorum rebus, vt diabolicũ telum fugiamus. Si quidem Dominus ẽt ipse huiuscemodi affectionem, & cõsuetudinẽ vetuit, qui ex discipulis suis cuidam ne id quidem vnum permiserit, vt res suas cum propinquis suis componeret, alteri vt ne cadauer quidẽ mortui patris humo superiecta contegeret. Et enim, qui res suas cum propinquis suis cõponere volebat, ait. Nemo mittẽs manum suam ad aratrũ, & respiciens retro, aptus est regno Dei. Et verò, q; ipsum rogabat, vt sineret se patrẽ sepelire, Sequere me, inquit. Et sine mortuos sepelire mortuos suos. Atqui quæ vterq; rogabat, consentanea maxime rationi videbantur, ac iustissima, sed neutiquam ea Saluator probauit, neq; vel ad punctum quid temporis, seiungi ab ipso, cælestis regni alumnos permisit, nẽ sublimi illa & cælesti animi elatione, humilius aliquid faceret vel cogitarent, mente in rerũ terrenarum, fragiliumq; cogitationem depressa, tanquam qui ad res cælestes animũ adiunserunt, ijs neutiquam liceat, eorum, quæ in terra sunt rationem vllam habere, vt qui iam ex ea animo emigrauerint, & mentis contemplatione altiores mundo sint effecti. Quod aũt Apostolus ait: Si quis suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior, de illis intelligit, qui in cõmuni, & vulgari genere vitæ versabantur, qui diuites erant, & propinquorum inopiæ poterant subuenire. Atq; vt dicã breuius, viuis dicta sunt illa, non mortuis: nam hi quidem ab omni prorsus huiusmodi debito liberi sunt. Tu autem mortuus es, & toti mundo crucifixus, reiectis n. vitæ huius diuitijs, summam paupertatem complexus es, cum teipsum Deo dedicaueris, in peculiarem Deo thesaurum adscitus es: vt mortuus liber es, ab omni in propinquos tributi collatione, vt nudus omni rerum possessione nihil iam habes, quod largiaris. Quin ne in corpore ipso quidem tuo, quod alioqui in tuo ære fuerat, postea quam illud Deo semel cõsecrasti, ius tibi nullum reliquum est, tãquam in te Deo dedicata, & scelerate facis, si ad hominum vsum illud accommodes, sed cum ijs tantummodo, qui idem tecũ vitę institutũ tenent, veluti qui Deo se penitus dederũt, tibi versandũ est: quo ergo nõ peccatũ incurres, qui initum cũ Deo de colenda pietate fœdus violes?

6 In cap. 8.

7

Lucæ. 9. Matt. 8.

1. Tim. 5.

2. Cor. 3. 8 Vbi supra cap. 21.

10 HIERONYMVS ait: Exeunti etenim Loth cũ filiabus, & vxore de Sodomis mãdatur ab Angelis, nè retrospiciant, quæ iã perambulando reliquerãt. Cuius vxor more feminarum, quæ semper petunt contraria, obuians mandato, statim est conuersa in statuam salis. Hæc itaq; vos doceat, qua pœna sint puniendæ, quæ mundi vanitates affectant in monasterijs. Efficiuntur insensibiles statuæ salis, vt iam nihil de supernæ contẽplationis dulcedine sentire valeant, sed manent in amaritudine sæculi, quæ sæculo viuunt. Propterea charissimæ monasterium vestrũ vobis sepulchrum eligite, vbi mortuæ cum Christo, mundo, & concupiscentijs eius, solæ cum Christo ibidem maneatis sepultæ, quousque resurgentes, cum eo apparebitis in gloria eius. Custodiatur ergo sepulchrũ per Episcopum, per presbyterũ, præpositum, qui vicem eius tenet. Murorũ munitionibus sic vndique circumcingatur locellus, quod vix aui bus præbeatur aditus. Sic tendãtur muri in altũ, quod non solùm non liceat pedibus, sed nec oculis, quæ intus geruntur agnoscere. Ostia serentur fortiter clauibus, claues verò disponat Episcopus. Si autẽ vna vel plures fenestrulæ, iuxta dispositionẽ Episcopi, sic ferreis virgis arctatæ vndiq; vt vix digito pateat additus. Per has horis debitis, aut necessitatis, aut ędificationis, aut recreationis causa sanctis sermonibus cũ sanctis viduis, & alijs mulieribus, quas vestitũ habitus, & facies renues & pudicæ reddũt venerabiles, sororibus liceat simul loq. Prohibitis, & suspectis horis, fenestrulæ clausæ maneant, & claues abbatissa, vel sancta alia soror custodiat, nè coruus egrediatur per fenestram ex arca.

In regu. monachar. ad Paulã, & Eustochium, de clausura domus ca. 27. 10. 9.

11 IDEM ait: Si vos exteriorum vestium delectaret ambitio, si egressę de sæculi pompa, de domo diaboli, & de congregatione malorum, populi vestri, & domus patris non essetis oblitæ totaliter, extollentes vos, aut de parentum dignitatibus, aut de carnis prosapia, siue de huiusmodi vanitatibus caducissimis, protinus assurgens rex potentissimus accinctus super femur suũ gladio bis acuto expellet vos vndiq; vulneratas dextera sua de tabernaculo suo. Tunc acutissimè eius sagittæ perforabunt corda vestra in amaritudine, quoniam virga directionis virga regni sui. Et postmodum abiectas de domo Domini vestri, omnes deridebunt vos, & dicent de singulis vestrum: Filia Babylonis misera, quæ non posuisti Deum adiutorem tibi, sed speraſti in vanitate tua, sed iam super flumina Babylonis, plange, & suspende in salicibus organa, dum recordaris unde expulsa es. Nam quæ solebas cantare canticum laudis & lætitiæ, modò ploras ad terram alienam deducta.

Vbi sup c. 9 disputãs de periculo ambitionis uestium.

12 BERNARDVS exponens illa verba, Quid mihi, & tibi mulier, inquit: Manifestè iã uideo qđ nõ uelut indignãs, aut cõfundere uolens matris tenerã uere cunctiam dixeris, quid mihi, & tibi, sed propter nos, ut conuersos ad Dñm, iam non soliciret carnaliũ cura parentũ, & necessitudines ille non impediant exercitium spirituale. Quamdiu. n. de mũdo sumus, debitores nos constat esse parentibus. At postquam reliquimus nosmetipsos, multo magis ab eorũ solicitudine liberi sumus. Vnde legimus fratrẽ quẽdam in eremo cõuersantem, cũ ad eũ carnalis frater auxilij gratia aduentasset, respondisse, ut adiret alterum fratrem eorum, cum ille utiq; iã obijsset. Cumq; admiratus, qui uenerat respõderet, quia ille obijt, eremita se quoque similiter obijsse respõdit. Optimè ergo nos docuit Dñs noster, nè soliciti simus super propinquis carnis nostræ, plus quàm religio postulet qñ ipse Matri, & tali matri respondit: Quid mihi, & tibi est, mulier? Vbi modò sunt, quidam carnaliter, & inaniter super carnalibus, ppinquis suis solent esse soliciti, ac si adhuc uiuerent & ipsi cum eis.

Ser. 2. Dominicę prima post octa. Epiph.

13 IDEM sic habet: Res est antiquæ religionis, perfectè fundatæ in Christo pietatis, antiqua hæreditas Ecclesiæ Dei monasterium. Est religio tempore prophetarum præmonstrata, in Ioanne Baptista instaurata, & innouata, ab ipso Domino familiarissimè celebrata, ab eius discipulis ipso præsente cõcupita, cũ

In tract. de vita solitaria ad fratr. de monte Dei.

Matth. 17. nomine Apostolorum, in morte transfigurato Domino Petrus dixit: Domine, bonum est nos hic esse. Post passionem verò Domini calente adhuc in cordibus fidelium effusi eius sanguinis recenti memoria, solitariam hanc vitam eligentibus, deserta repleta sunt. Altissima est professio vestra, par Angelis esse, Angelicę similis puritati. Non enim solùm vouisti omnem sancti tatem, sed omnis sanctitatis perfectionem, & omnis consummationis finem. Non est vestrum circa communia præcepta languere, neq; hoc solùm attẽdere, quid præcipiat Deus, sed quid velit probantes, quæ sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. Aliorum est Deo seruire, vestrum adhærere. [Infra:] Pietatis nõ solùm modo formam, sed & veritatem in omnibus & præ omnibus, habitus vester repromittit, propositum
2. Tim. 3. vestrum requirit. Nam sicut Apostolus, dicit. Sunt aliqui, speciem quidem pietatis habentes, virtutem autem eius abnegantes. Hanc quicumq; vestrum non habet in conscientia, non exhibet in vita, non exercet in cella, non solitarius, sed solus dicendus est. Nec cella ei cella, sed recluso, & carcer est. Verè enim reclusus est, qui in Deo liber non est, verè solus, cum quo Deus non est. Solitudo enim, & recluso sunt nomina miseriæ. Cella autem nequaquam debet esse recluso necessitatis, sed domicilium pacis, ostium clausum, nõ latebræ, sed secretum. Cum quo enim Deus est, nunquam
14 minus solus est, quàm cum solus est. Tunc enim liberè fruitur gaudio suo, tunc ipse suus est sibi, ad fruendum Deo in se, & se in Deo. Propter hoc secundum formã propositi vestri habitantes in cęlis potius, quàm in cellis, exclusio à vobis toto sæculo, totos vos incluśistis cũ Deo. Cellæ siquidem, & cęli habitatio cognata est, quia sicut cælum, & cella ad inuicem videtur aliquam habere cognationem nominis, sic & pietatis. A celãdo enim cęlum, & cella, nomen habere videntur, & quod celatur in cęlis, hoc & in cellis, quod geritur in cœlis, hoc, & in cellis. Quidnã est hoc? Vacare Deo, frui Deo. Quod cum secundum ordinem piè, & fideliter celebratur in cęllis, audeo dicere sancti Angeli Dei cellas habent pro cælis, & æque delectantur in cellis, ac in cęlis. Nam cum in cella iugiter cæleśtia actitantur cęlum cellæ, & sacramenti similitudine, & pietatis affectu, & similis operis effectu proximum efficitur, nec iam spiritui oranti, vel etiam à corpore exeũti à cella in cælum longa, vel difficilis via inuenitur. A cella enim in cælũ
Psal. 54. sæpe ascenditur, vix autem vnquam à cella in infernũ descenditur, nisi sicut dicit Psalmista, Descendant in infernum viuentes videlicet nè descendant morientes. Hoc enim modo sæpe cellarum incolæ in infernum descendunt. Sicut enim assiduè contemplando, requisere amant gaudia cęlestia, vt ardentius ea appetant, sic & dolores inferni, vt horreant, & fugiant. Moriens autem vix, aut nunquã aliquis à cella in infernum descendit, quia vix vnquam aliquis, nisi cælo prædestinatus, in ea
15 vsque ad mortem persistit. Filium enim gratiæ, fructũ ventris sui, cella fouet, nutrit, amplectitur, & ad plenitudinẽ perfectionis perducit, & colloquio, Dei dignũ efficit, alienum verò, vel suppositum, a se reijcit citius.
Exo. 3. Vndè ait Dominus ad Moysen, Solue calceamenta pedũ tuorum, locus. n. in quo stas terra sancta est. Mortici num. n. mortuarum affectionum, vel hominũ mortuũ à corde locus sanctus, vel terra sancta nequaquam diu patitur. Cella terra sancta, & locus sanctus est, in qua Dominus, & seruus eius sæpe colloquũtur, sicut vir ad amicum suum. In qua crebro fidelis anima verbo Dei coniungitur, sponsa spõso sociatur, terrenis diuina, humanis diuina vniuntur. Si quidem sicut templum sanctum, Dei, sic cella est serui Dei. Et in tẽplo enim, & in cella, diuina tractantur, sed crebrius in cella. In templo visibiliter aliquando Christianæ pietatis sacramenta dispensantur, in cellis verò sicut in cœlis, ipso ordine, etsi nondum ipsa puritatis maiestate, vel eternitatis securitate, res ipsa omnium sacramentorum fidei nostræ assiduè celebratur. Ideo sicut dictum est, alienum, qui non est filius, citius a se proijcit, quasi abortiuum euomit, tamquam inutilem, ac noxium cibum, nec diu talem pati potest in visceribus suis officina pietatis, venitque superbia, & asportat eum manus peccatoris, & mouet eum, & expulsus non potest stare, sed fugit miser, nudus, & tremebundus sicut Cain à facie Domini, expositus vitijs, & dæmonibus, vt qui prior inuenerit eum, morte animæ eum afficiat, & occidat. Vel si aliquandiu duranerit in ea, non virtutis constantia, sed pertinaci miseria, sic ei cella est, quasi carcer, aut sicut viuenti sepultura. Sed in iustis sicut stella distat à stella in claritate, sic cella à cella in conuersatione incipientium, proficientium & perfectorum. [Infra:] Alia cella exterior, alia interior. Exterior est domus in qua habitat anima tua cum corpore tuo. Interior est conscientia tua, quam inhabitare debet omnium interiorũ tuorum interior Deus, cum spiritu tuo. Dilige ergo interiorem cellam tuam, & dilige exteriorem, & vnicuique suum impende cultum. Tegat te exterior non abscondat, non vt pecces occultius, sed vt tutius viuas. Non enim scis ò rudis incola, quid cellæ debeas, si non cogitas quomodo in ea non solummodo à vitijs tuis curaris, sed etiam non habes rixari, cum alienis. Nescis. n. quem conscientiæ tuæ debeas honorem, quicumq; in ea non experiris gratiam sancti Spiritus, & internæ suauitatis dulcędinem. Da ergo vtriq; cellæ honorem suum, & tu tibi in ea vendica primatum tuum.

IDEM vbi docet laicas mulieres vitanda, sic 16
habet: Sæculares feminæ quæ tecum non habent *In modo bene viuendi ad sororem sermone.*
vnam professionem, non accendant ad tuam societatem, quia quod amant, hoc tibi prædicant. Sæculum diligunt, & de sæcularibus loquuntur. Terrena amant, 57.
& ideo terrena tibi annunciant. Sicut enim, scriptum est. Vnusquisque hoc laudat, quod diligit. Corrumpunt autem bonos mores, colloquia praua. Quid facit vxor viri, cum sponsa Christi? Femina quæ mundum diligit, cum femina quæ mundũ reliquit? Dispar est habitu, dispar affectu, & sicut dispar est vestimẽto, ita & aio. Sicut syrena per dulces cantus decipit nauigãtes, ita secularis femina per suos deceptorios sermones, decipit Chri seruos. Et sicut Syrena per suaues cãtilenas solet nauigantes mare, à recto itinere deuiare, atq; in perditionẽ perducere, ita sæcularis fœmina p 17
blãda verba, & seductoria solet Deo seruiẽtes a sancto proposito retrahere, & in periculum aiarũ suarũ perducere. Caue soror nè dum delectaris audire delectamenta terrena, a recto itinere auertaris. Quid. n. sunt verba sęcularium mulierum, nisi cantus Syrenarũ? Sic declina verba sæcularis mulieris, quasi fibilos serpẽtis: caue ne sicut serpens decepit mulierem in paradiso, ita te decipiat venenosa lingua malè suadentis mulieris in monasterio, in hoc solum soror cum muliere sæculari concedo tibi colloquium, vt sanctis admonitionibus suadeas illi relinquere sæculum, despicere terrena, & amare cælestia, exire de sæculo, & seruire Deo in monasterio, vt per allocutionem tuam trãsitoria despiciat, & eterna concupiscat.

IDEM docet, vt virgo non suspiciat dona, vel lite 18
ras in occulto, & dicit. Sanctimonialis femina, quæ cũ *Vbi supra sermone.*
Christo desiderat intrare ad nuptias, non debet homi 61.
nibus dare sudariola: quæ Christum expectat cum ardente lampade, non debet ab hominibus accipere dona sæcularia. Vnde dicit Hieronymus; Dulces literas, & sudariola, & crebra munuscula, sanctus amor non habet: ac si diceret; si in mente sanctimonialis feminæ sanctus amor esset, & dona vanitatis, & superfluitatis ab hominibus non acciperet. Mens casta, & religiosa, non desiderat à sæcularibus amicis accipere dona, sed a Christo pro cuius amore contemnit omnia terrena. Ergo si sanctimoniales feminæ delectabilia dona dant suis amicis, sicut facere solent meretrices, vbi est honestas, vbi religiositas, vbi castitas, vbi puritas, vbi sanctitas?

tas? Si sanctimoniales lętantur in temporalibus donis sicut lætari solent sæculares, vbi est contemptus sęculi, vbi timor inferni, vbi amor Dei? De talibus propheta ait: Dextera eorum repleta est muneribus: ac si diceret: quamuis opera eorum videantur bona, tamen plus lætantur muneribus, quàm in bonis operibus. Pulchræ sunt genæ tuæ, sicut turturis, dicitur animæ sanctæ, quia Christum perfectè diligit, & nihil amori eius præponit. Turtur ex quo coniugem suum perdidit, nunquam alterum amplius quærit, quia adulterinum amorem non recipit. Sic sanctimonialis fœmina quæ Christum perfectè diligit, amplius adulterinum amorem non recipit, amplius in malo homines non diligit. Si munera excæcant oculos sapientum, etiam & oculos Dei, nè Deus videat mentes religiosorum, etiam oculos seruorum Dei, ne Christus videatur, conturbant. Vnde Isidorus, ait: non potest oculus mentis alta videre, quem puluis claudit, ac si apertius diceret Non potest oculus mentis perfectè cælestia conspicere, quem puluis claudit concupiscentiæ. Audi prophetam dicentem: Qui excutit manus suas ab omni munere, in excelsis habitabit, & regem sanctorum videbunt oculi eius in decore suo. Quasi dicat, qui propter Deũ manus suas ab omni munere excutit, in cælo habitabit & regem sanctorum in gloria sua videbit. Qui causa amoris Dei ab hominibus dona vanitatis, & superfluitatis non recipit. Deum in maiestate sua videbit, & cũ illo in perpetuum gaudebit.

Psal 25. *Gen. 1.* *Isa. 33.*

20 IDEM ait: Dic cum propheta, introibo in domum tuam, hoc est in monasterium, in holocaustis, hoc est in spiritu, compunctionis reddam tibi vota mea, id est me integram offeram tibi in ara cordis, quã tibi voui. Vnde vt qui religiosus est saluetur, bona quę Deo promisit, studeat adimplere vnde propheta: Vouere, & reddite Domino Deo vestro: quia vouendo se debitorem facit homo.

Serm. 61. ad sororẽ. Psal. 49.

21 IDEM ait. Audi Salomonis verba. Risum reputaui errorem & gaudio dixi, quid frustra deciperis; Error dicitur, quando aliud debet fieri, & aliud fit. Tunc ergo fit error, quando ille qui debet plorare ridet, ideo rursus dicitur error, quia dum, quisq; ridet, diem mortis suæ ipse in mente sua non habet, uerè frustra decipitur, qui in temporalibus gaudijs lætatur. Decepti sunt, qui gaudent in proiperitatibus huius sæculi. Stultus in risu exaltat uocem suam, sapiens autem uix tacitè ridebit. Risum ergo soror, quasi errorem deuita, & temporalem lętitiam in luctum commuta. Risus & ioci inutiles, conscientiam vanam ostendunt sanctimonialis fœminæ. Ex abundantia uanissimi pectoris ridet facies virginis: in mente fœminæ si vanitas non esset, de uanitate nunquam rideret. Miror quare illa quærit iocos, & risus, quæ ideo uenit ad monasterium, ut pro peccatis suis lachrymas funderet. Audi soror quid sponsus in canticis dicat sponsæ suę: Oculi tui sicut piscinæ in Hesebon. Quia dum sancta anima de hac peregrinatione plorat, per gratiam Dei a peccatis se lauat.

Religiosi impij, murmuratores de se confidentes taxantur, & quod acrius puniendi sunt, quàm sæculares.

Cap. VII.

1 HIERONYMVS explicans verba illa; Cùm his, qui oderunt pacem eram pacificus, dicit: Monachi dicimur, & licet non simus, quales esse debemus, tamẽ dicimur. Hora tertia oramus, hora sexta oramus, media nocte consurgimus, deinde gallicino oramus. Videte quibus horis semp ad obsequiũ Dei suscitamur, mane primo. Hoc totum facimus, & non consideramus, quia si inimicitias habet anima nostra contra fratrem, sine causa oramus. In monasterijs solent esse ista vitia: non erubescimus, non dolemus, dimisimus matres; dimisimus patres, dimisimus fratres, dimisimus sorores, dimisimus vxores, dimisimus filios, dimisimus patrias nostras, dimisimus domos in quibus nati sumus, & nutriti, venimus in monasterium, & propterea hęc dimisimus omnia, vt propter rem friuolam rixam cum fratribus faciamus in monasterio? Dimisimus possessionem, dimisimus patriam, dimisimus sęculum, & propter calamum rixam faciamus in monasterio? Si uerbum amarum audiero, ferre non possum, æstuat in corde meo, scribitur in me dullis meis, diebus decem, aut quindecim non potest tolli de corde meo, loquor fratri meo, qui mihi iniuriã fecerat, & pacem labiis Promitto, & corde uenenum teneo. Grande malum est lingua. Domine libera animam meam à labiis iniquis, & a lingua dolosa. Non ab alterius lingua, sed a mea lingua libera. Nihil mihi nocet lingua alterius, mea lingua mihi inimica est. Domine libera animam meam, me libera à lingua mea, lingua mea gladius est, interficiat animam meam.

In Psal 119. to. 7.

2 AVGVSTINVS ait: Conceduntur, quidem nuptis, carnium vsus, & vini, sed horum omnium abstinentia, consilio perfectiore laudetur Ad virginitatis honorem pertinet licentia nuptiarum, & escarum indulgentia virtutem abstinentiæ clariorem facit. Contempsisti uirgo coniugium licitum tibi priusquam contemneretur. Maioris præmij amore flagrans, vouisti Deo non imperatam, sed laudatam virginitatem, & cõsilio Apostoli legem tuam fecisti latiorem. Perfectionis igitur serua consilium, beatitudinem specialis aggressa proposiri, serua generale mandatum. In causa iustitię, omnes vnum debemus. Nec à lege soluitur, qui supra legem facere proponit, quinnimo nullus magis illicita vitare debet, quàm qui respuit quæ licebant. Nec quiquam, ita à se mandata pollicetur implenda, vt illa qui amore perfectionis supra mandata conscendit, & cum amplius statuit facere, quàm præceptũ est, ostendit minus sibi præceptum esse, quam potuerit. Deinde qui tantę se obedientiæ profitetur, ut etiam consilium diuinum libenter audiat, quomodo non debet audire præceptum? Illa enim res perfectionis est, ista necessitatis. De virginitate dicitur. Qui potest capere capiat; de iustitia non dicitur, qui potest facere faciat, sed omnis arbor, quæ non facie fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Animaduerte, quid debeas, vtrumq; iam debes, & virginitatem quã vltro obtulisti Deo, & iustitiam, quam ipse præcipit, integrum vtrumque persolue. Ille seruus Domino placet, qui ita aliquid vltro operis exercet, vt tamen etiam imperata perficiat, qui non facit aliud pro alio, sed vtrumque, nec mutat, sed addit obsequium.

3 IDEM inquit: Bona cogitatio humana laudabilis est, cum talibus, qui in religione elegerunt vitam quietam in remoti à strepitu populari, à turbis inquietis, à magnis fluctibus sæculi, tamquam in portu sunt. Iam ergo ibi iubilatio illa, quæ promittitur cum dicitur. Seruite Domino in iucunditate? Nondum, sed adhuc gemimus, adhuc solicitudo tentationum. Habet enim aliunde, & portus aditum. Aliquando autem per eum partem qua paret, vętus irruit, & vbi scopuli non sunt, naues se inuicem collisæ confringunt. Vbi ergo securitas, si nec in portu? Et tamen feliciores in portu, quàm in pelago fatendum est, tamen si naues in portu bene sibi applicentur, non sibi colliduntur. Multi sibi promiserunt, quod impleturi essent illam vitam sanctam in commune habentem omnia, vbi nemo dicit, aliquid suum vbi est cor vnum, & anima vna in Deum, missi sunt in fornacem, & crepuerunt. Vbi ergo securitas? Hic nusquam, in ista vita nusquam, nisi in sola spe promissorum Dei. Modò non securus laudes quamlibet vitam, ante mortem ne laudes hominem quempiam. Hinc autem falluntur homines, vt vel non suscipiant meliorem vitam, vel temerè aggrediantur, quia, & cũ laudare volunt, sic laudant, vt non ibi dicant mala, quæ mixta sunt, & qui vituperare volunt, tam inuido animo, & peruerso vituperant, vt claudant oculos aduersus

In Psal. 95. tom. 8.

sus bona, & sola mala, quæ ibi, vel sunt, vel putantur, exaggerent. Inde fit, vt vnaquęque professio malè laudatas ideſt non cautè laudata, cum inuitauerit homines laude, sua, inueniant illi, qui illuc veniunt, aliquos, quales ibi esse non credebant, & offensi à malis, resiliant à bonis. Audis de religione, sicut lilium in medio
Cant. 2. 4 spinarum, sic amica mea in medio filiarum. Audit homo, considerat placet illi lilium, intrat, adhæret lilio tolerat spinas, merebitur esse in laude, & in oculis spōsi. Tu qui laudas, dic mixtos malos, tu quæ vituperas, vide ibi & bonos. In vita fratrum, quæ est in monasterio, magni viri sancti, quotidiani in hymnis, in orationibus, in laudibus Dei, cum lectione illis res est, nemo sibi vsurpat aliquid, quod alter non habeat. Omnes se diligunt, omnes inuicem se sustinent. Laudat, qui nescit, quid interius agatur, qui nescit, quomodo illo uento intrante etiam naues in portu colliduntur. Intrat, quasi securitatem sperans, neminem, quem toleret, habiturus, inuenit ibi fratres malos, & necesse est, vt primò tolerentur, ne fortè non corrigantur, nec excludi facile possunt, nisi prius fuerint tolerati, & sit ipse intolerandæ patientiæ. Quis me hic quęrebat? Ego putabā, quia charitas esse hic. Et paucorum hominum molestia irritatus, dum non perseuerauerit implere quod vouit, fit desertor tam sancti propositi, & reus voti nō redditi. Iam verò cum inde exierit, fit & ipse vituperator, & maledicus, & dicit ea sola, quæ quasi se pati nō potuisse asseuerat, & aliquando vera, sed vera mala malorum toleranda sunt, propter societatem bonorum. Et quod est amplius, ructat indignationes, malorum odorem, vnde absterreat intraturos, quia ipse cum intrasset, perdurare non potuit. Quales illi? Inuidi, litigatores, neminem sustinentes, ille illud ibi fecit, & ille illud ibi fecit. O male, quare taces bonos; Quos tolerare non potuisti iactas, qui te malum tolerauerunt, taces. Nemo nos fallat fratres, duo erunt in lecto, vnus assumetur, & unus relinquetur, scitote omnem professionem in Ecclesia habere fictos. Non dixi omnem hominem esse fictum, sed omnem professionem habere fictas personas.

5 IDEM inquit; In hac fratres mei solitudine constituti, toto affectu orare debemus, & pati. Patienter
Ser. 4. ad fratres in eremo. 10. enim portare debemus omnia, nec dicere, ecce legumina ventosa sunt, caseus stomachum grauat, lac capiti nocet, aquæ potum non sustinet pectus, caules melanchoniam nutriunt, choleram porri accendunt, pisces mihi non sapiunt: nolite hæc dicere fratres mei, nolite etiam cogitare; non enim sæculum reliquimus, vt delicatè pasceremur in eremo: & licèt in eremo non semper comedatis lac, butyrum, caules, vel legumina, licèt hæc non sumatis, nisi tantùm diebus solennibus, & illis, quibus visitamini à sancto se ne episcopo Valerio, sed cunctis diebus alijs herbas crudas panem hordeaceum, & aquam sumatis, non tamen sufficit tantùm corpore abstinere, sed etiam mentem illęsam seruare debemus.

6 IDEM dicit. O monache noli irasci, nam nomen,
Sermo 2. & habitum sanctę religionis in hac vasta solitudine portamus: non decet seruos Dei turbationē incurrere. Nunquid enim proderunt nobis nostra ieiunia, nostra abstinentia, nostra sacrificia? Ab ira procedit rancor, à rancore odium, quod est ira inueterata in animo, inde nascitur homicidium, & si non opere, saltem uoluntate, inde contumelia, inde detractio, inde susurratio, suspicio, & iniuria. O quam melius esset monacho in sæculo viuere pacificè, quam in monasterio cunctis bonis ornatus, in ira & furore litigare, & odium in corde tenere.

7 GREGORIVS scribit; Nec hoc silendum puto, quod actum in meo monasterio ante hoc triēnium
Lib. 4. dialogorū. c. 55. fo. 4. reminiscor. Quidnam namque monachus Iustus nomine, languore corporis præuentus, ad extremum deductus est. Sed cum iam ad extremum se peruenisse cognouisset, Copioso fratri, qui ei ministrabat, quia occultatos tres aureos haberet, innotuit. Quod nimirum fratribus non potuit celari, sed subtiliter indagantes eos, inuenerunt absconsos. Quod mox, vt mihi nunciatum est, tantum malum de fratre æquanimiter ferre non valui. Tunc nimio mœrore percussus cogitare cœpi, vel quid ad purgationem morientis facerem, vel quid ad exemplum viuentibus fratribus prouiderem. Pretioso igitur eiusdem monasterij præposito ad me accersito dixi; Vide vt nullus ex fratribus se ad eum morientem iungat, nec sermonem consolationis ex alicuius ore percipiat, sed cū in morte constitutus fratres exquisierit, ei suus carnalis frater dicat, quia propter aureos, quos occultatos habuit à cunctis fratribus abominatus sit, vt saltem in morte de culpa sua mentem ipsius amaritudo transuerberet. Cum verò mortuus fuerit, corpus illius cum fratrum corporibus non ponatur, sed quolibet insterquilinio fossam facite, & in ea corpus eius proijcite, ibique super eum tres aureos, quos reliquit, iactate omnes simul clamantes. Pecunia tua tecum sit in perditione, & sic eum terra operite. Ita factum est. Qui videns se à fratribus abhominatus, de reatu suo vehementer ingemuit, atque in ipsa sua tristitia à corpore exiuit, qui ita est sepultus, vt dixeram. Sed fratres omnes ex eius sententia conturbati cœperunt singuli extrema quæque, & vilia, & quæ eis habere regulariter semper licuerat, ad medium proferre, vehementerque formidare, nè quid apud eos esset, vnde reprehendi potuissent.

8 BERNARDVS inquit: Terra quæ sæpius superuenientem susceperit imbrem, & non fecerit fru-
Ser. 2 in festo Ap. Pe. & Paul. Heb. 6. Luc. 13. ctum, terra reproba est, & maledicto proxima. Sic & ea, quæ in Euangelio sterilis ficulnea legitur, si postea quam foderit circa eam vineæ cultor, atque miserit stercora, nihilominus sterilis inuenta fuerit, nonne iam securis ad radicem illius arboris est ponenda? Et ego dicō vobis fratres, si minus boni in sæcularibus inuenerit, maiorem in eis Dominus habiturus est patientiam quàm in nobis, quibus cœlestium consolationum pluuiam voluntariam segregauit, quibus non sarculus disciplinæ, non paupertatis, & vilitatis stercora defuerunt. An non stercora sunt abominationes Ægyptiorem, quas immolamus Domino Deo nostro? Stercora plane vilia ad aspectum, sed ad fructum vtilia. Non refugiat hanc fœditatem, qui fœcunditatem desiderat. Si quidem ex deformi stercorum aceruo, qui portatur in agrum, formosus surget aceruus manipulorum, qui reportabitur ex agro. Propterea nō vilescat vobis vilitas pretiosa, sed pretiosius cunctis thesauris Aegypti, Christi improperium æstimate.

9 IDEM sic habet: Agite gratias, & exultate, & dicite, quoniam ipse liberauit me de laqueo venantium,
Ser. 3. in ps. qui habitat. & à verbo aspero. Exultate, sed adhuc interim cum remore. Lætos vos esse volo, sed nondum securos. Quid ergo timendum est? Nè quis aut corde solo, aut etiam corpore ad vomitum reuertatur. Legimus enim de filijs Israel, quia corde reuerti dierunt in Ægyptum, nam corpore reuerti clausum post eorum talos rubrum mare prohibebat. Hoc est quod vehementer singulis quibusque timendum est, nè quando fortè eatenus Deum offendant, vt manifestè abijciātur, & euomantur ab eo, aut si pudor neget apostasiam corporis, tepor ipse paulatim ingerat apostasiam mentis, vt videlicet in habitu religionis cor sæculare gerāt, & quicquid sæcularis cō
Trem. 3. solationis inuenire potuerint, amplectantur. Sed id tandiu timendum est, donec laqueus contritus sit, donec corpus istud anima deposuerit: Nam & ipsum corpus laqueus est quidam, vnde, & oculus legitur animam deprædari. Minimè ergo decet esse securum hominem, qui secum portat laqueum suum.

10 IDEM dicit; Magnum est homini sæculari mūdas habere manus, monacho non est magnum, sed planè

magnum

magnum ei malum esse probatur, nè ipsarum quidem cõtagia declinare. Iã verò, & in ipsis quoque manibus longè amplior munditia, & iustitia abundantior à nobis exigitur, quam ab illis in nobis, quo nitidiores manus, eò grauius quoque minor in eis neuus offendit, & sicut prætiosam vestem exigua quæuis macula decolorat turpius. Nobis ad immundítiam, minima quę dam inobedientia sufficit, nec iam neuus est, sed grauis macula, si in actionibus nostris, vel minimorum residet negligentia mandatorum.

In serm. de triplici custodia, manus, linguę & cordis.

11 IDEM inquit: Qui volunt diuites fieri: non ait, qui sunt, sed qui volunt fieri, incidunt in laqueum diaboli. Sed & illud quid refert, si forte (quod absit) non quidem diuitias, sed ea ipsa, quæ paupertatis sunt toto affectu desideres, aut etiam quam ardentius diuitias cupiant homines sæculares. Quid distat quæcumque substantia desideretur, dum æqualiter sit corruptus affectus, nisi quod tolerabilius illud videri potest, quæ pluris esse vidéntur, plurimum desiderare? Porro quisquis vel apertè, vel occultè satagit, vt quod habet in voluntate, hoc ei spiritualis pater iniungat, ipse se seducit, si fortè sibi quasi de obedientia blandiatur. Neque enim in ea re ipse prælato, sed magis ei prælatus obedit. Sufficit ad salutem, si nec impatientia, nec simulatione ad id, quod desideras, inuitum vellis prælati animum inclinare, sed cumulus est fugere etiam ea quibus voluntatem propriam sénseris delectari, quantum sanè bona cum conscientia potes.

In serm. de tribus ordinibus Eccles. ad patres in capsto.

1. Tim. 6.

12 IDEM ait; Hipocrates, & sequaces eius docent animas saluas facere in hoc mundo, Christus, & eius discipuli perdere. Quem nam uos e duobus sequi magistrum eligitis? At manifestum se facit, qui sic disputat, hoc oculis, hoc capiti, & illud pectori, uel stomacho nocet. Epicurus, atque Hippocrates, corporis alter uoluptatem, alter bonam valetudinem præfert. Meus magister vtriusque rei contemptum prædicat: quod uera sapientia in voluptates non effluat: audisti profectò a Sapiente, ne inueniri quidem hanc in terra suauiter viuẽtium. Qui autem inuenit, dicit: Super salutem, & omnẽ pulchritudinem dilexi sapientiam. Si super salutem, & pulchritudinem, quantò magis super voluptatem, & turpitudinem? Quid verò prodest temperare a voluptatibus, & inueltigandis diuersitationibus complexionum, ciborumque uarietatibus exquirendis quotidianam expendere curam? Legumina, inquit, ventosa sunt, caseus stomacum grauat, pisces de stagno, aut de lutosa aqua meæ penitus complexioni non congruunt. Puta te quæso monachum esse, non medicum, nec de complexione iudicandum, sed de professione. Frustra quidam sibi blandiuntur de exemplo Pauli hortantis discipulum, non bibere aquam, sed modico vino, vti propter stomachum, & frequentes suas infirmitates. Qui attendere, debent primum quidem Apostolum sibi ipsi rem istiusmodi persuadere, sed nec discipulũ æque exposcere sibi. Deinde non monacho hoc intimari, sed Episcopo, cuius vita teneræ adhuc, & nascenti Ecclesiæ perneccssaria esset. Timothæus hic erat; da mihi alterum Timothæum, & ego cibo eum, si vis etiam auro, & poto balsamo.

Ser. 30. in cant. Matth. 16

Iob 28. Sap. 7.

1. Tim 5.

13 IDEM ait: Erit in die illa, & ego scrutabor Hierusalem in lucernis. Acuto uisu est, nihil inscrutatum relinquet oculus eius. Quid tutum in Babylone, si Hierusalem manet scrutinium? Puto enim hoc loco prophetam, Hierusalem nomine designasse illos, quos in hoc sęculo vitam ducunt religiosam, mores supernæ illius Hierusalem conuersatione honesta, & ordinata pro uiribus imitantes, & non veluti hi, qui de Babylone sunt vitam in perturbatione uitiorum, scelerumque confusione vastantes. Denique illorum peccata manifesta sunt præcedentia ad iudicium, & non egent scrutinio, sed supplicio. Mea autẽ (qui uideor monachus, & Hierosolymita) peccata certe occulta sunt nomine, & habitu monachi adumbrata. Et idcirco necesse erit subtili ea inuestigari discussione, & quasi admotis lucernis de tenebris in lucem prodi.

Serm. 55. in cant. Soph. 1.

14 IDEM vocat vulpes monasteriorum, quę uineas demoliuntur, adulatores, detractores, ac seductores quosdam spiritus, gnaros, & assuetos mala sub specie boni inducere.

Ser 65. in cant.

15 IDEM dicit: Nihil magis supernis ciuibus spectare libet, nil regi summo iucundius exhibetur, quam oratio deuota: Sicut ipse testatur. Sacrificium laudis honorificabit me. O quam fælix esses, si spiritualibus oculis semel intueri posses, quomodo prœueniunt principes coniuncti psallentibus in medio iuuenculatum tympanistriarum? Videres proculdubio qua cura, quo ve tripudio interfunt cantantibus, assistunt orantibus. adsunt meditantibus. Diligunt siquidem suos conciues supernæ potestates, & pro his qui hæreditatem capiunt salutis, solicitè congaudent, confortant, prouidentque omnibus. Exultare eos fecimus, quando conuersi sumus ad pœnitentiam. Festinemus ergo de nobis eorum lætitiam adimplere. Væ tibi quicumque es qui desideras reuerti ad vomitum, redire ad lutum. Putas ne placatos habebis eos in iudicio, quos tanto, & tam sperato priuare vis gaudio? Exultauerunt, quando venimus ad religionem, tamquam super his, quos ab ipsa inferni porta cernerent reuocari Quid verò tunc erit, si ab ipsa ianua paradisi viderint redire, & retrorsum abire eos, qui ad alterum pedem habebãt in cęlo?

In lib. meditationũ. c. 6. Ps. 49. Psal. 67.

Religionis status consulto accipiendus est, sed non impediendus in quo perseuerandum est. Cap. VII.

1 BASILIVS inquit: Qui sibi proposuit Christo obedire, & ad vitæ genus, rerum omnium possessione nudum, neque vllis distractum sæculi huius curis festinat, verè admirabilis ille est, beatusque dicendus. Verum enim ego illi auctor sim, nè id inconsideranter faciat, nè ve vitæ sibi tolerabilitatem quandam animo fingat, & salutem, sine vlla dimicatione polliceatur. Quin is velim potius vt se ante ad incommodorum corporis, tum etiam spiritus perpessionem, commendabili exercitatione diligentissimè paret, nè si se non ante meditatus, in quæ non putarat certaminum discrimina coniecerit, ac deinde vrgentibus constantiæ suæ tentationibus per imbecillitatem obsistere non potuerit, eodem temere, unde fuerat digressus, reuertatur, eaque re ludibrio ac ridiculo omnibus sit, & præter id, quòd cum animæ suæ pernicie, ad pristinum se denuo vitæ genus retulerit, multitudini etiam scandalo sit, nempe, qui causa sit, quamobrem plerique institutam secundum Christum uitam, eiusmodi existiment esse, quæ ferri nullo modo possit. Quæ res, quàm sit periculosa nostis omnes, qui legitis Dominum dicentem: Expedit ei vt suspendatur mola asinaria circa collum eius, & proijciatur in mare, quàm vt scandalizet vnum de pusillis his. Neque verò ob eam modò causam plectendus erit, q ordinem ipse deseruerit, sed quòd exemplo suo etiam causa fuerit, cur plerique exitium incurrerint, licet suo quodam opinionis errore persuasisse sibi videatur, nihilo secius se, vt in pristino se vitæ genere contineat, benefactis Deum sibi posse propitium facere. Quod nullo modo verum est. Qui 2 enim in eo uitæ genere, quo nullis extrinsecus distrahentibus curis diuexatur, ac propterea peccatis minimè obnoxium est, resistere aduersario non valuit, quomodo credibile est eum in eiusmodi vita, in qua quam plurimi ad noxam aditus pateant, cuiusque libera penes ipsius arbitrium potestas sit, aliquid esse facturum, quod aliquo modo sit cum uirtute coniunctum? Verũ vt det aliquis, quod ad ipsum nominatim pertineat, peccatum ipsum nullum admittere, non tam quidem illam idem certè numquam effugerit, quod non à Christo defciuerit, exemplo discipulorum illorum, quos apertè in Euangelio Euangelista notat, cum dicit: Multi autem

Matth. 18.

autem discipulorum abierunt retro, & iam cum Iesu non ambulabant dicentes. Durus est hic sermo, quis potest eum audire? [Infra:] Non est igitur, cur tu, quia ad vxorem applicare animum malluisti, perinde quasi ea re tibi mundum amplecti licitum sit, desidię te des, quando eo maiore tibi labore contendendum est, attentioreq; animi vtendum vigilia, vt salutem inuenias veluti qui sedem tibi in medijs laqueis delegeris, vbi peccatorum assidua ante oculos posita irritamenta habeas. Quo circa intelligere debes neutiquam effugere te posse, quin cum diabolo tibi sit deluctandum, eo que nullo modo victoriam re sine multis laboribus pro præceptorum conseruatione susceptis reportaturum. Quomodo enim quæso pugnam cum aduersario poteris subterfugere, qui omnino sis iam cum eo intra caueam pugnę destinatam inclusus? Quę sine dubio vniuersa est terra, quam ex historia Iob accepimus assiduè illum ob ambulatione perlustrare, circumireque quasi rabidum canem, quærentem quem deuoret. Quod si cum aduersario inire pugnam non vis, ex hoc ipso in alium mundum commigres oportet, in quo ipse non sit. Forti ergo animo ad veræ pietatis cultorum te cætum conferto, ipsoque mundi desertionis initio te virum prebeto, conatuque omni elaborato, nè cognatorum horum, qui sunt secundum carnem, amor ad terram te, in altum te cupientem extollere, deprimat, sed in eo animum tuũ confirmato, vt cum immortalibus, & cæleſtibus rebus, mortales terrenasque commutes.

Ioan. 6.

3 IDEM docet, quòd religiosus, quis non se debet à spirituali fratrum cœtu abscindere, & ait: Similiter ad viri societatem lege matrimonij prouecta, & vnà cum eo copula carnali coniuncta, morte mulctatur, si ei insidias feciſſe deprehensa sit, quantò is magis subiacebit pœnæ grauiori, si se abiunxerit, qui spirituali communione copulatus sit, teste atque sequestri ipso Spiritu sancto? Quemadmodum ergo membra corporis, naturæ vinculo coniugata à corpore auelli non possunt, aut si auellantur, quæ auulsa sint, ea mortua sint necesse est, item quoque monachus quotiescumque reliquorum fratrum corpori coniunctus est, & firmiore, quàm sit vinculum naturæ, compage iunctus teneatur, nempe ex pacto, quod is cum sancto Spiritu contraxit, nullo modo putandus est ab ijs se posse diuellere quibuscum copulatus sit. Alioqui si hoc facit, & animæ vitam amittit, & vnà cum ea gratiam Spiritus sancti, vtpote qui initum ipso auctore fœdus violauerit. Si verò aliquis dicat in fratribus esse aliquos vitiosos, eiusmodique qui & temerè officia cuncta peruertant, & honestatem negligant, & conuenientem ordini illi imminuant disciplinam, ac propterea huiuscemodi hominum societatem relinqui oportere, nequaquam is idoneam recedendi causam commentus est. Siquidem neque Petrus, neque Andreas, nec Ioannes propter Iudæ improbitatem se à reliquorum Apostolorũ choro submouerunt, nec alius de Apostolorum numero quispiam hanc ad recedendum ansam arripuit, neque quominus Christo obtemperans esset, vlla in re illius vitijs retardatus est. Ex quo intelligitur, qui aliorum improbitate cogi se dicat, vt à spirituali se segreget societate, eum neutiquam idoneam leuitatis suæ causam inuenisse. Si quidem nihil est facilius, quam seipsũ fallere, quod quisque sibi beneuolus, æquove indulgẽtior est iudex, & quæ iucunda sunt, ea vtilia iudicat. Quamobrem, qui huius modi est, is veritatis ipsius iudicio damnatus habendus est, veluti qui scandalorum vberrimam segetem suggerat multis, peruersoq; exemplo alios assiduè ad similium flagitiorum imitationem initiget. Qui enim semel apostasiæ animus assueuerit, is vitiorum omni genere cumulatur, omnique morum peruersitate, & postremò extremis malis infixus in profundum nequitiæ abit præceps. Qui igitur horum, qui istiusmodi sunt, ducem se præbet, animaduertat is quam multarum animarum exitij reus existat, qui quidem, nec reddendis quidem de anima sua rationibus esse par possit. Cur non is curat, & fulgente rectè factorum ipsius splendore etiam, qui in vitiorum tenebris degunt ad meliorem per eum viam reuocentur. Atque Noe iustus ille cum in illa pessimorum hominum colluuie versaretur nõ dixit Deo propterea oportere se exire de mundo, quòd reliqui omnes improbi essent, nec vlla in reprorsus Domino repugnans fuit, sed patientia, & tolerantia, pietatis nauigium in medijs impietatis fluctibus tutatus est. Quid. Nõne Loth cum Sodomis in tanta impietate, tanta legum omniũ ac iuris peruersione versaretur, virtutem tamen assiduè ab omni vitio integram conseruauit, neque vllis omnino passus est prauis insidijs circumuentam capti uamuè teneri. Tu verò cum in animo apostasiam cogites, & Spiritus sancti reiectionem machineris, fratrum aliquantam negligentiam, quæ vel sit, vel abs te confingitur causaris, & improbitati isti tuæ, & ad excipiendos pro virtute labores segnitiei contegendæ, fratrum calumniam, quasi velamen oppandis? Neque enim, si fortè contigerit vnum aliquem de ijs, qui in manu sunt digiti, lęsum ex dolore aliquo laborare, idcirco continuò etiam alius pertinaciter se præcidi iubebit, sed contra dolorem primum amputationis fugiet, deinde etiam constantissimè assistet, vt illius quoque qui in periculo sit, officium corpori possit præstare, ac non naturalibus omnino priuata ramis manus, proprio, ac natiuo suo decore spolietur. Transfer ergo similitudinem ad monachum, & considera quàm magnum abscissione sua teneris adhuc animis, cum dolorem, tum dedecus etiam afferat, quomodoq; item vitę se omnis ac spiritus expertem reddit. Demonstratum, ex his est, originem isti iusmodi consilij nihil aliud esse quàm vitiorum intemperantiam, & laborãdi fugam, & iudicij corruptelam, instabilitatemq;. Hi sunt, qui stultis assimilantur, qui super arenam instabilis consilij sui fundamenta locant spiritalis ædificij, quod breuis maligni torrens, subducto fundamento dissoluit.

Gen. 19.

Simile.

6 CHRYSOSTOMVS docet religionis statum non debere impediri a parentibus, & quæ ad illum capessendum monere debent homines, de quib. multa diximus in hoc lib. 15. quibus hæc addenda sunt ex lib. 3. vbi inquit: Dicunt parentes, si filius religionem fuerit ingressus, vnde nobis constare poterit, quòd stabit ille, & perseuerabit, neque proposito decidet omnino. Multi enim exciderunt. Et ego tibi respondebo. Vnde verò tibi constat, quòd non perseuerabit? Multi enim sunt, qui perseuerauerunt, & quidem longè plures quàm qui exciderunt. Cur autem in ipsis liberalibus studijs ad quorum culmẽ prouehere vis filium, hoc ipsum non metuis, vbi maximè timẽdum est? Nam apud monachos quidem, ex ingenti multitudine vix pauci lapsi sunt, in schola verò liberalium disciplinarum, ex plurimis vix pauci ad summè peritiam prouecti sunt. Sed dato is ad ipsum eruditionis culmem euaserit, aliæ rursus illic insidiæ sunt positæ. Namque & principis ignauia, & inuidiæ eiusdem arti sociorum & difficultas temporum, & amicorum solitudo, & ipsa sæpe numero rei familiaris inopia, ab ipso fine nonnumquam excluserunt. Atqui in monachorum institutis nihil horũ videas, illic enim vna tãtum re opus est, nobili. s. atque eximia alacritate animi, hæc si adsit, nihil quominus quisque ad summam virtutem perueniat impedire poterit. Quam igitur iniquum, simul & indignum est, vbi quidem sunt spei optimæ pleraq; indicia manifesta, & viciniora, ibi desperare, vbi verò spes ipsa, & longinquior est, & tantis impedimentis intercipitur, illic non desperare; immo verò rei difficillimæ spes sibi maximas proponere. Quòd sanè faciunt, qui in rebus mundi non ea quæ sæpius contingunt tristia, sed quæ perraro læta considerant. Cumque in monachorum vita & institutio vbi spe; optima, & certissima est, ad ea solum quæ tristiora sunt inclinentur, in alijs rebus mun-

di,

In lib. constitut. monastic. c. 22.

Elegantissimè trib. libris contra vituperatores vitæ monasticæ. to. 5.

Simile.

Lib. de bono coniug. to. 6.

1. Tim.

1. Cor. 7

di, vbi maximæ difficultates sunt, meliorum tantum spem in animo versant. Quamquam illic nonnumquã cum ea simul omnia conuenerint, quæ debent necessariò concurrere, ad ipsum iam finem immatura mors irruens post innumeros labores illos, sudoresque frequentissimos athletam ipsum sine coronis abripuit. Quæ si in medio monastici certaminis contingat, bellator ipse hinc maximè illustris, & coronatus proficiscitur. Dicis, isne qui vrbem habitat, qui domum habet, & vxorem, saluari non potest? An verò, si cum vrbe, & vxore, & familia, & domo seruari quis potest, nunc longè id facilius aptius melius poterit, si fuerit is liber? Nam si is, qui vrbem habitat, sic indubiè seruari potest, vt tu modò dicebas multò sane magis poterit, si se ad solitudines contulerit. Quid est ergo, cur ibi salutem desperes, vbi minimè debueras, ibique non metuas, vbi maximè pauere debuisti? At inquies, eius criminis non est eum, qui sæculo addictus sit, peccare, & eum, qui semel se ac pænitus Deo deuouerit, religionis proposito excidere. Neque enim ambo ex eadem altitudine decidunt, ita nec eadem quidem vulnera suscipiunt. Falleris quidẽ in multis, quæ æquè monachis, & sæcularibus sunt præcepta. Sed hoc planè est, quod euertit mundum vniuersum, quòd summa vitæ bene agendæ diligentia monachis opus esse arbitramur, cæteris negligenter uiuere licere. Non ita sanè nõ ita est, sed eadem ab omnibus philosophiæ ratio requiritur. Videamus autem, & inquiramus (si tamen inquisitione opus est) in re tam manifesta utrius sit pronior, ac facilior lapsus. Vnde plures longe uideas lapsos ex coniugatorum, quam ex monachorum ordine. Nam & pecuniæ amor, & deliciarum, ac potentiæ, & fœminarũ cæterarumq; rerum desiderium, facilius ab his, quàm a sæcularibus uinci subigiq; consueuit. Quippe habendi immodicam cupiditatem, is longè facilius uincet, qui in montium uerticibus commoratur, quam qui me dijs in rerum perturbationibus versatur. Et quid me necesse est, prosequi reliqua, quæ monachis quidem facillima ad superandum sunt, sæculi autem homines nullo negotio, ingentique facilitate deijciunt? Naufragium, quis timere debet, qui fluctus, & procellas fugit, atque omni studio ad portum festinat, an is, qui hieme ingenti, & turbine inuolutus iactatur? In uita enim sæculari, & plura sunt, & paratiora naufragia, eò quòd & plura sint, quæ perturbent, & qui eam uitam degunt negligẽtiores, atque ideo inualidiores sint, quàm vt aduersus ea stare possint. In monachorum autem vita profectò, & fluctus tanti non sunt, sed serenitas summa, & tranquillitas, & studium longè excellentius aduersus eam fluctuum rabiem pugnatorum. Quid igitur? Omnesne qui matrimonij vinculis astricti sunt, peribunt? Non equidem id dico, sed maioribus vt seruari possint laboribus eis opus esse confirmo ob imminuentem necessitatem. Nam eo qui ligatus fuerit, is qui solutus est, & facilius longè, & expeditius curret. Num ergo maiore ille idcirco mercede donabitur, illustrioribusque coronis? Minimè verò: sibi enim ille hanc necessitatem conscisciuit, cum liceret effugere, si vellet.

AVGVSTINVS ait: Primis temporibus generis humani, maximè propter Dei populum propagandum, per quem, & prohetaretur, & nasceretur Christus Saluator omnium populorum, matrimonio vti debuerunt sancti, nunc verò laudabilius erit continere. Sed noui quosdam, qui murmurent, quid si, inquiunt, omnes velint ab omni concubitu abstinere, vnde subsistet genus humanum? Vtinam omnes, hoc vellent dum taxat in charitate, de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, multò citius Dei ciuitas cõpleretur, vt acceleratur terminus sæculi. Quid enim aliud hortari apparet Apostolum, vbi ait, cum de virginitate loqueretur. Vellem omnes esse sicut meipsum? Vnde mihi videtur, hoc tempore solos eos, qui se non continent coniugari, oportere, secundum illam eiusdem Apostoli sententiam: Quòd si se non cõtinet, nubat, melius est enim nubere, quàm vri.

IDEM explicans verba illa; Accingere gladio tuo super femur tuũ potẽtissimè, dicit. Gladiũ tuũ, quid nisi verbum tuũ? Isto gladio diuisit filium à Patre, & filiã a matre. Legimus, hæc in Euangelio: Nõ ueni pacem mittere, sed gladium, & erunt in vna domo quinque diuisi aduersum se, filius aduersus patrẽ, & filia aduersus matrem. Diuisio hæc, quo gladio facta est, nisi quem Christus attulit? Et reuera fratres etiam quotidianis exemplis videmus hæc. Placet iuueni alicui Deo seruire, displicet patri, diuisi sunt aduersus se: ille promittit terrenam hæreditatem, ille amat cælestem. Aliud iste pollicetur, aliud iste elegit. Non sibi putet pater factam iniuriam. Deus solus illi præfertur, & tamen litigat cũ filio volente seruire Deo. Sed fortior est ille gladius spiritalis separans, quàm copulans natura carnalis. Venit gladius, ille renunciat diabolo, inuenit alium patrem, inuenit aliam matrem.

IDEM dicit. Si quis de sæculo ad nostram congregationem venire desiderat, primò præcipio, vt probetur, an voluntas ex Deo sit vtilis, constans, & omni spiritu charitatis plena, atque perfecta. Tunc enim proponatur ei quomodo abneget voluntatem suam.

BERNARDVS inquit: Si dicitis legem regulæ subintrasse, vt abundaret delictum, culpa hæc non est datæ legis, aut dantis legem, sed improuidè profitentis, & impiè præuaricantis. Verum dicite, quo turris huius Euangelicæ non prius iaceres fundamenta, quàm sedens computares, si haberes sumptus ad perficiendum. Nunc autem quid restat, nisi aut, vt correctus obedias senioribus, aut confusus audias ab illusoribus. Hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare.

Resurrectio vltima probatur, cuius fides non modica causas bonæ. Cap. VIII.

DE re hac diximus lib. 3. capit. 13. Quibus pauca restant superaddenda, & in primis.

ORIG. explicãs verba illa; Quã pulchra tabernacula tua Iacob, tentoria tua Israel velut valles nemorosæ, vt horti iuxta fluuior irrigui, inquit. In his verbis nõ lõius literæ contuenda sententia est, nec puto, quòd domicilia eorum collaudet terrena. Quoniam quidem, quæ loquitur Balaã, adsumpta parabola sua loquitur. Si enim consideres diuisiones illas, & ordines populorum, qui in resurrectione habebuntur, in populo veri Israel, quando vnusquisque resurget in suo ordine, si potes intueri tribus illas, & plebes, & cognationes, in quibus non tam carnis, & sanguinis est cognatio, quã mentis & animi, tunc intelliges quàm bonæ sunt domus Iacob, & quàm bona tabernacula Israel.

HIERONYMVS dicit: Christus Dominus primogenitus ex mortuis, spem nobis resurrectionis in resurrectione proprij corporis tribuit, vnde & omnes sic speramus resurgere ex mortuis, sicut ille resurrexit. Non malijs quibusdam peregrinis, & alienis corporibus, sed ficut ipse in illo corpore, quod apud nos in sanctò sepulchro positum resurrexit, ita & nos in ipsis corporibus, quibus nunc circundamur. Quę enim inxta Apostolum seminantur in corruptione, surgent in incorruptione; quæ seminantur in ignobilitate surgent in gloria. Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale, de quibus & Saluator docens loquutus est. Qui enim digni fuerint sæculo illo, & resurrectione ex mortuis, neque nubent, neque nubentur, nec enim vltra mori poterunt, sed erunt sicut Angeli Dei cum sint filij resurrectionis. Rursus in alia parte epistolæ ait. Sed nec de secundo glorioso aduentu Domini nostri intermissimus, qui venturus est in gloria sua iudicare viuos, & mortuos. Ipse enim suscitabit omnes mortuos, & ante suum tribunal esse faciet, & unicuiq; reddet

Gen. 19. 5

Simile.

8

Simile.

6 Elegantissimè trib. libris contra vituperatores vitæ monasticæ. to. 5.

9 Lib. de bono coniug. to. 6.

7

1. Tim. 1.

1. Cor. 7.

10 In Psal. 44. tom. 8. Matt. 10.

11 Serm. 1. ad fratres in eremo. c. 10

12 Li de præcepto, & dispensatione.

1 Homil. 17. in c. 24. Num. to. 1.

2 Ep. ad Pãmac aduersus errores Ioa. Hierosoly to. 2.

1. Cor. 15.

Matt. 22.

Matth. 2.

reddet secundum quod egit per corpus, siue bonum, siue malum silicet aut coronandus in corpore, quod cste egit, & iustè, aut condemnandus, quod voluptatibus, iniquitatibusque seruiuit. [Infra:] Fas non est, vt in alijs corporibus animæ peccauerint, in alijs torqueantur, nec iusti iudicis, alia corpora pro Christo sanguinem fundere, & alia coronari. [Infra:] Omnis caro videbit salutare Dei. Profer Ezechiel, qui ossa iungens ossibus, & educens ea de sepulchris suis, & super pedes stare faciens, carnibus, neruisque constringit, & cute desuper tegit, donec Iob tormentorum victor, & testa radens putridę carnis saniem, miserias suas resurrectionis spe, & veritatè soletur. Quis mihi det, inquit, vt scribantur sermones mei? Quis mihi det, vt exarentur in libro stilo ferreo, & plumbi lamina, vel celte sculpantur in silice? Scio enim quod Redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursum circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Repositа est hæc spes mea in sinu meo. Quid hac prophetia manifestius? Illud, quod ait: Et rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, puto, quòd non loquatur quasi amator carnium, quas putridas, fœtentesque cernebat sed ex fiducia resurgendi contemnit præsentia solatio futurorum. Et in carne mea videbo Deum, in ista carne, quę me nunc cruciat, quę nunc præ dolore distillat. Idcirco Deum in carne conspiciam, quæ omnes infirmitates meas sua resurrectione sanauit. Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sũt, & nõ alius. Is si non in sexu suo resurrecturus est, si non eisdem membris, quæ iacuere in stercore, si non eosdem oculos aperiat ad videndum Deum, quibus tunc videbat vermiculos, vbi erit ergo Iob? Infra. In resurrectione implebitur, quod Dominus loquitur per prophetam: Populus meus intra in cellaria tua aliquantulum, donec ira mea transeat. Cellaria sepulchra significant, de quibus hoc vtique profertur, quod conditum fuerat. Et exibunt de sepulchris sui, velut hinnuli de vinculis soluti. Gaudebit cor eorum, & ossa eorum, sicut Sol orientur, veniet omnis caro in conspectu Dñi, & mandabit piscibus maris, & eructabunt ossa, quæ comederant, & faciet compagem ad compagem, & os ad os, & qui in terræ puluere dormierunt, resurgent, alij in uitam æternam, alij in opprobrium æternum. Quotquot igitur habemus hanc spem, sicut exhibuimus membra nostra famulantia immunditię, & iniquitati ad iniquitatem, ita exhibeamus ea famulantia iustitiæ in sanctificationem, vt resurgentes ex mortuis in nouitate vitæ ambulemus. Quomodo & vita Domini nostri Iesu manifestatur in nostro mortali corpore, & qui suscitauit Iesum Christum a mortuis, uiuificabit mortalia corpora, propter inhabitantem spiritum eius in nobis. Iustum enim est, ut qui semper mortificationem Christi in corpore nostro circumtulimus, vita quoq; Iesu manifestetur in corpore nostro mortali. i. in carne mortali secundum naturam, æterna autem secundùm gratiam. Manus Moysi mutata est in candorem niuis, & deinceps colori pristino restituta: in vtraq; diuersitate manus fuit. Figulus ille Hieremiæ, qui uas, quod fecerat, confregit, de eadem massa, & de eodem luto redintegrauit, quod ceciderat. Sed & ipsum resurrectionis uocabulum significat, non aliud ruere, aliud suscitari, sed quod in homine moritur, hoc & viuificatur. Vulneratus ille itineris Hiericho totus refertur ad stabulum, & delictorum plagæ immortalitate sanantur. Christus Dominus dixit: Omne quod dedit mihi pater, non perdam ex eo quidquã, sed resuscitabo illud in nouissimo die. Totum videlicet hominem, quem totum nascendo susceperat.

Exec. 37.

Iob 19.

3

4

Rom. 6.

2. Cor. 4.

Hiere. 18.

5

Lib. 7. in c. 22. Isa. 30. 4.

IDEM explicans locum istum; Et vocabit Dominus in die illa ad fletum, & ad planctum, & ad calutiũ, & ad cingulum sacci, & ecce gaudium, & lætitia occidere vitulos, & iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur. Comminatur Dominus, ait, non se dimissurũ esse hanc iniquitatem, do nec cum delictis suis ad inferos pertrahantur. Quod non solùm de hæreticis, sed de omni potest intelligi peccatore, qui negligens peccata sua, desperatione fit peior, & voluptatibus irretitus, iungit peccato blasphemiam, vt omnẽ sensum viuẽtium putet morte finiri, dicens illud Epicuri: Post mortem nihil est, & mors ipsa nihil est. Resurrectionisque incredulitas, tantorum malorum est causa, & propter quam Dominus subdit: Et reuelata est in auribus meis vox Domini exercituum. Si dimittetur iniquitas hæc uobis donec moriamini, dicit Dominus.

6

Li. 11. in c. 37. Ezech.

IDEM explicans visionem Ezechielis, quam vidit in medio campi, vbi ossa erant arida, quæ iussu Domini reuixerunt, ait. Multos hunc locum intelligere de generali mortuorum resurrectione; sed sunt alia multò robustiora testimonia in sacris literis, vt est illud Iob: Suscitabis pellem meam, quæ ista sustinet. Et in Daniel: Multi, qui dormiunt in terræ puluere resurgent, isti in vitam æternam, & isti in opprobrium, & in confusionem æternam. Et in Euãgelio: Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, timete autem eum magis, qui potest animam, & corpus perdere in gehennam. Et Apostolus. Qui viuificabit mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum eius in vobis. Et multa alia.

Iob 19.

Dan. 12.

Matt. 10.

Rom. 8.

7

In oratione de fide resurrectio. 4.

AMBROSIVS sic habet; Tribus vijs colligitur resurrectionis fides, quibus omnia comprehendũtur: ratione vniuersitatis, exemplo, testimonio rei gestæ, quia plurimi surrexerunt. Ratio euidens est, quia cum omnis vitę nostrę vsus in corporis, animæque consortio sit, resurrectio autem aut boni actus præmium habeat, aut pœnam improbi necesse sit corpus resurgere, cuius actus expenditur. Quomodo enim in iudicium vocabitur anima sine corpore, cum de suo & corporis contubernio ratio præstanda sit? Resurrectio omnibus erit, sed ideo difficilè creditur, quia non nostrum meritum, sed Dei munus est. Prima igitur resurrectionis fides vsus est mundi, rerumque omnium status, generationum series, successionum vices, ortus, obitusque signorum, diei, & noctis occasus, eorumque quotidie tanquam re diuina successio. Nam quid de fructibus loquar? Nonne tibi videntur occidere, cum decidunt, resurgere, cum reuiuiscunt? Quod satum est, resurgit, resurgit, quod mortuum est, & in eadem genera, & in easdem species reformatur. Hos terra primum reddidit fructus, in his primum natura nostræ speciem resurrectionis imitata est. Quid dubitas de corpore corpus resurgere? Granum seritur, granum resurgit, pomum decidit, pomum resurgit. Sed flore granum induitur, folliculoq; vestitur. Et mortale hoc oportet induere immortalitatem, & hoc corruptibile induere incorruptionem. Flos resurrectionis, immortalitas est. Quid. n. vberius quiete perpetua? Sed miraris quomodo putrefacta solidentur, dispersa coeaut, absumpta reparentur, non miraris quomodo semina vapore, & compressu terræ soluta virideſcunt? Nam utique ipsa putrefacta soluuntur, & postea quodam calore vitali spiritum quendam herbæ viridantis exhalant. Deinde teneram spicam vaginis quibusdam natura tã quam sedula mater includit, nè pubescentem glacies adurat aspera, atque a nimio solis defendat ardore. Frugem quoque ipsam adhuc quasi primis erumpentem cunabulis, mox adultam, ne pluuia decutiat, nè aura dispergat, ne auium minorum morsus interimat, vallo aristarum sepire consueuit. Quid igitur miraris, si homines, quos acceperit terra, restituat, cum seminum corpora, quæ cum vi susceperit, viuificet, erigat, vestiat, muniat, atque defendat? Define ergo dubitare, quòd depositum generis humani terræ fides reddat, quæ commendata

Dan. 12.

Isa. 26.

10

1. Cor. 15.

8

Ezec. 3.

Ioan. 11.

1. Cor. 15.

sibi

sibi semina vsurario quodam fœnore multiplicata restituat. Quid de arborum generibus loquar? Putrescere videmus acinũ, vitem resurgere, surculus inseritur, arbor renascitur. An de reparandis arboribus diuina est prouidentia, de hominibus nulla curra. Et qui ea, quæ ad vsus hominum dedit, perire nõ passus est, hominẽ perire patietur, quem ad imaginem sui faciat. Num in hominibus terra degenerat, quæ omnia regenerare cõ sueuit? Auis in regione Arabiæ, cui nomen phœnix, 9 rediuiuo suæ carnis humore reparabilis, cum mortua fuerit, reuiuiscit, solos non credimus homines resuscitari? Cognouimus relatione crebra, & scripturarum auctoritate, memoratam auem quingentorum annorum spatia vitali vsui habere præscripta, eamque, cum sibi finem vitæ adesse præsaga quadam naturę suę æstimatione cognouerit, thecam sibi de thure, & myrrha, & cęteris odoribus adornare, completoque opere pariter ac tempore, intrare illam, atque emori, ex cuius humore oriri vermem, paulatimque eum in auis eiusdem figuram congrescere, vsumque formari, subnixã quoque remigio penarum, renouatæ vitæ officia munere pietatis ordiri. Nam thecam illam, vel tumulum corporis, vel incunabulum resurgentis, in qua deficiens occidit, & occidens resurrexit, ex Æthiopia in Licaoniam vehit, atque ita resurrectione auis huius locorum incolæ completum quinquentorum annorum tempus intelligunt. Ergo isti aui quingentesimus resurrectionis annus, est nobis millesimus, in hoc sæculo, nobis in consummatione mundi. [Infra:] Colligit resurrectionem ex locis Sacræ Scripturæ. Danielis 12. *Dan. 12.* Et in tempore illo saluabitur omnis plebs tua, quæ scripta est in libro, & multi dormientium exurgent, hi in vitam æternam, & hi in opprobrium, & cõfusionem perpetuam. Et intelligentes splendebunt, vt splendor firmamenti, & ex iustis multi sicut stellæ in sęcula. Bene itaque dormientium dixit quietem, vt intelligas mortem non esse perpetuam, quæ somni vice initur adtempus, & ad tempus excluditur. Melioremque futuram vitam resurgentium dicit, quam præsentem, quæ mœrore, ac dolore transigitur: siquidem illa stellis comparatur, hæc ærumnæ addicitur. Et alio loco: 10 Suscitabis me, & confitebor tibi. Et Iob sanctus vitæ istius expertus iniurias, compensationem sibi malorum præsentium de resurrectione promisit, dicens: Suscitabis corpus meum hoc, quod multa alia passum est. Isaias quoq; resurrectionem populis annuncians. *Is. 26* Dominici se nuncium dixit esse responsi. Sic enim habet: Os Domini locutum est, & dicent die illa. Quid igitur os Domini locutum sit, populos esse dicturos, in posterioribus declaratur, vbi scriptum est: Propter timorem tuum in vtero accepimus, & parturiuimus spiritum salutis tuæ, quem effudisti super terram. Cadent, qui inhabitant terram, resurgent, qui in monumentis sunt. Ambula populus meus, & intra in recessus tuos, absconde tę aliquantulum, donec transeat ira Dei. Quàm benè recessus esse signauit tumulos mortuorum, quibus paululum abscondimur, vt in iudiciũ Dei, quod pro nostris sceleribus ius debitæ indignationis assumet, tolerabilius transire possimus. Adducit *Ezec. 3.* etiam locum Ezech. 37. vbi ossa arida reuixerunt, vt vltimam resurrectionem probet, sed hoc loco vsus est Hiero. & alij. Virga in serpentem versa, quid aliud indicauit, nisi volente Deo, ex insensibilib. sensibilia posse generari? An verò incredibilius putas, ꝙ ossa, cũ iubentur, accedunt, quàm ꝙ retrorsum fluenta vertũtur, *Ioan. 11.* maria fugiunt? Voce clamauit Dominus: Lazare veni foras. Cur voce clamauit, quasi spiritu non soleat operari, & tacitus imperare? Sed ut illud ostenderet, quod *1. Cor. 15.* scriptum est: Quoniam in momento oculi, in nouissima tuba mortui surgent incorrupti. Et clamauit; Laza re veni foras, vocãs eum nomine suo, nè fortè alius resuscitatus pro alio videretur. Alios quoq; resuscitauit 11 Dominus, adolescentem filium uiduæ, & filiã Archisy- *Luc. 6.* nagogi. In morte Domini multa corpora mortuorum *Matt. 9.* surrexerũt. Si hęc fecit, cum emitteret spiritum, cur in- *Matth. 27* credibilia putamus, cum redire cęperit ad iudicium, præsertim cũ hæc resurrectio illius sit exemplũ? Et de- *Isa. 66.* niq; Deus ait: Quemadmodum cęlum nouum, & terra noua, quæ ego facio manere coram me, sic stabit nomẽ vestrũ, & semẽ vestrum, & erit mensis ex mense, & sabbatũ ex sabbato, & veniet oĩs caro in conspectu meo, vt adoret in Hierusalem, dixit Dominus Deus, & exibunt, & videbunt mẽbra hominũ, qui præuaricati sunt in me: nã vermis eorum non morietur, & igni eorum non extinguetur, & erunt in aspectũ vniuersæ carnis. Si terra renouatur, & cęlũ, cur dubitemus hoiem posse renouari, propter quẽ terra facta, vel cœlum est? Si præuaricator seruatur ad pœnam, cur iustus nõ perpetuatur ad gloriã? Si vermis non moritur peccatorum, quomodo interibit caro iustorum? Resurrectio etiam probatur ex æquitate iustitię, &c. Hæc est series, & causa iustitię, vt qm̃ corporis, animiq; cõis est actus, quæ animus cogitauit, corpus efficit, vtrumq; in iudicium veniat, vtrumq; aut pœnæ dedatur, aut gloriæ reseruetur. Nã propemodum absurdum uidetur, ut cũ animi legem, lex carnis impugnet, & mens plerumque, quod odit, hoc facit, qñ inhabitans in homine peccatum carnis operatur, animus subdatur iniuriæ, alienæ reus culpæ, caro quietè potiat auctor ærumnæ, & solus atteratur, qui non solus errauit, aut solus gloriæ militauit?

IDEM explicans verba illa; Scio hominẽ in Chri- 12 sto ante annos quattuordecim raptum huiusmodi vs- *Inc 12. secunda epi. ad Cor. 1.3* que ad tertium cœlum. Et scio talem hominẽ, quia raptus est in paradisum, inquit. Bis se raptum dicit, ideſt hinc vsque ad tertium cœlum, deinde in paradisum cę lestem, in quo latroni dixit Dñs: Hodie mecum eris in paradiso, in paradiso Patris, vbi ciuitas dicitur esse Hierusalem mater nostra. Quid ergo mirum, si post resurrectionem corpus iam expiatum, atq; tenuatum factũ immortale futurum credatur in cœlis, quando nõ dubitat Apostolus adhuc mortale corpus potuisse leuari ad cœlos, & tolli in paradisum Dei Patris cælestem?

AVGVSTINVS inquit: In virga Moysi, quę in ter- 13 ra serpens effecta, mihi significatur mors Christi à ser- *Lib. 12. cõtra Faustũ Manichęũ to. 6.* pente veniens, sed quòd apprehẽsa cauda, rursus virga reddatur, significat posterius peractis iã oĩbus in fine actionis, ad id, quod fuerat, resurgendo reuerti, vbi per *Exo. 4.* vitæ reparationem morte consumpta, nihil serpentis apparet. Nos quoq; corpus eius in eadem mortalitate per lubrica temporum voluimur, in fine nouissimo velut cauda sæculi per manum i. per potestatem iudicij, ne ultra prolabatur, apprehensa reparabimur, & in nouissima inimica morte destructa, resurgentes in dextera Dei, virga regni erimus.

IDEM ait: Germinauit uirga Aarõ in domo Leui. 14 Hoc est illud unũ sine dubio, quod fuerat repromissũ. *Ser. 99 de temp. t. 10.* Sed addũtur alia, & produxit frõdes, & protulit flores *Nume. 17.* & germinauit nuces. Cũ ergo de solo germine fuisset repromissum, vide quã ta largiť Deus, vt nõ solũ germẽ produxerit, sed & frondes, nec solùm frondes, sed & flores, & non solum flores, sed & fructus. In his primũ omniũ resurrectionis ex mortuis sacramentum euidẽter agnoscimus. Virga enim arida germinat, cum corpus extinctum cœperit reuiuiscere. Quæ sunt aũt quatuor ista, quæ resurgenti corpori præstabũtur? Vt semi- *1. Cor. 15.* natũ in corruptionẽ, surgat in incorruptione, & seminatum in infirmitatem surgat in uirtute, seminatum in ignominiã, surgat in gloria, & seminatum corpus animale, surgat corpus spiritale. Ista sunt quatuor, quæ uirga arida corporis nostri in resurrectione germinabit.

Finis Libri Decimiquinti.

EPITOME SANCTORVM PER LOCOS COMMVNES AD CONCIONES CONFICIENDAS,

LIBER DECIMVSSEXTVS.

AVCTORE R. D. IOANNE LOPEZ.

Episcopo Monopolitano Ord. Prædicatorum.

Sacerdotis dignitas multas postulat virtutes, vnde meticulosè ad eam accedere oportet. Caput Primum.

1 *Homi. 16. in Gen. in expos. c. 47. to. 1.*

ORIGENES sic habet: Vis scire quid interſit inter ſacerdotes Dei, & ſacerdotes Pharaonis? Pharao terras concedit ſacerdotibus ſuis. Dominus autem ſacerdotibus ſuis partem non concedit in terra, ſed dicit eis: Ego ſum pars veſtra. Obſerua ergo, qui hæc legitis, omnes Domini ſacerdotes, & videte, quæ ſit differentia ſacerdotum, nè forte, qui habent partem in terra, & terrenis cultibus, ac ſtudijs vacant, non tam Domini, quàm Pharaonis ſacerdotes eſſe videantur. Ille eſt enim, qui vult ſacerdotes ſuos habere poſſeſſiones terrarum, & exerceri agri, nõ animi culturam, ruri, & non legi operam dare. Chriſtus autem Dominus ſacerdotibus ſuis præcepit, dicens: Qui non abrenunciauerit omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Feſtinemus tranſire à ſacerdotibus Pharaonis, quibus terrena poſſeſſio eſt, ad ſacerdotes Domini, quibus in terra pars non eſt, quibus portio Dominus eſt. Talis enim erat & ille, qui dicebat: Tamquam egentes, multos autem locupletãtes. *2. Cor. 6.* Vt nihil habentes, & omnia poſſidentes. *Act. 3.* Paulus hic eſt, qui talibus gloriatur. Vis audire etiam Petrum, quid de ſeipſo pronunciet: Argentum, & aurum non eſt mihi, quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Ieſu Chriſti, ſurge, & ambula. Vides ſacerdotum Chriſti diuitias, vide nihil habentes, quanta & qualia largiuntur? Iſtas opes largiri nõ poteſt terrena poſſeſſio.

2 *Ho. 1. in 7. Leuitic.*

IDEM exponens illa verba, Sicut pro peccato offertur hoſtia, ita pro delicto, vtriuſque hoſtiæ lex vna erit, ad ſacerdotem, qui eam obtulerit, pertinebit, ait. Diſcant ſacerdotes Domini, qui eccleſijs præſunt, quia pars eis data eſt cum his, quorum delicta repropitiauerint. Quid autem eſt repropitiare pro delicto? Si aſſumpſeris peccatorem, & monendo, hortando, docendo, inſtruendo, adduxeris eum ad pœnitentiam, à vitijs emendaueris, & effeceris eum talem, vt ei conuerſo propitius fiat Deus, pro delicto repropitiare diceris. Si ergo talis fueris ſacerdos, & talis fuerit doctrina tua, & ſermo tuus, pars tibi dabitur eorum, quos correxeris, vt illorum meritum tua merces ſit, & illorum ſalus tua gloria. Intelligant igitur ſacerdotes Domini, vbi eſt his data portio, & in hoc vacent, & his operam dent. Non ſe inanibus, & ſuperfluis actibus implicent, ſed ſciant ſe in nullo alio partem habituros apud Deum, niſi in eo, quod offertur pro peccatis, ideſt, quod à via peccati conuerterint peccatores. [Infra:] Vbi ait Dominus: Pectuſculum autem erit Aaron, & filiorum eius, armus quoque dexter de pacificorum hoſtijs cædent in primitias ſacerdotis. Ego puto quod ſi quis dicit ſe eſſe ſacerdotem Dei, niſi habeat pectus ex omnibus membris electum, non eſt ſacerdos, & niſi habeat

brachium

brachium dextrum, non potest ascendere ad altare Domini, nec sacerdos nominari Quod ergo est sacerdotis pectus, aut quale? Tale ego esse puto, quod plenum sit sapientia, plenum scientia, plenum omni diuina intelligentia, & quid dico intelligentia, immo quòd plenum sit Deo.

3 IDEM explicans verba illa; Et omnis Israel, & presbyteri, & iudices, & scribæ præcedebant hinc, & illinc arcam testamenti Domini, dicit. Arca testamenti Domini est, in qua tabulæ legis manu Dei scriptæ seruantur. Et circa hanc arcam testamenti, omnis qui verè Israel est, incedit; & non est longe ab ea. Leuitæ verò, & sacerdotes etiam in humeris suis eam portant. Etenim quicumque sacerdotali religione viuunt, non solum ij, qui sedere videntur in confessu sacerdotali, sed ij magis, qui sacerdotaliter agunt, quorum pars est Dominus, nec vlla eis portio habetur in terris, ipsi sunt veri sacerdotes, & Leuitæ Domini, qui in humeris suis legem Dei portant, agendo videlicet & implendo per opus, ea quæ scripta sunt in lege. *Hom. 9. in lib. Iosue.*

4 IDEM explicans verba illa; Tigna domorum nostrorum cedrina, laquearia cipressina, ait. Cum dicit sponsus, tigna domorum nostrarum cedri, intelligere debemus cedros Dei esse eos, qui Ecclesiam contegũt, & esse aliquos horum validiores, qui trabes appellantur. Et puto, quòd conuenienter hi, qui episcopatum benè ministrant in Ecclesia, trabes dici possunt, quibus sustenta tur, & regitur omne ædificium, vel ab imbrium labe, vel ab ardoribus solis. Secundo autem horum loco tigna presbyteros appellari, & trabes quidem dici cypressos, quibus & fortitudo robustior, & odoris suauitas inest, per quod & in operibus solidũ, & in doctrinæ gratia fragrantem, designat Episcopum. Similiter autem & tigna cedros appellauit, vt per hoc incorruptionis virtutis, & odoris scientię Christi plenos designaret debere esse præsbyteros. *Homil. 3. expos. 2. in Cãtica. in 2.*

5 BASILIVS docet periculosum esse si quisquam conscientia praua, vel immunditia, aut inquinamento non repurgato, sacerdotio fungatur, & ait: Moyses per ea, quæ tunc in lege à Deo data posuit, typum quendã ad nostri adhortationem præfigens scribit. Et dixit Dominus ad Moysen, loquere ad Aaron, dicens: Homo ex stirpe tua in generationibus vestris, habens in seipso maculam non accedet ad offerendum dona Deo ipsius. Quoniam omnis homo, in quo macula est, nõ accedet. Et in sequentibus, quid per maculam intelligat exponit. Nempe quod esse debeat absq; superfluo in corpore membro, nec vllius alicuius membrorum suorum, vel parte tantum læsus, aut vitiatus, etiam si tantũ non sit vitium, vt ab incessu impediat, dummodo saltẽ deformitatem inducat, aut corporis integritatẽ lædat. Dominus verò dicit. Tẽplo maior est hic. Instruit nos tantò scelestiorẽ, & impium magis esse eum, qui cũ impurus sit, corpus Dñi administrare audet, qui seipsum pro nobis oblationẽ, & hostiam Deo in odorem bonæ fragantiæ dedit, quãtò corpus vnigeniti filij Dei excellentius est arietibus, & tauris, est. n. excellentia incõparabilis. At maculã & vitium iam in nouo testamẽto nõ referre oportet ad corpus, sed ad iustificationes Euangelicæ pietatis. Qñ videlicet præceptum Dei vel non plenè, vel mutilè, vel non ita fit, vt Deo placere possit. Necessarium itaque semper est, maximè, vero tanti ac talis mysterij celebrandi tempore, seruare præceptum Apostoli dicentis: Cũ has itaque promissiones habeamus, dilecti, repurgemus nosipsos ab omni inquinamẽto carnis ac spiritus, perficientes sanctificationẽ in timore Dei, nec vllam aliqua in re dantes offensionẽ, nè vituperetur ministerium, sed in omnibus cõmẽdemus nosipsos tanq̃ Dei ministri. [Infra:] Grauissimũ supplicium in lege Deus aduersus eos decreuit, qui cũ sint immundi, sancta contingere non verentur. Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Dic Aaroni, & filijs eius, nè polluant nomen meum sanctum, quicumq; illi mihi sanctificantur: ego Dñs. Dic illis in generationibus ipsorum. Quisquis hominũ ab omni vestro semine, ad sancta, quæcumq; filij Israel Domino sanctificãtur, in immunditia sua constitutus accedit, exterminabitur anima illius à facie mea. Si tales minæ aduersus eos positæ sunt, qui temerè ad ea sacra accedũt, quæ ab hominibus sanctificantur, quid dicẽdum est de eo, qui in tantum ac tale mysteriũ temerarius est? Quantò. n. maius aliquid is est templo, secũdum Domini vocem, tãtò grauius & terribilius est in animæ impuritate cõstitutum corpus Christi temerè contingere, quàm sit accedere ad arietes, & tauros, dicẽte Apostolo: Itaque quicumque manducauerit panem, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. Immo vehemẽtius ac terribilius iudiciũ per repetitionẽ exprimente, cũ dicit: Probet aũt seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui. n. mãducat, & bibit indignè, iudiciũ sibi mãducat, & bibit, nõ dijudicans corpus Dñi. Quòd si in immunditia tantũ cõstitutus (immũditiæ verò proprietatem typicè ex lege discimus) tam terribile iudiciũ habet, quãto magis, qui cum in peccato sit, corpus Dñi contingere audet, grauius sibi accersit iudiciũ? Mundemus itaque nos ab omni inquinamẽto, atque ita ad sancta accedamus, vt iudicium eorum, qui Dñm occiderunt effugiamus, q. a qui manducauerit panem, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. *1. Cor. 11.*

7 CHRYSOSTOMVS inquit: Sacerdotium ipsum in terra quidem peragitur, sed in rerum cęlestium classem, ordinemq; referendum est; atque id perquam meritò, quippe non mortalis quispiam, non Angelus, non Archangelus, non alia quæuis creata potentia, sed Deus ipse ordinem huiusmodi disposuit, qui mortalibus hominibus etiam nunc in carne manẽtibus auctor fuit, vt Angelorum ministeriũ animo conciperent. Idcirco necesse est sacerdotẽ sic esse purum, vt si in ipsis cælis collocatus, inter cęlestes illas virtutes medius staret. Terribilia namque, atque horrifice fuisse ferũt, quę gratiæ tempus præcesserunt, quod genus fuere tintinnabula, mala punica, lapides pectori sacerdotis, itemq; alij humeris eiusdẽ superpositi, mitra, vestis ad pedes vsque demissa, lamina aurea, sancta sanctorum, ingens intus quies, atque silentiũ. At verò si quis ea, quæ gratiæ tẽpus nobis aduexit, examinet terribilia, atque horrifica, quæ dixi iudicabit esse admodum leuia, ac qđ de lege à Paulo dictum est, hic verum esse comperiet, qñquidem ne glorificatum quidem fuit, quod glorificatũ est in hac parte propter eminentẽ gloriam. Nam dum conspicies Dñm immolatum, sacerdotem sacrificio incumbentem, ac preces fundentẽ, tum verò turbam circunfusam pretioso illo sanguine intingi, ac rubefieri, etiamne te inter mortales versari, atq; in terra cõsistere censes? An non potius è vestigio in cœlos trãsfereris? An non carnis cogitationem omnẽ abijciens, nudo animo, mente pura circumspicis, quæ in cęlo sunt? O miraculũ, ò Dei benignitatem, qui cum patre sursum sedit, in illo ipso temporis articulo sacerdotũ manibus pertractatur? Fit autem id nullis præstigijs, sed apertis ac circumspicientibus confistentium omnium oculis. Vis ne & sanctimoniæ istius excellentiam alio miraculo perspicere? Ponito ob oculos Eliam illum, præterea & infinitam illam turbam circunfusam, & sacrificium lapidibus superpositum, tum verò reliquos omnes admodum quietos, ac taciturnos, solum autem prophetã preces fundentem, secundum id flammam derepente è cœlo delabentem, sacrificiumq; ipsum comburentẽ. Mira sunt ista profectò ac stupore plena. Ab illis ergo sacris ad nostra sacra te transfer, nec ea mira esse videbis modò, sed etiam omnem stuporem excedentia. Adest enim sacerdos non ignem gestans, sed Spiritum sanctum, is preces diuturnas fundit, non quò flãma cęlitus dilapsa sacra apposita absumat, sed vt gratia in sacrificium influens, per illud ipsum, omnium ani- *Lib. 3. de sacerdotio tom. 5. 2. Cor. 3. 8 3. Reg. 18.*

mos inflammet,& puriores reddat,argento igni excocto,purgatoque. Si quis consideret quantum id sit mysterium,vt is.s.qui homo ipse sit carne,ac sanguine, et nunc cõstans,ijsq; inuolutus, beatæ atq; immortali naturæ illi fieri propior queat,tum probè intelligit,quanto honore sacerdotes, quanta dignitate Spiritus sancti gratia dignata fuerit. Operãtibus.n.illis,tũ sacra hæc,q̃ dico initiãtur,pficiũturq; tum et alia his nihilo inferiora,q̃ ipsa ad dignitatis, salutisque nræ rationẽ spectãt. Etenim qui terram incolunt, atque in ea versantur, ijs commissum est, vt ea, quæ in cęlis sunt dispensent, ijs datum est,vt potestaté habeant, quam Deus optimus, neque Angelis, neque Archangelis datam esse voluit, neque enim ad illos dictum est: Quæcumque ligaueritis super terram,erunt ligata & in cęlis,& quæcumque solueritis super terram,erunt soluta & in cęlis. Habent terrestres principes vinculi potestatem,verum corporum solum. Id autem quod dico sacerdotum vinculũ, ipsam etiam animam contingit, atque ad cęlos vsque peruadit,vsq; adeo, vt quæcumque infernè sacerdotes confecerint,illa eadem Deus supernè rata habeat, ac seruorum sententiam Dominus confirmet. Etenim quidnam hoc aliud esse dicas,nisi omnem rerum ęlestium potestatem illis à Deo concessam? Quorumcũque.n.ait peccata retinueritis,retenta sunt. Quænã obsecro potestas hac vna maior esse queat? Pater omnifariam Filio potestatem dedit, cæterum video ipsam eandem omnifariam potestatem à Filio illis traditam. Nam quasi iam in cœlum translati, ac supra humanã naturam positi,atque nostris ab affectibus exempti,sic illi ad principatum istum perducti sunt. Quid multa? Rex aliquis, si cui ex subditis suis honorem hunc detulerit,vt potestatem habeat quoscumque velit in carcerem conijciendi,eosdemq; rursus laxandi,beatus ille, & admirandus indicio omnium fuerit. At verò, qui à Deo tantò maiorem accepit potestatem, quantò cælum terra pretiosius est,quantò etiã animę corporibus præstant,hic vilem eousque dignitatem accepisse nõnullis videri debet, vt vel in illorum cogitationem descendere queat, reperiri quandoq; posse vnum aliquẽ ex eorum numero,quibus tanta illa,quæ paulò ante dixi,fuerint à Deo concredita, cui ipsi munus suum sordescat,quique donum sibi à Deo datum despiciat? Procul procul hinc faceſſat huiusmodi insania. Insania.n. manifesta,despicere tantum istum principatũ sine,quo neque salutis, neque promissorum bonorum compotes fieri possumus. Nam si in regnum cœlorum intrare non potest,qui non manducat carnem Domini, & eius sanguinem bibit,hæc autem haud aliter quam per Sacrosanctas illas manus perficiuntur, manus inquam sacerdotum,qui fiet,vt citra illarum opem,aut gehennæ ignem vitare quis possit, aut repositæ in cęlo coronæ pręmissa assequi? Hi enim sunt,hi sunt,inquam,quibus tum concreditæ sunt spirituales parturigines,tum etiam baptismatis partus à Deo est commissus. Per hos ipsos Christum induimus, vna cum Dei filio sepelimur,beatæ carnis illius membra efficimur. [Infra:] Equidem ex his,quæ à me dicta sunt, auditorum mentes tanta puto religione occupatas,vt non iam eos,qui fugiunt,sed eos,qui per se accedunt,honoremq; istum vltro sibi ambiunt contumaciæ,temeritatis, atque audaciæ accusent. Nam si vsu venit,vt quibus ciuitatum principatus concreditus est,ij, nisi valde prudentes pariter ac vigilantes fuerint,tum ciuitates ipsas euertant, tum seipsos perditum eant; quanta illum virtute non sua tantum vnius, sed & cęlesti præditum esse conuenit,cui sorte contigit,vt Christi sponsam colat, ornetque? Si modò peccãdi occasionem vitare is velit. Christum nemo est qui Paulò vehementius dilexerit, nemo qui apud Deum gratiosior,quàm Paulus fuerit, tamen post tot priuilegia à Deo accepta, veretur adhuc ac tremit principatus,istius subditorumque suorum gratia.

Matt. 16. & 18.

9

Ioan. 20. Ioan 5.

10

Ioan. 6.

2. Cor. 11. Metuo enim,inquit, nè qua fiat,vt quemadmodũ serpens Euam decepit versutia sua,ita corrumpantur sensus vestri à simplicitate, quæ erat in vobis erga Christum. Ac rursum: In timore ac tremore multo vobiscũ versatus sum. Atque id quidem dicit homo is,cui à Deo datum est, vt in tertium vsque cęlum raperetur, ac diuinorum arcanorum particeps fieret, qui idem totidẽ,vt sic dixerim,mortes pertulit,quot ipse dies post fidem Christo datam vixit, qui item idem ne concessa quidem à Deo potestate vtendum sibi ubiq; iudicauit, vt ne quis eorum, qui fidem suam Christo obstrinxissent,offenderetur. Si igitur Paulus Dei mandata sic obseruans, vt maiora etiam, quàm ipsi à Deo iuncta fuissent,præstaret,nũquam suo ipsius, sed subditorum tantũ commodo studens,sic vbique formidauit,magistratus sui molem expendens,quid faciemus ipsi, qui multi vbiq; sumus in quærendis quæ nostra sunt, qui Christi mandata Pauli exemplo non solum non superamus,sed ea maiori quidẽ ex parte transgredimur? Quis infirmatur,inquit ille,& ego non infirmor? quis offenditur,& ego non vror? Eiuscemodi sanè conuenit sacerdotem esse: quinimmo non eiuscemodi tantum parua .n.sunt ista,ac certè nulla præ eo,quod alibi ait: Optarim anathema esse à Christo pro fratrib.meis. Quod si quis exiſtit,qui vocem hanc obsecrans enunciare possit,is demum dignus quidem est, qui si oblatum Episcopi munos detrectet,insimuletur: sin à Pauli virtutibus illis, pari nobiscum interuallo distat, is nimirum odium,ac vituperationem meretur, cum munus idem delatum amplectitur,non cum detrectat. Neque.n.pro posita militaris dignitatis electione,si ij,quibus ,puincia ea demandata foret,fabro ararío,aut cerdoni, aut cuipiam id genus opificum in medium tracto honorẽ huiusmodi ad illum deferrent, laudarent vtiq; miseri ac stolidi illius consilium, qui oblatum munus nõ statim detrectaret,nihilq; non faceret,vt ne seipse in præsens conijceret periculum. Nam si id vnum satis sit,pastorem simpliciter vocari, & prouincia ista vtcumque defungi, nec vllum prorsus inde periculũ exoriri possit,ęquidem nihil moror quin me,quisquis volet, inanis gloriæ studiosum appellet,sin verò rara prudentia, rara à Deo data gratia,præterea si morum integritate, si vitæ puritate,deniq; si maiori quàm pro humano captu virtute præditum eum esse oportet, quid administrationis istius curam in se susciꝑit,nè me venia priuatum per te velis,si frustra ac temerè vitæ mihi meæ exitium accersere noluerim. Etenim si nauem quis agens ampliſſimam,& quæ decem milia pondo ferat quęque eadẽ remigibus suis sit instructa,ac sumptuosarũ mercium pondere onerata me illius gubernaculo pręfectũ iuberet, Aegeum,Tyrrhenumq; mare traijcere,nimirũ fieret,vt ad primam statim auditionem,mandatum id detrectarem,ac me si quis interroget;quid ita? nè nauẽ submergam,vtiq; respõderem. Itane igitur vbi pecuniæ tantum iactura subest, nec nisi corporis interitus periclitatur, nemo est qui incusęt, reprehendat,que, si quis magna cautione, prouidentiaque hic vtatur, vbi autem nauem frangentibus, non in hoc vel illud pelagus, sed in ignis æterni abyssum corruendum est, vbi item eosdem naufragos interitus manet, non qui corpus ab anima dirimit, sed qui animam ipsam vnà cum corpore in sempiternũ eijcit supplicium, hinc mihi vos succedebitis? Huc mihi odium, inimicitiasque præferetis,si me ipse temerè in tãtam non coniecerim perniciem? Noui profectò animi huius vires, quã sint infirmæ,atque exiguæ, noui quã ta sit functionis illius moles,noui quam ingens negotij ipsius difficultas. Nõ tamen ob id sacerdotalem dignitatem, malorũ istorũ auctorem fecerim. Absit enim tanta à me insania. Neque enim ferrum cædis, neque vinum ebrietatis, neque robur contumeliæ,neque fortitudinem inconsideratæ audaciæ, sed eos potius, qui præterquam deceat donis à Deo datis abutuntur, quisquis sana mente fuerit, auctores esse dicet,punietq; Quandoquidem,

1. Cor. 2.

11

Rom. 9.

12

Simile.

13

Simile.

& sa-

14

Li. 4. de sacerdotis.

1. Reg. 9.

1. Reg. 15

1. Reg. 2. 15

Exod. 4.

Num. 20

& sacerdotium meritò nobiscum expostulare possit, si se non ritè, atque ordine pertractemus, administremusq; Neq; enim illi accepta ferre debemus mala ea quæ dixi, sed nobis potius, qui illud idem quantum in nobis fuit conspurcauimus, atque coinquinauimus, hominibus quibuslibet illius administrationem in manum tradentes, qui quidem, neque viribus suis ipsorum prius consultis, neque considerata rei magnitudine, obuijs statim vluis, munus oblatum amplectuntur. Cum autem eò ventum est, vt negotiorum functioni manus admoueant, nimirum insciiæ caligine occupati, calamitatibus infinitis populos fidei suæ concreditos, replent. Caput valentissimum quidem esse oportet, vt prauas exhalationes ab inferiori reliqui corporis parte sursum ascendentes, dispensare, easdemq; ritè, atque ordinatè componere possit. Cum enim per se caput infirmum est, ac fumorum insultus illos morbificos repellere minimè potens, tum fit, vt ipsum etiam infirmius in dies reddatur, tum autem reliquum corpus secum perdat. Id quod vt ne in præsentia accideret, voluit Deus, vt nos in loco & numero pedestri, quem sors nostra initio tulerat, permaneremus. Multa enim alia sunt Basili, præterea, quæ iam à nobis dicta sunt, quæ sacerdotem præstare oportet, ac quæ certè in nobis non agnoscimus.

14 IDEM docet non satis esse sacerdotium, & officia non ambite, sed quòd nec ea admittere debeatis, qui huius muneris capax non est, & ait. Ac si placet à regno primum, cuius quidem studium apud Deum tanti non est, quanti est sacerdotij, verborum meorum fidem tibi faciam. Saul ille, qui patrem Cis habuit, non suo ipse studio rex factus est, vt qui cum abijsset asinas perueſtigatum, prophetam super ijs rogare cœpit. At ille cum eo de regno collocutus est. Porrò Saul ne auditis quidem prophetæ verbis, ad regni administrationem suscipiendi accurrendum sibi putauit, quinimmo tergiuersatus, deprecatusq; est, cum diceret: Quisnam ego sum? quæ patris mei domus? quid tandem? Saul ne posteaquam nõ rectè honore sibi à Deo delato vsus est, potuere verba ista eximere ab eius ira, à quo rex creatus ipse fuerat? Atqui licebat illi aduersum Samuelem increpantem, verbis his vti: Num ad regnum ipse administrandum accurri? Num ad huius potestatis regimen prosilij, atque aduolaui? Equidem in animo habui priuatam vitam viuere, tu verò ad hoc me dignitatis, auctoritatisq; pertraxisti. In illa ergo vitæ humilitate, atq; obscuritate versatus, facilè offensiones huiusmodi deuitassem. Nam si ex ignobilium hominum numero, vnus fuissem, mihi aduersus Amalechitas bellum Deus non credidisset, quo mihi nõ credito, peccatum huiusmodi nunquam perpetrassem. Verum hæc, quæ dixi, omnia ad defensionem sunt infirma. Sed vt misso regno ad sacerdotium deueniamus,

15 Heli nõ studiosè, neq; ambitiosè dignitatem eam sibi parauit. Hoc ipsum igitur quid illi post delictum profuit? Moyses vir beatus tantum abfuit à rapienda Iudæorum præfectura, vt & oblatam recusaret, & Deum etiam, quòd illi id iubenti non auscultaret, contra se iritaret. Quod quidem non solum id temporis fecit, verum & postea, cum iam præfecturam eam administraret, qua vt liberaretur, lubens è viuis decessisset. Quid igitur posteaquam ad aquam peccauit, potuere ne assiduæ illæ recusationes illum tutari, ac Deo persuadere, vt veniam ei concederet? Quanam alia quæso de causa, terra illa promissa priuatus est? Certè non alia, quã ex peccato huiusmodi, propter quod viro illi admirando non licuit rebus ijsdem potiri, quibus subditi eius potiti sunt. Vides, vt iam nulla peccatorum excusatio relicta sit, non solum ijs, qui rapiũt, sed ne ijs quidem, qui alieno studio huc euehuntur? Iudam Deus elegit, eundemque in sacrosanctum illud coaptauit collegiũ, dignitate Apostolica vnà cum alijs ornatum. Nũ posteaquam prærogatiua hac contra quàm debuit, vsus est, impunitate donatus abijt? Certè hoc potissimum nomine, grauius sibi accersiuit supplicium: idq; perquam merito. Maximè autem puniendi illi fuerint, qui post eum honorem studio, atque ambitione adæptum, vel per ignauiam, vel per malitiam, vel per imperitiam, re ipsa non rectè vtuntur. Neque verò ideo paratam veniam esse dixerim, ijs qui nulla sua ambitione dignitatem eam obtinuerint. Decere enim arbitror, vel si te eò sexcenti vocent, atque adeo cogant, non illos spectare, verum animi tui dotes prius examinare, vireſq; tuas omnes exactè perscrutari, atque ita demum cogentibus cædere.

IDEM dicit. Sacerdotis animum solaribus radijs 16
puriorem esse oportet, vt ne quando Spiritus sanctus *Lib. 6. de*
desolatum illum relinquat, vt dicere illi liceat: Viuo *sacerdotio.*
ego, iam non ego, viuit in me Christus. Nam si qui ere *Gal. 1.*
mum inhabitant, quique procul sunt ab vrbe, à tumultibus, & a foro; tunc à tumultibus illinc enascentibus securi, liberiq; viuunt, denique qui perpetua portus tranquillitate perfruuntur, tuto vitæ illius præsidio fidere nolunt, quinimmo infinitas quoque alias addunt custodias, vndique seipsos circumsepientes, magna adeo cum diligentia, & dicere, & facere omnia laborantes, vt cum libertate ac puritate quadam sincera, quantum humanus captus ferre potest, ad Dei conspectum accedere possint: quantam putas sacerdotem præstare debere tum vim, tum potentiam, vt animam suam ab omni vindicet fœditate, vt spiritualem pulchritudinẽ illęsã seruet? Etenim multò maior vitę integritas huic quàm illis necessaria est. [Infra:] Eum, qui pro ciuitate tota, immo verò pro vniuerso terrarum orbe legatus intercedit, deprecatorque est apud Deum, vt hominũ omnium peccatis propitius fiat, qualem quæso esse oportet? Etenim neque Moysi, neque Eliæ fiduciã fore vnquam satis putauerim ad supplicationem huiusmodi peragendam, quandoquidẽ quasi mũdus illi vniuersus concreditus, atque adeo omnium sit pater, sic ad Deum ipse accedit deprecans quidquid vbique bellorum est extingui, &c. Porrò ipsum oportet tantò omnibus in rebus ijs præstare, pro quibus intercedit, quãtum par est, vt subditos præfectus excellat. Cum autẽ ille, & Spiritum sanctum inuocauerit, sacrificiumq; illud reuerentia plenissimum perfecerit, cõmuni omniũ 17
Domino manibus assiduè pertractato, quęro ex te quo to illum in ordine collocabimus? Quantam aũt ab eo integritatem exigemus? Quantam religionem? Considera enim quales manus illas administrãtes esse oporteat, qualem linguam, quæ verba illa effundat, qua denique ære non puriorem, sanctiore ve esse conuenit animam, quæ tantum illum tamq; dignum spiritum receperit. Per id tempus, & Angeli sacerdoti assident, & cę lestium potestatum vniuersus ordo clamores excitat, & locus altari vicinus in illius honorem, qui immolatur, Angelorum choris plenus est. Ego & commemorãtem olim quendam audiui, cum diceret senem quendam, virum admirabilem, ac cui reuelationum mysteria multa diuinitus fuissent detecta, sibi narrasse, se tali olim visione dignum habitum à Deo esse, ac per illud quidem tempus de repente Angelorum multitudinẽ conspexisse (quatenus aspectus humanus ferre poterat) fulgentibus vestibus indutorum altare ipsum circundãtium, denique sic capite inclinatorum, vt si quis milites præsenter rege aspiciat stantes, id quod facilè mihi ipse persuadeo. Item & alius quidam mihi narrauit, nõ ille quidẽ ab alio edoctus, sed dignus habitus, qui id & vidisset ipse, & audisset, qp q de vita hac emigraturi sunt, si mysteriorũ huiusmodi cum pura ac mũda conscientia fuerint participes, spiritum efflaturi ab Angelis, illorum corpora satellitum more stipantibus, propter assumptum illud sacrum, hinc recta in cęlum abducuntur. Tu verò nondum exhorrescis, talem hanc animã in tam Sacrosanctum introducens mysterium, eumq; qui sordidas vestes induerit, in sacerdotũ

dignitatem,collegiumq; coaptans,quem tamen à reliquo conuiuarum choro Christus expulit? Luminis instar vniuersorum orbem illustrantis,sacerdotis animũ splendescere oportet,noster autem tantum habet tenebrarum ex praua conscientia circumfusarum,vt vereatur ac reformidet fixis intentisq; oculis cum fiducia 18
Dominum suum obtueri. Sacerdotes,terræ sunt sales, nostram autem insipientiam quotus quisque est, qui facili, patientique animo ferat extra vosipsos, qui me nimia quadam amoris abundantia prosequi consueuistis? Nec enim solum sic,vt dixi, purum, mundumque sacerdotem esse oportet, vt qui tali ministerio dignus habitus sit, sed etiam primis prudentem, atque adeo multarum rerum experientia instructum,ornatũque, tantum,vt sæcularia omnia nihilominus noscat, quàm norunt ij,qui in media hominum turba versantur: rursus rerum omnium mundanarum securior viuat,quàm monachi ij,qui montes ipsos habitandos occuparunt. Varium autem eum esse oportet, benignum, austerum; neque enim vnum dumtaxat in modum, subditis omnibus vti debet. Monachorum certamen ingens,ac labor multus est. Verum si conferre quis volet instituti illius sudores, cum rectè administrato sacerdotio,certè tantum esse inter illa duo discrimen cõperiet,quantum est inter priuatum,& regem. [Infra:] *Leu. 4. 6. & 8.*
Ante prophetarum tempora ostendere volens Deus hominum peccata longè maiori supplicio expiari, dũ à sacerdotibus,quàm dum à priuatis fiunt,mandat, vt tantundem pro sacerdotibus, quantum pro vniuerso populo sacrificium offeratur. Quod quidẽ quid aliud signat quàm sacerdotis vulnera maiori medicamento, atque auxilio indigere,atq; a Deo tanto, quanto coniuncta simul vniuersi populi vulnera indigent? Porrò maiori nequaquam indigerent,nisi ea grauiora forent. Grauiora autem fiunt,non natura ipsa,sed sacerdotis, *1. Reg. 4.*
qui ea commiserit conditione ac dignitate. Cæterum quid hic nos de viris verba facimus, qui ministerium pertractantes sacris operarẽtur,cum & sacerdotum filiæ, quibus ipsis nihil cum sacerdotio commune est, propter dignitatem paternam,eorundem peccatorum pœnam multò acerbiorem sustineant? Vnde colliges sacerdotis pœnam multò grauiorem, quàm aliorum de plebe. Propterea Deus Israelitas accusans, ob hanc causam acrius ostendit maiori illos pœna dignos,quòd peccauerint post honores ab ipso acceptos, aliquoties in hæc verba eos compellans. Atqui vos cognoui ex omnibus terræ tribuibus, propterea vindicabo in vos impietates vestras.

19 *Epist. 2. quæ est ad Nepotianũ de vita cleric. & sacerdotũ, tom. 1. Psal. 15.*
HIERONYMVS ait: Clericus,qui Christi seruit Ecclesiæ,interpretetur primò vocabulum suum, & nitatur esse quod dicitur Si enim cleros Græcè sors Latinè appellatur,propterea vocantur clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia ipse Dominus sors,id est pars clericorum est. Qui autẽ vel ipse Domini pars est,vel Dominum partem habet,talem se exhibere debet, vt & ipse possideat Dominũ,& possideatur à Domino. Qui Dominum possidet,& cum propheta dicit: Pars mea Dominus,nihil extra Dominum habere potest. Quòd si quippiam aliud habuerit præter Dominum,pars eius non erit Dominus. Verbi gratia: Si aurum,si argentum,si possessiones,si variam supellectilẽ, cum istis partibus,Dominus pars eius fieri non dignabitur. Si autem ego pars Domini sum,& funiculus hæreditatis eius,nec accipio partem inter cæteras tribus, sed quasi leuita & sacerdos viuo de decimis, & altari seruiens,altaris oblatione sustentor,habens victum,& vestitum his contentus ero, & nudam crucem nudus sequar. Ne lucra sæculi in Christi quæras militia,neque habeas,quam quando clericus esse cœpisti. Nonnulli enim sunt ditiores monachi,quàm fuerant sæculares,& clerici,qui possident opes sub Christo paupere,quas sub locuplete,& fallace diabolo non habuerãt, vt suspiret eos Ecclesia diuites,quos mũdus tenuit ante mendicos,Negotiatorem clericum, & ex inope diuitem,ex ignobili gloriosum,quasi quandam pestem fuge. [Infra:] Ignominia omnium sacerdotum est,proprijs studere diuitijs. Natus in paupere domo, & tugurio rusticano,qui vix milio, & cibario pane rugientem saturare ventrem poteram,nunc similam, & mella fastidio. Sacerdotis Christi os,mens,manusq; cõcordẽt.

IDEM hanc scribit epistolam excusans se quod 20
præsbyterum ordinasset in illius diœcesi ipso inconsulto. Cum enim vidissem,ait, quia multitudo sanctorum in monasterio cõsisteret,& sancti præsbyteri Hieronymus,& Vincentius propter verecundiam, & humilitatem nollent debita nomini suo exercere sacrificia,inuenire autem & compræhendere seruum Dei nõ posses,qui te,eò quòd graue onus sacerdorij nollet suscipere,sæpè fugiebat,sed nec alius quis Episcoporum eum facilè reperiret. Vnde & satis miratus sum quomodo dispensatione Dei ad nos venerit cum diaconis monasterij,& cæteris fratribus, vt mihi satisfaceret, quia nescio quid aduersus eos habebam tristitiæ. Eum igitur appræhendi iussimus, & primum diaconum ordinauimus,proponentes ei timorem Dei,& compellentes,vt ministraret: valde quippe obtinebatur, indignũ se esse contestans. Vix ergo compulimus eum,& persuadere potuimus testimonijs scripturarum. Et cum ministraret in sanctis sacrificijs,rursus eum ingẽti difficultate ordinauimus in præsbyterũ, & ijsdem verbis impulimus,vt sederet in ordine præsbyterij. Post hæc scripsimus ad sanctos monasterij,& cæteros fratres,& increpauimus eos,quare non scripsissent super eo, cũ ante annum multos eorum quæri audissem,cur non haberent qui sibi Domini sacramenta conficerent,& illũ omnes suo poscerent testimonio,& grandem vtilitatẽ in commune monasterij testarentur. *In ep. Epiphanij episcopi Salamina ad Io. Hierosolymita. episc. to. 2.*

IDEM inquit; Pectus & brachium animaliũ,quæ 21
Dei offeruntur sacerdotibus dantur. In pectore mundas cogitationes, legis notitiam,dogmatum veritatẽ, in brachio bona opera, & pugnam contra diabolum, & armatam manum,vt quod mente conceperint, exẽplo probent. Ex quo intelligimus iuxta illud Malachiæ: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ea ore eius,præcipuam debere esse in sacerdotib. legis,doctrinæq; notitiam,& additamento gratiæ spiritualis,talem virum institui; qui possit contradicentibus resistere, & nihil in se sinistri habere operis,quod ducat ad tartarum,sed dextrum brachium,& separatum, vt opera sacerdotis comparatione virtutũ eius à cunctis hominibus separata sint. Tribuuntur etiam de macello publico ad victum sacerdotum, brachium,maxilla,& venter. De brachio iam diximus. Maxilla eloquentem, eruditumq; significat, vt quod pectore concipimus,ore promamus. Venter receptaculum ciborum,vt discant contemnere,quod in secessum proijci debet. Præcipitur sacerdotibus,nè ministraturi in templo, vinum & siceram bibant, nè ebrietate & crapula, & curis huius vitæ prægrauentur corda eorum,nè patrem habeant in terra,nisi solũ Deum, vt nulla debilitate segnes sint,nè truncis auribus, læso oculo, simis naribus, claudo pede,cutis colore mutato, quæ omnia referuntur ad animæ vitia. Primitiæ ciborum, & omnium frugum, atque pomorum offeruntur antistiti, vt habens victum, atque vestitum absque vllo impedimento, securus & liber seruiat Domino. *Inepist. 2. ad Fabiolam de vestitu sacerd. to. 3.* *Leuit. 10.* *Leuit. 21.*

IDEM exponens verba illa; Et dixit ad me, hoc 22
est gazophylacium, quod respicit viam meridianam, sacerdotum, qui excubant in custodijs templi. Porro gazophylacium, quod respicit ad viam aquilonis, sacerdotum erit qui excubant ad ministerium altaris, dicit. Notandum quòd sacerdotes, quibus custodiæ templi delegatæ sunt, habitant in gazophilacio, quod respicit ad viam meridianam, in qua lux plenissima est. Hi autem,qui excubant ad mini- *Li. 12. in c. 40. Ezech.*

ste-

niſterium altaris, in quo offeruntur victimæ pro pecca to, in gazophilacio ſunt, quod reſpicit viam aquilonis, eos, qui ab aquilone veniunt, & offerunt victimas pro peccatis, ſuſcipere, & ſaluare cupientes.

23 IDEM explicans illa verba; Cumque ingredientur portas atrij interioris veſtibus lineis induetur, nec aſcendet ſuper eos quidquam laneum, ait: Veſtibus lineis vtuntur Aegyptij ſacerdotes, non ſolum intrinſecus, ſed & extrinſecus. Porrò religio diuina alterum habitum habet in miniſterio, alterum in vſu, vitaq; cõmuni. Hæc quid iuxta ſenſum indicent ſpiritualem, ſequentia verba monſtrabunt. Eſſe autem induméta ſancta, & ſpiritualia docet Apoſtolus, dicens: induimini Dominum Ieſum Chriſtũ. Et in alio loco: induite vos viſcera miſericordiæ, bonitatem, humilitatem, & manſuetudinem. Et iterum: Expoliantes veterem hominẽ cum actibus ſuis, & induentes nouum, qui ſecundum Deum creatus eſt. Vittæ lineæ erunt in capitibus eorũ, ſiue cidares, puto coronam oſtẽdere gratiarum, de qua ſcriptum eſt: Coronã gratiarum ſuſcipiet tuus vertex. Deniq; & fœminalibus intrinſecus vtimur, nè vlla in conſpectu Dei pollutæ conſcientiæ, & operis nuptialis appareat turpitudo. Quibus feminalibus accingi vult Saluator Apoſtolos, dicens: Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris. [Infra:] Ad mortuum hominem non ingredientur, nè polluantur.

24 Propriè ſacerdotalis officij eſt morticina non tangere, vt qui pro aliorum vitijs deprecatur, ipſe ad altare mũdus accedat. Non autem erit eis hæreditas, ego hæreditas eorum. Sacerdos nullam habet hæreditatem, niſi Deum, qui eſt hæreditas eius, nec accipiet poſſeſſionẽ in Iſrael, hoc eſt, inter vulgus ignobile, ſed ſacerdotalẽ, vt dicat de eo Dominus. Ego ſum hæreditas, & poſſeſſio eorum. Quem cum inuenerint loquentur, ac dicẽt: Tenebo eum, & non dimittam illum, & pſallent cum Propheta: Pars mea Dominus. [Infra:] Nec tantũ gaudendum eſt ſacerdoti ad oblationem munerum, quantum timendum ad honoris cõdemnationem, ſi eo abutantur indignè. Grandis dignitas ſacerdotum, ſed grãdis ruina eorum, ſi peccent. Lætemur ad aſcenſum, ſed timeamus ad lapſum. Non eſt tanti gaudij excelſa tenuiſſe, quanti mœroris de ſublimioribus corruiſſe. Nequeenim ſolum pro noſtris delictis reddemus rationem, ſed pro omnium, quorum abutimur, donis, & nequaquam ſumus de eorum ſalute ſolliciti.

25 IDEM exponens illa verba; Ad vos ò ſacerdotes, qui deſpicitis nomen meum, & dixiſtis, in quo deſpexi mus nomen tuum? Offertis ſuper altare meum panem pollutum, & dicitis, in quo polluimus te? In eo quod dicitis, menſa Domini deſpecta eſt, dicit. Corripit ſermo diuinus presbyteros negligentes, qui polluunt corpus Domini, quando indigni accedunt ad altare, & dicunt, Menſa Domini deſpecta eſt, nõ quòd hoc aliquis audeat dicere, & q̃ impie cogitat, ſcelerata voce proferre, ſed opera peccatorum deſpiciunt menſam Dei.

26 IDEM exponens verba illa; Lex veritatis fuit in ore eius, &c. inquit. Hoc eſt, doctrina populorum, quæ in ſacerdote, nullo debèt mendacio deturpari, ſed tota de veritatis fonte procedere. Et iniquitas non eſt inuẽta in labijs eius, vt imitetur Dominum ſuum, de quo dicitur. Qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus eſt in ore eius. In pace, & æquitate ambulauit mecum: vt & ipſe in ſe pacẽ habeat, & cæteros pacificet, nulliuſq; perſonam accipiat in iudicio. Qui ſacerdos eſt, & non corripit delinquentes, ſacerdotis officium præterit. Labia ſacerdotis cuſtodient ſcientiam. Non dixit, proferent, ſed cuſtodient, vt loquantur in tempore, dent cibaria conſeruis in tempore. Et legem requirent ex ore eius. Quia ad ſacerdotes pertinet ad interrogata reſpõdere de lege. Quia Angelus Domini exercituum eſt. Sacerdos Angelus dicitur, ideſt nuncius, quia Dei, & hominum ſequeſter eſt, eiuſq; ad populum nunciat voluntatẽ. Et idcirco in ſacerdotis pectore rationale eſt, & in rationali, doctrina, & veritas ponitur: vt diſcamus, ſacerdotem doctum eſſe debere, & præconem Dominicæ veritatis.

27 AMBROSIVS docet gratiam, qua pollere debent miniſtri altaris; id probans teſtimonio Leuitici, & ait: Cum diuideretur à Moyſe terrena poſſeſſio patrũ populo, excepit Leuitas Dominus à terrenæ poſſeſſionis conſortio, quòd ipſe illis eſſet funiculus hæreditatis. Denique ſic appellatur Leuita, ipſe meus, vel ipſe pro me. Magnum ergo munus eius, vt de eo Dominus dicat, ipſe meus. Vnde poſtquam multa de Epiſcopis dixerat Paulus Apoſtolus, addit: Similiter diaconos oportet eſſe graues, non bilingues, non multo vino deditos, non turpa lucrum ſectantes, habentes myſterium fidei in conſcientia pura. Et hi autem probentur primum, & ſic miniſtrent, nullum crimen habentes. Aduertimus quanta in nobis requirantur, vt abſtinens ſit à vino miniſtet Domini, vt teſtimonio bono fulciatur, non ſolum fidelium, ſed etiam ab his, qui foris ſunt. Decet enim actuum, operumq; noſtrorum teſtem eſſe publicam exiſtimationem, & atteſtationem, nè derogetur muneri, vt qui videt miniſtrum altaris congruis ornatum virtutibus, auctorem prædicet & Dominum, qui tales ſeruulos habeat. Caſtificabatur olim populus per biduum, aut per triduum, vt ad ſacrificium purus accederet, & lauabat veſtimenta ſua. Si in figura tanta obſeruantia, quanta in veritate? Diſce ſacerdos quid ſit lauare veſtimenta tua, vt mundũ corpus celebrandis exhibeas ſacramentis. Si populus ſine ablutione veſtimentorum ſuorum prohibebatur accedere ad hoſtiam ſuam, tu illotus mẽte pariter & corpore, audes, p alijs ſupplicare, audes pro alijs miniſtrare?

28 IDEM epiſtola ſexta ad Irenæum Pythagoricum mandatum commemorans, quo ille diſcipulos ſuos cõmunem, atque vſitatam populo viam ingredi prohibuit; & vt idem à ſacerdotibus obſeruetur multiplici ratione perſuadens, ait: Pythagoricum mandatum in aliquorum ſcriptis prædicari inuenimus, quòd ille diſcipulis communẽ ingredi viam prohibuerit. Sed hoc vndè aſſumpſerit, non eſt incognitum. Nam cum ex populo Iudæorum (vt plerique arbitrantur) genus duxerit, ex eius diſciplina deriuauit magiſterij præcepta. Legerat itaque in Exodo, Moyſi, diuino præceptum eſſe oraculo: Solue calceamentum pedum tuorum. Id etiã præceptum Ioſue, vt detritæ, & popularis viæ deponerent pulnerem, qui viam Domini ambulare deſiderarent. Dederat præceptum eidẽ Moyſi, vt montem cũ ſacerdotibus aſcenderet, populus aũt deorſum ſtaret. Separauit igitur ſacerdotes à populo, & poſtea Moyſi p̃cepit, vt nubẽ intraret. Vides in ſacerdotibus nihil plebeiũ requiri, nihil populare, nihil cõmune cum ſtudio, atq; vſu & moribus multitudinis? Sobria à turbis grauitatem, ſeriam vitam, ſingulare pondus, dignitas ſibi vẽdicat ſacerdotalis. Qũo enim põt obſeruari à populo, qui nihil habet ſeparatum à populo, diſpar à multitudine? Quid. n. in te miretur, ſi ſua in te recognoſcat, ſi nihil in te aſpiciat, qđ vltra ſe inueniat, ſi quæ in ſe erubeſcit, in te, quẽ reuerẽdũ arbitratur, offendat? Supergrediamur igitur plebeias opiniones, & ſtrata quædã gregalis conuerſationis, ac vulgaris ſemitæ ſolũ declinemus, q̃ currit ille, cuius vita leuior curſore, de quo dicitur: Trãſiuit, & nõ vidit, ſed quæramus nobis viã inacceſſam ſermonibus inſolentia, in uiam operibus imperitorum, q̃ nullus maculos deferat, qui nullam virtutis ſuauitatem guſtauerit: quia de numero Thebanorũ, & Sabæorum eſt deficientiũ, & auertentium ſe à veritate de quibus dicit Iob: Videte vias Thebanorũ, & ſemitas Sabæorum, quia confuſionem incident, qui in ciuitatibus, & diuitijs ſpẽ habẽt. Has igitur deuias ſemitas declinantiũ, & illum deficientium puluerem, qui propter ſuam apparentiam ceciderunt ſæpe in deſerto, derelinquamus: conuertamur autem, & ſequamur ſapientiæ viam, quam non calcauerunt filij iuſtorũ glorificantiũ

se,& iactantium,quam interitus ignorat, mors nescit, quia Deus dilexit eam. Abyssus dixit,non est in me; & mare dixit, non est mecum. Sed si quæris viam sapientiæ,& disciplinæ,colere Deum, atque ei subditum esse sapientia est, abstinere autem à peccatis disciplina est. Quid igitur nobiscum istius sæculi via, dies, & noctes in lucris ponere,& de lucris semper cogitare, atque vt cicadas aiunt,aura quadam pasci cupiditatũ? Hi sunt, vt cicadæ, qui sub arbore feruentium cupiditatum se mulcent,nullum fructum ferentes,nihil habentes gratiæ. Has vias fugiamus,& ingrediamur portas iustitiæ, quas iustus,qui fuerit ingressus,cofitebitur Domino.

30 *Inser. 83.* IDEM comparat sacerdotes apibus & ait. Sicut apes de diuinarum scripturarum flosculis suauia mella conficiunt,& quidquid ad medicinam pertinet animarum,oris sui arte componunt, Rectè comparãtur apibus sacerdotes,quia sicut apes castitatem corporis præferunt, cibum vitæ cælestis exhibens, aculeum legis exercent. Puri enim ad sanctificationem,suaues ad refectionem,seueri sunt ad vltionem. Apibus planè sunt comparandi, qui velut alueario quodam gratiam matris Ecclesiæ continent,in qua diuersorum meritorum cellulas dulcissimis prædicationibus componentes,de vno Saluatoris examine,Christianorum examina multa producunt.

31 *Lib. de dignitate sacerdotali, c.3.f.4.* IDEM sic habet; Nihil est in hoc sæculo excellentius sacerdotibus, si quod sumus professione, actione potius quàm nomine demonstremus, vt nomen congruat actioni,actio respondeat nomini, nè sit nomen inane,& culmen immane;nè sit honor sublimis, & vita deformis;nè sit Deifica professio,& illicita actio, nè sit religiosos amictus, & irreligiosus prouectus; nè sit gradus excelsus,& deformis excessus; nè habeatur in Ecclesia cathedra sublimior, & conscientia sacerdotis reperiatur humilior;nè locutionem simulemus columbinam, & mentem habeamus caninam; nè professionem monstremus ouinam, & ferocitatem habeamus lupinam. Ergo fratres sicut Senatorem chlamys, sicut agricultura rusticum, sicut barbarum arma, sicut nautam nauigationis peritia,& singulos quosque opifices operis sui qualitas, ipsos demonstrat auctores, sicut Episcopum non aliud nisi episcopalis opera designat, vt ex bono opere magis quàm ex professione noscatur, plus meritis esse Episcopus,quàm quod nomine vocitetur. Quia sicut nihil est Episcopo excellentius,sic nihil est miserabilius,si de sancta vita Episcopus periclitetur,si sacerdos in crimine teneatur. Et vt leuius est de plano corruere,sic grauius est,qui de sublimi ceciderit dignitate,quia ruina,quæ de alio est, grauiori casu collidítur. Honor quidem Episcopalis coram hominibus præclarus est, sed si ruinam sustineat, dolor magnus est. Nam quantum præ cæteris gradus est altior, tantò si per negligentiam delabatur, ruina grauior est. Magna sublimitas,magnam debet habere cautelam.

32 Honor grandis grandiori debet solicitudine circumuallari,cui plus creditur, ab eo plus exigitur, sicut scriptum est: Quia optimis permixta sunt pessima. Et alibi: Potentes potenter tormenta patientur. Et scienti legem, & non facienti eam, peccatum est grande. Aliud est, quod ab Episcopo requirit Deus, & aliud quod à presbytero, & aliud quod à diacono, & aliud quod à clerico,& aliud quod à laico, vel à singulis quibusque hominibus. Et licet omnium hominum opera Deus in suo examinet iudicio,plus tamen ab eo exigitur, cui plus committitur.

Sap. 6. Luc. 12.

33 *Inc.3. epi. 1. ad Tim. in.3.* IDEM exponens verba illa; Diacones sint vnius vxoris viri,inquit. Veteribus leuitis & sacerdotibus,id circo concessum est vxores ad vsum habere, quia multum tempus otio vacabant à ministerio, aut sacerdotio. Multitudo enim erat sacerdotum, & magna copia leuitarum,& vnusquisque certo tempore seruiebat diuinis ceremonijs secundum institutum Dauid. Hic enim viginti & quatuor classes constituit sacerdotum, vt vicibus deseruirent, tempore autem quo non illos contingebat deseruire altari domorum suarũ agebant curam: at vbi tempus imminebat ministerij, purificati aliquãtis diebus,accedebant ad templum offerre Deo. Nunc autem septem diaconos esse oportet,aliquantos presbyteros,vt bini sint per Ecclesias,& vnus in ciuitate Episcopus,ac per hoc omnes à conuentu feminæ abstinere debere, quia necesse est eos quotidie præsto esse in Ecclesia,nec habere dilationem, vt post contentum legitimè purificentur sicut veteres. Omni enim hebdomada offerendum est, etiamsi non quotidie peregrinis,incolis tamen vel bis in hebdomada. Sacerdotes etiã die,noctuque pro plebe sibi commissa oportet orare: mundiores ergo debẽt esse cæteris,quia actores Dei sunt. Si enim plebis hominibus, orationis causa ad tempus abstinere se præcepit,vt vacent orationi, quanto magis leuitis,aut sacerdotibus?

34 *Lib. 2. in Exod. c.4.* AVGVSTINVS exponens illa verba; Et erit Aaron cũ cœperit fungi sacerdotio, audietur vox eius intranti in sanctuarium in conspectu Domini, & exeũti,vt non moriatur. Intrantis,& exeuntis vocem de tintinnabulis,dicit,audiri,tantumq; ibi pondus obseruationis posuit,vt diceret,nè moriatur. Testimonia ergo quædam significari voluit in veste sacerdotali,qua vtique significatur Ecclesia,per hæc tintinnabula,vt nota sit conuersatio sacerdotis,sicut Apostolus dicit: Circa omnes teipsum bonorum operum præbens exemplũ. Aut illud: Quæ audisti à me per multos testes, hæc eadem commenda fidelibus, & ijs, qui idonei sunt & alios docere.

Exo. 28. *Tit 2. 2. Tim. 2.*

35 *Inli. q.s. triusq; testam.* IDEM dicit; Si licet,& bonum est nubere, cur sacerdotibus non licet? Quia debet mundior esse, quàm cæteri, quia sancta sunt, quæ administrat. Nam sicut ad comparationem lucernæ, tenebræ non tantum obscuræ,sed etiam sordidæ sunt, ad comparationem autem stellarum lucerna caligo est, ad solis vero comparationem stellæ nebulosæ sunt, ad Dei autem claritatem sol nox est,ita & quæ ad nos licita & munda sunt, ad Dei autem dignitatem quasi illicita,& immũda sunt: quãquam enim bona sunt, Dei tamen personæ non cõpetunt. Nunquid non tunica mediocris hominis, quamuis munda,Imperatori tamen sordida,& illicita est? Si militer & vestis communis Senatori. Ac per hoc antistites Dei puriores esse debent, quàm cæteri, quia & Christi habent personam,& ministros Dei mundiores esse oportet. Nemo enim Imperatori ministrat,nisi vestimentis claris & mundis indutus, Deus autem quia natura clarissimus est, ministros eius, natura magis quàm vestibus,mundos esse oportet.

Simile.

36 *Lib. decim. tempus sæculi,to.9. Psal.15.* IDEM dicit: Vnde sibi arrogant ligandi, atq; soluendi potestatẽ, qui in terra præsumũt possidere facultatem? Qũo non erubescunt dicere: Dominus pars hęreditatis meæ? Vbi est illud Apostolicum: Quæ conuẽtio Christi ad Belial? Qui terrenas possessiones relinquere nolũt,cur peccata populi comedunt? Si decimas cum filijs Leui accipiunt, qũo inter cęteras tribus partes accipient? Si nominis sui ethymologiam attendũt, cur clerici à sorte dicti sunt, nisi quia Dominus eorum sors,vel hæreditas sit. Cur saltem clericatus sui signa, quibus à laicis discernuntur,non perpendunt? Non.n. sine causa capita eorum raduntur, & tondentur, sed perspicacissima & euidentissima ratione. Nã his signis secernuntur à laicorum conuersatione. Cerebrum radimus,per hoc signantes malam terrenarum rerum solicitudinem, nostræ mentis oculos ad Deum contemplandum nõ impedire. Vnde Apostolus ait: Nemo militãs Deo, implicat se negotijs sæcularibus. Hinc Moyses ait. Leuitæ radant pilos carnis suæ. Leuita interpretatur assumptus. Qui nãque in officijs diuinis assumptus est,pilos,idest, superfluas cogitationes cordis radere debet. Caput igitur radere significat, cogitationes terrenas & superfluas à mente resecare. Quia sicut pili non sunt pars corporis,sed quædã superfluitas,

1. Tim. 2. Num. 8.

Simile.

precedens

cedens à corporis humore, ſic bona temporalia non ſunt nobis naturalia, ſed aliena, & ſuperflua. Vnde ſacerdotes minimam partem capillorum in capite retinent, vt per eorum abraſionem ſe minimam terrenorum ſolicitudinem habere deſignent. Qua propter, etiam illam minimam particulam capillorum retinêt, quia dum in hoc mundo ſunt, à terrenis cogitationibus omnino vacui eſſe non poſſunt. Quantoq; ſacerdos crines radit, tanto ſe non terrena, ſed cęleſtia diligere cõprobat. Crines radimus, vt inter nos, & Deum nihil intereſſe approbemus.

37 GREGORIVS explicans verba illa; Tulit autẽ Samuel lenticulam olei, & effudit ſuper caput Saul, dicit: Oleum liquoribus alijs ſuperfertur, oleum ignem fouet, oleum vulnera curare conſueuit. Vngatur ergo caput regis, quia ſpirituali gratia mens eſt replenda doctoris. Habeat in vnctione ſua oleum, habeat miſericordiam abundantem, quæ ſibi virtutibus alijs præferatur. Habeat oleum, & dum ardorem ſancti Spiritus in ſe nutrit, lucere vehẽmenter alijs per verbum poſſit. Habeat nihilominus oleum medicinæ, vt ſapienter diſponat qualiter peccatorum fętores tergat, & ægras mentes ſaluti reſtituat. [Infra:] In veſte pontificis tintinnabula poni mandauit Deus. Veſtis quippe pontificis eſt oſtenſio bonæ conuerſationis, quæ quaſi tintinnabulis multis inſeritur, quando opera bona multiplicat, quæ ad minorum exemplum clamant. Sed indicare rex Saul, regni verbum non audet: quia præceptum eſt ſacerdotibus, vt coram Domino veſtis decorem portent.

38 Coram Domino quidem veſtis decorem portat, & qui bona oſtendit, & de oſtenſione bonorũ operum non hominibus per vanitatem foris, ſed Deo intus per amorem placare appetit. Tunc certè ſacerdos tacet, ſed dum incedit, quod portat clamat, quia electus prædicator ſe iactando non indicat, ſed bene viuendo loqui nequaquam ceſſat. [Infra:] Quæſierunt, eum, & non inuenerunt, & conſuluerunt pro eo Dominum, reſponditque Dominus: Ecce abſconditus eſt domi. Abſcondunt ſe ne inueniantur, quia ſubire dignitatem refugiũt, cuius oneri ſe impares arbitrantur. Habet quippe ſpiritualis prælatio, exteriorem gloriam dignitatis, habet & interioris magnitudinem oneris: nam & rector honoratur à ſubditis, & portat eos, à quibus honoratur. [Infra:] Quia verò nunc in ſancta Eccleſia, qui ſe ſubtrahant tantis honoribus, pauci ſunt, qui ſe ingerant multi, notate, qui ſe ingerunt, debent, quia is, qui à propheta domi abſconditus dicitur, non ad ſpiritualem Eccleſiæ dignitatem, ſed ad ſæcularem regni gloriam quærebatur, quia eum, non ſacerdotem, ſed regem facere volebant. Videat ergo ſacerdos, qua mente fugiendum ſit culmen ſanctæ Eccleſiæ, ſi culmen ſæculi conſcendere tam cautè reges fugere. Debetq; eſſe altior omni populo ab humeris, & ſupra, qui requiritur ad culmen Eccleſiaſticæ dignitatis. Debetq; ſtare in medio populo, quando ab vniuerſis ſubditis eius fortitudo conſpicitur. In medio populi ſtat, quia eius bona opera, minoribus exemplum præſtant.

Lib. 4. expoſitionc. 9. 1. lib Reg. to 1.

Exo. 28.

Sacerdotes multum honorandi ſunt, qui ſi iuſti ſint, bono communi proſunt, medij inter Deum, & homines, aliàs ruina reipublicæ. Cap. II.

1 CHRYSOSTOMVS amplificans ſcelus Oziæ, qui ſacerdotale munus vſurpare auſus eſt, inquit: Ozias aduerſus ipſum omnium ſupremum principatum legem trãſgreſſus eſt: ſi quidem ſacerdotium principatus eſt, ipſo etiã regno venerabilius, ac maius. Nec mihi narres purpuram, neque diadema, neque veſtes aureas, vmbræ ſunt iſta omnia, vernilq; floſculis leuiora. Ne mihi inquam narres iſta, ſed ſi vis videre quantum abſit rex à ſacerdote, expende modum potestatis vtrique traditæ, videbis ſacerdotem multò ſublimius rege ſedente. Quamquam enim nobis admirandus videatur thronus regis ob gemmas affixas, & aurum, quo obcinctus eſt, tamen rerum terrenarum admiſtrationem ſortitus eſt. Verum ſacerdoti thronus in cælis collocatus eſt, & de cœleſtibus negotijs pronunciandi habet auctoritatem. Vnde Dominus dicit: Quæ cumque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta, & in cælis. Quid cum hoc honore conferri poteſt? A terra iudicandi principalem auctoritatem, ſumit cælum. Nam iudex ſedet in terra, Dominus ſequitur ſeruũ, & quicquid hic in inferioribus iudicarit, hoc ille in ſupernis comprobat. Itaq; medius ſtat ſacerdos inter Deum, & naturam humanam, illinc venientia beneficia ad nos deferens, & noſtras petitiones illuc perferens, Dominum iratum reconcilians vtrique naturæ, nos qui offendimus eripiens ex illius manibus. Eoque Deus ipſum regale caput ſacerdotis manibus ſubiecit, nos erudiẽs, quòd hic princeps eſt, illo maior. Ingreſſus eſt Ozias templũ Domini, ingreſſus eſt & Azarias ſacerdos poſt eum. Non temerè dicebam, ſacerdotem rege maiorem eſſe. Neque enim, vt regem eiecturus, ſed vt profugum, & ingratum famulum expulſurus cum auſteritate, ingreſſus eſt, non aliter, quàm generoſus canis incurrit ad impuram beſtiam, vt illam exterminet à domibus herilibus. Vidiſti ſacerdotis animum multa fiducia pleñ, excelſiq; ſpiritus. Nõ aſpiciebat principatus faſtũ, non expendebat, quanta res eſſet animum cupiditate temulentum cohibere. Non audiebat illud Salomonis: Minæ regis ſicut ira leonis, ſed ſublatis oculis ad verũ regem cælorum, atque illud tribunal, illaſq; pœnas cõſiderans, & his cogitationibus ſeſe muniens, impetum fecit in tyrannum. Nouerat enim, nouerat, q̃ comminatio regis ſimilis eſt iræ leonis, duntaxat ijs, qui terrã ſpectarent: verùm homini, qui cælum haberet præ oculis, quiſq; ſic induxerat animum, vt vitam citius in ipſis ſacrificijs deponeret, quam ſacras leges conſpiceret violari, quouis cane vilior erat rex. Nihil enim in eo imbecillius, qui diuinas conculcat leges, vt contra nihil potentius eo, qui leges diuinas defendit. Dicit ſacerdos: non licet tibi Ozia adolere incẽſum Domino. Non appellauit eum regem, propterea quòd ipſe ptæueniens ſe ſe dignitate dejecerat. Adeſt etiam cum fiducia ſacerdotis & manſuetudo: Non enim fiducia nobis tantùm in reprehendendo opus eſt, verum multo magis opus eſt manſuetudine. Non licet tibi adolere incenſum Domino, ſed ſolis ſacerdotibus filijs Aaron conſecratis. Ecce vbi ferrum ad ſecandum vulnus occultauit, non enim ſimpliciter dixit ſacerdotibus, ſed addidit Aarõ. Is primum fuit pontifex: ſimileque facinus illius temporibus quidam auſi ſunt. Dathan enim, & Chore, & Abiron coniurati aduerſus illum cũ alijs aliquot voluerunt ipſi præripere ſacerdotium, ſed alios quidem terra dehiſcens abſorbuit, alios verò cælitus emiſſus ignis exuſſit. Huius ergo hiſtoriæ volens illum commonefacere, mentionem facit Aaron, qui tũc erat iniuria affectus, vt ad calamitatem eorum qui fecerant iniuriam, huius cogitationem tranſmitteret.

Ho. 5. in c. 6. Iſa. to. 1. 2. Par. 26.

Num. 16.

IDEM exponẽs verba illa Matthæi 21. Et intrauit Ieſus in templum Dei, dicit: Hoc erat boni medici, vt ingreſſus ad infirmam ciuitatem ſaluandam, primum ad originem paſſionis intenderet. Nam ſicut de tẽplo omne bonum egreditur, ſic & de templo omne malum procedit. Quemadmodum medicus, quando primò ingreditur ad infirmum, ſtatim de ſtomacho eius interrogat, & eum componere primum feſtinat, quia ſi ſtomachus ſanus fuerit, totum corpus validum eſt, ſi aũt diſſipatus fuerit, totum corpus infirmũ eſt; ita ſi ſacerdotium integrum fuerit, tota Eccleſia floret, ſi autem corruptum fuerit, omnium fides marcida eſt. Cor autẽ, & ſtomachus ſacerdotes intelliguntur, quia in rebus ſpiritualibus per eos totus populus gubernatur. Et ſicut cor, ſapientiæ locus eſt, ita ſacerdotes ſunt receptacula ſapientiæ ſpiritualis, Iſaia dicente de regibus, qui-

Ho. 38. in perfect. in Matt. to. 2.

Simile.

Iſa. 2.

dem; Omne caput in dolore; de sacerdotio autē; Omne cor in tristitia. Sicut enim stomachus accipiens cibum coquit eum in se ipso, & per totum corpus dispergit, sic & sacerdotes accipiunt scientiam sermonis per scripturas ex Deo, & excoquentes eam in se, idest tractantes, & meditantes apud se vniuerso populo subministrant. Videte ergo sacerdotes, quomodo vos comparatis in verbo, & opere. Quoniam sicut in corpore, si aliquod infirmatum fuerit membrum, non omnino languet & stomachus; si autem stomachus languerit; omnia membra inueniūtur infirma. Sic si aliquis Christianorum peccauerit, non omnino peccant & sacerdotes, si autem & sacerdotes fuerint in peccatis, totus populus conuertitur ad peccandum. Ideo vnusquisque Christianorum pro suo peccato reddet rationem, sacerdotes autem, non solum pro suis, sed & pro omnium peccatis reddituri sunt rationem. Vidit arborem pallentibus folijs marcidam, & intellexit studiosus agricola, quia lęsuram in radicibus haberet. Nam verè quemadmodum, cum videris arborem pallētibus folijs, marcidam intelligis, quia aliquam culpam habet circa radicem, ita cum videris populum indisciplinarum, & irreligiosum, sine dubio cognosce, quia sacerdotium eius non est sanum.

Simile.

4 IDEM ait, postquam sacerdotum miram dignitatem ostendit: Sacerdotes meritò non modò plus veteri debemus, quàm vel principes, vel reges, verùm etiā maiori honore quàm parentes proprios honestare. Hi enim ex sanguinibus, & voluntate carnis nos genuerunt, illi verò auctores nobis sunt natiuitatis eius, quā à Deo habemus, beatæ generationis illius, libertatis veræ, atq; adeo adoptionis eius, qua nos per gratiam filij Dei sumus effecti. Corporis lepram purgare, seu, vt verius dicam, non purgare, sed purgatos ostendere Iudęorum sacerdotibus solis licebat, neque nescis quanta cū ambitione, quanto cum studio, ac concertatione sacerdotalis dignitas id temporis acquireretur. At verò nostris sacerdotibus non corporis lepram, verùm animæ sordes purgare concessum est, quare iudicio quidē meo, qui istos despiciunt contemnuntq; multò scelerationes, ac maiori supplicio digni fuerint, quàm fuerit Dathan vna cum suis omnibus. Illi enim tametsi principatum ad se non spectantem sibi vendicabant, tamē miram quandam de eo principatu opinionem animo conceperant: id quod declarauit ingens rei concupitæ studium. Hi autem tunc cum iam sacerdotalis honos incrementum, ornatum, præstā tiam magnam accepit, contra quam illi, sed tamen multo maiora audent. Neque enim perinde est ad despicientiæ rationem subducendam, honorem aliquem indebitum appetere, & tot tantaq; bona fastidire, verum facinus hoc tantò est illo grauius, quantò, inter se dissident interuallo fastidium & admiratio. Quis ergo tam infęlici genio natus, vt tot tantaque bona fastidiat?

Lib. 3 de sacerdos. to. 5.

Num. 16.

5 HIERONYMVS exponens illa verba; Et inebriabo animam sacerdotum pinguedine (siue filiorum Leui) & populus meus bonis meis adimplebitus, ait Dominus, sic habet: Perspicuum est, nequaquam id dici de his sacerdotibus, qui sunt filij Leui, sed de his in quorum typum præcessit Melchisedech, quales sunt nouæ legis sacerdotes. Ebrietas autem sacerdotum & in Apostolis comprobatur, quando feruebant fide, & musto pleni dicebantur. Vnde & locus in quo comprehensus Dominus est, vocatur Gethsemani, quod in lingua nostra vallem pinguedinis sonat. Cumq; sacerdotes pingues fuerint doctrina Domini, & inebriati à conuiuio Ioseph dixerint: Calix tuus inebrians quàm præclarus est, tunc erit & hoc, quod nūc Dominus polliceatur, & populus meus bonis meis adimplebitur.

Li. 6. in c. 31. Hie. to. 4.

Gen. 43. Psal. 22.

6 IDEM explicans verba illa; Accingite vos, & plangite sacerdotes, vlulate ministri altaris, cubate in sacco ministri Dei mei, quoniam interijt de domo Dei vestri sacrificium, & libatio, ait: Qui sanctus sacerdos est, & comedit pascha Domini accingatur baltheo castitatis, & audiat cum Apostolis. Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris. Qui autem peccator est, & quem remordet propria conscientia, cilicio accingatur, & plāgat, vel propria delicta, vel populi, & ingrediatur Ecclesiam, de qua propter peccata fuerat egressus, & cubet, vel dormiat in sacco, vt præteritas delicias, per quas offenderat Deum, vitæ austeritate compenset. Accingantur autem sacerdotes, & plangant, & vlulent, & dormiant in acco, propheta eos ad pœnitentiā cohortante, dicit. Ministri Dei mei, quō interijt de domo Dei vestri sacrificium, & libatio.

Luca 12.

In c. 1. Ioel to. 6.

7 IDEM explicans verba illa; Sicut acetum dentibus, & fumus oculis, sic piget his, qui miserunt eum, inquit: Sicut acetum dentibus, & fumus contrarius est oculis, ita sacerdos in Ecclesia prauus, per acredinem peccati, fidelium sensus obtundere facit, atque erroris ignorantia oculis cordis eorum ab intuitu fidei, seu intellectu rectitudinis dum caligant, velut fumus excæcat. Oculi, & dentes, prędicatores sunt sanctæ Ecclesię, qui ei & recta itinera prævidere, & alimenta spiritualia suggerere solent. Porrò acetum, quod à vino degenerat, & fumus, qui ab igne ascendens euanescit, eos, qui ab Ecclesiastica suauitate, & charitate per superbiam, vel socordiam recedentes, hanc etiam verbis impugnant, figuratè denunciant.

Lib 2. in c. 10. Pro. to. 8.

8 IDEM exponens verba illa; Nemo te contemnat, dicit. Ad Timotheum dixerat Paulus; nemo adolescentiam tuam contemnat, idest, nolo tē talem exhibeas, vt possis ab aliquo meritò contemni. Quod autem nunc Tito dicit, hunc sensum habet: nemo illorum, qui in Ecclesijs sunt, te segniter agente, sic viuat, vt se putet esse meliorem. Qualis enim ædificatio erit discipuli, si se intelligat magistro esse maiorem? Vnde non solū episcopi, presbyteri, & diaconi debent magnopere prouidere, vt cunctum populum cui præsident, conuersatione, & sermone præcedant, verùm, & inferiori gradus, exorcistæ, lectores, ianuarij, & omnes omnino, qui domui Dei seruiunt. Quia vehementer Ecclesiam Dei destruit, meliores laicos esse, quàm clericos.

In ca. 2. ep. Pauli ad Tim. to. 8.

9 AMBROSIVS epistola, quæ est ad Valentinianum Imperatorem, recusans certare cum Auxentio Arriano in consistorio Imperatore iudicaturo, ex eo, quod in causa fidei, episcopi de laicis in Ecclesia, & non laici de episcopis in consistorio debeant iudicare, dicit: Nemo contumacem iudicare me debet, cū hoc asseram, quòd Augustæ memoriæ pater tuus non solum sermone respondit, sed etiam legibus suis sanxit, in causa fidei vel Ecclesiastici alicuius ordinis eum iudicate debere, qui nec munere impar sit, nec iure dissimilis. Hæc enim verba rescripti sunt, hoc est sacerdotes de sacerdotibus voluit iudicare. Quin etiam, si alias quoque argueretur episcopus, & morum esset examinanda causa, etiam hanc voluit ad episcopale iudicium pertinere. Quando audisti clementissime Imperator, in causa fidei laicos de episcopo iudicasse? Ita ergo quadam adulatione curuamur, vt sacerdotalis iuris simus immemores, & quod Deus donauit mihi, hoc ipse alijs putem esse credendum? Si docendus est episcopus à laico, quid sequatur, laicus ergo disputet, & episcopus audiat, episcopus discat à laico. At certè, si vel scripturarum seriem diuinarum, vel vetera tempora retractemus, quis est, qui abnuat in causa fidei episcopos solere de Imperatoribus Christianis, non imperatores de episcopis iudicare? Dicebat pater tuus, non est meum iudicare inter episcopos.

Epist. 32. lib. 6. to. 1.

10 IDEM dicit: Audite me beatissimi patres, & si dignum dicitis, sanctissimi fratres, audite me stirps Leuitica, germem sacerdotale, propago sanctificata, duces, & rectores gregis Christi, audite me rogantem vos pariter, & timentem, & commodis, & commonitionibus consulentem, & honorem vestrum demonstrare volentem, vt cum honoris vobis prærogatiuam monstre-

Lib. de dignitate sacer. c. 2. & 4

ſtremus, merita etiam congrua requiramus. Dignum eſt enim, vt dignitas ſacerdotalis prius a nobis noſcatur,& ſic deinde ſeruetur a nobis,vt Pſalmographi ſententia queat repelli a nobis. Homo cum in honore eſſet non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus, ſimilis factus eſt illis. Honor igitur fratres,& ſublimitas epiſcopalis nullis poterit comparationibus adæquari. Si regum fulgori compares,& principũ diademati,longè erit inferius,quam ſi plumbi metallum, ad auri fulgorem compares. Quippe cum videas regũ colla & principum, ſubmiti genibus ſacerdotum, & exoſculatis eorum dextris,orationibus eorum credant ſe communiri:ſacerdotes paſtores ſunt, reliqui de plebe oues, vt inter vtroſq; ex his perſpicias differentiã.

Luca 12.

Pſ. 48.

7 Lib 2. inc. 10. Pro. 18. 8.

11 In cap. 5. Act. 8.

IDEM differens de ſacerdotibus ſimoniacis, inquit: Qui ſancti epiſcopatus gratiam cœmerunt,non timent à Beato Petro Apoſtolo ſe cum Simone fuiſſe damnatos,cum ait, pecunia tua tecum ſit in perditionem, quia exiſtimaſti donum Dei pecunia poſſidere. Et lepram cũ Giezi à ſancto ſuſcepiſſe ſe credant Heliſæo,qui gradum ſacerdotalẽ eſtimant pecunijs comparare, ſicut validioribus morbis capite vitiato, reliquum neceſſe eſt corpus inundatione ſuperioris morbi lętaliter irrigari,ita & hi,qui caput videntur eſſe Eccleſiæ,morbo peſtifero,fraternum vitiant corpus,vt nihil ex totius corporis compage in ſauciatum poſſit euadere,quod negligentium ſacerdotum vitioſitatis mortale infecerit virus,vnde populum videmus nugacem, & indoctum,tales habentem ſacerdotes.

4. Reg 5. Simile.

8 In ca. 2. ep. Pauli ad Tim. in 8.

12 In Cõuerſ. S. Pauli.

BERNARDVS ſic habet: Heu heu Domine Deus,quia ipſi ſunt in perſecutione tua primi, qui videntur in Eccleſia tua primatum diligere, gerere principatum. Arcem Sion occupauerunt,appræhenderunt munitiones,& vniuerſam deinceps liberè,& poteſtati nè tradunt incendio ciuitatem. Miſera eorum conuerſatio,plebis tuæ miſerabilis ſubuerſio eſt. Atque vtinã ſola hac parte nocerent: eſſet forte,qui Dominica prę monitus, & præmunitus exhortatione daret operam ipſorum non exempla imitari, ſed obſeruare præcepta: Iuxta illud, quæ dicunt facite,& ad opera eorum nolite reſpicere. Nunc autem dati ſunt ſacri gradus in occaſionem turpis lucri, & quæſtum æſtimant pietatem. Copioſiſſimæ ſiquidem pietatis inueniuntur in ſuſcipienda, immo accipienda magis animarum cura, ſed hęc apud eos cura minor, & de animarum ſalute nouiſſima cogitatio eſt. An verò Saluator, animarum grauior vlla eſſe poterat perſecutio? Iniquè agunt & cæteri contra Chriſtum,multiq; ſunt noſtris temporibus Antichriſti. Meritò tamen & crudeliorem eam cẽſet perſecutionem pro acceptis beneficijs, & grauiorẽ ſentit pro poteſtate quam proprijs ſuſtinet à miniſtris, licèt alij quoq; multi contra proximorũ ſaluté multipharię, multiſque modis, & varijs occaſionibus agere videantur. Hęc videt Chriſtus,& filet,hæc Saluator patitur,& diſſimulat; ꝓterea diſſimulemus nos quoq; neceſſe eſt,ſineamus interim,maximeq; de prælatis nr̃is magiſtris Eccleſiarum. Egreſſa eſt iniquitas à ſenioribus iudicibus vicarijs tuis, qui videntur regere populum tuum; non eſt iam dicere, vt populus ſic ſacerdos, quia nec ſic populus,vt ſacerdos; nõ ita corruptis moribus viuunt ſæculares, vt Eccleſiaſtici.

Matt. 24.

9 Epiſt. 92. lib. 6. in 1.

Dan. 13.

Sacerdotes quales erant olim,& quales modò, & vnde nocumentum hoc oriatur. Cap. III.

1 Hom. 6. in c. 8. Leuit. to. 1.

DIXIMVS de re hac libro 14. capite 16. Quibus hæc ſunt addenda,& in primis.

ORIGENES ſic habet; Quod autem dicit,& applicuit Moyſes filios Aaron,& induit eos tunicas,& præcinxit eos zonis, & impoſuit eis cideres ſicut præcipit Dñs Moyſi,attendẽdum eſt,q̃ ſit differẽtia: minorum ſacerdotum ad maiora ſacerdotia. Iſtis neque bina indumenta traduntur,neque humeralis, neque rationalis, nec capitis ornatus,niſi tantum cidaris,& zonæ, quæ tunicam ſtringant. Et iſti ergo accipiunt ſacerdotij gratiam,& iſti funguntur officio. Sed non vt ille,qui & humerali,& rationali ornatus eſt, qui manifeſtatione,& veritate reſplendet,qui aureę laminę ornamento decoratur. Vnde arbitror aliud eſſe in ſacerdotibus officio fungi, aliud inſtructum eſſe in omnib. & ornatum Multi enim ſolenni miniſterio funguntur ad populum: pauci autem ſunt,qui ornati moribus inſtructi doctrina,ſapientia eruditi,ad manifeſtandam rerum veritatem peridonei,& qui ſcientiam fidei non ſine ornamento ſenſuum, & aſſertionum fulgore depromant, quod aureæ laminæ, capiti impoſitus deſignat ornatus. Vnum igitur eſt ſacerdotij nomen, ſed non vna,vel pro vitæ merito, vel pro animi virtutibus dignitas. Et ideo in his,quæ lex diuina deſcribit,veluti in ſpeculo inſpicere ſe debet vnuſquiſque ſacerdotum & gradus meũt ſui inde colligere. Si ſe videat in his omnibus, quæ ſupra expoſuimus, virtutibus poſitum, velut pontificalibus ornamentis, ſi conſcius ſibi ſit, quòd vel in ſcientia,vel in actibus,vel in doctrina tantus ac talis ſit, ſciat ſe ſacerdotium ſummum non ſolum nomine,ſed & meritis obtinere. Alioquin inferiorem ſibi gradum poſitum nouerit, etiamſi primi nomen acceperit.

2 Ho. 11. in c. 15. Hier. to. 2.

IDEM exponens illa verba; Non ſedi in concilio ludentium, ſolus ſedebam, quoniam comminatione repleſti me,dicit. Quando vitam multitudinis imitamur,nec conuerſatio noſtra à populo melior,nec contempto iudice Deo, ab hominum malitijs ſeparatur non poſſumus dicere, ſolus ſedebam,ſedemus quippe cum plurimis. Quando autem vita noſtra fuerit iſtiuſmodi, vt nullus nobis ſenſu, ſermone,geſtis coæquetur,tunc poſſumus dicere, ſolus ſedebam. Licèt, hoc Hieremias ſacerdos dicat,licet ei, qui non eſt Presbyter, aut Epiſcopus, aut Diaconus,aut alia qualibet decoratus Eccleſiæ dignitate, bene viuenti dicere, ſolus ſedebam,quia amaritudine plenus ſum. Si arcta,& anguſta eſt via,quæ ducit ad vitam, expedit tibi ab omni dulcedine recedenti, vt amaritudinem in præſenti ſæculo complearis. Vnde paſcha celebrandum docuit Dominus in azymis cum lactucis agreſtibus, in quibus præſentis vitæ amaritudo ſignificatur. Et Paulus feſta celebrare iuſſit in azymis ſinceritatis,& veritatis. Habeto ſinceritatem,& veritatem, & amaritudines te ſequentur, ſicut ſequebantur Paulum magnis atritum tribulationibus, quia huiuſmodi azyma manducabat.

1. Cor. 5.

3 Homil. in acta Apo. in fine, t. 3 Act. 1.

CHRYSOSTOMVS explicans illa verba; Tu Domine, qui corda noſti omnium oſtende ex his duobus, quem elegeris accipere ſortem miniſterij huius, & Apoſtolatus,ſic habet. Tu Domine,qui noſti corda omnium oſtende,tu inquam, & non nos. [Infra.] Si nouiſſes,quòd epiſcopus debet omnium onera geſtare,quòd alijs iraſcentibus datur venia, ipſi verò nequaquam, quòd alijs peccantibus ſupereſt excuſatio, ipſi verò minimè, haud quaquam feſtinaſſes ad primatum,haud quaquam accuriſſes. Hic enim omnium linguis expoſitus eſt,omnium iudicijs obiectus,& ſapiẽtium,& inſipientium,curis perpetuis obtunditus,tum diurnis,tum nocturnis. Multos habet quibus eſt inuiſus,multos habet inuidentes. De his loquor,qui vigilant pro animabus veſtris, qui ſubditorum ſalutem anteponunt ſuæ. Dic mihi, ſi qui decem habet filios ſubditos, aſsiduè cum ipſo viuentes, cogitur ſine intermiſsione curam illorum agere, quid non patietur hic, qui tot habet non domeſticos,ſed obedientiam habentes in ſua ipſorum poteſtate? Rurſus niſi ſemet omnib. præbeat,& his,qui viuunt in ocio, & his,qui in negotio, mille vndique criminationes. Nemo metuit accuſare,ac traducere. Nam in principibus vrget metus,in his verò nequaquam,quando Dei timor apud iſtos valet nihil. Quis eloqui poſſit difficultatem in electionibus? Fortaſſis aut ego ſum vehementer infirmus,& infælix,

4

10 Lib. de dignitate ſacer. c. 2. & 4

felix, nihilque, aut sic habet res, nihil à naui quæ fluctibus iactatur differt sacerdotis animus. Vndique præmitur, ab amicis, ab inimicis, a suis, & ab alienis. Nonne terrarum orbis imperium tenet Imperator? Hic autem vnius ciuitatis episcopus est. Sed tantum plus curarum habet hic, quantum interest inter aquam fluminis vento agitatam, & mare intumescens, & insanieus. Si vehementer commoueatur, audit, crudelis, si parum vehementer, audit, frigidus. Sed oportet hæc duo contraria concurrere, sic, vt neque contemnatur, neque odio habeatur. Quam multos cogitur offendere volens nolens? Quàm multos obiurgare velit nolit? Non tem crè dico, sed vt affectus sum, ac sentio. Nõ arbitror inter sacerdotes multos esse, qui salui fiant, sed multos plures, qui pereant. In causa est, quoniam res, excelsum requirit animum. Multas enim habet causas, quæ depellant eum à suis moribus, & innumeris oculis illi opus vndique. Non vides, quàm multas res oportet adesse episcopo, vt sit appositus ad docendum, vt tolerans malorum, vt tenax sit ac fidelis in doctrina sermonis? Quantæ hoc difficultatis? & quod alij peccant, illi imputatur. Nihil dico præterea, si vel vnus tantum decedat non initiatus, nonne totam ipsius subuertit salutem? Vnius enim animæ perditio tantam habet iacturam, vti nulla ratio possit æstimare. Etenim si vnius animæ salus tanti est, vt ob hãc filius Dei fieret homo, tantaque pateretur, perditio cogitata, quantam conciliabit pœnam? Quòd si quis ob hominem in hac vita perditum, morte dignus est, quanto magis ille? Ne mihi dixeris, igitur peccauit presbyter, aut diaconus. Omnium horum crimina redundant in caput eorum, qui hos elegerunt. Nunc non aliter, quam prophanos magistratus, & hanc affectamus dignitatem, nimirum, vt glorificemur, & honoremur apud homines, perdamur
5 apud Deum. Quid lucri fert hic honos? Quomodo demonstratum est eum esse nihil? Cum concupisces sacerdotium, ex aduerso pone criminationes, quas illi perpeti necesse est, pone vitam a nego tijs liberam, pone supplicij modum. Quoniam si preces priuatim, nihil tale passurus es, si in sacerdotio, periisti. Reputa quã multa sustinuerit, in quàm multis philosophum præstiterit. Moyses, quàm multa bona præstiterit, sed quoniam peccarat vnum peccatum, acerbè punitus est, idque meritò, quippe cum id aliorum iactura factum sit. Itaque grauiores pœnas dedit, non solum ob id quòd propalam factum est, sed & quòd esset sacerdotis peccatum. Episcopus non potest peccare clamaui. Bene enim cum illo agitur, si non peccans, liberi esse possit à criminationibus, tantum abest, vt peccans id possit. Si vel irascitur, si vel rideat, si vel somnum relaxationis concupiuerit, multi sunt qui murmurent, qui criminentur, qui offendantur, multi qui priorum memoriam refricent, & præsentem deijciant, idque faciunt, non vt illos laudent, sed & hunc mordicant. Dulce aiunt bellum inexpertis. Hoc & nunc cõuenit dicere, immo potius hoc dicimus, priusquam veniamus in certamen. Cæterùm posteaquam eò descendimus, sic nos gerimus, vt popularis conditionis hominibus, etiam ignoti simus. Nõ est nobis bellum aduersus eos, qui potentia opprimunt pauperes, neque sustinemus propugnare gregem, sed ad exemplum pastorum quo
Ezec. 34. rũ meminit Ezechiel, mactamus, ac deuoramus. Quis
Gen. 31. nostrum præstat tantam solicitudinẽ pro ouibus Christi, quanta in præstitit Iacob erga greges Labam? Qui nolens, & inuitus compulsus est ad sacerdotium concendere, habiturus est aliquam excusationem Cogita quid acciderit Simoni. Quid enim refert, si non das pecuniam, sed pecuniæ loco adularis, subornas, multaque machinaris? Pecunia tua sit tecum in perditio-
Act. 8. nem, dictum est illi. Et his dicetur; ambitio tua sit tecum in perditionem, quoniam putasti ambitu humano parari donum Dei.

6 HIERONYMVS exponens verba illa; Si abstuleris de medio tui catenam, & desieris digitum extendere, & loqui quod non prodest. ait. Plerique nostrorum, pro digito ordinationem clericorum transtulerũt, quę non solum ad imprecationem vocis, sed ad impositionem impletur manus, nè scilicet clericos ordinet nescientes, sic intelligunt, vt assumant testimonium Pauli scribentis ad Timotheum: Manus citò nemini imposueris, neque communicaueris peccatis alienis. Nõ est enim peccatum leue, mittere margaritas ante porcos, & dare sanctum canibus, & ordinationem clericatus nequaquam sanctis, & in lege Dei doctissimis, sed assectis suis tribuere, & vilium officiorum ministris, quod que his dedecorosius est, muliercularum precibus. In quo considerandа loquentis in se Christi Apostoli sapientia, qui vt ordinationis periculum demonstraret, iunxit tormenta peccantium. Neq; communicaueris peccatis alienis. Sicut ergo in ordinatione malorum, particeps est peccatorum, qui tales constituit, sic in ordinatione sanctorum, particeps est eorum iustitiæ, qui bonos elegit.

Li. 16. in 58. Is. 4.

1. Tim 5. Matth. 7.

Matth. 6.

9

A M B R O S I V S requisitus ab Imperatore, vt 7
basilicas traderet, respondit. Metuistis nè Ecclesiam metu coactus desererem, & dum saluti meæ timeo, vos relinquerem? Sed quid, & ipse mandauerim, potuistis aduertere, deserendæ Ecclesiæ mihi voluntatẽ subesse, nõ posse, quia plus Dñm mundi, quã sæculi huius Imperatorẽ timorem. Paratum me esse scitote, vt si ille faceret, quod solet esse regiæ potestatis, ego subirẽ, quod sacerdotis esse consueuit. Quid ergo turbamini? Volẽs numquam ius deseram, coactus repugnare non noui. Dolere potero, potero flere, potero gemere, aduersus arma, milites Gotthos quoq;, lachrymæ meæ arma sunt: talia. n. munimẽta sunt sacerdotis. Aliter nec debeo, nec possum resistere, fugere aũt, & relinquere Eccle. nõ soleo, nè quis grauioris pœnæ metu factũ inter preretur, scitis & vos ipsi, q, & Imperatoribus soleam deferre, nõ credere, supplicijs me libenter offerre, nec metuere, quæ parantur. Ad palatium Imperatoris, irem libenter, si hoc congrueret sacerdotis officio, vt in palatio magis certarem, q̃ in Ecclesia: sed in cõsistorio non reus solet Xps esse, sed iudex. Circũfusi milites, armorum crepitus, quibus vallata est Ecclesia, fidem non terrent meam, sed mentem exagitant, nè dum metuentis, perniciosum aliquid, vestræ oboriatur saluti. Ego iam didici non timere, finite quæso vestrum sacerdotem cõgredi Cum esset propositum vt Eccl. vasa iã traderemus, hoc responsi reddidi: Me si de meis aliquid posceretur, aut fundus, aut domus, aut aurũ, aut argentum, id quod mei iuris esset, libenter offerre, templo Dei nihil posse decerpere nec tradere illud quod custodiendum, non tradendum accepi. Deinde consulere me etiam Imperatoris saluti, quia nec mihi expediret tradere, nec illi accipere. Accipiat enim vocem liberi sacerdotis, si vult sibi esse consultum. Hæc plena humilitatis sunt, & vt arbitror, plena affectus eius, quẽ Imperatori debet sacerdos.

In oratione in Auxentiũ de Basilicis tradendis inuectiua, to. 4.

10

Ho. 17. in Euang. 13

Oseæ 4.

Thren. 4.

11

8 IDEM sic habet: Ecce ad quæ mala voluitur deificus ordo; ecce ad quæ probra sunt prolapsi sacerdotes, qui audire meruerunt a iudice mundi: Vos estis lux mundi. Ecce quibus subijciuntur gentes, quibus a Domino dictum est: Vos estis sal terrę. Ergo si lex est Ecclesiæ episcopus, à Domino ordinatus, ita vt imperitiæ tenebras prædicationis suæ eloquio rutilante, cõscientiarum tenebras illuminet, cur ipse palpabilibus tenebris tenetur obstrictus? Et non solum quia ipse, dum male agit, digne perit, insuper & alios secum indigne perdit. Si enim meristi salis possidere saporẽ, vt insipientium possis aruа condire, cur infatuatus tali vitio, immundis te porcorum conculcandum pedibus præbuisti, ita vt nec alios, nec te ipsum possis condire? Oculorum etiam in corpore officiũ, idest, in Ecclesia voluntarius appetisti, vt reliquum per te corpus ducatum lucis haberet, & nunc, quadam lippitudine, & caligi-

Lib. de dignitate sacerdotis, c. 4. Matth. 5.

caligine vitiorum obtenebratus, nec teipsum luci idoneum præbes, & alijs adimis lumen. De quibus oculis in Euangelio dicitur. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Ideſt, ſi epiſcopus, qui lumen promeruit præeſſe in corpore, ſimplicitate eſt ſancta, & innocentia decoratus, omnis Eccleſia ſplendore luminis irradiatur. Si autem oculus tuus nequam eſt, totum corpus tuum tenebroſum eſt. Ideſt, ſi epiſcopus, qui videbatur corpori ſubdito lucem præbere, obnubiletur nequitiæ cæcitate, quid cætera facient membra, quibus lux adempta eſt oculorũ? Ideſt, quid ſęcularis factura eſt multitudo, cum voluptatibus illicitis, & actionibus vetitis, ad ſimilem facinorum voraginem, Epiſcopus multitudinem populi prouocauerit, vt nulli iam iamque illicitum eſſe videatur, quod ab Epiſcopo, quaſi licitum perpetratur: ſed ipſum magis credunt homines eſſe laudabile, quidquid Epiſcopus habuerit delectabile: nec quiſquam quod agere pontifex non dubitat, ſe indubitanter agere dicat. Epiſcopus enim a cunctis indubitanter uocaris, & præſertim cum ipſo nomine cenſeris, ſi tamen actio concordet nomini, & nomen ſe ſociet actioni. Nam quid aliud interpretatur Epiſcopus, niſi ſuperinſpector, maximè cum ſolio in Eccleſia editiore reſideat, & ita cunctos reſpiciat, vt & cunctorum oculi, ipſum reſpiciant. Ergo qui ita es, cur te velut tetrum ſpeculum vniuerſorũ oculis demonſtras, ita vt non poſſint obſcuritate tua ſe promptius exornare?

10 GREGORIVS dicit: Nullum puto fratres charissimi ab alijs maius præiudicium, quàm a ſacerdotibus tolerat Deus, quando quos ad aliorum correctionem poſuit, dare ſe exempla prauitatis cernit, quando ipſi peccamus, qui compeſcere peccata debuimus. Plerumque, quod eſt grauius, ſacerdores, qui propria dare debuerant, etiam aliena diripiunt. Conſiderate ergo quid de gregibus agatur, quando paſtores lupi fiunt. Hi enim cuſtodiam gregis ſuſcipiunt, qui inſidiari gregi Dominico non metuunt, contra quos Dei greges cuſtodiri debuerant. Nulla animarum lucra quærimus, ad noſtra quotidie ſtudia vacamus, terrena concupiſcimus, humanam gloriam intenta mente captamus. Et quia eò ipſo, quò cæteris prælati ſumus, ad agẽda quęlibet, maiorem licentiam habemus, ſuſceptæ benedictionis miniſterium, vertimus ad ambitionis argumentum. Locum ſanctitatis accipimus, & terrenis actibus implicamur. Impletum eſt profectò in nobis, quod ſcriptum eſt: Et erit ſicut populus, ſic ſacerdos. Sacerdos enim non diſtat a populo, quando nullo merito uitæ ſuę, vulgi tranſcendit actionem. Imploremus Hieremiæ lachrymas, conſideret mortem noſtram, & deplorans dicat: Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omnium platearum? Aurum quippe obſcuratum eſt, quia ſacerdotum vita quondam per gloriam virtutum clara, nunc per actiones infimas oſtenditur reproba. Color optimus eſt mutatus, quia ille ſanctitatis habitus per terrena, & abiecta opera ad ignominiam deſpectionis uenit. Lapides uerò ſanctuarij intrinſecus habebantur, nec ſumebantur in ſummi ſacerdotis corpore, niſi cum ſancta ſanctorum ingrediens, in ſecreto ſui conditoris apparebat. Nos ergo fratres nos ſumus lapides ſanctuarij, qui apparere ſemper debemus in conſpectu Dei, quos nunquam neceſſe eſt foris conſpici, ideſt, nunquam in extraneis actionibus videri. Sed diſperſi ſunt lapides in capite omnium platearum, quia hi, qui per uitam probam, & orationem, intus ſemper eſſe debuerant, per uitam foris vacant. Ecce iam penè nulla eſt ſæculi actio, quam non ſacerdotes adminiſtrent. Dum ergo in ſancto habitu conſtituti, exteriora ſunt, quę exhibent, quaſi ſanctuarij lapides foris iacent. Quia enim Græca voce platea à latitudine vocatur, ſanctuarij lapides in plateis ſunt, cum religioſi quique, lata mundi itinera ſectantur. Nec ſolum in plateis, ſed & in capite platearum diſperſi ſunt: quia & per deſiderium huius mundi opera peragunt, & tamen de religioſo habitu culmen honoris quærunt. In capite platearum diſperſi ſunt, quia & iacent per miniſterium operis, & honorari volunt de imagine ſanctitatis. Quanto autem mundus gladio feriatur aſpicitis, quibus quotidie percuſſionib. intereat populus videtis. Cuius hoc, niſi noſtro, ſacerdotum præcipuè peccato agitur? Eccè depopulatæ vrbes, euerſa caſtra, Eccleſiæ, ac monaſteria deſtructa, in ſolitudinem agri redacta ſunt. Sed nos pereunti populo, auctores mortis exiſtimus, qui eſſe debuimus duces ad uitam. Ex noſtro etenim peccato, populi turba proſtrata eſt, quia noſtra faciente negligentia, ad vitam erudita non eſt. Quid animas hominum, niſi cibum Domini dixerimus, quæ adhoc ſunt conditæ, vt in eius corpore traijciantur. Sed huius cibi condimentum nos eſſe debuimus, miſſis enim prædicatoribus Dominus dicit: Vos eſtis ſal terræ. Si igitur cibus Dei eſt populus, condimentum cibi ſacerdotes eſſe deburunt. Sed quia dum nos orationis, & eruditionis ſanctæ vſu ceſſamus, ſal infatuatum eſt, conditi nõ valet cibus Dei, atque idcirco ab auctore non ſumitur, quia exigente fatuitatę noſtra non conditur. In maieſtate terribili apparebit Petrus cum Iudæa conuerſa: ibi Paulus conuerſum, vt ita dixerim, mundum ducens ibi Andreas poſt ſe Achayam: ibi Ioãnes Aſiam: Thomas Indiam in conſpectum ſui iudicis conuerſam ducet. Ibi omnes Dominici gregis arietes cum animarũ lucris apparebunt, qui ſanctis ſuis prædicationibus Deo poſt ſe ſubdictum gregem trahunt. Cum igitur tot paſtores cum gregibus ſuis ante æterni paſtoris oculos venerint, nos miſeri quid dicturi ſumus, qui ad Dominum noſtrum poſt negotiũ vacui redimus, qui paſtoris nomen habuimus, & oues, quas ex nutrimento noſtro debeamus oſtendere, non habemus? Hic paſtores vocati ſumus, & ibi gregem non ducimus. Ingrediuntur electi, ſacerdotum manibus expiati, cæleſtem patriam, & ſacerdotes ipſi per vitam reprobam ad inferni ſupplicia feſtinant. Cui ergo rei ſimiles dixerim ſacerdotes malos, niſi aquæ baptiſmatis, quæ peccata baptizatorum diluens, illos ad regnum cæleſte mittit, & ipſa poſtea in cloacas deſcendit? Cum clericum videmus, admonendus eſt quatenus ſic viuat, vt exemplum vitæ ſæcularibus præbeat, nè ſi quid in illo iuſtè reprehenditur, ex eius vitio ipſa religionis noſtrę æſtimatio grauetur, & quod oſtendit humanis oculis habitu, hoc ante Dei oculos moribus prætendat.

IDEM exponens illa verba; Factum eſt autem cũ ſenuiſſet Samuel, inquit. In Samuele nouum ſacerdotium deſignatur. Senuiſſe autem dicitur, quia dum per decurrentium ſpatia temporum ſancta Eccleſia ducitur, in nonnullis ſacerdotibus conuerſationis pulchritudo veteratur. Quaſi iuuenis enim erat Samuel, quãdo ſacerdotum ordo ſolis cæleſtibus deſiderijs inhiãs, dum nulla terrena quæreret, quò efficacius ſuperna predicare poterat, eò ad ea nihilominus verbis, & exẽplis, ſubditorum animos accendebat. Valebat enim robore, & iuuenili pulchritudine radiabat, dum vim celeſtis uerbi in ſplendore oſtenderet ſanctæ conuerſationis, quia quidquid validum loquendo poterat prædicare, nitebatur etiam ſublimiter uiuendo oſtendere. Velut ergo in iuuentute uigebat Samuel, quando in ordine ſacerdotum pariter fulgebat, & mira uirtus operis, & tam immenſa pulchritudo ſanctæ conuerſationis. Sed iã diu eſt, quòd Samuel ſenuit, multa enim tempora elapſa ſunt, ex quibus multi eorum amorem ſæculi ſequuntur, quorum virtute depelli gaudia mundi ab aliorum cordibus debuerunt. Quod tamen non idcirco dicimus, vt ſancta Eccleſia nullos viros religioſos habeat, ſed quod pauci ſunt, qui in prædicationis culmine perfectè nouerint mundum contemnere & ſummis deſiderijs inhærere. Sed Samuel, & ſenex dicitur

Li. 16. in c. 58: Iſ. t. 4.
1. Tim 5.
Matth. 6.
Matth. 7.
9
11
12
Exod. 5.
7 In oratione in Auentiũ de Baſilicis tradendis innectitur, to. 4.
Ho. 17. in Euang. t. 3
Oſeæ 4.
Thren. 4.
13
In c. 9. lib. 1. Reg. c. 4.
8 Lib. de dignitate ſacerdotis, c. 4. Matth. 5.
14

citur & prophetare: quia sacerdotes, & senos dicuntur,& prophetare, qui sic per negligentiam resoluuntur,vt benè doceant, sed malè viuant. Qui filios suos iudices ponunt, quando illos in sacerdotij dignitate constituunt,qui remissioris vitæ eorum tempora contemplantur. A senibus autem iuuenes ordinantur,quia qui promouendi veniunt,fortia promittunt, sacerdotalis quippe vitæ fortissimam professionem spondent, cuius virtutem in futura conuersatione non habent. Iuuenes igitur promouentur, quia qui eos ordinant, priusquam ab eis professionem virtutis accipiant, eos ad tanti ordinis celsitudinem non assumunt. Prius nãque eis insinuant,& quàm sublimiter viuant,& quàm subtiliter doceant, quod idcirco debent sublimiter viuere,vt vtiliter valeant prædicare, vt vitæ propositum semper ad supèrna dirigant, vt temporalia præmia in prædicando non reqirant, vt personas in iudicio non accipiant. Has profectò difficultates plerique dum sacros ordines ambiunt, se ambulare profitentur,sed dũ ad id,quod ambiunt,perueniunt,sponsionis suæ tenere fortitudinem prætermittunt. Vnde & Samuelis filij non ambulasse in vijs eius, sed accepisse munera, & peruertisse iudicium aptè relati sunt. Filij in patris sui vijs non ambulant, quando hi, qui ad sacros ordines ambitiosè perueniunt,ardua religionis itinera à maioribus suis ostensa sibi deserunt,& peruersa,intentione in appetitu terrenarum rerum altius immerguntur. Declinant post auaritiam,quia pro terrenis,quæ ardẽter ambiunt, incurrere crimen nequaquam pertimescunt. Animam quippe suam æstimant inferiorem omni re,quam possunt concupiscere.

Sacram Scripturam legere optimum est ad uirtutem,ad cuius intellectum pulchræ sunt Augustini regulæ.

Cap. IV.

1 *Lib. 8. in ep. ad Romanos. to. 3.*

ORIGENES explicans verba illa ad Rom. 11. & Dauid dicit: Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum,& in retributionem, seu captionem,& in scandalum. Obscurentur oculi eorum,nè videant,dicit: Omnes scripturæ, quæ ante aduentum Domini erant apud Israel (primis enim illis credita sunt eloquia Dei) & omne quod appellatur vetus testamentum, mensa est Israel In qua mensa si quis volebat edere verbum Dei, appositis sibi legis & prophetarum sermonibus pascebatur: & hanc puto esse mensam,de qua dicit Salomon: Si sederis cænare ad mensam potentis, diligenter intellige, quæ apponuntur tibi, & mitte manum tuam, sciens, quia talia te parare oportet. Hoc & in prouerbijs Salomon de sapientia protestatur dicens: Sapientia ædificauit sibi domum,excidit columnas septem,immolauit victimas suas, miscuit in cratera vinum suum,& parauit mensam suam. Omnis ergo scriptura,mensa est sapientię. Sed videamus quomodo hanc mensam orat Dauid fieri Israelicis incredulis,in conspectu eorum in laqueum, & in scandalũ, & in captionem,& in retributionem. Fit eis in laqueũ Scriptura diuina, cum legunt ea quæ de Christo prophetata sunt: Hic ædificabit ciuitatem meam, & captiuitatem populi mei conuertet, & dicunt non esse hæc sub Iesu completa. Sed hæc dicunt, quia sedentes ad mensam potentis, non faciunt illud quod admonuit Salomon,quod intelligibiliter intelligant,quę apposita sunt eis. Intelligibiliter enim,hoc est,spiritualiter facturus est Christus. Nam ædificauit verè ciuitatem Dei, sed ex lapidibus viuis,in quibus suscitauit filios Abrahæ, ex ipsis ædificauit Ecclesiam Dei,vt conuertat captiuitatem populi eorum, quos in peccatis captos diabolus detinebat. Illis ergo nõ ita intelligentibus,mensa hæc Scripturæ diuinæ,facta est in laqueũ, & in captionem. Fit autem & in retributionẽ eis hæc mensa secundum verbum Domini, quo ait: Putatis, quod ego accusem vos apud Patrem? Est, qui accusat vos. Moyses. Et secundum illud,quod Apostolus ait: Quicumque per legem peccauerunt, per legem iudicabuntur. Fit autem mensa hæc illis in scandalũ, quia ex scripturis didicerant,quia Christus manet in æternum. Iesum autem videntes mortuum scandalizabantur in eum, nescientes, quia passus est ex infirmitate carnis, sed viuit ex virtute Dei. Sed & unicuique nostrum verendum est, nè fortè hæc diuinorum mensa verborum,ad quam videmur consedisse,vt cibum verbi Dei pro possibilitate sumamus, fiat in laqueum,vel in retributionem, vel in scandalum,si non,vt dignum est,mundos, ex ea,ac puros,& spiritales cibos sapientiæ capiamus, etiam illud pariter obseruantes, nè immundis,& sordidis vestimentis, ideſt,corpore,ac corde polluto,ad mensam sapientiæ consideamus. *Prou. 23.* *Rom. 8.* 2

CHRISOSTOMVS sic habet; Omnia in diuinis scripturis scripta, non alia de causa memoriæ sunt tradita, quam propter nostram vtilitatem,& humani generis salutem. Hæc secum quisque expendat, suisque congrua vulneribus pharmaca imponat. Propterea enim tot cuiuis sunt proposita, & licèt conueniens suis affectionibus remedium apponere, & sanitatem accipere celerrimam, tantum medicinæ curam ne quis reijciat, sed suam declaret ægritudinem. Nulla enim est in humana natura, vel corporis, vel animæ passio, quæ medicinam hinc accipere nequeat Quomodo? Dic obsecro. Ingreditur quis huc,tristitia,& negotiorum solicitudine oneratus, & ingressus huc ita mærore obrutus,statim, vt audiuit prophetam dicentem. Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deum, quoniam adhuc confitebor illi, salutare vultus mei,& Deus meus; sufficienti consolatione susceptа abit,& oẽm illã mentis tristitiam excutit. Alius item extrema premitur inopia,grauatim fert, & mæret, videns alios affluere,& valde inflari,& magno apparatu, & pompa stipari; audit & hic eundem prophetam dicentem: Iacta in Dominum solicitudinem tuam, & ipse te enutriet. Et iterum: Ne timeas, cum ditatus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria eius,quoniam, cum interierit,nõ sumet omnia. Est & alius quoque, qui insidias,& calumnias sustinẽs dolet, & in suauem putat vitam, nusquam humanum inuenire valens auxilium, docetur & ab eodem propheta in talibus angustijs non ad humanum præsidiũ confugiendum. Vnde dicit: Ipsi detrahebant mihi,ego autem orabam. Alij dolos plectebant,ego autem ad inexpugnabilem murum confugio,ac tutam ancoram,ad portum fluctuum expertem,preces inquam, per quas omnia difficilia leuia, & facilia mihi fiunt. Alius ab amicis contemnitur, & hoc est, quod mentem eius maximè conturbat,sed & hic,si huc venerit, audit beatum illum dicentem: Amici mei, & proximi mei aduersum me appropinquauerunt, & steterunt, & vim faciebant, qui quærebant animam meam, & qui inquirebant mala mihi locuti sunt, vanitates & fraudolentias tota die meditabantur. Vidisti struentes insidias vsque ad mortem ipsam,& perpetuum bellum gerentes,quia hoc indicat. Tota die,hoc est,per totam vitam. Quid ergo ille interim egit has passus insidias? Ego autem,inquit,quasi surdus non audiebam,& qua si mutus nõ aperiens os suum. Et factus sum quasi homo non audiens,& non habens in ore suo redargutiones. Illi dolos struebant,ipse aures obturabat, nè audiret. Illi omni tempore non cessabant linguam acuere, & vanitates,& fraudulentias meditari,hic autem silentio illorum insaniam comprimebat. Vidisti quomodo quacumq; calamitate humanam naturam premente, cõueniens ex Scripturis antidotum accipere liceat, & omnis vitæ huius repellatur cura,nè ab vllo, quod accidit,grauemur? Propterea,obsecro,vt huc veniatis,& diuinæ Scripturæ lectionem diligenter auscultetis,nõ solum cum huc venias, sed & domi diuina Biblia in manus sumite,& vtilitatem in illis positam,magno stu- *Hom. 29. Gen. to. 1.* 3 *Simile.* *Simile.* *Psal. 41.* *Psal. 54.* *Psal. 48.* *Psal. 108.* 4 *Psal. 39.*

dio

dio ſuſcipite. Inde enim multum lucri naſcitur, primum quidem, vt lectione lingua reformetur, deinde anima pennas aſſumit, & eleuatur, & ſole iuſtitiæ illuſtratur, perque tempus illud ab immundarum cogitationum illecebris liberatur, multa quiete, ac tranquilitate fruens. Inſuper, quod ad augendas vires corporis ſenſibilis ille cibus facit, id animæ lectio præſtat. Spirituale enim alimentum eſt, & fortem reddit animam, & conſtantiorem, non permittens, vt à cogitationibus abſurdis capiatur, ſed leuem, & alatam faciens, in cœlum ipſum, vt dicitur transfert. Tantum igitur lucrum oro, nè per negligentiam amittamus, ſed etiam domi vacemus diuinarum Scripturarum lectioni, & hic præſentes non in nugis, & inutilibus colloquijs tempus decoquamus: & propter quod conuenimus, attendamus, quę legantur, vt maiori inde fructu percepto recedamus. Quo pacto non abſurdum, eos, qui ad ſæculares nundinas veniunt, ſolicitos eſſe, vt antequā recedant, omnia, quæ ex nundinis oportet, capiant, licèt pecuniæ impendendæ ſint: huc autem in ſpirituales has nundinas venientes, non omne ſtudium impendere; vt acceptis vtilibus, & in anima depoſitis redeāt, maximè cum nullo pecuniarum ſumptu hic opus ſit, ſed alacritate ſola, & intenta mente? Vt igitur nè deteriores fiamus ijs, qui ad ſæculares mercatus vadunt, operam demus, vt per quam vigilantes ſimus, nè deſint hinc migraturis viatica, immo vt habeamus, quæ non ſolùm nobis ſufficiāt, ſed & quę ſuppeditare poſſimus & alijs, & vxorem corrigendo, & famulos, & vicinum, & amicum, & etiam inimicum. Tales enim ſunt ſpirituales doctrinæ, vt cōmunes omnibus proponantur, nullaque ſit in eis diuerſitas, niſi quando quis magis intentam affert mentem, & feruentiori deſiderio alium tranſcendit.

Rom. 8.

Simile.

3 Hom. 29. Gen. to. 1.

Simile.

Pſal. 41.

Pſal. 54.

Pſal. 48.

Pſal. 108. 4

Pſal. 39.

6 IDEM exponens illa verba; Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ, qui clauditis regnum cælorum ante homines ait. Regnum cælorum dicuntur Scripturæ: quia in illis inclusum eſt regnum cœlorum. Ianua eorum, intellectus earum. Vel regnum cœlorum eſt beatitudo cæleſtis, ianua autem eius eſt Scriptura, per quam introitur ad eam. Clauicularij autem ſunt ſacerdotes, quibus creditum eſt verbum docendi, & interpretandi Scripturas. Clauis autem eſt verbum ſcientiæ Scripturarum, per quā aperitur hominibus ianua veritatis. Adapertio autem eſt interpretatio vera. [Infra:] Si velles Scripturarum ingredi veritatem, nunc peteres orationibus, nunc quæreres in Scripturis, nūc pulſares bonis operibus, nunc interrogares ſacerdotes, nunc iſtos, nunc illos, qui veri ſint clauicularij Scripturarum, qui falſi. Sed iſta nō fiunt, quia verbum Dei non creditur, quia nec promiſſio beatitudinis eius deſideratur, nec iudicium comminationis timetur.

Ho. 44. ex imperfecto Chryſo. in Matt. to. 2

7 IDEM ſic habet: Id ſemper hortor, & hortari non deſinam, vt non hic tantum attendatis ijs quæ dicuntur, verum etiam cum domi fueritis aſſiduè diuinarū Scripturarum lectioni vacetis. Nè quis mihi dixerit: ego forenſibus cauſis affixus ſum, publica gero negotia, artificium exerceo, vxorem habeo, alio liberos, familiæ curam gero, mundanus homo ſum, non eſt meū legere Scripturas, ſed eorum, qui mundo dixerunt vale, qui montium vertices occuparunt. Quid ais homo? Non eſt tui negotij Scripturas euoluere, quoniam, innumeris curis diſtraheris? Immo tuum magis eſt, quā illorum. Neque enim illi perinde ſcripturarum egent præſidio, atque in medijs negotiorum vndis iactati. Nam monachi quidem à foro, forenſibuſque negotijs liberi, quique in deſerto fixere tuguriola, neque cum quoquam habent commertium, ſed in illa quieta tranquillitate cum omni ſecuritate philoſophantur, ac uelut in portu ſedentes, rebus vehemēter tutis fruuntur. Nos contra velut in medio mari fluctuantes, innumeriſque peccatis obſtricti, ſemper opus habemus peripetuò, iugique Scripturarum ſolatio. Illi ſedent procul a conflictu, eoque nec accipiunt multa uulnera. Tibi uerò quia perpetuò ſtas in acie, quia frequenter accipis plagas, idcirco tibi magis opus eſt remedijs, vt quem & vxor prouocat, & filius contriſtat, atque ad iram cō mouet, & inſidiatur hoſtis, & inuidet amicus, & vicinus inſectatur, paupertas eſt moleſta, & domeſticorū amiſſio, luctum adfert, & proſperitas inflat, & aduerſitas contrahit; breuiter uaria curarum, varia perturbationis, varia mæroris, varia iactantiæ, varia tumoris, tū occaſio, tum neceſſitas vos vndequaque circumuallat, innumeraque ex omni parte tela volitant. Vnde neceſſe eſt, indefinenter à ſcripturis armaturam ſumere. Agnoſce igitur, quod in medio laqueorū incedis, quodque in pinnaculis ciuitatis ambulas. Carnis enim concupiſcentiæ acrius inſurgunt aduerſus eos, qui in hominum uiuunt frequentia, quos & decora facies capit per oculos, & verbum obſcenum per aures ingreſſum turbat nobis rationem frequenter. Adeoq; multa ſunt, quæ noſtram oppugnant animam, eoque opus habemus diuini remedij, quo ſimul & iam acceptis vulneribus medeamur, & quæ nondum quidem inflicta ſunt, ſed poſt infligerentur, prohibeamus, eminus venientia diaboli ſpicula extinguentes, depellenteſque per aſſiduam Scripturarum lectionem. Neque nunc fieri poteſt, vt quiſquam ſalutem aſſequatur, niſi perpetuò verſetur in lectione ſpirituali. Quòd ſi quotidie vulneremur, medelam verò nullam adipiſcamur, quæ fuerit ſpes ſalutis? An non vides fabros ærarios, aurifices, denique eos, qui quamcunque exercent artem, omnia artis inſtrumentis habere parata, & integra, quamuis compellat fames, omnia præoptantes ſuſtinere potius quàm vt inſtrumenta artificij quippiam vendere velint: atque hinc ali: itaque multi frequenter potius habuerunt ad vſuram accipere, quam vel minimum aliquid ex artis inſtrumentis oppignorare: idque iure optimo. Norunt enim, quod diuenditis illis, ars vniuerſa ipſis ſit inutilis, totumque quæſtus fundamentum ſublatum, illis autem manentibus fieri poteſt, vt contractum æs alienum, progreſſu temporis aliquando diſſoluant, iugiter vtentes artificio. Quòd ſi priuſquàm diſſoluerint æs alienum, alijs ea vendant, iam non eſt vnde poſſint ſolatium aliquod famis, inopiæque excogitare. Hoc ſanè animo nos quoque præditos eſſe oportet: quemadmodum enim illis artis inſtrumenta ſunt malleus, incus, forceps; ſic & nobis artis inſtrumenta ſunt Apoſtolorum ac Prophetarum libri, omniſque ſcriptura diuinitus inſpirata. Et quemadmodum illi per illa inſtrumenta quidquid faciendum ſuſceperint, perficiunt; ita ſanè & nos per hos fabricamur animam noſtram, deprauatamque corrigimus, & inueteratam renouamus. Itaque ne negligamus nobis parare libros, nè circa vitalia vulnus accipiamus. Quemadmodum arma regalia repoſita, etiāſi nemo fuerit, qui poſſideat, tamen ijs, qui habitant in ædibus, vbi repoſita ſunt, multam præbent cuſtodiam, ac tutamen, dum neque latrones, neque parietum perfoſſores, neque alius quiſpiam ſceleratorum audet eam ingredi domum; ſic vbicunque fuerint libri ſpiritales, illinc omnis expellitur vis diabolica, multaque inhabitantibus accedit cōſolatio: ſiue enim quippiam auſi fuerimus eorum quæ prohibita ſunt, reuerſi domum, conſpectiſque libris, acrius nos condemnat conſcientia. Rurſus ſiue in ſanctimonia perſtiterimus, ex libris reddimur tutiores, firmioreſque. Nam ſimul atque tetigit aliquis Euangelium, mox cōpoſuit ſuam ipſius mentem, & a rebus mundanis abduxit, idque ex ipſo ſolo aſpectu. Quod ſi acceſſerit diligens lectio, non aliter, quam in ſacris aditis rebus diuinis vacans anima ſic repurgatur, melioreque redditur, Deo cum ipſa per illas ſcripturas colloquente. Etiamſi non intelligas illic recondita, tamen ex ipſa lectione multa naſcitur ſanctimonia. Non intelligis, quæ inſunt, quomodo poſſis aliquando intelligere, quæ le-

Eccl. 9.

Simile.

9

Simile.

10

uiter

uiter quidem inspicere velis? Sume librum in manus, lege historiam omnem, & quæ nota sunt memoria tenens, ea quæ obscura sunt, parumque manifesta, frequenter percurre. Quòd si non poteris assiduitate lectionis inuenire quod dicitur, accede ad sapientiorem, vade ad doctorem, communica cum his ea quæ scripta sunt, declara vehemens studium. Et si viderit te Deus tantam animi promptitudinem adhibere, non despiciet tuam vigilantiam, ac solicitudinem. Verum etiam si nullus homo te docuerit, quod quæris, ipse sine dubio rescribit. Memento eunuchi reginæ Æthiopum, qui cum esset homo barbarus, immensi distentus solicitudinibus, & negotijs, nec intelligeret quæ legebat, legebat tamen in curru sedens, quòd si in via tantam præstitit diligentiam, cogita qualis fuerit domi versans. Si nihil intelligens legebat, nec destitit à lectione: multò minus postquam didicerat. Inscitiã suam Philippo manifestauit; & cum nondum haberet, qui viam commonstraret, tamen legebat, eoque cito consecutus est doctorem. Nouit propensum illius animum Deus, misitque illi doctorem illico. Magna aduersus peccatum munitio est Scripturarum lectio: magnum præcipitium, profundum barathrum. Scripturarum ignoratio: magna salutis perditio, ea res, vitam corruptam inuexit. Nam fieri non potest, vt quis sine fructu discedat, qui assidua, attentaque Scripturarum lectione fruatur.

11 IDEM inquit: Vnum rogare vos velim, nè contemnatis obsecro, vt vna dierum in hebdomada, vel saltem sabbato curæ vobis sit Euangelicas legere lectiones, quas ante has conciones in manibus habere, domi frequenter repetere, earum diligenter sensum disquirere, quid clarum, quid obscurum in his sit, adnotare velitis, quid pugnare videatur, cum non pugnet, ita omnibus penitus examinatis, his vos concionibus, quàm attentissimos exhibeatis. Hoc pacto non parum vtrisque nostrum emolumenti prouenerit: siquidem nobis in multò opus erit labore, vt euangelium ostendamus, cum domi ipsam nobis sententiam, quantum ad verba iam familiarem reddideritis, vos autem & acutiores, & perspicaciores efficiemini non ad audiendum tantum, sed etiam ad docendum alios. Nã multi in præsentia hic audiunt, qui simul omnia euangelij verba, & quæ super his à nobis dicuntur memoriæ mandare conantur, non tamen etiamsi animũ in hoc consumeremus, admodum proficerent. Quamobrem intempestiuè, & in sola tantum Ecclesia breui tempore meis vacant sermonibus. Quòd si qui sunt, qui negotia, occupationesque, & publicarum, priuatarumq; rerum curas causantur: primum in hoc non parum errant, quòd in tot rebus versantur, & ita semper sæcularibus negotijs affixi sunt, vt ne minimum quidem in his, quæ maximè necessaria sunt, studium impendant. Præterea rebus vilibus, & abiectis, diligens adhibere studium potestis, diuinis autem si quando vacandum est, adeo vobis inutilia, & nullius momenti videntur, vt ne minimam quidem curam in his ponẽdam ducatis: & quonam pacto, qui ita sentiunt, spirare, solem ve conspicari digni sunt? Est & alia his oscitantibus inepta excusatio, librorum videlicet inopia. Et diuitibus quidem ad hoc respondere, ridiculum est. Verum cum multos pauperes hac frequenter accusatione vti existimem, ita percunctari placet. Nunquid omnia artis suæ habeant instrumenta, etsi inopia in his comparandis admodum impediantur. Nonne igitur absurdum est, hic non causari paupertatem, sed diligenter attendere, nè quid sibi ad artem suam necessarium deficiat, vbi autem tantam sint consecuturi vtilitatem, occupationes deflere, & inopiam? Verum si quis tam pauper esset, vt nullo pacto libros sibi cõparare queat, ei ex continua, quæ hic hr lectione, nihil ex diuinarum literarum sententijs ignorare licet, nisi par tam attentionem his adhibeat, sed corpore solo adsit.

Ho. 10. in Ioan. to 3.

Simile.

12 HIERONYMVS inquit. Lucinius omnem substantiam dispersit, & dedit pauperibus, vt iustitia eius maneret in æternum. Nec patriæ suæ largitate contentus, misit Hierosolymarum, & Alexandrinæ Ecclesiæ tantum auri, quanto multorum possit inopiæ subueniri. Quòd cum multi mirentur, & prædicent, ego in illo magis laudabo feruorem, & studium scripturarum, quod ille desiderio opuscula nostra flagitauit, & missis sex notarijs (quia in hac prouincia Latini sermonis, scriptorumque penuria est) describi sibi fecit, quæcumque ab adolescentia, vsque in præsens tempus dictauimus. Sacrarum literarum desiderio misit à remotissimis Hispaniæ partibus vsque ad antrum Bethlehemiticum, vbi Hieronymus habitabat, cum tamen ipse tam difficilem subire prouinciam tentauerit, quam morte prœuentus non perfecit, vt Hieronymum inuiseret, & consuleret ea, quæ concernerent intelligentiam sacrarum literarum.

Epist. 29. ad Theodoram viduam Hispanam, quam consolatur de monte Lucinij Bætici mariti sui. to. 1.

13 IDEM epistola ad Oceanum in epitaphium Fabiolę, quem consolatur in eius morte, eius laudes congerit eximias, inter quas vna est. Repente, & contra opinionem omnium. Hierosolymam nauigauit, vbi multorum excepta concursu, nostro parumper vsa est hospitio, cuius societatis recordans, videor mihi adhuc videre, quam vidi. Iesu bone, quo illa feruore, quo studio intenta erat diuinis voluminibus? Et veluti quãdam famem satiare desideram, per prophetas, Euangelis, psalmosque currebat, quæstiones & proponens, & solutas recondens in scriminolo pectoris sui. Nec verò satiabatur audiendi cupidine, sed addens scientiã, addebat & dolorem, & quasi oleum flammæ adieceris, maioris ardoris fomenta capiebat. Reuoluens semel Numerorum librum, peruenit ad eum locum, vbi catalogus ponitur omnium mansionũ, per quas de Aegypto egrediens populus peruenit vsque ad fluenta Iordanis. Cumque causas quæreret & rationes singularũ, in quibusdam hæsitaui, in alijs in offenso cucurri pede, in plerisque simpliciter ignorantiam confessus sũ. Tunc verò magis cæpit vrgere, & quasi non mihi liceret nescire, quod nescio, expostulare, ac se indignã tantis mysterijs dicere, librum postulauit, vt de hac re illi ederem. Et post pauca. Laudent cæteri misericordiam eius, humilitatem, fidem, ego hunc ardorem animi plus laudabo. Librum, quo Heliodorum quondam iuuenis ad eremum cohortatus sum, tenebat memoriter, & Romana cernens mœnia, inclusam se esse plangebat.

In epist. 30

14 IDEM sic habet: Legimus in veteribus historijs, quosdam lustrasse prouincias, nouos adisse populos, maria transisse, vt eos, quos ex libris nouerant, coram quoque viderent. Sic Plato Ægyptum, & Architam Tarentinum, eamque oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laboriosissimè peragrauit: vt qui Athenis magister erat & potens, cuiusque doctrinam academiæ gymnasia perso nabant, fieret peregrinus, atque discipulus, malens aliena verecundè discere, quàm sua impudenter ingerere. Denique cum literas quasi toto fugientes orbe persequitur, captus à piratis, atque venundatus etiã tyranno crudelissimo paruit, captiuus, vinctus, & seruus; tamen quia philosophus, maior emente se fuit. Ad Titum Liuium lacteo eloquentiæ fonte manantem, de vltimis Hispaniæ. Galliarumque finibus quosdam venisse nobiles legimus, & quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, vnius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus sæculis, celebrandumque miraculum, vt tantam vrbem ingressi, aliud extra vrbem quærerent. Apollonius Philosophus intrauit Persas, pertransiuit Caucasum. Albanos, Scytas, Mesagetas, opulentissima Indiæ regna penetrauit, & ad extremum latissimo Physon amne transmisso, peruenit ad Brachmanas, vt Hiarchã in throno sedentem inter paucos discipulos de natu-

Epistol. 1. quæ est ad Paulinũ, quem prouocat ad studiũ sacrarum literarum. to. 3.

ra,

ra, de motibus ſiderum, ac dierum curſu audiret dicentem. Inde per Elamitas. Babylonios. Chaldæos. Medos. Aſſyrios. Parthos. Syros. Phœnices. Arabes. Palæſtinos reuerſus. Alexandr iam perrexit. Æthiopiam, vt gymnoſophiſtas (qui ſic vocati ſunt, quia nudi in ſiluis agunt) & famoſiſſimam ſolis menſam videret in ſabulo. Inuenit ille vir vbique quod diſceret, & ſemper proficiens, ſemper ſe melior fieret. Quid loquor de ſæculi hominibus? Cum Apoſtolus Paulus vas electionis, & magiſter Gentium, qui de conſcientia tanti in ſe hoſpitis loquebatur. An experimentū quæritis eius, qui in me loquitur Chriſtus? Poſt Damaſcum. Arabiamque luſtratam, aſcenderit Hieroſolymam, vt videret Petrum, & manſerit apud eum diebus quindecim, à quo futurus gentium prædicator inſtruendus erat. Habet enim neſcio quid latentis energiæ viua vox & in aures diſcipuli de auctoris ore tranſmiſſa fortius ſonat. Vnde & Aeſchines, cum Rhodi exularet, & legeretur illa Demoſthenis oratio, quam aduerſus eum habuerat, mirantibus cunctis, atque laudantibus, ſuſpirans, ait. Quid ſi ipſam audiſſetis beſtiam ſua verba reſonantem? Hæc non dico, quod ſit in me aliquid tale, quod vel poſſis, vel velis diſcere, ſed quod ardor tuus, ac diſcendi ſtudium, etiam abſque nobis per ſe probari debet. Paulus Apoſtolus ad pedes Gamalielis legem Domini, & prophetas didiſciſſe ſe gloriatur, vt armatus ſpiritualibus telis, poſtea diceret confidenter: Arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt, ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum cōſilia deſtruentes, & omnem altitudinem extollentem ſe aduerſus ſcientiam Dei, & captiuantem omnem intellectum ad obediendum Chriſto. Ad Timotheum ſcribit, ab infantia ſacris literis eruditum, & hortatur ad ſtudium lectionis, nè negligat gratiam, quæ data eſt ei per impoſitionem manus presbyteri. Tito quoque præcipit, vt ſcientiam eligat ſcripturarum. Obtinentem, inquit, eum, qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem ſermonem vt potens ſit exhortari in doctrina ſana, & contradicentes reuincere. Sancta quippe ruſticitas ſolum ſibi prodeſt, & quantum ædificat ex vitæ merito Eccleſiā Chriſti, tantum nocet, ſi deſtruentibus non reſiſtat. Vnde Dauid virum iuſtum deſcribens, ait: In lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die, ac nocte. Daniel in fine ſacratiſſimæ viſionis, iuſtos ait fulgere, ſicut ſtellas, & intelligentes, hoc eſt, doctos, quaſi firmamentum. Vides quantum inter ſe diſtent iuſta ruſticitas, & docta iuſtitia? Alij Stellis, alij Cœlo comparantur, quamquam iuxta Hebraicam veritatem vtrumque de eruditis poſſit intelligi. Cur dicitur Paulus vas electionis? Nempe quia legis, & ſanctarum Scripturarum armarium eſt. Diſcamus in terris, quorum nobis ſcientia perſeueret in cœlo.

IDEM habet duas epiſtolas, primam ad Hedibiam, alteram ad Algaſiam: in quibus id ſolum animaduertendum eſt, quod Hedibia de extremis Galliæ finibus in Bethlehemitico rure latitantem Hieronymum conſulit, mittens nuncium Apodemium, vt explicet ei duodecim quæſtiones ſanctarum Scripturarum, cuius fidei ardorem maximè commendat. In epiſtola ad Algaſiam dicit: Filius meus Apodemius, longa ad nos veniens nauigatione de Oceani littore, atque vltimis Galliarum finibus. Roma præterita, quæ ſuit Bethlehem, vt inueniret in ea cœleſtem panem, detulitq; mihi in parua ſchedula maximas quæſtiones, quas a te datas, mihique tradendas diceret. Ad quarum lectionem intellexi ſtudium reginæ Sabba in te eſſe completum, quæ de finibus terræ venit audire ſapientiam Salomonis. Non quidem ego Salomon, ſed tu regina Saba, &c. In tota epiſtola reſpondet vndecim quæſtionibus, in quibus varia explicat loca noui teſtamenti.

IDEM explicans verba illa: Et arietem vnum offeretis de grege, de his, quę nutrit Iſrael in ſacrificium, inquit. Suſcipit Chriſtus Dominus arietem, vel animal, quod nutritum eſt in locis irriguis, ſanctarum videlicet Scripturarum, & poteſt dicere: Dominus paſcit, me & nihil mihi deerit, in loco paſcuæ ibi me collocauit, ſuper aquam refectionis educauit me. Hęc erāt irrigua, immo hi canales, ad quos & Iacob ducebat pecora ſua, vt in ipſis biberent, atque conciperent, & iuxta virgarum colorem fœtus æderent Domino. Gen. 30.

AVGVSTINVS reſpondens quæſtionibus qui buſdam ſacrarum literarum; quarum intelligentiam ille in anteriori epiſtola ſi ſcitatus fuerat, in vltimis verbis ait. Scripturæ mos eſt ita loqui de parte tanquā de toto; ſicut Corinthios in primis epiſtolæ ſuæ partibus ita laudat tanquam omnes tales ſint, cum eſſent laudabiles quidam eorum, & poſtea in nonnullis epiſtolæ ipſius locis ita reprehendit tanquam omnes culpabiles eſſent, propter quoſdam, qui tales erant. Iſtam diuinarum Scripturarum conſuetudinem per omne corpus literarum eius creberrimè ſparſam, quiſquis diligenter aduertit, multa diſſoluit, quæ inter ſe videntur eſſe contraria. Sicut de Iudæis loquens Paulus, vocat eos inimicos, & dilectos. Ipſi inimici, qui dilecti: quia in vno populo vtrique fuerant. Rom. 11.

IDEM ad intelligendam Scripturam ſacram, in qua locus eſt ambiguus, & incertum quid eſt, quomodo diſtinguendum ſit, aut quomodo pronunciandum, conſulat regulam fidei, quam de ſcripturarum planioribus locis, & Eccleſiæ auctoritate percepit. Quod ſi ambæ, vel etiam omnes, ſi plures fuerint partes ambiguitatis ſecundum fidem ſonuerint, rectus ipſe ſermonis à præcedentibus, & ſubſequentibus partibus, quæ ambiguitatem illam in medio poſuerunt, reſtat conſulendus, videamus cui nam ſententiæ de pluribus, quæ oſtendunt, ferat ſuffragium, eamq; ſibi contexi patiatur. Vbi autē neque præſcripto fidei, neque ipſius ſermonis textu ambiguitas explicari poteſt, nihil obeſt ſecundum quamlibet eorum, quæ oſtenduntur, ſententiam diſtinguere, veluti eſt illa ad Corinthios. Has ergo promiſſiones habentes chariſſimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis, & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Domini, capite nos, nemini nocuimus. Dubium eſt quippe vtrum mundemus nos ab omni inquinatione carnis, & ſpiritus, ſecundū illam ſententiam: Vt ſit ſancta & corpore, & ſpiritu, an mundemus nos ab omni coinquinatione carnis, vt alius ſit ſenſus. Et ſpiritus perficientes ſanctificationē in timore Domini, capite nos. Tales igitur diſtinctionum ambiguitates in poteſtate legentis ſunt. [Infra:] Eſt alia regula, quoniam multis modis res ſimiles rebus apparent, non putemus eſſe præſcriptum, vt quod in aliquo loco res aliqua per ſimilitudinē ſignificauerit, hoc eam ſemper ſignificare credamus. Nam & in vituperatione fermentum poſuit Dominus, cum diceret: Cauete à fermento Phariſæorum; & in laude, cum diceret: Simile eſt regnum cœlorum fermento, quod accipiēs mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus. Huius varietatis obſeruatio duas habet formas. Sic. n. aliud, atque aliud res quæque ſignificant, vt aut contraria, aut diuerſa tantummodo ſignificent. Contraria. ſ. cū aliàs in bono, aliàs in malo, res eadem, à ſimilitudinem ponitur: ſicut leo ſignificat Chriſtum, cum dicimus: Vicit leo de tribu Iuda; ſignificat & diabolum, vbi ſcriptum eſt: Aduerſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit. Ita ſerpens in bono eſt, Prudentes ſicut ſerpentes: in malo autem, ſerpens Euam ſeduxit aſtutia ſua. Sunt autem, quæ incertum ſit, in quam partem accipi debeant, ſicut calix in manu Domini vini meri plenius eſt mixto. Incertum eſt enim vtrum ira Dei ſignificet non vſque in nouiſſimam pœnam, ideſt vſque ad fecem, an potius gratiam ſcripturarum à Iudæis in gentes tranſeuntem; quia inclinauit ex hoc in hoc, remanentibus apud Iudæos obſeruationibus, quas carnaliter ſapiunt, quia fex eius non eſt exinanita. Cum verò res eadem non in contraria, ſed tantū in diuerſa

12 *Epiſt. 29. ad Theodoram viduam Hiſpanam, quam conſolatur de monte Libani Bætici mariti ſui. to. 1.*

13 *In epiſt. ad Titum.*

14 *Epiſto. 1. quæ eſt ad Paulinū, quem prouocat ad ſtudium ſcripturarum. to. 3.*

17 *In eodem ſo.*

18 *Lib. 14. in c. 45. Eze.* *ch. 10. 5. Pſal. 22.*

19 *Epiſt. 59. Auguſtini ad Paulinum to. 2.*

Rom. 11.

20 *Lib. 3. de doctrina Chriſtiana. to. 3.*

2. Cor. 7.

21 *Matt. 6.*

Luc. 13.

Apo. 5. 1. Pet. 5. Matt. 10. 2 Cor. 11. Pſal. 74.

sa significatione ponitur, illud est in exemplo, quòd
Apoc. 17. aqua, & populum significat, sicut in Apocalypsi legi-
Ioan. 7. mus, & Spiritum sanctum; vt est illud: Flumina de ven
tre eius fluent aquæ viuæ, & alia multa hoc nomine
significantur. Vbi autem apertius ponuntur, ibi discē-
dum est quomodo in locis intelligantur obscuris. Ne-
que enim melius potest intelligi, quod dictū est Deo:
Ps. 34. Apprehende arma & scutum, & exurge in adiutorium
Ps. 5. mihi: quàm ex illo loco, vbi legitur: Domine scuto bo-
22 næ voluntatis tuę coronasti nos. Nec tamen ita, vt iam
vbicumque scutum pro aliquo munimento legimus
Eph. 6. positum, nō accipiamus nisi bonam voluntatem Dei.
Dictum est enim & scutum fidei, in quo possitis om-
nia tela nequissimi ignea extinguere. Nec rursum ideo
debemus in armis huiuscemodi spiritalibus scutum
tantummodo fidem tribuerre, cum alio loco etiam lo-
rica dicta sit fidei. Induti, inquit, loricam fidei, & cha-
ritatis. Quando autem ex eisdem scripturæ verbis, non
vnum aliquid, sed duo, vel plura sentiuntur, etiam si
lateat quid senserit ille qui scripserit, nihil periculi est,
si quodlibet eorum congruere veritati ex alijs locis sa-
crarum Scripturarum doceri potest, id tamen eo co-
nante, qui diuina scrutatur eloquia, vt ad voluntatem
perueniatur auctoris per quem scripturam illam san-
ctus operatus est Spiritus. Periculosum autem semper
erit ex proprio capite sacras interpretari literas. [Inf.] Ti-
conius quidam, qui contra Donatistas inuectissimè
scripsit, cū fuerit Donatista, fecit lib. quem Regularum
vocauit, quia in eo septem regulas executus est, qui-
bus quasi clauibus, diuinarum scripturarum aperien-
tur occulta: quarum primam ponit de Domino, & eius
corpore, secundam de Domini corpore bipartito, ter-
tiam de promissis, & lege, quartam de specie & gene-
re, quintam de temporibus, sex tam de recapitulatio-
ne, septimam de diabolo, & eius corpore. Quæ non
parum adiuuant ad penetranda, quæ tecta sunt diui-
norum eloquiorum, licèt omnia his regulis non va-
leāt intelligi. Vnde iste liber legatur a studiosis, sed cau
tè non solum propter, quædam in quibus, vt homo er-
rauit, sed maximè propter illa, quæ sicut Donatista lo-
1. regu. Ti quitur. Prima regula de Domino, & eius corpore est,
conij. in qua scientes aliquando capitis, & corporis, id est
Christi, & Ecclesiæ vnam personam nobis intimari,
non hæsitemus, quando a capite ad corpus, vel a cor-
pore transitur ad caput, & tamen nō receditur ab vna,
23 eademq; persona. Vna enim persona loquitur, dicens:
Sicut sponso posuit mihi mitram, & sicut sponsam or-
nauit me ornamento, & tamen quid horum duorum
capiti, quid corpori, id est, quid Christo, quid Ecclesiæ
2. regula. conueniat, vtique intelligendum est. Secunda est de
Domini corpore bipartito, quod quidem non ita de-
buit appellari. Non enim reuera Domini corpus est,
quod cum illo non erit in æternum. Sed dicendum fuit
de Domini corpore vero, atque permixto, aut vero, at-
que simulato, quia non solùm in æternum, verumetiā
nunc hypocritæ non cum illo esse dicendi sunt, quam-
uis in eius esse videantur Ecclesia. Vnde dici poterat
regula ista de permixta Ecclesia. Quæ regula lectorem
vigilantem requirit; quando scriptura cum ad alios
iam loquatur, tanquam ad eos ipsos, ad quos loquebatur
videtur loqui, vel de ipsis: cum de alijs iam loquatur, tanquam vnum sit vtrorumque corpus propter
temporalem commixtionem, & communionem sacra
mentorum. Ad hoc pertinet in Canticis Canticorum:
Cant. 1. Nigra sum, sed decora, vt tabernacula Cedar: speciosa
sum, vt pelles Salomonis, sed vtrumque se esse dixit
propter temporalem vnitatem intra vna retia piscium
Gen. 21. bonorum, & malorum. Tabernacula enim Cedar ad
& 25. Ismaelem pertinent, qui non erit hæres cum filio libe-
ræ, Itaque cum de bona parte Deus dicat: Ducam cæ-
cos in viam, quam non nouerunt, & semitas, quas non
nouerunt calcabunt; & faciam illis tenebras in lucem,
Is. 42. & praua in directum, hæc verba faciam, & non dere-
linquam eos. Mox de alia parte, quæ malè permixta est
dicit: Ipsi autem conuersi sunt retrorsum; quamuis
alij iam significentur his verbis: sed quoniam nunc in 24
vno sunt, tamquam de ipsi loquitur, de quibus loque-
batur. Tertia regula est de promissis, & lege, quæ alio
modo dici potest de spiritu & litera, de gratia & man- 3. regu.
dato. Quarta regula est de specie & genere. Volens 4. regu.
intelligi speciem, partem, & genus totum, sicut vna-
quæque ciuitas pars est vniuersitatis gentium, hanc il-
le vocat speciem, genus autem omnes gentes. Fit hoc
etiam de hominibus: sicut ea, quæ de Salomone dicun
tur, excedunt eius modum, & potius ad Christum,
vel Ecclesiam, cuius ille pars est, relata clarescunt. Sed
cum à specie transitur ad genus, quasi adhuc de specie
loquente Scriptura, ibi vigilare debet lectoris inten-
tio, nè quærat in specie, quod in genere potest melius,
& certius inuenire. Facile est quippe illud, quod ait
Ezechiel propheta: Domus Israel habitauit in terra, & Ezech. 36.
polluerunt illam in via sua, & in idolis suis, & peccatis
suis, secundum immunditiam menstruatæ facta est via
eorum ante faciem meam, & effudi iram meam su per
eos, & dispersi illos inter nationes, & ventilabo eos in
regiones, secundum vias eorum, & secundum peccata
eorum iudicaui eos. Facile est hoc intelligere de car-
nali Israel. Alia etiam, quæ sequuntur, eidem intelli-
guntur populo conuenire. Sed cum cœperit dicere; &
sanctificabo nomen meum sanctum, illud magnum,
quod pollutum est inter nationes, & scient gentes, quia
ego sum Dominus, iam intentus debet esse legens,
quemadmodum species excedatur, & adiungatur ge-
nus. Sequitur enim, & dicit: Et dum sanctificabor in uo 25
bis ante oculos eorum, & accipiam vos de gentibus,
& congregabo uos ex omnibus terris, & inducam uos
in terram vestram, & aspergam uos aqua munda, &
mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, &
dabo uobis cor nouum, & spiritum nouum dabo in
vos, & faciam vt in iustitijs meis ambuletis, & habita-
bitis in terra, quam dedi patribus vestris, & eritis mihi
in populum, & ego ero vobis in Deum. Hoc de nouo
testamento est prophetatum, ad quod pertinet non so
lum vna gens illa in reliquis suis, verumetiam ceteræ
gentes, quæ promissæ sunt patribus eorum, qui etiam
nostri sunt. Sed aliitudo prophetica dum de illo, vel ad
illum loquitur, latenter transit ad hunc, & cum iam de
isto, vel ad istum loquatur, adhuc de illo, vel ad illum
loqui videtur. Quintam regulam Ticonius ponit, quā 5. regu.
de temporibus appellat, qua regula plerumque inueni
ri, vel conijci possit latens in scripturis sanctis quanti-
tas tēporum. Per tropum enim, aut a parte totum, aut
a toto parte facit intelligi: sicut vnus Euangelista post
dies octo trāsfiguratum dicit Dominum, & alius post Luc 9.
dies sex. Vtrumque enim verum esse non posset, quod Matt. 17.
de numero dierum dictum est, nisi ille, qui dixit post
dies octo, intelligatur partem nouissimam diei, ex quo
id Christus prædixit futurum, & partem primā diei,
quo id ostendit impletum, pro totis diebus duobus,
atque integris posuisse: is uerò, qui dixit, post dies sex,
integros omnes, & totos, sed solos medios computas-
se. Hoc modo locutionis, illa resurrectionis soluitur
quæstio, quando Christus dixit se in corde terræ futu-
rum tribus diebus, & tribus noctibus. Aliquādo vero
huiusmodi numeri pro vniuerso tempore ponuntur, si
cut illud. Septies in die laudē dixi tibi; nihil est aliud, Ps. 118.
quàm semper laus eius in ore meo Sextam regulam Ps. 33.
Ticonius recapitulationem vocat, in obscuritate scri- 6. regu.
pturarum satis vigilanter inuentam, Sic enim dicuntur
quædam, quasi sequantur in ordine temporis, vel rerū
continuatione narrentur, cum ad priora, quæ prætermissa fuerant, latenter narratio reuocetur. Quod nisi
ex hac regula intelligatur, erratur: sicut in Genesi: Et
plantauit, inquit. Dominus paradisum in Eden ad orie
tem, & posuit ibi hominem, quem formauit, & produ
xit Deus adhuc de terra omne lignum speciosum, &
bo-

bonum in eſcam. Ita videtur dictum tamquam factum ſit poſteaquam factum poſuit Deus hominem in paradiſo, cum breuiter vtroque commemorato, ideſt, q̃ plantauit Deus paradiſum, & poſuit ibi hominem, quem formauit, recapitulando redeat, & dicat qđ præ termiſerat, quomodo ſcilicet paradiſus fuerit plantatus, quia produxit Deus adhuc de terra omne lignum ſpecioſum, & bonum in eſcam. Denique ſecutus adiũxit: Et lignum vitæ in medio paradiſi, & lignum ſcientiæ boni, & mali. Deinde flumen, quo paradiſus irrigaretur, diuiſum in quatuor principia fluuiorum quatuor, explicantur, quod totum pertinet ad inſtitutionẽ paradiſi. Quod vbi terminauit, repetiuit illud; quod iã dixerat, & re vera hoc ſequebatur, atq; ait: Et ſumpſit Dominus Deus hominem, quem fecit, & poſuit eum in paradiſo, &c. Poſt iſta enim facta, ibi eſt poſitus homo, ſicut nunc ordo ipſe demonſtrat: non poſt hominem ibi poſitum, facta ſunt icta, ſicut prius dictum putari poteſt, niſi recapitulatio illic vigilanter intelligatur, qua reditũ eſt ad ea, quæ fuerant prætermiſſa. Septima regula Ticonij eſt de diabolo, & eius corpore. Eſt enim & ipſe caput impiorum, qui ſunt eius quodammodo corpus, ſicut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ. Sicut ergo in prima regula de Domino, & eius corpore vigilandum eſt, vt intelligatur cum de vna eademque perſona Scriptura loquitur, quid conueniat capiti, quid corpori; ſic & in iſta nouiſſima aliquando in diabolũ dicitur, quòd non in ipſo, ſed potius in eius corpore poſſit agnoſci. Quod enim ſcriptum eſt apud Iſaiam: Quomodo cecidiſti de cælo Lucifer, qui mane oriebaris, & cętera, quæ ſub figura regis Babylonis ad eandem perſonam dicta ſunt in ipſa contextione ſermonis, de diabolo vtique intelliguntur; & tamen quod ibi dictum eſt; Contritus eſt in terra, qui mittit ad omnes gentes, non totum ipſi capiti congruit. Nam etſi mittit ad omnes gentes diabolus Angelos ſuos, tamen in terra, corpus eius, non ipſe conteritur, niſi quia ipſe eſt in corpore ſuo, quod contrirum fit vt puluis, quẽ proijcit ventus à facie terræ.

Septima regula. *Iſa. 14.* *Pſal. 1.*

27 IDEM multa refert ex ſacris literis, & traditionibus, & hiſtorijs curioſa, & in primis inquit: Hierico fuit in prima ex Chananitidis ciuitatibus, quæ populo Iudæorum occurrit, cuius ſolo clamore in gyro ſonante, murus erat vſq; ad fundamentum dirutus. Vbi nihil extra naturam eſſe factum geſta res oſtendit: ſiquidem & hoc terræmotibus eſſe factum, frequenter ſcriptura denũciat. Quomodo & in famoſo illo terræ motu, centum Lybiæ vrbes corruerunt, & in terræmotu Dominicæ paſſionis vndecim in Thracia ſubuerſæ ſunt. Poſthæc quoque Chananæorum quinque regibus in vnum congregatis, vt pugnarent aduerſus Iſrael, cum ex aduerſo miſcerentur cohortes, & victoria in Dei populo partem concederet, Ioſue princeps populi Iſrael, ſoli in medio die præcepit, vt ne ſe moueret, & lunæ vbi fuerat ſtaret, donec ſe Dei populus de inimicis vindicaret. Quod & factum eſt. Nam ſol duos dies in vno concluſit, & luna diei ſpatio non occurrit. Dum autem vtrumque luminare moram hanc habuit, quaſi poſt cõſuetum diem in occaſus ſui limitem perrexit. Nõ enim quod ad belli illuminationem luna tũc in præſentia ſolis proficeret, ſtare imperatur: ſed nè quid incongrua luminarium meatu per vnius quietẽ, & alterius curſum deſtrueretur. Luna verò non tantũ in hac ſtatione requieuit, ſed & incrementi, vel detrimenti ſui interim conſuetudinem agere non potuit. [Infra:] Docet quo pacto Pytoniſſa ad petitionem Saulis regis ſuſcitauerit Samuelẽ, qui dixit: hac hora cras tu, & filij tui mecum eritis: hunc non eſſe Propherã verum. Qui enim in viuentibus Prophetis reſponſum non inuenit, reſuſcitatum à morte Prophetam audire non meruit. Vnde Diabolus ille fuit, qui ſe transfigurat in Angelũ lucis, in phantaſia Samuelis. Dicitur autem ille Samuel, quia ſæpe in Sacra Scriptura verarum rerum nomina, imaginatis rebus aſcribuntur. Sicut magorum virga in colubrum verſa à magis Pharaonis ſerpens dicitur. Et æneus ſerpens vocatur ſerpens: & imagines Cherubim obumbrantes propitiatorium Cherubim dicuntur, duodecim boues ſub mari æneo, duodecim leones in throno Salomonis. Phantaſma igitur Samuelis, velut ipſe Samuel oſtenſum pronunciatur. [Infra:] Oza filius Aminadab ſequens arcam, cum illam velut ſuſtentans tangeret, ſubita morte percuſſus eſt. In quo temeritas Ozæ damnatur, qui cum non eſſet de genere Aaron ſacerdotis, arcam tetigit: & totus populus, quia cautè in diuinis rebus ſe agere deberet, admonetus. Sed quidam aliquod præcedens peccatum in Oza per hanc culpam punitum eſſe exiſtimant, quoniam ſæpe euenit, vt minores culpæ, præcedentiũ peccatorum vindictam incutiant. Sicut cum populus Iſrael peccaſſet, commouit Dominus vt Dauid numeraret populum, per quod accidit, vt plebs peccans, per paruam regis culpam, pœnam ſuſtineret præcedentiũ delictorum. Intelligitur autem Dauid minorem culpã commiſiſſet, quam plebs, qui peccatum ſuum per ſolã pœnitentiam deleuit, populi verò delictum in auctoribus ſuis, mortis ſeueritatem promeruit. Tempore Eliæ, vbi annis tribus, & menſibus ſex non pluit ſuper terram, hæc plaga, vt multi magiſtri putant, tantũ terrã Iſrael caſtigauerat; ſed moris eſt ſcripturarum, vt illam prouinciam, de qua dicunt, omnem terram indifferenter nominent. Tempore autem ſiccitatis in ſpelunca torrentis Carith ſe abſcondit Elias, vbi à coruo paſcebatur, vt culpã, quã in diluuio coruus cõmiſerat in terra, purgare auis illa videretur, dum vt fidelis miniſter efficitur Eliæ, q̃ negligẽs & fallax erat antea. Noe. In hoc miniſterio illud ẽt, oſtenditur, q̃ ſi homo nõ peccaſſet, ẽt infructuoſorũ animaliũ nũc miniſterijs vteretur. [Infra:] Nè verò quem moueat, quòd hæc eadẽ plaga ſterilitatis, & ariditatis Sidonijs communis fuit cum populo Iſrael, quia inde Iezabel perſecutrix prophetarum, Sidoniorum regis filia erat. Viduæ Sareptanæ filius, quem poſtea Elias à mortuis ſuſcitauit, de hoc tradunt Hebræi, quòd ipſe Ionas propheta fuerit, qui in Niniue prædicauit. [Infra:] Quando Eliſæus, cũ Dominus leuare vellet Eliam in curru igneo, poſtulauit ſpiritum duplicem, non elationis affectu ſuper magiſtrum ſuum id voluit, ſed videns peccata populi innumera, à propheta qui relinqueretur, non ſimplici Elię ſpiritu, ſed duplici cõpeſci poſſe præuidit. [Infra:] Rabſaces dux, quem Sennacherib rex Aſſyriorum miſit tempore Ezechiæ ad expugnandum Iſrael, ferunt Hebræi eſſe Iſaiæ prophetæ filium, & profugum Iudęum ad Aſſyrios cõmigraſſe, qui & dux totius exercitus effectus eſt. Sennacherib autem ſic fugatus, cum paucis ad Niniuem vrbem ſuam fugiens vix euaſit, vbi in idolorum phano, ab vno filiorum ſuorum interfectus eſt Ezechias autem nè de tanta victoria eſſet elatus, & forſitan etiam gratiarum actione exiguus, in grauiſſimi languoris morbum incidit. Qui conuerſus ad parietem amariſſimè fleuit, & pro vita longiore deprecatus eſt. Non quòd de ſuo, vtpote perfectus, meritò in conſpectu cõditoris ſui in certus fuit, ſed quia in Chriſti venturi generatione, ſui generis proſapiam in throno Dauid lucernam non relinqueret.

Libr. 2. de mirabilibus Sacræ Scripturæ. *Ioſue. 10.* *1. Reg. 18.* *Luc 9.* *Matt. 17.* *Pſ. 118.* *Pſ. 33.* *6. regu.* *2. Reg 6.* *2. Par. 13.* *3. Reg. 17. & 18.* *4. Reg. 2.* *4. Reg. 20.*

IDEM dicit: Tale eſt ingeniũ naturę noſtrę, vt torpeſcat, ſi vſus deſtiterit lectionis: quia ſicut ferrũ niſi vſum fuerit, eruginem generat, ita & aĩa niſi frequentius diuinis exerceatur lectionibus, naſcẽtur illi peccata. Inde eſt, vnde in Pſalmo hunc dicit beatũ, qui die, nocteque legem Domini meditatur. Denique quamuis nota ſint diuina eloquia, tamen cum fuerint ſacris voluminibus memorata, ſic illa deuotum pectus ſuſcipit quaſi noua, excitatur enim deſiderium animæ erga opera ſalutaria.

30 *Lib. quæſt. ex vtroq; teſtamento mixtim. to. 4. Pſ 1.*

31 IDEM dicit: Pſalmis iſte dicitur ex perſona Chriſti capitis & membrorũ, ſeu corporis, qđ eſt Eccleſia. Vn-

In Pſ. 62. to. 8.

de quando audimus vocem Domini, & ex capite debemus audire, & ex corpore; quia quidquid patimur in nobis, & ipse patitur. Quomodo si aliquid patiatur caput, numquid potest dicere manus, quia non patitur? Aut si aliquid patitur manus, numquid potest caput dicere, quia non patitur? *Rom.6.* Quando aliquid patitur membrum nostrum omnia membra currunt, vt subueniant membro, quod patitur. Si ergo ille cum passus est, nos in illo passi sumus, & ille iam ascendit in cœlum, quidquid patitur Ecclesia ipsius in tribulationibus huius sęculi, quibus illam oportet erudiri, ipse patitur. Quia nos patimur quando ille patitur, dicit Paulus: Quia vetus homo noster simul crucifixus est cum illo, vt euacuetur corpus peccati. Ipse in nobis moritur, & in nobis resurget. Ipse est enim vnitas capitis & corporis, non immeritò vox ipsius etiam nostra est, & vox nostra etiam ipsius est.

32 *Ser. 1. super Euang. Matth. de septem panib. c. 15.* BERNARDVS sic habet: Euangelium fratres ob hoc scriptum est, vt legatur, nec ob aliud legitur, quàm vt rationabilem consolationem, vel desolationem exinde capiamus. Est enim sæcularibus consolatio vana de terrenarum affluentia rerum, vana nihilominus de penuria earum desolatio. At Euangelium speculum veritatis nemini blanditur, nullum seducit, talem in eo se quisque reperiet qualis fuerit; vt nec ibi timore trepidet, vbi non est timor, nec lætetur cum male fecerit. *Luc. 1.* Sed quid dicit Scriptura? Si quis auditor est verbi, & non factor, hic comparatur viro consideranti vultum natiuitatis suæ in speculo. Considerauit enim se, & abijt, & statim oblitus est qualis fuerit. Nos autem fratres, non sic obsecro, non sic, sed consideremus nosmetipsos in ea, quam audimus, sancti Euangelij lectione, vt proficiamus ex ea, & corrigamus secundum eam, si qua in nobis deprehendimus corrigenda. Propter hoc propheta ait: Tunc non confundar *Psal. 118.* cum perspexero in omnibus mandatis tuis.

33 *In tract. cuius tit. est, Modus bene viuendi ad sororem. ferm. 55. qui habetur in 2. parte.* IDEM explicans verba illa Canticorum cap. 5. *Cant. 5.* Oculi sponsi sicut columbæ super riuulos aquarum, qui lacte sunt lotæ, & residentes iuxta fluenta plenissima, inquit: Oculi sponsi sancti viri sunt, qui sicut columbæ in simplicitate viuunt, & alijs, suis prædicationibus, atque exemplis viam salutis ostendunt. Super riuulos aquarum esse perhibentur, quia semper in refectione sanctarum Scripturarum conuersantur. Qui lacte sunt loti, quia per gratiam Dei in baptismo à peccatis suis sunt mundati. Qui per fluenta plenissima, iuxta quæ sedent, intelligimus, nisi sacræ Scripturæ profunda, & arcana dicta, quibus nos reficimus, dum ea legendo, vel audiendo haurimus? Ad hæc iuxta fluenta columbæ residere solent; vt vmbram volantiũ auium in aqua videant, super quam se proijcientes, vngues rapaces effugiant. Sic sancti viri Scriptura sancta fraudes Dæmonum prospiciunt, & ex descriptione, quam vident, quasi ex vmbra inimicum cognoscunt, & eius deceptiones fugiunt. Sic & tu soror in meditationibus sanctarum scripturarum esto assidua, quia in eis poteris cognoscere qualiter hostium insidias valeas declinare. Te consilijs Sacræ Scripturæ ex toto committe, quia ibi inuenies qualiter fraudes Dæmonum fugias. Moneo etiam te, vt metu rapacium auium, id est dæmonum, super fluenta sanctarum scripturatum sedeas, nè tu improuisa (quod absit) inimicis tuis præda fias. Ama scientiam scripturarum, & contemnes vitia carnis.

Saluandi sunt pauci re vera, etiam si aliquando dicuntur multi. Cap. V.

1 *Homil. 21. in lib. Numer. to. 1.* ORIGENES explicans illa verba c. 26. Numerorum: Numerato populo per familias suas, istis diuidetur terra iuxta numerum vocabulorum in possessiones suas; Pluribus maiorem partem dabis, & paucioribus minorem. Quidquid fortè contigerit, hoc vel plures accipiant, vel pauciores. In quo Origenes legit: Ex numero hominum pluribus plura dabuntur in sortem, & exiguis exiguam dabis hæreditatem, vnicuique sicut recensitus est, dabitur hæreditas eius. Sic habet & historia, hoc est quod docet, vt si qua tribus numerosior habetur in populis, maiora terræ spatia sortiatur. Si qua autem minore hominum numero censetur, breuiore possessione contenta fit. Sed quoniam terræ huius diuisionem, hæreditatemque terrenam, speciem dicimus tenere futurorum bonorum, ac formam cęlestis illius, quæ à fidelibus, & sanctis speratur, hæreditatis, ostendere requiro in illa hæreditate, quæ speranda est, qui sint plures, & qui sint pauci, & inuenio ibi beatiores paucos haberi, quã plures. Nam qui per viam latam, & spatiosam, quæ ducit ad perditionem, egerint iter, multi dicuntur: qui verò per arctam, & angustam viam perrexerint, quæ ducit ad vitam, pauci appellantur. *Matth. 7.* Et iterum in alijs dicitur: Quàm pauci sunt, qui saluantur. *Matt. 24.* Et iterum in alijs: Vbi multiplicatur iniquitas, refrigescet charitas multorum, non paucorum. Sed & in arca, quæ à Noe constructa est, vbi mensuræ cœlitus dantur, in inferioribus, trecentorum cubitorum ponitur longitudo, & quinquaginta latitudo. Vbi verò tectus eius ad altiora consurgit in angustum cogitur, & paucorum cubitorum conclusione colligitur, ita vt summitas eius in vnius cubiti spatium consummetur: propterea quæ in inferioribus quidem, vbi lata, & spatiosa habebat loca, vel bestiæ, vel pecudes erant collocatæ, in superioribus verò, aues, in summis auiem, quæ angustiora, & altiora erant, ibi homo rationalis collocatur. Sed vnde quę sit differentia inter paucos, & multos colligemus indicia? Pone omnem humani generis 2 numerum, ex vniuersis gentibus elige fideles, sine dubio pauciores erunt, quàm sint vniuersi. Tunc deinde ex fidelium numero, elige meliores certum est, quòd multò inferior numerus remanebit. Et iterum ex ipsis, quos elegeris, elige rursus perfectiores, pauciores profectò reperies. Hi ergo, qui hoc modò plures sunt, plus terræ, & plus corporeæ hæreditatis accipient, pauci autem exiguum aliquid de tetra consequũtur, qui plus in Domino habent, vbi autem nihil omnino terrenæ dignitatis accipiant, si quid digni fuerint, sacerdotes sunt, & ministri Domini, horum enim ex integro ipse Dominus hæreditas est.

3 *Homil. 40. ad populũ to. 5.* CHRYSOSTOMVS dicit: Multò sunt plures gehennam ingredientes, sed maius est Dei regnũ, licèt habet paucos. Quot esse putatis in ciuitate nostra, qui salui fiant? Infestum quidem est, quod dicturus sum, dicam tamen, non possunt in tot milibus centũ inueniri, qui saluentur, quin & de his dubito. Quanta enim in iuuenibus quæso malitia? Quantus in senibus torpor? Filij curam gerit nemo, nemo zelum habet, vt senem respiciens imitetur, exemplaria deleta sunt, propterea neque iuuenes euadunt laudabiles. Hæc dico, nè quis Ecclesiam propter multitudinẽ admiretur, sed vt ipsam probatam reddere studeamus.

4 *Libr. 9. in c. 28. Isai. to. 4.* HIERONYMVS exponens verba illa; in illa die erit Dominus exercituum corona gloriæ, & sertũ exultationis residuo populi sui, ait: Dominus erit corona gloriæ his, qui in Ecclesia commorantur, & ad multitudinem prurimorum errãtium comparati, parui sunt numero, & ideo residuum vocantur populi.

5 *Libr. 1. in c. 1. Prou. to. 8.* IDEM explicans verba illa; audiens sapiens sapientior erit, &c. Sapientiam, atque disciplinam stulti despiciunt, aduertit; quòd sapientem singulari numero, stultos describit plurali, quia & plures sunt sapientibus stulti, & sapientium cœtus omnis, vniformem tenet callem pietatis.

6 *Lib. 3. cõt. Cresconium grammat. cum. to. 7.* AVGVSTINVS ait. In paucis, inquis, frequenter est veritas, errare multorum est. Et nè verbis tuis tantæ illius sterilis fœcunditati contradicere videreris, cui dictum est: *Isa. 54.* Multi filij de-

lij desertæ, magis quàm eius, quę habet virum, adhibuisti ex Euangelio testimonium, quoniam pauci sunt, qui saluantur. Solue ergo quæstionem, quomodo ipse Dominus dicat: Quam arcta, & angusta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inueniunt eam; & idem ipse alibi dicat; Multi ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno cœlorum. Quomodo etiam in Apocalypsi demonstretur eorum multitudo, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis stantes ante thronum, & palmæ in manibus eorum. Quomodo idem sint pauci, qui multi? Neque enim alterum horum est verum, alterum falsum: cum sit vtrumque diuina veritate prolatum, nisi quia idem ipsi boni verique Christiani, qui per se ipsos multi sunt, in comparatione malorum, falsorumque itidem pauci sunt. Sic multa grana, quibus horrea magna complentur, pauca dicimus in comparatione palearum. Multæ sunt stellæ, quas numerare non possumus, quibus tam grande cęlum vndique circumfulget, paucas dicimus, in comparatione arenæ maris. Quando semen Abrahæ dixit Deus futurum sicut stellas cęli, & arenam, quæ est in littore maris, stellæ significauerunt spiritales Christianos, maris autem arena carnales, vtroque tamen genere plenus est mundus. Per totum agrum frumenta, per totum zizania, quia de vtroque dixit, qui falli non potest: Sinite vtraque crescere, vsque ad messem.

Matt. 22. *Matt. 7.* *Matt. 8.* *Apo. 7.* *Matt. 7.* *Matt. 24.*

7

IDEM explicans verba illa; Domine si pauci sunt, qui saluantur, inquit. Ad istam interrogationem non dixit, non pauci, sed multi sunt, qui saluantur, sed de re hac interrogatus, respondens dixit. Contendite intrare per angustam portam, quasi dicat. Per angustam portam pauci intrant. Alio enim loco ipse hoc ait: Arcta & angusta est via, quæ ducit ad vitam, & pauci ingrediuntur per eam: Lata autem, & spatiosa est via, quæ ducit ad interitum, & multi sunt, qui ambulant per eam. Quid gaudemus ad multitudines? Aream video, & grana quæro, & vix videntur grana. Pauci ergo, qui saluantur, in comparatione multorum perituorum. Nam ipsi pauci, magnam massam facturi sunt, cum venerit ventilator ferens ventilabrum in manu sua Estote ergo inter multos multi, sed in comparatione quorundam multorum pauci. Vide de his plura. lib. 14. c. 11.

Ser. 32. in Luc. 10.

Sanctorum gesta miranda erant, sunt q; inspicienda, vt imitentur, non autem illorum, si quæ sunt, negligentia. C. VI.

1

ORIGENES sic habet: Sicut cęli luminaria, ac sidera in firmamento cęli à Deo collocata cunctis indesinenter, quæ sub cęlo sunt, fulgent, atq; omnibus, quæ super terram sunt, per tempora, & tempora, per generationes, & generationes mirabiliter relucent, alia quidem per noctem, vt luna, & stellę, alia nihilominus per diem, vt solis speciosissimi radij, sic & sanctorum virtutis insignia, atque beatissimi eorum agones, omnibus in perpetuum singulariter fulgent, omnibus in æternum bonorum formam tribuunt, omnibus sub sole pietatis exemplum ostendunt. Quòd autem sideribus, atq; luminaribus comparentur omnes sancti, demonstrat Apostolus dicens: Stella differt à stella in claritate; ita & resurrectio mortuorum proculdubio sanctorum. Euidentius autem ostendit hoc Angelus, qui ad Danielem locutus est dicens: Tunc iusti effulgent sicut luminaria cęli, & tamquam sol, & luna, & tanquam stellæ in sæcula. Super hæc vniuersa etiam ipse Dominus in Euangelio dicit. Tunc iusti fulgebunt in conspectu Patris sui, qui est in cœlis. Sic itaque effulgent, atque emicant omnes sancti, non solum in temporis resurrectionis, sed & nunc in tempore huius præsentis sæculi. Alius enim fide fulget, vt Abraham; alius castitate lucet, vt Ioseph: alius man-

Lib. 1. in c. 1. Iob. in exord. to. 2. *2. Cor. 15.* *Dan. 12.* *Matt. 13.*

suetudine, vt Moyses; item verò alius constantia, atque tolerantia vehementium dolorum, sicut admirabilis Iob, cuius sanctæ virtutis insignia, cuius admirabilem constantiam, cuius inenarrabilem tolerantiam, cuius mirabiles dolores, quis edicere, vel admirari queat, quę scripta sunt Syrorum lingua, siue ab ipso Iob, siue ab amicis eius? Ob hoc enim dicit, ipse beatissimus Iob. Quis mihi tribuat vt scribantur sermones mei, quis mihi det, vt exarentur in libro stylo ferreo? Interpretata sunt autem à magno viro illo Moyse in Hebraicam linguam, atque filijs Israel tradita. Quòd ostendit ipsa scriptura Iob dicens Hic interpretatus est ex Syrorum libro. A quo interpretatus? Manifestum est, quòd a Moyse in Hebræo. Item a septuaginta ex Hebræo in Græcum translatus est. In Aegypto scilicet olim Moyses ex Syro in Hebræum transtulit. Item in Aegypto etiam septuaginta sub Ptolemęo in Græco illum transtulerunt: & deinde per omnes gentes, scriptura beati Iob diuulgata est. Erat nimirum pridem Syriacè ex parte scripta, non ita diligenter sicut postea à Moyse, qui omnia Spiritu sancti reuelatione, & cognouit, & scripsit. Quòd autem Moyses hæc scripserit in Aegypto, etiam iuxta ipsum tempus, cum eiusdem sit numeri, maxime comprobatur. Nam sicut quintus erat Iob ab Abraham, ita quinta progenie missus est Moyses educere filios Israel de Aegypto. Super hæc autem omnia inuenimus in antiquorum dictis, quòd cum magnus ille Moyses in Aegyto a Deo fuisset missus, & vehementem afflictionem filiorum Israel videret, & consolari eos ab anxietate lamentabilis eorum afflictionis, qua illos Aegyptij affligebant, minime valeret, vehementes illos, atque terribiles Iob dolores pro consolatione illis enarrauerit, nec non & in scriptura eos ponens, adhuc cum essent recentiores illi populo dederit, vt per cognationes, & tribus suas hæc legentes, & vehemętes, atq; terribiles illos beati illius viri dolores audirent, sicque se inuicem consolarentur, & cũ patiętia, atque gratiarum actionibus, mala quæ eos circũdederant, sufferrẽt, & vt bonam remunerationem Domini, quam Iob post tolerãtiam largitus est, audientes ẽt ipsi, liberationem sperarẽt, & beneficia beatæ mercedis laborum suorum expectarent. Huius namque rei euidens, atque irrefutabile indicium est hoc, q; etiã ad huc vsque in hodiernum diem beati Iob tolerãtia ante eos, qui sunt, in dolore, & luctu, legitur, pro consolatione, atque exhortatione dolorum illorum, & pro ablatione angustiæ cordis eorũ. [Infra:] Diximus q; magnus ille Moyses scribens passionem Iob, atque constãtiam, pro consolatione dederit filijs Israel, blandè, & benignè loquẽs ad eos, & dicens. Constantes estote filij Israel, animæquiores estote posteritas Abrahæ, sustinete dolores, sufferre hæc mala, quia & olim erat quidam homo in terra Hus, cui nomen erat Iob, qui cum esset iustus, & verax, & sine querela, ingentes sustinuit dolores, amara supportauit tormenta propter nequissimi diaboli inuidiam. Ita & vos modò à Pharaone vexamini, ab Aegyptijs oppressionem patimini, cum omnino non comprobemini peccatores, sed hæc patientes iniustè nè defeceritis, neque succubueritis, sed sufferte constanter, atq; viriliter. Erit namque & vobis liberatio, quẽadmodũ & illi. Reddetur ẽt, & vobis retributio huius tribulationis, sicut & illi reddita est. Si vos, quos honorabiles, atque diuites esse oportebat propter patrum bonitatem, atque diuitias, inhonorabiles, atque egeni effecti estis, nolite expauescere, quia & prefatus hic vir Iob de sede regali, & gloriosa, ad sterquilinium deuolutus est cum ignominia, ex immensis diuitijs, atque opulentia, ad miserabilem paupertatem immutatus est. Si Aegyptij, quos amicos esse oportuerat propter gratiam Ioseph, atque sinceritatem Israel, ad inimicorum nequitiã immutati sunt, nec hoc vobis sit mirum, quia & Iob boni illi sodales, qui ei deuoti, atque integri amici esse debuerãt, ad ini-

Iob 19. *Iob 6.*

micitiam conuersi sunt. Hæc atque his similia Moyses loquens ad filios Israel, scripsit dicens. Homo erat in terra Hus nomine Iob.

4 In epistol. Augus. ad Cyrillum Hieros. episc. de laudib. Hiero. so. 9.

Inter Hieron. opera, Aug. ait: Liceat dici aliter hic Elias, alter Samuel, alter hic Ioannes Baptista. Elias, & Ioannes Eremitæ, magis ciborum, & vestium asperitatibus carnem macerauerunt. Non minoris vitæ Hieronymus idem per quadriennium in eremo ferarum tantum socius prestitit: quinquaginta annis vinum, & siceram aliqualiter non gustauit: ab omni carnium, & etiam piscium esu, ita se abstinuit, quòd vix ea nominare volebat: coctum quid non nisi in vltima infirmitate bis comedit: cilicino sacco carnem veluti æthiopis macerans desuper panno vilissimo se tegebat: stratum aliud, nisi terram numquam sciuit: nō nisi semel fructibus, aut herbarum folijs, siue radicibus pastus, in die post vesperam se orationibus prebens, deinde vsque secundam noctis horam quotidie vigilabat: post modum verò somno fessus in terra dormiēs, vsque ad mediam noctem quiescebat: qua quidem continuè surgens hora, lectionibus, & scripturis intentus, vsque ad esus horam perdurabat. Ita leuissima flebat peccata, vt quis eum estimasset hominem interemisse. Ter in die continuè carnem diris verberibus flagellauit, ita vt ex eius corpore riuuli sanguinis effluerent, quin verbum ocioſum aliquod, vt pestem aliquam fugiebat. Sibi ocium nullum erat, semper aut sacris lectionibus, aut scribendo, aut docendo cunctos, exercitabatur.

5 In ep. seq. quæ est Cyrilli epist. Hieros. ad Augu.

Apud eundem, Cyrillus ait: Serpens antiquus Diabolus venerandi antistitis Siluani nimiè inuidens sanctitati, in eum dolis, vt callidior cunctis animantibus, grauiter est commotus. Qui vt virum Dei infamē redderet, quatenus qui suæ sanctitatis exemplo releuabantur ad rectæ conuersationis semitas, suo casu decidererent ad peiora, nocte quadam formam sancti viri sumens, cuidam mulieri nobilissimæ iam in stratu quiescenti apparuit, & se ad illam illicitè accedere fingens, consensum sui corporis inquirebat. Ad quod perterrita mulier viri ignorans speciem, dum se cum homine solā in thalamo cerneret, nec quid faceret sciret, diras cœpit voces emittere illa, ita vt clamoribus assiduis oēs excitarentur dormientes, & non solum de illa domo, sed etiam conuicini. Qui omnes ad prædictæ mulieris thalamū accurrentes, quid hoc esset interrogauerepauidam mulierem. Interea calidus serpens sub thoro se ponens cœpit latere, qui autem accurrerant, diu perscrutantes, tandem ad locum peruenientes, vbi pestifer latebat anguis aliena specie occultatus, hominē inuenerunt. Qui eundem candelis accensi intuentes, Siluanum Archiepiscopū crediderunt. Ad quod oēs, qui aderant stupentes, quid agerent, quid ve dicerent ignorabant, scientes eiusdem sanctitatis nomen. Et quia hoc tam detestabile inopinabileque cernebant, eum interrogauerunt, cur tantas nequitias perpetrasset? At ille, Quid, inquit, mali feci si me mulier hæc ad huiusmodi negocium inuitauit? Quod mulier audiēs, eum fore mendacem lachrymans respondit. Tunc ille, vt homines illos erga Dei virum ad maius odium incitaret, quatenus illum citius diffamarent tam horrenda cœpit verba fari, quod nullus auribus poterat sustinere. Quocirca eum contumelijs exacerbantes, coactè extra domicilium expulerunt. Mane autem facto, quę gesta fuerant enarrantes, Siluanum archiepiscopū hypocritam, & dignum incendio acclamabant. Qua de re quasi tota est Nazaret commota aduersus archiepiscopum, ita vt audiendo eius nomen quilibet blasphemaret. Volat ad innoxij antistitis aurem tanti fama discriminis, os tamen non mouetur ad iniurias, grauas diuino semper agens nomini. Hoc ad meam detegendā in si p ientiam dico, pluries me ab eiusdem Siluani ore audisse, nunquam tantū se fęlicem fuisse, quantum cū se ab hominibus desp ici, & conculcari cernebat. Creuit in tantum eius infamia, q̄ eius opinio vsque in Alexādriā Cyprum, & per ciuitates affines penè ore omniū est deleta. Manens in supernis Dominus inspectator omnium, suos finit labi sanctos in tribulationum ærūnas, vt tunc fideles patientia eos reddat, sed eos exigēte necessitate in pressuris minimè derelinquit. Reuoluto itaque anno, quo Diaboli astutia talia erga Dei hominem perpetrauerat, ciuitatem Nazareth, vt illarum gentium aliquatenus scandalum mitigaret, vir Dei occultè deserens, ad Ecclesiam, in qua diui Hieronymi humatum quiescit corpus, tanquam ad refugij portū veniens, se in sepulturæ loco posuit oraturus. Quo per duarum horarum specium, sic manente, vir quidā nequitiæ spiritu inflammatus in prædictam Ecclesiam intrans, sanctumque reperiens super sepulchrum in oro ne positum, ad eum velut draco cucurrit, ei improperans, q̄ mulierum mentes ad libidinosas suas voluptates continuè incitaret. Cui agnus innocens Siluanus se 7
despici gaudens, vt ista sæpe ei diceret, blandis colloquijs inuitabat. Quod pessimus ille latro audiens, gladium trahens dextera. Cui cum hoc verbum, succure Hieronyme gloriose, venerandus antistes opponeret, in guttur proprium eleuatū gladiū immersit: & sic (vt decebat) se ipsum vir nequissimus interemit. Carnalius superueniens vir nequissimus, hoc, quod vltione diuina perpetratum fuerat, vt vidit, protinus gladium arripiens, à Dei viro hominem illum existimans interemptum. Siluanum interficere conabantur. Ne nimia verba loquar, id quod primo acciderat huic euenit. Nō dum vir iste secundus in terram ceciderat, duo alij viri Ecclesiam intrauere: qui id videntes, diuini ignari iudicij, hoc tantum fuisse peractum scelus à Dei homine putauerunt, quorum vnus id præ alio graue ferens, furia vesaniæ vndique inflammatus, cœpit clamare, latro vsq; quo tua viget vesania, & malitia? Tu mulieres ad tuas libidinosas cogis voluptates, & homines interficis in occulto, certa tuæ hodie nequitiæ finis erit. Et subitò cucurrit, vt eū extingueret vibrato, & denudato ense. At vbi Siluanus more solito, succurre gloriose Hieronyme exclamauit vir ille, vt duo primi se ense proprio interfecit. Vir alius hoc intuens ad Ecclesiæ fores cucurrit, exclamareque cepit. Huc oēs accurrite, ecce maleficus Siluanus Archiepiscopus, non solum mulieres vituperat, sed suis etiam incantationibus necat homines. Fit his auditis nimius mulierum, & virorum concursus, verberant aera voces, combustione dignum Siluanum Archiepiscopum nequissimum acclamātes. Stabat agnus inter lupos, nihil dicēs aliud, nisi hoc, iustè patior, quia in Deum meam peccaui grauiter. Verberatur vir innocens, capitur ab omnibus, vt ad supplicia 8
lætior, quantò pœna grauior, deducatur. Cumq; iam captus Siluanus extra Ecclesiā duceretur, subitò gloriosus Hieronymus de loco in quo iacebat surgēs, tāto cirCunfusus lumine, q̄ radijs, in eū intuentiū oculi vibrarentur, cunctis apparuit, suo deuotissimo antistiti, auxilia donaturus, qui sua dextera, Siluani venerādi capiēs dexteram, his, qui eundē captū tenebant antistitē, voce terribili, vt eundem dimitterent, imperauit. Anteq̄ vox finirentur, oēs velut mortui in terram ceciderunt. Cūque mulier ab immundo spiritu agitata ad Ecclesiā duceretur, gloriosus Hieronymus, nefande, inquit, spiritus exi ab hac famula Dei, & tuas detege, quas erga Siluanum egisti fallacias in Siluani foram omnibus te demonstrans. Quod ita fecit, vt ab omnibus Siluanus archiepiscopus putaretur, & rem q̄ facerat, vt infamē redderet Dei famulum, enarrauit. His dictis diris clamoribus de tēplo disparuit. Qd̄ vbi tā mirabile negotium est peractū, gloriosus Hieronymus, antistitis sui dexteram nō relinquens, Quid optas, inquit voce leui. Siluane charissime tibi placitum me facturum? At ille Domine, vt me hic amplius nō relinquas. Ad quē Hieronymus correspondit. Quod postulas, ita fiat. Post me velo citer ergo veni. Hæc dicēs cunctorū visui se negauit.

uit interuallo autē horæ vnius facto, Siluanus archiepiscopus expirauit. Fit cunctis stupor vndiq; virorum, & mulierum confluit multitudo, lamentationes, & suspiria resonant, quilibet se reum eò quòd in Siluanū cōmisisset, veniam petens clamabat. Mane facto, corpus ad Nazareth Ecclesiam deportatur, tā istius ciuitatis, quàm Bethlehem populi multitudine comitatum: vbi corpus illud venerandum humanimus, vt decebat. Postquam multa Hieronymi miracula relata sunt, in fine totius epistolæ dicit. In ipso præsepij Dominici ingressu beatus Hieronymus saxum scalpendo, monumentum sibi fieri iussit. Tanta verò idem, corporis lassitudine fatigatus est, vt etiam in stratu suo iacens, funiculo ad trabem suspenso, supinisq; manibus apprehenso erigeretur, vt officium monasterij, prout poterat, exhiberet, transeuntesq; in squalore corporis, vociſque tenuitate dies plurimi fluerent.

9 IDEM exponens verba illa; Multi cibi in noualibus patrum, & alijs congregantur absq; iudicio, inq;t. Multi sunt cibi alimoniæ cælestis in dictis, & exemplis venerabilium patrum. Et absque ratione facit, qui his legendis, meditandis, & exponendis instans, non suæ saluti per hoc, sed aliorum potius seruit, dum ipse ab his quæ legit, actibus reprobis discrepat. Talis namque in noualibus. i. operibus, siue sermonibus patrum optima institutione excultis, non sibi, sed alijs subsidium acquirit. Iustus comedit, & replet animam suam, venter autem impiorum insaturabilis. Iustus percipit cibos sapientiæ, qui noualibus patrum, hoc est in operibus, ac verbis præcedētium iustorum probantur exorti: & hos ad profectū animæ suæ bene viuēdo traijcit. Venter autem impiorum, idest, capacitas sensus insaturabilis: quia sicut Apostolus ait: Semper discentes, numquam ad veritatis scientiam peruenientes.

Lib. 2 in c. 13. Pro. 20. 7.

2. Tim. 3.

10 AMBROSIVS martyrium sanctę Agnetis magnificiens ait: Natalis est S. Agnetis, mirentur viri, non desperent paruuli, stupeant nuptæ, imitentur innuptę. Fuit deuotio supra ætatem, virtus supra naturam. Hæc duodecim annorum, martyrium fecisse traditur. Magna vis fidei, quæ etiam ab illa testimonium inuenit ætate. Istius ætatis puellæ, tornos etiam vultus parentum ferre non possunt, & acu districta, solent puncta flere quasi vulnera. Hæc inter cruentas carnificum impauida manus, hæc stridentium grauibus immobilis tractibus catenarum, nunc furentis mucroni militis totum offerre corpus, mori adhuc nescia, sed parata, vel si ad aras inuita raperetur, tendere Christo interignes manus atque in ipsis sacrilegis focis, trophæum Domini signare victoris, nunc ferratis colla, manusq; ambas inserere nexibus. nouum martyrij genus, nondum idonea pœnæ, & iam matura victoriæ, magisterium virtutis impleuit, quæ præiudicium vehebat ætatis. Non sic ad thalamum nupta properaret, vt ad supplicij locum, læta successu, gradu festina virgo, processit. Flere omnes, ipsa sine fletu. Mirari pleriq; ꝙ tam facilè vitæ suæ prodiga, quam nondum hauserat, iam quasi perfuncta donaret. Stupuere vniuersi, quòd iam diuitatis testis existeret, quæ adhuc arbitra sui per ætatem esse non posset. Quanto terrore egit carnifex, vt timeretur, quantis blanditijs, vt suaderet, quantorum uota, vt sibi ad nuptias proueniet. At illa, qui me sibi prior elegit, accipiet: quid percussor moraris? pereat corpus, quod amari potest oculis, quibus nolo. Stetit, orauit, ceruicem inflexit. Cerneres trepidare carnificem, tremere percussoris dexteram, pallere ora alieno timentis periculo, cum puella non timeret suo.

Lib. 1. de virgin. ad Marcel sorē suam 80. 1.

11 IDEM sic habet; Agens de Theodosij clemētia, si magnū est misericordem, aut fidelem quemcūque hominem inuenire, quantò magis Imperatorē, quem potestas ad vlciscendū impellat, sed reuocet tū ab vltione miseratio? Quid præstantius fide Imperatoris, quē non extollat potentia, superbia non erigat, sed pietas inclinet? De quo Salomon præclarè ait: Iniqui regis imitatio, similis rugituri leonis? Sicut aūt ros in herba, sic hilaritas eius. Quantum igitur est deponere terrorē potentiæ, præferre suauitatem gratiæ? Beneficium se putabat accepisse Augustæ memoriæ Theodosius, cum rogaretur ignoscere: & tunc propior erat veniæ, cū fuisset commotio maior iracundiæ: prærogatiua ignoscendi erat, indignatū fuisse: & optabatur in eo, qđ in alijs timebatur, vt iraſceretur. Hoc erat remediū reorū; quoniam cum haberet supra omnes potestatē, quasi parēs expostulare malebat, q̄. quasi iudex punire. [Infra:] Dilexi virum misericordem, humilem imperio, corde puro, & pectore manſueto præditum. Qualem dominus amare consueuit, dicens. Supra quē requiescam, nisi supra humilē, & manſuetū? Dilexi virum, qui magis arguentem, q̄. adulantem probaret: strauit omne, quo vtebatur, insigne regiū, defleuit in Ecclesia publicè peccatum suum, quod ei aliorum fraude obrupserat: gemitu, & lachrymis orauit veniam: quod priuati erubescunt, non erubuit Imperator publicè agere pœnitentiā, neque vllus postea dies fuit, quo non illum doleret erroris rem. Quid quod præclaram adeptus victoriam? tamē, quia hostes in acie strati sunt, abstinuit à consortio sacramentorum. Dilexi virum, qui cum iam corpore solueretur, magis de statu Ecclesiarum, quàm de suis periculis angebatur. Conteror corde, quia ereptus est vir quem vix possumus inuenire. Sed tamen tu solus Domine inuocandus es, tu rogandus, vt eum in filijs repsentes. Illò cōuertatur anima eius vnde descendit; vbi agnoscat mortem hanc non hominis finem esse, sed culpę. Quòd enim mortuus est, peccato mortuus est, vt iam peccato locus esse non possit.

fui, Honorio principe filio eius assistente, an. 3.

Prou. 20.

12

Isa. 66.

13 IDEM postquam enarrauit fortitudinem ac constātiā sanctæ fœminæ Machabæę in occisione sex priorū filiorū exhortans septimū ad perferenda tormenta ijs verbis, quæ in libro machabeorum referuntur ait: Vos mihi septē dierum lumina dedit Dns, sextum iam diem clausi, & omniū operā bona valde. Debes mihi fili, vt quæ in illis sex laborauit, in te requiescā septimo, tamquam à sæculi operibus iam feriata. Quàm bonus fidei partus, quàm tutus portus iste pietatis, quàm splē dida lucerna Ecclesia septeno fulgēs lumine, & octauo vtero cunctis luminibus oleum subministrans, in lege nutriti, per gratiam coronati. Recurrunt in memoriam sermones sanctæ fœminæ dicentis ad filios. Ego vos genui, ego vobis succum lactis infudi. Nolite nobilitatem vestram perdere. Sic aliæ matres reuocare à martyrio solent filios, non vocare. At ista maternū in hoc ponebat affectum, si filijs vitam magis perpetuam, q̄. temporalē persuaderet. Cadebant filij tormentis exulcerati, mortui super mortuos aduoluebantur, corpora super corpora volutabantur, capita super capita secabantur. Refertus erat locus cadaueribus filiorum, non fleuit mater, non lauit vulnera, non oculos cuiusquam pressit, sciens gloriosiores esse, si euiscerati, & concreti pariter puluere, & sanguine viderentur, quales solent de bello redire victores. Non sic luna inter stellas refulget, vt inter filios mater, & cum eos ad martyrium illuminatura deduceret, refulgebat, & cum amplexata victores, in medio filiorū iaceret. O uera mater adamante fortior, melle dulcior, flore fragantiori? O vera valida charitas sicut mors dura? Nulla tantarū diluuia passionum tuam potuerunt charitatem excludere, nulla inundare eam flumina tantarum acerbitatum. Sicut arca in illo mundi diluuio, totius orbis spatijs innocua ferebatur, ita & tu aduersus fluctus tam grauium passionum, pietate immobilis restitisti.

Libr. 2. de Iacob, & vita beata. c. 11. 10. 1.

14 AVGVSTINVS inq;t: Vt in palmite fructuoso inuenitur aliquid, qđ purgandum sit, vt maiorem fructū ferat, ita & in arundine sterili, atque arida, vel alligata solet vua pendere. Et ideo sicut stultū est fructiferi palmitis purgamenta diligere, cōmodè aūt facit, qui poma suauia vbicumque suspensa nō resuit, ita nec ea sectanda sunt, quæ non bona in sancto viro apparent.

Libr. 6. de baptis. contra Donatistas 10. 7.

De exitu, vita, ac virtutibus Theo. Impe. oratio in die obitus

15 Concio. 1. in Psal. 34. to. 8.

IDEM exponens verba illa; In populo graui laudabo te, sic habet; In Ecclesia, quæ toto orbe terrarum diffusa est, palea est, & frumentum. Palea volat, frumẽtum manet, ideo in populo graui laudabo te. In graui populo, quem ventus tentationis non aufert, in his Deus laudatur. In palea blasphematur semper. Quando palea nostra attenditur, dicitur. Ecce quomodo viuunt Christiani. Et fit quod scriptum est. Quoniam nomen meum per vos blasphematur in gentibus. Iniquè inuide aream inspicis, non tibi facilè grana occurrunt, quære & inuenies populum grauem, in quo Dominum laudes, vis inuenire? Esto talis, nam si non fueris talis, difficilè est, vt non omnes tales tibi videantur, qualis est.

Rom. 2.

16 In Psal. 47.

IDEM explicans verba illa; Circundate Sion & & cõplectimini eã, inquit; Dicat eis, qui malè viuunt, in quorum medio est populus ille, qui susceptt misericordiam Dei, in medio vestrũ est populus benè viuẽs, circundate Sion. Complectimini eam. Nolite scandalis circundare, sed charitate circundate, vt qui benè viuũt in medio vestrum eos imitemini, & eorum imitatione Christum cuius mẽbra sunt, in corpore cõplectimini.

17 In Psal. 119 Simile.

IDEM explicans illa uerba: Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatorijs, inquit: Parum est verbis agere contra linguam dolosam, & labia iniqua. Exẽplis agendum est. Exempla sunt carbones vastatores, quia illis desolatur in homine cogitatio terrena, & abijcitur. Erant in illo multa, quæ malè fronduerant, multæ carnales cogitationes, sæculares multi amores. Ipsi vtuntur carbonibus vastatorijs, vt fiat purus locus desolatus, in cuius loci puritate faciat Deus ædificium suum, quia facta erat ibi ruina diaboli, & ædificatur ibi Christus. Accedunt carbones desolatorij, & deijciunt quod malè fuerat ædificatum, & desolato loco, accedit instructor felicitatis perpetuæ. Videte ergo quare dicti sunt carbones? Quia qui se conuertuntur ad Dominũ, de mortuis reuiuiscunt. Carbones autem, quando accenduntur, antequam accẽderentur extincti erant Nã extincti carbones mortui dicuntur, ardentes viui appellantur. Exempla ergo multorum iniquorum, qui cõuersi sunt ad Dominum, carbones dicti sunt. Audis homines mirari, & dicere. Ego illum noui quàm ebrio fus fuit, quam sceleratus, qualis fraudator, modò quomodo Deo seruit, quàm innocens factus est? Noli mirari, carbo est. Viuum gaudes, quem extinctum plangebas. Sed quando laudas viuum, si nosti laudare, adhibe illum mortuo, vt accendatur: Ideſt, quicunque adhuc piget est sequi Dominum, admoue illi carbonem, qui fuerat extinctus, qui iam ardet: & habeto sagittam verbi Dei, & carbonem vastatorem, vt occurras labijs iniquis, & linguæ dolosæ.

18 Li. 2. Mor. ca. 1. to. 2.

GREGORIVS dicit: Scriptura sacra, mẽtis oculis quasi quoddam speculum opponitur: vt interna facies nostra in ipsa videatur. Ibi fœda, ibi pulchra nostra cognoscimus. Narrat aũt gesta sanctorũ, & ad imitationem corda prouocat infirmorum. Cũque illorũ victricia facta commemorat, contra vitiorum prœlia, debilia nostra confirmat, fitque verbis illius, vt eò mẽs minus inter certamina trepidet, quò ante se positos tot virorum fortium triumphos videt. Nonnumquam verò non solum eorum virtutes, sed ẽt casus innotescit, vt & in victoria fortium, quid imitando arripere, & rursus videamus in lapsibus, quid debeamus timere. Ecce enim Iob describitur tentatione auctus; sed Dauid tẽtatione prostratus. Vt & maiorum virtus spem nostrã foueat, & maiorum casus, ad cautelam nos humilitatis accingat, quatenus dum illa gaudentes subleuant, ista metuentes præmant.

19 Li. 20. Mo ral. cap. 5.

IDEM explicãs verba illa Iob c. 30. mãdebant herbas, & arborũ cortices, ait: Herbas mãdere est leuia q̃dã ac renera de antiqs patribus imitari. Arborũ verò cortices edere, est eorũ opera superficietenus agere, sed intẽtionẽ rectã in eisdẽ operib. nõ tenere. Sunt. n. nõnulli qui dũ presentis mũdi gloriã, einsdẽ mundi actionibus adipisci non possunt, speciem sanctitatis appetunt, habitũ venerationis sumunt, imitatores antiquorum patrum videri concupiscunt, & quædam quidem parua ac leuia peragunt, sed eorum fortia, & quæ ex solius charitatis radice prodeunt, imitari contemnunt. Hi videlicet herbas edunt, quia magna negligunt, & vilibus satiantur. Plerumque tamen etiam quædã quasi robustiora opera exercent, sed in eis intentionem rectam non tenent. Quibus profectò arborum cortices mandare est exteriores electorum actus assumere, & intentionem bonam in bonis actibus nõ habere: quia imitari cor rectè operantium negligunt, ex solis arborum corticibus replentur.

20 Li. 17 Mo ral cap. 5. Simile.

IDEM exponens illa verba Iob cap. 36. Qui effundit imbres ad instar gurgitum, qui de nubibus fluunt, inquit; Nubes viri sancti, & Apostoli sunt nubes enim desuper aerem prætexunt, si in cœlum oculos attolimus, non cælum, sed ipsas intuemur, nec visus noster æthereas plagas penetrat, quia ei illas ipsa sua infirmitas occultat, & cum de cælo sol rutilat, prius interfuso aere pascitur, vt post in cælo solis radios contẽpletur. Quia ergo carnales homines sumus, cum superna appetere nitimur, quasi in cælum oculos leuamus, & velut in cælum aciem intẽdimus, quia pressi vsu rerũ corporalium, docere spiritalia conamur. Sed quia transire intellectus noster ad diuina non finitur, nisi prius per sanctorum præcedentium exempla formetur, quasi iã cœlum noster oculus suspicit, sed nubes videt, quia cõprehendere ea, quæ Dei sunt appetit, sed vix mirari ea, quæ hominib. collata sunt, potest. Vnde alias dicitur: Illuminans tu mirabiliter a montib. æternis. Qui enim orientem solem contemplari non valet, irradiatos mõres aspicit, & quia sol ortus sit deprehendit. Ex æternis ergo montib. vos Deus illumminat, quia per admiratã vitam patrum præcedentiũ, radio nos suæ claritatis illustrat, Ecce cum præceptis cælestibus subdi per obedientiam cupimus, consideratis antiquorum patrum vestigijs iuuamur. Admirantes obedientiam Abrahæ, patientiam Isaac, labores Iacob, castitatem Ioseph, mansuetudinem Moysi, constantiam Iosue, benignitatem Samuelis, misericordiam Dauid. Quia ergo in cunctis, quæ spiritaliter appetimus, exemplis præcedentibus informamur, bene de his nubibus dicitur, quæ prætexunt cuncta desuper. More enim nubium extensa super nos patrum vita tegimur, vt ad fructum fœcundi germinis infundamur. Et quasi intuentes cælum, prius nubes aspicimus, quia ante bonorum facta admirando cernimus, & post illa, quæ sunt cælestia experiendo penetramus.

Psal. 75. Gen. 11. Gen. 32. Gen. 27. Gen. 39. Exo. 32. Iosue 10. 1. Reg. 16.

IDEM: Fleuerat Gregorius, quòd ad culmen summi præsulatus venerat relicta cella, & ait postea. Nonnunquam verò ad augmentum mei doloris adiungitur, quòd quorundam vita, qui præsens sæculum tota mente reliquerunt, mihi ad memoriam reuocatur. Quorum dum culmen aspicio, quantum ipse in infimis iaceam agnosco. De re hac plura diximus lib. 5. capitulo vltimo.

21 Libro 1. Dial.

Sancti sunt Deo chari, cuius bonum sicut & proximi zelant, & optant, sunique in bono firmi, & si in variis sint gradibus, nobisque vtiles in cælo.

CAP. VII.

ORIGENES exponens verba illa; Sancti estote sicut ego sanctus sum, Dominus Deus vester, ait: Inuenimus in sacris litteris non solum homines, sed & bruta animalia sancta appellata, inuenimus, & vasa ministerij sancta vocitata, & vestimenta sancta dici, & loca quæ in vrbibus posita sunt, & sacerdotibus deputata. Ex mutis quidam animalibus primogenita boum, vel pecorũ sanctificari per legẽ Domino

1 Hom. 11. in cap. 20. Leui. lib. 1.

3 Hom. 14. in ep. Pauli ad Roma. to. 4.

mino iubentur,& dicitur: Ne facias in eis opus vllum, quia Domino ſanctificata ſunt. Super vaſis verò, cũ in tabernaculo teſtimonij vaſa miniſterij, thuribula, vel phialæ &c. ſancta appellantur. Super veſtimentis etiã ſtola Pontificis Aaron,& tunica linea,& cætera huiuſmodi ſancta dicuntur. Si ergo intueamur, quo ſenſu hæc omnia ſancta vocata ſunt, aduertemus quomodo etiam nos dare operam debeamus,vt ſancti eſſe poſſimus. Natus eſt mihi primogenitus bos, non mihi licet occupare eum ad opus commune, eſt enim Domino conſecratus,& ideo dicitur ſanctus. Intelligimus ergo ex hoc muto animali,quomodo lex, quod ſanctũ vult eſſe,nulli alij id ſeruire iubet,niſi Domino ſoli. Iterum pateræ,vel phialæ,quas dicit ſanctas,illæ ſunt,quæ nũ quam iubentur exire de templo,ſed eſſe ſemper in ſanctis,nec vllis penitus humanis vſibus miniſtrare. Similiter & veſtimenta,quæ ſancta nominantur,non iubẽtur intra domum vſui deſeruire Pontificis,ſed in templo eſſe,& inde omnino numquam efferri. Sed ad hoc tantum conſecrata eſſe, vt eis, Deo miniſtrans Pontifex,induatur,& ſint ſemper in templo. Ad cæteros verò vſus communes, vtitur communibus veſtimentis. Similiter & patheris,ac phialis his, quæ ſancta appellantur,ad humanos, & communes vſus vti non licet, ſed tantum ad diuina miniſteria. Quod ſi intellexiſti quomodo vel animal, vel vas, vel veſtimentum ſanctũ appellatur, conſequenter intellige,quòd his obſeruationibus,& legibus etiam homo ſanctus appelletur. Si quis enim ſe ipſum deuouerit Deo, ſi quis nullis ſe negotijs ſæcularibus implicauerit,vt ei placeat,cui ſe probauit: ſiquis ſeparatus eſt, & ſegregatus à reliquis hominibus carnaliter viuentibus, & mundanis negotijs obligatis,non quærẽs ea quæ ſuper terram, ſed quæ in cœlis ſunt: iſte meritò ſanctus appellatur. Donec enim permixtus eſt turbis,& in multitudine fluctuantiũ volutatur,nec vacat ſuli Deo, neque ſegregatus à vulgo eſt,non poteſt eſſe ſanctus. Cũ ergo audis: Sancti eſtote,ſapienter intellige,quæ dicuntur, vt ſis beatus cum feceris ea. Hoc eſt enim,quod dicitur tibi; Separa te ab omni nõ ſolum homine,ſed etiam fratre inquietè ambulante,& non ſecundum traditiones Apoſtolicas Separamini etenim, qui portatis,inquit,vaſa Domini, & & exite de medio eorum,dicit Dominus. Separa te à terrenis,actibus,ſepara te à cõcupiſcentia mundi,omne enim,quod in mundo eſt,ſecundum Apoſtolũ, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorũ quæ non eſt à Deo. Cum ergo ſeparaueris te ab his omnibus, deuoue te Deo tanquam primogenitum vitulum, non operetur per te peccatũ, nec iugum tibi imponat malitia, ſed eſto ſemotus, & ſegregatus vſibus tantum ſacerdotalibus, tanquam primogenitum animal mancipatus. Segrega te tanquam phialæ ſanctæ,& ſancta thuribula, ſolius templi vſibus & Dei miniſterio vacans. Separa te & ſermone ab omni pollutione peccati, & eſto ſegregatus in templum Dei tanquam ſancta ãdumẽta Pontificis. In templo namque Dei eſt ſegregatus ille,qui in lege Dei meditatur die ac nocte, & q̃ in mandatis eius cupit nimis. Sancti ergo eſtote, dicit Dominus; quia & ego ſanctus ſum. Quid eſt, quia & ego ſanctus ſum? Sicut ego, inquit, ſegregatus ſum, & longè ſeparatus ab omnibus quæ adorantur,& coluntur, ſiue in cœlo, ſiue in terra; ſicut ego excedo omnem creaturam,atque ab vniuerſis, quæ à me facta ſunt ſegregor,ita & vos ſegregati eſtote ab omnibus,qui non ſunt ſancti, nec Deo dicati. Segregari autem dicimus, non locis ſed actibus,nec regionibus,ſed conuerſationibus,vt quaſi extra terram ſitus,& mundum.

3 CHRYSOSTOMVS dicit: Quid eſt,q̃d pro nobis Deus non effecerit,corruptibilem mundum pro pter nos, vexari propter nos, & affligi prophetas voluit,miſit in captiuitatem propter nos,in fornacem incidere propter nos ſinit,infinitaq; tolerare mala,& pphetas propter nos ipſos fecit, & Apoſtolos propter nos,vnigenitum propter nos dedit, diabolum propter nos punit; probris eſt affectus propter nos. Probra. n. inquit,eorum,qui te probris afficiunt, ſuper me deciderunt. Sed tamen poſt tot tantaq; nos vel à ſe deficiẽtes non dimittit,ſed & hortatur rurſus, & alios componit,vt pro nobis obſecrent,vt nobis gratificetur,q̃d & in Moyſes effectũ eſt. Etenim illi dicit. Dimitte me, delebo eos, vt illum adducat ad ſuſcipiendam pro illis ſupplicationem. Et Hieremiæ dixit: Ne ores pro populo hoc, nam non exaudiam te; non q̃ eum à precibus ceſſare vellet, ſalutem enim noſtrum magnopere deſiderat: ſed vt illos terreret. Quod quidem propheta cũ intelligeret,à precibus non ceſſauit. Poſtquam morbo incurabili laborauit populus in eo perſeuerans,primũ quidem admonet ibi manere; vt verò non ſuſtinuerũt, ſed in Aegyptum transfugerent,hoc quidem cõceſſit, poſtulat autem ab ipſis, vt ne vnà cum Aegypto & ad impietatem quoque tranſeant; quod vbi nõ ſunt perſuaſi,prophetam vnà cum illis mittit,vt ne omnino de cætero impingant: quando quidem enim illi ita vocantem non ſequerentur,ipſe illos ſequitur corrigens, ac prohibens vlterius in vitium ferri. Quo ſanè nomine, non in Aegyptum ſolum Hieremiam,ſed & Babylonẽ Ezechiel miſit: Hi antem non contradixerunt. Nam poſteaquam Dominum ſuum viderent illos magnopere amare,& ipſi quoque amorem eundem ſuſceperũt, in eoq; perſeuerarunt. Haud aliter, quàm ſi filium familias inutilem,probus ſeruus miſereatur,dum patrẽ, illius cauſa ſeſe attriſtantem, atque affligentem videt. Quid enim eſt,quod prophetæ ijdem propter illos nõ toleraſſent? Sæcti,opprobrijs affecti, lapidati ſunt,infinita perpeſſi mala: ac poſt hæc tamen omnia,ad illos currebant rurſus. Nam Samuel non intermiſit à lugendo Saule,à quo quamquam tam malè haberetur,vt mala etiam toleraret incuranda, tamen nullius malorum eiuſmodi memor fuit. Iudæorum autem populo,& lamentationes ſcriptas Hieremias compoſuit. Cui cum magiſter militiæ Perſarum permitteret, omni cum ſecuritate,ac libertate vbi vellet habitare, populi moleſtiam,tum autem aliena in regione afflictionem,domeſticæ manſioni antiquiori,prætulit. Eadem ratione & Moyſes regiam, & quam in ea moram facere poterat contemnens,ad illorum calamitates aduolauit. Et Daniel item dies viginti ſex, nullo cibo ſumpto manſit, grauiſſimo ieiunio ſe macerãs, vt Deũ illis cõciliaret. Præterea & pueri tres in fornace,Deo obtulerũt, tantoque igni dum eſſent,ſupplicationem tñ pro illis offerebant. Non. n. pro ſe illi dolebant,qui ſalui eſſent ipſi, ſed q̃ tunc maximã in Deũ fiduciam habebãt,propterea pro illis ſupplicabant hac de cauſa,& dicebant. In anima contrita,& ſpiritu humilitatis ſuſcipiamur. Propter hoc,& Ioſue veſtimẽta ſua ſcidit. Propter hoc, & Ezechiel lamẽtabatur quærebaturq; trucidatos,intuitus. Et Hieremias dicebat: Sinite me amarè flebo. Et an tea,qm̃ apertè pro malorũ cõdonatione obſecrare nõ audebat,terminum quærebat,dicens. Quouſq; Domine? Eſt. n. ſanctorum genus omne beneuolum,propenſoque erga alios affectu. Propterea & Paulus dicebat: Induimini,ſicut electi Dei ſancti,& dilecti,viſcera miſericordiæ. Vides exactã verbi vſurpationẽ,vtque perpetuo à nobis miſericordiam poſtulet. Neque. n. ſimpliciter dixit miſereamini, ſed induimini,videlicet, vt quemadmodũ veſtis vna nobiſcum ſemper eſſe ſolet, ita ſit & miſericordia. Neque verò ſimpliciter miſericordiam dixit,ſed miſericordiæ viſcera,nimirũ,vt naturalem imitemur pietatem, atque neceſſitatem.

5 HIERONYMVS ait: Diuerſa ſunt dona Chriſti. Vnde Ioſeph in typo eius variam habebat tunicam. Et in Pſalmo 44. legimus: Aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deaurato, circundata varietate. Et Petrus Apoſtolus, ſicut cohæredes, ait, multiformis gratiæ Dei, quod ſignificantius græcè dicitur, Variæ. Porrò ſi Ioſeph in typo Domini

Pſal. 38. *Exo. 32.* *Hier. 11.* *Simile.* *Heb. 11.* *1. Cor. 15.* *Exo. 2.* *Dan. 9.* *Dan. 35.* *Ibidem.* *Ezec. 26.* *Hier. 22.* *Coloſſ. 3.* *In epiſt. ad Pammac. pro lib. ſuis aduerſus Iouin. to. 2.* *1. Pet. 4.*

Hom. 14. in ep. Pauli ad Roma. to. 4.

accipitur, tunica eius varia, atque distincta in virginibus, viduis, continentibus, ac maritatis est. Et ipsam reginam, hoc est, Ecclesiam Saluatoris in vestitu deaurato, eadem varietate circundatam diximus. [Infra:] Virginitatem frumentũ, nuptias hordeum nuncupamus. Verum in Euangelio maior turba hordeaceis panibus, minor frumentaceis pascitur. Aurum virginitatem, argentum nuptias diximus. Sed homines, & iumenta saluat Dominus. Centum quadraginta quatuor millia virginum signatorum, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, in his ostendimus omnes, qui virgines nõ permanserint, ad comparationem purissimæ, & Angelicæ castitatis, & ipsius Domini Iesu, esse pollutos. Vnde à continentiæ persuasione incipiens Apostolus, ad incontinentiæ remedia descendit. Et cum brauium supernæ vocationis fortibus demonstrasset, deficere tamen is via neminem passus est, ita plaudens prioribus, vt non desperet sequentes. Immo Ambrosius in libro de viduis ait: Iesus panem hordeaceum, nè in via deficerent, alijs corpus suum, vt ad regnum tenderent, demonstrauit. Coniugiũ hordeo, virginitatem corpori Christi comparat. Animalia, quæ in arca Noe referuntur ingressa, bina, & bina immunda sunt, munda autem, quæ in numero impari introierunt. In exordio creationis diem secundum commemorans Moyses nõ dixit, vidit Deus, quod esset bonum, vt virginitatem, & vnitatem præponeret coniugio.

Psal. 35. Apoc. 14.

Iob 11.

6 IDEM exponens quintamdecimam mansionem, ait: Et ꝓfecti de Hazerot, castrametati sunt in Rithma. Rithma transfertur iuniperus. De quo scriptum est in primo graduum Psalmo: Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam? Et propheta respõdet. Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus iuniperorum, pro quo nos legimus desolatorijs. Fertur autem lignum hoc ignem multo tempore conseruare, ita vt si prunę ex eius cinere fuerint opertæ, vsque ad annum perueniant. Ex quo discimus post sepulchra concupiscentiæ tranfire nos ad lignum, quod multo tempore calorem tenet, vt simus feruentes spiritu.

In ep. Fabi. de quadraginta duab. mansionib. to. 3 Num 33. Psal. 119.

7 IDEM explicans verba illa; Protegam ciuitatem istam, & saluabo eam propter me, & propter Dauid seruum meum, inquit. Pollicetur Deus Ezechiæ, Assyrium recessurum, nec leuaturum contra Hierusalem clypeum: & liberandam ciuitatem obsidione præsenti. Et ad extremũ infert: Propter me, & propter Dauid seruum meum, illud significans, quod non merito suo, sed Dei clementia conseruentur. Immo patris eorum Dauid memoria. In quo admonentur, & suæ negligentiæ, & illius fidei, atque iustitiæ, quòd in tantum iustitiam diligat Deus, vt etiam posteros sanctorum hominum, non suo merito, sed maiorum virtute tueatur.

Lib. 11. in c. 37. Is. to. 4.

8 IDEM explicans verba illa: Et erat similitudo palmarum hinc, atque inde, dicit: Eleganter in interioribus templi, & in sanctis sanctorum non posuit dexteram, & sinistram, nè quid sinistrum in his, quæ magna sunt, & arcana dicere videretur, sed hinc, atque inde, iuxta illud, quod in Euangelio scriptum est: Qui te percusserit in dexteram maxillam, præbe ei & alterã. Nun quid dicere non potuit, & sinistram? sed quando percutitur dextera, præbetur & altera dextra: quia in sancto viro vtrumque dexttum, vtrumque perfectum est.

Lib. 12. in c. 41. Ezec. to. 4.

9 IDEM exponens verba illa; Vir erat in terra Hus, dicit. Iob vir dicitus, sicut Elcana, q̃ interpretatur possessio Dei, pater sanctissimi Samuel prophetæ vir vnus appellatur, non enim per diuersa mobilis, atq; instabilis ferebatur, sed firmus atque inconcussus persistens, vir vnus erat, & idcirco in monte Ephraim fructifero morabatur, in alta. s. contemplatione virtutum, vtà nullis subiacentibus, & circunlatrantibus vitiorum agitationibus, mentis eius sublimitas deijceretur, vel vnitas scinderetur. Proinde vir hic magnus Iob in terra Hus habitasse peribetur, quæ confiliatrix interpretatur. Non enim terra carnis eius animum ipsius superabat, sed impetrantis animi consilio cuncta faciebat. vnde & ipse ait? Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem de virgine. Hoc ergo consilium, & pactũ quondam inuicem inierunt homo eius interior, & exterior, vt terra, ideſt, caro eius, obediendo fieret consiliatrix spiritui, nè in ea dominaretur iniquitas.

Expo. in c. 1. Iob. to. 8

IDEM explicans verba illa: Quis enarrabit cœlorum rationem? ait. Sancti cœlorum nomine crebro dicuntur. De quibus propheta ait: Cœli enarrant gloriã Dei. Harum igitur donationum, quas habent secundũ Dei gratiam differentes, quis poterit narrare rationẽ? Præmiserat: Quis posuit in visceribus hominum sapiẽtiam? Dicamus de varietate morum, siue meritorũ velut vestium vero Salomoni ministrantium, quod per figuram regina Saba dixit Salomoni, cum admiratione laudans sapientiam eius, & domum, cibos, habitacula, & seruorum ordinationem, vestes, & ministros, & holocausta, quæ offerebant in domo Domini. Hanc officiorum varietatem, cõtextam esse per diuersas in toto mundo Ecclesias, per quas alibi coniugati, alibi continentes, alibi virgines, hi per eleemosynas, illi per alienationem omnium facultatum, illi per crucem, & mortificationem terrenarum cupiditatum, illi per scientiã Scripturarum, multiplicibus sancti Spiritus gratijs, velut diuersis coloribus, Christi corpus exornat, sibique æternæ gloriæ, & immortalitatis vestimenta conficiũt Huiusmodi vestimenta, istæ spirituales mulieres operantur, ideſt, sanctæ animæ.

In Ca. 38. Iob. Psal. 18. 3. Reg. 10.

11 IDEM exponens illa verba; Bonum autem æmulamini in bono semper, narrat zelum Phinees, Eliæ, Mathathiæ, & Apostoli Iudæ, qui ob insignem zeli in se virtutem etiam zelotis nomen accepit. [Infra:] Zelus Pauli explicatur, cum ait: Filioli mei, quos item parturio, donec formetur Christus in vobis. Quantis difficultatibus, & dolore, fœtus promantur ex vtero, male dictio prima declarat, dicens: In dolore paries filios. Volens igitur Paulus ostendere magistrorum pro discipulis solicitudinem, quos patiantur affectus, nè sectatores sui excidant à salute, ait: Filioli mei, quos iterũ parturio. Qui enim in alio loco, quasi pater dixerat: Si decem millia pædagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres, iam non quasi pater, sed vt mater loquitur in Christo, vt vtriusque anxietatem, & pietatem in se parentis agnoscant. Tale quid & Moyses de populo loquebatur. Numquid ego in vtero accepi omnem populum istum? Quis putas nostrum, ita de discipulorum anxius est salute, vt non paucis horis, aut vt multum biduo, triduo ve, sed toto vitæ suæ tempore torqueatur, donec Christus formetur in eis? Sed & illud est intuendum, ꝙ qui per peccatum quodammodo homo esse desierat, per pœnitentiam concipitur à magistro, & rursum in eo Christi formatio repromittitur.

Lib. 2. in c. 4. ꝙ. Pa. ad Gal. 4 Num. 25. 1. Reg. 19. Gen. 3. Gal. 6. 1. Cor. 4. Simile. Num. 11

12 AMBROSIVS explicans verba illa: Socrus Simonis tenebatur magnis febribus, & rogauerunt illũ pro ea. Et stans super illam imperauit febri, & dimisit illam, dicit. Et tu habes proximos, qui Deo pro te supplicent. Habes Apostolos proximos, habes martyres proximos si deuotione eis appropinques. Ama ꝓpinquitatem Petri, affinitatem Andreæ, vt pro te rogent, & recedant cupiditates tuæ verbo Dei pulsæ. Ergo rogauerunt pro vidua Petrus, & Andreas. Vtinã existat aliquis, qui tam citò possit rogare pro nobis, vel certè istę, qui pro socru rogat, Petrus, & Andreas frater eius. Tunc enim pro affinitate poterant, nunc iam possunt pro nobis, & ꝓ omnibus impetrare. Aegri, nisi ad eos aliorũ precibus medicus fuerit inuitatus, pro se rogare nõ possunt. Ad medici illius sedẽ debile non põt explicare vestigiũ, obsecrãdi sunt Angeli pro nobis, qui nobis ad præsidium dati sunt, martyres obsecrandi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrociniũ vendicare. Possunt ꝓ peccatis rogare nostris, qui proprio sanguine, etiãm si qua habuerunt peccata, lauerunt. Non erubescamus eos intercessores nostræ

Lib. de viduis. to. 4 Luc. 4. Ps. 57. Sermon. Ps. 118.

infirmitatis adhibere, quia ipsi infirmitatem corporis, etiam cum viuerent, cognouerunt.

13 *Lib. unic. de Noe, & arca, c. 7. to. 1.* IDEM comparat Arcam Noe ad arcam testamẽti, & ait. In Exodo deaurratur foris, & intus arca illa, sicut arca bitumine intus, & foris linita fuit à Noe. Arca testamenti in sanctis est. Sicut enim prætiosius aurum bitumine, ita illa, quæ in sanctis est arca, quam ista præstantior. Denique hic simpliciter ligna posuit, ibi autem ligna quidem, sed imputribilia comprehendit declarans merita sanctorum. Addidit etiam illic supportatoria immobilia esse, quod sanctorum statio stabilis, & firma sit, quia vitę probabilis tramitem, virtutis ductu secuti sunt, corruptelæ declinantes consortia. [Hæc autem arca, vtpotè in diluuio huc, atque illuc motu impellebatur incerto, eò quòd peccatorum status mobilis sit, & vitæ eorum quodam redundantium passionum diluuio, corruptioni obnoxiæ, errore inconstanti vagentur:

14 *Serm. 7. in Psa. 117. to. 2.* IDEM explicans verba illa; Defectio, seu pusillanimitas, vt ipse habet, detinuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam, dicit. Non est hoc commune cum multis, nam plurimorum est contristari, si quam ab aliquo patiantur iniuriã. At verò qui fortior est, non propriam contumeliam dolet, sed aliena peccata, & in sua iniuria lapsum alterius ingemiscit. Exẽplum accipe Apostolicum. Paulus enim peccato flebat alieno, sicut ipse ait: Nam ex multa tribulatione, & angustia cordis, scripsi vobis per multas lachrymas. Et cum ipse tristaretur, eos ipsos quos arguebat, contristari nolebat: Denique addidit. Non vt contristemini, sed vt sciatis, quam charitatem habeo in vobis abundantius. Contristari enim volebat vsque ad pœnitentiam lapsos, vt eorum mæstitia gaudium fieret arguẽti. Vnde ait: Si enim ego contristo vos, quis est, qui me lætificet, nisi qui contristatur ex me. Ideo talis Paulus, qui bene peritus in lege, aiebat: Pusillanimitas tenuit me à peccatoribus derelinquentibus legem tuam. Dolebat Dauid, non quia contemnebatur, sed quia lex Dei relinquebatur, & eorum qui faciebant, damnum dolebat, quod perirent Deo. Sicut bonus pater in phreneſi cõstituti filij, cum ab eo maledicatur, verberetur, afficiatur iniurijs, non suam, sed ægroti deflet ærumnã & contumeliam dolet, non quòd sibi sit irrogata, sed quia per furorem quid faciat æger, ignorat: ita vir bonus, cum videt peccatorem non reuereri, non honorare canos senioris, quo præsente faciat aliquid indignum, quasi moritu rum dolet, quasi deperatum à medicis ingemiscit, & vt bonus medicus, primò monet, deinde, etiam si grauia patiatur, tamen tanquam ille ægrum, etsi cædatur, sustinet, etsi maledicatur, non derelinquit, & quidquid potest medicinæ adhibere, non denegat, nec tanquam contumacem deserit, sed tanquam bene de se meritum, omni studio sanare contendit, exercens non solum artis peritiam, sed etiam mentis benignitatem. Ita iustus, & cum contemnitur à peccatore, non auerutur, & cum læditur, furoris illud putat esse, non improbitatis, magisque vulneri eius medicinam afferre desiderat, & conpatitur, & dolet, non propter se, sed propter illum. Hoc ergo dolet Dauid, & ideo dolet, quia cum vnum membrum patitur, & cætera membra compatiuntur. Sed dices: quomodo dixit ipse Dauid: Lætabitur iustus, cum viderit vindictam impiorũ? Mihi videtur, quia lætetur, quòd ipse euaserit, non quia impij puniantur.

15 *Sermon. in Psal. 118.* IDEM explicans verba illa: Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici mei. Vel exquisiuit me zelus domus tuæ, quoniam inimici mei obliti sunt verborum tuorum, inquit. Est zelus ad vitam, qualis fuit in Phinees filio Eleazar, filij Aaron sacerdotis: qui sedauit furorem Domini à filijs Israel, in eo quod æmulatus est zelum Dei in populo, & non consummaui filios Israel in zelo meo, sicut dixi, ait Dominus: Ecce ego doci testamentum pacis, & erit illi, & semini eius post eum testamentum sacerdotij æternum, quia æmulatus est Deum suum Arripuit ensem Phinees, duos occidit interdicta sibi consuetudine copulatos, redemit omnes, indignationem Domini mitigauit. Zelum habere debet sacerdos, qui incorruptam seruare studet Ecclesiæ castitatem. Et ideo princeps sacerdotũ dicit: Zelus domus tuæ deuorauit me. Bonus zelus, & vtilis in sacerdote præcipuè, nè remissus sit. Exquisiuit me zelus domus tuæ. Zelus Dei gratia est, vita est. Zelum habuit Elias, & ideo ad cælum raptus est: Zelans, inquit, zelaui Dominum. Zelum habuit Mathathias, qui aduersus sacrilegia Antiochi excitauit Dei plebem. Zelum qui habent, omnes sibi inimicos putant, qui sunt hostes Dei, etiamsi patres, fratres, sorores. Omnibus dicit, sicut Dauid: Inimici facti sunt mihi. Durus sicut inferi zelus. Durus zelus, quem uitæ huius nulla vincit illecebra. Durus sicut inferi, per quem peccato morimur, vt viuamus Deo. Angeli quoque sine zelo nihil sunt, & substantiæ suæ amittunt prę rogatiuam, nisi eam zeli ardore sustentent. Denique in Apocalypsi Ioannis Dominus ad Angelum Laodiciæ dicit: Consule tibi, vt emas a me aurum igne probatũ. Hic est Dei zelus. Et quid miremur, si Angeli eum habent? Ipse Deus Pater ait: Zelans zelabo Hierusalem zelo magno. Quia Deus magnus est. Zelo uindicatur Hierusalem. Zelo Ecclesia congregatur.

16 *Lib. contra sermonem Arrianorum c. 6.* AVGVSTINVS explicat locum Pauli ad Eph. 4. Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, hoc est, nolite nos contristare, qui secundum Spiritum Dei contristamur ex uobis. Charitate quippe contristabantur sancti, quam diffundebat Spiritus sanctus in cordibus eorum, & per hoc eos de malis fratrum tristes ipse faciebat.

17 *Conc. 2. in Psal. 30. c. 8.* IDEM explicans uerba illa: Miserere mei Deus, quoniam tribulor: conturbatus est in ira oculus meus, anima mea, & venter meus, ait. Quærimus vnde sit ista tribulatio, quoniam liberatus paulò ante gaudere videbatur, facto spatio pedibus suis in latitudine charitatis. Vnde ergo est ista tristitia, nisi forte ex illo, quod Dominus dicit: Quoniam abundauit iniquitas, refrigescet charitas multorum? Primò enim commendata paucitate sanctorum, tanquam missis retibus multiplicata est Ecclesia, & capti sunt innumerabiles, de quibus prædictum erat: Annunciaui, & locutus sum, & multiplicati sunt super numerum. Ex his multitudinibus, quomodo non tribuletur iste de hac multitudine, quando videt ipsos implere theatra, qui paulò ante Ecclesias impleuerunt? Ipsos in nequitijs, qui paulò ante in laudibus Dei? Ipsos blasphemare Deum, qui respondebant amen Deo? [Infra:] Quoniam defecit in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus. Dicit Apostolus: Nos viuimus, si uos statis in Domino. Quicumque perfecti sunt ex Euangelio, & gratia Dei, non hic viuunt, nisi propter alios. Quia dispensatio eorum alijs necessaria est, fit in eis, quod ait idem Apostolus: Concupiscentiam habens dissolui, & esse cum Christo, multò magis optimum, manere autem in carne necessarium propter nos. Quando autem uidet homo ex dispensatione sua, ex laboribus suis, ex prædicatione sua non proficere homines, infirmatur in paupertate vita hominis. Verè mirabilis egestas, & fames, quandoquidem eos, quos Domino lucramur, quodammodo manducat Ecclesia. Hoc agit Ecclesia per sanctos, esurit, quos lucrari uult, & quos lucrata fuerat, aliquo modo manducat. Cuius personam gerebat Petrus quã do ei de cœlo submissus est linteus plenus omnibus animalibus, in quibus Gentes figurabantur. Prefigurabat Dominus Ecclesiam, quòd omnes Gentes erat trã suoratura, & in corpus suum conuersura, & ait Petro: Occide, & manduca Prius occide, & post manduca. Occide, quod sunt, & fac, quod es Cum ergo prædicatur Euangelium, & uidet, qui prædicat, non proficere homines, quare non clamet, quoniam defecit in dolo-

Iob 11. *In ca. 38. Iob.* *Psal. 18.* *3. Reg. 19.* *2. Cor. 2.* *Lib. 2. in c. 4. ep. Pa. ad Gal. 1. 9* *Num. 25.* *1. Reg. 19.* *Gen. 3.* *Gal. 6.* *1. Cor. 4.* *Simile.* *Num. 11.* *Lib. de uidu. to. 4.* *Luc. 4.* *Psal. 57.* *Iob 11.* *1. Thes. 3.* *Philip. 1.* *Act. 10.* *Psal. 39.* *Matth. 24.*

re uita mea, & anni mei in gemitibus? Infirmatus est in egestate vigor meus, & ossa mea conturbata sunt. Anni nostri isti, quos hic ducimus, in gemitibus sunt. *Matt. 24.* Vnde? Quia abundauit iniquitas, refrigescet charitas multorum. In gemitibus, non in clamoris vocibus Quando videt sanctus multos in peruersum ire, gemitus suos deuorat, apud se, vt dicat: *Psal. 37.* Gemitus meus à te non est absconditus. Etsi absconditus est ab hominibus, sed non à te. Ossa mea conturbata sunt. Ossa fortes intelliguntur Ecclesiæ, qui etsi non conturbantur persecutionibus alienorum, conturbantur tamen iniquitatibus fratrum.

18 IDEM explicans illa verba: Myrrha, & gutta, & *In Ps. 44.* casia in vestimentis tuis, a domibus eburneis, dicit. *2. Cor. 2.* Odores boni a vestimentis tuis. Vestimenta eius sunt sancti eius, quos sibi sicut vestes exhibet sine macula, & ruga Audi Paulum dicentem: Christi bonus odor sumus in omni loco, & in his, qui saluí fiunt, & in his, qui pereũt. A domibus eburneis, ex quibus delectauerunt te filię regum. Magnas domos, & magna tabernacula Dei, corda intellige sanctorum, ipsosque reges regentes carnem, subiugantes sibi turbas humanarum affectionum, castigantes corpus, & seruituti subijcientes, accipe, quia inde delectauerunt eum filiæ regum.

19 IDEM exponens illa verba: Deus sedet super se- *In Ps. 46.* dem sanctam suam, dicit. Para Deo locum in corde *1. Pet. 1.* tuo: venit, & libenter sedet. Ipse certè est Dei virtus, *Sap. 5.* & Dei sapientia, anima autem iusti sedes est sapientię. Si ergo anima tua sit iusta, eris regalis stella sapientiæ. Et reuera, qui benè viuunt, & secundum charitatem piam conuersantur, nonne Deus in illis sedet, & ipse iubet? Obtemperat anima sedenti in se Deo, & ipsa iubet membris tanquàm famulis suis, sed & ipsa seruit interius insidenti sibi Domino suo.

20 IDEM explicans verba illa: Currus Dei decem *In Ps. 67.* millibus multiplex millia lætantium: Dominus in eis. In his verbis, inquit, ingentem multitudinem sanctorum significat, qui portando Deum, fiunt quodammodo currus Dei; quos regendo perducit in finem debitum. Suntque millia lætantium. Spe enim sunt gaudentes, donec perducantur ad finem, quem nunc expectant per patientiam. Mirificè autem, cum dixisset millia lætantium, continuò subiecit. Dominus in illis: Nè miremur, quòd lætentur. Dominus in illis. Dominus in illis, & ideo etsi per multas tribulationes oporteat eos introire in regnum Dei, ideo etsi sunt quasi tristes, semper tamen gaudentes, sed spe sunt gaudentes, & in tribulatione patientes, quia Dominus in illis est.

21 IDEM exponens illa verba: Et ędificabo in gene- *In Ps. 88.* rationem, & generationem sedem tuam, sic habet. Est duplex generatio. Est nunc generatio carnis, & sanguinis, erit generatio futura in resurrectione mortuorum. Ædificabo in generatione, & generationem sedem tuam. Nunc habet in nobis Christus sedem suã, ædificata est sedes eius in nobis, nisi enim sederet in nobis, nõ nos regeret, si ab illo autem non regeremur, a nobis ipsis præcipitaremur. Sedet ergo in nobis, regnans in nobis: sedet iam in illa generatione quæ est ex resurrectione mortuorum. In æternum Christus regnabit in sanctis suis, sicut promisit Deus.

22 IDEM explicans verba illa; Sedes eius sicut Sol in *Conc. 2. eiusdẽ Ps.* conspectu meo, & sicut Luna perfecta in æternum, ait. *Matt. 13.* Sedes eius, quibus dominatur, in quibus sedet, & regnat: sedet eius omnes sancti. Sic erunt, inquit, omnes in conspectu meo sicut sol: quia iusti fulgebunt in regno patris mei, sicut sol. Iste sol in conspectu est non solum hominum, sed & iumentorum: at sanctus sol, non in conspectu hominum, non in conspectu carnis, & brutorum, sed in conspectu meo. Et sicut luna. Sed quæ luna? Perfecta in æternum. Etenim etsi perficitur luna ista, quam videmus, alio die incipit minui, postquam perfecta fuerit. Sic perficietur sedes eius tanquam luna perfecta in æternum. Similis est caro nostra lunæ, quæ omni tempore patitur augmenta, & decrementa. Sed erit caro nostra in resurrectione perfecta. Itaque si in solo animo perficeremur, tantummodo soli nos compararet. Rursus si in solo corpore perficeremur tantummodo lunæ. Sed quia perficiet nos Deus, & in anima, & in corpore, secundum animum dictum est, sicut sol in conspectu meo, quia animum non videt, nisi Deus, & sicut luna iam caro perfectè in æternum in resurrectione mortuorum.

BERNARDVS sic habet: Tria sunt in Ecclesia 23 sanctorum genera. Est Maria, quæ piè, & sublimiter *Serm. 3.* sentiat de Deo suo. Martha benignè, & misericorditer *Assumpt.* de proximo. Lazarus miserè, & humiliter de seipso. Tria hæc distribuit ordinatio charitatis: Marthæ administrationem. Mariæ contemplationem. Lazaro pœnitentiam. Hi sunt, qui in amaritudine animæ suæ recogitant annos suos, tanquam vulnerati dormientes in sepulchris. Gradum suum quisque consideret. *Ezech. 14.* Si inuenti fuerint in ciuitate hac Noe. Daniel, & Iob, ipsi iustitia sua liberabuntur, ait Dominus, sed filium aut filiam non liberabunt. Oportet te frater, ad quem de fabricanda, seu regenda inter vndas diluuij arca nihil spectat, aut virũ esse desideriorum, vt Daniel erat, aut cum beato Iob virum dolorum, & scientem infirmitatem. Veni nunc mecum ad nuptiale carmen, & consideremus quemadmodum sponsus sibi sponsam vocat, & nullum omiserit ex his tribus, nec addiderit vltra. Surge, inquit. propera amica mea, formosa mea, *Cant. 2.* columba mea, & veni. An non amica est, quæ dominicis lucris intenta, fideliter ipsam quoque pro eo ponit animam suam? Quoties enim pro vno ex inimicis suis spirituale studium interponit, toties pro eo spiritualiter ponit animam suam. An non formosa, quæ reuelata facie gloriam Domini speculando in eandem imaginem tranformatur à charitate in charitatẽ, tanquam à Domini spiritu? An non columba, quæ plangit, & gemit in foraminibus petræ, in cauernis maceriæ, tanquam sepulta sub lapide.

IDEM inquit: Audiẽtes omnes, qui timent Domi- 24 num, quãta fecit Dominus animæ tuæ, gaudent, & stu- *Ep. 78. ad Ruggerũ abbatẽ S. Dionysij.* pent super tanta, & tam subita mutatione dexteræ excelsi. Auget uerò gaudium, quod salutis consilium *Apoc. 22.* cœlitus infusum tibi, protinus tuis refundere, atq; ita implere sategisti, qđ legitur: Qui audit, dicat: Veni. Sic strenuus in bello miles, immo sic pius, ac fortis militũ dux, vbi suos fortè conspexerit in fugam versos, iamq; hostili passim gladio trucidari, etsi se vel solum videat euadere posse, libet tamen mori magis cum illis, sine quibus viuere pudet. Proinde stat in prœlio, fortiter dimicat, & inter cruentos gladios per medias acies hac, illacque discurrens, voce & ense terret quantum valet aduersarios, animat suos. Vbi acrius insistere hostem, socijsque grauius comperit imminere periculũ, ibi adest. Occurrit ferienti, pereunti succurrit, eò quippe mori paratus pro singulis, quò desperatus de vniuersis. At verò dum paulisper retardare nititur insequentes, suos verò, quos valet, erigit corruentes, reuocat fugentes, fit plerumque, vt in manu forti tam gratam, quàm inopinatam obtineat salutem suis, hostibus confusionem. Fugant tandem, quos fugiebant, superant quos penè sustinebant victores: & qui prius periclitabantur de vita, postmodum exultant & de victoria. Sed quid nos tam religiosum tam forte factum sæcularibus comparamus, quasi exempla nobis de ipsa definit religione? An non liquidò certus erat Deo promittente Moyses, siquidem perisset populus, cui præerat, se non solùm pariter periturum non esse, sed insuper & missum iri in gentem magnam? Et tamen quo affectu, quo studio, quibus pietatis visceribus, ir- *Exo. 32.* ritantibus subuenit, obuiat irascenti? Fidelis aduocatus, qui quoniam non quærit, quæ sunt, facilè obtinet omne quod quęrit. Planè benignus, qui tanquam ca-

pus

put vnitum membris, genti suæ firma charitate cohærens, aut illam saluabit secum, aut non poterit, nisi idē cum illis subire periculum. Hieremias quoque vinctus & ipse inseparabiliter suis, sed affectu compassionis, non contentionis assensu præ communi exilio, & seruitute contempsit natale solum, ac propriam voluntatem. Quippe cui cæteris migrantibus liberè manere in patria liberum fuit, sed maluit captiuus abduci cum populo, cui se fore & in ipsa captiuitate nouerat necessarium. Paulus eodem proculdubio spiritu optans etiam anathema esse à Christo pro fratribus, proprio experitur affectu, quam vera sit illa sententia: Fortis est vt mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio. Sed addo & sanctum Dauid, qui cernens, dolensque populi stragem. Angelo percutienti festinus occurrit, & in se potius, domumque patris sui diuinam transferri flagitat vltionem. Ego tanta fateor audire de te, etsi desiderabam, non tamen sperabam.

Hier. 43.

Rom. 9.

23 Serm. 3. Assumpt.

2. Reg. 24.

Ezech. 14.

Scandalum malum grande, quando vitare illud tenentur homines, pusilli autem scandalizari non debent. Cap. VIII.

1 ORIGENES explicans ea verba: Quod si litigauerint duo viri, & percusserint mulierem prægnātem, & exierit infans eius nondum formatus, detrimentum patietur, quantum induxerit vir mulieris, & dabit cum honore. Quod si formatus fuerit, dabit animam pro anima, oculum pro oculo, combustūram pro combustura, vulnus pro vulnere, liuorem pro liuore, inquit. Patietur damnum, qui ad subuersionem audientium verbis contendit, pro anima illa, quæ nondum formatum abiecit infantem. Mulier enim prægnans dicitur anima, quæ nuper Dei concepit verbū. Si hæc mulier verbum fidei, quod tenuiter conceperat, abijciat, & perdat, qui scandalizauit, damnum patietur Quod etiam potest de scandalo cathecumeni nondum formati accipi. Potest enim fieri, vt rursum ipse, qui læsit, instruat, reparet, restituat animæ ea quæ perdidit. Cum mansuetudine corripientes eos, qui resistunt veritati. Quòd si formatus iam fuerit infans, dabit animam pro anima. Formatus infans potest videri sermo Dei in corde eius animæ, quæ gratiam baptismi consecuta est, vel quę clarius verbum fidei concepit. Hæc si scandalo percussa abiecerit verbum, & inuenta fuerit esse de illis, de quibus dicebat Apostolus Iam enim quędam conuersę sunt retro post sathanam, animam pro anima dabit in die iudicij apud eū iudicem, qui potest corpus & animam perdere in gehennam. Quia & alibi dicit Propheta ad Hierusalem: Dedi commutationem tuam Ægyptum. Aethiopiam, & Sidonem pro te. Vel certè potest illud aptari, vt qui sibi conscius tanti scandali fuerit, ponat animam suam pro anima illius, quam scandalizauerit, & vsq; ad mortem det operam quō redeat, quō reparetur, quomodo restituatur in bono. [Inf.] Sciendum tamen est, quod non est perfectorum scandalizari, sed aut mulierum, aut parvulorum. Sicut & Dominus in Euangelio dicit: Si quis scandalizauerit vnum de pusillis istis minimis Pusillus ergo est, & minimus, qui scandalizari potest. Spiritalis autem dijudicat omnia, & omnia probat, & quod bonum est, continet, & ab omni se specie mala abstinet.

1 Homil. 10. in cap. 21. Exodi. to. 1.

Gen. 2.

24 Ep. 78. ad Ruggerium abbatē S. Dionysij. Apoc. 22.

2 IDEM explicat locum Ioānes in Apocalyp. qui ad Angelum cuiusdam ecclesiæ scribens, dicit? Habes ibi quosdam, qui tenent doctrinam Balaam, qui docuit Balaam mittere scandalum in conspectu filiorum Israel, vt manducarent immolata idolis, & fornicarentur. Ergo temporibus Ioannis Apostoli erant quidam in ecclesia illa, ad quam scribebat, docentes doctrinam Balaam. Putas ita accipiendum est, quòd fuerint in illis diebus, qui dicerent se docere ea, quæ Balaam docuit, & qui profiterentur se dogmatum, & traditionum illius, esse doctores? An illud potius debemus aduertere quòd si quis faciat opus, quod fecit Balaam, is doctrinā Balaam docere uideatur? Si ergo aliquis malis consilijs scandalum generet populo Dei, & offensionem diuinam, atq; iracundiam cælestem prouocet plebi, hic doctrinam Balaam tenere dicendus est.

2 Homil 20. in cap. 25. Num. Apoc. 2.

Exo. 32.

3 IDEM sic exorditur; In superioribus fornicati sunt filij Israel cum mulieribus Madianitarum, & hoc fuit scandalum filij Israel, in quo ad iracundiam prouocauerunt sanctum Israel. Nunc autem post-eaquam pertulit Israel, quæ pertulit. Locutus est, inquit, Dominus ad Moysen dicens: Vlciscere vltionem filiorum Israel de Madianitatis. Igitur scandala, quæ acciderant Israelitis, quoniam tergiuersatione Madianitarum acciderant, ipsi enim subornauerunt mulieres, quæ eos deciperent, vt peccarent coram Domino. Illi quidem pro peccato suo pertulerunt vindictā, mediocrius tamen & parcius. Hi verò, qui eis fuerunt causa peccandi, multò vehementiori subiacent vltioni. Vnde edocemur, quia longè sit grauius alijs causam præbere peccati, quam ipsum vnumquemque peccare, sicut & Dominus designat, cum dicit: Quia melius fuerat homini illi non nasci, aut molam asinariam alligari circa collum eius, & præcipitari in profundum maris, quàm vt scandalizet vnum de pusillis istis. Illud autē scandalum dicitur, vbi recto itinere ambulanti, deceptio aliqua instruitur ad peccandum, & subijcitur causa peccati Sicut Madianitæ, ambulantibus in lege Domini Israelitis, & custodientibus castitatem, subornarunt mulieres, quæ eos deciperent ad peccandū. Causam ergo præbere peccati, hoc est scandalizare. Verum tamen datur vindicta, sed multò grauior in eos, qui scandalizauerunt, quàm in eos, qui peccauerunt.

3 Homil 25. in cap. 31. Num.

4 IDEM vt probet hanc veritatem, quam statuerat: hoc iudicate magis, nè ponatis offendiculum fratri, vel scandalum (iudicate, id est statuite) dicit. Si enim propter cibum frater tuus scandalizatur, vel contristatur, non iam secundum charitatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est. Etsi cōmune nihil est, & vsus omnium ciborum licenter admittitur, tamen tu si propter cibum, quem licitè putas sumendum, fratrem tuum, qui nondum scientiæ huius capax est, scandalizas, iam non secundum charitatem ambulas, nec affectum in te fraterni amoris ostēdis. Quid enim læderis, si vt fratrem tuum non scandalizes, etiam a licitis abstineas? Tibi enim abstinere à licitis, crimen nullum est: illi verò, in quibus discernit, & putat non licere, contaminabilis vsus est.

4 Lib. 9. in cap. 14. ad Rom. to. 3.

5 BASILIVS disputat, an scandalum obijcere, pernitiosum sit periculosum, & ait: Scandalum, seu offendiculum est, quidquid vel ad defectionem a veritate, quæ secundum pietatem est, abducit, aut ad errorem solicitat, aut instruit ad impietatem. Itaque si in seipso quidem consideratum bonum fuerit, quod vel dicitur, vel fit, morbus verò vtentis eo opere, aut verbo, in ipso vsu damnum attulerit, infons erit a iudicio offensi, qui bonum, quod ad fidei ædificationem in seipso confert, vel locutus est, vel fecit, quemadmodum & Dominus vsu venit, vbi dixerat: Non quod intrat in os hoc coinquinat hominem, &c. Scandalizatisque Iudæis dixit: Omnis plantatio, quam non plantauit Pater meus cælestis, eradicabitur. Idem quando Ioan. 6. de Eucharistia locutus fuerat, multi ex discipulis abierunt retro, Petrus autem dixit: Quò ibimus Domine, verba vitæ æternæ habes. Quibus namque, qui fide sani erāt ad fidei ædificationem, & acquisitionem salutis æternæ, illis scientia, & fide infirmi propter suam ipsorum malitiam ad perditionis occasionem vtebantur, iuxta illud, quod scriptum est: Hic positus est in ruinam, & resurrectionem multorum in Israel; non ideo quòd is sibi ipsi sit contrarius, sed propter vtentium contrariā animi sententiam. Sicut & Apostolus ait: Alijs quidē odor vitæ in vitam, alijs uerò odor mortis in mortem.

5 Tract. 2. de baptismo. ca. 10. to. 1.

Matt. 11.

Ioan. 6.

Luc. 2.

Si

Si verò secundum naturam suam malum est, quod vel dicitur, vel fit: iam qui hoc fecit, aut dixit, cum proprij peccati, tum offendiculi culpam sustinebit, etiam si is, cuius gratia factum est offendiculum, offensus non fuerit. Ita autem peccantes in fratres, & percutientes infirmam ipsorum conscientiam, in Christum peccatis. Itaque quando quod fit, in seipso consideratum malũ est, causa est offendiculi, aut si ex licitis aliquid, & in nostra potestate constitutis, infirmo vel fide, vel scientia offendiculum generauerit, apertum & ineuitabile iudicium habet, horrendum illud, de quo Dominus locutus est. Prodest illi, vt mola asinaria demergatur in mare, magis quàm vt vnus ex his paruulis offendatur.

Rom. 14. Quapropter Apostolus etiam de licitis dicit: Bonũ est non edere carnes, neque bibere vinum, nec aliud quid

1. Tim. 4. facere, in quo frater tuus scandalizatur. Et iterum alibi. Quoniam omnis creatura Dei bona est, & nihil reijciendum, quod cum gratiarum actione sumitur. Dicit quoque: Non manducabo carnes in æternum, nè

2. Cor. 8. fratrem meum scandalizem. Si verò in licitis tale est iudicium, quid dicendum est de vetitis? Propterea in vni-

2. Cor. 10. uersum nos docet, dicens: Inoffensi estote & Iudæis, & Græcis, & Ecclesiæ Dei, quemadmodũ & ego vbique omnibus placeo, non quærens, quod mihi vtile est, sed quod multis, vt salui fiant.

7 IDEM inquit: Sanè scandalizat quidem aliquis, quandocunque dictis, factisve legem violat, & exemplo suo alium ad legis violationem inducit, vt serpens Euam, & Eua Adam, vel quandocunque prohibet exequi voluntatem Dei, vt Petrus Dominum, quando dixit: Absit à te Domine, non erit tibi hoc. Cui dictũ est: Vade post me Satana, scandalum es mihi, quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum. Vel quãdo ædificat animum imbecilli, ad aliquid eorum quæ vetita sunt, conueniet illi quod scriptum est ab Apostolo his verbis: Si quis enim viderit te qui habes scientiam, in idolio recumbentem, nonne conscientia eius cum fuerit infirma ædificabitur ad manducãdum idolothyta? Quibus illico adiũgit: Quapropter si esca scãdalizat fratrem meum, non manducabo carnes in æternum, nè fratrem meum scandalizem. Oritur autẽ scandalum pluribus ex causis. Vel enim ab eo, qui scandalizat, scandalum nascitur, uel ab eo, qui scãdalizatur causa proficiscitur, cur scandalizetur: atque in his item nõ uno, atque eodem modo. Aliquando enim ex malitia, aliquando autem ex inscitia, uel huius, uel illius. Est præterea quando in ijs, quæ rectè uel dicuntur, uel fiunt, eorum qui scandalizantur, malitia magis declaratur. Aut enim mandatũ Dei aliquando faciente, aut his, quæ in libera potestate posita sunt, liberè utente, scandalizatur, qui scandalizatur. Quotiescunque igitur in ijs, quę ex mandato, uel fiunt, uel dicuntur, homines offensionem incurrunt, & in his scandalizantur (ut in Euangelio in his, quæ a Domino ex uoluntate patris fiebant) tunc ea nobis in memoriam sunt reuocanda, quæ de huiusmodi hominibus idem Dominus responderit discipulis dicentibus: Magister scis, quia Pharisæi audito uerbo hoc scandalizantur? Sic enim il-

Matt. 15. lis respondit: Omnis plantatio, quam non plantauit Pater meus cęlestis, eradicabitur. Sinite illos, cęci sunt, & duces cęcorum. Cęcus autem si cęco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt. Vbi uerò in his, quę posita in potestate nostra sunt, scandalizatur aliquis, e-

Matt. 17. nimuero tunc ueniendum est in memoriam eorũ Domini ad Petrum uerborum, quando dixit: Ergo liberi sunt filij. Vt aũt non scandalizemus eos, uade ad mare,

1. Cor. 8. & mitte hamũ, & eũ piscẽ, qui primus ascẽderit, tolle, & aperto ore eius, inuenies staterẽ, illũ sumens da eis

Rom. 14. pro me, & te. Et item eorũ, quę Apostolus Corinthijs scribit his uerbis: Non manducabo carnes in æternum, nè fratrem meum scandalizem. Et alio in loco: Bonum est non manducare carnem, & non bibere vi-

9 num, neque in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur. Quàm autem metuendum sit in his quæ videntur posita esse in potestate nostra pati, vt frater scandalizetur, docet præceptum Domini, quo in vniuersum modus omnis interdicitur scandalizandi, quando dicit: Videte nè contemnatis vnum ex *Matt. 18.* his pusillis, dico enim vobis, quia Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est. Quòd ipsum testatur etiam Apostolus, cum dicit: *Rom. 14.* Sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum. Alias autem eum grauius ab huiu-

1. Cor. 8. scemodi peccato deterrens, sic dicit: Si quis enim videbit te, qui habes scientiam, in idolio recumbentem, nonne conscientia eius, cum sit infirmus, ædificabitur ad manducandum idolothyta, & peribit infirmus in tua conscientia frater, propter quẽ Christus mortuus est? Quibus adiungit: Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmã, in Christum peccatis. Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, nõ manducabo carnes in æternum, nè fratrem meum scandalizem. Et alio in loco cum dixisset: An

1. Cor. 9. ego solus, & Barnabas non habemus potestatem non operandi? Deinceps illud adiunxit: Sed non vsi sumus hac potestate, sed omnia sustinemus, nè quod offendiculum demus Euangelio Christi. Cæterum cum tem adeo formidabilem esse demonstratum sit in his quæ in potestate nostra sunt posita, fratrem scandalizare, quid de ijs dicendum erit, qui rebus vetitis faciendis, loquẽdisve scandalizent, & maximè quando vel scientia quadam maiore prẽditus videatur, qui scandalizat, vel in sacro aliquo gradu censeatur, qui cum cæteris tamquam regula, exemplarve esse propositus debeat, si vel minimum quid neglexerit, eorum, quæ scripta sunt, videlicet, vt aut eorum, quæ interdicta sunt, fecerit, aut eorum, quæ iussa, omiserit, aut denique huiusmodi aliquid dissimulanter præterierit, vel in hoc vno tantum iudicium commeritus est illud, quod sanguis *Ezec. 3.* peccantis exquireturde manibus eius.

CHRYSOSTOMVS dicit: Heri eos, qui ad 10 equestris ludi spectaculum abierunt, satis perst inximus demonstrata eis iacturæ quam fecerant, magnitudine, sed cogitare quòd non hoc solum graue est, quod qui illò confluunt sibi damnum adscisc unt, sed & quòd multis alijs scandalo sunt. Quippe Gentiles, & Iudæi videntes eos, qui quotidie in templo versantur, & doctrinas audiunt, simul ibi comparere, & sibi commisceri, quomodo res nostras pro deceptionibus non habebunt, & non idem in alijs de nobis suspicabuntur? An non audis Paulum admonentem, & con-

1. Cor. 10. sulentem clara voce: Absque offendiculo estote? Deinde nè putes de nostris tantum admonere, subdidit Et Iudæis, & Gentilibus. Et tandem adijcit: Et Ecclesiæ Dei. Nihil enim ita offendit, & nocet religioni nostræ, vt scandali ansam præbere infidelibus. Quia quando vident paruum aliquod delictum nostrorum, statim linguam exacuunt simul cõtra nos omnes, & ex vnius delicto totam Christianorum gentem iudicãt. Neque hoc contenti sunt, sed statim aduersus caput suum loquentes, ob seruorum delicta, etiam communem Dominum audent murmurare, & putant velamenta errorum suorum esse alienam defidiam. Quòd autem hoc maximè periculosum sit his, qui blasphemiæ occasionem præbent. Propheta ex persona Dei clamat: Væ *Isa. 11.* vobis, quia propter vos nomen meum blasphematur 11 in gentibus. Terribile hoc verbum est, & horrore plenum. Væ enim, hoc est, quasi lamentantis supplicium *Matt. 5.* illud non euasuros. Omnia igitur faciamus dilecti, vt glorificetur Dominus noster: quod fit cum homines vident opera nostra bona, & nulli simus offendiculi occasio. Id quod perpetuò nos docet Paulus sic dicẽs. *Roma. 14.* Si esca scandalizat fratrem meum, nõ manducabo carnes in æternum. Et iterum in alio loco dicit: Si autem peccantes in fratres, & percutientes infirmam eorum *1. Cor. 8.* conscientiam, in Christum peccatis. Minæ illæ austeræ

sunt,

sunt,& magnam secum condemnationem afferunt. Dicere enim vult, ne opineris, quod damnum hoc ad illum qui offenditur solum pertineat, transit etiam ad Christum ipsum,qui propter illum crucifixus est. Igitur si Dominus tuus propter illum crucifigi non detrectauit, non tu omnia feres, nè quam scandali occasionem illi præbeas? Hoc ubique inuenies illum discipulis consilium dare: hoc enim est,quod vitam nostrã conseruat: propterea & alibi scribens dicebat: Ne quæ sua sunt spectent singuli, sed quæ aliorum. Et iterum alio loco: Omnia mihi licent,sed nõ omnia ædificant: Vides Apostolicam sapientiam? Etiamsi liceat,inquit, mihi aliquid facere, nihilque hinc mihi damni accedat, sed quia hoc non facit ad proximi ædificationem, nequaquam hoc fieri sinam. Vides quomodo Paulus omnibus modis ostendit, virtutum longè maximam esse,magnam curam gerere, quomodo proximus ædificetur? Non vt rem paruam cõtemnamus,frigida hæc verba dicentes. Quid mea refert, si offendatur proximus? Hoccine fuerit animę pię,legesq; diuinas sciẽtis?

IDEM docens malorum hominum consuetudinem,amicitiamque fugiendam,ait. Quamuis nullum inde nobis proueniat detrimentum, malas tamen suspiciones vitare non possumus. Alieni enim vitam nostram non perscrutantur, sed à socijs, & consuetudinibus iudicant. Sequimini consilium Pauli dicentis: Prouidentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus. Totis ergo viribus adnitamur, nè per nos scandalizetur proximus. Vita enim etsi rectissima sit, si alijs erit scandalo, totum amittit. Et quomodo potest recta vita scandalizare, cum pessimorum consuetudo, non bonam homini inurit opinionem. Cum enim freti, vel ficti cum malis conuersamur,etsi nos non offendimus, alios tamen scandalizamus. Paulus iubet,vt simus sine offensione Iudæis,& Græcis,& Ecclesiæ Dei.

IDEM explicans verba illa; Si enim quis viderit eum, qui habet scientiam in idolorum sacris recumbentem,nonne conscientia eius, cum sit infirma,ædificabitur ad manducandum idolothyta? Et peribit infirmus in tua conscientia frater, propter quem Christus mortuus est,inquit: Duo sunt,quæ in hoc damno quod infers proximo, omni te priuant venia, & quòd infirmus est, & quòd frater,immo addatur & tertium, quod omnium maximè horrendum est. Quòd Christus quidem neque mori propter eum recusauit, tu autem neque ei indulgere pateris. Dominus quidem tuus pro eo mori non recusauit tu autem adeo nullam eius facis rationem,vt neque scelerata mensa propter eum abstineas, sed post tantam salutem,eum perire permittis,& quod grauius est,propter escã. Quare quatuor crimina, & maxima accusantur, quòd frater,quod infirmus,& cuius tantam Christus rationem habuit,vt pro eo moreretur, & quod post hæc omnia, propter escam pereat. Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorũ infirmam, in Christum peccatis. Animaduerte quàm paulatim in ipsum iniquitatis cacumen peccatum tollit. Neque enim,inquit,scandalizantes,sed percutientes, vt verbi significantia crudelitatem ostenderet. Quid enim homine inhumanius existimari potest, qui ægrotum verberat? Etenim omni plaga grauius scandalizare est, nam sæpenumero & mortem affert. Et quomodo in Christũ peccant? Vno quidem modo,quod,quæ seruorum sũt, ipse pro se accipit. Altero autem quod in corpus eius, & membra faciunt, qui percutiunt conscientiam infirmam. Tertiò quòd opus eius, quod propria morte absoluit,ij propria ambitione destruunt. Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in æternum, nè fratrem meum scandalizem. Non dicit,siue iustè, siue iniustè, sed quomodocumq; scandalizetur. Et non dico,inquit,idolothytum,quod & propter aliam causam prohibetur, sed si quod licet, & permittitur,scandalizat, etiam illis abstinebo. Neq; vna, aut altera die, sed toto vitæ tempore, non manducabo carnes in æternum. Et non inquit,nè perdam fratrem,sed simpliciter, vt non scandalizem. Etenim vltimæ amentiæ est, quæ Christo pretiosissima sunt,& talia, vt eorum gratia mortem obire non recusauerit, ita nos despicatissima arbitrari, vt escis propterea non abstineamus. Hæc autem non ad illos tantum, sed ad nos tempus esset, vt dicerentur, qui proximi salutem despicimus, & illa Sathanæ verba proferimus: dicere enim,quid mihi curandum est, si ille scandalizatur, & ille perit, crudelitatis illius, atque inhumanitatis est. Atqui tunc quidem ex eorum, qui scandalizabantur, infirmitate id contingebat: in nobis autem non itidẽ, talia namque peccata committimus, quæ etiam fortes scandalizant. Nam cum percutimus,cum rapimus,&c. nonne hæc sufficientia sunt ad scandalizandum?

IDEM exponens illa verba Pauli ad Romanos cap. 14. Illud iudicate magis,nè offendiculum ponatis fratri,aut scandalum,ait. Si non saluare fratrem, culpã habet, id quod & Euangelici talenti defossor indicat, quid non faciet datum etiam scandalum? Sed inquies. Quid si suo vitio scandalizatur infirmus? Propter hoc ipsum si iustus fueris,patienter illum feres Nam si fortis esset, tali cura opus non haberet: nunc verò, quia imbecillior est, multa etiam curandi diligentia opus habet. Præstemus itaque eam,vbique illum præferentes, neque enim propriorum tantummodo malorum rationem dabimus, sed & eorum,quibus alijs scandalum præbemus. Quòd si etiam per seipsas,graues sunt nostrorum delictorum pœnæ,vbi & istæ accedent,quãdo saluabimur? Non enim putemus nos excusationem habituros, si quando delictorum socios inuenerimus: nam istud,supplicium magis augebit. Quandoquidem & serpens magis punitus est, quàm mulier, quemadmodum & mulier plus quam vir. Et Iezabel maiores pœnas dedit,quam Achab vineæ raptor. Ipsa quippe vniuersum istud negotium texuerat: regisque lapsus occasionem dederat. Igitur & tu quoque,si reliquis perditionis causa fueris, grauiora patieris, quã qui per te subuersi sunt. Neque enim peccare tantum in se perditionis habet,quantum quòd reliqui ad peccandum inducuntur.

IDEM dicit: Sed ait quis Non sumus obnoxij insipientiæ alienæ, neque si quis stultè scandalizetur, dignus ego sum, qui pœnas dem ob illius insipientiã. Sed Paulus non dixit hoc,sed iussit, vt si iniustè scandalizetur aliquis,eius infirmitati consulatur. Tunc enim solum liberamur à pœna,quæ posita est in eos,qui scandalum dant alijs, si ex scandalo aliud quoddam lucrum nascatur maius damno, quod ex scandalo fit. Adeoq; si hoc nõ fuerit,& hoc solum obuenerit vt scãdalizentur alij, siue ob rationem aliquam,siue ob nullam,siue vt infirmi offendantur; sanguis illorum super caput nostrum, & ex manibus nostris Deus animas tales requiret. Et per hoc nè curam nullã haberemus, vel abijceremus,eorum quibus offendiculo sumus,regulas tales nobis Christus præscripsit. Nam & hoc,& illud fecit: nunc illos curans,nunc contemnens. Enimuerò cum de natura ciborum differeret, & à Iudaica obseruatione liberaret. Petro dicenti. Quia scandalizati sunt,dixit: Sinite illos,cæci sunt. Vbi autem petebant à Petro didrachma, rationem habuit scandali,& didrachma soluit. [Infra:] Quanto fortiorem esse dicis,vt cohabites cum fœmina,quamuis te perpetuò defendas, redargueris tamen per opera: damnum ex hac cohabitatione accepturus non vulgare. Quando enim te video ita auelli non posse, & despicere millia, quæ offendunt, & non conuerti, te tam multis reprehendentibus,sed & gloriam tuam conculcare, infidelium ora laxare,& omnes mala opinione imbuere, & tanta quidem ex cohabitatione nobis nascuntur mala, nullum autem prouenit bonum,ex separatione verò, horum

Matt. 18. Rom. 14. 1. Cor. 8. 1 Cor. 10. 1. Cor. 9 Hom. 56. in cap. 9. Ioan. to. 3. Rom. 12. 1. Cor. 10. Ezec. 3. Hom. 7. in Gen. to. 4. In ser. contra concubinarios to. 5. Rom. 14. Ser. 25 in epi. Pauli ad Rom. Gen. 3. 4. Reg. 9. Matt. 15. Matt. 12.

12 13 Homi. 20. epi. 1. Pauli ad Cor. vbi explicat ca. 8. in quo laxe differit de scandalo. to 4. 14 Isa. 11. 11 Matt. 5. Roma. 14. 1. Cor. 8. 15 16 17

sum omnium malorum subleuationem, multorum autem aliorum bonorum possessionē adipisci licet. Cæterum cum non fers, vt à te transeat, quomodo persuadere potero alijs, quod affectionis sit expers, & à concupiscentia mala purus? [Infra:] Etiamsi grauiter peccet, atq; clam hoc faciat, & neminem scandalizet, minorem dabit pœnam, quàm qui leuiter peccauit, id-
Exod. 58. que impudenter, & cum multorum scandalo. Et nè plus iusto dictum putes, ipsam hanc sententiam tibi de cælo afferamus, nam beatum Moysen Dei amicum, Prophetarum maximum, cui sicut amico Dominus loquebatur. Hunc talem, qui multas miserias in deserto tulit tot annis, qui in extremis sæpe periculis fuit apud Ægyptios propter Iudæos, & apud Iudæos pro ipsis ingratis, tamen hunc talem, & tantum, nihil aliud prohibuit post tot ærumnas, & labores, multaque præclarè gesta, promissione potiri, quàm quod scandali-
Num. 20. zati sunt ij, qui cum ipso erant apud aquam. Et hoc est, quod insinuabat Deus dicendo: Quia non credidistis mihi, vt sanctificaretis me coram filijs Israel: propter hoc non introducetis hos populos in terram, quam promisi eis. Nihil aliud potuit ipsum propositis præmijs priuare, quàm solum illud, quod apud aquam
18 cōtigit, quod natura quidem minus alijs erat, sed quia cum damno aliorum fiebat, multò maius indicatum. Illa enim priuatim & occultè accidebant; hoc autem manifestè, & apud populum omnem committebat. Propterea & reprehendens hoc Deus, aiebat: Quia non sanctificastis me coram filijs Israel. Peccati eorum naturam detegens, & vnde factum quod veniam non mereatur declarans. Si autem talem virum hoc fecit impingere, nos vermiculos quomodo non destruet, & perdet? Nihil enim ita exacerbat Deum, vt quando
Isa. 52. nomen eius blasphematur. Vnde Iudæos reprehendens, hoc ait: Propter vos nomen meum blasphematur in gentibus. Tantam autem curam & Deus facit, vt non blasphemetur nomen suum, similiter & sancti: non quòd Deus opus habeat, vt a nobis glorificetur, nullius enim indiget, sed ex ea re multum damni hominibus. Quando enim apud nos malè audit nomen Dei, & gloria eius, nobis nihil vltra prodest. Omnia igitur faciamus, vt nulla fit occasio scandali, etiamsi iniustè reprehendant.

19 HIERONYMVS exponens verba illa; Ecce
Libr. 8. in c. 26. Isa. to. 4. Dominus egredietur de loco suo, vt visitet iniquitatem habitatoris terræ contra eum, & reuelabit terra sanguinem suum, & nō operiet vltra interfectos suos, dicit. Terra in hoc loco significat animam, quæ viuit carnaliter. Et reuelabit sanguinem suum, si quempiam
Gen. 4. scandalizauerit, & cum Cain meretur audire: Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra, quæ aperuit os suum, vt susciperet sanguinem fratris tui. Omnes igitur sanguis in die iudicij requiretur; nec absondet terra sanguinem suum, & interfectos quos occidit, vel volens, vel per negligentiam, producet in medium.

20 IDEM exponens verba illa; Ad iracundiam me
Lib. 3. in c. 12. Ose. to. 6. prouocauit Ephraim in amaritudinibus suis, & sanguis eius super eum veniet, & opprobrium illius restituit ei Dominus suus, dicit: Sanguis eius super eum veniet, idest ipse erit causa mortis suæ, secundum id, quod Dauid loquitur ad eum, qui Saulis nunciauit interitum, & à se regem. Israel cæsum esse memorabat.
2. Reg. 1. Sanguis tuus super caput tuum. Non mea sententia. Sed Saulis sanguine, tuus sanguis effundetur. Quodq; sequitur: Et opprobrium eius restituet ei Dominus, illi sensui congruit, quē Nathan loquitur ad Dauid: Quia
2. Reg. 12. blasphemare fecisti inimicos nomen Domini, propter hanc rem, hoc est, propter hoc peccatum, quo interfecisti Vriam, ipsa blasphemia, atque opprobrium, quo per te Dominus blasphematus est; vertetur in caput tuum, vindicans in te scandalum, quo multi corruerunt, & contra Deum Israel steterunt contumelioſi.

27 AVGVSTINVS ait: Neq; si quisquam in rectè factis nostris tàm malè mouetur, vt fiat etiam animo deteriora, longeque a pietate remotior; propterea rectè facta deserenda sunt, cum id nobis præcipuè tenendum sit, quo vocare, atque inuitare debemus, quos sicut nosmetipsos diligimus. Fortissimoque animo bibenda est Apostolica illa sententia: Alijs quidem lumus odor vitæ in vitam, alijs verò odor mortis in
1. Cor. 1. mortem.

Lib. de mendacio ad Consentium to. 4. mo.

IDEM docet a virtute discendendum non esse, 22
Lib. de catechizandis rudib. scandalis malorum: Tum verò instruenda, & animanda est infirmitas hominis aduersus tentationes & scādala, siue foris, siue in ipsa intus Ecclesia sint, foris aduersus Gentiles, vel Iudæos, vel hæreticos, intus verò aduersus areæ Dominicæ paleas. Cum verò aduersus eos instruitur, quorum peruersæ turbæ corporaliter implent Ecclesias, simul etiam præcepta breuiter & decēter commemorantur Christianæ atque honestæ cōuersationis, nè ab ebriosis, auaris, fraudatoribus, fornicatoribus, atque huiusmodi cæteris ita facile seducatur, & impunitum sibi fore arbitretur, quia videt multos, qui Christiani appellantur, hæc amare, & agere, & suadere. Quis enim finis præstitutus sit in tali vita perseuerantibus, & quàm sint in ipsa Ecclesia tolerandi, edocendum est. Prænunciandum etiam, inuenturum eum in Ecclesia multos Christianos bonos, verissimos ciues cœlestis Hierusalem, quos imitari debet, relicta peruersa vita malorum.

IDEM sic habet: Diabolus dicitur homicida ab 23
Lib. 2. contra li. Petiliani Donatistæ to. mo 7. initio. Quærimus autem vnde fuerit diabolus homicida ab initio, & inuenimus, quod primum hominē occiderit, non gladium stringendo, aut aliquam vim corporaliter infligendo, sed persuadendo peccatum, & a paradisi felicitate deijciendo. Quod tunc paradisus, hoc nunc Ecclesia. Diaboli ergo filij sunt, qui homines ab Ecclesia seducendo interficiunt, qui alios ad peccandum inducunt, qui fratres scandalizant.
Ioan. 8.

IDEM exponens verba illa; Sedens aduersus fra- 24
In Ps. 49. to. 8. trem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum, dicit: Quis est filius matris? Nonne frater? Frater aduersus fratrem detrahit, verbi gratia, vt puta quasi firmus, & alicuius iam momenti doctor & doctus, detrahit fratri suo fortè bene docenti, & bene ambulanti. Est autem alius infirmus, aduersus illum ponit scandalum, huic detrahendo. Etenim cum
1. Cor. 3. detrahitur bonis, ab his, qui videntur alicuius momenti esse, & docti esse, in scandalum cadunt infirmi, qui adhuc nesciunt iudicare. Ideo infirmus ille, filius matris dictus est, nondum patris, adhuc lacte indigens, & vberibus adhærens. Portatur adhuc sinu matris Ecclesiæ: non valet accedere ad solidum cibum mensę pa
Ibidem. tris sui, sed de vbere matris suæ victum trahit, ignarus iudicandi, quoniam adhuc carnalis est. Talibus dicit Apostolus: Non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tamquam paruulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam. Neque enim poteratis, sed nec nunc quidem potestis. Mater vobis fui, quo
1. Thess. 2. modo dicitur alio loco: Factus sum paruulus in medio vestrum, tamquam si nutrix foueat filios suos. Quando filios matris & paruulos scandalizamus, Deum irritamus. Hæc fecisti, & tacui. Sed veniet Dominus, & non silebit. Modò tacui hęc videns, vindictam supersedi, seueritatem meam distuli, pœnitentiam tuam diu
Rom. 2. expectaui. Ego autem, cum adhuc expectarem, vt te pœniteret, tu secundum duritiam tuam, & impœnitens cor tuum, thesaurizasti tibi iram in die iræ, & reuelationis iusti iuditij tui, quando scandalum pusilli fratris, in te vindicabit Deus.

IDEM exponens verba illa; Pax multa diligenti- 25
Concione 31. In Ps. 118. to. 1. bus legem tuam, & non est illis scandalum, dicit: Vtrū ipsa lex diligentibus se scandalum non est, an diligentibus eam nullum est vndecumque scandalum? Sed vtrunque rectè intelligitur. Qui enim diligit Dei legem, etiam quod in ea non intelligit, honorat, & quod

si

ei sonare videtur absurdè, se potius non intelligere, & aliquid magnum latere ibi iudicat. Ideo lex Dei non est illi scandalum. Vt autem nullum scandalum omnino patiatur, non sic homines sanctæ cuiusque professionis attendat, vt fides eius ex eorum moribus pendeat, nè aliquibus cadentibus, quos prò magno habebat, ipse scandalo pereat, sed ipsam Dei legem diligat, & erit ei pax multa, nullumque scandalum. Securus enim diligit eam, in qua etiam si multi peccant, peccare ipse non nouit.

26 GREGORIVS dicit: Plerumque contingit, vt qui negligenter de se mala opinari permittunt, per semetipsos quidem nulla iniqua faciunt, sed tamen per eos qui se imitati fuerint, multiplicius delinquũt. Hinc est, quod Paulus immunda quædam sine pollutione comedentibus, sed imperfectis tentationis scandalum sua hac comessatione mouentibus, dicit: Videte nè fortè hæc licentia vestra offendiculum infirmis. Et rursum: Et peribit infirmus in tua conscientia frater, propter quem Christus mortuus est. Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. Hinc est, quòd Moyses, cum diceret: Non maledices surdo, protinus adiunxit, nec coram cæco pones offendiculum. Surdo quippe maledicere, est absenti & non audienti derogare. Coram cæco verò offendiculum ponere, est discretã quidem rem agere, sed tamen ei qui lumen discretionis non habet, scandali occasionem præbere.

In 3. par. curæ past. admonit. 36. to. 4. *1. Cor. 8.* *Leuit. 19.*

27 BERNARDVS inquit: Nullum consilium melius arbitror, quam si exemplo tuo fratrem docere studeas, quæ oporteat, prouocans eum ad meliora, & cõsulens ei non verbo, neque lingua, sed opere, & veritate. Nullum efficacius auxilium est, quam vt nullum ei offendiculum ponas, sed & solicitus sic quantum prævales, tamquam Angelus pacis de regno Dei scandala tollere, & occasiones scandalorum penitus dimouere. Si talem te fratri auxiliarium, & consiliarium exhibes, reddis ei, quod debes, nec habet vnde causetur. Vide plura lib. 12. cap. 2.

Serm. 3. Aduẽtus.

Sensus externi, qui in peccatoribus regnant, moderandi, & custodiendi sunt in bonum nostrum. Cap. IX.

1 ORIGENES sic habet: Sæpè diximus duplicem esse Christianorum pugnam. Perfectis quidem, & talibus qualis erat Paulus, non erat pugna aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, contra spiritalia nequitiæ in cælestibus. Inferioribus verò & nondum perfectis pugna adhuc aduersus carnem & sanguinem geritur: ijs, qui adhuc carnalibus vitijs, & fragilitatibus impugnantur, quod etiam in hoc loco indicari puto. Etenim Gabaonitis indictum esse a quinque regibus diximus bellum, quorum figuram dixi esse in ijs, qui imperfecti sunt. Isti ergo a quinque regibus impugnantur. Quinque autẽ reges, quinq; sensus corporeos indicant, visum, auditum, gustum, tactum, & odoratum: per aliquem enim horum, vnumquẽq; necesse est decidere in peccatum. Qui quinque sensus, illis quinque regibus comparantur, qui Gabaonitas, idest, qui carnales homines expugnant. Quod autem dicuntur in speluncas confugisse, potest hoc fortasse indicari, quia spelunca locus est in profundum terrę defossus. Igitur etiam isti, quos supra diximus, sensus, cum se terrenis actibus in corpore positi demerserint, & nihil ad opus Dei, sed totũ ad ministerium corporis egerint, in speluncas confugisse dicuntur. Sciendum tamen, quòd ista ipsa regna, quorum nunc reges vincuntur ab Iesu, & confugiunt ad speluncas, postmodum in sortem veniunt sanctorum, & pars Domini appelantur, sicut regnum Hierusalem, vel Lachis, vel Chebron. in quo hoc arbitror indicari, quod etiam isti quinque sensus in corpore positi, cum per Iesum fuerint deuicti, ita vt infidelitas, & incredulitas ab eis depellatur, & cum moriuntur peccato, in eo, quod desinunt à ministerio peccati, istis ipsis postmodum ministris vtetur anima ad operãdum iustitiam. Et ita fit, vt Hierusalem, in qua prius rex nequam regnabat, postmodum in ea regnet Dauid potens manu, vel pacificus Salomon. Assidẽt etenim etiam ijs ipsis, quos diximus, corporalibus sensib. hominum, malignæ virtutes, quæ eos ad malas concupiscentias, & fęda ministeria animæ præbenda solicitẽt. Quas malignas virtutes, cum fides Christi superauerit, & in ligno Crucis eius fuerint suspensæ, vt & de ipsis triumphet in ligno Crucis suæ, interemptis ijs, regnoque depulsis, tunc efficitur anima in parte Dei, & Hierusalem, regnum Dei efficitur, & templum in ea Domino construetur. Aut non hoc de semetipso sentiebat ille, qui dicebat: Quia eramus aliquando & nos insensati, increduli, errantes, seruientes desiderijs, & voluptatibus varijs? Non enim aliud est hoc, quod Hierusalem aliquando fuisse sub rege Adonibezec scribitur, uel aliæ ciuitates sub alijs. Sed interim Iesus interficit inimicos, futura sacramenta designans de ijs quæ gerebantur, ut cum interemerit eos reges, qui regnum peccati tenent in nobis, possimus illud implere, quod dicit Apostolus: Sicut exhibuimus membra nostra seruire iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibeamus membra nostra seruire iustitię in sanctificationẽ. Et quod dicitur: Ponite pedes uestros super collum eorum, & interficite eos, non crudelitas, sed humanitas est, per quam solus Christus regnat in te.

Homi 11. in ca. 10. Iosue to. 5. *Ibidem.* *Rom. 1.* *Iosue 10.*

3 IDEM exponens illa uerba: Vineam meam non custodiui, dicit. Quod ait uineam meam non custodiui, instituta illa, ac mores, & propositum, in quo exercebatur secundum ueterem hominem uiuens, indicare uidetur, laudabiliter a se non esse seruata: ex quo autem Angelorum adiutorio dimicauit, & uicit eam, penitus a se effugauit ueterem hominem cum actibus suis, constitutaque est ab eis uinearum custos; & sensuum.

Hom. 2. ex posit. 2. in Cant. to. 2. Cant. 1.

4 IDEM explicans verba illa; En dilectus meus loquitur mihi respiciens per fenestras, inquit. Possumus sensus corporeos fenestras intelligere, per quos aut mors, aut vita intrat ad animam. Sic enim designat Hieremias propheta, cum de peccatoribus loquitur, dicens: Ascendit mors per fenestras vestras. Quomodo ascendit mors per fenestras? Si oculi peccatoris videant mulierem, & mœchentur eam in corde suo, sic mors ingressa est ad animam per fenestras oculorum. Sed & cum recipit quis auditum vanum, tunc per aurium fenestras mors intrat ad animam. Si verò anima intuens ornamentum mundi, & ex pulchritudine creaturarum Creatorem omnium intelligat Deum, & opera eius miretur, laudetque operum Creatorem, ad animam hanc, vita ingreditur per fenestras oculorum. Sed & cum auditum inclinat ad verbum Dei, & rationibus sapientiæ & scientiæ eius delectatur; huic per aurium fenestras, ad animam, sapientiæ lumen ingreditur. Per has ergo fenestras prospiciens verbum Dei, & prospectum suum ad Sponsam animam dirigens, assurgere hortatur eam, & venire ad se: id est corporea & visibilia relinquere, & ad incorporea & inuisibilia, ac spiritalia properare: quoniam quæ videntur temporalia sunt, quæ autem non videntur æterna. Quod autem per retia fenestrarum prospicere dicitur, illud sine dubio indicat, quod donec in domo huius corporis posita sit anima, non potest nudam & apertam Dei sapientiam capere, sed per exempla quædam & indicia atq; imagines rerum visibilium, illa, quæ sunt inuisibilia, & incorporea, contemplatur; & hoc est prospicere ad eã sponsum per retia fenestrarum.

Homi. 3. expos. 2. in Cant. *Hier. 9.*

CHRYSOSTOMVS explicãs verba illa Gen. cap. 6. Videntes filij Dei filias hominum, quòd essent pulchræ, inquit: Pulchritudo aspectus, intemperantiæ eis occasio fuit, a pulchritudine enim victi sunt, & frenum

9 *Homi. 21. in Genes. to. 1.*

num imponere inordinatæ concupiſcentiæ ſuæ non voluerunt,ſed ſpectãdo,capti ſubmerſique ſunt. Quid igitur? Reprehendet ne aliquis aſpectum oculorum? Non. Neque enim oculus ruinæ cauſa fuit, ſed voluntatis negligentia, & irrefrenata concupiſcentia. Nam oculus propterea factus eſt, vt dum videt creaturas Dei,ipſarum Conditor glorificetur. Itaque oculi opus eſt videre, malè autem videre,à mente eſt,quæ intrinſecus gubernat. Nam membra noſtra vtpote vtilia ad facienda bona condita ſunt à Domino, & gubernari poſſunt ab anima. Poſtquam autem hęc negligens eſſe & habenas laxare cœperit, quaſi auriga neſciens indomitorum equorum ferociam compeſcere, permiſſis frenis, & equos currum trahentes, & ſeipſum in præceps ire facit, ſic planè & voluntas noſtra, quandoquidem neſcit membris, vt oportet vti, indulgens inordinatis concupiſcentijs,ſeipſam ſubmergi facit. Propterea Dominus Ieſus ſciens fragilem noſtram naturam, & voluntatis negligentiam, legem poſuit, quæ muniret & prohiberet curioſam conſiderationem, vt naſcens in nobis incendium, cum adhuc a longe eſt, extinguat,& inquit. Qui aſpicit mulierem ad concupiſcendam eam, iam adulterium commiſit in corde ſuo. Propter hoc, inquit, interdico vobis illicitum viſum,vt ab opere illicito vos liberem. Igitur & hi viſæ pulchritudinis ſpectaculo capti ſunt.

Mat. 22.

6 IDEM explicans illa verba; Mortificate membra veſtra, ſic habet: Concupiſcunt hęc membra omnia terrena. Si oculus terrenus fuerit,ea quæ in cælis ſunt non videt; ita & auditus, & manus, & quodcunque aliud membrum dixeris. Oculus corporea videt, & pulchritudinem,& pecunias,illa verò terrena ſunt,illis delectatur, auditus concentu delicato, turpiloquio afficitur: at illa terrena ſunt. Poſteaquam igitur in cęlos eos prope thronum Dei ſtatuit,tunc dicit: Mortificate, membra veſtra terrena. Non enim licet in cœlis cum his membris ſtare, ſed corruptibile hoc induet incorruptionem. Non autem dixit,mortificate membra veſtra,quæ ſunt ex terra,ſed quæ ſunt ſuper terram. Nam quando auris nihil eorum audit,quę in hac terra ſunt ſed quæ in cœlis dicuntur,quando oculus nihil terrenum videt,ſed quæ ſupra ſunt in cœlis,iam non ſuper terram eſt, quando manus nihil mali operatur,non eſt ex illis,quæ ſuper terram ſunt, ſed quæ in cœlis.

Hom. 8. in epiſt. Pauli ad Cor. 1. 4

7 IDEM ait: Dediſti mihi oculos vt videam lucem tuam, ego autem his malè proſpexi,aiebat Dauid, erraui aliquando malè intuitus malè feneſtras aperui, propterea lachrymis ipſas abluo, ſic igitur oportet lugere,& oculum malè conſpicatum lauare. Et tu vulnus noſti, animæ tuæ ianuas munire feſtina, non oculum tantum,verum & aures,& os. Iſtæ enim ſunt feneſtręper quas, pro ſententia, vel bona prodeunt,vel mala. Vide nè mors ſubeat tibi per feneſtras tuas, ſed ſint tibi ſemper in oculis, honeſtatis mandata, in auribus Dei,præceptorum teſtamenta, in ore laudum cantica, & antiqui nouique teſtamenti meditatio. Has feneſtras Deo quidem aperire, ſed peccato occludere debemus. Dic tu quoque ſecundum illam ſanctam animam: Dixi,aſcendam palmam ad tenendum ſublimitates eius;rectitudinem amantem, & mundum habentem cor,& ad cęleſtiam bona currentem,nec circa terrena tantum diſtractam.

Hom. 22. ad popul. Antic. 1. 5

2. Reg. 11.

Can. 7.

8 HIERONYMVS dicit: Quinque reges,qui in terra promiſſionis ante regnabant,reſiſtebantq; Euangelico exercitui. Ieſu pugnante ſuperantur. Hoc puto intellectu eſſe perſpicuum,quòd antequam Dominus populum ſuum educeret de Ægypto, & circunciderat eum, viſus odoratus,guſtus,auditus, tactuſque regnauerint, & his quaſi principibus, fuerint vniuerſa ſubiecta. Quos Ieſus ad ſpeluncam corporis cõfugientes, & ad tenebroſum locum, id eſt ipſum ingredientes corpus: interficit, vt per id occiderentur per quod ante regnabant.

Lib. 1. aduerſus. Iouinia. 1. 2.

9 IDEM inquit: Senſus noſter illud cogitat quod videt,audit,odoratur,guſtat,& ad eius rei trahitur appetitum, cuius capitur voluptate. Vetus ſententia eſt, difficile eſt immo impoſſibile, deliciis & volutatibus affluentes, non ea cogitare, quæ gerimus. Senſus corporum, quaſi equi ſunt ſine ratione currentes, anima verò in aurigæ modum retinet frena currentium. Et qũo equi abſq; rectore præcipites ruunt,ita corpus ſine ratione & imperio animę,i ſuũ fertur interitũ. Alia quoque comparatio animæ & corporis a Philoſophis ponitur,corpus puerum,animam pædagogum eſſe dicentibus. Vnde & Hiſtoricus,animæ imperio, inquit, corporis ſeruitio magis vtimur, alterum nobis cum dijs,alterum cum belluis commune eſt. Igitur niſi vitia adoleſcentis, & pueri prudentia pędagogi rexerit; omnes conatus eius, & impetus ad laſciuiam properant.

Lib. 2. ad. uerſ. Iou.

IDEM ſic dicit uno uerbo: Dauid quinque lapides de torrente accipiens læuigatos, nihil aſperitatis, & ſordium inter huius ſęculi turbines,in ſenſibus ſuis eſſe monſtrabat, & idcirco ſuperbiſſimum Goliath interfecit.

10 *In epi. ad Aug. 1. 10.*

IDEM explicans verba illa; In die illa erunt quinque ciuitates in terra Aegypti loquentes lingua Chanaan,dicit: Has quinque ciuitates, plerique noſtrorũ, quinque ſenſus intelligunt, uiſum auditum, odoratũ, guſtum,& tactum. Quando uidemus mulierem ad cõcupiſcendum, uiſus noſter loquitur lingua Aegyptia. Quando audimus iudicium ſanguinis,dicente Domino: Non ſuſcipies auditionem vanam,auditus noſter loquitur lingua Aegyptia. Quando ſecundum Prophetam viuimus in delicijs, & iacemus ſuper lectos eburneos,& primis vngimur vnguentis,odoratus noſter loquitur lingua Ægyptia. Quando venter noſter Deus eſt, guſtus noſter loquitur lingua Aegyptia. Si non audierimus illud, quod Apoſtolus loquitur: Bonum eſt homini mulierem non tangere, ſed e contrario iungamur meretrici, tactus noſter loquitur lingua Aegyptia. Sinautem è contrario eleuauerimus oculos noſtros,& viderimus quòd regiones iam albæ ſunt ad metendum, & nequaquam curui fuerimus in terram, ſed iuxta Euangelicam mulierem, quæ decem & octo annis cœlum aſpicere non poterat,eleuauerimus oculos noſtros, & dixerimus: Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis. Oculus noſter & viſus,loquitur lingua Chananitide Si circũciderimus aures noſtras, & audierimus Dominum loquentem: Qui habet aures audiendi audiat, auditus noſter loquitur lingua Chananitide. Qui potuerit Sponſo dicere: Poſt te in odorem vnguentorum tuorum currimus, & illud Pauli: Chriſti bonus odor ſumus in omni loco, huius odoratus loquitur lingua Chananitide. Guſtus quoq; in bonam partem accipitur eius, qui comedit panem de cœlo deſcendentem, panem viuum, & non mortuum. Et audit illud: Guſtate,& videte,quoniam ſuauis eſt Dominus, ſtatim loquitur lingua Chananitide. Sed & tactus ſpiritualis eſt,de quo Ioannes Apoſtolus ait: Et manus noſtræ contrectauerunt de verbo vitæ, & qui tangit Ieſum ita vt de eo. Saluator poſſit dicere: Tetigit me aliquis, ego enim ſcio virtutẽ de me exiſſe. Didicimus quanta bona tribuat, eleuata manus Domini quæramus quare non lingua Hebræa,ſed lingua Chananitide loquantur quinque Aegyptij ciuitates. Ad quod ita reſpondere conabimur. Hebræus tranſitorem ſonat,qui de loco tranſit ad locum. Ergo & nos licèt ſancti, quandiu in Aegypto ſumus, & in iſtius mundi verſamur tenebris, non poſſumus loqui lingua Hebræa, ſed Chananitide, quæ inter Aegyptiam, & Hebræam media eſt, & Hebrææ magna ex parte confinis. Quando igitur ab Aegyptia recedimus, & exire volumus de poteſtate Pharaonis, ita vt terra noſtra,& confeſſio, formidoloſa ſit Aegypto, tunc mouemur,& quaſi reſpondęmus voluntari,& tamen,quia adhuc in

11 *Libr. 7. in cap. 19. Iſa. in. 4.*

Ioan. 8.

1. Cor. 7.

Pſal. 111.

Cant. 1.

2. Cor. 2.

12 *Pſal. 33.*

Mat. 6.

præ-

præſenti ſæculo ſumus; lingua Hebræa nondum loqui poſſumus. De his quinque ciuitatibus, cum aliarum quatuor tacita ſint nomina, vna dicitur Solis ciuitas, quæ mihi videtur referri ad viſum Sicut enim, vt videatur ciuitas, ſole & luna indiget, ita vt oculi noſtri illuminentur, indigemus ſole iuſtitiæ.

13 IDEM explicans illa verba; Audite mulieres verbum Domini, & docete filias veſtras lamentum, & vnaquæque proximam ſuam, planctum. Quia aſcendit mors per feneſtras noſtras, ingreſſa eſt domos noſtras diſperdere paruulos de foris, iuuenes de plateis, ait: In condemnationem ſacerdotum, atq; doctorum, & virorum omnium, mulieribus loquitur, vt illis ceſſantibus à doctrina, iſtæ audiant verbum Dei, & aſſumant ſermones oris eius, doceantque filias ſuas, & proximas planctum, & cauſas lachrymarum. Quia aſcendit, inquit, mors per feneſtras noſtras, ingreſſa eſt domos noſtras. Quod & de Babyloniorum impetu intelligi poteſt, quòd tanta ſit forritudo & velocitas præliandi, vt non expectent referare fores, ſed per feneſtras & tecta conſcendant, vt domos vaſtent Hieruſalem. Quòd & ſpiritualiter etiam poteſt intelligi, eò quòd per omnes ſenſus, ad animæ interitum mors introeat peccatorum.

14 IDEM explicans uerba illa; In die cum ſtares aduerſus eos, quando capiebant alieni exercitum eius, & extranei ingrediebantur portas eius, & ſuper Hieruſalem mittebant ſortem, tu quoque eras quaſi vnus ex eis, inquit, literalis ſenſus eſt, quòd Edom, Chaldæis, Babylonijsq; vaſtantibus Hieruſalem, & obſidentibus ciuitatem, & ingredientibus portas eius, mittentibuſque ſortem in diuiſione prædarum, tu eorum ſocius eras, & in hoſtium numero uerſabaris. Poſſumus extraneos ingredientes portas Hieruſalem cogitationes peſſimas dicere; portasq; Hieruſalem, ideſt animæ quieſcentis, & videntis Deum, quinque ſenſus interpretari, per quos introeant hoſtes, & ſpolia diuidant Hieruſalem. Si uideremus mulierem ad concupiſcendum; mors ingreſſa eſt per feneſtras noſtras. Si ſuſceperimus per aures mendacium ac iudicium ſanguinis: per aliam portam hoſtis ingreſſus eſt. Odoratus quoque guſtus, & tactus, ſi vel varijs odoribus, vel dulcibus cibis, vel amplexibus delicatis captus fuerit, per alias portas ingreſſi ſunt aduerſarij, & ſpolia diuidunt miſeræ Hieruſalem.

15 IDEM exponens illa verba; Inimicis tuis adapertione pandentur portæ terræ tuæ, deuorabit ignis vectes tuos, ſic habet: Hunc locum intelligere poteris aſſumens de Hieremia teſtimonium, in quo ſcriptum eſt: Aſcendit mors per feneſtras noſtras. Quodque per Hieremiam in feneſtris, hic in portis aſſeres demonſtrari, & has ipſas ad ſenſus referes quinque, qui in nobis ſunt. Portæ itaque terræ Niniue, corporales ſenſus intelligantur, portæ autem Hieruſalem cæleſtis, omnis ſenſus diuinus & de ſupernis veniens. Has portas Niniue, aperit populus eius per viſum, & auditum, & omnes reliquos ſenſus quaſi per latam, & ſpatioſam viam, quæ ducit ad mortem, corporales quærens capere voluptates, quibus claudunt homines Dei portas ſuas, obturantes aures nè audiant iudicium ſanguinis, claudẽtes oculos ſuos nè videant iniquitatem, obturantes nares nè vnguenta prima in effeminationem animæ ſuæ odore ſuſcipiant, claudentes os gulæ, & vẽtri auido, & à tactu molli, retrahẽtes manus ſuas nè ad libidinem venter exæſtuans, in femineos ardentem animam cogat amplexus. Qui autẽ homines Dei ſunt, aperiunt ſenſus ſuos, ideſt portas cæleſtis Hieruſalem, vt ad eos ingrediatur ſermo Dei. Malarum portarum illud exemplum eſt. Qui exaltas me de portis mortis. Bonarum hoc, Vt annunciem omnes laudes tuas in portis filiæ Sion. Quando videris amatorem voluptarum, magis quàm amatorem Dei, & luxuriæ deditum, ſtatim de eo dicito: Inimicis ſuis aperuit portis terræ ſuæ, non enim amicis animæ ſuæ, ſed inimicis aperiũt portas terræ Niniue. Quòd ſi & hi, qui principes putãtur in populo, eadem fecerint; de his quoque dicere nõ timebis. Duces populi mei de domo deliciarum ſuarũ electi ſunt. Quod autem ſubdit, Comedit vectes tuos, huiuſcemodi eſt. Si quid naturalis boni in anima tua videbatur eſſe, quod in ſimilitudinem vectium hoſtes, qui per portas ſenſuum tuorum conabantur irrumpere, prohibere poſſet & repellere, hoc Babylonio igne ſuccenſum eſt. Nec non aquam munitionis attrahe tibi, de ſermone Dei dicitur, vt circundet ſibi quaſi murum firmiſſimum ſcripturarum doctrinam, nè ad interiora eius poſſit hoſtis irrumpere.

16 IDEM explicans verba illa; Tabeſcet caro vniuſcuiuſque ſtantis ſuper pedes ſuos, & oculi eius contabeſcent in foraminib. ſuis, vel defluent de foraminibus eorum, vt ſeptuaginta verterunt, & lingua eorum cõtabeſcet in ore ſuo, dicit: Qui.n. in Domino, & cũ Dño ſteterit, defluent eius carnalia, vt orientur ſpũalia, & oculi, qui malè videbãt, cadent de foraminibus ſuis, vt alij reponantur, qui poſſint Dominũ ſuſpicere cũ propheta dicente: Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cęlis. Et lingua blaſphemans ideo computreſcet, ut altera lingua naſcatur, quæ glorificet Deũ, & poſſit dicere: Lingua mea meditabitur iuſtitiam tuam, tota die laudem tuam. Vnde & Simeon ſuſcipiens in vlnis infantem, & futura prænuncians, ait: Ecce hic poſitus eſt in ruinã, & reſurrectionem multorum. vt mala cadant, & optima ſuſcitentur. Vnde & Dominus in iudicium, inquit, ego veni in hunc mundum, vt qui non vident videant, & videntes cæci fiant. Venit enim Dominus prædicare cæcis viſum, vt videant, & illuminentur ſapientia, de qua ſcriptum eſt: Sapientia hominis illuminat faciem eius: Et in Pſalmis legimus: Dominus illuminat cæcos, ſiue ſapientes facit, vt græcis exemplaribus conſonat. Videbant Iudæi, & quia lumen recipere noluerunt, æterna cęcitate cooperti ſunt. Vide lib. 13. cap. 2.

Sermones audire expedientiſſimum eſt, & domi conferre, multis autem de cauſis hominibus non proſunt.
Cap. X.

1 ORIGENES ait: Vereos nè adhuc in triſtitia, & gemitu, Eccleſia filios pariat. An non eſt ei triſtitia, & gemitus, cum vos non conuenitis ad audiendũ Dei uerbum? Et uix feſtis diebus ad Eccleſiam proceditis, quid igitur ego faciam, cui diſpenſatio, uerbi credita eſt? Qui licet inutilis ſeruus ſim, accepi tamen à Domino diſtribuendam familiæ Dominicæ tritici menſuram. Sed diſtribuendam, inquit, in tempore tritici menſuram. Quid ergo faciam? Vbi, uel quando ueſtrum tempus inueniam? Plurimum ex hoc, immò pœnè totum tempus mundanis occupationibus teritis in foro, aliud in negotiatione conſumitis, alius agro, alius litibus vacat, & ad audiendum Dei uerbum nemo aut pauci admodum vacant. Sed quid uos de occupationibus culpo? Quid de abſentibus conqueror? Præſentes etiam, & in Eccleſia poſiti, non eſtis intenti, ſed communes ex uſu fabulas teritis uerbo Dei, uel lectionibus diuinis terga conuertitis. Vereor ne & uobis dicatur à Domino: Conuerterunt ad me dorſa, & non facies ſuas. Quid igitur ego faciã? Poſſum ne ſurdit & auerſis auribus, ingerere margaritas uerbi Dei? [Infra:] Rebecca ueniebat cum filiabus ciuitatis haurire aquam de puteo. Rebecca quotidie ueniebat ad puteos, quotidie hauriebat aquam. Et quia quotidie vacabat ad puteos, idcirco inueniri potuit a puero Abraham, & in matrimonium ſociari Iſaac. Animarum eſt iſta eruditio, & ſpiritalis doctrina, quæ te inſtituit, & docet quotidie uenire ad fontes Scripturarum ad aquas Spiritus ſancti, &

haurire semper, ac plenum uas domum referre, sicut faciebat & sancta Rebecca. Vult te Christus sibi despõsare, sed non fit hoc, nisi uenias ad puteos, & haurias aquas, nè sitim uerbi Dei patiaris, sed audias Dominum dicentem: Qui sitit ueniat ad me, & bibat. [Infra:] Necesse est castigare eos, qui non exeunt de castris, nec procedunt de domibus luteis, ut colligant sibi manna, qui non veniunt ad petram, vt bibant de spiritali petra. Dicite mihi vos, qui tantummodo festis diebus ad Ecclesiam conuenitis, ceteri dies non sunt festi? Non sunt dies Domini? Iudæorum est, dies festos, & raros obseruare solenne. Et ideo ad eos dicit Dominus: Neomenias vestras, & sabbata non sustineo. Ieiunium, & ferias, & dies uestros odiuit anima mea. Odit ergo Deus eos, qui unum diem putant, festum diem esse Domini. Christiani omni die carnes agni comedunt, idest, carnes uerbi Dei quotidie sumunt. Et quia lex paschæ talis est, ut in uespera comedatur, propterea in vespera mundi passus est Dominus, ut tu semper manduces de carnibus uerbi, quia semper in vespera es usque quo veniat mane. Obserua quanta geruntur ad aquas, vt & tu inuiteris quotidie uenire ad aquas verbi Dei, & assistere puteis eius, sicut faciebat Rebecca. Venit ad Isaac Rebecca, & inuenit eum ad puteum iuramenti deambulantem. Nusquam receditur à puteis, nunquam desistitur ab aquis. Rebecca inuenitur ad puteum: rursum ad puteum Rebecca inuenit: Isaac. Ibi primos eius contemplatur aspectus, ibi desilit de camelis, ibi à puero demonstratum sibi vidit Isaac. Et Iacob ad puteum venit, & ibi inuenit Rachel, & ibi innotescit ei pulchra oculis, & decora facie. Sed & Moyses ad puteum inuenit Sephoram filiam Raguel. Putas semper casu contigere, vt Patriarchæ ad puteos veniant, & ad aquas coniugia sortiantur? Sed hæc mysticè intelligenda sunt. Ego puto coniunctionem animæ cum Deo non aliter fieri posse, nisi per instructionem diuinorum librorum, qui figuraliter putei appellantur. Ad quos si quis veniat, & hauriat ex his aquas, ideſt, meditando in his sensum, intellectum percipiat altiorem, inuenit nuptias Deo dignas. Desilit etiam de camelis, ideſt, discedit à vitijs, abijciet irrationabiles sensus, & coniugetur Isaac.

Ioan. 7.

Isa. 1.

3 Homi. 12. in Exod. ca. 34.

IDEM differens de vultu Moysi glorificato, & velamine quod ponebat in facie sua, dicit. Videamus ergo nè non solum cum Moyses legitur, sed & cum Paulus legitur, velamen sit positum super cor nostrum: & manifestè, si negligenter audimus, si nihil studij ad eruditionem, & intelligentiam conferimus, non solum legis, & propherarum scriptura, sed & Apostolorum & Euangeliorum, grandi nobis velamine tegitur. Ego autem vereor nè per nimiam negligentiam, & stoliditatem cordis, non solum velata sint nobis diuina volumina, sed & signata, vtſi detur in manus hominis nescientis literas liber legendus, dicat, quia nescio literas. Si detur in manus hominis scientis literas, dicat, quia signata est. Vnde ostenditur non solum studium nobis adhibendum esse ad discendas literas sacras: verum & supplicandum Domino diebus, ac noctibus, vt veniẽs Agnus de tribu Iuda, & ipse accipiat librum signatum, digneturq; aperire.

4 Homi. 13. in cap. 35. Exod. Luc. 19.

IDEM ait: Præcepit mihi Dominus meus dicens. Oportebat te dare pecuniam meam ad mensam, & ego veniens cum vsuris vtiq; exigissem illam, ipsum rogabo, vt uerbum meum suam pecuniam facere dignetur, vti non meam pecuniam, non meum aurũ nobis, sed ipsius fœnerem. Vos iam videritis suscipiẽtes Dominicam pecuniam quomodo vsuras eius venienti Domino præparetis. Vsuræ autem sunt verbi Dei, habere in vsu vitæ, & actuum, ea quæ præcepit sermo Dei. Si ergo audientes verbum vtimini eo, & agitis secundum ea quæ auditis, & secundum hæc viuitis, vsuras Domino præparatis, & potest fieri, vt vnusquisque vestrum de quinque talentis faciat decem, & audiat à Domino Euge serue bone, & fidelis eris potestatẽ habens super decem ciuitates. Tantum istud videte, vt nè quis vestrum acceptam pecuniam, aut in sudario liget, aut defodiat in terram, quia huiusmodi hominis in aduentu Dominis, quis sit exitus, bene nostis. [Infra:] De constructione tabernaculi iubens Dominus, ait: Vnusquisque autem nostrum, sicut corde concepit, offerat initia Domino. Videamus quomodo sicut corde conceperit, quis offerat. Quanti modò hic præsentes sumus, & sermo Dei tractatur. Sicut qui concipiunt corde, quæ lecta sunt: sunt qui omnino non concipiunt, quæ dicuntur, sed est mens eorum, & cor aut in negotijs, aut in actibus sæculi, & lucri, & præcipuè mulieres quomodo putas corde concipiunt, quæ tantum garriunt, tantum fabulis obstrepunt, vt non sinant esse silẽtium? Iam quid de mente earum, quid de corde discutiam? Si de infantibus suis, aut de lana cogitẽt, aut de necessarijs domus. Vereor magis nè sequantur illas de quibus dicit Apostolus. Quæ discunt circuire domos non solum verbosæ, sed & curiosæ, loquentes quæ non oportet. Quomodo ergo istæ tales corde concipiunt? Non concipit corde quis, ni: si vacet corde: nisi sit mente liber, & totius intentus, nisi corde vigilet, non potest corde concipere, & offerre dona Deo. Iustum est enim, vt in tabernaculo Domini inueniatur vnusquisque habere portionem suam. Non enim latet Deum, vnusquisque quid ei offerat. Quàm gloriosum tibi est, si dicatur in tabernaculo Domini. Aurum istud (verbi causa) quo arca testamenti obtegitur, illius est. Argentum ex quo bases, & columnę sunt, illius est, æs de quo annuli, & candelabrum, & nonnullæ colũnarum bases factæ sunt, illius est. Sed & lapidẽs isti humerales, illius sunt. Purpura qua ornatur Põtifex, illius est, & coccus illius est, & cætera quæque per singula. Et rursum, quàm indecorum, & miserum erit, si Dominus veniens requirere ædificium tabernaculi, nihil muneris tui inueniat in eo, nihil à te cognoscat oblatum. Sic indeuotus, sic infidelis vixisti, vt nihil memoriæ tuæ in tabernaculo Dei esse gestieris? Sicut. n. princeps mundi huius venit ad vnumquemque nostrnm, & quærit si quid de suis actibus inueniat in nobis, & si quidem inuenerit, sibi nos vendicat. Ita è contrario, si veniens Dñs inueniat aliquid tuũ in tabernaculo suo, suum te dicit. Ego optarem (si fieri posset) esse aliquid meum in illo auro, ex quo propitiatoriũ fabricatur, vel ex quo arca contegitur, vel ex quo candelabrũ fit lumi nis, & lucernæ. Aut si aurum non habeo, & argentum, saltem aliquid inueniat offerre, quod proficiat in columnas, uel in bases earum. Aut certè vel æris aliquid habere merear. Vtinam & mihi esset possibile, & vnũ esse ex principibus, & offerre gẽmas ad ornamẽtũ Pontificis vmeralis, & rationalis. Sed quia hæc super me sunt, certè vel pilos caprarum habere merear in tabernaculo Dei, tantum nè in oĩb. ieiunus, & infœcundus inueniar. Vnusquisq; ergo sicut concepit corde. Videte si concipitis, videte si tenetis, nè forte effluant, quæ à me dicuntur, & pereant. Volo vos admonere religionis vestræ exemptis nostris, qui diuinis mysterijs intereſſe cõsueuistis. quomodo cum suscipitis corpus Domini, cum omni cautela, & veneratione seruatis, nè ex eo parum quid decidat, nè consecrati muneris aliquid dilabatur. Reos enim vos creditis, & rectè creditis, si quid inde per negligentiam decidat. Quòd si circa corpus eius conseruandum tanta vtimini cautela, & meritò vtimini, quomodo putatis minoris esse piaculi, verbum Dei neglexisse, quàm corpus eius? In tabernaculo etiam offerendus est coccus bis tinctus, quia in concionibus cum scientiæ lumine, igniculus seueritatis admiscendus est, color enim iste, ignis indicat elementum. Ignis autem in futuro ardet, sed non lucet, hic autem ardet, & lucet. Vnde loquente Domino dixerunt discipuli euntes in Emmaus.

Luc. 24.

Hom. 9. i… & 16. Le…

Psal. 38.

Leuit. 1…

Hom. 3. i… Psal. 36. to. 2.

Nonne

Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, cum loqueretur in uia, & aperiret ſcripturas? Vbi duo narrat, & intelligentiam ſcripturarum, & inflammationem cordium. *Luc. 24.*

7 IDEM dicit; Mirum contuere ordinem ſacramentorum. Ingrediens Pontifex in ſancta ſanctorum, ignē ſecum de hoc altari portat, & incenſum de hac æde ſuſcipit. Sed & ueſtimenta, quibus indutus eſt, de hoc loco ſumpſit Putas ne dignabitur Dominus meus uerus Pontifex, & à me ſuſcipere partem aliquam incenſi cōpoſitionis minuti, quod ſecum deferat ad Patrem? Putas ne inueniet in me aliquid igniculi, & holocauſtum meum ardens, vt dignetur ex eo batillum ſuum implere carbonibus, & in ipſis Deo Patri odorē ſuaui ratis offerre? Beatus eſt cuius tam uiuos, tamque ignitos holocauſti ſui carbones inuenerit, vt eos aptos iudicet, quòd altari ſuperponat incenſi. Beatus in cuius corde inuenerit, tam ſubtilem, tam minutum, tamque ſpiritalem ſenſum, & ita diuerſa uirtutum ſuauitate diſpoſitum, atque compoſitum; vt replere ex eo dignetur manus ſuas, Deoque Patri ſuauem odorem intelligentiæ eius offerre. At contra infęlix animo, cuius fidei ignis extinguitur, & refrigeſcit charitatis calor, ad quam cum uenerit cæleſtis Pontifex noſter quærens ab ea ignitos, & ardentes carbones, ſuper quos incenſum offerat Patri, inuenerit in ea aridos cineres, & frigidas fauillas. Tales ſunt omnes, qui ſubtrahunt ſe, & longè faciunt à uerbo Dei, nè audientes ſermones diuinos, accendantur ad fidem, incaleſcant ad charitatem, igniantur ad miſericordiam. Vis tibi oſtendam quomodo de uerbis Dei ignis exeat, & accendat corda credētium? Audi dicentē Dauid in Pſalmis. Eloquium Domini igniuit eum. Tu ergo vnde ardebis? Vnde inuenientur in te carbones ignis, qui nunquam Domini igniris eloquio? Numquam uerbis Spiritus ſancti inflammaris? Audi & alibi ipſum Dauid dicentem. Concaluit cor meum intra me; & in meditatione mea exardeſcit ignis. Vnde tu concaleſcis? Vnde ignis accenditur, qui numquam in diuinis meditaris eloquijs? Immo quod eſt infęlicius, concaleſcis in ſpectaculis circi, in ludis, in equorum contentionibus, atque iſte ignis non eſt de altari Domini, ſed is eſt qui dicitur ignis alienus, & audiſti paulò ſuperius, quia qui obtulerunt alienum ignem ante Dominum, extincti ſunt? concaleſcis, & cum te repleuerit iracundia, & cum te inflammauerit furor, vreris interdum, & amore carnali, quem qui accenderit, Nadab, & Abiu perferet ſortem. *Hom. 9. in c. 16. Leu.* *Pſal. 38.* *Leuit. 10.*

8 IDEM explicans ea verba; Mutuabitur peccator, & non ſoluet, iuſtus autem miſerebitur, & retribuere, inquit. Cum docet Paulus, & aſſiſtūt ei auditores, Paulus eſt qui pecuniam fœnerat Dominicam, auditores autem ſunt, qui ex ore eius pecuniam verbi ſuſcipiunt fœneratam. Et ſi quidem iuſtus ſit, qui ſuſcipiat ab eo pecuniam, reddet integrum fœnus, & dicit: Quinque mnas mihi dediſti, ecce acqui ſui alias quinque. Si verò peccator eſt, ſuſcepto Dei verbo non operatur ex eo opera mandati, & non reddit vſuras, ſed conſumit omnia, quæ accepit in fœnus Ecce & nunc uos omnes, q- bus hæc loquor pecuniam accipitis fœneratam, verba mea hæc, pecunia Domini eſt. Quia eloquia Domini eloquia caſta, argentum igne examinatum, vel probatum. Si ergo malè doceo, pecunia mea reproba eſt, ſecūdum illos quibus dictum eſt. Argentum veſtrum reprobum. Si autem benè doceo, pecunia, uel argentum non eſt meum: ſed Domini eſt, & probatum eſt. Licet ergo mihi fœnerare pecuniam Domini, meam autem propriam non licet. Si videris aliquem non ſua propria, ſed Dei verba loquentem, qui verè audeat dicere. An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Chriſtus? Scito quia iſte fœnerat quidem, & non ſuam, ſed Domini pecuniam. Fœnerat, & facit illud, quod ſcriptum eſt. Tota die miſeretur, & fœnerat, habens auctoritatem fœnerandi à Domino, qui dixit. Negotiamini dum uenio. Et ad illum ſeruum, qui pecuniam multiplicare contempſerat, dicit, & qua re non dediſti pecuniam meam ad menſam, & ego ueniens utique cum uſuris exegiſſem illam. Iſte eſt ergo peccator qui mutuatur, & non ſoluet; iuſtus autem acceptam pecuniam reſtituit cum uſuris, hoc eſt, acceptam Dei uerbum cum operibus repræſentat. Audis ſermonem de caſtitate, collaudas doctorem, amplecteris doctrinam, admiraris magiſterium, per hanc ſuſcepiſti pecuniam caſtitatis. Et ſi quidem peccator es, egreſſus Eccleſiam, inſeris te negotijs ſæcularibus, excipit te laſciuia, ſubſequitur temulentia, corruptorum hominum malefida colloquia, oblitus continuò omnium quæ à doctore ſuſceperas; quæ laudaueras, quæ admiratus fueras, & ad impudica rurſum deuolueris ſcorta, & effectus peccator, qui mutuatus es uerbum caſtitatis, & non reddis opera caſtitatis. Similiter etſi audieris uerbum iuſtitiæ in Eccleſia, egreſſus es foras, occurrit tibi uicinus cuius agrum concupieras, & continuo oblitus eorum quæ dicta ſunt, ut cupiditati tuæ ſatisfacias inuadis quę aliena ſunt, & ſic mutuatus de iuſtitia, pecuniæ non reddis uſuras, operans geſta iuſtitiæ. Sic ergo & de ſingulis quibuſque mutuatur peccator, & non ſoluet, iuſtus autem miſeretur, & commodat. *Hom. 3. in Pſal. 36. to. 2.* *Lucæ 19. 9*

10 IDEM explicans verba illa: Dñe ne in furore tuo arguas me: neq; in ira tua corripias me, qm̄ ſagittę tuę infixæ ſunt mihi, dicit: Quia ait Dñe ne in forore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me, debet proferre aliquam rationem quare nolit, vel in furore argui, vel in ira corripi. Et quæ ſit iſta ratio videamus, vt nos ſi delinquimus, hanc rationem dicentes, & facientes ſecundum hoc quod docemur, non incurramus in vindictam furore arguentis, vel ira corripientis. Quoniā inquit ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi: & confirmaſti ſuper me manum tuam. Sermo Domini, ſagittis eſt ſimilis. Denique & Saluator, vt diximus. Poſuit me ſicut ſagittam electam, & in pharetra ſua abſcōdit me Qui ergo loquitur ſermonem Domini, ſagittas iaculatur. Et cum loquitur corripiens & caſtigans, correptionis iaculo cor perforat audientis. Qui ergo, ita ſuſcepit verba Domini, vt ex his quæ audit ſermonibus, cor ſuum configatur, & per ſtimulum eorū quæ dicta ſunt ad pœnitentiam ſuſcitetur. certum eſt, quoniam in illum in vanum non abijt ſermonis Dei iaculum, neque tranſuolauit, ſed in ipſo, omnes illæ ſermonum Dei defixæ ſunt ſagittæ. Meritò ergo & nunc dicit propheta: Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Digna eſt enim cauſa, quæ ſubſequitur, quæ ab eo correptionem furoris Domini debeat temperare, quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi. Verbi gratia: & nunc ſi ex iſta omni multitudine auditorum ſint aliqui conſcij ſibi in aliquo Peccato, & hi ſi his auditis quæ loquimur, rectè, & fideliter audiant, & compungatur cor eorum ex iaculis verborum noſtrorum, & transfixi talibus iaculis doleant, & conuerſi ad pœnitētiam dicant; Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me, quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi. Si verò audiens hæc non compungatur, ſed tanquam in corpore iam emor tuo, ita in anima eius nulla ſagitta, nullum iaculum, ſenſum doloris inueniat, nec vllam recordationem ſuorum capiat peccatorum, iſte quippe eſt, ut ſtimulis furoris Domini corripiatur, atque iræ eius correptionibus arguatur. Non enim poteſt dicere Domino; Quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi. Atque utinam omnes qui nos audiunt compuncti, & ſtimulati ex his quæ dicuntur, atque ad pœnitentiam conuerſi, dicant ad doctorem, Quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi, & dum caſtigas nos uerbo Dei, dum uerberas, dum in interioribus nos conſcientię percutis, Confirmaſti ſuper me manum tuam. Confirmat namque manum ſupra pueros pædagogus, dum uerberat, & emē- dat; *Hom. 1. in Pſal. 37.* *Simile.* *11* *Pſal. 37.*

dat; & confirmat manum dum verbera non negligenter aut leuiter infiguntur. Sic cum Deus miserit sagittas verborum suorum, & infigerit eas in auditorũ animam, meritò tales Domino dicunt; Quoniam confirmasti super me manum tuam.

12 *Ho. 20. inter 29 vari. to. 1. Simile.*

BASILIVS ait: Tu cogita, vbi lectum est, & audisti sermonem, quid me concernit? Quæ de iracundis sunt lecta, agnosce pro tuis, qui iracundus es. Dicito, hic meus est morbus, agnosco infirmitatem meam. Accipe remedium. Si accesseris ad medicum, & videris apud eum varia pharmaca, varijs contenta tabellis, considerabis, quid tuo morbo conueniat. Non enim, qui pede offendit, quærit oculi curationem, sed qui oculum habet affectum, commodam opem quærit oculo. Itaque quisque ex scripturis, & concionibus, morbo suo conuenientia sumat. Iracundus es? cohibe irã. Vir iracundus, inquit, turpis est; disce ex hac scriptura, sit vultui tuo speculi vice.

13 *Li. de reg. fusius dispu. to. 2. 1. Cor. 9.*

IDEM in prologo ait: Quemadmodum mihi necessitas incumbit, & væ mihi est, si non euangelizauero, itidem & vos quoque in pari mecum estis periculo, si aut in exquirendo segniores, aut ad ea quæ tradita vobis fuerint, conseruanda, & re ipsa conficienda, lento animo fueritis ac dissoluto. Propterea Dominus

Ioan. 12. dicit: Sermo, quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die. Et item: Seruus qui nescit voluntatem

Luc. 12. Domini sui, & fecerit digna plagis, vapulabit paucis, qui verò scierit, & non fecerit, vapulabit multis. Oremus ergo communiter fratres, vos quidem, vt hoc delatum mihi loquendi munus careat offensione: ego vicissimi, ut doctrina mea nobis accidat fructuosa.

14 *Ho. 2. in c. 1. Gen. to. 1.*

CHRYSOSTOMVS dicit: Rogamus charitatem vestram, vt doctorum sitis memores, & semper horum memoria vobis insonet; & post sensibilem mẽsam, cum hinc abieritis, apponite & spiritualem mensam. Et dicat quidem uir aliqua eorum, quæ nunc hic sunt dicta, audiat autem mulier, discant pueri, discant & familiares, fiatq; domus Ecclesia, vt effugetur diabolus inimicus salutis nostræ, requiescat autem ibi Spiritus sancti gratia, & omnis pax, & concordia muniat in habitantes. Quòd si eorum, quæ iam dicta sunt, memores eritis, promptius etiam, quæ post hac seminaturi sumus, suscipietis: & nos quoq; maiori vbertate dicemus, quæ nobis suppeditabit gratia Dei, si germinare

Simile. viderimus, quæ nunc à nobis dicta sunt. Quando quidem, & agricola videns semina nasci, maiori promptitudine arua considerat, & excolit, paratus & alia seminare. Vita consonet fidei dogmatis, & dogmata prædicent uitam. Nam tametsi sanam teneamus doctrinam, vitam autem negligamus, nihil nobis proderunt

Matt. 7. doctrinæ. Omnis, qui audit hos sermones & facit eos, assimilabitur viro prudenti. Vide quomodo non solum audire nos vult, sed & facere, & operibus monstrare obedientiam. Et hunc prudentem vocauit, qui operibus consequentibus sermones conspicuus est: qui verò tantum ad sermones peruenit, & non ad opera, eum stultum uocauit meritò, quia talis domum suam super arenam ædificauit, propterea neque ventorum vim ferre potuit, sed statim corruit.

15 *Hom. 5. in Genesim. Simile.*

IDEM sic incipit concionem. Videns alacrem, & quotidianum vestrum in hoc templo conuentum, magnam percipio uoluptatem, misericordemq; Deũ in profectu vestro glorificare non cesso. Nam sicut esurire sanitatis corporalis indicium est, ita & studio magno audire diuina eloquia, bonæ animæ valetudinis certissimum est argumentum. Is enim Domini nostri mos est, vt quoties uidet animam aliquam multo desiderio promptitudineq; intenta, spiritualibus inhiantem, liberaliter illam gratia, & opulentis donis suis locupletet. Vnde nobis maior dicendi fiducia accedit, q

Luc. 8. videmus non in vanum, nec frustra nos laborare, sed quotidie semen spirituale in vobis crescere, & non si-

Matt. 13. cut in Euangelio seminanti euenit, ita & nobis vobiscum. Ibi enim vna tantum pars salua fuit, hic in gratia Dei spes est omne semen in terram bonam cadere, & alios facturos fructum centuplum, alios sexagesimum, alios trigesimum, quia sobrijs auribus, & intenta mente dicta nostra accipiuntur. Videbam enim uos heri auidos doctrinæ, ab ore meo pendentes, & omnia facientes, nè quid vos dictorum præteriret, dicta magna cum voluptate suscipientes. Qui autem aliquid voluptate audit; certum, q̃ illud bene figit in animo, ibique reponens facit, nè eradi queat.

16 *Homi. 14. in cap. 2. Gen. Simile.*

IDEM inquit: Audiamus, quæ sunt lecta, sed attenta mente, & excussis curis sæcularibus, omniq; ignauia deposita Diuinæ enim leges sunt, & cœlitus allatæ ob salutem nostram. Iam si cum regiæ leguntur literę, ubique est silentium, abestq; strepitus, & tumultus, omnibus adstantibus, & aures arrigentibus, vt sciant quæ regijs literis manifestentur; multò magis cum magno timore, & tremore adstandum, & altum habendum silẽtium, & pellendæ cogitationes turbulentæ, vt quæ dicuntur intelligere possitis, quò Rex approbata obediẽtia vestra, maioribus vos muneribus remunerare dignetur. [Infra:] cõcludens ait: Obsecro, vt omnes, qui hinc egrediuntur, cũ proximis, de nũc dictis inter se mutuum conferant, & ita omnia colligentes, ac recẽti memoria tenentes, domum concedite, apud vos ipsos ruminantes diuinas hasce doctrinas, vt huc omni cura vestra conuersa, menteq; in his occupata, possitis facilẽ, & turbulentas animi affectiones vincere, & diabo

In prolog. super Euã. Ioan. to. 3. Simile. li insidias effugere. Nam cum diabolus videt animam de diuinis rebus solicitam, & perpetuò illas versantẽ, neque appropriare audet, à spiritus operatione, quasi à succenso igne reiectus. Si vobis curæ fuerint diuina, & ipse quoque Deus pro nobis solicitus erit, vt magna securitate per pelagus huius vitæ nauigemus.

17

IDEM sic habet; Principatus, & Potestates, Cherubim, ac Seraphim summa cũ attentione Ecclesiæ auditores se exhibuerũt, quã obrem & nos multum & his adhibeamus cũ æquanimitate silentiũ. Nam si ea, quæ in regijs fiunt domibus cognoscere exoptamus, vt q̃d dixerit, quid fecerit consuluerit super subditis suis rex, & sæpè quæ nihil ad nos attinent, quantò magis, quæ à Deo dicuntur flagramus desiderio, tum maximè, cũ ea scire nostra plurimum interfit? Quemadmodũ igitur si quempiã è summo cœlo descendentẽ repente cõ spicaremur, qui arcana illa certè se dicturum nobis polliceretur, omnes certatim concurremus, itidem & nos in præsentia faciamus. In omni igitur vita ei æquanimitatem, atque silentium præstemus, nemini segniciei, nemini somno locus sit, sed ad superna, vnanimes mẽtes nostras erigamus. Inde enim Ioannes hic eos alloquitur, qui illic quamuis terram incolant, viuunt. Euangelium solis dæmonibus terrori est, & dæmonum ferius. Silendũ ergo ore, sed maximè animo. Quænam. n. tacẽtis vtilitas, si eius anima perturbationibus æstuet. Nulla ergo nos pecuniarũ capiat cupiditas, nõ ira, non aliorũ turba affectuũ. Neque. n. fieri potest, vt qui se non omnino his liberat, valeat illorum altitudinem intueri, & vt oportet cognoscere mysteriorũ religionem, arcana, reliquas oẽs virtutes, quę his tanquam oraculis delitescunt. Nam si fidibus, & tibijs nemo vmquam rectè sci

18 *Simile.*

re põt, nisi totum ad id animum intendat, quanã ratione huiusmodi mysteria solo auditu, animo verò alieno, & alijs curis implicito intelliget? Christus Dñs margaritas hęc verba vocauit, quę his longè pulchriora, præstantioraq; sunt. Verum cum ea materia non sit no

Matt. 7. bis alia charior, idcirco horũ sermonũ voluptatẽ, melli sępenumero cõparare consueuit. Non q̃ quicquam inter hęc conferendum sit, sed quod apud nos nihil est melle suauius. Quòd & lapidum pretiosorum naturã, & cuiusuis mellis voluptatẽ plurimum diuina exuperent, audi prophetam, quibus uerbis earũ afferat præstantiam: Desiderabilia, inquit super aurum, & lapidẽ pretiosum multum, & dulciora super mel, & fauum,

Psal. 18.

sed

ſed benè valentibus tantum. Quamobrem ſubdidit:
Pſal.118. Etenim ſeruus tuus cuſtodit ea. Et in alio loco, cum ſuauia dixiſſet, addidit, faucibus meis: Quàm ſuauia, inquit, faucibus meis eloquia tua, & ſuper mel ori meo, cum in bona eſſet valetudine. Non igitur morbo aliquo affecti, ſed animæ prius cura adhibita, hoc pabulum accipiamus. Propterea tot verbis præmiſſis nondum, rem ipſam aggreſſus ſum, vt quiſque omni abiecta ægritudine, tanquàm cælum petens ira, ſolicitudine, ſæcularique; omni impedimẽto vacuus, hic liber ingrediatur. Ad lautiſſimum hanc menſam verbi Dei, ſordidis veſtibus accedere non debemus.

19 IDEM ait: Illud uos admonendos, hortandoſque
Homil. 9. in Ioan. cenſeo perneceſſarium, vt quo nunc eſtis animo audiẽ di diuina perſeueretis, nec in hoc tantum confeſſu, ſed domi quoque vir cum vxore, pater cum filio inuicem de his frequenter loquantur, & vltro citroq; ſuam & ferant & inquirat ſententiam, velintq; probatiſſimam hanc, & pulcherrimam inducere conſuetudinem. Nec mihi quiſpiam dicat, pueros in hoc occupari nõ oportere. Non enim tantum opus eſt, vt his vacent admonitionibus, uerum etiam ſolis, imbecillitatis tamen noſtræ gratia hoc non diſcimus, neque eos à ſæcularibus, & terrenis rebus, ſicut nec vos à ciuilibus negotijs abducimus. Vos ad ſpectacula filijs adductis, neq; ad doctrinam, neque ad vllam bonam frugem eos vmquam hortamini. Nonne iram Dei in uos meritò prouocatis, cum cæteris rebus, & certo tempore, & diligenti cura adhibita, in diuinarum rerum doctrina pueros exerceri, moleſtum, in tempeſtiuumq; ducitis? Nõ ſic fratres. Hæc profectò ætas his maximè admonitionibus indiger, tenera eſt, & cito, quæ ei inſtillantur imbibit, & audita accipit, tanquam ſigillo auditus ceræ, hoc eſt, puerorũ animis impreſſo. Neque enim fieri, vt ſic dicam, poteſt, qui ſermonibus aeres adhibet, hiſq; ſe Apoſtolicis monitionibus prompto animo offeret, quin incredibile quoddam bonum, ſiue vir, ſiue mulier, ſiue iuue-
20 nis, huius menſæ particeps conſequatur. Nam ſi belluas, verbis & ratione nonnunquam manſuetudinem erudimus, longè magis ſpirituali hac doctrina cum hominibus communicata id efficiemus, cum vtriuſque, medicinæ ſcilicet, & eius, qui curatur, maxima ſit differentia. Hanc ſibi medicinam expetat, Spiritus ſancti leges omni tempore audiat, & repetita domo, quæ audierit, memori tandem menti inſcribat. Hoc pacto & ſpe bona & ſecuritate viuet plurima, ipſaq; experientia planè quantopere proficiat, intelliget. Quippe cum diabolus diuinam legem animæ inſcriptam, & cor hominis Dei tabulam factum conſpicatur, eo ſe amplius
Simile. conferre formidat. Vbi enim literæ regiæ, non aureo titulo, ſed dilecti ſeruuli Ieſu, menti, animoq; impreſſe exuberant Spiritus ſancti gratia effulſerint, ille nullo pacto perpeti, aut conſiſtere poteſt, ſed longè formido ſuos effugit. Nihil enim adeo eius conſilia perturbat, quàm qui ad diuinarum rerum cogitationem animus erigitur, & ſupernum hunc, atque vberrimum fontem haurire ſemper deſiderat. Huiuſmodi enim animus in tantis huius ſæculi fluctibus, perturbationibusque in multa viuit tranquilitate.

21 IDEM inquit; Cibus, & balnea, & cenæ, & reliqua
Homi. 17. in Ioan. Pſal. 1. ſæcularia ſtatutum tẽpus habent, ſupernæ autem ſapiẽtiæ doctrina, nullo tempore circunſcribitur, ſed omne ei tempus accomodatum eſt. Vnde propheta: In lege eius meditabitur die, ac nocte. Sæcularia. n. hoc eſt, balnea, & cenæ, quæ neceſſaria ſunt, & frequenter petimus, corpus imbecillius reddunt, animæ autem doctrina, quantò magis imbuimur, tantò fortior efficitur. Verum enim uerò in deliramentis, & nugis inutiliter vniuerſum tempus conſumimus, & aurora, crepuſculo, meridie, veſpere, fruſtra deſidemus, locum ad hæc conſtituimus: diuinum autem pabulum, ſi ſemel, bis ve aſt ſummum, audimus, tamquam ſaturi nauſeamus. Quænam horum cauſa? Parua animi affectio. Concupiſcentiam circa hæc & appetitum diſſoluimus. Magnum autem, & hoc præter alia ęgritudinis indicium, Simile. quòd neque eſurimus, neque ſitimus, ſed vtrumq; in nobis iniucundum eſt. Nam ſi in corporibus, ideſt grauiſſimi morbi ſignum, longè magis in anima. Quonam igitur pacto oſcitantem eam, & diſſolutam, quibus operibus, quibus verbis ſancire poterimus? Si diuinos ſermones, propheticos, Apoſtolicos, Euangelicos, & alios omnes familiares habuerimus, tunc longè hos meliores guſtatu cibos, quàm ſæculi immundos cognoſcemus.

IDEM dicit: Nonnulli tam miſerè affecti ſunt, vt 22
diutius audiẽdo, nè nomina librorum intelligant, nec Ho. 57. in
pudet, nec verentur tam negligenter in Dei concionẽ cap. 9. Ioã.
ingredi. Quòd ſi citharœdus, vel ſaltator, vel mimus aliquis adſcenam aduocaret ciuitatem, omnes frequenter concurrerent, & admoniti gratias haberent, in quo ſpectaculo diei dimidium conſumunt, nulli alij negotio vacantes, Deo autem nos per Apoſtolos, & prophetas alloquente, oſcitamus, & plurimũ faſtidimus, quare in forum egredimur. In hieme verò cum pluuia, & lutum impediat, domi ſedemus, aut in theatris ſine tecto, quo à pluuia defendamur. Maxima pars imbre, vẽto, frigore, luto, viæ longitudine contempta inſani perſtiterunt, nulla eos cauſa domi continet, nulla quin ad ſpectacula frequentes confluant, prohibet, huc ſub tectum ſine frigoris, & pluuiæ iniuria, ad animæ ſuæ ſalutem, nemo ea alacritate concurrit. Sunt ne hæc toleranda? Ideo in illis apprime edocti, in neceſſarijs, quam pueruli imbecilliores ſumus. [Infra:] Cur præceptorem frequenter non petijſtis, neque doctrinæ vacaſtis? Quòd autem doctrina ſit Dei cultus, audi prophetam, cum inquit: Venite filij, audite me, timorem Domini docebo vos. Et iterum: Beatus homo, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum. Pſal. 33. Pſal. 93.

IDEM ait: Heri de ira diſſeruimus, nihil autem 23
prohibet quin & hodie, proficit enim plurimum con- Homi. 32.
tinuatio. Etenim pharmacum, quod vim habet mederi in Act.
vulnus, niſi continuò imponatur, totum perit. Vtinam Apoſt.
perpetuò de ijſdem loquamur, vtinam non ſit alia quædam occaſio, vel cura, ſed vt affectionib. noſtris imperemus. Quomodo enim abſurdum? Regibus quidẽ in delicijs viuentibus, ac tanto honore, nullum alium eſſe ſermonem, vel in menſa, vel in aliquo alio tempore, quàm quomodo hoſtibus queat præualere, & propter hoc quotidie conuentus facit, & capitaneos, & milites deligit, ac tributa petit. Etiã in ciuilibus cauſis opinor haſce duas rationes neceſſarias, ut & hoſtibus imperent, & ſuos in pace contineant. Nos autem neque ſomniamus velle talia dicere. Sed vt ſeruos quidẽ emamus, ac agros, & vt facultates ampliemus, quotidie loquendo nulla ſatietate oneramur. De rebus autem noſtris, & uerè noſtris, neque ipſi loqui uolumus, neque alios loquentes ſuſtinemus. De quo igitur dic mihi, loqui uis? De prandio? Sed hæc coquorum ſunt uerba. De pecunijs? Sed hæc mercatorum ſunt. De ſtructuris? Sed hæc architectorum ſunt, & ædificantium. De terra? Sed hęc agricolarum. Noſtrum autem nullũ eſt opus, quàm ut opes animæ inquiramus Non igitur ſuper illis nobis ſermo perpetuò eſſet? Quare nullus ac cuſat medicos, ſemper de re medica differentes, neque alios opifices de ſua arte loquentes. Quòd ſi ſic noſtras affectiones moderemur, nè admonitione opus meritò quis nobis objiceret oſtentationem, & ambitionem; immo neque ſic, nam etiamſi emendatæ eſſent, etiam ſic colloquendum, nè ſuccumbamus, quoniam & medici non ęgrotis ſolum, ſed & ſanis loquũtur, & ſunt eis libri ſuper ea re, vt & morbos curent, & à morbis præſeruent. Et ita licèt ſani ſimus, neque ſic deſiſtendum à diuini uerbi colloquijs, ut etiam conſeruemus ſanitatem. Quando autem & ægrotamus, duplex ſermonum neceſſitas, una quidem, ut liberemur

à morbo,alia autem,nè liberati recidamus.

24 *Hom. 43. in Act. Apost.* IDEM explicans verba illa ; cap. 19. In die autem Sabbatorum congregatis nobis vt frangeremus panẽ, Paulus differabat eis,postridie abiturus, protraxitque sermonem in mediam noctem,sic habet. Vide ore spectaculum,vt erant coadunati. In fenestra, inquit,sedebat,& intempesta nocte. Tantum erat audiendi desiderium. Confundamur nos,qui neque in die hoc facimus. Sed Paulus, dicis, differebat tunc. Quid dicis? Etiam nunc Paulus differit,immo neq; tunc neq; nũc Paulus,sed Christus,& nullus audit,non fenestra nũc, non fames, non somnus interturbat, non angustia loci,non aliquid huiusmodi,& tamen non audimus. Et hoc sanè miraculum, quod etiam ille, qui cęcidit,& mortuus creditus est, cum esset adolescens, non erat ignauus,& cum somno grauaretur,non recessit, neque timuit periculum nè delaberetur. Tu autem oro vide promptitudinem,quod etiam in tertio cænaculo erat, nondum enim erat Ecclesia. Cum cæcidit adolescens excitauit eum,& vt ascendit,fregit panem,& gustauit, inquit, diu collocutus est vsque ad diluculum, & ita exijt. Vides quomodo pernoctarint, quales mensæ fuerint? quàm sobriæ,iterum auditores abierint,quàm studiosi ad audiendum fuerint.

25 *Serm. 38. ad populũ Antioch. to. 5. Simile.* IDEM inquit; Hoc Ecclesias subuertit, quoniam neque vos sermonem audire quæritis compunctium. sed qui delectare sono valeat,& verborum impositione tamquam citharœdos,& citharistas audientes. Et nos segnitet,& ærumnosè facientes, vestras sequimur concupiscentias, cum sit opus eas excidere. Et idem fit ac si quis pater,frigido,& plus debito molli filio, licèt ægrotanti placentam offerat, & aquam frigidam, & quæcumque delectare solent, vtilium verò nullam gerat curam, postmodum à medicis incusatus se purget dicens. Quid faciam? Non sustineo flentem puerũ cernere. Miser,& infęlix,& proditor,nec enim huiusmodi patrem dixerim, & quantò melius est breui contristatum,sem per incolumem reddere,quàm momentaneam hanc lætitiam, continuè mæstitiæ materiam facere? Hæc & nos, patimur verborum fucos conquærentes,& compositiones & elegantem iuncturam, vt delectemus, non prosimus. Consideramus quomodo videamur admirabiles, nõ quomodo mores componamus. [Infra:] Officinam intra pictoriam, & ibi magnũ inuenies silentium. Sic igitur & hic, nam & hic regias pingimus imagines,nullam verò priuatam per virtutis colores. Stylus autem nobis est lingua, artifex verò Spiritus sanctus

26 *Lib. 10. in c. 33. Ezech. to. 4.* HIERONYMVS explicans verba illa ; Et tu fili hominis, filij populi tui loquuntur de te iuxta muros,& in hostijs domorum,& dicũt vnus ad alterum, vir ad proximum suum loquentes: Venite, & audiamus quis sit sermo egrediens à Domino. Et veniunt ad te quasi si ingrediatur populus, & sedent coram te populus meus,& audiunt sermones tuos,& non faciunt eos,quia in canticum oris sui vertunt illos,& auaritiam suam sequitur cor eorum. Et es eis quasi carmen musicum,quod suaui,dulciq; sono canitur, & audient verba tua,& nõ facient ea, & cum venerit quod prædictum est,tũc scient, quòd propheta sit in medio eorum, sic habet. Iubet Dominus prophetæ,vt dicat populo,qui in Babylone versatur, & habitat cum eo, & arguat eos super insidijs blandientibus,qui prophetæ verba desiderant,non ad animæ salutem,sed ad uariam voluptatẽ. Isti iuxta muros sedebant, & in ostijs domorũ, nequaquam in sensum prophetæ intrare cupientes,sed mutuosè hortantur, & dicunt, Venite, & audiamus qui sit sermo egrediens à Domino,& sic veniunt quasi populus,qui ingrediatur Ecclesiam Dei,& sedent coram te populus meus,qui meum esse se dicit, & nolunt facere,quod audierunt. Istiusmodi mihi videntur eorum similes, qui theatralibus ludunt carminibus,& vel tragœdos audiunt vel comœdos,& ibi cũ voluptate palpantur: ita cum gressi fuerint à te, replicent ea,& decante nt,& decantent,& dulci sono se decipiant. Et audien t,inquit,verba tua,& faciunt ea. Tales sunt vsque hodie multi in ecclesijs,qui aiunt, Veni te,audiamus illum: & illum mira eloquentia, prædicationis suæ verba voluentem,plaususq; commouent,& vociferantur,& iactant manus,& quæ operibus neglexerant,postquam aduenisse cognouerint,necesse est. n. euenire,quod propheta Dei sermone pronunciat, tũc incipient approbare,& nosse,quòd cuncta,quę audierant,non fuerint hominis verba, sed Domini, qui per prophetam,& virum ecclesiasticum locutus est.

27 *In Psal. to. 7.* IDEM exponẽs verba illa: Sed in lege eius meditabitur die ac nocte,air. Meditatio legis est,non solũ in legendis,vel audiendis Scripturis,sed etiam in his quę scripta sunt,faciendo. Iustus igitur sine manducat,siue bibit,siue dormit, in nomine Domini omnia faciens, meditatur legem eius die ac nocte.

28 *Li. de Cain, & Abel. cap. 4. to. 1. Deut. 4. & 19.* AMBROSIVS inquit: Ciuitates Leuitarum redemptrices significauit Moyses: quia is,qui cõfugit ad eam animam,in qua habitabat Dei verbum,quæ vrbs modò munita,atque vallata sit, perpetuam libertatem acquirit sibi. Sicut enim in ciuitatibus Leuitarum erat pœnarum remissio, vt si quis ad eam confugeret, qui non voluntariam necem hoìs admiserat,nulli eum occidere liceret,intra vrbes dumtaxat positum Leuitarũ: ita quem peccati proprij pœnitet, quod aut impudenter,aut inuitus admisit,si Leuitarum adhæreat incolatui,& ab his præceptoribus,qui Dei mandata dispensant,recedendum non putet,lex ipsa ab omni eum cõmissi flagitij pœna,supplicioq; liberat. Remittuntur peccata per Dei verbum, cuius Leuites interpres, & quidam executor est. Remittuntur etiam per officium sacerdotis,sacrumque ministerium.

29 *Lib. sentẽ. to. 3. Simile.* AVGVSTINVS ait: Doctrina Apostolica tam salubris, atque vitalis est, vt pro capacitate vtentium neminem sui relinquat exortem : quia siue paruuli, siue magni,siue infirmi, siue fortes, habent in ea vnde alantur, vnde satientur. Inutiliter autem meditatur legem Dei,qui laborat,vt memoria teneat,quod actione non implet. [Infra:] Auditor verbi similis esse debet animalibus, quæ ab hoc, quod ruminant, munda esse dicuntur, & non pigeat cogitare de ijs, quæ in aluo cordis accepit, & cum audit, sit similis edenti, cum verò audita in memoriam reuocat, sit similis ruminanti.

30 *Lib. 5. q. in Deut. to. 4. Deut. 11.* IDEM inquit; Quid est,q; Moyses præcepit commendans verba Domini,& ait: Scribetis ea super limina domorum vestrarum & ianuarum vestrarum, cum hoc secundum proprietatem nemo feciſſe Israelitarũ commemoretur, vel legatur, quia nec quisquam potest,nisi fortè diuidat ea per multas partes domus suę? An hyperbolica commendatio est, vt doceat quanta cura & studio verba Dei sint memoranda?

31 *Lib. cõtra Adimantũ Manich. to. 6.* IDEM explicans illa verba Prouerb. 6. Vade ad formicam, ò piger, & imitare diligentiam eius, quia ab ætatis tempore vsq; ad hiemem colligit sibi alimoniam,dicit. Illud de formica ita positum est, vt sicut illa æstate colligit, vnde in hieme pascatur, ita vnusquisque Christianus in rerum tranquillitate, quam significat æstas,colligat verbum Dei, vt in aduersitate, & tribulationibus, quæ hiemis nomine significantur, habeat vnde spiritaliter viuat. Non enim in solo pane viuit homo,sed in omni verbo Dei. *Deut. 8.*

32 *Lib. 6. contra Iulianũ Pelagianũ t. 7.* IDEM explicat verba illa Psal. 118. In quo corrigit adolescentior viam suam? in custodiendo sermones tuos, & ait: Rectè dicitur,in quo corrigit iunior viam suam, propter quod corrigit? Quoniam sequitur, in custodiendo verba tua. Propter hoc enim corrigit viã suam,quia verba Dei sicut cogitanda sunt, cogitat, & cogitando custodit, & custodiendo rectè viuit. Ipsa ergo illi causa est, vt viam suam dirigat, quia Dei verba custodit.

IDEM

33 IDEM exponens verba illa; Iunior fui, etenim ſe-
Cõcione 3. nui & non vidi iuſtum derelictum, nec ſemen eius quæ
Pſal. 36. rens panem, ſic habet. Panis eſt verbum Dei, quod
to. 8. numquam ab ore iuſti diſcedit. De tali enim ſcriptum
Pſal. 1. eſt: In lege Domini meditabitur die ac nocte. Panem iſtum manducas vna hora, & dimittis panem illum ver bi die ac nocte. Quando enim audis, aut quando legis, manducas quando inde cogitas, ruminas, vt ſis ani
Leuit. 11. mal mundum, non immundum. Quod ſignificat Sa-
Prou. 21. pientia per Salomonem, dicens: Theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore ſapientis, vir autem ſtultus glutit illum. Quid enim glutit? Vt non in illo appareat, quod vorauit, oblitus eſt, quod audiuit. Qui autem non eſt oblitus, cogitat, & cogitando ruminat, & rumi nando delectatur. Vnde dicitur: Cogitatio ſancta ſeruabit te. Et ecce ſi ſeruat te, in ruminatione panis huius ſancta cogitatio, numquam vidiſti iuſtum derelictum, nec ſemen eius quærens panem.

34 IDEM dicit; Filium hominis inter homines viuẽ
In Pſ. 48. tem, & mali viderunt, & boni: viderunt Apoſtoli, qui ſecuti ſunt, viderunt Iudęi, qui cruci fixerunt. Sic cum venerit iudicaturus, & boni eum videbunt, & mali: bo ni, vt percipiant mercedem, quia ſecuti ſunt, mali, percipiant pœnam, quia crucifixerunt Soli ergo illi damnabuntur, qui crucifixerunt? Audeo dicere ſoli. Ergo nos, inquiũt peccatores huius temporis, ſecuri ſumus. Si non animam interrogat Deus, ſecuri eſtis. Quid eſt, quod dixit? Intelligat charitas veſtra, nè hoc dicant in iudicio Dei, quia non intellexerunt, & Iudæi, quia viderunt Chriſtum, crucifixerunt, tu quia nõ vides Chri ſtum, verbo ipſius reſiſtis. Numquid ergo, qui uerbo reſiſtis carnem nõ crucifigeres, ſi videres? Contempſit Iudæus in ligno pendentem, contemnis tu in cælo ſedentem, cum ipſum loquentem non audis.

35 IDEM explicans verba illa; Sicut aſpidis ſurdę ob
In Pſ. 57. turantis aures ſuas, quæ non exaudiet uocem incantan
Simile. tium, ait. Aſpis cum cœperit pati incantatorem ſuum, qui eam quibuſdam carminibus proprijs euocat, audi te quid faciat. Vult incãtator incantando educere aſpi dem de tenebroſa cauerna vtique in lucem, illa autem amando tenebras ſuas, quibus ſe inuoluta occultare di citur, cp cum exire noluerit, recuſans tamen audire illas voces, quibus ſe cogi ſentit, allidit vnam aurem terræ, & de cauda obturat alteram, atque ita voces illas quantum poteſt euitans, non exit ad incantãtẽ. Huic ſi miles dixit Spiritus Dei quoſdam non audientes verbum Dei, & non ſolum non audientes, ſed omnino, vt non valeant audire, facientes. Factum eſt hoc & in primis temporibus fidei, Stephanus martyr prædicabat veritatem, & tamquam tenebroſis mentibus, vt eã in lucem educeret, incantabat. Sed illi clauſerunt aures ſuas. Quia enim aures patentes in corde non habebãt, violentia tamen verbi per aures carnis irruens, etiã ipſis auribus cordis vim faciebat, clauſerunt & aures cor poris, & ierunt ad lapides. Ecce aſpides ſurdæ non audierunt vocem incantantis. Quia nolebant niſi ſæuire, nolebant audire: quòd ſi audirent, fortè deſeuirent.

36 IDEM explicãs verba illa: Dirupiſti fontes, & tor
In Pſ. 73. rentes, ait. Dirupiſti fontes, & torrentes, vt manarent liquorem ſapientiæ, vt manarent diuitias fidei, vt irrigarent fal ſitatem Gentium. Si autem ad diſcretionem
Ioan. 1. in alijs ſit verbum Dei fons aquæ ſalientis in vitã æter nam, alij autem audientes verbum, & non ſic habentes, vt benè viuant, tamen non tacentes lingua torrentes fiunt. Torrentes enim dicuntur propriè, qui non ſunt perennes fluuij, qui æſtate deficiunt, aquis autem hiemalibus inundantur, & currunt. Vides hominem benè fidelem perſeueraturum vſque in finem, non relicturum Deum in tentatione omni, pro veritate omnes moleſtias ſuſtinẽtem. Hic vnde ſic viget, niſi, quia verbum factum eſt in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam? Alius autem accipit verbum, non tacet, currit, ſed æſtas probat fontem, aut torrentem.

IDEM exponens verba illa: Filij Effrem intenden 37
tes, & mittentes arcum, conuerſi ſunt in die belli, di- In Pſ. 77.
cit. Quid eſt aliud tendere arcus, & mittere, & conuer ti in die belli: niſi attendere, & promittere in die auditionis verbi, & deſerere in die tentationis, armis quaſi proludere, & ad horam certaminis nolle pugnare? Filij Ephrem tendentes arcus, & mittẽtes ſagittas. Quid ſit conuerſi ſunt in die belli, conſequentia docent, quibus id apertiſſimè expoſuit. Non cuſtodierunt, inquit, teſtamentum Dei, & in lege eius noluerunt ambulare. Ecce quid eſt conuerſi ſunt in die belli, non obſeruauerunt teſtamentum Dei. Vbi arcus tendentes, & mittentes, etiam promiſſionis verba promptiſſi mè protulerunt, dicentes: Quæcumq; locutus eſt Do- Exo 19.
minus Deus noſter audiemus, & faciemus. Conuerſi ſunt in die belli, quia promiſſionem obedientiæ, non auditio, ſed tentatio probat.

IDEM explicans verba illa capitis 8. Sermo meus 38
non capit in vobis, inquit. Si ſermo meus caperetur, Tract. 42.
caperet, ſi caperemini, intra retia fidei, tanquam piſces in Ioan.
concluderemini. Quid eſt ergo non capit in vobis? to. 9.
Non capit cor veſtrum, quia non recipitur à corde veſtro. Sic enim eſt ſermo Dei, & ſic eſſe debet fideli- Simile.
bus, tanquam piſci hamus, tunc capit quando capitur, nec fit iniuria illis, qui capiuntur, ad ſalutem quippe, non ad perniciem capiuntur. Vnde Dominus diſcipulis ait: Venite poſt me, faciam vos piſcatores hoium. Matt. 4.

IDEM ſic exorditur. Ante aliquot dies propter 39
eos, qui aut pedibus dolent, aut aliqua corporis inæ- Libro 5.
qualitate laborant, paterna pietate ſolicitus, conſilium Homi. 26.
dedi, & quo dammodo ſupplicaui, vt quando aut paſ- to. 10.
ſiones prolixæ, aut certè aliquæ lectiones longiores leguntur, qui ſtare non poſſunt, humiliter, & cum ſilentio ſedentes, attentis auribus audiant, quæ leguntur. Nunc verò aliquæ de filiabus noſtris putant, qđ hoc aut omnes, aut certè plures, quæ ſanæ ſunt corpore, fre quenter debeant facere. Nam vbi verbum Dei cœperit recitari, quaſi in lectulis ſuis iam iacere volunt: atque vtinam vel iacerent tantummodo; & tacentes verbum Dei ſilenti corde ſuſciperent, non etiam ſe ita ocioſis fabulis occuparent, vt quod prædicatur, nec ipſæ audiant, nec alios audire permittant: Vnde rogo vos, vt quando lectiones leguntur, aut verbũ Dei prædicatur, nulla ſe in terram proijciat, niſi forte q̃ nimium grauis infirmitas cogit, ſic tamen nõ iaceat, ſed magis ſedeat, & attentis auribus, quæ prędicantur, auido corde ſuſcipiat. Interrogo vos: Quid vobis plus eſſe videtur, verbum Dei, an corpus Chriſti? Si verum vultis reſpõdere, hoc vtique dicere debetis, cp non ſit minus verbũ Dei, quàm corpus Chriſti. Et ideo quanta ſolicitudine obſeruamus, quãdo vobis corpus Chriſti miniſtratur, vt nihil ex ipſo de noſtris manibus in terram cadat, tã ta ſolicitudine obſeruemus, nè verbum Dei, qđ nobis erogatur, dũ aliquid aut cogitamus, aut loquimur de corde noſtro pereat. Quia non minus reus erit, qui verbũ Dei negligenter audierit, q̃ ille, qui corpus Chriſti in terram cadere negligentia ſua permiſerit. Qui verbũ Dei libenter audit, in aures animæ de patria paradiſi tranſmiſſas ſe ſuſcepiſſe non dubitet. Quomodo terrenis ornamentis caro luxurioſa paruo tempore ornatur, vt carnalibus oculis placere poſſit, ad ſuam, vel alterius ruinam: ſic anima ſancta diuinis ſermonibus tãquam ſpiritualibus, & æternis bonorum operum margaritis componitur, vt ad illius cæleſtis ſponſi conſortium, & nuptiale conuiuiũ feliciter ornata perueniat: nè audiat: Amice quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem? Mat. 22.

IDEM inquit: Si Scripturas diuinas, aut ipſi 40
non legimus, aut legentes alios non libenter audi- Serm 55.
mus, ipſa nobis medicamenta conuertuntur in vul- de tẽpore.
nera, & inde habebimus iudicium, vnde habere potuimus remedium. Nec vobis ſufficiat, quòd in Eccleſia diuinas lectiones auditis, ſed etiam in domibus

vestris, aut ipsi legite, aut alios legentes requirite, & libenter audite. Recondite in conscientiæ thesauro pro animæ salute, quæ auditis.

51 *Serm. 56.* IDEM dicit: Certissimè scitote fratres, quia qualis est caro, quæ post multos dies percipit cibum, talis est anima, quæ assiduè non pascitur verbo Dei. Et quo modo caro per famem, & inopiam tenus, & sicca, velut quoddam simulacrum efficitur, ita anima si verbi Dei cibo non pascitur, arida, & inutilis, & ad nullum opus honum congrua inuenitur. Considerate fratres, quòd si horrea, & cellaria nostra annis singulis replemus, vnde vno anno cibum habeat caro nostra, putas quantum debemus recondere, vnde in æternum sustẽtetur anima nostra? Ociosis fabulis, & mordacibus iocis, & detractionibus venenatis colloquia de Scripturis sancta recedant. Et videte fratres, si iustum est, vt caro nostra de terra facta, interdum bis in die capiat cibum: & anima, in qua imago Dei est, & vix post plures dies accipiat verbum. Lectiones diuinas, & in Ecclesia, sicut consuestis, audite, & in domibus vestris relegite. Si quis ita fuerit occupatus, vt ante refectionem, Scripturæ diuinæ non possis insistere, non eum pigeat in conuiuiolo suo aliquid de diuinis Scripturis relegere, vt quomodo caro pascitur cibo, sic reficiatur anima Dei verbo.

Simile.

Spes in solo sit Deo, medium statuat inter desperationem, & præsumptionem, quam multa nutriunt, & augent.
Cap. XI.

1 *Hom. 4. in Psal. 34. to. 2.* ORIGENES exponens verba illa: Spera in Domino, & fac bonitatem, sic habet. Postquam dixit, sicut olera herbarum cito decidere facientes iniquitatem, & prohibuit æmulari inter malignantes, & imitari facientes iniquitatem, tunc dicens, quid facere deberemus, subdit: Spera in Domino, & fac bonitatem. Contemptis scilicet illis omnibus, quæ superius culpata sunt, honoribus, diuitijs, & omni gloria carnali, atque omnibus sæculi bonis, in Domino, inquit, spera. Sperans autem in Domino non sis ociosus, sed bonitatem faciens, spera in eo, & inhabita terram, hoc est, cor tuum. Hanc qui sperat, in Domino inhabitare iubetur, hoc est, non longius euagari, non vltra citraque discurrere, sed habitare, & consistere intra animæ nostræ terminos, & considerare eam diligentius, atque efficaci eius agricola, & excolere terram, quæ intra nos est, & nostræ animæ innouare noualia, & non seminare super spinas: quod facimus, cum animam nostram purgamus à vitijs, & incultos, atque asperos mores ad mansuetudinem Christi excolimus, atque ita demum ex virtutum diuitijs pascimur. Excole terrã tuã, vt cum abundare cœperis iustitiæ fructibus, tunc pascaris diuitijs eius. Quid est autem pasci in diuitijs eius? Si habites terram tuam, & ipsam in spiritu, & nõ in carne seminaueris, pasceris in diuitijs eius sicut omnes illæ, quæ in loco viridi pasci dicuntur, de quibus scriptum est: In loco pascuæ ibi me collocauit. Vnde constat, quòd vnusquisque nostrum ipse sibi præparat intra se locum viridem, in quo pascitur a Domino cum agros animæ suæ excolit. Hæc autem omnia contingunt illi, qui sperat in Domino, & spei coniungit bonitatem.

2 *Homi. 33. in cap. 25. Matt. to. 3.* IDEM exponens verba illa: Accessit autem, & qui duo talenta acceperat, ait: Domine duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo lucratus sum, inquit, Accessit primus, qui quinque talenta acceperat, quasi, qui habuit fiduciam, eò quòd operatus fuerat, & lucratus. Nam fiducia ipsa fecit eum audere, vt ad Dominum primus accederet, & audaciter faceret sermonem, dicens. Domine quinque talenta tradidisti, mihi, ecce alia quinque lucratus sum. In modico autem vocatur fidelis, qui tanta lucratus fuerat, quia modica sunt omnia vitæ istius.

IDEM dicit. Considera, nè fortè & illud, quod scriptum est: Maledictus à Deo omnis, qui pendet in ligno; sic debeat intelligi quomodo & illud, quod alibi dictum est: Maledictus homo qui spem habet in homine. Pendere enim in solo Deo debemus, & in nullo alio, etiam si de paradiso Dei procedere quis dicatur. 3 *Hom. 2. in ca. 1 Gen. to 1. Deut. 21. Hier. 17.*

IDEM explicans verba illa; Eruet eos à peccatoribus, quia sperauerunt in eo, dicit. Causam, qua eripiat Dominus iustos, siue in tempore exitus, siue in tempore iudicij, subiungit, & dicit: quia sperauerunt in eo. Sperantes ergo in se eripiet, & de tribulatione, & necessitate. Sicut nemo potest duobus dominis seruire, ita nemo potest in duobus dominis sperare. Nemo potest in incerto diuitiarum sperare, & in Domino. Nemo potest sperare in principibus, & in Deo. Nemo potest sperare in uiribus equi, & in Deo. Nemo potest sperare in sæculo, & in Deo. Nisi enim in solo Deo speraueris, & videat Deus spem tuam ad sæculum æternum esse conuersam, & quia aliam nullam omnino spem geris, nisi in ipso non poteris eripi à peccatoribus. 4 *Hom. 5. in Psal. 36. to. 2.*

IDEM exponens illa verba: Si fuerint in medio eius Noe, Daniel, & Iob, filios suos non liberabunt, inquit. Nemo nostrum confidat in iusto patre, in sancta matre, in fratribus castis, sed spem habere debet in via recta. Maledictus homo, qui spem habet in homine. Sed & aliud: Bonum est confidere in Domino, quàm confidere in principibus. Sed omnibus derelictis, speremus in Domino, dicentes. Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum, si exurgant aduersum me castra, in hoc ego sperabo. 5 *Hom. 4. in c. 14. Ezec.* *Psal. 20.*

BASILIVS sic habet: Illi, qui in homine spem ponit, magnopere metuendum est, nè in execrationẽ illam incidat: Maledictus homo, qui confidit in homine, & fulcit carnem brachij sui, (nostra exemplaria habent, & ponit in carnem brachium suum) & defecit à Domino anima eius. Quæ verba, cum dicunt, qui confidit in homine, illud præcipiunt, nequaquam spẽ in altero, quàm in Deo poni debere. Cum autem, & fulcit carnem brachij sui, in se, sui habendam fiduciam vetant. Horum autem vtrumque, defectio à Deo nominatur. Similiterque etiam exitus adiungitur vtriusque. Quia erit tamquam myrica silueſtris in deserto, neque videbit quomodo venient bona. Quibus verbis illud ostenditur, quòd spem suam siue in seipso ponere, siue in alio quouis, nihil est aliud, quàm deficere à Deo. 6 *Lib. de regulis fusius disputatis in respons. 42. interroga. to. 2. Hier. 17.*

CHRYSOSTOMVS inquit; Ioseph in vincula coniectus, cum carcerem egredi properaret, tunc maximè illic immorari permissus est. Audi namque ipsum dicentem: Et ego furtim sublatus sum de terra Hebræorum, & memento, inquit, mei apud regem. Meritò & ipse hoc passus existimatur, quoniam dixit, memento mei, vt discèret in hominibus non esse confidendum, sed spem omnem in Deum dirigendam. 7 *Homil. 6. in epist. Pauli ad Tit. to. 4. Gen. 40.*

HIERONYMVS exponens verba illa: Væ terræ cymbalo alarum, quæ est trans flumina Aethiopiæ, qui mittit in mare legatos, & in vasis papyri super aquas. Ite Angeli veloces ad gentem conuulsam, & dilaceratam, ad populum terribilem, post quem non est alius, ad gentem expectantem, & conculcatam, dicit. Vbi nos legimus, væ terræ cymbalo, Aquila bis transtulit pro cymbalo vmbram. Ex quo possumus dictum intelligere, Væ terræ, quæ in vmbra alarum suarum pollicetur auxilium. Et cum Scriptura dicat: Qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur, pro quo in Hebræo scriptum est: In vmbra omnipotentis commorabitur, ipsa Dei similitudinem habere se iactans, & in periculis constituta, alijs suffragari repromittit. Significat autem siue Noe Aegypti ciuitatem, quæ nunc Alexandria dicitur, siue Aegyptum, in qua semper Hierusalem quasi super quassatam arundinem innixa est, quæ cum fracta sit 8 *Lib. 5. in ca. 18. Isa. to. 4.* *Psal. 19.*

manum

manum perforat incumbentis. Et est hic ordo pulcherrimus, vt quomodo in priori visione sermo propheticus Damasco minabatur, quod decem tribus in illa habuerint auxilium, misericordiam Dei non rogantes, sed sperantes in Damasco, sic etiam nunc Aegypto vastitas prædicetur, ob cuius auxilium. Dei neglecta sit inuocatio, ipsa est enim terra, quæ est trans flumina Aethiopię, in cuius fortitudine Israel cõfidebat. Qui mittit in mari legatos, & in vasis papyri super aquas. Quia legati missi sunt Hierosolymam: & vasis papyri, idest, epistolis, siue nauibus, suum eis auxiliũ promiserint.

9 IDEM exponens verba illa: Cum adhuc sustineremus, defecerunt oculi nostri ad auxilium nostrum vanum, cum aspiceremus attenti ad gentem, quæ saluare nos poterat, inquit. Hoc narrat, quia instantibus eorum malis, non ad Domini misericordiam confugerunt, quatenus eius ope ab hostibus eriperentur, sed forinsecus ab alijs gentibus auxilium quærebant, ab Aegyptijs, ab Assyrijs, quæ nullo modo eos liberare poterant. Vnde dicit: De fecerunt oculi nostri ad auxilium nostrum vanum, cum respiceremus attenti ad gentem, quę saluare nos non poterat. Hinc quoque factum est, quod reliquiæ Iudæorum, quæ post vastationem vrbis Hierusalem derelictæ sunt à Nabuzardan principe militiæ ad colendam terram, interfecto ab Ismaele Godolia, quem præfecit memoratus Nabuzardan terræ, & ipsis reliquijs, quæ ibi remanserant, metu exterritæ, contra verbum Domini, quod eis per Hieremiam mandauerat, in Aegyptum transierunt, quasi ab Aegyptijs contra Chaldæorum arma possent tueri. Sed vana fuit hæc spes eorum. Quinto siquidem anno captiuitatis Hierosolymorum (vt Iosephus refert) qui est tertius & vicesimus regni Nabuchodonosor, inferiora Syriæ castrametatus est idem Nabuchodonosor, eamque detinens, expugnauit, & Ammonitas, & Moabitas Cumque subdidisset has gentes, perrexit ad Aegyptum, eamque subuertit, & regem quidem, qui tunc ibi erat, occidit, aliumque in ea constituens, denuo Iudæos captiuos duxit in Babyloniam. Lubricauerunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum. Quisquis deserto vno vero Deo, adiutorium quærit à spirituali Aegypto, hoc est, ab hoc mundo, lubrica sæculi huius pergit vestigia, vana spe delusus, hostium spiritualiũ fit præda. Vnde scriptum est Aegyptus vane auxiliabitur. Et iterum: Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & à Domino recedit cor, eius, &c. Velociores fuerunt persecutores nostri aquilis cæli, super montes persecuti sunt nos, in deserto insidiati sunt nobis. Vbi per rapidum volatum auium, validam, & velocem, significat persecutionem hostium, qui intra patriam cõstitutos, & deserta patria fugitiuos nimia crudelitate insecuti sunt eos, qui spem constituerunt in hominibus, & non in Deo.

Lib. 3. in c. 4. Lamẽ. Hier. — *4. Reg. 25.* — *Hier. 40.* — *Isa. 30.* — *Hier. 17.*

10 AVGVSTINVS inquit: Cum quisque cognouerit finem præcepti esse charitatem de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, omnem intellectum diuinarum Scripturarum ad ista tria relaturus est. Cum enim diceret charitas, addidit de corde puro, vt nihil aliud, quam id quod diligendum est, diligatur. Conscientiam verò bonam subiunxit propter spem. Ille enim se ad id, quod credit, & diligit, peruẽturum esse desperat, cui malæ conscientiæ scrupulus inest. Tertiò, & fide, inquit, nõ ficta. Si enim fides nostra carnerit mendacio, tunc & nos diligimus, quod est diligendum, & rectè viuendo id speramus, vt nullo modo spes nostra fallatur.

Lib. 1 de doct. christiana, c. 4 — *1. Tim. 1.*

11 IDEM docet, media via incedendum inter præsumptionem, & desperationem, & ait. Ideo Dominus tot saluauit febricitantes, tot languidos, tot claudos, cęcos, & aridos, nè desperet de se peccator. Ideo nõ scribitur aliquis, nisi semel sanatus, vt timeat quisque iungere peccatum peccato. [Infra:] Nullus itaque vnquã tantum peccare posset, quòd pœnitens velit desperare, quid enim aliud est desperare, quam Deũ sibi comparare? Nam qui de Deo non præsumit veniam, non animaduertit plus peccãto suo. Dei posse clementiã. Si enim sentiret Deum magis bonum, quam se malũ, quidquid in se iustitię non inueniret, a Deo magis bono expectaret, & quidem diffidit, quia summi boni bonitatem, maiorem sua nequitia nõ sentit. Ille enim solus diffidat, qui tantum peccare potest, quantũ Deus bonus est. Cum sit autem nullus, qui hoc possit, quid timet de se malo, pręsumat de meliore. Diabolus enim & omnis nequitia, minor est, quam Dei misericordia. Ipse enim, si posset sperare, & culpã in se sentire, quod non inuenit in se, præsumeret in Dei bonitati. Adhuc qui diffidit, & suam nequitiam Dei pietati comparat, finem imponit diuinæ virtuti, dans finem infinito, & perfectionẽ diuinitatis auferens Deo. Timeat homo peccare, sed magis timeat desperare. Sunt alij inimici desperationis, qui a Deo præsumunt, & de Deo confidunt, quòd quandam sibi licentiam acquirunt peccandi: & sine pœnitentia expectant veniam, quia credunt, quoniam Christiani sunt, non posse damnari, nõ verentes multos esse vocatos, sed paucos electos. Desperantes, Dei iudicant misericordiam, hi condemnãt iustitiam, iniustum meum blasphemantes, qui reddere mala malis ignorat, & peccata eorum exaltat. Sed miror cur non credant Apostolo dicenti: Spes non confundit, qui negant pœnam, quam idem criminosis promittit. Si enim vbi minatur verax non est, cur confidunt, quod sperantibus verum dicat? Sed qui verus est in promittendo, verus est etiam in minando. Sed non est sperare, tandem bonum pro malis expectare. Sed cum peccat, cõfidat in Domino, quem timeat iustum, & immunditiarum inimicum.

Rom. 5.

12 IDEM sic explicat verba illa Pauli: Qui in carne sunt: Deo placere non possunt. Et nè putaret qui sequã eos dictos, qui nondum mortui sunt, statim subiecit: Vos autem non estis in carne, sed in spiritu: idest, qui in spe carnalium bonorum sunt. Deo placere non possunt: vos autem non estis in spe carnalium, sed in spe spiritualium, idest, regni cęlorum, quamuis adhuc corruptibilem carnem portetis.

Lib. 11. cõtra Faustũ Manic. c. 6

13 IDEM explicans verba illa; Et sperent in te, qui nouerunt nomen tuum, inquit. Cum destiterint sperare in diuitijs, & in alijs huius sæculi blandimẽtis. Quærente quippe anima, vbi figat spem, cum ab hoc mundo auellitur, opportunè excipit cognitionem nominis Dei, hoc est, eius, cuius est nomen. Quapropter qui se libenter Deo famulum subdit, cognouit hoc nomen. Et sperent in te, qui cognoscunt nomen tuum; nè sperent in his rebus, quæ temporis volubilitate præterfluunt, nihil habentes, nisi erit & fuit. Quoniam, quod in illis futurum est, cum venerit, fit statim præteritum: & quod expectatur cum cupiditate, amittitur cũ dolore. In Dei autem natura non erit aliquid, quasi nondum sit, aut fuit, quasi iam non sit, sed est tantum id, quod est, & ipsa est æternitas. Desinant igitur sperare, & diligere temporalia, & se ad æternam spem conferant qui cognoscunt nomen eius, qui dixit: Ego sum, qui sum: Quoniam non dereliquisti quærentes te Domine. Qui eum quærunt, iam transitoria, & moritura non quærunt.

In Ps. 9. to. 8.

14 IDEM exponens illa verba; Sanctis, qui in terra sunt eius, mirificauit omnes voluntates meas inter illos, dicit Sanctis, qui in terra uiuentium spem suam posuerunt, ciuibus Hierusalem cælestis, cuius conuersatio spiritalis per ancoram spei in illa patria figitur, quæ rectè Dei terra nominatur, quamuis adhuc in his terris carne versentur, mirificauit omnes voluntates meas in illis. His sanctis miras feci omnes voluntates meas, in profectu eorum.

In Ps. 15.

15 IDEM explicans verba illa: Odisti obseruantes vanitates superuacuè, ego autem in Domino speraui, inquit.

In Ps. 30. Conc. 1.

inquit. Qui non obſeruo vanitatem, in Domino ſperaui. Speras in pecunia, obſeruas vanitatem: ſperas in honore, & ſublimitate aliqua poteſtatis humanæ, obſeruas vanitatem; ſperas in aliquo amico potente, obſeruas vanitatem. In his omnibus cum ſperas, aut tu expiras, & ea hic dimittis, aut cum viuis, omnia pereunt, & in ſpe tua deficis? Iſtam vanitatem cõmemorat Iſaias dicens: Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius, qua
Iſa. 40. ſi flos fœni. Aruit fœnum, & flos eius decidit, verbum autem Domini manet in æternum: Ego autem, non quomodo illi qui ſperant in vanitates, & obſeruant vanitates, ſed in Domino ſperaui, qui non eſt vanitas.

16 IDEM ſic habet. Anceps animus humanus, &
In Pſ. 31. in præfatione illius fluctuans inter confeſſionem infirmitatis, & audaciam præſumptionis, plerumque hinc, atque inde confunditur, & ita impellitur, vt ei in quamlibet partem cadere præcipitium ſit. Si enim ſe infirmitati propriæ omni ex parte donauerit, & in hanc cogitationem ſe inclinauerit, vt dicat, quia miſericordia Dei omnibus peccatoribus, in quibuſlibet peccatis perſeuerantibus,
Pſal 110. tantum credentibus, quia Deus liberat, & ignoſcit, ita parata eſt in finem, vt nemo pereat fidelium iniquorũ, Qui ergo dicit neminem perire, taliũ cogitatione mala inclinatur in impunitatem peccatorum, & Deus ille iuſtus, cui cantatur miſericordia, & iudicium, non ſolã miſericordia, ſed & iudicium, inuenit hominem malè de ſe præſumentem, & ad interitum ſuum miſericordia Dei abutentem, & neceſſe eſt, vt damnetur. Cadit etiam homo, ſi ſe iuſtificauerit, & de iuſtitia ſua præſumpſerit. Præſumptio de iuſtitia, quaſi dextera eſt, cogitatio impunitatis peccatorum, quaſi ſiniſtra eſt. Au-
Prou. 4. diamus vocem Dei dicentem nobis: Nè declines in dexteram, aut ſiniſtram. Nè præſumas ad regnum de iuſtitia tua, nè præſumas ad peccandum de miſericordia Dei, ab vtroque te reuocat præceptum diuinum, & ab altitudine, & ab iſta profunditate. Illuc ſi aſcenderis, præcipitaueris, hac ſi lapſus fueris, demergeris. Ne, inquit, declines in dexteram; aut ſiniſtram. Iterum dico, quod fixo animo teneas, nè præſumas ad regnum de iuſtitia tua, nè præſumas ad peccandum de miſericordia Dei.

17 IDEM exponens verba illa; Quoniam dij fortes
In Pſ. 48. terræ vehementer eleuati ſunt inquit. Illi, qui erant dij fortes terræ, præſumentes de terra, de ſeipſis, quia omnis caro terra. Homini enim dictum eſt: Terra es, &
Gen. 3. in terram ibis. Debet autem homo de Deo præſumere, & inde ſperare auxilium, non de ſe. Non enim terra pluit ſibi, aut lucet ſibi. Quomodo aurem terra de
Simile. cœlo expectat pluuiam, & lucem ſic homo de Deo debet expectare miſericordiam, & veritatẽ. Illi ergo dij fortes terræ valde eleuati ſunt: quia non ſibi medicum neceſſarium putauerunt, & ideo in ſua ægritudine remanſerunt, & ipſa ægritudine ad mortem perducti ſunt.

18 IDEM, vbi explicat pſalmum Miſerere mei
In Pſ. 50. Deus, &c. inquit. Iſte pſalmus ſicut cautos facit eos, qui non cæciderunt, ſic deſperatos eſſe non vult, qui cæciderunt. Si aliquis iam lapſus eſt, verba huius pſalmi aduertat: attẽdat quidem vulneris magnitudinem, ſed non deſperet medici maieſtatem. Peccatum cum deſperatione, certa mors. Nemo ergo dicat. Si iam aliquid mali feci, iam damnandus ſum; de malis talibus non ignoſcit, cur non addo peccata peccatis? iam perdita ſpe reparationis, vel hoc habeam, quòd video, ſi non poſſum habere, quòd credo. Quiſquis peccaſti, & dubitas agere pœnitentiam pro peccato tuo, deſperãdo ſalutem tuam, audi Dauid gementem. Ad te Na-
2. Reg. 12. than propheta non eſt miſſus, ipſe Dauid ad te miſſus eſt. Audi eum clamantem, & ſimul clama; audi gementem, & congemiſce: audi flentem, & lachrymas iunge: audi correctum, & condelectare. Si tibi non potuit intercludi peccatum, ſpes veniæ non intercludatur, ſed clama: Miſerere meis Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam. Qui magnã miſericordiam deprecatur, magnam miſeriam confitetur. Quærant paruam miſericordiam tuam, qui neſciendo peccauerunt. Sed modò ſubueni graui vulneri, ſecundum magnam medicinam tuam. Graue eſt, quod habeo, ſed ad omnipotentem confugio. De meo tam letali vulnere deſperarem, niſi tantum medicum reperirem.

19 IDEM ait: Spes noſtra incommutabilis ſit, & figa
In Pſ. 91. tur in Deo, & non nutet, & fluctuet, non agitetur, ſicut ipſe Deus, in quo figitur, non poteſt agitari.

20 IDEM exponens illa verba: Quoniam cinerem
Cõcione 1. In Pſ. 101 ſicut panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam, inquit. Pagani aiunt, dando Deus hominibus pœnitentiæ locum, promittendo impunitatem omnium delictorum, ideo homines mala faciunt, ſecuri, quòd eis, cum conuerſi fuerint, omnia dimittentur. Et quid agis miſer, ſi non erit portus impunitatis? Si ſola fuit peccandi licentia, & nulla eſt peccatorum indulgentia, vbi eris? Certè & pro te factũ eſt, vt pauper iſte cinerem ſicut panem manducaret, potum ſuũ cum fletu miſceret. Sed tamen, inquis, augent homines peccata ſpe veniæ, immo augerent peccata deſperatione veniæ. Nonne & hoc tu tibi diceres, iam peccator ſum, iam iniquus, iam damnandus, nulla veniæ ſpes eſt: cur iam non faciam quidquid libet, & ſi non licet? Cur non impleam quantum poſſum quæcumque deſidero, ſi poſt hæc non reſtant niſi ſola tormenta? Nonne hoc tibi diceres, & deſperatione tua peior fieres? Potius ergo te corrigit, qui indulgentiam
Iſa. 46. Ezec. 18. & 33. promittit, & dicit. Redite præuaricatores ad cor. Nolo mortem peccatoris, ſed vt magis conuertatur, & viuat. Hoc proculdubio portu propoſito, deponis vela iniquitatis, conuertis proram, velificas ad iuſtitiam, & ſperas vitam, non negligis medicinam. Nec in hoc tibi diſpliceat Deus, tamquam per iſtam indulgentiæ promiſſionem ſecuros fecerit peccatores. Etenim nè deſperatione homines peius viuerent, promiſit indulgentiæ portum: rurſus nè de ſpe venię peius viuerent, fecit diem mortis incertum, prouidentiſſime vtrumq; conſtituens, & reuertentes quò recipiantur, & differentes vnde terreantur. Manduca cinerem velut panẽ, & potum tuum cum fletu miſce, per hoc conuiuium venies ad menſam Dei. Noli deſperare, promiſſa eſt indulgentia tibi: time ſi diſtuleris, quia craſtinum diẽ tibi Deus non promiſit. Deſperat homo, vt peccet, ſperat, vt peccet. Vtrumque metuendum eſt, vtrumque
Pſal. 144. periculoſum. Vę à deſperatione, vę a peruerſa ſpe. Vtri que huic periculo, & malo occurrit miſericordia Dei.
Ibidem. Spes, & deſperatio timenda eſt in peccatis. Miſericors & miſerator Dominus, longanimis. Miſericors & miſerator Dominus in his, quibus veniam dedit, in his, quibus non dedit adhuc, longanimis, non damnans, ſed expectans. Non tamen modò ſic longanimis in ſuſtinendo, vt numquam iuſtus in vindicãdo. Diſtribuit tempora, vocat te nunc, exhortatur te nunc, expectat
Rom. 2. donec reſipiſcas. Quòd ſi tardas, & ſecundum duritiã tuam, & impœnitens cor theſaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iuſti iudicij Dei, tunc reddet tibi ſecundum opera tua.

21 IDEM explicans verba illa: Beneplacitum eſt Do
In Pſ. 146 mino ſuper timentes eum, & in eis, qui ſperant ſuper miſericordia eius, dicit. Alia lectio habet: Bene ſentiet Dominus in timentibus eum, & in eis, qui ſperant ſuper miſericordia eius. Ecce vbi timori cõiungit ſpem. Ecce timuit eum Iudas traditor eius, ſed non ſperauit in miſericordia ipſius. Bene quidem timuiſti, dicens. Peccaui tradens ſanguinem iuſtum, ſed ſi ſperares in
Matt. 27. miſericordia eius, quem timuiſti. Ille deſperãdo abijt, & laqueo ſe ſuſpendit. Ergo ſic time Dominum, vt ſperes in miſericordia eius. Placabis Deum tibi iratum, ſi ſperes in miſericordia eius.

22 IDEM inquit. Cũ, ſicut dicit ſcriptura. Dominus

eſſet

ſſet cum Ioſeph, & gratiam ei apud principem carceris dediſſet, præuentus tunc eſt, vt ab homine auxilium poſtularet, dicens magiſtro pincernarum: Memento mei, cum bene tibi fuerit, & ſupplica Pharaoni, vt educat me de iſto carcere. Et quia nondum ſcriptum erat: Bonum eſt ſperare in Domino, quàm ſperare in homine, cum in omnibus Dei gratiam meruiſſet, ſurreptum eſt illi, vt ab homine auxilium peteret. Pro qua re additi ſunt duo anni, quibus adhuc teneretur in carcere: tanquam diceret ei Deus: Ego tibi oſtendo, vt magis à me, quam ab homine debeas auxilium poſtulare. Sine vlla enim dubitatione credendum eſt, quòd pro caſtigatione ſãcti Ioſeph, nõ permiſit Deus magiſtrum pincernarum, vt in mente haberet, quod ei ſanctus Ioſeph, quando de carcere dimiſſus eſt, ſupplicauerat.

Ser. 82. de temp. t. 10. *Gen. 39.* *Gen. 40.* *Pſ. 117.*

23 BERNARDVS de adultera loquens, quæ audiuit à Domino: Nec ego te condemnabo: vade & amplius noli peccare, ait. Auditam fac mihi Domine mane miſericordiam tuam, quia in te ſperaui. Sola nimirum ſpes apud te miſerationis obtinet locum, nec oleum miſericordiæ niſi in vaſe fiducię ponis. Sed eſt in fidelis fiducia, ſolius vtique maledictionis capax, cum videlicet in ſpe peccamus. Quamquam nec fiducia illa dicenda ſit, ſed inſenſibilitas quædam & diſſimulatio pernicioſa. Quę enim fiducia ei, qui periculum non attendit? Aut quod ibi timoris remedium, vbi nec timor ſentietur, nec materia ipſa timoris? Fiducia ſolatium eſt, nec eget ille ſolatio, qui lætatur cum male fecerit, & in rebus peſſimis magis exultat. Scrutemur vias noſtras, & ſtudia noſtra, periculaque vniuerſa vigili intentione penſemus. Dicat quiſque in pauore, vadam ad portas inferi, vt iam non niſi in ſola Dei miſericordia reſpiremus. Hæc vera hominis fiducia a ſe deficiẽtis, & innitentis Domino ſuo. Hæc vera fiducia, cui miſericordia nõ denegatur, prophera atteſtante: Quoniam beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum, & in eis, qui ſperant ſuper miſericordia eius. Nec parua itaque ſuppetit nobis, in nobis quidem timoris, in ipſo autem cauſa fiduciæ. Suauis & mitis eſt copioſæ miſericordię, prętabilis ſuper malitia, multus ad ignoſcendum. Credamus ſane vel inimicis, qui in eo nihil aliud vnde occaſionem ſtruende calumniæ caperent, inuenerunt. Ideo accuſauerunt adulteram dicentes apud ſe, compatietur peccatrici, nec ſibi oblatam vllatenus occidi patietur.

Ser. 3. annunciat. Ioan. 8. *Pſ. 142.* *Iſa. 38.*

24 IDEM explicans illa verba: Qui habitant in adiutorio altiſſimi, in protectione Dei cœli commorabitur, ſic habet: Quis ſit diuini inhabitator adiutorij, per non inhabitantes illud, melius poteſt agnoſci. Tria ſiquidem eorum reperies genera. Vnum non ſperantiũ aliud deſperantium, tertium fruſtra ſperantium. Neque enim inhabitat in adiutorio Dei, qui non poſuit Deum adiutorem ſuum, ſed confidit in virtute ſua, & in multitudine diuitiarum ſuarum. Surdus namque ad Prophetæ vocem dicentis: Quærite Dominum, dum inueniri poteſt, inuocare eum, dum prope eſt, & ſola temporalia quærens, æmulatur in malignantibus, pacem peccatorum uidens, & elongatur ab adiutorio Altiſſimi, quod ſibi ad hæc neceſſarium eſſe non putat. Et hi ſunt, qui non ſperant in Domino. Sunt autem & alij, qui & deſperant, hi ſilicet qui conſiderantes imbecillitatem propriam deficiunt, & obruuntur a puſillanimitate ſpiritus, habitantes in carne ſua, & circa puſillanimitatem propriam ſemper intenti, vt omnia quæ patiuntur curſim enumerare parati ſint. Sunt autem & alij, qui ſperant quidẽ in Domino, ſed fruſtra: quia ſic de miſericordia eius ſibi ipſis blandiuntur, vt a peccatis ſuis non emendentur. Vana eſt omnino ſpes iſta, & hæc confundit, eo quod charitas deſit. Contra hos Prophera: Maledictus, inquit, qui peccat in ſpe. Et alius: Beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum: & in eis qui ſperant ſuper miſericordia eius. Dicturus qui ſperant, ſignanter præmiſit, ſuper timentes eum. Fruſtra ſiquidem ſperat, qui contemptu ſuo, gratiam a ſe repellit, & ſpem ſuã prorſus euacuat. Nullus ergo horum trium habitat in adiutorio Altiſſimi. Primus enim habitat in meritis ſuis; ſecundus in pœnis; tertius in vitijs. Immunda habitatio tertij, anxia ſecundi, ſtulta & periculoſa primi. Quid enim ſtultius, quàm habitare in domo vix ſadhuc inchoata? Conſummaſſe te putas? At cum conſummauerit homo, tunc incipit. Denique ruinoſa eſt omnino hæc habitatio, & quæ ſuſtentari magis opus habeat, & fulciri, quàm inhabitari. Nonne vita præſens fragilis eſt, & incerta? Simile eſſe neceſſe eſt quid quid fundatur in ipſa. Quis enim ſuper fragile fundamentum, ſtabile credat ædificium? Periculoſa habitatio eorum, qui in meritis ſuis ſperant. Periculoſa, quia ruinoſa. Eorum verò, qui conſideratione propriæ infirmitatis, deſperatione deijciuntur, habitatio eſt anxia, & eos in tormẽtis diximus habitare. Quamdiu enim & pœnas ſuſtinent, in quibus nocte & die conteruntur, & eis quoque, quas nondum ſentiunt, amplius cruciantur, vt non ſufficiat diei malitia ſua, ſed opprimuntur his quoque, quæ fortaſſe nunquam experiuntur. Quibus tormentis, quis infernus intolerabilior poteſt excogitari, præſertim, quia & tanto labore præmuntur, & cęleſtis panis non ſuſtentantur edulio? Hi ſunt, qui in adiutorio Altiſſimi non habitant, quia deſperant. Soli in adiutorio Altiſſimi habitant, qui id ſolum obtinere deſiderant, id ſolũ amittere trepidant, ſedula circa illud & ſolicita cogitatione verſantes, quæ eſt vtique pietas, cultus Dei. Beatus planè, qui ſic habitat in adiutorio Altiſſimi, quia in protectione Dei cęli commorabitur, vt nihil eorum quæ ſub cœlo ſunt timere poſſit, quiſquis protectionem eius habere meruerit.

In Pſalm. Qui habitat. ſerm. 1 *Pſal. 144.* *Ibidem.* *Iſ. 55.* *Rom. 2.*

IDEM in expoſitione illius verſiculi: Quoniam tu es Domine ſpes meas, altiſſimum poſuiſti refugium tuum, dicit: Quidquid agendum ſit, quidquid declinandum, quidquid tolerandum, quidquid optãdum, tu es Domine ſpes mea. Hæc vna, mihi omnem promiſſionum cauſa, hæc tota ratio meæ expectationis. Prætendat alter meritum, ſuſtinere ſe iactet pondus diei & æſtus, ieiunare bis in ſabbato dicat, poſtremò non eſſe ſicut cæteros hominum glorietur, mihi autẽ adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam. Sperent in alijs alij, fortè hic in ſcientia literarum, ille in nobilitate, ille in dignitate, ille in alia qualibet vanitate confidat, propter te omnia detrimenta feci, & vt ſtercora arbitror, quoniam tu es Domine ſpes mea. Speret qui vult in incerto diuitiarum, ego verò ne ipſa quidem niſi abs te victui neceſſaria ſpero, nimirum verbo tuo cõfidens, in quo abieci omnia. Nempe tibi derelictus eſt pauper, orphano tu eris adiutor. Si mihi præmiã promittuntur, per te obtinẽda ſperabo. Si inſurgant aduerſum me prælia, ſi ſæuiat mundus, ſi fremat malignus, ſi caro aduerſus ſpiritum concupiſcat, in te ego ſperabo. Qui dicit. Quoniam tu es Domine ſpes mea, iactet cogitatum ſuum in Domino, ſciens, quòd enutriendus ſit ab eo, ſicut ſcriptum eſt: Omnem ſolicitudinem veſtram proijciẽtes in eum, quoniam ipſi cura eſt de vobis. Vt quid enim ſi hæc ſapimus, vt quid cunctamur abijcere omnino ſpes miſeras, vanas, inutiles, ſeductorias, & huic vni tam ſolidę, tam beatę ſpei, tota deuotione animi inhærere? Si quid illi impoſſibile, ſi quid vel difficilè eſt, quære aliud, in quo ſperes. Sed verbo omnia poteſt. Quid facilius dictu? An verò de facilitate iam non dubitas, ſed ipſa tibi eſt ſuſpecta voluntas. Quando in ſe ſperanti deſit illa maieſtas, quæ tam ſtudioſè monet in ſe ſperari? Planè non derelinquit ſperantes in ſe. Adiuuabit eos, ait, & eruet eos à peccatoribus, & ſaluabit eos. Quare? Quibus meritis? Quia ſperauerunt in eo. Dulcis cauſa, attamen efficax, & irrefraga-

25

26 *Serm. 9. ſuper eũdem Pſalm.*

Pſal. 9. *Pſal. 54.* *1. Pet. 5.*

27 *Pſal. 36.*

refragabilis. Quis sperauit in eo,& cõfusus?Sed quod dicit. Tu es Domine spes mea, fortè amplius aliquid sonat,& sublimius,quod videlicet nõ modo in eo speret, sed eum. Conuenientius siquidem spes nostra dicitur quod speramus,quam in quo speramus. Sunt autem fortè nonnulli, qui à Domino obtinere temporalia, seu spiritualia quælibet concupiscunt,sed perfecta charitas solum sitit quod summum est, tota desiderij vehementia clamat: Quid mihi est in cœlo, & à te, quid volui super terrã? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Vnde vtrumque Hieremias complexus est, dicens: Bonus es Domine sperantibus in te,animæ quærenti te.Vbi sperantes quidem in eo pluraliter dixit,quod hoc videatur commune multorum, quærentem vero eum, singulariter,quòd singularis sit puritatis,singularis gratię,singularis perfectionis,non modo nil sperare,nisi ab eo, sed nil quærere nisi eum. Quod si bonus illis,quanto magis isti? Meritò proinde quærenti illum animæ,respondetur. Altissimum posuisti refugium tuum.

Psal. 72.

Thren. 3.

28

IDEM explicans verba illa: Quoniam in me sperauit,liberabo eum,ait. Non dedignatur esse spes miserorum, miserator & misericors Dominus, non seipsum liberatorem simul & protectorem in se sperantibus exhibere recusat. Quoniam in me sperauit,inquit,liberabo eum,protegam eum,quoniam cognouit nomen meum.Nempe nisi Dominus custodierit ciuitatem,frustra vigilat,qui custodit eam, siue ille homo, siue etiam Angelus esset. Montes in circuitu Hierusalem,sed parum hoc, immo nihil hoc foret, si non etiã Dominus in circuitu esset populi sui. Meritò proinde Sponsa in Cantico describitur, inuentis licet vigilibus (immo ab eis magis inuenta, nec enim eos ipsa quærebat) non substitisse, nec contenta fuisse vigilibus,sed percontata breuiter de dilecto, ad ipsũ ocyus peruolasse. Erat enim cor eius non in vigilibus, sed in Domino fiduciam habens. Et aliter fortè suadentibus aiebat: In Domino confido, quomodo dicitis animæ meæ, transmigra in montem sicut passer. Minus vigilanter id obseruarunt Corinthij, cum inuentis quasi vigilibus secederent apud eos, & minimè pertransirent,dicentes:Ego quidem sum Cephæ,ego autem.Apollo,ego verò Pauli.Sed quid fecerunt vigiles,qui æmulabantur Sponsam Percusserunt me, & vulnerauerunt me,ait. Vt quid ita?Ni fallor,vrgebant vt pertransiret,tunc inuentura dilectum.Tulerunt pallium,haud dubium quin vt curreret expedita. Quoniam in me sperauit,liberabo eum. Non in vigilibus,non in homine,non in Angelo,sed in me,inquit.sperauit,nihil boni nisi ex me expectans.[Infra:] Cum timore spes habet meritum,cum metu, fructuose speratur.Est autem is ipse timor firmissima quædam & efficax materia spei,si quis prudenter aduertat. Siquidem maximum Dei donum timor iste,& ex perceptione præsentium, firma est expectatio futurorum. Postremò:Beneplacitum est Domino super timentes eum, & vtique vita in voluntate eius, & in beneplacito eius salus æterna. Quoniam in me sperauit,liberabo eum. Dulcissima liberalitas,in se sperantibus non deesse. Hoc enim totum hominis meritum, si totam spem suam ponat in eo,qui totum hominem saluũ fecit. In te sperauerunt patres nostri,sperauerunt & liberasti eos. Ad te clamauerunt,& salui facti sunt,in te sperauerunt,& non sũt confusi. Quis enim sperauit in eo,& cõfusus est? Sperate in eo omnis congregatio populi. Quemcumque enim locũ calcauerit pes vester, vester erit. Pes vester vtique spes vestra est,& quantumcumque illa processerit optinebit, si tamen in Deum tota figatur, vt firma sit,& non titubet. Quid timeat aspidem,aut basiliscum,quid leonis rugitus, aut draconis sibilos expauescat?Quoniam in me sperauit,liberabo eum. porrò liberatum quidem nè iterum egeat liberari, protegam eum,& conseruabo, si tamẽ cognouerit nomen meũ, nè sibi tribuat, quòd liberatus est,sed nomini meo det gloriam. Spes in nomine,res in facie est. Quod enim videt quis,quid sperat?Beatus vir,cuius est nomen Domini spes eius, & non respexit in vanitates, & insanias falsas.

Ser. 15. in Psal. Qui habitat.

Psal. 126.

Can. 3.

Ps. 10. 1. Cor. 1.

Cant. 5.

29

Ps. 146.

Ps. 21.

Eccl. 2. Deut. 11.

Ps. 39.

IDEM ait: Viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt dies suos, perseuerantes in sua vetustate vsq; ad mortem, & hoc quia non timent Dominum. Verum qui timore Dei initiatur ad sapientiam, is continuo dimidiat dies suos,exclamans præ timore;Vadam ad portas inferi.Cuius vtique inferi metu,cum cœperit quiescere à malis, incipit de bonis quærere consolationem,quia necesse est in alterutro consolari.Est autem bona consolatio de spe salutis æternæ, in quam sublatis peccatis, quæ separabant inter ipsum,& Deũ, per Dei gratiam reuiuiscit, & hilarescit. Et dixi in dimidio dierum meorum, vadam ad portas inferi: ac si diceret: Cum deposita imagine terrestris hominis,imaginem cœlestis vellem portare,cœpi à timore,vt præscriptum est: Concipiens exclamaui,vadam ad portas inferi.Quo tamen timore nequaquam desperans,quæsiui residuum annorum meorum, vt iam mihi viuere inciperem,qui contra me vixeram vsque adhuc.Quæsiui enim ab illo,qui dixit:Sine me nihil potestis facere.Neque enim ad ipsum sine ipso,non dicam reuerti, sed nec conuerti quidem poteram,vtpotè spiritus vadens,& non rediens. Quæsiui ergo residuum annorũ meorum,Quo accepto(non enim negat qui incitat ad quærendum)statim tentationibus cæpi vrgeri,& spes recens,quam conceperam salutis, mihi iam iam intercludi videretur, dixi non videbo Dominum Deum in terra viuentium, quod vtique in abundantia præsumpseram. Dixi enim:In abundantia mea non mouebor in æternum, non attendens quod in voluntate tua,nõ in potestate mea, præstitisti decori meo virtutẽ. Quamobrem auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus,nequaquam iam visurus dominum Deũ, idest Patrem,in terra viuentium, non aspiciam hominem vltra,idest Filium,nec habitatorem quietis, idest Spiritum sanctum. Generatio mea ablata est, & conuoluta est a me: hoc est bonorum operum proles, quã ex timore cæperam parturire,vt de anima nostra possit dici:Et quæ multos habebat filios infirmata est.Prę cisa est velut à texente vita mea,vt discerem profectus vitæ meæ, non in mea, sed in manu omnipotentis,sicut tela in manu texentis:quandoquidem dum adhuc ordirer,hoc est statim in initio,succidit me,quatenus eodẽ penè tẽpore,& dederit, & tulerit quod donarat.

Ioan. 15.

30

In serm de cant. Ezechiæ regis. Psal. 54. Isa. 38.

Spiritus sanctus in die Pentecostes copiosissimè datus discipulis, cuius existentia in anima, & dona pariunt vtilitates nostras. Cap. XII.

ORIGENES explicans verba illa: Concaluit cor meum intra me,inquit: Tunc quos diuinus ignis accenderit, non patientur vltra materialibus, & mundanis sordibus pollui, nihil in se tepidum recipient, & quod euomi dignum sit, nec patientur multiplicata in se iniquitate, refrigescere charitatem, sed erunt semper lampades eorum accensæ,& lucernę ardentes, & ipsi parati tanquam serui expectantes Dominum suum de nuptij redeuntem. Aut non iste erat ignis ille,de quo Saluator noster dicebat: Ignem veni mittere in terram,& quid volo,nisi vt ardeat?Iste proculdubio ignis est,qui frigus peccati fugat, & calorem spiritus reuocat. Hoc nimirum est etiam,quod in Actibus Apostolorum refertur,cum dicit: Quia visæ sunt eis dispertitæ linguæ, tanquam ignis,& consedisse super Apostolos,pro eo quod ignei vigoris deberent gratia roborari, vt auditorum animæ, flammam per sermonis traducem sumerent.

1

Hom. 1. in Ps. 38. to. 2.

Mat. 24. Luc. 12.

Ibid.

Act. 2.

IDEM explicans verba illa; Apprehendent septẽ mulie-

mulieres virum vnum in die illa, dicentes: Panem nostrum comedemus, vestimentis nostris operiemur, tantummodo inuocetur nomen tuum super nos, aufer opprobrium nostrum, dicit. Septem mulieres vna sũt, Spiritus enim Dei sunt: & ista vna septem sunt. Spiritus enim Dei est, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientię & pietatis, spiritus timoris Domini. Ista sapientia patitur opprobrium à multis sapientijs insurgentibus in se. Iste verus intellectus sustinet opprobrium ab intellectibus falsis. Istud magnum consilium approbatur à multis consilijs non bonis. Ista fortitudo maledicitur a quadam, quæ cum non sit fortitudo, repromittit se esse fortitudinem. Ista scientia patitur opprobrium à quadam falsi nominis scientia, nomen suũ surripiente. Ista pietas exprobatur ab ea, quæ cum se dicat esse pietatem, impietas est, & impios instruit. Iste timor patitur opprobrium ab eo, qui putatur esse timor. Multi enim pollicentur diuinum metum, sed non cũ scientia metuunt. Intellige ita quomodo sapientia sæculi huius, & principum sæculi huius maledicunt sapientiæ veræ, quæ ab ipsis creditur stultitia, & ob hoc quęritur homo, qui cum istis septem velut spiritualibus mulieribus sit, vt auferat earum opprobrium. Christus Dominus homo iste est, egressus de radice Ieſſe, super quem requieuit spiritus sapientię & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini. Harum opprobrium abstulit Iesus, quando septem dona Spiritus sancti recepit mundus.

Homil. 3. super ea 4. Isa.

Isa. 11.

IDEM ait: Spiritus Dei, qui super aquas ferebatur, sicut scriptum est in principio fabricatæ mundi, puto quòd non sit alius quam Spiritus sanctus. Dicebat autem & Hebræus magister, quòd duo illa Seraphin, quæ in Isaiam senis alis describuntur clamantia ad inuicem. Sanctus, Sãctus, Sanctus, de vnigenito filio Dei, & de Spiritu sancto essent intelligenda. [Infra:] In Genesi scriptum est: Insufflauit in faciem eius spiraculum uitæ, & factus est homo in animam viuentem. Quod si generaliter est in omnes homines, habent participium Dei. Si verò de Spiritus sancto dictum intelligendum est, iam non generaliter, sed sanctis quibusque datum accipi potest. Denique etiam diluuij tempore, cum omnis caro corrupisset viam suam, iam de illis tanquam de indignis, & peccatoribus scriptum est dixisse Deum: Non permanebit Spiritus meus in hominibus istis in æternum, quia caro sunt. In quo manifestè ostenditur, quod ab indignis quibusque auferatur Spiritus Dei. In Psalmo quoque scribitur: Auferes spiritum eorum, & deficient, & in puluerem suum reuertentur. Emittes Spiritum tuum & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Quod & manifestè de Spiritu sancto designatur, qui extinctis, atque ablatis peccatoribus & indignis, ipse sibi nouum populum creet, & renouet faciem terræ, cum per gratiam Spiritus, deponentes veterem hominem cum actibus suis, in nouitate vitę cęperit ambulare. Et ideo de eo competenter dicitur, quia non in omnibus, neque in his, qui caro fuerim, sed quorum terra renouata fuerit. Spiritus sanctus habitabit. Sed & Saluator noster post resurrectionem cum vetera iam transissent, & facta fuissent omnia noua. Apostolis ait: Accipite Spiritum sanctũ. Hoc est nimirum quod & ipse Dominus in Euangelio designabat, cum nouum vinum in vtres nouos mitti posse, & in veteres denegabat, sed videbat vtres fieri, nouos, ideſt homines in nouitate vitæ ambulare, vt vinum nouum, ideſt Spiritus sancti gratiæ susciperent nouitatem.

Lib. 1. Periarchon, seu de principijs, c. 3. to. 4.

Gen. 1.

Gen. 2.

Psal. 10.

IDEM vno verbo dicit: Sicut participatione Dei quis in filium adoptatur, & participatione sapientiæ, in Deo sapiens efficitur, ita & participatione Spiritus sancti, sanctus & spiritualis efficitur.

Lib. 3. Periarchon.

BASILIVS exponens illa verba; Et spiritus Domini ferebatur super aquas, docet, a maioribus probatum esse, quòd spiritus ille. Spiritus Dei sanctus dictus est. Super aquas hic ferebatur. Nõ meam tibi, sed viri cuiusdam Syri sententiam recensebo (Ephrem intelligit doctissimum virum) Arebat igitur ille Syrorũ vocem significantiorem, atque euidentiorem esse, & ob affinitatem, quam habebat cum Hebraica lingua, sententias aliquomodo Scripturarum proprius attingere. Dicebat verbum hoc, ferebatur, pro confouebat positum: vitalemque fœcunditatem aquarum naturæ præbebat, sumunt, atque interpretantur ad similitudinem auiculæ incubantis, vimque vitalem quandam imprimentis, in ea, quæ ab ipsa fouentur. Talem hunc is prædicabat ea voce sensum signari, super aquas, inquam. Spiritum Dei ferri, ideſt, ad fœcunditatem vitalem, aquę naturã ipsum Spiritum sanctũ pręparasse.

Homil. 2. in Hexa. to. 1.

IDEM explicans verba illa; Verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum, dicit. Spiritum oris Dei. Spiritum sanctum vocari. Spiritu itaque sãcto firmata est omnis virtus cælestis, hoc est firmitatem, soliditatem, ac confirmationem in sanctitate, & omni virtute, quæ sacras deceat potestates, ex Spiritus sancti auxilio habent Nihil enim sanctum est citra Spiritus sancti præsentiam. Spiritus sanctus, & sãctos fecit Angelos, & bonos in gratia cõfirmauit.

6 *Homil. 8. quæ est supra Psal. 32. to. 1.*

IDEM exponens illa verba; Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei, inquit: Fluminis impetus, sine strepitu ac leniter procedens, & illi, qui digni sunt, aquarum susceptione affluentes, ciuitatem Dei lætificant. Et nunc quoque iustus viuentem bibit aquam, postea verò copiosius bibet, municeps, & ciuis factus ciuitatis Dei, tunc simul inundantem fluuium susceпturus est. Quis porrò fuerit fluuius iste Dei, alius quã Spiritus sanctus, qui cordibus se dignis inserit eorum qui in Christum crediderunt? Qui credit, inquit, in me, flumina de ventre eius fluent aquę viuę. Et rursus: Si quis biberit ex aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Hic itaque fluuius, omnem Dei ciuitatem lætificat. Si ciuitas Dei es, sancti Spiritus mundatione lætificaris.

7 *Homi. 12. in Ps. 45.*

IDEM explicans illa verba; Quod natum est ex carne, caro est, & quod natum est ex spiritu, spiritus est, ait Quemadmodum, quod secundum carnem natum est ex aliquo, tale est, quale id, ex quo natum est, ita & nos necessariò ex spiritu natos, spiritum fieri, suscipiendo Spiritum sanctum, & ipsius dona ad hominum vtilitatem data. Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, & quæ sequuntur, cum præmisisset: Qui autem spiritu aguntur, non sunt sub lege. Et alibi: Si spiritu viuimus, spiritu & ambulemus. Per hæc & similia Dominus ex spiritu natos? spiritum fieri dicit. Spiritus sanctus confirmat interiorem hominem, vt dicere possimus: Nostra conuersatio in cęlis est.

8 *Hom. 1 de baptismo.* *Gal. 6.*

IDEM explicat loca hæc de Spiritu sancto: Spiritum rectum innoua in viscеribus meis. Et illud: Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: Spiritu principali confirma me. Emitte spiritum tuum, & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Et cum, dicit: Quò ibo a spiritu tuo, & quò a facie tua fugam? Et iterum: Væ filij rebelles, feciſtis consilium non per me, & pactiones non per spiritum meum: Spiritus sanctus est, qui sanctos facit, & diuinam ijs vitam præbet, qui Deum ab ipso quærunt: qui sancti fiunt, cum ipse derelinquit, corrumpuntur. Resplendet hominibus, qui digni sunt, sicut solis radij nubem illuminantes, & ipsam splendere facientes, auriformem ipsi faciem præbentes, sic & Spiritus sanctus in hominem aduenies, præbet vitam, dat sanctificationem, iacentem suscitauit; id autem motu sempiterno; motum a Spiritu sancto sanctum animal factum est. Homo verò in habitante Spiritu, prophetæ, Apostoli, Angeli habet dignitatem, cum prius esset terra, & cinis. Virtute eius viuunt

9 *Li. 5. adu. Eunomiũ. Psal. 50. Psal 142. Psal. 103. Psal. 138. Isa. 30.*

uunt vniuersa, & vbique adest, emittenti Deo assimilatus, replens Paulum euangelizantem Romæ, & Marcum Alexandriæ, & Iacobum in Hierusalem, nullo in eodem tempore prohibente interuallo eandem fieri gratiam. Per hunc etiam quilibet sanctorum Deus est: Deus deorum, id est, sanctorum, locutus est, & videbitur Deus deorum, ideſt, sanctorum, in Sion. Sed quemadmodum id quidem caliditas ignis innata, id verò participata, quam præbet aquæ; sic & ipse in se ipso vitam habet, & qui eo participant viuunt, vt Deos decet, vitam diuinam ac cœlestem possidentes ab eo participatam. Quia qui adhæret Deo, vnus spiritus est.

Simile.

10 *In lib. de Spi. sanct. c. 15.*

IDEM sic habet: Per Spiritum sanctum datur in paradisum restitutio, in regnum cœlorum reditus, in adoptionem filiorum reuersio, datur fiducia Deum appellandi Patrem suum, consortem fieri gratiæ Christi, filium lucis appellari, æternæ gloriæ participem esse, & vt semel omnia dicam, esse in omni benedictionis plenitudine, tum in præsenti hoc sæculo, tum in futuro nobis repositorum bonorum, quibus interim per fidem fruimur, perinde quasi adsint, gratiam velut in speculo contemplantes. Nam si talis est arrabo, quale est illud, quod perfectum est? si tales sunt primitiæ, quæ erit verbi consummatio? Spiritus sanctus est, de quo scriptum est. Dominus dirigat corda, & corpora nostra in charitate Dei, & patientia Christi. Ipsius enim munus est nos inducere in dilectionem Christi, & in sustinentiam afflictionum, quæ pro Christo tolerantur. Spiritus est, de quo dictum est, quòd gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tamquam a Domini Spiritu. Sicut enim, quæ iuxta floridos colores posita sunt, è splendore promanante colorantur & ipsa, sic qui euidenter intendit oculos in Spiritum, ex illius gloria quodammodo transformatur, vt fiat illustrior, dum veritate a Spiritu promanante, ceu luce, corde illuminatur. Et hoc est transformari a gloria Spiritus ad propriam gloriam, haud parcè, neque tenuiter, sed intantum quantum par est illustrari eum, qui a Spiritu illuminatur.

2. Thes. 2. *2. Cor. 3.* *Simile.*

11 *Ho. 74. in Ioan. to. 3.*

CHRYSOSTOMVS ait: Non statim post resurrectionem aduenit Spiritus sanctus, vt expectationis desiderio, maiori gratia eum acciperent. Quo vsque enim cum ipsis Christus versatus est, non afflictabantur, eo abeunte, tamquam deserti, formidantes, maiorem in modum eum accipere desiderabant. [Infra:] Dicit autē de Spiritu sancto Dominus, quod suggeret Apostolis omnia, ostendens se eos spirituales effecturū, vt vsu veniſſe nō ignoramus. Qui enim prius tremebant, & formidabant, post Spiritus sancti acceptionem, in media pericula prosilierunt, per ferrum, ignem, bestias, pelagus, & ad omnem calamitatem se intrepidi exposuerunt, & illiterati, & idiotæ audenter disputabant, vt auditores in admirationē adducerent, ex luteis ferreos, & in cœlum erigens, nulli humano affectui subiectos reddidit spiritus. Talis illa gratia, quæ mœrorem soluit, malas cupiditates consumit, formidinem pellit, nec finit amplius hominem esse eū, quē afflat. Sed tamquam in idipsum cælum translatus, omnia, quæ illic sunt, contemplatur.

Ioan. 14.

12 *In ſerm. de Pent.*

IDEM ait; Hodie nobis terra facta est cœlum, nō stellis de cœlo in terram descendentibus, sed Apostolis ad cælos ascendentibus, quia effusa est copiosa gratia Spiritus sancti, & vniuersum orbem operata est cælum, non immutans naturam, sed voluntatem emendans. Inuenit namque publicanum, & Euangelistam effecit: inuenit persecutorem, & Apostolum reddidit: inuenit meretricem, & virginibus coæquauit: fugauit malitiam, & induxit benignitatem: exterminauit seruitutem, & induxit libertatem: ideo cœlum factum est terra. Quid enim tales stellæ sicut Apostoli? Stellæ in cœlo. Apostoli super cœlos: stellæ de igne insensibili. Apostoli de igne insensibili. Apostoli de igne intelligibili: stellæ in nocte lucent, in die obscurantur. Apostoli in die, & in nocte suis radijs, hoc est virtutibus effulgent: stellæ in resurrectione cadent sicut folia. Apostoli in resurrectione rapientur obuiā Christo in aera. Spiritus sanctus in igne apparuit propter velocem mē tis susceptionem, non autem propter hoc solum, sed & sicut ignis spinas comburit, sic & spiritus peccata disperdit.

13 *Hom. 1. in Act. Apo.* *Simile.* *Act. 2. Cap. 8.*

IDEM dicit. Quemadmodum milites in multitudinem erupturos, nemo patitur exire, priusquam armati fuerint, neque quisquam equos sinit à carcere prosilire, priusquam aurigam nacti sint, ita nec Christus discipulos passus est in acie conspici, priusquam descenderet Spiritus, nè facile caperentur, & abducerentur à multitudine. [Infra:] Spiritus aduenit, dum complerentur dies Pentecostes, vt eos capaces redderet, & idoneos accipiendo spiritui. Etenim si Daniel Angelum visurus semotus est, multò magis hos decebat secedere, tantum Dei donum accepturos. Oportebat illos desiderio promissi teneri, atque ita accipere donum. Ideoque cum Dominus digressus esset, tunc aduenit Spiritus: qui si veniſſet eo præsente, non habuisset illos tam ardens expectatio. Oportebat etiam in cœlo comparere naturam nostram, & perfectam reconciliationem fieri, ac tunc venire Spiritum, quo purum, merumque gaudium fieret. [Infra:] Non expressit Christus diem, in quo Spiritus sanctus Apostolis mittendus esset: idque iustissima sane de causa, nimirum, vt vigilantes sollicitius promissum expectarent: non enim datur Spiritus sanctus nisi vigilanti. Venit autem Spiritus sanctus in igne ferens vindictæ seueritatem impijs.

14 *Hom. 4. in Act.*

IDEM inquit. Sedit supra singulos eorum Spiritus sanctus, hoc est, mansit apud illos, & in illis requieuit. Nam sedendi verbum, stabilitatem, ac mansionem declarat. Illud autem considera, cum instant deprecationi, cum charitatem inter se habent, tunc aduenit Spiritus sanctus. Porrò ignis arguit gratiæ copiam, ac vehementiam. Nequaquam idem accidit in prophetis, nam capitulum libri datum est Ezechieli, ædebatque quæ dicturus esset. Eoque dictum est; Et factum est, in ore eius, velut mel dulce. Rursus manus Domini tetigit linguam alterius prophetæ. Cæterum hic ipse Spiritus operatur omnia Moyses per ignem rubi vocatur. Non itidem hic factum est, sed ipse ignis insedit. Et quemadmodum ab igne, quotquot uolet aliquis lucernas accendit, nec ignis imminuitur, ita & in Apostolis tunc temporis accidit. Nō enim per ignem tantum gratiæ largitas demonstrabatur, sed unusquisque, spiritus fontem accepit, sicut promiserat Dominus, idque valde congruenter. Neque enim cum Pharaone disceptaturi abierant, sed cum diabolo luctaturi, quodque mirabilius est, cum mitterentur, nihil excusarunt, neque dixerunt impeditioris linguæ esse, sicut Moyses dixerat, neque pueros se confessi sunt, ut Hieremias. Atqui multa audierant terribilia, multoq; plura, quam illi, & tamen veriti sunt contradicere. Ex quo liquet illos lucis Angelos fuisse, & cælestium negotiorum administratores. Vnde Apostoli intrepidi erant in medio hostium. Quemadmodum enim igneus homo, si in medias incidat stupas, nihil lædetur, sed magis uim exeret suam. Luctabātur Apostoli cum impijs, ac si quis ignem gestans, luctetur cum eo qui portat fœnum. Nonne cum innumeras paterentur persecutiones Apostoli, perinde fuerunt affecti, quasi in somnis vidissent hæc mala, aut in pictura? Atque illud interim mirabile, quòd Apostoli nudo corpore consistebant aduersus armatos: imperiti ac simplices contra philosophorum turbam. Hos ita superauit Petrus, quasi cū mutis piscibus, certamen fuisset. Vbi nunc Græciæ fastus, vbi nomen Athenarum, vbi philosophorum delyramenta? Ille Galilæus, ille rusticanus, illos omnes

Ioan. 4. *Simile.*

deuicit.

16 *Ho. 34. in ep. Pau. ad Heb. to. 4.* *Ioan. 14.* *Simile.* *Simile.* *Rom. 8.* *1. Cor 2.* *Simile.* 17 *Ho. 11. in 1. epist. ad Thess. c. 5.* *Ephes. 5.* *Simile.* *Simile.*

deuicit. Petrus emiſit vocem, quæ tanquam lumen in tenebris vehementer refulgens fugauit orbis terrarum caliginem.

16 IDEM ait Gratia Spiritus ſancti in nobis eſt, vt permaneat in nobis, vel etiam diſcedat, à nobis. Illud enim fit, quando cæleſtia meditamur, iſtud autem quã do ad ſæcularia declinamus. Quem mundus, inquit, non poteſt accipere, quoniam non videt eum, neque cognoſcit eum. Contemplaris igitur, quoniam nõ eſt ſæcularis animæ habere Spiritum ſanctum. Multo itaque nobis opus eſt ſtudio, vt eum apud nos metipſos retinere poſſimus, & munitos nos reddere atque in pace collocare. Sicut enim nauis, quæ proſpero flatu fertur in pelago, non poteſt impediri, neque demergi, vſque quo proſpero vento, ac perſeuerante fruitur, ſed etiam poſt nauigationem gloria eis magna contingit, ſiue nautis, ſiue remigeris, illis quidem requiem tribuens, quòd labore remigationis non fuerint fatigati, iſtis autem, quòd eos maris moleſtia liberauit, & nauigationem illam hilarem fecit; ſic etiam anima à diuino adiuta ſpiritu, omnibus rebus ſuperior exiſtit, & omnibus fluctuationibus vitæ huius eminebit, & viã in cælum ducentem vehementius, quàm illa nauis, incidit, vt potè quæ non vento impellitur, ſed ab ipſo Paraclero fertur, munda vela poſſidens, & plena proſperibus flatibus, omnem remiſſionem, & diſſolutionem à ſua mente diſcutiens. Sicut enim in velis laxis ventus incidens, nihil operatur, ſic etiam Spiritus ſanctus in anima remiſſa, & ſegni, non patitur permanere. Si ſpe futurorum intendamus opera noſtra, bene ſuſcipiunt operationem Spiritus ſancti. In magno mari, & ſpacioſo nauigamus, multis quidem beſtijs pleno, & ſcopulis. Hoc mare, multas nobis tempeſtates ingerit. Oportet igitur, ſi volumus ſine moleſtia, & ſine periculo nauigare, vela noſtræ nauis erigere, hoc eſt noſtræ voluntatis, ſufficit enim hoc nobis. Sint nobis munda vela, nõ ſint veteranoſa; omne enim, quod veteraſcit, & in ſenium cadit, interitui proximum eſt. Non ſint contrita, & diruptа, vt ſpirituales flatus non teneant. Animalis enim homo, dixit Apoſtolus, non percipit ea quæ ſunt Spiritus Dei. Sicut enim aranearum ſtamina, flatum venti non ſuſcipiunt, ſic neque anima ſecularis, neque homo animalis, gratiam poterit. Spiritus ſancti ſuſcipere. Nihil enim differunt ab illis ſtaminibus cogitationes noſtræ, ſolo viſu habentes conſiſtentiam, totius autem virtutis vacuæ permanent.

17 IDEM exponens verba illa; Spiritum nolite extinguere, inquit. Denſa quædam caligo & tenebræ, & nubilum ſuper omnem terram diffuſa ſunt, vnde dixit Apoſtolus: Eramus aliquando tenebræ. Quoniam igitur ſuper hanc terram nox eſt, vt ita dicam, ne lunarem quidem ſplendorem habens, & in ea nocte nos incidimus, tradidit nobis Deus lanpadem illuſtrem, incenſam. Spiritus ſancti gratiam in animabus noſtris. Sed hanc lucem, hi quidem, qui eam amplexi ſunt, ſplendidiorem fecerunt & claram, vt Paulus. Petrus, vt ſancti, quidam verò extinxerunt illam, vt quinque illæ virgines, vt qui circa fidẽ naufragium fecerunt, vt qui in Corintho fornicatus eſt, vt Galatæ immutati. Propterea dicit Paulus; Spiritum ne extinguatis, hoc eſt donum Spiritus. Extinguit autem ſpiritum, vita impura. Nam quemadmodum, ſi quis lucis huius lychno, & aquam inſpergeret, & puluerem, & ſi nihil horum inſpergeret, ſed oleum tantum eximeret, lucem extingueret, ita habet & donum Spiritus. Siue namque res terrenas, & rerum fluxarum curas inſperſeris, extingues ſpiritum. Siue etiam, ſi tu nihil tale feceris, aliunde tamen tentationis vehemens impulſus, inſtar cuiuſdam venti irruerit, & flamma valida non fuerit, aut parum olei habuerit, aut foramen ſeu oſtium non clauſeris, omnia peribunt. Foramina in nobis ſunt oculi, & aures. Ne ſinas iſtis occurrere validum malitiæ flatum, alioquin lychinum extinguet, ſed obtura foramina timore Dei. Ianua os eſt, claude. Ita ſcilicet occlude, vt & lucem exhibeat, & externum impulſum repellat. 18
Conuiciatus eſt quiſquam. vituperauit? Tu claudeos tuum. Si enim illud aperueris, concitabis magis ventum hunc. Non vides in ædibus quando è regione, & directè duæ ianuæ oppoſitæ ſunt, & flatus vehemens irruerit, ſi alterã clauſeris, & reſpiratio prohibita fuerit, quomodo nihil valet efficere flatus, ſed plurimùm de robore illius præcidatur? Ita & hic, duæ ſunt ianuę, os tuum, & os illius, qui te vituperat: ſi tuum occluſeris, & ſpirationem non dederis, omnem flatum iſtum extingues, ſi verò aperueris, effrenis reddetur. Nè extinguamus ſpiritum. Fit autem ſæpenumero, vt etiam nullo externo impulſu incumbente extinguatur fax, quando videlicet oleum deficit: quando miſericordiã non facimus, extinguitur ſpiritus. Etenim ex miſericordia Dei venit ad te ſpiritus. Poſtea ſi viderit fructum hunc miſericordiæ non eſſe apud te, non manet apud animam immiſericordem. Extincto autem ſpiritu, quid reliquum ſit noſtis, quotquot in tenebricoſa nocte ambulatis. Si verò de terra in terram nocte ambulare difficile eſt, & moleſtum, quomodo tutum erit eã viam, qua ex terra in cælum tenditur, ſine hac luce ambulare. Ignoratis quot dæmones ſint in iſtius intercapidinis ſpatio? Quot beſtiæ? Quot verſutiæ ſpirituales? Si ergo lucem illam ſpiritus habuerimus, nihil nobis incommodare poterũt, ſi uerò extinxerimus eam, confeſtim nos conſument, & omnia noſtra auferent. Nam & latrones lampadem primum extinguunt, & tunc demum latrocinantur. Ne extinguamus ergo lucem. Quęuis mala actio lucem iſtam extinguit, & conuicium, & vituperium, & quidquid huiuſmodi eſt. Quemadmodum enim in igne quidquid alienum eſt ab illo, exitioſum ei eſt, hoc verò illum incendit, quod cognatum eſt. Si quid aridum fuerit, ſi quid calidum, ſi quid igneæ naturæ, flammam ſpiritus incendit. Nihil itaque frigidum, nihil humidum ingeramus, ſunt enim iſta exitioſa.

IDEM dicit. Chriſtus in cœlos aſcendit, & ſanctum Spiritum in terram demiſit, vnde in cęlos regreſſus ad Patrem ſuum clamabat. Surge in occurſum meum, & vide. Et tu Domine Deus virtutum, Deus Iſrael, intende, ut uiſites omnes gentes. Ego viſitaui, inquit, & impleui tuam obedientiam: intende, & tu, vt viſites gentes. Igitur non ad vnam tantum animã hodie dicitur: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi, ſed omni creaturæ, dicit Deus: Effundam de Spiritu meo ſuper omnem carnem. Et erunt mihi in filios, & filias, & matres, & fratres. Quiſquis enim facit voluntatem Patris noſtri, qui in cœlis eſt, hic filius, & Chriſti frater, & mater eſt. Nouæ hodie orbi terrarum annunciantur leges, nouum teſtamentum, noua creatura. Emittes enim, inquit, ſpiritum tuum, & creabuntur, & renouabis faciem terræ, quæ olim audiuit: Terra es, & in terram ibis. Et vt olim in monte Sinai vetus lex data eſt ita & nunc nouum teſtamentum, de quo Prophe ta dicit: Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & teſtamẽtum faciam ſuper domum Iuda. Teſtamentum nouũ, non ſicut teſtamentum, quod ſtatui cum Patribus eorum, quando eduxi eos de terra Aegypti, dans legem in mentem eorum, & in corda eorum inſcribam eam. Quo igitur lex vetus data eſt in monte Synai poſt liberationẽ populi ab Aegypto, propterea et nunc nouum teſtamentũ in monte Sion, redemptis de ſeruitute inimici, datur. Illic cum Moyſes in montem aſcendiſſet, lex deſcendit, hic ubi Chriſtus in cœlum aſcendit. Spiritus ſancti lex nobis aduenit. Illic ignis montem impleuit, ideo & hodie in igneis linguis Spiritus apparuit. Illic linguam, quam non nouit, audiuit populus; & hodie linguam, quã non nouit, locutus eſt Apoſtolorum chorus. Illic cum lex daretur, uoces tubæ ſonabant; & hodie factus eſt repente de cęlo ſonus, tanquã

Spiritus

Spiritus vehementis, & loquebantur varijs linguis.
10 Quam admirabile erat spectare Galilæum piscatorē, barbarum, illiteratum lingua Græca. Persica. Arabica differere, & rhetoricari. In specie autem ignearum linguarum Spiritus descendit hodie, vt infantilitatem
Deut. 4. gentium in theologiam conuerteret. Item ip specie ignis, quia Deus noster ignis consumens est, eò quòd repurgat materiam peccati, sicut ignis, qui spinas, & tribulos peccatorum repurget, & qui sedentes in tenebris errorum, illustret. Porrò tertia hora ad discipulos venit, tertiam legem post naturalem nobis largiens.
Olim linguæ multæ confusæ sunt propter scelestam
Gen. 11. impiorum temeritatem: linguis autem hodie admirabilis sapientia conceditur, propter flammam supernè in discipulos venientem. Tunc obtenebrauit impios ædificatio turris scelesta, hic sapientes reddit rara Dei notitia. Illic lapsus condemnauit, hic nunc Spiritus
2. Cor. 3. sanctus liberos fecit. Vbi enim Spiritus Domini, illic cognoscitur & libertas. Et quod libertatis, & remissionis peccatorum est suppeditatrix dies Pentecostes.
Leuit. 23. audi Deum in Leuitico ad Moysen, vbi præsentem festiuitatem præfigurauit, & dicit: Et enumerabitis a pascha septem hebdomadas, & die sequenti facietis diē Pentecostes. Dies propitiationis est, dies remissionis, & indulgentiæ. Quibus ostendit sanctissimus Spiritus, quòd quando præterierit septima sabbati legalis, & festiuitatis, & cultus, tunc Spiritus sanctus doctis gentibus in Pentecoste, propitiationem, & remissionem peccatorum nobis tribuit. Vnde & debitorum remissio quinquagesimo tempore. Et idcirco quinquagesimus psalmus in figura huius quinquagesimæ, remissionem peccatorum, & misericordiæ consecutionem Dauid continet, & variam Spiritus sancti mentionem facit, Spiritum sanctum, & Spiritum exultationis, & Spiritum rectum, & Spiritum principalem
21 appellans. Audi & aliter Pentecosten hanc tibi figuratam. Ante multa tempora, cum generale diluuium totum orbem terrarum propter impietatem comprehen
Gen. 6. deret, ædificatur diuino imperio arca propriorum virorum salute. Trecentorum cubitorum erat longitudo eius, in vnum cubitum cogebatur summitas eius, in qua congregabantur ex omnibus quæ sub cælo sunt animalia. A qua, quæ occidit homines, simulachrorum cultus est. Arca figura est Ecclesiæ Christi. Trecenti cubiti, trinitatis signant sacramentum, qui in vnum cubitum vnius Deitatis conueniunt. Quinquaginta autem, Pentecostes præfigurabant symbolum, qua in Sion quasi in arca, pecuniæ, & immundæ congregatæ sunt gentes, Parthi Medi &c. Dimissa est autem in figura Dei a Noe & columba, vt videret, si cessasset diluuium quæ cum nondum inueniret requiem pedibus post tempus iterum dimissa est, & redijt secum ramū oliuæ in ore ferens: & post dies septem dimissa, inuen
Gen. 8. taque sibi requie, confidens cessasse diluuium, nidificauit. Columba figura est aduentus sancti Spiritus,
Luc. 9. quæ ante legem inuisens creaturam, non inuenit quomodo super ea requiesceret, sicut nec Iesus, vbi reclinaret caput suum, ita impietas omnia occupauerat. Deinde post tempus quoddam, iterum columba dimissa est, redijt ferens ramum oliuæ in ore, fortè signans in lege ac ore prophetarum paruum quendam fructum misericordiæ, Spiritum sanctum ferre. At post septem dies omnis cultus sabbatorum legis, emisit Deus Noe columbam Spiritus Filij sui, & inuenta requie apud fideles, & in eis habitauit, nidificauit, & mansionē apud
22 nos fecit. Columba enim animal est, quod præ omnibus volatilibus cœli homines amat, & contubernale est, ac mansuetum innocensque & fœcundum, & domesticum, quod versatur, quiescit, & habitat in domibus nostris. Sicut, & Spiritus sanctus dicit de nobis: Quia habitabo, & cōuersabor cum eis. Significatque hoc animal habitationem immaculati, purissimique Spiritus sancti. Quem ex summo cœlo cum Ecclesia hodie susceperit, facta est & ipsa cœlum, & cælestes homines efficit, qui cælestem Spiritum intra se ferant, & huius magnalia prædicent. Spiritus sanctus, Spiritus pacis, & fidei. Spiritus gratię, & intelligentię, Spiritus libertatis, & mansuetudinis, ipse est nostræ imaginis reformatio, mentis perfectio, animæ instauratio. Spiritus sanctus auctor est fidei in Deum, spiritualis mentalium oculorum nostrorum sol, interni nostri hominis lucifer, lucifer in pectoris cælo: Spiritus sanctus, ipse oppulentia filiorum Dei, ipse æternorum bonorum thesaurus, ipse pignus ęterni regni, ipse primitiæ vitę æternę, ipse corda nostra Christo conglutinat: ipse est cibus diligentium Christum, quo numquam satiantur, ipse potus est animarum filiorum Dei, copula est vnionis nostræ in Christo, animarum exultatio, cordis tripudium, lugentium consolatio, mœstitudinis depositio, mentis requies, sapientiæ communicatio. Hoc prophetæ illustrantur hoc idiotę, sapientia condiuntur. Hic Spiri- 23
tus vocatur sanctus. Dominus, viuificator, consolator, paracletus, inhortator. Inhortatur enim semper ad bonum corda fidelium, inhortatur animam, vt Deo se vniat, inhortatur mentem, vt à malis desistat. Mira res, inhortatur, & obsecrat Deus mortalem, obsecrat Deus lutum, obsecrat Creator creaturam, obsecrat Dominus seruum, idque intrinsecus in anima, & alios quidem alloquitur amicè vt filios, alios vt fratres, alios vt amicos compellit, instigat, ad se attrahit ineffabili charitate, cor exhilarat, edulcat, calefacit, à terrenis transfert, & ad cælestia vocat, redire facit animam, & ad Deum transire, & volare, vrget mentem, diuino accendit desiderio, docens, vt bona, quæ illic sunt, cogitemus, quæ illic sunt imaginemur, quæ illic sunt somniemus, quæ illic sunt inquiramus, vt regionem cogitemus vberrimam, ciuitatem virtutum, patriam absque turbatione, portum absque tempestate, ad quem semper Spiritus aduocatus vocat animam ad imaginem suam factam. Si quis verè fidelis inter vos, agnouit omnino, quæ dicta sunt, consolationes has, illi soli sciunt, qui eum inhabitatorem habent. Ita sancti Spiritus consolatione accensi simul, & alati, corroboratique in populo Christi viri ac mulieres, saucijs diuino amore animabus, mortem contempserunt, naturam carnis vicerunt, tyrannidem voluptatum conculcarunt, flammas concupiscentiarum extinxerunt. Ista Spiritus sancti adhortatione incitati, omnia, quę super terram sunt, contempserunt quasi somnia, pecunias, possessiones, vestes, ædes, patres, matres, filios, cognationes, generis nobilitatem. Persuasit enim eis Spiritus sancti operatio, cum dicit: Non habemus hic manentem ciuitatem, sed *Hebr. 13.* futuram inquirimus. Hospites, & peregrini sumus nos *Phil. 1.* in hoc sæculo, non habemus hic patrem, sed in cælo, 24
ideo cupimus dissolui, & esse cum Christo, desiderantes per mortem ad immortalitatem tranfire, illum sitientes, sicut ceruus ad fontes aquarum, illum desiderantes, qui nos dilexit, qui nobiscum dignatus est mā- *Galat. 4.*
sionem habere, vt filij, & hæredes Dei efficeremur. Mi sit in corda nostra Spiritus filij sui, in quo clamamus: Abba, Pater, atque adeo iam non sumus serui, sed filij Dei, Deus in hominibus domicilium habuit, & ostendit homines Dei pares, stupendus sermo, at non meus, *Isa. 26.*
sed illius, qui dixit: Propter timorem tuum in vtero gessimus, & parturimus, & peperimus spiritum salutis. Nos qui sumus carnes infirmitatis, peperimus spiritum salutis, quia concepimus hodie ab excelso spiritum adoptionis filiorum. De hac salutari, incorruptissima spiritus cōceptione, volo tibi spiritualem sermonem instituere, vt manifestius scias, quis prius fueris, quid nunc factus sis, & quid intra teipsum conceperis, & qualem fœtum in anima tua feras, & quomodo omni Christianæ menti quadret: Benedicta tu in *Luc. 1.*
mulieribus, vt sponsa Dei, & benedictus fructus ventris tui. Ad imaginem Dei facti eramus, & hæc imago

corru-

corrupta,& coinquinata est. Vt hanc repararet, misit Deus Spiritum filij sui in corda nostra. Spiritus Deus noster, fidelium spiritibus vnitus est fraterno modo. 2. Cor. 4. Hoc donum est, quod nobis solis Deus dedit. Hic est thesaurus noster, quem habemus absconditum in vasis fictilibus luteis, nostris corporibus. Hoc est granum sinapis, quod Christus in terra cordis nostri seminauit, & occultauit. Hic sancti Spiritus in nobis thesaurus est, & pretiosissimum margaritū. Hic est ignis sanctissimus, de quo dicit Christus: Ignem veni mittere super terram, & volui videre, si iam accensus sit. Hic in nobis Spiritus sanctus regnum cœlorum est, de quo dicit Christus: Regnum cœlorum intra vos est. Christus intus, Spiritus sanctus intus, Pater intus, quæ oculus non uidit, & quæ aures non audierunt, hæc etiá intus. Gen. 18. Vidit Deum olim Abrahã, sed extrinsecus apud quercum Mambræ: vidit & Iob sed extra per turbinẽ & nebulas: vidit & Moyses Deum, sed extra per cauernam; & in petra, vidit Isaias, sed extra in throno excelso: vidit Ezechiel, sed extra in animalibus oculatis, vidit & Daniel, sed in visione noctis; vident Deum, & qui nũc apud nos mundo corde, at non extra, sed intrinsecus, sicut filij, & hæredes Dei. Nondum audierant antiqui: Regnum Dei intra vos est; si quis autem Spiritum Dei non habet, hic non est eius, sicut dicit Paulus. Quæ lex, quam hodie è cælo datã discis? Spiritus gratia. Quę rationabiles tuæ tabulæ, in quibus hęc lex insculpitur? Anima, & corpus. Quæ tua spiritualis circuncisio? Omnis malæ concupiscentiæ excisio, & ab ea auersio. Quod tuum altarium? Mens tua spiritalis. Quod spirituale tuum sacrificium? Omnis bona operatio. Quis ignis altaris tui? Compunctionis calor. Quod templum tuum à Deo conditum? Mundum cor, in quo Deus habitare amat.

Luc. 12. 25 Ibi. 17. Iob 38. Exo. 33. Isa. 6. Ezec. 1. Rom. 8.

26 In Ho. de Spũ sctõ. Isa. 4. Ps. 50. Ex. 18. & Deut. 1. Heb. 8. Phil. 1. 24 Ps. 41. Galat. 4. Isa. 26. Luc. 8.

IDEM inquit: Qui accipit gratiam, vt iudicet, accipit spiritum iudicij, sicut dicit Isaias: Et purgabit eos Dominus spiritu iudicij, & spiritu adustionis: punitricem, & purgatricem vim vocat spiritum adustionis. Dauid autem petit spiritum rectum, qui dirigat, & in rectam viam ferat. Et iterum petit donum principale, quo dominetur, & sit princeps affectionum, faciatque animam non seruire suis actionibus. Quoniam enim Dauid peccauerat, & a continentia venerat in nequitiam affectionum, & voluptatis, & quia non iustè iudicarat interficiendum virum, & seruus factus fuerat concupiscentiæ, in adulterium prolapsus, petit spiritum rectum, inquiens: Innoua in visceribus meis, & nè proijcias me, inquit, à facie tua; & redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me, hoc est dono, quo cohibeam voluptates. Infra: Impleuit Deus Moysen spiritu, & dicit Moyses: Non possum solus ferre põdus huius populi. Dicit ei Deus: Elige septuaginta seniores, & accipiam de spiritu, qui est in te, & dabo super eos. Non dixit accipiam tuum, sed de spiritu, qui est in te. Moyses figura erat Christi, quia sicut à Moyse septuaginta fuerunt impleti, ita & à Christo, orbis terrarum accepit Spiritum sanctũ. Vnde dicit Deus. Effundam de spiritu meo super omnem carnem. Assumpsit Christus figmentum tuum, dedit tibi Spiritum suum.

Ioel 2.

27 In epist. ad Hebdibiã, in qua res. duodecim quæstionib. to. 2. Ioan. 20. Ibidem. Psal. 67.

HIERONYMVS vbi quærit: Qua ratione Christus Dominus post resurrectionem statim insufflauit, & dixit Apostolis: Accipite Spiritum sanctum; & secundum Lucam post Ascensionem se missurum repromittit, ait. Prima die resurrectionis acceperunt Spiritus sancti gratiam, qua peccata dimitterent, & baptizarent, & spiritum adoptionis credentibus largirentur ipso Saluatore dicente: Quorum remiseritis peccata remittuntur eis. Die autem Pentecostes eis amplius repromissum est, vt baptizarentur Spiritu sancto, & induerentur virtute ex alto, qua Christi Euangelium cũctis gentibus prædicarent, iuxta illud, quod scriptum est: Dominus dabit verbum euangelizantibus virtute multa, vt haberẽt operationem virtutum, & gratiam sanitatum, & prædicaturi multis gentibus acciperent genera linguarum: quod completum est, quando repleti sunt omnes Spiritu sancto, & cęperunt loqui varijs linguis. Tunc completum est illud, quod legitur in Ioel: Et erit in nouissimis diebus dicit Dominus, effundam de spiritu meo super omnem carnem, & prophetabũt filij vestri, & filiæ vestræ, seniores vestri somnia somniabunt, & iuuenes vestri visiones videbunt. Verbum autem effusionis, significat gratiæ largitatem, & id ipsum sonat, quod Dominus repromisit: Vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies. In tantum enim Spiritu sancto baptizati sunt, vt repleretur tota domus, vbi erant sedentes, & ignis Spiritus sancti, stationem in eis inueniret optatam, linguasq; diuideret, & secundum Isaiam, qui immunda labia habere se dixerat, purgaret labia eorum; vt Euangelium Christi purius prædicarent. In principioque Euangelij repletur Spiritu sancto Ecclesia; vt gratia eius atque feruore, omnium credentium peccata purgentur, & igne Spiritus sancti, quem Dominus missurum esse se dixerat, prædicatura Christum lingua sanetur. Non ergo Ioannes, Lucasq; discordant, sed quod unus dixit exhibitum, alter exhibendum; profectus Apostolicus est; vt, qui acceperant Spiritum sanctum prius, in die Pentecostes flumina de ventre ipsorum fluerent aquę viuæ.

Psal. 67. Act. 2. Ioel 2. 28

29 In li. quæstionũ Hebra. in Gene.

IDEM exponens verba illa: Et Spiritus Domini ferebatur super aquas, inquit: Pro eo quod in nostris codicibus scriptum est, ferebatur, in Hebræo habet, Merachephet, quod nos appellare possumus, incubabat, siue confouebat, in similitudinem volucris, oua calore animantis. Ex quo intelligimus non de spiritu mundi dici, vt nonnulli arbitrantur, sed de Spiritu sancto, qui & ipse viuificatur omnium à principio dicitur.

30 Lib. 1. in c. 1. Ezec. tom. 4. Ps. 100. Eccl. 43. Hier. 1.

IDEM exponens verba illa; Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone, & nubes magna, & ignis inuoluens, & splendor in circuitu eius; & de medio eius quasi species electri, ideſt, de medio ignis, sic habet. In interpretatione huius visionis omnes Synagogæ Iudæorum mutæ sunt, vltra hominem esse dicentium de hac aliquid velle conari. Nos autem, quæ à maioribus nostris accepimus, suspicari magis possumus, quam explanare. At primum sciendum, spiritum auferentem, siue attollentem, quem nos iuxta Aquilam interpretati sumus, ventum turbinis, & iuxta Symmachum, & Theodotionem, flatum, ac spiritum tempestatis, ab alijs in bonam; ab alijs in contrariam partem accipi. Verbum enim Hebraicum, quod nostra æditio vertit ventus, significat ventum, vel spiritum, vt septuaginta transtulerunt, vel animam. Spiritus, vt ibi; Emite Spiritum tuum & creabuntur. Anima; Egredietur spiritus eius, & reuertetur in terram suam. Ventus; In spiritu violento conteres naues Tharsis. Qui ventum & flatum tempestatis legunt, hoc sentiunt; iram, & furorem Dei venire ab Aquilone, hoc est Nabuchodonosor, & Hierusalẽ post sex annos huius visionis esse capiendam. Quodq; nubes magna describitur, intelligimus eam imbres euersionum super Iudæam portare. Et inuolutus ignis monstrat ventura supplicia, & captiuitatis mala. Splendorq; in circuitu eius, significat Dei aperta iudicia. Qui autem in contrariam partem sentiunt, hoc est bonam, spiritum auferentem, siue extollentẽ Spiritum sanctum intelligitur, qui auferat ab hominibus uitia, atque peccata, siue iacentes attollat ad sublimia, faciat recedere ab Aquilone vento frigidissimo, à quo exardescunt mala super omnem terram. Et in Hieremia, olla illa terribilis à facie Aquilonis accenditur. Nubem quoque magnã ad personam Christi referunt, qui venit in Aegyptum huius sæculi super nubem leuem. Diciturq; nubes magna ad comparationem minorum Propherarum

videlicet,& Apostolorum, & omnium sanctorũ. Ignẽ quoque micantem,& splendorẽ in circuitu eius,iuxta
Deut.4. illud accipi; Deus noster ignis consumens est. Ad quẽ mittendum super terram Saluator venisse se dicit, & in nobis,omnibusq; credentibus ardere desiderat, qui cum terrorem peccatoribus inferat atque supplicia,tamen splendore rutilet,& lumine, ac fulgore sit plenus. Idcirco nos excoquens, vt puris, atque purgatis tribuat lætiora.

31 IDEM explicans verba illa;Et egredientur habita
Iib.11.in c.39.Eze. tores vrbium Israel,& succendẽt,& comburent arma, clypeum,& hastas,arcum,& sagittas,baculos manum, & contos,siue lanceas,& succendent ea igni septẽ annis,dicit.Pollicetur Dominus ignem missurum in eos,
Luc.12. qui in similitudinem insularum,sæculi fluctibus verberantur,& putant se esse debere securos. Ille ignis veniet,de quo Dominus loquitur;Ignem veni mittere in terram,& quid volo nisi vt accendatur, vt sciant omnes & intelligant,quod ego sim Dominus,& nomẽ sanctum meum notum fiat in medio populi mei.Et egredientur habitatores vrbium Israel, credentium populi,vrbes autem Israel Ecclesias intelligimus.Et succen-
Psal.45. dent,& cõburent arma.De quibus,& in alio loco scriptum est; Arcum conteret,& confringet arma,& scuta comburet igni. Clypeos, & hastas, arcum,& sagittas, baculos manus, in quibus peruersum pascha celebrabant; lanceas quibus lata,& insanabilia inferebãt vulnera doctrinarum. Quodq; sequitur,& succendent ea
Exo. 21. igni septem annis, de Exodo, & Leuitico exponẽdum
Leuit. 25. est,in quibus lege præcipitur, vt septimo anno remissionis,quando seruis Hebræis libertas redditur, & debita cuncta soluuntur, & ad Dominos reddit antiqua possessio,& quies terræ tribuitur,& omnes fruges pauperibus condonantur,quo scilicet in septem annis numero sacraro, atque perfecto, hæreticorum armatura dispereat. Tela ergo, quæ hæretici habent varia, igne sancti Spiritus succendenda sunt.

32 IDEM explicans verba illa: Et effundam de spiritu
In cap. 2. Ioel. to. 6. meo super omnem carnem,dicit.Omnis caro,super q̃
Isa.40. effusurũ se de Spiritu suo Dominus pollicetur,illa est, de qua Isaias loquitur. Et uidebit omnis caro salutare Dei. Ergo salutare Dei videre non potest,nisi Spiritus sanctus effundatur.Neq; verò omnis,q̃ acceperit Spiritum sanctum,statim habebit & gratias Spirituales,sed per effusionem Spiritus sancti diuersas gratias consequetur.Alij prophetiã,vt filij,& filię, qui maioris sunt meriti,alij somnia,vt senes iam prouectioris ætatis:alij
1. Ioan.4. visiones,vt iuuenes,qui uicerunt malignum: Serui verò,& ancillæ,qui adhuc spiritũ timoris habent,& non dilectionis,quia perfecta dilectio foras mittit timorẽ, non habebunt prophetiam,non somnia,non visiones, sed Spiritus sancti effusione contenti, fidei tantum & salutis gratiam possidebunt.Effundam spiritũ meum, & dabo prodigia in cœlo, & in terra sanguinem, & ignem. Ignis iste est,qui in actibus Apostolorũ descendit super Apostolos,quibus apparuerũt dispertitæ linguæ tanquam ignis,seditque supra singulos eorum, & repleti sunt omnes Spiritu sancto. Ignis,naturæ est duplicis,habet lumen credentibus,habet tenebras supliciaq; incredulis,qui appellantur vapores fumi.Quia in
Isa.2. monte Sion,& in Hierusalẽ erit saluatio, quia de Sion exibit lex,& verbum Domini de Hierusalem.

33 IDEM exponens illa verba; Effundam super do-
Li.5.in c.12.Zach. mum Dauid, & super habitatores Hierusalem spiritũ gratiæ,& precum(vel misericordiæ, vt habent septuaginta interpretes)ait:De hac gratia scribit, & Paulus; Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiri-
Rom. 8. tum sanctum,qui datus est nobis.Et in libro Sapientiæ
Sap.1. continetur: Quæ in cęlo sunt,quis inuestigabit? Nisi quod tu dedisti sapientiam, & Spiritum sanctum tuũ misisti de excelsis,& sic correctæ sunt semitæ eorũ,qui versantur in terra,& quæ tibi placent, eruditi sunt homines.Verbum autẽ effusionis,sensum largitatis ostendit, sicut manifestum est in eo quod diximus,charitas Dei diffusa est in cordibus nostris Et in alio loco ex psona Dei:Effundam de spiritu meo omnem carnẽ. Vocat autem Spiritum sanctum, spiritum gratiæ, sicut & *Ioel 2. Cap.10.* Paulus ad Hebræos: Quantò magis puratis deteriora mereri supplicia,qui Filium Dei conculcauerit &c. & spiritui gratiæ contumeliam fecerit? Vnde & Spiritus sancti,diuersæ gratiæ esse dicũtur. Et salutatio Apostoli: Gratia, inquit, vobis, & pax multiplicetur, vt postquam nobis peccata donauerit,tunc pax per misericordiam consequatur.

IDEM explicans verba illa; Spiritus eius ornauit 34
In ca.26. Iob to.7. cęlos,legimus in Genesi,die quarto stellas positas esse à Deo in cælo.Spiritu etiam sancto, rationabiles cęlos ornauit,quos Apostolos,& Apostolicos viros intelligimus,de quibus scriptum est.Operuit cęlos virtus eius Hi ergo sancti à Spiritu sancto ita distincti sunt gratiarum donis,tanquam sydereis luminaribus. *Abac.3.*

IDEM explicans verba illa;Vre renes meos,& cor 35
In Ps.25. tom.8. meum,ait:Vre renes meos,ideſt,Spiritum sanctum adhibe delectationibus,& cogitationib.meis, q̃ vtraque exurens,me dignum efficiat. Vre,hoc est igne Spiritus sancti,de quo igne,dicit:Ignem veni mittere in terrã: Quoniam misericordia tua ante oculos meos est, vt ab hoc igne arguar,& non exurar.

IDEM explicans illa verba;Vt det vobis secundũ 36
In c.3.ad Ephe.to.9. diuitias glorię suæ virtute cõfortari per Spiritum eius in interiori homine,dicit: Deprecor, vt vos Deus roboret,atque confirmet per Spiritum sanctum,quia nulla fortitudo absque Spiritu sancto est, Vt interiorem hominem roboret.

AVGVSTINVS exponens verba illa Geneſis: 37
Li.13.cõf. ca.4.to.1. Gen.1. Cap.7. Rom.5. Ephes.3. Spiritus Dñi ferebatur super aquas, inquit: In quibus requiescere dicitur Spiritus tuus bonus, hos in se requiescere facit.[Infra:]Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis,& de spiritualibus docentem, & demonstrantem supereminentem viam charitatis, ideoq; ab initio supereminens superferebatur super aquas, cui dicam? Quomodo dicam de pondere cupiditatis in abrutam abyssum,& de subleuatione charitatis per spiritũ tuũ, qui superferebatur super aquas? Quomodo dicam? Mergimus, & emergimus. Affectus sunt,amores sunt, immũditia spiritus nostri, defluẽs inferius amore curarũ,& sanctitas Spiritus tui attollens nos superius amore securitatis,vt sursum corda habeamus ad te,vbi Spiritus tuus superfertur super aquas,& veniamus ad supereminentem requiem, cum pertransierit aĩa nostra aquas,quę sunt sine substãtia.Spiritus tuus Dñe fertur incõmutabiliter super omne mutabile Alioquin, & ipsum cælum cæli,tenebrosa abyssus esset in se,nunc aũt lux est in Dño. Tu illuminas tenebras nostras,& tenebræ nostræ sicut meridies erunt.Omnis mihi copia, q̃ Deus meus nõ est,egestas est.[Infra:]Nunquid aut Pater,aut Filius non superferebatur super aquas? Cur ergo tantũ de Spiritu sancto dictũ est hoc? Quia Spiritus sanctus est donũ tuum, & in dono tuo requiescimus, ibi re fruimur requiẽs nostra:amor illuc attolit nos, & Spiritus tuus bonus exaltat humilitatẽ nostrã de portis mortis.Põdus meũ,amor meus,eo feror,quocunq; feror,Dono tuo accẽdimur,& rursum ferimur,inardescimus,& imus.Igne tuo bono inardescimus,& imus; quoniam sursum imus ad pacem Hierusalem.

IDEM dicit Occiditur olim agnus,celebratur pa- 38
Epist.119. ad Ianuar. tom.2. scha,& interpositis quinquaginta diebus, datur lex ad timorẽ,scripta digito Dei.Occiditur Christus,qui tanquam agnus ad victimam ductus est,celebratur verum pascha,& interpositis quinquaginta diebus datur ad charitatem Spiritus sanctus, qui est digitus Dei. Infra: Sicut autem conciliatus, & placatus Spiritus sanctus, requiem præstat mitibus, & humilibus corde, ita contrarius & aduersus,immites,ac superbos inquietudine exagitat. Quam inquietudinem muscæ illę grauissimæ

uiſſimæ ſignificauerunt, ſub quibus magi Pharaonis defecerunt dicentes, digitus Dei eſt hic.

Lib. 2. de Trin. to. 2. IDEM docet: Quod in monte Sinai Spiritus ſanctus fuit, qui legem Moyſi dedit, quam accepit ſcriptã digito Dei. Dei autem digitus in ſacris literis Spiritus ſanctus dicitur: Et in aduentu Spiritus ſancti in die Pentecoſtes apparuerunt Apoſtolis diſpertitæ linguę, tanquam ignis. Quod Exodo congruit, vbi ſcriptũ eſt; Sinai autem fons fumabat totus, propterea quod deſcedit in eum Deus in igne. Et aliquanto poſt, Aſpectus, inquit, maieſtatis Domini, tanquam ignis ardẽs ſuper verticem montis coram filijs Iſrael.

Exo. 19.

Ioel 2. Cap. 10.

In ca. 26. Iob to. 7.

Lib. deſp. & litter. tom. 3. IDEM inquit: Nos dicimus, humanam voluntatẽ ſic diuinitus adiuuari ad faciendam iuſtitiam, vt præter quod creatus eſt homo cum libero arbitrio, & præter doctrinam, qua ei præcipitur, quid agere debeat, accipiat Spiritum ſanctum, quo fiat in animo eius delectatio dilectioq; ſummi illius, atque in commutabilis boni, quod Deus eſt, vt hac ſibi velut arra data, gratuiti muneris, inardeſcat inhærere Creatori, atque inflãmetur accedere ad participationem illius veri luminis, vt ex illo ei bene ſit, a quo habet vt ſit. Et cũ id quod agẽdum, & quod nitendum eſt cœperit non latere, niſi ẽt delectet, & ametur, non agitur, non ſuſcipitur, non bene viuitur. Vt autem diligatur, charitas Dei diffunditur in cordibus noſtris, nõ per arbitrium liberũ, quod ſurgit ex nobis, ſed per Spiritum ſanctũ, qui datus eſt nobis. Doctrina quippe illa, qua mandatum accipimus, continenter rectęq; viuendi, litera eſt occidens, niſi adſit Spiritus viuificans. Quoniam legis literam, quæ docet non eſſe peccandum, ſi Spiritus viuificans deſit, occidit, ſciri enim facit peccatum potius, quàm caueri, & ideo magis augeri, quàm minui. [Infra:] In mirabili cõgruentia legis datæ in monte Sinai, & Spiritus ſancti dati in die Pentecoſtes, illud certè plurimum diſtat, qđ ibi populus accedere ad locum, vbi lex dabatur, horrẽdo terrore prohibetur, hic autẽ in eos ſuperuenit Spiritus ſanctus, qui eum expectabant. Ibi in tabulis lapideis digitus Dei operatus eſt; hic in cordibus humanis. Ibi lex extrinſecus poſita eſt, qua iniuſti terrerentur: hic intrinſecus data eſt, qua iuſtificarentur. Hæc lex non in tabulis lapideis ſcripta eſt, ſed diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.

3. Cor. 2.

Li. de octo quæſtionibus Dulci dñ. to. 4. IDEM ait: Nouiſſimè exponendum poſcis de Spiritu Dei, qui ferebatur ſuper aquas. Sed commemorata prius quamuis imperfecta creatura, poſtea commemoratur Spiritus Dei, prius dicente ſcriptura: Terra autẽ erat inanis, & vacua, & tenebræ erãt ſuper faciẽ abyſſi, ac deinde inferente; Et Spiritus Domini ſuperferebatur ſuper aquas, An quoniam egenus, atque indignus amor, ita diligit, vt rebus, quas diligit, ſubijciatur? Propterea cũ commemoratur Spiritus Dei, in quo ſancta eius beneuolentia, atque dilectio intelligitur, ſuperferri dictus eſt, nè faciendo opera ſua per indigentiæ neceſſitatem potius, quàm per abundantiam beneficentiæ Deus amare putaretur? Cuius rei memor Apoſtolus, dicturus de charitate, ſupereminẽtem viam demõſtraturum ſe ait: & alio loco, ſupereminentem ſcientiæ charitatem Chriſti, dicit. Cum ergo ſic oporteret inſinuare Spiritum Dei, vt ſuperferri diceretur, commodius factum eſt, vt prius inſinuaretur aliquid inchoatũ, cui ſuperferri diceretur, non enim loco, ſed omnia ſuperante, ac præcellente, & perficiente, id quod inane erat, & incompoſitum.

1. Cor. 12.

Ephe. 3.

Li. 2. cont. epiſt. Parmeniam. tom. 7. Hier. 2. 1. Theſſ. 5. IDEM explicat verba illa; Et foderunt ſibi ciſternas diſſipatas, q̃ continere non valent aquas, & dicit; intelligendũ eſſe de his, qui conuertuntur ad voluptatẽ terrenam, qui non poſſunt ſuſtinere Spiritũ ſanctum, qui in Euangelio dicitur aqua. [Infra:] Spiritum nolite extinguere, ſic accipit Paulus. Quantum in uobis eſt nolite ſic agere, tanquam conemini ſpiritum ſanctum extinguere, aut tanquam ſpiritum extinctum putetis.

Epiſt. 119. ad Ianuar. tom. 2.

IDEM exponens illa verba Iſaiæ; Qui dat flatum populo, qui eſt ſuper terram, & Spũm calcantibus eã, intelligit ea de Spũ ſancto. Quem noſe flatus intelligimus, cum in Actis Apoſtolorum veniente Spũ ſancto, factus eſt repente de cęlo ſonus, tanquam aduenientis flatus vehemẽtis. Et Chriſtus Dominus in reſurrectione inſufflauit, & dixit: Accipite Spiritum ſanctum. Id autem quod prophęta dixerat: Qui dat flatum populo, qui eſt ſuper terram, tunc euidentiſſimè factum eſt, quando repleti ſunt omnes Spiritu ſancto. Qui & datus eſt, & datur his qui calcant terram, ideſt, contemnunt eam. Qui enim accipiunt Spiritum ſanctum, amore cœleſtium terrena contemnunt. 42

Li. 1. de anima, & eius origine ad Renatum. Iſa. 42. Act. 2. Gen. 20.

IDEM explicans verba illa; Cæli enarrant gloriã Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum, dicit. Euangeliſtæ, & Apoſtoli, in quibus Deus tanquã in cęlis habitat, exponunt gloriam Ieſu Chriſti. Et facta virtutum eius, annunciat firmamentũ, fiducia Spiritus ſancti cor firmatum, cęlum factum, annũciat qđ aurea, cum terra eſſet timore tacuerat. Dies diei eructat verbum. Spiritus, ſpiritualibus profert plenitudinem incõmutabilis ſcientiæ Dei. [Infra:] Nec eſt, qui ſe abſcõdat à calore eius. A ſummo cęlo egreſſus Chriſti Domini, & occurſus eius vſque ad ſummum eius. Poſtquam enim recurrendo remeauit ad cęlum, miſit Spiritum ſanctum, & apparuerunt diſpertitæ linguæ tanquam ignis. Sicut ignis venit Spiritus ſanctus, fœnum carnis conſumpturus, aurum cocturus, & purgaturus, ſicut ignis venit, & ideo dicitur: Et non eſt, qui ſe abſcondat a calore eius. Lex Dñi immaculata conuertens aĩas, hoc eſt, Spiritus ſanctus. Teſtimoniũ Domini fidele, ſapientiam præſtans paruulis, non ſuperbis, hoc eſt, Spiritus ſanctus Iuſtitiæ Domini rectæ, non terrentes, ſed lætificantes corda, hoc eſt, Spiritus ſanctus. Præceptum Domini lucidum illuminans oculos cordis, hoc eſt, Spiritus ſanctus, Timor Domini ſanctus, permanens in ſæculum ſæculi, hic eſt Spiritus ſanctus, hunc donat. 43

In Pſ. 18. Concio. 1. tom. 8.

IDEM exponens verba illa: Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei, inquit. Qui ſunt iſti impetus fluminis? Inundatio illa Spiritus ſancti, de qua Dominus dicebat: Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat. Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Ergo hæc flumina fluebant de ventre Apoſtolorum, & fidelium. Hæc flumina cũ fluant ab vno flumine, multi impetus fluminis, lætificant ciuitatem Dei. Et vt noueritis hoc dictum de Spiritu ſancto, ſubdidit Euãgeliſta, dicens: Hoc autem dicebat de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. Quod in die Pentecoſtes impletum eſt. Hinc ciuitas Dei lætificatur, dũ mare turbaretur ſonitu aquarum ſuarum, dum montes cõturbarentur, quærentes quid agerent, quomodo nouã doctrinam pellerent, quomodo Chriſtianorum genus de terra eradicarent. Sed ſæuiat mare, conturbentur montes, Deus in medio eius non commouebitur. 44

In Pſ. 45. Ioan. 7.

IDEM ait: Quid ſibi vult, quod Spiritus ſanctus apparuit in linguis igneis, niſi quia nullius linguæ duritia eſt, quæ non illo igne ſoluatur. 45

In Pſ. 95.

IDEM dicit. Aqua vocatur Spiritus ſanctus propter ablutionem, vel irrigationem; oleũ propter exultationem, & inflammationẽ chariratis. Vnde ab Iſaia dictum eſt de Chriſto Spiritus Domini ſuper me, eo quod vnxerit me, oleo ſcilicet Spiritus ſancti. 46

In Pſ. 118 Iſa. 61.

IDEM explicans verba illa; Conuerte Domine captiuitatem noſtram, ſicut torrens in auſtro, dicit. Sicut conuertuntur torrentes in auſtro, ſic conuerte captiuitatem noſtram. Quodã loco dixerat Scriptura, cum præciperet, & moneret de operibus noſtris bonis; Sicut glacies in ſereno, ita ſoluentur peccata tua. Ergo peccata ligabant nos. Quomdo? Quomodo frigus ligat aquam, nè currat, ita & nos alligati frigore peccatorum, gelauimus. Auſter aũt, calidus ventus eſt. Quan- 47

In Pſ. 125. Eccl. 3. Simile.

do flat auster, liquescit glacies, & implentur torrentes. Torrentes autem dicũtur flumina hiemalia, magno.n. impetu, repẽtinis aquis repleta currunt. Gelaueramus ergo in captiu itate, constringebãt nos peccata nostra, flauit auster Spiritus sanctus, dimissa sunt nobis peccata, soluti sumus à frigore iniquitatis, tanquam glacies in sereno, sic soluuntur peccata nostra. Curramus ad patriam quasi tortentes in austro.

48 *Trac.7. in 1.canonicã Ioan. to.9.* IDEM explicat verba illa Prou.5. Fons aquæ tuæ sit tibi proprius, & alienus non bibat ex eo, de Spiritu sancto. Charitas enim est singularis fons, ad quem non accedunt alieni, hoc est, qui Deum non diligunt.

49 *Serm 6. de uerbis Apost. to.10* *Exo. 20.* IDEM dicit Numerantur quinquaginta dies post Pascha, & accipiunt discipuli Spiritum sanctum. Sed in monte Sinai, qnando data est lex, populus à longe stabat, timor erat, amor nõ erat. Nã vsque adeo timuerunt, vt dicerent ad Moysen: Loquere tu nobis, non loquatur nobis Dominus, nè fortè moriamur. Descendit Dominus in Sinai in igne, sed plebem longè stantẽ territans, & digito suo scribens in lapide, non in corde. Hic autem, quando venit Spiritus sanctus, congregati erant fideles in vnum, nec in mõte terruit, sed intrauit in domum, sonuit de cælo sonus, sed nullus expauit. Audisti sonum, vide & ignem, quia & in monte vtrumq; erat, & ignis & sonitus. Sed illic etiam fumus, hic & ignis serenus. Hic audi linguam loquentem, & intelligе Spiritum, nõ in lapide, sed in corde scribentem. Lex ergo spiritus vitæ, scripta in corde, liberabit te à lege peccati, & mortis. Vnde Dominus dixit: Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & consummabo super domum Iacob testamentum nouum, non secundum testamentum, quod constitui patribus eorum in die qua apprehendi manum eorum & eduxi eos de terra Aegypti. Deinde ipsam differentiam euidenter ostendit: Dans, inquit, leges meas in cordibus eorum: in cordibus, inquit, eorum superscribam eas.

Rom.8. *Hier.31.*

50 *Sen 187. de tempore.* IDEM ait. In die Pentecostes factus est repente de cœlo sonus, tanquam aduenientis Spiritus vehemẽtis. Flatus ille à carnali palea corda mundabat. Ignis ille fœnum veteris concupiscentiæ consumebat. Linguę illæ, quibus loquebantur à Spiritu sancto impleti, per omnium Gentium linguas futuram. Ecclesiam designabant. Sicut enim post diluuium impietas superba hominum turrim contra Dominum ædificauit excelsam, quando per linguas diuersas diuidi meruit genus humanum, vt vnaquæque gens lingua propria loqueretur, nè ab alijs intelligeretur; sic humilis fidelium pietas, earum linguarum diuersitate, Ecclesię contulit vnitatem, vt quod discordia dissipauerat, colligeret charitas, & humani generis tanquam vnius corporis mẽbra dispersa, ad vnum caput Christum compaginata redigeret, & in sancti corporis vnitatem, dilectionis igne conflaret. Ab hoc itaque dono Spiritus sancti prorsus alieni sunt, qui oderunt gratiam, qui societatem nõ retinent vnitatis.

Gen. 11.

51 *Li.5. Mo. c.19.t.2. Ioan.2.* GREGORIVS exponens verba illa Iob 4.cap. Porrò ad me dictum est verbum absconditum, dicit. Potest per verbum absconditum allocutio intimæ aspirationis intelligi, de qua Ioannes dicit: Vnctio eius docet vos de omnibus. Quæ nimirum aspiratio, humanã mentẽ tangendo subleuat, & temporales cogitationes deprimens, æternis hanc desiderijs inflammat; vt nihil ei iam nisi quæ superna sunt, libeat, & cũcta quæ inferius de humana perstrepunt corruptione, contemnat. Absconditum ergo verbum audire, est locutionem sancti Spiritus corde concipere. Quæ profectò sciri non potest, nisi à quo haberi potest. Vnde veritatis voce de hac abscondita locutione dicitur: Ego rogabo Patrem, & alium Paracletũ dabit vobis Spiritum veritatis, quẽ mundus non potest accipere. Quia sicut Spiritus sanctus inuisibilis est, ita omnem, quem repleuerit ad desideranda inuisibilia, accendit. Et quoniam mundana corda sola visibilia diligunt, hũc mundus non accipit, quia ad diligenda inuisibilia non assurgit. Sæculares.n. mentes, quantò se foris per desideria dilatant, tantò ad receptionem illius, sinum mentis angustant. Et quoniam pauci sunt, qui à desideriorum carnalium sorde purgati, ad perceptionem sancti Spiritus ipsa hac purgatione dilatantur, verbum hoc absconditum dicitur, quia illud à quibusdam proculdubio in corde percipitur, quod à maxima hominum parte nescitur. Vel certè ipsa affligatio sancti Spiritus, verbum absconditũ est, quia sentiri potest, sed exprimi per verba non potest.

Ioan.14.

IDEM explicans illa verba Iob 12. Si continuerit aquas, omnia siccabuntur. Si emiserit eas, subuertẽt terram, inquit. A quæ nomine, sancti Spiritus gratia designat, sicut Ioãnes ait: Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre eius fluẽt aquæ viuæ. Hoc aũt dixit de Spiritu, quem accepturi erant, credentes in eũ. Si continuerit aquas, omnia siccabuntur, quia si sancti Spiritus gratia ab audientis mente subtrahatur, arescit protinus intellectus, qui iam per spẽ virides cere in audiente videbatur. Quod aũt nõ aquam, sed aquas memorat, pluralitatis appellatione, ad septiformẽ donorũ spiritualiũ gratiã recurrit, quia quasi tot aquis quisque infunditur, quot donis repletur. De q.bus aptè subditur: Si emiserit eas, subuertẽt terrã. Quid.n. terra nisi peccator accipitur, cui dictum est: Terra es, & in terrã ibis? Manet itaque terra immobilis, cũ præceptis Domini peccator obedire contemnit, cũ ceruicẽ superbię erigit, atque à veritatis lumine oculos mentis claudit. Sed quia scriptum est: Pedes eius steterũt, & mota est terra, quia cum veritas in corde figitur, mentis immobilitas agitatur. Si sancti Spiritu gratia superno munere iuxta vocem prædicantis infunditur, statim subuertitur, quia peccatricis mentis duritia, ab immobilitatis suæ obstinatione permutatur, vt tantò se postmodum præceptis diuinis flendo subijciat, quantò superbiendo prius contra Dñm ceruicem cordis erigebat. Videas namque, quod terra humani cordis, aqua diuini muneris infusa, post libẽter iniurias tuleret, quas prius vehementer irrogabat, post etiam sua tribuat, q̃ prius & aliena rapiebat, post carnem abstinendo cruciet, quę prius satietate carnis per mortifera turpitudinũ oblectamenta defluebat. Cum igitur mens humana, diuino munere infusa, contra hoc quod consueuerat, agere cœperit, terra subuersa est, quia deorsum missa est, quæ prius eminebat, & rursum leuata est facies, quæ prius in profunda premebatur. Cum Paulus Damascum peregeret, sancti Spiritus gratia in itinere infusus, ab illa sua protinus crudelitate mutatus est, & postmodũ plagas pro Christo accepit, quas veniebat inferre Christianis, & qui prius carnaliter viuens, in mortẽ conabatur sanctos tradere, gaudet postmodum pro vita sanctorum, suæ carnis sacrificiũ immolare. Emissa ergo aqua, terra subuersa est, quia Pauli mens mox vt sancti Spũs gratiã accepit, statũ suæ crudelitatis, atque immobilitatis mutauit. Quo cõtra per prophetã Dñs cõtra Ephraim quæritur, dicens: Ephraim factus est subcinnericius panis, qui nõ reuersatur. Panis namq. subcinnericius sup se cinerem portans, partẽ mundiorem deorsum p̃mit, partemq; superiorẽ tantò sordidiorẽ habet, quanto in ea cinerẽ tolerat Mẽs itaque, quæ terrena cogitat, quid sup se aliud quàm cineris molẽ portat? Sed si reuersari voluerit, mundam faciem quam deorsum presserat, superius reducit, cũ cinerem quem portabat, excusserit. Si igitur terrenarum cogitationum cinerem à mente excutimus, quasi panem subcinericium reuersamus, vt illa nostra intentio iam postponi debeat, q̃ prius cogitationis infimæ cinis præmebat, & munda facies ad superiora veniat, vt recta nostra intẽtio, mole iã terreni desiderij nõ prematur. Quod nequaquã agere possumus, nisi sancti Spiritus gratia perfundamur, quia omnipotens Deus, si aquas emiserit, subuertent terrã.

52 *Li.11. Moral c.6. Ioan.7.* *Gen.3.* *Psal.32.* *Ose 7.*

53 *Li.16.Moral.c.2.* IDEM exponens illa verba Iob 22.c. Abstulisti pignus fratrum tuorum sine causa, & nudos spoliasti vestibus,

ſtibus, ait. In Scriptura ſacra, aliquando pignoris appellatione dona Spiritus ſancti ſignantur. Vnde Paulus ait: Qui dedit nobis pignus Spiritus. Ad hoc enim pignus accipimus, vt de promiſſione, quæ nobis fit, certitudinem teneamus. Donum ergo ſancti Spiritus pignus dicitur, quia per hoc noſtra anima, ad interioris ſpei certitudinem roboratur.

2. Cor. 1.

55 Li. 13. Moral. c. 19. Pſal. 18. Act. 2.

IDEM exponẽs illa uerba Iob c. 26. Spiritus meus ornauit cęlos, inquit. Quos cęlos, niſi eos, de quibus ſcriptum eſt: Cęli enarrant gloriam Dei? Quos tunc ornauit Spiritus, cum repleuit, quando factus eſt repente de cælo ſonus, tanquam aduenientis Spiritus vehemẽtis, &c. & repleti ſunt omnes Spiritu ſancto. Ex eo ergo acceperunt ornamenta virtutis, quos immenſa ante poſſederat fœditas timoris. Scimus enim timorem Petri, qui ante acceptam huius Spiritus gratiam, dum mori timuit, vitam negauit. Sed poſtea repletus Spiritu ſancto, cõtra populi principes & ſeniores poſt multa dixit: Obedire oportet magis Deo, quàm hominibus, Verberibus, & minis prohibetur, nè prædicet Chriſtum, nec tamen compeſcitur. Sancti enim Spiritus iã virtute ſolidatus, huius mundi altitudines, libertatis calce deprimebat. Hæc ſunt ornamenta cœlorum, hæc ſunt dona Spiritus, quę diuerſis manifeſtari virtutibus ſolent, quas occultæ diſpenſationem munere diuiſas Paulus enumerat, dicens: Alij quidem per Spiritũ datur ſermo ſapientiæ: alij autem ſermo ſcientię ſecundũ eundem Spiritum: alteri fides in eodem Spũ: alij gratia ſanitatum in vno Spiritu: alij operatio virtutũ, alij prophetia, alij diſcretio ſpirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio ſermonum. Hæc autem omnia operatur vnus atq; idem Spiritus, diuidens ſingulis prout vult. De his etiam cęlis in pſalmo dictũ eſt: Verbo Domini cęli firmati ſunt. De his quoque ornamentis ſubditur: Et ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. Bene itaque dicitur: Spiritus eius ornauit cęlos, quia prædicatores ſancti, niſi promiſſa Paracleti dona perciperent, nullo fortitudinis decore clariuiſſent.

Act. 4.

1. Cor. 12.

Gen. 3.

Pſal. 32.

56 Li. 19. Moral. c. 11. Iſa. 10.

IDEM explicans verba illa Iob 26. cap. Et petra mihi fundebat riuos olei, inquit Poteſt nomine olei ipſa Spiritus ſancti vnctio deſignari, de qua per prophetam dicitur: Computreſcit iugum à facie olei. Iugum quippe à facie olei computreſcit, quia dum ſancti Spiritus gratia vngimur, à captiuitatis noſtræ ſeruitute liberamur. Dumq; maligni Spiritus dominatio ſuperba repellitur, iugum conteritur, quo libertatis noſtræ colla præmebantur. Petra ergo fundit riuos olei, quando Spiritus ſancti gratia, abundantiaq; donorũ eius, peccata ab anima pelluntur.

57 Li. 27. Moral. c. 23. Iſa. 49.

IDEM explicans verba illa Iob 37. cap. Nonne veſtimenta tua callida ſunt, cum perflata fuerit terra austro, dicit. Veſtimenta Eccleſiæ ſunt, qui ei fidei aduna tione iunguntur. De quibus eidẽ Eccleſiæ per prophetam Dominus dicit: Viuo ego, quia omnibus his velut ornamento veſtieris. Per Auſtrum verò, qui nimirum calidus ventus eſt, non immeritò Spiritus ſanctus deſignatur, quo quiſq; dum tãgitur, ab iniquitatis ſuæ tor pore liberatur. Vnde bene in Canticis dicitur: Surge Aquilo, & veni Auſter, perfla hortum meum, & fluant aromata illius. Aquilo enim iubetur, vt ſurgat, vt nimirum is qui mortalium corda reſtringit, aduerſarius ſpiritus fugiat. Auſter enim venit, & hortũ perflat, vt eius aromata diffluant, quia per aduentum ſancti Spiritus dum mens hominum repletur, ex ea mox opinio virtutum aſpergitur, vt iure iam ſanctorũ lingua, quaſi hortus Auſtro perflatus dica: Chriſti bonus odor ſumus Deo. Veſtimenta ergo ſanctæ Eccleſiæ calida ſunt, dũ terra Auſtro perflatur, quia hi, qui ei per fidem inhærent, feruentibus charitatis ſtudijs inardeſcunt, dum eorum mens, ſancti Spiritus afflatu perfunditur.

Oſee 7.

Cant. 4.

2. Cor. 3.

58 Hom. 30.

IDEM ait: Si quis diligit me, ſermonem meũ ſeruabit. Probatio ergo dilectionis, exhibitio eſt operis. Hinc in epiſtola ſua Ioannes dicit: Qui dicit, quia diligo Deum, & mandata eius non cuſtodit, mẽdax eſt. Vere enim diligimus, ſi per mandata eius, à noſtris nos voluptatibus coarctamus. Qui non diligit me, ſermones meos non ſeruat. Ad voſmetipſos fratres introrſus redite, ſi Deũ verè amatis exquirite. Nec tamen ſibi ali quis credat, quidquid ſibi aĩus ſine operis atteſtatione reſponderit. De dilectione conditoris, lingua, mens, & vita requirantur. Nunquam eſt amor Dei otioſus: operatur etenim magna, ſi eſt, ſi verò operi renuit, amor nõ eſt. [Infra:] Venit Spiritus ſanctus in figura ignis, quia per hunc, peccatorum rubigo conſumitur. De hoc igne veritas dicit: Ignem veni mittere in terram, & quid volo, niſi vt accẽdatur? Terra enim vocata ſunt corda terrena, quæ dum ſemper in ſe infimas cogitationes congerunt, à malignis ſpiritibus conculcantur. Sed ignem Dominus in terram mittit, cum afflatu ſancti Spiritus, corda carnalium incendit. Et terra ardet, cum cor carnale in ſuis prauis voluptatibus frigidum relinquit concupiſcentias præſentis ſæculi, & incenditur ad amorem Dei. In igneis autem linguis monſtratus eſt, quia omnes, quos repleuerit, ardentes pariter & loquentes facit. In columba verò Spiritus ſanctus, & in igne monſtratus eſt, quia omnes, quos repleuerit, ſimplices & ardentes facit: ſimplices puritate, ardentes æmulatione: In Redemptore noſtro in colũba apparuit, quia non ueniebat, ut peccata iam per zelum percuteret, ſed adhuc per manſuetudinem tolerare. In igne verò uenit hominibus, in columba verò apparuit Domino, quia peccata noſtra, quæ Dominus per manſuetudinem tolerat, nos per zelum rectitudinis debemus cautè conſpicere, & ardore pœnitentiæ cremare. Videte, ſanctus Spiritus qualis ſit artifex: Implet citharœdum puerum, & pſalmiſtam facit: Implet paſtorem armentarium ſycomoros uellicantem, & prophetam facit: Implet abſtinentem puerum, & iudicem ſenum facit. Implet piſcatorem, & prædicatorem facit: Implet perſecutorem, & doctorem Gentium facit: Implet publicanum, & Euangeliſtam facit. O qualis eſt artifex iſte Spiritus, nulla ad diſcendum mora agitur in omne quod uoluerit. Mox enim, ut tetigerit, mentem docet, ſolumq; tetigiſſe, docuiſſe eſt, In incarnatione Deus in ſe permanens ſuſcepit hominem: in iſta verò ſolennitate homines, uenientem deſuper ſuſceperunt Deum. In illa Deus factus eſt homo; in iſta homines facti ſunt per adoptionem dij [Infra:] Nec Deus uerè ſine proximo, nec proximus uerè diligitur ſine Deo. Hinc legimus, quod Spiritus ſanctus bis a Domino eſt datus, primus a Domino in terra de gente, poſtmodum a Domino cęlo præſidente. In terra quippe datur, ut diligatur Deus. Sed cur prius in terra, & poſtmodum è cęlo, niſi quod patenter datur intelligi, quia iuxta Ioannis uocem: Qui fratrem ſuum, quem uidet nõ diligit, Deum quem non uidet, quomodo poteſt diligere? Amemus ergo eum, qui iuxta nos eſt, ut peruenire ualeamus ad amorem illius, qui ſuper nos eſt. Meditetur mens in proximo, quod exhibeat Deo, ut perfectè mereamur in Deo gaudere cum proximo.

in Euang. in die Pentecoſtes. 1. 2.

1. Ioan. 4.

Luc. 12.

1. Reg. 16. Amos 7.

Dan. 13.

Matth. 4. Act. 9. Luc. 5.

1. Ioan. 4.

IDEM explicans uerba illa; Velociter exaudi me Domine, defecit ſpiritus meus, ait. Poſtulat, vt velociter exaudiatur. Non enim incongruè à quodam ſapiente dictum eſt: cupiditate, ipſa celeritas tarda eſt. Addit etiam cauſam, quare exaudiri debeat, quaſi inflantem iam ſpiritum non habeat, qui ſpem ſuam omnino in Deo ponit. Dicendo enim, defecit ſpũs meus, pauperem ſpiritu ſe eſſe teſtatur, & de ipſo non præſumere, ſed ſacrificium Deo, ſpiritum contribulatum offere. Agnoſcit hoc etiam ſe ex gratia Dei habere, quod humiliatus eſt, confidens ſe eius auxilio erigendum, cuius gratia ſe ſentit eliſum. Hinc namque prophęta Dominum exorans, ait: Auferes ſpũm eorum, & deficient, & in puluerem ſuum reuertentur. Emitte ſpiritũ tuum, & creabuntur. Non enim receptaculum Spiritus Dei quiſquã efficitur, niſi ſpiritu ſuo primitius euacue

59 In Pſ. 7a. pœniten.

Pſal. 103.

tur. Nam nec requiescit Spiritus Dei, nisi super humilem, & quietum, & trementem sermones Dei.

60 BERNARDVS ait: Spiritus timoris in Christo fuit, quo Patri semper reuerentiam exhiberet, semper gloriam eius quæreret, & spiritus pietatis, quo misericorditer compateretur hominibus. Vnde & necessarium habuit spiritum quoque scientiæ, per quem timoris pariter, & pietatis distributio fieret inconfusa. Et nota, quod in primo illo parentum nostrorum peccato, in quo tres auctores extiterunt, defuerunt hæc tria dona tribus. Non habuit Eua scientiã, quæ, vt ait Apostolus, seducta in præuaricatione fuit. Verum serpenti pietas defuit, quia diabolus homicida fuit ab initio. Adam verò pius fortè uidetur, mulierem non contristando, sed timorem Domini dereliquit, voci illius magis obediens, quàm diuinæ. Vtinam magis timor Domini prænaluisset in eo, sicut de Christo legitur: Quia repleuit eum non pietatis spiritus, sed timoris In omnibus enim & per omnia pietati proximorum timor Domini præferendus est. In his igitur tribus, pietate, timore, scientia, Mediator noster reconciliauit homines Deo. Nam in consilio, & fortitudine de manu aduersarij liberauit. Consilio siquidem, pristino iure priuauit hostem, data potestate, vt manus inijceret innocenti. Fortitudine prænaluit, nè violenter posset retineri Redemptor, dum victor ab inferis redijt. Exinde cibat nos pane vitæ, & intellectus, & potat a qua sapientiæ salutaris. Est enim intellectus rerum spiritualium, & inuisibilium verus animæ cibus, & panis confirmans cor hominis, & ad omne opus bonum roborans in omni exercitatione spirituali.

Serm. 2. Annũciationis, qui est de septiformi spiritu in Christo.

1. Tim. 2.

Isa. 11.

61 IDEM inquit: Cum consolationibus carneis funditus renunciaueris, tunc purgabitur affectus, & voluntas renouabitur, vel noua creabitur, vt omnia, quæ primò difficilia, immo impossibilia videbantur, cum multa percurrantur dulcedine, & auiditate. Emitte inquit, spiritum tuum & creabuntur, & renouabis faciẽ terræ. Sicut per faciem exterior homo cognoscitur, sic per voluntatem demonstretur interior. Emisso ergo spiritu, creatur, & renouatur facies terræ, ideſt, terrena voluntas fit cælestis, parata ad nutum citius obedire. De illis, qui consolationes habent carneas scriptum est: Non permanebit Spũs meus in hominibus istis, qui caro sunt, ideſt, carnales, & quidquid in eis spũs fuerat, in carnẽ euanuit. Oremus, vt veniat Spũs veritatis, & repleat domum istam, vbi sumus sedentes, quatenus eius vnctio doceat nos de omnibus, ficque & intellectu clarificato, & affectu purificato, veniat ad nos, & apud nos faciat mansionem.

Ser. 3. de Ascẽsione Domini.

Psal. 103.

Gen. 6.

62 IDEM sic habet: Venit Spiritus super discipulos in linguis igneis, vt verba ignea loquerentur, & legem igneã, linguæ igneæ prædicarent. Induti sunt Apostoli virtute ex alto, qui de tanta pusillanimitate spũs, ad tãtam deuenere cõstantiã. Quis dubitet aduenisse Spũm vehementem, qui mentes eorũ inuisibili illustraret potentia? Quia nos à Deo mandatum accepimus, vt declinantes à malo, faciamus, quod bonum est. Vide quemadmodũ Spũs in vtroq; adiuuat infirmitatem nostrã. Ad declinandum à malo tria operam in nobis, cõpunctionem, supplicationem, remissionem. Initium enim reuertendi ad Deum, pœnitentia est, quam sine dubio Spũs operatur Dei. Quis. n. cum ad ignem venerit algens, & fuerit calefactus, dubitabit ab igne ei venisse calorem, quem habere non poterat sine illo? Sic ergo q prius in iniquitate fuerat frigidus, si postmodũ feruore quodam pœnitentiæ accendatur, aliũ sibi Spiritum, qui suum arguit, & dijudicat, non dubitet aduenisse. Sed quid prodest pœnitere de culpa, & non supplicare pro venia. Necesse est, vt etiam hoc Spiritus operetur, dulcedine quadam spei replens animam, perquam fiducialiter postulet, nihil hæsitans. Ipse est in quo clamamus: Abba Pater. Ipse, qui postulat pro nobis gemi ãbus inenarrabilibus. Porrò ad faciendum bonũ, quid in nobis Spiritus bonus operatur? Profectò monet, & mouet, & docet. Monet memoriam, rationem docet, mouet uoluntatem. Memoriæ suggerit bona in cogitationibus sanctis, atque ita ignauiam nostram, torporẽque repellit. Propterea quoties huiusmodi suggestionem boni, senseris in corde tuo, da honorẽ Deo, & age reuerentiam Spiritui sancto, cuius vox sonat in auribus tuis. Ipse namque est qui loquitur iustitiam. Et in Euangelio habes, quia ipse suggeret vobis omnia quæ cumque dixero vobis. Et præmisit: Ipse docebit vos omnia. Dixeram enim quia docet rationem. Multi siquidem monentur, vt benè faciant, sed minimè sciunt quid agendum sit, nisi adsit denuo gratia Spiritus sancti, & quam inspirat cogitationem, doceat in opus proferre, nè vacua in nobis sit gratia Dei. Sed quid? Scienti bonum, & non facienti peccatum est illi gratia. Propterea non solum moneri & doceri, verumetiam moueri & assici necesse est ab eo vtique Spiritu, qui adiuuat infirmitatem nostram, & per quem in cordibus nostris diffunditur charitas. Itaque cum sic aduenies Spiritus, totam possederit animam, suggerendo, instruendo, afficiendo, loquens semper in cogitationib. nostris, vt audiamus & nos, quid loquatur in nobis Dominus Deus, rationem illuminans: voluntatem inflammans, non tibi videtur, quia totam domum impleuerint dispertitæ linguæ tanquam ignis? Sint autem dispertitæ linguæ propter multiplices cogitationes, sed eorum multiplicitas, & vno lumine veritatis, & vno charitatis feruore, tanquam ignis.

Sap. 1.

Psal. 24.

63

Ioan. 14.

64 IDEM inquit: Hodie dilectissimi cęli distillauerũt à facie Dei Sinai, a facie Dei Israel, & pluuia voluntaria segregata est hæreditati Christi. Post magnificentiam enim resurgentis, post gloriam ascendentis, post residẽtis sublimitatem, non restabat nisi ut expectatio iustorum lætitia aduenire t, & cœli muneribus, cælestes homines implerẽtur. Hæc omnia, & eodem ordine Isaias multò ante prædixerat. Erit, inquit, in die illa germen Domini in magnificentia, & fructus terræ sublimis, & exultatio his qui saluati fuerint de Israel Germen Domini Iesus Christus solus, qui sine peccato conceptus fuit. Istud ergo germen, quod de virgine pullulauit, in magnificentia fuit, cum surrexisset à mortuis, quia tũc Domine Deus meus magnificatus es vehementer, confessionem & decorem induens, amictus lumine sicut vestimento. Quanta autem ascendentis gloria cum triumphatrice palma, cœlis inuectus, susceptum hominem in ipsa claudis diuinitatis identitate? Quis cogitet, quàm sit fructus terræ sublimius in cõsessu ad dexteram patris? Veniat ergo exultatio Domine Iesu his qui saluati sunt de Israel, Apostolis tuis, quos elegisti ante mundi constitutionem. Veniat Spiritus tuus bonus, qui sordes abluat, & infundat virtutes in spiritu iudicij, & in spiritu ardoris Dei. [Infra:] Misit Christus Spiritum sanctum, qui tibi donet pignus salutis, robur vitæ, scientiæ lumen. Pignus salutis, vt ipse Spiritus reddat testimonium spiritui tuo, quòd Filius Dei sis, qui signa prædestinationis cordi tuo imprimat, & ostendat, qui donet lætitiam in corde tuo, & de rore cęli, si non continuè, tamen sæpissimè mentem tuam impinguet. Robur vitæ, vt quod per naturam tibi est impossibile, per gratiam eius non solum possibile, sed & facilè fiat, ita vt in laboribus, in vigilijs, in fame, & siti, & in omnibus obseruantijs (quæ nisi farinula ista dulcorentur, prorsus mors in olla appareat) delectabiliter incedas, sicut in omnibus diuitijs. Scientiæ lumen, vt cum omnia benefeceris, te seruum inutilem putes, & quidquid boni in te inueniris, illi tribuas, à quo omne bonum est, sine quo nihil omnino potes incipere, ne perficere dicam. Hoc est, quod per Prophetam idem Spũs dicit: Seminate vobis ad iustitiam, vbi pignus salutis ostenditur, metite spem vitæ, ubi uitale robur accipitur, illuminate vobis lumen scientię, quod uerbis proprijs subinfertur. Vnde Spiritus iste super

Ser. 2. eiusdem solemnitatis.

Psal. 67.

Isa. 4.

Psal. 24.

Osee 10.

Ser. 3. in eadem solennitate. Psal. 50.

In ser. de septem donis Spiri-

per Apostolos in igne apparuit, propter lumen pariter & ardorem. Quos. n. repleuerit, & spiritu feruere, & in veritate cognoscere facit, qa sola misericordia est, quæ eos & præuenit, & perducit. Pater, vt seruum redimat, Filio non parcit; Filius seipsum libentissimè tradit, Spiritum sanctum vterque mittit, & ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. O duri, & indurati, & obdurati filij Adam, quos non emollit tanta benignitas, tanta flamma, tam ingens ardor amoris, tam vehemens, amator, qui pro vilibus sarcinulis tam pretiosas merces expendit. Quid à te quærit, qui tanta solicitudine te quæsiuit, nisi te solicitum ambulare cum Deo tuo? Hanc solicitudinem non facit, nisi Spiritus sanctus, qui scrutatur profunda pectorum nostrorum, discretior cogitationum, & intentionum cordis, qui nec minimam paleam intra cordis, quod possidet, habitaculum patitur residere, sed statim igne subtilissimæ circumspectionis exurit. Spiritus dulcis, & suauis, qui nostram voluntatem flectat, immo erigat & dirigat magis ad suam, vt eam & veraciter intelligere, & feruenter diligere, & efficaciter implere possimus.

66 IDEM dicit: Felix, qui in hoc sancti Spiritus thalamo commoratur, vt possit intelligere triplicem illum spiritũ, de quo, qui super senes intellexerat, clamabat: Ne proijcias me à facie tua, & spiritum sanctum tuum ne auferas me. Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Spiritum sanctum ipsum intellige, proprio nomine designatum. Rogat ergo nè proijciatur à facie eius, tanquam aliquid immundum, quia Spiritus iste odit sordes, nec habitare poterit in corpore subdito peccatis. Cui enim proprium est peccata repellere, ipsi & proprium est peccata odisse, nec in vno domicilio pariter morabuntur tanta munditia, & immunditia tanta. Recepto ergo sancto Spiritu per sanctimoniam, sine qua nemo uidebit Deum, audet quis ante faciem eius apparere tanquam lotus, & mundus, vt potè qui contineat se ab omni malo, & qui actiones, etsi non cogitationes frenauerit. Sed quia peruersæ, & immundæ cogitationes separant à Deo, orandum est, vt cor mundũ creetur in nobis, quod vtique fiet si spiritus rectus fuerit in nostris visceribus innouatus. Spiritum rectum (quod ait) Filio potest non inconuenienter aptari, qui nos veterem hominem exuens, nouum induit: qui nos renouauit in spiritu mentis nostræ, tamquam in visceribus nostris, vt cogitemus quæ recta sunt, vt ambulemus in nouitate spiritus. Formam enim rectitudinis de cœlis attulit, reliquit in terris, immiscens sanè & mittens dulcedinem rectitudinis in omnibus operibus suis, sicut de eo idem ipse prædixerat. Dulcis & rectus Dominus, propter hoc legem dabit delinquentibus in via. Castigato ergo corpore per sanctitudinem operum, mundato corde vel potius in nouato per rectitudinem cogitationum, redditu lætitia salutaris, vt iam in lumine vultus Dei ambules, & in nomine eius exultes tota die. Quid igitur restat, nisi vt spiritu principali confirmeris, hoc est charitate? Scias vas tuũ possidere in sanctificatione & honore, non in passione deseruire? Spiritum sanctum accepisti tibi. Vis vt quæcumque tibi vis ab omnibus fieri, tu quoque facias illis, & quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris? Spiritum rectum ad opus proximi suscepisti. Iam si in vtroque bono, & in his, quæ ad vtrumque pertinent firmiter perseueras, principalem spiritum recepisti. Itaq; si desideras, vt in te Deus eligat partem sibi, esto solicitus sicut tibi spiritum sanctum, sicut proximo spiritum rectũ, sic ei quoq; tamquam vero principi, & Patri spirituũ, spiritum principalem exhibere.

68 IDEM inquit: Qui donum timoris habet, omnem odit iniquitatem, iuxta illud Psalmistæ: Iniquitatem odio habui, & abominatus sum. Et in alio loco: Omnẽ viam iniquitatis odio habui. Scriptum namque est: Timor Domini odit malum. Sine hac gratia, quę totius religiones exordium est, nullum bonum pullulare potest. Sicut enim securitas, causa est & mater omniũ delictorum, sic timor Domini, radix est & custos omniũ bonorum. Vnde scriptum est: Si non in timore Domini tenueris te instanter, cito subuertetur domus tua. Omne namque uirtutum ædificium corruit, si huius gratiæ amiserit præsidium. Vnde Salomon ait: In timore Domini esto quotidie, qa habebis spẽ in nouissimo, & præstolatio tua non auferetur. Vnde Apostolus: Cum metu & tremore vestram salutem operamini. Et quid plura? Connexa sunt timor, & religio, nec manere potest alterum absque altero: vnde Cornelius vir religiosus ac timens Deum, & Simeon iustus ac timoratus. Quem habere debemus, sicut ille, q dicebat: Semper enim, quasi tumentes super me fluctus, timui Deum. Iste diuinus timor, qui eum, quem perfectè imbuit, paupertati subijcit, & a malo diuidit, ita est primus in ordine gratiarum, sicut paupertas in serie beatitudinem. Secundum charisma est spiritus pietatis, illi secundæ, quæ in Euangelio ponitur, beatitudini simile, de qua Dominus ait: Beati mites, quoniam ipsi 69 possidebunt terram. De talibus Dominus in Isaia ait: Spiritus Domini super me, ad annunciandum mansuetis misit me. Moyses quoque mitissimus erat super omnes homines, qui morabantur in terra. De talibus Iob dicit: Dominus humiles ponit in sublime, & mœrentes erigit sospitate. Tertium donum est Spiritus scientiæ, de quo Salomon ait: Qui addit scientiam, addit & dolorem. Verè namq; scientia est, scire nos mortales & fragiles, & in hoc exilio, & in hoc ergastulo, & in hac peregrinatione dolendum, & lugendum esse. Vnde dicitur in terra beatitudine, huic tertio dono congruẽti: Beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Item: Væ vobis, qui nunc rideris, quia plorabitis. Hinc Salomon ait: Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat. Quarta grãtia est spiritus fortudini quartæ beatitudini similis, de qua dicitur: Beati, qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Qui enim iustitiam esurit & sitit, contra quælibet aduersa, fortis insuperabilis, & imperteritus existit. Vnde Salomon ait; Iustus, vt leo confidens, absq; terrore erit. Item non contristabitur iustus quidquid ei acciderit. Hoc spiritu erant prædicti omnes, de quibus ait Apostolus: Sancti per fidem vicerunt regna, &c. Ludibria & verbera experti, insuper & vincula, & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt. Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus; in solitudinibus errantes, in montibus, in speluncis, & in cauernis terræ. Hoc & ipse Apostolus de se ait: Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio. an angustia, &c. Iste spiritu omnem alienam malitiam sustines, & aduersus hostiles insidias instruit, & munit. Vnde Sponsus in Sponsæ præconio ait: Pulchra es amica mea, suauis & 70 decora sicut Hierusalem, terribilis vt castrorum acies ordinata. Quintum donum est spiritus consilij, q alijs facit compati & misereri, quintæ competens beatitudini: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Hinc & Salomon ait: Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur. Hanc exercemus vel quando sex misericordiæ opera implemus, de quibus Dominus loquitur in Euangelio, vel quando delinquẽtes corrigere, & ad bonum reddducere studemus, vel quando iniurias nobis illatas facilè indulgemus. Iste secundus clementiæ modus, siue consilij spiritus, Deum fecit semetipsum exinanire, formam serui accipere, vt sic posset ouem errantem corrigere, & ad proprũ ouile reducere. Sexta gratia est spiritus intelligentiæ, illi sextæ beatitudini congruens: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deũ videbunt. Nisi. n. mentis intuitus diligẽter purificatus fuerit, diuina liquidè intelligere nequit.

Ser. 3. in eadem solennitate. Psal. 50. *Sap. 1.* *Psal. 24.* *In ser. de septem donis Spiri-* *tus sancti.* *Psal. 118.* *Prou. 3.* *Eccl. 27.* *Prou. 23.* *Philip. 2.* *Act. 10.* *Luca 2.* *Iob 31.* *Isa. 61.* *Num. 12.* *Iob 5.* *Eccl. 1.* *Luc. 6.* *Prou. 14.* *Mat. 5.* *Prou. 28.* *Prou. 12.* *Heb. 11.* *Rom. 8.* *Cant. 5.* *Matt. 3.* *Prou. 22.* *Matt. 25.* *Matt. 5.*

Nam scriptum est: Spiritus sanctus disciplinę effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus quæ sunt sine intellectu. Vnde Salomon: Abominatio Domini, cogitationes malæ. Peruersæ cogitationes separant a Deo. Qui ergo vult sincerum ac lucidum intellectum habere, prauarum cogitationum phantasias, ac nebulas studeat effugare, & omni diligentia & cautela cor seruare. Vnde Salomon: Omni custodia serua cor tuum, quoniam ab ipso vita procedit. Septimum donum est, spiritus sapientiæ, quidam internus sapor, ac suauissimus gustus. Vnde Psalmista: Gustate, & videte, quoniam suauis est Dominus. Et iterum: Accedite ad eum, & illuminamini. Hoc diuinæ sapientiæ interno gustu, superna prælibamus, videlicet contemplantes quàm amœnum sit Angelicis cœtibus interesse, vbi nihil poterit quod displiceat esse, nec quod placeat abesse. Ista septima gratia, illi beatitudini congruit: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Qui enim mentem pacificam & serenam habent, de supernis dulcius sapiũt, & subtilius vident. Nam quisquis patientior, eò probatur esse sapientior. Vnde Salomon: Doctrina viri per patientiam dignoscitur. De talibus alibi dicitur: Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum. Hæ septem gratiæ, sunt septem mulieres virum vnum apprehendentes, septem spiritus super florem requiescentes, septem in candelabro lucernæ fulgentes, septem in lapide oculi, septem spiritus ante thronum Dei.

Sap. 1. *Prou. 15. 71* *Prou. 4.* *Psal. 33.* *Prou. 19.* *Psal. 118.*

Superbia uaria causat damna, variorq; habet gradus insidiaturq; viris iustis quamplurimum.
Cap. XIII.

1 ORIGENES referens historiam Loth, qui cum euasisset Sodomorum incendium, & egressus de Segor, nec respiciens retro, sicut vxor eius, quæ in statuam salis versa est, cum in montem ascendisset, à duabus filiabus suis, turpiter delusus est ac deiectus, inquit. Obseruare debes, nè fortè etiam cum effugeris flammas sæculi, & incendia carnis euaseris, etiam cũ pusillam, & non pusillam ciuitatem Segor, qui est medius quidam & ciuilis profectus, superaueris, & ad scientię altitudinem, velut ad quædam cacumina montis ascẽderis. Vide nè tibi insidientur duæ filiæ istæ, quæ à te non discedunt, sed sequuntur te, etiam cum ascendis in montem, idest vana gloria, & maior soror eius superbia. Vide nè te istæ filiæ sopitum ac dormientem, dũ tibi nec sentire, nec intelligere videris, complexibus suis instringant. Quæ idcirco filiæ dicuntur, quia in nobis extrinsecus superueniunt, sed de nobis, & de actuũ nostrorum velunt quadam integritate procedunt. Vigila ergo quantum potes, & obserua, nè de his generes filios, quia qui de his nati fuerint, nõ introibunt in Ecclesiam Domini.

Homil. 5. in cap. 19. Gen. to. 1.

2 IDEM exponens verba illa; Ergo & tu confunde re, & porta ignominiam tuam, dicit. Primum quidem est, nullũ opus facere confusionis, sed omnia talia quæ possunt Deum libera fronte respicere. Quia uerò sæpe peccamus, sciendum secundam nauem post confusionis opera esse erubescere, & pro sceleribus suis verecũdos oculos deijcere, neque sic procaci vultu incedere, quasi nihil omnino peccauerit. Bonũ est quippe post confusionis opera confundi, quia sæpe & hoc malitiæ artifex inoperatur, nè peccator ad pœnitentiã redeat, & sic agat quasi adhuc in iustitia perseueret. Videre possumus, & ex quotidiana vita discere, multos hominum post peccata sua non solum non lugere, quod fecerũt, verumetiam procaci fronte defendere proprias ruinas. Vnusquisque seipsum consideret, quid fecerit confusione dignum, quid turpe locutus sit, super quo non habeat audaciam quasi dicto bono, quid cogitarit tale, quod rubore dignum videtur ab eo qui cordis & renis occulta considerat: & cum diligenter præuiderit cogitationes, facta, sermones, tunc audierit prophetam dicentem: Et tu confundere, & accipe ignominiam tuam: & dat Deus ei, qui confusione digna gessit, etiã ignominiam: vt cum te humiliaueris, atque dixeris iustum de te factum esse iudicium, fortè misericordiam consequeris ab eo, qui potest post condemnationem ad pristinum statum te reuocare.

Homil. 10. in cap. 18.

3 CHRYSOSTOMVS explicans verba illa 2. Paralypom. 26. Elatum est cor Oziæ, ait. Elatio pericu losum vulnus, est enim malorum omnium fons. Et vt compendio discas morbi malitiam, illud audi, cætera quidem peccata circa nostram versantur naturam, at superbia virtutem incorpoream è sublimi detraxit, ac deiecit, eò quòd diabolum, cum diabolus non esset, vt hoc esset effecit, nimirum diabolus. Quod testem adducam Isaiam ita de illo loquentem: In cœlum ascendam, & ero similis Altissimo, &c. [Infra:] Peccauit superbè diabolus, & insuper suasit Adam, vt conciperet cogitationem, sua conditione maiorem, sibique cum Deo speraret æqualitatem. Si enim, inquit, hæc res me cœlo expulit, multo magis eadem hunc eijciet à paradiso. Vnde scriptum est: Deus superbis resistit. Non dixit, Deus superbos dimittit, & in peccatis deserit, suoq; nudat auxilio, sed aduersatur, inquit, non quod instructa acie aut pugna Deo sit opus aduersus superbum. Quid enim esse possit superbo infirmus? Nam, vt qui orbatus est oculis, omnium oppositus est iniuriæ, ita & superbus, qui non videt Dominum, nam superbia, vt inquit Scriptura, est non nosse Dominum, etiam ab hominibus facile superatur, posteaquam excidit ab illius luce. Quòd si etiam validus ac potens esset superbus, nihil opus esset Deo exercitus aduersus illum, quandoquidem & voluntas sufficiebat illi ad inuertenda omnia, multò magis sufficeret ad tollendos illos. Cur igitur resistit? Quo vehemens odium declarat erga superbum. Quòd si vultis, etiam causam ipsam; vnde vulnus hoc accidit, discamus, vt nos cautiores simus, nè in eadem incidamus mala. Sicut enim medici ad ægrotantes ingressi, antequam curẽt morbum inquirunt, vestigantq; vnde morbus sit inflictus, vt ab origine coerceant malum, propterea quod, qui mature radice ramos tantum execat, nihil aliud quàm incrementum operam. Vnde de Ozia non modò docuit, quòd fuit elatum cor eius, uerum addidit unde fuit elatum. Cum potens esse, inquit, elatum est cor eius. Non ferebat principatus magnitudinem, sed quemadmodũ ex edacitate nascitur ignea inflatio, ex inflatione gignitur febris, deinde ex febri plerumque mors, itidem & hic ex actionum eminentia nata est superba, nam quod in corporibus est inflatio, hoc in animis est superbia, mox ex superbia nata est appetentia rerum ipsi non cõgruẽtium. Hoc nè temerè dixerim, sed nè fœlices ducatis eos qui principatum gerunt, cum sciatis quantum habeat negotij, conditionis dignitas, nec vnquam illos iudicetis miseros, qui in egestate & afflictionibus viuũt, sciẽtes hanc vitam esse multò tutiorem. Vnde Prophe ta clamat: Bonum mihi Domine quod humiliasti me. Vide igitur quantum ex eminentia natum sit malum. Elatum est, inquit, cor eius vsque ad corruptionem. Quid est vsque ad corruptionem? Vsq; ad prauas cogitationes, quæ prorsus non ascendunt in animum nostrum, si nos ipsos tutamento circumsepiamus; sed eadem si negligenter egerimus, nascuntur in nobis, germinantque. sin occupentur, protinus præfocantur, & obruuntur. Aliæ simul & giguntur, & adolescunt, atque ad prauas actiones euadunt, omnẽque mentis nostræ sanitatem corrumpunt, si quãdo vehementer cessauerimus. Hoc itaque dicit, Elatum est cor eius, neque se intus continuit concupiscentia, neque extincta est, sed protupit, & ad opus vsque prauum progressa, totam illius virtutem corrupit. Beatitudo ergo est, cogitationem improbam prorsus non admittere, quod & à Propheta dictum est: Domine non est exaltatum cor meum:

Homil. 1. tom. 1. *(s. 14.* *Gen. 3.* *Iac. 4.* *Simile.* *Simile.* *Simile.* *Simile.* *Pſ. 118.* *1. Par. 16.* *Pſ. 130.*

meum: non dixit, elatum quidem eſt, ſed illud cohibui, verum non eſt omnino elatum, hoc eſt iugiter ſeruaui animam meam inacceſſam malitiæ, hoc igitur eſt fælicitatis. Huc proximum illud eſt, malas cogitationes iam ingreſſas celeriter repellere, nec ſinere, vt illic diu tius immorentur, nè in nobis mala paſcua, malamque ſibi gignant alimoniam.

5 IDEM inquit: Ozias rex erat, ac vir iuſtus, multis florens egregijs factis, verum poſtea tandem ad ſuperbiam venit, malorum matrem, ad arrogantiam tumultibus plenam, ad elationem, qua diabolus homines ad exitium trahit: nihil enim arrogantia peius. Vis tibi dicam quantum bonum ſit modeſtia, & quantum malũ orrogantia. Peccator iuſtũ ſuperauit, publicanus phariſæum, & verba factis fuere ſuperiora. Quomodo verba? Publicanus dicit: Deus propitius eſto mihi peccatori. Phariſæus dicit: Non ſum ſicut cæteri homines, rapax, auarus? ſed quid? Ieiuno bis in ſabbato, decimas do de omnibus, quæ poſſideo. Phariſæus opera iuſtitię præſtabat, publicanus uerba dicebat modeſtiæ, & verba plus potuerunt quàm facta, tantuſque theſaurus cũ contumelia reijcitur, & tanta inopia in diuitias commutata eſt. Venerunt duæ naues habentes onus, ambæ portum ingreſſæ ſunt, ſed publicanus pulchrè in portum appulit: Phariſæus autem naufragium perpeſſus eſt, vt diſceres quantum malum ſit animi tumor. Iuſtus es, ne deijcias fratrem. Flores rectè factis, nè probra iacias in proximum, tuasq; laudes contrahe. Quanto maior es, tantò magis ſubmitte teipſum. Attende quod dicitur, magis iuſtus metuere debet arrogantiã, quàm peccator, eò quòd peccator habet conſcientiã velit nolit humilem ac ſubmiſſam, iuſtus autem ob benefacta extollitur. Quemadmodum igitur fit in nauigijs, qui vacuam habent nauem, non metuunt piratarum inſultum. Non enim veniunt, vt cõterant nauem nihil vehentem: cæterum ij, qui nauem habent onuſtam, mẽtuunt piratas. Nam pirata illuc properat, vbi aurum, vbi argentum vbi lapides pretioſi: ſic & diabolus non facilè perſequitur peccatorem, ſed iuſtum potius, vbi multæ ſunt opes. Quoniam igitur frequenter per arrogantiam inſidiatur diabolus, vigilandum eſt. Quanto maior es, tantò magis ſubmitte te ipſum. Cum aſcenderis in altum, opus eſt, vt tibi proſpicias, nè cadas. Quãobrẽ & Dñs dicit: Cũ feceritis oĩa, q̃ precepta ſunt uobis, dicite, q̃a ſerui inutiles ſumus. Quid effereris animo, cum ſis homo, cognatus terræ, eiuſdẽ ſubſtantiæ cum cinere? Hodie diues, cras pauper, hodie ſanus, cras ægrotus, hodie gaudes, cras doles hodie in gloria, cras in ignominia, hodie iuuenis, cras ſenex. Numquid in rebus humanis conſiſtit aliquid, an non potius amnium præterfluentium curſum imitantur omnia, ſimul atque apparuerunt, citius nos quam vmbra relinquũt? Quid igitur criſtas erigis homo fumus, & vanitas? Homo enim vanitati ſimilis factus eſt, veluti fumus dies eius. Exaruit gramen, & flos decidit. Hæc dico, non vt ſubſtantiam deijciam, ſed vt arrogantiam refrenem. Alioqui & magna res eſt homo, & pretioſa res vir miſericors. Verum hic Ozias, cũ eſſet res cinctus diademate, quoniam erat iuſtus, elatus eſt animo, maiore ſpiritu concepto, quàm pro dignitate, ingreſſus eſt templum.

7 IDEM explicans illa verba: Qui poſt me venit, ante me factus eſt, cuius non ſum dignus corrigiam calceamenti eius ſoluere, inquit. Soluere calceamenta, viliſſimi ſerui officium eſt. Quòd ſi Ioannes indignus, qui corrigiam ſolueret. Ioannes inquam, quo maior inter natos mulierum non ſurrexit, quo nos loco ponemus? Si is, qui terrarum orbi æquiparatur, immo qui maior eſt, nè inter ultimos quidem miniſtros connumerari ſe dignum dicit, quid nos innumerorum ſcelerum pleni dicemus, qui tanto Ioanne ſumus inferiores, quanto terra minor eſt cœlo? Hic, neque qui ſoluat corrigam calceamenti dignum ſe profitetur, inimici autem veritatis, in tantam prorumpunt inſaniam, vt qui Deum cognoſcant, digni ſe arbitrentur. Quid hac amentia ſceleſtius? quid hac ſuperbia inſanius? Benè, inquit Sapiens: Initium ſuperbiæ non cognoſcere Dominum. Non eſſet è cœlo eiectus, neque in diabolum verſus cęcidiſſet Angelus, niſi hoc ſe ſcelere coinquinaſſet. Hoc eum præcipitem dedit, hoc in gehennam intruſit, hoc malorum omnium ei cauſa fuit, hoc tantarum virium eſt, vt omnem animi virtutem, eleemoſynas, orationes, ieiunium, cætera animi bona corrum pat Superbia in hominibus, immunda, inquit, eſt apud Deum. Non ergo fornicatio dumtaxat, neque adulterium hominem polluit, ſed & ſuperbia, ac etiam illis longe magis. Quamobrem? Quoniam fornicatio, etſi iudigna uenia ſit, poteſt tamen quiſpiam uoluptatem in excuſationem adducere: ſuperbia autem ne minimam quidem, propter quam vel umbram ſaltem veniæ conſequatur, ſed nihil aliud eſt, quam deprauatio animi, & morbus grauiſſimus, non aliunde, quàm ex inſania ortum ducens. Nihil nim ſuperbo homine inſanius, quamuis ditiſſimus ſit, quamuis potens, quamuis multa hæc exteriori ſapientia præditus, quamuis omnia, quæ homini exoptanda uidentur, in illum congerantur. Quippe, qui humanis bonis ſuperbit, miſer eſt, & infælix, & illorum omnium mercedem amittit. Qui eorum gratia, quæ nulla ex parte bona ſunt, propter vmbram & florem fœni inflatur, nonne omnium maximè ridiculos eſt? Miſer ſanè, & infelix, qui cum animam tuam grauiſſimo morbo conſumas, & vltima in miſeria verſeris, tumeſcis tamen, quòd auri tibi talenta ſint plurima, quòd ſeruorum multitudo Idem is facit, quod quiuis pauper, & mendicus, & ſemper famelicus, qui ſi quando lætum ſomnium uiderit, de eo lætatur.

9 IDEM inquit. Cognoſcentes Deum hominem factum, ne in ſuperbiam ſubleuemur. Si enim ipſe, cum Deus eſſet & Dominus, non reſpuit formam ſerui ſuſcipere, multò amplius nos oportet humilia cuncta tolerare. Dic mihi ò homo, ex qua re, vel cur ſapis altiora? Num de proſperitate ſæculi? Sed hæc antequam pareat, ſicut fumus euaneſcit. Num ex ſpiritualibus, in ſublime ſuſtollers? Sed etiam hoc unum eſt ſpiritualium rerum, vt altum nõ ſapias. Cur ergo altum ſapis? Ante aſſecutum cunctas uirtutes exiſtimas? Aduerte Chriſtum dicentem: Quia cum feceritis hæc omnia, dicite, quia ſerui inutiles ſumus. An pro diuitijs, in ſuperbiam ſubleuaris? Nonne uides omnes, qui ante te fuerunt, nudos hinc ac deſertos rebus omnibus diſceſſiſſe? Nonne nudi ingreſſi ſumus in hanc uitam, nudi quoque ſumus exituri? Nunquid debet quiſque, qui poſſidet aliena, ſuperbus exiſtere? Altum ſapis, ò homo, quia dives es. Cur obſecro, vel pro qua cauſa? Hoc enim poteſt etiam latronibus prouenire, vel furibus, vel homicidis, vel fornicarijs, & peſſimis vniuerſis. Cur ergo altum ſapis? Si enim ad quod opus eſt facultatibus tuis ureris, multo minus altum ſapere debes. Noli, quod miſericordias tuas ſuperbiæ morbus interimat. Si autem non ad quod opus eſt vteris, non etiã altum ſapere debes: quoniam pecuniarum tuarum ſeruus effectus es, & ſub earum dominatu detineris. Nã cur altum ſapias, dic obſecro? Num quia plurimos habes dominos? Quoniam pluribus ſolicitudinibus angeris? Quia plurimi homines adulantur? Enimuero ſeruus illis es, & dura fungeris ſeruitute. Aliarum paſſionum, interdum demonſtratur vtilitas. Iracundia plerumque utilis eſt, quando quis rationabiliter indignatur. Iterum æmulatio, vel cupiditas, non ſunt omnifariam noxię, cum protreandorum liberorum cauſa hęc aſſumitur, illa verò cum ſtudio imitandi bona ſuſcipitur, ſicut dixit Paulus: Æmulamini chariſmata meliora. Et ſic etiam in cæteris paſſionibus inuenitur, ſi per eas conſiderantis peruigil currat intentio. Arrogantia verò nunquam bona poteſt exiſtere,

Homil. 1. tom. 1.
Hom. 1. de verbis Iſa. c. 6. Vidi Dominũ ſedentem ſuper ſolium excelſum. Luc. 18.
Gen. 3.
Simile.
Luc. 4.
Simile.
Simile.
Luc. 17.
Simile.
Pſ. 147.
Pſ. 118.
1. Par. 16.
Pſ. 130.
Hom. 15. in c. 1. Ioan. 3.
Eccl. 10.
Ibidem. 8
Simile.
Hom 2. in ep. Pau ad Heb. 1. 4.
Luc. 17.
1. Cor. 12.

ſtere, ſed vbiquè inutilis & noxia reperitur.

10 IDEM exponens verba illa: Ne quis arroganter
Serm. 20. in ca. 12. epiſt. Pau. ad Romanos. deſentiat, præterquam oporteat de ſe ſentire, ait. Ad ſtultitiam prudẽtia abuti, plus eſt, quàm ſi natura quis hoc pacto ſeipſum deturparet. Natura ſiquidem ſtultum fieri, nihil habet criminis, per prudentiam verò ſtultum fieri, & venia priuat, & maius adfert ſupplicium. Tales ſunt, qui in ſapientia ſuperbiunt, inque extremam incidunt arrogantiam. Nihil enim adeo ſtultum facit, ſicut arrogantia. Vnde & Propheta barbarũ ita vocabat, dicens: Stultus ſtulta loquitur. Vt autem, & ab ipſius verbis ſtultitiam illius, diſcas, audi quid dicat: Supra aſtra cœli ponam thronum meum, & ſimilis ero Altiſſimo. Apprehendam manu mea orbem, ſicut amiculæ pullum, & ſicut oua relicta tollam illum. His itaque uerbis, quid nam poterit fieri ſtultius? Vnicuique verò iactantiæ facile incumbit hoc probrum. Et ſi ſingula arrogantium uerba in medium protulero, cognoſci nõ poterit, verba nè ſint arrogantis, an ſtulti, ita vnum eſt atque idem in vtroque vitium. Nam & alius item barbarus dicit: Deus ego ſum, & nõ homo: Rurſus & alius: Num poterit & Deus eripere de manibus meis? Et Ægyptius ille: Deum, inquit, nõ noui, & Iſraelem non dimittam. Et ſtultus ille apud prophetã talis eſt, dicens in corde ſuo: Non eſt Deus. Nõ poteſt ergo dignoſci vtrum hæc verba arrogantium ſint, an ſtultorum. Arrogantia ſiquidem, quæ extra modeſtiam decidit, atque à mente fit, & ſtultos facit, & ſuperbos. Etſi principium ſapientiæ eſt timor Domini, principium ſtultitiæ erit non cognoſcere Dominum. Extrema igitur ſtultitia eſt ſuperbia. Quemadmodum enim corpus commenſurata complexione amiſſa, intemperatumque factum, quibuſuis paſſionibus eſt obnoxiũ, ita & animus poſteaquam prudentiam, humilitatemque amiſerit, habitum quendam nactus diuerſum, infirmus, tumidus, temerarius, ac ſtultus redditur, ſeque ipſum deinceps ignorat, quomodo quæ ſupra ſe ſunt cognoſcet? Quemadmodum enim, qui phreneſi laborat, cum ſe ipſum non agnoſcat, neque, quæ ante pedes ſunt, nouit. Et oculus cũ ipſe cæcus eſt, omnia reliqua membra in tenebris ſunt, ita & cum arrogantia ſe habet. Vnde & inſanis, iiſque, qui natura ſtulti ſunt, miſeriores ſunt arrogantes: æque ſiquidem riſum mouent, atque æqua cum illis moleſtia laborant, ſed licèt exorbitent, non aliter quàm illi, eorum tamen nemo miſeretur, quemadmodum illorum. Pariter deſipiunt cum illis, veniam tamen quemadmodum illi non merentur, ſed ſolum exoſi ſunt. Forſan optares tibi & pennas innaſci, nè ſuper terram incederes, forſan & prodigium eſſe deſideras. Iam verò non prodigiũ ac monſtrum ex te ipſo feciſti, qui cum homo ſis, volare conaris, immo & ab intus volas, & vndique accenſus furis? Quomodo tuam arrogantiam deijciam? Quomodo te vocabo? Si cinerem te dixero, & puluerem, & fumum, & cœnum, vilitatemque dixero, nondum tamen ſatis exactè ſimilitudinem eam quam volebam, conſecutus fuero: nam & morbum ipſum, omnemque ſimul illorum vanitatem repræſentare volo. Mihi videtur accenſæ ſtupæ ſimilis eſſe. Non & illa poſt incendium tumidum quid eſſe, & in neſcio quid præcipui immutata videtur, modicum verò paſſa contactum, totum amiſit, omni cinere vilior apparens. Tales ſunt & illorum animi: nam & illorum inanem inflationem ſi facilis quidam contactus apprehenderit, humiliare, deijcereque poterit. Oportet enim omnino vt infirmus ſit, qui arrogans eſt. Altitudo ſiquidem valida nõ eſt, ſed quemadmodum aquaticæ ampullæ facile rumpuntur, ita & illi facile pereunt. Videbis arrogantem animum, quouis elanguido timidiorem factum, idque aliquo apprehenſum incommodo. Quemadmodum enim & flamma illa, quæ in ſtupis aridis ſurſum fertur, ſimul atque contacta fuerit in cinerem vertitur: ſolidiorum verò lignorum, ea natura eſt, vt neque facilè incendantur, neque cùm accenſa fuerint, ardentẽ flammam facilè dimittant: ita & illi quidẽ animi, qui ſolidi ſunt ac firmi, neque facilè incenduntur, neque facilè extinguuntur; iſti verò vtraque illa vnico temporis momento patiuntur: Arrogantia aranearum textura ſcinditur citius, fumo leuius diſſoluitur.

Iſa. 32. *Iſa. 14.* *Iſa. 10.* *Exo. 5.* *Pſal. 9.* *Simile.* *Simile.* *Simile.* *Simile.*

12 HIERONYMVS inquit. Quamuis mihi multorum ſim conſcius peccatorum, & quotidie in oratione flexis genibus loquar. Delicta iuuentis meę, & ignorantias meas ne memineris, tamen ſciens ſcriptum eſt ſe ab Apoſtolo: Nè inflatus ſuperbia incidam in iudicium diaboli, & in alio loco ſcriptum eſt. Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam, nihil ita à pueritia conatus ſum vitare, quàm tumentem animũ, & ceruicem erectam. Dei contra ſe odium prouocantem. Noui enim magiſtrum, & Dominum meum, & Deum meũ in carnis humilitate dixiſſe. Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde; & ante per os Dauid cæciniſſe? Memẽto Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius: & in alio loco legimus: Ante gloriam humiliabitur cor viri, & ante ruinam eleuatur.

Epiſt. 32. ad Abigauũ preſbyterum. Hiſp. to. 1. *Pſal. 18.* *1. Tim. 3.* *Iacob. 4.* *Mat. 11.* *Pſ. 131.* *Prou. 16.*

13 IDEM exponens verba illa Iſaiæ cap. 47. Diſcende, ſede in puluere virgo filia Babylonis, ſede in terra, non eſt ſolium filiæ Chaldæorum, qui vltra non vocaberis mollis, & tenera. Tolle molam, & mole farinam, denuda turpitudinem tuam, ait. In hoc loco ſub perſona captiuæ mulieris, quæ quondam regina fuerit. Babylonis ſeruitus indicatur: diciturque ei, vt deſcendat de regni ſuperbia, & in puluere ſedeat. Virgo autem appellatur, & filia ob luxuriã, & ornatum vrbis quondam potentiſſimæ, quæ cum ſenuiſſet, & vicina eſſet occaſui, virginem, ac puellam ſe eſſe iactabat. Diciturque ei, quod nequaquam vltra vocetur mollis, & tenera, & delicijs affluens, quæ cunctarum gentium manibus portabatur, ita vt terræ plantas vix imprimeret. Præcipiturque ei, vt tollat molam, & molat farinam, quod eſt duræ captiuitatis & extremę ſeruitutis indicium, vt quæ quondam regina fuerat, & in ſuperbiam eleta, poſtea molendæ farinæ operi ſeruiat. Denuda turpitudinem tuam, &c. Rectè contra Babylonem inuerecundis vtitur nominibus, cui præcipitur, vt nudet pectora, & vadat in captiuitatem, videaturque ignominia eius, & opprobrio pateat ſempiterno.

Exo. 5. *Pſal. 9.* *Lib. 13 in c. 47. Iſa. tom. 4.*

14 IDEM explicãs illa verba: Dic principi Tyri, hæc dicit Dominus, eo quod eleuatum eſt cor tuum, & dixiſti: Deus ego ſum, & in cathedra Dei ſedi, in corde maris, cum ſis homo, & non Deus, & dediſti cor tuum quaſi cor Dei, propterea hæc dicit Dominus, eo quod eleuatum eſt cor tuum, quaſi cor Dei, ecce ego adducam ſuper te alienos robuſtiſſimos gentium, & nudabunt gladios ſuos ſuper pulchritudinem ſapientiæ tuę & polluent decorem tuum. Interficient & tradent te, & morieris in interitu occiſorum in corde maris, dicit. Ad principem Tyri ſermo fit prophetalis, quod erectus ſit per ſuperbiam, & abuſus opibus, quas habebat, & deinde luctus, & lamentatio: de quantis bonis ad mala quanta peruenerit, ſcriptum eſt in Iſaia ad regem Babylonis Nabuchodonoſor, q̃ ſe Dei potentię coæquauerit, & in tantam elatus ſit arrogantiam, vt auderet dicere: Super ſydera cœli aſcendam, & ero ſimilis Altiſſimo. Præcipitatusque de ſolio meruit audire: Quomodo cæciſti de cœlo lucifer, qui mane oriebaris. Et de Pharaone in eodẽ Propheta: Mea ſunt flumina, & ego feci ea. Et de principe Tyri, quod elato corde dixerit arroganter: Deus ego ſum, & in cathedra Dei ſedi, ſiue in habitaculo Dei habitaui, cum ſit homo, & non Deus. Quæ quamquam videantur vires humanæ fragilitatis excedere, & non tam hominum verba eſſe, quàm inſanientium dæmonum, tamen per hyperbolem debemus accipere: quòd intantum intumuerint, & neſcierint menſuram ſuam, vt elati fælicitate ſæculi, & regni potentia, dum præſentia bona putant eſſe perpetua, homines ſe eſſe neſcierint, & æternum

Li. 9. in c. 28. Ezec. *Iſa. 14.* *Iſa. 29.*

sum ſibi imperium vindicarint, licet ſubtypo principum,& regum,& ſingularum vrbium,vel prouinciarũ poteſtates aduerſariæ demonſtrentur. [Infra:] Tu che rub in medio lapidum ignitorum ambulaſti,perfectus in vijs tuis à die cõditionis tuę,donec inuenta eſt iniquitas in te. In multitudine negotiationis tuæ repleta ſunt interiora tua iniquitate, & peccaſti,& eieci te de monte Dei. Si hæc pertulit cherubelatus, quid de nobis exiſtimandum eſt? Cauſaſque reddi cur eductus ſit,ſiue proiectus de medio lapidum ignitorum. Eleuatum eſt enim cor tuum in decore tuo,dum tuum putas eſſe quod Dei eſt. Vnde & Paulus ſtimulũ carnis. Angelumque Sathanæ accepiſſe ſe dicit,qui eum collaphizaret,nè reuelationum magnitudine ſuperbiret,& in iudicium incideret diaboli. Et idcirco corrupta eſt, inquit, doctrina tua cum decore tuo, ſiue perdidiſti ſapientiam tuam in decore tuo, vt dũ plus vis eſſe,quã conditus es, & magis ſapere, quam à Deo acceperas, etiam id perderes,quod habebas,vt pro pulchritudine atque doctrina, deformitas te & ſtultitia poſſideret. Vnde in terram proiectus es,qui ante habitabas in mõte Dei. Quod & Hieremias loquitur ad Hieruſalem. Quomodo obſeruauit Dominus in ira ſua filiam Sion, proiecit de cœlo in terram inclitam Iſrael? Proiectus es autem in conſpectu omnium regum, vt tuo terrerentur exemplo.

Epiſt. 32. ad Abigaũ preſbyterum. *Hiſp. to. 1.* *Pſal. 18.* *1. Tim. 3.* *Iacob. 4.* *1. Cor. 12.* *Mat. 11.* *Pſ. 131.* *Prou. 16.* *Thren. 2.*

16 IDEM ait: Conſilium dedit Daniel Nabuchodonoſor, vt eleemoſynis peccata ſua redimeret. Et ſubdit; Poſt duodecim menſium finem in aula Babylonis deambulabat. Reſponditque rex,& ait: Nonne hæc eſt Babyloni ciuitas magna,quam ego ædificaui in domũ regni robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Cum adhuc ſermo eſſet in ore regis,vox de cœlo irruit: Tibi Nabuchodonoſor rex,regnum tuũ tranſijt a te, & ab hominibus eijcient te, & cum beſtijs & feris erit habitatio tua, fœnum quaſi bos comedes,donec ſcias,quod excelſus dominetur in regno hominũ, & cuicumque voluerit det illud. Eadem hora ſermo completus eſt ſuper Nabuchodonoſor, & ex hominibus abiectus eſt, & fœnum vt bos comedit,& rore cœli corpus eius infectum eſt,donec capilli eius in ſimilitudinem leonum creſcerent, & vngues eius,quaſi vngues auium. Igitur poſt finem dierum ego Nabucho donoſor oculos ad cœlum leuaui, & ſenſus meus redditus eſt mihi,& Altiſſimo benedixi, quia habitatores terræ apud eum in nihilum reputati ſunt,qui gradientes in ſuperbia poteſt humiliare. Fecit Nabuchodonoſor iuxta Danielis conſilium miſericordias in pauperes,& idcirco vſque ad menſem duodecimum,in eum eſt dilata ſententia: ſed quia poſtea ambulans in aula Babylonis gloriantur in potentia ſua, bonum miſericordiæ perdidit malo ſuperbiæ. Cum adhuc ſermo eſſet in ore regis, vox de cœlo venit, arrogans gloriatio ſtatim punitur à Deo. Statim enim, vt locutus eſt, per ſuperbiam perdidit regnũ,quod ob eleemoſynas fuerat reſeruatum. Poſtea leuauit oculos ad cœlum, ſi non leuaſſet, ſenſum priſtinum non recepiſſet. Intelligitque ſe ideo humiliatum, quia contra Deum ſuperbiret.

In cap. 4. Dan. *Ioan. 7.* *Ezec. 29.* *Ioan. 14.* *Iſa. 10.* *Pſ. 101.* *Iſa. 37.* *Matt. 26.*

17 AVGVSTINVS inquit. Vanitas oppoſita verirati a ſuperbia proficiſcitur. De quo ſcriptum eſt: Initium ſuperbiæ hominis apoſtatare a Deo, & initiũ omnis peccati ſuperbia. Non potuit autem melius demonſtrari quid ſit ſuperbia, quàm in eo, quod dictum eſt: Quid ſuperbit terra & cinis,quoniam in vita ſua proiecit intima ſua? Cum enim anima per ſeipſam nihil ſit,quidquid autem illi eſſe eſt, a Deo ſit,in ordine ſuo manens, ipſius Dei præſentia vegetatur in mente,atque cõſcientia. Itaque hoc bonum habet intimum. Quando verò ſuperbia intumeſcit, hoc illi eſt in extera progredi, & vt ita dicam inaneſcere,quod eſt minusque eſſe. Progredi autem in extera, quid eſt aliud, quàm intima proijcere, ideſt longe a ſe facere Deum,non locorum ſpatio,ſed mentis affectu. Iſte autem animn appetitus, eſt ſub ſe habere alias animas proximorum. De his appetit operari anima ſuperba, & tantò excellentior videtur hæc actio, quàm illa de corporibus, quantò anima omnis, omni corporis eſt melior.

Libr. 6. de muſica. to. 1. *Eccl. 10.* *Iſa. 14.* *Iſa. 29.*

Idem dicit: Humilitas,homines, ſanctis Angelis ſimiles facit,& ſuperbia dæmones ex Angelis fecit. Ipſa eſt omnium peccatorum initiũ, & finis, & cauſa, quia non ſolum peccatum eſt ipſa ſuperbia, ſed etiam nullum peccatũ eſſe potuit ſine illa. Siquidem nihil aliud omne peccatum eſt,niſi Dei cõtemptus,quo eius præcepta contemnimus, & hoc nulla res alia perſuadet homini, niſi ſuperbia. De ſuperbia namque naſcuntur hæreſes,ſchiſmata,detractiones, inuidiæ,iræ,rixæ, diſſenſiones,contentiones,ambitiones,verboſitas,vanitas, inquietudo, mendacium, periurium, & cætera huiuſmodi. Per ſuperbiam, & cupiditatem diabolus dicit: In cœlum conſcendam. Chriſtus cum humilitate dicit. Humiliata eſt in terra anima mea. Diabolus per ſuperbiam, & cupiditatem dicit, Ero ſimilis Altiſſimo. Chriſtus per humilitatem, cum eſſet in forma Dei, ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens. Diabolus per ſuperbiam,& cupiditatem dicit. Supra aſtra cœli exaltabo ſolium meum. Chriſtus cum humilitate dicit: Diſcite à me,quia mitis ſum,& humilis corde. Diabolus cupidus,& ſuperbus per Pharaonem loquitur,dicens: Neſcio Dominum,& Iſrael non dimittam. Chriſtus cum humilitate dixit: Si dixero, quia non noui eum,ero ſimilis vobis mendax, ſed noui eum,& mandata eius ſeruo. Diabolus cupidus, & ſuperbus dicit: Mea ſunt flumina,& ego feci ea. Chriſtus cum humilitate dicit: Non poſſum à me ipſo facere quidquam,ſed Pater meus in me manens, ipſe facit opera. Diabolus ſuperbus,& cupidus dicit: Sicut colliguntur oua quæ derelicta ſunt, ſic vniuerſam terram ego congregaui: & non fuit, qui moueret pennam,& aperiret os, atque graniret. Chriſtus cum humilitate dixit: Similis factus ſum pellicano ſolitudinis,vigilaui,& factus ſum ſicut paſſer ſolitarius in tecto. Diabolus per ſuperbiam,& cupiditatem dicit: Exiccaui veſtigio pedum meorum omnes riuos aggerum. Chriſtus per humilitatem dicit: Numquid non poſſum rogare Patrem, & ipſe exhibebit mihi plus quàm duodecim legiones Angelorum? Et vt concludam,diabolus cum ruina magna per ſuperbiam ad infernum præcipitatur. Chriſtus cum humilitate ad cœlos ſubleuatur.

Matt. 11. *Exo. 5.* *Iſa. 14.* *Pſal. 43.* *Aeneid. 6.* *Viues.*

IDEM ait: Rex enim & conditor ciuitatis huius, de qua loqui inſtituimus, in ſcriptura populi ſui ſententiam diuinæ legis aperuit,qua dictum eſt: Deus ſuperbis reſiſtit,humilibus autem dat gratiam. Hoc verò quod Dei eſt,ſuperbæ quoque animæ ſpiritus inflatus affectat,amatque ſibi in laudibus dici.

Lib. 1. de ciuit. Dei, c. 1. & 5. *Iac. 4.*

Parcere ſubiectis & debellare ſuperbos] Hoc dicit,vel quia ſuperbia ſua illi ſibi attribuerent, quod eſſet Dei, videlicet reſiſtere ſuperbis: vel quod tam inuiſſa eſt ſuperbia etiam ſuperbis, vt ſuperbiſſima Romana gens, gaudeat inter laudes ſuas illud poni, quod ſuperbos debellet. Superbos fuiſſe Romanos,& alijs ſuperbis ſuperbiæ eorum gratia ſuccenſuiſſe, declarant Catonis cenſorij verba, ex oratione, quam pro Rhodienſibus in Senatu habuit. Rhodienſes, inquit, ſuperbos eſſe aiunt,ſunt ſanè ſuperbi, quid id ad nos attinet? Id ne iraſcimini, ſi quis ſuperbior eſt,quàm nos? Addit his verbis Gellius libro ſexto. Nihil prorſus hac compellatione dici poteſt grauius aduerſus homines ſuperbiſſimos facta,qui ſuperbiam in ſe ſe amarent,in alijs reprehenderent.

IDEM inquit: Initium malę voluntatis,& omnis peccati ſuperbia eſt. Quid eſt autem ſuperbia, niſi peruerſæ celſitudinis appetitus? Peruerſa enim celſitudo eſt,deſerto eo,cui debet animus inhærere principio,ſibi quodammodo fieri,atque eſſe principium. Hoc fit

Lib. 14. de ciu. Dei. c. 13.

cum

cum sibi nimis placet. Si verò ita placet, cum ab illo bono immutabili deficit, quod ei magis placere debuit, quàm ipse sibi. Vnde superbi secundum Scripturas sanctas alio nomine vocantur, sibi placentes. Bonum est enim sursum habere cor, non tamen ad se ipsum, quod est superbiæ, sed ad Dominum, quod est obedientiæ, quæ nisi humilium non potest esse. Est igitur aliquid humilitatis miro modo, quod sursum faciat cor, & est aliquid elationis, quod deorsum faciat cor. Hoc quidé quasi contrarium videtur, ut elatio sit deorsum, & humilitas sursum: sed pia humilitas facit subditum superiori, nihil est autem superius Deo; & ideo exaltat humilitas, quæ facit subditum Deo. Elatio autem, quæ in uitio est, eò ipsò quòd respuit subiectionem, cadit ab illo, quo non est quidquam superius, & ex hoc erit inferius, & fiet quod scriptum est: Deiecisti eos dum extollerentur. Non enim, ait, cum elati fuissent, vt prius extollerentur, & postea deijcerentur, sed cum extollerentur, tunc deiecti sũt: ipsum quippe extoli, iam deijci est. Quapropter quod nunc in ciuitate Dei, & ciuitati Dei in hoc sæculo peregrinanti maximè commendatur, humilitas est, & in eius rege, qui est Christus, maxime prędicatur: contrariumque huic virtuti elationis vitium in eius aduersario, qui est diabolus, maximè dominari, sacris literis edocetur. Profectò ista est magna differentia, qua ciuitas vtraque discernitur, vna societas piorum hominum, altera impiorum, singula quæque cum Angelis ad se pertinentibus, in quibus præcessit, hanc amor Dei, hanc amor sui. Dictum est primis parẽtibus: Eritis sicut dij: quod melius esse posse sentsummo, veroque principio cohærendo per obedientiam, non suum sibi existendo principium per superbiam. Dij enim creati non sua virtute, sed Dei veri participatione sunt dij plus autem homo appetendo, minus est, qui dum sibi sufficere delegit, ab illo, qui ei verè sufficit, defecit. Diabolus hominem non cæpisset, nisi iam ille sibi ipsi placere cœpisset. Verum est enim quod scriptum est. Ante ruinam exaltatur cor, & ante gloriam humiliatur. Illa prorsus ruina quæ fit in occulto, præcedit ruinam, quæ fit in manifesto, dum illa, ruina esse non putatur. Quis enim exaltationem ruinam putat, cum iã sit tibi defectus, quo est relictus excelsus? Et ideo audeo dicere, superbis esse vtile, cadere in aliquod apertum peccatum, vnde sibi displiceant, qui iam sibi placẽdo cæciderant. Salubrius enim Petrus sibi displicuit, quãdo fleuit, quàm sibi placuit, quando præsumpsit. Hoc dicit Psalmus: Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine, ideſt, vt tu eis placeas quærentibus nomen tuum, qui sibi placuerant quærendo suum. [Infra:] Sed est peior damnabiliorque superbia, qua etiam in peccatis manifestis suffugium excusationis inquiritur. Sicut illi primi homines, quorum & illa dixit: Serpens decepit me, & iste dixit: Mulier, quam dedisti mihi, dedit mihi de ligno, & comedi. Nusquam hic sonat petitio veniæ. Nam licèt isti, non sicut Cain, quod commiserunt, negent, adhuc tamen superbia quærit in alium referre, quod perperam fecit, superbia mulieris in serpentem, superbia viri in mulierem.

Tſ. 72. 21 Prou. 16. Matt. 26. Pſ. 82. Gen. 3. Gen. 4.

22 Lib. 17. de ciu. Dei, c. 4.

IDEM vbi explicat canticum Annæ. 1. Regum. 2. & dicit: Confirmatum est cor meum in Domino, & exaltatum est cornu meum in Deo meo. Verè confirmatum est cor, & cornu verè exaltatum, quia non in se sed in Domino Deo suo. Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes. Nolite loqui excelsa, neque exeat magniloquium de ore vestro quoniam Deus scientiarum Dominus est quoniam, qui putat se aliquid esse cum nihil sit, seipsum seducit. Hæc dicuntur aduersatijs ciuitatis Dei ad Babyloniam pertinentibus, de sua virtute præsumentibus, in se non in Domino gloriantibus, ex quibus sunt etiam carnales Israelitæ terrenæ Hierusalem, qui, vt dicit Apostolus, ignorantes Dei iustitiam, ideſt, quam dat hominibus Deus, qui solus est iustus, & iustificans, & suam uolentes constituere, ideſt, velut a se sibi paratam, non ab illo impertitam, iustitiæ Dei non sunt subiecti. Et ipsi præparantur cogitationes, vel prępărant adinuentiones suas. Quas adinuentiones putamus, nisi vt superbi cadant, & humiles surgant? Has adinuentiones exequitur dicens. Arcus fortium infirmatus est, & infirmi accincti sunt robore, sed virtute. Infirmatus est arcus, ideſt, intentio eorum, qui tam potentes sibi videntur, vt sine Dei dono, atque adiutorio, humana sufficientia, dſuina possint implere mandata, & pręcingũtur virtute, quorum interna vox est: Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum.

Rom. 10.

Pſ. 6.

23 Lib. de S. virg. to. 6. Luc. 18.

IDEM dicit, Iam sciens homo gratia Dei se esse, quod est, non incidat in alium superbiæ laqueum, vt de ipsa Dei gratia se extollendo, spernat cæteros. Quo vitio Pharisæus, & de bonis, quæ habebat. Deo gratias agebat, & tamen se super publicanum peccata confitentem extollebat. Quid igitur faciat uirgo, quid cogitet, nè se extollat super eos vel eas qui hoc tam magno dono carent? Neque enim simulare debet humilitatẽ, sed exhibere, nam simulatio humilitatis, maior superbia est. Idcirco scriptura uolens ostendere humilitatẽ veracem esse debere, ait: Quanto maior es humilia te in omnibus: moxq; subdidit: & coram Deo inuenies gratiam, vtique ubi se fallaciter humiliare non potest. Non se præponat virgo uiduæ, aut nuptę. Occulta sunt, dona Dei. Vt enim cætera taceam vnde scit uirgo, quamuis solicita, quæ sunt Domini, quomodo placeat Domino, nè fortè propter aliquam sibi incognitam mentis infirmitatem nuptę sit postponenda.

Eccl. 3.

24

IDEM ait. Cætera vitia tantum in malefactis valent, sola autem superbia etiam in rectè factis cauenda est. Vnde admonentur illi, nè dona Dei, suæ potestati tribuendo, seseque extollendo grauius pereant, quàm si nil operarentur boni. Et quidem superbia cum magnum sit ipsa peccatum, ita sine alijs per seipsa est, vt etiam plerumque, vt dixi, non in peccatis, sed in ipsis rectè factis pede celeriore superueniat. Vbi lætatus homo fuerit in aliquo bono opere, se etiam superasse superbiam, ex ipsa lætitia caput erigit, & dicit. Ecce ego viuo, & superbit de superbia victa. Vnde Dominus, ait. Apprehendite disciplinam, nè quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta, cum exarserit in breui ira eius super vos. Non ait, nè quando irascatur Dominus, & non vobis ostendat viam iustam, aut nõ vos introducat in viam iustam sed iam illic ambulantes, sic terrere potuit, vt diceret, nè pereatis de via iusta. Vnde, nisi quia superbia in ipsa via iusta cauenda est, nè homo dum, quod Dei est, deputat suum, amittat, quod Dei est, & redeat ad suum?

Rom. 1.

25 In Pſ. 83. to. 8. Gen. 3.

IDEM explicans verba illa; Non sic impij, non sic sed tamquam puluis, quem proijcit ventus a facie terræ, dicit. Terra hic accipiẽda est ipsa stabilitas in Deo. Secundum hanc dicitur: Sustine Dominum, & exaltabit te, vt hæreditate capias terram. Et illud: Beati mites quoniam ipsi possidebunt terram. A cuius terræ facie proijcit ventus impium, ideſt, superbia, quia inflat. Quam cauens sanctus Dauid aiebat: Non veniat mihi pes superbiæ. Ab hac terra proiecit superbia eum, qui dixit: Ponam sedem meam ad aquilonem, & ero similis altissimo. Ab huius terræ facie proiecit etiam eum, qui gustauit de ligno vetito, vt esset sicut Deus. Ideo non resurgunt impij in iudicio, quia tamquam puluis proijciuntur à facie terrę. Et bene hoc eis dixit auferri, quod superbi ambiunt ideſt vt iudicent.

28 In Pſ. 37.

26 In Pſ. 18. Luc. 15.

IDEM explicans verba illa: Et emundabor à delicto maximo, ait. Delictum maximũ arbitror esse superbiam. Quęritis quàm magnum sit hoc delictum? quod deiecit Angelum, & ex Angelo fecit diabolum, eique in æternum intercluſit regnum cœlorum. Magnũ hoc delictum est, & causa omnium delictorum, & caput, quia initium omnis peccati superbia. Et nè quasi leue aliquid contemnas; Initium, inquit, superbiæ hominis apostа-

29 In Pſ. 61. Matt. 23.

apoſtatare à Deo: ab hoc vitio, quia inde cætera vitia nata ſunt, facta eſt apoſtaſia à Deo. Ita inquit, emundabor à delicto maximo, quia Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autē dat gratiam. Et per hoc erunt, vt complaceant eloquia oris mei, & meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper. Nam ſi ab hoc magno delicto non mundabor, in conſpectu hominum placebunt elo quia mea, non in conſpectu tuo Superba anima in cōſpectu hominum vult placere, humilis anima in occulto, vbi Deus videt vult placere. Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Dominus adiutor meus & redemptor meus: adiutor in bonis, redemptor à malis.

Luc. 4. *2. Cor. 1.* *Pſ. 6.* *23 Lib. de S. virg. to. 6.* *Luc. 18.*

27 IDEM exponens illa verba: Non veniat mihi pes ſuperbię, ait. Certè iam dixit: Filij hominum in tegmine, ſeu vmbraculo alarum tuarum ſperabunt, & inebriabuntur ab vbertate domus tuę. Cum cæperit quiſque iſto fonte vberius irrigari, caueat nè ſuperbiat. Nō enim inerat Adæ primo homini, ſed venit illi pes ſuperbiæ, & mouit illum manus peccatoris ideſt manus ſuperbia. Quando ille, qui eum ſeduxit, dixit: Ponam ſedem meam ad aquilonem, ſic illi perſuaſit. Guſtate & eritis ſicut Dij. Superbia ergo lapſi ſumus, vt ad iſtā mortalitatem peruenirēmus. Et quia nos ſuperbia vulnerauerat, humilitas ſanos fecit: venit humilis Deus, vt à tanto ſuperbiæ vulnere curaret hominem. Et manus peccatoris non moueat me. Si enim venerit pes ſuperbiæ, moueat manus peccatoris. Quæ eſt manus peccatoris? Male ſuadentis operatio. Si factus es ſuperbus, cito te corrumpit, qui malè ſuadet. Satage humilis fieri in Deo, & non valdè cures quid tibi dicatur. Hinc eſt, quod alibi dicitur: Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſeruo tuo. Quid eſt, ab occultis meis? Non veniat mihi pes ſuperbiæ. Quid eſt, & ab alienis parce ſeruo tuo? Neq; manus peccatorum moueat me. Serua quod intus eſt, & non timebis foris. Ibi cæciderunt omnes qui operantur iniquitatem, vt ad illud profundum peruenirent, vbi peccator, qui cōtemnit, cæcidit. Cæciderunt? Vbi primò cæciderunt? In pede ſuperbiæ. Audite pedem ſuperbiæ. Qui cum Deum cognouiſſent, non ſicut Deum glorificauerunt, venit illis pes ſuperbię: vnde venerunt in profundum. Tradidit illos Deus in concupiſcentias cordis eorum, facere, quæ nō conueniant. Radicem peccati, & caput timuit, qui dixit, non veniat mihi pes ſuperbiæ. Pedē illum dixit, quia ſuperbiendo Deum deſeruit, & diſceſſit. Non veniat mihi pes ſuperbiæ: & manus peccatoris non moueat me. Ideſt, opera peccatoris non moueant me, vt imitari illos velim. Quare autem contra ſuperbiam hoc dicit. Ibi cæciderunt, qui operantur iniquitatem? Quia, qui iniqui ſunt, in ſuperbia cęciderunt. Ideo cum cautam faceret Dominus Eccleſiam, ait. Illa obſeruabit caput tuum, & tu calcaneum eius. Serpens obſeruat calcaneum, quando veniat tibi pes ſuperbiæ: quando labaris, vt deijciat. Tu autem caput eius obſerua Initium omnis peccati ſuperbia. Ibi cęciderunt, qui operantur iniquitatem, expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare. Primò ille in veritate non ſtetit, deinde per eum illi qui de paradiſo ſunt expulſi.

Iſ. 14. *Eccl. 3.* *Rom. 1.* *Gen. 3.* *25 In Pſ. 9. to. 8.*

28 IDEM explicans verba illa: Miſer factus ſum, & curuatus vſq; in finem, dicit. Vnde curuatus eſt? Quia elatus erat. Si fueris humilis erigeris, ſi fueris elatus, curuaueris: nō enim de erit Deo pondus, vnde te curuet. Illud erit pondus, faſcis peccatorum tuorum, hoc replicabitur in caput tuum, & curuaueris. Quid eſt autem curuari? Non ſe poſſe erigere. Talem inuenit Dominus mulierem per decem & octo annos curuatam, non ſe poterat erigere.

In Pſ. 37. *Luc. 15.* *26 In Pſ. 18.*

29 IDEM explicans verba illa: Nonne Deo ſubiecta erit anima mea? ait. Audierat, qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur. Et trepidus nè tranſiliendo ſuperbiret, nec elatus ex his quæ infra eſſent, ſed humilis, ex eo quod ſupra eſſet, tamquam minantibus ei ruinam inuidis, qui eum tranſiluiſſe doluerant reſpondit. Nonne Deo ſubijcietur anima mea? Quid eſt, quod mihi ueluti tranſilienti, quæritis laqueos? Nunquid ita memini ſupra, quod ſum, vt oblitus ſim ſub quo ſum? Nonne Deo ſubiecta erit anima mea? Quantumcunque accedam, quantumcunque aſcendam, quantumcumque tranſiliam, ſub Deo ero, non contra Deum. Ab ipſo enim ſalutare meum. Etenim ipſe Deus meus, & ſalutaris meus, ſuſceptor meus, nō mouebor amplius Scio ſub cuius alarum tegmine ſperem, non mouebor amplius. Agitis quidem vos, vt moueat, ſed non veniat mihi pes ſuperbiæ. Ex hoc enim fit, quod & in ipſo Pſalmo ſequitur: Nec manus peccatorum dimoueat me: cui conſonat, non mouebor amplius. Ad illud enim, quod ibi dictū eſt, nec manus peccatoris dimoueat me, reſpondet hic, non mouebor amplius. Ad illud autem, quod ibi dictum eſt. Nam veniat mihi pes ſuperbiæ, reſpondet, hic nonne Deo ſubiecta erit anima mea?

In Pſ. 35.

30 IDEM explicans illa verba: Verumtamen Deus confringet capita inimicorum ſuorum, verticem capilli perambulantium in delictis ſuis, inquit. Deus cōquaſſabit capita nimis ſe extollentium, & ſuperbientium in delictis ſuis in quibus ſaltem humiles eſſe deberent dicentes: Deus propitius eſto mihi peccatori. Sed conquaſſabit capita eorum, quia qui ſe exaltat humiliabitur. Duobus modis conquaſſantur, capita inimicorum, cum à ſuperbia deijciuntur, ſiue humilitate correcti, ſiue in ima tartari abſorpti.

In Pſ. 67. *Luc. 18.*

31 IDEM ait. Quidam de turba cum vellet ſequi Dominum, vidit illum Dominus ſuperbum, non quærere viam humilitatis, ſed typhum potentiæ, & ait: Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet, vbi caput ſuum reclinet. Vulpes dolus eſt; volucres cæli ſuperbia eſt. Sicut enim volucres alta petunt, ſic ſuperbi; & vt vulpes cauernas doloſas, ita omnes inſidiatores. Quid ergo reſpondit Dominus? Poteſt in te habitare ſuperbia, & dolus. Chriſtus non habet, vbi in te habitet, vbi reclinet caput ſuum, quia reclinatio capitis, humilitas Chriſti eſt, niſi reclinaret caput, non iuſtificaretis. Vnde diſcipulis duobus poſtulantibus ſedes in regno Dei dictum eſt. Neſcitis quid petatis. Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? Quid cogitatis altitudinem regni, & non imitamini humilitatem meam?

In Conc. 2. Pſ. 90. Mat. 8. *Mat. 20.*

32 IDEM explicans verba illa; Dominus iuſtus concidet ceruices peccatorum, inquit. Non dixit Dominus iuſtus concidet manus peccatorum, aut pedes, ſed quia peccatores ſuperbos uolebat intelligi: ſuperbi autem omnes ceruicati ſunt, qui non ſolum faciunt mala, ſed nec agnoſcere volunt, & quando corriguntur excuſant mala, & erigunt ceruicem ſuam, & currunt aduerſus Deum erecto collo in craſſa ceruice. Quia ſic te erigis, & non elidis oculos ad terram, & tundis pectus, ſed iactas te de meritis tuis. Fiant ſicut fœnum tectorum, quod priuſquam euellatur exaruit. Fœnum tectorum herba eſt, quę naſcitur in tectis, in alto uidetur, & radicem non habet. Quanto melius, humilius naſceretur, & lætius vireſceret, modò naſcitur altius ad celeriorem ariditatem, nondum euulſum eſt, & aruit. Nondum finiti ſunt in iudicio Dei, & iam non habent ſuccum viriditatis. Aruerunt, ſed nondum auulſi ſunt, euellentur, & in ignem proijcientur ſicut & zizania, quia non implebit manum ſuam, qui metet, quia non colligitur ad horreum fœnum tectorum.

In Pſ. 128 *Iob 15.* *Luc. 18.*

IDEM comparat ſuperbos montibus, & humiles vallibus. Quia valles ſunt humiles, quia quod infuderis capiunt, non dimittunt. Si venerit aqua ſuper altitudinem, decurrit, & defluit, ſic ſunt homines ſuperbi Chriſtus Dominus reliquit nonaginta nouem oues in montibus. Quia qui ſuperbiebant, & alta ſapiebant relicti ſunt in montibus, relicti ſunt in tumore terreno.

33 *Serm. 9. de ver. Apoſt. Pau. to. 10* *Mat. 18.*

GRE-

34 GREGORIVS sic habet. Babylonia, ideſt, con-
Li. 3. Mo. c. 18. to. 2. fuſa multitudo peccantium, dicit. Sedeo regina, & vi-
Iſa. 47. dua non ſum. Quiſquis ergo introrſus intumeſcit, in al-
tum ſe apud ſemetipſum ponit: ſed eò ſe grauius in in-
firmis deprimit, quò de ſe infirma veraciter ſentire cõ-
temnit. Sunt verò nonnulli, qui nihil quidem virtutis
ſtudent agere, ſed tamẽ cum alios peccare cõſpiciunt,
iuſtos ſe in eorum comparatione ſuſpicantur. Neque
enim corda omnium, vna, vel ſimilis culpa transfigit.
Hunc namque ſuperbia illaqueat, illum ira ſupplantat,
hunc auaritia cruciat, illum verò luxuria inflammat. Et
plerumque contingit, vt is, quem ſuperbia deprimit,
alium reſpiciat qualiter ira ſuccendat, & quia ſe non
citius ira inſtigat, meliorem ſe iracundo iam reputat,
atque apud ſemetipſum quaſi de iuſtitia extollitur,
quia penſare vitium negligit, quo grauius tenetur. Dũ-
que in alio penſat malum, quod ipſe non habet, in ſe
negligit conſiderate, quod habet, & eò durius contra
alieno ſuperbit, quò ſua negligentius non conſiderat.
Iuſtus autem exemplo Iob in ſterquilinio ſedet, quia
qui verè ſe humiliat, continuæ conſiderationis oculo
quibus circumſeptus ſit delictorum ſordibus, profi-
ciens penſat.

35 IDEM exponens illa verba; Deuoret pulchritudi-
Li. 14. Mo ral. cap. 8. nem cutis eius, & conſumat brachia illius primogeni-
Iob 18. ta mors, dicit. Pulchritudo cutis eſt gloria temporalis,
quæ dum foris concupiſcitur, quaſi ſpecies in cute re-
tinetur. Brachiorum verò nomine non incongrue ope
ra deſignantur. Quid autem mors, niſi peccatum eſt,
Eccl. 10. quod animam occidit? Si autem peccatum mors, non
incongrue primogenita mors ſuperbia valet intelligi,
quia ſcriptum eſt: Initiũ omnis peccati ſuperbia. Pul-
chritudinem igitur cutis eius, & brachia illius primo-
genita mors deuorat, quia iniqui gloriam, vel opera-
tionem ſuperbia ſupplantat. Sæpè enim quoſdam di-
uites videmus, qui opes, & gloriam habere ſine culpa
potuiſſent, ſi hæc habere cum humilitate voluiſſent.
Sed extolluntur rebus, inflantur honoribus, dedignan
tur cæteros, omnemque vitę ſuę fiduciam in ipſa abũ-
dantia rerum ponunt.

36 IDEM explicans verba illa Iob capit. 31. Et cela-
Li. 22. Mo ral. c. 10. ui in ſinu meo iniquitatem meam, ait. Sciendum eſt,
quod plerunque homines, & culpas confitentur, & hu
miles non ſunt. Nam multos nouimus, qui arguente
nullo peccatores ſe eſſe confitentur, cum verò de culpa
ſua fuerint fortaſſe correpti, defenſionis patrocinium quærunt, nè peccatores eſſe videantur. Qui ſi
tunc, cum id ſponte dicunt, peccatores ſe eſſe veraci
humilitate cognoſcerent, cum arguuntur ab alijs, eſſe
ſe, quod confeſſi fuerant, non negarent. Nam quia ſcri-
Prou. 18. ptum eſt; Iuſtus in principio accuſator eſt ſui, non ma-
gis peccator, ſed iuſtus videri appetit, cum peccatore
ſe quiſque nullo arguente confitetur, ſed confeſſionẽ
veritatis probat, cum alter malum, quod fecimus, in-
crepat. Quòd ſi ſuperbè defendimus, liquet quia pec-
catores nos ex nobis fictè dicebamus. Superbiæ quip-
pe vitium eſt, quod de ſe fateri quiſque quaſi ſua ſpon
te dignatur, hoc ſibi dici ab alijs dedignetur.

37 IDEM exponẽs verba illa Iob capit: 32. quæ Eliu
Li. 23. Mo ral. c. 4. dicit: Sed vt video ſpiritus eſt in hominibus, & inſpi-
ratio omnipotentis dat intelligentiam, ſic habet. Hæc
rectè diceret, ſi eandem intelligentiam ſibi præ cœ-
teris nõ erogaret. Quatuor ſunt ſpecies, quibus omnis
tumor arrogantium demonſtratur; cum bonum aut à
ſemetipſis habere ſe æſtimant, aut ſi ſibi datũ deſuper
credũt, pro ſuis ſe hoc accepiſſe meritis putãt, aut cer-
tè cũ iactant ſe habere, qđ nõ habent, aut deſpectis cę
teris ſingulariter videri appetunt habere, quod habẽt.
A ſemetipſo enim bonum ſe habere iactabat, cui per
1. Cor. 4. Apoſtolum dicitur: Quid habes, quod non accepiſti?
Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi nõ acceperis?
Rurſus, nè dari nobis bonum gratiæ pro noſtris præce
dentibus meritis crederemus, idem Apoſtolus admo-
net, dicens: Gratia eſtis ſaluati per fidem, & hoc non
ex vobis, Dei enim donum eſt, non ex operibus, vt ne Eph. 2.
quis glorietur. Rurſum nonnulli iactant ſe habere, qđ
non habent. Sicut diuina voce per prophetã de Moab Hier. 48.
dicitur. Superbiam eius, & arrogantiam eius ego no-
ui; & quod non ſit iuxta eum virtus eius. Et ſicut An-
gelo Eccleſiæ Laodiciæ dicitur ſcribe: Quia dicis: qđ Apoc. 3.
diues ſum, & locupletatus, & nullius egeo, & neſcis,
quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, &
nudus. Rurſus nonnulli deſpectis cęteris videri ap-
petunt ſingulariter bonum habere, quod habent. Vn-
de & Phariſæus idcirco de templo abſque iuſtificatio
ne deſcendit, quia bonorum operum meritũ ſibi quaſi
ſingulariter tribuens, oranti publicano ſe prætulit.
Sancti quoque Apoſtoli ab hoc elationis vitio reuo- 38
cantur, qui de prædicatione redeuntes eum elati dice-
rent: Domine in nomine tuo etiam dæmonia nobis Luc. 7.
ſubiecta ſunt: nè de hac miraculorũ ſingularitate gau-
derent, dixit eis Dominus: Videbam ſathanam ſicut
fulgur è cęlo cadentem. Ipſe quippe ſingulariter ela- Iſa. 14.
tus dixerat: Super aſtra cęli exaltabo ſolium meum,
ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis, ſi-
milis ero altiſſimo. Et mirè Dominus, vt in diſcipulo-
rum cordibus elationem premeret, mox iudicium rui-
næ retulit, quod ipſe magiſter elationis accepit, vt in
auctore ſuperbiæ diſcerent, quid de elationis vitio for
midarent. In hac arrogantiæ quarta ſpecie, crebro hu-
manus animus labitur, vt id quod habet, habere ſe ſin-
gulariter glorietur. In qua tamen, ſimilitudini diabo-
licæ vicinis appropinquat; quia qui bonum ſe habere
ſingulariter gaudet, videri ſublimior cęteris quærit, il-
lum imitatur, qui deſpecto bono ſocietatis Angelorũ,
ſedem ſuam ad Aquilonem ponens, & altiſſimi ſimili-
tudinem ſuperbè appetens, per iniquum deſiderium
quaſi ad quoddam culmen conatus eſt ſingulariter
erumpere. Eliu ergo quamuis dari à Domino ſapien-
tiam confitetur, in hac tamen elationis ſpecie labitur,
vt ſapientiorem ſe cęteris gaudeat, & quaſi de ſingu-
lari bono ſe ſe inaniter extollat. Reſpondebo & ego,
ait, partem meam, & oſtendam ſcientiam meam. Hã
enim partem ſuam omnis arrogans æſtimat, ſi ſcien-
tiam non tam habeat, quàm oſtendat: quia nimirum
omnes elati, ſcientiam habere non appetunt, ſed oſten
dere. Arrogantes enim cum ſcientiam accipiunt, nihil
ſe accepiſſe æſtimant, ſi hanc eos occultam habere con
tingat. Vnde fatuæ virgines in vaſis ſuis oleum non Matt. 25.
ſumpſiſſe referuntur, quia arrogantes omnes cum ſe
ab aliquibus fortaſſe vitijs continent, bonum gloriæ
intra conſcientias habere non poſſunt. Quo contra
bene per Moyſen dicitur: Vas, quod non habuerit Num. 19.
operculum, nec ligaturam deſuper, immundum erit.
Quaſi enim vas ſine operculo, vel ligatura polluitur,
quia per ſtudium oſtentationis patens, nullo velami-
ne taciturnitatis operitur.

IDEM ait: Nonnulli per accepta dona virtutum, 39
per impenſam gratiam bonorum operum, in ſuperbiæ Li. 33. Mo ral. c. 11.
vitium cadunt, ſed tamen quod ceciderint, non cogno
ſcunt. Proinde contra eos hoſtis antiquus, quia iam
interius dominatur, etiam exterius ſęuire permittitur,
vt qui in cogitatione elati ſunt, per carnis luxuriam
proſternantur. Scimus autem, quia aliquando minus
eſt in corporis corruptionem cadere, quàm cogitatio-
ne tacita ex deliberata elatione peccare, ſed cum mi-
nus turpis ſuperbia creditur, minus vitatur. Luxuriã
verò eò magis erubeſcunt homines, quò ſimul omnes
turpem nouerunt. Pia ergo Domini diſpenſatione la-
xatus nonnunquam Behemot iſte, de culpa ad culpam
trahit, & vnde viciſſe cernitur, inde ſuperatur. Ec-
ce qui de virtute ſe extollit, per vitium ad humilita-
tẽ reddit. Qui verò acceptis virtutibus extollitur, non
gladio, ſed (vt ita dixerim) medicamento vulneratur.
Quid eſt enim virtus, niſi medicamentum? Et quid eſt
vitium, niſi vulnus? Quia ergo nos de medicamẽto

vul-

vulnus facimus, facit ille de vulnere medicamentum, vt qui virtute percutimur, vitio curemur, vt qui humilitatem currentes fugimus, ei ſaltem cadentes hæreamus.

40 IDEM exponens verba illa Iob capit. 41. Ipſe eſt rex ſuper vniuerſos filios ſuperbiæ, ſic habet. Vt Leuiathan iſte in cunctis, quæ ſuperius dicta ſunt, caderet, ſola ſe ſuperbia percutit. Neque enim per tot illos vitiorum ramos areſceret, niſi per hanc prius in radice putruiſſet. Scriptum eſt namque, quia initium omnis peccati ſuperbia. Per hanc enim ipſe ſuccubuit, per hanc, ſe ſequentem hominem ſtrauit. Sed idcirco hanc Dominus fini ſuæ locutionis inſeruit, vt cum poſt mala omnia Leuiathan iſtius ſuperbiam diceret, quid eſſet malis omnibus deterius indicaret. Quamuis etiam per hoc, quod in immo ponitur, vitiorum radix eſſe monſtretur. Sicut enim inferius radix tegitur, ſed ab illa rami extrinſecus expanduntur, ita ſe ſuperbia intrinſecus celat, ſed ab illa protinus aperta vitia pullulant. Hæc eſt, quæ Leuiathan iſtius ſenſum feruefcere ſicut ollam facit. Intus prius ebullit in elatione, quod foris poſtmodum ſpumat in opere. Alia vitia eas ſolùmodo virtutes impetunt, quibus ipſa deſtruuntur, vt videlicet ira, patientiam, gula, abſtinentiam, libido, cõtinentiam expugnet. Superbia autem, quam vitiorum radicem diximus, nequaquam vnius virtutis extinctione contenta, contra cuncta animę membra ſe erigit, & quaſi generalis ac peſtifer morbus, corpus omne corrumpit, vt quidquid illa inuadente aditur, etiam ſi eſſe 41 virtus oſtenditur, non per hoc Deo, ſed ſoli vanæ gloriæ ſeruiatur. Quaſi enim tyrannus quidam obſeſſam ciuitatem intercepit, cum mentem ſuperbia irrumpit; & quò ditiorem quemque cæperit, eò in Domino durior exurgit, quia quò amplius res virtutis ſine humilitate agitur, eò latius iſta dominatur. Nonnunquam verò ad tantam elationẽ mens ducitur, vt in eo quod timet, etiam per oſtentationem locutionis effrenetur: ſed tantò facilius ruina ſequitur, quantò apud ſe quiſque impudentius exaltatur. Hinc enim ſcriptum eſt: Ante ruinam exaltatur cor. Hinc per Danielem dicitur: In aula Babylonis de ambulabat rex, reſponditque & ait; Nonne hæc eſt Babylon magna, quam ego ædificaui in domum regni, in robore fortitudinis meæ, in gloria decoris mei? Sed hunc tumorem, quam concita vindictæ ira repreſſerit, illico adiunxit, dicens. Cum adhuc ſermo eſſet in ore regis, vox de cælo ruit. Tibi dicitur Nabuchodonoſor rex, regnum tranſiet à te, & ab hominibus te eijcient, & cum beſtijs, feriſque erit habitatio tua, fœnum quaſi bos comedes, & ſeptem tempora mutabuntur ſuper te. Ecce quia tumor mentis, vſque ad aperta verba ſe protulit, patientia iudicis protinus vſque ad ſententiam erupit, tantoque hunc diſtrictius perculit, quantò eius ſe ſuperbia immoderatius erexit: & quia numerando bona dixit, in quibus ſibi placuit, enumerata mala in quibus feriretur, audiuit. Sciendum verò, quod elatio, alios ex rebus ſæcularibus, alios ex ſpiritualibus poſſidet. Alter namque intumeſcit auro, alter eloquio, alter infirmis, terrenisque rebus, alter ſummis cæleſtibusque virtutibus, vna tamen eademque res ante oculos Dei agitur, quamuis in humana corda veniens, in eorum obtutibus diuerſo amictu pallietur. Nam cum is, qui de terrena prius gloria ſuperbierat, poſtmodum de ſanctitate extollitur, nequaquam cor eius elatio deſeruit, ſed ad eum cõſueta veniens, vt cognoſci nequeat, veſtem mutauit. [Infra:] Sæpe ſubditi rectoris ſui dictis proteruè obuiant, & eandem vocis ſuperbiam, libertatem vocant. Sic quippe elatio ſe quaſi pro libertatis rectitudine obijcit, ſicut ſæpe ſe & timor pro humilitate ſupponit.

42 Nam ſicut plerique reticent ex timore, & tamen tacere ſe æſtimant ex humilitate; ita nonnulli loquuntur per impatientiam elationis, & tamen loqui ſe credunt per libertatem rectitudinis. Soli ruinæ creſcit, quod ædificant, qui ante molem fabricæ, humilitatis fundamenta non procurant. Igitur, quia humanos animos aliter tentari ex rebus carnalibus, atque aliter ex rebus ſpiritualibus diximus, audiant illi: Omnis caro fœnum & gloria eius, ſicut flos fœni. Audiant iſti, quod quibuſdam poſt miracula dicitur: Neſcio vos vnde ſitis, diſcedite à me omnes operarij iniquitatis. Audiãt illi: Diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. Audiant iſti: quia fatuæ virgines, quæ cum vacuis vaſculis veniunt, ab internis nuptijs excluduntur. Rurſus, quia aliter tẽtari prælati ſolent, aliter ſubditi. Audiant illi, quod per quendam ſapientem dicitur: Ducem te cõſtituerunt? Noli extolli, ſed eſto in illis quaſi vnus ex eis. Audiant iſti: Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis, ipſi enim peruigilant, quaſi rationem reddituri pro animabus veſtris. Audiant illi, cum de accepta poteſtate gloriantur, quod ardenti diuiti voce Abrahæ dicitur: Memento fili, quia recepiſti bona in vita tua: Audiant iſti, cum contra rectores ſuos in querela profiliunt, hoc quod murmuranti populo Moyſi, & Aaron vocibus reſpondetur: Nec contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum. Nos enim quid ſumus? Audiant ſimul omnes: Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Audiant ſimul omnes: Immundus eſt apud Deum, omnis qui exaltat cor ſuum. Audiant omnes: Quid ſuperbis terra, & cinis? Contra huius languoris peſtem audiamus Dominum dicentem: Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde. Ad hoc nãque Dei Filius formam infirmitatis noſtræ ſuſcepit, ad hoc viſibilis, immo & deſpectus apparuit, paſſionumque tormenta toleranit, vt ſuperbum non eſſe hominem doceret humilis Deus. Quanta ergo humilitatis virtus eſt, propter quàm veraciter edocendam, is, qui ſine æſtimatione magnus eſt, vſque ad paſſionem factus eſt paruus? Quia enim originem perditioni noſtræ ſuperbia præbuit diaboli, inſtrumentum redemptionis noſtrę inuenta eſt humilitas Dei. Hoſtis noſter magnus inter omnia conditus, videri ſuper omnia voluit elatus. Redemptor autem noſter magnus manens ſuper omnia, fieri inter omnia dignatus eſt paruus. Mortis auctor ait: In cœlum conſcendam Iſte autem per prophetam ait: Repleta eſt malis anima mea: & vita mea inferno appropinquauit Ille dicit: Supra aſtra cœli exaltabo ſolium meum. Iſte humano generi à paradiſi ſedibus expulſo dicit: Ecce venio cito, & habitabo in medio tui. Ille dicit: Sedebo in monte teſtamẽti, in lateribus Aquilonis. Iſte dicit: Ego ſum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis. Ille dicit: Aſcendam ſuper altitudinem nubium, & ſimilis ero Altiſſimo. Iſte cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſſe ſe æqualem Deo, ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens. Ille nihil aliud mẽtes ſibi ſubditas docet, quam celſitudinis culmen appetere, ſocietatem omnium hominum alta elatione tranſire, ac ſeſe & contra potentiam Conditoris erigere: ſicut de eiſdem per pſalmiſtam dicitur: Tranſierunt in affectum cordis, cogitauerunt, & locuti ſunt nequitias, iniquitatem in excelſo locuti ſunt. Iſte ad ſputa, & ad mortem veniens, membra ſua admonet, dicens: Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur Quia ergo Redemptor noſter corda regit humilium, & Leuathan iſte rex dicitur ſuperborum, apertè cognoſcimus, quod euidentiſſimum reproborum ſignum, ſuperbia eſt, at contra humilitas, electorum. Cum ergo quam quiſque habeat cognoſcitur, ſub quo rege militet, inuenitur. Vnuſquiſque enim quaſi quendam titulum portat operis, quo facilè oſtendat, ſub cuius ſeruiat poteſtate rectoris.

BERNARDVS ſic habet. Scimus, quia fontiũ natura eſt riuos ſectari conuallium, montium ardua 44 declinare, ſicut ſcriptum eſt: Qui emittis fontes conuallibus, inter medium montium pertranſibunt aquæ. Hoc eſt, quod admonere ſæpè vos ſtudeo, quia Deus ſuper-

Eph. 2. *Hier. 48.* *Apoc. 3.* *Eccl. 10.* *Luc. 7.* *Iſa. 14.* *Prou. 16.* *Dan. 4.* *Matt. 25.* *Num. 19.* *Li. 34. Moral. c. 18.* *Li. 33. Moral. c. 11.* *Iſa. 46.* *Luc. 13.* *Pſ. 61.* *Matt. 25.* *Eccl. 32.* *Heb. 13.* *Luc. 16.* *Exo. 16.* *Iac. 4.* *Eccl. 10.* *Matt. 11.* *Zach. 2.* *Iſa. 14.* *Pſ. 21.* *Iſ. 14.* *Phil. 2.* *Pſ. 72.* *Ioan. 12.* *Serm. 4. in vig. Nata. Domini.*

superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Fons enim ad altiora non ascendit quàm sit locus eius, vnde procedit. Sed videri potest, secundum hanc regulam non impediri à superbia vias gratiæ, præsertim, quòd ille primus superbus, qui secundùm Scripturam rex est super vniuersos filios superbiæ, dixisse non legitur, altior ero, sed similis ero Altissimo. Attamen nō mentitur Apostolus: quoniam ille extollitur supra omne quod creditur, aut quod colitur Deus Horret humanus auditus verbum, sed vtinam horreat similiter animus cogitatum malignum pariter & affectum. Dico enim vobis, quod non ille tantum, sed & omnis superbus extollitur supra Deum. Vult enim Deus fieri voluntatem suam, & superbus vult fieri suam. Iam videtur æqualitas: sed attende malè congruam proportionem. Deus in his tantum, quæ ratio approbat, vult suā fieri voluntatem, superbus verò & cum ratione, & contra rationem. Vides, quoniam altitudo est, & non illuc proueniunt fluenta gratiæ. Para proinde riuulos, aggeres terrenæ & elatæ cogitationis disperge, conformare filio hominis, non primo homini, quia fons gratiæ in cor hominis carnalis, & terreni non ascendit.

Psal. 103. Simile. Iac. 4. Iob 41. 2. Thes. 2.

45 IDEM ait, exponens illa verba; Inuenietis infantem pannis inuolutum, & positum in præsepio. Quid est, quod sola ab Angelo commendari videtur humilitas? Quod hæc quasi propria virtus, diuinæ exhibenda sit maiestati. Humilitas Deo nos conciliat, Deo facit esse subiectos. Deo placet in nobis, sicut ait virgo beata: Respexit humilitatem ancillæ suæ. Itaque, qui fornicatur, peccat in corpus suum, qui iniuriosus est, in proximum, qui extollitur, & inflatur, in Deum. Fornicator seipsum dehonestat, iniuriosus molestat proximum, elatus, quod in se est, Deum inhonorat. Gloriam meam, Dominus ait; alteri nō dabo. Et superbus ego, inquit, mihi eam, licèt non dederis, vsurpabo. Nec enim placet ei angelica distributio, dans gloriam Deo, pacem hominibus. Nō ergo colit Deum, sed aduersus eum extollitur impius, qui Deo non est subiectus.

Serm. 4 in natali Domini. Luc. 2. Luc. 1. Is. 42.

46 IDEM inquit; Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, nō intrabitis in regnum cælorum. Ad paruulum cōuerti necesse est, vt discamus, ob eo: quia mitis est, & humilis corde; ad hoc siquidem paruulus datus est nobis. Quid tu inflaris, ò homo? Quid ex tolleris sine causa? Quid alta sapis, & oculi tui omne sublime vident, quod tibi non cedet, in bonum? Sublimis quidem Dominus, sed non ita proponitur tibi. Eleuata est magnificentia illius, & non poteris ad eam accedere. Accedet, inquit, homo ad cor altum, & exaltabitur Deus. Excelsus siquidem Dominus, & humilia respicit, & alta à longè cognoscit. Humiliare, & apprehendisti. Si fortè sublimitatis esset, via proposita, & illic ter quo ostenderetur salutare Dei, quanta facerent homines, vt exaltarentur? Quàm crudeliter inuicem sternerent, & inuicem conculcarent, quàm impudenter reperent, manibusque & pedibus conarentur in altum, vt imponerent sese homines super capita aliena? Et certè, qui contendit supergredi proximos, multas inueniet difficultates, multos habebit æmulos, multos patietur contradictores, ascendentes equidem ex aduerso. Nihil verò facilius est volenti, quàm humiliare seipsum.

Serm. 2. in c. ieiunij. Matt. 18. Ps. 62.

47 IDEM dicit. Golias, qui populo Dei iam repromissionis terram ingresso: iamque multis ex hostibus triumphanti solus exprobrare præsumit, elatus, & inflatus spiritu carnis suæ, credo non incongruè in superbo homine superbiæ vitium designari. Ipsum namque est peccatum maximum, quod Dei populo magis insultat, & insurgit specialiter aduersus eos, qui cætera iam videntur vicisse peccata. Hinc est, quod prouocat ad singulare certamen, tanquam cæteris iam subiectis. Nam Philistæi illo in tempore timebant, omnino aduersus Israel inire conflictū, nisi quòd de Golia enormis magnitudinis viro, tota eorum fiducia pendebat. Vnde enim eiusmodi animam superbia tenet, quam sibi subiugauit inuidia, seu tepiditas ea, quæ solet Dei vomitum prouocare, aut pigritia, quæ facit, vt boum stercoribus lapidetur? Vnde inquam ei superbia, vnde extollentia oculorum, cui adeo cætera vitia dominantur, vt dijudicare se ab vniuersis tanquam male sibi conscius arbitretur? Quis deniq; nisi manu fortis, qui cætera iam sibi potenti virtute vitia subiugauit, aduersus nequissimum superbiæ vitium dimica turus accedat? Procedat, inquit, Dauid, manu fortis, quoniam nō est vincere tantum hostem, nisi in manu forti.

Ser. de Dauid, & Go.

48 IDEM inquit. Sicut oculi sathanæ omne sublime vident, ita oculi Domini omnem humilem intuentur. Vnde ait in Cantico canticorum: Reuertere, reuertere Sunamitis, reuertere, reuertere, vt intueamur te. Quater dicit, reuertere; propter quadruplicem superbiam, per quam auersa à Domino videbatur. Est enim superbia cordis, superbia oris, superbia operis, superbia habitus. Superbia cordis est, quando homo in oculis suis magnus est: contra quam sapiens orat, dicens: Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi. Et alibi: Væ, qui sapientes estis in oculis vestris. Superbia oris, quæ & iactantia dicitur, est quando homo non solum magna de se sētit, sed etiam loquitur. Vnde psalmista: Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, linguam magniloquam. Superbia operis est, quando homo exteriori quadam superbia, vt magnus appareat, agit. De qua idem psalmista ait: Nō habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam. Superbia habitus est, quando homo, vt gloriosus videatur, pretiosis se ornat vestibus. Vnde Dominus: Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt, vbi superbia abundat.

Serm. 3. de paruis. Cant. 6. Eccl. 22. Is. 5. Psal. 11. Ps. 100. Mat. 11.

49 IDEM sic habet. De humilibus Iob ait, quod Dominus ponit humiles in sublimi. Vnde illud de Domino dicitur: Humiles spiritu saluabit. E contra de superbis dicitur: Dominus superbis resistit. Ante ruinam exaltatur cor. Superbia de supernis ad ima præcipitat, humilitas de imis ad superna eleuat. Angelus enim in cœlo superbiens, ad tartara corruit, homo in terra se humilians, ad cœlos ascendit. Tanto verò quisque debet esse humilior, quanto sublimior. Vnde scriptum est: Quanto maior es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. Hinc ipse Christus Dominus ad discipulos ait: Qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus. Sine humilitate, reliquæ virtutes nequeunt prodesse. Vnde etiam beatus Gregorius ait. Qui virtutes sine humilitate congregat, est quasi, qui in ventum puluerem portat. Sicut enim puluis venti validi flatu dispergitur, sic omne bonum sine humilitate, inanis gloriæ vento rapitur. Multo melius etiam est peccatorem esse humilem, quàm iustum arrogantem. Quod à Domino euidenter ostenditur, vbi publicanus & pharisæus in exemplum adducuntur: sicut quidam sapiens ait: Melior est in malis factis humilis confessio, quam in bonis factis superba gloriatio.

Ser. de do. nis Spiritus sancti. Iob 5. Ps. 33. Prou. 16. Eccl. 3. Mat. 20.

50 IDEM sic inquit. Humilitas est virtus, qua homo verissima sui agnitione sibi ipsi vilescit. Nihil aliud est superbia, quam amor propriæ excellentiæ. Vnde & nos possumus dicere per contrarium, humilitatē, propriæ excellentiæ esse contemptū. [Infra:] Narrat duodecim gradus superbiæ, primus est curiositas. Audi curiose. Salomonem in Prouerbij suis sic dicentem: Omni custodia serua cor tuum, vt omnes videlicet sensus tui vigilent ad id vnde vita procedit, custodiendum. Vt quid à te curiose recedis, vt alios inspicias? Vt quid audes oculos leuare in cœlum, qui peccasti in cœlum? Terram intuere, vt cognoscas teipsum. Ipsa te repræsentabit, quia terra es, & in terram ibis. Curiositas Dinæ illam perdidit. Curiositas Euam & nos, in ingentia mala demersit. Sed & tu signaculum similitudinis in delicijs paradisi Dei positus es. Quid amplius quærere debes? Sta in te, nè cadas à te, si ambulas in magnis & mirabilibus super te. Iam te perspicio, nescio quæ

Tract. de gradib. humilitatis. Prou. 4. Is. 14.

supra

ſupra te curioſius alia rimanentẽ, vt in Iſaia ſcriptum eſt: Ponam ſedem meam ad Aquilonem. Cæteris aſtantibus cælicolis, dum tu ſolus ſedere affectas, ciuibus ſcandalum, iniuriam facere regi intentas. Millia millium miniſtrant, & aſtant; ſolus ille ſedet, qui ſedet ſuper Cherubim, vnde tu hoc curioſe volens, quod illius eſt, in tartarum demergeris. O lucifer, qui mane oriebaris, immo non tam lucifer, ſed noctifer, aut etiam mortifer, rectus curſus tuus erat ab oriente ad meridiem, & tu præpoſtero ordine tendis ad Aquilonem. 51 Quantò magis ad alta feſtinas, tantò celerius ad occaſum declinas. Secundus gradus; monachus, qui ſui negligens, alios curiosè circumſpicit, dum quoſdam ſuſcipit ſuperiores, quoſdam deſpicit inferiores, & in alijs quidem uidet, quod inuidet, in alijs, quod irridet, fit, vt pro mobilitate oculorum leuigatus animus, nulla vtique ſui cura aggrauatus, modò per ſuperbiam ad alta ſe erigat, modo per inuidiam ad ima demergat. In altero nequam, in altero vanus, in vtroque ſuperbus exiſtit, quia & quod ſuperari ſe dolet, & ſuperare ſe gaudet, amor propriæ excellentiæ facit. Iſte gradus leuitas dicitur Tertius; proprium eſt ſuperborum, læta ſemper appetere, & triſtia deuitare, iuxta illud Eccleſiaſtes: Cor ſtultorum, vbi lætitia. Vnde ſuperbus, in quo ipſe videtur præcellere, curioſius notat, in quo alter præcellit, ſemper diſſimulat, vt dum deuitat, quod triſte putatur, lætitia continuetur. Quartus gradus, eſurit, & ſitit auditores, quibus ſuas iactitet vanitates, quibus omne quod ſentit, effundat, quibus, qualis, & quantus ſit, innoteſcat. Inuenta autem occaſione loquendi, ſi de literis ſermo exoritur, vetera proferũtur & noua, volant ſententiæ, verba reſonant ampulloſa. Ipſe quærit, ipſe ſoluit, & verba collocutoris imperfecta præſcindit. Non curat te docere, vel à te doceri ipſe quod neſcit, ſed vt ſcire ſciatur, quod ſcit. Quòd ſi de religione laudat ieiunia, commendat vigilias, orationes exaltat, de patientia, de humilitate, de ſingulis virtutib. plenissimè, ſed vaniſſimè diſputat, vt tu, ſi audieris, dicas, quòd ex abundantia cordis os loquitur, & quia bonus homo, de bono theſauro cordis ſui profert bona. Quintus gradus, ſingularitas eſt. Turpe eſt ei, qui ſe ſupra cæteros iactat, ſi non plus cæteris aliquid agat, per quod vltra cæteros appareat. Nec tamen melior eſſe ſtudet, ſed videri; non melius viuere, ſed videre viuere geſtit, quatenus dicere poſſit, vt in Euangelio legitur: Non ſum ſicut cæteri hominum. Plus ſibi blanditur de vno ieiunio, quod cæteris prandentibus facit, quàm ſi cum cæteris ſeptem dies ieiunauerit. Commodior ſibi videtur vna oratiuncula peculiaris, quàm tota pſalmodia vnius noctis. Ad omnia denique ſua ſtrenuus, 52 ad communia piger. Sextus gradus, arrogantia, vt intimo cordis affectu omnibus ſe credat ſanctiorem. Et quidquid de ſe laudatum agnouerit, non ignorantiæ, aut beneuolentiæ laudatoris, ſed ſuis meritis arroganter aſcribit. Septimus gradus, præſumptio. Qui enim alios ſe præcellere putat, quomodo non plus de ſe, quã de alijs præſumat? Primus in conuentibus reſidet, in conſilijs, primus reſpondet, nõ vocatus accedit. Quid quid ipſe non fecerit, aut ordinauerit, nec rectè factũ, nec ordinatum exiſtimat. Cum ei culpa imputatur, nõ confitetur, quia non eã agnoſcit. Sed ſi cũ argutus fuerit, declinauerit cor in verba malitiæ, in octauum gradum, qui dicitur defenſio peccatorum, noueris coruiſſe. Multis modis fiunt excuſationes in peccatis. Aut n. dicit, qui ſe excuſat; non feci, aut feci quidem, ſed bene feci, aut ſi malè, non multum malè, aut ſi multũ malè, non mala intentione. Nouus gradus eſt ſimulata confeſſio; eſt quippe qui nequiter humiliat ſe, & interiora eius plena ſunt dolo. Vultus demittitur, proſternitur corpus, aliquas ſibi lachrymulas extorquẽt, ſi poſſunt, verba gemitibus interrũpunt. Glorioſa res humilitas, qua ipſa quoque ſuperbia palliare ſe appetit, nè vileſcat. Decimus gradus rebellio: ille, qui frontoſus, & impudens factus eſt. Sciendum autem eſt, quod omnes gradus, quos in duodecim partitus ſum, in tres colligi poſſunt, vt in ſex ſuperioribus contemptus fratrum, in quatuor ſequentibus contemptus magiſtri, & in duobus, qui reſtant, cõſummetur contemptus Dei. Poſt decimum itaque gradum, ſequitur libertas peccandi Impius ſiquidem cum venerit in profundum malorum, contemnit. Duodecimus gradus, eſt conſuetudo peccandi, ita, vt ſuæ rationis, diuiniq; timoris oblitus, dicat inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus. Vnde hoc gradu Dei metus amittitur, contemptus incurritur.

48 Serm. 3. de paruis. Cant. 6.
Eccl. 22. Iſa. 5.
Pſal. 11.
Eccl. 7.
Pſ. 100.
Mat. 11.
49 Ser. de do. nis Spiritus ſancti. Iob 5. Pſ. 33. Prou. 16.
Luc. 6. Mat. 12.
Eccl. 3. Mat. 20.
50 Tract. de gradib. humilitatis. Prou. 4.
Luc. 18.
Eccl. 19.
Prou. 18.
Pſal. 13.
Iſa. 14.

Finis Libri Decimiſexti.

EPITOME SANCTORVM, PER LOCOS COMMVNES AD CONCIONES CONFICIENDAS,

LIBER DECIMVSSEPTIMVS.

AVCTORE R. D. IOANNE LOPEZ.
Episcopo Monopolitano Ord. Prædicatorum.

Tempus perdere, & emere, qui dicantur, quo bene vti grandes habet vtilitates. Caput Primum.

1 *Homil. 1. in li. 1. In dic. to. 1. Epheſ. 5.*

ORIGENES explicans locum Pauli; Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt, inquit. Dies malos habemus, quando carnalia pro spiritalibus quærimus, terrena pro cœlestibus, pro æternis caduca, præsentia pro futuris. Si quãdo ergo huiusmodi desideria videris exoriri, scito te in diebus malis, & pessimis positum. Et ideo insiste orationibus, vt libereris a die illo, & sicut dicit Apostolus, eripiaris de præsenti sæculo nequam, & redimas tempus.

2 *In lib. Mora. senten. in regu. 1. c. 5. to. 2.*

BASILIVS ostendit, quòd confestim, vbi de hac vita migrauerimus, omnis nobis benefaciendi facultas præcisa est, quodque hoc ipsum, quod hic viuimus temporis, nobis pro bonitate sua Deus ad ea facienda præfiniuerit, per quæ eius gratiam ineamus.

Mat. 25. Tunc simile erit regnum cælorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas exierunt obuiam sponso, & sponsæ. Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes. Sed fatuæ non sumpserunt oleum secum, &c. Dum autem irent emere, venit sponsus, & quæ paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias, & clausa est ianua, &c. Domine domine aperi nobis. At *Luc. 13.* ille respondens, ait: Amen dico vobis, nescio vos. Item contendite intrare per angustam portam: quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterunt. Cum autem intrauerit paterfamilias, & clauserit ostium, & incipietis foras stare, & pulsare ostium dicentes: Domine domine aperi nobis, & respondens, dicet vobis: Nescio vos, vnde sitis. Ecce nunc tempus acceptabile, *2. Cor. 6.* ecce nunc dies salutis, nemini dantes vllam offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum, *Galat. 6.* sed in omnibus exhibentes uos, sicut Dei ministros. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes.

3 *Homi 50. ad populũ Antioche. tom. 5. Simile.*

CHRYSOSTOMVS inquit. Nidus est præsens vita charissimi, ex festucis & luto coagmentatus: licèt mihi magnas ædes ostendas, siue regias ipsas auro multo fulgentes, nihil ab hirundinum nido differre censebo. Hieme siquidem instante, omnia corruent spontè. Hiemem verò idem illum voco, non omnibus hiemem, quoniam Deus noctem

noctem simul & diem vocat. Illud quidem quantum ad peccatores, hoc autem quantum ad iustos. Itidem & ego hiemem nunc eum voco, si non in æstate bene alamur, vt volare possimus instante hieme. Non nos matres susçipient, sed esurie sinent perire, vel nido ruente perdi. Tanquam enim nidum, quinimmo & facilius quàm nidum, omnia Deus tunc destruet, delens, & transmutans omnia. Volatu verò carentes, & ipsi non ualentes occurrere in aera, sed ita vulgariter nutriti, nè leues habeant pennas, statim pereunt: nos uerò non morimur, sed continuè punimur. Frequenter hæc dicimus, sed quibusdam non persuademus, vt dum tempus habent, bonum operentur. Nec mirum, nam Sedechias à Hieremia redarguebatur, & non confundebatur. Propterea prophetæ dicebant: Væ, qui dicitis, appropinquet in celeritate, vt videamus, quæ faciat Deus, & veniat voluntas sancti Israel, vt cognoscamus. Nec hoc admiremur, nec enim qui arcam fabrefieri videbant, crediderunt, sed tunc credidere demum, cum fidei lucrum erat nullum. Neque Sodomorum habitatores expectauerunt, verum & ipsi crediderunt, cum ipsis nihil profuit.

4 HIERONYMVS exponens verba illa; Quodcunque facere potest manus tua, instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas, inquit. Fac quodcunque nunc potes, & labora, quia cum ad infernum descenderis, locus non erit pœnitentiæ. Huic quid simile à Saluatore præcipitur: Operamini, dum dies est: venit nox, quando nemo potest operari.

In c. 9. Ecclesiastes tom. 5.

Ioan. 9.

5 IDEM exponens verba illa; Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, ait. Tempus sementis, tempus est præsens, & vita, quam currimus. In hac licet nobis, quod volumus seminare: cum ista vita transierit, operandi tempus aufertur, vnde & Saluator dicit: Operamini, dum dies est, veniet nox, quando iam nullus poterit operari. Ortus est nobis Dei sermo, sol verus, & congregatæ sunt bestiæ recedentes in cubilia sua, procedamus vt homines ad opus nostrum, & vsque ad vesperam laboremus. Breue est vitæ istius curriculum. Hoc ipsum, quod loquor, quod dicto, quod scribo, quod emendo, quod relego, de tempore meo mihi aut crescit, aut deperit. Titus filius Vespasiani, qui in vltionem Dominici sanguinis, subuersis Hierosolymis, victor Romam ingressus est, tantæ dicitur fuisse bonitatis, vt cum quadam nocte sero recordaretur in cœna, quod nihil boni die illa fecisset, dixerit amicis, Hodie diem perdidi. Nos putamus non perire nobis horam, diem, momenta, tempus, ætates, cum ociosum verbum loquimur, pro quo reddituri sumus rationem in die iudicij? Quod si hoc ille sine lege, sine Euangelio, sine Saluatoris, & Apostolorum doctrina naturaliter & dixit, & fecit: quid nos oportet facere, in quorum condemnationem habet & Iuno Vniuiras, & Vesta virgines, & alia idola, continentes?

Li. 3. in c. 6. epistol. Pauli ad Gal. to. 8. Ioan. 9.

Psal. 103.

Mat. 12.

Luc. 13.

6 IDEM explicans illa verba; Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt, inquit. Qui sapiens est, & idcirco cautè ambulat, redimit tempus. Tempus autem redimit, quia dies mali sunt. Quando in bono opere tempus consummimus, emimus illud, & proprium facimus, quod malitia hominum venditum fuerat. Nemo autem de diuitijs, & solicitudinibus, quas Euangelium spinas nuncupat, cogitans, potest sibi tempus redimere. Redimentes autem tempus, quod in diebus malis est, quodammodo immutamus illud, & dies malos in bonos vertimus, & facimus illos non præsentis sæculi, sed futuri. Potest & aliter locus iste edisseri. O vos Ephesij, quibus de somno sæculi istius exurgentibus, Sol iustitiæ ortus est Christus, cautè ambulate, & prudenter, & abiecta insipientia, tenete sapientiam, per quam possitis non cum varietate temporum commutari, sed diuersitatem temporum, vobis vnum tempus efficere. Non in morem stulti, instantibus persecutionibus, vt luna mutemini, sed quod semel cœpistis, firma mente teneatis, & quod nunc estis, omni tempore seruate. Ioseph, quia in carcere, & in imperio, seruus, & liber, vnus semper fuit, tempus sibi redemit, & malos dies vertit in bonos.

2. Cor. 6. Galat. 6.

3 Homi. 50. ad populū Antioche. tom. 5. Simile.

AVGVSTINVS exponens illa verba Hieremiæ 9. Non glorietur prudens in potentia sua, & non glorietur diues in diuitijs suis; sed in hoc glorietur, qui gloriatur, sciro, & nosse me, & facere iudicium, & iustitiam in medio terræ, ait. Facere iudicium, & iustitiam ex Deo est. Sed quid est in medio terræ? Neque enim non debent facere iudicium, & iustitiam, qui habitant in extremis terræ, quis hoc dixerit? Cur ergo additum est in medio terræ? Quod si non adderetur, & tantummodo diceret facere iudicium, & iustitiam, magis hoc præceptum ad vtrosque homines pertineret, & mediterraneos, & maritimos. Sed nè quisquam putaret post finem vitæ, quæ in hoc agitur corpore, superesse tempus, iudicium iustitiamq; faciendi, quam, cum esset in carne, non fecit, & sic diuinũ euadi posse iudicium; in medio terræ mihi videtur dictum, cum quisque viuit in corpore. In hac quippe vita, suam terram quisque circumfert, quam moriente homine recipit terra commnnis, resurgenti vtique redditura. Proinde in medio terræ, idest, cum anima nostra isto terreno clauditur corpore, faciendum est iudicium, & iustitia, quod nobis prosit in posterum, quando recipiet vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum. Corpus quippe ibi dixit Apostolus per tempus quo uixit in corpore. Isto modo congruenter intelligi potest, quod in psalmo legitur: Deus autem rex noster ante sæcula, operatus est salutem in medio terræ, vt Dominus accipiatur Iesus, qui est ante sæcula, operatus est salutem nostram in medio terræ, hoc est, cum terreno habitaret in corpore.

7 *Lib. 17. de ciuit. Dei, c. 4. to. 5.*

2. Cor. 5.

Psal. 73.

GREGORIVS explicans verba illa; Filius vnius anni erat Saul, cum regnare cœpisset: duobus autẽ annis regnauit super Israel, dicit. De rege, qui prius bonus, postea malus fuit, dicitur: quia vnius anni fuit, cum cœpit regnare, & duobus annis regnauit. Licèt enim multis annis regnauerit, illis solis regnare dicitur, in quibus innocens, & humilis fuisse perhibetur. Nam postea superbus, & inobediens audiuit: Quia proiecisti sermonem Domini, proiecit te Dominus, nè sis rex. Se quidem à regno proiectum cognouit, & tamen proiectum, regnare non timuit. Quanta postea fortiter egit? Sed ecce omnia illa tempora, ad regnum ei deputata non sunt. Illo ergo solum tempore nos vixisse gaudeamus, quo innocenter, & humiliter vximus. Nam illa tempora, quæ in sæculi vanitate, & fluxa carnis vita consumpsimus, quasi perdita, minimè memorantur.

8 *Lib. 5. in c. 13. 1. li. reg. cap. 3. tom. 1.*

BERNARDVS inquit. Cogita de tempore, quod perdis, quòd illi qui in inferno sunt, darent totum mundum, si haberent, pro eo, omni die cum vadis iacere, examina diligenter quid cogitasti, & quid dixisti in die, & quomodo vtile tempus & spatium quod datum est ad acquirendum vitam æternam, dispensasti. Et si bene transiuisti, lauda Deum, si male, vel negligenter, luge, & sequenti die non differas confiteri.

9 *Li. qui dicitur formula honestæ vitæ.*

Testimonia patienter ferenda, sicut & tentationes, ipsis tamen nos ingerere non debemus. Cap. II.

ORIGENES inquit. Quis sciret bonam esse lucem, nisi noctis tenebras sentiremus? Quis dulcedinem nosceret mellis, nisi gustum amaritudinis accepisset? ipsum denique diabolum, & obluctantes aduersum nos contrarias potestates si auferas, virtutes animi sine obluctante non poterunt enitescere. Sic & fidelium gloria non poterit resplendere,

1 *Hom. 9. in c. 16. Numer. tom. 1. Simile.*

nisi eam infidelium reprobatio, & pœna commendet.

2 IDEM mansiones populi peregrinantis in deserto narrans, dicit, quòd transierunt per medium maris rubri, & applicuerunt ad amaritudines. Audiens amaritudines, non pauescas, neque terrearis. Omnis enim disciplina in præsenti, ait Paulus, non videtur esse gaudij, sed mœroris, postea verò fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiæ. Non est possibile peruenire ad terram promissionis, nisi per amaritudines transeamus. Sicut enim medici amaritudines quasdam medicamentis inserunt, salutis prospectu, & sanitatis languentium, ita & salutis prospectu medicus animarum nostrarum, amaritudines nos vitæ huius noluit pati in diuersis tentationibus, sciens quia finis huius amaritudinis, animæ nostræ dulcedinem adquirat. Profecti sunt de amaritudine, & venerunt in Helim, ubi sunt duodecim fontes, & septuaginta duæ palmæ. Vides post amaritudines, post asperitates tentationum, quàm te amœna suscipiunt loca? Non venisses ad palmas, nisi tentationum amaritudines pertulisses. Nec venisses ad dulcedinem fontium, nisi prius, quæ tristia fuerant, & aspera, superasses. Non quòd iam finis itineris sit in ijs, & perfectio cunctorum, sed dispensator animarum Deus, in ipso itinere interserit laboribus etiam quædam refrigeria, quibus refota anima, & reparata, promptior redeat ad reliquos labores. [Infra:] Venit populus in Lebna, quod interpretatur dealbatio. In quo illam intellige dealbationem, de qua dicit propheta Dauid: Lauabis me, & super niuem dealbabor. Et iterum Isaias: Si fuerint peccata vestra, sicut coccinum, vt niuê dealbabo. Post hæc, mansio sit in Ressa, quod apud nos dici potest, laudabilis tentatio. Quid est hoc, quòd quamuis grandes habeat anima profectus, tamen tentationes ab ea non auferuntur? Vnde apparet, quia velut custodia quædam, & munimen, ei tentationes adhibentur. Sicut enim caro, si sale non aspergatur, quamuis sit magna, & præcipua, corrumpitur; ita & anima nisi tentationibus assiduis quodammodo saliatur, continuò resoluitur, ac relaxatur. Vnde constat propter hoc dictum esse: quòd omne sacrificium sale salietur. Inde denique est, quod Paulus Apostolus dicebat: Nè magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus sathanæ, qui me colaphizet, &c. Nam virtus in infirmitate perficitur. [Infra:] Post venitur in Galgat, quod interpretatur tentamentum, siue constipatio. Fortitudo quædam (vt video) & munimen est animæ tentamentum. Ita enim uirtutibus admiscetur, ut uideatur absque ijs uirtus nec decora esse, nec plena: & ideo proficientibus ad virtutem, & variæ & frequenter mansiones in tentationibus fiunt. Quas cum transieris, applicabis in Tabatha. Tabatha interpretatus bona. Ad bona ergo non nisi post tentamenta venitur. Post hæc applicatur ad Pharancades, quod est fructificatio sancta. Vides inde quò venitur, quia tentationum sulcos, fructificatio sancta subsequitur. Iterum venitur Sin. Iterum tentatio est Sion. Diximus enim quia nec aliter expedit iter istud incedere. Sicut verbi gratia, si quis aurifex vas necessarium facere volens, frequenter illud igni admoueat, frequenter malleis subdat, vt & purgatius fiat, & ad illam speciem, quam prospicit artifex, atque ad illam pulchritudinem deducatur.

Homi. 27. in cap. 33. Num.

Heb. 12.

Simile.

Psal. 56.

Isa. 1.

Simile.

Leuit. 2.

2. Cor. 12.

3

4 BASILIVS sic habet; Duplex est tentationum genus. Nam vel corda hominum tanquam aurum in fornace, per patientiam afflictis rebus, aduersisque probantur, quæ ipsorum coarguant ac declarent probitatem: aut certè ipsa vitæ prosperitas, sæpenumero multis, tentationis, & experimenti loco est. Aeque enim durum videtur, in rerum difficultate minimè deijci, & infractum seruare animum, ac in felicitate non extolli ad irrogandam contumeliam. Et quidem prioris exemplum magnus Iob, inuictus athleta præ, se tulit, qui omnem diaboli violentiam veluti torrentis impetum inconcusso corde, firmoque proposito cum excepisset, tantò maior tentationibus apparuit, quantò duriora illi, vixq; eluctabilia ab hoste visa sunt obiecta illi certamina. Earum verò tentationum exempla, quæ ex lætiore rerum successu contingunt, cum alia multa sunt, tum etiam diuitis illius, qui opes quidem ingentes habuit, in ijsq; maximè spem collocauerat, qui abundantia diuitiarum tentatus, damnatus est.

Homil. 27. in cap. 33. Num.

Heb. 12.

Simile.

Luc. 12.

5 CHRYSOSTOMVS explicans verba illa; Beati estis, cum maledixerint vobis homines, & expro brauerint, dicit. Multi quidem homines propter causam Dei fiunt nobis inimici, sed non apertè nos persequuntur, forsitan quia nec possunt, tamen circumeũtes omnia, blasphemant nos, & dicunt de nobis, quæ sunt probrosa. Sed sicut verum est, quoniam, qui calicem aquæ nobis porrexerit, merces eius non perit; sic qui vel vnus leuissimi verbi nobis iniuriam fecerit, anima nostra vacua non erit à mercede. Vt ergo blasphematus sit beatus, duo hæc conuenire debent: vt mendaciter blasphemetur, & propter Deum, ita vt testimonium mendax contra te proferatur. Quia si quod dictum est de te malum, verum est, non es beatus, quia verum dictum est de te, & illa blasphemia pertinet tibi, non ad mercedem iustitiæ, sed ad vindictam peccati. Gaudete, & exultate. Quare? Quia merces vestra multa est in cœlo. Ponderate confusionem terrenam cum gloria cœlesti, & videte, si non multò leuius est, quod patimini super terram, quam quod expectatis in cœlo. Sed fortè dicis: quis potest blasphematus mendaciter, non dicam gaudere, sed nec magnanimiter ferre? Qui enim concupiscit, quæ in cœlo sunt, opprobria non timet in terris, nec cogitat quid loquantur homines propter ipsum, sed quid iudicet Deus de ipso. Qui enim lætatur de laude hominum, & quantum lætatur, tantum contristatur; ille de vituperatione hominum contristatur, & tantum contristatur, quantum lætatur. Qui autem de laude hominum non extollitur, nec de vituperatione humiliatur. Vnusquisque vbi gloriam quærit, illic timet confusionem. Qui gloriam quærit in terris, confusionem timet in terris: qui autem tantummodo quærit gloriam apud Deum, ille non timet confusionem, nisi tantummodo Dei. Similes periculum belli sustinet, dum sperat victoriæ prædam, quanto vos opprobria mundi non debetis timere, qui regni cœlestis præmium expectatis?

Homil. 9. imperfecti in Matth. tom. 2.

6 IDEM dicit. Forti, ac robusto animo opus est, & nihil graue nobis, durumque videbitur: sicut è contra, si ille infirmus sit, nihil erit, quod non grauissimum uideatur. Ex nostro itaque proposito, & voluntate, & tolerabilia, & intolerabilia videntur. Hanc itaque muniamus, & cuncta feremus constanter, ac fortiter. Nam & arbor, cum in altum radices miserit, nè uehemens quidem illa procella agitare poterit, si verò superficietenus, neque ad profunda descenderit: paruus licent venti flatus irruat, eam à radicibus euulserit: & in nobis, si affixerimus diuino timore carnes nostras, nihil mouere nos poterit, si autem verbo tantum, diuinæ religionis sacramenta percepimus, exigua impulsio, totum perimit, ac perdit.

Homil. 9. in 2. epistolam Pauli ad Timo. tom. 4.

7 IDEM sic habet. Quid est, quod mœres, & luges? An quod periculosa tempestas, & luctuosum naufragium Ecclesiam inuaserunt? Hoc & ego scio, nec est, qui contradicat: nè mœsto, & pusillo animo sis. Etenim ego cum à ciuitate fugaret, dicebam intra meipsum, si quidem vult regina me exulem, agar in exilium: Domini est terra, & plenitudo eius. Et si vult secare, secet: idem passus est & Isaias, subscribat illi: si vult in pelagus me mittere, Ionæ recordabor: si vult in caminum inijcete, idem passi sunt tres illi pueri: si me feris vult obijcere, obijciat, Danielis in lacum leo-

Epist. 3. Ciriaco. episc. exuli Ioannes 1. exul. to. 5.

Psal. 13.

Ionæ 1.

Dan. 3. & 4.

Act. 7. leonum obiecti recordabor: si me lapidare vult, lapidet me, Stephanum habeo primum martyrem sociū: Si & caput tollere vult, tollat, habeo socium Ioannem Baptistam: si & substantiam auferre, auferat, nudus exiui de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc. Me admonet Apostolus, hominis personam Deus non accipit. Et si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. Multa quidem aduersum me confixerunt testimonia, quòd ad communionem non ieiunos receperim. Etsi quidem hoc feci, expungatur nomen meum de numero Episcoporum, & non scribatur in libro Orthodoxæ fidei. Quoniam ecce si tale quid admisi, abijciat me etiam Christus de regno suo. Dicunt, quòd cum muliere dormiuerim, exuite me, & inuenietis membrorum meorum mortificationem. Sed hæc omnia per inuidiam excogitarunt. Iam multum contristaris frater Cyriace, quod illi nos in exilium abegerunt, ipsi autem in concione fidenter ambulant, & loquuntur, multitudineque satellitum stipantur. Verum hoc loco mente versa diuitem, & Lazarum. Vter illorum hoc sæculo afflictus? Vter fructum accepit? Quid nocuit illi inopia? Nonne quasi athleta & victor, in sinus Abrahæ abductus? Quid profuit huic opulētia, & quod in purpura, & bysso vitam egit? Vbi satellites? Vbi equi aureis frenis? Vbi parasitus, & regia mensa? Nonne, vt latro uinctus in sepulchrum abductus est, nudam animam exportans, & clamans voce magna: Pater Abraham mitte Lazarum, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Est & hæc dispensatio Domini, vt quando impios punit, & iustos remunerat, mutuum se videant, & agnoscant. Etenim nunc martyres, suos quique tyrannos agnoscent, & tyranni, suos quos afflixerunt, martyres. Sapientis sunt verba hæc, qui dicit: Tunc stabunt iusti in magna constantia, aduersus eos, qui se angustiauerunt. Ita & Deus Adamum punire volens, fecit eum è regione paradisi rerram operari, vt locum illum desiderabilem quotidie videns, maiorem in anima dolorem haberet. Videbimus alibi eos, qui in exilium nos miserunt, sicut Lazarus diuitem, & martyres tyrannos. Ne igitur animo confieiaris, sed esto memor prophetæ Isaiæ dicentis: Subsannationem hominum ne timueritis, & ab improbitate eorum ne vincamini. Nam sicut lana à tinea deuorabuntur, & sicut vestes Æterascent. Cogita autem & Dominum quomodo statim à cunabulis persecutionem tulerit, & in terram barbaram fuerit missus. Qui terram continet, factus est nobis figura, nè deficeremus in tentationibus. Recordare passionum Saluatoris, & iniuriarum, quas tulit pro nobis. Alij eum Samaritanum vocabant, alij dæmoniacum, & voracem, & pseudo prophetam, dicebant enim: Ecce homo vorax, & potator vini, & in principe dæmoniorum dæmonia eijcit. Quid quod in faciem eius conspuerunt, flagellauerunt, occiderunt? Cogita etiam Apostolos, quòd vbiquæ persecutionem ferebant, & occultabantur in ciuitatibus, non valentes in aperto ambulare, & quomodo Petrus apud Simonem coriarium, & Paulus apud mulierem purpurariam latuerint; sed post hæc facta sunt omnia prospera, & ita nunc. Igitur ne sis tristi animo. In Cilicia me exulem regina manere iussit. Porrò in itinere multa aduersa mihi acciderunt, quæ non curauimus. Vbi autem in Cappadociæ prouinciam venimus, multi sanctorum patrum chori, nobis occurrerunt, in primis examina monachorum & virginum, iuges lachrymarum fontes effundentium, eò q̄ in exilium nos proficisci videbant, dicebantq;: tolerabilius fuisse, si sol radios suos retraxisset obscuratus, quàm q̄ os Ioannis tacuisset. Turbauerunt, & afflixerunt me hæc non parum, eò quod omnes propter me flentes videbam, alia enim omnia non admodum curabam.

9 IDEM dicit: Beati vos ob carcerem, ob catenas, ob iniecta vincula: beati, inquam, & ter beati, immo sæpius. Totum orbem vobis conciliastis: etiam longe absentes, amicos vobis fecistis. Nihil quod alijs videtur graue, vos deterruit, non tribunal, non carnifex, non tormentorum coaceruationes, non mina, quæ innumeras mortes nunciabant, non iudex, qui ignem ab ore flabat, non aduersarij, qui frendebant dentibus, & innumeris alijs insultandi modis gestiebant, non tantæ calumniæ, non impudentissimæ accusationes; sed hæc omnia vobis vberem potius ac sufficientem consolationis materiam præstitere. In scripta sunt nomina vestra in libro vitæ, cum sanctis martyribus connumerati estis. Epistola prima Chrysostomi ad Innocentium primum, in que conqueritur, quod sine culpa ob testimonia falsa in exilium sit missus, à quo postulat, vt his malis prouideat. Et in epistola secunda, cum iam tertium annum ageret in exilio, scribit, gratias agens, quòd maxima cura libertatem ipsius curauerit, à qua supplicat, vt non cesset.

HIERONYMVS miraculum refert, quòd maritus quidam vxorem innoxiam detulerat adulterij, quæ conijcitur in carcerem, admouentur tormenta. Mulier constanter negauit. Damnata ducitur ad supplicium, & hæc sæpius icta vixit: demum admoto iugulo muncrone, visa est mori. Sublatum cadauer reuixit, & ait. Infelicissimus iuuenis, qui vna cum fœmina accusabatur, volens compendio mortis, longos cruciatus vitare, dum in suum mentitur sanguinem, accusauit alienum, solusque omnium miser, meritò iussus est percuti. At verò mulier sexu fortior suo, suspexit ad cœlum, & volutis per ora lachrymis, Tu, inquit, testis es Domine Iesu, cui occultum nihil est, non ideo me negare velle, nè peream, sed ideo mentiri nolle, nè peccem. At tu miser homo, si interire festinas, cur duos interimis innocentes? Equidem & ipsa cupio mori, cupio inuisum hoc corpus exuere, sed non quasi adultera, micantem intrepida excipio mucronem, innocentiam tamen mecum feram. Non moritur quisquis victurus occiditur. Vna interim, cum vreretur ad stipitem ligatis crinibus, vox est, cæde, vre, lacera, non feci. Si dictis tollitur fides, veniet dies, quæ hoc crimen diligenter discutiat: habeo iudicem meum. Iam lassus tortor suspirabat, ingemit, nec erat nouo vulneri locus. Pari prolata in vtrumque sententia, damnatos carnifex trahit, totus ad spectaculum populus effunditur, vt prorsus quasi migrare ciuitas putaretur. Et quidem miserrimi iuuenis ad primum statim ictum amputatur gladio caput, truncumque in suo sanguine volutatur cadauer. Postquam verò ad fœminam ventum est, & flexis in terram poplitibus, super trementem ceruicem micans eleuatus est gladius, & exertam carnifex dexteram totis viribus concitauit: ad primum corporis tactum stetit mucro letalis, & leuiter perstringens cutem, rasuræ modicæ sanguinem aspersit: imbecilem manum percussor expauit, in secundos impetus torquet. Languidus rursus in fœminam mucro delabitur, & quasi ferrum eam timeret attingere, circa ceruicem torpet innoxiam. Iam tertius ictus iam frustratus est. Nouus ensis, nouus percussor apponitur. Stat victima, Christo fauente munita. Quæ prius fuerat quarto percussa, nec læsa, ideo post paululum visa est mori. Clerici, quibus id officij erat, cruentum linteo cadauer obuoluunt, & fossam humum lapidibus construentes, ex more tumulum parant. Subitò fœminæ palpitat pectus, & oculis quarentibus lumen, corpus animatur ad vitam. Iam sperat, iam videt, iam in illam potest vocem erumpere. Dominus auxiliator meus, non timebo quid faciat mihi homo: & sic libertate donata est.

IDEM explicans verba illa Canticorum. Surge, propera amica mea, iam enim hiems transijt, pluuia abijt sibi, inquit. Quando anima in cogitatione tranquillitatem sentit, quando supra petram fundata est, & fides eius alta radice fixa est, vniuersi tētationū fluctus

sibi pertranseunt: & ei non pertranseunt, qui tentatur, quia tentationum merita semper ei manent.

13 *In c. 2. Abacuc. lib. 1. to. 6.* IDEM explicans verba illa; Væ, qui potum dat amico suo, mittens fel suum, & inebrians, inquit. Torrens Corath, de quo bibit Elias, & torrens alius, de quo Dominus bibit in via, hoc significant, quod quicunque in Aegypto fuerit, & in via huius sæculi, quamuis Moyses, & Aaron, quamuis Hieremias sit, & Elias, tamen necesse est eum de tentationibus Aegypti, & solitudinis bibere. Vnde & Dominus, qui ob hoc carnem assumpserat, vt biberet de torrente, considerans maiestatem suam, dixit: Pater si possibile est, transeat *Matt. 27.* à me calix iste. Rursum uidens se esse in Aegypto, & aquas non posse mundari, nisi ipse potasset, ait. Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis *3 Reg. 17. Ps. 109.*

14 *In cap. 42. Iob to. 7.* IDEM explicans illa verba; Auditu auris audiui te, nunc autem oculus meus uidet te, inquit. Post tentationis probationem, proximior factus diuinæ cognitioni, dicit se iam Deum videre, quem ante, dum examinaretur, audisse dicit. Vbi post tentationem illam, per centum quadraginta annos vitæ suæ benedicente Domino, cumulatas in duplum diuitias possideret, filiorum verò eius duplicatum numerum non legimus. Vnde arbitror, quod cum ea, quæ omnino perierant, illa ei in duplum fuerint restituta, etiam filij eius viginti pro decem redditi sint Hi enim ipsi decem primi, quos ruina domus habentis oppresserat, apud Deum non putantur extincti Propter ædificationem itaque fidei nostræ, tantos ei filios à Deo reddit os, quantos amiserat, sentiendum est, vt omni bonorum suorum substantia in duplum sibi à Domino reddita, etiam filios in duplum habere se crederet, qui vtpote fidelissimus Dei seruus, minimè dubitare deberet eos, quos ad Deum præmiserat, non periisse.

15 *In Ps. 9. tom. 8.* IDEM explicans illa verba; Adiutor in opportunitatibus, in tribulatione, dicit. Vocatur Deus adiutor in opportunitatibus, quando opportunum est, vt *1. Cor. 10.* ait Apostolus: Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione etiam prouentum, vt possitis sustinere; nè cum peccatoribus in supplicio damneris æterno.

16 *In Ps. 88.* IDEM exponit verba ilta; Tu dominaris potestati maris, motum autem fluctuum eius tu mitigas, & inquit. Tu dominaris huius sæculi potestatibus, mitigans tentationes, quas commouent seruis tuis.

17 *In Ps. 45. tom. 8.* AVGVSTINVS explicans illa verba; Deus noster refugium & virtus, adiutor in tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis, dicit. Sunt quædam refugia, vbi non est virtus, quo quisque cum fugerit, magis infirmatur, quam confirmetur. Non est refugium nostrum tale, sed refugium nostrum virtus est, cum illuc confugerimus, securi erimus. Adiutor in tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis. Multæ sunt tribulationes, & in omni tribulatione ad Deum confugiendum est, siue sit tribulatio in re familiari, siue in salute, siue in filijs: omnino aliud refugium non debet esse homini Christiano, quàm Saluator eius, quàm Deus eius, quo cum confugerit, fortis sit. [Infra:] Quãdo sine alicuius admonitione ipse homo considerat peccatum suum, & rogat Deum, dicit tribulationem & dolorem inueni. Alia est ergo tribulatio, quam tu inuenis; alia, quæ te inuenit. In vtraque tamen siue quæ te inuenit, siue quam tu inuenis, vt vtramque depellat, ille rogandus est, qui est adiutor in tribulationibus. Nam & ille, cum inuenit hoc, dicit: Et nomen Domini inuocaui. Et hi in tribulationibus, à quibus se inuentos esse dixerunt, hoc dixerunt. Deus noster refugium & virtus, adiutor in tribulationibus quæ inuenerunt nos nimis. Et ideo non timebimus dum turbabitur terra, quia Deus facit vt sit in mari tranquillitas magna, & transferentur montes in cor maris.

18 *In Ps. 190.* IDEM explicans verba illa: Inuoca me in die tribulationis, eruam te, & glorificabis me, ait. Ad hoc permisi diem tribulationis tibi fieri, quia fortè si non tribulareris, non inuocares me. Cum tribularis autem inuocas me, cum inuocas me, eximam te, cum eximam te, glorificabis me, vt iam nõ discedas à me. Obtorpuerat quidem, & friguerat à feruore orationis, & dixit: Tribulationem & dolorem inueni, & nomen *Psal 114.* Domini inuocaui. Inuenit tribulationem tamquam aliquid vtile, putruerat tabe peccatorum suorum, iam sine sensu remanserat, inuenit tribulationem tamquã vstionem, & sectionem. Inueni, inquit, tribulationem, & dolorem, & nomen Domini inuocaui. Et quædam fratres sunt tribulationes omnibus notæ. Alius damno affectus plangit, alius orbitate percussus luget, alius patria exultatus mæret, intolerabilem peregrinationem deputans, alteri vinea grandinata est. Plangunt hæc omnes & dolent, & tribulationes sunt istæ, & in his inuocant Dominum, & rectè faciunt. Inuocent Deum, potens est vel docere tolerandum, vel sanare toleratum. Nouit ille non sinere tentari nos supra quam *1. Cor. 10.* possumus ferre. Istæ tribulationes inueniunt nos, sicut in alio psalmo scriptum est: Adiutor in tribulatio- *Psal. 35.* nibus, quæ inuenerunt nos nimis. Est quædam, quam nos debemus inuenire. Quæ est ista? Ea ipsa in hoc mundo fælicitas, affluentia rerum temporalium, non quidem ipsa tribulatio est, solatia sunt nostræ tribulationis. Cuius tribulationis? Nostræ peregrinationis. Hoc enim ipsum, quod cum Deo nondum sumus, hoc ipsum quo inter tentationes, molestiasq; versamur, quod sine timore esse non possumus, tribulatio est, nõ enim est illa securitas, quæ nobis promissa est. Hanc tribulationem peregrinationis suæ, qui non inuenerit, ad patriam redire non cogitat.

19 *In Ps 111* IDEM exponens illa verba: Tribulationem & dolorem inueni, & nomen Domini inuocaui, inquit Latebar me tribulatio, & dolor vtilis: tribulatio, de qua dat auxilium, cui dictum est: Da nobis auxilium de tri- *Ps. 59.* bulatione, quia vana salus hominis. Tribulationem & dolorem inueni. Non hoc eis dicitur, vt quærant miseriam, quam non tenent: sed vt inueniant eam, quam nescientes habent. Misericors Dominus, & iustus, & Deus noster miseretur. Primum misericors, quia inclinauit aurẽ suam mihi: iustus autem, quia flagellat: & iterum miseretur, quia recipit. Flagellat autẽ omnem filium, quem recipit. Nec tam mihi amarum debet esse quod flagellat, quàm dulce quod recipit.

20 *In Ps 144* IDEM sic habet. Si numquam tentaris, numquam probaris. Nonne melius est tentari, & probari, quàm non tentatum reprobari? Nè accidat aliquid quod ferre non possitis, ipse facit.

21 *Ser. 3. de verbis Apostoli Pauli to. 10.* IDEM inquit. Apostolo Paulo non deerat tentatio, qui dicebat: Nè magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ Angelus Sathanæ, qui me colaphizet. Nè extollat, inquit, datus est mihi stimulus carnis meæ Angelus sathanæ. O venenũ, quod non curatur nisi veneno. Datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus sathanæ, qui me colaphizet. Caput cædebatur, nè caput extolleretur. O antidotum quasi quod de serpente conficitur, & propterea theria cum nuncupatur. Quod ait Apostolus, propter hoc ter Dñm rogaui, vt auferret eum à me, vbi est, adhuc te lo- *Psal. 6.* quente dicam, ecce adsum? Nonne cum ter Dñm rogauit, & ipse dicebat: Sed tu Domine vsquequo? Sed numquid quia differebat, inde non aderat, & falsum erat: Adhuc te loquente dica, ecce adsum? Quid enim? *Isa. 58.* medicus, quando dat quod desideras, adest, quando se *Simile.* cat, non adest? Nonne sub medici ferramento clamas, vt parcat? Et quia magis adest, magis secat.

22 *Li. 11. moral ca. 25. to 2.* GREGORIVS explicans illa verba Iob capite 14. Quasi putredo consumendus sum, & quasi vestimentum quod comeditur à tinea, dicit. Quia immunda tentatio non aliunde, sed ab ipso homine nascitur, more tineæ carnem tentatio, quasi vestem, de qua exijt, consumit. In semetipso quippe habet homo

mo vnde tentetur: quaſi ergo tinea veſtem conſumit, quæ ex ueſte eadem proceſſit. Sciendum quoque q̃ tinea ſine ſonitu perforat veſtimentum,& plerumque cogitatio ita tranfigit mentem, vt mens ipſa non ſentiat,niſi poſtquam fuerit eius aculeo transfixa. Benè ergo dicitur,quòd homo tamquam veſtimentum à tinea conſumitur, quia nonnumquam tentationum noſtrarum vulnera non agnoſcimus, niſi poſtquam ab eis confoſſi in mente fuerimus.

23 IDEM exponens verba illa Iob capite 14. Mons
Libro 12. Mor.c.13. cadens defluit,& ſaxum transfertur de loco ſuo. Lapides ex cauant aquæ, & alluuione paulatim terra conſumitur: & homines ergo ſimiliter perdes, inquit. Quid eſt hoc,quod cadenti monti,& ſaxo tranſlato,quod ex cauato lapidi,& per alluuionem terræ conſumptæ, p-ditio humana comparatur,niſi hoc quod patenter datur intelligi,quia duo ſunt genera tentationum? Vnũ, quod in mente etiam iuſti hominis per repentinum cuentum agitur,quatenus ſic ſubito tentetur, vt hunc inopinato prouentu concutiat, & proſternat, caſumque ſuum,nonniſi poſtquam ceciderit videat. Aliud verò, quod paulatim venit in mentem, & reſiſtentem animum lenibus ſuggeſtionibus inficit, & omnes in eo vires iuſtitiæ non nimietate ſua, ſed aſſiduitate conſumit. Quia ergo alia eſt tentatio,quæ iuſtos plerumque ſubita inuiſione proſternit,dicatur: Mons cadens defluit,& ſaxum transfertur de loco ſuo, ideſt mẽs ſancta,cuius locus iuſtitiam fuerat, impulſu ſubito transfertur ad culpam. Rurſus,quia alia eſt tentatio, quæ ſe cordi hominis leniter infunditur,omnemq; duritiam fortitudinis conſumit,dicatur: Lapides excauãt aquæ, quia videlicet duritiam mentis abſorbent aſſidua & mollia blandimenta libidinis,& lentum, atque ſubtile vitium, corrumpit durum,& forte propoſitũ mentis.

24 Bene ergo dicit,& homines ergo ſimiliter pdes: ideſt, quia cum tentationem iuſto iudicio eius menti, quæ ſtare in alto cernitur,repentinè dominari permittis,cadere ac defluere montes facis, & cum volũtas ad vitiũ commutatur,quaſi ad locum alium transfertur ſaxum. Cum verò tentationem lentam,atque ſubtilem,ſed tamen aſſiduam,eorum qui fortes eſſe creduntur,præualere mentibus finis,quaſi lapides excauant aquæ,& alluuione paulatim terra conſumitur,quia nimirum ſuggeſtione leni,ſubiecta mentis duritia mollitur. Videa-
1. Reg. 11. mus Dauid ille quantum mons altus fuerit, qui tanta Dei myſteria prophetico ſpiritu valuit contemplari. Sed aſpiciamus quàm ſubito caſu defluxit, qui dum in ſolario deambulans,alienam coniugem concupiuit,& abſtulit,eiuſque uirum cum damno ſui exercitus interemit,repentino caſu mons cæcidit,cum mens illa myſterijs cæleſtibus aſſueta,inopinata tentatione deuicta eſt. Saxum itaque de loco tranſlatum eſt, cum Prophetæ animus à tanta uirtute excluſus, ad cogitandas turpitudines venit. Videamus etiam qualiter lapides excauent aquæ,& alluione paulatim terra conſumitur. Sa-
3. Reg. 11. lomon quippe immoderato vſu,atque aſſiduitate mulierum,ad hoc perductus eſt, vt templum idolis fabricaret,& qui prius Deo templum conſtruxerat,aſſiduitate libidinis etiam perfidiæ ſubſtratus,idolis cõſtruere templa non timuit. Sicque factum eſt, vt ab aſſidua carnis petulantia,vſque ad mentis perfidiam perueniret. Conſideret ergo beatus Iob vtraſque tentationes, vel ſubitam,& immenſam,vel lentam,atque longiorẽ. Conſideret caſus hominũ,& ex his quæ exterius accidunt,rapiat interius contemplationem,dicens: Mons cadens defluit,& ſaxum transfertur de loco ſuo. Lapides excauant aquæ: & homines ergo ſimiliter perdes.

25 IDEM explicans illa verba Iob capite 33. Tabe-
Libro 23. Mor.c.18. ſcet caro illius,& oſſa, quæ tecta fuerant, nudabuntur, ait. Nemo quippe vires ſuas in pace cognoſcit. Si enim bella deſunt,virtutum experimenta non prodeunt. Improuidus miles eſt,qui fortem ſe in pace gloriatur. Cũ ergo flagellis prementibus omnis exterior voluptas aſteritos,internæ fortitudinis oſſa nudantur. Quid autẽ hoc loco carnis nomine,niſi ipſa delectatio carnalis accipitur? Quid per oſſa,niſi virtutes animæ deſignãtur? Tabeſcit ergo caro,& oſſa nudantur, quia dum flagellis arguentibus carnalis delectatio extenuatur,ea,quæ dudum quaſi ſub carne latuerant,virtutum fortia, patefiunt. Nemo quippe quantum profecerit, niſi inter aduerſa cognoſcit. Vnde aliàs ſcriptum eſt: In die mandauit Dominus miſericordiam ſuam, & nocte declarauit: quia videlicet vnuſquiſque ſuperni doni gratiã in tranquillitate quietis percipit, ſed quantum perceperit in aduerſitate perturbationis oſtendit. Tabeſcat ergo caro, vt nudentur oſſa. Flagellis enim Domini, pinguedo carnalis delectationis atteritur: ſed virtutũ noſtrarum oſſa patefiunt Decus noſtrum exterius, ipſa huius mundi aduerſitate fœdatur; ſed quid intrinſecus in nobis latebat,oſtenditur. Cæſis namque Apoſtolis denunciatum eſt, nè loquerentur vltra in nomine Ieſu,ſuiſque aduerſarijs cũ fiducia reſponderunt: Obedire oportet magis Deo, quam hominibus. Ecce inter aduerſa validius fidei robur emicuit: ecce cõciſa eſt integritas carnium,ſed patefacta ſunt oſſa virtutũ. Hinc ſcriptum eſt de eis. Quoniam Deus tentauit illos,& inuenit eos dignos ſe. Tentati ſunt q̃ppe aduerſitate plagarum,ſed digni inuenti ſunt nudatione oſſium. Tam quam aurũ in fornace probauit illos, & quaſi holocauſti hoſtiam accepit illos. Sed quia non ſolum detegitur robur fortitudinis,ſed etiam cognoſcitur infirmitas humanitatis, tentatus oſtendit quantum de Deo profecerit,& quantum de ſemetipſo infirmus ſit: ideo ſubditur: Appropinquabit corruptioni anima eius,& vita illius mortiferis. Quia per tentationem compellitur qualis ſit ex propria infirmitate cognoſcere. Corruptioni appropinquat,quia ex ſuis ſe viribus,perditioni proximum non ignorat,vt hoc,quod à perditione lõge eſt, non ſibi,ſed Domino tribuat. Appropinquat verò mortiferis,quia ex infirmitatis carnis,proximum ſe peccatis mortem ferentibus reſpicit,à quibus diuino munere tantò magis longè fit, quantò ſe eis proximum ex ſuis meritis deprehendit.

Pſal. 41. *26* *Act. 5.* *Sap. 3.* *Cap. 33.*

27 IDEM explicans verba illa Iob cap. 35. Propter
Libro 26. Mor.c.10. multitudinem calumniatorum clamabunt,& eiulabũt propter vim brachij tyrannorum, dicit. Quiſquis malè viuere ſuo nos exemplo compellit,adhuc in nobis voce calumniatoris vtitur. Quiſquis verò peccatum ſuadẽs,e tiam terrere nos appetit,iam contra nos brachio tyrannidis ſæuit. Aliud enim eſt vitia ſuadere viuendo, aliud iubere terrendo. Dum ergo exempla malæ actionis aſpicimus, quaſi adhuc ſtrepitum calumniatoris audimus. Dum verò vi peccare cogimur, iam tyrannum in corde ſuſtinemus. Sed robuſtorum mentes in Deo immobiliter fixæ,tantò iſta deſpiciunt,quantò cernunt, quòd contra præcepta conditoris excreſcunt Æternitatis quippe præmia præſtolantes, vires ex aduerſitatibus ſumunt, quia creſcente pugna, glorioſiorem ſibi non ambigunt manere victoriam. Sic itaq; electorum deſideria dũ præmũtur, aduerſitate proficiũt: ſicut ignis flatu præmitur, vt creſcat, & vnde quaſi extingui cernitur,inde roboratur. In eo namque oſtendimus,quanta ad Dñm cupiditate flagramus,ſi non ſolũ ad eum per tranquilla & mollia, ſed ẽt per aſpera, & dura tranſimus. Hinc namque Propheta in Pſalmis dicit: Qui perfecit pedes meos tã quã ceruorum. Ceruus enim,cũ montiũ iuga cõſcendit, quæque aſpicit aſpera,quęque ſe obijciunt ſentibus illigata,dato ſaltu tranſgreditur, & abſque vllo curſus ſui obſtaculo in ſuperioribus eleuatur. Ita etiam electorum mentes, quæque ſibi in hoc mundo obſiſtere, atque obuiare conſpiciunt, contemplationis ſaltu tranſcendunt,& more ceruorum, deſpectis terrenorum ſentibus, in ſuperna ſe euehunt. Hinc rurſum dicit: Et in Deo meo tranſgrediar murum. Murus quippe eſt omne quod itineri noſtro obijcitur, nè ad eum, qui di-

Pſal. 17. Simile.

ligitur, transeatur. Sed murum transgredimur, cum præamore supernæ patriæ quæque in hoc mundo fuerint obiecta calcamus. Hinc per eundem Prophetam dicit Dominus certanti animæ: Exaudiui te in abscondito tempestatis, probaui te ad aquas contradictionis. Absconditum quippe tempestatis est, cum in corde contrito cogitationum, tentantium fluctus intumescunt. In abscondito ergo tempestatis auditur, quia clamor deprecantis est hæc ipsa tribulationis fluctuatio. Quia verò omnino non desunt, qui bona quærentibus, suadere peruersa moliantur, aquæ contradictionis sunt populi resistentes. Et quia tunc probatur desiderium, cum aliqua ei aduersitate resistitur, rectè dicitur: Probaui te ad aquas contradictionis.

Ps. 80.

29 IDEM exponens verba illa Iob capite 41. vbi de Leuiathan ait: Et stringetur quasi malleatoris incus, sic habet. Diabolus maleatoris incus vocatur, quia non solum æterni supplicij continua percussione tunditur, sed & modò quoque percutitur, dum iusti quique illo in insidijs vigilante, sed doloribus tabescente, saluantur. In incude autem alia vasa formantur, ipsa verò tot percussionibus in vas aliud non transfertur. Rectè ergo diabolus incudi comparatus est, quia nos illo persequente componimur, ipse autem & semper percutitur, & in vas vtile numquam mutatur. Æternæ illum percussioni relinquimus, & nos superni artificis manu, in eius tentatione percussi, per illum quasi vascula formata transimus. In ipso enim tundimur, sed vt ad vsum domus supernæ veniamus.

Li. 34. moral. c. 6.

Simile.

Vide lib. 11. c. 15.

Timor bonus, qui semper est in iustis varias habet vtilitates, non autem timor malorum, seruilis autem donum Dei est. Cap. III.

1 BASILIVS exponens verba illa: Timeat Dominum omnis terra, ab eo autem commoueantur omnes inhabitantes orbem, inquit. Iam quando timor Domini initium est sapientiæ, qui terrena sapiũt, per timorem erudiantur. Timor enim quasi quidam introductorius necessariò ad pietatem condiscendam assumitur. Charitas à vero timore instructiuo exercitatos suscipiens, perficere solet. Terræ igitur vniuersæ, timorem præcipit hic sermo: sic intelligo illud, commoueantur ab eo, vt videlicet, nec oculus, nec manus præter Dei voluntatem moueatur. Sed nè cor quidem ea quæ Deo displicent, excogitet: nec ab vlla prorsus alia causa moueatur, neque ipsos quiduis aliud moueat, nisi Dei timor.

Ho. 8. quæ est super Ps. 32.

2 IDEM explicans illa verba; Timete Dominum omnes sancti eius, quoniam non est inopia timentibus eum, ait. Nisi timor instituendæ vitæ nostræ rudimenta iaciat, impossibile fuerit castitatem, sanctimoniamque legitimè seruari. Confige, inquit, timore tuo carnes meas. Nam quemadmodum, qui corporis membra habent clauis transfixa, ad actionem quamlibet immobilia ea retinent, sic ij, quorum animam occupauit Dei timor, omnem prorsus importunam peccati, & obstre peram occasionem vitant. Timenti itaque non est inopia, hoc est nulla ad complectendam virtutem desit facultas, cum per timorem ab indecora omni, & ab surda actione reuocatur, & impeditur. Sed perfectus est, nullo bonorum quod humanæ conueniat naturæ, destitutus. Vt enim perfectus corpore non est, qui vna quauis parte spoliatur, eorum, quæ necessaria sunt, sed est imperfectus secundum eam quæ deficit, partem: itidem, & qui contemptim, & supinè efficitur circa vnum aliquod mandatorum, per id quod deest ei, censetur imperfectus. Contra, qui hunc in se recepit perfectum timorem, nihilque non veretur, tuendæ pietatis gratia in nullum prolabetur peccatũ per hoc quod nihil contemptim transilit. Nullus rei hic inopiam experietur, quòd ad omnia obeunda ei timor abundè præsto est.

Ho. 53. in Ps. 33.

Ps. 118. Simile.

CHRYSOSTOMVS ait: Quemadmodum quercus altius dimissis radicibus, nullius venti viribus sternitur, ita animam diuino confixam timore, nullus tentationum ventus euellet. Idcirco inquit Propheta: Confige timore tuo carnes meas. Ita & tu configere quasi clauo quodam, & adhæreas, vt difficulter mouearis: qui autem sine timore est, facile labitur

3 *Ho. 53. in Ioan. to. 3. Simile. Ps. 118.*

4 IDEM exponens uerba illa cap. 2. Cum timore, & tremore vestram salutem operamini, inquit. Talem timorem habebat Paulus, cum dicebat: Metuo, nè quo pacto cum alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Si enim temporalia sine timore comparari nequeunt, quantò minus spiritualia? Si uerò ubi nihil insidiatur diabolus, sed sola socordia interturbat, tantò nobis timore opus est, vt solum naturalem desidiam vincamus, ubi tantum bellum est, tanta impedimenta, quomodo fieri poterit, ut vmquam sine timore saluemur? Quomodo verò comparabitur iste timor. Si cogitauerimus Deum vbique præsentem esse, omnia audire, omnia uidere, & quæ dicuntur, & quæ cogitantur, iudex enim est consiliorum, & cogitationum cordis. Dic mihi, si tibi semper, proximè principem standum esset, non cum timore adstares? Quando irascaris, quando rides &c. semper cogita, præsentem esse Deũ, & id non facies: si cogitationem istam semper habueris, semper in timore eris, ac tremore, tanquam si prope regem adstes. Artifex etiam si peritus sit, cum timore tamen stat, metuens, nè ab ædificio decidat. Et tu multa bona patrasti, in sublime ascendisti, cautè teipsum continebis, & cum timore stabis, oculumque vigilantem habebis, nè inde decidas. Sunt enim multæ nequitiæ spirituales, quæ te deijcere conantur. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum timore. Et quomodo exultatio est cum tremore? Est igitur ea sola vera exultatio. Quando enim boni quicquam fecerimus, & tale, quod deceat eos, qui cum tremore quid faciunt, tunc solum lætabimur.

Serm 8 in ep Paul ad Phil c. 4. 1 Cor. 9.

Simile.

Ps. 2.

5 IDEM sic habet. Instantis calamitatis timor pro omni admonitione, & consilio cunctorum, animas moderari sufficit. Quis tam insensatus, vt ciuitate, sic fluctuante, & naufragio tali imminente non sobrius sit, & vigilet, & hac anxietate diligentius quàm omni consilio, & admonitione corrigatur? Non enim tantum efficere poterit sermo, quantum timor operatur. Quot namque sermones impendimus, torpidorum multos admonentes, vt theatra dimitterent, nec quicquam valuimus efficere? Sed ecce nunc tacentibus nobis, circus inaccessibilis factus est, & nunc omnes ad Ecclesiam confugerunt, & nostrum laudant Deum. Vides quantum ex timore, lucri factum est? Nisi bonum esset timor filijs, patres pædagogos non præponerent, non legislatores, ciuitatibus vllos magistratus. Quid gehenna grauius? Sed huius metu nil vtilius. Gehennæ namq; timor, regni nobis affert coronam. Vbi timor est, luor non est. Vbi timor est, pecuniarum amor non vexat. Vbi timor est, extinctus furor est, cupiditas improba correpta, omnis irrationabilis passio exterminata. Et sicut in domo stante milite semper armato, non latro, non alius quis talia mala patrantium apparere propius audebit: sic & meru animas nostras detinente, illiberalium nulla perturbationum facile nobis subrepit, sed omnes fugiunt, & pelluntur, timoris imperio vndique exactæ. Nec hoc solum est, quod ex timore lucramur, verum & aliud hoc multò maius. Non enim improbas tantum nostras expellit passiones, cæterum & omnem cum multa facilitate virtutem inducit. Vbi timor est ibi & eleemosynæ studium, & orationis, & lachrymæ feruentes, & continuæ, & gemitus multâ habentes compunctionẽ. Nihil enim tantum peccata quidem consumit, virtutem verò crescere facit, & germinare, quantum continui timoris natura. Propterea, qui non viuit in timore, recte

Hom. 15. ad pop. Antioc. 15

Simile.

rectè illum agere, non est facile, sicut vicissim cum timore viuentem, est difficile peccare. Vnde igitur diabolus ciuitatem nostram euertere sperauit, inde restituit ipsam, & correxit. Diabolus nempe quibusdam impijs hominibus inspirauit, vt regis statuas contumelijs afficerent, quo & ipsum orbis solum destrueretur. Deus autem hoc ipso facto, ad maiorem nostram correctionem vsus est, expectatæ comminationis timore, omnem extrudens torporem. Ciuitas enim quotidie nobis expurgatur, biuia, & plateæ meretricijs absolutę sunt cantibus, & quocumque respexerit aliquis. supplicationes, & benedictiones, & lachrymæ pro risu soluto, & verba philosophiam habentia pro uerbis turpibus. Et Ecclesia facta nobis est ciuitas tota, officinis clausis, & omnibus in his vniuersalibus supplicationibus diem totum agentibus. [Infra:] Nisi bonum esset timor, non multos impendisset Christus sermones, & longos de pęna ęterna loquens. Timor nil aliud est, quàm murus, & munimentum, & turris inexpugnabilis. Etenim multa nobis munitione opus est, quia multæ sunt vndique insidiæ. Salomone dicente: Agnosce, quod in medio laqueorum transis, & super propugnaculis vrbium ambulas: Si enim vnus tantũ, & duo laquei forent, facilius esset custodia. Nunc autem ipsorum multitudinẽ ostendere volens, ait Salomon, Agnosce, quod in medio laqueorum pertransis. Non dixit iuxta laqueos pertransis, sed in medio laqueorum. Et in domo laquei, & in cõcionibus laquei &c. Vndique igitur res cũ diligentia perscrutemur. Et vxor sæpè nõ aduertentibus, laqueus est facta, sæpè filij, sæpe amici, vicini sæpius. Vnde donec laqueus contritus sit, timendum est semper.

Eccl. 1.

6 HIERONYMVS inquit. Profecti de Maceloth castrametati sunt in Thaath, qđ interpretatur pauor. Venisti ad Ecclesiam, ascendisti ad montem pulcherrimum, vides ibi multos virtutis tuæ socios, noli altũ sapere, sed time. Qui stare videtur, videat nè cadat. Timor virtutũ custos est, securitas ad lapsum facilis. Vnde & in quodam Psalmo, postquam propheta dixerat: Dominus regit me, & nihil mihi deerit: in loco pascuæ ibi me collocauit, iungit timorem, qui custos est beatitudinis, & infert: Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Et est sensus. Dum tormenta formido, seruaui gratiam quam acceperam.

Psal. 2.

7 IDEM explicans verba illa: Timor Domini principium sciętiæ, dicit. Duo sunt timores Domini: prior seruilis, qui principium sapientiæ vocatur: secundus amicalis, qui perfectiorem sapientiam comitatur. Timor seruilis principium sapientiæ est: quia quisquis post errorem delictorum sapere incipit, primo timore diuino corripitur, nè ad tormenta ducatur. Sed hunc timorem, perfecta dilectio foras mittit. Succedit autem timor Domini sanctus, permanens in sæculum sæculi: quem non excludit, sed auget charitas. Ipse est, quo timet filius bonus, nè vel in modico oculos amantissimi patris offendat. Nam inchoatiuo timore, seruilis adhuc animus metuit, nè ab iratos Domino subigatur. Vterque autem timor in futura vita cessabit. Charitas verò nunquam excidet, sed in plenitudine sapientiæ perpetua manebit.

Li. 1. in c. 1 Prou. to. 8

1. Ioan. 4. Psal. 18.

Simile.

8 IDEM exponens illa verba: Deus stetit in synagoga deorum: in medio autem deos dijudicat, dicit. Res formidabilis, res terroris plena: si Deos dijudicat, de peccatore quid facit?

in Psal. 81.

9 AMBROSIVS inquit. Christus Dñs quamuis decat septuaginta duobus discipulis, quos elegerat secũda classe, qui ab illo postea recesserunt: Nomina uestra scripta sunt in cęlo. Sed hoc p̃p iustitiã, quia hoc est iustũ, vt vnicuique pro merito respõdeatur. Qui.n. boni erant electi sunt ad ministeriũ, & erant nomina illorũ scripta in cœlo propter iustitiam, secundum præscientiam verò in numero erant malorum. Vnde & Moysi dicit: Si quis peccauerit ante me, delebo eum de libro

In c. 9. epi. Paul. ad Rom. to. 3. Luc. 10.

Exo. 32.

mẽo vitæ, vt secundum iustitiam iudicis, nunc videatur deleri, cum peccat, iuxta præscientiam verò nunquam in libro vitæ fuisse. Denique quos scit in bono mansuros, frequenter ante sunt mali, & quos malos scit permansuros, aliquoties prius sunt boni. Iudas, & Saul ante fuerunt boni dicente Scriptura de Saul. Erat vir bonus, & nõ erat illo melior in filijs Israel. Et de Scarioth dicit Petrus: Qui sortitus est sortem ministerij huius in signis, & prodigijs faciendis. Quomodo ministeriũ salutare sortiretur, nisi esset bonus? In sorte enim Dei iudicium fuit, dignum illum fuisse tpe illo, quo electus est, sicut illi septuaginta duo, quos supra memoraui.

1. Reg 9. Act. 1.

AVGVSTINVS inquit: In illa vita beata, quæ sempiterna promittitur, timor plane separandus est. Timor namque ille, de quo dicit Apostolus Ioannes: Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem, quia timor pœnam habet: qui autem timet, non est perfectus in charitate: non est eius generis timor, cuius ille, quo timebat Apostolus Paulus, nè Corinthij serpentina seducerẽtur astutia. Hunc enim timorem habet charitas, immo non habet, nisi charitas. Sed illius est generis timor, qui non est in charitate, de quo & ipse Apostolus Paulus ait: Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore. Timor verò ille castus permanens in sæculum sæculi, si erit & in futuro sæculo, nam quo alio modo potest intelligi, permanere in sæculum sæculi? non est timor exterrens à malo, quod accidere potest, sed tenẽs in bono, quod amitti non potest. Vbi enim boni adepti amor immutabilis est, profectò, si dici potest, mali cauendi timor securus est. Timoris quippe casti nomine ea voluntas significata est, qua nos necesse erit nolle peccare, & non solicitudine infirmitatis, nè fortè peccemus, sed tranquillitate charitatis cauere peccatum. Aut si nullius omnino generis timor esse poterit in illa certissima securitate perpetuorum, felicium que gaudiorum, dictum est Timor Domini castus permanet in sæculum sæculi, quemadmodum dictum est: Patientia pauperum non peribit in æternum. Neque enim æterna erit ipsa patientia, quæ necessaria non est, nisi vbi toleranda sunt mala, sed æternum erit, quod per patientiam possidebitur. Ita fortasse timor castus in sæculum sæculi dictus est permanere, quia id permanebit, quo timor ipse perducit.

10

Lib. 34. de ciu. Dei c. 11. to. 5. 1. Ioan. 4. 1. Cor. 13. Rom. 8. Psal. 18. Psal. 9.

IDEM explicans lamẽtationem Cain, qua dixit: Ecce eijcis me à facie tua, quicumque inuenerit me occidet me, ait. Verè inde gemit, & tremit, nè regno etiã terreno perdito, ista visibili morte occidatur. Abscondi autem, & eijci à facie Dei, ideſt, iratum habere Deũ graue non putat.

11

Li. 12. cõt. Faust. Manichęũ, c. 6 Gen. 4.

IDEM ait. Paulus dicit: Cum timore, & tremore vestram salutem operamini. Deus enim est, qui operatur in vobis, & velle, & operari pro bona voluntate sua. Quare ergo cum timore, & tremore, & non potius cum securitate, si Deus operatur, nisi quia propter voluntatem nostram, sine qua bene non possumus operari, cito potest subrepere animo humano, vt quod bene operatur, suum tantummodo existimet, & dicat in abundantia sua, non mouebor in æternum? Ideo qui in voluntate sua præstiterat decori eius virtutem, auertit paululum faciem suam, vt qui hoc dixerat fieret cõturbatus, quoniam ipse est ille timor sanandus doloribus.

12

Li. de nat. & gratia contra Pelag. c. 7. Phil. 2. Psal. 29.

IDEM explicans verba illa: Timor Domini sanctus (vel castus) permanet in sæculum sæculi, inquit. Timor Domini non seruilis, sed castus, gratis amans, non puniri timens ab eo quem diligit: iste est timor castus, non quem consummata charitas foras mittit, sed permanens in sæculum sæculi. Hunc donat, hunc inserit Spiritus sanctus.

13

in Psal. 18. to. 8. 1. Iac 4. Simile.

IDEM exponens illa verba: Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo: Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo, dicit. Protegitur imperator scu-

14

Enar. 2. in Psal. 26.

scutatis,& non timet, protegitur à mortalibus mortalis,& securus est,protegitur mortalis ab immortali, & timebit,& trepidabit? Si consistant aduersum me castra,non timebit cor meum. Castra munita sunt, sed quid munitius Deo?Si exurgat in me bellum,quid mihi faciet bellum? Potest mihi auferre spem meam?Potest mihi auferre,quod dat omnipotens?Sicut non vincitur,qui dat,sic non aufertur,quod dat.Ergo nec ipsa, quæ temporaliter accipimus, auferre nobis quisquam potest fratres mei, nisi solus ille qui dedit Spiritualia quæ donat,non auferet,nisi tu dimiseris,carnalia verò & tẽporalia ipse aufert, quia & quisquis alius aufert, ipso donante potestatem,aufert. Nouimus hoc, in libro Iob,quia nec diabolus,cuius magna videtur potestas,aliquid potest,nisi permissus.Ergo quia nobis nemo potest auferre,quod dat Deus,non timeamus, nisi Deum. Quidquid aliud fremuerit, quidquid aliud superbierit aduersum nos,non timeat cor nostrum. Qui vnam petijt à Domino, & hanc requirit,non timet alium, nisi Deum.

Iob.

15 IDEM explicãs verba illa:Dixit iniustus,vt delinquat in semetipso,non est timor Dei ante oculos eius; ait Proposuit delinquere homo, sed nunquid qui proponit delinquere,publicè hoc dicit, & non in semetipso? Quare in semetipso? Quia homo illum non videt. Quid ergo quia homo non videt, in ipso corde, vt sibi dicit,vt delinquat,ibi Deus nõ videt? Videt ibi Deus. Sed quid sequitur,non est timor Dei ante oculos eius. Ante oculos timor hominum est, non enim audet publicè profiteri iniquitatem, nè vel reprehendatur, vel damnetur ab hominibus. Discedit autem à conspectu hominum. Quo? Ad semetipsum ducit se intro, & nemo illum videt,vbi meditatur dolos,& insidias,& nemo illum videt. Posset & nec ibi apud se meditari,si cogitaret,quia Deus illum videt: sed quia non est timor Dei ante oculos eius, cum discesserit à conspectu hominum ad cor suum,ibi quem timeat?Nunquid nõ ibi præsens est Deus? Sed non est timor Dei ante oculos eius.Ideo dolose egit in conspectu eius. In cuius conspectu? Cuius timor non est ante oculos eius, qui dolose egit.

in Ps. 35.

16 IDEM exponens verba illa; Illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor,inquit. Nunquid enim timor est, si quis perdat diuitias? Non est ibi timor, & ibi timetur. Si quis autem perdat sapientiam, ibi verè timor est,& ibi non timetur. Nè aurum perdas,perdidisti fidem, grauiori damno percuteris, & tu de lucro lætatus es,ibi timuisti timore,vbi non erat timor. Martyres omnia libenter amittebant,nè fidem perderent, ibi timebant, vbi timendum est.Illi verò, qui Christo dixerunt,non est Deus, ibi timuerunt, vbi non est timor:dixerunt enim:Si dimiserimus eum,venient Romani,& tollent gentem nostram,& regnum. O stultitia dicens in corde suo,non est Deus, timuisti perdere terram,& perdidisti cœlum.

in Ps. 52.

17 IDEM explicans verba illa:Commouisti terram, & conturbasti eam,sana contritiones eius, quia commota est,ait. Quomodo conturbata est terra? Conscientia peccatorum. Quo imus? Quo fugimus,quando ille gladius vibratus est? Agite pœnitentiam, appropinquabit enim regnum cœlorum. Commouisti terram. & conturbasti eam, sana contritiones eius quoniam mota est:non digna est sanari, si mota non est. Sed loqueris,prædicas, minaris de Deo venturum iudicium non taces, præceptum Dei mones, ab his rebus non quiescis, & qui audit,si non timet;si non mouetur,nõ est dignus sanari. Audit alius,mouetur,stimulatur, pectus tundit,lachrymas fundit, sana contritiones eius? quoniam mota est.

in Ps. 59.

Matt. 3.

18 IDEM exponens illa verba:Conturbati sunt omnes, qui videbant eos, & timuit omnis homo,dicit. Qui non timuerunt,nec homines fuerunt. Timuit omnis homo, ideſt, omnis utens ratione, ad intelligenda omnia,quæ facta erãt in morte,& resurrectione Christi, & in Aduentu Spiritus sancti, quando audierunt Apostolos prædicantes. Vnde illi,qui non timuerunt, pecora potius nominandi sunt, bestiæ potius immanes,& truces. Leo rapiens, & rugiens,ille adhuc populus. At verò omnis homo timuit,ideſt, qui credere voluerunt, qui iudicium venturum contremuerunt. Et timuit omnis homo. Et annunciauerunt opera Dei. Ille,qui dicebat: A timore inimici erue animam meam, timuit omnis homo. A timore inimici eruebatur,sed timori Dei subdebatur. Non timeas eos,qui occidunt corpus,& nõ habent amplius,quid faciant:sed eum,qui potest corpus, & animam perdere in gehennam Prædicauerunt Dominum. Nam primò Petrus timuit, & ad vocem ancillę lapsus est,timuit inimicũ, quia nondum erat anima eius eruta ab inimico: resurrexit Dominus, firmauit columnam,iam Petrus prædicat sine timore, & cum timore: sine timore eorum qui corpus occidunt: cum timore eius qui animam & corpus potest occidere in gehennam ignis. Timuit omnis homo, & annunciauerunt opera Dei, dicentes Phariſæis præcipientibus,vt tacerent: Obedire oportet magis Deo,quàm hominibus: illi sciebant,quæ iuberet Deus, & contempserunt minantes sacerdotes. Quia ergo timuit omnis homo, non terruit homo: & annunciauerunt opera Dei. Si timet homo,non terreat homo:eum enim timere debet homo, à quo factus est homo. Quod supra homines est time; & homines te non terrebunt:mortem sempiternam time,& præsentem non curabis: voluptatem illam incorruptam, & quietem sine labe concupisce, & promittentem dona ista temporalia,& totum mundum,deridebis. Ama ergo,& time: ama,quod promittit Deus,time,quod minatur Deus, nec corrumperis ex eo, quod promittit, nec terrebetis ex eo,quod minatur homo.

Matth. 10.

in Ps. 10.

Phil. 2.

Ps. 2.

Isa. 66.

Psal. 118

Rom. 8.

Isa. 11.

In Ps. 12

1. Ioan. 4

Marc. 9

19 IDEM inquit. Vt facias bene, amas Deum, & times Deum: vt autem facias malè, amans mundum,& times mundum. Hæc duo conuertentur ad bonum. Amabas terram, ama vitam æternam, timebas mortem,time gehennam. Quidquid tibi iniquo promiserit mundus, nunquid potest dare, quantum dabit iusto Deus? Quidquid tibi iusto minatus fuerit mũdus, nunquid potest facere,quod facit iniquo Deus? Si iustè uixeris, regnum cęlorum dabit tibi Deus,si malè, gehennam. Bene quidem tu nihil aliud vis,quam vt bene tibi sit,nam in eo quod amas, vis,vt bene tibi sit:& in eo,quod times,non vis, vt male tibi sit. Sed non in ea regione quæris,in qua quærendũ est. Succensa igni, & effossa. Quid fecerat amor malus? Tanquam ignis succenderat. Quid fecerat timor malus? Tanquam effoderat. Amor quippe inflãmat,timor humiliat. Ideo peccata,mali amoris igne succensa sunt, peccata mali timoris effossa sunt. Humiliat & bonus timor,accendit,& bonus amor. Sed aliter,atque aliter. Nam & colonus intercedens pro arbore,quæ fructus non dabat,nè subuerteretur,ait: Circumfodiam,& adhibebo cophinum stercoris. Fossa significat piam humilitatem timẽtis,& stercoris cophinus, sordes utiles pœnitentis. De igne autem boni amoris Dominus dicit: Ignem veni mittere in terram. Ac per hoc sicut omnia iusta opera bono timore,& bono amore fiunt,sic malo timore omnia peccata committuntur.

in Ps. 75.

Luc. 13.

20 IDEM exponens illa uerba. Lætetur cor meum, vt timeat nomen tuum,dicit. Ergo timor in iucunditate est:Et quomodo iucunditas, si timor? Nonne timor amarus solet esse? Erit ergo aliquando iucunditas sine timore;modò iucunditas cum timore. Nondum est.n. plena iucunditas,nec perfecta securitas,si nulla iucunditas,deficimus,si plena securitas,male exultamus. Ergo & iucunditatem aspergat, & timorem incutiat; ut de dulcedine iucunditatis perducat nos ad sedem securitatis. Dando timorem,non nos faciat male exultare, & recedere de via:ideo sicut dicit Psalmus: Seruite Domino

in Ps. 85.

mino in timore, & exultate ei cum tremore: sic & Apostolus Paulus dicit: Cum timore, & tremore vestram salutem operamini. Quia abundant tribulationes, & tentationes, & dissensiones, & schismata, & cætera mala, sine quibus non potest esse hoc sæculum, donec transeat iniquitas, exultatio non nos faciat securos, sed ita iucundetur cor nostrum, vt timeat nomen Domini. Securitatem non expectetis in peregrinatione: quando hic illam voluerimus, viscum erit corporis, non securitas hominis.

21 IDEM explicans verba illa: Qui respicit terram, *in. Ps 103* & facit eam tremere, qui tangit montes, & fumigant, ait. O terra, exultabas de bonitate tua, tibi tribuebas vires opulentiæ tuæ; ecce respicit Dominus, & facit te tremere: melior est tremor humilitatis, quàm confidentia superbiæ. Videte quomodo aspiciat Deus terram, & faciat eam tremere. Ad terram quasi præuidentem sibi, & exultantem loquitur Apostolus: Cum ti- *Phil 2.* more, & tremore vestram ipsorum salutem operamini. Cum timore, & tremore, Deus enim est, qui operatur in vobis. Quare cũ timore, & tremore? Deus enim est, inquit, qui operatur in nobis. Ideo ergo cum tremore, quia Deus operatur, quia ipse dedit, non ex te est, id quod habes. Cum timore, & tremore operaberis, nam *Ps. 2.* si non timueris eum, auferet quod dedit. Cum tremore ergo operare, dicente Domino: Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore: si cũ tremore exultandũ est Deus aspicit. Et terremotus aspiciente Deo, *Isa. 66.* tremant corda nostra, nam tunc ibi requiescet Deus. Audi eum alio loco: Super quem requiescet spiritus meus? super humilem, & quietum, & trementem verba mea.

22 IDEM exponens verba illa: Statue seruo tuo elo- *Cõc 12. in* quium tuum in timore tuo, inquit. Statuit Deus elo- *Psal. 118.* quium suum, dans vt faciat homo, quod loquitur, in timore suo, eis, quibus dat spiritus timoris sui. Timoris *19* autem, non illius, de quo dicit Apostolus: Non enim *in Ps. 75.* *Rom. 8.* accepistis spiritum seruitutis iterum in timore. Hunc enim consummata charitas foras mittit timorem: sed illius timoris, quem dicit Propheta: & repleuit eum *Isa. 11.* spiritus timoris Domini. Timoris vtique casti, permanentis in sæculum sæculi, timoris, quo timetur offendi, quia amatur. Aliter quippe timet adultera virum suũ, aliter casta: Adultera, nè veniat, casta, nè deserat.

23 IDEM exponens illa verba: Beati omnes, qui ti- *In Ps. 12.* ment Dominum, ait: Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem. Non de omni timore dicit, quod mittitur foras à charitate, habes *1. Ioan. 4.* enim Psalmum dicentem: Timor Domini castus permanet in sæculum sæculi. Alius ergo timor permanet, alius excluditur. Timor, qui excluditur iste est. Aliqui propterea tantum timent, nè aliquid mali in terra patiantur, nè illis ægritudo accedat, nè damnum, nè orbitas, nè alicuius omissio chari, nè exilium, nè damnatio, nè carcer, nè aliqua tribulatio; propterea timent, & tremunt. Adhuc timor iste non est castus. Adhuc audi. Alius non in hac terra pati timet, sed gehennam timet. *Marc. 9* Vnde terruit Dominus, audistis in Euangelio: Vbi vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur. Audiunt hæc homines, & quia verè futura sunt impijs timent, & continent se à peccato. Timent quidem, sed non amant iustitiam. Cum autem per timorem continent se à peccato, fit consuetudo iustitiæ, & incipit quod durum erat, amari, & dulcescit Deus, & iam incipit homo iustè viuere, propterea, non quia timet pænas, sed quia amat æternitatẽ. Excluſus est ergo timor à charitate, sed succeſſit timor castus. Iste est timor, de quo debemus intelligere. Beati omnes, qui timent Dominum, qui ambulant in vijs eius. Vt intelligas, quid sit timor istæ castus, pone aliquam fœminam castam timentem virum, aliam pone adulteram, & ipsa timet virum. Casta timet, nè discedat vir, adultera, nè veniat. Quid si ambo absentes sunt? Illa nè veniat, illa, nè tardet. Absens est quodammodo, cui desponsati sumus, absens est, qui arram dedit Spiritum sanctum, absens est, qui nos redemit sanguine suo, sponsus est ille, quo nihil est pulchrius: pulcher est ille, & absens est. Interroget se sponsa, si casto est. Videat vnusquisque qualem timorem habeat; an eum quem excludit charitas, an castum permanentem in sæculum sæculi. Absens est sponsus noster, interroga conscientiam tuam: Vis 24 vt veniat, an adhuc vis, vt tardet? Quam multi, si dicatur illis. Ecce iã Christus, cras dies iudicij, non dicunt. Vtinam veniat. Qui enim dicunt, multum amant & si dicatur illis. Tardabit, timent nè tardet, quia timor castus est. Quomodo autem nunc timetur, nè tardet, sic cum venerit, timebitur nè discedat. Erit autem castus iste timor, quia tranquillus, & securus. Castus ergo timor hoc habet, quia venit de amore. Ille autem timor nondum castus, præsentiam Domini, & pœnas timet timore facit quidquid boni facit, non timore amittendi bonum illud, sed timore patiendi illud malum. Nõ timet, perdat amplexus pu[illegible]errimi sponsi, sed timet nè mittatur in gehennam. Bonus est iste timor, vtilis est, non tamen permanebit in sæculum sæculi, nondũ est iste castus In quo est castus? Si Deus veniens voce propria loqueretur, & diceret homini: Peccare vis? pecca, fac quidquid te delectat, quidquid amaueris in terra, tuum fiat, cui fueris iratus, intereat, quem cædere volueris, cædatur, quem damnare, damnetur: nemo tibi resistat, nemo tibi dicat, quid facis? nemo, noli facere, quod velis, nemo quare fecisti? abundent tibi ista terrena omnia, quæ concupisti, & viue in illis non vsque ad tempus, sed semper, faciem tantum meam nunquam videbis. Fratres mei vnde ingemuistis, nisi quia iam natus est timor castus permanens, in sæculum sæculi? Quare percussum est cor vestrum, si diceret Deus faciem meam nunquam videbis? Ecce omni ista terrena fælicitate, omnibus rebus abundabis, circunfluent te bona temporalia, non illa amittis, non illa deseris, quid vis amplius? Fleret quidem, gemeret timor castus & diceret: immo tollantur omnia, & faciem tuam videam Timor castus exclamaret de Psalmo, & diceret: Deus virtutum conuerte nos, & ostende faciem tuam, & salui erimus. Timor castus exclamaret: Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ.

25 IDEM explicans verba illa: In hoc perfecta est di- *Tractat 9.* lectio in nobis, vt fiduciam habeamus in die iudicij, *in. 1. canonicã Ioan.* ait. Quid est habere fiduciam in die iudicij? Non time *to. 9.* re, nè veniat dies iudicij. Cœpit aliquis credere diem *Cap. 4.* iudicij? si cœpit credere, cœpit & timere. Sed quia timet adhuc, non habeat fiduciam in die iudicij, nondũ est in illo perfecta charitas. Numquid tamen desperandum est? In quo vides initium, cur desperas finẽ? Initium timorem dico, quia initium sapientiæ timor Domini. Cœpit timere diem iudicij, timendo corrigit *Eccl. 1.* se, vigilat aduersus hostes suos, id est, peccata sua, incipit reuiuiscere interius, & mortificare membra quæ sunt super terram. Cum mortificantur membra terrena, incipiunt membra cælestia, quæ sunt omnia opera bona Surgentibus illis, incipit desiderare, quod timebat: timebat enim, nè veniret Christus, & inueniret impium, quem damnaret, desiderat vt veniat, quia inuenturus est pium, quem coronet. [Infra:] Timor non est in charitate. Sed in qua charitate? Non in inchoata, sed in perfecta, quæ foras mittit timorem. Ergo incipiat timor, & locum præparet charitati. Cum autem cœperit charitas habitare, pellitur timor, qui ei præparauit locum. Quantum enim illa crescit, ille decrescit, & quãtum illa fit interior, timor pellitur foras. Maior charitas, minor timor, minor charitas, maior timor. Si aurẽ nullus timor, non est, qua intret charitas. Sicut videmus per setam introduci linum, quando aliquid suitur: seta priùs intrat, sed nisi exeat, nõ succedit linum. Sic timor primò occupat mentem, nõ autem ibi remanet

net timor, quia ideo intra uit, vt introduceret charitatem. Perfecta charitas foras mittit timorem, quia timor tormentum habet. Stimulat timor, sed noli timere, intrat charitas quæ sanat, quod vulnerat timor. Timor Dei sic vulnerat mentem, quomodo medici ferramentum, putredinem tollit, & quasi videtur vulnus augere: Ecce putredo quando erat in corpore, minus erat vulnus, sed periculosum. Accedit ferramentum medici, minus dolebat illud vulnus, quàm dolet modò, cum secatur, plus dolet cum curatur, quàm si non curaretur, sed ideo plus dolet accedente medicina, vt
26 nùmquam dolet succedente salute. Occupet ergo cor tuum timor, & inducta charitate succedat cicatrix ferramenti medici: nam qui sine timore est, non poterit iustificari. Opus est ergò, vt intret timor primò, per quem veniat charitas: timor medicamentum, charitas sanitas. Timor tormentum habet, quomodo sectio me dici tormẽtum habet. Timor inferni, est timor de quo diximus, quod introducit charitatem: sed sic venit, vt exeat. Sic enim adhuc propter pœnam times Deum, nondum amas, quem sic times: non bona desideras, sed mala caues. Sed ex eo, quia mala caues, corrigis te, & incipis bona desiderare. Cum bona cœperis desiderare, erit in te timor castus, nè amittas ipsa bona, & nè Deus recedat à te. Timor ille, quo times nè in ignem mittaris cum diabolo, nondum est castus: non enim venit ex amore Dei, sed ex timore pœnæ. Cum autem times Deum; nè deserat te, præsentem amplecteris eum ipso frui desideras, ipse est timor castus. Pone duas mulieres matritatas, quarum vna vult facere adulteriũ, delectatur nequitia, sed timore, nè damnetur a marito timet maritum, sed quia adhuc amat nequitiam, ideo timet maritum: huic non grata, sed onerosa est mariti præsentia. Tales sunt, qui timent, nè veniat dies iudicij. Fac alteram amare virum, debere illi castos amplexus, quæ timet, nè maritus discedat. Pone hoc in animo Christianorum & inueniſti timorem, quem foras mittit charitas, & alium timorem castum permanentem in sæculum sæculi. O anima, sic times Deum, nè damnet te Deus, quomodo mulier, quæ diligit nequitiam, timet, nè damnetur à viro, quomodo displicet tibi illa mulier, displice, & tu tibi. Castam vxorem vis, vt te diligat, non ut te timeat. Exhibe te talem Deo, qualis vis amare vxorem.

27 GREGORIVS explicans verba illa: Sagittæ Domini in me sunt, & terrores Domini militant contra me, dicit. Sagittarum indignatio, iusti spiritum ebibit, quia superne sententiæ electos, quos in peccatis inueniunt, dum vulnerant, immutant, vt duritiam suã transfixa mens deserat, atque ex saluti fero vulnere, sãguis confessionis currat. Pensant namq; vnde, vel quo lapsi sunt, pensant à quanta beatitudine, ad quæ corruptionis suæ tormenta cæciderunt, & non solũ gemunt in his quæ sustinent, sed insuper metuunt hoc, quod districtus iudex delinquentibus de gehennæ ignibus minatur. Vnde rectè, ait: Et terrores Domini militant cõtra me. Iustorum mens non solum perpendit, quod tolerat, sed etiam pauet, quod restat. Videt qualia in hac vita patitur, metuit, nè post hanc, grauiora patiatur. Luget, quia in huius cæcitatis exilio a paradisi gaudijs cæcidit, timet, nè cum exilium relinquitur, mors æterna subsequatur. Iam ergo sententiam tolerat in pœna, sed minas adhuc venturi iudicis formidat ex culpa. Hinc
Ps. 137. Psalmista ait: In me transierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbauerunt me. Interni quippe iudicis postquam iræ pertranseunt, etiam terrores conturbant: quia iam aliud de damnatione patimur, & adhuc aliud de æterna vltione formidamus. Dicat iustus, percussus quidẽ de præsentibus doleo, sed hoc in dolore fit grauius, quia in pœna positus, adhuc supplicia æterna pertimesco.

28 IDEM exponens verba illa Iob cap. 29. Si quando ridebam ad eos, non credebant, ait: Electi quique quandiu in hac vita sunt, securitatis sibi confidentiam non promittunt. Horis enim omnibus contra tentamenta suspecti, occulti hostis insidias metuunt, qui etiam tentatione cessante, vel sola grauiter suspicione turbantur. Nam sæpè multis graue periculum, incauta securitas fuit, vt callidi hostis insidias non tentati, sed iam prostrati cognoscerent. Vnde Abacuc Propheta ait: Super custodiam meam stabo. Hinc rursum scriptum est: Statue tibi speculam, pone amaritudines, qui euangelizas Sion. Hinc per Salomonem dicitur: Beatus vir, qui semper est pauidus: qui autem mentis est duræ, corruet in malum. Hinc iterum dicit: Vnius cuiusq; ensis super femur suũ, pp timores nocturnos. Nocturni quippe timores sunt insidiæ tẽtationis occultę. Ensis autem super femur, est custodia vigilans, carnis illecebras præmens. Nè ergo nocturnus timor. i. occulta, & repentina tentatio subrepat, semper necesse est, vt femur nostrum, superpositus custodiæ ensis præmat. Sancti etenim viri sic de spe certi sunt, vt tamen semper sint de tentatione suspecti, quippe quib. dicitur: Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore, vt & de spe exultatio, & de suspicione nascatur tremor. Quorum voce iterum Psalmista ait: Lætetur cor meum, vt timeat nomen tuum. Qua in te notandum, quòd non ait, lætetur, vt securum sit, sed lætetur, vt timeat. Meminerunt, quod tentatio est uita hominis super terram. Meminerunt, quia corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam. Meminerunt, & metuũt, & certitudinem sibi in se promittere non præsumunt, sed positi inter gaudium spei, & tentationis metum, confidunt, & timent, confortantur, & titubant, certificantur, & suspecti sunt. Bene ergo per vocem electi membri, sub figura nostri capitis dicitur: Si quando ridebam ad eos, non credebant mihi, quia Redemptori nostro, quasi arridenti non credimus, dum multis iam eius donis testantibus, & gratiam fauoris eius accipimus, & tamen adhuc sub eius iudicio de nostra infirmitate titubamus. Paulus vas electionis vocatur, & illi arridetur iam per supernam gratiam, & ipse adhuc quasi non credit, per suspicionis metum: iam paradisi uerba audierat, & nihilominus aiebat: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, nè fortè cum alij prædicauerim ipse reprobus efficiar. Ecce arridenti sibi diuinæ gratiæ iam credit per spem, & necdum tamẽ credit per securitatem.

29 IDEM exponens illa verba: Cumque sederem quasi rex circunstantem exercitu, eram tamen mœrentium consolator, dicit. Ecclesia fidelibus suis de pietate & iustitia Redemptoris in prædicatione spem miscet & metum, quatenus, nec incautè de misericordia confidant, nec desperatè iustitiam timeant. Nam verbis sui capitis, formidantes refouet, dicens: Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri uestro dare vobis regnum. Atque iterum præsumentes terret, dicens: Videbam sathanam sicut fulgur de cœlo cadentem. Metuentes refouet, dicens; Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Præsumentes deterret, dicens; Cũ venerit Filius hominis, putas, inueniet fidem in terra? Metuentes refouet, cum latroni dicit: Hodie mecum eris in paradiso. Sed terret præsumentes, dum Iudas ex Apostolatus gloria in tartarũ labitur. De quo dicitur; Duodecim uos elegi, & vnus ex vobis diabolus est. Formidantem refouet, cum dicit; Si dimiserit vir vxorem suam, & recedens ab eo duxerit virum alterum, nunquid reuertetur ad eam vltra? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis, tamen reuertere ad me, dicit Dominus. Sed præsumentem deterret, cum dicit. Quid clamas super contritione tua? Insanabilis plaga tua. Formidantem refouet, dicens; Ergo saltem ammodo voca me, Pater meus, dux virginitatis meæ tu es. Sed præsumentem deterreret, dicens; Pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cethea. Formidantem refouet, cum ait; Reuertere auersatrix Israel, & non auertam

faciem

Li. 20. Moral. c. 5.
Hier. 7.
Abac. 2.
Hier. 31.
Prou. 28.
Can. 3.
Psal. 2.
Ps. 85.
Act. 9.
1. Cor. 9.
c. 7. Iob 29
Luc. 12.
Luc. 10.
Mat. 24.
Luc. 23.
Ioan. 6.
Hier. 3.
Hier. 30.
Hier. 3.
Ezech. 16.
Hier. 3.

faciem meam à vobis: quia sanctus ego sum. dicit Dominus, & non irascat in perpetuum. Sed præsumentem deterret, cum prophetam suum ab intercessione prohibet, dicens: Non assumas pro eis laudem, & orationem, quia non exaudiam clamorem eorum in tempore afflictionis: quia si steterint coram me Moyses, & Samuel, non est anima mea ad populum istum. *Hier. 7.*

30 IDEM explicans verba illa Iob capite 34. Conteret ergo multos, & innumerabiles: & stare faciet alios pro eis, ait Hæc sententia, & spes nutritur humilium, & elatio præmitur superborum, dum & illi bona possunt amittere, de quibus superbiunt, & isti ea percipere, quæ quia non habebant, contemnuntur. Formidemus igitur in his quæ accipimus, nec eos, qui illa nec dum assecuti sunt, despiciamus. Quid enim sumus hodie, nouimus, quid autem post paululum possimus esse, nescimus. Timendum itaque est, nè etiam nobis cadentibus surgat, qui à nobis stantibus irridetur, quamuis stare iam non nouit, qui non stantem nouit irridere. Hunc autem supernorum iudiciorum metum. Paulus discipulorum cordibus incutiens, ait: Qui se existimat stare, videat, nè cadat. *Libro 25. Mora c 8. Abac. 2. Hier. 31. Prou. 28. Can. 3. Psal. 2. 2. Cor. 10. Psal. 85.*

21 BERNARDVS explicans illa verba; Ecce iste venit, saliens in montibus, transiliens colles, inquit. Hic attendamus, quò cauti simus, sponsi salutiferis saltibus præparare nos: nè veluti à montibus Gelboe fortè transeat, & à nobis, si indignos nos sua visitatione conspexerit. Ad hoc fallit, vt transiliat, qui non vult ad omnes pertingere. Certè audio, omnes montes in circuitu eius visitet Dominus, à Gelboe autem transeat. Heu omnes montes in circuitu meo visitat Dominus, ad me autem non appropinquat. Nam alium quidem intueor singularis abstinentiæ, alium verò patientiæ admirabilis, alium autem summæ humilitatis, & mansuetudinis, alium multæ misericordiæ, illum in contemplatione frequenter excedere, hunc pulsare, & penetrare cœlos orationum instantia, aliosque in alijs præeminere virtutibus: hos omnes conspicio tamquam spirituales reuera montes, qui à Domino visitantur, & sponsum in se salientem frequenter recipiunt. Ego autem, qui horum in me inuenio nihil, quid me aliud putem, quam vnum de montibus Gelboe, quem præterit in ira, & in indignatione sua, ille cæterorum omnium benignissimus visitator? Filioli hæc cogitatio tollit extollentiam oculorum, conciliat gratiam, sponsi saltibus præparat. In veritate didici, nihil æque efficax esse ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandã, quam si omni tempore coram Deo inueniaris non altum sapere, sed timere. Beatus homo, qui semper est pauidus. Time ergo cum arriserit gratia, time cũ abierit, time cum denuo reuerretur, & hoc est semper pauidum esse. Succedant vicissim sibi in animo isti tres timores, secundum quod gratia, vel adesse dignatur, vel offensa recedere, seu iterum placata redire sentiatur. Cum adest, time, nè non dignè operaris ea. Nam hoc monet Apostolus, cum ait: Videte, nè in vacuum gratiam Dei recipiatis. Sic ergo timendum manente gratia: quid si recesserit? Multo magis tunc timendum, quia vbi deficit gratia, deficis & tu. Time, quia reliquit te Deus, sine quo nihil potes facere. Iam si gratia repropitiata redierit, multò amplius tunc timendum, nè fortè contingat recidiuum pati iuxta illud: Iam sanus factus es, noli peccare, nè deterius tibi aliquid contingat. Proinde, quia recidere deterius est, quam cadere, inualescente periculo, inualescat & metus. Beatus es, si cor tuum triplici isto timore repleueris, vt timeas quidem pro accepta gratia, amplius pro amissa, longè plus pro recuperata. Quia timor Domini fons vitæ, a qua superbia, & omnia vitia excluduntur, quando timor plenus fuerit. *Ser. 54. in Cantica. Act. 9. 1. Cor. 9. 29 c. 7. Iob 29 Prou 28. Luc. 12. Luc. 10. 2. Cor. 6. Mat. 24. Luc. 23. Ioan. 6. Hier. 3. Ioan. 5. Hier. 30. Hier. 3. Ezech. 16 Hier. 3.*

Tribulationibus plena est vita, in quibus ad Deum confugiendum est, quæ autem videntur prospera, reuera sunt aduersa. Cap. IIII.

ORIGENES explicat Abrahæ præclarum opus in immo latione Isaac filij sui, dicens. Accenderat animum ipsius non solum, vt filium diligeret posteritatis gratia, sed & promissionum spe. Sed hunc in quo ei positæ sunt promissiones magnæ istæ & mirabiles, hunc in quam filium, holocaustum Domino iubetur offerre in vno ex montibus. Quid tu ad hæc ò Abraham? Quæ, & quales cogitationes mouentur in corde tuo? Prolata est vox a Deo, quæ discutiat, & probet fidem tuam. Quid ad hęc dicis? Putas ne reuoluis in corde tuo, quia si in Isaac data est mihi repromissio, hunc autem offero holocaustum, super est, vt non speretur illa promissio? Verum ego, quia minimus sum, tanti Patriarchæ cogitationes non valeo perscrutari, nec scire possum, vox Dei, quæ ad tentandum eum processerat, quas ei cogitationes mouerit, quid animi attulerit, cũ iuberetur vnicum iugulare. Sed nunc tentabat Deus Abraham, & dicit ad eum: Accipe filium tuum charissimum, quem diligis. Non enim sufficerat dixisse filiũ sed additur, & charissimum: esto & hoc, quòd adhuc addidit, quem diligis? Sed vide tentationis, & tribulationis pondus Charis & dulcibus appellationibus iterum, ac sæpè repetitis, paterni suscitantur affectus, vt amoris euigilante memoria, ad immolandum filium paterna dextera retardaretur, & aduersus fidem animi tota carnis militia repugnaret, additur tentationis tempore: accipe filium tuum, quem diligis Isaac. Esto Domine, quia commemoras de filio patri, addis, & charissimum, quem præcipis iugulari: sufficiat hoc, ad suppliciũ patris: addis rursum, & quem diligis. Sint & in hoc parente triplicata supplicia: quid opus est adhuc, vt commemores, & Isaac? Numquid nesciebat Abraham, quia filius suus ille charissimus, ille, quẽ diligebat, Isaac vocaretur? Sed cur, hoc additur in tempore? Vt recordaretur Abraham, quia dixeras ad eum, quod in Isaac vocabitur tibi semen, & quod in Isaac erunt tibi repromissiones. Quid post hęc? Vade, inquit in terram excelsum in vnum montium, quem monstra uero tibi, & ibi eum offeres in holocaustum. Intuemini per singula quomodo fiunt tentationum augmenta. Vade in terram excelsam. Nunquid non potuerat duci prius Abraham cum puero ad illam terram excelsam, & imponi prius in montem, quemcumque delegerat Dominus, & ibi ad eum dici, vt offerret filium, sed prius ei dicitur, quia offerre debebat filium suum, & tunc iubetur ire in terram excelsam, & ascendere in montem? Quò hoc spectat? Vt dum ambulat, dum iter agit, per totam viã cogitationibus discerpatur, vt hinc perurgente præcepto, hinc verò vnici affectu obluctante, crucietur. Propterea ergo etiam via iniungitur, etiã montis ascensio, vt in his omnibus spatium certaminis accipiat affectus, & fides, amor Dei, & amor carnis, præsentium gratia, & expectatio futurorum. Surrexit Abraham mane, & strauit asinam suam, & concidit ligna ad holocaustum, & accepit filium suum Isaac, & duos pueros, & peruenit ad locum, quem dixerat ei Deus, die tertia. Strauit asinam suam, ligna præparauit assumpsit filium. Non deliberat, non detractat, non cõmunicat cum vllo homine consilium, sed statim occupat iter, & peruenit ad locum, quem dixerat ei Deus, die tertia. Sic in proximo non erat mons aliquis, cum totum ageretur in montibus? sed per triduum iter protenditur, & per totum triduum recusantibus curis, paterna viscera cruciantur, vt hoc spatio tam prolixo, intueretur filium pater, cibum cum eo sumeret, tot noctibus penderet in amplexibus patris, cubitaret in gremio. Vide in quantum tentatio cumulatur. Post hæc dixit Isaac ad Abraham patrem suum: Pater. Et hæc, pro tem- *Homil. 8. in cap. 22. Gen. to. 1.* 1 2

tempore à filio prolata, tentationis est vox. Quomodo enim putas, immolandus filius per hanc vocem viscera paterna concussit?

3 IDEM exponens illa verba: Nõ solum autem, sed
Li. 4. in c. 5. ep. Pau. ad Ro. n. 5. & gloriamur in tribulationibus, scientes, quia tribulatio patientiam operatur, patientia verò probationem, probatio verò spem, dicit. Quoniam in superioribus multa nobis per Dominum Iesum præstita esse per docuit, vt cum dicit iustificatos nos esse ex fide per Dominum Iesum, & per ipsum accessum habere in gratiam istam, per ipsum etiam gloriari in spe gloriæ Dei, ad hæc omnia, quæ dicta sunt, referri puto, non solum autem hæc quæ supra dixi, sed & hoc, quod gloriamur in tribulationibus nostris. Cæteris enim in tribulatione tristantibus, nos gratiæ ipsius virtute roborati, in tribulationibus gloriamur. Didicimus namque nouâ ex eruditione ipsius disciplinam, vt per tribulationes, bonum patientiæ capiamus. Habentes verò patientiæ bonum, probabiles iudicemur, & per patientiam multarum tribulationum probati, spem futuræ à Deo re-
Psal. 33. munerationis habeamus. [Infra:] Tribulatio propriè sanctorum est, impiorum autem tribulatio, flagella appellantur. Denique in Psalmo sic dicitur: Multæ tribulationes iustorum. De ista autem, ait: Multa flagella peccatorum. Et fortassis propterea tribulatio, & angustia ad sanctos pertinent, quia ipsi sunt, qui arctam viã & angustam incedunt, & propterea tribulati dicũtur.

4 Tribulationes ergo iustorum, non solum eas debemus accipere, quæ extrinsecus veniunt ex istis rebus quas indifferentes vocamus, quæ ex se, nec bonæ sunt, nec malæ, ideſt, vel damnis, vel languoribus, vel ex quolibet corporis circuitu, sed & in eo quod etiã in requie positi, semetipsos affligunt, & atterunt, resistendo voluntatibus suis, refrenando libidinem, coercendo licentiam, & omnia, quæ ad bonum continentiæ pertinent, profligando, secundum hunc ipsum, qui dicit:
2. Cor. 9. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo. Et hoc modo, iustorum tribulatio non potest indifferens dici, sed apertè bona, per quam bona virtutis implentur. Iniusti verò etiam si tribulentur, quod magis à scriptura flagella diximus appellari, quoniam nihil in his ipsis flagellis, & correptionibus secundum virtutem animi gerunt, nihil ad patientiam ducunt, nec probationem per patientiam sperant, idcirco in illis non tribulatio, quæ ad hæc bona peruenit, sed flagella, vt Scriptura voluit, nominanda sunt; etiam si abusiuè aliquando & super iustos dici tribulationis nomen inuenias. Vt autem scias, quia iustorum tribulatio non angustat animi virtutem, sed potius dilatat, audi & ipsum Paulum
2. Cor. 4. Corinthijs scribentem: In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur, deijcimur, sed non perimus. Vides quoniam se tribulationem pati, nõ in vno, sed in omnibus dicit, hoc est, & in his, quæ forinsecus accidunt, & ab alijs inferuntur, & in his, quæ ipse intra semetipsum pro corporis continentia, & optimarum institutionum laboribus perfert. Et propterea dicit: quia in his omnibus tribulationem patimur, sed nõ angustiamur. Neque enim angustiari potest, qui virtu-
Phil. 4. tibus dilatatur. Et vt adhuc quod dicimus, hoc modo clarius fiat, ipse Paulus scribit in consequentibus: Scio humiliari, scio & abundare, & in omnibus, & ad omnia imbutus sum, & saturari, & esurire, & abundare, & penuriam pati. Igitur si verum illud, quod superius dixit, in omnibus tribulationem patimur, certũ est hoc ab eo indicari, quia & cum penuriam patitur, tribulatur, & cum abundat, nihilominus tribulatur. Tribulatur autem in penuria, quia deest: in abundantia verò, quia semetipsum refrenat, nè per abundantiam resoluatur, vel nè minus competenter ea quæ videntur abundare, dispensset: sic & cum esurit, & cum saturatur, & cum persecutiones patitur, & cum in requie degit. Atque hoc modo, qui in his omnibus tribulatur, recte in tribulationibus gloriatur.

HIERONYMVS sic habet. Si Deus pacem, trã- 5
quillitatem, quietem, prosperitatem, & alia iucunditatum genera, seruis, & cultoribus suis tam in præsenti, quam in futurò promitteret, esset nobis non immerito dolendum, si qua in præsenti vita contraria pateremur eò quòd præter insperatum dolorem, cuius eò semper acerbior vis est, quò magis repentinus acciderit, futura quoque promissio esset ambigua, præsentis spei soli citatione frustrata. At verò, cum è contrario solicitudines, bella, tempestates, inquietudines, miserias, odia, ac alia quæcumque incommodorum, atque ærumnarum genera esse creduntur, in præsenti nos passuros esse prædixerit, contra prædictæ commutationis tædium, vnde promissa non erit quis prosperitate securus. Si verò commonitus fueris, in ipsa commonitione habebis solatium. Et quamuis ex predicto malo aduersæ valetudinis quispiam acerbissimè perturbetur, perturbationem tamen non absque consolatione suscipiet, qui in ea promissæ sanitatis signa esse cognoscit. Pari ratio ne nos quoque iucũdos esse, ac lætos, dum spei nostræ signa conspicimus, cõprobationem eius sumimus, cũ per mala præsentia, futura bona indubitatæ fidei manibus iam tenemus. Siquidem salus nostra in tempore tribulationis. Vnde ait Dominus: Hæc locutus sum vo- Ioan. 16. 6
bis, vt in me pacem habeatis. In hoc autè mundo pressuram habebitis. Quid hoc est, quod dicit, vt in me pacem habeatis, in hoc autem mundo pressuram habebitis? Nisi, vt tanta in nobis sit eius credulitas pollicitationis, vt cum mundi mala patimur, futuræ spei fiducia in summa pace nos esse credamus. tantaque sit in nobis spes futurorum, vt omnino non sentiamus nos sustinere illa, quæ patimur. Sed ea potius arbitremur iam obtinere, quæ credimus: & præsentes angustias non sentiamus, dum in futuram spem, tota animi intentione protendimur. Ac si bellator aliquis dolorem vulneris, aut contemnat, aut nesciat, dum omnibus viuacitatis sensibus solam videtur cogitare victoriam; ita certa spes rem vincit instantem, vt illud quodammodo esse incipiat, quod futurum est, & definat esse, quod præsens est. Vnde dicit: Mulier, cum parit, tri- Ioan. 16.
stitiam habet, quia venit hora eius, cum autem peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundo. Et vos nunc quidem tristitiam habebitis, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Aptissimum namque ad comparationem tribulationum præsentiũ, & futurorum gaudiorũ, prægnantis mulieris induxit exemplũ: quę quã uis causã partus nõ absq; ingenti sciat dolore transire quia auiditate nimia liberos cupit, doloris tormentum spernit, dũ, quod satis diligit, concupiscit, & apte gaudet & prole, quàm contristetur ex partu, nec recusat fœcunditatis exordia, quamuis certa sit ea non absque magnis angoribus euentura. Sed & in omnibus pęnè rebus humanis difficile potest esse lętitia, nisi tristitia ante præcesserit, & amaritudo præeuntis doloris, commendat amplius gaudia secutura. Sic quidem pre- 7
tiosior sanitas est, quæ post languoris recuperatur in- Simile.
commodum, & a qualibet parte, ex maiori sæpè laboris necessitate, ad ampliorem solet fęlicitatem veniri. Sic, qui literæ scientiam desiderat habere, si discendi non susceperit tædia, peritiæ gaudia adipisci non poterit. Agricola quoque de vbertate frugum lętari non poterit, nisi prius terram multo labore confecerit, & tanto magis prosperitatis spẽ congerit, quantò se amplius defudasse cognouerit, & de labore impenso sperat vbertatis augmentum. Arbores namque ipsę tan- Simile.
to numerosiore grauantur fructu, quanto acerbioris frigoris violentia reprimuntur, cum precoces flores opportuna castigatio refrenando ad periculum festinare non patitur, vtile impedimentum pruinę, & quod reprimit, non obfocat, sed includit. At verò si paulò clementior vis exiterit imbrium, quantò luxuriant prius indisciplinata festinatione, tantò post fructibus deseruntur,

Epistola. ad virg. quae dã in exilium missam, t. 3.

Simile.

rumtur; cum futuræ vires importuno tempore consumuntur. Semina quoque ipsa terræ iacta, quantò glaciali frigore arcente, tardius surgunt in frugem, vtili radice proficiunt, ac tantò postmodum ampliorib⁹ fructibus prægrauata curuantur. Nauigantibus quoque ipsis, longæ serenitatis spem pollicetur nimis valida, & diuturna tempestas. Sic & omnium fere creaturarum spei, difficilè exultatio aliqua, nisi mœrore præeunte succedit. Quæ cum ita sint, æquanimiter ferre conuenit, etiam si nos tribulationum, ac dolorum asperioris hiemis procella concusserit, tantò ampliorem æstatis fructum delaturi, quantò præsenti frigore vitā habere contigerit acriorem. Nec vlla nos insurgentis pelagi debet terrere tempestas, cum ventura nostra sit etiam finem da tranquillitas. Vnde congestio laboris vitanda non est, quæ est augmentatio commodorum. Sic namque negotiatorum auiditas, amplioris quæstus causa, nec maria pertimescit, nec terrena, quæ interdū etiam causæ solent esse damnorum, & propter maioris lucri spem, nauigationis, & peregrinationis incommoda libenter assumit, quia quamuis magnus, facilè contemnitur labor, vbi non tam laboris quantitas, quam eius vtilitas cogitatur. Et si id fieri propter temporalia, & incerta lucra conspicimus, quid nobis propter æterna, & sine vlla ambiguitate ventura sit agendum, cogitemus. Sed ego te cur ad tribulationis patientiam humanis, aut præsentis vitæ prouocare conor exemplis, cum nullum pænè sciamus fuisse sanctorum qui procellosum huius temporis agonem absque tribulationis tempestate transierit, & tantorum odia infectationemque pertulerit, quantos vitæ suæ dissimilitudine castigarit? Castigare enim alium videtur, qui ab eius conuersatione dissentit. Nonne sanctus Abel, qui in hoc mundo primus innocentiam conseruasse reperitur, cum illibata Deo obtulisset munera, mox vsq; ad mortis illationem humanum, vel quod sceleratius est, fraternum statum inuenitur odium, inuidiamque sensisse. O Cain miserāde, quid agis? Quid tibi solitarius commeruit frater? Quam vim intulit, quam fecit iniuriam? Sed quæ maior iniusto iniuria esse potest, quam vita iustitiæ? Conditionem iustitiæ hoc facto pandimus, quæ statim cum odio sui cœpit, quæ ne tunc quidem absque multa persecutione esse potuit, cum vnū tantum haberet inimicum. Et si tam grande odium ab vno hoste perpessa est, vt vsque ad vitæ interemptionem veniret non homo quicunque, sed frater, quid ex ea tunc sustinere posse credendum est eum, qui hostes tot extraneos habet, qui dicunt, Venite, circumueniamus iustum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius operibus nostris? Sanctus quoque Abraham, quæ vel quanta perpessus est, dum patriam, & propinquos deserit, dum vxoris sterilitatem dolet, dum propter escæ inopiam, modò in Ægypto, modò in Geraris peregrinationis sentit iniurias, dum mori propter vxoris pulchritudinem timet, dum se circuncidit, dum filium cū matre eijcit, dum in Isaac dilecto tentatur, dum religiosus parricida esse præcipitur? Ipse verò Isaac, quibus tribulationum generibus quatitur, dum escæ inopiam patitur, dum peregrinationis experitur labores, dum propter vxoris speciem nimiam ipse metuit, dū regis æmulationem patitur? Sanctus quoque Iacob quam multa patitur. Primum, cum fratris sui Esau propter collatam sibi benedictionem, dum eius odium, & indignationem declinans ad Laban solus pergit, cum post viginti annorum mercenariam seruitutem, occulta magis fuga, quam libera proficiscenda expeditione discedit, cum Laban persecutionem timet, cum fratris sui occursum, cum dilectissimæ uxoris Rachel funus deflet, cum dilectissimum Ioseph acerbo funere consumptum à bestijs dolet. Sanctissimus etiam Ioseph tentationum generibus conflictatur, cui si tribulationum semina species videntur fuisse iustitiæ. Nam quoties aliquid sanctè, vel piè gessit, toties intolerabilium tentationum discrimina subire compulsus est, iustitiæ consentiens, & spe confortante perdurans.

5 Epist. ad virg. quan dā in exi. liem mis- sam, t. 3.

Simile.

8

9

Ioan. 16. 6

Ioan. 16.

7 Simile.

Simile.

10 In Ps. 76. tom. 7. Psal. 119.

IDEM exponens illa verba; In die tribulationis meæ Deum exquisiui, inquit. Ipsū est, quod & in alio psalmo dicit: Ad Dominum, cum tribularet clamaui, & exaudiuit me. In die tribulationis meæ Deum exquisiui Difficilem rem dicit. Nos quando tribulamur, in terram deijcimur, nihil aliud nisi de tribulatione cogitamus: iste verò in tribulatione commouetur, vt Deum deprecetur. Ac si apertè dicat: Filium perdidi, incensa est domus mea, ad mendicitatem veni, nō quæro illud quod perdidi, sed Dominum quæro. Si enim istum inuenero, in isto inuenio omnia.

11 Lib cuius titulus est expositio quarundā propositionū epi. Pauli ad Rom. to 4. Psal. 59.

AVGVSTINVS explicans verba illa; Similiter & spiritus adiuuat infirmitatē nostram. Quid enim oremus, sicut oportet, nescimus, dicit. Nos quid oremus sicut oportet, nescimus: duas ob res & illud, quod futurum speramus, & quò tendimus, nondum apparet, & in hac ipsa vita multa possunt nobis prospera videri, quæ aduersa sunt, & ad ... ia, quæ prospera. Nam & tribulatio, quando accidit seruo Dei ad probationem, vel emendationem, videtur nonnunquam minus intelligentibus inutilis: sed si referatur ad illud, quod dictum est: Da nobis auxilium de tribulatione, & vana salus hominis, intelligitur, quia plerunque de tribulane nos adiuuat Deus, & frustra salus optatur, quæ aliquando aduersa est, cum delectatione, & amore huius vitæ implicat animam. Inde est illud: Tribulationem, & dolorem inueni. Cum enim dicit, inueni, significat vtilem, non enim rectè gratulamur nos inuenisse, nisi quod quærebamus. Ergo quid oremus, sicut oportet, nescimus. Deus enim nouit, & quid nobis in hac vita expediat, & quid post hanc vitam daturus sit.

Psal. 114.

12 Li 1. de ciuit. Dei. c. 8. to. 5.

IDEM sic habet. Patientia Dei ad pœnitentiam inuitat malos, sicut flagellum Dei ad patientiam erudit bonos. Itemque misericordia Dei, fouendo amplectitur bonos, sicut seueritas Dei, puniendo corripit malos. Placuit quippe diuinæ prouidentiæ, præparare in posterum bona iustis, quibus non fruentur iniusti, & mala impijs, quibus non excruciabuntur iusti. Ista verò temporalia bona, & mala vtrisque voluit esse cōmunia, vt nec bona cupidius appetantur, quę mali quoque habere cernuntur, nec mala turpiter euitetur, quibus & boni plerunque afficiuntur. Inter est autem plurimum, qualis sit vius, vel earum rerum, quæ prosperæ, vel earum, quæ dicuntur aduersæ. Nam his bonis temporalibus, nec bonus extollitur, nec malis frangitur: malus autem ideo huiuscemodi infælicitate punitur, quia fælicitate corrumpitur. Ostendit tamen Deus sæpe etiam in his distribuendis operationem suam. Nā si nunc omne peccatum manifestata plecteretur pœna, nihil vltimo iudicio reseruari putaretur. Rursus si nullum peccatum nunc puniret apertè diuinitas, nulla esse prouidentia diuina crederetur. Similiter in rebus secundis, si non eas Deus quibusdam petentibus euidentissima largitate concederet, non ad eum ista pertinere diceremus. Itemque si omnibus eas petentibus daret, non nisi propter talia præmia seruiendum illi esse arbitraremur. Hæc cum ita sint, quicunque boni, malique pariter afflicti sunt, non ideo ipsi distincti non sunt, quia distinctum non est, quod vtrique perpessi sunt. Nam sicut sub vno igne, aurum rutilat, palea fumat, & sub eadem tribula, stipulæ comminuuntur, frumenta purgantur, nec ideo cum oleo amurca cōfunditur, quia eodem præli pondere exprimitur, ita vna eademque vis irruens, bonos probat, purificat, eliquat, malos damnat, vastat, exterminat. Vnde in eadem afflictione, mali Deum detestantur, bonum autem precantur, & laudant. Nam pari modo exagitatum, & putorem suū exhalat cœnum, & suauiter fragrat vnguentum.

13

14 In Psal. 4. tom. 8.

IDEM exponens illa verba; Cum inuocarē, exaudiuit me Deus iustitiæ meæ: in tribulatione dilatasti mihi, ait. Cum inuocarem, exaudiuit me Deus, à quo

est

est iustitia mea. In tribulatione dilatasti mihi, ab angu
Rom. 2. stijs tristitiæ, in latitudinem gaudiorum me duxisti. Tribulatio enim, & angustia in om nem animam hominis operantis malum. Qui autem dicit; Gaudemus in tribulationibus, scientes quoniam tribulatio patien
Rom 5. tiam operatur, vsque ad illud, vbi ait: Quoniam charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, non habet cordis angustias, quamuis extrinsecus à persequentibus ingerantur.

15 IDEM explicans illa verba; Ego autem, cum mihi molesti essent, induebam me cilicio, inquit. Admo-
in Ps. 34. conc. 2. nemur his verbis in omni tribulatione nostra, non cogitare quemadmodum respõdeamus inimicis nostris sed quemadmodum orando Deum, prospiciemus, & maximè, nè tentatione vincamur: deinde vt etiam illi, qui nos persequuntur ad sanitatem iustitiæ conuertantur. Nullum maius, nullum melius negotium est in tribulatione, quàm recedere ab eo strepitu, qui foris est,
Matt. 6. & ire in interiora mentis: ibi Deum inuocare, vbi nemo videt gementem, & subuenientem: illius cubiculi aduersus omnem extrinsecus illatam molestiam ostiũ claudere, humiliare seipsum in confessione peccati, magnificare, & laudare Deum, & corripientem, & consulentem.

16 IDEM exponens verba illa; In die mandauit Do-
in Ps. 41. minus misericordiam suam, & nocte declarauit (nostra lectio habet, & nocte canticum eius) dicit. Nulli vacat audire in tribulatione. Attendite, cum vobis bene est, & audite. Discite, cum tranquilli estis, sapientiæ disciplinam, & verbum Dei vt cibum colligite. Quando enim quisque in tribulatione est, prodesse illi debet, quod securus audiuit. Etenim in rebus prosperis mandat tibi Deus misericordiam suam, si ei fideliter seruieris, quia liberat te de tribulatione. Sed non tibi declarat ipsam miseridordiam, quam tibi per diem mandauit, nisi per noctem. Cum venerit ipsa tribulatio, tunc adiutorio te non deserit, ostendet tibi verum fuisse,
Eccl. 35. quod tibi per diem mandauit. Etenim scriptũ est: Speciosa misericordia Domini, in tempore tribulationis, sicut nubes pluuiæ in tempore siccitatis. In die mandauit Dominus misericordiam, & nocte declarauit. Non tibi ostendit, quia subuenit tibi, nisi venerit tibi tribulatio, vnde erueris ab illo, qui tibi per diem promisit. Ideo admonemur imitari formicam. Sicut enim prosperitas sæculi significatur die, aduersitas sæculi significatur nocte, ita alio modo prosperitas sæculi significatur æstate, aduersitas sæculi significatur hieme. Et quid facit formica? Per æstatem colligit, quod ei per
Prou. 6. et 30. hiemem profit. Ergo cum est æstas, cum bene est vobis cum tranquilli estis, audite verbũ Domini. Vnde enim fieri potest, vt in hac tempestate huius sæculi, sine tribulatione totum hoc mare transeatis? Cui hoc contigit? Et certè si contigit alicui, plus metuenda est ipsa tranquillitas.

17 IDEM explicans illa verba: Ad te clamaui, dum
in Ps. 60. anxiaretur cor meum, dicit. Vita nostra in hac peregrinatione non potest esse sine tentatione, quia profectus noster per tentationem nostram fit, nec sibi quisque in notescit, nisi tentatus, nec potest coronari, nisi vicerit, nec potest vincere, nisi certauerit, nec potest certare, nisi inimicum, & tentationes habuerit. Angitur ergo iste à finibus terræ clamans, sed tamen non relinquitur. Quoniam & nos ipsos, quod est corpus suum voluit præfigurare, & in illo corpore suo in quo mortuus est, & resurrexit. Ergo nos transfigurauit in se, quando voluit tentari à sathana. In Christo tu tentabaris, quia Christus de te sibi habebat carnem, de se tibi salutem, de te sibi mortem, de se tibi vitam, de te sibi contumelias, de se tibi honores. Ergo de te sibi tentationẽ, de se tibi victoriam. Si in illo diabolum superamus. Agnosce te illo tentatum, & te in illo agnosce vincentem. Iste in tentationibus clamat à finibus terræ, sed non vincitur, quia subdit: In petra exaltasti me, quæ est Christus. Propterea petra illa, in qua ædificati sumus, prior percussa est ventis, flumine, pluuia, quando Christus à diabolo tentabatur. Ecce in qua firmitate te voluit stabilire Deduxisti me, quia factus es spes mea. Habemus duas vitas, sed vnam in qua sumus, alteram, quam speramus. In qua sumus, nota nobis est, quam speramus, ignota nobis est. Tolera in qua es, & habebis, quam nondũ habes. Christus laboribus suis, tentationibus suis, passionibus, morte sua declarauit vitam, in qua es, resurrectione sua demonstrauit tibi vitam, in qua eris. Ideo ergo factus est spes nostra in tribulationibus, in tentationibus. Videte Apostolum di-
Rom. 5. centem: Non solum autem, sed & gloriamur, inquit, in tribulationibus, scientes, quia tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio spem; spes autem non cõfundit: quia charitas Dei diffusa est cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Inter hæc omnia cum angitur cor meum, clamabo à finibus terræ. Sed non me deserit ipse, qui me exaltauit super petram, vt deducat me vsque ad se. Ipse etiã turris factus est à facie inimici. Nè feriaris à diabolo, fuge ad turrim; si enim ibi fugero non solum vitabo tela inimici, sed etiam in illum, quæ voluero, securus ipse iaculabor. Ante te est turris, recordare Christum, & intra in turrim. Quicquid pateris, cogita, quia prior passus est Christus, & cogita, quo fine passus est, vt moreretur, & resurgeret. Talem & tu finem spera, qualis in illo præcessit, & intrasti in turrim, non consentiendo inimico.

IDEM dicit. Quia titulum imposuit Dauid pro 18
torcularibus, & nihil postea in omni versu psalmi di- in Ps. 83.
xit de his torcularibus notissimis oculis nostris, nõ dubitatur alia esse torcularia, quæ nos intelligere voluit Spiritus Dei. Propterea, quid agatur in his visibilibus torcularibus, recordemur, & hoc videamus quemadmodum spiritaliter agatur in Ecclesia. Vna certè pendet in viribus, & oliua in arboribus, pro his enim fructibus solent torcularia præparari. Et quamdiu pendent in frutetis suis, tanquam libero aere perfruuntur, Simile.
& nec oliua oleum est, nec vua uinum ante pressuram. Sic sunt & homines, quos prædestinauit Deus conformes fieri imaginis filijs sui, qui præcipuè in passione magnus botrus expressus est. Huiusmodi ergo homines, antequam accedant ad seruitutem Dei, fruuntur in hoc sæculo tanquam delitiosa libertate, velut vuæ, Eccl. 2.
aut oliuæ pendentes. Sed quoniam dictum est: Fili accedẽs ad seruitutem Dei, sta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Accedens quisque ad seruitutem Dei, ad torcularia venisse cognoscat, contribulabitur, conteretur, comprimetur, non vt in hoc sæculo pereat, sed vt in apothecas Dei defluat. Exuitur car- 19
nalium desideriorum integumentis, quasi vinacijs. Vn- Eph. 4.
de Paulus ait: Exuite vos veterem hominem cum actibus suis, & induite nouum. Hoc totum non fit, nisi de pressura; propterea torcularia nominantur. In pressuris constituti ad hoc conterimur, vt amorem nostrum, quo ferebamur in ista mundana, sæcularia, fluxa, peritura exuentes, passi in eis in hac vita tormenta, & tribulationes pressurarum, & abundantiam tentationũ, Ps. 114.
incipiamus quærere illam quietem, quæ nõ est de hac vita, & fit Dominus refugium pauperi: & in hac pressura defluunt vinum, defluunt oleum, quæ sunt bona desideria. Si fælicitatem tibi iste mundus arrideat, in pressura te computa, vt dicas: Tribulationem, & dolorem inueni, & nomen Domini inuocaui. Tribulationẽ inueni, quæ latet. Qui intelligunt in qualibet circumfluentia copiarum, & voluptatum, quamuis ad nutum cuncta deseruiant, nihil aduersum terreat, tamen in malo se esse, quamdiu peregrinantur a Domino, acutissimo oculo tribulationem, & dolorem inuenerunt, & nomen Domini inuocauerunt. In his tribulationibus, & pressuris clamemus: Quàm amabilia tabernacula tua Domine virtutum. Erat in tabernaculis quibusdã, ideſt,

Idest, in torcularibus, sed desiderabat alia tabernacula, vbi nulla pressura est. In his illuc suspirabat, ab his in illa per desiderium quodammodo defluebat.

20 In Ps. 106 IDEM exponens verba illa; Confiteantur Domino misericordiæ eius, & mirabilia eius filijs hominũ, ait. Isti versus quantum animaduertere potui, quater repetiti sunt, in quo numero significat nobis quatuor quasdam tentationes, ex quibus nos liberat ille, cui confitentur suæ miserationes. Fac enim hominem primò nihil quærentem, secundum vitam veterem seductoria securitate viuentem, nihil putantem aliud esse post hanc vitam, quandoq; finiendam, negligentem. quendam & socordem, obrutum cor habentem, illecebris, & mundi, & mortiferis delectationibus consopitum, vt excitetur iste ad quærendam gratiam Dei, vt fiat solicitus, & tãquam somno euigilet, nonne manus Dei excitat eum? Sed tamen à quo sit excitatus, ignorat. Incipit autem esse iam Dei, & eius suauitatem gustare, cum cognouerit ueritatis fidem. Sed antequam cognoscat, dolet, & delet errorem suum. Inuenit enim se in errore, vult cognoscere veritatem, pulsat vbi potest, tentat, quod potest, vagatur qua potest, famẽ etiã patitur ipsius veritatis. Prima ergo tentatio est erroris, & famis. Vbi in hac tentatione fatigatus exclamauerit ad Deum, perducitur ad viam fidei, vnde incipiat pergere ad ciuitatem quietis. Cum ergo ibi fuerit iam sciens, quod obseruari debeat, nonnunquam multum sibi tribuendo, & quasi de suis viribus præsumendo, incipit confligere velle bella contra vitia, & propter superbiam superari. Inuenit ergo se ligatum difficultatibus cupiditatum, & non posse viam propter compedes ambulare. Inclusum se sentit difficultate vitiorum, & tanquam muro impossibilitatis erecto, portisq; clausis, qua euadat, vt rectè viuat, non inuenit; conatur, & non potest, ligatum se sentito exclamat ad Dominum. Secunda ergo tentatio est difficultatis in bene operando, sicut illa prima erroris, & famis. Exclamat in hac 21 ad Dominum, liberat Dominus de necessitatibus, rumpit vincula difficultatis, incipit ei iam facile esse, quod difficile fuerat abstinere à malis. Potuit hoc Dominus sine difficultate præstare. Sed si hoc sine difficultate haberemus, & largitorẽ huius boni nõ agnosceremus, & non cõfiterentur Domino miserationes eius. Post has duas tentationes, tertia tentatio excipit hominem: ei loquor, qui iam transijt has duas, qui vicit illas difficultates, & probabiliter iam conuersatur inter homines, sine vlla querela malorum morum, excipitur tertia tentatione tædij cuiusdam in morum huius vitæ, ita vt aliquando eum nec legere, nec orare delectet. Tertia tentatio priori contraria: prius enim periclitabatur fame, postea fastidio: iam non te illicit adulterium, nec tamen delectat Dei verbum. Non est ista leuis tentatio: agnosce te in illa, & exclama ad Dominum, vt de necessitatibus tuis etiam hic liberet te, & de hac tentatione liberatus cum fueris, confiteantur illi miserationes eius. Liberatus autem ab errore, liberatus a difficultate bene operandi, liberatus à tædio, fastidioq; verbi Dei, fortassis dignus eris, cui populus committatur, constitueris in gubernaculis nauis recturus Ecclesiam; ibi quarta tentatio. Quantos plus honoramur, tanto plus periclitamur. Post has quatuor tentationes, quatuor exclamationes, quatuor liberationes, Ecclesiæ fit commendatio. Primam tentationem explicat, cum dicit; Errauerunt in solitudine, in siccitate, viam ciuitatis habitationis non inuenerunt Errorem miserabilem audiuimus, quid de inopia? Esurientes, & sitientes erant, anima eorum in ipsis defecit. Et ideo post hunc errorem, & famem, & sitim, clamauerunt ad Dominum cum tribularẽtur, & necessitatibus eorum eripuit eos, & deduxit eos in viam rectam, vt irent in ciuitatem habitationis. Quomodo subuenerit fame, & siti, dicit; Confiteantur Domino misericordiæ eius, & mirabilia eius filijs hominum. Quia satiauit animam inanem, animam esurientem satiauit bonis. Viue ergo bene, iam in via positus es, iam audisti quid agere debeas, quid sperare. Quid aliud excipit, quoniam conaris, & superaris. Sedentes in tenebris, & vmbra mortis, vinctos in mendicitate, & ferro. Vnde hoc, nisi quia tibi tribuebas, quia gratiam Dei non agnoscebas? Nam vide quid adiungat, quoniam inamaricauerunt, seu exacerbauerunt eloquium Domini. Per superbiam, iustitiam Domini nescientes, & suam volentes constituere. Et humiliatum est in laboribus cor eorum, infirmati sunt, nec fuit qui adiuuaret. Vnde clamauerunt ad Dominum, cum tribularentur, & de necessitatibus eorum saluos fecit eos. Liberati sunt de secunda tentatione. Restat tædij atque fastidij. Et eduxit eos de tenebris, & vmbra mortis, & vincula eorum dirupit. Confiteantur Domino miserationes eius. Quare? quas difficultates vicit? quia contriuit portas æreas, & vectes ferreos confregit. Suscepit eos de via iniquitatis eorum, propter iniustitias enim suas humiliati sunt. Quia sibi tribuebant, non Deo. Sed quod aliud genus restat? Omnem escam abominata est anima eorum. Iam fastidium patiuntur, fastidio languent, fastidio periclitantur. Et nè eos putares de satietate securos, & non magis videres de fastidio morituros, ait. Et appropinquauerunt vsque ad portas mortis. Quarta tentatio est, in qua omnes periclitantur. Omnes enim in naui sumus: alij operantur, alij portantur, simul tamen omnes, & in tempestate periclitantur, & in portu saluantur. Vnde sequitur: Qui descendunt mare in nauibus, facientes operationem in aquis multis, idest, in populis multis. Ascendunt vsque ad cælos, & descendunt vsque ad abyssos, & exaltati sunt fluctus eius; foris pugnæ, intus timores. Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius. Et quid restat, nisi quod sequitur? Et clamauerunt ad Dominum, cum tribularentur, & de necessitatibus eorum eduxit eos. Et imperauit procellæ, & stetit in auram. Confiteantur Domino misericordiæ eius. Ille ametur in omni nostra liberatione, qui est inuocatus in omni nostra tribulatione.

23 In Ps. 118 ferm. 31. IDEM exponens illa verba Prou. cap. 24. Septies in die cadet iustus, & resurget, inquit. Septies cadit, & resurgit, idest, non perit iustus modis omnibus humiliatus; sed non præuaricatus, alioquin non erit iustus. Nam pro omni genere tribulationis, qua in conspectu hominum deijcitur, positum est, septies cadit: & pro eo, quod ex ipsis omnibus tribulationibus proficit, positum est, resurget. Satis illustrat in eo libro consequens sententia præcedentem. Ibi enim sequitur. Impij autem infirmabuntur in malis: hoc est itaque iusto septies cadere, & resurgere, in omnibus malis, non infirmari. Meritò igitur septies in die laudauit Ecclesia 1. Pet. 4. Deum, super iudicia iustitiæ ipsius, quia cum tempus esset, vt inciperet iudicium à domo Dei, in omnibus tribulationibus suis non infirmata, sed coronis martyrum glorificata est. De re hac multa diximus libro 5. c. 9. lib. 6. cap. 9. 10. & 11. lib. 10. cap. 1. & 2. libro 14. capite. 1.

Trinitatis sanctissimum mysterium figuris, & comparationibus explicant sancti, quod rudi plebi cautè proponendum est. Cap. V.

ORIGENES exponit verba illa, Funiculus triplex difficile rumpitur, de fide Trinitatis, ex qua dependet, & per quam sustinetur omnis Ecclesia. 1 Homil. 9. in Exod.

IDEM inquit. Saluatuor noster Dei verbum, splendor gloriæ dicitur. Splendor enim non semel nascitur, & deinceps desinit nasci; sed quotiescunque ortum fuerit lumen, ex quo splendor paritur, toties oritur & splendor. Splendor gratiæ Saluator noster sapientia est, & splendor lucis æternæ. Sic igitur Saluator semper nascitur: & idcirco dicit: An 2 tom. 1. Eccl. 4. Homil. 9. in c. 6. Isa. tom. 2. Simile.

te omnes colles generat me, non vt quidam malè legunt, genuit. Si semper ex Patre nascitur Deus, etiam tu in similitudine eius, iam adoptionis habens spiritū, generaris à Domino per singulos intellectus, per singula opera, & efficeris filius Dei in Christo.

3 *Ser. de Trinita. to. 4.* *Gen. 1.* *Psal. 48.* CHRYSOSTOMVS intendit ex sacris litteris mysterium Trinitatis probare, ad quod primus locus est: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostrā. In quibus verbis loquitur Pater ad coopificem Filium, & ad Spiritum sanctum. Et vt veritas hęc tibi persuadeatur, audi Psaltem dicentem: Verbo Domini cæli firmati sunt: & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Dicit ergo Deus Pater Deo Filio, & Deo Spiritu sancto, faciamus hominem ad imaginem nostram: & non dixit meam, & vestram, neque meam, & tuam. Significans autem Scriptura, esse vnam imaginem sanctæ Trinitatis, dicit: Et fecit Deus hominem, secundū imaginem Dei fecit illum. *Gen. 11.* Iterum & alio loco, dicit Scriptura: Venite & descendamus, & confundamus eorum linguas, Dicendo, venite, pares honore exhortando vocat. Neque enim si Angelis imperasset, dicere debuit, venite, sed imperando, ite. *Iob 27.* Quia autem dixit, venite, unius est vox ad duos honore æquales. Audi quoque & beatum Iob, qui manifestè declarat inseparabilem Trinitatem; dicit enim: Viuit Dominus, qui sic me iudicauit, & omnipotens, qui amaram fecit animam meā, & spiritus diuinus, qui tenetur in naribus meis. Dicendo Dominum, & omnipotentem, & spiritum Dei, consubstantialem prædicat. *Isa. 6.* Disce & hymnum Seraphin clamantium tertio, Sanctus, Sanctus, Sanctus: non enim dicunt semel Sanctus, neque bis Sanctus, neque quater dicunt sancti, vt nè multis nominibus multos deos nobis inducerent, sed vnum solum. Ter autem dicendo, Sanctus, Sanctus, Sanctus, manifestat vnam & æqualem gloriam Patris, & Filij, & Spiritus sancti. *Eph. 4.* Paulus autem dicit: Vnus Deus Pater, ex quo omnia, & nos ex illo, & vnus Dominus Iesus Christus, per quem omnia, & nos per illum, & vnus Spiritus sanctus.

4 *Homil. 1. de incomprehensibili Dei natura.* IDEM inquit. Contendere scire, quid substantiæ Deus sit, postremæ esse insaniæ iudicio Sapientiā Dei Prophetæ perfectè percipere non valent quantum ij insaniunt, qui subsit ā tiam ipsam suis obijcere rationibus posse arbitrantur? De ea, quid Dauid propheta præclarus dicat, audiamus: *Ps. 138.* Mirabilis facta est scientia tua ex me. Vel potius altius repetamus: Confitebor tibi, quoniam terribiliter magnificatus es. *Ibidem.* Quid, cum terribiliter dicat, significat? Miramur cum timore magnifica ædificia columnarum, maris vastitatem, immensosque gurgites, sed non sine metu, cum eius aspicimus altitudinem. Sic & Propheta, cum vastum id, immensumque diuinæ sapientiæ male aspiciat, vertigine quasi tentatus stupescit, ac summo cum timore demirans, recedit, atque exclamat: Confitebor tibi, quoniam terribiliter magnificatus es, mirabilia opera tua. Ac rursus: Mirabilis facta est scientia tua ex me, Corroborata est, & non potero ad eam. Vide modestiam famuli, nota animi gratitudiné. Gratias, inquit, propterea tibi ago, quod te Dominum habeo incomprehensibilem. Non de substantia agit hoc loco, illam enim vtpote inter omnes constantem, esse incomprehensibilem omittit. Sed cum Deum esse vbiq; cogitaret, hęc retulit, explicauitque ne id quidem se intelligere, quomodo fieri possit, vt Deus vbiq; adsit. Si ascendero in cælum, inquit, tu illices, si descendero ad infernum, ades. Vides Prophetam id intelligere non valere. Quomodo igitur fieri potest, vt non ad postremum insaniæ sint profecti, qui tantum ab illius gratia absunt, quantum quid ipsa Dei substantia sit, curiosè quærunt, & perscrutantur? At qui hic est ille Propheta, qui dicit: *Psal. 50.* Incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi. veruntamen qui occulta & incerta diuinæ sapientiæ percepit, de hac eadem sapientia refert; Immensa est, incomprehensibilis est. Quippe qui, Magnus Dominus, dicat, & magna virtus eius, & scientiæ eius non est numerus, idest nulla est comprehensio. *Psal 14.* Vnde Isaias cum hæc omnia de Deo contemplaretur, dixit: Generationem eius quis enarrabit? *Isa. 53.* Non quis enarrat, sed quis enarrabit, vt omnem posteri temporis rationem secluderet. *1. Cor. 2.* Paulus etiam pacem Dei dicit exuperare omnem sensum, iudicia vocat inscrutabilia, viæ sunt in inuestigabiles, inenarrabile, quod præparauit diligentibus se; magnitudo finem non habet, scientia caret numero, omnia eius incomprehensibilia sunt, & cum ipse solus sit incomprehensibilis, quis ad tantam insaniam possit accedere? *2. Cor. 9.* Ex parte cognoscimus, tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum. *2. Cor. 13.* Deum igitur ipsum ex parte cognoscit; non tamen ita ex parte, vt partem substantiæ nouerit, & partem ignoret, cum Deus natura simplicissima sit: sed quod Deū sapientem esse certo scit, quātum sapientia valeat, nescit Magnū esse minimè ignorat, sed quemadmodum, & quæ sit eius magnitudo intelligere non valet. Vbiq; Deum adesse exploratū habet, sed quemadmodum nescit. An prouideat, contineat, regat, gubernet summa cum diligentia omnia, nō dubitat, sed modum quo hæc agat, ignorat. Hac de causa ex parte cognoscimus. Sed iam si placet dimissis Prophetis, & Paulo, cœlum petamus, & an illa regione superiori aliqui sint, qui Dei substantiam norunt, quæramus. Audiamus Angelos ipsos, non quod de diuina substantia illi disputent inter se se, sed quod glorificant, adorant, & modulos triumphales assiduè referunt summo cum timore. *Luc. 2.* Alij gloriam in excelsis Deo modulantur, alij hoc est Seraphin, Sanctus, Sanctus, Sanctus, *Isa. 6.* concinunt, & suos auertunt oculos, eum nec condescensum, & nihil, & indulgentiam Dei valeant tolerare. Angeli glorificant, honorant, colunt, adorant, homines petulanter scrutantur, temerè, plus quàm capere possunt: illi oculos tegunt, & venerantur, hi contendunt impudenter, aspicere ineffabilem gloriam.

6 *Hom. 2. de incomprehens. Dei nat.* IDEM dicit. Vides cœlum hoc quam pulchrum, quàm amplum, quàm magnificum sit, quemadmodū vario stellarum ordine exornetur, & splendeat, quantum edurare potuerit temporis. Iam enim quinque millia annorum atque etiam plus seruatur, & constat, nec tamen longo temporis spatio effectum est, & quā principio sortitum est pulchritudinem, eandem integerrimam seruat, nulla ex parte factum deterius tanto spatio temporis. Attamen hoc pulcherrimum, splendidissimis stellis elegantissimè ornatum, eduransq; tandiu, Deus, quasi quis per ludum tugurium faceret, ita *Isa. 40.* summa cum facilitate creauit. Quam rem Isaias propheta pulcherrimè exprimit, cum dicit: Qui instituit cœlum sicut cameram, & extendit sicut tabernaculum *Ibidem.* super terram. Quid de ipsa terra? Qui continet gyrum terræ, qui fecit terram quasi nihil, tam ingens corpus, tam opus arduum. Animaduerte quot montium moles, quot mortalium gentes, quot arborum, quot quadrupedum, reptilium denique animantium genera suo dorso sustinet tellus. Sed hanc talem, tantamq; Deus facile adeo condidit, vt Propheta, quòd nè exemplum quidem tantæ facilitatis haberet, perinde nihil factum tradiderit. Cum enim non satis rerum conditarū magnitudo, & ornamenta, potentiam, facultatemque sui Conditoris exprimerent, sed longe ab omni illius vi & excellentia iacerent inferius, modum Prophetæ excogitarunt alium, quo possent plus aliquid nobis explicare de diuina potentia, quo magnitudinem non solum creaturarum, sed etiam modum creationis referrent, 7 vt vtraq. ex parte, videlicet tum rerum magnitudine conditarum, tum facilitate cōdendi, possemus digniùs quid pro virili nostra de Deo omnipotenti intelligere. *Isa. 40.* Non solum aūt facilitas hæc in terra patet, sed ēt in ipsa hominum natura. Quippe cum auctor dicat, Qui cōtinet gyrum terræ, & habitātes in ea, quasi locustas, aut quasi stilla situlæ omnes gentes in conspectu eius. Repete

Psal. 113. *Homil. 5. de incomprehensibili Dei natura.* *1. Tim 6.* *Isa. 6.* *Dan. 8.*

pete omnes gentes, complectere animo Syros, Cappadoces, Bithynios, Mysos, Phrygios, Lycios, Assyrios, Arabes, Indos, Ægyptios, Aethiopes, Hispanos, Gallos, Germanos, Pannonios, Medos, Persas, Parthos, Armenos, Thraces, Macedonas, Græcos omnes: adde, Datiam, Dalmatiam, Italiam, &c. cæteraſq; innumerabiles gentes, quarum nec nomina quidem nouimus, hæc omnia mortalium genera, inſtar guttæ labentis de ſitula coram Deo verſari autumat. Accipe accuratius, dic quæſo quota eius guttæ particula ſis, qui Deum, cui vniuerſæ gentes pro ſtilla ſitulę habentur, ſcrutaris atque examinas? Sed cur de cęlo, terra, mari, & natura hominum loquar? cęlum ſuperet ipſum noſtra oratio, & vlterius pergat ad Angelos. Verum millia Angelorum ſunt innumerabilia, mille millia Archangelorum, adde ſedes, dominationes, poteſtates, principatus, cœtus incorporeos virtutum innumeros, denique genera cęleſtia innumerabilia, quæ omnia Deus creauit tanta cum facilitate, quantam nemo valeat verbis exprimere: ſatis enim illi ad omnia fuerat voluiſſe. Itaque vt vobis voluntas nihil laboris affert, nihil negotij, ſic illi creare tot, tantaſq; virtutes facile fuit. Quod Propheta *Pſal. 14.* *Iſa. 53.* *1. Cor. 2.* *2. Cor. 9.* *2. Cor. 15.* *Pſal. 113.* expreſſit, cum diceret: Omnia, quæcumq; voluit Dominus, fecit in cęlo, & in terra Infra cęli, quod quotidie cernis, naturam ſcire nequis, & inuiſibilis Dei ſubſtantiam ſcire indubiè profiteris?

8 *Homil. 5. de incomprehenſibili Dei natura.* IDEM explicat locum Pauli, qui de Deo dicit, quod eſt Rex regum, & Dominus dominantium, qui ſolus habet immortalitatem, & lucem habitat inacceſſibilem. Attendas velim diligentiæ Pauli; non enim dicit, qui lux inacceſſibilis eſt, ſed qui lucem inacceſſibilem habitat: ſcilicet, vt intelligas, quàm ipſe habitans Deus, inacceſſibilis ſit, quando domicilium quod inhabitat inacceſſibile eſt. Nec dicit lucem incomprehenſibilem habitat, ſed inacceſſibilem, quod lõgè plus quàm incomprehenſibile eſt. Quod enim inquiſitum, inueſtigatumque comprehendi non poteſt, id eſſe incomprehenſibile dicimus: quod autem nè inueſtigandi quidem vllo pacto operam patitur, & ad quod nemo proprius accedere poteſt, id inacceſſibile eſt. Nec dixit Paulus quod habitat lucem inacceſſibilem hominibus, ſed non Angelis, ſed abſolutè quod lucem habitat cunctis creaturis inacceſſibilem. Vnde Iſaias ait: Vidi Dominum ſedentem in ſolio excelſo, & eleuato, & Seraphin ſtabat iuxta illum: ſex alæ vni, & ſex alæ alteri; duabus velabant facies ſuas, & duabus velabant pedes ſuos. Dic quæſo quamobrem alias proponunt, & ſuas operiunt facies? Quid aliud dixeris caulæ, quàm ſplendorem procurſantem è ſolio illo, & fulgur proſiliens ferre nequire? Seraphin ſtabant iuxta illum; quod loci non ſignificat propinquitatem. Sed cum Spiritus ſanctus vellet oſtendere, illas eſſentias quamqua diuinæ ſubſtantiæ propiores, non tamen propterea poſſe proſpicere, idcirco dixit: Seraphin ſtabant iuxta eum, vt ex ipſa loci propinquitate, propius quàm nos illas eſſe oſtenderet Deum namque incomprehenſibilem eſſe, non pari modo nos atque Angeli nouimus. Quem admodum lucem radiorum ſolis, nõ tam cęcus, quàm qui videt eſſe inacceſſibilem nouit, ſic naturam Dei inacceſſibilem, non eodem nos nouimus modo, quo illę ſupernæ virtutes, & incorporeæ. Quantum enim inter hominem cęcum, & videntem diſcriminis eſt, tantum illæ à nobis differunt. Sed cur de beata illa ſubſtantia loquor, quando nè Angeli quidem ſubſtantiam homo videre valeat? Quod vt ita eſſe intelligatis, hominem vobis in medium adducam, Dei immortalis familiarem, cum ſapientia & religione, cum iuſtitia, cęterisq; virtutum officijs, ſanctum Danielem, vt cum eũ oſtendam expaueſcentem, deficientem, languentem, deſtitutum, omnino propter præſentiam Angeli, nemo cauſa peccatorum, malęq; conſcientiæ hoc accidiſſe exiſtimet, ſed expreſſa animi illi⁹, virtutiſq; ampliſſima confidentia, naturæ humanæ fragilitas planè de-

Luc. 2. *Iſa. 6.* *1. Tim 6.* *6 Hom. 2. de incomprehenſ. Dei nat.* *Iſa. 6.* *Iſa. 40.* *Ibidem.* *7* *Dan. 8.* *Iſa. 40.*

prehendatur, & pateat. Hic igitur Daniel ttium hebdomadarum diebus panem deſiderabilem non comedit, & vinum non introiuit in os eius, nec vnguento vſus eſt. Tunc viſionem meruit illam, cum iam aptior animus eius eſſet ad recipiendam eiuſmodi faciem, leuior. ſ. ieiunij beneficio factus, & ſpiritalior. Quid igitur inquit? Leuaui oculos meos, & vidi, & ecce vir lineis veſtitus, & renes eius accincti auro obrizo, & corpus eius quaſi chryſolitus, & facies eius quaſi ſpecies fulguris, & oculi eius quaſi lampas ardens, & brachia eius, & crura quaſi ſpecies æris candentis, & vox ſermonum eius, vt vox multitudinis. Vidi autem ego ſolus hanc viſionem, porro viri, qui erant mecum non viderunt, ſed terror nimius irruit ſuper eos, & fugerunt, ego ſolus relictus vidi, & non remanſit in me fortitudo, ſed ſpecies mea immutata eſt in me, & emarcuit, nec habui in me quidquam virium. Fuit ille adoleſcẽs corpore pulchro, forma per quam venuſta. Quem florem, quã elegantiam oris cum ſummus præſentiæ Angeli pauor abſumpſiſſet, pallorẽque induxiſſet, & vultus triſtitiam, adeo, vt perinde quaſi animam expirare videretur, hac de cauſa dixit; Species mea immutata eſt, & emarcuit Loquitur ei Angelus, & conſolatur, & audiens verba Angeli, rurſum frangitur, & exanimatus labitur in terram. Laborabat Propheta, & occumbebat, animus enim metu vehementi perculſus, conſpectusq; impatiens Angeli, minimè lucem illam ferre idoneus, admodum conturbatus cadebat. Audiant qui principem Angelorum perpenſant, atque examinant. Daniel, quem venerati Leonum oculi ſunt beluarum ferociſſimarum: Daniel, qui plus quàm natura pateretur humana efficere potuit, præſentiam Angeli ſui cõſerui ferre nequiuit, ſed defectiſſimus viribus atque exanimatus iacuit. Qui tã longè ab illius iuſtiſſimi hominis virtute abſunt, & iacẽt, & ſordent, ipſam ſubſtãtiã Dei ſe ſe diligentiſſimè noſſe profitentur, quæ millia Angelorũ creauit, quorum vnum Daniel videre nõ potuit. Cũ autem Seraphin alis productis ſe operiũt, nulla prorſus alia ratio eſt quam lux, quàm inacceſſibilem Deum habitare præclarè Paulus retulit. Ezechiel etiam, cui verbum Domini factum eſt iuxta fluuium Chobar, vidit ſpeciem electri, &c. Poſt hoc, cum vellet exprimere, nec à Propheta, nec à virtutibus illis merã ipſam ſubſtantiam recipi, illud addidit; Hæc viſio ſimilitudinis gloriæ Domini.

Dan. 10. *Ibidem.* *Dan. 6.* *Ezec. 2.*

10 *In epiſt. 1. ad Dam. Papã 10.* HIERONYMVS in epiſtola 1. ad Damaſum Papam, in qua exponit cap. 6. Iſaiæ, ait. Iſaias poſtulat ad eloquendum hoc myſterium carbonem poſtulat vt omni peccatorum ſorde deterſa, primum poſſit Dei ſacramenta conſpicere, dehinc enarrare, quæ viderit Seraphin duabus alis velabat faciem, & duabus velabant pedes, & duabus volabant. Velabant faciem non ſuam, ſed Dei. Quis enim eius poteſt ſcire principiũ, qui antequam iſtum conderet mundum, & Angelos, iam in ſua erat æternitate? Et duabus velabant pedes, nõ ſuos, ſed Dei. Extrema quippe eius ſcire quis poteſt; Priora annunciate mihi, & nouiſſima, quæ futura ſunt, & dicam, quia dij eſtis, ait Iſaias, ſignificans neminẽ poſſe, quid ante mundum fuerit, & quid poſt mundum futurum ſit, enarrare. Et duabus volabant. Media tantũ cognoſcimus, quæ ex Scripturarum nobis lectione panduntur, quando mundus plaſmatus ſit, quando lex data, quando diluuium. Et clamabant alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth. In ambobus teſtamentis, quæ ſignificãt illa duo Seraphin, Trinitas prædicatur.

11 *Li. 1 de fide ad Gratianũ Auguſtum. c. 2. 10. 4.* AMBROSIVS inquit. Secunda Trinitatis perſona Verbum dicitur, Filius dicitur, Dei virtus dicitur, & Dei ſapientia. Verbũ, quia immaculatus, Virtus, quia perfectus, Filius, quia genitus ex Patre, Sapientia, quia vnum cum Patre Eſt plenitudo diuinitatis in Patre, eſt plenitudo diuinitatis in Filio, ſed vna diuinitas, vbi nec ſubſtantiæ, nec voluntatis vlla eſt differentia.

[Infra:] Credere mihi iussum est, nõ discutere permissum est. Credidit Abraham Deo. Filius consempiternus est Patri. Noli credere, quod fuerit vel momentum aliquod, quo fuerit sine sapientia Deus, aut sine
Gen. 18. splendore lux. Abraham tres vidit, & vnum adorauit. Nam etsi tribus parabat obsequium, vnius tamen expectabat imperium. Legimus primogenitum Filium, legimus vnigenitum. Primogenitum, quia nemo ante ipsum; vnigenitum, quia nemo post ipsum. [Infra:] Si Isaias miserum se dicit, qui uidit Dominũ Sabaoth, quid ego de me dicam, qui cum immunda labia habeã, cogor de Dei generatione tractare?

12 IDEM dicit. De bono gignitur bonitas, de sapien
In prologo 2. libri. te sapientia, de forti virtus, de vero veritas, de viuente vita. [Infra:] Seraphin dicunt: Sanctus, Sanctus, Sanctus. Quid sibi vult sub vno nomine sanctitatis, trina repetitio? Si trina repetitio, cur vna laudatio? Si vna laudatio, cur trina repetitio? Trina repetitio cur, nisi quia Pater, & Filius, & Spiritus sanctus sanctitate vnum sunt? Et vt ostenderet Trinitatis vnam esse Deitatem, cum tertio dixisset, Sanctus, Sanctus, Sanctus, addidit singulariter, Dominus Deus Sabaoth. Sanctus igitur Pater, Sanctus Filius. Sanctus Spiritus sanctus. Adoratur Trinitas, & laudatur.

13 IDEM dicit: Et spiritus Domini ferebatur super
Lib. 1. Hexam. ca. 6. tom. 1. aquas. In quibus verbis, spiritum cum sanctorum & fidelium sententia pro Spiritu sancto accipimus: vt in constitutione mundi operatio Trinitatis eluceat. Præmisso enim, quia in principio fecit Deus cælum, & terram, ideſt in Christo fecit Deus, vel Filius Dei Deus fecit, vel per Filium Deus fecit, quia omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, supererat plenitudo operationis in Spiritu, sicut scriptum est: Verbo Do
Ioan. 1. Psal. 32. mini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Hic dicimus, quia Deus dixit, & Deus fecit, Spiritus quoque Dei superferebatur super aquas. Denique Syrus, qui vicinus Hebræo est, & sermone consonat, in plerisque sic habet: Et Spiritus Dei fouebat aquas, ideſt, viuificabat, vt in nouas cogeret creaturas, & fœtu suo animaret ad vitam. Nam etiam Spiritũ sanctum legimus Creatorem, dicente Iob: Et Spiritus diuinus, qui fecit me.

14 IDEM docet, qua ratione imago Trinitatis, & vni
Lib. de dignita. anim. cap. 2. tatis diuinarum personarum sit in homine, vnde hominis nobilitas pensanda est. Primo, quòd sicuti Deus vnus semp vbique totus est, omnia viuificans, moues, & gubernans, in quo viuimus, mouemur, & sumus, sic
Act. 17. anima in suo corpore vbiq; tota viget, viuificans illud, mouens, & gubernans: & hæc est imago vnitatis omnipotentis Dei, quam anima habet in se. Quæ quoque quandam sanctæ Trinitatis habet imaginem. Primò in eo, quia sicut Deus est, viuit, & sapit, ita anima secundum suum modum est, & viuit, & sapit. Est quoque & alia trinitas in ea, qua ad imaginem sui Conditoris perfectæ quidem & summæ Trinitatis, quæ est ex Patre, & Filio, & Spiritu sancto, condita est. Et licet vnius illa naturæ, tres tamen in se dignitates habet, ideſt intellectum, voluntatem, & memoriam. Nam sicut ex Patre generatur Filius, & ex Patre, Filioq; procedit Spiritus sanctus, ita ex intellectu generatur voluntas, & ex his item ambobus procedit memoria. Nec enim anima perfecta esse potest sine his tribus, nec horum trium unum aliquod quantum ad suam pertinet beatitudinem sine alijs duobus integrum constat. Et sicut Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus est, non tamen tres dij, sed vnus Deus tres habens personas, ita & anima intellectus, anima voluntas, anima memoria, non tamen tres animæ in vno corpore, sed vna anima tres habens dignitates, atque in his tribus eius imaginem mirabiliter gerit in sua natura noster interior homo. Ex quibus quasi excellentioribus animæ dignitatib. iubemur diligere conditorem, cum di-
Mat. 22. citur: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, ideſt ex toto intellectu, & tota voluntate, & ex tota memoria: vt inquantum intelligitur diligatur, & quantum diligitur semper in memoria habeatur. Nec solus sufficit de eo intellectus, nisi fiat in amore eius voluntas, immo nec hæc duo sufficiunt, nisi memoria addatur, qua semper in mente intelligentis & diligentis maneat Deus, vt sicut non potest esse momentum, quo homo non fruatur Dei bonitate, & misericordia, ita nullum debeat esse momentum, quo præsentem eum non habeat memoria. Et ideo optimè videtur mihi dictum, interiorem hominem imaginem esse Dei.

IDEM dicit. Profunda est altitudo sapientiæ & 15
scientiæ Dei, & inscrutabilia iudicia eius, & in inuestigabiles viæ eius. Non calcauerunt eas, ait Iob; filij glorificantium, nec transiuit per eas leo. Quis enim potuit vias eius comprehendere, quæ abditæ occulta penetrant? Vnde, inquit, inuenta est sapientia, aut quis locus disciplinæ? Nescit mortalis homo viam eius, nec inuenta est in hominibus, Abyssus dicit, non est in me, & mare loquitur, non est mecum. Non tibi licet scire, ò homo, alta sapientiæ, ideo tibi scriptum est: No
Rom. 11. li altum sapere, sed time. Quid curiosè quæris inuestigare, quod tibi non expedit scire, nec cognoscere da-
2. Cor. 12. tur? Paulus audiuit aliqua secreta sapientiæ, quæ prohibitus est alijs intimare, & ideo raptus est in paradisum, raptus vsque ad tertium cœlum, vt audiret ea, quæ in terris audire non poterat. Si quæ audiuit homo, non licuit ei loqui, quemadmodum quod non audiuit, inquirit? Imperatoris huius in terris non licet tibi scire consilia, & vis scire diuina? Non licet tibi curiosius inuestigare, quæ in terra geruntur, & curiosius requiris, quid supra cælum agatur? Nescit homo viam sapientiæ, nec in hominibus perfecta inuenta est. Non in 16
Moyse, non in Aaron, non in Iosue, non in Dauid, qui
Psal. 50. ait: Incerta, & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi, quid ipse dixit in posterioribus? Vt iumentum fa-
Psal. 72. ctus sum apud te. Supra te est scire, ò homo, altitudinem sapientiæ, satis est tibi, vt credas. Si enim non credideritis, inquit, nec intelligetis. Abyssum scire non potes, abyssum non potes comprehendere, quomodo altitudinem sapientiæ comprehendes? Abyssus dixit, non est in me, & tu potes dicere, quia in te est sapientia? Et tu ergo, in hoc sæculi istius positus freto, noli perfectam illam Dei sapientiam in hoc mundo quærere, quia mundus eam non cognouit, sed si vis eam inuenire, calca fluctus huius mũdi, sicut calcauit Petrus, & ambula super aquas huius sæculi, & porriget tibi dexteram sapientia. Nemo potuit noscere sapientiam, quia nemo nouit Filium, nisi Pater, & nemo nouit Patrem, nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare, sicut reuelauit illi, qui dixit: In principio erat verbum. O homo, quid vis profunda scire sapientiæ, quæ supra te sunt? Timere Deum sapientia est, abstinere à malo disciplina est.

AVGVSTINVS dicit vno verbo loquens de 17
Trinitate, quod nec periculosius alicubi erratur, nec
Lib. 1. de Trinitat. tom. 3. laboriosius aliquid quæritur, nec fructuosius aliquid inuenitur.

IDEM inquit. Si in illis vocibus, quæ fiebant in 18
Exodo, & illis omnibus corporalibus demonstrationibus Dominus Iesus ostendebatur, alias Spiritus
Libro 2. sanctus, non ex hoc sequitur, vt Deus Pater nunquam tali aliqua specie patribus visus sit. Multa enim talia visa facta sunt illis temporibus, non euidenter nominato, & designato in eis vel Patre, vel Filio, vel Spiritu sancto, sed tamen per quasdam valde probabiles significationes nonnullis iudicijs existentibus, vt nimis temerarium sit dicere, Deum Patrem nunquam patrib. aut Prophetis per aliquas visibiles formas
Dan. 7. apparuisse. Danieli apparuit antiquus dierum; Pater dans regnum, & Filius accipiens apparuerunt in
Gen. 18. specie corporali. [Infra:] Visus est Dominus Abrahæ, non

20
Lib. 15.
Psal. 104.
Isa. 55.
Eccl. 24.
21
Psal. 13.
Psal. 138.
Psal. 38.
Eccl. 43.

hæ,non vnus,aut duo, sed tres apparuerunt viri; quorum nullus excelsius alijs emicuisse dictus est, nullus honoratus effulsisse, nullus imperiosius egisse.

IDEM dicit. Omnis res, quamcunque cognoscimus,cõgenerat in nobis notitiam sui:ab vtroque enim notitia paritur,à cognoscente,& cognito. Itaque mẽs, cum seipsam cognoscit, sola parens est notitiæ suæ,& cognitum enim, & cognitor ipsa est. Quod ergo cognoscit se parem sibi notitiam sui gignit,quia non minus se nouit quàm est, nec alterius essentiæ est notitia eius qua seipsam nouit. Quid ergo de amore dicendum est, cur non etiam, cum se amat, ipsum quoque amorem sui genuisse videatur? Erat enim amabilis sibi,& antequam se amaret. Cur itaque amando se non genuisse dicatur amorem suum, sicut cognoscendo se genuit notitiam suam? Est ergo quædam imago Trinitatis ipsa mens,& notitia eius, quod est proles eius ac de seipsa verbum eius,& amor tertius,& hęc tria vnũ, atque vna substantia. Nec minor proles,dum tantam se nouit meus, quanta est,nec minor amor, dum tantum se diligit,quantum nouit,& quanta est. In libro etiam vndecimo dicit esse in sensibus vestigium Trinitatis,licèt non sit imago: quia quando videmus,verbi gratia,ibi sunt tria,res,quam videmus,& ipsa visio, & animi intentio,qua detinetur visu,in re visa.

20 *Lib. 15.* IDEM dicit. Si mysterium Trinitatis quærimus, Deus quærentibus adiuuabit,vt spero,nè fit infructuosus labor noster, & intelligamus quemadmodum scriptum sit in Psalmo: Lætetur cor quærentium Dominum,quærite Dominum,& confirmamini,quærite faciem eius semper. Et Isaias ait: Quærite Dominum, & mox vt inueneritis,inuocate eum,& cum appropinquauerit vobis,derelinquat impius vias suas, & vir iniquus cogitationes suas. Si ergo quæsitus inueniri potest,cur dictum est,Quærite faciẽ eius semper? An & inuentus fortè quærendus est? Sic enim sunt incomprehensibilia requirenda, nè se existimet nihil inuenisse, qui quàm sit incomprehensibile, quod quærebat,potuit inuenire. Cur ergo sic quærit,si incomprehensibile comprehendit esse, quod quærit, nisi quia cessandum non est quamdiu in ipsa comprehensibilium rerum inquisitione proficitur, & melior,meliorque fit quærens tam magnum bonum, quod & inueniendum quæritur,& quærendum inuenitur? Nam & quæritur,vt inueniatur dulcius,& inuenitur,vt quæratur auidius. Secundum hoc accipi potest, quod dictũ est,in Ecclesia stico dicente Sapientiam: Qui edũt me, adhuc esurient, & qui bibunt me,adhuc sitient. Manducant enim & bibunt, quia inueniunt, & quia adhuc esuriunt & sitiunt,adhuc quærunt. Deus respexit super filios hominum,vt videat, si est intelligens,aut requirens Deum. Ad hoc ergo debet homo esse intelligens,vt requirat Deum. [Infra:] In difficultate & angustia cognoscẽdæ Trinitatis libet exclamare ad Deũ; Mirifica est scientia tua ex me,inualuit, & non potero ad illam. Ex me quippe intelligo quàm sit mirabilis, & incomprehensibilis scientia tua,qua me fecisti,quãdo nec meipsum comprehendere valeo, quem fecisti, & tamen in meditatione mea exardescet ignis,vt quęram faciem tuam semper. Inter hæc, quæ multa iam dixi,nihil illius summæ Trinitatis ineffabilitate dignũ me dixisse audeo profiteri, sed confiteri potius mirificatam scientiam eius ex me inualuisse,nec posse me ad illam. Coram te est firmitas,& infirmitas mea, illam serua, istam sana. Coram te est scientia & ignorantia mea. Vbi mihi aperuisti,suscipe intrantem, vbi clausisti, aperi pulsanti: meminerim te, intelligam te, diligam te. Sapiens quidam, cum de te loqueretur, ait: Multa, inquit, dicimus, & non peruenimus, & consummatio sermonum vniuersa est ipse. Domine Deus vnus, Deus Trinitas, quæcumque dixi in his libris de tuo,agnoscant & tui, si qua de meo,& tu ignosce, & tui.

Ps. 104. *Isa. 55.* *Eccl. 24.* *Ps. 13.* *Ps. 138.* *Ps. 38.* *Eccl. 43.*

IDEM sic habet. Trinitatem Deus Pater nobis manifestauit, cum propter nimiam charitatem suam, qua nos dilexit, misit Filium suum in similitudinem carnis peccati,vt nos saluaret: misit etiã Spiritum sanctum,quo nos adoptaret in filios. Filium dedit in pretium redemptionis, Spiritum sanctum in priuilegium amoris,se denique seruat hæreditatem adoptatis. Pater,& Filius,& Spiritus sanctus,nomina sunt pietatis, nomina dulcedinis, nomina suauitatis & amoris. Quid enim dulcius Patre, & tanto Patre,tam dulcissimo,atque misericordiosissimo? Quid suauius Iesu Christo? Saluator noster totus est vnctus,totus est pius, totus est dulcis,atque suauis. Quid amabilius, & quid suauius,& quid sanctius Spiritu sancto? 22 *Li. de spi. & anima.*

IDEM dicit. Quemadmodum ignis,& splẽdor, qui igne gignitur,& circumquaque diffunditur, simul esse incipiunt, nec genitus à gignente præceditur, & sicut ignis gignens, & splendor genitus coæui sunt, ita Deus Pater gignens, & Deus Filius genitus, coæterni sunt. 23 *Li. de Trl. ni & unitate, to. 4. Simile.*

IDEM ait. Pater non est Filius,sed Pater est Filij, Spiritus sanctus non est Pater, nec Filius, sed Spiritus est Patris,& Filij,tres personæ, sed vnus Deus. quod ostendimus hac similitudine. In igne tria quædam conspicimus,lumen,ignis splendorem, & calorem, & cum sint tria,vnum lumen & vnus ignis est,simul exurgunt,simulq; consistunt, nec ignis præcedit splendorem,nec splendor calorem, & hæc non confusè vnum sunt,nec disiunctè tria,sed cum vnum sint, tria sunt,simul operantur,& cum inseparabiliter operãtur, aliud igni tribuitur,aliud splendori,aliud calori,nam cum ad ignem refers combustionem, ibi operantur, & splendor,& calor, & cum ad splendorem refers illuminationem,simul operatur ignis,& calor,cum verò ad calorẽ refers calefactionem simul operatur ignis & calor, & splendor. Ita cum dicitur, quod Deus fecerit mundum,intelligitur Pater cum Filio, & cum Spiritu Sancto,& cum remissio peccatorum tribuitur Spiritui sancto, intelligimus totam Trinitatem etiam hoc donum inseparabiliter operari. Ideo in igne apparere Deus voluit,nam & sancto Moysi in rubo in flamma apparuit,& filijs Israel ducatum in columna ignis prębuit, & super discipulos congregatos donum Spiritus sancti in linguis igneis effudit. Habet enim hoc elementum magnum sacramentum ad ea, quæ diximus. 24 *Lib 1. de symbo. ad ca he. t. 9. Simile.* *Exo. 3.* *Exo. 13.* *Act. 2.*

IDEM sic habet Scriptum est, quia non debemus loqui sublimia gloriantes. Quæ sunt ista sublimia, de quibus non licet multum loqui, nisi de Dei omnipotentia,de vnigeniti eius cœternitate, de sancti Spiritus magnificentia? Veniat igitur contra volentes scire vltra id,quàm necesse est, Salomon, & reprehendendo atque vocendo dicat: Altiora tẽ ne quæsieris,& fortiora te ne scruteris. Et Paulus: Non plus sapere, quàm oportet sapere. Philosophus Aristodemus annis multis insudauit naturam apis inuestigare,nec finaliter potuit. Quomodo ergo nos Trinitatẽ capere valeamus? Cur miramur ò fratres,qui lutei sumus, si nescire possumus naturam Dei? Nunquid Angeli in cælo ipsam inuestigare valent? Certum est,quod in die iudicij non damnebuntur Christiani, quòd naturam Dei scire nõ potuerũt,sed quia Deo obedire neglexerunt. Sufficiat nobis scire de mysterio Trinitatis tantum, quantum Dominus discipulis suis exposuit,quando dixit: Baptizate gentes in nomine Patris,& Filij,& Spiritus sancti. Tres aperte pronunciat personas,sed vnitatem ostendit,dicens,in nomine,& non in nominibus. Sancta Trinitas vnus Deus est,ex quo omnia,per quem omnia,in quo omnia sunt. Et nè tres Deos putaremus esse, ait Apostolus: Ipsi gloria,non ipsis. Ipsi quidem gloria semper sit,qui ait: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Cum enim singulariter dicit imaginem,ostendit vnam esse naturã eius,ad cuius 25 *Ser. 15. ad frat. in eremo, c. 10.* *1. Reg. 2.* *Eccl. 3.* *Rom. 2.* *Mat. 28.* *Rom. 12.* *Gen. 1.*

similitudinem homo fieret. Cum verò pluraliter dixit
26 nostram, demonstrat Deum non vnam esse personam, ad cuius imaginem homo fiebat. Si enim essentia Patris, & Filij, & Spiritus sancti una esset persona, non dixisset nostram, sed meam, nec faciamus, sed faciam. Si verò in illis tribus personis, tres essent essentiæ, nõ dixisset nostram, sed nostras. Et ideo cum dicit, ad imaginem nostram, indicat Trinitatem vnitatis, ad cuius imaginem factus est homo noster interior, qui similitudinem sanctæ Trinitatis retinet. Sicut enim Pater Deus, Filius Deus, Spiritus sanctus Deus, non tres Deos credimus, sed unum Deum tres personas habentem, ita anima intellectus, anima voluntas, anima memoria, non tamen tres animæ in vno corpore sunt, sed vna anima, quæ licèt vnius sit substantię, & naturæ, tres tamen habet dignitates, intellectum, voluntatem, & memoriam. Et sicut ex Patre generatur Filius, & ex Patre Filioque procedit Spiritus sanctus, ita per intellectum generatur voluntas, & ex his duobus procedit memoria. Sine his tribus anima perfecta esse non potest; nec horum trium vnum sine alijs duobus aliquid integrum consistit. Diximus de re hac libro sexto, cap. 4.

Tristitia, quæ est in iustis, gratanter suscipienda est, peccatorum autem noctua, & à corde pellenda.
Cap. V I.

1 *Hom. 15. in 2. epistol. Pauli ad Cor. to. 4.*

CHRYSOSTOMVS exponens verba illa; Et si contristaui uos, non me pœnitet, nam contristati estis secundum Deum. Nam qui secundum Deũ est dolor, is pœnitentiam in salutem stabilem operatur, inquit. In his verbis ostendit Paulus, quod non semper tristitia grauis res sit, sed quando secundum mundum est. Quid autem est secundum mundum? Quando contristaris propter diuitias, propter gloriam, propter mortuum, omnia hęc secundum mundum, ideo & mortem facit. Nam qui propter gloriã contristatur, inuidet, & sæpè perire cogitur, qualis erat tristitia Cain; & Esau. Hãc tristitiam vocat secundum mundum, quæ tristibus pernicioſa est. Etenim tristitia illa solum ad peccata vtilis est, quod hinc manifestatur. Qui pro amissis diuitiis contristatur, damnum non soluit; qui pro mortuo contristatur, iacentem non excitat; qui propter morbum contristatur, non solum non curatur, sed etiam auget morbum; qui verò in peccatis contristatur, hic solum vtilitatis aliquid amplius à tristitia accepit, absumit enim & euanescere facit peccata. Nam quoniam ad hoc remedium confectum est, hoc loco solum valet, & utilitatem declarat, in alijs autem & nocet. Atque ipse Cain, dicet aliquis, propterea quod Deo non placeret, contristabatur; quod verum non est, sed tristabatur, quia fratrem videbat clarum, cuius munera Deo probabantur. Alioquin si propter Deum doluisset, quia eius
2 dona Deo non erant accepta, imitari debebat fratrem, & illi congratulari, sed declarat se dolendo, secundum mundum contristari. Verum non sic Dauid, neque Petrus, neque aliquis iustorum, ideo vel pro suorum, vel pro aliorum peccatis dolere voluerunt. Quamuis quid tristitia molestius? Sed quando secundum Deũ fit, mundi gaudio melior est. Illud enim in nihilum desinit, hæc autem pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Etenim quod admirabile in ista, hoc est, quod nullum pœnitet sic doluisse, id quod mundanæ tristitiæ proprium est. Quid morte filij, maiorem dolorem infert? Attamen parentes se ipsos prę dolore plangentes in impetu luctus, quamuis nullam ferant inde utilitatem; ij tamen post tempus pœnitentiam agunt, quòd immodice doluerunt, cum nihil vtilitatis inde consecuti sint, immo & se magis afflixerunt. Sed non talis est tristitia secundum Deum, sed habet gemina commoda, & quodquis se non incusat ob dolorem, & quod tristitia in salutem desinit. Ambobus illis commodis ista priuata est. Etenim suo damno dolent, & postquam multũ doluerint, seipsos accusant, maximũ signum hoc esse ostendentes, quod dolor sibi nocuerit. Porrò tristitia secundum Deum, diuerso modo se habet; ideo & dicebat Paulus, quod pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Nullus enim seipsum incusat, si de peccato contristetur, & lugeat. Id quod & Paulus dicens, non opus habebat aliunde exempla afferre, neque adducere in medium eos, qui in antiquis historijs tristes fuerunt, sed ipsos Corinthios producit, & ab illorum factis, suum argumentum confirmat. Ecce enim, inquit, hoc ipsum, quod secundum Deum contristati fuistis, quantam in vobis operatum est soli citudinem, quasi diceret: Tristitia non solum non fecit, vt incusaretis vos ipsos, quasi temerè hoc, & frustra feciſſetis, sed & magis solicitos reddit.

IDEM inquit. Christus dicebat suis: In mundo 3 pressuram habebitis, sed confidite. Et iterum: Plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit, uos autem contristabimini: sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Non potest citra tristitiam præsens uita transmitti: sed nos mœreamus, non huiusmodi rebus, de quib. reges, sed ex quibus magnum habemus emolumentum. Nam quæ secundum Deum est tristitia, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Ex his oportet tristari, his dolere, his morderi. Ita Paulus pro peccantibus tristabatur, ita lugebat, ait enim; Ex multa tribulatione, & compressione cordis, scripsi uobis per multas lachrymas. Quoniam enim de propriis non habebat quid lugeret, hoc pro alienis agebat, quin & illa secundum luctus rationem propria putabat. Alij scandalizabantur, & ipse urebatur, alij infirmabantur, infirmabatur & ipse. Bona est talis tristitia, omni mundana melior lætitia, ita lugentem omnibus hominibus prępono; immo uerò & ipse Dominus ita lugentes beatos vocat misericordes. Tristitia hæc ex anima religiosa fit & pia, ex charitate, quam ipse Christus quærebat, ex fraterna, paternaque pietate. Huiusmodi lachrymę, multa sunt plenæ lætitia, huiusmodi luctus lętitiæ materia, licet nihil deploratis pro simus, nobis saltim ipsis proderimus. Qui namq; sic de alienis dolet, multò magis ex proprijs hoc patietur. In alienis ita deflens, non sine lachrymis sua pertransibit errata, quin immo nec facilè peccabit. Id autem grauissimum est, quod ita super peccantibus lugere nisi, neque de proprijs vllam exhibemus pœnitentiam, sed sine dolore cadimus, omnium maiorem gerimus curam, & omnia plus quã propria recogitamus peccata, propterea gaudio lætamur inutili, quod est mundi, quod statim extinguitur, & infinitos parit mærores. Tristemur tristitia gaudij genitrice, non autem lætitia, tristitiæ parente, gaudeamus; lachrymas fundamus, multam seminantes voluptatem, neq; risu rideamus, dẽtium nobis stridorem pariente: affligamur tribulatione, ex qua remissio nascitur; neq; delicias quęramus, ex quibus multa tribulatio paritur, & angustia: in terra pauliſper laboremus, ut in cęlo lętemur: incorruptibili uita nos ipsos affligamus, vt immortali requiem assequamur; nè in hoc breui effundamur momento, ne infinitum angamur; sustine tribulationem, & dolorem, & tristitiam, spe futurorum te pascens. Tu neque Paulo melior es, neq; Petro: si uis eadem cum illis assequi, quid cõtrariã ambulas uiam? Ad supernã ciuitatẽ nõ perducit remissionis uia, sed tribulationis. Illa lata, hęc angusta, hanc perambulemus, vt vitam assequamur ęternam; vbi namque tribulatio, ibi & consolatio. Cum itaque & Paulus in carcerem cęcidit, tunc illa facit mirabilia: cum naufragatus est, & in barbaram eiectus regionem, tunc maximè glorificatus est: cum uinctus forum intrauit, tunc vicit, & iudicem. Si non propter Deum tristeris, & tribuleris, tribulari omni-

ad pop. Antioch. t. 5. *Ioan. 16.* *2. Cor. 7.* *Hom. 66.* *2. Cor. 2.* *Act. 16. & 20. & seq.*

omnino necessarium est ex alia materia sine lucro.
Nam & inuidus,& pecuniarum amator, & meretrices deperiens ,& gloriæ cupidus , & aliorum quisque malas exercentium actiones , multas sustinet tristitias , & tribulationes , & lugentibus nihilominus tribulatur. Si verò neq; lachrymas fundit,neq; luget,propter inuerecundiam,& insensibilitatem id facit. Itaq; si ipsius animam discutias innumeris fluctibus plenã videbis. Cum igitur & illam,& hanc degentes vitam, tribulari necesse sit, cur hanc non eligimus , quæ cum tribulatione nobis infinitas coronas accumulat? Nam & omnes sanctos Deus ita per tribulationem & angustiam agebat, simul & illis vtilitatem afferens , & reliquos insensatos cautos faciens , nè maiorem meritis de ipsis sententiam habeant. Sic enim & idololatria principium cœpit , cum homines nimiæ supra meritum haberentur admirationi. In tertium decimum Deum esse putauit Alexandrum , Romanorum Senatus : hic enim hanc habebat potestatem deos creandi, & decernendi. Cum igitur ei omnia Christi opera renunciata fuissent,misit Gentis princeps interrogatum an Senatui videretur & ipse Deus decernendus. Illi verò non annuerunt,indignantes & ægreferentes , quod ante decretum & sẽtentiam suam, effulgens Crucifixi virtus omnem terrarum orbem in sui traxisset admirationem,& venerationem. Hoc autem & ipsis nolentibus dispensatum est, nè mortali decreto Christi prædicaretur diuinitas , nec vnus de multis esse putaretur qui ab eis fuerant instituti. Macedonem inter duos retulerunt Romani,quia multa magnaque viuens gessit, nam & ciuitates subegit,& multa bella profligauit , & erexit trophæa:& quid hoc? Nõ enim hæc diuinæ sunt argumenta naturæ: sed quæ Christus fecit , magna sũt hæc, & inenarrabilia , solique Deo possibilia . Et quæ sunt hæc? Quæ totus terrarum orbis per opera clamat. Et id quidem est admirabile , quod post crucem hæc Christus operatus est per vndecim mendicos,& piscatores. Nam quod viuens bella quidem expediat,& victorias,cum sit rex,& exercitus habeat,& pecuniarum copiam,nihil est mirandum,inopinatũ nihil,& nouũ: quod verò post sepulturam tanta facta sint vbique terrarum,& maris,hoc diuinam, & ineffabilem prædicat virtutem. Et Alexander quidem post mortẽ suam dissipatum imperium suum,& pænitus exterminatum nõ reparauit,non aliud gessit,neque magnum, neque paruum: quomodo namque facturus erat mortuus? Christus autem tunc omnem terrarum orbem ad se traxit adorandum,cum mortuus fuisset. Et quid de Christo loquor? Cum & discipulos , postquam obierunt,tunc effulgere fecerit? Quid dico discipulos,nam & eorum loca,& sepulchra, simul & tempora perenni memoria celebrari curarit? Tu vero mihi sepulchrum ostendas Alexandri,& profer diem,quo vitam finiuit , sed nihil horum insigne,sed omnia destructa sunt , & exterminata: Christi verò seruorum,& sepulchra clara sunt,regiam assecuta ciuitatem , & dies notissimi mundo , festam afferentes lætitiam . Et illius quidem loculum & proprij nesciunt,horum autẽ sciunt & Barbari. Et seruorũ crucifixi sepulchra regijs aulis sunt clariora, non edificiorum pulchritudine, sed cõuenientium studio. Nam & ipse,qui purpuram indutus est, accedit illa cõplexurus sepulchra,& fastu deposito , stat sanctis supplicaturus,vt pro se apud Deum intercedant,& scænarum fabrum , & piscatorem etiam mortuos , vt protectores orat,qui diademate redimitus incedit. Constantinum magnum , ipsius filius , honore magno censuit haberi,si pro foribus piscatoris paternum corpus collocaret. Et quod in regijs sunt ianitores regibus, hoc sunt in monumento piscatoribus reges, & illi quidem vt Domini loca tenent interiora, hi verò tanquam inquilini,& vicini aulæ ianuam sibi gratum habuere deputari,& infidelibus ex his ostendentes,quod in resurrectione maior erit piscatoribus dignitas: si hic enim

5 *Hom.66. ad pop. Antioch t.5.* 6 *2. Cor.2.* *Act.16.* *20. & seq.*

ita in sepulchris , multò magis , & in resurrectione ordo commutatus est. In sepulchris regum magna solitudo, hic autem magnus concursus . Et hic quidem regnans alicui subiecto præcipit, vt hunc quidem soluat, illum verò liget , sanctorum autem ossa non hanc habent miserabilem , & abiectam potestatem, sed illa multò maiorem. Dæmones enim iussum,& torquent, & vinctos ab illis soluũt sæuissimis vinculis. Quid hoc foro magis reuerendum , cum videatur nemo , nemo dæmonis instet lateribus, voces sentiuntur , & lacerationes, flagella, tormentaque, ac linguæ ardentes, terribilem illam vim dæmone non ferente? Et cinis,& ossa, & fauilla inuisibiles illas potestates dilaniant , cuius spectaculi gratia multi reges plerunque peregrinati sunt . Futuri namque iudicij vestigia, & signa, sanctorum ædes exhibent , vbi dæmones flagellantur, corriguntur homines,& liberantur.

7 AVGVSTINVS exponens verba illa: Tota die contristatus ingrediebar,ait. Tota die, sine intermissione, tota vita. Sed ex quo cognouit Ex quo sabbatum recordari cœpit. Quandiu enim recordatur, quod nondum habet,non vis , vt contristatus incedat? Tota die contristatus ambulabam, quoniam anima mea impleta est illusionibus , caro sanitatem non habet, quid remanet, vnde sit lætitia ? Nonne oportet , vt contristetur? Tristitia nobis sit donec anima nostra exuatur illusionibus, & corpus nostrũ induatur sanitate . [Infra.] Rugiebam à gemitu cordis mei . Homines,si quando audiunt gemitum hominis, plerumque gemitum carnis audiunt, gementem à gemitu cordis non audiunt. Abstulit nescio quis res huius,rugiebat , sed non à gemitu cordis,alius,quia abstulit si ium,alius, quia vxorem,alius,quia grandinata est vinea,quia cuppa acuit, quia diripuit iumentum ipsius nescio quis, alius,quia damnum aliquod passus est , alius , quia timet hominem inimicum: omnes isti à gemitu carnis rugiunt. At verò seruus Dei , quia ex recordatione sabbati rugit, vbi est regnum Dei,quod caro, & sanguis non possidebunt,rugiebam,inquit,à gemitu cordis mei.

8 *in Ps. 37. to. 8.*

9 IDEM sic habet. Fratres sic se habet miseria nostræ conditionis , & Dei miseratio,vt tempus mæstitiæ,tempus lætitiæ præcedat,ideſt, vt prius sit tempus mœstitiæ , posterius tempus lætitiæ . Tempus mæstitiæ peccata nostra repererunt nobis, tempus verò lætitiæ,non venit de meritis nostris, sed de gratia Saluatoris . Tristitia sic est , quomodo stercus . Stercus non loco suo positum,immunditia est, stercus suo loco positum fertilem facit agrum . Videte stercoris locum ab agricola prouisum . Ait Apostolus : Et quis est , qui me lætificet , nisi qui contristatur ex me? Et alio loco : Tristitia secundum Deum , inquit , pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Qui secundum Deum tristis est,in pœnitentiam tristis est de peccatis suis. Tristitia de iniquitate propriam iustitiam parturit . Prius tibi displiceat,quod es,vt possis esse , quod non es . Nunquid fratres in massa tritici purgata , inuenies stercus? Tamen ad illum nitorem,ad illam pulchritudinem per stercus peruenitur . Vnde meritò Dominus dicit in Euangelio de quadam arbore infructuosa. Iam ecce triennium est,quòd venio ad eam,& fructum in ea non inuenio , præcidam illam , nè mihi agrum impediat. Intercedit colonus , iam securi imminente infructuosis radicibus , & penè feriente , dicit : Domine dimitte illam , & hoc anno circumfodio ei , & adhibeo cophinum stercoris : si fecerit fructum , bene , sin minus , succides eam . Arbor ilta genus est humanum , adhibeatur cophinis stercoris , si fortè det fructum . Ergo fratres , stercoris locus opportunius dat fructum , importunius autem locum facit immundum . Nescio quis tristis est,inuenio nescio quem tristem , stercus video , & locum quæro : dic amice, vnde tristis es? Perdidi , inquit , pecuniam. Locus immundus , fructus nullus,audiat Apostolum:

Ser. 15. de temp. t. 10 *Simile.* *Esa. 8.* *2. Cor. 2.* *2. Cor. 7.* *Luc. 13.* 10

Tristitia mundi mortem operatur. Non solum fructus
2. Cor. 7. nullus, sed etiam magna pernicies. Sic & de cæteris rebus ad gaudia sæcularia pertinentibus, quas res longum esset enumerare. Video alium tristantem, gementem, flentem, multum stercoris video, & ibi locum quæro. Et cum viderem tristem, flentem inueni, & orantem: orans nescio quid mihi bonæ significationis ingessit. Sed adhuc locum quæro. Quid enim si iste orans gemens mortem orat inimicis suis? Etiam sic iam plorat, iam rogat, locus immundus, fructus nullus. Inspexi alium rursus gementem, flentem orantem, stercus agnosco, locum quæro. Intendo autem orationis
Ps. 40. eius, & audio dicentem: Ego dixi Domine, miserere mei, sana animam meam, quia peccaui tibi. Gemit peccatum, agnosco agrum, expecto fructum, Deo gratias. Bono loco est stercus, non ibi vacat, fructum parturit. Hoc est verè tempus fructuosæ mœstitiæ, vt conditionem mortalitatis nostræ, abundantiam tentationum, surreptiones peccatorum, aduersitates cupiditatum, rixas concupiscentiarum contra bonas cogitationes semper tumultuantium doleamus, hinc tristes simus. Hoc tempus miseriæ nostræ, gemitus nostri, quadraginta dies illi significant ante pascha. Lætitia verò, quę posterior erit, quietis, fælicitatis, vitæ æternæ, his diebus quinquaginta post pascha significatur. Vnum tẽpus, in quo sumus, alterum, in quo nos futuros esse speramus Domini passio, tempus nostrum significat, in quo nos sumus, & flemus. Flagella uincula contumeliæ, sputa, spinea, corona, opprobria, postremò ipsa crux, quid aliud significant, nisi tempus, quod agimus, tempus mœroris? Ideo fœdum tẽpus, sed fœditas ista stercoris sit in agro, non in domo. Mœror sit de peccatis, non de cupiditatibus.

11 GREGORIVS explicans verba illa Iob cap. 1.
Lib 1. mo. c. 11. f. 2. Vir erat in terra Hus nomine Iob, inquit. Si Iob dolẽs, & Hus consiliator dicitur, non immeritò per vtraque nomina electus quisque figuratur, quia nimirum consiliatorem animum inhabitat, qui dolens de præsentibus ad æterna festinat. Nam sunt nonnulli, qui vitam suam negligunt, & dum transitoria appetunt, dũ æterna, vel non intelligunt, vel intellecta contemnunt, nec dolorem sentiunt, nec habere consilium sciunt. Cumque superna, quæ amiserunt non considerant, esse se (heu miseri) in bonis fælices putant At contra electorum mentes, dum transitoria cuncta nulla esse conspiciunt, ærumnam exilij, quam tolerant, deplorant, & ad sublimem patriam incessantibus se amoris stimulis excitant. Cum ergo dolens videt, quàm sit æternũ, quod perdidit, inuenit salubre cõsilium, temporale hoc despicere, quod percurrit, & quo magis crescit consilij sciẽtia, vt peritura deserat, eò augetur dolor, quod necdum ad mensuram pertingat. Vnde bene per Salomonem dicitur
Eccl. 1. Qui addit scientiam, addit, & dolorem. Qui enim scit iam summa, quæ adhuc non habet, magis de infimis, in quibus detinetur, dolet. Rectè ergo in terra Hus habitare Iob dicitur: quia in scientiæ consilio electi vniuscuiusque dolens animus detinetur. Iob ergo in terra Hus habitat, dum mens electi, quò magis per consilium viuere nititur, eò angusti itineris dolore fatigatur.

12 IDEM explicans verba illa: Mærens incedebam,
Lib. 20. mo. c. 28. sine furore consurgens in turba clamaui, dicit. Sanctus vir, qui paulò superius dixit, Eleuasti me, inferius adiungit, Mærens incedebam. Miro enim ordine vno eodemque tempore conuenire in actibus bonorum solet, & foris honor culminis, & intus afflictæ mæror humilitatis. Vnde sanctus quoque vir eleuatus rebus, & honoribus, mærens incedebat, quia etsi hunc prælatũ hominibus gloria potestatis ostenderat, interius tamẽ mœrore suo secretum sacrificium Domino contriti cor
Iob 30. dis offerebat: Sacrificium quippe Deo est spiritus contribulatus. Ps. 50. Quis terrena sapiens, temporalia amplectens, beatum Iob inter tot prospera lætum non crederet, cum ei suppeteret salus corporis, vita filiorum, incolumitas familiæ, integritas, greguin? Sed quia in his omnibus non gaudebat, ipse sibi testis est, qui ait: Mœrens incedebam. Sancto enim viro adhuc in hac peregrinatione posito, omne, quod sine uisione Dei abundat, inopia est: quia cum sibi omnia electi adesse vidẽt gemunt, quòd omnium auctorem nõ uident Sed hęc, quæ iuxta historiam de uno diximus, necesse est, vt de diuersis electis Ecclesiæ sentiamus. Ipsa quippe in electis suis etiam per prospera incedit mærens: quia nil sibi verè prosperum deputat, quousque bonum, quod singulariter quærit, apprehendat. Fideles quippe illius, temporali quidem pace perfruuntur, sed perpetuè suspirant, honorantur, & afflicti sunt, quia plerunque ibi videntur in culmine, vbi ciues non sunt.

IDEM exponens verba illa Iob cap. 33. Et erudiẽs 13
eos instruit disciplina, sic habet. Hoc dicit, quia consi- Libro 23.
derantí menti, & se se per pœnitentiam laceranti, quasi mor. c. 13.
quædam plagę percussionis, sunt lamenta compunctionis. Vnde etiam Salomon rectè vim percussionis vtriusque coniungens, ait: Liuor vulneris abstergit ma- Prou. 20.
la, & plagæ in secretioribus ventris. Per liuorem quippe vulneris, disciplinam insinuat corporeę percussionis. Plagæ verò in secretioribus ventris, sunt interna mentis uulnera, quæ per compunctionem fiunt. Sicut enim uenter cibis repletus extenditur, ita mens prauis cogitationibus dilatata subleuatur. Abstergunt igitur mala, & liuor vulneris, & plagæ in secretioribus vẽtris, quia & disciplina exterior culpas diluit, & extensam mentem compunctio pœnitentiæ vltione transfigit. Sed hoc inter se vtraque hæc differunt, quòd plagę percussionum dolent, lamenta compunctionum sapiunt. Ille affligentes cruciant, ista reficiunt, dum affligunt. Per illas in afflictione mæror est, per hæc in mœrore lętitia. Quia tamen ipsa compunctio mentem lacerat, eandem compunctionem non incongruè disciplinam uocat. Quatuor quippe sunt qualitates quibus iusti uiri anima in compunctione vehementer afficitur. Cum aut malorum suorum reminiscitur, considerans vbi fuit, aut iudiciorum Dei sententiam metuens, & secum quærens, cogitat, ubi erit, aut cum malæ vitę præsentis solerter attendens, mærens considerat vbi est, aut cum bona supernæ patrię contemplatur, quę quia necdum adipiscitur, lugens conspicit, ubi non est. Malorum suorum Paulus meminerat, & ex
1. Cor. 15. eis se in quibus fuerat affligebat, cum diceret: Non sũ 14
dignus vocari Apostolus, quia persecutus sum Eccle- 1. Cor. 9.
siam Dei. Rursum diuinum iudicium subtiliter pensans, in futuro male esse metuebat, dicens: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte alijs prędicans, ipse reprobus efficiar. Rursus mala præsentis
2. Cor. 5. vitę pensabat, cum diceret: Dum sumus in hoc corpore, peregrinamur à Domino. Et uideo aliam legẽ in mẽ Rom. 7.
bris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducẽtem in lege peccati, quę est in membris meis. Infęlix ergo homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et rursus bona æternæ patriæ considerabat, dicens: Videmus nunc per speculum in ænigmate, 1. Cor. 13.
tunc autem facie ad faciem. Atque iterum: Scimus quoniam, si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod ædificationem ex Deo habemus domum non manufactam, sed æternam in cęlis. Ps. 13.
Mala vitæ præsentis considerans Iob, ait: Tentatio est vita humana super terram. Vnde Dauid quoque ait. Vniuersa vanitas omnis homo viuens. Et quamquam in imagine Dei ambulet homo, vanè conturbatur. Qui rursus æternam patriam contemplatus, & hæc mala pensans, in quibus erat, & illa bona considerans in quibus adhuc non erat, ait: Heu me, quia incolatus Ps. 119.
meus prolongatus est. Et ego dixi in pauore meo, Ps. 30.
proiectus sum à vultu oculorum tuorum. Subleuatus in extasi (quod nostri interpretes non proprie pauorem vocauerunt) à vultu oculorum Dei vidit se esse

proie-

proiectum. Post interni quippe luminis visionem, quæ in anima radio claritatis emicuit, ad semetipsum rediit, & cognitione percepta, vel quibus illic bonis deesset; vel quibus malis hic adesset, inuenit. Neque enim quis præsentis vitæ mala, sicut sunt, conspicere prævalet, si bona æternæ patriæ per contemplationis gustum contingere necdum valet. Vnde & à vultu
15 oculorum Dei proiectum se esse cognouit, Subleuatus quippe vidit, quod se hic videre non posse ad re relapsus ingemuit. Perfectam, scilicet animam ista compunctio afficere familiarius solet. Vnde aliquando ad quandam inusitatam dulcedinem interni saporis admittitur, ac raptim aliquomodo ardenti spiritu affiata renouatur, tantoque magis inhiat, quantò magis, quod amet, deguſtat, Atque hoc intra se appetit, quod sibi dulce sapere intrinsecus sentit, quia videlicet eius amore dulcedinis, sibi coram se viluit, & postquam hanc vtcumque percipere potuit, quid sine illa dudum fuisset, inuenit. Cui inhærere conatur, sed ab eius fortitudine sua adhuc infirmitate repellitur, & quia eius munditiæ contemperari non valet, flere dulce habet, sibique ad se cadenti, infirmitatis suæ lachrymas sternere. Quia ergo, sic affecta anima, contra semetipsam graue certamen tolerat: & quia omnis hæc de nobis controuersia, cum nos afficit, affligit, quamuis delectatione permixta, non modicum dolorem parit. Eliu postquam dixit, Deum nobis per somnium loqui, & locutione eius nostras aures aperiri, non immeritò eandem apertionem aurium disciplinam vocat, quia eò magis nos afficiendo conterit, quò magis ad nos per occultam eius inspirationis gratiam internæ intelligentiæ sonus erumpit. Neque enim fleret quisque extrinsecus, quod est, si non intrinsecus potuisset sentire, quod nondum est. Flemus, cum nosmetipsos inspicimus, conditione quidem integros, sed culpa vitiatos. Proinde compuncti appetimus vitiare, quod fecimus, vt ad id, quod facti fuimus, reformemur. Vnde subdit; vt auertat hominem ab his, quæ fecit, hoc est à peccatis. Vide lib. 7. cap. 4. & lib. 10. cap. 2.

Finis Libri Decimiseptimi.

EPITOME SANCTORVM.

PER LOCOS COMMVNES AD CONCIONES CONFICIENDAS,

LIBER DECIMVSOCTAVVS.

AVCTORE R. D. IOANNE LOPEZ.
Episcopo Monopolitano Ord. Prædicatorum.

Vanagloria periculosam, & frequens malum est, & quomodo vincendum. Caput Primum.

1 In lib cõst. monast. c. 11. in 2.

QVONIAM vanæ gloriæ filia hypocrisis est, & de hypocrisi maloq; eius diximus, lib. 8. cap. vlt. (finis enim inanis gloriæ est manifestatio propriæ excellentię, si autem homo ad id tendat per falsa, hypocrisis est in doctrina D. Tho. 2. 2. q. 132. artic. 5.) ea propter illa consulenda sunt.

2 BASILIVS intendit docere, quod ad recta studia consectanda neutiquam impellere nos inanis gloria debet, & ait. Fugienda cum primis inanis gloria est, quæ non ante labores, a laborum nos susceptione deterret (si quidem leuius hoc esset malum) sed iis iam transactis, mercedis præmiis exuit, spoliatve. Illa expugnatu difficilis, & calida salutis nostræ insidiatrix, illa uel in ipsius cœli connexis insidiarum aduersum nos collocatrix, uirtutes ramis in cœlum usque licet expansis, ac porrectis adornatas profligare, ac deturbare pertinacissimè contendit. Simul ac enim illa pietatis mercatorem cuiusque modi uirtutum mercibus oneratum mentis nauem subsarcinasse, & complesse animaduertit, procella sua ocyus excitata, in eo omni conatu operam dat, vt illam euertat, atque aquis pessundet. Illius enim, qui ad regnum supernum nauigationis suæ cursum instituerat, mente illa ad res humiles gloriasque hominum contemplandas detorta, vniuersas repentino spiritu ex animo diuitias exufflat, & subrutis uirtutum fundamentis, proceritate sua ad cælum vsque pertingentes labores deturbat, & terræ allidit: cum nos, ut eorum ab hominibus præmia expectemus impellat, quos æquum erat, cum oculos in solum Deum haberemus intentos, illique uni rectè facta nostra reseruaremus, meritam ab eo solum mercedem referre. Nos uerò, cum ad amplectendas uirtutes, hominum iudicio impulsi potius accedamus quam Dei, inanemque ab illis gloriæ mercedem flagiremus, iure optimo diuinorum præmiorum frustrationem incurrimus, quippe qui non propter Deum labores adeamus, sed hominibus operarios nosmetipsos locemus. A quibus cum mercedis loco, mercedis iacturam auferamus, quid est, quod nobis a Deo reddi amplius poscamus, propter quem animum, ut operis aliquid facere-

Simile.

Mat. 6.

ceremus, noſtrum nunquam induximus? Vnde de huiuſmodi hominibus Dominus in Euangelio dicit: Amen dico vobis receperunt mercedem ſuam. Age igitur, quando hæc ita ſunt, fugiamus inanem gloriam, dulcem ſpiritualium operum expoliatricem, iucundũ animarum noſtrarum hoſtem, tineam virtutum, blandiſſimam bonorum noſtrorum deprædatricem, eandemq; mellis illitu fraudis ſuæ veneni coloratricem, & mortiferi hominum mentibus poculi porrectricem, quod opinor ea de cauſa facit, vt vitio ſe illi auidius ingurgitent, nec vllà illius expleantur ſatietate. Dulce quid imperitis humana gloria eſt. Quin & qui ab hac captiui tenentur, ij facile ab ea impelluntur, vt à recto rerum iudicio aberrent: Qui enim hanc concupiſcit, is ſpreto domeſticorum conſilio, id vnum tantummodo perfectum, & magnificiendum iudicabit, quod apud imperitam, & promiſcuam multitudinem, in admiratione eſſe animaduerterit. Quo fit, vt ſi nequiſſimi ét, ac omnis prorſus iudicij expertes ſint, qui, quæ mala ſunt, admirentur, neceſſariò tamen ea omnia, quæ à ſtudiorum ſuorum iudicibus probata eſſe crediderit, facturus ſit, qui laudari ſe cupit. Ex quo intelligi facile poteſt, inanem gloriam, non ad euertendas modò honeſtas actiones valere, ſed ad improbas etiam iter munire. Quo circa danda opera eſt, nè quoquam omnino à recta ratione, Deoque rectè rationis auctore, oculos dimoueamus, ſed iter illud, quod à Deo nobis mõſtretur, teneamus. Atqui in huiuſmodi curſu, ſiue is ab aliquibus laudetur, ſiue contra vituperetur, coniectis in cęleſtem laudatorem oculis, neque illorum laudes magnopere curremus, ſed tantum de recto in rebus bonis iudicio illorum gratulemur, neque iſtorum vituperatione ab eo vllo modo dimoueamur, potiuſq; eorum vicem, tanquã recto iudicio carẽtium, atque in grauiſſimis tenebris verſantium doleamus.

3 CHRYSOSTOMVS explicans illa verba 2. Paralip. 29. Et fecit Ozias, quod rectum eſt in conſpectu Domini, ſic habet. Hoc teſtimonio magnam illius virtutem declarauit. Non enim ſolum fecit, quod rectũ erat, verum etiam fecit in conſpectu Domini. Non apud homines oſtentans, quemadmodũ apud Iudæos faciebant illi, qui ante eleemoſynam tuba canebant, & in ieiunijs facies ſuas obſcurabant, qui orabant in compitis: quibus rebus quod poteſt eſſe miſerius, ubi poſt toleratos labores, omni præmio fruſtrabantur? Quid facis homo? Alij redditurus es rationem factorũ tuorum, & alium teſtem citas eorum quæ facis? Alium habes iudicem, & alium adhibes ſpectatorem? Non vides aurigas qui prætercurrentes totam illam ſtadij partem, qua vniuerſa ciuitas è ſublimi ſpectat ſedens in equeſtri certamine, ibi cõtendunt concertatorum currus ſubuertere, vbi Cęſarem viderint ſedentem, & vnũ óculum digniorem, cui fidant, ducunt, quàm tot hominum vultus? At tum, cum videas ipſum Angelorum regem tuo curſui agonetham, hoc eſt, certaminis iudicem, & præmiatorem præſidere, eo prætermiſſo, ad cõſeruorum fugis oculos? Atque ideo ſanè poſt innumerabiles luctas, incoronatus recedis, poſt ſudores plurimos abſque brachijs venis ad Agonothetam. At non talis erat Ozias, ſed in conſpectu Domini faciebat, quod rectum erat.

Hom. 3. in c. 6. Iſ. t. 1. Matt. 6.

Simile.

4 IDEM dicit. Quid infęlicius credatur eſſe, quam cum in portu ſedens, naufragium pateris etiam? Hoc autem faciunt hi, qui ob inanem gloriam bona operantur. Nè igitur iſtud eueniat, cum boni quippiam feceris, noli à me gratiam flagitare, vt Deum certè habeas debitorem. Accipit enim ille fœnus, à quibus non putatur accipere. Habes igitur locupletiſſimum debitorẽ, cur illum relinquens, me exigis hominem pauperem prorſus ac tenuem? Numquid enim indignatur hic debitor, cum fœnus exigitur? Num aut verax in ſoluendo non eſt, aut ſoluere ſponte diſſimulat? Non cernis eius, nullo explicabiles ſermone, thesauros? Non liberalitatem illam inenarrabilem donatoris? Ipſum igitur tene, ipſumq; exige, hac enim exactione iactatur. Nam ſi ab alio exigi viderit, quæ ipſe debet, ſuam reputabit iniuriam: nec tibi vltra iam redder, quinimmo te ſibi vltionis faciet debitorem. Vnde me indicat, inquit, ingratũ? Cuius verò mihi es idoneus conſcius paupertatis? Quia ſcilicet me prætermiſſo, ad alium importunus accedis, alterum fœneratus es, & alterius exactor efficeris. Nam etſi homo accepit, quod in eleemoſyna dediſti, Deus tamen, vt tribueres, imperauit. Se igitur principalem debitorem tuum vult eſſe, præbens tibi occaſiones innumeras exigendi. Noli igitur tantas relinquendo diuitias, tantamq; facultatem, & copiam largiendi, à me vt accipias, poſtulare, qui nihil omnino poſſideo. Cuius enim rei gratia mihi te oſtendis, cum miſericordiam pauperibus impendis? Num ego tibi, vt tribueres, imperaui? Numquid à me, vt retribuerem, audiſti, vt à me conſequenter mercedem videaris exigere? Ipſe dixit: Qui miſeretur pauperi, fœneratur Deo. Deo igitur fœneratus es, ipſum repoſce, ſed non tibi in præſenti cuncta reſtituet: verum hoc quoque tuo commodo facit. Eſt quippe talis hic debitor non qui (vt alij) feſtiner ipſum tantummodo fœnus exoluere, ſed agit omnia & vt vſura currat, & creditum ipſum maneat in tuto. Propterea hic quidem reddit ex parte, maximum autem tibi in futuro theſaurum reſeruat.

Simile.

Mat. 6.

Prou. 19.

IDEM inquit. Grauis atque multiceps certè hæc paſſio eſt, alij enim principatu, alij diuitijs, alij robore corporis gloriantur, & progredientes quaſi ordine quodam, ad eleemoſynam, ieiunium, orationes, doctrinamque veniunt, ita multa ſunt huius belluæ capita. Verum non eſt mirabile, inani gloria propter alias res commoueri, ieiunio autem, atque oratione iactare, mirabile ſimul, & lachrymis dignum eſt. Sed nè ſolum criminemur, modum etiam quemdam exponamus, quo tam truculẽtam poſſimus effugere beſtiam. Quos igitur primò aggrediamur? Eos ne qui diuitijs, an eos, qui veſtibus gloriantur? Eos, qui principatu, an eos, qui doctrina, aut arte quadam, aut robore corporis, aut forma, aut ornatu iactant? Eos ne, qui atrocitate, an eos, qui humanitate, & eleemoſyna tumeſcunt? Multos enim hæc paſſio riuos poſſidet, vt vltra vitam noſtram progreditur. Mortuus enim eſt ille, ac ille, inquit, & vt mirabilis quidem fuiſſe videatur, talia, & talia teſtamento iuſſit fieri. Hac ratione ille eſt inops, ait, ille autem diues. Nam quod acerbum eſt, a contrarijs etiam hæc fera conſtat. Primò igitur inuadamus illos, qui eleemoſyna gloriantur. Mihi certè ita videtur. Doleo enim, cum inanem conſidero gloriam rei, quã uehementer quaſi peſtem inſidere, & quaſi nutricem regiæ puellæ inſidiantem, alit enim eam, ſed ad impudicitiam, & infamiam. Nam patrem contemnere iubet, & vt ſceleſtis, ac perditis iuuenibus placeat, impudico expollit ornatu, non qualem pater deſiderat. Age igitur, aduerſus hos enſem ſtringamus. Fiat ergo à quodam eleemoſyna cumultatè ad oſtentationem. Sic igitur à thalamo paterno primum eam educit, cumque pater iubeat, nè ſiniſtræ quidem eam apparere, ipſa ſeruis, notis, atque ignotis, & quibuſcumque obuijs oſtentat. Vides à qua lena hoc ſcortum ad amores turpes hominum impellitur, & quemadmodum ipſi iubeant, ita ornetur? Vis videre quomodo non meretrix ſimpliciter, ſed furioſa meretrix huiuſmodi aĩa efficit? Quali mente prædita ſit, diſcere ſtudeas. Quid enim furioſius eſt, quàm omiſſo cœlo, poſt ſeruos fugitiuos, & perditos homines per vicos, & angiportus currere, ad inquirendos inimicos, atque amplectendos? Nemo quippe maiore odio multitudini eſt, quàm qui falſam gloriam ab ea quouis modo aucupatur. Mille namque criminationes in huiuſmodi hominem confingunt, nec aliter fit, quàm ſi quis puellam regiam à ſolio regali depulſam, adulteris viris tradat. Iſti ergo quantò

Hom. 72. in c. 22. Matt.

5

6

magis

magis eos amplecteris, tantò à te magis auertuntur. Deus autem si ab eo gloriam quæras, amplectitur te, atque laudat, & magna retribuere paratus est. Ad hæc, si detrimentum huius iactantiæ melius perdiscere velis, si quando ad ostentationem te & laudem dederis, considera, quomodo mœror confestim surrepat, & continuus permaneat, præceptumque Christi clamantis in mentem veniat, omnem te mercedem perdidisse. Nam si beneficij cõmemoratio, quasi exprobratio est, quid dicemus eum facere, qui beneficia libenter multis ostentat? Quomodo igitur hoc venenum effugiemus? Certè si diligenter considerabimus, à quibus quærimus gloriam. Dic enim quæso, quemnam eleemosynæ
7 opificem esse putas; Eum videlicet, qui rem ipsam adinuenit, qui optimè omnium id facere nouit, & sine termino factitat. Age igitur, respondeas: si luctas exercitatorias disceres, ad quosnam spectares, aut quibus te
Simile. in palestra ostenderes? Olera ne, ac pisces vendentibus, an huius luctationis principi, atque magistro? Et certè illi quidem multi sunt, hic verò vnicus. Nonne igitur, si hic te admiratur, illis deridentibus, tu quoque vnà cum magistro illos irridebis? Quid, si eloquentiæ artibus præstare velles, nonne si à præcipuis oratoribus laudareris, multitudinis verba contemneres? Quomodo igitur turpe non est, in cæteris quidem artificijs ac certaminibus, ad magistrum te duntaxat respicere, hac verò in re contrarium penitus facere, præsertim cum æquale detrimentum non sit? Nam si ad voluntatem multorum, non ad iudicium magistri luctaris, in ea re solummodo damnum est, sin verò ostentatione iactas, vitam æternam perdidisti. Si ergo misericorditer dando, similis Deo factus es, diligenter studie in cõtemnenda etiam ostentatione, similis ei efficiaris, qui morbos hominum curans, præcipiebat, nè alicui dicerent. Sed misericors, ac liberalis vocari ab hominibus desideras; quamobrem? Nonne nullum est huius rei lucrum, damnum autem inæstimabile? Ipsi enim, quos ad testimonium tuæ liberalitatis citas, latrones abs te constituuntur, qui te regno cœlorum spoliant: immo verò non ab ipsis hoc patimur, sed à nobis. O nouæ ca
8 lamitatis genus. O furiosam hanc turbationem, quæ tinea corrodere non potest, nec fur violare, ea inanis gloria omnino dispergit. Hæc est tinea cælestis thesauri, hic est fur, qui æterna regna furatur, qui immarcescibiles a nobis diuitias auferi, qui tanquam contagiosus morbus omnia corrumpit. Ira, quoniam prospexit diabolus, tam latronibus, & vermibus, quam alijs machinis inexpugnabile illud esse præsidium, per inanem gloriam illud expugnat. Sed gloriæ, inquies, cupidus sum. Nonne satis habes a conscientia eius, cui beneficium collatum est, & ab ipso Deo laudari? Sed apud reliquos homines etiam te ostentare cupis. Caue nè contrariũ eueniat, quam desideras. Tu quidem maxime cupis, vt de te admirans, ille misericors, ille humanus, ille benignus, dicat. ipse autem, ille inanis gloriæ cupidus, prædicabit, ille, qui omni quouis modo placere hominibus studet, cæteraque his deteriora. Sin verò tu celabis tunc exclamabit, O misericordem illum, atque humanum? Non enim grande aliquid, atque præcipuum occultari diutius Deus patitur, sed si tu celabis, ille manifestabit, & ita maiora lucraberis. Quare ad acquirendã gloriam, contraria est omnino ostentatio. Nã ad quod festinanter pergimus, ad illud impedimento solet maxime esse.

9 IDEM exponens illa verba: Non habebitis mercedem apud Patrem vestrum, dicit. Quid enim à Deo ac
Hom. 13. Imperfecti in Mat. 6. cipies, qui Deo nihil dedisti? Nam quod propter Deũ fit, Deo datur, & ab eo recipitur, quod autem propter homines fit, in ventos effunditur, & à nullo speratur. Quid est enim aliud hominum laus, quam ventorum transeuntiũ sonus? Cessauerunt homines loqui, & perdidit fructum suum, quia propter homines fecit, vt ab eis laudaretur. Quæ est autem sapientia res dare, & verba vacua comparare, aut certè mercedem Dei contemnere in perpetuum manentem in cœlis, & fugitiuos hominum sermones eligere? Melius est enim non facere, quam propter homines facere. Qui enim non facit, etsi in cœlo non inuenit, vel super terram nihil perdit, qui autem propter homines facit, & in terra perdit, & in cœlo non inuenit. Vel illum aspice, a quo laudem expectas. Ideo te laudat, quia propter Deum te facere putat: si autem intelligeret, quia propter eum facis, vituperaret potius. Quid ergo illi placere festinas, qui si
10 te aliquando intellexerit, deridebit? Sic est homo, qui propter homines facit bonum, sicut mercenarius ma- *Mat. 6.* lus, qui intra tempus locationis suæ comedit omnes mercedes suas, cum autem tempore completo receesserit, nudus egreditur. Sic ergo vacuus vadit ad Deum, qui mercedem omnium bonorum suorum accipere desiderauit in sæculo. Tu ergo cum facis eleemosynã, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt. Verè hypocrita, qui propter homines facit: aliud enim habet in corde, aliud monstrat in opere. In facie quidem propter necessitatem hominum facit, & videtur miseri cors, in corde autem propter vanam gloriam, & est vanæ gloriæ mercator. Tuba enim est omnis actus, vel sermo, per quem operis iactantia demonstratur. Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua, quod facit dextera tua. Dextera manus est voluntas animæ, semper ad bonum contendens, sinistra autem voluntas carnis, semper Deo contraria. Nesciat ergo carnis voluntas, quod facit voluntas animæ. Quando ergo voluntas est nobis faciendi eleemosynas propter Deum, voluntas est animæ, & dextra manus nostra. Si subeuntem nobis voluntatem vanam, vt ab hominibus videamur, ideſt, voluntatem carnis, & manum sinistram repressimus, nescit sinistra voluntas, quid facit dextra. Si autem subeunti huius mundi voluntati vanæ consẽserimus, coniungimus sinistram voluntatem dextræ, & 11 notum facimus sinistræ, quod dextera operabatur. Et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi in manifesto. Si tu te ipsum ostendas, pauci sunt, qui te laudẽt, ideſt, qui non intelligant, quod tu latere potueris, qui autem intellexerit, vituperat magis, non laudat. Si autem te Deus ostẽdat, nemo vituperat, nisi fortè malus, cui displicet bonus. Impossibile est enim, vt bonum opus hominis in abscondito dimittat Deus, sed in hoc sæculo manifestat eum, & in illo glorificatur, quia gloria Dei est. Sicut malum opus hominis ad gloriam diaboli est, in eo enim malitiæ eius virtus ostenditur, sic & opus bonum gloria Dei est, in eo enim gloria eius ostenditur. Sicut ergo diabolus, qui suggerit malum fieri, ipse manifestat malum, vt puta ipse suggerit adulterium facere, & ipse manifestat adulterium, ipse suggerit homicidiũ, & ipse publicat homicidium. Sic Deus, qui dat bonum fieri, ipse publicat omne bonum in manifesto, ideſt, in sæculo illo futuro, quia hic merces iustitiæ manifesta non potest esse, nisi fortè sic in hoc mundo reddit in manifesto, faciens eum omnibus manifestum, & glorificans eum, vt omnes cognoscentes eum Deo hominem esse, venerentur eum. Et cum ora- *Mat. 6.* tis, non eritis sicut hypocritæ, &c. Qui amant orare in angulis platearum. Non dixit, in plateis, sed in angulis platearum: vt nè si in plateis orauerint, quasi simulatores religionis vituperarentur, sed in angulis, vt videantur abscõse orare. Astuta vanitas, sciunt enim quia hoc ipsum abscõse orare laudabilius est, ideo fingunt se abscondere, vt dupliciter laudentur. Primũ, quia orant secundò, quia abscõse orant, & amplius se manifestãt per hoc ipsum, quod se abscondunt. Dic hypocrita, vt quid vis, vt videaris orans? Nonne, quia laudabilis res est orare? Vt quid ergo non vis esse laudabilis, qui vis, vt laudaris? O insania vanitatis, esse nolunt, quod desiderant apparere? Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Vnusquisq; vbi seminat, ibi metet, & quod seminat, hoc & metet. Propter homines orant, nõ pro-

ptes

ptet Deum, sic & ab hominibus, non a Deo laudantur Speciem vacuam religionis vendunt, & verbum vacuum laudis emunt, mendaciter orant, cum nō orēt & mendaciter laudantur, cum non sint laudabiles. Sicut oratio eorum Deum non delectat, sic nec laus hominum eos adornat. Quod enim in verbo positum est, tandiu est, quamdiu dicitur verbum, cum autem finitum fuerit verbum, finitur & bonum quod positum erat in verbo.

12 IDEM explicans verba illa; Ex principibus multi
Hom 2. in Ioan 1.3. Ioan. 12. crediderunt in eum, sed propter Pharisæos non confitebantur, vt de synagoga non ejcerentur, potius enim hominum, quàm Dei gloriam optarunt, ait. Nullo pacto fieri potest, vt is, qui tanto studio sæculari gloriæ seruiat, diuinam vnquam assequatur. Idcirco his verbis reprehenduntur. Quomodo potestis vos credere, Ioan. 5. qui gloriam inuicem accipitis, & gloriam, quæ à solo Deo est, non quæritis? Intolerabilis quædam ebrietas est inanis gloria, ideoque quem suæ subiecit ditioni, is ægrè in sanitatem restituitur. Et quam pestifera rabie infecit animam, a cœlo abscindens, terræ affligit, neque eam amplius sinit, vt ad veram lucem dirigere possit intuitū, sed in huius sæculi sordibus semper eius persuasione deuoluitur, & dominos nobis tam potentes imponit, vt etiam sine iussu aliquo nos exuperent, nobisque perpetuò dominentur. Qui enim hoc morbo afficitur, nullo præceptore omnia sua sponte operatur, quæ dominis suis placere, quibusque plurimum eos lætari arbitratur. Etenim pulchra veste eorum causa induitur, faciemque ornat, non sibi, sed alijs caterua sequentium stipatur, quo omnes ipsum admirentur, quidquid denique facit, aliorum tantum gratia facit. Num quicquam posset esse molestius? Vt alijs admirationi sit, præceps frequenter agitur. Vis eius intelligere tyrannidem? Satis tibi ex Christi verbis cōstabit: audi & quæ sequuntur. Nam si quempiam negotiatorē, qui pretiosissimas sibi merces magno auri pondere cō parauerit, rogaueris, quanam gratia tantum auri profundat, quid ve tantos sibi sumptus velit, nullam aliā ab eo rationē accipies, quam vt populo placeat. Quod si deinde, quid populus sit, per contaberis, quiddam, inquit, tumultus, perturbationisque plenum, è stultitia maiori ex parte constans, atque compositum temere, per maris fluctus varia, & pugnante sententia sæpe numero iactatum. Qui igitur sub eiusmodi dominij seruitio præmitur, nōne omnium sanè est miserrimus. Alij animæ affectus, etsi magno sint homini nocumento, aliquam saltem afferunt voluptatem, quamuis breui duraturam. Nam qui pecuniarum, aut mulierum flagrant desiderio, easque sectantur, nonnullam tandem voluptatem, cum damno, licèt breuissimam capiunt. Quos verò hic morbus irretiuerit, hi semper omni prauati voluptate, vitam viuunt quam miserrimam. Neque enim, quod tantopere exquirunt, multitudinis gloriam assequuntur, sed cum ea frui videantur, ea tamen omnino carent, cum id nulli prorsus gloriæ sit adnumerandum: ideoque nō gloria, sed inanis gloriæ opus appellatur. Inanem gloriam hanc maiores nostri omnes meritò dixerunt. Inanis namque est, nihil in se habens, neque clarum, neque gloriosum, tamquam personæ, quæ pulchræ quidem visu, & decoræ, intus inanes reperiuntur: quare cum aspectu ipso eleganciores appareant, neminem tamen vmquam ad se amandum allexerunt. Ita nihil etiam miserius, quæ multitudine comparatur, gloria, difficilem nobis, & violentum affectum significat, aspectu namq; solo pulchra, atque elegans videtur, intrinsecus autem non inanis modò, verum etiam ignominiosa, crudelitatis, & violentiæ plena. Vnde igitur tam temerarius, tam insanus absque vlla voluptate affectus? Non aliunde sanè, quam a vili, & abiecto animo. Neque enim fieri potest, vt qui gloriæ dulcedine capitur, magnum aliquid egregium sapiat, sed ignominia illico ipsum notari necesse est, & animi abiecti, infamis, atque exigui existimari. Qui enim nihil propter virtutem, sed vt hominibus, & rudibus, & indoctis placeat, operatur, qui ve in omni re fallacem hominum, atque erroris plenam exquirat sententiam, quam is gloriam meretur? Animaduerte, si quis eum percontaretur, quid tu multitudinem esse arbitraris? Proculdubio & desidem, & nullæ bonæ rei deditam respondet. Quid autem? An ex illius numero fieri optares, si quis eundem iterum interrogaret, non vtique mihi assensurum persuadeo. Nonne igitur maxime ridiculum est, eorum gloriam aucupari, quorum ne similis quidem esse velis? Si autem dixeris multos etiam constantes viros hac esse sententia, idcirco longè magis contemnendos dicimus. Nam si sponte sua contemptibiles sunt, cum multi fuerint, maiorem in modum digni sunt qui contemnantur. Singulorum enim amentia simul collecta, multitudine ipsa fit auctior. Agite, quid hanc popularem gloriam, tantopere desideratis? Nolite, inquam fratres obsecro; glorię nāque cupiditas, omnia commiscuit, auaritiam, inuidiā, calumniam, insidias peperit, & qui nulla affecti sunt iniuria, in illos, qui de ipsis nihil meriti sunt male, & armat, & efferat. Hæc amicitiæ, & consuetudinis obliuiscitur. Nihil se pudet, sed omni abiecta virtute, omnibus bellum indicit, semper inconstans, semper inuisa. Et sanè ira, & violentus, & intolerabilis morbus est non tamen semper nocumento esse solet, sed dum taxat cum irritatur: inanis autem gloria omni tempore pestifera est. Numquam cessat, numquam remittitur, nisi ratione, & cohibeatur, & sedetur, semper præsto est, non solum peccandi se hortatricem exhibens, verum etiam si quid rectè faciamus, id è manibus summa vi eripere contendit, vt nihil rectè à nobis inchoari, perficique permittat. Quod si auaritiam Paulus idolorum seruitutem appellat, eius matrem, radicem, fontem, hoc est, inanem gloriam, quo nomine merebitur appellari? Nullum quidem, si rectè eius malitiam contemplabimur, dignum inueniemus. Abstineamus ergo fratres, & pernitiosum hoc exuamus vestimētum, quo abiecto, fiamus aliquando liberi, veram induti libertatem, & veræ nobilitatis, quæ a Deo nobis elargita est, cognitionem non negligamus, sed sæcularem gloriā, qua nihil risu dignius, nihil turpius, nihil ignominiosius: si quidem huius gloriæ cupiditas, ignominia est. Est autem vera gloria, eam vt nullius momenti contemnere, & ad diuinam voluntatem omnia, & verba, & opera nostra dirigere. Ab eo enim mercedem accipere poterimus, si eo solo erimus spectatore contenti. Nonne hoc ridiculum, atque absurdum, cū quidquid seruus operatur, ad gratiam, & amorem sui Domini cōciliandum, facit, eoque vidente, & probante seruitium suum, contentus sit, neque aliorum laudibus moueatur, nos tantum, tamque summum Dominum habeamus, alios, qui nos opera nostra videant, & probent, disquirere, maxime cū nihil vel nobis vtilitatis afferte, sed tantum inspicere possint, quæ facimus? Accedit ad hoc, quod omnis noster labor inanis fit, & irritus.

14

15 Ephes. 5.

IDEM sic habet. Nō minus peccat gloriæ seruus, quam fornicator, immo longè plura, & grauiora committit. Gloriæ cupiditas in Gentilibus, malorum omnium causa fuit. Hinc & Iudæi in perfidia manserunt, quos arguēs Christus, inquit: Quomodo potestis vos credere, qui gloriam ab inuicem accipitis? Fugiamus igitur inanem gloriam, quæ cæteris est affectibus violentior, hinc auaritia, hinc bella, hinc odia. Quam si absconderimus, reliqua malitiæ membra interibunt, & nihil prohibuerit, quin terram, vt cœlum in colamus. Vana gloria multis nos laboribus subijcit, quorū omnem fructum penitus aufert.

16 Hom. 27. in Ioan. Ioan. 5.

IDEM inquit, quòd omnium malorum causa est gloriæ insania. Iudæos in contentionem traxit hæc, temerario ausu excitauit, vt ad Iesum venientes, dicerent: Quare discipuli tui nō ieiunant? Fugiamus hunc

affe-

affectum, vt hegennam, hic namque maximè eius ignem accendit, hic diaboli vndiq; ditionem propagat hic ætatem, & dignitatem omnem sæuissimo præmit imperio, hic Ecclesias huc illuc distrahit, hic ciuilia opera corrumpit, domos, ciuitates, populos, gentes euertit, & si in desertum venerit, multam & illic vim ostendit. Nam qui sæpenumero pecunias, & mundi illecebras, & valentioris corporis voluptates valere iubent, & vincunt, hi nonnunquam inani gloria capti, omnia perdiderunt. Qui multum laborauit propter hunc affectum, non laborantis, sed grauiter peccantis præmium accipiet. Pharisæus quam publicanus propter inanem gloriam minus meruit. Quomodo vincere hanc poterimus? Si gloriam gloriæ comparabimus. Quemadmodum enim terrenas diuitias cõtemnimus cum alias speramus diuitias, ita & huius vitæ gloriam, cum longè maiorem, & veram gloriam coniectabimur, contemnemus. Hæc namque inanis, & stulta est, & nomine tantum, non re, gloria, illa verò cælestis vera, quæ non homines, sed Angelos, & Archangelos, & Angelorum Dominum, immo & cum his etiam homines laudatores habet. Si illud spectaculum contempla ueris, si illas coronas noueris, si ad illum plausum te transtuleris, nunquam aduersum te terrena poterunt præualere, neque hæc magnifacies, si habebis, sin minus non queres. Etenim in huius sæculi regijs nemo *Simile.* satellitum ijs omissis, quibus coronato regi, & in solio sedenti placeat, graculorum voces, muscarum, & culicum obuolantium stridorem prosequitur, neque enim ijs vlla ex parte potiores hominum laudes inueniuntur. Humana igitur intellecta miseria, omnia in tutissimos recondamus thæsauros, & manentem, & incorruptibilem gloriam inquiramus.

18 IDEM ait. Vana gloria subuertit, ac perdit omnia *Hom. 28. in Act. Apost.* contra domum, contra mutuam salutem stare facit. Ita cæcitate percutit, vt etiam ductores quærant. Vtinam hoc facerent, vtinam ductores quærerent, sed hoc iam non ferunt, sibi ipsis autem totum permittunt, nullum finit videre, sicut caligo imponit, & nebula, non permittens translucere. Qualem ab affectione habebimus defensionem, propter timorem Domini, affectioni nõ imperantes? Valde intemperantes, ac amari existentes, propter pecuniarum parsimoniam refrenarũt voluptatem: alij contra, propter voluptatem contempserunt pecunias. Iterũ, qui vanæ gloriæ dediti sunt, vtrisque imperant, opes insumentes largiter, & sobrij sine causa. Alij iterum, vanæ gloriæ cupidi cum sint, despexerunt passionem, multa fœda sustinentes, & propter amores, & propter pecunias. Alij iterum, vt iræ suę satis faciant, voluerunt innumeris damnis exponi, neq; illis vllius horum curæ fuit, vt solum voluntatem suam perficiant, & id, quod potest affectio, non potest apud nos Dei timor? Et quid dico passio, id quod pudor hominum valet, non potest Dei timor? Multa etiam facimus, & peccamus, homines timentes, Deum autem nõ timemus? Dic mihi, quare non potes gloriam vincere, cum alij eius generis animam sortiti, & eandem vitã viuentes, possint? Cogita Deum, cogita supernam gloriam, & statim ab hac resilies. Omnino si gloriam quæris, veram gloriam quære, & concupisce. Si omnino gloriam amas, magis ama eam, quæ a Deo est. Vt libereris ab illa, cogita, quod plurimos sumptus sine vtilitate facis, cogita mortuos qui hanc gloriam adepti erant, vt nusquam illa stabilis sit, sed perijt, ac dissipata est. Cogita esse solum nomẽ absque re. Quid frigidius iusto, si rem talem faciens, concupiscit a multis gloriã? Hoc enim facit, quod & pictor optimus existens, & regiam imaginem pingens, si imperitorum laudes 19 expectet.

Homil 5. in 2. epist. Pauli ad Cor. in 4. IDEM inquit. Hæc summa virtus est, omnia Deo accepta referre, nihil nostrum ducere, nihil ad humanam gloriam facere, sed ad Dei placita, quia is est qui rationem exacturus est. Nunc verò ordo inuersus est, eum, qui pro tribunali sedet, & causas excutit, non admodum metuimus, eos verò, qui nobiscũ sunt, simulque iudicantur, timemus. Vnde igitur hic morbus, vnde in nostras animas inuasit? Ex eo, quod non assiduè versamus animo, quæ illic sunt sed rebus præsentibus affixi sumus. Hinc venit, quod in prauas actiones facilè prolabimur, & si quid boni facimus, ad ostentationem facimus. Itaque ne respicias ad conseruos: nam etiam si laudet homo, nulla hinc vtilitas, si Deus non approbet: rursum quamuis damnet homo, nullum detrimentum, si non condemnet Deus. Negligamus igitur laudem ab hominibus venientem. Quousque viles & humilium rerum admiratores, quousque Deo nos ad cœlum erigente, ipsi, studemus humi repere? Considerato, quod & Abraham, cum hostiam adferret, ac gladium teneret manibus, non vxorem, non seruum, *Gen. 22.* non alium quemquam passus est adesse, itaque nec tu sinas seruilium, illiberalium que affectuum quicquam adesse tibi, sed solus ascende in montem, quo ascendit ille, quo fas non est quempiam aliũ ascendere. Quod si quæ talium cogitationum conentur tecum ascendere, imperato illis cum auctoritate, ac dicito: Sedete hic ego verò & puer, adorato Domino, reuertemur: & asina, & pueris deorsum relictis, aut si quid aliud brutum est ac mentis indignum: si quid est rationale, assumito, atque ascendito, quemadmodum ille assumpsit Isaac, aramque quemadmodum & ille ædifica, tamquam nihil habẽs humanum, sed velut a natura factus alienus.

20 IDEM exponẽs illa verba capitis. 11. In quo quis *Hom. 25. in 2. epist. ad Cor.* audet (in insipientia dico) audeo & ego. Quoniã multi gloriantur secundum carnem, & ego gloriabor, sic habet. Insipientiam esse dicit audere de seipso magna loqui, etiam vbi necessitas postulat, multũ nos, vt hoc fugiamus, erudiens. Nam si postquam omnia fecerimus, debemus nos pro inutilibus habere. Vbi autem *Luc. 17.* nulla causa impulerit, qua venia dignus erit, qui seipsũ extollit, & gloriatur? Propter hoc & Pharisæo acciderunt ea, quæ euenerunt, nempe, quod in portu naufragium fecit, eò quòd impegit in hunc scopulum. Et idcirco Paulus magna in necessitate recusabat, & subinde inculcabat memorijs insipientiam esse sic agere.

21 IDEM exponens illa verba: Gaudemus, quod in- *Hom. 29. in eandem epist.* firmi fuerimus in hac parte, ait. Quid est, infirmi sumus? Quando existimamur infirmi, non quòd simus infirmi, hoc animæ fuerit vanæ gloriæ expertis. Tunc certè virtus maximè à corporis liberat vinculis, & à terra in cœlum sublimem esse facit, si pura sit, & vana gloria, quemadmodum hæc admissa, in plurima inducit peccata. Fieri enim non potest, vt qui non est purus a vanagloria, sublimis, magnus, & strenuus fiat, sed necesse est, vt humi repat: & magis corrumpit sibi seruientem tam polluta domina, quouis barbaro crudelior. Quid enim illa ferocius fuerit, quam si ei maximè seruitur, tunc enim maximè ferocit, quamuis hoc neq; bestię esterę solent, quę multò ministerio mansuescũt: contra vanæ gloriæ cupiditas, quando contemnitur, mansuescit: quando autem colitur, effertur, & se armat contra se colentem. Hanc cum colerent Iudæi, graui supplicio affecti sunt, hanc cum despicerent discipuli coronati sunt. Et quid dico supplicia, & coronas? Nam si illam respuere, maximè facit apparere claros, & videbis etiam hic eos qui illam colunt, damnum, eos verò, qui contemnunt, vtilitatem accipere. Nam discipuli illam contempsere, clariores sole fulserunt, immortalẽ adepti memoriam, etiam post mortem. Iudei verò, qui ab illa victi, sine domo, sine honore, exules & instabiles facti sunt, vilesque, ac contemptissimi. Et tu quoque si vis gloria fulgere, gloriam contemne, sin gloriam se- 22 ctaberis, gloria excides. Si autem placet, hunc sermonẽ & in secularibus rebus approbabimus. Quos enim maxime vituperamus? Nonne eos, qui illius cupidi sunt? Igitur ea isti maximè destituuntur, qui plurimos habent vituperatores, & ab omnibus contemnuntur.

Quos

Quos autem admiramur, dic oro? Nonne eos, qui illā maximè contemnunt? Igitur hi sunt, qui glorificantur. Quemadmodum enim diues est, non qui multis, sed qui nullo eget, ita glorioſus est, non qui gloriæ amans est, sed illius contemptor. Vmbra enim gloriæ est ista gloria Nullus enim panem videns pictum, & iam si multum a fame vexetur, picturam attinget: igitur neque tu vmbras. Vmbra enim gloriæ hæc est, non gloria: quæ & oritur a puſillanimitate, & mente pueruli. Desinamus igitur esse pueruli, & siamus viri, & vbique veritatem, non vmbras sectemur, & in diuitijs, & in voluptatibus, & in delitijs, & in gloria, & in potentia, & cessabit morbus hic, multaque alia, vmbrā enim sequi, insanientis est. Dic obsecro, si quis ventum secta retur, vel cohibere attentaret, nonne diceremus illum insanire? Quid autem est tenere vmbram neglecta veritate? Si quis mulierem suam odio habeat, vmbram autem eius amplectatur, vel filium auersetur, & vmbram iterum illius diligat, quæreres ne aliud insaniæ certius indicium? Tales quinam sunt? Et hi, qui ad præsentia stupent. Et enim omnia vmbra, etiam si gloriam dicas, etiam si potentiam, etiam si bonam existimationem. Ea propter & propheta dicebat: In imagine pertransit homo, verumtamen frustra conturbatur. Et alibi: Fumum, & florem graminis vocat res humanas.

Simile. *Simile.* *Gen. 22.* *Ps 38.* *Psal. 102.*

21 AVGVSTINVS ait. Qui laudatur, minus sibi assumere debet, quam offertur: sed tamen ab eis, qui se honorant, nec totum, nec nihil accipiendo, & id quod accipitur laudis, aut honoris, non propter se, qui totus coram Deo esse debet, & humana cõtemnere, sed propter illos accipiatur, quibus consulere non potest, si nimia deiectione vilescat. Ad hoc enim pertinet, quod dictum est: Nemo adolescentiam tuam contemnat, cũ hoc ille dixerit, qui alio loco ait: Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. Magnum est, de honoribus, & laudibus hominum non lætari, sed omnem pompam inanem præcidere, & si quid inde necessarium retinetur, id totum ad vtilitatem honorantium, salutemque conferre. Non enim frustra dictum est: Deus confringet ossa eorum, qui hominibus placere volunt. Quid enim languidius, quid tam sine stabilitate, & fortitudine, quod ossa significant, quam homo, quem malè loquentium lingua debilitat, cum sciat falsa esse, quæ dicuntur? Cuius rei dolor, nullo modo animæ viscera dilaniaret, si non amor laudis ossa eius confringeret. Mecum considera, quam sint grauia, quam difficilia, quæ dico. Non enim huius hostis vires sentit, nisi, qui ei bellum indixerit, quia etsi cuiquam facile est laude carere, dum denegatur, difficile est ea non delectari, cum offertur, & tamen tanta mentis in Deum debet esse suspensio, vt si non merito laudemur, corrigamus eos, quos possumus, nè arbitrentur, aut in nobis esse, quod non est, aut nostrum esse, quod Dei est, aut ea laudent, quę quamuis sint in nobis, nequaquam tamen sunt laudabilia, velut sunt bona omnia, quæ vel cum pecoribus habemus communia, vel cum impijs hominibus. Si autem meritò laudamur, propter Deũ gratulemur eis, quibus placet verum bonum, non tamen pro his, quia placemus hominibus, sed si coram Deo tales sumus, quales nos esse credunt; & nõ tribuitur nobis, sed Deo, cuius dona sunt omnia, quæ vere, meritoque laudantur. Hæc mihi ipse canto quotidie, & tamen vehementer cum aduersario dimicans, fæpe ab eo vulnera capio, cum delectationem oblatæ laudis mihi auferre non possum.

Epist. 64. ad Aurelium Episc. *1. Tim. 6.* *Gal. 1.* *Psal. 52.* *Hom. 25. in 2. epist. ad Cor.* *Luc. 17.* *Hom. 29. in eandem epist.*

24 IDEM de resecando amore laudis humanæ, quoniam iustorum gloria omnis in Deo sit, sic habet. Huic cupiditati melius resistitur, quam cedit ur. Tanto enim quisque est Deo similior, quantò ab hac immunditia mundior. Quæ in hac vita etsi non funditus eradicatur ex corde, quia etiam bene proficientes, animo, tentare non cessat, saltem cupiditas gloriæ, superetur dilectione iustitiæ; vt si alicubi iacent, quæ apud quosque improbantur, si bona, si recta sunt, etiam amor humanæ laudis erubescat, & cedat amori veritatis. Tam enim est hoc vitium inimicum piæ fidei, si maior in corde sit cupiditas gloriæ, quam Dei timor, vel amor, vt Dominus dicerent: Quomodo potestis credere, gloriam ab inuicem expectantes, & gloriam, quæ a solo Deo est, non quærentes? Item de quibusdam, qui in eum crediderant, & verebantur palam confiteri, ait. Euangelista: Dilexerunt gloriam hominum magis quã Dei. Vnde respiciendum est ad Dominum dicentem: Videte, nè iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis, alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in cœlis est. Sed rursus, nè hoc peruerse intelligentes hominibus placere metuerent, minusque prodessent latendo, quod boni sunt, demonstrans, quo fine innotescere debeãt, Luceant, inquit opera vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrũ, qui in cœlis est. Sed Sceuolæ, & Curtij, & Decij, qui erant in ciuitate terrena, & regnum non in cœlo, sed in terra erat, quid aliud amarent, quam gloriam, qua volebant etiam post mortem tanquam viuere in ore laudantium?

Ioan. 5. *Ioan 12.* *Mat. 6.*

IDEM docet tam turpiter seruire virtutes humanæ gloriæ, quam corporis voluptati, & ait. Solent philosophi, qui finem boni, humani in ipsa virtute constituunt, ad ingerendum pudorem quibusdam philosophis, qui virtutes quidem probant, sed eas voluptatis corporalis fine metiuntur, & illam propter seipsam putant appetendam, istas propter ipsam, tabulam quandam verbis pingere, vbi voluptas in sella regali, quasi delicata quædam regina considat, eique virtutes, famulæ subijciantur, obseruantes eius nutum, vt faciant, quod illa imperauerit. Quæ prudentiæ iubeat, vt vigilanter inquirat, quomodo voluptas regnet, & salua sit. Iustitiæ iubeat, vt præstet beneficia, quæ potest, ad comparandas amicitias corporalibus cõmodis necessarias; nulli facias iniuriam, nè offensis legibus, voluptas viuere secura non possit. Fortitudini iubeat, vt si dolor corpori acciderit, qui non compellat in mortem teneat dominam suam, ideſt voluptatem, fortiter in animi cogitatione, vt per pristinarum delitiarum suarum recordationem, minuget præsentis doloris aculeos. Temperantiæ iubeat, vt tantum capiat alimentorum, & si qua delectant, nè per immoderationem noxium aliquid, valetudinem turbet, & voluptas, quam etiam in corporis sanitate Epicurei maximã ponunt, grauiter offendatur. Ita virtutes cum tota suæ gloriæ dignitate, quamquam imperiosæ cuidam, & inhonestæ mulierculæ, seruient voluptati. Nihil hac pictura dicunt esse ignominiosius, & deformius, & quod minus bonorum ferre possit aspectus; & verum dicunt. Sed non existimo satis debiti decoris esse picturam, si etiam talis fingatur, vbi virtutes, humanæ gloriæ seruiant. Licèt enim ista gloria delicata mulier non sit, inflata tamen est, & multum inaninatis habet. Vnde non 26. ei dignè seruit soliditas quædam, firmitasque virtutũ, vt nihil prouideat prudentia, nihil distribuat iustitia, nihil toleret fortitudo, nihil temperantia moderetur, nisi vnde placeatur hominibus, & ventosæ gloriæ seruiatur. Nec illi se ab ista defenderint fæditate, qui cum aliena sper nant iudicia, velut gloriæ contemptores, sibi sapientes videntur, & sibi placent: nam eorum virtus, si tamen vlla est, alio modo quodam, humanæ subditur laudi, neque enim ipse, qui sibi placet, homo nõ est. Qui autem vera pietate in Deum, quem diligit, credidit, & sperat, plus intendit in ea, in quibus sibi displicet, quam in ea, si qua in illo sunt, quæ non tam ipsi, quam veritati placent. Neque id tribuit, vnde iam potest placere, nisi eius misericordiæ, cui metuit displicere. In capite anteriori dixerat: Qui gloriam concupiscit, aut vera via nititur, aut certè dolis, atque fallacijs contendit, volens bonus videri, quod non est. Et ideo virtutes habenti, magna virtus est contemnere gloriã, qui contemptus eius in conspectu Dei est, iudicio autem

Lib. 5. de Ciui. Dei. capit. 14. n. 5. *In ca. 20.*

rem non aperitur humano. Quidquid enim fecerit ad oculos hominum, quo gloriæ cõemptor appareat, ad maiorem laudem, hoc est, ad maiorem gloriam facere, si credatur, non est vnde se suspicantium sensibus aliter esse, quam suspicantur, ostendat. Sed qui contemnit iudicia laudantium, contemnit etiam suspicantium temeritatem, quorum tamen, si verè bonus est, non cõtemnit salutem. In laudatoribus autem suis quamuis paruipendat, quod eum laudant, non tamen paruipendit, quod eum amant, nec eos vult fallere laudantes, nè decipiat diligentes. Ideoque instat ardenter, vt potius ille laudetur, à quo habet homo, quidquid in eo iure laudatur.

27 *Lib. 21. de Ciuit. Dei. cap. 16. in exposi. Ludouici Viues.*

IDEM inquit. Plato, cum amicos nobiles inuitasset, triclinium q; iussisset ornari, non omnino sordide irrupit Diogenes Cynicus, & spurcis suis, cœnosisque pedibus cœpit lectulos conculcare, ingressus cum conuius Plato, Quid agis, inquit, Diogenes? Calco, inquit ille, Platonis fastum Calcas, respondit Plato, sed alio fastu maiore, videlicet arrogantia, & iactanria. Diogenes idem multa horrenda faciebat, vt omnium oculos ad se suspiciendum, mirandumq; conuerteret. Idcirco cum in media hieme in rigidissima lauaret aqua, frequensq; populus id spectans, misertus hortaretur, vt sibi parceret, Plato exclamauit: si vultis eius misereri, discedite. Quippe illud Diogenes non virtutis causa, sed circumfusæ multitudinis agebat.

28 *In Psal. 7. tom. 8.*

IDEM explicans verba illa; Et gloriam meam in puluerẽ deducat, ait. Hic est ille puluis, quem proijcit ventus à facie terræ, superborũ scilicet vana, & inepta iactantia, & inflata, & non solida, tanquam vento elatus puluueris globus. Rectè itaque hic posuit gloriam, quam non vult, in puluerem deduci, vult enim eam solidam habere in conscientia coram Deo, vbi nulla iactantia est: Qui gloriatur, inquit, in Domino glorietur. Ista soliditas in puluerem deducitur, si per superbiam quisque contemnẽs secreta cõscientiæ, vbi solus Deus hominem probat, velit apud infantes gloriari. Hinc est, quod alibi dicit Deus: Conteret ossa eorum, qui hominibus placent. Qui autem bene didicit, vel expertus est vitiorum superandorum gradus, intelligit hoc vitium inanis gloriæ, vel solum, vel maxime cauendũ esse perfectis. Quo primo enim vitio lapsa est anima, hoc vltimum vincit. Initium autem omnis peccati superbia, & initium superbiæ hominis apostatare à Deo.

Psal. 52.

Eccl. 10.

29 *Lib. solila quiorum. tom. 9.*

IDEM dicit. Aperuisti mihi oculos lux, & excitasti, & illuminasti me, & vidi quoniam tentatio est hominis vita super terram, & quòd gloriari non valeat ante te omnis caro; quia si quid boni est, parui, vel magni, donum tuum est, & nostrum non nisi malum est. Vnde gloriabitur omnis caro? Nunquid de malo? Hæc non est gloria, sed miseria. Sed nunquid gloriabitur de bono, nunquid de alieno? Tuum Domine est bonum, tua gloria. Qui enim de bono tuo gloriam sibi quærit, & non tibi quærit, hic fur est, & latro, similis est diabolo, qui voluit furari gloriam tuam. Qui enim laudari vult de tuo bono, & non quærit in illo gloriam tuam, sed suam hic licet propter tuum donum laudetur ab hominibus, à te tamen vituperatur, quia de tuo dono non tuam, sed suam gloriam quæsiuit. Qui autem ab hominibus laudatur vituperante te, non defendetur ab hominibus, iudicante te, nec liberabitur, condemnante te. At tu Domine formator meus ex vtero matris meæ, non me sinas cadere id illam exprobrationẽ, vt exprobretur mihi furari voluisse gloriam tuam. Tibi enim sit gloria, cuius est omne bonum, nobis autem confusio faciet, & miseria, quorum est omne malum, nisi tu volucris misereri.

30 *Li. 19. Moral. ca. 13. tom. 2.*

GREGORIVS explicans verba illa Iob 29. capitis. Iustitia indutus sum, & vestiui me sicut vestimẽto, & diademate iudicio meo, dicit. Magnopere oportet & bona semper agere, & ab ipsis nos bonis operibus caute in cogitatione custodire, ne si mentem eleuant, bona non sint, quæ non auctori militant, sed elationi. Eleazar namque in prælio, elephantem feriens strauit, sed sub ipso, quem extinxit, occubuit. Quos ergo iste significat, quem sua victoria oppressit, nisi eos, qui vitia superant, sed sub ipsis, quæ subijciunt, superbiendo succumbunt? Quasi enim sub hoste, quem prosternit, moritur, qui de culpa quam superat, eleuatur. Pensandum ergo magnopere est, quia bona prodesse nequeunt, si mala, quæ subrepunt, non cauentur. Perit omne quod agitur, si non solicitè in humilitate custoditur. Vnde bene quoque de ipso primo parente dicitur: Posuit eum Dominus in paradiso voluptatis, vt operaretur, & custodiret illum. Operatur quippe, qui agit bonum, quod præcipitur, sed quod operatus fuerit, non custodit, cui hoc subrepit, quod prohibetur. Beatus igitur Iob, quia ex omni parte bono se opere texerat, dicat: Iustitia indutus sum, & vestiui me sicut vestimento.

1. *Mach. 6*

Gen. 2.

IDEM, exponens illa verba Iob 31. Si vidi Solem, cum fulgeret, & Lunam incedentem clarè, inquit. Sunt nonnulli, quos operatio propria non extollit, sed cum laudari ab hominibus pro hac bona operatione cœperint, ipsis hominum fauoribus deuicti, quasi magnos se quosdam in sua cogitatione cõspiciunt, atque à cordis custodia dissoluuntur. Hi profectò, etsi fulgentem solem videre noluerunt, quia opus bonum etiam cum alijs exemplorum lucem tribueret, ad præsumptionis gratiam non attendunt, lunam tamen incedentem clarè aspiciunt, quia inter huius vitæ tenebras, dum in opinionis suæ claritate animum defigunt, humilitatis gratiam quasi ex nocturno lumine amittunt, & intuentes lunam, se non vident, quia semetipsos nescire incipiunt, dum mentis oculos in transitorium fauorem figunt. Sic autem profectus est hominum, sicut incremẽta esse conspicimus arbustorum. Vis quippe futuræ arboris prius in semine est, postmodum in ortu, atque ad extremum producitur in ramis. Sic virtus seminatur in intelligentia, oritur in operatione, atque ad vltimum conualescit vsque ad profuctus magnitudinem. Sed cum quemlibet sua intelligentia extollit, arbor, quæ oriri poterat, in semine putrescit. Cum verò post operationem bonam, elationis peste corrũpitur, quasi iam orta siccatur. Cum autem neque intelligentia, neque operatio corrumpit, sed excrescente magnitudine, dum fauor laudantium sequitur, atque à statu suo benè operantis animum auertit, linguarum ventos arbor pertulit, & omne, quod in ea robustum creuerat, tempestas famæ radicitus euulsit. Quò enim altius arbor ad superiora surrexit, eò ventorum vim vehementius sentit, quia quò plus quisq; in bonus operibus attollitur, eò ampliori ab ore laudatiũ flatu fatigatur. Vnde si arbor valent robore iam ad alta se subleuat, valde formidandũ est, nè hãc ad motæ laudis ventus grauior radicitus euellat. Sed inter hæc sciendum est, quia, nè immoderatis laudibus, erigamur, plerumque miro rectoris nostri moderamine etiam detractionibus lacerari permittimur, vt cum nos vox laudantis eleuat, lingua detrahentis humiliet, quia & arbor sæpè, quæ vnius venti impulsu ita impellitur, vt pẽnè iam erui posse videatur, alterius è diuerso venientis flatu erigitur, & quæ hac ex parte inflexionem pertulit, ab alia ad statum redit. Vnde & illa arbor alte radicata, quasi inter aduersantes ventos fixa steterat, quæ dicebat. Per gloriam, & ignobilitatem, per infamiam, & bonam famam. Et lætatum est in abscondito cor meum. Qua attestatione quid nobis innuitur, nisi quod nobis magno metu, & circumspectione opus est, ne mens nostra vnquam de suis laudibus uel tacita lætetur? Quamuis nonnunquam etiam sancti viri de bona sua opinione gaudeant, sed cum per hanc ad meliora proficere audientes pensant, non iam de opinione sua, sed de proximorum gaudent vtilitate, quia aliud est fauores quærere, & aliud de profectibus exultare. Cum humanæ linguæ attestatione laudamur, occulta pulsatione requirimur, quid de nobis ipsis sentiamus, vt in hoc humiles

31 *Libro 22. Mor. ca 5.*

Pou. 27. Simile.

33

34 *Li. 35. Moral. ca. 16.*

2. Cor. 5.

1. Cor. 4.

Apo. 4.

miles permaneamus. Superba etenim mens, etiam cũ de se falsa bona dicuntur, exultat, quia non apud Deũ qualiter viuat, sed apud homines qualiter innotescat, excogitat. Iudicium enim de se omnipotentis Dei despiciens, & solummodo hominum quærens, inter auditas laudes extollitur, & quæ hoc solùm quæsierat, quasi de brauio operis lætatur. At contra, si cor veraciter humile est, bona, quæ de se audit, aut minimè recognoscit, & quia falsa dicuntur, metuit, aut certè si adesse ea sibi veraciter sciat, eò ipso formidat, nè ab æterna retributione Dei, sint perdita, quò hæc considerat hominibus diuulgata, pauetque vehementer, nè spes futuri muneris, in mercedem permutetur transito tij fauoris. Qua ex re agitur, vt electorum animus magno laudum suarum igne crucietur. Cauta enim consideratione trepidat, nè aut de his, in quibus laudatur, & non sunt, maius Dei iudicium inueniat, aut de his, in quibus laudatur, & sunt, competens præmium perdat. Vnde benè per Salomonem dicitur: Sicut probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum, ita probatur homo ore laudantis. Argentum quippe, vel aurum, si reprobum est, igne consumitur, si probum verò, igne declaratur. Sic nimirum est & sensus operãtis; nam qualis est in eo, quod laudatur, ostenditur. Si enim se auditis suis laudibus extollit, quid iste aliud quàm aurum, vel argentum reprobum fuit, quem videlicet fornax linguæ consumpsit? Si autem fauores suos audiens, ad superni iudicij considerationem redit, ac nè de his apud occultum arbitrum grauetur, metuit, quasi ex purgationis igne, ad magnitudinem claritatis excrescit, & vnde incendium trepidationis sustinet, inde clarius fulget. Beatus igitur Iob, quia nequaquam de operatione se prætulit, fidenter dicit: Si vidi solem cũ fulgeret. Quia verò hunc à iudicij interioris intuitu fama laudabilis non diuertit, adiungit, Et lunam incedentem clarè. Quia autem opinionis suæ gratia animum deuinci nec tacita cogitatione permisit, protinus subdidit; Et si lætatum est in abscondito cor meũ. Et quia plerunq; inconsiderata mens, dum transitorio fauori non renititur, ad hoc vsque pertrahitur, vt laudet ipsa quod facit, dicitur: Et osculatus sum manum meam ore meo. Manum osculatur ore suo, qui laudat quod facit, & testimonio propriæ locutionis, sibi virtutem tribuit operis. Qua in re quis despicitur, nisi is, qui ipsa operandi munera largitur? Vnde Paulus ait: Quid habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Vnde sancti adorauerunt viuentem in sæcula sæculorum, mittentes coronas suas ante thronum Domini. Coronas namque suas ante thronum Domini mittere, est certaminum suorum victorias non sibi tribuere, sed auctori, vt ad illum referant gloriam laudis, à quo se sciunt vires accepisse certaminis. Iob ergo manũ suam ore suo osculatum se negat, ac si patenter dicat: Ego opera mea tãquam mea non profero; quia auctoris sui gratiã negare conuincitur, quisquis sibi tribuit quod operatur: quæ est iniquitas maxima, & negatio contra Deum altissimum. Liquit enim, quia illum negat, cuius despecta gratia, sibi vires boni operis arrogat.

IDEM concludens expositionem Moralem in libri Iob, ait. Ad me intrinsecus rediens postpositis verborum foliis, postpositis sententiarum ramis, dum ipsam subtiliter radicem meæ intentionis inspicio, Deo quidem ex ea me summopere placere voluisse cognosco, sed eidem intentioni, qua Deo placere studeo, furtim se nescio quomodo, intẽtio humanæ laudis interserit. Quod, cum iam postmodum, tardeq; discerno, inuenio me aliter agere, quod scio me aliter inchasseo. Sic enim sæpè intentionem nostram, dum ante Dei oculos rectè incipitur, occultè sibi subiuncta, & eam velut in itinere comprehendens, intentio humanæ laudis assequitur, sicut pro necessitate quidem cibus sumitur, sed in ipso esu dum furtim gula surrepit, edendi delectatio permiscetur. Fatendum est igitur, quod rectam quidem intentionem nostram, quæ soli Deo placere appetit, nonnunquam intentio minus recta, quę de donis Dei placere hominibus quęrit, insidiando comitatur. Igitur quæso, vt quisquis hæc legerit apud districtum iudicem solatium mihi suæ orationis impendat, & qui per me verba accipit, pro me lachrymas reddat.

IDEM dicit. Ipsis virtutibus quædam vitia iuxta sunt. E vicino namque abstinentiam carnis, nonnunquam vana gloria obsidet, quia dum tenuitas in corpore, dum pallor in vultu respicitur, virtus patefacta laudatur: & tantò se celerius foras fundit, quantum ad humanos oculos per ostensum pallorem exit. Et plerunque fit, vt hoc, quod causa Dei agi creditur, pro solis humanis fauoribus agatur. Quod bene Simon illę significat, qui inuentus in itinere, crucem Dominicam in angaria portat. Aliena quippe onera in angaria portantur, quando per vanitatis studium aliquid geritur. Qui ergo per Simonem designantur, nisi abstinentes, & arrogantes? Qui per abstinentiam quidem carnem afficiunt, sed fructum abstinentiæ interius non requirunt. Crucem ergo Domini in angaria Simon portat, quia cum ad opus bonum ex bona voluntate non ducitur, rem iusti sine fructu peccator operatur. Vnde idem Simon crucem portat, sed non moritur, quia abstinentes, & arrogantes per abstinentiam quidem corpus afficiunt, sed per desiderium vanæ gloriæ mundo viuunt.

IDEM exponens illa verba; Ionathas extendit summitatem virgæ, quam habebat in manu, & intinxit in fauo mellis, & conuertit manum suam ad os suum, & illuminati sunt oculi eius, sic habet. Quid est virgam extendere, & manum ad os cum melle reuocare, nisi tam de prædicationis verbo, quàm de studio boni operis, vani fauoris gustum recipere? Sed quia more electorum peccat, non virga, sed extremitate virgæ mel leuare dicitur. Virgam quippe, & manum melle plenam ad os conuertunt, qui iuxta veritatis vocem, omnia opera sua faciunt, vt videantur ab hominibus. Dum enim suis laudibus saturantur, mel non ad tenuem gustum habent in summitate virgæ, sed vel in tota virga, vel in manu ad plenam refectionem. Tales vtique erant, quibus Dominum in Euangelio dicebat: Quomodo potestis credere, gloriam ab inuicem accipientes? Quid ergo est hæc virgæ extremitas, nisi quia plerunque & Dominum glorificare in suo opere quidam volunt, & apparere ipsi laudabiles non refugiunt? Quid verò est, quod ex gustu mellis illuminati sunt oculi Ionathæ, nisi quia, qui vani fauoris auram recipiunt, ex eodem ad agenda fortia roborantur? Aperti oculi dicuntur, quia reparato vigore corporis, ad videndos, & extinguendos hoste reparati sunt. Quod nimirum elatis omnino conuenit, qui ex eo maiora, & fortia agunt, quo laudabilia opera sua efferri conspiciunt. Iusti laudari vehementer refugiunt, sed quia non possunt omnino effugere nè laudentur, conantur esse, quod audiunt. [Infra:] Et versus populus ad prædam, tulit oues, & boues, & vitulos, & mactauere in terra, comeditq; populus cum sanguine. In terra oues, & boues, & vitulos mactare, est de virtutum conscientia, ima & carnali lætitia exultare. Vnde & per Oseam prophetam de arrogantibus dicitur: Victimas demergebant in profundum. In profundum quippe victimas mergunt, qui cœlestes virtutum hostias non in cœlum per gratiarum actionem subleuant, sed ad terram per appetitum vanæ laudis inclinant. Vnde subditur: Comeditq; populus cum sanguine. Mentis cibus, interna eius lætitia est. Quid est ergo comedere cum sanguine, nisi ab interno appetitu, mentis intentionem vani fauoris nequaquam remouere? Velut enim sanguis abijcitur, cum mens à gaudio boni operis, intentionem re-

1. Math. 6
Gen. 1.
31 Libro 22. Mor. ca 5.
Pro. 27. Simile.
32 1. Cor. 4. Apo. 4.
34 Li. 35. Moral. ca. 16.
2. Cor. 5.
33
35 Homil. 32. in Euan. tom 3.
Matt. 27.
36 Lib 5 in c. 1. lib primi Reg c. 2
37
Osee 5.

mouet vanitatis. Cũ sanguine ergo comedere, est gaudium boni operis sumere permixtum vanitatis intentione.

38 BERNARDVS ait. Mirabilem te apparere, & contemptibilem reputare, hoc ego ipsis virtutibus mirabilius iudico. Fidelis reuera famulus es, si de multa gloria Domini tui, etsi non exeunte ex te, tamen transeunte per te, nil tuis manibus adhærere contingat. Tunc iuxta Prophetam proijcis auaritiã ex calumnia, & excutis manus tuas ab omni munere. Tunc iuxta mãdatum Domini lux tua lucet coram hominibus, ad glorificandum, non te, sed Patrem, qui in cęlis est. Sed & imitator Pauli, fideliumq; prædicatorum non prædicantium semetipsos, æque nec tu, quæ tua sunt quæris, sed quæ Iesu Christi. Quamobrem audies & tu: Euge serue fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te cõstituam. Ioseph, cum domum & omnia bona Ægyptij domini sui sibi credita sciret, domum nõ ignorauit exceptam, & ob hoc non acquieuit contingere. Non est, inquit, ex omnibus bonis domini mei, qd non in mea potestate sit, vel non tradiderit mihi præter te, quę vxor eius es. Mulierem, nouerat gloriam esse viri, & iniquum sibi iudicauit vice contraria inglotium facere eum, qui se fecerat glorioſum. Quid ergo? Homo zelat gloriam suam, & Deum audet velle fraudare de sua quasi non zelantem? Sed audi quid dicat: Gloriam meam, inquit, alteri non dabo. Quid ergo dabis nobis Domine? Pacẽ, inquit, do vobis, pacem relinquo vobis. Sufficit mihi, gratanter suscipio, quod relinquis, & relinquo quod retines, sic mea interesse nõ dubito. Abiuro gloriam prorsus, nè fortè si vsurpauero

39 non concessum, perdam meritò & oblatum. Cautus sum, nec ingratus fore beneficio datæ pacis, nec sacrilegus inuasor gloriæ tuæ. Tibi Domine, tibi gloria tua maneat illibata, mecum bene agitur si pacẽ habuero. Golia prostrato, lætatus est populus pace recepta, sed Dauid singulariter extitit glorioſus. Ioſue, Iephte, Sãſon, Gedeon, Iudith, glorioſe in diebus suis triumpharunt de hostibus, sed pace cum gaudio fruentibus cęteris, nemo eis communicauit in gloria. Iudas Machabæus multis & ipse inclitus victorijs, cum frequenter exultanti populo pacem fortiter pugnando tribuisset, nunquid gloriã quandoq; est partitus alicui? Deniq; & facta est, inquit, lætitia magna, non gloria in populo. Quid minus ab his omnibus Conditor omnium fecit, quominus & ipse debeat gloriari singulariter? Solus cuncta creauit, solus de hoste triumphauit solus captiuos liberauit, & locum habebit in gloria? Quid ergo mihi cum victoria, si nec in prælio fui? Impudentissime mihi arrogo, vel gloriam absque victoria, vel victoriam sine pugna; Sed suscipite montes pacem populo, pacem suscipite nobis, non gloriam, ipsi soli eam seruantes, qui solus & pugnauit, & vicit. Ita quæso, ita sit gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. At verò non bonæ, sed planè iniquę voluntatis est, qui nequaquam pace contentus, superbo oculo, & insatiabili corde inquietus anhelat & ad gloriam Dei, nec pacem proinde retinens, nec gloriam apprehendens. Quis credat parieti, si se dicat parturire radium, quem suscipit per feneſtram? Aut si glorientur nubes, quod imbres genuerint, quis non irrideat? Si qua sanè in sanctis digna laude vel admiratione intueor, clara luce veritatis discutiens, profectò reperio laudabilem, siue mirabilem alium apparere, atque aliũ esse, & laudo Deum in sanctis eius: Deus enim in sanctis manens, ipse facit opera, solus mirabilis, qui facit

40 mirabilia solus. Nec laus calami laudabilis est pictura, siue scriptura, nec gloria linguæ, aut labiorum sermo bonus. Tempus est, vt Propheta loquatur. Numquid gloriabitur, inquit, securis contra eum, qui secat in ea, aut exaltabitur serra cõtra eum, à quo trahitur? Quomodo si eleuetur virga contra eleuantem se, & exaltetur baculus, qui vtiq; lignum est, sic contra Dominum omnis qui gloriatur, si non in Domino glorietur. Si gloriandum est, Paulus me docuit vnde, & in quo. Gloria, inquit, nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Securus glorior, si teste conscientia de gloria Conditoris nihil mihi vsurpo. Securus plane, quia non cõtra Dominũ, sed in Domino. Hæc gloriato nobis suadetur, cum dicitur: Gloriam ab inuicem quæritis, & gloriam, quæ à solo Deo est, non vultis? Reuera gloriari in solo Deo, non nisi à solo Deo est. Eant ergo vni filij hominum, mẽdaces, filij hominum eant, & decipiant ipsi de vanitate in idipsum. Nam sapiens gloriator probabit opus suũ, atq; ad lumen veritatis diligenter examinabit, & sic habebit in semetipso gloriã, & non in ore alterius. Stultus sum, si ciſtellæ labiorum tuorum gloriam meam credidero, & cœpero mendicare eam abs te, cum habere voluero. Retineo gloriam meam penes me, & ei repono seruandam, qui potens est depositum meum seruare in illum diem, cautus in custodiendo, fidelis in restituendo. Secura tunc erit vnicuiq; laus à Deo, his duntaxat, qui humanas laudes contempserint. Nam gloria in confusione eorum, qui terrena sapiunt, dicente etiam Dauid: Qui hominibus placent, confusi sunt, quoniam Deus spreuit eos. Fratres, si hæc scitis, nemo vestrũ velit laudari in vita ista; quia quidquid hic fauoris captas, quod ad Deum non retuleris, ipsi furaris. Tibi enim vnde gloria, putida puluis? De vitę sanctitate? Sed spiritus est, qui sanctificat, non tuus, sed Dei. An blanditur popularis fauor, quòd verbum bonũ, & bene fortè deprompseris? sed Christus donauit os & sapientiam: nam lingua tua, quid nisi calamus scribæ? Et hoc ipsum mutuo accepisti. Talentum creditum est repetendum cum vsura. Si inuentus fueris ad opus impiger, ad fructum referendum fidelis, pro labore tuo mercedem accipies. Immolemus ergo Deo hostiam laudis, & reddamus vota nostra de die in diem. Oleum effusum nomen tuum. Non recordamini in sponsæ vberibus extremam commendatam esse suaueolentiam vnguentorum? Quid ergo consequentius, quam vt eandem fragrantiã sponsa nè sibi arrogare putetur, de sponsi beneficio recognoscat? Quod vbera, inquit, mea sic redolent, & sic placent, nec studijs, nec meritis ascribo meis, sed tuæ, ò sponse, tribuo largitati, de oleo vtiq; effuso nomine tuo. Nunc hoc solum admonitos vos esse sufficiat, si vtique sponsa de omni virtute sua, vel gratia minimè audet sibi quidpiam arrogare, quanto minus adolescẽtulæ fortè, quæ nos sumus? Dicamus igitur & nos, sponsæ vestigia insectantes: Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Dicamus nõ verbo, & lingua tantùm, sed opere & veritate, nè fortè (quod nimis vereor) dicatur & de nobis? Quoniam dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei: Cor autem eorum non erat rectum cum eo: nec fideles habiti sunt in testamento eius. Dicamus clamantes, plus medullis cordis, quàm labijs oris: Saluos fac nos Domine, & congrega nos de nationibus, vt confiteamur nomini sancto tuo, non nostro, & gloriemur in laude, non nostra, sed tua.

Serm. 13. in Cant.
Isa. 33.
Matth. 5.
Phil. 2. & 3.
Matth. 25.
Gen. 39.
2. Cor. 7.
Isa. 48.
1. Mach. 4.
Psal. 71.
Luc. 2.
Simile.
Isa. 47.
2. Cor. 1.
Ioan. 5.
Psal. 61.
Exo. 16.
2. Tim. 1.
Psal. 52.
Psal. 112.
Luc. 2.
Luc. 24. Deut. 4.
Psal. 113.
Psal. 77.
3 Homil. 26. in cap. 22. Ioſue.

Verbum Dei variè comparatur, vt ipsius effectus explicentur, & virtus quæ multiplex est. Cap. II.

ORIGENES inquit. Manna verbum Dei est. Tu ergo, si vis manducare manna, id est, si vis suscipere verbum Dei, scito illud minutum esse, & valde subtile, sicut semen coriandri. Habet enim aliquid in se oleris, quo nutrire, & recreare possit infirmos; quia qui infirmus est, ait Paulus, olera manducet; habet aliquid rigoris, & ideo vt pruina est. Candoris autem & dulcedinis habet plurimum. Quid enim candidius, quid dulcius, quidve suauius eloquijs Domini,

1 Homil. 5. in Exod. com. 1.

mini,quæ ſunt ſuper mel & fauum? Sed in die ſexto duplum colligere iubet Dominus, quantum ſufficiat etiam ſabbato. Sextus dies,eſt hæc in qua nunc ſumus, vita. Hac enim die tantum reponere,& recondere debemus,quantum ſufficiat & in futuro die. Sed dicit aliquis;ſi manna eſt verbũ Dei, quomodo vermes facit? Nec aliunde fiunt vermes in nobis, niſi ex verbo Dei. Sic enim dicit ipſe: Si non veniſſem,& locutus eis non fuiſſem,peccatum non haberent. Poſt ſuſceptum ergo verbum Dei ſi quis peccet, efficitur ei ipſum verbum vermis,qui eius ſemper conſcientiam fodiat,& arcana pectoris eius rodat. [Infra:] Veſpere comedetis carnes,& mane ſaturabimini panibus. In hoc tempore, quo adhuc in principijs ſumus, quæ principia, ipſum mane ſignificat,quod eſt initiũ diei, carnes verbi Dei comedere non poſſumus,ideſt,perfectæ,& conſummatæ doctrinæ nondum capaces exiſtimus. Sed poſt longa exercitia,poſt profectum plurimum, cum iam proximi ſumus ad veſperam,& ad ipſum finem perfectionis vrgemur, tunc ſolidioris cibi,& perfecti verbi capaces fieri poſſumus. Nunc ergo feſtinemus cæleſte manna ſuſcipere. Iſtud enim manna,prout vult quiſque,talem ſaporem reddit in ore eius. Tu ſi verbũ Dei, quod in Eccleſia prædicatur, tota fide, tota deuotione ſuſcipias, fiet tibi ipſum verbum, quodcunque deſideras. Ve bi gratia,ſi tribularis,conſolatur te,dicens: Cor cõtritum & humiliatum Deus non ſpernit. Si lætaris pro ſpe futura,cumulat tibi gaudia,dicens: Lętamini in Domino,& exultate iuſti. Si iracundus es,mitigat te,dicens: Deſine ab ira,& derelinque furorem. Si in doloribus,ſanat te,dicens: Dominus ſanat omnes languores tuos. Si paupertate conſumeris,conſolatur te, dicens: Dominus ſuſcitat de terra inopem, & de ſtercore erigit pauperem. Sic ergo manna verbi Dei,reddit in ore tuo ſaporem quemcunq; volueris. Hoc tamen ſi quis infideliter ſuſcipiat,& non comedat,ſed abſcõdat, vermes ex eo ebulliunt. Sicut enim de Chriſto Domino, qui vermis dicitur,ſcriptum eſt, quod factus eſt in ruinam,& reſurrectionem multorum, ita & ipſe eſt, qui nunc in manna fidelibus quidem dulcedo mellis,infidelibus autem vermis efficitur. Ipſe eſt enim ſermo Dei, qui iniquorum mentes arguit, & corruptionum ſpiculis,peccatorum conſciẽtias terebrat. Ipſe eſt, qui & ignis efficitur in cordibus illorum, quibus adaperit Scripturas,qui dicunt: Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis,cum aperiret Scripturas. Et alijs ipſe ignis eſt,qui conflagrat ſpinas de terra mala, ideſt, qui malignas cogitationes in corde conſumit, & ideo peccatoribus quidem nec vermis arguens iniquè moritur, neque ignis exurens aliquando reſtringuitur. Iuſtis autem & fidelibus permanet dulcis & ſuauis.

Exo. 16.

2

Pſal. 112.

Luc. 2.

Luc. 24. Deut. 4.

Pſal. 113.

Pſal. 77.

3 IDEM vbi loquitur de cultris lapideis, quibus Iosue ſecundò circumcidit filios Iſrael,dicit. Verbũ Dei, quod loquimur ad vos, gladius eſt, quod circuncidit omnem immunditiam, reſecat omnem impuritatem, abſcindit vitia de auditoribus, & ſic ſi vos hoc verbo circuncidamini, audietis, quia abſtulit opprobrium Ægypti à vobis hodie. Quid enim nobis prodeſt exiſſe de Aegypto,& nobiſcum opprobria Aegypti circumferre? Quid prodeſt ambulare per eremũ,hoc eſt,quid nos iuuat in baptiſmo renunciaſſe ſæculo, & morum noſtrorum priſtinas ſordes,ac vitiorum carnalium immunditias retinere? Oportet ergo poſt digreſſionem rubri maris, ideſt poſt gratiam baptiſmi, auferri à nobis etiam carnalia veteris conſuetudinis vitia per verbum Dei, vt ita Aegyptiacis carcere poſſimus opprobrijs. Ponunturq; illæ macheræ petrinæ,& cultri lapidei,quibus ſecundò circunciſi ſumus à Ieſu,in eo loco, quem petit,& accipit. In loco,quem poſſidet in anima iuſti,in ipſo recondit & machæras. Hæc ergo virtus verbi diuini reconditur in eo loco, cui datur ſermo ſcientiæ,& ſermo ſapiẽtię,vt opportuno tempore anima illa, quæ per donum ſpiritus repleta eſt verbo ſapientiæ,& ſcientiæ, proferat iſtas machæras in Eccleſia, & circuncidat ſecundò eos qui indigent circunciſione ſecunda. Dicitur autem cultrus lapideus, & non è ferro, artificis opere fabricatus, quia ſermo hic non ab hominibus virtutem habet. ſed ex illa petra deſcendit,quæ de monte ſine manibus abſciſſa eſt, & orbem terrę compleuit, ac dona ſpiritualia credentibus tribuit.

Homil. 26. in cap. 22. Ioſue.

4 IDEM explicans mortem Siſarę, quę facta eſt à Iahel,quę dedit ei lactis potum, dicit. Verbum Dei, quod incipientibus datur, lac dicitur. Sed iſte cibus ijs quidem,qui ad bonum proficiendi, propoſitum gerunt,vitam tribuit & ſalutem;ijs verò, quibus contraria placent,quibus luxuria,auaritia,& omnis impietas cordi eſt,huiuſmodi doctrina necem & interitum prę ſtat. Sic ergo fit,vt rex ijs,atque ijdem cibis,quibus alũtur boni,ſuffocentur mali,& in quo pijs vita eſt, ibi ſit impijs mors. Denique vt exemplo res,quam dicimus, planior fiat,vinum ſanos,& commodè degentes iuuat, & cor hominis lætificat,febricitãtibus verò,ſi ſumpſerint, perniciem continuò & interitum parit. Ita fit,vt eadem res eodem modo ſumpta, vni quidem vitam, alij autem conferat mortem. Sic intelligendum eſt & Siſaram iſtum animalem hominem, & vitiorum principem,per doctrinam Eccleſiæ, quam non ex fide ſuſcepit, extinctum. Sed & vnaquæque anima latis agat,lacte iſto Euangelico, atque Apoſtolico ſopire in ſemetipſo,& extinguere Siſaram. Si enim per hæc edoctus quis, mortificauerit membra ſua quæ ſunt ſuper terram, auaritiam, fornicationem, &c. Siſaram in ſemetipſo videbitur peremiſſe,vt hæc non ſolum in perſona Eccleſiæ conſummari, verumetiam vnuſquiſque in ſua anima oſtendat impleri.

Hom. 5. in c. 4. Iudic.

Simile.

5 IDEM ſic exorditur. Creator humanorum corporum Deus ſciebat, quod talis eſſet fragilitas humani corporis, quæ languores diuerſos poſſet recipere, & vulneribus,aliiſq; debilitatibus eſſet obnoxia, & ideo venturis paſſionibus prouidens, etiam medicamenta procreauit ex terra, & medicinæ tradidit diſciplinam, vt ſi accideret ægritudo corpori, non deeſſet medela. Animam cum Creator omnium condidiſſet, ſciebat quòd futura eſſet vitiorum capax, & ob hoc ſubdita, atque oboneratа peccatis. Et ideo ſicut corpori medicamenta præparauit ex herbis, arte, diſciplinaque cõpoſitis: ita etiam animæ medicamenta præparauit in his ſermonibus, quos per diuinas Scripturas ſeminauit,atque diſperſit,vt hi,qui aliqua ægritudine fuerint oppreſſi, ſtatim vt vim morbi ſenſerint, atq; alicuius vulneris ſtimulum,doloremq; perſpexerint,requirant aptam, & conuenientem ſibi rationabilem diſciplinam,quæ eis ex verbis Dei poſſit mederi. Medici autem ſunt omnes,quibus curandorum vulnerum diſciplina commiſſa eſt, quos voluit Deus in Eccleſia ſua eſſe medicos animarum, quia non vult Deus mortem peccatorum.

Hom. 1. in pſ. 37. to. 2.

Simile.

6 IDEM exponens illa verba; Ecce dedi te hodie ſuper gẽtes,& regna,vt euellas,& deſtruas,& diſperdas, & ædifices,& plantes,inquit. Quicunque à Deo accepit verba,ſumens gratiam cęleſtis eloquij,idcirco eam accipit,vt regna,gẽtesq; eradicet,atque ſubuertat. Sed cum nominentur gentes, & regna, omnis, qui diuina verba ſuſcipit,nolo eum corporaliter intelligere gẽtes, & regna. ſed conſiderans animas hominum regnatas à peccato,dicente Apoſtolo: Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore, gentes, & regna intelligat varia delicta,quæ humanas animas poſſederunt: & hęc erũt, quæ euelluntur à ſermonibus Dei, qui dati ſunt ſiue Hieremiæ,ſiue cęteris ſanctis.

Hom. 1. in ca. 1. Hier.

Rom. 6.

7 IDEM explicans illa verba; Etiam ſi laueris te nitro,& multiplicaueris herbam poam,vel borith,vt noſtra lectio habet,maculata es in iniquitate tua, inquit. Verbum Dei herba poa eſt, datum ad ſordes animæ abluendas. Sed quomodo ſunt quædam vulnera,quæ

Homil. 13. in c. 2. Hie rem.

Simile.

malagmatibus,& oleo, & alligaturis redduntur priſtinæ ſanitati,alia ſunt iſtiuſmodi,de quibus dicatur: Nõ eſt malagma imponere, neque oleum, neque alligaturas,ſed terra ueſtra deſerta, ciuitates ueſtræ igne ſuccẽ ſæ ſunt, ſic ſunt quædam peccata, quæ animam ſordidant,& indigent homine,qui habeat pouam,nitriq;ſermonem; alia uerò talia ſunt, vt non poſſint ſupradicti ſermonis uirtute curari.

8 *Homil. 5. in pſa. 28. tom. 1.*

BASILIVS exponens illa verba;Et reuelabit cõ denſa,dicit.Primũ uox Dñi omnibus abſoluit numeris ceruos:deinde reuelat cõdenſa,hoc eſt,locos ſiluoſos, & agreſti,ac infrugifera lignorum materia cõſpiſſatos, ad quos plerumque uenenata animantia confugere ſolent.Qm̃ igitur perfectus iam eſt ceruus per eam perfectionem,quæ eſt à Dño,iuſtus,qui illi aſſimilatur,reuelat condenſa,vt nudi, & omnium oculis expoſiti prodantur, qui vitam noſtram ſuis lædebant corruptelis. Et qm̃ omne lignum non faciens fructum bonum inciditur à ſecuri,& in ignem mittitur,neceſſe eſt,vt inhorreſcentes,& condenſæ ſiluæ,animæ videlicet ſilueſcentes,in quib. quaſi feræ quædam affectiones multiuariæ latebant peccatorum, à verbo Dei, quod omni gladio ancipiti cæſim penetrat acutius,purgentur.Quoniã autem plures homines curis humanis aggrauati, veluti quandam terram ſpinis opertam, ſuas gerunt animas oneratas,vnde nec ſinunt eas enutriri ad proferendam diuini verbi frugẽ,reuelat Dominus condenſa, hoc eſt curarum exiſtentium in vita deformitatem,& fœditatem,& incommodũ aperit,vt loco, qui de bonis ac malis eſt,veluti ſiluoſis arboribus elucato & aperto, non habeant homines, quo de agendis iudicia per inſcitia peruertant.Multi namque,bona,vbi laborioſa vident, mala exiſtimant;mala è diuerſo ob inſitam voluptatẽ, vt bona perſequuntur.Malorum ergo condenſa, nè decipiantur, qui aliquem in eis fructum inuenire ſe putant,reuelat,ac manifeſtat Dei vox, & diuinum verbũ.

9 *Homi. 11. in Pſ. 44.*

IDEM exponens verba illa;Sagittæ tuæ acutæ potentiſſimæ, populi ſub te cadent in corda inimicorũ regis,inquit.Sagittæ potentis acutæ,ſunt ſermones ſolerter & ingenioſè excogitati, audientium corda pertinguentes,animaſque probe ſenſatas ferientes,atque ſauciantes.Verba namque ſapientiam ſtimuli ſunt boum. Ex quo Pſalmiſta cupiens quandoque a doloſis hominibus ſuæ ætatis & generationis liberari, cõtra doloſã linguam,ſagittas potentis acutas in remediũ exquirit Quærit item carbones ſibi adeſſe deſolatorios:vt quorum corda ob duriciẽ calloſam ſpirituales ſagittæ non contingant,his paratum ſit ſuppliciũ, quod carbones deſolatorios appellauit.quicunque.n.ſe priuarunt Dei præſentia,his carbonum deſolatoriũ apparatus neceſſarius eſt.Nunc igitur ſagittæ tuæ.His ſagittis, quæ fidem amplexæ ſunt,animæ ſauciãtur,& quæ ſumma in Deũ exarſerunt charitate,ſimulq; cũ ſponſa illa dicũt; Vulnerata charitate, ego ſum. inexplicabilis profectò, & ineffabilis verbi pulchritudo,& ſapiẽtiæ ſpecies, & forma Dei in ipſius imagine. Beati,qui cõtemplatione inardeſcunt veræ illius pulchritudinis,hi.n.domeſticorum obliuiſcuntur,& amicorum,immo familiæ quamlibet opulentæ. Intelligere item poſſis ſagittas acutas, eos qui ad ſpargendum per vniuerſum orbem ſemen Euangelij miſſi ſunt.Hi,ꝙ ſe exacuiſſent,fulgebãt operibus iuſtitiæ,& ſubtiliter in eorũ irrepebant animas, quos erudiebant ad fidem.Hæ igitur ſagittæ in primis quaq; verſum emiſſæ, populos ſe, vt Chriſti iugo ſubſternerent,præparabant. Et verba hæc ad præcedentia ſic coniunguntur:intẽde proſpere,procede,& regna.& deducet te mirabiliter dextera tua, & populi ſub te cadunt, propterea quod ſagittæ tuæ acutæ ſunt in corde inimicorum regis.Nullus Deo aduerſarius, aut contumax,aut ſuperbus ſub Deo cadit,vel ei ſe ſubigit,niſi illi,qui fidei obedientiam ſuſceperunt. Sagittæ namque in corda cadentes quandoque inimicorum regis, trahunt eos ad veritatis deſiderium, & ad ipſum Dominum, vt inimici Dei exiſtentes, eidem per doctrinam concilientur.

IDEM dicit.Quemadmodum ſtatua obtrita iam, & obtuſa,amiſſa illuſtri regis figura, denuo a ſapiente artifice reparatur,vt priſtino ſplendori reſtituatur: ad iſtum modum & nos propter præcepti diuini tranſgreſſionem deprauati,vt ſcriptum eſt: Homo, cum in honore eſſet,non intellexit, comparatus eſt iumẽtis in ſipientibus,& ſimilis factus eſt illis,ad priſtinam imaginis Dei gloriam reuocamur,ad aquam facti eramus. Quomodo verò hoc factum ſit, Paulus Apoſtolus docuit,dicens:Gratias Deo, quod cum fueritis ſerui peccati,obediſtis ex corde formę illi,in quam traditi eſtis, doctrinæ. Vt quemadmodum cera ſculpturæ typo mandata, figuram eam, quæ ſculpturæ ineſt, diligenter exprimit,ita & nos typo Euangelicæ doctrinæ nos ipſos tradentes, ſecundum internum hominem figuremus. 10 *In ho. 2. de bapiſ.* *Pſal. 48.* *Rom 6.*

CHRYSOSTOMVS verbum Dei vocat puteos foſſos à Patriarchis, vt adaquent multitudinem gregum.Fodiũt legem doctores de ſarculo linguę,purgant terrenas cogitationes, veniunt ad ſpirituales, & perueniunt ad illam altitudinem ſapientiæ,& ſcientiæ Dei,quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit,& profluit eis aqua de altitudine fontis ſalientis in vitam æternam.Cum ergo ad puteũ venit Iacob, ſiue Moyſes, vel cęteri, qui ad puteos agnouerunt futura coniugia,quid intelliguntur,niſi in altitudine legis, Eccleſiam agnoſcere. Inde adaquantur oues,ideſt,de verbo ſpirituali.Nam ipſe Iacob, dũ adhuc paſtor eſſet ſoceri, & auunculi ſui, videbat fructum,& fæcunditatem ouium non ad ſe tranſire, fecit pactum cũ ſocero, vt ſi quid naſceretur variũ in agnis pertineret ad Iacob.Fecit populeas virgas decorticari, vt albæ eſſent,& virides. Poſuit has virgas vario colore decoratas,vt quoties biberent greges tempore conceptus,conciperet tibi varios fœtus,& huius ſacramenti res erat. Virgæ intelliguntur verba, & præcepta legis, dicẽte Deo:Reges eos in virga ferrea.Et alio loco: Virgã virtutis ſuæ emittet Dominus ex Sion.Et ipſe Moyſes virgam ferebat quam ante Pharaonem poijciebat. Intelligitur in virga vigor legis. Qui audit nunc verbũ Dei,quod eſt illi virga, ponitur ſupra aquam, ideſt, in fontem baptiſmi, & ibi bibentes oues baptizatæ, in aqua concipiunt varietatem vitæ ſuæ,alij continentiam coniugalem,alij uirginitatẽ,alij religionẽ profitentes. 11 *Homil. in Pſ. 93. in.1* *2. Cor. 6.* *Gen. 30.* *Pſal. 2.* *Pſal. 109.*

IDEM exponens illa verba cap.7.Omnis,qui audit verba mea,& facit ea, aſſimilabitur viro ſapienti, ait. Vt oſtendat quanta ſint etiam in præſenti vita beneficia virtutis,primum beneficiũ narrat,tutum viuere,atque munitum,nulliq; aduerſantium rerum in prędam patere, quinimmo cunctis quæ obſiſtunt, ſuperiorem omnino conſiſtere. Hoc eſt enim omnino mirabile,quia cum nulla ſerenitas ſit,immo cum ſit valida tempeſtas & crebra tentationum, ipſe ne tantulum quidem poterit commoueri. Deſcendit,inquit,pluuia, venerunt flumina,flauerunt venti,& impulerunt in domum illam,& non cecidit,fundata enim erat ſupra petram.Hic autem,& pluuiam,& flumina,& vẽtos, afflictiones, & ingruentia hominibus pericula nũcupauit, calumnias videlicet,inſidias,fluctus,interitus, aliorum impugnationes, defertiones ſuorum, cæteraq; omnia vitæ præſentis incommoda. Sed nulli,inquit, horum talis anima ſuccumbit: cauſa verò iſtius firmitatis eſt, ſupra petram eſſe fundatam. Petram autem, doctrinę ſuę munimentum vocauit. 12 *Homil. 25. in Matth. tom. 2.* *Rom. 15.*

IDEM ait.Pluuia eſt doctrina, quia ſicut pluuia irrigat terram,vt proferat fructum, ſic doctrina hominẽ irrigat,vt iuſtitiam operetur.Sicut Dominus per Iſaia de tollenda à Iudæis doctrina, Et mandabo, inquit, nubibus nè pluant ſuper eam pluuiam. Nubes enim dicuntur prophetæ,& Apoſtoli,quia ſicut nubes baiulant pluuiã,& effundunt eam ſuper terram,ſic & prophe- 13 *Hom. 20. in perfect. in Matth. Iſa. 5. Simile.*

phetæ,& Apostoli accipiunt verba à Deo, & effundũt super rationabilem terram. Sunt autem nubes, quæ a Spiritu sancto excitantur, & sunt nubes, quæ à spiritu
Psal. 17. potestatis aeris, sicut dicit propheta: Tenebrosa aqua in nubibus aeris. Nubes enim, quæ à Spiritu sancto excitantur,candidam baiulant aquam,ideſt veram, & sanctam doctrinam:quæ autẽ à spiritu potestatis aeris, tenebrosam baiulant aquam, ideſt, falsam, & impiam doctrinam, quæ non illuminat, sed tenebrescere facit montes,qui suscipiunt illam.Sanctæ nubes,doctrinam iustitiæ persuadent hominibus, & rationabiliter placant;Spiritus autem sanctus,vel Angeli,quasi prosperi venti prosperantes in cordibus, faciunt homines acquiescere veritati Sicut enim non est possibile,vt ex sola pluuia fructificet terra,nisi flauerit super eam vẽtus, sic non est possibile,vt sola doctrina corrigat hominẽ, nisi cooperatus fuerit Spiritus sanctus in corde ipsius.

14 IDEM de verbo Dei intelligit locum Pauli ad He
In ho. 26. bræos 4. Viuus est sermo Dei,& efficax,& acumen habens super omnem gladium acutissimum, penetrans vsque ad interiora animæ & spiritus,compagum quoque & medullarum, scrutans corda, & cogitationes. Iste est ergo gladius bis acutus, ex vna quidem parte bonos ab errore præcidens, ex altera autem parte malos ab excusatione, vt nec bonos ignorantia perdat, nec malos excuset:vt & boni cognita veritatem,cum se tuti fuerint veritatem,cum iudicio & iustitia saluẽtur, & mali,cum veritate cognita secesserint à veritate, cũ iudicio,& iustitia puniantur.

15 IDEM dicit.Sermo, sceleribus obnoxios corripit:
Homil.33. in Ioann. tom.3. Simile. qui autem omni liberi sunt crimine,eos etiam longius abducit.Medicina igitur, ais, communis est, & remedia omnibus proponit,cura non communis est,sed ad vtentium voluntatem.Qui vult medicina vti,curatur, qui eam vulneri adhiberi negligit,magis lęditur,& torquetur vehementius. Nolimus ergo ægre medicinam ferre,sed læto animo accipiamus. Licet non paruum dolorem,nostræ afferant admonitiones,suauissimus tamen fructus sequitur.

16 IDEM inquit.A Scripturis spiritualia arma acci-
Homi. 29. Simile. pimus:verum si ea nos induere, & discipulos armare ignorabimus,ipsa quidem proprias habent vires, accipientibus autem nihil afferunt vtilitatis. Esto thorax, & galea firmissima,& clypeus,& hasta, inde quis thoracem pedibus,galeã pro capite oculis captet, clypeo, non pectus,sed pedes protegat, nunquid huic homini hæc arma quid conferent,& non potius lædent?Planè hoc constat,non tamen armorum culpa, sed ijs vti rectè nescientis.Ita & in Scripturis vsu venit,si earũ ordinem
Rom.15. confundemus,ipsæ quidem vim suam retinent, nobis autem nihil conferunt. Paulus docet: Quæcunque scripta sunt,ad nostram doctrinam scripta sunt,vt per patientiam, & consolationem scripturarum spem habeamus. Et licèt me frustra loqui non ignorem, non tamen cessabo, ita enim apud Deum excusabor, quamuis nemo me audiat.

17 IDEM explicans verba illa;Terra sępe venientem
Homil.10. in epist. Pauli ad Heb. ca.6. tom.4. Isa.5. Amos 8. Ps.64. super se bibens imbrem,& germinans herbam opportunam, illis à quibus colitur, accipit benedictionem à Deo:proferens autem spinas,& tribulos, reproba est, & maledicto proxima, cuius consummatio in combustionem,sic habet.Imbrem doctrinam Scripturæ dicit. Mandabo enim inquit, nubibus, nè pluant super eam imbrem,de vinea dictum est,quod alibi famem panis, & sitim aquæ vocat.Et iterum;Flumen Dei repletũ est aquis,terra bibens venientem super se imbrem,declarat,quia susceperunt, & combiberunt verbum, & sæpius hanc rem perceperunt, & nec sic vtiles facti sunt.

13 Si enim non excolereris,inquit, si non potareris imbri
Hom. 20. in perfecti in Matth. Isa. 5. Simile. bus,non esset tantum malum Si enim nõ veniſſem, &
Ioan 19. locutus eis non fuissem,peccatum non haberent. Si verò sępius biberis,& excepisti,qua ratione pro fructibus alia protulisti? Expectaui enim,inquit,vt faceret vuas, & fecit spinas.Semper bibimus, semper audimus, sed confestim humorem amittimus sole exorto, propter hoc,spinas proferimus peccatorum:sic enim ait Domi
Isaia 5 nus:Quia cura huius sæculi,& deceptio diuitiarũ suffocant verbum,& infructuosum efficitur.Herbam opportunam vocat virtutẽ; nihil enim sic opportunum sicut vita optima.Proferens autem spinas,reproba est, & maledicto proxima.O quantam habet consolationẽ hic sermo. Maledictioni,inquit,proxima, non maledicta. Qui autem necdum in maledictionem incidit, sed proximus est,& longe fieri poterit.Cuius consummatio in combustionẽ.Si vsque ad finẽ permaneat,inquit.

HIERONYMVS ait, explicans verba illa; Et
18 missum est ad me vnum de Seraphin, & in manu sua
Epi. 1. ad Damasum Papam, tom.2. habebat carbonem,quem forcipe sumpserat de altari, & tetigit os meum,& dixit:Ecce tetigi labia tua,& abstulit iniquitates tuas,& peccata tua purgauit. Nos Euã
Isa.6. gelicum testamentum missum asserimus ad prophetã, quod habẽs in se ignitum sermonem Dei,tactis labijs, quidquid fuerat ignorantiæ,hoc siquidem nos labia interpretamur immunda, purgationis suæ expulit veritate. Hanc forcipem Iacob in scala conspicit, hic est
Psal. 119. gladius bis acutus. Forcipe carbo comprehensus mittitur ad propheta, quem in Psalmo scimus prophetæ esse concessum.cum enim Dominum rogat dicens: Domine libera animam meam à labijs iniquis,& à lingua dolosa,dictum est: Sagittæ potentis acutæ cum carbonib.desolatorijs.Verè quippe desolatorius carbo, qui linguam puram facit à peccato,sermo diuinus est, de quo & in Isaia dicitur: Habes carbones ignis,sedebis super eos,hi erunt tibi in adiutorium.

IDEM ait. vbi nostra æditio habet de Seraphin,
19 quod in manu habebat carbonẽ, Aquila Theodotion,
Epi 2. ad eundem. Isa.6. & Symmachus calculum interpretati sunt, quem sũpserat de altari,& detulit ad os Isaiæ.Ille ignis mittitur, quem Hieremias ferre non poterat,qui cum animę nostræ arcana penetrarit,ita nos dissoluit, ita à veteri homine in nouum excoquit, vt in illam vocem possimus erumpere; Viuo autẽ iam non ego,sed viuit in me Christus.Quia in Hebræo ,p carbone legitur calculus,mihi videtur sermo diuinus,calculi appellatione signari.Sicut enim calculus genus est lapidis durissimi,& rotundi,& omni puritate leuissimi,ita sermo Dei,qui neque hæreticorum, neque omnium aduersariorum potest contradictionibus cedere,calculus dicitur;De hoc calculo Sephora filium circũcidit,& Iesus populum purgat à vitijs:& in Apocalypsi Dominus pollicetur vin-
Apoc 2. centibus,vt accipiant calculum,& scribatur super eum nomen nouum.Siue igitur calculum, siue carbunculũ, lapidem accipimus, in calculo diuini sermonis veritas & rigor, in carbunculo lucens doctrina, & manifesta
Psal.17. monitratur.Eloquia enim Domini,eloquia casta,argẽtum igne examinatum,Et alibi. Mandatum Domini lucidum illuminans oculos.Quod autem ait,in manu ha
Psal.18. bebat carbonem,manum intelligamus operationem, vt non solum in lingua sit verbum Dei.

IDEM explicãs illa verba;Pro eo,quod abiecit po
20 pulus iste aquas Siloe,quę vadũt cũ silentio,& assump
Li. 3. in c. 8. Isa. to. 4 sit magis Rasin, & filium Romeliæ, pp hoc ecce Dns addu et super eos aquas fluminis fortes,& multas,Regẽ Assyriorum,& omnẽ gloriam eius,dicit Omnis hæreticus,qui iunxerit auxilio suo sapientiã sęculare, & Hierusalem,ideſt,Ecclesiam voluerit oppugnare, dereliquęs aquas Siloe fontis,qui salit in vitam æternam, tradetur Assyriorũ principi,cuius traditus potestati,in
Ioan 9. profundum veniet peccatorũ.Legimus in Euangelio, quod cæcũ à natiuitate,cuius oculos luto ex saliua sua facto Dns linierat,misserit ad aquas Siloe,quibus cum cæcus lauisset lutum,cæcitate detersa, clarum oculorũ lumen accepit:quod indicat,non aliter cæcitatem Iudæorum,& omnis increduli posse sanari,nisi doctrina aquarum.Christi,quæ absque strepitu, & clamore verborum leniter fluit,tenebræ prius fugentur erroris.

IDEM explicans verba illa; Tetendit arcum suũ, & posuit me quasi signum ad sagittam, sic habet. Aliquando per arcum sacra Scriptura designatur. Ipsa quippe arcus Ecclesiæ, ipsa arcus Dñi, de quo ad corda hominum, sicut ferientes sagittæ, sic terrentes sententiæ veniunt. Vnde rectè per Psalmistam dicitur: Arcũ suũ tetendit, & parauit illum, & in eo parauit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit. Arcum namq; suum Dominus tetendit, quia cunctis peccatoribus per Scripturam sacrã minas exhibuit. In quo arcu scilicet vasa mortis præparat, quia secundũ eloquij sententias, eos, qui nunc corrigi negligunt, reprobos damnat. In quo e iã sagittas suas ardentibus effecit, quia ad eos, quos p terrorem corrigit, accẽsas verborum sentẽtias emittit.

21 *Lib 3 in cap 3 lam. Hie.* *Psal. 7.*

IDEM exponẽs verba illa; Et conuerti me ad portam domus, & ecce quæ egrediebantur subter limen domus ad orientem, ait. Perspicuum est sacras esse aquas, & Saluatoris nostri significare doctrinam, iuxta illud, quod scriptum est: De Sion exibit lex, & verbum Domini de Hierusalem. Et alibi: Repleta est terra sciẽtia Domini, sicut aqua multa operiens mare. De his aquis & Zacharias propheta vaticinatus est, dicens: In die illo egredietur aqua viuens de Hierusalem, & medium eius in mare primũ, medium autem illius in mare nouissimum. De his aquis & ad Samaritanam Dominus loquebatur, dicens: Si scires quis est, qui dicit tibi, da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam. Et in templo clamabat: Si quis sitit, veniat ad me, & bibat. Iste sunt aquæ, de quibus propheta loquebatur in Psalmo: Super aquas refectionis educauit me. Et alibi: Eleuauerunt flumina Domine: eleuauerunt flumina vocem suam, a vocibus aquarum multarum. Mirabiles elationes maris. Istæ sunt aquæ Siloe, quæ vadunt cũ silentio, de quibus loquitur Isaias: Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris. Et idem Isaias de Domino Saluatore, Iste, ait, habitabit in excelsa spelunca petræ fortissimæ. Panis ei dabitur, & aqua illius fidelis. Erupit enim in deserto aqua, & valles in terra sitienti. Et rursum: Qui sititis, ite ad aquam. Et per Hieremiam loquitur Deus: Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas. Sed sicut legimus in bonam partem aquas, quæ egrediuntur de limine tẽpli, & referuntur ad doctrinam Ecclesiæ, sic sunt aquæ amaræ, & aquæ pessimæ, ad quas Hieremias prophetanos prohibet accedere, dicens: Quid tibi vis in via Ægypti, vt bibas aquam turbidam, & cænosam? De q̃bus iratus super hæreticis loquitur Deus: Ecce ego cibabo eos absinthijs, & dabo eis potum aquam fellis, in quo regnat draco Aegyptius, qui dicit: Mea sunt flumina, & ego feci illa. De qua Dauid aiebat: Nisi quia Dñs erat in nobis, &c. Cum irasceretur furor eorum in nos, forsitan aqua absorbuisset nos. Ista est aqua, de qua dicit Oseæ: Contempsit me Galaad ciuitas, quæ operatur vanitates, conturbans aquam, & fortitudo eius viri piratæ. Iste aquæ sunt, quæ lectorem suũ, non tam ædificant, quàm perdunt. Aquę autem, quæ egrediũtur de templo Domini, & pergunt ad orientem, & descendũt in latus templi dextrum ad altaris meridiem, illæ sunt, vbi sponsus conuiuas suos pascit, & accubat. [Infra:] Cumq; me conuertissem, ecce in ripa fluminis, ligna multa nimis ex vtraque parte. Et ait ad me; Aquæ istæ, quæ egrediũtur ad tumulos sabuli (arenæ) orientis, quæ descendũt ad plana deserti, intrabant mare, & exibũt, & sanabuntur aquæ. De verbo Domini hæc intellige, de quo dixerat Isaias: Apparebit in Sion fluuius decurrens, gloriosus in terra sitienti. Super hunc fluuiũ erant arbores plurimæ ex vtraq; patre ripæ, vt inter duo testamenta clausus curreret fluuius. Ligna autem multa, vel arbores plurimas, & multas nimis, illas arbitror, quas in paradiso Scriptura commemorat pomis varijs abundare. Quæ aquæ egrediuntur ad tumulos sabuli orientalis, & intrabunt mare, & sanabũtur aquæ. Quia si verba Dei egrediantur de limine templi Domini, & Apostolicam teneant disciplinam, tumulos sabuli steriles prius, & infertiles, faciunt esse frugiferos, & omnia plana, atque deserta ità irrigantur, vt exprimant in se Hierichontini fluuij sacramentum, quem Eliseus Euangelico, & Apostolico curauit sale, in tantũ, vt vbi prius sterilitas fuerat, & mos, ibi vbertas esset, & vita. Nec solum deserta sanarunt, sed intrat mare orientale, mare videlicet mortuũ, in quo nihil poterat esse vitale, & mare amarissimum. Mirumq; in modum aquis Euangelicis aquæ sanantur mortuæ; quæ mortuæ dicuntur, eò quòd nihil in se vitale habent, nec ibi viuere præ amaritudine pisces possunt. Sed postquam fuerint in Ecclesia piscatores, de quib. Dominus dixit: Venite post me, faciem vos fieri piscatores hominum, tunc plurimæ species, immo genera piscium erunt in mari quondam mortuo, vbi nullus poterat reperiri pisces, ita vt præ multitudine, retia rumperentur, extraxit enim Petrus centum quinquaginta tres pisces. Aiunt autem, qui de animantium scripsere natura, & proprietate, de quibus Oppianus Cilix est poeta doctissimis, centum quinquaginta tria esse genera piscium, quæ omnia capta sunt ab Apostolis, & nihil remansit in captum, dũ & nobiles, & ignobiles, & diuites, & pauperes, & omne genus hominum de mare huius sæculi extrahitur ad salutem. Quod autem sequitur; In littoribus eius, & in paludibus, siue in his, quæ extra littora egrediuntur, quæ non sanabuntur, istud latenter ostendit, quod qui in Noe arca non fuerit, pereat regnante diluuio, & quos iste fluuius sacræ doctrinæ non attigerit; non suscipiant sanitatem, sed in salinas dabuntur, vt in perpetuum frugibus careant, & virore. Quod & vrbe post ruinam sale conspersa demonstrat. Super fluuium orietur in ripis eius, ex vtraque parte omne lignum pomi fetum; non defluet folium ex eo, & non deficiet fructus eius: per singulos menses afferet primitiua. Quia aquæ eius de sanctuario egredientur, & erit fructus eius in cibum, & folia eius ad medicinam, hæc omnia euenient, quia aquæ de sanctuario egredientur. Illud quoq; quod dicitur, & erunt fructus eius in cibum, & folium eius ad medicinam, diuinorum librorum sacramenta demonstrat, quorum alterum pertinet ad literam, alterum ad spiritum, vt verba simplicia intelligamus in folijs, in fructib. verò sensum latentem. Sicut enim scientia Scripturarum ducit ad regna cælorum, & præbet nobis panem, qui de cælo descendit, sic folia eius doctrinam moralem continent, & tribuunt sanitatem, vt peccantium curent vulnera.

22 *Lib. 14 in c. 47. hinc* *Psa. 4.* *Ibid. 11.* *Zach. 14.* *Ioan 4.* *Ioan 7.* *Psal 22* *Psal 92.* *Isa. 8.* *Ibid. 12.* *Isa 33.* 23 *Isa. 41.* *Isa 55.* *Hier. 2.* *Ibidem.* *Hier. 9.* *Hier 29.* *Psal 123.* *Osee 6.* 24 *Isa. 44.* *Genes. 28.* *Isa 49.* *Eph. 6.* *Psal. 119.* *Psal. 31.* *Isa. 6.* *Hier. 18.* *Simile.*

26 *Li. 3. in c. 13. Osee 10. 5.*

IDEM exponens verba illa; Adducet vrentem ventum Dominus de deserto ascendentem, & siccabit venas eius, & desolabit fontem eius, & ipse diripiet thesaurum omnis vasis desiderabilis, dicit. Sermo Ecclesiasticus, & Dei verbum, vrens intelligendus est uentus, qui omnium hæreticorum dogmata arefaciat, & perducat ad nihilum, & diripiat eos, atque dispergat, qui hæreticorum doctrinæ in morte fuerant congregati.

27 *Lib. 3. in c. 3. Abac.*

IDEM explicans verba illa; Suscitans suscitabis arcum tuum: iuramenta tribubus, quæ locutus es, Semper fluuios scindes terræ, inquit. Septuaginta, sic verterunt; Intendens, extendes arcũ tuum super sceptra, dicit Dominus, Diaplasma. Fluuijs scindetur terra. Intendens Dominus arcum, siue sagittas verbi sui, sceptra, id est, regna, aduersum quæ Hieremias missus est, eradicauit, destruxit, & perdidit, fecitq; vt peccatum non regnaret in nostro mortali corpore. Sceptra autem, id est, regna diaboli, quæ ostendit & Domino, intellige diuersa peccata, auaritiam, luxuriam, detractionem, furta, periuria, aduersum quæ sermo Dei sedens in equis, & in curribus suis, intendit fulgoris sui contorta spicula, & interim non emittit, vt qui ad extentum arcũ territus fuerit, emissionem non sentiat sagittarum: & hoc facit semper, quod Aquila interpretatus est pro diaplasma.

29 *Li. 3. in c. 25. Prou. tom 7.*

plasmate. Semper enim sedet in sanctis suis, semper armatus est: & acutas sagittas in linguis eorum præparans, equitat, & huc illucq; discurrit in orbis salutem. Fluuijs scindetur terra. Legimus in volumine Olympiadum Græciæ, vbi exponitur, quid in singulis annis noui acciderit in mundo, quod inter cætera, terræmotu eruperint flumina, quæ ante nõ fuerant, & rursum alia absorpta sunt, & disparuerint, quod scilicet omnes terrarum venæ, quasi in humano corpore sanguinem, ita in se habeant latentes aquas, quæ terræ concussione rũpantur, & manent flumina. Hoc si intelligamus, videamus animam humanam habere fluuios, & aquas, & per socordiam nostram eos esse absconditos, & non fluere, cum aut ad prædicationem sermonis Dei concussa fuerint, & de priori statu mota, tunc erumpere, quod latebat, & in refectionem potantium fluere. Hoc ipsum reor & illud significare in Genesi, quod fodiuntur putei à seruis Isaac, quos ab Abraham factos, Philistijm, terra obruerant. Vide Petrum, & Paulum, & de puteis Christi, fluuijsq; non ambiges. Cernes omnes Apostolos, & non iam quatuor flumina, sed duodecim fluuios intelliges exire de paradiso Scripturarum. Isti fluuij subitò proruperunt: quando posuit Dominus desertum in paludes aquarum, & terram sinem aqua in fontes aquarum, & habitare fecit ibi esurientes, & constituerunt ciuitatem habitationis. Tunc posuit flumina in desertum, & exitus aquarum in sitim. Tunc enim terra Israel, de qua fluuij ante manabant, & irrigabant vniuersum Iudeæ populum, aruit, & fontes illius obturati sunt: vniuersus autem orbis, qui erat desertus, & sterilis, & aquas prædicationis Dominicæ non habebat, versus est in paludes aquarum, & quot doctores emisit, tot habuit & fontes. Nec sufficit eis, fontibus vi delicet, atq; fluminibus irrigare orbis populos, sed in vnaquaq; prouincia, eos qui esuriebãt, & patiebantur famem sermonis Dei, in vnum populum congregãtes, extruxerunt Ecclesiam, quæ dicitur ciuitas ad inhabitandum, & quam lætificat impetus fluminis. [Infra:] In luce sagittarum tuarum ibunt, in splendore fulgurantis hastæ tuæ. Vel vt septuaginta habent; in luce iacula tua ibunt, in splendore coruscationis armorum tuorum. Iacula Dei, i. sagittæ euntes atque pergentes, non ad hoc mittuntur, vt interimant, sed vt illuminẽt. Ad harum sagittarum, iaculorumq; distinctionẽ, Christus electum iaculum dicitur, per Isaiam vociferans: Posui me sicut sagittam electam, in pharetra sua abscõdit me. Hæc sagitta, plures habebit sagittas, quas mittat in uniuersum orbem. Vnde & sponsa, electo iaculo vulnerata, dicit: Vulnerata charitate ego sum, iuxta quod & nos possumus dicere, vulneratus castitate ego, vulneratus sapientia ego. Hæ igitur sagittæ, quæ mittuntur in lucem, pergunt etiam in splendore coruscationis armorum eius, ideſt Dei. Quicunque enim armatus fuerit, vt stet cõtra insidias diaboli, & accinctus armatura Apostoli, veniẽt ad illum iacula lucis. Si quis autem peccator est, & ingemiscit, quod habitet in tabernaculis cedar. Mittuntur ei sagittæ potentis acutæ cum carbonib. desolatorijs, vt primum, compungatur sermonib. Dei, & dicat: Versatus sum in miseria, cum configitur mihi spina; & postquam compunctus fuerit, tunc ei desolatorius per Seraphin, ideſt, ardentem sermonem Dei, carbo mittatur: qui non solum labia, quæ Isaias tantum habebat immunda, sed omnes partes membrorum eius excoquit, & ad solitudinem peccatorum reducat.

4. Reg 2.

Mat. 4. 25

Ioan. 21.

Gen. 28.

Isa 49.

26 Li. 3. in c. 13. Osee. tom. 5.

Eph. 6.

27 Liber in c. 30. Abac.

Psal. 119.

Psal. 31. Isa. 6.

Hier. 18.

29 Li. 3. in c. 25. Prou. tom 7.

Simile.

IDEM exponens illa verba; Auferrubiginem de argento, & egredietur vas purissimum, dicit. Auser literę superficiem de sacro eloquio, & inuenies sensum purissimum sub vtilitate literæ reconditum, & sub carnalium figuris ceremoniarum, spiritualia latuisse mysteria. Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbũ in tempore suo. Sacra eloquia rectissimè lectis comparantur argenteis: lectis videlicet, quia requiem præstãt animabus audientium; argenteis autem, quia splendida fulgent virtutibus patrum. Vnde scriptum est: Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum. Quorum ornati lectorũ, mala superaddit aurea, quisquis eadem diuina eloquia & spiritualibus plena sensibus, & mysterijs, exponendo demonstrat. Qui nimirum sensus aptè mala vocantur, quia de arbore vitæ, ideſt Dei sapientia sunt orti. Aptè aurea mala, quia notitiam amoremq; perpetuæ claritatis mentibus infundunt. Mala ergo aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo; quia qui verbum Dei opportunè nouit iuxta audientium capacitatem prædicare, modò exempla ac dicta patrum, per quorum custodiam ad requiem perueniatur æternam, iuxta literam replicat; modò suauiores in his sensum spiritualium fructus, quibus pia audientium desideria pascat, remoto literæ velamine pandit. Inauris aurea, & margaritũ fulgidum, qui arguit sapientem, & aurem obedientẽ, Rectè humilia auditor inaui comparatur aureæ; quia dum libenter increpanti, ac docenti aurem accomodat, iam se se ad recipiendum claritatem sapientiæ cęlestis præparat, iam supernæ lucis visioni appropiat. Rectè magister eruditus margaritæ fulgenti assimilatur, quia dum emendationem morum, dum supernorũ scientiam desiderantibus, ac pie quærentibus animis ostendit, quasi aureo ornatui maiorem insuper, gratioremq; fulgorem gemmæ ardentis annectit.

Psal. 11.

30 Li. 3. in c. 30. Prou.

IDEM exponens verba illa; Omnis sermo Dei ignitus, clypeus est sperantibus in se, ait. Omnis sermo diuinæ auctoritatis, corda electorum & igne charitatis accendit, & scientia veritatis illustrat, & vitiorum sordes, si quas in eis inuenerit consumit, & ab hostium insidijs sperantes in se, cunctisq; defendit aduersis.

31 In cap. 38. Ioa.

IDEM explicans verba illa; Quis dedit vehementissimo imbri cursum, & viam sonantis tonitrui, vt plueret super terram absque homine, in deserto, vbi nullus mortalium commoratur, vt impleret inuiam, & desolatam, & produceret herbas virentes; dicit. Hic vehementissimus imber, Saluatoris est Euangeliũ, qui emisit eloquium suum terræ, vt velociter curręret sermo eius. hic inquam imber in montibus Hierusalẽ, de immo terræ in sublime surrexit; Quoniam de Sion exibit lex, & verbum Domini de Hierusalem. Et eleuatus à sanctis Apostolis nubibus, velut aqua effluens copiosè currit, aura sibi flante Spiritus sancti in varijs signis, atque virtutibus. Viam sibi fidei fecit in nationibus, terrore nominis Dei, atque miraculorũ tonitruo præcedente. Quod autem in laudem imbris Euangelici dicitur, quod pluerit super terram inhabitabilẽ, quæ hominem non haberet, non erit mirabile, si vt sonat tantum intelligatur. Sed in deserto, ideſt, nationibus, doctrinã Dominicæ prædicationis copiosè effudit. In deserto, vbi nullus fuerat cõmoratus hominum, qm̃ nullus prophetarũ ad Gentes à Deo erat missus, vt impleret inuia, & desolata, & produceret herbas virẽtes. Euangelij imber terræ Ecclesiæ, quæ fuerat desolata à Deo, & pluuia, charitatis Dei, adipe repleuit eã, atq; in pinguedine, vt ex vbertate bonorum cæleſtiũ produceret, ac proferret herbas virentes vt homo ferret fructũ tricesimum, sexagesimum, centesimum. Quis est pluuiæ pater, vel q.s genuit stillas roris? Quis est huius pluuiæ, & huius imbris Dominici auctor, & conditor, nisi Deus? Quã pluuiam voluntariã segregauit Deus hæreditati suæ, dãs Filio gẽtes in hæreditatẽ suam. Proinde in fluuio, affluentissimã largitatẽ diuinæ gratiæ demõstrauit. In rore autem, eandem gratiã sensim insuescentem viscęribus, & medullas animæ penetrantem.

Isa 2.

Psal. 2.

32 In Psal. 22. tom. 8.

IDEM exponẽs illa verba; Parasti in cõspectu meo mẽsam, aduersus eos, qui tribulant me, ait. Vt nõ ia lacte quasi paruulus alar, sed solido cibo. i. vt spirituali dente ruminans Scripturas sanctas, possim puersis resistere. Parasti in cõspectu meo mensam: mensam vocat Scripturam diuinã. Sicut post laborem in mensa inue-

nitur consolatio,& refectio, sic & sancti per mensam, idest,per Scripturam diuinam habent consolationem, & refectionem. Aduersus eos,qui tribulant me. Persecutores Ecclesiæ,qui sunt dæmones,Iudæi,& hæretici. Cõtra istos omnes in Scripturis sacris inuenimus consolationem Impinguasti in oleo caput meum. Per oleum intelligitur consolatio,quia sicut per oleum cõsolatur corpus,ita & per sacras Scripturas mens Ecclesiæ.Et calix tuus inebrians, quàm præclarus est. Calix intelligitur verbum Dei. Inebrians, quia per prædicationem compungitur homo in mente,quando separat patrem à filio,& filium a patre suo,matrem a filia, & filiam a matre. Vel mystico me calice inebriasti, vt obliuioni traderem delectationes prioris vitæ.

33 *In Psſ. 77.* IDEM exponens illa verba;Et mandauit nubibus desuper, & ianuas cœli aperuit, sic habet. Mandauit nubibus,hoc est,prophetis,& Apostolis præcipitur,vt nobis verbum prædicationis, quo anima spiritualiter pascatur,annuncient: cibaria misit eis in abundantia, vt iam non literæ hordeo,sed spiritualis tritici dogma tesatientur.

34 *Li.5 Hex. ca. 7.to.4. Psal.23.* AMBROSIVS inquit. Euangelium est mare, in quo Hebræus euasit, Ægyptius interemptus est. Euangelium est mare, in quo est sponsa Christi Ecclesia,& diuinæ gratiæ plenitudo,quæ super maria fundata est, sicut dixit propheta: Ipse super maria fundauit eam. Euangelium est mare,in quo piscantur Apostoli.

35 *Lib.9.cõf. c. 10.to.1. Phil.3.* AVGVSTINVS ostendit vim diuini verbi,quâdo ipse,& mater eius soli starent incumbentes ad quâdam fenestram,vnde ortus intra domum,quæ illos habebat,prospectabatur,& ait. Illic apud ostia Tyberina, vbi remoti à turbis colloquebamur soli valde dulciter, & præterita obliuiscentes, in ea quæ ante sunt, extenti,quærebamus apud nos qualis futura esset æterna vita sanctorum.Sed inhiabamus ore cordis in superna fluenta fontis vitæ. Cumq; ad eum finem sermo produceretur,vt carnalium sensuum delectatio quâtalibet in quantalibet luce corporea præ illius vitæ iucũditate non comparatione, sed nè commemoratione quidem digna videretur: erigentes nos ardentiore affectu in idipsum, &c. Et dum loquimur,& inhiamus illi, attigimus eam modicè toto ictu cordis, & suspirauimus, & reliquimus ibi religatas primitias spiritus. Tu scis Domine,quòd illo die, cum talia loqueremur, & mundus iste inter verba nobis vilescebat cum delectationibus suis. Tunc ait illa, Fili quantum ad me attinet, nulla iam re delector in hac vita. Quid hic faciam adhuc, & cur hic si in nescio, iam consumpta spe huius sæculi.

36 *Epi. 119. ad Ianuariũ. de ritibus Ecclesiæ. t.2.* IDEM ait.Muri ciuitatis Hiericho, quæ Luna interpretatur,septimo circuitu arcæ testamenti corruerunt. Quid enim nunc aliud agit prædicatio regni cœlorum,quam circuitio arcæ significauit, nisi vt omnia munimenta mortalis vitæ, idest,omnis spes huius sæculi,quæ resistit spei futuri sæculi, in dono septenario Spiritus sancti per liberum arbitrium destruatur? Ob hoc enim circumeunte arca, non impulsu violento illi muri cæciderunt,sed sponte.

37 *Lib. 18.de ciui. Dei. c.32.to.5. Abac.3.* IDEM exponit verba illa:Deus ab austro veniet, & Sanctus de monte Pharan,seu vmbroso, & ait.Montem vmbrosum, atq; condensum libentius acceperim Scripturarum altitudinem diuinarum. Multa quippe ibi vmbrosa, atque condensa sunt, quæ mentem quærentis exerceant. Qui ascendes super equos tuos, & equitatio tua salus: hoc est Euangelistæ tui portabunt te, quia regũtur a te, & Euangelium tuum salus est eis, qui creduntin te. Fluminibus scindetur terra, hoc est, influentibus sermonibus prædicantium te, aperientur ad confitendum hominum corda, quibus dictum est: Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra. Gurges aquarum transijt, vel disperges aquas incessu. Quid est disperges aquas incessu, nisi ambulando in eis, qui te vsque quaq; prædicant, hac atque illac disperges fluenta doctrinæ?

38 *Capit. 42. eiusdem libri.* IDEM docet, qua dispensatione prouidentiæ Dei, Scripturæ sacræ veteris testamenti ex Hebræo in Græcum eloquium translatæ sint, vt vniuersis gentibus innotescerent,& dicit. Has sacras literas etiã unus Ptolemæorum Regum Ægypti nosse studuit, & habere.Primus Rex ex Ptolemæis Lagi filius, multos ex Iudæa captiuos in Aegyptum transtulit. Huic autem succedens alius Ptolemæus, qui est appellatus Philadelphus,omnes,quos ille adduxerat subiugatos, liberos redire permisit,insuper,& dona regia in templum Dei misit, petiuitq; ab Eleazaro tunc Pontifice, dari sibi Scripturas,quas profectò audierat fama prædicante diuinas, & ideo concupiuerat habere in bibliotheca,quam nobilissimam fecerat. His ei cum idem Pontifex misissent Hebræas, post etiam ille interpretes postulauit, & dati sunt ei septuaginta duo de singulis duodecim tribubus seni homines, linguæ vtriusque doctissimi,Hebreæ scilicet, atque Græcæ. Traditur fanæ tam mirabilem, ac stupendum planeq; diuinum in eorum verbis fuisse consensum, vt cum ad hoc opus se paratim singuli sederint, ita enim eorum fidem Ptolemæo Regi placuit explorate,in nullo verbo, quod idẽ significaret,& tantundem valeret,vel in verbum ordine alter ab altero discreparet, sed tamquam, si vnus esset interpres, ita quod omnes interpretati sunt, vnũ erat,quoniam reuera spiritus erat vnus in omnibus,vt isto etiam modo illarum scripturarum, quæ diuinæ erant,commendaretur auctoritas, credituris quandoque gentibus profutura, quod iam videmus effectum.

39 *In Psſ. 7.* IDEM exponens verba illa: Arcum suum tetendit, & parauit illum, & in eo parauit vasa mortis, inquit. Arcum istum Scripturas sanctas libenter acceperim.Hinc tanquam sagittę emittuntur Apostoli,vel diuina præconia iaculantur. Quas sagittas ardentibus operatus est, idest, qui percussi diuino amore flagrarent.Qua enim alia sagitta percussa est,quæ dicit: Inducite me in domum vini, constituite me inter vnguẽta, constipate me inter mala, quia vulnerata charitate ego sum?Quibus alijs sagittis accenditur,qui redire ad Deum cupiens,& ab ista peregrinatione remeare, aduersus dolosas linguas petit auxilium, & ei dicitur, Quid detur tibi, aut quid adijciatur tibi aduersus linguam dolosam? Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus vastatoribus:idest,quibus percussus, atque inflammatus tanto amore ardeas regni cœlorum, vt omnium resistentium, & a proposito reuocare uolentium linguas contemnas,& persecutiones eorum derideas,dicens:Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio,an periculum,an gladius?Certus sum enim,quia neque mors, neque vita, neque Angelus,neque potestates,neque præsentia,neque futura, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei.Sic ardentibus sagittas suas operatus est. Nam in Græcis exemplaribus ita inuenitur, sagittas suas ardentibus operatus est. Latina autem ardentes pleraque habent:sed siue ipsæ sagittæ ardeant,siue ardere faciant, quod utique non possunt,nisi & ipsæ ardeant,integer sensus est.Sed quia non sagittas tantũ, sed & vasa mortis, dixit in arcu Dominum parasse, quæri potest, quæ sint uasa mortis, an fortè hæretici? Nam & ipsi ex eodem arcu,idest,ex iisdem Scripturis in animas non charitate inflammandas, sed uenenis perimendas insiliunt:quod non contingit,nisi pro meritis. Propterea diuinæ prouidentiæ etiam ista distributio tribuenda est. Malo enim uoto per peccatum legentes,malè coguntur intelligere,vt ipsa sit pœna peccati:quorum tamen morte filij catholicæ Ecclesiæ tanquam quibusdam spinis a somno excitantur, vt ad intelligentiam diuinarum proficiant Scripturarum. An fortè easdem sagittas,& vasa mortis disposuit ad perniciem infidelium, & ardentibus operatus est,ad exercitationem fidelium?Non enim falsum est,quod Apostolus

Psal.119. *Cant.2.* *Rom.8.* *1.Cor.10.*

Cant.2. & 5.

lus dicit: Aliis sumus odor vitę in vitam, alijs odor mortis in mortem. Apostoli enim igneæ sagittæ fuerunt ad inflammandum per verbum Dei corda credentiũ.

40 In Ps. 10. IDEM explicans verba illa; Pluet super peccatores laqueos, dicit. Si nubes non nisi boni, & veri prophetæ intelligũtur, & de his manifestum est super peccatores laqueos pluere Deum, quamuis de his etiam pios ad fructificandum irriget. Quibusdam, inquit, Apostolus sumus odor vitæ in vitam, quibusdam odor mortis in mortem, nõ enim prophetæ tantum, sed omnes verbo Dei animas irrigantes, nubes dici possunt. Qui cum male intelliguntur, pluit Deus super peccatores laqueos. Cum autem bene intelliguntur, fœcundat pectora piorum, atque fidelium. Dominus dicit: Non quod intrat in os coinquinat hominem. Audit hoc peccator, & gulam parat voracitati: audit hoc iustus, & a ciborum discernendorum superstitione munitur. Et hinc igitur eadem Scripturarum nube, pro suo cuiusque merito, & peccatori pluuia laqueorum, & iusto pluuia vbertatis infusa est.

41 In Ps. 35. IDEM inquit. Sermo Dei aduersarius tuus est, si tu amicus sis iniquitatis tuæ. Si autem tu aduersarius sis iniquitatis tuæ, sermo Dei amicus est, & aduersarius iniquitatis tuæ. Si ergo odisti iniquitatem tuam, iungis te sermoni Dei, & eritis duo aduersus illam perimendam, tu, & sermo Dei. Tu enim per te ex viribus tuis nihil potes, adiuuat te ille, qui tibi sermonem misit, & vincitur iniquitas: si tu illam odisti, & Deus dimisit, & eris liberi: si autem ipsam diligas, contrarium est tibi intelligere, quidquid contra illam dicitur.

42 In Ps. 37. Can. 2. IDEM exponens illa verba: Quoniam sagittæ tuę infixæ sunt mihi, ait. Solemus & verba Dei sagittas accipere. Sed numquid ab his posset iste sic dolere se percuti? Verba Dei tanquam sagittæ excitant amorẽ nondum excitatum, non dolorem. An quia & ipse amor non potest esse sine dolore? Quidquid enim amamus, & non habemus, necesse est, vt doleamus. Nam ille amat, & non dolet, qui habet, quod amat. Qui autem amat, & nondum habet, gemit. Inde illud in persona Ecclesiæ in Cantico Canticorum sponsa dicit: Quoniam vulnerata charitate ego sum. Vulneratam se dixit charitate, amabat enim quidem, & nondum tenebat, dolebat, quia nondum habebat: ergo si dolebat, vulnerata erat, sed hoc vulnus ad veram salutem rapiebat. Qui hoc vulnere nõ fuerit vulneratus, ad veram sanitatem non potest peruenire. Possumus itaque etiam sic infixas sagittas accipere, idest, verba tua infixa cordi meo, & ex ipsis verbis tuis factum est, vt recordarer sabbatum, & ipsa recordatio sabbati, & nondum retentio, facit me nondum gaudere, & agnoscere, nec sanitatem esse in ipsa carne, neque dici debere, quoniam comparo istam sanitatem illi sanitati, quam habebo in requie sempiterna, vbi corruptibile hoc induet incorruptionem, & mortale hoc induet immortalitatem, & video, quia in illius sanitatis comparatione, ista sanitas morbus est.

43 In Ps. 76. Isaia 5. IDEM explicans illa verba: Vocem dederunt nubes, ait. Inde sonitus aquarum in laudibus Dei, in confessionibus peccatorum, in orationibus, inde abyssorum perturbatio, quia vocem dederunt nubes. Quæ nubes? Prædicatores verbi veritatis, de quibus minatur cuidam vineæ Deus, quæ pro vua fecit spinas, & dicit: Mandabo nubibus meis, nè pluant super eam imbrem. Et enim sagittę tuæ transeunt. Easdem voces nubium, rursus sagittas dixit. Verba enim Euangelistarum sagittæ fuerunt, quia propter similitudinem verbum Dei & sagitta est, quia percutit, & pluuia, quia rigat. Nemo ergo, iam miretur abyssorum conturbationem, quoniam sagittæ tuæ pertransierunt. Quid est pertransierunt? Non in auribus remanserunt, sed corda transfixerunt. Apparuerunt fulgura tua orbi terræ. Vox tonitrui tui in rota, vnde vidit, & cõmota est terra, cum Dei verba in ore Apostolorum, vt fulgura percuterent, & occiderent, & velut tonitrua exterrefacerent.

44 Conc. 1. in Psal. 88. IDEM exponens illa verba: Confitebuntur cœli mirabilia tua Domine: etenim veritatem tuam in Ecclesia Sanctorum, dicit. De cœlis nulla est dubitatio, quòd intelligantur prędicatores verbi veritatis. Et vbi confitebuntur cœli mirabilia tua, & veritatem tuam? In Ecclesia Sanctorum. Excipiat Ecclesia rorem cœlorum, sitienti terræ pluant cœli, & germinet excipiens pluuiam germina bona, opera bona, nè pro bona pluuia det spinas, & pro horreo expectet ignem, confitebuntur cœli mirabilia tua Domine, & veritatem tuam in Ecclesia Sanctorum. Prędicatores cœli sunt, & nubes. Cœli, propter fulgorem veritatis, nubes, propter occulta carnis, propter mortalitatem, & sunt prædicatores veritatis propter imbrem nubium.

45 In Ps. 120 Matt. 5. IDEM explicans verba illa: Esto consentiens aduersario tuo, dum es in via, nè forte tradat te iudici, & iudex tradat te tortori &c. ait. Concordandum est cũ aduersario, dum es cum eo in via. Est enim sermo Dei aduersarius tuus, quandiu cum illo non concordes: cõcordas autem, cum cæperit te delectare facere quod dicit sermo Dei. Iam qui erat aduersarius, fit amicus. Sic finita via, non erit qui tradat te iudici. Ergo propter legem tuam sustinui te Domine.

36 In Ps. 145 IDEM in expositione illius loci: Gladij ancipites in manibus eorum, ait. Frameæ bis acutæ, & spatæ. Magnum mysterium habet hoc genus ferramenti, quod ex utraque parte acutum est. Frameas bis acutas intelligimus sermonẽ Domini, & una framea est, sed ideo multa sunt ora, & linguæ Sanctorum. Sermo Dei gladius bis acutus. Dicit de temporalibus, dicit de æternis, in vtroque probat, quod dicit, & eum ferit, separat à mundo. Ipse est gladius, de quo Dominus dicit: Non veni pacem mittere in terram, sed gladium. Filius vult seruire Deo, pater non vult: venit gladius, venit sermo Dei, & separat filium à patre: veniat gladius bis acutus, afferat promissionem uitæ prę sentis & futuræ, consolationem temporalium, æternorum fruitionem. Quidquid temporaliter nobis promissum est, ad unã partem gladij pertinet, quidquid in sempiternum, ad alteram partẽ gladij pertinet. Pater, mater, soror, vxor sit, amicus sit, non te retrahãt, & vtilis tibi erit gladius bis acutus, utiliter te ille separat, male te tu conglutinas. Sed gladij in manibus, & non in linguis? In manibus, dixit in potestate. Acceperunt enim sermonem Dei potestate, vt vbi uellent dicerent, cui uellent, dicerent, non timerent potestatẽ, non contemnerent paupertatem. In manibus enim habebant gladium, qua volebant vibrabant, versabant, percutiebant, & hoc totum erat in potestate prædicantium. Nam si non est in manibus sermo, nè fortè aliquis dicat, quomodo sermo est gladius bis acutus, & quomodo in manibus? Si ergo sermo non est in manibus, quare scriptum est: Factus est sermo Domini in manu Aggæi prophetæ? Nũquid fratres sermonem suum Deus in digitis ipsius fecit? Quid est in manu ipsius factus est? In potestate illi datum est, prædicare sermonem Domini. Postremò possumus etiam has manus aliter intelligere, nam qui locuti sunt, in lingua habuerunt sermonem Dei, qui scripserunt, in manibus, & frameæ bis acutæ in manibus eorum. Iam fratres videtis sanctos armatos: attendite strages, attẽdite gloriosa prælia. Quid fecerunt isti habentes gladios in manibus? Vindictam in nationibus, increpationes in populis, alligauerunt reges in cõpedibus, & nobiles in manicis ferreis. Per verbũ Dei prædicatores sancti hæc operati sunt ingentibus, &c. Matt. 10. Aggæi 1.

47 Hom. 8. in Apoc. 10. IDEM exponens verba illa, quibus dictũ est Ioãni: Accipe librum, & comede illum, & faciet amaricare ventrem tuum, sed in ore tuo erit tanquam mel dulce, inquit. Cum perceperis verbum Dei, delectaberis eloquij diuini dulcedine, sed amaritudinem senties, cum prædicare, & operari cœperis, quod intellexeris

Psal. 16.

sicut

sicut scriptum est : Propter verba labiorum tuorum, ego custodiui vias duras, & aliter. Erit, inquit, in ore tuo dulce, vt mel, & in ventre amaritudo. In ore intelliguntur boni, & spirituales Christiani, in ventre carnales, & luxuriosi. Inde est, quod cum verbū Dei prædicatur, tunc spiritualibus dulce est, carnalibus verò, quorum Deus venter est, amarum videtur, & asperum.

Psal.16.

Phil.3.

48 IDEM in explicationem illorum verborum Matthæi. 5. Esto consentiens aduersario tuo, cito, cum es cum illo in via. Nè fortè aduersarius tradat te iudici, iudex ministro, minister in carcerem, dicit. Queramus istum aduersarium, & consentiamus illi. Si peccas, aduersarius tuus sermo Dei est: Verbi causa, delectat te inebriari, dicit tibi, noli: delectat te nugari, adulterari, dicit tibi, noli: in quibuscumque peccatis volueris facere voluntatem tuam, dicit tibi, noli: aduersarius est voluntatis tuæ. ò quam bonus, & quàm vtilis aduersarius: non quærit nostram voluntatem, sed vtilitatem. Aduersarius est nobis, quamdiu sumus & ipsi nobis. Quandiu tu tibi inimicus es, inimicum habes sermonem Dei: esto tibi amicus, & concordas cum illo. Non homicidium feceris, audi, & concordasti. Non furtum feceris, audi, & concordasti &c. In his omnibus cum tuo aduersario concordasti, dic mihi, quid perdidisti? Non solum nihil perdidisti, sed & te ipsum, qui perieras, inuenisti. Via, vita ista est. Si concordauerimus cū illo, si consenserimus illi, finita est via, non timebimus iudicem, ministrum, carcerem. Quia nescimus quando via finienda est, semper cum aduersario nostro debemus concordare. Si concordaueris in via, seruans ad uersario bonam voluntatem, pro iudice inuenies patrem, pro ministro sæuo, Angelum ducentem in sinum Abrahæ, pro carcere paradisum, quàm cito in via cuncta mutasti, quia tuo aduersario consensisti.

Ser. 1. in verbis Domini in Mat. to. 10.

49 IDEM ait. Semper nobis Deus pluit manna de cœlo: cœlestia namque sunt eloquia ista. Si vis suscipere verbum Dei, & manducare manna, scito illud minutum esse, & valde subtile, sicut semen coriandri. Habet aliquid oleris, quo nutriri, & recreari possit infirmus. Habet aliquid rigoris, & ideo vt pruina est. Candoris autem, & dulcedinis habet plurimū, quia eloquia Domini dulciora sunt super mel & fauum. Multa alia de re hac habes, quæ adnotauimus iam in Homilia Origenis in Exodum.

Ser. 91. de tempore.

50 GREGORIVS explicans illa verba Iob 29. cā. Super illos stillabat eloquium meum, sic habet. In hac stillatione eloquij, quid aliud, quàm mensura prædicationis accipitur? Quia oportet, vt exhortationis gratia singulis iuxta capacitatem ingenij, conferatur. Debet enim subtiliter is q̄ docet perspicere, nè plus studeat, quàm ab audiente capiatur, prædicare. Debet enim ad infirmitatem audientium semetipsum contrahendo descēdere, ne dum paruis sublimia, & idcirco nō profutura, loquitur, se magis curet ostendere, quàm auditoribus prodesse. Expectabant me sicut pluuiam, & os suum aperiebant quasi ad imbrem serotinum. Verba quippe sanctæ prædicationis, sicut pluuiā sustinemus, cum vera humilitate, ariditatem nostri cordis agnoscimus, vt potu sanctæ prædicationis irrigemur. Vnde rectè per psalmistam dicitur: Anima mea sicut terra sine aqua tibi. His doctrinæ fluentis infundi, propheta nos admonet, dicens: Omnes sitiētes venite ad aquas. Qui dum extrema parte iam sæculi, verba sanctæ prædicationis accipimus, quasi ad imbrem serotinum, os cordis aperimus. De hoc imbre serotino alias scriptū est: Dabo vobis pluuiam temporaneam, & serotinam. Temporaneam quippe pluuiam dedit, quia electis suis priori tempore legis intellectum contulit. Serotinam quoq; pluuiam tribuit, quia prædicari diebus vltimis incarnationis suæ mysterium fecit. Quod quia sancta Ecclesia quotidie annunciare non desinit, ora cordis audientium velut ex imbre serotino infundit.

Li. 20. Moral cap. 2. tom. 2.

Psal. 142.

Isa. 55.

Hier. 5.

IDEM explicans verba illa Iob. 33. cap. Abominabilis ei fit in vita sua panis, inquit. Per panem, diuinæ doctrinæ eruditio designatur, sicut per prophetam dicitur: Qui habitatis in terra austri, cum panibus occurrite fugienti. In terra quippe austri habitant, qui in sancta Ecclesia positi, superni Spiritus charitate perflantur. Fugit autem, qui huius mundi mala euadere concupiscit. Qui ergo in terra australi habitat, fugienti cum panibus occurrat: id est, is, qui iam Spiritu sancto intra Ecclesiam plenus est, eum, qui mala sua euadere nititur, eruditionis alloquio consoletur. Fugienti scilicet cum panibus occurrere, est metuenti æterna supplicia, doctrinæ sacræ escas offerre, & modò tumorem terrore comprimere, modò pauorem exhortatione refouere. Quia panis refectio, Scripturæ sacræ non inconuenienter accipitur, per eundem prophetam Iudæis solam literam seruantibus dicitur: Quare appenditis argentum, & non in panibus. Ac si diceret pensatis sacra eloquia, sed non in refectione, quia dum solam literæ speciem custoditis, de spirituali intelligentia pinguedinem internæ refectionis amittitis.

51 *Libro 23. Mor. c. 17. Isa. 21.* *Isa. 55.*

BERNARDVS ait. Beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Vultis nosse quam beati? Primum quidem sonans in auribus animæ vox diuina cō turbat, terret, dijudicare, sed continuo, si bene aduerteris, viuificat, liquefacit, calefacit, illuminat, mandat. Denique & cibus noster est & gladius, & medicina, & cō firmatio, & requies, resurrectio quoq; & confirmatio nostra. Verbum Dei omnia cordis secreta rimatur, atque dijudicat, sermo viuus, & efficax, cordium, atque cogitationum perscrutator. Vnde, & licèt mortuus in peccato, si audieris vocem Dei, vives. Sermo enim, quē loquitur, Spiritus, & vita est. Si cor tuum induratum est, memento Scripturæ dicentis: Emittet verbum suū, & liquefaciet ea. Et item: Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est. Si tepidus es, & enomi iam formidas, non discedas ab eloquio Domini, & inflammabit te, quia eloquium eius ignitum valde. Quòd si tenebras ignorantiæ plangis, diligenter audi, quid loquatur in te Dominus Deus, & erit lucerna pedibus tuis verbum Domini, & lumen semitis tuis? At fortassis tanto amplius doles, quantò clarius peccata etiam minima illuminatus agnoscis, sed sanctificabit te Pater in veritate, quæ est vtiq; sermo eius, vt inter Apostolos audire merearis: Iam vos mundi estis propter sermonem meum. Iam verò cum laueris manus tuas, Ecce parauit in conspectu tuo mensam, vt non de solo pane viuas, sed ex omni uerbo, quod procedit de ore Dei, & in fortitudine cibi illius curras viam mandatorū Dei. Vbi si consistunt aduersum te castra, & prœlium tentationis insurgit, arripe gladium spiritus, quod est verbum Dei, & in eo facile triumphabis. Quòd si fortè (ut est certaminis consuetudo) contigerit aliquando vulnerari, mittet uerbum suum, & sanabit te, & eripiet de intentionibus tuis, ut in te quoq; impleatur, quod ait Centurio: Domine, dic tantum uerbo, & sanabitur puer meus. Sed si titubas adhuc, clama ad Dominum, & in uerbis suis confirmabit te, ut experimēto discas, quoniam uerbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis uirtus eorum. Si trepidas nesciens utrū amore, uel odio dignus sis, tunc maximè memor esto uerbi tui seruo tuo Domine, in quo mihi spem dedisti, ut ab auditione mala non timeam.

52 *Ser. de multiplici vilitate verbi Dei. Luc. 11.* *Psal. 147. Cant. 5.* *Psal. 118.* *Ioan. 13. Psal. 22.* *Matt. 4.* *Matt. 8.* *Eccl. 9. Psal. 118.*

IDEM explicans uerba illa: Dilectus meus mihi, & ego illi, dicit. Sunt Sermones Dei, quàm suaues ad gratiam, tam fœcundi ad sensus, tam etiam profundi ad mysteria. Similatur illi cibo, qui triplici quadam emineat grātia, delitiosa ad saporem, solida ad nutrimentum, efficax ad medicinam. Sic, inquam, sic singulis quisque, sponsæ sermo, & ex eo, quod suauiter sonat, affectum mulcet, & de sensuum ubertate mentem impinguat, & nutrit, & de altitudine mysteriorum, dum intellectum, quo plus exercet, plus terret,

53 *Ser. 67. in Cantica.*

miro

Ioan. 9.

Hom. 2. in c. 3. Num. tom. 1.

Homil. 8. ex imperf. in Matth. to. 2. Simile.

Psal. 106.

Mat. 4.

Rom. 2.

Eph. 6. & Heb. 4.

Hom. 1. imperfecti in c. 21. Mat.

miro modo tumorem sanat inflantis scientiæ. Vide li. 16. cap. 13.

Verbum Dei prædicatur populo ex Dei misericordia, est autem ira grandis, vel quòd non proponatur, vel eius virtus eneruetur. Cap. III.

1 ORIGENES ficait: Scriptum est de manna, quia secundum tempus illud, si quis id ita sumpsisset, vt præceperat Deus, nutriretur ex eo. Si quis verò contra præceptum Dei, & contra statutum diuinitus modum voluisset assumere, non frueretur eo, vt vitali cibo, sed vermes ebullirent ex eo. Et ita fiebat, vt vna atque eadem species manna, alijs quidem vermes, & putredines generaret, alijs salubrem cibum conferret, & vitæ necessarium. Igitur & nostrum manna verbum Dei est, & apud nos ergo sermo Dei, alijs efficitur ad salutem, alijs cędit ad pœnam. Et propter hoc arbitror, quod ipse Dominus, & Saluator, qui est viuũ Dei verbum, dicebat: In iudiciũ ego veni in hunc mũdum, vt qui non vident videant, & videntes, cæci fiãt. Quanto melius esset nonnullis omnino nec audire verbum Dei, quàm audire cum malitia, vel audire cum hypocrisi? Melius autem dicimus, ad comparationem malorum. Verè autem melius, & verè rectius, ac perfectius est, vt qui audit verbum Dei, audiat corde bono, & simplici, audiat corde recto, & parato, vt quasi in terra bona fructificet, & crescat.

Hom. 3. in c. 3. Num. tom. 1.

Ioan. 9.

2 CHRYSOSTOMVS inquit. Sicut infirmus, qui ipse venit ad medicum, ex parte iam sanus est, sic & ipse peccator, qui venit ad sacerdotem, vt doctrinæ medicinam quærat, ex parte iam iustus est. Illum autẽ grauis tenet infirmitas, quem sacerdos sequitur verbis, & ille spiritualium verborum medicamentum nõ sentit, nec melioratur, sed quasi qui stomachum patitur, quidquid manducauerit, & biberit, iterum vomit. Sic & illa anima patiens, quidquid audierit, statim de sensibus suis proijcit foras, sic illi infideles Iudæi, de quibus dictum est: Omnem escam abominata est anima eorum, idest, omnem escam doctrinæ animam nutriẽtem. Circuibat Iesus totam Galilæam, docens, & prædicans Euangelium regni. Aliud est docere, aliud Euangelium prædicare. Docebat enim eos dicens iustitias naturales, quas etsi ille non diceret, ipsa ratio naturalis eos doceret, vt puta castitatem, & cætera huiusmodi, quæ etsi homines non audiunt, tamen à semetipsis bona esse intelligunt, sicut ait Paulus Apostolus Romanis: Cum enim Gentes, quæ legem Dei non habent, naturaliter quæ legis sunt faciunt, &c. Sed fortè dicis, si ea eos docebat, quæ omnes intelligunt, quid opus habebat eos docere? Audi, doctrina non tantum propter manifestationem rerum obscurarum inuenta est, quantum propter excitationem cordis, & spiritus. Talis est enim humana natura, vtpote prævalentibus delectationibus carnalibus in homine, scientia, quæ est in eo iustitiæ naturalis, excluditur, & quasi in obliuionem deducta, de memoria foras expellitur, & obdormit. Cum ergo cœperit doctor in illis reprehendere, & repercutere mala carnalia, quasi præcisis delectationibus carnalibus, iterum scientiam in memoriam eorum reducit, & in sensibus reparat. Vnde & gladius dicitur sermo diuinus, quia sicut gladius carnes præcidit, sic & sermo diuinus concupiscentias carnales,

Homil. 8. ex imperf. in Matth. to. 2. Simile.

Psal. 106.

Mat. 4.

Rom. 2.

Ioan. 13. Psal. 22.

Mat. 4.

Mat. 8.

Eph. 6. & Heb. 4.

Eccl. 9. Psal. 118.

3 IDEM sic habet. Sicut stomachus accipiens cibũ coquit eum in seipso, & per totũ corpus dispergit, sic & sacerdotes accipiunt scientiam sermonis per Scripturas ex Deo, & excoquentes eas in se, idest, tractantes, & meditantes apud se, vniuerso populo subministrant. Et sicut stomacho ministrante, vnumquodque membrum suscipit nutrimentum, & conuertit ipsum in se, secundum suam naturam, vtputa, quod suscipit iecur, totum fit sanguis, quod autem suscipit fel, bilis efficitur totum, quod verò ascendit in pulmonẽ phlegmata fiunt, quod autem in mammillas totum efficitur lac: sic sacerdotibus in Ecclesia loquentibus, verbũ omnes suscipiunt, vnusquisq; autem conuertit illud secundum proprium cor, ita vt vnum idipsum verbum, in cordibus quidem rectis procedat ad vitam, in cordibus autem peruersis, suscitet iracundiam, quasi bilis, in alijs autem operatur dilectionem dulcissimam, quasi lac, in alijs autem odia, quasi phlegma nociuum, & expuendum.

Homi. 1. & 2. in c. 21. Mat.

4 IDEM explicans verba illa: Misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias, ait. Prandium est doctrina iustitiæ, & verba cęlestium mysteriorum. Quæ omnia mandens homo, idest, audiens, acquirit sibi vitam æternam. Multas enim proprietates habet sermo ad escam. Sicut enim, qui mittit in os suum fragmentum panis, aut qualemcunq; cibum, primũ molit enim dentibus, & ita dimittit in stomachum, sic & cum audimus omne verbum, necesse est ipsum meditari in ore sensus, & quasi quibusdam dentibus, idest, tractatibus molere, & videre quid est, quod dicit, aut propter quam rẽ dicit. Nam quemadmodum qualemcunq; cibum nisi masticauerimus dentibus, nõ sentimus saporem eius, ita & verbum, quod audimus, nisi masticauerimus, ipsum tractantes in nobis, non possumus intelligere virtutem verbi illius. Nam & manna, quod edebatur in eremo, figuram habebat verbi, ideo dicebatur manna, quod interpretatur Hebraicè, quid est hoc? vt quotiescunq; audimus verbum, admoneat nos ipsum nomen requirere, quid est hoc, quod audimus? Et sicut cibum postquam masticauerimus, dimittimus in stomachũ, ita & verbum, postquam bene tractauerimus, commẽdamus ipsum memoriæ quasi stomacho. Nam quemadmodum non prodest cibus, nisi cum fuerit masticatus, & in stomachum descenderit, sic non proficit ad salutem verbum, nisi cum fuerit intellectui, & memoriæ traditum. Nam sicut cibus nihil prodest, si manducauerimus, & iterum euomimus eum de stomachõ, sic nihil nobis prodest verbum quod audimus, & illico obliuiscimur. Cibus, qui in stomacho stat, ille confortat, & sermo, qui in memoria manet, ille saluat. Vnde & apud Iudæos illa animalia sunt munda, quæ reuocant cibum, & ruminant. Ergo animal illud est mundum, quod masticat, & tradit vtero, & iterum de vtero reuocat, & ruminat. Et homo ille spiritualis est, & sanctus, qui audiens verbum tractat, & cum intellexerit, memoriæ quasi vtero tradit, & iterum de memoria reuocat, & considerat. Ille autem homo immundus est ante Deum, qui non recordatur aliquando, nec rẽtractat, quod audit. Qui autem manducat de spirituali conuiuio, repletur spiritu, dilatatur sensibus, nutritur in veritate, pinguescit in fide, & sic ingreditur ad interiora voluntatis Dei, & manens in eis, acquirit sibi vitã æternam. Qui autem ab hoc conuiuio verbi, longe fuerit factus, euacuatur spiritu, angustatur sensibus, deficit à veritate, distillat a fide, & sic egrediens ab omnibus volũtatibus Dei ad inferiora, nouissimè cadit in mortem. De incarnatione Christi, & cęlesti illa terra, mel & lac fluxerunt. Lac enim opus est miraculorum, quoniam & sine labore dentium, & cum suauitate comeditur, p quod rudes in fide, quasi pueri nutrientur. Mel autem eloquia, & doctrinæ dicuntur, sicut ait propheta: Quã dulcia faucibus meis eloquia tua, sicut mel ori meo. Ergo terram fluentem lac & mel quam Abrahæ promisit, Christi incarnatio fuit, qui lacte miraculorum, & melle doctrinæ nutriturus fuerat gentes rudes in fide. Conuiuium autem hoc cœpit præparari, quando lex Domini data est irreprehensibilis, conuertens animas, quando testimonium Domini fidele datum est sapientiam præstans paruulis, quando iustitiæ Domini rectè lætificantes corda, quando præceptum Domini lucidũ illuminans oculos. Sicut enim regale prandium multis ciborum speciebus ornatur, ita & hoc conuiuium Scripturarum, diuersis iustitiarum speciebus est decoratũ.

Homi. 41. imperfecti in cap. 22. Matt.

Deut. 18. Exo. 16.

Leuit. 11. & Deu. 14

Psal. 118.

Gen. 12.

Psal. 18.

Ecce

Ecce prandium meum paraui: ideſt, ex omni lege, & ex omnibus prophetis, Scripturarum menſas ornaui.

HIERONYMVS exponens verba illa: Ecce dominator Dominus exercituum auferet ab Hieruſalem, & Iuda validum, & fortem, omne robur panis, & omne robur aquæ, dicit. Nihil apud Iudæos poſt paſſionem Domini forte, nihil validum eſt, ſed omnia infirma, & languida. Fortitudo igitur panis aufertur ab eis, & fortitudo aquæ, de qua idem Dominus loquebatur: Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum, ſed aqua, quã ego do ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. De huiuſcemodi panibus, & in Proverbijs legitur: Aperi oculos tuos, & replere panibus. Habent Iudei panem, ſed abſque fortitudine, habent aquas, ſed abſque robore. Legunt enim Scripturas, ſed non intelligunt, tenent membranas, & Chriſtum, qui in membranis ſcriptis eſt, perdiderunt. Et quia fortitudinem perdiderunt, & infirmi ſunt, propterea olera comedunt. Athletarum autem ſolidus cibus eſt, qui & vitam ſuſtentat humanam, & viuentibus præbet fortitudinem. De iſtiuſmodi pane, & aqua, quod auferantur à Iudæis, etiam alius propheta teſtatur, dicens: Ecce dies veniet, dicit Dominus, & emittam famem ſuper terram: non famẽ panis, neque ſitim, aquæ, ſed famem audiendi ſermones Domini.

5 Li. 2. in c. 3. Iſa. 10. 4. Ioan. 4. Prou. 20. Amos 8.

IDEM exponẽs verba illa: Vinea facta eſt dilecto meo: & ſepſit eam, & lapides elegit ex illa, ſic habet. Vineæ nomine deſcribit populum Iudæorum, quem ſepſit Angelorum auxilio. Et lapides elegit ex ea, vel idola, vel omnia, quæ ad Dei cultum poterant impedire. Et plãtauit in eam vineam Soreth. Aiunt enim Hebræi, Soreth genus eſſe vitis optimæ, quod vberes fructus, faciat, neque perpetuos. Ædificauit quoque turrim in medio eius, templum videlicet in media ciuitate, & torcular extruxit in ea, hoc eſt, altare. Cuncta quæ dicuntur de vinea, poſſunt & ad animæ humanæ referri ſtatum, quæ à Deo plantata in bonum, nõ vuas attulerit, ſed labruſcas, & poſtea ſit tradita beſtijs conculcanda, nec diuinum imbrem ſuſceperit doctrinarum, quia præterita dona contempſerit. Et expectaui, vt faceret vuas. & fecit labruſcas. Aquila interpretatus eſt fructus peſſimos. Symmachus imperfectos, & Theodoſius ſpinas. Domino enim expectante, vt vindemię tempore deferrent vuas ad torcularia, iſti ſe curis, & vitijs ſęculi demergentes, blaſphemiarum ſtimulos obtulerunt. Nunc ergo habitatores Hieruſalem, & viri Iuda iudicate inter me, & vineam meam, &c. Feci inquit, vniuerſa, quæ debui, plantaui vineam in loco vberrimo, circumdedi maceriam, elegi lapides. Vitis quoque ipſa non fuit vna de pluribus, ſed electa. Iudicate ergo inter me, & vineam meam. Et illis tacentibus ſubdit: An quod expectaui, vt faceret vuas, & fecit labruſcas? Niſi fortè, inquit, in hoc erraui, quod pro labore meo expectaui, vt faceret vuas non labruſcas, quas incuria, ac deſerta vinea afferre conſueuit. Et nunc oſtẽdam vobis, quid ego faciam vineæ meæ. Auferam ſepẽ eius, & erit in direptionem, diruam maceriam eius, & erit in conculcationem, & ponam eam deſertam, non putabitur, & non fodietur, & aſcendent ſuper eam vepres, & ſpinæ. Et nubibus mandabo nè pluant ſuper eam imbrem. Quoniam feci vineæ meæ cuncta quę debui, & pro vuis attulit labruſcas, auferam vniuerſa, quę dederam. Tollam Angelorũ auxilia, deſtruam muros, & inimicus gentibus ſubiacebit, eritq; deſerta, & non putabitur in æternum, vt redigatur in vepres. Et nubibus mandabo, nè pluant ſuper eam. Iſtæ ſunt nubes, quas aduxit Dominus ab extremo terræ, de quibus & in pſalmo legimus: Veritas tua vſque ad nubes. Hę nubes, quonia ſub Elia propheta omnes idololatræ erãt, tribus annis & ſex menſibus ſuper terram Iſrael non pluerunt. Quod quidem non ſolum de Prophetis, ſed de Apoſtolis poſſumus intelligere, quòd poſt paſſionem Domini nec Apoſtolos, nec Prophetas habuerũt Iudæi, ne pro vuis afferrent ſpinas, ſed pro ariditate, & ſterilitate ſua præcarentur eum, qui poteſt imbres mittere. Vnde & in Leuitico loquitur ad eos: Ponam cęlum fereum vobis, & terram æneam. Et in Deuteronomio: Erit cęlum ſuper caput tuum æneum, & terra ſubter te ferrea. Et rurſus: Dabit Dominus pluuiam terræ tuæ, & cinis de celo deſcendet ſuper te, donec eradicet te, & deleat, quia terra, quæ frequenter ſuper ſe venientem ſuſcipit pluuiam, & non facit ſegetem, reproba eſt, & maledicto proxima.

7 in c. 5. Iſa. 8 Leuit. 26. Deut. 28. Pſal. 18.

IDEM exponens illa verba: Luxit Iudæa, & portæ eius corruerunt, & obſcuratæ ſunt ſuper terram, & clamor Hieruſalem aſcendit. Maiores eius miſerunt minores ſuos ad aquam, & non inuenerunt, reportauerunt vaſa ſua vacua. Confuſi ſunt, & afflicti, & operuerunt capita ſua, propter terræ vaſtitatem, quoniam defecerunt, quia non venit pluuia ſuper terram. Confuſi ſunt agricolæ, operuerunt capita ſua, inquit. Tempore ſiccitatis, quando famem patitur multitudo audiendi, & diſcẽdi ſermonẽ Dei, luget Iudæa, cultum Dei prius habere ſe iactans, & confeſſionem veræ fidei. Tunc obſcrutantur omnia, & inuoluuntur tenebris, & nequaquam in Hieruſalem ratio regnat, & ſermo doctrinæ, ſed clamor, atque confuſio. Maiores quoque, qui deberent ipſi pergere ad hauriendas aquas, mittunt iuniores, in quibus cani non ſunt ſapientiæ, & idcirco veniunt ad puteos, & non inueniunt aquas, quas patriarchas inueniſſe narrat hiſtoria. Reportant vaſa ſua vacua, iuniores videlicet, nõ quòd aquæ non fuerint, ſed quòd illi inuenire non potuerint. Confuſi ſunt, & afflicti, ſiue erubuerunt, & operuerunt capita ſua, quia nõ potuerunt dicere cum Apoſtolo: Nos autem reuelata facie gloriam Domini contemplamur. Cauſaque præcipua, quia non venit, inquit, pluuia ſuper terram. Mãdatum eſt quippe nõ pluerẽt ſuper eam. Agricolæ quo que quorum vnus loquitur: Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis, & in alio loco: Dei cooperatores ſumus, operiunt caput ſuum, & confunduntur, intelligẽtes ſine Dei gratia, & adiutorio, fruſtra ſe tendere. Nã & cerua in agro peperit, & reliquit, quia non erat herba. Et onagri ſteterunt in rupibus, & traxerunt ventũ quaſi dracones defecerant oculi eorum, quia non erat herba. Grandis ſterilitas, quando & ceruæ in agro pariunt, & relinquunt fœtus ſuos, quia non ſit herba, uel fœnum, ut quæ odore narium ſerpentes extrahunt de cauernis, & uenenata interficiunt animantia, cibo gratiæ non utantur. Onagri quoque, plana & campeſtria relinquentes, illi de quibus ſcriptum eſt: Quis dimiſit in ſolitudine onagrum liberum, ſtent in rupibus, & currere nequeant, & attrahant uentum in ſimilitudinem draconum, deficiantque oculi eorum, & claram lucem, cernere nequeant, rationalibus ſubtractis cibis. Siccitas hæc ſæpè accidit in Eccleſijs, quando cerui, & onagri inueniuntur in populis, & magiſtrorum penuria contabeſcunt. Sunt, qui poſſunt dicere, & non ſunt qui poſſunt docere. Si dubitamus, quare non deſcendunt pluuiæ ſuper terram, quare cuncta ariditate marceſcunt, audiamus: Iniquitates noſtræ reſtituerũt nobis propterea Dñe, non ſecundum opera noſtra, ſed ſecundum ſanctum nomen tuũ, uince multas auerſiones noſtras. Hæc nos dicamus in tempore ſiccitatis, aquarumq; penuria. Infra: Ah ah ah Domine Deus meus, prophetæ dicunt eis. Non videbitis gladium, & fames non erit in uobis. Prophetę falſa prędicabãt, dicentes: Saturabimini ſermonibus Dei. Deducant oculi mei lachrymam per diem, & noctem, & nõ taceant. Si egreſſus fuero ad agros, ecce occiſi gladio, & ſi introiero in ciuitatem, ecce attenuati fame. Audiant hoc noſtri prophetæ, & ſacerdotes, quòd nec intus, nec foris propter negligẽtiam eorum ſit vlla ſecuritas, quòd & eos ſcandalizent, qui foris ſunt, & eos, qui intus, fame interire patiantur. Concludit: Nunquid ſunt in ſculptilibus Gentium, qui pluant, aut cœli poſſunt dare

9 Li. 3. in c. 14. Hier. 2. Cor. 3. Iſa. 5. 1. Cor. 3. Iob 39. Pſal. 61. Iſa. 40. Pſal. 94.

Leuit. 26. Deut. 28.

re imbres? Nonne tu es Domine Deus, quem expectauimus? Tu enim feciſti omnia hæc. Dicamus hoc & contra hæreticos, qui pluuiam doctrinarum tribuere non poſſunt. Et cum ſe cœlos eſſe promittant, & de ſe
Pſal. 18. ſcriptum glorientur: Cœli enarrant gloriam Dei, tamẽ imbres non poſſunt dare doctrinæ. Solus eſt. n. Deus, qui ſuum inſtruat populum, & diuerſitates gratiæ tribuat expectantibus ſe. Pluuia enim verbi Dei ſab ipſo eſt, quam propter peccata negat, & hanc ab ipſo poſtulandam docet propheta, ſi tamen peccata relinquamus, quæ huius mali ſunt cauſa, & origo.

9 Li. 3. inc. 14. Hier.

11 GREGORIVS explicans verba illa Iob 12. ca.
Libro 11. Mor ca. 6. to. 2. Si continuerit aquas, omnia ſiccabuntur. Si emiſerit eas, ſubuertent terram, inquit. Si aqua, ſcientia prædicationis accipitur, ſicut ſcriptum eſt: Aqua profunda verba ex ore viri, & torrens redundans fons ſapientiæ, cũ
Prou. 15. aqua continetur, cuncta ſiccantur: quia ſi ſcientia prædicatorum ſubtrahitur, eorum, qui virideſcere in ſpe æterna poterant, corda, protinus areſcunt, vt in deſperata ſiccitate remaneant, dum fugitiua diligentes, neſciũt ſperare mãſura. Si emiſerit eas ſubuertent terrã. Quid. n. terra, niſi peccator accipitur, cui dictũ eſt: Ter-
Gen. 3. ra es, & in terrã ibis. Manet itaq; terra immobilis cũ p̃ceptis Dñicis peccator obedire contẽnit, cũ a veritatis lumine oculos mentis claudit. Sed quia ſcriptum eſt. Pedes eius ſteterunt, & mota eſt terra, quia cum veritas in cordẽ figitur, mentis immobilitas agitatur: ſi Sãcti Spiritus gratia ſuperno munere iuxta vocem prædicantis infunditur, ſtatim terra ſubuertitur, quia peccatricis mentis duritia, ab immobilitatis ſuæ obſtinatione permutatur, vt tantum ſe poſtmodum præceptis Dominicis flendo ſubijciat, quantum ſuperbiendo prius contra Dominum ceruicem cordis erigebat. Cum igitur mens humana diuino munere infuſa, contra hoc, quod conſueuerat, agere cœperit, terra ſubuerſa eſt, quia deorſum miſſa eſt, quæ prius eminebat. Sicut in Paulo vides, cum audiret: Saule, Saule, quid me perſequeris? emiſſa enim aqua, terra ſubuerſa eſt.

2. Cor 3. Iſa. 5. 1. Cor. 3.

12 BERNARDVS docens, quòd aliter reprobis, aliter electis verbum Dei ſapit, ſic exorditur. Legimus in Euangelio, quod prædicante Domino, dixerint, durus eſt hic ſermo, & ex hoc iam non fuerint cum eo. Interrogati verò diſcipuli, an & ipſi vellent abire, Domino inquiunt, ad quem ibimus, verba vitæ æternæ habes. Ita dico vobis, vſque hodie quibuſdam manifeſtũ eſt, quoniam verba, quæ loquitur Ieſus, ſpiritus, & vita ſunt, & propterea ſequũtur illum: alijs dura videntur, & miſeram alibi quærunt conſolationem. Sapientia ſiquidem in plateis clamitat, in lata videlicet, & ſpatioſa via quæ ducit ad mortem, vt reuocet ambulãtes per eam. Semel locutus eſt Deus. Semel vtique, quia ſemper, vna enim & non interpolata ſed continua, & perpetua locutio eſt. Reuocat autem peccatores ad cor, de cordis errore redarguit, pro eo quod ibi habitet ipſe, ibique loquatur faciens nimirum quod docuit per Prophetam dicentem: Loquimini ad cor Hieruſalem. Nã Babylon, quoniam terra eſt, nec poteſt ſuſtinere vniuerſos ſermones eius, elongatur à corde, & in carne magis ambulat, tanquam mortua à corde, immo tanquam columba ſeducta, non habens cor. Vult enim lætari, cum male fecerit, & exultare in rebus peſſimis, audienſque vocem Domini, huiuſmodi gaudia nullatenus approbantem, ſed deteſtantem, ſed arguentem, ſed condemnantem, fugit & abſcondit ſe ſicut Adam, nè Dominum audiat. Audies vocem iudicij, quæ vocem conſilij contempſiſti. Salubriter modo admonet nos Propheta, dicens: Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra. Vtilius namque & multo ſalubrius eſt, hodie audire eum conſulentem, conſolantem, admonentem, docentem, & vt multum arguẽtem, quam in die illa tam amara, tam lugubri, audire illum iudicantem, indignantem, vlciſcentem, fæuientem, condemnantem. Bonum mihi Propter verba la-

In ſer. de verbis Abacuc propheta ſuper cuſtodiam meam ſtabo, &c.

Iob 39.

Pſal. 61.

Iſa. 40.

13 Pſal. 94.

biorum eius cum Propheta cuſtodire vias duras, quã pariter cum impio interfici ſpiritu labiorum eius. Nũc autem, ſi quid amaritudinis ſentio in voce eius, non ſine dulcedine eſt, quoniam cum iratus fuerit, miſericordiæ recordabitur: immo verò & ipſa indignatio nõ aliunde quàm de miſericordia eſt. Sic Deus vinum reprehenſionis infundit, vt non deſit oleum conſolationis. Vnde Abacuc propheta Dominicam non diſſimulat increpationem, ſed ſedula, ac ſolicita circa eam cogitatione verſatur. Ait enim: Super cuſtodiam meam ſtabo, & figam gradum in munitionem, vt videam quid dicat mihi, & reſpondeam ad arguentem me. Primus gradus eſt, vt videamus, quid velit Dominus, quid placeat ei, quid loquatur.

Pſal. 16.

Abac. 2.

Via cœli lata dicitur, & angusta, & quòd hæc perambulanda ſit, non illa, ſicut neque viæ hominis, quæ peſſimæ ſunt. Cap. IIII.

1 CHRYSOSTOMVS explicans verba illa: Intrate per anguſtam portam, quoniam lata & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad mortem, & multi ſunt, qui
Hom. 42. in cap. 7. Mat. to. 2. intrant per eam, quam arcta & anguſta eſt via, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt, qui inueniunt eam, dicit. Certè poſt hæc Dominus inferius clamat: Iugum meũ
Mat. 11. ſuaue eſt, & onus meum leue. Quomodo igitur hic arctam illam anguſtamq; pronunciat? Quomodo enim, quæ arcta & anguſta eſt, facilis iudicatur? Quia & via eſt videlicet & porta, ſicut etiam illa ipſa lata, & ſpatioſa via, in vtroque tamen nihil eſt omnino conſtans: nã cuncta prætereunt, & aſpera huius vitæ, & proſpera. Haud verò hoc ſolum eſt facile etiam virtuti, quam certè etiam facilem ipſe præſtat finis viæ. Non enim tranſire ſolùm labores, atque ſudores, ſed ad bonum quoque properare finem (ad facilem vitam quippe contẽdit) poteſt conſolationem afferre certantibus, ita & tẽporale ſudorum & perpetuum coronarum. Et quia prius ſunt laborioſa, quę tranſeunt, poſtea glorioſa quę
2. Cor. 4. permanent, maximum poteſt laborum eſſe ſolatium. Propter quod & Paulus tribulationem leuem vocauit,
Simile. 2 non vtique ad qualitatem tribulationum, ſed ſpem reſpiciens futurorum. Quod enim in præſenti momentaneum eſt, & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis, quæ videtur, ſed quæ non videntur. Quod ſi nautis minaces illi pelagi fluctus, ſi tempeſtates, atque hiemes agricolis, ſi vulnera, cædeſque militibus leues videntur atque tolerabiles, propter ſpem temporalium, ac pereuntium commodorum, multò magis cum cœlum proponatur in præmio, nihil ex præſentibus his aduerſitatibus ſentietur. Si verò aliqui etiam ſic viam iſtam eſſe laborioſam putant, de ſola eorum profectò deſidia oritur iſta ſuſpicio. Sed hoc quoque ipſum quòd illam arctam uocauit; maximè ad faciendam illam facilem profuit, per
Epheſ. 6. hoc ſiquidem, vt ſemper vigilarent, admonuit. Sed ſicut Paulus, cum ait: Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, non idcirco dixit, ut deijceret animos militum, ſed ut potius erigeret, ita hic Dominus veluta ſomno ſuſcitans uiatores, uiam eorum aſperam nuncupauit. Nec hoc tantum illos modo ad uigorem mentis hortatus eſt, ſed illud etiam commonendo, quia multos habeat uia ipſa ad ſupplantandum paratos, quique, quod ſi periculoſius, nõ apertè ſe proferant, ſed calidiſſimè tegant. Sed tu nequaquam, inquit, iſtud aſpicias, quia hæc arcta uel aſpera eſt, nec quia lata, & ſpatioſa eſt illa contraria, ſed quo nam, hæc utraque perducat. Nõ igitur angamur, cum nobis multa in hoc itinere mæſta contigerint. Arcta eſt enim uia, & porta prorſus anguſta, ſed non talis etiam illa eſt, ad quam tendimus, ciuitas. Dicendo uerò, pauci ſunt, qui inueniunt eam, ſegnitiem plurimorum uehemẽter expreſſit, ac docuit auditores, vt non ad multo-

rum

rum prospera hæc ac læta respicerent, sed potius ad laboriosa paucorum.

3 IDEM in expositione eorumdem verborum: Intrate per angustam portam, &c. ait. Quoniam omnis quidem iustitiæ introitus ad vitam æternam angustus est homini viuenti in carne, propter aduersitatem naturæ carnalis: nullis autem sic est angustus & laboriosus, quomodo ieiunantibus. Propter omnes quidem iustitias, præcipuè autem propter laboriosissimum ieiunium, dicit. Intrate per angustam portam, &c. Porta perditionis est diabolus, per quam introitur in gehennam, porta autem vitæ est Christus, per quam introitur in cœlum, de qua dictum est: Hæc porta Domini, iusti intrabunt per eam. Lata autem porta dicitur esse diabolus, non magnitudine potestatis extendus, sed effrenatæ superbiæ licentia dilatatus. Porta autem angusta dicitur Christus, nõ paruitate potestatis exiguus sed humilitatis ratione collectus. Et aliàs intelligitur diabolus porta lata, & Christus angusta, quoniam diabolus omnibus peccatis inuolutos, & vniuersam mundi sarcinam baiulantes recipit, & ducit in mortẽ: Christus autem non recipit in se, nisi qui se omnibus peccatis exuerint, & deposuerunt omnem sarcinam mundi, & facti fuerint subtiles, & spirituales, vt quales intrant in mundum, tales exeant de mundo. Via autem perditionis est omnis iniquitas. Dicitur autem spatiosa, quia non est intra regulam veritatis & disciplinæ inclusa, sed per diuersa carnalium voluptatum diffusa. Ambulantes in ea, non quod debẽt agere, hoc agunt, sed quid quid eos delectauerit, hoc sequuntur. Voluntas eorum lex est ipsorum, & non ipsi sub lege sunt, sed lex est sub illis. Via vitæ est omnis iustitia. Dicitur autem esse arcta, quia intra regulam veritatis & disciplinæ est inclusa, & ambulantes in ea, non quod delectat eos, hoc faciunt, sed quod debent, quia lex non est eorum voluntas, sed ipsi sunt sub lege. Per viam venitur ad portam. Si viam ambules iustitiæ, ad Christum, qui via vitæ est, peruenies, si viam iniquitatis, ad diabolum. Vis non in currere ad diabolum? declina à via, quæ ducit ad illũ, & nullam habet in te diabolus potestatem: si autẽ ambulaueris in via, quæ ducit ad illum, iam non diabolo imputes perditionem tuam, quasi ille te traxerit ad se,

4 sed tibi, qui tu iusti ad illum. Nunquid porta ducit ad viam? sed via ducit ad portam, sic non prius diabolus homines ducit ad peccata, sed peccata ad diabolum ducunt. Vides ergo, hæc via perditionis quam nociua est, quam spatiosa est? Et ideo non solum volentes, sed & & quodammodo nolentes incurrunt in eam, & difficile est, vt natus in hoc mundo aliquantulum non incidat in eam. Quasi lata de longe videtur, & ideo etiam infantes antequam viam vitæ videant, vel intelligant, istam vident, & cum intrauerit quis in eam, prout vult se agit, nec coangustatur in aliqua parte, ita vt delectet eum ambulare per eam. Ambulant enim in ea gaudentes, ridentes, manducantes, bibẽtes, deuorantes. & inebriantes: ambulant in ea diuites, mentientes, periurantes, cum vxoribus, cum meretricibus: quid sit tribulatio, nesciunt. Hæc autem iustitiæ via angusta, primum nec facile videtur, & ideo, qui vult intrare in eam, necesse est, vt aliquantulum euagetur in via illa spatiosa, donec ante considerans aliquando inueniat istam. Et cum intrauerit in eã, non prout vult, agit: ex omni parte coangustatur, ita vt aliquando pœniteat eum intrasse in eam. Ambulãt enim tristes, lugentes, ieiunantes, etsi manducantes, & bibentes, tamen non sine lege timoris manducantes, & bibentes: ambulant pauperes, etsi diuites non sibi, sed alijs, aliena non tangentes, sua dispergentes. Et quem non pœniteat, quantum ad carnem, intrasse in eam? Et ne mitteris, quia dixi pœni-

Psal. 72. teat, cum Propheta dicit: Mei autem pœnè moti sunt pedes, pœnè effusi sunt gressus mei, quia zelaui in peccatoribus, pacem peccatorum videns. Ideo videntes homines hanc tribulatam & angustam viam, multi recedunt ab ea, & quidam ab initio nec accedunt ad eam, nec volunt eam videre. Quidam verò accedunt ad eã, sed dum considerant angustias & labores eius, recedunt ab ea. Adhuc autem spatiosa dicitur illa via etiam hac de causa, quia omnia, quæ sunt, vxores, filij, parentes, amici, aurum, argentum, vestimẽta, domus, possessiones, omnes species bonorum ciborum, & potuum, omnia artificia, omnes negotiationes, militiæ, honores, & quidquid in hoc sæculo est, quod aut visum delectat, aut gustum, aut odoratum, viæ perditionis sunt. Non quia omnes, qui ambulant in illis rebus, peccant, sed quia omnes istæ res ad peccatum impellunt. Via autem vitæ angusta est, quia vna est species, ideft abstinentia omnium rerum.

IDEM inquit. Ne insaniamus ad externa illa bona, & in sobrietate in finem vsque perseuerabimus, cõponamus nos ipsos vndique: & quemadmodum super funem extensum ambulantibus non licet, vel parum negligentes esse, nam parum illud, magnum illis malũ generat: mox enim subuersi deciderent, ac perirent, ita neq; nobis pigrescere licet. Viam enim incedimus angustam, & uti inque præcipitijs obnoxiam, pedẽque simul duorum non capacem: vides qua nobis opus sit diligentia? Non vides eos, qui tam periculosa illa itinera conficiunt, quomodo non solum pedes, sed & oculos communiunt? Quando enim putauerunt vtrinq; attendendum, & si pes firmus steterit, oculi autem ex subiecta profunditate vertiginem passi fuerint, toti dilabuntur, sed oportet, vt & sibiipsis, & incessui simul attendant. Multa est malitiæ profunditas, magna sunt præcipitia, densæ subiectæ tenebræ, angustiam obseruemus, cum timore & tremore ambulemus. Nemo talem viam ingrediens, risu diffunditur, aut ebritate grauatur, sed sobrius & ieiunus huiusmodi viam ambulat. Nemo talem viam ingrediens, superfluum quid-

6 quid, secum defert, mauult enim expeditus esse, quò commode illam percurrere queat. Nemo pedes suos ligat, sed liberos esse finit. Nos verò innumeris curis nos ipsos, quasi quibusdam vinculis constringentes, & mille temporalium rerum onera deferentes, more stultorum hiantes ac dissoluti, quomodo angustam hanc viam ambulaturos nos speramus? Non simpliciter angustam illam esse dixit, sed cum admiratione, quam angusta est via, inquit: hoc est vehementer angusta est. Quam arcta est via, dixit, quæ ducit ad vitam. Et bene Mat. 7. dixit: quoniam enim & verborum, & cogitationum, & actionum, omniumque aliorum rationem reddere oportet, verè angusta est. Angustiorem verò nos eam facimus extendentes, ac dilatantes nos ipsos, pedesq; effundentes. Angusta quippe via, cuiuis quidem difficilis est, maximè verò impingenti. Quantũ quisque seipsum extenuauerit, & macerauerit, ita & angustiam nõ sentiet, quantumcumque quisque in angustam se cogere curauerit. Nemo speret se viam angustam cum delicijs ambulaturum. Nemo latam viam ingressus, vitã speret. Si quando igitur balnea videris, & mẽsam sumptuosam, aut satellitum comitatu insolescentem aliquem, nè miserum te putes, quod nihil cum illis participas, sed magis ingemisce, quod perditionis hic viam ambulat. Quæ enim viæ istius vtilitas est, cum in tribulationem & angustiam desinat? Et rursus quid damni est ab illa angustia, quando ad requiẽ tendat? Dic mihi, si quis in regias vocatus, & per angiportus arctiores, & præcipitia ingrederetur, alius verò quisquam ad mortem abducendus per medium forum traheretur, vtrum felicem putaremus, vtrum deploraremus? An non eum, qui per spatiosam viam incæderet? ita & nũc non putemus felices eos, qui in delicijs agunt, sed eos, qui non deliciantur.

HIERONYMVS exponens illa uerba: Et conuersum est retrorsum iudicium, & iustitia longe stetit, quia corruit in platea veritas, & æquitas non potuit ingredi, dicit. Conuersum est retrorsum iudicium, & iu-

7 Libro 16. in cap. 59. Isa. 10. 4.

stitia

2. Cor. 6. Mat. 7.
8 In Ps. 22. vs. 8.
9 In cõclone 1. Ps. 30.
10 Serm. 11. in Psalm. Qui habitat.
Ps. 13.
11

stitia longe steterit. Quæ enim pars iustitiæ cum iniquitate, aut quis cõsensus Christo ad Belial? Quia corruit in platea veritas. Lata enim & spatiosa via, quæ ducit ad mortem, quia angustam viam, in qua veritas commoratur, intrare nolebãt. Et propterea facta est veritas in obliuionem, hoc est Filius Dei.

2. Cor. 6. Mat. 7.

8 AVGVSTINVS explicans verba illa: Deduxit me in semitas iustitiæ propter nomen suum, ait. Deduxit me in angustis itineribus, qua pauci ambulant, iustitiæ suæ, non propter meritum meum, sed propter nomen suum.

In Ps. 22. 10. 8.

9 IDEM exponens &c. Statuisti in loco spatioso pedes meos, inquit. Certè angusta via est, laboranti angusta est, amãti lata est: eadẽ, quæ angusta est, lata fit. In spatioso, dicit, posuisti pedes meos, nè angustiati pedes mei irent in se, & incurrendo in se, deficerent me. Ergo quod ait, posuisti in loco spatioso pedes meos, hoc est, plane fecisti mihi facilem iustitiam, quæ mihi erat aliquando difficilis, hoc est, posuisti in loco spatioso pedes meos.

In cõclone 1. Ps. 30.

5 Homil. 9. in 1. epist. Pauli ad Thessal. Simile.

10 BERNARDVS explicans illa verba: Angelis suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis, sic habet. In quibus omnibus viis? Quibus declinas a malo, quibus fugis a ventura ira? Multæ sũt viæ, & genera multarum viarum, magnum profectò periculum viatori. Quàm facile in multarum occursu, errabit in via sua, qui viarum discretione caruerit. Nã neque Angelis mandatum, vt in omnibus vijs custodiant nos, sed in omnibus vijs nostris. Sunt autem a quibus, & in quibus oporteat custodiri. Scrutemur proinde vias nostras fratres, etiam vias dæmonũ, vias quoque beatorum spirituum, & vias Domini inuestigemus. Viæ igitur filiorum Adam in necessitate, & cupiditate versantur. Ab vtraque siquidem ducimur, & ab vtraque trahimur, nisi quod videmur magis vrgeri necessitate, trahi cupiditate. Et necessitas quidem corpori specialiter tribuenda videtur. Nec simplex illa est, sed anfractus habens plurimos, plurimaq; dispendia, nam compendia pauca admodum, si qua tamen. Quis hominum nescíat, quod necessitas hominũ reuera quàm multiplex sit? ipsa nos docet experientia, quàm necessarium sit clamare ad Dominum, non de necessitate, sed de necessitatibus meis erue me. Nec modò ab hac via necessitatis, sed ab ea quoque, quæ cupiditatis est, optabit educi, quisquis nõ surda aure monita sapientis exceperit. Quid enim ille ait? A voluntatibus tuis auertere. Et item: Post concupiscentias tuas non eas. Siquidem a duobus malis longè melius est, in necessitate gradiri, quàm in cupiditate. Multiplex illa, sed ista amplius per omnem modum, immo vltra omnem modum multiplicior inuenitur. Res cordis est ista cupiditas, propterea tantò maior, quantò anima plus est, quàm corpus. Denique hæ sunt viæ, quæ videntur hominibus bonæ, sed finem non habent, nisi cum demergunt in profundum inferni. Si inueníst vias hominum, illud quoque considera, nè forte de his scriptum sit: Contritio, & infœlicitas in viis eorum, vt sit contritio in necessitate, infœlicitas in cupiditate. Quomodo in cupiditate infœlicitas? ideſt non fœlicitas, vt putatur. Quid enim, si cui forte videtur in terrenarum affluẽtia rerum fœlicitas arridere cupita? Eò ipso infœlicior est, quò vehementius ipsam pro fœlicitate amplectitur infœlicitatẽ, aut magis immergit ei, & absorbetur ab ea. Væ filiis hominũ, ab hac fœlicitate falsa, atque fallaci. Væ, qui dicit, quia diues sum, & nullius egeo, cum sit pauper, & nudus, & miser, & miserabilis. Et necessitas quidem ex infirmitate carnis, cupiditas ex cordis inedia, & obliuione procedit. Viæ dæmonum sunt præsumptio, & obstinatio, vt in primi Angeli lapsu visum est. Quia conuerti noluerũt a via præsumptionis, inciderunt in viam obstinationis. Quam peruerso & euerso sunt corde, qui ingrediuntur dæmonum vias. Hæc enim tota aduersum nos spiritualium colluctatio nequitiarum est, vt nos se ducant, & nos inducant in vias suas, vt deducãt in eis, & perducant ad destinatum finem, qui paratus est eis. Fùge homo præsumptionem, nè gaudeat de te inimicus. Nempe in his maximè vitijs gaudet, in seipso expertus, quàm difficilè possis ab hac tanta voragine respirare. Nolo autem ignorare vos fratres, quonam modo descendatur, immò cadatur in illas. Primus enim gradus descensionis huius, dissimulatio est propriæ infirmitatis, iniquitatis, inutilitatis, dum sibi parcens, sibi blandiens, sibi persuadens homo se aliquid esse, cum nihil sit, iam ipse se seducit. Secundus gradus, ignorantia sui. Vbi enim in primo gradu inutilia sibi consuerit perizomata foliorum, quid superest, nisi vt vulnera tecta non videat, præsertim cum ad hoc soluni texerit, nè videret? Ex hoc tandem fit, vt etiam alio reuelante, vulnera non esse contendat, conuersus in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis: is tertius gradus est. Cæterum difficilè hic hærebit, præsertim, cum non desit Angelus Domini malus persequens, & impellens. Itaque quartus gradus, vel quartum potius præcipitium, contemptus est: Impius enim, cum in profundum venerit malorum, contemnit. Ex hoc & deinceps magis ac magis vrget super eos puteus os suum, quia contemptus tradit huiusmodi animam impœnitentiæ, & impœnitentia obstinatione firmatur. Qui sic in omnibus vijs suis adhæret diabolo, manifestè factus est vnus spiritus cum eo. Viæ autem Angelorum ascensio sunt, & descensio. Ascensio propter se, descensio, vel potius condescensio propter nos. Ascendunt per contemplationem Dei, descendunt per compassionem tui, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. Viæ autẽ Domini misericordia sunt, & veritas: in misericordia, & veritate ad nos venit.

Serm. 11. in Psalm. Qui habitat.

Mat. 7.

Eccl. 18.

Ps. 13.

11

Simile.

7 Libro 16. in cap. 59. Isa. 10. 4.

Prou 18.

IDEM inquit. Iustum deduxit Dominus, & non alius, quia ipsius est de via iniquitatis ad viam veritatis reducere, & deducere per eam. Per vias, inquit, rectas. Viæ Domini, viæ rectæ, viæ pulchræ, viæ plenæ, viæ planæ. Rectè sine errore, quia ducunt ad vitã. Pulchræ sine sorde, quia docent munditiam. Plenæ multitudine, quia totus iam mundus est intra Christi sagenam. Planæ sine difficultate, quia donant suauitatem. Iugum enim eius suaue est, & onus eius leue.

12 In ser. de expositione illius loci Sap 10. Iustum deduxit, &c.

IDEM dicit. Viæ, quæ ducunt ad mortem, ratione trifaria diuiduntur. Alia ærumnosa, alia laboriosa, alia delicioſa. Aerumnosa est in pauperibus: laboriosa est in auaris, & cupidis, qui dum diuersarum anxietate curarum miserabiliter distendũtur, obliuiscuntur ea quæ Dei sunt quærere, & auaritiæ æstibus anhelantes vsque ad vitæ terminum, ab inquietudine temporali ad æterni laboris angustias transferuntur. Delicioſa in diuitibus delicatis, qui in delicijs & voluptatibus enutriẽtes corpora, post dulcedines momentaneas, & horarias suauitates, ad sempiternas amaritudines deferuntur.

13 In lib. Sententiarum.

Vigilare multis de causis debent homines, maximè autem quia vita præsens, & status futurus incerta sunt.
Cap. V.

CHRYSOSTOMVS explicans verba illa: Vigilate ergo, quia nescitis, qua hora Dominus vester venturus sit, inquit. Qua enim ratione homini absconditus est dies mortis suæ? Videlicet, vt semper benefaciat semper mortem suam sperans. Eadem ratione & ab omnibus hominibus absconditus est dies aduentus Christi, vt non vna tantum generatio saluetur sciẽs aduentum ipsius, sed omnes, dum in singulis quibusq; generationibus, Christi aduentus speratur. Vnde interrogantib. se discipulis suis: Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel. Respondit: Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. Illud autem scitote, quia si sciret pater familias

1 Ho. 51. in c. 24. Mat. tom. 2. Luc. 12.

Act. 1.

lias qua hora fur veniret, vigilaret vtiq; & non sineret perfodi domum suam. Pater familias est vnusquisque secundum animam in domo patris sui, fur autem diabolus est, domus autem nostra corpora, ianuæ sunt sensus. Sicut ergo per ianuas cito ingreditur latro, & spoliat patrem familias; sic per sensus facilè inuenit diabolus occasionem ad animam, & facit eam captiuam. Si ergo vis esse securus, vigila, pone seram ianuæ tuæ id est legem diuini timoris ori tuo, vt dicas cum Propheta: Dixi, custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam. Item Sapientia docet: Obstrue aures tuas spinis, nè audias verba maligna. Sed quoniam fragiles sunt nostræ seræ, nisi Deus illas seruauerit, quia nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam, rogemus Dominum: Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis. Item, quia fragiles sunt seræ fenestrarum nostrarum, Dominum inuocemus cum Propheta dicentes: Inclina cor meum in testimonia tua, & non in auaritiam. Auerte oculos meos nè videant vanitatem. Quid ergo? nescit anima, quàdo per istos introitus fur ingreditur super eam? verè nescit. Et quidem quando ducitur ad peccatum scit, quando autem ingreditur, nescit. Ideo vigilare debet, & claudere omnes istos introitus: os quidem narrationibus sanctis, aures auditionibus pijs, oculos consideratione mirandorum operum Dei, mentem cogitationibus occupare cœlestibus. Si ergo te negligente domum corporis hoc modo seruare, ingressus fuerit fur diabolus, & furatus fuerit vestimẽta iustitiarum, quibus te renatum in baptismo induit Deus, si furatus fuerit aurum intellectus tui, si diuinorum eloquiorum argentum, si quæ dedit tibi Deus, cum te adoptaret in filium, cæterasq; diuitias spirituales tollens de dormiente, feceritq; te mendicum, & nudum sicut serpens Adam, quid facies? Quomodo nudus ante cõspectum Domini tui accedes? Et ille quidem nudatus abscondit se inter ligna paradisi, tu autẽ sub qua scissura petrarum te abscondes à facie Domini, cum venerit confringere terram? Et Adam quidem à Deo quæsitus est, & inuentus; tu autem abijcieris, & peribis.

Psal. 38. *Eccl.* 28. *Psal.* 126. *Psal.* 140 *Psal.* 118.

3 *Homi.* 52. *in cap.* 25. *Mat.* *Luc.* 18. *Matt.* 24.

IDEM exponens illa verba; Moram autem faciente sponso, dormitauerunt omnes, & dormierunt, ait. Hoc significat sermo, quia tardante consummatione, non solum peccatores, sed etiam iusti, & spirituales ad negligentiam sunt reuoluẽdi, & relicta via virtutis ad carnalia delectamenta sunt aliquatenus transituri, vt illud impleatur quod Christus dicebat: Putas, cum venerit filius hominis, inueniet fidem in terra? Nam vigilare est iustitiam facere, dormire autem negligere est eã, sicut dicit: Vigilate ergo, quia nescitis qua hora veniet Dominus. Et verè non tardat, sed quantum ad inconstantiam nostram tardare videtur.

4 *In homil. de natiuit. Dom.* *Cant* 5. *Psal.* 120.

IDEM exponens illa verba; Et pastores erant in regione eadem vigilantes, dicit. Non inueniunt Christum nisi vigilantes. Vnde dicit Sponsa: Ego dormio, & cor meum vigilat. Et; Non dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israel. Pharisæis & pontificibus dormientibus, Christus inuenitur à vigilantibus.

5 *Homil.* 1. *in Acti. Apost.* *4. Reg.* 3. *Act.* 6.

IDEM exponens illa verba; Baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies, sic habet. Nec expressit quando, quò semper vigilarent, tantum dixit breui futurum nè deijceretur animus, quando verò id esset futurum nondum addidit, vt semper essent vigilantes. Quid igitur miraris, si non exprimit diem, quo hæc erunt perficienda, quandoquidem hunc instantẽ ac vicinum noluit esse manifestum, idque iustissima sanè de causa, nimirum vt vigilantes solicitius promissum expectarent: non enim datur gratia, nisi vigilanti. An nõ vides quid dicat Elias discipulo? Si videris quãdo tollar à te, erit quod petisti. Sic & Paulo non statim data est gratia, sed triduum interfuit, quo fuit cæcus, atque ita metu præparatur. Et enim quemadmodum, qui purpuram tingunt, prius alijs quibusdam coloribus præparãt id, quod tinctũram accipiet, nè flos dilutus, & euanidus fiat: itidem & hic prius animi solicitudinem Deus præparat, ac deinde infundit gratiam.

6 *Hom.* 2. *in* 2. *ep. Pauli ad Cor. tom.* 4. *Iob* 1. *Ibid.*

IDEM dicit Peccatum maximè circumuallat vndique vrgens, & obsidens, & à fronte, & à tergo, atque ita nos prosternens Aduersarium habemus diabolum, quod & Deum incusat apud homines, & nos apud Deum, & rursus nos inuicem inter nos. Olim quidem Iob incusauit apud Deum, cum diceret: Nũ gratis Iob colit Deum? Et contra, Deum apud Iob: Ignis descendit è cœlis. Quasi mala inflicta illi essent à Deo, vt aduersus Deum, ipsum commoueret, cum tamen permissu Dei, diabolus hæc damna illi intulerit. Similiter Deum insimulauit apud Adam, cum diceret futurum cum aperirentur illorum oculi, sicut & apud Iudæos Christum insimulabat deceptorem, ac impostorem illum appellans.

7 *In cap.* 5. *epist.* 1. *ad Thess.*

IDEM ait. Dies Domini, vt aduentus furis est, dormientibus nobis inopi ne imminens. Quòd si non opprimemur inerti somno, iam non vt fur instat nobis, nec imparatos pertrahet ad suum illud horrendum, ac cũctis formidabile tribunal. Etenim si euigilauerimus, non item tanquam fur ex insidijs prosiliens nos adorietur, quin potius ceu nuncius quidam regius benignissimè nos inuitans ad præparata bona tranquillissimæ illius fælicitatis. Quòd si inerti somno vitam trasmittemus, iam dixi, velut fur imparatos oppressurus. Nemo igitur nostrum obdormescat, nemo sit ad excolendam virtutem segnis. Hoc planè est, quod sacræ literæ vocant somnum. Nunquid non scitis, quod quæ possidemus, in tuto esse non possunt nobis graui sopore depressis, vt quæ pernia sint & exposita insidiantibus? Quòd si solerter vigilemus, iam non tanta custodiũ obseruatione opus sit. Cum verò dormierimus, multa licèt circumspectione vigilum muniti, plerumque tamen periclitamur, etiam si ianuæ, si repagula, si excubitores ab ingressus arceant insidiantem, alicunde tamen sæpenumero fur irrupit ex insidijs. Sed quo demum hæc dixerim? Quia si in vigilijs ipsi perseueremus, iam non admodum fuerit alieno opus auxilio, cõtra si dormiamus, nihil nos magnopere iuuerit aliorũ vigilantia.

8 *Hom.* 9 *in ca.* 5 *epist. ad Thess.*

IDEM explicans verba illa; Vos autem fratres nõ estis in tenebris, vt dies iste tanquam fur vos compræhendat, dicit. Hoc loco non de incertitudine vltimæ diei loquitur, sed de calamitate, quam afferet. Quasi dicat, non vestro malo veniet. incertus quidem veniet & ipsis, veruntamen nulla calamitate eos contristabit. vt dies ista furis instar, inquit, vos occupet. Nam etiam si latro ad vigilantes, & in luce constitutos subingrediatur, nihil tamen eos lædere poterit: ita etiam eos qui rectè viuunt, sed quotquot dormientes, ac de præsentibus præsumentes repererit, hos omnibus spoliatos abducet. Et non sumus noctis, neque tenebrarum, nè dormiamus itaque sicut & cæteri, sed vigilemus, ac sobrij simus. Qui namq; dormiunt, nocte dormiunt, & qui inebriantur, noctu inebriantur: nos autem, qui diei sumus, sobrij simus. Quod ad spiritalem noctem, & somnum attinet, in nostra est potestate non esse in nocte, nec dormire, sed possumus semper vigilare, semper in die agere. Animæ siquidem oculos claudere, & malitiæ somnum inducere, non est naturæ, sed voluntatis. Sed vigilemus, inquit, & sobrij simus. Potest enim & qui vigilat dormire, dum nihil boni operatur. Quapropter subiunxit, & sobrij simus. Nam & in die si quis vigilauerit quidem, sobrius verò non fuerit, in mille incidet mala. Quamobrem autem, malitiam somnum vocauit? Eò q ad virtutem ignauus ac deses est, qui malus est, deinde omnia imaginatur, nihil veri uidet, sed plenus est somnijs, & de absurdis plerunque rebus. Si verò etiam iucundum quid viderit, nihil tamen firmum, nihil habet solidum. Talis enim est præsens vita, som-

ta, somnijs & imaginationibus vanis abundat. Somnium sunt diuitiæ, gloria, quæcunq; talia. Qui dormit, ea quidem quæ sunt, & vere subsistunt, non videt, quę verò non sunt, pro existentibus imaginatur. Talis est vita, quæ in malitia est, spiritualia quæ sunt non videt, sed quæ auolant, & celeriter à nobis transiliunt.

Simile.

9 *Serm. 28. contra desperationem, to. 5.*

IDEM inquit. Est futurum omne incertum, diesq; Domini non secus ac fur quispiam dormitantibus nobis, inopinato incumbit, vigilantibus verò nihil obstitit, neque abducet imparatos: quòd si fuerimus fortè sopore capti, quam primum inuadet. Nemo itaq; obdormiscat, nemo vel hebetior fiat, vel tardior ad virtutem, id enim dici somnolentia potest.

1. Thes. 4.

10 *Hom. 22. ad popu. Antioche.*

IDEM dicit. Sobrij estote, & vigilate. Nemo dormiens coronabitur, neque recumbens, & stertens brauium capit. Vnde, postquam experientia didicimus quà sit graue & difficile diaboli ministerium, (fugit enim uigilantem, & dormientem spoliat) ne des somnium oculis tuis, nec palpebris tuis dormitationem, vt saueris velut auis ex laqueis. Vos similes estote hominibus expectantibus Dominum suum, quando reuertatur à nuptijs, qualem iam Dominus beatum censet, dicens: Beatus seruus, quem, cum venerit Dominus inuenerit vigilantem. Sicut autem vigilantem beatificat, ita miserum vocat negligentem, sic inquiens: Si vero cœperit dicere malus ille seruus, moratur dominus meus venire, & incęperit verberare cõseruos suos, comedereq;, & bibere cum ebrijs, veniet dominus eius in die, qua non expectet, & in hora, quà nesciat, & per medium diuidet eum, & partem ipsius ponet cum hypocritis. Parati igitur nos esse, & expeditos ad hinc nauigandum, & dicere oportet: Paratum cor meum Deus, in belko enim sumus in mundo, in circuitu impij ambulant, peccatores intendunt arcum. Recordemur fratres, quòd tempus breue est, & iudicium præ foribus est. Nox præcessit, expergiscamur iam à somnijs, etenim iucunda præsentia, sed somnijs nihilominus fallacia, nemo debet dormire solem cernens. [Intra:] Opus est vigilantia dilecti. Nam & miles dormit, non in lecto, sed humi: piscator non dormiens piscatur, sed stans aliquando peragit noctem: agricola vigilat, nè domini vinea lædatur: & pastor sub diuo stans noctem consummat, gregem custodiens, sicut Iacob dicebat: Æstu vrgebar & gelu, & somnus fugiebat ab oculis meis. Et quæ ipsius vigiliæ ratio? Ne vlla ouis à fera voraretur. Si verò tanta de irrationali pecude cura, quales esse decet de rationali anima solicitudinem gerentes. Propter hanc Iacob operarius, lapidem ad caput sibi posuit dormiens, ut facilius euigilaret, unde scalam vidit ad cęlos vsque pertingentem. Nos esse vult Dominus paratos, propterea q; posuit, incertum exitum nostrum, vt continuè vigilemus, & pugnemus.

Psal. 131.

Luc. 12.

Rom. 13.

Gen 31.

Gen. 28.

11 *Epist. 80. ad Hesychium, to. 2.*

AVGVSTINVS ait. Iustis aiebat Paulus: Vos fratres non estis in tenebris, vt uos dies ille tanquam fur compræhendat. Omnes enim vos filijs lucis estis, & filij diei, non sumus noctis, neque tenebrarum. Ille autem, qui sic dicit: Moram facit dominus meus venire, vt percutiat conseruos suos, epuletur cum ebriosis, non est lucis, sed tenebrarum, & ideo tanquam fur dies ille compræhendet: quod vnusquisque debet de die huius vitæ suæ formidare, quoniam qualis in die isto quisque moritur, talis in die illo iudicabitur. Ad hoc pertinet, quod in Euangelio secundum Marcum ita scriptum est: Vigilate ergo, quia nescitis quando dominus veniat, sero, an media nocte, an galli cantu, an mane, nè cum uenerit repentè, inueniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico, vigilate. Quæ verba, non solum discipulis, sed & nobis omnibus dicta sunt. Nunquid autem omnes nos inuenturus est dies ille in hac vita, aut defunctis dicit vigilate? Vigilare ergo docet, nè cum ab hac uitam grauerimus, imparati recedamus, cogitare debemus, quàm olim dictum sit, fratres nouissima hora est. Et Paulus: De temporibus autem uel momentis non necesse habemus scribere vobis, vos enim ipsi diligenter scitis, quia dies Domini sicut fur in nocte, ita veniet. Et cum dixerint, Pax, & securiras, tunc subitaneus illis apparebit interitus, quomodo dolores parturientis, & non effugient. Et hic non dixit post quantum temporis hoc futurum sit, sed quomodo futurum sit: idest non quantum erit ætatis breuitas, vel prolixitas, sed quantumlibet interuallum sit, spatiumq; temporis: non tamen eis hoc veniet malum nouissimum, nisi cum dixerint, pax & securitas. Hoc ergo scire opus est, vt curent filij lucis esse, & parato corde vigilare, qui nolunt ab illa hora sicut a nocturno fure compræhendi. Nam si ad cauendum hoc malum, idest, nè hora Domini tanquam fur inueniat imparatum, opus esset nosse temporum spatia, non diceret Apostolus, non opus esse, vt hoc scriberet, sed hoc potius eis esse scribendum iudicaret. Nunc cum nec illis hoc opus esse monstrauit, quibus sufficiebat, vt scirent imparatis, atque dormientibus horam Domini sicut furem esse venturam, atque hoc sciendo essent ipsi vigilanter parati. Vigilemus, & oremus, quia breuis, & incerta est ista uita, & nescimus tempus, quando venturus est Dominus.

1. Thes. 5.

Luc. 12.

Mat. 24.

12 *In Psal 62. tom. 8.*

IDEM explicans verba illa: Deus Deus meus, ad te de luce vigilo, inquit. Quid est vigilare? utique non dormire. Quid est dormire? Est somnus animæ, est somnus corporis. Somnum corporis omnes debemur habere, aliàs deficit homo. Non potest corpus nostrum fragile diu sustinere animam vigilantem, & intentam in actionibus: ideo Deus donauit somnum corpori, quo reparantur membra corporis, vt possint uigilantem animam sustinere. Illud autem cauere debemus, nè ipsa anima nostra dormiat: malus enim est somnus animæ. Somnus animæ est obliuisci Deum suum. Quæcunque anima oblita fuerit Deum suum, dormiuit. Ideo dicit Paulus quibusdam oblitis Deum suum, & tanquam in somno agentibus deliramenta culturæ idolorum: Sic sunt enim, qui colunt idola, quomodo, qui vident in somnis vana. Si autem euigilet anima ipsorum, intelligit à quo facta est, & non colit quod ipsa fecit. Dicit ergo quibusdam Apostolus: Surge qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Christus. Nunquid corpore dormientem, excitabat Apostolus? Sed excitabat animam dormientem, quando ad hoc eam excitabat, vt illuminaretur à Christo. Ergo secundum istas vigilias dicitur: Deus Deus meus, ad te deluce vigilo. Non enim vigilares in te prophetà sanctè, nisi orietur lux tua, quæ à somno excitaret. Illuminat enim animas Christus, & facit eas vigilare: si autem lumen suum detrahat, obdormiunt. Ideo enim illi dicitur in alio psalmo: Illumina oculos meos, nè vnquam obdormiam in mortè. Aut si ab illo auersi obdormiunt, præsens est illis lumen, & non possunt uidere, quia dormiunt. Quomodo & corpore qui dormit inter diem, iam ortus est sol, iam dies calet, & ille tanquam in nocte est, quia non vigilat, vt videat iam ortum diem. Sic quibusdam iam præsente Christo, iam prædicata ueritate, inest adhuc somnus animæ illius. Ergo uos, si vigilatis, dici te quotidie: Surge, qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Vita enim vestra, & mores vestri vigilare debent in Christo, vt sentiant alij pagani dormientes, & ad somnum vigiliarum vestrarum excitentur & ipsi, excutiant somnum, & incipiant in Christo uobiscum dicere; Deus Deus meus, ad te de luce vigilo.

tom. 8.

Ephe. 5.

Psal. 12.

Eph. 5.

13 *In Psal 120 Mat. 24.*

IDEM dicit. Videtis certè, quia hora Domini sicut fur in nocte ita veniet. Si sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret, & non sineret perfodi domũ suã. Nescis qua hora veniat, semp vigila, vt quoad

nescis quando veniat, paratum te inueniat, quãdo venerit: & ad hoc fortè nescis quando uenturus est, vt semper paratus sis, illum enim paterfamilias subitò occupabit illa hora, qui paterfamilias superbus significatus est, qui præsumens de cupiditatibus suis, & in delitijs huius sæculi diffluens. Talibus veniet illa hora subitò, quia tales erant & in diebus Noe, quorum dierum commemorationem audistis factam in Euangelio. Sic erit aduentus Filij hominis, inquit, sicut in diebus Noe, manducabant, bibebant, nubebant, vxores ducebant, plantabant, ædificabant, donec introiuit Noe in arcam, & uenit diluuium, & perdidit omnes, qui in rebus temporalibus confidebant. Qui autem his vtuntur, vt donis Dei, à donatore non recedentes,
1. Thes. 5. qui his vtuntur tanquam non vtantur, non hos inueniet imparatos dies illa sicut fur. Talibus dixit Apostolus: Vos autem non estis in tenebris, vt dies ille vos tanquam fur compræhendat, omnes enim vos filij lucis, & filij diei. Ideo Dominus cum diceret, timendam esse horam sicut furem, noctem posuit, & Apostolus
Matt. 24. ita ait: Quia hora Domini sicut fur in nocte ita veniet. Non vis vt te inueniat? noli esse in nocte. Quid est noli esse in nocte? Filij lucis estis, & filij diei, non sumus noctis, neque tenebrarum, vt sunt impij, iniqui, &
Eph. 5. infideles. Sed & ipsi audiant antequam veniat hora, & dicat illis Apostolus: Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.

14 IDEM exponens verba illa; Si ascendero in lectũ
In Psal. 131 strati mei, si dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, sic habet. Multi, cum dormiunt,
Eph 5. non faciunt locum Domino. Tales excitat Apostolus:
1. Thes. 5. Surge, qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Et alio loco: Nos autem, qui diei sumus, vigilemus, & sobrij simus. Nam qui dormiunt, nocte dormiunt, & qui inebriantur, nocte inebriantur. Noctem dicens iniquitatem, in qua illi obdormiunt cupiendo ista terrena Et omnes istæ fœlicitates, quæ videntur, sæculi, somnia sunt dormientium. Et quomodo, qui videt thesauros in somnis, dormiens diues est, sed euigilabit, & pauper erit; sic omnia ista vana huius sæculi, de quibus homines gaudent, in somno gaudẽt: euigilabunt, quando nolent, si non modò euigilant, quando vtile est, & inuenient somnia illa fuisse, & trãsisse, sicut dicit Scriptura, vel somnium surgentis. Et
Psal. 72. Psal. 75. alio loco: Dormierunt somnum suum, finitus est somnus, & nihil inuenerunt in manibus suis, quia in somnis videbant diuitias transituras. Iste ergo, qui vult inuenire locum Domino, dixit etiam; Si dedero somnum oculis meis. Sunt autem quidam, qui non dormiunt, sed dormitant: aliquantum retrahunt se ab amore temporalium, & rursus reuoluuntur in eum, quasi dormitantes, caput crebrò inclinant. Euigila, excute somnum, dormitando casurus es, non vult psalmus oculis suis dare somnum, nec palpebris, dormitationem eum qui vult inuenire locum Domino. Et requiem, inquit, temporibus meis. A requie temporum, somnus venit ad oculos. Tempora circa oculos sunt: veluti futurus somnus, grauedo temporum est. Nam omnibus dormiturus grauari tempora incipiunt, & cum senserint sibi grauari tempora, iam imminet somnus. Qui si dandus est oculis, dat requiem temporibus suis, & uenit somnus: si non dederit requiem temporibus suis, non uenit somnus. Cum ergo cœperit te aliquid temporale delectare ad peccatum, iam grauantur tibi tempora. Vis euigilare, & non dormire, neque dormitare? Noli te credere tali delectationi, malores dolores habebis, quàm suauitates. Ista cogitatione quasi confricans frõtem, excutis somnum, & paras locum Domino, tabernaculum Deo Iacob.

15 IDEM inquit. Dum tardat sponsus, dormitauerũt
Serm. 23. de verb. Domi. in omnes uirgines, & dormierunt. Putamus bonus est somnus ille? Quid est somnus ille? nè fortè tardante sponso, quoniam abundat iniquitas, refrigescat charitas multorum? Siccine intellecturi fuerus istum somnum? Non mihi placet, quia sunt ibi prudentes virgines. Vnde, de somno mortis verba hæc accipienda sunt: Ecce media nocte clamor factus est. Quid est media nocte? Quando non speratur, quando omnino non creditur. Noctem posuit pro ignoratione, nè aliquis quasi computet sibi, & dicat; Ecce ab Adam complentur sex milia annorum, & adhuc remorarur sponsi aduentus, & dormiunt uirgines, quæ obuiam ierant. Ecce, dum non speratur, dum dicitur sex millia annorum expectabantur, & ecce transierunt, unde scimus iam quãdo veniet? Media nocte ueniet: dum nescis ueniet. Quia non est vestrum nosse tempora, uel momenta, quæ pater posuit in sua potestate. Dies Domini, ait Apostolus, tanquam fur in nocte ita veniet. Ecce, uigila nocte, nè furem patiaris: nam somnus mortis, velis nolis, ueniet: sed cum factus fuerit clamor media nocte, quando in ictu oculi, in nouissima tuba surgent mortui. Canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur.

c. 25. Matt. ro 10. Matt. 24. Act. 1. 1. Thes. 5. 1. Cor. 15.

16 GREGORIVS exponens illa uerba; Beati seruiilli, quos cum uenerit Dominus, inuenerit uigilantes, ait. Vigilat, qui ad aspectum veri luminis, mentis oculos apertos tenet. Vigilat, qui seruat operando, quod credit. Vigilat, qui à se torporis & negligentiæ tenebras repellit. Hinc etenim Paulus dicit: Euigilate iusti, & nolite peccare. Hinc rursus ait: Hora est iam nos de somno surgere. Sed ueniens Dominus, quid seruis uigilantibus exhibeat, audiamus: Amen dico uobis, quod præcinget se, & faciet discumbere, & transiens ministrabit illis. Præcinget se, ideſt, ad retributionem præparabit. Et faciet illos discumbere, id-est ætetna quiete refoueri. [Infra:] Vt probet vigilandum, inquit: Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam. Et uos estote parati, quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet. Nesciente enim patrefamilias, fur domum perfodit, quia dum à sui custodia spiritus dormit, improuisa mors ueniens carnia nostræ, habitaculum irrumpit, & eum, quem dominum domus inuenerit dormientem, necat, quia cum uentura damna spiritus minimè præuidit, hunc mors ad supplicium nescientem trahit. Furi autem resisteret, si vigilaret, quia, aduentum iudicis, qui occultè animam rapit, præcauens, ei pœnitendo occurreret nè impœnitens periret. Horam verò vltimam Dominus noster idcirco voluit nobis esse incognitam, ut semper possit esse suspecta, ut dum illam præuidere non possumus, ad illam sine intermissione præparemur. Audite quid Salomon dicat: Quodcunque potest manus tua facere, instanter operare, quia nec opus, nec scientia, nec ratio, nec sapientia erunt apud inferos, quò tu properas Quia ergo & venturæ mortis tempus ignoramus, & post mortem operari non possumus, superest, vt ante mortem tempora indulta rapiamus.

Homil. 13. in c. 12. Lu cæ tom 3. Luc. 12. 2. Cor. 15. Rom. 13. Luc. 12. Luc. 11. Eccl. 1. Ibidem. Eccl. 9.

17 BERNARDVS sic ait. Dies noster, & uita nostra tanquam custodia in nocte pro sua brenitate dicitur, qui tanquam nihilum, & inane ab illo familiari Spiritus sancti organo nominatur, cum dicit: Quoniam omnes dies nostri defecerunt, & dies mei sicut vmbra declinauerunt. Illuminemus nobis lumen scientiæ, priusquam de mundi huius tenebris exeamus, nè de tenebris transeamus ad tenebras, & tenebras sempiternas. Quæ est autem ista scientia? Profectò scire, quia ueniet Dominus, etsi qñ yeniet, scire non possumus. Sed hæc scientia, quæ omnium fidelium uidetur, non omnium est, sed nec multorum paucorũ est, quia reuera pauci sunt, qui saluantur. Putasne, quia illi, qui cum malefecerint, lætantur, & exultant in rebus pessimis, uel sciat, uel recogitent, quia veniet Dominus? Non enim se ita omni impuritate polluerent, si Dominũ venturum scirent, uel formidarẽt, sed vigi-

Ser. 3. in virg. Matt. Dom. Pf. 34. Psal. 101. Prou. 2.

larent

larent vtique, & non sinerent tam grauiter perfodi conscientias suas. Scientia autem ista facit, vt mes multa circunspectione indefessa vigilet, & attendat, vt solicitus homo incipiat ambulare cũ Deo suo, & ex omni parte scrutetur, nè vel in leuissima re, tremendæ illius maiestatis offendatur aspectus. Sed sic ardens & lucens lucerna animæ nondum in domo se esse cofidat, vbi sine vllo timore uẽtorum, accensum lumen soleat deportari, sed meminerit se esse sub dio, & vtraque manu studeat operire, quod portat, nec credat aeri, etiam
18 si videat esse tranquillum. Repente enim & hora, qua non putauerit, mutabitur, etsi vel modicum manus remiserit, lumen extinguetur. Nũc tribus maligniſſimis, & validissimis uentis sumus expositi, carni, diabolo, & mundo, qui conscientiam illuminatam molliuntur extinguere. Ideo vtrisque manibus, & cordis, & corporis, anima est tegenda, nè fortè, quæ iã illuminata fuerat, extinguatur. Clamemus: Anima mea in manib. meis semper, & eligamus potius ardere quàm cedere. Et sicut, quod in manibus nostris tenemus, non facilè obliuiscimur, sic nunquam obliuiscamur negotium animarum nostrarum, & illa cura principaliter vigeat in cordibus nostris. Cum ergo sic lumbi nostri accincti fuerint, & lucernæ ardentis, custodiendæ sunt vigiliæ noctis supra gregem cogitationũ, & actionum nostrarum, vt si in prima, vel secunda, vel tertia uigilia Dominus venerit, paratos nos inueniat. Prima vigilia est rectitudo operis ut ad hanc, quam iuraſti, regulam omnẽ vitam exæquare coneris, in omnibus uiæ, & uirę huius exercitijs, non declinãs ad dexteram, neq; ad sinistrã. Secunda, puritas intentionis, vt simplex oculus totum corpus lucidum faciat, ut quidquid feceris, propter Deum facias, & ad locum, vnde exeunt, gratiæ, reuertantur, vt iterum fluant, Tertia est custodia unitatis, ut in congregatione positus, uoluntates aliorum, tuis uoluntatibus anteponas.

Ps. 118. Luc. 12. Luc. 11. Eccl. 1.

19 IDEM ait Studeamus similes fieri hominibus expectantibus Dominum suum, quando reuertatur a nuptijs. Illi sunt similes expectantibus, qui non surda aure audierunt, Vacate, & videte qm̃ ego sum Deus. Veniet Dñs expectantibus eum in ueritate: ueniet tanq̃ reuertens à nuptijs inebriatus vino charitatis, & immemor iniquitatum nostrarum Veniet non expectantibus tanquam reuertens a nuptijs, tanquam potens crapulatus a vino: verè ebrius & immemor miserationum suarum: tunc enim quantum ad illos obliuiscetur misereri Deus.

Serm. 1. Dominicæ 1. post octa. Pſ 45.

20 IDEM sic habet. Petijt quondam aliquid Elisæus a magistro suo, cum discessum eius imminere præsens sit, nec obtinuit, sicut scitis, nisi ea quidem conditione, si uideret quando tolleretur a se. In figura contigit hoc illis, scriptum est autem propter nos. Vigiles esse, & solicíti circa opus nostræ salutis, prophetico docemur & monemur exemplo. Nunquam sane sine nostra conscientia magistra, vnctio, quæ docet de omnibus, tollatur a nobis, si duplicatur volumus munere non fraudati. Nunquam cum uenerit, inueniat imparatos, sed sem per vultus suspensos, expansosque habentes simus ad largam Domini benedictionem. Tales denique querit, similes hominibus expectantibus dominum suum, quando reuertatur a nuptijs. Vigilandum proinde, & vigilandum omni hora, quia nescimus qua hora spiritus uenturus sit, seu iterum abiturus.

Serm. 17. in Cant. 4. Reg. 2. Eccl. 9. Luc. 12.

21 IDEM exponit uerba illa; Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias: dicit. Donec in carne est anima, inter spinas profectò versatur, & necesse est, ut patiatur inquietudines tentationum, tribulationum aculeos. Quòd si lilium est ipsa iuxta sponsi verbum, videat, quam uigilem solicitamq; esse oporteat super custodia sui, septa undique spinis, hinc inde aculeos intendentibus. Nec enim uel leuissimam spinæ sustinet ullatenus punctionem, floris teneritudo, sed mox, ut modice præmitur perforatur. Sentis quam meritò, necessarieq; hortetur nos propheta, seruire Domino in timore, & item Apostolus: Cum timore, & tremore vestram ipsorum salutem operamini. Tenebant nimirum proprio experimento huius sententiæ veritatem, vtpotè amici sponsi, qui minimè prorsus ambigerent, & ad suas animas pertinere, quod dicitur; Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.

Serm. 17. in Cant. Serm. 48. in Cant. Prou. 20.

Virginum, & viduarum status laudatur, virginitas autem quomodo tutanda sit, in qua gloriari non expedit. Cap. VI.

BASILIVS inquit. Probet intuitum suum Domini sponsa, & siquidem sponso suo gratum esse agnouerit, tunc iam illum plena fiduciæ moneat. Sin autem illi minus placere perſenserit, non se fallat, nec quia nullus hominum videt, illum etiam latere se putet: De illa dicendum est: Astitit regina à dextris tuis, in vestitu deaurato, circundata varietate, vt quæ nunc pannosa seruiliq; habitu, vilis habita est, in cęlestibus regnis Regina, & nobilis, & honesta, ornatu vario regi adsistere inueniatur. Per quam uerò iniquum & indignum est, cum sponsus nimia vi amoris impulsus, nobilitatem, & diuitias spreuerit, ignominiaq; calcata, extremam quoq; sit passus inopiam, ut non illius paupertate ditaremur, sponsam immortalitatis consequendæ causa, nolle pro se mortuo paria reddere, sed affluere delitijs, & in lasciuiam solui, & sæculo configurari malle, ac renuere cum illo pauper effici, & humiliari, qui propter se factus est pauper, vt ad proprias diuitias diuinitatis remeanti illi, qui pauperi pro se effecto, paupertatis accesserit consors, diuitiarum quoque & regni in cælis socia inueniatur. Caueat virgo, nè aut aspectum, aut motum, aut sermonem suum affectu minus pudico in quempiam ferat, motusq; omnes & animi & corporis, in sponsi sui seruitium redigat, vbiq; enim ille eius intuetur cor, & motus omnes diligenter explorat. Nulla igitur ex parte mæchari conuenit uirginem, non lingua, non aure, non oculo, non tactu, non vllo denique sensu, multoq; minus animo, sed corpus quidem ueluti delubrum quoddam, aut sponsi thalamum aptissimè instruere, atq; seruare, animam verò in hoc ipso, vt sponsam nitidam ac purissimam, sponsi amplexibus iungere. Si solicitè cogitat quomodo placeat Domino, nihil eorum præsumere debet, quæ illi nõ placent. Quòd si quia nullus hominum uidet, fuerit, uel verbo, vel nutu fortasse procacior, apertè deprehenditur ad sponsi sui cæcutire dignitatem, cum intentionum cordis testis intimus sit, atque arbiter, qui maximè auersatur eiusmodi fallacem simularamq; voluntatem. Et idcirco in primis fucatam virginitatis speciem, & habitum odit, quòd quæ eiusmodi est, quæ oculos hominum fallat, sponsamque se illi iugiter exhibere putetur, cũ neque sponsa ipsius, neque hominis apertè sit uxor, sed hæc profectò, dum opinionem uirginitatis per exteriorem habitũ ab hominibus captat, in oculis sponsi adultera est. Impieq; in eum contumeliosa est, quãdo ante hominum oculos, nè existimationem suam fœdet, indecens aliquid agere non audet, sub eius autem obtutibus, qui semper præsto est, sine vllo pudore gerit omnia. Quasi igitur præsente spõso, & inspectãte omnia, & audiente, virgo se habebit in omnibus. Etsi enim adsit nemo, ipsa tamen sibi virgo adest, debetq; præ omnibus se ipsam reuereri. etiam si sola sit, deinde Angelũ custodem adstantem sibi: præcunctis autem ipsum sponsum suum reuerebitur, sibi ubique assistérem, Angelorumq; infinitã multitudinem: nullum enim ex his est, qui non singula ubique cõsideret. Ex hac ergo ratione, si latere uirgo plures quærit, longè hos magis, qui tãti ac tales sunt, quàm homines reuereri meritò debe-

1 *Lib. de uera virg. ad Letoiũ Melitenſem, epi. to. 2. Pſ. 44.*

bit, & quia paueſcit multitudinis obturus, hos autem
vitare impoſſibile eſt, qui ſunt infinita multitudo, ni-
hil vnquam indecens facit, aut à propoſito ſuo alienũ,
[Infra:] Nullus itaque ſeruus ad id impietatis erum-
pat, vt ſponſam Domini contingere audeat: nullus
adeo inſanus, ac ſacrilegus ſit, vt immaculatam hoſtiã
impudicis manibus tractet: nemo in tantum audaciæ,
temeritatisque proſiliat, vt eiuſmodi vltionem ſacrile-
gij impendere conſiderans, non uaſa inanimata ex au-
ri, argẽtiq; materia elaborata, ſed animata ipſa & uiua
donaria, latronis more profanis manibus temerare, at-
3 que inceſtare præſumat. Immo verò nullus adeo im-
pius, atrox, impurusq; ſit, ut non inanimata templi ua
ſa, ſed ipſum Domini templum, uirgineum ſcilicet cor
pus, ipſamq; omnium animam pretioſiſſimam in tem
plo Dei ſacratiſſimi donarij uice locatam, libidinis fa-
cibus, barbarica immanitate ſuccendat. Verum & ſi
ſponte ſua ſe uirgo ſponſi fœdera tranſgreſſa ſubſter-
nat, cunctaq; ſimul, & templa, & donaria, & charitatẽ
ſponſi pernicioſæ uoluptatis gratia confundere, atque
calcare nitatur, noli huiuſmodi ad ſcelus tui, neque te
peccati communione commacules: nam & eximius il-
le Ioſeph, dominæ ſuæ amoris magnitudine ebriæ, ac
pẽnè furioſè ſeipſum ad impudicitiam minimè per-
miſit. Si autem, qui dimiſſam à mortali uiro ducit,
adulter, atque impius eſt, qui immortalis uiri ſpon-
ſam nunquam dimiſſam, uiolare præſumit, multo pro-
fectò funeſtior adulter, atque impius erit. Itaque & ſi
illa peſſima ſe mutatione deijciat, ad carnis uitia ultro
deuoluta, tu tamen eam noli tangere, uiuit enim eius
uir, neque illam dimittere vult. Quæ ſe à Chriſto, qui
lux eſt, & reſurrectio, & incorruptio, & uita, dimouit,
quid aliud, quàm de luce ad tenebras, à uita ad mortẽ,
ab incorruptione ad corruptionem, à reſurrectione ad
inferni ac mortis maximum ac periculoſiſſimum ca-
ſum ſe detorſit infælix? Ante omnia oportet uirginem
cogitationes ſuas puras, inuiolatasq; ſeruare: anima
quippe perdurante incorrupta, corpus quoque impol-
lutum ſeruatur. Porrò ſi poſſimis cogitationibus con-
taminetur anima, quamlibet corpus permanere incor
ruptum uideatur, non tamen munda eius cenſetur in-
tegritas, cum ſordibus cogitationum inquinata uitie-
tur. Quòd ſi pro ſponſa ſua, ſeipſum tradidit Domi-
nus, ut eam ſanctificaret, mundans aquæ lauacro, exhi-
beret eam ſibi glorioſam, non habentem maculam, aut
4 rugam, aut aliquid huiuſmodi, ſed eſſet ſancta corpo-
re, & ſpiritu, debet omnes occaſiones quæ ipſam ma-
culare poſſint, longe cohibere, ſerenum oportet eſſe vir
ginis animum, ac diuinis cogitationibus velut ex quo-
dam puriſſimo fonte ſtagnantem, tranquillum, pacifi-
cumq; durare, vt neq; inuectis extrinſecus per aures
verbis agitentur, neque irruentib. per oculos formis à
ſtatu illo ſuæ quietis fluctuans deuiet, ita velut in luci-
diſſimo ſpeculo, & ſuam ſpeciem, & ſponſi pulchritu-
dinem intuens, illius amore charius ac germanius exa-
tiabitur. Quo circa neceſſe eſt, virginẽ in hoc aquæ ſpe
culo, nullam aliam intendere faciẽ, ne illã, quæ prius
inerat, ipſa continuo ſubrepens deleat, nulliusq; in ſe
niſi ſponſi ſolius præferat ſpeciem, vt ſolus illeꝯ in ea
propriam cernat imaginem, ſolamque anima ipſius
formam in ſpeculo ſuo, habeat lucentem, eiusq; pul-
Eccl. 10. chritudine ornari iugiter appetat. Idcirco præmu-
niens ipſius animam Deus, ſacro illã eloquio inſtruit,
dicens: Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſu-
per te, locum tuum ne dimiſeris, ſe ſcilicet aſcendens
poteſtatiua cogitatione imago illa ueluti nacta locum
in ſpeculo, obſiſtente nempe, peccati ei inſinuet ſpe-
ciem, impleatur Chriſti facie tota anima virginis, nul-
lusq; omnino in ea locus vacet, quo aſcendens ocioſa
cogitatio inueniat, ubi ſua, & ſe ipſam ſpeculetur. Nul
lius igitur (vt breuiter dixerim) abſentis, nullius præ-
ſentis hominis, ſpeculum ſit virginis anima, niſi ſancti
ſponſi ſui: nulla prorſus in eo alia quam ſponſi inſpi-
ciatur forma. Nullam aliam ob rem ſpeculum animæ
ſtudioſè ipſa detergat, niſi vt ille huic ſuæ pulchritudi
nis irradians ſpeciem, illam beatiſſimam faciat. Sicut
autem, qui adhæret meretrici, vnum corpus eſt: ita &
qui adhæret Domino, vnus Spiritus eſt. Sicut enim ſpõ
ſus eius, thronos, & dominationes deſerens, illi ratio-
ne mortalitatis adhæſit, vt vnum cum illa miſericordi
ter factus, ſua illam gloriam & immortalitate donaret,
ita & ipſa ei, qui ſua gratia exuit principatus, & pote-
ſtates, & ſe ipſum à forma Dei ad ſerui formam per ni
miam amoris viam exinaniuit, immortalitatis ratione
inhærere debet, vt in cæleſtem quoque thalamum ad
Patrem aſcendenti coaſcendat: neque enim ideo deſcẽ
dit Chriſtus, vt inhærendo ſponſæ remaneret in terris,
ſed vt aſſumens eam, atque in meliora commutans, ad
5 cœlos reueheret. Non enim in mortem carnalis ſpon
ſi, qui integram virginem carnali coniugio violat, &
mulierem facit, animarum quoque noſtrarum ſpon-
ſus incorruptam animam ſua communione commacu-
lat, ſed inquinatam potius à diabolo per voluptates
corporis, nactus eam, ex muliere polluta, immaculatã
virginem efficit, & dicitur dux, & auctor virginitatis
ſponſæ. Magnum autem quid & ſplendidiſſimum vir-
ginitas eſt. Si enim in reſurrectione neque nubent, ne-
que nubentur, ſed ſunt ſicut Angeli, efficiuntur filij Matt. 22.
Dei, & hi profectò, qui virginitatem ſeruant, Angeli
ſunt, qui viuentes in carne corruptibili, mortalium vi-
tam illuſtrando tuentur: Angeliq; ſunt nobiliſſimi illi
enim carneis nexibus liberi, integritatem ſuam in cę-
lis ſeruant, & loco, & natura inuiolabiles, & apud ſum
mum Regem omnium Deum conſtituti. At verò iſti
in terra carnis illecebris, & voluptatibus diu reluctan-
tes, ac diaboli tentamenta, perpetua exercitatione uin
centes, incorruptionem Angelicæ puritati parem uir-
tutem præcipua ante Creatoris oculos cuſtodierunt.
Quæ igitur in hoc ſęculo pares maribus animo ſunt, &
ſi per amictum fęminei corporis ad eam æqualitatem
non aſpirant, eas in futuro ſæculo per omnia æquales
Angelis uirtutis meritò inueniri certum eſt. Mortifi-
catis quippe, corporibus, edomitaq; voluptate, quam
per naturam ineſt vtriq. ſexui ad ſe mutuo concupi-
ſcendum, ſola iam anima in eis viuere per incorruptio
nis meritum cernitur. Porrò quòd incorruptibilis ui
tæ ſemen è terris ad cęlum transferendũ, ſingulari glo-
ria uirginitatem Dominus noſter eſſe uoluerit, & incor
ruptionis honeſtati per integerrimam caſtitatem cor-
pora noſtra conſueſcere, ex eo in primis conſtat, ꝙ cũ
legi in omnibus obtemperauit, ſolum coniugiũ renuit.
A corruptis per iugalem copulam naturali integritati
noſtræ incrementa ſuppeditans, quemadmodum Adã
præſentis uitæ ſemen per coniugij uoluptatem fuerat,
ita & ipſe ſemen futuri ſæculi per uirginitatis fieret in
tegritatẽ, ut ſicut illum per matrimoniũ multiplicantẽ
humanũ genus hoſtem in terrena vita ſecuti ſumus, ita
& Dñm per uirginalem puritatem, futurum ſæculum
multiplicantẽ prudẽter ſequeremur. Quòd ſi nõ otio-
sè paradiſum, primiq; Adam in eo cõſpicias vitam, in
uenies profectò illũ adhuc in paradiſo cõſtitutũ, opus
non habuiſſe cognoſcere vxorẽ ſuam. Poſt præuarica-
tionẽ uerò, mortisq; ſniam, poſt paradiſi amiſſionem,
tunc iã uxorem cognouit ſuam, ut uitæ poſtea mortali
tatem prolis ſucceſſione ſolaretur. Neque uerò non id
circo iſta dicimus, ut quaſi uirginitatẽ nos humano ge
neri præcipiamus, ſed his, quæ pretioſiſſimã illius mar
garitã emere inſtituunt, eius ex omni parte mũditiam
inſinuamus. De uirginitate ſeruanda, Deus legẽ nõ tu-
lit, ſed voluit, vt ſicut ab incorruptione ad corruptio-
nẽ ꝑter naturã immoderata poteſtate uens, homo de- Matt. 19
fluxerat, ita rurſus à corruptione ad incorruptionẽ na-
turã ſuã præſtantiori uolũtate uim ſibi inferendo, pue
heret. Nõ inq̃ iubet hanc rem: excellens quiddã, & ſu-
pra naturã, ſupraq; legẽ, ac uirtutis ſtudio deditæ aĩæ
ꝑriã eſſe nõ ignorãs. Cum. n. audiſſet dicẽtẽ ſibi: Nõ

expe-

7 expedit nubere, volens illius excellentiam pandere, Non omnes, inquit, capiunt verbum istud, sed quib. datum est. Muniantur ergo vndiq; virgines, ac se obseruent summa diligentia, nè sicut à terra, & hominibus in cæleſtem Angelicamq; dignitatem ascenderunt, ita è contra ab Angelis, & cœlis in terram pessima ruina delabantur. Neque vltra lignum aridum, pro infœcunditate carnis existimandi sunt, sed vt virentia arbusta plurimis iustitiæ fructibus omni ex parte redimiti. Plã-

Psal. 91. tati enim, inquit, in domo Domini, in atrijs domus
Leuit. 3. Dei nostri florebunt. In lege præcipit Deus adipem & ipsos renes ignibus tradi. Nempe. n. sine renibus, i. sine coniugio in terris viui potest, virginitatisq; vita, nullo inferior Angeli, ad perpetuam gloriam hinc iam exerceri. Verum summa tolerantia laboris, atque continen-

Rom. 12. tia præcipua fortiter illa incedamus, corporaq; nostrã hostiam sanctam, placentem Deo, tanquam vitulum pro sacerdotio studiosè offeramus, & modò quidem prauam concupiscentiam, veluti fibram iecoris, modo superfluitatem cibi quasi adipem, quo vêter operitur, modò totam simul concupiscentiam coitus, veluti renes vnà cum adipe, diuino continentiæ igne consummamus, vt iuxta propositam virginitatis destinationẽ omni praua ac turpi concupiscentia, omniq; voluptate superiores euadentes, per continentiæ sacra certamina, proposito certantibus præmio digni inueniamur.

8 CHRYSOSTOMVS docens non cohabitan-
Ser. cons. concubinarios, to. 5. dum cum virgine, ait. Esto quod sis etiam cohabitando purus, quamuis nè Iob quidem ille beatus ausus fuit tã tam virtutem, & sapiẽtiam sibi adscribere, & de se ista testari. Sed qui omnem transcenderet virtutem, ex omnibus diaboli retibus extractus, & primus, & solus tantam fortitudinem demonstrauit, & omne ferrum, & adamantem, sua continẽtia prætergressus, subneruauit diaboli potestatem, sic veritus erat talem pugnam, & putauit impossibile esse cohabitare virgini sine damno, & putrum adeo, vt non solum à cohabitatione tali procul & longe seipsum sed & ab aspectu prorsus, &

Iob 31. occursu subduxerit, legemq; posuit oculis suis omnino in virginem ne respicere quidem: sciebat enim manifestè, quòd non solum cohabitantem, sed & videntem curiosè in faciem virginis difficile, fortè autem & impossibile sit, effugere damnum, q̃ inde oritur. Propter quod & dicebat: Ne cogitem quidem de virgine. At si paruus vobis videtur ad certamen Iob, quamuis reuera, neq; stercore illius simus digni, cogita prædicatorem veritatis, qui totum orbem circuit, & dicere potuit verba illa multa sapientia referta: Quod iam non

Gal. 2. ipse sit viuens, sed Christus in ipso, & quòd crucifixus
Ibid. 6. sit mundo, & mundus ipsi, & quod quotidie moriantur,
1. Cor. 14. post tantam spiritus gratiam, post tam innumera pericula, declarat nobis, & demõstrat, quod donec spirauerimus, & hac carne fuerimus circundati, certaminibus nobis opus est, & laboribus, neque vnquã otio temperantia paratur, sed multis sudoribus, & laboribus opus est. Ad hoc enim trophæum parandum, sic di

Ibid. 9. cebat: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo,
9 nè dum alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar. Hæc autem dicebat, declarans seditionem carnis, & concupiscentiæ rabiem, præliumq; continuum, ac vitam semper in agone constitutam. Et idcirco etiam Christus ar-

Mat. 5. duitatem rei declarans, neq; vel licitè aspicere permittit mulierum facies, quoniam, & adulterorum pœna puniendos sic spectantes interminatus est. Et cum dixisset Petrus, non expedit vxorem ducere, non statuit legem, nè ducantur vxores, sed naturam rei declarans di-

Ibid. 19. cebat: Qui potest capere capiat. Audimus autẽ & hoc nostro sæculo, quòd nonnulli ferro totum corpus obligantes, & sacco vestientes, & ad vertices montiũ currentes, ac continuis vigilijs, ac inedia summa viuentes, & omnem disciplinæ seueritatem ostendentes, ab omnibus mulieribus segregati, ascẽdere in domunculam, & tugurium, vt hac ratione seipsos castigantes, concupiscentiæ furorem comprimant. At tu dicis, q̃ licẽt videas cohabitantem virgini, & alligatum, & deliciantẽ, & animam potius amittentem, quam cohabitatricem, paratumq; omnia, & facere, & pati potius quam separari à dilecta, ne suspiceris aliquid mali, ne putes concupiscentiæ negotium, sed pietatis potius. Admirande vir, is affectus est his qui lapidibus cohabitant, non hominibus: & tu quidem fortè non credis ob magnam tuam continentiam. Ego autem audiui multos dicentes, quod etiam multi apud lapides & statuas aliquid passi sunt. Quod si tantum valuit dura effigies, quantã operabitur insaniam in effigies pulchra tenerum corpus? Quòd si quid difficultatis habet diuelli consuetudine longa, illud nobis persuadeamus, vel si principiũ solum imponamus operi, non vltra vissuros nos difficultatem, sic aduersus consuetudinem prævalebis. Nã si decem dies te abstraxeris, facile feres viginti, & rterum bis tantos, deindeque via progrediens, neque senties difficultatem, quam habuisti initio, videbisq; facil limum factũ, quod tot agones prius exposcebat, & in aliam te mutabis consuetudinem, viuesq; libere, & iucundè. Quid enim fuerit suauius, quam perpetuum concupiscentiæ bellum dirimere, & multa facilitate bonam continentiæ coronam plectere, & liberis oculis in cælum respicere? Nullus cathenis, pondere, & alijs carcerum incommodis exemptus, immo nullus, qui cęcus erat, apertis oculis, & visa hac dulci luce, sic exultat, vt cum ab hac seruitute liberari contigit. Longè enim dulcior hac luce est liberatio ab hac tyrannide, & omni cãligine grauior seruitutis huius miseriæ.

AMBROSIVS ait. Quæ non nubent, neque nu- 10
bentur, erunt sicut Angeli Dei in cęlo. Nemo ergo mi- *Lib 1 de*
retur, si Angelis comparentur, quæ Angelorum Domi- *virgin. ad*
no copulantur. Quis igitur neget hanc vitam fluxisse *Marcell.*
de cęlo, quam non facile inuenimus in terris? Nisi post *sor. suam.*
quam Deus in hæc terrenis corporis membra descen- *tom. 4.*
dit, tunc in utero uirgo concepit. Dicet aliquis: sed etiã Elias nullis corporei coitus fuisse permixtus cupiditatib. inuenitur, ideo ergo curru raptus ad cęlum, ideo cum Domino apparet in gloria, ideo Dominici ventur⁹ est præcursor aduentus. Et Maria fumens tympanum, pudore virgineo choros duxit. Sed considerate cuius illa speciem tunc gerebat. Nonne Ecclesiæ, quæ religiosos populi cœtus, qui carmina diuina concinerent, immaculato virgo spiritu copulauit? Nam etiam templo Hierosolymis fuisse legimus virgines deputatas. Sed quid Apostolus dicit? Hæc autem in figura *1. Cor. 10*
contingebant illis, ut essent indicia futurorum. Figura enim in paucis est, vita in pluribus. At verò postea quam Dominus in corpus hoc ueniens, diuinitatem, & humanitatem in vnum sociauit, tunc toto orbe diffusus, corporibus humanis, vitæ cælestis vius inoleuit. Hoc illud est, quod ministrantes in terris Angeli decãtarunt, futurum genus, quod ministerium Domino immaculati corporis obsequijs exhiberet. Hæc est cęlestis *Ibidem.*
illa militia, quam laudantium exercitus Angelorũ promittebat in terris. Habemus ergo auctoritatẽ vetustatis à sæculo, plenitudinẽ professionis à Christo, Certè
non est hoc mihi commune cum gentibus, non popu- 11
lare cum barbaris, nõ cũ cæteris animantibus usitatũ, cum quib. etsi unũ, eundemq; uitalẽ aeris huius carpimus spiritũ, vulgaré terreni corporis participamus statum, generandi quoq; nõ discrepamus vsu, hoc solo tñ naturæ parilis conuitia declinamus, q̃ uirginitas affectatur à gentibus, sed consecrata violatur, incursatur a barbaris, nescitur a reliquis. Quis mihi prætendit Vestæ uirgines, & Palladis sacerdotes? Qualis ista est non morum pudicitia, sed annorum, quę non perpetuitate, sed ætate præscribitur? Petulantior est talis integritas, cuius corruptela seniori seruatur ætati. Ipsi docent virgines suas non debere perseuerare, nec posse, qui uirginitati finẽ dederunt. Qualis aũt est illa religio, ubi pudicæ adolescẽtes iubẽtur esse, impudicæ anus? Sed nec

illa pudica est,quæ lege tenetur; ò mysteria, ò mores, vbi necessitas imponitur castitati, auctoritas libidini datur. Itaque nec casta est,quæ metu cogitur,nec honesta,quæ mercede conducitur,nec pudor ille,qui intemperantium oculorum quotidiano expositus conuitio, flagitiosis aspectibus verberatur. Quid de sacris Phrygij loquar,in quib.impudicitia disciplina est,atque vtinam sexus fragilioris? Qualis igitur potest ibi vita esse sacerdotum,vbi colitur stuprum deorum? Non habent igitur sacram virginem. Pythagoræa quædam vna ex virginibus celebratur fabulis, cum à tyranno cogeretur secretum prodere, nè quid in se ad extorquendam confessionem vel tormentis liceret, morsu linguam abscidisse fertur,atque in tyranni faciem despuisse, vt qui interrogandi finem non faciebat,non haberet,quâ interrogaret. Eadem tamen forti animo,sed tumenti vtero,exemplum taciturnitatis, & proluuium castitatis, victa est cupiditatibus, quæ tormentis vinci nequiuit. Igitur quam mentis potuit tegere secretum,corporis non texit opprobrium. Quàm vellet in voce munimentum sui pudoris existere, eò fortasse erudierat illam præsentia,vt culpam negaret. Non igitur inuicta
12 vndiq; quanto nostræ virgines fortiores, quæ vincunt etiam,quas non vident, putantes, quibus non tantum de carne,& sanguine,sed etiam de ipso mundi principe,sæculiq; rectore victoria est. Ego licèt laudationem non susceperim virginitatis, sed expressionem, ad rem tamen pertinere arbitror, vt quæ sit ei patria, quis auctor appareat. Si ibi est patria,vbi genitale domicilium, in cælo,pfectò est patria castitatis. Itaque hic aduena, ibi incola est. Atq; eius auctorem,quem possumus existimare,nisi immaculatum Dei Filium, cuius caro non vidit corruptionem? Videte igitur quanta virginitatis merita sint, vbi Christus de virgine nasci voluit in sæculo,qui à Patre natus est ante sæcula. Spectate aliud virginitatis meritum. Christus virginis sponsus, & si
1. Cor. 4. dici potest, Christus virgineæ castitatis. Virginitas.n. Christi, non virginitatis est Christus. De virginibus præceptum Domini non habuit Apostolus,sed exemplum. Non.n.imperari potest virginitas,sed optarinã quæ supra nos sunt,in voto magis,quàm in magisterio sunt. [Infra:] Primum,quod nupturæ præ cæteris concupiscunt,vt sponsi decore se iactent, eò necesse est imPsal. 41. pares se fateantur sacris esse uirginibus,quibus solis cõtingit dicere: Speciosus forma præ filijs hominũ,diffusa est gratia in labijs tuis. Quis est iste sponsus? Non vilibus addictus obsequijs, non caducis superbus diuitijs,sed cuius sedes in sæculũ sæculi,filiæ regum in honore eius. Astitis regina à dextris eius in vestitu deaurato,varietate circumamicta virtutum. Audi igitur filia,& vide,& inclina aurem tuam,& obliuiscere populum tuum,& domum patris tui, quoniam concupiuit rex speciẽ tuam,quia ipse est Deus tuus. Et animaduerte quantum tibi Spiritus sanctus Scripturæ diuinæ testificatione detulerit;regnum,aurum, pulchritudinẽ.
13 Regnum,vel quia sponsa es Regis æterni,vel quia inuictum animum gerens,ab illecebris voluptatum nõ captiua haberis,sed quasi regina dominaris. Aurũ,quia sicut illa materies examinata igne,pretiosior est,ita corporis species virginalis spiritu consecrata diuino, formæ suæ acquirit augmentum. Pulchritudinẽ verò quis potest maiorem existimare decore eius, quæ amatur à rege,probatur à iudice, dicatur Domino, consecratur Deo,semper sponsa,semper innupta, vt nec amor finẽ habeat,nec damnum pudor. Hæc profectò uera pulCant. 4. chritudo est,cui nihil deest, quæ sola meretur audire à Domino: Tota pulchra es amica mea, & reprehensio non est in te. Veni de libano à capite Sanir,& Hermõ, de cubilibus leonum,& à mõtibus pardorum. Quibus indicijs ostenditur perfecta, & irreprehensibilis uirginalis animæ pulchritudo,diuinis consecrata diuinis, inter occursus, & latibula spiritualium bestiarum non inflexa mortalibus,sed intenta mysterijs Dei,meruisse dilectum,cuius ubera plena lætitiæ. Et odor,inquit,uestimentorum tuorum super omnia aromata. Digna uir
Gen. 2. Simile. ginitas,quæ apibus comparetur,sic laboriosa,sic pudica,sic continens. Rore pascitur apes,nescit cõcubitus, mella componit. Ros quoque uirginis est sermo diuinus,quia sicut ros,Dei uerba descendunt. Pudor uirginis est intemerata natura. Sume alas uirgo,sed spiritus, ut superuoles uitia,si contingere cupis Christum. In altis habitat,& humilia respicit. Amat generari fons iste in hortis,in quib.eum Susanna,dum deambularet, inuenit,mori prius quàm uiolari parata. Qui sine aũt Cant. 4. horti,ipse demonstrat,dicens: Hortus conclusus soror mea sponsa,hortus cõclusus,fons signatus: eò quòd in hortis huiusmodi impressam signaculis imaginem Dei synceri fontis unda resplendeat,nè uolutabris spiritualium bestiarum sparso cœno fluenta turbentur. Hinc ille murali septus spiritu pudor clauditur, nè pateat ad rapinam. Itaque sicut hortus furibus inaccessus, uitem redolet,fragrat oleam,rosam renidet,ut in uite religio, in olea pax, in rosa pudor sacratæ uirginitatis inolescat. Hic est odor,quẽ Iacob patriarcha fragrauit,quan
Gen. 27. 14 do meruit audere: Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni. Accingere itaq; uirgo,& si uis huiusce modi tibi ut hortus aspiret,propheticis eum claude præceptis. Psal. 190. Cant. 5. Pone custodiam oris tuo,& ostium circunstantiæ labijs tuis,ut dicere possis: Veniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum. Veni fraterne mi,exeamus in agrum,pone me, ut signaculũ super cor tuum,ut signaculum super brachium tuum. Custodit Dominus uirgines grandi cura. Dixerat Salo
Cant. 4. mon: Lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios. Post ait: Mille Salomoni & ducenti, qui seruant fructum eius. Ante sexaginta,modo mille ducenti. Creuit numerus, ubi creuit & fructus,quia quò sanctior quisque,eò mitior. Sic Elisæus propheta, exercitus Angelorum præsidio sibi adesse monstrauit. Possunt igitur in nobis fructum custodire, qui possunt etiam militare pro nobis. Vobis autem uirgines sanctæ speciale præsidium est, quæ intemerato pudore sanctum Domini seruatis cubile. Neq; mirum,si pro uobis Angeli militãt, quæ Angelorum moribus militatis. Meretur eorum præsidium castitas uirginalis,quorum uitam meretur. Castitas Angelos fecit: qui eam seruauit Angelus est,qui perdidit, diabolus. Hinc religio etiam nomen accepit. Virgo est, quæ Deo nubit, meretrix, quæ deos fecit. Quàm præclarum autem angelo propter intemperantiam suã in sæculum cecidisse de cælo,uirgines propter castimoniã in cælũ transisse de sæculo. Dicet aliquis: Tu nobis quotidie uirginum canis laudes,quid faciã, qui eadẽ quotidie canito,& proficio nihil? Sed non mea culpa. Denique de Placentino sacrandæ uirgines ueniunt: de Bononiensi ueniũt: de Mauritania ueniũt,ut hic uelẽtur. Magnã rẽ uidetis,hic tracto,& alibi psuadeo. Pleraq; uirgines cognoui uelle,& phiberi ẽt prodire a matrib. Nempè si hoiem amarent filiæ uestræ,per legẽ possent eligere,quẽ uellẽt. Quibus igitur hominẽ eligere licet, Deũ nõ licet? Ex ultimis infra ultraq; Mauritaniæ partib. deductæ uirgines,hic sacrari gestiunt,& cũ sint oẽs familiæ in uinculis, pudicitia tñ nescit esse captiua. Nã
19 quid de Bononiensibus uirginibus loquar, fœcundo pudoris agmine,quæ mundanis se delitijs abdicantes, sacrarium uirginitatis incolunt sine cõturbernali sexu, contubernali pudore prouectæ ad uicenarium numerum,& centenarium,relictoq; parentium hospitio,tendunt in tabernacula Christi, indefessæ milites castitatis? Nunc canticis spiritualibus personant, nunc victum operibus exercent. Bonum itaque, si uirgini studia,parentum quasi flabra pudoris aspirent. Sed illud glorioſius,si teneræ ignis ætatis, etiam siue ueteribus nutrimentis sponte se rapiat in fomitem castitatis. Dotem negabunt parentes? sed habes diuitem sponsum, cuius contẽta thesauro,patriq; successionis emolumẽta

16 Lib. 2. de virginib. 17

non quæras. Sed esto maneant vos damna patrimonij: nonne caducarum, & fragilium dispendium facultatum futura cœli regna compensant? Memoriæ nostræ puella, dudum nobilis in sæculo, nunc nobilior Deo, cum vrgeretur ad nuptias à parentibus, & propinquis, ad sacrosanctum Altare confugit. Quo enim melius virgo recurreret, quam vbi sacrarium virginitatis offertur? Nè is quidem finis audaciæ: stabat ad aram Dei, pudoris hostia, victima castitatis, nunc capiti dextram sacerdotis imponens, precem poscens, nunc iustæ impatiens moræ, ac summum altari subiecta verticem. Num melius, inquit, quam altare uelabit, quod sanctificat ipsa velamina, frontem? Quid agitis vos propinqui? Quid exquirendis adhuc nuptijs solicitatis animum? Iam dudum prouisas habeo. sponsum offertis? meliorem reperi. Qualislibet exaggerate diuitias, iacta te nobilitatem, potentiam prædicate: habeo eum, cui nemo se comparet, diuitem mundo, potentem imperio, nobilem cœlo: si talem habetis, non refuto opertionem; si non reperitis, non prouidetis mihi, sed inuidetis. Silentibus cæteris, vnus Abruptius. Quid si, inquit, pater tuus viueret, innuptam te manere pateretur? Tum illa maiori religione, moderatiore pietate. Et ideo, ait, fortasse defecit, nè quis impedimentum posset afferre. Quod ille responsum de patre, de se oraculum, maturo sui probauit exitio. Ita cæteri eadè quisque metuentes, fauere cœperunt, qui impedire quærebant. Habetis puellæ, deuotionis præmium, parentes canete offensionis exemplum.

Gen. 2. Simile. *Cant. 4.* *Gen. 27. 14 Psal. 190. Cant. 5.*

16 IDEM incipit exemplis erudire virgines Vbi post quam multa de Deipara Virgine dixerat, quæ vnicum est uirginum exemplum, subdit. Thecla copulam fugiens nuptialem, & sponsi furore damnata, naturam etiam bestiarum, uirginitatis veneratione mutauit. Nã que parata ad feras, cum aspectus quoq; declinaret virorum, ac vitalia ipsa sæuo offeret leoni, fecit, ut qui impudicos detulerant oculos, pudicos referrent. Cernere erat lingentem pedes bestiam, cubitaret humi, multo testificantem sono, quòd sacrum corpus virginis violare non posset. Ergo adorabat prædam suam bestia, & propriæ oblita, naturam induerat, quam homines amiserant. Videres quadam naturæ transfusione, homines feritatem indutos, sæuitiam imperare bestiæ, bestiam exosculantem pedes virginis, docere quid homines facere deberent. Tantum habet virginitas admirationis, vt eam etiam leones mirentur. Non impastos cibus flexit, non concitatos impetus rapuit, non stimulatos ira exasperauit, non vsus decepit assuetos, non feros natura possedit. Docuerunt religionem, dum adorant martyrem, docuerunt etiam castitatem, dum virgini nihil aliud, nisi plantas exosculantur, demersis in terrã oculis, tamquam verecundantibus, nè mares aliqui, vel bestia virginem nudam videret. Antiochiæ nuper virgo quædam fuit fugitans publici vsus, sed quò magis virorum vitabat aspectum, eò amplius incendebat. Pulchritudo enim audita, nec uisa, plus desideratur, duobus stimulis cupiditatum amoris, & cognitionis, dum & nihil occurrit, quod minus placeat, & plus putatur esse, quod placeat: quod non iudex oculus explorat, sed animus amator exoptat. Itaque sancta virgo, nè diutius alerentur spe potiendæ cupiditatis, integritatem pudoris professa, sic restrinxit improborum faces, vt non iam amaretur, sed produceretur. Ecce persecutio: puella fugere nescia, certè pauida, nè incideret in persecutores pudoris, animum ad virtutem parauit, tam religiosa, vt mortem non timeret, tam pudica, vt expectaret. Venit coronæ dies, maxima omnium expectatio, producitur puella duplex professa certamen, & castitatis, & religionis. Vt ergo specie castitatis religionem tollerent, aut sacrificare virginem, aut lupanari prostitui iubent. Puella, non quod de religione ambigeret, sed de pudore trepidaret, aiebat secum. Quid agimus hodie? Aut martyr, aut uirgo, altera nobis inuidetur corona. Sed nec virginis nomen agnoscitur, vbi virginitatis auctor negatur. Tolerabilius est mentem virginem, quàm carnem habere: vtrumq; bonũ, si liceat, si non liceat, saltem non homini castæ, sed Deo simus. Iudith se, vt adultero placeret, ornauit, quia tamen hoc non amore, sed religione faciebat, nemo eam adulterã iudicabat. bene succesſit exemplum. Nam si illa, quæ se commisit religioni, & pudorem seruauit, & patriam, fortassis & nos seruando religionem, seruabimus etiã castitatem. Ducitur ad lupanar, sed vbique Dei virgo est, Dei templum est, nec lupanaria infamant castitatem, sed castitas etiam loci abolet infamiam. Clauditur intus columba, strepunt accipitres foris, certant singuli, qui prædam primus inuadat. At illa manibus ad cœlum leuatis, quasi ad domum venisset orationis, non ad diuersorum libidinis, Christe, inquit, qui domuisti Danieli virgini feros leones, potes etiã domare hominum feras mentes. Susanna ad supplicium genu fixit, & de adulteris triumphauit. Aruit dextra, quæ templi tui dona violabat, nunc templum ipsum attrectatur tuum, non patiaris incestum sacrilegij, qui non passus es furtum. Benedicatur & nunc nomen tuum, vt quę ad adulterium veni, virgo discedam. Vix compleuerat precem, & ecce vir, militis specie terribilis irrupit, cum quo mutauit habitum sacra virgo, & egressa est, nè castitas violaretur, sed postea ambo de martyrio mirabiliter concertarunt, quod vterque mirum in modũ optabat, & tandem vterque martyr effectus est.

Lib. 2. de virginib. *Can. 7.*

18 IDEM ait. A virginibus conuiuiorum deuitandæ celebritates sunt, fugiendæ salutationes, ipsas visitationes, in iunioribus esse pauciores volo. Teritur officijs pudor, audacia emicat, risus subrepit, modestia soluitur, dum affectatur vrbanitas. Deesse igitur sermonem uirgini, quàm superesse malo. Nam si mulieres etiam de rebus diuinis in Ecclesia iubentur tacere, domi viros suos interrogare, de virginibus quid cautum putamus, in quibus pudor ornat ætatem, taciturnitas commendat pudorem? An verò mediocre pudoris exemplum est, quod Rebecca, cum ueniret ad nuptias, & sponsum uidisset, uelamen accepit, nè prius uideretur, quàm iungeretur? Et utique pulchra uirgo non decori timuit, sed pudori. Quid Rachel? Quem admodum extorto osculo fleuit, & gemuit? Virginem mihi prius grauitas sua nunciet, pudore obuio, gradu sobrio, vultu modesto, & prænuncia integritatis ante eant signa uirtutis.

Lib. 3. de virginib. *1. Cor. 12.* *Gen. 24.*

19 IDEM inquit. Quodammodo magisterium uirginitatis, uiduarum ualescit exemplis. Quæ cum uiro cã stum cubile custodiunt, documento uirginibus sunt, integritatem Deo esse seruandam. Et propemodum non interioris uirtutis est, eo abstinere coniugio, quo aliquando delectauerit, quàm coniugij oblectata nescire. In utroque fortes, ut eas & cõiugij nõ pœniteat, cui fidem seruent, & coniugalia oblectamẽta nõ allegent, nè uideantur infirmæ, quæ sibi adesse non possunt. In hac ipsa tamen uirtute, præmia sunt reposita libertatis. Mulier n. uincta est, quato tẽpore eius uiuit, qđ si dormierit vir eius, libera est, cui vult nubat tãtũ in Dño. Beatior tamen erit, si sic permanserit, secundum consilium meum. Puto enim, quòd & ego spiritum Dei habeam. Euidenter igitur expressit, Apostolus, quid interfit, cum aliam uinctam esse dixerit, aliam beatiorem esse memorauerit. Quid uerò illud, quod temporibus ijs, quibus fames omne genus urgebat humanũ, Elias ad uiduam destinatus est? Et uide quemadmodum propria singula gratia reseruetur. Angelus ad uirginem, propheta ad uiduam. Adde, quod Gabriel ille, hic Elias, ut ex Angelorum, & prophetarum numero, præstantissimi principes uideatur electi. Sed non simplex viduitatis laus est, nisi uirtus etiam uiduitatis accedat. In nullo grauius Iudęi Dominũ lęsisse produntur, quã

Lib. de viduis. *1. Cor. 7.*

quod viduæ gratiam, minorumque iura violarent, Hęc propheticis causa vocibus conclamatur, quæ meritum Iudæis refectionis inuexerit. Hæc sola causa delicti, inuidiam mitigatura memoratur, si honoretur vidua in honoribus, æqui iustitia iudicij deferatur. Sic enim habes, iudicate pupillo, & iustificate viduam, & venite, arguite me, dicit Dominus. Et alibi: Pupillum, & viduam suscipiet. Et alibi: Viduam eius benedicens benedicam. Videris igitur sanctæ viduæ, nequaquam lubrico munus studio deferendum, quod diuinæ benedictionis subsidijs honoratur. In viduarum commendationem adducit Iudith, & Deboram, quæ vidua cum esset, multa millia virorum, & in pace rexit, & ab hoste defendit, cuius iudicio, populus tantus regebatur. Et in pace quidem nulla querimonia, nullus error muliebris inuenitur, quæ Chananæam gentem ferocem, debellauit. Et sicut virgines consilium accepe runt à Paulo de virginitate seruanda, ita & viduæ.

Isa. 1. *Psal. 1.* *Psal. 145.* *Psal 131.* *Iudith. 8.*

AVGVSTINVS ait. Bonum Susannæ in castitate coniugali laudamus, sed tamen ei bonum viduæ Annæ, ac multo magis Mariæ Virginis anteponimus.

Iudic. 4. 20 *Lib. de bono coniugali, to. 6.* 21 *Li. de sancta virginitate.* *Dan. 13.* *Luc. 2.*

IDEM dicit. Maria non diceret Angelo: Quomodo fier istud, si virginitatem non antea vouisset; virginitatem illa Deo dicauit. Non est ergo cur Dei virgines contristentur, quòd etiam ipsæ virginitate seruata, matres carnis esse non possunt, ille enim vnius sanctæ virginis partus, omnium sanctarum virginum est decus. [Infra:] Illa virgo, coniugatæ meritò præponitur, quæ nec multitudini se amandam proponit, cum amorem vnius ex multitudine inquirit, nec se vni iam componit inuento, cogitans, quæ sunt mundi, quomodo placeat viro, sed speciosum forma præ filijs hominum sic amauit, vt quæ eum sicut Maria carne concipere non possit, ei corde concepto, etiam carnem integram custodiret. Non parit virgines sacras, nisi virgo sacra, quæ desponsata est vni viro Christo. Ex illa non tota corpore, sed tota virgine spiritu, nascuntur sacræ virgines, & corpore, & spiritu. Quæ habent nuptæ in procreatione filiorum, humani officij sunt munera, virginalis autem integritas, & per piam continentiam ab omni concubitu immunitas, angelica portio est, & in carne corruptibili, incorruptionis perpetuæ meditatio. Vnde Paulus virginitatem consulens, ait: De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do. Existimo hoc bonum esse propter instantem necessitatem. Qui sine vxore est, solicitus est quæ sunt Dei, quomodo placeat Deo. Qui cum vxore est, solicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est. Dicens autem nuptias licere, addidit: Tribulationem autem carnis habebunt huiusmodi. Ego autem vobis parco: hoc modo exhortans ad virginitatem, continentiamq; perpetuam, vt aliquantulum à nuptijs etiam deterreret, modestè sanè, non tanquam ab onerosa, ac molesta. Quod autem se dicit eis parcere, quos ait tribulationem carnis habituros, nihil mihi interim sanius occurrit, quàm eum noluisse aperire, & explicare verbis eandem ipsam carnis tribulationem, quam prænunciauit eis, qui eligunt nuptias, in suspicionibus zeli coniugalis, in procreandis filijs, atque nutriendis, in timoribus, & mæroribus orbitatis. Quotus enim quisque, cum se connubij vinculis alligauerit, non istis trahatur, atque agitetur affectibus? In hoc virgo maioris gloriæ palmam præparatam esse confidat, quæ non damnari, si nuberet, timuit, sed honoratius coronari, quia non nubere concupiuit. Qui ergo sine coniugio manere voluerint, non tanquam foueam peccati nuptias fugiant, sed tanquam collem minoris boni transcendant, vt in maiori continentiæ monte requiescant. [Infra:] Pergite itaque sancti Dei, pueri, ac puellæ, mares, ac fœminæ cælibes, & innuptæ, pergite perseueranter in finem: laudate Dominum dulcius, quem cogitatis vberius, sperate felicius, quem seruitis instantius, amare ardentius, cui placetis attentius. Vos offeretis ad nuptias agni canticum nouum, quod cantabitis in citharis vestris (hoc est, in cordibus dicatis laudibus). Non vtique, tale, quale cantat vniuersa terra, cui dicitur: Cantate Domino canticum nouum, cantate vniuersa terra, sed tale quale nemo poterat dicere, nisi vos. Sic enim vos vidit in Apocalypsi quidam præ cæteris dilectus agno, qui bibebat, & eructabat mirabilia Dei. Ipse vos vidit duodecies duodena millia sanctorum citharedorum illibatæ virginitatis in corpore, inuiolatæ veritatis in corde, & quia sequimini agnum quocumque ierit, scripsit ille de vobis. Quo ire putamus hunc agnum? Quo nemo eum sequi vel valeat, vel audeat, nisi vos. Quo putamus eum ire? Vadit, vbi non sunt gaudia sæculi vana, nec gaudia qualia in ipso regno Dei cæteris non virginibus erunt, sed à cæterorum omnium gaudiorum sorte distincta, gaudium virginum Christi de Christo, in Christo, cum Christo, post Christum, per Christum, gaudia propria virginum Christi. Ite in hęc, sequimini agnum, quia & agni caro vtique virgo. Hoc enim inseruit corporibus, & cordibus nostris, quòd matri non abstulit conceptus, & natus. Meritò eum sequimini virginitate cordis, & carnis, quocumque ierit. Quid est eum sequi, nisi imitari? Sequantur agnum cæteri fideles, qui virginitatem corporis amiserunt, non quocumque ille ierit, sed quousque ipsi potuerint. Possunt autem vbique, præter cum in decore virginitatis incædit. Vos ergo ite post eum virgines eius, tenendo perseueranter quod nouistis, nè virginitatis bonum à nobis pereat. Videbit uos cętera multitudo fidelium, & licet illud canticum nouum propriũ vestrum dicere non poterit, & delectari vestro tam excellenti bono. Cum ergo perpetuæ continentiæ professores se coniugatis comparantes, viderint eos infra esse, & opere, & mercede, & voto, & præmio, statim veniat in mentem, quod scriptum est: Quantò magnus es, tantò humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. Metuo tibi vehementer, nè cum te agnum quocumque ierit secuturam esse gloriaris, eum præ tumore superbiæ, sequi per angusta non possis Custos virginitatis charitas, locus autem huius custodis humilitas. [Infra:] Non solum abstinere debet virgo à peccatis grauibus, verum etiam illa, quæ leuiora vel sunt, vel putantur, non inueniantur in vobis: non improbus vultus, non vagi oculi, non infrenis lingua, non petulans risus, non scurrilis iocus, non indecens habitus, non tumidus, aut fluxus incessus. Hæc addita virginitati, angelicam vitam hominibus, & cœli mores exhibent terris. Si nuptias contempsistis filiorum hominum, ex quibus gigneretis filios hominum, toto corde amate speciosum forma præ filijs hominum, vocat vobis, liberum est cor à coniugalibus vinculis, inspicite pulchritudinem amatoris vestri, & quidquid amoris, nuptijs vestris impendendum habebatis, illi rependite. Non quærit sponsus à vobis tantum pulchram carnem, sed pulchros mortes, quibus frenetis & carnem. Totum teneat sponsus in animo vestro, quidquid noluistis occupari connubio. Parum vobis amare non licet, propter quem non amastis, & quod liceret.

1. Cor. 7. 22 *Apoc. 14.* *Psal. 95.* *Apoc. 14.* 43 *Eccl. 30.* *Ps. 56.* *Dan. 7.* *1. Tim. 3.* *Luc. 18.*

Virtu-

Virtutem in hac vita, ac fælicitatem collocauit Deus in octo beatitudinibus Euangelicis. Cap. VII.

1 ORigenes dicit. Omnes beatitudines, quas locutus est in Euangelio Iesus, suo firmauit exemplo & quod docuit, pro testimonio probat. Beati, inquit, mites. Huic simile est de semetipso: Discite a me, quia mitis sum: Beati pacifici. Et quis alius ita pacificus, vt Dominus meus Iesus, qui est pax nostra, qui soluit inimicitias in carne sua: Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Nemo sic persecutionem passus est propter iustitiam, vt Dominus Iesus, qui pro peccatis nostris crucifixus est. Ad quam similitudinem etiã illud, quod dixerat: Beati, qui lugent, & ipse fleuit, vt huius quoq; beatitudinis iaceret fundamenta.

Ho. 38. in c. 19. Lucæ. Videns Iesus ciuitatem fleuit. 10. 3. Mat. 5. & 11. Ephe. 2.

2 CHRYSOSTOMVS ait. Vt doceret octo beatitudines, aperuit Dominus os suum, vt proculdubio disceres, quia non cum loqueretur modò, verùm etiã taceret, docebat. Nunc quidem os aperiens, nunc verò ipsis operibus vocem emittens: Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Qui sunt pauperes spiritu? Humiles scilicet mente, atque contriti spiritu. Spiritum enim hic posuit pro anima, & voluntate. Quia enim sunt humiles plurimi, non sua sponte ducti, sed necessitate rerũ coacti, relinquens huiusmodi, neque enim hoc inter laudanda numerandum est, eos, qui se humiliant, & comprimunt uoluntate, primos beatos appellat. Et quam ob causam non humiles voluit appellare, sed pauperes? Quia hoc loco vtique præstantius est, si quidem illos hic humiles memorat, q Dei præcepta metuunt, atque etiam contremiscunt.

Hom. 15. in c. 5. Mat. to. 2.

Isa 66. Quod per Isaiam prophetam Deus amanter excipiẽs dicebat: Super quem requiescam, nisi super humilem, & quietum, & trementem sermones meos? Multi quippe sunt humilitatis modi, & hic quidem est humilis mediocriter, alter verò cumulatè. Hanc igitur humilitatem etiam propheta collaudat, non vtcumq; compressam designando mentem, sed omnino cõtritam: Sacrificium, inquit, Deo spiritus contribulatus, cor contritũ, & humiliatum Deus non despiciet. Sed etiam tres pueri pro magno sacrificio hanc offerunt Deo, dicentes: Sed in anima contrita, & spiritu humiliato suscipiamur. Hanc ergo nunc etiam Christus beatam vocauit. Quia enim in primo Angelo, & in primo parente vidimus superbiam, omnium malorum radicem: qui in superbiam elati, in iudicium inciderunt, & in laqueũ diaboli, quia inquam constat superbiam malorũ esse fontem (vt Paulus Apostolus ait) contrarium ægritudini remedium docendo conficiens, quasi fundamentum quoddam forte, atque munitum, hanc primùm sententiam collocauit. Si quidẽ vnusquisque humilitate suppositus, tutissimè cuncta alia superponit ædificans, hac verò subducta, etiam si ad ipsum vsque cœlum conuersationis sublimitate peruenias, simul omnia subtrahuntur, atque in finem pessimum relabuntur. Quod pharisæo legimus accidisse, qui cum ad ipsum virtutis cacumen ascenderet, amittens simul vniuersa descendit, q

Ps. 56. Dan. 7. 1. Tim. 3. Luc. 18.

3 scilicet non habuit matrem bonorum. Quia igitur discipuli indigebant maxima cautione, post signa, post honorem ab vniuerso sibi pœnæ orbe delatum; (non enim diuitiæ, non potentia, non ipsum omnino regnũ ita quemquam poterant efferre, vt ea, quæ beatis Apostolis suppetebant. Quinimmo etiam antequam potestatem acciperent signa faciendi, abunde extolli quibant, cum viderent magistrum theatro illo vndiq; admirante circundari, per quod certè pati poterant aliquid humanum). idcirco in primis mentes eorum humiliat, & comprimit: & vt sermonem suum faciat gratiorem, doctrinam suam non sub specie mandatorum, sed beatitudinis posuit. Beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Et certè isti infœlices ab hominibus iudicantur. Sed idcirco ante doctrinam signa præmisit, vt facillimè crederent talia sentienti. Verum hic quoque non simpliciter lugentes posuit, sed propter peccata lugentes. Quippe cum illud aliud etiã vehementer vetetur de sæcularium scilicet rerum dispendijs, quod significabat & beatus Paulus Apostolus dicendo: Quoniam sæculi quidem tristitia mortẽ operatur, quæ autem secundùm Deum est tristitia, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Istos hic igitur beatos, atque fœlices vocat, qui vtilem voluerunt habere tristitiam. Et nõ simpliciter posuit tristes, sed omnino cum cumulo, non mærentes, sed lugentes. Siquidem præceptum istud totius Philosophiæ magisteriũ est. Si enim illi, qui vel filios lugent, vel coniuges, vel alium quempiam suorum proximorum, toto illo doloris sui tempore, non pecuniarum, atque diuitiarum tenentur amore, non corporum: non gloriam concupiscunt, non consummuntur inuidia, non iniurijs permouentur: non alijs vitijs obsidentur, vtpotè solis luctibus mancipati: multò magis, qui propria peccata lugent, ac detestantur, sicut ea lugere dignum est, celsiorem philosophiam mentis ostendunt. Deinde præmiũ illis letissimum ponens: Quoniam ipsi, inquit, consolabuntur. Vbi verò, dic mihi, consolabuntur? Et hic profectò, & quod est amplius in futuro. Quia enim præceptum ipsum valde videbatur onerosum, atque vehemeter molestum, hoc se promisit daturum, quod illud quàm maximè læue possit efficere: itaq; si velis consolari, luge. Lugere autem iubet non tantum propria peccata, sed etiam aliena. Quales etiam sanctorum orationes fuerunt, vt Moysi, vt Samuelis prophetæ, vt Pauli Apostoli, isti quippe omnes aliena peccata lugebant.

2. Cor. 7. 4 *Exo. 17. & 32. 4 Reg 15. Rom 9. Deut. 5.*

Beati, inquit, mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Dic, quæso quam terram? Terram quidam intelligibilẽ dicunt. Sed hoc omnino falsum est, sed sensibile hic præmium pollicetur, sicut & prius: Honora patrem tuum, & matrem tuam, vt sis longæuus super terram. Neque enim de futuris solummodo, verum etiam de præsentibus cohortatur, propter tardiores scilicet auditores, & antequam futura veniant, præsentia requirentes. Sic Christus spiritualibus, sensibilia miscebat. Quia ergo mitis quisque, propria putatur amittere, contrarium pollicetur dicens, quod ipse sit, qui tutissimè cuncta possidea, non audax scilicet & proteruus. Beati, qui esuriunt, & sitiunt iustitiam. Considera quanta idipsum exaggeratione cumulauerit. Non enim dixit: beati, qui iustitiam seruant, sed beati, qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, vt non vtique mediocriter, sed cum omni illam cupiditate teneamus. Iustitiã vocat hic virtutem illam, quæ ex aduerso auaritiæ collocatur. Quoniam ipsi saturabuntur. Quia enim plurimos diuites facere putatur auaritia, dicit hoc esse contrarium, magisq; id præstare iustitiam. Noli igitur iustitiam exercens, formidare pauperem, neq; famem timere, cum certè illi magis omnibus bonis excidant, qui aliena diripiunt, vt ex aduerso ille qui iustitiam diligit, tutissimè omnia bona possidet. Si enim qui aliena non inuadunt, tanta rerum vbertate potiuntur, quantò magis, qui propria fideliter largiuntur? Beati misericordes. Hic non pecuniarum solummodo erogatores desi gnare mihi misericordes videtur, sed idipsum cũ aliorum quoq; mandatorum obseruatione facientes. Quoniam ipsi misericordiam consequentur: huius virtutis præmium est. Et videtur quidem æqualis esse retributio, sed est tamen longe ipsa virtute præstantior. Isti. n. quasi homines profectò miserentur, cum ab omnium Deo misericordiam consequantur. Par autem non est humana miseratio, atque diuina, sed quantùm beneuolentiæ, malitiæq; discrimen est, tantùm ab illa ista discernitur. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Mundos hic appellat, aut vniuersalem virtutẽ tenentes, & nullius sibi mali conscios, aut continentia conspicuos. Nihil enim nobis ita opus est ad videndũ Deũ, vt istius puritate virtutis. Propter quod Paulus

5

Apostolus

Apostolus ait: Pacem sectamini, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. Beati pacifici. Hic non modò dissentire illos prohibet, atque aduersum se mutuo dimicare, sed aliud quiddam maius inquirere scilicet, vt etiam alios dissidentes in sacram studeant reuocare concordiam. Dicitur autem de his, quoniam filij Dei vocabuntur: siquidem vnigeniti hoc præcipuum opus fuit, distantia copulare, conciliare pugnantia. Deinde nè opineris bonam esse vbique pacem, subiungit: Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, id est, pro virtute, atque pietate, pro defensione cæterorum. Beati estis, cum maledixerint vobis homines, & exprobrauerint, &c. Quidnã possit his præceptis inusitatius inueniri, per quæ illa nobis desideranda dicit, q̃ alij putant esse fugienda? Agere dico, atq; lugere, persecutionem pati, audire maledicta, idq; facilè persuasit vniuerso iam pœnæ mundo, cumque dicerentur illa, quæ videntur onerosa, & grauia, contraq; multorum consuetudinem venientia, nihilominus admirabatur, venerans omnia illa audientium multitudo, tanta q̃pe erat virtus docentis. In cunctis autem his omnib. octo quæ hic iusserat, beatitudinem posuit vt nè quid sensibile sperandum putares neque enim esset beatum talibus coronari, quæ in præsenti vita continuò soluuntur, ac defluunt, & fugacius quam vmbra præteruolãt. Beati estis, cum maledixerint vobis homines, & exprobrauerint. Nescio quomodo omnibus pœnæ rebus amarius solent mordere maledicta. In periculis quippe multa sunt, quæ laborem ipsum faciunt leuiorem, vt multorum exhortatione succendi, vt habere plurimos applaudentes, dignisq;, passionem ipsam præconijs coronantes. In maledictionibus verò, etiam consolatio ipsa subducitur. Iob omni lapide, atque adamante tolerantior, cum quidem patrimoniũ amitteret, malaque innumera sustineret, cumque subitò numerosa sobole esset orbatus, cum quasi fontem quendam vermium toto videret corpore bullientem, per facile cuncta separauit; vbi verò exprobrare sibi amicos vidit, & malignam illam de se existimationem fouere, & dicere, quod talia propter peccata pateretur, ac malitiæ suę solueret vltionem, tunc demum vtique turbatus est ille vir maximus, ille fortissimus. Dauid quoq; omittens cuncta, quæ pertulit pro maledicto patienter audito, vicem a Domino reposcebat: Dimitte, inquit, vt maledicat, quoniam Dominus mandauit ei, vt videat afflictionem meam, & reddat mihi pro maledictione hac in die illa. Considera verò post quot mandata idipsum locarit. Non enim hoc absque certa ratione fecit, sed quia voluit ostendere, quòd nisi quis illis, quas superius posuit, armatus fuerit, ornatusque virtutibus, ad hæc nequaquam possit prodire certamina. Propterea de priore semper etiam mandato, sequentis viã strues auream quandam nobis catenam texuit. Cum.n. quis humilis fuerit, erit consequenter & mitis: qui autẽ mitis, etiam peccata lugebit: qui verò ob peccata luget, esurit, sititq; iustitiam: qui iustus est, iste etiam misericors: qui & misericors fuerit, & iustus, idem etiã compunctus, & mundo corde: qui verò talis est, erit etiam pacificus: porro qui ista perfecerit, absque dubio ad pericula præparatus, nec ad maledicta prorsus vlla terrebitur.

Hebr. 12.

6

Iob. 11. & 19. & 12. & fere per totum.

2. Reg 13.

7

8 IDEM sic habet. Beati pauperes spiritu. Pauper spiritu est humilis corde, id est, pauperem spiritũ habens, qui non magna sapit de se. Sicut ex diuerso dines spiritu intelligitur magna de se sapiens, & superbus, q̃ non implet præceptum Christi dicentis: Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Qui enim iam conuersus factus est sicut puer, ille est & pauper spiritu: ille cõuersus factus est sicut puer. Et quia perditionis initiũ a superbia cepit per diabolum, initiumq; salutis ab humilitate per Christum, propterea conuenienter & omnium beatitudinem, humilitatem fecit initium. Et quare non manifeste dixit, humiles spiritu? Vt non solùm humiles ostendat, sed etiam indigentes humiles, qui sic sũt humiles, vt semper adiutorium Dei sint mendicantes. Vnde in Græco non dicit: Beati pauperes, sed beati egeni, vel beati mendici. Nam pauper est, qui angustiam habet, non tantam, vt mendicare cogatur. Ergo ideo dicit: Beati mendici spiritu, vt in vltima necessitate humiles ostendat, qui adiutorium Dei pulsare non cessant, & mendicare, dum nimis timent de se. Subdit: Quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Quid enim? aliorum alias studentium, non est regnum cœlorum? Etiam. Nam sicut cætera vitia deponunt ad inferos, maximè tamen superbia, sic & omnes virtutes inducunt in regnum cœlorum, maximè tamen humilitas, quæ omnium bonorum radix est, sicut superbia omniũ malorum: & quia proprium est, vt qui se exaltat, humilietur, sic & qui se humiliat exaltetur. Beati, qui lugẽt. Et qui sua quidem peccata lugent, beati sunt, sed mediocres beati, beatiores autem sunt, qui aliena lugent peccata, quoniam qui aliena lugent peccata, non habent sua, quæ lugeant, nisi leuia. Tales conuenit esse doctores omnes, & qui sunt super montem. Nam cum sint omnes doctores populi Christiani patres, quomodo possunt esse sine luctu, cum videant quotidie Christianorum animas vsque ad infernum cadentes? Nam de Angelis, qui exituri sunt in fine sæculi, vt signẽt seruos Dei, qui lugent de alienis peccatis, sic scriptũ est: Ite per Hierusalem, & signate omnes qui lugent super iniquitates, quæ sunt in medio Hierusalem. Quoniam ipsi consolabuntur. Si consolatio lugentium est cessatio luctus pœnæ, quoniam qui sua lugent peccata, cõsecuti indulgentiam consolabuntur in sæculo illo, qui aliena lugent peccata, quomodo in sæculo illo consolabuntur? Numquid desinent de peccatoribus lugere? Etiam. Quoniam quamdiu sunt in mundo, omnes peccantes lugent, sed in cœlo depositio luctu consolabuntur in sua beatitudine lætantes. Beati mites, vel mansueti. Mansuetus enim neque irritat malum, neq; irritatur a malo, neque aduersus eum prævalet causa peccati, neque aduersus alterum aliquando ex illo nascitur causa peccandi, sed magis contentus est iniuriam pati, quàm facere. Ille est ergo verè mansuetus, qui cum nocitus fuerit, nec cogitat facere malum, nec facit. Quoniã ipsi hæreditabunt terram. Sine dubio terram viuorum, de qua scriptum est: Credo videre bona Domini in terra viuentium. Terra autem hæc, quamdiu est in hoc statu, terra est mortuorum, quia vanitati subiecta est, cum autem liberata fuerit de corruptionis seruitute in libertatem gloriæ filiorum Dei, terra fit viuorum, vt immortales hęreditent immortalitatem. Alij dicunt, quia corpus nostrum terra est, & quamdiu quidem subiaceat morti, terra est mortuorum, cum autem fuerit trãsformatum, & conformè factum corpori gloriæ Christi, erit terra viuorum, & hæreditabunt eam æternam æterni, & spiritualem & sanctam spirituales & sancti. Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam. Esurire, & sitire iustitiam, est desiderare iustitiam Dei: & siue faciãt homines iustitiam Dei, siue audiant, non quasi inuiti audiant, vel faciant iustitiam Dei, sed ex desiderio cordis, ex amore boni, bonum operantes. Vnde Dominus per Ioannem, non omnes simpliciter vocabat ad potũ sed tantummodo sitientes, dicens: Qui sitit, veniat ad me, & bibat. Æstimo, quod non sine ratione esurire dixit iustitiam, & sitire: nunc ergo esurit iustitiam, qui secundùm iustitiam Dei desiderat conuersari. Quoniã ipsi saturabuntur: videlicet largitate remunerationis Dei: quoniam maiora erunt præmia Dei, quàm desideria sanctorum. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Nõ tantùm ille misericors est, qui miseretur pauperis, aut pupilli, aut viduæ, hæc enim misericordia, & apud illos inuenitur frequenter, qui non agnoscunt Deum: ille autem misericors est, qui & inimico proprio miseretur, &

9

10

Hom. 9. ex imperfecto in Matth.

Matt. 18.

Ioan. 7.

Luc. 8. Ibidem. Luc. 6.

11

Eph. 2.

Psal. 33.

Ezec. 9.

12

13

Lib. 1. de serm. Domini in mõte. n. 4.

tur,& benefacit ei,secundùm,quod scriptũ est: Diligi
Luc. 8. te inimicos vestros,& benefacite his, qui vos oderũt.
Ibidem. Vnde & ita dicit: Estote misericordes, sicut & Pater
Luc.6. vester misericors est. Beati mundo corde, quoniam
ipsi Deum videbunt. Mundo corde sunt,qui nõ solùm
non faciunt malum,nec cogitant,sed adhuc etiam, qui
omne bonum,& faciunt semper,& cogitant. Qui aũt
omnem iustitiam facit,& cogitat mente sua, Deum vi
det,quoniam iustitia imago est Dei:qui iustitiam facit,
Deum videt,licèt imperfectè,& secundùm possibilita
11 tem humanam. Hoc ipso modo, & qui male agit, &
cogitat,diabolum videt,quia omne malum diaboli est
figura,in sæculo autem futuro mundi corde Deum vi-
debunt facie ad faciem. Beati pacifici,quoniã filij Dei
Eph.2. vocabuntur. Pax est vnigenitus Dei,de quo dicit Pau
lus Apostolus: Ipse est pax nostra. Qui ergo pacem di
ligunt,filij sunt Pacis. Pacifici autem non solùm dicũ-
tur,qui inimicos in pace reconciliant,sed etiam illi,q
immemores sunt malorum,ipsi diligunt pacem. Multi
enim sunt, qui aliorum quidem inimicos libenter in
pace reconciliant,& ipsi inimicis suis numquã ex cor
de reconciliantur:isti tales illusores sunt pacis,nõ ama
tores:pax enim bona est,quæ in corde posita est, non
in verbis. Vis cognoscere,qui est verè pacificus? Audi
Psal.33. prophetam dicentem: Cohibe linguam tuam a malo,
& labia tua,nè loquantur dolum,id est,lingua tua ma-
lum sermonem non dicat. Illius labia dolum loquun
Ezec.9. tur,qui pacem portat in labijs, & malitiam seruat in
corde. Inquire pacem,& sequere eam. Non dixit:si te
pax sequatur, suscipe eam,sed etsi te fugerit, sequere
eam. Vtputa (si quod humanum est) cum aliquo fe
ceris litem, si quidem ille te prius inuitat ad pacẽ,pax
te sequitur,cum gaudio suscipe eam: quòd si ille quasi
malus permanet in malo, pax absconditur ab oculis
tuis,tu quasi filius pacis pulsa ianuam pacis, & hoc est
inquirere pacem. Ne dicas,ille mihi prior iniuriam fe
cit,& prius me debet rogare. Quære pacem,vt inue-
nias præmium pacis,& filius Dei voceris. Beati, qui
Psal.16. persecutionem patiuntur propter iustitiam. Nõ po-
tuit Dominus personas persequentium, sed solã cau-
sam persecutionis,vt tu non aspicias quis te persequi-
tur,sed vt quid te persequatur. Beati eritis, cum vos
oderint homines, & exprobrauerint. Postquam lo-
cutus est de persecutionibus sustinendis, tamquam si
respondeat quis ad eum: Domine quid si persecutio-
nem passi fuerimus propter te, vel propter iustitiam
tuam,in opprobrium autem venerimus, & in blasphe
12 miam hominum iniquorum? Beati,inquit,eritis,cum
10 vos exprobrauerint homines. Ecce multi homines
propter causam quidem Dei fiunt nobis inimici, sed
non apertè persequuntur nos, forsitan quia nec pos-
sunt tamen circumeuntes omnia,blasphemant nos, &
dicunt de nobis,quæ sunt probrosa. Beati eritis,cum
vos exprobrauerint homines. Vt ergo blasphematus
sit beatus,duo hæc conuenire debent, vt mendaciter
blasphemetur,& propter Deum blasphemetur. Gau-
dete, & exultate, quoniam merces vestra multa est in
cœlo. Quis potest blasphematus mendaciter,non di
cam gaudere,sed magnanimiter ferre? Qui cõcupiscit,
quæ in cœlo sunt,opprobria non timet in terra,nec co
gitat quid loquantur homines propter ipsum,sed quid
Ioan.2. iudicet Deus de ipso. Qui gloriam quærit in terris,cõ-
fusionem timet in terris, qui gloriam quęrit in cœlis,
confusionem tantùm timet Dei.

13 AVGVSTINVS inquit. Beati pauperes spiri-
Lib.1. de tu,quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Legimus
serm.Domi scriptum de appetitione rerum temporalium: Omnia
ni in mõte. vanitas, & præsumptio spiritus. Præsumptio autem
n.4. spiritus, audaciam,& superbiam significat Vulgo etiã
magnos spiritus, superbi habere dicuntur: & rectè,
quandoquidem spiritus etiam ventus vocatur. Quis
verò nesciat superbos inflatos dici,tamquam vento di
stentos? Quapropter rectè hic intelliguntur pauperes
spiritu,humiles,& timentes Deum,id est, non haben-
tes inflantem spiritum. Nec aliunde omnino incipe-
re oportuit beatitudo,siquidem peruentura est ad sum
mam sapientiam: Initium autem sapientiæ,timor Do
mini. Quoniam & è contrario, initium omnis pecca
ti superbia scribitur. Superbi autem appetunt,& dili
gunt regna terrarum. Beati autem pauperes spiritu,
quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati mites,
quoniam ipsi hæreditabunt terram. Illam credo ter- Psal.141.
ram,de qua in psalmo dicitur: Spes mea tu,portio mea
in terra viuentium. Significat enim quandam solidita-
tem,& stabilitatem hæreditatis perpetuæ,vbi anima p
bonum affectum tamquam loco suo requiescit, sicut
corpus in terra,& inde cibo suo alitur,sicut corpus ex
terra,ipsa est requies,& vita sanctorum: Mites autem Rom. 12.
sunt,qui cædunt improbitatibus,& non resistunt ma-
lo,sed vincunt in bono malum. Rixentur ergo immi
tes, & dimicent pro terrenis, & temporalibus rebus.
Beati autem mites, quoniam ipsi hæreditate possidebunt terram,de qua pelli non possunt. Beati lugentes,
quoniam ipsi consolabuntur. Luctus est tristitia de
amissione charorum;conuersi autem ad Deum,ea quæ
in hoc mundo chara amplectebantur,amittunt. Non
enim gaudent his rebus,quibus ante gaudebant,& do 14
nec fiat in illis amor ęternorũ,nonnulla mœstitia sau-
ciantur. Consolabuntur ergo Spiritu sancto,qui ma-
ximè propterea Paracletus nominatur,id est,consola-
tor,vt temporalia amittentes,æterna lætitia perfruan-
tur. Beati,qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, quoniam
ipsi saturabuntur. Iam istos amatores dicit vẽri,& in-
concussi boni. Illo ergo cibo saturabuntur,de quo ipse
Dominus dicit: Meus cibus est,vt faciam voluntatem Ioan.4.
eius,qui misit me,quod est iustitia, & illa aqua de qua
quisquis biberit, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam
æternam. Beati misericordes,quoniam ipsorum mise-
rebitur Deus Beatos esse dicit,qui subueniunt miseris
quod eis ita rependitur,vt de miseria liberentur. Beati
mundo corde,quoniam ipsi Deum videbunt. Hoc est
mundum cor,quod est simplex cor, & quemadmodũ
lumen hoc videri non potest, nisi oculis mundis, ita
nec Deus videtur,nisi mũdum sit illud,quo videri po-
test. Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. In
pace perfectio est,vbi nihil repugnat, & ideo filij Dei
pacifici,quoniam nihil in his resistit Deo,& vtiq; filij,
similitudinem patris habere debent. Pacifici autem in
semetipsis sunt, qui omnes animi sui motus componẽ
tes,& subiacentes rationi,& spiritui, carnalesq; con-
cupiscentias habentes edomitas,fiunt regnum Dei. In
quo ita sunt ordinata omnia,vt id, quod est in homine
præcipuum & excellens,hoc imperet,cæteris non relu
ctantibus,quæ sunt nobis bestiisq; communia. Atque
idipsum,quod excellit in homine,id est,mens,& ratio
subiiciatur potiori,Deo scilicet, neque enim imperare
inferioribus potest, nisi superiori se subiiciat. Et hęc Luc. 2.
est pax,quæ datur in terra hominibus bonæ volũtatis,
hęc vita,cõsummati,perfectiq; sapientis. De huiusmo
di regno pacatissimo & ordinatissimo missus est foras
princeps huius sæculi, qui peruersis, inordinatisque
dominatur.

IDEM sic habet. Beati pauperes spiritu,imitami- 15
ni eum,qui propter vos pauper factus est, cum diues Lib. de sanc
esset. Beati mites, imitamini eum, qui dixit: Discite a ta virgini
me,quia mitis sum,& humilis corde. Beati lugentes, tate.to.6.
imitamini eum,qui fleuit super Hierusalem. Beati,qui 2. Cor.8.
esuriunt,& sitiunt iustitiam, imitamini eum, qui di- Matt.11.
xit: Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui Lucæ 19.
misit me. Beati misericordes, imitamini eum,qui vul Ioan. 4.
nerato a latronibus,& in via iacenti semiuiuo, despe- Luc.10.
ratoq; subuenit. Beati mundo corde, imitamini eum, 1. Pet.2.
qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore Luc. 23.
eius. Beati pacifici,imitamini eum,qui pro suis per-
secutoribus dixit: Pater ignosce illis,quia nesciunt q̃d
faciunt. Beati, qui persecutionem patiuntur propter
iustitiam,

iustitiam,imitamini eum,qui pro vobis passus est, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Hæc qui imitantur,in his agnum sequuntur.

16 IDEM explicans illa verba; Deus iudicium tuum regi da, iudicare populum tuum in iustitia, & pauperes tuos in iudicio,dicit. Quod ait prius populum tuũ, hoc ait posterius pauperes tuos. Vbi sanè demonstrat populum Dei pauperem esse debere, idest non superbum,sed humilem: Beati enim pauperes spiritu,quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Qua paupertate beatus Iob etiam pauper fuit antequam magnas illas terrenasque diuitias amisisset. Quod ideo commemorandum putaui,quoniam sunt quidam, qui facilius omnia sua pauperibus distribuunt, quàm ipsi pauperes Dei fiant: inflati sunt enim iactantia, qua putant sibi esse tribuendum non gratiæ Dei,diuites sui sunt, non pauperes Dei,abundantes sibi,non egentes Deo. Sed ait Paulus: Si distribuero omnia mea pauperibus,charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Tamquam si diceret. Si distribuero omnia mea pauperibus & pauper Dei non fuero,nihil mihi prodest. Et ideo tales non pertinent ad populum Dei,quia non sunt pauperes Dei. Pauperes quidem Dei dicunt: Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritũ qui ex Deo est,vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis.

in Ps. 71. tom. 8.

Matt. 5.

1. Cor. 13.

1. Cor. 2.

17 BERNARDVS ait. Beati pauperes spiritu Eructat Dominus abscondita a constitutione mundi: quid enim tam absconditum, quam paupertatem esse beatam? Verè eius est hæc doctrina, qui in Apocalypsi loquitur: Ecce noua facio omnia. Sed non simpliciter pauperes nominat, propter plebeios pauperes necessitate miserabili, non laudabili voluntate. Spero equidem profuturam eis apud diuinę bonitatis misericordiam, hanc ipsam afflictionis suę miseriam: scio tamen Dominum hoc in loco non de huiusmodi fuisse locutum, sed de his qui possunt dicere cum Propheta: Voluntariè sacrificabo tibi. Attamen nec voluntaria quidem paupertas omnis, laudem habet apud Deum, nã & Philosophi omnia sua reliquisse leguntur, vt expediti mundialibus curis, studio uanitatis possent vacare liberius,& nolebant sensu abundare terreno, vt abundarent magis in sensu suo. Hoc discernit quod dictum est, spiritu, idest spirituali voluntate. Beati verò pauperes spiritu, spirituali scilicet intentione, desiderio spirituali, propter solum beneplacitum Dei: horum est regnum cœlorum. Et verè fratres, si miserrimus ille è cœlo deiectus est, quoniam affectauit celsitudinẽ, altitudinem concupiuit, sublimitatem præsumpsit, nõne consequens est beatos esse, qui sponte in paupertatis humilitatem se deponunt? Et attende quam sapienter ordinauerit sapientia contra peccatum primũ remedium primum opponens. Ac si apertius dicat, vis obtinere cœlum quod perdidit superbiens Angelus, qui confisus est in virtute suaj, & in multitudine diuitiarum suarum? Paupertatis vilitate amplectere, & tuum erit. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Bene optimè, sic enim oportebat commendata paupertate, etiam mansuetudinem prædicari, quoniã relinquentibus omnia, prima solet esse tentatio de molestijs corporis, & afflictione carnis insolita. Quid verò paupertas proderit, si (quod absit) pauper in murmurationem deueniat, factus exasperans, & impatiens

In serm. 1. omniũ ss. Ps. 77. Apoc. 21.

Ps. 53.

18 disciplinæ? Optimè quoque post regni promissionem minus aliud regnum velut in arram datur, vt secundũ Scripturarum promissionem, habeamus vitæ eius quę nunc est pariter & futuræ, & de exhibitione præsentium firma sit expectatio futurorum. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Hanc ergo terram, corpus nostrum intelligo. Quod si possidere vult anima, si regnare desiderat super membra sua, necesse est vt sit ipsa mitis, & superiori suo subiecta, quoniam tale inueniet inferius suum, qualem se exhibuerit superiori.

1. Tim. 4. Armatur enim creatura ad vlciscendam iniuriam creatoris. Et ideo nouerit anima, quæ rebellem sibi inuenit carnem suam, se quoque minus, quam oporteat superioribus potestatibus esse subiectam. Mansuescat ipsa, & humilietur sub potenti manu Altissimi, subiecta sit Deo, & prælatis, & continuò corpus suum inueniet obediens & subiectum. Veritas enim est, quæ loquitur: Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Sed iam fortassis ad hanc Domini vocem desiderio mansuetudinis æstuas, & conquereris super asperitate cordis tui, & beluinis quibusdam motibus, atque indomita feritate. Attende quod sequitur: Beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Equum indomitum, flagella domant, animam immitem, contritio spiritus, & assiduitas lachrymarum. Ergo in omnibus operibus tuis, memorare nouissima tua, mortis horrorem, iudicij horrendum discrimen, gehennę metum, cogita peregrinationis tuæ miseriam recogita annos tuos in amaritudine animæ tuæ, vitæ humanæ pericula, fragilitatem propriam, & si in huiusmodi cogitatione perseueraueris, parum senties quidquid foris videtur esse molestum, dum toto corde circa inferiorem molestiam occuparis. Sed nec patietur Dominus sine consolatione te esse, qui Pater est totius consolationis, & complebitur omnino quod Veritas pollicetur: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Verum quid aliud est hæc consolatio, quam procedens de spe veniæ gratia deuotionis, & suauissima delectatio boni, & gustus sapientiæ, licet exiguus, quibus interim benignus Dominus afflictam refrigerat animam? Sed gustus ille nihil aliud est, quam irritamentũ desiderij, & incentiuum amoris, sicut scriptũ est. Qui edunt me adhuc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitient. Propterea illico subinfertur: Beati, qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Qui esurit, esuriat amplius, & qui desiderat, abundantius adhuc desideret, quoniam quantumcunque desiderare poterit, tantum est accepturus. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Sic oportet fieri fratres, vt nunquam propter alium homo peccet, quod est iustitiæ, & libenter aliena peccata portet, quod est misericordiæ. Beati mundo corde, quoniã ipsi Deum videbunt. Beati planè, & omnino beati, qui videbunt, in quem desiderant Angeli prospicere. Tibi dixit cor meum, exquisiuit te facies mea, faciem tuam Domine requiram. Quid enim est in cælo, & à te quid volui super terram? Defecit caro mea, & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Vę mihi ab immunditia cordis mei, qua impediente necdum mereor ad beatam illam visionem admitti. Quanta solicitudine danda est opera, vt mundari possit oculus quo videndus est Deus? Et ego triplici sorde inquinari, me sentio, concupiscentia carnis, & cõcupiscentia gloriæ temporalis, & præteritorum conscientia delictorum. His liberari debet homo, vt mundus Deum videat. Beati pacifici, quoniã filij Dei vocabuntur. Meritò filij nomine vocabũtur, qui Filij opus impleuerint: ipse enim est, per quem reconciliati pacem habemus ad Deum. Ipse, qui pacificauit per sanguinem suum, quæ in cœlis sunt, & quę per terram, mediator Dei, & hominis, Dominus Christus Iesus. Et attende quemadmodum in tribus quidem prioribus, sibiipsi recõciliatur anima, in duobus quæ sequuntur proximo, in sexto Deo. In septimo etiam alios reconciliat, tanquã receptus in gratiam Domini, & fœlici familiaritate donatus. Nam paupertate, mansuetudine, & fletu renouatur in anima similitudo quædam, & imago æternitatis omnia tempora complectentis, dum paupertate, futura meretur, mansuetudine, sibi præsentia vendicat, luctu pœnitentiæ, præterita quoque recuperat. Porro iustitia, & misericordia, perfectè proximo conæremus, dum quidquid nolumus nobis fieri, alijs nõ faciamus per iustitiam, & quæcumque volumus vt faciant nobis homines, & nos faciamus illis per miseri-

19

20

cor-

cordiã: iã recõciliati nobis, reconciliati ẽt proximo, fiducialiter per munditiã cordis, recõciliamur Deo. Beati verò qui de sua reconciliatione nõ ingrati, & profratrib. suis piè soliciti, eos quoque quantum prævalent, & sibi, & Deo reconciliare laborant. Octaua beatitudo, martyrum est prærogatiua: Beati, qui persecutionẽ patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Verum tamen quid sibi vult, quòd eadem promissio facta est pauperibus, & martyribus, nisi quia verè martyrij genus, volũtaria paupertas est? Beatus vir, ait Propheta, qui post aurum non abijt, nec sperauit in pecuniæ thesauris. Quis est hic, & laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in vita sua. Quid mirabilius, aut quod martyrium grauius est, quam inter epulas esurire, inter vestes multas & pretiosas, algere, paupertate premi inter diuitias, quas offerat mundus, quas ostentat malignus, quas desiderat noster iste appetitus? Deniq; propterea pauperibus pariter & martyribus, regnum cœlorum promittitur, quia paupertate quidem emitur, sed in passione pro Christo, absque omni dilatione percipitur.

Eccl. 31.

21 IDEM sic habet. Beati pacifici, quoniam filij Dei uocabuntur. Est enim homo pacatus, qui bona pro bonis reddens, quantum in se est nemini vult nocere. Est alius patiens, qui non reddens mala pro malis, etiam potens est sustinere nocentem. Est & pacificus, qui bona pro malis reddens, in promptu habet & prodesse nocenti. Primus quidem paruulus est, & facilè scandalizatur. Secundus in patientia sua possidet animam suam. Nam tertius quidem non modò suam possidet, sed & multorum animas lucrifacit. Primus quantum in ipso est, pacem habet. Secundus pacem tenet. Tertius pacem facit. Meritò proinde beatificatur nomine filij, quòd opus filij impleuerit, ut post suam non ingratus reconciliationem, etiam alios reconciliet Patri suo. [Infra:] Ordinem ipsum Dominici sermonis attende. Beati, inquit, mundo corde, quuniam ipsi Deum videbunt. Ac deinde, Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Mundos corde utique uocat Pater cælestis, qui non quęrunt quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, nec quod sibi utile est, sed quod multis. Hi audiunt: Petre amas me? Pasce oues meas. Hi pacificatores esse debent animarum. [Infra:] Impudenter pacifici gradum, & filij Dei uices occupat homo, qui nec primam quidem adhuc uocem Domini ad cor reuocantis audiuit, aut si quando forsitan cœperit audire, resiliens fugit ad folia, vt absconderetur in eis. Necdum factus est vir videns paupertatem suam, sed dicit. Quia diues sum, & nullius egeo, cum sit pauper, & nudus, & miser, & mirabilis. Nihil illi de spiritu mansuetudinis, quo præoccupatos in dilecto possit instruere, considerans seipsum, nè & ipse tentetur, compunctionis lachrymas nesciens, lætatur magis, cum malefecerit, & exultat in rebus pessimis. Pecuniam, non iustitiam concupiscunt oculi eius, & omne sublime uidet, miserabiliter esurit dignitates, gloriam sitit humanam, procul ab eo misericordiæ uiscera, quæstum æstimat pietatẽ. Quid de munditia cordis loquar? Vtinam non illud obliuioni dedisset, tanquam mortuus à corde, utinam non esset columba seducta non habens cor, uttnam esset uel quod deforis est mundum, nec ea, quæ corporalis est maculata tunica inueniretur, ut obediret, vel in hac parte dicenti: Mundamini, qui fertis uasa Domini.

In ser. de conuers. ad der. ca. 26.

Ecclesi. 24.

Cap. 27.

Ioan 20. Cap. 28.

Psal. 26.

Trem 3. Apoc. 3.

Psal. 72.

Gal. 6.

Trem 2.

Osea 7.

Isa. 52.

Virtus in hac vita nusquam est perfecta, vnde semper in ea proficere expedit, & si laboriosum id sit.
cap. VIII.

1 ORIGENES inquit. Vt uinceretur Amalech, manus cõtinuò leuatas habebat Moyses, hoc est opera. Quoniam enim innouari semper iubetur is, qui secundum Euangelium viuit, & cantare Dño iubemur

Hom. vnica in 1. lib. Reg. 10. 1. Exo. 17.

cãticum nouum, & interior homo noster nõ dixit Paulus quia renouatur, & stetit, sed renouatur de die in diem. Cum ergo Moyse eleuante manus, vincebat Israel, demittente uerò, & deficiente deorsum, vincebat Amalech. Hęc scripta sunt pp nos, quare intelligere debemus, quadonec famulus Dei eleuat actus suos ad Deũ, & proficit in bono, vincit gens Dei, cum autem defecerit, & demiserit manus, ideſt actus suos, vincit Amalech inimicus Dei.

2. Cor. 4.

2 IDEM explicans verba illa, quæ ex psalmo adducit Paulus: Non est qui faciat bonum non est vsque ad vnum, dicit. Hoc modo intelligendum puto, quod neget quenquam fecisse bonitatem. Vigus si quis fundamenta iaciat domus, & vnum aut duos parietes extruat, aliquid etiam materiæ conuehat, nunquid dicetur fecisse domum, quamuis operatus videatur in domo? Sed ille dicitur domum fecisse, qui totius ædificij ad perfectum singula quæque membra produxerit. Ita arbitror & hic Apostolum dicere, neminem fecisse bonitatem, hoc est, a nullo eam ad perfectum, & ad integrum cõsummatam esse. Si autem requiramus, qui sit verè bonus, & qui perfectam fecerit bonitatem, illum inueniemus solum, qui dicit: Ego sum pastor bonus.

Lib. 3. in ca 3 ep. ad Roman. Ro. 3. Simile.

Ioan. 10.

3 IDEM exponens uerba illa, Gratia Deo, quia fuistis serui peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinæ, in qua traditi estis, ait. Serui omnes fuimus peccati, sed ubi tradita est nobis forma doctrinæ, & huic non utcumque neque solis verbis, sed ex corde, & animo, ex tota deuotione elegimus obedire, liberamur a seruitute peccati, & efficimur serui iustitiæ. Quam autem dixit formam doctrinæ, in qua traditi estis, requirendum puto, quomodo vnusquisque tradatur. Inuenimus namque quia eos qui non probant habere Deum in notitia, tradat Deus secundum desideria cordis eorum in immunditiam, vt contumelijs afficiant corpora sua in semetipsis, & alios, qui commutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, tradat in passiones ignominiæ. Et hic ergo, qui semetipsos exhibet seruos per obedientiam iustitiæ, Deus tradit, ut instituantur, & imbuantur secundum formam iustitiæ doctrinæ. Mouet me etiam hoc, quod non dixit, obedistis ex corde doctrinæ, in qua traditi estis, sed formam doctrinæ posuit. Nec puto quod vnum esse senserit Apostolus doctrinam, & formam doctrinæ, sed mihi videtur, quod formam doctrinæ minus esse scierit, quam ipsam doctrinam. Et nunc quidem in præsenti uita, dum in hoc corpore sumus, & aggrauat terrenum hoc habitaculum sensum multa cogitantem, formam doctrinæ habemus, non ipsam doctrinam, sicut idem Apostolus in alijs dicit: Nunc autem uidemus per speculum in ænigmate. Ipsa autem doctrina sit, de qua dicit: Tunc autem uidebimus facie ad faciem. Vnde & in præsenti vita puto quòd formam, atque vmbram virtutum tenere possimus, ipsas vero virtutes, tunc cum uenerint illa quæ perfecta sunt. Et ideo iustus magis, vt mihi videtur, in vmbra virtutum, quam in ipsis virtutibus vixit: & ob hoc fortassis. Hieremias in lamentationibus dicit: Spiritus vultus nostri Christus Dominus, in vmbra eius viuemus in gentibus. Quòd si Christus est iustitia, & sapientia, & veritas, & dicimus in vmbra eius viuemus in Gentibus, ergo in vmbra iustitiæ, & in vmbra sapientiæ, & in vmbra veritatis viuimus, etiamsi iusti, & sapientes, & veritati, amatores esse videamur. Propterea ergo dicitur: Si quis se putat cognouisse, nondum cognouit quemadmodum oporteat scire. Hæc sic intelligenda sunt, non quòd in iustis viris, verę uirtutes non sint, sed quod virtutes in præsenti sæculo, relatæ ad eas quæ in futuro erunt, imperfectæ sint multum, & tanquam depictæ.

Libro 6. in cap 6. epist. ad Rom.

Rom. 1.

4

Sap. 8.

Trem. 4.

4 HIERONYMVS explicans verba illa: Et ingressus intrinsecus mensus est in fronte portæ, duos cubitos, ait. Prius introductus est propheta in templum, & post ingressus est intrinsecus, quia quantum-

5

lib 12 in ca 41 Ezec. tom. 4.

uis

uis proficiamus, semper nobis maior profectus aperitur, Vnde post introitum templi, rursum ingredimur intrinsecus. Et dixit ad me, hoc est sanctum sanctorũ. Hoc notandum, quòd in descriptione tabernaculi dicuntur Sancta sanctorum plurali numero, hic autem, Sanctum sanctorum numero singulari, vt post sancta veniamus ad sanctum, quomodo post multa cantica Peruenimus ad Canticum, quod omnium carminum carmen est, & quod canentes, sponsi copulamus amplexibus.

6 Lib. 1. Hexa. c. 7. t. 1

AMBROSIVS exponens illa verba: Terra erat inuisibilis, & incomposita (siue inanis, & vacua, vt nostra habet lectio) sic ait. Merito terra tunc inuisibilis dicitur condita, quia incomposita, quæ figuram, & speciem congruentem adhuc non acceperat a Deo. Et fortasse dicant, cur Deus sicut dixit, & facta sunt, non simul ornatus congruos rebus assurgentibus donauit elementis, quasi non potuerit cœlum insignitum stellis, subito ut creatum est refulgere, ac floribus, ac fructibus terra uestiri? Potuit utique, sed ideo primo facta postea cõposita declarantur, ut imitatores sui nos efficeret Deus, ut primo faciamus aliqua, postea uenustemus, ne dum simul utrumque adorimur, neutrum possimus implere. Fides autem nostra, quoddam gradu crescit. Ideo primum fecit Deus, postea venustauit ut eundem credamus ornasse, qui fecit, & fecisse, qui ornauerit. Habes in Euangelio huius rei euidens testimonium. Nam suscitaturus Lazarum Dominus, iussit ut Iudæi remouerent lapidem de sepulcro, ut mortuũ uidentes, postea resuscitatum crederent. Deinde uocauit Lazarum, & resurrexit, & ligatis manibus, & pedibus exijt foras. Nonne poterat remouere lapidem, qui poterat mortuum suscitare? Et qui potuit defuncto uitam reddere, non potuit nexus soluere uinculorum? Sed utique aduertimus quòd uoluit primo demonstrare mortuum, ut oculis suis crederent, deinde resuscitare, tertio iubere, ut ipsi uincula funeris soluerent, ut inter ista, fides infundere tur infidelibus, & per gradus quosdam credulitas nasceretur.

Ioann. 11.

7 Lib. 6. Hexam. t. 4.

IDEM ostendit sagacitatem multorum animalium, sic inquiens. Est in natura quadrupedum, quod imitari nos sermo adhortatur propheticus: quo exemplo caueamus desidiam, exiguitate, uel infirmitate corporis, a uirtutis studio non reflectamur, neque reuocemur ab ullius propositi magnitudine. Exigua enim est formica, quæ maiora suis audet uiribus, neque seruitio ad operandum cogitur, sed spontaneæ proposito prospicientiæ, futura alimentorum subsidia sibi parat: cuius ut imiteris industriam, Scriptura commonet te, dicens: Vade ad formicam, ò piger, & æmulare uias eius, & esto illa sapientior. Illa enim nullam culturam possidet, neque eam, quæ se cogat, habens, neque sub domino agens, quemadmodum præparat escam, quæ de tuis laboribus sibi messem recondit, & cum tu plerumque egeas, illa non indiget. Nulla sunt ei clausa horrea, nullæ impenetrabiles custodiæ, nulli inuiolabiles acerui. Spectat custos, furtaque prohibere nõ audet. Nigro cõnectatur agmine præda, per campos feruent semitæ comitatu uiantium, & quæ comprehendi angusto ore non possunt, humeris grandia frumenta truduntur. Spectat hæc dominus messis, & erubescit, tam parca piæ industriæ negare compendia.

Prou. 6.

8 Lib. 1. de Cain, & Abel, c. 2.

IDEM dicit. Nulla est sine labore virtus, quia labor processus uirtutis est. Quod etiam legis verba significant, quæ dicit. Omne, quod aperit vuluam asinę, mutabis oue. Immunda enim animalia lex a sacrificio separauit, & pro his ad uicẽ munda iussit offerri. Asinę ergo partum, hoc est, immundum, iubet mutari oue, quæ munda & apta sacrificio est. Hoc est secundum literam. Cæterum, si quis sensum spiritualis intelligentiæ altius persequatur, considerabit, quod asina laboriosum sit animal, onus fructuosum. Fructu ergo dicit mutandum laborem, vt finis operis sui fructus sit. Vel certè hoc modo omnem laborem tuum, omnem industriam, puro & simplici commendabis affectu. Si autem non mutabis, inquit, redimes: ubi docet liberandam animam tuam, vt desistat ab his, quæ fructum nõ habent. Qui enim redimit se, liberat, & quodam exuit debito. Relinquenda sunt opera, quæ verum fructum, bonosq; processus habere nõ possunt, qualia sunt ista mundana, quorum vsus non potest esse diuturnus. In quibus ipse nudus, & veri vacuus effectus est, & quamuis summo quæsitus fuerit labore, animam nihil iuuat. Ea enim, quæ seruitutum animæ inferunt, inutilia sunt omnia, etsi non desit effectus. [Infra:] Et vt præceptũ legis exemplo astruamur, cum deprimerent Ægyptij Iudæorum populum in operibus varijs, & luto ac latere, ingemuerunt filij Israel, & Domini prouocauerunt in se misericordiam. Et dixit ad Moysen: Ego exaudiui gemitum filiorum Israel, quomodo Aegptij in seruitutem deprimunt eos. Vade, & dic filijs Israel, ego Dominus, & educam vos de potentia Aegyptiorum, & de seruitute eorũ, & liberabo vos in brachio excelso, & sumam uos mihi in plebem, & ero vester Deus, & inducam uos in terram, in quam extẽdi manum meã. Ecce quomodo populus Hebræorum, fructu mutauit laborem, vt qui luto operabatur, spe regni operaretur æterni. Et ideo Dominus in Euangelio inanem gentilium miseratus laborem, qui lateres construerent, lutulentæ superstitioni, & voluptati corporis dedit, soli, dũ fidei mutuum ædificare non possent, uelut ad quosdam asinæ fœtus locutus ait: Venite ad me omnes, qui laboratis, & ego vos reficiam. Tollite iugum meum super vos, & inuenietis requiem animabus vestris. Quia vocatione plenius mihi videor verba legis, & mysteria recognoscere, quia asinam aut commutandam oue docuit, aut redimendam pecunia, ut non solum asinæ partum oue, hoc est mundis immunda mutemus, sed etiã redimamus.

9 Exo. 3.

Matt. 11.

10 In c. 6. epist. Pau. ad Rom. t. 5.

IDEM exponens verba illa; Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ, sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitię in sanctificationem, dicit. Dum infirmitatem carnis memorat, minus se significat exigere ab homine, quàm dignum est circa Dei culturam. Et ut occasionem nobis auferret timoris accedendi ad fidem, quæ quasi importabilis nobis, & aspera videretur, ea mensura nos Deo seruire præcepit, qua prius famulabamur diabolo, cum utique propensius deberemus seruire Deo, quam diabolo: quippe cum hic salus, illic damnatio operetur: medicus tamen spiritualis, non plus a nobis exigit, nè, dum præcepta quasi grauia fugeremus, perpendentes infirmitatem nostram, maneremus in morte.

11 Lib. 4. de Gen. ad literam, fin.

AVGVSTINVS inquit. Neque enim similitudo pia est, si uelimus ita similes esse Deo, vt & nos ab operibus nostris requiescamus in nobis, sicut ipse requieuit in se ab operibus suis. In quodam quippe incommutabili bono requiescere debemus, quod ille nobis est, q. nos fecit. Hæc igitur erit sũma & pia requies nostra, ut sicut ipse requieuit ab oĩb. operib. suis, quia nõ ei opera sua, sed ipse sibi bonum est, quo beatus est, ita nos ab omnibus operibus non tantùm nostris, verumetiam ipsius, nonnisi in illo requieturos nos esse speremus, idque desideremus post bona opera nostra, quę in nobis agnoscimus, illius potius esse, quam nostra, ut etiam sic post bona opera sua ipse requiescat in nobis, cum post bona opera, quę ab illo iustificati, fecerimus, in se nobis requiem pręstat. Magnum est nobis ab illo extitisse, sed maius erit in illo requieuisse. Sicut ipse non ideo beatus est, quia hæc fecit, sed quia etiam factis non egens, in se potius, quam in ipsis requieuit: unde non operis, sed quietis diem sanctificauit: quia non hæc faciendo, sed eis quæ fecit non egendo,

12 Lib. 2. cõt. Pelag. to. 7. Luc. 18.

13 In Ps. 6. to. 8.

14 In Ps. 26.

15 Cæsa. 26. in Cantica

Sap. 9.

Rom. 7.

16 Serm. 47. in cap. 2. Canticor.

2. Cor. 9.

do, se beatum intimauit. Et quod apud illum quidem quieti eius nec mane, nec vespera est, quia nec aperitur initio, nec clauditur fine, perfectis autem operibus eius mane habet, & vesperā non habet, perfecta quippe creatura habet quoddam initium suæ conuersionis ad quietem Creatoris sui, sed illa non habet finē quasi terminum perfectionis suæ, sicut ea quæ facta sunt. Quies ergo Dei, nec initium habet, nec terminū, creaturæ autem, habet initium, sed non habet terminum: & ideo septimus dies eidem creaturæ cœpit à mane, sed nullo vespere terminatur, si enim sic intelligere nō deberemus, septima dies sicut mane, ita & vesperam habere deberet.

12 IDEM dicit. Pharisæus in hoc errabat, quod sibi addendum ad iustitiam nihil putabat, seq; arbitrabatur eius plenitudine saturarum: nihil sibi addi ad uirtutem iam petebat. Improbatus est, licèt Deo de acceptis bonis gratias ageret, quia veluti saturatus nihil iā de alimentis iustitiæ rogabat accipere, & quòd eā Publicano esurienti, & sitienti se uelut insultans præferre gestiebat, cum tamen beati sunt, qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, non qui iam saturati uidentur, quasi nihil eis desit ut perfecti sint.

13 IDEM exponens illa uerba: Deduc me Domine in iustitia tua, propter inimicos meos, ait Satis hic declarauit in profectione se esse, idest, in profectu ad perfectionem, nondum in ipsa perfectione, quando vt deducatur exoptat. In tua iustitia autem, non in ea quæ videtur hominibus. Dirihe in conspectu tuo iter meum. Hoc est enim itet, quod non terrarum locis peragitur, sed affectibus. In conspectu, inquit, tuo dirige iter meum.

14 IDEM explicans illa verba: Dirige me in semitam rectam, propter inimicos meos, inquit. Dirige me, non enim inchoare sufficit, cū inimici donec perueniatur, non quiescant. Legem pone mihi Domine in via tua. Ad te igitur tendenti, & ad tantam professionem perueniēti, ad sapientiam à timore inchoanti, legem mihi constitue in via tua, nè aberrantem disciplina tua deserat.

15 BERNARDVS exponens illa verba: Nigra sum, sed formosa sicut tabernacula Cædar, dicit. Vides ne unde Ecclesiæ nigredo, unde pulcherrimis quoque animabus, nonnulla rubigo inhæserit?, De tabernaculo profecto Cædar, de exercitio laboriosæ militiæ, de diuturnitate miseri incolatus, de angustijs ærumnosi exilij, de corpore deniq; fragili & graui, quia corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Vnde & gemens vna de miseris aiebat: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Scitis nimirum, qui huiusmodi est, quod non possit in tabernaculo. Cedar carere ad purum macula, aut ruga, non quantulacumq; nigredine, & cupit exire, vt se possit exuere. Et hæc ratio, cur sponsa, nigram se dixerit, sicut tabernacula Dedar.

16 IDEM explicans uerba illa; Ego flos campi, sic habet. Aduerte nunc mihi trifarium quendam floris statum: in campo, in horto, in thalamo. Et in campo quidem, & in horto oritur flos, in thalamo autem minimè: redolet, & lucet in eo, non tamē erectus, & stās, ut in horto, uel campo, sed plane iacens, tanqnam qui allatus sit, non innatus. Propterea, & necesse est sanè reparare frequenter, & semper recentiores apponere flores, quòd diu odorem suum minimè retineant, nec decorem. Quòd si lectulus respersus floribus (ut in alio sermone diximus) conscientia est bonis operibus referta, uides certe, ut similitudo seruetur, nequaquam sufficere semel uel secundò operari, quod bonum est, nisi incessabter addas noua prioribus, quatenus seminās in benedictionibus, de benedictionibus & metas. Alioquin iacet, & marcet flos boni operis, atque in breui omnis ax eo & nitor exterminatur, & vigor, si non alijs, atque alijs superiectis pietatis actibus, continuè reparetur: hoc in thalamo.

17 IDEM explicans uerba illa: Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies, & inclinentur umbræ, sic habet. Si dies resurrectionis est, cum aspirauerit dies, quidni multò magis pasci ibi inter lilia iuuet, ubi horum maior admodū copia erit? Sed aduerte, toto licèt lilijs fulgentibus regno, sponsoque medio existente, & deliciante, non tamē esse, quod dicatur, & pasci, iuxta id quidem quod ante consueuerat, dicemus ne aut non fore, aut sponso minimè sapere tunc virrutes? Et quidem sentire alterutrum, demen tiæ est. Sed vide nè fortè alias illis delectetur, nam con stat delectari, sed forsitam potu magis quàm pastu. Sānè in tempore, & corpore isto, nulla nostra virtus ira suauis, & mera, vt sponso habilis sit ad potandum. Sed qui vult omnes homines saluos fieri, dissimulat multa, & quos non potest potandi interim facilitate glutire, curat ex ea vel quippiam elicere sapidum, quasi arte quadam & quodam labore mandendi. Erit, cum erit virtus colabilis, nec præmetur dente, nec fatigabitur à mandente, vel potius non fatigabit mandentem, quæ bibentem absque opera delectabit, tanquam vtique potus, non esca. Denique habes spondentem in Euangelio: Quia non bibam de hoc genimine vitis, inquit, donec bibam illud nouum vobiscum in regno patris mei. Et de cibo nulla mentio est. Sed apud prophetam quoque legitur: Tanquam potens crapulatus vino. De cibo autem nihil ibi penitus inuenitur. Sponsa ergo conscia mysterij huius, cum, dilectum pasci inter lilia comperisset, ac perhibuisset, constituit terminū, quoad id dignaretur, immo constitutum agnouit, & perhibuit dicens: Donec aspiret dies, & inclinentur vmbræ. Sciebat enim uirtutibus eum postea potandum potius quàm pascendum. Aspirante; tunc die, inclinabuntur umbræ, quia occupante omnia luminis plenitudine, nulla pass superesse poterit tenebrarum. Denique aduenient, quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est.

18 IDEM exponens uerba illa; Consummatus in breui, expleuit tempora multa, ait. Indefessum proficiendi studium, & ingis conatus ad perfectionem, perfectiò reputatur. Quòd si studere perfectioni, esse perfectum est, profectò nolle proficere, deficere est. Vbi ergo sunt, qui dicere solent, Sufficit nobis, nolumus esse meliores quam patres nostri? O monache, non uis proficere? Non. Vis ergo deficere? Nequaquam. Quid ergo? Sic mihi, inquis, uiuere uolo, & manere, quò perueni, nec peior fieri patior, nec melior cupio. Hoc ergo uis, quod esse non potest: quid enim stat in hoc sæculo? Et certè de homine specialiter scriptum est: Fugit uelut umbra, & nunquam in eodem statu permanet. Exultauit Dominus noster ut gigar ad currendam uiam. Porro currentem non apprænendit, qui & ipse pariter non currit. Vnde Paulus aiebat: Sic currite, ut comprehendatis. Quòd si Domino currente, tu gradum sistis, non Christo appropias, sed te magis elongas, timendumq; ubi est, quod ait Dauid: Ecce, qui elongant se Domine à te peribunt. Itaque si proficere, currere est, ubi proficere, ibi & currere desinis: ubi uerò non currere, ibi & deficere incipis. hinc planè colligitur, quia nolle proficere, non nisi deficere est. Vidit scalam Iacob, & in scala Angelos, ubi nullus residens, nullus subsistens apparuit, sed uel ascendere, vel descendere videbantur uniuersi, quatenus palam daretnr Intelligi, inter profectum & defectum in hoc statu mortalis vitæ, nihil medium inueuiri, sed quomodo ipsum corpus nostrum continuè aut creicere constat, aut descrescere, sic necesse sit spiritum, aut proficere semper, aut deficere. Plura de re hac diximus lib. 9. cap. 22.

In virtute varij sunt gradus, neque in omnibus hominibus virtutes omnes æquales esse valent,
Cap. IX.

1 *Homil. 9. in ca 8 & 9. lib. Iosue. to. 1.*

ORIGENES exponens illa uerba: Sed & proselytus,& in digena simul,& erunt dimidij iuxta montem Garizin,& dimidij iuxta montem Gebal, inquit. Mons Garizin benedictiones habet, mons autem Gebal maledictiones,quæ peccatoribus imminẽt. Statuerunt etenim (sicut scriptum est in Deuteronomio) sex tribus ad benedicendum in monte Garizin, & ipsas tribus,quæ nobiliores sunt, & eximiæ, ideſt, Symeon,Leui,Iuda,Isachar,Ioseph,& Beniamin. Alias verò sex ignobiliores ad maledicendum in monte Gebal. In quibus & Ruben,qui ascendit cubile patris, & thorum maculauit paternum,& Zabulon, qui est vltimus filius. In his, qui incedunt iuxtam montem Garizin,& qui incedunt iuxta montem Gebal,duas ego video esse species eorum, qui per fidem festinant,& properant ad salutem. Vnam eorum,qui promissionum cę lestium cupiditate succensi, summo studio diligẽtiaq; nituntur, nẽ vna saltem minima eos beatitudo præterreat,habentes desiderium non solum benedictionis capiendæ,& effici in parte sortis sanctorum, sed etiam adsistere in conspectu Dei, & semper esse eum Domino. Alij verò sunt, qui & ipsi tendunt ad salutem, sed non tam amore benedictionum, & promissionum ipsorum,quàm hoc magis habentes in prospectu, & dicentes,Sufficit mihi non ire in gehennam, sufficit non
2 expellit in tenebras exteriores. Cum ergo in singulis quibusque fidelium talis sit propositi varietas, hoc mihi designari videtur in hoc loco,quod dimidij illi, qui iuxta montem Garizin incedunt,illum, qui ad benedictiones electus est,istos singulariter indicent, qui non metu pœnæ sed benedictionum, & repromissionum desiderio veniunt ad salutem. Illi verò dimidij, qui iuxta montem Gebal incedunt, in quo maledictiones prolatę sunt,istos alios indicent,qui malorum metu,& supplitiorum timore complentes, quæ in lege scripta sunt,perueniunt ad salutem. Certum est autem nobiliores esse illos, qui boni ipsius desiderio, & benedictionum amore,quod bonũ est agunt, quam illos, qui pro mali metu,bonum sectantur. Solus ergo Iesus est, qui potest ex omni populo eiuscemodi mentes, animosq; discernere,& alios quidem statuere in montem Garizin ad benedictiones, alios verò in montem Gebal ad maledictiones,non ut maledictiones accipiant, sed ut intuentes præscriptas maledictiones, & pœnas peccatoribus constitutas,incurrere caueant eas. Legit Iosue omnia verba legis,ideſt, benedictiones,& maledictiones, secundum omnia quæ scripta sunt in libro legis, nec fuit vllum uerbum ex omnibus quæ mandauit Moyses,quod non legerit Iosue coram omni Ecclesia filiorum Israel,mulieribus ac paruulis, & aduenis,qui inter eos morabantur. Hoc dicit,quoniam ut ait Paulus. In domo magna, non solum sunt vasa aurea,& argentea,sed & lignea, & fictilia: dicimus uiris quidem fortibus fortem traditum cibum ex quibus ipse sibi præparat Ecclesiam non habentem maculã, aut rugam. Eos verò,quos in mulierum,uel infantium, vel proselytorum appellatione secernimus, intelligimus
3 illos esse,qui adhuc lacte indigent. Viri intelliguntur illi,qui in omnibus perfecti stare norunt armati aduersus artutias diaboli,mulieres uerò, qui nondum ex semetipsis,quæ vtilia sunt gerunt, sed imitando meliores,& eorum exempla sectando. Infantes uerò erunt, qui fide nuper susceptia lacte Euangelico nutriuntur. Proselyti verò ij,qui iam sociati fidelibus studeant. Verumtamen nobis Iesu recitante legem vos infantes, vt in Ecclesia filiorum Israel annumeremini,nolite pueri effici sensibus,sed malitia paruuli estote: sensibus autem perfecti estote,sicut & Apostolus ad Hebræos dicit: Relinquentes principiorum Christi sermonem,ad perfectionem feramus Sed & uos, qui sub mulierum appellatione infirmi,& remissi,& languidi estis,commonemini,vt remissas manus,& dissoluta genua erigatis,ideſt, negligentes & desides animos susciteris,& virilem constantiam in explendis præceptis legis,& Euangelij assumatis, atq; ad virorum fortium perfectionem celeriter properetis. Non enim nouit Scriptura diuina secundum sexum,separationem virorum, ac mulierum facere,sed pro animi diuersitate, vel uir, uel mulier designatur. Quãtæ ex mulierum sexu apud Deum in viris fortibus numerantur,& quanti ex uiris inter remissas & languidas mulieres reputantur? An non tibi videtur inter mulieres existimandus ille vir, qui dicit,non possum obseruare quæ scripta sunt,uendere quæ habeo,& dare pauperibus, non possum percutienti maxillam præbere alteram, non possum male dicentem benedicere, non possum blasphematus deprecari,non possum persecutionem pati, & sustinere, non possum cætera similia,quæ mandantur? Qui dicit implere non possum,quid tibi uidetur aliud,quàm inter mulieres,quæ nihil virile possunt,esse numerãdus?

4 BASILIVS sic habet. Ventris moderatio,animi perturbationum compressio est, perturbationum autẽ compressio animi pax est atque tranquillitas: animi verò tranquillitas nihil aliud,quam uirtutum fœcundissimus fons. Porrò continens. Ventris moderatio, ea præstantissima iudicanda est, quam uires corporis cuiusq; definiunt. Si quidẽ inuenti nonnulli sunt, qui in rebus grauissimi laboris perferendis nihil omnino graue pertulisse sibi visi sunt, eaq; laxamenti loco posuisquam laboris habuere, idq; propter vegeram ac præduram,quæ illorum in corporibus inesset,harmonicam temperantiam ac robur eximium. Quamobrem ita amplectenda a nobis continentia est, vt eam cum viribus corporis commetiamur. Quæ enim solo animo cernuntur virtutes,eæ omnes omnibus promiscue ęqualiter seruandę proponentur,ueluti mansuetudo, morum facilitas,humilitas,bonitas,amor in fratres,innocentia,studium veritatis,misericordia, humanitas; has enim peculiares animi esse uirtutes dicimus,quando ad eas parandas, colendas ve animo corpus nihil plus affert,quam quod ipsi quędam (vt ita dicam) veluti curia est,in qua huiuscemodi res deliberantur. Porrò modum vires corporis finient, si neque uidelicet leuiores quis labores suscipiet, quam quantis ferendis esse par possit,neque si ea item persequi voluerit, quę sustinere se non posse intelligat.

In lib. cen. sit. mona. stic. cap. 5. tom. 2.

5 IDEM dicit Vetus erat Athenienſium consuetudo,atque ea meo iudicio pulcherrima, posteaquam ad pubertatis annus venerant adolescentes, ducebantur ad artificia. Ducebantur autem ad hunc modum. Proponebantur publice cuiusuis artificij instrumenta,atque ad illa ducebantur adolescentes: quocunque tunc quisque delectabatur,& ad quod accurrebat,illius edocebatur artificium; propterea quod quę ad naturę ductum fiunt,pleruneque bene succedunt, quę uerò prẽter naturam prẽsumuntur,frustra tentantur. Sic in scietijs illas addiscere debemns ad aquas naturaliter sumus propensiores, cursus enim fluuij detorquendus non est. Eadem etiam ratione docemur virtutes eas sectari,quę conformiores sunt naturę nostrę, alij enim in exercitijs vitę actiuę gaudent, alij delectantur secreta contemplatione &c.

In epiſto. 117. ad Eudox.

6 HIERONYMVS exponens illa uerba; Psalm. 44. Adducentur regi uirgines post eam, proximę eius afferentur tibi. Afferentur in lętitia,& exultatione,adducentur in templum regis, inquit. Iuxta Hebraicum totum ad spontam dicitur, vsque ad eum locum, ubi scriptum est: Constitues eos principes super omnem terram. Et legitur: In scutulas ducentur ad regem, virgines loquentur eam,amicę eius ducentur illuc, ducentur in lętitia,& exultatione, ingredientur thalamum regis.

In epi. ad Princ. virginẽ. to. 3.

Can. 6.

7 *Lib. 12. in c. 40. Eze. tom. 4.*

Hier. 1.

8 *Incep 2. Michęæ. to. 6. Ioan. 10. Pſal. 117.*

Pſ. 22.

9 *In c. 1. Eccleſ. 7.*

Can. 1.

gis. Multam esse distantiam animarum in Christo credentium, demonstrat Canticum Canticorum, in quo scriptum est; Sexaginta sunt reginæ, & octoginta concubinæ, & adolescentularum non est numerus. Vna est columba mea, perfecta mea, proxima mea, de qua dicitur; Viderunt eam filiæ, & beatificant eam reginæ, & concubinæ, & laudant eam. Quæ ergo perfecta est & sancta corpore & spiritu, & columba, & proxima meretur vocari. Hæc est filia, de qua supra dictum est: Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circundata varietate. Quæ autem supergressæ sunt dies mundi, & futura regna suspirant, reginæ appellantur. Si qua verò circumcisionem quidem habet octauæ diei, sed adhuc non peruenit ad nuptias, hæc concubina vocatur. Diuersa autem multitudo credentium, quæ necdũ potest sponsi copulari amplexibus, nec de eo liberos parere, adolescentula dicitur. Ego puto de istis virginibus, quæ sequuntur Ecclesiam, & in primo ponuntur gradu, & te esse, & omnes, qui in virginitate corporis & animæ perseuerant. Proximas autem, & amicas, viduas, & in matrimonio continentes, quæ omnes cum lætitia, & exultatione ducuntur ad templum, & in thalamum regis, quasi sponsæ regis, & sponsi. Scutulata autẽ quibus spons so suo regina componitur, ipsa sunt, quę in septuaginta legimus circumamicta varietate.

Can. 6.

4 In lib. contin. monast. cap. 5. tom. 2.

7 IDEM exponens illa verba; Portam quoque, quæ respiciebat viam aquilonis, atrij exterioris mensus est tam in longitudine, quam in latitudine, inquit. Considerandum est, quod primum introducitur propheta per portam aquilonis, secundò per portam austri, tertiò per portam orientalem. Ab aquilone enim exardescunt mala super habitatores terræ est, & non aduena, atq; peregrinus, patet iaculis eius, qui venit ab aquilone, cuius ignita sunt iacula. Primus ad virtutẽ ingressus est, aquilonem calcare pedibus; deinde introduci ad australem plagam, & aquilonis frigus expellere; & tunc ad perfectam venire virtutem, ideſt, ad portam orientalem, in qua oritur sol iustitiæ, & per quam solus ingreditur Pontifex.

Lib. 12. in c. 40. Ezech. tom. 4.

Hier. 1.

8 IDEM exponens illa verba; Diuident, & transibunt portam, & egredientur per eam, & transibit rex eorum coram eis, dicit. Ipse Dominus aperuit eis iter, vt absque vlla difficultate graderentur. Ipse enim Dominus, & rex, & pastor, & via est, & porta, dicitq; Ego sum ianua, per me qui fuerit ingressus saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. De qua porta, & albi prophetatur: Hæc porta Domini, iusti intrabunt per eam. Quicunque autem ingressus fuerit, non debet in eo statu, in quo intrauerat, permanere, sed egrediatur ad pascua, vt in intrando exordium sit, in exeundo, & in pascua reperiendo, virtutum perfectio. Qui ingreditur, adhuc in sæculo est, & ex creaturis intelligit Creatorem. Qui autem egreditur, transcendit vniuersam creaturam, & omnibus quæ uideri possunt pro nihilo computatis, inueniet pascua super cœlos, & sermone Dei vescetur, & dicet, Dominus pascit me, & nihil mihi deerit. Hoc est ergo, & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet, quod nunc dicitur, & transierunt portam, & egressi sunt per eam, qui tamen transitus, & egressio absque Christo rege nostro tribui non potest, qui Rex, & Dominus est.

Incep 2. Michea. in 6.

Ioan. 10.

Psal. 117.

5 In epist. 117. ad Eudox.

Ps. 22.

9 IDEM sic habet. Tribus nominibus vocatum fuisse Salomonem Scripturæ manifestissimè docent, pacificum, ideſt, Salomonem, & Ididum, hoc est dilectum Domini, quod nunc dicitur Ecclesiastes, quem nos nũ cupare possumus concionatorem, eo quod loquatur ad populum, & sermo eius non specialiter ad vnum, sed ad vniuersos generaliter dirigatur. Porro pacificus, & dilectus Domini ab eo quod in regno eius pax fuerit, & eum Dominus dilexerit, appellatus est. Nam & Psalmi, quadragẽsimus quartus, & septuagesimus primus, dilecti & pacifici titulo prænotantur, qui super Salomone conscripti sunt, licèt prophetiam Christi, &

In c. 1. Eccles. 7.

6 In epi. ad Princ. virgin. to. 3.

Cant. 1.

Ecclesiæ contineant. Is itaq; iuxta numerum vocabulorum, tria volumina edidit, Prouerbia, Ecclesiastem, & Cantica Canticorum. In Prouerbijs paruulum docens, & quasi de officijs per sententias erudiens: vnde & ad filium eius sermo crebro repetitur. In Ecclesiaste verò maturæ virum ætatis instituens, nè quicquam in mundi rebus putet esse perpetuum, sed caduca & breuia vniuersa quæ cernimus. Ad extremum, iam consummatum virum, & calcato sæculo præparatum, in Cantico Canticorum, sponsi iungit amplexibus. Nisi enim prius reliquerimus vitia, & pompis sæculi renunciantes, expeditos nos ad aduentum Christi parauerimus, non possumus dicere: Osculetur me osculo oris sui. Nec non & hoc diligentius attendendum, q̃ per hos tres libros auctoris diuersus est titulus. In Prouerbijs enim notatur, Prouerbia Salomonis filij Dauid regis Israel, in Ecclesiaste verò, verba Ecclesiastæ filij Dauid regis Hierusalem; in Cantico autem Cãticorum, nec filius Dauid, nec Rex Israel, siue Hierusalem præscribitur, sed tantum Canticum Canticorum Salomonis. Sicut enim Prouerbia, quasi rudis institutio, ad duodecim tribus, & ad totum pertinent Israel, & quomodo contemptus mundi non nisi metropolitis conuenit, hoc est habitatoribus Hierusalem, ita Canticum Canticorum, ad eos propriè facit mentionem, qui tantum superna desiderant. Ad incipientes, & proficientes, & paterna dignitas, & regni proprij meritò indicatur auctoritas. Ad perfectos verò, vbi non timore eruditur discipulus, sed amore filius, proprium nomen sufficit, & æqualis magister est, & nescit esse se regem.

BERNARDVS ait. Non omnes vniformiter gradiuntur ad Deum. Quidam passu, ficut illi, qui terrenorum curis impliciti, vix aliquando respirant, vt Domini recordentur. Quidam modesto incessu, sicut hi, qui Domini seruitio mancipati, & Deo quidem seruiunt, & tamen erga seipsos indulgentiores existunt. Alij veloci, ideſt, rapido cursu, sicut hi, qui super carne sua se intuentes, & se, & transitoria contemnentes, celeriter proficiscuntur ad Deum, hoc solummodo cupientes, in pace quiescere in idipsum. Vituli, quos Domino immolare debemus, tres sunt. Nouæ conuersionis effectus, quasi vitulus nouellus cornua producens, & vngulas: sacræ religionis profectus, qui est vitulus tenerrimus de armento: consummatæ uirtutis affectus, qui est vitulus saginatus.

10 *In li. sent.*

In virtute quis ordo seruandus sit, quæ Deo probata esse non potest nisi peccata desint, & virtutes connexa sint.

Cap. X.

ORIGENES ait. Postquam subuertit Iosue Hay, ideſt, chaos, & omnes habitatores eius exemit, oportebat eum dignum aliquid tali, tantáq; victoria excelso omnium munus offerre: vnde ædificauit (inquit) altare Domino in monte Gebal, & fecit illud sicut præcepit Moyses filijs Israel. Scriptum est autem in lege Moysi, altare fieri ex lapidibus, in quibus non est iniectum ferrum. Et postquam fecit altare Iosue imposuit ibi holocausta Domino, & immolauit sacrificium, & post sacrificium scripsit in lapidibus. Iesus Deuteronomium legis, & scripsit eam coram filijs Israel. Omnes, qui in Iesum credimus lapides viui esse dicimur, secundum quod Scriptura pronunciat, dicens: Vos autem estis lapides viui. Sicut autem in istis terrenis lapidibus obseruari nouimus, vt hi quidem lapides, qui validiores sunt, & potentiores, primi in fundamento

1 *Hom. 9. in ca. 8. & 9. Ios. 8.*

iaciantur, vt ipsi credi; & super poni possit totius ędificij pondus: alij verò, qui sequentes sunt proximi illis, qui in fundamento sunt, ordinentur paulò illis inferiores: qui verò plus inferiores sunt, paulò superius à fundamentis. Ita nunc etiam intellige de lapidibus viuis esse aliquos in fundamentis huius spiritualis ędificij, quales fuisse Apostolos, & prophetas Paulus commemorat. Sed in hoc ædificio Ecclesiæ oportet esse & altare. Vnde ego arbitror, quòd quicunque ex vobis lapidibus viuis apti sunt in hoc, & prompti, vt orationibus vacent, & vt die noctuq. obsecrationes offerant Deo, ipsi sunt, ex quibus Iesus ædificat altare; sed lapides sunt integri, quibus ferrum non est iniectũ. Nouit vniuscuiusque conscientia quis sit integer, quis sit incorruptus, impollutus, immaculatus in carne, & in spiritu, quis sit ille, cui ferrum iniectum non est, ideſt, qui iacula maligni ignita concupiscentię non recepit, sed scuto ea fidei exunxit, & repulit; vel ille, qui ferrum pugnę, & litium, nunquam recepit, sed semper pacificus fuit, semper quietus, & mitis, & Christi humilitati cõformatus: super hos offert Iesus sacrificia, & holocausta salutis: scripsit Iesus super hos lapides Deuteronomium, quod quasi secunda legis latio dicitur. Si ergo vis videre, quomodo prima lege infirmata, secundam legem legem scribat Iesus, audi eum in Euangelio, dicentem: Dictum est antiquis non occides. Ego autem dico uobis, quia omnis, qui irascitur fratri suo sine causa homicidia est &c.

3 *Hom. 25. in cap. 23 Mat. to. 3.*

IDEM explicans verba illa; Væ uobis scribæ, & Pharisæi hypocritæ, qui decimatis mentham, & anethum, & cyminum, & relinquitis, quæ grauiora sunt legis, iudicium, & misericordiam, & fidem. Hæc autem oportuit facere, & illa non omittere. Duces cæci liquantes culicem, camelum autem glutientes, inquit. Hic sermo opportuno tempore est dicendus eis, qui circa res quidem minimas, religionem ostendunt ad Deum, circa res autem magnas, & necessarias, contemnunt mandatum, & Deum ipsum qui ea mandauit. Talia & apud Iudæos fiebant, qui arbitrabantur se legem Moysi seruare, qui præcepit ex omnibus fructibus decimas dare Leuitis, & sacerdotibus; ita, quoniam facile erat implere legem in minimis, mentham quidem, & anethum, & cyminum decimabant, & omnia minima, & quæ leuia erant legis, grauia autem eius non obseruabant, ideſt, iudicium, & misericordiam, & fidem. Iudicium, quidem, vt vnusquisque iusto iudicio de omnibus iudicaret, & acquiesceret ei qui dixit: Misericordiam volo, & non sacrificium, vt sacrificia misericordiarum Deo offerret, ut discutiens ea quæ fidei sunt, esset fidelis. Hęc oportuit facere, hoc est, iudicium, & misericordiam, & fidem. Et illa non omittere, ideſt, decimationem menthæ, & anethi & cymini. Et sapienter dicit Pharisæos liquare, ideſt, expellere a se minima delicta, quę culices nominauit; glutire autem, ideſt, committere maxima delicta, quę nominauit camelos, animalia videlicet tortuosa, & grandia. Secundum hos itaque sermones omnis homo, qui omittit
4 grauiora legis, maximè autem iudicium, misericordiam, & fidem, camelum glutit. Aestimo autẽ omnes moraliter scribas dici, & Pharisęos, qui in rebus minimis religiositatem suã ostendunt, relinquentes grauia. Si autem oportet in eiusmodi Euangelij verbis etiam moralem assumere intellectum, sciẽdum est, quoniam sicut mentha, & anethum, & cyminum, ciborum sunt conditura non ipsi principales cibi, sic in conuersationibus nostris quædam quidem sunt principalia, & necessaria ad iustificationem animarum nostrarum, qualia sunt hæc grauia legis, iudicium, & misericordia, & fides: alia autem quasi condientia actus nostros, & cõmendantia eos, & suauiores eos facientia; vt puta abstinentia risus, flexio genum, permansio in collectis, & alis his similia, quę conditurę iustitiarum sunt. Res autem spirituales quę a semetipsis iustitię sunt, dicuntur iudicium, & misericordia, & fides. Non est vtile in ijs minimis obseruare, quod est decimare; rerum autẽ necessariarum obseruationes non offerre Deo, ideſt, non decimare. Isti autem cęci sunt, quos later & magnitudo, & tortuositas camelorum, ideſt, actuum peruersorum. Nec vident quoniam nihil prodest liquare, & cautum esse discussorem in rebus minimis, cũ principalia, & verè ad gloriam Dei pertinentia negligantur. Quoniam ergo multi sunt & in nobis, qui circa res leues cautè viuere æstimantur, circa res autem necessarias contemnunt seipsos, huiusmodi homines sermo præsens confundit, non quidem leuia illa prohibens obseruare, sed principalia, & magis salutaria præcipiens cautius custodire. Omnia ergo liquat, qui in omnibus quæcunque agit, vel loquitur, vel cogitat, segregat, quod est sordidum, & terrenum, & non diuinis rationibus adornatum, ab his quæ natura lucida sunt, & syncera, & iusta, secundum eum, qui docet, vt epulemur non in fermento nequitiæ, & malitiæ, sed in azymis synceritatis, & veritatis. Væ uobis scribæ, & Pharisæi hypocritæ, qui emundatis, quod foris est calicis, & paropsidis, intus autem pleni estis rapina, & dolo. Pharisæe emunda prius, quod intus est calicis, & paropsidis, vt fiat id quod foris est mundum. Hic sermo nos instruit, vt festinemus esse iusti, non apparere. Qui enim studet, vt appareat iustus, quæ a foris sunt mundat, & quæ videntur curat, cor autem suum & conscientiam negligit, non considerans, quoniam qui studet ea quæ intus sunt, & cogitationis suas studet mundare, consequens est, vt etiam ea quæ sunt a foris, studeat facere munda. Si quis autem ea quæ videntur studet, negligit autem interiora animæ suæ, necesse est, vt huiusmodi homo impleatur ab intus auaritia, lasciuia, malignitate, cæterisq; plurimis malis. Quoniam omnis, qui de salute sua solicitus est, quod est ab intus, & de opinione solicitus est, quod est a foris: non autem omnis qui de opinione solicitus est a foris, etiam de salute solicitus est ab intus. Bonum est ergo ab intus cautè mũdare calicem, & parosipdem, quia ei, qui mundauerit primum, quod ab intus est calicis, fiunt etiam ea, quæ foris sunt, verè mundata.

1. Cor. 1. 5

6 *Lib. 2. in c. 2. epi. ad Rom.*

IDEM ait. Iob homo dicitur verax, sine querela, iustus Dei cultor, abstinens se ab omni re mala. Quòd si quis nobis obijciat, cur præcedente bom operis laude, in vltimo mali continentia numeretur? Illud arbitror indicari, quod sępe fieri solet, quia plurimi hominum, agunt quidem quæ bona sunt, miscentur tamen & aliquid operis mali. Pauci verò sicut Iob, qui ita veraces, & irreprehensibiles, ita iusti sint & cultores Dei, vt hæc omnia agentes, abstineant se ab omni re mala. Si ergo, inquit Paulus, pręuaricator sis legis, non agendo, quę bona sunt, circumcisio tua prępotium facta est, dum & hoc tibi, quod abstinere a malo visus es, opera fidei, & iustitię non agenti, ad infidelitatem reputatur: quia mali villici pars cum infidelibus ponitur. [Infra:] Si castitas ab interiore homine sumat exordium, peruenit vsque ad exteriorem: neque enim fieri potest, vt si ante quis non męchetur in corde, męchari possit in corpore. Sed non continuò, si quis ab exterioris hominis incipiat castitate, peruenit etiam ad interiorem continentiam. Vnde circumcisus in carne dicitur ille, de quo ait Apostolus, quòd iam non est in carne, sed in spiritu, & qui actus carnis per spiritum mortificat. Circumcisio autem interioris hominis dicitur, cum iam neque interior ille concupiscit in corde.

Matt. 23.

In cap. 8. eiusdem. conc.

2. Tim. 2.

7 *Lib. 4. in c. 4. epist. Pauli ad Romanos.*

IDEM adducens locum Psalmi 31. Beati quorum remissę sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Beatus vir, cui non imputabit Dominus peccatum, dicit. Primò dixit Dauid; Beati quorum remissę sunt iniquitates, secũ dò quorum tecta sunt peccata; tertio, cui non imputabit Dominus peccatum. Et vide si fortè potest iste ordo in anima vna, eademq; intelligi, vt quia

initium

Lib. 5. in c. 6. epi. ad Rom.

2. Tim. 2.

9 *Ser. 2. de baptismo c. 7. to. 1.*

Isa 66.

Matt. 6.

Luc. 14.

2. Cor. 6.

10 *In cap. 8. eiusdem. conc.*

2. Tim. 2.

11 *Homi. 51. imperfecti in Matth. tom. 2.*

initium est conuersionis animæ, mala derelinquere, per hoc iniquitatum remissionem mereatur accipere. Cum autem cœperit bona facere, velut singula quæq; quæ præcesserant mala, bonis recedentibus obtegens, & abundantiorem numerum bonorum introducens, quam prius fuerat malorum, tegere peccata dicatur. Vbi verò iam ad perfectum venerit, ita vt omnis de ea malitiæ radix penitus amputetur eousque, vt nullum in ea vestigium possit inueniri nequitiæ, vbi iam summa perfectæ beatitudinis promittatur, tunc nullũ possit Dominus imputare peccatum.

8 IDEM exponens illa verba; Si mortui sumus cum Christo, credimus, quia etiam simul viuemus cum eo, scientes, quia Christus resurgens ea mortuis iam non moritur, sic ait. Ostendenda est in nobis mors Christi, primò mortificatione membrorum, quæ sunt super terra, cum semper mortificationem Christi in nostro nunc corpore circunferimus. Et hoc est, quod Paulus dicit: Quoniam mors in nobis operatur. Secundò cum iam resurgimus a mortuis, & in nouitate vitæ ambulamus. Prima dies mortis Christi est renunciasse sęculo: secunda renunciasse etiam vitijs carnis: plenitudo verò perfectionis in lumine sapientiæ, tertia resurrectionis est dies. Vnde dixit Apostolus: Quia si commorimur, & conuiuemus. Quiq; commorientibus Christo quasi consequens & necessarium sit, coniunxit, quod conuiuant ei.

Lib. 5. in c. 6. epi. ad Rom.

1. Cor. 15

2. Tim. 2.

9 BASILIVS ait, disputans an gratum, aut acceptum Deo sit eum, qui peccato seruit, iustitiam facere secundum pietatis sanctorum canonem. In veteri testamento dicit Deus: Peccator, qui vitulum mihi immolat perinde est, atque qui canem mactat, & qui similã offert, quasi qui offert sanguinem suillum. Tantum scilicet de ijs, quæ ad sacrificandum offeruntur, cautionis, ac diligentiæ legis lator exposcit, & tam horrendũ aduersum delinquentes iudicium statuit. In nouo verò Dominus dicit: Nemo potest duobus Dominis seruire. Et non potestis Deo seruire, & mammonæ. Et apertissimè decernens, ita inquit: Quisquis ex vobis non renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Iam si de rebus medijs talis lata est sententia, quid dicendum est de vetitis? Per Apostolum verò sic dicit: Quæ participatio est iustitiæ cum iniquitate? Aut quæ communicatio lucis cum tenebris? Quis consensus Christo cum Belial? Aut quid conuenit templo Dei cum idolis? His scilicet declaratum est, quàm hoc, quod quæritur, sit impossibile Deoq; non gratum. Quapropter ea adhortor, vt faciamus arborem bonam, & fructum eius bonũ, & repurgemus primum, quod intra poculum est, & catinum, & tunc etiam, quod extra est, mundum erit totum. Et per Apostolum instructi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis, ac spiritus, atque ita perficiamus sanctificationem in dilectione Christi, vt Deo grati, & accepit Domino reddamur.

Ser. 2. de baptismo. c. 7. to. 1.

Isa 66.

Matt. 6.

Luc. 14.

2. Cor. 6.

Matt. 23.

10 IDEM inquirit, an acceptum sit Deo opus præcepti, non competenter iuxta rationem præcepti factũ, & ait. Aduersus quamcunque talem causam a veteri testamento docemur tanquam ex persona Dei dicente; Si rectè quidem obtuleris, rectè autem non diuiseris, peccasti, quiesce, ad te est auersio ipsius, quod non solum acceptum Deo non sit, quod non est oblatum legitimè, sed & in peccatum reputetur ad eum modum offerenti. Et Paulus ait: Et si certè quis non coronatur, nisi legitimè certauerit, vt omnia in nobis honestè, & iuxta ordinem fiant, vt virtutem debitis adhibitis circunstantijs operetur.

In cap. 8. eiusdem. conc.

2. Tim. 2.

11 CHRYSOSTOMVS sic inquit. Os consecrare debet homo narrationibus sanctis, aures auditionibus pijs, oculos consideration mirandorum operum Dei, mentẽ cogitationibus occupare cœlestibus. Non enim sufficit, vt nõ loquatur, vel audiat, vel videat, aut cogitet mala. Qui.n. hæc agit, clausit introitus suos, & impleuit, & opilauit malis aduersus bona, vt nè locum habeat introeundi bonus spiritus, qui autem mala qui dem deponit ab eis, bona autem non suscipit, ille dicitur apertos habere introitus, propterea vacantes eos inueniẽs inimicus, intrat ad animam. Propterea quod opus est, vt iusti introitus nõ solum vacent à malis, sed etiam, vt sint clausi, & pleni, & opilati bonis aduersus mala, vt malus non inueniat locum introeundi. Vnde & sapienter Petrus dicit apud Clementem, quomodo debet quis incessanter, quæ Dei sunt, cogitare, & loqui, quoniam si mens fuerit in his occupata, malus non inuenit locum ad mentem. Consequenter propheta non dixit tantum: Beatus uir, qui non abijt in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non ledit, sed addidit, Sed in lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Et Paulus cum diceret: Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem. Non dixit tantum, deponite mala, sed suscipite omnẽ armaturam Dei, vt possitis resistere, in die malo, ideſt, omnia opera bona facite. Sicut enim vas quandiu plenum est de aliquo, non recipit supermissum, si autem vacuum fuerit, recipit omne quod mittitur, sic homo quandiu occupatus est malis, non recipit bonum, & si occupatus fuerit bonis, repellit malum. Si ergo te negligente domum corporis hoc modo seruare, ingressus fuerit fur diabolus, & furatus fuerit vestimenta iustitiarum, aurum intellectus tui, si diuinorum eloquiorum argentũ, cæterasq; diuitias spirituales tollens te dormiente, fecerisq; te mendicum, & nudum, quomodo nudus ante conspectum Domini Dei tui accedes?

Psal. 6.

Eph. 6.

12 HIERONYMVS dicit. Hæc tibi in Christiano agone subeundo prima cura sit, aduersum diaboli castra in omnia præcepta Dei iurare, nec tantũmodo declinare vetita, sed iussa complere: neque enim tibi sufficit a malis otiosam esse, si otiosa fueris a bonis, cũ lex Dei duplici mandatorum genere distincta sit, & mala prohibens, bona imperet, atque ab vtraque parte contemptum sui vetet. Nõ enim solũ ille seruus contẽpsit dominum, qui prohibita fecerit, sed & qui iussa non fecerit. Dicta à Domino sententia est: Omnis arbor, quę non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Et blandimur nobis, si malis fructibus non grauemur, qui damnandi sumus, si a nobis steriles manserimus. Iuxta hanc intelligentiam abscindet. Pater omnẽ palmitẽ non ferentem fructum. Et qui acceptum talentum in sudario abscondit, quasi inutilis seruus & neq; damnatur a Dño: nec minuisse solũ, sed & nõ auxisse, culpabile est. Contẽptus cuiuscunque præcepti, præcipientis iniuria est. Omnia facite, ait Paulus, sine murmuratione, & hęsitatione, vt sitis irreprehẽsibiles &c.

Epi. 1. quæ est ad Demetriã. tom 1.

Matt. 7.

Ioan. 15.

Luca 19.

13 IDEM dicit. Nihil virginitas sola proficiet, quæ cœlestis regni gloriã sperat, nisi & aliud habuerit, cui promittatur perpetua vita. Ante ergo omnia pudicitiam, integritatemq; seruantibus, & eius remunerationem sperantibus mandatorum sunt custodienda præcepta, nè gloriosæ castitatis, & continentiæ labor in irritum deducatur. Supra mandatum enim esse virginitatẽ Apostolus ait, inquiens; De uirginibus præceptũ Domini non habeo, consilium autem do. Tunc autem proderit magis feciſſe quam iussum est, si quod iussum est feceris. Cupiens diuinum implere consilium, ante omnia serua mandatum. Tres sunt species, per quas regni cœlestis possessio acquiritur. Prima est pudicitia, secunda mundi contemptus, tertia verò iustitia, quę, vt connexę plurimũ se possidentibus præstant, ita nõ possunt diuisę prodesse. In primis igitur quęritur pudicitia, vt facilius subsequatur mundi contemptus, qui ab illis mundus contẽni leuius potest, qui matrimonij nexibus non tenentur. Mundi verò contemptus exposcitur, vt iustitia cõseruetur, quã difficile implere possunt, qui sæcularium bonorum cupiditatibus, & mundanarum uoluptatum negotijs implicantur. Quisquis ergo

In epistol. de laude virg.

1. Cor. 7.

possidet primam speciem pudicitiæ, & secundam, quæ est mundi contemptus non obtinet, pœnè sine causa possidet primam, quando secundam nō habet, propter quam quæsita est prima. Si primam & secundam habet, cui tertia, quæ est iustitia, desit, frustra laborat, qm superiores duæ propter tertiam præcipuè requirūtur. Quid enim propter mundi contemptum, prodest pudicitiam habere, & propter quod eam habeas non habere? vel cur res mundi contemnas, si iustitiā, propter quam pudicitiam, & mundi cōtemptum habere te cōuenit, non custodiat? Iustitiam autem voco non peccare, & legis præcepta seruare. Præceptorum verò obseruatio, duplici genere custoditur, vt nihil eorū quæ prohibentur, facias, & cuncta, quæ iubentur, implere contēdas. Hoc est quod dicit, Recede à malo & fac bonū. Si à malo recesseris, & nō feceris bonum, transgressor es legis, quæ non tantum in malorum actuum abominatione, sed in bonorum operum profectione completur. Neque enim hoc solum tibi præcipitur, vt vestitum non spolies suis indumentis, sed vt spoliatos operias tuis vestimentis: neque vt habenti panem, nō auferas suum, sed vt non habenti tuum libenter impertias: vt scias, q̄ nō sufficit Christiano à malis se abstinere, nisi etiam bonorum operum officia perfecerit. Dominus æterno igni reos fore dixit eos, qui quamuis nihil mali gesserint, non fecerint omne quod bonum est, dicēs: Tunc dicet Rex his qui ad sinistram sunt; Ite maledicti in ignem æternum, &c. Nō dicit discedite à me maledicti, quia homicidium feciſtis, adulterium, aut furtum, non enim quia malum fecerunt, sed quia bona non fecerunt, condemnantur. Nec quia quæ prohibita erant admiserunt, sed quia quæ præcepta erant noluerunt implere.

Matt. 25.

15 IDEM explicās verba illa; Super hoc vēter meus ad Moab quasi cithara sonabit, & viscera mea ad murū coctilateris, inquit. Viscera & interiora prophetæ illa sunt, de q̄bus Dauid dicebat: Benedic anima mea Domino, & oīa interiora mea nomini sancto eius. Qūo enim cithara non emittit compositum sonum, si saltem vna chorda rupta fuerit, sic spiritualis venter prophetæ, si una in eo uirtutem chorda defuerit, non poterit melos dulces resonare, nec ad latericium murum cunctis clamare visceribus. Philosophorum quoque sententia est, hærere sibi virtutes: & Iacob Apostoli, vt cui vna defuerit, huic omnes deesse uirtutes.

Lib. 6. in c. 16. Isa. 4. Ps. 102.

Ioan. 2.

16 IDEM explicans ea verba; Aperire portas, & ingredietur gens iusta, faciens veritatem, dicit. Quę sunt portę, quę aperiuntur ab Angelis, vt ingrediatur, non populus Iudęorum, qui abiectus est, sed gens ista, quę ex fide, fidelium nomen accepit? Vtique illæ, de quibus Dauid loquitur. Aperite mihi portas iustitiæ, ingressus in eas confitebor Domino. Has autem portas nullus poterit ingredi, nisi qui de portis mortis fuerit liberatus, & cum Psalmista dixerit: Qui exaltas me de portis mortis, vt annunciem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion. Cum enim de portis mortis fuerimus erepti, tunc in portis filiæ Sion omnes laudationes Domini cantare poterimus. Et quomodo portas mortis reor esse peccata, de quibus ad Petrum dicitur: Portæ inferi non prævalebunt aduersum te, sic portas iustitiæ, omnia opera uirtutum, quas qui fuerit ingressus, unam inueniet portam, de qua dicitur: Hæc porta Domini, iusti intrabunt per eam. Iuxta septuaginta, ille ingreditur portas Domini, qui custodit iustitiam in bonis operibus, & seruat seu amplectitur ueritatem in fidei veritate, ut per bona opera & fidem, perueniat ad pacem, quæ omnem sensum exuperat. Vnde & in alio loco scribitur: Desiderasti sapientiam, serua mandata, & Dominus tribuet tibi eam.

Li. 8. in c. 26. Is. Ps. 117. Ps. 9. Matth. 16.

17 IDEM explicans uerba illa; Et contaminabis lamina sculptilium argenti tui, & uestimentum conflatilis auri tui, & disperges ea sicut immundum menstruatæ, egredere dices ei. Et dabitur pluuia semini tuo, ubi cunque seminaueris in terra, & panis frugum terræ erit uberrimus, & pinguis, ait. Postquam idola destruxeris, dabitur pluuia tibi. Scriptum est in regnum uolumine, quòd postquam interfecti sunt ab Elia pseudo prophetæ, data sit pluuia terrę Israel. Ita & in præsenti loco, non prius dabitur pluuia semini spirituali, & panis terræ uberrimus, atque pinguissimus, nisi idola deargentata & deaurata, fuerint comminuta, & reputa in sterquilinium. Nisi enim vitia recesserint, uirtutes non sobeunt.

3 Reg 18. Lib. 17 in Ier.

18 IDEM ediserens locum illum: Ecce constitui te super gentes, & regna, vt euellas, & destruas, & dispergas, & dissipes, & ædifices, & plantes, sic habet. Considerandum, quod quatuor tristib. duo læta succedant. Neque enim ædificari poterant bona, nisi destructa essent mala, nec plantari optima, nisi eradicarentur pessima: Omnis enim plantatio, quam non plantauit cęlestis Pater, eradicabitur, & bona illi succedet.

Lib. 4 in c. 15. Ezec. Hier. 2. Is. Ps. 79.

19 IDEM ait. Cōparat propheta Hierusalem vineæ electæ, quam plantauit Dñs. Hæc vinea quandiu affert fructus, in omnibus lignis nihil ea pretiosius est: sin autem vuas habere deserit, in nullo utilis erit, nisi vt cum radice, & propaginibus suis tradatur incendio. Cætera ligna siluarum, vt de pomiferis taceam, succisa pluri mam præbent utilitatem, dum in usum armorū proficiunt, omnemq; domus tribuū supellectilem: vitis aūt si semel vuas afferre cessauerit, in tantum inutilis est, ut nè paxillus ex ea possit fieri, de quo aliquid pēdeat. Sēsus ergo est, sicut vitis infructuosa incendio traditur, sic & habitatores. Hierusalē tradentur ardoribus. Possumus vineā & Hierusalē, iuxta intelligentiā spiritualem, intelligere credentium multitudinem: quæ si negligens fuerit, & culturā pristinæ religionis amiserit, nec attulerit fruges uirtutū, nec vinum fecerit, qđ lætificat cor hominibus, æternis tradetur ardoribus, & in nihilum reputabitur. Vnde Dñs in Euāgelio dicit: Omnem palmitem in me non ferentē fructum tollet eum, & omnē, qui fert fructum purgabit eū, vt fructū plus afferat. Si autem Saluator vitis est, & nos palmites, & Deus pater agricolam, quādiu Dei præcepta seruamus, semper excolimur, & cultura nostra purgatio est.

Ioan. 10. Psal. 77.

20 IDEM interprætans locū illum. In primo mense vna mēsis sumes uitulum de armēto immaculatum, & expiabis sanctuariū, dicit. Assumitur uitulus de armento liber, & nullo pressus iugo, hoc est, onere peccatorū, & immaculatus, qui peccatū nō fecit, nec dolus inuentus est in ore eius, vt in ipso mundetur, & expietur sanctuariū. Et tollet, inquit, sacerdos de sanguine eius, qđ erit pro peccato oīum: sanguis eius, qui tollit peccata mūdi, sanguis eius, cuius carnib. alimur, & cruore potamur, quo tinguntur quatuor angŭli crepidinis altaris, vt sanctificetur domus, & altare, vt cum quis expiatus fuerit, & mundatus, ingrediatur portam atrij interioris, & possit Domini arcana cognoscere, & consequenter venire ad septimam diem mensis primi, & consequi requiem, & Domino offerre sacrificium.

Lib. 14 in c. 45 Ezec.

21 IDEM explicans verba illa; Et cū intrabit populus terrę in cōspectu Domini in solennitatib. qui ingreditur per portā Aquilonis, vt adoret, egrediatur per viā portæ meridianæ, & qui ingreditur per uiā portæ meridianæ, egrediatur per uiam portæ Aquilonis, inquit Præcipitur populo terræ, vt qui de relinquens portam Aquilonis, a quo exardescūt mala super uniuersam terrā, ingressus fuerit replū, non egrediatur nisi per uiam portę meridianæ, ad portā luminis; ad portā caloris, ad portā in qua sponsus cubat in meridie, ut dicatur: Surge Aquilo, & veni Auster. Per portam Aquilonis ingreditur, qui peccata dimittit, & egredietur per portam meridianā, qui virtutes sequitur. Et è contrario, si iustus lapsus fuerit in peccatis, ingreditur quidem per portam meridianam, sed egreditur per uiam portę Aquilonis. Princeps autem, inquit, in medio eorum erit, ingredientium scilicet & egredientium, utrorumq;

Inc. 46. Isa. 1. Luc. 12.

Can. 4.

fumq; uirtutis, atq; peccati testis. Hoc enim est ingredi cum ingredientibus, & cum egredientibus egredi.

IDEM enarrans verba illa ; Et erit fortitudo eorum in direptionem, & domus eorum in desertum. Et
22 ædificabunt domos, & non inhabitabunt, & plantabunt uineas, & non bibent uinum earum, ait. Cum
In c. 1. Sophonia to. 6. uenerit tempus mortis, tunc omnis fortitudo eorum in direptionem erit, vt quod malè valebat, & erigebatur aduersus Dominum, infirmum, fractumq; uertatur ad melius. Et domus eorum in desertum. Multi sunt in Ecclesiæ ædificantes Sion in sanguine, & Hierusalem in iniquitate, quibus prodest tales domos destrui.
Leuit. 14. Legamus Leuiticum, vbi leprosa domus destrui iubetur. Et quia lepra permanens est, & diffunditur, lapides eius, & ligna, & omnis puluis extra ciuitatem in
Hier. 1. locum immundum proijci iubentur. Sed & in Hieremiæ principio, tale quid scribitur : Ecce constitui te super gentes, & regna, eradicare, & suffodere, & dispergere, & ædificare, & plantare. Destruitur ædificatio pessima, vt postea ædificatio bona construatur, eradicatur iniqua plantatio, vt plantatio iusta ponatur. Quasi bonus ergo Deus, domus eorum, qui erant defixi in fœcibus suis, destruit, nec eos in leprosis, & immundis domibus habitare permittit, nec facit vt bibant uinum de uineis, quas plantauerant. Si enim plantassent uineam Soreth, & uineam electam, totam ueram, bibissent uinum suam, & inebriati essent cum Patriarcha Noe, & Ioseph in meridie ; sed quia de uinea Sodomorum erat uinea eorum, & propago eorum de Gomorra, uua eorum uua fellis, & botrus amarissimus, propterea plantauerunt uineas, & non biberunt uinum earum. Et mysticè dicitur de Sodoma, & Gomorra, quod omnis plantatio eorum perierit. Si enim permansissent in eo quod cœperant, vt essent quasi paradisus Dei, & non fuissent in malo, plantatio eorum utique permansisset. Tale quid & illud super
Psal. 77. Aegyptijs sonat in psalmis: Occidit in grādine uineas eorum, & moros eorum in pruina. Quasi clementissimus quippe Deus omnem Aegyptiam plantationē, & arbusculas, quæ in Aegypto radicatæ, sanguineos habent fructus, interficit, & subuertit, nè bibant, qui malè plantauerunt, & comedant ex eis fructum.

23 IDEM edisserens illa verba; Donum hominis, dilatat uiam eius, ait. Donum charitatis, siue aliarum
Li. 2. in c. 18. Prou. tom. 8. uirtutum, quas à Domino fideles accipiunt, dilatat uiam actionis eorum, quia, quò magis gratia Spiritus intus replentur, eò latius foris, bonorum operum gressus multiplicant.

24 IDEM in expositione illius loci; Accinxit fortitu-
Li. 3. in c. 31. Prou. dine lumbos suos, & roborauit brachium suum, dicit. Accinxit Ecclesia lumbos suos fortitudine, cum supernorum desiderijs intenta, carnalibus illecebris succumbere despexerit. Roborauit brachium suum, cum se ad agenda uirtutum opera roborauit, & præparauit. Et benè primò lumbos fortitudine accingere, ac postmodum roborare brachium dicitur, quia nimirum actio boni operis acceptabiles esse Domino minimè ualet, si non fluxa luxuriæ quis prius à carne simul & mente restringat. Vnde propheta: Quiescite,
Isa. 1. inquit, agere peruersę, discite benefacere. Et Dominus ipse: Sint lumbi uestri præcincti, & lucernæ ardentes: Lumbi uidelicet præcincti prius, nè luxuriæ subdamini. Lucernæ verò ardentes, vt bonis fulgeatis operibus. Et tunc implebitur ; Omnes domestici eius uestiti sunt duplicibus, quia promissionem habent uitæ quæ nunc est, & futuræ: nunc in peregrinatione temporali, diuino auxilio nè deficiant adiuti, tunc in patriæ habitatione, vt fœlices semper viuant. Item domestici eius induti veste sunt duplici : vna operis, altera mentis, fidei habentes, factorumq; uelamina.

25 IDEM exponens verba illa ; Plalitre Domino in

citharа, in citharа, & voce psalmi, sic habet. Non potest esse citharа, si vna chorda defuerit. Quid tibi prodest, si fis castus, si largus in eleemosyna, & inuidiosus sis ? Quid tibi prodest, si sex chordas integras habueris, & vnam ruptam ? Si vna chorda defuerit, perfectus citharæ sonus esse non poterit. In Psal. 97. tom. 7.

IDEM in expositione illorum verborum ; Vox 26
clamantis in deserto, parate uiam Domini, rectas facite semitas eius, ait. Necesse est prius delere uitia per pœnitentiam. Semitæ autem post uiam sequuntur, quia mandata moralia post pœnitentiam secundum Marcum explanantur. Paratur via per fidē, & baptismum, & pœnitentiam : rectæ semitæ fiunt, per austera indicia uestis cilicinæ, & zonæ pelliceæ, & cibi locustini, & potus mellis siluestris. [Infra:] Vocatur quatuor piscatores, Simon, & Andreas, Iacobus, & Ioannes. Hac quadriga uehimur ad æthera, vt Elias, his quatuor angulis constituitur prima Ecclesia, his quatuor literis Hebraicis, idest, tetragrammaton, nomen Domini agnoscitur è nobis. Quibus simili exemplo præcipitur, vt audiamus uocem Domini uocantis, & obliuiscamur populum uitiorum, & domum paternæ traditionis, quæ est stultitia coram Deo, & rete aranearum, in quo nos uelut culices pęnē lapsos tenebat aerinanis, nauem pristinæ conuersationis abominantes, Simon obediens, Andreas uirilis, Iacobus supplantans, Ioannes gratia in Latino sonat. Quibus quatuor nomi nib. in agmen Domini coniungimur : obedientia, vt audiamus: uirilitate, vt pugnemus: supplantatione, ut perseueremus: gratia, vt conseruemur. Quæ quatuor uirtutes, cardinales dicuntur, quia per prudentiā obēdimus, per iustitiam uiriliter agimus, per temperantiam se pentem calcamus, per fortitudinem gratiam Dei meremur. In cap. 1. Mar. to 6.

AMBROSIVS inquit. Posuit Dominus Adam 27
in paradiso operari, & custodire illum. Non est idem operari, & custodire. In opere enim quidam uirtutis processus est, id custodia quædam consummatio operis deprehenditur, eo quod quasi consummata custodiat. Hæc duo ab homine requiruntur, ut & operibus noua quærat, & parta custodiat. Lib. de paradiso c. 4. tom. 1.

AVGVSTINVS de uirga loquens Aaron, quæ 28
germinauit, produxit frondes, & protulit flores, & germinauit nuces, dicit. Est primum germen, prima hominis in Christo confessio. Secūdō frodescit, vbi renatus donum gratiæ Dei, sanctificationemq; susceperit. Inde affert flores, ubi proficere cœperit, & morum suauitate decorari, ac fragrantiam misericordiæ, & benignitatis effundere. Ad vltimum quoque affert etiam fructus iustitiæ, quibus non solum ipse uiuat, sed & alijs uitam præbeat. Quando enim per doctrinam suā alios lucrifecerit, hoc est, attuliſſe fructus, quibus alij nutriātur. Istas quatuor differentias, uelut quatuor ætates Ioānes in epistola sua comprehendit : ait enim: Scripsi uobis pueri, scripsi uobis adolescentes, scripsi uobis iuuenes, scripsi uobis patres. In quibus vtique non corporales ætates, sed spiritualium profectuum differentias ponit. Habentur omnia hæc non tam in uirga Aaron, quàm in ea, quæ exijt de radice Iesse, & flos de radice eius ascendit, supra quem requiescit Spiritus Dei. In quo nec hoc ipsum uidetur otiosum, quod exire dicitur uirga, & flos ascendere. Quamuis enim vsus sit Christus, singulis tamen diuersus efficitur. Qui ergo segnior est, & negligentior pro disciplina, Christus ei efficitur uirga, & in uirga non ascendere dicitur, sed exire. Exeundum enim est ei, qui inutilis, & ignauus est, de eo statu in quo non rectè consistit, transeundum ad alium statum tāquam uirgæ compulsione, idest, seueritate doctrinæ rigidioris admonitu. Qui verò iustus est, quia iustus sicut palma floret, in hoc ascendere dicitur Christus. Sic ergo, qui uerberibus indiget, exit ad eum uirga : qui autem proficit I. Ioan 2. Isa 11.

ad iustitiam, ascendit ei in florem: ascendit autem quousque afferat fructus spiritus, qui sunt charitas, pax, patientia, & reliquæ uirtutes.

29 *Serm. 4. in die natalis Dom.*

BERNARDVS dicit. Inuenerunt pastores Mariam, & Ioseph, & infantem positum in præsepio. Sicut enim Saluatoris infantia manifestam prætendit humilitatem, sic per virginem continentia, iustitia per Ioseph virum iustum non incongruè designatur. Sane continentiam deberi carni quis nescit? Iustitia verò uirtus est, quod suum est cuique tribuens, & hæc erga proximos est necessaria. Porrò humilitas Deo nos reconciliat, Deo facit esse subiectos. Vt ergo inueniatur in nobis semper, Maria, & Ioseph, & infans positus in præsepio, sobriè, & iustè, & pie viuamus in hoc sæculo. Propter hoc etiam apparuit gratia Dei erudiens nos, vt abnegantes impietatem, & sæcularia desideria, sobriè, & iustè, & pie viuamus in hoc sæculo. *Tit. 1.*

30 *Sermo. 4. Ascensionis. Mat. 17. Matt. 5.*

IDEM ait. Tres montes Christus ascendit. Primum illum, in quo Dominus transfiguratus est. Ascendentes igitur in hunc montem, & reuelata facie gloriam Domini speculantes, haud dubium quin clamare habeatis & uos: Trahe nos post te. Quid enim prodest scire, quò sit eundum, si quidem quà debeas ire, non noueris? Alterum proinde montem ascendas necesse est, in quo prædicantem audias Dominum, & scalam erigentem, octo distinctam scalaribus, cuius summitas cœlos tangit. Iam si primum ascenderis montem iugi meditatione supernæ gloriæ, istum nihilominus montem ascendere non graueris, ut in lege eius mediteris die ac nocte. Sic enim audies & tu, & quò eam scitis, propter primam ascensionem, & viam scitis, propter secundam. Propterea in corde tuo pone viam veritatis inquirere, ne fortè sis de eorum numero, qui viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt. Magis autem solicitus esto ascendere, non modò cogitatione cœlestis gloriæ, sed & conuersatione, quæ cę lestem gloriam mereatur. Tertium nihilominus montem lego, in quem ascendit solus orare. Vides ergo quàm bene sponsa dicit in Canticis: Ecce iste venit saliens in montibus. In primo transfiguratus est, vt scires quò tenderes. In secundo verba vitæ locutus est, vt scires qua peruenires. Orauit in tertio, vt eundi, & perueniendi bonam obtinere studeas voluntatem, ut conualescas ad agenda, quæ videris. *Matt. 14.*

31 *Ser. 1. de septem panibus.*

IDEM inquit. Fratres, Saluatorem in deserto secuti, existis ad eum extra castra: sed vereor, ne quis forte in tridua ne expectatione pusillanimis inueniatur, & in Aegyptum sæculi huius nequam, vel corde, uel etiam corpore reuertatur. Meritò proinde dicit Scriptura: Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustinet Dominum. Viam trium dierum eas necesse est in deserto, si gratum Deo tuo offerre voueris sacrificium, & triduo sustineas Saluatorem, si miraculo panum desideras satiari. Prima est dies timoris, dies inquam declarãs, & illuminans tenebras tuas, interiores scilicet, & horrendum gehennæ supplicium demonstrans. Huiusmodi siquidem cogitatio, sicut ipsi nostis, nostræ solet exercere primordia conuersionis. Secunda est pietatis dies, qua in luce miserationũ Dei respiramus. Tertia dies est rationis, in qua veritas innotescit, vt tanquam ex debito quodam naturæ sine aliqua contradictione Creatori subiecta sit creatura, seruus seruiat Redemptori: Miseri ipsi, qui non exiere cum exeuntibus, sed planè miserabiliores omnibus hominibus, qui profecti quidem cum alijs, sed non cum alijs sunt reuecti. *Psal. 26.*

32 *Ser. de verbis Abac. 2. c.*

IDEM exponens verba illa; Super custodiam meam stabo, ait. Primus cõsiderationis gradus iste est, vt incessanter cõsideremus, quid velit Dominus, quid placeat ei. Et quoniam in multis offendimus omnes, humiliemur sub potenti manu Altissimi, & omnino solliciti simus miserabiles nos exhibere in oculis misericordiæ eius. Postquam enim in huiusmodi cogitationibus mundatus est oculus cordis, iam non est in spiritu nostro cum amaritudine, sed in diuino magis spiritu cum multa delectatione versamur. Deinde cum iam in spirituali exercitio aliquatenus profecerimus, ducem sequentes spiritũ, qui scrutatur etiam alta Dei, cogitemus, quam suauis sit Dominus, quàm bonus in seipso, orantes cum propheta, vt videamus uoluntatẽ Domini, & visitemus iam cor nostrum, sed & templũ eius, & cum eodem propheta nihilominus dicentes: Ad me ipsum anima mea conturbata est, propterea memor ero tui. In his enim duobus tota spiritualis conuersationis summa versatur, vt in nostra consideratione turbemur, & contristemur ad salutem, in diuina respiremus, vt de gaudio Spiritus sancti habeamus consolationem, & hinc timorem, & humilitatem, inde verò spem concipiamus & charitatem. *Psal. 16. Psal. 41.*

33 *Serm. 85. in Cant.*

IDEM sic habet. Beata mens, quam sibi totã uendicauit sapor boni, & odium mali. Iam si in voluntatis mutatione reddita innotuit animæ vita, in eruditione sanitas, in virtute stabilitas, superest, vt decorem illi inueniamus, sine quo speciosa forma præ filijs hominum placere non potest. Denique audit: Quia concupiscet rex decorem tuum. Quanta enumerauimus animæ bona, dona verbi, voluntatem bonam, virtutem, sapientiam, & nihil horum, Verbum rex concupiscere legitur, sed tantum concupiscet, inquit, rex decorem tuum. Ait propheta: Dominus regnauit, decorem induit. Quidni imagini suæ pariter & sponsæ, simile cupiat indumentum? Tanto profectò sibi charior illa, quantò similior sibi. In quo ergo animæ decor? An forte in eo, quod honestum dicitur? Ita. De honesto autẽ exterior interrogetur conuersatio, non quòd ex ea honestum prodeat, sed per eam. Nam in conscientia, & habitatio eius, & origo. Nihil hac luce clarius, nihil hoc glorioſius testimonio, cum veritas in mente fulget, & mens in ueritate se videt. Sed qualem? Pudicam, verecundam, pauidam, circũspectam, nihil penitus admittentem, quod euacuet gloriam conscientiæ attestantis in nullo conscium sibi, quod erubescat præsentiam veritatis, quo cogatur auertere faciem quasi confusam, & repercussam a lumine Dei. hoc planè hoc illud decorum est, quod super omnia bona animæ, diuinos oblectat aspectus. Cum autem decoris huius claritas abundantius intima cordis repleuerit, prodeat foras necesse est tanquam lucerna latens sub modio, immo lux in tenebris lucens, latere nescia. Porrò effulgentem, & ueluti quibusdam suis radijs erumpentem, mentis simulachrum corpus excipit, & diffundit per membra, & sensus, quatenus ois inde reluceat actio, sermo, aspectus, incessus risus plenus grauitate. Horum & aliorum profectò actuum, sensuumq; motus, cum apparuerint puri, & modesti, pulchritudo animæ palam erit, si tamen non sit in spiritu eius dolus potest enim fieri, ut simulentur omnia hæc, & non ex abundantia cordis taliter moueantur. Et ut magis eluceat is animæ decor, ipsum honestum definiatur mentis ingenuitas solicita seruare cum conscientia bona, famæ integritatem; vel iuxta Apostolum, prouidere bona non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus. Beata mens, quæ hoc induit castimoniæ decus, & quendam velut cœlestis innocentiæ candidatum, per quem sibi vendicet gloriosam conformitatem, non mundi, sed verbi; de quo legitur, quod sit candor vitæ æternæ, splendor, & figura substantiæ Dei. Ex quo iam gradu audet, quæ huiusmodi est, cogitare de nuptijs. Quidni audeat eò se nubilem, quo similem cernens? Non terret celsitudo, quam sociat similitudo, amor conciliat, professio maritat. Professionis forma hæc est: Iuraui, & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ. Vnde apud prophetam gloriatio maritatæ hæc est: Mihi autem *Psal. 44. Psal. 92. 34 2. Cor. 8. Sap. 7. Psal. 118.*

tem

Ps. 72. tem adhęrere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam.

Ad virtutem multæ nos debent mouere, & vt ea summa cura statim in iuuentute inchoetur, à qua recedendum non est. Cap. XI.

ORIGENES inquit. Iubetur Moyses virga percutere mare, vt ingredienti populo Dei dehiscet, & cedat, ac voluntati diuinæ elementorum famulentur obsequia, & aquæ, quæ timebantur, dextra leuaque, famulis Dei murus effectæ, non solum perniciem nesciant, sed & munimen exhibeant. Cogitur ergo fluctus in cumulum, & vnda in semetipsam repressa curuatur: soliditatem recipit liquor, & solum maris aresçit in puluerem, vt sicca planta, populus Dei transiret. Bonitatem Dei Creatoris intellige, si voluntati eius obtemperes; si virtutem facias, si legem eius sequaris, ipse tibi elementa etiam contra sui naturam seruire compellit. Vtque simul transirent, & facilius liberarentur auditui à maioribus traditum, quòd in ista digressione maris singulis quibusq; tribus, singulę aquarum diuisiones factæ sint, & propria vnicuique tribui in mari aperta sit via: idq; ostendi ex eo, quod in psalmis scriptum est: Qui diuisit mare rubrum in diuisiones. Per quod multæ diuisiones docentur factæ non vna. Sed & hoc, quod dicitur ibi: Beniamin adolescentulus in mentis excessu. Principes Iuda, duces eorum, principes Zabulon, principes Neptalim, nihilominus vnicuique tribui proprius enumerari videtur ingressus.

1 Hom. 5. in Exo. to 1. Psal. 26. Psal. 41. 33 Serm. 85. in Cant. Psal. 44. Psal. 135. Psal. 92.

IDEM vbi differit de virga Aaron, quæ floruit, & nuces attulit, dicit Fructus hic primo quidem indumento amarus est, sequenti minuitur, & tegitur, tertio sumentem pascit, & nutrit. Talis est in adiutorio Christi doctrina legis & prophetæ vbi virtutem operari iubemur. Prima literę facies satis amara est. Sed amarum nucis corticem proijce. Secundo in loco ad munimenta testæ peruenies, in quo vel mortalis doctrina, vel ratio continentiæ designatur. Quæ necessaria quidem sunt ad custodiam eorum, quæ seruantur intrinsecus, frangenda quandoque tamen & sine dubio dissoluenda sunt. Vt si verbi gratia dicamus: abstinentia ciborũ, & castigatio corporis, donec sumus in corpore isto passibili, sine dubio necessaria est. Cum autem confractum fuerit, ac resolutum, & incorruptibile ex corruptibili redditum in resurrectione, non iam labore afflictionis, nec abstinentiæ castigatione, sed qualitate sui nulla iam corpori corruptelæ dominabitur. Tertio autem loco reconditum in his inueniet, quo nutriantur, & pascantur animæ sanctorum, non solum in præsenti vita, sed etiam in futura. Iste est pontificalis fructus, de quo promittitur ijs qui esuriunt, & sitiunt iustitiã, quoniam ipsi saturabuntur. Sic tres puteos fodit Isaac Patriarcha, quorum solus tertius ab illo latitudo, vel amplitudo nominatus est. Virga hæc nucea est, de qua prophetauit Hieremias, quòd viderit virgam vigilantem, & ollam succensam: quasi si ostenderet per hæc, in virga nucea esse vitam, & in lebete succęso esse mortem: ita enim & mors ponitur ante faciem nostram. Et est vita quidem Christus in sacramento nucis, mors autem diabolus in figura lebetis succensi. Si ergo peccaueris, portionem tuam pones cum lebete succenso, si autem iustè egeris, efficietur portio tua in virga nucea cum magno Pontifice Christo.

2 Homil. 9. in cap. 17. Num. Hier. 1. 2. Cor. 8. Sap. 7.

BASILIVS ad adolescentes, quomodo ex Gentilium doctrinis proficiant, ait. Moyses, cuius est in sapientia nomen apud omnes homines maximũ, Aegyptiorum disciplinis mentem excitatus, ita ad Dei contemplationem peruenit. Similiter & in sequentibus temporibus Danielem in Babylonia. Chaldæorum sapientiam dicunt didicisse, & tunc demum diuinas attigisse doctrinas. Sed disciplinis his siue poetarum, siue philosophorum sic vtendum est, vt non omnibus, quę dicunt, mentem adhibeamus, sed eis tantum, quæ bonorum hominum facta, dicta ve nobis enarrauerunt, illaq; imitari, & omnibus modis similes eis esse conari censeo. Quando verò ad infames, & nefarios homines ueniãt, hęc omnino vitare, his aures obstruere non minus, quam Vlysses ad cantus Syrenarum fecisse dicunt, oportebit: nam prauis assuescere sermonibus, via quædam est ad rem ipsam: ea horum recipiamus, in quibus virtutem laudauerunt, uel uitium vituperauerunt. Sicut apes mel ex floribus colligunt, sic & qui diligentes in legendo existunt, non solum, quod dulce, iucundumque fuerit, in eorum libris persequũtur, sed quandam ex eis vtilitatem animo referre contendunt. Veluti item apes non omnibus floribus similiter insident, neque ex eis, ad quos accedunt, omnia auferre conantur, sed quantum ipsis ad opus necessarium fuerit compræhentes, reliquum dimittũt. Nos etiam sobrij, sapientesq; quantum congruum nobis ex ipsis fuerit, persequamur, reliquum prætereamus. Et sicut in colligendis rosis spinas vitamus, sic in talibus sermonibus quidquid est vtile carpentes, noxium vitemus. Et quãdo per virtutem ad vitam bonam ascenditur, virtus autem ipsa plurimũ à poetis, historiographis multò magis, & philosophis commendatur, talibus eorum sermonibus maximè vacandum. Nam prima quidem utilitas est, in animis iuuenum virtutis esse commerciũ, ac consuetudinem, quorum semel acceptę doctrinæ ob animorum teneritudinem, perpetuò remanent intimè illis infixæ. Nec aliam ob causam Hesyodum putamus hos scripsisse versus ab omnib. decantatos, nisi vt iuuẽtutem in primis ad virtutem adhortaretur.

Simile. 4

Ad vitium facilis, vicinaq; semita cunctis
Panditur, at virtu is iter posuere remotum
Cælicolæ, durumq; prius, sed vertice summo
Dum fueris, palam se offert quærentibus illud.

Mihi autem his carminibus videtur nihil aliud auctor voluisse, quàm ad amplectendam virtutem iuuenes excitare, vt nec initio uoluptati considerent, nec rerum tædio, ac labore ante consecutum terminum deficerẽt. Ego etiam ex viro graui, qui maximè poetarum sensus tenebat accepi, Omnis Homeri poesis virtutis est laus, & eius omnia ad hunc finem referuntur. Maximè autem vbi ducem Cephalensium nudum è naufragio seruatum scripsit. Primum quidem reginam apparentem solum veritum esse, tanti modestiam, ac nuditatis verecundiam extimasse, vnde loco vestis virtutis ornatum sumpsit, ac Phæacibus omnibus tanti postea fuit, vt relictis illi delicijs, quibus magnopere dediti fuerant, eius imitarentur exemplum, & se nihil potius optarent, quàm esse Vlyssem, quanquam nudum, & è naufragio seruatum. Quo sanè exemplo enarrator mentis poetæ nihil aliud Homerum intendere, & tantum clamare voluisse affirmat, O viri curanda ante omnia nobis virtus est, quæ naufraganti præsto adest, & connatat, & in terra nudum existentem, honoratiorem. Phæacibus delicatis ac fęlicibus reddit. Virtus enim sola possessio immortalis, uiuenti, ac morienti permanebit. [Infra:] Corpori illud solum indulgendum (aiebat Plato) quanto ei opus est, vt philosophiæ ministerium, atque auxilium suppediret? Quod sanè dictum eum Pauli conuenit sententia, qui monet nullam corporis habendam diligentiam, rationemve ad concupiscentiæ materiam. Est itaque totum corpus castigandum magis, ac feræ cuiusdam instar cohibendum, & ab ipso aduersus animam tumulus orientes ratione veluti flagello compescendi, nè frenum voluptari omnino laxando, mens veluti ab equis contumacibus, & minimè obtemperantibus miserè feratur, ac rapiatur. Ac inter

5

3 Hom. 2. ex variijs, tom. 1. Psal. 118

cætera Pythagoræ meminisse dicti oportet, qui videns quendam exercitationibus, ac cibis, lautè, appositeq; sese curantem, ac saginantem, Heus, (inquit) miser, non desinis continuò duriorem tibi carcerem præparare? ideo & Platonem dicunt, cognito, quod ex corpore est, nocumento, Academiam Athenis in loco pestilenti elegisse, vt nimiam corporis prosperitatem veluti vitem palmite luxuriantem amputaret.

6 In li. Mor. sent. reg. 19 c. 1. t. 2. Mat 3. Matt. 16. IDEM docet, quòd nullo modo impediri debet, qui Dei uoluntatem facere velit, sed in suscepta deliberatione permanere, & dicit. Venit Iesus ad Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo Ioannes autem prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? Respondens autem Iesus ait: Sine modò; sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Et alibi: Cœpit Iesus ostendere discipulis suis, quod oporteret eum ire Hierosolymam, & multa pati à senioribus, & scribis, & occidit: & Petrus cœpit increpare eum, dicens: Absit à te Domine, non erit tibi hoc. Qui conuersus dixit Petro: Vade post me Sathana, scandalum tu es mihi, qui non sapis ea quæ Dei sunt, sed quæ hominum. Superuenit quidam vir à Iudæa, Act. 1. nomine Agabus: is, cum venisset ad nos, tulit zonam Pauli, & alligans sibi manus, & pedes, dixit: Hæc dicit Spiritus sanctus, virum, cuius est zona hæc, sic alligabunt in Hierusalem, & tradent in manus gentium. Quod cum audissemus, rogabamus nos & qui loci illius erant, nè ascenderet Hierosolymam. Tunc respondit Paulus, & dixit: Quid facitis flentes, & affligentes cor meum? Ego autem non solum alligari, sed & mori in Hierusalem paratus sum propter nomen Domini Iesu. Et cum ei persuadere non possemus, quieuimus dicentes: Domini voluntas fiat.

7 in epi 118. ad Eudox. IDEM ait. Absurdum est, si extra pericula philosophantes, in aduersis, vbi opus est, deprehendamur nihil minus quàm philosophi. Aristoteles, cum fœlicitatem nobis definiret, rectè progressus est, definiens illam esse animæ circa uirtutem energiam, adijciens autem in ætate perfecta, quodq; & ipsum ualde clarè expressit propter concisam nostram, mutabilemque naturam. Illud verò non præclarè, sed admodum abiectè, quòd & mundanarum rerum, quæ extra hominem sunt, facultatem & abundantiam adiecit, quasi si pauper quispiam fortè sit, uel morbidus, aut ignobilis, uel exul, ob id fœlicitatis particeps esse nequeat. Laudo verò animi dexteritatem, & præstantiam in Stoicis, qui nihil eorum, quæ extra hominem sunt, à fœlicitate impedire dicunt, sed fœlicem esse eum, qui virtutis studio incumbit, etiam si in Phalaridis tauro concremetur.

8 Ho 48 in Matth. t. 2 Matt. 5. CHRYSOSTOMVS inquit. Habet virtus caput, & membra omni muliere formosa multo venustiora, ac pulchriora. Quod igitur caput uirtutis est? Humilitas certè: quapropter ab ipsa incipit Christus, dicens: Beati pauperes spiritu. Hoc caput etsi nec cęsariem nec crines habeat, sic tamen pulchrũ est, vt Deum ad seipsum attrahat. Ad quem enim inspiciam, ait, nisi ad mitem, & quietum, & humilem? Et Isa 66. Psal. 33. oculi mei super mites terræ: & prope est Dominus tribulatis corde. Perspexisti caput, quod nunquam vidisti, vide nunc etiam faciem, ac primum attende qualis color eius sit, quàm rubicundus, quàm floridus, quam gratiosus, quæ constat ab erubescentia & pudore. Quòd si oculos quoque velis aspicere; considera modestiam, quanto decore, quanta diligentia depingantur, unde non solum speciosissimi, uerumetiam tam acri acumine pollent, ut uel Dominum ipsum aspiciant. Matt. 5. Beati enim, inquit, mundo corde, quoniam ipsi Deum uidebunt. Huic capiti os est sapientia, & intellectus, & spiritualium cantuum perpetua vox. Cur autem, magna Scripturarum peritia, veri dogmatis conseruatio, misericordia, & benignitas. Pedes ac manus habet, quibus recta opera ostendat. Animata est pietatis, & rectæ fidei anima. Pectus aureum ac adamante robustius ipsi est fortitudo, per quam efficitur, vt nunquam pectus hoc queat infringi. Spiritus autem, qui animalium corda, & cerebrum continet, charitas est. Vis re ipsa tibi hanc imaginem ostendamus? Hunc ipsum Euangelistam considera, cuius possumus ex paucis coruscantem effigiem eius videre. Quanta enim humilitate, & contritione rutilaret, inde cognosces, quia vel posteaquam præest Euangelio, Publicanum seipsum nominat. Misericordiam verò eius in- Matt. 9. de percipies, quia cunctis exutus, Iesum sequebatur. Sinceram fidem de dogmatibus percipies. Prudentiam, & charitatem ab Euangelij compositione facile intelliges. Vide quantam peritiam, quantamque vniuersi orbis curam gerebat. Fortitudinem eius cognoscimus, quia cum gaudio cœtui conuersabatur: bonorum autem operum ostentationem, quia in sublimi sede omnino sessurus est.

9 Hom. 54. IDEM ait. Si uirtuti nos tradamus, nihil poterit nobis dolorem inferre. Hæc enim spem bonam suggerit, semper hæc, & Deo nos reconciliat, & hominibus gratos facit, hæc denique, ingenti animum replet voluptate. Nam etsi laboriosa virtutis operatio esse videtur, facilè tamen efficit, ut cum nullis stimulis conscientiæ animus pungatur, magno semper fruatur gaudio, adeo vt nemo id oratione possit exponere. Quid enim tibi videtur in præsenti uita iucundum, atque suaue? Mensa nè delitiosa, bona ualetudo corporis, ingens gloria, diuitiarum copia? Sed hæc illi uoluptati, quæ uirtutem consequitur, collata, amara, & mæstitiæ plena videbuntur. Nihil enim aliud iucundum est, quàm conscientia proba, & spes futurorum certior. Quòd si vultis firmiter credere iam moriturum hominem, vt a senio confectum, cum ei in memoriam primum reduxerimus magnificæ mensæ, insignis gloriæ, præcipuę laudis, & gestarum rerum, quas ex officio virtutis operatus est, tunc demum interrogemus, quibus maxime gaudet, & uidebimus non mediocri pudore ipsum propter illa commoueri, propter hæc autem, quæ rectè fecit, tanta lætitia gestientem, vt salire, & volare videatur. Sic & Ezechias, cum ægrotaret, non 4. Reg 20 mensæ delitiarum plenæ recordabatur, non eximiæ gloriæ, non regnorum, & imperij, sed iustitiæ, ac rectæ conscientiæ. Memento enim, inquit, quomodo ambulauerim in conspectu tuo in via recta. Paulum 2. Tim. 4. quoque uide propter hæc exultantem, ac dicentem: Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui. Sed quid aliud, inquies, Paulus poterat dicere? Honores certè, gloriam, cæteraque huiusmodi, nec parua, nec pauca. An non audis ipsum dicentẽ; Sicut Galat. 4. Angelum Domini suscepistis me, sicut Iesum Christũ, & si possibile fuisset, oculos vestros effodientes, dedissetis mihi? Nihil autem horum omnium, sed labores, sed pericula, & repositas pro his sibi coronas in mediũ attulit. An ignoratis quemadmodum in die nouissimo acerba recordatio est delictorum, quomodo funditus cor euertit, quomodo summis doloribus cruciat? Tũc igitur, tunc iucunda bene actæ vitæ memoria quasi tranquillitas post tempestatem veniens, conturbatam facile animam consolatur.

10 Ho. 34. in imperf. in Matt. IDEM ait. Antiquorum infrigidatio erat, cognoscere mundi spatia esse longinqua: & quamuis ante finem mundi in manu Dei essent iturí, tamen quodammodo negligentes eos faciebat circa iustitiam, & refrigescere faciebat animos eorum expectatio sæculi longioris: ideo ergo quamuis non per omne sæculum uixerint, tamen totius sæculi grauamina, & impedimenta pertulisse uidentur. Item tunc mundus in iuuentute constitutus, omnibus bonis prosperabatur, & fælix erat; nunc autem mundus senescens, omnibus aduersitatibus præmitur, & ideo concupiscibilis non est. Qui ergo tunc fuerunt homines, cum maiori difficultate & labore iustitiam seruauerunt, quia ipsa

sa felicitas mundialium rerum satis impedimentum est animæ ad iustitiam faciendam. Nunc autem facilius homines, iustitiam facere possunt, quia ipsa aduersitas, & angustia mundialium rerum adiuuat animam ad iustitiam faciendam. Sicut facilius est homini pauperi, & in angustia constituto disciplinam tenere, diuiti autem, & abundanti difficile, sic illis inter gaudia mundi difficile fuit tenere iustitiam, nobis autem inter tribulationes mundi facile. Multum ergo tunc bonus erat, & fortis in fide, qui poterat euadere uanitatem, nunc autem multùm iniustus non deserens. Primi ergo, qui ad vineam uenerunt, aiebant, Hi nouissimi una hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei, & æstus? Ergo pondus, quod dicit, opus iustitiæ significat, quia graue est homini carnali amare iustitiam. Æstum autem dicit concupiscentias sæculi, quas tunc patiebantur, mundi iuuentute florente.

Matt. 9.

Matt. 20.

11 IDEM dicit: Nihil tam stultos homines facit, sicut malitia, nihil sapientiores reddit, quàm uirtus; etenim gratos, benignos, mites, humanos, mansuetos, lenes efficit. Quid ita affectis prudentius? Fons, mater, radix sapientiæ virtus: non secus ac malitia omnis ex stultitia oritur: siquidem superbus & iracundus, quoniam sapientia carent, his affectibus absumuntur. Ideo ait Propheta: Non est sanitas in carne mea a facie iræ tuæ, non est pax ossibus meis a facie insipientiæ meæ, ut omne peccatum è stultitia ortum habere demonstret. Nam qui virtuti studet, qui Deum timet, is sapientissimus est. Initium sapientiæ timor Domini.

Ho. 40. in Ioan vo. 3.

Psal 37.

Eccl. 1.

12 IDEM dicit: Sancti uirtutem operabantur propter ipsam, non regni, aut gehennæ intuitu. Quantis igitur lachrymis digni, qui, cum tanta polliceatur Deus, vt uirtuti studeamus, nec sic audimus eum. Nunc perinde fit ac si rex quidem hæredes suos, & cohæredes filios volens facere, post innumera etiam alia beneficia contemnatur. Princeps autem latronum, qui innumeris malis & nos, & parentes nostros affecit, & impleuit, & confundens nostram, cum gloriam, tum salutem, unico duntaxat obolo monstrato adoratur a nobis. Regnum promittit Deus, & contemnitur, gehennam apparat diabolus, & honoratur: hic diabolus est, ille uerò Deus. Sed uideamus præceptorum discrimen. Si enim nihil horum esset, & hic non esset diabolus, ille uerò non esset Deus, & hic non gehennam, nec ille regnum exhiberet, nonne ipsa mandatorum natura sufficeret ad hoc persuadendum? Quid igitur uterque imperat? Hic, ea quæ confundunt, ille, ea quæ gloriosos reddunt: hic, ea quæ innumeris inuoluunt calamitatibus, ac turpitudinibus, ille, ea quæ multum refrigerij concedunt: ille dicit: Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus uestris: hic inquit, ferox esto, & immansuetus, & iracundus, & bestia magis, quàm homo. Nonne suauior mansuetudo, quàm ira, & temeritas? Nam mansuetus quidem sibijpsi dulcis, & aliis est utilis: iracundus uerò & sibi insuauis, & aliis damnosus. Quemadmodum enim dies candidus ac lucidus, & hiems plena conturbatione inter semultum distant, ita etiam iracundi, ac mansueti animę.

Hom. 6. in Act. Apo.

Matt. 11.

13 IDEM exponens locum illum; Omnis disciplina in præsenti videtur non esse gaudij, sed mæroris, postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiæ, dicit. Qui amara bibunt antidota, patienter ferunt quidem primum molestiam, & tunc sensum percipiunt sospitatis. Tale quiddam est etiam virtus, tale quoque malitia. In ista primum est voluptas, & sequitur ægritudo, in illa verò primum est mæstitia, & tunc iucunditas procreatur. Sed nihil simile est, cum primum aliquis contristatur, & postea gaudio perfruitur, & cum primò gaudetur, postea in mærores incidere. Et quomodo hoc? Hic enim, timor futuræ tristitiæ domat præsens gaudium, illic autem, spes futuræ iucunditatis, detrahit præsenti tristitiæ. Ex hoc contingit, vt illic numquam prorsus gaudeatur, hic autem numquam tristitia dominetur. Et non in hoc tantum differentia constat, sed quia neque temporis in utrisque declaratur æqualitas, quia malitiæ gaudium temporale est, in spiritualibus verò, gaudium est, & iucunditas sempiterna. Item dixit Paulus. Omnis disciplina in præsenti uidetur non esse gaudij, sed mæroris. Bene dixit, videtur, quia non est, inquit, res tristitiæ disciplina, sed videtur esse. Qualis namque mæror est, qui existat occasio gaudiorum? sicut nec voluptas est, quæ sit causa tristitiæ. Postea verò, inquit, fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiæ, non fructum, sed fructuum abundantiam numerosam.

Ho. 30. in c. 12. epist. Pau ad Heb. to. 4.

14 IDEM inquit: Nihil uirtuti par. Hæc enim & in futuro sæculo à gehenna nos eripit, & regni largitur nobis possessionem, & in præsenti uita nos omnibus superiores constituit, qui temerè & incassum nobis insidiari conantur, nec hominibus tantùm, verùm & ipsis dęmonibus fortiores efficit. Quid igitur huic sit æquale, cum non tantum hominibus insidias parantibus, verùm & dęmonibus superiores reddat ipsam sectantes? Virtus autem est, omnia humana despicere, & per omnes horas futura cogitare, nulli inhiare præsentium, sed scire, quòd omnia humana umbra sunt. & somnium, & si quid his uilius. Virtus quasi mortuum ad huius uitæ res efficit, & ad nocentia quidem animæ saluti tanquam mortuum operatione carere, ad spiritualia uerò sola uiuere, & operari. Sicut Paulus dicebat: Viuo autem iam non ego, viuit autem in me Christus.

Ho. 72. ad pop. Ant.

Gal. 2.

15 HIERONYMVS ait. Pythagorica & illa præcepta sunt: Amicorum omnia sunt communia: & amicum seipsum esse alterum: duorumq; temporum maximè habendam curam, mane, & uesperi, idest eorum, quæ acturi sumus, & eorum quæ gesserimus. Post Deum veritatem colendam, quæ sola homines Deo proximos faciat. Illaq; ænigmata Aristotelis ad virtutem sunt accommodata: Cor non comedendum, id-est mærorem de animo proijciendum. Per viam publicam nè ambules, ideſt nè multorum sequaris errores. Hirundinem in domum non recipiendam, id-est garrulos, & verbosos homines sub eodem tecto non habendos.

In Apologia aduers. Ruffin. l. 2

16 IDEM dicit. „Consuetudo est, quæ aut uitia, aut virtutes alit, quæque in his plurimum ualet, cum quibus ab ineunte ætate simul creuerit. Optimi sunt ad institutionem morum primi quique anni: habent enim in se lentum quiddam & molle, quod facile formari queat, atque ad arbitrium violentis trahi, & in cunctis ferè rebus citius assuescatur omne quod tenerum est. Nouellas adhuc & uix firmæ radicis arbusculas, dum ad omnem ductum sequaces sunt, in quamlibet partem flecti facilè est, quæ natura plerumque curuatæ, cito ad arbitrium colentis corriguntur. Tenera adhuc & primæ ætatis animalia, sine labore domari solent, quantoque citius à uagandi libertate dissueta sunt, tanto facilius uel colla iugo, uel frenis ora insuescunt. Ipsa quoque literarum studia teneris melius inseruntur ingeniis, idque pœnitus inhærere sensibus solet, quod primitus sederit in mente. Hoc idem plurimum etiam in bene uiuendi ratione ualet, dum adhuc mobilis est ætas, & animus duci facilis: exercenda boni consuetudo, & iugi meditatione confirmanda est: occupandum est optimis rebus ingenium, & sanctæ conuersationis usus altius inserendus est. Tunc uerò ad perfectionis fastigium animus ascendit, & longæ consuetudinis beneficio utitur ad bene uiuendi facultatem, & virtutes suas ipse

Inepist. 1. quæ est ad virg. Demetriad c. 9. Simile.

etiam

etiam miratus secum, quodammodo in se putabit natum, quod didicit.

17 IDEM in enarratione illius loci: Vade ad formicam, ò piger, & considera vias eius, & disce sapientiã, quæ, cum non habeat ducem, neque præceptorem, parat æstate cibum sibi, & congregat in messe, quod comedat, inquit. Si tantillum animal principe carens, & rationis expers, natura duce sibi prouidet in posterũ, multò magis tu ad imaginem Dei conditus, ad videndam eius gloriam uocatus, doctorum magisterio adiutus, ipsum Conditorem habens ducem, debes in præsenti bonorum operum fructus congregare, quibus in æternum uiuas in futuro. Hæc enim uita in eo messi comparatur, & æstati, quod nunc inter ardores tentationum tempus est colligendi futurorum merita præmiorum. At dies iudicij similatur hiemis rigoribus: quia tunc nimirum nulla relinquitur facultas pro vita laborandi, sed tantum cogitur quisq; de horreo priscæ actionis proferre quod recondidit. Formica erit strenuus quisque, & prouidus operarius, qui in præsenti vita uelut in æstate, fructus iustitiæ quos in æternum recipiar, sibi recondit. Sapientia ergo bene operandi, discenda est a formica.

Lib. 1. in c. 6. Prouerb. 8.

18 IDEM edisserens verba illa: Qui negligit damnũ propter amicum, iustus est, dicit. Si hoc de generali pecuniæ largitione, & puro homine amico rectè dicitur, quanto magis iustitiæ corona dignus est, qui propter eum, qui dixit: Dico uobis amicis meis, nè terreamini ab his, qui occidunt corpus, uel uendens, quæ possidet, pauperibus tribuit, uel rapinam bonorum suorum cũ gaudio suspicit, uel certè ipsam in passione carnem mortificandam, siue occidendam tradit?

Lib 2. in c. 13. Prouerb Lucæ 12.

19 IDEM exponens illa uerba: Prouerbium est: Adolescens iuxta uiam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea, inquit. Constat plerosq; in senectute Domino donante mutati à uitijs, quæ adolescentes habuerant, & è contra nonnullos illo se deserente deserere circa senium uirtutes, quibus ab adolescentia videbantur illustrati. Sed quia multò sæpius quisque mores, quibus ab adolescentia imbutus est, in reliquum uitæ tempus exequi consueuit, prouerbium esse dicit, quia quod adolescens quisque cœperit, in senecta non mutauerit: nõ tamen ipsum semper ita uenire confirmat. Idcirco autem huiusmodi prouerbium ponit, vt auditores suos à prima ætate uirtutibus studere persuadeat, nè fortè in senectute non possint deserere studia, quibus in genera ætate mancipari despexerant. Nam & quo semel est imbuta, recens seruabit odorem, testa diu. Et Græca narrat historia, Alexandrum potentissimum regem, orbisq; domitorem, & in moribus, & in incessu Leonidis pædagogi sui non potuisse carere vitijs, quibus paruulus adhuc fuerat infectus.

In cap. 22.

20 IDEM ennarrans locum illum: Antequam rumpatur funiculus argenti, & recurrat uita aurea, & conteratur hydria super fontem, & confringatur rota super lacum, & reuertatur puluis in terram suam sicut erat, & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, uniuersa uanitas, ait. Præmiserat in exordio huius capitis. Memento Creatoris tui in die iuuentutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis tuæ, antequam veniat dies malitiæ, & antequam tenebrescat Sol, & Luna, tunc cœptam sententiam simili fine concludit dicens: Antequam rumpatur funiculus argenti. Funiculus autem argenti candidam hanc uitam, & spiramen, quod nobis de cœlo tribuitur significat. Rursus quoque vitæ aureæ anima est, quæ illuc recurrit, vnde descenderat. Porrò contritio hydriæ super fontem, & confractio rotæ super lacum, per metaphoram, mortis ænigma sunt. Quomodo enim hydria, quæ conteritur, cessat haurire, & rota, per quam de laqueo & puteis leuantur aquæ, confracta fuerit, aquæ vsus intercipitur, ita & cum funiculus argenti fuerit interruptus, & animæ riuus recurrit ad fontem, interibit homo. Cum ergo interire debeat homo, pulchrè post descriptionẽ interitus humani, exordium libri sui reperens, ait: Vanitas, vanitatum, dixit Ecclesiastes, & omnia vanitas. Cum enim cunctus mortalium labor, de quo in toto volumine disputatum est, huc perueniat, vt reuertatur puluis in terram suam, & anima illuc redeat, vnde sumpta est, magnæ vanitatis est in hoc sæculo laborare, & nihil profutura conquirere.

In c. 1. Ecclesiastes,

AMBROSIVS sic habet. Qui diligit argentum, non satiabitur argento, nec est finis acquisitionis eorum. Si quæris thesauros, accipe inuisibiles, & occultos, quos in cœli altissimis, non quos in terrarum venis requiras. Esto pauper spiritu & eris dives, quia non in abundantia diuitiarum vita est hominis, sed in uirtute ac fide. Istæ te diuitiæ verum diuitem facient, si fis in Deum dives. Iacob non mundi huius copias, sed virtutum disciplinas sibi sũppetere gaudebat. Qui studiose virtutem fuerit persecutus, primatus benedictionis accipiet, sicut patriarcha Iacob, qui continentia, & fide humanarum supplantauit vestigia passionum: Iste ait, Misericordiam mei habuit Deus, & sunt mihi omnia. Hanc itaque misericordiam nos fide, studio, operibusq; mereamur. Quibus disciplinis inuenit Israel gratiam Dei, & per ipsam omnia. Virtutes nobis substituamus hæredes, quas sanctus Abraham in Isaac filio suo substituit sibi, omen operum suorum deputãs hæreditatem sapienti, & iusto viro, nec vllum ius hæreditarium ancillis, uel ancillarum filijs derelinquens, sed tantummodo donationis munera. Perfectæ enim virtutes totum accipiunt gloriæ patrimonium. Hæc cum audit mens, auertit se a voluptate, virtutique adiungit, veri decoris admirans gratiam.

21 *Lib. 1. de Cain, & Abel. c. 6. 10. 11 Psal. 24. Eccl. 1.* *Gen. 25.*

IDEM vbi docet, quòd munera Cain Deo non fuerunt accepta, quæ post dies obtulit ex fructibus terræ munus Domino, ait. Prima uoti gratia est celeritas solutionis Abraham filium suum in holocaustum iussus offerre, non post dies, vt Cain obtulit, sed exurgens nocte strauit asinam suam, & adhibuit secum duos pueros, & Isaac filium tuum, & concidens ligna ad holocaustum, surgens abijt, & venit ad locum, quem dixerat ei Deus die tertia. Primò aduerte immolantis studium maturum, atque festinum, vt mora expectationis non esset, nisi donec audiretur oraculum. Alibi etiam, cum visus esset Deus Abrahæ ad illicem Mambre, respiciens Abraham vidit tres viros: & videns occurrit obuiam illis ad ostium tabernaculi sui, & adorauit super terram, & dixit: Domine si inueni gratiam ante te. Cognosce celerius studia deuotionis: Cucurrit, inquit, & accepit vitulum vnum, tenerum, & bonum, & dedit puero, & festinauit facere eum: vbiq; impigra deuotio, & ideo fuit Deo eius munus acceptum. Habes alibi, vt solis ortum oratione præuenias. Occurre, inquit, ad solis ortum. Habes in Euangelio dicentem Iesum: Zachæe festinans descende, & ille festinans descendit, & accepit eum gaudens. Et ideo probauit Dominus eius affectum, & eum celeri remuneratione donauit, dicens: Quia hodie salus domui huic facta est. Festinauit enim & Dominus ad beneficium, & ideo non expectauit vt promitteret, & impleret omnia, sed ante fecit postea declarauit. Dixit enim, facta est salus: quod utique præuenienti seruit, non promittẽti. Ideo patres nostri festinantes manducabant pascha, succincti lumbos, & pedes suos calceamentorum exuentes vincula, & tanquam onus corporeum deponentes, vt essent parati ad transitum. Pascha enim Domini transitus est à passionibus ad exercitia virtutis. Cito ergo virtutem quære anima, vt cito etiam audias sicut audiuit & Iacob: Quid est hoc, quod tam cito inueniisti fili mi? Et ille respondit: Voluntas Dei fuit, vt cito inuenirem. At verò Pharao, qui opinionibus uanis & inanibus studium impendebat suum, ranis repleto Ægypto, sonum inanem rerũ, & strepitum varijs reddentibus,

In cap. 8. Gen. 22. *Gen. 18.* *Psal. 38.* *Isa. 40.* *Luc. 19.* *Eccl. 13.* *Cant. 1.* *Exo. 8.*

bus,dicēti Moysi: Constitue mihi quando pro te orē, & pro populo tuo,vt exterminet Dominus ranas,cum debuerit in tāta positus necessitate rogare, vt iam oraret nec differret,respondit: Crastina die,orioſus,& ne gligens moræ,pœnam Aegypti soluturus excidio.

23 IDEM explicans illa verba: In quo corrigit adolescentior viam suam?in custodiendo sermones tuos, ait. Optimè dixerat Dominus: Bonum est viro,cum portauerit iugum ab adolescentia sua, sedebit solitarius,& tacebit,& leuabit se supra se. Non solum tollere iugum verbi,sed in iuuentute debemus tollere. Præueniamus ergo iuuē tutis annos correctione congrua, vt magis dicamus singuli,Deus,qui pascit me a iuuentute mea,quam recordationem habentes lapsuum, deſleamus,dicentes: Delicta iuuentutis meæ, & ignoran tiæ meæ nè memineris. Bonum est homini, cum tulerit iugum in adolescentia. Ei autem, qui post decursæ iuuentutis annos iugum tulerit, non est statim perfectum bonum. Stimulant enim eum peccata sua, exagitat conscientiam,consuetudo peccandi, & vsus erroris instabilem facit: hactandum est diu huiusmodi viro, vt abolere faciat inueterata, atq; diuturna: huic in periculo res est,illi in bono. Deniq; sedebit ille singulariter,quasi is,qui facilè non inueniat æqualem, singularibus donatus præmijs, & sedebit quietus,& feriatus ab omni interpellatione mundanæ solicitudinis,& uoluptatis,& diuinis suadebit oraculis, quæ solent singulariter sedentibus reuelari. Sedebit solus,non solum secretus a turbis, verumetiam segregatus a meritis plurimorum. Denique reuelationes illi diuinæ gratiæ refulgebant, cuius muneris fructum pro mercede adipiscebatur, quia a iuuentute sua iugum verbi suscipiendum putauit, nec trahenda longo diutius fune peccata. Potest adolescentior iste,qui fecit bonum, tollendo in iuuentute iugum verbi nondum perfectus, qui adhuc iunior segregās se à colloquijs æqualium,quę plerumq; corrumpunt bonos mores, & contagia uolens fugere peccantium, ita intelligi singulariter sedere, & silere, nè rudis ætatis facilitate labatur,sed intendere seniorum præceptis,laudandus eò, quia prius vult loquenda cognoscere,quam proferre quæ sentiat, antequam loqui discat, timens nè multiloquio peccatum contrahat. Vnde puto & Pythagoram illum Philosophum imitatorem iuuenis huius prophetici institutisse sectam,vt discipuli sui quinquennio non loquentes, tanto silentio loqui discerent: cum præsertim & Dauid superioris ætatis quam Pythagoram fuisse non dubium sit,qui ait: Dixi,custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam. Et quia fortè aliquando aliquid locutus esset incautius, ideo postea a Deo poni ori suo custodiam postulauit. Isaias etiam cum audisset, Clama,non prius clamauit, quam audiret quid clamare deberet. Respondit enim: Quid clamabo: & dictum est ei: Omnis caro fœnum. Vterque igitur iuuenis prædicandus,ille tamen serius, hic cautus,ille seipso contentus, & numquam sibi solus, iste pulchram ætati lubricæ disciplinam asciscens silentij,nec adhuc sibi abundans, sed alijs se timens credere, quærens tamen a iuuentute congregare, quæ in senectute,& sibi,& proximis suis prosint. Ne dicatur ei: Quæ in iuuentute non collegisti, quomodo inuenies in senectute?Ergo is,si in consilio seniorum sederit. manum adhibebat ori suo,vt audiens sentētias colligat, quas sibi ad maturiorem seruet ætatem. Quemadmodum Ioannes, cum caput suum supra pectus Iesu Domini reclinaret, hauriebat profunda secreta sapientiæ. En tibi iuuenem, qui uiam suam in iuuentute correxit. Piscator erat cum fratre suo,viam sæculi cœperat currere,sed auditis Christi imperijs,deseruit viā mundi,secutus est Christum. Probauit,quia in eo corrigit iunior viam suam, si Christi verba custodiat, dicens ad eum: Diligamus vbera tua super vinum. Bibēs hoc uinum,aperuit oculos suos, & vidit viam rectam, reliquit uias tortuosas, dicens: Recti diligunt te, uel æquitas dilexit te, hoc est, non flexuosa itinera te sequuntur,sed solus ad te potest iustitiæ trames peruenire. Hic iuuenis,qui potest corrigere viam suam, iunior est ætate,non moribus: & habet in primo flore iuuentutis suæ senilem intellectum,de quo ait: Canicies aūt est intellectus hominibus, quibus maturitas consilij, grauitasq; suppetit. Vnde & Hieremiæ dicitur: Noli dicere,quia puer sum. Et utique erat ætate iuuenis,sed prohibet eum iuuenem se dicere, qui esset maturioris prudentiæ. Daniel,cum puer esset,accepit spiritū,quo dignus senectutis primatu haberetur,vt redargueret senes,ipse non senior longæuitate,sed gratia. Erat etiam in illo ætas senectutis,vita immaculata.

Serm. 2 in Psal. 118. Trin. 3. *Psal. 24.* *Gen. 15.* *Gen. 22.* *Psal. 38.* *Isa. 40.* *Luc. 19.* *Eccl. 13.* *Cant. 1.* *Exo. 8.* *Hier. 1.*

25 IDEM exponens verba illa: In toto corde meo exquisiui te,ne repellas me à mandatis tuis, arguit eos, qui virtutem negligenter operantur,dicens. Salomon, qui ex toto corde quærebat Deum sapientiam postulans,& quia non opes sibi regias, sed diuinæ munus gratiæ deposcit,accipere meruit sapientiæ disciplinā, repletus est,vt cognosceret mandata omnia. Qui autem non habet,vt in corde suo exquirat Deum,& facit quidē opus Dei,sed negligenter facit,maledictō subiectus est,sicut legimus,quia maledictus omnis, q; opus Dei facit negligenter. Meritō ergo repellitur,quia maledicto dignus est,q; polluit magis, & impedit opus, quod negligenter putauerit exequendum. Incuriosus ac remissus aliquis,cum talis sit,repellitur,quia non in toto corde exquirit Deum. Quid sit autem repelli consideremus. Lectum est enim: Sicut vulnerati dormientes in sepulchris,quorum non meministi amplius, & quidem ipsi de manu tua repulsi sunt. Aduertamus igitur quos vulneratos, & proiectos in monumentis repellit,quorum non meminerit amplius. Isti sunt,qui à mandatis Dei repelluntur: & quia à mandatis Dei repelluntur, repelluntur vtique de manu Dei. Meritò Angelo Laodiciæ dicitur. Hæc dicit testis fidelis & verus: Scio opera tua,quia neq; frigidus es, neq; calidus, sed quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo. Apertè negligentiam,grauiori damnat iudicio, quàm imprudentiam. Frigidus est enim,qui fidem nescit, calidus est, qui Spiritus sancti feruore succensus est. Qui enim calorem fidei non habet,tolerabilius illi fuerat fidem non accepisse,quàm neglexisse. Est enim tepidus peior frigido: vt Iudæus, qui sibi videtur fidem habere,quam non habet. Quantò toleratiorem causam gentilis habet,qui potest dicere: Non cognoui legem,non audiui prophetas, ideo non credidi, quam ille,qui legit omnia,& non credidit.

In eadem concione. 3. Reg. 3. *Hiere 48.* *Psal. 87.* *Apo 3.*

AVGVSTINVS sic habet. Exhortans Paulus homines ad virtutem,exemplum posuit de vitiosa hominum affectione. Nam qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet, vt corruptibilem coronam accipiat: quemadmodum aliò in loco Scriptura, cum ad amorem sapientiæ homines hortaretur, quærendam dixit esse sicut pecuniam. Hoc dixit, quia notum est amatores pecuniæ quantis patienter laboribus, doloribusque subdantur, à quantis se contineant voluptatibus, siue cupiditate augendi pecuniam, siue timore minuendi, quanta lucrum sagacitate senectentur, & prudenter damna deuitent rectè admoniti sumus sic amare sapientiam,& virtutem, vt eam nobis thesaurizare auidissimè cupiamus, atq; vt nobis magis,magisque acquiratur, nec aliqua ex parte minuatur, & perferamus molestias,& libidines refrenemus, & prouideamus in posterum,& innocentiam, beneficentiamque seruemus.

26 *Lib. 4. contra Iulia. Pelagian. ca. 7. 1. Cor. 9. Prou. 2. Simile.*

IDEM vbi illa enarrat verba: In quo corrigit adolescentior viam suam?in custodiendo sermones tuos, sic ait. Interrogat se, & respondet sibi: in quo corrigit iunior viam suam? Respondet: In custodiendo verba tua. Quid? Desperandus est senior?aut in abo corrigit etiam senior viam suam, quàm in custodiendo verba

27 *Cōcione 5. in Ps. 118. in. 8.*

Dei?

Dei? An fortè admonitio est, quæ ætate potissimum fieri debeat, secundum illud: Fili a iuuentute tua excipe doctrinam, & vsque ad canos inuenies sapientiam. *Eccl 6.*

Est & alius intellectus, vt ille hic agnoscatur filius Euã gelicus iunior, qui profectus à patre in regionem longinquam, effudit substantiam suam viuens cum meretricibus prodigè, & posteaquam porcos pauit, egestate præssus reuersus est ad semetipsum, & dixit: Surgam, & ibo ad patrem meum. In quo enim correxit viam suam, nisi in custodiendo verba Dei, quæ tanquã panem paternum esuriens concupiuit? Neque enim corrigit uiam suam frater eius senior, qui dixit. Ecce tot annis seruio tibi. Iunior ergo ille correxit viam suam, quam se ita deprauasse confessus est, vt diceret: Iam non sum dignus vocari filius tuus. *Luc. 13.*

28 *In tract. de pass. Dom. qui habetur inter incerta opera ipsius. c. 9.*

BERNARDVS inquit. Sunt nonnulli, qui bona quidem opera faciunt, uel coactione, vel necessitate, vel consuetudine, sed ad hæc agenda nulla alacritate mouentur. Vitium hoc accediæ est, quo religiosi homines maximè affliguntur, quod, quendam torporem incutit animo, vt ipsis omnia exercitia spiritualia quasi insipida videantur, & in graue tædium conuertantur. De quo ait Psalmista: Dormitauit anima mea præ tædio. Et alibi. Omnem escam abominata est anima eorum, & appropinquauerunt vsque ad portas mortis. Tantum quippe aliquando affligitur hoc vitio anima bonorum, vt omnem escam, idest omne spirituale exercitium abominetur, vt nec orare, nec legere, nec meditari, nec aliud opus bonum libeat exercere. Contra hoc vitium operatur, qui uiam mandatorum Dei currit, cum cor hominis dilatatur, idest spirituali iucunditate aperitur. Dicitur enim, naturaliter timore & tristitia cor claudi, securitate verò & lætitia aperiri. *Psal. 118. Psal. 106.*

Virtutis perfectio, in quo consistit, quæ etsi à paucis quaratur, tamen paulatim saltim acquirenda est.

Cap. XLI.

1 *Homil. 2. in Genes. to. 1.*

ORIGENES ait. Intarca Noe ligna extrinsecus, & intrinsecus bitumine liniuntur. Vult enim te architectus Ecclesiæ Christus non esse talem, quales sunt illi, qui de foris quidem apparent hominibus iusti, deintus autem sunt sepulchra mortuorũ, sed vult te, & corpore sanctum esse exterius, & corde intrinsecus purum: cautum vndique & castitatis, atque innocentiæ virtute munitam: hoc est intus, & foris bitumine esse linitum. [Infra:] De animalibus verò, ac bestijs, & pecoribus, quæ erant in arca, quæ nobis alia figura seruanda est, nisi quam Isaias ostendit, cum dicit: In regno Christi lupum cum agno, pardum cum hœdo, leonem & bouem simul ire ad pascua, eorumq; fœtus simul paleis vesci? Vel etiam illa figura, quam Petrus iam nunc in Ecclesia haberi docet, cum refert visionem vidisse, in qua omnia quadrupedia, & bestiæ terræ, ac volatilia cæli intra unum fidei linteum continebantur, quatuor Euangeliorum initijs alligatum? Si quis crescentibus malis, & inundantibus uitijs conuertere se potest à rebus pereuntibus, & caducis, & audire verbum Dei, ac præcepta cœlestia, hic intra cor suum arcam salutis ædificat. Longitudinem in ea, & altitudinem, & latitudinem in ea, fidem, spem, charitatemq; collocat. Fide Trinitatis ad longitudinem vitæ, immortalitatemq; descendit. Latitudine charitatis, indulgentiæ, & benignitatis fundat affectum. Altitudine spei, ad cælestia erigit & excelsa, super terram enim ambulans, in cœlis habet, conuersatione. Summam verò actuum suorum refert ad vnum. Scit enim, quia omnes quidem curruntsed vnus accipit palmam scilicet qui cogitationum varietate, & instabilitate mentis non fuerit multiplex, quia in cubito consummandam arcã in summo præceperat Dominus Noe. Deintus sanè, & deforis bituminabis eam, corde fidem gerens, ore confessionem proferens: intus scientiam, foris operam habens: intus corde mundus, foris castus corpore incedens. In ista arca diuersæ sunt cellæ diuersarum virtutum, & profectuum. *Cap. 11.* *Actor. 10.*

IDEM exponens Iudæorum peregrinationem per mansiones varias, & eas applicans moribus, ait. Prima profectio eorum fuit de Ægypto ex Rameſſe, & inde profecti uenerunt in Soccoth, & de Soccoth profecti uenerunt in Othon ad Epauleum iuxta mare. Tum deinde quòd ibi nubes eos præcesserit, & secuta sit petra, de qua biberunt aquam, transierunt etiam per mare rubrum, & venerunt in desertum Syna. Multa, quæ in itinere isto Iudæis contigerunt, in figura contigisse exponit Paulus Corinthijs. idemq; in reliquis, de quibus ipse non loquitur, intelligendum est. Leuantes ergo filij Israel de Rameſſe uenerunt in Soccoth, & profecti de Soccoth venerunt in Othon. Si quis est, qui cupit obscuros huius mundi actus, & errorum tenebras derelinquere, primo omnium ex Rameſſe ei proficiscendum est. Rameſſe verò interpretatur commotio tineæ. Si ergo vis uenire in Soccoth, vt Dominus tibi dux fit, & in columna nubis te præcedat, & sequatur te petra, qui tibi escam, & potum spiritualem præbeat, proficiscere, & exi ex Rameſſe, nè thesaurizes tibi vbi tinea exterminat, & ubi fures effodiunt, & furantur. Hoc est, quod aperte & Dominus in Euangelijs dicit. Si uis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo, & veni sequere me. Hoc est ergo proficisci de Rameſſe, & sequi Christum. Venerunt autem in Soccoth Soccoth in tabernacula intelligi apud Hebræos tradunt interpretes nominum. Cum ergo derelinquês Ægyptum discusseris à te tineas totius corruptelæ, & vitiorum incitamenta reieceris, habitabis in tabernaculis. Habitatio autem tabernaculorum, expeditum, & absque vllis impedimentis indicat esse eum, qui festinat ad Deum. Sed nec in hoc quidem standum est, vrgenda est profectio, mouenda sunt castra etiam de Soccoth, & festinandum est, vt ueniamus in Othon, quod interpretatur signa eis. Et meritò: hic enim audiens dici, quia Deus antecedebat eos in columna nubis per diem, & per noctem in columna ignis, ostendens tibi Deus mysterium resurrectionis, & tunc incipiet te deducere Deus, & ipse tibi uiam salutis ostendere. De Othon conuersi, iter fecerant inter Epauleum, & inter Magdalum, quod est contra Beelsephon. Epauleum ascensio tortuosa interpretatur, Magdalum turris, Beelsephon ascensio speculæ, uel habens speculam. Tu fortasse credebas, quia iter quod Deus ostendit planum erat, & molle, & nihil prorsus haberet difficultatis, aut laboris: ascensio est, & descensio tortuosa. Non enim procliue iter est, quò tenditur ad virtutes, sed ascenditur, & angustè, ac difficulter ascenditur, quia arcta & angusta est uia, quæ ducit ad vitam. Vide quantum consonat Euangelicum cum lege. In lege ostenditur uirtutis via ascensio tortuosa: in Euangelio dicitur arcta via, quæ ducit ad uitam. Est ergo iter quod incedunt, ascensio tortuosa, & ascensio speculæ, vel habens speculam. Ascensio ad actus pertinet, speculæ ad fidem. Ostendit ergo, quia & in actibus, & in fide multa est difficultas, & multus labor. Sed est in hoc itinere turris, de qua Dominus in Euangelio dicit: Quod uolens ædificare turrim, prius cõputat sumptus, si habet vnde perficiat. Ista est ergo turris, sedes ardua, & excelsa uirtutum. Post hæc venis ad mare, nõ enim iter vitæ sine tentationum fluctibus agitur, sicut & Apostolus dicit: Omne, qui pie volunt uiuere in Christo, persecutionem patientur. Quia, ut Iob pronũciat, tentatio est uita hominis super terram. Hoc est ergo uenisse ad mare. Sed si Moysen, idest legem Dei sequens agas hoc iter, Aegyptius te quidem persequitur. Vt autem videas quanta diuinius tibi parantur au-

2 *Hom. 5. in c. 12. 13. et 14. Exodi.*

Exo 14.

Apoc. 4.

4 *Homil. 6. inter 16. variat. to 5.*

Gal 5.

2. Cor. 10.

Lut. 14.

Gen. 19.

5

bat

xilia,si ab Aegyptijs recedas,quantis adiutoribus uteris: Leuauit, inquit,Angelus Domini, qui antecedebat castra Israel,& abijt post illos. Eleuauit & columna nubis à facie eorum,& stetit post eos, & intrauit inter castra Aegyptiorum, & Israelitarum. Hæc columna nubis populo quidē Dei efficitur murus, Ægyptijs verò obscuritatem imponit,& tenebras. Tantus ergo protectus auxilijs, non te Aegyptiorum equitatus, & quadrigarum formido perterreat. Sed ne dicas sicut quidam illorum, tanquam non essent sepulchra in Aegypto,ita eduxisti nos ut in deserto hoc moriamur. Melius fuerat nobis seruire Aegytijs, quàm mori in deserto hoc. Falsum hoc est,tentationis, & fragilitatis hæc verba sunt Longe enim melius est in eremo mori, quam seruire Aegyptijs. Qui enim in eremo moritur, hoc ipso quod separatus est ab Aegyptijs, & recessit à rectoribus tenebrarum, & de potestate Sathanæ, habuit aliquem profectum, etiam si ad integrum peruenire non potuit. Melius enim perfectam vitam quærenti est in itinere mori,quam ne proficisci quidem ad perfectionem quærendam. Vnde & eorum falsa est opinio, qui dum nimis arduum iter uirtutis exponūt, dumq; multas eius difficultates, multaq; pericula, & lapsus enumerant, nè ineundum quidem id, aut incipiendum iudicant. Sed multò melius est me in hoc itinere vel mori,si ita necesse est, quam inter Aegyptios permanentem necari,& falsis atque amarissimis fluctibus obrui. In fluctibus extincti sunt Aegyptij. Extinguit Aegyptium, qui non agit opera tenebrarum. Extinguit Aegyptium,qui non carnaliter, sed spiritualiter viuit. Extinguit Aegyptium,qui cogitationes sordidas,& impuras,uel depellit ex corde,vel omnino non recipit,sicut & Apostolus dicit: Sumentes scutum fidei,in quo possitis omnia tela nequitissimi ignea extinguere. Hoc modo possumus nos etiam hodie Aegyptios videre mortuos: possumus etiam ipsum Pharaonem uidere demergi, si tanta fide & uirtute viuamus, vt Deus conterat Sathanam sub pedibus nostris velociter.

Exo 14.

Apoc. 4.

4 CHRYSOSTOMVS inquit. Omnes homines,qui se studēt humo tollere,& inferere cælestibus, quique naturam mortalitatis euincere Angelicæ conuersationis æmulatione nituntur: remoneant se quantum possunt spiritu uirtutis a corpore, & penitus absistant a carnali concupiscentia. Morientes quidem super terram huic vitæ secundum imitationem passionis Christi. Qui enim Christi sunt, inquit Apostolus, carnem suam crucifixerunt cum passionibus,& concupiscentijs. His ergo talibus olera pro carnibus aqua pro vino, & cibus modicus pro dapibus opimis est. Propter quod & vigiliæ gratiores, quam somnus, & noctes pro diebus aguntur, & crebriora apud Deum per orationes colloquia. Et verè sicut Apostolus dixit: In carne ambulantes,non secundum carnem militāt. Qui autem ad plenam huius exercitij perfectionem, sicut in uerticem montis ascendere non ualent, saltem in secundo virtutis gradu consistere studeant, vt immoderatam carnalium concupiscentiarum abundantiam circuncidant, vt sanctæ ad Dominum vocationis non penitus alieni sint,& de his,quæ circa hunc mundum sunt,occupationibus non omnino teneantur. Ergo imitetur Loth,qui de terra Sodomæ,& Gomorrhę, cum igneis imbribus ardere cœpissent, manibus Angelorum eductis exiuit. Et cum iuberetur in montem confugere, & illic ab incendio vrbium damnatarum tutus manere, pigebat vt senex nè deficeret fuga, in montis ascensu,& ignibus deprehenderetur. Metuebat autem & Angelos,nè contradicens præcepto Dei, quod per ipsos acceperat,perimeretur ab ipsis,quia in montem confugere colluctabatur. Vnum ergo minimum de Sodomiticis urbibus oppidum ad salutis refugium donari sibi proposcit a Domino. Et qui altiora petere vitauit, minima autem pro multis poscere elegit,dat ei primum quidem in ciuitate modica de magnis illis,& optimis,& delicioſis vrbibus liberatis salutem,in magnis periclitans, in exiguo obtinet: propter quod & ipsa ciuitas,quę prius Balath vocabatur, Segor appellata est, idest saluatrix, ex hoc autem munere Dei, quo paruæ ciuitatis habitaculum meruerat à Domino, assumens audaciam ascendit in montem. Tales quidem,& nos efficiamur, vt primum effugiamus copiosas, & circumfluentes huius mundi delicias,quæ similes sunt Sodomitarum corruptis ex vbertate moribus terrarum,de quibus dicit Deus: Quia in saturitate panum luxuriabant. Coarctemus autem multa immodica,vt non incendamur ex multis epulis, & comessationibus, sicut incensæ sunt Sodoma, & Gomorrha,& confines earum. Post verò,moderata virtus nostra fragilitate, nutrietur anima procedente in melius refrenandi corporis consuetudinem. Ascendamus ad perfectam abstinentiam castitatis, sicut in ipsum montem salutis,& verticem virtutis confugientes à sęculi huius incendijs. Declaret fidem tuam quotidiana actio tua, confirmet tuam ad Christum charitatē euidens à carnalibus concupiscentijs discessio tua, nè quis te contra disciplinam,& decus nominis Christiani in deuijs ambulantem videns,dicat: Iste est ille,qui cęlestis vitæ sectator,qui electus a mundo,qui iam cęlestibus Angelis comparabatur,qui se in aduentum cęlestis regis præparabat. In hæc ergo post laudem opprobria deuenire præcauens,ita age,vt glorificetur per te magis quam blasphemetur Christus.

Gen. 14.

Ezec. 16.

Gen. 19.

5

6

7 IDEM dicit. Tria vobis mandata commendare volo,vt hæc mihi in ieiunio præstetis, vt nemini detrahatis,inimicum habeatis neminem, & omnem ex ore malam iuramentorum consuetudinem expellatis: oportebat quidem omnem uobis mandare uirtutem, sed hunc esse correctionis optimum modum puto,per partes legem capientes implere,& tunc ad alias ire. Sicut enim agro proposito agricola paulatim fodiens, sic ad finem venit, sic & nos legem hanc nobis ponamus,ut per quadragesimam præsentem,hæc tria mandata diligenter exerceamus, proculdubio cum bonæ consuetudinis custodiam prudenter exhibuerimns, cum maiori facilitate, & ad reliquas ueniemus, & ad ipsum disciplinæ verticem peruenientes,tum præsentem vitam bonam cum spe transigemus,tum & in futura cum multa Christo fiducia assistemus.

Homil. 3. ad popul. Antioch.

8 IDEM ait. Dic quæso, si tuum uideas filium quotidie scholam petentem, & tempore progresso nihil amplius inde lucrantem, numquid patienter feres? Nonne & flagella puero infliges Nos a diuina sumus gratia constituti, quasi spirituales filios vos ad hanc schalam vocantes, salutarem vobis doctrinam apponimus. Itaq; si nobis omne studium,& sedulitatem exhibentibus,& quotidie vos ad virtutes ducentibus semitam, uos in ijsdem permanetis, quanta uobis erit damnatio,cogitate. Hæc nunc dico,vt excitem,& persuadeam, nè inutiliter & incassum sanctæ dies Quadragesimæ transcurratis. Et quid dico sanctæ dies Quadragesimæ,cum ne vnum quidem diem toto vitæ nostræ tempore nos transigere liceat, si fieri potest, quo non aliquid spiritualis lucri nobis reponamus, vel per orationem,vel per confessionem,uel per beneficentiam,uel per aliam spiritualem quampiam actionem? Nam si Paulus talis ac tantus clamabat,dicens: Per singulos dies morior propter gloriam vestram. Itaq; si ille tantis præditus meritis, & tanquam Angelus in terra comparens, per singulos dies aliquid lucrari studebat, & spirituale sibi comparare merci monium, nec unquam desistere, quam nos habuerimus excusationem, qui non tantum omnibus priuati sumus meritis, verum & tot subiacemus delictis, quorū vel vnum,cum nobis adsit, potest nos ad ipsum perditionis barathrum deducere, & nullum habemus studium,vt hæc saltem corrigamus? Hæc dico,vt audien-

Homi. 73. ad popul. Simile.

1. Cor. 15.

tium

tium quisq; congruum tibi sumens remedium, ex his, quæ a nobis dicuntur, studeat ocyus, & a vexantibus vitijs liberatus ad sanitatem reuerti, & ad virtutis operationem semetipsum reddere industrium.

9 In epi. ad Hedibiã. to. 3. Luc. 10. Matt. 19. & 22.

HIERONYMVS inquit. Interrogas quomodo perfectus esse quis possit? Hoc idem in Euangelio legis doctor interrogat: Magister quid faciens vitã æternam possidebo? Cui respondit Dominus, vt mandata seruaret, & illo dicente hæc omnia feci, Dominus intulit, vnum tibi deest. Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me. Si vis ergo esse perfecta, & tollere crucem tuã, & sequi Dominum. Saluatorem, & imitari Petrum di cẽtem. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & sequere Saluatorem. Non dixit, da fratribus, da propinquis, sed da pauperibus, immo da Christo, qui in pauperibus pascitur. Fac tibi amicos de mammona iniquitatis. Pulchrè mammonam iniquitatis dixit: omnes. n. diuitiæ de iniquitate descendunt, & nisi alter perdiderit, alter non potest inuenire. Vnde & illa vulgata sententia mihi videtur esse verissima: Dives, aut iniquus, aut iniqui hæres. Vis esse perfecta, & in primo stare fastigio dignitatis, fac quod fecerunt Apostoli: vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & sequere Saluatorem, nudam, solamq; crucem nuda sequaris, & sola. Non vis esse perfecta, sed secundum vis tenere gradũ virtutis, dimitte omnia quæcumq; habes, da filijs, da propinquis. Qui habet duas tunicas det alteram non habenti. Quid si Scythiæ frigora sint, & Alpinæ niues, quæ non duabus, & tribus tunicis, sed vix pecudũ pellibus repelluntur? Quidquid ergo corpori nostro sufficere potest, & humanæ succurrere imbecillitati, hoc vna appellanda est tunica, & quidquid in præsentibus alimentis necessarium est, hoc viuus diei victus appellatur.

10 In quæs. 12 eiusdẽ ep.

IDEM enarrat locum Pauli in epistola prima ad Thessalonicenses; Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, vt integer spiritus vester, & anima, & corpus sine querela in aduentu Domini nostri Iesu Christi seruetur, sic inquiens. Supra dixerat: Spiritum nolite extinguere. In quo enim feruor spiritus multiplicata iniquitate, & charitatis frigore non torpescit, in hoc spiritus nequaquam extinguitur. Deus igitur pacis sanctificet vos per omnia. Qui sanctificatur, & in omnibus perfectus est, in hoc spiritus, & anima, & corpus in diem Domini conseruatur. Corpus integrũ est, si singulorum membrorum vtatur officijs, verbi gratia, si operetur manus, pes ambulet, oculus videat, audiat auris, & omnia membra secundum virtutẽ producant actus suos. Integrum etiam corpus est, tenens caput, ex quo omne corpus connexum, atque compactum accepit augmentum in ædificationem corporis Christi. Iuxta hunc modum & animæ integritas conseruanda est, quæ dicere potest. Benedic anima mea Dominum, qui sanat omnes infirmitates tuas, & de qua scriptum est: Misit verbum suum, & sanauit eos, Spiritus quoque in nobis integer conseruatus, quando non erramus in spiritualibus, sed viuimus in spiritu, acquiescimus spiritui, & opera carnis mortificamus spiritu, afferimusq; omnes fructus eius, charitatem, gaudium, pacem &c. Nos ergo in præsenti loco spiritum, qui cum anima & corpore integer conseruatur, non substantia Spiritus sancti, quæ non potest interire, sed gratias eius, donationesq; accipimus, quæ nostra vel virtute, vel vitio, & accenduntur, & extinguuntur in nobis.

11 Ep. ad amicũ, quẽ instituit in scientia diuina.

IDEM inquit. Quia tibi per nouam gratiam omnis lachrymarum causa detersa est, quæ de peccatis cõ surgebat, age, caue, curre, festina. Age vt spiritualiter proficias: caue, nè quod accepisti bonum, incautus, & negligens custos amittas: curre, vt non negligas; festina, vt celerius comprehendas.

IDEM vbi illa enarrat verba: Indicabo tibi o homo quid sit bonum, & quid Dominus quærat à te: vtique facere iudicium, & diligere misericordiam, & solicitum ambulare cum Deo tuo, dicit. Quia ignoras quomodo pro peccatis tuis Deum possis placare, ego respondebo tibi quid Deus quærat, qui posset accipere, quod danti profit, vt faciamus iudicium, ideſt, vt nihil absq; ratione, & consilio faciamus, vt ante mens iudicet, quid factura sit, & postea opere compleat: vt misericordiam diligamus, & non quasi compulsi, aut ex necessitate misericordes simus, quoniam hilarem dator diligit Deus. Nec dicamus, vade hodie, & cras reuertere, & dabo tibi. Præcipitur etiam, vt parati simus ambulare cum Domino Deo nostro, nulla hora dormire, nullo tempore securi esse debemus; sed semper expectare patrem familias venientem, & diem formidare iudicij, & in nocte huius sęculi dicere: Ego dormio, & cor meum vigila: Quinta æditio habet, agere solicitè, & hanc habere curam, vt ambules cum Deo tuo. Qui enim dicit, in Christo se credere, sic debet ambulare, quemadmodum, & ille ambulauit.

uinæ lego 9.

12 Lib. 2. in c. 6. Mich. to. 6.

2. Cor 9.

Prou. 3.

Cant 1.

Ioan 1.

IDEM edisserẽs locum illum: Ecce populus tuus mulieres in medio tui, ait. Quis non dicat speciosam Niniuen, animam natura pulchram, luxuria & voluptatibus huius sæculi delinitam, in muliebres delicias peruenisse, & virilitate perdita elanguisse in fęminã? Si enim iusti anima in perfectum uirum ueniens, & conditionis suæ seruans rigorem, adhærensque Deo, vnus cum eo efficitur spiritus: cur non è contrario anima, quæ amat mundum, vnum cum mundo fiat, & in mollitiem redacta fæmineam, virilem perdiderit rigorem? Ego puto ob hanc causam in Exodo præcipere Pharaonem, vt omne masculinum, quod natum est Hebræis mittatur in fluuium, & omne femineum viuificetur. Neq; enim poterat Rex Aegyptius, qui dicit alibi: Mea sunt flumina, & ego feci illa, quicquã aliud, nisi hoc iubere, vt quodcumque est Hebræorum, & eorum qui per sæculum istud transeunt, forte & uirile mittatur in aquas, & per fluenta earum deferatur in mare. Et è contrario quidquid fæmineum, & molle formosum uideretur in sæculo, hoc viuificetur, adolescat, & generet. Simulq; considera, quod Aegyptius imperator uiros Hebræorum non possit occidere, nec eos, qui iam egressi sunt de infantia, sed quorum ætas adhuc tenera est, & molle corpus, & profectus incipiẽs: scit, non posse nutriri fęminas, nisi interfecti fuerint masculi. Vult itaq; in Hebræis quidquid forte est, & virile, hoc gurgite sui fluminis suffocare, vt quę fęminea sunt, liberius sola succrescant.

13 In cap. 3. Nah.

Exo. 1.

Ezech. 29.

IDEM explicans verba illa; In diebus illa ponam duces Iuda, sicut caminum ignis in lignis, & sicut faciem ignis in fœno, & deuorabunt ad dextram, & ad sinistram omnes populos in circuitu, sic habet. Deuorabũtur illi ad dexteram, & sinistram, qui in medio itinere incedere noluerunt. Vnde Dei populus pollicetur: Nec ad dexteram, nec ad sinistram declinabimus, uia regia gradiemur. Via dextra parcitas est, sinistra luxurias, media rectaq; frugalitas. Omnes igitur, qui sunt in via dextra, quibus dicitur: Nè fis iustus nimis, & in sinistra, qui audiunt: Vię quę ad sinistram sunt, peruerse sunt, deuorans flamma consumit.

14 Lib. 3. in c. 12. Zachar.

IDEM in expositione illorum verborum: Parabolę Salomonis. Ad sciendam sapientiam, & disciplinã: ad intelligenda verba prudentię: & suscipiendam eruditionem doctrinę, iustitiam, & iudicium, & æquitatem, sic ait. Sapientiam, & disciplinam scire est, quomodo rectè credere, qualiter secundum id viuere oporteat. Quod autem subdit, ad intelligenda verba prudentiæ &c. monet eos, quos imbuit, vt non solum sapientiam, quam semel ipsi perceperint, amplecti, & disciplinę virtutum, quam cognouerint, sciant inseruire, sed etiam verba prudentium, quibus ad perfectiora proficiant, solerter intelligere curent. Iustitiam, & iudiciũ,

15 Lib. 1. in c. 1. Prou. to. 8.

& equi-

& æquitatem. In iustitia actio recta, in iudicio discretio boni & mali, in æquitate verò rectitudo mentis intelligitur. Iustitia est in his quæ secundum regulam veritatis benè operamur: Iudicium in illis, quæ recta discretione cum proximis agimus. Aequitas in eo, cum syncera intentione. Deo soli in his quæ rectè gerimus, vel iudicamus placere contendimus.

16 In Psal. 14. to. 8. Luc. 18. IDEM exponens illa verba; Quis ascendet in mõtem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius? inquit. Quis, pro raritate ponitur: vel mons hic pro alta iustitia, vt illud: Vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlis. Aut quis stabit super altissimam iustitiam eius, ac si dicat. Quis perseuerabit? Quia multi ascendunt, & non perseuerant. Innocens manibus, & mundo corde. Purus in eo opere, quia per manus opera intelliguntur: & mundo corde, ideſt, mundis sermonibus: vel mundo corde, sanctus in cogitatione.

17 Epist. 52. ad Mace. de vera sa lic. to. 2. AVGVSTINVS ait. In hac vita virtus non est, nisi diligere, quod diligendum est: id eligere, prudentia est, nullis inde auerti molestijs, fortitudo est, nullis illecebris, temperantia est, nulla superbia, iustitia est. Quid autem eligamus, quod præcipuè diligamus, nisi quo nihil melius inuenimus? Hoc Deus est cui si diligendo aliquid, vel præponimus, vel æquamus, nos ipsos diligere nescimus. Tanto enim nobis melius est, quantò magis in illum imus, quo nihil melius est. Imus autem non ambulando, sed amando: quem tantò habemus præsentiorem, quantò eundem amorem quo in eum tendimus, potuerimus habere puriorem. Mores nostri non ex eo quod quisq; nouit, sed ex eo quod quisq; diligit dijudicari solent. Nec faciunt bonos, vel malos mores, nisi boni, vel mali amores.

18 In ep. 63. ad Cele- stin. de tri plici veri- tate. IDEM inquit. Triplex est ordo rerum: Deus, anima, & corpus: medium quod est anima, viuit inclinatione ad infimum miserè, conuersione ad summum, beatè viuit. Qui Christo credit, non diligit infimum inordinatè, si credat amãdo etiam, non superbit in medio, atq; ita summo inhærere sit idoneus, & hoc est totum, quod agere iubemur.

19 Lib. 15 de ciuit. Dei c. 22 to. 5. Cant. 1. IDEM sic habet. Mihi videtur, quod diffinitio breuis & vera virtutis, ordo est amoris propter quod in Cantico Canticorum canit sponsa Christi: Ordinate in me charitatem. Huius igitur charitatis hoc est, dilectionis, & amoris ordine perturbatio, Deum, filij Dei neglexerunt, & filias hominum dilexerunt. Ordo amoris est, vt ametur, quod opus est, quantum & sicut opus est.

20 In Ps. 23. tom. 8. IDEM in illa verba: Quis ascendet in montem Domini, aut q̃s stabit in loco sancto eius, &c. ait. Quis ascendet in montem Domini, quis ascendet in altissimam iustitiam Domini? Aut quis stabit in loco sancto eius? Aut quis permanebit in eo, quo ascendit, super maria fundato, & super flumina præparato loco? Innocens manibus, & mundo corde. Innocens in operibus, & mundus in cogitationibus. Qui non accepit in vano animam suam. Qui non in rebus non permanentibus deputauit animam suam, sed eam immortalem sentiens, æternitatem stabilem, atq; incommutabilem desiderauit. Et non iurauit in dolo proximo suo. Et ideo sine dolo, sicut simplicia, & non fallentia sunt æterna, ita se præbuit proximo suo.

21 Conc. 17. in Psal. 118. IDEM enarrans illa verba: Bonitatem fecisti cum seruo tuo Domine, legit, suauitatem fecisti cum seruo tuo Domine. Suauitatem vocat, quæ in bonis spiritualibus deputatur. Propter hoc enim eam & nostri boni tatem appellare maluerunt. Nihil ergo hic aliud dicitur, suauita em fecisti cum seruo tuo Domine, nisi feci sti, vt me delectaret & bonum. Quando enim delectat bonum, magnum Dei donum est. Quando autem bonum opus, quod lex imperat, fit timore pœnæ: non amore iustitiæ, seruiliter fit, non liberaliter. Perfecta autem charitas foras mittit hũc timorem. Suauitatem itaq; fecisti cum seruo tuo Domine, faciendo filium, qui seruus fuit. Suauitatem, & eruditionem, & scientiam doce me, quoniam mandatis tuis credidi. Augeri sibi ista poscit, & perfici, nam vtiq; quia iam dixerat, suauitatem fecisti cum seruo tuo Domine, quod dicit, suauitatem doce me, hoc poscit, vt gratia Dei magis, magisq; abundet, vel innotescat dulcedine bonitatis. Habebant enim fidem, qui dixerunt: Domine adauge nobis fidem. Et quamdiu viuitur in hoc mundo, perficientium est hæc cantatio. Addit autem disciplinam, quia cum quo facit Deus suauitatem, ideſt, cui propitius inspirat boni delectationem, atque vt appertiuè id explicem, cui donatur a Deo charitas Dei, & propter Deum charitas proximi, profectò instanter orare debet, quò tantum sibi augeatur hoc donum, vt non solum pro illo continentia delectationes cæteras, sed ẽt pro illo quaslibet perferat passiones: ita suauitati salubriter additur disciplina, tantamq; postulat suauitatẽ, vt disciplinam, & flagella etiam grandia possit patientissimè sustinere. Tertia ponitur scientia: quoniam si magnitudine sua, præcedit scientia magnitudinem charitatis, non ædificat, sed inflat. Cum ergo tanta fuerit charitas in bonitate suaui, vt tribulationibus nõ possit extingui, quas adhibet disciplina, tunc vtilis erit scientia, qua innotescat etiam sibi homo, quid ipse meruerit, & quæ a Deo donata sunt ei, per quæ posse se sciat, quæ se posse nesciebat, & per se ipsum omnino non poterat. Sed quid ait, suauitatem, & disciplinam doce me, cum suauitas non doceatur, sed detur? suauitas enim disci non potest, nisi delectet. Item disciplina, quæ significat emendatoriam tribulationem, accipiendo discitur, non audiendo, vel legendo. Docet autem Deus suauitatem inspirando dilectionem, docet disciplinam temperando tribulationem, docet scientiam insinuando cognitionem. Doce ergo me suauitatem in spirando charitatem, doce me disciplinam donando patientiam, doce me scientiam illuminando intelligentiam.

22 Ser. 90 de tẽp. to. 10. IDEM vbi exponit locum Exod. 5. In quo præcepit Dominus Moysi, vt viam trium dierum pergeret in desertum, & cum omni populo sacrificaret Domino, dicit. Viam trium dierum possumus intelligere, bene cogitare, bene loqui, bene operari. Et reuera qui hoc agit, & tota animi virtute custodit, non in nocte, sed in die ambulat, nec filius tenebrarum, sed filius lucis efficitur, vt impleatur in illo, quod dixit Apostolus: Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, vt filijs lucis ambulare. Quando fuimus tenebræ fratres? vtiq; quando vias noctis ambulauimus, ideſt, quando malum cogitauimus, malum diximus, malum etiam operati sumus. His tribus vijs in infernum properamus, alijs verò tribus itur in cœlum. Eph. 5.

23 In lib. sen. BERNARDVS inquit. Adam in paradiso positus primò perdidit circumspectionem Dei, qua ante ruinam exaltatur cor. Secundò perdidit iustitiam, quãdo vxoris voci plusquam diuinæ obediuit, iustitia. n. est virtus, quæ suum unicuiq; reddit. Tertiò amisit iudicium, cum post peccatum correptus, in fœminam culpam retorsit. Eisdem ego virtutum gradibus redeundum est homini in exilio posito, quibus primus expelli meruit de paradiso. Primum itaq; faciendum est iudicium, deinde exercenda iustitia, tandem circunspectio adhibenda. Et iudicium quidem nobis, vt nos ipsos iudicemus, & accusemus, iustitiam proximo, circumspectionem debemus Deo. Hanc redeundi viam ostendit nobis Micheas propheta dicens: Indicabo tibi ò homo, quid sit bonum, & quid Deus requirat à te: vtiq; facere iudicium, & diligere misericordiam, & ambulare solicitè cum Deo tuo. Hanc salutis viam testatur Paulus Christum docuisse, dicens. Apparuit gratia Saluatoris nostri Dei omnibus hominibus, erudiẽs nos, vt abnegantes impietatem, & sæcularia desideria, sobriè, & iustè, & piè viuamus in hoc sæculo. Sobriè Micheæ 6. Tit. 2.

scilicet quantum ad nos, iustè ad proximum, piè ad Deum. Hic etiam ordo vitæ, & institutio vitæ describitur in Ecclesiastico, cum dicitur: Beatus vir, qui in sapientia morabitur, & in iustitia meditabitur, & in sensu cogitabit circunspectionem Dei. Moratur siquidem in sapientia, & sapiens est, qui semetipsum hic dijudicat, ut æternum Dei iudicium euadat. Sapiens est non secundum sapientiam huius sæculi, sed secundum illā quæ trahitur de occultis, per quam vtique miro Dei opere agitur, vt electi quique tunsionibus, & præfuris hic attriti, in ędificio veri Salomonis sine sonitu mallei postmodum collocentur. Quatuor gradibus destinguitur omnium electorum profectus. Primò enim fit quisq; amicus suæ animæ: in quo profectu vitat omnia quæ animam possunt offendere, & diligit ea, quæ eam possunt mulcere: horret infernum, cęlum concupiscit, diligit proximum sicut seipsum. Accepto autem hoc dono, non debet eo solo contentus esse, sed ad maiora prouehi: viuit iam per spiritum. Sed si per spiritum viuimus (ait Apostolus) spiritu, & ambulemus. Et Psalmista dicit: Benedictionem dabit legislator, ibunt de virtute in uirtutem, videbitur Deus deorum in Sion. Secundò fit homo amicus iustitiæ, & est secundus profectus nostri. Quam si perfectè dilexerit, debet pro ea ferre patienter omnem pœnam, & quamcunq; illatā contumeliam. Duo quippe præstabit ei iustitia, vnum, vt faciat, quod debet, alterum, vt patiatur, quod debet scilicet vt si bonum non fecerit quod debuit, malum, quod meruit, patiatur. Tertius gradus, profectus est, vt sit amicus sapientiæ, quæ materno affectu loquitur sibi, cum dicit: Fili præbe mihi cor tuum. Cum ergo adhunc gradum peruenerit, nihil ei restat, nisi ut ad quartum ascendat, vbi dicitur esse sapiens. Hoc autem fit, quando iam operatur, non vt ipse Deo placeat, qđ vtiq; tertio gradu iam fecerat, sed quia placet ei Deus, vel quia placet Deo, quod operatur. Quisquis talis est, potest cum tota fiducia, ac securitate conscientię illud sapientis Canticum dicere: In omnibus requiem quæsiui, &c. Hic enim requiescis in omnibus, cum per omnia ei placet Deus, qui non Dei voluntatem ad suam curuare, sed suam didicit ad Dei uoluntatem erigere. Morabitur in hæreditate Domini, sicut ei Domini voce promittitur, cum dicitur: Terram in qua dormis tibi dabo, hoc est quietem istam, ad quam peruenisti labore tuo, & munere meo, stabilem tibi faciam atque perpetuam.

Eccl. 14. I. Cor. 11. Iob 28. 24 Gal. 5. Psal. 83. Prou. 25. Eccl 24. Gen. 28.

25 IDEM enarrans locum illum: Ligna domorum nostrorum cędrina, dicit. Domum Dei spiritualem se ipsum quisq; agnoscat, qui tamen iam non in carne ambulet, sed in spū. Curate ergo fratres spirituali huic ædificio (quod estis vos) nè fortè cum in superiora proficere cœperit, vacillet, & corruat, si lignis fortibus nō fuerit subnixum, & colligatū. Curate inquam illi ligna dare imputribilia, & immobilia, timorē videlicet Domini, illum castum, qui permanet in sæculum sæculi, patientiam, de qua scriptum est: Quia patientia pauperum non peribit in finem, longanimitatem quoq; quę sub quouis structuræ pondere inflexibilis. Magis autē super omnia charitatem, quæ numquam excidit, quia fortis est vt mors dilectio.

Serm. 46. in Cantica Can. 1.

26 IDEM ait. Germana fides spesque cognatio est, vt quod illa futurum credit, hæc sibi incipiat sperare futurum. Non credita nemo sperare potest, non plusquam supra inane pingere possit. Dicit ergo fides, Parata sunt magna, & inexcobitabilia bona à Deo fidelibus suis. Dicit spes, Mihi seruātur. Nam tertia quidem charitas, Curro, ait, ad illa.

Serm. 10. in Psalm. qui hab.

Virtus variis mutationibus est subiecta, quæ cum in exordijs imperfecta sit, multa egeat cura, vt conseruetur. C. XIII.

1 ORIGENES edisserens locum illum: Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentijs eius, neq; exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed arma iustitię Deo, inquit. Requiro, cur addiderit, in corpore vestro mortali, cum vtiq; suffecisset dicere, non regnet peccatum in uestro corpore, cur igitur additur mortale, quasi dubitaret aliquis corpus esse mortale? Sed non sine causa hoc addidit. Admonuit enim per hoc, quòd possit in corpore non regnare peccatum, secundum quod alibi ipse dixerat: Corpus quidem mortuum propter peccatum, spiritus verò viuit propter iustitiam. Si ergo sciamus, quia corpus nostrum mortificari potest, & mortuum esse peccato, potest fieri, ut non regnet in eo peccatum: secundum hoc namq; quod mortuus est, iustificans dicitur a peccato. Neque enim mortuus concupiscit, aut irascitur, aut furit, aut diripit aliena, si ergo ab his omnibus concupiscentijs corpus reprimamus, mortuum peccato dicitur corpus, & ita Apostolus hic dicit, in corpore vestro mortuo, vel mortali. Neq; exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato: sed arma iustitiæ Deo. Cum pios nos ipsos exhibuerimus Deo, & adhæserimus ei, ita membra nostra efficimus arma iustitiæ Deo. Sicut enim manus sanctę dicuntur, quæ operibus sanctis ministrauerint, vt Apostolus dicit: Leuantes puras manus sine ira & disceptatione, & rursus manus dicuntur plenæ sanguine, quæ ad effundendum ministrauerint, ita & hic membra, quæ peccato deseruiunt, & iniquitati, arma iniquitatis appellantur. Et rursum si peccati concupiscentiam mortificemus in corpore nostro mortali, & in opere iustitiæ laboremus, atque omnibus membris nostris, iustitiæ ministremus, efficimur tanquam ex mortuis viuentes, peccato scilicet mortui, & iustitiæ viuentes, & consequenter etiam membra nostra sunt arma iustitiæ Deo.

Ep. ad Roman. 10. 3. I. Cor. 2. Isaiæ 1.

CHRYSOSTOMVS vno verbo innuit, quod quemadmodum arbor dum florida est, modico vento, aut gelu, fructum ibi latentem amittit. Sic virtus dum in flore est, & imperfecta, modico vanæ gloriæ flatu ruit: vnde grandis adhibenda est cura, vt conseruetur, quandiu in illo statu.

2 Homi. 41. in Matt. to 2.

HIERONYMVS ait. Et profecti de Remonphares, castramenti sunt in Lebna. Remon phares malum punicum interpretatur, vel malum granatum. Cuius arboris fructus, aut Ecclesiam significat, quę omnium turbam credentium suo cortice tegit: aut veritatem, & consonantiam virtutum. De veritate ergo, & consonantia virtutum venitur in Lebna, quę lateres significat. Legimus Aegyptios lateres in Exodo, quos populus faciens ingemuit. Legimus in Malachia lateres, pro quibus Idumęa destructis, politos lapides reponere nititur. Et laterem in Ezechiel, in quo obsessæ Hierusalem pictura describitur. Ex quibus discimus, in itinere istius uitę, & de alio in aliud transitu, nunc nos crescere, nunc decrescere, & post ordinem Ecclesiasticum, & uirtutum unionem, sępe ad laterum opera transmigrare. Et profecti de Lebna, castramentati sunt in Reisa, quæ decima octaua mansio in frenos uertitur. Si enim post profectum, rursus ad luti opera descendimus, infrenandi sumus, & cursus uagi, atque præcipites Scripturarum retinaculis dirigendi. Sicut dicit Psalmista: In freno, & camo, maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te.

3 in ep. ad Fabi. de 12. mansionib. Israelit. in deserto, in mansion. 16 to. 3.

IDEM enarrans locum illum: Vt detur paruulis astutia, adolescenti scientia, & intellectus, inquit. Paruuli dicuntur, sensu simplices: adolescentes uerò, in fide, & opere proficientes. Paruulos dicit eos, qui nuper sapientiæ aurem accomodare cœperant: adolescens qui aliquantum iam in eius auditione profecit. Et ideo fortasse paruulos plurali numero, adolescentem appellat singulari, quia doctrina sapientię, quos diuersis animi motibus, diuersis viuendi moribus deditos suscepit, in vnam virtutis perfectionem erudiendo prouehit: de quibus iure dicatur: Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna. Vt detur, inquit, paruulis astutia,

4 Li. 1. in c. 1. Prouer. tom. 7.

astutia, subtilitas cautelæ. Hæc etenim rudibus, & incipientibus est necessaria, per quam cauere versutiâ possint, nè falsorum fraudibus argumentorum abducantur a simplicitate veræ sapientiæ, quæ ducit ad vitam.

5 AMBROSIVS dicit. Dauid aiebat. Conuertere anima mea in requiem tuã, quia Dominus benefecit tibi. Et in quo benefecerit, audi: quia liberauit, inquit, pedes meos a lapsu. Vides gratulari eum mortis huius remedio, quia finis factus est erroris, quia culpa, non natura defecit. Denique quasi exutus, & liber dicit: Placebo Domino in regione viuorum: illa est enim viuorum regio. Denique illam animarum requiem dicit terram esse dicit viuentium, quo peccata non penetrant, vbi virtutum viuit gloria. Ista autem regio plena est mortuorum, quia plena delictorum: meritoq; dictum est: Sine mortuos sepelire mortuos suos. Sed & alibi, ait: Anima eius in bonis demorabitur, & semen eius hæreditabit terram. Quod potest de eo accipi, qui sit in corpore, vt & ipse, si timeat Deum, in bonis habitet, & in cœlestibus sit, & possideat corpus suum, & dominetur ei, quasi in seruitutem redacto, & possideat hæreditatem gloriæ. Vnde & nos, si volumus post mortem corporis huius, in bonis esse, caueamus nè ad glutinetur anima nostra huic corpori, nè commisceatur, nè inhæreat, nè trahatur a corpore, & tanquã ebria perturbationibus eius vacillet, & fluctuet, nec se ei credat, atque eius delectationibus, vt committat se eius sensibus. Illud egregium, quod ait Scriptura: Ante mortem non laudaueris quempiam. Vnusquisque quandiu viuit, obnoxius est lapsui, nec senectus immunis a crimine. Ideo legis, quia Abraham mortuus est in senectute bona, eò quòd in bonitate propositi sui permansit. Mors igitur, vitæ est testimonium. Nam si laudari ante gubernator non potest, quàm in portum naue deduxerit, quomodo laudabis hominẽ priusquã in stationem mortis successerit? Et ipse sui est gubernator, & ipse vitæ huius iactatur profundo. Quandiu in salo est, tandiu inter naufragia. Dux ipse, nisi confecto prælio, non sumit laureã, nec miles arma deponit, nec stipendij mercedem adipiscitur, nisi hoste superato. Mors igitur stipendiorum plenitudo, summa mercedis, gratia missionis est. Quantum autem morti dedit Iob, qui dixit: Benedictio morituri in me veniat. Benedictio cuiusque morituri tantum virtutis habet, vt eã sibi sanctus propheta optauerit. Laudet & te vnusquisque moriturus, vnusquisque depositus æuo, vnusquisque morti proximus, quando iam finis est periculi, & mutationũ, quibus virtus, dum viuimus, subiecta est.

6 IDEM ait. Multis modis, & innumerabilib. differentijs, gratiæ opera, & dona variantur, inque ipsis singulis generibus munerum dissimiles sunt gradus. Sicut enim in germinibus herbarum, atque lignorum, quæ terra producit, non vna species, nec vnum in omnibus genus est, sed singula quæque in sui seminis forma, & in suæ stirpis qualitate gignuntur, plenum autẽ decorem non statim vt æduntur, accipiunt, sed certis, & ordinatis prouehuntur augmentis, donec ad perfectam sui habitus quantitatem, per succedentia sibi incrementa perueniant; ita & semina charismatum, plantæque virtutum non in omni agro cordis humani, totum hoc pariter, quod sunt futura, nascuntur, nec facilè reperitur in exordio maturitas, & in inchoatione perfectio. Exerit quidem frequenter potens, & miseri cors Deus mirabiles illos suæ operationis effectus, & quibusdam mentibus non expectata profectuum mora, statim ingentia bona dantur. Iacob nullo merito suffragante, dilectus, priusquam nascatur, eligitur. Hieremiæ dicitur: Priusquam te formarem in vtero, noui te, & antequam exires de vulua, sanctificaui te. Ioannes intra matris viscera Spiritu sancto repletus exultat; prius sentit initia gratiæ, quàm naturæ. Sed cum alia similium exempla, nõ desint, multò tamẽ crebrior, multoq; numerosior pars illa hominum est, cui particulatim, quidquid superna largitas donat, accrescit, vt conferendorum munerum causæ de his quæ sunt collata, pariantur. Quidam accepta fide, ita in ea sunt imperfecti, vt clament, sicut qui dicebat: Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. Sed & hoc nec illi abesse penitus a suis animis sentiebant, qui dixerunt: Domine adauge nobis fidem. Plurimi, cum & fide, & intellectu videantur ornati, laborant tamen indulgentia charitatis, & his, q̃ fide, & intellectu vident, nequeunt inhærere, quoniam perseuerari in eo non potest, qđ non toto corde diligitur? Donum quoque ipsius charitatis non semper eiusmodi est, vt quidquid ad plenitudinem ipsius pertinet, simul a percipiente sumatur. Et sæpè dilectio Dei ex mundi dilectione marcescit, nisi ad eum feruorem Spiritu sancto inflammante profecerit, qui nullo extingui frigore, nullo possit tempore languere. Cum itaq; in hoc inenarrabili dono Dei, omnium summa donorum, & quædam sit cunctarum vita virtutum: hæc stabiles, & perseuerantes, & insuperabiles facit, quos flumine suæ voluptatis impleuerit. Qui autem istarum aquarum dulcedinem nesciunt, & adhuc de mundi huius torrentibus bibunt, aut etiam si aliquid primoribus labris de vitæ fonte gustauerunt, inebriari tamen aureo Babylonis calice delectãtur, suo prorsus decipiuntur arbitrio, sua voluntate labuntur, & si in hac desidia perseuerant, ipsi se his quę acceperunt, spoliant: facile enim quælibet bona sine charitate possunt perire, quę nõ possunt sine charitate prodesse.

8 BERNARDVS enarrans verba illa; Turbatus est Herodes, & omnis Hierosolyma cum illo, ait. Misera planè ciuitas, in qua regnat Herodes, quoniam Herodianæ sine dubio particeps erit malitiæ. Confido ego in Domino, quoniam inter nos minimè regnabit, etiam si adesse cõtingat, quod & ipsum Deus auertat. Nam Herodiana malitia, & Babylonica crudelitas est, nascentem velle extinguere religionẽ, & allidere paruulos Israelis. Si quid enim ad salutem pertinens, si quid religionis oritur, quicunque resistit, quicunq; repugnat, planè cum Aegyptijs paruulos Israelitici germinis necare conatur, immo cum Herode nascentem persequitur Saluatorem.

9 IDEM explicans verba illa; Trahe me post te, inquit Familiarius a filio postulat trahi tanquam a ipsõso proprio, quem pater misit obuium ei ducem, ac præceptorem, qui sibi præiret in via morum, & præpararet iter virtutum, & erudiret eam sicut semetipsum, & viã prudentiæ doceret, & traderet ei legem vitæ, & disciplinæ, & sic meritò iple concupisceret decorem eius. Trahe me post te, in odore vnguentorum tuorum curemus. Propterea opus habeo trahi, quoniam refriguit paulisper in nobis ignis amoris tui, nec valemus a facie frigoris huius currere modò, sicut heri, & nudius tertius. Curremus autem postea, cum reddideris lætitiam salutaris tui, cum sol iustitiæ iterum incaluerit, & pertransierit tentationis nubes, quæ hunc operiore ad horam cernitur, atq; ad lenem flatum auræ, blandioris solito, cœperint vnguenta liquescere, & aromata fluere, & dare odorem suum, tunc in odore illo curremus. Spirantibus, inquam, vnguentis, curremus, quoniã abscedet torpor, qui nunc est, & reuertetur deuotio, & iã non erit opus, vt trahamur metu, & quippe odore excitati, vt sponte curramus. Nunc verò interim trahe me post te. Vides ne illũ, qui in spiritu ambulat, nequaquã permanere in vno statu, nec eadẽ semper facilitate ꝓficere, & quod nõ sit in homine via eius. Sed quemadmodũ ei spiritus moderator prout vult dispẽsat, nunc segnius, nũc alacrius, quæ retro sunt obliuisci, & ad interiora se se extendere? Puto si attenditis, quod vestra vobis experiẽtia intus respõdet, qđ ego foris loquor. Ergo cũ te torpore, accidia, vel tędio afficisentis, noli ꝓpa diffidere, aut desistere a studio spirituali, sed iuuãus req̃re manũ, trahi te obsecrãs spõsę exẽplo, donec denuo suscitãte gratia, factus prõptior, alacriorq; curras, &

Eph. ad Roman. to. 3.
Lib. de bono mortis. c. 9. to. 1.
Matt. 8. Psal. 24.
1. Cor. 2.
Isaiæ 1.
Eccl. 11.
Gen. 13.
Homi. 41. in Matt. to. 2.
3 in ep. ad Fabi. de 2. manasionib. Israelit. in deserto, in mansion. to. 3.
Iob. 29.
Lib. 1 de vocatione gentium. tom. 2.
4 Li. 1. in c. 1. Prouer. tom. 7.
Hier. 1.
Luc. 1.
7
Mar. 9.
Luc. 17.
Ser. 3 Epiphaniæ.
Mat. 2.
Ser. 22. in Cant.

ras,& dicas: Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum. Sic autem quandiu adest gratia, delectare in ea, vt non te existimes donum Dei iure hereditario possidere, ita videlicet securus de eo, quasi nunquã perdere possit, nè fortè cum subitò retraxerit manum, & subtraxerit donum, tu animo concidas, & tristior quàm oportet fias. Denique, ne dixeris, in abundantia tua, non mouebor in æternum, nè etiam illud quod sequitur cum gemitu dicere cogaris: Auertisti faciem tuam a me, & factus sum conturbatus. Curabis potius (si sapis) pro consilio sapientis, in die malorum non immemor esse bonorum, atque in die bonorum non immemor esse malorum. Ergo in die virtutis tuę, noli esse securus, sed clama ad Deum cum prophera, & dic: Cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me. Porrò in tempore tentationis consolare, & die cum sponsa, Trahe me post te, in odore vnguentorum tuorũ curremus. Sic te non deseret spes in tempore malo, nec in bono prouidentia deerit, erisque inter aduersa, & prospera mutabilium temporum, tenens quandã æternitatis imaginem, benedicens Dominum in omni tẽpore, prouideq; vendicans tibi etiam in huius nutabũdi sæculi dubijs euentibus, certisq; defectibus, perennis quodammodo immutabilitatis statum, dum te cœperis renouare, & reformare in insigne illud antiquũ similitudinis æterni Dei, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Quippe sicut ipse est, & tu eris in hoc mundo, nec in aduersis nimis timidus, nec in prosperis dissolutus. Spõsæ curremus æmulari constantiam, quæ sicut bene instructa in omnibus, & erudita corde in sapientia, scit abundare, scit & penuriam pati. Cum se rogat trahi, ostendit quid desit sibi virtutis. Rursum cũ se nihilominus de spe rediturę gratiæ consolat, etsi deficere, nõ tñ diffidere se probat.

Ps. 118. 10.

Ps. 29. Eccl. 11.

Ps. 70.

11 IDEM sic habet. Sathanas, cum principio bonæ cogitationis non potest resistere, ponit insidias in via, quibus intentionem boni propositi possit euertere. De his insidijs conqueritur psalmus: In via hac, qua ambulabã, absconderunt superbi laqueum mihi. O quanti istis laqueis capti, & decepti sunt, qui bona quidem bene initiantes, tandem exterioribus cogitationib. accedentibus, propositi sui rectitudinem deseruerũt, omnino peruersi, & per bona opera sua, vel diuitias, vel honores, vel voluptates terrenas semel adepti, primæ intentionis sunt obliti. Et aliud, quàm Deum quęrentes, similes illis facti sunt, qui mutauerunt gloriã incorruptibilis Dei in similitudinem volucrum, bestiarum, & serpentum. In similitudinem volucrum mutãt gloriam Dei, qui bona opera sua, quæ prius ad gloriã Dei facere intenderunt, intentionis rectitudine cõmutata, pro vana mundi gloria facere laborant. Per volucres enim, leues, & instabiles, & alta petentes, ac vana figurantur. Gloriam Dei mutant in similitudinẽ bestiarũ, qui bona opera, per quæ prius gloriam Dei intenderunt, pro carnis implenda voluptate faciũt. Per bestias enim, quæ tantùm quæ carnis sunt, sequũtur, voluptas designatur. Gloriam verò Dei in similitudinẽ serpentum commutant, qui bona opera, quæ pro cœlestibus tantùm diuitijs, & pro gloria Dei adipiscenda fieri deberent, propterea operantur, vt ex ijs terrenas diuitias consequantur. Per serpentes. n. qui terram comedunt, designantur auari, qui tantùm lucra terrena sequunt, & animæ suæ ventrem cupiunt implere. Hęc sunt scandala, quæ in via rectæ intentionis gradientib. abscõdit diabolus, vt bonum propositum a sua rectitudine distorqueat. Plura de re hac diximus in anterioribus lib. 9. c. 24. & lib. 17. c. 2.

Tractat de passio Domini c. 1. qui habetur inter opera incerta Bernardi.

Ps. 141.

Rom. 2.

Virtus, quæ facilis est, & conformis humanæ naturæ, consolationibus abundans, vnde tantas patitur difficultates, quibus peccatum, quod contra naturam est, caret. Cap. XIIII.

1 ORigenes inquit. Dominus noster Iesus Christus est, qui a nobis pollutionẽ abstulit carnis, & abscidit, & a corde, atque ab anima nostra peccatorũ inquinamenta purgauit. Hæc est circuncisio, quam figurauis illa, quæ facta est a Iosue: Circuncisi autem filij Israel, inquit, requieuerunt in eodem loco sedentes in castris vsque dum sanarentur: & tunc dixit Dominus ad Iosue: Hodie abstuli opprobrium Aegypti a vobis. Non enim sufficit nobis circuncidi, sed & post circuncisionem sanari, id est, vsquequo etiam cicatricẽ ipsam circuncisionis vulnus obducat. Quando ergo cicatrix in vulnere nostræ circuncisionis obducitur? Ego ita arbitror, quod circuncidi per Iesum, hoc est, vitijs carere, malas consuetudines, & pessima instituta deponere fœdos, & inconditos mores, & quidquid ab honestatis, & pietatis regula abhorret, abscindere. Sed hoc cũ in initijs facimus, ipsa nouitatis quodãmodo difficultate constringimur, & quasi cum labore quodam, & dolore animi, veteris consuetudinis culpas, nouella institutione mutamus. Et ideo est, vt dixi, quædam in initijs, vt vix ægrè amputare possimus prima, & secunda suspicere. Hoc ergo mihi videtur tempus esse, quo velut in dolore circuncisionis nostræ dicimur residere, vsquequo obducta cicatrice sanemur. Obducimur autem cicatrice, cum iam noua instituta absque difficultate complemus, & in vsum nobis vertitur, quod prius quasi insolitum difficile videbatur: & tunc vere iam sanari dicimur, cum vitijs carentes, virtutes nouo vsu vertimus in naturam. Et ita demum meritò ad nos dicit sermo diuinus: Hodierna die abstuli opprobrium Aegypti a vobis. Quia posteaquam ablatum est opprobrium Aegypti, tunc dicitur: Et fecerunt filij Israel pascha quarta decima die mensis primi. Vides quia nemo immundus facit pascha, nemo incircuncisus, sed quicunque mundus fuerit.

Hom. 6. in c. 5. Iosue to. 1.

2 IDEM edisserens verba illa; Non quod volo bonum, hoc ago, sed quod odi malum, illud facio. Scio, quòd non habitat in me, hoc est, in carne mea bonum. Velle enim adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio. Condelector legi Dei secundùm interiorem hominem. Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum, inquit. Quando Apostolus dicit, Non quod volo bonum ago, sed quod odi, illud facio, ostendit, quia licèt carnalis sit, & sub peccato venundatus, qui hæc loquitur, tamen etiam resistere aliquantulum vitijs conetur, sed vincatur a vitijs, & opprimatur in vitijs, vt sæpe accidit. Verbi gratia, cum proponit quis patienter ferre instigantem se, & ad vitium vincitur iracundia, & patitur hæc quodammodo inuitur, irascitur ergo etiam, cum nolit irasci: idem & in alijs vitijs contingit. Vincitur ergo in his singulis, qui nondum spiritualis est, quia voluntas nondum ita fortis, & robusta est, vt definiat apud se etiam vsq; ad mortem pro virtute certandum. Nec talis est, qui dicat, est est, non non, & ideo non potest operari, quæ vult, sed quæ non vult. Veruntamen non vsquequaque hic cuius persona proponitur, alienus est a bonis, sed proposito quidem & voluntate, cœpit bona requirere nondum tamen potest bona rebus, & operibus obtinere. Est enim talis quædam infirmitas in his qui initia conuersionis accipiunt, vt cum velint quidè statim facere omne quod bonum est, non statim voluntatem sequatur effectus. Discernit, verbi gratia, apud semetipsum, vt non irascatur, & hoc voluntate desinit. Sed quoniam longo vsu, & consuetudine diutina vitiũ in eo iracundiæ dominatum est, obsistit etiam voluntati, ac proposito, & in solita sibi rursus itinera vis furoris erumpit. Similiter agit, & libidinis vitium: pari quoq; consuetudinis morbo & mendacium sutripit, formido deterret, & in his singulis, iste qui iam initia conuersionis cęperat, cõpetenter dicit, quia velle adiacet mihi, perficere autẽ bonum non inuenio. Non. n. quod volo bo-

Lib. 6. in c. 7. epist. Pauli ad Romanos.

3

Lib. de regulis fidei, siue disputat. in respon. 75. interrogationis, &c. Matt. 4 Matt. 15.

Isa. 5. Hier. 2.

Ho 39. in Matt. to. 2.

lo bonum,hoc ago,sed quod odi malum,illud facio,Iudicium de bono habet voluntas,consuetudo autē carnalium vitiorum(quæ lex carnalis, vel lex membrorū appellata est)obsistit. Quod si victus consuetudine vitiorum,vsuque peccandi,non iam ego,hoc est,interior homo,quod bonum volo,hoc facio: sed quod habitat in me peccatum:peccandi namque consuetudinē, peccatum nominauit,Condelector legi Dei,secundùm interiorem hominem. Per quod ostendit, quia interior homo,hoc est,voluntas,& propositum,quo initiū accipit conuerti ad Dominum,legi Dei consentit,& delectatur in ea:Sed non statim, vt voluntatem quis habuerit conuerti ad bona, etiam vsus boni operis subsecutus est. Cita enim res est voluntas,& sine impedimēto conuertitur:opus verò tardum est,quia vsum, & artem,& laborem requirit operandi. Quod vt euidentius fiat,vtamur similitudine exempli. Vult quis sapiēs fieri,nec tamen statim vt voluit sapiēs effectus est; sed voluntas quidem præcessit, nec sine voluntate aliquis sapiens fieri potest:sed tamen cum voluntas fuerit,adhibendus est labor,studium,solicitudo, vigiliæ,doctrina,institutio,& vix aliquando vsu longo,& meditatione continua,sapiēs efficitur. Sic et de singulis quibusq; virtutibus loquendum est:in quibus omnibus dici cōuenit,quia cōdelector legi Dei;hoc est, virtutibus,secundùm interiorem hominem. Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mētis meę,et captiuum me ducentē in lege peccati,quę est in membris meis. Quod supra dixerat,velle bonū adiacet mihi,hic voluntatem boni,legem mētis nominauit. Quæ lex mentis conuenit cum lege Dei,& consentit ei. Sed rursum motus corporis,desideria carnis, legem membrorum dicit,quæ captiuam ducit animam, & peccati legibus subdit. Qui talis est,clamat,Infælix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Vbi corpus mortis appellat,in quo habitat peccatum,quod mortis causa est. Exclamet ergo,qui non inuenit perficere bonum,quia nondum in eo vsus exercitiumq; inoleuerat virtutum. Omnia ergo verba hæc non ex persona Pauli accipienda sunt,sed illius, quem initia conuersionis accepisse describit Apostolus, in eo, quod voluntas adiacet boni,sed nondum in effectum venit boni.

Hom. 6. in c. 5. Iosue. to. 1.

Lib. 4. in c. 7. epist. Pauli ad Romanos.

4 BASILIVS differens,an omnis peccati causa recte in Sathanam possit conferri,sic habet. Vtitur Sathanas aduersus tricibus secum naturalibus motionibus, sicut in Domino facere tentauit, quando esurientem illum animaduertens,dixit:Si filius Dei es,dic vt lapides isti panes fiant. In Iuda etiam, quem auaritiæ morbo esse obnoxium intellexerat, huius ipsius cupiditatis opera vsus,auarum hominem ad sceleratissimæ proditionis lucrum triginta argenteis extimulauit. Quod autem et mala ex nobis nascantur,manifestè ostendit: De corde enim,inquit,exeunt cogitationes malæ, &c. Hoc autē vsu venit ijs,qui ex incuria, naturalia rerum bonarum semina inculta dereliquerunt, conuenienter dicto illi Prouerbiorum: Tamquam leges,vir stultus, & velut vinea,vir indigens prudentia. Si dimiseris eam,squalleb it,& herbis luxuriabit tota, & fiet derelicta. Porrò, quæ ex huiusmodi incuria in squalorem abijt,& derelicta est anima,consequens est necessariò, vt spinas, ac tribulos progeneret,et ei illud eueniat quod dictū est: Expectaui,vt faceret vuas,fecit autem spinas. De qua quidem anima illud prædictum est: Et plantaui vineā Soreth, quod electam significat. Consimile huic, ex persona Dei dicitur apud Hieremiam: Plantaui te vineam frugiferam totam veram,quomodo conuersa es in amaritudinem vitis alienæ?

Lib. de regularibus disputat. in respon. 75. interrogationis, c. 2. Matt. 4 Matt. 15.

Isa. 5. Hier. 2.

5 CHRYSOSTOMVS enarrans locum illū ri. Iugum meum suaue est,& onus meum leue, inquit. Si iugum,aut onus audiendo formidas nimium, atq; perhorrescis,non naturæ rerum huiusmodi timorem, sed ignauiæ totum attribuas. Nam si accinctus,& præparatus eris,& nulla desidia effeminatus,cuncta tibi facilia,leuissima que videbuntur. Quapropter Christus, vt vigilandum esset,certiores nos redderet, non siluit onera,nec suauia tacuit, sed vtrunque complexus, & iugum dixit,& suaue appellauit,onus apposuit,& leue adiecit,nè aut tanquam laboriosa nimium fugeres,aut tanquam nimium facilia contemptu prosequereris. Quod si vehementer ardua,difficilia que tibi virtus videtur,veniat tibi in mentem quantò difficilior vitiositas est,cū Christus Dominus eos, qui in peccatis sunt, & laborantes, & oneratos vocauerit: quod psalmista significauit apertius,& naturam ipsius peccati descripsit,dicens: Et sicut onus graue grauatæ sunt super me Zacharias quoque similiter plumbi talentum esse ait. Quod si aliqui in peccatis lætantur, mentis ipsorum, ac ægroti animi, non iucunditatis rerum hoc signum est. Illi autem,qui virtuti student, non minus paupertate,quàm regis diademate gloriantur; maxillam vertere multò facilius vapulanti, quàm repercutere. Si attenditis,hinc enim bella,& dissidia originē trahunt, inde bellorum omnium, atque inimicitiarum causæ soluuntur. Et altero quidem modo,maiorē flamma suscitasti,altero autem, vtriusq; incendium extinxisti.

Ho. 39. in Matt. to. 2.

ps. 37. Zach. 5.

IDEM edisserens verba illa Isaiæ 58. Dissolue colligationes impietatis,solue fasciculos deprimentes, & omne onus disrumpe, ait Vide quanta sapientia vtit Propheta,abstulit difficiliora, & a facilibus saluari iubet: vt ostendat virtutis facilitatem, & grauissimum vitiositatis onus,nudisque nominibus id comprobans; vincula,& fasciculos vitium,virtutem verò horum omnium dissolutionem appellat

6 *Ho. 57. in c. 17. Mat. Isa. 58.*

IDEM docens veritatem huius sententiæ. Vitiū magno dolore,virtutem autem magna voluptate constare,dicit. Quid enim quæso magis triste, quid minus lætum esse queat,vitę male actæ conscientia? Quid rursus minus mæstum,magis suaue spe bona? Certe nihil sic præmere consuevit,vt mala expectatio. Rursus nihil sic illos sustentare,erigere,ac veluti volatiles reddere,vt conscientia bona. Nam qui carcere clausi tenentur,sententiam contra se expectantes,ij,vt delicijs infinitis,ac voluptatibus interim perfruantur,maiori sanè cum animi mæstitia victitant, quàm inopes ij, qui per vrbium angiportus cum mendicent,nullius tamen sceleris sibi conscij sunt:supplicij enim expectatio, illos non sinit præsentium voluptatum sensum capere. Opponito paruæ voluptati peccantis, magnos terrorū fluctus animam torquentes,tum autem breui continētiæ labori,vitæ perpetuò duraturæ tranquillitatem, & intelliges hanc illa esse longè suauiorem. In virtute,quæ antecedunt,laboriosa quidem sunt,quæ insequuntur, suauia;vt hac demū ratione ille labor leuetur,& leuiatur. In vitiositate autem secus,post voluptatem,dolores atque supplicia,ita vt hinc prorsus, si qua inest voluptas,pereat. Nam quemadmodum sit, vt qui laureā expectat,is labores eos in quibus versatur,minimè sētiat; sic qui voluptate perfecta,supplicia sibi parata intelligit,fieri non potest,vt iusta lætitia perfruatur,timore omnia conturbante.

7 *Hom. 12. in ep. Pauli ad Ro. to. 4.*

HIERONYMVS sic ait, docens naturæ propensionem ad virtutem operandam, vitiaque fugienda. Quid est obsecro illud, quod ad omne peccatum, aut erubescimus, aut timemus, & culpam facti,nunc rubore vultus, nunc pallore monstramus, ac trepidante animo, etiam in minimis delictis testem effugimus, conscientia remordemur, è diuerso autem in omni bono, læti, constantes, intrepidi sumus, idque si occultum est, palam etiam fieri cupimus, & volumus, nisi quod testimonio sibi est ipsa natura, quæ hoc ipso declarat bonum suum, quo ei malum displicet, & dum in bono tantum opere confidit, quid solùm eam deceat, ostendit? Hinc est illud, quod frequenter carnifice occulto, in auctorem sceleris, conscientiæ tormenta desæuiunt,& latentem reum,secreta mentis pœna persequitur. Nec vlius post cul-

8 *Epist. 1. quæ est ad Demetriadem virg. to. 4.*

pam impunitati locus est, cũ sit reatus ipse suppliciũ. Hinc est, quod è contrario innocens etiam inter ipsa tormenta fruitur conscientiæ securitate, & cum de pœna metuat, de innocentia gloriatur. Est enim, inquam, in animis nostris naturalis quædam (vt ita dixerim) sanctitas, quæ velut in arce animi præsidens, exercet boni, malique iudicium: & vt honestis, rectisque actibus fauet, ita iniustra opera condemnat, atque ad conscientiæ testimonium diuersas partes domestica quadam lege dijudicat. Nec vllo prorsus ingenio aut fucato aliquo argumentorum colore decipit, ipsis nos cogitationibus fidelissimis & integerrimis sane testibus, aut arguit, aut defendit. Huius legis, scribens ad Romanos, meminit Paulus, quam omnibus hominibus insitam, velut in quibusdam tabulis cordis scriptam esse testatur. Cum enim, inquit: Gentes, quæ legem non habent naturaliter, quæ legis sunt, faciunt; huiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex. Qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente eis conscientia eorum, & inter se inuicem accusantiũ cogitationum, aut etiam defendentium. Hac lege vsi sunt omnes, quos inter Adam atque Moysem sanctè vixisse, ac placuisse Deo, Scriptura commemorat. Nec illud est paruum argumentum ad comprobandum naturæ bonum, quod illi primi homines per tot annorũ spatia absque vlla admonitione legis fuerunt, non vtique quod Deo aliquando creaturæ suæ cura non fuerit, sed quia se talem sciebat hominum fecisse naturam vt eis pro lege ad exercendam iustitiam sufficeret. Denique quandiu recentioris adhuc naturæ vsus viguit, humanæ rationi velut quandam caliginẽ, longus vsus peccandi obduxit. Sine lege dimissa est natura, ad quã Dñs nimijs iam vitijs obrutam, & quadam ignoranuę rubigine infectam, limam legis admouit, vt huius frequenti admonitione expoliretur, vt ad suum posset redire fulgorem. Neque vero alia nobis causa difficultatem benefaciendi facit, quam longa consuetudo vitiorum, quæ nos infecit a paruo, paulatimque per multos corrupit annos; & ita postea obligatos sibi & addictos tenet, vt vim quodammodo videatur habere naturæ. Omne illud tẽpus, quo ad vitia eruditi sumus, nũc nobis resistit, contraque nos venit, & nouam voluntatem impugnat, vsus vetus, & miramur cur nobis per ocium atque desidias, nescientibus etiam quasi ab alio sanctitas conferatur, qui nullam consuetudinem boni facimus, cum malum tantum didicerimus?

9 *Lib. 1 in c. 2. Mich. to mo 5.* IDEM interprætans locum illum, qui tantum habetur in septuaginta interpretum æditione: Fugistis nemine persequente, dicit. Hoc ait Dñs ad illos, ad quos præmiserat in eadem lectione; Propter immunditiam consumpti estis corruptione: qui voluptati corporis, & libidini seruientes, voluptatũ amatores magis quã Dei. Ad hos dicitur, quod conscientia peccatorum, et absque supplicijs resistere hostibus, & dimicare non audeant. Vnde & formidolosi in sanctorum prælio, nè terreant mentes fratrum suorum, eijciuntur a castris, & ex acie repelluntur: & in maledictis Leuitici ad huiuscemodi homines sermo diligitur: Persequetur vos solij vox volantis, fugietis nemine persequente. *Deut. 20.* *Leuit. 26.*

10 *In cap. 1. Sophoniæ.* IDEM edisserens verba illa; Et erit, in die hostiæ Domini visitabo super principes, & super filios regis, & super omnes, qui induti sunt veste peregrina, sic habet. In consummatione mundi, visitabit Dominus super principes, super pastores, & super filios regis, qui se iactant Christianos, & quod regis Christi sint filij gloriantur, & super omnes, qui induti sunt vestibus alienis. Vestis filiorum regis, & principum indumentum Christus est, quod accepimus in baptismo, iuxta illud; Induite vos Dominum Iesum. Et induite vos viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatẽ, mansuetudinẽ in quibus præcipitur, vt induamur nouo homine cœlesti iuxta Creatorem nostrũ, & proijciamus indumentũ veteris hominis cũ operibus eius. Cum ergo debeamus talibus indui vestimentis, pro misericordia induimur crudelitate, pro patientia impatientia, & pro Christo Antichristo. Illi induti sũt veste peregrina, qui pro Dei cultu, venerati sunt idola, qui receperũt a protectione & indumento Dei, & suo errore cooperti sunt. vbi peccata vocat peregrinam hominis vestem, virtutes autem naturalem & propriam vestem naturæ nostræ conformem. *Gal. 3.* *Coloss. 3.* *Ephes. 4.*

IDEM explicans locum illum: Ducam te per semitas æquitatis, quas cum ingressus fueris, nõ arctabuntur gressus tui, & currens non habebis offendiculum, inquit Semitæ, idest, actiones æquitatis, dum inchoantur, arctæ videntur & angustæ; dum vero profectum capiunt, iam ex consuetudine spaciosæ videntur & latæ, psalmista tentante, qui cum incipiens Domino dixisset; Propter verba labiorum tuorum cucurri, dũ dilatares cor meum. Etsi ergo semitæ æquitatis, cum ingredi cœperis, arctæ tibi videntur, tamen eas cũ ingressus fueris, nõ arctabũtur gressus mẽtis tuæ, sed iuxta quod Dñs ait, iugum suaue & onus leue reperies; electorum enim pedes diriguntur in viam pacis. Et currens nõ habebis offendiculũ: quia quo alacrius ad implenda Dei mãdata cucurreris, eo minus aduersa, quæ te impediãt timebis. Nam quicunque in praua actione deludant, offendiculum in medio cursu reperiunt: corriedunt panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt. actione scelerum iniqui, quasi epulis delectantur appositis. 11 *In cap. 4. Pro. to. 8.*

AVGVSTINVS inquit Inhiabam honoribus, lucro, coniugio, & tu irridebas. Patiebar in eis cupiditatibus, amarissimas difficultates, te propitio tanto magis, quantò minus sinebas mihi dulcescere, quod non eras tu. Quam misera erat anima mea, & sentium vulneris tu pungebas, vt relictis omnibus cõuerterer: et ad te & sanaretur. Quam ergo miser eram, & quomodo egisti, vt sentirem miseriam meam die illo, quo cum pararem recitare imperatori laudes, quibus plura mentiri, easq; curas anhelaret cor meum, & cogitationum tabificarum febribus æstuaret. Transiens per quendam vicum Mediolanensem, animaduerti pauperem mendicum iocantem, atque lætantem. ingemui, & locutus sũ cum amicis, qui mecum erant, multos dolores infaniarum nostrarũ, quia omnibus talibus conatibus nostris, quibus tunc laborabam, sub stimulis capiditatum, trahens in fælicitatis meæ larcinam, nihil vellemus aliud, nisi ad securam lætitiam peruenire, quo nos mendicus ille iam præcessisset, nunquam fortasse illuc venturos. Quod enim iam ille pauculis, & emendicatis nummulis adeptus erat, ad hoc ego tã ærumnosis anfractibus, & circuitibus ambiebam, ad lætitiam scilicet temporalis fœlicitatis. Non enim verum gaudiũ habebat, sed & ego illis ambitionib. multo falsius quærebam. Gaudebat forte mendicus ebrietate sua, & ille ipsa nocte digesturus erat ebrietatẽ suã, ego autẽ cũ mea dormieram, & surrexerã, & dormiturus, & surrecturus erã, vide quot diebus? In fine libri versa, & reuersa in tergum & in latera, & in ventrem, & dura sunt omnia, & tu solus requies. Tu constituis nos in via tua, & liberas a miserabilibus erroribus, & consolaris, & dicis, Currite, ego feram, & ego perducam. 12 *Lib. 6. con fessionum, c. 6. to. 2.* *In Psal. 5. tom. 8.* *Ioan 6.* *Psal. 33.* *In Ps. 6.*

IDEM dicit Sẽsi & expertus sũ nõ esse mirũ, q; palato nõ sano pœna est panis, q. sano est suauis; & oculis ęgris odiosa lux, quę puris amabilis est. Et iustitia tua displicet iniqs. Insistebã frui Deo meo, rapiebar ad te dec ore tuo, moxq; deripiebar abs te põdere meo, & ruebã ĩ ista tẽporalia cũ gemitu, & põdus hoc cõsuetũ do carnalis. Sed mecũ erat memoria tui, sed corpus, q; corrũpit, aggrauabat animã, & deprimebat terrena, inhabitatio sẽsũ multa cogitatẽ, Tũ vero iuisibilia tua p ea quę facta sũt, intellecta cõspexi, sed aciẽ figere nõ valui, & repcussa infirmitate, redditus solitis, nõ mecũ ferebã nisi amatẽ memoriã, & quasi olefacta desiderãtem quæ comedere nondũ posset. [Infra:] Ego cũ deliberaueram, vt iam seruirem Dño, sicut diu disposuerã, 13 *Iob 7. cap. 16.* *Rom 7.*

ego

ego eram, qui volebam, ego qui nolebam, ego ego erã: nec plenè volebam, nec plenè nolebam: ideo mecum contendebam, & dissipabar a me ipso, & ipsa dissipatio, me inuito quidem fiebat, nec tamen ostendebat naturam mentis alienæ, sed pœnam meæ. Et ideo non iã ego operabar illa, sed quod habitabat in me peccatum quia eram filius Adam. Nam si tot sunt contrariæ naturæ, quot voluntates sibi resistunt, non iam duæ, sed plures erunt, sic ægrotabam, & excruciabar accusans memetipsum solito acerbius, ac voluẽs, & versans me in vinculo meo, donec abrumperetur totum, quo iam exiguo tenebar, sed tenebar tamen, sed timebã, ne exiguum, quod me tenebat, reuale sceret iterum, & me robustius alligaret. Dicebam enim apud me intus, ecce modo fiat, modo fiat. Et cũ verbo iam ibam in placitũ, iam pœnè faciebam, & non faciebam, nec relabebar tamen in pristina, sed de proximo stabam, & respirabam, hæsitabam mori morti, & vitæ viuere, plusque in me valebat deterius inolitum, quam melius insolitum. Punctumque ipsum temporis, quo aliud futurus erã, quanto propius admouebatur, tanto ampliorem incutiebat horrorem. Retinebant me nugæ nugarum, & vanitates vanitatum antiquæ amicæ meæ, & succutiebat veltem meam carneam, & murmurabant: Dimittis ne nos? Et a momento isto nõ erimus tecum vltro in æternum, & a momento isto non licebit tibi hoc, aut illud vltra in æternum? Et quæ suggerebant in eo, quod dixi hoc, aut illud, Deus meus auertat ab anima serui tui misericordia tua. Quas sordes suggerebant, quæ dedecora? Retardebant me cunctãtẽ abripere, atq; excutere ab eis, & transilire, quo vocabar, cũ diceret mihi cõsuetudo violenta; Putas ne sine istis poteris? Ista cõtrouersia in corde, meo nõ nisi de me ipso aduersus me ipsũ.

IDEM enarrans verba illa: Secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irritauerunt te Domine (vbi ipse legit, quoniam inamaricauerunt te Domine) ait. Ego sum, inquit Dominus, panis viuus, qui de cœlo descendi. Et operamini escam, quæ non corrumpitur. Et gustate, & videte, quoniam suauis est Dominus. Peccatoribus autem, panis veritatis amarus est. Ipsi ergo amaricauerunt Deum, qui peccãdo in eam ægritudinem deuenerunt, vt cibum veritatis, quo sanæ animæ gaudent, tanquam felleum sustinere non possint. Et lætentur omnes qui sperant in te, in æternum exultabunt, & habitabis in eis. Lætentur in te, vtique illi, quibus gustantibus suauis est Dominus.

IDEM in expositione illorum verborum: Quoniam non est in morte, qui memor sit tui, in inferno autem quis confitebitur tibi? Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, ait. Hoc in loco mortem vocat peccatum, quod contenpta diuina lege committitur: in qua morte, hoc est esse immemorem Dei, legem eius & præcepta eius contemnere, vt infernum dixerit cœcitatem animi, quæ peccantem, ideſt, morientem excipit, & inuoluit. Ab ista morte, & ab isto inferno tutam se præberi anima deprecabatur, dum molitur conuersionem ad Deum, & sentit difficultates. Propter hoc contexit dicens: Lauabo per singulas noctes lectum meum. Lectus est hoc loco appellatus, vbi requiescit animus æger, & infirmus, ideſt, in voluptate corporis, & omni delectatione sæculari. Quam delectationem lachrymis lauat, qui se se ab illa conatur extrahere. Videt enim iam se damnare carnales concupiscentias, & tamen delectatione tenetur infirmitatis, & ideo libenter iacet, vnde resurgere, nisi sanatus animus non potest. Quod autem ait, per singulas noctes, fortasse accipi voluit, quod ille qui spiritu pronptus sentit aliquam lucem veritatis, & tamen in delectatione huius sæculi per carnis infirmitatem aliquando requiescit, tanquam dies, & noctes alterno affectu cogitur pati. Vt cum dicit: Mente seruio legi Dei tanquam diem sentiat, rursus cum dicit; Carne autem legi peccati, inclinetur in noctem, donec omnis nox transeat, & veniat vnus dies, de quo dicitur: Mane astabo tibi, & videbo. Tunc enim astabit: nunc autem iacet quando in lecto est.

IDEM exponens illa verba; Quã magna (vel multa, vt Augustinus legit) multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te, sic habet. Hic homo impius si dicat: vbi est ista multitudo dulcedinis? Respondebo, quomodo tibi ostendam multitudinem dulcedinis, qui palatum de febre iniquitatis perdidisti? Mel si non nosses quam bene saperet, non clamares, nisi gustasses, palatum cordis non habes ad hæc bona gustanda, quid tibi faciam? Quomodo ostendã? Non est cui dicam: Gustate, & videte quoniam suauis est Dominus. Quam multa multitudo dulcedinis tuę Domine, quam abscondisti timentibus te. Quid est abscondisti illis, vt soli ad illam perueniant: Quia initiũ sapientię timor Domini. Perfecisti autem dulcedinem tuam his qui sperant in te.

IDEM enarrans illa verba; Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore, dicit. Ista concupiscentia est, de qua scriptum est: Concupiscentia sapientię deducit ad regnum. Huius anima concupiuit desiderare iustificationes Dei. Credo nondum eas desiderabat, quando concupiuit desiderare. Iustificationes autem, facta sunt iusta, opera iustitię. Quam longe ab his est, qui eas desiderare concupiscit; & quam longius, qui nec hoc adhuc concupiscit Quis est iste mirabilis atq; inexplicabilis languor, Aegrotus, qui fastidio laborat, & vult euadere hoc malum, concupiscit vtique desiderare cibum, dum concupiscit nõ habere fastidium, sed hoc fastidium morbus est corporis, concupiscentia vero, qua concupiscit desiderare cibum, hoc est, carere fastidio, in animo est, nõ in corpore. Et ideo non est mirum, si appetit animus, vt appetat corpus, quando appetit animus, nec appetit corpus. Cum autem vtrunque animi est, in vno eodẽque animo habeo concupiscentiam desiderij huius, & desiderium ipsum non habeo Ita. Sæpè enim, quid agendum sit, vt iemus, nec agimus, quia non delectat vt agamus, & concupiscimus, vt delectet. Præuolat intellectus, & tarde sequitur, & aliquando non sequitur humanus, atque infirmus affectus. Ideo ergo desiderare concupiscebat, quæ bona esse cernebat, cupiens eorum habere delectationem, quorum potuit videre rationem. Concupiuit anima mea desiderare, dixerat, & non concupiscit, iam enim peruenerat ad id quod ante concupierat, iamque desiderabat eas, quarum se desiderium iam aliquando concupisse commemorat. Nã paulo post dicit: Seruus autem tuus exercebatur in iustificationibus tuis. Sed quibus quasi gradibus ad eas perueniatur, ostendit. Prius enim, vt videatur, quam sint vtiles, & honestæ, deinde vt earum desiderium cõcupiscatur, postremo, vt proficiente lumine, atque sanitate, delectat earum & operatio, quarum sola ratio delectabat.

IDEM explicans verba illa, A iudicijs tuis non declinaui, quia tu legem posuisti mihi, ait. Tu interior in intimis meis, tu intus in corde legem posuisti mihi spiritu tuo, tanquam digito tuo, vt eam non tanquam seruus sine amore metuerem, sed casto amore, vt filius diligerem. Et ideo sequitur: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super meliori meo. Hæc est illa suauitas, quam Deus dat, vt terra nostra det fructum suum, vt bonum delectatione faciamus. Propterea omnem viam iniquitatis odio habui. Necesse est enim, vt oderit omnem iniquitatem amor iustitiæ.

BERNARDVS exponẽs verba illa; Fiat voluntas tua, sicut in cęlo, & in terra, dicit. Hoc igit oramus, vt sicut Angelus sic & homo apẽhrẽs Deo, vnus cũ eo spiritus, sit. Sed heu me quot obstacula separat, quot, phibet impedimẽta? Obijcit se se malitia mediã, obijcit infirmitas, obijcit cõcupiscẽtia, & ignorãtia nra Ineſt

Rom. 6.

11 In cap. 4. Pro. 10. 8.

14

12 Lib. 6. con fessionum, c. 6. to. 2.

15 In Pſ. 5. tom. 8. Ioan 6.

Pſal. 33.

16 In Pſ. 6.

13 Iob 7. cap. 16.

Rom 7.

17 Concio. 3. in Pſ. 30

Pſal. 33.

18 Concio. 8. in Pſ. 118 Sap. 6.

19 Concione 22.

20 Ser. 6. de oratio. dominica.

enim nobis quasi a natura, magis autem ab exterminio naturæ, affectio quædam pessima, & libido nocendi, vt inextinguibilis inueniatur in miseris animabus nostris malitiæ delectatio. Quid vero longius a voluntate diuina? Hinc ois radix amaritudinis germinat, hinc inuidię hinc detractiones, hinc dissensiones pullulant. At hęc quidem germina virulēta præcidi semp necesse est faliæ iustitiæ, qua videlicet extorquemus a nobis, ne quid faciamus, quod nolumus nobis fieri, sed quæ volumus, vt faciant nobis homines, hæc eadē & nos eis faciamus. Eradicari autem, aut extirpari a cordibus omnino non poterit mali tia, donec in hoc mundo sumus, qui totus positus est in maligno. Conteritur quidem serpentis caput, sed experiri est frequenter calcaneo insidiantem. Secundo loco, ipsa quoque corruptibilis huius infirmitate corporis præpidimur, nè voluntas nostra diuinæ cohæreat Nobis quidem, quod molestum sentimus, non potest non displicere, & frequenter in his voluntas nostra a diuina dissidet voluntate, cui ne penitus aduersetur, fortitudo est nobis necessaria. Nec sola impedit corporis afflictio, impedit & concupiscentia, qua multiplicibus, & inexplebilibus distrahimur desiderijs. Quando autem poterit anfractuosa, & angulis plena voluntas ei vniri, quæ rectissima est, & omni modis indistorta? Heu mihi Domine Deus, quia vndique mihi bella, vndique tela volant, vndique pericula, vndique impedimenta. Quocunque me vertam, nulla vsquam securitas est, & quæ mulcent, & quæ molestant, timeo, & esuries, & refectio, & somnus, & vigiliæ, & labor, & requies, militant contra
Prou. 20. me. Diuitias, & paupertatem, ne dederis mihi, orat Sapiens, nimirum, quia vtrobique laquens, vtrobique periculum, Quod si reprimit temperantia concupiscentiam, erit quidem vnio iam nonnulla, sed perfecta non
Rom. 6. erit. Hinc Paulus Apostolus ait. Ego quidem mente seruio legi Dei, carne autem legi peccati, quæ est in mēbris meis. Ex parte ergo cohæret, & ex parte dissidet, donec veniat, quod perfectum est. Quarta est ignorantia, quam & ipsum plurimum nobis obesse non ignoratis. Propterea in quirenda sunt nobis cum omni desiderio incrementa prudentię, vt magis ac magis notā faciat nobis Deus voluntatem suam, vt sciamus quid acceptum sit et omni tempore.

21 IDEM ait. De Christo Domino scriptum est, quia
Ser. 2. annunciationis Dominicæ. requieuit super eum. Spiritus Domini, in quo nihil ingo contradictionis fuisse declarat. In nobis autē, quia non omnino superior est Spiritus, non requiescit, carne nimirum aduersus spiritum, & spiritu aduersus carnem concupiscente.

22 IDEM inquit. Libet admirari, quam leue sit onus
Epist. 72. ad Ramaldum abbatem. virtutis. Num vere leue est, quod portantem non grauat, sed leuat? Quid eo leuius onere, quod non solum non onerat, sed & portat omne, cui portandum imponitur? Hoc onus, ipsa quibus se prębuit, sustentandum senis Simeonis brachia sustentabat. Hoc etiam Paulū Apostolum in graui licet, & corruptibili corpore positum, rapiebat vsque ad tertium cælum. Sicut pennæ auium, corpulentiorem: reddunt substantiam, & agiliorem: vnde grosescit materia, inde sarcina leuigatur. Hoc planè in pennis, Christi oneris exprimit similitudinem, quod & ipsæ ferunt a quibus feruntur. Quid & de quadriga dicam? Hæc nimirum adiumenta sarcina, quæ ab ipso moueri non poterat, auget quidem, sed portabiliorem facit: onus oneri additur, & minus onerat. Sic virtutis operatio auget perfectionē, & difficultatem minuit. Graues manus Moysi, leuigatæ sunt per gratiam.

23 IDEM explicat locum Pauli; Velle adiacet mihi
Tract. de vita solitaria ad fratres de monte Dei. perficere autem bonum non inuenio, & ait. Hoc est, ac si dicat, semper quidem velle adest, sed aliquando iacet, hoc est, inefficax est, quia perficere opus bonum
Rom. 7. quæro, sed non inuenio.

Vitam, & statum bonorum, sicut & malorum, varij similitudinibus explicant sacræ literæ, illa autem imitari debet homo. Cap. XV.

ORIGENES enarrans verba illa; Decorantes holocaustum, diuident illum mēbratim, & imponent filij Aarō sacerdotis, diuisa membra, & caput, & adipes, & ligna, quæ sunt super altare. Interanea vero, & pedes lauabunt aqua, & imponet sacerdos omnia super altare: ostia est, & sacrificium, odor suauitatis Domine, inquit. Ego puto, quod ille sacerdos detrahit corium vituli oblati in holocaustum, quo membra eius conteguntur, qui de verbo Dei detrahit velamen literæ, & interna eius, quæ sunt spiritalis intelligentiæ, membra denudat, & hæc membra verbi non in humili aliquo loco ponit, sed in alto, & sancto, ideſt, super altare collocat, cum indignis hominibus, ac humilem vitam, & terrenam ducentibus pandit diuina mysteria, sed illis, qui altare Dei sunt, in quibus semper ardet diuinus ignis, & semper consumitur caro. Super hos tales membratim diuisus est vitulus, cum alia inci
1 Homil. 1. in Leuit. tom. 2. pientibus, alia his, qui iam in fide proficiunt, alia his, qui iam perfecti sunt in charitate aptantur.

IDEM edisserens locum illam: Anima, quæ mentietur proximo suo super depositō, quod cōmodatū
2 Hom. 4. in c. 6. Leuit. est ei, restituet ipsum caput, & quintas insuper augebit, quia die conuictus fuerit, ait. Videamus, quod est depositum, quod nunc fidelium quisque suscepit. Ego
1. Tim. 6. puto, quod & ipsam animam nostram & corpus, depositum accipimus a Deo. Et vis videre maius aliud depositum, quod accepisti a Deo? Ipsi animę tuæ Deus imaginem, & similitudinem suam cōmendauit. Istud ergo depositum, tam integre tibi restituendum est, quam a te constat esse susceptum. Si enim sis misericors, sicut Pater tuus cęlestis misericors est, imago Dei in te est, & integrum depositum seruas. Si perfectus es, sicut Pater tuus in cœlis perfectus est, imaginis Dei in te depositum manet Similiter si pius, si iustus, si sanctus, si mundus corde, & omnia, quæ in Deo præsto sunt per naturam, si tibi per imitationem subsistant, depositum apud te diuinæ imaginis saluum manet. Si vero e contrario agas, & pro misericorde crudelis, pro pio impius, pro benigno violentus, pro quieto turbulentus, pro liberali raptor existas, abiecta imagine Dei diaboli in te imaginem suscepisti, & bonum depositū
3 tibi diuinitus commendatum abnegasti. Hoc electo discipulo. Timothæo Apostolus commendabat, dicēs. O Timothæe, depositum custodi bonū. Ego ēt illud addo, quod & Christum Dñm depositum suscepimus, & sanctum Spiritū depositū habemus: videndū est ergo, ne hoc sancto depositō, nō sanctè, vtamur: & cū nos in consensum suū peccata solicitant, iuremus nos suscepisse depositum, quod vtiq; si habeamus in nobis, peccato consentire nō possumus. Sed & ipse sensus rationabilis, qui in me est, cōmendatus mihi est, vt eo vtar ad intelligentiā diuinorū. Ingeniū, memoria, iudiciū, ratio, & omnes, q intra me sūt motus, cōmendati mihi videntur a Deo, vt eis vtar in his, quæ præceptis diuina. Si vero ad malas artes perspicax vertamus ingeniū, & rebus Dei abutamur in his quæ non vult Deus, hoc est, abiurare depositū, & beneficia vertere in perfidiā. Post hæc de rapina dicitur. Sunt autē raptores boni, & mali, Boni quidē de quib. dicit Saluator: Quia regnum cœlorū rapiūt Mali raptores sunt, de quibus dicit propheta: Et rapina pauperum in domibus vestris est. Si homo nondum purgatus a vitijs, nondum segregatus a profanis, & sordibus actibus, velit se cœtui sanctorū, & perfectorum latenter ingerere, & sermonem, quo perfecta tractantur, audire, huiusmodi secretorum, & perfectorum scientiam, non bene rapit. Meminisse enim oportet præcepti Saluatoris, quo dicit; Quia nemo mittit vinum nouum in vtres veteres, alioquin & vtres rumpentur, & vinum peribit: ostendens, quod animæ nondum renouatę,

tiatæ, sed in vetustate malitiæ perduranti, nõ oporteat nouorum mysteriorum, quæ per Christum mundus agnouit, secreta committi.

4 Homil. 18. in cap. 24. Num. IDEM exponens verba illa, Et exurget ex Iacob, & perdet liberatum de ciuitate, dicit. Ciuitas hæc mundus est, & quem liberat Christus de hoc mũdo, perdit eum. Dicit enim, quia, qui perdiderit animam suam propter me, saluam faciet eam. Salutari ergo perditione perdit Iesus eum, quem de huius mundi ciuitate liberauerit. Et nos itaque si ad salutem venire volumus, & de hoc mundo liberari, perdere debemus animas nostras perditione vtili & necessaria. Perdit enim animam secũdum Christum, qui desideria eius refrenat, qui cupiditates eius resecat, qui luxuriam eius, resolutionemque castigat, & in nullo facit voluntatem suam, sed Dei: & per hæc parire dicitur anima. Perijt namque vita eius prior, & incipit nouam vitã, quæ in Christo est, ducere.

5 Hõ 12. in c. 27. Hie. IDEM enarrat historiam quinque filiarum Salphaat Israelitæ, qui mortuus est in deserto nulla virili sobole derelicta, & ait. Istæ filiæ interpellant Moysen, & sortem paternæ hæreditatis exposcunt, dicentes, Nè deleatur nomen patris earũ de medio plebis suæ, quia non est ei vir filius natus: consuluit Moyses Dominum & iussit vt daret eis possessionem in medio fratrum patris sui, & daret eis sortem patris ipsarum ipsis, & filijs Israel loqueris, dicens: Homo, si mortuus fuerit, & filius non fuerit ei, dabitis hæreditatem eius filiæ eius. Requiramus, quæ sint istæ filiæ quinque, quarum etiam si pater mortuus fuerit, ipsæ tamen hæreditate ex verbo Dei capiant. Superius, virtutes animi, & sensus mẽtis filios dici docuimus: consequens sine dubio, & cõueniens videtur, etiam filias operã, quę corporis ministerio explentur, accipere, ideo & quinque dicuntur, quinque enim sunt sensus, quibus omne opus expletur in corpore. Istæ ergo quinque filiæ, ideſt operum perfectio, etiam si patre orbentur & remaneant orphanæ, non tamen ejiciuntur ab hæreditate, nec excludũtur a regno, sed in medio plebis Dei portionem hæreditatis accipiunt. Pater operum, intellectus est: sæpè ergo accidit, & non pauci inter fratres nostros sunt, in quibus intellectus altior, & profundior nullus, sed est in eis sensus emortuus. Iste ergo etiam si ad intelligentiam spiritualem nihil sapit, tamen si genuerit filias, ideſt opera ministerij, operã obsequij, & mandatorũ Dei, hæreditatem terręcum plebe Domini consequitur in plebeio ordine. Iste Saphaat generat opera, & actus, quę sunt simplicioris vitę in ministeria, & ideo ostẽditur, in ijs clementia Dei, quod illiocentiores quique, etiam si sensu deficiant, habeant tamen opera bona, nõ excludantur ab hæreditate sanctorum. [Infra] De Iosue tẽporibus dicitur, quia quieuit terra a bellis, quod de Iesu nostro dicitur, non de illo Naue. Atque vtinam mea terra cessetа bellis, & cessare posset. Si ego Iesu principi meo fideliter militarem; si enim pareamDomino meo, nunquam caro mea consurget aduersus spiritum meum, nec impugnabitur terra mea ab aduersarijs gentibus, diuersis, scilicet concupiscentijs stimulata. Oremus ergo vt Iesus regnet super nos, & cessetterra nostra a bellis, cesset ab impugnationibus carnalium desideriorum: & cum ista cessauerint, tunc unusquisque requiescit sub viti sua, & sub ficu sua, & sub oliua sua, sub velamento enim Patris, & Filij, & Spiritus sancti requiescet anima, quę pacem in se recuperauerit carnis, ac spiritus.

7 Homil. 26. in cap. 2. Iosue. IDEM inquit. In superioribus dictum est, quia filij Israel dederunt sortem Iosue in monte Ephraim, & quia accepta sorte ædificauit ibi ciuitatem, & inhabitauerit in ea. Nunc autem hæc repetens addit, quod ibi posuit cultros lapideos, quibus circuncidit filios Israel in eremo. Dominus Iesus petit a nobis locum, quem ædificet, & in quo habitet: & debemus tales effici, tam mundi corde, tam simplices mente, tam sancti corpore, & spiritu, vt & in anima nostra locum dignetur accipere, & ædificare illam, & inhabitare in ea. Habitat autem in monte Ephraim, hoc est, in monte fructifero, Illi sunt montes fructiferi, in quibus sunt fructus spiritus, gaudium, pax, & patientia, charitas, &c. Isti sunt montes fructiferi, qui fructum Christi afferunt, & mente, ac spe semper excelsi sunt. Ibi etiam reconduntur gladij lapidei, verbum scilicet Dei, quo circunciditur omnis malitia, & impuritas auditorum.

8 Homil. 1. in Psal. 36. to. 2. IDEM enarrans illa verba, Fac bonitatem, & inhabita terram, & pasceris in diuitijs eius, sic habet. Noli esse sicut fœnum arescens, noli fieri sicut olera herbarum, quæ citò deficient: sed spera in Domino, & fac bonitatem, & inhabita terram. Terram vocat cor nostrũ, quam iubemur inhabitare, & non longius euagari, nõ vltra, citraq; discurrere, sed consistere intra animæ nostræ terminos, & considerare diligentius, atque effici eius agricola, sicut fuit Noe, & plantare in ea vineam, & excolere terram, quæ intra nos est, nostræ animę innouare noualia, & non seminare super spinas, videlicet, cum animam nostram purgamus a vitijs, & incultos, atque asperos mores ad mansuetudinem Christi imitationis excolimus, & ita demum ex virtutum diuitijs pascimur. Inhabita terram, hoc est, animæ tuæ semper assiste, ibi semper permane, & excole terram tuam, vt cum abundare cæperis iustitiæ fructibus, tunc pascaris in diuitijs eius. Pasci in diuitijs eius, hoc est, quia quodcunque seminauerit homo, hoc & metet. Et qui seminat in carne, de carne metet corruptionem, & qui seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. Si autem habites in terra tua, & ipsam non in carne, sed in spiritu seminaueris, pasceris in diuitijs eius, sicut oues illæ, quæ in loco viridi pasci dicuntur. Vnde constat, quòd vnusquisque nostrum ipse sibi præparat intra se locum viridem, in quo pascitur a Domino, cum agros animæ suæ excolit. Vnde subdit: Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Hoc, quod in Latino dicitur, Delectare in Domino, in Græco, Deliciare in Domino, legitur. Prius pascitur anima, & postmodum deliciatur. Si quis audiat ea sola verba, quæ ipsum incitent ad timorem Dei, iste cibum tãtummodo capit ex huiusmodi verbo. Quando autem non ad hoc solum, quod ei ad vitam sufficit, cibo vtitur mandatorum, sed in omni agnitione scientiæ delectatur; Deliciare ergo in Domino, Dominus veritas est, & sapientia est, & iustitia est, & sanctificatio est. Si ergo abundaueris in diuitijs veritatis, si abundaueris in intellectu sapientiæ, si copiosus fueris in actibus iustitiæ, tũc plene, & integrè deliciaris in Domino. Quod cum expleuerit, dabit tibi Dominus petitiones cordis tui, hoc est, aptas delicijs suprædictis.

9 Hom. 4 in c. 17. Mic. Marc. 8. Luc. 9. Mat. 11. IDEM enarrans locum illum, Et ego non sum turbatus te pastorem sequẽtis, loco cuius vertit ille, Ego autem non laboratui subsequens post te, & ait. Iesus tibi loquitur, Tolle crucem tuam, & veni, sequere me. Et qui non reliquerit patrem, & matrem, & liberos fuerit me, non potest meus esse discipulus. Si igitur talis fuelis, vt semper Christũ sequaris, quã ò plus secutus fueris, tanto minus laborabis. Si.n. laborantes venerimus ad Iesum, & eũ secuti fuerimus secuti, qui ait: Venite ad me omnes, qui laboratis, & ego refic à vos, tunc dicere poterimus, ego autem non laboraui subsequẽs post te.

10 Hom. 6 in c. 11. Mic. IDEM explicatis verba illa, Et dixit Dominus ad me, inuenta est colligatio in viris Iuda, & in habitantibus Hierusalem, inquit. Si peccauerimus nos, qui propter Christum Christiani vocamur, & inuenti fuerimus in numero peccatorum, & de nobis dicitur, Inuenta est colligatio in viris Iuda, & in habitantibus Hierusalem, cum in Ecclesia Dei tales sint, in quibus reperiatur laqueus iniquitatis, & vincula peccatorũ. Conuersi sunt ad iniquitates patrum suorum priorũ (nos legimus priores) Duplices habemus patres. Si quidem antequã crederemus, diabolus pater noster fuit,

vt Dominus dicit in Euangelio: Vos ex patre Zabulo nati estis: cum autem credidimus facti sumus filij Dei. Si ergo post hæc peccauerimus, conuertimur ad iniquitates patrum priorum. Si duos non haberemus patres, Dauid non diceret: Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui. Quasi pater quippe cœpit, Audi filia, & statim, obliuiscere, inquit, domum patris tui prioris. Si igitur oblitus domum patris tui prioris, rursus fueris ad peccata conuersus, incidisti in id, quod nunc dicitur peccatum, conuersi sunt ad iniquitates patrum suorum priorum. Infælix, qui semper peccans, semper generatur à diabolo: rursumq; multum beatus, qui semper ex Deo nascitur. Neque enim, semel dicam iustum ex Deo natum, sed per singula virtutis opera, semper iustus nascitur ex Deo; Saluator noster semper a Deo Patre nascitur: & idcirco dicitur: Ante omnes colles generat me, non (vt quidam legunt) generauit. Si semper ex patre nascitur Dominus, etiam tu in similitudinem eius, tantũ adoptionis spiritũ habens, semper generaris à Deo per singula opera, & efficeris filius Dei. *Ps. 44.*

11 IDEM in expositione Euãgelij de cõmuni vnius martyris: Si quis vult post me venire abneget semetipsum, &c. ait. Nemo potest ire post Christum, nisi denegauerit se, Denegat autem seipsum, qui priorem vitam suam malam, bona conuersione relinquit: vt puta aliquando luxuriosus, denegat se luxuriosum, conuersus ad castitatem: & qui erat iniustus denegat se iniustum, cum cœperit seruare iustitiam; sic & in omni malitia est dicendum, qui se ab eo conuerterit, secundũ quod præcepit Iesus, denegat quod fuerat. Sic & è contra, qui non denegat seipsum, se quidem confitetur, denegat autem Christum, à quo & ipse denegabitur. Adhuc autem in eo quod dicit, abneget semetipsum, videtur mihi vtile esse exemplũ Pauli denegantis seipsum, & dicentis: Viuo autem iam non ego, viuit verò in me Christus. Quod enim dicit, Viuo iam non ego, vox est denegantis seipsum, & quasi qui deposuit suam vitã. Suscepit autem Christum in se, vt ipse viuat in eo quasi sapientia, quasi redemptio, quasi virtus Dei, in eo operans omnia hæc. Tollit crucem, qui dicit, Christo, Confixus sum cruci. Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet illam. Qui autem perdiderit animam suam propter me, inuenier illam. Dupliciter possumus intelligere hoc verbum. Primum hoc modo: si quis amator vitæ præsentis, & putans hanc vitam præsentem esse optimam, parcit animæ suæ, timens mori, & putans animam suam per hanc mortem perire, iste volens hoc modo saluare animam suam, perdet illam, alienam faciens eam à vita æterna. Si quis autem 12 contemnens vitam præsentem propter Christi verbum, & confidens de vita æterna, vsque ad mortem pro veritate certauerit, perdet quidem animam suam quantum ad vitam præsentem, tradens eam propietate in mortem, quæ abusiue dicitur mors, iste, quoniam propter Christum perdidit animam suam, magis eam faciet saluam in vita æterna. Alio modo sic intelligimus textum. Si quis intelligit, quæ est vera salus, & acquirere vult eam salutem animæ suæ, iste abrenuncians hãc vitam, & denegans seipsum, & tollens crucem suam, & sequens Christum, perdit quantum ad voluptates carnales animam suam propter Christum. Et perdens animam suam hoc modo, saluat eam per opera pietatis. Si ergo abnegare, & tollere crucem, non solum est mori pro Christo, sed carnalem conuersationem reijcere, sine dubio, & perdere animam non solum mori est, sed etiam deponere voluptates carnales. Volentes ergo saluare animam nostram, perdamus eam huic mundo, quasi crucifixi cum Christo, & habentes gloriationem in cruce Christi, per quem nobis crucifixus est mundus, & nos mundo, vt consequamur salutem animarũ nostrarum in conuersatione vitæ melioris. Qui denegat se, & tollit crucem suam, ipse est, qui perdit animã suam propter Christum. Et perdens, melius eam saluat, & qui perdit animam suam quantũ ad voluptates carnis, ipse est, qui denegat se, & tollens crucem suam sequitur Christum. Cui autem non crucifigitur mundus, ipse facit animæ suæ detrimentum. Ideo duobus nobis propositis, vt si voluerimus mundũ lucrari, perdamus animas nostras, aut si animas nostras voluerimus lucrari, perdamus hunc mundum, magis est eligẽdũ perdamus, & lucremur animas nostras, ex eo quod propter Christum perdimus eas. *Hom 2. in c. 16. Mat. tom. 3.*

IDEM enarrans parabolam vineæ, quam plantauit pater familias, inquit. In Isaia ipsam vineam accusat plantator, dicens: Expectaui, vt faceret vuas, fecit autem spinas, in Euangelio autẽ manifestè non vinea accusatur, quasi, quæ non dederit fructus in tempore suo, sed coloni, qui non reddiderunt fructum temporibus suis. Iterum in Isaia ipsi vineæ minatur: Auferã sepem eius, & erit in conculcationem, &c. Sed & nubibus promittit se mandaturum, nè super vineam pluãt illam, quæ domus Israel est, qui nullum fructum fecerunt. In Euangelio autem vineam non innenimus aliquid patientem: coloni autem omnem susciuiunt irã, vineæ autem promissionem facit, quod eam dabit alijs colonis. Intellige mihi in vnaquaque anima quasi vineam, verbum Dei plantatum. Sicut ergo in vineis est aliquod tempus quando principium fructus demonstrant, & aliud quando florent, quæ sunt demonstrata, & aliud quando acerbescunt fructus, & aliud quando variant, & aliud quando vindemiandi est tempus fructus perfectos, & paratos ad præbendum vinum. In omnibus itaque primum vitæ tempus est infantia, & est tunc vinea nihil ostendens, nisi tantum habens in se vitalem virtutem. Cum autem cœperit posse loqui, tempus est generationis. Postea autem perducitur vsque ad perfectum virtus, producens diuersos, atque perfectos charitatis, & gaudij, & pacis, cæterarumque virtutum fructus. 13 *Ho. 19 in c. 21. Mat.*

IDEM exponens illa verba; Magnificat anima mea Dominum, dicit. Si Dominus nec augmentum, nec decrementum recipere potest, quomodo Maria clamat: Magnificat anima mea Dominum? Si considerem Dominum Saluatorem imaginem esse inuisibilis Dei, & videam animam meam factam ad imaginem Conditoris, tunc videbo, quoniam in exemplum eorum, qui solent imagines pingere, vnusquisque nostrũ ad imaginem Christi formans animam suam, aut maiorem ei, aut minorem ponit imaginem, vel sordidam, vel claram, atque lucentem ad effigiem imaginis principalis. Quando igitur grandem fecero imaginem imaginis, ideft animam meam, & magnificauero eam opere, cogitatione, sermone, tunc imago Dei grandis efficitur, & ipse Dominus, cuius imago est in nostra anima magnificatur. Et quomodo crescit Dominus in nostra imagine, sic si peccatores fuerimus, minuitur, atque decrescit. 14 *Hom. 8. in c. 1. Luc.*

BASILIVS sic habet. Non cessat vbique Deus viuibus nostras animas comparare. Vinea namque facta est dilecto, inquit, in loco pingui, & sepem circumposuit. Animas humanas vineam dicit, circundedit septo tum ea securitate tutela ve, quæ ex præceptis resultat, tum ipsa custodia Angelorum. Immittet enim se, aut medium constituet Angelus Domini in circuitu metuentium eum. Deinde quasi valla, siue perticas nobis defixit, positis in Ecclesia primum Apostolis, secundo prophetis, tertiò doctoribus. Exemplis præterea veterum hominum. beatorumque sensus nostros in sublime erexit, neque permisit in humum nos esse delectos, ac dignos esse qui conculcemur. Vult etiam nos quasi clauiculis, aut alijs arboribus, amplexibus charitatis proximis innixi, ac adhærere, & in ipsis etiã conquiescere, vt iugi affectu sursum versus feramur, & quasi arbustiuæ vites nos ipsos adæquemus sublimium fastigijs arborum. Quin & à nobis exposcit, vt 15 *Hom. 5. in Hexam. Isa. 5.*

dum

dum defodimur, sustineamus. Sanè anima tantisper defoditur, dum se tenacibus exuit mundi curis, quæ cordibus nostris grauissimo sunt oneri. Itaque, qui carnalem hunc deposuit amorem, qui pecuniarum à se excussit auiditatem, qui suspirijs prosequendæ mundialis gloriosæ affectationem despuendam prorsus duxit, & aspernabilem, is sanè inani onere terrenæ istius prudentiæ abiecto, veluti defossus respirauit. Opus proinde sit, vt nè vitem hanc nostram sinamus sarmentis noxijs siluescere, & eluxuriari, ideſt nè quid in obeundis vitæ huius nostræ munijs per ostentationem designemus, nec laudem venemur humanam, magis verò adnitamur fructuosi vt simus.

16 IDEM edisserens verba illa; Calicem salutaris ac cipiam, inquit. Vbi ad memoriam reuocauit innumera erga se Dei dona, horum cõtemplatione anxius, ait: Quid retribuam Domino, pro omnibus, quæ retribuit mihi? Non vtique victimas, non incensum holocaustorum. Quid igitur? Vitam omnem meam, eoque dicit: Calicem salutaris accipiam, appellatione calicis tolerantiam subindicans, sudoremque certaminum in gratiam tuendæ Pietatis, simulque conatum ingentem, quo ad mortem vsque aduersus peccatum resistimus. Ob id dicat; Calicem salutaris accipiam, hoc est, sitiens ter & cupidè contendo ad perfectionem per martyrium, animæ nimirum, corporisque requiem ducens, non item dolores, quæ propietate decertaturus, tolerabat supplicia. Ait itaque, meipsum Domino offeram in oblationem, cum cætera omnia existimem manificio adeo benefactoris dignitate longè esse inferiora.

17 IDEM dicit. Quomodo vna cum Iob potero ego collocari, qui ne leuissimum quidem incommodum vnquam cum gratulatione susceperim? Quomodo cũ Dauid, qui lenitatem aduersus hostem non adhibuerim si quis cum Daniele, qui non per continentem abstinentiam, & precationem sedulam Deum exquisiuerim? quin denique cum sanctis singulis viris, qui illorum vestigia secutus non sim? Quis quæso ludorum Gymnicorum arbiter, adeo nullo est iudicio, qui paribus censeat oportere coronis dignari, & qui ex certamine victores euaserint, & qui nullum in certaminibus laborem suscipere voluerint? Quis exercitus ductor vnquam in æquam prædæ partem cum victoribus eos vocauit, qui nusquam in prælio conparuerint? Qui solem suum oriri facit, is cęcitate etiam mulctat: qui imbrem dat, etiam ignem pluit. Quoniam igitur neque salui esse possunt, qui opera, quæ fieri Deus iusserit, non fecerint, neque periculo vacat, si quis eorum aliquid prætermiserit, quæ imperata sint. Siquidem graue est hoc arrogantiæ genus, velle nos legis latori, iudices assidere, & delatis ab eo legibus, pro arbitrio nostro alias asciscere, & approbare alias repudiare.

18 CHRYSOSTOMVS in illa verba; Vos estis sal terræ, ait. In hoc ostendit non ad vnam, aut alteram ciuitatem Apostolus mittere, sed ad totum mundum varijs criminibus oppressum. In his verbis, terribiles ac seueros ponit magistros. Hoc est enim omnino mirabile, quia non adulantes, neque palpantes, sed è diuerso talis instar vrentes, fere omnibus se tam desiderabiles reddiderunt. Vos estis lux mundi. Prius autem sal posuit, deinde lumen, vt discas quantum sit verborum vrentium beneficium, quantumque commodum honestæ, rectæque doctrinæ. Hæc siquidem stringit animos, facitque attentius ad lumen virtutis aspicere, ad quam velut apprehensa manu pertrahit audientes. Non potest ciuitas obscondi supra montem posita, neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio. Rursus eos per ista ad bene viuendi diligentiam cohortatur, ostendens, vt studeant esse soliciti, quasi ante omnium oculos constituti, & in medio orbis terrarum certantes theatro.

19 IDEM explicans verba illa; Lucerna corporis tui est oculus tuus, ait. Sicut enim postquam corporalium oculorum lumen extinctum est, omnia iam membra in miseria versantur, ac tenebris, ita etiam mente cæcata, innumeris prorsus malis, hominũ vita cumulatur. Sicut ergo in corpore hoc maximè prouidemus, vt oculos habeamus incolumes, sic etiam in anima, intellectus conseruemus salutem. Si verò cæcamus istum, quo alijs quoque debemus lumen inferre, vnde iam ipsi poterimus aspicere? Sicut enim, qui caput ipsum fontis obstruxit, totum simul exiccauit & fluuium, sic etiã qui oculum mentis tenebris obduxit, omnes quoque vitæ istius actus vna cõfusione cæcauit. Propter quod in te est, tenebræ sint, ipsæ tenebræ quantæ erunt? Quãdo enim lucerna extinguitur, quando gubernator mergitur, quando dux ipse capitur, quæ tandem obedientibus supererit spes salutis? Dedit nobis intellectum Deus, vt ignorantiam fugemus è mentibus, vt rectum teneamus, iustumque iudicium, & contra diuersarum impugnationum varios incursus, hoc quasi quodam scuto vsi ac lumine, maneamus innocui, atque muniti. Nos verò tantum hoc Dei donum temere prodimus propter superflua ac vana prorsus. Quid enim prodest 20
auratis armis milites refulgere, cum ducitur rex ipse captiuus? Quod lucrum est ornatæ depictæque nauis, cum ipsius mergitur gubernator? Quænam illa est bene compositi corporis pulchritudo, cum facies oculos amisit? Quemadmodum igitur si medicum, cuius sanitas ad aliorum ægritudines depellendas necessaria est, ipsum in ægritudinem mittas, & in deaurato cubiculo, lectuloque argenteo iacere præcipias, nihil proficiet omnino languentibus, ita etiam si mentis principale corrumpens, quo scilicet ingruentibus potes vitijs repugnare, thesauro feceris assidere, non modo nihil profeceris, sed totum omnino animum læseris. Si enim oculis effossis, nulla fere iucunditate mulcemur propter miseriam, quam de illorum priuatione sentimus, multò id magis in submersione mentis, & cæcitate patimur. Vt enim in tenebris ambulantes, nihil manifestè, vereque conspiciunt: si enim funem viderint, serpentem putant, si inter montes, ac prærupta deuenerint, præmoriuntur pauore: sic etiam isti nulla prorsus metuenda cernentes, sola suspicione terrentur: nam pauperem contremiscunt, immo quantulumcunque dispendium.

IDEM enarrans: Illa verba: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me, dicit. Tria continet sermo hic, abnegationem sui ipsius, & vt crucem accipias, & sequaris Christum. Si intelligas quid sit alium abnegare, tunc intelliges quid sit abnegare teipsum. Qui alium iam abnegauit, si cędi eum virgis videat, si arceri vinculis, quidquid aliud mali pati eum conspexerit, non occurrit, non auxiliatur, non flectitur, nec prorsus vllo modo mouetur, ceu ille, qui pœnitus ab illo alienatus est. Sic igitur nullo nos pacto corpori nostro parcere vult, vt neque si cæditur, neque si pellitur, nec si quid aliud huiusmodi patitur, ei parcamus. Quid dixi, non parcamus, cum id profecto sit verè parcere? Nam etiam tũc patres maximè filijs parcunt, cum magistris tradentes maximè rogant, nè parcant. Sic igitur Christus non dixit, non parcas, sed significantius, denegate ipsum, pericula subi, certaminibus te offer, & quasi alius hæc patiatur, sic afficiare. Non dixit neget, sed abneget, vt hac adiunctiuncula plurimum addat, cum abnegare multò plus quam negare sit. Tollat crucem suam addit, vt abnegandos nos esse, vsque ad mortem, & mortem turpissimam, quam designans non dixit, abneget semetipsum vsque ad mortem, sed tollat crucem suam, non semel, nec bis, sed continuè per totam vitam hanc tecum mortem circumferas. Quare si mortem obire oporteat, & eam turpissimam, & æstimatione hominũ pessimam, ferenda sunt omnia ęquo immo læto animo. Et sequatur me. Nam quomodo posset quis sic talia pati, ut Christum non sequeretur, si nihil videlicet

propter

13 Ho. 19. in c. 21. Mat.

14 Hom. 8. in 6. 1. Luc.

15 Hom. 5. in Hexam. Isa. 5.

Ho. 17. in Psal. 115.

In li. de vir. gulis fastus & sp. in prologo.

4. Reg. 6.

Ho. 15. in cap. 5 Matth. 2.

Ho. 21. in c. 6. Mat. Simile.

Simile.

Ho. 56. in c. 16. Mat.

propter ipsum pateretur? Quippe latrones, & alij, multa plerumque talia patiuntur. Sequi ergo Christum, est propter ipsum omnia sustinere, & alias virtutes non negligere. Multi diabolum sequentes, multa patiuntur, & vitam propter ipsum perdunt, qui & in hac, & in futura vita sibi obsunt: nos vtraque vita potiamur, faciamus obtecro.

22 *Ho. 80. in c. 25. Mat.* IDEM in expositione illius loci: Et segregabit oues ab hædis, dicit. Nũc non segregati, sed mixti sunt vniuersi, tunc verò ita distincti, vt pateant vniuersis. Hac etiam appellatione mores vtriusque partis aperiuntur, cum alij hædi, alij oues nuncupentur, vt aliorum sterilitas, quia nihil ab hædis producitur, aliorum fertilitas ostendatur. Vberes enim, & multi ab ouibus fructus proficiscuntur, alij lactis copia, alij elegantia lanæ, alij fœtu, quibus omninò hædi carent. Vnde ouibus dixit: Venite benedicti Patris mei, percipite paratum vobis regnum a constitutione mundi. Quibus bonis hoc nomen compensari potest, vt benedictus sis, & a patre ipso benedictus? Nec dicit, accipite, sed hereditate quasi propria, quasi vestra, quasi paterna, quæ vobis a principio debebantur. Hæc autem retribuuntur, non solum, quia in carcere existentibus succurrerunt, sed quia visitauerunt: non quia ægrotantibus medicauerunt, sed quia venerunt ad illum: nec quia sumptuosam mensam esurientibus erogauerunt, sed illorum inopiam leuauerunt ac nuditatis necessarijs. Impijs autẽ nõ dicit: Ite maledicti, patris mei, sed maledicti nõ. n. ipse, sed opera eis propria maledixerũt. In ignem æternum, non vobis, sed diabolo, & Angelis eius paratum.

23 *Homil. 15. ex imperf. in Matth.* IDEM in illa verba: Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum, ait. Qui collocat thesauros in terra, non habet, quid speret in cœlo. Vt quid enim aspiciat in cœlum, vbi nihil repositum habet? Propterea, siue lætatur, in carnalibus, & terrenis lætatur: siue tristatur de carnalibus, & terrenis tristatur. Qui autẽ diuitias suas reponit in cœlo, non habet spem in terra: vt quid enim delectetur in terra, qui nihil habet in terra? Ideo siue lætatur, in spiritualibus lætatur, siue tristatur, de spiritualibus tristatur. Ergo peccatorum, & lætitia mala, & tristitia peior, quia aut de lucro terreno lætantur, aut de damno tristantur. Iustorum autem, & lætitia bona, & tristitia melior: quoniam, aut de iustitia lætantur, aut de peccato tristantur. Si enim aliqua causa mortis aduenerit, si quidem spes illius in terra sit, tristatur, quasi de domo sua ad peregre vadens, non dicam ad tormenta: si autem spes eius in cœlo sit, gaudet, quasi de peregre ad domum propriam reuersurus. Qui thesaurizat in terris, dupliciter facit peccatũ. Primò quia male congregat: secundo, quia cor habens in terra, nũquam quæ Dei sunt, recordatur, sed semper, quæ terræ. Et qui thesaurizat in cœlo, dupliciter iustitiam facit: Primò, quia bene fœnerat: secũdo, quia spem habens in Deo, semper quæ Dei sunt cogitat, non quæ terræ. Et sicut qui semel congregare cœperit in terra, ipsa cõcupiscentia terrena, facit eum magis solicitum esse, nõ solum nè minuat inde, sed vt magis etiam augeat: sic & qui thesaurizat in cœlo, ipsa concupiscentia spiritualis facit eum solicitum, non solum, vt non perdat, quod habet, sed adhuc, vt augeat super id, quod habet. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Illius oculus lucidus est, qui cor habet ad Deum: illius mens spiritualis, & munda est, nec terrenis concupiscentijs sordidata, sicut scriptum est: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Sicut enim qui agros oculos habet, si ponas eum in aliquo obscuro, tenebrosoque loco, melius videt: si autem ponas eũ in sole, nihil videt, quia oculus eius non suffert solis candorem. Sic homo mundialis, qui oculum, id est, mẽtem terrenis desiderijs sordidam habet, & turbulentã, si ponas eum in rebus mundialibus sapit, & astutus est, si autem trahas eum ad res spirituales, tenebrescit, ac nihil sapit, quia mens illius desiderijs corrupta terrenis, iustitiæ bonum non sentit, quia nec delectatur in eo, præoccupatum enim habet cor circa delectationem terrenam. Si autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit. Quæ sunt in nobis tenebræ? Sensus carnales, maleuoli, & iniqui, qui semper desiderant, quę sunt tenebrarum, & non lucis. Qui ergo oculum habet mundum, id est mentem spiritualem, cælestia semper aspicientem, corpus suum seruat lucidum, id est, sine peccato. Qui autem oculum, id est, mentem habet, aut malignitate aliqua tenebrosam, aut diuitiarum concupiscentia turbulentam, tenebrosum possidet corpus, & in peccatis. Si autem lumen, quod in te est, tenebræ sint, ipsæ tenebræ quantæ erunt. Caro tenebrosa dicitur, quia regulariter habet peccandi propositum: lumen autem est in corde. Si ergo ipsa anima diuina cum sit, & data ad illuminandam carnem, fiat quasi carnalis, & terrenis concupiscentijs cõtenebrescat, & terrena semper aspiciens, illius talis hominis caro iam vide quomodo inuoluta sit tenebris peccatorum. Si enim in viro iusto, contradicente sibi rationali anima, semper caro surripit animæ, & quod suum est agit, quantis putas in homine malo iniquitatibus se inuoluet caro, quando anima quę contradicere illi debuerat, consentit ei, consilia concupiscens?

24 IDEM enarrans verba illa: Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt, ait. Ideo numerat Deus aliquos, ne aliquid perdat ex ipsis, sicut dicit prophetã: Mihi autem nimis honorati sunt amici tui Deus: Di numerabo eos, & super arenam multiplicabuntur Nõ minuuntur, qui numerati sunt, sed etiam multiplicantur. Vis scire dignitatem numeratorum, considera quẽ illam, quomodo pastor non requieuit per desertum discurrere, donec inueniret illam, & ad pristinum numerũ reduceret. Nullam ex omnib. se habere putabat, si de numero suo vna periret. Qui autem perituri sunt non numerantur. Peccatores autem, vt quid numerentur, qui esse nõ æstimantur? Illud enim numerat Deus quod vult possidere, quod autem non vult habere, vt quid numerat? Ergo passeres sunt meliores, quam peccatores? Non, sed simines. Sicut enim Deus non dixit, quia non cadunt, sed sine voluntate Dei non cadunt, quæ vult vt ad vsum humanum occidantur. Sic voluntas Dei est, vt homo, qui sine lege Dei vixit, sine lege & pereat, & qui Deum non aspexit, non aspiciat illum Deus. Quanta autem sit dignitas numeratorum, etiam in libro Numerum ostenditur, quoniam electi numerantur a Moyse, præcipiente Deo. Non numerantur in tet eos fœminæ: fœmina autem intelligitur corruptio corporalis. Omnis autem vir mollis animo, remissus in fide, & correptus in actibus, fœmina est animo, & ideo non numeratur inter sanctos. Illic seruilis conditio excludebatur, hic autem seruilis conuersatio expellitur apud Deũ. Item neque Ægyptus mundialis. Qui ergo diligit mundum, in sæcularibus negotijs gaudet. Ille non numeratur, quia anima Ægyptius est: Aegyptius autem si cœlestia amauerit. Hæbreus est. Item nec puer nominatur, ille, qui puer est sensibus, malitia autem perfectus est: qui autem malitia puer est, sensibus perfectus est. Vestri autem & capilli capitis numerati sunt omnes. Spiritualiter autem capilli sunt subtiles animæ, quæ de spiritu Christi quasi de capite ipsorum prodeunt. Voluptas autẽ præcidit eos de capite.

Ho. 25. in capit. 10. Matth. *Inf. 18.* *Num. 1. & 3. & 26.*

25 IDEM ait: Decem virgines omnes homines sunt. Omne genus peccatorum in quinque diuiditur, & omne genus iustorum similiter in quinque. Christiani omnes fatuæ virgines sunt, aut sapientes. Fatuæ virgines sunt, quæ fidem Christi habent, opera autem iustitiæ non habent. Ait autem, Tunc simile erit regnum cœlo quindecim virginibus. Quia modò non apparet, quæ prudentes sint, & quæ fatuæ, sed tunc multæ quæ videbantur prudentes apparebunt fatuæ, & è contra. Et venerunt obuiam sponso, & sponsæ. Bene ait, venerunt quando ex illa die, qua homo credit Christo, quasi de

Ho. 52. in c. 25. Matth. in quatuor ponit Euang. diẽ virg.

se ipso egressus, & de mundo, ire videtur obuiã Christo, quia quotidie Christi expectat aduentum, & quasi in via stat. Propterea, & Iudæi exituri de Aegypto expediti, & præcincti visi sunt agnum manducare, & ad
Exo. 11. exeundum parati, ostendentes nobis, quomodo quicunque nostri agni Eucharistiam manducant, ita debent semper esse expediti, quasi quotidie exituri de mundo. [Infra:] Amen dico vobis nescio vos. Signa spiritus mei in vobis non video. Imaginem meam nõ cognosco in vobis. Imago autem mea est fugere malum, & facere bonum, vos autem e contra fugistis bonum, & operati estis malum. Non potestis meorum militum præmia accipere, qui tyranni vexilla portatis. Non possum meos dicere, in quibns meum nihil cognosco.

27 IDEM enarrans locum illum: Et congregabuntur ante eum omnes gentes, ait. Sicut in nocte, rerum
Hom. 54. facies non apparet, sed gemma quasi lapis videtur, &
Simile. lapis quasi gemma existimantur: sic ante aduentum Christi humanorum cordium differentia non apparebat, sed & mali quasi boni sustentabãtur, & boni quasi
Simila. mali contemnebantur. Tunc segregabuntur, ab inuicem &c. Sicut in tempore hiemis inter virides, & aridas arbores discretio non est, cum autem venerit tempus illud beatum vernale, discernuntur. Ita tunc vnusquisque secundum quidem fidem suam, & secundum opera sua manifestabitur, impijs quidem nulla proferentibus folia, nullum ostendentibus fructum, sancti autem, & folijs vestientur vitæ æternæ, & fructibus
Simila. ornabuntur gloriæ. Oues sunt homines iusti propter mansuetudinem, quia ipsi neminem lædunt, propter patientiam, quia cum ab alijs læsi fuerint, sustinent. Et sicut ouis ad mortem ducitur, & non clamat, sic & sancti maledicuntur, & non remaledicunt, percutiuntur, & non repercutiunt, bona eorum diripiunt, & illi non contradicunt, dolorem sentiunt, & clamore non emittunt. Hædos autem homines peccatores dicit, quia in capris naturaliter hæc sunt vitia, libido præ cæteris animalibus, superbia, rixa. Semper enim se percutientes incedunt. Item inuidi sibi alterutro inuident, sicut significat Salomon de inuidis dicens: Sicut capra, sic aspicit ruinam proximi sui. Item captæ multum tra-
Eccl. 11. huntur concupiscentia gulæ. Propter gulam namque suam per saxa, & præcipitia ambulant, & super præcipitia se suspendunt. Item clamoribus super omnia garrulæ. In omnibus his vitijs peccatores abundant, & ideo hædis sunt assimilati. Merito iustos ad dexteram collocat, quia non cognouerunt sinistram: merito impios ad sinistram, quia numquam cognoscere voluerunt dexteram. Vias enim, quæ a dextris sunt, nouit Do-
Prou. 4. minus, peruersæ autem sunt, quæ a sinistris sunt.

28 IDEM quærens, cur Dominus ficulneam maledixerit non habentem fructum, cum tempus non esset
Hom. 23. ficorum, dicit. Hoc factum est, vt edoceat, quanta pœ-
uariarum na homo dignus sit, qui modo cum tempus sit bene
in Matth. operandi, fructus non ferat. Quod Christus Dominus
Luc. 13. esurit in homine, illud est, vt faciat voluntatem Patris sui, qui in cœlis est. Infructuosas arbores Dominus in vinea sua permanere non patitur, sicut ipse in Euangelio suo testatur: Ecce triennium est, ex quo venio, & fructum in arbore ista non inuenio. Succide illam, vt quid enim terram occupat? Non te patiar, sine fructu consistere, qui infructuosas arbores iussi amputare. Esto itaque homo arbusculæ tuæ valde diligens cultor vt in ea, arida quæcumque sunt, abscindantur, quæ infructuosa sunt, amputentur, quæ fructuosa sunt, excolantur.

29 HIERONYMVS sic dicens inquit. Perspicuũ
Eph. 4. ad est, si negotiatores sęculi tanta sustinent, vt ad incer-
Rusticum tas, periturasque diuitias perueniant, & seruent cum
monachũ. animæ discrimine, quæ multis periculis quæsierunt;
to. 1. quid Christi negotiatori faciendum est, qui venditis omnibus quęrit prętiosissimam margaritam, qui totis substantiæ suę opibus emit agrum, in quo reperiat thesaurum, quẽ nec fur effodere, nec latro possit auferre.

IDEM sic habet. Philosophi ex ipsis cornibus Lunæ, quæ a Sole auersa sunt, siue crescentis, siue decrescentis, coniecerunt eam, vel a Sole illustrari, & quanto magis ab eo recederet, tanto magis ab ea parte, quæ terris apparet, radios eius excipere, quanto autem ad eum magis post dimidium mensem ex alio semicirculo propinquaret, tanto magis à superiori parte illustrata, ab ea parte, quam terris auerteret non posse excipere radios, & propterea videri decrescere, vel si haberet suum lumen, illud haberet ex vna parte in hemischærio, quam partem cum recedens à sole paulatim terris ostenderet, quasi augmenta monstraret, dum non addatur, quod deerat, sed perdatur, quod inerat, ac rursum paulatim abscondere, quod patebat, & ideo videri decrescere. Sed quodlibet horum duorum sit, illud certe manifestum est, & cuiuis aduertenti facilè cogni tu, quod Luna, non augeatur ad oculos nostros, nisi à Sole recedendo, neque minuatur, nisi ad Solem ex parte alia appropinquando. Attende, nunc quod in Pro-
Sap. 1. uerbijs legimus: Sapiens permanet sicut Sol: nam stultus, vt Luna mutatur. Et quis est sapiens qui permanet nisi sol ille iustitiæ, de quo dicitur: Ortus est mihi sol iustitiæ, & quem sibi non fuisse ortum in die nouissima plangentes impij, dicturi sunt: Iustitiæ lumen non
Eccl. 27. luxit nobis, & sol non est ortus nobis. Quis ergo est ille stultus, qui tanquam luna mutatur, nisi Adam, in quo omnes peccauerunt? Anima quippe humana recedens a sole iustitiæ, ab illa scilicet interna contemplatione 31
incommutabilis veritatis, omnes vires suas in terrena conuertit, & eo magis magisque obscuratur in interioribus, ac superioribus suis: sed cum redire cœperit ad illam incommutabilem sapientiam, quanto magis ei propinquat affectu pietatis, tanto magis exterior homo corrumpitur, sed interior renouatur de die in diẽ. Omnisque illa lux ingenij, quæ ad inferiora vergebat, ad superiora conuertitur, & a terrenis quodammodo aufertur, vt magis, magisque huic sæculo moriatur, &
Psal 9. vita eius abscondatur cum Christo in Deo. Mutatur ergo in deterius ad exteriora progrediens, & in vita sua proijciens intima sua; & hoc terræ, ideſt, eis, qui terrena sapiunt melius videtur, cum laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & qui iniqua gerit benedicitur Mutatur autem in melius, cum intentionem suam, & gloriam a terrenis, quæ in hoc sæculo apparent, paulatim auertit, & ad superiora, interiora conuertit: & hoc terræ, ideſt, eis, qui terrena sapiunt, deterius. Vnde impij infructuosam agentes pœnitentiam, etiã hoc sunt inter multa dicturi: Hi sunt, quos aliquãdo habuimus in derisum, & in similitudinem improperij, nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam.

IDEM enarrans verba illa: Dies Domini super 32
omnem turrim excelsam, & super omnem murum Lib. 1. in
munitum, inquit. Turris, vel ob munitionem vrbis ędi c 2. Isaiæ.
ficatur, vel ob speculam, vt longe veniens cernatur ho- to. 5.
stis. Vnusquisque ergo nostrum debet ædificare tur- Luc. 14.
rim prius sumptibus supputatis, nè iuxta Euangelicã parabolam, cum explere opus nequiuerit, rideatur: sin autem erecta in superbiam, firma non habuerit fundamenta, cadet super eum, a quo ædificata est, sicut illa
Isa. 5. in Siloe quę decem & octo homines interfecit. In cõsequentibus quoque lecturi sumus, quod Deus in vinea sua ædificauerit turrim, & fecerit torcular, & maceriam circundederit. Sed hæc omnia destructa sunt, atque vastata, quia vano superbiæ supercilio intumuerint. Muri quoque extruuntur excelsi, nè cito ciuitas destruatur, ne hostibus pateat, quia circundantur Ecclesiæ a sapientissimis viris, & omni ratione firmantur ne quod dogma peruersũ prævaleat veritati. De istiusmodi muris Deus loquitur ad Hierusalem: Ecce super manus tuas depinxi muros tuos, & in conspectu meo sunt semper. Sin autem hi qui prius impugnauerant

Eccle-

Ecclesiam, cognita veritate transierint ad fidem, & pugnauerint pro ea quã ante impugnauerint, tunc illud implebitur: Cito ædificaberis ab his, a quibus destructa eras.

33 IDEM explicans verba illa: Et qñ nata es non es salita salita, inquit. Tenera infantium corpora, dum adhuc veteri calorem tenent, & primo vagitu, laboriosæ vitæ testantur exordia, solent ab obstetricibus sale contingi, vt ficciora sint, & restringantur. Porrò Hierusalem, quæ de malis parentibus nata est, nihil saporis, nihil diligentiæ consecuta est. Qui autem renascuntur in Christo, dicitur ad eos: Vos estis sal terræ. Et præcipitur eis ab Apostolo: Sermo vester semper in gratia sale sit conditus. Vnde & vulgo sapientes salsi, & stulti vocantur insulsi. Et in Leuitico lege sancitur: Omne sacrificium vestrum sale salietur. Non cessabit sal testamenti Domini de sacrificijs vestris, in cunctis muneribus vestris sal offeretis. Qui hoc sale conditus fuerit, & omnem putorem, humoremque noxium huius admixtione siccauerit, vltra non dicet: Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ a facie insipientiæ meæ. Nec inuoluta pannis, vt sale siccetur corpus, panni adhibentur, ne sal defluat.

Lib. 4. in cap 16. Ezech. *Matt. 5.* *Coloss. 4.* *Leuit. 2.* *Psal. 37.*

34 IDEM in enarratione illius loci: Quærite Dominum mansueti terræ, qui iudicium eius estis operati, ait. Septuaginta interpretum lectio, & nostra vulgata tam varia est in hac re, vt septuaginta legentes. Quærite Dominum omnes humiles terræ, iudicium operamini, in malam partem hunc locum interpretentur, in quo humilis terræ appellatur, qui peccatis humiliatus est, nec potest dicere cum Christo: Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde. Et in alio loco sermo ad sanctum dirigitur: Quanto maior fueris, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. Qui autem peccatis humiliatus est, & aggrauatus est conscientia delictorum, ac loquitur: Sicut onus graue grauatæ sunt super me, iste debet audire: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos: hæc iuxta septuaginta interpretes. Cæterum iuxta Hebraicum alius sensus est, dicitur enim ad sanctos: O vos, qui mea præcepta custodistis, qui in terra positi, & scientes quia omnis, qui se humiliat, exaltabitur, imitati estis mansuetudinem meam, & iudicium estis operati, quærite Dominum in mansuetudine vestra, quærite iustum, quærite mansuetum, vt quidquid in vestra mansuetudine minus est, ab eo qui fons est mansuetudinis, impleatur. Si quo modo abscondamini in die furoris Domini: hoc est, si forte possitis ex eo quod quæsistis Dominum, & iustitiam estis operati, iram Dei vitare venientis. Si autem de his dubitat, qui eius iudicia fecerint, dicens. Si quo modo abscondamini in die furoris Domini, quid fiet de peccatoribus?

In cap. 2. Sophon. to. 5. *Matt. 11.* *Eccl. 3.* *Psal. 37.*

35 IDEM exponens illa verba: Gemma gratissima expectatio præstolantis, quocumque se verterit, prudenter intelligit, dicit. Qui præmia futura fideliter expectat, quasi gemmæ splendidissimæ possessione lætatur. Nam & in Euangelio negotiator sapiens, pro acquisitione præciosæ margaritæ, ideſt, desiderio cælesti, omnia quæ habuit, vendidit: talisque exactor, siue aduersa, seu prospera contigerint, a sua in tentatione non flectitur, prudenter intelligens, quoniã diligentibus Deũ omnia cooperantur in bonum.

Lib. 2 in c. 17. Prou. to. 8.

36 AVGVSTINVS ed sferens locum illum: Estote prudentes, sicut serpentes, & simplices, sicut columbæ dicit. Serpens totum corpus obijcit persequenti, vt tueatur caput: Vel quod per angustias se coarctans, veteri tunica exutus innouetur. Quod impletur, quando pro Christo se omni periculo exponunt. Imitantur etiam serpentem, quibus dictum est: Intrate per angustam portam cum vetere homine exuuntur. Nam si cauendum malum, ita moneret, vt violenter resistendum esset malis, non supra dixisset: Mitto vos, sicut oues in medio luporum. Simplices autem sicut columbas esse voluit ad nulli nocendum. Nam hoc genus auis, nullũ omnino animalium necat, non solum grandium, cõtra quæ vires non habet, sed etiam minutissimorum, quibus etiam perparui passeres aluntur. Discunt ergo ex similitudine columbarum, nisi prorsus nocere ad societatem suam pertinenti participationis rationis. [Infra:] de zizania non eradicãda mandans Dominus, ait. Nè fortè eradicantes zizania, eradicetis simul & triticum. Verum intuendum, quia etiam boni, cum adhuc infirmi sunt, opus habent in quibusdam malorum permixtione, siue vt per eos exerceantur, siue vt eorum comparatione magna illis exhortatio fiat, vt nitantur ad melius, quibus sublatis, altitudo charitatis quasi eulsa marcescat. quod est eradicari. Nam sic ait Apostolus: Vt in charitate radicati, & fundati, possitis conprehendere. An forte ideo simul eradicatur triticum, cum auferuntur zizania, quia multi primum zizania sunt, & post triticum futuri sunt. Qui nisi patienter cum mali sint tolerentur, ad laudabilem mutationem non peruenient. Itaque si euulsi fuerint, simul eradicabitur & triticum, quod futuri essent, si eis parceretur. [Infra:] Prætiosam margaritam vocat, vel dilectionem proximi, vel Christum Dominum. Prætium autem eius nos ipsi sumus, qui ad eam possidendam non sumus liberi, nisi omnibus pro nostra liberatione contemptis, quæ temporaliter possidentur: venditis enim rebus nostris nullum earum maius accipimus prætium, quam nos ipsos, quia talibus implicati, & nostri non eramus, vt rursus nos ipsos pro illa margarita demus, non quia tãti valeamus, sed quia plus dare non possumus.

Mat. 13. *Ephe. 3.* *Mat. 13.*

37 IDEM enarrans Euangelium decem virginum, ait. Decem numerus virginum, quarum quinque admittuntur, quinque excluduntur, bonorum, & malorum discretionem significat. Quapropter si virginitatis nomen honorabile est, cur receptis exclusisque cõmune est? Deinde, quid sibi vult numerus in vtraque parte quinarius? Quid significat oleum, & quod sapientes petentibus non communicant, cum misericordes esse oporteat ad præstandum ex eo, quod habent, dicente Domino: Omni poscenti te tribue? Quid est autem, quod possit dando non sufficere vtrisque? Videntur itaque mihi quinque virgines significare quinquepartitam continentiam a carnis illecebris. Continendus est enim animi appetitus a voluptate oculorum, a voluptate aurium, olfaciendi, gustandi, tangendi. Sed quia ista continentia partim coram Deo fit, vt illi placeatur in interiori gaudio conscientiæ, partim coram hominibus tantum, vt gloria humana capiatur, quinque dicuntur sapientes, & quinque stultæ, vtraque tamen virgines, quia vtraque continentia est. Lampades autem sunt opera, quæ secundum istam continentiam fiunt. Omnes verò acceperunt lampades, & venerunt obuiam sponso. Intelligendum est ergo Christi nomine cẽseri, de quibus agitur: nõ enim possunt, qui Christiani non sunt, sponso Christo venire obuiam. Sed quinque fatuæ acceptis lampadibus suis non sumpserunt oleum secum. Multi enim quamuis de Christi bonitate plurimum sperent, gaudium tamen non habent dum continenter non viuũt, nisi in laudibus hominũ. Non ergo habent oleum secum, nam ipsam lætitiam oleo significari arbitror. Propterea vnxit te Deus, inquit, oleo exultationis. Qui autem non propterea gaudet, quia Deo intrinsecus placet, non habet oleum secum. Prudentes vero acceperunt oleum, secum in vasis suis cum lampadibus, ideſt, lætitiam bonorum operũ in corde, atque conscientia posuerunt. Sicut Apostolus monet: Probet se homo, & sic laudem habebit in semetipso, & non in altero. Tardante vero sponso, dormitauerunt omnes, quia ex vtroque genere continentium hominum, siue eorum, qui coram Deo exultant, siue eorum, qui in laudibus hominum acquiescunt, moriuntur hoc interuallo temporis, donec in aduentu Domini fiat resurrectio mortuorum. Media autem no-

In lib. 83. quæstion. *Mat. 25.* *Luc. 6.* *Psal. 44.* *Gal. 6.*

cte,ideſt,nullo ſciente, aut ſperante(quippe cum ipſe Dominus dicat: De die autem illa, & hora,nemo ſcit. Et Apoſtolus:Dies Domini tanquam fur in nocte veniet.Ex quo ſignificatur eum pœnitus latere, cum venerit:)clamor factus eſt: Ecce ſponſus venit,exite obuiam ei. In ictu oculi, & in nouiſſima tuba omnes reſurgemus. Ergo ſurrexerunt omnes virgines illæ,& ap rauerunt lampades ſuas,ideſt, rationes reddendas ope rum ſuorum. Oportet enim nos manifeſtari ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque propria corporis,prout geſſit ſiue bonum,ſiue malum. Dixerunt ſtul tæ ſapientibus:Date nobis de oleo veſtro,quia lampades noſtræ extinguuntur. Quorum enim facta, aliena laude fulciuntur,eadem ſubtracta,deficiunt.Itaque ho minum, qui corda non vident, teſtimonium volunt habere apud Deũ, qui cordis inſpector eſt.Reſponderunt prudentes: Ne forte non ſufficiat nobis,& vobis. Vnuſquiſque enim pro ſe rationem reddet,nec alieno teſtimonio quiſquam addiuuatur apud Deum, cui ſecreta cordis apparent, & vix ſibi quiſque ſufficit,vt ei teſtimonium perhibeat conſcientia ſua.Quis enim glo riabitur caſtum ſe habere cor? Inde eſt,quod Apoſtolus ait:Mihi autem pro minimo eſt,vt a vobis iudicer, aut ab humano die:ſed neque meipſum iudico. Quapropter,cum de ſeipſo quiſque,aut non omnino, aut vix poſſet veram ferre ſententiam, quomodo poteſt de alio iudicare, cum nemo ſciat quid agatur in homine,niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt? Ite potius ad vendentes,& emite vobis. Non conſilium dediſſe putandæ ſunt,ſed crimen earum ex obliquo commemoraſſe. Vendunt enim oleum adulatores,qui ſiue falſa,ſi ue ignorata laudando, animas in errorem mittunt, & eis vana gaudia tanquam fatuis conciliando,non intelligunt illis dictum eſſe: Qui vos fælices dicunt,in errorem vos mittunt. Melius eſt autem obiurgari a iuſto, quam a peccatore laudari. Corripiet, vel emendabit me iuſtus in miſericordia,& increpabit me,oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Ite ad vẽdentes,& emite vobis,ideſt, videamus nunc quid nos adiuuant, qui vobis laudes vendere conſueuerunt, & vos in errorem inducere,vt non coram Deo,ſed ab hominibus gloriam quæratis. Euntibus illis emere,venit ſponſus:ideſt,inclinantibus ſe illis,in ea,quæ foris ſũt & ſolitis gaudere quærentibus, quia gaudia interna non nouerant,venit ille,qui iudicat. Et quę paratæ erãt intrauerunt cum eo ad nuptias, ideſt, quibus bonum coram Deo teſtimonium conſcientia perhibebat, intrauerunt ad nuptias,ideſt, vbi munda anima puro,& perfecto,ſempiternoque Dei verbo fœcundata copulatur. Et clauſa eſt ianua,ideſt,receptis illis,qui ſunt in angelicam vitam immutandi,(quia omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur) clauſus eſt aditus ad regnum cœlorum.Non enim poſt iudicium pater precum,aut meritorum locus. Venerũt virgines fatuæ,ſed non dictum eſt,quod emerunt oleũ, & ideo intelligendæ ſunt, nullo iam remanente de alienis laudibus gaudio, in angultijs & magnis afflictionibus implorare Deum. Quod vero ſponſo dixit obuiam venire virgines,ſic intelligendum puto, vt ex ipſis virginibus conſtet ea quæ dicitur ſponſa. Nunc enim deſponſata eſt Eccleſia, & virgo eſt ad nuptias deducenda, ideſt,cum ſe contineat a corruptione ſæculari. Illo autem tempore nubet, cum vnuerſa mortalitate in ea peremptione, immortali coniunctione fruetur. Deſponſaui enim vos vni viro, inquit, virginem caſtam exhibere Chriſto.

Mat. 25.
Marc. 24.
1. Theſſ. 5.
1. Cor. 15.
2. Cor. 5.
Prou. 20.
1. Cor. 4.
2. Cor. 2.
39
Iſa 9.
Pſal. 14.
1. Cor. 15.
2. Cor. 11.

40 IDEM explicans Ioannem eſſe lucernam,ait.Omnes homines lucernæ ſunt,quia & accendi poſſunt, & extingui. Et lucernæ quidem,cum ſapiunt,lucent,& ſpiritu feruent,nam ſi ardebant, & extinctæ ſunt,etiã putent. Permanſerunt enim ſerui Dei lucernæ bonæ, ex oleo miſericordiæ illius, non ex viribus ſuis. Plus omnibus laborauit, ait quædam lucerna, non ego,ſed gratia Dei mecum,ne viribus ſuis ardere videretur.Lucernæ Apoſtoli & gratias agunt,quia & accenſæ lumine veritatis ſunt,& feruent ſpiritu charitatis, & ſuppetit illis oleum gratiæ Dei.

Tract. 23 in Ioann. tom. 9.
1. Cor. 15.

IDEM diſſerens locum illum Ioannis 12. Qui amat animam ſuam,perdet illam, dicit Huic ſententiæ quaſi contrarium videtur eſſe,quod ait Apoſtolus:Nemo vnquam carnem ſuam odio habuit. Si ergo nemo eſt, qui carnem ſuam oderit, quanto magis nemo eſt, qui oderit animam ſuam,cum anima ſuperior ſit,caro autem inferior,& ſubiecta? Quomodo ergo intelligendum eſt: Qui amat animam ſuam,perdet eam? Quia timeo perdere,ideo non amo. Dicit & alibi Dominus: Quid prodeſt homini,ſi vniuerſum mundum lucretur animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Ecce quia ſic eſt amanda anima, vt lucro totius mundi præferatur, & tamen obſeruet,qui animam amat,quia ſi amat,perdet illam.Non vis perdere eam,noli illam amare:ſed ſi non vis eam perdere,non potes eam non amare. Sunt ergo,qui peruerſe animam ſuã amant, & hoc vult Dei ſermo corrigere,non vt oderint animam ſuam, ſed vt rectè diligant:malè enim diligendo perdunt eam:ſi oderis illam,rectè conſeruans illam. Eſt ergo quidam peruerſus amor eius,& quoddam rectum odium eius. Sed amor peruerſus ab odio, odium rectum ab amore eſt. Quis eſt peruerſus animæ amor, quando diligis animam tuam in iniquitatibus,audi,quia ab odio venit amor iſte peruerſus: Qui autem diligit iniquitatẽ,odit animam ſuam. Odium autem rectum,vide, quia ab amore venit:ibi Dominus ſecutus ait: Qui autem odit animam ſuam in hoc ſæculo,in vitam æternam cuſtodit eam. Vtique quod vis inuenire in vitam æternã, multum amas. Quod amas ad tempus,quid proderit? aut ſubducetis illi, aut ſubducitur tibi: cum fueris tu ſubtractus,perit ipſe amor,cum fuerit illud ſubtractũ, perit,quod amaſti. Vnde hoc amandum non eſt,ſed illud,quod poteſt nobiſcum eſſe in æternum. Sed ſi vis animam tuam in æternum habere ſaluam,oderis eã ad tempus. Amor animæ eſt tantam diligentiam adhibere,vt vita præſens conſeruetur. Si curris pro hac vita centum millia,quot millia debes currere pro vita æterna? Si feſtinas lucrari dies paucos, & ipſos incertos,ho die enim homo a morte liberatus neſcis ſi moriatur cras,tamen ſic curritur propter lucrum paucorum dierum,quia & vſque in ſenectam pauci dies ſunt, quomodo currendum eſt pro vita æterna? Diſcamus ergo amare animas noſtras:amor noxius recedat, vt amor vtilis ſuccedat. Pleni ſunt homines amore malo, fundant illum,& intrabit, & capiet amor bonus.

41 Libro 50. Homil. 37. to 10. Eph. 5.
Mat. 16.
Pſal. 10.
Ioan. 12. 42

BERNARDVS inquit. In lectione Euangelica audiuimus,, quia Dominus venit ad nuptias. Faciamus ergo quod alibi monet, vt ſimiles ſimus hominibus expectantibus Dominum ſuum, quando reuertatur a nuptijs. Veniet Dominus expectantibus eum in veritate,qualis erat,qui dicebat: Expectans expectaui Dominum. Veniet tanquam reuertens a nuptijs, inebriatus vino charitatis, & immemor iniquitatum noſtrarum. Veniet non expectantibus tanquam reuertens a nuptijs, tanquam potens crapulatus a vino,vere ebrius, & immemor miſerationum ſuarum: tunc enim quantum ad illos, obliuiſcetur miſereri Deus. Sicut mercenarijs, & quotidianus cibus datur in opere,& merces ſeruatur in fine, ſic Dominus vitam æternam in fine reddet, & interim centuplum repromittit,& exhibet.

43 Ser. 1. Dominicæ 1. poſt octa. Epiphan. Luc. 12. Pſal. 39.

IDEM ait. Omnes nos ad ſpirituales nuptias vocati ſumus,in quibus vtique ſponſus eſt Dominus, de quo dicitur. Et ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo.Sponſa vero nos ipſi ſumus,ſi non nobis videtur incredibile, & omnes ſimul vna ſponſa,& animæ ſingulorũ quaſi ſingulæ ſponſæ. Sponſa hæc multo inferior genere,multum inferior ſpecie,& dignitate. Attamen propter Aethiopiſſam iſtam Filius Dei de longin-

44 Sermone 1. Pſal. 18.

longinquo venit, vt flore de sponsaret illam. Moyses quidem æthiopissam duxit vxorẽ, sed non potuit eius mutare colorem. Christus vero, quam adamauit ignobilem adhuc & fœdam, gloriosam sibi exhibuit Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam. Vnde tibi, o humana anima, vnde tibi hoc? vnde tam inæstimabilis gloria, vt eius sponsa merearis esse, in quem desiderant Angeli prospicere? Vnde tibi hoc, vt ipse sit sponsus tuus, cuius pulchritudinem Sol & Luna mirantur, ad cuius nutum vniuersa mutantur? Quid retribues Domino pro omnibus, quæ retribuit tibi, vt sis socia mensæ, socia regni, & socia thalami, vt introducat te rex in cubiculum suum? vide quibus brachijs vicariæ charitatis redamandus, & amplectendus sit, qui tanti te æstimauit, immo qui tanti te fecit. Desere carnales affectus, sæculares mores dedisce, consuetudines noxias obliuiscere. Quid enim putas? nonne stat Angelus Domini, qui secet te medium, si forte (quod auertat ipse) alterum admiseris amatorem? Iam enim desponsata es illi, iam nuptiarum prandium celebratur, nam cœna quidem in cœlo paratur. Sed ibi vinum non deficiet: Inebriabimur enim ibi ab vbertate domus Dei, & torrente voluptatis eius potabimur. Paratum est profecto illis nuptijs flumen vini, vini, inquam, quod lætificat cor: siquidem fluminis impetus lætificat ciuitatẽ Dei. Nunc autem, quoniam grandis nobis restat via, prandium quidem accipimus hic, etsi non in tanta copia, quod plenitudo & satietas, cœnæ reseruetur æternæ. Hic nonnunquam vinum deficit, gratia scilicet deuotionis, & feruor charitatis.

Psal. 39.

Psal. 45.

45 *Ser. 58. in Cantica.*

IDEM inquit. Admonendus est vnusquisque de vinea sua, quis enim omnia a se superflua resecauit, vt nil se habere putet putatione dignum? Credite mihi, & putata repullulant, & effugata redeunt, & reaccendun tur extincta, & sopita denuo excitantur. Parum est ergo semel Putasse, sæpe putandum est, immo si fieri pos sit semper, quia semper quod putari oporteat, inuenis: velis nolis intra fines tuos habitat Iesubæus, subiugari potest, sed non exterminari. Tempus putationis aduenit, vitiosa scilicet atque superflua, & omne quod fructum salutis impedire potest. Tolle superflua, & salubria surgunt, vtilitati accedit quidquid cupiditati demis. Non potest virtus cum vitijs pariter crescere, putetur cupiditas, vt virtus roboretur.

46 *Ser. 53.*

IDEM enarrans locum illum: Vox turturis audita est in terra nostra, ait. Si multi gementes, quid sibi vult vnius expressio? Vox turturis, inquit, quare non turturum? Turturis, quia ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus: pro sanctis ipse inducitur gemens, quia gementes facit, vnde vnius per omnium labia vox sonat. Quidni illius, qui ipsam in ore singulorum pro quorũque necessitatibus format? Turtur, compare vno contenta est, quo amisso alterum iam non admittit. Pudet ad negotium honestatis rationem non posse in homine, quod natura potuit in voluere. Videas turturem tempore suæ viduitatis, vbique singularem, vbique gementem audias, nec vmquam in viridi ramo residentem prospicies, vt tu ab eo discas voluptatum virentia, velut virulentia vitare. Adde quod in iugis montium, & in summita tibus arborum, frequentior illi conuersatio est, vt quod vel maximè propositum pudicitiæ decet, doceat nos terrena despicere & amare cœlestia. Nunc vox turturis, & castitatis sonat: olim illa: Crescite, & multiplicamini, & replete terram.

Gen. 1.

47 *Ser. 63.*

IDEM in illa verba: Capite nobis vulpes parulas, quæ demoliuntur vineas, nam vinea nostra floruit: Sic habet. Viro sapienti sua vinea est, sua mens, sua conscientia. Nil quippe in cultum, desertumque in se sapiens derelinquet, stultus non ita, cuncta apud eum neglecta inuenies, cuncta inculta, & iacentia. Non est vinea stulto. Quomodo vinea vbi nil plantatum, nil elaboratum vspiam paret? Tota spinis siluescit, & tribulis stulti vita, & vinea est? & si fuit iam non est, redacta in solitudinẽ. Vbi vitis virtutis? Vbi botrus boni operis? Vinum lætitiæ spiritualis? Per agrum hominis pigri transiui, ait, & per vineam viri stulti, & ecce totum repleuerant vrticæ, & repleuerunt superficiem eius spinæ, & macera lapidum destructa erat. Audis sapientẽ irridentem stultum, quod bona naturæ, & dona gratiæ quæ per lauacrum regenerationis acceperat, tanquam illam, quam plantauit Deus, & non homo, primam suam vineam, in non uineam negligendo redegit. Denique non potest vinea esse, ubi uita non est. Arbor arida, & in sterilitatem uersa, nonne mortua iudicatur? Et sarmenta mortua sunt. Et occidit, inquit, in grandine uineas eorum, monstrans uita priuatas, quæ sterilitate damnatæ sunt. Soli itaque conuenit sapienti habere uel potius esse uineam, qui uitam habet: Bona uinea iustus, cui uirtus uitis, cui actio palmes, cui uinum testimonium conscientiæ. Vides apud sapientem uacare nihil. Sermo cogitatio, conuersatio, & si quid aliud est ex eo, quid ni totum, Dei agricultura, Dei ædificatio est, & uinea Domini Sabaoth? Quid denique illi de se perire possit, quando, & folium eius non defluet? Sapiens erit solicitus seruare uineam suam non minus, quam excolere, nec sinet eam uorari a uulpibus. Pessima uulpes occultus detractor, sed non minus nequam adulator blandus. Fructus uineæ profectus nostri sunt.

Prou. 4.

Psal. 77.

48 *Tractatu de pas Domini, qui habetur in ser opera incerta. Bernardi c. 27.*

IDEM dicit. Manifestum est, quod in multiloquio non deerit peccatum, sed paulatim ab ociosis uerbis ad detractiones uenitur, donec tandem ad apertas contumelias prorumpatur. Arguit autem loquacitatem Iacobus, ita dicens, si quis putat se religiosum esse non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius uana est religio. Nemo igitur de religionis habitu blandiatur, qui adhuc linguam suam non didicit religare. Religa linguam tuam, si uis esse religiosus, quia sine lingua religatione religio uana est. Vnde patris sanctissimi, religionum institutores, & eorum sequaces, sapientissime, sicut a spiritu sapientiæ docti fuerant, districtè instituerunt obseruationem silentij, non ignorantes, quia sicut urbs patens & absque murorum ambitu, ita uir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum, sicut Psalmus ait. Vir linguosus non dirigetur in terra. Sciunt etiam homines spirituales, qui hoc experti sunt, quantum auferat deuotionis, quantum auferat dissolutionis intrinsecus, frequens linguæ resolutio. Nam sicut fornax, cuius os semper apertum est, non potest in se retinere feruorem sic nec cor, deuotionis in se poterit gratiam conseruare, cuius os non fuerit ianua silentij reclusum. De fratre quodam, qui discere uolebat, & linguam corrigere legitur, quod per triennium lapidem portabat in ore. De alio uero, quod triginta annos non fuerat locutus quicquam.

Prou. 10. Iacob. 1.

Prou. 25.

Psal. 139.

Simile.

IDEM enarrans uerba illa: Qui uult uenire post me abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me, seipsũ abnegare est voluptatibus proprijs renunciare. Vt qui superbus erat, fit humilis, & iracundus, fit mansuetus, & qui luxuriosus, fit castus, & qui auarus erat fit largus.

49 *In tract. qui est modus bene uiuendi ad sorores, c. 7.*

Vitæ huius, & hominis miseriæ, multæ sunt, quas Deus in nostrum ordinat bonum. Cap. XVI.

BASILIVS sic habet. Salomõ sanè, quam sapiẽs non eruditus in persuasi bilibus humanæ sapiẽtiæ verbis, qui è solida ac veraci Spiritus sancti doctrina suam illam hausit sapientiam, in ijs, quæ recens lecta nobis sunt, magnifico plane hominem exornans elogio, hæc de promebat. Magna res est homo, & res pretiosa vir misericors. Ego e contra omnia admetiens meæ huius exiguitati, cum ea quæ in animo mecum ipse versabam, tumque doctrice scriptura de homine ediderã. Equidem reputabam ipse, quinam posset dici

1 *Homil. 11. in Hexa. to. 1.*

homo

homo res eximia adeo ac precellens, animal deciduũ, & morti destinatum, quod innumeris obnoxium, & expositum affectionibus, ab ipsa mox effusione, uteri materni, ad extremæ senectæ lineam agmen secum trahens inexplicabilium malorum veluti sentinam quandam exhaurit, de quo dictum est: Domine quid est homo: quia innotuisti ei? Et ecce quẽ regius psaltes pro aspernabili ducit, huic Prouerbiorum liber elogium defert eximiæ cuiusdam ac singularis prærogatiuæ. Verum oppositionem hanc diluit historia Geneseos de homine lecta. Audiebamus enim nunc, quia Deus accepto de terra puluere finxerit hominem. Ex hoc plane colligimus, quia homo, & nihil est, & idem quiddã est eximium. Si ad illius naturam tantum spectes, nihili hominem dixeris: at ne vllius esse momenti, si ad id honoris, quo illum dignata est, & insigniuit Dei benignitas mentem conuerteris, vtique magnum quid deprehendes esse hominem. [Infra:] Ecce dedi vobis lignum, quod vobis erit in cibum, non dixit, dedi vobis pisces in cibum, pecora, reptilia, quadrupedia. Primaria illa legislatio, esum indulsit fructuum. Homo autem simul, vt præstitutum sibi traducendæ vitæ præter gressus est canonem, cumque mox a diluuio prænosset Dominus homines nequaquam sibi ab inconcessis temperaturos, indulsit quouis vesci. Omnia hæc, ait, quasi olera virentia comedite. Viris enim paradisi delicijs simulatque excidimus, has plane fucatas, & quæ nihil habeant synceræ voluptatis ipsi nobis excogitauimus.

Psal. 143.

Pſ. 77.

Gen. 2.

2 IDEM in enarratione illorum verborũ: Quis est homo, qui vult vitam, diligit dies videre bonos, dicit. Si quis vult vitam, non cõsen hanc, quam viuunt & bruta, sed quæ prorsus vera est vita, nec vlla intercidit mortẽ. Nunc enim ait Apostolus, mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Igitur vera vita Christus est, & nostra in ipso conuersatio vera est vita. Similiter autem & dies quidã sunt boni, quos prophera in hac proponit pollicitatione: Sæculi huius dies mali sunt, quoniam mundus iste totus in maligno positus est. Propterea dicit Apostolus: Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Iacob item, dies, inquit, annorum meorum pauci admodũ, & mali sunt. Igitur nunc quidem in uita non sumus. sed in morte. Idcirco optabat Paulus dicens. Quis me liberabit de corpore mortis huius? Non itaque cum bonos audieris dies, hanc vitam putes prophetam polliceri. Præterit figura huius mundi.

Homil. in Psal 33.

Coloſs. 3.

Eph. 5.

Gen. 47.

Rom. 7.

Similo.

3 IDEM de Gordio ait. In martyrio mira dixit, in quibus alacritatem animi sui explicuit, & dixit: Velociter ex hac vita, quæ potius est interitus longus dicenda, breui quidem labore ad veram vitam commigremus. Quicumque enim nati sunt, aut senio tabescunt, aut ægritudine corporis resoluuntur, aut violento, improuisoque casu aliquo concidunt. Quamquam etiam si sempiterna esset terrena ista, nihilominus sic quoq; pro cœlestibus commutanda esset. Verum quoniam hæc fluxa, fragiliaque sunt, & illorum comparatione magnopere indigna, quis furor in his inuigilare, & illorum studio spem illam beatam credentibus repositam negligere?

Homil. in Gord. martyrem militem cæsariensem.

4 IDEM ait, introducens Iob consolantem vxorem suam in calamitatibus, quas patiebantur, & dicentem: Nullius hominis vita prorsus beata est. Semper prospere agere, solius est Dei. Bibisti liquidum vitæ laticẽ & turbidum iam toleranter bibe Ne fluuiorum quidẽ riui omnino puri videntur. Est autem, vt scis, vita nostra fluuius quidam continuè, & irremissis ac indesinẽtibus fluctibus plenus: quorum alio præter lapso, iam alius adhuc in cursu præsens est, & hoc quidem e fonte suo iam promanante, ille adhuc promanaturus, & hoc pacto ad commune mortis mare properamus omnes.

In ho. 23. cuius titulus est, non esse adhærendum rebus temp. Simile.

5 HIERONYMVS inquit. Vinctum in Domino vocat se Paulus, quia in pluribus locis lectum est: Vinculum animæ, corpus hoc dici, quo quasi clausa teneatur in carcere: propterea dicimus Paulum corporis nexibus coerceri. Vnde, vinctam dici animam corpore, donec ad Christum redeat, & in resurrectione mortale corpus induat immortalitatem, non absurdæ intelligentiæ est. Vnde & Apostolus: Miser ego homo, inquit, quis me liberabit de corpore mortis huius? corpus mortis appellans, quod vitijs, & morbis, & perturbationibus, ac morti subiaceat, donec fragile prius lutum excoquatur feruore Spiritus sancti in testam solidissimam, in resurrectione demutans gloriam non naturam. De Crasso refert Lucilius, quod semel tantum in vita sua riserit.

In apologia aduersus Ruffin. to 2.

Rom. 7.

6 IDEM in epistola Eusebij narrantis miranda, quę in morte sua ipse dixit, ait Vere hic viuens mortuus sum, & ecce iam viuificor. Vita mundi, non vita, sed mors, vita fallax, vita onusta tristitijs, imbecillis, & vmbratica, uita mendax: nunc flores, & statim aresci, vita fragilis, vita momentanea, & caduca, quæ quanto magis crescis, tanto magis decrescis: cum plus procedis, plus ad mortẽ propinquas. O vita plena laqueis, quot in mundo homines illaqueas, quot per te iam sustinẽt tormenta infernalia? Quam beatus, qui tuas agnoscit fallatias, quam beatior, qui de tuis non curat vanis blãdijs, quam beatissimus, qui te bene priuatus est. Melior est negotiatio mortis argento, & auro, primi & puriſſimi eius fructus. Nam certè mors, quæ vitam veram largiris, quæ fugas febres, & vulnera, fames extinguis, & sitim.

In ep. Euſe de mor te Hiero. to. 4.

7 IDEM edisserens locum illum? Vox dicentis, clama. Et dixi: quid clamabo? Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos agri. Exiccatum est fœnum, cæcidit flos, quia spiritus Dei flauit in eo, vere fœnum est populus, ait. Reuera si quis fragilitatem carnis aspiciat, & quod per horarum momenta crescimus, atque decrescimus, nec in eodem manemus statu, ipsum quoque quod loquimur, dictamus, & scribimus de vitæ nostræ parte, præteruolat. Non dubitabit carnem fœnum dicere, & gloriam eius quasi florem fœni, siue prata camporum, qui dudũ infans, subito puer, qui puer, repente iuuenis, & vsque ad senectutem per spatia mutatur incerta, & ante se senem intelligit, quam iuuenẽ non esse miretur. Pulchra mulier, quæ post se adolescẽtulorum trahebat greges, arata fronte contrahitur, & quæ prius amori, postea fastidio est. Quod & egregius apud Græcos scribit orator, Speciem corporis, aut tempore deficere, aut languore consumi. Exiccata est igitur caro, & cæcidit pulchritudo, quia Spiritus furoris Dei, atque sententiæ, flabit in ea: eius, qui portat imaginem terreni, & seruij vitijs, atque luxuriæ, fœnumque est, & flos præteriens. Qui autem habet, atque custodit imaginem cœlestis, illa caro est, quæ cernit salutare Dei, quę quotidie renouatur in agnitionem secundum imaginem Creatoris, & incorruptibile, atque immortale corpus accipiens, mutat gloriam, quia verbum Domini, & hi, qui verbo sociati sunt permanent in æternũ.

Lib 11. in ca. 40. Iſaiæ.

IDEM edisserens locum illum: Quare via impiorum prosperatur, bene est omnibus, qui preuaricantur & iniquè agunt? Plantasti eos, & radicem miserunt, proficiunt, & faciunt fructum, prope es tu ori eorum, & longe a renibus eorum. Congrega eos, quasi gregẽ ad victimam, & sanctifica eos in die occisionis, dicit. Contra omnes iniqua agentes, hæc disputatio est, & 72. Psalmi breuiter sententia compræhenditur, in qua propheta ait: Quam bonus Israel Deus, his qui recto sunt corde. Mei autem pœnè moti sunt pedes, quia zelaui in peccatoribus, pacem peccatorum videns. Nullũ est scandalum, inquit, quod impij pro tempore floreat. Licet enim proficiant, filios generent, & faciant fructum, & prope sis ori eorum, & longe a conscientia eorum, tamen non parua est consolatio, quod quasi pecora saginantur ad victimam.

Lib 3. in c. 12. Hier.

Pſal. 72.

IDEM, vt mundi huius vanitatem, & inconstantiam

tiam ostenderet Salomon, latissimè ostendit se traditum omni voluptati, ita vt quidquid desiderarent oculi eius, non negauerit eis, quin omni voluptati frueretur, post quæ omnia ait: Et odiui vitam, quia malum super me opus, quod factum est sub sole, quia omnia vanitas, & pastio venti. Si mundus in maligno positus est, in tabernaculo isto Apostolus ingemiscit, dicens: Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Rectè odio habet omne quod sub sole factum est, quia nũc quasi in ergastulo, & carcere sumus, & valle lachrymarum, in sudore vultus nostri comedẽtes panem.

In cap. 2. Ecclesiastes. to. 5.

Rom. 7.

IDEM explicans verba illa: Omnia tẽpus habẽt, & suis spatijs transeunt vniuersa sub cœlo. Tempus nascendi, & tempus moriendi. &c. inquit. Incertum, & fluctuantem statum conditionis humanæ in superioribus docuit. Nunc vult ostendere omnia sibi in mundo esse contraria, & nihil stare perpetuum eorum quę sub cœlo sunt. Quæ abundantia est facienti, in quibus ipse laborat? Vidi occupationem, quam dedit Deus filijs hominum, vt occupentur in ea. Locum hunc ab Hebræo, qui me in Scripturis erudiuit, ita expositum audiui. Cum omnia suo labantur tempore, & sit tempus destruendi, & ædificandi, flendi, atque ridendi, tacendi, atque loquẽdi, &c. quid frustra conamur, & tendimus, & breuis vitæ labores putamus esse perpetuos? Nec contenti sumus secundum Euangelium malitia diei, nihilque in crastinum cogitemus. Quid enim possumus habere in hoc sæculo amplius laborando, in quo id tantum a Deo hominibus datum est, vt alius alia sectando haberet, in quibus erudiri, & exercere se posset?

10 *In cap 3.*

Matt. 6.

IDEM enarrans verba illa: Et laudaui magis mortuos quam viuentes, & fœliciorem vtroque iudicaui, qui necdum natus est, nec vidit mala, quæ sub cœlo fiunt, sic habet. Ad comparationem miseriarum, quæ in hoc sæculo mortales præmunt, fæliciores iudicaui mortuos, quam viuentes. Secundum illud Iob de mortuis disputans: Ibi quieuerunt fessi robore cum his, qui vincti fuerunt, iam securi non audientes vocem exactoris. Porro, qui necdum natus est, in eo fœlicior est, quod necdum mala mundi expertus est. Sic Ioannes, quo maior non fuit in natis mulierum, minor est eo, qui minimus est in regno cęlorum, & corporis onere liberatus, nescit cum Apostolo dicere: Infælix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?

11 *In cap. 4.*

Mat. 11.

IDEM exponens locum: Eramus natura filij iræ, dicit. Vocamur omnes filij iræ, vel proppter corpus humilitatis, corpusque mortis, & quod ab adolescentia mens hominum appositа sit ad malitiam. Vnde Salomon ait. Non est iustus in terra, qui faciat bonum, & non peccet. Vel quod ex eo tempore, quo possumus habere notitiam Dei, & ad paupertatẽ venimus, omnes peccamus. Filij iræ dicuntur, quia ira operatur in eis. Vel filij iræ, hoc est diaboli.

12 *Lib. 1. in ca 2. epist. ad Ephes. to. 8.*

Eccl. 7.

AMBROSIVS ait. Pereat dies in qua natus, sũ, aiebat Iob. Quid enim est, quod hæc vita delectat, plena ærumnarum, & solicitudinum, in qua innumeræ calumniæ, & multæ molestiæ, & multæ lachrymæ eorũ, qui afflictantur molestijs, & non est, inquit, qui eos cõsoletur? Et ideo laudat Ecclesiastes defunctos magis, quam viuentes: Et optimus, inquit, supra hos duos, qui nondum natus est, qui non vidit hoc malum. Et alibi idem Ecclesiastes. Meliorem longę uo viro asseruit, quẽ ab ortu eiecit mater sua, quia non vidit hæc mala, quæ fiunt in hoc mundo, nec in has venit tenebras, nec in vanitate ambulauit sæculi. Quid enim boni est homini in hac vita, qui in vmbra viuit, nec expleri potest cupiditatibus suis. Et si repleatur diuitijs, fructum quietis amittit, quia cogitur custodire, quod misera auiditate quæsierit, vt miserius eas possideat, cui prodesse non poterunt. Quid enim miserius, quam vt custodia torqueat, quarum abundantia nihil prosit? Itaque si plena oneris vita, vtique finis eius, sallevamentum est. Vnde Symeon ita se dimitti postulabat a Domino, quasi a vinculis quibusdã ad libertatem festinaret. Sunt enim velut vincula quædam corporis huius, & quod est grauius vincula tentationum, quæ nos alligant, & ad iniuriam captiuitatis astringunt quadã lege peccati. Quid igitur tantopere vitam istam desideramus, in qua quãto diutius quis fuerit, tanto maiore oneratur sarcina peccatorum? Vnde Iacob dixit: Dies annorum vitæ meæ, quos habeo, centum triginta minimi, & mali, nõ quia dies mali, sed quia nobis accessu dierum, malitiæ incrementa cumulantur. Vnde Paulus aiebat: Mori lucrum. Lucrum est euasisse incrementa peccati, lucrum fugisse deteriora, & ad meliora transisse.

13 *Lib. de bono mortis c. 2. to. 1. Iob 2.*

Eccl. 4.

Gen. 47.

IDEM enarrans locum illum: Viuet anima mea, & laudabit te, dicit. Futuræ vitæ non præsentis sibi remuneratione blanditur. Hæc enim vita quomodo dici potest, de qua scriptum est: Et in puluerem mortis deduxisti me? Quam multi viuentes in inferno sunt. Ipse Paulus cupiebat de corpore mortis huius liberari. Dissolui enim cupio, & cum Christo esse, multo enim melius: permanere autem in carne magis necessarium, quam voluntarium. Quomodo ergo viuit anima operta mortis inuolucro? Aut quæ est vita, quæ in vmbra est? In regione vmbræ mortis sumus, absconditа est vita nostra, non libera: erit enim libera in regione viuorum. Ibi ergo viuit anima nostra, vbi nihil mortale, nihil infirmum amicta sit, nihil debitum pœnæ. Ibi laudabit Dominum, vbi depositо infirmitatis corpore, cõformis esse cœperit gloriæ corporis Christi. In vmbra sumus hic positi, in vmbrâ viuimus, perfectè in vmbra laudare non possumus. Quomodo cantabimus canticũ Domini in terra aliena?

14 *Ser. 22. in Psal. 118. to. 4.*

Phil. 1.

Psal. 136.

AVGVSTINVS, vbi inquirit an vita mortaliũ mors potius, quam vita dicenda sit, ait. Ex quo quisq; in isto corpore morituro esse cœperit, numquam in eo non agitur, vt mors veniat. Hoc enim agit eius mutabilitas toto tempore vitæ huius, si tamen vita dicenda est, vt veniatur in mortem. Quidquid temporis viuitur, de spatio viuendi demitur, & quotidie fit minus, minusque quod restat, vt omnino nihil sit aliud tempus vitæ huius, quam rursus ad mortem. In quo nemo, vel paululum stare, ne aliquando tardius ire permittitur, sed omnes vrgentur pari motu, nec diuerso impelluntur accessu. Neque enim, cui vita breuior fuit, celerius diem duxit, quam ille, cui longior: sed cum æqualiter æqualia momenta raperentur ambobus, alter abijt propius, alter remotius, quo non impari velocitate ambo currebant. Aliud est autem amplius viæ peregisse, aliud tardius ambulasse: qui ergo longius viuit, plus itineris conficit, non lentius pergit. Vnde, ex quo homo cœpit esse in hoc corpore, in morte est. Quid enim aliud diebus, horis, momentisque singulis agitur, donec ea consummata mors, quæ agebatur, impleatur, & incipiat iam tempus post mortem, quod cum vita detraheretur, erat in morte. Nunquam igitur in vita homo est, ex quo est in corpore isto, moriẽte potius, quã viuente, si & in vita, & in morte simul non potest esse. An potius & in vita, & in morte simul est, in vita scilicet, in qua viuit, donec tota detrahatur, in morte autẽ, quia iam moritur, cui vita detrahitur? Non enim frustra, cum vita fuerit corpori tota detracta, post mortẽ iam dicitur, nisi quia mors erat, cum detraheretur, vnde viuens est homo in morte. Nunc in vita non solum mors est, verum etiam tam molesta est, vt nec vlla explicari locutione possit. Vnde Solon aiebat, neminem in vita posse dici beatum, quia ante mortem nemo laudandus est.

15 *Lib. 13. de Ciui. Dei. cap. 10. to. 5.*

IDEM inquit. Cum summum bonum ciuitatis Dei sit æterna pax, atque perfecta, non per quam mortales transeant, nascendo, atque moriendo, sed in qua immortales maneant, nihil aduersi omnino patiendo, quis est, qui in comparatione illius vitæ, istam quæ hic

16 *Lib. 19. de Ciui. c. 20.*

agitur,

agitur,quantis libet animi & corporis externarumque rerum bonis plena sit, non miserrimam iudicet? Res ista sine spe illa,beatitudo falsa,& magna miseria est.

17 IDEM dicit. Rarissimi sunt, qui nonnullas in hac vita,sed tantum postea pœnas luunt. Fuisse tamen aliquos,qui vsque ad decrepitam senectutem, ne leuissimam quidem febriculam senserint,quietamque duxerint,ipsi nouimus,& audiuimus, quamquam vita ipsa mortalium tota pœna sit, quia tota tentatio est, sicut scriptum est: Numquid non tentatio est vita humana super terram? Homo non a risu,sed a fletu orditur hãc lucem,quid malorum ingressus sit nescius,prophetat quodammodo. Solum quando natus est ferunt risisse Zoroasten, nec ei boni aliquid monstruosus risus ille portendit. Nam magicarum artium fuisse perhibetur inuentor,quæ nec ad præsentis vitæ vanam fœlicitatẽ contra suos inimicos prodesse potuerũt. A Nino quippe rege Assyriorum, cum ipse esset Bactrianorum rex bello superatus est. Prorsus,quod scriptum est: Graue iugum super filios Adã a die exitus de ventre matris eorum, vsque in diem sepulturæ in matrem omnium.

Lib. 21. c. 14. in quo disputat de pœnis temporalibus huius vita.

Gen. 47.

Iob. 7.

Eccl. 40.

18 IDEM enarrans illa verba: Nam etsi ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es, dicit. In medio huius vitæ, quæ vmbra est mortis.

In Ps. 22. in 8.

19 IDEM exponens locum illum: Odisti obseruantes vanitates superuacuè,ego autem in Domino speraui. Speras in pecunia,obseruas vanitatem,speras in honore, & sublimitate aliqua potestatis humanæ, obseruas vanitatem; speras in aliquo amico potente, obseruas vanitatem. Hanc vanitatem commemorat Isaias,dicens: Omnis caro fœnum,& omnis gloria eius, tanquam flos fœni. Aruit fœnum,& flos eius decidit. Quia respexisti humilitatem meam, saluasti de necessitatibus animam meam. Quæ sunt necessitates,vnde saluam volumus fieri animam nostram? Quis has enumeret? Quis digne exaggeret? Quis congrue vitandas, fugiendasque commendet? Primo,in genere humano dura necessitas,nescire cor alterius,male sentire plerũque de amico fideli, bene sentire plerumque de amico infideli O dura necessitas, nec tuum vides quale erit cras Dura necessitas nolle quod potest eui ari. Quę sũt etiam necessitates vincendarum vetustissimarum cupiditatum,& annosarum malarum consuetudinum? Vincere consuetudinem,dura pugna,nosti.

In Ps. 30.

Isa. 40.

20 IDEM edisserens illum versum: Quis est homo, qui vult vitam,diligit dies videre bonos,inquit. Nonne omnis in vobis respondet,ego? An quisquam est in vobis,q nõ diligit vitã,& nõ diligat dies videre bõos? Nõne quotidie hoc murmuratis & hocdicitis,quãdiu ista patimur,quotidie peiora & peiora? Apud parẽtes nros fuerũt dies lætiores,& meliores. O si interrogares ipsos parẽtes tuos,similiter tibi de dieb. suis murmurarẽt: Fuerunt beati patres nri, miseri sumus nos, malos dies habemus. Qui quærit dies videre bonos, non hic illos quærat: bonam rem quærit, sed non in regione eius eam quærit,non hic habitant dies boni. Sed habuerunt illos patres nostri. Fallimini: omnes hic laborauerunt: semper dies mali in sæculo; sed semper dies boni in Deo Fames validissima fuit tẽporibus Eliæ. Habuit dies bonos Abraham,sed in corde. Habuit dies malos, quando a fame mutauit regionem. Paulus habuit dies bonos,qui dixit,in fame,& siti,in frigore,& nuditate? Ipse Dominus non habuit dies bonos in hoc sæculo, contumelias,iniurias,tanta mala patiebatur.

Concione 2. in Ps. 30.

4. Reg. 6.

21 IDEM edisserens illa verba; Sitiuit in te anima mea,quam multipliciter tibi caro mea,ait. In alia vita, cum resurrexerit caro,satiabitur, modo ex corruptione fragilitatis,si non manducamus,deficimus,& esurimus: si non bibamus,deficimus,& sitimus: si diu vigilemus,deficimus,& dormimus: si diu dormiamus, deficimus,& ideo vigilamus: si diu manducemus, & bibamus, quamuis propter refectionem manducemus, & bibamus,ipsa diuturna refectio, defectio est: si diu stemus,fatigamur, ideo sedemus: & si diu sedeamus,& ibi fatigamur, & ideo surgimus Deinde videte, quia nullus est carnis nostræ status; quoniam infantia auolat in pueritiam,iterum & ipsa migrat in adolescentiã hæc in iuuentutem, in senectutem, & senex moritur. Non stat ergo ætas nostra,vbique fatigatio est, vbique lassitudo,vbique corruptio. In istis omnibus multiplicibus defectionibus nostris sitimus illam incorruptionem, & sic caro nostra multipliciter sitit Deo. In ista idumęa,i isto deserto,quã multipliciter laborat tã multipliciter sitit,quã multipliciter fatigat,tã multipliciter sitit illã infatigabilem incorruptionem. In terra deserta,sine via,& sine aqua,talis enim est mundus iste.

In Ps. 62.

IDEM explicans verba illa; De torrente in via bibit,ait. Torrens profluxio mortalitatis humanæ est. Sicut enim torrens, pluuialibus aquis colligitur, redundat,perstrepit,currit,& currendo decurrit,idest,cursũ fixit, sic est omnis iste cursus mortalitatis. Nascuntur homines viuunt,moriuntur, & alijs morientibus, alij nascuntur,rursusque illis nascentibus, alij moriuntur, succedunt,decedunt,nec manebũt. Quid hic tenetur? Quid hic non decurrit? Quid non quasi de pluuia collectum,it in abyssum? Quomodo enim fluuius repente collectus de pluuia, de guttis imbrium, it in mare, nec apparet. Sic hoc genus humanum de occultis colligitur, & in mortem profluit De hoc torrente bibit Christus,quia natus,& mortuus est. Et propterea exaltauit caput,quia humiliatus est.

22 *In Ps. 109.*

IDEM edisserens locum illum; Verba mea qui audit & credit ei,qui me misit, habet vitam æternam, vt in iudicium non veniat,sed transeat a morte in vitam, inquit. Vbi,& quando transimus de morte ad vitam,vt non in iudicium veniamus? In hac vita transimus a morte ad vitam; in hac vita,quæ nondum est vita,hinc transimus a morte ad vitam. Quis est ille transitus? Qui audit verba mea,& facit, transit In hac vita, quæ non est vita,transitur à morte ad vitam. Si enim vita esset ista, non diceret Dominus cuidam: Si vis ad vitam ingredi,serua mandata. Non enim ait illi: Si vis venire ad vitam æternam, sed tantum dixit vitam. Hæc nec vita nominanda est, quia non est vera vita: vera enim vita,æterna vita est Audi Apostolum dicentem ad Timothæum. Præcipe diuitibus huius sæculi non sublimè sapere,nec sperare in incerto diuitiarũ, sed in Deo viuo,qui præstat nobis omnia abundanter ad fruendũ benefaciant, diuites sint in operibus bonis. Ad quid hoc? Vt appræhendant veram vitam. Profecto illa in qua erant,falsa vita est,nam vt quid velis appræhendere veram,si iam tenes veram? Si autem appræhendenda est vera,migrandum est a falsa.

23 *Tract 22. in Ioann. tom 9.*

IDEM enarrans verba illa Deut 2<. Vtinam saperent,& intelligerent, ac nouissima prouiderent. Tria docet hic Dominus,vt scias,& intelligas,& prouideas Vult,vt scias vitam præsentem fugitiuam, periculosam breuem,miserijs tabescentem,vniuersæ vanitati inbiectam,peccatorum sordibus pollutam,cupiditate corruptam,in breui perituram, vt quanto infœlicior mundus iste esse conspicitur,tanto fœlicius pro amore cælestis patriæ contemnatur. Vult itaque Deus, vt fragilem tuam conditionem intelligas,quia nudus egressus es ex vtero matris tuæ, & nudus reuerteris illuc, quia terra es,& in terram ibis: in huius vitæ miseriam intrasti lugens, dies tuos in dolore & ærumna pertransisti,cum luctu,& labore hinc exiturus es. Intelligas ergo quantũ sit exitus,& ingressus tuus flebilis,progressus tuus debilis,& egressus horribilis.

24 *Lib. cuius titulus est speculum peccatoris.*

25 *Serm 26. de verbis Apostoli Pauli 10. Eph 5.*

IDEM edisserens verba illa; Redimentes tempus quoniam dies mali sunt,ait. Dies malos,duæ res faciũt miseria hominum, & malitia hominum Miseria communis est omnibus. Vnde interrogemus pueros, qui nascuntur,quare a ploratu incipiunt. Nascitur,& ita-

tim plorat,& post nescio quot dies ridet. Quando plorabat nascens, propheta suæ calamitatis erat, lachrymę enim testes sunt miseriæ. Nondũ loquitur,& iam ꝓpletat in laborem se venturum: vel in timore & si bene vixerit,& iustus fuerit,certè in medijs positus tentatio
2. Pet. 2. nibus semp timebit,cum inter malos sit, horum vita, iustorum persecutio est. Sicut Loth in Sodomis persecutionem patiebatur,malos videndo.

26 Serm. 49. ad fratres in eremo. IDEM sic exorditur. O vita,quæ tantos decipis, de ꝓprijs tantos seduxisti,tãtos excæcasti; quæ dũ surgis,nihil es,dum videris,vmbra es, dũ exaltas, fumus es: dulcis es stultis,amara sapiẽtibus: qui te amat,nõ te cognoscit,qui te contemnunt,ipsi te intelligunt: væ, q̃ tibi credunt,beati,qui te contemnunt. Vera non es vita,quam te ostendis, alijs ostendis te longã, vt perdas infinem,vt faciant,quod volunt: alijs breuem, vt dum pœnitere volũt,nõ permittas. Sic est vita nostra quasi homo in domo aliena nescies qua hora,vel die Dñs domus dicat: Vade foras,q̃a nõ est tua domus,in qua es. O sæculũ vanum,quid nobis tanta promittis,dum decipis? Qui tibi voluerit amicus esse,inimicus Dei constituitur. O vita atrocissima,quam humores tumidãt, dolores æstuant,aeres morbidant,escæ inflant, ieiunia macerant,ioci soluunt,tristitiæ consumunt, solicitudo coarctat,securitas hebetat,diuitię superbiunt,paupertas ejcit,iuuentus extollit,senectus incuruat,frangit infirmitas,mœror cõsumit, & sup his omnibus mors atrocissima succumbit vi futibunda. In æterna autẽ vita,vita est sine morte,iuuentus sine senectute,lux sine tenebris,gaudium sine tristitia, nobilitas, & voluntas sine iniuria,regnum sine commutatione.

27 Lib. 11. Moral ca. 26 in 2. Eccl. 42. GREGORIVS enarrans illa verba Iob cap. 14. Homo natus de muliere, breui viuens tempore,repletur multis miserijs,inquit. Mulier in sacra Scriptura aliquando pro infirmitate ponitur, sicut per quendam sapientem dicitur: Melior est iniquitas viri, quam benefaciẽs mulier. Vir enim,fortis quilibet & discretus vocatur,mulier verò mens infirma,& indiscreta. Et sæpè contingit, vt etiam discretus quisque subito labatur in culpam,atque indiscretus alius,& infirmus bonã exhibeat operationẽ. Sed is, qui indiscretus,atq; infirmus est,nonnunquam de eo,quod bene egerit,amplius eleuatur,atque grauius in culpam cadit: discretus verò,ex eo quod male se egisse intelligit,ad districtionis regulã arctius se reducit, & inde altius ad iustitiam proficit, vnde ad tempus a iustitia cecidisse videbatur. Qua in re rectè dr: Melior est iniquitas viri,quam bene faciens mulier; quia nonnunquam culpa fortium,occasio virtutis fit,& virtus infirmorum,occasio peccati. Hoc igitur loco mulieris nomine quid nisi infirmitas designatur,cũ dicitur: Homo natus de muliere? Ac si apertius dicatur,quid in se habebit fortitudinis, q̃ natus est ex infirmitate? Breui viuens tempore,repletur multis miserijs Pæna hominis breuiter dicta est,quia & angusta
28 tur ad vitam,& dilatatur ad miseriam. Omne,quod hic agitur,si bene consideretur,pæna,& miseria est, vt cõtra frigus vestimenta, contra famem alimenta, contra æstum frigora requirantur: quod multa cautela custoditur salus corporis, quod etiam custodita amittitur, amissa cum graui labore reparatur, & tamen reparata in dubio semper est; quid hoc aliud,quam mortalis vitæ miseria est? Quid amissa cælesti patria repulsus homo delectatur exilio,grauatur curis,& tamen cogitare dissimulat,quam graue sit,quod priuatus est interno lumine, & tamen in hac vita diu vult perpeti cæcitatem suam,quid hoc aliud, quã de pæna nostra nata miseria est? Sed q̃a quamuis hic diu stare desideret,ipse tamen cursu mortalis vitæ egredi cogitur. Ideo ait: Qui quasi flos egreditur,& cõteritur,& fugit velut vmbra,& nũquã in eodẽ statu permanet. Quasi flos egreditur,quia nitet in carne; sed conteritur, quia redigitur in putredinem. Tendamus oculos cordis in hanc latitudinẽ mundi ꝓsentis,& ecce quot hominibus,quasi tot floribus plenus est. Vita itaque in carne,flos in fæno est. Vnde psalmista ait: Homo,sicut fænum dies eius,& sicut flos agri ita florebit. Homo etenim more floris,procedit ex occulto,& subito apparet in publico,qui statim ex publico ꝓ mortẽ retrahitur ad occultũ. Quasi flos apparuimus,q̃ non eramus,qua si flos arescimus,q̃ tẽporaliter apparebamus. Et q̃a per momenta,homo quotidie compellitur ad mortem,dicitur fugere velut vmbra,& nunquam in eodem statu permanere. Fixum statũ hic habere non possumus, vbi tranfituri venimus, atque hoc ipsum nostrum viuere,quotidie a vita transire est. Ps. 101.

29 Serm. de vita 4. hebdomadæ pasc. BERNARDVS dicit. Graue iugum super filios Adam,idque a die exitus de ventre matris eorum,vsq; in diem sepulturæ in matrem omnium. In sordibus generamur,in tenebris confouemur,in doloribus parturimur. Ante exitum miseras oneramus matres, in exitu more vipereo laceramus,mirum, quod nõ ipsi pariter laceramur. Primam vocem plorationis edimus,merito quidem vtpote vallem plorationis ingressi,vt nobis illud Iob ex omni parte possit aptari: Homo natus de muliere,breui viuens tẽpore, repletur multis miserijs. Quam verum verbum hoc sit,non nos verba docuere, sed verbera. Homo,inquit,natus de muliere,nihil abie ctius. Et ne forte ex ipsa sibi voluptate corporeum sen suum,quam de sensibilibus hauriat,blandiatur,in ipso statim introitu, de exitu quoque terribiliter admonetur,cum dicitur: breui viuens tempore. An nè spatiolũ illud,quod inter ingressum,& egressum relinquitur,si bi liberum putet,repletur,ait,multis miserijs. Multis,& multiplicibus, inquam, miserijs corporis miserijs cordis, miserijs cum dormit, miserijs dum vigilat, miserijs quaqua versum se vertat. Iob 14.

30 Serm. 17. in Psalm. Qui habitat. Gen. 47. IDEM dicit. Hæc vita, qua viuimus, magis mors est,nec simpliciter vita,sed vita mortalis. Moritur homo dicimus, quando morti certissimæ appropinquat. Quid vero agimus,ex quo primum incipimus viuere, nisi morti ꝓpinquare,& incipere mori? Sed & dies qualescumque vitæ huius,pauci,& mali sunt, sicut sanctus Patriarca testatur. Ibi vere viuitur,vbi viuida vita est,& vitalis: ibi dies boni vbi interminabilis longitudo dierum.

Vita hæc breuis est & incerta, & hoc diuina misericordia, & quomodo sequenti comparetur.

Cap. XVII.

1 Hom. 1. in Ps 38. 2. ORIGENES enarrans verba illa; Ecce mensurabiles posuisti dies meos,legit,Ecce veteres posuisti dies meos,& ait. In Græco legitur,palescas,quod significat mensuram quatuor digitorum. Volens ergo docere nos,qui in hac vita breues & perpaucos ducimus dies,dixit: Notum fac mihi Dñe finem meum, vt sciam quid desit mihi. Ex quo intelligitur quia possit & alius dicere,Quia dies meos posuisti vnum digitũ, velut consequens de temporis breuitate, & alius duos digitos,vel tres. Vbi propheteę vita metita est,& numerata. Vnde addit in sequentibus: Substantia mea tanquam nihilum ante te. Veruntamen vniuersa vanitas omnis homo viuens. Omnia enim, quæ in hac vita sunt apud homines, vana sunt, quorum vita vana est, contemnamus vanam istam vitam, & festinemus ad sanctam vitam,& beatam,ac veram,& in illam animo ac mente tendamus omni vanitate discussa.

2 Homil. de Adam, Sodomitis, Achab, & pœnitentia to. 1. Iob 9. CHRYSOSTOMVS sic exorditur. Quoties mecum temporis cursum, vitæque huius quotidianũ defluxum recogito,vitæ Iob tragædia mentem meam subit,quam ipse de semetipso in suis calamitatibus declamabat: Vita mea,inquit,leuior cursore. Nam cursor interdũ diuertit, sed cursus vitæ,cursor est non requiescens. Quis non miseretur eorum, qui per huius vitæ spatium de angustia vitæ, & quòd quasi in morte sint, disputant,& non cogitant,quod in vsuram vitam accepe rint,vt forte ꝓsens temporis,futuras diuitias lucri-

faciant,

faciant,& breui hoc tempore vitæ,æternã acquirant.

3 IDEM ediſſerens locum illũ, Iſaac genuit Iacob, ait. Iacob & Eſau geniti ſunt in figura duorũ ſeculorũ. Eſau a capite vſque ad pedes totus piloſus,ſæculũ primum hoc ſignificat, quod ab initio vſque ad finem totum quaſi alperrimis pilis iniquitatum repletũ eſt. Iacob autem totus ſpecioſus,& nitidus, futurũ ſæculum ſignificat,quod totũ pietatis decore fulgebit,& nõ inuenietur in illo aliqua aſperitas,aut nigredo peccati. Et quemadmodũ Eſau pſequebat Iacob,ſic filij ſæculi huius perſequuntur filios ſæculi illius, & ſicut ipſe ita & filij eius non reſiſtendo,ſed fugiendo ſuperant malos. Nã quemadmodum tunc mater adiuuit Iacob,dicens: Fili audi me,& fuge in Meſopotamiã, donec quieſcat ira fratris tui ſic & Eccleſia filios ſuos quotidie docet, cum perſecutionẽ patiuntur,dicens:Si vos pſecuti fuerint in ciuitate iſta,fugite in alteram, & date locũ iræ.

Homil.1. imperfec. tom. 2. *Pſ. 101.* *Gen.27.* *Matt. 10.*

4 IDEM ediſſerens verba illa; Venite poſt me,faciã vos fieri piſcatores hominũ,inquit. Faciã vos doctores, vt cũ rete verbi Dei comprehendatis homines de mũdo hoc falſo,& fluctuabũdo,& tẽpeſtuoſo,& inſtabili,& pfido,& ſemp periculoſo,& nemini vnquã tuto,vbi homines non ambulant,ſed ferũtur quaſi nolẽtes a fluctibus paſſionũ. Violentia.n diaboli cõcupiſcẽtias multas inoperans,eis mentitur ſe facturũ eorũ voluntatem,quia cũ delectatione rapit in mala opera,vbi homines alterutrum ſe comedant,ſicut piſces fortiores ſemper deuorantes infirmiores, ne tranſlati viuant in terra fructifera in terra dulci,& ſemper tranquilla.

Hom. 7. in cap. 4. *Iob 14.*

5 IDEM ſic habet; Duas nobis Deus vitas cõſtituit præſentem,& futuram. Præſentem in certamẽ poſuit, futuram in certaminis præmium.

Homi. 27 in Io. to. 3.

6 IDEM dicit. Dederat nobis a principio Deus liberam omni cura & laboribus vitam,eo turpiter munere abuſi ſumus,& inertiæ dediti paradiſum ami ſimus:id circo laborioſam nobis vitam inſtituit, quaſi ſe humano generi excuſans diceret: Dedi vobis a principio delicias,facti eſtis indulgentia deteriores, ideo eas vobis laboribus cõmutaui. Vita igitur laborioſa inſtituta eſt. quoniam quies & otium,vitam, & mores corrumpere conſueuit;natura enim humana deſidiam non patitur ſed ab ea facillimè ad malitiam declinat. In alia vita dicitur ſanctis,vt requieſcant a laboribus ſuis. In quibus verbis non deſidiam, ſed quietem ſignificat illorum. Malitiam,nunc voluptas breuis,dolor perpetuus ſequitur:contra,virtutem,labor breuis,gaudium ſempiternum. voluptas vitiorum ſi ſola eſſet ſine laboribus, q.d ea vilius? q.d abiectius?quæ ſimul & venit,& auolat,lãgueſcit,fugitq; antequam cõprehendatur,& ſiue corporum dixeris voluptatẽ, ſiue deliciarũ,ſiue pecuniarum, ne per diem quidem firma perſtat, ſed ſtatim vt venerit,fugit.

Hom. 35. *Serm. 17. in Pſalm. Qui habitat.* *Gen. 47.* *Apo. 14.*

7 IDEM enarrans verba illa cap. 8. Me oportet operari opera eius q. miſit me,donec dies eſt,dicit. Si Chriſtus lucẽ & diẽ hãc vitã appellauit, quomodo Paulus eã noctẽ vocat,dicẽs:Nox præceſſit,dies aũt appropinquauit. Noctẽ præſentẽ vitã appellat,quoniã in tenebris verſamur,vel propter eius,ad diem illam cõparationem. Chriſtus aũt noctem,futurum tempus appellat,quoniam peccatores nihil operari poterunt. Nox a Paulo hæc vita vocatur, quia in tenebris ſunt, qui in peccatis,& incredulitate degunt.

Hom. 55. in Ioan. *Rom. 13.*

8 IDEM ait. Breue nobis tempus in præſenti vita præſtatur,quo niſi neceſſarijs vtamur,quid ad aliam vitam migrantes faciemus? Tempus dedit nobis Deus, vt pietatem,vt rectè viuendi arte erudiremini: cur incaſſum,& inutiliter hoc tempus cõſumitis? Et qua gratia nobis breue tempus præſcripſit Deus?o ſtultitiam? o inſipientiã? Pro quo maximæ gratiæ habendæ ſunt, quod labores nobis & ſudores minuit, quod requiem nobis, & æternitatem largitur, id & reprehendis & moleſto fers animo.

Hom. 57. *Homil. de Adam, Sodomitis, Achab, & pœnitentia to. 1.* *Iob 9.*

9 IDEM exponens illa verba; Scimus, quoniam ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur quod ædificationem ex Deo habemus domũ non manufactam,ſed æternam in cœlis,ſic habet. Terrenã domum hoc corpus appellat. Vide ipſis nominibus,quãtum futura præſentibus antecellant. Vt enim dixit terrenũ,oppoſuit cœleſte,& vt dixit domicilium taberna culi, oſtenditque fragile illud,& temporarium, oppoſuit æternum.

Hom 10. in Cap. 5. ep 2. Paul. ad Corinth. tom. 4.

10 IDEM dicit. Non eſt perfecto theatralibus ſcenis præſens vita diſſimilis. Nã,vt illic ille Imperatoris,hic iudicis,alter & militis implet officium,vbi autem conſecuta nox fuerit, nec Imperator agnoſcitur Imperator,nec iudex q. fuerit iudex videtur,nec miles poſtea, qui prius miles. Ita vnuſquiſq; noſtrũ, in illius ſæculi die,non perſonis,ſed rebus,atque actibus competentẽ accipiet dignitatem. Hæc ergo gloria iudicã da eſt,quæ ſic ab homine defluit, vt cadere diuinus ſermo florẽ dixit a fœno. Sed diuitiarum pompa laudanda eſt,quam qui poſſident miſerabiles iudicantur? Væ enim,inquit diuitibus. Et alibi: Væ his,q. cõfidunt in virtute ſua,& in multitudine diuitiarũ ſuarum gloriantur. In hoc ſæculo aut quæritur vita,aut amittitur. Huius enim vitæ diuitiæ,& illicitæ voluptates,ſomno ſimiles,vmbriſq; tranſcurrunt,in quib. antequã peccato terminus detur delectatio cupiditatis extinguitur, quod hic oblectare creditur,temporale eſt, quidquid aũt illic cruciat,æternum eſt,Quid in hoc mũdo ſtabile,q.d perenne eſt? Audi cuiuſdã uenerabilis viri vocem: Tempus,inquit,vitæ meæ leuius curſoribus fuit Vt enim illi priuſquam bene ſtent,exiliũt,ita & hæc euolat antequam ueniat.

In epi. 6. ad Theodorum mo nac to. 5. Simile. *Iob 13.* *Luc. 6.* *Pſal. 48.* *Iob 9.*

11 HIERONYMVS dicit. Humanæ vitæ breuitas damnatio delictorũ eſt. Et in ipio ſæpè lucis exordio, mors ſecuta naſcentem,labentia quotidie in vitiũ ſecula profitetur. Nã cũ primũ homo peccauit,æternitas mortalitate mutata eſt in nongentos,& eo amplius annos. Exinde paulatim recrudeſcente peccato,in breue tẽpus hominũ uita cõtracta eſt. Hoc quoque ſpatium, ſceleribus noſtris ſemper contra diuina pugnantibus pœnè perdidimus.

Epiſt. 21. quæ eſt ad Paulam. tom. 1.

12 IDEM in illa verba; Qm̃ ſuſpuenit mãſuetudo, & corripiemur. Varias interpretationes habet locus iſte. Qm̃ trãſiuimus citò,& auolauimus. Hũc locũ ita Symmachus trãſtulit,ſuccidimur.n.repente, & auolamus. Quinta editio hoc modo, qm̃ trãſiuimus celeriter, & diſſoluimur. Et eſt sẽſus. Poſt ſeptuaginta anno,aut vt multũ octoginta, in quibus uita trãſigit, uento ſimiles auolamus. Et cum ptrãſierit omne q. uiuimus,ſubita morte diſſoluimur. Vnde verbũ Hebraicũ,gas chiz, q. ſeptuaginta, Theodotio,& ſexta editio tranſtulerunt manſuetudinem,Aquila Symmachus,& quinta editio feſtinationem,& repente, celeriterque tranſtulerunt. Dexteram tuã ſic notam fac,& eruditos corde in ſapiẽtia,Aquila,Symmachus,& quinta æditio ſic verterunt Dies noſtros ſic oſtende, vt veniamus corde ſapienti. Eſt autem ſenſus,Numerũ annorũ dierumque noſtrorum,quibus in hoc ſæculo nos viuere decreuiſti,oſtende nobis,vt præparemus nos aduentui tuo, & contempto errore mortalium,ad te pergere feſtinemus,cupiamusq; præſentiã tuã, ad quã feſtiuemus, cupiamusq; præſentiã tuã,ad quã feſtinemus corde ſapienti. Nihil enim ita decipit humanũ genus, quã quod dũ ignorat ſpatia vitæ ſuæ, longiorẽ ſibi ſæculi huius poſſeſſionẽ repromittunt. Vnde & illud dictum eſt egregiè nullũ tam ſenem eſſe,& ſic decrepitæ ætatis, vt nõ ſe adhuc vno plus anno viuere ſuſpicetur. Ad hunc ſenſum pertinet illud,quod ſcriptum eſt: Memento mortis tuæ,& nõ peccabis. Qui enim ſe recordatur quotidie eſſe moriturum,cõtemnit præſentia,& ad futura feſtinat. Huc eſt,quod Dauid in alio precatur loco,dicens: Ne auferas me in dimidio dierum meorum priuſquam abeam & non ſubſiſtam Quod ſic exponitur. Ne eo tempore facias me mori,quando adhuc putabam me victurum, vt poſſim peccata corrigere pœnitentia.

In epi ad Cyprianũ. de exposi Pſ. 89. to 3

AMBROSIVS ait. De immaturitate mortis non est ratio conquerendi cum semel in naturā nostrā 13
Libr. 2. de vocat. gen. cap. 8. to. 4.
p peccatū ingressa immortalitas, obnoxiū sibi oēm vitæ nostræ fecerit diem. Essent enim quodammodo secundum aliquem modum immortalis dici homo posset, si esset tempus intra quod mori omninò nō posset. Sed numquā corruptio ita incorruptionis est particeps, vt non semper obnoxium sit defectioni, quod debetur occasui. Vitæ huius principium, mortis exordium est, nec prius incipit augeri ætas nostra, quam minui. Cui si quid adjicitur spatij temporalis, non ad hoc accedit vt maneat, sed in hoc transit, vt pereat. Quod ergo ab initij sui die mortale est, qualibet occidat die non contra legem mortalitatis occumbit, nec vnquam ei vicinius est posse viuere, quam posse deficere. Et siue morbis, siue debilitatibus, siue vulneribus, non solùm anni aut menses, vel dies ætatis humanæ, sed & omnes horę omniaq; momenta subiecta sunt. Manet enim graue iugum super filios Adam, a die exitus de ventre matris eorum, vsque in diem sepulturæ in matrem omnium.

IDEM inquit. Clamat Isaias; Omnis caro fœnū, 14
Lib. 5. Hexamerō, c. 7. to 1.
virec enim, & gloria hominis in carne, quasi fœnum, & quæ putatur esse sublimis, exigua quasi herba est, præmatura, vt flos, caduca vt fœnum, germinat vitæ viriditatem in specie, non in fructus soliditatem hilarioris vitæ quasi flos prætendens iucunditatem breuiori patio occasura, sicut herba fœni, quod prius quàm euellatur aresci t. Quæ enim firmitudo in carne, quæ salubritas pōt esse diuturna? Hodie videas adolescentem validum, pubescentis ætatis, virtute florentem, grata specie, suaui colore, craſtina die tibi facie, & ore mutatus, occurrit, & qui pridie tibi lauissimus decore formæ visus est gratia, alio die miserandus apparet, ægritudinis alicuius infirmitate resolutus. Pleroſque, aut labor frāgit, aut inopia macerat, aut vina corrumpunt, aut senectus debilitat, aut luxuria decolorat. Nonne verum est quia aruit fœnum, & flos eius decidit? qui dudum vbertate affluens diuitum, liberalitatis fama per ora volitans singulorum, clarus honoribus, prœeminens potestatibus, solio sublimis, beatus populis æstimatus, dum præconum clamore deducitur, subita rerum cōuersione in eū carcere rapitur, quo alios ipse detruserat. Huiusmodi igitur est gloria hominis, sicut flos fœni.

IDEM vbi commemorat breuem vitam Abel, lon- 15
Lib 2. de Cain, & Abel, c. 10.
gæuamq; Cain, ait. Redarguuntur hoc in loco, qui vnicam hanc vitam putant esse, quæ fit in hoc sæculo, omnia plena lapsus, plena mœroris sunt, & redarguuntur simplici serie gestorū. Ecce enim iustus, innocens, pius propter gratiam deuotionis, odia fratris incurrens, & immaturus adhuc æui sublatus est fratricidio, & iniquus, & sceleratus, impius, etiam fraterna cæde pollutus longæuam duxit ætatem, duxit vxorem, posteritatem reliquit, vrbes condidit, & factum est permissione diuina. Nonnè in his apertè vox Dei clamat: Erratis, q putatis hic esse omnem viuendi gratiam? Non intelligitis, non aduertitis senectutem hanc miseriarum esse veteranam, processionemque ætatis ærumnarum stipendia, & scylleo quodam vsu circumsonari nos quotidianis naufragijs, tundi fluctibus, in speculosis habitaculis degere, & in his delectari. Ergo, & isti Cain lōgæuitas indulta, vindicta est, eo quod vixit metu, & prolixum spatium multo cucurrit, & infructuoso labore; qua pœna nihil grauius, quàm vt quis ipse sibi malorum causa pœnarum sit.

AVGVSTINVS edisserens locum illum; Incli- 16
In Ps 30. tom. 8.
na ad me aurem tuam, accelera vt eruas me, dicit. Inclinat autem suam ad nos Deus, misericordiam deponendo super nos. Accelera, vt eximas me. Ad hoc positum est, accelera, vt hoc totū quod nobis videtur, quādiù voluitur sæculum, intelligas punctum esse. Non est diù, quod habet extremum. Ab Adam vsque in hodiernum diem peractum est, & multò vtiq; plus peractum est, quàm restat peragendum. Si adhuc viueret Adam, & hodie moreretur, quid ei prodesset tandiu esse, tandiu vixisse? Celeritas hæc ideo est, quia trahsuolant tempora; & quod tibi tardum est, in oculis Dei breue est. Iam istam celeritatem, iste intellexerat in extasi dicens: Accelera, vt eruas me.

IDEM ait: Tota ista vita, & omnia quibus veteris 17
In Ps 34.
in ea, sic tibi debent esse, tamquam stabulum viatori, non tamquam domus habitatori. Memento peregisse te aliquid, restare aliquid, diuertisse te ad refectionem non ad defectionem.

IDEM enarrans illum locum, Ne auertas hominē 18
In Ps 89.
in humilitatem, & dixisti; Conuertimini filij hominū, qm̄ mille anni ante oculos tuos tamquam dies hesterna, quæ præterijt, dicit. Ne auertas hominem in humilitatem, ideſt, ne à tuis ęternis, atque sublimibus homo auersus, temporalia concupiscat, sapiatq; terrena. Ideo debemus ad refugium tuum ab his labentibus conuerti, quia quantumlibet huic vitæ longum tempus optetur, mille anni ante oculos tuos tamquam dies hesternus est, qui præterijt, non saltem tamquam dies crastinus, qui venturus est, ita omnia, quæ tēporis fine claudūtur pro transactis habenda sunt. Vnde, & ea sibi Phil. 3.
Pauli postposuit intentio, quæ retro sunt obliuiscentis vbi temporalia cuncta oportet intelligi, & in ea, quæ ante sunt extensi, quæ appetitio est æternorum. Nè putarent autem aliqui mille annos sic computari apud Deum pro vna die, quasi tā longos dies Deus habeat, cum ad hoc contemnendam temporis longitudinem dictum sit, ideo addidit, & sicut vigilia (seu custodia) in nocte, cum vigilię spatium non habeat amplius quā tres horas. Quæ pro nihilo habentur, eorū anni erunt. Manè sicut herba transeat, mane floreat, & transeat, vespere decidat, induret, & arescat. Pro nihilo habentur, quæ antequam veniant adhuc non sunt, cum venerint iam non erunt, non enim vt adsint veniunt, sed vt non sint. Mane sicut herba trāseat, vespere, ideſt postea decidat vtique in mortem, durescat in cadauera, arescat in puluere, omnis enim caro fœnum. Qm̄ oēs dies nostri defecerunt, & in ira tua defecimus. Vbi ostenditur pœnalis esse ista mortalitas. Defeciſſe dies dicit, siue q in eis deficiunt homines amando, quæ transeunt, siue quod ad paucitatem redacti sunt. Anni nostri sicut aranea meditabuntur, dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni. Si autē in potentatib. octoginta anni, & amplius eorum labor, & dolor. Hæc quidem verba videntur exprimere breuitatem, miseriamq; vitę huius, quia longæui appellantur hoc tempore, qui septuaginta annos vixerunt vsque ad octoginta autem videntur aliquas vires habere; his verò amplius si vixerint, multiplicatis laboribus, & doloribus viuunt. Sed melius est in his numeris, spirituale aliquid perscrutari. Neque enim super filios Adam maior ira est Dei, quia multò breuius viuunt, quam vixerunt antiqui, cum & vitæ ipsorum irrisa sit longitudo, & vbi mille anni cōparati sunt diei hesterno, atque præterito, & horis tribus, & vtique tunc multum viuebant, quando irā Dei prouocauerunt vsque ad diluuium, quo perirent.

IDEM ait: Sicut dies isti præteriti Quadragesimæ 19
In Ps 118.
quibus ante resurrectionem Dominici corporis vitæ huius significatur mœror, solēniter grata hilaritate succedunt, sic dies ille, qui post resurrectionē dabitur plēnario corpori Domini, hoc est, sanctæ Ecclesiæ, cūctis vitæ huius ærumnis, atque dolorib. exclusis, perpetua beatitudine succedet. Hęc autē vita de nobis exigit cōtinentiam, vt ēt cum labore, & luctamine ingemiscentes grauati, & habitaculum nostrum, quod de cęlo est superindui cupientes, a sęcularibus delectationibus rēperemus. Et significatur quadragenario numero, quo & Moyses, & Elias, & ipse Dominus ieiunauerunt. Laborantibus in hac vita fidelibus, merces in futura illis Matt. 10.
persoluit paterfamilias.

GREGORIVS enarrās verba illa Iob c. 6. Cōsi- 20
derate semitas Themā, itinera Saba, & expectare paulisper

lisper,ait. Themam auster rete interpretatur. Quid hic per austrum,qui afflata temporibus membra dissoluit, nisi fluxa viuendi remissio, quid per rete, nisi actionis obligatio demonstratur? Qui enim dissoluta mente,ea quæ terrena sunt,appetunt,nec gressu libero ad Deum pergunt,ipsi se suis inordinatis conatibus ligant,cumque se fluxis conuersationis suæ actibus implicant, quasi remansuros in retis vinculis pedes ponunt. Ait ergo Considerate semitas Theman, itinera Saba; ac si apertè diceret:damna alieni temporis attendite,et tũc spem de æternis firmius sumite. Bene autem dicitur. Expectate paulisper. Sæpè enim dum præsentis vitæ breuitas,quasi diu perseueratura diligitur,ab æterna spe animus frangitur,& delectatus præsentibus,despe rationis suæ caligine reuerberatur: cumq; longum putat,quod in viuendi sibi spatium restat, repente vitam deserit,æterna mala inuenit,quæ vitare iam nequeat. Hinc per Sapientem dicitur: Væ his qui perdiderunt sustinentiam. Sustinentiam videlicet perdunt, qui dum diu se immorari visibilibus æstimant, spẽ inuisibilium derelinquunt: cumque mens in præsentib. figitur,vita terminatur, & repente ad supplicia improuisa perueniunt, quæ decepti suis præsumptionibus,aut numquam se contingere,aut tardè crediderunt. Hinc Veritas dicit: Vigilate,quia nescitis diem,neq; horam. Hinc rursum scriptum est: Dies Domini, sicut fur in nocte ita veniet. Quia enim ad rapiendam animam, propinquans minimè conspicitur, furi in nocte comparatur. Tantò igitur debet quasi semper veniens metui,quanto a nobis non valent ventura præsciri. Vnde & sancti viri, quia breuitatem vitæ indesinenter aspiciunt,quasi quotidie morientes viuunt,& tantò se solidius mansuris pręparant,quantò & nulla esse transitoria semper ex fine pensant. Hinc quippe Psalmista veloci cursu fugere vitam peccatoris aspiciẽs,ait; Pusillum adhuc & non erit peccator. Hinc iterum dicit: Homo,sicut fœnum dies eius. Hinc Isaias ait: Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius sicut flos agri. Hinc mentes præsumentium Iacobus corripit,dicens: Quę est vita nostra? Vapor est ad modicum parens. Rectè ergo dr expectate paulisper, quia & immensum est, qd fine termino sequitur,& parum est quidquid finitur.

Luc 2. 21
Phil. 3.
Mat. 25.
1. Thes 5.
Psal. 36.
Psal. 102.
Isa. 40.
Iac. 4.

22 IDEM dicit. Auaritia bene compescitur,si ipse status ambientis solicitè consideratur. Nam cur instet ad colligendum, quando stare nõ potest ipse qui colligit? curiosum ergo suum quisque consideret,& agnoscet sibi posse sufficere parua quæ habet. Sed fortasse metuit, nè in huius vitæ itinere sumptus desit. Longa nostra desideria,increpat vita breuis: incassum multa portantur,cum iuxta est quò pergitur.

Ho. 32. in Euangel. lom. 3.

23 BERNARDVS exponens verba illa; Sanctificamini hodie,& estote parati,die enim crastina videbitis maiestatem Dei in vobis,dicit. Sanctificati hodie iubet,nam crastina, nec in sanctificatione erit, nec in præparatione,sed in visione vtique maiestatis. Crastina,inquit,die videbitis maiestatem Dei in vobis. Hoc est,quod ait patriarcha Iacob: Cras mihi respondebit iustitia mea. Hodie enim iustitia colitur, cras respondebit,hodie exercetur,cras fructificabit. Alioquin, qđ non seminauerit homo,nec metet. Nec enim tunc videbit maiestatem, qui contempserit interim sanctitatem,nec orietur ei sol gloriæ, cui sol iustitiæ ortus nõ fuerit,nec illucescet ei dies crastina,cui non luxerit hodierna. Nimirum idem ipse,qui hodie factus est nobis a Deo Patre iustitia, apparebit cras vita nostra, vt & nos cum eo appareamus in gloria Nimirum quos hodie Dominus iustificauerit,cras magnificabit, & consummationi sanctitatis,succedet visio maiestatis. Ab hoc sancto hodie sanctificemur, vt maiestatem eius,vbi dies illa aspirauerit,videamus. Habet quidem hodie fructum suum in sanctificatione, crastina die finem habiturus vitam æternam.

Serm. 5. in vig. Nat. Dom.
Gen. 30.

24 IDEM enarrans verba illa; Longitudine dierum replebo eum,inquit. Sæpius vos admoneo fratres, qđ iuxta Pauli sententiam,Promissionem habeat pietas, vitæ eius quæ nunc est, & futuræ. Vnde & idem ait: Habetis quidem nunc fructum vestrum in sanctificationem, finem verò vitam æternam. Ipsa est, quæ nunc promittitur,longitudo dierum, quid enim tam longum, quàm quod æternum est? Bonus finis vita æterna, bonus finis, qui finem non habet. Dexteræ Dei est ista promissio; Delectationes in dextera hac vsque in finem: quia operi manuum tuarum porriges dexteram Manifestè Sapiens dixit: In sinistra illius diuitiæ, & gloriam, in dextera eius longiturnitas vitæ Vita, qua nunc viuimus, magis est mors,quam vita Gratias ei,qui tam non modo fortiter sed & suauiter disponit vniuersa. Eorum nempe pauci tas dierum finietur breui,quorum sufficit cuique malitia sua. Vbi autem dierum bonitas, æternitas quoque non deerit. Longitudine dierum replebo eum.

Serm. 17. in Ps. Qui habitat.
1. Tim. 4.
Rom. 6.
Iob. 14.
Pron. 3.

IDEM vbi expon t locum illum; Indica mihi vbi pascas, vbi cubes in meridie, sic habet. Quantumlibet inualescat, & incalescat, sol iustitiæ, & dilatet radios suos super omne huius mortalitatis nostræ curriculum (erit enim nobiscum vsque ad consummationem sæculi) non tamen ad meridianum perueniet lumen, nec in illa sui plenitudine videbitur modò, in qua videndus est postea. O verè meridies, plenitudo feruoris & lucis, solis statio, vmbrarum exterminatio? O peremne solstitium, quando iam non inclinabitur dies? O lumen meridianum? O æstiua venustas? O autumnalis vbertas? O quies,& feriatio hiemalis,tũc.n. hiems abijt,& recessit. Hunc locum,inquit,tantæ claritatis,& pacis,& plenitudinis, indica mihi, vt dicam cum Iacob: Vidi Dominum facie ad faciem,& salua facta est anima mea. Nam & hic pascis,sed non in saturitate. nec cubare licet,sed stare,& vigilare oportet, propter timores nocturnos. Heu nec clara lux, nec plena refectio,nec mansio tuta,& ideo indica mihi, vbi pascas,vbi cubes in meridie. Beatam me dicis,cum esurio, & sitio iustitiam. Quid hoc ad illorum fœlicitatẽ, qui repleti sunt in bonis domus tuæ,qui epulantur,& exultant in conspectu Dei,& delectantur in lætitia? Omnia mihi hic cedunt citra perfectum, plura prꝫter votum, & tutum nihil Quando adimplebis me lętitia cum vultu tuo? Vultum tuum Domine requiram. Vultus tuus meridies est; indica mihi,vbi pascas,vbi cubes in meridie. Scio satis, vbi pascas non cubans, indica mihi vbi pascas,& cubes,& vbi pascas,non alijs tẽporibus, sed in meridie. Nam in tempore quidem mortalitatis meę & peregrinationis meę consueui sane sub tua custodia pasci,& pascere in sacris literis,& de gestis sanctorum propter dolos inuisibilium potestatum, quę sedent in insidijs,parantes sagittas suas in pharetra, vt sagittent in obscuro rectos corde. Propter hos,inquam maximè videtur mihi illa meridies optanda etiam nobis, vt clara luce deprehendamus astutias diaboli, atque angelum Sathanę illum qui se transfigurat in Angelum lucis,ab Angelo nostro facillime discernamus. Non enim aliter nos custodire sufficimus ab incursu, & dęmonio meridiano,nisi in lumine æquè meridiano. Meridianum autem angelum voco,qui sub specie lucis, & boni,immo meridianę lucis, homines tentat. Iosue non prius amicum. Angelum suscipit,quam esse amicũ nouerit,ideo sciscitatur,suus ne sit,an aduersariorum, tanquam qui expertus sit dęmonij meridiani versutias.

Serm. 33. in Cant.
Mat. 5.
Iosua. 5.

Vita contemplatiua, quantum in se est actiuæ præponderat, vtramque tamen coniungere debet homo in suis.

Cap. XVIII.

1 HIeronymus enarrãs verba illa; Sedebit solitarius, & tacebit,qa leuauit se sup se,ait. Militũ Christi pfectio est exuta mẽtẽ habere cũctis terrenis negotijs, & tumultu sęculi,iuxta illud Apostoli: Nemo militans

Lib. 2. in ca. 3. Lamen. Hie. tom. 4.
2. Tim. 3.

Deo implicat se negotijs sæcularibus: eamque quantũ humana imbecillitas sinit, festinat vnire cum Christo. Quam quidem speciẽ conuersationis, boni eremitæ, & monachi, qui voto monasticæ disciplinę obligati sunt, imitari contendunt, sed rara est, & paucissimis, dono Dei, hæc perfectio concessa. Is enim vere perfectus est, qui & in eremo squalorem solitudinis, & in cœnobio infirmitates fratrum æquali magnanimitate sustentat. Et ideo in vtraque professione per omnia consummationem inuenire difficile est, quia nec Anachorita contemptum, ac priuationem materialium rerum, nec cœnobita Theoricam ad integrum potest assequi puritatem. Sed quantum superexcellat tranquilitas serenæ vitæ, turbulentiam sęcularis cõuersationis, nouit, qui hac expertus est, & Dominicum iudicium cernit, quem in Euangelio Dominus inter duas mulieres fecit, ad Martham dicens: Martha, Martha solicita es, & turbaris erga plurima: porro vnũ est necessarium, Maria optimã partẽ elegit, quæ nõ auferetur ab ea. Et Dauid solũ hoc necessariũ homini esse definiens, Deo ingiter adhærere desiderat dicęs: Mihi autẽ adhærere Deo bonũ est, ponere in Dño Deo spẽ meã. Et alibi: Vnã petij a Dño &c. Vna ergo & sola est Theorica, idest cõtẽplatio Dei cui merito omnia iustificationũ merita, vniuersa virtutũ studia postponũtur. Actiua. n. vita cũ corpore deficit, cõtemplatiua aũt vita hic incipitur, vt in cælesti patria perficiatur, quia amoris ignis, qui hic ardere inchoat, cum ipsum, quem amat viderit, in amore eius amplius ignescit.

Luc 10.

Psal. 72.

Psal. 26.

2 IDEM in enarratione illorũ verborũ: Et de nocte surrexit, deditque prædã domesticis suis, & cibaria ancillis suis, inquit. Sicut totus labẽtis sæculi cursus, perẽ ni diei ac noctis alternatione variatur, & dies q dẽ ad operãdũ, nox ad quiescẽdũ naturaliter cõdita est: sic totũ præsentis Ecclesiæ tẽpus, gemino quodã quietis, & operis statu discernitur. Quasi. n. nocte quiescit, cum aliqui fideliũ, eius intermissa ad tẽpus solicitudine externa, sibimet vacare, seq; ipsos spiritualiter incipiunt curare, vel lectionibus sacris, vel orationibus, ac lachrymis lese, vel alijs huiusmodi studijs secretius exercendo. Surgit autem de nocte, cũ in ijsdem suis fidelibus, ad agendam etiam proximorum curã se solici ẽ accinxit. Quod fraternæ administrationis opus, duobus modis exercere consueuit, quia & eos qui foris errabant, ad fidei gratiam conuocat: & illos, qui fidei sacramentis iam sunt imbuti, vt bonis operibus amplius insistãt excitare nõ desinit: vnde bene dicitur: Deditq; prædã domesticis suis, & cibaria ancillis suis. Dat namq; prædam domesticis suis, cum eos, quos ab antiquo hoste docẽdo eripere potuit, societati illorũ, qui i fide præcesserẽ, conciliat. Dat & ancillis cibaria, cum humiles, quosq; & debito timore sua iussa seruantes, ne pio labore lassescãt, supnæ mercedis commemoratione reficit. De nocte surrexit, cũ ad operãdũ se post quietẽ præparauit: & ideo aptẽ dicitur, quod lucerna sanctæ Ecclesiæ non extinguatur in nocte, quia & cũ a negotio quiescit actionis, vacat liberius luci supernæ cõtẽplationis; cumq; a publicis cessat operibus, curat se ardẽtius, vel auditui sanctæ lectionis, vel laudibus mancipare diuinis, iuxta exẽplum mulieris industriæ, quæ non solũ interdiu necessarijs solet instare laboribus, sed & nocte sæptus accenso lumine, parilem rei familiaris agere curam.

Lib. 3. in c. 31. Prouerb. 8.

3 AMBROSIVS in enarratione illius loci: Maria optimam partem elegit, quæ nõ auferetur ab ea, dicit. Agat te sicut Mariam desiderium sapientiæ: hoc enim maius, hoc perfectius opus: nec ministerij cura a cognitione verbi cœlestis auertat: nec arguas eos, & otiosos iudices, quos videas studere sapientiæ: hanc enim sibi cohabitantem Salomon ille pacificus asciuit. Nec Martha tamẽ in bono ministerio reprehenditur, sed Maria quod meliorem sibi partem elegerit, antefertur; Iesus enim multis abundat, & multa largitur. Denique Apostoli optimum non putauerunt relinquere Dei verbũ, & ministrare mensis, sed vtrumque munus sapientiæ est. Nam & Stephanus plenus sapientia, minister electus est. Vnum enim corpus Ecclesiæ, etsi diuersa membra, alterum altero eget, nam etsi alia principalia, tamẽ alia necessaria. Sapientia in capite, actus in manibus. Ideo sapientis oculi in capite eius, quia illic vere sapit, cuius animus in Christo est, & cuius interior oculus erigitur ad superna.

Act. 6.

1. Cor. 12.

Eccl. 2.

4 AVGVSTINVS docens, quod Deus sanctificauit diem septimum, eum videlicet, in quo requieuit, nõ eos, in quibus condidit mundum, ait. Deus, nec cum creauit, defessus est, nec cum cessauit, refectus est, sed nos voluit per Scripturam suam ad quietis exhortari desiderium, intimando nobis eum diem se sanctificasse, in quo quieuit ab omnibus operibus suis. Nam nusquam omnium sex dierum, quibus creata sunt omnia, legitur, aliquid sanctificasse, sed diem istum, in quo requieuit ab omnibus operibus quæ fecit, sanctificauit, tanquam & apud ipsum, qui nihil in opere suo laborat plus quies, quam operatio valeat. Hoc quidem in hominibus Euangelium nobis intima, præferens Mariam sedentem ad pedes Domini, Marthę, quę satagebat circa frequens ministerium.

Lib. 4. de Genesi ad lit. 10 3.

Luc. 10.

5 IDEM in expositione tituli huius Psalmi, qui est, In finẽ, Psalmus ipsi Dauid, ecstasis, dicit. Ecstasis verbum Grecum est, Latinẽ excessum significans. In excessu vero mentis duo intelliguntur, aut pauor, aut intentio ad superna, ita vt quodammodo de memoria labantur inferiora. In hac ecstasi fuerunt omnes sancti, quibus arcana Dei mundum istum excedentia reuelata sunt. De hoc mentis excessu, idest ecstasi Paulus, cum loqueretur seipsum insinuans, ait. Siue enim mente excessimus Deo, siue temperantes sumus vobis, charitas enim Christi compellit nos: hoc est, si ea tantum agere vellemus, & ea tantum contemplari, quæ mentis excessu intuemur, vobiscum non essemus, sed essemus insupernis tanquam contemptis vobis. Et quando nos ad illa superiora, & inferiora infirmo passu sequeremini, nisi rursum compellente nos charitate Christi, qui semetipsum exinaniuit, & consideremus nos esse seruos, & non ingrati ei, a quo accepimus altiora, propter eos, qui infirmi sunt, non contemnamus inferiora, & temperemus nos eis, qui non possunt videre sublimia. Tantus fuit excessus Pauli, quãdo raptus est ad tertiũ cœlum, & audiuit ineffabilia verba, quę nõ licet homini loqui, vt diceret; Siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit. Et cum talia contemplaretur, ad bonũ proximorum se accommodans, sobrius erat in illorum bonum.

Concio. 1. in Psal. 30. tom. 8.

2. Cor. 5.

6 IDEM enarrans verba illa; Sic memor fui tui sup stratum meum, &c. vbi legit, Si memoratus sum tui super stratũ meum, in diluculis meditabar in te, quia factus es adiutor meus, ait. Stratum suum quietem suam dixit. Quando aliquis quietus est, memor sit Dei, quando aliquis quietus est, non per quietẽ dissoluatur, & obliuiscatur Deum. Si memor est Dei, quando quietus est, in actionibus suis in Deum meditatur. Diluculo. n. dixit actiones, quia omnis homo diluculo incipit aliquid agere. Quid ergo dixit? Si memor fui tui in stratu meo, & in diluculis meditabor in te. Si autem non fui memor in stratu meo contemplationi vacans, nec in diluculo meditabor in te. Qui quando otiosus est, non cogitat Deum, in actionibus suis cogitare Deum potest? Qui autem memor eius est, quando quietus est, in ipso meditatur cum agit, ne in actionibus suis deficiat.

In Psal. 61.

Matt. 18.

7 IDEM explicans visionem scalę Iacob, in qua Angeli ascendebant, & descendebant, dicit. Multi sancti ascendunt ad Deum per contemplationem, & descendunt ad nos bonum nobis procurantes. In quadam altitudine cordis habitabat Paulus, cum diceret: Siue. n. mente excessimus. Deo. Iam quod mente excesserat,

In Psal. 119. Gen 28.

2. Cor. 5.

Deo

Deo excesserat. Excedens n. mente oẽm humanã fragilitatem, omnem sæculi temporalitatem, oĩa quæcunq; nascendo, & occidendo euanescunt transeuntia, hic habitabat corde in quadam ineffabili contemplatione quãtum poterat. Etsi semper manere vellet in eo quod videbat, & loqui non poterat, te non leuaret, vbi & tu posses videre, Quid autem fecit? Descendit. Ideo enim ait: Siue temperantes sumus vobis, ideſt, sic loquimur, vt capere possitis. In illis scalis ascendentes sunt, & descendentes. Ascendentes sunt, qui proficiunt ad intellectum spiritualium: descendentes, qui quamuis quantum homines possunt, fruantur intelligentia spiritualium, tamen descendunt ad paruulos, vt talia eis dicant qualia possunt capere.

8 GREGORIVS enarrans locum illum Iob c. 5. Ingredieris in abundantia sepulchrum, ait: Sepulchri nomine contemplatiua vita significatur, quæ nos quasi ab hoc mundo mortuos sepelit, dum à terrenis desiderijs susceptos in intimis abscondit. Ab exteriori q̃p pè vita mortui, etiam sepulti per contemplatiõnẽ fuerant, quibus Paulus dicebat: Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Actiua quoque vita sepulchrum est, quia a prauis nos operibus mortuos tegit, sed contemplatiua perfectius sepelit, quia a cunctis mundi actionib funditus diuidit. Hinc est, quòd Abraham mortuam coniugem in sepulchro duplici sepeliuit, quia homo extinctam à præsentis vitæ desiderijs animam suam, sub bonæ operationis tegmine, & contemplationis abscondit, vt a carnali concupiscẽtia sub actiua contemplatiuaque vita, quasi insensibilis lateat, quæ prius mundi desideria sentiens, mortaliter viuebat. Hinc est, quòd humani generis Redemptor per diem miracula in vrbibus exhibet, & ad orationis studium in monte pernoctat. Vt perfectis prędicatoribus innuat, quatenus nec actiuam vitam amore speculationis funditus deserant, nec contemplationis gaudia penitus operationis nimietate contemnant, sed quieti contemplantes sorbeant, quod occupati erga proximos loquentes refundant: speculando quippe in Dei amorem surgitur, sed prædicando, ad proximi vtilitatem reditur. Sed inter hæc magnopere sciendum est, quia valde inter se diuersæ sunt complexionis animorum. Nonnulli namque hominum ita otioſę mentis sunt, vt si eos labor occupationis excipiat, in ipsa operis inchoatione succumbant, & nonnulli ita inquieti sunt, vt si vacationem laboris habuerint grauius laborent, quia tantò deteriores cordis tumultus tolerant, quantò eis licentius ad cogitationes vacat. Vnde necesse est, vt nec quieta mens ad exercitationem se immoderati operis dilatet, nec inquieta ad studium contemplationis anguſtet. Sępe enim, qui contemplari Deum quieti poterant, occupationibus pressi cæciderunt; & ſępẽ, qui occupati bene humanis vsibus viuerent, gladio suæ quietis extincti sunt. Hinc Dominus in Euangelio Matthæi dicit: Si oculus tuus dexter scãdalizat te, erue eum, & proijce abs te. Bonum est tibi vnum oculum habentem in vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Duę vitæ actiua, & contemplatiua, cum conseruantur in mente, quasi duo oculi habentur in facie. Dexter namque oculus vita contemplatiua est, sinister actiua. Sed sunt nõnulli, qui discretè intueri summa, & spiritualia nequaquam possunt, & tamen alta contemplationis assumũt & ideo perfidię errore delabuntur. Hos contemplatiua vita, vltra vires assumpta, cadere facit, quos in statu suę rectitudinis humiliter poterat sola actiua custodire. His dicitur. Bonum est tibi cum vno oculo, in vitam intrare, quam duos oculos habẽtem mitti in gehẽnam ignis, ac si apertè diceret: Cum ad contemplatiuam vitam idonea discretione nõ sufficis, solã securius actiuam tene: cumque in hoc, quo pro magno eligis, deficis, eo contentus esto, quod pro nimio attendis. Rursus nisi quibusdã mentib. contẽplatiua vita potius quàm actiua congrueret, nequaquam per Psalmistam Dominus diceret: Vacate, & videte, quoniam ego sum Deus. Vir perfectus in abundantia sepulchrũ ingreditur, quia prius actiuæ vitæ opera cõgregat, & postmodum carnis sensum per contemplationem mortuum huic mũdo, funditus occultat. Is, quem legio dæmonũ Domino iubente dereliquit, ad Saluatoris sui pedes residet, verba doctrinę percipit, & de regione sua simul discedere cum salutis auctore concupiscit, cui Dñs dicit: Reuertere primum in domũ tuam, & narra quanta tibi fecerit Deus. Cum enim quamlibet parum de diuina cognitione percipimus, redire ad humana iam nolumus, & proximorum necessitatibus onerari recusamus, quietẽ contemplationis quærimus, nihilq; aliud, nisi hoc, quod sine labore reficit animũ, amamus. Sed sanatos nos veritas ad domum mittit, narrare, quæ nobiscum acta sunt, præcipit, vt videlicet mens prius desudet in opere, & postmodum refici debeat per contemplationem.

Lib. 6. Mo. c. 17. to. 2. *Coloſſ. 3.* *Gen. 13.* *Matt. 18.* *Pſal. 45.* *Luc. 8.*

11 IDEM addit. Hinc est, q̃ Iacob pro Rachel seruiuit, & Liã accepit, eiq; dicitur: Non est consuetudinis in terra nostra, vt minores ante tradamus ad nuptias, quã maiores. Rachel visus, Lia aũt laboriosa dicitur. Et quid per Rachelem, nisi contemplatiua, quid per Liã, nisi actiua vita signatur? Vnde & Rachel pulchra, sed sterilis, Lia autem lippa est, sed fæcũda, quia nimirum mens cũ cõtemplando otia appetit, plus videt, sed minus Deo filios generat, cum verò ad laborẽ prędicationis se dirigit, minus videt, sed amplius parit. Post Liæ ergo amplexus, ad Rachelem Iacob peruenit, quia perfectus quisque ante actiuæ vitæ ad fęcunditatem iungitur, & post contẽplatiuæ ad requiem copulatur. Quia n. contẽplatiua vita minor quidẽ tempore, sed meritò maior est quã actiua, duæ mulieres in Euãgelio significant, quarũ Maria otium contemplationis amans, optimam partem elegit: sed Marthæ cura, in qua actiua vita significatur, non reprehenditur: Mariæ verò etiam laudatur, quia magna sunt actiuę vitæ merita, sed contemplatiuæ potiora. Vnde nec auferri vnquam Mariæ pars dicitur, quia actiuæ vitæ opera, cum corpore transeunt, contemplatiuæ autem gaudia, melius ex fine conualescunt. Quod bene, ac breuiter Ezechiel propheta exprimit, cum volantia animalia contemplatus, ait: Et similitudo manus hominis subtus pẽnas eorum erat. Quid. n. per pennas animalium, nisi cõtemplationes possumus sentire sanctorum, quibus ad summa transuolant, & terrena deferentes sese in cœlestibus librant? Quid per manus, nisi operationes accipimus? Quia cum in proximi amore se dilatant, bona, quæ prędicant, etiam corporaliter administrant. Sed manus eorum sub pennis sunt, quia actionis suæ opera, virtute contemplationis vincunt.

In cap. 18. eiusdem libri. *Gen. 29.* *Luc. 12.* *Ezech. 1.*

12 IDEM enarras locum illum Iob capit. 38. Nunquid mittes fulgura, & ibunt, & reuertentia dicent tibi, adsumus? inquit Fulgura ex nubib. exeũt, cum mira opera ex sanctis prædicatoribus ostenduntur: qui idcirco nubes vocari solent, quia & coruscãt miraculis, & verbis pluunt. Et quia humana corda postquam per prædicationem mota non fuerint, ictis miraculorum fulgoribus conturbantur, propheta attestante didicimus. Vnde scriptum est: In lumine iacula tua ibunt, in splendore fulgoris armorum tuorum. Iacula Dei in lumine ire, est verba eius, aperta veritate resonare. Sed quia sæpè homines verba vitæ ẽt intellectu despiciũt, adiunguntur etiam miracula: vnde illic subdit, In splẽdore fulgoris armorum tuorum. Fulgor quippe armorum, est claritas miraculorum: arma cum iaculis, sunt miracula cũ prædicationibus. Dicitur ergo ad Iob: Nũ quid mittes fulgura, & ibunt, & reuertentia dicent tibi, adsumus? Vadunt fulgura, cum prædicatores miraculis coruscant, & ruditorum corda transfigunt. Reuerentia verò dicunt, adsumus, cum non sibi, sed Dei viribus tribuunt quidquid se foruter egisse cognoscunt.

Libro 30. Moral. c 3.

ſcunt. Aliter fulgura ſancti viri mittuntur, & eunt, cum a ſecreto contemplationis in publicum operationis ex eunt. Mittuntur, & vadunt, cum de abſcondito ſpecula tionis intimæ, in actiuę vitę latitudinem diffundantur. Sed reuertentes dicunt Deo, adſumus, quia poſt opera exteriora, quæ peragunt, ſemper ad ſinum contemplanis recurrunt, vt illic ardoris ſui flammam reficiant, & quaſi ex tactu ſupernæ claritatis igneſcāt. Citius enim inter ipſa licet bona exteriora opera frigeſcerent, niſi intentione ſolicita ad cōtemplationis ignem inceſſā-
15 ter redirent. Vnde bene per Salomonem dicitur: Ad lo
Eccl. 1. cum vnde exeunt flumina reuertuntur, vt iterum fluāt. Ipſi quippe illic flumina, qui hic fulgura ſunt vocati. Quia enim corda audientium rigant dicuntur flumina quia vero accendunt, fulgura vocātur. Ad locum ergo, de quo exeunt flumina, reuertuntur, quia ſancti viri, etſi a conſpectu Creatoris ſui, cuius claritatem mente conſpicere conantur, foras propter nos ad actiuæ vitæ miniſterium veniunt, inceſſanter tamen ad ſanctū con templationis ſtudium recurrunt: etſi in prædicatione ſua exterius noſtris auribus per corporalia verba ſe fundant, mente tamen tacita, ad conſiderandum ſemper ipſum fontem luminis reuertuntur, de quibus & benedicitur, vt iterum fluant. Niſi enim ad contemplā dum Deum ſolicita ſemper mente recurrerent, nimirum interna cæcitas etiam exteriora prædicationis eo rum verba ſiccaret, ſed dum videre Deum indeſinenter ſitiunt, quaſi decurſura foras flumina, intus ſemper oriuntur, quatenus illic amando ſumant, vnde ad nos prædicando defluant Dicatur ergo recte, Nūquid mit tes fulgura, & ibunt, & reuertētia dicent tibi, adſumus: ſubaudis, vt ego, qui prædicatores meos cum voluero poſt contemplationis gratiam ad actiuæ vitæ miniſterium compono, quos tamen ſemper a bonis exterioribus ad internum culmen prædicationis reuoco, vt mo do iuſſi, ad exercenda opera exeant, modo reuocati ad ſpeculationis ſtudium apud me familiarius viuant. Re uertentes itaque dicunt, adſumus, quia quamuis per exteriora acta harum contemplationi deeſſe videantur per ardorem tamen deſiderij, quem in mente ſua con tinue, accendunt, obſequentes Deo ſuam præſentiam oſtendunt. Adſumus namque dicere, eſt ſe præſentes amando monſtrare.

14 IDEM exponens illa verba; Manus hominis ſub
Hom. 3. in c. 1. Ezec. to. 2. pennis eorum, inquit. Quid per manus niſi actiua vita, & quid per pennas, niſi contemplatiua vita ſignatur? Manus ergo hominis ſub pennis eorum eſt, ideſt virtus operis ſub volatu contemplationis. Si per actiuam vitam, boni aliquid agimus, ad cæleſte tamen deſi derium per contemplatiuam volamus. Vnde & apud Moyſen actiua ſeruitus, contemplatiua autem libertas
Exo 21. vocatur. Vnde ad Moyſen dicitur: Si emeris ſeruum Hebræum, ſex annis ſeruiet tibi, in ſeptimo egredietur liber gratis. Cum quali veſte intrauit, cum tali exeat. Si habens vxorem, & vxor egrediatur ſimul. Quod ſi dixerit ſeruus: Diligo dominum meum, & vxorem, ac liberos, non egrediar liber: offeret eum Dominus dijs, & applicabitur ad oſtium, & poſtes, perforabitque aurem eius ſubula, & erit ei ſeruus in ſæculum. Seruus Hebræus emitur (Hebræus enim tranſiens interpretatur) quando vnuſquiſque, qui iam ab hoc ſæculo mente tranſit, ſeruitio omnipotentis Domini ſubditur Ille enim vere Deo ſeruire appetit, qui ab hoc ſæculo mente tranſire didicerit. Seruus vero Hæbreus emptus, ſex annis ſeruire præcipitur, ita vt in ſeptimo liber exeat gratis. Quid enim per ſenarium numerum, niſi actiuæ vitæ perfectio deſignatur? Quid per ſeptenarium, niſi contemplatiua exprimitur? Sex ergo annis ſeruit, & ſe ptimo egreditur liber, quia per actiuam vitam, quam perfecte exhibuerit, ad contemplatiuæ vitæ libertatem tranſit. Si habens vxorem emptus eſt, & vxor egrediatur ſimul. Cum eo enim ad libertatem vxor egreditur, quando is qui ad contemplationem peruenit, etiam foris actionem boni operis, qua prodeſſe poſ ſit alijs, non relinquit. Vxorem quoque amans ac liberos egredi recuſat, quando actiuam vitam, eius- que fructus diligens, tranſire ad contemplatiuam non vult: quia bona ſe opera habere in miniſterij ſui ſeruitute conſiderans, ad libertatis quietem recuſat ſecedere. In ſæculo ſeruus eſt, qui per actiuam vi tam ſeruire hominibus diſpoſuit, vt poſt prælens ſæculum ad libertatem ueram ualeat peruenire. Erit ſe ruus in ſæculo, vt eſſe poſt ſæculum liber poſſit. De qua per Paulum dicitur: Quia & ipſa creatura libera- *Rom. 8.* bitur a ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ fi liorum Dei.

IDEM enarrans verba illa: Et animalia ibant, & 15
reuertebantur in ſimilitudinem fulguris corruſcantis, *Homil 5. in cap. 1. Ezech.*
ſic habet. Cum ſuperius dictum ſit, non reuerte- bantur, cum ambularent, qua ratione nunc dici- tur, Animalia ibant, reuertebantur? valde enim hæc ſibi videntur contraria. Sed qualiter intelligen- dum ſit, citius, agnoſcimus, ſi duas uitas, actiuam, & contemplatiuam ſolicite diſcernamus. In vna enim fixi permanere poſſumus: in altera autem intenta mente manere nullo modo ualemus. Cum enim tor- porem noſtrum relinquimus, nosque ipſos ad bonæ operationis ſtudium excitamus; quo alibi niſi ad acti- uam imus, a qua reuerti poſt nos nullo modo debe- mus, quia qui poſt illam ad torporem negligentiæ, ad prauitatis nequitias, quas reliquerat, reddit, eſſe ſine dubio cœleſte animal neſcit. Cum vero ab acti- ua vita, ad contemplatiuam ſurgimus, quia diu mens ſtare in contemplatione non valet, neceſſe eſt, ut ad actiuam redeat, ſeque ipſum continuè in uſu bonæ operationis exerceat, vt cum mens ſur- gere ad contemplanda cœleſtia non ualet, quæque poteſt bona agere, non recuſet. Sicque fit, vt ip- ſis ſuis bonis actibus, ad ſuperiora rurſus in con- templationem ſurgat, & amoris paſtum, de pa- bulo contemplatæ veritatis accipiat. In qua quia diu ſe tenere ipſa corruptionis infirmitas non poteſt, ad bona rurſus opera rediens, ſuauitatis Dei memoria paſcitur, & foris pijs actibus, intus vero ſanctis deſiderijs nutritur. Hinc etenim de perfectis viris poſt contemplationem ſuam redeuntibus dicitur. Memoriam ſuauitatis tuæ eructabunt. Oſtenſa ergo *Pſal. 144.* animalia, vadunt, & non reuertuntur, atque vadunt, & redeunt, quia ſancti viri ab actiua vi- ta, quam apprehenderunt, ad iniquitates non cor- ruunt, & a contemplatiua, quam tenere iugiter nō poſ ſunt, in actiuam relabuntur.

IDEM ennarrans locum illum; Affligebat An- 16
nam æmula ſua, & vehementer angebat, in tan- *Lib. 1. in c. 1. lib. 1. Reg. c. 1.*
tum, vt exprobraret ei, quod concluſiſſet Domi- nus vuluam eius, inquit. Velut in pace vtranque vxorem poſſidet, qui nec tempora operis contem- plationi deputat, nec contemplationis otia, per intentionem operis inquietat. Ab æmula autem An- na affligitur, cum immoderata intentio boni ope- ris, turbat quietem internæ viſionis. Affligitur, cum ei illa præponitur, quæ eſſe ignobilior compro batur; & vehementer angitur, quia electæ mentis contemplatio anguſtatur, dum is, qui in contem- platione ſublimium eſſe deſiderat, ſeſe in actiuæ vi- tæ operibus immoderatius dilatat. Mentis quippe viſio ſtringitur, cum impedita occupationibus ope- rum, in illa internæ lucis immenſitate nequaquam dilatatur. Et quia hanc vehementer angere dicitur, notandum eſt, quia etiam boni operis immodera ta ſolicitudo, contemplationi non parum nocet. Phennena quippe. Annam vehementer angit, quia mens, dum actiuæ vitæ immoderate impenditur, valde difficile eſt, vt cum ad diſponenda terrena ſe occupat, in viſione cœleſtium potenter ſurgat Cui etiā velut ſterili Phennena exprobrat, quia dū ex acti-

ua

tua vita, bonorum operum fructus citò proferimus, ad internè contemplationis gaudia facile pertingere non valemus. Steri is ista cernitur, dum rudes de eius fœcunditate desperamus. Dum ergo pro fœcunditate Phennenam diligimus, Anna affligitur, angitur, & sterilitatis opprobrio notatur, quia dum bonarum actionum solicitudinem non ea, qua debemus, discretione restringimus, puritatem contemplationis tanto nobis difficiliorem reddimus, quanto nobiliorem vitam excellenti studio nequaquam retinemus. Porrò Anna flebat, & non capiebat cibum. In fletu quippe, ardes desiderium diuinæ contemplationis ostenditur. Cibum autem fastidiebat, sicut qui dicebat: Renuit consolari anima mea, quia cibum solatij capere de oblectamento rerum conditarum dedignatur. Sed quia epulas delitiarum suarum in Deo inuenit, ait: Memor fui Dei, & delectatus sum.

Rom. 8. Pſ. 76. Pſ. 42.

17 BERNARDVS enarrans verba illa; Sicut pullus hirundinis, sic clamabo, meditabor, vt columba, dicit. Sicut pullus hirundinis hac, illacque discurrens, Marthæ me officijs mancipabo, hilarem datorem me exhibens omni necessitetem patienti, & meditabor, vt columba, gemendo vtique, quod obstat, dum quod restat, intueor. Hoc autem faciam mane, & vespere. Quod significare Iob puto, vbi ait: Si dormiero dico quando consurgam? Et rursum expectabo vesperam. Quiescens quippe in vespera contemplationis, manè desiderabat, quo surgeret ad actionem, rursumque negotijs fatigatus, expectabat vesperam, libenter repetens otia contemplationis. Attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelso per contemplationem ideſt, subtiles facti pro assiduitate suspiciendi in excelso, videlicet sublimia, atque excelsa contemplandi, siue intelligatur attenuati, ideſt, reuerberati, & a suo quodammodo acumine imminuti, iuxta illud: Memor fui Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum, & defecit spiritus meus.

Sermo. de cantico Exec. regis. Iob 9.

18 IDEM differens locum illum: Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento, dicit. Vide quomodo sponsa aliud cupit, & aliud accipit: & nitenti ad contemplationis quietem, labor prædicationis imponitur; & sitienti sponsi præsentiam, filiorum sponsi pariendorum, alendorumque solicitudo iniungitur. Neque nunc tantum accidit illi hoc, sed & alia vice cũ sponsa amplexus, & osculatus suspiraret, responsum est ei: Quia meliora sunt vbera tua vino: vt ex hoc se intelligeret matrem, atq; ad dandum lac paruulis, nutriendumque filios reuocari. Res ita quondam in sancto Iacob præfigurabatur, cum frustratus, optatis, diuque expectatis Rachelis amplexibus, pro sterili, & decora, fœcundam, & lippam inuitus, atque ignarus accepit. Ita ergo nunc sponsa scire cupiens, & inquirés, vbi meridianis horis dilectus pascat, & cubet, murenulas pro eo reportat aureas vermiculatas argento: ideſt, sapientiam cum eloquentia, haud dubium, quin ad prædicationis opus. Docemur ex hoc sane, intermittenda plerumque dulcia oscula, propter lactentia vbera, nec quemquam sibi, sed omnes illi, qui mortuus est pro omnibus, esse videndum. Væ eis, de quibus dici potest: Dedi eis aurum meum, & argentum meum, ipsi autem de argento, & auro meo operati sunt Baal, non bene vtentes donis Dei ad lucrum animarum.

Serm 41. in cant. Pſal. 144. Gen 21. 16 Lib. 1. in c. 1. lib. 1. Reg. c. 1.

Voluntas propria abijcienda est, vtpotè quæ multorum malorum fons est, diuinæque accomodanda.

Cap. XIX.

1 AVgustinus dicit. Iudicium Christi iustum est, quia non quærit voluntatem suam, sed voluntatem eius, qui misit illum. Hoc dicens ad illum hominem Adam voluit referre intentionem nostram, qui voluntatem suam quærendo, non eius a quo factus est non habuit iustum iudicium de seipso: sed iustum iudicium habitum est de ipso, quando expulsus est de Paradiso, & condemnatus, & subditus miserijs multis. Ipse quippe homo perficiens voluntatem suam, non Dei, morturum se esse non credidit, sed hoc iudicium eius non iustum fuit.

Lib. de Trinit. & vnitate Dei, tomo 4. Ioan. 6.

IDEM differens illa verba: Gloriamini omnes recti corde, ait. Duæ voluntates sunt, Dei, & tua: sed voluntas tua corrigatur ad voluntatem Dei, non voluntas Dei detorqueatur ad tuam. Prava est enim tua, regula est illa. Stet regula, & quod prauum est, ad regulam corrigatur. Ostendens Christus Dominus voluntatem humanam, clamat: Pater, si possibile est, trãseat a me calix iste. Sed vide rectum cor: Verumtamen non quod ego volo, sed quod tu vis Pater. Si in te surripit humanæ cuiusdam voluntatis fragilitas, cito dirigatur in Deum, vt sis in eis, quibus dicitur: Gloriamini omnes recti corde, ideſt, qui voluntatem vestram curuam, & distortam rectitudini diuinæ voluntatis accommodatis.

2 *Enarratione 2 in Pſ. 31. to. 8.*

IDEM in enarratione loci illius: Rectos decet collaudatio, inquit. Recti sunt, qui dirigunt cor secundum voluntatem Dei, & si eos conturbat humana fragilitas, diuina consolatur æquitas. Quamuis autem corde mortali priuatim aliquid velint, quod suæ interim causæ, vel negotio, vel præsenti necessitati conueniat; vbi intellexerint, & cognouerint aliud Deum velle præponunt voluntatem melioris, voluntati suæ, & voluntatem omnipotentis, voluntati infirmi, & voluntatem Dei, voluntati hominis. Quantũ.n. Deus distat ab homine, tm̃ voluntas Dei a voluntate hõis. Conceditur humanę fragilitati, cõcedit humanæ infirmati aliquid propriũ velle, sed subiuga te, corrigẽs volũtatẽ tuam, diuinæque subijciens. Si hoc feceris, eris rectus, & te decet laudatio, si autem curuus fueris, laudas Deum, quando tibi bene est, & blasphemas, quãdo tibi male est. Rectus est, cui nihil displicet ex his, quæ fecerit Deus, propriam voluntatem respuit, & in omnibus diuinam sequitur.

3 *In Pſ 32.*

IDEM sic exorditur. Omnia diuina eloquia salubria sunt bene intelligentibus, periculosa autem his, qui ea volunt ad sui cordis peruersitatem detorquere, potius quàm suum cor per eorum rectitudinẽ corrigere. Hoc est enim in hominibus, magna, & vsitata peruersitas, quia cum debeant viuere ipsi secundum voluntatem Dei volunt viuere secundum voluntatem suam: & cum ipsi nolunt corrigi, illum volunt deprauari, rectum non arbitrantes, quod ille vult, sed quod ipsi volunt.

4 *In Pſ. 48.*

BERNARDVS enarrans verba illa: Domine, quid me vis facere? ait. Hæc Fratres perfectæ conuersionis est forma. Paratum, inquit, cor meum Deus, paratum cor meum. Paratus sum, & non sum turbatus, vt custodiam mandata tua. Domine, quid me vis facere? O breue verbum, sed plenum, sed viuum, sed efficax, sed dignum omni acceptione. Quàm pauci inueniuntur, qui suam ita abiecerint voluntatem, vt ne ipsum quidem cor proprium habeant, vt non quid ipsi, sed quid Dominus velit omni hora requirant, dicentes sine intermissione: Domine quid me vis facere? Et illud Samuelis: Loquere Domine, quia audit seruus tuus. Heu plures habemus Euangelici illius cæci, quàm noui Apostoli imitatores. Quid vis, ait Dominus ad cæcum illum, vt faciam tibi? Verè cæcus ille, qui non considerauit, non expauit, non exclamauit: Absit hoc Domine, tu magis dic, quid me facere velis? Sic enim decet, sic omninò dignum est, non meã a te, sed a me tuã quæri, & fieri voluntatẽ. Discernunt, & diiudicant

5 *Serm. 1. in conuersione s. Pauli Act. 9. Pſal. 56. Pſa. 118. 1. Reg 3. Matt. 10.*

dicant eligentes, in quibus obediant imperanti, immò in quibus præceptorem suum, ipsorum obedire necesse sit voluntati. Quos imitari non debemus, sed Apostolum, qui primam perfectæ conuersionis formã nos docens, ait: Domine, quid me vis facere?

6 *Ser. 3. resurrect.*

IDEM inquit. Duplex est lepra, propria voluntas, & proprium consilium. Lepra vtique nimis pessima, eoque pernicioſior, quò magis interior, voluntatem dico propriam, quæ non est communis cum Deo, & hominibus, sed nostra tantùm, quando quod volumus, non ad honorem Dei, non ad vtilitatem fratrum, sed propter nosmetipsos facimus, non intendentes placere Deo, & prodesse fratribus, sed satisfacere proprijs motibus animorum. Huic contraria est recta fronte charitas, quæ Deus est. Hæc enim aduersus Deum inimicitias exercens est, & guerram crudeliſſimam. Quid enim odit, aut punit Deus, præter propriam voluntatem? Cesser voluntas propria, & infernus non erit. In quem enim ignis ille desæuiet, nisi in propriam voluntatem? Porrò voluntas propria quo furore Dominum maiestatis impugnet, audiant, & timeant serui propriæ voluntatis. Primò namque seipsam subtrahit, & subducit eius dominatui, cui tamquam auctori seruire debuerat, dum efficitur sua. Sed numquid contenta erit hac iniuria? Addit adhuc, & quod in se est, omnia quoque quæ Dei sunt, tollit & diripit. Quem enim modum sibi ponit humana cupiditas? Nemini, qui fit in propria voluntate, posset vniuersus mundus sufficere. Sed vtinam vel rebus istis esset contenta, nè in ipsum (horribile dictu) desæuiret auctorem. Nunc autem & ipsum, quantum in ipsa est, perimit propria voluntas Deum. Omnino enim vellet Deum peccata sua, aut vindicare non posse, aut nolle, aut ea nescire. Vult ergo cum non esse Deum, quæ quantum in ipsa est, vult eum, aut impotentem esse, aut iniustum, aut insipientem. Crudelis plane, & omnino execranda malitia, quæ Dei potentiam, iustitiam, sapientiam perire desiderat. Hæc est crudelis bestia, fera pessima, rapacissima lupa, & leæna sæuissima. Hæc est immundissima lepra animi, propter quam in Iordane mergi oporteat, & imitari eum, qui non venit facere voluntatem suã. Vnde in passione. Non mea, inquit, sed voluntas tua fiat.

Luc. 22.

7 *Ser. quinti tituli est Quomodo voluntas nostra diuinæ voluntati triplicitèr subijci debeat.*

IDEM sic habet. Voluntas nostra diuinæ voluntati subiecta esse debet, sicut ait Propheta: Nonne Deo subiecta erit anima mea? Scio quidem creaturam omnem, velit nolit, subiectam esse Creatori. Sed a creatura rationali voluntaria subiectio quæritur, vt voluntariè sacrificet Domino, & confiteatur nomini sancto eius, non quia terribile, non quia omnipotens, sed quia sanctum est & bonum. At verò subiectionem istam triplicem esse necesse est, vt quod certum est Deum velle, id nos velimus omnino; & quod certum est eum nolle, similiter execremur, & nos: quod autem incertum est, vtrum velit, aut nolit, neque velimus ex toto, neque pœnitus non velimus. In hoc medio totum periculum est religioſorum, dum infæliciter blandimur nobis, & palpantes seducimus nosmetipsos. Huic accedit, vt dissimulemus diuinam quærere voluntatem, dum & nostram facere, & aliquam de ignorantia habere volumus excusationem.

Pſ. 61.

8 Quis enim est ille tam infælix monachus, qui id nolle audeat, quod certum est Deum velle, aut quod certum est eum nolle, id velle præsumat. Sed in medio periculum est his qui iam egressi de sæculo, in loco conuersionis habitant, tamquam in paradiso voluptatis. Vbi certa est Dei voluntas, omnino nostra sequatur, hæc approbemus indubitanter, & appetamus, quæ placere Deo scimus indubitanter. Sed ea omnibus modis odisse debemus, de quibus certum est, quod oderit ea Deus, velut peccata sunt manifesta. In incertis parati simus voluntatem eius sequi in quamcumque partem eam cognouerimus inclinari. Pax multa diligentibus legem tuam Domine, & non est illis scandalum. Vnde enim scandala sunt, vnde turbatio, nisi quia propriam sequimur voluntatem, & temerè quod volumus in corde nostro definientes, si quomodo id prohiberi contingat, aut impediri? At qui voluntatem suam suspensam habuerit, quando mandatum certum non habet, vt prælatum interrogans, Domini sciat voluntatem, non turbabitur quidquid ei præcipiatur: Quoniam pax multa diligentibus legem tuam Domine, & non est illis scandalum. Non hoc de concupiscentijs desideriorum, non de affectionibus dico: hoc enim impossibile est, dum adhuc anima in hoc corpore mortis detinetur. Quid enim aliud, quàm vita æterna, tota affectione, diuinam in omnibus sequi voluntatem? Sed consensum nostrum necesse est diuinæ subijcere voluntati. Domine, ait Propheta, in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die. Alius enim ambulat in lumine vultus sui, solicitus facere suam voluntatem, & beneplacitum cordis sui considerans. Alius ambulat in lumine vultus humani, in eo semper intentus, quid hominibus placeat, quid mundus iudicet, de quo die Propheta loquitur: Diem hominis non desiderani, Domine tu scis Contritio, & infælicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerunt, non est timor Dei ante oculos eorum. Nam qui timorem Dei semper habet præ oculis, viæ eius viæ pulchræ, & omnes semitæ eius pacificæ. Venite ad me, inquit, omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos: quos vestræ, seu alienæ voluntatis dura præmit seruitus, & inuenietis requiem animabus vestris. Quanto enim benignior est, & dulcior diuina clementia, quolibet homine, tanto suauius esse manifestum est iugum eius cæteris omnibus. Propterea homines sibi ipsis, aut alijs hominibus placere studentes confusi sunt: sed qui in lumine vultus tui ambulant Domine, id solùm cogitantes, quomodo tuam faciant voluntatem, & toto corde contendentes placere tibi, nunc quidem in nomine tuo exultabunt, & non erit illis scandalum. Demum in iustitia tua exultabunt, quando exuentes infirmitates suas, & intrantes potentias Domini, memorabuntur iustitiæ tuæ solius, vt eam tunc teneant sine labore, quam modò sequi laborant.

Pſ. 118.

Iob 7.

Pſ. 88.

Hier. 17. Pſ. 13. Prou. 3. Matt. 11.

1. Pet. 2.

IDEM exponens locum illum: Iustum deduxit Dominus per vias rectas, &c. Sanguisugæ duæ sunt filiæ, hoc est, propriæ voluntatis, quæ quasi radix est, duæ sunt filiæ, vanitas, & voluptas, clamantes, affer, affer. Hę numquam satiantur, numquam dicunt, sufficit, si quis has planè in se continuerit, non immeritò sibi illam vocem poterit coaptare: Quoniam pater meus, & mater mea dereliquerunt me: Dominus autem assumpsit me.

9 *Ser. de verbis Domini. Sap. 10.*

IDEM sic habet. Suam sibi quique faciunt legem, quando communi, & æternæ legi, propriam prę ferunt voluntatem, peruersè suum volentes imitari Creatorem, vt sicut ipse sibi lex, suique iuris est, ita is quoque seipsum regeret, & legem sibi, suam faceret voluntatem, graue vtique, & importabile iugum super omnes filios Adam. Heu inclinans, & incuruans ceruices nostras, adeo, vt vita nostra inferno appropinquarit. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Quo vtique præmor, & pœnæ opprimor, ita vt nisi, quia Dominus adiuuit me, paulominus habitasset in inferno anima mea. Sub hoc genere grauatus gemebat, qui dicebat: Quare posuisti me contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi grauis: ostendit, quod ipse sibi esset, nec alius hoc sibi, nisi

10 *Tract. de diligendo Deo. Rom. 7.*

Pſ. 87.

Iob 7.

ipse

11 *Tractatus de gradib. humilitatis.*

12 *Lib. sententiarum.*

ipse feciſſet. Quod autem loquens Deo prẽmiſit. Poſui ſti me contrarium tibi, Dei ſe tamen non effugiſſe legem indicauit. Hoc quippe ad æternam, iuſtamq; Dei legem pertinuit, vt qui a Deo noluit ſuauiter regni, pẽ naliter a ſeipſo regeretur, quique ſponte iugum ſuaue & onus leue charitatis abiecit, propriæ voluntatis onus importabile ſuſtineret inuitus. Miro itaq; & iuſto modo, æterna lex fugitiuum ſuum & poſuit ſibi contrarium, & retinuit ſubiectum, dum videlicet nec iuſtitiæ pro meritis legem euaſit, nec tamen cum Deo in ſua luce, in ſua requie, in ſua gloria remanſit, ſubiectus poteſtati, & ſubmotus felicitati. Domine Deus meus, cur *Iob.7.* non tollis peccatum meum, & quare non aufers iniquitatem meam? Vt abiecta graui ſarcina propriæ voluntatis, ſub leui onere charitatis reſpirem: nec iam ſeruili timore coercear, nec mercenaria cupiditate illiciar, ſed agar ſpiritu tuo, ſpiritu libertatis, quo aguntur filij tui, qui teſtimonium reddat ſpiritui meo, quod & ego ſim vnus ex filijs, dum eadem mihi lex fuerit, quæ & tibi, & ſicut tu es, ita & ipſe ſim in hoc mundo.

11 *Tractatu de gradib. humiliatis.* IDEM ediſſerens locum Pauli ad Hebr. 5. vbi de Chriſto Domino loquens, dicit: Didicit ex his, quæ paſſus eſt obedientiam, inquit. Hoc, quod dictum eſt, didicit, nõ ad ipſum caput refertur in ſui perſona, ſed ad eius corpus, quod eſt Eccleſia. Vt ſit ſenſus, obedientiam didicit in ſuo corpore, ex his, quæ paſſus eſt in capite. Nam illa mors, illa crux, opprobria, ſputa, flagella quæ omnia caput noſtrum Chriſtus pertranſijt, quid aliud corpori eius, id eſt, nobis, quàm præclara obediẽtiæ documenta fuerint? Chriſtus enim paſſus eſt pro *1. Pet. 2.* nobis, ait Petrus, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius, id eſt, imitemini eius obedientiam. Ex his ergo, quæ paſſus eſt, didicimus, quãta nos, qui puri homines ſumus, oporteat pro obediẽtia perpeti, pro qua is qui & Deus erat, non dubitauerit mori, non faciens voluntatem ſuam ſed Patris, ſic & nos voluntatem Dei facere in omnibus debemus.

12 *Lib. ſententiarum.* IDEM ſic ait. Quatuor ſunt genera voluntatis humanæ. Sicca in reprobis, & terrenis, quorum corda nullo rore gratiæ perfunduntur. Recta in inchoantibus, qui vitæ priſtinæ tortitudinem relinquentes, ad boni operis rectitudinem mutatione voluntatis aſſurgunt. Deuota in proficientibus, qui vſu orationis aſſiduę, in amorem bene agendi cęlitus eriguntur. Beata in conſummatis, qui pœnæ nihil aliud, quàm Deum cogitantes, in ipſo, totius deſiderij ſui finem reponunt.

IDEM ſic habet. Grande malum propria voluntas, qua fit, vt bona tua tibi bona non ſint. Qui eiuſmodi ſunt, nõ habitant inter lilia, vbi Dominus paſcitur: quia nihil omnino, quod p. opria inquinatum ſit voluntate, guſtabit is, qui paſcitur inter lilia. Sapientia eſt vbique attingens propter mundiciam ſuam, & nihil inquinatum in eam incurrit. Ita ergo inter lilia paſci amat ſponſus, id eſt, apud munda, & nitida corda, quæ faciunt voluntatem Dei. 13 *Ser. 70. in Cantica.*

IDEM inquit. Creati quodammodo noſtri, in liberam voluntatem, quaſi dij efficimur per bonam voluntatem. Porrò bonam facit, qui liberam fecit, & ad hoc bonam, vt ſimus initium aliquod creaturæ eius, quoniam expedit profectò nobis, magis omnino non fuiſſe, quàm noſtros permanere. Nam qui voluerunt ſui eſſe vtique ſicut dij, ſcientes bonum & malum, facti ſunt non tantũm iam ſui, ſed & diaboli. Itaq; libera voluntas nos facit noſtros, mala diaboli, bona Dei. Dũ ergo per malam voluntatem ſumus diaboli, quodammodo interim non ſumus Dei, ſicut cum per bonam voluntatem efficimur Dei, deſinimus iam eſſe diaboli. Sanè diabolo nos noſtra mancipat voluntas, non ipſius poteſtas. Noſtra autem voluntas bona a Deo *Rom. 7.* creata, perfecta non erit, quouſque ſuo Creatori perfectè ſubiecta ſit. Velle adiacet mihi, perficere non inuenio, ait Paulus. Sciebat profectò, velle quidem ſibi ineſſe ex libero arbitrio, ſed vt ipſum velle perfectum haberet, gratiam ſe habere neceſſariam. Si enim velle malum, defectus quidam eſt voluntatis, vtiq; bonum velle, profectus eiuſdem erit, ſufficere verò ad omne, quod volumus bonum, ipſius perfectio. Vt ergo velle noſtrum, quod ex libero arbitrio habemus, perfectum habeamus, duplici gratiæ munere indigemus, & uero, videlicet ſapere, quod eſt voluntatis ad bonum conuerſio, & pleno etiam poſſe, quod eſt eiuſdem in bonum confirmatio. Porrò perfecta conuerſio eſt ad bonum, vt nil libeat, niſi quod liceat. Eſt autem ordinata voluntas conuerſio illius ad Deum, & ex tota ſe, voluntaria, deuotaq; ſubiectio. Vide de re hac plura li. 13. c. 8. in quo oratio Dominica explicatur in enarratione illorum verborum, Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo, & in terra. 14 *Tractatu de gratia, & libero arbitr.*

Finis Tomi Tertij.

TARVISII, Apud Euangeliſtam Deuchinum. 1604.

INDEX
LOCVPLETISSIMVS
EORVM OMNIVM,
Quæ in hoc opere continentur.

A

ABSTINENTIA a carnibus, & ab alijs cibis curanda, vt luxuria moderetur, lib. 1. cap. 1. num. 1. 19. 36. 58. 64. & 68. lib. 9. cap. 1. nu. 23

Abstinentiam docuerũt sancti exẽplo suo, lib. 1. cap. 1. nu. 34. & 39

Abstinentia admirabilis sanctorũ, lib. 1. cap. 1. nu. 5. 6. 13. vsque ad 16. & 31

Abstinentiam docuerunt philosophi, & medici accõmodatam, & ad valetudinem, & voluptatem, lib. 1. c. 1. nu. 7. 8. 24. 28. 30. 34. 39. 41. 65. & 66

Abstinentissimi gentiles multi recensentur, lib. 1. cap. 1. num. 8. vsque ad 10

Abstinentia præcepta in Paradiso fuit, sine qua paradisus non valuit Deo consecrari, lib. 1. cap. 1. nu. 10. 31. & 38

Abstinentia deficiente in sanctis, etiam miracula deficiebant, lib. 1. c. 1. nu. 23

Abstinentia multa confert bona, lib. 1. cap. 1. nu. 33. 41. 42. 55. 63. vsque ad 65. & 68

Abstinentia mentem reddit habilem ad considerandadiuina, lib. 1. c. 1. nu. 42

Abstinentia medium seruet, ne homo nimis debiliretur, aut voluptate corrumpatur, libro primo, capit. 1. nu. 47. 48. & 51

Abstinentia commensuranda est viribus vniuscuiusq; lib 18. c. 9. nu. 4

Abstinentia cum homine cœpit, cui esus fructuum tãtum indultus est, lib. 18. c. 16. nu. 1

Vide verbo cibus, ebrietas, gula, ieiunium, vinũ.

Abnegare se, est voluptatibus proprijs renuntiare, vt iracundus fiat mansuetus, &c. lib. 18. cap. 15. nu. 49

Abnegare se nihil est aliud quã summa rerum omniũ vitæ superioris obliuio, lib. 11. cap. 12. num. 6

Adolescenti expedit tacere, lib. 10. c 8. nu. 13. lib. 18. c. 11. num. 23. 24

Adolescentia neglecta vepres producit, libro primo, capit. 1. num. 1

Adolescentes studiosi multa sunt digni laude, lib. 1. c. 2. num. 1. lib. 18. cap. 11. nu. 23. & 24

Adolescentibus sceleratis abundant respublicæ, lib. 1. cap. 2. num. 3

Adolescentes studiosi senes sunt sensibus, licet non annis, lib. 1. c. 2. nu. 5. 6. 8. & 20

Adolescentes numerantur in sacris litteris, quando sensibus sunt viri, lib. 1. c. 2. num. 8. & 10

Adolescentes in sacris litteris dicuntur, qui in nouitate vitæ ambulant, lib. 1. c. 2. nu. 16

Adolescentes probatissimis senibus adiungantur ne errent a virtutis via, lib. 5. c. 13. num. 33. & 34

Adolescentia ociosa, impudenter educata, omni ferocissima bestia est immanior, lib. 13. cap. 12. nu. 7

Adulatores fugiendi sunt tamquam animæ pestis, lib. 1. cap. 3. num. 1. 4. 7. 8. 11. 13. vsque ad 16

Adulatio vitium est, quod maxime regnat in orbe lib. 1. cap. 3. nu. 1

Adulatio humilitatis & beneuolentiæ loco ducitur, lib. 1. c. 3 nu. 1. & 16

Adulatores sequi relicta propria conscientia leuitas est ingens, lib. 1. c. 3. nu. 1. & 8

Adulatores acriter punit Deus, lib. 1. c. 3. nu. 2. & 11

Adulari viros potentes vitium est frequens, lib. 1. c. 3. num. 3. & 13

Adulantur peccatores peccatoribus mutuo, & sic occidunt se, lib. 1. c. 3. num. 5

Adulationem amicos parere, & varietatem inimicos, falso dixit poeta si illi sint cordati, libro primo, capit. 3. num. 6

Adulatores animas occidunt eorum quos laudant, lib. 1. c. 3. nu. 7. 11. & 13

Adulari peccatorum gesta, ira Dei est grandis, lib. 1. c. 3. num. 9

Adulatorum linguæ alligant animas in peccatis, lib. 1. cap. 3. nu. 9. 13. & 14

Adulatores audiens, consideret propria mala, libro 1. cap. 3. nu. 10

Adulator peccatorem laudans, fit particeps criminis illius, lib. 1. cap. 3. nu. 11. & 14

Adulator illum laudans, quem corrigere tenetur, duplici inuoluitur peccato, lib. 1. c. 3. num. 11

Adulatoris lingua amplius nocet, quam manus interfectoris lib.1.c.3.nu.12.15.& 17
Adulantes, & vituperantes, persecutores hominis sunt,lib.1.capit.3.num. 12.16. & 17.lib. 2. capit. 7. num.36
Adulatione trahuntur homines ad peccatum,sicut Balac traxit Balaam,lib.1.c.3.num.13. & 14
Adulatores nimis fugiebant sancti,lib.1.c.3.nu. 16
Adulatores, & murmuratores vulpes sunt demolientes vineas, ideſt iustorum profectus, lib.18. cap.15. num. 47
Adulterium fugiendum docebant Epicurei,vt contrarium voluptati lib 1.c.4.nu. 1. & 4
Adulterium legi naturę cõtrarium esse docuerunt philosophi,lib 1.c.4.nu.1
Adulterium acriter punit Deus, lib. 1. cap.4. numero 1. & 3
Adulterium grande scelus est,taleque creditum a Gentibus,lib.1.c.4.nu.2.vsque ad 4.& 7
Adulterium spirituale,quo anima sponsa Christi eum deserit,malum grande est,lib. 1.c.4.nu.13. & 14.c.5. nu.3.4.9. & 12
Adulterium,quo anima relinquit Deum sponsum suũ flendum est maxime,lib.1.c.5 nu. 9
Adultera anima filios generat ex adulterino diaboli coniugio, lib.1.cap.5.num.14.lib.3.cap.21. nu. 5.6. 8. & 17
Adultera anima dona dat amatoribus, quando virtutes, quas accepit a sponso amittit, lib.primo,cap.5. num. 17
Adulterium inexcusabile malum est, dum homo propriam habet vxorem,lib.6.c.12.nu.5.& 8
Adulteræ feminæ instabiles & vagæ semper scelera negant,lib.14.c.17.nu. 19
Agnetis martyrium,lib.16.c.6.nu.10
Ambitio malum est difficilis curationis,lib.1.c.20. nu. 12.13.& 16
Ambitio multorum malorum est exordium,lib.1. cap. 20.nu.11.vsque ad 14. 16.vsque ad 18.27.& 31
Ambitio omnia naturæ iura funditus euertit,lib.1.20. nu.13. & 26
Ambitio frequens malum est,lib.1.c.20.nu.8. 26. vsq; ad 28.31
Ambitio reddit nos omnium hominum seruos lib. 1. cap.20.nu.17.18.& 31
Ambitio crescentibus honoribus crescit & ipsa, quæ finem nescit,lib.1.c.20.nu.18.& 30
Vide verbo,honor.
Amicitia,hominumque amor moderate, & ordinate sit in nobis,lib.1.c.11.nu.7.cap.16.nu.17.& 18.c.17. nu.27.c.19.nu. 13
Amicitia vix reperitur inter homines,lib.1.c. 13. nu.7. 8.10.& 11
Amicitia,si verã est,æquales facit amicos,lib.1.cap.13. nu.8.c.19.nu.7.12. & 15
Amicitia, quas conditiones habere debet, vt vera sit, lib.1.c.13.nu.8.10.& 11.c. 19. nu. 1. vsque ad 3. 11. 13. & 14
Amicitia mundana condemnatur,lib.1. cap. 13. num. 11.c.19.nu.2.& 3
Amicitiam ignorauit Cicero, Christum ignorans, lib. 1.c.19.nu.1
Amicitia mundialis & carnalis qua facilitate contrahitur, eadem & dissoluitur, libro primo, capit.19. num.3.& 4
Amicitia vera nihil concupiscit extra se, libro primo, cap. 19. nu.4
Amicitia vera laudatur, quam virtutes omnes cardinales comitantur, libro primo,capit.19.num. 4.5.9. 10.12.& 14
Amicitia nihil in rebus humanis inuenitur iucundius lib.1.c.19.nu.4.5.8.9.12.& 14
Amicitiam paruipendens nomine hominis indignus, est,lib.1.c.19.num. 5
Amicitia cum viris studiosis ineunda est,lib.1.cap.19. nu.8 12.14. &15
Amicitia non est,vbi vnus eget,& alter ditatur, lib. 1. c.19.nu.7.& 9
Amicitiam sic indidit Deus naturæ,vt malevolentiam non credens esse in natura Eua, crediderit serpenti, lib.1 c.19.nu.12
Amicitia,morum facit similitudinem, libro primo, c. 19.num.12
Amicitia dissoluatur, cum primum amicus non consuluerit rectum,lib. .c.19. nu.13. & 14
Amicitiæ leges a Christo Domino descendæ sunt, lib. primo,cap.19. nu. 15
Amicitia dæmonis & Pithiæ celebris fuit apud antiquos,lib.6.c.8.nu.8
Amicitia Pyladis & Orestis celebrata multum fuit,lib. 6.c.13.num. 8
amicitiæ cum malis nullo modo contrahendæ sunt, lib.11.c.5.nu.3
Amici in necessitatibus dignoscuntur,lib.primo,c.15. num.18.c.19.nu.11.13.& 14.lib.6.c.8.nu. 8
Amici quales sunt eligendi, vt iracundi non sint,adulatores,& loquaces,libro primo, capit.19.numero 5. vsque ad 7
Amicum amicus corrigat, sic vt sentiat correctionem ab amore oriri, libro primo, capit. 19. num. 7. & 14
In Amicos eligendi non sunt detractores, lib.11.capit. 16.num.10
Amico detrahere, venenum est amicitiæ, lib. 11.c. 16. num.10
Amicus relinquendus est, quando amicitia impedit animæ salutem,lib.13.c.2.nu.6
Amicus aut inimicus Dei, iudicandus non est ex prosperis vel aduersis,quæ patitur,libro decimo,capit. primo,num. 3
Amor Dei ad homines ingens similitudine auium explicatur,lib.1.c.6.nu.1.lib.3.c.5 nu.55.c.9.num. 40. lib.4.c.3.nu.9.17. & 20
Amor Dei similitudine nutricis enarratur, lib. primo, cap.6.nu.2. & 11
Amor Dei ad homines exemplo matrum ostenditur, libro primo,cap.6.nu.3
Amor Dei ad homines exemplo aquilæ aperitur, lib. primo c.6.nu. 4
Amor Dei ad homines aperitur, dum hos vocat sponsam,lib.primo, c.6.nu.5.20.& 15.c.7.num.10.lib.3. c.10.nu.77. & 78
Amor Dei monstratur maxime, quando quæ hominibus accidunt tristitia,sibi accidere dicit,lib. 1.cap.6. num.6.vsque ad 8
Amor Dei probatur ex ardenti desiderio dandi, plusquam homo velit accipere, libro primo, capit. 6.num.9
Amor Dei ostenditur, dum homines velut inuitos retrahit a malo,lib.primo,c.6.num.10. 12. & 17
Amor Dei ingens probatur, dum minatur, & statim quasi eum pœniteret reuocat sententiam, more hominum loquens,lib.1.cap.6.nu. 13. & 14
Amor Dei ostenditur, cum mundum,prophetis condidit propter nos,lib.16.c.7.nu.3
Amor Dei hic incipit,& perficitur in cœlo, lib. 2.c. 1. num.36
Amor Dei in Iudæos monstratur, cum persecutiones illis illatas vocat proprias,& vindicat,vt ita es,lib.1. cap 6.nu.15
Amor Dei ad homines maior est, quam parentum ad filios lib.1.c.6.nu.16.& 30
Amor Dei probatur,dum plangere dicitur eos, qui cũ negarunt,lib.1. c.6.nu.18
Amor Dei ostenditur, cum beneficia erogata pauperibus vocabit propria in iudicio,lib.1. .6. nu. 9

INDEX.

Amor Dei est in causa, vt profectus nostros & curet, & vocet suos lib.1.c.6.nu.21
Amor Dei extrema sic distantia iungit, vt dicat dilectus meus mihi,&c.lib.1.c.6.nu.22
Amor Dei in incarnatione Verbi ostenditur maxime, libro primo,capit.6. num.23.27.& 28.lib.2.cap.12. num.21
Amor Dei erga seruos suos magnus extimandus est, cum eos vocat oculi pupillam,lib.1.c.6.nu.24.lib.4. cap.3.nu.12
Amore maximo dicitur Deus tribulari, quando quiuis homo tribulatur,lib.1.c.6.nu.25
Amor Dei superat omnem hominum amorem, ideoque dicitur ambulare super pennas ventorum lib.1. cap 6.nu.26
Amor Dei producit ingentem lætitiam in viris iustis, lib.1.c.6.nu.27
Amor Dei apparet in copiosa effusione Spiritus sancti,lib.1.c.6.nu.29
Amor Dei magnus, quia rogat nos læsus, nec aspernatus desistit,lib.1.c.6.nu.31.& 32.c.5.nu.4.lib.4. cap. 10.nu.4.5.7.10.& 12
Amor hominis ad Deum si perfectus est,omnia terrena facit contemnere lib.1.cap.7.nu.14.10.27.& 29. cap.8.num.7.cap.18.nu.3
Amor diuinus perfectus, tribulationes docet diligere, lib.1.c.7.num.2.6.21.& 27.c.8.num.1.& 6. cap. 18. nu.15.& 16
Amor Dei in homine in causa est ardentissimi desiderij finiendæ vitæ,lib 1.cap.7.nu.3.12.cap.18.nu. 17. 23.& 24
Amor ad Deum, robustum reddit hominem ad bene operandum,lib.1.c.7.nu.6,c.18.nu.1
Amor diuinus accendendus est in nobis, & nutriendus,vt exurantur terrena,lib.1.c.7. nu.7.& 20.c. 18. nu.3.14.& 25
Amor ad Deum, moderatur cor nostrum, ne vt mare feruens nos obruat, libro primo, capit.septimo,numero 8. & 9
Amor diuinus vehemens, languefcere animam facit lib.1.cap.7. num.12.14.15.& 26.cap.18.num. 1. 14. 23. &24
Amor Dei, leuia reddit omnia, quæ pro dilecto tollerantur,lib.1.c.7.nu. 13
Amor ingens sponsæ,absentiam sponsi longam & molestam arbitratur,lib.1. cap.7. num. 14. vsque ad 16. cap.18.nu.17.& 23
Amantem sponsam, & suspirantem præsentiam sponsi,visitat,& consolatur,lib.1.c.7.nu. 15
Amore Dei saucia anima, illum solum cogitat, illum redolent omnia lib.1.c.7.nu.17
Amans Deum anima,ab illo recedere numquam vult, lib.1.c.7.nu.17.lib.2.c.12.nu.20
Amor est radix, a qua omne bonum, & malum oritur,lib.1.cap.7.num. 18.19.22.28.& 29.cap.10.num. 1.3. & 8.cap.18.num.5.vsque ad 8. & 10.lib. 3. cap. 26. num.7
Amor diuinus ordinat hominem in sui ipsius dilectionem,lib.1.c.7.nu.19.c.18.nu 12
Amore pergit anima in Deum,ad quem moribus itur, lib.1.c.7.nu.19 c.22. nu.7
Amor morti comparatur propter multa, lib. 1. cap.7. num. 24
Amori Dei cuncta terrena sunt postponenda, libro 1. cap.8.num.7
Amori proximorum nimis intenti erant sancti, etiam rebus proprijs posthabitis,lib.1.cap.8. nu.2.
Vide verbo,proximus diligendus.
Amandi inimici, vide verbo inimici.
Amore ducuntur sancti ad bene operandum,alij timore, lib.1.c.9.nu.1.4.5.7 9. vsque ad 11.cap.11.nu.11. cap.25.num.10.lib.9.c.13. nu.1
Amor, & timor duo principia sunt bene operandi, lib.1.cap.9.num.6.lib.4.cap.11.num. 12. 22. 29. 33. & 36.cap.27.nu.9
Amor de ordinatus rerum temporalium parit multa mala, quem acriter punit Deus, lib.1. cap.10.nu. 6. cap.11.num.8.c.17. nu.1.vsque ad 3.7.8.11.vsque ad 26.cap.14,nu.5
Amare Deum, sicut ipse dixit nos,quomodo sit possibile,lib.1 c.11.nu.3.& 4
Amor hominis ad Deum,qualis futurus est, vt illi sit probatus,lib.1.c.11.nu.3. vsque ad 6
Amandus Deus corde,& operatione,non solis verbis, lib.1.cap.11.nu. 6
Amandus est Deus vt sponsus,propter se,non propter alia,lib.1.cap.11.nu. 11
Amor Dei amorem proximi gignit,lib.primo, cap. 15. num. 8
Amor Dei, & mundi simul esse non possunt,lib.1.cap. 18.nu.2.21.22.25.26.29.vsque ad 31.lib.4. c.42. nu. 1.vsque ad 4.& 10
Amor velut fons est,riui autem eius, charitas & cupiditas lib.1.c.18.nu.6.& 7
Amor Dei vsque ad contemptum sui ædificat Hierusalem, Babyloniam vero amor sui vsque ad contemptum Dei,libro primo,cap. 8.num.8.lib.3.cap. 17.num.5.& 20.21
Amorem etiam licitum rerum temporalium expedit ab anima pellere,lib.1.c.18.nu.9
Amor Dei & mundi duas constituunt ciuitates, ad quarum alteram pertinet homo libro primo, capit. 18.num.10
Amore bono ascendimus ad Deum, & malo descendimus,lib. 1.c.18.nu.11
Amor proprius multorum malorum est causa,lib. 1.c. 18.num.12
Amor ad Deum feruens, omnium bonorum est principium,lib.primo,cap.18.num.15.16.19.23.25.27. & 28
Amor Dei crescit in homine, cum amor sæculi debilitatur,lib.primo,c.18.nu.22.& 25
Amor Dei ad homines ostenditur, dum eis dat Angelos,lib.primo,c.21.nu.21.& 22
Amor Dei memoria beneficiorum eius producitur in homine,lib.2.cap.12.nu.1.vsque ad 5.7.& 8.cap.13. nu.29.35.vsque ad 39
Amandus est Deus incessanter,quia incessanter homini benefacit,lib.2.c.13.nu.29
Amare Deum,quibus rationibus conuincantur homines,lib.2.cap.13.nu.35. vsque ad 39
In Amore Dei qui roboratur,a propria virtute, & terrenorum amore deficit,lib.2. c. 6.nu. 29.vsque ad 31.33.34 &39
Amor proprius in causa est,ut eadem peccata in nobis leuia, in proximis grauia iudicemus,lib.3.cap.2.23. nu.13.& 14
Amor Dei erga iustos ingens,lib.4.c.3.nu. 5. 9. 10. 12. 13.16.vsque ad 18.20.vsque ad 22
Amor Dei ad homines ingens ostenditur, dum vocat festiuitates suas,tempus in quo illis benefaciat, lib. 4.c.7.num.1
Amor Dei in causa est,vt dies luctus sui dicat, quando homo peccat.lib.4.c.7.nu.12.& 10
Amor Dei ostenditur, dum minatur, & dissimulat, emendare volens, non perdere, lib.4.capit 7.num. 3.& 4
Amor Dei patet, dum quasi inuitus cogitur peccatores damnare,libro 4.capit.7.num. 6.& 14. capit. 12. num. 5
Amor Dei ingens est, dum prophetis, & prædicatoribus non parcit, ut peccatoribus parcat, lib.4. cap. 7.num.6
Amor summus Dei ostensus in incarnatione mittens Filium, quando mundus totus peccatis scatebat, lib.4.c.7.nu.7.& 8

INDEX.

Amor Dei affectus omnes naturales longissime excedit,lib.4.c.7.nu. 8

Amor Dei significatur, dum expansas dicitur habere manus, vt benefaciat, libro 4. capit. 7. numero 12. & 19

Amor Dei apparet, dum instante iam flagello ad pœnitentiam vocat,lib.4.c.7. nu.13

Amor Dei ostensus est in creatione, dum super terram vacuam spiritus Domini ferebatur.i. sanctus amor, lib.4.cap.7.nu. 18

Amor Dei ingens est, dum promptior est ad remittendum peccatum, quam peccator ad desideran dam remissionem, libro quarto, capit.septimo, numero 19

Amor Dei ostenditur, dum nostra delicta sua vocauit, lib.4.c.7.nu.22

Amor Dei monstratur, dum se vocat sponsum, & agnum, lib.4.capit. septimo, num. 27. capit. nono, num.7. & 8

Amor Dei tam est ingens, vt offensus mercedem homini promittat, vt resipiscat, lib. 4. capit. 10. numero 7

Amore maximo aufert Deus ab homine occasione pec candi,lib.4.c.10.nu.8 & 9

Amor Dei talis est, vt super se venturum dicat flagellum, quod super peccatores venit, libro 4. cap 12. num.5

Amor Dei anima saucia, postulat maiora meritis, sed inferiora votis,lib.4.cap.16.nu.15

Amor Dei ostenditur, dum ardenter hominum salutẽ sitit, quando illi actu peccant,lib.4.capit.23.numero 9. & 10

Amor diuinus cor durum emollit, & roborat ad operationem,lib.6.c.13.nu.18

Amandus est Deus,in quo omnia sunt bona,lib.6.cap. 14.num.7

Amorem Dei ad se consideret homo ne desperet,qualem autem dilexerit, ne superbiat,libro 8. capit. 5. num.11

Amor,& timor Dei, principium est totius boni,amor, & timor mundi, initium omnis mali,lib.11.cap.12. nu.34.lib.17.c.3.nu.19

Amorem suum explicare volens Christus Dominus, amorem parentum vocat malignitatem. Lucæ 11. lib.13.cap.7. nu.5

Amari vult Deus, quia dat se,non quia dat aliquid extra se,lib.13.c.9.nu. 12

Amor Dei tunc coniectatur esse in anima, cum mandata eius implentur,& operantur magna, lib. 16. c. 12.nu. 58

Amor proximi nos ducit ad amorem Dei, ideo Spiritum sanctum primum dedit Christus in terra, secundo misit e cœlo, libro decimosexto, capit. 12. numero 58

Amandus est Deus ex toto corde, anima, & mente, ideſt, intellectu,voluntate, & memoria,lib.17.cap. 5.num.14

In Amore, quo diligimus quod diligendum est consistit virtus,dum viuit homo,lib. 18.cap. 12. num.17. vsque ad 19

Angeli sunt, qui homines trahunt ad fidem, & virtutem suadent, lib.1.c.21.num.1.6.16.& 24

Angeli dati sunt hominibus ad custodiam, lib.1.c.21. nu.1.5.vsque ad 8.10.12. vsque ad 14. 16. vsque ad 19.21.vsque ad 25

Angeli videntes hominum peccata multa, in eorum custodia tepescunt lib.1.c.21.nu.2.& 13

Angelus Gabriel præpositus est prœlijs, vnde missus est tempore, quo veniente Domino prœlium indicebatur dæmonijs,lib.1.c.21.nu. 3

Angelus Michael mittitur, quando populo nunciantur prospera,& propitiatio necessaria est,lib.1.cap. 21.num.3

Angelus vnus in Daniele restitit alteri in captiuitate Iudæorum, & vterque bono fine ductus,lib.1. cap. 21.num.4

Angeli dantur nobis ex beneficio Dei grandi,lib.1.21. nu.8.21.& 23

Angeli amatores sunt hominum, dum bene viuunt, & si male; suo gaudio priuantur, libro primo, capit.21.numero 8. 12.17. 19. & 24. libro 4.capit.19. numero 8

Angeli & homines olim inimici, per Christum reconciliati sunt,lib.c.21.nu.9. & 16

Angelorum præsentia, sobrios & cautos nos efficiat, lib.1.c.21.nu.9.20.22

Angeli per mala opera fugiunt homines,lib.1.c.21.nu. 8.10.11.13 & 20.lib.4.c.19.nu.8

Angeli in tutores, & procuratores dati sunt hominibus,dum paruuli sunt,lib.1.c.21.nu.12.14.23.& 25. lib.2.c.6.nu.19

Angeli accusabunt peccatores in iudicio,a quibus cõtempti sunt,lib.1.c.21.nu.13.17

Angeli astant Deo, vt eum laudent de virtutibus sanctorum,quos multum diligunt,lib.1.c.21. num.15. lib.2.c.6.nu.9

Angeli postquam Deum viderunt incarnatum propter homines,alacriter cucurrerunt ad eos tuendos, lib.1.c 21.nu.16.& 19

Angeli,hominis multum optant sociatem,per quos re parandi sunt muri ciuitatis cœlestis,lib.1.c.21.nu.17. 19.& 25

Angelorum dignitatem dum capere non valet homo, consideret eorum misericordiam in illum, lib.1.c. 21.num.18

Angeli hominis bona opera offerunt Deo, lib.1.c.21. num. 19

Angeli,Deum precantur pro hominum salute,lib.1.c. 21.num.19

Angeli, diligunt homines propter Deum, propter illos, & propter seipsos, libro primo, capit.21. numero 20

Angeli, pace hominum nimis delectantur, offenduntur autem discordijs,lib.1.cap.21.nu.20

Angeli ascendunt & descendunt quomodo lib.18.c. 4.num.11

Angelus custos inuocandus est in tentationibus, lib.1. cap.21.nu.23

Angeli duabus manibus portant homines,dum tribulationis breuitatem, & premij ostendunt æternitatem,lib.1.cap.21. nu.23

Angeli,fugant dæmones tentantes homines,lib.2.cap. 8.num. 6

Angeli,pugnant pro hominibus,dum sunt tyrones milites, sed postea arma capienda sunt, lib. secundo, cap.9 num.9

Angeli,curantes animas, nec proficientes, relinquunt eas,lib.2.cap.10.num.2. vsque ad 4. lib. 4. capit.19. num.2.& 8

Angeli portare dicuntur in humeris omnes iustos lib. 9.cap.21.nu.2

Angeli per animas peccatorum transeunt velut plangentes,lib.14.c.6.nu.33

Angeli gaudent, & tristantur super iustis,& peccatoribus,lib.15.c.6.nu. 15

Angelum difficile agnoscere valet homo dum viuit,cũ Daniel expauerit ad eius visum, libro 17. capit. 5. num.8.& 9

Anima Deo dilecta,ab eo recedere numquam vult,lib. 1.c.7.nu.17.lib.2 c.12.nu.10

Animæ iustorum, inter spem & timorem requiescant, lib.1.c.9.nu. 8

Animam qui vere diligunt, & qui odiunt,lib. 1. c. 11. num. 10

Anima dicitur curua, quando sola terrena diligit, lib. 1.c.17.nu. 18.c 22.nu.5.& 16

INDEX.

Anima, Christi sponsa, ab ipso concipit, & parit, lib. 1. cap. 5. nu. 13. & 14. lib. 3. c. 21. nu. 4. 9. vsque ad 11. lib. 7. cap. 8. nu. 23

Anima spiritualia appetens, mens dicitur, caro vero, si carnalia sectetur, lib. 1. c. 22. nu. 4

Anima hominis, speculum est, in quo diuinæ relucent perfectiones, lib. 1. c. 22. nu. 6

Anima si puluere terrenarum rerum maculetur, non representat homini Deum, libro primo, capit. 22. num. 6

Anima affectibus tamquam pennis, scalis, & pedibus ambulat, ascendit, & volat ad superiora, lib. 1. c. 22. num. 7. lib. 9. cap. 23. nu. 23. & 24

Anima sine Deo, innumeris malis obnoxia est, lib. 1. c. 22. nu. 9

Anima sterilis est in peccatoribus, fœcunda in iustis, lib. 1. c. 22. nu. 11

Anima in varijs dicitur esse locis secundum qualitatẽ status in quo est, lib. 1. c. 22. nu. 13. & 17

Animam grauem facit Deus, & dat ventis pondus, quando eam stabilit in bono, lib. 1. cap. 22. num. 15. & 17

Anima hominis, ciuitas est varijs virtutibus muniẽda, lib. 1. cap. 22. nu. 19. lib. 7. c. 8. num. 22

Anima, motus inordinatos corporis debet moderari, sicut gubernator equum, lib. 2. c. 5. nu. 8

Anima in bonum proprium, & corporis, moderatur illius motus, lib. 2. c. 5. nu. 8

Anima nostra, ciuitas est a Domino ędificata, lib. 2. c. 7. nu. 8 lib. 3. c. 17. nu. 20

Anima prius reparanda, quam corpus, quia cecidit prius, lib. 3. c. 1. nu. 55

Animam reformauit Deus in primo aduentu, reformaturus corpus in secundo, lib. 3. capit. primo, nu. 55. & 56

Anima pregnans duos populos in se habet, virtutes, scilicet & vitia, instar Rebeccæ, lib. 3. c. 21. nu. 1. 2. 4. vsque ad 6. & 8

Anima relicto sponso Christo, & tradita adulterio diabolo, filios generat perditionis, lib. 3 cap. 21. num. 5. 8. 16. 17. & 19

Animæ pregnanti Deus astat, ne abortiuus sit fœtus, lib. 3. c. 21. nu. 7. 12. & 17

Animæ pregnantis partum, dęmon conatur impedire, lib. 3. c. 21. nu. 10. & 12

Anima parturiens illa est, quæ dolores habet pœnitentiæ, lib. 3. c. 21. nu. 18

Animæ hominum, qui Deo per amorem iunguntur, thalami Dei sunt, lib. 3. c. 26. nu. 9

Anima sicut pater familias, passiones gubernet, lib. 3. c. 27. nu. 12

In Anima iusti, Deus ambulat, cubat &c. libro 4. cap. 3. num. 13

Animam sponsam suam zelat Deus, si fiat adultera, relinquit autem si adultera tradatur diabolo, libro 4. capit. 5. num. primo, vsque ad 3. & 28. cap. 10. nu. 4. cap. 21. num. 3

Anima sponsa Christi, quæ bona recipiat ab eo. lib. 4. c. 9. nu. 7. & 8

Anima coniuncta Deo sponso suo, ei similis efficitur, lib. 4. cap. 20. nu. 6

Anima duos filios habet, prosperitatem, & vitam cęlestem, si meliori cuncta dare noluerit, vtriq; diuidat bona, lib. 4. c. 39. nu. 4

Animæ passiones inebriant ipsam, lib. 5. c. 1. nu 1. vsq; ad 5. 7. vsque ad 9. 11. & 13

Animam inebriant sanctæ concupiscentiæ, lib. 5. c. 1. nu. 1. 6 12. 15. vsque ad 21

Animæ passiones moderandæ sunt, ne statum mentis auertant, lib. 5. c. 1. nu. 7. 8. 25

Anima in sponsam Christi non assumitur, nisi pristinam conuersationem relinquat, libro 5. capit. 3. numero 3

Anima in se altare habeat, in quo orationum hostias offerat, & victimas passionum mactet, lib. 6 cap. 2. num. 1. & 11

Anima meretrix dicitur, si munera dantis, plusquam amantis affectum diligat, lib. 6. c. 14. nu. 6

Animæ cupiditates malæ, portæ sunt mortis, lætitia autem in perficiendo, est ipsa mors, lib. 7. capit. 2. num. 11

Anima Christiana, ciuitas est de qua dicitur; fundamenta eius in montibus sanctis, lib. 7. capit. 8. num. 22. & 23

Anima & spiritus, masculus, & fęmina dicuntur, quæ si concordent, & crescant, filios generant, sensus bonos, lib. 8. cap. 3. nu, 1

Anima, quæ cedit corporeis voluptatibus nec crescit, nec filios generat, lib. 8. c. 3, nu. 1. & 2

Anima in iustis damnatur piscibus. i. motibus suis, in peccatoribus non ita, lib. 8. c. 3. nu. 2

Anima sponsa Christi, pulchras genas habere dicitur, dum solum Deum quærit, & propter ipsum quærit, lib. 8. cap. 9. nu 31

Anima iusti, pretiosa possessio est, quæ sepelienda est, ne irrationales passiones eam perdant, lib. 10. cap. 8. num. 8. & 9

Animæ, quæ amore operantur bonum, dicuntur reginæ, concubinæ quæ propter timorem, adolescentulæ vero, quæ nondum ad hunc venere statum, lib. 1. c. 6. nu. 118. & 119

Anima viuens sapienter, si desipiat, mutata est in deterius, si viuebat insipienter, & sapit, mutata est in melius lib. 11. cap. 11. num. 4

Anima sancta Deo proxima, spetiosa & columba dicitur, lib. 12. c. 3 nu 4

Animam sibi dilectam vocat Deus, cum hiems perturbationum desideriorumque tempestas defuerit, lib. 12 c. 13. nu. 5

Animæ credentium in Ecclesia, diuersis arboribus cõparantur lib. 12. c 3. nu. 5

Anima sancta nauis dicitur, de longe portans panem suum, lib. 12. c. 3. nu. 13

Anima omnibus rebus terrenis vacua esse debet, vt cęlum fiat, lib. 12. cap. 3. nu. 36

anima si sancta fuerit, vinea dicitur, si peccatrix hortus olerum, lib. 12. c. 4. nu. 2

Animæ oculus est mens pura, debetque habere oculos sanos, & videre, libro decimotertio, capit. 2. numero 4

Anima sancta hortus conclusus, & fons signatus optime dicitur, lib. 15. c. 4. nu. 22

Animas in hoc mundo saluas facere docuit Hypocrates, Christus vero perdere, libro 15. capit. sexto, numero 12

Anima corpori immersa, intelligere non valet spiritualia proprijs conceptibus, libro 16. capit. nono, numero 4

Anima hominis vinea est a Deo plantata, quæ faciens labruscas, dissipata est, libro 18. capit. tertio, numero 7. & 8

Anima in manibus iusti dicitur esse, quia nusquam obliuiscitur salutis suæ, libro 18. capit. quinto, numero 18

Anima desponsa Christi, expolluta virgo efficitur, cuius contrarium in nuptis fœminis videtur, lib. 18. cap. 6. num. 4. & 5

Animam perdit salutari perditione, qui desideria eius frenat, libro 18. capitulo 15. numero quarto, 11. & 12

Anima iusti fructifera, locus est quem Christus ædificat, & inhabitat, lib. 18. cap. 15. nu. 7

Anima nostra vinea est, & terra, quam debemus excolere, purgareque a malis, lib. 18. capit. 15. numero 8 & 45

Animã volens saluare, perdet illam, & qui perdiderit

saluam faciet, explicatur, libro primo, cap. 15. num. 11. & 12

Anima vinea est, quæ producere debet virtutum fructus, lib. 18. c. 15 nu. 13. 15. & 47

Anima sponsa Dei, flagrat eius amore, lib. 2. c. 7. nu. 10. 11. & 17. c. 18. nu. 14. 23. & 24

Anima si male ametur, perditur, si recte odiatur, custoditur, lib. 18. c. 15. nu. 41. & 42

Anima cum Aethiopissa esset, desponsata est Christo, & effecta gloriosa, & socia mensæ, lib. 18. capit. 15. num. 44

Anima tamquam vinea semper putanda est, putata enim repullulant, & effugata redeunt, lib. 18. capit. 15. num. 45

Anima in hoc corpore, vt in carcere detinetur vincta, donec liberetur a corpore mortis huius, libro 18. cap. 16. nu 5

Vide verbo passiones.

Antichristus latronibus comparatur, qui occultas vias insident, vt innocentes interimant, libro 4. cap. 31. num. 14

Antichristi tempore Ecclesia in solitudinem redigenda est, lib. 5. c. 5. nu. 7. & 8

Antichristi persecutio vltima erit in mundo, durabitque tribus annis, & mensibus sex, libro 9. capit. 9. num. 45

Antichristi persecutio erit in prodigijs, & signis mendacibus, libro 9 capit. 9. numero 45. vsque ad 47. & 54

Antichristi persecutio ingens erit, quia violenta erit & fraudulenta, lib. 9. c. 9. nu. 54. & 73

In Antichristi persecutione, alij verbis sæuient, alij, gladijs, dum doctores & principes armabuntur, lib. 9. cap. 9. nu. 73

Antichristum prope iam esse coniectabat Bernardus propter egestatem omnis boni, quæ est in mundo, lib 9. c. 9 nu. 77

Antonius visa vita Pauli eremitæ stupens humiliabatur, lib. 5. c. 13. nu 9

Antonij vita audita, traxit Augustinum ad Deum, lib. 5. c. 13. num. 11

Apostoli, stantibus Angelis ante Deum, sedebunt, lib. 1. cap. 23. nu. 34

Apostoli sunt duodecim fontes in Elim reperti, quia totum mundum rigarunt, lib. 1. c. 23. nu. 1

Apostoli nubes, & sagittæ dicuntur, vnde fulgura prodierunt, lib. 1. c. 23. nu. 3. 14. 16. & 17

Apostoli sunt cerui ad diuersas missi prouincias, lib. 1. c. 13. nu. 4

Apostoli vermes, & mortui vocantur, lib. 1. capit. 23. num. 5

Apostoli duodecim signa sunt zodiazi, per quæ sol iustitiæ mouetur, suntque duodecim lapides a Iordane extracti, lib. 1. c. 23. nu. 5

Apostoli a Christo Domino, qui adamas est, adamantini effecti sunt, lib. 1. c. 23. nu. 6. 7. & 21

Apostoli sunt duodecim fluuij egressi de Paradiso, lib. 1. c. 13. nu. 8. & 15

Apostoli succedentes scribis conuerterunt mundum, lib. 1. c. 23. nu. 9

Apostoli cœli sunt, quos Spiritus sanctus ornauit, lib. 1. c. 23. num. 10

Apostoli fundamenta sunt Ecclesiæ, & portæ duodecim supernæ ciuitatis, libro primo, cap. 23. num. 11. & 12

Apostoli mirabiles in conuersione mundi extiterunt libro primo, cap. 23. num. 12. vsque ad 17. 20. 21. 23. vsque ad 27. 31. & 32, lib. 6. capit. 4 num. 5. vsque ad 16

Apostolorum munus fuit filios Christo Domino generare, lib. 1. c. 23. nu. 13

Apostoli Spiritu sancto adueniente effecti sunt cœli, nubes, flumina, & ignis, lib. 1. cap. 23. num. 0. 12. 14. vsque ad 16

Apostoli sunt, per quos a capite Christo descendit vnctio ad reliquos lib. 1. c. 23. nu. 18

Apostoli sunt duodecim stellæ in capite Ecclesiæ positæ, quas vidit Ioannes in Apocalypsi, libro primo, cap. 23. nu. 19

Apostoli stellis comparati, excedunt eas in multis, lib. 1. c. 23. nu. 22. lib. 16. c. 12. nu. 12

Apostolorum dignitatem & officia, varijs nominibus explicant sancti, lib. 1. c. 23. nu. 22

Apostolorum gesta si sciremus, animos nostros multũ mouerent, lib. 1. c. 23 nu. 28

Apostolos elegit Christus dux vt præliarentur contra Amalech, lib. 1. cap. 23. nu. 29. 31. & 32

Apostoli vtpote ducens ad maiora præmia assumpti sunt, quam alij homines, libro primo, capit. 23. num. 30

Apostoli sunt qui tuba prædicationis muros Hiericho euertere lib. 1. c. 23. nu. 31

Apostoli multis de causis dicuntur viri misericordiæ, lib. 1. c. 23. nu. 33

Apostoli oues fœtæ dicuntur quia plurimorum pepererunt salutem, lib. 3. c. 5. nu. 27

Apostoli parturientibus ceruis quibus astat Deus comparantur optime, libro 3. capit. 19. numero 13. vsque ad 15

Apostoli conuertentes gentiles adoratum vitulum cõminuerunt & biberunt, lib. 4. c. 32. nu. 3

Apostoli puer paruus sunt de quo dicitur & puer paruulus minabit eos lib. 5. c. 3. nu. 7

Apostoli tutati sunt ecclesiam a diaboli insidijs, & malis lib. 5. c. 4. nu. 5

Apostolorum sepulchra in summa sunt veneratione lib. 6. c. 4. nu. 11

Apostoli tam immaniter persecuti a tyrannis, constantes semper fuere, lib. 9. c. 20. nu. 4

Apostoli comparantur tabernaculi candelabro lib. 9. cap. 21. num. 1

Apostoli dicuntur piscatores qui prædati sunt mare huius mundi spolia draconis tollentes lib. 11. c. 12. num. 20

Apostoli a mundo relicti contemptibiles, in duces assumpti sunt a vero Dauid contra Amalech, lib. 11. c. 12. num. 40

Apostoli patientes gloriabantur, sancti autem veteris testamenti, patientes dolebant, libro 14. cap 1. num. 6

Apostoli principes sunt qui prœuenerunt vt populi sequerentur, lib. 14. cap. 25. §. 2. num. 46

Apostoli montes fuere quibus Christus prius radiauit, & inde lux diffusa est ad alios, lib. 14. capit. 26. num. 29

Apostoli tam pauci, totam fere farinam orbis fermentarunt, lib. 14. cap. 29. nu. 8

Apostoli mundum conuerterunt non propter miracula, sed quia in ipsis erat verus gloriæ & pecuniarum contemptus, lib. 14. cap. 29. num. 8

Apostoli copiosius acceperunt Spiritum sanctum in die Pentecostes, quam accepissent prophetæ, lib. 16. c. 12. nu. 14. & 15

Apostoli largitatem gratiæ acceperunt, vt magna firmiter aggrederentur, libro 16. capit. 12. nume. 14. & 15

Apostoli homines effecti ignei, mira operati sunt lib. 16 c. 12. nu. 15

Apostolos in die Pentecostes fluminis impetus lætificauit, dum mare turbaretur contra eos, lib. 16. c. 12. num. 44

Apostoli facti sunt piscatores, vt in mari mortuo huius seculi, pisces essent, vbi antea non erant, lib. 18. c. 2. nu. 24. & 25

Apostoli fuerunt duodecim fluuij, quibus totus mundus rigatus est, lib. 18. cap. 2. num. 27. & 28

Apostoli nubes fuere, qui motu spiritus sancti, dederunt vehementissimo imbri cursum, lib. 18. cap. 2. num. 31
Apostolorum pluuia cibaria accepit mundus in abundantia quibus non litteræ hordeo sed tritico, ideſt intelligentia sacræ scripturæ satietur, lib. 18. cap. 2. num. 33
Apostoli Ecclesiæ fundamenta maiores lapides fuere quam qui illos sunt secuti, libro 18. capit. 10. num. 1
Aqua in bonam & in malam partem capitur in sacris literis, lib. 1. c. 25. nu. 2. 3. & 5
Armis spiritualibus pugnare debemus contra diabolum, lib. 2. c. 7. nu. 2. vsque ad 5. 10. 11. 13. 20. vsq; ad 22. & 27. c. 9. num. 22. 23. & 30
Arma lucis dicuntur arma christianorum ne armari timeant, lib. 2. c. 7. nu. 19
Armis lucis qui munitur, simul miles & sponsus est, lib. 2. c. 7. nu. 19
Arma quæ recensetPaulus ad Ephes. 6. explicantur optime, lib. 2. cap. 7. num. 21. & 22. capit. 9. num. 22. 23. & 30
Arma propria exuenda & diuina accipienda, vt inimicus vincatur, lib. 2. c. 7. nu. 3
Arma diaboli nos fuimus, quæ dum conuertimur ponuntur in tabernaculo, lib. 2. c. 8. nu. 39
Arma capere debent milites iam emeriti, vt pugnent, lib. 2. c. 9. nu. 9
Arma accipit Deus vt pugnet pro nobis, lib. 2. c. 9. nu. 22. 23. & 30
Arma quibus Deus & homines munit, & inimicos percutit, & nos sumus si proficimus, lib. 2. cap. 9. nu. 22. & 23
Ascensio hominis triplex est, prima ab his rebus ad nos, secunda ad cor altum, tertia ad Deum, lib. 3. c. 14. num. 16
Auaritia ingentia causat nocumenta, lib. 1. c. 17. nu. 7. vsque ad 12. c. 24. nu. 1 26. 27. & 29
Auaritia status est, quam adorandam proponit verus Nabucho. dæmon, libro 1. capit. 24. num. 1. libro 2. capit. 15. num. 16. lib. 4 capit. 39. num. 9. cap. 41. nu. 2. & 3
Auaritia filia diaboli, est illi multum similis, lib. 1. c. 24. nu. 29. & 15
Auaritia tarde & difficulter curatur, lib. 1. cap. 24 nu. 3. 4. 9. 12. & 14
Auarus similis inferno numquam dicit sufficit, lib. 1. c. 24. nu. 3. 6. 8. 17. 20. vsque ad 22. & 28. lib. 2. cap. 18. nu. 1. vsque ad 8
Auaritia omnia iura naturæ obruit, lib 1. cap. 24. nu. 6. 10. 13. 15. 16. 21. 26. vsque ad 28. & 32. lib. 4. cap. 38. num. 14. cap. 39. num. 2
Auaritia omnium malorum radix est, lib. 1. capit. 24. num. 8. 12. 13. 14. 21. 23. 33. & 34. lib. 4. capit. 39. num 5
Auaritia idolatriæ merito comparatur, lib. 1. capit. 24. nu. 14. 15. 32. & 33. lib. 4 cap. 33. num. 5
Auarus vt necessitates vitet præsentes, in maiora incidit inconuenientia, lib. 1. c. 24. nu. 18
Auaritia vult, vt bona vni sint propria, quæ Deus voluit omnibus esse communia, lib. 1. c. 24. nu. 33. lib. 4. c. 33. nu. 1
Auarus seruus est pecuniarum non Dominus, lib. 4. cap. 28. nu. 5
Auaritia ebrietati optime comparatur, lib. 4. capit. 38. nu. 8. & 9
Auaritia vxor Putipharis est, quæ semper sollicitat ad malum, lib. 4. c. 39. nu. 4
verbo diuitiæ & diuites.
Augustini mira conuersio, in audita vita Antonij exordium habuit, libro 5. capit. 13. numero 11. vsque ad 14
Augustini conuersionem, multa differebant, lib. 8. c. 14. nu. 13. & 14
Aurum in bonam & in malam partem accipitur in sacris litteris, lib. 1. c. 25. nu. 10. 11

B

Beatitudinis amor ac desiderium, in tristibus homines consolatur, lib. 1. c. 8. num. 7. & 8
Beatitudo in hac vita, perfecta esse non potest, lib 2 c. 1. num. 1. 2. 4. 37. vsque ad 40. cap. 4. nu. 1. vsque ad 4. 6. vsque ad 8. 12. 14. vsque ad 16. 20. 21. 23. 28. & 29. lib. 18. cap. 17. nu. 25
Beatitudo comparatur diei quæ caret vespera, lib. 2. c. 1. nu. 3. 14. & 16
Beatitudo sanctorum incipit in hac vita, lib. 2. c. 1. nu. 4. c. 4. num. 6. 23. vsque ad 25
Beatitudinis bona, ineffabilia sunt, lib. 2. c. 1. nu. 4. 17. & 18 c. 4. nu. 20. lib. 4. c. 25. nu. 12
Beatitudo ciuitati comparatur, cuius rex Deus est ipsam conseruans & lætificans, lib. 2. c. 1. nu 4
Beatitudo status est carens morte lachrymis lapsu, & malis omnibus, lib. 2. c. 1. nu. 5. 6. 9. 10. 14. 15. 28. 33. 38. 39 42
Beatitudinis bona, varijs similitudinibus explicantur sancti sed imperfecte, lib. 2. c. 1. num. 7. 8. 10 11. 15. 20. 21. 27. & 43. cap. 4. num. 1. vsque ad 3. & 26. lib. 4. cap. 15. num 12
Beatitudinis bona enarrantur, lib. 2. cap. 1. nu. 6. vsque ad 10. 12. 13. 15. 16. 19. vsque ad 22. 24. 28. 40. cap. 4. nu. 1. vsque ad 3. lib. 4. c. 15. nu. 12
Beatitudinis imago imperfecta fuit in transfiguratione Christi, lib 2. c. 1. nu. 11. cap. 4. nu. 25
In Beatitudine Deus est omnia in omnibus, quia virtutes omnes erunt perfectæ in omnibus, lib. 2. c. 1. nu. 12. 25. 26. & 43. lib. 4. c 15. nu. 13
Beatitudo comparatur terræ promissionis quam Deus rigat, lib. 2. c. 1. nu. 3
Beatitudo, horrea & torcularia dicitur habere, quia nec esurient, nec sitient sancti, lib. 2. capit. 1. num. 15. & 27
Beatitudo etsi diaria tantum esset, taliter esset concupiscenda, vt propter eam innumera bona recte contemnerentur, lib. 2. cap. 1. nu. 16
Beatitudinis status a nullo intellectu creato valet intelligi in hac vita perfecte, lib. 2. c. 1. nu. 17. vsque ad 20. 28. 30. 33. 34. 37. & 41. c. 4. nu. 20
Beatitudo status est omnium bonorum aggregatione perfectus, lib. 2. c. 1. num. 21. 22. 24. vsque ad 28. 30. 34. 37. c. 4. nu. 1. vsque ad 3. & 26.
In Beatitudine, corpora quattuor habebunt dotes lib. 2. c. 1. num. 23
Beatitudinis status felicissimus, coniectatur ex his quæ a Deo accepimus in hac vita, lib. 2. cap. 1. nu. 24. 31. 32. & 41. cap. 4. num. 1. vsque ad 3. & 26. lib. 4. capit. 15. num. 12
In Beatitudine, liberum erit arbitrium, etiam si homo peccare non possit, lib. 2. c. 1. nu. 26
In Beatitudine vnusquisque sua forte contentus erit lib. 2. c. 1. nu. 25
In Beatitudine, qua ratione inueniatur misericordia, vbi miseria non est, lib. 2. c. 1. nu. 29
In Beatitudine, satietas & esuries simul erunt, lib. 2. c. 1. num. 30
In Beatitudine facilius explicantur mala quæ nõ sunt, quam bona, quæ sunt, lib. 2. cap. primo, nu. 33
Beatitudinis bona maiora erunt in cœlo, quam quæ in sacris litteris explicantur, lib. 2. cap. primo, nu. 34
Beatitudinis gaudium nõ tollitur per memoriam peccatorum, lib. 2. cap. primo, nu 35. & 38
Beatitudinis mira iucundita, consurgit ex recordatione eorum malorum quæ sancti euaserunt, lib. 2. cap. primo, nu. 38. 39. & 42

Beatitudinis desiderium ingens est in sanctis, lib. 2. c. 2. num. 1. 10. 11. 13. vsque ad 18. 20. vsque ad 22. 24. 29. & 30

Beatitudinis bona dum considerantur a sanctis, grandem desiderij stimulum infigunt cordibus, lib. 2. c. 2. nu. 2. 6. 13. 16. 17. & 26

Beatitudinis appetitus naturaliter est homini inditus, sicut bonarum & pulchrarum rerum, lib. 2. c. 2. nu. 2. 3. & 27

Beatitudinem concupiscere, & bene non operari, proprium est peccatorum, lib. 2. c. 2. num. 3. 6. 23. & 28

Beatitudinis desiderium explicabant sancti cum se peregrinos dicebant, lib. 2. cap. 2. nu. 5. 8. vsque ad 10. 17. & 25

Beatitudinis desiderium efficax, in solis est illis, qui recte viuunt, lib. 2. c. 2. nu. 6. 7. 23. & 28

Beatitudinis dilatio, multa apparebat sanctis, propter illius vehemens desiderium, lib. 2. cap. 2. num. 14. 15. 18. vsque ad 22. 24. 26. & 30

Beatitudinis desiderium dum dilatatur, animam reddit capacem illius, lib. 2. c. 2. nu. 19

Beatitudinis desiderium, quod est in sanctis, Deo iucundum est, lib. 2. c. 2. nu. 24

Beatitudinem dilatam flebant sancti, lib. 2. c. 2. nu. 30. c. 3. nu. 22.

Beatitudinis consideratio leues reddit labores, lib. 2. c. 3. nu. 1. vsque ad 11. 17. 25. vsque ad 27

Beatitudinis cognitio in causa est, vt virtutem homo amplectatur, lib. 2. c. 3. nu. 2. 6. vsque ad 8. 10. 18. 21. vsque ad 23. 26. & 27

Beatitudinis cognitio, omnia docet contẽnere lib. 2. c. 3. nu. 12. 18. vsque ad 23. 25

Beatitudinem propinquam considerare expedientissimum est, lib. 2. c. 3. nu. 13

Beatitudinis æternitatem & bona non considerantes, in magna veniunt mala, lib. 2. c. 3. nu. 18

Beatitudinem sanctorum considerare, multas adducit vtilitates, lib. 2. c. 3. nu. 24

Beatitudo huius vitæ in recte viuendo consistit, non autem in rerum exteriorum abundantia, lib. 2. c. 4. nu. 4. 5. 8. 9. 11. 12. 14. 15. 18. vsque ad 21. 30. vsque ad 35. lib. 4. c. 15. nu. 12. cap. 28. num. 23. lib. 18. cap. 11. num. 7. & 21

Beatitudo, hic stillæ & guttæ, in futuro, fluuio, comparatur, lib. 2. c. 4. nu. 6. & 25

Beatitudo iustis in alia vita seruata est, qui miseri hic reputantur, lib. 2. c. 4. num. 7. 13. 15. vsque ad 18. 27. vsque ad 29

Beatitudo, in quo sita sit explicatur, lib. 2. c. 4. num. 10. vsque ad 15. 18. vsque ad 20. 23. 30. vsq; ad 32. & 34

Beatitudinem stulte collocarunt in carnis voluptate Epicurei, lib. 2. c. 4. nu. 18

Beatitudinis acquirendæ gratia, mali mala operantur, lib. 2. c. 4. nu. 19

Beatitudinis dulcedinem colligunt sancti ex dulcedine laborum huius vitæ, lib. 2. c. 4. nu. 21. 22. & 26

Beatitudinem emere debet homo se ipsum dando pretio, lib. 2. c. 4. nu. 26

Beatitudo in laboribus potius consistit, quam in voluptate, lib. 2. c. 4. nu. 31. & 32

Beatitudinem, & felicitatem cupiunt mali in hac vita, iusti in futura, lib. 3. c. 17. nu. 13

Beatitudines Euangelicæ, quales futuræ in homine, vt Deo probentur, lib. 3. cap. 8. num. 11

Beatitudo optime comparatur ciuitati Hierusalem cuius muros ædificant, qui conuertuntur lib. 3. cap. 17. num. 22

Beatitudo huius vitæ consistit in conscientiæ securitate, lib. 3. c. 24. nu. 18. lib. 4. c. 28 nu. 23

Beatitudo datur ex iustitia imperfecta, homini pro meritis lib. 7. c. 9. nu. 12

in Beatitudine cupiunt pigri regnare cum Domino, & non pati pro illo mala, lib. 14. c. 19. nu. 10

Beatitudines omnes, quas Dominus docuit in Euangelio, suo firmauit exemplo, libro 18. capit. 7. num. 1. & 15

Beatitudinem collocauit Dominus in his rebus quæ contrariæ erant hominum appetitui, lib. 18. c. 7. nu. 5. 6. & 17

Beatitudines octo Euangelicæ, congruentissimo ordine statuuntur in Euangelio, lib. 18. cap. 7. num. 7. 17. vsque ad 21

Beati sunt pauperes spiritu, idest, mente, & voluntate humiles, lib. 18. c. 7. nu. 2. 8. 13. & 16

Beati lugentes dicuntur, cũ id propter peccata faciunt, non propter res temporales, lib. 18. cap. 7. nu. 3. 4. 9. 13. & 14

Beati mites, quia etiam in hac vita terram possident, lib. 18. c. 7 nu. 4 9. 10. 13. 17. & 18.

Beati, qui esuriunt & sitiunt iustitiam, idest, virtutem non vtcunque sed cum omni cupiditate tenent, lib. 18. c. 7. nu. 4. 5. 10. 14. & 19

Beati misericordes, quia cumulatissime propter minimam misericordiam, maximã consequentur a Deo, lib. 18. c. 7. nu. 5. 10. 14. & 19.

Beati mundo corde dicuntur, vel omni virtute ornati, vel continentia conspicui, lib. 18. c. 7. nu. 5. 10. 11. 14. 19. & 21.

Beati pacifici, idest, illi, qui non tantum inter se non dissentiunt, sed etiam alios desidentes concordant, lib. 18. c. 7. nu. 5. 11. 14. & 19

Beati, qui pro virtute persecutionem patiuntur, & pro defensione cęterorum, lib. 17. capit. 7. num. 5. 11. & 12

Beatos dixit Dominus maledictos, vltima beatitudine, quia hanc non habebit, qui anterioribus caruerit, lib. 18. cap. 7. nu. 6. 7. & 12

Beati dicuntur pacifici, idest, qui omnes animi motus subijciunt rationi, lib. 18. c. 7. num. 14.

Beati sunt pauperes spiritu, qui spirituali voluntate diuitias deserunt propter Deum, libro 18. capit. 7. num. 17

beati mites, qui postquam in paupertate degunt, non exasperantur, hi terram corporis sui subijciunt, lib. 18. c. 7. nu. 17. & 18

beati sunt qui lugent, considerantes ea propter quæ flere decet, lib. 18. c. 7. nu. 18. & 19

beati dicuntur pacifici, & filij Dei, libro 18. capit. 7. num. 21

bellum sustinent iusti cum hostibus potentissimis, lib. 2. c. 5. nu. 1. 2. 10. vsque ad 14. 20. vsque ad 24. 32. 42. vsque ad 44. c. 13. nu. 26

bella necessaria homini Christiano sunt, vt victi hostibus coronetur, lib. 2. capit. 5. num. 1. 2. 9 10. 23. & 24. capit. 6. num. 35. cap. 7. num. 1. cap. 8. nu. 3. & 5. lib. 3. c. 3. nu. 1.

bellum gerit homo quamdiu viuit, lib. 2. c. 5. num. 11. vsque ad 16. 33. vsque ad 36. 39. vsque ad 41. c. 6. nu. 3. vsque ad 5. c. 7. nu. 1. c. 9. nu. 6

bellum sustinent illi acre, qui ad Deum conuersi sunt, lib. 2. c. 5. nu. 5. 15. & 16. c. 6. nu. 1. vsque ad 8. 10. 14. vsque ad 18. 20. 22. vsque ad 37

bellum gerunt peccatores contra iustos imperfectos tantum, lib. 2. c. 5. nu. 7. c. 6. nu. 20. & 21

bellum gerens homo Christianus, otio vacare non debet, nec delitijs, lib. 2. c. 5. nu. 9. 10. 23. & 24. c. 6. nu. 24. 33. & 34. c. 7. nu. 4. 5. 18. 24. 28 30. 40. & 41. cap. 8. nu. 40. & 41

bellis Christianorum Deus assistit, lib. 2. capit. 5. num. 11. 12. & 33. capit. 6. num. 10 & 17. cap. 8. nu. 11. 12. 40. vsque ad 42. c. 9. nu. 16. vsq; ad 8. 15. vsq; ad 17. 20. 23. 24. 32. & 33. lib. 3. c. 2. nu. 33

Bellum grande est inter spiritum, & carnem. lib. 2. c. 5. num. 17. vsque ad 19. 25. vsque ad 27. 29. vsque ad 31. 33. 34. 42. vsque ad 44. c. 7. nu. 6. cap. 9. nu. 27. lib. 3. cap. 1. num. 2. 3. 28. vsque ad 33

bel-

Bellum gerunt homines cum hoc mundo, lib. 2. cap. 5. nu. 24. & 44. c. 13. nu. 26
Bellum patimur, in quo nemo secutus est dum viuit, lib. 2. c. 5. nu. 32. & 35. cap. 6. nu. 11. 16. vsque ad 18. 30. vsque ad 32. 35. & 37
In Bello, quod gerit homo, non est perfecta victoria dum viuit lib. 2. cap 5. num. 28. vsque ad 41
Bellum, licet in hac vita non habeat victoriam perfectam, aduersarijs cedendum non est in eo. lib. 2. c. 5. nu. 36. vsque ad 38. & 41. c. 6. nu. 5
Bellum gerit homo cum tribus hostibus potentissimis lib. 2. c. 5. nu. 42. vsque ad 44. c. 7. num. 4. vsque ad 6. c. 13. num. 28
In Bello dum homo vincit hostes, dicitur eos occidere lib 2. c. 6. num. 6. cap. 7. num. 7. & 8 c. 8. num. 2. cap. 9. num. 17
Bellum exercet diabolus per ministerium malorum, lib. 2. c. 6. nu. 23
Bellum intra nos gerimus homines cum intrinsecis inimicis, lib. 2. c. 7. nu. 56. & 20
Ad Bellum prouocamur, dum diabolo renunciamus, lib. 2. c. 6. num. 24. vsque ad 27. 33. vsque ad 36. cap. 7. num. 4
Bellum indicitur nobis contra peccatum, lib. 2. cap. 7. nu. 8. 20. & 31
Ad Bellum, quod gerunt homines, Christiani formidolosi apti non sunt, lib. 2. cap. 7. num. 9. vsque ad 11. c. 8. num. 41
Bellum, quod habemus, quibus armis sit pugnandum, lib. 2. cap. 7. num. 13. 20. vsque ad 22. & 27. c. 9. num. 22. & 23
Bellum crudele dum patitur homo, eget armatura forti, lib. 2. c. 7. nu. 17
Ad Bellum Christianum, multa sunt necessaria, lib. 2. c. 7. num. 17
Bellum Christianum armis lucis pugnandum est, lib. 2. c. 7. nu. 10
Bellum tunc vincit Christianus, cum non succumbit hosti, lib. 2. c. 7. nu. 20
Bellum, quod contra diabolum habet homo, dissoluit bellum quod habet cum Deo, lib. 2. c. 7. nu. 21
In Bello, quod gerit homo, fugere inimicum expedies est lib. 2. c. 7. num. 25
Bellum, quod contra Deum gerit homo, sibi nocet, non Deo lib. 2. c. 7. nu. 32
In Bello Deo fidat homo, non sibi, lib. 2. c. 7 nn. 32. vsque ad 34 c. 8 nu. 11. vsque ad 13. 40. vsque ad 42. c. 9. nu. 8. 15. 16. 21. 23. 24. 28. 32. & 33
In Bello, quod habet homo, arma propria abijcienda sunt, vt diuinis armetur, lib. 2. c. 7. nu. 33. & 34
In Bello cum diabolo, iusti fortissimi sunt, lib. 2. cap. 8. num. 1
In Bello, quod patitur homo a dæmone, multa eum debent consolari, lib. 2. cap 8. num. 1. vsque ad finem capitis, cap. 19. num. 24. & 28. lib. 3. c. 2. nu. 33
In Bello si vincit homo, frustra diabolus tentat, sed illi multum proficit, lib. 2. c. 8. nu. 3
Bella contra diabolum in bonum hominum ordinat Deus, lib. 6. c. 8. nu. 5
Bella hominis cum diabolo Deus pugnat. lib. 2. cap. 9 num. 1. 7. 8. 15. 16. 20 22. 23. 29. 32. & 33. c. 13. nu. 26
In Bello victores, occupant loca dæmonum, qui eos tentant lib. 2. c. 9. nu. 4. vsque ad 8
Bella indesinenter gerit homo, dum viuit, lib. 2. cap. 9 nu. 6. & 14
In Bello Christianorum Christus dux est, lib. 2. cap. 9 nu. 7. 8. 15. 19. 20 22. 24. & 28
De Bello incolumnis redit, qui diabolo in nullo obsequitur lib. 2. c. 9. nu. 8
Ad Bellum arma sumenda, nec cura relinquenda Angelo custodi lib. 2 c. 9. nu. 9
Bellum, quod gerit homo, etsi Deus illud moderetur, nostra est culpa, si vincamur, & corona victoris lib. 2. c. 9. nu. 12
In Bello auxilium postulandum a Deo, lib. 2. c. 9 num. 14. vsque ad 16. 19. vsque ad 21. 23. 28. vsque ad 30. 32. & 33
In Bello, quod Deus præcipue pugnat, homines vult cooperatores, vt coronet, lib. 2 cap. 9. nu. 16. 17. 19. 20. 22. vsque ad 24. & 30
In Bello spirituali, Spiritum sanctum habemus adiutorem, vt ad pugnam animetur homo, lib. 2. cap. 9. num. 27
In Bello secutus est homo, si commoretur in Dei protectione, lib. 2. c. 9. nu. 28. vsque ad 30
In Bello carnis & spiritus, huic fauent Angelli, illi dæmones, lib. 3. c. 1. nu. 11. & 12
In Bello spiritus, & carnis, non est in his vita perfecta victoria, lib. 3. cap. 1. num. 28. vsque ad 33. 35. 36. 40. & 41
Bellum inter spiritum, & carnem, mali non sentiunt, quod miserandi status indicium est, lib. 3. cap. 1. num. 29
In Bello spiritus contra carnem, acriter certant sancti, lib. 3. c. 1. nu. 36. & 46
Bella multa sine cessatione patitur homo a diabolo, lib. 4. c. 31. nu. 2
Bella, quæ patiuntur a dæmone, non timent iusti Deo fidentes, lib. 4. c. 31. nu. 2
Bellum quomodo dicit Paulus non esse contra carnem, & sanguinem, sed aduersus potestates aeris lib. 4. c. 31. nu. 16
Bellum grauius, & periculosius est contra dæmones, quàm contra carnem & sanguinem, lib. 4. cap. 31. num. 16
Bella hominum, armis Dei potiusquam militum geruntur, lib 14. c. 12. nu. 13. & 14
Bellum habent perfecti contra dæmones, imperfecti autem contra carnem & sanguinem lib. 16. cap. 9. num. 1
Bella carnalium desideriorum cessant, regnante Christo in nobis lib. 18. c. 15. nu. 6
Benedictiones spirituales, non terrenas promittit & concedit Deus iustis, lib. 2. c. 16. nu. 17. lib. 4. cap. 41. nu 12. & 13
Beneficia Dei enarrabant sancti, vt in ipsius charitate radicati, aduersis sustinerent, lib. 1. c. 8. nu. 3
Beneficia Dei contemnere, & illis abuti, malum est, multorumque aliorum causa, lib. 2. c. 10. nu. 1. per totum caput
Beneficijs Dei abuit ad cultum idolorum, grande est malum, lib. 2. c. 10. nu. 1. 5. vsque ad 8
Beneficia Dei cessant, quando homines his abuuntur, lib. 2. cap. 10. num. 2. vsque ad 4. & 13. cap. 1. num. 7
Beneficia sua Deus quandoque confert indignis, vt resipiscant, lib. 2. cap. 10. num. 5. vsque ad 8. 21. 22. & 29. c. 12. nu. 9. c. 13. nu. 28
Beneficia secundum variam recipientium dispositionem, eadem alijs cedunt in bonum, alijs in malum, lib. 2. c. 10. nu. 9. vsque ad 11. 23. & 26. cap. 11. num. 8. & 9. 19. & 20. c. 12. nu. 20. c. 14. nu. 4. & 6
Beneficiorum Dei contemptores, acriter reprehenduntur, & puniuntur a Deo lib. 2 cap. 10. num. 14. vsque ad 20. 27 & 28. c. 11. num. 8. & 9. c. 12. nu. 18. & 19 c. 14 num. 1
Beneficia sua narrat Deus, vt inde colligat ingratitudinem hominum, lib. 2. c. 10. nu. 21. 22 24. 27. & 28. c. 12. nu. 19. c. 14. nu. 6
Beneficia exhibita Christianis incomparabiliter sunt maiora, quam quæ Iudæis sunt collata, lib. 2. cap. 10. num. 12
Beneficiorum Dei, non recordari, grande malum est, lib. 2. cap. 10. nu. 24. 25. 27. & 28 c. 12. nu. 2. 5. 6. 18. 19. & 25
Beneficia Dei memoriæ habenda, vt Deo gratissimus, lib.

lib.2.c.10.num.24.& 25.cap.12.num. 1. vsque ad 6. 8.vsque ad 15.& 25.c.13.num.1.2.11.15.16. 18.20. vsque ad 30

Beneficia,& gratiæ Dei, vacua non sunt in eo qui gratus est lib.2.c. 10.nu.25

Beneficijs primum, deinde, si id non profit, flagella trahit Deus homines ad se,lib.2.c.11.num. 1.2.5.6. 8.9.12.18.vsque ad 21. 25.26.& 32.& 35. cap. 14. num.3

Beneficium Dei est,quod tristia, & læta vicissim accidant hominibus,lib.2.c.11.num.14.vsque ad 17.20. vsque ad 24.26.28.vsque ad 30.33.vsque ad 35.cap. 14. num.3

Beneficia Dei memoriæ mandata, ad diligendum Deũ conducunt valde,lib.2.c.12.num. 1. vsque ad 8. 12. 13.& 15.c.13.num.5.vsque ad 7.18.20.vsque ad 30. 35.vsque ad 39

Beneficiorum Dei,nec multitudo,nec magnitudo diei valet,lib.2.c.12.nu.28.& 21

Beneficia Dei enarrantur,lib.2.c.12.nu. 2. vsque ad 5. 8.12.16 & 21.c.13.nu.16.20.vsque ad 30. 36. vsque ad 39.c.14 nu.6

Beneficiorum Dei obliuionem nunc curat diabolus in homine,quam in iudicio exprobrabit lib.2. cap. 12. num.5

Beneficia Dei memorię habita,iuuant multum ad diuina mandata implenda,lib.2.c.12.nu.8.& 15.cap.13. nu.6.& 7

Beneficiorum optimus custos, ipsa memoria beneficij est,lib.2.c.12.nu.8

Beneficia Dei,quæ in se aliquando sunt parua, magna fiunt aut horitate donantis lib.2.cap.12.num.8.cap. 13.num.42

Beneficia non in genere tantum, sed quæ in particulari,cuius homini sunt exhibita,memoranda sunt,lib. 2. cap. 12.num.9. vsque ad 11. 15.c.13.nu.21.vsque ad 29

Beneficia,quæ omnibus sunt communia, vt propria reputat iustus, & merito lib.2 c.12.nu. 13.& 14. cap. 13.nu.6

Beneficio Dei bona recipimus,mala autem pro peccatis nostris lib.2.c.12.nu.16.c.13. nu.32

Beneficia exhibita commemorat Deus,vt certus sit homo de exhibitione futurorum lib.2 c.12. nu.17

Beneficijs Dei recte vtuntur sancti,lib.2.cap. 12. num. 20.c.1.13.num.4.vsque ad 7.28.vsque ad 30.cap.14. nu.5

Beneficiorum onus suauissimum gratis, onerosum autem ingratis,lib.2.c.12.nu.23

Beneficio onerat Deus eum, quem exonerat peccato, lib.2.c.12.nu.23

Beneficiorum Dei recordari debet homo,ne continua recordatio peccatorum eum obruat, lib.2. c.12. nu. 24.& 25

Beneficia multa & magna contulit Deus primo parenti,vt ad gratitudinem prouocaret,lib.2.c.13.nu.3

Beneficia exhibet Deus, vt illis prouocetur homo ad gratitudinem,lib.2.cap.13.num.3.11.28.& 29 cap. 14.nu.6.& 13

Beneficijs Dei gratissimi erant sancti,lib.2.c. 13. num. 4.vsque ad 7.9.vsque ad 11.14.15.22. vsque ad 30. c. 14.nu.5.7.8.& 14

Beneficia Christianorum, quantum superent aliarum gentium beneficia lib.2.cap.13.num.42

Beneficij Dei grati esse cupiebant sancti, certantes vsque ad mortem pro peccatis vincendis,lib. 18. cap. 15.nu.16

Beneficiorum memoria, in altari cordis offert homo Deo sacrificium gratitudinis,lib.3.c.16. nu.1

Beneficijs Dei abutens homo,abiurat depositũ, quod a Deo accepit,contra mandatum legis,lib. 18. c. 15. num.2.3

Blasphemi corrigendi,percutiendi,& accusandi sunt, etiam cum dispendio vitę lib.9.c.11.nu.16

Blasphemus puer quinque annorum a patre non correptus,visibiliter a diabolo occisus est,lib.9. cap.11. num. 43

Blasphemiam maxime conatur diabolus suadere, lib. 10.c.8.nu.4

Blasphemus seipsum lædit,non Deum, lib. 14. cap.6. num.15

Bona omnia temporalia,flumina sunt Babylonis lib.1. c 10.nu.4

Bona temporalia moderate sunt diligenda, & ordinate lib 1.c.11.nu.7.vsque ad 10.c.17.nu.4. & 17. lib. 2.c.16.nu.24.& 25

bona temporalia contemnenda sunt,lib.1.cap. 17.nu. 5.vsque ad 7.9.11.12.14. 15. 17. vsque ad 19. 22. vsque ad 24.& 26.lib.3.c.1.nu.40.& 41

Bona terrena nisi contemnas, ad cœlestia animus non attollitur,lib.1.c.17.num.14.vsque ad 17.21.& 26.c. 18.num.5.lib.2.cap.15.num.60.& 61.cap.16. num, 10.& 16

Bona temporalia non sunt alimenta saturandis hominibus accommodata lib.1.c.17.nu.19.lib.2.c. 19. nu. 26.lib.6.c.1.nu.13

Bona temporalia vt præcipua diligunt reprobi, iusti, vt accessoria lib.1.cap.17.num.20.cap.18. num.14. lib.2.c.16.num.12.16.24.vsque ad 26.c.19 num.22. vsque ad 25

Bona temporalia velut in somnis apparent magna, lib.1.cap.17.num. 22.& 25.lib.2.cap.19.num.30. & 31

Bona tẽporalia multa causant damna, quæ impij ebrij non sentiunt,lib.1.c.17.nu.22.& 23

Bona temporalia magnificiunt peccatores,& contemnunt spiritualia,quia sensibus sunt paruuli, lib.1.c. 2.num.2.& 7.lib.2.cap.16.nnm. 24. vsque ad 26. & 28. cap. 19. num. 13. 22. vsque ad 25. lib. 4.cap.28. num.20

Bonis temporalibus, dum abundant homines. Deum obliuiscuntur,lib.2.cap.11. num. 22. & 28. cap. 12. num.6

Bona temporalia, immoderate concupita, illaqueant homines,lib.2.cap.15.num.8.45.& 64.cap 18.num. 21.& 22

Bona temporalia contemnenda multis rationibus conuincunt sancti,lib.2.cap.15. num. 1. vsque ad finem capitis.c.16.nu.1.vsque ad 5.c.17.nu.14.lib.3. c.1.nu. 40.& 41.lib.4.c.28.num.20.c.40.nu.17

Bona temporalia relinquens pauperibus, quomodo dicitur perfectus lib.2.c.15. nu.1

Bona temporalia calcans, Spiritum sanctum accipit a Deo,lib.2.c.15.nu.2.& 14.c. 16.num.16

Bona temporalia magnipendunt mali, & pro his bene dicunt Deum,lib.2.cap.15.num.4.48.49.53. vsque ad 55.& 62.c.16.nu.24.25.& 28.c. 18.num. 25. c.19. num.5.22.usque ad 25

Bona temporalia fluunt instar fluminum,vnde diligẽda non sunt,lib.2.c.15.nu.5.vsque ad 7. 9. 43.45. usque ad 56 c.16.num.20.& 38.c.17. num. 20.& 21. cap.19. num. 8. usque ad 12. 21. & 32.lib.3.cap.17. num.18

Bona temporalia relinquenda,ne ad interitum nos trahant,lib.2.c.15.num.8.c.26.num.38

Bona terrę contemnenda docuit Deus,dum eã creauit inanem,& uacuam,lib.2.c.15.nu.13

Bona temporalia qui contemnunt, spiritualibus accipiendis reddunturhabiles,lib.2.c.15.nu.14. 15.36. & 37.c.16.nu.1.vsque ad 5.& 16

Bona temporalia figura,umbra,& somnus sunt, lib.2. c.15.nu.14.21.22.33.& 43.c.18 num. 16. cap.19.nu. 9.& 30

Bona temporalia contemnens Abraham statim promissiones accepit a Deo, lib. 2. cap. 15. num. 14. & 15

Bona temporalia lusus sunt puerorum, lib. 2. cap. 25. num. 17. vsque ad 20. cap. 16. num. 28. cap. 19. num. 4 & 13

Bona temporalia concedit diabolus hominibus, vt per parua, magnis priuet bonis, lib. 2. c. 15 num. 21. 22. & 45. cap. 16. num 28. c. 17. nu. 1. 20. & 21. c. 19. nu. 1. & 2

Bona temporalia baratra sunt periculis plena, lib. 2. c. 15. nu. 21. 22. & 45. c. 16. nu. 38. c. 17. nu. 1

Bonorum temporalium contemptus, est concordiæ auctor, lib. 2. c. 15. nu. 24. & 25. lib. 4. c. 40. nu. 4

Bonorum temporalium contemptus, primos Christianos Angelis similes effecit. lib. 2. cap. 15 num 24. 25. & 34

bona temporalia contemnenda Deus docuit, cum homines condidit erectos, lib. 2. c. 15. nu. 31

Bona temporalia expedit amittere potius quàm animæ salutem, lib. 2. cap. 15. num. 35. lib. 4. c. 41. num. 9. & 10

Bona temporalia exemplo Apostolorum, & antiquorum Patrum, sunt contemnenda, lib. 2 c. 15 nu. 25. & 44 c. 16. num. 2. vsque ad 4. 7. vsque ad 15. lib. 4. c. 40. num 1. vsque ad 3. c. 41. nu. 1

Bona temporalia qui auferunt, gaudent, & qui priuantur, tristantur, & vtrumque cæcitas est, & stultitia, lib. 2. c. 15. nu. 45. 52. 57. vsque ad 59

Bonis temporalib contemptis, Deus est quærendus, lib. 2. c. 15. nu. 48. & 49 c. 16. nu. 22. & 23. 37. usque ad 39. c. 19 nu. 12

Bonis temporalibus inhiantes, phrenetici sunt, & ebrij lib. 2. cap. 15. nu. 28. 49 & 53. c. 17 num. 2. 3. & 13. c. 18. nu. 16. c. 19. nu 26. lib. 4. c. 28. nu. 20

Bona temporalia quasi in somnis possident homines, euigilabunt & euanescent lib. 2. c. 15. nu. 50. & 51. c. 16 nu. 22. & 23 c 19. nu. 9. 30. & 31

Bona temporalia si amittant mali, cruciantur maximè, lib. 2. c. 15. nu 52. 57. & 58. c. 16. nu. 19

Bona temporalia amissa, iudicijs forensibus non repetere, consulebant sancti, lib. 2. cap. 15. num 57. vsque ad 59

Bona temporalia sine dolore amittuntur, si sine amore possideantur, lib. 2. cap. 15. num. 58. & 59 c. 16. nu. 7. & 8. lib. 4. c. 40. nu. 1. vsque ad 3. 16. & 17

Bona temporalia, quæ cum amore possidentur, cum dolore amittuntur, lib. 2. cap. 15. num. 58. & 59 cap. 16 num. 19

Bona temporalia amantes nimis, incuruati sunt, vt ad dæmones transeant, sursumq; non respiciant, lib. 2. c. 15. nu. 60. & 61. lib. 3. c. 1. nu. 21

Bona temporalia, nec nostra nec vera bona sunt, lib. 2. c. 15. num. 61. c. 17. num. 11. & 13. c. 18. nu. 14. & 16. c. 19. nu. 5. & 12. lib. 4. c. 28. nu. 20

Bona temporalia absque animi nocumento vix possunt administrari, lib. 2. c. 15. nu. 63. cap. 16. num. 38. lib. 4. c. 40. nu. 4

Bona temporalia renunciet homo, vt cum Deo conuersetur, lib. 2. c. 16. nu. 1. vsque ad 5. 10. 11. 16. 33. & 34. lib. 3. cap. 1. num. 40. & 41

Bona temporalia ea desideranda, quibus prouideatur neceffitati, non voluptati, lib. 2. c. 16. num. 6. 11. 12. & 16

Bona temporalia quasi nihil despiciebant sancti lib. 2. cap. 16. num. 7. vsque ad 15. 22. vsque ad 25. 27. 28. 32. vsque ad 34. 37. vsque ad 39. lib. 4. cap. 40 num. 1. vsque ad 3. & 17

Bona spiritualia sunt, quæ loco benedictionis Deus dat suis, lib. 2. cap. 16. num. 17. 24. & 25 lib. 4. cap. 41. nu. 12. & 13

Bona temporalia vt contemnat, homo, præsentia respicere non debet, sed futura, lib. 2. c. 16. num. 20. 22. 23. 32. vsque ad 34. 40. vsque ad 42 c. 18. nu. 25. cap. 19. nu. 31 lib. 7. c. 6. num. 12

Bona temporalia amittunt iusti sine dolore, sicut cum nouacula capillos præscindit, lib. 2. c. 16. num. 21. lib. 4. c. 4. nu. 2. 16. & 17

Bona temporalia, vocantur bona manus sinistræ, lib. 2. c. 16. num. 24. vsque ad 26. & 28. c. 19. nu. 14. 22. vsque ad 25. lib. 4. c. 41. nu. 12. & 13

Bona temporalia qui pro magnis habet, homo vocatur in Euangelio, lib. 2. c. 16. nu. 28. c. 19. nu. 5

Bona temporalia & mala contemnunt sancti, quia supra se eleuantur, lib. 2. c. 16. num. 32. 33. 39. vsque ad 42. c. 18. nu. 25

Bona temporalia contemnunt sancti, eo quod ea Deus peccatoribus largitur, lib 2. c. 16. nu. 35. & 36

Bona temporalia non inuident diuitibus, nisi qui ea diligunt, lib. 2. c. 16. nu. 35

Bonorum temporalium amatores deuorat terra, lib 2. c. 17. nu. 1

Bona temporalia aliide quærunt mundani in propriũ malum, lib. 2. c. 7. num. 1. vsque ad 10. & 24. cap. 19. num 1. 2. & 26

Bona temporalia cum ardenter quærant mali, in virtute quærenda sunt remissi lib. 2. c. 17. num. 4. vsque ad 10. & 24

Bona temporalia qui quærunt, telas texunt aranearum lib. 2. c. 7. nu. 14

Bona sua in hac vita iniusti habere desiderant, iusti autem in futura lib. 2. c. 17. nu. 20. vsque ad 23. c. 19 nu. 6 vsque ad 8. 15. vsque ad 19. 22. vsque ad 25. cap. 20. num. 1. vsque ad 14. lib. 4 cap. 41 num. 11. lib. 9. c. 14. num. 13

Bona temporalia peccatoribus dat Deus, vt eius reluceat bonitas, lib 2. cap. 18. num. 1. & 2. lib. 14. cap 20. num. 12

Bona temporalia, animam satiare non valent, lib. 2. c. 18. num. 1. vsque ad 3. 10. 23. 26. & 27. cap. 19. num. 26

Bona temporalia & his contraria, inter indifferentia numerabant Stoici, lib. 2. cap. 18. num. 9. vsque ad 11. 13 14. & 16. cap. 19. num. 3. & 5. lib. 4. cap. 40. num. 7

Bona temporalia, requiem non præstant animæ, sed uirtutes, lib. 2. c. 18. nu. 12

Bona temporalia in sacris litteris dicuntur aliquando bona, propter vulgi opinionem, lib. 2. cap. 18. num. 14. c. 19. nu 3

Bona temporalia, & mala voluit Deus esse communia bonis, & malis, vt nec bona amentur nimis, nec mala timeantur lib. 2. c. 18 nu. 15. & 16

Bona temporalia dat Deus malis, quia reseruantur ad diem malum, lib. 2. cap 18 num. 7. 18. & 24. cap. 19. num. 10. lib. 14. cap. 20. nu. 5. vsque ad 7. 11. 14. 15. 17. & 18

Bona temporalia non habita amantur, habita autem sæpe vilescunt, lib 2. cap. 18. num. 21. lib. 6. cap. 1. nu. 12. & 13

Bona temporalia velut ægris desperatis dat Deus reprobis, cum ea poscunt, lib. 2. c. 18. nu. 24. lib. 14. c. 20. nu. 13. 15. 17. & 18

Bonorum temporalium contemptus, & non copia satietatem parit, lib. 2. c. 18. nu. 26. & 27

Bona temporalia, etsi magna ea æstiment mali, vana sunt, lib. 2. cap. 19. num. 1. vsque ad finem capitis.

Bona temporalia præponentes spiritualibus & æternis, mendaces sunt in stateris, lib. 2. cap. 19. num. 6. & 7

Bona temporalia, dum sunt vanitati subiecta, numquam tuto possidentur, lib. 2. cap. 19. num. 8. vsque ad 12. & 32

Bona temporalia optabant olim Iudæi, quæ modo Christiani desiderare non debent, lib. 2. cap. 19. num. 19

Bonis temporalibus dum intentissimi sunt mali, Deo non attendunt, lib. 2. cap. 19. num. 20. & 26. cap. 20. num. 14

Bona temporalia vt accipiant mali, seruiunt Deo, lib. 2.c.19.nu.25
Bona temporalia, & non spiritualia diligunt peccatores, permittente Deo in suum malum, lib.2.c.19.27. vsque ad 29.lib.3.c.1.nu.41
a Bonis spiritualibus dum exit anima sancta ad mundana, pro inferno id ducit, lib.2.c.19.num.27.vsque ad 29
Bona temporalia sic dãda sunt Deo, vt etiam seipsum homo illi offerat, lib.2.cap.20.num.1.vsque ad 8.11. vsque ad 13
Bona temporalia dare Deo, & interiora diabolo, stultum est, lib.2.c.10.nu.5
Bona temporalia fluunt, & ideo iusti ea non appetentes, sunt super flumina Babylonis, mali intra lib.3.c. 17,num.18.& 19
Bona omnia temporalia laboribus sunt plena, lib.3.c. 23.num.17
Bona temporalia, diuitiæ, honor, salus, & vita, in cœlo quærantur, vbi vera sunt, lib.4 c.28.nu.10. & 11
Bona temporalia Deus medicus animarum aufert & dat sicut iudicat expedire, lib 4.c. 40.nu.15
Bona temporalia si amittant iusti, nihil eis perit, lib.4. c.40.num.16.& 17
In Bonis temporalibus gloriantur modo homines, quia quod hominis est, amiserunt, lib.4.c.41.nu.2
Bona spiritualia dum non habentur, in fastidio sunt, habita vero desiderantur, temporalia e contra lib.6. c.1.nu.12.& 13
Bonis temporalibus vtendum est, non fruendum, lib. 6.c.1.nu.1.vsque ad 6
Bona temporalia relinquens propter Deum, centuplum accipit adhuc in vita, lib. 7. cap. 3. num. 20. vsque ad 23
Bonis temporalibus abundant mali, quibus hæc inuidere nullus debet, lib.7.c.6.nu.1.2 & 12
Bona temporalia sunt quasi ros mane pertransiẽs lib. 7.c.6.nu.9.& 12
Bona temporalia appetunt mali, ut perditissime viuãt, remota omni molestia, lib.9.c.15.nu.25
Bona temporalia quare nullus inuidere debet malis, lib.9.c.15.num.30.vsque ad 32.lib.10.c.1.nu. 3. & 4. lib.14.c.20.nu.5.vsque ad 7.11.17.& 18
Bona temporalia moderate postulanda docuit Christus, dicens: Panem nostrum quotidianum, &c. lib. 13.c.8.nu.3.4.& 15
Bona temporalia sine sollicitudine sunt procuranda, lib.13.c.8.nu.4.& 9
Bona temporalia a Deo volunt accipere sancti, vt pauperibus distribuant, lib.13.c.8.nu.6.& 10
Bona tẽporalia dat Deus reprobis iustissimis de causis lib.14 c.20.nu.5.vsque ad 9.11.& 12
Bona temporalia dat Deus reprobis, vt hinc colliga homo quantum diligat probos, lib.14.c.20. nu.12
Bona temporalia comparantur cisternæ, æterna fonti, quia illa deficiunt, non ista, lib.14 c.21.nu. 39
Bona temporalia, & mala communia sunt bonis, & malis, vt nec bona nimis appetantur, nec mala turpiter vitentur, lib. 17.c.4.nu.12.& 13
Bona temporalia qui quærit, vmbram sectatur relictis veris bonis, lib.18.c.1.nu 22
Bona & spiritualia, & temporalia deposito accepimus reddenda Domino, lib.18.c.15.nu.2. & 3
Bona temporalia contemnere debet, qui breuitatem vitæ considerat, lib 18.c.17.nu.16.18.20. & 22
Verbo diuitiæ, & diuites.
Bono communi non soli proprio intenti sunt homines, lib.1.c.15.nu.4.6.vsque ad 9.c.16.nu.17. & 18.
Bonum commune, & non proprium appetat, qui Deo locum parare vult in se, lib.14.c.15. nu. 23
Bona opera, iusti obliuiscuntur cum peregerint, ne superbiant lib.11.c.1. nu.9
Bona opera diabolus tribus modis insequitur, in exordio, in medio, & in fine, lib. 4. cap.31. num. 26. vsque ad 29
Boni & mali in hac vita permixti, quomodo dignoscãtur, lib.1.c.18 num.10
Boni & mali, duo filij sunt qui in utero Rebeccæ colliduntur, lib.3.c.21.nu.1
Bonis omnia cooperantur in bonum, sicut malis omnia cooperantur in malum, lib.4.c. 17. nu. 14. & 15. c.24.nu.3.vsque ad 5.c.29.nu.1.5.& 6.c.34.num.23. vsque ad 25
Boni & mali cedro comparantur diuersis consideratio nibus lib.4 c.24.nu.6.& 7
Boni & mali raptores sunt, dum illi rapiunt cœlum, isti, quæ sibi non conueniunt, lib.18.c.15.nu.3
Verbo iusti, & sancti.

C

CAlceos sericos, quãm acriter reprehendebant sancti olim, lib.9.c.2 num. 5. vsque ad 7
Calix in sacra Scriptura vocantur quandoque supplicia, & pœnæ, lib.6.c.10.nu.17
Cantus Ecclesiastici ad fugandos dæmones instituti, deuote celebrentur, lib.13.c.6.num.11.c.11.num.5. 9.10.13.& 14
Carnibus multi philosophi non vtebantur in tota vitã, lib.1.c.1.nu.9.& 10
Carnibus vesci non licebat ante diluuium, lib.1.c.1.nu. 10.& 58.lib.8.c.3.nu.2
Caro sterilis est in iustis, fœcunda in peccatoribus, lib.1.c.22.nu.11
Caro subijciant spiritui in proprium bonum, lib.2.c. 5.num.17.18.26.& 27.cap.7.num.38.lib.3.c.1.nu. 1.11.12.16.21.22.28.vsque ad 33.56.vsque ad 58. & 62
Carnis blanditijs non se credat homo, lib.2.c.5.num. 19.lib.3.c.1.nu.17.& 18
Caro semper vult potens esse ad malum, infirma autẽ in bono, lib.2.c.5.num.25
Caro delicate nutrita spiritum consumit, lib.2.c.5.nu. 27.lib.3.c.1.nu.17.& 18.lib.18.c.11.nu.5
Caro, dum viuit homo, vinci non potest perfecte, lib. 2.c.5.num 29.vsque ad 31.38.& 39.lib.3.c.1.nu.28. vsque ad 33.& 49
Carni non se subijciat homo, dum illa spiritui obedire recusat lib.2.c.5.nu.38.& 41
Caro mortificatur, dum ei non consentiunt: mortificata est, cum non delectabant carnalia lib. 2. cap. 7. num. 38
Carnem pascit sterilem, & vidua bene non facit, qui anima relicta in carnis desiderijs implendis versatur, lib.2.c.17.nu.23
Carnalia tabescunt, quando homo Deo coniungitur, lib.16.c.9.num.16
Caro necanda, vt spiritus seruetur, lib.4. cap.20.num. 17.& 19
Carnem mortificans ostendit testamentum, & pactũ Dei in ea, lib.3.c.1.num.1
Caro semper aduersatur spiritui, dum viuit homo, lib. 3.c.1.num.2.3.28.vsque ad 31.35.48.& 49
Caro immaniter persequitur spiritum, dum blanditur illi, lib.3.c.1.num.3
Caro mortificanda est in proprium illius bonum, lib. 3.c.1.num.4 6.7.11.12.14.16.19.21.24.27.32.36.38. 42.vsque ad 46.59.& 62
Carnem macerans, sacrificium gratissimum Deo offert lib.3.c.1.nu.5.& 42
Carni malefaciens, qui eam mortificat, spiritui benefacit, lib.3.c.1.nu.6.vsque ad 10
Carnis interitum vocat Paulus mortificationem eius, lib.3.c.1.num.8.vsque ad 10.12.& 53
Carni, & concupiscentijs eius dum inclinatur anima, vnus cum ea spiritus fit, si autem consentiat spiritui,

tui, vnus cum hoc est spiritus, lib. 3. cap. 1. numero 11. & 12

Carnis seruitio obnoxius esse non debet homo ad imaginem Dei conditus, sed carnis ministerio vti debet anima, lib. 3. cap. 1. num. 13. & 47. lib. 3. cap. 9. num. 46

Carnis cura habenda est tantum in necessarijs, lib. 3. c. 1. num. 13. 14. 17. 18. 50. & 51 lib. 18. c. 11. nu. 5

Caro paulatim mortificanda est, primo lagueſcat, secundo rabescat, in fine moriatur, lib. 3 c. 1. nu. 14

Caro mortificatur, dum vitia carnis per virtutes contrarias extinguuntur, lib. 3. c. 1. nu. 14. 15. & 30

Carnem, & eius cogitationes mortificans, interficit de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem, lib. 3. c. 1. num. 15

caro delicijs nutrienda non est, cum statim sit corrumpenda, lib. 3. c. 1. nu. 16. & 61

Carnis voluptatibus non seruiendum, philosophi docuerunt verbo & exemplo, lib. 3. c. 1. nu. 17. & 18. lib. 18. c. 11. num. 5

Carnem voluptatibus subijciũt mali, illi nocentes, lib. 3. c. 1. nu. 20. 32 & 62

Carni qui subijcitur, multa mala patitur, lib. 3. cap. 1. num. 21. & 59

Caro a pueritia subijcienda est spiritui, ne in adolescẽtia lasciuiat, lib. 3. c. 1. num. 22

Caro crucifigitur, dum mortificatur, lib. 3. cap. 1. num. 24. 25. 39. & 42. cap. 11. num. 3. 9. 2. 15. 23. vsque ad 25. & 55

In Carne viuunt mali, iusti autem in spiritu, alij sunt qui inter virtutes & vitia fluctuant, lib. 3. cap. 1. num. 24. 43. & 44

Caro & spiritus quasi vir sunt & mulier; quorum, vir præcipere debet, & mulier obedire, lib. 3. c. 1. nu. 26. 60. lib. 8. c. 3. num. 1

Carnem nimis seuere trahans, melior dicitur quàm qui ei per omnia complacet, lib. 3. c. 1. nu. 26

Carnalibus expolietur, qui in corpus Domini vult trâsire, lib. 3. c. 1. nu. 27

Caro diligitur, cum eius vitis resistitur, lib. 3. c. 1. num. 31. 34. 45. 58. & 62

Caro in hac vita non perfecte subijcitur rationi, lib. 3. c. 1. nu 28. vsque ad 33. 35-36. & 49

Caro spiritualis dicetur in cœlo, quia perfecte subdetur spiritui, lib. 3. c 1. nu. 34

Carnis voluptatem sequentes, recte pecoribus comparantur, lib. 3. c. 1. nu. 37. & 59

Carnis voluptates qui sequuntur, dicuntur habitare in campis, alij in montibus, lib. 3. c. 1. nu. 37

Carnis concupiscentiæ dum frigescunt, fit homo vt vter in pruina lib. 3. c. 1. nu. 38

Caro configi non potest, nisi Deus & velle & perficere operetur, lib. 3. c. 1. num 39

Caro configitur, dum timore Dei acta, mortificatur, lib. 3. c. 1. nu. 39 c. 11. nu. 25. & 55

Caro obediens famula est animæ, & hæc regit, lib. 3 c. 1. num. 40. 41. 47. 50. & 51

Carnem crucifigens, psallit in tympano & psalterio, lib. 3. c 1. nu. 42. c. 11. nu. 3

In Carne sunt, & Deo placare non possunt, qui eius cõcupiscentias sequuntur: alij autem non sunt in carne, quia ei non obediunt lib. 3. c. 1. nu. 43. & 44

Caro deserta sit mundanis delicijs & concupiscentijs, vt homo in sancto appareat Deo, lib. 3. c. 1. nu. 45

Caro dum præcipit animæ, hominem monstrum reddit, lib. 3. c. 1. nu. 47

Carnis voluptati qui attendit, sæpe fallitur, credens se consulere illius necessitati, lib. 3. c 1. nu. 51

Caro mollibus, anima autem duris nutritur, lib. 3. cap. 1. num. 52

Carnem dura fauciant, spiritum autem mollia necant, lib. 3. c. 1. num. 52

Carnis impetus est in reprobis trahens ad mala, in iustis autem impetus spiritus, lib. 3. c. 1. nu. 54

Carnis impetus, sub velamine spiritus aliquando contegitur lib. 3. c 1. nu. 54

Caro in domo sua hospitem habet animam, a qua multa recipit bona, vnde ei debet seruire, lib. 3. c. 1. num. 56. vsque ad 58 & 62

Caro multa recipit bona, dũ reconciliatur anima Deo, lib. 3. c. 1. nu. 57. & 58

Carnales motus domandi sunt, ne dominentur, lib. 3. c. 1. nu. 59. & 60

Carni obediens, similis est Adæ obedienti Euæ in esu pomi, lib. 3. c. 1. nu. 61

Carnis delicijs qui vacant, phrenetici sunt, lib. 3. cap. 1. num. 61

Caro sic diligenda est, vt Deo potius obediatur, quam illi, lib. 3. c. 1. num. 61. & 62

Carni qui parcit, crudelis est illi, misericors autem, qui non parcit, lib 3. c. 1. num. 62

Carnem crucifigunt cum vitijs & concupiscentijs, qui sic gulam restringunt, vt de mundi gloria nihil quærant, lib. 8. c. 9. num. 10

Caro in sanctis spiritualis efficitur, ut ferrum, igneum, in ignem protectum, lib. 9. c. 13. nu. 12

Caro spiritui nimis subdita est in sanctis, lib. 9. cap. 13. num. 12

Caro nostra tunc hostia Dei fit, quando sensus & mẽbra mortificantur, lib. 11. c. 7. num. 4

Carnis voluptatibus dediti giganres sunt, quos superos contemnere dicebant poetæ, lib. 12. c. 4. nu. 13

Caro per peccatum infirma manfit, a qua infirmitate in oratione Dominicæ petimus liberari, lib. 13. cap. 8. num. 27

Carnis concupiscentijs seruire, anima relicta, iniquitas est maxima, lib. 15. cap. 4. num. 18

Carnalia relinquens & spiritualia quærens, dicitur rẽpus redimere, lib. 17. c. 1. num. 1

Carnales cogitationes luxuriæ, quasi tinea vestem de qua exeunt, dum non sentiuntur, consumunt, lib. 7. c. 2. num. 22

castitas inter delicias maxime periclitatur, lib. 2. cap. 5. nu. 14. lib. 3. c. 3. nu. 41

Castitas non solum in corpore, sed & in spiritu seruanda est, lib. 3. c. 1. nu. 4. c. 3. nu. 6. & 35

Castitas tunc Deo probatur, cum reliquis ornatur virtutibus, lib. 3. c. 1. nu. 4. c. 3. nu. 6

Castitatem quibus rationibus persuasit Ioseph Dominæ suæ, lib. 3. c. 2. nu. 8

Castitas tua est, si resecentur cogitationes, visus, colloquia, & conuiuia, lib. 3. c. 3. nu. 44. & 45. 6. vsque ad 15. 19. 20. 23. 29. 30. vsque ad 33

Castitas visis mulieribus periclitatur, vnde id cauendum est, lib. 3 cap. 3. num. 3. vsque ad 5. 18. 20. 31. 32. 36. & 42

Castitas conseruari non potest, nisi occasiones omnes vitentur, lib. 3. cap. 3. num. 6. vsque ad 15. 19. 20. 23. 24. 29. vsque ad 33. 36. 38. vsque ad 40 43. & 44

Castitas conseruari non potest, nisi sensus omnes custodiantur, lib. 3. cap. 3. num. 6. vsque ad 15 30. 31. 39. 40. 42. & 44

Castitas Ioseph comparatur pueris in Babylonica fornace illæsis, lib. 3. c. 3. num. 16. vsque ad 18

Castitas exemplo sanctorum conseruanda est, lib. 3. c. 3. nu. 16. vsque ad 18. & 24

Castitati seruandæ iuuat sciant Scripturarum, lib. 3. c. 3. num. 21

Castitati seruandæ prosunt multum exempla feminarum gentilium, lib. 3. cap. 3. num. 21. 25. vsque ad 27. & 41

Castitatem seruandam exemplo suo docuerunt gentiles viri, lib. 3. c. 3. nu. 3. & 28

Castitatis seruandæ gratia, Dido incendio interijt, lib. 3. c. 3. nu. 32

Castitatis seruandæ gratia, multa feminæ gentiles occu-

cubuerunt,lib 3.c.3.nu.22.25.vsque ad 27
Castitatis victoria,rara est,vnde maxime commendan dus est,qui vicerit,lib.3.c.3.nu.28.38. & 39
Castitatem curat dæmon perdere,lib.4.c.31.nu.13
Castitate lumbos accingat, qui Deum est allocuturus lib.3.c.3.nu.34
Castitatem dum seruant multi & in monasterijs & in sæculo, confractus dicitur malleus vniuersæ terræ, lib.3.c.3.nu 39
Castitas præponderat matrimonio,lib.15.c.7. nu.9
Castitatis vox sonat modo,cum sonuisset prius, Crescite, &c.lib.18.c.15.nu.46
Castitatem seruandam,turtures exemplo suo docent, lib.18.c.15.nu.46
Cæci mente,illuminari nolunt a Christo Domino,qui lux est,lib.3.c.4 num.1
Cæcitatem incurit primum diabolus animæ, vt mala suadeat,lib.3.c.4.num.2.12.17.20.& 21
Cæcitatem patiuntur mali in hac vita, & in morte, iustos autem vtrobiq; comitatur lux.lib.3.c.4 num.2. 7.10.12.14.vsque ad 17
Cæcitatem causant in anima peccata,lib.3.c.4.num.3. 11.12.14.vsque ad 10.19.& 21
Cæcitas cordis, est præcedentis peccati pœnam, & aliorum causa,lib.3.c.4.num.9.11.14.& 17
Cæcitas,aliquando est peccatorum causa, aliquando effectus,lib.3.c.4.num.17.vsque ad 19
Cæci facti sunt iuste,qui bonum scientes non fecerũt, rebelles facti lumini,lib.3.c.4.nu.19.& 20
Cæcare oculos dextros vult,dæmon,non siniſtros quibus carnalia concupiscuntur,lib.3.c.4 nu.21
Cœli enarrans gloriam, Dei dum iusti confitentur se a peccatis liberatos,lib.12.c.3.nu.33
Cedrus in bonum & malam partem capitur, lib.4.c. 24.num.6. & 7
Charitas Dei & proximi,duæ sunt pennæ,quibus anima fertur sursum,lib.1.c.6.num.26.c.7 nu.22
Charitas,quæ Deo nos vnit,omnium bonorum est radix,lib.1.c.7.num.18.c.15.num.11.17.21.& 22.lib. 18.c.13.num.7
Charitas,gluten est,quo anima iungitur Deo, lib.1.c. 7.nu.21.c.15.nu.11.c.18.nu.7
Charitas est pulchritudo animæ, quæ tanto est maior quanto charitas creuerit,lib 1.c.7 nu. 3
Charitas morti comparatur propter multa,lib. 1.c. 7. nu.24 lib.3.c.2.nu.23.29.& 34
Charitas vinculum est, & compedes animæ, quibus anima iungitur Deo,lib.1.c.7.nu.25
Charitatis ordo seruandus in dilectione Dei & proximi,lib.1.c.11.nu.1. 8. vsque ad 10
Charitas quando est in nobis absque ordine,& quando ordinata,lib.1.c.11.nu.2.& 3
Charitas probat discipulum Christi Domini, lib. 1.c. 12.nu.6.c.15.nu.12.13.& 19
Charitas aperit ianuam cœli,qua deficiente,clausa est, lib.1.c.12.nu.58
Charitas cytharæ comparatur, quæ Deum & Angelos lætificat,lib.1.c.15.nu.5
Charitas laudes,lib.1.c.15.nu.5. & 13
Charitas auro comparatur,lib.1.c.25.nu.10
Charitas fons est omnium donorum,& via ad ea conquirenda,lib.3. cap. 2. num. 1. 21. 12. 31. 42. vsque ad 44
Charitas excellentissimum donum est,sine quo cętera non valent ad salutem,lib.3.c.2.nu. 1.vsque ad 6. 9. vsque ad 18.21.29.45.& 49
Charitas si esset in republica,innumera deessent mala, quæ amor proximi tolleret,lib.3.cap.2. num. 4.5.7. 8.& 15
Charitas est adamante solidior, quam diabolus ferre non valet,lib.3.c.2.nu.6.17.vsque ad 20. 23. 29 30. 32.36.45.& 48
Charitas difficilia facilia reddit,& amara dulcia, lib.2. cap 2.num. 6. vsque ad 8. 17. vsque ad 20. 27. 29. 30.& 48
Charitas diadema regium est, quo dignoscuntur Christiani,lib.3.c.2. num.9
Charitas proximi, Paulum super Apostolos reliquos leuauit,lib.3.c.2.num.9
Charitas generat omnes virtutes,& necat vitia,lib.3.c. 2.nu.10.vsque ad 18.42.vsque ad 44. & 49
Charitas quomodo dicatur patiens,benigna, &c. lib. 3.c.2.num.10.vsque ad 18.42.vsque ad 44
Charitatis laudes pulchre edisserit Paulus,lib. 3.cap.2. nu.1.vsque ad 5.10.vsque ad 18. 42.vsque ad 44
Charitas reddit Angelos alumnos suos,lib.3.c.2.num. 15.& 21
Charitas magnus doctor est ad informandas animas fidelium,lib.3.c.2.nu.17.& 18
Charitas perfecta, hominem extra se rapit, vt omnia contemnat,lib.3.c.2.nu.20
Charitas facit monachos Angelos,& monasteria paradisum,lib.3.c.2.nu.21
Charitas radix est sanctitatis,quæ in homine est,lib.3. c.2.nu.22.25.& 31
Charitas gemellis fœtibus comparatur, eo quod dilectionem Dei & proximi gignit,lib 3.c.2.nu.24
Charitas est via hominis ad Deum,& via Dei ad homines,lib 3.c.1.nu.25
Charitas est per quam Deus rationalẽ creaturam sibi copulauit,lib.3.c.2.nu.25.26.& 39
Charitas est per quam adhæremus Deo, & vnum cum proximo efficimur,lib.3.c 2.nu.25.& 26
Charitas optime significatur in bitumine arcæ Noe, lib 3.c.2.nu. 26
Charitas inchoata,inchoata iustitia est,& perfecta,perfecta lib.3.c.2.nu 27
Charitas est tunica inconsutilis Christi Domini,lib.3. c.2.num 28
Charitas lex multiplex dicitur, quia ad multa accendit,si perfecta sit,lib.2.c.2 nu. 42. vsque ad 44
Charitas est virtus ciuitatis nostræ, quæ habenda est, ne sola sit pietatis forma,lib. 3. cap. 2. num. 29. 34. & 45
Charitas holocaustum medullatum est, quod Deo debet offerri,lib.3.c.2.nu.31
Charitas pallior est columbæ, alæ autem sunt eius præcepta,lib 3.c.2.nu.32
Charitas est per quam fit homo sedes Dei, & habet scientiæ plenitudinem,lib.3.c.4.nu.33
Charitas animam constituit in latitudine, quã odium angustat,lib.3.c.2.nu.35
Charitas lapis est,quo Dauid Goliam interfecit,lib.3. c.2.num.36
Charitas mãdatum nouum dicitur,eo quod homines innouat,lib.3.c.2.nu 37
Charitatis est modus, vt diligamus proximum sicut dilexit nos Deus,lib.3.cap.2.num.37
Charitas fons est peregrinantibus in hoc sæculo lib.3. c.2.num.38
Charitatis summa laus est, quod Deus charitas dicitur,lib.3.c.2.nu.38
Charitas,nouę legis est donum,sicut timor veteris lib. 3.c.2,num.39
Charitatis officium est, vt per eam inuicem onera nostra portemus exemplo Christi Domini,lib. 3.c.2. nu.39.vsque ad 41
Charitas ceruis comparatur transeuntibus flumina, lib.3.c.2.nu.39 & 40
Charitas duobus exploratoribus terræ promissionis comparatur,lib.3.c.2.nu.41
Charitate constipatos,timet dæmon,non alios, lib. 3. c.2.num.45
Charitas cocco bis tincto comparatur, lib. 3. cap. 2. num.46
Charitas Christiana maior est quãm fraternitas sangui-

guinis,lib.3.c 2 num.47
Charitas ædificat,ne scientia nos inflet, lib. 3. cap. 2. num.49
Charitas facit homines vt castrorum aciem ordinatam,lib.11.c.6.num.117
Charitas patiens est,vt aliena mala toleret,benigna,vt quos tolerat,amet,lib 14.c.1.nu.31
Charitatem docuit Dominus mittens discipulos binos,lib.14.c.5.nu.14
Charitas de corde puro,conscientia bona, & fide non ficta,summa totius boni est,lib.16.c.11. nu 10
Charitas fons est,de qua dicitur: Fons tuus sit tibi proprius,&c.lib.16.c.12.nu.48
Charitatis tres gradus commendati in cruce, lib. 3. c. 10.nu.81.& 82
Charitas lignis cedrinis comparatur, qua internum fulcitur ædificium,lib.18.c.12.nu.25
Charitas donum proprium est sanctorum, lib. 1.c. 25. num.2. Verbo amor.
Christiani, a Deo varia sortiti sunt nomina, quibus sciant saluti proximorum debere prouidere,lib.1.c. 15.num.4.6. vsque ad 9
Christiani Deum super reliquos homines diligere debent,lib.2.c.13.nu.36.vsque ad 39
Christiani, qui hoc nomine gloriantur, & perdite viuunt,Cham recte comparantur, lib.3.cap.10.nu. 42.& 43
Christiani in hebdomada sancta deuotius viuant, vt compatiantur Christo Domino, lib.3.cap.10.num. 70.& 71
Christiani cum decore sint his quibus bona opera placent,& fortes contra detractores,lib. 3 c.8.nu.10
Christiani male viuentes,indigni sunt hoc nomine,& acrius puniendi,quam alij,lib.3.c.15.num.1.per totum caput,cap.16.num.11.& 12.lib.18.c.11. nu. 25
Christianus, quia maiora accepit in baptismo bona quàm Iudæus,si cadat,grauius isto peccat,lib.3.cap. 15.nu.1.vsque ad 3.& 16.lib.6.c.11.nu.15
Christiani in thesauro existentes Ecclesiæ, si peccent, vasa sunt iræ,extra Ecclesiam non sic,lib.3.c. 15. nu. 3.vsque ad 6.9 & 10 lib.6.c.11.nu. 15
Christiani mali,vt viris arida solo sunt igni apti, lib.3. c.15 nu.6.14.& 15
Christianorum etiam peccata leuia, acriter puniuntur a Deo,lib.3.c.15.nu.7.& 8.lib.6.c.11. nu. 15
Christiani mali, cum hæreticis merito puniendi sunt, lib.3.c.15.nu.9.& 10
Christiani & magis, & periculosius peccant quàm alij lib.3.c.15.num.11.12.14.vsque ad 16.c.16.num.13. lib.6.c.11. nu.13
Christiani si peccent, inexcusabiles sunt amplius quã philosophi,& Iudæi,lib.3.c.15.nu.12
Christiani in inferno vifi sunt cruciari intolerabilius, quam omnes pagani,lib.3.c.15.nu.13
Christiani perdite viuentes multi sunt, qui arcent infideles a fide,lib.3.cap.15.num.11.12.& 15.lib.4.cap. 31.num.40
Christianos grauius puniendos, quam Iudæos docuit Paulus,cum horum grauem pœnam figuram tantum vocauit, lib. 3. cap. 15. num. 16. & 17. lib. 6. cap. 11.num.13
Christiani mali impingunt in Christum montem,Iudæi in eum,dum lapillus esset,lib.3 c.15.nu.17
Christianus in solo nomine non glorietur, sed timeat, si male viuat,lib.3.c.15.num.18.& 19.c.16. num. 10. vsque ad 12
Christiani mali acrius persequuntur Ecclesiam, quàm infideles omnes,lib.3.c.15. nu. 21
Christianæ disciplinæ signa, quibus a Barbaris distinguimur, rara sunt in nobis,lib 3. cap. 16. num. 1. 2. 11.& 12
Christiani totam vitam transigant bene viuendo, lib. 3. c.16.num.4
Christianorum vita similis sit certantibus in stadio,lib. 3.cap.16.num.5
Christiani saltim sic se habeant ad Deum, vt serui ad dominos suos,lib.3.c.16.nu.7.& 8
Christiani a Christo vocantur vncti contra diabolum & luctatores,lib.3.c.16.nu.14
Christianorum nomen delere conati sunt Romani, nec valuerunt,lib.5.c.4.nu.1
Christiani omnes in suo statu modo non sunt, quales erant temporibus priscis, lib. 5. cap. 5. num. 2. vsque ad 4
Christiani discipuli,meliores erant olim, quàm modo sint doctores,lib.5.c.5.nu.4
Christiani perpauci inueniuntur modo hoc nomine digni,lib.5.c.5.num.5. vsque ad 7
Christiani,qui modo iusti apparent, multis abundant imperfectionibus,lib.5.c.5.nu.6
Christianum populum sibi peculiarem fecit Christus, lib 5.c.6.nu.6
Christianum populum Deus erexit,veteri lecto, lib.5. c.6.nu.7.& 23
Christianus populus & Iudaicus, duo sunt viri qui vuam de terra promissionis portauerunt,lib. 5. cap. 7.num.23
Christianus populus diuinum sermonem quem in cœno habebant Iudæi, leuauit, lib. 5. cap. 7. num. 28.& 32
Christianus populus a Iudæis accepit stolam sacerdotalem,sicut Iacob ab Esau.lib.5.c.7.nu.29
Christianos ex Gentibus trahens ad se Christus, Golliæ caput amputauit,lib.5.c.7.nu.32
Christiani super Iudæos eleuati nimis, dum illi gloriã Moysi aspicere non valentes, hi gloriam Christi Domini videbunt,lib.5.c.7. nu 35
Christiani modo multi sunt, quia desunt persecutiones,& honorantur in Ecclesia, lib. 6. cap. 3. numer. 26.& 27
Christiani primi, mox vt certamen ingressi sunt, vestes exuerunt, quas modo insani induimus, lib. 9. cap.2.num.9
Christiani, qui peregrini sunt in hoc mundo, terrena non appetunt,lib.9.c.13.nu.2.3.& 6
Christianorum mẽtes vinciantur modo,ne ligati post mittantur in infernum,lib.11.c.7.nu. 5 & 6
Christiani multi dignosci non possunt ab infidelibus, & bestijs, qui diaboli merentur nomen, lib. 12. c. 3.num 4
Christiani multi,dum similes sunt infidelibus, habent in se similitudinem bestiæ,quam vidit Ioannes,lib. 12.c.4.nu.15
Christiani vocati sunt vt in vinea laborent Domini, excolentes virtutum vites,lib.13.c 12.nu.8.& 9
Christiani multi sunt, pauci autem qui bene viuunt, lib.14.c.11.nu.11
Christianos damnabunt infideles, qui propter idola operantur,quæ illi negligunt,lib.17.c.1.nu.5
Christiani peccantibus, colligatio dicitur reperiri in viris Iuda lib.18.c.15.nu.10
Christiani perfectio in hoc sita est,vt abneget se,tollat crucem,& sequitur Christum,lib 18.c.15.nu.21
Christiani, qui fidem absque operibus habent, fatuæ virgines dicuntur, alij prudentes, lib. 18. cap. 15. num.26
Christiani omnes decem virginibus recte comparantur,vbi parabola hæc exponatur,lib.18.cap.15.num. 37.vsque ad 39
Christi Domini incarnatio, amoris ipsius signum est grande lib.1.c.6.num.23
Christus Dominus dicitur tribulari, & frigi, quando homo tribulatur,lib.1.c.6.nu.25
Christus Dominus pellicano comparatur, lib.1. cap. 6.num.25
Christi Domini amor excedit incomparabiliter omnem

nem amorem creaturarum,lib.1.c.6.nu.26
Christus adamas est,adamantinos facient sanctos, lib. 1.c.23 nu.6.& 7.lib.3.c.9.num.17
Christus quinque sensibus animæ percipitur, lib. 1. c.22.num.12
Christus aquæ cur comparetur lib.1. cap. 25. numero 3.& 4
Christus auro comparatur,lib.1.c. 25. nu.10
Christi aduentum in carne, maxime optabant olim sancti,sicut modo secundum,lib.2 c. 2. nu.18
Christus Adæ comparatur,& præfertur in multis, lib. 3.c.9.nu.49.c.10.nu.67
Christus iugum diaboli superauit,lib.2. c. 8. num. 17. vsque ad 22.24.vsque ad 26.29.& 38.c. 9. num. 10; lib.3.c.10.num.64
Christus nobis pugnantibus indefinenter assistit, lib. 2.c.9.num 3.4.7.8.11.& 19
Christus distribuit nobis sedes dæmonum quos vincimus, dum resistimus, lib. 2. cap. 9.num.4. vsque ad 8
Christus dux est in bello quod gerit homo, lib. 3. cap. 9.num.49
Christus nisi veniret prius misereri quã iudicare, omnes damnaret,lib.2.c.11.nu.32
Christum necarunt Iudæi ne priuarentur bonis, quæ eodem medio amiserunt,lib.3.c.10.nu.10
Christus omnium bonorum,fons & origo est lib. 2. c. 13.nu.32.lib.3.c.9.nu.51
Christi passionem figurarunt agnas Iudaicus, & manus Moysi eleuatæ,lib.3.c.10.nu.11.25
Christum venisse in carne sua,ostendit homo qui mortificat eam,lib.3.c.1.nu.1
Christum qui vere cognoscit, in ipso habet omnes thesauros sclentiæ & virtutis,lib.3.c.9.nu.51
Christus percussus, vt petra a Moyse in passione, vberes dedit fructus,lib.3.c.10.nu.4.& 49
Christus grano synapis comparatur, quia cor accendit,&c.& tritici,quia confirmat,lib.3.c.9. nu. 50. c. 10.nu.48.58.59.& 89
Christi crucem tremunt dæmones, habitatores Chanaan,lib.3.c.10.nu.3.c.11.nu.8
Christus honorificatus fuit in passione,sed non glorio se,id enim secundo aduentui reseruatur, lib. 3. cap. 10.num.3
Christus exaltatus in cruce, mortem fugauit, ut serpens æneus, lib.3.cap.10.num.12. c. 11. nu. 28.39. 46.53.& 54
Christus lauauit in uino stolam suam, cum Ecclesiam mundauit sanguine suo,lib 3.c.10.nu.2
Christus morte sua mira homini contulit bona, lib. 3.cap.10.num.1.vsque ad finem capitis cap. 11.numero 20
Christum Scribæ & Pharisæi occidentes,sunt, de quibus scriptum est;Simeon & Leui vasa,&c.lib.3.cap. 10.num.1
Christus leo in passione, & catulus leonis in resurrectione,lib.3 c.10 nu.2
Christi amor ostensus in passione maximus fuit, lib.1. c.6.nu.28.lib 3.c.10.nu.15.16.39. 52 55. 62. 71. 73. 77.78.82.vsque ad 84.86.99.& 100
Christus terribilia pertulit in passione,lib.3.c.10. num. 16.24.50.71.91.& 102
Christi sanguis,vt coccinum in domo Raab,vt pericula euadant homines,lib.3.c.10.nu.5.& 6
Christo corona spinea ablata non est, quia spinæ nostræ antique ab eo consumptæ sunt,lib.3.c.10.num. 6.& 23
Christo calamus datus est in passione, vt sceptrum homini det, & fragile conterat regnum, lib.3. cap. 10.num.7
Christus mortuus est in Caluario,vbi caput erat Adę, vt sicut in hoc fuimus mortui, in illo viuificemur lib.3.c.10.nu.7.8.14.19.60.105
Christus sexta die occisus est, in qua conditus fuit Adam,lib.3 c.10.nu.8
Christus in passione dormiuit,& gloria eius fuit super omnem terram,lib.3.c.10.num.46
Christi sanguis mirabiles producit in anima effectus, lib.3.c.10.nu.13.& 86
Christi vestimenta sordida, indicant tormenta passionis,quæ auferuntur ab eo, cum nostra deleuerit peccata,lib.3.c.10.nu.29
Christi sanguis animam nobilitas, eleuat, pulchram reddit,&c.lib.3.c.10.nu.13
Christi virtus,hamus fuit rectus fragilitate carnis, qua piscatus est dæmonem, lib. 3. cap. 10. numero 22. 23.27.& 38
Christi passio ad ferendas iniurias multum mouere nos debet,lib.3.c.10.nu.24.79.80.& 91
Christus in passione indecorus & pulcher simul erat, lib.3.c.10.nu.25
Christi passionem figurauit intumescens mare,fugiente Iona,lib.3.c.10.nu.27
Christi sanguis hominem mundauit, quod antiqua sacrificia non valuerunt efficere, lib. 3. cap. 10. numero 47
Christus oriens recte vocatur, lib. 3. cap. 10. numero 29.& 30
Christus nos reconciliauit Patri, & ideo disciplina pacis nostræ fuit super eum,lib.3.cap.10.num. 25.38. &39
Christus nos obtulit Patri moriendo, quem mendacem facimus, dum male viuimus,lib.3. cap. 10.numero 28
Christi passio facit nos requiescere sub viti,& ficu,lib. 3.c.10.num.30
Christum circumdederunt Iudæi in passione, vt apes fauum, quia Christianis eum dulciorem reddiderunt,lib.3.c.10.num.52
Christus vicit diabolum, quando diabolus credebatur victor,lib.3.c 10.nu.38
Christus ad modicum contristatus & percussus est in passione,sed lætificatus in resurrectione, lib. 3.cap. 10.num.26
Christus caput est, sine quo viuere nullus potest, omniaque exponenda sunt,vt conseruetur, libro 3.capit.9.nu.48
Christus de torrente passionis bibens, homines exaltauit,lib.3.c.10.nu.32.& 33
Christi opprobria abstulerunt nostra, libro 3.capit.10. num. 34
Christus vinctus Samsoni a Dalila vincto comparatur,lib.3.c.10.nu. 35
Christus in ligno, damna primi ligni reparauit, lib. 3. c.10.nu. 35. &36
Christus,& Barrabas, duo hirci sunt in lege oblati,lib. 3.c.10.num. 35
Christus baiulans crucem figuratus fuit in Abel,Isaac, botro,&c.lib.3.c.10.num.35.56.60.& 67
Christus in Caluario crucifixus est,vbi aries pro Isaac occisus est,lib.3.cap.10.num.35.60
Christus redemit moriens, quos antea emerat & amiserat,lib.3.c.10.nu.36
Christus moriens, de maledicto legis homines liberauit quod peccantibus constitutum erat,lib.3. capit. 10.nu.36.& 107
Christi passionem edisserit Dauid in Psalmo 68. Saluũ me fac,&c.lib.3.c.10. nu. 48
Christi sanguis homines redemit a captiuitate, lib.3. c.10.nu.37.&38
Christi benedictionem quidam Iudæorum acceperunt, alij claudi manserunt,lib.3. capit.10.num. 40. 43. & 44
Christus conuenienter redemit mundum in mense Martio, in quo fuit creatus, libro tertio, capit. 10. num. 41

Christus passus a gẽte sua, figuratus fuit in Noe ebrio, lib.3.c.10.nu.43
Christi passio figurata fuerat olim,lib.3.cap.10.nu.43. 44.60.67.68.87.& 88
Christus dicitur mortuus peccato, quia mortuus fuit in similitudine carnis peccati, libro 3. capit. 10. num. 45
Christus fuit est pro nobis maledictum,quia mortem, quæ de maledicto Dei venerat,suspendit,lib.3.cap. 10.num.45
Christus dicitur peccatum feciſſe, quia sacrificium se obtulit pro peccato,lib.3.cap.10.nu. 47
Christo prævaluerunt turbæ vsque ad mortem, quia voluit ipse,lib.3.c.10.nu.48
Christus sustinuit pœnam propter Deum, nos propter peccata,lib.3.c.10.nu.48
Christi anima repleta malis dicitur, i. doloribus, &c. lib.3.c.10.nu.50.& 51
Christi latus apertum in cruce, vt uitæ ostium panderetur,a diluuio liberarentur homines,lib.3.c.10.nu. 54.67. & 77
Christi passio ad diligendum Deum maxime adducit sanctos,lib.3.c.10.nu.55.59.78.& 86
Christi sanguine & rigatur, & aratur ager cordis, lib. 3.cap.10.nu.56
Christi mors in morte Abel figurata fuit,lib.3.cap.10. num.56
Christus deformis in passione fuit, vt hominem pulchrum faceret,lib.3.c.10.nu 57 vsque ad 59
Christus fuit sicut virgultum,& radix de terra sitienti, lib.3.c.10.nu. 58. & 59
Christi sanguinẽ vt pulli lambunt,qui Crucifixi cruore satiantur,lib.3.c.10.nu.66
Christo mortuo, multiplicata est fidei seges,lib 3.cap. 10.nu.61.64.& 65
Christo summo sacerdote defuncto, redeunt ad propria homicidæ,lib.3.c.10.nu.67
Christi morte victa est mors, libro 3. capit. 10. numero 18
Christi passio figurata in sacrificio Gedeonis igne cõsumpto,lib.3.c.10.nu.62
Christo passo saccus concisus est, in quo erat pretium nostræ redemptionis,lib.3.cap.10.nu.63
Christo mortuo,dæmonum fortitudo superata est,lib. 3.c.10.num. 64
Christus viuus dicitur in iustis,& mortuus in alijs,lib. 3.c.12.nu.2.& 3
Christus in horto quasi toto corpore flenit, vt totum corpus Ecclesiæ purgaretur, libro tertio, capit. 10. num. 69
Christum in passione multa angebant,lib.3.c.10.num. 69.82.83.97.& 98
Christus in passione dormiens, in resurrectione excitatus est,lib.3.c.10.nu.68
Christi incarnatio ingentia homini contulit bona, ab eius amore procedentia,lib.3.c.5. nu. 1. vsque ad finem capitis.
Christus varijs cibis comparatur, secundum sumentium varietatem,lib.3.c.5.nu 15
Christus in fine sæculi vespere incarnatus est, sed aduentu suo mane redijt, libro tertio, capit. 5. numero 1. & 23
Christo veniente in mundum, veterem hominem deposuimus,nouum induti,lib.3.cap.5.num.2.9.18.& 33 cap.6.nu.2. & 3
Christus habitat in nobis,& proficit,si veterem hominem deponimus,& proficimus,lib.3 cap.5. num. 2. 3.6.& 7.c.6.nu. 7
Christus habitans in nobis,contriuit iugum vinculi nostri,lib.3.c.5.num.3.24 33.34.& 42.cap.6.num.7. & 17.cap.7.nu.30
Christus assumpto thuribulo carnis suæ,positus in medio incendij sicut Aaron, illud moderatus est,libro 3.cap.5.num.4
Christus vastauit filios Seth,dum homines sibi subditos fecit,lib.3.cap.5.num.5.10.24.32.34.64.& 65.c. 6.num.17.cap.7.nu.1.30.& 45
Christus in aduentu suo inimicos traxit ad se, carnem subdens spiritui,lib.3.c.5.nu.5
Christus homo factus,testa saniem rasit,dum hominũ peccata mundauit,lib. 3. c.5.num.6
Christus sponsus venit ad sponsam,vngnentis delibutus,lib 3.cap.5.nu.7.52.86.vsque ad 88.c.6. num. 2. vsque ad 5
Christũ maledicit,qui male viuit, sicut benedicit, qui recte viuit,lib.3.c.12.nu.1
Christi aduentus nimis optatus a patribus, lib.3. c. 5. num.5.10.32.33 60.80.81.82.9 . & 92.capit. 8. numero 17
Christus hinnulo ceruorum comparatur, dum paruulus datus est,& serpentem interemit, lib.3.c.5.nu.8. c.6.nu.1.c.9.num. 38
Christus capreæ comparatur, quia visum restituit homini,lib.3.c.5.nu.8.c.9 nu.38
Christus gladium misit in terram factus homo, armãs spiritum aduersus carnem, lib. 3. capit. 5. num. 9. 26.& 30
Christus tyranni potentiam incarnando vicit,lib. 3.c. 5.nu.10.24.26.33.34 64 & 65.cap 6.num.7.capit 7. num.45.c.9.nu. 44
Christus maiora dedit bona, quam peccando amisit homo,lib.3.c.5.nu.10.c.10.nu.76
Christus super omnes creaturas Spiritus sancto repletus est,lib.3.c.5.nu.11.20.23.30.& 37.c.9.nu.3. & 7. c.20.nu. 5
a Christo omne bonum deriuatur in sanctos,lib.3. c.5. num.11.36.38.40.41.46.47.54.& 83.capit.7. nu.26. & 27.c.8.nu.4
Christi incarnatione lucet maxime potẽtia Dei vnius extrema tam distantia,lib.3.c.5.nu.12
Christus gladio comparatur, quia secat concupiscentiæ motus,lib.3.c.5.nu.12.& 30
Christus factus homo,curam hominis suscepit specialem,lib.3.c.5.nu.12.13.& 18.c.9.nu.35
Christus adueniens, terram repleuit virtutibus, maxime autem pace, carnem subdens spiritui, libro 3. cap.5.nu.14.18.22.41.45.vsque ad 47.54. 75.vsque ad 79.
Christus semen Abrahæ apprehendit, fugientes sequens,lib.3.c.5.nu.15
Christus homo factus, mirum in modum naturam humanam honorauit,lib.3.capit.5.num. 15.16.46.61. & 70
Christi incarnatio, in sola gratia & amore fundatur, lib.3.c.5.num.15.16.25.38.45.46.54.69.71. vsq; ad 79 c.6.num.17
Christus fidelis sacerdos, homines mundans a peccatis,lib.3.c.5.nu.16
Christus mediator inter nos & Patrem, nobis attulit voluntatem Patris,lib.3.cap.5.num.17.41.59.cap.7. num.47 c.9 num.8.c.14.nu.5.& 6
Christo incarnato,terra impleta est Domini gloria, & superliminare templi sublatum,Isa.6.lib.3.c.5.num. 19.& 38.c.6.nu.9
Christi ascẽsio super omnes creaturas, in figura Moysi ostensa est,lib.3.c.5.nu.20
Christus, qui vilis apparebat foras, excelsus erat intus, libro 3.cap.5.num.20.25 & 30. cap.7. num. 26. 27.41.46.vsque ad 48.cap.9.nu.13.cap.10.nu. 58. c. 11. nu. 30
Christus lapillus Danielis in montem creuit,ad quem gentes ascenderunt,lib.3.cap.5.nu.21.52.c.6 nu. 8. c.7.num.16
Christus, statim natus abstulit diaboli fortitudinem & prædam, libro 3.cap.5.nu.24.33.42.64.& 65.c.7. num.5.6.30.45

Christum magni consilij Angelum vocauerunt septuaginta interpretes, ne admirabilem, cõsiliarium, &c. vocitantes, terrærentur homines, lib. 3. cap. 5. numero 25
Christi imperium & pax, multiplicata sunt in eius aduentu, lib. 3. c. 5. num. 25. 33. 34. & 43
Christus in mundum ingressus, eius simulachra fregit lib. 3. c. 5. nu. 26. c 6. nu. 7. c. 7. nu. 16
Christus pallor factus est incarnando, lib. 3. cap. 5. num 27
Christus incarnatione sua, ingentem in homines demonstrauit amorem, lib. 3. cap. 5. numer. 27. 44. 45. 49. 55. 58. 61. 70. 73. & 74. cap. 7. numer. 34. 41. vsque ad 43
Christus in primo aduentu, cunctis fuit placabilis & amabilis lib. 3. c. 5. nu 28. 32. vsque ad 36. & 45. cap. 7 nu. 34. 35. 42. & 43
Christus, & iustis & peccatoribus ortus est, lib. 3. c. 5. num. 29. 33. 34. 36. & 54
Christus comparatur nubi, imbri, & fluuio inebrianti terram, lib. 3 c 5. nu. 31. 40. 43. 63. 69. 83. c. 7 num. 26. c. 9. nu. 5. & 16
Christus patefecit cælum antea clausum, lib. 3. cap. 5. num. 35
Christus dirupit thesaurum omnis uasis desiderabilis limbum intrans, lib. 3. c. 5. num. 37
Christus peccata auferens, siccauit venas mortis, lib. 3. c. 5. nu 37. c. 10. nu. 18
Christi incarnatione voluit Pater in hominibus ponere sortem dilectionem sui, lib. 3. c. 5. nu. 38. 42. & 58. c. 6. nu. 19. c. 7. nu. 38
Christus incarnando ascendit, equum rufum, & resurgendo album, libro 3. capit. 5. num. 39. capit. 13. num. 16
Christus homo factus, statim habuit multos imitatores, lib. 3. cap. 5. num. 39. cap. 6. nu. 5. cap 8. nu. 4. c. 9. nu. 32. c. 13. nu. 16
Christus lignum vitæ in medio paradisi Ecclesiæ, lib. 3. cap. 5. num. 41. c. 9. nu. 37. lib. 5. c. 3. nu. 11
Christus, vt ignis ad niueam regionem descendit, & homines accendit, libro 3. capit. 5. numero 42. 58. & 66
Christo mundus subditus est, lib. 3. c. 5. nu. 43
Christus incarnando conuenientissimum inuenit modum sanandis hominibus, lib. 3. c. 5. nu. 45. vsque ad 47. c. 7. nu. 18. c. 12. nu. 8
Christus exemplar omnium virtutum incarnando, maxime humilitatis, libro 3. capit. 5. num. 45. vsque ad 48. capit. 7. num. 18. & 33. cap. 8. nu. 2. vsque ad 4. 6. 8 11. vsque ad 13. & 20. capit. 10. numero 48. 53. 69. vsque ad 75
Christum factum carnem dixit Ioannes, vt eius humilitatem ostenderet, lib. 3. c. 5. nu. 48
Christi incarnatio ad diligendum Deum maxime homines astringit, lib. 3. c. 5. nu. 49. vsque ad 51. & 61. c. 7. nu. 34. & 35
Christus ostensus est antiquis ante incarnationem benefaciendo, sed nobis maiora contulit, libro 3. cap. 5. num. 49
Christi nuptiæ celebratæ sunt incarnando, in quibus commota est omnis creatura, libro 3. capit. 5. num. 52. 86. & 87
Christus figuratus in sale quo Eliseus aquas steriles sanauit, sanando gentium infæcunditatem, lib. 3. cap. 5. num. 53. & 85
Christus reluscitauit homines mortuos, quod lex facere non potuit, lib. 3 c. 5. nu. 56. & 82
Christus factus est homo, vt se nostræ infirmitati accõmodaret, lib. 3. c. 5. num. 56. & 57 c. 6. nu. 5
Christus iridi comparatur, vt ab eo mundum intelligas Patri reconciliatum, lib. 3. c. 5. nu. 48.
Christus paries, ad quem versus Ezechias rex sanatus est, lib. 3. c. 5 nu. 60. & 61
Christus fœno quod homo erat, stabilitatem dedit, lib. 3. c. 5. num. 62
Christus nubecula, quam vidit puer Eliæ mundum rigantem, lib. 3. c. 5. nu. 63
Christus electio comparatur, quod ex auro & argento miscetur, libro tertio, capit. 5. num. 66. lib. 4. cap. 27. num. 15
Christus ignis est in rubo, quia carnis dolores suscepit, &c. lib. 3. c. 5. nu. 66
Christus candelabrum ductile de auro purissimo, & propitiatorium recte vocatur, libro 3. capit. 5. numero 67
Christus Filius Dei incarnatus potius quàm Pater, aut Spiritus sanctus optimis congruentijs, libro 3. cap. 5. num. 68
Christus venit ad nos, quia nos ire ad eum non poteramus, propter duo impedimenta, lib. 3. c. 5. nu. 68. 69. & 71
Christus factus est homo, quando homo plenus erat peccatis, & ignorantijs, lib. 3. capit. 5. num. 69. 71. vsque ad 74. & 92
Christus incarnando, prouidit multis necessitatibus mundi, lib. 3. c. 5. nu. 71. 73. vsque ad 79 & 92
In Christi incarnatione, misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt, lib. 3. cap. 5. nu. 75. vsque ad 79
Christi incarnationem maxime optabant antiqui in confusionem nostram, lib. 3. c. 5. nu. 80
Christus fluuius paradisi diuisus in quattuor partes, lib. 3. c. 5 nu. 83. lib. 11. c. 6. nu. 72
Christus factus homo, serpens fuit vorans serpentes magorum Ægypti, libro 3. capit. 5. num. 48. capit. 9. num. 18
Christus figuratus in manu Moysi leprosa, lib. 3. capit. 5. num. 84
Christus alijs est in bonum, alijs in malum, eorum culpa, lib. 3. c. 5. nu. 89. c. 6. nu. 1. vsque ad 9. 13. vsque ad 17. & 27. c. 7. nu. 22. c. 9. nu. 1. & 44. c. 10. num. 92. lib 4. c. 24. nu 3. vsque ad 5
Christum nasciturum in Bethlehem sitiebat Dauid, sitiens aquam de cisterna, lib. 3. c. 5. nu. 91
Christus promissus est per prophetas, vt doni magnitudo intelligeretur, lib. 3. cap. 5. nu. 93
Christi incarnatio sicut & mors, alijs est in bonum, alijs in malum, lib. 3. c. 6. nu. 1. per totum, cap. 10. nu. 5. 8. 17. & 92
Christus similis est capreæ, sed super montes Bethel, ideſt, iustos, lib. 3. c. 6. nu. 1
Christus vnguentum effusum non vetulis, sed adolescentulis animabus iustorum, lib 3. cap. 6. num. 2. vsque ad 5
Christus virga his qui egent flagello, flos his qui iam sunt correcti, libro 3. cap. 6. num. 9. cap. 9. num. 3. & 14. cap. 10. num. 89. lib. 4. cap. 24. num. 15. lib. 18. cap. 10. num. 28
Christus tantum dicitur aduenisse his, in quibus corruit Babylon ciuitas confusionis, lib. 3. c. 6. nu. 7. 17. & 28. lib. 4. c. 19. nu. 2
Christus mons vulnerans principem Tyri, & docens electos, lib. 3. c. 6. nu. 8
Christus in malum fuit Iudæorum, eorum culpa, lib. 3. c. 6. nu. 9. vsque ad 15. cap. 9. nu. 48. cap. 10. nu. 5. 8. 23. 95. & 107. lib. 4. c. 9 nu. 10
Christi passio multorum malorum occasio fuit Iudeis, libro 3. capit. 6. num. 21. & 22. lib. 4. capit. 18. num. 8. 18. & 19
Christi incarnatio necessaria, vt Dei misericordiam consequeremur, lib. 3. c. 6. nu. 16
Christi incarnatio nota fuit humilibus, lib. 3. c. 6. num. 18. & 28
Christi incarnationem dulcedine mirabili considerabant sancti, lib. 3. cap. 6. nu. 19. cap. 7. num. 29. vsque ad 31. & 40

Christi passio omnibus sufficit, sed non omnibus prodest, libro 3. cap. 6. num. 20. cap. 7. num. 49. cap. 10. num. 17. & 49
In Christi natiuitate iusti non timeant, sed confidant, lib. 3. cap. 6. num. 23. 24. 27. 28. 34. & 35. cap. 7. nu. 34. 35. 42. & 43
Christi natiuitatem celebrare debent qui sanctificantur, lib. 3. c. 6. nu. 25
Christus nascitur in his qui iusti sunt, & Bethlehem dicuntur, lib. 3. c 6. nu. 26. & 28
Christus natus consolatur humiles pauperes, non peccatores, & diuites, lib. 3. c. 6. nu. 27. 28. & 30. capit. 7. num. 39. & 40
Christi gesta omnia, medicamenta sunt animarum, lib. 3. c. 6. num. 22. & 28. c. 8. nu. 20
Christus nondum passus dicitur his qui fugiunt labores, lib. 3. c. 6. nu. 28
Christi sanguis vinum est perfectis, lac infirmis, lib. 3. cap. 6. num. 29
Christi natiuitas, & quod in illa varia sunt consideranda, lib. 3. c. 7. per totum.
Christi natiuitatem ostendit Magis, stella nouiter creata, lib. 3. c. 7. nu. 2. vsque ad 4
Christi natiuitatem, gratus & alacer celebret Christianus, libro 3. capit. 7. numero 3. 20. 29. vsque ad 31. & 42
Christo nato, Magorum amor, fides, desiderium, &c. ostensa sunt, lib. 3. c. 7. nu. 4. 6. 7. 25. 43. & 44
Christus natus deuote quærendus, & adorandus exẽplo Magorum, lib. 3. c 7. nu. 4. & 8
Christi natiuitatem figurauit visio scalæ Iacob, lib. 3. cap. 7. num. 5
Christum natum adorauerunt Magi vt Gentium legati, lib. 3. c. 7. nu. 8
Christus in præsepio positus, vt homines & iumenta saluet, lib. 3. c. 7 nu. 9
Christum adorant pastores festinantes, & vigilantes, lib. 3. c. 7. nu. 9. & 39
Christo offerunt myrrham, qui carnem mortificant, & thus, qui Christi bonus odor sunt, lib. 3. cap. 7. num. 10 11. & 45
Christo offerentes Magi tria munera, in ipsis te Domino obtulerunt, lib. 3. cap. 7. nu. 11. & 45
Christus ab austro venit, quia in Bethlehem natus est, lib. 3. c. 7. num. 12
Christi incarnatio in hac vita non valet perfecte intelligi, lib. 3. c. 7. nu. 13. c. 8. nu. 10. c. 9. nu. 44
Christus lapis angularis, in quo Iudæi & Gentes copulantur, lib. 3. c. 7. nu. 14. c. 10. nu. 30. & 107
Christum natum laudauerunt astra matutina, Angeli, & filij Ecclesiæ, lib. 3. c. 7. num. 14
Christo humiliato humiliantur iusti, lib. 3. c. 7. num. 15. 30. 32. & 33
Christus homo factus, vt pateretur, & exemplum præberet, lib. 3. cap. 7. num. 18 32. vsque ad 35
Christus natus, vt superbiam Adæ aboleret, & illum imitatus est in creatione, lib. 3. cap. 7. num. 19. 20. 30. & 33. cap. 9. nu. 49
Christus venit in mundum nostra vulnera curaturus lib. 3. c. 7. nu. 22. 29. vsque ad 31
Christus humiliatus, vt nos eleuaret, factus homo, vt homo Deus fieret, lib. 3. cap. 7. nu. 23. 24. 28 30. 32. 46. & 47
Christo nato & incarnato mira contigerent, lib. 3. c 7. nu. 23. 24. 26. 27. & 29
Christus pusillus in terra, mira operatur in cœlo & terra lib. 3. c. 7. nu. 25. vsque ad 27. 46. & 47. c. 9. nu. 13. cap. 11. nu. 30
Christus vellus Gedeonis rigans totam terram, lib. 3. cap. 7. num. 26
Christus datus nobis, non sibi, vt illo vtamur in nostrum commodum, libro 3 capit. 7. num. 28. 32. 49. & 50
Christus semper nascitur, quia semper nos inuuat, vnde natiuitas eius vt præsens consideretur, lib. 3. cap. 7. num. 32
Christo nascente, verbum abbreuiatum fecit Dominus super terram, lib. 3. c. 7. nu. 33
In Christi natiuitate, Dei bonitas relucet maxime, libro 3. capit. 7. num. 33. vsque ad 35. 37. 38. 41. vsque ad 43
Christus nascens elegit quod inimicum est carni, vt id hominibus suaderet, lib. 3. capit. 7. num. 36. vsque ad 40. 44. & 45
Christi, modus in nascendo, damnat mundanorum iudicia, & desideria, libro 3. capit. 7. numero 36. 37. & 40
Christi natiuitas, docet flere & timere peccata, libro 3. cap. 7. num. 38. & 39
Christi natiuitatem celebrantibus Angeli astant, lib 3. cap. 7. nu. 40
Christi panni in signum positi, quibus a multis contradicitur, lib. 3. c. 7. nu. 40
Christum conciliare nobis modo facile possumus, post nemo poterit, lib. 3. c. 7. nu. 43. & 44
Christus rex est in hoc mundo, licet regnum non sit de hoc mundo, lib. 3. c. 7. nu. 45
Christo obtulerunt Magi dona, quibus prouiderent paupertati, teneritudini eius, & fœtori stabuli, lib. 3. c. 7. num. 45
Christi hereditas nos sumus, quam incarnando tulit de manu Amorrhæi, lib. 3. c. 7. nu. 45
Christus verus Iacob indutus vestibus pilosis, vt bene dictionem obtineret nobis, lib. 3. cap. 7. num 46. & 47. cap. num. 19
Christus factus homo stabat post parietem & cancellos, ideſt, sensus carnis, & humanos affectus, vt misereatur, lib. 3. c. 7. nu. 48
Christus natus in Ephrata & Bethlehem, vbi multa contigerunt obumbrantia natiuitatem eius, lib. 3. capit. 7. num. 51
Christus infans in præsepio, in pannis, vt nos essemus viri in altaribus & in cœlo, libro 3. capit. 7. num. 52
Christus ascendit in cœlum, vt Patrem propitium nobis faciat, lib. 3. c. 8. nu. 1. cap. 14. nu. 1
Christus, dum vixit, pauperibus & humilibus euangelizandis intentus fuit, libro tertio, capit. 8. numero 1. 9
Christus virtutis semitam ambulauit, vt inoffenso pede nos ambularemus, lib. 3. cap. 8. nu. 4. & 6
Christus tribus annis & sex mensibus prædicans, confirmauit verum Dei cultum, libro 3. capit. 8. numero 5. & 9
Christi viam ambulet, qui cum eo esse voluerit, lib. 3. c. 8. nu. 6. vsque ad 8. 10. & 11
Christus formatur in hominibus, qui recte viuunt, lib. 3. cap. 8 num. 7
Christum sequitur, qui imitatur illum, lib. 3. c. 8. nu. 8. 10. vsque ad 12
Christus decorus his qui eum audiebant, fortis, his qui eum contemnebant, lib. 3. c. 8. nu. 10
Christus imitandus, vt virtutes nostræ Deo sint gratæ, lib. 3. c. 8. nu. 11. vsque ad 13. & 22. c. 9. nu. 49
Christus subditus parentibus, vt lepram propriæ voluntatis deferat homo, lib. 3. c. 8. nu. 13
Christus fasciculus myrrhæ inter ubera commoratur sanctorum considerantium passionem eius, libro 3. capit. 8. numero 14. 15. & 21. capit. 10. numero 75. & 78
Christi incarnationem & passionem humiliter considerans, vt columba est in foraminibus petræ, lib. 3. c. 8. nu. 16. 18. & 19
Christus bis pulcher dicitur, Angelis in forma Dei, hominibus in forma hominis natus, libro 3. capit. 8. num. 16

Christi vmbram, ideſt, Chriſtum incarnatum deſiderabat ſponſa, quia ibi fructus ſunt conſolationis & vitæ, lib. 3. c. 8. nu. 17. cap. 9. num. 37
Chriſti vulnera foramina ſunt petræ, vbi homo requieſcens, multa conſequitur bona, lib. 3. capit. 8. num. 18. & 19
Chriſti paſſio conſiderata, multa parit bona, libro 3. capit. 8 num. 18. 19. & 21. capit. 10. num. 69. vſque ad 75
Chriſti vulnera patefaciunt voluntatem Dei, & arcana cordis eius, lib. 3. c. 8. nu 19
Chriſtus lilium, in quo paſcuntur ſancti, lib. 3. c. 8. numero 20
Chriſti geſta, vita, & mors conſideranda ſemper, lib. 3. c. 8. nu. 21. c. 10. nu. 75
Chriſti tam miranda erant geſta, vt omnia cognoſcere nullus poſſet, lib. 3. c. 8. nu. 23
Chriſto mors dulcis, lib. 3. c. 10. nu. 21. & 46
Chriſtus pardus, myrrha, & cyperus iuſtis eſt ſecundum eorum qualitatem, lib. 3. c. 9. nu. 1. & 2
Chriſtus Seraphim, qui mundauit labia Iſaiæ, & abſtulit peccata mundi, lib. 3. c. 9. nu. 2
Chriſtus excellit incomparabiliter ſanctos omnes, & patres veteris teſtamenti, libro 3. capit. nono, num. 3. 7. 12. 15. 37. 41. 46. & 51. capit. 20. num. 5. 20. & 21
Chriſtus varia habet nomina ſecundum effectus quos in hominibus producit, lib. 3. c. 9. nu. 4. 5. 8. 23. 35. 37. 38. 40. & 44
Chriſti gloriam ſolus Pater perfecte valet cognoſcere, lib. 3. c. 9. nu. 6
Chriſtus optime in Moyſe, & Aaron figuratus fuit, lib. 3. c. 9. nu. 8. 22
Chriſtus optime figuratus in Iſaac, Iacob, Dauid, & Salomone, lib. 3. cap. 9. num. 9. 10. 41. & 47. capit. 10. num. 60
Chriſtus optime figuratus fuit in Samſone, lib. 3. cap 9. nu. 11. c. 10. nu. 87. & 88
Chriſtus liber ſcriptus foris, cum vilia apparent, & intus, cum miranda clauduntur, libro 3. capit. nono, num. 13
Chriſtus monti & æri candenti recte comparatur, lib. 3. cap. 9. num. 15
Chriſtus aurora & imber temporaneus & ſerotinus, lib. 3. cap. 9. nu. 16
Chriſtus vitula rufa, quæ erat pro peccato ſacrificanda, lib. 3. c. 9. nu. 20
Chriſtus optime figuratus fuit in Iephthe, lib. 3. capit. 9. num. 21
Chriſtus reprobatus a Iudæis, conuenit peccatores ad ſe, & factus eſt eorum princeps, libro tertio, cap. 9. num. 21
Chriſtus rex noſter, & ſacerdos, libro 3. capit. 9. num. 22. 26. & 29
Chriſto conuenit benedictio, quam dedit Iudæ, Iacob lib. 3. c. 9. num. 24
Chriſtus, vt aqua effuſus eſt, quia rigat, aut abluit, lib. 3. cap. 9. num. 25
Chriſtus virga dirigens iuſtos, & confringes peccatores, lib. 3. c. 9. nu. 26
Chriſtus turris a facie inimici, ne vulneremur, ſed potius vulneremus illum bonis operibus, libro 3. cap. 9. num. 27
Chriſtus mons conſulatus propter paruulos, & pinguis, vt roboret, lib. 3. c. 9. nu. 28
Chriſtus hyſopus, quia herba eſt humilis, & purgatiua, lib. 3. c. 9. nu. 30
Chriſtus zona aurea cinctus ad mamillas dicitur, quia duo teſtamenta ab eo virtutem capiunt, lib. 3. capit. 9. num. 31
Chriſtus ſignificabant quattuor animalia, quę Ioannes vidit, lib. 3. c. 9. num. 32
Chriſtus ſeſſor, equus albus Eccleſia eſt cui inſidet, lib. 3. cap. 9. num. 32
Chriſtus figuratus in Ioſeph tam dilecto a Iacob, & inuidia vendito, libro 3. cap. 9. nu. 33. 42. & 43. cap. 10. num. 94
Chriſtus lilium conuallium, ideſt, corona humilium, non montium, libro 3. capit. 9. num. 36. lib. 8. capit. 8. num. 32
Chriſtus flos campi abſque hominis adiutorio generatus, libro 3. capit. 9. numero 36. libro 11. capit. 6. numero 4
Chriſti miſericordia & iudicium, in caprea, & hynnulo exprimitur, lib. 3. c. 9. num. 38
Chriſtus oltiarius eſt cordis, vnde Angeli ſenſibus aſtant, ne alienigenæ intrent, libro 3. capit. nono, num. 39
Chriſti mors lugenda, verbis quibus Dauid mortem Ionathæ fleuit, lib. 3. c. 9. nu. 40
Chriſti reſurrectio præfigurata fuit in ſomno Ioſeph, lib. 3. c. 9. nu. 42
Chriſtus aquila defendens Eccleſiam, proijciens eos, qui non ſunt filij, &c. lib. 3. c. 9. num. 44
Chriſti paſſio vocatur eius gloria, libro tertio, capit. 10. num. 3
Chriſtus nimis optabat pro hominibus mori, lib. 3. c. 10. nu. 20. & 21
In Chriſti paſſione conſideranda eius patientia, humilitas, & charitas, lib. 3. cap. 10. num. 70. vſque ad 75. 82. & 91
Chriſti paſſionem alienum opus ab eo vocauit Iſaias, lib. 3. cap. 10. nu. 76
Chriſti ſeptem verba, quæ protulit in cruce, explicantur, lib. 3. c. 10. nu. 79. & Infra.
Chriſti cor vulneratum eſt, vt vulnus inuiſibile amoris oſtenderetur, lib. 3. c. 10. nu. 77. & 78
Chriſtus, quàm liberalis oſtenſus eſt in paſſione, lib. 3. c. 10. nu. 81. 90. 105
Chriſtus clamat anxius in cruce ſe derelictum, quia multi derelinquendi erant, libro 3. capit. 10. num. 82. & 83
Chriſti ſanguine qui non monetur, durior ſilice eſt, & adamante, lib. 3. c. 10. nu 86
Chriſtus flos eſt, quia contritus odorem accumulauit, lib. 3. c. 10. nu. 89
Chriſti ſepultura deſcribitur, libro 3. capit. 10. numero 93
Chriſtus in paſſione flentes noluit audire, quia paſſio eius imago fuit regni cęleſtis, libro 3. capit. 10. num. 96
Chriſtus in paſſione mœſtus, meos ſuſcepit affectus, vt amorem patefaceret, libro 3. capit. 10. numero 97. & 98
Chriſto iniuriæ illatæ in paſſione, obumbrabant myſteria magna, libro 3. capitulo 10. numero 102. vſq; ad 105
Chriſti affectus in cruce erga matrem ſuam, libro 3. cap. 10. nu. 106
Chriſtus Iudæos & Gentes concordauit, auferens, ab eis ea quæ diſcordiam cauſabant, libro 3. capit. 10. num. 107
Cum Chriſto eleuãs manus in cruce, vincit Amalech, lib. 3. cap. 11. nu. 1
Chriſto compatitur, qui confixus eſt cruci eius, lib. 3. cap. 11. nu. 10. & 23
Chriſtus crucifixus eſt, vt nos cum illo crucifigamur, lib. 3. c. 11. nu. 23. 24. & 55
Chriſtus pendens in ligno maledictus dicitur, quia maledictum eſt peccatum, quod ibi pependit, lib. 3. cap. 11. nu. 28. & 29
Chriſtus crucifixus, ſtultitia erat Gentibus, Dei virtus, & ſapientia iuſtis, lib. 3. cap. 11. nu. 30
Chriſti crucifixi claui, ab Helena reperti ſunt, lib. 3. c. 11. num. 49. & 50
Chriſtũ vendunt peccatores dicentes, quid vultis mihi da-

hi dare, &c. lib.3.cap.12.num.4.& 10
Christo porrigunt acetum, qui male viuunt, lib.3.cap. 12.num. 4
Christo maledicunt illi, propter quos nomẽ eius blasphematur, lib.3.c.12.nu.1
Christus modum seruans conuenientissimum in redemptione hominum, is cur malis displicet, lib.3. cap.12.num.8
Christum spuunt, collaphizant, &c. mali Christiani, lib.3.capit.12.num.9.vsque ad 12.& 14.capit.15. num.20
Christum contemnunt Christiani eligentes quæ ille respuit, lib.3.c.12.nu.11.13
Christum irridentmali,& seuere puniuntur, lib.3.cap. 12.num.14
Christum persequitur, qui Ecclesiam persequitur, lib. 3.c.12.num.15.cap.15 nu.20.& 21
Christi resurrectio quæ bona mundo dedit, & quid in ea sit considerandum, libro tertio, capit. 13. per totum.
Christus resurgens a mortuis, vocat sponsam vt surgat hieme transacta, lib.3.c.13.nu 1
Christus resurrexit tantum illis, qui in nouitate vitæ ambulant, lib.3.c.13.nu.1.& 32
In Christi resurrectione consillum omne Iudæorum dissipatum est, lib.3.c.13.nu. 2
Christus resurgens vicit mortem, lib.3.cap.13.num.3. 28.& 29
Christi resurrectionem celebrantes, in pristina relabuntur mala, libro 3. capit. 13. numero 5.30. vsque ad 32
Christi resuscirati fidem vt tolleret dæmon, idolum posuit in sepulchro eius, lib.3.c.13.nu.12
Christi, & mysteriorum, quæ gessit in terra, vt fidem aboleret dæmon, idolis polluit loca sancta, lib.3.cap. 13.num.12
Christi resurrectionem prænuntiarunt Scripturæ, libro 3. capit. 13. num. 13.15.17. vsque ad 19 23.26. vsque ad 28
Christo glorificato, Apostolis gratiæ, spirituales collatæ sunt, lib.3.c.13.nu.14
Christus surrexit diluculo, vt prædixerunt Scripturæ, lib.3.c.13.nu. 14.26
Christo resuscitato, Apostoli lætificati sunt, lib.3. cap. 13.num.15
Christus lignum aridum in passione, refloruit in resurrectione, lib.3.cap.13.nu. 17
Christi resurrectio in figura vitulę rufæ significata, lib. 3 cap. 13.nu. 9
Christus resurgens frequentius apparuit discipulis, quàm Euangelistæ referant, lib. 3. capit. 13. num. 20. & 21
Christum nõ nouimus secundum carnem, ait Paulus, quia iam eum credimus resuscitatum, libro 3 capit. 13.num. 22
Christus dormiens in passione, surrexit in resurrectione, vt surgeret arca eius, quæ est Ecclesia, lib. 3. cap.13.num.23
Christi resurrectio, nostræ fuit causa & exemplar, lib. 3.c.13.nu. 23.& 25
Christi resurrectionis tempus, & tempus ante pascha celebrat Ecclesia, in quibus vita præsens sanctorum ostenditur, & futura, libro tertio, capit. 13.num. 24
Christi passio & resurrectio figurata in lucta Iacob, lib.3.c.13.nu. 26
Christus cum baculo transiuit Iordanem moriens, sed ad Patrem redijt cum duabus turmis triumphator, lib.3.c.13.nu. 26
In Christi resurrectione impletum est somnium Ioseph de sole, lunam eum adorantibus, lib.3. capit. 13 num. 27
Christi resurrectio, & ascensio figurata, quando Samson, clausus in Gaza surrexit, & ad montem profectus est, lib.3.cap.13.num.28
Christi resurrectionem dum celebramus, spiritualia exercitia non minuamus, libro tertio, capit. 13. num.32
In Christi apparitionibus, septem dona Spiritus sancti possumus inuenire, lib.3.cap.13 num. 33
Christus myrrha in passione, & botrus cipri, & vinum in resurrectione mihi temperauit, libro 3. cap. 13.num. 34
Christo resurgente, flores apparuerunt in terra nostra, multis credentibus, libro 3.capit. 13 num. 35. & 36
Christi Domini ascensio mirabilis, & homini vtilissima, lib.3.c.14.per totum.
Christus sedens dicitur in cœlo, vt regis potestas ostẽdatur, & stans, vt bonitas significetur intercessoris, lib 3.cap. 4.num.35
Christus in ascensione via aquilæ in cœlo est, quam Salomon ignorauit, lib.3.cap. 4.nu.36
Christus in cœlo non pro omnium peccatis exorat, sed eorum, qui eum expectant, libro 3.capit.14. numero 1.& 22
Christus resurrexit, & in cœlum ascendit, vt synagoga populorum circundet eum libro 3.cap. 14. num. 12.& 27
Christus in dextera Patris dicitur sedere, vt statum æqualitatis & immobilitatem intelligamus, libro 3. cap.14.num.3
Christo eleuato in cœlum, Spiritus sanctus ad nos venit, lib.3.c. 4.nu.4 13.17. 10
Christo ascendente, maxime honorata est humana natura, lib.3.cap.14.num.5. vsque ad 10
Christus in ascensione primitias humanæ naturæ obtulit Patri, lib.3.c.14.num.6.& 7
Christo ascendenti Angeli congratulantur, & homines consolantur, libro 3. capit. 14. numero decimo, 11.& 18
Christi ascendentis vestigia terræ impressa, & alia signa manebant tempore Hyeronimi, libro 3.cap. 14.num.12
Christus est, quo medio Pater egressus est in salutem populi sui, lib.3.c.14.nu.13
Christus in monte oliueti, vbi captus est, & orauit, ascendit, vt hanc viam monstraret, lib.3.cap.14.nu. 14.& 15
Christo coascendit homo ascendens ab inferioribus ad se, secundo ad cor altum, tertio ad Deum, lib. 3. cap.14 nu. 16
In Christi ascensione mire lætati sunt Apostoli, lib.3. cap.14 nu.18
Christus in Ascensione captiuam duxit captiuitatem, idest, mortem, idest, homines, libro 3 capit. 14. num.19
Christo coascendit, qui cor habet in cœlo, & peccata relinquit, libro 3. capit. 14. numero 20. 21. 30. & 31
Christus in cœlo aduocatus iusto, iniustas non suscipiens causas lib.3.c.14.nu.22
Christus quibusdam nondum surrexit, alijs surrexit, sed nondum ascendit, lib.3.c.14.num.23
Christus in mundo purgauit hominum intellectus, misitque Spiritum sanctum, vt purgaret affectus, libro tertio, capitulo decimoquarto, numero 24. vsque ad 28
Christi ascensionem perperam ille celebrat, cuius conuersatio est in terra, lib.3.c.14.nu.29
Christus ascendens in cœlum, spem nobis reliquit, quia abijt parare nobis locum, libro tertio, capit. 14.num.29
Christum patientem, surgentem, & ascendentem sequi debet homo, libro tertio, capit. 14. numero 31.& 32

Christus germen est Domini in magnificentia, & fructus terræ sublimis, lib. 3. c. 14. nu. 30
Christi ascensu in cœlum, commertium inijt terra cum cœlo, cum terra ascendit, & Spiritus sanctus descendit, lib. 3. cap. 14. num. 33
Christi imago non est, qui illi similis non efficitur in vita, lib. 3. c. 16. nu. 3
Christus omnia terrena bona contempsit, & mala sustinuit, ne in illis felicitas crederetur, aut in istis infelicitas timeretur, libro tertio, capitu 16. numero 11
Christus caput est, quod in omnibus sequi debent membra, lib. 3. c. 16. nu. 15
Christus sponsus animæ, ex qua filios generat virtutes, lib. 3 cap. 21. num. 4. vsque ad 6. 11. 12. 15. 29. & 21
Christi misericordia ingens, qua nostra delicta sua vocauit, lib. 4. c. 7. nu. 22
Christus sponsus dicitur, & agnus, vt amorem suum nobis ostendat, lib. 4. c. 7. nu. 27
Christus pater dicitur misericordiarum, quia duplicē venit auferre miseriam animę & corporis, lib. 4. c. 9. num. 14
Christi misericordia ostenditur, cum vnctus venit ad nos, lib. 4. c. 7. num. 5. c. 9. num. 15
Christus apis, mel afferens & aculeum, lib. 4. cap. 11. num. 31
Christi duplex aduentus, duo sunt brachia inter quæ dormit sponsa, lib. 4 c. 11. nu. 32
Christus iustus & misericors significatus in caprea hinnuloq; ceruorum, lib. 4. c. 11. num. 36
Christo gratiæ aguntur insufficientes, eo quod tantus cum esset, homo factus est, lib. 4. cap. 15. numero 22
Christus quærendus in cœlo, non in tumulo, aut stabulo, lib. 4. c. 16. num. 10
Christi oculi diuinum quid spirabant, lib. 4. cap. 26. num. 1. & 2
Christus non oculis corporeis, sed intus respexit Petrum, & fleuit amare, lib. 4. c. 26. num. 6
Christus tripliciter tentatus in deserto, triplicem tentationem Adæ voluit sanare, lib. 4 cap. 31. numero 7
Christus frumentum est electorum, & vinum germinans virgines, lib. 5. c. 1. nu. 22
Christus hostia pro peccato est, & idem ipse sacerdos peccata populi comedens, lib. 6. c. 2. nu. 3
Christum esse Deum eleganter ostendit Chrysostomus, lib. 6. c. 4. nu. 8. vsque ad 16
Christus amore Ecclesię vxoris suæ, parentes reliquit, lib. 6. c. 8. nu. 12
Christi lachrymæ damnarunt inclementiam hominum, qui aliena mala non dolent, lib. 7. cap. primo, num. 10
Christus in futuro visionæ suæ diuinitatis electos illustrat, modo corpore & sanguine suo, libro septimo, cap 3. num. 4
Christus cohabitans animæ, facit vt homo habeat societatis emolumentum, lib. 7. c. 8. num. 20
Christus dæmones traducens, de illis triumphauit, vt sanctificatio ad nos transiret, lib. 7. cap. 9. nu. 1
Christus solus iustificatus est in conspectu Patris, ceteris dicitur; Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens, lib. 8. cap. 5. nu. 1
Christus non tantum in primo aduentu, sed & in secundo similis Aaron stabit inter mortuos & viuentes, lib. 9. c. 9. nu. 1
Christus gladius bis acutus, non vibratus in primo aduentu, sed in secundo, libro nono, capit. 9. num. 53
Christus aduentus primus, itinera nostra dixerit, secundus terror erit nocturnus, libro capit. nono, num. 59
Christus, qui in primo aduentu siluit, in secundo ve parturiens loquetur, libro nono, capit. nono, numero 62
Christus in secundo aduētu nobilis veniet cum senatoribus terræ, lib. 9. cap. 9. nu. 68
Christi primus aduentus stillæ paruæ comparatur, secundus tonitruo, libro nono, capit. 9. numero 70. & 71
Christi secundum aduentum desiderat sponsa, sed optat mansuetum, lib. 9. c. 9. nu. 74
Christus rex regum, quia rex est iustorum, qui dicuntur reges, lib. 9. c. 13. nu. 6
Christi vulnera sunt, in quibus vetus homo deponendus est, lib. 9. c. 17. nu. 18
Christus butyrum, & mel comedit, scilicet opera & sermones nostros suaues; sed mali illi porrigunt fel. lib. 9. cap. 23. nu. 6
Christus virtutibus sanctorum coronatur, lib. 9. capit. 23. nu. 14
Christus gloria Dei dicitur, libro 11. capit. 6. numero 23
Christus flos candidus & rubicundus, electus ex millibus, lib. 11. c. 6. nu. 40
Christus in circumcisione, & morte se obtulit pro nobis, vt nos totos illi offeramus, lib. 11. capit. 6. num. 57
Christus restaurauit damna primi viri, lib. 11. cap. 6. num. 64
Christus dilectus est, qui pascitur inter lilia, scilicet Mariam, & Ioseph, libro 11. capitulo 6. numero 103
Christi resurrectionem vehementer optabat Maria, lib. 11. c. 6. nu. 103
Christus incarnādo venit in hortum suum, moriendo messuit myrrham, resurgendo comedit fauum, ascendendo bibit vinum cum lacte, libro 11. cap. 6. num. 112
Christum, manna optime figurauit, lib. 11. capit. 6. num. 121
Christus resurgens, Mariæ primum apparuit, cui congratulandum est, libro 11. capit. 6. num. 122. & 123
Christum patientem secutæ sunt fœminæ, viris fugientibus, lib. 11. c. 11. nu. 27
Christum sequi, est carnales concupiscentias mortificare, sequitur autem Adam, qui eas amat, lib. 11. cap. 13. nu. 1
Christus oriens vocatur, quia in diebus eius orta est iustitia, lib. 12. c. 2. nu. 11
Christus in hominis conuersione vsque ad glorificationem, dicitur admirabilis consiliarius, &c. lib. 12. c. 2. nu. 20
Christo omnes subijciūtur, boni & mali, oues, & boues, lib. 12. c. 2. nu. 21
Christus petra est, in qua nos vt aquilæ iuuenescimus, lib. 12. c. 3. nu. 25. & 26
Christus petræ refugium est & sanctis & peccatoribus, lib. 12. c. 3. nu. 27
Christus cęlestis, in terris visus est, vt cęlestes quamplures faceret, lib. 12. cap. 3. num. 36. & 37
Christus solus a matre coronatus est, quia solus cum ordinatis affectionibus processit ex vtero, li. 14. cap. 2. num. 10
Christus pax credentium est, vnde qui sine pace est, Christum non habet, lib. 14. c. 5. num. 15
Christus petra est, in qua anima tuta consistit, lib. 14. c. 22. num. 6
Christi passio cum plangitur, & celebratus a Christianis, etiam a licitis abstineant, libro 14. capit. 22. num. 27
Christus nimis optat habere quos saluet, lib. 14. cap. 23. num. 5
Christus spem nobis resurrectionis cum resurrexit dedit,

dedit,lib.15,cap. 8.num.2. & 12
Christo patiente terra mota est, quæ vndecim vrbes in Thracia subuertit, sicut alio terremotu centum ciuitates Libiæ corruerunt, libro 16. capit. 4. numero 27
Christi incarnationem desiderans, flebat Ezechias, cũ videret se absque liberis decedere, lib. 16. capit. 4. num. 29
Christus dicitur pati, quando nos patimur, sicut & nos patimur, cum ille patitur, libro 10. capit. 4. num. 31
Christus septem donis Spiritus sancti plenus, abstulit opprobrium septem mulierum. Isaiæ. 4. lib. 16. cap. 12. num. 2
Christus in cœlo positus, statim poposcit a Patre, vt mitteret Spiritum sanctum, libro 16. capit. 12. num. 19. & 64
Christus accepit figmentum nostrum, & dedit nobis spiritum suum, lib. 16. cap. 12. nu. 26
Christus in resurrectione dedit Spiritum sanctum discipulis, sed copiosius post ascensionem, lib. 6. cap. 12. nu. 27. 28. & 43
Christus nubes magnã, quam Ezechiel capit. primo, vidit venientem ab Aquilone, libro 16. capit. 12. numero 30
Christo conuenienter apparuit Spiritus sanctus in specie columbæ, lib. 16. cap. 12. num. 58
Christo datus est spiritus timoris, vt patrem reuereretur, & pietatis, vt compateretur homini, lib. 16 cap. 12. num. 60
Christus spiritu timoris, pietatis & scientiæ, reparauit tria mala quæ fuere in peccato Adæ, lib. 16. cap. 12. num. 60
Christus septem donis Spiritus sancti nos liberauit a malis, lib. 16 c. 12. nu. 60
Christus a nobis recipiebat mala, vt nos ab illo acciperemus bona, lib. 17 c. 4. nu 17
Christus tentatus est, vt in tentationibus essemus stabiles, & victores, lib. 17. cap. 4. num. 17
Christum noluerunt Romani inter Deos suos numerare, quia absq; decreto senatus adoratus est in mundo, lib. 16. cap. 6. num. 5. & 6
Christus post mortem subdidit sibi mundum, quod principes Romanorum in Deos relati facere nequiuerunt, lib. 17. c. 6. nu. 5. & 6
Christi potentia ingens, qua discipulos post ipsorum mortem, immo horum sepulchra effecit clarissima, quod Romani principes non potuerunt, lib. 17. cap. 6. num. 6
Christi incarnatio, lac & mel dedit, vt lacte miraculorum, & mele doctrinæ nutriretur homo, libro 18. cap. 3. num. 5
Christi aduentus ad iudicium incertus est, vt omnes generationes saluentur, lib. 18. c. 5. num. 1
Christus omnes beatitudines quas docuit in Euangelio, suo firmauit exemplo, lib. 18. capit. 7. num. 1. 2. & 15
Christus non solis verbis, sed & exemplis docebat, lib. 18. c. 7. nu. 2
Christus rex est & pastor, via, & porta, lib. 18. capit. 9. num. 8
Christi mors ostendenda est in nobis; primo mortificatione membrorum renunciando sæculo, & vitijs carnis; secundo, cum iam resurgimus, & in nouitate vitæ ambulamus, libro decimooctauo, capit. 10 num. 8
Christi sanguine expiari debet homo & mundari, vt sic sanctificetur domus & altare, libro 18. capit. 10. num. 20
Christus in medio ingredientium & egrediẽtium est, quia testis est omnium quæ gerimus, libro 18. cap. 10. num. 21
Christus Maria & Ioseph erant in diuersorio, vt docerent sobrie, iuste, & pie viuendum, libro 18. cap. 10. num. 29
Christus tres montes ascendit, ut sciret homo, quo tẽderet, qua iret, & vt perueniendi bonam obtineat voluntatem, lib. 18. c. 10. nu. 30
Christus satiauit eos qui triduo illum sunt secuti, prima die timoris, secunda pietatis, tertia rationis, lib. 18. cap. 10. nu. 31
Christus spõsus & magister est, a quo sponsa postulat se trahi, lib. 18. c. 13. nu. 9
Christus, quem liberat de hoc mundo, perdit salutari perditione, lib. 18. cap. 15. nu. 4
Christo regnante in nobis, terra cessat a bellis carnalium desideriorum, lib. 18. cap. 15. nu. 6
Christus petit a nobis locum quem ædificet, & in quo habitet, cum iusti fuerimus, libro 18. capit. 15. num. 7
Christum qui sequitur, tanto amplius a laboribus liberatur, quanto amplius sequitur, libro 18. capit. 15. num. 9
Christo similis iustus qui semper nascitur a Deo, qui Pater eius est, libro 18. capit. 15. num. 10
Christum nemo potest sequi, nisi qui se negarit, priorem vitam relinquendo, lib. 18. c. 15. nu. 11
Christus in iudicio dicitur malos nõ cognoscere, quia signa & imaginem suam in eis non reperiret, lib. 18. cap. 15. nu. 26
Christi aduentum ad iudicium expectant iusti, lib. 18. cap. 15. nu. 26
Christus maledixit ficulneæ, vt ostenderet, quod esurit in homine fructus bonorum operum, lib. 18. cap. 15. num. 28
Christo vero soli, appropinquantes homines, lucent in parte interiori, in exteriori vero, cum ab eo recedunt, lib. 18. cap. 15. nu. 30. & 31
Christus perfectæ obedientiæ nobis fuit forma, lib. 18. c. 17. nu. 11
Christi aduentum ad iudicium propinquum expedit considerare, lib. 2. c. 3. nu. 13. & 14
Christi aduentum ad iudicium considerare tardum, multorum malorum est origo, lib. 2. capit. 3. num. 13. & 14
Christi aduentum celebrat Ecclesia consecratum animarum saluti, lib. 3. c. 1. nu. 55
Cibus moderate sumendus est, vt vacemus Deo, & luxuriam frenemus, lib. 1. cap. 1. num. 1. 42. & 56. lib. 7. cap. 2. num. 5. vsque ad 8
Cibus iustorum, virtutes sunt, peccata autem cibus malorum, lib. 4. c. 28. nu. 17
Verbo Abstinentia.
Ciues ciuitatis Hierusalem, omnes affectus animæ purgatos habent, libro tertio, capit. 17. numero 3. & 4
Ciues ciuitatis Babylonis, prauos affectus in se habẽt, lib. 3. c. 17. nu. 4
Ciues vtriusque ciuitatis differunt inter se in multis, libro 3. capit. 17. numero 6. 10. 11. 13. 15. vsque ad 22
Ciues vtriusque ciuitatis carent pace, quia mali nolunt eam, lib. 3. c. 17. nu. 8. & 9
Ciuitas superna Hierusalem auro & vino comparatur, lib 1. c. 25. nu. 10
Ciuitas dicitur Domini, anima nostra, vtpote ab ipso ædificata, lib. 2. c. 7. nu. 8
Ciuitates duæ sunt in mundo, variæ in exordio, progressu, & fine, lib. 3. cap. 7. per totum.
Ciuitatem sanctorum Deus fundauit multis bonis ornatam, lib. 3. c. 17. nu. 1. & 20
Ciuitates duas, constituunt amores duo, libro 3. c. 17. num. 5
Ciuitas terrena hic habet bonum suum, contra se plerumque diuisa, vt terrenam habeat pacem, lib. 3. cap. 17. nu. 7. vsque ad 11. 13. 18. & 19

Ciuitas terrena Babylon dicta, cum diuiſę ſunt linguę, lib. 3. c. 17. nu. 12
Ciuitatum duo reges, Chriſtus, & diabolus, lib. 3. cap. 17. num. 13
Ciuitati regis cohærent latera aquilonis, cum homines mali conuertuntur, lib. 3. c. 17. num. 14. & 16
Ciuitates duæ commixtæ ſunt modo, in fine autem ſe parabuntur, lib. 3. cap. 17 num. 15. vſque ad 17. lib. 5. cap. 3. nu. 10
Ciuitas impiorum, beſtia eſt quam Ioannes vidit Apocalypſi. 20. lib. 12. c. 4. nu. 15
Circumciſionem præcipiens Deus Abrahæ, carnem mortificandam docuit, lib. 3. cap. 1. nu. 1
Circumcidit Ieſus eos, qui vitijs carent, obducitur autem cicatrix, cum iam noua inſtituta abſque difficultate complemus, lib. 14. c. 14. nu. 1
Clamare dicitur, qui magna, & cęleſtia deſiderat, qui autem temporalia, parua vtitur voce, lib. 4. capit. 16. nu. 1. 9. & 10
Clerici luxuriæ dediti taxantur, lib. 1. capit. 4. num. 5. vſque ad 7
Clerici a contubernio, litteris, & munuſculis mulierũ maxime abſtineant, lib. 3. c. 3. num. 9
Clerici, vocantur eccleſiaſtici, quia de ſorte ſunt Domini, vel quia Dominus eſt eorum ſors, & pars, lib. 16. cap. 1. num. 19. 24. 27. & 36
Clericus etiam exorciſta, melior eſſe debet omnibus ſæcularibus, lib. 16. c. 2. nu. 8
Verbo Sacerdos.
Cogitationes malæ in exordio frenandæ, lib. 1. cap. 22. num. 20. & 22. lib. 2. c. 7. num. 35. cap. 8. num. 7. lib. 3. capit. 18. num. 7. vſque ad 10. 18. vſque ad 21. capit. 21. num. 6
Cogitationes malæ, vanæ, ac nimiæ curæ frenandæ ſunt maxime in initijs, libro tertio, capit. 18. per totum.
Cogitationes futiles niſi excludat homo a ſe, veritatis cognitioni, & virtuti vacare perfecte non poteſt lib. 3. capit. 18. num. 2. 5. 6. vſque ad 10. 13. 15. 16. & 18. capit. 27 num. 8. 9. & 13. libro 4. cap. 2. nu. 7. 8. & 12
Cogitationibus fœdis in deſperationem mergere nititur dæmon rudes animas, lib. 3. c. 18. nu. 2. & 3
Cogitationes, quæ inuito animo ſuggeruntur, parum nocent, lib. 3. c. 18. nu. 8. & 9
Cogitationes malę cum excluduntur ab anima, diſperduntur de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem, lib. 3. cap 18. num. 10
Cogitationes malæ ſi aſcenderint in cor, opere ne cõpleantur curandum eſt libro 3. cap. 18. num. 12. cap. 27. num. 1
Cogitationes ocioſæ reſecandæ ſunt, ne in turpes degenerent, lib. 3. c. 18. nu. 20
Cogitationes ocioſæ, & non pertinentes ad neceſſitatem naturæ, & fœdæ excludendæ ſunt cito, etſi difficulter id fiat, lib. 3. cap. 18. nu. 18. vſque ad 20. cap. 27. num. 1
Cogitationes intra nos nutritę, ad modum vĺperæ nos occidunt, vnde cor ſeruandum eſt, lib. 3. cap. 18. nu. 21. c. 27. nu. 8. vſque ad 10. lib. 4. c. 2. num. 12
Cogitationes terrenæ animam replent ſordibus, ne fluant aquæ, lib. 3. c. 24. nu. 1. c. 27. num. 5
Cogitationes futiles frenandæ ſunt, dum cogitamus Deum eas inſpicientem, lib. 4. cap. 13. nu. 1. vſque ad 6. 9. 11. & 12
Cogitationum, tanta varietas hinc oritur quòd Deum præſentem homo non cogitat, lib. 4. cap. 13. num. 2. 4. 5. & 9
Cogitationes tumultuoſas compeſcens, familiam multam habet, lib. 9. c. 3. nu. 15
Cogitationes & curas nimias moderantur iuſti, mali non ita lib. 9. c. 23. nu. 16
Cogitationes futiles reuocantur, ſi homo ſeorſum ſi ab his, qui communem agunt vitam, lib. 11. capit. 12. num. 5
Cogitationum tentationibus areſcit homo, lib. 14. cap. 8. num. 36
Cognoſcere Deum perfecte non valet homo, dum viuit, lib. 3. c. 4. nu. 13. & 16. c. 5. num. 19
Cognitio ſui, & miſeriarum ſæculi mira eſt in iuſtis, lib 3. c. 4. nu. 20. cap. 19. num 3. 10. 11. 20. 21. 25. 26. 30. & 31
Cognitio ſui, & miſeriarum ſæculi non eſt in peccatoribus in magnum illorum malum, libro 3. capit. 4 num. 20. capit. 19. num. 4. 15. vſque ad 17. 19. 22. & 25
Cognitio propria, & propriæ miſeriæ mirabilis eſt in viris ſanctis, & vtilis, qua qui carent, in multa veniunt damna, lib. 3. capit. 19. per totum, capit. 23. num. 19
Cognitio propria in hoc conſiſtit, vt homo ſciat a Deo habere bona, & mala a ſe, libro 3. cap. 19. num. 1. 2. 4. 10. 11. 13. vſque ad 18. 20. 21. 23. 30. & 31
Cognoſcere ſe debet homo, videns quæ agenda ſunt, quæ cauenda, lib. 3. cap. 19. num. 2. & 3
Cognitionem ſui negligere, ingens eſt animæ periculum, lib. 3. c. 19. nu. 2. & 16
Cognitioni propriæ (etſi vtiliſſima illa ſit) pauci inuigilant, lib. 3. c. 19. nu. 5. & 16
Cognitionem propriam ille conſequetur, qui aſſidue cogitauerit hominem de luto conditum, lib. 3. cap. 19. num. 6. 7. 9. 13. 16. 31. vſque ad 33. capit. 23. num. 19
Cognitio propria aptiſſima eſt ad impetrandam diuinam miſericordiam, lib. 3. cap. 19. num. 11. 12. 15. 19. vſque ad 23
Cognitio propria præſtat cognitioni omnium rerum naturalium, lib. 3. c. 19. nu. 12. 13. 40. & 42
Cognitio propriæ cæcitatis illuminat animam; qui autem ſe videre credunt, cæci ſunt, lib. 3. c. 19. nu. 22. 33. 35. & 36
Cognoſcens ſe, ne malæ cogitationes fluant, teſta faniem radit, lib. 3. c. 19. nu. 24
Cognoſcens ſeipſum in ſterquilinio cum Iob ſedet, lib. 3. c. 19. nu. 25
Cognoſcit homo vtilitatem ſuam, cum Dei perfectiones conſiderat, libro 3. cap. 19. num. 27. & 28. capit. 20. num. 1. 2. 4. vſque ad 6. 9. vſque ad 11. 13. 20. 21. 23. & 25
Cognoſcens ſe, quanto vilior eſt in oculis ſuis, pretioſior eſt in oculis Dei, lib. 3. cap. 19. num. 29. capit. 20. num. 2
Cognitioni propriæ inuigilans, exemplo Iſaac puteos fodit, lib. 3. cap. 19 num. 32. c. 24. nu. 1
Cognoſcere ſe, & cognoſcere Deum, tota hominis perfectio eſt, lib. 3. capit. 19. num. 34. vſque ad 39. & 42
Cognoſcere ſeipſum eſt primum in vtilitate, & ordine, lib. 3. c. 19. num. 35. & 36
Cognitio & contemplatio diuinarum perfectionum, radix eſt amoris ipſius, multorumque bonorum, lib. 3. c. 20. per totum.
Cognitio diuinarum perfectionum quanto fuerit maior in anima, eam ad maiora leuat bona, libro 3. capit. 20. num. 3. 8. 12. vſque ad 19. 22. vſque ad 24. & 26
Cognitio Dei in anima, ſi perfecta fuerit, facit vt homo ſæculo moriatur, lib. 3. cap. 20. nu. 14. vſque ad 17. & 23
Cognitio Dei in anima, iuuat multum vt diligatur ille, lib. 3. c. 20. num. 15. vſque ad 17. & 20
Cognitio Dei exhilarat animam, & ad recte operandum ducit, lib. 3. c. 20. nu. 18. 19 23. 24. 26
Cognitio bonorum quibus carent, eſt in iuſtis, non autem in peccatoribus, lib. 4. c. 28. nu. 21. & 22
Vt cognoſcat ſe homo, quandoque oculos a Deo debet

ber auertere lib.11 c.6.nu. 117
Cognitio propriæ miseriæ, maxime præparat hominẽ ad gratiam,lib. 17.c.3.num 31
Conceptus,& partus in bonam & in malam partem acipitur in sacra Scriptura , lib. 3. cap. 21. per totum.
Concipiunt, & statim pariunt viri perfecti operantes , alij concipiunt & numquam pariunt fidei verbum per bona opera , lib.3.cap.21.num. 2.3. 7. 11. & 12
Concordia fidelium in hoc significatur, dum malo grano comparantur,lib.14.c.5.nu.7
Concordia firmati , aduersarium pertimescere nõ debent,discordia autem separatos, statim inuadit dæmon,lib.14.c.5.num.9
Concordiæ bona declarauit Deus,cum de creatione secundæ diei loquens, non dixit , quod esset bonus , lib.14.c.5.num.10
Concordia est inter bruta eiusdem speciei, in hominibus autem millæ sunt inimicitiæ , lib. 14. c. 5. num. 17.& 19
Concordiæ propagandæ gratia , omnes homines ab vno sunt parente,lib. 14.c.5.num.17
Concordia innumera parit bona , lib. 14. cap. 5. num. 24.& 28
Concordia & vnitas sanctorum alia est quæ iustificat, alia,quæ glorificat,lib.14.c.5.num.33
Verbo Charitas,Pax, Amor proximi.
Confessio,aut peccatorum aut laudis,in ore sit semper lib.2 c.13.nu 12.& 13
Confessio sacramentalis multa habet bona,quam erubescere non expedit , sed confessorem peritum eligere,lib 3.c.22.per totum.
Confitenda sunt peccata , vt eorum remissionem mereamur accipere , & ne diabolus nos accuset , lib. 3. c.22.nu.1.3. vsque ad 10.13. vsque ad 15.18. vsque ad 23.33.& 34 c.25.num.10
Confitenda sunt peccata sic, vt nullo modo excusentur,lib.3.c.22.nu.2.& 28
Confessio peccatorum obumbratæ fuit in lege veteri , lib.3.c.22.num.1.& 2.
Confessio non differenda,lib.3. c.23.nu.19
Confessio quas conditiones habere debet,vt probetur Deo lib.3.c.2 .nu.30.vsque ad 32
Confessione vomens peccatum releuatur peccator ægrotus,lib.3.c.22.num.4.13.& 19
Confessor eligendus eruditus,& misericors lib. 3.cap. 22.nu.4.16.25.& 31
Confessio sit frequens, vt per illam damna peccatorũ reparentur,lib.3.cap.22. num. 7. 12. 14. 21. 22. 33. & 34
Confessio vitanda non est propter erubescentiam, sed peccatum,lib.3.c. 2.num.7.vsque ad 10. 13. 16. 27. vsque ad 29.& 32
Confitenda , & memoranda sunt peccata, vt Deus illa obliuiscatur,lib.3.c.22.nu.9
Confessionem iussit Deus , ne peccatores puniret , lib. 3.cap. 2.num.10.11. 13. 18.& 19
Confiteri nolle peccata, peius est quam peccasse , lib. 3.c.22.nu.10.& 11
Confessio,& pœnitentia resina est Galaad,manu facerdotum imposita, vt sanetur homo,lib.3. cap. 22. num.12
Confessionis iudicium sedes est , quam Ioannes vidit in Apocalypsi,lib.3.c 22.num.17
Confessio sacramentalis non est similis illi, quam a reo extorquet iudex,vt puniat,lib.3.cap.22.numer.18. & 19
Confessio pulchram reddit animam , dicente Deo: Confessio , & pulchritudo , &c. lib.3.cap.22.numero 22.& 24
Confessione intrat homo portas Domini, ingressurus postea atria cœli in hymnis,lib.3.c.21.nu. 23
Confessor quomodo semper ignoscere debet vere pœnitenti,lib.3.c.12.nu.26
Confessionem impediunt pudor,& timor, & spes , & desperatio,lib 3.c.22.nu.29
Confessus,& pœnitentiam agens Iudas , est laudatus a fratribus,cuius manus sunt in ceruicibus inimicorum,lib.14.cap.21.num.1
Confessionis mœror pœnitentem humilier , vt sacerdotis reconciliatio latificet,lib.14.c.21.nu.40
Confitenda peccata , & flenda , vt exultemus in æternum,lib.14.c.21.nu.43
Confitens homo iustificatur,& tunc audit; Confessio, & magnificentia opus eius,lib.14.c.21.nu.53
Confitenda sunt peccata omnia , & patefacienda , vt a Deo remittantur lib.14.c.22.num.28
Confessioni,& pœnitentiæ, templum locus est aptus, in quo sacerdotes clamant ad Deum pro populo , lib.14.c.23.num.13
Verbo Pœnitentia.
Conscientia examinanda frequenter, & de bono consideratione,lib.3.c.23.per totum.
Conscientia vesperi examinanda,vt pro bonis gratias Deo agamus,& malorum pœniteamus , lib. 3. c.23. nu.3.5.vsque ad 8.11.12.19.& 20
Conscientia examinanda per singulos dies,lib.3.c.23. nu.8.vsque ad 12
Conscientia viri iusti secura est , & pacata , peccatoris autem accusans,& turbata,lib 3.c.24. per totum.
Cõscientia iudex est incorruptus semper peccatorem accusans,lib.3.c.24.num.3 vsque ad 6. 12.& 19.lib. 4.cap.13.num.23.lib.11.cap.14.num.5.lib.14 cap. 6.num.5
Conscientia tortor est peccatoris perpetuus lib.3.cap. 24.num.5.7.vsque ad 9.12.& 17.lib.14.c.6.nu.5
Conscientiæ puritas gaudium spirituale parit, & magnum,lib.3.c.24.nu.11.13.17.& 18
Conscientia pura lignum est vitæ , thalamus Dei , lectus sponsi,lib.3.c.24 nu.11.14.17.& 18
Conscientia pacata,& pura rara auis in terra , lib.3. c. 24.num.15
Conscientia bona , sed non pacata est in viris imperfectis,lib.3.c.24.nu.15.& 16
In Conscientiæ securitate beatitudo huius vitæ consistit,lib.3.c.24.num.18
Conscientia bona lætificat nimis iustos, mala autẽ cruciat malos,lib.18.c.18.num.7
Considerationis bonum ingens est,vt viram per singulos dies subtiliter discutiamus,lib.3.cap. 22. nu. 13. vsque ad 17.lib.1.c.22.num.10.18.19 21.& 22.cap. 25 num.15
Considerare debet homo primordia, media,& nouissima sua,lib.3.c.23.nu.6.17.& 19 c.25.nu. 15
Considerationi tempus signandum est,lib. 3. cap. 23. num.18.c.25.num.15
Considerare prius quæ facienda sunt , expedientissimum est,lib.3.c.23. nu.21
Consideratio diuinæ legis multum iuuat ad tolleranda aduersa,lib.3.c.23.nu.22
Consilia in audientium arbitrio ponit Deus,lib. 11. c. 1.num.2.vsque ad 5
Consilia a viris probis requirenda sunt , non ab alijs , lib.11 c.5.nu.9. & 11
Contemplatio in hac vita dicitur cibus , in futura potus , in vltima resurrectione ebrietas lib. 7. cap. 3. num 16
Contemplari Dei sapientiam non possunt, qui in oculis suis sapientes sunt,lib 8.c.7.nu.16
Continentiæ opus est opera carnis mortificare , lib.3. c 1.nu 30.32.33.36.& 45
Contritio,& compunctio,vnde oriantur , & de earum effectibus,& bonis,lib.3.c.25.per totum.
Verbo pœnitentia.
Cor humanum , quod mare feruens est , qua ratione mode-

moderandum est,ne nos obruat,lib.1.c.7 num. 8.& 9.lib.3.c 17.num.15.vsque ad 21.c.27.num. 1.2.4.5. 7.vsque ad 10.& 12.lib.4.c.2.nu.7. & 8
Cordi fluctuanti terminum ponere, Dei donum est, lib.1.c.7.nu.9.lib 3.c. 7.nu.1.8. vsque ad 11
Cor ad Deum leuandum est,vt dulcescat,lib.2. c.3. nu, 15.& 16
a Corde terrena desideria expellenda sunt,lib.2.cap.3. nu.16.19.& 20
Cor tranquillum habere potest homo, si inter nos animi tumultus compescuerit, lib 3.cap.18,nu.4. lib.4. c.2.num.12
Cor in manu Dei est, quando extrinsecus non vagatur,lib.3.c.18.num.11
Cor tradi malis desiderijs impium est, non autem illa habere,& dimicare viriliter,vt excludantur, lib.3.c. 18.nu.14 c.27.nu.1.& 10
Corda terrena dæmon possidet, lib. 4. cap. 34.numero 1
Cor derelinquit nos, quando a cogitationibus malis vincimur,inuenitur autem, cum spiritualia quærimus,lib 3.c.18.num.17.c.27.nu.8.& 9
Cor sic eleuetur in Deum,ne elatio ingrediatur, lib. 3. c.26.num.22
Cor intrant iusti, vt considerent bona, a quo fugiunt mali, lib.3.cap.23.num.9.vsque ad 15.cap.24. num. 1.9.& 10
Cor sanum, & ægrum in bonam,& malam partem accipitur,& quid cordis nomine intelligatur, lib. 3.c. 26.per totum.
Cor nostrum altare est, in quo victimas compunctionis,& amoris offerimus Deo, lib 3.cap. 26. num. 1. 6.& 7
Cor lapideum aufert Deus factus homo, lib.3.cap.26. num.2
Cor lapideum durissimam voluntatem significat, lib. 3.c.26.num.2
Corda & renes scrutatur Deus, videns omnium cogitationes,& delectationes,lib.3.c.26. nu.3
Cor rectum habet,qui non resistit Deo, prauum autē & distortum,qui eius voluntati non consentit, lib. 3.c.26.num.4
Cor vulneratum sagittis mandatorum Dei amore languet,lib.3.c.26 nu.5
Cor nostrum altare est,in quo duo offerenda sunt sacrificias,vnum,vt simus casto corpore, aliud vt simus mundi corde,lib.3.cap 26.nu.6.& 7
Cor nostrum altare est Dei, aut diaboli, lib. 3. cap. 26.num.7
Cor nostrum male sanum est, cum Deum non diligit, bene autem vulneratur, cum amat, lib.3. cap. 26. num. 8.& 9
Cor humanum inconstans est,& varium, cuius custodia multum est necessaria,lib.3.c. 7. per totum, lib. 13.c.11.num.11
Cor sursum feratur,ne putrescat in terra,lib. 3.cap.27. num.3
Cor fugitiuum inueniunt iusti,lib. 3. cap. 27. numero 3.& 6
Corda malorum abysso optime comparantur, lib.3.c. 27.num.4.& 5
Cor iustorum proprium dicitur,impiorum autem alienum,lib.3.c.27.num.6
Cor immaculatum dicitur, quando noxiæ cogitationes frenantur,lib.3.c.27.num.13
Cor durum est,quod signaculum imaginis diuinæ nō recipit,lib.4.c.8.num.1
Cor durum diuino igne emollitur ad amorem, & roboratur ad optionem,lib.6.c.13.nu.18
Cordis humani cogitationes vanat frenare, Dei donū est,lib.13.c.11.nu.12
Cor nostrum terra est, quam debemus inhabitare, & non vltra citraq; discurrere lib.18.c.15.nu.8
Corpus,& spiritus consiliarij sunt animæ, si consilium sequatur corporis, recedunt Angeli, & virtutes, si spiritus, recedunt dæmones, & vitia lib. 3. cap. 1. num.12
Corpus corrumpunt boni subijcientes spiritui,& mali seruientes libidini,lib.3.c.1.nu. 20
Corpora dum castigant electi propter Deum, indui dicuntur byssо & purpura,lib.3.c.1.num.23
In Corpore stigmata Domini portat, qui corpus macerat,& pacienter fert persecutiones, lib. 3. cap. 1. num.25
Corpus regere non potest anima, nisi ipsa regatur a Deo,lib.3.c.1.nu.41
Corpus macerantes,iudicant terram, & cælum fiunt, lib.3.c.1.nu.46
Corpus vestimento comparatur, quod in iustis mundum est, in alijs coinquinatum, lib. 3. cap. 1. num. 48.& 49
Corpus reparandum in futuro,anima in præsenti, vnde corpus nunc animæ debet collaborare,lib. 3.c.1. num.56.vsque ad 58.& 62
Corpus reparari non potest,nisi prius reparetur in anima imago Dei,lib.3.c.1.nu 56.vsque ad 58
Corpore vti debet homo tamquam calceamento ad ministerium,lib.3.c.9.num. 46
Corporis salus ad salutem mentis ordinanda est, non ad vsum peccati,lib.5.c.9.nu.19.& 20
Corporis voluptatibus qui indulget,vt pecus curatur lib.8.c.3.num.15
Corpus nostrum mortificatum peccato facit vt peccatum non regnet in nobis, tūcq; fiunt membra nostra arma iustitiæ,lib.18.c. 13.num.1
Corpori non parcendum docuit Christus, cum iussit homines abnegare se,lib.18.c.15.num.21.& 49
Conuertere se volenti ad Deum, multæ repræsentātur difficultates,lib.5.c.13.nu.12.13.& 14
Conuersionem Augustini, & aliorum peccatorū multa dilatabant,lib 18.c.14.nu.13.& 14
Conuiuia periculis sunt plena,lib.1.c. 1. nu.50
Correctio fraterna omittenda non est, etiamsi semel correctus proximus non emendetur, lib. 1. cap. 16. num.16
Correctio fraterna male recipitur a peccatoribus, lib. 1.c.17.num.2
Correctio fraterna magna cum compassione fiebat a sanctis lib.1.c.4.nu.5.vsque ad 7.c.25.nu.6
Correctio fraterna charitatiue exhibenda est lib.1.c.4. nu 5.vsque ad 7
Corrigentes nos diligere debemus, non adulatores, lib.1.c.3.nu.8.& 15
Corrigendi sunt proximi adhibitis circumstātijs, quo iusti viriliter faciunt lib.3.c.28.per totum, lib. 9 c. 16.num 9
Corrigebant populum prophetæ omni metu abiecto lib.3.c.28.nu.1.12.& 23.c.39.num.10
Corrigendi sunt proximi modeste, ita vt eis non exprobrentur peccata lib.3.cap.28.num.2.5.9. 16. 22. & 24
Corrigendi sunt proximi, quia peccatum vnius in perniciem est reipublicæ lib. 3. cap. 28. numer.3.4. 18. & 19
Corrigens fratrem,illius onus portat, & sic adimplet legem Christi lib.3.c.28.num.6
Correctionem negligens grauiter peccat lib.3.c.28.nu. 6.vsque ad 11.18.19.& 22
Correctio amici melior est quam blanda oscula inimici lib.3.c 28.nu.8.& 17 c 29.nu.5
Correctio fraterna diligenda est ab his qui ea egent lib.3.c.28.nu.8.c.19.nu.1.vsque ad 4 7.13.& 14
Correctio fraterna non prætermittenda lib.3.c.28.nu. 8 vsque ad 10.13.16.20.vsque ad 23.c.29.nu.4
Corrigendus peccator, quia cæcus est, & ebrius lib. 3. c.28.nu.9.& 10

Corre-

Correctionem nullus omittat sub prætextu quod frater non corrigetur lib.3.c.28.nu.10.&20
In corrigendis fratribus, propulsandus est timor a corripiente lib.3. cap. 28. num. 1. 12. 14. 19. & 23. c.29.num.10
a Correctione cessandum, quando probabiliter timetur, ne proximo, peior fiat lib.3.c.28 nu.14
Corrigens alios, prius se ipsum corrigat lib.3.c.28.nu. 15.& 23
Corrigendi fratres, etiamsi ad horam tristentur lib.3. c.28.num.21
Correctio fit cum humilitate & modestia, quando corrigens considerat propriam infirmitatem lib.3. cap. 28.nu.16.22.& 24.lib.9.c.16.num.9
Corrigi volunt sapientes, stulti autem in proprium malum id fugiunt lib.3.c.29.per totum.
Correctionem communiter homines grauiter ferunt lib.3.c.29.num.1.3.8.vsque ad 10
Correctionem odio habent homines, & hac de causa Christus, & prophetæ occisi sunt lib.3.c.29. num.1. 8.vsque ad 10
Correctionem diligunt sapientes, & eos, qui corrigũt eos lib.3.c.29.num.1.6.13.& 14
Correctio, corrigenti & corrects vtilis est, lib. 3.c.29. nu.4.5.& 7
Correctio fraterna, siue ab amico, siue ab inimico exhibeatur, patienter ferenda est lib.3. cap.29.num.5. 6.& 13
Correctionem odit stultus, & malus lib.3.c.29.nu.5. vsque ad 13
Correctionem odiunt mali, & ideo excusant peccata lib.3.c.29.num.11.& 12
Correctio, sit finis est, quo alij impinguantur, lib.3.c. 29.num.13
Corrigendi sunt peccantes, quibus compatiendũ est, & non murmurandum lib.11.c.15.num.2.c.16.nu. 15.c.17.num.1
Crux est, in qua gloriantur, qui gloriam hominũ non quærunt lib.3.c.11.nu.33.&37
In Cruce Christi gloriantur soli illi, qui tollunt eam, & sequuntur Dominum lib.3 c.11.nu.25.c.10.nu. 57.c.11.num.3.13.33.& 42
In Cruce actus homo pro peccatis suis, maledictus dicitur, & non alias lib.3.c.10.num.36
Crux Christi lignum fuit morientis, & cathedra docẽtis lib.3.c.10.nu.53
Crux Christi statera, in qua præponderauit calamitas Domini, peccatis nostris lib.3.c.10.num.76
Crux sedes sponsalis, in qua Christus Ecclesiam sibi associauit lib.3.c.10.nu.8
In Crucẽ merito exauditus latro confitens, quando Apostoli negarunt Christum lib.3.cap.10. num.80. & 81
Crux Christi virgæ, in qua Moyses in Aegypto mira operatus est, recte comparatur lib.3.c.11.num.2.35. 38.& 39.
Crucem Christi, si viderint dæmones in homine, expauescunt, & non alias lib.3.c.1.nu.3.8.& 14
Crux Christi cõparatur virgæ Aaron, quæ germinauit, & fructus dedit lib.3.c.11.num.4.& 35
Cruci Christi inuisibiliter affixus fuit dæmon, lib.3.c. 11.nu.5.6.& 11
Cruci Christi affixus dæmon, non nocet his qui pendent in illa lib.3.c.11.num.6
Cruci Christi affigitur iustus, & mundus, sed differenter lib.3.c.11.num.6.12.42.& 55
Crux Christi dulcia facit diuina mandata, sicut quondam lignum missum in aquas &c.lib.3. cap. 11. nu. 7.& 51
Crucis Christi excellentiæ lib.3 c.11.num.5. vsque ad 9.11.13.vsque ad 22.27.31.32.34 vsque ad 41.52. & 53
In Cruce victus est dæmon, lib.3.c 11.nu.11.& 14
Crux sit in parietibus, frontibus, &c. vt in ea opus redemptionis consideremus lib.3.cap.11 num.13.14. 21.& 22
Crux super omnia diuinam prædicat bonitatem lib.3. c.11.num.20
Crux erubescenda non est, cum in ea gloriandum sit, lib.3.cap.11.num.20.21.33.37.40.& 45.c.12.num. 13.& 14
Crux optime ostendit, quod Christus sit Deus, lib.3. c.11.num.21
Crux, pretiosior lamina quæ olim pendebat in fronte sacerdotis, lib.3.c.11.nu.22
Crucis longitudo, latitudo, sublimitas, & profundum quid sit, lib.3.c.11.num.24.26.& 36
Cruce sua fertur, qui terenis curis a cælestibus retardatur, & non fert illam, vt Deus præcepit, lib.3. cap. 11.num.25
Crux Christi portanda est, lib.3.c.11. num.25.42. vsque ad 44
Crux arca est Noe, & tabula, in qua a diluuio liberamur, lib.3.c.11.nu.27.31.& 32
Crux iam non est pœna, sed gloria, lib.3.c.11.nu.31. 37.& 45
Crux nauis, & arbor illius, vt mare sæculi enauigetur, lib.3.c.11.num.31.32.52.& 53
Crux lignum paradisi ferens fructus duodecim, lib.3. c.11.num.34 lib.5.c.3. num.14
Crux sycomorus, vbi ascendere debet homo, vt videat Christum lib.3.c.11.nu.37
Crucis Christi figura fuere illa in quibus propheræ mirabilia sunt operati, lib.3. cap.11. numero 39. vsque ad 41
Crucis duo sunt genera, vnum quo corporalia moderantur, aliud quo motus animi reguntur, lib.3.cap. 11.num.42
Crucem alij portant patienter, alij libenter, alij ample ctuntur ardenter, lib.3.c.11.num.44
Crucem Christi qua diligentia quæsiuit Helena, lib.3. c.1.num.47. vsque ad 50
Crucis signo muniti fideles, per traditionem accepimus ab Apostolis, lib.5.c.6.num.1
Crux Christi diademate omni gloriosior est lib.6.c.4. num.9.vsque ad 12
In Cruce Christi gloriandum est, & non in alia re, nec in virtute, &c.lib.7.c.6.num.3
Crucem Christi in angaria portat, qui abstinet malo sine lib.8.c.9.num.20.& 30
Crux Christi in iudicio apparebit sole splendidior, in tormentum malorum, lib.9.c.9.num.8
Creaturas insensibiles vocauit in testes Deus quando dedit legem, & easdem vocauit vt præuaricationem legis ostenderet, lib.2.c.10.num.14
Creaturæ, quæ ante peccatum seruiebant homini, postea hostes effectæ sunt, lib.4.c.29.nu.2.& 3
Creaturæ nobis datæ sunt vt libri, ad Deum agnoscendum, vt per quæ homo cecidit, surgat, lib.10.cap.5. num.10
Curas moderantur iusti, vt inquirant pacem & sequantur eam lib.3.c.18.nu.1.15.& 16
Curiositas, qua homo, se prætermisso, de alijs curam habet, multa parit nocumenta lib.16.c.13.nu.50

D

Defunctorum sepulchra ostendunt sæculi vanitatem, lib.2.cap.15.num.51
Erga defunctos varia sunt considerandа, lib.4.cap.1. per totum.
In defunctorum exequijs diem mortis celebramus Christiani lib.4.c.1.num.3.& 4
Defuncti flendi sunt, sed moderate contra feminas immoderate lachrymantes, lib.4.c.1.num.6.vsque ad 8.11.15.vsque ad 17.19.20.22.vsque ad 24.27.vsque

que ad 33.40.41.63.vsque ad 65.69.& 76
Defunctos flentes immoderate acriter taxabant sancti,lib.4.cap.1,num.6.vsque ad 8. 16. 17. 22. vsque ad 24
Defuncti iuuandi,non lachrymis,sed orationibus,&c. lib.4.c.1 num.8. 10.n. 18.41.52.& 53
Defunctos moderate flendos docet Ecclesia, cum eos lampadibus &c. tumulat lib. 4. cap. 1. numero 16. 17.& 34
Defunctis sepeliendis mulieres lamentatrices adducebantur tempore Chrysostomi impie satis,lib.4.cap. 1.num.17
Defunctorum sepulturæ fieri cum planctu magno,dicit Scriptura,vt pompa funeris explicetur, lib. 4. c. 1.num.31
Defunctorum marmorea sepulchra,&c. vilipendenda sunt lib.4.c 1.num.39.vsque ad 41.45.48. & 54
Defuncti iuuandi sunt orationibus propter pœnas terribiles purgatorij lib.4.c.1.nu.42.52.& 53
Defunctorum diuitum sepulchra considerandasunt, vt eorum contemnantur bona,lib.4.cap.1.num. 47. 54.vsque ad 56
Defunctos orationibus non iuuare ingens crudelitas est lib.4.c.1.nu.52.& 53
Defuncti iuuandi sunt, etiamsi dum viuerent crediti sint sancti lib.4.c.1.nu. 53
Defunctos sepellire,& eis compati opus est Deo multum probatum lib.4.c.1.nu. 81
Verbo Mors,& Purgatorium.
Delectationes & cogitationes iustorum sunt in cœlo, lib 3.c.26.num.3
Deliciæ corporales non habitæ desideratur,habitæ fastidium generant:spirituales e contra lib.6.c.1.num. 12 & 13.lib.2.c.2.num 7
Deliciæ corporales multorum malorum sunt origo, lib.7.c.2.nu.4. vsque ad 8
Deliciæ spirituales semper florent,& perseuerant, lib. 7.c.2.num. 4
Desertum,in quo Deus habitat, est anima vitijs carẽs, & corpus mortificans lib.3.c.1.num. 45
Desertum, & solitudo maxime commendatur a sanctis,& quod aliquando spiritualiter accipitur,lib.4. c.2.per totum.
Ad desertum ducit Deus sanctos,vt extra tumultum illis loquatur,lib.4.c.2.num.1. 2. 4. vsque ad 8. & 13. lib.11.c.12.num.7. vsque ad 12
Desertum,& eius habitatio commendatur,lib. 4. cap. 2.num.2.4.vsque ad 8.& 13.lib.21.c.12.num. 7. vsque ad 12.16.17.22.& 25
Desertum non prodest, si solitudo cordis defuerit, in qua qui viuit,etiamsi corpore sit in mundo, in deserto est lib.4.cap.2.numero 9.& 10.lib. 11. cap. 12. num 13
Verbo Mundus.
Desideria iustorum differuntur,vt crescant lib. 2. cap. 3.num. 14
Desideria terrena a corde pellenda sunt,lib.2. c. 3.nu. 16.19.& 20.c.16.num.1.vsque ad 5
Detractio, vide verbo Murmuratio.
Deo maior est cura de homine saluando,quam diabolo de perdendo lib.1.c. 6.num. 17
Dei prouidentia erga homines, & cura salutis eorum lib.1.c.6.num.21.& 22.lib.4.cap.3.num.8 9. 14.24. vsque ad 26
Deus absens, & præsens in bonum electorum vtrumque lib.1.c 7.nu.16
Dei honori curando intentissimi erant sancti lib.1.cap. 8.num.2
Deo, & mundo simul viuere non potest homo lib. 1. c.18.num 3
Deum dulcissimum,amarum reddunt mali lib. 1. cap. 20.nu.4.lib.4.c.8.num.6.c.9.num.5 6.& 9
Deus arma sumit, vt nos ab hostibus tueatur lib 2. c. 9.num.22
Dei protectio optime comparatur scuto lib. 2. cap. 9. num.30
Deus charitatem mittit,vt hominem tentatum liberet lib.2.c.9.num.34
Deus peccatores patienter fert, vnde boni pœnitent, & mali obdurantur culpa sua,lib.2.c.10.num.26.vsque ad 28.c.11.num.8 vsque ad 10. 26. & 28. lib. 4. c.8.per totum c.18 nu. 3.& 14
Deus pronior ad miserendum, quam ad puniendum lib.2.c.11.num. 1.4. vsque ad 9. 19. vsque ad 21. 25. & 26.c 14.num.2.lib.4.c.6.num.9.& 16. c. 7. num. 3. 4.6.9. num. 1.vsque ad 4. 10.13.vsque ad 18. cap. 11. num.9
Deus prosperis,& aduersis homines ad se trahit lib.2. c.11.num.3.10.12.vsque ad 24.26.29 30.33.vsque ad 35.lib.3.c. 5 num.23.lib.4.c.11.nu. 10
Deus in bonum electorum,& visitat,& deserit eos lib. 2.c.11.nu.3.lib.4.c.19.num.15.c 21.nu.1.2.4 vsque ad 9.c.29.num.6
Deus supplicia ventura prædicit,vt resipiscant peccantes lib.2.c.11.num.4 vsque ad 6.& 25.lib.4. c. 6.nu. 9.& 10.c.9.nu.4.& 10.c.18.nu.11.& 12
Dei bonitas,& pacientia ostenditur,cum tot dissimulat peccata lib.2.c.11.nu.8.9.22.& 23.lib.4.c.4 num. 13.c.8.num.1.& 16
Deus aliquando occultans dulcedinem,ostendit iram, ut corrigat lib.2.c.11.nu.10.21.29.& 30.lib.4. cap.8. num.4.c.26.num.3
Deus ostendit pacientiam,& potentiam, ignoscens,& puniens,in bonum hominum lib.2.c.11. nu. 10. vsque ad 13.18.21.vsque ad 26 29 30.33.vsque ad 35. lib.3.c.10.num.100.lib.4.c.8.num.10.14.& 17. cap. 11.num.10
In Deo misericordia & iudicium simul considerandasunt,lib.2.cap.11.num.11.12.18 32.vsque ad 34.lib. 4.c.8.num.2.3.5 vsque ad 10.& 12.c. 9.num. 13. 14. & 18
Deus pacienter fert peccantes, sed complero numero peccatorum acriter punit lib.2.cap. 11.num.8.9.22. vsque ad 24.& 26 lib.4.c.6.nu.9.c.18.num.1.6. vsque ad 10 12 & 16.c. 8.num.9. vsque ad 12. 18. & 19.lib.6.c 10.num.14
A Deo, nec in prosperis, nec in aduersis recedendum est lib.2.c.11.num.31.& 35.cap.19.num. 14. lib.3.c. 5.nu.23 cap.10.num.78
Dei memoria suadebatur, cum lex præciperet, ut Dei verba ligarentur ante oculos,& in manibus lib. 2. c. 12.num.18
Deus solus dicitur essentialiter bonus lib.2.cap.13.numero 19
Dei prouidentia specialis est in sanctos lib. 2. c.13 nu. 34.lib.4.c.3.num.1 3.5.vsque ad 7.9. 10. 12. 14. 15. 17.19.vsque ad 22. & 26
Deus quomodo dicatur sanctus cum sancto,& cũ peruerso peruerti lib.2.cap.14.num.4.lib.4.c.24. num. 4.5.& 13
Deus vnus cum sit,secundum variam recipientium dispositionem alius atque alius dicitur lib.2.c. 14. nu. 4 lib.4.c.24.num.3.vsque ad 5.13.15.16.18. & 20
Ad Deum accedunt homines in tribulationibus impudenter, cum eum in pace contempserint lib 2. cap. 17 num 9
Deum non cognoscit homo perfecte dum viuit lib. 3. c.4.nu 13.& 16
Deus pedes habere dicitur, quia vbiq; præsens est, & omnia habet subiecta lib.3.c. 5.num.10
Deus amplius dat,quam promittit, & quam postulat homo lib.3.cap.10.num.105. lib.4. cap. 9.num.1. c. 25,num.1
Dei notitia quanto creuerit in anima,tanto maiorerit in homine notitia propriæ infirmitatis lib. 3. c. 20. num.6.7.10.11.& 13.lib.4.c.15.nu.11.& 17

INDEX.

Dei cognitio, quo maior est in Angelis, maior est reuerentia, & timor lib. 3. c. 20. num. 7. & 10. lib. 4. cap. 15. nu. 7. vsque ad 11

Dei cognitio iuuat multum ad hoc vt homines ei seruiant lib. 3. cap. 20. num. 8. 12. vsque ad 19. 24. & 26

Dei cognitio initium beatitudinis humanæ lib. 3. c. 20. num. 12. vsque ad 14

Dei cognitio in causa est vt homines mundo moriantur lib. 3. c. 20. nu. 14. & 24

Deum ignorantes, non conuertuntur ad ipsum lib. 3. c. 20. nu. 26

Deus scrutatur corda & renes iustorum videns cogitationes & delectationes eorum lib. 3. c. 36. nu. 3

Dei voluntati qui concordat, cor rectum habet, distortum autem, si dissentiat lib. 3. c. 16. num. 4

Deus vulnerando hominem, eum sanat lib. 3. cap. 26. num. 8. & 9

Dei prouidentia & protectio communis est in omnes homines, sed maxime in iustos lib. 4 c. 3. per totum, c. 16. num. 1. c. 24. num. 1

Deus sedere dicitur in cœlis, propter specialem prouidentiam erga iustos lib. 4. cap. 3. num. 1. 3. 8. cap. 24. num. 1

Deus protector est eorum, qui ambulant arctam viam, aliorum autem protector, mammona est lib. 4. cap. 3. num. 2 4. 11. 15. 17. vsque ad 22. & 26

Deus dicitur specialiter Deus iustorum propter specialem prouidentiam lib. 4. c. 3 num. 3. 15. 16. & 19. c. 16. num. 1

Deus signum ponit in suis propter specialem prouidentiam lib. 4. c. 3. num. 4

Deus parcit multitudini propter paucos electos lib. 4. c. 3. nu. 10. lib. 5 c. 4. nu. 2. c. 8. num. 4. 5. 6. & 9

Dei prouidentiam negantes acriter punit Deus, & huius malum lib. 4. c. 3. num. 12. & 23. c. 13. num. 10. 15. vsque ad 18

Dei vocatio, est ingens ipsius beneficium, cui continuo obediendum est, lib. 4. c. 4. per totum.

Deo vocanti incunctanter & statim respondendum est lib. 4. c. 4. nu. 1. vsque ad 3. 10. vsque ad 17

Deo vocanti excusationes adhibendæ non sunt lib. 4. cap. 4. numer. 1. vsque ad 3. 10. vsque ad 12. lib. 14. cap. 21. num. 61

Deo vocanti ad pœnitentiæ opera, non respondent mali, & ideo flagellantur, lib. 4. c. 4. num. 4. 5

Dei virtus, vt trahat ad se homines quos vocat, lib. 4. cap. 4. num. 9. & 12

Dei vocatio multiplex est lib. 4. cap. 4. numer. 13. cap. 27. numer. 4

Deum nec irasci peccantibus, nec punire, ira est eius ingens, punitio autem a misericordia eius oritur lib. 4. c. 5. per totum c. 26. num. 3

Deum peccatores non zelare ira est grandis lib. 4. c. 5. num. 1. vsque ad 3. 5. 16. 17. 19. 26. & 39

Deus flagellans, semper in punitione immiscet misericordiam lib. 4. c. 6. per totum c. 7. num. 3. & 4

Deus differt flagella, vt resipiscant homines lib. 4. cap. 6. numero 9. cap. 8. num. 11. 17. & 18. cap. 18. numer. 15. 16. 18. & 19

Deus, qui tanta dat iratus, quanta dabit propitius lib. 4. cap. 6. num. 16

Dei misericordia iugis & ingens est in hominibus, licet afflictis iuuamen videatur tardium lib. 4. cap. 7. per totum.

Deo dicuntur dies festi illi, in quibus hominibus bene facit lib. 4. c. 7. num. 1. & 2

Dei misericordia ineffabilis ostenditur in conuersione peccatorum lib. 4. c. 7. nu. 5. 7. 8. & 19

Deus quasi inuitus, & cum dolore cogitur peccatores damnare lib. 4. c. 7. nu. 6. 44. & 17. cap. 8. num. 6. cap. 9. num. 2. 3. & 14. cap. 11. num. 9. cap. 12. num. 4. 5 10. & 14. lib. 6. c. 11. num. 8

Deo quasi contra naturam videtur hominem perdere lib. 4. c. 7 nu. 6. 13. vsque ad 15. & 17. c. 8. nu. 9. & 10. c. 9. nu. 3. & 10. c. 12. nu. 1. & 5

Dei amor & misericordia affectus omnes naturales longissime excedit lib. 4. c. 7. num 8

Deus effundere nititur suam misericordiam, sicut quæ parturit fœtum lib. 4 c. 7. num. 9. & 19

Dei auxilium videtur ferum homini in angustia constituto, lib. 4. c. 7. num. 10. & 11. c. 12. nu. 13. c. 14. nu. 1. c. 18. nu. 9. c. 21. nu. 7. lib. 9. c. 20. num. 23

Deus extensas dicitur habere manus, vt eius pronitas ad benefaciendum ostendatur lib. 4 cap. 7. numer. 12. & 19

Dei mansuetudo ostenditur, dum auræ tenui comparatur lib. 4. c. 7. num. 14

Deus omnes homines vult saluos facere, si illi velint lib. 4. c. 7. num. 17

Deus promptior est ad indulgenda peccata, quam peccator ad accipiendam indulgentiam lib. 4. c. 7. num. 19. c. 8. num. 11

Dei misericordia hominum peccatis non vincitur lib. 4. cap. 7. num. 20

Deum oblitum suæ misericordiæ falso credunt homines lib. 2. c. 7. nu. 23. c. 12. nu. 13

Dei misericordia tam continua est in homines, sicut protectio terræ a cœlo lib. 4. c. 7. num. 24

Dei misericordiam ostendi in hominum miseria, & non potentiam expedit lib. 4. c. 7. nu 25. & 26

Dei misericordias septem cognoscat homo in se, & cantet, lib. 4 c. 7. nu. 28 & 29

Dei misericordiæ panes sunt quibus homo reficitur lib. 4. c. 7. num. 30

Deus pacienter & misericorditer expectat peccantes, vt resipiscant, quo dono abutuntur mali lib. 4. cap. 8. per totum c. 18. num. 13. & 14

Dei misericordiam dum considerant homines, quam recte conuertuntur lib. 4. c. 8. num. 15

Deus quia in hoc sæculo mitis vult haberi, exhibet plura & potiora opera misericordiæ, quam iustitiæ lib. 4. c. 9 per totum.

Deus plus dat, quam promittit, minusq; flagellat, quã minatur, lib. 4 c. 9. nu. 1. c. 25. num. 1

Deus, vt misericordiam suam ostendat, per se ipsum consolatur tristes, lib. 4. c. 9. nu. 4. c. 14. nu. 2

Deo proprium est misereri, si autem condemnat, homo ad id cogit, lib. 4. c. 9. nu. 14. 16. & 17. c. 11. nu. 9. c. 12. num. 13. vsque ad 5. & 10

Deus pater misericordiarum dicitur, non vltionum, lib. 4. c. 9. num. 14

Deus misericors valde, quando occasiones tollit peccandi, rogat læsus, & promittit bona, vt reuertamur ad ipsum lib. 4. c. 10. per totum.

Dei opera sunt misericordia & iudicium, quæ simul sunt consideranda, lib. 4 c. 11. per totum.

Dei iustitiam solam considerare non expedit, lib. 4. c. 11. num. 1. & 32

Deus bonus non esset, nisi esset iustus, & moderaretur hominum audaciam, lib. 4. c. 11. nu. 4. 5. 16. & 24. lib. 6. c. 10. num. 1. & 2. c. 11. nu. 4. & 5

Dei iustitia si non præ oculis haberetur, omnia plena essent malis, lib. 4. c. 11 num. 4. vsque ad 6. & 13. c. 18. num. 9. lib. 6. c. 10. num. 1. & 2

Deum misericordem & iustum quomodo imitari debet homo, lib. 4. c. 11. num. 21. & 23

Deus, vt potens timendus est, vt misericors amandus, lib. 4 c. 11. nu. 21. 29. & 36

Deus punit prouocatus peccatis, & quasi in uitus, ideoq; minatur, antequam flagellet, idq; facit aliquã do vt amicus, quandoq; vt inimicus, lib. 4. cap. 12. per totum.

In Deo, ira, furor, & aliæ passiones non sunt, nisi metaphorice, lib. 4. c. 12. num. 3

Deo cuncta sunt præsentia, est quæ vtilissimum id sem per considerare, lib. 4. cap. 13. per totum lib. 17. cap.

cap.3.num.4
Deum præsentem qui cogitat, illi soli placere desiderat, lib.4.c.13.num.1.4.5.14.16.17.& 19
Deus oculos habere dicitur, quia ei omnia patent, lib. 4.c.13.num.7.8.12.14.16.17.& 20
Deum omnia videntem cogitet homo, ne peccet, lib.4. c.13.num.6.8.9.11.12.15.vsque ad 11
Dei auxilium efflagitandum est, & quia necessariũ est ad bene operandum, ipsum dat Deus lib.4.c.14. per totum, c.20.num.3
Dei auxilium ita necessarium est ad bonum, vt sine illo liberum arbitrium inefficax sit, lib.4.c.14.num.4. vsque ad 20.lib.7.c.9.nu.14.vsque ad 16
Deo tangente terram, cuncta terrena tabescunt lib. 4. cap.14.num.7
Dei solius maiestas incomprehensibilis, quam expedit sic frequenter considerare, lib.4.c.15.per totum, lib.6.c.3.num.3
Deum in se ipso cognoscere non potest homo, dum viuit, lib.4.c.15.num.1.4.vsque ad 9.16.18.20.vsque ad 22.c.21.num.2
Deum velle comprehendere, mare includere manu velle, & amplius est, lib.4.c.15.num.2 vsque ad 4.7. vsque ad 10 14.& 18
De Deo sufficienter loqui non possumus, lib.14 c.15. num.3.4 6.11.16.20.& 21
Deum cognoscere perfecte non valent Angeli, lib.4 c. 15.num.7.vsque ad 10.& 18
Deum quãto plus cognoscunt beati, amplius timẽt, & reuerentur, quod & nos facere debemus lib. 4. c. 15.num.7.vsque ad 10 lib.6.c.3.num.3
Deus est sanctis, quidquid illi desiderant, lib.4.cap.15. nu.13.c.28.num.19
De Deo potius scire possumus quid non sit, quã quid sit lib.4.c.15.num.15
Dei filius, quia ineffabilis est, varijs nominatur nominibus lib.4.c.15.nu.20 & 21
Deus velociter adest his, qui in veritate quærunt illũ, & vocant lib.4.c.16.per totum.
Dei auxilium necessarium habet domo, qui tantis miserijs plenus est, lib. 4. cap. 16. num. 2.3.7. & 13. cap.20.num.3
Deus refugium & virtus, paucorum est, quia pauci sunt, qui in necessitatibus ad ipsum recurrant, lib. 4.c.16.num.3
Deus quærendus non solis verbis sed operibus, lib.4. c.16.num.5.14.15.17.vsque ad 9.c.19.nu.5
Deus semel quæsitus, semper est inquirendus, lib.4.c. 16. num.5
Dei auxilium implorandum semper, lib. 4. cap. 16. numer.6.& 13
Deus eum adest eum quærentibus, multa largitur bona lib.4.c.16.nu 6.& 15.c.19.num 3.& 18
Deus refugium & virtus, alia extra ipsum refugium, in quibus non est virtus, lib.4.c.16.nu.12 & 13
Ad Deum confugiendum in tribulationibus, non ad humana præsidia lib.4.c.16.num. 12.13
Deus etiam non quæsitus nos quæsiuit, quomodo non aderit quærentibus, lib.4.c.16.num.13
Deus adest his qui loquuntur de ipso lib.4.cap. 16.numero 16
Deus inuenitur, si quæratur debitis adhibitis circumstantijs, lib.4.c.16.nu.18.& 19.c.19. num.5
Dei iudicia inscrutabilia, & incognita nunc malis, sicut tamen ipsis patentia, licet sero, lib. 4. cap. 17. per totum.
Deus ponit in thesauris abyssos, quia rationes factorũ eius arcanæ sunt homini, lib.4.cap. 17. num. 1.6. 9 11. vsque ad 16. 19. & 20. lib.6. cap. 11. numero 3. vsque ad 5
Deo probantur multa, quæ hominum iudicio nõ probarentur, & his multa probantur, quæ Deo non placent, lib.4.c.17.num.3
Dei iudicia, mens praua non inuenit, lib.4. cap. 17 numero 4
Dei iudicia inscrutabilia, quòd bonis eueniant mala, & malis bona, sed inscrutabilia magis, quòd bonis eueniant bona, & malis mala, lib.4. c. 17. num. 7. 8. 12.13.& 17.lib.6.c.11.num.3.vsque ad 5
Deus reprehendendus non est, quia quosdam vult cõuertere, alios pro auersione punire, lib.4.cap. 17.nu. 9.19.& 20
Deus taxandus non est, quia modo impij prosperantur, & pij flagellantur, lib.4.c.17.num.13.& 17. lib. 6.c.11.num.3.vsque ad 5
Deus iusto iudicio, quendam volentem sequi prohibuit, alium tacentem iubet sequi, lib.4.cap. 17.num. 16.19.& 20
Deus iusto iudicio prædicatores iussit ire Macedoniã nolentes, & volentes ire Asiam, prohibuit lib. 4. c. 17.num.19.& 20
Deus acriter punit homines, maxime autem proceres Ecclesiæ, quando non emendantur, lib. 4. cap. 18. per totum
Deus fuit semper rigidus in puniendis peccatis, lib.4. c.18.num.1.vsque ad 12.15.17.18.vsque ad 10. & 25
Dei manus dicitur potentia eius, qua potest facere quidquid peccatoribus minatur, lib.4.c.18.nu.11
Deum mitem in ferarum rabiem conuertunt peccatores, lib.4.c.18.nu. 20
Dei præsentia quamplurium bonorum est causa, sicut & ipsius absentia multa causat nocumenta, lib.4.c. 19.per totum c.20.num.8
Deus quærendus non loco, sed fide, lib.4.c. 19. nu.5
Deus appropinquantibus appropinquat, & recedit ab eis, qui recedunt ab eo, lib.4 c.19.num.5. & 15. cap. 20. num.8
Deo recedente ab anima, funditus pereunt innumera bona lib.4.c.19.nu.6.9.12. vsque ad 14
Deus stans a dextris pauperis, saluam facit a persequẽtibus animam eius, lib.4.c.19. num. 10
Deus vita cum sit animæ, præstat illi quæ hæc corpori, motum, decorem, &c. lib.4.cap.19.num. 11. cap. 26.num.18
Deum habens inhabitantem felix est anima, infelix autem illa a qua discedit lib.4.c.19. num.12. vsque ad 14.16.vsque ad 18 c.24.num.16
Deus in ira declinat a peccatoribus, a iustis autem in misericordia lib.4.c.19.nu.15.c.29.num 6
Deo inhæbdi, ad eumq; accedere, grandes affert vtilitates lib.4.c.20.per totum.
Deus ignis est, cui approximantes boni, perficiuntur, mali comburuntur, lib. 4. cap. 20. numero 9. 13. 14. & 16
Deo approximantes boni felices sunt, iib.4.c.20.num. 2.7.11.12.14.vsque ad 16
Deus non relinquit homines in interiori homine, licet in exteriori relinquantur, cum ægrotant, &c. lib. 4.c.20.num.3.& 15.c.21.nu.1.10
Deo subdi debet anima, passionibus autem dominari, lib.4.c.20 nu.5.9.10.& 13
Deo qui adhæret, vnus cum eo spiritus efficitur, lib.4. c.20.nu.6.& 15
Deus derelinquit peccatores in grande ipsorum malũ, lib.4.c.20.nu.8
Deus in bonum nostrum, Dominus dicitur, quia ei subdi expedientissimum est, libro 4.cap.20. num. 9. 10.& 13
Deus etsi ad horam in nostrum commodum absondatur, nos non derelinquit, nisi derelictus prius, lib.4. cap.21.per totum.
Deus adest iustis, vt videant quid a se habeant, & quid ab illo, lib.4.c.21.nu.8
Deus adest quando humana desunt auxilia: & non solum quandoque vtitur medijs, quæ videntur contraria fini, sed hominum pessimas cogitationes & medi-

media,retorquet, vt ſuam exequatur voluntatem, lib.4.c.22.per totum.
Deus tam eſt bonus, vt hominum malitia vtatur in bonum,lib.4.c.22 nu.1 2.8.9.11. vſque ad 13. cap.29. nu.6.& 7.c.34.nu.23.vſque ad 25
Deus medijs, quæ hominum iudicio ſunt contraria fini,implet ſuam voluntatem,lib.4.c.22.num. 3.vſque ad 6.11.vſque ad 14
Deus bene vtitur malis operibus hominum, ſicut hi male vtuntur bonis operibus Dei,lib.4.c.22.num.9. 12.vſque ad 14
Diuinum auxilium adeſt, quando humanum deeſt, lib.4.c.22.num.10
Dei tum potentia,tum miſericordia declaratur in conuerſione peccatorum, hos mutans in ſanctos lib. 4. c.23.per totum.
Deus peccatores grandes, benignitate ſolita mutat in ſanctos lib.4 c.23.nu.1.2.5 vſque ad 13
Deus exurgit in ira,& exaltatur in finibus inimicorum ſuorum,dum a diaboli poteſtate eruit homines, lib. 4.c.23.num 8
Deus ſitit ardenter hominum ſalutem, etiam quando illi precium eius cogitant repellere lib. 4. cap. 23. numer.9
Deus aliter ſe habet cum bonis, aliter cum malis, cum perfectis, & imperfectis lib. 4. cap. 24. per totum.
Deus imbecilles trahit ad ſe ſuper humeros lacte nutriens, perfectos de longe, lib. 4. cap.24. numero 9.& 9
Deus reſpicit iuſtos vt ſaluet, facientes mala, vt perdat lib.4.c.24.nu. 2.c.16.num.9 13.15.& 17
Deus ſemper ſanctos ſaluat in dextera,& non in ſiniſtra temporalia largiens lib.4.c.24.num.14
Deus omnia vniuerſaliter continet,& diſponit, ſed differenter,lib.4.c.24.num.16.& 17
Deus ſecundum variam diſpoſitionem guſtum,diuerſos videtur habere ſapores lib.4.cap.24.numero 18. & 20.
Deus ſolus verax in promiſſis, implendis, plus dans ſæpe quam promiſerit: nec huic contrarium eſt veritati, quod ipſius ſententia comminatoria quãdoque non impleatur lib 4.c. 25. per totum.
Dei conſilium in æternum ſtat, hominis autem ſæpe mutatur lib.4.c.25.num. 2.& 3
Deus dum implet promiſſa ſua in bonum hominum, creat fructum labiorum ſuorum,lib 4.c.25.nu.3
Deus, qui vitijs iraſcitur non hominibus, ſi illa non ſint, non punit quod mutatum eſt,lib.4.cap.25.numero 4.& 5
Dei ſententia comminatoria mutatur,non Deo mutato,ſed homine,lib.4.c.25.num 4 & 5
Deus opera hominum reſpicit, non verba, vt comminata non impleat,lib.4.c.25.num.5
Deum aſpicere iuſtos, cognoſcere, ac memorari, bonum eſt grande,& quod id non faciat, multa habet damna,lib 4.c.26.per totum.
Deo reſpiciente,qui claritas eſt, fugit ſtatim peccatorum obſcuritas lib.4.c.26.nu.1.6.12.& 16
Deus iratus valde,faciem auertere dicitur a peccatoribus lib.4.c 26.nu.2.& 7
Deus dicitur cognoſcere ſolos iuſtos, ignorare autem peccatores,lib.4.c.26.nu.3.5.& 13
Deus dicitur recordari iuſtorum, non peccatorum lib. 4.c.26.nu.4.7.13.& 14
Deus cognoſcere dicitur iuſtos,quia facit vt hi eum cognoſcant,lib.4.c.26.num.5
Deus auertere faciem dicitur,dum non dat animæ notitiam ſui lib.4.c 26 num.7
Deus firmat oculos ſuos ſuper iuſtos, quia ipſi leuant proprios in Deum,lib.4.c.26.num.8
Deus reſpicere dicitur iuſtos,hoc eſt, diligere lib. 4. c. 26.num.10
Deus pœnitere dicitur, quando præter hominum ſpẽ res mutat,lib.4.c.26.num.11
Deus dicitur obliuiſci,quando tardat adiutorium, vel promiſſum,vel pœna,lib.4.c.26.nu. 11.& 14
Deus recordari dicitur,cum dona tribuit,& obliuiſci, cum in culpa derelinquit,lib.4.c.26. num. 13
Deus vbique præſens, malis non dignatur inhabitare, lib.4.c.26.nu.18
Deus inſpirationibus & modis mirandis alloquitur homines,ſi illi attendant,lib.4.c.27.per totum.
Deus ab initio per ſemetipſum loquebatur hominibus,poſtea Scripturis tamquam longe a ſe poſitis & abſentibus,lib.4.c.27.num.1
Deus loqui dicitur,cum in mentibus ſanctorum volũtatem ſuam,atque rectum intellectum inſpirat,lib.4. c.27.nu. 4.5.7 8.1 .vſque ad 5
Deum loquentem illi intelligunt, qui ablactati ſunt a lacte,lib 4.c. 7.num.3
Dei vocationes frequentes, dicuntur imber temporaneus & ſerotinus,lib.4.c.27.num.4
Deus clamoribus excitat peccatores,lib.4.cap 27.numero 4
Deus ſanctis clamat,cum obedire illos facit,lib. 4. cap 27.num.4
Dei inſpirationes fulgura ſunt, quibus corda illuminãtur ſanctorum,lib.4.c. 27. num.4
Deus ſemper loquitur in conſcientijs peccatorum,lib. 4.c 27.num.5.& 6
Deus non ſilet modo a conſulendo,ſed ſilet a iudicando,lib.4.c.27.nu.6
Deum loquentem audire non finit mundi ſtrepitus, lib.4.c.27.nu.6.8.10.& 11
Deum loquentem audiunt, qui conuertuntur ad cor, lib.4.c.27.nu.6.& 8
Deus quaſi venas ſuſurij ſui aperit, quando occultos diuinæ inſpirationis modos facis cognoſcere, lib.4. c.27.num.8
Dei vocem in terrore audit prius peccator, quia prius timore caſtigatur, qui poſt in dulcedinem vertitur, lib.4.c.27.num.9.& 12
Deus ſolus & virtus,ſunc animæ diuitiæ, cibus, & indumenta iuſtorum,quibus carent peccatores, lib.4. c.28.per totum.
Deus dicitur rex & Deus iuſtorũ, quia in illis regnat, nec habent pro Deo terrena,lib.4. c. 28. num. 8. 11. 13.& 16.c.42 num.4
Deus ſolus copia animæ eſt, extra quem omnis copia inopia eſt, lib. 4. cap. 28. numero 9 11. 13. 15. 17. & 18
Deum ſolum ſitiunt iuſti,non temporalia bona, lib.4. c.28.num.16
Deus ijſdem medijs,quibus punit impios, conſolatur iuſtos, quibus ex Dei miſericordia etiam mala proſunt,lib.4.c.29. per totum
Deus animarum medicus,temporalia dat & aufert,ſicut ægris viderit expedire,lib.4.c.40. nu. 15
Deus eſt vnicuique,id quod ſuper omnia diligit,lib.4. c.42.nu.1.2.7.& 8
Deus & diabolus contraria iubent, vnde vtrique ſeruire non poſſumus,lib.4.c.42.num.4.& 11
Deus,& diabolus,ſimul in eodem eſſe non poſſunt, lib.4.c.42.num.11
Dei voluntatem ſcrutari laudabile eſt,nõ autem maieſtatem,lib 6.c.14 num. 20.& 21
Deus dicit;indurabo cor Pharaonis,ideſt,non flagellabo in ſuum malum,lib 6.c 9.num.34
Deo ſolo fruendum eſt,cęteris rebus vtendum, lib. 6. c.14.num.1.2.& 7
In Deo eſt eminenter, quidquid in rebus creatis valet delectare,lib 6.c.14.nu.7
Deus greſſus hominis dirigit,alias rectum iter non ſit, lib.7.c 9.num.2
In Deo ſolo dicere & facere idem ſunt, lib. 11. cap. 6.

numero 50
Deus dicitur dormire, vigilare, obliuiſci, &c. cum eum ſtatum habet, qui rebus noſtris conuenit lib. 12. c. 2. num. 5. & 6
Deus uocatur ignis propter varios effectus, lib. 12. c. 2. num 6. & 26
Deus meridiana lux, quia contemplatur vniuerſa, quæ fiunt in Eccleſia lib. 12. c. 2. num. 9
Deus dicitur nubes roris in die meſſis, quia refrigerat & eo præſente cuncta florent, lib. 12. c. 2. nu. 9
Deus ros dicitur, quo germinat homo, & febris moderatur lib. 12. c. 2. num. 10
Dei iudicia inſcrutabilia ſunt, vnde dicitur altior cœlo, profundior inferno, &c. lib. 12 cap. 3. numero 28 & 29
Deus rex omnium, actu regnat in his qui faciunt volũtatem eius, lib. 13. c. 8. nu. 7. & 8
Dei voluntas ſemper eſt bona, beneplacens autem & perfecta, quando conſulit vtilitatibus noſtris, non deſiderijs lib. 13. c. 9. num 3
Deus optime in temporalibus bonis, non ſeparat peccatores a iuſtis ne deſperent, nec in malis, iuſtos a peccatoribus ne præſumant, lib. 14. c. 18. nu. 7
In Dei adiutorio non habitant, non ſperantes, deſperantes, & fruſtra ſperantes. lib. 16. cap. 11. nume. 24. & 25
Dei incomprehenſibilis eſt natura, quæ talis probatur a ſanctis ex rerum creatione & modo creandi lib. 17. c 5. num. 6. & 7
Deus quàm inacceſſibilis ſit probatur, dum domicilium, quod inhabitat, dicitur inacceſſibile, lib. 17. c. 5. num. 8
Deus quomodo cognoſci poteſt ab homine, cum Daniel nec Angelum valuerit videre, lib. 17. cap. 8. numero 8
Deus incomprehenſibilis oſtenditur, dum Angeli Iſaiæ 6 velabant faciem & pedes Dei, lib. 17. cap. 5. numero 10
Dei ſapientia & ſcientia, omnino incomprehenſibilis eſt, lib. 17. c. 5. num. 15. & 16
Deus ſuos & idola irridebant aliqui gentiles, lib. 4. c. 15. num. 19
Diaboli ſinguli, ſingula peccatorum genera ſtudent hominibus ſuadere, lib. 2. cap. 5. numero 3. lib. 4. cap. 35. num. 13
Diabolus vnus, princeps eſt, vt vnum ſuadeat vitium, furtum, verbi gratia, cui innumeri obſequuntur, lib. 2. c. 5. nu. 3. & 4
Diabolus vnus, princeps eſt omnium ſcelerum, quæ in terra patrantur, lib. 2. c. 5. num. 4
Diabolus contra iuſtos acriter certat, lib. 2. c. 5. nu. 12. 13. vſque ad 22. c. 6. num. 1. vſque ad 8. 10. 14. vſque ad 19. 22. 23. 25. vſque ad 36. lib. 3. c. 10. num. 9. lib. 4. c. 31. num. 35. c. 35. num. 1. 7. 9. & 10
Diabolus inimicus infatigabilis & terribilis, lib. 2. cap. 5. num. 20. vſque ad 22. 43. & 44. c. 6. num. 30. vſque ad 32. cap. 8. num. 28. & 29. lib 3. c. 10. num. 9. lib. 4. c. 33. nu. 3. uſque ad 5. c. 35. num. 3. 7. vſque ad 9
Diabolus benignus eſt in ſuos, lib. 2. cap. 6. numero 3. 23. & 25
Diabolus & Aegyptij extingui dicuntur, dum vincuntur, lib. 2. c. 6. num. 6. cap. 7. num. 7. c. 8. num. 2. cap. 9. num. 17. lib. 4. c. 32. num. 1. & 4
Diabolus aſſiſtebat Deo, vt accuſaret Iob. lib. 2. c. 6. nu. 9. lib. 4. c. 31. num. 30
Diabolus non lætatur, ſed triſtatur in perſecutionibus hominum, ſi non ſequatur ruina, lib. 2. c. 6. num. 12. c. 7. num. 39 lib. 4. c. 37. nu. 3. vſque ad 5. 7. & 10. lib. 6. c. 9. num. 41
Diabolus per miniſterium malorum, gerit bella ſua, lib. 2. c. 6. num. 23. & 36. lib. 4. c. 31. num. 4. 14. & 23. c. 36. num. 1. 8. 11. 13 & 14
Diabolus bellum non gerit contra eos quos quiete poſſidet, lib. 2. c. 6. num. 23. 26. 33. & 34
Diaboli fragiles ſunt, dum nos fortes efficimur, gigantes autem, ſi nos ſimus ſegnes, lib. 2. cap. 7. num. 3. c. 8. num. 38. & 39. c. 35. num. 5
Diaboli etſi gigantes ſint, vincuntur a Deo per manus hominum tamquam per locuſtus, lib. 2. cap. 7. numero 2. & 3
Diaboli ſpiritualibus armis vincendi ſunt, lib. 2. cap. 7. nu. 2 vſque ad 5. & 13. lib. 4. c. 32. num. 4
Diabolum viuificamus, cum peccamus, occidimus autem, cum non peccamus, lib. 2. c. 7. num. 7. & 8. c. 9. nu. 17. lib. 4. c. 32. num. 4
Diabolus malleus eſt vniuerſæ terræ, lib. 2. c. 7. nu. 14. c. 8. num. 9 & 10
Diabolus hominum terrenorũ eſt malleus, lib. 2. cap. 7. num. 14
Diabolus confringitur & conteritur, dum homo proficit in bono, lib. 2. c. 7. num. 15
Diabolo contritio, Babylon corruit, & confuſio animæ lib. 2. c. 7. num. 15
Diabolum vincimus, ſi miſericordiæ oleo vngamur, lib. 2. c. 7 num. 16
Diabolus laqueos occultat, ne videantur, lib. 2. cap. 7. num. 23. lib. 4. c. 30. num. 1. 2. 4. 6. 8. vſque ad 12. 14. vſque ad 19. 22. 23. & 24
Diabolus laqueos innumeros ante homines ſtatuit, vnde caute incedendum eſt, lib. 2. c. 7. num. 23. & 30. lib. 4. c. 30. num. 10. 15. vſque ad 19. c. 31. num. 17. 21. 40. & 43
Diaboli laqueos qui euadere voluerit, feratur ſurſum, lib. 2. c. 7. num. 23. c. 11. num. 27 c. 15. num. 64. lib. 4. c. 30. num. 4
Diabolus nos vincens, de hoſte fit dominus, lib. 2. c. 7. num. 26. lib. 4. c. 31. num. 37
Diabolus in initio malæ ſuggeſtionis vincendus eſt, lib. 2. c. 7 nu. 35. c. 8. nu. 7. lib. 4. c. 31. nu. 30 & 37
Diabolus cruciatur virtutibus iuſtorum, lib. 2. c. 7. nu. 39. lib. 4. c. 37. num. 1. vſque ad 6. 8. 12. & 13
Contra Diabolum fortiſſimi ſunt iuſti lib. 2. c. 8. nu. 1. 11. & 12. c. 11. num. 31. lib. 3 c. 10. num. 88
Diaboli ſemel victi, non tentant amplius illum hominem, qui victor euaſit, nec alium, ſecundum piam Origenis opinionem, lib. 2. c. 8. num. 2
Diabolus occidimus, cum vincimus, quia amplius nos non tentant, lib. 2. c. 8. num. 2. lib. 4 c. 32 num. 3
Diabolus ſine cauſa tentat, quos non deijcit, ſed in magnum illorum bonum, lib. 2. c. 8. num. 3
Diabolus ſcribit peccata noſtra eum vincit, vt ea exprobret nobis, lib. 2. c. 8. num. 4. & 5
Diaboli tentationes ordinat Deus in bonum hominum, lib. 2. cap. 8. num. 5. 14. vſque ad 16. lib. 4. cap. 29. num. 7
Diabolus etſi malleus ſit, adamantinis ideſt, perfectis non nocet, lib. 2 c. 8. num. 9. 10. 27. & 30
Diabolus non accuſabit electos, bene autem vocatos lib. 2. c. 8. num. 13
Diabolus a Chriſto victus eſt, lib. 2 c. 8. num. 17. vſque ad 21. 24. vſque ad 26. 29. 35. 36. 38. & 39. c. 9. nu. 10. lib. 3. c. 5. num. 64 & 65. c. 9. num. 47. c. 10. num. 64. lib. 4. c. 30. num. 7. c 32. num. 1 & 3
Diaboli infirmi ſunt, ne occidant in Eccleſia exiſtentes, niſi hi voluerint, lib. 2 c. 8. num 18. 26 27 30 38. & 39 lib 4 c 32 num. 2
Diaboli vincuntur, cum plena eſt terra ſcientia Domini, lib. 2. c. 8 num. 18
Diabolus multa habet nomina, quæ oſtendunt eius, & potentiam, & voluntatem nocendi, lib. 2. c. 8 nu. 20. 21 27 vſque ad 30. & 32. lib 4 c. 31. num. 34 & 38. c. 35. num. 5
Diabolus non ſupplantat, niſi volentes, lib 2. cap. 8. num. 23 38. & 36. lib. 4 c. 31 num. 2. c. 35. num. 5. c. 37. num. 11
Diabolus inſidiant iuſtis, non occidit eos, lib. 2. cap. 8. num.

num. 27. libro 4. cap. 37. num. 11
Diabolus nocet iustis tantum in minimis, lib 2. c. 8. num. 27. 28. & 30. lib. 6. cap. 9 num. 41
diabolus in peccatoribus habitat, qui vmbræ & calamo comparantur, lib. 2. cap. 8. num. 28. lib. 4. cap. 32. num. 1. cap. 34. num. 1. 2 4. 6. 8. 18. & 19
diabolus iam victus, illuditur a seruis Dei, libro 2. capit. 8. num. 29. & 30. lib. 3. cap. 9. num. 47. lib. 4. capit. 32. num. 3 cap. 34. nu. 5
a diabolo prædam auferunt sancti prædicatores, lib. 2. cap. 8. num. 31
diabolus semper paratus est, vt intret, si ei locus detur, lib 2. cap 8. nu. 32. & 33
diabolus præcursorem mittit in cor, vt post ipse introeat, lib. 2. cap. 8. nu. 32. & 33
diabolus minister Dei est ad vindictam malorum, lib. 2. capit. 8. num. 34. lib. 4. cap. 34. num. 6. 13. & 14. cap. 36. num. 7. & 10
diabolus minister Dei est ad probationem bonorum, lib. 2. cap. 8. num. 34. lib. 4. cap. 29. nu. 7. cap. 34 num. 14. & 21. cap. 35. num. 9. & 14. cap. 36. nu. 3. 10. 12. & 15
diabolus nocendi potestatem non habet, nisi acceperit a Deo, lib. 2. c. 8. nu. 34. & 42. lib. 4. c. 35. nu. 5. 6. 14. vsque ad 16. c. 36. nu. 15. lib. 6. c 9. nu. 31
diabolus modo ligatus est in cordibus impiorum, lib. 2. c. 8. nu. 35. & 36
diabolum ligauit Deus, eius potentiam coercendo, lib. 2. c. 8. nu. 35. 36 38. & 42
diabolus nisi ligatus esset, multas daret strages lib. 2. cap. 8. numero 36
diabolus in fine sæculi soluendus est, lib. 2. c. 8. nu. 36
diabolus soluendus in bonum electorum, lib. 2. cap. 8. numero 36
diabolus, dum non decipit tentatum, retrorsum conuertitur lib. 2. c. 8. num. 37
diabolus non prævalens iustis, retrorsum conuertitur, vt decipiat terrenos homines lib. 2. cap. 8. num. 37
contra diabolum ante Christi aduentum pugnare nõ audebant homines, lib. 2 c. 8. num 38
diabolus post aduentum Christi ligatus, tantum præualet negligentibus, lib. 2. c. 8. num. 38. vsque ad 41. lib. 4. c. 32. num. 2
diaboli arma ponuntur in tabernaculo, dum peccatores conuertuntur, lib. 2. c. 8. num. 39
diaboli vires semper restringit Deus, lib. 2. cap. 8. numero 42. lib. 4. cap. 35. numero 3. 5. 6. 8. 9. 14. vsque ad 16. c. 37. num. 11
contra diabolum pugnantibus, Deus patrocinatur lib. 2. cap. 9. numero 1. 10. 11. 19. 24. vsque ad 26. 32. vsque ad 34
diabolo victo, Deo gratias agere debemus, lib. 2. cap. 9. num. 2. 8. & 21
diabolus vincit, si manus demiserimus, vincitur autem, dum leuantur, lib. 2. cap. 9. num. 3
contra diabolum pugnantibus, Iesus nobis indesinenter assistit, libro 2. capit. 9. num. 3. 4. 7. 8. 10. 11. 19. 25. & 26
diabolum vincentes, Iesu distribuente, eius sedes occupant, lib. 2. cap. 9. num. 4. vsque ad 8
diaboli retia a Christo, cum tentatus fuit, dissipata sunt, lib. 2. c. 9. nu. 10. 25. & 26
diabolus etsi semel vicerit, non discedit, sed nouam curat ruinam, libro 2. capit. 9. num. 14. libro 4. capit. 31. num. 30
diabolum vt vincat homo, assidue Deum inuocare debet, lib 2. cap. 9. nu. 14. 25. 26. 32. & 33
diabolo moriuntur homines, & Deo viuunt ab illius potestate liberati, lib. 2. cap. 9. nu. 17
a diaboli faucibus cura & auriculæ eruuntur, dum Deum audimus & sequimur, lib. 2. c. 9. num. 18
diabolus in muscipula escam ponit, scilicet huius vitæ dulcedinem, vt homines supplantet, lib. 2. cap. 9. num. 25. & 26. lib. 4. cap. 31. nu. 31. c. 33. nu. 11
a diaboli muscipula, Deus homines liberat, lib. 2. cap. 9. num. 25. & 26
diabolus adueniente Dei auxilio, quod valde formidat, discedit, lib. 2. cap. 9. nu. 34
diabolum fortem efficimus, dum peccamus, lib. 2. cap. 11. num. 1. & 2
diabolus sitit nimis iustorum perditionem, lib. 3. capit. 10. num. 9
diabolus captus est in muscipula, qua Christum capere voluit, lib. 3. c. 10. nu. 10
diabolus posuit fortem dilectionem vitiorum in mundo, lib. 3. cap. 5. nu. 38
diabolus aspis vocatur, dum occulte sæuit, & regulus, cũ aperte ferit, lib. 3 cap. 5. num. 65
diabolus victus in Christi passione, quando se putauit victorem, lib. 3. cap. 10. num. 38. & 39
diabolo suadenti peccatum, dicat Christianus, non sum meus, emptus sanguine Christi, libro 3. capit. 15. numero 2
contra diabolum vncti vocamur Christiani, libro 3. capit. 16. nu. 14
diaboli, hostes vt probent iustos & puniant impios, lib. 4. cap. 17. nu. 6. cap 34. nu. 21
diabolo traduntur perfecti, vt tententur, non imperfecti ne succumbant, libro quarto capitulo 24. numero 8. 9. 19
diaboli faciem præcedit egestas, quia priusquam videatur, expoliat, lib. 4. cap. 28. num. 22
diabolus acriter tentat in fine vitæ, & quando suadet vitia fuco virtutum, quod mali nõ intelligunt, lib. 4. cap. 30. per totum.
diabolus venena propinat melle circumlita, lib. 4 cap. 30. num. 1. 2. 8. & 9
diabolus suadet mala sub specie virtutis, lib. 4. capit. 30. num. 2. 4. vsque ad 6. 8. 10. vsque ad 25. capit. 31. num. 12. 28. & 42
diabolus comedit robur animæ, quod non sentiunt mali, lib. 4. cap. 30. nu. 3
diabolus ponit laqueos in terra, non in cælo, vnde capiũtur iniqui, lib. 4. c. 30. num. 4
diabolus dicitur gladius fulgurans, quia perimit inopinantes, & transfigurat se in angelum lucis, lib. 4. capit. 30. numero 5. 6. 10. 20. 21. 24. & 25. capit. 31. numero 16. & 42
diaboli faciem reuelat Deus, cum eius artes detegit lib. 4. c. 30. num. 6. 10. 20. & 21
diabolus, vt serpens astutus, venenum habet sub labijs celatum, lib. 4. c. 30. num. 9. & 10
diaboli, armati dicuntur, quia vitia virtutis specie representant lib. 4. c. 30. num. 13
diabolo armata in occursum pergimus, quando eius insidias a longe præuidemus, lib. 4. capit. 30. numero 13
diaboli consilia & fortitudo sicut fistulæ sunt æris, quæ dum mulcent & sonant suauiter, decipiunt lib. 4. cap. 30. nu. 14. & 15
diabolus prauis, mala quæ desiderant, aperte obijcit, bonis autem latenter, lib. 4. cap. 30. num. 20. vsque ad 22. capit. 31. num. 33 & 41
diaboli os intramus, cum calliditatis eius verba penetramus, lib. 4. c. 30. num. 21
diabolus vulpes parua est, & insidiatur iustis, quæ dum agnoscitur, vitatur, libro 4. capit. 30. numero 23 vsque ad 25
diabolus calcaneo nostro insidiatur, cum validius tentat in fine vitæ, lib. 4. cap. 30. nu. 25
diabolus ad homines perdendos varia media habet, secundum vnius cuiusque conditionem, & inclinationem, lib. 4. cap. 31. per totum.
diabolus aliquando vinci se simulat, vt negligentiores nos efficiat, lib. 4. c. 31. nu. 1
diaboli sunt malæ bestiæ, quas Deus pollicetur exterminaturum de terra, lib. 4. cap. 31. nu. 2

Diabolus diuitias deceptionum suarum collocat super animas peruersas, lib.4.cap.31.num.2
diabolus suadebat Iob e cœlo veniſſe illi labores, vt Deũ blaſphemaret, lib 4.cap.31.num.3
diabolus varia habet iacula ignita, quæ ſolus cauet ille qui munitus eſt armis Dei, libro 4. capit. 31. numero 5. & 6
diabolus piratæ ſimilis, animam quam videt oneratam bonis, ſibi ſubdere curat, lib.4. cap.31. num.6.lib.16. cap.13. num.6
diabolus vicit Adam tribus medijs eum aggreſſus, quibus Chriſtum aggreſſus, victus eſt, libro 4. capit.31. num. 7
diabolus quando damnis tentat, timor dicitur nocturnus, quando laudibus, ſagitta eſt volans per diem, quando negotij ſæcularibus, negotium eſt perambulans in tenebris, libro 4.capit.31. num.8.& 40
diabolum tentantem his tribus modis non timent iuſti, lib.4.cap.31.nu.8.& 22
diabolus tentans a minimis incipit, vt poſt maiora ſuadeat, lib.4.cap.31.nu.9. & 10
diabolus cauendus maxime, cum per noſtra remedia intentat vulnera, lib.4.capit.31. nu.12
diabolus in perſecutione Eccleſiæ, animas cupiebat iugulare, non corpora, libro 4.capit. 31. num. 13. capit. 36. num 13
diabolus rigidas perſecutiones mouet in ſanctos, lib. 4. cap.31.nu.13. & 19
diabolo mirabiliter reſiſtebant ſancti, libro 4. capit. 31. num.13
diaboli doloſitas & crudelitas explicatur, dum vrſo, & leoni comparatur, libro quarto, capit. 31. numero 14. & 18
diabolus dicitur proſpicere, quia ſagax eſt ad inquirendas vires ſanctorum, libro quarto, capit 31. numero 15. & 43
diabolus videt de longe, dum præuidet initia diſpoſitionis humanæ ad bonum, vt pullulantia extinguat bona, lib.4.cap.31.num.15
diabolus quaſi vir bellator multimodis ingenijs vtitur, vt nos capiat, lib.4.cap.31.nu.16.& 43
diabolus vt dux aſtutus ea quæ parum munita ſunt, expugnat, lib.4.cap 31.nu.16
diabolus muſcipulam tendit, in qua ponit errorem vt illiciat, terrorem vt frangat, lib.4.capit.31. num. 17. 24. & 43.cap.37.num.11
diaboli muſcipulam euadit, qui claudit ianuam cupiditatis contra errorem, & ianuam timoris contra errorem, libro 4. capit. 31. num. 17. 18. & 25. capit. 37. numero 11
diabolus leo eſt, cum aperte ſæuit, draco cum occulte inſidiatur, lib.4.cap.31.nu.18.c.35. nu.5
diabolus magis metuendus modo dum fallit, quàm olim cum ſæuiebat, lib.4.c.31.nu.18
diabolo ſæuiente vt leo, opus eſt patientia, inſidiante vt draco, opus eſt vigilantia, libro 4 capit. 31. num. 18. & 25
diabolus tentans ignorantes, timor nocturnus dicitur, tentans ſcientes, ſagitta eſt volans per diem, libro 4. cap.31.nu.19.20. & 40
diabolus laqueos non ponit in via, quæ Chriſtus eſt; vnde ſi ab illa non recedat homo, tutus erit, lib. 4. capit. 31.num. 21
diaboli tentationes ad tria genera reducuntur, libro 4. cap.31.num.22
diabolus Chriſtum aggreſſus eſt his tribus modis, & victus, lib.4.c.31.nu.22
diaboli arma fortia, voluptas, & timor, licet plures deijciat voluptate, lib.4.cap.31.nu.24.31
diabolus aliquando ipſa victoria qua eum vincimus, nos tentat. lib.4.c.31.nu.25
diabolus tribus modis bona noſtra inſequitur, polluens in tentationem, vel actionem, vel finem actionis, lib.4. capit.31.num.26.vſque ad 20
diabolus aſtat, cum filij Dei aſſiſtunt coram Deo, quia bonis cogitationibus noſtris ſe interſerit, vt bene cogitata perturbent, lib 4.c.31.nu.30
diabolus perambulat terram, ideſt humana corda, vt bona tollat; & quia non velociter deſerit, non volaſſe, ſed perambulaſſe dicitur, libro 4. capit. 31. num. 30. cap.34.num.1
diabolus non tantum per ſeipſum, ſed per eos etiam, qui nobis adhærent, conatur euertere, vt Adam & Iob, libro quarto, capit.31. nume. 31.& 32. capit.37. numero 4
diabolus laqueos ponit in eis rebus, quibus inclinatos viderit homines, libro 4. capit.31.num. 33.& 35. cap. 37. num. 11
diabolus in terra pedicam abſcondit, dum culpam ſub terrenis commodis occultat, libro 4. capit. 31. num. 33 & 43
diaboli inſtigatio nomine narium ſignificatur, a quibus procedit caligo nequiſſimæ cogitationis, qua oculi tenebreſcunt, lib.4.cap.31.nu.36
diabolus vt cedrus ſtringit caudam, quia prima ſuggeſtio eius blanda eſt, ſed ſi permittitur, captam mentem deprimit, lib.4.cap.31.nu.37
diabolus primo linguam exerit illicita ſuggerens, ſecundo ad delectationem trahens dentem figit, tertio per conſenſum poſſidens, caudam ſtringit, lib.4.capit.31. numero 37
diabolus Behemoth, Leuiathan, & auis recte dicitur, lib. 4.cap.31.num.38
diabolus aſtutus venator, ante quem nos ſumus, vt beſtię coram venatore, lib.4.cap.31. nu.41
diaboli laqueus, corpus eſt hominis, vt nullus ſit ſecurus, lib.4 cap.31.nu.41
diabolus valde iuſtis, ſub ſpecie perfecti boni, ſuadet mala, lib.4.c 31.nu.42
diabolus victus, vincit eos qui ei incuruantur, & arma præbent, lib.4.cap.32.per totum, capit.34.nu. 22
diabolus occiſus a Chriſto, abſconditur in arena, ideſt malis, vt Ægyptius occiſus a Moyſe, lib.4.cap.32. nu. 1.cap.34.nu.12
diabolus in eſcam datus eſt populis Æthyopum, & Chriſtus, lib.4.cap.32.nu.3
diabolus multa mala intulit mundo, multoſque habet ſibi ſubiectos, lib.4.cap.32.per totum.
diabolus vir, qui in Iſaia conturbauit terram, concuſſit regna, & poſuit, orbem deſertum, lib.4.cap.33.nu.1.3.& 4.cap.34.num.1.c.35.nu.11
diaboli domini ſunt crudeles, quibus tradimur cum peccamus, lib.4.c.33.nu.2.& 6.c.42.nu.4
diabolus innumeris bonis priuat animam, quam poſſidet, lib.4.cap.33.nu 5.c.37.nu.9
diabolum volunt habere regem peccatores, qui laceret, non Deum qui delectet, lib.4.cap.33.num. 6. cap. 37. nu.9.cap.42.nu. 4
diaboli cibus & habitatio ſunt peccatores, etſi ad horam iuſti illi ſubdantur, quod frequenter in ipſorum cedit vtilitatem, lib.4.cap.34.per totum.
diabolus terrenos homines conculcat, poſſidet, & comedit perfecte, lib. 4. capit. 34. num. 1. vſque ad 4.6. vſque ad 11. 13.15. 16. 18. vſque ad 20.& 22. cap. 35. num.11.& 16
diabolus habitat ſuper latitudinem terræ, vt poſſideat tabernacula non ſua, dum diuites & delicioſos poſſidet, libro quarto, capitulo 34. numero 6. 7. 11. 18. 19. & 22
diabolus eos quos inhabitat, ſimiles ſibi facit, libro 4. cap.34.nu.9
diaboli horribiles ſunt qui vadunt & veniũt ad impios, quia ſi quædam mala deſerunt, alijs occupantur, lib.4. cap.34.nu.16. & 17
diaboli in herbis ludunt, dum mentes hominum varijs modis decipiunt, lib 4.cap.34.nu.17

Diabolus tantum in reprobis dormit, non in alijs, lib. 4. cap. 34. num. 18. & 19
diabolo inhærent mali fortiter, vnde dicitur, quod circundant eum salices torrentis, libro 4. capit. 34. numero 20
diabolus aliquando accipit iustos mandendos, sed non deglutiendos, dum tentat, sed non prosternit, lib. 4. cap. 34. num. 21
diabolus infatigabilis contra nos, cuius mens tota est animas perdere, etsi quandoque in rebus temporalibus inferat damna, eius tamen audaciam moderatur Deus, lib. 4. cap. 35. per totum.
diabolus animabus perdendis intentissimus est, ad quod omnia alia ordinat nocumenta, lib. 4. cap. 35. num. 1. 11. 12. & 15. cap. 36. nu. 13
diabolus vt perdix, quæ sua non sunt congregat, quæ Deus aufert ab eo, lib. 4. cap. 35. num. 2
diabolus etsi modo sit sapiens, nouissimum eius erit insipiens, cum Dominus in hominibus regnauerit, lib. 4. cap. 35. num. 2
diabolus in siti currit, vt pretium sanguinis Christi repellat, lib. 4. cap. 35. nu. 3. c. 37. nu. 11
diabolus Deo nocere non valens, in illius imagine crudelis est, lib. 4. c. 35. nu. 4. cap. 36. nu. 3
diabolus instar latronis noctu, prius bonas cogitationes nititur furari, vt defertam animam perdat, lib. 4. cap. 35. num. 6. & 7
diabolus, vt capiat vrbem animæ, per fenestras sensuum conatur intrare, lib. 4. cap. 35. nu. 7
diaboli fraudes difficulter inuestigantur, libro 4. capit. 35. num. 10
diabolis aer est plenus, qui rectores sunt malorum quæ fiunt in terra, libro 4. capit. 35. numero 13. capit. 37. num. 2
diabolus semper inimicus habendus, etiam si minister sit Dei, & iustorum flagellū, sicut & peccatores sunt, lib. 4. cap. 36. per totum.
diaboli equi, sunt mali, quibus insidet, cum inimicitias in nobis exercent, lib 4. cap. 36. num. 1
diabolo fœderari non debemus vsquam, cum inimicus sit perpetuus, libro 4. capit. 36. numero 4. vsque ad 6
diaboli amici esse non possumus, nisi Domino efficiamur inimici, libro 4. capit. 36. numero 4. vsque ad 6. & 9
diabolo abrenunciauit homo in baptismo, quod memorari debet, ut ab illo liberetur, lib. 4. capit. 36. num. 9. cap. 42. num. 10
diabolus cruciatur nimis bona vita hominum, in quibus cum regnat, misericordiæ Dei cessant, lib. 4. capit. 17. per totum.
diabolus vtitur visa conuersione peccatorum, lib. 4 cap. 37. num. 1. 2. 6. & 7
diabolus fremet in prædicatores, lib. 4. cap. 37. num. 2
diabolus aliquando nō aggreditur iustos, ne ignominiose vincatur, lib. 4. cap. 37. num. 5
diaboli iaculum si nō percusserit hominem, percutit diabolum, lib. 4 cap. 37. nu. 7
diabolo regnante in nobis, misericordiæ Dei cessant, veniunt autem, si in nobis ille moriatur, lib. 4. cap. 37. nu. 9. lib. 15. cap. 1. num. 5
diaboli terrentur & fugiunt visis magnis desiderijs sanctorum, lib. 4 c. 37. num. 12
diabolo flectit genua quicumque peccat, libro 4. capit. 42. num. 8
diabolus quanto viderit mundum fini propinquum, acrius sæuit, lib. 5. c. 5. nu. 9
diabolum vicit Dominus, vt sanctificatio ad nos veniret, lib. 7. cap. 9. nu. 1
cum diabolo prælium habet homo nullo vmquam fœdere dirimendum, lib. 13. cap. 8. num. 5
diabolus malus dicitur, in quem commoueri debet, & non in fratrem, qui iniurias patitur, libro 13. capit. 8. numero 7
diabolo fortiores sunt filij Israel, dum ipsum superant, & ab eo non vincuntur, libro 15. capit. primo, numero 3. & 4
diabolus incudi cō paratur, quia percutitur, dum iusti saluantur, lib. 17. cap. 2. num. 29
diabolus, qui suadet malum, post prodit illud, sicut Deus bonum, quod suadet manifestabit postea, lib. 18. cap. 1. num. 11
diabolus accusator, & nos accusat apud Deum, & Deum apud nos, vt fecit cum Adam, & Iob, libro 18. capit. 5. num. 6
diabolus, dum in exordio bonas cogitationes perdere nō valet, ponit insidias in via, vt polluantur postea, lib. 18. cap. 13. num. 11
diabolus meridianus cognosci non potest, nisi in lumine meridiano, lib. 18. cap. 17. num. 25
diluuium in mense Aprili fuit, quando germinat terra, vt dolor peccatorum maior foret, libro 4. capit. 18. num. 25
discipuli Domini dati sunt in inuamen Apostolorum, lib. 1. cap. 23. nu. 1
discordias seminans & inimicitias grauiter punitur, lib. 1 cap. 15. nu. 13
discordia seminare inter fratres, frequens malum est, a quo maxime cauebant sancti, libro 11. capit. 17. numero 4. & 5
diuitijs seruientes, graui subijciuntur tyrannidi, lib. 1. c. 17. nu. 10. vsque ad 12. 22. & 26. cap. 24. nu. 11. 14. 22. & 31. lib. 2. cap. 18. num. 1. vsque ad 8. lib. 4. c. 38. nu. 8. 9. & 14. cap. 40. nu 7. & 8
diuitiarum nimius amor ad multa ducit mala, lib. 1. cap. 17. num. 12 13 17 21. & 26. cap. 24. num. 11. & 31. lib. 2. cap. 18. num. 1. vsque ad 8. lib. 4. cap. 38. num. 8. 9 & 14. cap. 40. nu. 7. & 8
diuitiarum amor totum mundum subuertit, lib. 1. cap. 17. num. 13. cap. 24. num. 16. & 25. lib. 4. cap. 39. num. 29. & 30. cap. 40. nu. 7. & 8
diuitias contemnendas ex multis probant sancti, lib. 1. c. 17. num. 13. vsque ad 15. 17. vsque ad 19. & 22. lib. 4. cap. 38. nu. 1 vsque ad 6. 13. & 18. cap. 39. num. 5. & 21. cap. 40. num. 7. & 8
diuitiæ condemnandæ nō sunt, sed earum nimius amor, libro 1. capit. 24. num. 4. 5. & 19. lib. 2. capit. 16. num. 24. vsque ad 26. capit. 19. num. 24. libro 4. cap. 18. nu. 12. cap. 38. num. 16. 17. 19. & 20. cap. 40. num. 17. capit. 41. num. 1. & 5. cap. 42. nu. 7
diuitiæ habitæ vel nō habitæ, inordinate concupitæ multa causant damna, lib. 1. cap. 24. num. 19
diuitiæ, bona sunt ijs qui eis bene vtuntur, alijs autē mala, lib. 1. cap. 24. num. 29. lib. 4. cap. 38. num. 16. 17. 19 & 20. cap. 39. num. 2. c. 4 . nu. 9. & 10
diuitiæ insufficientes sunt, vt a malis liberent, lib. 2. cap. 15 num. 43. & 65. cap. 18. num. 13. cap. 19. num. 7. lib. 4. cap. 38. num. 1. & 2
diuitiæ labiles sunt, vnde cor est ab eis amouendum, lib. 2. cap. 15. num. 5. vsque ad 7. 9 11. 21. 22. 33 43. 53. vsq; ad 56. cap. 16. num. 20. cap. 19. nu. 8. & 32. lib. 4. cap. 28. num. 5. cap. 38. num. 11
diuitiæ exemplo Gentilium contemnendæ sunt, libro 2. capit. 15. num. 9. vsque ad 12. 32. 37. 38. 44. 46. & 47. capit. 16. num. 7. & 8. cap. 20. num. 4. 6. & 7. lib. 4. cap. 42. num. 5
diuitijs qui recte vti sciunt, laudandi sunt, lib. 2. capit. 15. num. 11. 30. 34. & 44. cap. 18. nu. 11. lib. 4 cap. 38. num. 12. & 20. cap. 41. nu. 5 9. & 10
diuitiæ, aurea imago sunt, quam impius Nabuchodonosor iubet adorare, lib. 2. cap. 15. num. 16. lib. 4. cap. 41. nume. 2
diuitiæ & paupertas tristitiam aut voluptatem pariunt, tantum secundum hominum opinionem, lib. 2. cap. 15. num. 23. lib. 4. cap. 38. num. 6
diuitiæ & paupertas, solis nominibus differunt, libro 2.

capit.15.num.23.capit.18. num.20. libro 4. capit. 38. num.4. & 5
Diuitiæ boni nomen non merentur,lib.2.capit. 15. num. 29.30. & 62. capit. 18. num.9. & 14.capit. 19 num. 5. lib.4.capit.28.num.5.& 12. capit.38.num.3.4.6.& 13. capit 40.num.17
diuitiarum appetitus ingens viget in mundo, lib.2. cap. 15.num.35.& 62. cap.17.nu.10.11.20.& 21.capit.19. num.1.& 2.lib.4.cap.28.nu.16.cap.30.nu.29. & 30
diuitias relinquat,qui voluerit esse perfectus, expeditusque ad cœlum properare,lib.2.cap.15.nu.36.37.39.& 40.cap.16.num.1.vsque ad 5.lib.4.cap.38.num.18.cap. 41.nu.9.& 10.c.42.nu.5
diuitijs inuoluti, & in ipsis confidentes, antequam moriantur pereunt, lib.2.cap.15.num.42.capit.17.nu.20. & 21.cap.19.nu.7. & 8
diuitias contemnens Christianus, non superbiat,cum id fecerint Gentiles pro gloria vana, lib.2. cap.15.nu.47. cap.20.num.6.& 7
diuitiæ capillis comparantur, ne doleant qui eas mittũt, lib.2.c.16.nu.21 lib.4.c.40. nu.2
diuitiæ dantur malis. quia æternis seruantur supplicijs, lib.2.capit.18.num.17.& 18. lib.9.cap.39.num.18.24. vsque ad 26
diuitias argenti & auri, quæres sunt mortuæ, appetit mundus mortuus,lib 2.c.19.nu.1. & 2
in diuitiarum amissione multa debent consolari, libro 2. cap.19.num.3.cap.20.num.6.& 7.lib.4. cap. 4. per totum,lib.9.c.15.nu.20
diuitias, & mundi fastum pauciſſimi sunt qui contemnant,lib.2.c.20.nu.9.11.& 12
diuitias paruipendere expedit,sed nõ diuites, neque eos malos credere,quia temporalibus abundant rebus,lib. 4.cap.38.per totum.
diuitiæ recte comparantur spinis, lib.4.cap.38.nu.7. cap. 40.num.6
diuitiæ innumera mala pepererunt & pariunt mundo, lib.4.cap.39.nu.2.cap.40.num.4.7.& 8.cap.42.num.5.
diuitiæ solis iniquis sunt tales, iustis autem tantum cœlestes sunt diuitiæ,lib.4.cap.39.num. 19
diuitiarum multitudo concordiam dirimit,libro 4.capit. 40.num. 4
diuitias non contemnit Christianus iubente Deo, quas contemneret, si terrenus rex iuberet,lib.4. capit.4. nu. 7. 9. & 10
diuitias contemnentes admirari non debemus, sed eos, qui eas non contemnunt,lib.4.cap.40.nu.10
diuitijs & paupertate tentati homines, in vtroque debẽt esse cauti,lib.4.cap.40.nu.12.& 14
diuitiæ modo liberare possunt diuites a morte,non quando coacte dimittuntur,lib.4.c.40.nu.13
diuitiæ Deum nobis non dant, sed Deus diuitias, vnde propter has illum relinquere,stultum est, lib.4. capit. 41.nu.4.9.& 10
diuitiæ congregatæ, nisi distribuantur,generant vermes, lib.4 cap.41.nu. 14
diuitijs,& Christo simul seruire non possumus,lib.4.cap. 42.num.5.7.& 9
diuitiæ communicatæ, & diuitibus & pauperibus prosunt,lib.5.c.10 nu.30
diuitiæ capillis comparantur, quibus subleuandi & tergendi sunt pauperes,lib.5.c.10.nu.49
diuitiæ mammona iniquitatis dicuntur, quia diues, aut iniquus, aut iniqui hęres creditur, libro 18. capit.12. num. 9
diuites auari domui suæ congregant mala,lib.1. capit.24. num 1.lib.4.c.40.nu. 6
diuites auari crudeles in fratres,lib.1.cap.24.num.110.& 27.lib.2.cap.18.num.1.vsque ad 8.lib.4.cap.38.nu.14. cap.39.num.24. vsque ad 26
diuites auari omnia tolerant, vt aurum acquirant, lib.1. cap.24.nu.7.& 9.lib.4.cap.34.num.7.cap.39.num. 34. lib.5.cap.10.nu.73
diues auarus dæmoniaco peior est, lib.1.cap.24.num.9. & 10.lib.4.cap.38.nu.14
diues auarus inter omnes homines miserrimus est, libro 1.capit.24.num.13. vsque ad 15. 20. & 30.libro 2.cap 18. num.18.libro 4.capit.38. num. 8. vsque ad 10. 12. vsque ad 14
diuitum friuolæ excusationes ad conseruandas diuitias reseruantur,lib.1. cap.24.num.20.lib.4.cap. 38. nu. 16. & 17.cap.39.num.2.& 3
diuites auari Iudæ sunt similes,lib.1.cap.24.nu.24
diuites auari serui sunt diuitiarum,lib.1 c.24.num.37.lib. 4.cap.28.nu.5.cap.41.nu.5
diuites tantum illi dicẽdi sunt, qui virtutibus abundant, lib.2.cap.15.num.9.11.26 vsque ad 28.43.63.65.& 66. capit.18. num. 19. & 20.lib.4.cap.28.num.5.9.12.15. 18. & 23
diuites auari pauperes dicendi sunt,lib.2.capit.15. num. 26 vsque ad 28. 43.65. & 66.capit.18.num.3.vsque ad 8.19.& 20. capit.38.num.10. lib.4. capit.39. num 24. vsque ad 26
diuitum anarorum sollicitudines, & miseriæ describuntur, libro 2. capit. 15. num. 65.capit. 18. num. 1. vsque ad 5.& 18.lib. 4.capit.34.num.7.& cap.38.num. 8.vsque ad 10
diuitibus nullus inuideat, quorum bona transferri hinc non possint,lib.2.cap.15.nu.3.4.6.7.& 62. cap.16. nu. 35.cap.18.num.17.& 18.lib.4.cap.28.nu.5.c.38. num. 13. & 18.cap.39.num.5
diuites quo plura habuerint bona, plura desiderant, lib. 2. capit. 15. num. 10. & 23. capit. 17. num. 24. capit. 18.num.5.6. & 23.lib.4.capit.38.num.1.2.& 10. capit. 39 num.29.& 30
diuitibus auaris, in honoribus mundi præponendi sunt diuites misericordes, libro 2. capit. 15. numero 19. vsque ad 22
diuites & potentes difficulter audiunt Deum, lib.2. cap. 15.num. 41
diuitum sepulchra ostendunt, quid sæculi bona profuerint,lib.2.cap.15.nu.51
diuites contemnentes diuitias, superædificant fundamento fidei, aurum, &c. alij autem, qui dolent, cum eas amittunt, superædificant lignum, &c. lib. 2. c. 16. num.18.& 19
diuites, qui per fas & nefas diuitias congregant, taxantur,lib.2. capit.17.num.12.capit.18 num.18.lib.4.cap. 39 num. 7. 8. 10. vsque ad 12. 14. 15. 18. 20. vsque ad 22.29. & 30
diuites peccatores honorans, & sanctos pauperes despiciens, ignorat iudicia Dei lib.4.cap. 17. num. 4. & 13. lib.6.cap.11. num 3.vsque ad 15
diuites,innumeros patiuntur labores, vt fiant hospitium diaboli, lib.4.cap.34.nu.7
diuites & pauperes & sunt modo, sicut actores in scena, lib.4.c.37.nu.4. & 5
diues verus est, non qui multa habet bona, sed qui non eget multis, pauper autem non qui nihil possidet, sed qui multa concupiscit, libro 4. capit. 38. nume. 4. 5. 17
diuites & pauperes extimandi sunt,vt parietum picturę, lib.4.cap.38.nu.6 lib.14.cap.3.nu. 7
diues auarus, ebrio peior est,lib.4.cap.38. num.8.9.& 16 lib.5.cap.1.nu.5
diuites timoribus pleni felices non sunt, sed tantum pauperes, qui nihil timent, libro 4. capit. 38.num.12. capit.41. num.8
diuites quasi in somnis diuescunt, lib.4.cap 38.nu.13
diuites contemnere non debemus terrenis negotijs occupatos,lib.4.cap.38.nu. 15
diuites contemnendi non sunt,nec de eorum salute diffidendum,lib.4.cap.38.nu.16.17.19. & 20
in diuites auaros, superbos, &c. acriter inuehunt sancti, lib.4 cap.39.per totum,capit.41. num.7
diues in egenis subleuandis parcus, vere pauper est, lib. 4.cap.

4. capit. 39. num. 1. 22. 24. vsque ad 26. libro 5. capit. 10. num. 7
Diuites & pauperes non casu, sed iustis de causis sunt in mundo, libro 4. cap. 39. num. 1. libro 5. cap. 10. num. 5. 7. 23. 33. & 52
Diues tot iniurius est hominibus, quotquot opem poterat conferre, lib. 4. capit. 39. num. 1. libro 5. cap. 10. num. 7. & 23
Diuites, si omnia sua dare nolunt pauperibus, diuidant ea, lib. 4. cap. 39. nu. 4
Dines, diuitiarum immersus luto, hericius est habitans desertam Babylonem, lib. 4. c. 19. nu. 6
Diuites superbi collidunt pauperes, sicut pecus pingue infirmum, lib. 4. cap. 39. nu. 8. 10. vsque ad 12
Diuites timentes carere diuitijs, adorauerunt auream statuam Nabuchodonosor, libro 4. capitulo 39. numero 9
diuites per potentiam opprimunt pauperes, dum habent stateram dolosam, lib. 4. capit. 39. num. 10. vsque ad 12. 14. 15. 17. 23. & 29
diuites luxui & delicijs dediti, confidentes in diuitijs taxantur, lib. 4. cap. 39. num. 13. 16. 19. 22. 32. & 33. capit. 41. num. 6. & 7
diuites impij, sicut pisces maiores deuorant minores, lib. 4. cap. 39 nu. 17. 23. 27. & 28
diuites immisericordes damnantur, & a fortiori raptores, libro 4. capit. 39. num. 22. 24. vsque ad 26. 32. & 33. capit. 41. num. 6. & 14. lib. 5. capit. 10. num. 5. vsque ad 7. & 10
diuites, vsuras exigentes a pauperibus taxantur, lib. 4. c. 39. nu. 23. 29. 33. 35. vsque ad 37
diuites auari hominum societatem fugiunt, lib. 4. cap. 39. num. 2. 8. & 30
diuites auari, famelici nudi, &c. pauperes sunt, alijs miseriores, lib. 4. cap. 39. num. 31. & 33
diuitum mensæ multorum pauperum constant sanguine, lib. 4. c. 39. nu. 32. & 33
diuites ditandis filij intentissimi sunt, quod iusti olim nõ faciebant, lib. 4. c. 40. num. 5. & 6
diuites thesaurizantes in terra, thesauros amittunt æternos, lib. 4. cap. 40. num. 9. 10. & 17
diuitis anima saturata calcat fauum cœlestis dulcedinis; iustis autem, aduersa dulcescunt, libro 4. capit. 40. numero 14
diuites quales futuri sunt, ne diuitiæ obruant eos, quod si tales non fuerint, plangendi sunt, libro 4. capit. 41. per totum.
diuites, qui ratione relicta, in bonis alijs gloriantur, stulti sunt, lib. 4. cap. 41. nu. 2
diuites plures sunt qui pereunt, quam pauperes, licet in vtrisque prædestinati sint, & reprobi, libro 4. cap. 41. num. 8
diuites Christiani tenentes temporalia, non teneantur ab eis, lib. 4. c. 41. num. 9. & 10
diuitem in auro non confidere, æterna est beatitudo, lib. 5. cap. 10. nu. 2
diuitum immisericordia, causa est sterilitatis temporum, lib. 5. cap. 10. nu. 10
diuites periclitantes in mundo, ne iacturam patiantur bonorum, ea transferant in nauem pauperum, lib. 5. cap. 10. num. 11
diuites insultare non debent pauperibus, antequam eleemosynas largiantur, libro 5. capit. 10. num. 11. 16. vsque ad 18. 29. 31. 33. & 59. lib. 14. capit. 3. num. 10. vsque ad 12
diuitum duritiam emollire non possunt pauperes mille quæsitis modis, lib. 5. cap. 10. nu. 11. lib. 14. cap. 3. num. 10. vsque ad 12. & 21
diuites multa bona receperunt a Deo, pro quibus modica dare iubet pauperibus, nec volunt, libro 5. cap. 10. num. 19
diuites auaros damnauit mulier, qua Eliam pauit, lib. 5. cap. 10. num. 22. & 34
diuites fures vocantur a sanctis, cum pauperum necessitatibus non prouident, lib. 5. c. 10. nu. 23
diuites per manus pauperum pecunias transferant in cœlum, lib. 5. cap. 10. nu. 25. & 58
diuites, qui equis componendis & alendis occupantur, oblito paupere, immo Christo, taxantur, lib. 5. capit. 10. num. 28
diuites in pauperes liberales clarissimi sunt in republica, lib. 5. c. 10. num. 30
diues misericordiam magnam poscere non potest a Deo, nisi pauperibus secundum magnam misericordiam prouideat, lib. 5. c. 10. num. 31
diuites, cum tanta dent parasytis, scortis, &c. pauperatis metu eleemosynas non dant, libro 5. capit. 10. nu. 34. & 77
diuites oliuæ sint fructiferæ, dantes multum frequenter, lib. 5. cap. 10. nu. 36
diuites pauperibus prouidentes, supportant inuicem in charitate, lib. 5. c. 10. nu. 46
diuites dormierunt in cupiditatibus suis, sed transacta vita nihil inuenerunt in manibus suis, quia nihil posuerunt in Christi manu, libro quinto, capitulo 10. numero 50
diuites vane & mendaciter dicunt filijs diuitias seruare, quas propter auaritiam seruant, libro 5. capit. 10. numero 54
diuites eleemosynas porrigentes leuant manus, vt vincatur Amalech, lib. 5. cap. 10. num. 55
diuites bona sua communia faciant omnibus, quia omnes amici & cognati sunt homines, libro 5. capit. 10. numero 67
diuites absque ratione, multas congerunt rationes ne benefaciant, lib. 5. c. 10. num. 70
diuites eleemosynas porrigant, ne terra sint deteriores, lib. 5. cap. 10. nu. 71
diuites eleemosynarum debitores vocantur a Paulo, lib. 5. cap. 10. num. 79
diuitum auarorum corda mille miserijs sunt plena, non communicantium pauperibus bona sua, libro 14. cap. 3. num. 3
diuites ad sobrietatem reducat, diuitis & Lazari parabola, lib. 14. c. 3. num. 7
diuites re ipsa dicunt, omnia consumantur & Christus non pascatur, lib. 14. c. 3. nu. 21
diuites miseri nimis, quos custodia diuitiarum nimis cruciat, & abundantia non prodest, libro 18. capit. 16. num. 13
Verbo Bona temporalia, Auaritia, Eleemosyna, Paupertas.
doctores Ecclesiæ vulpes paruas exterminant ab Ecclesia, lib. 2. c. 8. nu. 7. & 8
doctores Ecclesiæ in lignis arcæ Noe quadratis & linitis significantur optime, lib. 5. c. 8. num. 2
dominandi libido multa affert damna, lib. 1. cap. 20. num. 13. 16. 25. & 32
dominandi libido moderanda est, lib. 1. capit. 20. num. 6. 8. & 25
dominandi libido totum orbem inuasit, libro 1. capit. 20. num. 8
dominis multis, ipsisque inter se contrarijs simul seruire non valemus, lib. 4. cap. 42. per totum.

E

EBrietas grauium malorum est causa, lib. 1. c. 1. nu. 22. 23. 34. 37. 60. 63. 64. 66. & 68
Ebriorum miseria, & ignominia, libro 1. capit. 1. num. 34. & 68
Ebrij vocantur hi, qui passionibus suis extra se feruntur, lib. 2. cap. 17. num. 2. & 3. lib. 9. cap. 1. nu. 3
Ebrietas, quæ in omnibus passionibus animæ contingit, in bonam partem accipitur aliquando, libro 5.

capit. 1. per totum.
Ebrietas bona animæ pro gaudio mentis accipitur, lib. 5. c. 1. num. 1. & 19
Ebrietas in sacris litteris significat aliquando rerũ abundantiam, lib. 5. c. 1. nu. 10
Ebrietas quandoque significat pinguedinem gratiæ Spiritus sancti, lib. 5. cap. 1. num. 16. 20. & 21
ebrietate sancta alienata mens oculos habet pulchriores vino, lib. 5. c. 1. num. 16
ebrietas sancta obliuionem præstat vanarum delectationum, lib. 5. c. 1. nu 17. & 18
ecclesiastici verbo Clericus, Sacerdos, Episcopus, Prædicatores, Religiosi, Prælati.
ecclesia lunæ comparatur, quæ lumen a sole recipit, & propter mutabilitatẽ, & quia crescit in sanctis, decrescit autem in malis, lib. 1. cap. 23. nu. 5. lib. 3. c. 3. nu. 14. lib. 5. c. 3. nu. 9. c. 4. nu. 3
ecclesia auroræ comparatur, lib. 1. cap. 25. num. 7
ecclesia in futuro beatissima erit, quæ nunc quasi misera contemnitur ab infidelibus, lib. 2. c. 4. nu. 7
ecclesia Christi sponsa, ab illo numquam separatur, lib. 2. cap. 12. nu. 20
ecclesiam ex Gentibus sociauit sibi in sponsam Christus, synagoga reiecta, lib. 3. c. 5. nu. 86. & 87 c. 6. num. 10. & 14. c. 9. nu. 10. & 34. c. 10. nu. 5. & 31. lib. 4. c. 9. nu. 10. lib. 5. c. 3. nu. 3. c. 7. per totum.
ecclesia sponsa Christi nigra per naturam, formosa per gratiam, lib. 3. c. 9. nu. 34
ecclesia pulchra in calceamentis omni ablata macula, lib. 3. cap. 9. nu. 46
ecclesiam acrius persequuntur mali Christiani, quàm tyranni, & hæretici, libro 3. capit. 15 num. 21. lib. 5. cap. 4. num. 12
ecclesiam ingrediens, cogitationes noxias relinquat in ianuis, libro tertio, capit. 16. numero 16. libro 13. capit. 11. num. 13
In ecclesia permixti boni & mali, separabuntur in futuro lib. 3. cap. 17. num 15. vsque ad 17. lib. 5. c. 3. num. 1. 6. 10. & 13. c. 8. num. 10. lib. 9. c. 20. num. 12. cap. 21. nu. 5. 6. 8. 9. 11. 12. 15. & 17. lib. 15. cap. 2. num. 13. lib. 18. c. 15. nu. 22. 26. & 27
ecclesia acriter persecuta est, sed tutata a Deo, lib. 4. capit. 23. nu. 3. cap. 33. nu. 3. & 4. lib. 5. cap. 3. nu. 2. 5. & 16. c. 4. nu. 11. vsque ad 13
ecclesia saluat homines, dum ab ipsa non exierint, lib. 4. cap. 13. nu. 4
ecclesia per tyrannos taliter persecuta est, vt aliquando fideles vincerent, aliquando vincerentur, lib. 4. cap. 31. num. 19. & 20
ecclesijs exhibenda est reuerentia maxima, de qua re parum curant homines, lib. 5. c. 2. per totum.
ecclesiam, in qua laudandus venit Deus, multi intrant mente vagi, loquentes, &c. lib. 5. capit. 2. num. 1. vsque ad 3. 7. 8. 10. 12. & 13. libro 9. cap. 1. num. 24. lib. 13. cap. 11. num. 5
In ecclesia missæ, sacrisque concionibus intenti, reuerenter adsint homines, lib. 5. cap. 2. num. 3. 6. vsque ad 8. 10. 11. & 13
ecclesia modo vt priuata domus est, temporibus autem priscis ipsæ domus velut Ecclesiæ erant, lib. 5. capit. 2. num. 3. 7. & 8
In ecclesijs nihil iam spirituale meditantur homines, sed negotia ibi fiunt, libro 5. capit. 2. num. 3. 5. vsque ad 8
ecclesias adeunt multi feminas visuri, libro 5. capit. 2. num. 4. & 8
ecclesia nostra, quæ quondam domus orationis erat, facta est spelunca latronum, libro quinto, capit. 2. numero 5
ecclesiarum risus acriter taxabant sancti, lib. 5. c. 2. num. 6. vsque ad 8
ecclesiam a balneis & foro non differre, flebant sancti, lib. 5. c. 2. nu. 7 8. & 10
In ecclesia loquuntur mulieres nõ minus quàm in foro, lib. 5. c. 2. nu. 9. lib. 16. c. 10. nu. 4
ecclesijs reuerentia exhibenda est multis de causis, lib. 5. c. 2. nu. 10. vsque ad 12
ecclesijs dæmonum astant Gentiles reuerenter, lib. 5. cap. 2. num. 13
ecclesia Catholica varie comparatur, in qua mali permixti sunt bonis, lib. 5. cap. 3. per totum.
ecclesia optime comparatur nauí, lib. 5. cap. 3. nu. 2. 4. 5. & 16. lib. 16. c. 12. nu 16
ecclesiam comparatur arcæ Noe, lib. 5. cap. 3. nu. 6. 7. & 13. c. 8. num. 1. & 2. lib. 16. c. 12. nu 21. & 22
ecclesiam ingressi habitant lupi, & agni, diuites, & pauperes, lib. 5. c 3. nu. 7. cap. 6 nu 9
ecclesia malogranato optime assimilatur, lib. 5. c. 3. nu. 8. lib. 14. c. 5. nu. 8. lib. 18. cap. 12. nu. 1
ecclesia fons est, a quo multa procedunt bona, & fructus, lib. 5. c. 3. nu. 8
In ecclesia peccatorum multitudo maior multo quàm aliorum, lib. 5. c. 3. nu. 10. lib. 9. c. 21. nu. 16
ecclesia recte paradisus dicitur terrestris, lib. 5. c. 3. nu. 11. lib. 7. cap. 1. nu. 23
ecclesia ciuitas descendens de cœlo, quam Ioannes vidit in Apocalypsi, libro 5. capit. 3. num. 12. & 14. & capit. 6. num. 5
ecclesia optime figurata fuit in Rebecca, libro 5. capit. 3. num. 15
ecclesia significata est in illis verbis Canticorum 4. Capilli tui sicut greges, &c. libro quinto, capitulo tertio, numero 17
ecclesia, quæ licet multum impugnetur, non est deiecta, caret antiqua pulchritudine, quam quisque suo modo debet iuuare, lib. 5. c. 4. per totum.
ecclesia meritis iustorum conseruatur, libro 5. capit. 4. num. 2. vsque ad 5. & 8. capit. 8. num. 4. vsque ad 6. 9. 13. & 15
ecclesiam tuentur doctores & Apostolici viri ab ira Dei, & insidijs diaboli, lib. 5. c. 3. nu. 5
ecclesiam debẽt omnes iuuare, sicut olim ad opus tabernaculi omnes offerebant donaria, lib. 5. cap. 4. num. 6. lib. 16. cap. 10. nu. 5. & 6
ecclesia stabilis & perpetua in prosperis, & aduersis, lib. 5. c. 4. nu. 7. 10. vsque ad 13
ecclesiam restitui pristino candori optabant sancti, lib. 5. c. 4. num. 9. & 11. lib. 14. c. 30. nu. 14
ecclesia temporibus Apostolorum innumeris abundabat bonis, libro 5. capit. 4. num. 9. cap. 5. nu. 1. vsque ad 4. 10. & 11
ecclesia aliquando in pauciſſimis conseruatur, sed non perit, lib. 5. c. 3. nu. 12
ecclesia primitiua qualis erat, & eadem in fine sæculi multum destituta bonis, & oppressa, libro 5. capit. 5. per totum, libro 6. cap. 3. numero 9. libro 14. cap. 30. num. 14
ecclesia vtero fœminæ comparata, fortiores filios genuit in exordio, lib. 5. cap. 5. nu. 13
ecclesiam vehementer deiectam, flebant sancti olim, libro 5. capit. 5. num. 2. 4. vsque ad 7. & 12. lib. 6 cap. 3. num. 9
ecclesia in fine sæculi in solitudinem redacta, & gelu plena erit, lib. 5. cap. 5. num. 8. lib. 6. cap. 3. num. 9
ecclesia in fine sæculi, nimietate pressurarum probanda est, lib. 5. c. 5. nu. 9
ecclesia firma est, quã Dominus fundauit, & ditauit, quæ etiam traditionibus gubernatur, libro 5. capit. 6. per totum.
ecclesiam non solum gubernari Scripturis, sed & traditionibus optime docuit Basilius, libro 5. cap. 6. num. 1. vsque ad 3
ecclesia domus est, quam sapientia ædificauit ex lapidibus viuis, idest, sanctis, columnis doctoribus, &c. lib. 5 cap. 6. nu. 4
ecclesiam multis virtutibus ornatam, tamquam auro, & lapi-

& lapidibus pretiosis, diligit Dominus super omnes ciuitates Iudę, lib. 5. c. 6. nu. 5. & 7
Ecclesiam, & sacerdotium nouum Deus condens, magnis bonis ornauit, lib. 5. c. 6. nu. 7
Ecclesia ædificata ex latere Christi pendentis in cruce, lib. 5. cap. 6. nu. 8
Ecclesiæ conuenit benedictio, quam Iacob dedit Zabulon, lib. 5. c. 6. nu. 10
Ecclesia ex Gentibus, nigra sed formosa dicitur, lib. 5. cap. 7. num. 3. vsque ad 5. 22. 23. & 30
Ad Ecclesiam confugiat, qui tutus esse vult a sæculi fluctibus, lib. 5. c. 6. nu. 10
Ecclesia ex Gentibus, reginæ Saba comparatur, libro 5. cap. 7. num. 4
Ecclesia, quæ prius in Iudæis concluſa erat, dilata est valde, lib. 5. cap. 7. num. 13. 14. 19. 22 & 27.
Ecclesia Iudæorum & Gentium, racemum portauit terra promissionis, lib. 5. c. 7. num. 23
Ecclesia ex Gentibus, diuinum sermonem, velut a cœno leuauit, lib. 5. c. 7. nu. 28
In Ecclesia boni, & mali, perfecti, & imperfecti sunt, eam tamen & mundum tutantur iusti ab ira Dei, lib. 5. cap. 8. per totum.
In Ecclesia varij gradus sunt meritorum, libro 5. capit. 8. num. 1. vsque ad 3. 10. vsque ad 12. & 14. lib. 16. cap. 7. num. 5. 10. & 23. lib. 18. cap. 9. nu. 2. 3. 6. cap. 10. nu. 1. & 2. cap. 12. nu. 1
Ecclesiæ os dicuntur spirituales, alij vero venter, lib. 5. cap. 8. num. 14
Ecclesiam Romanam veram esse Ecclesiam, & solam, pulchre docet Augustinus, lib. 6. c. 4. nu. 18
ecclesia mulier fortis est, de qua loquitur Salomon Prouerb. 31. lib. 6. c. 13. nu. 2
ecclesia in recte viuentibus paradisus dicitur, lib. 7. cap. 1. nu. 23. lib. 12. c. 3. nu. 20
ecclesia vna cum esset, ab ea egressi Christiani, in varias sectas partiti sunt, lib. 8. cap. 1. nu. 6
ecclesia ciuitas est, supra quam Dominus pluit, & a qua fons oritur, lib. 8. c. 1. nu. 14
ecclesia in iustis columba est pennas deargentatas habēs, lib. 9 c. 14. nu. 13
ecclesia rugas habere dicitur in his qui fidem habent sine operibus, lib 9. cap. 17. nu. 23
ecclesia malos sic tolleret, vt castiget, lib. 9. c. 21. nu. 6. 8. 9. 13. vsque ad 15
In ecclesia qui casuri sunt, admixti sunt alijs, vt hi timeāt lib. 9. cap. 21. nu. 7. 11. 13. & 15
In ecclesia mali non præiudicant bonis, sicut nec paleæ frumento, lib. 9. capit. 21. numero 9. & 17. libro 12. capit. 3. num. 6
In ecclesia boni & mali eadem patiuntur calamitates, dum viuunt, lib. 9. c. 21. num. 12
In ecclesia boni & mali non dignoscuntur, sicut nec arbores siccæ & virides in hieme, libro 9. cap. 21. num. 15. & 17
In ecclesia dum multi videntur iniqui, falso creduntur omnes tales, lib. 9. c. 21. nu. 16
ecclesiæ astans, dum sacra peraguntur, taceat, lib. 10. cap. 8. num. 12
In ecclesia boni comparantur tritico, & mali paleis, libro 12. cap. 3. nu. 6
ecclesia in sanctis merito comparatur Sion terrenæ, lib. 12. c. 3. nu. 11
In ecclesia multi sunt iusti, etsi pauci dicantur respectu aliorum, lib. 12. c. 3. nu. 19
ecclesia in sanctis hortus concluſus fons signatus, puteus aquæ viuæ vocatur, lib. 12. c. 3. nu. 70
ecclesiam tamquam ciuitatem, varij lapides componunt, varia scilicet merita & ordines sanctorum, libro 12. cap. 3. num. 33
In ecclesia salices dicuntur mali, quia sunt infructuosi, & boni etiam, propter ingentem viriditatem, libro 12. capit. 3. num. 35
ecclesia cœlum ipsa est, totq; habet cœlos, quot sanctos, lib. 12. c. 3. nu. 37
ecclesia in Iudæis & Gentibus, multos habet & habuit, qui sunt stellæ cęli, & arena maris, libro 12. capit. 4. numero 1
In ecclesia, qui solis exterioribus curis inseruiunt, cutis dicuntur, quæ contrahitur, dum præsentia sola concupiscunt, lib. 12. cap. 4. nu. 23
In ecclesia sic diuisi sunt varij fidelium gradus, vt omnes vno cortice charitatis tegantur, libro 14. capit. 5. num. 8
ecclesiæ beatitudo, consistit in pace & vnitate fidelium, lib. 14 c. 5. nu. 11
In ecclesia sola verum lumen est, cum mundus totus extra eam fumo sit plenus, lib. 14. c. 11. nu. 3
In ecclesia muri & turres ædificantur, ne dogma peruersum prævaleat veritati, lib. 18. c. 15. nu. 32
In ecclesia boni & mali decem virginibus comparantur, lib. 18. c. 15. nu. 37. & 38
ecclesia modo desponsata est Christo, & virgo peruenire debet ad nuptias, quæ celebrabuntur in cęlo, libro 18. cap. 15. nu. 39
ægri multis consolandi sunt rationibus, libro 4. capit. 5. num. 36. & 37. lib. 5 capit. 9. num. 2. vsque ad 16. 19. vsque ad 24
ægritudo corporis multa habet conuenientia, quibus infirmi consolandi sunt, libro quinto, capit. 9. per totum.
ægros quę solent in morbis contristare, referuntur, lib. 5. c. 9. nu. 2. vsque ad 4
ægritudines, & calamitates nostræ ridiculæ sunt, si cum aliorum calamitatibus conferantur, lib. 5. cap. 9 nu. 5. vsque ad 7
ægritudines & afflictiones dat Deus sanctis, octo de causis, lib. 5. c. 9. nu. 8 vsque ad 10
ægritudinibus & laboribus plena est hæc vita, vt sequentem appetamus, libro 5. capit. 9. numero vndecimo, & 15
ægritudines & tribulationes, ad peccata diluenda dat Deus, lib. 5. c. 9. num. 11. 13. 14. 21. & 22
ægritudines & afflictiones Deus dat modo, vt in alia vita maiūra præmia consequamur, lib. 5. cap. 9. num. 12. 15. 20. vsque ad 22
ægritudines & flagella suis dat Deus in eorum bonum, lib. 5. c. 9. nu. 14. vsque ad 16. 18. vsque ad 22. & 24. lib. 9. cap. 15. nu. 13
ægrotantes quanta sollicitudine a medicis, & seruis Dei salutem quæruht, qua obtenta in priſtina relabuntur mala, lib. 5. cap. 9. num. 17
ægritudo & grauis dolor capitis vexans Paulum vocatur angelus sathanæ, lib. 5. c. 9. num. 18
ægrotantes sancti, fortiores & meliores erant, qnām cum sani degebant, lib. 5. cap. 9. nu. 23
ægrotantes discipulos cum curare posset Paulus, noluit, lib. 5. c. 9. nu. 7. 8. & 24
Verbo Flagella, Labores, Tribulationes.
eleemosyna ordinem habere debet, in qua præponendi sunt consanguinei, iusti, &c. lib. 1. c. 13. nu. 31. lib. 5. cap. 10. num. 62. & 63
eleemosyna non ita de meritis cogitat sicut de necessitatibus, lib. 1. capit. 25. num. 29. libro 5. capit. 10 num. 11. 24. & 37
eleemosyna grandes adducit vtilitates, lib. 1. c. 25. nu. 30. lib. 5. c. 10. nu. 6. & 7
eleemosyna oleum est quo vngimur, vt diabolum vincamus, lib. 2. c. 7. nu. 16. lib. 5. c. 10. nu. 25
eleemosynis deditus, mala morte non perit, libro 4. cap. 1. num. 52
eleemosynæ in testamentis pro suspectis habentur, dum in vita pauperes non adiuuantur, lib. 4. c. 39. nu. 3. lib. 5 cap. 10. nu. 9. 45. & 56
eleemosynas largitur, qui fratris cogitat dignitatem, lib. 4. c. 41. nu. 6. lib. 5. c. 10. nu. 28. & 29

Eleemosyna, eiusque necessitas, & modus in ea seruandus, quàm differre non expedit, libro 5. capit. 10. per totum.
Eleemosynis deditus Loth, incendium Sodomæ euasit, lib. 5. cap. 10. nu. 1
Eleemosynis seminat homo ad iustitiam, & metit fructum vitæ, lib. 5. capit. 10. num. 2. 3. 6. 13. 14. 25. 34. 51. 58 71. & 72
Eleemosynis dediti erant olim sancti diuites, lib. 5. cap. 10. nu. 2 3. 23. 24. 33 42. 59. 60. 65. 66. 68 & 75
Eleemosyna in crastinum differenda nō est, lib. 5. cap. 10. num. 7. 9. & 25
Eleemosyna sic necessaria est, vt sine illa cereræ virtutes ad salutem non sufficiant, lib. 5. capit. 10. num. 8. 9. & 26
Eleemosynam elegantibus rationibus suadent sancti, lib. 5. capit. 10. num. 8. vsque ad 10. 12. vsque ad 14. 19. 20. 23. 24. 26. & 33
Eleemosynas non dare, in causa est sterilitatis terræ, lib. 5. cap. 10. nu. 10
Eleemosynæ præceptum, quo superflua danda sunt, facilimum est, lib. 5. c. 10. nu. 12. 20. & 53
Eleemosyna a morte liberat, lucrumque magnum animæ præstat, libro 5. capit. 10. num. 13. 14. 38. vsque ad 40. 53. & 55
Eleemosynæ meritum non ex magnitudine doni, sed ex affectu donantis pensatur, lib. 5. capit. 10. num. 13. 14. 22. 36. & 51
Eleemosyna remedium est magnis peccatoribus, lib. 5. c. 10. nu. 15. 26. 67. & 69
Eleemosynas non dant diuites, & iniurijs pauperes lacessunt, libro 5. capit. 10. numero 16. vsque ad 18. 29. 31. & 33
Eleemosynas dare manu propria, & non seruorum consulebant sancti, lib. 5. cap. 10. nu. 18
Eleemosyna ornauit Zacheus domum, vt Christum reciperet, lib. 5. c. 10. num. 21
Eleemosynam petiuit Elias a vidua, vt illi potius prouideret, quàm sibi, lib. 5. c. 10. nu. 22. & 76
Eleemosyna medicina est animæ, mundam & decoram eam reddens, lib. 5. c. 10. nu. 26
Eleemosyna, magna operata est in Cornelio, lib. 5. c. 10. nu. 27. & 38
Eleemosyna fons purissimus paradisi, iuxta quem magnę surgunt arbores virtutum, lib. 5. c. 10. nu. 26
Eleemosyna ingentem honorem tribuit diuiti maiorem, quàm si labens cœlum reparasset, lib. 5. cap. 10. num. 29. & 72
Eleemosynis faciendis, consulebat Chrysostomus arculam haberi in domo, lib. 5. c. 10. nu. 32. & 41
Eleemosynas consulebat Chrysostomus futoribus, &c. de primitijs rerum quas vendebant, libro 5. capit. 10. num. 32
Eleemosynam sic det homo, ut se potius recipere quàm dare cogitet, lib. 5. cap. 10. num. 33. 37. 43. 44. 47. 60. 61. 70. vsque ad 72
Eleemosynam vocauit Paulus gratiam, sicut aliæ sunt gratiæ gratis datæ, lib. 5. cap. 10. nu. 33
Eleemosyna sola neglecta, damnandas animas ostendet Dominus in iudicio, libro 5. capit. 10. num. 35. & 57
Eleemosyna volat ante solium regale, & ibi consistit, lib. 5. cap. 10. nu. 36 & 38
Eleemosynam amplius desiderat Deus, quam sacrificia, lib. 5. c. 10. nu. 36
Eleemosynæ nundinæ sunt, in quibus modico iustitiam emimus, vt carius vendamus, lib 5. cap. 10. num. 38
Eleemosynas porrigens fœneratur Deo, lib. 5. cap. 10. nu. 38. 41. 53. & 79
Eleemosyna nota est ianitoribus cœli, vt suos introducat alumnos, lib. 5. c. 10. nu. 40
Eleemosynam dans vt expedit, discit aspernere pecuniā, & alia multa, lib. 5. c. 10. num. 40
Eleemosyna ex proprijs bonis, & propter Deum danda est, lib. 5. cap. 10. num. 44
Eleemosynæ munera sunt, in quibus filiæ Tyri Deum adorant, lib. 5. c. 10. nu. 48
Eleemosyna illa perfecta est, quæ preuenit pauperem, nec precibus extorquetur, lib. 5. c. 10. nu. 56
Eleemosynam vocant sancti secundum baptismum, lib. 5. cap. 10. nu. 56. & 69
Eleemosyna ante fores gehēnæ stat, ne intret misericors, lib. 5. c. 10. nu. 56
Eleemosynis, compensent ieiunia, qui ieiunare non valent, lib. 5 c. 10. nu. 57
Eleemosynam fieri sic iubet Scriptura, vt pene nullus pauper se valeat excusare, lib. 5. c. 10. nu. 57
Eleemosyna etiam incognitis danda est, libro 5. cap. 10. num. 60
Eleemosynæ potissime dandæ sunt pauperibus, qui cum essent diuites, sua pauperibus erogabant, lib. 5. capit. 10. num. 63
Eleemosynis erogandis calices conflare, rectum existimabat Ambrosius, lib. 5. c. 10. nu. 65. 66. & 68
Eleemosyna dimittenda non est propter detrahentium linguas, lib. 5. cap. 10. num. 65. & 68
Eleemosynæ Nabuchodonosor in causa fuere, vt per annum sententia a Deo lata, differretur, libro 16. capit. 13. num. 16
Verbo Diuites.
Episcopi non incumbant administrationi rerum temporalium, lib. 2. c. 15. num. 63
Episcopatus & prælaturæ, & officia appetenda non sunt, ad quæ officia assumptus homo non ditet consanguineos, lib. 5. cap. 11. per totum.
Episcopatus fugiebant sancti, ad quos trahebantur inuiti, lib. 5. cap. 11. nu. 5. vsque ad 12. 16. & 17
Episcopi innumeris egent rebus, vt recte hoc fungantur officio, vnde trepidanter ad illud accedant, lib. 5. capit. 11. num. 6. vsque ad 9. & 15
Episcopi temporalia habent, ut pauperibus largiantur, non vt consanguineos ditent, libro 5. capit. 11. num. 13. & 19
Episcopatus appetere bonum iudicabat Paulus, quando Episcopi primi ad martyria ibant, libro 5. capit. 11. nu. 15. & 20
Episcopi a monasterijs extracti, pristinam quietem lugebant, lib. 5. c. 11. nu. 16. & 17
Episcopi, qui de bonis sponsæ ditantur, spoliantes eam, reprehenduntur, lib. 5. c. 11. nu. 19
Episcoporum multi, inuigilant magis marsupij vacuandis subditorum, quàm vitijs exturpandis, lib. 5. capit. 11. num. 19
Episcopi cupiditate cæcati, currunt ad Ecclesiasticas curas sine curis victuri, lib. 5. c. 11. nu. 20
Episcopi non deterrentur periculis, dum cęcantur cupiditate, lib. 5. c. 11. nu. 20
Episcopatum Romanum Eugenio III. datum flebat acriter Bernardus, lib. 5. c. 11. nu. 21
Verbo Prælatus.
Euangelij prædicatio per Apostolos, miranda fuit, lib. 6. c. 4. num. 5. vsque ad 7
In Euangelij prædicatione, Dei potentia est ostensa, lib. 6. c. 4. nu. 6. vsque ad 16
Euangelistæ sancti, equi sunt Deum, eiusque doctrinam portantes, vt fluminibus istis scindatur terra, lib. 18. c. 2. num. 37
Euangelistæ & prophetæ gladios habuerunt ancipites in manibus, sacram doctrinam scribentes, lib. 18. cap. 2. num. 46
Eucharistiam dedit Deus, factus cibus, & conuiua, lib. 1. c. 6. num. 12. lib. 5. c. 12. num. 27
In Eucharistiæ eleuatione, pectus tundimus traditione Apostolorum, lib. 5. c. 6. num. 1
Eucharistia hominibus data ex Dei beneficio, reuerenter, frequenter, & considerantes sumenda est, lib. 5. cap. 12. per totum.

Eucharistiam figurabant panes propositionis, lib. 5. cap. 12. num. 1. & 20
Eucharistiam sumat anima pura, sancta, sancte tractans lib. 5 cap. 12. num. 1. vsque ad 3. 8. vsque ad 10. 12. 13. 15. 16. 26. & 33. lib. 14. c. 17. num. 30
Eucharistiam Ecclesiæ relinquendam, docuit Moyses in Numeris, lib. 5. c. 12. num. 2
Eucharistiam sumpturus, dijudicare se debet homo, lib. 5. c. 12. num. 3. 13. 14 & 33
Eucharistiam sumens, qui insidiatur fratri, Iudæ similis est, lib. 5. c. 12. num. 4. 10. & 32
Eucharistiam sumendam, vt nutriatur homo, docuit Christus, lib. 5. c. 12. num. 6
Eucharistiam sumentes inquinari inutiliter & ociose, iudicium sumunt, lib. 5. cap. 12. num. 6. 7. 13. vsque ad 16. 28. 29. & 32
Eucharistiam sumens non tantum mundus sit a peccato, sed mortificatus, memoriam Christi ostendat, lib. 5. c. 12. num. 7. 9. 15. 16. 18. & 26. lib. 14. c. 17. num. 30
Eucharistiam sumens indigne, similis est Herodi, qui dixit Magis, vt ego veniens adorem eum, lib. 5. cap. 12. numero 8
Eucharistiam reuerenter sumendam probant sancti, lib. 5. c. 12. nu. 9. 21. 22. & 31
Eucharistiam relinquens Deus, infinitum amorem nobis ostendit, lib. 5. c. 12. nu. 9. vsque ad 12. 17. 21. & 26
Eucharistia panis dicitur, quia vitam hanc & futuram roborat, lib. 5. c. 12. nu. 11. 22. 24. 27. & 31
Eucharistiam sumentes, surgant homines vt leones, diabolo terribiles, lib. 5. c. 12. nu. 11. & 22
Eucharistiam animam incendit, ornat, & innumera confert bona, lib. 5. c. 12. num. 11. vsque ad 13. 27. & 36
Eucharistia fons est paradisi, fluuios spirituales effundés, lib. 5. c. 12. num. 12
Eucharistiam sumens, vt aquila ad alta uolet, lib. 5. cap. 12. num. 13
Ad Eucharistiam frequenter accedendum est, lib. 5. cap. 12. num. 13 15. 19. 25. 30. & 39
Eucharistiam accepturis tempore Chrysostomi dicebat diaconus alta uoce, Sancta sanctis, lib. 5. c. 12. nu. 15
Eucharistia qualiter sit tractanda, docent purificationes quæ olim fiebant ante sacrificia, lib. 5 c. 12. num. 16
Eucharistiam reliquit nobis Christus in cœlum pergens, vt Elias pallium lib. 5. c. 12. num. 17
Eucharistiam sic volebant sancti ab indignis non contingitur, vt hi tempore communionis ab Ecclesia essent pellendi, lib. 5. c. 12. num. 16
Eucharistia olim aureis animabus offerebatur, non vasis; modo e contra, lib. 5. c. 12. num. 18
Eucharistia accepta & agno comesto, multi insurgunt lupi peccatis obnoxij lib. 5. c. 12 nu. 18. & 29
Eucharistia dæmones fugat, & ad nos Angelos vocat, lib. 5. cap. 12. num. 19
Eucharistiam accepturis, consulebant sancti, vt ea die ab vxoribus abstinerent, lib. 5. c. 12. num. 20. & 34
Eucharistiam Romæ accipiebant fideles tempore Hieronymi quotidie, lib. 5. c. 12. num. 20
Eucharistiam quotidie accipere, nec laudant, nec vituperant sancti, lib. 5. c. 12. num. 20. & 30
Eucharistiam ingenti cum deuotione accipiebant sancti lib. 5. c. 12. num. 21
Eucharistia triticum est & vinum, quod olim Deus promiserat, lib. 5. c. 12. num. 23. & 24
Eucharistia cibus est olim promissus a Deo seruis suis, lib. 5. c. 12. nu. 24
Eucharistiam in grande hominum malum non concedit Deus, lib. 5. c. 12 num. 25
Eucharistiæ dignitatem solus Deus potest perfecte cognoscere, lib. 5. c. 12. num. 26. & 37
Eucharistia frumentum dicitur electorum, & vinum germinans virgines, lib. 5. c. 12. num. 27
Eucharistiam qui accepit, & statim peccat, Deum multũ irritat lib. 5. c. 12 nu. 29
Eucharistia cibus est Angelorum, & hominum, sed in nobis paruulis mutatur sicut cibus matris, qui filio est lac lib. 5. c. 12. num. 31
Eucharistiam sumendam cum præparatione docuit sapiens, dicens; Si sederis cœnare ad mensam potentis, &c. lib. 5. c. 12. num. 33
Eucharistiam sumpturi, mundi sint homines maxime a mulieribus, lib. 5. c. 12. num. 33. & 34
Eucharistia duo operatur bona, vt minuat peccata minima, & maiorum tollat consensum, lib 5. c. 12. nu. 36
Eucharistia post baptismum necessaria est, isto enim lauamur, illa efferens moderantur motus, lib. 5. cap. 12. numero 36
eucharistia manna est, quod quotidie pluit Deus de cœlo lib. 5. c. 12. num. 37. & 38
In Eucharistiæ consecratione, aqua miscetur vino conuenienter, lib. 5. c. 12. num. 39
eucharistiam vt recipiat homo, reparet prius iuuentutem in petra instar aquilæ, lib. 12. c. 3. nu 25. & 26
eucharistia panis est quotidianus, quem in oratione dominica postulamus, lib. 23. cap 8. numero 13. vsque ad 15. & 17
eucharistiam poscimus dari nobis quotidie, ne a Christi corpore seperemur, lib. 13. c. 8. num. 28
exempla sanctorum, carbones sunt vastatores, lib. 2 cap. 7. num. 37. lib 5. c. 13. num. 14. 17. & 29
exempla sanctorum, maxime iuuant homines ad bonũ, quorum vita imitanda est, lib. 5. c. 13. per totum.
exempla earum virtutum, in quibus quiuis sanctus claruit, proponat sibi homo, vt imitetur, lib. 5. cap. 13. numero 3. & 4
exempla virtutum alij præbere, sit virtutum studiosis, multarum coronarum materia, lib. 5. c. 13. nu. 5
exempla proborum aspice, vt humilieris, non prauorum, vt Pharisæus Euangelicus fecit lib. 5. c. 13. num. 6. 9. 16. 19. 21. vsque ad 25. & 30
exempla sanctorum, etiam homines barbaros pertrahũt ad salutem, lib. 5. c. 13. num. 7. & 11
exempla inspicienda sunt eorum, qui in vno quoque proposito principes fuere, vt imitentur illius professionis sectatores. lib. 5. c. 13. num. 8
exempla sanctorum, etiam audita, potentissima sunt ad hominum conuersionem, lib. 5. cap. 13. numero 11. vsque ad 14
exempla sanctorum, qui homines, vt nos fuere, sectari est possibile, lib. 5. c. 13. num. 25. 17. 19. 26. & 27
exempla eorum qui cum mali essent boni effecti sunt, respicere debemus, vt speremus posse implere cœpta, lib. 5. c. 13. num. 17
exempla sanctorum, thesauri sunt quos effodiunt & gaudent, qui imitantur, lib. 5. c. 13. num. 18
exempla sanctorum nobis Deus demonstrat, vt corrigat, & terreat lib. 5. c. 13 num. 19. 21. vsque ad 25
exempla sanctorum, virgæ sunt quas posuit Iacob in canalibus, vt oues parerent varia, lib. 5. c. 13. nu. 20
exempla sanctorum, lilia sunt in quibus pasci debent homines, lib. 5 c. 13 num. 21. & 22
exempla deteriorum, qui conspiciunt, emendare vitam non possunt, sibi sufficere arbitrans, quod tam mali nõ sint, lib. 5. c. 13. num. 25. & 30
exempla sanctorum inspicienda sunt quotidie, vt sic in altari ignis semper ardeat, lib. 5. c. 13. num. 26
exempla sanctorum, panni sunt veteris, quibus a puteo extractus est Hieremias, ideſt, fidelis, ne præcepta cum terreant, lib. 5. c. 13. num. 26. & 27
exempla varia sanctorum, flores sunt quos colligere debemus vt apes, quibus mel conficiamus, lib. 5. cap. 13. numero 31
exempla sponsæ, currere faciunt adolescentulas in odorẽ vnguentorum Christi, lib 5. c. 13. num. 2
exempla peccatorum sequuntur illi tantum qui stulti sunt, lib. 11. c. 5. num. 1
exempla mala, nociua sunt multum, lib 11. c 5. nu. 1

In

In exemplum ſtarus vniuſcuiuſque illi ſint, qui in eo clariſſimi fuere lib. 15. c. 4. num. 11
exemplo ſuo docere quiuis debet fratrem, quæ oporteat illum facere, lib. 16. c. 8. num. 27
Verbo Sancti.

F

FAmæ habenda eſt cura, & non ſolius conſcientiæ, vt aliqui male putant, lib. 12. c. 1. num. 1. vſque ad 3. 5. vſque ad 8. 12. & 13
Famam conſeruare nitebantur ſancti, lib. 12. cap. 1. nu. 1. 5. vſque ad 8
Fama noſtra neceſſaria eſt alijs, ſicut bona vita, nobis lib. 12. c. 1. num. 5. 6. & 8
Fama, odor eſt virtutis, conſcientia autem, color illius lib. 12. c. 1. num. 12
Verbo Nonne bonum.
Fames animæ, in bonam & in malam partem accipitur in ſacra Scriptura, ſicut & ſitis, lib. 6. c. 1. per totum.
Fames, horribilis calamitas eſt, lib. 14. c. 12. nu. 9
Falſa teſtimonia Verbo Teſtimonia.
Feminas videre non debet, qui caſte cupit viuere, lib. 3. c. 2. num. 3. 10. 11. 36. & 42. lib. 11. c. 11. num. 1. & 4. lib. 13. c. 2. num. 1. & 11
Feminarum colloquia caueat, qui caſtus eſſe vult, lib. 3. c. 3. num. 4. 5. 11. 12. 19. 20. 35. vſque ad 39. lib. 6. c. 12. nu. 11. lib. 11. c. 11. nu. 2. 4. 10. 13. & 19
Feminarum colloquia, ſi omnino caueri non poſſunt, breuianda ſunt lib. 3. c. 3. num. 4. & 5
Feminarum colloquijs non noceri, ſtolide dicunt aliqui lib. 3. c. 3. num. 5. 37. & 38
Feminarum colloquia, vilum, munuſcula, litteras, grandi cura vitanda docuerunt ſancti, lib. 3. cap. 3. numer. 19. 20. 33. & 36
femine, quanto inferioris fuerint conditionis, tanto magis vitandæ ſunt, lib. 3. c. 3. num. 20
feminæ, virorum colloquia maxime vitare debent, lib. 3. c. 3. num. 23. 29. vſque ad 32. 43. & 44. lib. 11. c. 11. num. 2. vſque ad 4. 9. 12. 18. 21. & 22
femine inuerecundæ, viros ſollicitant ad malum lib. 3. c. 3. numero 24
feminæ nimiam familiarietatem virorum, vitent, quantumcumque illi ſint ſancti lib. 3. c. 3. num. 29. vſque ad 33. & 43. lib. 11. c. 11. num. 12
feminæ ſanctimoniales, vitent virorum amicitias quicũque illi ſint, lib. 3. c. 3. nu. 31. vſque ad 33. & 43
feminæ ſanctimoniales, non loquantur ſine teſtibus foro ribus lib. 3. c. 3. num. 32
feminæ ſanctimoniales, litteras non mittant abſque licentia conuentus, & Epiſcopi. lib. 3. c. 3. nu. 33
feminarum ſanctus amor, quia facile degenerat in malũ, relinquendus eſt, lib. 3. cap. 3. numero 35. lib. 11. c. 11. num. 2. & 3
feminæ ſanctimoniales, mulierum ſæcularium amicitias vitent, lib. 3. c. 3. num. 42
feminæ non minus loquuntur in Eccleſijs, quam in foro, ſib. 5. c. 2. num. 9
feminæ loquaces ex ſe ſunt, ideo non permittit eas Paulus docere, lib. 5. c. 2. num. 9
feminæ, maximæ adoleſcentulæ, in domo ſint clauſæ, lib. 6. c. 6. num 23. & 24. lib. 11. c. 11. nu. 11. 24. & 25
feminæ, etiam infantulæ, cum ſociabunt ludant, non cum puerulis lib. 6. c. 6. num. 27
feminæ lactare faſtidiunt filios ſuos, quod bruta animalia non faciunt, lib. 6. c. 6. num. 32
feminæ Madianitæ, Iudeos vicerunt luxu, vt Deos adorarent, quod arma efficere non potuerunt, lib. 6. c. 12. num. 1. 2. & 8
feminarum deordinatus amor, in multa coniecit mala Salomonem, lib. 6. c. 12. nu. 9. lib. 11. c. 11. nu. 6
feminæ cauendæ, tum quia paucæ ſunt bonæ, tum quia periculoſa eſt earum familiaritas, lib. 6. c. 12. num. 9. & 10. lib. 11. c. 11. num. 5
feminæ, fucis & coloribus ſe pingentes, acriter reprehenduntur, lib. 9 c. 2. num. 1 12. 13. 15. 25 28 29. 31. & 32
feminæ facies liniunt, vt imprudentium faciant euolare corda, lib 9 c. 2. nu. 1. 12. 13. 15. 20. & 23
feminæ ſunt, quæ in veſtium ſuperfluitate excedunt viros, lib. 9. c. 2 num. 2. vſque ad 4. 19. 20 28
feminæ, dum tanti faciunt corporis & pulchritudinem, & ornatum, animæ indicant curam negligere, lib. 9. c. 2. numero 4
feminæ, quotidianas & multas experiuntur moleſtias, in curando corporum ornatu, lib. 9. c. 2. nu. 4. 23. & 26
feminæ, vnguentis prętioſis vnguuntur, quæ nocent multum, & laſciuiæ generant opinionem, lib. 9. c. 2. nu. 11
feminarum pulchritudo, multis incommodis ſubiecta eſt, quibus carent feminæ de formes, lib. 9. cap. 2. num. 12. & 13
feminarum friuolæ excuſationes reuincuntur, dicentium ornare ſe, vt placeant viris ſuis, lib. 9. cap. 2. numero 12. 13. & 19
feminæ, quæ ad Eccleſias pergunt multo ornatu fulgentes, acriter taxantur, lib. 9. c. 2. nu. 14. 17. 18. & 27
feminæ omnes, moderentur veſtes, maxime virgines, lib. 9. c. 2. num 14. vſque ad 16 18. vſque ad 20. 28
feminæ pauperes, aliquando in modo ornandi ſe, excedunt diuites, lib 9 c. 2. num 15. & 16
feminæ meretrices & non honeſtæ, vti ſolent veſtibus pretioſis, lib 9. c. 2. num. 17. & 20
feminæ libidini innatæ naturæ, ſuperaddunt veſtrum ornatum, lib. 9 c. 2. num. 20
feminæ cinis ſunt & puluis, quem cognoſcunt, ſpectantes, non aurum aut gemmas, lib 9 c. 2. nu. 20
feminis Chriſtianis, quæ ſuperflue ſe ornant, comminatur Deus decaluationem, lib. 9 c. 2. nu. 21
feminæ, quæ canos non erubeſcentes componuntur, taxantur, lib. 9. c. 2. num 22
feminæ adulterantes faciem, meditantur adulterium caſtitatis, lib 9. c. 2. num. 23 29. & 31
feminæ, vt ſe ornent, viros conijciunt in multa inconuenientia, lib. 9. c. 2. num. 26
feminæ capillos flauos facientes reprehenduntur a ſanctis, lib. 9. c. 2. nu. 29. 31. & 32
feminæ, maxime autem virgines ſcurrilia non loquantur ſed ædificatoria, lib. 10. c. 7. num. 24
feminæ virgines tacere multum debent, maxime autem in Eccleſia, lib. 10. c. 8. num. 12. lib. 11. c. 11. nu. 4
feminæ nuptæ, multas patiuntur moleſtias, lib. 11. cap. 8. nu. 1. 2. & 12. lib. 18. c. 6. num. 21. & 22
femina quædam, dum rogaretur, vt viro diuiti nuberet, reſpondit, ſi vellem nubere, maritum quærerem, non hæreditatem, lib. 11. c. 8. num. 15
feminæ ſi non eſſent in mundo, conuerſationem hominum futuram eum dijs, dixit Caro vticenſis, lib. 11. c. 8. numero 20
feminæ ad matrimonium ſtudioſæ & non pulchræ quærendæ ſunt, lib. 11. c. 8. num. 23. & 26
feminæ nubiles olim nõ conſulebantur a parentibus propter verecundiam, lib. 11. c. 8. num. 27
feminę, quia viros ad ſe trahunt, vt magnes ferrum, clauſæ ſint, quantum potuerint, lib. 11. c. 11. nu. 3. 4
feminæ malæ, nulla beſtia in hoc mundo valet comparari, lib. 11. c. 11. num. 6. vſque ad 8
feminæ ſanctæ, multæ ſunt dignæ laudibus, lib. 11. c. 11. nu. 7. 15. 17. & 27
feminæ, maxime viduæ iuuenculę, ſint cautæ, quia fama earum vt flos cito marceſcit, lib. 11. c. 11. nu. 9
feminæ ſi de ſcripturis interrogent viris, id publicæ faciant, lib. 11. c. 11. num. 10
feminæ eligantur, & anus, & deformes, vt ſeruiant, lib. 11. c. 11. num. 10
feminarum colloquia maxime vitabant ſancti, lib. 11. cap. 11. num. 13
feminarum conſortia non ſemper mala ſunt, ita vt couden-

demnemus sanctos feminis deuotos,lib 11 c.11. num. 14.15.& 17.c.14.num.11
feminarum amicitiæ etiam vitis sanctis regulariter pariunt infamiam,lib.11.cap.11.numero 14.15.& 19.c. 14.numero 11
feminæ amatorum suorum societate priuatæ plangere dicuntur Adonidem,lib 11.c.11.nu.16
feminę gentiles laudantur,lib.11.c 11.num 17
feminæ tunc verecundæ sunt,quando nec videre volũt, nec videri,lib.11.c.11.num.18.& 24
feminæ pulchrè operiant vultum, ne videantur, cum & id fecerit iuuenis gentilis Hetruscus, lib. 11. cap. 11. numero 20
feminæ sanctimoniales sæcularium vitent confabulationes,a quibus nil possunt boni discere,lib.11.c.11.num. 21. vsque ad 23
feminæ vitent viros,qui frequenter sub velamine sanctitatis mentiuntur esse quod non sunt, lib. 11. cap. 21. numero 23
feminæ etiam sub prætextu virtutis & orationis non vagentur lib.11.c.11.num.25
feminarum nimius amor Adam fecit peccare,& Salomonem lib.11.c.11.num.26
feminæ surgentibus viris adhęserunt Christo in passione, lib.11.c.11.num.27
feminæ,dum cadunt,non se excusent de carnis fragilitate,aut virorum vi,lib.14.c.15.num.7.& 8
feminam nolle domo pellere imminente scandalo, dicentes non esse periculum,falsum est,& stultitia,lib. 16.c. 8.num.16 17
femina falso accusata de adulterio,& septies icta vixit, lib 17.c.2.num.10.& 11
feminis non cohabitent viri,licet sancti sint, propter periculum,lib.18.c.6.nu 8.& 9
feminarum consortia, & cohabitationem relinquere, quod difficile videtur,vsu fit facile,lib.18 c.6.nu. 9
femina quædam gentilis, ne tormentis coacta secretum proderet,linguam præcidit,lib.18.c.6.num. 11
Verbo Mulier,Matrimonium,Virgines,& Religioſę.
festi dies in hac vita non sunt perfecti,lib.2.cap.1.numero 1.& 2
festi dies colendi sunt,& qua ratione, Iudæorum autem, & festa,& sacrificia spiritualiter tractanda lib.6. cap.2. per totum.
festos dies,suos vocat Dominus,quando desunt peccata, nostros autem quando ista adsunt lib.6.c.2.nu. 4
festiuitatum Iudæorum ordo, & ritus narrantur, vt ex ipsis colligamus, quomodo nostris actibus Deo festa paremus,lib.6.c.2.nu.4. vsque ad 10
festiuitatem sabbati Iudęorũ spiritualiter celebrat Christianus,qui nihil mundanum gerit,lib.6.c.2. numer.5. vsque ad 7,12.13.& 15
festiuitatem Neomenię,idest, nouę lunę celebrat Christianus,qui coniungitur Christo, & veterem hominẽ proijcit lib.6 c.2.num.7.& 8
festiuitatem Paschę,in qua edebatur agnus, celebrat Christianus edens corpus & sanguinem Christi, lib. 6. c. 2. num.7.& 8
festiuitatem azymorum celebrat,qui exterminat fermentum malitię ab anima sua,lib.6.c.2.nu.8.& 9
festiuitatem nouorum celebrat Christianus, qui in spiritu seminat,vt de spiritu metat vitam æternam lib. 6. c. 3.numero 9
festiuitas alia est memoria turbarum, quam celebrat, qui in lege Domini mediatur frequenter,lib. 6. cap. 2. numero 10
festiuitas alia erat,cum Iudęi affligebant animas suas decima die mensis septimi,quam celebrat,qui se affligit, lib.6.c.2.num.10
festiuitatem Scenophegię celebrat, qui in tabernaculis habitat futuram inquirens ciuitatem lib.6.c 2. numero 10.16.& 17
festiuitas perfecte celebramus in cœlo,hic tantum ex parte.lib.6.c.2.num.10.& 17.c.3.nu.7.& 8
festi sanctorum anteponuntur vigilie, vt prę occupemus faciem sanctorum in confessione,lib.6.c.2.nu.18
In festis sanctorum postulet homo auxilium sancti, exemplum,& confusionem propriam attendat lib.6. cap. 2. num.18.& 19
fides armatura grandis est, in qua inimici tela sunt recipienda lib.2.c.7.num.21.& 22
fides fundamentum est, cui aliter superędificant perfecti,aliter imperfecti,lib.2.c.16.num. 18.& 19.lib. 6. c. 3.num.17
fidei fundamento bona opera sunt superædificanda, lib. 2.c.16.nu.18.& 19.lib.3.c.17.num.1
fides ad cęlum non perducit,nisi bona opera ei adiungãtur lib.3.c.16.nu.9.& 13.lib.4.c.42.nu.6
fides,quę est donum Dei, fundamentum virtutum est, quam comitari debent opera,vt proficua sit, & conseruetur,lib 6.c.3.per totum.
fides primus est salutis gradus, secundum locum tenet operum perfectio,lib.6.c.3.nu 1.5.& 23
fidem habens sine operibus comparatur ficuleneę quam Dominus siccauit,lib.6.c.3.num.2.& 25
fides aliquando amittitur,quia sine operibus est,& otiosa lib.6.c.3.nu.2.9.vsque ad 11.27 & 28
fides perfecta raro inuenitur in terra,lib.6. c.3. nu.4
fidei symbolum vnanimiter dictauerunt Apostoli, antequam ad prędicationem diuiderentur, lib. 6. cap. 3. numero 5
fides,& opera coniungenda sunt,lib.6.c. 3. num. 6. 8 vsque ad 10.15.vsque ad 27.lib.9.c.17.num.23.lib 18.c. 12.num.15
fidem merentur amittere peccatores, quam Deus misericordia sua conseruat,lib.6.c.3. num.7
fidem habens sine operibus,ille est de quo dicitur; Ficus enim non florebit,&c.lib.6.c.3.nu.8
fides Dei donum est,lib.6.c.3.num.12.21.& 22
fides grano sinapis comparatur,quę licet parua videatur, non est,lib.6.c.3.num.13.& 14
fidem sine operibus posse saluare homines adultos, hęresis est,lib.6.c.3.num.16.vsque ad 27
fides, quę per dilectionem operatur, est quę neminem sinit perire lib.6.c.3 num 20
fidem sine operibus iustificare,intelligit Paulus de operibus,quæ ipsam prędecunt,lib.6.c 3.nu. 22
fidem habentes sine operibus, in loco sunt videntium, quos quasi impios percutit Deus lib.6.cap 3. numero 26.& 27
fidei mysteria recondita celanda sunt rudi plebi, quę esse credibilia optime conuincunt sancti, lib. 6. cap. 4. per totum.
fidei mysteria velata tradant sacerdotes populo, lib. 6. c. 4.num.1.vsque ad 4.& 17
fidei mysteria omnia,non omnibus sunt propalanda,lib. 6.c.4.num.4.17.19.vsque ad 21
fidei credibilitas ex mira Apostolorum prędicatione colligitur,lib.6.c.4.num.5. vsque ad 16
fidei Christianę veritatem, & Christi diuinitatem probat Chrysostomus, quia tot annis templum Salomonis restaurare non valuerunt Iudęi lib.6.cap.4.numer. 15.& 16
fidei nostrę veritatem mire ostendit Augustinus libro cõtra epistolam fundamenti lib.6.c.4.nu.18
fidei vita charitas est, per quam operatur, lib. 7. cap. 8. numero 33
fidem habentes sine operibus rugę sunt Ecclesię, lib. 9. c.17.num.23
fidei mysteria penetrare non valet,qui stat in actibus mũdi lib.9.c.22.num.5
fidei mysteria qui amplius scrutatur quam expedit, ab aquis nimium transit ad calorem nimium lib. 14. cap. 13.numero 6
fidem & opera habentes iusti, tamquam domestici Dei vestiuntur duplicibus,lib.18.c. 10 num.24

fidei mysteria reuelanda sunt his qui altare sunt Dei, non his, qui terrenam vitam ducunt, lib. 18. c. 15. nu. 1
filij, si non corrigantur, in magna incidunt mala, lib. 1. c. 1. num. 21. c. 2. num. 1. lib 6. c. 6. num. 34. & 35. lib. 9. c. 11. num. 43
filij hereditate a patribus priuati vnde consolandi sunt, lib. 24. c. 40. num. 11
filij & generaliter homines laudandi sunt, non ex maiorum nobilitate, sed ex propria virtute, lib. 6. cap. 5. per totum.
filijs, si parentum non imitentur virtutem, parum prodest progenitorum sanctitas, lib. 6. cap. 5. num. 2. 4. 5. & 51
filij erudiendi sunt ab incunabulis, idque exemplis potius quam verbis efficere debent parentes, suntq; moderate corripiendi & diligendi lib 6. c. 6. per totum.
filiorum animis rectam educationem, omnium malorum causam esse aiebant sancti lib. 6. cap. 6. num. 6. 17. vsque ad 19
filij diligenter instituendi sunt, quia iuuentus fera est pessima, lib. 6. c. 6. num 13
filij si in exordio non recte educentur, inualescente post mala consuetudine ad bonum flecti non possunt, lib. 6 c. 6. nu. 19. 22. & 27
filijs ignoscere debent parentes, si ipsis inconsultis vxores duxerint, lib. 6. c. 6. num. 30
filiorum mors patienter ferenda est, quos propter peccata parentum aliquando punit Deus, lib. 6. cap. 7. per totum.
filij puniuntur peccantibus parentibus, quia horum malam vitam imitantur, lib. 6 c. 7. nu. 9. vsque ad 11
filij, honorem, & obedientiam quando & quomodo exhibere debeant parentibus, lib. 6. c. 8. per totum.
filij, parentibus non obedientes, acriter a Deo puniuntur, lib. 6 c. 8. num. 5
filij iusti, summopere obediebant parentibus, lib. 6. cap. 8. num. 7. 8. & 13
filios, pietatem & reuerentiam exhibere parentibus docebant Romani, lib. 6. c. 8. nu. 10. & 11
filij prompto animo obediant parentibus, etiam in rebus difficilibus, lib. 13. c. 1. num 12
filijs edocenda sunt ea quæ salutem animæ concernunt, quæ parentes audiunt in Ecclesia, lib. 16. c. 10. nu. 19
filij honorem exhibeant parentibus, nisi in causa religionis, lib. 3. c. 9. nu. 41. lib. 6 c. 8. per totum.
Verbo Parentes.
flagella temporaliter exhibita peccatoribus, misericordię Dei sunt, lib. 2. cap 10. num. 13. & 29. lib. 4. cap. 10. nu. 3. lib. 6. cap. 9. num. 30. c. 10. num. 15. 16. 22. vsque ad 24. 27. vsque ad 29
flagella temporalia ad conuersionem peccatoris ordinat Deus lib. 2. c. 11 num. 20. 29. & 30. lib. 3. c. 15. nu. 11. lib. 4. c. 6. num. 4. c. 10. num. 1. vsque ad 3. & 6. c. 12. num. 5. 12. 23. & 24. c. 23 num. 3. & 9. lib. 6. c. 9. num. 22. vsque ad 25. 27. 28. & 33. c. 10. num. 7. 8. 10. 13. 15. vsque ad 17. 20. vsque ad 24. 27. 29. 30. & 35
flagellat Deus iustos in ipsorum bonum, lib. 4. c. 5. num. 35. vsque ad 37 c. 6. num. 3. c 12. num. 2. 21. & 22. lib. 6. c. 9. num 4. 6. vsque ad 9 12. 13. 30. 32. 36. vsque ad 38. & 41. cap. 10. num. 32. 33. & 35. c. 11. num. 2. 7. 8. 10. 11. 20. 23. & 24. lib 9. c. 15. nu. 6. vsque ad 8. & 12
flagella Dei, semper miscentur misericordia, lib. 4. cap. 6. num. 1. vsque ad 8. 10. vsque ad 14. 16. & 17. c. 7. num. 3. & 4. cap. 22. num. 7. lib. 6. c. 9. num. 24. & 33. lib. 14. c. 18. num 1
flagellat Deus, vt pater filium, lib. 4. c. 6. num. 1. vsque ad 5. 14. 15. & 17. c. 7. num. 24. cap. 12. num. 15. lib. 6. c. 10. num. 15. 16. & 28
flagellat Deus peccatores, vt resipiscant, lib. 4. c. 6. num. 4. 6. 14. 15. & 17. c. 7. num. 3. & 4. c. 12. num. 23. & 24. cap. 21. nu. 7. c. 23 num 9. c. 26. num. 3. lib. 6. c. 9 numer. 22. vsque ad 25. 27. & 28. c. 10. num. 7. 15. & 16. c. 15. num. 16. lib. 11. c 2. num. 15
flagella differt Deus, vt resipiscant peccatores, lib. 4. c. 6. num. 9. vsque ad 11. c. 25. nu. 4 lib 6. c 10. nu. 11
flagella præuenit Deus, quando videt peccatores in maiora lapsuros mala, lib. 4. c. 6. num. 12
flagella suspendit Deus malis, in proprium malum, lib. 4. c. 8. num. 12. c. 12. num. 25
flagellat Deus aliquando vt amicus, aliquando vt inimicus lib. 4. c. 12. num. 2. 3. 6. 8. 9 12 15. vsque ad 24. c. 18. num. 7. lib. 6. cap. 10. num. 18. & 28. c. 11. num. 1. 2. 10. 11. & 19. lib. 9. c. 20. num. 14
flagella peccatoribus prædicit Deus, vt non emendati iustius puniantur, lib. 4. cap. 12. num. 11. & 25. c. 18. num. 18. & 19. lib. 6. c. 10. num. 11. 14. & 17
flagella eadem, probant iustos, & iniustos torquent, lib. 4. c. 12. num. 16. 17. 20. 24. & 25. lib. 6. c. 11. num. 1. 2. 10. vsque ad 12
flagellis Dei bene vtuntur aliqui, alij abutuntur, lib. 4. c. 12. num. 19. 24. & 25. lib. 6. c. 11. nu. 8. 10. & 11
flagella Dei, viri sancti optabant valde, lib. 4. c 12. num. 21. & 22. lib 6 c. 9. numer. 3. cap. 11. numero 2. 9. vsque ad 11. & 26
flagella peccatorum aliquando incipiunt in ista vita, & in futura perficiuntur, lib. 4. cap. 12 numero 24. lib 6. c. 11. num. 16
flagella & tribulationes in iustis per totam vitam durant, lib. 4. c. 16. nu. 11. lib. 8. c. 11. nu. 8. 10. vsque ad 12
flagella Dei vtilissima, & leuia, qua propter cum gaudio suspicienda sunt, lib. 6. c. 9. per totum.
Flagella Dei, etiam obstinatos, & duros homines, immo aliquomodo diabolum emolliunt, lib. 6. c. 9. nu. 1
Flagella in sacris litteris sanctificationes vocantur, quia homines sanctificant, lib. 6. c. 9. nu. 2
Flagellis Dei non emendari malum est grande, lib. 6. c. 9. num. 22 24. & 39. c. 10. num. 7. 12. vsque ad 14. 18. 19. 36. & 37. c. 11. num. 21
Flagella Dei, quæ pacienter sunt ferenda, sentienda sunt, lib. 6. c. 9. num. 35. c. 10. num. 21. & 22. c. 11. num. 8. & 26 c 13. num. 6
Flagellat Deus, vt emendet, vnde iusti flagellis corriguntur alienis, non mali, quod grande est malum, lib. 6. c. 10. per totum.
Flagellat Deus peccatorem misericorditer, non tantum illi prouidens, sed & toti communitati, lib. 6. cap. 10. num. 1. 2. 6. 7. 26. 27. & 34. c 11. num. 5. 8
Flagellat Deus peccatorem desperatum, vt alij resipiscat lib 6 c. 10 nu. 2. 6. 7. 18. 25. 33. & 34 c. 11 nu 8
Flagellis alienis visis non emendantur mali, in grande malum suum, lib. 6. c. 10. nu. 3. vsque ad 5. 7. & 26
Flagellis alienis visis corriguntur iusti, lib. 6. cap. 10. num. 6. 18. & 33
Flagellis visis etsi ad horam conuertuntur peccatores, in eadem relabuntur mala, lib. 6. cap. 10. nu. 7
Flagella, quæ Deus minatur peccatoribus, corrigunt iustos, lib. 6. cap. 10. nu. 24
Flagella inflicta iustis, & peccatoribus differunt multũ, quæ optant sancti, potentes autem grauius puniuntur, lib. 6. cap. 11. per totum.
Flagellantur iusti, ne superbiant, lib. 6. cap 11. nu. 7
Flagella Dei medicinæ sunt, quibus nos docet fugere a ventura ira lib. 6. cap. 11. num. 20
Flagellat Deus superbos, & nihilominus ipsi dormiunt, lib. 6. cap. 11. nu. 21
Flagella, quæ tolerat homo, grauia ei videntur, quia non considerat præmia, quæ sequentur, libro 6. capit. 11. num 23. & 24
Flere cum flentibus docet Paulus, quando secundum Deum id fit, lib. 7. cap. 4. nu. 1
Flentes viri propter Deum, gemunt gemitu cordis, qui autem propter temporalia flent, a gemitu carnis rugiunt, lib. 7. cap. 4. num. 6
Verbo Lachrymæ.
Fornicatio spiritualis, dicitur omnis mala concupiscentia, lib. 1. cap. 5. nu. 9

Fornicaria dicitur anima, quæ Deo coniuncta a diabolo corrumpitur, lib. 1 c.5.num.13.vsque ad 15
Fornicatur anima cum lapide, quando duro corde peccat, lib.1.cap.5.nu. 15
Fornicatur anima sub ligno frondoso, quando in voluptate peccat, lib.1.cap.5.nu.15
Fornicationem fugere debemus, non cum illa pugnare, libro 3. cap. 3.num. 2.18. 32.37. vsque ad 39.lib.6. cap.12. nu. 11
Fornicatio ebriam reddit animam, lib.5.cap.1.num. 9
Fornicatio malum grande est, ac frequentissimum, lib.6. cap.12 per totum.
Fornicationem fugiendam probauit Paulus, eo quod corpora nostra membra sunt Christi lib.6.cap.12. numer. 3.4.& 15
Fornicarij inuerecundæ Ecclesiam intrant, Deum oraturi lib.6.c.12.num.5
Fornicationis peccatum, magnum remedijs diluendum est lib.6.c.12.num.5.11.& 15
Fornicatio repetenda non est, etsi semel patretur, lib. 6.c. 12.num.5
Fornicatio, mundum inuoluit, quotidianis bellis & malis lib.6.c.12.num.6.8.& 13
Fornicatio morbus est animæ, qui difficulter curatur lib. 6.c.12.num.7
Fornicationi assuetus, numquam propria vxore contentus est lib.6.c.12.num.7
Fornicationem, eiusq; damna abominabantur gentiles lib.6.c.12.num.9.& 10
Fornicatio multa parit inconuenientia etiam temporalia lib.6.c.12.num.11.13.14.16.& 17
Fornicationem sic abominatur Deus, vt pro nullo alio peccato sic manifestam vindictam exercuerit vsquam lib.6.c.12.num.11
Fornicatio virtutes animæ funditus perdit lib.6. cap. 12. num.13.14.16.& 18
Fornicatio multorum flagitiorum est radix lib. 6. cap. 12. numero 18
Verbo Luxuria.
Fortitudo iustorum magna est in congressu cum diabolo lib.2.c.8.num.1
Fortitudo iustorum laudatur, vt necessaria ad virtutem, abominabilis autem fortitudo est in reprobis lib. 6. c. 13.per totum.
Fortitudo in iustis necessaria est, vt brauium consequantur supernæ vocationis lib.6.c.13.num.1.2.4. 5.& 9
Fortitudo illa vera est, qua homo se, & passiones suas vincit lib.6.c.13.num.4.vsque ad 7.9.15. & 19
Fortitudo est, quæ defendit ornamenta virtutum omniũ lib.6.c.13.num.7
Fortitudo Christiana in timore Domini fundatur, sicut in via sæculi, timor debilitatem parit lib.6.cap. 13. numero 14
Fortitudo iustorum carnem vincit, impiorum autem, transitoria sine cessatione diligit lib.6.c.13.numer. 15. vsque ad 17
Fortitudinem impiorum fugiunt iusti lib.6.c. 13.numer. 17.& 20
Fortitudo virilem animum præstat ad vitia persequenda lib.6.c.13.num.19
Fruitio & vsus quid sit, & quod hominis summum malum sit velle frui vtendis, & vti fruendis, quo iusti carent lib.6.c.14.per totum.
Frui est amore alicui rei inhærere propter se ipsam, vti autem, quod in vsum venerit ad id quod amas obtinendum referre, si tamen amandum est lib. 6. cap. 14. num.1.& 3
Frui aliquando accipitur pro eo quod est cum delectatione vti eo quem præsentem habemus lib.6.cap. 14. numero 2
frui vtendis, & vti fruendis, tota hominis peruersio est lib.6.c.14.num.3.& 4
Frui fruendis, & vti vtendis, omnis ordinatio animæ est lib.6.c.14.num.3.& 4
Furtum graue crimen est, quod Deus acriter punit lib. 9. c.11.num. 31
furta pauperum, quæ necessitate cogente fiunt, minora sunt mala, quam diuitum, lib.14.c.8.num.25

G

Gaudium & tristitia diuersis de causis sunt in iustis, & in peccatoribus lib 1.cap.10.num.4.& 5.lib.7. cap.1.num.7.vsque ad 10.& 27 c.2.num.15
Gaudium secundum Deum & mundum non cohærent lib 1 cap.18.num 20.21.29.vsque ad 31.lib.3. cap. 14. num.32.lib.5.cap.1.num.1.lib.7.cap. 1. num. 17. 19. vsque ad 21.c.2.num.19
Gaudium verum est in Deo, & de Deo gaudere lib. 2.c. 4.num.8.lib.3.c.27.nu.21.& 22
Gaudium, & delectatio iustorum in laboribus lib. 2. c. 4. num.21.22.& 24.c.11.num.28.lib.3. cap. 25. num. 21 & 22.lib.7.c.3.num.11.& 12.c.4.num.2
Gaudium in hac vita & futura quomodo simul esse non possit lib.2.c.4.nu.24.lib.7.c.4.num.10
Gaudium mundi sic optant homines, vt si ad horam eo carnerint, semper dicant esse in doloribus lib.2. cap. 11.num.15
Gaudium internum, quod venit a virtute, appetunt iusti, non quod a rebus temporalibus oritur lib.2. c. 19. nu. 20.cap.20.num.13.lib.3.cap. 25. num. 21. & 22. lib. 7. c.1.num.18.20.& 22
Gaudium spirituale operatur puritas conscientiæ lib 3. cap.24.numero 11.lib.7.cap.1. num. 22. 25. 29. & 31. c.3.num.13
Gaudium verum in quo situm sit, & quòd soli iusti illo potiantur in hac vita iib.7.c.1 per totum.
Gaudium verum sequitur post lamentum pœnitentiæ lib.7.c.1.num.1.c.13.num.1
Gaudent, & exultant iusti, sed in Domino, non in rebus sæculi lib.7.c.1.nu.2.4.5.11.vsque ad 14.16.19 21.24. 25.29.& 31.c.2.num.13.16.19.c.3. num.13
Gaudendum semper quomodo intelligat Paulus, cum tot sint quæ ad lugendum homines hortentur lib.7.cap.1. num.3.vsque ad 16.c.4.num.2
Gaudiorum materiam ministrant beneficia quæ a Deo accepimus lib.7.c.1.nu.5 vsque ad 7
Gaudium cupiunt omnes, sed soli iusti viam sciunt eo tendentem lib.7.c.1.num.12.vsque ad 14.& 16
Gaudium, quod est in Domino & non aliud meretur hoc nomen lib.7.cap.1.num.14.vsque ad 19. 21. 31. & 33. cap.2.num.4
Gaudium iustorum, nulla humana tristitia potest interturbare, lib.7 cap.1. num. 14. vsque ad 16. 18. 25. 27. 28.& 32
Gaudium & tristitia mundi, vtraque in perniciem sunt animæ, in spiritualibus vero vtraque sunt proficua lib. 7.c.1.num.16
Gaudium mundanorum, tantum habet nomen gaudij lib.7.cap.1.num.17.19.29.30.32.& 33.cap. 2. numero 12. & 18
Gaudium mundanorum in choreis &c. texant sancti lib. 7.c.1.num.22.& 27
Gaudium, quod est in testimonio conscientiæ, paradisus Dei recte dicitur lib. 7 c.2.num.19.& 23
Gaudium verum animæ, solus Deus est lib.7 c.1.num.26 & 33.c.2.num.13.14.& 19.c.3.num.9.c.4.num. 7. lib. 16 c.7.num.20
Gaudium iustorum, iubilius dicitur, quando gaudes cor sine verbis, lib.7.c.1.num.26.& 28
Gaudium iusti, non habet quasi, tristitia autem sic, ideo ait Paulus quasi tristes, semper autem gaudentes lib. 7.c.1.num.27
Gaudium iusti in spe futuri sæculi situm est lib. 7.cap. 1. num.27.& 32.c 3.num.10.vsque ad 12.16.18. & 19.c. 4 num.5.lib.16.c.7.num.20

Gaudium malorum perseuerans esse non valet lib. 7. cap. 1 num. 28. & 32. c. 2. num. 3. 13. & 17
Gaudium credunt esse homines in rebus sæculi, quia verum gaudium experti non sunt lib. 7. cap. 1. numero 29. & 30
Gaudium in Spiritu sancto est de memoria futurorum bonorum, & tolerantia præsentium malorum lib. 7. c. 1. num. 31. c. 3. num. 7. & 8
Gaudium iustorum merito vberibus comparatur, vuæ autem mundanorum lætitia lib. 7. c. 1. num. 32
Gaudium malorum quale, & quam nociuum sit, sicut & eorum voluptas lib. 7. c. 2. per totum.
Gaudium malorum, quia cito transit, appeti non debet lib. 7 c. 2 nu. 3. 4. 17. & 20
Gaudium in te mala concupita & habita, mors est, praua autem cupiditas illius, porta est mortis lib. 7. cap. 2. numero 11
gaudent mali in sæculi felicitate, in qua iusti laborant lib. 7. c. 2. num. 12. & 17. lib. 17. c. 6. num. 11
gaudere volunt mali in se, non in Deo, ideo luctum inueniunt lib. 7. c. 2. num. 13
gaudium malum est in hoc sæculo malis, bonis autem bonum gaudium lib. 7. c. 2. num 14
gaudent mali in peccatis, & esse sub sentibus delicias reputant lib. 7. c. 2. num. 18
gaudium huius sæculi vanum est, quia difficulter acquiritus, & cito amittitur lib. 7. c. 2 num. 20
gaudium, consolationes, & requiem in hac vita, & in futura habent sancti, sed differenter lib. 7. cap. 3. per totum.
gaudium sanctorum in hac vita non est perfectum, sicut nec victoria lib. 7. c. 3. num. 5. 7. vsque ad 9. & 16. cap. 4. num. 5. c. 8. num. 23
gaudia hominum, dum conuertuntur ad Deum, non auferuntur, sed mutantur lib. 7. c. 3. nu. 10. 20. & 21
gaudium huius vitæ inter aduersa & prospera, in solis promissis Dei fit lib. 7. c. 3. nu. 10. c. 4. num. 5
gaudendum est in testimonio bonæ conscientiæ, sed cum timore lib. 7. c. 3. nu 13. & 17. c. 4. nu. 9 c. 8. nu. 23
gaudium iustorum in hac vita, etsi perfectum non sit, magnum tamen est lib. 2 c. 3. nu. 18. 19. 21. vsque ad 23
gaudium, & tristitiam recipiunt iusti in hac vita diuersis de causis lib. 7. c. 4 per totum.
gaudia Christianorum sociãda non sunt quibuscumque gaudentibus, sed gaudentibus, in Deo & propter Deũ lib. 7. cap. 4 num. 1
gaudens in Domino, semper gaudet, etiamsi aduersa veniant lib. 7. c. 4. num. 2
gaudium iustorum non est luctui contrarium, sed, ei cohærens lib. 7. c. 4. nu. 2. vsque ad 5. & 9
gaudent iusti dum vident Dei bona in se, tristantur autem de proprijs malis lib. 7. c. 4. num. 4
gaudent plenum, est gaudium spirituale, cui nihil restat addendum, quale est in cœlo lib. 13. c. 9. nu. 18
gaudium mundi inutile est innumeros pariens mœrores lib. 17. c. 6. nu. 4
Verbo Tristitia.
generatio vilis non nocet illi, quem mores ornant lib. 6. c. 5. num. 3
generis nobilitas, vide verbo Nobilitas.
gentes acceperunt hæreditatem promissam Iudæis lib. 2. c. 10. num. 14. & 15. lib. 5. c. 7. num. 1. 2. 10. vsque ad 25. 27. vsque ad 29. 31. vsque ad 33
gentes Rhinoceroti comparatæ, Deo se subdiderunt lib. 4. c. 23. nu. 5. & 6
gentium pœnitentiam, ruinam futuram Iudæorum agnouit Ionas refugiens Niniue prædicare lib. 5. cap. 7. num. 16
Verbo Iudæi, & Ecclesia.
gloria cęlestis, verbo Beatitudo
gloria temporalis auro comparata decipit homines lib. 1. c. 25. num. 10. & 11
gloria mundana non stat, sed fluit lib. 2. c. 15. num. 53. vsque ad 56. c. 16. num. 20. 22. & 23. c. 19. num. 32. lib. 4. c. 2. num. 6. lib. 7. c. 6. num. 7. & 8
gloriam mundi pauci sunt qui contemnunt lib. 2. cap. 20. numero 9
gloriam & honorem afferunt Deo iusti, peccatores autẽ inhonorationem lib. 3. c. 12. nu. 5. vsque ad 7
gloriam & honores contemnunt iusti in hac vita, diligitur autem a peccatoribus mundanus honor vehementer lib. 7. c. 5. per totum.
gloriam mundi non appetebant sancti, cum felicitatem Christianorum in cœlo promissam scirent lib. 7. cap. 5. numero 4
gloriam malorum significare non debent homines, sed eorum pulchritudini statim maledicere lib. 7. c. 5. nu. 9. vsque ad 11
gloria mundana & alia sæculi bona, recte puluerit comparantur lib. 7. c. 6. num 7
gloria mũdi, etiam si diuturna videatur, re vera flos fœni est lib. 7. c. 6. num 14. & 15
gloria solius Dei est, vnde illi soli danda est, non creaturæ lib 7 cap. 6. numero 16. lib. 18. cap. 1. numero 33. 38. vsque ad 41
gloriæ cupientissimi cum sint homines, gloriari eos voluit Paulus, sed in Domino, lib. 7. cap. 6. numero 16. vsque ad 18
gloria humana vmbra gloriæ est, oriens e mente puerili lib. 18. c. 1. num. 22
gloriæ cupiditas modo eradicari non potest, debet autem amore iustitiæ superari lib. 18. c 1. nu. 24
gloriæ cupiditas, vitium est inimicum piæ fidei, si maior sit in corde, quam Dei timor, vel amor lib. 18. cap. 1. numero 24
gloriam non vult in puluerem deduci, qui bonum operatur propter Deum lib. 18. c. 1. num 28
Verbo Honor.
gloriantur iusti in Deo, mali autem in rebus caducis huius sæculi lib. 1. c. 20. num. 4. & 28. lib. 7. c. 2. num. 19. c. 6. num. 4. vsque ad 6
gloriandum est in Deo, non in alia re, lib. 1. cap. 20. num. 28. lib. 7. c. 1. num. 29. c. 6. num. 3. vsque ad 6. 13. 16. vsque ad 18. lib. 18. c. 1. num. 33. 40. & 41
gloriandum est homini in solo Deo, non in mundo, cuius gloria non stat, sed volat & pertransit statim lib. 7. cap. 6 per totum.
gloriari in veris bonis, insipientiam vocat Paulus, multo maior erit in vanis gloriari lib. 7. c. 6 num 6. 17. & 18. lib. 18. c. 1. num 10
gloriari non debent mali, quia non habent vnde, nec iusti, quia a Deo habent vnde lib. 7. c. 6. num. 10. 11. 13. 16. vsque ad 18
gloriari de bene gestis, etiam necessitate cogente, insipientiam vocat Paulus lib. 18. c. 1. nu. 20
gloriari non debet homo de bono, quia fur est, gloriam volens quæ Dei est lib. 18. cap. 1. numero 29. 33. 38. vsque ad 41
Verbo Vanagloria.
gratia, interiora & exteriora hominis ad Deum trahit lib. 1. c. 22. num. 16
gratia aquæ comparatur lib. 1. cap. 25. num. 3. lib. 7. cap. 8. num. 7. 8. & 12
gratia Dei illuminatur peccator, & accenditur lib. 3. c. 4. num. 14. vsque ad 16. lib. 7. c. 8. num. 9
gratia luci optime comparatur lib. 3. c. 22. num. 19
gratia necessaria, vt homo reuertatur ad Deum lib. 4. cap. 14. num. 8 vsque ad 18. lib. 7. cap. 8. num. 6. lib. 14. cap. 6. num. 43. & 44
gratia Dei necessaria, vt sanemur, & vt sanati vegetemur lib. 4. cap. 14. numero 14. 15. 17. & 20. lib. 14. cap. 6. nu. 43. & 44
gratia Dei est, quod bonum delectet & impleatur lib. 4. c. 17. nu. 9. lib. 7. c. 8. num 5
gratiam suam quibusdam dat Deus, quibusdam non, vt Domino cantemus misericordiam & iudicium lib. 4. cap.

cap.17.num.10.& 11
Gratia Dei ingens bonum est animæ, quæ ociosa esse nõ debet in homine: & quibus coniecturis adesse dignoscatur lib.7 c 8.per totum.
Gratia Dei carere facit hominem languoribus Aegypti, ideſt malis lib.7.c.8.num.1
Gratiam Dei recipiens Isaias dicit: Ecce ego, mitte me, ne in vacuum eam reciperet lib.7.c.8.num.2
Gratia Dei reddit iustos omnibus potentiores, ne quis eis prævaleat lib.7.c.8.num.3.4.21.& 25
Gratia Dei priuatus, infirmus est, etiamsi mille exercitibus circundetur lib 7.c.8.num 3.& 4
Gratiæ Dei cooperatores esse debent homines, lib.7.c.8.numero 5
Gratia Dei ignis dicitur, quia consumit peccatum, aqua, quia abluit, & refrigerat, lib.7.c.8 nu.7.8.& 13
Gratia Dei fluuio recte comparatur propter multa lib.7.c.8.num 8.& 18
Gratia lux est animæ, qua tenebris pulsis, rerum qualitas agnoscitur lib.7 c.8.num.9.c.9.num.10
Gratia stola prima est, quæ datur filio prodigo, post annulus; ideſt opera, & calceamenta lib.7.c.8.nu.10
Gratia Dei reducit hominem ad pristinum statum, quem peccando amiserat lib.7.cap.8.numero 11.12.14.vsque ad 17
Gratia Dei rigat animas vt floreant, & fructus faciant, & radices mittant lib.7.c.8.num.16
Gratia reparat, quod peccatum vastauerat, & multa bona secum adducit lib.7.cap.8.num.16.vsque ad 19.21.25.27.28.36.& 37
Gratia aliter communicatur perfectis, aliter imperfectis lib.7.c.8.num.18
Gratia Dei, quo magis intus replet animam, eo latius foris bonum operum multiplicat gressus lib.7.c.8.num.19.lib.18.c.10.num.23
Gratia Dei facit, ne solus sit homo, sed cum Christo, a quo fulciatur, a quo habeat emolumentum societatis, lib.7.c.8.num.20.& 21
Gratia Dei, qua interius renouamur, aufert spiritum hominis, quem humilians in puluerem reducit lib.7.cap.8.num 24
Gratiæ pluuia voluntaria dicitur, quia sine meritis datur lib.7.c.8.num.25
Gratia Dei constituit hominem in odio præteritorũ malorum, contemptu præsentium, & desiderio futurorũ lib.7.cap.8.num.26
Gratia, animam nostram, quæ terra fuerat promissionis tradita inimicis, vero Domino restituit lib.7.c.8.num.27.& 28
Gratia, dat pro terra silicem, & pro silice torrentes aureos, efficiens homines fortes, & doctrina claros lib.7.c.8.num.29
Gratia Dei, homo peccatis resistens, in excelsis habitat, & ab infimis bonis se diuertit lib.7.c.8.nu.30
Gratia animam in vitiorum odia, & in virtutum amorem inæstimabiliter excitat lib.7.c.8.nu.31
Gratia renouat hominem, & mutat in virum alterum lib.7.c.8.num.32
Gratia, quæ vita est animæ, ex bonis operibus coniectatur lib.7.c.8.num.32
Gratiæ testimonium habet, qui se continet a peccatis, dignos agit pœnitentiæ fructus, & opera vitæ lib.7 c.8.num.34.35.& 38
Gratia assimilat animam equitatui Dei in curribus Pharaonis, liberando a iugo peccati, post decorem induit, vt Domini sponsam lib.7 c.8.nu.36.& 37
Gratia Dei, innumera producit bona in anima in qua est lib.7.c.8.num.36.& 37
Per Gratiam, Dei præsentia cognoscitur, quando animã expergefacit dormientem, mouet, & emollit, & vulnerat cor lib.7.c.8.num.38
Gratia, auxilium Dei, & liberum arbitrium, & labor, ad virtutem quo ordine sint necessaria lib.7.cap.9.per totum.
Gratia necessaria vt homo rectum iter agat, nec sufficit sola propositi voluntas lib.7.c.9.num.2.11.12.15.& 16.lib.8.c. .num.22
Gratia Dei, habet homo bona spiritualia lib.7.cap.9.numero 3
Gratia principaliter operatur bonum, cui cooperatur homo lib.7.c.9.num.5.vsque ad 16.& 19
Gratia Dei perficit liberum hominis arbitrium lib.7 c.9.nu.7.10.13 vsque ad 16.& 19.lib.8.c.3.nu.22
Gratia datur non solum vt facienda nouerimus, verum etiam vt cognita faciamus lib 7.c.9.num.9.vsque ad 11.18.& 19
Gratia Dei præuenit hominem, vt bene operetur, absque eius merito lib.7.c.9.nu.13.17.vsque ad 19.& 23
Gratiæ Dei tribuitor, & initium & consummatio boni operis lib.7.c.9.nu.17.vsque ad 19.& 23
Gratia Dei est bonum cogitare, velle, & perficere, primũ operatur sine nobis, secundum nobiscum, tertium per nos lib.7.c.9.nu.23.lib.8.c.2.nu.22
Gratia, liberum arbitrium excitat, sanat, roborat, & perducit ad actum, & seruat lib.7.c.9.num.23
Gratia necessaria est, vt bonum faciamus & vt in eo perseueremus lib 8.c.6.nu.8.lib.16 c.12.nu.39.& 65
Gratia necessaria est, vt velle quod habemus a libero arbitrio perficiatur lib.18.c.10.num.14
Gratias Deo agere debemus, diabolo victo, lib.2.cap 9.num.2.& 8
Gratiæ agendæ Deo in diuersis & prosperis lib.2.cap.11.num.35.lib.7.c.7.num.1.10.vsque ad 18.lib.9.cap.15.num.18.& 21
Gratias Deo agere debet pro beneficijs quæ in particulari quis recipit lib.2 c.12.num.9.vsque ad 11.20.vsque ad 30
Gratiæ agendæ Deo semper dum viuimus, lib.2.cap.12.num.14.& 15.c.13 num.8.vsque ad 16.20.vsque ad 30.c.14.num.5.& 14
Gratias agere debemus, quia in memoriam venit nobis Deus lib.2 c.13.num.1.& 2
Gratiarum actio iter est salutis nostræ lib.2.cap.13.num.8.& 10
Gratiæ agendæ Deo sine intermissione in omni occasione lib.2.c.13.num.13.vsque ad 16.cap.14.num 1..lib.7.c.7.num.1.6.& 7
Gratias postulat Deus, non vt ipse sublimetur, sed vt homo proficiat lib.2.c.13.num.16.& 17
Gratiarum actiones, & laudes acceptat Deus a iustis, non ab impijs lib.2.cap.13.numero 17.18.& 33.cap.14.numero 13
Gratias Domino debemus, quia serui eius sumus lib.2.c.13.numero 17
Gratias Deo debemus, quia solus ille essentialiter bonus est lib.2.c.13.num.19
Gratias Deo agere debet homo, cum electo surgit lib.3.c.16.num.16
Gratias Deo referre debemus in prosperis, & aduersis, & post comestionem lib.7.c.7.per totum.
Gratiæ Deo agendæ sunt in maximis, & minimis, & semper lib.7.c.7.num.1.& 4
Gratias Deo agat homo in principio & fine mensæ lib.7.c.7.num.2.vsque ad 5
Gratiæ agendæ sunt Deo, primo mane, vesperi, & nocte, ad quod etiam aues nos hortantur lib.7.c.7.numero 6.vsque ad 8
Gratias referunt Deo sancti, non requisiti nec coacti, sed maxime liberi, lib 7 c.7.num.9
Gratias Deo agunt mali, cum bona recipiunt, cum autem mala, illum blasphemant lib.7.c.7.num.11
Gratias Deo agere debet homo verbo & opere lib.7.cap.7.numero 12
Gratitudo fons est omnium bonorum lib.2.c.13.nu.32.& 33.c.14.num.14
Gratitudinem docent animalia bruta lib.2.c.13.num.40.& 41.

& 41.lib.7.c.7.num.7
Gratitudo beneficiorum, ad noua suspicienda disponit homines lib.2.c.14.num.14
Verbo Beneficium.
Gregorius Papa flebat acriter amissam quietem in præsulatu lib.5.c.11 num.16 & 17
Gregorij Papæ humilitas mirabilis lib. 14. cap. 29. numero 29
Gulam moderandam docuerunt sancti lib. 1.cap.1.num. 2.vsque ad 4
Gula multorum malorum est causa lib.1.cap. 1.num. 11. 12.19.20.27.28.34.vsque ad 36.39.40.45.52.53.55. 62. & 64
Gula & intemperantia maxime punitur a Deo lib. 1.cap. 1.num.15.20.63. & 68
Gula non consistit in qualitate cibi, sed in appetitu deordinato eius lib.1.c.1.num.17.45. & 54
Gula, & cibus nimius, mergunt animam lib. 1. c. 1. num. 19.24.30 & 34
Gula, & cibus multus, parit infirmitates frequentes lib. 1.c.1.num.24.28.& 34
Gula, & crapula, inhabilem reddunt hominem ad bene operandum, lib.1.c.1.nu.24.27.30.35.& 42
Gulæ serui sunt, qui dedit edacitati viuunt lib. 1. cap. 1. num. 29.& 35
Gula multis modis & acriter, homines tentat lib. 1. cap. 1.nu.53.vsque ad 55
Verbo Abstinentia, & Cibus.

H

HAereticiab Ecclesiæ egressi pugnant contra illum lib.4.c.35.nu.3.lib.8.c.1.nu.1. & 3
Hæreticorum congregatio naui comparatur lib. 5. cap. 3.numero 5
Hæretici de Ecclesia proijciuntur, quia multo tempore sub nomine eius simulachra sunt venerati lib.6.cap. 3. numero 7
Hæreticos, & hæreticorum doctrinam in grandem perniciem reipublicæ permittit Deus lib. 8. capit. 1. per totum.
Hæreticorum, & hæresum multitudine vtitur diabolus, vt sub nomine Christianorum, & ouis pelle, nos perdat lib 8.c.1.num.1
Hæretici vestem variam morum, & virtutis apparentis sumunt, vt noceant pernicioſius lib.8.c. 1.nu.1
Hæreticus perdite viuens, non facile homines ad falsum dogma sollicitat lib.8.c.1.num.2
Hæreticorum conuenticula cauernæ sunt potius quam Ecclesiæ, in quibus sunt vulpes demollentes vineat lib. 8.c.1.num.3.13.18.& 21
Hæretici lupi sunt rapaces sub ouina pelle occultati lib.8. cap.1.numero 4
Hæretici, qui intra Ecclesiam se esse iactant, plures corrumpunt, quàm Iudæi lib.8.c.1.num.4
Hæretici spinis recte comparantur lib.8.c.1. num. 4
Hæretici nauis sunt, sed sæculi, quæ naufragium patitur mortis æternæ, dum non habet Deum gubernatorem lib.8.c.1.num.5
Hæreses tempore Apostolorum seminatæ sunt, postea germinauerunt, & tandam maturaueruntlib. 8.capit. 1 numero 6
Hæreses multæ sub principatu dæmonum processerunt, vna autem mansit Ecclesia sub vno principe Christo lib.8.c.1.num.6
Hæreticos esse modo in mundo, mirari nullus debet, cũ semper id acciderit lib.8 c.1.num.7
Hæreticos Deus deducet in nihilum, eorumque doctrinam lib.8.c.1.num.8.& 9
Hæretici audire nolunt Ecclesiam monentem vt resipiscant lib.8.c.1.num.6
Hæreses omnes propter gulam & ventrem construi aiebat Hieronymus lib 8.c.1.num.9
Hæreticorum labores sine fructu erunt vllo, in confusionemque vertentur lib.8.c.1.num.9
Hæretici semel traditi mendacijs, præcipites curatur ad interitum lib.8.c.1.num.10.& 11
hæretici paleis recte comparantur, quæ liniunt parietem blanditijs lib 8.c.1. num. 11
hæretici verba Dei dicuntur furari, testimonijs Scripturarum abutentes lib.8.c.1.num.11
hæretici sunt, qui diaboli cornu ventilati sunt, & conturbant aquis pedibus, Scriptutas prophanantes lib. 8. c. 1.num.12.& 16
hæresum principes, & qui ab illis seducti sunt, sunt montes impleti sanie lib.8.c.1.num.12
hæreticorum Ecclesia lunæ comparatur, quæ dracone extincto cæcabitur lib.8.c.1.num.12
hæretici væ sempiternum habent, quia a Deo recesserũt lib.8.c.1.num.13
hæretici raro diligunt castitatem, etsi aliquando eam simulent lib.8.c.1.num.13
hæretici male intelligentes Scripturas, facti sunt quasi arcus dolosus lib.8.c.1.num.13
hęretici arcus sunt intẽtus, ideſt parati semper ad pugnã Dei, muerone feriendi lib.8.c.1.nu.13
hæreticorum congregatio, ciuitas est super quam Deus non pluit lib.8 c.1.num.14
hæreticorum carmina, dulcia sunt Sirenarum cantica ad seducendos incautos lib.8.c.1.num.15
hæretici potione turbida doctrinarum suarum inebriant populum deceptorum lib.8.c.1 num.16
hæreses illæ facile vel vinci possunt, vel vitari, quæ in nullo cum vera fide conueniunt, quæ autem in multis conueniunt, ex facile decipiunt incautos lib. 8.cap.1. num.17.& 21
hæretici vulpes sunt Samsonis religiosa habentes principia, finem vero fraudis suæ incendio deputatum li.8.c. 1.num.18
hæretici sunt, qui per verba legis legem impugnant, fallaciam sub eius auctoritate componentes lib. 8. capit. 1.num.19
hæretici aliquando blande, aliquando violenter trahere conantur teneros, qui sunt in Ecclesia lib. 8. capit. 1. numero 20
hæretici potentibus huius sæculi adhærentes, bonorum socialem vitam persequuntur lib.8.c.1.nu. 20
hæretici sicut lutum præparant vestimenta, quia vt se tueantur sacræ Scripturæ contexunt testimonia lib. 8. c.1.num.21
hæreticos proprio Scripturarum gladio confodiunt catholici, sicut Dauid Goliam, lib.8.c.1.nu. 21
hæretici vt facile peruersa suadeant, dictis suis quædam recta permiscent lib 8.c.1.num.21
hæreticus sicut tinea ædificat domum suam, & sicut custos fecit vmbraculum, quia corrumpunt mentes hominum lib.8.c.1.num.21
hæretici occulti non tam facile capiuntur, vt manifesti lib.8.c.1.num.22
hæretici decipere conantur iustos, qui viatores dicuntur in hoc mundo lib.9.c.14.num.6
hæretici nubes sunt tenebrosæ tenebrosam baiulantes aquam falsæ doctrinæ lib 18.c.2.num.13
hæretici prætermissis aquis Siloe, quæ sunt in Ecclesia, assumunt Rasin, & filium Romeliæ, vnde hostibus tradunt lib.18.c.2.num.20
hæreticorum aquæ, amaræ, & pessimæ, & cenosæ sunt lib.18.c.2.num.13.c.3.num.10
hęreticorum dogmata venę sunt mortis, quas verbum Dei siccat lib.18.c.2.num.26
hęretici vasa sunt mortis, quę sunt in arcu sacrę Scripturę, quam ad suam perditionem interpretantur lib. 18. c.2.num.39
hęretici sacram Scripturam male intelligentes, pluunt laqueos super peccatores, lib 18.c 2.nu. 40
holocausta & victimas offert Deo placentes, qui seipsum dat illi lib.2.c.20.nu.8.& 11
holocausta & hostias immolamus Deo, cum vitia corporis ma-

ris mactamus, lib. 4. cap. 20. num. 19
Homo arbori comparatur, lib. 1 cap. 1. num. 8
Homo vt Deo placeat, sibi placere non debet, libro 1. cap. 18. num. 11
homo inferior, & peior brutis, & lapidibus, & diabolo dicitur, cum male viuit, lib. 3. cap. 14. num. 8. & 9. lib. 8. cap. 2. num. 5. lib. 12. c. 4. nu. 3. & 4
hominis nomen non meretur, qui studiose non viuit, lib. 3. cap. 16. nu. 10. lib. 12. cap. 4. nu. 3. & 4
homo, qui dominus est conditus, indigne fit suarum passionum seruus, lib. 3. cap. 23. nu. 2. lib. 8. c. 2. nu. 5
hominis compositio indicat opificem eximium Deum, lib. 3. cap. 23. nu. 2
homo ad imaginem Dei conditus, in se habet puteum, quem Philistijm implent terra, lib. 3. c. 24. nu. 1
homini in angustia constituto serum videtur Dei auxilium, quod non est, lib. 4. c. 7. nu. 10. & 11
homo per seipsum cadit, sed sine Deo resurgere non valet, lib. 4. c. 14. nu. 8. 10. 12. & 13. c. 21. nu 5
homo tantis miserijs plenus, Dei auxilio eget maxime, lib. 4. cap. 16. num. 2. & 3
hominem visitat Deus, & derelinquit, vt intelligat quid habeat a Deo, quid a se, lib. 4. c. 21. nu. 6. & 8
homines multa credunt salutaria, quæ vertuntur in perniciem, lib. 4. c. 22. nu. 7
hominum auxilia non prosunt, quando diuina desunt, lib. 4. cap. 22. nu 7
homines auxilia præbentes contra Domini voluntatem, conteruntur ab ipso, lib. 4 cap. 22. num. 7
homines in promissis implendis nō sunt certi, sed Deus, lib. 4. cap. 25. nu. 2. & 3
homines omnes equi sunt, alij habentes sessorem Deum, alij diabolum, lib. 4. cap. 36. num 1
homo malus, bestijs & diabolo nocentior est, lib. 4. cap. 36. num. 8
homines, quia quod hominis est perdidere, bona temporalia quærunt, in quibus glorientur, libro 4. capit. 41. num. 2
hominibus placere, & honorari ab illis, non curabant sancti nobiles in sæculo, lib. 7. c. 5. num. 2
hominum laudes quanto quis plus neglexerit, Deo similior est, lib. 7. cap. 5. nu. 7
hominum laus etsi funditus eradicari non possit, saltim superanda est amore iustitiæ, lib. 7 cap. 5 nu. 7
homo in bonam & malam partem accipitur in sacra Scriptura, quod nomen multi non merentur, libro 8. cap. 2. per totum.
hominis nomen in sacra Scriptura accipiunt soli iusti, lib. 8. cap. 2. num. 1. vsque ad 4. 6. 8. vsque ad 11. 14. & 15. cap. 3. num. 6. lib. 12. capit. 4. num. 3. 4. 6. vsque ad 9. 11. & 12
homo, homo, dicuntur soli iusti in sacris litteris, mali autem homo iumentum, serpens, &c. lib. 8. cap. 2. nu. 4. & 10. cap. 3. num. 6. lib. 12. cap. 4. num. 3. 4. 6. vsque ad 9. 11. & 12
homo in grandi honore conditus, bestijs comparatur, dum peccat, libro 8. cap. 2. num. 6. 11. & 15. lib. 12. cap. 4. num. 10. & 14
homines dicuntur in sacra Scriptura aliquando, qui totos se adhuc humanis occupant affectibus, alij vero Angeli, lib. 8. cap. 2. nu. 7. 12. 13 & 14
homo spiritualis totus dicitur anima, carnalis vero totus caro, lib. 8. c. 2. nu. 9. lib. 12. c. 4. nu. 5
homo in sacra Scriptura dicitur aliquando terrenus, filius autem hominis, qui cœlestis est, libro 8. capit. 2. numero 12
in hominis creatione multa Deus obseruauit mysterijs plena; post cuius lapsum omnes sunt ad malum propensi, lib. 8. cap. 3. per totum.
homo, qui secundum legem Dei viuit, portat imaginem cœlestis, alij imaginem terreni, lib. 8. capit. 3. num. 3. vsque ad 5
homo quomodo imitari potest Deum in rerum creatione, potestate ab illo accepta, lib. 8. c. 3. nu. 7
hominem condens Deus de terra, maiorem ostendit sapientiam, quàm si de materia cœli creasset lib. 8. cap. 3 num. 8. vsque ad 11
homo cum de natura sua animal mite sit, arma non accepit vt bruta, lib. 8. cap. 3. nu. 11
hominis corpus mirabilis harmonia conditum est a Deo lib. 8. cap. 3. num. 8. vsque ad 11
homo post omnes alias creaturas optime est a Deo conditus, libro 8 capit. 3. num. 12. vsque ad 14. libro 9. capit. 5. num. 5
homo ad imaginem Dei est conditus, vt eius virtutes imitetur, quam amittunt mali, libro 8. cap. 3. nu. 16
hominis propensionem ad malum docet Augustinus in confessionibus, lib. 8. cap. 3. nu. 17. & 22
in homine ea tantum magnipendenda sunt, quę eum distinguunt a brutis, lib. 8. cap. 3. num. 19
hominem præuidens Deus peccaturum, cum eum creauit, nō dixit, quod esset bonum, cum de alijs omnibus dixisset creaturis, lib. 8. cap. 3. nu. 20
homo positus in Paradiso vt operaretur, & custodiret illum, duplicem habet sensum, lib. 8. cap. 3. nu. 21
homo fragilitatem vt suadeat Deus, per erucam culices, &c. homines punit, lib. 8. c. 5. nu. 22. c. 6. nu. 7
hominibus velle placere ad eos ædificandos bonum est, non propter alios fines, libro 8. capit. 9. num. 5. 9. 14. & 16
hominibus omnibus placere impossibile est, cum non tanta vultuum, quanta sententiarum diuersitas sit, lib. 8. cap. 9. num. 12
homines omnes per ea, quæ agunt, aut congregant in terra, aut in cœlo, aut in thesauro iræ Dei, libro 9. capit. 9. num. 5
homines in quouis statu & loco saluantur, & damnantur, vt nullus desperet, nullus præsumat, lib. 9. cap. 21. num. 3. vsque ad 5. 10. 11. & 14
homo ipse pretium est, quo cœlestis emitur thesaurus in agro absconditus, lib. 10. cap. 4. num. 9
homo seipsum domare non potest, sed Deus domat illum, lib. 10. c. 8. nu. 17
hominum laudes quæruntur, opprobria timeutur, Deo contempto, lib. 11. cap. 14. nu. 2. vsque ad 4
homo secundum varias considerationes dicitur cœlum, infernus, terra, & mare lib. 12. c. 3. nu. 28. & 29
homo recte comparatur, folio, & stipulæ, dum infirmus est in tentationibus, lib. 12. c. 3. num. 31
homo de leone facit quodammodo hominem mansuescendo illum, homo autem ex homine fit leo, lib. 12. cap. 4. num. 4
homo ad imaginem Dei conditus, dum peccat, personas plurimas superinducit, lib. 12. c. 4. nu. 7. & 9
homines in dignitate constituti, contra rationem contemnunt pauperes, lib. 14. c. 3. nu. 4
homo per verbum Dei reparat figurā per peccatum deletam, lib. 18. c. 2. nu. 10
homines ipsi pretium sunt, quod dandum est pro margarita Euangelica, quæ Christus est, vel amor proximi, lib. 18. cap. 15. num. 36
homines omnes lucernæ sunt, quia accendi possunt, & extingui, cum extinguntur putent, cum sapiunt lucent lib. 18. cap. 15. num. 40
homo cur conditus erectus, lib. 2. c. 2. nu. 27. lib. 8. capit. 3. nu. 6. 15. 18. & 19
homo nihil est, si ad illius naturam spectes, eximium autem quid est, si ad honorem, quo Deus illum insignivit, respicias, lib. 18. c. 16. nu. 1
homo fœnum recte dicitur, lib. 18. cap. 16. num. 7. & 28
homo, dum portat imaginem terreni, fœnum est præteriens, qui autem portat imaginem cœlestis, caro est, quæ videt salutare Dei manens in æternum, libro 18. cap. 16. num. 7
homo vocatur filius iræ, vel propter corpus mortis, qd gerit, vel quia peccat, aut filius est diaboli, li. 18. c. 16. n. 12

Hominis miserias describit Iob, dum eum dicit natum de muliere, &c. lib. 18. c. 16. nu 27. vsque ad 29
Humana felicitas multorum malorum est occasio, lib. 6. cap. 9. nu. 8. 12. & 13
Honores contemnere diuinum opus est, lib. 1. capit. 20. nu. 1. 6. 17. 18. & 28
Honorem & gloriam hominum magnopere fugiebant sancti, lib. 1. cap. 20 num. 1. 2. 14. & 25
Honorem & notitiam sui vt quidam consequeretur, succendit Ephesi templum Dianæ, lib. 1. c. 20. nu. 3
Honorem mundanum inordinate cupientes, in magna incidunt mala, lib. 1. c. 20. nu. 5. 7. 11. 12. & 15
Honorem media virtute volunt boni, non mali, lib. 1. cap. 20. nu. 6. & 7
Honores etsi concomitentur iustos, pro magno bono habendi non sunt, lib. 1. c. 20. nu. 7. 20. & 21
Honoris cupientissimi fuere multi Romanorum, lib. 1. cap. 20. num. 7. lib. 7. cap. 5. nu. 5. & 6
Honorem quærunt multi his medijs, quibus dedecus acquirunt, lib 1. cap. 20. nu. 12
Honores contemnere expedientissimum est, lib. 1. c. 20. num. 16. 17. 19. 25. & 26. lib. 8. cap. 4. num. 9
Honores contemnendos multis rationibus suadebant sancti, lib. 1. c. 20. num. 17 20. 21. 23. vsque ad 25. & 28. lib. 8. cap. 4. nu. 9
Honores mundani citissime transeunt, lib. 1. cap. 20. nu. 20. vsque ad 24
Honorem relinquens propter Deum, maiorem honorē consequitur etiam in hac vita, lib. 7. c. 5. nu. 1
Honores humani contemnendi sunt, etiam si coram hominibus confundamur, lib. 7. c. 5. num. 2
Honores & dignitates consequuntur mali, non boni, qđ magnum malum est, lib. 7. c. 5. nu. 3. & 12
Honores & mundanam gloriam sectandam, Romani factis, & philosophi verbis docuerunt, libro 7. capit. 5. num. 5. & 6
Honores & dignitates consequentur iusti in matutino, quando gloria impiorum veterascet, libro 7. capit. 5. numero 8
Honorantur impij in via, qui in peruentione damnabuntur, lib. 7. cap. 5. num. 9. vsque ad 11
Honores mundanorum, non in fine, cum deficiunt, sed modo dum sunt, pro nihilo habendi sunt, lib. 7. cap. 5. num. 10. & 11
Honor est præmium virtutis, quem merito sancti contemnunt, etiam si aliquando ad officia assumantur inuiti, lib. 8. cap. 4. per totum.
Honorandus est pauper, si iustus sit, & potens si male viuat, vilipendendus, lib. 8. capit. 4. num. 1. libro 9. capit. 10. num. 2
Honores perniciem afferunt ignauis, superbiæ, contemptus aliorum, &c. lib. 8. cap. 4. num. 2. 3. & 9
Honoribus & dignitatibus vti, & nō abuti magni est animi, lib. 8. cap. 4. num. 2
Honores non recusant sancti, quando id in bonum cedit proximorum, lib. 8. cap. 4 nu. 9
Honores adipiscuntur homines sine meritis, vnde multa oriuntur mala, lib. 8 cap. 4. nu. 9
Honorantur sanctorum semicintia a principibus terræ, lib. 8. cap. 4. nu. 10

Verbo Gloria humana, & Ambitio.

Hostes nostri non solum vincendi, sed & alligandi sunt, lib. 2. cap. 5 nu. 2
Humiles illuminantur a Deo, lib. 1. cap. 2. num. 13
humilis est coram Deo, qui cognoscit qualis est ad malum, qualis ad bonum, lib. 3. c. 19. num. 14. vsque ad 16. & 29. lib. 4. c. 14. nu. 11. lib 8. c. 6. nu. 8
humiles in Iterquilinio sedent, dum de se considerant vilia, lib. 3. c. 19. nu. 25
humilis quāto vilior est in oculis suis, in oculis Dei sublimior est, lib. 3 c. 19. num. 29. lib. 8. cap. 5. num. 18. & 19. cap. 7. num. 15. & 16
humilis erit homo, si in conspectu Dei se cogitet non iustum sed peccatorem, lib. 8. cap. 5. num. 1. cap. 7. nu. 18
humiles erant sancti non cogitantes diuinas reuelationes, &c. sed propriam fragilitatem, libro 8. capit. 5. num. 9. 0. 26. 32. 37. & 38. cap. 7. num. 10. 15. & 16. c. 8. num. 2. & 12
humiles coniugati facilius sequuntur agnum quàm superbæ virgines, lib. 8. cap. 5 num. 16
humiles spiritu sunt, qui nulla re insolescunt, aut sibi placent, peccatores autem dicunt humiliati, & viles lib. 8. cap. 6. num. 1
humiles veri non sunt, qui sibi ipsi dicunt multa mala, quæ cum audierint ab alijs indignantur, lib. 8. capit. 6. num. 3. vsque ad 6. c. 7. nu. 15. & 16
humiles ficti, gloriam propriam quærunt, veri autem gloriam Dei, lib. 8. cap. 6. num. 9
humilis verus, ne existimetur quod non est, semper quantum in se est vult nesciri quod est, libro 8. capit. 6. numero 15
humiles in fine sæculi consolabitur Deus, superbis reiectis, lib. 8. cap. 8. nu. 2
humilis, vere sublimis est, & superbus vere abiectus, lib. 8. cap. 8. nu. 4. vsque ad 7. & 23
humiles, etiam hominibus sunt dilectissimi, libro 8. cap. 8 num. 7
humilis, vt misericordiam consequatur a Deo, proximis miseretur lib. 8. cap. 8. num. 13
humilis melior est in oculis Dei nihil fidens suis operibus, quàm superbus qui in illis gloriatur, libro 8. capit. 8. num. 13
humiles Deus contingit, quia etsi altus sit tamen humilia respicit, libro 8. cap. 8. num. 20. & 30. lib. 16. cap. 13. num. 49
humiles Deus ponit in sublime, quia omnia temporalia calcant, lib. 8. cap. 8. nu. 27
humilibus dans gratiam suam Deus, dicitur lilium conuallium, lib. 8. cap. 8 nu. 32
humiles aliena opera etiam parua mirantur, sua vero etiam magna despiciunt: superbi e contra, lib. 9. capit. 23. num. 19
humiles innocentiam retinentes, dicuntur a sponso bis pulchri, lib. 11. cap. 6. nu. 82
in humilibus reclinat caput suum Deus, non in superbis, lib. 16. cap. 13. nu. 31
humilitas virtus est maxime relucens in sanctis, libro 3. cap. 5. num. 89. lib. 8. c. 5. nu. 6. 10. 18. 19. 30. & 31. cap. 7. num. 15. cap. 8. nu. 2. & 15
humilitati acquirendæ optimum est medium, si homo cogitet originem suam, lib. 3. cap. 19. num. 6. 7. 9. & 31. lib. 8. cap. 5. num. 5. & 8
humilitas efficaciter tunc gignitur, quando se inuenit & cognoscit homo, lib 3. cap. 19. num. 35. 36. & 41. lib. 8. cap 5. num. 6
humiliare se inter omnes, periculum nullum habet, bene tamen præferre se vel vni, lib. 3. c. 19. nu. 38. & 39 lib. 8. cap. 5. nu. 2. & 24. c. 8. nu. 9
humilitas acquiritur, dum homo cogitat a Deo habere omnia bona, a se omnia mala, lib. 4. cap. 14. nu. 11. lib 8. cap. 5. nu. 10. 11. & 17. c. 7. nu. 2. & 10
humiliantur sancti, maiestatem Dei respicientes lib. 4. cap. 15. nu. 11. & 17. lib. 6. cap. 3. nu. 3. lib. 8. cap. 5. nu. 12. 18. 19. 29. vsque ad 31. c. 7. nu. 10. & 18
humilitas gignitur in homine, dum se florem fœni cogitat, lib. 7. cap. 6. nu. 14
humilitas a quo fonte ortum habeat, quibusque rationibus conuinci ac persuaderi possit, libro 8. capit. 5. per totum.
humilitati acquirendæ, perfectissimum exemplum Christus est, lib. 8. cap. 5. num. 3. 13. vsque ad 16. 23. 27. & 28. 33. & 35. cap. 7. nu. 1. c. 8. num. 31
humiliat se, qui non cogitat bona præsentia, sed mala præterita, lib. 8. cap. 5. nu. 2. 3. 15. & 16. cap. 7. num. 8. & 10. cap. 8. num. 3
ad humilitatē habendam, cogitet homo vitia virtutibus esse

esse quam similia,lib.8.cap.5.num.4.cap.6. num. 5
Humilitas radix est a qua vberes fructus procedũt, lib.8. cap.5,num.6.cap.8.nu 8
Humiliat se homo,dum cogitat de se vilia, & multa quæ habet miserijs plena,lib.8.cap.5.num.6.vsque ad 8 18. 19.37.& 38.c.7.nu.8,15.& 16.c.8.nu.2.& 12
Humiliandis hominibus multa dixerunt prophetæ, vilitatem eorum exprimentia,lib.8.capit,5.num.7. & 8. cap.7.num.10
Humilitas est, de qua dicitur: Virtus in infirmitate perficitur,virtus scilicet charitatis,in virtute humilitatis, lib.8.cap.5.nu.11.c.8.nu.2.& 18
Humilitati persuadendæ multum inuigilauit Christus, lib.8.cap.5.num.13 vsque 16.23.27.33.& 35.capit.8. num.8.& 17
Humilier se homo cogitans plures in occulto superiores, quibus est in manifestis melior, libro 8. capit. 5. num.16.& 24
Humiliant se sancti, quia licet ab hominibus credantur perfecti, in oculis Dei mille habent imperfectiones, lib.8.cap.5.nu.21.cap.7.num.18
Humilitas fundamentum est magnæ construendæ fabricæ aptissimum, libro 8. capit. 5. nume. 8. 20. & 21. capit.8.num. 8
Humiliat se homo, dum considerat naturam vnam in omnibus, etsi status diuersus sit, lib.8.capit. 5. nu. 25. 26. & 37
Humilitas signum grande est electorum, sicut superbia reproborum,lib.8.cap.5.nu.28
Humiliantur sancti, dum alta Dei iudicia considerant, lib.8.cap.5.nu.29.& 30
Humilitas altera est cognitionis,qua cognoscimus, quod nihil sumus; altera affectionis, qua calcamus gloriam mundi,lib.8.cap.5.num.33
Humilitas Nardus est,qua homo in oculis suis vilis est,& in oculis aliorum vult talis reputari,lib.8.cap.5.nu.34. vsque ad 36.c.7.num.15.& 16
Humilitas voluntaria, Deo accepta est, non illius, qui in opere humiliatur,& voluntate extollitur,lib.8. cap. 5. num.36.cap.7.num.6.& 7
Humilitas vera quærenda est in hominibus, inter quos pauci vere, multi ficte humiliantur, libro 8. capit. 6. per totum.
Humilitas verborum, in multis reperitur, animi vero in paucis,lib.8.cap.6.nu.2.5.& 6
Humilitatis vmbram multi sectantur, veritatem autem pauci,lib.8.cap.6.nu.5.& 6
Humilitas iustorum facit vt in angustijs & subsistant & gaudeant,lib.8.cap.6.nu. 9
Humilitas virtus est gratiæ diuinæ per quam familiaris, lib.8.cap.6.num.10 cap.18.nu.30.vsque ad 32
Humilitas in abiectione, non difficulter reperitur, sed magna & rara virtus, humilitas honorata, libro 8.capit.6.num. 10
Humiliatio via esse debet ad humilitatem, tamen multi humiliati non fiunt humiles,lib.8 cap.6.num. 12. 14. & 15.cap.7.nu.12.13.& 17
De humilitate laudem appetere, humilitatis est non virtus, sed subuersio, libro 8. capit. 6. num.13. cap. 7.num.6.7.& 16
Humilitas illas exaltanda est,quæ ex voluntate procedit, non ex tristitia, aut necessitate, lib.8.cap. 6. num. 14. 15.16.& 17
ad Humilitatem sancti, qui vere sunt humiles, quibus gradibus ascendant,libro 8 capit.7. per totum,lib.17. cap.3.num.31
Humilitatem perfectissime docuit Christus, Apostolorum pedens lauans,lib.8.cap.7.num. 1
Humilitas esse non potest sine magnitudine animi, nec superbia sine pusillanimitate, libro 8. capit. 7. numero 1. 4. & 5
Humilitas, mater est,alumna fulcimentum, & vinculum bonorum,lib.8.cap.7.nu.2. c.8.nu.22.& 31
Humilitas Pauli, Moysi, & Abrahæ multum commendatur,lib.8.cap.7.num.3.vsque ad 5
Humilitas,nisi vera & germana fuerit,extollit eum qui se humiliat,lib.8.cap. 7.num.6.& 7
Humilitas Ezechiæ regis miranda, quando Senacherib obsedit Hierusalem,lib.8.cap.7.num.11
Humilitatem sanctorum conseruare volens Deus,in medio virtutum tentationes & humiliationes immittit, lib.8.cap.7.nu.12.vsque ad 14 17.& 20
Humilitas origo virtutis est,in qua vt in radice fundatur lib.8 cap.7.nu.15 cap.8.num.8.& 31
humiliantem nos Deum ferre debemus, etiam si id non per seipsum faciat,lib.8.c.7.num. 21
humilitatem sanctorum seruare volens Deus,non concedebat eis magna quæ petebant,lib.8.cap.7.nu.20
humiliari a Deo,signum est gratiæ humiliantis,lib.8.c.7. nu.20 & 21.c.8.nu.30.vsque ad 32
humilitas virtutum præstantissima est,quam maxime cõmendabant sancti,lib.8.cap.8.per totum.
humilitas vera patientissimum reddit hominem in iniurijs ferendis,lib.8.cap.8.nu.1
humilitas,iustos facit ex peccatoribus, quid in iustis efficier? lib.8.cap 8 nu.3 9. & 10
humilitas facit,vt aliæ virtutes prosint,lib.8. cap. 8.nu. 8. & 10.lib.16.cap.13.nu.49
humilitas vt aqua tanto altius ascendit, quanto illã quisque ad ima deduxerit,lib.8.c.8.nu.11.& 12
humilitas hyssopo optime comparatur,qua inflatio mentis curatur,lib.8.cap.8.num.14.17.& 19
humilitas inter Christianos est sicut pronunciatio apud rhetores,lib.8.cap.8.nu.16
humilitas aurem inclinat, vt homo attendat legi Dei,superbia autem eam claudit,lib.8.c.8.nu.21
humilitas virtus est vnde fluunt fontes,qui emittuntur in conuallibus,lib.8.cap.8.num.22. & 30
humilitas via est ad exaltationem,sine qua vanum est vel le exaltari,lib 8.cap.8.nu.23.27.vsque ad 30.lib.16.capit.13.num. 49
humilitas sacrificium est gratissimum Deo, libro 8.capit. 7.num.24
humilitas innumera bona attulit mundo, sicut superbia mala,lib.8.cap.8.num.25.26 & 32
humilitas decor est animæ, quæ in peccatoribus licet amanda sit, non est admiranda, libro 11. capit. 16. numero 82
humilitatis simulatio, maior superbia est vere autem humiliatur qui cogitat occultum in eo esse aliquod malum,quod ipse nesciat,lib.16 c.13 nu. 23
humilitas tam excellens est virtus, quod vt hanc doceret Deus, homo factus est, libro 16. capit. 13. nu. 42. 43. & 46
humilitas sola commendatur ab Angelo pastoribus in ortu Christi, vt propria illius,lib.16.cap.13.nu.45
humilitas est propriæ excellentiæ contemptus, sicut superbia propriæ excellentiæ amor, libro 16. capit. 13. numero 50
humiliantur iusti,dum eas cogitant virtutes in proximis, in quibus superexcellunt,lib.17.c.3.nu. 31
humilitas maxime disponit hominem ad gratiam,lib.17. cap.3.num.31
humilitas voluntaria, prima inter beatitudines Euangelicas merito ponitur,libro 18. capit. 7. num. 1. 2. 8. 13. & 16
humilitas inter virtutes est sicut caput in femina, lib. 18. capit.11.num. 8

Verbo Superbia.

hieronymi vita mirabilis in deserto,lib 2.c.5. num.13.& 14.lib.16. c.6.nu.4. & 8
hieronymi mors, gaudio plena illi fuit, libro 4. capit. 1. num.38. & 39
hieronymi saccus, tres mortuos suscitauit ipso defuncto, lib.4.cap.41.nu 42
hieronymus iam moribundus ingenti cum deuotione

INDEX.

Euchariſtiam ſumpſit lib.5.cap.12.num.21
Hypocritæ pleni vitijs, virtutes ſimulant, vt laudentur, lib.1.cap.3.nu.2
Hypocritarum eſt proprium excuſare peccatum, lib.3. cap.29.num.11.& 12
Hypocritæ, qui quaſi viam ſanctitatis appetunt, in errorem lapſi, tardius emendantur, libro 4.capit.30.numero 18.& 19
Hypocrita ſepulchrum dealbatum dicitur, quia tantum ea quæ videntur, curat, libro 8.cap. 9.num.2.vſque ad 4.8.10.& 28
Hypocritæ hiſtrionibus ſunt ſimiles, qui perſonam agunt regis, qui viles homines ſunt, libro 8.capit.9. numero 6
Hypocritarum extremus iniuſtitiæ terminus eſt, ait Plato, iuſtos videri velle, dum non ſunt, libro 8.capit. 9. num. 6.& 7
Hypocritæ ſtulti ſunt, dum id, quod oneroſum eſt habent commune cum iuſtis, quod vero leuiſſimum eſt, minime lib.8.cap.9.num.7
Hypocritæ, iniurij ſunt virtuti multum, eam operantes propter ſutores, &c. lib.8.cap.9.num.7
Hypocritæ,ſtultiſſimi ſunt,dum nolunt eſſe,quod volunt apparere, & volunt eſſe,quod nolunt apparere, lib.8. cap.9.num.8.& 28
Hypocritarum mala patebunt, cum decaluauerit Dominus verticem filiarum Sion, libro octauo, capit.9. numero 10
Hypocritis dicitur: In tribus annis quaſi annis mercenarij auferetur gloria Moab, libro 8. capit. 9. numero 11.& 12
Hypocritæ, qui humanum tantum fauorem quærunt, non de longe ſed de proximo panem portant, libro 8. cap.9.num.13
Hypocritæ folia quærunt, vt primi parentes, vt nuditatẽ tegant,male viuentes & bene loquentes de Deo,lib.8. cap.9.num.15
Hypocritarum vita, carecto ſimilis eſt,ſpeciem viriditatis habens cum ſterilitate,lib.8.cap. 9. num. 17.18.21. vſque ad 24
Hypocritarum fiducia, aranearum telis ſimilis dicitur, quia quod cum labore per agit,aura fauoris tollit, lib. 8.cap.9.num.19.20.& 27
Hypocrita dum viuit ſanctus creditur, ſed ſole Chriſto veniente ad iudicium, vt ſcirpus ſiccatur, lib. 8. cap.9. num.21.22.24.26.& 27
Hypocritæ, quia laudari quærunt, facti ſui arbitros requirunt,lib.8.c.9.nu. 22
Hypocritæ gloria etſi nubes tetigerit, quaſi ſterquilinium in fine perdetur, libro 8. capit. 9. numero 25. vſque ad 27
Hypocritæ vita, eſt quaſi viſio phantaſmatis oſtendens in imagine quod non habet in veritate, lib. 8. capit.9. num.26.& 27
Hypocrita, auarus raptor eſt, quia alienæ vitæ laudem rapit,lib 8.c.9.nu.28
Hypocritæ, dum iuſtorum vitam ſimulant & non habẽt, pennas habent ſtrutionis ſimiles pennis herodij,lib.8. cap.9.num. 29
Hypocritæ arbores ſunt, quę faciunt fructum, ſed non ſuum,lib.8.cap.9.nu.30
Hypocritæ vulpes paruulæ ſunt demolientes vineas, lib. 8.cap.9.nu.31
Hypocritæ facies licet ex vna parte decora videatur, reuera tota fœda eſt,lib.8.cap.9.num.31
Hypocritæ benignitatem in proximos oſtendunt, & dolos ſuæ iniquitatis operiunt, libro 9. capit. 17. numero 21
Hypocriſis præterquam quod eſt malum grande, ſtultitia plenum eſt, ſicut plerumque hominibus velle placere,lib.8.cap.9 per totum.
Verbo Vanagloria.

I

IAcobus Apoſtolus tam fuit orationi deditus, vt eius continuatione omnia fere membra eſſent emortua, lib.13.cap.4. num.2
Idolatria ortum habuit a deordinato amore rerum humanarum,lib.4.cap.4. nu.2
Idololatria tunc cœpit, cum homines multum ſupra meritum admirationi habeantur, lib.17 6. num.5
Ieiunium antiquorum celeberrimum, lib.1. capit.1. nu. 11.vſque ad 13.39.56.57.& 61
Ieiunium impetrat a Deo magna bona,lib.1.c.12. nu.12. vſque ad 15.19.vſque ad 21.40.42.& 66
Ieiunium medium aptiſſimum eſt ad placandum Deum, lib.1 c.1.nu.13.14.19.20.& 46
Ieiunia mira Chriſtianorum Romæ,& Mediolani narrantur,lib.1.cap.1.nu. 18
Ieiunium motus deordinatos corporis reprimit, lib. 1. cap.1.nu.19.24.25.56.& 57
Ieiunium in omni lege homini mandatum eſt, lib.1.c.1. num.21.31.& 38
Ieiunium quadrageſimæ non ſeruantes fideles, tempore Chryſoſtomi Eccleſiam adire erubeſcebant, libro 1. cap.1.num.24
Ieiuniorum tempus optime comparatur veri,libro 1.capit.1.num.25
Ieiunium a multis liberat aduerſis, libro 1. capit.1.num. 26.& 27
Ieiunium in paradiſo impoſitum homini, indicat eius neceſſitatem,lib.1.cap.1.num.31
Ieiunium diuinam moderatur indignationem,lib.1.c.1. num.31.& 33
Ieiunium ſi ſeruaſſet Adam, homines reddidiſſet immortales,lib.1.cap.1.num.32
Ieiunij laudes narrantur, libro 1. capit. 1. num. 32.33. 36.38.vſque ad 42.44.46.49.55. vſque ad 57.59.61. 63.& 66
Ieiunio exercetur Chriſtianus ad pugnam contra diabolum,lib.1.cap.1.num.43.52.& 56
Ieiunium quadrageſimæ tempore Baſilij celeberrimum, lib.1.cap.1.nu.43.& 44
Ieiunium apte ſuſceptum omnia ciuitatum mala moderatur,lib.1.cap. 1.nu.44
Ieiunium quadrageſimæ multum celebratum a ſanctis, lib.1.cap.1.num.43.44 49.& 61
Ieiunium cum ſæculo cępit,lib.1.cap.1.nu.62
Ieiunium, vt Deo ſit gratum, comitetur mutatio vitæ: & de ieiunio quadrageſimæ, libro 9. capit. 1. per totum.
Ieiunantes a malis ceſſent, & bonis operibus vacent, libro 9. capit. 1. numero 1. vſque ad 8. 10. vſque ad 18.& 32
Ieiunium corporis parum prodeſt, ſi anima mille vitijs ſit plena, lib.9. cap.1.num.2.vſque ad 7.9.12.vſque ad 14.17.& 27
Ieiunium abſurdarum concupiſcentiarum vndas reprimit, ſi perfectum ſit, libro 9. capit. 1. num. 5. vſque ad 7.& 8
Ieiunium perfectum ciborum & peccatorum, moderatur iram Dei, libro 9. capit. 1. num. 5. vſque ad 7. 13.& 16
Ieiunij tempore non os tantum, ſed omnes etiam ſenſus ieiunare debent, libro nono, capit. 1. numero 7.& 31
Ieiunia Iudæorum, niſi vitam corrigerent, non acceptabat Deus, quid de Chriſtianis erit, a quibus exiguntur maiora, libro 9. capit. 1. num. 8. 11. vſque ad 14.& 16
Ieiunium comitetur oratio, libro 9. capit.1.num.8.18.& 32.lib.13.cap.6.nu.4
Ieiunium omnibus debet virtutibus opitulari, libro 9. capit.1. num 9

Ieiunium illud recipitur à Deo, quod ocium bonorũ operum non habet, lib. 9. cap. 1. num. 10
Ieiunij die, ea danda sunt pauperibus, quæ comedenda erant, vt ieiunium lucrum sit animæ non marsupij, lib. 9 cap. 1. num. 14. & 18
Ieiunium sanctificandum dixit Ioel, vt doceret, non omne ieiunium Deo placere, lib. 9. c. 1. nu. 15
Ieiunij tempore, venationes prohibeat Ambrosius, lib. 9. c. 1. nu. 17. & 18
Ieiunium quadragesimæ alijs præponderat, quia hanc Dominus suo ieiunio sacrauit, lib. 5. c. 1. nu. 19. 22. 29. vsque ad 31
Ieiunium quadragesimæ non seruantem, Christianum non dicendum, hyperbolice dicebant sancti, lib. 9. cap. 1. num. 19. & 20
Ieiunium quadragesimæ diluuij tempori comparatur, quando misericordiæ Dei pluunt ieiunantibus, lib. 9. cap. 1. num. 19. 20. & 28
Ieiunium quadragesimæ consecratum optime in vere quando cuncta virent, &c. lib. 9. c. 1. nu. 21
Ieiunium præcepturus Dominus, prius ieiunauit, vt medicus prius gustans potionem quàm ægro daturus est, lib. 9. cap. 1. nu. 28
Ieiunium instituit Dominus ad reparanda damna esus Adæ, lib. 9. cap. 1. nu. 22. 23. & 33
Ieiunia relinquunt homines friuolis excusationibus, lib. 9. cap. 1. num. 24
Ieiunium perfectum, quo abnegamus impietatem, &c. merces magna comitatur in cœlo, lib. 9 cap. 1. num. 25
Ieiunium quadragesimę totum consecretur operibus sanctis, quando homo confugit de pelago ad portum, lib. 9. cap. 1. num. 26
Ieiunium quadragesimæ datum est ad reparanda damna totius anni, lib. 9. cap. 1. nu. 26
Ieiunium quadragesimæ stadium est virtutum, vt ad cęleste brauium tota virtute contendamus, libro 9. cap. 1. num. 27
Ieiunium quadragesimæ in quo a licitis abstinemus, docet maiori cura vitanda esse illicita, lib. 9. cap. 1. nu. 27
Ieiunia quadragesimæ fastidienda non sunt, quia longa, quoniam quanto dies sunt plures, maior est causa remedij lib. 9. cap. 1. num. 28
Ieiunium quadragesimæ, tempus est militiæ Christianæ, lib. 9. c. 1. nu. 29
Ieiunium quadragesimæ consecratur modo a regibus, nobilibus, sed olim a Moyse, Elia, & Christo, lib. 9. cap. 1. num. 30. & 31
Ieiunium quadragesimæ institutum est, vt totius orbis exercitu, sub duce Christo, contra diabolum militemus, lib. 9. cap. 1. num. 33

Verbo Abstinentia.

Ignis cupiditatis deuorat omnia bona, & charitatis omnia mala, lib. 3. c. 26. nu. 27
Ignorantes & simplices, qui simplici corde bona operantur, mercedem accipiunt a Deo, lib. 18. c. 15. nu. 5. & 6
Ignorantia non semper excusat a peccato, libro 14. capit. 21. num. 27
Ingrati taxantur, quod peiores brutis sint, lib. 2. capit. 10. nu. 15. cap. 13. nu. 40
Ingrati acriter reprehenduntur, & puniuntur, lib. 2. c. 10. nu. 14. vsque ad 20. cap. 12. nu. 19. c. 13. nu. 9. 30. & 31. cap. 14. num. 1
Ingratitudinem nostram arguit Deus narratis beneficijs suis, lib. 2. c. 10. nu. 21 22. 24. 27. vsque ad 29. c. 12. nu. 19
Ingratitudo Christianorum incomparabiliter est maior, quàm ingratitudo Iudęorum, lib. 2. c. 10. nu. 22
Ingratitudinis damna narrantur, lib. 2. cap. 13. num. 30. & 31. cap. 14. num. 1. 7. vsque ad 14
Ingrati sunt Deo peccatores, lib. 2. cap. 14. nu. 5. 6. & 8
Ingratis misericorditer non confert Deus postulant, lib. 2. c. 14. nu. 10. & 11
Ingratitudo Ezechiæ propter victoriam, illum coniecit in grandem ægritudinem, lib. 16. c. 4. nu. 29
Indumentis & victu vtendum ad necessitatem, non ad vanitatem docuerunt philosophi, lib. 2. cap. 15. num. 9. & 10. cap. 16. num. 6
Indumenta pessima sunt, quibus mali induuntur, libro 4. cap. 28. num. 6
Indumenta peregrina hominis sunt peccata, libro 4. cap. 28. num. 7
Indumentorum abusus, feminarumque ornatus ac luxus, acriter a sanctis taxantur, lib. 9. c. 2. per totum.
Indumenta data sunt in perpetuam memoriam inobedientiæ, quibus abutuntur diuites, lib. 9 cap. 2 num. 2
Indumenta serica & aurata, acriter taxabant sancti, lib. 9. cap. 2. nu. 2. vsque ad 7. & 9
In indumentorum superfluitate superbiunt diuites, pauperibus neglectis, qui nudi sunt, libro 9. capit. 2. numero 3. & 19
Indumenta superflua adolescentum, moderentur parentes, lib. 9. cap. 2. nu. 6. & 7
Indumenta ad speciem, vanam gloriam, & delectationẽ ferre non debent serui Dei sed ad tegumentum nuditatis, lib. 9. c. 2. nu. 8. 17. vsque ad 19
Indumenta exuerunt primi Christiani, cum in certamen ingressi sunt, nos cũ vestibus certare volumus insani, lib. 9. cap. 2. num. 9
Indumentorum moderatio relinqui non debet, quia aliquando homines vili vtuntur habitu, vt decipiant, libro 9. cap. 2. nu. 30
Infamias hominum, quas falso patiuntur iusti, patienter ferant, lib 9. c. 15. nu. 2 1. lib. 12. cap. 1. nu. 7
Inferni pœnæ ante oculos habendæ sunt, libro 4. capit. 11. num. 6
Inferni, ac purgatorij pœnæ describuntur, quas considerare vtilissimum est, libro 9. cap. 3. per totum.
In inferno intercidit Deus flammam ignis, dum vrit, & non lucet, in beatis lucet, & non vrit, lib. 9. cap. 3. nu. 4. 12. 17. 18. 20
Inferni ignis terribilis, isto nostro maior, non consumẽs: societas dæmonum, & damnatorum nulla consolatio est, lib. 9. c. 3. nu. 5. 6. 10. 13. & 20
Inferni pœnas qui considerat, ad Deum conuertitur, cautiorque efficitur, lib. 9. cap. 3. nu. 6 8. & 21
Inferni pœnæ ingentes, dum homo beatitudine priuatus est, innumerosque patitur cruciatus, lib. 9. c. 3. num. 7. vsque ad 11. 13. 14. 17. vsque ad 20
In inferno damnari dæmones & homines dicuntur non esse, quia Deo perierunt, etsi subsiant in pœnis, lib. 9. cap. 3. num. 10
In inferno nulla est consolatio, sed summus cruciatus, & maximus dolor & infructuosus de præteritis, libro 9. cap. 3. num. 11
In inferno miseria super miseriam est cruciari sine spe misericordiæ, lib. 9. c. 3. nu. 12. 13. & 20
In inferno alligantur falciculi ad comburendum, idest, adulteri cum adulteris, &c. libro nono, cap. 3. num. 14. & 19
In inferno iuste crucianda est caro cum anima simul, lib. 9. cap. 3. num. 16. & 18
Inferunt terra tenebrosa, lacus, locus miseriæ, & tenebrarum optime dicitur, lib. 9. c. 3. nu. 17. & 18
Inferni pœnæ variæ sunt, ordinataq; tormenta pro qualitate delictorum, lib. 9. c. 3 num. 1. & 19
In inferno dolor & timor coniunguntur, quod in hac vita non contingit lib. 9. c. 3. nu. 19
Inimici diligendi sunt exemplo eorum, qui in lege naturæ veteri id faciebant, lib. 1. c. 12. num. 1. 6. vsque ad 9. 55. vsque ad 57
Inimici diligendi propter aliqua bona, quæ in ipsis sunt lib. 1 cap. 12. nu. 61
Inimicis malum pro malo reddendum non est, lib. 1. c. 12. nu. 1. 8. 10. vsque ad 12 36. 37. 43. 48. & 60. lib. 3. cap. 2. num. 35. lib. 9. c. 7. num. 18
Inimicos etiam læsi alloquantur, eisque reconcilientur, lib. 1. cap. 12. num. 3. 4. 8. 33. & 39

Inimico veniam petenti semper ignoscendum est, lib. 1. cap. 12. num. 4. 8. & 39 lib. 9. cap. 4. nu. 2

Inimicis ignoscēdum est, vt Deus peccatoribus ignoscat, lib. 1. c. 12. nu. 5. 24. 26. 48. 57. & 59. lib. 9. c. 4. num. 21. & 23. lib. 13. cap. 8. nu. 4. 5. 10. & 14

Inimicorum dilectionem docuerunt præclara exempla Dauid, lib. 1. cap. 12. nu. 10. vsque ad 18. 47. & 48

inimicos magis tenentur diligere Christiani, quàm Iudei, lib. 1. cap. 12. nu. 15. 16. 45. vsque ad 47

inimicos mansuescere debemus beneficijs, lib. 1. cap. 12. num. 16. vsque ad 18. 35. 43. 52. & 57. lib. 9 cap. 4. num. 3. & 4. cap. 7. nu. 18

inimicis iniuriantibus potius compatiendum est, quàm his qui iniuriam patiuntur, lib. 1. cap. 12. num. 20. 22. 23. 56. & 57. cap. 14 num. 23. lib. 9. cap. 4. nu. 11. lib. 16. cap. 7. num. 14

Pro inimicis orandum est exemplo antiquorum libro 1. c. 12. num. 20. 25. 35. 52. 55. vsque ad 57. & 60. capit. 14. nu. 21. & 23. lib. 9. c. 4. nu. 11. & 16

inimicos verbis mollibus mansuescere debemus, lib. 1. cap. 12. nu 43. cap. 14. num. 33. lib. 6. cap. 4. num. 4. & 9. lib. 14. cap. 1. num. 11

inimicorum dilectio in noua lege perfectior esse debet quam fuit in veteri, lib. 1 c. 12. nu. 45. 46

inimicorum dilectio etiam in lege veteri est tradita lib. 1. cap. 12. num. 45. vsque ad 47

inimicis benefacere grandis est perfectionis, lib. 1. cap. 12. num. 48. vlque ad 52. lib 13. c. 8. nu. 14

inimicos diligere donum Dei est, a quo auxilium postulandum est, lib. 1. cap. 12. nu. 49. vsque ad 52. lib. 13. cap. 8. num. 14

Ab inimicis corpore recedere expedit, si eis prodesse nō possumus, lib. 1. cap. 12. nu. 51. c. 14. nu. 34

inimicos diligere, ipsisque benefacere debemus exemplo Christi, lib. 1. cap. 12. num. 53. & 60. libro 3. capit. 10. num. 79. & 80

Inimicitijs & odijs plenus est mundus, qđ Deus acriter dolere dicitur, lib. 1. c. 13. nu. 6. vsque ad 8

inimicos varios, habent homines, vt præcipitentur, lib. 2. cap. 7. num. 30

inimicitiæ malorum cum bonis, non est alia causa, nisi quod hi boni sunt, lib. 3. c 17. nu. 8. & 9

inimicitias & bella continua malorum inter se explicuit Ioannes in Apocalypsi, in equo rufo, libro 4. cap. 31. num. 23

inimici, quando persequuntur nos, diabolum habent sessorem, a quo aguntur, lib. 4. c. 36. nu. 1

inimicos beneficijs vel ducimus ad Deum, vel eorum pœnam augemus in futuro, lib. 9. c. 4. nu. 3. 4. 9. & 10

inimicum occidens, gladium mittit in corpus illius & in cor proprium, lib. 9. cap. 4. nu. 17

inimicum patienter ferre debet homo, non tantum cum in absentia illi detrahit, sed cum id in præsentia facit, lib. 9 cap. 4. num. 18

inimicis mala non optant iusti, etsi aliquando ea prædicant, lib. 9. c. 16. num. 2. & 4

inimicorum conuersionem desiderant sancti, si aliquando malum eis videntur optare, lib. 9. c. 16. nu. 4

inimicos odio habere dicuntur iusti, quando iniquitatē odiunt, lib. 9. cap. 16. nu. 7. & 8

inimitias nolle extinguere inter fratres sed augere, frequens & graue malum est, libro 11. capit. 17. numero 4. & 5

pro inimicis orare iubet Deus in oratione Dominica, lib. 13. cap. 8. nu. 5

inimiciæ, & diuisiones innumera generant mala, lib. 14. cap. 5. num. 6

inimici illi sunt pestilentissimi, qui dum inimicitiam celant, velut canes nō latrantes clanculum mordent, lib. 14. cap. 5. nu. 7

inimicitiæ & bella innumera sunt inter homines, cum bruta eiusdem speciei inter se concordent, lib. 14 c. 5. num. 17. & 19

inimicitiæ maximæ sunt inter homines, cum hæ nec inter dæmone sint lib. 14. cap. 6. num. 11

inimicis persequentibus nos, orare debemus, ne tentatione vincamur, lib. 17. cap. 4 nu. 15

Verbo Amor inimicorum.

iniurias remittere debet quis & damna exemplo Isaac, lib. 1. cap. 12. nu. 8

iniurias obliuisci debemus, lib. 1. c. 12. nu. 18. 19 & 35. lib. 9. c. 7. nu. 18. & 23

iniuriarum remissio magna fert commoda, lib. 1. cap. 12. num. 19. vsque ad 22. 26. 28. 29. 49. vsque ad 51. & 58. lib. 9. cap. 4. num. 3. & 4

iniurias patiens, si iustus est, non læditur, sed qui eas infert, lib. 1. cap. 12. num. 22. 23. & 54. lib. 9. cap. 4. num 5. vsque ad 8. 11. 12. 15. vsque ad 17. & 19. lib. 14. capit. 1. num. 7. 8. 10. & 11

iniuriam passus, etiam irritatus patienter eam ferat, lib. 1. c. 12. nu. 23. 37. & 38. lib. 2. cap. 8. nu. 5. lib. 8. cap. 7. nu. 21. lib. 9. c. 4. nu. 19. lib. 14 cap. 1. nu. 11

iniurias vindicari volens, magna patitur in conuenientia, lib. 1. cap. 12. nu. 27. lib. 9. cap. 7. nu. 22. & 23

iniurias non remittunt homines friuolis adhibitis excusationibus, lib. 1. cap. 12. nu. 27

iniurias remittere debent homines propria vtilitate considerata, lib. 1. c. 12. nu. 28

in iniuriarum tollerantia multa nos debent consolari, lib. 1. capit. 12. num. 30. & 31. lib. 2. cap. 8 num. 5. lib. 9. cap. 4. num. 12

iniuriæ ferendæ exemplo philosophorum, lib. 1. capit. 12. num. 32. 41. 42. & 44

iniurias si lætanter non suscipiat homo, patienter saltim ferat, lib. 1. c. 12. nu. 38. lib 9. cap. 7. nu. 25

iniurias non remittentes, acriter punit Deus lib. 1. c. 14. nu. 39. & 56. lib. 9. c. 4. num. 15. 20. & 22. cap. 7. num. 23

iniurias remittere contrarium non est moribus reipublicæ Romanæ Gentilis, lib. 1. c. 12. nu. 44

iniurias patienter & hilariter ferre docuit nos passio Christi, lib. 3. cap. 10. nu. 24. lib. 9. c. 20. nu. 20

iniuriam proximum seipsum lædit, non alterum, vnde remittere iniurias conuenientissimum est, libro 9. cap. 4. per totum.

iniurias sentiens, & ferens fortiter, columna est argentea in templo Domini, lib. 9. c. 4. nu. 1

iniurias remittendas veniam petenti, docet parabola decem millium talentorum, lib. 9. cap. 4. nu. 2

iniurias vendicans grauius peccat, quàm qui malū prior intulit, lib. 9. cap. 4. nu. 3. & 9

iniurias ferens, fortior est illo qui eas infert, lib. 9. cap. 4. num. 5. vsque ad 7. 12. & 18. c. 9. nu. 3. & 4

iniuriam solus homo inferre potest sibi ipsi, non ab alio recipere, libro nono, capit. 4. num. 8. vsque ad 10. 13. 14. & 16

iniurias vlciscens, a diabolo uincitur, qui vno ictu vulnerauit percutientem & repercutientem, lib. 9. cap. 4. num. 9. & 10

iniurias ferens, victor euadit, vincitur autem qui infert, lib 9. cap. 4. nu. 12. & 19

iniuriam pati si malum fuisset, non Deus id præcepisset, lib. 9. cap. 4. nu. 12

iniurias vt ferat homo, consideret neminem lædi nisi a seipso, lib. 9. cap. 4. nu. 13. vsque ad 15

iniuriarum vindictam homo relinquere Deo debet lib 9. cap. 4. num. 22

iniurias remittat homo exemplo sanctorum, lib. 9. cap. 7. num. 18

iniurias qui fert, similis Deo efficitur, lib. 9. cap. 7. nu. 21. 23. & 38

iniurias ferens honorem habet apud eos qui præsentes sunt, non autem qui eas irrogat, libro 9. capit. 7. numero 20. & 21

iniurias non remittere propter vulgi dicteria, stultum est, lib. 9 cap 7. nu. 23

iniurias continuo vindicari vult stultus, sapiens autem

seruat in posterum, & sic iram moderatur, libro 9. capit. 7. nu. 29
Iniuriam passus, contra diabolum indignetur, non contra fratrem, lib. 13. cap. 8. nu. 5
iniurias nolens remittere, stulte vult ea verba relinquere: Dimitte nobis debita nostra, &c. lib. 13. c. 8. nu. 10
inuidus malis alienis pascitur, nec saturatur, libro 4. cap. 28. num. 17
inuidere hominibus in dignitate constitutis, stultum est lib. 8. cap. 4 nu. 2. & 3. lib. 9 cap. 5. num. 10
inuidia maxime de bonis iustorum antiquum & grande malum est: & de illius remedio libro 9. capit. 5, per totum.
inuidia inter passiones perniciosior, quæ soli nocet auctori, lib. 9. cap. 5. num. 1. vsque ad 4. 7. vsque ad 11. 13, vsque ad 15. 17. 18. 20. 26. vsque ad 30
inuidia interitus est vitæ, pestis naturæ, aduersa omnibus, Deo maxime contraria, lib. 9. cap. 5. num. 2. 3. 15, 17. & 26
inuidia vincit feritate omnia bruta lib. 9. cap 5. num. 3. 5, 7. 11. & 20
inuidi, vt vultures & muscæ, vlceribus & mortuorum corporibus, alienis malis pascuntur, libro 9. capit. 5. num. 4. 8. & 30
inuidiam vincit facile, qui rerum humanarum contemptum habet, lib. 9. cap. 5. nu. 4. 20. 25. 29
inuidia proprium est diaboli vitium, quod medicinam omnem respuit, libro 9. capit. 5. num. 5. 9. 12. 14. 16. vsque ad 18
inuidus nihil cum ratione operatur, lib. 9. cap. 5. num. 6. vsque ad 8. 13. vsque ad 18. 28. & 29
inuidia hominem in diabolum conuertit; a qua innumera orta sunt mala, lib. 9. cap. 5. nu. 8. 9. 11. vsque ad 3. 15. vsque ad 18. 20. 24. 27. & 28
inuidus nullam excusationem potest habere, lib. 9. cap. 5. nu. 8. 11. 12. & 16
inuidi simul cum diabolo, immo grauius eo Ecclesiam persequuntur, lib. 9. c. 5. nu. 14. 15. 17. & 21
inuidi sicut dæmoniaci, orationibus iuuandi sunt, lib. 9. cap. 5. num. 15
inuidere alienis bonis, insania est aperta, lib 9. c. 5. num. 18. & 20
inuidere non debet homo ille per quem efficit Deus, quod per ipsum non ita beneficeret, libro 9. capit. 5. num. 19. & 23
inuidia contra doctorem, in Dominum Deum transit, lib. 9. cap. 5. nu. 19
inuidi fugiendi sunt, semper enim virtutes sequitur inuidia, lib. 9. cap. 5. nu. 22
inuidiæ patet sancti, quorum virtuti inuident homines, lib. 9. cap. 5. nu. 22
inuidi flent cum gaudentibus, & gaudent cum flentibus, quia de corpore Christi non sunt, libro 9. capit. 5. num. 23
inuidere iustis, insania est, cum esse possit homo quod inuidet, lib. 9. c. 5. nu. 25
inuidia virtutes omnes concremat, & mala producit, lib. 9. cap. 5. nu. 27. & 29
inuidia paruulos occidit, dum inuidus fatetur esse minor eo cui inuidet, lib. 9. c. 5. num. 28. & 29
inuidi per diem incurrunt tenebras, quia de luce aliena obscurantur lib. 9. cap. 5. nu. 30
inuidi contemptis bonis proximorum, in nocte palpant, dum quærunt aliqua quæ reprehendant, lib. 9. c. 5. nu 30
ioannes Baptista non de lana, sed de asperis setis cameli indebatur, lib. 9 cap. 2 nu. 8. c. 6. num 5
ioannes Baptistæ laudes, lib. 9. cap. 6. nu. 1. per totum.
ioannes Baptista mirabiles profectus habuit in vtero matris præsente Maria, lib. 9. cap. 6. nu. 1. 2. 10. 11. 14. vsque ad 16. lib. 11. cap. 6 nu. 26
ioannes Baptista semper crescebat in spiritu, li. 9 c. 6. nu. 2
ioannes Baptista secessit in desertum paruulus, vt vitam ageret mirandam, lib 9. c. 6. nu. 2. vsque ad 4. 8. & 9
ioannes Baptista confusio est omnium in noua lege vitiorum, lib. 9. cap. 6 nu. 4. & 17
ioannes Baptista in vestitu & victu, mirandæ pœnitentiæ fuit, lib. 9. capit. 6. num. 5 9. 13. & 16
ioannis Baptistæ vita inimitabilis fuit, libro 9. capit. 6. num. 5 & 17
ioannis Baptistæ conuersatio amplius resonabat, quam vox, ideo exibat ad eum omnis Iudæa, libro 9. capit. 6. num. 5. & 9
ioannes Baptista specie homo, gratia Angelus, corpore in carcere, animo erat in cælo, lib. 9. cap. 6. nu. 6. & 7
ioannes Baptista in carcere non de suo periculo, sed de aliena salute sollicitus erat, lib. 9. c. 6. nu. 6
ioannes Baptista cur plusquam propheta est vocatur a Domino libro 9. cap. 6. num. 6. & 7
ioannes Baptista a Domino quam magnifice laudatus est, lib. 9. cap. 6. nu. 7
ioannis Baptistæ amor & deuotio ad Christum mirabilis lib. 9. c. 6. nu. 8. 17. & 18
ioannes Baptista monachorum princeps fuit, libro 9. cap. 6. num. 8
ioannes Baptista etsi vox esset, merito desertum elegit, lib. 9. cap. 6. nu. 9
ioannes Baptista propter opus Domini natus est, & mortuus, vnde natiuitas & mors mirabilis est, lib. 9 cap. 6. numero 11
ioannis Baptistæ natiuitas Christi natiuitati similis fuit, lib. 9. cap 6. nu. 11. & 19
ioannes Baptista os aperuit patris, quod Angelus ligauerat, lib. 9. cap. 6. nu. 12
ioannes Baptista cæs sanctos excellit, lib. 9. cap 6. num. 12
ioannes Baptista magnus coram Domino venit in spiritu Eliæ lib. 9. cap. 6. nu. 13
ioannis Baptistæ natiuitas a Christianis & paganis celebratur, lib. 9. cap. 6. nu. 14. 17. & 19
Ioannes Baptista lucerna ardens & lucens, quod non modicam dicit perfectionem eius, libro 9. capit. 6. nu. 15. vsque ad 18
ioannes Baptista tanto propinquius fuit Deo, quãto vox verbo, lib. 9. cap. 6. nu. 15
ioannis Baptistæ natiuitatem quam male celebrant homines, luxu & voluptatibus lib. 9. c. 6. nu. 16. & 17
ioannis Baptistæ de salute proximorum zelus mirandus, lib. 6. cap. 6. nu. 17
ioannis Baptistæ magna fuit humilitas lib. 9. cap. 6. nu. 18
Ioannes Baptista dedit scientiam salutis nobis, vnde illi multum debemus, lib. 9. cap. 6 nu. 18 & 20
ioannis Baptistæ nouem priuilegia recensuit Bernardus, lib. 9. cap. 6. nu. 19. & 20
ioannes Baptista indignus soluere corrigiam calceamenti Christi, nos efficere debet humiles, lib. 16. c. 13. nu. 7
ioannis Euangelistæ laudes lib. 9. cap. 6. § 2. per totum.
ioannes Euangelista sic dictus, quia illi donatum est abdita penetrare mysteria, lib 9. cap. 6. nu. 21. & 22
ioannes Euangelista in cognitione plusquam homo dicẽdus est Angelus, &c. excedens Apostolos reliquos in hoc lib. 9. cap 6. nu. 21. & 22
ioannes Euangelista in sermonis magnitudine, & sententiarum grauitate alios excellit, libro 9. capit. 6. num. 23. 27. & 32
ioannes Euangelista columna Ecclesiarum omnium patefecit Angelis aliqua, quæ ipsi ignorauerunt, libro 9. cap. 6. num. 4
ioannes Euangelista, discipulus dilectus propter ingentem mansuetudinem dictus est, lib. 9. c. 6. nu. 28
ioannes Euangelista secundum opinionem probabilem in corpore & anima est in cælo, lib. 9. cap. 6. nu. 26
ioannes Euangelista virgo virginem seruauit, & seruauit Mariæ affectuosissime, quamdiu ipsa vixit lib. 9. cap. 6. num. 26. & 27
ioannes Euangelista, non quia inferior esset Petro, sed quia puer, gubernandam nõ suscepit Ecclesiam, lib. 9. cap. 6. num. 27

Ioannes Euangelista Apostolus, & propheta fuit, libro 9. cap. 6 num. 7

Ioannes Euangelista recumbens supra pectus Domini, mysteria aliqua nouit, quę forte Angeli nescierũt, lib. 9. cap. 6. num. 28

Ioannes Euangelista Ephesi senex valde, per singulas collectas aiebat: Diligite alterutrum, libro 9. capit. 6. numero 29

Ioannes Euangelista etsi adolescens, meritis & sapientia nulli fuit seniorum secundus, lib. 9. c. 6. nu. 30

Ioannem Euangelistam non obijsse, sed in sepulchro dormire modo, reprobat Augustinus, libro 9. capit. 6. nume. 31

Ioannes Euangelista & Petrus, in diligendo Deum quomodo se habuerint, & quomodo dilecti fuerint, lib. 9. cap. 6. num. 31

Ioannes Euangelista per annos sexaginta quinque Euangelium prædicauit, & postea scripsit, libro 9. capit. 6. num. 32

Ioannes Euangelista in societate Mariæ viuens, cęteris altius diuina ob id cognouit, lib. 11. cap. 6. nu. 26

Ionas propheta filius fuit viduæ, quem Elias suscitauit, lib. 16. cap. 4. nu. 29

Ioseph pudicitiæ Mariæ fidelissimus testis fuit, libro 11. cap. 6. num. 43

Iram, & alias animæ passiones moderatur, qui cogitat Deum præsentem, lib. 4. cap. 13. nu. 3. vsque ad 5

Ira, grandis est ebrietas animæ, lib. 5. cap. 1. num. 4. lib 9. cap. 7. nu. 3. 19. 22. & 39

Iræ locum dat, qui non se vindicat, lib. 9. cap. 4. nu. 3. 4. 9. & 10 cap. 7 nu. 34

Ira, etsi aliquando bona sit, tamen multa habet damna, & remedia; iratis autem compati debemus, lib. 9. c. 7. per totum.

Iræ locum dare expedit, sicut exitum violento torrenti, lib. 9. cap. 7. num. 1. & 2

Ira, si imperium animæ sumpserit, hominem in feram cõuertit, lib. 9. c. 7. nu. 1. vsque ad 4. 16. 17. & 19

Ira, brevis insania vere dicitur, lib. 9. cap. 7. num. 2, 3. 15. 16. & 39

Ira moderanda est propter commoda quę inde reportãtur, lib. 9. cap. 7. nu. 4. vsque ad 6. 11. vsque ad 14

Ira, rationi diutrix contra peccatum, necessaria est, libro 9. cap. 7. nu. 6. vsque ad 8. 16. 17. 37. 40. & 41

Ira o fratri indignari non debemus, sed compati, libro 9. cap. 7. nu. 8. 9 13. vsque ad 15

Ira, est permanens & diuturna tristitia, indignatio vero stimulus brevis ac subitus, lib. 9 cap. 7. num. 9

Ira, innumeris malis animam involuit, lib. 9. cap. 7. nu. 9. 12. vsque ad 14. 19. vsque ad 23. 38. & 39

Iram vincens, multum probatur apud sapientes, licet stulti id irrideant, libro 9. capit. 7. num. 12. vsque ad 14. & 20

Ira fratris, mansuetudine verborum sedanda est libro 9. cap. 7. num. 10. 14. 18. 19. 24 & 25

Ira ignis est celeriter extinguendus, quod fit, si iniurias obliuiscatur homo, libro 9. capit. 7. num. 11. 8. 19. 23. 31. & 37

Ira freno diuini iudicij, & eorum quæ contra Deum cõmisit homo, arcenda est, lib. 9. cap. 7. nu. 11. 14

irati in se reuersi dolore simul angumur & metu eorum quæ amentes non aspiciebant, libro 9. capit. 7. num. 13. 20. & 21

irato fratri dic, Alius mihi linguam & manum cohibet, lib. 9. cap. 7. nu. 14

ira, fera est, incantanda sacræ Scripturæ carminibus, lib. 9. cap. 7. num. 15

iratus etiam in hac vita pœnas dat, lib. 9. capit. 7. num. 15. 22. & 23

ira in animam ingressa, nullum bonum ingredi sinit, lib. 9. cap. 7. nu. 16. 23. 38. & 39

irato fratri non cedere maius peccatum est, quàm primo irasci, lib. 9. cap. 7. nu. 18. & 19

ira cordi impressa putredo est, & vipera peior, libro 9. cap. 7. nu. 23

irato fratri nec verbum respondendum est, lib. 9 capit. 7. num. 15. 30. 32. vsque ad 34. lib. 10. cap. 7. nu. 2

ira deponenda est post aduentum Christi, quando gladij in vomeres conflandi sunt, lib. 9 cap. 7. nu. 26

iram suam ostendit fatuus, sapiens autem eam occultat, vt linguescat. lib. 9. cap. 7. nu. 27. & 29

ad irascendum faci is, nec se ipsum valet sustinere, lib. 9. cap. 7 num. 28

iracundia dicitur janua omnium vitiorum, libro 9. cap. 7. num. 29

ira mala est de qua dicitur; Deponite omnem iram: bona autem, de qua scriptũ est: Irascimini, & nolite peccare, lib. 9 cap. 7 nu. 31. 37. 40. & 41

irascitur homo aliquando, quia id effectus est naturæ, sed malum sermonem non proferat, lib. 9. cap. 7. num. 32. vsque ad 34. 36. & 37

iræ locum dare debet homo, relinquens iratum fratrem, lib 9 cap. 7. nu. 33

irascimini & nolite peccare multipliciter exponitur, lib. 9. cap. 7. nu. 32. 34. 36. & 41

iræ locum dat iustus, ne plus exigat quàm postulet causa delicti, lib. 9. c 7. nu. 3

ira euellenda est cito a corde, ne in odium conuertatur, lib 9. c. 7. nu. 37. & 39

ira per silentium clausa, plerumque intra mentem vehementius æstuat, lib. 9 c 7. nu 39

ira accenduntur aliqui cito & frigescunt, alij tarde, & nimis iram seruant, quod peius est, lib. 9. capit. 7. numero 39. & 40

iram moderatur, qui cogitat iniurias sibi illatas minores esse, quàm quæ Christus sulit, & quod contra Deum, & homines multa ipse commisit, lib. 9. cap. 7. nu. 40

ira, qua animus per zelum mouetur, mentu dominari nõ debet, sed vt ancilla seruire, lib. 9. cap. 7. nu. 41

iracundis conuinere perniciosum est, lib. 11. capit. 5. numero 4 & 5

ira innumeras passiones & mala generat, vt acutus gladius animam confodit, lib. 14. cap. 1. nu. 11. & 29

iracundus homo insuauis est omnibus, & communis hostis, omnia loquitur, vt dęmoniacus, & insanus, libro 14. cap. 1. nu. 18. & 20

ira draco immanis est, cuius signis quidquid attigerit necat, lib. 14. cap. 1. nu. 53

ira affectio naturalis hominum est, quæ in peccata quæ sola nobis nocent, exercenea est, libro 14. capit. 1. num. 33

irasci, hominis est, & iram non perficere, Christiani, lib. 14. cap 2. nu. 2

ira Dei comparatur ad indignationem, sicut iudicum medici de potione danda, & ipsa potio, libro 4. capit. 12. num. 1

ira Dei alia dicitur consummationis, alia consumptionis, lib. 4. cap. 12. nu. 20

ira Dei contra populum tunc est ingens, quando non exaudit iustos orantes pro illo, libro 4. capit. 18. num. 17

iudæi viderunt iudiratem Christi, quàm fratribus, id est, Gentilibus nunciauerunt, lib. 3. c. 10. nu. 43

iudęorum populo in scelera multa delapso, successit Gentium populus, libro 5. capit. 7. num. 17. vsque ad 20. & 28

iudęi sermonem Dei in cœno habebant, quem Gentes leuauerunt, libro 5. capit. 7. num. 28. & 29

iudæi cruciantur maxime dum vident Christianis datam legem, lib. 5. cap. 7. nu. 34

iudęi duri & nebulosi, lap des caligins, & vmbra mortis recte dicuntur, lib. 12. cap. 4. nu. 27

iudęorum populus, vinea electa a Deo, culpa sua dissipatus est, lib. 18. cap. 3. nu. 7 & 8.

Verbo Ecclesia, Gentes.

Iudex prius sit modo homo, & ponat se coram se, lib. 9. c. 10.

10.num.7.10.& 11
Iudices,principes,ac reipublicę gubernatores, iusti sint; & qui non sunt tales,nociui sunt nimis,lib.9. capit. 8. per totum.
Iudices mali regere videntur populum, sed non regunt lib.9.c.8.num.3
Iudices in negocijs finiendis iusti sint & diligentes,lib.9. c.8.num 7.8 11.& 12
Iudices sapientes & perfecti sint, vt docebat Pythagoras lib.9.c.8.num.9.12 13.& 15
Iudices cum rectitudine,maturitate, & discretione iudicent,lib 9.c.8.num.11.vsque ad 13
Iudices dicees populi,orphanorum patres,viduarum mariti, iustitię zelatores, incorrupti sint, lib.9 capit. 8. numero 13
Iudices mala,taxantur a sanctis,lib.9.c.8.num.13
Iudicium finale,quo amplius differtur, rigidius erit, lib. 1.c.25.num.8 lib.9.c.9.num.29.& 57
Iudicium finale etsi dilatatum, rigidium erit ad puniendos malos,lib.4.capit.18.numero 10.lib.9.c.9. nu.26. 27.29.& 57
Iudicij vltimi imaginem hic ponit Deus, premians iustos,& peccatores flagellans,lib.6 c.11.nu.4.& 5.lib.9. c.9.num.29.& 57
Iudicium finale considerantes iusti, merito flent, & timent,lib.7.c.4.nu. 17.vsque ad 19.lib. 9.c.9. num. 7.8. 19.vsque ad 22.24.50.69 74.& 75
Iudicium finale terribile est malis, & consolationis plenum iustis,in quo multa sunt considerandą,lib. 9. cap. 9.per totum.
In Iudicio Christus inter viuentes & mortuos statuetur punitus impios & premiaturus iustos, lib. 9. capit. 9.numero 1
In Iudicio vltimo requiret Deus omnes dies seculi, id est,verba,facta,& cogitationes omnes,lib. 9. capit. 9. num.2. 1.& 13
In Iudicio vltimo,iustitia sanctorum patebit cunctis,lib. 9.c.9.num.3
In Iudicio,boni & mali in igne conflagrationis sic inuenientur, sicut Hebręi & Aegyptij in mari rubro lib. 9. c.9.num.4
In Iudicio finali,quod tempus famis est, saturabuntur iusti,lib.9 c.9.nu.4
Iudicium finale,dies est....mali autem thesaurizant irā in diem nunc,stulte satis,lib.9.c.9.num. 5.6. 12. vsque ad 15.19.20 22.vsque ad 24.32.vsque ad 37.40.42.61. 70.71.& 76
In Iudicio finali,diem illam quę mala dicitur, non timebunt iusti,lib.9.c.9.num.7.& 9
in Iudicio finali Christus veniet ut fulgur,quando sol & luna obscurabuntur,lib.9.c.9 num.8
in Iudicio finali tubę erunt ad congregandos homines, consolandos iustos,& terrendos peccatores lib.9.cap. 9.numero 8
in Iudicio finali,tranquillitatē futuram iustis dixit Christus in parabola ficulneę,lib 9.c.9.nu. 9.& 64
iudicium finale iam uicinum colligebant sancti, a charitate extincta,&c.lib.9.c.9.num.10
iudicium finale incogitatum veniet perditis ideo semper nos parati,lib.9.c.9.nu.10 11. 13.18.& 51
iudicium finale semper prooculis habendum est, ut bene uiuamus lib.9.c.9.nu.11.vsque ad 14.21.24.& 56
iudicium finale qui obliuiscitur, freno abiecto precipitatur lib 9.c.9.num.11.& 18
in Iudicio finali, toti mundo erunt presentia impiorum mala,lib.9 capit.9.num. 12.13.20.30. vsque ad 31.59. 62.& 76
in Iudicio, Deo aduerso,astare terribilius est gehenna lib. 9.c.9.num.12.& 13
in Iudicio finali nihil erit,quod consoletur malos, lib 9. c.9.num.13.23.& 65
in Iudicio finali, omnes egent multum Dei misericordia lib.9.c.9.num.14.21.& 65
iudicium finale,vult Deus considerare homines, ut iusti sunt lib.9.c.9 num.14.24.& 65
iudicium finale qui diligit,omnia facit, vt iudicem congruo habitu aspiciat lib.9.c.9.num.15
iudicij finalis dies,nox & hiems dicitur, in qua nido cadente,si homines volatu caruerint,peribunt lib.9.c.9. num.16.& 17
in Iudicio finali,tenebrę horribiles eruat malis, lib. 9. c. 9.num.16
in Iudicio finali iusti honoris gratia venient obuiā Christo in aera,mali vt rei expectabunt in terra,lib.9.cap.9. num.17.18.& 20
iudicium qui non credunt eius futurum, sicut in diluuio perdentur,lib.9.c.9.num.18
iudicium finale quam sit formidabile colligunt sancti a fulguribus, &c. quę modo videmus, lib. 9. capit. 9. numero 22
in Iudicio finali,deliciarum recordatio cruciabit malos, lib.9.c.9.num.25.& 26
in Iudicio finali,ineffabilis lętitia erit iustis,lib.9.capit 9. num.25.& 26
in Iudicio finali,mali recte comparantur ebrijs, lib. 9.c. 9.num.27
in Iudicio finali,erubescent luna & sol, cernentes homines, nihil dignum Dei bonitate feciffe, lib.9 capit. 9. numero 27
iudicij finalis dies est, quam fibilantes quęrunt dęmones,vt deuorent impios,lib 9.c.9.nu.18
iudicij vltimi dies figuratus est Danielis 7.lib. 9. capit. 9. numero 31
in Iudicio finali ignis conflagrationis erit ad purificandos imperfectos,puniendos reprobos, & illuminandos sanctos lib.c.9.num.31.34 35.41.42.& 56
in Iudicio finali,libri sunt conscientię, & opera singulorum lib.9.c.9 num.31
in Iudicio finali,dolores parturitionis patientur mali,lib. 9.c.9 num.32
iudicij finalis dies,insanabilis dicitur,quia locus non erit pœnitentię,lib.9.c.9 nu.33.& 56
in Iudicio finali luminaria cœli tenebrescent,vt timeant etiam iusti lib.9 c.9.nu.35.& 36
iudicij finalis diem, superbi confidenter expectant,stulte,lib.9 c.9.num.37
in Iudicio finali,quando mali percutientur, iusti cantabunt victorias suas,lib 9.c.9.num 38
in Iudicio finali presentis erit omni peccata cuique peccatori,vt conscientia torqueatur,lib 9.c.9.numero 39. 43.45.48 & 76
in Iudicio finali scrutabitur Deus Hierusalem in lucernis,vlciscens in viros contemptores,lib.9.capit.9 numero 40
iudicij vltimi dies dicitur esse prope, quia patientia numquam longe videtur supplicium lib.9.c.9.nu.40
in Iudicio finali, Deus testis erit & iudex ctiminum lib. 9.c.9.num.41.48.& 76
iudicij vltimi dies, cogitari non potest prę maiestatis Dei potentia, ne dicam ferri,lib 9.c.9 nu. 41
iudicij vltimi dies peccatoribus erit tenebrę,& iustis lux succensa quasi caminus malis, bonis autem sanitas erit in pennis,&c.lib.9.c.9.num.42
iudicij vltimi diem expectat pietas, sicut impietas reformidat,lib.9 c.9.num.42.& 61
iudicij vltimi tempus,precedet persecutio Antichristi Verbo Antichristus.
in Iudicio finali aperiendi sunt libri, qui sunt sancti, & liber vitę vniuscuiusque,lib.9.c 9 num.45
in Iudicio finali,liber apertus dicitur quędam vis Dei, qua fiet,vt cuncta opera nuda celeritate cernantur,lib. 9.c.9.num.45
in Iudicio quis ordo & modus seruandus sit explicatur, lib.9.c.9.num.47 vsque ad 49.56.& 63
in Iudicio finali,dęmones agent causam contra iniquos diligenter,lib.9.c.9 num.49.& 76

in Iudicio finali, non solum iustos, sed nec beatos dixit Dauid lectores, lib. 9. c. 9. num. 51
in Iudicio arguuntur impij, corripiuntur autem imperfecti, vtrumque autem orabat Dauid, ne sibi accideret lib. 9. c. 9. num. 52
in Iudicio finali, Christus arcum suum vibrabit, quem in vagina humilitatis habuit in primo aduentu lib. 9. cap. 9. num. 53
in Iudicio finali, fors iustorum & iniquorum multabitur iuste a Deo, lib. 9 cap. 9. num. 55. 58. 64. & 68. c. 20. nu. 17. & 18. lib. 11. c. 4. num. 26
in Iudicio finali, valida tempestas erit ad ventilandam tam multam aream, lib. 9. c. 9. nu. 56
in Iudicio finali, quidam iudicabunt cum Christo, alij iudicandi, erunt ad dexteram & sinistram, lib. 9. cap. 9. num. 56
in Iudicio finali, mali qui nunc fumus sunt, æternaliter damnabuntur, lib. 9. c. 9. num. 58
iudicij vltimi diem qui desiderat, & in eo fiduciam habet, perfectus est in charitate, lib. 9. c. 9. nu. 61
in Iudicio finali tot erunt iudices accusatores & testes malorũ, quot habuerunt correctores, & bonorum exempla lib. 9. c. 9. nu. 62. 66. & 76
in Iudicio finali, beneficia sua Christus pandet malis, vt damnet, & confundat. lib. 9. c. 9. num. 63
in vltimo iudicio, discernentur arbores virides a siccis lib. 9. c. 9 num. 64
in Iudicio vltimo, iusti ab auditione mala non timebunt, lib. 9. c. 9. num. 65
iudicij vltimi diem, tot ante sæculis prædicit Deus, ne puniat, si homo corrigi voluerit lib. 9. c. 9. nu. 65
in Iudicio finali, præmiantur qui mala non fecerunt, sed bona lib. 9. c. 9. nu. 65
in Iudicio finali, Crux Christi veniet, in cuius lumine manifestabuntur abscondita cordium, lib 9. capit. 9. numero 67
in Iudicio finali, Christus nobilis sedens cum senatoribus terræ dicitur, lib. 9. c. 9. num. 68
in Iudicio vltimo, Christus qui mira fecit in humilitate, cum quanto terrore venturus sit, dici non potest, lib. 9. c. 9. num. 70. & 71
in Iudicio finali, fluuius ignis, lapidem caliginis, id est, malos diuidet a populo peregrinante, id est, bonis, lib. 9. c. 9. numero 72
iudicium vltimum desiderat sponsa, sed in eo optat recte Christum misericordem & mitem, lib. 9. capit. 9. num. 74 & 75
in Iudicio, vltimo Christus similis erit capreæ & ceruo, vt in tanta multitudine discernat iustos ab impijs, lib. 9. c. 9. num. 75
in Iudicio vltimo, quæ terrebunt & terquebunt malos, multa erunt, lib. 9. c. 9. nu. 76
iudicium finale coniectabat Bernardus esse prope, ab egestate boni quo mundus caret, lib. 9. c. 9. nu. 77
iudicij dies incertus est, vt omnes generationes saluentur expectantes illum, lib 11. cap. 10. numero 2. lib. 18. c. 5. num. 1
iudicij vltimi die, dæmones exultantes conueniunt, vt malos perdant, lib. 14. c. 6 num 29
iudicij vltimi dies est, in quo omnium vitam, etiam religiosorum Deus scrutabitur, lib. 15. c. 6. nu. 13
iudicij diem expectat, qui perfecte diligit Deum, lib. 17. cap. 3. num. 25
iudicij vltimi dies, dormientibus terribilis vigilantibus iucundus erit, lib. 18. c. 5. num. 8
ad Iudicium vt ebrius dicitur Deus venire immemor iniquitatum, quæ fecerunt boni, immemor miserationum suarum, respectu malorum, lib. 18. capitu. 5. numero 19
in Iudicio vltimo, iudici velle assidere, & delatis ab eo legibus velle alias alicscere, stultum est lib. 18. capit. 15. num. 17
iudicio finali sancti pleni erunt terroribus, quanto magis peccatores, lib. 18. c. 15. num. 34
iudicium, quo homo se iudicat, vtilissimum est, temerarium autem, cauendum maxime lib. 9. capit. 10. per totum.
iudicium sit in homine, quod peccatum damnet & virtutem sequatur, lib. 9. c. 10. num. 1
iudicium rectum est, quando virtutem sequens homo, damnat vitium, obliquum vero cum e contra fit, lib. 9. c. 10. num. 1
iudicandi & honorandi sunt homines e bonis internis, lib. 9. c. 10. num. 2
iudicium bonum, cum ante se ponit homo mala sua, bona autem post tergum: quod mali e contra faciunt lib. 9 c. 10. num. 6 7. 10. & 11
iudicans hic homo peccata sua, in Domini conspectum venit modo, ne veniat in iudicio, lib. 9. capit. 10. numero 9
iudicia recta iustorum in causa propria, sunt proficua multum, lib. 9. c. 10. nu. 10. & 11
iudicare se negligens peccator, maximo torpore sopitur, lib. 9. c. 10. num. 11
iudicio vulgi subduntur prædicatores contra rationem, lib. 11. c. 14. num. 9
in Iudicijs ferendis in causa proximorum, cauti & moderati sint homines, lib. 9 c. 10. num 3
iudicia temeraria contra proximos non recipiant iusti, lib. 9. c. 10. num. 3
iudicantes fratres, iudicium, quod Dei est, sibi vsurpant lib. 9. c. 10. num. 3
iudicare non debent homines modo, si viderint alios terrenis negocijs occupatos, lib. 9. c. 10. nu. 4
iudicare alius ex his quæ apud nos geruntur, stultum est, & impium, lib. 9 c. 10. num. 5
iudicare bona opera, malo fine fieri, impium est, & proprium diaboli opus, lib. 9. c. 10. num. 5
iudicare aperte mala, licitum est, non autem indifferentia, lib. 9. c. 10. num. 8
iudicia temeraria frequentissima sunt in mundo, iudicando ea quæ de se nullus uellet iudicari lib. 9 capit. 10. num. 8
in Iudicio non contendere propter temporalia Dominus voluit, lib. 9. c. 4. num. 10
iurandi consuetudo periculosissimum malum est, & quæ mouere nos debent ad iuramenta cauenda, lib. 9. c. 11. per totum.
iuramenta in lege noua vetuit Dominus, vt occasiones periurij tolleret, lib. 9. c 1. nu. 13. 4. 32. & 36
iuramentum in sacris litteris vocatur aliquando, firma ratio ac propositi confirmatio, lib. 9. c. 11. nu. 1
iurans, vt credatur, stultus est, confugiens ad iurumenti securitatem, velut indignus fide lib. 9. c. 11. nu. 1
iurare etiam vera nolebant philosophi, maxime pro rebus temporalibus, lib. 9. c. 11. num. 2
iurandi consuetudo, facile hominem trahit ad periuria, lib. 9. c. 11. nu. 3. 4. 9. 10. 19. 20. 22. 32. 36. & 39
iurantes frequenter, plagam Dei sentiunt, & maiorem multo periuri, lib. 9. c. 11. nu 3. 4. 10
iuramenta poscere a proximis periculosa res est, lib. 9. c. 11. num. 4. 6. 7. 24. 40 vsque ad 42.
iurantibus, limina Ecclesiæ interdicebat Chrysostomus, lib. 9. c. 11. num. 5. & 28
iurandi consuetudinem, legibus impositis, orationibus, & ieiunijs expellendam, docebant sancti lib. 9. cap. 11. num. 5. 15. & 27
iuramentum intrauit in mundum, quando mala creuerunt & homines indigni fide facti sunt, lib. 9. capit. 11. num 6
iuramenta vendentium & ementium arguit Chrysostomus multum, lib. 9. c 11 nu. 7. 8 & 15
iurandi facilitas in causa est, vt iurantibus non credatur, lib. 9. c. 11. nu. 8
iurare, & adorandum nomen Dei ore polluto assumere, impium est lib. 9. c. 11. num 7. 8. 10

Iuramenta cohibentes fideles, dignoscendi sunt in hoc lib.9.c.11.num.8
Iuramenta prohibere Christianis, est docere eos prima Christianitatis rudimenta,lib.9.c.11.nu.9.& 28
Iurandi consuetudo retractanda est, si correctores & inquisitores sint multi,lib.9.capit.11.num.10.& 18
Iurare concedebatur priscis,ne per idola iurarent, lib. 9. c.11.num.10
Iurantes & peierantes,acerrime punit Deus,lib. 9. c. 11. num.11.22.23.25.vsque ad 27.29.vsque ad 31.& 34
Iuramenta in grandes angustias coniecerunt multos in sacris litteris,quibus caret,qui non iurat lib.9.c.11.num. 12.19.vsque ad 21. & 41
Iuramentum violant imperator quidam,ab Ecclesia pulsus est a Babyla Archiepiscopo cum dispendio capitis, lib.9.c.11.num.13
Iurandi peccatum crudele est valde,& nullus pertimescit lib.9.c.11 num.14
Iuramenta excusant homines, perperam allegantes sacerdotes iurantes,lib.9.c.11.num.14
In Iuramentis, quam stolide volunt homines excusari vsu iurandi,lib.9.c.11.num.14.& 15
Iurando, Deum in testem adducimus tertio quoque verbo,cum hominis nobilis nullus auderet testimonium postulare,lib.9.c.11.num.15
Iuramenta facile possunt corrigi, seruique & vxores si non emendentur, non pransi cubent lib.9. capit. 11. numero 17
Iuramenta ex Dei contemptu oriri dicebat Chrysostomus,lib 9.c.11.num.18
ad Iuramenta cauenda,confraternitates suadebat Chrysostomus lib.9.c.11.num. 18
Iuramenta sic corrigenda sunt, vt nec vnus sit qui iuret, lib.9.c.11.num.18
Iuramentâ vt odiat homo,caput Baptistæ aspiciat amputatum ob iuramentum,lib.9.c.11 nu.19. & 41
Iuramento reuerentiam deferendam docuerunt milites Saulis fame præssi non comedentes lib 9.c.11.nu.21
Iuramenta cohiberent homines,si cernerent vulnera quę animabus inferunt,lib.9 c.11.nu 22.& 23
Iurandi consuetudinem deponendam, magnis precibus postulabat Chrysostomus ab Antiochenis,lib 9.c. 11. num.22.& 27
Iuramentum a Sedechia rege fractum, Iudæos captiuos fecit,lib 9.c.11.nu.25.vsque ad 27.29.& 30
Iurandi consuetudo abolenda est, etiamsi cum labore id fiat,lib.9.c.11.num.28
Iuramentum,a malo esse dicitur,iustis de causis, lib.9. c. 11.num.32.36.40.vsque ad 42
Iuramentum calumniæ postulabant olim mariti a feminis adulteris,ut indicia purgarent,lib.9.c. 11. nu.33
Iuramentum Gabaonitis indiscrete factum a Iosue seruatum probauit Deus, & fractum in postea,est punitum, lib.9 c.11.num.34
Iurans Deus olim antequam cognosceretur, iam cognitus,nec iurare voluit seruos,lib.9.c.11.num.35
Iuramentum non uiolandum etiam cum periculo mortis docuerunt gentiles egregijs factis,lib. 9.cap. 11. num. 37.& 38
Iurare potest,qui peierare non potest lib.9.c.11.nu.29
Iuramenta frequentissima sunt in republica in ingens animæ damnum lib.9.c.11.num 39
Iurandi vsum deponere possunt homines mediocri adhibita cura,lib.9.c.21.num.39 & 40
Iurandum tãtum est, quando necessitas compulerit lib. 9.c.11.num 40.& 41
Iuramenta de re mala cauenda sunt,sed si fiant,implenda non sunt,lib.9.c.11.num.41
Iurantes,publicæ noluit aliquando arguere Augustinus, lib.9.c.11.num.40
Iuramentum postulas ab alio,grauiter punitus est a Deo tempore Augustini,lib.9.c.11 num.42
Verbo Blasphemia,
Iustitia Dei sola,consideranda non est,lib.4.cap.11.num. 134.& 35
Iustitiam Dei considerare expedientissimum est, lib. 4. c.11.num.6.7.13.& 20.c.18.num.9.& 10
Verbo Dei misericordiam, & Iustitiam.
Iusti in hac vita captiui sunt,& peregrini,lib.1.c.10.num. 4.lib.3.cap.17.num 6.lib.9.c.14.num. 1. vsque ad 4. 6. vsque ad 8.12.14.& 15.c.18.num.4
Iusti peregrini, mortui, & crucifixi dicuntur secundum miorem vel minorem perfectionem,lib 1.c.18.nu.27. & 28.lib.9 cap.14.num.2.& 3
Iusti sedes sunt,in quibus Deus sedet & iudicat, lib. 1.c. 22.num.8.lib.3.c 20.nu 11.lib.4 c.19. nu.3
Iusti auroræ recte comparantur,lib.1.c.25.nu 6.& 7
Iusti numquam sunt in hac vita perfecti simpliciter, lib. 1.c.25.num.7.lib.6.cap.16.num.31.lib.3.c.19.num.26. vsque ad 28.lib.9.c.12. nu. 2. vsque ad 9. 11. & 12. lib. 14.c.9.nu.5.& 6.c.18.nu.2.lib.16.c 9.num.12
Iusti peregrini dicuntur in hac vita, quia futuram inquirunt,lib.2.c.2.num 5.8.& 25.lib.4.c.19.num.1.lib.9.c. 14 num.8.9.11.12.14 15.17.& 18
Iusti peregrini sunt in hac vita, quia non quærunt temporalia, lib.2 cap.2.num.8.& 9.lib.9 cap 14. num 6. 17. vsque ad 19
Iusti ministri & adiutores sunt Dei, dati ad bonum aliorum lib.2.c.6.nu.23.lib.4.c.6.num.1
Iusti vineæ & arburi recte comparantur,lib.2.c.6. nu. 37. lib.9.c.15.nu.30 31.& 38
Iusti visitantur & deseruntur a Deo, in illorum bonum lib.2.cap.11.num 3.& 31.lib.4.c.19 num.15.c.11. nu. 1.2.4.6.vsque ad 9.lib.7.c.3.num.15
Iustos quæ debent consolari in persecutionibus reprobo rum lib.2.c.11.num.17.lib.9.c.20.num.1
Iusti stabiles sunt in bono,lib.2.c.11.num.31
Iusti memores Dei, obliuiscuntur ea quæ sunt mundi, mali e contra,lib.2.c.12. num.22
Iusti palmæ optime comparantur,lib. 9.c.15.num. 38.c. 23 num.17.& 18
Iusti,cum cęlestia appetunt,pisces dicuntur alati,lib 2.c. 25 nu.61.lib.9.c.23.num 16.lib.2.c.3. num.2
Iusti aquilæ comparantur, quia mentem habent in cęlo, lib.2.c.17.num.40.vsque ad 42
Iusti induuntur byssо & purpura, dum corpora mortificant propter Deum,lib.3.c.1.nu.23
Iusti, dum perfecti sunt, viuunt in spiritu,mali in carne inter quos,alij sunt medij,lib.3.c.1. nu.24
Iusti afferunt Deo gloriam, mali inhonorationem, lib. 3. c.11.num. 5.vsque ad 7
Iusti in Ecclesijs benedicunt Deum,cum per mores illorum Deus benedicitur,lib.3.c.16.num.13
Iusti non se abscondunt a facie Dei.sed peccatores,qui & aliquando fugiunt, quod grauius est, lib 3. capit. 24. numero 2
iusti conscientia,secura quasi iuge conuiuium est,lib.3.c. 24.num.13.vsque ad 17
iustorum societas apprime vtilis est,lib. 4.c. 6. num.1. & 2.lib.11.c.5.num.11
iusti securi non sunt quandiu viuunt,lib.4. c.17. num.5. 6.10.12.14.15.18.21.& 22.cap.31.num.41. & 43. lib. 7.c.3 num.17
iusti,merito timent magis prospera quàm aduersa,lib. 4. c.17.num.17.lib.9.c.15.num.30.31.35.& 36
iusti,quanto meliores sunt,amplius timent, quod infirmi non faciunt,lib.4.c.17.nu.18. vsque ad 22
iusti,qui peregrini sunt dum viuunt, non semper sunt cũ Deo,lib 4.c.19. num.1
iusti filij pacis dicuntur,quia sedatis sunt moribus lib. 4. c.19 num.3
iustos in interiori homine numquam relinquit Deus,bene autem in exteriori,lib.4.c.20.num.3
iustis non vnus aut alter Angelus adest, sed exercitus eorum præsto sunt lib.4.c.20.num.3
iusti equi dicuntur Dei,cuius voluntate feruntur, lib. 4.

cap.20.num.4
iusti Deo subiecti,an ipso corroborantur, ne fluctus qui semper insurgunt, eos commoueant, lib. 4. capit. 20. num.5.& 15
iusti dum promittit Deus societatem suam, felices eos reddit,lib.4 c.20.num.7.11.15.& 16
iusti accedentes ad Deum illuminantur, & corroborantur lib.4.c.20.num.11.12.14. vsque ad 16
iusti,vt seruent spiritum,interimunt carnem, sicut Leuitæ Exodi 32.lib.4.c 20 num.17
iusti Deo obediunt incunctanter in omnibus lib. 4. cap. 20.num.17.lib.14.c.17.num.22
iusti innocentes cum sint,Deo præsentari desiderant,lib. 4.c.20 num.18
iusti visitantur a Deo & derelinquuntur,vt videant quid habeant a se & quid a Deo,lib.4.c.21.nu.6.& 8
iustis semper adest Deus per gratiam, per gratias gratias datas quandoque recedit,lib.4.c.21. num 8
iusti tribulationibus,& medijs quæ fini videntur contraria,redduntur clariores,lib.4.c.22.nu.3
iusti semper fidant Deo, etiamsi contraria promissis videant euenire lib.4.c.22.nu.4.& 5
iusti si perfecti sint comparantur sponso, incipientes autem sponsæ,lib.4.c.24.num.10
iustos dicitur Deus respicere,cognoscere,memorari,non autem peccatores lib 4.capit.16.numer 2. vsque ad 9. 13.& 16
iusti oculos habentes ad Deum non offendunt, quia obfirmat oculos suos super illos,lib.4.c.26. num.8
iustos aspicere dicitur Deus,hoc est,diligere,lib. 4.capit. 26.num.10
iustis omnes creaturæ famulãtur, aduersantur autem peccatoribus,lib.4.c.29.num.1.vsque ad 5
iusti in causa sunt,vt Deus multitudini parcat, lib. 4.c.3. num.10.lib.5.cap.4.num.2.4.5.& 8.c.8. num. 4. vsque ad 6.9.13.& 15
iusti tenent Deum, quia tenentur ab ipso, lib.5.capit. 4. numero 13
iusti paucissimi in fine sæculi reperientur in mundo, lib. 5.c.5.num.5.vsque ad 8
iusti sicut prosperitatem calcant,sic aduersitatem patienter ferunt,lib.6.c.11 num.22.& 24
iusti in hac vita & in futura, consolationes & bona recipiunt a Deo,lib.7.c.3 num.2.vsque ad 4 6.vsque ad 9. 15.16.18.19.21.& 22.c 5.num.1
iusti dona accipiunt in hac vita, quæ pignus iunt futuræ beatitudinis,lib.7.c.3.num.6. & 15
iusti non solum fructum laborum, sed ipsos labores manducant, in quibus gaudent, lib.7.capit.3. numer. 11.& 12
iusti modo labores fructum manducant, manducaturi post fructus laborum,lib.7.c.9.num.12
iusti centuplum accipiunt in hac vita, & post vitam æternam,lib.7.c.3.num.22.& 23
iusti gaudent de aliorum profectu,lib.7.capit. 4. num. 3. c.8.num.13
iusti lugent aliena mala lib.4. c.4.num.3
iusti exultant de Dei bonis,& tristantur de proprijs malis,lib.7.c.4.num.4
iusti,vt iucundentur, leuant animam ad Deum, quia in alio non possunt iucundari,lib.7.c.4.nu 7.& 8
iustus in prima conuersione dulcia suscipit, in medio certamina tentationum,ad extremum suauia,lib. 7.cap.4. num.13.vsque ad 17
iusti hanc vitam multis imperfectionibus transigunt, & ideo timent,lib.7.c.4.nu.17.vsque ad 19
iusti relinquentes terrena propter Deum, plura accipiũt, lib.7.c.5.num.1
iusti de longe portant panem suum, quia in his, quæ agunt, tantum æternam retributionem expectant lib. 8.c.6.num.13
iusti quando oportet mites sunt,& etiam irascuntur, iniusti irascuntur quando non expediat,& mansuescunt quando debent irasci,lib.9 c.7.num.17
iusti secundum varias considerationes perfecti & imperfecti sunt,lib.9 c 12.per totum.
iusti astat Deus in meridie,cum clariorem scientiæ lucem infundit,cum autem rudimenta accipiunt,adiuuantur diluculo,lib.9.c.12.nu.1
iusti imperfecti dicuntur, quia perfectam iustitiam non habent,perfecti autem,secundum modum propriæ fragilitatis,lib.9.c.12.num.3. vsque ad 8
iusti varios habent gradus, & quiuis in suo gradu potest esse perfectus,etsi alijs relatus non sit perfectus, lib.9. c.12.num.4.& 5
iusti,dum viuunt,ad perfectionem tendunt, & nondum sunt perfecti,lib.9.c.12.num.9.& 10
iusti,& impij dicunt domini,serui,ac compediti in sacris litteris,sed differenter,lib.9 c.13.per totum.
iusti domini dicuntur totius terræ Aegypti vt Ioseph, quando carnis calcant appetitus lib.9.c.13.nu.1
iusti vere liberi sunt,etsi ad horam inuiti seruiant lib.9.c. 13.num 3.vsque ad 5.7.9.11.& 14
iusti veram libertatem animæ, multis laboribus consequuntur lib.9.c.13.num.5
iusti dicuntur reges,lib.9.c.13.num.6.8.& 9
iusti,quia perfectam libertatem consequuntur in cœlo, dum viuunt dicuntur serui,lib.9.c.27. num.7
iusti vincti sunt vinculis dulcissimis Christi,lib.9.cap.13. num.10.12.& 13
iusti compediti sunt dum viuunt infirmitate & corruptibilitate carnis,lib.9.c.13.num. 12
iusti compedibus timoris Dei compediti sunt, lib.9.cap. 13.num.13
iusti,qui peregrini sunt dum viuunt, dormiunt & moriuntur omnibus rebus extra, Deum, lib. 9. capit. 14. per totum.
iusti mortui sæculo,Deum habent patrem,lib.9.c.14. nu. 5.12.16.20 vsque ad 22
iusti deficere dicuntur a terra, quia non secundum carnẽ militant,lib.9.c.14.num.10
iusti modo dormiunt inter medios cleros, terrenam hereditatem non quærentes & cœlestem expectantes, lib. 9 c.14.num.13
iusti viatores dicuntur,quia hanc vitam viam esse & non patriam agnoscunt,lib.9.c.14.num.19
iusti in infamijs & persecutionibus & laboribus, vnde debent consolari,lib.9.c.15.per totum.
iusti operarij vineæ Dominicæ hic, & in futuro præmiantur,lib.9.c.15.num.39. & 40
iusti tristantur videntes mala proximi, si autem aliquando gaudere videntur, futura tantum prophetant mala non optant lib 9.c.16,per totum.
iusti infirmitates & peccata infirmorum debent sustinere,lib.9.c.16.num.1.& 6
iustus,etsi solus mereatur nomen sapientis, simplex est & prudens:mali autem duplici corde, lib. 9. capit. 17. per totum.
iusti,quod habent in ore, hoc ipsum habent & in corde, lib.9.c.17 num.1.10.11.21. vsque ad 23
iusti simplices sunt & recti,lib.9.capit. 17. num. 1. 5. 19. 20. & 22
iusti facile decipiuntur,quia ceteros de suo affectu iudicant,lib.9.c.17.nu. 10
iustorum simplicitas,fatuitas appellatur a sæculi viris lib. 9.c.17 num.22.c.20.num.7.& 8
iusti dicuntur stare & ambulare,mali iacere, & si contingat vtrosque cadere,nõ eodem modo, soli autem iusti habitant in cœlo lib.9.c.18.per totum.
iusti etsi aliquando peccent,statim resurgunt,lib. 9.c.18. num.1.vsque ad 3.10. & 11
iusti inter impios non corrumpuntur, si sint perfecti, quin potius ad Deum trahunt illos lib.9.capit. 19. per totum.
iusti per siccum ambulant in medio mari,dum malis exẽplis non corrumpuntur,lib.9.c.19. num. 1

Iusti multum commendantur, dum tales sunt inter impios, lib. 9. c. 19. num. 2. 3. 5. 12. vsque ad 14. lib. 10. cap. 9. num. 4. & 5
Iusti oues sunt ascendentes de lauacro gemellis fœtibus, in quibus sterilis non est, lib. 9. c. 19. num. 9
Iusti etsi peccatoribus communicent, non tamen eorum peccatis, lib. 9. c. 19. num. 10. lib. 11. c. 5. nu. 14
Iusti persecutionem & irrisionem patiuntur ab impijs, Deus tamen ista moderatur, lib. 9. c. 20. per totum.
Iusti summopere humiliantur a reprobis, lib. 9. capit. 20. numero 19
Iusti, dum a Christianis persecutionem patiuntur, acrius dolent, quam si ab infidelibus eam paterentur lib. 9. c. 20. num. 22
Iustorum varij sunt gradus, quibus similes sunt modo mali, qui non perseuerabunt, in omni autem statu boni sunt & mali, lib. 9. c. 21. per totum.
Iusti retro respicere non debent, sed semper in bono proficere, ad id autem meliores se respiciant, lib. 9. cap. 22. per totum.
Iustorum cõditiones proprietates, & laudes, quos Deus veneratur lib. 9. c. 23. per totum.
Iusti indumenta sacerdotalia Aaron, mystice in se debent habere, lib. 9 c. 23. num. 2
Iustus vera unus est semper; in malis vero tot repræsentantur personæ, quot sunt mores, lib. 9. c. 23. nu. 4
Iusti vnus dicuntur a Paulo, cum ait vnus accipit brauiũ, lib. 9. c. 23. num. 4
Iusti firmi & immobiles Deum ostendunt fidelem, lib. 9. c. 23. num. 5
Iustos Deus veneratur, eorum faciens voluntatem, lib. 9. c. 23. num. 9. vsque ad 11
Iusti palmæ comparantur, dum in summis virideſcunt, & robusti fiunt, mali autem alijs arbustis, lib 9. cap. 23. num. 17. & 18
Iusti conueniunt omnia spiritualiter, quæ Iob 39. dicta sunt de equo, lib. 9. c. 22. num. 20. vsque ad 22
Iusti quatuor animalia sunt Ezechielis, homo, vitulus, leo, aquila, lib. 9. c. 23. num. 23. & 24
Iusti in initis sibi & non alijs studeant prodesse, virtutẽque operentur secreto, lib. 9 c. 24 per totum.
Iusti virtutem habentes imperfectam, sibi communicens non alijs, lib. 9. c 24. num. 1. 9. vsque ad 23
Iusti in virtute perfecti, eam alijs communicent, lib. 9. c. 24. nu. 1 9. vsque ad 13
Iusti noctes laboriosas habent, sed non vacuas: mali autẽ & laboriosas & vacuas, lib. 10. c. 1. nu. 16
Iusti confundi non debent in bonis, cum mali gloriantur in malis, lib. 11. c. 15. num. 9. & 10
Iusti alios patiuntur murmuratores, alios qui eos a bono conantur præcipitare: lib. 11. c. 15. num. 15
Iusti, cum bonum opus peregerint, auertunt ab eo oculos ne superbiant, lib. 12. c. 1. num. 9
Iusti columbas offerunt Deo in sacrificio, cum cauent & & prospiciunt insidias diaboli, lib. 12 c. 3. num 1
Iusti pisces mundi sunt, habentes pennas & scamas, quibus & de cœno surgunt, & veterem deponunt hominem, lib 12 c. 3. num. 2. & 17
Iusti vocem turturis audiũt, cum a turbis sunt alieni, lib. 12. c. 3. num. 5
Iusti in sacra Scriptura vocantur anima, & mali caro, lib. 12. c. 3. num 18
Iusti, & peccatores, lignum vocantur in sacris litteris lib. 12. c. 3. num. 32
Iusti & peccatores, lapides vocantur in sacra Scrtptura, lib. 12. c. 3. num. 33
Iusti cœlum dicuntur, quod libenter Deus habitat, non simplici voce factum, sed pugnando acquisitum, lib. 12 c. 3. num. 36. & 37
Iusti filij sunt Dei, mali autem filij carnis, lib. 12. capit. 4. numero 13
Iusti non adorant bestiam, nec caracterem eius habent in fide, nec in operibus, lib. 11. c. 4. num. 15
Iusti peccatores non contemnant, quia cum in currere cœperint, sæpe illos antecellunt, lib. 14. capit. 18. numero 18
Iustorum vix sunt absque offendiculo, quia aduersa, spe beatitudinis transiliunt, lib. 14 c. 19 num. 11
Iusti conscientia munda & bonis operibus ornata, lectulos est floridus sponsi, lib. 14. c. 22. num. 55
Iusti dum supernam patriam requirunt, patiũtur pugnas multas, lib. 14. c. 31. num. 19. & 20
Iusti curent vt in bono cœpto perseuerent semper, lib. 16. c. 7. num. 6
Iustus, dicitur vir vnus habitans in monte frugifero, quia inconcussus persistit in bono, lib. 16 c. 7. nu 9
Iustus, consilio spiritus cuncta gerit, & obedit caro, lib. 16. c. 7. num. 9
Iusti vestiti sunt duplicibus, quia promissionem habent vitæ quæ nunc est & futuræ, lib. 18 c. 10. nu. 24
Iusti pascuntur, dum audiunt ea verba quæ eos ad timorem trahunt, deliciantur autem, qui multum proficiũt, lib. 18. c 15. num. 8
Iusti semper nascuntur a Deo eorum Patre, lib. 18. cap. 15. numero 10
Iusti vt fertiles, ouibus comparantur, mali vt steriles, hædis, lib. 18. c 15. num. 22. & 27
Iusti thesaurizant in cœlo, mali in terra, vnde illorũ gaudium bonum, & tristitia melior, istorum gaudium malam, & tristitia peior, lib. 18. c. 15. num. 23
Iusti soli numerantur a Deo, non peccatores lib. 18. capit. 15. num. 25
Iusti serpentibus & columbis recte comparantur lib. 18. c. 15. num 36
Iustis cohabitant mali in bonum illorum, quibus isti occasionaliter proficiunt, lib. 18. c 15. num. 36
Iusti lucernæ sunt, accensæ lumine veritatis, & feruentes spiritu charitatis, oleum autem dat gratia, lib. 18. capit. 15. num. 40
Iusti odientes animas, custodiunt eas, & eas mali perdunt, dum male amant, lib. 18. c. 15. nu. 41 & 42
Iusti consilio Ecclesiæ fugiant malos, illos persequentes, sicut Iacob consilio Rebeccæ fugit fratrem suum Esau. lib. 18. c. 17. num. 3

Verbo Boni, & Sancti.

L

Labores omnes amore Dei redduntur faciles, lib. 1. c. 8. num. 1. lib. 6. c. 9. num. 14. vsque ad 18. lib. 9. cap. 15. num. 41
Labores tolerandos facit consideratio beatitudinis lib. 2. cap. 3. num. 2. vsque ad 11. 17. 25. vsque ad 27. lib. 3. cap. 13. num. 9. vsque ad 11. lib. 6. c. 9. nu. 17. vsque ad 19. c. 11. num. 13 24. & 26. lib. 9. capit. 15. num. 24. 28 29 33. 34. 36. 38 & 41
Labores dulces sunt iustis, & cibus, lib. 2. cap. 4. num. 21. 22 24. 25. 34. & 35
Laborum tolerantiam habet, qui considerat quod iuste eos patitur, lib. 3 c. 1. num. 21
Labores minores dum vitare cupiunt mali, incidunt in maiores, lib. 3. c. 19. num 34
in Laboribus id nos consoletur, quod in hoc mundo corripimur, ne cum eo damnemur, lib. 6. capit. 9. numero 20. & 21
Labores pro virtute tolerans, viuet in æternum, lib. 9 cap. 15. num. 2
in Laboribus consolari nos debent, quæ tolerauerunt sancti, lib. 9 capit. 15. num. 4. 5. 9. 11. 13. 14. 44 lib. 10. capit. 1. num. 15
Labores multis de causis perpetiuntur sancti, lib. 9. c. 15. num. 5. vsque ad 9. 12. 14. 22. 24. 42. & 43. lib. 10. cap. 1. num. 4. & 15
Laboribus abundat hæc vita, vt a mundi seruitute liberentur homines lib. 9. capit. 15. num. 9. lib. 10. c. 1. num. 4. & 15

Labo-

Labores vt ferat homo gratanter, cogitet stultum esse per impatientiam mercedem amittere, lib. 9. capit. 15. numero 9
Laborum consolationem habet, qui cogitat vitam sine laboribus non esse, lib. 9. c. 15. num. 10
Labores proprios quare cogitat vnusquisque grauiores, quam sint ceterorum, lib. 9 c. 15. num. 10
Labores eligebant sancti potius quàm delicias, lib. 9. cap. 15. num. 11. 15. & 19. lib. 1. c. 1. num. 7
in Laboribus Deo gratias agere debet homo lib. 9. capit. 15. num. 18
in Laboribus tunc maxime adest Deus, cum absunt homines lib. 9. c. 15. num. 19
Laborum tollerantiam pro Christo, vocat Paulus defensionem suam, quia defendunt in iudicio, lib. 9. capit. 15. num. 19
in Laboribus dolet corpus, anima autem expectat reuelationem filiorum Dei, lib. 9. c. 15. nu. 24
Labores hominibus imminisi propter peccatum, illo ablato conuenienter non auferuntur, lib. 9. capit. 15. num. 26. & 27
Laborum consolatio optima est, dum considerat homo, quæ pertulit Christus, lib. 9. c. 15. nu. 34. & 44
Labores vis sunt, qua in cœlum pergit homo lib. 9. c. 15. num. 35 & 36. lib. 10. c. 1. num. 9
a Laboribus ad requiem quomodo nos vocet Deus, cum potius ab otio ad labores transeant Christiani, lib. 9. c. 15. nu. 40. & 41. lib. 10. c. 1. num 14
ad Labores, non ad otium, & delicias vocati sumus, malorum autem labores etsi non sentiantur, magni sunt lib. 10. c. 1. per totum.
in Laboribus tristantur homines, non ob eorum naturā, sed ob animi deordinationem lib. 10. capit. 1. num. 1. vsque ad 3
Laboriolam vitam agēs Paulus, in Paradisum raptus est, a quo Adam exclusus est, quando illa caruit, lib. 10. c. 1. num. 5
in Laboribus, & tribulationibus melius multo se habent iusti, quàm in delicijs, lib. 10. c. 1. num. 6
Laborum patientia in Iob, lib. 14. c. 1. num. 1
Labores malorum intolerabiles, quos vt ebrij non sentiunt, lib. 10. c. 1. num. 8. 12. & 15
Labores fugiens modo piger, mendicabit ætate, & non dabitur ei lib. 10. c. 1. num. 9
Labores necessario ferunt boni & mali, si ergo laborandum est, iustorum labores amplectendi sunt, lib. 10. c. 1. num. 13. vsque ad 15. lib. 18. c. 8. num. 8. & 9
Labores malorum incipiunt hic duraturi sine fine lib. 10. c. 1. num. 14
lachrymæ quam potentes sunt ad extinguenda peccata, lib. 3. c. 25. num. 11. lib. 4. cap. 4. num. 11 & 12. lib. 10. c. 2. num. 9. 11. 15. & 20
lachrymis reparanda est animæ ruina, lib. 3. c. 25. nu. 13. 14. & 17. lib. 10. c. 2. num. 7. 8. 12. & 19
lachrymæ in hac vita propter varias illius miserias fundēdæ sunt, lib. 3. c. 25. num. 15. 21. & 22
lachrymæ pro peccatis, a timore, & amore procedunt, & licet hæ non præcedant tempore, præcedunt dignitate primas, lib. 3. c. 25. num. 23. & 25
lachrymas pœnitentia sequitur consolatio per fiduciam diuinæ indulgentiæ, lib. 3. c. 25. num. 24 lib. 4. c. 4. num. 12. lib. 7. c. 1. num. 1
lachrymæ sanctorum simul reperiuntur cum gaudio, lib. 7. cap. 1. num. 8. vsque ad 10. c. 4. num. 9. & 10. lib. 10. c. 2. num. 7. 10. & 23
lachrymæ sanctorum æterni gaudij sunt semina, lib. 7. c. 1. nu. 10. lib. 10 c. 2. num. 3. 10. 14. 17. 18. & 23
lachrymas, dum viuunt homines, multis de causis fundere debent, lib. 7. c. 1. nu. 4. & 12. c. 4. nu. 6. 8. vsque ad 10. lib. 10. c. 2. nu. 8. 14. 17. vsque ad 20. & 23
lachrymæ sanctorum, consolationibus sunt plenæ, lib. 7. c. 3. nu. 14. c. 4. nu. 3
lachrymæ sanctorum, quæ de consideratione beatitudinis dilatæ oriuntur, gemitus sunt cordis, lib. 7. c. 4. num. 6. 9. 10. 17. & 18. lib. 10. c. 2. nu. 14. & 16
lachrymæ malorum propter temporalia amissa, gemitus sunt corporis, lib. 7. c. 4. nu. 6. lib. 10. c. 2. nu. 16
lachrymantes & mœrentes Deus erigit sospirare, quia prospera fugiunt, & aduersa patiuntur, & gaudijs sęculi moriuntur, lib. 7. c. 4 num. 10
lachrymæ commendantur, & quales futuræ sunt, vt Deo probentur, lib 10. c. 2. per totum, lib. 14. c. 23. nu. 10
lachrymis ingentes fundebant pro peccatis olim iusti, lib. 10. c. 2. num. 1. 2. 5. 15. & 16
lachrymæ huius vitæ, pariunt consolationem in futura, lib. 10. c. 2. num. 3
lachrymæ sanctorum oriuntur a feruore charitatis Dei, lib. 10. c. 2. num. 4. & 13
lachrymæ ad moderandam tristitiam & exhilarandum cor sunt multum accommodatæ, lib. 10. c. 2. nu. 4. & 7
lachrymæ sanctorum funduntur propter peccata proximorum, lib. 10. c. 2. num. 4. 5. 13. & 14
lachrymæ pro peccatis aliquando moderandæ sunt, lib. 10. c. 2. num. 5
lachrymarum fontes plantam orationis rigantes, in multam altitudinem extollunt eam, lib. 10. c. 2. nu. 6
lachrymæ, quas & peccati dolor & virtutum amor effundit, maxime nos conglutinant Deo, lib. 10. capit. 2. nu. 7. & 8
lachrymæ quales futuræ sunt, vt Deo sint probatæ, lib. 10. c. 2. num. 7. 10. 12. 19. vsque ad 21
lachrymas commendauit Christus exemplo suo, non risum, lib. 10. c. 2. num. 8
lachrymas fundere exemplo sanctorum discere debemus, risus autem aut nullus sit, aut moderatus, lib. 10. c. 2. num 8
lachrymas tantum adinuentas ad lugenda peccata optime probat Chrysostomus, lib. 10. c. 2. nu. 9
lachrymæ damnis temporalibus non medentur, vnde pro illis non fundantur, lib. 10. c. 2. nu. 9. & 21
lachrymis placandum Deum, etiam Gentiles agnouerūt, lib. 10. c. 2. num. 10
lachrymæ, tacitæ preces sunt, quæ veniam merentur, licet non postulent, lib. 10 c. 2. num. 11
lachrymas male fundebat Augustinus propter Didonis mortem, lib. 10. c. 2. num. 12
lachrymæ sanctæ Monicæ traxerunt Augustinum ad fidem, lib. 10. c. 2. num. 13
lachrymis merito debent vacare sancti, quamdiu viuunt, lib. 10. c. 2. nu. 14. 15. & 22
lachrymantes, beati dicuntur in spe, lib. 10. capit. 2. numero 17
lachrymæ in temporalium rerum amissione moderandæ sunt, lib. 10. c. 2. num. 20. & 21
lachrymarum miras laudes concinebat Augustinus, lib. 10. c. 2. num. 20
lachrymæ coniunctæ sint humilitati, vt Deo probentur lib. 10 c. 2. num. 21. & 22
lachrymæ in sanctis sunt frequenter, dum multas in se vident imperfectiones, lib. 10. c. 2. num. 22
lapides in sacra Scriptura aliquando vocantur duri, aliquando fortes, lib. 12. c. 3. num. 33
laudes humanæ contemnendæ sunt, lib. 1. c. 20. num. 9. & 29. c. 3. num. 8. & 17. lib. 8. c. 9. num. 9. 16. 19 20. 22. vsque ad 24. & 26. lib 9. c. 6. num. 15. c. 23. num. 8. lib. 11. c. 14. num. 2. 3. 6. & 7. lib. 12. c. 1. num. 9. vsque ad 11
laudes hominum quare dicuntur vitium pharisæorum, lib. 1. c. 20. num. 10
laudes humanæ moderate sunt accipiendæ, lib. 1. capit. 20. num. 29
laudes, & non vituperationes hominum dum quærimus, vera bona non operamur, lib 11. capit. 14. num. 2. vsque ad 4
laudes humanæ contemnendæ sunt, quia puncto temporis præterito, obliuiscuntur homines, lib. 11. capit. 14. numero 6

laudes hominum & eorum præconia, araneanarum sunt texura, lib. 11. c. 14. num. 7
laudes humanæ coronæ sunt paruulorum, coronarumque sæpe post tergum irridentur homines, lib. 11. cap. 14. numero 7
laudes humanæ aliquando accendunt homines ad bene operandum, lib. 12. c. 1. num. 9. & 10
laudes humanæ non extollunt iustos, sicut nec bona opera, lib. 12. c. 1. num. 9. vsque ad 11
laudes humanæ timidos reddunt iustos, lib. 12. capit. 1. numero 11
laudatus ab hominibus gaudeat, non propter se, sed propter alios, quibus non proderit, si vilescat, lib. 18. cap. 1. num. 23. 24. & 32
laudibus humanis facile caremus, dum absunt, difficile autem non gaudemus, dum offeruntur, lib. 18. capit. 1. numero 21
laudes humanas qui contemnit, similis Deo efficitur, lib. 18. c. 1. num. 24
laudes humanæ multos deuincunt, quos operatio propria non extollit, lib. 18. c. 1. nu. 21. & 32
laudes humanas multum formidant iusti, ne vel falso laudentur, aut præmium pereat, lib. 18. c. 1. num. 32. vsque ad 35
laudis humanæ appetitus se ingerit bonis operibus, & rectæ intentioni sanctorum, lib. 18. capit. 1. numero 34. & 35
laudes diuinas acceptat Deus a iustis, non ab impijs lib. 2. c. 13 num. 17. 18. & 33
laurentij miranda, fortitudo describitur, lib. 6. capit. 13. numero 8
lepra multiplex in anima, a qua exemplo Christi mundatur homo, lib. 3. c. 8 num. 12. & 13
in Lege noua, completum est, perfectum, & reuelatum, quod in veteri imperfectum erat, & clausum, lib. 3. c. 5. num. 23. 35. 41. 86. & 87. cap. 7 num. 53. c. 9. num. 41. c. 10. num. 67
lex noua impleuit, quod verus promisit, lib. 3. capit. 10. numero 67
in Lege noua verbum breuiatum fecit Dominus, in duobus mandatis legem veterem breuians, lib. 10. c. 3. nu. 2. 5. & 11. lib. 11. c. 4 num. 6
in Lege noua, panem arctum & aquam breuem dedit Deus vno verbo legalia præcepta, recapitulans, lib. 10. cap. 3. num. 5. & 7
legem nouam amoris acceperunt Christiani, Iudæi autem legem timoris plenam, & merito, lib. 10. c. 3. num. 6 vsque ad 8
lex noua veteri perfectior, Deuteronomium, est in cordibus iustorum scriptum, lib. 18. c. 10. num 2
lex Iudæorum & sabbatum, mutata sunt in noua lege, lib. 10. c. 3. num. 1
legis veteris præcepta ceremonialia, non bona dicit Paulus, idest, nihil magnum ad virtutem conducentia lib. 10. c. 3. num. 3 7. & 8
lex vetus imperfecta est, Euangelica autem perfecta idque congrue factum est, lib. 10. c. 3. nu. 7. 8. & 13
lex populum introducere non valuit in terram promissionis veram, sed Euangelium, lib. 10. c. 3. nu. 9
lex Moysi spiritualia dicitur, quia prohibet peccare, lex autem vitæ lex est Euangelica, lib. 10. c. 3. nu. 10
lex vetus ministratio mortis dicta est, lex autem noua ministratio spiritus, lib. 10. c. 3. num. 13
lex naturalis indita cordi, noua autem & vetus valde inter se differunt, lib. 10. c 3. per totum.
legem non sectari Gentes dicebat Paulus, quia legem tantum habebant in corde, non scriptam lib. 10. capit. 3. num. 2
lex naturalis indicat malum peccati, & bonum virtutis, lib. 10. c. 3. nu. 4. & 12. c. 5. nu. 2. & 3
lex naturalis dictat, vt anima corpori præponatur, & ratio imperet, lib. 10. c. 3. num. 12
lex naturalis in exordio mundi absque scripta, exercebat boni malique iudicium, naturaque pro lege sufficiebat, lib. 18. c. 14. nu. 8. & 19
lex diuina scienda, & meditanda, vt diuina impleantur eloquia, lib. 11. c. 2. nu. 9. 10. & 13
legem Dei domi meditari & legere, expedientissimum est, lib. 11. c 2. num. 25. & 26
lex Dei scandalum non est illi, qui etiam cum alios viderit peccantes, ipse non peccat lib. 16. c. 8. nu 25
legem Domini meditatur die ac nocte, qui omnia quæ facit, in nomine Dei facit, lib. 16. c. 10. nu. 27
liberum arbitrium hominis, insufficiens est ad bonum sine Dei auxilio, lib. 4 c. 14. num. 4. vsque ad 6. 9. vsque ad 18. lib. 7. c. 9. num. 4. vsque ad 7. 13. vsque ad 16. 19. vsque ad 23. c. 3. num. 22
liberum arbitrium cooperari debet diuinæ gratiæ, lib. 4. cap. 14. num. 15. & 16. lib. 7. cap. 9. num. 6. 7. 12. 13. 19. 22. & 23
per Liberum arbitrium potest homo bene agere, sed quia natura lapsa est, reparatur per gratiam lib. 7. c. 9. num. 4. 5. 7. 14. vsque ad 16. 18. vsque ad 21
libertati arbitrij tribuit Pelagius blaspheme, velle iustificari, & iustificari lib. 7. c. 9. nu. 8. 9. 12
libertas arbitrij, qua potest homo peccare, data est illi, nō vt peccet, sed vt glorioſior sit non peccando, lib. 7. c. 9. num. 19. 20
liberum arbitrium sufficit ad lapsum, non autem vt homo surgat a culpa, lib. 7. c. 9. num. 20
Verbo Gratia.
libertas perfecta non est in hac vita, lib. 9. c 12. num. 11. & 12. lib. 10. c. 4. num 2 17
libertas vera & dominum, & seruitus in quo consistant, & in quibus reperiantur, lib. 10. c 4. per totum.
liberi si modo dum uiuunt esse noluerint homines, sed sæculo seruire, in futuro seruient perpetuo, lib. 10. cap. 4. numero 2
libertas vera in sapientibus & iustis est, mali autem etiam si imperent, serui dicendi sunt, lib. 10 c. 4. num. 3. vsque ad 7. 9. vsque ad 11. 16. 19 & 20
liberi effici non possunt homines, nisi omnia terrena contemnant, lib. 10. c. 4. num. 9. 19. & 20
liberi non sunt homines. ad hoc vt libere peccent, sed vt charitate inuicem seruiant, lib. 10. cap. 4. num 10. 14. vsque ad 17
liberi & serui sunt iusti, hæc enim horum seruitus vera libertas est, lib. 10. capit. 4. num. 14. 13. & 17. lib. 11. c. 3. numero 26
liber, tamquam litteris exaratus, est mundus, prædicans gloriam Dei lib 10. c 5. num. 5
liber, est cœlum, quod extendit Deus modo sicut pellem vt legatur, in futuro autem plicabitur, lib. 10. c. 5. num. 8. vsque ad 10
liber Hortensij rapiebat Augustinum in amorem sapientiæ, lib. 12. c. 2. num. 12
libros prophanos legens Hieronymus, acriter verberatus est lib. 3. c. 15. num. 7. & 8
libros legis multos perijsse in captiuitate Babylonica docet Chrysostomus, lib. 10. c. 3. num. 3
libri in sacra Scriptura dicuntur creaturæ, in quibus Deū legimus lib. 10. c. 5. per totum.
librum dedit Deus hunc mundum misericordia sua, vt omnes legerent in eo Creatorem lib. 10. c. 5. num. 3. vsque ad 5
libros sacros in itinere portandos & legendos dicebant sancti, lib. 11. c. 2. num. 26
libri Gentilium caute legendi sunt, vt tātum recta eorum discamus facta, lib. 18. c. 11 nu. 3. vsque ad 5
lingua Dei, fauor dignationis est, sponsę vero deuotionis feruor, lib. 1. c. 22. num. 22
lingua Hebraica fuit omnium prima in mundo, lib. 3. cap. 17. num. 12
lingua vtenda est in eum finem, ad quem data est lib. 10. c. 6 per totum.
linguam & os iustorum mouet Deus & aperit, diabolus autem

autem linguam malorum, lib.10.capit.6.num.1. & 2. c.7.num.16
lingua iusti loquitur iudicium, quia cum consilio loquitur bona,lib.10.c.6.nu 2.&3.c.7.nu.16
in Lingua legem Dei sic gerit iustus, vt etiam in corde sit vt in radice a qua procedunt verba,lib.10.capit. 6.numero 3 & 4
lingua loquitur de abundantia cordis, bonum vel malũ, lib.10.c.6.num.4.c.8.num.2
lingua iusti calamus est, quo scribit in corde audientium Spiritus sanctus,lib 10.c.6.num.4
lingua cordi debet concordare, vt bene loquens, bene viuat,lib.10.c.6.nu.6 lib.11.c.2.num. 22
lingua hostium habere debet, vt aperiatur ad confessionem,& claudatur ad excusationem, lib. 10. capit. 6. num 8.& 19
lingua frenandæ est ab omnibus,& in omni loco, maxime autem a fœminis, & in mensa,lib.10. capit. 7. per totum.
linguam grandi cura seruet,qui peccare non vult,lib. 10. capit.7.num.2.4.vsque ad 6.9.12.16 vsque ad 19. cap. 8 num.8.& 9
linguam tangit Seraphin Isaiæ,quando ea quæ interdicta sunt non loquitur homo,lib.10.c.7.num.3
linguæ,commune est & frequens damnum, quo dæmon vtitur ad perdendos homines,lib 10.c.7.num 4.&5.c. 8.num.4.10.& 15
lingua gladius datus est non quo homo se occidat, sed peccatum lib.10.c.7 num.5.& 8
linguam Deus modo duplici muro circumdedit, & tamquam carnifici traditur dentibus,ne pereat homo, lib. 10.c.7.num.5
in Linguæ freno, beatitudinem posuit Iacobus lib. 10. cap.7.num.8
linguam non frenans, concordiam dissipat, lib. 10. cap. 7.num.9
linguam non claudens muro silentij, animam patefacit inimico,lib.10.c.7.num.10 & 19
lingua & os aperienda sunt sapientiæ, vt mulier sapiens fecit,lib.10.c.7.num.11.& 13
lingua custodienda est, ut homo custodiat vias suas, lib. 10.c.7.nu.12.17.& 18.c.8. num.7
linguam frenare sciunt iusti,non peccatores,lib.10.capit. 7.num.17.& 18
lingua,quæ ociosa nerba non uitat, ad nociua dilabitur, lib.10.c.7.num.18.& 19
linguam frenare expedientissimum est, lib.10.c 7. num. 18.&19.c 8.num 8.vsque ad 10.3.19.& 21
lingua hostium habet quo aperiatur quando expedit, & claudatur,lib.10.capit.7.num.19.capit.8.num. 8. 9. 11.& 21
lingua commune malum,in quod pauci non labuntur ob eius periculum lib.10.c.8. per totum.
in Lingua aliud, & aliud in corde, communiter habent homines,lib.10.c.8.num.2.&3
per Linguam alij, plus, alij minus, omnes tamen labuntur,lib.10 c.8.num.2.15.& 18
lingua calumniatorum,uenenum aspidum est,lib.10.cap. 8.nu.2.lib.11.c.15.nu.25.c.16.num.10
linguæ peccatum,omnium fere est, idemque multiforme lib.10.c.8.num.7.19.usque ad 21
linguam,& labia non tangit dæmon Iob,vt per hæc laberetur lib.10.c.8 num.4
linguæ peccata dulcia sunt malis, ad quæ sunt paratissimi, lib.10.c.8.num.5
linguæ pericula agnoscentes sancti,amabant tacere, lib. 10.c.8.num.6.7 13.& 15.lib 18.c.15. nu. 48
lingua tam fera bestia est, vt eam nullus domare possit, nisi Deus adsit,lib.10.c.8.nu.14.& 17
linguæ malorum,cum quibus dæmon pugnat, gladij maligni sunt,a quibus Dauid poscit liberari,lib. 10.cap.8. num.16.lib.21.c.16. num.7
lingua maiora infligit vulnera,quam gladius,lib. 10. c. 8. num.8.& 20.lib.11.c.16. num.7
lingua maledica,uipera est, quæ flatu uno interficit tres: eum qui loquitur,& de quo loquitur,& audientes,lib. 10.c.8.num. 20
lingua,uacuandis cordibus aptissimum est instrumentũ, lib.10.c.8.num.21
lingua & sermo uentus, sed non semper urunt,est enim in lingua fructus pretiosissimus,lib.10.c.8. nu. 21
lingua moderanda est,ne Deum offendamus, aut proximo noceamus,lib.10.c.8.num. 21
linguam frenare debẽt adolescentes,ut Deo silentio probentur,lib.18.c.11.nu.23.& 24
linguosus non dirigitur in terra,qui tacere nescit, sed qui magis vult audire,quàm loqui lib.10.c.7.num. 14. 16. & 18.c.8.num.7
locus aliquando non iuuat ad uirtutem lib.6.c. 4. num. 9. lib.8.c.7.num.9.lib.10.c.9.num.2.5.&6
locus communiter multum iuuat ad uirtutem, etiamsi aliquando hominum culpa non profit,lib. 10.capit. 9. per totum.
loci perfectione, nullus sit securus, cum Eua in Paradiso creata peccauerit prius quàm Adam, qui extra creatus melior fuit lib.10.c.9.num 2
ut Loco non fidant homines, Iob in stercore, melior fuit quam Adam in Paradiso,lib.10.c.9.nu.3
locum omnem circuit dęmon, ut nullus locus credatur tutus,lib.10.c.9.num. 6
loca mentem non mutant,unde si spiritus desit,nõ iuuat locus lib.10.c.9.num 5
loquacitas feminarum multa est, & multorum malorum causa lib.10.c.7 num.7
loqui debitis adhibitis circunstantijs debent homines, lib.10.cap.7.num.1.2 6.12.16.17.& 21.cap.8.num. 8. vsque ad 11
loqui in mensa pro magno malo gentes multæ puniebãt, vbi nutibus vtebantur,lib.10. c.7. num.1
loqui moderate & parce & consideratione multa, debet homo, lib.10.capit.7.num.6.7.9 12.14. vsque ad 16. 21.& 23
loqui opera hominum non vult Dauid, sed quod pertinet ad gloriam Dei,lib 10.c.7. nu.13
loqui multum, etsi bonum illud sit, uitandum est, quia frequenter inde ueniunt ociosa verba, lib.10.capit. 7. numero 15
loquens semper,uas est immundum in lege, dum operculo caret,lib.10 c 7.num.20
ad Loquendum labia postulat Dauid ut aperiat Deus ut utilia tantum loquatur,& quæ illa suggesserit, lib. 10. c.7.num.21
ad Loquendam labia aperit Deus alicui, cum attendit, quid,quando,ubi,& cui loquatur lib.10.c. 7. num.22. c.8.num.11
ad Loquendum tarda,ad audiendum uelox fuit B. Maria lib.10.c.7.num.22.c.8.nu.13
loqui semper paratus,spiritum habet in naribus lib.10.c. 7.num. 22
loqui scurrilia,iocosa,& immunda, uirginem non decet, lib.10.c.7.num.24
loquens uerba lasciua,contumelioſa, &c. sepulchrum est patens,lib.10.c 8.num.1.& 2
loquẽdo multi,multotiesque peccant homines, uix quisquam tacendo,lib 10.c.8.nu.6.7. & 15
loquenti semper insidias tendit dæmon,vnde expedit tacere,lib 10.c.8 num 10
loquendi vsum inhibuit suis Pythagoras per quinquennium,Dauid autem loquendi modum dedit, lib. 10.c. 8.num.11.& 13
lucernis comparantur homines, quæ accedi & extingui possunt,lib.18.c.15.nu.40
lugentes propter peccata sua vel aliena, beatos vocauit Dominus,qui hic & in futuro consolabuntur, lib. 18. cap.7.nu.3.4.9.13.& 14
lugere continue, propter multa quæ in vita sunt lachry-

mis digna, beatos facit homines, libro 18. capit. 7. num. 18. & 19
Lumen non æqualiter recipiunt homines a Christo, sed secundum quod appropinquant ei, lib. 3. cap. 4. nu. 1. lib. 4. cap. 20. num. 1
lumen infundit Deus peccatoribus, cæcitatemque fugat, dum eos conuertit, lib. 3. cap. 4. nu. 14. vsque ad 16. lib. 4. cap. 19. num. 4
lumen accensum habet iustus, sed timeat dum viuit, ne extinguatur flatu trium ventorum, lib. 18. cap. 5. num. 17. & 18
lucis radij dum oriuntur in anima, interficiunt & mortificant passiones carnis, lib. 3. capit. 1. num. 15. libro 4. cap. 19. num. 4
lux Christus est illuminans homines, nisi eos mentis cæcitas impediat, lib. 3. cap. 4. num. 1. cap. 9. num. 45. lib. 4. cap. 19. nu. 4. cap. 20. nu. 1
lux est in iustis, in die natiuitatis & mortis, libro 3. cap. 4. num. 27
lux aliquando significat in sacris litteris prosperitatem, & nox aduersitatem, lib 6. c. 11. nu. 22
lux animæ facit vt sciamus, quæ vere metuenda sunt, æsti manda, quæ non, lib. 7. c. 8. nu. 9
luci, quæ Deus est, dum iustus appropinquat, quæ antea leuia peccata credebat, vt grauia perhorrescit, libro 8. cap. 7. num 18
lux animæ, quæ gratia Spiritus sancti confertur, multis modis extinguitur, lib. 16. c. 12. nu. 17. & 18
luce extincta in anima, iter cœli dirigere nescimus, latronibusque patemus, lib. 16. c. 12. nu. 18
lux Dei excitat animam vt vigilet, cumq; hanc tollit, obdormit, lib. 18. c. 5. nu. 12
luxuria filia diaboli est, qua hominum genus inuoluit, libro 1. capit. 24. num. 2. capit. 25. num. 11. lib. 3. cap. 3. num. 39. & 40
in luxuria friuolæ excusationes fragilitatis carnis reuincuntur, lib. 1. c. 4. nu. 9
luxuriam excusant friuole, aliqui, quia malum hoc multos inuasit, lib. 1. c. 4 nu. 11. lib. 14. c. 15. nu. 7
luxuria inordinato nutritur cibo, lib. 1. cap. 1. nu. 1. lib. 7. c. 2. nu. 8. & 9. lib. 14. c. 2. nu. 2
luxuriæ passiones quàm difficulter vincantur, lib. 2. cap. 5. nu. 14. cap. 17. nu. 25. lib. 3. cap. 3. nu. 21. & 24. lib. 6. c. 12. num. 1. 2. & 15
luxuriæ passiones, acerrime homines impugnant, lib. 2. cap. 5. num 14. lib. 3. cap. 3. num. 24. lib. 6. cap. 12. numero 12. & 15
luxuriam incendunt malæ cogitationes, allocutiones, conuiuia, oculorum obtutus, lib. 3. c. 3. nu. 4. vsque ad 15. 19. 20. 29. & 30. lib. 6. c. 12. nu. 15
luxuria & cuncta, quæ sunt turpitudinis opera, fugienda omnino sunt, lib. 3 c. 3. nu. 1
luxuriam vt caueret Alexander rex, filias Darij pulcherrimas videre noluit, lib. 3. c. 3. nu. 3
luxuriam vt caueamus, fœminas videre non debemus, lib. 3. c. 3. nu. 3. 4. 11. 12. 20. 31. 38. 39. 40. & 42
luxuriam qui cauere vult, diligenter curet omnes sensus moderari, libro 3. capit. 3. num. 6. vsque ad 15. 29. 30. 39. & 40
luxuriam vt caueret quidam, linguam præscindens spuit in fœminam eum sollicitantem, lib 3. cap. 3. nu. 24
luxuriæ flammas vt extinguat homo, æternas debet considerare, lib. 3. c. 3. nu. 42
luxuriæ arma potentissima, ad vincendos & perdendos homines, lib. 6. c. 12. nu. 1. 2. 8. & 13
luxuriam ensem diaboli vocabant sancti, quo innumeri interempti sunt, lib. 6. c. 12. nu. 11
luxuria hominem reddit bestia peiorem, libro 6. cap. 12. numero 11
luxuria malum est, quo vincuntur sancti qui nullo alio vincuntur, lib. 6. c. 12. nu. 12
luxuriæ armis vincuntur Israelitæ, qui insuperabiles erãt ab hostibus, lib. 14. c. 12. nu. 2
a luxuria post longa virtutum exercitia homo securus nõ est, lib. 14. cap. 12. nu. 11
luxuriæ tentationes aliæ sunt, quæ subita inuasione prosternunt mentem, aliquando paulatim & assidua blandimenta, mentem interimunt, lib. 17. c 2. nu. 23. & 24
Verbo Adulterium, Fornicatio.

M

MAli Babyloniæ ciues dicuntur & mundi, multis de causis, lib. 1. c. 10. nu. 4. & 5
Mali cruciantur visa vita bona iustorum, libro 1. capit. 25. num. 6
Mali ministri diaboli ad persequendos iustos, lib. 2. c. 6. nu. 23. lib. 4. c. 36. nu. 1. & 2. lib. 12. c. 4. nu. 19
Mali capiuntur in laqueo in quo capere volũt iustos, lib. 3. c. 10. nu. 10. lib. 4. c. 36 nu. 2
Mali terrena cogitantes incuruati sunt, ne sursum respiciant, lib. 2. c. 15. nu. 60. & 61
Mali mortui Deo, viuunt sæculo, iusti mortui sæculo, viuunt Deo, lib. 14. c. 3. nu. 9
Mali brucho comparantur, quia leues & inordinati discurrunt, lib. 2. c 17. nu. 12
Mali somno dediti, non sentiunt incommoda quæ patiuntur, lib. 2 c. 17. nu. 13
mali, anima neglecta in implendis desiderijs carnis toti versantur, lib. 2. c. 17. nu. 23. lib. 12. c. 4. nu. 13
Malorum societatem tamquam concilium ludentium vitabant sancti, lib 2. c. 19. nu 4. lib. 11. c. 5 nu. 7
Mali voluptatibus dediti habitant in campis, iusti in mõtibus, lib. 3. c. 1. nu. 37
Malorum societas, maxime vitanda est, lib. 3. c. 10. num. 101. lib. 9. c. 21. num. 8. lib. 11. c. 5. num. 3. vsque ad 8. 10. vsque ad 13. c. 12. nu. 5. & 6
Malorum murmurationes & iudicia, cõtemnenda sunt, libro 3. cap. 11. num. 37. & 45. cap. 12. nu 13. lib. 9. cap. 15. num. 21. lib. 11. cap. 14. num. 2. vsque ad 4. 9. vsque ad 11. & 14. capit. 15. numero 7. 9. vsque ad 13 22. vsque ad 25
Mali, propter quos nomen Christi blasphematur, maledicunt illi, etsi non verbis, lib. 3. c. 12. nu. 15. & 6
Mali vix nomen hominis merentur, ne dicam Christiani, cuius nullum habent signum, lib. 3. cap. 16. nu. 1. 2. 6. & 10. lib. 12. c. 4. nu. 15
Malorum bella, pro pace terrena acquirenda sunt, lib. 3. c. 17. num. 7
Mali infructuosi, recte salicibus Babylonis comparantur, libro 3. cap. 17. num. 19. lib. 12. cap. 3. num. 35. libro 14. cap. 6. nu. 21
Mali optime comparantur abysso, lib. 3. c. 27. num. 4. & 5
Mali diem celebrant natiuitatis, diem vero mortis nec nominari volunt, iusti e contra, libro 4. capit. 1. nu. 2. vsque ad 4
Mali diabolo suadente lites inter se vlq; ad mortem excitant, lib. 4. c. 31. nu. 23
Mali agri sunt in quibus bestiæ ludunt, ideſt, diaboli, qui ibi pascuntur, lib. 4. c. 34. nu. 17
Mali, dum iustos persequuntur, sibi, & non illis nocent, lib. 4. c 36. nu. 2. 11. 12. & 14. lib. 9. c. 16. nu. 2. c. 20. num. 4. 6. 7. 9. 10. 15. 20. & 23
Mali vt iustis noceant, peiores sunt bestijs, immo & dæmonibus, lib. 4. c. 36. nu. 8
Malis tamquam virga & paleis vtitur Deus, vt iustos corrigat, & illos in ignem mittat, lib. 4. c. 36. nu. 11. & 14. lib. 6. cap. 9. num. 32
Mali persequuntur iustos, quia non eis consentiunt ad malum, lib. 5. c. 4. nu. 12
Malorũ peruersio hæc est, velle vti fruendis, & frui vtendis, lib. 6. c. 14. nu. 3. 4. & 6
Mali inepte consolantur in peccatis alienis, lib. 7. cap. 2. numero 10
Mali nomen hominis non merentur, sed soli iusti, lib. 8. c. 2. nu. 1. vsque ad 4. 6 8. vsque ad 11. 14. & 15

Mali bestijs quàm optime comparentur, lib. 8. cap. 2. nu. 2. vsque ad 4. 6. 9. vsque ad 11. 14. & 15. lib. 12. capit. 4. num. 14. & 17
Mali persequuntur iustos, sed horum virgam non permittit Deus quiescere super illos, libro 9. capit. 9. numero 60
Mali serui sunt carnalium vitiorum & dæmonum, lib 9. cap. 13. num. 3. vsque ad 5. 9. 11. & 14
Mali vincti ad malum dicuntur, libro 9. capit. 13. numero 10. & 13
Mali intolerabilem seruitutem patiuntur in mundo, etsi eam non sentiant, lib. 9. c. 13. nu. 14
Mali ciues sunt huius mundi, lib. 9 c. 14. nu. 4. 7. 9. 11. 14. 17. & 18 c. 18 num. 4
Mali in ore mel, venena autem habent in corde, quod frequens malum est, lib 9. cap. 17. nu. 1. 7. vsque ad 12. 21. vsque ad 23. lib. 10. c. 9. nu. 4
Mali insipientes sunt, dum sola præsentia vident, futura autem aut præterita non considerant, libro 9. capit. 17. num. 13
mali cadunt retro, boni autem in faciem, libro 9. capit. 18. num. 5
mali iacent, soliqueboni dicuntur stare, lib. 9. cap. 18. nu. 5. vsque ad 7
malorum societatem imperfecti vitare debent, lib. 9. c. 19. nu 8. 11. 12. & 14. c. 21. nu. 8. lib. 10. c. 9. nu. 4. & 5. lib. 11. c. 5. nu. 12. & 15. lib. 14. c. 4 nu. 4
mali, quia sine causa oderunt iustos, modo vnam, iam aliã fingunt, lib. 9. c. 20. nu. 3
malorum potentiam contra iustos moderatur Deus, lib. 9. cap. 20. num. 5
malorum murmurationes in iustos, in eorum caput vertuntur, libro 9. cap. 20. nu. 7. vsque ad 9. & 18. lib. 11. cap. 16. num. 1
mali detestantur iustos, quia iusti sunt, libro 9. capit. 20. num. 8. 13. & 18. lib. 11. cap. 15. num. 22. & 23. cap. 16. num. 12. & 13
mali, vt luna mutantur, nunc irati, nunc tristes, iam gaudentes, &c. lib. 9. c. 23. nu. 4
mali modo sunt in inferno superiori, futuri post in inferiori, lib. 11. c. 12. nu. 35
mali, noctes laboriosas & vacuas numerant sibi, libro 10. cap. 1. num. 16
mali Deo nolunt subdi, sed sunt vt locustæ sine duce, lib. 10. cap. 4. nu. 1. & 15
malorum linguæ gladij sunt maligni, a quibus iusti optãt liberari, lib. 10. cap. 8. nu. 16. 20
mali imperfectorum dicuntur subuersores, perfectorum autem scorpiones, quos palpando feriunt, libro 10. capit. 9. num. 4
mali voluntatem Dei inquirunt sic, vt placentia illis dicant doctores, vnde tacere eam expedit aliquando, lib. 11. cap. 2. nu. 24
malorum societas & consilia vitanda, maxime ab imperfectis, lib. 11. cap. 5. per totum.
malorum exempla sequenda non sunt, quæ qui sequuntur stulti sunt, lib. 11. c. 5. nu. 1
mali dum sociantur malis, augent peccata, vnde Dei bonitate hi ab alterutrum separantur, libro 11. capit. 5. numero 2
malus vnus sufficit ad perpendos plurimos, libro 11. capit. 5. num. 8
mali facilius corrumpunt iustos, quàm illi ab istis conuertantur, lib. 11. c. 5. num. 12
mali non maculant bonos, si eis non consentiant, & eos corrigant, lib. 11. cap. 5. nu. 14
mali, peccatis habẽt corruptum iudicium rationis, lib. 11. c. 14. nu. 5. 8. 11. & 14
mali, cum ipsi peruersi sint, tales credunt & reliquos, lib. 11. c. 14. num. 12. lib. 16. cap. 6. nu. 15
mali contemnunt iustos, eosque peccatores falso credunt, quia bonis temporalibus abundant, libro 11. capit. 15. num. 6
malorum persecutiones, exercitationes sunt iustorum, sed ornandum est, ne ab illis odiantur, lib. 11. capit. 15. num. 7. vsque ad 19. & 21
mali, apes dicuntur & scorpiones, quia dulces & blandi in facie videntur, cum intrinsecum habeant aculeum, & venenum, lib. 11. c. 15. nu. 25. & c. 16. nu. 10
mali præscindendi tamquam ramusculi inutiles, libro 12. cap. 2. num. 9
mali aues dicuntur immundæ, cadaueribus inhiantes, & rapacitati deditæ, dum vitam & proximi bona conantur diripere, lib. 12. c 2. nu. 2
mali vasa testea dicuntur, quæ a Domino confringuntur: iusti autem vasa sunt in honorem, lib. 12. cap. 2. num. 3
mali paleæ, boni vero grano comparantur, libro 12. cap. 2. num. 6
mali panno veteri & menstruatæ mulieris, recte comparantur, lib. 12. c. 2. nu. 10
mali oleribus comparantur, quia velociter virent & arescunt, lib. 12. c. 4. nu. 2
mali comminuti sunt vt puluis, non recipientes imbrem misericordiæ Dei, lib. 12. c. 4 nu. 16. & 18
mali equi sunt & muli, qui chamo & freno trahẽdi sunt, lib. 12. c. 4. nu. 17
mali pulueri comparantur, quia in tentationibus nec stant nec resistunt, lib. 12. cap. 4. nu. 18. lib. 14. cap. 8. nu. 15. cap. 19. num. 14
mali dicuntur silua propter sterilitatem, montes propter superbiam, lib. 12. c. 4. nu. 19
mali sepulchra sunt diaboli, in quorum mentibus se sepelit, lib. 12. c. 4. nu. 24
malorum mens superficiei aquæ comparatur, quia tentationes eos ducunt, quo volunt, libro 12. c. 4. num. 25
mali rotę comparantur, quia ex posterioribus eleuantur, & in anterioribus cadunt, ventura negligunt, præsentia amant, lib. 12. c. 4. nu. 25
mali contra se diuisi, vniuntur contra iustos, libro 12. capit. 4. num. 26
mali tenebræ sunt mundi, sicut iusti lux illius, libro 13. cap. 8. num. 7
mali sicut pestilentia, alij in alios conantur transfundere morbum suum, libro 14. capit. 8. num. 7. capit. 19. num. 8. & 12
mali gaudent de ruina sanctorum, quam credunt suorum scelerum consolationem, lib. 14. c. 19. nu. 4. 5. & 15
malos de ruina iustorum gaudentes, acriter punit Deus, lib. 14. c. 19. nu. 4. & 5
mali deuorare conantur sanctos, vt vnum corpus fiant, lib. 14. c. 19. nu. 15
mali multi sine tentatione peccant, præueniuntque voluptatem, lib. 14. cap. 19. nu. 17
mali veritatem dicunt in ore, quam in corde non habent, lib. 14. cap. 19. num. 18
mali se non agnoscentes, omnia volunt habere bona, & se malos, lib. 14. c. 20. num. 19
mali ineunt fœdus cum morte & inferno, mala indesinẽter faciendo & audacter, lib. 14. c. 21. nu. 49
mali testimonijs & persecutionibus afficiunt iustos, & illi gaudent, sed fors hæc mutabitur aliquando, libro 17. cap. 2. num. 7. & 8
mali ad peccata impellunt iustos, quandoq; malis exemplis, quandoque per vim, lib. 17. cap. 2. nu. 27
mali gemunt a gemitu carnis, cum de temporalibus lugent, iusti a gemitu cordis propter spiritalia, libro 17. cap. 6. num. 8
mali Deum non audiunt docentem contraria voluptatibus suis, audituri postea condemnantem, libro 18. cap. 3. num. 12. & 13
mali voluntatem suam habent pro lege, & nolunt esse sub alia lege, lib. 18 cap. 4. nu. 3
Verbo Peccator.
mala sustinere propter Deum, magnum quid est, non autem si id faciat homo propter peccata, libro 3. capit. 10. num. 48

Mala, facienda non sunt, vt inde veniant bona, libro 4. cap. 22. num. 8
Verbo Peccatum.
Maledicendi vsus frequens est in terra, libro 10. capit. 8. numero 2
Maledicere filijs pernicioſum malum est, libro 11. capit. 2. num. 21
Maledicta, & murmurationes, graues perſecutiones ſunt inter omnes, quas patiuntur ſancti, libro 18. capit. 7. num. 6. & 7
Mandata Dei cunctis poſthabitis implenda ſunt, lib. 1. c. 8. nu. 1. & 9. lib. 11. c. 4. num. 1. & 2
Mandata Dei ligare in manibus & præ oculis, eſt ea conſiderare & implere, lib. 1. c. 10. nu. 5
Mandata Dei grauia ſunt non amanti, leuia ei qui amat, libro 3. cap. 2. num. 27. & 32. libro 11. capit. 4. num. 9. vſque ad 14
Mandata Dei prius implenda ſunt, deinde conſilia, lib. 3. c. 5. nu. 22. lib 11. c. 1. nu. 3. vſque ad 7
Mandata dans Deus læuia in Euangelio, nos melle ex petra pauit, lib. 3. c. 9. num. 45
Mandata Dei ſagittæ ferientes cor, vt vulneratus charitate ſit homo, lib. 3. c. 26. nu. 5
Mandata Dei impleri non poſſunt, niſi iuuet ipſe, lib. 4. c. 14. num. 18. & 19
Mandata Dei dulcia ſunt ſpiritualibus, amara autem carnalibus, lib. 5. c. 8. num. 10
Mandata Dei funes ſunt, quibus Hieremias a cœno extractus eſt, lib. 5. cap. 13. num. 26. & 27
Mandata Dei firmiter cuſtodienda ſunt, quia ſtatim conſurgunt perſecutiones, lib. 6. c. 13. nu. 12
In Mandatis Dei implendis fictus labor eſt non verus, lib. 7. c. 3. nu. 20. & 21. lib. 11. c. 4. nu. 16
Mandata Dei cuſtodiens, caret languoribus, Ægypti, ideſt malis, lib. 7. c. 8. nu. 1
Mandata Dei ſeruans, benedictiones omnes ſpiritales accipit ab ipſo, lib. 9. c. 23. nu. 3
Mandata Dei implenda primum, deinde inſpirationes, ac diuina conſilia, quæ Dominus noſtro reliquit arbitrio, lib. 11. capit. 1. per totum, libro 18 cap. 10. nu. 13. 14. & 26
Mandata Dei ſola implens, ſeruus dicitur inutilis, qui autem his addit conſilia, ſeruus eſt fidelis, libro 11. cap. 1. num. 1. & 5
Mandata Dei ſic implenda ſunt, vt diuinam gratiam docentem ſequatur homo, lib. 11. c. 1. nu. 6
mandata Dei ſic complenda ſunt, vt etiam Eccleſiam docentem ſequatur homo, lib. 11. c. 1. nu. 6
Mandata Dei ſcienda & feſtinanter implenda, ad quod, timore ſaltim adducendi ſunt homines, libro 11. cap. 2. per totum.
Mandata Dei dicuntur non bona, quia non ſeruantibus ea generant mortem, lib. 11. c. 2. nu. 1
Mandata nuda poſuit Deus in Exodo, poſt in Leuitico pœnas tranſgreſſoribus, vt amore non metu operarentur, lib. 11. c. 2. nu. 2. & 3
Mandatorum Dei inobedientia, iram Dei ac mortem meretur, lib. 11. c. 2. nu. 4
Mandatorum tranſgreſſores, acriter punit Deus, lib. 11. cap. 2. nu. 4. c. 3. nu. 21
Mandata Dei inexplebili deſiderio implẽda ſunt, lib. 11. c. 2. nu. 5. c. 4. nu. 14. & 15
Mandata Dei omnia implere videtur, qui ſupplicij metu, aut mercedis ſpe, aut honeſtate ipſa, & amore impulſus, operatur, lib. 11. c. 2. nu. 6. & 7
Mandata Dei qui implet, etiamſi non omni animi ſyncritate & deſiderio, non deterrendus eſt ſed excitãdus, lib. 11. cap. 2. nu. 8
Mandata Dei memoriæ habenda ſunt, & frequenter cogitanda, ſed operibus obliuiſcenda non ſunt, lib. 11. c. 2. num. 9. 13. 17. 25. & 26
Mandata Dei ſcienda ſunt, vt poſſint impleri, lib. 11. c. 2. num. 2. & 20
mandata ſua poſcebat Deus vt implerentur timore, quia amor eſt perfectorum, libro 11. capit. 2. num. 11. capit. 3. num. 21
Mandata Dei feruenter & feſtinanter implenda ſunt, lib. 11. c. 2. nu 12. 16. 17 & 19. c. 4. nu. 7. & 9. lib. 17. cap. 4. nu. 1. & 2. lib. 18. c. 11. nu. 22. 25. 26. & 28
Mandatorũ Dei contemptoribus, acriter minatur Deus, vt alij ea impleant, lib. 11 c. 2. nu. 14 & 15
Mandata Dei miſericordia ipſius ponuntur ante faciem peccatorum, vt ea impleant, libro 11. capitulo 2. numero 14
Mandata Dei contemnentes, in futuro ſæculo acriter puniuntur, lib. 11. c. 2. nu. 18
Mandata Dei ſcienda ſunt, & alacriter implenda, lib. 11. c. 2. nu. 21. & 23. c. 4. nu. 8. 9. & 15
Mandata Dei abſcondita ſunt malis, quia etſi ea audiunt, non ſapiunt, lib. 11. c. 2. nu. 23
ad Mandata Dei implenda, quæ reuera grauia ſunt, multa nos debent mouere friuolis excuſationibus omiſſis, lib. 11. cap. 3. per totum.
Mandata Dei qui impleuerint, conſequentur benedictiones quæ Leuitici 26. promiſſæ ſunt Iudęis, ſpiritaliter, lib. 11. c. 3. nu. 1. vſque ad 7
Mandatis Dei obedire, & Deo ſeruire, ſicut antea vitijs ſeruiuit homo, vult Paulus in confuſionem propriam, lib. 11. c. 3. nu. 9. c. 4. nu. 9
Mandatis Dei, nec etiam pio animo contradicere debent homines, lib. 11. c. 3. nu. 10. lib. 4. c. 17. nu. 22
Mandata Dei non implens ipſum non amat, nec honorat, nec timet, omniaque eius, pro nihilo ducit, lib. 11. c. 3. num. 11. & 12
Mandata Dei grauia, leuia dicuntur cum Iudaicis relata, lib. 11. c. 3. nu. 13. c. 4. nu. 4
Mandata Dei implens, incipit habere cognitionem ſecretorum Dei, lib. 11. c. 3. nu. 14
Mandatis omnibus obediendum eſt, conſiderata præcipientis qualitate, lib. 11. cap. 3. num. 15. vſque ad 17. & 21. lib. 18. c. 11. nu. 18
Mandatis Dei non implendis, qui allegat eorum grauitatem, & propriam fragilitatem, duplici ignorantia Deũ accuſat, lib. 11. c. 3. nu. 16. & 17
Mandata Dei implere debent homines qui eius filij ſunt, etiam ſi in medio nationis prauæ viuant, libro 11. cap. 3. num. 17
Mandata Dei ſpe præmij implenda ſunt, lib. 11. c. 3 num. 18. 20. & 29. c. 4. nu. 16
Mandata Dei ſeruans, horum luce illuminatus, non dormit, lib. 11. c. 3. nu. 19
Mandata Dei ſeruantibus vel contemnentibus, præmia vel ſupplicia quærenda non ſunt in hac vita, libro 11. cap. 3. nu. 22
Mandatis Dei obediunt cuncta creata in confuſionem hominum, lib. 11. cap. 3. nu. 8. 23. vſque ad 25
Mandatorum Dei obedientiam, docent ea quæ Romam geſſerunt pro patria & humana laude, libro 11. capit. 3 num. 27
Mandatis ſuis obedire iube Deus, quia nobis proſunt nõ illi, lib. 11. cap. 3. nu. 28 c. 4. nu. 2
Mandata Dei dulcia ſunt, etiamſi febricitantibus talia non appareant, libro 11. capit. 3. num. 29. capit. 4. numero 1. & 16
Mandata Dei leuia ſunt amanti, quibus obediendum eſt ſemper, lib. 11. c. 4. per totum.
Mandata Dei difficilia ſunt illi, in quo eſt deſidia; vbi autem vigilantia eſt, facilia redduntur, lib. 11. cap. 4. nu. 1. vſque ad 3
Mandata Dei, gratia ipſius iuuante, leuia fiunt expertis, lib. 11. c. 4 nu. 4. 9. vſque ad 16
Mandata Dei leuia, requiem præſtant animabus, non corporibus, lib 11. c. 4. nu. 4
Mandata Dei, voluntarie & non coacte ſeruanda ſunt, lib. 11. cap. 4. num. 7. vſque ad 9. 14. & 15 libro 18. capit. 11. num. 28

Mandata Dei, timore impleta grauia sunt, lib. 11. capit. 4. num 11. 12. 14. 15
mandata Dei, grauia sunt in cortice, sed suauissima in medulla, lib. 11. c. 4. nu. 16
mandatis Dei in omnibus & libere obediendum docuit Christus, cum postulare docuit, fiat voluntas tua, &c. lib. 13. cap. 8. nu. 2. 3. & 21
mandata Dei cibus hominis sunt, quibus reficiendus est, quamdiu vita durat, lib. 13. c. 8. nu. 23. & 24
mandata Dei etiam difficillima, omnibus posthabitis alacriter implebant sancti, lib. 17. c. 4. nu. 1. & 2
mandata Dei, spe vel timore implentur: ideo sex tribus benedicebant populum & sex maledicebant, lib. 18. c. 9. num. 1. & 2
mandata leuissima implere, omissis grauibus, virtus est pharisæorum, lib. 18. cap. 10. nu. 3. vsque ad 5
mandata debite iuxta finem illorum implenda sunt, vt Deo probentur, lib. 18. c. 10. nu. 10
mandatis Dei obtemperantibus, ipse astat vt a necessitatibus eripiantur, lib. 18. cap. 11. nu. 10
mandata Dei implere debet homo, videns ante faciem suam vitam & mortem virgam nuceam, & lebetem, lib. 18. c. 11. nu. 2
mandata & voluntatem Dei volens implere, nullo modo reuocandus est a proposito, lib. 18. c. 11. nu. 6
mandata Dei in se faciliora sunt quàm ea quæ dæmon mandat, & tamen Deus contemnitur, iste magnipenditur, lib. 18. cap. 11. nu. 12
mansueti sunt, qui ab omni affectu vitioso liberi sunt: ideoque tales dicuntur beati, libro 14. capit. 1. num. 2. 3. 16 & 25
mansueti ineffabilibus digni sunt laudibus, lib. 14. cap. 1. num. 3. 16. & 19
mansuetus in bonis alienis gaudet, in malis dolet, omnibus gratus, Deo & hominibus, lib 14. capit. 1. num. 16. 17. & 20
mansueti ad concordandos fratres sunt aptissimi, lib. 14. cap. 1. num. 17. & 18
mansuetos, dæmon non audet aspicere, regiam enim impressionem agnoscit, & arma quibus fuit victus, lib. 14. cap. 1. num. 21
mansuetudo vera est quando quis ab inferioribus offensus, cedit cum defendere se possit, lib. 14. cap. 1. num. 3. vsque ad 5. & 31
mansuetudo, animam in perpetua tranquillitate constituit, lib. 14. c. 1 nu. 3. & 20
mansuetudinem, quæ nos angelis æquat, & verbis, & exemplis docuit Christus, lib. 14. c. 1. nu. 9. & 21
mansuetudo propria virtus est Christiani, quæ imitatores Dei nos facit, lib. 14. c. 1. nu. 19. & 20
Maria nubes leuis, in qua Christus ingressus est mundũ, lib. 3. cap. 5. nu. 26. lib. 11. c. 6. nu. 20. & 29
Maria deserto comparatur, quia virgo peperit, & virgo permansit, lib. 3. c. 5. nu. 37. c. 7. nu. 17
Maria Gedeonis vellus, quia Spiritus sancti opere concepit, lib. 3. c. 5. nu. 43. c. 7. nu. 16
Mariæ vterus, thalamus fuit, in quo Deus incarnando nuptias celebrauit, lib. 3. capit. 5. num. 52. libro 11. capit. 6. num. 36
Maria locus voluptatis, a quo Christus fluuius egreditur, lib. 3. c. 5. nu. 83. lib. 11. cap. 6. nu. 111
Maria, manna, a quo Christus vermis processit, & ipsa mansit intacta, lib. 3. c. 5. nu. 89
Maria, in ortu veri Isaac benedicta sicut Sara, libro 3. cap. 7. num. 15
Maria, mulier amicta sole, Apocalypsis 12. lib. 3. capit. 7. nu. 17. lib. 11. c. 6. nu. 31. 65. vsque ad 68
Maria semper virgo fuit, lib. 3. cap. 7. num. 19. vsque ad 21. 27. & 36. lib. 11. c. 6. nu. 2. 4. 5. 21. 26. vsque ad 28. 33. 38. 44. 69. & 126
Maria mulier circundans virum vocatur, lib. 3. c. 7. nu. 27. lib. 11. cap. 6. num. 10. & 38
Maria sanctior Rebecca, quæ Christum induit pellibus mortalitatis, lib. 3. cap. 7. num. 47
Mariæ humilitas, innumera bona dedit mundo, lib. 8. c. 6. nu. 9. vsque ad 11. cap. 8. nu 25. & 31
Mariæ humilitas ingens in talibus honoribus oblatis mõstratur, lib 8. cap. 6. nu. 10. & 11
Mariæ virginis silentium, mirum fuit, lib. 10. c. 7. num. 22
Mariæ virginitatem, excellentiam, interceſſionem, aliaque multa, eleganter colligunt sancti, libro 11. capit. 6. per totum.
Mariæ virginitatem dum tuetur Zacharias, Baptistæ pater, occisus est, lib. 11. c. 6. nu. 1. & 126
Mariæ excellentia ostenditur, quia digna fuit mater Dei, lib. 11. cap. 6. nu. 2. 42. 43. 76. & 89
Mariæ virginitas ostenditur aliquibus miraculis veteris legis, lib 11. c. 6 nu 2. 43. 69. & 126
Mariæ tanta fuit sanctitas, vt Ioseph eam videns grauidã nihil mali cogitauerit, lib. 11. c. 6. nu. 3
Maria porta clausa Ezechielis, lib. 11. cap. 6. num. 4. 5. 21. 26. 27. & 35
Maria hortus conclusus est, & fons signatus, a quo fluuius Christus egreditur, lib. 11. cap. 6. num. 5. 10. & 11
Maria Dei templum est, & Spiritus sancti sedes, lib. 11. cap. 6. nu. 5. 23. & 121
Maria Iordani comparatur, Spiritus sancti gratijs redundans, lib. 11. c. 6. nu. 6
Maria in serie quadraginta duarum mansionum vltima, per quam terram promissionis intramus, libro 11. cap. 6. numero 6
Maria in valle Iosaphat sepulta, & ibi non inuenta est, lib. 11. cap. 6. nu. 7
Maria post ascensionem Christi cum Deo conuersabatur & Apostolis, differens de Christi incarnatione, lib. 11. cap 6. nu. 7. & 112
Maria optime dicitur gratia plena, ab Angelo maxime prædicata, quia homo eam laudare non valet, lib. 11. c. 6. nu. 7. 8. 45. 46. 49. & 50
Maria gratia plena est, quia cæteris per partes, illi tota se infudit plenitudo gratiæ, lib. 11. capit. 6. num. 8. 45. 49. 50. & 58
Mariæ assumptionem admirabantur & laudabant Angeli, lib. 11. cap 6. nu. 8. 9. 61. & 62
Mariæ funeri affuerunt laudantes Angeli, lib. 11. cap. 6. num. 8. 9 & 12
Mariæ venter, ager est de quo dicitur: Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni, libro 11. capit. 6. numero 11. & 89
Maria post Christi ascensum, cruciabatur doloribus, cupiens dissolui, lib. 11. cap. 6. nu. 11. & 112
Mariæ assumptio, non quot annis semel, sed semper celebratur a beatis, lib. 11. cap 6. nu. 12. & 59
Maria in passione Christi, plusquam martyr fuit, libro 11. c. 6. num. 12. & 71
Maria Angelis fuit perfectior, lib. 11. cap. 6. num. 13. & 14
Maria in gloria supereminet cunctis creaturis puris, lib. 11. cap. 6. nu. 13. 14. 39. 60
Maria virtutibus plena, tamen solam humilitatem respexit Deus, quæ custos virtutum est, lib. 11. cap. 6. nu. 14. 62. 63. 100. & 101
Mariæ vita omnium est disciplina, & mores instituta Ecclesiarum sunt, lib. 11. c 6. nu. 14. 24. 25. & 48
Mariæ meritis, nulla laus æquatur, lib. 11. cap. 6. num. 15. 39. 56 & 87
Maria, quæ meruit pro liberandis ferre pretium, potest impertiri suffragium libertatis, libro 11. capit. 6. numero 15
Mariæ conceptus, ortus, & infantia describitur, libro 11. c. 6. nu. 16. vsque ad 18. 126. & 127
Maria prima virginitatem vouit, vnde miraculo & iussu Dei desponsata est, lib. 11. cap. 6. num. 18. 19. 30. 47. 49. 62. & 110
Maria in annunciatione de sermone turbata est, non de allocutione Angeli iam assueta, libro 11. capit. 6. nu. 19. & 127

Mariæ lumen clarum, abscondit aliarum fœminarum lucem, lib. 11. c. 6. nu. 22
Maria templum est gloria Domini, fabricatum, lib. 11. cap. 6. numero 23
Maria Ioannem Baptistam, & Euangelistam præclaros fecit, lib. 11. c. 6 num. 26
Mariam integram peperisse, factibile docet Ambrosius exemplo vulturum, lib. 11. c. 6. nu. 28
Maria figurata est in nube, quæ in deserto filios Israel antecedebat, lib. 11. cap. 6. nu. 29
Maria Christum felicius corde quàm corpore gestabat, lib. 11. cap. 6. nu. 30
Maria in conceptione Christi adueniente Spiritu sancto, omni gratia, & virtutibus est impleta, lib. 11. c. 6. nu. 32. 46. vsque ad 53. & 98
Maria omni suauitate repleta in conceptu Christi, nec ipsa explicare valuit, quæ accepit, lib. 11. capit. 6. num. 32. & 39
Mariæ laudes explicatæ in Cantico Magnificat, libro 11. cap. 6. num. 32
Maria virga Aaron, quæ fructum sine semine protulit, & ut radius solis, lib. 11. c. 6. nu. 33. 43. & 69
Maria fenestra cœli, quia per ipsam Deus fudit sæculis lucem, lib. 11. c. 6. nu. 34
Maria scala cœlestis facta est, lib. 11. cap. 6. nu. 34
Maria intercessione sua & exemplo, restaurauit fœminarum omne genus, lib. 11. c. 6. nu. 34. 44. 74. & 75
cum Maria Dominus fuit excellentissimo, & miro modo, lib. 11. cap. 6. num. 35. 45. vsque ad 47
Mariæ consensum in annunciatione, totus orbis expectabat, lib. 11. c. 6. nu. 36. 51. vsque ad 53
Maria terræ promissionis comparatur, quæ Christum racemum tulit, lib. 11. cap. 6. nu 37
Mariæ annunciatio, ingens bonum mundo fuit, lib. 11. cap. 6. nu. 38. & 39
Mariæ in assumptione gaudium ingens, libro 11. cap. 6. numero 39
Mariæ intercessionem continue debemus efflagitare, lib. 11. c. 6. nu. 39. 63. 67. 71. 74. 75. 87. & 89
Mariæ flos & odor, aduenire fecit Verbum in Nazareth, lib. 11. c. 6. nu. 40. & 100
Maria lignum vitæ, portans fructum salutis, libro 11. cap. 6. num. 40
Maria via est, per quã Deus descendit ad nos, & nos ascẽdere debemus ad ipsum, lib. 11. c. 6. nu. 40
in Maria pulchra permixtio fuit virginitatis & humilitatis, quæ & in nobis esse debet, libro 11. capit. 6. num. 41. & 42
Maria reparauit damna primæ mulieris, lib. 11. cap. 6 nu. 42. 43. 64. & 89
Maria est, de qua scriptum est, Mulierem fortem, &c. lib. 11. cap. 6. nu. 43
Maria quàm optime gaudet hoc nomine, libro 11. capit. 6. num. 44
Maria stella ex Iacob orta, cuius radius totum orbem illuminat, lib. 11. c. 6. nu. 44
Maria stella maris, ad quam respicere & confugere debemus, ne mundi procellis obruamur, libro 11. cap. 6. numero 44
Marię annunciationem, & Christi incarnationem, vt enarraret Bernardus, globum igneum, non carbonem poscebat, lib. 11. c. 6. nu. 45
in Mariæ annunciatione, Angelum præuenit Verbum Dei, citius illo currens, lib. 11. c. 6. nu. 45. & 46
Maria audiens & videns & oblita populum suum, concupita est a rege Deo, lib. 11. cap 6. nu. 46
Maria benedicta inter immo super omnes mulieres, lib. 11. cap. 6. num. 47
Marię laudes in filium redundant, & huius laudes in eam lib. 11. cap. 6 num. 49
Mariæ in annunciatione, superuenit Spiritus sanctus, qui iam ante venerat per multam gratiam, lib. 11. cap. 6. num. 49
Mariam virtus Altissimi obumbrauit, vt tantum bonum ferret, quod sola cognouit, lib. 11. c. 6 nu. 50
Mariæ humilitas in tanto honore, fuit maxima inter omnes lib. 11. c. 6. num. 52. 53. 63. 75. & 82
Mariæ virgo, & mater Dei, per hoc, quod mater est, genuit homini Deum, quia virgo exaudita est pro reuerentia sua, lib. 11. c. 6. nu. 54
per Mariæ manus transiuit quidquid nos Deus habere voluit, libro 11. capit. 6. numero 54. 58. 63. 65. 66. 74. 77. 87. 111
Maria Christum gestans in vtero, redolebat miro pietatis affectu, lib. 11. c. 6. nu. 55. 64. & 65
Maria a lege purificationis omnino immunis, eam implenit, lib. 11. c. 6. nu. 56. 57
Maria obtulit in templo filium, oblationem nouam, Deo acceptam: qui offerendus post in cruce erat, lib. 11. capit. 6. num. 57
Maria thesaurus latens in Nazareth, sed vbicunque ille fuerit, ibi erit & Dei cor, lib. 11. cap. 6. nu. 58
in Mariæ assumptione, summopere superni cives lætati sunt, lib. 11. cap. 6. num. 59. & 60
in Mariæ assumptione, multa sunt, propter quæ de absentia lætari debet homo, lib. 11. c. 6. nu. 59. & 60
Maria in cœlo, summa cura negotia nostra agit cum Filio lib. 11. c. 6. nu. 59. & 60
Maria in assumptione, quam gratanter a Filio suscepta est lib. 11. c. 6. nu. 60
Mariæ gloriam in assumptione, nec sciere possumus nec dicere, lib. 11. c. 6. nu. 61. & 62
Maria sola digna tali filio, & filius solus dignus fuit tali matre, lib. 11. c. 6. nu. 62
Mariæ misericordia, omnibus communicatur, lib. 11. c. 6. num. 63. vsque ad 65. 74. & 75
Maria in reconciliatione mundi, Christo coniuncta, vt mediatrix ad Mediatorem, lib. 11. c. 6. num. 64. vsq; ad 67. 74. & 75
Maria coronauit Christum, & ab eo meruit coronari, lib. 11. cap. 6. nu. 68
Maria pulchre stellis coronata dicitur, libro 11. capit. 6. numero 68
Maria coronata duodecim stellis, quia duodecim priuilegijs ornata fuit, lib. 11. c. 6. nu. 68. vsque ad 71
in Maria glorioſior ex virginitate fœcunditas, & ex fœcunditate virginitas, lib. 11. c. 6. nu. 70
Maria grauida, aliarum fœminarum molestias non sentiebat, lib. 11. c. 6. nu. 70
in Maria magnanimitas coniuncta cum humilitate fuit, lib. 11. cap. 7. nu. 70. & 71
Maria genuit Christum, non in splendoribus sanctorum, sed in vmbra, lib. 11. cap. 6. nu. 72
Maria aquæductus, qui fontem Christum de corde Patris excipiens, ad nos traxit, libro 11. capit. 6. num. 72. 73. & 75
Maria aquæductus, qui fontem attigit vehementia desiderij, feruore deuotionis & orationis, libro 11 cap. 6. num. 73. & 75
Maria inuenit gratiam apud Deum, illam vtique, quam nobis quærebat, lib. 11. c. 6. num. 73. & 74
Mariam tanquam vellus infudit ros, post arcam rigaturus mundi, lib. 11. c. 6. nu. 74
Mariæ virtutes lilia erant, in quibus sponsus Christus pascebatur, lib. 11. cap. 6. nu. 77
Maria Angelos & homines incomparabiliter excedit, libro 11. c. 6. nu. 76. 77
Mariæ commendandum est, quod Deo offerre parat homo, lib. 11. c. 6 nu. 77
Mariam Christiferam vocat Ignatius in epistolis ad ipsam, lib. 11. c. 6. nu. 78
Maria gratia plena, virginitatis & humilitatis priuilegio, lib. 11. c. 6. num. 79
Mariam, si Virginem imitari non possumus, imitemur humilem, lib. 11. cap. 6. num. 79
Maria gratia plena, Deo, Angelis, & hominibus; grata

hominibus per fœcunditatem, Angelis per virginitatem, Deo per humilitatem, lib. 11. c. 6. nu. 80
Mariam salutans Angelus, dies diei eructat verbum, sicut nox nocti, quando Euam serpens seduxit, lib. 11. cap. 6. nu. 81
Maria bis pulchra dicitur, cum innocentiæ iungit humilitatem, lib. 11. c. 6. nu. 81
Maria super omnes alios erudita a Christo Filio fuit, lib. 11. cap. 6. num. 83
Maria thronus, a quo procedebant fulgura voces & tonitrua, quia sacra mysteria alijs edebat, libro 11. cap. 6. num. 83
Maria quasi mundus specialissimus condita fuit a Deo, vt in ea habitaret, lib. 11. c. 6. nu. 83
Maria est scala, rubus, arca, sydus, virga, vellus, thalamus, porta, hortus, aurora, lib. 11. c. 6. nu. 83. & 84
Mariam tota Trinitas ditauit: Pater dedit potentiam, Filius sapientiam, Spiritus sanctus virtutum omnium gratiam, lib. 11. c. 6. nu. 84
Maria rosa fuit candida & rubicunda, libro 11. capit. 6. numero 84
Maria in antiphona Salue regina, mire commendatur, & inuocatur, lib. 11. c. 6. nu. 85. vsque ad 89
Maria diligit diligentes se, & prope est his, qui in veritate eam inuocant, illi conformes facti, libro 11. cap. 6. numero 85
Maria regina mundi, & regina cœli optime dicitur, libro 11. cap. 6. nu. 85
Maria regina misericordiæ multis de causis dicitur, libro 11. cap. 6. num. 85
Maria, vita, dulcedo, & spes nostra ordine optimo dicitur, lib. 11. c. 6. nu. 86
Mariæ laudes durabunt, quamdiu mundus durauit, libro 11. cap. 6. nu. 88. & 89
Maria firmamentum est diuidens aquas ab aquis, scilicet affectus temporalium ab affectibus æternorum, lib. 11. cap. 6. num. 88
Maria varia habet nomina explicantia eius dignitatem, & gratiam, lib. 11. cap. 6. num. 88
Mariæ vultum deprecari debent diuites plebis, & multò magis pauperes, lib. 11. cap. 6. nu. 89
Maria est de qua dicitur: Nasus tuus sicut turris, libani, &c. lib. 11. c. 6. nu. 89
Maria lectulus est Salomonis, quem sexaginta fortes ambiunt, quia virtutes habuit omnium sanctorum, libro 11. cap. 6. num. 89
Maria erat inter mulieres quæ sequebantur Christum, ministrantes ei, lib. 11. cap. 6. num. 90
Maria incredibiles pertulit dolores in passione Christi, lib. 11. c. 6. num. 90. vsque ad 96
Maria interfuit his quæ pertulit Christus in nocte passionis, lib. 11. c. 6. num. 90. & 91
Maria comitata est Christum baiulantem crucem, lib. 11. cap. 6. num. 91
Mariam multa angebant, dum videret Christum in cruce, lib. 11. c. 6. num. 91. vsque ad 93
Mariam post mortem Christi, acerrime doluit, dum penderet in cruce, lib. 11. c. 6. nu. 93. & 94
Maria Christum depositum a cruce, susceptt in brachijs, dolore ingenti cruciata, libro 11. capit. 6. numero 94. vsque ad 96
Maria multum doluit, dum Christus traderetur sepulturæ, lib. 11. c. 6. nu. 96
Maria in annunciatione, vi amoris & torrente voluptatis tota operta, clamauit; Osculetur me, &c. lib. 11. cap. 6. num. 97
Maria duplici vbere sponsi, vberrime lactata, est lib. 11. cap. 6. num. 98
Maria meliora dixit esse vbera sponsi vino, non experta carnalem voluptatem aliarum sed spiritalem, lib. 11. cap. 6. num. 98
Maria in visitatione tracta est post sponsum in odore vnguentorum eius, lib. 11. c. 6. nu. 99
Maria introducta est in cellaria mysteriorum Dei quæ in sacra Scriptura continentur, dulcedine sua inebriantia eam, lib. 11. cap. 6 num. 99
Maria lætificans & præsentes, & futuros, audit; Exultauimus & lætabimur, lib. 11. c. 6. nu. 99
Mariæ dicitur; Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis, collum tuum sicut monilia, lib. 11. c. 6. nu. 100
Mariæ humilitas nardus fuit, cuius odor Deum e cœlo traxit, lib. 11. cap. 6. nu. 100. & 101
Mariæ fuit Christus fasciculus myrrhæ in passione, & botrus cypri in resurrectione, lib 11. c. 6. nu. 101
Maria bis pulchram, & decore virgineo, & vnigenito filio, lib. 11. c. 6. nu. 101
Maria oculos habuit columbarum, propter septem dona Spiritus sancti illi perfectissime data, libro 11. cap. 6 num. 101
Maria mater, & Christus filius illi subditus, pulchritudinem illius commendat, libro 11. capit. 6. numero 101. & 102
Maria amore languebat, dum viuens optaret in cœlo filio frui, lib. 11. c. 6. num. 102. 115. & 116
Maria in hac vita absens a filio, consolabatur multitudine & virtute credentium, lib. 11. c. 6. nu. 102
Maria amica fuit sponsi per humilitatem, columba per charitatem, formosa per castitatem, libro 11. capit. 6. num. 103
Mariam vocat sponsus, vt surgat per fidem, properet per spem, & veniat per charitatem, lib. 11. c. 6. nu. 103
Maria & Ioseph lilia in quibus pascebatur Christus, lib. 11. cap. 6. nu. 103
Maria concipiens Christum dicit; Dilectus meus mihi, & ego illi, lib. 11. c. 6. nu. 103
Maria Christi resurrectionem nimis optans clamabat: Reuertere, similis esto, dilecte capreæ, &c. lib. 11. cap. 6. num. 103
Maria habens Christum, habere eum amplius desiderabat, lib 11. c. 6. nu. 103
Maria per humilitatem fumum se dicit, sed sponsus eam vocat fumum myrrhæ, & thuris, libro 11. capit. 6. num. 104. & 105
Mariæ vterus lectulus est Salomonis, in quo Deus incarnatus est, quem sexaginta fortes ambiunt, vt hæc virgo oriretur in mundo, lib. 11. c. 6. nu. 105
in Maria laudat sponsus oculos, capillos, dentes, labia, genas, collum, & vbera, ideest simplicitatem, munditiã, innocentiam, doctrinam, verecundiam, humilitatem, & integritatem mentis & carnis, lib. 11. cap. 6. nu. 105. vsque ad 109
Maria, columbæ assimilatur propter septem eius proprietates, lib. 11. c. 6. nu. 106
Mariæ humilitatem ceteræ virtutes consequuntur, ideo turri Dauid comparatur, a qua mille clypei pendent, lib. 11. cap. 6. nu. 109
Mariæ duo vbera, virginitas & fœcunditas, libro 11. cap. 6. num. 109
Maria contriuit caput dæmonis, lib. 4. cap. 4. num. 16. lib. 11. cap. 6. nu. 43
Maria bis vocatur, vt regina sit in cœlo sanctorum, & in terra regina sit reginorum, lib. 11. c. 6. nu. 109
Maria vulnerauit sponsum in vno oculorum suorum, precibus suis, & in vno crine, humilitate scilicet sua, lib. 11. cap. 6. nu. 109. & 110
Maria dulcis in ore, dulcis fuit & in corde, ideo ei dicitur: Fauus distillans labia tua, mel & lac, &c. lib. 11. cap. 6. nu. 110
Mariæ dicitur; Odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris, propter bona opera, & pãnos, quibus inuoluit filium, lib. 11. c. 6. num. 110
Maria paradiso terrestri optime comparatur, lib. 11. c. 6. num. 111. & 112
Maria inuitat sponsum vt comedat fructum pomorum suorum, ideest perficiat in ea omne bonum, lib. 11. cap. 6. num. 111. & 112

Maria hortus, fons hortorum, fons signatus, & puteus aquarum viuentium, lib. 11. c. 6. nu. 111. & 112
Maria sponso disponente, mansit in terra eo ascendente, in bonum Ecclesiæ, libro 11. capit. 6. num. 112. 114. vsque ad 116
Maria ciuitas, quam condidit Deus, & in qua ipse natus est, lib. 11. cap. 6. nu. 112
Maria multa habebat interna, quæ hominum latent agnitionem, lib. 11. cap. 6 num. 113
Maria dormit, dum Deo vacat, simulq; vigilat, lib. 11. c. 6. num. 113. & 114
Maria solitudinem maxime diligebat, vt soli & scirent Angeli, & famularentur ei, lib. 11. c. 6 nu. 114
Mariam leuauit in cœlum, non igneus currus vnus, sed totus Angelorum exercitus cum rege Christo, lib. 11. cap. 6. num. 114
Maria, ascendente Christo in cœlum, prædicat ipsum, lib. 11. c. 6. num. 114. vsque ad 116
Maria exemplum præbens omnis mortificationis, digitos habebat plenos probatissima myrrha, libro 11. cap. 6. num. 115
Maria prius stillabat myrrham, post ostium aperit: prius enim vita fuit laudabilis, post doctrina, libro 11. cap. 6. num. 115
Mariæ anima liquefacta est loquendo dilecto, flendo absentiam & passionem, lib. 11. c. 6. nu. 115
Maria, vt prouocet alios, ad id viuet, vt nunciet dilecto, quia amore languet, lib. 11. c. 6. nu. 116
Mariæ excellentia, quòd suauis est tamquam Hierusalē, & terribilis vt castrorum acies ordinata, libro 11. cap. 6. num. 117
Maria propriam infirmitatem agnoscebat, propter quod sponsus dicebat: Auerte oculos tuos a me, libro 11. cap. 6. num. 117
Mariam bis laudat sponsus in canticis ijsdem verbis, quia eadem fuit tacens, & prædicans, libro 11. capit. 6. numero 118
Maria, nec primam nec sequentem habuit aut habitura est, lib. 11. cap. 6. nu. 118. & 119
Mariam laudauerunt reginæ & concubinæ, omnes animæ in hoc sæculo & in futuro, lib. 11. c. 6. nu. 119
Maria nascens auroræ comparatur, concipiens Christum lunæ, in assumptione soli, libro 11. cap. 6. num. 119. & 120
In Maria nec opus carnale, nec cogitatio talis vsquā fuit, lib. 11. cap. 6. num. 120
Mariæ humilitas turris eburnea dicitur, Deo fortis, & diabolo terribilis, lib. 11. cap. 6. nu. 120
Maria thalamus est sanctitatis, & triclinium diuini consilij, lib. 11. c. 6. nu. 121
Maria porta quæ aperienda erat, vt nobis manna plueret Deus de cœlo, lib. 11. cap. 6. nu. 121
Mariæ congratulari debent Christiani in resurrectione Christi, lib. 11. cap. 6. nu. 122
Mariæ ante omnes, Christus resurgens apparuit, lib. 11. cap. 6. nu. 122. 123
Mariæ dictum est, maxime in Christi conceptione: Cōfidit in ea cor viri sui, lib. 11. cap. 6. nu. 124
Maria totius orbis thesaurus, mira nobis dedit bona, lib. 11. cap. 6. num. 125
Maria digna, quæ eligeretur in Dei, matrem, quia clausa erat, & ad ingressum viri turbata, libro 11. capit. 11. numero 18
Maria per virginitatis votum, virgines maxime honorauit, lib. 18. cap. 6. num. 21
martyrium tanquam salutarem calicem optant iusti, quo Deo sint grati & in bono perficiantur, libro 18. capit. 15. num. 16
martyres sancti, grano sinapis comparantur, libro 3. cap. 9. nu. 50
martyres persecuti a tyrannis acriter, non deficiebant, sed aliquando Christiani deficiebant, lib. 4. capit. 31. num. 19. vsque ad 21. lib. 6. cap. 13. nu. 11
martyrum fortitudo ingens in patiendo, lib 6. capit. 13. num. 3. 8. 11. & 13
martyres Dei, feliciter sunt infelices, lib. 7. cap. 3. num. 11
martyres timore Dei compediti, pertulerunt magna pro Christo, lib. 9. cap. 13. num. 13
martyrium præconia virtutes ac merita, & de ipsorum imitatione, lib. 11. cap. 7. per totum.
martyres omnia dederunt prudentissime, vt animam seruarent, lib. 11. cap. 7. num 1. & 2
martyrum corpora, non animæ, data sunt in diaboli potestatem, lib. 11. c. 7. nu. 2
martyrum mortes, holocausta sunt oblata Deo, quæ nos etiam sine ferro offerre possumus illi, libro 11. cap. 7. num. 3 & 4
martyres in vinculis gloriabantur, sed modo quia vincula non ligant manus, ligent mentes, libro 11. capit. 7. num. 6
martyres thesaurum habentes in vasis fictilibus, vasculis fractis per mortem, gloriæ eorum fulgor emicuit, lib. 11. cap. 7. num. 7
martyres non superbiant, id facientes pro Christo, quod multi Romanorum facere pro patria, &c. libro 11. capit. 7. num. 8
martyrum memorias celebrant Christiani tribus de causis, lib. 11. c. 7. nu. 9
martyres sæuiente mundo, steterunt in bonum, in quo non stetit Adam bona videns præsentia, libro 11. cap. 7. num. 10
martyrum sanguinem recordatur Deus, dum in iudicio eorum gloria & persequentium pœna patebit, lib. 11. capit. 7. num. 11
martyres poscebant erui a timore inimici occidentis corpus, & subdi timori Domini, libro 11. capit. 7. num. 12. & 13
martyres sanguine Christi redempti, deijciebantur, sed non peribant, lib. 11. cap. 7. num. 14
martyres Deo iuuante, triumphabant de tyrannis, quasi alius torqueretur & alius loqueretur, libro 11. capit. 7. num. 14
martyres, vt lignum præcisi sunt, dum visi sunt oculis insipientium mori, & rami rursum pullulāt, quia sunt in pace, li b. 12. c 3. nu. 32
martyres sancti, ebrij currebant ad passionem, vnde suos non agnoscebant, lib. 7. cap. 1. nu. 18
matres diligenter educare debent filias lib. 6. cap. 6. num. 11. 12. 22. vsque ad 28
matres, quæ filias componunt & capillos irrufantur, acriter puniuntur, lib. 6. cap. 6. nu. 22. & 23
Verba Parentes, Filij.
matrimonia sic fiant, vt non decipiamus contrahentes, lib. 1. cap. 14. nu. 32
ad matrimonium contrahendum virtus quæratur vxoris; cuius onera etsi grauia ferenda sunt, & pax inter coniuges seruanda, libro 11. capitulo octauo, per totum.
in matrimonio pax coniugum omnia reddit suauia, tristia autem si hæc desit, libro 11. capit 8. num. 3. 4. 7. 12. 13. & 19
in matrimonio viri, imbecillitati sexus multa debent cōcedere, lib. 11. cap. 8. num. 3. 12. & 13
ad matrimonium virtutem quærebant antiqui in fœmina, non alia quæ modo quæruntur, lib. 11. cap. 8. nu. 5. 17. 20. 23. & 26
matrimonia, quæ cantilenis, & pompa, &c. celebrantur, taxantur a sanctis, lib. 11. c 8. nu. 5. vsque ad 7
in matrimonio, vbi non est pax, tota familia, simul turbatur, lib. 11. c. 8. nu. 7
ad matrimonium si virtus in vxore non quæratur, & sit, cetera nihil prosunt, lib. 11. cap. 8. nu. 1. & 8
matrimonia contemnere, quando expediens est, lib. 11. c. 8. nu. 14. 16. vsque ad 18. & 20. cap. 11. nu. 5
in matrimonio fœmina maritum quærat, non hereditatē, lib. 11. cap. 8. nu. 15

Matrimonium virginitate æquare, hæresis fuit Iouiniani; quam mire refellit Hieronymus, lib. 11. cap. 8. num. 16. vsque ad 19. & 20
ad Matrimonium contrahendum, vxoris mores non probantur, ne antea displiceat, quam ducatur, lib 11. cap. 8. num. 18
in Matrimonio multæ sunt molestiæ, & impedimenta ad bene operandum, lib. 11. capit. 8. num. 16. vsque ad 20. 22. & 29
Matrimonia repudiabant aliquando philosophi incerti de sorte, lib. 11. cap. 8. nu. 19
Matrimonio iuncti, mutuo se diligant, etiam absentes & mutuam fidem seruent, lib. 11. cap. 8. num. 24. & 25
Matrimonia, bona habent quibus honestantur, libro 10. cap. 8. num. 28
Matrimonio iungantur, qui se non continent, alijs casta vita consulenda est, lib. 15. c. 7. nu. 9
Memoria, & obliuio in iustis, & peccatoribus inuenitur, sed contrarie, lib. 2. cap. 12. num. 22
Mercatores dicuntur boni & mali, alij cœli, alij terræ, lib. 1. cap. 17. nu 6. & 7. lib. 8. c. 15. nu. 29. & 35
Mercatores sæculi, pro perituris diuitijs laborantes, docent nos quæ agenda sunt pro margarita pretiosa, lib. 18. cap. 15. num. 29
Mercatores decipientes proximos mentientes & iurantes, taxantur lib. 4. cap. 39. nu. 20. & 21
Mercatores propter lucrum, innumeris se periculis exponunt, lib. 4. cap. 39. nu. 34
Mercatores sunt iusti, per opera mandatorum, possessionem cœlestium negotiantes, debentque sollicite naufragia vitare, lib. 14. c. 16. nu. 1. & 2
Meretrix dicitur anima, quæ inuerecunde peccat, lib. 1. cap. 5. nu. 4. 7. 12. & 16
Milites diaboli, arma habent sicut & milites Christi, sed contraria, lib. 2. c. 5. nu. 6. & 7. c. 7. nu. 13
Milites cum sint Christiani, nec ocio torpeant, nec delitijs vacent, lib. 2. cap. 5 nu. 9. 10. & 16 cap. 6 num. 33. & 34. c. 7. nu. 1. 4. 5. 11. 12. 18. 24. 28. & 29. 42. cap. 8. nu. 40. & 41. lib. 9. cap. 15. nu. 12
Milites Christi armis spiritualibus pugnent, lib. 2. cap. 7. nu. 2. 3. 10. 11. 13. 20. vsque ad 22. 27. & 39
Milites Christi formidolosi, non sint, lib. 2. cap. 7. num. 9. vsque ad 12. 40. & 41. cap. 8. num. 40. & 41
Milites Christi manu & lingua operentur, libro 2. cap. 7. numero 12
Milites Christi misericordiæ oleo vngantur, vt pugnent, lib. 2. cap. 7. num. 16 lib. 8 c. 3. num. 13
Milites Christi armis lucis induantur, ne timeant ea, lib. 2. cap. 7. num. 19
Milites Christiani, prudenter fugiunt inimicum, libro 2. cap. 7. num. 25
Milites Christiani quomodo fugere non debent, sed pugnare, lib. 2. c. 7. num. 26. & 27. c. 8 nu. 40. & 41
Milites sumus dum viuimus habitantes in castris, libro 2. capit. 7. num 31. 38. vsque ad 41. libro 8. capit. 3. numero 12. & 13
Milites Christi nec proditores, nec pauidi, nec defides sint, in custodiendo castro quod acceperũt a Deo, lib. 2. cap 7. nu. 40. & 41. c. 8. nu. 40. & 41
Milites Christi iam emeriti arma sumant, nec curam relinquant Angelis custodibus, lib. 2. c. 9. nu. 9
Militiæ Christianæ excellentia, lib. 2. cap. 7. num. 14. lib. 8. cap. 3. num. 13
ad Miserendum ostenditur Deus pronior, quàm ad puniendum, lib. 2. cap. 11. nu. 1. 4. vsque ad 7. 10. 19. vsque ad 21. 25. 26. & 32. cap. 14. num. 2. lib. 4. cap. 7. num. 3. vsque ad 5. 7. & 8. capit. 9. num. 6. 7. & 14. capit. 11. numero 9
ad miserendum Deus semper est pronus, lib. 9. capit. 23. num. 9. vsque ad 11
misericors Deus plus dat quam promittit, minus autem flagellat, quam minatur, lib. 4. c. 9. nu. 1
misericors Deus amandus est, potens timendus, libro 4. cap. 11. num. 22. 30. vsque ad 36
misericordiam celat Deus, & ostendit iram in bonum hominum, lib. 2. cap. 11. nu. 10. 29. & 30
misericordiam, & iudicium simul consideret homo in Deo, lib. 2. cap. 11. nu. 11. 12. 18. 31. vsque ad 34. lib. 4. c. 8. nu. 2. 3. & 5. c. 9. num. 8. & 14 cap. 11. num. 2. vsque ad 5. 8. 13. vsque ad 22. 24. 32. 34. vsque ad 36
misericordia Dei ineffabilis, & ingens, lib. 4. c. 7. num. 5. 7. 8. 14. & 24. cap. 9. nu. 11, cap. 10. num. 11. lib. 9. c. 23. num. 9. vsque ad 11
misericordia Dei affectus omnes naturales lõgissime excedit, lib. 4. cap. 7. nu. 8 cap. 9. nu. 11. c. 10. nu. 11
misericordiam suam Deus effundere nititur, sicut parturiens, fœtum, lib. 4. capit 7. num. 9. lib. 9. cap. 23. nu. 9. vsque ad 11
misericordia Dei ingens, dum expansas manus dicitur habere, vt bene faciat, lib. 4. cap. 7. num. 12
misericordia Dei ostenditur, dum instante flagello, ad pœnitentiam prouocat, lib. 4. cap. 7. num. 13
misericordia Dei grandis, dum vult omnes homines saluare, lib. 4. cap. 7. nu. 17
misericordia Dei & præuenit homines & subsequitur, lib. 4. cap. 7. num 21
misericordiæ suæ oblitum Deum, falso credunt homines lib. 4. cap. 7. nu. 23. & 24
misericordiam Dei, non potentiam postulat vanitas, & miseria nostra, lib. 4. cap. 7. nu. 25. & 26
misericordia, Dei ostenditur, dum se vocat sponsum & agnum, lib. 4. c. 7. nu. 27
misericordiam septem cognoscat in se qui uis homo, lib. 4. cap. 7. nu. 22. vsque ad 33
misericordiæ Dei panes sunt cor hominis confirmantes, lib. 4. capit. 7. num. 30. vsque ad 33. cap. 10. nu. 11. cap. 11. num. 2
misericordia alia est parua, alia mediocris, & alia magna, lib. 4, cap. 7. nu. 34. & 35
misericordia prima est non statim punire peccantem, secunda pœnitentiam infundere, tertia continentiam, ne peccet, lib. 4. cap. 7. nu. 34. & 35
misericordiam Dei prætendunt mali stulte, & impie, vt vacent malis, lib. 4. cap. 8. num. 2. 3. 5. vsque ad 10. & 20. c. 11. num. 3. vsque ad 5. nu. 28. & 29
misericordiæ Dei vilescunt illis qui abutuntur eis, vt peccent, lib. 4. cap. 8. nu. 20
misericordiam suam ostẽdit Deus, dum per seipsum nos consolatur, lib. 4. cap. 9. nu. 4. cap. 11. nu 15
misericordia sua aufert Deus occasiones peccandi, lib. 4. cap. 10. nu. 1. .6. 8. & 9. cap 12. num. 10
misericordia Dei grandis quod offensus rogat nos, lib. 4. cap. 10. nu. 4. 5. 10. & 12
misericordia est Dei grandis, vt læsus mercedem promittat homini, vt resipiscat, lib. 4. c. 10. nu. 7
misericordia Dei abutuntur mali, lib. 4. c. 11. nu. 3. vsq; ad 5. 21 24. 28. 29. & 31
misericordiæ tempus modo est, futurum autem reseruatur iudicio, lib. 4. cap. 11. num. 18. vsque ad 20. 24. vsque ad 28. 30. & 31
misericordia, & iustitia comitantur omnia opera Dei præsentia, & futura, lib. 4. c. 11. nu. 19. vsque ad 22. 25. vsque ad 32. cap. 12. nu. 2. & 26
misericordiæ tempus si modo non esset, non essent qui in iudicio coronarentur, libro 4. capit. 11. nume. 26. vsque ad 18
misericordia, & iustitia duo pedes Dei sunt, quorum vnum sine altero oscolari non expedit, lib. 4. capit. 11. nu. 34. vsque ad 36
misereri tam cupidus est Deus, vt propter defunctos viuis ignoscat sceleratis, lib. 5. c. 8. nu. 5. & 7
misericordia homines reddit similes Deo, vnde misericordia Christiana commendatur, lib. 5. c. 10. num. 61. lib. 8. cap. 8. num. 13
misericordia Dei, omnem in infinitum superat criminũ magnitudinem, lib. 14. cap. 23. nu. 6

misericordia Dei in hoc maxime apparet, quod Deus ad ædificandum velox est, ad destruendum tardus, lib. 14. c 23. num. 7
Monachorum princeps, Ioannes fuit, vitam hanc honorans lib. 9. c. 6. num. 8
Verbo Religiosus.
mors amici moderate sentienda est, ac flenda lib 1. capit. 11. num. 7
post mortem tarde euigilabunt mali lib. 1. capit. 17. numero 22
in morte, & in iudicio sors iustorum & iniquorum mutanda est lib 2. c. 16. num. 22. & 23
morti immaturæ nullus potest conquæri, cum post peccatum, omnis vitæ nostræ dies, illi sit obnoxius lib. 18. c. 17. num. 13
mors, Christi morte victa, vires amisit lib. 3. capit. 10. numero 18
in morte exemplo Christi in manu Patris se commendat homo, quando diuinam impleuit voluntatem dum vixit lib. 3. c. 10. nu. 85. & 86
mors vbique homines expectat, & ideo sapiens vbique eam debet expectare lib. 3. c. 19. num. 13
mortem filiorum pacienter ferant parentes lib. 4 c. 1. nu. 1. 7. 8. 10. 11. 30. vsque ad 33 36. 37. & 50. lib. 6. c. 7. nu. 1. 3. vsque ad 7
mortis dies maledicenda non est, quia melior est die natiuitatis, lib. 4 c. 1. num. 2. 4. & 79
mortis diem celebrant Christiani in exequijs defunctorum lib. 4. c. 1. num. 3. 4. & 9
mors iustorum in noua lege non lachrymis sed gaudijs celebranda est lib. 4 c. 3. num. 4 5. 9. 10. 15. 16. 22. 34 38. 39. 49. 70. 74. & 79 lib. 11. c 9. num. 10
mortem suorum moderate ferebant gentiles in confusionem nostram lib. 4. c. 1. num. 7. 22. 25 26. 37. 75. & 76. lib. 6 c. 7. num. 3. lib. 11. c. 9 num. 5
mors peccatorum flenda est lib 4. c. 1. num. 9. 18. 22. 45. 46 50. 60. 70. & 82. lib. 11. c. 9. nu. 2. & 28
in morte propinquorum id faciat Deus quod tempus efficiet lib. 4. c. 1. num. 10. & 76
in morte filij, Deo gratias agere, hominem facit similem Abrahæ lib. 4. c. 1. num. 12
in morte eorum quos diligimus, quæ nos debent consolari lib. 4. c. 1. num. 12 vsque ad 15. 19. 20. 22. vsque ad 28. 30. vsque ad 33. 35. vsque ad 37. 48. vsque ad 50. 69. vsque ad 78. 80. lib. 6. c 7 num. 3 vsque ad 8. lib. 9. cap. 15. num. 14. lib 11. c 9 num. 4. 5. & 6
mortuo Christo, mors timenda non est lib. 4. c. 1. num. 15. 25. vsque ad 27. 49. & 57. lib. 11 c. 9. nu. 3. 4. & 27
mors somnus est, vnde moderate mortui lugendi sunt lib. 4. capit. 1. num. 19. 35. 36. 58. 59. & 75. lib. 11. capit. 9. numero 4
mortem suorum tam acriter flent homines, quia eos plusquam Deum diligunt lib. 4. capit. 1. num. 19. 20. 32. & 33
mortes filiorum & coniugum tam frequentes sunt, quia eos immoderate diligimus, lib. 4. capit. 1. numero 19. & 20
in mortibus virorum & vxorum, friuolis rationibus ducuntur homines ad flendum nimis lib. 4. c. 1. nu. 19. 20. 36. & 37. lib. 6. c. 7. nu. 3 lib. 11. c. 9. nu. 5. 6
mors iustorum flenda, quia tales homines sæculo desunt lib. 4. c. 1. nu. 26. 61. vsque ad 65. & 68.
in morte immatura filiarum, quæ debent consolari parentes lib. 4. c. 1. nu. 30. 32. 33. 50. 66. & 67. lib. 6. c. 7. num. 1. lib. 18. c. 9. num. 5. & 6
a mortis pœna, quam læti exibant sancti, lib. 4. c. 1. nu. 38. 39. 57. vsque ad 60. & 64. lib. 11. c. 9. nu. 9. & 10
in morte sollicitudo ingens dæmonum, vt homines perturbent lib. 4. c. 1. num. 42. 59. & 60
mors timenda non est, cui bona vita præcessit lib. 4 capit. 1. num 43. 52. 58. 56. 66. & 67. lib. 11. cap. 9. num. 17. vsque ad 19
mortem amici, etiam consanguinei, flere verat nullus, dū debitus ordo seruetur lib. 4. c. 1. num. 44. 48. 51. 61. vsque ad 65. 69. & 77. lib. 6. c. 7. num. 1
in morte, cum filiis, heredes sint etiam pauperes lib. 4. c. 1. num. 45. & 46
mortis dies semper in memoria sit lib. 4. c. 1. num. 47. 54. vsque ad 56. 59. & 60. lib. 11. c. 10. num. 9. 13. vsque ad 15. & 17
morte mala non perit, qui misericors est in fratres lib. 4. cap. 1. num. 52
in morte, multa sunt quæ terrere nos debent lib 4. c. 1. nu. 47. 59. & 60. lib. 11. c. 9. nu. 11. 12. & 26
mors, qua anima separatur a corpore, vmbra est mortis, vera autem, qua anima separatur a Deo lib. 4. c. 1. num. 57. lib. 11. c. 9. num. 27
in morte, studiosus iuuenis consummatus in breui, expleuit temporis multa lib. 4. c. 1. nu. 66. & 67
in morte, pœna æterna punitur malus, quia consummatus in breui expleuit tempora multa lib. 4. capit. 1. numero 67
mortes immaturæ piorum principum, merito sunt flendę lib. 4. c. 1. num. 68
mortem incertam voluit esse Deus, vt virtutem amplectamur semper lib. 4. c. 8. num. 2
mors sanctorum, malorum imminentium primum inditium est lib. 5. c. 8. num. 15
mortis diem, frementes quærunt dæmones, ad vorandos impios lib. 9. c. 9. num. 28
mortis dies dicitur dies Domini, quia quod in iudicio futurum est omnibus, hoc in singulis die mortis impletur lib. 9. c. 9. num. 34. & 40
mors quibusdam est in pacientia, alijs in desiderio, & vita in pacientia lib. 9. c 9. num. 61
mortem ægre non ferat, qui peregrinus est dum viuit lib. 9. c. 14. num. 12
mors propria taliter contemnebatur, & optabatur a sanctis, quod & timebatur; aliena autem flenda, maxime impiorum lib. 11. c. 9 per totum.
mortem alacri animo suspiciebant philosophi, lib. 11. c. 9 numero 1
morte non terrebantur sancti, sed gaudebant lib. 11. c. 9. nu. 1. 3. 13. vsque ad 15
mors iustorum infelix dicenda non est extra patriam, lectumque &c. moriens, sed impij, vt cumque illi accidat lib. 11. c. 9. nnm. 2
in morte suorum consolabantur gentiles, multo magis nos tenemur, cum maiora, & potiora sint, quæ nos debeant consolari lib. 11. c. 9. num. 4
mors dulcia esse debet, cum finis omnium laborū suauis sit lib. 11. c. 9. nu. 7. 13. vsque ad 16. & 19
mors regi terribilis est, eademq; philosopho minime molesta lib. 11. c. 9. num 8
morti & funeri sanctorum, debita humanitas exhibenda est lib. 11. c. 9. num. 10. & 11
mortem flebat Ezechias tam acriter, videns promissionē factam de Christo perire, dum filijs ille careret lib. 11. c. 9. num. 12
in morte, bona opera ad memoriam reuocanda sunt, ne homo desperet lib. 11. c. 9. num. 12
mors alia est peccati, illa mystica, qua quis moritur peccato, alia naturalis, lib. 11. c. 9. num. 14. vsque ad 16
mors alacriter susciptenda est, in qua a tot miserijs absoluū tur homines lib. 11. c. 9. nu. 14. & 15
mortem optabant sancti, quia vinculis carnis absoluti, fiebant perfecta Christi hostia lib. 11. capit. 9. num. 16. 17. & 19
mors in mundum intrauit vt cessaret culpa, & non est vita diuturnior, ne sit culpa numerosior lib. 11. capit. 9. numero 18
mors terribilis non est, sed eius opinio, quam quis pro suo interpretatur affectu lib. 11. c. 9. num. 19
mortem quare malam arbitratur peccatores lib. 11. capit. 9. numero 19
mors bona dicenda est, cum corpus inimicum nobis, iaceat,

ceat, anima autem ad Deum euolet lib. 12. capit. 9. numero 20
mortem naturaliter refugiunt & bruta & homines lib. 11.c.9.num.21.& 24
mors desideranda est, cum passiones & vitia tanta insurgant in homines lib.11.c.9 num 13
mortem oprabant sancti, quia caro carcet illis erat lib.11. c.9.num.25.lib.18.c.16.num.6
mors quasi interitus calcat super impios, quia morientes, potestati dæmonum traduntur lib. 11. capit. 9. numero 18
mortis consideratio, & quod breuiter secutura sit, multas habet vtilitates, qua appropinquante, Dei misericordia consideranda est lib.11.capit. 10. per totum.
mortis dies cum incertus sit, quiuis vltimus credendus est lib.11 c.10.num.1 & 2
mortis diem incertũ esse voluit Deus, ne imparati simus lib.11.c.10.num.2.3.& 11
mortis certus dies si presciretur, nihil non auderent homines lib.11.c.10.num.3
mortem credere longe ab esse, multa causat damna lib. 11.c. 0.num.3 7.11.& 17
morte appropinquante, non peccata sed Dei bonitatem respicere expedit lib.11.c.10 num 8
mortis diem dum non considerat homo, in manus hostiũ traditur lib.11.c.10.nu 9.11.& 16
mortem in breui venturam qui considerat, bene viuit lib. 11.c.10 nu.10.11.14.15.& 17
mortem crastinam cogitantes impij, quam stulte dicunt, Comedamus & bibamus, lib.11.c.10.nu. 12
mors Christiani Imperatoris flenda multum, rogandumque vt in successore similes sint mores lib.16.cap. 6.num 12
mors filiorum ferenda est, cum hi non pereant, sed seruẽtur a Deo lib.17.c.2.num.14
mortis dies incertus est homini, vt semper vigilet & paratus sit lib.18.capit.5.num.1.9. vsque ad 11.13.15.16. & 20
mortis dies dum homini tardare videtur, negligenter viuit lib.18.c.5.num.3.10 11.& 15
mortis dies vt fur venit, quando nos dormientes & impa ratos inuadit lib.18.c.5.num.7.10.& 11
in morte finientur omnia, de quibus extollebantur mali lib.18.c.10.num.22
in morte, bonæ vitæ recordatio animam consolalur: est autem acerba delictorum memoria lib. 18. capit. 11. numero 9
in morte laudandi iusti, vbi tãtum securi sunt a lapsu lib. 18 c.13.num.5.c.16.num.16
mortuos non lachrymis sed bonis operibus iuuare debemus lib. 4. capit. 1. numero 8.10. 18.51. vsque ad 53.& 80
mortuorum sepulchra considerare, optimum est ad virtutem lib.4 c.num.21.47.54.vsque ad 56
mortui in cœlo, si fieri posset, acriter indignarentur contra eos qui flent immoderate lib.4.c.1.nu 33
mortuos quotidie efferimus manibus, & adhuc mortales esse non credimus lib.11.c 9.num.7
mori lucrum dicitur, quia lucrum est fugisse deteriora & ad meliora transisse lib.18.c.16.num.13
moriuntur mali in dimidio dierum suorum: iusti autem pleni dierum lib. 11.c 9.nu.12
mori lucrum est sanctis, viuere autem Christus, quia propter voluntatem eius, vitam ferebant lib. 11. capit. 9. numero 15
mori nolunt homines, cum tamen nisi per mortem peruenire, non possunt ad immortalitatem lib. 11. capit. 9.num.24
moriturum se cogitans homo quotidie, facile contemnit omnia lib.11.c.10.nu.4.7.14.15.& 17
mori nos vult Paulus vt viuamus, quia viximus vt moreremur lib.11.c.13.num.4
mors bona animæ, illius est ecstasis, quę vitam non aufert, sed mutat in melius, lib.11.c.13.num. 9
mori nolle fidelibus, indicium est parum eos pr... lib.11.c.9.num.21
mulieres diligere vituperabile non est, cum multæ fuerint viribus sanctiores, est tamen earum societas & virorum cauenda lib.11.c.11. per totum.
Verbo Femina.
mundani in exordijs persequuntur iustos, si autem in bono perseuerent, laudantur lib.2.c.6.nu.20.& 21
mundana anima, turbido torrenti comparatur lib. 3.cap. 10.num.32
mũdani omnes, aureo calice Babylonis potantur & inebriantur lib 5.c.1.num 2.3.4
mundani homines, infeliciter sunt felices lib. 7. capit.3. numero 11
mundani, vitia nominibus virtutum pallant, lib.11.capit. 14.num.1
mundanis dum quærimus placere vt dominis, veram virtutem relinquimus lib. 11.capit. 14. num. 2. vsque ad 5.c. 5 num.25
mundanorum iudicia cum sint corrupta & ridicula, contemnenda sunt lib.11.c. 24. num. 4. vsque ad 6. 8. 10. 12.& 14
mundanorum iudicium contemnendum est, non tantum quia corruptum, sed quia statim marcescit lib. 11. cap. 14.num.6 vsque ad 8
mundani homines, vitia & virtutes, contrarijs nominibus vocant lib.11.c.14.num.8
mundum istum contemnere debemus, rari autem sunt quid faciant lib.1.capit.17.num.5.& 15 capit.18.num. 18.& 27
mundi amor, animam ad sublimia volare non sinit lib. 1. c.17 num.15.& 16.c.18. num.15
mundus odit iustos, quia huic sæculo non conformantur lib.1.c 18.num.18.lib.2.c 6 num.20.& 21.lib.11.c. 14. num.10.& 11.c 15.num. 18
mundo huic conformantur mali, iusti autem futuro lib. 1.c.18 num.18
mundus iste & futurus, recte in Iacob, & Esau significantur lib.18.c 17.num.3
mundus iste mari comparatur, multis de causis lib. 18. capit.17.num.4.lib.5.cap.3.num.4.lib.11.capit.12.nu. 19.20.32.33
mundus non cognoscit Deum, idest, qui vinculis affectionum vitæ huius, solutus non est lib. 3. cap.18. num. 3. lib.11.c.12.num.14
mundi strepitus, audire non sinit loquentem Deum lib. 4.c.27.num.6 8.10.& 11
mundum istum & mũdanos, innumeris inuoluit dæmon malis lib.4.c.33.nu.1.vsque ad 4.c.34.nu.1 & 11
mundi huius dulcedo ad tempus fauces indulcat, sed in magnam amaritudinem conuertetur lib. 4. capit. 39. numero 21
mundo huic & Deo simul seruire non possumus lib. 4. c. 42 num.10.& 11.lib.11.c.12. num 30
mundus in fine sæculi, nimis destitutus iustis lib. 5.cap.5. nu.5.vsque ad 8.& 12
mundo vtilissimi sunt iusti, quem ab ira Dei tutantur lib. 5.8.num.4.vsque ad 7.9.13.& 15
mundus, Deus omnibus copijs honestauit, in probationem hominis, qui futura bona anteponere debet præsentibus lib 7.c.5.num.4
mundi odium contemnere debent iusti, lib.8.capit.9.numero 1
mundus calcandus, vt sibi gradum faciat homo, per quẽ in sublime conscendat lib.9.c.1. nu. 26
mundus odiendus, vt Deo per amorem viuamus lib. 9.c. 14.num.22
mundus animo relinquendos, vt Deo probetur homo lib.9.c.22.num.19
mundi admirabilis dispositio est, in qua potentia & sapiẽtia Dei manifestatur lib.10.c.5.nu.3.vsque ad 7
mundum & patriam relinquere, expedientissimum est ad virtu-

virtutem, licet Dei potentia loco non arctetur lib. 20. cap. 9. num. 1
mundus iste carcer est iustorum, propter aliqua quæ eos tenent desideris terrena, lib. 11. c. 9. num. 25
Mundus malus dicitur, & periculosum mare, quod enauigant sancti, qui & relinquendus, & odiendus est lib. 11. cap. 12. per totum.
Mundum, patriam, ac parentes relinquens Abraham, nouum accepit nomen, & circumcisionem lib. 11. cap. 12. num. 1
Mundus relinquendus, vt Deo sacrificia offerantur, quæ in Aegypto, si ibi simus animo, ei non placent lib. 11. c. 12. num. 2
a Mundo, & Aegypto recedens, iter tridui proficiscatur, vt integer spiritus, anima, & corpus, dicta, cogitata, factaq; mortificentur lib. 11. c. 12. nu. 2. & 36
Mundo qui conformatur, tulit de anathemate Hierico, contra præceptum Dei lib. 11. c. 12. nu. 3
Mundus corruit, Iosue, id est, Christo duce, si iam in homine caro, & spiritus consonant lib. 11. c. 12. nu. 3
Mundus vocatur in sacra Scriptura aliquando, in synceriſſima innumerisq; mutationibus obnoxia vita lib. 11. c. 12. num. 4
mundus, id est, qui carnali vita deuinctus est, Deum non cognoscit vt expedit lib 11. c. 12. nu. 4. & 14
mundum & communem vitam sequens, non potest abnegare se, tollere crucem, & sequi Christum lib. 11. c. 12. num. 5. & 6
mundo, & mundanis cohabitans, iustus, de virtute sibi blanditur & non proficit lib. 11. c. 12. nu. 6
mundus propter hominem conditus est, non e contra, vnde illi seruire non debet lib. 11. c. 12. nu. 7
mundi curis detracta mens, veritatem cernere vix potest lib. 11. c. 12. num. 11. & 28
In mundo degentes, maiori egent studio vt recte viuant, quam religiosi lib. 11. c. 12. num. 15
mundum relinquere, est deserere Chaldæos & Babyloniam lib. 11. c. 12. num. 16. 18. & 37
mundi huius tentationes qui pertranseunt, mundum dicuntur transire lib. 11. c. 12. num. 19. & 20
mundus malus dicitur, id est, ea quæ in mundo fiunt lib. 11. c. 12. num 21
mundus plenus periculis lib. 4. c. 2. num. 2. vsque ad 6. 13. lib. 11. c. 12. num. 22
mundus fugiendus, quod dum curamus, multa nos ad eũ trahunt lib. 11. c. 12. num 22
mundum fugit qui abstinet a peccatis, & Deum imitatur lib. 11. c. 12. num. 23. & 24
mundus fugiendos, vt Deus videatur, idq; qui alas non habet, facere non potest lib. 11. c. 12. num. 24
mundus velociter fugiendus est, & depredandus, vt Iudæus Aegyptum lib. 11. c. 12. num. 25
mundus fugiendus, ita vt fuga non fiat hic me vel sabbato, nec fugiat homo, vt lactantem ferens lib. 11. capit. 12. num. 25
mundi vincula asperitatem habent veram, & iucunditatem falsam, certum dolorem, incertã voluptatem, &c. lib. 11. c. 12 num. 26
mundo florente olim, florere noluerunt iusti, modo autem malos perire, cum pereunte delectat lib. 11. capit. 12. num. 27
mundum diligentes diabolum habent dominum, foras autem eijcitur, cum ex toto corde, mundo renuncianus lib. 11. c. 12. num 28
mundum volens vincere, castiget corpus suum lib. 11. c. 12. num. 28
mundus diligendus non est, bene tamẽ illo vti debemus lib. 11. c. 12. num. 39
mundo derelinquente homines, assumit eos Deus lib. 11. c. 12. num. 31. & 40
mundus iste, qui Aegyptus dicitur, relinquendus est ab eo qui terram promissionis debet accipere lib. 11. c. 12. nu. 36. & 44. c. 14. num. 14
in mundo hoc captiui sunt homines, quorum captiuitas in Babylonica captiuitate fuit figurata lib. 11. capit. 12. numero 37
mundi rectores, id est malorum, dicuntur dæmones lib. 11. c. 12. num. 38
mundus vocantur illi qui diligunt mundum lib. 11. capit. 12. num. 38
mundum alij deserunt perfecte, alij imperfecte: qui in Loth & vxore eius figurantur lib 11. c. 12. nu. 39
mundum deserens, retro respicere non debet lib. 11. cap. 12. num. 39
mundus amandus non est, cum eius figura prætereat lib. 11. c. 12. num. 41
in mundo inter sæculi turbas pœnitentiam agere, difficillimum est lib. 11. c. 12. num. 42
mundus nunc positus est in maligno, quem dæmones indefesse custodiunt, ne euadat homo lib. 11. capit 12. numero 43
mundum vt relinquat homo, pallium dimittat custodibus eius lib. 11 c. 12. num. 43
mundum relinquenti, tria ocurrunt impedimenta, stimulus cupiditatum, cumulos tentationum, & aculeus molestiarum lib. 11. c. 12. num. 44
mundi mori, expedientissimum est lib. 11. capit. 13. per totum.
mundus diligendus non est, cum omne quod in eo est, cõ cupiscentia carnis sit, &c. lib. 11. c. 13. num. 1
mundus in Martio conditus est lib. 3 c. 5. num. 96
mundo & peccato qui renunciat, habet se vt homo mortuus lib. 11. c. 13. num. 1. & 2
mundo viuens, facit quidquid vult & quod sensibus placet lib. 11. c. 13. num. 2
mundus crucifixus est iusto, vt eum non teneat, nec tenea tur lib. 11. c. 13. num. 3
mundo qui perfecte extincti sunt, in occulto gaudent & cum diuitibus requiescunt, lib. 11. c. 13. nu. 5. & 6
mundo & concupiscentijs eius qui non moritur, iustitiæ viuere non potest, nec multiplicare bona opera lib. 11. cap. 13. num 7. & 8
mundo mori prius debet homo, vt per amorẽ Deo viuat lib. 11 c. 3 num. 8
mundi ac mundanorum iudicium stultum & paruipendendum, quibus numquam placuit veritas lib 11. cap. 14. per totum.
mundus odit eos qui prædicant veritatem, lib. 11. cap. 14. num. 13. & 15
mundus vniuersus, plenus peccatis, ebrietate plenus est lib. 14 c. 11. nu. 4 8. & 10
mundus fugiendus est, quia est locus malitiæ, & officina impietatis lib. 11. c 1 . num. 8
mundum relinquens, offensiones oculorum suorum abijciat, ne his delectetur quibus antea delectabatur in sæculo lib. 14. c. 22 num 22
mundo mortuus, non est qui antea erat lib. 14. capit. 22 numero 34
mundum inhabitans, dum in medio laqueorum sedet, maiori cura contra dæmonem debet pugnare lib. 15. c. 7. num. 2
mundus in exordio felix, difficulter relinquebatur amore virtutis, modo senescens, & miserij plenus, facile relinquendus est lib. 18. c. 11. num. 10
murmurationes peccatorum in iustos, cessant, cum isti perseuerant in bono lib. 2. c. 6. num. 21
murmurationes impiorum in iustos, illis nocẽt, istis prosunt lib. 4. c. 36. nu. 2. lib. 11. c 15. num. 1. 9. 10. 14. 16. vsque ad 18. 20. 21. & 25. c. 16. num. 1
murmurationes arcendæ, maxime tempore ieiuniorum vt hæc prosint lib. 9. c 1. num. 7
murmuratoris lingua gladius est & lances, spinę, & claui, quibus laceratur Christus lib. 10. c. 8. num. 20. lib. 11. c. 16. nu. 7. c. 17. num. 1
murmurationes maloru m sic ferant boni, ut innocentiã ostendant suam lib. 11. c. 15. per totum.

mur-

murmurationibus impiorum, respondeant iusti se defendentes lib. 11. c. 15. num. 2. vsque ad 7. 12. 24. & 15
murmurationes ferunt sancti, sed cruciantur eis lib. 11. c. 15. num. 3. vsque ad 5
murmurationibus frustra irascitur, qui dat murmurandi materiam lib. 11. c. 15. num. 8
murmurationes impiorum exemplo Domini ferendæ sunt lib. 11 capit. 15. num. 9. vsque ad 13. 18. & 19. cap. 17. num 7
murmurationes patienter ferat, qui recordatur sæpe alijs detraxisse lib. 11. c. 15. num. 11
murmurationes, quas iusti patiuntur, suas vocant, quia sunt ad propriam liberationem lib. 11. capit. 15. numero 16
murmurationes malorum, aliquando turbant nauem, cũ homo commouetur, & vult irasci; sed fluctus expedit sedare lib. 11. c. 15. num. 19
murmurationes in iustos permittit Deus, vt humilientur, &c. lib. 11. c. 15. num. 20
in murmurationibus, testimonio conscientiæ consolentur iusti lib. 11. c. 15. nu. 23. & 26. lib. 12. c. 1. nu. 6
in murmurationibus impiorum, id consoletur iustos, quod dum illis displicent, Deo placere credendi sunt lib. 11. c. 15. nu. 22. & 23
murmurationibus qui dejcitur, aut laudibus exaltatur, harundo vento agitata est lib. 11. capit. 15. numero 23. & 24
murmuratores, si possunt, compescere debent prælati, & prædicatores, non laudem propriam sed animarum lucra quærentes lib. 11 c. 15. nu. 24. & 25
in murmurationibus malorum consolari nos debet, si recti diligant lib. 11. c. 15. num. 26
murmurationes, maxime contra iustos & prælatos, inferunt homini multa nocumenta lib. 11. capit. 16. per totum.
murmurantes in proximos, acriter punit Deus lib. 11. c. 16. nu. 1. 6. 15. 16. 18. & 19. c. 17. nu. 8. & 13
murmurantium animæ, lepra peccati replentur lib. 11. c. 16 num. 1
murmurantes in iustos, seuere castigantur a Deo lib. 11. c. 16. num. 1. 8. & 11
murmurationes & maledictiones in iustos, pro proprijs habet Deus lib. 11. c. 16. num. 2. c. 17. nu. 7. & 8
murmurator non est qui vt corrigat consultat peccatum alterius, & ne alij decipiantur lib. 11. c. 16. nu. 3
murmurantes in prælatos acriter punit Deus lib. 11. c. 16. num. 3 & 18
murmurantes audire non debemus, ne parxos inuoluat pœna lib. 11. c. 16. num. 3. vsque ad 5. & 9. c. 17. num. 1. 6. & 11
murmurantes & eos audientes, excommunicandos dicebat Basilius lib. 11. c. 16. num. 4
murmuratio vile vitium est, dum homo aliorum vituperatione se credit laudari, lib. 11. c. 16. nu. 5
murmuratio, non minus auribus quam lingua est vitanda lib 11. c. 16. num. 5. & 9
murmurans de malo proximi, ipse se obligat ne talia faciat lib. 11. c. 16. num 6
murmurantes in iustos, pro dentibus gladios habent, vt eos trucident lib. 11. c. 16. num. 7
murmurare & maledicere regibus & potentibus non debemus, quia illis contra spem, ista nunciantur lib. 11. c. 16. num. 8
murmuratio peior est foruicatione, quia hac homo se tantum occidit, illa autem se & audientem lib. 11. capit. 16. num. 9
murmuratores serpentibus optime comparantur lib. 11. c. 16. num. 10. c. 17. num 3
murmuratores, qui numquam cessant ab hoc vitio, deuorant Dei populum, ideſt iustos, vt cibum panis lib. 11. c. 16. num. 11
murmurationes malorum modo ferant iusti, quia non finiuntur dum mundus durauerit lib. 11. c. 16. num. 12. vsque ad 14
murmuratores Christiani, simul habitant in Ecclesia corpore, sed non corde lib. 11. c. 16. num. 14
murmurant aliqui dicentes se id ex amore facere, cum re vera ab odio id procedat lib. 11. capit. 16. num. 15. cap. 17. num. 10
murmurans non passione & subito, sed ex ocio ad id vacans, sedens aduersum fratrem loquitur lib. 11. cap. 16. numero 16
murmurantibus, apte conuenit plaga locustarum Aegypti lib. 11. c. 16. nu. 17
murmurare, condito est hypocritarum & ignorantiam lib. 11. c. 16. num. 19
murmurare, & consentire murmuranti, multa habet incõuenientia, sicut & discordias seminare, quod frequens est malum lib. 11. c. 17. per totum.
murmuratores arcentur, quando audiens, silentio & tristitia vultus, illum moderari voluerit lib. 11. capit. 17. numero 1 & 2
murmurantes audiens hilari vultu, illis dat ansam detrahendi lib. 11. c. 17. num. 2
murmuratio graue peecatum est, licet leue aliqui illud putent lib. 11. c. 17. nu. 8. vsque ad 10 & 12
murmuratio acrius cęteris vitijs, videtur impugnare charitatem Dei lib. 11. c. 17. num. 9. & 10
murmurationum multæ sunt species lib. 11. capit. 17. numero 10
a murmuratione multa nos debent arcere, lib. 11. cap. 17. num. 12. & 13
murmurans surdo maledicit, contra præceptum legis lib. 16. c. 8. num. 26
murmurationes & reprobationes malorum, vitam iustorum claresc ere faciunt lib. 17. c. 2. num. 1
murmurationes in iustos Deus permittit, ne laudari nũc lib. 18. c. 1. num. 32

N

NObiliratem generis contemnendum docuerunt etiã philosophi lib. 6. capit. 5. numero 1. 3. 4. 6. vsque ad 9
nobilitas clara, non prodest illi, quem mores sordidant lib. 6. c. 4. num. 3. & 10
de nobilitate generis gloriari non debent homines Christiani lib. 6. c. 5. nu. 6 vsque ad 8. & 10
nobilitatis ad hoc recordari debet homo, vt cum claritate generis, morum sanctitas concordet, libro 6. capit. 5. num. 7
nobilitas cęlestis, vna est in nobis, vnde alia contemnenda est, lib. 13. cap. 8. num. 1. & 20
nomen Dei, quod antea inclusum erat, cum Deus incarnatus est, effusum est lib. 3 c. 5. num. 88
nomen Dei vnguentum effusum, non omnibus, sed adolescentulis & renouatis animabus lib. 3. capit. 6. numero 2. & 3
nomina varia Christi in ordine ad homines ei tributa, narrantur lib. 3 c. 9. nu. 4. lib. 4. c. 15. nu. 20. & 21
nomina reticere eorum quos nominamus, signum odij est, sicut dicere signum amoris lib. 4. c. 6. nu. 14
nomina varia sortitur Deus, secundum qualitatem hominum quos adiuuat, vel punit lib. 4. c. 24. nu. 16. lib. 12. c. 2. num. 2. vsque ad 5. 9 & 10
nomen Iesu expugnare cupientes Romani, non valuere, lib. 5 c. 4. num. 1
nomen Dei omni reuerentia & adoratione dignissimũ, quod tantum in tiaræ Pontificiæ lamina scribebatur olim, modo iurando vilescit lib. 9 c. 12. nu. 7. & 8
nomen Dei qui diligunt, misericordiam a Deo accipiunt ingentem, quam postulabat Dauid lib. 12. capit. 2. numero 14
nomen Iesu delectabile, confortans peccatorem, nomen beatæ spei, inuocandum est lib. 12. capit. 2. num. 15. & 19

Nomen Iesu salutem significat, quam ipse dedit Iesus, in cuius typo duo præcessere viri lib. 12. capit. 2. numero 10. & 25
Nomen Iesu non solis verbis, sed & operibus laudandum est, & inuocandum lib. 12. c. 2. nu. 16
Nomen Iesu vocatum est ab Angelo, non impositum lib. 12. c. 2. num. 17
nomina multa dedit Christo Isaiæ, quæ in nomine Iesu includuntur lib. 12. c. 2. num. 17. 18. & 20
in Nomine Domini, spes est, & res in facie lib. 12. capit. 2. numero 19
Nomen Dei non nouit, qui illud assumit in vanum, qui non facit quod dicit ipse Deus lib 12. c. 2. nu. 19
nomen Dei non nouit, qui eum nec honorat vt patrem, nec timet lib. 12. c. 2. num. 19
Nomen Dei qui nouit, desiderat vt semper sanctificetur in eo lib. 12. c. 2. num. 19
Nomina, quæ Isaiæ 9. tributa Christo sunt, ei conueniunt in opere redemptionis, lib. 12. c. 2. nu. 20
Nomina hæc eadem possunt ei congrue assignari in salute cuiusq; hominis lib. 12. c. 2 num. 20
Nomina omnia, quæ in sacris litteris Deo tributa sunt, aut gratiam, aut potentiam significant lib. 12. capit. 2. numero 21
Nomina maiestatis in Christo, conuersa sunt in nomina pietatis, dum factus est homo lib. 12. capit. 2. numero 21. & 22
Nomen Dei effusum est in incarnatione, ne Deus diceretur Abraham, &c. sed plurium, qui venerunt ab oriente, &c. lib. 12. c. 2. num. 2
Nomen Dei effusum de cœlo in Iudæam, & inde in omnem terram & infernum lib. 12 c. 2. num. 21. & 22
Nomen Christi participant Christiani, participaturi & hæreditatem lib 12. c. 2. num. 23
Nomen Dei effusum mirari non debemus, cum & ipse Deus effusus fit lib. 12. c. 2. num. 23
Nomen Iesu optime oleo comparatur lib. 12. c. 2 nu. 23. vsque ad 25
Nomen Iesu omnia dulcia reddit, mel est in ore, &c. lib. 12. c. 2. num. 24. & 25
Nomen Iesu vasculum est, in quo electorium salutare continetur lib. 12. c. 2 num. 25
Nomen Iesu tributum est antiquis, sed vacuum lib. 12. c. 2. num. 25
Nomen Iesu, tantum in Christo veritatem habet, quam significat lib. 12. c. 2 num. 25
Nomina, quibus significatur iustorum & malorum differentia, nominaq; quibus iustorum virtutes aperiuntur lib. 1 . c. 3 per totum.
Nomina impiorum, quibus ipsorum status mirãdus significatur, & mala lib. 12. c. 4. per totum.
Nomen Dei tunc sanctificatur cum glorificatur lib. 13. c. 8. num. 1. & 2
Nomen Dei sanctificant, qui irreprehensibilem exhibẽt vitam suam lib. 13. c. 8. nu. 2. 12. 15 & 31
Nomen bonum non contemnere, sed conseruare conuenit lib 12. c. 1. per totum.
Nomen bonum amittere dolebant sancti, lib. 12. capit. 1. numero 3
Nomen bonum non a vulgo, sed a iustis appetunt sancti lib 12. c. 1 num. 4. & 7
Nomen bonum, & conscientiam bonam habens, similis Christo, vestitur duplicibus lib. 12. c. 1. num. 13
Nomina varia tribuuntur Deo in sacris litteris, inter quæ nomen dulce Iesu suaue amandũ, ac veneratione omni, dignum est lib. 12. c. 1. per totum.
Nomen Domini Iesu, quod pauci antiquorum cognouerunt, benedictum sit in sæcula lib. 12 c. 2. nu. 1
Nomen Domini ab innumeris periculis eripuit sanctos lib. 12. c. 2. num. 1
Nomen Domini benedictum ab Angelis & hominibus, in hoc sæculo & in futuro lib. 12. c. 2. nu. 1
Nomen hominis, leonis, vrsi, ignis, assumit Deus, quando mali id merentur lib. 12. capit. 2. num. 2. vsque ad 4. & 6
Nomen agni, vel ouis datur Deo, quando se offert pro hominibus lib. 12. c. 2. num. 4
Nomen vnicornij datur Deo, quando hominum vitia punit lib. 12. c. 2. num. 4
Nomen ignis Deo tribuitur, propter mirandos effectus, quos in hominibus producit lib. 12. c. 2. nu 6
Nomen Iesu reuerita est natura, cum miranda in cœlo fecit Iosue lib. 12. c. 2. num 7
Nominibus decem significabant Deus ab Hebræis lib. 12. c. 2. num. 8
Nomen Iesu, quod in Hortensio non reperiebat Augustinus, insuauem reddebat librum illum lib. 12. capit. 2. numero 12
Nomen Dei iucundum est, non impijs sed sanctis lib. 12. c. 2. num 13
Nomen Dei ille sanctificat, qui sciens eum sanctum, curat ne eius sanctitas violetur in eo per opera mala lib. 13. c. 8. nu 6. 7. 12. 17. 20. & 21
Nomen Dei petimus sanctificari, idest, vt qui in baptismo sanctificatus est, in hoc bono perseueret lib. 13. c. 8. nu. 28. lib. 14. c. 24. num. 10. 11
Nomen Dei poscimus sanctificari, quia immundis nomen Dei nondum est sanctum, lib. 13. capit. 8. numero 29
nomen Dei sanctificandum postulamus, non vt cumque sed in terra, sicut in cœlo, lib. 13. c. 8. nu. 31
nomen Dei blasphemantes, calice Dei acerrimo potantur lib. 14. c. 8. num. 21
nomen Dei, tam frequẽs in ore Pauli, in causa fuit, vt eius Epistolæ minus bene intelligerentur lib 14 cap. 25. §. 2. num. 40
nomina Deus mutat suis, vt cum hoc & vita mutetur lib. 14. c. 31. num. 27
nomen Dei in populo graui laudatur; blasphematur autem in peccatoribus lib. 16. c. 6. num. 15
nomen bonum non curans, etiamsi aliunde, non peccet, scandalizat alios in proprium malum lib. 16. capit. 8. numero 26
nuptiæ olim cum magna gerebantur & moderatione, & modestia, quod modo non fit lib. 11. capit. 8. numero 5. & 6
nuptiarum cantilenæ, luxus, &c. multa pariunt inconuenientia lib. 11. c. 8. num. 6. & 7
Verbo Matrimonium.

O

OBediendum est statim, & incunctanter Deo lib 4. c. 4. num. 1. vsque ad 3 14. vsque ad 17 lib. 13. cap. 1. num. 2. 3. 9. lib. 14. c. 17. num. 12
Obediendum est Deo semper, ea enim vera est pietas, quæ præponit diuina humanis, lib. 4. c. 20. num. 17. cap. 22. num. 4. & 5
Obediunt Deo cuncta creata, vno homine excepto lib. 11. c. 3. num. 8. 13. vsque ad 25. lib. 12. c. 4. nu. 3
Obediendum Deo & prælatis; inobedientia enim grande est peccatum, & nimis odibile lib. 13. capit. 1. per totum.
Obedientia exhibenda prælatis a religiosis, multum commendatur in sacra Scriptura lib. 13. capit. 1. num. 1. vsque ad 4
Obedire prælatis debemus, sicut Deo ipsi, lib. 13. c. 1 nu. 2. 3. 24. & 28
Obedire prælatis debent subditi, vt instrumentum artifici lib. 13. c. 1. num 3. 4. 14. 18. & 25
Obedire prælatis debent subditi, propter quos tantis periculis illi sunt subiecti lib. 13. c. 1. num. 5
Obediendum est prælatis, & sacerdotibus, quicumque illi sint: contrarium huius, grauium malorum est causa lib. 13. c. 1. nu. 5. vsque ad 7. & 19
Obedire prælatis tam est necessarium, sicut eos habere,

& non obedire,tanta mala parit, ſicut non habere lib. 13.c.1.num.7
Obediendum eſt vni præpoſito,id docente natura lib.13. c.1.num 8
Obediẽs loquitur victorias,quia ſe ſuperat & vincit lib. 13.c.1.num.15
Obedientiæ forma perfecta,oſtenſa eſt in ſeruo Abrahæ, quærente vxorem Iſaac,lib.13.c.1.num.13
Obedientiæ & vtilitatem & neceſſitatem, oſtendere voluit Deus,prohibens Adæ eſum pomi lib. 13. capit. 1. num.10.& 11
obediendum Deo,oſtendit Hieremias in Reccabitis,&c. lib.13.c.1.num.12
obedientia religioſo vtiliſſima eſt, inobedientia autem ſemper nocuit lib.13.c.1.num.13.28.& 29
obedientia ad Deum qualis ſit virtus, conſtat ex malis inobedientiæ lib.13.c.1.num. 13. 15. 18. vſque ad 20. 22 18 & 29
obedientiæ perfecta forma,oſtenſa in Abraham lib. 13. c. 1.num.14.23.& 24
obedientia ad prælatos, hilaris & diligens eſſe debet lib. 13.c.1.num.14.24.vſque ad 27
obedientia ſola eſt quæ cęteras virtutes menti inſerit, & cuſtodit lib.13.c.1.num.15
obedientia,iure victimis præponitur,quia per illas aliena caro,per hanc propria voluntas mactatur lib.13.cap.1. num.15.21.& 22
obedientiæ forma perfectiſſima Chriſtus fuit, eius virtutem nobis explicans lib.13 c.1.nu.15.16.& 29
obedientiæ cauſa, mala facienda non ſunt, ſed multoties bona intermittenda lib.13.c.1.num. 6
obedientia in aduerſis debet de ſuo habere aliquid, & in proſperis aliquid omnino ex ſuo non habere, vt illa de ſideres,non iſta lib.13.c.1.nu.16.17.& 27
obedientia ad prælatos perfecta fuit in Samuele lib.13.c. 1.num.18.& 19
obedientiæ meritum non penſatur ex operis qualitate, ſed ex mortificatione propriæ voluntatis lib.13.cap.1. num.18.19.21.22
obedientiam in religione, præponderat alijs exercitijs maioribus,qui,a propria oriuntur voluntate lib. 13. c. 1.num.19.21.22.& 24
obedientiæ labor eſt per quem vt Iacob rapimur, ad quietem internæ viſionis lib.13.c.1.nu.19
obedientia nos ipſos,per alias virtutes, noſtra, Deo damus lib.13.c.1.nu.21.& 22
obedientia prælatis exhibita quantum ſit bonum oſtenditur,cum non acquieſcere idolatria vocetur lib. 13. c. 1.num.22
obediendum eſt fortiter,humiliter, & perſeueranter lib. 13.c.1.num 27
obedientiæ perfectam formam dedit Chriſtus in paſſione lib.18.c.19.num.11
obedientiam didiciſſe Chriſtum,ait Paulus,in ſuo corpore ex his quæ paſſus eſt in capite lib.18.c 19 nu.11
ocio vacare non debent homines Chriſtiani, qui milites ſunt Chriſti lib.2.c.5.num.9.10.c.6.num.33. 34. & 37. c.7.num.1.4.5. 18.24.29.& 42.c.8.nu.40. & 41
ocioſi tentationes ferre non poſſunt lib.2.c.7.nu. 29
ocium bonum eſt, cum a perturbationibus noxijs libera eſt anima lib.3.c.18.num.1.& 16.lib.6.c.2.num.14.lib. 10.c.1.nu.12.lib.13.c.12.nu.2.3.& 17
ocium,quo vacamus a malis, Deum facit habitare in nobis lib.4.c.19.nu.4.lib.6.c.2.num.14
ocium bonum eſt, & malum, vnde fugiendum eſt ocium malum;amplexandum autem,quod bonum eſt lib. 13. c.12.per totum.
ocium,ſi Dei meta careat,præceptor vitiorum eſt: ocioſi in loquendo & audiendo aſſidue peccant lib. 13.capit. 12.num.1.12.& 14
ocio vacare non debent homines,ſed laborare,vt panem manducent lib.13.capit.12.num 4 vſque ad 6. 14. 20. & 21
ocium docet omnem malitiam, & ideo Adam operari in Paradiſo, Deus iuſſit lib. 13.capit. 12. numero 6. 18. 19.& 21
ocioſus dicitur, qui opus Dei non operatur, qui autem malum facit ocioſus non eſt,ſed mortuus lib. 13.capit. 12.num 8.& 9
ad ocium vocati non ſumus modo, ſed ad laborem vineæ,vt poſt mercedem capiamus,lib.13.c.12.num. 8. 9.14.15.& 19.lib.14.c.17.num.15
ocioſi animam implent rubigine miſeriores omnibus creaturis,cum natura hominis ſit operari lib. 13.c.12. num.10.& 11
ocium pater eſt fornicationis,quia anima ocioſa eſſe non poteſt,ſed vt terra gignit ſpinas lib.13. capit. 12. num. 12.13.& 19
ocium ſanctorum melius eſt omnibus negotijs lib. 13.c. 12.num.16.& 17
ocium vocatum eſt a quodam gentili,viui hominis ſepultura lib.13.c.12.num.18
ocium fugiendum docet omnium creaturarum occupatio lib.13.c.12.num.18. vſque ad 20
oculos dextros,quibus videntur æterna, eruere conatur diabolus,non ſiniſtros,lib.3.c.4. nu.21
oculos columbarum habent iuſti,cum conſiderant ſpiritualia lib 3.c.8.nu.16.lib.1 .c. 2. num.10
oculorum animæ aciem perſpicacitatemq; confundunt perturbationes illius lib.3.c 18.num.1
oculi pleni ſunt iuſti,quia vitam ſuam ſolerter aſpiciunt lib.3.c.23 num.15
oculos dat Deus iuſtis,quibus vera bona animæ videant lib.4.c.28.num.13
oculi ſani clauſi,& aperti,quando dicantur,deq; ipſorum neceſſaria cuſtodia lib.13 c.2. per totum.
oculi frenandi ſunt,ne videant quod non licet concupiſcere lib.13.c.2.num.1.10.& 11.lib.16.c.9. num.5
oculus ad videndum datus,ex quo bona & mala generã tur lib.13.c.2.num.2.3.7.& 9 lib.16.c.9.num.5. & 7
oculus animæ dicitur mens pura, mentis autem aſpectus eſt ratio,intellectus,viſio &c.lib.13.c.2. num.4
oculi primorum parentum aperti dicuntur poſt culpam, quia concupiſcentia cœpit eſſe in membris lib.13.cap. 2.num.5.& 7
oculi primorum parentum aperti erant ante peccatum ad videndum opera Dei, poſt aperti ſunt conſcientia delicti lib.13.cap.2.num.7
oculos cordis illuminandos poſtulabat Dauid,ne peccando clauderentur lib.13.c.2 num. 8
oculi viſum multa impediunt,& etiam multa impediunt viſum animæ lib.13.cap.2.num.12 vſque ad 14.lib.15. c.5.num.19
oculi vulnerantes cor ſponſi,ſunt rerum labentium conſideratio,& cęleſtis patriæ digna æſtimatio,lib.13.cap. 2 num.15
oculi noſtri vt illuminentur,egent ſole iuſtitiæ lib.16.cap. 9.num.12
oculi defluunt de foraminibus ſuis, & alij dantur, dum qui male videbant,cadunt,& ſurgant, qui Deum aſpiciant lib.16.c.9.num.16
oculi menti dum cæcantur, omnes vitæ iſtius actus vna confuſione cæcantur lib.18.c.15.nu.19.& 20
oculus mentis,terrenis cõcupiſcentijs ſordidus, æger eſt terrena tantum intelligit lib.18.c.15.num 24
odium a corde reijciendum eſt, vt Deum placemus iratum lib.1.c.12.num.5.7.& 34
odium aduerſus proximum impunitum numquam relinquit Deus,vbicumque illud repeterit lib. 1.cap.13 nu. 5.c.15.num.4
odium ſui,& mũdi,ducit hominem ad amorem Dei, & proximi lib.1.c.18.num.4
odium mundi contriſtare non debent ſanctos lib.2. cap. 6.num.4.5.20.& 21
odium,quod iuſti patiuntur a paccatoribus,vnde oriatur lib.2.c.6.num.4.5.20.& 21

odio

Odio haberi pro peccatis, malum est, odium autem mundi iniustum, contemnendum est lib. 8. c. 9. num. 1

Orationem nostram non recipit Deus, si odium in corde conseruetur lib. 1. c. 12. num. 5. 7. & 34. lib 13. c. 5. num. 17. lib. 14. c. 5. num. 2

Oranti aliquando non statim adest Deus, vt detur occasio amplius deprecandi lib. 1. c. 21. num. 4. lib. 13. cap. 9. num. 20. & 21

Orationem comitentur bona opera, vt Deo probetur lib. 1 cap. 21. num. 4. lib. 8. cap. 7. num. 11. lib. 13. cap. 5. num. 4. 5. 14. vsque ad 17. 19. 27 & 30. cap. 6. num. 1. vsque ad 3. 5. 8. & 11

Orantibus sanctis differt Deus quæ promisit, vt illi clariores reddantur lib. 2. c. 2. nu 4. 19. & 24

in Oratione amplius dat Deus frequenter, quam rogetur lib. 3. c. 10. num. 105

in Oratione concipit anima a Deo bona multa lib. 3. cap. 21. num. 20. & 21

in Oratione, quam variæ inseruntur cogitationes lib. 3. c. 27. num. 2. & 3

in Oratione, aliqua negat Deus propitius, quæ concedit iratus lib. 4. c. 5. nu. 29. lib. 6. c. 10. num 30. lib. 13. cap. 9. num. 3. 10. 13. 15. 17. & 22

Orandus Deus continuo, vt a periculis liberemur lib. 4. c 14. num. 3. & 20

Orantibus, quam presto adest Deus lib. 4. c. 14. num. 3. c. 16. nu. 1. 4. 6. vsque ad 9. & 16

Orationes, quam perseuerantes erãt in sanctis lib. 4. cap. 16. numero 8

in Oratione clamat, qui corde, & fletibus Deum interpellat lib. 4. c. 16. num. 9. & 10. lib. 13. c. 5. num. 21. 22. & 26. c. 7. num. 9

in Oratione etsi verba sint eadem, si non sit idem affectus, non eodem modo Deus adest lib. 4. c. 16. nn. 10

in Oratione quærendus Deus, non alia ab ipso, qui se vult nobis donare lib. 4. c. 16. num 11. c. 19. nu. 16. lib. 13. c. 5. num. 6. vsque ad 8. c. 9 nu. 14. 15. & 18. c 10 nu. 22

in Oratione genua corporis Deo flectere, & genua cordis dæmoni impium est lib. 4. c 42. num. 1

Oratio cella est vinaria, vbi mens inebriatur bonis lib. 5. c. 1. num. 21

Orationes tepidæ & miseræ hominum taxantur lib. 5. c. 2. num. 1. & 2

Orationem versi ad orientem facimus ex Apostolorum traditione lib. 5. c. 6. num. 1. & 2

Orationes tempore paschali. & Dominicis diebus, ex traditione Ecclesiæ erecti perficimus lib. 5. c. 6. nu. 3

Oratio apud Christianos, est sacrificium Iudæorũ, quod vocabatur insidens lib. 6. c. 2. nu. 4 & 5

Orationem & sacrificium indesinens ille offert, qui mundus est, a peccato lib. 6. c. 2. num. 5

Oratio sic tepida, arguit imperfectam in homine fidem lib. 6. c. 3. num.

in Oratione non exaudit Deus ad voluntatem semper, sed ad vtilitatem lib. 6. c. 10. num. 30. lib. 13. c. 9. num. 1. 2. 6. 7. 15. 19. & 21

Orandum post comestionem docebant sancti lib. 7. cap. 7. num. 2. vsque ad 5

Oratio humilis Ezechiæ, multum valuit apud Deum lib. 8. c. 7. num. 11

Orationes iustorum interpellare debemus in angustijs constituti lib. 8. c. 7. num. 11

Oratio & contemplatio, sepulchrum est mentis exterius mortificatæ lib. 9. c. 14. num. 16

Oratio lachrymis rigata, in multam altitudinem crescit lib. 10. c. 2. num. 6

in Oratione, lachrymæ vtiliores sunt quam verba lib. 10. c. 1. num. 11. & 13

in Oratione lachrymæ non sint pro temporalibus bonis acquirendis, sed pro æternis lib. 10. c. 2. nu. 21

Orat Deum tota die sine intermissione, & laudat homo, qui quidquid egerit, bene agit lib. 10. c. 6. num. 7. lib 13. c. 7. num. 1. vsque ad 3

in Oratione, contemplationem tria impediunt, peccatũ, & memoria peccati, & cura terrenorum actuum lib. 13 c 2. num. 12. vsque ad 14

Orationem quibus rationibus suadeant sancti lib. 13. c. 3. per totum.

Orationibus pugnare debemus contra inimicos lib. 13. c. 3. num. 1. 2. 8. 17. 24. 25. 32. & 33

Orationes frequentes sanctorum sunt ex quibus Iesus ædificat templum, & altare, & eas offert patri lib. 13. c. 3. num. 3 31. & 32

Orationi instantes sancti, dicunt: filijs Dei, qui astant coram Domino Iob 1. lib 13. c. 3. num. 4

Orationi quadraginta annis deditus fuit Moyses cum fugiens Aegyptum, Aethiopiam venit lib. 13. capit. 3. numero 5

ab Oratione, vt a mensa animæ non recedat homo, nisi corroboratus fit spiritus lib. 13. c. 3. nu. 6. & 9

ab Orationibus recedere non debemus sub pretextu alicuius piæ causæ fictæ lib. 13. c. 3. num. 6

Orationibus communibus contenti esse non debemus, sed his priuatas addere lib. 13. c. 3. num. 6

in Orationis mercatura diuites efficiuntur homines lib. 13. c. 3. num. 6

Qrationẽ maxime conatur impedire dæmon, ne inchoetur, & vt inchoata relinquatur lib. 13. c. 3. nu. 6. & 7

Oratio magnum bonum adducit ex colloquio cum Deo, vt colloquium cum viro sancto ostendit lib. 13. capit. 3. num. 7. 28. & 34

Oratio magnus thesaurus est animæ, magnus portus, diuitiæ indepredabiles, magna arma lib. 13. c. 3. num. 7. & 18. c. 10. num. 21

Orationis potentia ostenditur in victoria Iudæorum cõtra Amalech lib. 13. c. 3. num. 8. 9. & 36

Oratio vires homini præbet contra potentissimum hostẽ lib. 13. c. 3. nu. 8. 9. 17. 28. 33. & 36

Oratione sancti potentes erant, cuius sunt admirabiles effectus lib. 13. c 3. num. 8. vsque ad 10. 14. 18. 19. & 33 c. 6. num. 4

Orationis fructus fuit Samuel lib. 13. c. 3. num. 10

Orationis perseuerantiam docuit Dominus lib. 13. cap. 3. num. 11. 29. & 30. c. 5. nu. 8. c. 7. nu. 5. vsque ad 7

Orationem poscit Deus, non vt discat nobis necessaria, sed vt familiaris fiat ei homo, &c. lib. 13. capit. 3. numero 11

Orationem prętermittere non debet homo prætextu suę malitiæ, cum orando recipiantur amissa, lib. 13. cap. 3. num. 12. vsque ad 14. 23. & 25

Orationibus nostris Deus non lassatur, sed eas multum optat, vt benefaciat nobis lib. 13. c. 3. num. 12. vsque ad 15. & 19. c. 7. num. 4 & 6

Orationem respirationi comparauit Chrysostomus lib. 13 c. 3. num. 12

Oratio Pauli & Sylæ aperuit carcerem, & Eliæ cœlum, & modo aperit cœlum, & placatum reddit hominibus Deum, lib. 13. c. 3 num. 14

Orationes nocte faciendas, consulebant sancti lib. 13. c. 3. num. 14. & 26 c. 4. num. 11

Oratio, animarum est firma custodia, tutissimumque præsidium, lib 13. c. 3. num. 16. 13. & 18

ad Orationem confugiebant sancti, quando opus erat armis, quod & nos facere debemus lib. 13. c. 3. nu. 7

Oratio non desidiosa sed quæ intenta, & animo dolenti fit, scandit cœlum, lib. 13. c. 3. num. 18. 19 & 35. c. 5. nu. 13. c. 6. num. 12

Oratio homines tristes consolatur, lib. 13. capit. 3. numero 18. & 19

Oratio lumen est animæ, sicut sol corporis, lib. 3. c. 3. nu. 10. & 38

Orationem suadens Deus, & honorat nos, & amorem ostendit suum, lib. 13. capit. 3 numero 20. vsque ad 22. & 27

Orandus est Deus multo cum gaudio, & cum tremore, lib. 13. c. 3. num. 20. & 29.

Ora-

Orationem non amans, stultus est, multisq; bonis priuatur, lib. 13 c. 3. nu. 21. vsque ad 23. & 26
Orationem nec per triduum omisit Daniel, iussus sub pœna capitis ne oraret lib. 13. c. 3. nu. 22
Orationem qui non amat, nihil egregiæ dotis in anima possidet: & qui optat, multis abundat bonis, lib. 13. c. 3. num. 22. & 23
Oratione deficiente, impossibile est cum virtute degere, lib. 13. c. 3. num. 23. & 25
Oratio est animæ ægrotantis pharmacum, lib. 13. c. 3. nu. 23. vsque ad 25
Oratio in quocumque pectore sibi domicilium elegerit, eum implet virtute, lib. 13. c. 3. nu. 23. & 24
Orationis virtus innumera pericula depellit, lib. 13. c. 3. num. 2. 28. & 33
Oratio radix est & basis vitæ frugiferæ, sed non sola sufficit ad salutem, lib. 13. c. 3. nu. 25. & 27
Oratione non minus egemus homines, quam arbores aqua lib. 13. c. 3. num. 25. & 26
Orationes summo mane per diem, & in vespera, &c. faciendæ sunt, vt a diabolo simus tuti, lib. 13. c. 3. nu. 26. & 35. c. 4. num. 11
Oratio separat nos a brutis, & socia. Angelis, lib. 13. c. 3. num. 27. & 28
Oratione destitutus ciuitas est absque muro captu facilis, lib. 13. c. 3. num. 28
Orationi deditus, ad Deiq; consortium eleuatus, vtilitatē fugit peccati, lib. 3. c. 3. num. 28. & 29
Oratio neruus est animæ, quo compacta est anima, lib. 13. c. 3. num. 29
Oratio vita est animæ, sicut aqua piscis, lib. 13. capit. 3. numero 29
Orantibus quæ bona conferat Deus, recte colligit Chrysostomus, lib. 13. c. 3. num. 31
Orationes sunt lapides ex quibus templa constituuntur Christo, lib. 13. c. 3. num. 3
Orationibus suis communiebant orbem sancti, lib. 13. c. 3. num. 31. & 32
Orationibus reddebantur sancti fortes & alacres in tribulationibus, lib. 13. c. 3. num. 32
Oratio ad tantam dignitatem euehit nos, vt pro Petro & Paulo dum viuerent orarent fideles, lib. 13. capit. 3. numero 32
Oratione sua exigit Moyses vitam similem cęlicolis, lib. 13. c. 3. num. 33
Orabat Dauid regijs negotijs occupatus septies in die, ad confusionem nostram, lib. 13. c. 3. nu. 34. & 35
in Oratione quandoque tantis gaudijs & donis replentur sancti, vt ea fari non possint, lib. 13. c. 3. nu. 37
Orationi dediti sancti, miserias, & vitia etiam parua perhorrescunt lib. 13. c. 3. num. 38
Orationi instet homo, certus quod accipiet, quæ petit, aut vtiliora, lib. 13. c. 3. nu. 39 c. 5. num. 8
Oratione euadimus imminentia nobis pericula, & meditatione agnoscimus, lib. 13. c. 3. num. 40
Oratio, lectio, meditatio, & contemplatio scala sunt claustralium, lib. 13. c. 3. num. 41. & 42
Oratio postulat beatæ vitæ dulcedinem, lectio inquirit, meditatio inuenit, contemplatio gustat, lib. 13. capit. 3. num. 41
Oratio saporem acquirit, lectio cibum ori apponit, meditatio masticat; contemplatio est ipsa dulcedo, lib. 13. c. 3. num. 41
Oratio, lectio, meditatio, & contemplatio coniungenda sunt lib. 13. c. 3. num. 41. & 42
Orationi intantes erant sancti, vt in bono conseruarentur, & alii prodesset orationum suarum efficatia, quarum fructu priuantur mali lib. 13. c. 4. per totum.
Orationes sanctorum, qui iam sunt victores in cœlo, iuuant multum pugnantes in terra lib. 13. c. 4. nu. 1. 8
Orationi tam erat deditus Iacobus, vt omnia fere membra essent emortua, lib. 13. c. 4. num. 2
Orationes alienæ non prosunt, nisi virtute propria iuuentur, lib. 13. c. 4. num. 2. vsque ad 5
Orent sancti pro peccatoribus sed hi ob id otio non torpeant, lib. 13. c. 4. nu. 2. ibidem.
Orationes alienas etiam sancti mendicare debent, lib. 13. c. 4. num. 3. & 5
Orationes alienæ multum prosunt nobis lib. 13. c. 4. num. 3. vsque ad 5
Orationes communes Ecclesiæ proficuæ multum sunt, lib. 13. c. 4. num. 6
Orabat tota nocte Paulus eremita centum iam annorum lib. 13 c. 4. num. 7
Orationibus concupiscentiæ corruunt, vt olim muri Hierico per iubilationem sacerdotum lib. 13. capit. 4. numero 9
Orans feruenter, & deuote manibus clamat, & pupilla non tacet, lib. 13. c. 4. num. 10
Orantes labijs & non corde, arguuntur Iudæi, quanto magis Christiani, qui neutrum agunt, lib. 13. c. 4. nu. 11
Orationem in Ecclesia tribus diebus & tribus noctibus continuis habuit Isaac monachus lib. 13. c. 4. nu. 12
Oratio qualis futura, vt Deo sit probata, lib. 13. capit. 5. per totum.
Orationes nostras audiret Deus, si iusti essemus: non autem audit, quia non auditur ipse, lib. 13 c. 5. nu. 1
Orationes non audit Deus, nisi concordes fuerimus, lib. 13. c. 5. num. 2. 5. & 17
Oratio placet Deo, quando anima & caro concordant in bono, & sic postulant ab illo, lib. 13. c. 5. nu. 2
in Orationibus iuuamen poscit Paulus a Romanis, quia dæmon resistit orationi impediens eius fructum, lib. 13. c. 5. num. 3
Orationum holocausta postulans Dauid vt Deo offeramus, prius vult vt filij eius simus lib. 13. c. 5. nu. 4
Orationes in aula sancta Die offerre debemus, ideſt sine mentis alienatione & vanis curis lib. 13. capit. 5, numero 4
Oratio & diuina laus, rectis corde conuenit, lib. 13. capit. 5. numero 5
in Oratione ille bene psallit, qui mente non diuulsa, & nō distracta, affectuq; est syncero, lib. 13. c. 5. num. 5
in Oratione omnibus reiectis curis, remotus a familia, immo a se ipso fit homo, lib. 13. c. 5. nu. 6
in Oratione prius mente synceera gratias agat homo, postea humiliet se coram Deo, & tunc cœlum petat lib. 13. c. 5. num. 6. vsque ad 8. 13. & 20
in Oratione fide grandi poscere debemus, vt Dominus docet Lucæ 11. lib. 13. c. 5. num. 8. & 10
in Oratione tota mente intenti, & trementes sint homines lib. 13. c. 5. num. 8. 9. & 13
Oratio non omittenda, quando vanæ adsunt cogitationes, sed pugnandum est, vt excludantur lib. 13. cap. 5. num 9. c. 11. per totum.
in Oratione etsi Deus tardus videatur, vt det quæ promisit, aut poscimus dabit tamen certo, lib. 13. capit. 5. num. 9. & 10
in Oratione multis de causis homo non exauditur, lib. 13. c. 5. num. 10
Orationes nostræ in secreto sint, ne oremus hypocritarū more, ore clamantes, non corde, lib. 13. cap. 5. num. 11. 13. & 15
Orationum antecedat præparatio, cogitans homo quis, quem, & quid roget, lib. 11. c. 5. num. 12. c. 11. nu. 4
in Oratione quotidie extendere ad Deum manus sanguine plenas, vanum est, lib 13. c. 5. num. 14
Orationes nostras acceptat Deus, quando corda cum manibus leuamus, lib. 13. c. 5. nu. 7 9. & 15
in Oratione cæcum & claudum & languidum offert, quę non habet bona opera, lib. 13. c. 5. nu. 16. & 17
in Oratione, qui immolat debile Deo, ideſt, orationes cū ira, inuidia, &c. maledictus est lib. 13. c. 5. nu. 17
Orationes, quæ fiunt genibus flexis, commendantur, ita tamen, vt genuflexio præcipue fit in anima lib. 13. cap. 5. num. 18

Orationes, affectu precantis Deo placent, ne homo similis fit Cain, recte offerens & non recte diuidens, libro 13.cap.5.nu.19
in Oratione exauditur, qui suam paupertatem agnoscēs, dicitur clamare pauper, lib.13.c.5.nu.23
in Oratione ille claudit ostium cubiculi, qui a Deo tantum postulat æterna, lib.13.c.5.nu.24
in Oratione desiderium nostrum sit ante Deum, non ante homines, vt exaudiamur, lib.13.c.5.nu.25
Oratio continua dicitur, quando continuum est hominis desiderium, lib.13.c.5.nu.25.c.7.nu.10
in Oratione ille clamat in toto corde, qui intente orat, lib.13.c.5.nu.26
Orat veraciter, qui amaros gemitus, & nō composita resonat verba, lib.13.cap.5.num.27
Oratio talis sit, vt post eam ad pristina mala non redeat homo, lib.13.c.5.nu.27
in Oratione de profundis clamat, qui miseriam suā agnoscit, lib.13.c.5.num.28
in Oratione perseueret homo, sic enim regnum cœlorum vim patitur, dum orationis vi rapitur, lib.13.cap.5.num.28.& 29
in Oratione poscimus, vt Deus intentas habeat aures nobis, ideſt, vt libenter audiat, libro 13.capit.5.num.29.30.& 31
Oratio iusti sicut incensum cœlos penetrat, lib.13.c.5.nu.30 c.6.nu.1
Oratio nostra duas alas habere debet, contemptum mundi, & afflictionem carnis, libro 13.capit.5.num.30.31.& 32
ab oratione ad lectionem, & a lectione ad orationem transire frequenter debemus, lib.13.c.5.nu.31
in Oratione aures circumstantiam suspitijs implendæ non sunt, sed corde est orandum, libro 13.capit.5.numero 31
Orationem comitari debent bona opera, & sacrorum voluminum lectio, lib.13.cap.6.per totum.
Orationem offerens Deo ex corde puro, & conscientia bona, thus mundum offert, sicut præcepit Deus, libro 13.cap.6.num.1
Orationes instantibus magnis necessitatibus, cur non audit Deus, lib.13.c.6.num.2.& 3
Orationem comitetur ieiunium, vt his duabus alis volet homo, lib.13.c.6.nu.4.5.& 8
Orationem præcedat eleemosyna viam ei parans, lib.13.cap.6.nu.5.& 7
Orans & peccans, potius videtur delusor Dei, quàm rogator, lib.13.c.6 nu.5
Orationis viam parēt, frequens sacræ Scripturæ lectio, lib.13.c.6.nu.6
Oratio Danielis commendata ex ieiunio perseuerantia, & lachrymis, lib.13.c 6.nu.8
in Oratione leuans manus sine cogitationibus & disceptationibus, in dechacordo psallit Deo, libro 13.cap.6.num.10
Orationem præcedat pœnitentia. Vnde Dauid prius dixit confitendum Domino, & post psallendum, lib.13.cap.6.num.10
Oratio, quæ peccato grauatur ne in cœlum ascendat, volat, si peccatum desit, lib.13.c.6 nu.12
Orationem nostram figet Deus auribus suis, si figamus nos in corde legem suam, lib.13.c.6.nu.13
in Oratione extendis manus, vt vincatur Amalech, cum modo crucifixus, vigil, & sobrius oras, libro 13.capit.6.num.14
Orans cum Deo loquitur, legens autem, audit eum loquentem, lib.13.c.6.nu.15
Oratione deuotus, sed statim rediens ad pristinas negligentias, audit; Vox hæc Iacob, sed manus sunt Esau, lib.13.c.6.nu.16
in Oratione assiduus, rediensque post ad bene operandum, &c. is potens est in opere & sermone, libro 13.cap.6.num.16
Orandum est perseueranter, & sine intermissione illi, qui orat, & clamat pro bono communi, libro 13.c.7.per totum.
Orauit Isaac pro sterilitate Rebeccæ viginti annis, vt perseuerantiam doceret orationis, libro 13.capit.7.numero 4
in Oratione petere, quærere, & pulsare debemus, ideſt, cum sedulitate multa, magna patientia, & perseuerantia orare, lib.13.c.7.nu.5
Orationes sui temporis desides, vocabat Chrysostomus, temulentiam sauciorum hominum, lib.13.cap.7.numero 5
Orationis conditiones explicuit Christus Lucæ 11.in parabola de amico, lib.13.c.7.nu.5.& 6
Orandus est Deus ita vt silentium non demus, donec concedat, quæ petimus, lib.13.c.7.nu.7
in Oratione pernoctabat Christus, vt exemplum præberet orandi, lib.13.c.7.nu.8.& 11
Oratio, animæ cibus est, pretiosumque manna, & lac, lib.13.cap.7.num.8
in Oratione contra diabolum, non magnitudine vocis, sed magnanimitate est clamandum cordis, libro 13.cap.7.num.9
Orationes, quæ pro toto populo fiunt, clamores sunt, lib.13.cap.7.num.9
Orandum est sine intermissione, sed vltra hoc certis horis vacandum est Deo, libro 13.cap.7.num.10.& 11.cap.10.num.16
Orationes iaculatoriæ & breues, crebræ erant fratribus in Ægypto, sed non ideo oratio longa taxatur, lib.13.cap.7 num.11
in Oratione tandiu clamandum est, donec superetur turba carnalium cogitationum, libro 13.capit.7.numero 12
Oratio Dominica explicatur varie a sanctis doctoribus, lib.13.c.8.per totum.
Orant Deum vt patrem soli iusti, qui filij eius sunt multis titulis, lib.13.c 8.nu.1.12
Oratur Deus vt Pater noster, quia generalem orationem docuit facere pro fratribus, lib.13.cap.8.num.1.3.5.9.& 12
in Oratione sanctificatio nominis Dei, & illius gloria recte poscitur, lib.13.c.8.nu.1.& 2
Orat, vt adueniat regnum Dei, qui non inhęret præsentibus, sed ad patrem semper vrgetur, libro 13.capit.8.num.2.& 17
in Oratione postulamus, vt fiat voluntas Dei in terra, sicut in cœlo, ideſt, vt in omnibus Deo obediamus, vt Angeli faciunt, lib.13.c.8.num.2.3.8.15.17.21.& 31.lib.18.cap.14.num.20
in Oratione poscimus panem quotidianum, ideſt, bona temporalia cum multa moderatione, lib.13.capit.8.nu.3.4.15.23.& 30
in Oratione Dominica verba illa, Dimitte nobis, &c. iniuriarum remissionem docent, lib.13.cap.8.num.4.5.10.14.& 24
in Oratione Dominica poscimus, ne inducamur intentationem, vt certamini audaćter nullus se ingerat, libro 13.cap.8.num.5
in Oratione Dominica Deus dicitur pater, vt fiduciam, doceat, & petere ea quæ digna sunt filijs Dei, libro 13.cap.8.num.6.12.19.& 20
Oramus Patrem, qui est in cœlis, vt erubescamus terrenis rebus nos subdere, lib.13.c.8.nu.6
in Oratione Dominica, poscimus vt adueniat regnum Dei, ideſt, vt regnum Dei destruatur, & iustitia sola regnet, lib.13.c.8.nu.7.8.& 15
in Oratione petimus, Fiat voluntas tua, ideſt, vt nos eam faciamus, lib.13.c.8.nu.8.& 28
in Oratione dicimus: Sanctificetur nomen tuum, adueniat, &c. vt Dei auxilium & hominum diligentiam doceat esse necessaria, libro 13.capit.8.numero 8.9.& 31

in Oratione postulamus panẽ a Deo & accipimus, quando iuste habetur: a diabolo autem cum iniuste acquiritur, lib. 13. c. 8. nu. 9. & 10
in Oratione, panem nostrum poscimus, ideſt, non alienum & etiam quem alijs impertiamur, libro 13. cap. 8. num. 9. & 10
in Orationes dicis, Et ne nos inducas, &c. vt humilieris, qui tam magnifica dixisti vocans Deum patrem, &c. lib. 13. cap. 8. nu. 11
in Oratione postulamus, vt Adueniat regnum Dei, ideſt, vt nos carnem nostram regamus, libro 13. capit. 8. numero 13
in Oratione Dominica poscimus, vt Fiat voluntas Dei, &c. sicut in anima, sic & in carne, lib. 13. cap. 8. num. 13. 22. & 23
in Oratione per panem quotidianum, Eucharistiam intelligimus, lib. 13. c. 8. nu. 13. 14. 17. & 23
in Oratione Dominica postulamus, vt fiat voluntas Dei in infidelibus, sicut fit in fidelibus, libro 13. capit. 8. numero 16
Oratio Dominica includit omnia, quæ sancti a Deo olim postulare consueuerunt, lib 13 cap. 8. nu. 18
in Oratione Dominica dicitur Deus pater, qui est in cœlis ideſt, in sanctis, lib 13. c. 8 nu. 20
in Oratione Dominica petimus, vt regnum Dei manifestetur hominibus, dicentes: Adueniat regnum tuum, lib. 13. cap. 8. num. 21
in Oratione Dominica rogamus vt fiat voluntas Dei, vt in iustis sic & in peccatoribus, vel saluando iustos, & damnando impios, lib. 13. c 8. num. 22
in Oratione hac dicimus, fiat voluntas Dei sicut in Christo, ita & in Ecclesia, lib 13. c. 8. nu. 23
in Oratione Dominica nomine panis verba Dei possunt intelligi, lib. 13. c. 8. nu. 23
in Oratione hac nomine panis mandata Dei intelligimus, quæ quotidie meditanda sunt, & implenda, lib. 13. cap. 8. nu 23. & 24
Orationis Dominicæ vltima petitio est, qua petimus, vt iam inducti in malum liberemur ab illo, lib. 13. cap. 8. num. 25. & 27
Orationis Dominicæ tres petitiones in cœlo fiunt hic, & perficiuntur in cœlo, aliæ quatuor ad hanc vitam pertinent, lib. 13. c. 8. nu. 25. & 26
Orationis Dominicæ tres vltimæ petitiones poscunt, vt a carnis infirmitate liberemur, libro 13. capit. 8 numero 27
in Oratione Dominica rogamus, vt adueniat regnum Dei, ideſt, vt nobis adueniat, & eo digni simus, libro 13. cap. 8. num. 30
in Oratione Dominica postquam voluntatem Dei fieri postulamus, panem poscimus, ideſt, vt Dei adiutorio impleatur, lib. 13. c. 8. nu. 31
in Oratione Dominica petitio illa, Et ne nos, &c. vult. ne reincidamus in peccata iam dimissa, libro 13. cap. 8. num. 31
in Oratione Dominica tribus primis petitionibus debet adiungi, Sicut in cœlo, & in terra, libro 13. capit. 8. num. 32
Orationes iustorum in eorum bonum aliquando non exaudit Dominus, bene tamen peccatorum in eorum malum, & quare orationes omnes non exaudiantur, lib. 13. c 9. per totum.
in Oratione non exaudimur, vt perseuerantes & cum emendatione vitæ oremus, & propter indignitatem, vel quia non expedit, lib. 13. c. 9. nu. 4. 5. & 8
in Oratione non exaudimur aliquando, quia nociua sunt nobis quæ postulamus, lib. 13. c. 9. nu. 6. vsque ad 9. 12. 13. 15. 17. 19. & 21. lib. 14. c. 20. nu. 13
in Oratione gratanter suscipiat homo, vel quod differantur, vel non dentur, quæ petit, libro 13. capit. 9. num. 7. 9. 15. & 21
in Oratione cum non audit Deus, vt terrena, quæ postulat homo accipiat, non ad insipientiam facit eis, lib. 13. cap. 9. num. 11. 13. 14. & 21
in Oratione poscuntur terrena, & non dantur, quia spiritualia petenda sunt, lib. 13. c 9. nu. 12. & 14
in Oratione cito exaudiri postulant sancti, quia terrena non postulant, sed cœlestia, lib. 13. c. 9. nu. 16
Orantes exaudiuntur cum petunt aliquid, non cum terrena, quæ nihil sunt, lib. 13. c. 9. nu. 18
in Oratione certi sumus, quod dabit Deus quæ petimus, aut quæ nouerit vtiliora, lib. 13. c. 9. nu. 23
Orationis sit tempus signatum, & locus, etsi omni tempore, & loco oratio sit vtilis, vbi nocturnæ orationes commendantur, lib. 13. c. 10. per totum
Orationi deputetur vna pars noctis, & altera somno, lib. 13. cap. 10. nu. 1. 9. 19. 20
Orandi multam occasionem dat nox, libro 13. capit. 10. nu. 1. & 9
ad Orandum, non tam locus quam propositum requiritur, lib. 13. c. 10. num. 2. 7. 8. 13. 14. 18. & 21
Oratio semper opportuna est, sed tamen septem temporum spatia signauerat Dauid ad orandum, lib. 13. cap. 10. nu. 3. vsque ad 5
Orationem media nocte faciendam, docuere Dauid & Paulus, lib. 13. c. 10. nu. 5. vsque ad 7. 9. & 20
Orandum nocte & die, sed in nocte maior tranquillitas, &c. lib. 13. c. 10. nu. 6. 7. 9. 10. 13. & 22
Orationem nocte faciendam præcipiebant sancti, viris, & vxoribus, & paruulis, libro 13 capit. 10. numero 10. & 17
Orationes etsi domi fieri possint, sed tamen in Ecclesia multas habent vtilitates, libro 13. capit. 10. numero 11. & 12
Orationem consulebat Chrisostomus artificibus inter exercenda officia suæ artis, lib. 13. c. 10. nu. 14
Orationi tempus sit in quo sæculares, occupationes domesticæ, componuntur, lib. 13. c. 10. nu. 15.
Orandum in nocte, quando tot sunt ad peccandum incentiua, lib. 13. c. 10. nu. 19
Oratio non dimittatur propter superfluas cogitationes quas homo patitur: curet tamen multum eas moderari, lib. 13. cap. 11. per totum.
Orationes tempore, diabolus qui presens est, superfluas cogitationes ingerit, vt tanto nos priuet bono, lib. 13. cap. 11. num. 1. & 5
in Oratione vanas cogitationes pellere, expedit multũ, lib. 13. c. 11. nu. 1. & 14
Orat in conspectu Domini solus ille, qui orat vndequaque colligens mentem suam, lib. 13. c. 11. nu. 2
Orationes minus longæ, proficiuntur multa cum attentione, lib. 13. c 11. nu. 2
Orabat Christus in monte, & solus nocte, vt a loco, & tempore doceret tranquillitatem in oratione quærendam, lib. 13. c. 11. nu. 3
Orationem suam non audit qui mente distractus est, & audiri eam vult a Domino, libro 13. capit. 11. numero 5. & 14
in Oratione gaudeat, qui mente collecta Deo adhæret: lugeat vero, qui id non præstat, lib. 13. c. 11. nu. 6
in Orationibus Deus mitis ostenditur, acceptas vnam quæ attente fit, & obliuiscens multas quæ cum distractione fiunt, lib. 13. c. 11. nu. 7. & 8
in Oratione non desperet homo, si vanæ interserantur cogitationes, lib. 13. c 11. nu. 8
in Oratione corpus mortale, varias ingerit cogitationes, anima autem pro humana fragilitate eas excludat, lib. 13. cap. 11. num. 9. & 10
in Oratione caligo tangit iustos, sed non operit, quia vanæ cogitationes subortæ abiguntur, ne polluant eos, lib. 13. cap. 11. nu. 11
in Oratione cogitationes terrenas habet homo, etiam cũ non vult, quia extra illam, hæc terrena assidue cogitare vult, lib. 13. c. 11. nu. 12
ad Orationem veniens, cogitationum tumultus foras relinquat, lib. 13. c. 11. nu. 13

in Oratione vilissimus puluis distractus insanit, iniuriusque est Deo, qui bonitate sua id tollerat, lib. 13. capit. 11. num. 14
Orationibus, potiusquã armis vincuntur hostes, quibus vires tribuunt peccata, lib. 14. c. 12. nu. 3. & 10
Orationes in necessitatibus famis & alijs, non exaudit Deus, quia non sumus misericordes & iusti, lib. 14. cap. 12. num. 5 vsque ad 8
in Orationis Dominicæ omnibus petitionibus, perseuerantiam postulamus, lib. 14. c. 24. nu. 10. & 11
Orauit Isaias cum Hierusalem obsessa esset, etiam si secundum Hebræos Rapsaces dux, filius eius fuerit, lib. 16. cap. 4. num. 29
Orationibus sanctorum iuuandi sunt peccatores, vt a Deo curentur, lib. 16. c. 7. nu. 12
Orationi continuo vacantes, ipsi sunt ex quibus altare ædificat Iesus, lib 18. c. 10. nu. 2
in Oratione cogitat homo Deum, ne post in actionibus suis deficiat, lib. 18. c. 18. nu 6
Ouibus comparãtur iusti multis de causis, sicut mali hœdis, lib. 18. cap. 15. num. 22. & 27

P

PAtientia necessaria est ad ferendas iniurias, lib. 1. cap. 12. num. 44
Patientia Iob miranda, homines & Angelos terruit, lib. 4. cap. 37. num. 4. cap. 40. num. 1. vsque ad 3. lib. 14. cap. 1. num. 1. & 6
Patientia sanctorum in aduersis hinc oriebatur, quòd nullum crederent nocumentum verum, ab inimico homine posse inferri, lib. 6. c. 13. num. 10. 11. 13. & 14. lib. 14. c. 1. num. 8. 10. & 11
patiẽtia in aduersis, a fortitudine animi proficiscitur, lib. 6. cap. 13. num. 14
patientiam ille vere habet in opprobrijs, qui vere humilis est, lib. 8. c. 8. nu. 1
patientia rationabilis est iniurias sentire & ferre, & talis columna est argentea in templo, lib. 9. c. 4. nu. 1
patientiæ & mansuetudinis laus, & vtilitas, & quæ ad ipsam habendam mouere nos debent, libro 14. cap. 1. per totum.
patientiam miram laborum ostendit Iob, inter tot aduersa exuens vestimenta, lib. 14. c. 1. nu. 1
patientia vera tunc est, quando iniurias inferiorum quas facile vindicare potest homo, tollerat, lib. 14. cap. 1. nu. 3. vsque ad 5
patientes dolebant sancti veteris testamenti, Apostoli autem patientes gloriabantur, lib. 14. c. 1. nu. 6
patientia sanctorum fecit eos in perpessione iniuriarum victores, victos autem, eos qui iniurias inferunt, lib. 14. cap. 1. nu. 7. 8. 10. 11. & 24
patientia vniuersæ philosophiæ est radix, patiens enim in portu tranquillo sedet, libro 14. capit. 1. numero 12. & 26
patientiã nos docuit Christus, admirabili exemplo suo, lib. 14. cap. 1. num. 13. 14. 19. 27. 28
patientiam discere debemus exemplo sanctorum, maxime Apostolorum, libro 14. capit. 1. num. 13. 14. 22. 27. & 28
patienter tollerat aduersa, qui cogitat æterna mala futuri sæculi & horum breuitatem, libro 14. capit. 1. num. 14. 26. & 30
patientia facit nos filios Dei, illique quam similes, lib. 14. cap. 1. num. 15. 17. & 19
patientia comes est sapientiæ, non famula concupiscentiæ, vnde quæ pro temporalibus rebus patiuntur homines, patientia non est, libro 14. cap. 1. num. 26. vsque ad 28
patiẽtia donum Dei est, ad quam habendam testimonijs Scripturarum, & promissis Dei adducendi sumus, lib. 14. c. 1. nu. 26. vsque ad 29. & 32
patientia vera iustorum, tanto est maior, quanto maior amor Dei, & patientia falsa iniquorum tanto etiam maior, quanto maior est mundi cupiditas, lib. 14. cap. 1. numero 29
patientia possidentur, animæ, quæ radix & custos virtutum est, lib. 14. c. 1. nu. 31
patientiam ille habet, qui contemnit præsentia, lib. 14. cap. 1. num. 30
patiens recte dicitur melior viro forti, quia maior est patientiæ victoria, lib. 14. cap. 1. nu 31. & 32
patientia sic curanda est, vt nec quando audit homo iniurias, nec post, earum recordatione, vincatur, lib. 14. cap. 1. nu. 31. & 32
patientia est necessaria ad ferenda Dei flagella, diaboli tentamenta, proximique damna, lib. 14. c. 1. num. 32
patientiam in laboribus docuit Moyses Iudæis in Ægypto afflictis, legendum tribuens librum Iob, libro 16. cap. 6. nu. 2. & 3
patientiam in laboribus habendam multis rationibus docent sancti, lib. 17. c. 4. nu. 5. vsque ad 9
pacifici dicuntur beati, qui bona pro malis reddunt, non sic pacati, & patientes, qui tantum bonum non faciũt, lib. 18. cap. 7. num. 21
panis multa significat in sacris litteris, lib. 2. cap. 7. num. 39. & 40
panis nomine, cetera ad victum necessaria intelliguntur, lib. 13. cap. 8. nu. 30
parentes diligendi, sed ordinate præponendo illis Deũ, lib. 1. cap. 11. num. 9. c. 16 num. 17. lib. 3. cap. 9. num. 41. lib. 6. c. 8. per totum.
parentes calcandi, si id necessarium sit, vt ad Christum confugiamus, lib. 2. c. 5. nu. 9. 10. 15. & 16. lib. 6. cap. 8. nu. 1. vsque ad 4. 13. & 14
parentes sollicite prouidere debẽt ne filij peccent, & virtuti studeant, exemplo Iob, lib. 6. c. 6. num. 1. vsque ad 3. 7. 14. 18. vsque ad 21. & 33
parentes taxantur, qui filios ab incunabulis nõ erudiunt, & corripiunt, lib. 6 c. 6. nu. 2. 3. 5. vsque ad 7. 11. vsque ad 13. 15. vsque ad 19
parentes, dum non corripiunt filios, vel minus diligenter id faciunt, se, & illos perdunt, lib. 6. c. 6. nu. 3. 5. vsq; ad 7. 12. 15. vsque ad 19 29. 34. & 35
parentes bene educantes filios, magnum thesaurum habent in cœlo, lib. 6. c. 6. nu. 3. 14. 17. 18. 20. & 21
parentes filijs relinquant virtutem, & amicos, potius quã diuitias, lib. 6. c. 6. nu. 4. 9. vsque ad 13
parentes amorem filiorum debent moderari, libro 6. cap. 6. num. 8
parentes, regulariter corpus filiorum amant, non animã, terrena tantum eis optantes, lib. 6. c. 6. nu. 9. & 13
parentes erudiant filios, eosque tradant Deo, quam primum licuerit per ætatem, libro 6. capit. 6. num. 14. 24. vsque ad 28
parẽtum mala exempla, perditionis filiorum causa sunt, lib. 6. c. 6. nu. 18. vsque ad 20. & 24
parentes non tantum bene non consulunt filijs, sed ad malum trahunt, lib. 6. c. 6. nu. 18. & 20
parentes exemplis potius quàm verbis, filios instruere debent, lib. 6. c. 6. nu. 24. vsque ad 26
parentes ignoscant filijs inobedientibus, veniam petentibus, lib. 6. c. 6. nu. 30
parentes erga filios, non tantam exhibent pietatem quãtam animalia bruta, lib. 6. c. 6. nu. 31. & 32
parentes regere debent domos suas sicut prælati Ecclesias, lib. 6. c. 6. nu. 33
parentes peccantes puniuntur in filijs, eo quod grandis illorum amor eos cruciat, lib. 6. c. 6 nu. 2. & 8
parentes blandientes filijs ne religionem ingrediantur, audiendi non sunt, lib. 6. c. 8. nu. 1. vsque ad 4
parentibus debitam pietatem bruta animalia ostendunt, lib. 6. c. 8. num. 9
parentum benedictiones vel maledictiones ratas habebat Deus olim, vt filij reuerentiam & pietatem eis exhiberent, lib. 6. c. 8. num. 11

parentes lachrymis & cura grandi prouidere debent remedio filiorum peccantium, lib. 10. c. 2. nu. 13
parentes filijs maledicere non debent, libro 11. capit. 2. numero 21
parentes multis titulis consolandi sunt, dum filij religionem intrant, lib. 15. c. 2. nu. 6. vsque ad 11
parentes filijs vitam æternam potius quàm temporalem exoptent exemplo feminæ Machabææ, libro 16. capit. 6. num. 13
Verbo Filij.
passiones quattuor animæ quomodo ordinantur in viris iustis, perfectis, & imperfectis, lib. 1. cap. 10. num. 1. 2. 7. & 8. lib. 3. cap. 17. num. 3. & 4. lib. 14. cap. 2. num. 4. 8. vsque ad 11
passiones quattuor animæ, tristitia, & gaudium, metus, & spes, moderandæ sunt, lib. 1. c. 22. nu. 2. & 3. lib. 3. c. 17. nu. 3. & 4. lib. 14. c. 2. nu. 1
passiones animæ inordinatæ perturbant interiorem oculum illius, lib. 3. c. 18. nu. 1
passionum suarum seruus indigne est homo, qui dominus conditus est, lib. 3. cap. 23. nu. 2
passiones animæ moderatur, qui Deum cogitat præsentem, lib. 4. c. 13. nu. 3. vsque ad 5
passiones animę vehementes eam inebriant, lib. 5. c. 1. nu. 1. vsque ad 5. 7. vsque ad 9. 11. & 13
passiones animæ moderandæ sunt, ne statũ mentis euertant, lib. 5. c. 1. num 7. 8. & 13. lib. 8. c. 2. nu. 5
passiones animæ in altari cordis sunt necandæ, lib. 6. c. 2. num. 1. & 11
passiones animæ, cum ex toto in hac vita tolli nõ possint, moderandæ sunt, lib. 14. c. 2. per totum.
passiones habere hominis est, Christiani autem eis non subiacere, lib. 14. c. 2. nu. 2
passiones non cadere in sapientes, stulte crediderũt Stoici, lib. 14. c. 2. nu. 3. 4. 6. 7. & 9
passiones animæ frangi posse, sed non eradicari optime dixit Iosephus libri Machabęorum scriptor, libro 14. cap. 2. num. 4
passiones quattuor animæ quattuor cornu sunt, quæ ventilant, & concutiunt vniuersum mundum, libro 14. cap. 2. num. 5
passiones cadere in sapientes moderatas & rationi subiectas recte dixerunt philosophi peripatetici, lib. 14. c. 2. num. 6. vsque ad 9
passiones quattuor animæ alijs sunt in coronam, alijs in confusionem, lib. 14. cap. 2. nu. 10
passiones ordinatæ virtutes sunt, inordinatæ vero perturbationes, lib. 14. c. 2. nu. 10
passiones quattuor, quattuor rotæ sunt currus, quo homines ducuntur; in iustis præcedunt timor, & tristitia, sequuntur autem amor, & lætitia; in reprobis e contra, lib. 14. c. 2. num. 11
pastores negligentes in pascendis gregibus acriter taxantur, lib. 14. c. 30. nu. 1
pastores legem transgredientes criminandi sunt super omnes, lib. 14. c. 30. nu. 2
pastores dormiunt, & consopiuntur a diabolo, vt oues pereant, lib. 14. c. 30. nu. 7
pastor superbus idolum dicitur, quia vult adorari, quem Dominus acriter puniet, lib. 14. c. 30. nu. 8
pastor, vt id muneris accipiat, a proximi incipiat amore, lib. 14. cap. 31. nu. 7
pastores Apostoli, & alij cum suis gregibus venient in iudicio, vbi negligentes prælati confusi erunt, libro 16. cap 3. num. 12
paulus in diligendis proximis etiam inimicis mirabilis fuit, lib. 1. cap. 14. num. 22. vsque ad 26. lib. 9. cap. 7. nu. 18. cap. 16. nu. 5. & 6. lib. 14. cap. 31. nu. 2. lib. 16. cap. 7. num. 11. & 14
paulus charitate proximorum eleuatus est super omnes Apostolos, lib. 3. c. 1. num. 9. lib. 14. cap. 25. §. 2. nu. 28. vsque ad 30. 32 34. 35. & 39
paulus decorus, & fortis, lib. 3. c. 8. nu. 10
paulus cryſtallo cõparatus factus est panis alios pascens, lib. 4. cap. 23. num. 12
paulus in tribulationibus supramodum gloriabatur, lib. 6. cap. 9. nu. 14. vsque ad 16. lib. 14. cap. 25. §. 2. num. 24. vsque ad 26. 31. & 35
pauli humilitas inter opera tam præclara commendatur maxime, lib. 8. c. 7. nu. 3. c. 8. nu. 15. & 22. lib. 14. cap. 10. nu. 3. & 4. cap. 25. §. 2. nu. 15. & 33
pauli præclarissima vincula laudantur, libro 11. cap. 7. numero 5. & 6
paulus occisus dedit lac pro sanguine, vt vera terra promissionis, lib. 14. cap. 25. §. 2. nu. 11
pauli conuersio, & vita, lib. 14. cap. 25. §. 2. per totum.
paulo recte cõuenit illa benedictio Iacob; Beniamin lupus rapax, lib. 14. c. 25. §. 2. nu. 14. 38. & 42
pauli virtutem mirantes, de illo sensere ingentia aliqui, Deo soli conuenientia, vt ille timens dixerat, libro 14. cap. 25. §. 2. nu. 15
paulus per excellentiam Apostolus dictus, cœlo & mari comparatur optime, lib. 14. c. 25. §. 2. nu. 16
paulus Paradiso comparatur, possidens bona omnia antiquorum Patrum & Angelorum, illis cumulatius, libro 14. capit. 25. §. 2. num. 17. vsque ad 23. 26
paulus ostendit in se quanta sit naturæ nostræ nobilitas, & quantæ sit capax virtutis, libro 14. cap. 25. §. 2. nu. 14. vsque ad 26
paulus summe desiderabat Deo placere, illumque amare, cæteris omnibus contemptis, lib. 14. c. 25. §. 2. numero 25. & 26
paulus maximis ornatus priuilegijs hic fuit, quia in terra cœlestem agebat vitam, libro 14. capit. 25. §. 2. numero 26
paulum vexilla regia ferrentem, ideſt, crucem Christi, mirantur Angeli, eique astant, lib. 14. c. 25. §. 2. nu. 27
paulus Cæsarem appellans non metuens id faciebat, sed vt diutius prædicaret, lib. 14. cap. 25. §. 2. numero 28. 29. & 34
pauli soli comparatus talis est, vt eius virtutes intueri nullus possit, lib. 14. cap. 25. §. 2. nu. 30
paulus armatus dux contra diabolum, eum mire deiecit, homines ab eius liberans potestate, lib. 14. cap. 25. §. 2. nu. 33. vsque ad 35
paulus terram magis illustrauit, & fœcundauit, quàm sol. lib. 14. c. 25. §. 2. nu. 36
paulus vas electionis est, quia legis & sacrarum Scripturarum armarium fuit, lib. 14. c. 25. §. 2. nu. 37
paulum conuertens Dominus, vt totum perambularet orbem, vocauit aquas maris & effudit super terram, lib. 14. cap. 25. §. 2. nu. 39
paulus omnino amore Christi accensus, sæpe eum nominans, epistolas suas fecit difficiles, libro 14. cap. 25. §. 2. num. 40
paulus Beniamin iunior frater, cum venit in Ægyptum mundi, Ioseph bene anima tum reddidit in fratres, lib. 14. cap. 25. §. 2. nu. 41. & 42
paulus conuersus ad Dominum, scyphum argenteum doctrinæ legis manifestauit, lib. 14. cap. 25. §. 2. nu. 41
paulus solus & Ioannes inter Apostolos, virgines fuere, lib. 14. c. 25. §. 2. nu. 43
paulus bis raptus fuit in cœlum, dum viueret, lib. 14. cap. 25. §. 2. num. 44
paulus sagittis Dei acutis confixus, & prostratus, cum esset persecutor factus est Apostolus, lib. 14. capit. 25. §. 2. num. 45
paulus est de quo dicitur; Præuenerunt Principes, &c. ibi Beniamin in mentis excessu, lib. 14. capit. 25. §. 2. numero 46
Paulus rhineceros ante conuersionem, repente alligatus & mutatus, iugo Dei subiectus est, libro 14. capit. 25. §. 2. num. 47
pauli conuersio gaudio plena est, quia conuersus ille, conuersionis minister factus est, libro 14. capit. 25. §. 2. numero 48

INDEX.

Paulus Damascum pergens Spiritu sancto infusus est, a quo terra pectoris eius subuersa est, libro 16. cap. 12. numero 53

Paulus mente excellens Deo in extasi, sobrius erat proximis, dum illorum infirmitati se accommodabat, lib. 18. cap. 18. num. 5. & 7

Paupertatem amabant philosophi, quam vocabant philosophiæ nutricem, lib. 2. cap. 15. nu. 12. lib. 14. capit. 3. num. 14. 6. & 17

Paupertas Babylonicus fornax, vbi Deus pauperibus astat, lib. 2. c. 15. nu. 16. lib. 4. c. 4 . nu. 2. & 3

paupertas & diuitiæ, sola hominum opinione & nominibus differunt, lib. 2. c. 15. nu. 23. & 62. lib. 4. c. 36. nu. 4. vsque ad 6

paupertatis amantissimi erant sancti, lib. 2. c. 16. num. 7. vsque ad 9. 13. 14. & 27

paupertas amanda exemplo Christi: & qualis futura, vt illi probetur, lib. 3. c. 8. nu. 11. & 12

paupertas voluntaria religiosorum, cunctis opibus præferenda est, lib. 4. c. 28. nu. 3. 4. & 15. lib. 14. c. 3. num. 13. vsque ad 18. 24. vsque ad 27

paupertas voluntaria laudata multum, lib. 4 c. 28. nu. 14. & 15. cap. 38. num. 3. 12. & 18. lib. 14. cap. 3. num. 3. 13. vsque ad 18. 26. & 27

paupertas iustorum in hoc consistit, quia carent cœlestibus bonis, paupertas autem impiorum est defraudatio meritorum, lib. 14. c. 28. nu. 21. & 22

paupertas amanda, quia nudi nascimus, baptizamur, migramus ab hac vita, nudus Adam in Paradiso, libro 4. cap. 38. nu. 8

paupertas Christiana, & quòd qui hanc amplectuntur, honorandi sunt, & illa magni habenda, libro 14. cap. 3. per totum.

in paupertate consolandi sunt egentes, quia breui sors mutabitur diuitum & eorum, libro 14. capit. 3. num. 5. vsque ad 7

paupertatem stulte timent homines, ne aliorum auxilio egeant, cum id sit necessarium, lib. 14. c. 3. nu. 9

paupertas etiamsi in veteri testamento contemneretur, in nouo multum honoranda est, lib. 14. capit. 3. num. 22. 26. & 27

paupertati voluntariæ idem præmium assignatur, quod & martyrio lib. 18. c. 7. nu. 20

paupertas illa maxime probatur, qua homo dat sua pauperibus, lib. 18. c. 12. nu. 9

pauperes sanctos contemnens, & diuites peccatores honorans, iudicia Dei ignorat, lib. 4. c. 17. nu. 4

pauperi astat Deus a dextris, vt diuitiæ pauperis sit ipse Dominus, lib. 4 c. 19. nu. 10

pauper miser est, non quia eget, sed quod se pro misero habet, lib. 4. c. 28. nu. 2

pauper est non qui nihil habet, sed qui multa concupiscit, lib. 4. c. 28. nu. 2. vsque ad 4. c. 38. nu. 3. vsque ad 5. & 12. lib. 14. c. 3. nu. 6

pauperes voluntarijs nec copiam concupiscunt, nec inopiam timent, lib. 4. c. 28. nu. 14. & 15. c. 38. nu. 3

pauperes in camino paupertatis degentes a diuitibus iuuentur, lib. 4. c. 41. nu. 3

pauperes & peregrinos ægros, quærant diuites, vt eis benefaciant, lib. 5. c. 10. num. 4. 37. 42. 52. 73. & 75

pauperum oblitus dives Lucæ 12. in magna venit mala, lib. 5. c. 10. nu. 5. vsque ad 7

pauperes otio non vacent, sed diuites id exprobrare non debent, sed misericordiam illis exhibere, lib. 5. c. 10. nu. 16. vsque ad 18. & 29

in pauperes misericordia, homines similes Deo reddit, lib. 5. c. 10. nu. 18. & 73

pauperes artificia mille commentari coguntur, vt diuitis duritiam emolliant, lib. 5. c. 10. nu. 29. & 31

pauperibus continue misereri debent Christiani, viscera misericordiæ induti, lib. 5. c. 10. nu. 29. & 41

pauperes ante fores sunt Ecclesiæ, vt misereatur illis diues, qui postulaturus misericordiam intrat, libro 5. capit. 10. num. 41

pauperibus ægrotantibus & sanioßis, ministrabant sancti alacriter, lib. 5. c. 10. nu 42

pauperes pascens Abditas, prophetalem meruit gratiam, lib. 5. c. 10. nu. 43

pauperum miseria non solis verbis, sed & operibus leuanda est, lib. 5. c. 10. nu. 59. & 60

pauperes ficti sic examinandi sunt, vt aliqua eleemosyna eis exhibeatur, lib. 5. c. 10. nu. 64

pauperes Christi, ærarij sunt diuitum, libro 5. capit. 10. numero 68

pauperes qui non iuuant, auibus crudeliores sunt, lib. 5. cap. 10. num. 74

pauperes hospitio recipiendi sunt, lib. 5. capit. 10. numero 75. & 76

pauperi benefaciens manum habet sanam, sin minus aridam habet, lib 5. c. 10. nu. 78

pauperes honorare debemus, qui imago Dei sunt, lib. 5. cap. 13. num 37

pauperes contemnere non debent diuites, cum omnes vnum habeant Patrem, lib. 13. c. 8. nu. 20

pauperes nisi essent in republica dui officia exercerent, cuncta perirent, lib. 14 cap. 3. nu. 1

pauperes non minus fruuntur necessarijs, quàm diuites, nec hi superiores sunt illis in his quæ natura dedit, lib. 14. cap. 3. num. 1 & 2

pauperes Christiani, ditiores sunt omnibus qui rebus temporalibus fruuntur, illisque feliciores, libro 14. capit. 3 num. 3

pauperes contemnendi non sunt, cum homines sint, propter quos cõditus est mundus, similes Christo, & Apostolis, lib. 14. c. 3. nu. 4. 22. & 23

pauper Lazarus nominatur, dives autem nec nomine dignus fuit habitus, lib. 14. c. 3. nu. 5

pauper Lazarus nõ ab vno, sed a pluribus Angelis asportatus est in sinum Abrahæ, lib. 14. c. 3. nu. 5. & 6

pauperes præ foribus templi sedentes, rerum humanarũ prædicant inconstantiam, lib. 14. c. 3 nu. 8. 19. & 20

pauperes & diuites audiant quod de manna dictum est: Qui multum habuit non abundauit, &c. lib. 14. capit. 3. num. 9

pauperes dedit Deus vt communes essent hominum præceptores, & calamitatum consolatores, libro 14. cap. 3. num. 19

pauperes pro foribus Ecclesiæ sedent, vt inde multam capiamus vtilitatem, lib. 14. c 3. nu. 19 & 20

pauperes spiritu beati dicuntur, quorum paupertas martyrio comparatur, lib. 14. c. 3 nu. 26. & 27

pauperes beati dicuntur, cum spiritali voluntate propter Deum paupertatis vtilitatem amplectuntur, lib. 18. c. 7. num 17. & 20

pax vtilissima est reipublicæ, lib 1. c. 12. nu. 44

pax si desit in congregatione, cetera non prosunt, libro 1. cap. 15. nu. 12

pax est in Ecclesia vt ramus oliuæ intromissus in arcam a columba, lib. 3. c. 2. nu. 28

pax, & vnitas significatur in lapide, quo Dauid gigantem peremit, lib. 3. c. 2. nu. 36

pax vnit, vt velut acies ordinatæ terribiles dæmonijs simus, lib. 3. c. 2. nu. 45

pax non est inter homines mundanos, lib. 3. cap. 17. numero 8. & 9

pax & vnitas impiorum, & carnis, & diaboli abominabilis, diuisio autem horum commendabilis, & necessaria, lib. 14. c. 4. per totum.

pax, & concordia inter impios tam est nociua, vt Dei bonitate reparentur ab inuicem, libro 14. capit. 4. numero 16. & 17

pax, & concordia aliquando bona est, & sequenda, quandoque mala, & fugienda, libro 14. cap. 4. num. 4. 5 8. 14. 15. & 17

pax mala illa est, quam venit Dominus a terra tollere, lib. 14. cap. 4. num. 5

Pax non est perfecta in hac vita,lib 14.c.4.nu.9.& 10
Pax non est, vbi iustitia non est,quæ se osculantur vt amicæ,lib.14.c.4.nu.10
Pax malorum inter se in nocumentum est reipublicæ, & bonorum,lib.14.c.4.nu.13.14. & 17
Pax alia est ficta,alia inordinata, alia vera,libro 14.cap.4. numero 16
Pax iustorum & vnitas multas habet vtilitates, sunt & diuisio multa nocumenta,lib.14.c 5.per totum.
Pax oleum dicitur,quodlex iubet offerre, quia sine pace bona opera Deo non probantur, libro 14.capit. 5. numero 1 & 2
pax,& necessitudo fidelium,est Ecclesiæ felicitas, lib.14. cap.5.num.11.& 26
pax,& vnitas est in iustis,diuisio autem in malis, lib. 14. c.5.nu 12.27.29.& 31
pax credentium,Christus est,vnde qui sine pace est,Christum non habet,lib.14.c.5.nu.15
pax finis est bonorum nostrorũ, quia nihil gratius in rebus terrenis potest audiri, libro 14. capit.5.nume.18. 26.30. & 31
pax perfecta in hac vita non est, ac subinde nec perfecta eius laus,lib.14.c 5.nu.25
pax expoliat hominem seruitute, & dat ei nomen filij, lib.14.c.5.num. 28
pax est (quæ bonum est & iucundum) quam pro testamento reliquit Dominus,lib 14.c.5.nu.30.& 31
pax, & vnitas vbi inuenitur, ibi est & perfectio, lib. 14. cap.5.num.34
pacis amatores heredes sunt Dei,exheredati autem sunt, qui eam non amant,lib.14.c.5.nu.21
pacem cum Deo habent sancti,bellum autem cum mundo,carne, &c, lib.14 c.4.num.2.3.10.& 11
pacem, quod in ipsis est, cum omnibus habeant iusti, si autem alter non vult pacem, nihil ad illum, libro 14. cap.4.num.7
pacem cum Deo habere debet homo, vt sic illi caro subdatur,lib 14.c.4.nu. 11
pacem cum hominibus iustis habere debemus, bellum contra malorum vitia,lib.14.c.4.nu. 12
pacem habeant, qui Deo volunt placere, libro 14. capit. 5.num.3
pacem amplexandam a Christianis docet Paulus,vocans agriculturam, ædificium, & membra vnius corporis, omnes fideles,lib.14.c.5.nu.4.vsque ad 6
pacem habens anima,locus est Dei,lib.14. capit.5. num. 13.& 23
pacem & vnitatem appetunt omnia, dolor autem causatur ex diuisione,lib.14. c.5. nu.16.17.& 19
pacem habent pro fine,bella,lib.14 cap.5.nu.18
pacẽ inter Christianos dirumpere conatur maxime dæmon,quia vires eius inualidæ sunt durante hac, lib.14. cap.5.num.20
pacem non habentes, non habent charitatem, sine qua non est pax,lib.14.c.5.nu.22.25.& 32
pacem persuasit Deus multis medijs,lib.14.c.5.num. 26. 28.30.& 31
pacem Deus reliquit discedens,requisiturus eam cum venerit,lib.14.c.5.nu.28
pacem vt suaderet Christus, noluit hereditatem diuidere inter duos fratres,lib.14.c.5.nu.29.& 32
peccata non sunt patranda propter internum conscientiæ testimonium,lib.1.c 9.nu.13.lib.3.c.24.nu.19
peccatum tenebris comparatur,vt virtus luci, lib.1.c.16. nu.14.lib.14.c.6.nu.9.& 12
peccata flenda maxime,propter bona quibus priuant, & mala quæ inferunt,lib.1.cap.4. nu. 8. vsque ad 11, lib. 3.c.4.nu.3.lib.4.cap.19.nu.6.vsque ad 9. & 14. lib. 10. cap.2.nu.1.& 2 lib.14 cap.6.nu.11.19 20.22.24.vsque ad 29.& 40.c.17.nu.16
peccati varij gradus,sed in exordio necandum, lib.1.cap. 22.nu.20.& 21 lib.14 c.8.nu.3.5.vsque ad 7.13. 15.18. vsque ad 20. 30.vsque ad 33
peccata prius extinguenda sunt, vt venire ad Christum possimus,lib.2.c.2.nu. 11
peccata in exordijs trucidanda, lib.2, cap.7.num.35.cap. 8.nu.7.c.11.nu.2.lib.4.c.31.nu.9.10. & 37.lib. 14. cap. 7.num.26.cap.8.num.1.2.4.vsque ad 6.8.9. 12. 16. 18. 19.22. & 29
peccatis dimissis rursum implicari, periculosum est malum,lib.2.cap.10.num.5.vsque ad 8.cap.11. nu.2. cap. 18.num.22.& 23.lib.3.cap.25.num.19. lib.4.cap.8.nu. 16.21.& 22.lib.14.c.7.nu.4.5. 21. vsque ad 28, lib. 16. cap.11.nu.11
peccati pondus describitur,lib.2.c 10 nu.16.lib. 14. cap. 6.num.6.32 36.& 41,c.13 nu.2.& 3.cap.17.nu.21.lib. 18.cap. 14.nu.5
peccata hominum vires hostibus præbent, lib 2.c.11.nu. 1.& 2.lib.4.c.12.nu.6
peccatum tam grande malum est, vt propter illud tradat nos Deus Sathanæ,lib.2.c.11.nu.7.lib.4.c.33,nu.2
peccata tanta sæculi ostendunt bonitatem & patientiam Dei,cuius ira sæuit,dum homo non corrigitur, libro 2. c.11.nu.8.& 9.25.& 26.lib.4. c.8. nu.1. c.18.nu.15. 16. 22. & 15
peccata præ oculis habent iusti, non bona opera, mali e contra,lib.2.c.12.nu.12.& 13.lib.14.c.10.num.1.vsque ad 7.8.9.11.12 14.vsque ad 16
peccata sic recordanda sunt, vt in desperationem homines non inducant, lib.2. cap 12.num.24. & 25. lib. 4. cap 34.nu. 5
peccatis remissis,Deo gratiæ agendæ sunt,libro 2.cap.13. num.1.2.12.& 18.cap.14.num. 9 vsque ad 12. lib. 14. cap.10.nu.15.& 16
a peccatis tribus modis conseruat Deus, occasionis substractione, resistendi data virtute, affectionis sanitate, lib.2.c.13 nu.23.lib.4 c.7.nu.30
a peccato,sine gratia resurgere non valemus,lib.14.cap.6. nu.43.& 44 c.7.nu.20.c.8.nu.27
peccatum tunc regnat in homine, cum desiderijs eius obedit,lib 3.c.1.nu 29 & 30.c.11.nu.9.lib.9. c.12. nu. 12.lib.10.c.4.nu.18.lib.14.c.8.nu.22.& 35
peccata cęcant animam in grande eius malum, lib. 3.c.4. nu.5.6.11.12.14.15.17.vsque ad 19.lib.13.cap.2.nu. 8. & 13.lib.14.c.6 nu.12. 35.37.& 38.cap.14.num.10.11. 14. & 15
peccata conturbant animam, & peccatorem viribus priuant,lib.3 cap.4.num.5.& 6.lib. 14.capit. 6. num. 42. vsque ad 44
peccatum vuæ acerbæ comparatur, quia ligat sensus ad bene operandum,lib.3.c.4.num.6.lib.14. cap. 6. num. 39.cap.13.nu.4
peccata in sacra Scriptura vocantur sacrificia pro peccatis, & similitudo carnis peccati,lib.3.cap.10. num. 45. 47. & 107
peccati illecebra si in mentem venerit, dicat Christianus, non sum meus, emptus sanguine Christi, libro 3. cap. 15.num.2
peccata potentium, quibus alij prouocantur ad malum, acriter sunt punienda,lib.3.c. 5.nu.10.lib 4.c. 8.num. 21.23.& 24 lib.6.c.11. num. 6. 13. vsque ad 15. lib.14. cap.17.num.15
peccati recordatio & cognitio,multas parit vtilitates,lib. 3.c.22.nu.5.6.& 9 cap.23.nu. 1.3. vsque ad 7. 9. & 10. c.25.num.2.vsque ad 4.& 18.lib.4.cap.16.num.1.libro 14.cap.10.num. 1
peccati dolor, non admittit oleum lætitiæ, nec thus consolationis,lib.3.c.25.nu.1. & 8
peccata quàm acriter & quàm continue flebant sancti, lib.3.c.25.nu.8.12.14.& 16 lib.10.c.2.nu.1.& 2.lib.14. c.21.nu.24.& 25.c.22.num.7.8.11.vsque ad 13.49 56. vsque ad 58
peccata flenda propter damna quæ inferunt animæ, lib. 3.c.25.nu.3.16.17.21.& 22 lib.10.c 2. num. 1. & 2.lib. 14.cap.17.nu. vsque ad 14
peccata excusant mali,& tunc fiunt scuta fusilia ne corre-

ptiò profit, lib.3.cap.29.num. 11. & 12
Peccatis & malis inundaret mundus, si Deus rationem non exigeret factorum, lib.4.c.11.num.4.vsque ad 6.& 16.lib.6.c.11.num.34
Peccata grauiter sunt punita semper, idque expedit considerare, lib.4.cap.11.num.6.& 7.cap. 18. num.1. vsque ad 16. 18.vsque ad 20.23. vsque ad 25.lib.14.capit. 12. per multos numeros, libro 16. capit. 9. num.13 & 14. capit.12.num.30
Peccata delenda sunt per pœnitentiam, adiuuante Deo, lib.4.cap.14.nu. 2
Peccata taliter abolenda sunt a nobis, vt etiam bona opcremur, lib 4.c.14.nu.14
Peccata populi aliquando sunt talia, vt orationes iustorum non admittat Deus, lib.4.capit.18.num.17.lib.14. cap.8.num.10
Peccata etiam in seruis Dei nusquam remanent impunita, lib.4.c.18.nu.23.& 24
Peccata a sanctis viris commissa punit Deus, vt ceteri timeant, lib.4.c.18.num.23. & 24
Peccata priuant homines maximis bonis, lib.4.c. 19. nu. 6.8.9.& 14.c.33.nu.5.lib.14.cap.6.nu.14. 16.17.19.22. vsque ad 29.31.33.& 40.c.17.nu.18
Peccati cognitionem infundens Deus, mirabiliter cruciat hominem lib.4.c.19.nu.13
Peccata sunt vestis peregrina hominis, libro 4. capit. 28. numero 7
Peccatum cum velut virtus aspicitur & creditur, tardius derelinquitur, lib.4.c.30.nu.18.& 19
Peccata sic relinquenda sunt, vt longe recedamus ab eis, lib.4 c.31.nu. 1
Peccata minima primum suadet dæmon, vt paulatim veniat homo ad maiora,& maxima, libro 4. capit.31. numero 9. & 10
Peccatis,& malis mundus plenus, lib.4.c.33.nu. 2. vsque ad 4.cap.34.nu.1
Peccatis assuefacti, difficile redeunt ad sanam mentem, lib.6.cap.6.nu.18.19. & 22
peccata punienda nunc, ne in futuro sæculo puniantur, lib.6.c.13.nu. 19
peccatis alienis visis gaudent mali, consolationem inde capientes, lib.7.c.2.nu.10
peccata faciunt perditissimi homines, tãtum vt peccent, lib.8.cap.3.nu. 7
peccatis alienis compatiendum est non insultandum, lib. 9.cap. 6 num 3
in peccatum, si cadant iusti, non eolliduntur, quia statim resurgunt, impij autem iacent in eo, lib.9.cap.18. nu.1. vsque ad 3.10.& 11
peccatum reddit homines seruos, & captiuos, lib.10.c.4. num.13.16.vsque ad 18. & 20
peccatum regnat in homine, quia homo se vendidit & quidem modico pretio, lib.10.c.4.nu.18
peccata confitenda sunt, non excusanda, libro 10. capit. 6.num. 8
peccato mori, est opera maligna in nobis damnare, libro 11.cap.13.num.1.& 2
peccatum, & pœna præcedentis peccati eadem res est frequenter, lib.11.c.14.nu.15
peccata in causa fuere validissimæ famis in Capadocia, lib.13.c.6.nu.2.lib.14.c.12.nu.4. vsque ad 9
peccata dum viuimus, ex toto auellere non possumus, sed moderari, lib.14 c.2.nu.2.3.& 4
peccata, multa & varia causant nocumenta in anima, in qua sunt, lib.14.c.6.per totum.
peccato obnoxius non considerat damna eius; admonitiones non prosunt,&c. lib.14.cap.6.num.2.vsque ad 4
peccatis,& flagellis alienis visis non emendari, graue est facinus,& acriter punitum a Deo, lib.14.c.6.num.4.& 5.cap.10.nu.10.& 13
peccatum priusquam fiat, obtenebrat mentem, vt decipiat, post autem suam fœditatem ostendit, lib.14.capit.6 num. 5
peccatum grauius est dæmone, quo etiam remissio, anima languet, lib.14.c.6.nu.10
peccatum, homines, abiectissimos facit, feras, dæmones, seruos, lib.14.c.6.nu. 11
peccata in grande malum nostrum maxime elongant nos a Deo, non loco sed animo, libro 14 capit.6. num. 14. & 16.cap. 17 nu.1
peccati fœtor & infirmitas, ingens est, quæ nisi cognouerint peccatores non gemunt, lib.14. capit. 6. num. 36. cap 17.num.24. & 25
peccata condonata iterum patrare,& eis assuescere, neque illa statim detestari, multa habet inconuenientia, quæ sancti explicant in reincidentia, & obduratione, lib.14.cap.7.per totum.
peccata vt vulnera, aliqua cum magna difficultate curantur, lib.14.c.7.nu.2.28.c.8.nu.1.6.8.9.11.12.& 23.cap. 13.nu 5.c.17.nu.24.& 25.lib.18.c.2.nu.7
in peccatis perdurans, Deum mitem irritat contra se, lib. 14.c.7.nu.3.7.10.vsque ad 12.14.& 16
in peccatum cadere luctantem mirum non est, sed iacere delectum: non tam pernicioſum recipere vulnera, quam ea non curare, lib. 14.capit.7.num.6 9.11. & 18. cap.8.num.1. & 15
peccata continuans, ex eis funiculum facit, & suspensus perit, lib.14.c.7.nu.9.c.13.nu.3.& 5
peccata puniuntur in quarta generatione, quando in eis gloriantur peccatores, lib.14.c.7.nu.10.12.13.& 19
peccata, bonas inclinationes, dum continuantur, tollunt ex parte, lib.14.cap.7.nu. 6
in peccato secure dormire, insipientia magna est, lib. 14. cap.7.nu. 14.& 26
peccata, quæ varios habent gradus, in exordijs expedit euellere ne vsu, paulatim, homini infirmo sint insuperabilia, lib.14.c.8.per totum.
peccata leuia, vt sordes lauantur, grauia autem combustione egent, lib.14.cap.8.num 11
peccata in exordijs vasperi comparantur, at qui veniunt ad summum eorum, in media nocte sunt, libro 14. capit.8.num 13
in peccatis qui robusti persistunt nec fluctuant, stantes adorant idola, lib.14.c.8.nu. 14
ad peccatum tribus gradibus peruenitur, suggestione, delectatione, & consensu, lib. 14. cap.8. num. 18.19. 30 31. &37
peccatum primum fit secundo sine confusione aperitur: tertio in consuetudinem ducitur: quarto falsa spe, id est, obstinatione nutritur, libro 14. cap 8.num. 30. vsque ad 33
peccatum quasi rex mentem calcat, cum eam non resistentem possidet, lib.14.c.8.num.35
peccatum suggerit diabolus, delectatur caro,& consentit spiritus, lib.14.c.8.nu.37
peccata venialia acriter quandoque punit Deus, quare licet perfecte vinci non possint, cauenda sunt, libro 14. cap.9.per totum.
peccata, quæ videntur minima, acriter taxabant sancti, lib 14. cap.9.nu.1
peccata minima si negligant homines, incident in maiora, lib.14.c.9.nu.2.c.22.nu.39
peccatum cauet qui non respicit paruum sit an magnum, sed iubentis qualitatem, libro 14. capit.9.num.3.cap. 22.num.39
peccata minora acriter punit Deus, vt timeant qui maiora patrant, lib.14.cap.9.nu.3
a peccato nemo mundus est, dum viuit, sed tamen parua fiunt magna, si superbia pondus adiecerit, lib.14.cap.9. num.4.vsque ad 6
peccata minora caueat homo, ne obruatur arena qui molem proiecit magnorum delictorum, libro 14. capit.9. num.7.& 8
peccata venialia bonis operibus purganda sunt, ne in futuro ingenti igne purgentur, lib.14.c.9.num.9
peccata præterita recordari debemus, quæ sicut & aliena

quæ videmus, multas vtilitates afferunt nobis, lib. 14. cap. 10. per totum.
Peccati recordatione stimulatur, ne iterum homo peccet, lib. 14. c. 10. nu. 1. 1. 5. 7. vsque ad 9. & 12
Peccata depicta habere dét homo in memoria, vt Deus ea deleat, lib. 14. c. 10. nu. 2 5. 7. 8 & 14. cap. 17. num. 24. & 25. cap. 23. nu. 21
Peccata Dauid sancti, permisit Deus, vt nullus confidat de se, aut desperet, lib. 14 cap. 10 nu. 6
Peccata propria in memoria habens, alienis non indignatur, lib. 14. cap. 10. nu. 14
Peccata sic primo confitenda sunt Deo, vt etiam remissa, a cogitatione non recedant, lib. 14. c. 10. nu. 15. & 16. c. 22 num. 37. & 38
Peccatis, & peccatoribus mundus plenus in malum reipublicæ: quia non considerant, quod peccata secreta & quæ videntur dulcia, erunt patientia & amara, lib. 14. c. 1. per totum.
Peccato re vera nulla adest voluptas, sed fellis amaritudo lib. 14. c. 11. nu. 2. 3. 6. 7. & 9. c 17. nu. 26
Peccatum amarum cum fit, ægritudine peccantis, dulce videtur ad tempus, libro 14. cap. 11. nu. 29. cap. 17 nu. 24. vsque ad 26
Peccatis dum plenus est mundus, plenus dicitur ebrietate, lib. 14. c 11. nu. 4 & 10
Peccatis mundus plenus est, ita ut iram Dei bruta & muta elementa sentiant, lib. 14. c. 11. nu. 5
Peccatis meretrix dulcedinem miscet vt fallat, sed extrema amariora sunt absynthio, lib. 14. c. 11. nu. 6. 7. 12 vsq; ad 15. cap. 17. num. 26
Peccata acriter punit Deus etiam in hoc seculo, illaque sunt causa malorum temporalium, libro 14. capit. 12. per totum.
Peccata necis paruulorum Israel in fluminibus Ægypti punita sunt, cum in sanguinem versa, potus essent Ægyptijs, lib. 14. c. 2 nu. 1
Peccata sunt quę contra homines hostibus vires præbent in bello, lib. 14. c. 12. nu. 2. 3. 10. & 13
Peccata, siccitates, fames, &c. producunt in terra, lib. 14. c. 12. nu. 4 vsque ad 16. 18. vsque ad 20. 22. & 23
Peccata, morborum sunt causæ frequenter, vt sic homo corrigatur, lib 14 c. 12. nu. 11
Peccata, etiam in hoc sæculo acriter puniuntur a Deo, lib. 14. c. 12. nu. 14 16. vsque ad 18. 20. & 22
peccata vnius in alio punit Deus temporalibus pœnis, non autem insensibilibus, lib. 14. c. 12. nu. 21
peccati pœna fuit in Adam, mors corporis, libro 14. cap. 12. num. 23
peccata comparantur in sacris litteris varie, vt explicentur damna quæ inferunt, lib. 14. c. 13. per totum.
peccatum morti comparatur, lib. 14. c. 13. nu. 1. & 9
peccata nostra optime dicuntur funiculi vanitatis, lib. 14. cap. 13. nu. 3. & 5
peccatum frigori comparatur, quia mentem torpore constringit, lib. 14. c. 13. nu. 6
peccata carnalium Deus cum querela tolerans, dicitur stridere sicut plaustrum, lib. 14. c. 13. nu. 7
peccatum spina dicitur, quia dum delectat, quasi pungendo lacerat mentem, lib. 14. c. 13. nu. 8
ad peccata cauenda & punienda multa nos debent mouere, maxime autem quod vnum peccatum sæpe est alterius causa & pœna, lib. 14. c. 14. per totum.
peccatum sequens permittit Deus, vt sit flagellum & pœna præcedentis, lib. 14. cap. 14. num. 1. 5. 8. vsque ad 11. 14. vsque ad 17
peccatum præcedens, causa est sequentium, lib. 14. c. 14. nu. 2. 12. vsque ad 17
peccatum reparandum est pœnitentia, quo similitudine Dei amissimus, lib. 14. c. 14. num. 3
peccatum morbus animæ est, quo fit appetitus deiectio & ciborum fastidium, lib. 14. c. 14. nu. 4
peccata caueat, qui considerat se esse filium Dei, lib. 14. cap. 14. num. 6. & 7
peccata difficilia vincunt nonnulli, & a facilibus & amaris vincuntur, lib. 14. cap. 14. nu. 6. & 7
peccata omnia vincenda sunt, ne iterum labamur in ea, quæ iam vicimus, lib. 14. c. 14. nu. 12. & 13
peccara excusare non debemus, sed fiere, & erubescere, in quibus mali gloriantur, eorum damna contemnentes, libro 14. capit. 15. per totum, capit. 20. nume. 3. capit. 22. num. 2
peccata accusare debemus, non excusare, culpantes diabolum, &c. lib. 14. c. 15. nu. 1. 2. 4. vsque ad 10. 12. vsque ad 14. cap. 22. nu. 2. & 41
peccata qui retorquent in Deum, scutum cordis habent contra Dominum, lib. 14. c. 15. nu. 4. 9. 10. & 12
in peccatis gloriari ingens malum est, libro 14. capit. 15. num. 5
peccatum Euæ maiorem excusationem habuit quàm peccatum Adam, lib. 14. c. 15. nu. 6
peccata confundant nos modo, ne in iudicio confundamur, lib. 14. cap. 15. nu. 11. & 16. c. 23. nu. 27. & 28
peccata, vel ab homine vel a Deo necessario punienda sunt, libro 14 capit. 15. num. 12. capit. 23. num. 18. 21. 27. & 28
peccata non excusans, solitariam noctem dicit, libro 14. cap. 15. num. 14
peccatum bibit vt aquam, qui sine timore, obstaculo, vel difficultate, malum glutit, lib. 14. c. 15. nu. 15
peccata iustorum, sacerdotum, prælatorum, & regum, nimis grauia sunt, quæ flere multum debent homines, lib. 14. cap. 6. per totum.
peccatum multis malis animam polluit, eorum qui iusti, & religiosi antea fuerant, libro 14. capit. 16. nume. 9. 11. 12. & 15
peccata & vulnerant & confringunt animam, libro 14. cap. 17. num. 2
peccatum deserens, & vitia circumcidens, relinquit opprobrium Ægypti, lib. 14. c. 17. nu. 3
peccatum incrassescere facit animam, quam virtus extenuat, lib. 14. c. 17. nu. 4. c. 21. num. 3. & 4
peccatum omne mortale, porta est inferi: & quo peccato quis peccat per illam portam descendit, lib. 14. capit. 17. num. 5
peccata, & ruinam populi flebant acriter sancti, lib. 14. cap. 17. nu. 12. vsque ad 14
peccatum animam destruit, & munitiones eius, cuius dolor est vt parturientis, onusque grauissimum, lib. 14. cap. 17. num. 21. & 23
peccata magis offenderent intuentes, si animæ viderentur, quam cum Isaias nudus processit & discalciatus, lib. 14. c. 17. nu. 22. c. 23. nu. 28
per peccatum moriuntur passiones animæ, & sensus, lib. 14. cap. 17. nu. 23
peccatum facit hominem similem vanitati, qui primo conditus, veritati similis factus est, lib. 14. c. 17. nu. 28
peccato immersum desperare, & stantem confidere, perditio animarum est, lib. 14. cap. 18. num. 12. vsque ad 15. 19 20 22. 24. & 25
peccatis carere vellent homines, sed absque labore, libro 14. cap. 9. nu. 21. & 22
peccata sua ignorant mali, libro 14. capit. 20. num. 3. cap. 22. num. 37
peccatorum remissio difficilis monstratur, dum peccatū scriptū dicitur stylo ferreo in vngue adamantino, libro 14. cap 21. num. 6
peccatum, nisi pœnitentia deleatur, omnibus patebit in iudicio, lib. 14. c. 21. nu. 6
peccata hominum aliquando impediunt promissiones Dei, lib. 14. c. 21. nu. 32. & 35
peccati grauissimum onus deponendum est statim per pœnitentiam, lib. 14. c. 21. nu. 54. & 61
peccata relinquenda, & quidquid est visibile in mundo, propter hoc enim bis vocat sponsus sponsam, lib. 14. cap. 22. num. 6
peccati conscientia compungit, vt homo flagellis Dei com-

conuertatur,lib.14.c.22.num.28
Peccata, confusionem bonam afferant hominibus non malam lib.14.c.23.num.14
Peccata sua dolose quærit scire,qui postquã ea cognouerit non odit lib.14.c.23.num.20
Peccatorum remissionem prædicat nunc Deus non parciturus postea contemnenti, lib.14.capit.23.num.23.27.& 28
Peccata minora, aliquando præcedentium peccatorum vindictam incutiunt,vt in Oza videtur, lib. 16. capit. 4.num.28
Peccata hominum in causa sunt, ne infructuosorum animalium nunc ministerijs vtantur lib.16.c.4.nu.29
Peccata populi fecerunt, vt Elisæus postularet spiritum duplicem, quo egebat, vt ea corrigeret, lib. 16. capit. 4.num.29
Peccata augent homines spe veniæ, augerent autem magis,si eam desperarent,lib.16.c.11.num.20
Peccata flet homo,dum cogitat in quæ cecidit mala,& metuit supplicia ventura,lib.17,c.3.nu.27
Peccatum primo speciem gaudij habet,sed post tristitiã, virtus contrarium habet,lib.18.c.11.num.13
Peccata sicut & virtutes,consuetudine aluntur, vnde adolescentes vitijs relictis virtutibus assuescant, lib. 18. c. 11.num.4.16.19.23.24.& 27
Peccata sic vincenda sunt, vt victoriam vnius curemus hodie,alterius eras,&c.lib.18.c.12.num.7
Peccatorum causã,non tantum est Sathanas,sed ipse vtitur nobis,qui naturalia rerum bonarum semina inculta relinquimus,lib.18.c.14.num.4
Peccatis lætantur homines,quia ægroti non sentiunt eorum onera,lib.18.c.14.nnm.5.& 6
Peccati conscientia facit, vt homines hostibus resistere non valeant,lib.18 c.14.num.9
Peccatum vestis peregrina est homini,uirtus autem & Christus vestis naturalis,lib.18.c 14.nu.10
Peccatis immiscet Deus bonitate sua amarissima difficultates,vt homo conuertatur,lib.18.c.14. num.12
Peccata in causa sunt,ut uirtus amara sit homini lib. 18.c. 14.num.15.vsque ad 18
Peccatum mors est,cæcatque animam, unde nisi sanetur homo, tenetur delectatione carnali, lib. 18. capit.14. numero 16
Peccatis resistere optabant sancti, etiam cum dispendio vitæ lib.18.c 15.num.16
Peccatum fortium nonnumquam occasio virtutis fit, & uirtus infirmorum, occasio peccati dum superbiunt, & ideo dicitur: Melior est iniquitas uiri, &c. lib.18.c. 16.num.27
Peccatores,flagella sunt,quibus Deus alios punit in ipsorum malum,lib.1.c.15.num. 16
Peccatores,extra se commorantur, iusti si ad tempus vagentur,statim redeunt,lib.1.c.16.num. 15
Peccator inuerecundus,meretrici comparatur, lib. 1.c.5. num.4.7.12.& 16.lib.14 c.15.num.16
Peccator dat mercedem amatori, qui peccat bona temporalia non reperiens in malis lib.1.c.5.num.7. 16.& 17. lib.14.c.6.num.17
Peccatores pecoribus similes, superiora non respiciunt, lib.1.c.22.num.5
Peccatoris status miserandus,lib.1.c 22.num.9.lib.2.cap. 10.num.17.vsque ad 20.c.14.num.9.c.17.num. 2. 3.& 13.c.19.num.27.vsque ad 29 lib.4.c.19. nu. 6. 8. & 14. lib.14.c.6.nu.38.& 42.c.17.per totum.
Peccatores pueris comparantur, qui magna paruifaciunt, & ad ridicula feruntur auide, lib.1.capit.2. numero 2.7.& 16
Peccatores ciues sunt huius mundi, peregrini vero cœli,iusti e contra,lib.2.c 2.num.8
Vide etiam verbo Mali.
Peccatores,stulti sunt dum peccant, vt miseriam vitent, lib.2.c.4.num.19
Peccatores delicijs vacant, & somno graui detinentur, lib.2.c.7.nu.28.c.17.nu.13.lib.14.c.6 ntim.31
Peccatorem ægrum,cui non proficiunt medicamina, relinquit medicus animæ, lib.2.c.10.num. 2.vsque ad 4. lib.4.c.19.num.2
Peccatores flagellat Deus,ut in æternum parcat lib. 2. c. 10.num.13.c.11.num.29.c.14.num.3.lib 4.c.5. num.5. vsque ad 11.14.15.23.& 28.c.6.num.2.c 8. nu. 17.lib. 6.c.6.num.22
Peccatores flagellans Deus, misericordiam ostendit non feueritatem lib.2.c.10.num.13.c.11.num.29.lib. 4.c.5. num.1.vsque ad 5 7.usque ad 11 13.15.17.18.20.vsque ad 28.30.vsque ad 37.lib.14.c.20.num.20
Peccatoribus non irascitur Deus,iratus ualde,lib 2.c.10. num.16.& 17.c.11.num.28.lib.4.c.5.num. 1 usque ad 3.5.8.vsque ad 17.19.21.27.29.33.34.38.& 39 c. 8.nu. 19 & 22 lib.6 c.9.num.24.27. & 34. lib. 14. capit. 20. numero 20
Peccatores,Deum inhonorant, & contemnunt, iusti autem illi afferant gloriam,lib.3.c.12.num. 5.vsque ad 7. 12.& 13
Peccatores in suum grande malum derelinquit Deus,lib. 2.c.10.num.17.usque ad 19.c.11.num. 28.c. 19. nume. 27.& 28.lib.4.c.19.nu.2.& 7.c.20.num 8.10. & 15.lib. 6.c.9.num.27
in Peccatores desæuit ira Dei,ut ignis in stupam, lib.2.c. 10.num.20.lib.4 c.8.num.12.c.18.nu.6.& 7
Peccatores patientia Dei visa obdurantur amplius culpa sua,lib.2.c.10.num.26.vsque ad 28.c.14.num. 3. lib. 4. c.8.num.1.18.vsque ad 22.c.11.num.3
Peccatoribus supplicia prædicit Deus antequam inferat, ut resipiscant,lib.2.c. 11. num. 4. vsque ad 7. 25. & 26. lib 4.c.9.num.4.10 & 11.c.10.num.10 c.11.num.10.vsque ad 12.14.& 25.c.18.num.9.vsque ad 12.15.16. 18. & 19.lib.4.c.10.nu.11.lib.14.c.21.num.21
Peccator omnem creaturam commouet contra se,lib.2.c. 13.num.24.& 25.lib.4.c.18.num.15.& 16.c. 22.nu. 7. c.19 num.4.& 5.lib.14 c.6.num. 6
Peccatores,Deum dulcem amarum faciunt,lib.2.c.14.nu. 1 cap.17.num.11.lib.4.c.8.num 6.c.9.num.5.6.9 11.& 12.c.11. num.9
Peccatores lætantur cum malefecerint,ideoque audiunt, neque mors laudabit te,lib.14.c.6.nu. 42
Peccatores,passionibus suis ebrij recte dicuntur, lib.2. c. 17.nu.2.3.& 13.lib.7.c.2.num.18
Peccatores,quia non ualent recogitare Deum cum dulcedine,recogitent in amaritudine animæ suæ,lib.14.cap. 6.num.42
Peccatores ut malum faciant, innumera tolerant mala in condemnationem nostram, lib.2.cap. 17. num. 15.vsque ad 18
Peccatores spe pœnitentiæ agendæ, peccare non debent lib.14.c.7.num.13. vsque ad 15
Peccator in rete mittit pedes,ne facile egrediatur,lib.2.c. 18.num 21.vsque ad 23
Peccatores non uident, quia cæci sunt, vel quia in tenebris sunt,& quia oculos claudunt,lib.3.c.4.num. 4.lib. 14.c.6 num.9.12.35.& 37
Peccatores aliqui obliuionis Dei frigore obriguerunt, vt ad Deum respirare vix possint,lib.3.c 4.num.8.lib 14. c.7.num.17
Peccatores obstinati difficulter redeunt ad Deum, lib.3. c.4.num 8.lib.4.c.19.num.13.lib.14.c.6.num. 18. cap. 7.num 1 8.12.& 17.c 8.num.6.& 7
Peccatores a tenebris somniorum, venient ad tenebras tormentorum,lib. .c.4.nu.10 11.& 14
Peccatores,dum conuertuntur,fiunt de luteribus aquilonis,ciuitas regis magni,lib.3.c.17.num.14.lib.14. cap. 21.num.28
Paccante Adam,floribus adiunctæ sunt spinæ,vt cũ odoramus recordemur peecati lib.3.c.23.num 1 lib.4.cap. 29.num.2.& 3
Peccatores alij abscondunt se a facie Dei,vt Adam, alij fugiunt,vt Cain,lib.3.c.24.numero 2.vsque ad 4. lib. 4. c.26.

c.26.num.16
Peccatoris, terribilis accusator & carnifex est conscientia sua, lib.3.c.24.num.3.vsque ad 8. 12. 17. & 19. lib. 14.c.6.num.5
Peccator, etsi conscientiam habeat accusantem, & incutientem metum, cupiditate tamen vincitur, lib.3.cap. 24.num. 3
Peccatores, alij habeat conscientiam malam & turbatam, pessimi habent malam & tranquillam, lib. 3.capit. 24. numero 16
Peccatores uocat Deus ad pœnitentiam, lib.4.c. 4. nu.6. vsque ad 8.lib 14.c.18.num.16
Peccator non desperandus, si optat flagellari post culpam, lib.4 cap.5.num.4.& 38.c.11.num.11.c. 12.num. 21 & 22
Peccatores Deus consolatur, ne desperent sed resipiscant lib.4.c 6.num.6.13.& 14.c.7.num. 3.& 4. lib. 14.c. 17. num 6.vsque ad 8
Peccatoribus ex misericordia grandi tollit Deus occasiones peccandi, lib.4.cap.6.num. 7.& 8.c.10.num. 1. vsque ad 3.6.8.& 9.
Peccatoribus accelerat Deus flagella, ne in maiora incidant mala, lib.4.c.6.num.12
Peccatores deficere dicuntur a terra, quando conuertuntur, lib 4 c 6.num.15
Peccator etsi flagitiosissimus sit, non desperet, lib.4.capit. 7.num.5.6.16 7.20.24 vsque ad 26.c.9.num.16 & 17. c.17.num 2.c.23.num 11.vsque ad 13.lib.14.c.8. num. 23.c. 17.num.6.& 7.c.18.num.4.vsque ad 6.9 vsque ad 11.16.18.vsque ad 25 lib 16.c.11.num.11.18.& 20
Peccatores, quasi inuitus cogitur Deus damnare, lib. 4.c. 7.num.6. 3 & 17.c.8.num.9.c.9.nu.6.10. vsque ad 11. 14.c.11.nu.9.c 11.nu.13.vsque ad 5. & 10
Peccator luctatur contra misericordiam Dei, & ideo perit, lib.4 c.7.num.6
Peccatoribus prædicat Deus pœnitentiam instante flagello, ne pereant, lib.4.c.7.num.13
Peccator septem misericordias Dei ingentes cognoscat in se, lib.4.c.7.num.28.& 29
Peccatores, qui intuitu misericordiæ Dei peccant, taxantur multum, lib. 5.c. 8. nu.2 3. 5. vsque ad 10.11.19. & 20.c 11.nu.3.vsque ad 5.lib.14.c.7.nu.5
Peccatores, dum iram Dei non credunt venturam, sine freno peccant, lib.4.c.8.num. 5. vsque ad 10.12. 13. & 19.c.18.nu.6 vsque ad 10.13.& 14
Peccatores expectat Deus, vt resipiscant, lib.4 c 8.nu.11. 12.16.& 17.c 18.num. 1. & 12
Peccatores Deum quærunt in tribulatione, quem in pace contempserunt, lib.4.c 8.num. 1
Peccatorem rogat Deus læsus, vt misericordiam suam ostendat, lib.4.c.10.num.4 5.11.& 12.lib. 14. c. 17.nu. 6.vsque ad 8
Peccatori promittit Deus mercedem, vt reuertatur ad ipsum, lib.4.c.10.num.7
Peccatores abstinuntur misericordia Dei, lib.4.c.11.num. 3.vsque ad 5
Peccatoribus ventura flagella prædicet Deus, vt si non emendentur, iustius puniatur lib.4.c 12.nu.1. & 25
Peccatorum flagella aliquando incipiunt in hac vita, & in futura continuantur, lib.4.c.12.num.24
Peccator consideret Deum præsentem, ne peccet, lib.4.c. 13. numero 6. vsque ad 9.11. vsque ad 13 15. 19. vsque ad 23
Peccator, dum putat Deum non uidere quæ agit, peccat libere, lib.4.c.13.nu 9.12.13.18.21. vsque ad 23
Peccatores taxantur, qui verentur habere testem peccatorum hominem, & non Deum, lib.4. capit. 13. numero 22.& 23
Peccator non peccet, saltim cogitans diabolum præsentem, vt accuset, lib.4.c.13.num.23
Peccator conuertatur ad Deum statim, eius auxilio requisito, lib.4.c.14.num.1.& 2
Peccatores non resipiscentes, sed contemnentes minas acriter punit Deus, lib.4.c.18.nu 6. vsque ad 16.18. vsque ad 20.22.& 25.lib.6.c.10.nu.11.12. 14.& 17
Peccatores clementissimum Dominum inferam sibi conuertuntur, lib.4.c.18.num.10
Peccatores a Deo recedentes dicuntur non esse, quia illi soli qui ei adhærent, esse dicuntur, lib.4.c. 19.nu. 1. lib. 14.c.6.nu.3 8.c.17.num.17
peccator a Deo recedens, consistit in commotione cordis, lib.4.c.19.nu.2
peccator fit tanto securior, quanto peior, lib.4.c.19.num. 13.c.31.nu.39
peccator sicut terra est sine aqua, lib.4. c.19. nu.14.c.23. num.10
peccator Dei uultum formidat uidere, lib.4.c.20. nu. 18
peccatores derelinquit Deus peccatis prouocatus, & derelictus ipse prius, lib.4.c.21.nu.3.& 5
peccatores & iustos derelinquit Deus, sed differenter, li. 4.c.21.nu.8.& 10
peccatores grandes, Deus mutat in sanctos solita bonitate, lib.4.c.23.nu.1.2.4.vsque ad 13.lib.7.c.8.num.14.li. 14.c.8.nu.23.c.18.nu.4.usq; ad 6.18.19. & 23
peccatorum cupiditati cedit Deus in eorum malum, lib. 4.c.24.nu.2
peccatoribus Deus nec timorem nec amorem sapit, lib. 4.c.24. nu.18
peccatores non resipiscunt, quia iratus Deus eos non respicit, lib.4.c.26.nu.2.7.& 16
peccatores dicitur Deus ignorare, solosque iustos agnoscere, lib.4.c.26.nu.3.& 5
peccatores sepultis sunt peiores, lib.14.c.6 num 7 8.c.7. nu.25.c 8.nu 23.28.c 13 nu 1.9 57 nu 23
peccatores, Dei memoria indigni, cum sint, non commemorantur eorum generationes, lib.26 nu.4
peccatores respicit Deus, intus mouens, vnde flet ib compunguntur, lib 4.c 26.nu.6 22 & 16
peccatores Deus dicitur obliuisci, lib 4. c 26. numero 7. & 13
peccatores pascuntur peccatis, sed non satiantur, lib.4 c. 28 nu.17.
peccatoribus omnes creaturę sunt hostes, quę iustis famulantur, lib.4 c 29.nu 1 vsque ad 5
Peccante primo parente, creaturæ ex amicis factæ sunt inimicæ lib.4.c.29.num.2.& 3
Peccatores diabolum habent regem, a quo lacerantur, nō Deum consolatorem lib.4.c.33.num.6. & 11
Peccatores a malis surgentes, dæmones insultantes non timent, lib.4.c.34.num.5
Peccatores semper lugendi, maxime autem cum tranquillitate fruuntur & opibus, lib.4.c. 38.num.14
Peccatoribus parcit Deus propter iustos, lib. 5.capit. 8. num.4.& 5
Peccatores aliqui, tamquam famelici deuorant iniquitatem, lib.6.c.1.num.4. & 5
Peccatores in auaritia peccant, quia numquam luxuriando satiantur, lib.6.c.1.nu 5.lib.14.c.7. nu.19.
Peccatores esse sub sentibus delitias reputant lib. 7. cap. 2.numero 18
Peccatores regnum peccati auferant, etsi peccatum ex toto, dum viuunt, tollere non possint lib.9.c.12.nu.12. c.13.num.3.lib.10.c.4.num.18
Peccator verecunde peccans, sepulchrum est operum: patens autem, qui inuerecundus est libro 10.cap.8. numero 1.& 2
Peccatores nutans Deus in sanctos, bruta animalia Deo pugnante dicuntur superari, libro 12. capit.4. numero 11. & 12
Peccatori dicitur descende sede in puluere, &c. vt eius miser status ostendatur, li.12.c.4.nu.20.& 21
Peccatores torrentibus comparantur, qui raptim trāseūt, & siccabuntur in morte, lib.12.c.4.nu.22
Peccator dicitur lapis caliginis, quia durus, & nebulosus, lib.12.c.4.nu.27
Peccatoris status miser ostenditur in Adam nudo, &c. li.

14.c.6.num.1
Peccator ſtulte Deum vult fugere,lib.14.c.6.num.6
Peccator conculcare dicitur Chriſtum, quia eum pro nihilo ducit,lib 14.c.6.num.13
Peccatoribus frequenter dæmon adhuc temporalia non largitur,nec quæ deſiderant,lib.14.c.6. nu.17
Peccator longa conſuetudine peccandi, quæ vim videtur habere naturæ,raro reſurgit,lib.14.c.6. num.18.cap. 7. num.8.& 20
Peccatores idolum zeli habent in pectore, quia Deum, & ad iracundiam prouocant,& foras pellunt,lib. 14.c. 6.numero 30
Peccatores varijs vitijs ſubiacentes,idola habent depicta in cordis pariete,lib.14.c.6.num.30
Peccatoribus,dum in peccato ſunt, virtutes priores non proſunt,lib.14.c.6.num.31
Peccatores cubile omnium beſtiarũ facti ſunt, varijs vitijs ſubiecti,lib.14.c.6.num 33
Peccatoris pœna eſt eius inordinatus animus lib.14.cap. 6.numero 4
Peccator,quia a culpa liberari non vult, erit ſeruus perpetuus,lib.14.c 7.num.1
peccator,qui accepta gratia peccat,acrius punitur, quam qui primum peccat,lib.14.c.7.nu.4.5.7. & 14
peccator ſine fine peccant,conſuetudine preſſus, difficillime ſurgit,lib 14.c.7.num.22.vſque ad 24.26. & 28.c. 8 num.6.7.12 24.28.& 33
peccatores infirmi & impij dicuntur, ſecundum varietatem culparum,lib.14.c.8 num.3
peccatores deſperati non tantum medicos non adeunt, nec vocant,ſed nec ad ſe venientes recipiunt, lib 14.c. 8 num 8
peccator in Dominum dicitur peccare, qui pœnitentiam non agit, Domino autem peccant, qui conuertuntur poſt lapſum,lib 14.c.8.num. 17
peccator dicitur peccare non Domino, qui non illi, ſed ſibi nocet,lib 14.c.8.num.17
peccator abit,ſtat,& ſedet in peccatis, cum a Deo recedit, delectatur in culpa, & confirmatur, lib. 14.capit. 8 numero 30
peccator inuerecundus Deum & homines contemnens, eſt de quo dicitur prodijt quaſi ex adipe iniquitas,&c. lib 14.c.8 num.25
peccatores cum delectatione,licentia, & gloria operantes mala,&c.ſunt,de quibus dicitur,intrauit maledictio vt oleum,&c.lib.14.c.8.nu.26
peccatores aliqui de profundis clamant ad Deum, alij in profundis malorum contemnunt deſperantes, lib. 14. c.8.num.27.& 28.c.17.nu.6.c.18.num.15
peccatores falſis promiſſionibus a diabolo decipiuntur, lib.14.c 8 num.34
peccatores a malis cogitationibus ad mala opera venientes.audiunt; Deſcende,ſede in puluere,&c.lib. 14.cap. 8.numero 35
peccatoris operationes ficcantur, dum cogitationes eius in terra figuntur,lib.14 c.8.num.35
peccator ſi non corrigatur,vnus cum ſit, totam communitatem exponit periculo,lib.14.c.11.num.1.c.12.numero 8 10 & 21
peccante vno,ſtulte dicunt alij, quid hoc refert ad nos, lib.14.c.11.nu.1.c 12.num.10. & 21
peccatores,dum peccãt,ad mala tollerauda in futuro properant,lib.14.c 12.num 16.vſque ad 19.& 22
peccatoris hoc grande damnum eſt, vt vel non videat quæ agenda ſunt,vel agere non poſſit,lib. 14. c.14.nu. 8.vſque ad 11
peccatores,poſt lapſum irrident dæmones, quibus reſpõdere nihil poſſunt,lib.14.c.15.num.2
peccatores aliqui peccant nullam neque Dei, neque ſui rationem habentes, iuſti autem caſu aliquo peccant, lib.14.c.15.num.3
peccatores Deum volont patientem in ſe, impatientem autem in alios qui eos offendunt,lib.14.c 15.nu.5
peccator obtenebrat animam, ſi autem etiam deffendat peccatum, duplices incurrit tenebras, lib. 14. capit. 15.numero 13
peccator,qui ſtatim pœnitet, peccat in conſpectu Dei, qui autem conuerti non vult, a conſpectu eius fugit, lib 14.c.17.num.1
peccatoris miſeriæ deſcribuntur, dum dicuntur vertere ſcapulam Deo,aggrauare autem,obturare cor lib.14 c. 17.num.18
peccatores in tot mala ſe mergunt, vt ea ſcire non poſſimus,ſicut viam aquilæ in cęlo,lib.14.c.17.nu.19
peccatores vt ſquamæ Behemoth, diabolo maxime copulantur,vt nec locus ſit reſpirandi ad Deum, lib. 14. c.17.numero 20
peccatores exultant in malis,dum non iudicant contra ſe eſſe delictum,lib.14 c.17 num.24.& 25
peccator venundatus eſt ſub peccato,quia accepta dulcedine pro pretio,animam diabolo vendit lib. 14. capit. 17.numero 26
peccator dicitur filius diaboli,quia ab eo impietatem didicit,vel eum imitatur lib.14.c.17.num.27
peccatores imaginem Dei in ſe deturpantes, omni pęna digni ſunt,lib.14.c.17.num.29
peccator lectulus eſt fœdus ſponſi, ad quem impudenter uocat Deum,lib 14.c.17.num.30
peccatores inter præſumptionem & deſperationem medium ſtatuant,quos contemnere non debent iuſti lib. 14.c.18.per totum
peccatores,qui flagella conſcientiæ ſentiunt, vicini ſunt ſaluti,lib.14.c.18.num.1
peccatores ſurgere,& iuſtos ruere ſępe videmus,vt vnuſquiſque ex hoc,vel confidat,vel timeat, pro vt ſibi expediens iudicauerit lib.14. c. 18. num.3.vſque ad 6. 8. vſque ad 11.13.14.17.vſque ad 21.& 23
peccatores,propenſione grandi ſe & iuſtos in malum prę cipitare conantur,de quorum ruina gaudent: virtutem autem ſi operantur,vel id faciunt ficte, vel ſtatim eam relinquunt,lib.14.c.19 per totum.
peccatores lactant,quos decipiunt, quia alliciunt vt faciant mala,& dum fecerint laudant lib 14.cap. 19. nu. 7 8.& 12
peccatores promittunt benefacere,& cum terroribus vel blanditijs tanguntur,id deſerunt lib. 14. c. 19. num. 9. vſque ad 11.13.16.20. & 21
peccatores multi toto tempore ſine laſſitudine, & interuallo iniuſte viuunt,ſi non opere, lingua vel corde lib. 14.c.19.num.19.20
peccatores,dum non valent implere quæ volunt, ad Deũ conuertuntur,lib.14 c.19.num.23
peccatores,qui dum peccant feliciter viuunt, pingui ceruice contra Deum armantur,&c. lib. 14. capit. 19.numero 23
peccatores mandunt herbas & arborum cortices, quia prauis irriſionibus in nõ nullis exteriora opera, in alijs virentia corda diſſipant lib.14.c.19 nu.24
peccatores obdurati,inſenſibiles,& ſtulti,nec proſperis, nec aduerſis corriguntur, quos Deus non punit in ipſorum malum lib.14 c.20. per totum.
peccatores qui in oculis ſuis ſapientes ſunt, inſipientes ſunt & ſtulti lib.14.c.20.num.1.10.& 16
peccatoribus Deus offendicula punit, vt arceat a peccato lib. 4.c.20.num.2
peccator attonitis oculis praua dicitur cogitare, qui mala faciens ſecuturam pœnam non aduertit lib.14.cap.20. num.4.21.& 22
peccatores non corriguntur,ſed laudantur, & proſperantur in grande eorum malum lib. 14 c.20.num.14. 15. 17.18.& 20
peccatorum delitiæ inſtantaneæ ſunt, & cruciatus æternus,lib.14.c.20.num.21. & 22
peccator a ſacerdote conuerſus,pectus & brachium dextrum det illi,ideſt,cor & opera conſecret Deo lib. 13. c.22.num.1

pec-

Peccator cogitet, qualis ex quali factus sit peecando lib. 14. c. 22. num. 8. 16. & 29. c. 23. num. 25. & 26
peccator, qui inuerecundæ & libere peccat, dicit in corde suo non est Deus lib. 14. c. 23. num. 22
Peccatoris anima, arbor infructuosa, & spinosa est lib. 14. c. 23. num. 25
Peccator post culpam confundi debet, nec procaci fronte mala defendere lib. 16. c. 13. num. 2
Peccator, dum considerat anteriora mala, ad Deum reuertitur paternum esuriens panem, lib. 18. c. 11. nu. 27
Peccatores, qui se fingunt iustos, & cum sanctis se ingerunt, raptores sunt, lib. 18. c. 15. num. 3
Peccatores semper generantur a diabolo, qui eorum pater est lib. 18. c. 15. num. 10
Peccator lunæ comparatur, qui appropinquans Christo soli, lucet in interioribus, in exterioribus autem cum ab eo deuiat lib. 18. c. 15. num. 30. & 31
Peccatores humiles terræ aliquando vocantur, quia humiliantur peccatis lib. 18. c. 15. num. 34
Peccatores, qui zizanijs comparantur, tollerat Deus, quia multi post in triticum sunt mutandi, lib. 18. capit. 15. numero 36
Peccatores dum hic abundant bonis, quasi pecora saginantur ad victimam lib. 18. c. 16. num. 8
Peccatorum cor dissimile dicitur, dum varium se exhibet mutabilitate diuersarum cogitationum, lib. 14. capit. 19. numero 11

Verbo Mali.

pœnæ in futuro sæculo variæ sunt, secundum qualitatem & numerum peccatorum, lib. 9. c. 3. nu. 1. & 19
pœnitentiam rigidam faciendam post peccatum, quibus rationibus suadebant sancti lib. 1. capit. 4. num. 8. vsque ad 11
Pœnitentia differenda non est lib. 2. c. 10. num. 2. lib. 3. cap. 25. num. 14. lib. 4. c. 4. num. vsque ad 16. c. 8. num. 4. 6. 21. & 22. c. 11. num. 18. & 19. & 20. lib. 11. c. 10. num. 1. lib. 14. c. 7. num. 1. c. 8 num. 1. & 24 c. 14. num. 12. vsque ad 17. c. 15. num. 16. c. 21. num. 38 39. 44. vsque ad. 46. 56 51. 54 vsque ad 58. & 61. lib. 16. c. 11. num. 20
Pœnitentiam suadere vult Deus, cum prædicit futura supplicia lib. 2. c. 11. num. 4. vsque ad 7. 25. & 26. lib. 4. c. 9. num. 4 10. & 11. c. 10. num. 10. c. 12. num. 10. vsque ad 12. 14. & 25. cap. 18. num 9. vsque ad 12. 15. 16. 18. & 19. lib. 4. cap. 10. numero 11. lib. 14. cap. 21. num. 21. 22. 35. & 37
Pœnitentia agenda, ne peccata nostra sint in iudicio patentia lib. 3. c. 22. num. 5. 6. & 9
Pœnitentia cor conterat vt plangat, idque ex dilectione fiat Dei lib. 3. c. 25. num. 9. & 10
Pœnitentiam Deo gratissimam explicuit Dauid in Psalmo 37. lib. 3. c. 25. num. 2. vsque ad 7. & 17. lib. 14. cap. 22. num. 29
Pœnitentiæ lachrymæ, ignem extinguunt peccati lib. 3. cap. 25. num. 11. & 14. lib. 14. c. 21. num. 24. 25. 45. & 49. cap. 22 numero 32. 33. 43. 47. & 48. cap. 23. numero 9. 10. & 24
Pœnitentia & compunctio, vigere in delicijs non potest lib. 3. c. 25. nu. 12. 21. & 22. lib. 14. c. 21. nu. 54
Pœnitentia, & lachrymæ necessariæ ad reparandam animæ ruinam lib. 3. c. 25. num. 13. & 20. lib. 10. c. 2. num. 5. & 20. lib. 14. c. 22. num. 32
Pœnitentia perfecta facit, vt dulciter homo careat ante actis delectationibus lib. 3. c. 25. num. 14. lib. 14 capit. 21. num. 48. c. 22. num. 42 44. & 51
Pœnitentia duret tota vita lib. 3. c. 25. num. 16. & 17. lib. 14. c. 17. num. 9. vsque ad 11. c. 21. num. 51. c. 22. nu. 7. 11. vsque ad 13. 18 35. 43. 47. 48. & 58. c. 24 nu. 3
Pœnitentiæ duplex sit, fletus de malo patrato, & bono omisso lib. 3 capit. 25 num. 19. lib. 14. cap. 17. num. 13. c. 22. num. 56
Pœnitentiæ dignus fructus est, peccata plangere, & ea iterum non committere lib. 3. c. 25. num. 19. lib. 4. c. 19 nu. 13. lib. 14. cap. 21. num. 47. & 52. c. 22. num. 12. 17. 41. 42. 45. 46. 51. 55. vsque ad 58
Pœnitentia implet animam caligine & amaritudine, dum peccata flet lib. 3. c. 25. num. 20. lib. 14. c. 21. numero 15. cap. 22. num. 51
Pœnitentia mirabiles producit effectus lib. 3. c. 25. num. 20. lib. 4. c. 19. num. 13. lib. 14. c. 21. num. 15. 31. 33. 34. 45. & 49. c. 23. num 9. & 10
Pœnitentiæ lachrymæ aliæ procedunt a timore, aliæ ab amore; illæ communiter tempore præcedunt, istæ dignitate lib. 3. capit. 25. num. 23. & 25. lib. 14. capit. 23. numero 19
Pœnitentiæ lachrymas sequitur magna consolatio de spe veniæ obtentæ lib. 3. c. 25. num. 24. lib. 14. c. 21. nu. 43. 47. & 48. c. 22. num. 51
Pœnitentiam agere non potest homo, nisi Deus eum cõuertat lib. 4. c. 14. num. 5. 6. 10. 11. & 17
Pœnitentia alia fuit in Dauid, alia in Saule, etsi verba fuerint eadem lib. 4 c. 16. num 10
Pœnitentia non consistit in verbis, sed in affectibus animorum lib. 4. c. 16. num. 10 lib. 14. c. 21. num. 47. c. 22. num. 52. & 53.
Pœnitentia vera peccatoris, maxime cruciat dæmones, lib. 4 c. 37. num. . & 2. lib. 14. c. 22. num. 49
Pœnitentes consolentur, ne nimia absorbeantur tristitia lib. 5. c. 1. num. 3
Pœnitentiam negabat Nouatus, falsa intelligentia sacrarum litterarum lib. 5. c. 8 num 13
Pœnitentiæ & conuersionis luctum, sequitur ingens gaudium lib. 7. c. 1. num. 1. c. 4. num. 11. & 12
Pœnitentia & amaritudo est, sine qua ad terrã promissionis nullus venit lib. 7 c. 3. num. 1.
Pœnitentia peracta, nouæ tentationes insurgunt, ne securitas & negligentia hominem prosternant, lib. 7. cap. 4. num. 12. 13. & 16
Pœnitentibus & conuersis, non continuo adsunt tentationes, ne reddeant ad mala quæ reliquerunt, lib 7. c. 4. num. 14. vsque ad 16
Pœnitentia timore liquefacit multos, qui prius alta rigiditate tumuerunt lib. 8. c. 7. num. 19.
Pœnitentiam agere inter sæculi turbas vix potest homo, vnde mundus relinquendus est lib. 11. c. 12. nu. 42
Pœnitentia facit, vt pennæ veteres quæ grauant, ejiciantur, & adsint nouæ quæ subleuent, lib. 12. capit. 3. numero 34
Pœnitentia Niniuitarum mira fuit, consilio, & sapientia plena lib. 13. c. 6. num. 2. & 3. lib. 14. c. 12. num. 6. & 7. c. 21. num. 21. c. 22. num. 26 c. 23. num. 8
Pœnitentia vis, eiusque effectus, & necessitas multiplex & ingens, quam differre non debemus, lib. 14. cap. 21. per totum.
Pœnitentia est, per quam imminente ira Dei, imminens exitium potest homo vitare, lib. 14. c. 21. num. 2. & 4 c. 23. numero 8
Pœnitentia est, quæ tabescere faciens carnem, crassitudinem animæ ad subtilitatem reducit lib. 14. capit. 21. numero 3. & 4
Pœnitentia occidit Oziam, idest, peccatum, & tunc videtur Deus in solio, &c. lib. 14. c. 21. num. 5
Pœnitentia differenda non est spe longioris vitæ, propter periculum quod est in mora lib. 14. c. 21. num. 7. vsque ad 14 16. 18. vsque ad 20. 23 37. vsque ad 39. 42. 44. vsque ad 46. 50. 51. 56. vsque ad 58
Pœnitentiam Deus non negat homini, dum viuit: vnde cito & confidenter ad eum est accedendum lib. 14. c. 21. num. 17. 20. 22. vsque ad 25. & 27. c. 22. num. 46. c. 23. num. 6. 8. 25. & 26
Pœnitentem animam summe amat Deus, quia ad maiora, quandoque bona eleuat pœnitentia, quam dederat innocentia lib. 14 c. 21. nu. 22. & 25
Pœnitentia neganda non est homini dum viuit, sed hac spe homines ad vitia non sunt nutriendi lib. 14. c. 21. nu. 23. 27. 47. 56. vsque ad 58. 60. c. 22. nu. 25
Pœnitẽtia publica Fabiolæ, mira, propter peccatum ignoran-

rantiæ lib.14.c.21.num.24.& 25
Pœnitentia ignis dicitur, quia interna cordis vrit lib.14.c. 21 numero 26
Pœnitentia ſera malorum poſt hanc vitam deridetur a dæmonibus lib.14.c.21.nu.29.30.37.42.& 55
Pœnitentia reddit homines in ſtatum priſtinum lib. 14. c. 21.num.34.36.& 49.c.22.num.47.& 48.c.23 nu.13
Pœnitentes eijciunt a ſe dæmones, & Deum habent ſeſſorem lib.14.c.21.num.36
Pœnitentiam differens, captiuus in Babylonia ait, nondũ eſt tempus domus Domini ædificandæ lib.14.cap.21. numero 38
Pœnitentia, quæ fit morbo ingraueſcente, multum ſuſpecta credebatur a ſanctis lib.14.c.21.num.45.46.50. 51. & 60.c.22 num.56
Pœnitentiam numquam negat Deus, dum viuimus, non quia ei placent peccata, ſed quia maxime diſplicent, lib.14.c.21.num.50
Pœnitentia qualis futura vt proſit, Deoq; ſit grata, quæ in ſanctis olim miranda erat lib.14.c. 2. per totum.
Pœnitentiæ modus, optime figuratus fuit in purificatione, & ſacrificio leproſi lib.14.c.22.nu.2.vſque ad 4
Pœnitentiam agens anima, nigra dicitur propter peccata præterita, & formoſa proprer pœnitentiam lib.14.cap. 22.numero 5
Pœnitentes ſic flere debent peccata, vt etiam fructus agãt pœnitentiæ lib.14.c.22.num.9.11. vſque ad 13.16.25. 26.30.vſque ad 32.34
Pœnitens primum maleactam vitam odiat, recordationeque iudiciorum Dei, credent purgationem peccatorũ fleat lib.14.c.22.num.10
Pœnitentia pro peccatis, & grauibus, & leuibus, quàm acris & continua erat in ſanctis lib.14.c.22.nu. 11. vſque ad 14.29.30.35.49 56 vſque ad 58
Pœnitens recordatione viarum ſuarum, confuſus diſpliceat ſibi lib.14.c.22.num.15.20.21.& 32
Pœnitens cogitans qualis factus fuerit per peccatum, pœnitentiam agat, non uerbo, ſed facto, ſui factus iudex rigidus, lib.14.capit.22.num.16.25.29.30.32.52.56. vſque ad 58
in Pœnitentia veſtis, ciuis, lachrymæ, &c. digna ſint homine peccatore lib.14.c.22.num.16.20.25.27.30.32. vſque ad 34
Pœnitentiam commitetur humilitas, & propriæ fragilitatis cogitatio lib.24.c.22.num.19 & 35
Pœnitentiam agit in cilicio & cinere, qui cognoſcit quid per culpam fecit, & qualis per illam factus eſt lib. 14 c. 22.numero 19
Pœnitentia ſecunda eſt tabula poſt naufragium, erubeſcẽs mala, quæ homo fecit lib.14.c.22.num.21
per Pœnitentiam relinquentes Aegyptum, offenſiones oculorum ſuorum abijciant, ne delectent quæ antea delectabant lib.14.c.22.num.22
Pœnitentiam agens ea relinquat homo, quibus antea ſeruierat vanitati lib.14.c.22.num.23.26.30.& 31
Pœnitens, confeſſione delictorum, precibus, verbis, & operibus, ſanitatem debet recipere, lib. 14.c 22 numero 24.& 25
Pœnitentiam certam non facit niſi odiũ paccati, & amor Dei lib.14.c.21.num.42
Pœnitentiæ & calamitatum tempore, etiam a licitis eſt abſtinendum lib.14.c.22.nu.25.27.33.& 34
Pœnitentiam ſic agant homines, ut ſecuri non ſint de venia lib.14.c 22 num.25.50.51.& 58.c.23 nu.8
Pœnitẽtiæ arma ieiunium, & ſaccus: prius ieiunium, poſt ſaccus; prius quod internum eſt, poſt quod palam eſt lib.14 c.22.num.22.52.& 53
Pœnitentia ſic defleat peccata, vt etiam emendationibus factis operiantur lib.14.c.22.nu 31.34. & 51
Pœnitentia publica Theodoſij Imperatoris laudatur lib. 14.c.22.nu.35.lib.16.c.6. num.12
Pœnitentiæ modus docetur in pſalmo quinquageſimo lib. 14.c 12 num.36.vſque ad 38
pœnitentia eſt quædam dolentis vindicta, puniens in ſe quod dolet commiſiſſe, non dolens temporalem pœnam, ſed culpam, lib.14.c.22 nu.39.& 40
pœnitens iudicio confeſſoris ſe iubdat, nihil ſibi reſeruãs ſui lib.14.c.22 num.40
pœnitendam publicam agant publici peccatores, ſic lugẽtes extinctam animam, ſicut extinctam corpus filij lib. 14.c.22.num.43
pœnitentia peracta, rurſus delectari de culpa, facit vt ſanata vulnera ſerpant lib.14.c 22.nu.45.& 46
pœnitentia in toto corde ſit, quando quatuor paſſiones animæ ad Deum rendunt lib.14.c.22.nu.52 & 53
ad pœnitentiam agendam quibus rationibus adducendi ſunt homines, lib.14.c.23. per totum
pœnitentiam in noua lege prædicauit Dominus, eam ſuadens promiſſis & minis lib.14.c.23.nu.1. & 11
pœnitentiam Dauid conſiderare debemus, non peccata, vt ſtatim ſurgamus & animemur ad lachrymas lib.14. c.23.num.2. vſque ad 4
pœnitentia quotidie agenda, vt reparentur, quæ per peccatum veteraſcunt lib.14 c.23.nu. 6.& 13
ad pœnitentiam agendam, Dei miſericordia monere nos debet lib.14.capit.23.numero 6.7.11.13.15.16.25. 26 & 29
pœnitentibus Niniuitis, ſententia Dei executioni non mãdatur, vt nullus diffidat lib.14.c 23. nu.8
pœnitentia reuocat perditiſſimos homines ad Deum, quã qui neſciunt, damnantur, lib.14.capit.23.num.9.10.12. 13.17.& 29
ad pœnitentiam agendam, conſideratio beatitudinis mouere homines debet lib.14.c.23.nu.12.& 17
ad pœnitentiam agendam adducendi ſumus exemplo pœnitentium lib.14 c.23.num.16
per pœnitentiam cum fiducia accedat factura factori ſuo Deo lib.14.c.23.num.24
pœnitentiam nõ agunt homines friuolis rationibus ducti lib.14.c.13.nu.29
pœnitentiæ exordium eſt metus gehennæ, cogitatioq; a quantis bonis in quanta mala homo venit lib. 17. cap. 3.numero 27
perfecti & imperfecti viri differenter trahuntur, & reficiuntur a Deo lib.4.c.24.nu.9.15.19 & 20
perfecti viri comparantur ſponſo, imperfecti autem ſpõſæ lib.4.c.24.num.10

Periurium verbo Iuramentum.

perſeuerantia neceſſaria eſt, & diſcenda a Chriſto in cruce dicente, Conſummatum eſt lib.3.c.10.num. 85.cap. 16.num.4.& 5
perſeuerantia donum Dei eſt lib.4.c. 17. num. 10. & 11. lib.14.c.24 num.10.vſque ad 12.& 20
perſeuerantia in bono neceſſaria eſt, ad quam neceſſaria eſt fortitudo lib.6.c.13.num.1
perſeuerantia neceſſaria multum homini, quæ cum donũ ſit Dei, inſtanter ab ipſo eſt expoſtulanda lib.14.capit. 24.per totum.
perſeuerantia vſque in finem, eſt quæ ſola facit homines beatos, lib.14.cap. 24. numero 1.2.14.vſque ad 18.20. & 21
perſeuerantiam docuit Dominus, iubens ſacrificia offerri per ſingula mane lib.14.c.24. num.4
perſeuerantiam docuit Deus, cum docuit mane & veſpere ſeminare lib.14.c.24. num.5
perſeuerantem tantum laudandum docuit Deus, non laudans hominem, cum primum eum creauit lib.14.c. 24.numero 7
perſeuerantem ſaluans Deus, & non perſeuerantem damnans, iudicat fines terræ lib.14.c.24.nu.9
perſeuerantiam poſtulamus in omnibus petitionibus orationis Dominicæ lib.14.c.24. nu.10. & 11
perſeuerantiam docuit Deus, cum dixit: Vota de die in diem reddenda lib.14.c.24.num. 13
perſeuerantiam habet, qui in animæ vinea flores producit & fructus lib.14 c.24.num. 19

perseuerantiæ donum, tantum est electorum, qui ideo vt sol electi dicuntur lib. 14.c 24.num.21.& 22
Perseuerantia necessaria, ne prope portum iustus virtutibus diues, naufragium patiatur lib. 14.c.16.num.1.& 2 c.24.num.6
Petri Apostoli laudes lib.14.c.25. §.1. per totum.
Petrus beatificatus est a Christo, quia solum ille, eum Filium Dei naturalem confessus est lib. 14 cap. 25. § 1. numero 1.& 6.
Petro remittere peccata, quod proprium est Dei, velut capiti totius orbis, contulit Christus, lib 14.c.25. §.1. numero 1
Petrus in carcere morti proximus, dormiebat, quia causam suam Deo commiserat, lib.14.c.25.§.1. nu.2
Petrus & Paulus eodem anno sicut & die, occisos dicit Hieronymus lib 14 c.25.§.1.nu.3 & 10
Petrus Abrahæ comparatur, & antefertur lib.14. c. 25 §. 1.numero 4
Petrus & Paulus, exploratores sunt missi a vero Iosue Christo lib.14.c.25.§.1.num.5
Petrus iussu Domini Romam reuersus est crucifigendus, cum rogatus a fidelibus discessisset lib.14 cap. 25. §.1. numero 7
Petrus recte petra dicitur, consortium habens in nomine cum Christo, sicut habebat in operatione lib. 14. cap. 25 §.1.num.8
Petrus affectu & amore Dei potens, ambulauit super aquas lib.14 c.25.§.1.num 8
Petrus & Paulus, videntur ceteris Apostolis præcellere, lib.14 c 25.§.1.num.9.10.12.& 13
Petrum & Paulum æquales esse meritis docent sancti lib. 14.c.25.§ 1.nu.10.& 12
Petrus & Paulus Romæ occisi, occidentis partes sanguine suo illustrarunt lib 14.c.25 §.1 num.10
Petrus, quia fundamentum erat Ecclesiæ, fecit primum signum consolidando plantas hominis claudi lib.14.c. 25 §.1.numero 11
Petrus & Paulus, recte petra, & vas fuerunt in domo Domini, lib.14.c.25 §.1.num.11
Petrus & Paulus quasi geminum lumen oculorum nobis dati sunt lib.14.c.25.§.1. num.13
Petri & Pauli sepulchra, clarissima & notissima effecit Christus, cum Romanorum principum sepulchra iaceant neglecta, lib.17.c.6.num.6.& 7
piscatores & venatores, in bonam & in malam partem accipiuntur in sacris litteris lib.12.c.3.num 12
pontifex qui hoc nomine dignus est, sit sicut Moyses indesinenter in tabernaculo, vt discat a Deo quæ populum doceat lib.14.c.29.num.5
pontificis summi onus, iuuandum ab Ecclesiasticis docebant sancti lib.14.c.30.num.12
pontifex summus cum in summo sit gradu, in summo etiam est periculo lib 14.capit.30.numero 13.& 14.c. 31.numero 27
pontifex summus, cum nomine mutet vitam, mutet & Ecclesiam in melius lib.14.c.31.num.27
pontificatum summum adeptus Gregorius flebat acerrime lib 16.c.6.num.21
prædestinationis signa dat Deus, quibus consolatio sit electis, & subtrahatur excusatio reprobis lib.7.cap. 8.numero 34.& 35
prædicatores sancti dicuntur nubes, pluentes, quando, & vbi oportet lib.1.c.23.num.3.lib.11.c 3. num.2.lib.14. c.26.num.21.29.34.& 35
prædicatores adulatores, qui dicunt bonum malum & malum bonum, acriter taxantur lib.1.c.3.num.3.lib.14. c.27.num 2.3.7 & 14
prædicatores arcum habent in manu, quando operantur quæ prædicant lib.1 c.25.num.9
prædicatores sancti, eripiunt multos ab ore diaboli lib.2. c.8.num.31.lib.4.c.23.num.7
prædicatorum sermonibus nec credere nec obtemperare, malum grande est lib.2.c.14.num.1. vsque ad 3.lib. 3.c.29.num.9.& 10.lib.4.c.18.nu.13.& 14
prædicatoribus & prophetis loquentibus, illudunt mali in proprium damnum lib.2.c.14.num.1.& 2. lib.4.c.8. num.7.vsque ad 9.c.18.nu.6.7.13.& 14.c.27.nu 3
prædicatores, oues & ceruæ fœtæ dicuntur, salutem parientes plurimorum lib.3.c.5 nu.27.c.21.num. 13. vsque ad 15.& 21
prædicatoris animus rerardatur, cum viderit populum non proficere lib.3.c.13.num: 4.& 5
prædicatores & prophetæ, olim in corrigendo populo acres erant lib.3.c.28.num.1.12.& 17. lib.14.c.27.nu. 14.16.19.& 20
prædicatores prius corrigant seipsos, deinde proximos, lib.3.c 28.num.15.& 23.lib.14.c.26.num.15.capit.28. numero 3.& 4
prædicatorum verba vt stimuli sint, vt pungant, & non palpent lib.3.c.28.nu.17.lib.14.c.27.nu.19.& 20
prædicatoris verbis non credentes mali, in magna veniũt mala culpæ & pœnæ, lib.4.c.8.nu 7.vsque ad 10.c.18. num 6. vsque ad 8.13.vsque ad 16
prædicatores opportune & importune prædicent lib. 4. c.8.num 13.lib.14.c.26.num.20
prædicatores recte canibus comparantur, lib. 4. cap.23. numero 10.
prædicatoris facti sunt panis, cum multi eorum crystallus essent durissima lib.4 c.23 nu.11.& 12
prædicatores mali verbum Dei habent in ore, & non in corde, sicut Balaam, lib.4.c. 24. num.2
prædicatores in falcibus non pulsant organa, sed suspendunt, dum peruersis non prædicant lib.4.c.34 num.20. lib 11.c.2.num.24
prædicatoribus & sacrarum litterarum studiosis visis, cruciatur maxime dæmon, lib.4.c.37. num.2
prædicatores exempla sanctorum proponant populo, vt confundantur, lib.5.c.17.num 37
prædicatores diuina gratia pleni, alios vtiliter docent lib. 7.c.8.num.32
prædicatores, qui bene non viuunt, vmbris & histrionibus & musicis discordantibus comparantur lib. 8.c.9. numero 6
prædicatoribus plebi proficuis, inuidere non debent alij lib.9.c.5.num.19.& 23
prædicatores, primum ardeant, deinde luceant exemplo Ioannis Baptistæ lib.9.cap.6.num.15.& 16.lib.14.cap. 29.numero 30
prædicator, qui numquam satiatur multitudine sectatorum, auarus dicitur in bonam partem lib. 9. capit. 19. numero 7
prædicatores & prælati significantur in candelabro, mensa, arca testamenti, &c. lib.9.c 21.nu.1.& 2
prædicatores non antea prædicent, quam profecerint multum in virtute lib.9.c.24.nu. 1. 9. vsque ad 13. lib. 14.c.28.num.12
prædicatores modo multi sunt, qui ante effundere, quam infundi velint, canalibus similes lib.9.capit. 24. numero 11.& 13
prædicatores multum egent prudentia, vt sciant quæ, & quibus prædicare debeant lib.11 cap.3. numero 2.lib. 14.capit.26.numero 16.24.vsque ad 27.34.& 35.cap. 29.numero 30
prædicatores prius digitos habeant myrrha plenos, & post aperiant dilecto; prius mortificentur, post doceat lib.11.c.6.num.115
prædicatores easdem virtutes habere debent dum docent, quas habebant dum silerent lib. 11. capit. 6. numero 118
prædicatores subiacent iudicio vulgi contra rationem, lib.11.c.14. num.9
prædicatores, dum vera dicunt, odiuntur in mundo lib. 11.c.14.num.11.& 15
prædicatores sancti, dicũtur & grando & carbones ignis, quia & per correctionem feriunt, & per flammam charitatis accendunt lib.14.c.18.num.18

Prædicatores opportuno & importune prædicent, munere is magnitudinem perpendentes, & fidentes Deo, sed magna cum prudentia lib. 14. c. 26. per totum.
Prædicatores, perfectis aliter, aliter imperfectis prædicare debent, vtentes alia stola in sanctuario, alia cum procedunt ad populum lib. 14 c. 26. num. 1
Prædicator panem communem proponit, dum communis prædicat populo, mundum vero, cum res fidei docet lib 14 c 26. num. 2
Prædicatores secundum qualitatem sumentium, varie vtantur verbo Dei; sicut cibi secundum qualitatem animalium sunt diuersi lib. 14. c. 26. nu. 3. & 4
Prædicatores non proficiente populo lamentantur, quia non prosunt lib. 14. c. 26. num. 5
Prædicatores a Deo instanter postulent audientium profectum lib. 14. c. 26. num. 6
Prædicatores constantia magna, & assidue curent bonũ fructum lib. 14. c. 26. num. 6. 33
Prædicatores, etsi populus non emendetur, prædicare debent lib. 14. cap. 26 num. 7. vsque ad 14 17. vsque ad 20. 32. & 33
Prædicatur, etsi populus non emendetur, mercede non priuatur l b 14 c 26. nu. 14. 19. & 43
Prædicatores verbum Dei scindunt, vt qui integrum sumere non potest populus, sumat in partibus lib. 14. c. 26. numero 15
Prædicatores acentes, vel quia irridentur, vel quia populus non emendatur, puniuntur a Deo, lib. 14. c. 25. num. 17. & 18
Prædicatores frontem fronte concutiant, quando populus attrita est fronte lib. 14. c. 6. num. 18
Prædicatori tacenti dicitur: Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis l b. 14. c. 26 num. 19
Prædicator continue prædicet, Deo reseruans profectum lib. 14. c. 26. num. 20. & 43
Prædicatores aquas ligant in nubibus, prædicando secundum capacitatem audientium lib. 14. capit. 26. num. 21. 34. & 35
Prædicator miseriam suam agnoscens, nihilominus prædicet fidens Deo lib. 14. c 26. num. 22
Prædicant sancti inuite videntes, quod eorum prædicatio reprobis pœnam operatur lib. 14. c. 26. nu. 23
Prædicatores dicunt aliquando, quæ non expediunt propter adulationem, vel auaritiam, &c. lib. 14. capit. 26. numero 24
Prædicator abscondit eloquia Dei, ne peccet, dum indignis ea non celat lib. 14. c. 26. num. 24
Prædicator aliquando sibi non placens alijs placet, illoſque ædificat lib. 14. c. 26. num. 27
Prædicator ad hoc sermonem dirigat, vt fratri defuncto ideſt, Christo, & non sibi filios generet lib 14. capit. 6. numero 28
Prædicatores nubes dicuntur, per quos Deus terret, coruscat, & rigat lib. 14. c. 26. num. 29
Prædicatores dicuntur montes, qui prius illustrantur luce, quam hæc veniat ad alios, lib. 14. c 26. nu. 29
Prædicatores Angeli sunt ascendentes, & descendentes; vt nutriant paruulos descendunt, vt erigant magnos ascendunt lib. 14. c. 26. num. 30
Prædicatores non sine periculo hoc gaudent munere, quo carent, qui humiliter audiunt lib. 14. capit. 26. numero 31
Prædicatione assidua, peccata vt muri Hierico corruere debent lib. 14. c. 26. num. 31. & 33
Prædicator vt tuba exaltet vocem, non vt delectet, sed vt terreat peccatores lib. 14. c. 26. nu. 32. & 33
Prædicator stillare dicitur eloquium Dei, quia singulorũ capacitatem attendit, lib 14. capit. 26. num. 36. lib. 18. c. . num. 50
Prædicator dispensator prudens sit, mensuram tritici dans iuxta capacitatem audientium lib. 14. capit. 26. numero 37
Prædicator gallo comparatur, aliter cantans in media nocte, aliter in aurora, aliter docens bonos, aliter malos, l b 14. c. 26. num. 37
Prædicator custos est vineæ, quam circumfodere debet, fimumq; spargere increpando, lib. 14. c. 26. nu. 38
Prædicator aliorum saluti intentus, etsi minus perfecte id faciat, audit: Melior est iniquitas viri, &c lib. 14. cap. 26 numero 39
Prædicator, qui inebriat verbis, & flagrat beneficijs, audit: Meliora sunt vbera tua vino lib. 14. capit. 26. numero 39
Prædicator & prælatus, etsi quod suum est præstiterit, si tamen peccator non emendetur, instet, & fleat, lib. 14. c. 26. num. 40
Prædicator gratanter præfert sermonem ocio, & contemplationi, cum videt audientes proficere lib. 14 cap. 26. num. 41. & 42
Prædicator orationi, & lucro animarum inuigilans, Deo multum placet lib. 14. c 26. nu. 42. c. 27. nu. 15
Prædicatoris, & prælati munus est medicare, non curare, lib 14. c 26. num. 43
Prædicatores neglecto proprio periculo corrigant, quibus indignari non debemus: adulatores autem, & muti dantur, & permittatur ob peccata plebis lib. 14. cap. 27. per totum.
Prædicatoribus velut nubibus præcipit Deus ne pluant, quando homines non corriguntur lib. 14. c 27. nu. 1
Prædicator loquens quæ placent, pulu llos ponit sub manibus lib. 14 c. 27. num 2 3. 11. & 13
Prædicatores loquentes quæ delectant & non ædificant, grandi beneficitate Dei auferuntur a populo lib. 14. c. 27 numero 3
Prędicator non loquatur, nisi quæ per ipsum effecerit Christus, faciens, quæ dicit lib. 14. c. 27. num 4
Prædicator neglecto proprio periculo, corrigat delinquẽtes lib. 14. c. 27. num. 5. 16. 19. & 20
Prædicatores falsi, dulcia pollicentur in malum populi, cui amara est veritas lib. 14. c. 27. num. 7. 9. 10. 12. vsque ad 14
Prædicatores iuuabantur olim orationibus communibus in missa, vt veritatem prędicarent lib. 14. capit. 27. numero 8
Prędicatoribus iubet Deus vt taceant, quãdo populi peccata id merentur lib. 14. c. 27. nu. 11. & 21
prędicatoribus Deus aperit os, quando videt aliquos conuertendos lib. 14. c. 7. num. 11
prędicatores peccata populi comedunt, dum peccantes laudatur lib. 14. c. 27 num. 13
prędicatores falsi dantibus munera prædicant pacem, alijs iram lib. 14. c. 27. num. 14
prędicatoribus, quos Deus ad hoc munus assumit, dat virtutes multas, lib. 14. c. 27. num. 15
prędicatori nihil est tam periculosum apud Deum, tam turpe apud homines, quam quod sentiat, non libere dicere lib. 14. c. 27. num. 16
prędicatores dum frigido corde proferunt verba, inflammare auditores non valent, lib. 14 c. 27. nu. 17
prædicatores non prosunt, dum in docendo laudes proprias quærunt lib. 14 c. 27. num. 17
prędicator adulteratur verbum Dei, dum non Deo filios gignere vult, sed se ostentare lib. 14. c. 27. nu. 18
prędicatores arrogantes, malunt afflictos auditores districte cortipere, quàm blande refouere lib. 14. c. 27. num. 19. & 20
prędicatores sancti, & recta facientes laudant, & peruersa facientes, secant lib. 14. c. 27. num. 20
prędicatori sæpe pro gratia auditoris datur verbum, & pro culpa auditoris aufertur lib. 14. c. 27. num. 21
prędicatores sancti, portæ sunt Sion, quia per eorum vitam & doctrinam abscondita intramus supernę contemplationes lib. 14. c. 27. num. 22
prędicatores iniqui, portę sunt vultus Leuiathan, quia per eos in potestatem diaboli traduntur multi, & via perditionis aperitur lib. 14. c. 27. num. 22.

Prædicatorum falsorum deceptiones aperit Deus iustis, lib.14.c 27.num.22
Prædicatores sancti dentes sunt Ecclesiæ, quia peccantium duritiam conterunt sermonibus suis lib.14.capit. 27.num.22
Prædicatores mali dentes sunt diaboli, quia reproborum vitam mordendo dilaniant lib. 14.c.27.nu. 22
Prædicatores & prælati, prius sibi prosint, quàm alijs, operibus prius quàm verbis docentes, & tales in bonum reipublicæ dantur, in malum desunt lib.14. capit. 28. per totum.
Prædicator qui contraria facit eorum quæ docet, scandalizati alios lib.14.c.28.num.2.7.& 19
Prædicator sanctificet Euangelium Dei, seipsum primum immolans Christo, vt doctrina & exemplo prosit alijs lib.14.c.28.num.3
Prædicatores in exemplum sint alijs, operando quę docent, lib.14.capit.28.num.4.6.vsque ad 10.c.29.numero 4.& 5
Prædicatores sal terræ dicuntur, quia omnibus virtutibus ornati esse debent, vt libere vitia castigent lib. 14. c.28.num.7
Prędicatores prius dicuntur sal, quàm lux, quia prius est bene viuere, quàm docere, lib.14.c.28.nu 7
Prędicatores efficacius mouent, bona vita quam verbis, lib.14.c.28.num 8
Prędicatores non bene viuentes, multorum malorũ sunt causa lib.14 c.28.num.8
Prædicatores non illi quęrendi sunt, qui flosculos verborum sectentur, sed qui compungant audientes, lib. 14. c.28.num.8
Prędicatorum, & prælatorum virtutem significabant sacrę vestes sacerdotum legis antiquę lib. 14. capit. 28. num.9 & 10.capit.29.num.4.& 5.capit.31.numer 14. 15.& 17
Prędicatores de magnis dicturi, commorentur in sublimibus lib.14.c.28.num.12
Prædicatores si mali fuerint, conuertantur, & sic doceãt lib.14.c.28.num.14
Prædicatores, & propheras falsos priuat Deus misericorditer hoc munere, ne populum decipiant lib.14.capit. 28.num.16
Prædicantes prophetæ legis olim, cilicio induebantur, pœnitentiã prædicaturi, quo exutus est Isaias, captiuitatem nuncians lib.14.c.28.num.16
Prædicator, qui prius vult docere, quam discat, stultus est lib.14.c.28.num.17
Prædicator, qui non vult operati quæ dicit, manum ad os porrigere non vult lib.14.c.28. num.18
Prædicator destruens opere, quod verbis docet, similis est pharisæis, qui proselitum faciunt filium gehennæ, lib 14.c.28.num.19
Prędicatores pœnitentes sint, nec diuident os ab opere, vt de turture iubet lex lib.14 c.28. num.20
Prędicator tunc tantum loquitur, quæ sanę doctrinę conueniunt, cum doctrina & vita consentiunt lib. 14.cap. 18.num.21
Prędicator talis sit, vt nullus eum iuste arguat, vir enim sanguinum templum Deo ędificare non debet lib. 14. cap.18.num.22
Prędicatores aliquando vtilitati proximorum consulentes, operantur bona palam, & narrant ea lib. 14. capit. 28.num.23
Prędicator loquens & non operans, ille ieiunus manet, serensque, alius comedit, lib.14 c.28.num. 24
Prędicatores progenites eradicatur, quando is qui per verbum nascitur, per exemplum necatur lib 14. capit. 28.num.24
prædicatori, qui prius in se uitia extinguit, & post prædicat, Deus dat fortitudinem, & hinnitum lib.14. capit. 28.nu.25
prædicatori conuenire debent uerba & uita, sicut equo fortitudo, & hinnitus lib.14.c.28.nu.25
prædicator sanctus terram ungula fodit, cum de corde audientium exemplo suo terrenas cogitationes ejcit, lib.14.c.28.nu.26
prædicator prius irare debet, & post ad lucrandos homines mitti exemplo Ezech.lib.14 c.28.nu.27
prædicator cum Ezechiele primum edat uolumẽ, & post loquatur, primum intelligens sacram Scripturam, ut prosit lib.14.c.28.nu.28.& 29
prædicator librum habet in ore sicut mel dulce, quia ille de Deo suauiter loquitur, qui eum amat, lib.14. cap.28. num.29
prædicatoribus bene docentibus & male operantibus dicitur, filij Efren, &c. lib.14.c.28 nu.30
prædicator, qui ut proximis prosit, ocium contemplationis ad tempus relinquit, audit; Meliora sunt ubera tua vino lib.14.c.28.nu.33
prædicator ocio, & actioni uicissim intendat, unde sponsa modo uocatur, iam dormire iubetur, lib.14 c.28.nu. 35.& 37
Prędicatores quales futuri sint: vt prosint, quod si tales non fuerint, nihilominus audiendi sunt lib.14. cap.29. per totum.
Prædicatores, & doctores, sunt ligna quadrata in arca Ecclesię lib 14.c.29.num.1
Prędicatores dentes sunt lacte candidiores, alijs cibum masticantes, & in se puri existentes lib.14.c.29.numero 2.& 18
Prędicatores piscatores & venatores dicuntur optime, lib.14 c.29.num.6
Prędicandum est Euangelium non ex æmulatione, sed syncere lib.14.c.29.num.7.& 20
Prędicanda est veritas æqua animi propensione, diuiti & pauperi lib.14.c.29.num.7
Prędicatores tam innumeri, Gentilium reliquias propter suam ignominiam & peccata conuertere non valent, lib.14.c.29 num.8
Prędicare illi debent qui exemplo Christi, hostem vicerint in deserto lib.14.c.29 num.9
Prędicatores sancti nubes sunt, pluuiam accipientes a Deo, quam effundunt, falsi autem prędicatores nubes sunt a diabolo excitatę lib.14.c.28.num.10.lib.18.cap. 2.num.13
Prędicator prius attendat sibi, deinde doctrinę, lib. 14.c. 29.num.14
Prędicatores tempore Chrysostomi iam taxabantur, si aliena prædicarent, & non noua, sed sæpe repetita, lib.14 c 29.nu.15
prædicatores nec uulgi laudibus intumescant, nec probris animum despondeant, lib.14.cap.29.nu.15.vsque ad 17
prædicatores mittuntur ut fulgura, vt illuminent mundũ lib.14.c.29.nu.19.& 27
In Prędicatore primum est vita, secundo doctrina, dicente Dauid: Beati immaculati, &c. qui scrutantur, &c. lib. 14.c.29.num.21
Prędicator primum inclinet in parabolam aurem suam audiens Deum, & post aperiat in psalterio propositionem, docendo, lib.14.c 29.num.22.& 30
Prędicatores, & ministri Dei Angeli sunt, quos facit ignẽ ad comburenda peccata proximorum lib. 14 capit.29. numero 2?
Prędicatores mali Christum annunciant, sed non ex veritate, sed ex occasione lib.14.c.29.num.24
prædicatores sancti non propter temporalia, sed propter fratres loquuntur pacem lib.14 c 29.num. 25
prædicator ingreditur in abundantia sepulchrum, qui propter contemplanda, operanda non negligit, nec e contra lib.14.c.29.num 26
prædicatores iam conuersi ad Deum, thesauri sunt grandinis, quos Deus præparauit in diem belli lib.14.capit. 29.num.27
prædicatores grando & carbones ignis dicuntur, quia & per correctionem feriunt, & per amorem accendunt, lib.14.

libro 14. capit.29. num. 27. & 28
Prædicatores æri candenti comparantur, quorum vita sonat, & ardet,lib.14.cap.29.nu.28
Prædicatores animalia sancta Ezechielis sunt, quæ habent manus hominis sub pennis, ideſt virtutem operis sub volatu contemplationis, lib.14.cap.29.nu. 28. lib.18.c.18. num. 14
prædicatores & prælati,speculatores dicuntur, qui in altitudine mentis debent sedere, libro 14. capit. 29. num.29.& 30
prædicatores laudem humanam quærentes in concionibus,oliua pulchra sunt, quam ignis combussit, lib. 14. cap.29.num.31
prædicatores per boues & leones designantur, quia & boum mansuetudinem, & feruorem leonum debent habere,paterna dulcedine moderantes zelum, lib. 14. cap 29.num.31
prædicatores recte viuentes, iudicare dicuntur Israelem omnibus diebus vitæ suæ,lib.14.c.29.nu.32
prædicatores mali, furantur verba Dei qui bonum quod docent, operando non sequuntur, libro 14. capit. 29. numero 32
prædicator domum habet in Romatha & altare ibique iudicat populum, cum eius mens in cœlo est, lib. 14. cap.29.num.32
prædicatores Deo placent,quorum vox dulcis est,facieſque decora,lib.14.c.29. nu.35
prædicator propter vanam gloriam prædicans,pollutum panem Deo offert,lib 14.c.30.nu.9
prædicator & sacerdos se iactando, bona non iudicat, sed bene viuendo loqui non cessat, lib.14.cap.31. nu. 22.lib.16.cap.1.num.38
prædicatores, & doctores oleo vnguntur, vt misericordes sint,gratia imbuti, lucere alijs possint, & per oleũ medeantur,lib.16.c.1.nu.37
prædicatores sunt, qui pecuniam Dominicam fœnerantur dum prędicant, audientes reddunt fœnus dum bene viuunt,lib.16.c.10.nu.8.& 9
prædicatores per doctrinam regias pingunt imagines, lib.16.c.10.nu.25
prædicatores crudeliter faciunt, dum relictis vtilibus ad curiosa se conferunt,lib.16.c.10.nu. 25
prædicatores sancti sunt de quibus dicitur: Mala aurea in lectis argenteis, qui profert verbum in tempore suo lib.18.cap.2.num.29
prædicatorem increpantem, humiliter audire debet homo,lib.18.c.2.nu. 29
prædicatores sancti pluunt imbrem,falsi autem laqueos, lib.18.cap.2.nu. 40
prædicatores cœli sunt dum prædicant, & veritas in Ecclesia sanctorum, cum terra germinat opera bona, lib. 18.cap.2.num.44
prædicatores accipiunt scientiam sermonis per sacras Scripturas,& excoquunt in se,& populo subministrãt, stomacho similes,lib.18.c.3.nu.3
prædicatores sal, lux, & ciuitas vocantur, vt vita eorum intelligatur & doctrina,lib.18.c.15.nu.18
prædicator mente excellat Deo in oratione, & sobrius sit proximis,illis se accommodans, lib.18. cap. 18. numero 5. & 7
prędicatores sancti Angelis comparantur,qui per scalam ascendunt ad Deum,& descendunt ad proximos,libro 18.cap.18.num.7
prædicator ingreditur in abundantia sepulchrum, dum vitam actiuam & contemplatiuam diligit,lib.18. c.18. nu.8.vsque ad 10
prædicatores fulgura sunt euntia, & reuertentia, quia ab oratione veniunt ad prædicationem, libro 18.cap.18. num.12.& 13
prædicatoribus præcipit Deus,vt oscula contemplationis relinquant propter bonum proximorum,libro 18. cap. 18.num.18
prælati bona temporalia vt minima, non per se, sed per alios administrent,lib.2.c.15.num 4.5.& 63
prælati diligentissimi sint in eradicandis inutilibus sarmentis Ecclesiæ,lib.5.c.5.nu.11
prælati, & principes populi suspenduntur peccante populo,pro quo rationem reddituri sunt,libro 5. cap.11. num.1. & 4
prælaturam & regnum non appeterent homines, si pericula cogitarent officiorum,lib.5.cap.11.nu.1.4.8.vsque ad 11.16.& 21.lib.8.c 4.nu.5
Prælaturam renuit Moyses verecundius quam Isaias qui illi se obtulit illumque imitari debemus, non istum, lib.5.c.11.nu.2.lib.8.c.4.nu.6. & 7
prælati varijs fluctibus & periculis sunt subiecti, lib.5.c. 11.nu.3.6.8.9.& 21.lib.8.c.4 nu.2. & 3
prælati necessitate compulsi vt hoc officium subeant, magno periculo subsunt, & maiori si ipsi se ingerant, libro 5. cap.11.num.4. 8. 9. & 14. libro 8. capit. 4.nu.4. vsque ad 7
prælaturam desiderare, & dominium, lęthale virus est animæ,lib.5.cap.11.num.7.vsque ad 12.14.15 & 18.lib. 8.cap.4.nu.4.vsque ad 7
prælati vineam animæ suæ custodire non sufficientes, perperam aliarum custodiam suscipiunt,lib.5. cap. 11. num.18.lib.14.c.28.nu.31.& 34
prælati vna dignitate adepta, ad plures & maiores semper anhelant,lib.5.cap.11.nu.20
prælati sancti non considerant potestatem ordinis, sed æqualitatem conditionis, lib. 8. capit.5. num.25. 26. 37. & 38
prælati timeri non appetunt, nisi a malis,vt corrigantur, lib.8 cap.5.nu. 26
prælati,naturales patres affectu & dilectione vincere debent,lib.13.c.1.num.5
prælatis & sacerdotibus honorem & obedientiam deferre debemus, etiam si mali sint,lib.13. cap.1. nnm.5. vsque ad 7
prælati contra morbos irascantur non in ęgrotos; subditi autem contra tales non indignentur, libro 14. c.27. numero 6
prælati & sacerdotes alios scandalizantes, & negligẽtes, dicuntur nutrire pecora occisionis, & super eis non dolere,lib.14.c.28.nu.15
prælatis,& prædicatoribus existentibus malis recte dicitur sermo Domini pretiosus, ideſt rarus, quia non eis reuelantur, quæ prædicent, libro 14. capit. 28. numero 32
prælatus vineam suam non custodiens, ideſt non quærens quæ sua sunt, sed quæ aliorum,dignus est custos vinearum,lib.14.c.28.nu. 34
prędati,& prædicatores iungant facta verbis,vt dent voci suæ vocem virtutis,iuuetque vtrumque oratio, lib. 14.cap.28.num. 26
prælati monstra sunt,quibus gradus est summus, & animus infimus,lib. 14.c.28.nu.37.c.31.nu.28
prælati aliorum bono intenti,seipsis neglectis, taxantur, lib.14.cap.28.num.37
prędati vt sexaginta fortes lectum Salomonis ambientes sint tenentes gladios,vt prius in se, deinde in sibi subditis vitia secent,lib.14.c.28.nu.38
prędatis sanctis, maxime insidiantur dæmones, vt sic lectulum Christi maculent, eis deceptis, libro 14.capit. 28. num.38
prælati, prędicatores, & doctores columnæ sunt Ecclesię super bases Apostolorum & prophetarum fundatæ,quorum testimonijs fidem confirmant, lib.14. cap. 29.num.3
prędati, prædicatores, & sacerdotes si contemnantur in his quę ad se pertinent, patienter ferant: non in his quę aliorum concernunt salutem, lib.14.cap.29.num. 13. & 14
prędati forma sint fidelium, & exemplar in omnibus tanquam animata lex,lib.14.c.29.num.14
prędati, & prędicatores dicunrur nasus Ecclesię sicut

turris libani, quia multa esse debet eorum discretio & altitudo, lib. 14. c. 29. num. 30
Prælatus habere debet vitæ propriæ altitudinem, & descendere alienæ infirmitati, libro 14. capit. 29. numero 33
Prælatus botrus cypri dicitur, quia quem curare non potest mansuetudine, curare debet increpatione, lib. 14. cap. 29 num. 34
Prælati negligentes, superbi, acceptatores personarum & delicioſi taxantur, quos tamen honorare debent subditi, lib. 14. c. 30. per totum.
Prælati in seipsos seueri esse debent, in subditos mites: contrarium autem faciunt mali, libro 14. cap. 30. nu. 2. cap. 31. nu 27
Prælati in minimis diligẽtes, in magnis remissi, phariseis comparantur, lib. 14. c. 30. nu. 2
prælati in pauperes acres, qui diuitibus nec loqui audent, taxantur, lib. 14. c. 30. num. 3. 4. 6. 9. & 10
prælati, qui Ecclesiæ opibus abutuntur, rapinam pauperum habent in domo, lib. 14. c. 30. nu. 3. & 5
prælati dum honorem assecutos se credunt, non onus, gregem Dei non pascunt, sed se, libro 14. capit. 30. num. 4. & 5
prælati, & doctores, qui lucro intenti munia sua exercẽt, acriter taxantur, lib. 14. c. 30. nu. 6
prælati personarum acceptatores acriter puniuntur, lib. 14. cap. 30. nu. 10. c. 31. nu. 28
prælatis Ecclesiæ subdi debent omnes, etiam potentes & sancti, etiamsi illi tales non sint, libro 14. cap. 30. numero 11
prælatos Deus seruauit suo examini discutiendos, non populi, lib. 14. c. 30. nu. 11
prælatorum onus etiam gigantinis humeris formidabile, iuuandum est a subditis, lib. 14. c. 30. nu. 12
prælati ne superbiant, considerent se esse homines, &c. lib. 14. cap. 30. nu. 14. capit. 31. nu. 26. & 27
prælati olim laxabant retia in capturam animarum, non pecuniarum, quod modo non faciunt, libro 14. capit. 30. num. 14
prælati quales desiderandi sunt a plebe, & quod quandoque adolescentes ad hæc munia non sunt inepti, lib. 14. cap. 31. per totum.
prælati instent perseueranter doctrinæ, & vitæ, sintque cum auctoritate humiles, lib. 14. c. 31 nu. 1. & 2
prælati attendere debent sibi, & gregi, vt mundi sint a sanguine omnium, lib. 14. c. 31. nu. 2
prælatus prius sit bonus miles, vt dux factus, militet bonam militiam armis virtutum, libro 14. capit. 31. numero 3
præceptum vt bonum opus desiderat, qui affectu charitatis proximos vult pascere, si tamen perfectus sit, lib. 14. cap 31. nu. 4. & 5
prælati litteris, industria, & sollicitudine sint præditi, vt sol excedant alios, omnesque duces diligentia, libro 14. cap. 31. num. 4. & 6.
a prælatis pauca & minima postulabat Paulus, cum maxima requirerentur, quia tunc pauci tales reperiebantur, lib. 14. c. 31. num. 5
prælatus boni trituranti comparatur, vt laboret, nec sit remissus aut delicatus, lib. 14. c. 31. nu 6
prælatus linguis innumeris præpositus est lacerandus, lib. 14. c. 31. num. 6
prælati subditos tantum excellere debent, sicut pastores, oues, lib. 14. cap. 31. num. 8. & 24
prælati mansueti sint, compassionem habentes peccantium, lib. 14. c. 31. nu. 9
prælati res Ecclesiasticas etiam cum dispendio vitæ ab Imperatoribus debent tueri, lib. 14. cap. 31. num. 10. lib. 16. cap. 6. nu. 7
prælati sint fortes contra principes, quando id expedierit, libro 14. cap. 31. nu. 10. lib. 16. capit. 2. num. 1. & 2. cap. 3. num. 7
in Prælatis regat disciplinæ vigor, mansuetudinem, & hæc ornet rigorem, lib. 14. c. 31. num. 11. vsque ad 13. 29. & 30
prælatis bonis mixta esse debet & regendi auctoritas, & benignitas consolandi, lib. 14. cap. 31. num. 12. & 13. 29. & 30
prælati, & sacerdotes, qui ferunt vasa Domini, cogitationibus sint mundi, lib. 14. c. 31. num. 14
prælatus prudens sit, ne tacenda proferat, vel proferenda taceat, lib. 14. cap. 31. nu. 16. & 17
prælati aliquando subditorum culpas dissimulare debẽt, aliquando leuiter arguere, quandoque grauiter, lib 14. cap. 31. nu. 18. vsque ad 20.
prælati, & prædicatores aliquando nimio zelo moti proferunt, quæ subditis nocent, lib. 14. c. 31. nu. 20
prælatis magna sanctitas necessaria est, vnde plerique viuunt subditi, qui moriuntur prælati, libro 14. cap. 31. num. 21. & 28
in prælato, sublimitatem dignitatis æquet conuersationis splendor, lib. 14. c. 31. num. 22
prælati descendunt mare in nauibus, quæ nauis charitate munita sit, vt tuti sint, lib. 14. c. 31. nu. 3
prælati pastoribus gregum merito comparantur, lib. 14. cap. 31. num. 24
prælati multi, semper volunt esse formidini vtilitati raro, lib 14. cap. 31. nu. 25
prælaturæ ideo tantopere appetuntur, quia homines in illis non cogitant onera, sed honores, libro 14. capit. 31. num. 26.
prælati iuuenes si virtute senuerint, apti sunt huic muneri, etsi regulariter iuuenes eligendi non sunt ad id muneris, lib. 14. c 31. nu. 26.
prælati custodes dicuntur ciuitatis, & murorum, qui animam vulnerant & expoliant, vt saluent, libro 14. cap. 31. num. 30.
prælati & Episcopi, trabes sunt ædificium sustentantes Ecclesiæ, lib. 16. cap. 1. nu. 4
prælati, & sacerdotes illi creentur, quos Dominus elegerit, lib. 16. cap. 3. nu. 3
prælati mille subiunt periculis, murmurationibus, difficultatibus, vt omnes metuant id onus subire, lib. 16 c. 3. num. 3. vsque ad 5
prælati etiam non peccantes, vix liberi esse possunt a criminationibus & murmurationibus, si vel rideant, &c. lib. 16. c 3. num. 5
prælati mali, similes sunt aquæ baptismi, qui alios abluit, & ipsa perit, lib. 16. c 3. num. 12
prælati sic curent suam salutem, vt intentissimi sint alienæ, lib. 16. cap. 7 num. 24. & 25
præmij consideratio multum conducit ad ferendos labores, lib. 3. cap. 13. nu. 9. vsque ad 11.
Verbo Beatitudo.
præsulatum summum datum Eugenio III. acriter flebat Bernardus, lib. 5. c. 11. nu. 21. lib. 8. c. 4. nu. 11
præsulatum summum accipienti, suadebat Bernardus Eugenio, vt fieret, lib. 8. cap. 4. num. 11
principes & prælati boni, ob peccata populi auferuntur, lib. 2. cap. 11. num. 1. lib. 14. c. 28. nu. 1. 5. & 13
principes, & sacerdotes mali dantur ob peccata plebis, lib. 2. c. 14. num. 2. & 3. lib. 9. cap. 8. num. 4. & 14. lib. 14. cap. 28. nu. 1. & 13
principes sęculares magno subduntur periculo, vt videas quali subijciantur prælati, lib. 5. c. 11. nu. 6
principes absque vitio esse debent, vitiaque odire in his quos iudicare semper debent, lib. 9. capit. 8. num. 1. 12. 13. & 15
principum peccata, cedunt in damnum reipublicæ, lib. 9. cap. 8. nu. 3. & 14
principes boni dantur, quando populus id meretur, lib. 9. c. 8. num. 2. 4. & 6. lib 14. c. 28. nu. 1
principes mali regere videntur populum, sed reuera non regunt, lib. 9. c. 8 nu. 5
prospera amplius nocent hominibus, quàm exteri hostes, quod in Romanis visum est, lib. 9. c. 15. num. 25

pro-

Proximorum bono nimis intenti erant sancti, lib. 1. c. 8. nu. 2. c. 13. nu. 2. c. 14. nu. 1. 10. 11. & 30. c. 14. nu. 22. 23. & 25. c. 15. nu. 6. vsque ad 8
Proximos diligere, etiam diligentes nos, rarum est in mundo, lib. 1. cap. 12. nu. 8. c. 13. num 6. & 9
Proximum omni tempore expedit diligere, maxime autem quando odio nos prosequitur, lib. 1. cap. 12. nu. 40. lib. 9. cap 6. nu. 29
proximos, etiam cognatos & fratres, rarus est qui vere amet, lib. 1. c. 13. nu. 1 vsque ad 9. c. 14. nu. 1
Proximum non diligentes, acriter punit Deus, lib. 1. cap. 13. num. 1. vsque ad 5. 8. c. 15. nu. 4
Proximos circumuenire & decipere non debemus, lib. 1. cap. 14. nu. 32. c. 16. nu. 13
Proximorum dilectionem varijs medijs curare debemus lib. 1. c. 14. num. 33. & 34. c. 16. nu. 16
Proximos miro modo diligebant sancti, lib. 1. c. 14. nu. 2. vsque ad 5. 9. 10. 13. 16. vsque ad 29. lib. 9. cap. 7. nu. 18. cap. 16. num. 5. 6. 10. & 11. lib. 16. cap. 7. num. 3. 4. 11. 14. 17. 24. & 25
Proximorum mala maxime lugebant sancti, lib. 1. cap. 14. num. 5. vsque ad 8. 13. 21. vsque ad 23. 27. vsque ad 29. lib. 9. capit. 16. num. 9. vsque ad 11. lib. 16. capit. 7. num. 3. 4. 14 & 17
Proximos malis oppressos orationibus iuuabant sancti, lib. 1. c. 14. nu. 8. 9. & 18
Proximorum dilectionem exemplo Gentilium discant Christiani, lib. 1. cap. 14. num. 10. & 11
Proximorum mala, propria vocabant sancti, lib. 1. cap. 14. nu. 9. 12 13 19. vsque ad 23. lib. 9. c. 16 nu. 6
Proximos sic diligebant sancti, vt hãc vitam propter eos libenter optarent, lib. 1. c. 14. num. 14. 24. vsque ad 26. c. 18. nu. 24 lib. 16. c. 7. nu. 17
Proximorum bonis qui congaudet, & de malis tristatur, duo habet vbera sponsæ, libro 1. capit. 14. num. 15. cap. 16. num. 11
Proximorum dilectio reddebat sanctos Deo gratissimos, lib. 1. cap. 14. nu. 27. cap. 15. nu. 6. vsque ad 9
ad proximorum dilectionem comparandam, omnium vnum fuit capur, lib. 1. c. 15. nu. 1. vsque ad 3
proximus diligendus, quia vnum corpus sumus, vna domus, vna patria, &c. lib. 1. cap. 15. num. 3. & 23. cap. 16. num. 12
proximorum vtilitatem vt respiciant, varia sortiti sunt nomina Christiani, lib. 1. cap. 15. nu. 4. c. 16. nu. 12
proximorum amor grandes parit vtilitates, lib. 1. cap. 15. nu. 5. vsque ad 9. 17. & 20
proximorum amor si desit, nihil in homine est magnum, lib. 1. cap. 15. nu. 6. vsque ad 9. & 15
proximi vtilitati qui consulit, in ea inuenit propriam, lib. 1. cap. 15. num. 8. & 9. c. 16. nu. 16
proximum periculum qui contemnit, in eo inuenit proprium, lib. 1. c. 15. num. 8. & 9
proximum contemnens, ad id sensim dilabitur, vt Deum contemnat, lib. 1. cap. 15. num. 10. & 23. libro 3. cap. 2. num. 38
proximum honorans, Deum etiam in eo honorat, lib. 1. cap. 15. num. 10
proximum diligere debemus, quia Christus cum amat, lib. 1. cap. 15. num. 12. 14. 19. & 23
proximi dilectionem natura suadet, & inclinat, lib. 1. cap. 15. num. 12
proximus nec in rebus leuibus est contristandus, libro 1. cap. 15. num. 14
proximi amor vehemẽter diabolum cruciat, libro 1 cap. 15. num. 15
proximis compati debemus, etiam quando a Deo puniuntur, lib. 1. cap. 15. nu. 16
proximi amor nutrit amorem Dei, libro 1. capit. 15. numero 18
proximi odium, ingentia parit nocumenta, sicut & amor bona, lib. 1. c. 15. num. 20. vsque ad 22
proximi amorem commendauit Christus in cœlum pergens, & ibi iam existens, lib. 1. cap. 15. num. 23
proximum diligentes, Deo similes efficimur, lib. 1. cap. 15. num. 24. cap. 6. nu. 12
proximos sic diligamus, vt eorum portemus onera, lib. 1. c. 16. num. 1. 7. & 8
proximos vere diligere debemus, eorum necessitatibus prouidendo, libro 1. capit. 16. num. 2. 3. 7. vsque ad 10. & 12
proximus propter solum Deum amandus, quod raro fit, lib. 1. c. 16. nu. 4. & 5
proximi amor, qui in Deo non fundatur, stabilis esse non potest, lib. 1. c. 16. nu. 5
proximus syncere diligi non potest ab amatoribus mundi, lib. 1. c. 16. nu. 6. 8. & 9
proximum contristare debet in bonum ipsius, qui vere amicus est, lib. 1. c. 16. nu. 10
proximi salus taliter quærenda, vt etiam propriam curet homo, lib. 1. cap. 16. num. 15. & 16
proximorum malis compatiendum est, bonisq; congaudendum, lib. 9. c. 5. nu. 13. 16. 21. & 23
proximis compati debemus, ipsosque corrigere, sed prudenter, lib. 9. cap. 16. nu. 9. vsque ad 11
proximorum onera portantes, recte ceruis comparantur, lib. 12. cap. 3. nu. 24
proximi amorem nos docent nomina quę habemus, agri culturæ, &c. lib. 14. cap. 5. nu. 4. vsque ad 6
proximo vnimur eum amantes, & ab ipso dilecti, quæ vnio impeditur obstinatione, & suspicione, libro 14. cap. 5. num. 33
proximi salutem curet homo, nec propria contentus, ocio torpeat, lib. 14 c. 28. num. 11
proximos & nos diligere debemus, vt sic rectas faciamus semitas Dei nostri, lib. 14. cap. 28. nu. 20
proximi, bonis exemplis iuuandi sunt in bono, quod fit cum occasiones scandalorum tolluntur, libro 16. capit. 8. num. 26
prudentia huius sæculi reproba est, & hoc nomine indigna, lib. 9. cap. 17. num. 14. vsque ad 18
prudentia spiritus, superiora tantum eligit, & diligit, lib. 9. cap. 17. nu. 16. & 17
prudentia multum necessaria est, cui simplicitas coniungenda est, lib. 9. cap. 17. nu. 17. vsque ad 20
pueri sensibus, Deo non offeruntur, donec ablactentur, lib. 1. c 2. num. 9
pueri in bonam partem dicuntur, qui moderantur passiones, lib. 1. c. 2. nu. 10. vsque ad 12. & 15
pueri in bonam partem dicuntur humiles, libro 1. capit. 2. num. 13
pueri dicuntur etiam senes, quando pigri sunt ad bonũ, lib. 1. cap. 2. nu. 18
puerorum lusibus comparantur, quæ mundani homines gerunt in vita, lib. 2. c. 15. nu. 17. vsque ad 20
purgatorij pœnæ terribiles, lib. 4. c. 1. num. 42. libro 9. capit. 3. num. 15
purgatorium datum est, vt mundentur peccatorum reliquiæ, lib. 9. cap. 3. num. 2. 3. & 15
purgatorium non temere, certitudine saluationis, stultũ est, lib. 9. cap. 3. num. 15

R

REgum, & Imperatorum miseratio commendabilis est valde exemplo Theodosij, libro 16. capit. 6. num. 11. & 12
Regna nisi iustitia gubernentur, magna sunt latrocinia, lib. 9. capit. 8. num. 10
Verbo Principes.
Reges dicuntur iusti, qui regunt carnem suam, libro 13. cap. 8. num. 13
Regnum Dei multa significat in sacris litteris, libro 13. cap. 8. num. 7
Regnum Dei, & diaboli, & vtriusque differentia, & finis lib. 15. cap. 1. per totum.

Regnante Deo in nobis, rationabiles sensus non occupãtur in operibus luti, lib. 15. c. 1. nu. 1. 2. & 7
Regnat in malis sapientia carnis, quæ inimica est Deo, vnde multa veniunt mala, lib. 15. c. 1. nu. 2. 3. & 7
Regnat diabolus, qui rex Ægypti est, in hominibus, & maxime curat eis præualere, libro 15. capit. 1. numero 2. 3. & 7
Regnum suum diabolus agnouit euertendum, libro 15. cap. 1. num. 3. & 4
Regnante diabolo in hominibus, Deum loquentem non audiunt, lib. 15. c. 1. nu. 5
Regnum peccati postulabant martyres, Apocalypsis 6. vt euerteretur in terra, lib. 15. c. 1. num. 6
Verbo Christus.
Reincidentia malum est grande, lib. 2. cap. 10. nu. 5. vsque ad 8. lib. 14. cap. 7. nu. 21. 25. vsque ad 28
Verbo Peccatum.
Religio, & congregatio vbi pax non est, nihil prodest, lib. 1. cap. 15. nu. 15. lib. 3. c. 2. nu. 21
Religionem non deferat monachus, quod si fecerit, statim reuertatur, lib. 2. c. 8. nu. 40. & 41. lib. 9. c. 22. nu. 4. lib. 15 c. 6. nu. 9. c. 7. nu. 1. vsque ad 5
Religio sine charitate facit vt monasteria tartara sint, lib. 3. cap. 2. num. 21
Religio vbi charitas est paradisus est, & habitatores Angeli, lib. 3. c. 2. nu. 21. lib. 14. c. 5. nu. 24
Religio locus aptus nimis ad virtutem, hominum malitia aliquando non prodest, lib. 6. c. 5. nu. 9
Religionem ingressus, parentum blanditijs moueri non debet, libro 6. capit. 8. num. 1. vsque ad 3. libro 15. cap 3 num. 14
Religionis labores, qui difficillimi sæcularibus apparent, vnde reddantur faciles, lib. 9. c. 15. nu. 45
Religionem relinquere, quia mali aliqui in ea sunt, stultum est, lib. 9. cap. 19. nu. 5. lib. 10. c. 9. nu. 5. lib. 15 c. 6. num 3. & 4. c. 7. num. 4. & 5
in Religione & in omni statu, boni & mali reperiuntur, lib. 9. cap. 21. num. 5. 6. 11. 13. & 14. libro 15. capit. 6. num. 3. & 4
in Religione nullus melior eo, qui proficit, nec peior eo, qui cecidit, lib. 9. cap. 21 nu. 5
in Religione, & in omni congregatione, miscentur qui cauti sunt, vt timeant ceteri, lib. 9. capit. 21. numero 7. & 13
Religionis silentium, magnas affert vtilitates, lib. 10. c. 7. num. 7. 8. & 16
in Religione nullus de loci securitate præsumat, lib. 10. c. 9. nu. 2. 3. 5 & 6. lib. 15. c. 6. num. 3. & 4
religio & alia quæ grandia sunt, in libera voluntate hominis relinquuntur, lib. 11. c. 1. nu. 2. vsque ad 5
religiones multæ, sed spiritus vnus, quarum laudes colligunt eleganter sancti ex multis, libro 15. capit. 2. per totum.
religionem ingressus, omnia contemnens, vere beatus dicendus est, lib. 15. c. 2. nu. 1.
religionem ingressus est Basilius, visis exemplis monachorum, animo omnia contemnendi, libro 15. cap 2. numero 2
religionem intrare, conuenientissimum est, cum ciuitates mali plenæ sint, & bonis omnibus destitutæ, libro 15. cap. 2. num. 5. & 12
religionem ingressus, potioribus bonis etiam humanis abundat, quàm si in sæculo diues & nobilis degeret, lib 15. cap. 2. nu. 6. vsque ad 11
religionis pons tribus lignis compactus est, pœna corporis, paupertate, & obedientia, lib. 15. c. 2. nu. 16
religionis professio, secundum baptisma recte vocatur, lib. 15. cap. 2. nu. 21
Religionis multæ sunt in Ecclesia, circumdata varietate earum, sed omnes vno firmentur amore, lib. 15. cap. 2. num. 22. vsque ad 24
religionem volens intrare, virum se præbeat constantem, ne a parentibus vel rebus mundi detineatur. lib. 15. cap. 3. num. 1. & 14
religionem ingressus, certissimum quærat ducem ornatum virtutibus & litteris, quem sequatur, & cui subdatur, lib 15. c. 3. nu. 1. vsque ad 3
religionem ingressus, dæmon suadet, vt viris se committat & ignorantibus, & irreligiosis, libro 15. capit. 3. num. 2
religionum prælati, nullo modo adulentur subditis, sed delinquentes corrigant, lib. 15. c. 3. nu. 11
in religione, meum, & tuum, multorum malorum radix est, vbi omnia sunt communia, libro 15. capit. 4. numero 9. & 10
religio vinea est Euangelica, & Paradisus Dei, libro 15. cap. 4. num. 14
religio est antiqua hereditas Ecclesiæ, tempore prophetarum præmonstrata, in Ioanne Baptista innouata, a Christo celebrata, & Apostolis concupita, lib. 15. cap. 5. num. 13
religio similis est Angelicæ puritati, in qua Deo adhærent homines, lib. 15. cap. 5. num. 13
in religione cella cum cœlo multam habet affinitatem, lib. 15. cap. 5. num. 13. vsque ad 16
religionis status consulto accipiendus est, sed non impediendus, in quo perseuerandum est, lib. 15. capit. 7. per totum.
religionem intrare festinans, felix est, sed id non faciat inconsideranter, lib. 15. c. 7. nu. 1. 2. & 12
religionem ingrediens inconsideranter & egrediens, sibi nocet & alijs, quos scandalizat, dum credunt vitam minus bonam, aut intolerabilem, libro 15. capit. 7. num. 1. 2. & 5
religionis ingressum interdicunt parentes filijs, friuolis rationibus, lib. 15. c 7. nu. 6. vsque ad 8
religionem dissuadere, quia multi in ea lapsi sunt, stultũ est, lib. 15. c. 7. num. 6. vsque ad 8
religionem dissuadere, quia maioris criminis rei sunt religiosi, quam sæculares, stultum est & falsum, libro 15. cap. 7. nu. 7. & 8
religionem ingressus renitentibus parentibus, cogiret quod Deus ad hoc venit in mundum, libro 15. capit. 7. num. 10
religionis habitum postulans, primum probandus est, post admittendus, lib. 15. c. 7. nu. 11
religionem ingressurus, prius computet sumptus, post caueat ne confusus illudatur, lib. 15. c. 7. nu. 12
religiosæ fœminæ, sæcularibus interdicant vanarum rerum loquacitatem, aut discedant, lib 10. c 7 nu. 8
religiosæ feminæ in monasterijs tempore Chrysost. naturæ infirmitatem, miranda vita vincebant, libro 15. cap. 4. num. 1
religiosarum cura, maior esse debet, quam virorum, lib. 15. c. 5. nu. 1. & 2
religiosarum prælatæ non suauia, sed vtilia suadeant; subditæ autem obediant eis in omnibus, libro 15. cap. 5. num. 1. & 2
religiosæ si quandoque virum alloqui debuerint, id faciant per prælatas suas, ipsæ autem solæ non loquantur, lib. 15. cap. 5. num. 2
religiosæ arctissima in custodia maneant, in qua per fenestrulas loquantur cum feminis honestis ædificatoria, lib. 15. cap. 5. num. 10
religiosæ se extollentes de prosapia & vanitatibus sæculi, taxantur, lib. 15. c. 5. nu. 11
religiosæ cum nuptis & sæcularibus diligentibus mundum, non loquantur, lib. 15. c. 5. nu. 17
religiosæ nec dent, nec recipiant dona, nec litteras, amoremque fugiant sæcularium, libro 15. capit. 5. numero 18. & 19
religiosarum nimius risus, taxatur, libro 15. capit. 5. numero 21
religiosi amantes terrenas consolatiunculas carent cælestibus, lib. 1. capit. 18. num. 29. & 31. libro 15. capit. 4. num. 17. & 20

Religiosi non honores quærant, sed vilia officia monasterij, lib. 1. cap. 20. nu. 19
Religiosi scientes infirmitatem suam, ad religionem venerunt, fugientes inimicum potentem, libro 2. capit. 7. num. 25
Religiosi plura beneficia acceperunt a Deo quàm alij, pro quibus gratiores esse debent, lib. 2. cap. 14. num. 8. vsque ad 10
Religiosi perperam credunt omnia salua, dum habitum non dimittant, lib. 2. cap. 14. nu. 11. & 12
Religiosi proprietarij acriter puniendi, lib. 2. cap. 15. nu. 1. lib. 4. cap. 39. nu. 5. lib. 15. c. 6 nu. 7
religiosi sua & seipsos consecrant Deo, & offerunt, lib. 2. cap. 20. num. 1. vsque ad 7. lib. 9 cap. 22. num. 4. lib. 15. cap. 5. num. 20
religiosi imitatores Dei, qui omnia dedit nobis, & seipsum, lib. 2. cap. 20. nu. 2. & 3
religiosi Deo oblati, non debent humanis rebus deseruire, lib. 2. cap. 20. num. 3. & 5. lib. 9. cap. 22. num. 4. lib. 15. cap. 3. num. 9. cap. 5. nu. 20
religiosi multi socij sunt tribulationum monasterij non consolationum, lib. 3. c. 14. nu. 28
religiosi ad hoc vocati sunt, vt nouerint Deum, & se lib. 3. cap. 19. num. 34
religiosorum voluntaria paupertas, cunctis est opibus præferenda, lib. 4. cap. 28. nu. 3. & 4. lib. 14. cap. 3. nu. 13. vsque ad 18. 24. & 25
religiosi monasterium non deserant etiam sub prætextu virtutis, lib. 4. c. 30. nu. 2. lib. 15. c. 5. nu. 6. & 7
religiosis dæmon subtiliores parat laqueos, sæcularibus vt bestijs, apertos satis, lib. 4. c. 31. num. 41
religiosus honorem relinquens sæculi, maiorem consequitur etiam in hac vita, lib. 7. c. 5. nu. 1
religiosi tempore Chrys. post comestionem Deo gratias agebant, & hymnos dicebant, lib. 7. c. 7. nu. 3. & 4
religiosi peruerse agunt, honorem appetendo, vbi honor ab omnibus contemnitur, lib. 8. c. 6. nu. 11
religiosi taxantur, qui cum in sæculo sine honore essent, eum in religione appetunt, lib. 8. c. 6. num. 11
religiosi ludere videntur sæcularibus, cum fugiunt quod ipsi appetunt, & quod illi fugiunt, ipsi appetunt, lib. 8. cap. 6. num. 15
religiosorum quadragesima, tota vita durare debet, lib. 9. cap. 1. nu. 30. 31. & 33
religiosi in quadragesima feruentiores sint solito, lib. 9. cap. 1. nu. 31. & 33
religiosi a cella in cœlum frequenter ascendunt, raro autem in infernum nisi consideratione, lib. 9. cap. 3. num. 21. lib. 14. c. 5. num. 14
religiosis olim, seruandi silentij grandis cura erat, lib. 10. capit. 7. num. 7. & 16. lib. 15. capit. 4. num. 12. lib. 18. capit. 15. num. 48
religiosus pauca & rationabilia loquatur verba, & quæ bis veniant ad limam, lib. 10. cap. 7. nu. 23. lib. 15. cap. 3. nu. 24. cap. 4. nu. 6
religiosus ædificatoria loquatur semper sęcularibus, lib. 10. c. 7. nu 23. lib. 15. c. 3. nu. 24. c. 4. nu. 6. & 13
religiosus præcepta & consilia implens, seruus dicitur fidelis, inutilis autem, qui sola seruat præcepta, libro 11. cap. 1. nu. 1. & 5
religiosi & perfecti viri præcepta & etiam consilia seruant, lib. 11. c. 1. nu. 7
religiosi olim mira paupertate pollebant, libro 11. cap. 9. numero 11
religiosorum cellæ laudantur, lib. 11. cap. 12. nu. 8. vsq; ad 12. lib. 15. cap. 5. nu. 13. vsque ad 16
religiosi non tanto egent studio, vt recte viuant, quanto sæculares, lib. 11. c. 12. nu. 15. lib. 15. c. 7. nu. 8
religiosi prima virtus est, humana contemnere iudicia, lib. 11. c. 14. nu. 9
religiosos murmurantes & eis consentientes, excommunicandos dicebat Basilius, lib. 11. c. 16. nu. 4
religiosi murmurantes semper, cum alijs sunt corpore, sed non corde lib. 11. cap. 16. num. 14
religiosi murmuratores acriter taxantur, lib. 11. capit. 16. nu. 18. & 19. c. 17. nu. 13
religiosos murmuratores a monasterijs excludendos dicebat Augustinus, lib 11. c. 16. num. 19
religiosi, non credant murmurationem leue esse peccatũ, lib. 11. cap. 17. num. 8. 9. & 13
religiosi reprehensibiles sunt, qui vt murmurent, amici fiunt, lib. 11. c. 17. nu. 9
religiosi obedire debent prælatis sicut Deo, iussa nõ scrutantes, &c. lib. 13. c. 1. nu. 1. vsque ad 4
religiosi in monasterio ab vno discant vnam virtutem, ab alio aliam, lib. 13. c. 1. nu. 8
religiosi vnum habere debent patrem, cui incunctanter obediant, lib. 13. c. 1. nu. 8
religiosus, filium suum Isaac, id est propria voluntatem obediendo occidat, lib. 13. c. 1. nu. 14
religiosi ab orationibus communibus nõ recedant, quãuis dæmon id multum suadeat, vt solet, libro 13. capit. 3. num. 6
religiosi scala pertingens cœlum, est lectio, oratio, meditatio, & contemplatio, lib. 13 c. 3. nu. 41. & 42
religiosis labores manuum consulebat Basilius, lib. 13. c. 12. num. 4. & 5
religiosi ocium, multa parit inconuenientia, lib. 13. c. 12. num. 18. & 19
religiosus diuitias appetens, peior est sæculari, lib. 14. capit. 3. num. 23
religiosi etiam si pauca habuerint in sæculo, multa reliquerunt propter Christum, libro 14. capit. 3. numero 24. & 25
religiosorum, maxime prædicatorum lapsus ab omnibus flendus est, vt omnibus nocuus, libro 14. capit. 16. num. 3. 4. & 9
religiosorum monasteria domus sunt luctus, vbi cinis cilicium, & innumera sunt bona, libro 15. capit. 2. num. 3. & 4
religiosi tranquillo in portu nauigant, nauigantibusque luce sua iter aperiunt, lib. 15. c. 2. nu. 3. & 12
religiosi olim inter homines Angeli erant, virtute mira prædit, lib. 15. cap. 2. num. 3. 4. & 12. capit. 4. num. 1. vsque ad 10. & 12
religiosi velut in cœlo, tuti sæcularium naufragia prospectant, lib. 15. c. 2. nu. 12
religiosi mundi sunt pisces in stagno monasterij degentes, lib. 15. c. 2. nu. 13
religiosi thesauro inuento absconduntur in claustris, vbi mira lucrantur, lib. 15. c. 2. nu. 14
religiosi arguuntur vt negligentes, qui si minimam partẽ eorum quæ faciunt in monasterio, facerent in sæculo, reputarentur Angeli, lib. 15. c. 2. nu. 14
religiosi bene vtantur data sibi opportunitate operandæ salutis, liberi a negotijs sæculi, libro 15. capit. 2. numero 15
religiosi ponte transeunt procellosum sæculi mare, sæculares natando, &c. lib. 15. c. 2. nu. 16. c. 4. nu. 14
religiosi dentes sunt Ecclesiæ. Cantic. 4. vbi mira eorum perfectio describitur, lib. 15. c. 2. nu. 17. & 18
religiosorum monasteria lectulus floridus sunt, vbi quiescitur a curis sæculi, lib. 15. c. 2. num. 19
religiosi nouicij vineæ sunt florentes, serpentes fugantes lib. 15. cap. 2. nu. 20
religiosi vnius ordinis, alijs nec inuideant, nec detrahant lib. 15. cap. 2. nu. 23. & 24
religiosi quomodo conuersari debent in monasterio, & horum prælati qualiter se debeant habere, lib. 15. cap. 3. per totum.
religiosi nec de nobilitate glorientur, nec vestes, lectos, cibos velint curiosos, & delicatos, lib. 15. cap. 3. num. 3. 11. & 16. capit. 4. num. 3. vsque ad 5. 7. 9. 11. 18. vsque ad 20
religiosus secum statuat, omnium esse contemptibilem, & sola misericordia ad ordinem admissum vt seruiat

uiat omnibus, libro 15.c.3.num.3.24.& 25
Religiosus a cella in sæculum vadens, vel decipitur vt nõ redeat, vel non talis qualis exierat, lib. 15. cap.3.nu.4. cap.5.num.6.& 7
Religiosus si necessitate cogente ad sæculum exierit, quàm citissime redeat, libro 15.cap.3. num.4.& 5.capit.5.num.6.& 7
Religiosus sequatur exempla seniorum, & studiosorum, lib.15.cap.3.nu.5
Religiosus cogiter, quod regnum cœlorum violenti rapiunt, vt austeritatem semper sectetur, libro 15. capit.3.num.5
Religiosus curet ne quid indignum statu suo faciat, ne vt Ananias puniatur acriter, lib.15.c.3.nu.6 24.& 25
Religiosus multum curet, ne pecunias & se, & quidquid Deo consecrauerat, repetat ab eo, libro 15.cap. 3. numero 6.7.& 19
Religiosus, qui in Angelicæ dignitatis ordinem transiuit, prauis postea affectibus non contaminetur, lib.15. cap.3.num 7
Religiosi, prælatos eligant exemplares, libro 15. capit. 3. num.7.& 8
Religiosus in maceratione carnis, & delicijs, moderatione vratur, lib.15.c.3.nu.8
Religiosi media nocte surgant ad orationem, & septem horas cantent, lib.15.cap.3 num.8
Religiosis speciales amicitias interdicebant sancti, vt nimis noxias, lib.15.c.3 nu.9
Religiosi olim puniebantur ne interessent choro, vel orationi, qui talia fecissent mala, lib.15.c.3. nu.9
Religiosi si exemplares fuerint, instante necessitate claustrum egrediantur non alij, lib.15 c.3.nu. 9
Religiosis ira, & iuramentum interdicuntur, libro 15. capit.3.num.9
Religiosorum ratio tantum habet pro fine animæ salutem, & quidquid ad id iuuat, libro 15. capit. 3. num. 10,24.& 25
Religiosi perfecta obedientia hæc est, vt consilio prælatorum non tantum a malis abstineant, sed & bona faciant, lib.15.cap.3.nu.10.12.& 20
Religiosi ædificatoria loquantur, habita ratione temporis & personarum, lib.15.c.3.nu.10
Religiosus plangentis habet officium, vt se vel multum lugeat, semperque timidus occasiones vitet mali, lib. 15.cap.3.nu.15
Religiosi infirmi diligenter sunt curãdi, posthabita omni monaster j necessitate, lib.15.c.3.nu. 17
Religiosus viuat ordinabiliter sibi, sociabiliter proximo, humiliter Deo, lib.15.c.3.nu.18
Religiosi nouicij arguuntur, quod vita communi, & rigore communi non sunt contenti, libro 15. capit. 3. numero 20
Religiosorũ prælati superbe sapiẽtes, præsumptuosi, &c. taxantur, lib.15.c.3.nu.21
Religiosi patres in capitulo congregati prouideant per leges profectibus subditorum, non voluntatibus, libro 15.cap.3.num. 22
Religiosus prælatus cum fratre irreligioso, sic se habeat, ne dæmon eam ouem rapiat, lib.15.cap.3.nu.23
Religiosi modo degenerant multum ab antiquis, quorũ exempla inspicienda sunt, ne sæcularium vita illorum sit confusio, lib.15.c.4.per totum.
Religiosi, olim vilibus, & asperis nimis vestibus induebantur, lib.15.c.4.nu.3.& 4
Religiosi quotidie in proelio sunt contra insidiantes cupiditates, lib.15.c.4.nu.7
Religiosi, habeãt modo propositi sui duces antiquos monachos, lib.15.c.4.nu.11.& 12
Religiosis olim interdicebatur vinum, nisi Dominicis diebus, lib.15.c.4.nu.13
Religiosis olim præcipiebat Augustinus vt inter sæculares edentes, pane tantum & aqua vescerentur, lib. 15. cap.4.num.13
Religiosi olim mira abstinentia pollebant, lib. 15. cap. 4. num.14.cap.6.nu.5
Religiosis, & Ecclesiasticis confusionem inferunt sæculares, illis meliores, lib.15.c.4.nu.15
Religiosi vocati ad collegium perfectorum, excusationem non habent, si non rectè viuant, lib. 15. capit.4. numero 16
Religiosi modo ab antiquis longe differunt, non proficiẽtes, vt illi, lib.15.c.4.nu.16.18.vsque ad 22
Religiosus modo magni habetur, si conuersionis suæ primordia conseruet, lib.15.c.4.nu.16
Religiosi, qui velint nolint in laboribus sunt, stulte appetunt venias, quibus hic priuentur, lib.15.cap.4. nu. 17. cap.6 num.1
Religiosi in exordijs tam feruidi, deuenerunt ad multã miseriam, lib.15.c.4.nu.18 vsque ad 22
Religiosos in cibis & cultu vestium occupatos, flebat Bernardus, lib.15.c.4.nu.19.& 20
Religiosorum prælati acriter taxantur a Bernardo, libro 15.cap.4.num. 20
Religiosis conueniens est extra monasteria non vagari, lib.15.cap.4.nu.22
Religiosi extra monasterium rari, & exemplares, alloquanturque, & imitentur sanctos ac senes, lib.15.c.5. per totum.
Religiosus cum sæcularibus amicitiam non habeat, nisi magna adhibita circumspectione, lib.15.cap.3. num.3. vsque ad 5.8.& 9.
Religiosorum facta quam acriter damnant sæculares, & si illa mala non sint, vel sint minima, lib.15.cap.5.nu. 3. vsque ad 5
Religiosus neque frequenter, neque temere exire extra monasterium debet, lib.15.c.5.nu.6.& 7
Religiosi consanguineos raro visitent, nec de illis solliciti sint, lib.15.c.5 nu.8.9.& 12
Religiosi mortui iam mundo, sæcularium negotia non curent, lib.15.cap.5.nu.8.9.& 12
Religiosi habitus non tantum formam, sed & veritatem pietatis promittit, lib.15.c.5.nu.13
Religiosis cella non sit reclusio necessitatis, sed domicilium pacis, lib.15.c.5.nu.13.14.& 16
Religiosi numquam minus sunt soli, quam cũ soli sunt, lib.15 c.5 nu.13.& 14
Religiosis alia cella exterior est, alia conscientia, & in vtraque debent habitare, lib.15.c.5.nu.16
Religiosi impij, murmuratores de se confidentes taxantur, & quod acrius puniendi sunt quàm sæculares, lib. 15.cap.6.per totum.
Religiosi propter res nullius momẽti, priuantur magnis bonis, lib.15.c.6.nu.1
Religiosorum inimicitiæ priuant eos multis bonis, libro 15.cap.6 num. 1
Religiosus, qui etiam licita reliquit, maxime vitet quæ numquam licent, lib.15.c.6.nu.2
Religiosi in portu sunt, sed ibi aliquando colliduntur naues, & pereunt, lib.15.cap.6 nu.3.4.& 9
Religiosi, qui monasteria deserunt, culpat monachos sine causa, lib.15.c.6.nu.4
Religiosi taxantur, qui murmurant propter cibum, curantes noxij ne illi sint an conuenientes, lib.15.cap.6. numero 5.& 12
Religiosi irasci non debent, nec litigare, sed pacifice viuere vt profint ieiunia, &c. lib.15.c.6.nu.6
Religiosi, quia maiora Dei beneficia receperunt, si mali sint, difficilius tolerantur, & acrius puniuntur, lib.15. cap.6 num.8
Religiosos tepidos, mente apostatas vocabat Bernardus, lib.15 c.6.nu.9
Religiosi caueant multum, ne corde vel corpore redeant ad Ægyptum, quem reliquerunt, libro 15. capit. 6. numero 9
Religiosis grauia sunt, quæ apud sæculares pro minimis habentur, lib.15.c.6.nu.10

Religiosi taxantur, qui ea, quæ paupertatis sunt, magis appetunt, quàm sæculares appetant diuitias, libro 15. cap.6.num. 11
Religiosi acriter reprehẽduntur, qui prelati voluntatem ad suam volunt flectere,lib.15.c.6.nu.11
Religiosorum vitam Deus scrutabitur in iudicio, quanto magis sæcularium,lib.15. cap.6.num.13
Religiosi adulatores & detractores, vulpes sunt religionis,lib.15. cap.6.nu.14
Religiosis psallentibus, coniunguntur Angeli, & gaudent de profectu, tristanturque de lapsu, libro 15.cap. 6.num. 15
Religiosos solos summa diligentia debere viuere,sęcularium insania est & perditio,lib.15.c.7.nu.8
Religiosi occasionibus demptis, tutiores a lapsu sunt quàm sæculares,lib.15.c.7.nu.8
Religiosi nomine, indignus est, qui linguam moderari nescit,lib.18.c.15.nu.48
Religiosorum hæc perfectio est, sed rara,exutam habere mentem cunctis terrenis, eamque venire Christo, lib. 18.cap.18 num.1
Religiosi in certis & in dubijs, diuinam semper & quærant,& sequantur voluntatem,lib.18.c.19.nu.7. & 8
Resurrectio mortuorum credita, in laboribus nos consolatur, libro 2. capit.3. num.11. lib. 3.capit. 13. nu.9. vsque ad 12
Resurrectio corporum in fine sæculi futura est,lib.3.cap. 10 nu.44.lib.15.c.8.nu.6
Resurrectionem carnis qui negant,omne propositum bene operandi interimunt,libro 3.cap.13.nu.6. vsque ad 8.lib.15.cap.8.nu.5
Resurrectionis fides,vitam nostram componit, libro 3. capit.13.num.9
Resurrectio vltima probatur, cuius fides non modica bona causat,lib.15.cap.8. per totum.
Resurrectionem iustorum in suo ordine prophetauit Balaam dicẽs: Quàm pulchra tabernacula tua Iacob,&c. lib.15.cap.8.num. 1
Resurrectio corporum ex Christi resurrectione optime ostenditur,lib.15.c.8.nu.2.4. & 14
Resurrectionem corporum, & ratio docet suppositafide,& in prophetis ostenditur,lib.15.cap.8.nu.2.vsque ad 4.6. 7.9.vsque ad 11
Resurrectio corporum, optimis congruentijs edocetur, lib.15.c 8.nu.7.vsque ad 11
Resurrectio corporum ex raptu Pauli in cœlum docetur possibilis,lib.15.c.8 nu. 12
Resurrectio corporum eum dotibus ostenditur in virga Aaron,quæ fronduerat,lib.15.c.8.nu.14
in Resurrectione iusti erunt sicut sol in conspectu Dei, & luna perfecta in æternum,lib.16.c.7.nu. 22
Verbo Christi resurrectio.
Retro respicere non debet, qui malum reliquit, libro 2. capit.3.num.14.capit.8.num.40.& 41.capit. 11. num. 31.lib.4.cap.2.nu.3.lib.9.cap.22.num.1.4.6. 7. 11. 17. 19.20.24.29.& 35
Verbo peccatum, & verbo Virtus.
Ridere fidelibus, multum interdicebant sancti, libro 7. cap.2.num.1
Risit tantum semel in vita Crassus, libro 18. capit. 16. numero 5
Risit Zoroastes nascens,nec boni aliquid monstruosus ille risus,portendit,lib.18.c.16.num.17
Verbo Fletus, & Lachrymæ.

S

SAbbatum celebrant Christiani spiritualiter, per totam vitam non peccando, libro 6. capit.2.num. 12. vsque ad 15
Sacræ scripturæ lectio iuuat ad toleranda aduersa, lib.3. cap.23. num. 22
Sacræ scripturæ, montes sunt Bethel,in quibus fides Dei prospicitur,& operum perfectio adimpletur, libro 6. capit.3.num. 1
Sacræ scripturæ lectio, maxime consulebatur a sanctis, lib.6. .6.nu.25.& 26 lib.13.c.5.nu.6.& 15
Sacra scriptura liber Ezechielis est,habens carmen & vę, quia dulcia appetimus, & prius amara toleramus, lib. 6.cap.11.num.25
Sacræ scripturæ hæc summa est vt vtamur vtendis, & fruamur fruendis,lib.6.c.14.nu.2
Sacra scriptura in exordio mundi data non est hominibus, quia per res & creaturas homines docebat Deus, lib.10.cap.5.num.2. vsque ad 7
Sacræ scripturæ epistolæ sunt a Deo nobis missæ,vnde diligenter legendæ sunt,lib.11.c.2.nu.25.& 26
Sacræ scripturæ lectio mentem erudit,& ad amorem Dei perducit,lib.13.c.6.nu.15
Sacræ scripturæ testimonijs consolabantur sancti in aduersis,lib.14.c.1.nu.22. & 23
Sacra scriptura in rebus obscuris, cibus est, in claris autẽ potus,lib.14.c.28.num.28
Sacra scriptura est puteus Iacob,ex quo hauriuntur aquæ quæ in oratione funduntur,lib.15.c.3.nu.24
Sacram scripturam legere optimum est ad virtutem, ad cuius intellectum pulchræ sunt Augustini regulæ, lib. 16.cap.4.per totum.
Sacra scriptura mensa fuit Israeli, in qua verbo Dei pascebatur,lib.16.c.4.nu.1.lib.18.c.2.nu. 32
Sacra scriptura laqueus effecta est Israeli; dum non intelligit quæ de Christo scripta sunt, libro 16. capit. 4. num.1.& 2
Sacra scriptura malis fit in laqueum, & retributionem, & in scandalum,lib.16.c.4. nu.2
Sacra scriptura, medicina est omnibus morbis accommodata,si suum homo aperiat morbum,lib.16.cap.4.nu.3. vsque ad 5
Sacra scriptura non solùm audienda est in Ecclesia, sed & domi legenda, libro 16. capit.4. num.4.5.7. & 11. cap.10.num.40
Sacra scriptura præstat animæ, quod cibus corpori, lib. 16.cap.4.num. 5
Sacram lectionem audiens, ad nundinas venit Christianus,vt domum diues reuertatur,lib.16.c.4.nu. 5
Sacra scriptura, regnum cœlorum dicitur,quia ibi includitur,vel quia ianua est qua intrat homo, libro 16. capit.4.num. 6
Sacra scriptura clauis est regni cœlorum, sacerdotes eam interpretantes clauicularij,lib.16.cap.4.nu. 6
Sacræ scripturæ lectione magis egent sæculares, quàm Ecclesiastici,lib.16.c.4.nu.7.vsque ad 11
Sacræ scripturæ,Christianæ artis instrumenta sunt, quæ dimittere nullus debet,lib.16.c.4.nu.8.9.& 11
Sacræ scripturæ,arma regalia sunt, quæ contra dæmones nos tutantur,lib.16.c.4.nu.9.& 10.c.10.nu.20
Sacra scriptura legenda est, & quæ in ea non intelliguntur,inquirenda,lib.16.c.4.nu.10,12.& 13
Sacra scriptura memoriæ commendanda est, sic vt antequam ad conciones veniant fideles, Euangelium memoriter sciant,lib.16.c.4.nu.11
Sacræ scripturæ libris nullo modo careant Christiani,lib. 16.cap.4 nu. 11
Sacrarum litterarum desiderio laudantur, qui mittebant notorios in Bethlehem, vt a Hieronymo dictata transcriberent,lib.16.c.4.nu. 12
Sacrarum litterarum desiderio, Fabiola a Roma Hierosolymam venit,vt edoceretur a Hieronymo; libro 16. capit.4.num.13
Sacræ scripturæ desiderium accendant quæ philosophi fecerunt vt humanas litteras scirent,lib.16 cap.4.num. 14. vsque ad 16
Sacras scripturas discere debemus,consulereq; viros doctos,lib.16.c.4.nu.15.& 16
Sacrum litterarum desiderio, laudantur a Hieronymo Hedibia & Algasia,lib.16.cap.4.nu.17

Sacrę scripturæ significantur in canalibus, vbi Iacob oues ducebat, vt maculosos parerent fœtus, lib. 16. capit. 4, numero 18
Sacræ scripturæ, loca irrigua sunt, in quibus nutriendi sunt homines, lib. 16. c. 4. nu. 18
Sacræ scripturæ mos est, ita loqui de parte, vt de toto, lib. 16. cap. 4. nu. 19. & 23
Sacræ scripturæ ambiguitas ex locis clarioribus, vel ex Ecclesiæ auctoritate, & antecedentibus & sequentibus rollenda est, lib. 16. c. 4. nu. 20
in Sacra scriptura, non semper eadem res idem significat per similitudinem, sed res quandoq; contrarias, quãdoque diuersas, lib. 16. c. 4. nu. 21. & 22
ad Sacræ scripturæ intelligentiam, multum iuuant septẽ regulæ Ticonij, etiam si ille Donatista fuerit, lib. 16. c. 4. nu. 22. vsque ad 26
Sacrarum litterarum studio deficiente, anima contrahit peccatum, sicut ferrum rubiginem, si eo non vtamur, lib. 16. cap. 4. nu. 30
Sacra scriptura speculum est veritatis, quod nemini blãditur, & neminem seducit, &c. lib. 16. cap. 4. num. 32. cap. 6. num. 18
Sacræ scripturæ, riuuli sunt aquarum & fluenta pleniſſima, circa quæ sancti resident, lib. 16. c. 4. nu. 33
Sacra scriptura scandalum non est iustis, etiam si aliqua non intelligant quæ illis videntur absurda, lib. 16. cap. 8. num. 25
Sacra scriptura velamine tegitur, immo clauditur, dum negligenter auditur, lib. 16. c. 10. nu. 3
Sacra scriptura arcus est Ecclesiæ & Domini, quo terrentes sententiæ veniunt ad cor, vt homo corrigatur, vel damnetur, lib. 18. c. 2. nu. 21
Sacra scriptura, est arbor Ezechielis, cuius fructus est in cibum, & folia ad medicinam, libro 18. capit. 2. numero 25
Sacra scriptura non considerandа in cortice litteræ, sed in sensu, lib. 18. c. 2. nu. 29. & 51
Sacra scriptura recte comparatur lectis argẽteis, quia requiem præstat animabus & quia fulget virtutibus patrum, lib. 18. c. 2. nu. 29
Sacra scriptura mons condensus est, quia multa ibi sunt quæ mentem quærentis exerceant, libro 18. capit. 2. numero 37
Sacra scriptura, mirabiliter in Grecum versa est cura Ptolemæi regis Ægypti, lib. 18. c. 2. nu. 38
Sacram scripturam vtpote diuinam, nimis optauit Ptolemæus intelligere, lib. 18. c. 2. nu. 38
Sacra scriptura arcus est quo mittuntur sagittæ vulnerantes iustos & accendentes, ibique sunt vasa mortis ad perniciem infidelium, lib. 18. c. 2. nu. 39
Sacram scripturam legunt & audiunt Iudęi, sed non intelligunt, quia ablatum est ab eis omne robur panis, lib. 18. cap. 3. nu. 6
Sacra tangere non debent, qui sacerdotes non sunt, ne vt Oza pereant, lib. 16. cap. 4. nu. 28
Sacerdotes mali dantur, quando peccata plebis id merentur, lib. 2. c. 14. nu. 2. & 3
Sacerdotes & magnates, dum peccant, acrius ceteris puniuntur, lib. 4. c. 18. nu. 21. lib. 16. c. 1. nu. 32
Sacerdotes, sancti sint prius, & post grata dona offerant Deo, lib. 5. c. 12. nu. 5. 34. 35
Sacerdotes quales astare debent altari, cum Achimelech mundos voluit esse eos qui panes propositionis ederent, lib. 5. c. 12. num. 34
Sacerdotes idolorum a malis abstinent, in confusionem sacerdotum Christi, lib. 5. c. 12. nu. 34
Sacerdotes reprobi, acriter puniendi sunt, libro 5. capit. 12. num. 35
Sacerdotis verba, miranda virtute panem conuertunt in corpus Christi, lib. 5. c. 12. nu. 38
Sacerdotes & religiosos infamare curant maxime viri scelerati, lib. 9. c. 15. nu. 21
Sacerdotum & sanctorum lapsus, flendus maxime ab omnibus, lib. 10. cap. 2. nu. 1. & 2
Sacerdotes, feminas, maxime iuuenculas non visitent, lib. 11. cap. 11. num. 19
Sacerdotes, & prælati, dum peccantem, acriter non corrigunt, totam communitatem periculo exponunt, lib. 14. cap. 11. num. 1
Sacerdotes & prælati negotiationibus dediti taxantur, lib. 14. cap. 16. nu. 5 11. & 12
Sacerdotes & Ecclesiastici aliquando vacãt sæcularibus, quia sæculares eos non alunt, lib. 14. c 16. nu. 5
Sacerdotes inferiores esse laicis aut æquales, modo videmus, in grandem confusionem, lib. 14. cap. 16. nu. 6. 7. 13. 22. 23. 25. & 26. lib. 16. c. 2. nu. 8
Sacerdotes & Ecclesiastici, si cadant, difficilius laicis surgunt, lib. 14. c. 16. nu. 7
Sacerdotum peccata maiora sunt quàm populi, grauiorique egent medicamine vt sanentur, lib. 14. c. 16. nu. 8. 10. vsque ad 13. 17. 19. 20. & 24. lib. 16. cap. 1. num. 18. 24. & 32
Sacerdotes & prælati, qui populum errantem regere debent, aliquando illi sint laqueus, libro 14. capit. 16. numero 14
Sacerdotes Episcopi, prælati, principes aliqui, abominabiles sunt, sed sanctis alijs hi non nocent, libro 14. capit. 16. num. 16
Sacerdotum & Episcoporum opus saluat, non nomen, libro 14. capit. 16. num. 16. & 25. libro 16 capit. 1 numero 31. & 32
Sacerdotum & prælatorum peccata acrius puniuntur, quàm plebis, lib 14. cap. 16. num. 17. & 18. lib. 16. cap. 1. num. 18. cap. 3. nu. 5
Sacerdotibus grande imminet periculum, si aliena non corrigant & maius, si propria contemnant, lib. 14. capit. 16. num. 18
Sacerdotum & Ecclesiasticorum auctus est numerus, sed diminutum meritum, libro 14. capit. 16. num. 19. 20. 25. & 26
Sacerdotes altario seruientes de altario viuant, non luxurientur, &c. libro 14. capit. 16. num. 21. vsque ad 23. 25. & 26
Sacerdotes vacantes nugis & ociosis assuescentes, acriter taxantur, lib. 14. cap. 16. nu. 24
Sacerdotum & Episcoporum mensam, supellectilẽ, &c. acriter arguit Bernardus, lib 14. cap. 16. num. 21. vsque ad 23. 25. & 26
Sacerdotum & prælatorum peccata in grande nocumentum sunt Ecclesiæ, lib. 14. cap. 16 num. 25. lib. 16. c. 2. num. 3. 11. & 12. c. 3. nu. 9. vsque ad 12
Sacerdotes peccata populi comedunt, dum peccantes nõ corrigunt, sed laudant, lib. 14. c. 27. nu. 13
Sacerdotum vitam, & doctrinam significabant vestimenta sacerdotalia veteris legis, libro 14. capit. 28. num. 9. & 10. capit. 29. num. 4. 5. 14. 15. & 17. libro 16. capit. 1. num. 7. 23. & 37
Sacerdos indesinenter oret, vt populus qui sub ipso est, hostes vincat, lib. 14. cap. 29. nu. 5
Sacerdotes, multi sunt nomine, & pauci opere, libro 14. cap. 29. num. 11
Sacerdos bene docens & male viuens, Deũ instruit quomodo eum debeat damnare, lib. 14. cap. 29. nu. 11
Sacerdotes, etiamsi male viuant, audiendi sunt, nam si bene vixerint, eorum est lucrum, si bene docuerint, audientium, lib. 14. c. 29. nu. 11. & 12
Sacerdotes offerunt super altare pollutum panem, quando immundi celebrant, libro 14. cap. 30. num 9. lib. 16. cap. 1. num. 25
Sacerdotes & prælati disponente Deo, ob peccata sua contemptibiles sunt, lib. 14. c. 30. nu. 10
Sacerdotes, cogitationibus sunt mundi, veterum exempla habentes in memoria, lib. 14. c. 31. nu. 14
Sacerdotis dignitas & prælati, multas postulat virtutes, vnde meticulose ad eam accedere oportet, lib. 16. c. 1. per totum.

Sacerdotibus suis Deus partes concedit in cœlo, non in terra, vt Pharao, lib. 16. c. 1. num. 1. & 24
Sacerdotes conuertentes peccatores, habent pro mercede illorum meritum, quorum salus, est sacerdotum gloria, lib. 16. c. 1. num. 2
Sacerdos hoc nomine indignus est, nisi pectus habeat plenum sapientia & Deo, lib. 16. c. 1. nu. 2. & 21
Sacerdos arcam Dei portat, cum implet quæ in lege scripta sunt, lib. 16. c. 1. num 3
Sacerdos ligna cedrina recte dicuntur in domo Dei, lib. 16. c. 1. num. 4
Sacerdotes, qui cum peccato ad altare accedunt, grauissime peccant, & puniuntur, lib. 16. c. 1. nu 5. & 6
Sacerdos sic fit putus, ac si in cœlo degat, quia sacerdotiũ in terra agitur, sed rerum cœlestium ordinem induit, lib. 16 c. 1. nu. 7. vsque ad 10. & 17
Sacerdotum dignitas etiam Angelis inconcessa fuit, lib. 16. c. 1. num. 8. vsque ad 10
Sacerdotis & Episcopi honorem ambientes, audaces sũt & temerarij, multis subditi obligationibus lib. 16. cap. 1. num. 10. vsque ad 13. c. 3 num. 5
Sacerdotis digna non solum non ambienda, sed nec admittenda est ab eo, qui incapax eius est, lib. 16. c. 1. nu. 14. & 15
Sacerdos purior sit solaribus radijs, qui legatus & precator intercedit pro toto orbe, lib. 16. cap. 1. numero 16. & 17
Sacerdoti in altari, innumeri astant Angeli, vt pure accedendum doceant, lib. 16. c. 1. nu. 17. & 18
Sacerdotes, qui antea pauperes, & post laute viuunt, &c. taxantur lib. 16. c. 1. num 19
Sacerdotes ordinabant olim compulsi & exercebant sacra munia, lib. 16. c. 1. num. 20
Sacerdoti olim dabatur pectus & brachium animalium, vt bona opera, & legis notitiam habiturum dicerent, lib. 16. c. 1. num. 21
Sacerdotibus præcipiebatur olim in lege, ne vinum & siceram biberent ministraturi, né curis sæculi grauarentur, lib. 16. c. 1. num. 21
Sacerdotibus offerebantur primitiæ, vt liberi & secuti seruirent Deo, lib 16. c. 1. num. 21
Sacerdotes in Gazophilacij erant respicientes viam meridianam, & aquilonis, quia luce esse debent pleni, & saluti proximorum intenti, lib. 16. c. 1. nu. 12
Sacerdotes olim varia habebant indumenta, quibus eorũ significabantur virtutes, lib. 16. c. 1. nu. 23
Sacerdotes olim ad mortuum non ingrediebantur, vt mũdi ad altare accederent oraturi pro illo, lib. 16. capit. 1. numero 24
Sacerdotes operibus dicunt; mensa Dei despecta est, cum accedunt ad altare peccatis inuoluti lib. 16. capit. 1. numero 25
Sacerdos legem veritatis habeat in ore, careatq; iniquitate, quia doctus esse debet & iustus, lib. 16. capit. 1. numero 26
Sacerdotis labia custodiunt scientiam, quando eam proferunt in tempore, lib. 16 c. 1. num. 26
Sacerdotes Angeli dicuntur, ideſt, nuncij Dei, & hominum sequestres, lib. 16. c. 1. nu. 26. c. 2. num. 1
Sacerdotum & clericorum pars, Dominus esse debet, lib. 16. c. 1. num. 24. 27. & 36
Sacerdotes ministrent nullum crimen habentes, sed testimonium etiam ab his qui foris sunt lib. 16. capit. 1. numero 27
Sacerdotes quam puri ad altare debent accedere, cum in lege laici per biduum castificabantur, & vestimenta lauabant lib. 16. c. 1 num. 27
Sacerdotes nihil populare habere debent, cum Pythagoras discipulis suis prohibuerit communem ingredi viã lib. 16. c. 1. num. 28. & 29
Sacerdos admirationi esse non potest populo si ab huius vita alienus non sit, lib. 16. c. 1. num. 28. & 29
Sacerdos, propter multa apibus comparatur, lib. 16. capit. 1. numero 30
Sacerdotibus nihil est excellentius, si quod sunt professione, actione demonstrent, lib 16. c 1. nu. 31
Sacerdotibus veteris legis licebat vti vxoribus, quia raro seruiebant altari, quod modo non licet, lib. 16. capit. 1. num. 33. & 35
Sacerdotes intrantes sancta, tintinabulis vtebantur olim, vt significarent bonum exemplum in eis futurum, lib. 16. c. 1. nu. 34. 37. & 38
Sacerdotes & prælati, quia Dei repræsentant personam, mundiores sint cæteris lib. 16. c. 1. nu. 35
Sacerdotes caput radunt, quia cogitationes terrenas & superfluas, a mente resecare debent lib. 16. capit. 1. numero 36
Sacerdotis onus recte fugiunt homines cordati lib. 16. c. 1. num 38
Sacerdos ab humero & supra, excedere debet plebem lib. 16. c. 1. num. 38
Sacerdos coram Domino vestem portat, qui bona ostendit & non per vanitatem, vt hominibus placeat, lib. 16. c. 1 num. 38
Sacerdotes multum honorandi sunt, qui si iusti sint, bono cõmuni pro sunt medij inter Deum & homines, alias ruina sunt reipublicæ, lib. 16 c. 2. per totum.
Sacerdotis potestas, ostendit sacerdotium regno esse venerabilius, & maius, lib 16. c. 2. nu. 1. 2. & 10
Sacerdotum confusio, quod feminis iubet Hierem. vt doceant, lib. 16. c. 6. num. 13
Sacerdotibus regibus maiores, his prohibeant, quæ non conueniunt audacter, vt olim fecit Azarias Oziæ, lib. 16 c. 2. num. 1. & 2. c. 3 num. 7
Sacerdotes cor & stomachus sunt Ecclesiæ, vnde si illi ualeant Ecclesia floret, si ægri sint illa marcida est lib. 16. c. 2. num. 3. 11. 12
Sacerdotes supra reges & parentes honorandi lib. 16. c. 2. num. 4. & 10
Sacerdotes qui despicit, sceleratior est quam Dathan & sui lib. 16. c. 2. num 4
Sacerdotes bonis spiritualibus ebrij, in causa sũt, vt plebs bonis abundet, lib. 16. c. 2. num. 5
Sacerdotes balteo castitatis accincti, plangant propria peccata, si mali fuerint, vel populi, lib. 16. capit. 2. numero 6. & 7
Sacerdotes mali, aceto & fumo comparantur, quia fidelium sensus obtundunt, & oculos cæcant ignorantia, lib. 16 c. 2. num. 7
Sacerdotes sic viuant, vt a nullo possint contemni sæculari, qui melior sit, lib 16. c. 2. num. 8
Sacerdotum & Ecclesiæ iura eorum causas iudicare non debent imperatores, lib. 16 c. 2. num. 9
Sacerdotes simoniaci cum Simone mago, & Giezi damnandi lib. 16. c. 2. num. 11
Sacerdotes laicis peiores, plus omnibus Ecclesiam persequuntur, lib. 16. c. 2. nu. 12. c. 3. nu. 10. vsque ad 12
Sacerdotes quales erant olim, & quales modo, & unde hoc nocumentum oriatur, lib. 16. c 3. per totum.
Sacerdotes succedunt in officio antiquis, non succedunt in virtutibus lib. 16. c. 3. num. 1
Sacerdos solus sedeat conuersatione effectus melior sæculari lib 16. c. 3. num. 2
Sacerdotes pauci salui fiunt, quoniam res excelsum quærit animum, lib. 16. c. 3. nu. 4. & 5
Sacerdotes & clerici ordinandi non sunt precibus mulierum, nec ignorantes, uel domestici, lib. 16. capit. 3. numero 6
Sacerdotium & prælatorum arma lachrymæ sint, cum aliter principibus resistere non ualent, lib. 16. capit. 3. numero 7
Sacerdos & prælati, sal & lux Ecclesiæ, cæci & infatuari, magnum damnum illi inferunt, lib. 16 cap. 3. num. 8. 9. & 12
Sacerdotes & prælati mali sunt illi a quibus maius præiudicium tolerat Deus, lib. 26. capit. 3. numero 10. vsque

que ad 12
Sacerdotum ordo iam senuit, dum amorem mundi multi eorum sequuntur, iuuenescit autem, dum sancte conuersantur, lib. 16. c. 3. nu. 13. & 14
Sacerdotes senes sunt & prophetant, cum bene docent, sed male viuunt, lib. 16. c. 3. num. 14
Sacerdos dum ordinatur multa promittit, quæ ordinatus non implet lib. 16. c. 3. num. 14
Sacerdotes & prædicatores falsi, scandalizant eos qui extra Ecclesiam sunt, & eos qui intus sunt fame necant, lib. 18 c. 3. num. 10
Sacrificium offert in conspectu Domini, qui per peccatũ non exit ab eo, adipem autem, qui interiora, crassa Deo offert, vt purgentur, lib. 6 c. 2. nu. 3. & 11
Salomonem egisse pœnitentiam docet Hieronymus lib. 14. c. 18. nu. 17. c. 27. num. 12
Salus corporis auide quæritur, & salus animæ quam remisse, lib. 2. c. 17. num. 6
Salus corporis, ad salutem animæ ordinanda est non ad vsum peccati, lib. 5. c. 9. nu. 19. & 20
Samuel secundum opinionem Augustini, suscitatus non est a phitonissa, sed diabolus apparuit, lib. 26. c. 4. num. 27. & 28
Salutatio hæc, Deo gratias, commendatur ab Augustino, lib. 10. c. 6. num. 5
Sanctimonialis verbo Religiosæ.
Sancti, Dei honorem multum curant, reiecta cura propria, lib. 1. c. 8. num. 2
Sancti, quomodo consolabantur in aduersis, lib. 1. cap. 8. num. 3. & 4
Sancti nulla re separabantur a charitate, non minimis separamur, lib. 1. c. 8. num. 5
Sancti nimio zelo mouebantur in bonum proximorum, lib. 1. c. 14. nu. 16. & 17
Sancti torquentur sceleribus impiorum, lib. 1. c. 14. num. 20. lib 9. c. 16. num. 4. 5 6. & 9. cap. 20. num. 14. lib. 16. c. 7. num. 17
Sancti, adamantini & fortes a Christo adamante facti sunt lib. 1. c. 23. num. 6. & 7. lib. 2. c. 8. num. 9. & 10. lib. 6. c. 12. nu. 11. c. 13. nu. 1. 3. 6. & 8
Sancti, in cælestibus confedere dicuntur, etiam dum hic viuunt, quia spem habent in cœlis, lib. 2. capit. 2. numero 12
Sanctorum beatitudinem considerare, expediẽtissimum est, lib. 2. c. 3. num. 24
Sancti, odiuntur & persecutionem patiuntur in hoc mundo lib. 2. capit. 6. num. 1. vsque ad 5. & 13. lib. 9. cap. 20. num. 1. & 3
Sancti dum viuunt, securi non sunt a lapsu, lib. 2. capit. 6. num. 11. 14. 17. 30. vsque ad 32. lib. 4. c. 17. num. 2. lib. 8. c. 5. num. 20
Sancti in persecutionibus parientes, dæmones contristãt lib. 2. c 6. num. 12
Sanctorum antiquorum gesta mira, lib. 2. c. 6. num. 13. lib. 14. c 22. num. 11. vsque ad 14. & 49
Sanctorum exempla, carbones sunt vastatores, lib. 2. cap. 7. num. 37
Sancti in tribulationibus & tentationibus probantur, & fiunt clari, lib. 2 c. 8. num. 9. vsque ad 11. c. 11. nu. 31. lib. 6. c 9. num. 9. 10 17. & 18
Sancti impetu spiritus aguntur, mali impetu carnis, lib. 3. c. 1. num. 34
Sancti sedes sunt Dei, ab ipso gubernari, lib. 3. c. 2. nu. 33. lib. 16. c. 7 nu. 19. vsque ad 22
Sancti zona aurea sunt Christo adhærentes, lib. 3. capit. 9. numero 31
Sancti passiones quattuor animæ ordinatas habent lib. 3. c. 17. num. 3. & 4 lib. 9. c. 23. num. 24
Sancti, equi sunt in quibus Deus sedet, vt eos saluet, & alios per ipsos, lib. 3. c. 20. num. 11
Sancti non exaudiuntur quando scelera populi id merentur, lib. 4. capit. 18. numero 17. lib. 14. capit. 4. num. 2. vsque ad 5
Sancti saluantur in dextera, mali autem in sinistra Dei lib. 4. c. 24. num. 14
Sanctis est Deus, quidquid illi diligunt lib. 4. capit. 28. numero 19
Sanctos Deus aliquando cadere permittit in eorum bonum lib. 4. c. 34. num. 23. vsque ad 25. lib. 9. c 18. num. 8. vsque ad 10
Sancti, victu, & vestitu moderato contenti erant, lib. 4. c. 39. num. 5
Sancti concupiscentijs sanctis feliciter inebriantur lib. 5. c. 1. num. 1. 6. 12. vsque ad 21
Sancti perfecti, ornamentum dicuntur Ecclesiæ lib. 5. c. 8. numero 8
Sanctorum gesta dum commemoramus, ad eas virtutes accendimur, in quibus claruerunt, lib. 5. c. 13. num. 1. 3. 6. 11. vsque ad 14
Sanctorum vitiorum, cum quibus viuimus, vitam imitari debemus, lib. 5. c. 13. num. 2
Sanctorum vitæ tamquam simulachra animata proponũtur, vt eorum exempla imitemur, lib. 5. capit. 13. numero 3
Sanctorum vitæ inuident delicati, & negligentes, lib. 5. c. 13. num. 4. & 17
Sanctorum, qui erant in Palæstina, Aegypto, &c. virtutem miram vidit Basilius, lib. 5. c. 13. num. 4
Sancti considerata vita aliorum & sanctorum humiliantur, lib. 5. c. 13. nu. 9. 23. vsque ad 25. & 30
Sancti nubes sunt, a quibus, si secum colloquantur, micãt fulgura, lib 5. c 13 num. 10
Sancti præcedentes, exemplum se præbent sequentibus, quos isti imitantur, lib. 5. c. 13. num. 16
Sanctorum vita viua lectio est homini Christiano, lib. 5. c. 13. num. 21
Sanctorum gesta, quæ vidimus, & audiuimus, libri sunt, ex quibus iudicandi sumus, lib. 5. c. 13. nu. 21
Sancti prouocentur mutuis, exemplis, & recendantur, lib. 5. c. 13. num. 23. vsque ad 25. & 30
Sanctorum vita ante nos tenditur vt linea, quando ad bene viuendum eorum exempla monstrantur, lib. 5. cap. 13. num. 28
Sancti carbones sunt, & lampades: carbones, qui in occulto bene viuunt, lampades, qui lumen multis ostendũt lib. 5. c. 13. num. 29
Sancti trahi postulabant odore vnguentorum Christi, vt adolescentulæ, illorum excitatæ exemplo, currerent, lib. 5. c. 13 num. 32
Sanctorum, & senum conuersationem quærant adolescẽtes, lib. 5. c. 13 num. 33. vsque ad 36
Sanctis conuiuere conuenientissimum est, lib. 5. c. 13. num. 34. vsque ad 37
Sanctis visis torquẽtur iniqui, quia tacitis sanctorum moribus arguuntur, lib. 5 c. 13. nu. 36. & 37
in Sanctorum festis tria consideranda sunt, auxilium, exẽplum, confusio, lib. 6. c. 2. nu. 18. & 19
Sanctorum miracula admirari debemus, virtutes autem imitari, lib. 6. c. 2. num. 20
Sanctorum sepulchra in magna sunt veneratione, lib. 6. c. 4. numero 11
Sancti vt vestis sint Dei, decore, & fortitudine polleant: decore ad eos quibus eorum bona placent, fortitudine contra detractores, lib. 6. c. 12. nu. 2
Sanctorum panni honorantur a principibus terræ, lib. 8. c. 4. num. 10
Sancti in oculis hominum perfecti, in oculis Dei imperfecti multum, lib. 8. c. 5. num. 21
Sanctos, qui ad summa rapiuntur tentat Deus, ne superbiant, lib. 8. c. 7. nu. 12. vsque ad 14. 17. & 20
Sancti modo miraculis clarent, modo viles apparent, vt videant quid a Deo, & quid a se habeant, lib. 8. cap. 7. num. 12. vsque ad 14
Sancti quanto diuinæ luci magis appropinquant, leuia peccata, vt grauia cognoscunt, lib. 8. capit. 7. numero 18. 19. & 20

Sanctus de magnis humiliter sentit, peccator de minimis se extollit lib.8.c.8.nu.28.lib.16.c.13.nu.29
Sanctis aliquibus Deus mira contulit ante vsum rationis lib.9.c.6.num.10
Sancti in persecutionibus contemni non debent, lib.9.c.15.nu.44.lib.11.c.15.nu.6
Sancti permissu Dei peccata aliqua habent parua, quibus erudiantur, lib.9.capit.18.num.8.& 9 lib.14.capit.10.numero 6
Sancti ita perfecti sunt, ut conuersantes inter malos non pereant, sed ipsos conuertant potius, lib.9.c.19.nu.3.4.6.8.vsque ad 12.& 14.c.21.nu.9.c.23.nu.7
Sanctorum varij gradus qui in Ecclesia sunt, designantur in his quæ in tabernaculo erant lib.9.c.21.nu.1.& 2.c.23.num.1.& 2
Sancti fluctibus mundi spumantibus non quatiuntur, nec turbantur, sed rident, lib.9.capit.23.nu.7.8.& 12
Sancti carnem habent quodammodo spiritualem, lib.9.c.23.num.12
Sancti optime cœlo comparantur, vnde eorum pater virtus, lib.9.c.23.nu.13.lib 16.c 7.nu.10
Sanctorum virtutes corona sunt Christi, lib.9.capit.23.numero 14
Sancti, nasus vt turris Dauid dicuntur, quia hostem & peccata a longe vident, lib.9.c 23.nu.22
Sancti quattuor animalibus Ezechielis recte comparantur, lib.9.c.23.nu.23.& 24
Sanctorum os, aures, & oculos aperit Deus, lib.10.cap.6.num.1.& 2
Sancti nec humilitate fiunt pusillanimes, nec magnanimitate superbi, lib.11 c.6.nu.71
Sancti aliqui silentio suo non minus ædificant, quàm prædicatores, lib.11.c.6.num.108
Sancti semper sunt admirandi, maxime autem quando propter Christum vinciuntur, &c. lib.11.cap.7.num.5, vsque ad 7
Sancti incedunt in iustificationibus Dei sine querela, quando iusti sunt & apparent, lib.12.c 1.nu.7
Sancti prouident bona coram Deo, & hominibus, lib.12.c.1.num.12.& 13
Sancti cœlo comparantur, mali autem terræ, lib 12.c.3.nu.8.22.23.28.36.& 37.c.4.nu.1.lib.13.c.8.nu.20
Sancti capilli, & vestimenta sunt Dei, lib.12.capit.3.numero 9
Sancti extrema terræ dicuntur, a quibus excutit impios, excludens omnem impietatem, lib.12.c.3.nu.14
Sancti gallo comparantur, clamantes vt aspiret Dies æternus lib.12.c 3.num.15
Sancti palmæ comparantur, viriditatem semper conseruantes, lib.12.c.3.num.16
Sancti optime ceruis comparantur, lib.12.capit.3.num.24.& 27
Sancti alta præcepta tenentes, comparantur ceruis, infirmi & imperfecti leporibus, & heritijs, lib.12.cap.3.numero 27
Sancti lucifer dicuntur, qui Dei claritatem clamant tanta virtute pollentes, lib.12 c.3.num.30
Sancti virtutes suas celare desiderant, & tamen vt alij eorum exemplo proficiant, produntur inuiti, lib.14.c.28.numero 23
Sancti multi, vnus dicuntur, propter vniformitatem virtutum, lib.16.c.5.num.5
Sanctorum gesta miranda erant, suntque inspicienda, vt imitentur: non autem illorum, si quæ sunt, negligentiæ lib.16.c.6.per totum.
Sancti, vt sol, luna, & stellæ fulgent in hoc mundo, & lucent alijs, lib.16.c.6 num.1.& 2
Sanctorum exempla adeo sunt proficua, vt Moyses librũ Iob verterit & legendum dederit Iudæis in Aegypto, lib.16.c.6.num.2.& 3
Sanctorum vitam infamare curat dæmon, cui malo Dominus prouidet, lib.16.c.6.nu.5 vsque ad 8
Sancti in infamijs consolari debent, & gaudere propter multa, lib.16.c.6.num.5.vsque ad 8
Sanctorum gesta legenda, & meditanda, & exponenda sunt, non vt alij prosint tantum, sed maximè legentibus lib.16.c 6 num.9
Sanctorum negligentiæ fectandæ non sunt, sed virtutes vbicumque illæ reperiantur, lib.16.c.6.nu.14
Sanctorum vitam, non peccatorum imitari debent homines lib.16 c.6.num.16
Sancti carbones sunt vastatores, cum conuersi ad Deum incendunt alios, lib.16.c.6.num.17
Sanctorum virtutes, & lapsus consideret homo, vt virtutes imitetur, & de lapsu timeat, lib.16.capit.6.numero 18
Sanctorum patrum imitari non debemus leuia, & boni apparentiam tantum, sed fortia, & interna bona lib.16.c.6.num.19
Sanctorum vita vt nube super nos extensa regimur, & fecundamur bene operando, lib.16.c.6.nu.20
Sancti sunt Deo chari, cuius bonum sicut & proximi zelant, & optant, suntque in bono firmi, etiamsi in variis sint gradibus, nobisque vtiles in cœlo, lib.16 capit.7.per totum.
Sancti, dicuntur homines, ideſt, Deo dicati, lib.16.cap.7.num.1.& 2
Sancti tam sunt Deo chari, vt propter eos iam defunctos, benefaciat viuis, lib 16.c.7 num.7
in Sanctis nihil est siniſtrum, sed dextrum, & perfectam, lib.16.c.7.num.8
sancti arcæ testamenti comparãtur, peccatores arcæ Noe lib.16.c.7.num.13
sancti, & maxime sacerdotes zelum habeant Dei, vt ipsi probentur, lib.16.c.7.num 15
sanctis de malis fratrum contristatis, dicitur Spiritus sanctus contristari, lib.16.c.7.num.16
sancti vestimenta Dei sunt bonis odoribus referta lib.16.c.7.num.18
sancti sic suæ saluti intenti sint, vt alienam curent multũ, lib.16.c.7.num.24.& 25
sancti in laboribus omnibus, memoria persecutionum quas habuerunt prisci patres, consolabantur, lib.17.c.2.num.7.& 8
sanctorum sepulchra, corpora & loca effulgere Christus fecit, quod Romani principes comparare sibi non valuerunt, lib.17.c.6.nu.6.& 7
sancti honoribus & diuitijs abundantes, tristes sunt, dum peregrinantur in mundo, lib.17.c.6.nu.12
sancti post mortem laudandi, quando iam securi sunt a lapsu, lib.18.c.13.num.5
sanctis aliquibus ex priuilegio subito infundit Deus perfectionem vitæ, lib.18.c.13.nu.6.& 7
sancti magnificare dicuntur Dominum, quia grandem in se faciunt imaginem Dei recte viuendo, quam peccatores minuunt, lib.18.c.15.nu.14
cum Sanctis coronari non poterit, qui eorum exempla secutus non fuerit, lib.18.c 15.nu.17
sancti, qui turres sunt & fundamenta Ecclesiæ, firmentur humilitate, lib.18.c.15.num.32
sancti sale condiuntur, vt sapidi sint, quo carent peccatores lib.18.c.15.num.33
sancti animalibus Ezechielis sunt similes, quæ ibant, & reuertebantur dum ab actione redeunt ad contemplationem, lib.18.c.18.nu.15
sancti velut duas vxores habent, qui contemplationi & actioni vicissim intendunt lib.18.c.18.nu.16
sancti, dum actioni iungunt contemplationem, similes sunt & pullo hirundinis, & columbæ. lib.18.capit.18.numero 17
sancti, dum ab actione redeunt ad contemplationem, & e contra similes sunt Iob, qui dormiens expectat manè, &c. lib.18.c.18.nu.17
sancti sæpè, dum quietem eligunt, coguntur eam relinquere propter fratres, lib.18 c.18.nu.18
sanctitatis splendor auro comparatur, lib.1.c.25.nu.31

Ver-

INDEX.

Saluandi reuera multi sunt, etsi pauci dicantur respectu malorum, lib. 11. c. 3. nu. 19. lib. 16. c. 5. nu. 6. & 7.

Saluandi pauci sunt, lib. 14. capit. 11. num. 10. lib. 16. capit. 5. per totum.

Saluandos centum vix credebat Chrysostomus in sua amplissima ciuitate, lib. 16. c. 5. num. 3

Sapientia vera in solis iustis est, & in quo consistat hæc lib. 9. capit. 17. num. 2. vsque ad 8. 14 vsque ad 16. 22. & 25

Sapientia sæcularis stultitia est, lib. 9. capit. 17. num. 3. 6. 13. & 15

Sapientia vera, præterita & futura respicit, non sola præsentia, lib. 9. c. 17. num. 13

Sapientia vera a virtute oritur, sicut peccatum a stultitia, lib. 18. c. 11. num. 11

Sapiens ille tantum est, cui quæque res sapiunt prout sũt, lib. 9 c. 17. num. 24

Scandala non nocent perfectis, sed pusillis, lib. 2. c. 8. nu. 8. lib. 16. c. 8. num. 1

Scandala potentium acriter punienda sunt a Deo, lib. 3. c. 15. num. 10

Scandalum cauendum est maxime, lib. 11. c. 5. num. 1. lib. 16. c. 8. per totum

Scandalo proximorum prouidere debet homo, si autem adhuc alij murmurent, curare non debet, lib. 11. c. 15. nu. 7. 8 24. lib. 12. c. 1. nu. 6. lib. 16. c. 8. nu. & 4

Scandalo pusillorum prouideat homo, etiamsi conscientia secura sit in re quam vult agere, lib. 12. c. 1. nu. 1. 2. 5. 6. 8. & 13. lib. 16. c. 8. nu. 4. vsque ad 18. 24. & 26

Scandalum malum grande est, quando vitare illud tenentur homines, pusilli autem scandalizari non debent, lib. 16. c. 8 per totum.

Scandalizans pusillum, curet multum vt lapsus resipiscat, lib. 16. c. 8. num. 1

Scandalum generans doctrinam dicitur docere Balaam, vnde iram Dei prouocat, lib. 16. c. 8. nu. 2. & 3

Scandalizans alium vt peccet, grauius peccat quam ipse qui scandalizatus, malum facit, lib. 16. cap. 8 numero 3. & 15

Scandalizans fratrem, non secundum charitatem illi debitum ambulat, lib. 16 c. 8. nu. 4. 13. & 14

Scandalum, quando ex malitia alterius generatur, vitare non tenemur, lib. 16. capit. 8. numero 5. vsque ad 8. 16. & 21

Scandalizare infideles maxime nocet, religioni nostræ, lib. 6. c. 8 nu. 10. 11. 9. & 20

Scandalum grande malum est, cum illo lædatur infirmus, & frater, & homo, pro quo mortuus est Christus, lib. 16. c. 8. nu. 3. vsque ad 15. 24. & 26

Scandala nostri temporis propter ingentia peccata, etiam deriuantur in fortes, lib. 16. c. 8. nu. 14

Scandalum non prohibens cohabitando fœminæ, dicendo id periculum ei non esse, & falsum est, & stultitia lib. 16. c. 8. num. 16. & 17

Scandalum grauius peccatum est & grauius puniendum, quàm qui sine scandalo maius peccatum committit, lib. 16. c. 8. num. 17. & 18

Scandala nusquam remanent impunita, in quibuscumque ea inueniantur, lib. 16. capit 8. num. 17. vsque ad 20. & 24

Scandalis malorum moueri non debent homo, vt a bono desistat, lib. 16. c. 8. num. 22. & 25

Scandalizantes proximos, specialiter dicuntur filij diaboli, lib. 16. c. 8. num. 23

Scandala tollentes de regno Angeli pacis sunt, qui iuuant fratres. lib 16. c. 8. nu. 26

Senes scelerati, in causa sunt, quod adolescentes male viuant lib. 1. c. 2. num. 3

Senes corrigere debent adolescentes, lib. 1. capit. 2. numero 3

Senes scelerati grauiter nocent, omniq; excusatione indigni sunt, lib. 1. c. 2. nu. 4. vsque ad 6. & 19

Senes vitijs dediti, cum cano capite sensum habent puerilem lib. 1. c. 2. nu 4. vsque ad 6

Senes scelerati omni reuerentia indigni sunt, lib. 1. cap. 2. nu. 4. vsque ad 6

Senes in sacra Scriptura dicuntur illi, qui inter vitia tabescunt, lib. 1. c. 2. nu. 6. & 18

Senes in exemplum debent esse iuuenibus, lib. 1. capit. 2. numero 19

Sensus nostri claudendi sunt diabolo, & aperiendi Christo, lib. 1. c. 22. nu. 1. & 12. lib. 16. c. 9. nu. 7

Sensibus animæ, sit Christus lumen, verbum, panis, vnguẽtum, caro, lib. 1. c. 22. nu. 12

Sensus nostri arma sunt virtutis, & peccati, lib. 2. c. 7. nu. 17. lib. 13 c. 2. num. 10

Sensibus custodiendis astant Angeli, ne mala ingrediantur ad cor, cuius ostiarius Deus est, lib. 3. c. 9. nu. 39

Sensus Deus præcindit, lib. 14. c. 17. nu 16

per Sensus tanquam per fenestras intrare conatur dæmõs vt vrbem animæ capiat, lib. 4. c. 35. nu. 7. lib. 13. c. 2. nu. 10. & 11. lib. 16. c. 9. nu. 13

Sensus externi, qui in peccatoribus regnant, moderandi, & custodiendi sunt in bonum nostrum, lib. 16. capit. 9. per totum.

Sensus quinque, bellum inferunt imperfectis, lib. 16. cap. 9 numero 1

Sensus quinque per Iesum debellati, ministri sunt animæ ad debellandum iustitiam, lib. 16. c. 9. nu. 2. & 8

Sensus custodiens, vinearum custos est, quod non facit qui secundum veterem hominem viuit, lib. 16. capit. 9. numero 3

Sensus, animæ fenestræ sunt, per quos vita, vel mors intrat lib. 16 c. 9. nu. 4 7. 13. & 15

Sensus externi ad bonum a Deo dati, incuria animæ nobis nocent, lib. 16. c. 9. num. 5. 7

Sensus mortificans, ne terrena quærans, mortificat membra quæ sunt super terram, lib. 16. c. 9. nu. 6

Sensus, equi sunt sine ratione currentes, anima autem auriga moderari eos debet lib. 16 c. 9. nu. 9

Sensus pueri sunt, anima uero pedagogus, quo regendi sunt, lib. 16. c. 9. num. 9

Sensus quinque mundi a sordibus, quinque lapides sunt quibus Golias mortuus est, lib. 16. c. 9. nu. 10

Sensus nostri quinque ciuitates sint loquentes ligna Chanaam, si bene his vtatur homo, Aegyptiaca uero, si male, lib. 16 c. 9. nu. 11. & 12.

Sensus, portæ sunt Hierusalem, per quas intrant hostes, & diuidunt spolia animæ lib. 16. c. 9. nu. 14. & 15

Sensus quinque Niniue portæ sunt, si per eos mala intrent, si autem bona portæ sunt Hierusalem, lib. 16. c. 9. num 15

Sensus defluunt de foraminibus suis, cum defluunt carnalia & oriuntur spiritualia, lib. 16. c. 9. nu. 16

Sensus dicuntur fenestræ animæ, quia per eos facile diabolus ingreditur ad illam, lib. 18. c. 5. nu. 1

Sensus diligentissime custodiendi sunt, ne per eos vt per fenestras, dæmon ingrediatur ad animam, lib. 18. c. 5. nu. 1. & 2

Sermones audire expedientissimum est, & domi conferre multis autem de causis hominibus non prosunt, lib. 16. c. 10. per totum.

Sermonibus audiendis raro vacant homines, & quando adsunt vix attenti sunt, lib. 16. c. 10. nu. 1. & 2

Sermones audientes frequenter, similes sunt Rebeccæ, quæ quotidie veniens ad fontes, Isaac sociata est, li. 16. c. 10. nu. 1. & 2

Sermones non audientes non exeunt de castris, ut colligãt manna, & bibant de petra, lib. 16. c. 10 nu. 2

Sermones audientes tantum diebus festis, acriter arguebat Orig. lib. 16. c. 10. nu. 2

Sermones audient quotidie, ad puteos vadit, vbi mira accidisse narrant sacræ litteræ, lib. 16. c. 10. nu. 2

Sermones audiens & viuens secundum ea, quæ audit, vsuras Domino venienti præparat, lib. 16. c. 10. nu. 4 8. & 9

Sermones Domino offeruntur, dum attente audiuntur & executioni mandantur, lib. 16. capit. 10. num. 4. vsque ad 6
Sermones audiens negligenter, acriter a Deo punitur, lib. 16. c. 10. nu. 6. 16. 17. & 39
in Sermonibus, cum scientiæ lumine, igniculus seueritatis miscendus est, lib. 16. c. 1. num. 6
Sermones Dei non audientes, dum non incalescunt ad virtutem sed ad sæculi uenias, ignem non portant de altari, lib. 16. c. 10. num. 7
Sermonem audiens, nec viuens secundum ea quæ audit, mutuat, & non soluit, lib. 16. c. 10. nu. 9
Sermones audientes sumant pharmaca, quæ suo morbo iudicauerint magis conuenientia, lib. 16. capit. 10. numero 12
Sermonem audiens nec proficiens, in pari est periculo cum prædicatore, qui tacet, lib. 16. c. 10. nu. 13
Sermones non tantum audiendi in Ecclesia sunt, sed & domi conferendi, lib. 16. c. 10. num. 14. 16. 19. 20. & 41. lib. 18. c. 3. num. 4. & 5
Sermones opere implendi sunt, lib. 16. cap. 10. num. 14. 15. & 29
Sermones audire studio magno, bonæ valetudinis animæ inditum est, lib. 16. c. 10. num. 15
Sermones audiendi attentissime, tamquam regiæ litteræ ad nos missæ, lib. 16. c. 10. num. 10
Sermones cum silentio audiendi sunt, vbi voluntas summi regis innotescit, lib. 16. c. 10. nu. 17. & 18
Sermones frequentissime audiendi sunt, quibus fortior fit anima: est autem animæ morbus si huic fastidiamus cibum, lib. 16. c. 10. nu. 21
Sermones raro & oscitanter & modico tempore audimus, eum spectaculis attentissimi & frequentes simus, lib. 16. c. 10. num. 22
Sermones de eadem re reppetendi frequenter, vt necessitati audientium prouideatur, lib. 16. c. 10. nu. 23
Sermones ædificatorios loquantur semper Christiani, lib. 16. c. 10. num. 23
Sermones Pauli ingenti cum desiderio audiebantur in cõfusionem nostram, lib. 16. c. 10. nu. 24
Sermones velle audire, non qui pungant, sed delectent, magnum malum est lib. 16. c. 10. nu. 25. & 26
Sermones audiunt multi curiositate ducti, in magnum eorum malum, lib 16. c. 10. num. 26
Sermonibus interesse, vt remittantur peccata, conuenientissimum est, lib. 16. c. 10. num. 28
Sermones audiens, similis sit animali ruminanti, lib. 16. c. 10. nu. 29 & 33. lib 18. c. 3. nu. 4. & 5
Sermoni & verbo Dei resistens, Deum dicitur crucifigere, lib. 6 c. 10. num. 34
Sermones nolens audire, similis est aspidi obturanti aures, lib. 16. c. 10. num. 35
Sermo Dei non capit in nobis, quia est sicut hamus pisci, qui tunc capit quando capitur, lib. 16. c. 10. nu. 38
Sermones audire sedendo, nisi graui infirmitate vrgente, prohibebat Augustinus, lib. 16. c. 10. nu. 39
Sermones & colloquia spiritualia, miros generant effectus lib. 18. c. 2. num. 35
Sermones in Ecclesia efficiunt vt muri corruant Hierico, id est, omnis spes sæculi, lib. 18 c. 2. nu. 36
Sermones audiens peccator, similis est ægroto quærenti medicum, qui saluti proximus est lib. 18. c. 3. nu. 2
Sermones audiens, & obluctans, dum melior non fit, similis est edenti qui cibum continuo vomit, lib. 18. c. 3. num. 2. & 5
Sermones audiendi sunt, etsi homo sciat quæ dicuntur, quia excitatur spiritus, lib. 18. c. 3. num. 2
Sermones non audiunt mali, quia contrarij sunt delectationibus suis, lib. 18. c. 3. num. 12. & 13
per Sermones Deum consulentem non audiunt mali, audituri post eum sæuientem & condemnantem, lib. 18. c. 3 num. 13

Verbo, Verbum Dei.

Seruitus vera in solis peccatoribus reperitur, lib. 10. c. 4. nu. 6. 7. 9. 11. 16. vsque ad 20
Serui, & captiui sunt peccatores, a qua seruitute liberat Christus, lib. 10. c 4. nu. 13. 16. vsque ad 18
Verbo Libertas, & Domini.
Spectaculis qui interfuerant ab Ecclesia arcendos dicebat Chrisostomus, si eos nosset, lib. 14. c. 9. nu. 1
Spes, & confidentia & audacia sancta, vnde oriebatur in sanctis, lib. 1. capit. 6. num. 2. & 3. lib. 2 capit. 8. num. 11. vsque ad 13
Spes sanctorum in cœlo fixa erat, non in rebus sæculi, lib. 2. cap. 2. num. 12. cap. 16. num. 37. vsque ad 39. lib. 3. cap. 8. num. 4. c. 17. num. 10. & 11. lib. 16. cap. 11. num. 13. 14. 26. & 27
Spem nutrit consideratio beneficiorum Dei, lib. 2. c. 12. num. 24. & 25
Spe impiorum abominatio est animæ, quia quæ carnales ambiunt, spirituales auersantur, lib. 3 capit. 1. numero 52
Spes nostra, Christi incarnatione maxime subleuata est, lib. 3. c. 5. num. 45. 61. & 62
Spes, quæ potius præsumptio dicenda est, misericordiæ Dei, quàm impie innititur, lib. 4. c. 8. nu. 2. 3. 7. vsque ad 9. c. 11. nu. 29 lib. 16. c. 11. nu. 16. 13. & 24
Spes medium ponat inter præsumptionem, & desperationem, lib. 4. c. 11. num. 29. 34. vsque ad 36. c. 17. num. 2. 5. 6. & 15. c. 31. num. 39. lib. 9. c. 14. num. 22. lib. 14. c. 18. num. 2. vsque ad 15. 18 vsque ad 22. 24 & 25. lib. 16. c. 11. num. 11. 16 18. 20. & 21
Spes in solo sit Deo, medium statuat inter præsumptionem, & desperationem, quam multa nutriunt, lib. 16. c. 11. per totum
Spem & confidentiam, generat bona vita, lib. 16. capit. 11. numero 2
Spes in duobus dominis esse non potest, vnde sperantes in se, eruet Deus a peccatoribus, lib 16. cap. 11. num. 4. 26. & 27
Spem ponens in homine, Ioseph in carcere existens, ob id multum in vinculis detentus est, lib. 16. c. 11. numero 7. & 22
Sperantes Iudæi in gentibus, acriter reprehenduntur, lib. 16. c. 11. num. 8. & 9
in Spe carnalium bonorum existentes, dicuntur esse in carne & Deo placere non posse, lib. 16. capit. 11. numero 12
Spem habens in rebus mundi, obseruare dicitur vanitatẽ lib. 16. c. 11. nu. 15. 29. lib. 18. c. 16. nu. 19
Spes sit in Deo, nihil boni ab alio expectantes lib. 16. cap. 11. nu. 28. & 29
Sperandum est in Deo, quia inuolutos homines peccatis, & vocat, & trahit ad se lib. 1. c. 5. nu. 5. vsque ad 7 c. 22. nu. 18. lib. 4. c. 7 num. 5
Sperandum est in Deo, & non in se ipso, lib. 2. c 7. nu. 32. & 33. lib. 3. c. 17. nu. 11. lib. 10. c. 11. nu. 6. & 17
Sperandum in Deo solo, non in aliqua alia re temporali, lib. 2. c. 15. nu. 48. & 49 c. 16. nu. 37. vsque ad 42. c. 19. nu. 7. & 12 lib. 4. c. 6. nu. 2. 3. & 12. c. 28. num. 11. lib. 16. c. 11. num. 3. 5. vsque ad 9. 13. 15. 19. 21. 24. vsque ad 28
ad Sperandum mouere nos debet misericordia Dei, lib. 4. c. 7. num. 5 6. 6. 20. 24. vsque ad 26. c. 23. num. 11. vsque ad 13
Sperandum est in Deo, quamuis iustus videat euenire cõtraria promissis, lib. 4. c. 22. nu. 4. & 5
Sperandum est in Deo, sic vt spei coniungatur recta vita, lib. 16. c. 11. num. 1. & 10
Sperandum est in Deo, & sperandus est Deus, vt nihil speres, nisi ab eo, nihil quæras nisi eum lib. 16. capit. 11. numero 27
siccitas tempore Eliæ tantum fuit in Israel & Sidone, lib. 16. c. 4. num. 29
siccitas terræ propter peccata hominum venit, lib. 18. cap. 3. numero 10
sinunt Deo iusti, peccatores sitiunt sæculo, lib. 4 capit. 28. nu-

28.numero 16
Sitis est in bonis & malis: illi sitiunt iustitiam, isti patiuntur fitim, verbum Dei audiendi, lib 6.c.1.num.1.vsque ad 3.8.& 9
Spiritus proprius euacuandus, ut diuinus ingrediatur, lib.3.c 19.nu.20.& 21.lib.16.c.12.nu.59
Spiritus sanctus pugnat in nobis contra nos, lib.2.capit. 9.numero 27
Spiritum sanctum vt accipiat homo, terram calcare debet lib.2.c.15.nu.2.lib.16.c.12 num.42
Spiritus sanctus in hac vita, perfecte cognosci non valet, lib.3.c.7.num.13
Spiritu sancto misso de coelo, prædicatores corda hominum penetrarunt lib.3.c.9 num.32
Spiritus sanctus figuratus in columna nubis, quæ Iudæos præcedebat, lib. .c.9 .num.45
Spiritus sanctus varie comparatur, secundum variam recipientium disposition em, lib.4.c.24.num.11.lib.16.c. 12.num.32
Spiritus sanctus aduenit in die Pentecostes, in quo de initijs frugum Iudæis mandabatur oblatio, quod impletũ est in hac die, lib.6.c.2 num.2
Spiritus sancti, hic pignus est sanctorum, vnde colligitur magnitudo cœlestis baatitudinis, lib. 7. capit. 3. numero 6
Spiritus sanctus electorum corda visitans, ab omni peccato potenter purgat, lib.7.c.8.num.31
Spiritus sancto plenus, mutatus in virum alterum, Dei magnalia tacere non valet, lib.7.c.8.num.32
Spiritus sancti dulcedo, vbera sunt sponsæ duo, in remissionem scilicet peccatorum, & gratiarum distributionem, lib.11.c.6 num.98
Spiritum sanctum mundus non potest accipere, idest, carnales, sed qui eum odiunt, lib.11.cap.12.num.4.lib. 16.c.12.num.16.41 & 51
Spiritus sanctus auctrum dicitur, cuius flatu sanctus concalescit & veterem exiuit hominem, lib. 12. capit. 3. numero 34
Spiritus sanctus in die Pentecostes copiosissime datus discipulis, cuius existentia in anima & dona, pariunt vtilitates multas, lib.16 c.12.per totum.
Spiritus sanctus in igne datus est, ne homo vel tepescat, vel frigescat, lib.16.c. 2.nu.1.& 37.
Spiritus sanctus ferebatur super aquas in mundi exordio, lib.16.c.12 nu.3.5.29.& 37
Spiritus sanctus, & verbum, significantur per duo Seraphin Isaias 6. lib.16.c.12.num 3.
Spiritus sanctus est, qui spirat in sanctos spiraculum vitæ lib 16.c.12.num.3
Spiritus sanctus non habitat in his, qui caro sunt, lib.16.c. 12.num.3
Spiritus sancti participatione, fit homo sanctus, & spiritalis lib.16.c. 2.num.4.9 23.& 24
Spiritus sanctus est spiritus oris Dei, quo virtus cœlorum confirmata est, lib. 16. capit. 12. num. 6. 34. 43. 55.& 62
Spiritus sanctus fluuius est omnem ciuitatem Dei lætificans lib.16 c.12.nu.7.& 44
Spiritus sanctus interiorem hominem confirmans, facit hominem spiritum lib.16.c.12.num.8
Spiritus sanctus dicitur spiritus rectus, bonus, & principalis lib.16.c.12.num.9.66.& 67
Spiritus sanctus eos quos inhabitat, irradiat vt sol, sanctos facit, & Deos lib.16.capit.12 num 9. 10. 12. 23. 24.& 58
Spiritus sanctus implet omni benedictione iustos, estque arbor vitæ æternæ lib.16.capit. 12. numero 10. 64 & 65
Spiritus sanctus est per quem transformatur homo a claritate in claritatem lib. 16. capit. 12. numero 10. 23.& 24
Spiritus sanctus datus est post ascensionem Christi, quando maiori desiderio expectabatur lib. 16. c. 12. numero 11.& 13
Spiritu sancto adueniente, spirituales effecti Apostoli, in media pericula intrepidi prosilierunt lib. 16.capit. 12. num.11.& 20
Spiritus sanctus mala cupiditates consumit, & hominem hominem esse non sinit, lib. 16. capit.12.num. 11. 12. 23.& 24
Spiritu sancto adueniente in die Pentecostes, terra cœlũ facta est lib.16.c.12.nu.12.64.& 65
Spiritus sanctus in igne venit propter duo, lib.16.cap.12. nu.12.20.& 58
Spiritus sanctus aduenit discipulis, ut illo armati prodirent inter hostes lib.16.c.12.num.13
Spiritus sanctus quo die dandus esset discipulis non dixit Christus, vt sollicitus expectarent, lib.16. capit.12. numero 13
Spiritus sanctus uenit in igne ferens vindictæ seueritatẽ impijs, lib. 16.c.12.nu 13.& 32
Spiritus sanctus mansit supra singulos discipulorum, quia in illis pace unitis requieuit, lib. 16. capit.12. numero 14
Spiritus sanctus in igne datus est, ut arguatur gratiæ copia & uehementia lib.16.c.12 num.14
Spiritus sanctus in igne insedit Apostolis, abundantius quam olim prophetis lib.16.c.12.nu.14 & 15
Spiritus sanctus animam in portum ducit, si munda vela uoluntatis huic uento suspendamus, lib. 16. capit. 12. numero 16
Spiritus sanctus lampas accensa est in cordibus iustorum, vt tenebras euadant noctis, lib.16.capit. 12.numero 17
Spiritum sanctum extinguere dicitur uita impura, defectus misericordiæ, rerum fluxarum cura, uenti tentationum, nisi seræ claudantur lib.16.capit. 12. num. 17. 18.& 41
Spiritus sanctus in die Pentecostes super omnem carnẽ missus dicitur, ut renouaretur mundus lib.16.capit.12. num.19.vsque ad 25
Spiritus sanctus aduenit, ut nouas leges conderet in die Pentecostes ascendente Christo, vt olim data fuerat lex lib.16.c.12.nu.19.20.25.49.& 64
Spiritus sanctus datus est hora tertia Apostolis in linguis igneis & uarijs, ut eius necessitas ostendatur lib. 16. c. 12.num.20.21.39.49.& 50
Spiritus sanctus figuratus fuit in colũba, quam Noe misit de arca, lib.16.c.12.nu.21.22.& 58
Spiritus sancti bona quæ confert, explicatur uarijs nominibus lib.16 c.12.nu 22 vsque ad 25
Spiritus sanctus aduenies, facit ut homo pariat spiritum salutis lib.16.c 12.num.24
Spiritus sanctus facit ut Deus intra nos sit, quem olim prophetæ foras uidebant lib.16.c.12. nu.25
Spiritus sanctus uocatur spiritus iudicij, & combustionis, quia punit, & purgat lib.16.c.12.nu.26
Spiritus sanctus dicitur rectus, quia in rectam uiam fert, & principalis, ut homo princeps sit affectionum suarũ lib. 16.c.12 num.26
Spiritus sanctus a Christo deriuatus est in homines lib. 16.c.12.num 26
Spiritus sanctus datus est in resurrectione Christi, sed in die Pentecostes largius effusus est lib.16.c 12.num.27. 28.43.64.& 65
Spiritus sanctus, spiritus auferens, & ignis inuoluens dicitur lib.16.c.12.num.30
Spiritus sanctus ignis est, quo arma hæreticorum comburuntur lib.16.c.12. num.31
Spiritus sanctus effundi debet, ut homo salutare Dei uideat lib.16.c.12 nu.32
Spiritus sanctus effusus dicitur propter abundantiam donorum, diciturq; spiritus gratiæ propter varias gratias lib.16.c.12.num.33
Spiritus sanctus dicitur ornasse cœlos, idest Apostolos, & Apostolicos uiros, donis uarijs tamquam stellis lib. 16.c.

16.cap.12.num.34.& 55
Spiritus sanctus urit renes & cor,ideſt,delectationes, & cogitationes noxias lib.16.c.11.nu.35. & 61
Spiritus sanctus est a quo omne robur communicatur animæ lib.16.c.12.num.36.64 & 65
Spiritus sanctus requiescere dicitur in his quos in se requiescere facit lib.16.c.12.nu.37. & 38
Spiritus Domini ferri dicitur super aquas terra existente uacua,ut non meritis sed gratiæ tribuatur, lib.16. c. 12.num.40
Spiritus sanctus apparuit in linguis igneis, quia nullius linguæ duritia est quæ non eo soluatur,lib.16.capit.12. numero 45
Spiritus sanctus oleum dicitur, propter exultationem & inflammationem charitatis lib 16.c.12.nu.46
Spiritus sanctus aqua dicitur,quia abluit,& rigat lib. 16. c.12.nu.46.52.& 53
Spiritus sanctus auster est,quo soluitur gelu peccatorũ, lib 16.c.12.num.47
Spiritum sanctum in varijs linguis receperunt discipuli, cum essent concordes, vt vnam Ecclesiam docerent, lib.16.c.12.num.50
Spiritus sancti locutionem,qui corde concipit & cognoscit,audit verbum absconditum, mentem humanam subleuans a terrenis,lib 16.c.12.nu. 51
Spiritus sancti afflatio verbum absconditum est,quia sentiri potest,non exprimi,lib. 16.c.12.nu.51
Spiritus sanctus aqua est, de qua dicitur si continuerit aquas omnia siccabuntur,&c.lib.16.capit 12. numero 52.& 53
Spiritus sancto pellente ab anima peccata, petra fundit riuos olei,lib 16 c.12.num.56
Spiritus sanctus auster est,quo fluunt animæ aromata, & vestimenta concalescunt,lib.16.c.12.nu.55
Spiritus sanctus in igneis linguis apparuit, quia quos replet,ardentes,& loquentes facit,lib.16. c. 12. numero 58.& 62
Spiritus sanctus bis a Domino datus est:in terra,vt diligatur proximus,in cœlo,vt ametur Deus,lib. 16.capit. 12.num.58
Spiritus sanctus postulamus venit velociter,cum spiritus proprius defuerit,lib.16.c.12.nu 59
Spiritus sanctus renouat faciem terræ,ideſt, terrenam voluntatem,lib.16.c.12 num.61
Spiritus sanctus totam possidet animam, totam domum implet,suggerendo,instruendo,&c.lib. 16 c. 12. num. 62.vsque ad 65
Spiritus sanctus adiuuat infirmitatem nostram, vt declinemus a malo,& faciamus bonum,lib.16.c. 12.numero 62.& 63
Spiritus sanctus datus in die Pentecostes, pluuia fuit segregata hereditati Christi,lib.16.c.12.nu.64
Spiritus sanctus in igne venit propter lumen,& ardorem lib. 6.c.12.num.65
Spiritus sanctus est,qui facit hominem sollicite ambulare cum Deo lib.16.c.12 num.65
Spiritus sanctus non habitat in corpore subdito peccatis, lib.16.c.12.num.66
Spiritus sanctus datur vt homo bene se habeat ad se, rectus,ad proximum,principalis,vt in vtroque perseueret,lib.16.c.12.nu 66.& 67
Spiritum sanctum breui missurum dixit Christus, in cœlum pergens,sed diem non expressit,vt vigilarent, lib. 18.c.5.num.5
Spiritus sanctus postulat pro sanctis, vnde uox turturis & non turturum auditur,lib 18.c.15.nu.46
Spiritus sanctus dona aquæ comparantur,lib.1.capit 25. numero 2
Spiritus sancti septem dona inuenimus in septem apparitionibus Christi resuscitati,lib.3.c.13.nu.33
Spiritu sancti dona in solo Christo cumulatissime quieuere,lib.3.c.5.num.23
Spiritus sancti dona septem gradus sunt, quibus aditus cœli aperitur,lib.8.c.8 num 30
Spiritus sancti septem dona opprobrium patiebantur in mundo vsque ad aduentum Christi,lib.16.capit. 12. numero 2
Spiritus sancti septem dona, pignus dicuntur vt de promissione,quæ nobis fit, certitudinem habeamus, lib. 16.c.12.num.54
Spiritus timoris datur,vt odiatur peccatum & bonum in choetur,lib.16.c.12. num.68
Spiritus infunditur pietatis,vt homo fit mitis,lib.16.cap. 12.nu.68. & 69
Spiritus scientiæ, facit vt cognoscamus nos fragiles, & dolentes in hoc exilio,lib.16.c.12 nu.69
Spiritus fortitudinis datur, vt omnia tolleret homo pro virtute,lib.16.c.12.nu.69
Spiritus consilij tribuitur,vt alij compatiamur, lib. 16. c. 12.numero 70
Spiritus intellectus datur, vt mentis intuitu purificato, diuina intelligamus lib.16.c.12.nu.70.& 71
Spiritus sapientiæ est quidam internus sapor ac suauissimus gustus,lib.16.c.12.num.71
Spiritus sancti dona septem, multipliciter figurata sunt in sacris litteris,lib.16.c.12.num. 71
Sol tempore Iosue duos dies in vno conclusit, & luna incrementum nec decrementum suscepit lib.16.capit. 4.numero 27
Somnus sanctorum quando alienantur a mortalibus rebus lib 2.c.20.num.14
Somnus Christianorum pessimus,qui in die,orta veritate dormiunt,lib.18.c.5.num.12
Sponsa dicitur anima fidelis, cuius curam singularem Deus sponsus habet,lib.1.c.5.num.1.12.& 18. cap.60. numero 20
Sponsa anima,amore sponsi ebria dicitur propter multa, lib.1.c.7.nu,10.& 11
Sponsam Christi Ecclesiam, quæ consolantur in hac peregrinatione,lib.1.c.7.num.14.& 15
Sponsa duo habet vbera,quando lætatur de bonis proximi,& de malis tristatur,lib 1.c.14.nu 15
Sponsa Domini,vt illi fidelis sit, nullum admittat amorẽ illi contrarium,lib.1.c.5.num.2.3.10.11.& 18.lib.2.c. 12.num.20
Sponsam suam cum facit animam Deus,mirum in modũ eleuat & ditat,lib.1.c.5,num.1.vsque ad 3.5. vsque ad 7.9.& 18.lib.4.c.20.num.6
in Sponsam recipit Deus animam, etiam postquam prostituta est peccatis,lib.1.c.5 num.5.vsque ad 8.lib.7.c. 8.num.22.& 23
Sponsa tunc fit adultera,quando dona sponsi plus diligit quàm ipsum,lib.1.c.5.num.10.& 11
Sponsa oculos habet columbarum, quibus videt Deum, lib 3.c.8.num.16
Sponsi duo verba sunt,expectare delinquentes,& recipere pœnitentes,lib.1.c.9.num.3
Sponsi & sponsæ collocationes,in affectibus sunt animorum,lib 1.c.22.num.22
Sponsus animarum,Christus est,nos sponsa Aethiopissa, quam exhibuit gloriosam,lib.18.c.15.nu.44
Stigmata Domini in corpore suo portat, qui castigat corpus & plagas sustinet,lib.3 c.1.nu.25
Superbiam euacuat,continua memoria creationis lib. 3. c.19.num 6.7.9.& 31
Superbiam hominum comprimere volens Deus, culices,pediculos,&c.condidit lib. 8.capit. 5. numero 22. c.6.num.7
Superbiam vt destrueret Deus,mira operatus est, lib 8.c. 8.nu.7 lib.16.c.13.num.9
Superbia malorum omnium mater,uirtutibus coniuncta, omnia destruit,lib 8.c.8.nu.9.10.& 16.lib.16.c.13.nu. 3.4.18 20.23. 6.& 40
Superbia innumera mala peperit mundo,sicut humilitas bona,lib.8.c.8.num.25.& 26
Superbia,arrogantia,insolentia, & contumacia quattuor

venti sunt, qui totum orbem perfiant, lib. 8. capit. 8. numero 16
Superbia varia causet damna, variosque habet gradus, insidiaturque uiris iustis quamplurimum, lib. 16. cap. 13. per totum.
Superbia, & uanagloria duæ sunt filiæ Loth, quæ iustum decipiunt post multa calcata mala, lib. 16. capit. 13. numero 1
Superbia oritur sæpe ex hominum principatu, vnde humilis status commendatur, lib. 16. capit. 13. numero 3. & 4
Superbia cum primum uenerit in mentem elidenda est, ut eius mala uitentur lib. 16. c. 13. nu. 4
Superbia ad exitium trahit iustos, libro 16. capit. 13. numero 5. & 6
Superbia iustis insidiatur maxime, non peccatoribus, lib. 16. c. 13. nu. 5. 6. & 24
Superbia angelos eiecit e cœlo, omnem animi uirrutem corrumpens. lib. 16. c. 13. nu. 7 8. & 15
Superbia omni excusatione caret, ex insania oriens, lib. 16. c. 13. nu. 8. 10. & 11
Superbiam vitare maxime conabantur sancti, Dei contra se odium prouocantem, lib. 16. capit. 13. numero 12. & 29
Superbia initium omnis peccati est, per quam homo viuens, proijcit intima sua, lib. 16. capit. 13. numero 17. 18. & 40
Superbia dæmones ex Angelis facit, sicut humilias homines Angelis æquat, lib. 16. c. 13. nu. 18
Superbiæ princeps diabolus est, Christus autem humilitatis magister, lib. 16. c. 13. nu. 18. 21. 43. & 48
Superbia damnabilior est, cum homo manifesta peccata excusat, lib. 16 c. 13. num. 21. 30. & 32
Superbia in recte factis maxime cauenda est, ne homo dona Dei sibi tribuat, lib. 16. c. 13. nu. 24
Superbia delictum est maximum, a quo mundari postulabat Dauid, lib. 16. c. 13. nu. 26
Superbiæ pes ne sibi ueniret petebat Dauid, tamquam qui esset radix omnis mali, lib. 16. c. 13. nu. 27
Superbia dicitur primogenita mors, quæ deuorat pulchritudinem curis, & brachia peccatoris, lib. 16. capit. 13. numero 35
Superbiæ quattuor species describuntur, lib. 16. c. 13. nu. 37. & 38
Superbiæ diaboli multum uicinus est, qui singulariter appetit uideri quod est lib 16. c. 13. nu. 38
Superbia radix omnis peccati est, quia intrinsecus hæc se celat, & ab illa uitia aperta pullulant, lib. 16. capit. 13. numero 40
Superbia omnibus uirtutibus contrariatur, cum alia vitia peculiaribus uirtutibus contrarientur, lib. 16 capit. 13. num. 40
Superbiam, libertatem uocant subditi, superioribus repugnantes, lib. 16. c. 13. nu 41 & 42
Superbia alia ex rebus spiritualibus, alia ex temporalibus nascitur, & vtraque apta remedia habet, lib. 16. cap. 13. num. 41. & 42
Superbia, & humilitas ostendunt, sub quo rege quis militet, lib. 16. c. 13. num. 43
Superbia in Golia significatur, quæ populo Dei qui alia uicit mala, magis insultat, lib. 16. c. 13. nu. 47
Superbia alia est cordis, alia oris, alia operis, & alia habitus, quæ in sacris litteris condemnantur, lib. 16. cap. 13. num. 48
Superbiæ duodecim gradus optime docuit Bernardus, lib. 16. c. 13. num. 50. vsque ad 52
Superbia, & obstinatio, uiæ sunt dæmonum, in quas cadit homo, dum se non agnoscit, se excusat, & contemnit Deum, lib. 18. c. 4. num. 11
Superbire non debet homo, tot miserijs & mutationibus subditus, lib. 16. c. 13. nu. 6. & 11
Superbia de temporalibus, stultitia est, lib 16. c. 13. num. 8. 9. 11. & 35
Superbus similis Pharisæo est, qui clamat merita & tacet peccata, lib. 3. c. 19. num. 15
Superbus quanto pretiosior est in oculis suis, uilior est in oculis Dei lib. 3. c. 9. num. 29
Superbi socialem uitam habere nolentes, errant in solitudine, lib. 4. c. 2. num. 13
Superbos ut cedros libani conterit Deus, lib. 4. c. 14. num. 6. & 7.
Superbas mente Deus non habitat, sed dæmon, lib. 4. cap. 31. num. 34
in Superborum mentibus, omnes agri bestiæ ludunt, lib. 4. capit. 34. num. 23 usque ad 25. lib. 9. c. 18. numero 8. vsque ad 10
Superbi quia nesciunt Deum, ignorant etiam se ipsos, lib. 6 c. 3. num. 3
Superbi Behemoth herbas ferre dicuntur, quia ex eo illum reficiunt quod nequiter operantur, lib. 8. capit. 7. numero 19.
Superbus ceu vermis in stercore, mille passionibus inuoluitur, lib. 8. c. 8. nu. 5. usque ad 7. & 25
Superbi stulti sunt, & omnibus hominibus infesti, & inimici, lib. 8. c. 8. nu. 6. & 7. lib. 16. c. 13. nu. 19
Superbi virtutibus pleni, in portu naufragium faciunt, lib. 8. c. 8. nu. 9. & 10. lib. 6 c. 13. nu. 5. & 6
Superbus dum altus est, non contingitur a Deo, qui alta a longe cognoscit lib. 8. capit. 8. num. 20. lib. 16. capit. 13. num. 46
Superbi quo magis extollendo se erigunt, eo magis ruendo, inferius tendunt, lib. 8. cap 8. num. 29 lib. 16. capit. 13. num. 20 & 21
Superbis Deus dicitur resistere, vt uehemens odium erga illos declaret, lib. 16. c. 13. num. 3
Superbos Deus punit maxime & humiliat, vt Babylonios fecit, & principem Tyri, lib. 16. c. 13. num. 13. vsque ad 16. 30. 32. & 41
Superbissimi Romani parcere subiectis, & debellare superbos, sibi tribuebant, quod Dei est proprium, lib. 16. c. 13. num. 19
Superbi sibi placentes per superbiam, deorsum sunt, humiles per humilitatem, sursum, lib. 16. c. 13. nu. 20. vsque ad 22. 28. 30. 34. & 49
Superbi sua virtute præsumunt, cor vero iusti exaltatur in Deo & non in se, lib. 16. c. 13. nu. 22
Superbi ut puluis proijciuntur a facie terræ, ideſt, a stabilitate quæ est in Deo, lib. 16 c. 13. nu. 25
Superbi, vt fœnum tectorum arescunt hic, lib. 16. cap. 13. numero 32
Superbi montes sunt, humiles valles, quia illi aquam non conseruant, sed isti lib. 16 c. 13. nu. 33. & 44
Superbi sunt multi, quia non considerant vitia quæ in ipsis sunt, quibus alij carent, sed mala quibus ipsi caret & in alijs sunt, lib. 16. c. 13. num. 34
Superbi ficte se fatentur peccatores, si ab alijs reprehensi, excusant mala, lib. 16. 13. num. 36
Superbus, qui de virtute se extollit, per vitia alia in quæ cadit, ad humilitatem reuocatur, lib. 16. capit. 13. numero 9
Superbus vult similis esse Altissimo, quia vult ut sua fiat voluntas, sicut Deus vult suam fieri, lib. 16. capit 13. numero 44
Superbus in Deum peccat, dum gloriam Deo debitam, sibi vult vsurpase, lib. 16. cap. 13. num. 45

Verbo Humilitas.

T

TEmplum suum Iudæi reparare nõ potuerunt tot annis, quod nostræ fidei veritatem confirmat, lib. 6. c. 4. num. 15. & 16

Verbo Ecclesia.

Tempus redimunt, qui temporum varietate, a bono incœpto non recedunt, lib. 2. cap. 11. num. 31. lib. 17. cap. 1. numero 6

INDEX.

Tempus perdere, grande malum est, lib. 3. c. 43. nu. 19. lib. 10. c. 8. num. 19. lib. 13. cap. 12. num. 15. & 20. lib. 17. cap. 1. num. 2. vsque ad 5. 7. & 9

Tempus perdere, & emere qui dicantur, quo bene vti, grandes habet vtilitates, lib. 17. c. 1. per totum.

Tempus redimunt, qui reiectis carnalibus, spiritualia quærunt, lib. 17. c. 1. nu. 1. & 6

Tempus redimunt & proprium faciunt, qui in operibus bonis illud consummunt, lib. 17. c. 1. nu. 6

Tempore tantum illo regnasse dicitur Saul, in quo iustus fuit, lib. 17. cap. 1. nu. 8

Tentationibus & tribulationibus ostenditur virtus sanctorum, lib. 2. cap. 8. num. 9. & 10. cap. 11. num. 31. lib. 6. cap. 9. num. 5. & 9. lib. 9. c. 15. num. 4. & 5. cap. 20. num. 4. 7. 14. & 23

Tentationes, & tribulationes sanctorum, Deo permittente succedunt, lib. 2. c. 8. nu. 14. vsque ad 16. lib. 6. c. 9. nu. 5. c. 10. nu. 30. vsq; ad 32. lib. 9. c. 15. nu. 6. & 44. c. 20. nu. 12. 14. 21. & 23. lib. 17. c. 2. nu. 27

in Tentationibus, & tribulationibus, Deus astat, & adiuuat, ne vincamur, lib. 2. cap. 9. nu. 31. vsque ad 33. c. 11. nu. 17. lib. 4. c. 16. nu. 11. lib. 6. c. 8. num 5. 7. 8. & 31. lib. 7. c. 9. nu. 6. lib 9. c. 15. nu. 3. 28. 29. 42. & 43. cap. 20. num. 1. 12. & 21

Tentationes succedunt pœnitentibus & conuersis, ne securitate & negligentia prosternantur, lib. 7. capit. 4. num 12. vsque ad 14

in Tentationibus succedunt consolationes, quibus illæ mitigantur, lib. 7. c. 4. nu. 16. & 17

in Tentationibus Deus, qui omnium est, dicitur esse Deus electorum, lib. 9. c. 18. nu. 10

Tentationibus audacter se ingerere, non debet homo, sed cum illæ venerint, viriliter certare, lib. 13. capit. 8. numero 9

Tentationes moderatur Deus, & nos id perimus, considerata propria infirmitate, libro 13. capit. 8. num. 11. 24. & 25

Tentantur iusti, illi autem inducuntur in tentationē, qui iusto Dei iudicio tales habent tentationes, quibus vincantur, lib. 13. c. 8. num. 24. 25

Tentationes sæculi, via ad præmium sunt & consolationes habendas etiam in hoc sæculo, lib. 17. c. 2. num. 2. 3. 14. 20. 27. & 28

Tentationes non auferuntur ab anima, etiamsi multum profecerit, lib. 17. c. 2. num. 3. & 21

Tentantur homines, non tantum aduersis sed etiam prosperis, lib. 17. c. 2. num. 4. c. 4. num. 11

Tentationes licet graues, tales non videntur robustis, leues autem intollerabiles apparent infirmis, libro 17. cap. 2. num. 6

Tentationes iustorum transeunt, sed non meritum, libro 17. c. 2. nu. 12. & 27

Tentationes euadere non potest homo, dum in Ægypto est sæculi, lib. 17. c. 2. nu. 13

Tentationes & tribulationes, reddiderunt Iob diuinæ cognitioni proximiorem, lib. 17. c. 2. nu. 14

Tentationes moderatur Deus, motum fluctuum mitigās, lib. 17. c. 2. nu. 16

Tentatio alia est, quæ iustos subdita inuasione prosternit, alia paulatim inficit resistentem, lib. 17. cap. 2. numero 23. & 24

Tentationes nos reddunt Deo probabiles, lib. 17. c. 2. nu. 29. cap. 4. nu. 13

in tentationibus & tribulationibus, Christus turris est vt vincamus, lib. 17. cap. 4. num. 17

tentationes illorum qui conuertuntur, quattuor sunt potissimæ, a quibus eos liberat Deus, libro 17. c. 4. nu. 20. vsque ad 22

testamenta duo, sunt duo Cherubin, quæ respiciunt propiciatorium, quia noua lex implet, quod vetus significat, lib. 3. c. 10. num. 67

terram promissionis possedit Sen, & filij eius, sed post filij Chan per violentiam eiecerunt eos, libro 7. capit. 8. numero 27

testimonia falsa patienter ferunt sancti a reprobis, licet multum ea sentiant, libro 9. capit. 20. num. 11. lib. 10. cap. 8. num. 8

testimonia falsa sic ferebant sancti, vt innocentiam suam tuerentur, lib 11. c. 15. nu. 2. vsque ad 5. 12. 14. 24. & 25. lib. 17. cap. 2. num. 7. & 9

testimonia falsa cruciant sanctos, etiamsi patienter ea tolerent, libro 11. capit. 15. num. 3. vsque ad 5. lib. 17. cap. 2. num. 9

testimonia falsa consolari debent nos, considerando quæ sint falsa, non autem quam sint amara, libro 11. c. 15. num. 14. & 23

testimonia patienter ferenda, sicut & tentationes, lib. 17. cap. 2. per totum.

testimonia & reprobatio iniquorum, vitam iustorum faciunt enitescere, lib. 17. cap. 2. num. 1

testimonium si falsum sit, & propter Deum feratur, mercedem non modicam habet in cœlo, libro 17. capit. 2. num. 5. & 9

testimonia & murmurationes malorum, illi hilariter suscipiunt, qui gloriam quærunt & confusionem timent in alio sæculo, lib. 17. c. 2. nu. 5

testimonia, & tribulationes alacri animo ferebant sancti, dum considerabant sortes in monte mutandas, lib. 17. c. 2. num. 7. vsque ad 10

testimonio falso accusata mulier de adulterio, & septies icta vixit, lib. 17. cap 2. nu. 10. & 11

thesaurizandum est in cœlo, & non in terra, libro 18. capit. 15. num. 23

timor est initium, quo mouentur homines ad bene operandum, lib. 1. c. 9 nu 12. lib. 14. cap. 27. nu. 9. lib. 17. c. 3. num. 1. 2. 5. 7. 18. & 25

timor semper sit in sanctis, quia securi non sunt dum viuunt, lib. 2. c. 6. num. 11. 14. 16. vsque ad 18. 30. vsque ad 32. cap. 10. num. 8. lib. 3. c. 19. nu. 8. & 10. lib. 4. c. 17. nu. 5. 6. 10. vsque ad 12. 14. 15. 18. 21. & 22. cap. 18. num. 23. & 24. capit. 31. num. 43. lib. 7. cap. 3. num. 18. lib. 8. cap. 5. num. 20. 29. & 30. cap. 6. nu. 5. lib. 17. c. 3. nu. 6. 9. 12. 28. vsque ad 30

timore pœnæ incipit homo bonum agere & timore casto carnalia desideria comprimuntur, lib. 3. c. 1. nu. 39. lib 17. cap. 3. nu. 1. 2. & 22

timor semper sit in nobis, quia Deus patiēs, etiam iustus est, lib. 4. c. 11. nu. 24. c. 17. nu. 10. vsque ad 12. 14. 15. 18. vsque ad 22. c. 18. nu. 23. & 24. lib. 14. cap. 18. nu. 22

timor sit in iustis, quia virtutes, quas quidam habent in veritate, alij habent in simulatione, libro 4. capit. 31. numero 11

timor seruilis, bonus est, & a Deo, lib. 9. cap. 13. num. 1. lib. 17. cap. 3. num. 5. & 7

timori, coniungatur spes, & spei timor, lib. 16 c. 11. nu. 21. 24. 25. 29. & 30. lib. 17. cap. 3. nu. 28. vsque ad 30

timor bonus qui semper est in iustis, varias habet vtilitates, non autem malorum, seruilis autem, Dei donum est, lib. 17. c. 3. per totum.

timor Dei, altis radicibus firmat animam, ne ruat, libro 17. cap. 3. num. 3

timor semper necessarius est, vbi tot sunt, impedimenta salutis, lib. 17. cap. 3. nu. 4. 5. & 20

timor gignitur si cogitet homo Deum semper presentem, & periculum lapsus, lib. 17. cap. 3. nu. 4. vsque ad 6. 12. 28. & 30

timor, qui aduenit instante graui calamitate, valide mutat homines, lib. 17 c. 3. nu. 5

timor seruilis primus est, quem perfecta dilectio foras mittit, vt succedat timor sanctus, lib. 17. cap. 3. nu. 7. 10. 23. vsque ad 27

timere debēt homines Deum, de quo dicitur quod Deos dijudicat, lib. 17 c. 3. nu. 8

timor malus fuit in Cain, dum mortem timebat & non iratum habere Deum, lib. 17. c. 3. nu. 11

timor sit in operanda salute, & non securitas, lib. 17. c. 3. nu. 12.

num.12.20.& 21.28. vsque ad 30
Timor castus, quo timet homo separari a Deo, perpetuus est, lib.17.c.3.num.13.22.vsque ad 26
Timendus est solus Deus, qui solus potest auferre quod dat, lib.17.cap.3.num.14. & 18
Timor Dei non est in homine, quando delinquit in se ipso, sed timor hominum, ideo non peccat palam, libro 17.cap.3.num.15
Timent iusti vbi timendum est, non autem peccatores, lib.17.c.3.nu. 6.& 18
timore mouetur homo, vt a Deo sanetur, libro 17. cap.3. num.17 & 27
timor coiungendus iucunditati, quæ est in homine dum operatur salutem suam, libro 17. capit. 3. num. 20. 21. & 28.
timor castus a Dei amore procedens, similis est timori quo mulier casta virum suum timet, lib.17. cap. 3. nu. 23. vsque ad 26
timeat homo existens in gratia, ne non digne operetur ex ea, magis cum recesserit, & multo magis cum redierit ad eam, lib.17.c.3.nu.31
timor castus lignis cedrinis comparatur, quo sancta virtutis domus non ruit, lib.18.c.12.nu.25
tribulationes omnes amore efficiuntur faciles, etsi tales non sint, lib.1.cap.7.num.13. & 27
tribulationes iustorum, si ruina non sequitur, dæmones contristant, l.b.2.c.6.nu.12.lib.17.c.2.nu.29
tribulationibus ducit Deus homines ad se, libro 2. capit. 11.num.20.24.26.28.lib.6. cap.10.num.31.& 32.lib.9. cap.15.num. 7.& 8
in tribulationibus quas iusti sustinent a reprobis, multa eos debent consolari, lib.2.c.11.nu.27 & 28.lib 9. cap. 15 nu.8.& 37.cap.20.nu.1.4.7.10.12.16 17. 20. & 21. lib.17.c.4.nu.8.& 9.
tribulationibus abundant iusti, quandiu vita durat, lib. 4 c.16.nu.11.lib.9.c.15.nu.1.& 29
in tribulationibus ad Deum confugiendum est, non ad mundi refugiat, lib.4 cap.16.num.12. & 13.lib.17.cap. 4.num.10.& 15
tribulatio proprie sanctorum est, impij autem dicuntur flagellari, lib.5.c.9.nu.1.lib.17.c 4.nu.3. & 4
tribulatio iusti, non augustat animi virtutem, sed dilatat, lib.5.cap.9.num.1.lib 6.cap.11.num.26.lib.17.capit.4. num 4.& 14
tribulationes non pro seruorum voluntate sed Domini, recipiendæ sunt, lib.5.cap.9.num.13.& 14.lib.6.c.10. num.35 cap 11.nu.3
tribulationibus, clarè efficiuntur sancti, lib. 6.c.9 num.9. 10.12.14.vsque ad 18 lib.9.cap.15.nu.4.vsque ad 6.& 13.c.20.num.4.& 12.lib.17.c.6.nu. 4
tribulationes, arma sunt quæ muniunt sanctos, libro 6. capit.9.nu. 11
in tribulationibus iusti abundant gratia, & consolationibus, lib.6.cap.9. num.10.12.vsque ad 14.26.& 41.cap. 11.nu.25.lib.17.c.4.nu.14
in Tribulationibus Deo gratiæ sunt agendæ, lib.6. cap.9. num.13. & 29.cap.21.num.7.& 18
in Tribulationibus supra modum gaudebant & gloriabantur sancti, lib.6 cap.9.nu.14.vsque ad 18.27 28. & 31.cap.11.num.2.25.& 26.cap.13.num.13.lib.17.c. 4. num.3. 4
a tribulationibus dum nullus securus est, cõgregat Deus sicut in vtre aquas maris, lib.6.c.9.nu.30
tribulationis tempore, dona quę recepimus a Deo, ad memoriam reuocemus, lib.6.c.9.num.38
tribulationibus conteruntur iusti, ne viam pro patria diligant, lib.6.c.9.num.40
tribulationibus tunduntur sancti, vt sicut lapides dolati in cœlo collocentur, l.b.6.c.9 nu 41
in tribulationibus iusti confitentur Deum bonum & rectum, lib.6.c.11.nu.18
tribulationes & dolores inueniunt iusti, quæ in rebus huius mundi abscondunturmalis, lib.7.c 4.nu.8
de Tribulationibus, non de delitijs, auxilium dat Deus, lib.7.c.9.num.6
in Tribulationibus, auxilium a Deo requirendum est, lib. 16.c.16.num.21.24.25.29.& 30.lib.17.c 3. num.28. vsque ad 30
in Tribulationibus, opportunus adiutor est Deus, non patiens tentari iustus supra vires, lib.17.c.2.nu. 15
in Tribulatione omni, ad Deum confugiendum est qui solus est refugium, in quo est virtus, lib.17. c. 2. num. 17.& 18.c.4.num.10.14.& 15
Tribulationem homini venire permittit Deus, vt inuocet ipsum, lib.17.c.2.nu.18.& 19.c.4.nu.10.
Tribulationem quæ latebat, inuenit homo, cum eam cognoscens inuocat Deum, lib.17.c.2.nu.19.
Tribulationibus & flagellis, carnalis delectatio atteritur, sed virtutum ossa patefiunt, lib.17.capit. 2.num.25.vsque ad 28
Tribulationibus grauibus instantibus, reformantur multum communitates, lib.17.c.3.num.5
Tribulationibus plena est vita, in quibus ad Deum confugiendum est, quæ autem videntur prospera, reuera aduersa sunt, lib.17.c.4.per totum.
Tribulationes iustorum, non rãtum sunt quæ extrinsecus veniunt a damnis, &c. sed quod illi etiam in requie positi, se ipsos affligunt, lib.17.c.4.nu.3.& 4
Tribulationes iustorum non sunt numerandæ inter bona indifferentia, bene tamen illæ quæ sunt malorum, lib. 17.c.4.num 4 12.& 13.
in Tribulationibus, spes consequendorum bonorum cœlestium per illas, consolari non debet, lib.17.c.4. nu.5. vsque ad 8.lib.18.c.4 num.1.& 2.
in Tribulationibus, propter multa, patientia habenda est, lib.17.c.4.num.5.vsque ad 9
in Tribulationibus consolari nos debent innumera quæ perpessi sunt sancti, lib.17.c.4.nu.8.& 9
Tribulationes huius vitæ, quæ aduersæ videntur, prosperæ sunt, sicut multa prospera, reuera sunt aduersa, lib. 17.c.4.num.11
in Tribulationibus iustorum, declarat Deus suam misericordiam, cum eos liberat, lib.17.c.4.nu.16
Tribulationes iustorum torcularia sunt, in quibus vinum & oleum fiat, l.b.17.c.4.nu.18.& 19
Tribulationibus sæpe carent impij, sicut vuæ & oliuæ dũpendent in arbore, quæ non exprimuntur, lib.17.c.4. num.18.& 19
Tribulationibus quibus in conspectu hominum deijcitur iustus, non perit, sed proficit, lib.17.c.4.nu.23
Trinitas personarum diuinarum, cum æquali virtute est, lib.4.c.15.num.4
Trinitatis sanctissimum mysterium, figuris & comparationibus explicant sancti, quod rudi plebi caute proponendum est, lib.17.c.5.per totum.
Trinitatis fides, funiculus est triplex qui difficile rumpitur, dum illa sustentatur Ecclesia, lib. 17. capit. 5. numero 1
Trinitatis personas esse tres cum æquali virtute docent sacræ litteræ, lib.17.c.5.nu.3. 12.& 13
Trinitatis, & Dei scientia, incomprehensibilis est, lib.17. c.5.num.4.vsque ad 9
Trinitatis mysterium, in vtroque testamento prædicatur ideo duo Seraphin, Isaia 6. clamabant illud, lib.17.c.5. num.10.12.& 13
in Trinitate Filius consempiternus est Patri, qui varia habet nomina ob varias proprietates, lib.17.c.5.numero 11.& 12
Trinitatis mysterium intellexit Abraham, cum tres vidit & vnum adorauit, lib.17.c.5. num.11
Trinitatis mysterium explicuit Moyses Gen. 1. lib.17.c. 5.num.13.& 26
Trinitatis & vanitatis Dei imago in homine optime reperitur, lib.17.c.5.num.14.& 19
Trinitatis mysterium, laboriosius inter omnes inuenitur & fructuosius, & in eo periculosius erratur, lib. 17.c.

17. capit. 5. num. 17. & 21
Trinitatis personæ, antiquis patribus per similitudines innotuerunt, lib. 17. cap. 5. nu. 18
Trinitatis vestigium in sensibus hominum reperitur, lib. 17. cap. 5. num. 19
Trinitatis mysterium, etsi incomprehensibile sit, inuestigandum est Dei adiutorio, lib. 17. cap. 5 nu. 20. & 21
Trinitate, nihil dignum in suis libris dixisse fatetur Augustinus, lib. 17. c. 5. nu. 21
Trinitatis mysterium Deus Pater aperuit, dans nobis Filium & Spiritum sanctum, lib. 17. c. 5. nu. 22
Trinitatis nomina, Pater, Filius, & Spiritus sanctus, nomina sunt dulcedinis & pietatis, lib. 17. c. 5. nu. 22
Trinitatis personæ, comparantur soli, & luci, igni, & splêdori, lib. 17. c. 5. nu. 2. & 23
Trinitas personarum, & vnitas essentiæ, aliquibus similitudinibus ostenditur a sanctis, libro 17. cap. 5. nu. 14. 19. 24. & 26
Trinitatis mysteria non alte inuestiganda sunt a simplicibus, lib. 17. c. 5. nu. 25. & 26
Verbo Sacra Scriptura.
Tristibus succedunt lęta, & tribulationibus prospera etiam in hac vita, lib. 2. cap. 11. num. 13. vsque ad 16. 21. vsque ad 23. 26. 33. vsque ad 35 lib. 6. c. 9. nu. 23. 26. 27. & 32. lib. 7. c. 3. nu. 1 & 3. c. 4 nu. 9. vsque ad 20. lib. 9. cap. 15. nu. 38. lib. 17. c. 6. nu. 4. 5. & 9
Tristitia mundi nociua est multum, lib. 7. cap. 1. nu. 20. lib. 17. c. 6. num. 1. & 2
Tristantur iusti dum viuunt, incertitudine causæ suæ visis imperfectionibus suis, lib. 7. capit. 2. num. 15. & 16. lib 17. cap. 6. nu. 8
Tristitia, quæ secundum Deum est, parit gaudia innumera, lib. 7. cap. 4. num 10. vsque ad 20
Tristitia, quæ est in iustis, gratanter suscipienda est, peccatorum autem nociua, a corde pellenda, lib. 17. cap. 6. per totum.
Tristitia secundum mundum, quæ tristatur quis propter diuitias, honores, &c. nociua est illam habenti, lib. 17. cap. 6. num. 1. 2. 8. & 10
Tristitia propter peccata tantum, vtilis est, quæ medetur huic malo, lib. 17. c. 6. num. 1. 2. 9. 10. & 13
Tristitia secundum Deum, in salutem desinit, & nullus se incusat, quod sic doluerit, lib. 17. c. 6. nu. 2
Tristitia, dum homo viuit tolli non potest, vnde conuenit vt sit talis, quod illi prosit coram Deo, lib. 17. cap. 6. num. 3. vsque ad 5
Tristitia pro peccatis proprijs & alienis melior est omni humana lętitia, lib. 17. cap. 6. nu. 3. & 4
Tristitia & lachryme secundum Deum, multam seminat voluptatem, lib. 17. c. 6. nu. 4
Tristitia secundũ Deum, velut stercus in agro fœcundat animam, lib 17. c. 6. num. 9. & 10
Tristitiæ, quæ secundum Deum est, deputatur vita præsens, sequens gaudio, lib. 17. c. 6. nu. 9. & 10
Tristitia secundum mundum, stercus est in domo, animã fœdans, lib 17. c. 6. nu. 9. & 10
Tristitia de præsentibus, oritur ex cogitatione & amore futurorum, lib. 17. c. 6 nu. 11. & 15
Tristantur iusti, etiam in honoribus & diuitijs positi, dum in hoc exilio Deum non vident, libro 17. cap. 6. numero 12
Tristitia iustorum quattuor de causis oritur, lib. 17. c. 6. num. 13. vsque ad 15
Verbo Lachrymæ, Fletus, & Gaudium.

V

Vanagloria in operibus studiosis nimis cauenda est, lib. 9. cap. 24. num. 4. 6. vsque ad 8
Vanagloria vna est filiarum Loth, quæ decipit patrem post multa patrata bona, lib. 16. c. 13. nu. 1
Vanagloria periculosum, & frequens malum, & quomodo vincendum, lib. 18. c. 1. per totum.
Vanagloria maxime fugienda est, quæ transactis laboribus, eorum mercede nos priuat, lib. 18. cap. 1. num. 1. vsque ad 3 6. 9 & 10
Vanagloria expugnatu difficilis est, & callida salutis nostræ insidiatrix, lib. 18. c. 1. nu. 1
Vanagloria conatur vt animæ nauis onerata bonis pereat lib. 18. c. 1. nu. 1. & 2
Vanagloria non solum dulcis expoliatrix est bonorum animæ, sed & mala suadet, si ea placuerint vulgo, lib. 18. c. 1. num. 2. 7. & 8
Vanagloria vitium est stultitia plenum, quia cum alij redditurus sit homo rationem, alium vult habere testem factorum, libro 18. capit. 1. num 3. 7. 10. 11. 15. & 19
Vanagloriam in bonis operibus sectantes, in portu naufragium perferunt, lib. 18. cap. 1. nu. 4
Vanamgloriam sequens, cum Deum habeat locupletissimum debitorem, pauperem eligit, libro 18. capit. 1. numero 4
Vanagloria belua multorum capitum est, qua commoueri ad bona spiritualia, lachrymabile est, libro 18. cap. 1. num. 5. vsque ad 8
Vanagloria tinea est cęlestis thesauri, & fur qui æterna regna furatur, lib. 18 cap. 1. nu. 8
Vanamgloriam sectantes, frequentissime vituperationẽ hominum consequuntur, non gloriam, libro 18. cap. 1. numero 8
Vanagloria, mercedem non consequitur a Deo, quia nihil Deo dat qui propter eam operatur, libro 18. capit. 1. numero 9
Vanagloria, intoleranda ebrietas est, cuius ditioni subiectus, tarde sanatur, lib. 18. c. 1. nu. 12
Vanamgloriam sequẽs, innumeris dominis misere subijcitur absque vlla voluptate, libro 18. capit. 1. num. 13. vsque ad 15
Vanagloria, inanis recte dicitur, crudelitatis & violentiæ plena, a vili ortens animo, libro 18. capit. 1. num. 13. 14 & 22
Vanagloria quomodo dicitur excedere omnes passiones animæ, & vitia, lib. 18. cap. 1. nu. 14. & 15
Vanagloria in Iudæis & Gentibus, malorum omnium fuit causa, lib 18. c. 1. num. 16. & 17
Vanagloria ditionem diaboli propagat nimis, omnem ætatem & dignitatem suo præmens imperio, lib. 18. cap. 1. num. 17
Vanagloria intereunt multi, qui alios superare affectus valuerunt, lib. 18. cap. 1. nu. 17 & 18
Vanagloria vincenda est consideratione veræ gloriæ, lib. 18. cap. 1. num. 17. & 18
Vanagloria dum cæcitate nos percutit, omnia contra nostram salutem facit stare, lib. 18. c. 1. nu. 18
Vanægloriæ expers, gaudet quando creditur infirmus, lib. 18. cap. 1. nu. 21
Vanagloria ferocissima bestia, quanto magis ei seruit homo, crudelior fit, lib. 18. c. 1. num. 21
Vanagloria quando contemnitur, mansuescit, quando honoratur, effertur, lib. 18. c 1. nu. 21
Vanagloriam fugiens, clarus euadit, illi autem seruiens, contemptibilis est. lib. 18. c. 1. nu. 21. & 22
Vanægloriæ seruire virtutes, turpissimum est, libro 18. capit. 1. nu. 25
Vanægloriæ fine, virtutes operabantur philosophi, lib. 18. cap. 1. num. 27
Vanagloria & iactantia, pulvis est a facie terræ proiectus a vento, lib. 18. cap. 1. nu. 28
Vanamgloriam sectantes, similes sunt Simoni Cirenensi ferenti crucem, lib. 18. c. 1. num. 36
Vanamgloriam sequens, vera relicta, similis est ei qui laudibus regis relictis, muscarum stridorem prosequitur, lib. 18. cap. 1. num. 37
Verbo Hypocrisis.
Veritas apud stultis odium parit, & adulatio amorem, sed non apud sapientes, lib. 1. c. 3. nu. 6. & 8

Veritas non recipitur a malis, quod & peccatum est, & pœna peccati, lib. 11 c. 14. nu. 15
Veritas hic dicitur panis, in futuro potus, quia modo cum labore, tunc sine vllo percipitur, libro 13. capit. 8. num. 26.

Verbo Adulatio.

Verbum Dei, cibus est animæ, quo deficiente robur amittit, libro 1. capit. 22. num. 19. lib. 6. cap. 1. num. 3. lib. 18. cap. 10. num. 41
Verbo Dei deficiente, multa mala consurgunt in anima, lib. 1. cap. 22. num. 14. lib. 6. c. 1. nu. 3. lib. 16. cap. 3. nu. 9. vsque ad 11
Verbum Dei sagitta & arcus, per quem peccatoribus minæ exhibentur, lib. 1. cap. 25. num. 8. & 9. lib. 3. cap. 9. num. 40
Verbum Dei cibus est, quo homo puer cum sit, efficitur vir, lib. 1. cap. 2. nu. 14
Verbum Dei sagitta est, qua amor excitatur & dolor, lib. 2. cap. 7. num. 36. & 37. cap 8. num. 14. lib. 18. capit. 2. num. 9. 27. & 42.
Verbum Dei prohibetur, quando eo quis non proficit, lib. 2. c. 10. nu. 2. vsque ad 4. lib. 14. c. 27. nu. 1
Verba legis pendebant ante oculos & in manibus olim, vt Dei non obliuiscerentur homines, lib 2. cap. 12. nu. 18. lib 11. cap. 2. num. 9
Verbis Dei non obtemperare malum grande est, & quod acriter punitur, lib. 2. c. 14. nu. 1. vsque ad 3
Verbum Dei male recipitur peccatores, dum contradicunt peccatis suis, lib. 2. cap. 15. num. 18
Verba Dei, quæ sunt in vtroq; testamento, duæ sunt mammillæ quæ homines nutriunt, lib. 3. c. 9. nu. 31
Verbum Dei audiendum sic vt opere impleatur, lib. 4. c. 14. nu. 18. lib. 18. c. 3. nu. 1
Verba sua ponit Deus in ore peccatorum, & non in corde, lib. 4. c. 24. nu 2
Verba Dei intelligunt ablactati, sæculares potius quàm sacerdotes mali, lib. 4 c. 27. num. 3
verbum, & vocem Dei audiunt homines, cum gratiæ eius aspirationem, mente concipiunt, lib. 4. capit. 27. num. 10. & 11
verbo & voce sua, mira Deus operatur & in scrutabilia, lib. 4. c. 27. num. 10. 11. 13. vsque ad 15
verbum Dei calix est inebrians, lib. 5. cap. 1. num. 14. libro 18. cap. 2. num. 32
verbum Dei quattuor fluminibus paradisi comparatur, lib. 5. c. 3. nu. 11. lib. 18. c. 2. nu. 27. & 28
verbum Dei & doctrina Saluatoris, ab Ecclesia deficere non potest, lib. 5. c. 4. nu. 7
verba sanctorum talia sunt, vt ex illis fulgura micent, lib. 5. cap. 13. nu. 10
verbum Dei non prædicatur, cum Deus iratus est nimis, lib. 6. c. 1. nu. 3. lib 18. c. 3. nu. 8. vsque ad 10
verbum Dei, imbri & toti optime comparatur, quo anima iusti fructificat, lib. 11. cap. 3. nu. 1. vsque ad 3. libro 18. cap. 2. nu. 31
verba Dei cor transfigunt, & amorem excitant, libro 14. cap. 25. §. 2. num. 45
verbum Dei, corrigere non valet hominem, nisi coopere tur Spiritus sanctus in corde audientium, lib. 14. c. 29. num. 10. lib. 18. c. 2. num. 13
verba Dei eloquia casta dicuntur, cum a bonis prædicatoribus incorrupubiliter prædicantur, libro 14. capit. 29 num. 20
verbum Dei magis prodest auditum quàm lectum, libro 16. cap. 4. nu. 15. & 16
verbum Dei ignis est inflammans iustos, quod non audientes peccatores concalescunt rebus mundi, lib. 16. cap. 10. num. 7
verbum Dei sagitta est cor perforans audientis, & fixum manens, dum homo operatur quæ audit, libro 16. cap. 10. num. 10. & 11
verbum Dei dum non compungit audientem peccatorem, cum ostendit dignum vt ira Dei corripiatur, lib. 16. cap. 10. num. 11. lib. 18. cap. 2. num. 9
verbum Dei dulcissimum, suaue, desiderabile, &c. sed bene valentibus tantum, lib. 16. c. 10. nu. 18
verbum Dei cibus est, vbi infirmi & fortes habent vnde alantur, lib. 16. c. 10. nu. 29
verba sua memoranda docuit Deus, cum ea scribere iussit in superliminaribus Iudæorum, libro 16. capit. 10. num. 30
verbum Dei in tranquillitate colligendum est, vt in aduersitate habeat homo vnde viuat, lib. 16. cap. 10. num. 31. lib. 19. cap. 4. num. 16
verba Dei custodiens homo, corrigit viam suam, lib. 16. cap. 10. num. 32
verbum Dei panis est ab ore iusti numquam discedens, lib. 16. cap. 10. num. 33
verbum Dei fons est & torrens, diuersis de causis, lib. 16. cap. 10. nu. 36
verbum Dei pretiosis margaritis comparatur, quibus anima ornatur, lib. 16. c. 10. nu. 39
verbum diuinum splendor est Patris, quia semper nascitur ab eo, vt splendor a sole, lib. 17. c. 5. nu 2
verbum Dei varie comparatur, vt ipsius effectus explicetur, & virtus multiplex, lib. 18. c. 2. per totum.
verbum Dei manna est minutum, conditiones habens illius, lib. 18. c. 2. nu. 1. 2. & 49
verbum Dei vermes gignit, quando audito eo, homo nõ emendatur, lib. 18. cap. 2. nu. 1. & 2. c. 3. nu 1
verbum Dei, ignis est lucens & comburens, libro 18. cap. 2. numero 2
verbum Dei cultrus est circuncidens omnem immunditiam, abscindens culpas, tollens opprobrium Ægypti, lib. 18. c. 2. num. 3
verbum Dei, quod lac est incipientibus quo aluntur boni, eodem necantur mali, sicut Sisara, libro 18. capit. 2. num. 4
verbo Dei Sisara interimitur, cum quis in se vitia necat, lib. 18. cap. 2. nu. 4
verbum Dei, multiplex medicina est, omni ægritudini apta, lib. 18 c. 2. nu. 5. & 15
verbum Dei in ore prædicator accipit, vt regna, ideſt, peccata eradicet, lib. 18. cap. 2. num. 6
verbum Dei herba Borith est, datum ad abluendas sordes animæ, lib. 18. c. 2. nu. 7
verbum Dei perficit ceruos, reuelat condensa, succidit infrugiferas arbores, vbi venenata animalia sunt, lib. 18. cap. 2. num. 8
verbum Dei si vt sagitta non vulnerat animam hominis, huic carbo desolatorius paratus est, quo punitur, lib. 18. cap. 2. num. 9
verbo diuino, figura Dei in homine amissa reparatur, lib. 18. cap. 2. num. 10
verbum Dei, puteis fossis a patriarchis comparatur, vt adaquentur greges, lib. 18. c. 2. nu. 11
verbum Dei virga est Iacob decorticata, vt animæ varios pariant fœtus, lib. 18. c. 2. num. 12
verbum Dei petra est, in qua fundatur anima, ne ingruentibus procellis tentationum ruat, libro 18. capit. 2. num. 12
verbum Dei pluuia est, quam pluunt prædicatores vt terra germinet, lib. 18. c. 2. nu. 13. & 17
verbum Dei vocat paulus gladium bis acutum, bonos præcidens ab errore, malos ab excusatione, libro 18. cap. 2. num. 14
verbum Dei, etsi medicina sit, non proficit si morbis non applicetur, lib. 18. cap. 2. num. 15
verbo Dei, spiritualia arma homini dantur, quæ induere debet, vt sibi expediens iudicauerit, lib. 18. capit. 2. numero 16
verbum Dei semper audiens & non proficiens, sicut terra est sæpe bibens imbrem & spinas producens, libro 18. cap. 2. num. 17
verbum Dei carbo est Isaiæ datus, & desolatorius, lib. 18. cap. 2. nu. 18. & 19

verbum

Verbum Dei calculus dicitur, qui lapis est durissimus, nō cedens contradictoribus, lib. 18. c. 2. nu. 19
Verbum Dei non tantum in lingua, sed etiam in manu debet esse prædicatoribus, vt Seraphim Isaiæ in manu habens carbonem, lib. 18. c. 2 num. 19. & 46
Verba Dei, aquæ sunt Siloe, quibus tenebræ fugantur errorum, lib. 18. c. 2. nu. 20
Verba Dei, aquæ sunt quas vidit Ezechiel egredi de templo, quæ multa producunt bona, lib. 18. cap. 2. nu 22. vsque ad 25
Verbum Dei, vrens ventus est, qui omnium hæreticorum dogmata arefacit, lib. 18. cap. 2. nu. 26
Verbum Dei, sagittæ quibus regnum peccati destruitur, lib. 18. cap. 2 nu. 27
Verbum Dei, sagittæ quæ mittuntur, non vt necent, sed vt illuminent & vulnerent animas, lib. 18. cap. 2. num. 28. & 43
Verbum Dei clypeus est ignitus, quia accendit, illustrat, & defendit ab hostibus, lib. 18. c. 2. nu. 30
Verbum Dei, vehementissimus imber est, de quo loquitur Iob, lib. 18. c. 2. nu. 31. & 33
Verbum Euangelij est mare in quo piscantur Apostoli, in quo Hebræus euasit & Ægyptius interijt, libro 18. cap. 2. num. 34
Verbum Dei & spiritualia colloquia, mire excitant animam, lib. 18. c. 2. nu. 35
Verbum Dei fluuius est scindens terram, vt humana corda confiteantur Dominum, lib. 18. c. 2. nu. 37
Verbum Dei aduersarius noster est, cum quo conuenire debemus ne a iudice damnemur, lib. 18. cap. 2. nu. 41. 45. & 48
Verbum Dei sagitta est, quia percutit, nubes, quia rigat, & tonitruum, quia terrefacit, & occidit, libro 18. cap. 2. numero 43
Verbum Dei, gladius est bis acutus, quia docet temporalia, & æterna, & quem ferit, a mundo separat, lib. 18. cap. 2. num. 46
Verbum Dei, liber est quem comedit Ioannes, dulce, cum auditur, amarum, dum impletur, libro 18. capit. 2. num. 47
Verbum Dei dulce est spiritualibus, amarum carnalibus, lib. 18. cap. 2. nu. 12. 13. & 47
Verbum Dei imber est temporaneus & serotinus, quem suscipit anima arida, lib. 18. c. 2. nu. 50
Verbum Dei pluuia est iustis, & laqueus peccatoribus qui eo abutuntur, lib 18. cap. 2. nu. 40
Verbum Dei panis est, cum quo fugienti occurrimus, cum eos consolamur qui mala volunt deserere, lib. 18. cap. 2. num. 51
Verbum Dei qui audiunt, & custodiunt, beati sunt, libro 18. cap. 2. num. 52
Verbum Dei multiplices habet vtilitates, si recte audiatur, lib. 18 c. 2. nu. 52
Verbum Dei suaue est ad gratiam, fœcundum ad sensus, profundum ad mysteria, mulcet, impinguat, sanat, lib. 18. cap. 2 nu. 53
Verbum Dei prædicatur populo ex Dei misericordia: est autem ira grandis, vel quod non proponatur, vel eius virtus eneruetur, lib. 18. c. 3. per totum
Verbum Dei dum prædicatur, suscipitur secundum qualitatem sumentium, vt cibus in sanguinem conuertitur, lib. 18. cap. 3. num. 3
Verbum Dei, multis de causis assimilatur cibo, lib. 18. capit. 3. num. 4. & 5
Verbum Dei dum non intelligitur culpa audientium, aufert Deus omne robur panis & aquæ, libro 18. cap. 3. numero 6
Verbum Dei sicut aqua emissa a Deo subuertit terram, dum conuertit hominem, lib. 18. c. 3. nu. 11
Verbum Dei auditum, etsi quid amaritudinis generet, nō est sine dulcedine, lib. 18. c. 3. nu. 13
Verbum Dei in primo litteræ cortice, amarum est, sed intus nucis habet dulcedinem, lib. 18. c. 11. nu. 2
Verba Dei audiens & seruans, arcam fabricat, vbi a diluuio liberetur, lib. 18. cap. 12. num. 1
Verbi Dei mysteria proponenda sunt & reuelanda, his qui altare sunt Dei, non his qui terrenam vitam ducunt, lib. 18. cap. 15. num. 1
Verba Dei audiens, & custodiens, transit a morte in vitam, lib. 18. cap. 16. nu. 23

Verbo Sacra Scriptura, & Sermones Dei.

viam cœli angustam illi ambulant, qui temporalibus exonerantur, libro 4. capit. 41. num. 8. & 9. lib. 18. capit. 4. num. 5. & 6
via, quæ ducit ad vitam, arcta est, ideoque ab omni dulcedine recedat homo, lib. 16. c. 3. nu. 2
via cœli, lata dicitur, & angusta, & quod hæc perambulanda sit, non illa, sicut nec viæ hominis quæ pessimæ sunt, lib. 18 cap. 4. per totum
via cœli, laboriosa apparet his qui desidiosi sunt nec futura considerant, lib. 18. c. 4. nu. 1. 2. 6
viam cœli arctam dixit Dominus, non vt deijceret animos militum, sed vt erigeret, libro 18. capit. 4. numero 2. & 4
via cœli, & porta angusta dicitur propter aduersitatem naturæ carnalis, lib. 18. cap 4. nu. 3
via virtutis; ducit ad portam quæ Christus est, via peccati ad diabolum qui porta est, libro 18. capit. 4. numero 3. & 4
viam incedentibus angustam, & hinc inde præcipitijs obnoxiam, magna est adhibenda diligentia, lib. 18 c. 4. num. 5. 6. 10. & 11
in via lata quæ ducit ad mortem, corruit veritas, lib. 18. cap. 4. num. 7
per viam arctam, & angusta itinera, ducitur homo misericordia Dei, non merito suo, lib. 18. c. 4. nu. 8
via cœli angusta est laboranti, & læta amanti, quam Deus facilitat, lib. 18 cap. 4. nu. 9
viæ filiorum Adam in necessitate & cupiditate versantur, quæ periculis sunt plenæ, libro 18. capit. 4. num. 10. & 11
viam dæmonum ingrediuntur præsumptuosi & obstinati, lib. 18. cap. 4. nu. 11
viæ per quas incedunt iusti, rectæ sunt, pulchræ, plenæ, & planæ, lib. 18. c. 4. num. 12
viæ, quæ ducunt ad mortem, triplices sunt, ærumnosa, laboriosa, & delitiosa, libro 18. capit. 4. num. 13. cap. 12. num. 22
viduæ multum iuuandæ sunt, lib. 5. cap. 2. nu. 12
viduis consulebant sancti, ne transirent ad secundas nuptias, lib. 11. c. 8. nu. 14. vsque ad 17. 19. & 20
viduæ iuuenculæ fama, leui flatu corrumpitur, vnde extraneorum & seruorum fugiat consortia, libro 11. capit. 11. num. 9
viduæ commendantur maxime, dum nolunt coniugij oblectamenta, quæ expertæ sunt, libro 18. capit. 6 numero 19. & 20
viduæ studiosæ honoratæ sunt a Domino, quas & honorandas docuit, lib. 18. cap. 6. num. 19
vigilet nimis homo conuersus ad Deum, propter odium diaboli, lib. 2. cap. 6. nu. 16. & 37. cap. 7. nu. 1. 4. 26. 27. & 42. cap. 9 num. 6
vigilet homo, cui aqueos opertos ponit dæmon, ne videantur, libro 2. capit. 7. num. 23. libro 18. capit. 17. numero 25
vigilet homo Christianus, vt solerter consideret omnes actiones suas, lib. 3. cap. 23. num. 15 cap. 27 num. 7 lib. 4. cap. 20. num. 19
vigilet homo multum super cor, lib 3. cap. 27. nu. 7
vigilet multum Christianus, considerans vitia virtutibus quam similia, lib. 8. c. 5. nu. 4
vigilare dicuntur qui bene viuunt, mali autem dormire, lib. 12. cap. 3. nu. 7
vigilet multum homo iustus, ne enauigans hanc vitam diuitijs plenus, prope portum pereat, lib. 14. cap. 16. num. 1. & 2

Vigilare multis de causis debent homines, maxime autem quia vita præsens & status futurus, incerta sunt, lib.18.cap.5.per totum.
Vigilet homo propter incertitudinem mortis, lib.11.cap.10.num.1. vsque ad 3.10 11.14.& 15.lib.14.c.21.nu.16.lib.18.cap.5.nu.1.9.vsque ad 11.13.15.16.& 20.capit.17.num.20.& 21
vigilet homo ne dæmon vt fur per sensus ingrediatur in animam, & nudet eam bonis, libro 18. capit.5.numero 1.& 2.
vigilare, est iustitiam facere, dormire autem negligere eam,lib.18.cap.5.nu.3.8.9.12.14.& 16
vigilantes & non dormientes, viderunt Christum natũ, lib.18. cap.5. nu.4
vigilantibus datur gratia Dei,lib.18. cap.5. num. 5. & 20
vigilet homo, quem dæmon & peccatum circumstant,vt prosternant,lib.18.cap.5.num.6
vigilet homo, ne mors vt fur eum imparatum inueniat, sed vt nuncius regius paratos inuitet, lib.18.c.5.nu.7.8.13.15.16.& 20.c.17.nu.21
vigilet homo,vt bona quæ habet,tuto possideat, libro 18. cap.5.num.7
vigilantibus apparent vera bona, dormientibus, tantum vmbræ bonorum,lib.18.c.5.nu.8.& 14
vigilans coronabitur non flectens, quia dæmon vigilantem fugit, dormientem spoliat, libro 18. capit.5. numero 10.& 16
vigilant milites, agricolæ,pastores,vt nos doceant,lib.18. cap.5.num.10
vigilant animæ quando oritur lux Dei, quæ excitat animam,si autem lux subtrahatur,dormiunt lib.18.cap.5. num.12.& 16
vigilantibus Christianis, excitantur aliquando a somno pagani,lib.18,cap.5.nu.12
vigilare debet,qui quærit locum Domino,ita vt nec dormiat, nec dormiter, terrenis delectatus rebus, lib.18. cap.5.num.14
vigilans furi resistit, quia pœnitens cauet, ne ad supplicium nescius trahatur,lib.18.c.5.nu.16
vigilet homo,ne de tenebris transeat ad tenebras,lib.18. cap.5.num.17
vigilarent homines, si Dominum cogitarent venturum, lib.18.c.5.num.17
vigiliæ noctis tres custodiendæ sunt, lib. 18. c.5.num.18
vigilent homines, vt similes sint hominibus expectantibus dominum suum,&c. lib.18. cap. 5. nu. 19.& 20. cap.15.num.43
vigilet sponsa propter pericula,quia est sicut lilium inter spinas,lib.18.cap.5.nu.21
vineæ comparatur homo iustus, lib.2.cap.6.nu.37.lib.14. c.24.nu.6.& 19.lib.18.c.15.nu.13.& 15
vinea est verbum Dei in anima hominis plantatum, qua non reddente fructum aliquando ipsa, aliquando coloni accusantur,lib.18.c.15.nu.13
vinea dicitur anima nostra, quam Deus mire ornauit, ut fructificet,lib.18.cap.15. nu.15.& 47
vinea nostra semper putanda est,dum viuimus, libro 18. cap.15.nu.45.& 47
vineam non habent mali, quia quam plantauerat Deus in baptismo,eradicarunt, lib.18.c.15.nu.47
Vincentij martyris mira tollerantia,lib.11.c.7.nu.14
vindicandũ est de inimicis secluso odio auctoritate Dei lib.1.c.12.nu.47
Verbo amor inimicorum,& Inimici.
vinum, & adolescentia, duplex incentiuum voluptatis, lib.1.cap.1.nu.2
vinum vel non bibendum,vel moderate multum, lib. 1. cap.1.num.2.3.14.15.22.23.36.63.64.66.& 67
a vino abstinebant sacerdotes antiqui,& sancti,lib.1.c.1. num.14.vsque ad 16.
Verbo Ebrietas.
virginem ad stuprum sollicitare, immane facinus est, lib.1.c.4.nu.5.vsque ad 7.10.& 11.lib.18.c.6.nu.2.& 3
virginem Deo dicatam ad malum sollicitare, graue est scelus,lib.1. c.4.num.5.vsque ad 7. 10.11.& 14. lib.18. cap.6.nu.2.& 3
virginis in stuprum lapsæ, peccatum graue,& flendum maxime, lib.1.cap.4.nu.8.vsque ad 14.libro 18.cap. 6. numero 3
virgo virtutibus sit munita, vt Deo placeat, libro 2. cap. 7.num.26
virgo non tantum corpus, sed etiam animam a corruptione seruet,lib.3.c.3.nu.6
virgo occasiones omnes auferat ruinæ,lib.3 cap.3.nu. 6. vsque ad 15
virgo superba, non ita sequitur agnum, sicut coniugata humilis,lib.8.c.5.nu.16
virgo libera est a multis nuptiarum molestijs, lib.11.cap. 8.num.1.2.16. vsque ad 19.22.& 29.lib.18.cap.6.num. 21.& 22
virgo clausa maneat,nisi necessitas coegerit, lib.11.c.11. num.3.4.& 11
virgo Deo sacrata, nullum colloquium habeat cum viro sæculari,lib.11.c.11.num.21.vsque ad 23
virginum & viduarum status laudatur, virginitas autem quomodo tutanda sit,in qua gloriari non expedit,lib. 18.cap.6.per totum.
virgo sponsa Christi,illi similis sit,illiq; soli placere desideret,lib.18.cap.6.num.1.2.& 4
virgo verbo vel nutu procax, quando a nullo hominum videtur, in oculis Dei adultera est, libro 18. capit. 6. numero 2
virgo etiam dum sola est,seipsam debet reuereri, Angelum custodem, & potissime sponsum suum,lib.18.capit.6. num.2
virgo,ante omnia, cogitationes suas puras, impolutasq; seruet,lib.18.cap.6.num.3.4.& 26
virginis anima,solius Dei sponsi sui sit speculum,lib.18. cap.6.num.4
virgo Angelis est par,lib.18.cap.6,num.5. 10.& 14
virgo fuit Christus, vt semen fieret per virginitatis integritatem futuri sæculi,sicut Adam præsenus,per coniugium,lib.18.c.6.nu.5.& 6
virgo caueat,ne sicut a terra in cœlum ascendit, descendat dum cadit,lib.18.cap.6.nu.7
virgini non cohabitent viri,licet sancti sint,lib.18.cap.6. num 8.& 9
virgines,similes apibus & hortis conclusis sunt,lib. 18.c. 6.num.13.& 14
virgines grandi cura custodit Deus, lib. 18.capit.6.num. 14.& 15
virgo quædam, dum vrgeretur ad nuptias, templum audiens,ad aram posita, inde non potuit euelli, libro 18. cap.6.num.15
virgo quædam tempore Ambrosij, mira gessit pro castitate tuenda,lib.18.cap.6.nu.16.& 17
virgines,conuiuia, salutationes, & visitationes vitent, lib.18.c.6.nu.18
virginum status a Maria,quæ virginitatem nouit, honoratur multum,lib.18.cap.6.num.21
virgo illa commendatur,quæ nec viris desiderat placere, nec ab ipsis amari, sed a Christo, lib. 18. capit.6. numero 21.& 22
virgines solæ sequuntur agnum quocumque ierit, lib.18. cap.6.nu.22.& 23
virginitatem exemplo suo docuerunt feminæ Gentiles, lib.3.c.3.nu.25.vsque ad 27
virginitatis amissionem, in virginibus dijs sacratis acriter puniebant Gentes,lib.3.c.3.nu.25
virginitatis seruandæ gratia, libenter feminæ multæ gentiles occubuerunt, libro 3. cap.3. num. 17. vsque ad 27
virginitas & cõtinentia præponderant coniugio, vtrumque tamen bonum est lib.16.c.7.num.5
virginitas fuit in Paradiso, non copula,vt eam Deus commendaret,lib.18.c.6.num.6

Virginitas & continentia, grandi labore & cura tutantur, lib. 18. c. 6. num. 7. vsque ad 9
Virginitatem Deus maxima honorauit, lib. 18. capit. 6. numero 10
Virginitas post Christi aduentum e cœlo descendens, multiplicata est in orbe, lib. 18 capit. 6 numero 10. & 11
Virginitas a Gentibus consecrata, nec vera est, nec similis illi quæ inter Christianos reperitur, lib. 18 c. 6 numer. 11. vsque ad 13
Virginitatis patria cœlum est, auctorq; eius, Dei filius sponsus virginum lib. 18. c. 6 num. 12. vsque ad 14. 15. & 16
Virginitatis propositum suadebant sancti maxime, parumque proficiebant, lib 18. c. 6. nu. 14. & 15
Virginitatem Teclæ bestiæ quibus exposita fuit, reuerebantur, tantum habet uirginitas admirationis lib. 18 c. 6. num. 16
Virginitas & continentia, ad mundi contemptum & operationem virtutis ordinatur, unde non prodest, si hæc desinit, lib. 18. capit. 10. numero 13. & 14
Viri, qui crispant crimen sicut feminæ, taxantur acriter, lib 9. c. 2, num. 24. & 31
Viri multas patiuntur molestias in matrimonio lib. 11. c. 8. nu. 17. vsque ad 20. & 22
Viri vxores debent diligere, & illæ timere uiros lib. 11. c. 8. numero 21
Viros occidere iubet Pharao, & seruare feminas, ideſt, iustos necare, & perditos seruare, lib. 18. cap. 12. num. 13. 14. & 15
Virtutis iter arripiens, ad ferendas murmurationes sit paratus, lib. 1. c. 2. num. 47. & 37. lib. 6. c. 13. num. 12. lib. 11. c. 16. num. 12. & 13
Virtutem operari, quando occasiones, ad id desunt, grandis est meriti, lib 1. c. 12. num 40
Virtus varios habet gradus, secundum quos iustus dicitur peregrinus, mortuus, & crucifixus, lib. 1. capit. 18. num. 27. & 28
Virtutis difficultas vincenda beatitudinis consideratione, lib 2. c. 3. nu. 2. vsque ad 5. 8. 10. 26. & 27
Virtutem inchoans, retro respicere non debet lib. 2. capit. 2. numero 14. capit. 5. num. 41. capit. 11. num. 31. lib. 4. capit. 2 numero 3. lib. 9. capit. 17. num. 18. c. 22. num. 1. 3. 4. 6. 7. 17. 20, 24. 26. 29. 30. & 35. lib. 18. c. 12. num. 16. c. 17. num 25
Virtutis operatio, homines beatos facit in hac vita, lib. 2. cap. 4. num. 5. & 6. lib. 18. c. 7. per totum cap. 11. numero 7. 9. & 21
Virtus hic non est perfecta, sed in cœlo lib 2. c. 4. nume. 28. & 29 c. 5. num. 29. 30. 40. & 41. cap. 16. num. 31. lib. 3 cap 3. num. 46. lib. 18. cap. 8. num. 2. vsque ad 4. 6. 15. & 17. c. 17. num. 25
Virtutes rueri debemus non minori cura quam acquisitę sunt, lib. 2. c. 7. num. 4
Virtus perfecta, quando carnalia non delectant, imperfecta, quando etsi delectent, non consentiunt eis lib. 2. c. 7. numero 38
Virtus in exordijs facile exterminatur lib. 2. c. 8. nu 8. lib. 9. c. 24. num. 2. 5. & 6 lib. 18. c. 13. nu. 2. & 4
Virtutem inchoans & relinquens, difficile redit ad bonum lib. 2. c. 8. num. 40
Virtutem remisse quærunt homines, cum alia ardentissimè quærant, lib. 2. cap. 17. num. 4. vsque ad 10. lib. 6. capit. 1. num. 2. lib. 9. capit. 22. num. 14. & 15. lib. 18. cap. 11. num. 25
Virtus incessanter quærenda, vt in ea proficiamus semper lib. 2. capit. 17. numero 4. vsque ad 6. lib. 4. capit. 1. numero 66. & 67. lib. 6. capit. 1. numero 2. 6. & 7. lib. 9. capit. 22. numero 1. vsque ad 3. 5. vsque ad 8. 10. vsque ad 12. 14. vsque ad 17. 21. vsque ad 25. 27. vsque ad 34. lib. 14. c. 24. num. 6. lib. 18. c. 8. nu. 5. 11. & 18
Virtutum remisse quærunt homines, peccata autem ardenter, lib. 2. c. 17. num. 8. vsque ad 10. 15. vsque ad 18. & 24. lib. 6. c. 1. num. 2
Virtus leuia est, quæ portantem illam leuat, sicut alæ autem lib. 2. capit. 17. numero 24. lib 18. capit. 14. numero 22 23. 24 25
Virtutis alius est gradus incipientium, alius proficientium, & tertius perfectorum, lib. 3. capit. 11. numero 44. lib. 4. cap. 20. num. 1. lib. 5. c. 8. num. 3. lib 18. capit. 9. num. 9. & 10
Virtutes & dona, indumenta sunt hominis Christiani. lib. 4. capit. 28. num. 1. 6. & 7. lib. 9. c. 2. num. 10. 11. 17. 18. & 20
Virtutes solæ, sunt uera animæ diuitiæ lib. 4. c. 28. num. 5. 9. 12. 15. & 18. lib. 18. c. 11 nu. 11
Virtus secreto operanda est, maxime in exordijs lib. 4. c. 28. num. 6 lib. 8. c. 9. num. 22. vsque ad 24. lib. 9. c. 24 nu. 2. vsque ad 8. & 14. lib. 18. c. 13. nu. 2
Virtutes cibi sunt iustorum, peccatores autem peccatis pascuntur, lib. 4. c. 28. num. 17
Virtute omnes, charitate excepta, quas habent serui Dei in veritate, possunt habere serui diaboli in simulatione lib. 4. c. 31. num. 11
in Virtute proficiendum semper, ita vt virtute habita nullus contentus sit, lib. 5. c. 8 numero 3. lib. 9 capit. 22. numero 10. 12 13. 21. vsque ad 23. 26. vsque ad 34. lib. 14. capit. 24. numero 6. lib. 18. c. 8. nu. 1. 12. vsque ad 14. 16. & 18. c. 9. num. 8
in Virtute alij sunt perfecti, alij imperfecti lib. 5. c. 8. nu. 1. vsque ad 3. 11. & 12. lib. 18. capit. 9. numero 6. capit. 13. numero 4
ad Virtutem aliquando locus parum conducit, lib. 6. cap. 5. numero 9
Virtutis ordinatio est frui fruendis, & vti vtendis, lib. 6. c. 14. numero 3
Virtutes multæ, uitijs quem similes sunt, ut homo caute viuat, lib. 8. c. 6. num. 5
Virtutes transactas in memoria habere venales, periculosum est multum, lib. 8. c. 8. num. 3
Virtus in exordio imperfecta, paulatim crescit & perficitur, lib. 9. c. 6. num. 10. c. 22. num. 1. 2. & 9. lib. 18. cap. 9. num. 8. capit. 12. numero 2, vsque ad 4. & 24. cap. 13. num. 6. & 7. c. 8. num. 6
Virtutis acquirendæ causa, laboret ferendi sunt lib. 9. cap. 15. nu. 2. lib. 18. c. 8. num. 8. 9. & 17. c 11. nu. 4
Virtus roboratur in anima, & ablactatur homo, tuncque fit conuiuium in domo Abrahæ, lib. 9. capit. 22. numero 2
Virtus difficilis, multa habent adiutoria, in qua melius laborando mori, quam ab incœpto deficere lib. 9. c. 22. nu. 3. & 16. lib. 18. c. 12. nu. 2. vsque ad 4
Virtus relictis prius uitijs, paulatim ab imperfecto ad perfectum inuestiganda est lib. 9. c. 22. nu. 9. 16. 23. 27. & 28
in Virtute qui non proficit, deficit lib. 9. c. 22. num. 15. 25. 26. & 34. lib. 14. c. 8. num. 18
in Virtute varij gradus, similes ætati hominum sunt, lib. 9. c 22. num. 18. lib. 18. c. 10. num 28. c. 12. num. 2. vsque ad 4. 23. & 24. c. 13. num. 4
Virtus in omni loco operari ualet lib. 10. c. 9. nu. 1
Virtus aspera est, si ad imbecillitatem nostram comparetur, non in re lib. 11. c. 4. num. 5
in Virtute tunc est color, quando pura est conscientia, odor autem, quando bona est opinio, libro 12. cap. 1. num. 12
virtus stellis comparatur, quæ sæpe non apparet in prosperis, & eminet in aduersis, lib. 12. c 3. nu. 36
virtutis ascensus laboriosus est tardus & difficilis: mali autem facile ad ima tendunt, lib. 12. cap. 4. nu. 22. lib. 18. cap. 11. nu. 4. c. 12. nu. 3
ad virtutem auxilium Dei, & hominis industria necessaria sunt, lib. 13. c. 8. num 8. & 9
in virtute sola, reperitur vera voluptas lib. 14. cap. 11. nu. 3. lib. 18. cap. 11. nu. 9. & 21. c. 14. nu. 12

Virtutes singulæ, singulæ portæ sunt, quibus intramus in cœlum lib. 14. c. 17. num. 5
Virtus non verbis & ficte, sed pie rectoque animo operanda est, quod multi non faciunt lib. 14. cap. 19. numero 1. vsque ad 3. 6. & 16. libro 18. capit. 10. numero 10
Virtutum externa opera non acceptat Deus, si interno spiritu sint vacua lib. 14. c. 19. num. 1. vsque ad 3. lib. 18. c. 10. num. 5. 33. & 34
Virtutem vellent homines, sed absque labore lib. 14. c. 19. num. 21. & 22
Virtutem sine Deo inchoare non possumus, nec in ea perseuerare lib. 14. c. 24. num. 14
Virtutem inchoare non sufficit, nisi in ea perseueret homo vsque ad finem vitæ lib. 14. c. 24. num. 15. vsque ad 19. lib. 18. c. 12. num. 16
Virtus, merito operanda est cum tremore, non cum securitate lib 17. capit. 3. numero 12. 20. 21. 28. vsque ad 30
Virtutibus obligatur Deus ad soluendum, id non facit statim, vt vsura currat, lib. 18. c 1. num. 4
Virtutis summa hæc est, omnia Deo accepta referre, nihil nostrum ducere, nihil ad humanam gloriam facere lib. 18. c. 1. num. 19
Virtutes debere seruire voluptati, stulte dixerunt aliqui philosophi, sicut seruire vanægloriæ lib. 18. cap. 1. num. 25. & 26
Virtutes habenti, magna virtus est contemnere gloriam, lib. 18. c. 1. num. 26
Virtutem operans homo, dum vult apparere laudabilis, mel comedit in summitate virgæ, saturatur autem mele, si laudes tantum humanas quærat, lib. 18. capit. 1. num. 36. & 37
Virtutem operans cum aliqua uanitatis per mixtione, comedit cum sanguine lib. 18. c. 1. num. 37
Virtutibus, mirabilius est hominem mirabilem apparere, & contemptibilem reputari, lib. 18. capit. 1. numero 38
Virtutem operantes, pacem sibi conciliant, gloriam autem non sibi, sed Deo lib. 18. capit. 1. numero 38. vsque ad 41
Virtus dicitur via vitæ, & est arcta, quia intra regulam disciplinæ est inclusa lib. 18. c. 4. nu. 3. & 4
Virtutem in hac vita, & felicitatem collocauit Dominus in octo beatitudinibus Euangelicis, lib. 18. cap. 7. per totum.
Virtus in hac vita nusquam est perfecta, vnde semper in ea expedit proficere, etsi laboriosum id sit libro 18. cap. 8. per totum.
a Virtutis studio, exiguitate vel infirmitate corporis, reuocari non debet homo, lib. 18. c. 8. num. 7. capit. 11. numero 17
Virtuti seruire sicut antea homo seruierat iniustitiæ docet Paulus, propter fragilitatem carnis, lib. 28. capit. 8. numero 10
Virtus, in hac uita cibo, in sequenti potui optime comparatur, lib. 18. c. 8. num. 17
in virtute velle non proficere stultum est & periculosum, lib. 18. c. 8. num. 18
in Virtute uarij sunt gradus, neque in omnibus hominibus virtutes æquales esse valent, lib. 18. capit. 9. per totum.
Virtutem spe vel timore operandam docent benedictiones, & maledictiones Deuteronomij, lib. 18. capit. 9. numero 1. & 2
Virtutis varios gradus, significant mulieres, viri, paruuli, & aduentæ, lib. 18. c. 9. num. 2. & 3
Virtutes, quæ sola egent animæ, æquales esse possunt in omnibus hominibus, non aliæ lib. 18. c. 9. nu. 4
Virtus perfecta publice fiat, lib. 9. capit. 24. numero 5. 6. 7
Virtutes illas sectari debet quisque, quæ conformiores sunt propriæ naturæ libro 18. capit. 9. numero 5. capit. 18. num. 9. & 10
Virtutis uarijs gradus sunt, dum in Ecclesia alij dicuntur reginæ, alij concubinæ, alij adolescentulæ lib. 18. capit. 9. numero 6
Virtutis uarios gradus explicat Deus Ezechieli in ingressu portarum templi lib. 18. c. 9. num. 7
Virtutis exordium & perfectio designatur, cum homini dicitur, quod ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet lib. 18. c. 9. nu. 8
in Virtute incipientes, proficientes, & perfecti explicantur in tribus nominibus Salomonis, & tribus libris, lib. 18. c. 9. num. 9
in Virtute alij incedunt passu, alij modesto incessu, alij rapido cursu, lib. 18 c. 9. num. 10
in Virtute quis ordo seruandus sit, quæ Deo probata esse non potest, nisi peccata desint, & virtutes inter se connexæ sint lib. 18, c. 10. per totum.
Virtutes minimas facere, reiectis omnibus grauioribus, pharisæorum est proprium, lib. 18. cap. 10. num. 3. vsque ad 5
Virtuti prius studere debet homo in intimis, & post externa & opinionem curare, lib. 18. c. 10. num. 5. 6. 26. 33. & 34
Virtus Deo non placet, dum mala opera non deseruntur lib. 18. c. 10. nu. 6. vsque ad 10. 16. vsque ad 18. 20. vsque ad 22. 24. & 26. c. 12. num. 11
Virtus postulat, vt prius mortificentur membra, & post in nouitate vitæ ambulemus, lib. 18. c. 10. nu. 8
Virtutis opera exercenda sunt ad salutem, nec sat est malum non facere, lib. 18. c. 10. num. 11. 12. 14. 16. 19. 20. 21. & 26. c. 12. num. 11
Virtus quanto interius roboratur, eo magis exteriora opera multiplicantur, libro 18. capitu. 10. numero 23. 33. & 34
Virtutes quattuor cardinales, quibus ad cœlum vehimur, significantur in Simone, Andrea, Iacobo & Ioanne, lib. 18. c. 10. num. 26
Virtutibus, noua semper quærat homo, & parta tueatur, hoc est enim operari, & custodire Paradisum, lib. 18. c. 10. num. 27. & 28
Virtus cum Deo, proximo, & seipso ordinanda est ab homine, lib. 18. c. 10. num. 29
Virtutis triplex profectus significatus est in illis, qui triduo sequentes Christum, saturati sunt, lib. 18. capit. 10. numero 31
Virtutis summa est, vt homo in sua consideratione turbetur, in diuina respiret lib 18. c. 19. nu. 32
Virtus tunc probata est, quando actus interni & externi coniunguntur, lib. 18. c. 10. nu. 33. & 34
ad Virtutem multa nos debent mouere, & vt ea summa cura statim in iuuentute inchoetur, a qua recedendum non est, lib. 18. c. 12. per totum.
ad Virtutem operandam moueat nos, quod ante faciem nostram est vita & mors, lib. 18. c. 11. nu. 2
Virtus in pueritia inchoanda, vt vsu sit facilis & suauis, lib. 18. c. 11. nu. 4. 16. 19. 23. 24. & 27
Virtus indumentum est hominis, solaq; possessio viuenti, ac morienti permanens, lib. 18. c. 11. nu. 4. & 5
in Virtute sola consistit uera felicitas huius vitæ, ut Stoici docuerunt lib. 18. c. 11. num. 7
Virtus caput habet & membra omni formosa muliere uenustiora lib. 18. c. 11. num. 8
Virtus modo senescente mundo cur sit facilis, quæ florescente illo difficilis erat lib. 18. c. 11. nu. 10
Virtus fons sapientiæ est, sicut omne peccatum a stultitia oritur lib. 18. c. 11. num. 11
Virtutem præmijs suadet Deus, & contemnitur, dæmon uitia sine illis suadet, & auditur, lib. 18. capit. 11. numero 11
Virtus suauior multo, quàm uitium, ut illa sequatur, etsi præmium nullum esset, lib. 18. capit. 11. numero 12
Virtus sicut medicina est, in qua primum est mæstitia, & statim

ſtatim iucunditas; in nitio econtra, lib. 18. capit. 11 numero 13

Virtus triſtitiam non cauſat, ſed tantum uidetur eſſe mæroris, ſed reuera gaudet in ſpe iuſtus, lib. 18. capit 11. numero 13

Virtus non tantum in futuro a gehenna nos liberat, ſed in præſenti omnibus nos ſuperiores conſtituit, lib. 18. c. 11. num. 14

Virtus, dum omnia humana docet contemnere, ad noticia mortuos non reddit, ad ſpiritualia uiuos, lib. 18. c. 11. num. 14

Virtutem operandam, tritis prouerbijs docebant aliquando philoſophi, lib. 18. c. 11. num. 15

Virtutes & vitia conſuetudine aluntur, unde optimi ſũt primi anni ad inſtitutionem morum, lib. 18. c. 11. num. 16 19. 23. 24. & 27

Virtus non differenda eſt lib. 18 c 11. nu. 22

Virtutem operans Chriſtianus remiſſe, pœna grandi dignus eſt lib. 18. c. 11. num. 25

Virtutem auidiſſime quærendam docuit ſacra Scriptura exemplo certantis, & pecuniam quærentis, lib. 18. cap. 11. num. 26

Virtutis opera nec coactione, nec neceſſitate, nec conſuetudine agenda ſunt, lib. 18. c. 11 nu. 28

Virtus, quæ alacritate non fit ſed tædio, relinquitur facile lib. 18. c. 11. num. 28

Virtutis perfectio in quo conſiſtit, quæ etſi a paucis quæratur, tamen paulatim ſaltim acquirenda eſt lib. 18. cap. 12. per totum.

Virtus & exterius reſplendeat, & in corde præcipuè ſit, lib. 18. c. 12. num. 1

Virtutes animæ, arcæ ſunt, in qua ab aquis diluuij liberamur, lib. 18. c 12. num. 1

Virtutem nolle inchoare propter difficultates quas habet, aut ab incœpta deſiſtere, ſtultum eſt, lib. 18. capit. 12. num. 4

Virtutis perfectionem & uerticem attingere non ualens, in ſecundo uirtutis gradu maneat, ut Loth in Segor, lib. 18. c. 12. num. 5. & 6

in Virtute ſic proficiendum eſt, vt nullus ſit dies, in quo bonum non faciamus, libro 18. capit. 12. numero 8. 11. & 15

Virtutis prima perfectio eſt dare bona pauperibus, ſecunda relinquere filijs, &c. lib. 18 c. 12 num 9

in Virtute ille eſt perfectus, in quo ſpiritus, anima, & corpus in die Domini conſeruantur, lib. 18. capit. 12. numero 10

Virtus tunc maxime Deo placet, cum homo facit iudiciũ, diligit miſericordiam, & ſollicitus ambulat cum Deo ſuo, lib. 18. c. 12. num. 12. & 23

Virtus in medio conſiſtit, lib. 18. c. 12. num. 14

Virtus in hoc ſita eſt dum viuimus, ut diligamus quod diligendum eſt, lib. 18. c. 12 nu. 17. vſque ad 20

Virtutis perfectionem ille attingit, qui mundus in cogitationibus & operibus, animam non habet in rebus mundi, lib. 18. c. 12. num. 20

Virtutis opera, ex multo dono Dei delectant operantem, lib. 18. c. 12 num. 21

Virtutem poſtulabat Dauid ut donum Dei, poſcens bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam, lib. 18. capit. 12. numero 21

Virtus quattuor gradus habet, quibus diſtingitur omniũ electorum profectus, lib 18. c. 12. nu. 24

Virtutes tres theologicæ ordinatæ ſint, primo credat fides, ſpes dicit iſta mihi ſeruantur, charitas currit ad illa lib. 18. c. 12. num. 26

Virtus variis mutationibus eſt ſubiecta, quæ cum in exordijs imperfecta ſit, multa eget cura ut conſeruentur, lib. 18. c. 13. per totum.

Virtutem modo inchoat homo, iam deſerit, unde ſumma cura conſeruetur, lib. 18. c. 13. nu. 7. 9. & 10

Virtutes trucidare in exordio dæmon conatur, lib. 18. c. 13. num. 8.

in Virtute nunc feruet homo, iam tæpeſcit, ut homo & cõfidat, & timeat, lib. 18. c. 13. nu. 9 & 10

Virtutem ſana intentione multi inchoant, quam dæmon polluit, lib. 18. c. 13. num 11

Virtutem qui operatur propter honores, diuitias, vel uoluptates, mutat gloriam Dei in ſimilitudinem volucrum beſtiarum, & ſerpentium, lib. 18. capit. 13. numero 11

Virtus, quæ facilis eſt, & conformis humanæ naturæ, conſolationibus abundans, vnde tantas patitur difficultates, quibus peccatum, quod contra naturam eſt, caret, lib. 18. c. 14. per totum.

Virtus in exordio difficillis, uſu fit facilis, lib. 18. c. 14. nu. 1. vſque ad 3. 11. & 22

Virtus, quæ facilis eſt ex ſe, uſu peccandi fit difficilis, lib. 18. c. 14. num. 2. 3 8. 13. 14. & 16

Virtus, quæ onus, & iugum Chriſti dicitur, non natura ſua, ſed ignauia noſtra fit grauis, lib. 18. capit. 14. numero 5

Virtutem facilem dixit Iſaias, cum peccata vocans colligationes, &c. virtutem dixit horum omnium diſſolutionem, lib. 18. c. 14. num. 6

Virtutem magna voluptate, vitium magno dolore conſtare optime probat Chryſoſtomus, lib. 18. capit. 14. numero 7

ad virtutem naturæ propenſio, & ad vitia fugienda, probatur optime, lib. 18. c. 14. n. 8. & 19

Virtus ueſtis naturalis & propria hominis eſt, peccatum autem ueſtis peregrina, lib. 18. capit. 14. numero 10

Virtus difficilis & inſuauis eſt, quia malis habitibus ægrotat anima, lib. 18. c. 14. nu. 13. vſque ad 18

Virtutem deſiderat deſiderare, qui animo ægrotat, ſicut æger deſiderat deſiderare cibum, lib. 18 capit. 14. numero 18

Virtus ex ſe facilis, multa habet impedimenta, malitiam, infirmitatem, concupiſcentiam, & ignorantiam, lib. 18. c. 14. num. 20

Virtutes, omnes cupiunt, ſed voluntas aliquando iacet, & inefficax eſt, lib. 18. c. 14. num. 23

Virtutem operans propter timorem, reficitur, deliniatur autem, cum iam multum profecerit, lib. 18. capit. 15. numero 8

Virtus infirmorum, ſuperbiæ eſt occaſio, ſicut culpa fortium, occaſio virtutis, & ideo dicitur melior eſt iniquitas viri, &c. lib. 18. c. 16. num. 27

Vita hæc, & quæ in ea gerũt homines, terreni ludus ſunt puerorum, lib. 1. c. 2. num. 7. lib. 2. capit. 15. num. 17. vſque ad 20

Vita hæc peregrinatio eſt iuſtis, lib. 2. capit. 2. numero 5. & 8

Verbo Iuſti.

Vita durante ab hoſtibus tuti eſſe non poſſumus, lib. 2. cap. 5. num. 11. vſque ad 14. 33. & 34. cap. 7. num. 24. c. 9. numero 6

in Vita hac non eſt perfecta victoria, libr. 2. capit. 5. numero 28. vſque ad 31. 33. vſque ad 37 39. vſque ad 41

Vita præſens certamen eſt, lib. 2. capit. 7. numero 24. vſque ad 27. capit. 9. numero 6. lib. 14. capit. 20. num. 5. vſque ad 7

in Vita hac nemo ſecurus eſt a lapſu lib. 2. c. 10. num. 8. lib. 9 c. 22. num. 16 lib. 14 c. 21. num. 41. lib. 15. c. 6. num. 3. & 4. lib. 18. c. 13 num. 5. & 10

Vitæ priſtinæ ſancti moriuntur, dum ſuſpendium eligit anima eorum, lib. 2. c. 16. nu 33. & 34

Vita hæc laboriosa, & uacua eſt malis, bonis autem uacua non eſt, etſi labore non careat, lib. 2. capit. 17. numero 19

in Vita hac mali appetunt habere bona omnia, futuram non curantes, iuſti e contra, lib. 2. capit. 17. num. 20. uſque ad 23

Vita hæc omnia habet, vanitati ſubiecta, vnde illa appeten-

tenda, quæ caret hoc malo, lib. 2. c. 18. num. 16 lib. 18. c. 16. nu. 6. 9. 10. 15. 21. & 22. c. 17. num. 6. & 10.
Vitæ huius multæ sunt miseriæ, vnde ea appetenda nō est, lib. 4 c. 1. num. 27. 28. 35. 43. 58. 73. 77. & 78. lib. 11. capit 10. num. 14. lib. 18. capit. 16. num. 3. 10. 11. 13. 26. 28. & 29.
Vitam hanc laboriosam, & grauem Deus fecit, vt sic futurorum desiderio teneamur, lib. 5. capit. 9. numero 11. & 15.
Vitam hanc laboribus & ærumnis consecratam, docet introitus in illam, & exitus lib 5. capit. 9. numero 14. & 15. lib. 11. capit. 10. numero 14 libro 18. capit. 11. numero 20.
Vita hæc tempus famis est, in qua refici debemus, sequens autem saturitatis, lib. 6. c. 1. num. 6 7. 10. & 11. lib. 9. c. 9. num. 4.
in Vita hac fitiunt Deo iusti, mali autem fitiunt honores diuitias, &c. lib. 6. c. 1. num. 8. & 9.
Vita hæc est, in qua sitimus Deo, futura, in qua inebriabimur lib. 6. c. 1. nu. 8 & 9.
in Vita hac esuriunt iusti, ut saturentur, mali autem superbe abundare se credunt, vnde non saturabuntur lib. 6. c. 1. num. 10.
Vita sæcularis hominis, qui non est præceps ad uitia, similam Deo offert, scilicet communem hanc vitam, &c. lib. 6 c. 2. num. 2.
Vita hæc tribulationibus abundat, ne viam pro patria diligamus, lib. 6. c. 9. nu. 40 lib 9. c. 15. nu. 17.
Vita hæc nidus ex festucis & luto compactus est, quantumcumque margaritis & auro homo fulgeat, lib. 9. c. 7. num. 16. lib. 17. c. 1. num. 2.
Vita hæc labori, & operationi deputata est, sequens vero ocio lib. 10. cap. 1. num. 9. vsque ad 12. lib. 13. capit. 12. num. 8. 9. & 15. lib. 14. capit. 20. num. 5. vsque ad 7. lib. 17. cap 1. num. 2. & 5. lib. 18. cap. 11. num. 17. & 20. cap. 17. num. 23. & 24.
Vita durante, cum mille vitijs quotidie congredi debemus, lib. 11. c 9. num. 23.
Vita hæc æternitati comparata, quam breuissima est, lib. 11. c. 10. num. 5. vsque ad 7. & 14.
Vita hac durante, Deus sedet in sede gratiæ, unde nunc conuenit accedere ad ipsum, lib. 14. c. 21. num. 20. 29. 30. 37. 42. 55.
Vita hac transacta, bene operari non ualet, qui id contempsit, dum vixit, lib. 17. c. 1. nu. 2. 4. 5. 7. & 9.
Vitam hanc bonis actionibus consecrans, & ab illis non recedens, tempus redimit lib. 17. c. 1. nu. 6.
Vita illa, in qua male uiuit homo, non numeratur a Deo, ut in Saule, &c. contigit lib. 17. c. 1. nu. 8.
Vitæ porta Christus est, diabolus autem perditionis, ille angusta porta, iste lata, lib. 18. c. 1. nu 3. & 4.
Vita nostra tamquam custodia in nocte dicitur, propter suam breuitatem lib. 18. c. 5. nu. 17.
Vitam, & statum bonorum sicut & malorum, uarijs similitudinibus explicant sacræ litteræ, lib. 18. capit. 15. per totum.
Vitæ huius, & hominis miseriæ multæ sunt, quas Deus in nostrum ordinat bonum, lib. 18. capit. 16. per totum.
Vita præsens non est vita, sed mors, diesque sæculi mali sunt, lib. 18. capit. 16. num. 2. 3. 6. 13. vsque ad 15. 20. 23. & 30.
Vita hæc beata non est, sed lætis semper succedunt tristia lib. 18. c. 16. num. 4. & 6.
Vita hæc fœto merito comparatur lib. 18. c. 16. num. 7. & 28. c. 17. num. 14.
Vitæ huius miseriæ tam grandes sunt, ut feliciores dicantur qui nati non sunt, lib. 18. c. 16. nu. 11. & 13.
Vita hæc ad futurum relata, miserrima quantumcumque abundet bonis lib. 18. c. 16. num. 16.
Vitam hanc rarissimi sunt qui sine pœnis transeant, lib. 18. c. 16. num. 17 & 25.
Vita hæc umbra mortis dicitur, lib. 18. capit. 16. numero 18.
Vitæ huius necessitates numerari non possunt, nec fugi, lib 18. c. 16. num. 19.
in Vita hac dies bonos habere non possumus, quos falso credimus habuisse maiores nostros, lib. 18. capit. 16. num. 20. & 25.
in Vita hac nihil gerere cum stabilitate possumus, deficimus, si diu dormimus, &c. lib. 18. capit. 16. numero 21. & 26.
Vita hæc torrens dicitur, quia cito transit, & in mortem profluit, lib 18. c. 16 num. 22.
Vitam hanc intelligat fugitiuam, periculosam, breuem, qui nouissima debet prouidere, lib. 18. capit. 16. numero 24.
Vitæ huius dies malos, faciunt miseriæ & malitia hominum lib. 18. c. 16 num. 25.
Vita hæc multos decipit, quæ solis stultis est, lib. 18 cap. 16. num. 26.
Vita nostra est quasi homo in domo aliena, qui pellitur quando nescit lib. 18. c. 16. num. 26.
Vita hæc graue iugum est super filios Adam, &c lib. 18. c. 16. num. 29.
Vita hæc breuis est, & incerta ex diuina misericordia, & quomodo sequenti comparetur, lib. 18. capit. 17. per totum.
Vitæ huius dies mensurabiles posuit Deus, id est, breues, uel quattuor digitorum, ut Græca lectio habet, lib. 18. c. 17. num 1.
Vita hæc vana est, & sequens uera, vnde ista contemnenda est, illa quærenda, lib. 18. c. 17. num. 1.
Vita hæc, quæ leuior cursore est, data est ut æternam acquiramus, lib. 18. c. 17. num. 2. & 10.
Vita hæc, & futura, recte in Iacob, & Esau significantur, lib. 18. c. 17. num. 3.
Vitas duas Deus nobis constituit: hanc incertamen, futuram in certamina premium, lib. 18. c. 17. nu. 6.
Vitam delitiosam ab omni cura liberam dedit nobis Deus in exordio mundi, & quia hac abusus est homo, dedit hanc laboriosam, lib. 18. c. 17. nu. 6.
Vita hæc dies uocatur, & sequens nox, quia nihil peccatores operari potuerunt in ea: aliquando hæc dicitur nox, quia in tenebris uersamur, lib. 18. capit. 17. numero 7.
Vita hæc breuis est misericordia Dei, ut cum virtutem operamur, labor minuatur lib. 18. capit. 17. numero 8. 18. & 24.
Vitæ huius, & sequentis differentiam docuit Paulus, cum hanc domum terrestrem, illam æternam uocauit, lib. 18. c. 17. num. 9.
Vita hæc theatralibus scenis similis est, lib. 18. capit. 17. numero 10.
Vitæ humanæ breuitas, damnatio delictorum est, lib. 18. c. 17. num. 11.
Vita hæc per quam breuissima est, per quam uento similes transuolaui homines, lib. 18. capit. 17. numero 12. & 16.
Vitæ huius spatia dum ignorant homines, & eam longa putant, in magna veniunt mala, lib. 18. cap. 17. num. 12. 20. & 21.
Vitæ nostræ omnis dies, morti obnoxius est, unde de immatura morte nullus conquæri ualet, lib. 18. capit. 17. numero 13.
Vita longæua Cain indulta fuit in uindictam lib 18. c. 17. num. 15. lib 14. c. 10. num. 8. & 9.
Vita hæc, & omnia quæ in ea sunt, homini debent esse, ut stabulam uiatori, lib. 18. c. 17. nu. 17.
Vita hæc quantumcumque longa, reuera breuissima est, lib. 18. c. 17. num 16. 18. 20. & 22.
Vita hæc labori deputata est, sequens autem præmio, lib. 18. c. 17. num 19.
Vita breuis, increpat longa hominum desideria, lib. 18. c. 17. num. 22.
Vita præsens cultui iustitiæ consecrata est, sequens præmio,

mio lib.18.c.17.num.23.& 24
Vita actiua,& contemplatiua simul amplexandæ sunt, vt homo placeat Deo,cautus sit sibi,utilis suis,lib.14.cap. 26.numero 42. capit. 28 numero 35. & 37. capit. 29. numero 26
Vita actiua prædicantis, præponderat contemplatiuæ, etsi complecti debeat utraque,lib.14 c.29.num.10.lib. 18 c.2.num.13
Vita contemplatiua quantum in se est actiuæ præponderat,vtramque tamen coniungere debet homo iustus, lib.18.c 18.per totum.
Vita contemplatiua, quia hic incipit & in cœlo perficitur,perfectior quam actiua, quæ cum corpore deficit, lib.18.c.18.num.1
Vita cõtemplatiua,& actiua,sicut nox,& dies alternatione debent uariari,lib.18.c 18.num.2
Vitæ contemplatiuæ & actiuæ vacare, utrumque a Deo est,lib.18.c.18.num.5.& 11
Vitam contemplatiuam præferendam actiuæ,docere voluit Deus sanctificans tantum diem, in quo requieuit, lib.18.c.18.num.4
Vita contemplatiua est,qua mente excellimus Deo, sed accomodans se homo proximis,sobrius fit illis lib. 18. c.18.num.5
Vita contemplatiua est,qua sancti ascendunt ad Deum,& actiua,qua descendunt ad proximos, vt Angeli scalæ Iacob lib.18.c.18.num.7
Vita actiua,& contemplatiua velut duo oculi sunt, sed cum utramque simul amplecti non potuerit homo, eã eligat in quam magis inclinatur,lib.18.cap.18.num. 8. vsque ad 10
Vita actiua & contemplatiua,in Lya, & Rachiele significantur,quarum vna est pulchrior,altera fœcũdior, lib. 18.c 18.num.11
Vita actiua & contemplatiua significantur, cum fulgura, illa apud Iob ire,& reuerti dicuntur,lib.18.cap.18.nu. 12.& 13
Vitam actiuam,& contemplatiuam coniungendas docuit Ezechiel,cum manus vidit sub pennis animalium, lib. 18.c.18.num 14
Vita actiua,& contemplatiua,vicissim quærendæ sunt, vt animalibus Ezechielis similes sint sancti,lib.18.cap.18. numero 15
Vita actiua & contemplatiua, velut duæ vxores esse debent viri iusti,lib.18.c.18.num.16
Vita actiua si non moderate accipiatur, contemplationi non parum nocet,lib 18.c.18.num. 16
Vitam actiuam, & contemplatiuam qui coniungit, clamat,vt pullus hirundinis,& columba,lib.18. capit. 18. numero 17
Vitam contemplatiuam iussu Dei coguntur relinquere sancti,vt proximis profint,lib.18.c.18.nu.18
Vitia superans,& ex hoc superbiens, similis est Eleazaro,qui sub Elephanto,quem occidit,occubuit,lib.18.c. 1.numero 30

Verbo Peccatum.

Vocanti Deo non respondere,malum est grande, lib.2.c. 11.num.27

Verbo Deus.

Voluntas propriæ,perniciosissima lepra animæ est, lib.3. c.8.num.13
Voluntas propria abijcienda est, vt pote, quæ multorum malorum fons est,diuinæque accommodanda, lib. 18. c.19.per totum.
Voluntatem propriam,perficere volens Adam, in tot mala venit,lib.18.c.19.num.1
Voluntas humana tamquam distorta, rectitudini diuinæ voluntatis accommodanda est, lib.18.cap. 19.numero 2.vsque ad 4
Voluntatem Dei ad propriam velle trahere, humana peruersitas est lib.18.c.19.num.4.& 5
Voluntatem propriam ex integro diuinæ subijcere, perfectæ conuersionis est forma, lib. 18. capit. 19. numero 5.& 14
Voluntas propria,& proprium consilium, duplex lepra cordis est,eaque pessima,lib.18.c.19. nu.6
Voluntas propria est,quæ non intendimus placere Deo, & prodesse fratribus,sed satisfacere proprijs motibus animorum,lib.18.c.19.num.6
Voluntas propria est,quæ bellum exercet contra Deum, quæ totius mali initium est, lib.18.c.19.nu.6
Voluntatem propriam implere uolentes,diuinam non inquirunt,ut aliquam habeant excusationem,lib.18.cap. 19.numero 7
Voluntas propria tripliciter debet diuinæ subijci,lib. 18. c.19.num.7.& 8
Voluntati propriæ subijci,dura seruitus est, a qua liberatur,qui diuinam sequitur,lib.18.c.19.nu. 8.& 10
Voluntatis propriæ duæ sunt filiæ,uanitas, & uoluptas, quæ numquam satiantur,lib.18.c.19.nu.9
Voluntatem propriam sequens, dum peruerse suum vult imitari Creatorem,in ingentia uenit mala,lib. 18. cap. 19.numero 10
Voluntatem humanam diuinæ subijcere,miro modo docuit Christus,lib.18.c.19.num.11
Voluntas humana ficca est in reprobis, recta in inchoantibus,deuota in proficientibus,beata in consummatis, lib.18.c.19.num.12
Voluntas propria facit,vt bona hominis illi bona nõ sint lib.18.c.19 num.13
Voluntas nostra nos facit nostros,mala diaboli,bona Dei lib.18.c.19.num.14
Voluntatem Dei uolens implere, nullo modo reuocandus est a proposito,lib.18.c. 11.num.6
voluptas nullquam Deo placet, & ideo mel in sacrificijs numquam uoluit,lib.7.c.2.num.2.& 7
voluptas non soli menti,sed etiam corpori inimica est, & infensa,lib.7 c.2.num.5.& 6
in voluptate præstantissima pars hominis seruit, imperat autem abiectissima lib.7.c 2.num 5
uoluptatem,& luxum multi philosophi fugerunt, ne animi fortitudo mollesceret,lib.7.c.2 nu.8
voluptas insatiabile malum est, & sicut ebrietas aufert cor,lib.7.c.2.num.9
voluptates malorum,dum viuunt,breuissima sunt,lib.12. c.4.num.22
vxor si virtuti sit dedita,virum trahet,& verbis, & exemplis ad bonum,si malus fuerit,lib.11.c.8.nu.9
vxor virum ferat,etsi mansuetus ille non sit,& ille vxorẽ, lib.11.c.8.nu 10.usque ad 13.21.24.& 25
vxorem uerberare,ultima ignominib.est viri,lib.11. c. 8. num.11.vsque ad 13
vxorem uidit Hieronymus, quæ viginti duos habuit viros,& uir eius uiginti uxores,lib.11.c.8.nu.14
vxor in hoc se credit dominam,si faciat quod placet,non quod iubet uir,lib.11.c 8.num. 19
vxores ducere conseruandi nominis gratia, & ut filij in hæreditate succedent, taxabant sancti,lib 11. capit. 8. numero 19
vxorem malam habens, cogitet, quod iniquitatum suarũ portat mercedem,lib.11.c.11.nu.7
vxori cor aperiendum non est lib.11.c.11. num.7
vxorem relinquit dæmon Iob,vt eum perderet,lib. 11.c. 11 num.8

FINIS.

INDEX LOCORVM SACRAE SCRIPTVRAE,

In quo loca quæ in hoc opere explicantur à Sanctis, secundum nostram editionem vulgatam proponuntur.

EX GENESI.

Cap. 1. IN principio creauit Deus cœlum, & terram, lib.4.c.27. nu.1. Terra autem erat inanis & vacua,lib.2.c.15. num.13.lib.4.c.7. num.18.lib.17.cap.5.nu.13. lib. 16.cap.12.num.40.lib.18.cap.8, num.7

Et tenebræ erant super faciẽ abyssi,lib.4 c.7.num.18

Et spiritus Domini ferebatur super aquas,lib.4.cap.7. nu.18.lib.16.cap.12.nu.2.3.5.29.37.40.lib.17.c.5. num. 13

Dixitque Deus: Fiat lux, Et facta est lux, lib.1.cap.2. num. 6

Et vidit Deus lucem quod esset bona.

Factumque est vespere, & mane dies vnus, lib. 2. c.1. num.3

Dixit quoque Deus: Fiat firmamentũ in medio aquarum,& diuidat aquas ab aquis: Et fecit Deus firmamentum, diuisitque aquas, quæ erant sub firmamento, ab his quæ erant super firmamentum: Et factum est ita, lib.6.capit.4. num.15. lib.11.capit.6. num.88

Congregentur aquæ quæ sub cęlo sunt in locum vnũ, & appareat arida,& factum est ita, lib. 11. capit. 3. num. 23

Et vidit Deus quod esset bonum,& ait: Germinet terra herbam virentem, & facientem semen, & lignũ pomiferum faciens fructum iuxta genus suum, cuius semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita,lib.1.c.1.nu.58.Ambrosius, & lib.2.c.13. nu. 19.& lib.5.c.10.nu 33.lib.8.c.3.num.7.& lib.8. c.3. nu.20.lib.11.c.3.nu.24.lib. 4.c.5.nu.10

Dixit quoque Deus: Producat terra animam viuẽtem in genere suo,iumenta, & reptilia, & bestias terræ secnndum species suas. Factumque est ita, lib. 8. c.3. nu. 6.7

Et vidit Deus quod esset bonum, & ait: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, lib.2.c.12.nu.2.& c.13.nu.30.31.& lib.3.c.23.nu.2. lib.8.c.2.nu.5 & lib.9.c.2.num.32.lib.17.c.5.nume. 25 26

Et præsit piscibus maris, & volatilibus cęli,& bestijs, vniuersæque terræ,omnique reptili, quod mouetur super terram,lib.2.c.12.nu.3.& c.13. num.30.31.& lib.3.c.23.nu.2.& lib.7.c.8.nu.5.6

Et creauit Deus hominem ad imaginem & similitudinem suam,ad imaginem Dei creauit illum,masculum & feminam creauit eos, lib.8. capit. 3. numero 1.16

Benedixitque illis Deus,& ait: Crescite & multiplicamini.& replete terram,lib.1.c.1.nu.62.Ambrosius, lib.2.c.16.nu.17.& lib.9.c.22 nu.8 22

Et dominamini piscibus maris, & volatilibus cęli, & vniuersis animantibus, quæ mouentur super terrã, lib.4.c.39.nu.34.& lib 8 c.3. nu.2

Dixitque Deus, Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, & vniuersa ligna quæ habent in semetipsis sementem generis sui, vt sint vobis in escam,&c.lib.1.c.1.num.10.& lib.18.c.16. nu.1.& lib.8.c.3.nu.2

Viditque Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona,lib.2.cap.19.num.10.& lib.3.c.2.nu.21. & lib.8. c.3.nu.20

Compleuitque Deus die septimo opus suum quod fe- *cap. 2.*
cerat, & requieuit die septimo ab vniuerso opere, quod patrarat,lib.6.c.2.nu.6.7.& lib.18. c.8.nu.11. & c.18.num.4

Formauit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viuentem, lib.3.cap.19. nu.6.7.& lib.7.c.9.nu.3.& lib.8.c.3. nu.8.9.12. & c. 5.nu.5.& lib.16.c.12.nu.3

Plantauerat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis a principio,in quo posuit hominem quem formauerat,lib.2.c.13.nu.3.& lib.15 c.4. nu.14. & lib. 6.c.4. nu 25.26

Produxitque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu,& ad vescendum suaue, lib. 2. c.13. nume.3.& lib.15.cap.4. nu.14. & lib.16. c.4. num. 25.26

Lignum etiam vitæ in medio Paradisi,lignumq; scientiæ boni,& mali,lib.3 c.24. nu.11

Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum Paradisum, qui inde diuiditur in quatuor capita, lib.3. capit. 5. numero 83. & libro 16.capit.4. num.26

Tulit ergo Dominus Deus hominem, & posuit eum in Paradisum voluptatis, vt operaretur, & custodiret illum,lib.4.cap. 1.num.14. & cap.20. nume.9.& capit.24.numero 16 & libro 8.capitulo 3. numero 12.21. & libro 10. capitulo 9.nume. 2. & libro 13. cap.12.num.4.5.6.& lib.18.c.1. num.30. & cap.10. num.27

Ex omni ligno Paradisi comede: de ligno scientiæ boni & mali ne comedas, lib.1.c.1. nu.10.21.31.38.& lib 4.c.29.nu.7.Ambrosius,& lib.11.c.4.nume.1.2. & c.9. nu.21

In quocunque die comederis ex eo, morte morieris, lib.1.c.1.num.32.46.& lib.4.c.21.num.5. & lib. 14. c.12.nu. 23

Dixit quoque Dominus Deus, non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi, lib.7.c.8.nu.6

Quamobrem relinquet homo patrem suum,& matrē, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna, lib.1.c.2.num.10.& c.15.nu.1.& c.19.nu.12. & lib. 3.cap.1.nume.44.& lib.11.cap.8.nume.4.11.12.13. 25.30

cap 3. Sed & serpens erat callidior cunctis animantibus terræ,quæ fecerat Dominus Deus, lib.2.c.5.nu.43. lib. 4.c.31.num.2

Dixit autem serpens ad mulierem, nequâquam morte moriemini. Scit enim Deus quòd in quocumq; die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dij scientes bonum & malum, lib.3.c.7. num. 19.& lib.16.c.13.nu.21

Vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum,& pulchrum oculis, aspectuq; delectabile: & tulit de fructu illius, & comedit, deditq; viro suo,qui comedit,lib.1.nu.11 & c.17. nu.27. Ambr. & lib.13.c.1.nu 1.& lib.14.c.6.nu.1

Et aperti sunt oculi amborum,lib.1.c. 17. nu. 26. Ambros.& lib.13.c.2.nu.5.7.& lib.14.c.6.nu.1

Cumque cognouissent se esse nudos, consuerunt folia ficus,& fecerunt sibi perizomata,lib.1 c.1. num.62. Ambrosius,& cap.17. nume.27. Ambros. & lib.14. c.6.nu.1

Et cum audissect vocem Domini Dei deambulantis in Paradiso ad auram post meridiē, abscondit se Adā, & vxor eius, a facie Domini Dei in medio ligni Paradisi,lib.3.c.7.nu.34.& lib.4.c.7.nu.3. & c. 13. nu. 9.& c.27.nu.15

Vocauitque Dominus Deus Adam,& dixit ei: Vbi eis? Qui ait: Vocem tuam Domine audi in Paradiso, & timui,eo quòd nudus essem, & abscondi me, lib.3. cap.22.num.5. capit.24 nume.3.4.& lib.4. capit.6. nu.6.13.14.& c.7.nu.3.4.& lib.14.c.17. nume.1. & cap.22. nu.3

Dixitq; Adam, Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno,& comedi,lib.10.c.3.nu.4. & lib. 14.c.15.nu.6 7.8.9.10

Et dixit Dominus Deus ad mulierem: Qua re hoc fecisti? Quæ respondit: Serpens decepit me, & comedi,lib.1.c.1.nu.62.Ambrosius, & lib 14.c.15.nu.6. 7.8.9.10.lib.16.c 13.nu.21

Terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ,lib.2.cap.5. nu.22.lib.4.c.3.4. nu.10

Inimicitias ponam inter te & mulierem,& semen tuū & semen illius,lib.4.c.6.nu.16.& c.36. nu. 4. 5. 6.& lib.11.c.5.nu.3.& c.6. nu 2.5

Ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius,lib.2.c.7.nu.35.lib.4.c.6.nu.16. & c. 30. num. 25.& c.31.nu.29.& lib.16 c.13.nu.27

In dolore paries, & sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui,lib.3.c.25.nu.11 lib.4. cap 23.24. & lib 9.c.15.nu.26.lib.11.cap.3. nu.26.& c.6. nu. 47. & c.8.num.2

Adæ vero dixit, quia audisti vocem vxoris tuæ &c. lib.3 c.1.nu.6

Maledicta terra in opere tuo,in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ, spinas & tribulos germinabit,lib.1.capit.1.num.38. & lib. 2. capit 1.nume.6.30.& lib.3.capit 10.nume.23. & capit.23.nu. 1.& lib.4.cap.1.num.78.& cap.29. nu.2. 3. & lib.9. cap.15.nu.26.lib.10.cap.1.nu.13. & lib. 14. cap.12. num.12

In sudore vultus tui vescēris pane tuo &c.lib.2.c.1.nu. 6.& lib.4.c.1.nu.78.& lib.6.c.9.nu.7. & lib.9. c.15. nu.26.& lib.10.c.1.nu.5.6.13

Quia puluis es & in puluerem reuerteris,lib.1.c.1.nu. 31.& lib 2.c.17.nu.2.& lib.14 cap.14. nume.23. & lib.18.c.3.nu.11

Fecit quoque Dominus Deus Adæ,& vxori eius tunicas pelliceas,& induit eos,lib.9 c.2.nu.2

Nunc ergo ne forte mittat manum suam,& sumat etiā de ligno vitæ,& comedat, & viuat in æternum, lib. 4.cap.6.nu.7.8

Emisit eum Dominus Deus de Paradiso voluptatis, lib.4.c.6.nu.7 8.& lib.9.c 15.nu.27

Factum est autem post multos dies,vt offerret Cain de fructibus terræ munera Domino Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum: & respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius: ad Cain autem,& ad munera illius non respexit,lib.13.c.5.nu.19 Cap.4.

Nonne si bene egeris, recipies? sin autem male, statim in foribus peccatum tuum aderit,lib.2.c 20. nu.5

Sed sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius lib.3.c.18.nu.19.& lib.9.c 5.nu.15

Dixitque Cain ad Abel fratrem suum,Egrediamur foras: cumque essent in agro,consurrexit Cain aduersus fratrem suum Abel,& interfecit eum,lib.14.c.6. num 2.3

Et ait Dominus ad Cain: Vbi est Abel frater tuus? lib. 3.c.10.nu.56.& c.21.nu.4.5.& lib.14.c.6.nu 3

Qui respondit,nescio: nunquid custos fratris mei sum ego? lib.1.c.15.nu.10 & lib.3.c.10.num.16. & c.22. nu.4.5.& c.28.nu.9.10

Dixitque Dominus ad eum, Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra, lib.1.c.4.num. 13.& lib.3.c.10.nu.56.& lib.9.c.4. nu.11 cap 7.

Dixitq; Cain ad Dominum: Maior est iniquitas mea, quam vt veniam merear,lib.1.c.18.nu.31. & lib.2.c. 12 num.5

Ecce eijcis me hodie, a facie tua abscondar, & ero vagus,& profugus in terra,lib.4.c.13. nu.9.lib.10.c.4. nu 7.lib.14.c.18.nu.22.lib.17.c.3. nu.11

Omnis igitur qui inuenerit me, occidet me lib.1.c.18. nu.31.& lib.10.c.4.nu.7.& lib.17.c.3. uu.11

Dixitque ei Dominus, Nequaquam ita fiet, sed omnis qui occiderit Cain,septuplum punietur,lib.6. c.10. nu.26.27.& lib.14.c 6.nu.4.& c.10.nu.13. & cap.20. num.8.9

Posuitque Dominus in Cain signum,vt non interficeret eum omnis qui inueniisset euum,lib.10.c.4.nu.7

Egressusque Cain a facie Domini, habitauit profugus in terra ad orientalem plagam Eden. lib.2. c.17.nu. 3.& lib.4.c.19.nu.2.& lib.9.c 4.nu.11.& lib.14. c.6. num.4

Cognouit autem Cain vxorem suam,quæ concepit,& peperit Enoch.lib.3.c.17. nu.10 Cap. 8.

Et ædificauit ciuitatem,vocauitque nomen eius ex nomine filij sui Enoch, lib.2 c.17. nu.20.& lib.3.c.17. nu.10.& lib.9.c.14.nu.9

Cognouit quoque adhuc Adam vxorem suam,& peperit filium,vocauitq; nomen eius Seth dicens, posuit mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain,lib.3.c.17.nu.10.& lib.4.c.26.nu.4

Sed & Seth natus est filius,quem vocauit Enos,iste cepit inuocare nomen Domini,lib.3.c.17.nu.10

Noe vero cum quingentorum annorum esset, genuit Sem,Cham,& Iaphet.lib.4. c.6 nu.9 Cap.5.

Videntes Filij Dei filios hominum quòd essent pulchræ,lib.16.nu.5 Cap.6.

Non permanebit spiritus meus in homine in æternū, quia caro est: eruntq; dies illius centum viginti annorum,lib.2.c.10.nu.13. & lib. 3. c.9.nu.3.& lib.4. c.5.num.15.& c.6.nu.11.12.& c.8.num.4.& lib. 2.c. 16.num.2

Gigan-

Gigantes autem erant super terram in diebus illis,&c. lib.12.c.4.num.13

Videns autem Dominus quòd multa malitia hominũ esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore &c.lib.1.c.1.nu.10

Delebo, inquit, hominem quem creaui, a facie terræ ab homine vsque ad animantia, &c. lib. 4. capitu.6. num. 10

Noe vir iustus, atque perfectus fuit in generationibus suis,cum Deo ambulauit,lib.2.c.4.nu.27.28

Omnis quippe caro corruperat viam suam,lib.6.c.12. num.2

Cap.4. Fac tibi arcam de lignis læuigatis, mansiunculas in arca facies,& bitumine linies intrinsecus, & extrinsecus,lib.3.c.2. nu.26.lib.4.c.6.nu. 10.lib 1.c.3.nu.13. & c.8.nu.2.lib.14.c.29.num 1.& lib.16.cap.7.num. 13. lib.18.c.12.num.1

Fenestram in arca facies, & in cubito consummabis summitatem eius:ostium autem arcæ pones ex latere,&c.lib.3.c.10.num.54

Ecce ego adducam aquas diluuij super terram, vt interficiam omnem carnem, in qua est spiritus vitæ subter cœlum, & vniuersa quæ in terra sunt, consumentur,lib.4.c.6. nu. 10, & lib.14 c.17. num. 23.& lib.16.c.12.nu.21

Ingredieris in arcam tu & filij tui,vxor tua, & vxores filiorum tuorum tecum,lib.5.c.8. nu.4

Et ex cunctis animantibus vniuersæ carnis bina induces in arcam, vt viuant tecum, masculini sexus & feminini,lib.5.c.3. nu.13. & c.8. nu.1.2.& lib.16.c. 12 num.21

Cap.7. Dixitque Dominus ad eum,ingredere tu,& omnis domus tua in arcam,lib.3.c.27.nu.12. Ambros. lib.14. c.22.nu.27

Ex omnibus animantibus mundis tolles septena, & septena masculum,& feminam: de animantibus vero immundis,duo, & duo, masculum, & feminam, lib.1.c.1.nu.11.& lib.9.c 21. nu.6

Adhuc enim & post dies septem ego pluam super terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & delebo omnem substantiam quam feci, de superficie terræ,lib.4.c.6. nu.10

Fecit ergo Noe omnia quæ mandauerat ei Dominus, lib.7.c.7.num.8.9

Et ingressus est Noe, & filij eius, vxor eius, & vxores filiorum eius cum eo in arcam propter aquas diluuij,lib.14 c.22.nu.27

Et inclusit eum Dominus de foris,lib.4.c.3.nu.5

Deleuitq; Deus omnẽ substantiam quæ erat super terram, ab homine vsque ad pecus,tam reptile, quàm volucres cœli,& deleta sunt de terra: remãsit autem solus Noe,& qui cum eo erant, in arca,lib.3.cap.11. num.27

Cap.8. Cumque transissent quadraginta dies, aperiens Noe fenestram arcæ,quam fecerat, dimisit coruum, qui egrediebatur,& non reuertebatur, donec siccarentur aquæ super terram,lib 1.c.16.nu.14.Ambrosius, & lib.4.cap.4.nu.13.& lib.9.c.21. num 8. & lib.11. c.11. nu 22

Emisit quoque columbam post eum, vt videret si iam cessassent aquæ super faciem terræ: Quæ cum non inuenisset, vbi requiesceret pes eius, reuersa est ad eum in arcam,lib.1.c.16.nu.14. Ambros. & lib.2. c. 4.nu.17.& lib.11.cap.11.num.22. & lib.16. cap.12. num.21

Cap.5. Expectatis autem vltra septem diebus alijs,rursum dimisit columbam ex arca &c. portans ramum oliuæ virentibus folijs more eius &c.lib.1 c.16.nume.16. Ambrosius.

Cap.6. Expectauit nihilominus septem alios dies, & emisit columbam,quæ non est reuersa vltra ad eum, lib.1. c.16.num.14.Ambrosius,& lib.2. capit.4. num.17. & lib.16 c.12.nu.21.22.23.24

Sensus enim & cogitatio humani cordis in malũ prona sunt ab adolescentia sua,lib.2.c.9.nu.32

Cap.9. Crescite & multiplicamini,& replete terram,& terror vester,ac tremor sit super cuncta animalia terrę &c. lib.8.c.5. nu.25.26

Et omne quod mouetur, & viuit, erit vobis in cibum, &c.lib.1.c.1. nu.17

Arcum meum ponam in nubibus &c. lib.4.c.12.num. 2.Ambrosius.

Cœpitq; Noe vir agricola exercere terram,& plantauit vineam,bibensque vinum inebriatus est, & nudatus iacuit in tabernaculo suo,lib.1.cap.1 unme.3.& nume.60. 4.28.34.39.46. & lib.3. capit.10. nume. 42.43

Quod cum vidisset Cham pater Chanaam,verẽda scilicet patris sui esse nudata,nunciauit duobus fratribus suis foras,lib.3.c.1 .num 42.4 .& lib.6.c.7.nu. 11.& lib. .c.2 nu.10

At vero Sem & Iaphet pallium imposuerunt humeris suis, & incedentes retrorsum, operuerunt verenda patris sui, facieisque eorum reuersæ erant, & patris virilia non viderunt,lib 6.c.8.nu 10.& lib.9.cap.17. num.13

Maledictus puer Chanaan, seruus seruorum erit fratribus suis,lib.3.c.21.num.6.& lib.6.c.7. num.2.& lib. 10. c.4. num.3

Benedictus Dominus Deus Sem, sit Chanaan seruus eius:dilatet Deus Iaphet, & habitet in tabernaculis Sem,sitq; Chanaan seruus eius, lib.5.c.7. nu.6

Cap. 11. Erat autem terra labij vnius,& sermonum eorundem, lib.1.c.15.nu.2

Cumq; proficiscerentur de Oriente inuenerunt campum in terra Sennar,& habitauerunt in eo: Dixitq; alter ad proximum suum: Venite faciamus lateres, & coquamus eos igni;habueruntque lateres pro saxis,& bitumen pro cemento,lib.3.c.17.nu 20 21

Et dixerunt: Venite,faciamus nobis ciuitatem,& turrim, cuius culmen pertingat ad cœlum, & celebremus nomen nostrum, antequam diuidamur in vniuersas terras,lib.1.c.20.nu.11. & lib.16. c.12.nu.50

Nec desistent a cogitationibus suis, donec eas opere compleant,lib.1.c.20. nu.12

Venite igitur,descendamus,& confundamus linguam eorum,&c.lib.14.c 4.nu.1.& lib.16,c.12.nume.50. & lib.17.c.5. nu.3

Et idcirco vocatum est nomen loci illius Babel, quia ibi confusum est labium vniuersæ terræ, lib.3. c.17. num 11.12

Cap.12. Dixit Dominus ad Abraham: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram quam non ostrauero tibi,lib.2. cap.2.num. 9.& num.13.15.& lib 4.cap.2. num.3. & c. 4. nu.1. & lib.9.cap.22.nu.11.19.35. & lib.11. c.12. nu.1.& num. 16

Faciamque te in gentem magnam,lib.2.c.11.nu.15. & lib.4 c.4. nu.1

Benedicam benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi,lib 2.c.10.nu.23

Egressus est itaque Abraham, sicut præceperat ei Dominus,& iuit cum eo Loth,septuaginta quinque annorum erat Abraham, cum egrederetur de Haran: tulitque Sarai vxorem suam, & Loth filium fratris sui,vniuersaque substantiam, quam possederant,& animas quas fecerat in Haran: & egressi sunt,vt irẽt in terrã Chanaan,lib.4.c.4.nu.1.& lib.11.c.8. nu.11

Semini tuo dabo terram hanc,lib.2.c.2.nu.4

Die ergo: Obsecro te,quòd soror mea sis &c.lib.9.cap. 24.nu.1.& lib.11.c.8. nu.26

Vocauitq; Pharao Abraham, & dixit ei, Quidnam est hoc quod fecisti mihi? Quare non indicasti mihi,quòd vxor tua esset? Quam ob causam dixisti esse sororẽ tuam,vt tollerem eam mihi in vxorem. Nunc igitur, ecce coniux tua,accipe eam,& vade,lib.1.c.4.nu.2.3

Cumque ingressus esset Abraham Aegyptum, viderũt Aegyptij mulierem quòd esset pulchra nimis &c. Pharaonis, lib. 1. c. 4. nu. 2. 3

Flagellauit autem Dominus Pharaonem plagis maximis, & domum eius, propter Sarai vxorem Abraham, lib. 1. c 4 nu. 2. 3

Cap. 13. Ascendit ergo Abraham de Aegypto ipse, & vxor eius, & omnia quæ habebat, & Loth eum eo ad australem plagam: erat autem diues valde in possessione auri, & argenti, lib. 2. cap. 15. num. 4. & lib. 11. c. 8. num. 11

Sed & Loth qui erat cum Abraham, fuerunt greges ouium, & armenta, & tabernacula; nec poterat capere eos terra, vt habitarent simul. Erat quippe substantia eorum multa, & nequiebant habitare communiter, lib. 1. cap. 14. num. 34. Ambrosius, & lib. 4. cap. 40. num. 4

Cap. 14. Dixit ergo Abraham ad Loth, Ne quæso sit iurgium inter me & te, & inter pastores meos, & pastores tuos, fratres enim sumus: Ecce vniuersa terra coram te est, recede a me obsecro. Si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo: si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam, lib. 1. cap. 14. nu. 33. 34 Ambrosius, & c. 15. num. 7

Leua oculos tuos in directum, & vide a loco in quo nunc es ad Aquilonem & Meridiem, ad Orientem & Occidentem: omnem terram quam conspicis, tibi dabo, & semini tuo vsque in sempiternum, lib. 10. c. 4. nu. 8

Et habitauit Abraham iuxta conuallem Mambre, quæ est in Hebron, ædificauitque altare ibi Domino, lib. 2. c. 13. num. 4

Cap. 15. His itaq; transactis factus est sermo Domini ad Abraham per visionem dicens: Noli timere Abraham, ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis lib. 2. cap. 15. nu. 15

Sume, inquit, mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque & columbam: qui tollens vniuersa hęc diuisit ea per medium, & vtrasque partes contra se alterinsecus posuit, aues autem non diuisit, libro 14. capitulo 5. num. 27

Necdum enim completæ sunt iniquitates Amorræorum vsque ad præsens tempus, lib. 2. capitulo 11. num. 9

Cap. 16. Ecce conclusit me Dominus, ne parerem: ingredere ad ancillam meam. Si forte saltem ex illa suscipiam filios, lib. 2. c. 2. nu. 4

At illa concepisse se videns, despexit dominam suam, lib. 2. c. 2. nu. 4. & lib. 14. c. 30. nu. 11

Ecce, ait, ancilla tua in manu tua est, vtere ea vt libet, lib. 11. c. 8. nu. 3

Cap. 17. Postquam vero nonaginta & nouem annorum esse cęperat: apparuit ei Dominus &c. libro 2. capitulo 11. num. 13

Hoc est pactum meum, quod obseruabitis inter me, & vos, & semen tuum post te: Circumcidetur ex vobis omne masculinum, & circumcidetis carnem præputij vestri &c. fœdus æternum, lib. 3. capit. 1. num. 1

Cap. 18. Apparuit ei autem Dominus in conualle Mambre sedenti in ostio tabernaculi sui in ipso feruore diei, lib. 8. c. 11. nu 22

Cumque eleuasset oculos, apparuerunt tres viri stantes prope eum: quos cum vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi, & adorauit in terram, lib. 17. cap. 5. num. 11. 18. & lib. 18. capit. 11. nume. 22

Et dixit, Domine si inueni gratiam in oculis tuis, ne transeas seruum tuum: sed afferam pauxillum aquę, & lauentur pedes vestri, & requiescite sub arbore, libro 5. capit. 10. numero 37. & lib. 18. capitulo 11. num. 12

Ponamq; buccellam panis, & confortetur cor vestrũ, postea transibitis: idcirco declinastis ad seruum vestrum, lib. 18. c. 11. nu. 22

Festinauit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitq; ei: Accelera, tria sata similæ commisce, & fac subcinericios panes, lib. 1. c. 1. nu. 63. Ambros. Cap. 22.

Ipse vero ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerrimum, & optimum &c. lib 5. c. 10. nu. 18.

Tulit quoque butyrum & lac, & vitulum quem coxerat, & posuit coram eis: ipse vero stabat iuxta eos sub arbore, lib. 1. c. 1. nu. 63. Ambros.

Cũq; comedissent, dixerunt ad eum: Vbi est Sara vxor tua? Ille respondit: Ecce in tabernaculo est, lib. 11. cap. 11. nu. 24

Quo audito Sara risit post ostium tabernaculi, lib. 10. c. 2. num. 8

Descendam, & videbo vtrum clamorem qui venit ad me opere compleuerint, an non, &c. lib. 9. capit. 10. num. 3

Numquid perdes iustum cum impio? lib. 5. c. 8. nu. 5

Loquar ad Dominum cum sim puluis & cinis, lib. 1. c. 12. nu. 28. lib. 3. c. 19. nu. 14. & c. 20. nu. 20. 21. lib. 8. c. 5. nu. 7. & lib. 8. c. 6. nu. 8. & c. 7. nu. 5

Quid si ibi inuenti fuerint decem iusti? & dixit, Non delebo propter decem, lib. 5. c. 8. nu. 5. & 9. c. 3

Vimque faciebant Loth vehementissime: iamq; prope erat, vt effringerent fores: Et ecce miserunt manum viri, & introduxerunt ad se Loth, clauseruntque ostium, & eos qui foris erant, percusserunt cæcitate a minimo vsque ad maximum, vt ostium inuenire non possent, lib. 9. c. 5. nu. 30 Cap. 19.

Salua animam tuam, noli respicere post tergum, nec stes in omni circa regiones, sed in monte saluum te fac, ne & tu simul pereas, lib. 9. cap. 22. num. 1. 6. 11. 35. & lib. 11. capit. 11. nu. 39. & lib. 18. c. 12. nu. 5. 6

Est ciuitas hic iuxta, ad quam pessum confugere parua, & saluabor in ea, lib. 18. c. 12. nu. 5. 6

Igitur Dominus pluit super Sodomam, & Gomorrham sulphur, & ignem de cęlo a Domino, & subuertit ciuitates has, & omnem circa regionem, vniuersos habitatores vrbium, & cuncta terræ virentia, lib. 6 c. 12. nu. 18 cap. 23.

Respicienſque vxor eius post se, versa est in statuam salis, lib. 2. c. 3. num. 14. & lib. 9. cap. 22. nume. 1. 2. 12. 17. 20. 26

Ascendit que Loth de Segor, & mansit in monte, duæ quoque filiæ eius cum eo (timuerat enim manere in Segor) & mansit in spelunca ipse, & duæ filiæ eius cum eo, &c. Conceperunt ergo duæ filiæ Loth de patre suo, lib. 16. c. 13. nu. 1 cap. 24.

Pater noster senex est, veni, inebriemus eum vino, lib. 1. c. 1. nu. 3. 60. & 22. & 46

Dixitq; de Sara vxore sua, soror mea est: Misit ergo Abimelech rex Geraræ, & tulit eam, lib. 9. c. 24. nu. 1. & lib. 11. c. 8. nu. 26 Cap. 20.

Venit autem Deus ad Abimelech per somnium nocte, & ait illi, En morieris propter mulierem, quam tulisti, habet enim virum, lib. 1. c. 4. nu. 2. 3

Abimelech autem non tetigerat eam, & ait: Domine, num gentem ignorantem, & iustam interficies? Nõne ipse dixit mihi, Soror mea est, lib 1. c. 4. nu. 3

Quid fecisti nobis? Quid peccauimus in te? Quia induxisti super me, & super regnum meum peccatũ grande? Quæ nõ debuisti facere, fecisti nobis, li. 1. c. 4. n. 2

Tulit igitur Abimelech oues & boues & seruos, & ancillas, & dedit Abraham, redditq; illi Saram vxorẽ suam, lib. 1. c. 4. nu. 3

Creuit igitur puer, & ablactatus est: Fecitq; Abraham grande conuiuium in die ablactationis eius, lib. 9. c. 22. num. 2

Cumq; vidisset Sara filiũ Agat Aegyptiæ ludentem cũ Isaac filio suo, dixit ad Abraham: Eijce ancillã hanc & filium eius, lib. 3. c. 1. nu. 23. & lib. 9. c. 20. nu. 10 cap 21.

Et

Et fuit Deus cum eo: Qui creuit, & moratus est in solitudine, factusque est iuuenis sagittarius, lib. 7. c. 8. num. 3. 4. 5

Cap. 22. Quæ postquam gesta sunt, tentauit Deus Abraham, & dixit ad eum: Abraham, Abraham. At ille respõdit: Adsum. Ait illi. Tolle filium tuum vnigenitum, quẽ diligis Isaac, & vade in terram visionis, atque ibi offeres eum in holocaustum super vnum montium, quem monstrauero tibi, lib. 7 cap. 3. num. 20. & lib. 9. cap. 13. num. 8. & lib. 13. cap. 1. num. 14. 24. & lib. 17. c. 4. nume. 1. 2

Igitur Abraham de nocte consurgens, strauit asinum suum: ducens secum duos iuuenes, & Isaac filium suum, lib. 13. c. 1. nu. 14. 24. & lib. 17. c. 4. nu. 2. & lib. 18. c. 11. nu. 22

Dixitq; ad pueros suos: Expectate hic cum asino: ego autem & puer illuc vsque properantes, postquam adorauerimus, reuertemur ad vos, lib. 18. c. 1. nu. 19. & cap. 11 nu. 22

Tulit quoque ligna holocausti, & imposuit super Isaac filium suum: ipse vero portabat in manibus ignem, & gladium, lib. 3. cap. 10. nume. 43. 60. & lib 4. cap. 1. nume. 1

Cumque duo pergerent simul, dixit Isaac patri suo, Pater mi. At ille respondit, Quid vis fili? Ecce, inquit, ignis, & ligna: vbi est victima holocausti? lib. 17. c. 4. nu. 2. & lib. 18. c. 11. nu. 22

Cap. 19. Extenditq; manum, & arripuit gladium, vt immolaret filium suum, lib. 1. c. 7. nu. 9. Ambros.

Nunc cognoui quod timeas Dominum, lib. 4. cap. 26. num. 5

Leuauit Abraham oculos suos: viditque post tergum arietem inter vepres, hærentem cornibus, &c. lib. 3. c. 10. nu. 43. 60

Per memetipsum iuraui, dicit Dominus &c. lib. 9. cap. 21. num. 35

Et multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli, & velut arenam, quæ est in littore maris, lib. 12. c. 3. num. 19. & c. 4. nu. 1

Cap. 23. Aduena sum, & peregrinus apud vos: date mihi ius sepulchri vobiscum, vt sepeliam mortuum meum, lib. 2. c. 16. nu. 9

Atque ita sepeliuit Abraham Saram vxorem suam in spelunca agri duplici, quæ respiciebat Mambre &c. lib. 14. c. 29. nu. 26. & lib. 18. c. 18. nu. 8

Cap. 24. Ecce ego sto prope fontem aquæ, & filiæ habitatorum huius ciuitatis egredientur ad hauriendam aquam, igitur puella cui ego dixero, inclina hydriam tuam, vt bibam, & illa responderit, bibe, quin & camelis tuis dabo potum: ipsa est quã præparasti seruo tuo Isaac vsque Abraham, lib. 11. c. 8. nu. 5

Cap. 20. Et ecce Rebecca egrediebatur filia Batuelis, filij Melchæ vxoris Nachor fratris Abraham, habens hydriã in scapula sua: puella decora nimis, virgoque pulcherrima, & incognita viro, descenderat autem ad fontem, & impleuerat hydram aqua, ac reuertebatur, lib. 16. c. 10. nu. 1. 2

Celeriterque deposuit hydriam super vlnam suam, & dedit potum, &c. Camelis, lib. 5. capit. 3. numero 15. Ambros.

Non comedam donec loquar sermones meos, lib. 13. c. 13. num. 9

Vocemus puellam, & quæramus ipsius voluntatem, cumque vocata esset, sciscitati sunt, Vis ire cum homine isto? Quæ ait, vadam, libro 11. capitulo octauo, num 27

Eo autem tempore deambulabat Isaac per viam, quæ ducit ad puteum, cuius nomen est viuentis, & videntis, lib. 16. c. 10. nu. 2

Cap 21. Rebecca quoque conspecto Isaac, descendit de camelo, lib. 3. c. 7. nu. 15

At illa cito tollens pallium suum operuit se, lib. 13. c. 1. nu. 9. & lib. 18. c. 6. nu. 18

Qui introduxit eam in tabernaculum Saræ matris suę, & accepit eam vxorem: & in tantum dilexit eam, vt dolorem qui ex morte matris eius acciderat, temperaret, lib. 11. c. 8. nu. 5

Cap. 25. Fuerunt autem dies Abrahæ centum septuaginta quinque anni: & deficiens mortuus est in senectute bona &c. lib. 18. cap. 13. nu. 5. plenus dierum, lib. 11. cap. 9. num. 13

Isaac autem erat quadraginta annorum, quando duxit vxorem Rebeccam filiam Batuelis Syri de Mesopotamia, &c. lib. 13. c. 7. nu. 4

Perrexitque Rebecca vt consuleret Dominum, qui respondit, ait: Duæ gentes sunt in vtero tuo, & duo populi ex ventre tuo diuidentur, populusq; populum superabit, & maior seruiet minori, lib. 3. capitulo 21. num. 1

Protinus alter egrediens plantam fratris tenebat manu, lib. 3. c. [illegible]. nu. 49

Factus est Esau vir gnarus venandi, & homo agricola: Iacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis, lib. 9. c. 23. nu. 16

Et sic accepto pane, & lentis eduliocomedit, & bibit, & abijt, paruipendens, quòd primogenita vendidisset, lib. 1. c. 1. nu. 17. 28. 32. 34. 39. 46. 54

Cap. 26. Ne descendas in Aegyptum, sed quiesce in terra quam dixero tibi: Et peregrinare in ea, eroq; tecum, lib. 4. c. 20. num. 7

Omnis qui tetigerit hominis huius vxorẽ, morte morietur, lib. 4. c. 3. nu. 6

Et locupletatus est Isaac, & ibat proficiens atque succrescens: donec magnus vehementer factus est, habuitque possessiones ouium, & armentorum, & familiæ plurimum: ob hoc inuidentes ei Palæstini, omnes puteos quos foderant serui patris illius Abraham, obstruxerunt humo, &c. Recede a nobis, lib. 3. c. 24. nu. 1. & lib. 9. c. 5. nu. 6

Rursum fodit alios puteos, quos foderant serui patris sui Abraham, & quos, illo mortuo, olim obstruxerant Philisthijm, libro 3 capitulo 22. num. 1. & cap. 19. num. 32

Foderuntque in torrente, & repererunt aquam viuã: sed & ibi iurgium fuit pastorum Geraræ aduersus pastores Isaac dicentium, Nostra est aqua lib. 14 c. 1. num. 4

Quid venistis ad me hominem quem odistis, & repulistis à vobis? Responderunt: Vidimus Dominum esse tecum &c. Sit iuramentum inter nos &c. lib. 1. cap. 12. num. 8

Cap. 27. Nunc ergo fili mi acquiesce consilijs meis, & pergens ad gregem &c. In me sit ista maledictio fili mi, tantum audi vocem meam &c. lib. 3. c. 2. nu. 12

Et vestibus Esau valde bonis, quas apud se habebat domi, induit eum: pelliculasque hædorum circumdedit manibus, & colli nuda protexit, libro 3. capit. 9. num. 9

Quomodo inquit, tam cito inuenire potuisti, fili mi? Qui respondit: Voluntas Dei fuit, vt cito occurreret mihi, quod volebam, lib. 18. c. 11. nu. 22

Ecce odor fili mi, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus, lib. 11. capit. 6. num. 11. 89. & lib. 18. c. 6. nnm. 13. 14

Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ, abũdantiam frumenti & vini, & olei, lib. 1. c. 17. nu. 20. & lib. 11. c. 3. num. 2

Non vnam tantum benedictionem habes patrem? lib. 1. cap. 18. nu. 31

In pinguedine terræ, & in rore cœli desuper erit benedictio tua, libro primo, capitulo 17. num. 20

Nunc ergo fili mi, audi vocem meam, vt consurgens, fuge ad Laban fratrem meum in Haran, habitabisq; cum eo dies paucos, donec requiescat furor fratris tui, lib. 18. cap. 17. num. 3

Cumque veniſſet ad quendam locum, & vellet in eo requieſcere poſt ſolis occubitum, tulit de lapidibus qui iacebant, & ſupponens capiti ſuo, dormiuit in eodem loco, lib. 2. c. 16. nu. 10. 11

Viditque in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tãgens cælum: Angelos quoque Dei aſcendentes, & deſcendentes per eam: & Dominum innixum ſcalæ dicentem ſibi: Ego ſum Deus Abraham patris tui, & Deus Iſaac: terram, in qua dormis, tibi dabo & ſemini tuo, lib. 1. cap. 21. num. 7. & cap. 21. nu. 1. & lib. 2 cap. 16. num. 11. & lib. 5. c. 2. num. 11. & lib. 9. cap. 22. num. 25. 34. & lib. 11. cap. 6. 113. & lib. 14. cap. 18. nu. 14. & c. 26. nume. 30. & lib. 18. c. 8. nu. 18. & c. 18. nu. 7

Cumque euigilaſſet Iacob de ſomno, ait: Vere Dominus eſt in loco iſto, & ego ne ſciebam: Pauenſque, ait, Quam terribilis, inquit, eſt locus iſte; non eſt hic aliud niſi domus Dei, & porta cœli? lib. 3. cap. 7. num. 5. 6. & lib. 5. cap. 2. nume. 11. & lib. 14. capit. 31. num. 27

Surgens ergo Iacob mane, tulit lapidem, quem ſupposuerat capiti ſuo, & erexit in titulum, fundẽs oleum deſuper, lib. 3. c. 9. nu. 18

Si fuerit Dominus mecum, & cuſtodierit me in via per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum, reuerſuſque fuero proſpere ad domum patris mei: erit mihi Dominus in Deum, & lapis iſte quem erexi in titulum, &c. lib. 2. cap. 16. nume. 6. 11. 12. & lib. 6 cap. 9. num 8.

Cap. 29. Seruiuit ergo Iacob pro Rachel ſeptem annis: & videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine, lib. 1. c. 8. num. 1

Et veſpere Laban Liam filiam ſuam introduxit ad eũ, dans ancillam filiæ, Zelpham nomine, lib. 11. cap. 8. nu. 6. & lib. 18 c. 18. nu. 11

Non eſt in loco noſtro conſuetudinis, vt minores antetradamus ad nuptias, lib. 18. c. 18. nu. 11. 18

Cap. 30. Reſpondebitque mihi cras iuſtitia mea, quando placiti tempus aduenerit coram te. libro 18. capit. 17. num. 23

Tollens ergo Iacob virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticauit eas: detractiſque corticibus in his quæ ſpoliata fuerant, candor apparuit: illa vero quæ integra fuerant, viridia permanſerunt, atque in hunc modum color effectus eſt varius, poſuitque eas in canalibus, vbi effundebatur aqua, vt cũ veniſſent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, & in aſpectu earum conciperent, lib. 5. cap. 13. nume. 20. & lib. 18. c. 2. num. 10

Cap. 31. Et Rachel furata eſt idola patris ſui, lib. 3. c. 9. num. 41. Ambroſ.

Videtque in ſomnis dicentem ſibi Dominum: caue ne quicquam aſpere loquaris contra Iacob, lib. 4. cap. 3. num. 7

Quod autem furti me arguis: apud quemcumque inueneris deos tuos, necetur coram fratribus noſtris ſcrutare, quicquid tuorum apud me inueneris, auferlib. 3. c. 9. nu. 41. Ambroſ.

Né iraſcatur Dominus meus, quòd coram te aſſurgere nequeo: quia iuxta conſuetudinem feminarum nũc accidit mihi, lib. 3. c. 9. nu. 41. Ambroſ.

Die noctuque vrgebar æſtu, & gelu: fugiebatque ſomnus ab oculis meis, lib. 1. cap. 18. nu. 16. & lib. 2. c. 3. nu. 6. & lib. 14. c. 30. nu. 1. & lib. 16. c. 3. nu. 5. & lib. 18. c. 5. nu. 10

Niſi Deus Patris mei Abraham, & timor Iſaac affuiſſet mihi, forſitan modo me nudum dimiſiſſes, &c. lib. 13. cap. 4. num. 4. & 5.

Cap. 32. Caſtra Dei ſunt hæc, lib. 1. c. 21. nu. 24

In baculo meo tranſiui Iordanem iſtum, & nunc cum duabus turmis regredior. lib. 2. capitulo 12. num. 11. & libro 3. cap. 13. num. 26.

Placabo illum muneribus, quæ præcedunt, lib. 1. c. 12. num. 55

Et ecce vir luctabatur cum eo vſque mane, qui cum viderent, quòd eum ſuperare non poſſet, tetigit nerũ femoris eius, & ſtatim emarcuit, lib. 1. c. 18. num. 22. & lib. 15. c. 1. nu. 3. 4

Dimitte me, iam enim aſcendit aurora: reſpondit, non dimittam te niſi benedixeris mihi, lib. 1, c. 2. nu. 17. & lib. 3. c. 13. nu. 26. & lib. 15. c. 1. nu. 2. 4

Vidi Dominum facie ad faciem, & ſalua facta eſt anima mea, lib. 3. c. 5. nu. 60

Ipſe vero claudicabat pede lib. 2. c. 16. nu. 30. 31

Egreſſa eſt autem Dina filia Liæ vt videret mulieres regionis illius, quam cum vidiſſet Sichem filius Hemor Heuæi princeps terræ illius, adamauit eam: & rapuit, & dormiuit cum illa, vi opprimens virginem lib. 3. c. 3. num. 31. 42. & lib. 4. c. 31. nu. 39. & lib. 11. c. 11. num. 11 — cap. 34.

Venit igitur Iacob Luzan quæ eſt in terra Chanaan, cognomento Bethel: ipſe, & omnis populus cum eo ædificauitque ibi altare &c. lib. 4. c. 40. nu. 5 — Cap. 35. cap. 45.

Iſrael autem diligebat Ioſeph ſuper omnes filios, eo quòd in ſenectute ſua genuiſſet eum: fecitq; ei tunicam polymitam lib. 1. c. 5. nu. 5. & lib. 3. c. 9. nu. 33. & lib. 14. c. 24. nu. 15. 16. 17. 18. 19. 21. 22 — Cap. 37. Cap. 46.

Videntes autem fratres eius, quod a patre plus cunctis filijs amaretur, oderant eum, nec poterant ei quicquam pacifice loqui, libro nono, capitulo quinto, nu. 7. 8. 9. 10. 28

Putabam nos ligare manipulos in agro, & quaſi conſurgere manipulum meum, & ſtare, veſtroſque manipulos circumſtantes adorare manipulum meum, lib. 3. c. 9. nu. 42. Ambroſ. & lib. 4. c. 22. nu. 11. & lib. 9. c. 5. nu. 3. 7 — Cap 47.

Vidi per ſomniũ quaſi ſolem, & lunam, & ſtellas vndecim adorare me, lib. 3. c. 13. nu. 27. & lib. 6 c. 8. nu. 7. & lib. 9. c. 5. nu. 3. 7. 28

Vade, & vide ſi cuncta proſpera ſint erga fratres tuos, &c. Inuenit eum vir errantem in agro, & interrogauit quid quæreret, &c. In Dothain, lib. 3. capit. 9. num. 38 — Cap 48.

Ecce ſomniator venit, venite occidamus eum, & mittamus in ciſternam veterem: dicemuſque, Fera peſſima deuorauit eum, & tunc apparebit quid illi proſint ſomnia ſua, lib. 3. capit 10. num. 94. Ambroſius, & lib. 4. c. 22. num. 5. 11. 12. & lib. 9. cap. 5. num. 3. 7. 28

Et nudauerunt eum tunica talari, & polymita, lib. 3. cap. 10. nu. 94. Ambroſius, & lib. 4. cap. 22. nu. 11. 12 — cap. 49.

Melius eſt vt venundetur Iſmaelitis, & manus noſtræ non pulluantur; frater enim & caro noſtra eſt, lib. 3. capit. 10. nume. 94. Ambroſius, & lib. 4. capit. 22. num. 11. 12

Deſcendam ad filium meum lugens in infernum, lib. 6. cap. 7. nu. 1

Fornicata eſt Thamar nurus tua, lib. 1. c. 4. num. 7 — Cap. 38.

Iuſtior me eſt, lib. 2. c. 4. nu. 28

Igitur Ioſeph ductus eſt in Aegyptum, emitque eum Putiphar Eunuchus Pharaonis, princeps exercitus ſui vir Aegyptius, de manu Iſmaelitarum, a quibus perductus erat, lib. 6 c. 9. nu. 5 — Cap. 39.

Fuitque Dominus cum eo, & erat vir in cunctis proſpere agens, lib. 6. c. 9. nu. 5

Ecce Dominus meus omnibus mihi traditis ignorat, quid habeat in domo ſua; nec quicquam eſt, quod non ſit in mea poteſtate, vel non tradiderit mihi, præter te quæ vxor eius: quomodo ergo poſſum malum hoc facere, & peccare in Dominum meum, lib. 3. c. 2. nu. 8. & lib. 18. c. 1. nu. 38. 39

Qui relicto pallio in manu eius, fugit, & egreſſus eſt foras, lib. 3. cap. 3. num. 16. 17. 18. 37. & lib. 9. capit. 4. num. 10

cap. 41. Tres propagines, tres adhuc dies sunt, post quos recordabitur Pharao ministerij tui, & restituet te in gradum pristinum: dabisque ei calicem iuxta officium tuum, sicut ante facere consueueras tantum memento mei, cum tibi benefuerit, & facies mecũ misericordiam: vt suggeras Pharaoni, vt educat me de carcere isto, &c. missus sum, lib. 3. c. 1. nu. 57. lib. 9. c. 23. nu. 8. lib. 16. c. 11. nu. 7. 22

Cap. 42. Descendentes igitur fratres Ioseph decem, vt emerẽt frumenta in Aegypto Beniamin domi retento a Iacob, qui dixerat fratribus eius, ne forte in itinere quicquam patiatur mali; ingressi sunt terram Aegypti cum alijs qui pergebant ad emendum, erat autem fames in terra Chanaan lib 14. c. 25. nu. 41

Merito hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum, &c. Tribulatio, lib. 3 c. 24. nu. 6

Præmisitque me Deus, vt reseruemini super terram, & escas ad videndum habere possitis, lib. 6. capit. 3. num. 24

cap. 45. Osculatusq; est Ioseph omnes fratres suos, & plorauit super singulos, lib. 1. c. 12. nu. 55

Ioseph filius tuus viuit, & ipse dominatur in omni terra Aegypti, lib. 6. cap. 13. num. 2. & lib. 14. cap. 13. num. 1

Cap 46. Profectusque Israel cum omnibus quæ habebat, venit ad puteum iuramenti, &c. lib. 1. c. 12. nu. 8

Descende in Aegyptum, quia in gentem magnam faciam te tibi, ego descendam tecum illuc, lib. 2. cap 9. num. 1

Quia detestantur Aegyptij omnes pastores ouium, lib. 9. c. 26. nu. 13

Cap 47. Dies peregrinationis vitæ meæ centum triginta anno rum sunt parui & mali, lib. 2 cap. 2. nume. 5. lib. 9. c. 14. num. 1

Emit igitur Ioseph omnem terram Aegypti, vendentibus singulis possessiones suas præ magnitudine famis, subiecitque eam Pharaoni, &c. Præter terram sacerdotalem, &c. & vsque possessiones suas, lib. 9. c. 13. num. 3. 4

Cap 48. His itaque transactis nunciatum est Ioseph, quòd ægrotaret pater suus, qui assumptis duobus filijs suis Manasse, & Ephraim ire perrexit, &c. benedixit filijs suis, lib. 6. c. 8. nu. 11

Angelus qui eruit me de cunctis malis, &c. lib. 2. cap. 12. num. 11

Do tibi partem meam extra fratres tuos, quam tuli de manu Ammorrhæi in gladio, & arcu meo, lib. 3. c. 7. num. 45

cap. 49. Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium doloris mei, prior in donis, maior in imperio, effusus es sicut aqua, non crescas, quia ascendisti cubile patris tui, & maculasti stratum eius, lib. 3. c. 10. nu. 96. & cap. 18. nu. 18

Simeon & Leui vasa iniquitatis bellantia, in cõsilium eorum non intret anima mea, &c. Maledictus furor eorum. lib. 3. c. 10. nu. 1

Iuda te laudabunt fratres tui, manus tuæ in ceruicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filij patris tui, lib. 3 cap. 7. num. 30. & cap. 9. num. 24. & lib. 14. c. 21. num. 1

Catulus leonis Iuda, ad prædam fili mi ascendisti; requiescens accubuisti vt leo, & quasi læna, quis suscitabit eum? lib. 3. cap. 9. num. 24. & cap. 10. num. 2. & num. 68

Lauabit stolam suam in vino, lib. 3. c. 10. nu. 2. & lib. 5. c. 1. num. 16

Dentes eius lacte candidiores, lib. 14. c. 29. nu. 2

Zabulon in littore maris habitabit, & in statione nauium, pertingensque, &c. Ad Sidonem, lib. 5 cap. 6. nu. 10. Ambros.

Expectabo salutare tuum Domine, lib. 11. c. 6. nu. 2

Filius accrescens Ioseph, filius accrescens, & decorus aspectu: filiæ discurrerunt super murum, sed exasperauerunt eum, & iurgati sunt, inuiderunt que illi habentes iacula, Sedit in forti arcus eius, & dissoluta sunt vincula brachiorum, & manuum illius per manum potentis Iacob, lib. 14. c. 1. nu. 24

Beniamin iu lupus rapax, mane comedet prædam, & vespere diuidet spolia, lib. 14. c. 25. nu. 14. 41. 42

Collegit pedes suos super lectulum, & obijt, appositus que est ad populum suum, lib. 11. c. 9. nu. 3. 5

Fleuitque eum Aegyptus septuaginta diebus, lib. 11. cap. 50. c. 9. num. 3

Vbi celebrantes exequias planctu magno atque vehementi impleuerunt septem dies, libro 11. capit. 9. num. 3

Vos cogitastis de me malum, Deus autem conuerti illud in bonum, lib. 4. c. 22. nu. 8

Ex libro Exodi.

ERant igitur omnes animæ eorum qui egressi sunt de femore Iacob septuaginta: Ioseph autem in Aegypto erat, lib. 12. c. 3. nu. 17

Quo mortuo, & vniuersis fratribus eius, omnique cognatione sua: filij Israel creuerunt, & quasi germinantes multiplicati sunt: ac roborati nimis, impleuerunt terram, lib. 3. c. 10. nu. 61

Surrexit interea rex nouus super Aegyptum, qui ignorabat Ioseph: lib. 15. c. 1. nu. 1. 2. 7

Et ait ad populum suum, Ecce populus filiorum Israel multus, & fortior nobis est. Venite sapienter opprimamus eum: ne forte multiplicetur; & si ingruerit bellum contra nos, addatur inimicis nostris, expugnatisque nobis egrediatur de terra, lib. 15. c 1. nu. 2. 3. 4. 7

Præposuit itaque eis magistros operum, vt affligerent eos oneribus: ædificaueruntque vrbes tabernaculorum Pharaoni, Phithom, & Rameses, lib. 15 capit. 1. num. 3. 4. 7

Atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris luti, & lateris, omnique famulatu, quo in terræ operibus præmebãtur, lib. 1. c. 2. nu. 24. 11. & lib. 2. c. 6. nu. 22. & lib. 15. c. 1. nu. 7

Dixit autem rex Aegypti obstetricibus Hebræorum: quarum vna vocabatur Sephora, altera Phua, præcipiens eis, Quando obstetricabitis Hebræas, & partus temporis aduenerit: si masculus fuerit, interficite eum: si fœmina, reseruate, lib. 2. cap. 6. nu. 1. lib. 4. c. 35. num. 1

Præcepit ergo Pharao omni populo suo, dicens quicquid masculini sexus natum fuerit, in flumen proijcite: quicquid fœminini, reseraute, lib. 2. c. 6. nu. 1. & lib. 18. c. 12. nu. 13

Egressus est post hæc vir de domo leui, & accepit vxorem stirpis suæ: quæ concepit, & peperit filium & videns eum elegantem abscondit, tribus mensibus: cumque iam celare non posset, sumpsit fiscellam scirpeam, & liniuit eam bitumine ac pice, posuitque intus infantulum, & exposuit eum in carecto ripæ fluminis, stante procul sorore eius, & considerante euentum rei, libro nono, capitulo 24. numero secundo, lib. 3. cap. 9. num. 34. & lib. 4. cap. 22. nu. 3. & lib. 5. cap. 7. nu. 22

Ecce autem descendebat filia Pharaonis; vt lauaretur in flumine, & puellæ eius gradiebantur per crepidinem aluei, &c. De infantibus Hebræorum est hic. lib. 3. cap. 9. nu. 34. & lib. 4. c. 22. nu. 3. & lib. 5. cap. 7. num. 22.

Cui soror pueri: Vis, inquit, vt vadam, & vocem tibi mulierem Hebræam, quæ nutrire possit infantulum, &c. accipe puerum istum, & nutrire mihi, & lib. 3. c. 9. nu. 34. & lib. 4. c. 22. num. 3. & lib. 5. cap. 7. num. 22. Cap. 2.

Percussum Aegyptium abscondit in sabulo, lib. 4. c. 34. num. 12

Num occidere me tu vis sicut heri occidisti Aegyptiũ, lib. 4. c. 22. nu. 3

cap 3. Apparuitque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi; & videbat quod rubus arderet, & non comburetur, lib. 3. c. 5. & 66. & lib. 9. c. 22. nu. 5. & lib. 11. c. 6. nu. 43. 38. 84. 126

Dixit ergo Moyses, vadam, & videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus, lib. 9. c. 14. num. 19. & c. 22. nu. 5. & lib. 11. c. 6. nu. 67. & lib. 11. c. 6. num. 126.

Ne appropies, inquit, huc; solue calciamentum de pedibus tuis, locus enim in quo stas, terra sancta est, lib. 3. c. 5. nu. 86. Ambros. & nu. 87. & lib. 11. c. 6. nu. 67. & lib. 14. c. 31. nu. 27. & lib. 15. c. 5. num. 15. & lib. 16. c. 1. nu. 27. 28. 29

Ego sum Deus patris tui, Deus Abrahã, & Deus Isaac & Deus Iacob &c. lib. 2. c. 2. nu. 9

Vidi afflictionem populi mei qui est in Aegypto, & clamorem eius audiui propter duritiam eorum, qui præsunt operibus, & sciens dolorem eius, descendi, vt liberem eum de manibus Aegyptiorum, &c. opprimuntur, lib. 6. c. 9. nu. 7. & lib. 18. c. 8 nu. 9

Et cum egrediemini, non exibitis vacui, sed postulabit mulier a vicina sua, & ab hospita sua vasa argentea, & aurea, ac vestes: ponetisq; eas super filios & filias vestras, & spoliabitis Aegyptum.

cap. 4. Quid est quod tenes in manu tua? respondit, virga, dixitq; Dominus proijce eam in terram, proiecit, & versa est in colubrum, ita vt fugeret Moyses, dixitq; Dominus extende manum tuam, & apprehende caudam eius, extendit, & tenuit, versaque est in virgam, lib. 3. cap. 11. nume. 2. 38. & lib. 5. cap. 12. num. 38. Ambro.

Mitte manum tuum in sinum tuum, quam cum misisset in sinum, protulit leprosam instar niuis, retrahe, ait, manum tuam in sinum tuum retraxit, & protulit iterum, & erat similis carni reliquæ, lib. 3. capit. 5. nu. 84. Ambro.

Obsecro Domine, non sum eloquẽs ab heri & nudius tertius, & ex quo locutus es ad seruum tuum, impeditioris, & tardioris linguæ sum. Dixit Dominus ad eum quis fecit os hominis, aut quis fabricatus est mutum, & surdum, videntem, & cęcum nonne ego? perge igitur, & ego ero in ore tuo, doceboque quid loquaris. At ille obsecro, &c. lib. 3. c. 20. nu. 1. 2. 20. & lib. 5. c. 11. nu. 2. & lib. 10. c. 6. nu. 1

Filius meus primogenitus Israel, lib. 2. c. 10. nu. 14

Cumque esset in itinere, in diuersorio occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum, lib. 14. c. 16. nu. 17

Cap. 5. Hæc dicit Dominus Deus Israel, dimitte populum meum, vt sacrificet mihi in deserto, libro 11. cap. 12. num. 2

At ille respondit, Quis est Dominus, vt audiam vocem eius, & dimittam Israel? nescio Dominum, & Israel non dimittam, lib. 6. c. 9. nume. 1. & lib. 16. capit. 13. num. 10. 11

Deus Hebræorum vocauit nos, vt eamus viam trium dierum in solitudinẽ, & sacrificemus Domino Deo nostro, ne forte accidat nobis pestis, aut gradius, lib. 11. c. 12. nu. 2. & lib. 18. c. 12. nu. 22

Quare Moyses, & Aaron sollicitatis populum ab operibus suis? ite ad onera vestra lib. 2. c. 6. nu. 2. 3

Nequaquam vltra dabitis paleas populo ad conficiendos lateres sicut prius; sed ipsi vadant, & colligant stipulas, & mensuram laterum, quam prius faciebant, imponetis super, &c. Dispersus est populus in omnem terram Aegypti ad colligendas paleas, lib. 1. c. 24. nu. 11. & lib. 2. c. 6. nu. 3. 27

Vacatis otio, & idcirco dicitis, eamus, & sacrificemus Domino lib. 13. c. 12. nu. 2

Videat Dominus, & iudicet, quoniam fœtere fecistis odorem nostrum coram Pharaone, lib. 2. c. 6. nu. 4. 27. 34. & lib. 4. c. 31. nu. 35

Et præbuistis ei gladium, vt occideret nos, lib. 4. c. 31. num. 35

Tulitque Aaron virgam corã Pharaone, & seruis suis, quæ versa est in colubrum, &c. lib. 3. cap. 5. num. 84. Ambrosius. Cap. 7.

Sed deuorauit virga Aaron virgas eorum, lib. 1. cap. 18. num. 29.

Ego indurabo cor Pharaonis, lib. 2. cap. 10. num. 11. 13. 14. 4. lib. 6. c. 9. nn. 34 Cap. 8.

Orate Dominum, vt auferat a me ranas, & a populo meo, &c. lib. 6. c. 9. nu. 1

Videns autem Pharao, quod data esset requies, ingrauauit cor suum, & non audiuit eos sicut præceperat eis Dominus, lib. 2. c. 10. nu. 26

Abominationes enim Aegyptiorum immolabimus Domino Deo nostro? lib. 9. c. 17. num. 22 & cap. 20. num. 13

Ecce manus mea erit super agros, & super equos, & asinos, & camelos, & oues, & boues pestis valde grauis, lib. 4. c. 18. nu. 11 Cap. 9. Cap. 15.

Indurauitque Dominus cor Pharaonis, & non audiuit eos, sicut locutus est Dominus ad Moysen, lib. 2. c. 8. num. 21. 20. & c. 24. nu. 5

Et percussit grando in omni terra Aegypti cuncta quę fuerunt in agris, ab homine vsque ad iumentum, cunctamq; herbam agri percussit grando, & omne lignum regionis confregit, lib. 9. c. 9. nu. 38

Orate Dominum, vt desinant tonitrua Dei, & grando, vt dimittam vos, &c. lib. 6. c. 9. nu. 1

Et Dominus induxit ventum vrentem tota die illa, & nocte: Et mane facto ventus vrens leuauit locustas, quæ ascenderunt super vniuersam terram Aegypti, & sederunt in cunctis finibus Aegyptiorum innumerabiles, quales ante illud tempus non fuerant, nec postea futuræ sunt. Operueruntq; vniuersam superficiem terræ, &c. Nihil virens omnino relictum est in cuncta Aegypto, lib. 10. c. 4. nu. 1 Cap. 10.

Hodie scietis, quia veniet Dominus, libro 11. capit. 6. num. 121

Mensis iste erit vobis principium mensium primus erit in mensibus anni, lib. 3. c. 5. nu. 90. Ambr. Cap. 12. Cap. 16.

Decima die mensis huius tollat vnusquisque agnum per familias, & domos suas, &c. lib. 5. c. 12. nu. 9

Renes vestros accingetis, & calciamenta habebitis in pedibus tenentes baculos in manibus, & comedetis festinantes, est enim phase (id est transitus) Domini lib. 5. c. 12. nu. 9. & lib. 13. c. 1. nu. 26

Fasciculumq; hyssopi tingite in sanguine, qui est in limine, & aspergite ex eo superliminare, & vtrumque postem, nullus vestrum egrediatur ostium domus suæ vsque mane, &c. & lædere, lib. 3. c. 10. nu. 13. & lib. 8. nu. 17

Nec os illius confringetis, lib. 1. c. 22. nu. 21

Narrabisque filio tuo in die, &c. lib. 6. c. 6. nu. 17

Primogenitum asini redimes oue, quòd si non redemeris interficies, lib. 14 capit. 22. num. 47. & lib. 18. cap. 8. num. 8 Cap. 13.

Profectique de Socoth castrametati sunt in Ethan in extremis finibus solitudinis, lib. 18. c. 12. nu. 2

Dominus autem præcedebat eos ad ostendendam viã per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis, vt dux esset itineris vtroque tempore, lib. 11. c. 6. nu. 29

Reuersi castrametentur e regione Phihahirot, quæ est inter Magdalum, & mare contra Beel Sephon, lib. 18. c. 12. nu. 3 cap. 14.

Nolite timere, state, & videte magnalia Domini, quæ facturus est hodie: Aegyptios enim quos nunc videtis, nequaquam vltra videbitis, vsque in sempiternum, lib. 4. c. 22. nu. 10

Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis, lib. 4. cap. 9

cap.9.num.9.& lib.11.cap.12.num.9.

Tollensque se angelus Domini qui præcedebat castra Israel abijt post eos,& cum eo pariter columna nubis,priora dimittens post tergum, stetit inter castra Aegyptiorum, & castra Israel, & erat nubes tenebrosa,& illuminans noctem, ita vt ad se inuicem to to noctis tempore accedere non valerent &c.lib.9. c.22.num.3,& lib.18.c.12.nu.4 Cap.7.

Cumque extendisset Moyses manum supra mare abstulit illud Dominus, stante vento vehementi, & vrente tota nocte,& vertit in siccum. Diuisaque est aqua, & ingressi sunt filij Israel per medium ficci maris. erat enim aqua quasi murus à dextera eorũ, & læua &c.vsque in profundum lib.18. cap.11. nu. 1.& lib.9.cap.19.num.1 Cap. 8.

Dixerunt ergo Aegyptij, Fugiamus Israelem, Dominus pugnat pro eis.lib.2.cap.9.num.19.lib.7.cap.8. num.37

Cap.15. Cantemus Domino: gloriose enim magnificatus est, equum, & ascensorem deiecit in mare. lib.1,cap.9. num.2.& lib.4.c.36.nu.1.& lib.2.c.3. nu.7. & lib.3. c.10.num.3.& cap.11. num.3 Cap.9.

Descenderunt in profundum quasi lapis. lib.14. cap. 13.num.2

Extendisti manum tuam,& deuorauit eos terra.lib.2. cap.17.num.1

Tunc conturbati sunt principes Edon, robustos Moab obtinuit tremor, obriguerunt omnes habitatores Chanaan.lib.3.c.10.nu.3.& c.11.nu.3

Sumpsit ergo Maria prophetissa soror Aaron tympanum in manu sua &c.lib.3.c.11.nu.3 Cap.10.

Nec poterant bibere aquas de Mara eo quòd essent amaræ,&c.qui ostendit eis lignum; quod cum misisset in aquas, in dulcedinem versæ sunt, lib.3.c.5. nume.85. Ambros.& cap,11. nume.51.Ambros. & num.7.39

Si audieris vocem Domini Dei tui,& quod rectum est coram eo feceris,& obedieris mandatis eius:cunctũ languorem quem posui in Aegypto, non inducam super te,lib.7.c.8.nu.1

Cap.16. Profectique sunt de Elim, & venit omnis multitudo filiorum Israel in desertũ Sin, quod est inter Elim, & Sinai, &c.lib.2.c.7.nu.1 Cap.12.

Vespere comedetis carnes, & mane saturabimini panibus,lib.3.cap.5.nu.1.& cap.13. nu.18.& lib.18.c. 2.num.1.2

Factum est ergo vespere,& ascendens coturnix cooperuit castra, mane quoque ros iacuit per circuitum castrorum,lib.11.c.6.nu.121

Cumque operuisset superficiem terræ,apparuit in solitudine minutum; & quasi pilo tusum in similitudinem pruinæ super terram,lib.18.c.2.nu.1.2.49 Capis.

Quod cum vidissent filij Israel, dixerunt ad inuicem, Manhu (quod significat,quid est hoc) lib.18.cap.3. num.4

Et mensi sunt ad mensuram Gomor: nec qui plus collegerat, habuit amplius, nec qui minus parauerat, reperit minus: sed singuli iuxta id quod edere poterant,congregauerunt,lib.14.c.3.nu.9

Sed dimiserunt quidam ex eis vsque mane, & scatere cœpit vermibus,atque computruit,lib.3.c.5.nu.89. Ambros,& lib.9. c.5.nu.27. & lib.18.c.2. num.1.2. & c.3.num.1 cap.14.

Requies Sabbati sanctificata est Domino cras, &c.lib. 3.cap.18.num.15. Comedite illud hodie, quia sabbatum est Domini, non inuenietur hodie in agro, lib 18.c.2.num.1

Sex diebus colligite:in die autem septimo sabbathum est Domini; idcirco non inuenietur, lib.18. capit.2. num.1.2

Appellauitque domus Israel nomen eius Man: quod erat quasi semen coriandri album, gustusque eius similæ cum melle,lib.18.c.2.nu.1.2.49

Igitur profecta est omnis multitudo filiorum Israel de deserto Sin,per mansiones suas,lib.2.c.7 nu.1 Cap.17.

Sitiuit ergo ibi populus præ aquæ penuria,&c.lib.6.c. 1.num.1

Percutiesque petram,& exibit ex ea aqua,vt bibat populus,lib.3.c.10.nu.4

Fecit Moyses ita coram senioribus Israel,lib.1. cap.12. nu.17.& lib.3.c.11.nu.40

Elige viros,& egressus pugna cõtra Amalech, cras ego stabo in vertice collis,&c.lib.1.c.23.nu.29

Cumque eleuaret manus Moyses, vincebat Israel: sin autem paululum remisisset, superabat Amalech. lib.2.c.5.num.37.& cap.6.num.5. & cap.9. num.3. 19.& lib.3.c.11.nu.1. & nu.39.& lib.5.c.10. nu.55. & lib.13.c.3.nu.1.2.8.9.32.34.36. & lib.13. c.6.nu. 14.& c.7.nu.1.& lib.18.c.8.num.1

Veneruntque Aaron, & omnes seniores filiorum Israel, vt comederent panem cum eo coram Deo, lib. 14.cap.17.num.1 Cap.18.

Non bonam,inquit, rem facit,stulto labore consumeris &c.& audi consilia mea,& Dominus erit tecum lib.3.c.18.nu.13.& c.29.nu.6.7.8

Solus illud non poteris sustinere, lib.16. capit.12. numero 26

Prouide autem de omni plebe viros sapientes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam,& constitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos, qui iudicent populum omni tempore,&c.lib.9.c.8.nu.1

Vade ad populum,& sanctifica illos hodie, & cras,lauentque vestimenta sua,lib.16.c.1.nn.27.28 Cap.19.

Cauete,ne ascendatis in montem,nec tangatis fines illius, omnis qui tetigerit montem, morte morietur, lib.16.cap.1.num.27.28.29

Totus autem mons Sinai fumabat, eo quòd descendisset Dominus Deus super eum in igne lib.16.cap. 12.nu.38.49

Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti,de domo seruitutis,lib.9.c.13.nu.5

Ego sum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios,in tertiam,& quartam generationem eorum,qui oderunt me,lib.4.cap.15. num.1.2.& lib.6.cap.7.num.9 Cap.20.

Et faciens misericordiam in millia his, qui diligunt me,& custodiunt præcepta mea,lib.4.c.9.nu.13

Memento vt diem sabbati sanctifices, sex diebus operaberis,& facies omnia opera tua. Septimo autem die sabbatum Domini Dei tui est: non facies omne opus in eo, tu & filius tuus, &c. & aduena qui est intra portas tuas lib.6.c.2.nu.12

Honora patrem tuum,& matrẽ tuam, vt sis longæuus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi lib.1.cap.16.num.17.Ambros,& lib.6.cap.8.nu.6.14

Non occides,&c.lib.10.c.3.nu.4

Cunctus autem populus videbat vocem,& lampades, & sonitum buccinæ, montemque fumantem, &c. lib.3.cap.5.num.19

Loquere tu nobis, & audiemus non loquatur nobis Dominus,ne forte moriamur,lib.16.c.12.nu.49

Si emeris seruum Hebræum, sex annis seruiet tibi; septimo egredietur liber gratis,cum quali veste intrauerit,cum tali exeat si habens vxorem,& vxor egredietur simul, &c.& erit seruus in sæculum lib.18.c. 18.num.14 Cap.21.

Si rixati fuerint viri, & percusserit quis mulierem prægnantem, & abortiuum quidem fecerit, sed & ipsa vixerit, subiacebit damno quantum maritus mulieris ex petierit,& arbitri iudicauerint. Sin autem mors eius fuerit subsecuta,reddet animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, &c.liuorem pro liuore, lib.1.c.12.nu.11. 45.& lib.16.c.8.nu.1.lib.3.c.21.nu.2.

Si quis aperuerit cisternam,& foderit,& non operuerit

rit eam, ceciderit que bos, aut asinus in eam, reddet Dominus cisternæ pretium iumentorum, &c. li. 14. c. 26. nu. 34 35 37

Cap. 22. Carnem, quæ a bestijs fuerit prægustata, non comedetis, lib. 1. cap. 24. nu. 27. Ambros.

Cap. 23. Si videris asinum odientis te iacere sub onere, nõ peraransibis, sed subleuabis cum eo, lib. 1. c. 12. n. 56. & lib. 3. c. 28. nu. 6. 7. 8. 9

Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, & subuertunt verba iustorum, lib. 1. c. 3. nu. 2

Non apparebis in conspectu meo vacuus, lib. 5. capit. 10. num. 41

Præcederque Angelus meus, & introducet te ad Amorrhæum, & lib. 1. cap. 12. nu. 46

Cap. 24. Omnia verba Domini, quæ locutus est faciemus, lib. 6 cap. 3. num. 8

Ascẽderũtq; Moyses, & Aaron, Nadab, & Abihu, & septuaginta de senioribus Israel, & viderunt Deum Israel. sub pedibus eius quasi opus lapidis sapphirini, & quasi cœlum cum serenum est, libro 3. cap. 5. numero 20.

Ingressusque Moyses medium nebulæ, ascendit in mõtem, & ibi fuit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus? lib. 1. c. 1. nu. 21

Cap. 25. Facies, & propitiatorium de auro mundissimo, & cæt. duos quoque Cherubim aureos, & productiles facies, ex vtraque parte oraculi, &c. expandentes alas & operientes oraculum, respiciantque se mutuò versis vultibus in propitiatorium, lib. 3. cap. 5. n. 67. & lib. 3. c. 10. nu 67

Et facies candelabrum ductile de auro mundissimo, hastile eius, calamos, & scyphos, & sphærulas, ac lilia ex ipso procedentia, lib. 3. c. 5. nu. 67

Facies, & saga cilicina vndecim ad operiendum tectũ tabernaculi, lib. 3. c. 22. nu. 26

Cap. 26. Quod appendes ante quattuor columnas de lignis Setim, quæ ipse quidem deauratæ erunt, libro nono, cap. 4. num. 1

Cap. 27. Et columnas viginti cum basibus totidem æneis, quæ capita cum cælaturis suis habeant argentea, lib. 14. cap. 29. numero 3

Cap. 28. Facies in rationali catenas sibi inuicem cohærentes ex auro purissimo, & duos annulos aureos, quos pones in vtraque rationalis summitate, catenasque aureas iunges annulis, &c. quod rationale respicit, libro 14 cap. 31. num. 14. 15

Deorsum vero ad pedes eiusdem tunicæ per circuitũ, quasi mala punica facies ex hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto, & bysso retorta, &c. vt audiatur sonitus, quando ingreditur, & egreditur sanctuariũ in conspectu Domini, & non moriatur, libro 14. ca. 11. c. 6. nu. 108. & lib. 14. c. 31. n. 15. 17. 22. & li. 16. c. 1. nu. 34. 37. 38

Ligabisque eam vitta hyacinthina, &c libro 14. capit. 31. num. 14. 15

Cap. 30. Sume tibi aromata, stactem, & onychem, galbanũ boni odoris, & thus lucidissimum æqualis ponderis erunt omnia, faciesque thimiama compositum, &c. cumque in tenuissimum puluerem vniuersa confuderis, ponas ex eo corã tabernaculo testimonij, &c. lib. 3. c. 23. nu. 11. 12.

Cap. 32. Sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere, libro primo, capit. 1. num. 11. & 12. 28. 46. 50. & libro 3. capit. 3. numero 41. & libro 5. capit. nono, num. 2. 3.

Cerno, quod populus iste duræ ceruicis sit, dimitte me vt iracatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam, lib. 5. c. 4. nu. 4. & ca. 8. nu. 7. & lib. 16. c. 7. nu. 3

Et reuersus est Moyses de monte, portans duas tabulas testimonij in manu sua, scriptas ex vtraque parte, & factas opere Domini, &c. iratusque valde, proiecit de manu tabulas, & confregit eas ad radicem montis, &c. libro primo, capit. primo, numero 11. 12. 39.

Arripiensque vitulum, quem fecerant. combussit, & contriuit vsque ad puluerem, quem sparsit in aquã, & dedit ex eo potum filijs Israel, lib. 4. cap. 23. num. 23. numero nono, & libro 5. capit. 7. num. 21. & lib. 6. cap. 10. num. 34

Si quis est Domini, iungatur mihi, &c. ponat vir gladium suum super femur suum, ite, & redite de porta vsque ad portam per medium castrorum, & occidat vnusquisque fratrem, & amicum, & proximum suũ, libro 4. capit. 20. num. 17. Ambrosius, & lib. 9. capit. 7. num. 7. 8

Et cæciderunt in die illa quasi triginta tria millia hominum, lib. 1. c. 1. nu. 46

Consecrastis hodie Domine manus vestras, lib. 2. ca. 5. num. 16. & lib. 9. cap. 7. num. 8

Domine peccauit populus iste peccatum maximum fecerunt que sibi Deos alienos, dimitte eis hanc noxã, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti, lib. 1. cap. 12. num. 25. 55. & libro 1. cap. 13. nu. 2. & cap. 15. num. 6. 7. & lib. 1. cap. 14. nu. 13. 31. & lib. 17. cap. 7. num. 25

Percussit autem Dominus populum pro reatu vituli, quem fecerat Aaron, lib 4. c. 8. num. 17

Cap. 33. Loquebatur autem Dominus ad Moysem facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum, libr. 4. c. 15. num. 13

Noui te ex nomine, & inuenisti gratiam coram me, libro 4. cap. 18. nu. 2

Si ergo inueni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam, &c. lib. 8 cap 7. num. 20

Vt sciam te, & inueniam gratiam ante oculos tuos, respice populum tuum, gentem hanc, libro primo, capit. 14. num. 18

Si non tu ipse præcedas, ne educas nos de loco isto, lib. 1. cap. 14. nu. 28

In quo enim scire poterimus ego, & populus tuus inueniſſe nos gratiam in conspectu tuo, &c. lib. 1. cap. 14. num. 18

Non videbit me homo, & viuet, libro tertio, capit. 20. num. 14. 18

Cap. 34. Dominator Domine Deus, misericors, & clemens, patiens, & multæ miserationis, ac verus, qui custodis misericordiam in millia, qui aufers iniquitatem, & scelera, atque peccata, nullusque apud te per se innocens est, qui reddis iniquitatem patrum filijs, ac nepotibus in tertiam, & quartam generationem, lib. 6 cap. 7. num. 9

Quod ingressus ad Dominum, & loquens cum eo, auferebat, donec exiret, & tunc loquebatur ad filios Israel omnia, quæ sibi fuerant imperata, qui videbant faciem egredientis Moysi esse cornutam, sed operiebat ille rursus faciem suam, si quando loquebatur ad eos, lib. 14. cap. 26. num. 37. 31. 22. & lib. 16. cap. 10. num. 3

Cap. 35. Separate apud vos primitias Domino, omnis voluntarius, & prono animo offerat eas Domino: aurum, & argentum, & æs, &c. pellesque arietum rubricatas, lib. 16. c. 10. nu. 4. 5. 6

Et vasa ad diuersos usus mensę, acetabula phialas, & cyathus, & thuribula ex auro puro, in quibus offerẽda sunt libamina, lib. 14. cap. 26. nu. 36

Et lamina aurea in qua scriptum erat sanctum Domini, id est nomen tetragrammaton, lib. 1. cap. 5. nu. 6. & lib. 9. c. 11. nu. 7. 8

Ex libro Leuitici.

Cap. 1. SI holocaustum fuerit eius oblatio, ac de armento, masculum immaculatum offert, ad ostium tabernaculi testimonij ad placandum sibi Dominum: ponetque

netque manus super caput hostiæ,& acceptabilis erit, atque in expiationem eius proficiens,libro 3.capit.1.num.4

Immolabitque vitulum coram Domino, & offerent filij Aaron sacerdotis sanguinem eius, fundentes per altaris circuitum,quod est ante ostium tabernaculi, lib.3 c.1.nu.4

Detractaque pelle hostiæ,artus in frustra concident,et subijcient in altari ignem,strue lignorum ante composita,& membra quæ sunt cæsa desuper ordinantes,caput videlicet, & cuncta quæ adhærent Iecori intestinis,& pedibus lotis aqua, adolebitque ea sacerdos super altare in holocaustum, & suauem odorem Domino,libro 3.cap.23.num.12. libro 18. cap. 15. numero 1

Cap.2. Si oblatio tua fuerit de sartagine, similæ consperſæ oleo & absque fermento,diuides eam minutatim, & fundes super eam oleum,lib.3.c.1.nu.5.

Omnis oblatio,quæ offertur Domino,absque fermento fiet, nec quicquam fermenti,ac mellis adolebitur in sacrificio,lib.7.cap.2.num.2.7

cap.3. Et de hostia pacificorum offerent in oblationem Domino,adipem,qui operit vitalia in oblationem suauissimi odoris Domino,libro decimoquarto, capit. 24. numero 15. 16. 17 18. 19. 20. 21. 22. & lib. 18. cap.6 num.7

Cap.33. cap.5. Si peccauerit vnum aliquid de istis pronuntiet peccatum, quod peccauit, lib.3.cap.22. nu.1

Anima quæ iurauerit,& protulerit labijs suis,vt vel male quid faceret,vel bene,& non fecerit, & idipsũ iuramento,& sermone firmauerit,oblitaqne postea intellexerit delictum suum agat pœnitentiam pro peccato,&c.lib.3.c.1.nu.6.7

Anima,quæ peccauerit,& contempto Domino negauerit proximo suo depositum,quod fidei eius creditum erat,vel vi aliquid extorserit calumniam fecerit,&c.cui damnum intulerat, libro decimooctauo, cap 15.num.2.3

cap.6. Ignis in altari semper ardebit, quem sacerdos nutriet subijciens ligna mane per singulos dies,lib.1.c.7.n. 7.& lib.5.c.15.n.26

Cap.34 Vir,& mulier cum fecerint votum,&c.in animo, & ab omni quod inebriari potest abstinebunt, libro 1. ca. 1.numero 14

Cap.7. Qui offert victimam, pacificorum Domino offerat simul,& sacrificium,ideſt libamenta eius; tenebit manibus adipem ostiæ,& pectusculum,cumque ambo oblata Domino consecrauerit, tradet sacerdoti,qui adolebit adipem super altare: pectusculum autem erit Aaron, & filiorum eius, armus quoque dexter de pacificorum hostijs cedet in primitias sacerdotis, libro 14. capit. 21.numero 1. & lib.16.cap.1. numero 2.21. & cap.2

Cap. 8. Et induens cum tunica hyacinthina,& desuper humerale imposuit, quod stringens cingulo aptauit rationali, in quo erat doctrina,& veritas,libro 14. capit. 29.numero 4

Cap.35 Cidari quoque texit caput,& super eam, contra frontem,posuit laminam auream consecratam in sanctificatione sicut præceperat ei Deus,lib.14.ca.29.nu. 5.& lib.16.c.3.nu.1

Die ac nocte manebitis in tabernaculo,ne moriamini, lib.14.c.29.num.5

Cap. 10. Egressusque ignis a Domino,deuorauit eos, & mortui sunt coram Domino,&c.sanctificabor in ijs,qui appropinquant mihi,lib.4.cap.18.num.21. & lib. 16. cap.10.num.7

Vinum,& omne quod inebriare potest,non bibetis tu & filij tui,quando intrabitis in tabernaculum testimonij,lib.1.c.1.num.23.& lib.5.cap.1.nu.1.& 7. li. 16.c.1.num.21

Cap.11 Cap. 11. Omne quod habet diuisam vngulam,& ruminat in pecoribus, comedetis,lib.1.c.22.nu.10. & li.16.ca.10. num.33.& lib.18.cap.3.num.4

Quicquid autem pinnulas,& squamas non habet eorum, quæ in aquis mouentur,& viuunt, abominabile vobis,execrandumque erit, libro secundo, capit. 15. numero 61. libro nono, capit.23. num. 16.& li. 12.cap.3.nu.2

Mulier si suscepto semine pepererit masculum, immũ da erit septem diebus iuxta dies separationis menstruæ,lib.11.c.6.nu.56.57 Cap. 12.

Quicumque ergo maculatus fuerit lepra, & separatus est ad arbitrium sacerdotis,habebit vestimenta dissuta,caput nudum,os veste contectum, & cæt. libro 3. capit.12. numero secundo, & libro 14. capit 22. numero 2.3.4 Cap.13.

Mense autem septimo, decima die mensis affligetis animas vestras,libro primo, cap. primo, nu.14.15. & lib.6.cap.2.nu. 10 Cap.16.

Non duces vxorem sororem tuam, nec sororem fratris tui,lib.1.c.11.nu.2 Cap.19.

Sancti estote quoniã ego sanctus sum Dominus Deus vester, libro tertio, cap.6. nu.25. & lib.16. nume.1. cap.7. & cap.2

Non oderis fratrem tuum in corde tuo,libro 1. ca. 12. numero 55

Diliges fratrem tuum sicut teipsum, libro 1. capit. 12. numero 57

Quando ingressi fueritis terram,& plantaueris in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum,&c.omnis fructus eorum sanctificabitur laudabilis Domino, libro 3. capit.14. numero 6. 7. & libro nono, capit. 24. uumero 6

Statera iusta, & æqua sint pondera, iustus modius, æquusque sextarius, lib.3.c.23.nu.13.14

Qui maledixerit patri suo, aut matri, morte moriatur lib.11.cap.2.nu.2 Cap.20.

Si mœchatus quis fuerit cum vxore alterius, & adulterium perpetrauerit cum coniuge proximi sui, morte moriantur,& mœchus,& adultera,lib.11. cap.2. numero 2

Qui dormierit cum nouerca sua, & reuelauerit ignominiam patris sui: morte moriantur ambo, libr.11. cap.2. nu.2.3

Si quis dormierit cum nuru sua, vterq; moriatur, &c. super eos,lib.11.c.2.nu.2.3

Custodite leges meas,atque iudicia, & facite ea:ne,& vos euomat terra,quam intraturi estis,& habitaturi lib.11.c.2.nu.2

Homo de semine tuo per familias,qui habuerit maculam,non offeret panes Deo suo, &c. si cæcus fuerit, si claudus,si vel paruo, vel grandi,vel torto naso, si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, &c vel hernioſus, libro 2. capit.15. numero 61. & libr.10. cap.1.num.5 Cap.21.

Locutus quoque est Dominus ad Moysen dicens loquere ad Aaron, & ad filios eius, vt caueant ab his, quæ consecrata sunt filiorum Israel,& non contaminent nomen sanctificatorum mihi.quæ ipsi offerũt, ego Dominus, dic ad eos omnis homo,qui accesserit de stirpe vestra ad ea,quæ consecrata sunt,et quę obtulerunt filij Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino, libro 16. capit. 1. numero 6 Cap.22.

Et libamenta offerentur cum eo, duæ decimæ, similæ consperſæ oleo in incensum Domini, odoremque suauissimum,&c. panem,et polentam, & pultes nõ comedetis ex segete, &c. lib.13.cap.6.nu.1.& lib.14. cap.5.nu.1.& cap.26.nu.2 Cap.23.

Omnis anima,quæ afflicta non fuerit die hac, peribit de populis suis,lib.14.cap.21. nu.55

Sumetisque vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ, spatulasque palmarum, & ramos ligni densarum frondium,& salices de torrente, & lætabimini coram Domino Deo vestro,lib.6.c.2. nu.16. 17.

Acci-

Accipies quoque similam, & coques ex ea duodecim panes, & per singula sabbatha mutabuntur corã Domino, &c. iure perpetuo, lib. 5. cap. 12. nu. 1 Cap. 24

Ecce autem egressus filius mulieris Israelitidis, quem pepererat de viro Aegyptio inter filios Israel, iurgatus est in castris cum viro Israelite, libro octauo, capit. 2. num. 1

Qui vendiderit domum intra vrbis muros, habebit licentiam redimendi, donec vnus impleatur annus, &c. lib. 14. cap. 8. nu. 1 Cap. 25.

Aedes Leuitarum, quæ in vrbibus sunt, semper redimi possunt, lib. 4. c. 8. nu. 1

Si in præceptis meis ambulaueritis, & mandata mea custodieritis, & feceritis ea, dabo vobis pluuias temporibus suis, & terra gignet germen suum, & pomis arbores replebuntur, libro vndecimo, capit. 3. numero 1. 2. 3. 4

Apprædendet messium tritura vindemiam, & vindemia occupabit sementem, libro vndecimo, capit. 3. numero 3. 4

Et comedetis panem vestrum in saturitate, & absque pauore habitabitis in terra vestra, libro 11. capit. 3. numero 4. 5

Dabo pacem in finibus vestris: dormietis, & non erit, qui exterreat, lib. 11. cap. 3. num. 5. & lib. 5. capit. 31. numero 2

Auferam malas bestias, & gladius non transibit terminos vestros, lib. 11. capit. 3. numero 6. & libro 4. ca. 31. numero 2

Persequemini inimicos vestros, & corruent coram vobis. Persequentur quinque de vestris centum alienos: & centum de vobis decem millia: cadent inimici vestri gladio in conspectu vestro, libro 11. cap. 3. numero 6

Respiciam vos, & crescere faciam: multiplicabimini, & firmabo pactum meum vobiscum, libro 11. capit. 3. numero 6. 7

Comedetis vetustissima veterum, & vetera nouis supernenientibus proijcietis, libro 3. cap. 5. num. 2. & lib. 11. c. 3. num. 7

Ponam tabernaculum meum in medio vestri, & non abijciet, vos anima mea, libro tertio, capit. quinto, numero 2. 3

Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Aegypti, ne seruieretis eis, & qui confregi catenas cervicum vestrarum, vt incederetis erecti, libro 3. cap. 5. numero 3

Si ambulaueritis ex aduerso mihi, nec volueritis audire me, addam plagas vestras vsque in septuplum, emittamque in vos bestias agri, quæ consumant vos, & pecora vestra, & ad paucitatem cuncta redigant, desertæque fiant viæ vestræ, &c. si ambulaueritis cõtra me, & ego incedam aduersum vos in furore contrario, &c. libro 2. capit. 14. numero 4. & libro 4. capit. 24. num. 4. 5

Ex libro Numeri.

Quicquid sexus est masculini a vigesimo anno, & supra, omnium virorum fortium ex Israel, & numerabitis eos per turmas suas, &c. libro 1. capit. 2. numero 8 Cap. 1.

Sanctifica mihi quicquid primum nascitur in Israel ab homine, vsque ad pecus, mei sunt, ego Dominus, libro 7. cap. 9. num. 1 Cap. 3.

Tabernaculũ fœderis, & sanctũ sanctorũ ingrediẽtur Aaron, & filij eius, quando mouenda sunt castra, & deponent velum, quod pendet ante fores, inuoluent que eo arcam testimonij, & operient rursum velamine hyacinthinarum pellium, extendentque desuper pallium totum hyacinthinum, &c. ne moriantur, li. 6. c. 4. nu. 1. 2. 3 Cap. 4.

Nolite perdere populum Caath de medio Leuitarum, &c. & diuident quid quis portare debeat, lib. 6. capit. 4. num. 3

Alij nulla curiositate videant, quæ sunt in sanctuario priusquam inuoluantur alioquin morientur, lib 6. cap. 4. num. 3

Anima, quæ peccauerit per ignorantiam, feceritque vnum ex his, quæ lege Domini prohibentur, &c. coram Domino, libro quarto, capit. decimooctauo, numero tertio. Cap. 5.

Tolle Leuitas ex medio filiorum Israel, & purificabis eos iuxta hunc ritum, aspergantur aqua lustrationis & radant omnes pilos carnis suæ, libro 16. capit. 1. numero 36 Cap. 8.

Quis dabit nobis carnes ad vescendum, lib. 1. capi. 17. num. 3. & lib. 1. cap. 1. nu. 17 Cap. 11.

Recordamur piscium, quos comedebamus in Aegypto gratis, in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique, & cœpe, & allia, &c. lib. 1. c. 17. nu. 25. & c. 1. nu. 11

Vt afflixisti seruum tuum, quare non inueni o gratiam coram te? & cur imposuisti pondus vniuersi populi super me, lib. 1. c. 14 nu. 28 Cap. 18.

Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, vt dicas mihi, porta eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix infantulum, &c. lib 16. c. 7 numero 11 Cap. 19.

Quis tribuat omnis populus propheter, libro nono, capit. 5. num. 19

Erat enim Moyses vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra, libro 14. capit. primo numero 3. 21 Cap. 12.

Audite sermones meos, si quis fuerit inter vos prophe ta Domini, in visione apparebo ei, ideſt, per somniũ loquar ad illum, &c. at non talis seruus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est. Ore enim ad os loquor ei, &c. quare ergo non metuistis detrahere seruo meo, &c. lib. 11. c. 15. nu. 1. & ca. 16. nu. 1. & cap. 16. num. 18 Cap. 20.

Et ecce Maria apparuit candens lepra quasi nix, libro quarto, cap. 1. num. 2. & lib. 5. cap. 7. numero 30. Ambrosius, & libro vndecimo, cap. 16. num. 18. & libr. 11. c. 15. nu. 1. & c. 16. 17. 18

Pergentesque vsque ad torrentem botri, abscinderunt palmitem cum vua sua, quam portauerunt in vecte duo viri, lib. 3. c. 2. nu. 4. lib. 5. c. 7. nu. 23. lib. 11. cap. 6. numero 38 Cap. 13.

Terra quam lustrauimus, deuorat habitatores suos, populus, quem aspeximus proceræ staturæ est, ibi vidimus monstra quædam filiorum Enac de genere giganteo, quibus comparati, quasi locustæ videbamur, lib. 2. c. 5. nu. 1. 2 Cap. 21.

Non videbunt terram, pro qua iuraui patribus eorum, nec quisquam ex illis, qui detraxit mihi, intuebitur illam, &c. seruum meum Caleb inducam in eam, libro 4. c. 11. num. 3 Cap. 14.

Dixit quoq; Dominus ad Moysem, loquere filijs Israel & dices ad eos, vt faciam sibi fimbrias per angulos palliorum ponentes in eis vittas hyacinthinas quas cum viderint, recordentur omnium mandatorũ Domini, &c. lib. 1. cap. 20. nu. 5 Cap. 15.

Confestim igitur vt cessauit loqui, dirupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum, & deuorauit illos cum tabernaculis suis, & vniuersa substantia eorum, &c. & ignis egressus a Domino interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebant incensum, lib. 16. c. 2. n. 2. 4 Cap. 16.

Murmurauit autem omnis multitudo filiorum Israel, sequenti die contra Moysen, & Aaron, dicentes vos interfecistis populum Domini, cumque oriretur seditio, & tumultus increscceret. Moyses, & Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis, quod postquam ingressi sunt, operuit nubes, & apparuit gloria Domini Cap. 22.

mini,lib.1.cap.12.num.35.& lib.9.cap.9.num.1,& ca.20. num.1

Tolle thuribulum,& hausto igne de altari,mitte incẽsum desuper,pergens cito ad populum,vt roges pro eis iam enim egressa est a Domino ira, & plaga desæuit,libro primo,capit.12.numero 35. & libro nono,cap.9.num.1

Quod cum feciſſet Aaron,& cucurriſſet ad mediã multitudinem, quam iam vaſtabat incendium, obtulit thymiama, & ſtans inter mortuos, ac viuentes deprecatus eſt,& plaga ceſſauit,libro 3. cap.5. num.4. & lib.9.c.9.nu.1

Ponesque eas in tabernaculo fœderis coram teſtimonio,vbi loquor ad te,quem ex his elegero, germinabit virga eius,&c.Sequenti die regreſſus Moyſes inuenit germinaſſe virgam Aaron in domo Leui, & turgentibus gemmis, eruperant flores,qui foliis dilatatis in amygdalas deformati ſunt,&c.lib.3.ca.11. num 4.& libro 4.cap.9.num.1.& c.25.nu.1.& libro 11.c.6.nu.33.& lib.15.cap.8.nu.14.& lib.18. ca.10. num.28.& c.11.nu.2

Cap.18. Dixit quoque Dominus ad Aaron,tu & filij tui,& domus patris tui tecũ portabitis iniquitatem ſanctuarij,&c.lib.9.c.16.nu.1

Cap.19. Præcipe filijs Iſrael,vt adducant ad te vaccam ruffam ætatis integræ, in qua nulla ſit macula, neque portauerit iugum,libro 3.capit.3. numero 20. & capit. 13. numero 19. libro 14.capit.7.numero nono,cap. 13. num.3

Lignum quoque cedrinum,& hyſſopum, coccumque bis tinctum ſacerdos mittet in flammam,quæ vaccã deuorat,lib 14.c.29.nu.26

Vas quod non habuerit operculum,nec ligaturam deſuper,immundum erit, libro decimo, cap.ſeptimo, numero 20

Cap.20. Num de petra ac vobis aquam poterimus educere? cũque eleuaſſet Moyſes manum percutiens virga bis ſilicem,egreſſæ ſunt aquæ largiſſimæ,ita vt populus biberet,& iumenta, libro 4 cap.18.num.2. & libro 6.cap.8.num.17

Quia non credidiſtis mihi,vt ſanctificaretis me coram filijs Iſrael, non introducetis hos populos in terrã, quam dabo eis,lib.4.cap 18.num.2.& lib.16.cap.8. numero 17

Cap.21. Fac tibi ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno, q̃ percuſſus aſpexerit eum viuet,lib.3 c.11. n.46.Ambroſ.& nu.54.29

Miſit autem Iſrael nuncios ad Seon regem Amorrhęũ dicens obſecro, vt tranſire mihi liceat per terram tuam,non declinabimus in agros,& vineas non bibemus aquas ex puteis,via regia gradiemur, donec tranſeamus terminos tuos,libro 2.capit.6.nu.7.8.& lib.3.cap.3.num.1

Cap.14. Qui concedere noluit,vt tranſiret Iſrael per fines ſuos quin potius exercitu congregato egreſſus eſt obuiã in deſertum.Et venit in Iaſſa,pugnauitq; contra eũ, lib.1.cap.6.nu.8

Cap.15. Verteruntque ſe,& aſcenderunt per viam Baſan,& occurrit eis Og rex Baſan cum omni populo ſuo,lib.3. cap.3.num.1

Cap.22. Ita delebit hic populus omnes, qui in noſtris finibus commorantur,quomodo ſolet bos herbas vſque ad radices carpere,libro 13.capit.3.numero 2.& cap. 4.numero 1

Cap.16. Noui enim quòd benedictus ſit,cui tu benedixeris,& maledictus in quem maledicta congeſſeris, libro primo,cap.3.numero 3.numero 13.& libro 3.cap. 12.numero 1

Perrexeruntque ſeniores Moab,& maiores natu Madian habentes diuinationis pretium in manib. cumque veniſſent ad Balaam,&c.lib.1.cap.4.nume.26. Ambroſius.

Si vocare te venerint homines iſti, ſurge, & vade cum eis,libro quarto,capit.24.numero 2

Ita dumtaxat,vt quod præcepero tibi,facies,lib.4.cap. 24.numero 2

Cernens aſina Angelum ſtantem in via euaginato gladio, auertit ſe de itinere, & ibat per agrum, quam cum verberaſſet Balaan,& vellet ad ſemitam reducere ſtetit Angelus in anguſtijs duarum macerarum, quibus vineæ cingebantur, &c. vſque te occidiſſem,& illa viueret,libro quinto,cap.nono,numero 21.22

Moriatur anima mea morte iuſtorum,& fiant nouiſſima mea horum ſimilia,libro 2.cap.2.nu.28.& lib.9. Cap.23. cap.14.num.5

Ecce populus,vt leæna conſurget,& quaſi leo erigetur lib.1.c.8.nu.1

Dixit auditor ſermonum Dei,per viſionem omnipotentis intuitus eſt, qui cadit, & ſic aperiuntur oculi eius,lib.6.c.3.n.26 cap.24.

Cuius fortitudo ſimilis eſt Rhinocerotis, libro 1. cap. 8.numero 1

Quam pulchra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Iſrael,vt valles nemoroſæ,vt horti iuxta fluuios irrigui,vt tabernacula, quæ fixit Deus, quaſi cedri prope aquas,libro vndecimo,cap. 12. numero 12.& libro 15.cap.8.num.1

Accubans dormiuit vt leo,& quaſi leæna,quam ſuſcitare nullus audebit, qui bene dixerit tibi,erit,& ipſe benedictus, qui maledixerit, in maledictione reputabitur,libro 3. cap. ſeptimo,num.3.& lib.5 capit.12.num.2

Orietur ſtella ex Iacob,& conſurget virga de Iſrael, & percuiet duces Moab,vaſtabitq; omnes filios Seth, & erit Idumæa poſſeſſio eius, hæreditas Seir cedet inimicis ſuis,Iſrael vero fortiter aget, &c. heu quis victurus eſt,quando iſta faciet Deus,lib.3.c.7.n.1.& lib.18.c.15.nu.4

Morabatur autem eo tempore Iſrael in Setim,& forni Cap. 25. catus eſt populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad ſacrificia ſua, comederunt, & adorauerunt deos earum,lib.1.c.1 nn.3

Et iratus Dominus ait ad Moyſem,Tolle cunctos principes populi,& ſuſpende eum contra ſolem in patibulis,vt auertatur furor meus ab Iſrael,libro 5. cap. 11. num.1

Quod cum vidiſſet Phinees filius Eleazari filij Aaron ſacerdotis, ſurrexit de medio multitudinis, & arrepto pugione ingreſſus eſt, poſt virum Iſraelitam in lupanar,& perfodit amboſ ſimul virum ſcilicet, & mulierem in locis genitalibus, li.1.c.4. n.7.12. & li. 9.c.8.nu.11.12

Dixitque Dominus ad Moyſem, Phinees filius Eleazari filij Aaron ſacerdotis auertit iram meam a filijs Iſrael, quia zelo meo commotus eſt contra eos, vt non ipſe delerem filios Iſrael, idcirco loquere ad eũ ecce do ei pacem fœderis mei,& erit tam ipſi, quã ſemini eius pactum ſacerdotij ſempiternum, quia delatus eſt pro Deo ſuo,&c. libro 16. cap. ſeptimo, numero 15

Locutus eſt Dominus ad Moyſem dicens iſtis, diuide terram iuxta numerum vocabulorum in poſſeſſiones ſuas. Pluribus maiorem partem dabis, & paucioribus minorem, &c. libro decimoſexto, capit.5. numero 1 Cap.26.

Acceſſerunt autem filię Salphaad filij Hepher, filij Galaad, filij Machir,filij Manaſſe,qui fuit filius Ioſeph &c. pater noſter mortuus eſt in deſerto, &c. da eis poſſeſſionem inter cognatos patris ſui, & in hæreditate ſuccedant, libro decimooctauo, cap. decimo quinto,num.5.6 Cap.27.

Præcipe filijs Iſrael,& dices ad eos, oblationem meã, & panes,& incenſum odoris ſuauiſſimi offerte per tempora ſua,hæc ſunt ſacrificia,quæ offerre debetis agnos anniculos immaculatos duos quotidie in holocauſtum, Cap.28.

holocaustum sempiternum, vnum offeretis mane, & alterum ad vesperum, libro 4. cap. 7. num. 10. & lib. 6. ca. 2. num. 3. 4. 5

Cap. 30. Si quis virorum votũ vouit Domino, &c. omne quod promisit, implebit Domino, libro secundo, capit. 20. num. 1. 2

Cap. 31. Locutusque est Dominus ad Moysem dicens, vlciscere prius filios Israel de Madianitis, & sic colligeris ad populum tuum, lib. 16. c. 8. nu. 3

Armate, inquit, ex vobis viros ad pugnam, qui possint vltionem Domini expetere de Madianitis, libro 14. cap. 22. num. 3

Mandauit Deus Moysi aurum, & argentum, & æs, & ferrum, & plumbum, & stamnum, & omne, quod potest transire per flammas, igne purgabitur, &c. lauabitis vestimenta vestra die septimo, &c. castra, lib. 9. cap. 3. nu. 3

cap. 33. Profectique de Phiahiroth transierunt per mediũ mare in solitudinem, & ambulantes tribus diebus per desertum Ethan castramentati sunt in Mara. libro decimoseptimo, cap. secundo, numero 2. & lib 11. cap. 12. num. 3

Profectique de Mara, venerunt in Helim, vbi erãt duodecim fontes aquarum, & palmæ septuaginta: ibiq; castrametati sunt, lib. 7. c. 3. nu. 1. & lib. 17 c. 2. nu. 2. & lib. 18. c. 12. nu. 2

Profectique de Haseroth venerunt in Kamma, &c. libro 16. c. 7. nu. 6

Inde egressi venerunt in Lebna, libro 17. cap. secundo, numero 2. 3

De Lebna castrametati sunt in Ressa, lib. 17. ca. 2. nu. 3. & lib. 18. cap. 1. nu. 4

Profectique de Beneiaachan venerunt in montem Gadgad: profectique de Gadgad venerunt in Ietebatha, & ibi castrametati sunt, libro decimoseptimo, cap. 2. nu. 3

Ex libro Deuteronomij.

Cap. 1. POrtauit te Dominus Deuus tuus, vt solet homo, &c. lib. 1. c. 6. nu. 11

Cap. 4. Deus tuus Deus ignis consumens est, libro 5. capit. 24. numero 5. & libro 6. ca. 2. 3. & libro 11. capit. 6. nu. 64. & libro 12. cap. 2. numero 6. 26. & lib. 16. cap. 12. numero 30

cap. 6. Audi Israel Dominus Deus tuus vnus est, libro decimo cap. 8. num. 7

Hæc sunt præcepta mea, & narrabis ea filijs tuis, & meditaberis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens, atque consurgens, & ligatis ea, quasi signum in manu tua, scribesque ea in limine tuo, & cæt. cumque introduxerit te Dominus Deus tuus in terram, pro qua iurauit patribus tuis, &c. lib. 1. ca. 20. num. 5. & lib. 11. c 2. nu. 9

Cum dederit tibi Deus Dominus tuus Ciuitates magnas, & optimas, quas non ædificasti, domos plenas multarum opum, quas non extruxisti, &c. & comederis, & saturatus fueris, caue diligenter ne obliuiscaris Domini, qui eduxit te de terra Aegypti, de domo seruitutis, libro sexto, cap. nono, num. 8. & lib. 7. cap. 7. nu. 3

Cum interrogauerit te filius tuus cras dicens, quid sibi volunt testimonia hæc, & cæremoniæ atque iudicia, quæ præcepit Dominus Deus noster, &c. seruiebamus Pharaoni, &c. daret terram super qua iurauit patribus nostris, libro sexto, capit. secundo, numero decimosexto.

Cap. 11. Scribes ea super postes, & ianuas domus tuæ, vt multiplicentur dies tui, & filiorum tuorum in terra, quam iurauit Dominus patribus tuis, vt daret eis, quamdiu cœlum imminet terræ, libro 16. capit. 10. numero 30

Omnis locus quem calcauerit pes vester, vester erit, libro secundo, cap. 9. numero 5. & lib. 16. capit. 11. numero 29

Quia tentat vos Dominus Deus vester, vt palam fiat, vtrum diligatis eum an non in toto corde, & in tota anima vestra, lib. 5, cap. 9. nu. 16 Cap 13.

Cum tibi venditus fuerit frater tuus Hebræus, aut Hebræa, & sex annis seruierit tibi in septimo anno dimittes eum liberum, & quem libertate donaueris, nequaquam vacuum abire patieris: sed dabis viaticum de gregibus, & de area, & torculari tuo, quibus Dominus Deus tuus benedixerit tibi, libro nono, capit. decimotertio, numero quarto, libro decimo, cap. 4. num. 2 Cap. 15.

Non operaberis in primogenito bouis, & non tondebis primogenita ouium, lib. 9. c. 24. num. 5. 11

Cum disperdiderit Dominus Deus tuus gentes, quarum tibi traditurus est terram, & possederis eam, habitaueriſque in vrbibus eius, & in ædibus: tres ciuitates separabis tibi in possessione, &c. vt habeat e uicino qui propter homicidiũ, profugus est, quo possit euadere, lib. 16. cap. 10. nu. 28 Cap. 19.

Qui percusserit proximum suum nesciens, & qui heri & nudius tertius nullum contra eum odium habuisse comprobatur sed abijsse cum eo simpliciter in siluam ad ligna cædenda, & in succisione lignorum securis fugerit manus, &c. & occiderit, hic ad vnam supradictarum vrbium confugerit, & uiuet, libr. 14. c 31 num. 20

Si egressus fueris ad pugnam contra inimicos tuos, & tradiderit eos Dominus Deus tuus in manu tua, captiuosque duxeris, & videris in numero captiuorũ mulierem pulchram, & adamaueris eam, uolueriſq; habere uxorem, &c. quæ radet cæsariem, & circumcidet vngues, & deponet vestem, &c. uxor tua, lib. 1. capitulo quinto, numero octauo, & lib. 10. capit. 4. numero 4. 5 Cap. 21.

Maledictus a Deo est qui pendet in ligno, libro 3. cap. 11. n 28 29. & lib. 6. c. 4. num. 11. 2. & lib. 16. c. 11. numero 3

Non induetur mulier uestem uirili, nec uir utetur uestę fœminæa, abominabilis enim est apud Deum, qui hæc facit, libro 9. cap. 2. nu. 24 Cap. 22.

Non arabis in boue simul, & asino, libro primo, capit. 18. num. 26

Non indueris vestimento, quod ex lana, linoque contextum est, libro 9. cap. 17. num. 21 Cap. 33.

Si fuerit inter uos homo, qui nocturno pollutus sit sõnio, egredietur extra castra, & non reuertetur prius quam ad vesperam lauetur aqua, & post solis occasum regredietur in castra, libro 14. capitul. 22. numero 46 Cap. 23.

Fratri tuo non fœnerabis ad vsuram: sed ab alienigena exiges, libro quarto, capit. 39. numero 37. Ambrosius.

Non accipies loco pignoris superiorem aut inferiorẽ, molam, libro decimoquarto, capitulo 18. numero 20. 21 Cap. 24.

Non ligabis os bouis tui triturantis in area fruges tuas libro 14. 31. num. 6 Cap. 25.

Quando habitauerint fratres simul, & unus ex eis absque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri sed accipiet eam frater eius, & suscitabit semẽ fratris sui; & primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, lib. 1. c. 23. num. 13. & lib. 14. cap. 26. numero 28

Si tamen audieris mandata Domini Dei tui, quæ ego præcipio tibi hodie, & custodieris, & feceris, ac nõ declinaueris ab eis nec ad dexteram, nec ad sinistra, &c. lib. 6. c. 19. nu. 14 Cap. 28.

Erit vita tua quasi pendens ante te, lib. 3. cap. decimo, numero 23

Vinum, & siceram non bibistis, libro primo, capitulo, numero 14 Cap. 29.

Conuer

Cap. 30.

Cap. 32.

Cap. 33.

Cap. 1.

Cap. 2.

Cap. 3.

cap. 4.

Cap.30. Conuertetur Dominus Deus tuus epulari in te super bonis sicut epulatus est super patres tuos: si audieritis vocem Domini Dei vestri, &c. mandatū quod ego mando tibi hodie, non est graue, neque longe a te est, non est in cœlo, &c. facere illud, lib. 11. cap. 4. numero 12

Cap.32. Audite cæli quæ loquor, audiat terra verba oris mei, concrescat vt pluuia doctrina mea, fluat vt ros eloquium meum, quasi imber super herbam, & quasi stillæ super gramina, lib. 11. c. 3. num. 1. libro 2. cap. 10 numero 14

Peccauerunt ei, & non filij eius in sordibus lib. 14. cap. 8 numero 17

Quando diuidebat altissimus gentes, quando separabat filios Adam; constituit terminos populorū iuxta numerum filiorum Israel lib. 1. c. 2. nu. 4. lib. 5. c. 7. nu. 19. & lib. 8. c. 1. nu. 6

Inuenit eum in terra deserta, in loco horroris, & vastæ solitudinis, circumduxit eum, & docuit, & custodiuit quasi pupillam oculi sui, sicut aquila prouocās pullos suos ad volandum, & super eos volitans expandit alas suas, & assumpsit, & portauit in humeris suis lib. 1 nu. 1. c. 6. & num 4

Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit; incrassatus, impinguatus, dilatatus dereliquit Deum factorem suū, & recessit a Deo salutari suo lib. 1. num. 27. & lib. 2. c. 19. num. 31. Ambrosius, & lib. 5. cap. 9. nu. 3. & lib. 6. c. 9. nu. 7. 13. & lib. 7. c. 7. num. 3 4. 5

Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima, deuorabitque terram cum germine suo, fundamenta montium comburet, &c. sagittas meas complebo in eis. lib. 4. c. 12. nu 3. 24. & lib. 9. c. 3. num. 19

Vtinam saperent, & intelligerent, ac nouissima prouiderent, lib. 11. c. 10. num. 14. & lib. 18. c. 16. nu. 24

De vinea Sodomorum, vinea eorum, & de suburbanis Gomorræ, lib. 1. c. 1. num. 67. Ambrosius & lib. 14. c. 4. numero 15. 16

Vua eorum, vua fellis, & botri amarissimi, lib. 1. c. 1. nu. 67. Ambrosius, & lib. 14. c. 14. num. 15. 16

Fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile, lib 1. c. 1. nu. 67. Ambrosius, & lib. 14. ca. 14. nu. 15. 16

Ego occidam, & ego viuere faciam, percutiam, & ego sanabo, lib. 3. c. 1. num. 7. & cap. 5. nu. 4. & lib. 3. c. 26. nu. 8. & lib. 5 cap. 9. nu. 13. 14

Cap.33. Qui dicit patri suo, aut matri suæ, nescio vos, & fratribus suis, ignoro illos, &c. hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum, seruauerunt iudicia tua o Iacob, &c lib. 6. c. 8. num. 14

Beniamin amantissimus Domini habitabit confidenter in eo, quasi in thalamo, tota die morabitur, & inter humeros illius requiescet, lib. 14. cap. 25. nu. 42

Ex libro Iosue.

Cap. 1. OMnem locum quem calcauerit vestigium pedis vestri, vobis tradam, lib 2. c. 9. nu. 5

Cap. 2. Misit igitur Iosue filius Num de Setim duos viros exploratores in abscondito, & dixit eis, ite, & considerate terram, vrbemque Iericho, lib. 14. c. 25. nu. 5

Dimittensque eos, vt pergerent, appendit funiculum coccineum in fenestra, lib 3. cap. 10. num. 5

Cap. 3. Sitque inter vos, & arcam spatium cubitorum duum millium, vt procul magis videre possitis, &c. per quā viam ingrediamini, lib. 4. cap. 20. nu. 2

Igitur egressus est populus de tabernaculis suis, vt trāsiret Iordanem, & sacerdotes qui portabant arcam fœderis, pergebant ante eum, lib. 16. cap. 1. nu. 3

cap. 4. Præcipe eis vt tollant de medio Iordanis alueo, vbi steterunt pedes sacerdotum duodecim lapides durissimos, lib. 1. cap. 23. num. 5

Fac tibi cultros lapideos, & circuncide secundo filios Israel lib. 18. c. 2. nu. 3 Cap. 5.

Omnis populus qui egressus est de Aegypto generis masculini, vniuersi bellatores fortissimi mortui sunt in deserto, &c. incircuncisi erant &c. horum filij suc cesserunt in locum patrum, &c. lib. 5. c. 7. num. 24

Hodie abstuli opprobrium Aegypti a vobis, lib. 3. c. 15. nu. 1. & lib. 18. c. 2. num. 3. & lib. 18. c. 14. nu. 1

Et fecerunt filij Israel Phase quarta decima die mensis ad vesperam in campestribus Iericho, libro 18. cap. 14. numero 1

Cum autem esset Iosue in agro vrbis Iericho, leuauit oculos, & vidit virum stantem contra se, euaginatū tenentem gladium, perrexitque ad eum, & ait, noster es, an aduersariorum; lib. 2. c. 9. num. 19. & lib. 4. c. 30. nu. 20. 21

Circuite vrbem cuncti bellatores, semel per diem sic facietis sex diebus, Septimo autem die sacerdotes tollent septem buccinas, quarum vsus est in Iubilæo, & præcedent arcam, &c. & muri ciuitatis funditus corruent, libro 14. cap. 23. numero 7. & lib. 18. cap. 1. num. 36 Cap. 6.

Cumque septimo circuitu clangerent buccinis sacerdotes dixit Iosue ad omnem Israel, Vociferamini; tradidit enim Dominus vobis ciuitatem, &c. vos autem cauete, ne de his quę præcepta sunt vobis, quid piam contingatis, & sitis præuaricationis rei lib. 11. c. 12. nu. 3. & lib. 14. cap. 26. num. 32. 33

Igitur omni populo vociferante, & clangentibus tubis, postquam in aures multitudinis vox sonitusque increpuit, muri illico corruerunt, lib. 11. cap. 12. nu. 3. lib. 14. c. 26. nu. 32. 33

Peccauit Israel, & præuaricatus est pactum meum, tuleruntque de anathemate, &c. nec poterit stare Israel ante hostes suos, eosque fugiet, quia pollutus est anathemate, non ero vltra vobiscum, donec conteratis eum qui huius sceleris reus est lib. 3. cap. 28. nu. 18. & lib. 4 cap. 18. num. 1. lib. 14. cap. 11. nume. 1. & cap. 12. nu 10. 21 Cap. 7.

Iosue vero, & omnis Israel cesserunt loco, simulantes metum, & fugientes per solitudinis viam, lib. 3. cap. 3. numero 2 Cap. 8.

Cum ergo ex vtraque parte aduersarij cæderentur, ita vt nullus de tanta multitudine saluaretur, lib. 2. cap. 7. numero 7

Tunc ædificauit Iosue altare Domino Deo Israel in monte Hebal, sicut præceperat Moyses famulus Domini filijs Israel, &c. altare de lapidibus impolitis, quos ferrum non tetigit, & obtulit super eo holocaustum Domino, & c. lib. 13. cap. 3. num. 3 & lib. 18 cap. 10. num. 1. 2

Omnis autem populus, & omnes maiores natu, ducesque, ac iudices stabant ex vtraque parte arcæ in conspectu sacerdotum, qui portabant arcam fœderis Domini, vt aduena, ita & indigena, &c. & media iuxta montem Hebal, lib. 18. c. 9. num. 1. 2

Post hæc legit omnia verba benedictionis, & maledictionis, & cuncta quæ scripta fuerant in volumine legis coram omni multitudine Israel, mulieribus, ac paruulis, & aduenis, qui inter eos morabantur, libro 18. cap. 9. num. 2. 3. & cap. 10. num. 1. 2

Quibus auditis cuncti reges trans Iordanem, qui versabantur in montanis, & campestribus, in maritimis, ac littore maris magni, hi quoque qui habitabant iuxta Libanum, Hethæus, & Amorrhæus, Chananæus, & Pherezæus, & Heuæus, & Iebusæus congregati sunt, vt pugnarent cōtra Israel, & Iosue vno animo, eademque sententia lib. 5. c. 4 nu. 1 cap. 9.

Fecitque Iosue cum eis pacem, & inito fœdere pollicitus est, vt non occiderentur: principes quoque multitudinis iurauerunt eis lib. 9. c. 11. nu 34

Sol contra Gabaon ne mouearis, & Luna contra vallem Aialon steteruntque Sol, & Luna, donec vlciscere tur cap. 10.

retur se gens de inimicis suis,lib.2.c.9.num.3.& lib. 12.cap.2.nu.7.& lib.16.c.4.nu.27

Reuersusque est omnis exercitus ad Iosue in Maceda, vbi tunc erant castra,sani, & integro numero: nullusque contra filios Israel mutire ausus est, libro 2. c. 9.numero 8

Ite,& pronte pedes super colla regum istorum,lib.16. c.9.num.1.8.9.10

Cap. 11. Quieuitque terra a prœlijs,lib.2.c.9.nu.6.

Cap. 15. Qui cum pergerent simul, suasa est a viro suo vt peteret a patre suo agrum, suspirauitque vt sedebat in asino,&c. da mihi benedictionem: terram australẽ, & arentem dedisti mihi, iunge,& irriguam. Dedit itaque ei Caleb irriguum superius, & inferius,lib.3. cap.25.num 23.& lib.7.cap.3.nu.2

Non potuerunt filij Iuda delere Iebusæum habitatorem:habitauitque Iebusæus cum filijs Iuda in Ierusalem vsque in præsentem diem lib.2.c.5.nu.5

Cap.16. Habitauitque Chananæus in medio Ephraim vsque in diem hanc tributarius,lib.9.c.18.num.8

Cap.20. Et moriatur sacerdos magnus qui fuit in illo tempore: tunc reuertetur homicida, & ingredietur ciuitatem, & domum suam,quam fugerat,lib.3.c.10.nu.67

Cap.22. Filij Israel dederunt sortem Iosue in monte Ephraim, lib.18.c.15.num.7

Ex libro Iudicum.

Cap.2. MOrtuus est autem Iosue filius Num famulus Domini &c. & surrexerunt alij qui non nouerũt Dominum, & opera quæ fecerat cum Israel; fecerunt que filij Israel malum in conspectu Domini, & seruierunt Baalim,lib.3.cap.12. num.2. & lib.4.cap. 42.numero 1

Iratusque Dominus contra Israel, tradidit eos in manus diripientium,lib.4.c.42.nu.2

Cap.3. Mortuus est Othoniel filius Cenez: quieuitque terra quadraginta annis lib.2.c.11.num.1

Addiderunt autem filij Israel facere malum in conspectu Domini:qui confortauit aduersum eos Eglon regem Moab,li.2.cap.11.nu.1.2.& lib.14 c.28.nu.1

Hę sunt generationes quas Dominus dereliquit,vt erudiret in eis Israelem,lib.9.cap.18.num.8

Seruieruntque filij Israel Eglon regi Moab decem, & octo annis, & postea clamauerunt ad Dominũ: qui suscitauit eis saluatorem vocabulo Aod inclytum filium Gera filij Iemini, qui vtraque manu pro dextera vtebatur,lib.9.c.8.nu.2.& lib.2.c.11.nu.2

Cap.4. Audite reges,auribus percipite principes,lib.2.c.9.nu. 10.& lib.9.c.13.nu.6

cap.5. Da mihi obiecro paululum aquæ,quia sitio valde:quæ aperuit vtrem lactis,& dedit ei bibere,& operuit illum &c. cum silentio posuit supra tempus capitis eius clauum percussumque malleo defixit in cerebro vsque ad terram:qui soporem morti socians defecit,& mortuus est,lib.18.cap.2.num.4

cap.6. Ingressus est itaque Gedeon,& coxit hædum,& de farinæ modio azymos panes:carnesque ponens in canistro,& ius carnium mittens in ollam, tulit omnia sub quercu,& obtulit ei,lib.3.cap.10.numero 62

Cumque fecisset ita extendit Aegelus summitatem virgæ, quam tenebat in manu,& tetigit carnes, & panes azymos:ascenditque ignis de petra,& carnes,& azymos panes consumpsit angelus autem Domini euanuit ex oculis eius lib.3.c.10.num.6

Oro vt solum vellus siccum sit,& omnis terra rore madens: & fuit siccitas in solo vellere, & ros in omni terra lib.3.c.7.nu.26.& lib.5.c.7.nu.1.2 & cap.7.nu. 27.Ambros.& lib.5.c.7.nu.24.25.26

Cap. 8. Multus tecum est populus, nec tradetur Madian in manus eius,ne glorietur contra me Israel, & dicat meis viribus,&c. qui formidolosus est, & timidus reuertatur,lib.2.cap.7.nu.9.10.11.12

Duc eos ad aquas,& ibi probabo illos:& de quo dixero tibi vt tecum vadat,&c.qui manu, est lingua lamburint aquas sicut solent lambere canes, separabis eos deorsum, qui autem curuatis genibus biberint, in altera parte erunt,lib.2.cap. .num.11 cap.1.

Cumque per gyrum castrorum in tribus personarent locis, & hydrias confregissent, tenuerunt sinistris manibus lampades,& dexteris sanantes tubas: clamaueruntque Gladius Domini, & Gedeonis:stantes singuli in loco suo, & persequebantur Madian, lib.11.c.7.nu.7

Ierunt ligna,vt vngerent super se regem, dixeruntque oliuæ,impera nobis, &c. dixeruntque omnia ligna ad rhamnum:veni, & impera nobis &c. egrediatur ignis de rhamno,& deuoret cedros Libani, lib. 4. c. 33.nu.6 Cap.9. Cap.1.

Euagina gladium tuum, & percute me, ne forte dicatur quod a fœmina interfectus sum,libro 3. cap. 10. numero 10

Fuit itaque in illo tempore Iephte Galaadites vir fortissimus,atque pugnator &c. Eiecerunt Iephte &c. quos ille fugiens &c. Fecit eum principem omnis populus,lib.3.c.9.nu.21 Cap.11.

Pater mi, si aperuisti os tuum ad Dominum, fac mihi quodcunque pollicitus es,concessa vltione,atque victoria de hostibus tuis,&c. Sodalibus meis,lib.6.ca. 8.numero 8

Ecce concipies,& paries filium:Caue ne vinum bibas, nec siceram,& ne aliquo vescaris immundo, lib. 1. cap.1.num 40 Cap.13.

Morte moriemur,quia vidimus Dominum &c.Si Dominus nos vellet occidere, de manibus nostris holocaustum,& libamenta non suscepisset,lib.4. c.17. numero 18 cap.2.

Descendit ergo Samson in Thamnata, vidensque ibi mulierem de filiabus Philisthijm: ascendit & nunciauit patri suo, & matri suæ,dicens: Vidi mulierẽ &c. Quæso vt mihi accipiatis vxorem,lib.2. c.8. nu. 25.& lib.3.c.3.num.42 Cap.14.

Descendit itaque Samson cum patre suo, & matre in Thamnata. Cumque venissent ad vineas oppidi,apparuit catulus leonis sæuus, & rugiens, & occurrit ei:Irruit spiritus Domini in Samson, & dilacerauit leonem lib 2.c.8.num.25.& lib 3.cap.9.num.11

Et post aliquos dies reuertens, vt acciperet eam,declinauit,vt videret cadauer leonis,& ecce examen apũ in ore leonis erat,ac fauus mellis &c.lib.2.c.8.nu.25 & lib.3.c.9.nu.11

De comedenti exiuit cibus, & de forti egressa est fortitudo. Quid dulcius melle,& quid fortius leone,li. 3.cap.1 .nu.87.Ambrosius.

Perrexitque,& cepit trecentas vulpes,caudasque earũ iunxit ad caudas,& faces ligauit in medio,quas igne succendens dimisit,vt huc,illucque discurrerẽt,&c. Flamma consumeret,lib.8.cap 1.num.18 Cap.15.

Et inde consurgens apprehendit ambas portæ fores cum postibus suis,&sera impositasque humeris suis portauit ad verticem montis Hebron,lib.3.c.9.n.11 & cap.13.nu.28

Decipe eum,& disce ab illo, in quo habeat tantam fortitudinem,& quomodo eum superare valeamus,& vinctum affligere,quod si feceris,dabimus tibi singuli mille & centum argenteos,lib.1.c.24.num.26. Ambrosius.

Concussisque fortiter columnis, cæcidit domus super omnes principes, & cæteram multitudinem, quæ ibi erat,multoque plures interfecit moriens, quàm ante viuus occiderat,libro tertio, cap. nono, numero 11.65

Ex libro Ruth.

cap.1. NOlite me vocare Nohemi, sed vocate Maram, quia amaritudine repleuit me Dominus, libro 5.cap.11.numero 17

Tolle calciamentum, quod statim soluit de pede suo: lib.3.c.5.nu.86.Ambros.87

Ex lib.1. Regum.

Cap.1. FVit vir vnus de Ramathaim, de monte Ephraim, & nomen eius Helcana &c.lib.9 c.23.nu.4

Affligebat Annam a mula eius, & vehementer angebat, in tantum vt exprobraret quod Dominus conclusisset vuluam eius, lib 18.c.18.nu.16

Porro Anna flebat, & non capiebat cibum, lib.18. cap. 18.num.16.lib.1.c.1.nu.40

Factum est autem cum illa multipliciter preces coram Domino vt Heli obseruaret os eius, libro 13. capit. 1.numero 1

Porro Anna loquebatur in corde suo, tantumque labia eius mouebantur, & vox penitus non audiebatur, lib.10.c.2.num.7

Vinum, & omne quod inebriare potest, non bibi, &c. lib.1.cap.1.numero 14

Et adduxit eum secum, postquam ablactauerat in vitulis tribus, & tribus modijs farinæ, & amphora vini: Et adduxit eum ad domum Domini in Silo, & obtulerunt puerum Heli, libro 1. capitulo 1. 2.numero 9

cap.2. Exultauit cor meum in Domino, & exaltatum est cor meum in Deo meo. Dilatatum est os meum super inimicos meos, quia lætata sum in salutari tuo, libro 3.capitulo 27.numero 6.& lib.5.cap.6.numero 7.& lib.16.cap.13.num.22

Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes, recedant vetera de ore vestro, quia Deus scientiarum Dominus est, & ipsi præparantur cogitationes lib. decimosexto, capit.13. numero 22. & libro 17. cap. 5. numero 25

Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore, libro 2.cap.7.num.13.& lib.5.cap.7 & libr. 16.c.13.num.22

Repleti prius, pro panibus se locauerunt, & famelici saturati sunt, lib.5.c.7.nu.20

Donec sterilis properit plurimos, & quæ multos habebat filios, infirmata est, lib.1. cap.22. nu.11

Dominus mortificat & viuificat, deducit ad inferos, & reducit Dominus pauperem facit, & ditat, humiliat & subleuat, libro 2.cap.18.nu.25.& libro 5. capit.7. num.20.& lib.9.cap.14. num.22. & libro 12. capit. 13.numero 8

Domini enim sunt cardines terræ, & posuit super eos orbem, lib.7.c.4.num.1

Dominum formidabunt aduersarij eius, super ipsos in cœlis tonabit lib.14.c.12.nu.13

Dominus iudicabit fines terræ, lib.14.c.22.num.47.& cap.24.nu.9.10

Porro filij Heli, filij Belial, nescientes Dominum, neq; officium sacerdotum ad populum, lib.6.c.6.n.5.6.7 12.13.15.16.17.23.29

Da mihi carnem, vt coquam sacerdoti: non enim accipiam a te carnem coctam, sed crudam lib.1. capit. 1.numero 54

Nolite filij mei? non enim est bona fama, quam ego audio, vt transgredi faciatis populum Domini, libro 6. capit.6. num.quinto, sexto, septimo, 12.13. 15. 16. 17. 23. 29

Si peccauerit vir in virum, placari ei potest Deus: Si autem in Dominũ peccauerit vir, quis orabit pro eo? lib.5.c.8.num.13 Ambrosius.

Puer autem Samuel ministrabat Domino coram Heli, lib.14.cap.30.num.11

Et sermo Domini erat pretiosus in diebus illis, lib. 14. cap.28.num.32 Cap.3.

Et vocauit Dominus Samuel, qui respondens ait: Ecce ego, lib.13.c.1.nu.18.19

Et dixit Dominus ad Samuelem, Ecce ego facio verbum in Israel, quod quicumque audierit, tinnient ambæ aures eius lib.4.c.13.nu.21

Idcirco iurauit domui Heli, quod non expietur iniquitas domus eius victimis, & muneribus vsque in æternum, lib.6.c.6.nu.35

Dominus est, ipse faciat, quod bonum est in oculis suis lib.6.cap.6.nu.16.& lib 8.cap.7.nu.7

Vę nobis, non enim fuit tanta exaltatio heri, & nudius tertius: Cap.4.
Væ nobis, quis nos saluabit de manu deorũ sublimium istorum? lib.2.c.9. nu.34

Cumque ille nominasset arcam Dei, cecidit de sella retrorsum iuxta ostium, & fractis ceruicibus mortuus est, lib.6.c.6.nu.16 17

Facietisque similitudinis murium, qui demoliti sunt terram, & dabitis Deo Israel gloriam si forte releuet manum suam a vobis, & a dijs vestris, & a terra vestra, lib.14.c.22.num.50 Cap.6.

Ibant autem in directum vaccæ per viam, quæ ducit Bethsames, & itinere vno gradiebatur, pergentes, & mugientes, & non declinabant neque ad dexteram, neque ad sinistram, libro 2.cap.5.num.41.& li. 9 cap.22.num.31.34.35

Percussit autẽ Dominus de viris Bethsamitis, eo quod vidissent arcam Domini, & percussit de populo septuaginta viros, & quinquaginta millia plebis, lib.5 cap.12.num.35

Eleazarum autem filium eius sanctificauerunt, vt custodirent arcam Domini, libro 14. capitulo 31. numero 21 Cap 7.

Intonuit autem Dominus fragore magno in die illa super Philisthijm, & exterruit eos, &c. lapis adiutorij, & cæsi sunt a filijs Israel, lib.2.cap.4.nu.13.& lib.4. cap.37.num.12

Reuertebaturque in Ramatha, ibi enim erat domus eius, & ibi iudicabit Samuel Israelem: ædificauit etiam ibi altare Domino, libro 14. capitulo 29. numero 32

Factum est autem cum senuisset Samuel &c. lib.16. cap. 3.numero 13.14 Cap 8.

Dixit autem Dominus ad Samuelem, Audi vocem populi in omnibus, quæ loquuntur tibi, libro 13. capit. 9.numero 22

Erat vir de Beniamin nomine Cis, fili. Abiel, filij Seor &c. Fortis robore: Et erat ei filius vocabulo Saul, lib. 6.cap.13.num 22 Cap 9.

Et erat electus & bonus, & non erat vir de filijs Israel melior illo, ab humero, & sursum eminebat super omnem populum, lib.14.ca.31.numero 8.& lib.16. capit.1.numero 38

Et comedit Saul cum Samuele in die illa: & descenderunt de excelso in oppidum, & locutus est cum Samuel in solario, lib.14.c.29.nu.33

Tulit autem Samuel lenticulam olei, & effudit super caput eius, lib.16.c.1.num.37 cap 10.

Cumque abieris hodie a me, inuenies duos viros iuxta sepulchrum Rachel, &c. libro primo capitulo 18. numero 25

Inuenient te tres viri ascendentes ad Deum in Bethel. lib.14.cap.15.num.18

Et insiliet spiritus Domini, & prophetabis cum eis, & mutaberis in virum alterum, libro 7. capitulo 8. numero 31.32

Quæsierunt eum, & non est inuentus illic, & consuluerunt Dominum post hæc &c. Ecce absconditus est domi. lib.16.cap.1.num.38

Cap 11. In hoc feriam vobiſcum fœdus, vt eruam omnium ueſtrum oculos dexteros, ponamque uos opprobrium in uniuerſo Iſrael, lib. 3. c. 4. nu. 21

cap. 12. Nolite timere, vos feciſtis uniuerſum malum hoc: uerumtamen nolite recedere a tergo Domini, ſed ſeruite Domino in omni corde veſtro, & nolite declinare poſt uana, quæ non proderunt uobis, neque eruent uos, quia uana ſunt, lib. 7. c. 2. nu. 20

Abſit autem a me hoc peccatum in Domino, vt ceſſem orare pro uobis lib. 1. c. 12. num. 7 & lib. 13. capit 4. num. 4

Cap. 13. Filius unius anni erat Saul cum regnare cepiſſet: duobus autem annis regnauit ſuper Iſrael, lib. 17. c. 1. num. 8

Et Philiſthijm congregati ſunt ad præliandum contra Iſrael, triginta millia curruum, & ſex millia equitum & reliquum vulgus, ſicut arena, quę eſt in littore maris magni, lib. 9. c. 18. nu 9

Et aſcendentes caſtrametati ſunt in Machmas ad Oriẽtem Bethauen. lib. 4. c. 34. nu. 22

Adiurauit autem Saul populum dicens, Maledictus vir qui comederit panem uſque ad ueſperam, donec ul eiſcar de inimicis meis, &c. lib. 9. c. 11. nume. 20. 21. lib. 1. c. 1. nu. 12.

Cap. 14. Extenditq; ſummitatem virgæ, quam habebat in manu, & intinxit in fauum mellis, & conuertit manus ſuam ad os ſuum, & illuminati ſunt oculi eius, lib. 1. c. 1. nu. 55. & lib. 1. c. 1. nu. 36. 37

Defatigatus eſt autẽ populus nimis, & verſus ad prędam tulit oues, & boues, & vitulos, & mactauerit in terra, comeditq; populus cum ſanguine, lib. 18. c. 1. nn. 37

Aedificauit autem Saul altare Domino, lib. 3. capit. 25. num. 25

Congregatoq; exercitu Saul percuſſit Amalech, & eruit Iſrael de manu vaſtatorum eius, lib. 1. c. 24. nu. 2. & lib. 6. cap. 6 nu. 12. 14

Cap. 15. Hæc dicit Dominus exercituum, Recenſui quæcunq; fecit Amalech Iſrael, quomodo reſtitit ei in via cum aſcẽderet de Aegypto, lib. 6 c. 12. nu. 15

Nunc ergo vade, & non parcas ei, & percute Amalech, & non concupiſcas ex rebus ipſius aliquid, &c. lib 6. cap. 12. nu. 15

Percuſſitque Saul Amalech, &c. libro 1. capit. 2. numero 24

Et pepercit Saul, & populus Agag, & optimis gregibus ouium, & armentorum &c. lib. 1. c. 1. nu. 23

Nonne cum paruulus eſſes in oculis tuis, caput in tribubus Iſrael factus es? vnxitque te Dominus regem ſuper Iſrael, libro tertio capitulo 19. numero 29

Nunquid vult Dominus holocauſta, & victimas, & non potius vt obediatur voci Domini? libro 13. cap. 1. numero 21. 22

Melior eſt obedientia, quam victimæ: & auſcultare, magis quam offerre adipem arietum, quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idolatriæ, nolle aequieſcere, lib. 13. capit. 1. numero 15. 16. 17. 22

Pro eo ergo quod abieciſti, ſermonem Domini abiecit te Dominus, ne ſis rex, libro 17. capitulo primo numero 8

Dixitque Saul ad Samuelem: Peccaui, quia prævaricatus ſum ſermonem Domini, lib. 14. cap. 21 numero 45. 46. 47

Sed nunc quæſo porta peccatum meum &c. Sed nunc honora me coram ſenioribus populi &c. libro 1. ca. 18. numero 31

Sicut fecit abſque liberis mulieres gladius tuus, ſic abſque liberis erit mater tua inter mulieres lib. 6. capit. 12. numero 16

Verumtamen flebat Samuel Saulem, &c. libro 1. capit. 14. numero 29

Erat autem Dauid ruffus, & pulcher aſpectu, decoraque facie &c. lib 3. c. 2. nu. 46 Cap. 18.

Spiritus autem Domini receſſit a Saul, & exagitabat eum ſpiritus nequam a Domino, libro 2. capitulo 8. numero 34 Cap. 28.

Igitur quandocunque ſpiritus Domini malus arripiebat Saul, Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu ſua, & refocillabatur Saul, & leuius ferebat: recedebat enim ab eo ſpiritus malus, libro 9. cap. 5. numero 2

Porro Saul, & filij Iſrael congregati venerunt in vallem Terebinthi, libro ſecundo capitulo octauo numero 38 Cap. 17.

Quid dabitur viro qui percuſſerit Philiſthæum hunc, & tulerit opprobrium de Iſrael? libro 7. capitulo 8. numero 3 Cap. 1.

Dixitque Dauid ad Saul, paſcebat ſeruus tuus patris ſui gregem, & veniebat leo, vel vrſus, & tollebat arietem de medio gregis, & perſequebar eos, & percutiebam, eruebamque de ore eorum, & illi conſurgebant aduerſum me, & apprehendebam mentum eorum &c. leonem, & vrſum interfecit ſeruus tuus, lib. 2. c. 18 num. 25 Cap. 6.

Et elegit ſibi limpidiſſimos quinque lapides de torrente, & miſit eos in peram paſtoralem, libro 16. capit. 9. numero 10

Et miſit manum ſuam in peram paſtoralem, tulitque vnum lapidem, &c. ſuper terram, lib. 3. cap. 2. nu. 36. & lib. 9 cap. 8. num. 11. 12

Et circunducens percuſſit eum in fronte, & infixus eſt lapis in fronte eius, & cecidit in faciem ſuam ſuper terram, &c. Tulit gladium eius, & eduxit eum de vagina ſua, & interfecit eum, præceditque caput libro 4. cap. 32. numero 4 Cap 7.

Aſſumens autem Dauid caput Philiſthæi: attulit illud in Hieruſalem: arma vero eius poſuit in tabernaculo ſuo lib. 2. c. 8. numero 39

Anima Ionathæ conglutinata eſt animæ Dauid, lib. 1. cap. 2. numero 25 Cap. 18

Percuſſit Saul mille, & Dauid decem millia in millibus ſuis, lib. 1. cap. 24. num. 10. & lib. 3. cap. 9. num. 47. & lib. 9 cap. 5. nnm. 2. 3 Cap. 11.

Dauid autem pſallebat manu ſua, ſicut per ſingulos dies: tenebatque Saul lanceam, & miſit eam, putans quod configere poſſet Dauid cum pariete, & declinauit Dauid a facie eius ſecundo, lib. 9. capit. 5. numero 2. 28 Cap. 12.

Non habet rex neceſſe ſponſalia, niſi tantum centum præputia Philiſtinorum, vt fiat vltio de inimicis régis. Porro Saul cogitabat tradere Dauid in manus Philiſthinorum lib. 4. c. 22 nu. 12

Nunciauit Doech. Sauli regi quod Dauid veniſſet ad Abimelech ſacerdotem, lib. 1. c. 24. nu. 4 Cap. 21.

Et immutauit os ſuum Dauid coram rege Achis, & collabebatur inter manus eorum, & impingebat in oſtia portæ, defluebantque ſaliuæ eius in barbam, lib. 3. cap. 11. num. 30 Cap. 15.

Ne timeas, neque enim inueniet te manus Saul patris mei & tu regnabis ſuper Iſrael, & ego ero tibi ſecundus lib. 1. cap. 19. nn. 7 Cap. 23.

Ingreſſuſque eſt Saul ſpeluncam, vt purgaret ventrem, Porro Dauid, & viri eius in interiori parte ſpeluncæ latebant &c. Porro Dauid præſcidit oram clamydis Saul &c. Ne faciam hanc rem domino meo Chriſto Domini, &c. lib. 1. cap. 12. num. 12 Cap 24. Cap. 18.

Vox tua fili mi Dauid: Iuſtior me es tu &c. lib. 1. ca. 17. numero 17. 18 cap. 23.

Et ait Abiſai ad Dauid: Concluſit Deus inimicum tuum hodie in manus tuas, nunc ergo perfodiam eum lancea in terra, ſemel, & ſecundo opus non erit &c. Dixit ad eum Dauid, Ne interficias eum & cætera, libro primo capitulo 9. numero 13. Ambroſius. Cap. 26. cap. 24.

Si Dominus incitat aduersum me, odoretur sacrificiũ tuum, lib. 10. c. 1. nu. 6

Cap. 28. Hac hora cras, tu, & filij tui mecum eritis, lib. 16. cap. 4 num. 27. 28

Puer Aegyptius ego sum seruus viri Amalecitæ, dereliquit autem me Dominus meus, quia ægrotare cœpi nudiustertius, &c. Iura mihi per Deum, quod non occidas me, &c. Et ego adducam te ad cuneũ istum, lib. 11. c. 11 nu. 40

Ex libro 2. Regum.

Cap. 1. DOleo super te frater mi Ionatha amabilis valde super amorem mulierum. Sagitta tua numquam abijt retrorsum, libro 3. c. 9. num 40

Cap. 6. Extendit manum ad arcam Dei Oza, & tenuit eam, quoniam calcitrabant boues, & declinauerant eam. Iratusque est Dominus, indignatione contra Ozam & percussit eum super temeritate, qui mortuus est ibi, iuxta arcam Dei, libro decimosexto, cap. quarto, numero 28

Quam gloriosus fuit hodie Rex Israel, discooperiens se ante ancillas seruorũ suorum, & nudatus est quasi si nudetur vnus de scurris. Dixitque Dauid ad Michol: Viuit Dominus, quia Iudam ante Dominum, qui elegit me potius, quam patrem tuum, & quam omnem domum eius, &c. Et Iudam, & vilior fiam, plusquam factus sum, & ero humilis in oculis meis, &c. lib. 8. c. 7. n. 15. 16. & lib. 11 cap. 15. & lib. 8. cap. 6 num. 15. 16

Cap 7. Numquid tu ædificabis mihi domum ad habitandum &c. lib. 14 cap. 28. num. 22

Qui si inique aliquid gesserit, arguam eum in virga virorum, & in plagis filiorum hominum, libro 6. cap. 11. numero 19

Quis ego sum Domine Deus, & quæ domus mea, quia adduxisti me hucusque? libro 8. cap. 5. num. 6 & ca. 8. numero primo.

Cap. 11. Viditque mulierem lauantem se ex aduerso, &c. Et dormiuit cum ea, lib. 3. c. 3. n. 8. 42

Cap. 12. Tu enim fecisti hanc rem abscondere: ego autem faciã verbũ istud in conspectu omnis Israel, & in conspectu solis huius, libro 3 cap. 22. numero 6

Peccaui Domino, &c. Dominus quoque transtulit peccatum tuum. lib. 14. cap. 21. num. 45. 46 & nu. 57. 8. & cap. 23. num. 7

Verumtamen quoniam blasphemare fecisti inimicos nomen Domini, propter verbum hoc, filius qui natus est tibi, morte morietur, lib 9. cap. 8. num 3. & li. 16. cap 8. num. 20

Nunc autem quia mortuus est, quare ieiuno? nunquid potero reuocare eum amplius? Ego vadam magis ad eum, ille vero non reuertetur ad me? lib. 4. c. 1. nu. 5. & lib. 6. c. 7. nu 6

Cap. 15. Si autem dixerit mihi, Non places, præsto sum, faciat quod bonum est coram se, libro decimo, capit. primo, numero 6

Quid mihi, & vobis est filij Saruiæ? Dimittite eum, vt maledicat iuxta præceptum Domini, libro 1 capit. 12. numero 31. & lib. 8. cap. 6. num. 4. & cap. 7. nu 21. & lib. 9. c. 4. nu. 5

Cap. 18. Seruate mihi puerum Absalom, lib. 1. c. 14 num. 20. & lib. 4. c. 1. nu. 82. Ambros.

cap. 23. Desiderauit ergo Dauid aquam de lacu, &c. o si quis mihi daret aquam de cisterna, quę est in Bethlehem lib. 1. c. 1. nu. 17. & lib. 3. c. 5. nu. 9. Ambros.

cap. 24. Ego sum qui peccaui, & ego inique egi, isti qui oues sunt, quid fecerunt; vertatur obsecro manus tua contra me, & cõtra domũ patris mei li. 1. c. 15. n. 6. 7. & li. 14. cap. 31. nu. 7. & lib. 1. c. 12. nu. 25

Ex libro 3. Regum.

DOmus autem cum ædificaretur, de lapidibus dolatis, atque perfectis ędificata est, & malleus, & securis, & omne ferramentum non sunt audita in domo cum ædificaretur, lib. 6. c. 9. nu. 41 cap. 6.

Sed & regina Saba audita fama Salomonis in nomine Domini, venit tentare eum in ænigmatibus, lib. 5. cap. 7. num. 4 cap. 10.

Et locuta est ei vniuersa quæ habebat in corde suo lib. 5. c. 7. numero 4. 5

Videns autem regina Saba omnem sapientiam Salomonis, & domum quam ædificauerat, & cibos mensæ eius, & habitacula seruorum, & ordines ministrãtium, vestesque eorum, &c Non habebat vltra spiritum, libro 2. cap. 1. num. 33. & lib. 16. c. 7. nu. 10

Verus est sermo quem audiui in terra mea &c. Quam rumor, quem audiui, &c. lib. 2. cap. 1. nu. 34

Non comedes panem, neque bibes aquam, nec reuerteris per viam, qua veniisti, lib. 1. cap. 1. nu. 15 cap. 13.

Qui cum abijsset, inuenit eum leo in via, & occidit: & erat cadauer eius proiectum in itinere, libro primo, cap. 1. nu. 15. 46

Viuit Dominus Deus Israel, in cuius conspectu sto, si erit annis his ros, & pluuia, nisi iuxta oris mei verba, lib. 9. c. 23. nu. 1. & lib. 16. c. 4 nu. 29 Cap. 17.

Corui quoque deferebant ei panem, & carnes mane, & c li. 1. cap. 1. num. 17

Surge, & vade in Sarephta Sidoniorũ, & manebis ibi. Præcepi enim ibi mulieri viduæ, & pascat te, libr 1. capit. 1. num. 61. Ambros. libro 4. cap. 27. nu. 7. libr. 1. cap. 10. num. 22

Viuit Dominus Deus, quia non habeo panẽ, nisi quantum pugillus capere potest farinæ in hydria, & paululum olei in lecytho vade, &c. lib. quinto, capit. 10. num. 22. 34

En colligo duo ligna, vt ingrediar, & faciam illud mihi & filio meo, vt comedamus, & moriamur, libro 3. capit. 11 numero 41

Domine Deus meus, etiamne viduam apud quam ego vtcumque sustentor, afflixisti? vt interficeres filium eius? libro nono, cap. 23 numero decimo, & lib. 16. cap. 4. numero 29

Et reuersa est anima pueri intra eum, & reuixit, libr 1. cap. 1. num. 61. Ambros. & lib. 4. c. 27. nu. 9. & libr. 5. cap. 10. num. 22

Vade, & ostende te Achab, vt dem pluuiam super faciẽ terræ, lib 9. c. 23. nu. 11 Cap 18.

Vsquequo claudicatis in duas partes, &c. lib. 4. c. 42. nu. 10. lib. 9. c. 7. nu. 16

Cecidit autem ignis Domini, & vorauit holocaustum, & ligna, & lapides, & c. lib. capit. 11. num. 38. Ambros. lib. 16. c. 1. nu. 8

Ecce nubecula parua quasi vestigium hominis ascendebat de mari, lib. 3. c. 3 nu. 63

Cumque veniisset, & sederet subter vnam iuniperum, petiuit animæ suæ, vt moreretur; & ait: Sufficit mihi Domine, tolle animam meam: neque enim melior sum, quam patres mei lib. 1. cap. 14. num. 29. & libro 9. cap. 21. numero 34 Cap. 19.

Surge, & comede, respexit, & ecce ad caput subcinericius panis, & vas aquæ: comedit ergo, & bibit & c. lib. 1. c. 1. nu. 3. & num. 56. Ambros.

Qui cum surrexisset, comedit, & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus vsque ad montem Oreb. lib. 1. ca. 1. numero 13 & 57. Ambrosius, & c. 1. numero 21 & lib. 11. cap. 12. nu. 25

Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum Domini filij Israel &c. lib. 16. cap. 7. numero 15

Et derelinquam mihi septem millia virorum, quorum genua non sunt curuata ante Baal &c. lib. 14. cap. 42. num. 8.

Cap 21. Da mihi vineam tuam, vt faciam mihi hortum. lib. 1. cap. 4. num. 7. & lib. 10. cap. 1. num. 7.

Et proijciens se in lectum suum, auertit faciem suam ad parietem, & non comedit panem. lib. 4. cap. 39. num. 33.

Itaque cum audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, ieiunauitque & dormiuit in sacco, & ambulauit demisso capite, lib. 1. cap. 1. num. 13.

Nonne vidisti Achab humiliatum coram me, quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius, &c. lib. 10. cap. 2. num. 9. & lib. 14. cap. 21. num. 24.

Cap. 22. Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Et dixit Dominus: Decipies, & prævalebis; Egredere, & fac ita lib. 11. cap. 14. num. 15.

Ex lib. 4. Regum.

Cap. 2. TVlitque Elias pallium suum, & inuoluit illud, & percussit aquas, quę diuisę sunt in vtramq; partem, & trans ierunt ambo per siccum. lib. 3. cap. 14. num. 11.

Cumque transissent, dixit Elias ad Eliseum: Postula quod vis vt faciam tibi, antequam tollar à te. Obsecro vt fiat in me spiritus tuus duplex. Qui respondit: Rem difficilem postulasti; attamen si videris me, quando tollar à te, erit tibi quod petisti. Si autem non videris, non erit. lib. 16. cap. 4. nu. 29. & lib. 18. cap. 5. nu. 20. & lib. 3. cap. 14. num. 26.

Cumque pergerent, & incedentes sermocinarentur, ecce currus igneus, & qui ignei diuiserunt vtrunq; : & ascendit Elias per turbinē in cœlum. Eliseus autem videbat, & clamabat: Pater mi, pater mi, currus Israel, & auriga eius. lib. 1. cap 21. num. 1.

Afferte mihi vas nouum, & mittite in illud sal. Quod cum attulissent, egressus ad fontem aquarum, misit in illum sal, &c. & non erit vltra in eis mors, neque sterilitas. lib. 3. cap. 5. num. 53. & lib. 18. cap. 2. nu. 24.

Ascende calue, ascende calue. lib. 3. cap. 6. num. 21. & cap. 13. nu. 14. & lib. 6. cap. 6. num. 34.

Cap. 4. Vade, pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua non pauca. lib. 1. cap. 18. num. 19.

Si occurrerit tibi homo, non salutes eum, & si salutauerit te quispiam, non respondeas illi. lib. 11. capit. 2. num. 14.

Giezi autem præcesserat ante eos, & posuerat baculū super faciem pueri: & non erat vox, neque sensus, &c. Non surrexit puer. lib. 3. c. 5. nu. 56

Ingressus est ergo Eliseus domum, & ecce puer mortuus iacebat in lectulo eius; ingressusque clausit ostium super se, & super puerum, orauit ad Dominum; Et ascendit, & incubuit super puerum; posuitque os suum super os eius, &c. & aperuit oculos pueri. lib. 3. cap. 5. num. 56. & lib. 4. c. 19. numero 17. Ambros.

Mors in olla uir Dei. lib. 1. c. 1. nu. 3

Afferre, inquit, farinam; cumque tulissent, misit in ollam, &c. & non fuit amplius quicquam amaritudinis in olla. lib. 1. c. 1. nu. 3. 40

Cap. 5. Sic & fic locuta est puella de terra Israel. lib. 5. c. 7. nu. 31. Ambros.

Vade, & lauare septies in Iordane, & mundaberis. lib. 3. c. 8. nu. 12. 13.

Cap 6. Accidit autem vt cum unus materiam succidisset, caderet ferrum securis in aquam, exclamauitque ille, & ait; Heu, heu, heu Domine mi, & hoc ipsum mutuo acceperam. lib. 3. c. 11. nu. 40

Domine aperi oculos pueri huius, vt videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, & vidit: & ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum in circuitu. li. 1. c. 2. nu. 24. & lib. 2. c. 5. nu. 11. & lib. 4. c. 20. num. 3. & lib. 11. c. 7. nu. 6

Sed pone panem, & aquam coram eis, vt comedant, & bibant, & uadant ad dominum suum. lib. 1. cap. j. num. 3 Cap. 4.

Cumque habitare cœpissent ibi, non timebant Dominum; & immisit eis Dominus leones, qui interficiebant eos lib. 2. c. 8. num. 26 Cap. 17. Cap 7.

Fecitque Ezechias quod erat bonum coram Domino, iuxta omnia quæ fecerat Dauid pater eius: ipse dissipauit excelsa, & contriuit statuas, & succidit locus confregitque serpentem æneum, quem fecerat Moyses &c. Et in cunctis ad quæ procedebat, sapienter se agebat. lib. 9. c. 9. nu. 21 Cap. 18. Cap. 13.

Quæ cum audisset Ezechias rex, scidit uestimenta sua, & opertus est sacco, ingressusque est domum Domini lib. 6. c. 9. nu. 8. Cap. 19

Protegamque vrbem hāc, & saluabo eam propter me, & propter Dauid seruum meum. lib. 4. capit. 1. numero 18 Cap. 12.

In diebus illis ęgrotauit Ezechias vsque ad mortē, &c. Præcipe domui tuæ morieris enim, & non viues. lib. 9. c. 9. nu. 21. & lib. 16. c. 4. nu. 29 Cap 20.

Qui conuertit faciem suam ad parietem, & orauit Dominum, dicens. lib. 3. c. 5. nu. 60. & lib. 9. c. 9. nu. 21. & lib. 16. c. 4. nu. 29 Cap. 4.

Obsecro Domine, memento quæso, quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitum est coram te fecerim. fleuit itaque Exechias fletu magno. lib. 3. cap. 5. num. 60. & lib. 9. cap. 9. nu. 21. & lib. 16. cap. 4. num. 29. & lib. 18. capit. 11. num. 9 Cap. 7. Cap. 14.

Apprehensum ergo regem duxerunt ad regem Babylonis in Reblara, qui locutus est cum eo iudicium: filios autem Sedeciæ occidit coram eo, & oculos eius effodit, vinxitque eum catenis, & adduxit in Babylonem. lib. 3. c. 4. nu. 18 Cap. 25. Cap. 1.

Nabuzardan princeps exercitus, seruus regis Babylonis venit in Ierusalem, & succendit, domum Domini, & domum regis, & domos Ierusalem, omnēque domum combussit igni, & muros in Ierusalem per circuitum destruxit omnis exercitus Chaldæorum, qui erat cum principe militum, libro 1. cap. 1. num. 53

Ex libro secundo Paralipomenon.

ET fecit Ozias quod rectum est in conspectu Domini, lib. 18. cap. 1. nu. 3 Cap. 16

Elatum est cor Oziæ. lib. 16. c. 13. nu. 2. 3. 4

Ingressusque rex Ozias in templum Domini, voluit adolere incensum super altare thymiamatis, statimque ingressus post eum Azarias sacerdos, & cum eo sacerdotes Domino octoginta viri fortissimi, restiteruntque regi &c. Statim lepra orta est in fronte eius. lib. 16. c. 2. num. 1

Ex libro tertio, Esdræ.

QVia a te Domine est victoria, & ego seruus tuus, benedictus es Deus veritatis, libro 5. capit. 4. numero 1 Cap 4

Ex lib. Tobiæ.

Cap. 4. IEiunium,& eleemosynam a peccato liberant,lib 1.c. 1.nu.56.Ambrosius.

Cap 7. Et cum nutaret,& non daret petenti vllum responsum, &c. ista coniungeretur cognationi suæ,lib. 1. ca.14. num.32.Ambros.

Cap. 13. Portæ Hierusalem ex sapphiro,& smaragdo ædificabũ tur, &c. Plateæ eius sternentur lapide candido, & mundo,&c.& per vicos eius alleluia cantabitur,lib. 2.cap.2.num.14

Ex libro Iudith.

Cap. 12. BIbebatque vinum multum, quantum numquam biberat in vita sua, libro primo,cap.primo,num. 66. Ambrosius.

Ex libro Esther.

Cap. 4. NOn comedetis, & bibetis tribus diebus, & cæt. Et ego cum ancillis meis similiter ieiunabo,lib. 1.cap.1.num.20

Cap. 7. Appendite eum in eo.Suspensusque est Aman in patibulo,quod parauerat Mardochæo,libro primo,ca. 19.num.13.Ambros.

Cap. 14. Ne tradas Domine sceptrum tuum his, qui non sunt, libro septimo,cap.6.numero 2.& libro nono,capit. 3. numero 10

Ex libro Iob.

Cap. 1. VIr erat in terra Hus nomine Iob: & erat vir ille simplex,& rectus,ac timens Deum, & recedens a malo,libro 3. cap.16. num.10.lib.8 cap.2. num.2. 3.8.& lib.9.cap.17.num 1.18.19.20.& cap.19. numero 2.13.& lib.16.cap.7.num.9.& cap.6. nu.3. & lib.17.c.6.num.11

Et fuit possessio eius septem millia ouium, & tria millia camelorum, quinquaginta quoque iuga boum, & quingentæ asinæ,ac familia multa nimis, libro 4. capitulo 41. numero primo, & libro nono, cap.23. numero 15

Eratque vir ille magnus inter omnes Orientales,libro 9.cap.23.numero 15

Et ibant filij eius,& faciebant conuiuia per domos vnusquisque in die suo: & mittentes vocabant tres sorores suas, vt comederent,& biberent cum eis,lib.1. cap.1.numero 50

Cumque in orbem transissent dies conuiuij, mittebat ad eos Iob,& sanctificabat illos, consurgensque diluculo, offerebat holocausta per singulos. Dicebat enim ne forte peccauerint filij mei,& benedixerint Deo in cordibus suis,libro 3. cap.23.num.11.& lib. 6.cap.6.nu.1.3.5

Sic faciebat Iob cunctis diebus, libro 14. capit. 17.numero septimo.

Quadam autem die,cum venissent filij Dei, vt assisterent coram Domino,astitit inter eos etiam Sathan, libro primo,cap.21.num.15.lib.2. cap.6. numero 9. libro quarto,capit.31.numero 30.& cap.36. num.7. & lib.13.cap.3.num.4

Circui terram,& perambulaui eam, libro 4. capit. 34. numero 19

Numquid considerasti seruum meum Iob, quod non sit similis ei in terra,homo simplex,& rectus, ac timens Deum, & recedens a malo? Cui respondens Sathan,ait: Numquid Iob frustra timet Deum? Nõne tu vallasti eum, ac domum eius,&c. Operib. manuum eius benedixisti? lib.18.cap.5. num.5

Sed extende paululum manum tuam, & tange cuncta quæ possidet: nisi in faciem benedixerit tibi, libr.4. cap.18.num.7 8

Ignis Dei cæcidit e cœlo,& tactas oues,puerosq; consumpsit,&c.lib.18. .5.nu.5

Chaldæi fecerunt tres turmas,& inuaserunt camelos, & tulerunt eos,&c.lib.8.cap.1. num.1

Tunc surrexit Iob,& scidit vestimenta sua,& tonso capite, corruens in terram adorauit,& dixit: Nudus egressus sum de vtero matris meæ,& nudus reuertar illuc,lib.3.cap.23.nu.22.Ambrosius lib.4. capit.40. nu 1.2.& lib.6.c.7.nu.1.& c.9.nu.35.& lib.14.ca.1. nu.1.lib.9.c.15.nu.9.lib.4 cap.39.nu.5

Dominus dedit,Dominus abstulit,sicut Domino placuit ita factum est: Sit nomeu Domini benedictum, lib.2.cap.19.nu.23.lib 3.cap.23.nu.22. Ambr libro 4.cap.31.numero 3.& cap.37.num.3.& cap.40.numero 3.& lib.5.cap.9.num.16.& lib.7.cap.7.nu.10. & lib.12.cap.2.nu.1

In omnibus his non peccauit Iob labijs suis, neque stultum, quid contra Deum locutus est, libro 9. capit.23.num.5

Numquid considerasti seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra,vir simplex,& rectus, ac timẽs Deum,& recedens a malo, & adhuc retinens innocentiam? lib.4.cap.37.nu.5 cap. 2.

Tu autem commouisti me,aduersus eum,vt affligerem eum frustra,li.2.c.8.n.3

Pellem pro pelle, & cuncta, quæ habet homo, dabit pro anima sua: alioquin mitte manum tuam, & tange os eius,& carnem,& tunc videbis,quod in faciẽ benedicat tibi, libro 11.cap.7.nu.1.lib.2. cap.8. numero 14.34

Ecce in manu tua est,verumtamen animam illius serua,libro 2.cap.8.numero 27.& lib.4.cap.37.num.4. & lib.11.cap.7.nu.2

Egressus igitur Sathan a facie Domini,percussit Iob vlcere pessimo,a planta pedis vsque ad verticem eius qui resta sanem radebat,sedens in sterquilinio,lib. primo,cap.20 num.20. & libro.3.c.5.nu.6 & cap. 19.num 24.25

Dixit autem illi vxor sua: Adhuc tu permanes in simplicitate tua;Benedic Deo,& morere,lib.2.c.19 n.3 & lib.4.c.31.nũ.32

Qui ait ad illam: Quasi vna de stultis mulieribus locuta es. Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non sustineamus?libro 2. cap.11.nu.25.& cap.12.n. 11.& c.18.nu.14.& c.19.n.3.lib.5.c.9.n.16.& c.9.n. 37.38.& lib 6.c.11.n.17

Cumque eleuassent procul oculos suos,non cognouerunt eum,& exclamantes plorauerunt, scissisque vestibus sparserunt puluerem super caput suum in cœlum: & sederunt cum eo in terra septem diebus, & septem noctibus, libro quarto, cap.tertio, numero vndecimo,12

Post hæc aperuit Iob os suum,& maledixit diei suo,et locutus est,Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est, conceptus est homo,lib.4.cap.1.nu. 2.& libro 10.cap.7.num.1.& lib.11 cap.9.nu.14. & lib.18.cap.16 num.13 cap 3.

Dies ille vertatur in tenebras: non requirat eum Deus desuper,& non illustretur lumine,libro nono, cap. 9.numero 2

Obscurent eum tenebræ, & vmbra mortis, occupent eum caligo, & inuoluatur amaritudine,libro tertio, capit.quarto, numero secundo,cap.25. num.20. & libro 4.cap.1 num.57

Noctem illam tenebrosus turbo possideat: non computetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus libro secundo,cap 4 num.27.& libro 3.cap.4.& nu. 2.& cap.25. num.29

Sit nox illa solitaria, nec laude digna, libro 14. capit. 15 numero 14

Maledicant ei, qui maledicunt diei, qui parati sunt suscitare Leuiathan, libro 2. cap. 6. num. 25. & libro 14 cap. 22. num. 44

Obtenebrentur stellæ caligine eius: expectet lucem, & non videat, nec ortum surgentis auroræ, lib. 9. capit. 18. num. 8

Quare in vulua mortuus non sum, egressus ex vtero, statim non perij? Quare exceptus genibus? Cur lactatus vberibus? libro 14. capit. octauo, numero 30. 31. 32

Cum regibus, & consulibus terræ, qui ædificant sibi solitudines, lib. 2. c 3. nu. 16

Et ibi requieuerunt fessi robore, libro secundo, cap. 16. numero 29. 30

Paruus & magnus ibi sunt, & seruus liber a Domino suo, lib. 2. cap. 3. num. 35

Quare misero data est lux? lib. 6. c. 11. nu. 22

Qui expectant mortem, & non venit, libro 11. cap. 13. numero 5. 6

Quasi effodientes thesaurum: gaudentque vehementer cum inuenerint sepulchrum, libro 5. cap. 13. numero 18. & libro 19. cap. 14. numero 16. & libro 11. cap. 13. num. 5. 6

Antequam comedam suspiro, & tanquam inundantes aquæ, sic rugitus meus, lib. 7. c. 4. nu. 9

Quia timor quem timebam, euenit mihi, & quod verebar accidit, Nonne silui? Nonne quieui? Et venit super me indignatio, libro septimo, cap. quarto, numero 9

Cap 4. Sed conceptum sermonem quis tenere poterit? lib. 10. cap. 7. nu. 17

Vacillantes confirmauerunt sermones tui, & genua trementia confortasti, &c. libro vndecimo, cap. 15. numero sexto.

Vbi est timor tuus, fortitudo tua, patientia tua, & perfectio viarum tuarum, lib. 6. c. 13. nu. 14

Porro ad me dictum est verbum absconditum, & quasi furtiuè suscepit auris mea venas susurrij eius, lib. 4. c. 27. nu. 8. & lib. 16. c. 12. nu 51

In horrore visionis nocturnæ, quando solet sopor occupare homines. Pauor tenuit me, & omnia ossa mea perterrita sunt, lib. 5. c. 17. nu. 18

Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex eis libro 11. c. 12. numero 40

Cap. 5. Virum stultum interficit iracundia, & paruulum occidit inuidia, libro nono, capit. quinto, numero 28. & cap. 7. numero 38

Ego vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudini eius statim, lib. 7. c. 5. nu. 9. 10. 11

Conterentur in porta, & non erit, qui eruat, lib. 9. cap. 9. numero 6 8

Homo nascitur ad laborem, & auis ad volatum lib. 3. capitulo 19. numero 34. & libro 9. cap. 15. num. 2. & lib. 10. cap. 1. num. 15

Qui facit magna, & inscrutabilia, & mirabilia absque numero.

Qui dat pluuiam super faciem terræ, & irrigat aquis vniuersa.

Qui ponit humiles in sublime, & mærentes erigit sospitate, lib. 7. c. 4. nu. 9. 10. 11. & lib. 8. c. 8. num. 10. & lib. 16. c. 13. nu. 49

Per diem incurrent tenebras, vt quasi in nocte, sic palpabunt in meridie, lib. 9. c. 5. nu. 30

Qui apprehendit sapientes in astutia eorum, & consilium prauorum dissipat, libro 4. capit. 22. numero 11. 12. 13

Beatus homo qui corripitur a Deo increpationem ergo Domini ne reprobes, lib. 5. c. 9. nu. 16

Quia ipse vulnerat, & medetur: Percutit, & manus eius sanabunt, libro 3. capit. 26. num. 8. & lib. 5. cap. 9. numero 16

In sex tribulationibus liberabit te, & in septima non tanget te malum, libro 4. capitulo primo, numero 58. 59. 60

Ingredieris in abundantia sepulchrum, libro 18. cap. 18. numero 8. 9

Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas quam patior in statera, libro 3. cap. 10. numero 76 Cap. 6.

Quia sagittæ Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum, & terrores Domini militant contra me, lib. 2. capit. octauo, num. 14 15. & lib. 17. c. 3. nu. 27

Numquid rugiet onager cum habuerit herbam? aut mugiet bos, cum ante præsepe plenum steterit?

Quæ prius nolebat tangere anima mea, nunc præ angustia cibi mei sunt, libro decimoquarto, cap. septimo, num. 28

Quis det vt veniat petitio: & quod expecto, tribuat mihi: & qui cœpit, ipse me conterat: soluat animā suam, & succidat me. Et hæc mihi sit consolatio, vt affligens me dolore, non parcat: nec contradicam sermonibus sancti? libro quarto, capit. duodecimo, num. 21. 22

Quæ est enim fortitudo mea, vt sustineam: aut quis finis meus, vt patienter agam? libro 6. capitulo 13. numero 15. 16

Nec fortitudo lapidum, fortitudo mea., nec caro mea ænea est lib. 6. c. 13. nu. 17

Ecce non est auxilium mihi in me, & necessarij mei quoque recesserunt a me, libro 6. capitulo 13. numero 17

Qui tollit ab amico misericordiam, timorem Domini derelinquit, lib. 1. c. 15. nu. 18

Fratres mei, præterierunt me sicut torrens qui raptim transit in conuallibus, lib. 1. cap. 15. num. 18. & libro 12. cap. 4. nu. 22 Cap. 9.

Qui timent pruinam, irruet super eos nix, lib. 3. cap. 22 nu. 29. & lib. 9. c. 15. nu. 45

Inuoluræ sunt semitæ gressuum eorum, ambulabunt in vacuum, & peribunt, lib. 3. c. 4. nu. 17. & lib. 14. ca. 14. nu. 12. & c. 19. num. 21. 22

Considerate semitas Thema, itinera Saba, & expecta te paulisper, libro 16. cap. 1. num. 29. & libro 18. cap. 17. numero 20. 21

Quare detraxistis sermonibus veritatis, eum e vobis nullus sit, qui possit arguere me? libro 14. capitulo 28. numero 22

Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, & in ventum verba profertis, lib. 10. c. 7. nu. 18

Militia est vita hominis super terram, libro 18. capitulo 16. numero 17 Cap. 7.

Et sicut dies mercenarij, dies eius: sicut ceruus desiderat vmbram, & sicut mercenarius præstolatur finem operis sui, lib. 2. c. 3. num. 17 Cap. 10.

Sic & ego habui menses vacuos, & noctes laboriosas enumeraui mihi, libro 2. cap. 17. num. 19. & lib. 10. cap. 1. nnmero 16

Si dormiero, dicam, quando consurgam: & rursum expectabo vesperam, & replebor doloribus vsque ad tenebras, libro 18. capitulo 18. numero 17 & lib. 14. cap. 26. numero 42

Indúta est caro mea putredine: & sordibus pulueris, cutis mea aruit, & contracta est, libro 12. capit. 4 numero 23

Memento, quia ventus est vita mea, & non reuertetur oculus meus, vt videat bona, nec aspiciet me visus hominis, lib. 2. c. 3. nu. 18 Cap. 11.

Oculi tui in me, & non subsistam, libro 9 capitulo 9. numero 69

Numquid mare ego sum, aut cœtus, quia circumdedisti me carcere? lib. 2. c. 5. nu. 39

Quamobrem suspendium elegit anima mea, & mortem ossa mea, lib. 1. c. 18. nu. 3. & lib. 2. nu 32

Despe-

Desperaui, nequaquam vltra iam viuam, lib. 1. c. 18. nu. 3. & lib. 2. c. 2. num. 23

Quid est homo, quia magnificas eum? aut quid apponis erga eum cor tuum, lib. 7. c. 6. nu. 18

Visita eum diluculo, & subito probas illum, lib. 4. cap. 21. num. 6 Cap. 6.

Peccaui, quid faciam tibi o custos hominũ? Quare posuisti me contrarium tibi? & factus sum mihi metipsi grauis, lib. 14. c. 6. num. 44. & lib. 18. c. 19. nu. 9

Cur non tollis peccatum meum, & quare non aufers iniquitatem meam? lib. 18. c. 19. nu. 9

Numquid viuere potest scirpus absque humore: aut crescere carectum sine aqua, libro 8. capit. 9. numero 17

Cum adhuc sit in flore, nec carpatur manu, ante omnes herbas arescit, lib. 8. cap. 9. num. 17. 18.

Sic viæ omnium qui obliuiscuntur Deum, & spes hypocritæ peribit, lib. 8. c. 9. nu. 18

Et sicut tela aranearum fiducia eius, libro 8. cap. 9. numero 19

Innitetur super domum suam, & non stabit, fulciet eã, & non consurget, lib. 1. c. 20. nu. 23

Humectus videtur antequam veniat sol, & in ortu suo germen eius egredietur, lib. 8. cap. 9. nu. 21. & lib. 9. c. 24. num. 6

Super acerum petrarum radices eius densabuntur, & inter lapides commorabitur, lib. 8. c. 9. nu. 22

Si absorbuerit eum de loco suo, negabit eum, & dicet, Non noui te lib. 8. c. 9. nu. 24

Deus non proijciet simplicem, nec porriget manum malignis, lib. 9. c. 17. nu. 21

Et tabernaculum impiorum non subsistet, lib. 1. cap. 17 nu. 21. & lib. 9. c. 14. nu. 17. 18

Cap. 9. Vere scio quod ita sit, & quod non iustificetur homo compositus Deo lib. 8. c. 5. num. 18

Si voluerit contendere cum eo, non poterit ei respondere vnum pro mille, lib. 8. c. 5. nu. 18

Sub quo curuantur qui portant orbem, libro 5. cap. 4. numero 8

Si flagellat, occidat semel: & non de pœnis innocentiũ rideat, lib. 2. c. 22. nu. 24

Dies mei velociores fuerunt cursore: Fugerunt, & non viderunt bonum, lib. 18. c. 17. nu. 10

Si lotus fuero quasi aquis niuium, & fulserint velut mundissimæ manus meæ, tamen sordibus intinges me, & abominabuntur me vestimenta mea, libro tertio, capit. primo, numero quadragesimooctauo, quadragesimonono, & cap. decimonono, numero vigesimoquinto, & libro octauo, cap. quinto, nume. 18. & lib. 10. c. 13. nu. 21 Cap. 7.

Cap. 10. Si peccaui, & ad horam pepercisti mihi, cur ab iniquitate mundum me esse non pateris, libro 14. cap. 22. numero 44

Et propter superbiam quasi leænam capies me: reuersusque mirabiliter me crucias, libro 4. capit. 19. numero 13

Instauras testes tuos contra me, & multiplicas iram tuam aduersum me, & pœnæ militant in me, lib. 5. cap. 13. num. 19

Antequam vadam, & non reuertar ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine, libro 9. capit. 3. numero 17

Vbi vmbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitans, lib. 9. cap. 3. num. 17. 18. 19

Cap. 11. Vt ostenderet tibi secreta sapientiæ, & quod multiplex esse lex eius, lib. 3. c. 2. nu. 42. 43. 44

Excelsior cœlo est, & quid facies? Profundior inferno, & vnde cognosces? Longior terra mensura eius, & latior mari, libro 12. capitulo 3. numero 28. 29

Si subuerterit omnia, vel in vnum coarctauerit, quis contradicet ei? libro secundo capitulo quinto numero 40

Si iniquitatem quæ est in manu tua absumeris a te, & non manserit in tabernaculo tuo iniustitia: tunc leuare poteris faciem absque macula, & eris stabilis, & non timebis, libro 1. capitulo 12. numero quinto, 6

Miseriæ quoque obliuiscaris, & quasi aquarum quæ præterierunt, recordaberis, libro 6. capitulo 11. numero 23

Et quasi meridianus fulgor consurget tibi ad vesperam, libro 6. capitulo 11. numero 23. & libro 12 cap. 3. numero 30

Et cum te consumptum putaberis, orieris vt lucifer, libro 6. capitulo 11. numero 23. & libro 12. capitulo 3. numero 30

Et habebis fiduciam proposita tibi spe, & defossus securus dormies, requiescens, & non erit qui te exterreat, lib. 6. c. 11. nu. 24

Spes illorum abominatio animæ, libro 3. capitulo 1. numero 52

Deridetur iusti simplicitas, libro 9 capitulo 17. numero vigesimosecundo. Cap. 12.

Si continuerit aquas, omnia siccabuntur, si emiserit eas, subuertent terram, lib. 16. cap. 12. num. 52. & lib. 18. cap. 3. num. 11

Qui reuelat profunda de tenebris, & producit in lucem vmbram mortis, lib 4. cap. 1. nu. 57

Post eum rugiet sonitus, libro 14. capitulo 22. numero quadragesimooctauo.

Memoria vestra comparabitur cineri, & redigentur in lutum ceruices vestræ, libro primo capitulo 20. numero 24 Cap. 13.

Quare lacero carnes meas dentibus meis, lib. 14. cap. 6. numero 40

Et ipse erit saluator meus, non enim veniet in conspectu eius omnis hypocrita libro 9. capitulo 10. numero 9

Quare tacens consumor? libro 3. capitulo 24. numero decimoquarto.

Contra ventum quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, & stipulam siccam persequeris, libro 1. capitulo 21. numero 22. & libro 12. capitulo 3. numero 31

Qui quasi putredo consumendus sum, & quasi vestimentum quod comeditur a tinea, libro 17. capit. 2. numero 22

Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miserijs, qui quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut vmbra libro 8 capitulo 5. numero 18. 38. & libro 18. capitulo 16. numero 27. 28. 29 Cap. 14.

Et nunquam in eodem statu permanet, libro 3. capitulo 27. numero 8. 9. & libro 8. capitulo 5. numero 19. 30. & libro 18. cap. 16. nu. 27. 28. 29

Lignum habet spem, si præcisum fuerit, rursum virescit, & rami eius pullulant, libro 12. capitulo 3. numero 32

Si senuerit in terra radix eius, & in puluere emortuus fuerit truncus illius, ad odorem aquæ germinabit, & faciet comam, quasi cum primum plantatum est libro 12. cap 3. num. 32

Homo vero cum mortuus fuerit, & nudatus, atque consumptus, vbi quæso est? quo modo si recedant aquæ de mari, & fluuius vacue factus arescat: sic homo cum dormierit, non resurget lib. 11. c. 9. nu 27

Tu quidem gressus meos dinumerasti: sed parce peccatis meis, lib. 8. c. 5. nu. 18. 19

Mons cadens defluit, & saxum transfertur de loco suo, lib. 17. c. 2. num. 23

Roborasti eum paululum, Jvt in perpetuum transiret, lib. 1. c. 12. num. 14

Lapides excauant aquæ, & alluuione paulatim terra consumitur, & homines ergo similiter perdes? libro 17. cap. 2. num. 13

Et cœli non sunt mundi in conspectu eius, quanto magis abominabilis, & inutilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem, lib. 3. cap. 3. nu. 20. 21. & lib. 14. cap. 15. nu. 15 Cap. 15.

Sonitus terroris semper in auribus illius, & cum pax sit, ille semper insidias suspicatur, libro tertio, capit. 24. numero 13

Terrebit eum tribulatio, & angustia vallabit eum, sicut Regem, qui præparatur ad bellum, libro 3. cap. 24. numero 13

Tetendit enim aduersus Deum manum suam, & contra omnipotentem roboratus est, libro 14. capit 19. numero 23

Cucurrit aduersus eum erecto collo, & pingue ceruice armatus est, libro 2. cap. 7. num. 32. & libro 14. cap. 19. numero 23

Antequam dies eius impleantur, peribit, & manus eius arescent, lib. 14. c. 24. nu. 18

Increpat per dolorem in lecto, & omnia ossa eius marcescere facit, lib. 6. c. 9. nu. 40

Concepit dolorem, & peperit iniquitatem, & vterus eius præparat dolos, lib. 3. c. 21. nu. 19

Rugæ meæ testimonium dicunt contra me, lib. 9. cap. 17. numero 23 Cap. 16.

Ecce in cœlo est testis meus, & conscius meus in excelsis: verbosi amici mei, ad Deũ stillabit oculus meus, lib. 11. cap. 15. numero 23

Spiritus meus attenuabitur, dies mei breuiabuntur, & solum mihi supereſt sepulchrum, non peccaui, &c. lib. 11. cap. 10. numero 17 Cap. 17.

Cor eorum longe fecisti a disciplina, libro 6. capit. 9. numero 39

Stupebunt iusti super hoc, & innocens contra hypocritam suscitabitur: & tenebit iustus viam suam, & mũdis manibus addet fortitudinem, libro 2. capit. 16. numero 35

Immisit enim in rete pedes suos, & in maculis eius ambulat, lib. 2 c 18. nu. 20. 21 Cap. 18.

Tenebitur planta illius laqueo, & exardescet contra eũ sitis, lib. 2. c. 18. nu. 22. 23.

Abscondita est in terra pedica eius, & decipula illius super semitam, lib. 4. c. 31. nu. 33

Attenuetur fame robur eius, & inedia inuadat costas eius, lib. 1. cap. 22. num 14

Deuoret pulchritudinem cutis eius, & consumat brachia illius primogenita mors, libro decimosexto, capit. 13. numero 35

Auellatur de tabernaculo suo fiducia eius, & calcet super eum quasi rex interitus, lib. 11. c. 9. nu. 28. & lib. 14. c. 8. num. 35

Deorsum radices siccentur sursum atteratur messis eius lib. 14. c. 8. nu. 36

Semitam meam circumscripsit, & transire nõ possum, & in calle meo tenebras posuit, lib. 6. c. 11. nu. 11 Cap. 19.

Pelli meæ consumptis carnibus, adhæsit os meum, & derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos lib. 1. cap 22. num. 21. & lib. 10. cap. 8. num. 4. & lib. 11. cap. 11. num. 27

Quia manus Domini tetigit me, lib. 2. cap 8. numero 14. 16

Quis mihi tribuat, vt scribantur sermones mei? Quis mihi det, vt exarentur in libro stylo ferreo, & plumbi lamina, vel celte sculpantur in silice, &c. lib. 15. c. 8. nu. 1. 2. 3. 4. & lib. 16. c. 6. nu. 2. 3

Scio enim quod redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum: & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum Saluatorem meum, libro 15. cap. 8. numero 1. 2. 3. 4. & libro 16. capit. 6. numero 3. & libro 2. capit. 3. numero 11

Reposita est hæc spes mea in sinu meo, libro 2 cap. 3. numero 11. & lib. 15. cap. 8. nu. 1. 2. 3. 4. & lib. 16. cap. 6. numero 2. 3

Hoc scio a principio, ex quo positus est homo super terram, quod laus impiorum breuis sit, & gaudium hypocritæ ad instar puncti, lib. 7. cap. 2. numero 17 cap. 20.

Si ascenderit vsque ad cœlum superbia eius, & caput eius nubes tetigerit, lib. 2. cap. 15. num. 52. & lib. 8. c. 9. numero 25

Quasi sterquilinium in fine perdetur: & qui eum viderant, dicent, vbi est? lib. 2. cap. 15. num. 52. & lib. 8. c. 9. numero 25

Velut somnium auolans non inuenietur: transiet sicut visio nocturna, lib. 8. cap. 9. nnm. 26

Ossa eius implebuntur vitijs adolescentiæ eius, & cũ eo in puluere dormient libro 14. c. 7. num. 16. lib. 8. cap. 9. num. 27

Cum enim dulce fuerit in ore eius malum, abscondet illud sub lingua sua: Parcet illi, & non derelinquet illud, & celabit in gutture suo, lib. 10. c. 8 nu. 5. & lib. 14. c. 11. nu. 7. & lib. 8. c. 9. nu. 27

Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus, lib. 14. c. 11. nu. 7

Diuitias quas deuorauit euomet, & de ventre illius extrahet eas Deus, lib. 14. c. 11. num. 7

Non videat riuulos fluminis, torrentis mellis, & butyri lib. 13. c. 3. nu. 37. & lib. 14. c. 11. nu. 7

Fugiet arma ferrea, & irruet in arcũ æneum, lib. 1. c. 24 numero 18

Gladius eductus, & egrediens de vagina sua, & fulgurans in amaritudine sua, lib 4. c. 30. nu. 5

Vadent, & venient super eum horribiles, lib. 4. cap. 34. numero 16 Cap. 25

Affligetur relictus in tabernaculo suo, libro 9. cap. 3. numero 16

Per singulos gradus meos pronunciabo illum lib. 9. c. 22. numero 27 Cap. 21.

Quare ergo impij viuunt, subleuati sunt, cõfortatique diuitijs? lib. 6. c. 11. nu. 3 Cap. 26

Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt lib. 2. c. 11. nu. 28

Viscera eius plena sunt adipe, & medulis ossa illius irrigantur, &c. Alius vero moritur in amaritudine absque vllis opibus, lib. 1. c. 24. nu. 18. 19.

Et tamen simul in puluere dormient, & vermes operient eos lib. 1. c. 24 nu. 19.

Interrogate quemlibet de viatoribus, & hæc eadem illum intelligere cognoscetis, libro 9. capit. 14. numero 19.

Ipse ad sepulchra ducetur, & in congerie mortuorum vigilabit lib. 14. c. 20. nu. 6 7.

Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa, & nudos spoliasti vestibus lib. 16. c. 12. nu. 54 Cap. 22.

Aquam lasso non dedisti, & esurienti subtraxisti panẽ lib. 6. c. 4. nu. 19. Cap. 27

An cogitas quod Deus excelsior cœlo sit, & super stellarum verticem sublimetur, lib. 4. c. 13. nu. 18

Et dicis, Quid enim nouit Deus? Et quasi per caliginẽ iudicat, nubes latibulum eius, nec nostra considerat & circa cardines cœli perambulat lib. 4. cap. 13. numero 18

Et fluuius subuertit fundamentum eorum. lib. 2. c. 17. num. 20. 21

Si reuersus fueris ad omnipotentem ædificaberis, & longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo, lib. 3. c. 22. nu. 14. & lib 7. c. 8. nu. 21

Dabit pro terra silicem, & pro silice torrentes aureos &c. Et eleuabis faciem tuam ad Deum, lib. 7. cap. 8. num. 21. 29

Decernes rem, & veniet tibi, & in vijs tuis splendebit lumen, lib. 2. c. 18. nu. 24

Saluabitur innocens in munditia manuum suarum li. 7. cap. 9. num. 12

Non enim perij propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo, lib. 13. c. 11. nu. 11 cap. 23.

Vim fecerunt deprædantes pupillos, & vulgum pauperem spoliauerunt,lib.8.c.1.nu.20
De ciuitatibus fecerunt viros gemere, & anima vulneratorum clamauit, & Deus inultum abire non permittit,lib.8.c.1.nu.20
Ipsi fuerunt rebelles lumini,lib.3.c.4.nu.19
Nescierunt vias eius,nec reuersi sunt per semitas eius, lib.3.c.4. nu.19
Mane primo consurget homicida, interficiet egenum & pauperem: per noctem vero erit quasi fur, lib 2. c.17.num.22
Oculus adulteri obseruat caliginem, lib. 14. capit. 17. num.18
Oculi autem eius sunt in vijs illius, lib.2. capit.15. numero 52.54
Si subito apparuerit aurora, arbitrantur vmbram mortis,lib.1.c.25.nu.6
Ad nimium calorem transeat ab aquis niuium, & vsq; ad inferos peccatum illius,lib.14.c.13.nu.6
Obliuiscatur eius misericordia,dulcedo illius vermes, non sit in recordatione, sed cõteratur quasi lignum infructuosum,lib 15.c.4.nu.18. & lib.4. c. 20. num. 13. 14
Pauit enim sterilem & quæ non parit, & viduæ bene non fecit,lib.2.c.17.nu.23
Eleuati sunt ad modicum,& non subsistent: & humiliabuntur sicut omnia, & auferentur, & sicut summitates spicarum conterentur, lib.2.c.15.nu.55.& lib.12.c.4.nu.26

Cap.25. Numquid iustificari potest homo comparatus Deo, aut appareremundus natus de mulieribus? lib 3.c. 19. num.27
Ecce luna etiam non splendet,& stellæ non sunt mundæ in conspectu eius? Quanto magis homo putredo,& filius hominis,vermis? lib 3.c.19.nu.27.28.& lib.9.c.9.nu.69

Cap.26. Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui habitant cum eis.
Qui extendit aquilonem super vacuum, & appendit terram super nihilum,lib.10.c.5.nu.7
Qui ligat aquas in nubibus suis, vt non erumpant pariter deorsum,lib.14.c.26.nu.21.34
Qui tenet vultum solij sui, & expandit super illud nebulam suam,lib.4.c.15.nu.15.16.
Spiritus eius ornauit cælos, lib.1.c.23. num.10. & lib. 16.c.12.nu.34.55
Et obstetricante manu eius eductus est coluber tortuosus lib.3.c.5.nu.64.&c.21.nu.12
Et cum vix paruam stillam sermones eius audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri? lib.9.c.9.nu.70

Cap. 27. Viuit Deus, qui abstulil iudicium meum, & omnipotens qui ad amaritudinem adduxit animam meam, quia donec supereſt halitus in me, & spiritus in nalibus meis,&c.lib.17.c.5.nu.3
Absit a me, vt iustos vos esse iudicem,donec deficiam, non recedam ab innocentia mea, &c. lib.1.capit.3. num.14
Quæ est enim spes hypocritæ, si auare rapiat, & non liberet animam eius?lib.8.c.9.nu,28
Numquid poterit in omnipotente delectari, & inuocare Deum omni tempore,lib.1.c.18.nu.21.34
Hæc est pars hominis impij apud Deum,& hæreditas violentorum,quam ab omnipotente suscipient. Si multiplicati fuerint filij eius,in gladio erunt, & nepotes eius non saturabuntur pane, qui reliqui fuerint ex eo, sepelientur in interitu, & viduæ illius non plorabant.
Si non comportauerit quasi terram, argentum, & sicut lutum præparauerit vestimẽta: Præparabit quidem,sed iustus vestietur illis, & argentum innocẽs diuidet,lib.8.c.2. num.21
Aedificauit sicut tinea domum suam, & sicut custos fecit vmbraculum,lib.8.c.1. num.21
Diues cum dormierit,nihil secum auferet: aperiet oculos suos,& nihil inueniet,lib.1.c.17.nu.22. & lib.5. c.10. nu.58
Apprehendet eum quasi aqua inopia, nocte opprimet eum tempestas: tollet eum ventus vtens, & auferet, & velut turbo rapiet eum de loco suo,lib.1. cap.17. num. 22
Et mittet super eum,& non parcet,lib.4.c.12.nu.23 *Cap 28.*
Lapis solutus calore in æs vertitur,lib.1.c.7.num.6.& lib.6.c.13.nu.18
Tempus posuit tenebris, & vniuersorum finem ipse considerat. Lapidem quoque caliginis,& vmbram mortis diuidet torrens a populo peregrinante, eos quos oblitus est pes egentis hominis, & inuios. lib. 2.capit.2.num.25.& lib.9.cap.9. num.72. & lib.12. c.4. num.27
Locus sapphiri lapides eius,& glebæ illius aurum, lib. 12.c.3.nu.33
Non calcauerunt eam filij instítorum,nec pertransiuit per eam leæna,lib.16.cap.1.nume.29. & lib.17. c.5. num.15.16
Omne pretiosum vidit oculis eius,lib.3.c.19.uu.29
Nescit homo pretium eius, nec inuenitur in terra suauiter viuentium,lib.9.c.17.nu.8.& lib.15. c.6.num. 12.lib.3.c.23.nu.21.22.
Abyssus dicit, non est in me, & mare loquitur, Non est mecum,lib 3.c.27.nu.4.& c.18.nu.15. & lib.9.c. 17.nu.8.& lib.17.c. ,nu,15.28.& lib. 16.cap.29. & lib.17.c.5.nu.15.16
Trahitur autem sapientia de occultis, lib. 9. capit. 17. num.8
Vnde ergo sapientia venit?& quis est locus intelligentiæ? Abscondita est ab oculis omnium viuentium, lib.8.c.2.nu.13. & lib.9.c.14.num.20. & lib.9. c.17. num.8
Volucres quoque cęli latet, lib.4.c.31. nu.34.& lib.9. c.17.nu.8.& lib.17.c.5. nu.15.16
Qui fecit pondus ventis,& aquas appendit in mensura,lib.2.c.25.nu.5.& lib.8.c.7.nu.12
Quis mihi tribuat, vt sim iuxta menses pristinos, se- *Cap.29.*
cundum dies, quibus Deus custodiebat me, lib.5. cap.4. nu.9
Et petra fundebat mihi riuos olei,lib.16.c.12.nu.56
Videbant me iuuenes,& abscondebantur, lib.14.cap. 31.num.11
Auris audiens beatificat me, & oculus videns reddebat testimonium mihi, eo quòd liberassem pauperem vociferantem, & pupillum, cui non esset adiutor,lib 6.c.13.nu.4
Benedictio perituri super me veniebat, lib.1.c.14 nu. 31.& lib.5.c 10. nu.62. Ambr. & nu.70. & lib.18.c. 13.num.5
Et cor viduæ consolatus sum, lib.5.c.10. nume.79.& lib.14.c.31. nu.11
Iustitia indutus sum, & diademate, iudicio meo, lib. 18.c.1. nu.30
Oculus fui cæco,& pes claudo: pater eram pauperum, & causam,quam nesciebam, diligentissime inuestigabam,lib.5.c.10.num.61.Ambrosius, & lib.7.cap. 16.num.10
In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies,lib.3.cap.24.num 14.& lib.9. cap.23. nu.17.18
Et arcus meus in manu mea instaurabitur, lib.1 cap. 25. num.8.9
Qui me audiebant,expectabant sententiam, & intenti tacebant ad consilium meum: Verbis meis addere nihil audebant, & super illos stillabat eloquium meum,lib.14.capit.26. numero 37. & lib.18. ca.12. num.50
Expectabant me sicut pluuiam, & os suum aperiebant,quasi ad imbrem serotinum, libro 18. capit.2. num.50

Si

Si quando ridebam ad eos, non credebant mihi, &c. lib. 17. c. 3. nu. 28

Cumque sederem quasi rex circumstante exercitu, erã tamen mærentium consolator, lib. 14. c. 31. num. 12. & lib. 17. c. 3. nu. 29

Cap 30. Et mandabant herbas, & arborum cortices, & radix iuniperorum erat cibus eorum, lib. 14. c. 11. nu. 15. & c. 19. nu. 24. & lib. 16 c. 6. nu. 19

Qui de conuallibus ista rapientes, cum singula reperissent, ad ea cum clamore currebant, lib. 14. cap. 11. num. 15

In desertis habitabant torrentium, & in cauernis terræ, vel super glaream, lib. 14. c. 11. nu. 15

Qui inter huiusce modi lætabantur, & esse sub sentibus delicias computabant, lib. 1. c. 17. nu. 23. & lib. 7. c. 2. nu. 18

Dissipauerunt itinera mea, insidiati sunt mihi, & præualuerunt, & non fuit qui ferret auxilium, lib. 4. cap. 21. num. 7

Abstulit quasi ventus desiderium meum, & velut nubes pertransijt salus mea. lib. 2. c. 15. nu. 56

Mærens incedebam, sine furore, consurgens, in tuba clamaui, lib. 17. c. 6. nu. 12

Frater fui draconum, & socius struthionum, lib. 9. cap. 19. nu. 13. & lib. 10. c 9. nu. 45

Cutis mea denigrata est super me: & ossa mea aruerunt, lib. 1. c. 14. nu. 17

Versa est in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium, lib. 1. c. 1. nu. 51

Cap. 31. Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem de virgine, lib. 3. c. 3. nu. 8. & lib. 13. c. 2. nu. 1. 10. 11. & lib. 16. c. 7 nu. 9 & lib. 18. c. 6. nu. 8

Nonne ipse cõsiderat vias meas, & cunctos meos gressus dinumerat, lib. 4. c. 13. nu. 19

seram, & alius comedat, & progenies mea eradicetur, lib. 14. c. 28. nu. 24

Ignis est vsque ad perditionem deuorans, & omnia eradicans germina, lib. 6. c. 12. nu. 14

Numquid non in vtero fecit me, qui & illum operatus est? & formauit me in vulua vnus, lib. 8. c. 5. nu. 25

Si comedi buccellam meam solus, & non comedit ex ea pupillus, lib. 9. c. 16. nu. 10

Quia ab infantia mea creuit mecum miseratio: & de vtero matris egressa est mecum, lib. 9. cap. 16. nu. 10

Si despexi prætereuntem, eo quòd non habuerit, indumentum, & absque operimento pauperem, lib. 5. c. 10. nu. 50. 59

Si non benedixerunt mihi latera eius, & de velleribus ouium mearum calefactus est, lib. 5. c. 10. nu. 16. Ambrosius, & lib. 5. c. 10. nu. 50. 59. & lib. 4. c. 41. nu. 1. & lib. 9. c. 16. nu. 10

Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui, lib. 2. cap. 12. num. 23

Si putaui aurum robur meum, & obrizo dixi, fiducia mea? lib. 2. c. 16. nu. 37

Si lætatus sum super multis diuitijs meis, & qua plurima reperit manus mea, lib. 2. c. 16. nu 39

Si vidi Solem cum fulgeret, & lucem incedentem clare, lib. 11. c. 15. nu. 20. & lib. 12. c. 1. nu. 9. 10. & lib. 18. c. 1. nu. 30. 31. 32. 33

Et lætatum est in abscondito cor meum, lib. 12. cap. 1. num. 10. 11

Et osculatus sum manum meam ore meo, lib. 18. cap. 1. nu. 33

Si non dixerunt viri tabernaculi mei, Quis det de carnibus eius, vt saturemur? lib. 5. c. 12. nu. 11

Foris, non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit, lib. 4. c. 41. nu. 1. & lib. 5. c. 10. nu. 61. Ambros. & nu. 2. 24. & lib. 9. c. 16. nu. 10

Si abscondi quasi homo peccatum meum, & celaui in sinu meo iniquitatem meam, lib. 16. c. 13. nu. 36

Per singulos gradus meos pronunciabo illum, & quasi principi offeram eum, lib. 9. c. 22. nu. 27

Sed vt video, spiritus est in hominibus, & inspiratio omnipotentis dat intelligentiam, lib. 16. c. 13. num. 37. 38 Cap. 32

Respondebo & ego partem meam, & ostendam scientiam meam, lib. 16. c. 13. nu. 38

Per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lecto, lib. 4. c. 2. num. 7 Cap. 33

Tunc aperit aures virorum, & erudiens eos, instruit disciplina, lib. 17. c. 6. nu. 13

Increpatque per dolorem in lectulo: & omnia ossa eius marcescere facit, lib. 8. c. 7. nu. 14

Abominabilis ei fit in vita sua panis, & animæ illius cibus ante desiderabilis, lib. 7. c 4. num. 11 12. & c. 8. nu. 30. & lib. 18. c. 2. nu. 51

Tabescet caro illius, & ossa quæ tecta fuerant, denudabuntur, lib. 17. c. 2. nu. 25

Appropinquabit corruptio in anima eius, & vita illius mortiferis, lib. 7. c. 4. nu. 11. 12. & c. 8. num 30. & lib. 17. c. 2. num. 25. & lib. 18. c. 2. nu. 51. lib. 3. cap. 19. num. 30

Reuertatur ad dies adolescentiæ suæ, lib. 1. c. 2. nu. 16

Deprecabitur Deum, & placabilis ei erit, & videbit faciem eius in iubilo, lib. 7. c. 4. nu. 11. 12. 19

Respiciet homines, & dicet: Peccaui, & vere deliqui, & vt eram dignus, non recipi, lib. 5. c. 13. nu. 21. 22. 23. 24. & lib. 8. c. 2. nu. 14

Ecce hæc omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos, lib. 7. c. 4. nu. 11

Quis est vir, vt est Iob, qui bibit subsannationem quasi aquam, qui graditur cum operantibus iniquitatem, lib. 14. c. 27. nu. 19 Cap. 34

Si direxerit ad eum cor suum, spiritum illius, & flatum ad se trahet, lib. 1. c. 22. nu. 16

Deficiet omnis caro simul, & homo in cinerem reuertetur, lib. 3. c. 1. nu. 53. & lib. 3. c. 19. nu. 31

Non sunt tenebræ, & non est vmbra mortis, abscondantur ibi, qui operantur iniquitatem, lib. 4. c. 13. num. 19

Conteret multos innumerabiles, & stare faciet alios pro eis, lib. 17. c. 3. nu. 30

Nouit enim opera eorum: & idcirco inducet noctem, & conteretur, lib. 14. c. 14. 15. 16

Quasi impios percussit eos in loco videntium, lib. 6. c. 3. num. 26

Suspice cælum, & intuere, & contemplare æthera, quod altior te sit, lib. 10. c. 5. nu. 9 Cap. 35

Homini, qui similis tui est, nocebit impietas tua: & filium hominis adiuuabit iustitia tua, lib. 11. cap. 15. num. 21

Propter multitudinem calumniatorem clamabunt: & eiulabunt propter vim brachij tyrannorum, lib. 17. c. 2. num. 27

Qui dedit carmina in nocte, lib. 6. c. 11. nu. 25

Non ergo frustra audiet Deus, & omnipotens causas singulorum intuebitur, &c. Et expecta eum, &c. lib. 13. c. 9. num. 20. 21

Igitur saluabit te de ore angusto latissime, &c. lib. 14. c. 7. nu. 22. 23 Cap. 36

Nec multitudo donorum inclinet te, lib. 9. cap. 23. nu. 19. 20

Qui effundit imbres ad instar gurgitum, lib. 16. cap. 6. num. 20

Super hoc expauit cor meum, & emotum est de loco suo, lib. 2. c. 3. nu. 20 Cap. 37

Audiet auditionem in terrore vocis eius, & sonum de ore illius procedentem, lib. 4. c. 27. nu. 9

Super omnes cœlos ipse considerat, & lumen illius super terminos terræ, lib. 14. c. 22. num. 47

Post eum rugiet sonitus, tonabit voce magnitudinis suæ, & non inuestigabitur, cum audita fuerit vox eius, lib 4. c. 27. nu. 10 Cap. 39.

Cap. 32. Tonabit Deus in voce sua mirabiliter, qui facit magna, & inscrutabilia, lib. 1. c. 27. nu. 11

Nonne vestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerit terra Austro? lib. 16. c. 12. nu. 57

Cap. 38. Respondens autem Dominus Iob de turbine, dixit, lib. 4. c. 27. nu. 2. 13 14

Cap. 38. Quis iste inuoluens sententias sermonibus imperitis? lib. 8. c. 7. nu. 17

Accinge sicut vir lumbos, & interrogabo te, lib. 3. c. 3. num. 34

Vbi eras, quando ponebam fundamenta terræ? indica mihi si habes intelligentiam? quis posuit mensuras eius si nosti, vel quis tetendit super eam lineam? lib. 4. c. 17. nu. 19. 20. & lib. 5. c. 13. nu. 18

Super quod bases illius solidatæ sunt? aut quis demisit lapidem angularem eius? cum me laudarēt astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei? lib. 3. cap. 7. num. 14

Quis conclusit ostijs mare, quando erumpebat quasi de vulua procedens, lib. 1. cap. 2. num 8. lib. 13. cap. 11. num. 12

Cum ponerem nubem vestimentum eius, & caligine illud quasi pannis infantiæ obuoluerem, lib. 13. cap. 11. nu. 12

Circumdedi illud terminis meis, & posui vestem, & ostia, & dixi, vsque huc venies, & non procedes amplius, & hic confringens fluctus tuos, lib. 1. c. 2. nu. 8. 9. & lib. 13. c. 11. nu. 12

Nunquid post ortum tuū præcepisti diluculo, & ostendisti auroræ locum suum? lib. 1. 25. nu. 7

Cap. 38. Et tenuisti concutiens extrema terræ, & excussisti impios ex ea? lib. 12. c. 3. nu. 14

Auferetur ab impijs lux sua & brachium excelsum cōfringetur, lib. 14. c 12. nu. 18

Numquid ingressus es profundum maris, & in nouissimis abyssi ambulasti? lib. 3. c. 10. num. 64. & lib. 1. c. 22. num. 18

Indica mihi si nosti omnia, in qua via habitet lux, & tenebrarum quis locus: vt ducas vnumquodque ad terminos suos, & intelligas semitas domus eius? lib. 2. cap. 6. num. 27. & lib. 4. c. 31. num. 35. & lib. 4 c. 17. nume. 6

Numquid ingressus es thesauros niuis, aut thesauros grandinis aspexisti? lib. 3. c. 5. nu. 42. lib. 4. c. 17. nu. 6. & c. 36. nu. 14 & lib. 14. c. 18. num. 18. & lib. 14. c. 29. num. 27

Cap. 38. Per quam viam spargitur lux, diuiditur æstas super terram? lib. 2. c. 6. nu. 27

Quis dedit vehementissimo imbri cursum, & viam sonantis tonitrui, vt plueret super terram absq; homine in deserto, vbi nullus mortalium commoratur: & impleret inuiam, & desolatam, vt produceret herbas viuentes? lib. 18. c. 2. nu. 31

Quis est pluuiæ pater? vel quis genuit stillas roris, lib. 18. c. 2. nu. 31

De cuius vtero egressa est glacies? & gelu de cœlo quis genuit in similitudinem lapidis aquæ durantur, & superficies abyssi constringitur, lib. 14. c. 7. nu. 17. & lib. 3. c. 4. nu. 8

Cap. 38. Numquid nosti ordinem cœli, & pones rationem eius in terra? numquid eleuabis in nebula vocem tuam: & impetus aquarum operiet te? lib. 4. c. 4 num. 8. & lib. 4. c. 27. nu. 4

Cap. 38. Numquid mittes fulgura, & ibunt, & reuertentia, dicent tibi assumus? lib. 14. cap. 29. num. 19. & lib. 18. c. 18. num. 12. 13

Quis posuit in visceribus hominum sapientiam, vel quis dedit gallo intelligentiam? lib. 12. c. 3. nu. 15. & lib. 14. c. 26. nu. 37

Quis enarrabit rationem cęlorum, & concentum cęli quis dormire faciet? lib. 2. c. 13. nu. 10. & lib. 4. cap. 31. nu. 35. & lib. 16. c. 7. nu. 10

Cap. 39. Numquid nosti tempus partus ibi cum in petris; vel parturientes ceruas obseruasti? dinumerasti menses conceptus earum, & scisti tempus partus earum? lib. 3. c. 21. nu. 13

Incuruantur ad fętum, & pariunt, & rugitus emittunt, separantur filij earum, & pergunt ad pastum: egrediuntur, & non reuertentur ad eas, lib. 3. c. 21. num. 14. 15

Quis dimisit onagrum liberum, & vincula eius quis soluet? lib. 9. capit. 13 nume. 14. & libro 10. capit. 4. num. 19. 20

Cui dedi in solitudine domum, & tabernacula eius in terra salsuginis, lib. 4. c. 2. nu 9

Contemnit multitudinem ciuitatis: clamorem exactoris non exaudit, lib. 1. c. 1. nu. 44. & 52

Numquid volet rhinoceros seruire tibi, aut morabitur ad præsepe tuum? numquid alligabis rhinocerota ad arandum loro tuo, aut confringet glebas vallium post te? lib. 4. capit. 23. nume. 5. 6. & lib. 14. capit. 25. num. 47

Numquid habebis fiduciam in magnam fortitudine eius & derelinques ei labores tuos? numquid credes ei, quoniam sementem reddat tibi, & aream tuam congreget, lib. 14. c. 25. nu. 47

Penna struthionis similis est pennis herodij, & accipitris: lib. 8. c. 9. nu. 29

Frustra laborauit nullo timore cogente, lib. 2. capit. 15. num. 57

Numquid præbebis equo fortitudinem, aut circundabis collo eius hinnitum lib. 2. c. 5. num. 20. lib. 7. c. 5. nu. 12. lib. 9. c. 23. nu. 20. lib. 14. c. 28. nu. 25

Numquid suscitabis eum quasi locustas? gloria narium eius terror, terram vngula fodit, exultat audacter: in occursum pergit armatis: contemnit pauorem, nec cedit gladio feruens, & fremens sorbet terram: vbi audierit buccinam, dicit, vah. procul odoratur bellum, lib. 2. cap. 5. num. 21. 22. & lib. 3. c. 19. num. 32. & lib. 4. c. 30. nu. 13. & lib. 6 c. 11. nu. 26. & lib. 9. cap. 23. num. 20. 21. 22. & lib. 14. c. 28. nu. 26. & lib. 4. cap. 31. num. 36

Numquid per sapientiam tuam plumescit accipiter expandens alas suas ad Austrum? lib. 12. capit. 3. num. 34

Numquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila? & in arduis ponit nidum suum, in petris manet, in prę ruptis silicibus co mmoratur, atque inaccessis rupibus: lib 2. capit. 16. nume. 40. 51. 42. & lib. 4. cap. 34. num. 8

Inde contemplatur escam, & de longe oculi eius prospiciunt, lib. 4. c. 31. nu. 15

Pulli eius lambunt sanguinem: & vbicumque cadauer fuerit, statim adest, lib. 3. c. 10. nu. 66 Cap. 40.

Accinge sicut vir lumbos tuos, lib. 6. c. 13. nu. 4

Et si habes brachiū sicut Deus: & si voce simili tonas, lib. 4. c. 26. nu. 14. & lib. 14. c. 13. nu. 7

Et omnem arrogantem respiciens, humilia, lib. 4. cap. 26. num. 15

Abscondeos in puluere simul, & facies eorum demerge in foueam, lib. 8. c. 8. nu. 29

Ecce behemoth quem feci tecum, fœnum quasi bos comedet: lib. 2. c. 6. nu. 28. & c. 8. nu. 27. 28

Stringit caudam suam quasi cedrum: nerui testiculorū eius perplexi sunt, lib. 4. c. 31. nu. 37

Ossa eius velut fistulæ æris: cartilago illius quasi laminæ ferreæ, lib. 4. c. 30. nu. 16. 17. 18

Ipse est principium viarum Dei, qui fecit eum, applicabis gladium eius, lib. 2. c. 8. nu. 20. 27. 28

Huic montes herbas ferunt: omnes bestiæ agri ludent ibi. lib. 8. c. 7. nu. 19. & lib. 4. c. 34. nu. 17

Sub vmbra dormit in secreto calami, in locis humentibus, lib. 4. c 34. nu. 18. 19. lib. 2. c. 8. nu. 28

Protegunt vmbræ vmbram eius, & circumdabunt salices torrentis, lib. 4. c. 34. num. 20. & lib. 12. cap. 3. num. 35

num.

Ecce absorbebit fluuium, & non mirabitur, & habebit fiduciam, quòd influat Iordanis in os, lib. 2. c. 5. num. 12. & lib. 2 cap. 6. num. 30. 31. 32. 35. & cap. 8. num. 28. 29

An extrahere poteris Leuiathan hamo, & fune ligabis linguam eius? lib 2. c. 8. nu. 20. 29

Numquid pones circulum in naribus eius, aut armilla perforabis maxillam eius? lib. 1. c. 8. nu. 20. 29. & lib. 4. c 34. nu. 21. & lib. 14. c. 18. nu 19. 20

Numquid feriet tecum pactum, & accipies eum seruũ sempiternum? lib. 4 c. 36. nu. 10

Numquid illudes ei quasi aui, aut alligabis eum ancillis tuis? lib. 2. c. 8. nu. 20. 29. 30. & lib. 4. c. 31. num. 38. & lib. 1. c. 23. nu. 32

Concident eum amici, diuident illum negotiatores, lib. 4. c. 23. nu. 7

Numquid implebis sagenas pelle eius, & gurgustium piscium capite illius? lib 4. c. 23. nu. 7

Cap. 41. Et quis ante dedit mihi, vt reddam ei, lib. 7. c. 9. nu. 13.

Non parcam ei verbis potentibus, & ad deprecãdum compositis, lib. 13. c. 5. nu. 27

Quis reuelabit faciem induméti eius? & medium oris eius quis intrabit? lib. 4. c. 30. nu. 6. 20

Portas vultus eius quis aperiet? lib. 14. c. 27. nu. 22

Per gyrum dentium eius formido, lib. 9. c. 9. nu. 73

Corpus illius quasi scuta fusilia, compactum squammis se præmentibus, vna alteri adhærebat, & tenentes se nequaquam separabuntur, lib. 3. c. 29. num. 11. 12. & lib. 14. c. 4. nu. 14. & c. 17. nu. 20

Sternutatio eius splendor ignis, & oculi eius, vt palpebræ diluculi, lib. 4. c. 30. nu. 6

De naribus eius procedit fumus, lib. 4. c. 31. nu. 36

Et faciam eius præcedet egestas, lib. 4. c. 28. nu. 21

Et stringetur quasi malleatoris incus, lib. 17. capit. 2. num. 29

In stipulam versi sunt ei lapides, lapides fundæ, lib. 6. c. 9. num. 41

Et sternet sibi aurum quasi lutum, lib. 1. capit. 24. 25. num. 10

Feruescere faciet quasi ollam profundum maris, lib. 4. c. 35. nu. 11

Ipse est rex super omnes filios superbiæ, lib 8. c. 5. nu. 27. 28. & lib. 16. c. 13. nu. 40. 42. 43. 44

Cap. 42. Scio quia omnia potes, & nulla te latet cogitatio, lib. 4. c. 15. num. 17

Ideo insipienter locutus sum, & quæ vltra modum excedunt scientiam meam, lib. 3. c. 20. nu. 20. & lib. 8. c 8. nu. 12

Auditu auris audiui te; nunc autem oculus meus videt te, lib. 8. c. 5. nu. 19. & lib. 17. c. 2. nu. 14

Idcirco, me ipsum reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla, & cinere, lib. 3. cap. 19. nu. 33 & lib. 14. c. 22. num. 19

Ite ad seruum meum Iob, & offerte holocaustum pro vobis, faciem eius suscipiam, lib. 1. c. 19. nu. 15. Ambros. & lib. 13. c. 4. nu. 5

Ex Psalmis.

Psal. 1. BEatus vir qui non abijt in consilio impiorum, & in cathedra pestilentiæ non sedit, & in via peccatorum non stetit, lib. 1. c. 20. nu. 8. & lib. 2. c. 3. nu. 1. 4. 31. Ambros. & lib. 9. c. 22. num. 9. & lib. 14. c. 8. nu. 5. 6. 7. 15. 20. 24. nu. etiam 1

Sed in lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die, ac nocte, lib. 16. capit. 10. num. 21. 27. 29. 33

Quod fructum suum dabit in tempore suo, lib. 9. capit. 24. num. 9

Et folium eius non defluet, lib. 2. c. 6. nu. 37

Non sic impij, non sic, sed tanquam puluis, quem proijcit ventus a facie terræ, lib. 1. c. 20. nu. 24. & lib. 9 cap. 20. nu. 19. & lib. 14. cap. 19. nu. 14. & lib. 16. cap. 13. num. 25

Quoniam nouit Dominus viam iustorum, & iter impiorum peribit, lib. 9. c. 15. nu. 32

Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius, lib. 14. c. 4. nu. 15 Psal. 2.

Qui habitat in cęlis irridebit eos, & Dominus subsannabit eos, lib. 2. c. 11. nu. 27

Reges eos in virga ferrea, lib. 4. c. 12. num. 15. 21. & lib. 18. c. 2. num. 11 Psal. 6.

Erudimini qui iudicatis terram, lib. 3. c. 1. nu. 46

Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore, lib. 17. c. 3. nu. 4. 5. 6. 20

Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, lib. 14. c. 21. nu. 55

Cum exarserit in breui ira eius, beati omnes qui confidunt in eo, lib. 9. c. 9. nu. 51. 74. 75

Domine quid multiplicati sunt, qui tribulant me? multi insurgunt aduersum me, lib. 2. c. 7. num. 30. multi dicunt animæ meæ, non est salus ipsi in Deo eius, lib. 2. c. 7. nu. 30

Tu autem Domine susceptor meus es, gloria mea, & exaltans caput meum, lib. 1. cap. 18. num. 8. & lib. 2. c. 7. nu. 40

Voce mea ad Dominum clamaui, & exaudiuit de monte sancto suo, lib. 13. c. 5. nu. 21

Dentes peccatorum contriuisti, lib. 11. c. 15. nu. 15. Domini est salus, lib. 7. c. 9. nu. 23 Psal. 7.

Cum inuocarem exaudiuit me Deus iustitiæ meæ, in tribulatione dilatasti mihi, lib. 1. c. 8. num. 3. & lib. 6. c. 9. nu. 5. & lib. 17. c. 4. nu. 14 Psal. 4.

Filij hominum vsque quo graui corde: vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? lib. 1. c. 1. nu. 55. & lib. 2. c. 20. nu. 13

Irascimini, & nolite peccare: quæ dicitis in cogitationibus vestris, & in cubilibus vestris compungimini lib. 3. c. 23. nu. 4. 5. 6. 7. & lib 9. c. 7. nu. 7. 31. 32. 34. 35. 41. & lib. 14. c. 21. nu. 52

Sacrificate sacrificium iustitiæ, & sperate in Domino: multi dicunt nobis, quis ostendet nobis bona? signatum est super nos lumen vultus tui Domine, lib. 2. c. 20. nu. 11. 12. 13. 14

A fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt, lib. 2. c. 20. nu. 13. 14

In pace in idipsum dormiam, & requiescam, lib 1. c. 9. nu. 8. & lib. 2. c. 2. nu. 13. & 20. nu. 14

Quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me, lib. 1. c. 9 nu. 8

Verba mea auribus percipe Domine: intellige clamorem meum, lib. 13. capit. 5. num. 22. & lib. 4. cap. 16. num. 9 Psal. 5.

Rex meus, & Deus meus, lib. 4. c. 28. nu. 8

Quoniam ad te orabo: Domine mane exaudies vocẽ meam, mane astabo tibi: & videbo, lib. 4. c. 16. nu. 9. & lib. 9. c. 18. nu. 6. 7

Neque habitabit iuxta te malignus: neque permanebunt iniusti ante oculos tuos, lib. 14. c. 19. nu. 2

Odisti omnes qui operantur iniquitatem, perdes omnes qui loquuntur mendacium, lib. 1. c. 2. nu. 8

Ego autem in multitudine misericordiæ tuæ introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuũ in timore tuo, lib. 19. c. 12. nu. 9. 10 Psal. 4.

Domine deduc me in iustitia tua: propter inimicos meos dirige in conspectu tuo viam meam, lib. 18. c. 8. num. 13

Secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irritauerunt te Domine, lib. 18. c. 18. num 15

Domine vt scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos, lib. 2. cap. 9. num. 22. & lib. 4. c. 14. num. 17. & lib. 16. cap. 4. nu. 22 Psal. 5.

Domine ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corri-

corripias me: lib.4. capit.12. num.6. & lib.9.cap.9. num.52

Miserere mei Domine quoniam infirmus sum, lib. 1. cap.2.nu.13

Pſal.2. Sana me Domine: quoniam conturbata sunt ossa mea, lib.1.c.15.num.11

Et anima mea turbata est valde: sed tu Domine vsque quo? conuertere Domine, & eripe animam meam saluum me fac propter misericordiam tuam, lib.9. cap.9.num.16

Pſal.6. Quoniam non est in morte qui memor sit tui, in inferno autem quis confitebitur tibi? lib 9. c.9. nu.24.& lib.1.c.24.nu.16.& lib.6.18.c.14.nu.16

Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum: lachrymis meis stratum meum rigabo, lib.3.c.25 nu.6.8 11.& lib.10.c.2.num.15.& lib. 13.c.3.nu.5.lib.18.c.14.nu.16

Turbatus est a furore oculus meus: inueteraui inter omnes inimicos meos, lib 1.c.2.nu.16.c.12.num.50.& lib.9.c.7.num.41.

Erubescant, & conturbentur omnes inimici mei, conuertantur, & erubescant valde velociter, lib.14.cap. 15.num.16

Domine Deus meus in te speraui: saluũ me fac ex omnibus persequentibus me, & libera me, lib.2.cap.6. num.19

Ne quando rapiat vt leo animam meam: dum non est qui redimat, neque qui saluum faciat, lib. 2. capit.6. num 19

Pſal.7. Domine Deus meus si feci istud, si est iniquitas in manibus meis, si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis, lib.1.cap.12. nu.48.& 56. & nu.42 45 46.& lib.4.c.14.num.25. Ambros.& lib.1.c.2.nu.48.& lib.9.c.4.nu.9

Et gloriam meam in puluerem deducat, lib.18. cap 1. num. 28

Exurge Domine in ira tua, & exaltare in finibus inimicorum meorum, lib.1.c.23. num.8

Et exurge Domine Deus in præcepto, quod mandasti, lib.3.c.14.num.1

Et synagoga populorum circumdabit te, lib.3.capit.14. num.1

Et propter hanc in altum regredere, lib.3. capitulo 14. numero 18

Iudica me Domine secundum iustitiam meam, & secundum innocentiam meam super me, lib.1.capit. 12.num.48

Consumetur nequitia peccatorum. & dirigens iustũ, scrutans corda, & remes Deus, lib.4.c.13.num 14.& lib.3.c.26. num.3

Nisi conuersi fueritis gladium suum vibrauit, lib. 9.c. 9.num.53

Arcum suum tetendit, & parauit illum, lib.1.c.25.nu. 8.& lib.18.c.2. nu.39

Et in eo parauit vasa mortis: sagittas suas ardentibus effecit, lib.1.cap.25.nu.8.9.& lib.28.cap.2. num.21. lib.38.c.2. num.39

Ecce parturit iniustitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatem, lib.1.c.4.nu.8.lib.3.c 21. nu.7.8.16. 19.lib.14.c.23.nu.9

Lacum aperuit & effodit eum, & incidit in foueam quam fecit, lib.9.c.10 nu.7.14

Pſal. 8. Quid est homo quod memor es ius, aut filius hominis, quoniam visitas eum, lib.1.c 21.nu.22. & lib.2.c.19. nu.18.lib.8.c.2. num.12

Omnia subiecisti sub pedibus eius, oues & boues vniuersas, insuper & pecora campi, lib.3.c.1.num.37.& lib.11.c.3.nu.21.& lib.3.c.5.nu.20

Volucres cœli, & pisces maris, qui perambulant semitas maris, lib.4.cap. 9. nume.34.Ambros. & lib.12. cap.3. num.21

Pſal. 9. Lætabor, & exultabo in te; psallam nomini tuo altissime, lib.7.cap.2.num.11

In conuertendo inimicum meum retrorsum, infirmabuntur, & peribunt a facie tua, lib.2. c.8 num.37.& lib.4.c.30.nu.7.& lib.11.c.15. nu.16

Quoniam fecisti iudicium meum, & causam meam, lib.11.c.15.nu.16

Adiutor in opportunitatibus, in tribulatione, lib. 17. cap.2.num.15

Et sperent in te qui nouerunt nomen tuum Domine: quoniam non derelinquis quærentes te Domine, lib.26.c.11. nu.13

Quoniam requirens sanguinem eorum recordatus est, lib.11.c.7 11

Qui exaltas me de portis mortis, lib.7.c 2.nu.11

In laqueo isto quem absconderunt, &c. lib.1. cap. 16. num. 3

Cognoscetur Dominus iudicia faciens, lib.6.c.9. num. 13.lib.9.c.20. nu.15

In operibus manuum suarum comprehensus est peccator, lib.9.cap.20.nu.15.& lib.3.c.24.nu.16.lib.14. 12.num.19

Conuertantur peccatores in infernum, omnes gentes quæ obliuiscuntur Deum, lib.14.c.20. nu.14

Constitue Domine legislatorem super eos: vt sciant gentes quoniam homines sunt, lib.4.c.8. nume.19. lib.3.c.19.nu.34

Vt quid Domine recessisti longe, despicis in opportunitatibus, in tribulatione? lib.4.c.10.nu.15

Comprehenduntur in consilijs quibus cogitant, lib.1. cap.3. num.9

Quoniam laudatur peccator in desiderijs animæ suæ & iniquus benedicitur, lib.1.cap.3. nume.5. 9. 11.& lib.2.cap.17.nu. 6.& lib.9. cap.17. num.3. & lib.2. cap.4.num.11

Exacerbauit Dominum peccator: secundum multitudinem iræ suæ non quæret, lib.14.c.20.nu.14

Non est Deus in conspectu eius: inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore, lib.14.c.20. nu.14.lib.11.c. 10.nu 16.lib.14.c.20 nu.14

Auferuntur iudicia tua a facie eius: omnium inimicorum suorum dominabitur, lib 9 c.9. nu.11

Sub lingua eius labor, & dolor, lib.1 c.3.nu.15

Sedet in insidijs in occultis vt interficiat innocentem, oculi eius in pauperem respiciunt, lib.2. c.5. nu.10. & lib.9 c.9 nu 54 73

Insidiatur in abscondito quasi leo in spelunca sua insidiatur: vt rapiat pauperem, dum attrahit eum, lib.2. c.5.nu.10.lib.9.c.9 nu.54

In laqueo suo humiliabit eum, inclinauit se, & cadet, eum dominatus fuerit pauperum, lib.9.c.9. nu.54. lib.4.c.8.nu.19

Dixit enim in corde suo, oblitus est Deus: auertit faciem suam, ne videat in finem, lib.4.c.9. nu.19

Exurge Domine Deus, & exaltetur manus tua: ne obliuiscaris pauperum, lib.4. c.8.nu.19

Propter quid irritauit impius Deum? dixit enim in corde suo, non est Deus, lib.4.c.8.nu.19

Vides, quoniam tu laborem, & dolorem consideras, vt tradas eos in manus tuas, lib.3.c.19.nu.34

Tibi derelictus est pauper: orphano tu eris adiutor, lib. 9.c.14.nu.12.& lib.19.c.11.nu.26

Desiderium pauperum exaudiuit Dominus, præparationem cordis eorum audiuit auris tua, lib. 4. c.16. num. 16.18

Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, parauerunt sagittas suas in pharetra, vt sagittent in obscuro rectos corde, lib.2. c.7.nu.13. & lib.2.c.5.nu. 43.& c.6.nu.15.& lib.4.c.31. nu.5.43 Pſal. 10.

Dominus in templo sancto suo: Dominus in cœlo sedes eius, lib.12.c.3. nu.22

Qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam, lib.1.c.11.nu. 10.& c.19.nu.2

Pluet super peccatores laqueos: ignis, & sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum, lib.14. c.8.

num.

nu.21.& lib.18.c.2.nu.46
Psal. 11. Vana locuti sunt vnusquisque ad proximum suum, li. 9.c.17.nu.9
Labia dolosa in corde, & corde locuti sunt, disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam, lib.7.c.4.nu.18.& lib.9.c.17.nu.9
Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus, lib.3.c.5. nu.54
Eloquia Domini, eloquia casta: argentum igne examinatum, probatum terræ; purgatum septuplum, lib. 14.c.29.nu.20.lib.18 c.2.nu.29
Psal 12. Vsquequo Domine obliuiscris me in finem, lib.4 c. 14.nu.1.lib.4.c.26 nu.7
Vsquequo auertis faciem tuam a me? lib.4. c.26. numero 7
Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiã in morte, nequando dicat inimicus meus, prævalui aduersus eum; lib.4.cap.32.numero 11.& libro 13.cap.2. numero 8
Psal. 13. Dixit insipiens in corde suo, non est Deus, lib.9. c.7. nu.11.& lib.16.c.13.nu.11
Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis: non est qui faciat bonum, non est vsq; ad vnũ, lib.18.c.8.nu.2
Dominus de cœlo prospexit super filios hominum, ut videat si est intelligens, aut requirens Deum. li.17. c.5.nu.21
Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, lib.2. c.11.nu.8
Sepulchrum patens est guttur eorum, lib.9.c.19.n.11. & lib.10.c.8.nu.1.2
Linguis suis dolose agebant, venenum aspidum sub labiis eorum, lib.10.c.8.nu.2
Quorum os maledictione & amaritudine plenum est, lib.10.c.8.nu.2
Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem, li. 1.c.3.nu.7.& lib.11.c.17.nu.10
Contritio, & infelicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerunt, lib.3.c.18.nu.15.& lib.18.cap.4. nu.10.11
Qui deuorant plebem meam, sicut escam panis, libro 5.cap.11.numero 19.& lib.11.c.16. nu.11. & lib. 8. c.1.nu.9
Dominum non inuocauerunt, illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor, lib.1.c.11.nu 11. & li. 13. c.9.nu 12.14
Quoniam Dominus in generatione iusta est lib. 11 c. 12.nu.30
Psal. 14. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo, lib.5.c.8.nume. 13. Ambrosius,& lib.14.cap.24.numero 2.& lib.2 c.7. numero 31.
Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam lib. 14.c.24.nu.2
Qui loquitur veritatem in corde suo: qui non egit dolum in lingua sua, lib.14 c.19.nu.18
Qui iurat proximo suo, & non decipit, lib.9.c.11.nu.1.
Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram, lib.4. c.39. nu.23.Ambros.
Et opprobrium non accepit aduersus proximos suos, lib.3 c.28.nu.2
Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus timentes autem Dominum glorificat, lib.8. c.4.nu. 1. & lib.14.c.19 nu.18
Psal. 15. Conserua me Domine quoniam speraui in te, dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorũ non eges, lib.2 c.13.nu.30.35
Sanctis qui sunt in terra eius mirificauit omnes voluntates in eis, lib.16 c.11.nu.15
Multiplicatæ sunt infirmitates eorum: postea accelerauerunt, lib.6.cap.10.numero 29.& lib. 14.cap 21. numero 60.
Non congregabo conuenticula eorum de sanguinibus lib.3.c.10.nu.47
Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei: tu es qui restitues hæreditatem meam mihi, lib 4. c. 28. nu.13.& lib.16 c 1.num.27.36
Etenim hæreditas mea præclara est mihi, lib.4.cap.28. num.13.& lib.16.c.1.nu.27.36
Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi, ne commouear, lib. 4.c. 13.numero 1
Propter hoc lætatum est cor meum, & exultauit lingua mea, lib.7.c.1.nu.25
Delectationes in dextera tua vsque in finem, lib.1.c.9. nu.8.& lib.2.c.2.nu.28 & lib.7.c.1.nu.25.
Vt non loquatur os meum opera hominum, lib.10.c. 7.nu.13 Psal 16.
Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras, lib.3.c.2.nu.27.& lib.9.c.15.nu.41
Mirifica misericordias tuas qui saluos facis sperantes in te, lib.4.c.8.nu.20
Eripe animam meam ab impio, frameam ab inimicis manus tuæ, lib.2 c.9.nu.23
De absconditis tuis adimpletus est venter eorum, lib. 2.c.8.nu.28.& lib.14.c.6.nu.35
Satiabor cum apparuerit gloria tua, lib.2. cap. 1. num. 15.& numero 21
Psal.17. Diligam te Domine fortitudo mea, Dominus firmamentum meum & refugium meum, & liberator meus, lib.2 c.13.nu.30
Deus meus, adiutor meus: & sperabo in eum, lib.2. ca. 13.numero 39
Circumdederunt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbauerunt me, lib.9. cap.20. num.16. & lib.14 cap.22.num.7
Ascendit fumus in ira eius, & ignis a facie eius exarsit; carbones succensi sunt ab eo, lib.14.c.23.nu.19
Psal.19. Inclinauit cœlos, & descendet, & caligo sub pedibus eius, & ascendit super cherubim, & volauit: volauit super pennas ventorum, & posuit tenebras latibulum suum, lib.4.c.15.num. 16.& lib.3.cap.19. numero 38.39
In circuitu eius tabernaculum eius, tenebrosa aqua in nubibus aeris, lib.18.c.2.nu.13
Præfulgore in conspectu eius, nubes tranfierunt, lib. 14.cap 18.num.18
Psal.20. Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens, & cum electo electus eris, & cum peruerso, peruerteris, lib.2. cap.14.numero 4 & lib.1.cap.19. numero 12.Ambrosius.
Psal.21. Quoniam tu Domine illuminas lucernam meã, Deus meus illumina tenebras meas libro 7, capitulo 9. numero 10
Quoniam in te eripiar a tentatione, & in Deo meo transgrediar murum, lib.17.c.2.nu.28
Deus qui præcinxit me virtute, & posuit immaculatam viam meam, qui perfecit pedes meos tamquam ceruorum, & super excelsa statuens me, lib.7.c.9.nu. 10.& lib.17.c.2.nu.26.27.28
Qui docet manus meas ad prœlium, & posuisti vt arcum æreum brachia mea, lib.7.c.9. num.10. & libro 6.cap.13.numero 9
Et dedisti mihi protectionum salutis tuę; & dextera tua suscepit me, lib.7.c.9.nu.10
Et præcinxisti me virtute ad bellum, libro 6. cap. 13. numero 9
Clamauerunt: nec erat qui saluos faceret: ad Dominũ, nec exaudiuit eos, lib.13 c.9.nu.14
Et comminuam eos, vt puluerem ante faciem uenti, li. 12.c.4.nu.16
populus quem non cognoui, seruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi, lib.13.c.1.nu.25
Filii alieni mentiti sunt mihi, lib.2.c.10.nu.16
Psal.18. Cœli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum, lib.14.c.23.nu.12.& lib.10.& 5. nu.3.

nu.3.4.& lib. 8.c.7. nu.25.& lib.16.c.12.nu.43

Dies diei eructat verbum,& nox nocti indicat scientiam,lib.10.c.5.nu.5.& lib.11.c.6.nu.81.& lib.16. c.12.nu.43

Non sunt loquelæ,neque sermones, quorum non audiantur voces eorum,lib.1.c.23. nu.12. & lib.10.c. 5.num.4

In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum, lib.1.c.23.nu.14

In sole posuit tabernaculum suum, & ipse tamquam sponsus procedens de thalamo suo,lib.3.cap.5.numero 52

Exultauit vt gigas ad currendam viam,a summo cœlo egressio eius,& occursus eius vsque ad summum eius,lib.1.c.17.nu.19.& lib.11.c.6.nu.36. & lib.16. c.12.nu.43

Nec est qui se abscondat a calore eius,lib.2.c.7.nu.33. & cap.14.num.8.& lib.3.c.5.num.58.& lib.16.cap. 12.nu.43

Lex Domini immaculata conuertens animas, testimonium Domini fidele,sapientiam præstans paruulis, lib.16.c.12.nu.43

Timor Domini sanctus permanet in æternum, & in sæculum sæculi, lib.17.cap.3. numero 10.12. 20.21. 22.23

Desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum multum,& dulciora super mel,& fauum,lib.11.c.3.nu. 12.29.& lib.16.c.10.nu.18

Etenim seruus tuus custodit ea,in custodiendis illis retributio multa,lib.11.c.3. nu.12.29. & lib.16.c.10. numero 16

Ab occultis meis munda me,& ab alienis parce seruo tuo,lib.16.c.13.nu 27

Si mei non fuerint dominati,tunc immaculatus ero,& emundabor a delicto maximo,lib.3.c.18. nu.12. & lib.16.c.13.nu.26

Psal.19. Exaudiat te dominus in die tribulationis: protegat te nomen Dei Iacob: mittat tibi auxilium de sancto,et de Sion tueatur te,lib.2.c.9.nu.33

Memor sit omnis sacrificij tui, & holocaustum tuum pingue fiat,lib.1.cap.25.num.3.& lib.10.cap.2.numero 22

Hi in curribus, & hi in equis: nos autem in nomine Dei nostri inuocabimus: ipsi obligati sunt,& cecidерunt,lib.1.c.17.nu.15

Psal.20. Quoniam præueniisti eum in benedictionibus dulcedinis,lib.4.c.14.nu.15

Inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inueniat omnes qui te oderunt,pone eos vt clibanum ignis,lib.2.c.11.nu.30

Psal.21. Cogitauerunt consilia, quæ non potuerunt stabilire, lib.4.c.25.nu.2

Deus Deus meus respice in me,quare me dereliquisti? Longe a salute mea verba delictorum meorum.li.4. c.21.nu.10.Ambros.& c.26.nu.10.& lib.13.c.9.nu. 13 & lib.4.c.7.nu.22

Deus meus clamabo per diem,& non exaudies,& nocte,& non ad insipientiam mihi, lib.6.c.10. nu.30. & lib.11.c.9.nu.11.12.20

In te sperauerunt patres nostri: sperauerunt, & liberasti eos. Ad te clamauerunt,& salui facti sunt: in te sperauerunt, & non sunt confusi,lib.16. cap.11.numero 29

Ego autem sum vermis & non homo: opprobrium hominum,& abiectio plebis,lib.1.c.23.nu.5.et li.3. c.5.nu.89.Ambro.

Quoniam tu es qui extraxisti me de ventre, spes mea ab vberibus matris meæ: in te proiectus sum ex vtero,de ventre matris meæ,Deus meus es tu,ne discesseris a me,lib.4.c.28.nu.11

Circundederunt me vituli multi: tauri pingues obsederunt me,lib.2.c.19.nu.31.Ambro.

Sicut aqua effusus sum,lib.3 c.9.nu.25

Edent pauperes,& saturabuntur, & laudabunt Dominum qui requirunt eum: viuent corda eorum in sæculum sæculi. Reminiscentur, & conuertentur ad Dominum vniuersi fines terræ,&c. Manducauerũt, & adorauerunt omnes pingues terræ,lib.4.c.28.nu. 14.15.& lib.6.c.1.nu.10

Dominus regit me, & nihil mihi deerit: in loco pascuæ ibi me collocauit,lib.17.c.3.nu.6 **Psal. 22.**

Deduxit me super semitas iustitiæ, propter nomen suum,lib.18.c.4.nu.8

Nam etsi ambulauero in medio vmbræ mortis,non timebo mala,quoniam tu mecum es,lib.2.c.9.nu 31. & lib.18.c.16.nu.18

Virga tua,& baculus tuus ipsa me consolata sunt, lib. 6.c.9.num 22.26.& lib.14.c.31. num.12. & lib.17.c. 3 num.6

Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos, qui tribulant me,lib.18 c.2.nu.32

Impinguasti in oleo caput meum, & calix inebrians quam præclarus est,lib.2.c.1.nu.27 & lib.18.cap.2. numero 32

Et misericordia tua subsequitur me omnibus diebus vitæ meæ,lib.3.c.19.nu.14.lib.8.c.6.nu.8.& lib.4 c. 14 nu.14.& lib.7.c.9. nu.17

Domini est terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo, libro 10. cap.5. nu- **Psal. 23.**
mero 7

Quia ipse super maria fundauit eum, & super flumina præparauit eum,lib.5.c.4.num.10.& lib.10.c.5. numero 7

Quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto eius? innocens manibus,& mundo corde &c.lib.18.c.12.nu.16.20

Qui non accepit in vano animam suam,nec iurauit in dolo proximo suo,lib.18 c.12.nu.20

Reminiscere miserationum tuarũ Domine,& misericordiarum tuarum, quæ a sæculo sunt, lib.4. cap.7. num.23

Delicta iuuentutis meæ,& ignorantias meas ne memineris Domine,lib.1.c.2.nu.4

Secundum misericordiam tuam,memento mei tu propter bonitatem tuam Domine,lib.4.c.7.nu.23

Dulcis & rectus Dominus: propter hoc legem dabit delinquentibus in uia,lib.4.c.11.nu.14.15.16

Diriget mansuetos in iudicio: docebit mites uias suas, lib.6.c.9.nu.27

Vniuersæ uiæ Domini misericordia,& ueritas,lib.4.c. 11.nu.13.14.15.16.21.& c.12.nu.19

Requirentibus testamentum eius, & testimonia eius, lib.4.c.11.nu.16

Anima eius in bonis demorabitur, & semen eius hæreditabit terram,lib.18.c.13.nu.5

Oculi mei semper ad Dominum, quia ipse euellet de laqueo pedes meos,lib.13.c.2.nu.9

Iudica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum,lib.11.c.5.nu.13 **Psal. 25.**

Et in Domino sperans non infirmabor,lib.11. capit.5. num.13

Proba me Domine,& tenta me, lib.1.c.16.nu.2.& lib. 6 c.9.nu.21

Vre renes meos,& cor meum,lib.16.c.12. nu.35

Quoniam misericordia tua ante oculos meos est,& cõplacui in ueritate tua,lib.3.c.19.nu.14 & lib.8. c.2.6. nu.8.& lib.16.c.12 nu.25

Non sedi cum concilio uanitatis,& cum iniqua gerentibus non introibo,lib.9.c.21.num.8.& lib.11.c.5. num.13

Domine dilexi decorem domus tuæ,& locum habitationis gloriæ tuæ,lib.2.c.2.num.10.29.& lib.7.c.6. num.11

Dextera eorum repleta est muneribus,lib.15.c.5.nu. 18.19

In ecclesiis benedicam te Domine,lib.3.c.16.nu.13

Domi-

Pſal. 26. Dominus illuminatio mea, & ſalus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ a quo trepidabo? lib.1.cap.8.nu.3.& lib.2.cap.7.nu.10.& cap.8.num. 11.& cap.11.num.22.& lib.17.cap.3.numero 14.& lib.2.cap.8.numero 11

Dum appropiant ſuper me nocentes, vt edant carnes meas, lib.6. capit.13. numero 10. & libro 2.capit.8. numero 11

Qui tribulant me inimici mei ipſi infirmati ſunt,& ceciderunt, lib.2.c.8.nu.11

Si conſiſtant aduerſum me caſtra, non timebit cor meum, lib.2.c.7.num.10

Vnam petij a Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ, libr.1. c.18.nu.31.& lib.2.cap.1.nu.30.& cap.2. nu.13.14. 29.& cap.3.nu.1.& lib.9.cap.18.nu.7

Quoniam pater meus,& mater mea dereliquerunt me Dominus autem aſſumpſit me, lib.1.cap.1.nu.16.& lib.11.cap.12 nu.31

Et dirige me in ſemita recta propter inimicos meos, lib.18.cap.8.num.14

Quoniam abſcondit me in tabernaculo ſuo, in die malorum protexit me in abſcondito tabernaculi ſui.li. 2.cap.9.num.29

Circuiui, & immolaui in tabernaculo eius hoſtiam vociferationis: Cantabo,& plalmum dicam Domino, lib.2.c.13.nu.11

Tibi dixit cor meum, exquiſiuit te facies meam, faciem tuam Domine requiram, lib.2. cap.2.num.21. & ca. 19.nu.28.& lib.5.cap.11 num.17

Pſal 26. Expecta Dominum, viriliter age,& ſuſtine Dominum & confortetur cor tuum,& ſuſtine Dominum, lib.9 cap.20.nu 17.& lib.18.c.10 nu.31

Pſal 27. Et refloruit caro mea, & ex voluntate mea confitebor ei, lib.2.c.13.nu.37

Pſal 28. Afferte Domino filij Dei: afferte Domino filios arietum: afferte Domino gloriam, & honorem: afferte Domino gloriam, nomini eius; adorate Dominum in atrio ſancto eius, lib 3.c.12.num.5.6. & lib.5.cap. 12.num.5.& lib. 13.c.5.nu.4

Vox Domini ſuper aquas, Deus maieſtatis intonuit: Dominus ſuper aquas multas, lib.3 c.8.num.9.lib.1. cap.26.num.5

Vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia lib.3.cap.8.num.9

Vox Domini confringentis cedros, & confringet Dominus cedros Libani, & comminuet eas tamquam vitulum Libani, lib.1.c.23 nu.4.& lib.3.c.8. num.9. & lib.4.c.24.nu.6.7

Et dilectus quemadmodum filius vnicornium, lib. 12. cap.2.numero 4.

Vox Domini intercidentis flammam ignis, vox Domini cõcutientis deſertum, & commouebit Dominus deſertum Cades, lib.9.c.3.nu.4

Vox Domini præparantis ceruos, & reuelabit condenſa, lib.9.cap.19.nu.3.lib.18.cap.2.num.8

Et in templo eius omnes dicent gloriam, libro 5.cap.2 numero 1

Dominus diluuium inhabitare facit,& ſedebit Dominus Deus in ætetnum, Dominus virtutem populo ſuo dabit, lib.9.cap.15 num.28

Dominus benedicet populo ſuo in pace, lib.4.c.19.nu. 3.lib.9.c.15 nu.28

Pſal.29. Exaltabo te Domine, quoniam ſuſcepiſti me, nec delectaſti inimicos meos ſuper me, lib.1. cap.6. num.12. lib.9.cap.20.num.17.& lib.12.cap.2.num.5. & lib. 9.cap.9.nu.55

Domine Deus meus clamaui ad te, & ſanaſti me, libi 4.c.3.& cap.16.num.11.

Pſallite Domino ſancti eius, & confitemini memoriæ ſanctitatis eius, libro ſecundo, cap.12.nu.1

Quoniam ira in indignatione eius,& vita in voluntate eius, lib.4.c.12.nu.1

Ad veſperum demorabitur fletus,& ad matutinum lætitia, libro ſecundo, capit.vndecimo, num.25.lib.10. cap.2.num.3

Ego autem dixi in abundantia mea, non mouebor in æternum: auertiſti faciem tuam a me, & factus ſum conturbatus, lib.2.cap.8.nu.15.& cap.9.num.21. & lib.4.cap.29.num.60.& cap.34.num.25. Ambroſius & lib.6.cap.9.num.8.& lib.7.cap.3. num 17.& lib. 18.cap.13.numero 10

Domine in voluntate tua præſtitiſti decori meo virtutem, auertiſti faciem tuam a me, & factus ſum conturbatus, lib.2.c.9.nu.21.& lib.4.c.29.nu.6.& lib.7. cap.3.num.17

Ad te Domine clamabo,& ad Deum meum deprecabor, quæ vtilitas in ſanguine meo, dum deſcendo in corruptionem, libro 3.cap.1.nu.16.& lib.4. cap.16. numero primo.

Numquid confitebitur tibi puluis, aut annunciabit veritatem tuam, lib.2.cap.13.numero 12.& libro 3.ca. 1.num.16

Conuertiſti planctum meum in gaudium mihi, confidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia lib. 3.c.10.num.63.& lib.7.c 1.num.1

Vt cantet tibi gloria mea: & non compungar: Domine Deus meus in æternum confitebor tibi, li.2.c.13.nu. 12.& lib.3.c.1.nu.16

In te Domine ſperaui, non confundar in æternum, in Pſal.30. iuſtitia tua libera me, lib.14.cap.15.nu.11

Eſto mihi in Deum protectorem, & in domum refugij, vt ſaluum facias me, libro decimo, capit. nono, numero 5

Et propter nomen tuum deduces me, & enutries me: educes me de laqueo hoc, quem abſconderunt mihi: quoniam tu es protector meus, libro 4. capit.31 numero 17

Odiſti obſeruantes vanitates ſuperuacue, ego autem in Domino ſperaui, lib.18.c.16.num.19

Quoniam reſpexiſti humilitatem meam, ſaluaſti de neceſſitatibus animam meam, lib.18.capit.16.numero 19. & libro vndecimo, cap.9.num.24.& lib.14. cap. 7.numero 23

Nec concluſiſti me in manibus inimici mei, ſtatuiſti in loco ſpatioſo pedes meos, lib.14.c 7.nu.23.& li.18. cap.4.num.9

Inſerere mei Domine quoniam tribulor: conturbatus eſt in ira oculus meus: anima mea, & venter meus, lib.16.cap.1.nu.17 lib.9.cap.7.nu.37

Quoniam defecit in dolore meo vita mea, & anni mei in gemitibus, lib.16.c.7.nu.17

Infirmata eſt in paupertate virtus mea, & oſſa mea conturbata ſunt, lib.16.cap.7.numero 17.& libro 4. cap.28 num.21.22

Super omnes inimicos meos factus ſum opprobrium vicinis meis valde, & timor notis meis, libro tertio, cap.15.num.14

Obliuioni datus ſum tamquam mortuus a corde libro ſecundo, cap.nono, numero 34.& libro 4. cap. primo, numero 54

Erubeſcant impij, & deducantur in infernum, mutaſiant labia doloſa, quæ loquuntur aduerſus iuſtũ iniquitatem in ſuperbia, & in abuſione, lib.3.ca.12.nu. 12.& lib.9.c.20.nu.18

Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſtis timentibus te, perfeciſti eis, qui ſperant in conſpectu filiorum hominum, lib.2. cap. 4.nu.25.& lib.2.c.11.nu.10.33.lib.7.c.3.nu.23.& lib.9.c.9.nu.24.& lib.18.cap.14.numero 17.libro 3. cap.duodecimo.numero 13.libro ſeptimo, capit.3. numero 16.

Ego autem dixi in exceſſu mentis meæ, proiectus ſum a facie oculorum tuorum, lib.3.c.25.nu.21.libro 7. c.4.nu.6.& lib.17.c.6.num.14.15.& libro 18. capit. 18.numero 5

Viriliter

Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino, lib. 13. c. 2. nu. 27

Cap. 31. Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata, lib. 14. cap. 12. num. 31. lib. 18. cap. 10. num. 7

Beatus vir cui nō imputauit Dominus peccatum, nec est in spiritu eius dolus, lib. 6. c. 13. nu. 19

Quoniam tacui, inueterauerunt omnia ossa mea, dum clamarem tota die, lib. 3. cap. 19. num. 15. & cap. 22. num. 28

Quoniam die ac nocte grauata est super me manus tua: conuersus sum in ærumna mea, dum configitur spina, lib. 3. c. 19. nu. 15. 36. & c. 25. num. 18. 24. lib. 14. c. 13. nu. 8. & c. 22. nu. 28

Delictum meum cognitum tibi feci: & iniustitiam meam non abscondi. Dixi, cōfitebor aduersum me iniustitiam meam Domino: & tu remisisti iniquitatem peccati mei, lib. 3. c. 12. num. 1. 30. 31. & c. 25. nume. 18

Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno, lib. 14. c. 21. nu. 42. & lib. 4. c. 19. nu 3

Verumtamen in diluuio aquarum multarum, ad eum non approximabunt, lib. 4 c. 19. nu. 3

Tu es refugium meum a tribulatione quæ circumdedit me, exultatio mea erue me, a circundantibus me, lib. 3. cap. 25. num. 24. & lib. 6. c. 11. nume. 25. & lib 7. c. 4. nu. 5

Intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac quà gradieris, firmabo super te oculos meos, lib. 4. c. 26. nu. 8. & lib. 7. c. 4. nu. 5. & lib. 4. c. 26. nu. 8

Nolite fieri sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus, lib. 12. c. 4. nu. 17

In chamo, & froeno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te, lib. 2. c. 11. nu. 29. & lib. 6. c. 9. nu. 26. 27 lib. 12. c. 4. nu. 17

Multa flagella peccatoris: sperantem autem in Domino misericordia circundabit, lib. 6. c. 9. nu. 27. 28

Lætamini in Domino, & exultate iusti, & gloriamini omnes recti corde, lib. 6. c. 9. nu. 28. & lib. 7. c. 2. nu. 19. & lib. 18. c. 19. nu. 2

Psal. 32. Exultate iusti in Domino, rectos decet collaudatio, lib. 7. c. 1. nu. 2. 21. & c. 2. nu. 16. & lib. 2 c. 13. nu. 17. & lib. 6. c. 9. nu. 29. & lib 13. cap. 5. num. 5. & lib. 18. c. 19. num. 3

Bene Psallite ei in vociferatione, lib. 7. c. 1. num. 26. & lib. 13. c. 4. nu. 9. & c. 5. nu. 5

Diligit misericordiam, & iudicium, misericordia Domini plena est terra, lib 1. c. 23. nu. 12. & lib. 2. c. 11. nu. 11. lib. 4. c. 11. nu. 17. 18. 19

Verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum, lib. 1. c 23. nu. 12. & lib. 16. c. 12. nu. 6. lib. 17. c. 5. nu. 3. 13

Congregans sicut in vtre aquas maris, ponens in thesauris abyssos, lib. 4. cap. 17. nume. 1. & lib. 6. cap. 9. num. 30

Timeat Dominum omnis terra, ab eo autem commoueantur omnes inhabitantes orbem, lib. 17. cap 3. num. 1

Quoniam ipse dixit, & facta sunt, &c. lib. 5. capit. 12. nu 38. Ambrosius.

Dominus dissipat consilia gentium, reprobat autem cogitationes populorum, & reprobat consilia principium, lib. 3. c. 13. nu. 2. & lib. 4. c. 25. nu. 2

Consilium autem Domini in æternum manet, cogitationes cordis eius in generationem, & generationem, lib. 4. c 25. nu. 2

Beata gens cuius est Dominus, Deus eius, populus quem elegit in hæreditatem sibi, lib. 2. capitulo 4. num. 10

Vt eruat a morte animas eorum, lib. 6. capit. primo, numero 6

Quia in eo lætabitur cor nostrum, & in nomine sancto eius sperauimus, lib. 7. c. 1. nu. 21

Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo, lib. 2. c. 11. nu. 25. & lib 6. c. 9. num. 29. & lib. 7. cap. 7. num. 7. num. 1. 10 & lib. 13. cap. 7. num. 2 3 *Psal. 33.*

In Domino laudabitur anima mea, audiant mansueti, & lætentur, lib. 14 c. 1. nu. 2

Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen eius in idipsum, lib. 3. c. 18. nu. 1

Exquisiui Dominum, & exaudiuit me, & ex omnibus tribulationibus meis eripiet me, libro 4 capit. 16. num. 10

Accedite ad eum, & illuminamini, & facies vestræ non confundentur, lib. quarto capitulo 20. 14. 4. 9. numero 11

Iste pauper clamauit, & Dominus exaudiuit eum, lib. 1. c. 21. nu. 10. & lib. 13. c. 5. nu. 23

Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos, lib. 1. capitulo 21. numero 1. & num. 10

Gustate, & videte, quoniam suauis est Dominus, lib. 2. c. 1. nu. 20. & c. 4. nu. 25. & lib. 6. c. 1. nu. 12. lib. 16. c. 12. num. 71

Timete Dominum omnes sancti eius, quoniam non est inopia timentibus eum, lib. 17. c. 3. nu 2

Quis est homo qui vult vitam, diligit dies videre bonos? lib. 10. c. 8. nu. 3. lib. 18. c. 16. num. 20 lib. 7 c 2. num. 6. 9. & c. 18. nu 9

Prohibe linguam tuam a malo, & labia tua ne loquantur dolum, lib. 2. c 2. nu. 6. & lib. 10 c. 8. nu. 3. & lib. 9. c. 7. nu 33. & lib. 18. c. 7. nu. 11

Declina a malo, & fac bonum, lib. 2. c. 18. nu. 11. & lib. 3. c. 14. nu. 32. lib. 16 c. 12. nu. 62. 63

Inquire pacem, & persequere eam, lib. 3. c. 18. num. 11. lib. 9. c. 7 nu 33. c. 14. nu. 32

Oculi Domini super iustos, & aure eius in preces eorum, lib. 1. c. 1. nu. 22. & lib. 4. cap. 24. num. 12. & c. 26. num. 9

Vultus autem Domini super facientes mala, vt disperdat de terra memoriam eorum, lib. 4. c. 26. nu. 9. 13 15

Clamauerunt iusti ad Dominum, & Dominus exaudiuit eos, & ex omnibus tribulationibus eorum eripuit eos, lib. 9. c. 15. nu. 29

Iuxta est Dominus ijs qui tribulati sunt corde, & humiles spiritu saluabit, lib. 2. cap 9. num. 31. & lib. 8. cap. 6. num. 1

Multæ tribulationes iustorum, sed de ijs omnibus liberauit eos Dominus, lib. 1. cap. 12. nume. 20. lib. 9. cap. 15. num. 1. 29. lib. 4. cap. 3. num. 2. & lib. 6 capit. 11. num. 2

Custodit Dominus omnia ossa eorum, vnum ex his non conteretur, lib. 1. capit. 15 num. 11. & capit. 22. num. 20

Mors peccatorum pessima, lib 11. c. 9. nu. 19

Et qui oderunt iustum, delinquent, lib. 9. c. 20. num. 2

Iudica Domine nocentes me, expugna impugnantes me, lib 9. c 16. nu. 2. & lib. 2. c. 9. nu. 10 *Psal 34.*

Apprehende arma, & scutum: & exurge in adiutorium mihi, lib. 2. c. 9. nu. 20. 22. 23. & lib. 16. capit. 4. num. 21. 22

Fiant tanquam pulvis ante faciem venti, & angelus Domini coarctans eos, lib 12. c. 4. nu. 8 *Psal. 34.*

Omnia ossa mea dicens: Quis similis tibi, lib. 1. c. 15. num 12

Retribuebant mala pro bonis, libro primo, capit. 12. num. 52

Ego autem cum mihi molesti essent, induebar cilicio, & humiliabam in ieiunio animam meam: & oratio mea in sinu meo conuertetur, lib. 17. c. 4. nu. 15. & lib. 1. c. 1. nu. 20

Quasi proximum, & quasi fratrem nostrum sic complacebam: quasi lugens, & contristatus sic humiliabor, lib. 3. c. 11. num. 6

Confitebor tibi in Ecclesia magna, in populo graui laudabo te, lib. 16. c. 6. nu. 15

Non supergaudeant mihi qui aduersantur mihi inique, qui oderunt me gratis, & annuunt oculis, quoniam mihi quidem pacifice loquebantur, & in iracundia terræ loquentes dolos cogitabant, &c. Ne dicant in cordibus suis, euge, euge animæ nostræ; nec dicant deuorabimus eum, lib. 9. c. 19. num. 12. & lib. 14. c. 19. nu. 15

Et lingua mea meditabitur iustitiam tuam, tota die laudem tuam, lib. 10. c. 6. nu. 7

Psal. 35. Dixit iniustus, vt delinquat in semetipso, non est timor Dei ante oculos eius, lib. 17. c. 3. nu. 15

Quoniam dolose egit in conspectu eius, vt inueniatur iniquitas eius ad odium, lib. 14. cap. 23. nu. 20. & lib. 17. c. 3. nu. 15

Iniquitatem meditatus est in cubili suo, lib. 13. cap. 5. num. 24

Domine in cęlo misericordia tua, & veritas tua vsque ad nubes, libro secundo, capitulo 19. numero 15. 16. & libro 3. capit. 5. num. 73. & lib. 14. cap. 26. num. 29

Iustitia tua sicut montes Dei, iudicia tua abyssus multa, lib. 4. c. 17. nu. 22. & nu. 12. & lib. 6. c. 11. num. 3. & lib. 14. c. 26. nu. 29

Homines, & iumenta saluabis Domine: quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam Deus, lib. 2. cap. 19. num. 17 18. & lib. 3. cap. 7. num. 32. lib. 8. cap. 2. nu. 12

Filij autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt, lib. 2. c. 19 nu. 17. 18. 19. lib. 8. c. 2. nu. 12. lib. 16. c. 13. nu. 27

Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos, lib. 2. c. 1. num. 21. 27. & lib. 5. c. 1. nu. 15. 18. 20. 21. lib. 6. c. 1. num. 9. lib. 8. c. 2 nu. 12. lib. 16. c. 13 nu. 27

Quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen, libro 2. cap. 1. num. 27. & cap. 10. num. 27

Non veniat mihi pes superbiæ, & manus peccatoris non moueat me, lib. 1. c. 22. nu. 7. & lib. 16 capit. 13. num. 27. 29

Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem, lib. 16. c. 13. num. 27

Psal. 36. Noli æmulari in malignantibus, neque zelaueris facientes iniquitatem, lib 9. c. 15. num. 30. & lib. 11. cap. 3. num. 1

Quoniam tamquam fœnum velociter arescent, & quemadmodum olera herbarum cito decident, lib. 7. cap. 5. num. 8. lib. 11. cap. 5. nu 1. & lib 12. capit. 4. num. 2

Spera in Domino, & fac bonitatem, & inhabita terram, & pasceris in diuitijs eius, lib. 16. c. 11. num. 1. lib. 18. c. 15 nu. 8

Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui, lib. 2. c. 12. nume. 24. & lib. 7. capitulo 1. numero 26. & capitulo 3. num. 10. & lib. 9. capitulo 15. nume. 31. & lib. 13. cap. 3. nu 39. & cap 9. nu 23. lib. 18. cap. 15. num. 8

Reuela Domino viam tuam, & spera in eo, & ipse faciet, lib. 3. c. 22. nu. 3. 15. & lib. 3. cap. 14. nu. 14. lib. 16. c. 11. nu. 1

Et educet quasi lumen iustitiam tuam, & iudicium tuum tanquam meridiem, lib 9. c. 9. nu. 3. & cap. 15. nu. 34. & c. 22. nu. 5

Subditus esto Domino, & ora eum: noli æmulari in eo, qui prosperatur in via sua, in homine facientes iniustitias, lib. 9. c. 15. nu. 31

Desine ab ira, & derelinque furorem, noli æmulari, vt malignetis, quoniam qui malignantur, exterminabuntur: sustinentes autem Dominum, ipsi hereditabunt terram, lib. 9. c. 15. nu. 32

Et adhuc pusillum, & non erit peccator, & quæres locum eius, & non inuenies, lib. 9. c. 15. nu. 32

Mansueti autem hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis.

Obseruabit peccator iustum, & stridebit super eum dentibus suis, lib. 2. c. 5. nu. 6

Dominus autem irridebit eum, quoniam prospicit quòd veniet dies eius, lib. 2. c. 5. nu. 6

Gladium euaginauerũt peccatores, intenderunt arcũ suũ, vt decipiant pauperem, & inopẽ, vt trucident rectos corde, lib. 2. c. 5. nu. 6. & lib 9. c. 4. nu. 17. lib. 14. cap. 8. nu. 2

Gladius eorum intret in corda ipsorum, & arcus eorum confringatur, lib. 4 c. 37. num. 2. & lib. 9. cap. 4. num. 17

Melius est modicum iusto super diuitias peccatorum multas, quoniam brachia peccatorum conterentur, confirmat autem iustos Dominus, lib. 3 c. 11. nu. 31. & lib. 6. c. 9. nu. 31

Nouit Dominus dies immaculatorum, & hæreditas eorum in æternum erit, lib. 9. c. 9 nu. 31

Non confundentur in tempore malo, & in diebus famis saturabuntur, quia peccatores peribunt, lib. 9. c. 9. num 4

Inimici vero Domino mox vt honorificati fuerint, & exaltari: deficientes quemadmodum fumus deficient, lib. 1. capit. 20. nume. 21. 25. & lib. 2. capit. 16. num. 19

Mutuabitur peccator, & non soluet: iustus autem miseretur, & retribuet, lib. 2. c. 14. nu. 5. & lib. 16. cap. 10. num. 8. 9

Quia benedicentes ei hæreditabunt terram: maledicentes autem ei disperibunt, lib. 11. c 16 nu. 2

Apud Dominum gressus hominis dirigẽtur, & viam eius volet, lib 9. c. 15. nu. 34. & cap. 22 nu. 5. & lib. 4. c. 20. nu. 3. & lib. 16. c. 10. nu. 35. lib. 7. c. 9. num. 2. 11. & lib. 9. c. 18. nu. 1. 2

Cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam, lib. 4. c. 20. nume. 3. lib. 9 c. 15. nu. 34. & c. 18. nu. 10. 11. lib. 6. c. 13. nu. 11. & lib 9. c. 18. num. 1. 2

Iunior fui, etenim senui non vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem, lib. 4. c. 20. nu. 3. & lib. 6. c. 1. nu. 3

Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium, lib. 10. cap. 6. nu. 2

Vidi impium superexaltatum, & eleuatum, sicut cedros Libani, & transiui, & ecce non erat, quæsiui eum, & non est inuentus locus eius, lib. 2. c. 15. nu. 54. & c. 16. nu. 19. 20. & lib. 7 c. 6. nu. 1. 2. 11. & lib. c. 18. nu. 1. & c. 20. nu 9

Et protector eorum in tempore tribulationis, lib. 4. c. 3. num. 2

Et eruet eos a peccatoribus, & saluabit eos, quia speraverunt in eo, lib. 16. capitulo 11. nume. 4. 24. 25. 26. 27 Psal. 38.

Psal. 37. Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me, lib. 2. c. 8. nu. 16. lib. 6. c. 11. nu. 1. lib. 16. c. 10. nu. 10. 11. & lib. 3 c. 4. nu. 3

Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi, & confirmasti super me manum tuam, lib. 2. c. 8. nu. 14. 16. lib. 6. c. 10. nu. 24. & lib. 6. c. 11. nu. 1. & lib. 16. c. 10. nu. 10. 11. & lib. 18. c. 2. nu. 42

Non est sanitas in carne mea a facie iræ tuæ: non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum, lib. 3. c. 1. nu. 8 9 10. & c. 25 nu. 1 2. 5. & lib. 4. c. 11. nu. 1. & lib. 14. c 6. nu. 36. & c. 22. nu. 29. & lib. 18. cap. 11. num. 11

Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me, lib. 2. c. 10. nu 16. lib. 3. c. 25. num. 2. 5. 6. & lib. 6. c. 2. nu. 6. & lib 14. c. 7. nu. 24. & c. 22. nu. 29. lib. 1. cap. 14. num. 12. & lib. 2. c. 10. nu. 16

Putruerũt, & corruptæ sunt cicatrices meę a facie insipien-

sipientiæ meæ, lib. 3. c. 4. nu. 5. 7. & c. 25. nu. 3. 6. 7. & lib. 14. c. 22. nu. 29. 44. 45

Miser factus sum, & curuatus sum vsque in finem tota die contristatus ingrediebar, lib. 2. c. 11. nu. 24. & c. 15. nu 60. 61. & lib. 3. c. 4. nu. 5. & c. 25. nu. 3. 4. 6. 7. & cap. 27. nu. 2. & lib. 7. cap. 4. num. 6. & lib. 14 cap. 22. nume. 29. lib. 16. capit. 13. num. 28. lib. 17. cap. 6. num. 8

Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus, & nō est sanitas in carne mea, lib. 3 c. 25. nu. 7. & cap. 27. nu. 2. lib. 14. c. 22. nu. 29 lib. 1. c. 5. nu. 6

Afflictus sum, & humiliatus sum nimis, rugiebam a gemitu cordis mei, lib. 3. c. 4. nu. 5. & lib. 7. c. 4. nu. 6. & lib. 3. c. 25. nu. 4. 7. & lib. 10. c. 2. nu. 16. lib. 14. cap. 22. nu. 29. & lib 17. c. 6 nu. 8

Domine ante te omne desiderium meum, & gemitus meus a te non est absconditus, lib. 2. capitulo 2. nume. 26. 30. 31. & lib. 4. c. 13. nu. 17. & lib. 1 cap. 5. num. 25

Cor meum conturbatum est in me: de reliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipsum nō est mecum, lib. 1. capitulo 12. num. 31 lib. 3. capitulo 4. numero 3. & lib. 3. c. 18. num. 17. & lib. 14 c. 22. num. 29

Amici mei, & proximi mei aduersum me appropinquauerunt, & steterunt, & vim iuxta me erant, de longe steterunt: & vim faciebant qui quærebant animam meam & qui inquirebant mala mihi, locuti sunt vanitates, & dolos tota die meditabantur, lib. 1. cap 12. nu. 36. & c. 21. nu. 11. 20 & lib. 3. c. 15. nu. 20. lib. 1 c. 21. nu. 20

Ego autem tanquam surdus non audiebam: & sicut mutus non aperiens os suum: lib. 1. c 12. nu. 36. lib. 14. c. 15. nu 2

Et factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones, lib. 14 c 15. nu. 2

Quoniam in te Domine speraui, tu exaudies me Domine Deus meus: lib. 13. c. 5. nu. 1

Quia dixi: ne quando supergaudeant mihi inimici mei, & dum commouentur pedes mei super me magna locuti sunt, quoniam ego in flagella paratus sum: & dolor meus in conspectu meo semper, lib. 3. cap. 25. nu. 17. & lib. 4. cap 5. nu. 4. & lib. 6. cap. 9. num. 3

Quoniam iniquitatem meam annunciabo, & cogitabo pro peccato meo, lib. 3. c. 22. nu. 4

Inimici autem mei viuunt, & multiplicati sunt qui oderunt me inique: qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi quoniam sequebar bonitatem: ne derelinquas me Domine Deus meus, ne discesseris a me, lib. 7. c 2. nu. 12. lib. 2. c 9. nu. 14 & lib. 11. c. 15. nu. 23

Psal. 38. Dixi custodiam vias meas: vt non delinquam in lingua mea, lib. 10. c. 7. nume. 2. 12. & cap. 8. num. 7. & num. 15

Posui ori meo custodiam cum consisteret peccator aduersum me. Obmutui, & humiliatus sum, & silui a bonis: & dolor meus renouatus est, lib. 1. cap. 12. num. 37. libro 2. capitulo 8 numero 5. & lib. 9. capitulo 7. numero 5. 25. 32. & libro 10. capitulo 7. nume. 2. 12

Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis, lib. 1. c. 12. num. 37. & lib. 1. cap 25. nu. 4. & lib. 16. c. 11. nu. 78. & cap. 11. nu. 7. 8. & cap. 12. num. 1

Locutus sum in lingua mea: notum fac mihi Domine finem meum, & numerum dierum meorum, quis est, vt sciam quid desit mihi, lib. nono, capitulo 11. numero 10. & lib. 11. cap. 6. num. 14. lib. 13. capit. 17. num. 1

Ecce mensurabiles posuisti dies meos: & substantia mea tamquam nihilum ante te, lib. 18. cap. 17. nu. 1. & lib. 7. c. 9. nu. 3

Verumtamen vniuersa vanitas, omnis homo viuens lib. 2. c. 19. nu. 10. 11. & lib. 18. c 17. nu. 1

Verumtamen in imagine pertransit homo: sed & frustra conturbatur, lib. 1. c. 20. nu. 22. & lib. 8. c. 3. nu. 3 lib 1. c. 17. nu. 18

Thesaurizat, & ignorat, cui congregabit ea, lib. 4. c. 28. nu 5. lib. 1. c. 17. nu. 18

Et nunc quæ est expectatio mea? nonne Dominus, & substantia mea apud te est, lib. 7. c. 9. nu. 2

Ab omnibus iniquitatibus meis erue me: opprobriū insipienti dedisti me, lib. 2 c. 8. nu. 4

Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu fecisti, amoue a me plagas tuas, lib 2. c. 8. nu. 5. & lib. 14. c. 18. nu. 1

A fortitudine manus tuæ ego defeci in increpationibus propter iniquitatem corripuisti hominem, & tabescere fecisti ficut aranеam animam eius: verumtamen vane conturbatur omnis homo, lib. 1. c. 20. nu. 22. & lib. 3. c. 19. nu. 16. & lib. 14 c. 17. nu. 3. 4. & c. 21. nu 3

Ne sileas: huoniam aduena ego sum apud te, & peregrinus, sicut omnes patres mei, lib. 2. c. 2. num. 5. & lib. 1. c. 19. num. 1. & lib. 6. c. 2. nu. 10. & lib. 9. c. 14. num. 1. & 4. 6 12. 14 & lib. 11. c. 9. nu 15. lib. 1. c. 18. numero 28

Remitte mihi, vt refrigerer priusquam abeam, & amplius non ero, lib. 9. c. 3 nu. 10. & lib. 4. c. 19. num. 1. & lib 6 c 2. nu. 10 & lib. 9. c 14. num. 1. 4. 6. 12. 14. & lib. 11. c. 9. nu. 15

Expectans expectaui Dominum, & intendit mihi, Psal. 39. lib 2 c. 13. nu. 25. & lib 4. c. 26. nu. 9

Et exaudiuit preces meas, & eduxit me de lacu miseriæ, & de luto fæcis, lib. 2. c. 19. nu. 12. & lib 4. c. 26. nu 9. lib. 14. c. 28. nu. 27

Et statuit super petram pedes meos, & direxit gressus meos, & immisit in os meum canticum nouum, carmen Deo nostro, lib. 9. c. 18. nu. 5. & lib. 14. c. 28. nu. 27. & lib. 1. c. 17. nu. 6

Videbunt iusti, & timebunt, & sperabunt in eum, lib. 5. c. 13 nu. 16

Beatus vir cuius est nomen Domini spes eius: & non respexit in vanitates, & insanias falsas, lib. 2. c. 15. nu. 48. & lib. 2 c. 9. nu. 12

Annunciaui, & locutus sum, multiplicati sunt super numerum, lib. 14. cap 11. num. 11. & lib. 16. cap. 7. num. 17

Annunciaui iustitiam tuam in Ecclesia magna, Ecce labia mea non prohibebo, Domine tu scisti, lib. 3. c. 2 . num 28

Non abscondi misericordiam tuam, & veritatem tuā a concilio multo, lib. 4. c. 11. nu. 20

Tu autem Domine ne longe facias miserationes tuas a me: misericordia tua, & veritas tua semper susceperunt me: quoniam circumdederunt me mala, quorum non est numerus, comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui vt viderem, lib. 4 capitulo 11. numero 20. & libro 14. capitulo sexto, numero 37

Cor meum dereliquit me, lib. 1 capitulo 20. numero 25. & libro 2. capit. 9 nu 32. & libro 3. capitulo 18. num 17

Confundantur & reuereantur simul, qui quærunt animam meam, vt auferant eam: Conuertantur retrorsum, & reuereantur, qui volunt mihi mala, lib. 9. c. 16 num. 2

Ferant confestim confusionem suam, qui dicunt mihi, Euge, euge, lib. 1. c. 3. nu. 10

Beatus vir qui intelligit super egenum, & pauperem, Psal. 40. lib. 1 cap. 24. nume. 29 Ambros & lib. 5. capit. 10. num. 52

In die mala liberabit eum Dominus, lib. 5. capit. 10. num. 56

Dominus conseruet eum, & viuificet eum, & beatum

faciat eum in terra; & non tradat eum in animam inimicorum eius. Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius, vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius, lib.1.cap.18. num.9. & lib 2. c.1.num.39

Ego dixi, Domine miserere mei, sana animam meã, quia peccaui tibi, lib.1 c.22.nu.21

Numquid qui dormit, non adijciet vt resurgat, lib.9. c.18.nu 2

Psal. 41. Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te Deus, lib.1.c.7. nn.3. & lib.2.c.12.num.7 & lib.1.cap.23. num.4.& lib.2.cap.2.nume.10.11.14.20. & lib.12.capitulo 3. nume.24

Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei, lib.1.cap.25. nu.4.& lib.2.c.2.nu.3.14.25. & lib.2. c.1. nu.43 & cap.2.nu.3.11.13.14.15 20.25

Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dũ dicitur mihi quotidie: Vbi est Deus tuus? lib.2.c.2. num 10.11. 14. 15.21. & libro 7. capitulo 3.nume. 12.& capit.4.num.9.& lib.2.cap.2.num.23. & cap. 5.num.22

Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meam, quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei, lib.4.c 17. nu.12. & lib.7 c.3.num.7.8

In voce exultationis & confessionis sonus epulantis? lib.7.c.3.nu.7.8

Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi salutare vultus mei, & Deus meus, lib.2.c.2. num.15.& lib.2.c.5.nu.15.21.32. & lib.7.c.3.nu.8. lib.16.c.4. nu.3.4 5.6.7

Ad meipsum anima mea conturbata est, propterea memor ero tui de terra Iordanis, & Hermonij a monte modico, lib.4.c 17. nu.12. & lib.2.c.6.nu.31

Abyssus abyssum inuocat in voce cataractarum tuarum, lib.4.c.17. nu.12

Omnia excelsa tua, & fluctus tui super me transierũt. In die mandauit Dominus misericordiam suam, & nocte canticum eius, lib.17.c.2.nu. 25. & c.4.nu.16

Quare oblitus es mei? & quare contristatus incedo, dum affligit me inimicus, lib.2.c.5. nu.32

Dum confringuntur ossa mea, exprobrauerunt mihi inimici mei, lib.2.c.5.nu.32

Psal.42. Iudica me Deus, & discerne causam meam de gente non sancta, ab homine iniquo & doloso erue me. lib.3.c.15.nu.36.& c 21.nu.12

Emitte lucem tuam, & veritatem, libro 3. capitulo 5. numero 10

Psal. 43. Manus tua gentes disperdidit, & plantasti eos, afflixisti populos, & expulisti eos, libro 4. capitulo 18. num.11

Nec enim in gladio suo possederunt terram, & brachium eorum non saluabit eos, sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui, quoniã complacuisti in eis, lib.4.c.7. nu.25

In te inimicos nostros ventilabimus cornu, & in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis, lib.1. c. 20.num.4

Non enim in arcu meo sperabo, & gladius meus non saluabit me, lib.1.c.20.nu.4.& lib.2.c.7. num.32.& lib.4.c 7.num.25

Hæc omnia venerunt super nos, nec obliti sumus te, & inique non egimus in testamento tuo, & non recessit retro cor nostrum, & declinasti semitas nostras a via tua, lib 9 c.15.nu.35

Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis, & cooperuit nos vmbra mortis, lib.4.c.1.nu.7

Quoniam propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oues occisionis, lib.1 c.8.nu.4. & lib.1. cap.24.nu.7

Quoniam humiliata est in puluere anima nostra, & conglutinatus est in terra venter noster, lib.9.c.8. nu.10.& c.20.num.19

Eructauit cor meum verbum bonum, dico ego opera Psal. 44. mea regi, lib.10.cap.6.num.4. & lib 11.c.6.nu.124

Lingua mea calamus scribe velociter scribentis, lib. 10.c.6.nu.4.& lib.11.c.6. nu.124

Speciosus forma præ filijs hominum, lib.18.capit.10. nu.33.34.& lib.1.c.7 nu.1

Diffusa est gratia in labijs: propterea benedixit te Deus in æternum.

Accingere gladio tuo super femur tuum potẽtissime, lib 3 c.5.nu.12 & lib.15.c.7.num 10

Specie tua & pulchritudine tua, intẽde prospere, procede, & regna, lib 3.c.5.nu.12 Psal. 46

Propter veritatem, & mansuetudinem, & iustitiam; & deducet te mirabiliter dextera tua, lib.3. cap.5. num.13

Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent in corda inimicorum regis, lib.18.c.2. nu.1.lib.14.c.25. nu.45. lib.18.c.2.nu.9

Sedes tua Deus in sæculum sæculi, virga directionis, virga regni tui, lib.9.c.9.nu.26. & lib.4.c.5. nu.6.& lib.14.c.23.nu.21 Psal. 47

Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea vnxit de Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis, lib.3.c.5.nu.11.& c.9.nu.7

Myrrha, & gutta, & cassia a vestimentis tuis, a domibus eburneis, ex quibus delectauerunt te filiæ regum in honore tuo, lib.1.c.18.num 1. & lib.16.c.7. num 18

Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circundata varietate, lib.1.c.5.num.5.& c.23.num.18. & lib.2.cap.4.num.3.& lib.4.capit. 39. nume.4.& lib 15.cap.2.nu.22.23.24.& lib.16.c.7.nu.5. & lib. 18.c.9. num.6 Psal. 48.

Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam; & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet rex decorem tuum, quoniam ipse est Dominus Deus tuus, & adorabunt eum, lib.1.c.5.nu. 1.& c.22.nu.20.& lib.2. cap.12 nume.22. & lib.5. cap.3.num.3.& lib.9.cap.22 num.10.11. & lib.11. cap.6.num.46.lib.18.cap.6. num.12.13. & cap.10. num.33.34

Et filiæ Tyri in muneribus vultum tuum deprecabuntur omnes diuites plebis, lib.5. c.10. nu.48.lib. 11.c.6.num.89

Omnis gloria eius filiæ regis ab intus, in fimbrijs aureis, circumamicta varietatibus, lib.4.cap.28.num. 1.& lib. 9. capitulo 2. numero 17. & capitulo 24. nume.7

Adducentur regi virgines post eam, proximæ eius afferentur tibi: afferentur in lætitia, & exultatione, lib 5.c.8.nu.3. & lib.18.cap.9.nu.6

Deus noster refugium, & virtus, adiutor in tribula- Psal. 45. tionibus quæ inuenerunt nos nimis, lib. 3. cap.16. num.2.12.& lib.17.c.2.nu.17.18. & lib.2.c.9. nu.32. & lib.6.c.11.nu.2

Propterea non timebimus, dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris, lib.6. capit.11. nu.2 & lib.17.c.2 nu.17

Sonuerunt, & turbatæ sunt aquæ eorum: conturbati sunt montes in fortitudine eius, lib.3. capitulo 11. num.11 Psal.86.

Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei, lib.1. c.23. num.15.& c.25.nu.1.& lib.2.c.2. num.4.13. & 16. c.12. nu.7.44

Deus in medio eius non commouebitur: adiuuabit eam Deus mane diluculo, libro secundo capit. 1. num. 4 & libro 6. capitulo 13. numero 3. & lib. 4. cap.19.num.4

Conturbatæ sunt gentes, & inclinata sunt regna, dedit vocem suam, & mota est terra, lib.2.c.7. nu.33.

&

& lib.3.capit.11.num.3.

Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster Deus Iacob, lib.2.c.7.num.33. & lib.2.cap 9. num.15. & lib.3.c.13. nu.3

Venite, & videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram, auferens bella vsque ad finem terræ, lib.2 c.7.nu.32.34

Arcum conteret, & confringet arma, & scuta comburet igni, lib.2.c.7.nu.33.34.& c.9.nu 15

Vacate, & videte quoniam ego sum Deus, exaltabor in gentibus, & exaltabor in terra, lib.2.cap.1. num. 26.& lib.3.cap.23.num.18.& lib.4.cap.19 num.4. & lib.13. c.12 nu.1

Psal. 46. Quoniam excelsus Dominus, terribilis, rex magnus super omnem terram, lib.3.c.14.nu.19

Ascendit Deus in iubilo, & Dominus in voce tubæ, lib.7.c.14. nu.19

Quoniam rex omnis terræ Deus, Psallite sapienter, lib.1.c.5.nu.9

Deus sedet super sedem sanctam suam, lib.16.capit.7. num.19

Quoniam dij fortes terræ vehementer eleuati sunt, lib.16.c.11.nu.17

Psal. 47. Latera Aquilonis ciuitas regis magni, lib.3.capit.17. num.14

Ibi dolores vt parturientis, in spiritu vehementi conteres naues Tharsis, lib.1.c.21.nu 18

Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui, lib.3.c.5. nu.73

Circumdate Sion, & complectimini eam, lib.16.cap. 6. num.16

Narrate in turribus eius, ponite corda vestra in virtute eius, & distribuite domos eius, vt enarretis in progenie altera, lib.3.c 2. nu.29.30

Psal. 48. Inclinabo in parabolam aurem meam, aperiam in Psalterio propositionem meam, lib.14. capit. 29. num.22

Cur timebo in die malæ? iniquitas calcanei mei circũdabit me: lib.9.c 9.nu.7 lib.2.c.7. nu.35

Qui confidunt in virtute sua, & in multitudine diuitiarum suarum gloriantur, lib.4 c.28.nu 5

Frater non redimit, redimet homo, lib.9. capitulo 9. num. 12

Et pretium redemptionis animæ suæ, & laborauit in æternum, & viuet adhuc in finem, lib. 9. c. 15.nu.2

Non videbit interitum, cum viderit sapientes morientes, simul stultus, & insipiens peribunt, lib.14.c 20. nu.1.15.16.lib.4.c.1.nu.44

Et relinquent alienis diuitias suas, & sepulchra eorũ, domus illorum in æternum erit, lib.14. c.20. nu.1. lib.4.c.1. nu.45.46

Et homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis, lib.2.c.15 num.31.& lib.3.c. 4.num.8.9.& c 23.nu.16 17. lib.8.c.2. nu.3.4.6.8 10. 11. & lib.12. c.4.nu.1.2.3.4.5 6.7.& lib.14.c.6. nu.11. & cap.20. nu.2.& c.30. nu.13

Hæc via illorum scandalum ipsis, & postea in ore suo complacebunt, lib.14.c.10. nu.2

Sicut oues in inferno positi sunt: mors depascet eos, lib.1 c.1.nu.55

Et dominabuntur eorum iusti in matutino, & auxi-
Psal.86. lium eorum veterascet in inferno a gloria eorum, lib.7.c.5 nu 8

Verumtamen Deus redimet anima meam de manu inferi cum acceperit me, lib.7 c.1.nu.27

Ne timueris cum diues factus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus eius, quoniam cum interierit, non sumet omnia: neque descendet cum eo gloria eius, lib.2.c.15.nu.3

Quia anima eius in vita ipsius benedicetur: confitebitur tibi, cum benefeceris ei, lib.2. c.15.nu.3. 4. & lib.2.c.11.nu.25.& lib.7.c.7. nu.11

Deus deorum Dominus locutus est, & vocauit ter- *Psal 49.*
ram, lib.3.c.10.nu.46

A solis ortu vsque ad occasum ex Sion species decoris eius, Deus manifeste veniet Deus noster, & nõ silebit, ignis in conspectu eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida, lib.2.c.10. num 33. & lib.9.c.9.nu.19.43. 47.56

Adnocauit cœlum desursum, & terram discernere populum suum, lib.9.c.9.nu.43.47.56

Holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper, lib.1.c.2.nu 20

Immola Deo sacrificium laudis, & redde altissimo vota tua, lib.2.c.13.nu 16

Et inuoca me in die tribulationis, & eruante, & honorificabis me, lib.6.cap.10.nume.31.& lib.17.c.2. num.18

Peccatori autem dixit Deus, Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum, lib.14.c.29.nu.35

Tu vero odisti disciplinã, & proiecisti sermones meos retrorsum? si videbas furem currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas, lib.1 cap. 3.num.11

Os tuum abundauit malitia, & lingua tua concinnabat dolos, lib.1.c.8.nu.11

Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum, hæc fecisti, & tacui? existimasti inique quòd ero tui similis: arguam te, & statuam contra faciem tuam: lib.1. cap.13. num.11.& c.3. nu.11. & lib.11.cap.16.nu. 15.16.& cap.17.nu.1.& lib.16.c.8.nu.24 lib.4.cap. 13 nu.15.lib.9.c.9.nu.43.& cap 10. nu 6.7. & lib.3. c.19. num.17

Intelligite hæc qui obliuiscimini Deum, ne quando rapiat, & non sit qui eripiat, lib 9.cap.9.num.43.& c.10. num.7

Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter quo ostendam illi salutare Dei, lib.2.c.13. num.8.17.18. lib.5.c.6.nu.15

Miserere mei Deus secundum magnam misericor- *Psal.50.*
diam tuam, & secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam, lib.3.cap. 19.nu.11. & lib.4.c.7. num.5.34.35. lib. 6. cap.11. nume.18

Amplius laua me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me, lib.14.c.22.nu.37.36

Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper, lib 3 c.25.nu. 9.10 lib.8.c 8.nu.24.& lib.13 cap.3.num. 8 lib.1. cap.18.nu.11

Tibi soli peccaui, & malum coram te feci, vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris, lib. 14.c.21.nu.38.42.lib.3.c.10. nu.91. Ambros. lib.4. c.7.num.20

Ecce enim veritatem dilexisti, incerta, & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi, lib.17.c.5.num.4 5. 15 16

Asperges me Domine hyssopo, & mundabor, lauabis me, & super niuem dealbabor, lib.1.c.22. nu.21. & lib.8.c.8.nu 14.17.19 & lib.11 c.6.nu.82

Auditui meo dabis gaudium, & lætitiam, & exultabunt ossa humiliata, lib.14.c.26. nu 31

Auerte faciem tuam a peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele, lib.14.c.10.nu.15.14.& c.23.num. 21.lib.1.c 18. nu.11

Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis, ne proijcias me à facie tua, & spiritum sanctum tuum ne auferas a me, lib.4.cap.26.nu 16. Ambros. & lib.7 cap.2 nu.16. & lib.14.c.18.nu.22.& lib.16.c.12. num.66. & lib. 16.c.12.nu.26.66.67

Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me, lib.7.c.2.nu.16.lib.16. c.12.nu.66

Domine labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam, lib. 4. cap. 14. nume. 15. & lib. 10. c. 7. num. 21

Quoniam si voluisses sacrificium dedissem vtique, holocaustis non delectaberis, libro 8. capitulo 8. num. 24

Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritũ & humiliatum Deus non despicies, lib. 3. c. 25. nu. 9. 10. & lib. 8. c. 8. nu. 24. & lib. 13. c. 3 nu. 38

Benigne fac Domine in bona voluntate tua Sion, vt ædificentur muri Hierusalem, lib. 1. c. 21. nume. 19. lib. 3. c. 17. nu. 20. 22

Psal 51. Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate tota die iniustitiam cogitauit lingua tua, lib. 14. c. 19. num. 19

Sicut nouacula acuta fecisti dolum, lib. 1. c. 12. num. 54. lib. 2. c. 16. nu. 21. & lib. 9. c. 17. nu. 11

Dilexisti omnia verba præcipitationis lingua dolosa, lib. 3. c. 11. nu. 31

Proptrea Deus destruat te in finem, euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viuentium, lib. 1. c. 24. nu. 5

Ecce homo qui non posuit Deum adiutorem suum, sed speranit in multitudine diuitiarum suarum, & prævaluit in vanitate sua, lib. 1. c. 24. nu. 4. & lib. 2. c. 16 num. 23

Ego autem sicut oliua fructifera in domo Dei speraui in misericordia Dei in sæculum sæculi, lib. 5. c. 10. nu. 36 & lib. 7. c. 8. nu. 16

Et expectabo nomen tuum, quoniam bonum est in conspectu sanctorum tuorum, lib. 12. cap. 2. nume. 13. 19

Psal. 52. Dixit insipiens in corde tuo non est Deus: corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in iniquitatibus, non est qui faciat bonum, lib. 14. c. 15. nu. 3. & cap. 23. num. 22

Nonne scient omnes qui operantur iniquitatem, qui deuorant plebem meam, vt cibum panis, lib. 11. c. 16. nu. 11. & lib. 8. c. 1. nu. 9

Deum non inuocauerunt, illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor, lib. 13. c. 9. nu. 12 & lib. 2. cap 7. nu. 40 & lib. 17. c. 3. nu. 16. lib. 1 c. 11. nu. 11

Psal. 53. Quoniam Deus dissipauit ossa eorum, qui hominibus placent: confusi sunt, quoniam Deus spreuit eos, lib. 18. c. 1. nu. 23. 40

Deus in nomine tuo saluum me fac, & in virtute tua iudica me: Deus exaudi orationem meam, auribus percipe verba oris mei, lib. 13. c. 9. nu. 13

Quoniam alieni insurrexerunt aduersum me, & fortes quæsierunt animam meam, & non proposuerunt Deum ante conspectũ suum, lib. 2. c. 19. nu. 20

Ecce enim Deus adiuuat me, & Dominus susceptor est animæ meæ, lib. 2. c. 19 nu. 20

Auerte mala inimicis meis, & in veritate tua disperde illos, lib. 2. c. 19. nu. 20

Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me, & super inimicos meos despexit oculus meus, lib. 7. c. 6. num. 12

Psal. 54. Contristatus sum in exercitatione mea, & cõturbatus sum a voce inimici, & a tribulatione peccatoris, lib. 11. c. 15. nu. 17. & lib. 1. c. 12. nu. 49. 50

Quoniam declinauerunt in me iniquitates, & in ira molesti erant mihi, lib. 9. c. 7. nu. 24

Cor meum conturbatum est in me, & formido mortis cecidit super me: timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ, lib. 1. capit. 12. num. 51

Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam, lib. 1. c. 12. num 51. lib. 9. c. 7 num. 34. & lib. 1. c. 2. nu. 22. & c. 17. nu. 15. & lib. 1. c. 22. nu. 27. & lib. 6. c. 9. nu. 25

Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine, lib. 9. c. 21. num. 13

Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi; sustinuissem vtique, & si is qui oderat me, super me magna locutus fuisset, & abscondissem me forsitan ab eo: tu vero homo vnanimis, dux meus, & notus meus, qui simul mecũ dulces capiebas cibos: in domo Dei ambulauimus cum consensu, lib. 1. capit. 19. num. 15. & lib. 1. cap. 15. nu. 14. & lib. 9. cap. 20. num. 22

Veniat mors super illos, & descendant in infernum viuentes, lib. 9. cap. 3. nume. 21 & lib. 15. cap. 5. nu. 14. 15

Molliti sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula, lib. 1. c. 3 nu. 15

Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet, & non dabit in æternum fluctuationem iusto, lib. 4. c. 3 nu. 15

Viri sanguinum & dolosi nõ dimidiabunt dies suos: ego autem sperabo in te Domine, lib. 11. c 9. nume. 12. & lib. 16. c. 11. nu. 30

Miserere mei Deus, quoniam conculcauit me homo, tota die impugnans tribulauit me, lib. 9. capit. 20. num. 20 *Psal. 55.*

Inhabitabunt, & abscondent: ipsi calcaneum meum obseruabunt, lib. 4. c. 31. nu. 29

Sicut sustinuerunt animam meam, pro nihilo saluos facies illos, in ira populos confringes, lib. 6. cap. 19. num. 12

Deus, vitam meam annunciaui tibi, posuisti lachrymas meas in conspectu tuo, lib. 14. c. 23. nu. 10

In quacumque die inuocauero te, ecce ego cognoui, quoniam Deus meus es, lib. 1 c. 11. num. 11. & lib. 4. c. 3. num. 16

Clamabo ad Deum altissimum, Deum qui benefecit mihi, lib. 4. c. 16. nu. 13 *Psal. 56*

Filij hominum, dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus, lib. 3. c. 10. nu. 46. & lib. 10 c. 8. num. 20

Exaltare super cælos Deus: & in omni terra gloria tua lib. 3. c. 17. nu 46

Paratum cor meum Deus, paratum cor meum, lib. 3. c. 19. nu. 34. & lib. 18. c. 19. nu. 5

Si vere vtique iustitiam loquimini, recte iudicate filij hominum, lib. 9 c. 10. nu. 1 *Psal. 57.*

Etenim in corde operamini iniquitates, in terra iniquitatias manus vestræ concinnant, lib. 7. c. 4. nu. 18

Sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter, lib. 14. c. 11. num. 12. & lib. 16. capit. 10. num 35.

Sicut cera quæ fluit, auferentur: supercecidit ignis, & non viderunt solem, lib. 3. c. 4. nu. 11

Priusquam intelligerẽt spinæ vestræ rhamnum, sicut viuentes, sicut in ira absorbet eos, lib. 14. capit. 11. num 13

Lætabitur iustus cum viderit vindictam, manus suas lauabit in sanguine peccatoris, lib. 4. c. 4. num. 5 & lib. 6. c. 10. nu. 33. & lib. 16. c. 7. nu. 14

Et dicet homo, Si vtique est fructus iusto, vtique est Deus iudicans eos in terra, lib. 6. c. 10. nu. 33

Non miserearis omnibus qui operantur iniquitatem, lib. 14. c. 15. nu. 12 *Psal. 58.*

Famem patientur vt canes, & circuibunt ciuitatem, lib. 6. c. 1. nu. 7

Deus meus misericordia eius prævenit me, lib. 4. c. 14. 15. & lib. 7. c. 9. nu. 13. 17

Et de execratione & mendacio annunciabuntur in consummatione, in ira consummationis, & non erunt, lib. 4. c. 12. nu. 20

Deus repulisti nos, & destruxisti nos: iratus es, & misertus es nobis, lib. 4. c. 5. nu. 31 *Psal. 59.*

Commouisti terram, & conturbasti eam: sana contriciones eius, quia commota est, lib. 3. c. 24. nu. 15. & lib. 17. c. 3. nu. 17

Ostendisti populo tuo dura: Potasti nos vino compunctionis, dedisti metuentibus te significationem, vt fugiant a facie arcus, & liberentur dilecti tui, lib. 1. cap. 25. num. 8. & libro 3. cap. 24. num. 15. 16. & libro 4 capit. 3. numero 4. & libro 6 capitulo 11. numero 11. 20. & libro 9. capitulo 9. numero 57. & libro 9. ca. 9. numero 29

Moab olla spei meæ, lib. 9. cap. 15. nu. 37

Da nobis auxilium de tribulatione, quia vana salus hominum, libro 7. capit. 4. numero 8. & libro 17. cap. 4. numero 17

Psal. 60. A finibus terræ ad te clamaui, dum anxiaretur cor meum, in petra exaltasti me, libro 17. capitulo 4. numero 17

Misericordiam & veritatem eius qui requiret: lib. 4. c. 11. numero 21

Sic psalmum dicam nomini tuo in sæculum sæculi, vt reddam tibi vota de die in diem, lib 14. capitulo 24. numero 13

Psal. 61. Nonne Deo subiecta erit anima mea, ab ipso enim salutare meum: nam & ipse Deus meus, & salutaris meus, susceptor meus, non mouebor amplius, lib. 4. cap. 20. num. 5. & lib. 6. cap. 9. nu. 32. & lib. 16. ca. 13. nu. 29. & lib. 18. c. 19. nu. 7. 8

Quousque irruitis in hominem, interficitis vniuersi vos tamquam parieti inclinato, & maceriæ depulsæ, lib. 4. cap. 35. numero 14

Verumtamen pretium meum cogitauerunt repellere, cucurri in siti, ore suo benedicebant, & in corde suo maledicebant, lib. 3. cap. 10 num. 9. & lib. 4. capit. 23. numero 9. & cap. 35. num. 3. & lib. 11. cap. 14. nu. 1. & lib. 1. cap 12. num. 52

Verumtamen Deo subiecta est anima mea, quoniam ab ipso patientia mea, lib. 4. cap. 35. nu 3. & lib. 6. c. 13. numero 13

Quia ipse Deus meus, & Saluator meus, adiutor meus, non emigrabo, lib. 4. cap. 20. num. 5. & lib. 16. cap. 13. numero 29

In Deo salutare meum, & gloria, Deus auxilij mei, & spes mea in Deo est, lib. 4. c. 35. num. 3

Sperate in eo omnis congregatio populi, lib. 16. cap. 11. numero 29

Effundite coram illo corda vestra, Deus adiutor noster in æternum.

Verumtamen vani filij hominum, mendaces filij hominum in stateris, vt decipiant ipsi de vanitate in idipsum, lib. 2. c. 19. nu. 6 7 & lib. 18. c. 1. nu. 40

Nolite sperare in iniquitate, & rapinas nolite concupiscere, diuitiæ si affluant, nolite cor apponere, lib. 2. c. 19. nu. 7. & lib. 2 cap. 15. num. 66. Ambros. & num. 5. & cap. 16. numero 25

Semel locutus est Deus, duo hæc audiui, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia, lib. 4. capit. 11. nu. 22. 23. 24 28. & c. 35. num. 14

Psal. 62. Deus Deus meus ad te de luce vigilo, lib. 18. capitulo 5. numero 12

Sitiuit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea, lib. 4. cap. 28. nu. 16. & lib. 6. cap. 1. nume. 8. 9. & lib. 18. c. 16. numero 21

In terra deserta, inuia, & inaquosa, sic in sancto apparui tibi, vt viderem virtutem tuam, & gloriã tuam, lib. 3. cap. 1. num. 45

Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, & in nomine tuo leuabo manus meas, & labijs exultationis laudabit os meum, lib. 9. cap. 24. num. 12

Sic memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te, quia fuisti adiutor meus, libro 18. cap. 18. numero 6

Et in velamento alarum tuarum exultabo, libro 4. cap. 20. numero 15

Adhæsit anima mea post te, me suscepit dextra tua, lib. 4. cap. 20. numero 15. & lib. 1. capit. 2. numero 21. & lib. 2. cap. 9. num. 14

Ipsi vero in vanum quæsierunt animam meam, lib. 1. c. 2. nu. 21. & lib. 2. c. 9. nu. 24

Introibunt in inferiora terræ, lib. 1. cap. 24. num. 5

Exaudi Deus orationem meam cum deprecor, a timore inimici eripe animam meam, libro 11. capit. 7. numero 12 *Psal. 63.*

Quia exacuerunt linguas suas, intenderunt arcum suũ, rem amaram, vt sagittent in occultis immaculatum, lib. 1. cap. 25. numero 8

Defecerunt scrutantes scrutinio, lib. 4. cap. 13. num. 9

Conturbati sunt omnes, qui videbant eos, & timuit omnis homo: annunciauerunt opera eius, & facta eius intellexerunt, lib. 17. c. 3. nu. 18

Te decet hymnus Deus in Sion, lib. 1. c. 18. nu. 10 *Psal. 64.*

Visitasti terram, & inebriasti eam, multiplicasti locupletare eam. Flumen Dei replerum est aquis. parasti cibum illorum, quoniam ita est præparatio eius, riuos eius, inebrians, multiplica genimina eius, in stillicidijs eius lætabitur germinans, libro 2. capitulo 13. numero 13

Benedices coronæ anni benignitatis tuæ, lib. 2. cap. 4. numero 24

Venite, & videte opera Dei, terribilis in consilijs super filios hominum, lib. 2. cap. 11. num. 34. lib. 14. ca. 24. numero 7 *Psal. 65.*

Qui conuertit mare in aridam, in flumine pertransibunt pede, ibi lætabimur in ipso lib. 2. cap. 19. num. 21. & lib. 11. cap. 12. num. 33

Introibo in domum tuam in holocaustis, reddam tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea, lib. 3. ca. 19. num. 18. & lib. 15. c. 5. nu. 2

Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum, lib 3. c. 2. nu. 31. & lib. 10. cap. 2. num. 22 *Psal. 66.*

Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes, lætentur, & exultent omnes gẽtes, quoniam iudicas populos in æquitate, lib. 3. c. 2. nu. 18.

Sicut deficit fumus, deficiant; sicut fluit cera a facie ignis, sic pereant peccatores a facie Dei, lib 9. cap. 9. numero 58 *Psal. 67.*

Et iusti epulentur, & exultent in conspectu Dei, & delectentur in lætitia, lib. 7. c. 3. nu. 9

Qui educit vinctos in fortitudine, similiter eos qui exasperant, qui habitant in sepulchris, lib. 14 cap. 8. numero 23

Etenim cœli distillauerunt a facie Dei Sinai, a facie Dei Israel, lib. 7 cap. 8. num. 25. & libro 6. capit. 12. numero 64

Pluuiam voluntariam segregabis Deus hereditari tuæ, & infirmata est: tu vero perfecisti eam, lib. 7. capit. 8. num. 25. & lib. 8. c. 5. num. 11. & lib. 16. cap. 12. num. 64. & lib. 3. c. 19. num. 23

Dominus dabit verbum euangelizantibus virtute multa, lib. 14. c. 27. num. 15

Rex virtutum dilecti, & speciei domus diuidere spolia, lib. 2. cap. 8. num. 22

Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ, & posteriora dorsi eius in pallore auri, libro 3. cap 8. num. 11 & lib. 5. cap. 10. num. 36. & li. 3. cap. 2. num. 32. & lib. 9. cap. 14. nu. 13

Mons coagulatus, mons pinguis, lib. 3 c. 9. num. 28

Currus Dei decem millibus multiplex millia lætantium, Dominus in eis, in Sinai, in sancto, lib. 7. cap. 3. num. 9. & libro 16. cap. 7. nu. 20

Verumtamen Deus confringet capita inimicorum suorum, verticem capilli perambulantium in delictis suis, lib. 16 cap. 13. num. 30

Dixit Dominus, Ex Basan conuertam, conuertam, in profundum maris, lib. 3. cap. 9. num. 19. & lib. 4. cap. 23. numero 10

Vt intinguatur pes tuus in sanguine, lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso, lib. 4. c. 23. num. 10

Præuenerunt principes coniuncti psallentibus in medio iuuencularum tympanistriarum, &c. Ibi

Beniamin adoleſcentulus in mentis exceſſu. lib.13.c. 11.num.13.& lib.14.c.25.nu.46.& lib.15.cap.6.nu mero 15

Aethiopia præuenit manus eius Deo,lib.5.c.7.nu.28. Ambroſius.

Pſal 68. Saluum me fac Deus,quoniam intrauerunt aquæ vſq; ad animam meam,lib.1.c.25.nu.5. & lib.2 c 6.n.1. & lib.3.c.10.nu.48

Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia, lib.2 c.6.nu.1.& lib.3.c.10.nu.48

Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me,lib.1.c.20.nu.21.& lib.5.c.11.nu.17

Quoniam propter te ſuſtinui opprobrium,operuit cõ fuſio faciem meam,lib.3.c.10.nu.48

Quoniam zelus domus tuæ comedit me,lib.1.c.14.nu. 16.& lib.9.c.7.nu.37

Et operui in ieiunio animam meam, & factum eſt in opprobrium mihi,lib.1.c.1.nu.63. Ambro

Non me demergat tempeſtas aquæ, neque abſorbeat me profundum, neque vrgeat ſuper me puteus os ſuum,lib.14.c.7.nu.22.& nu.23.& c.8. nu.24

Exaudi me Domine,quoniam benigna eſt miſericordia tua,lib.4.c.11.nu.2

Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum,& in retributiones,& in ſcandalum,lib.4.c.28.nu.17

Obſcurentur oculi eorum ne videant, & dorſum eorũ ſemper incuruã,lib.3.c 4.nu.12

Quoniam quem tu percuſſiſti,perſecuti ſunt, & ſuper dolorem uulnerum meorum addiderunt,lib.6.cap. 10.nu.10

Pſal.69. Confundantur,& reuereantur, qui quærunt animam meam,lib.9.c.16.nu 4

Auertantur retrorſum,& erubeſcant,qui volunt mihi mala,lib 1.c.3.nu.16

Auertantur ſtatim erubeſcentes,qui dicunt mihi, Euge,euge,lib.1.c.3.nu.12.16

Adiutor meus,& liberator meus es tu,Domine ne mo reris,lib.2.c.3.nu.13

Pſal. 70. Inclina Domine ad me aurem tuam,& ſalua me: Eſto mihi in Deum protectorem,& in locum munitum, vt ſaluum me facias,quoniam firmamentũ meum, & refugium meum es tu,lib.4.c.16.nu.14.& lib.10. c.9.nu.6

Repleatur os meum laude, vt cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem,lib 2.c.13 nu.13

Ne proijcias me in tempore ſenectutis, cum deficiet virtus mea,ne derelinquas me,lib.7.c.3.num.17.& lib.18.c 13.nu 10

Deus dereliquit eum, perſequimini, & comprehendite, quia non eſt qui eripiat, libro 3. cap.10. numero 83

Quia non cognoui litteraturam, introibo in potentiã Domini, Domine memorabor iuſtitiæ tuæ ſolius, lib.4.c.39.nu.20.& lib.7.c.6.nu.13. & lib 2.cap. 1. numero 42

Deus docuiſti me a iuuentute mea,& vſque nunc pronunciabo mirabilia tua,lib.14.c.24.nu.14

Exultabunt labia mea,cum cantauero tibi,lib.7.cap.2. numero 16

Pſal. 71. Deus iudicium tuum regi da,lib.2.c.6.nu.7.8.& libro 18.c.7. nu.16

Iudicare populum tuum in iuſtitia, & pauperes tuos in iudicio,lib.18.c.7.nu.16

Deſcendet ſicut pluuia in vellus,& ſicut ſtillicidia ſuper terram,lib.3.c.5.nu.14.43. & lib.5.c.7. num.2. 27.Ambro.& nu.25

Orietur in diebus iuſtitia,& abundantia pacis, donec auferatur luna,lib.3.cap.5. num.14.43. & lib.5.c.4. numero 3

Reges Tharſis,& inſulæ munera offerent, reges Arabum,& Sabba dona adducent,lib.3.c 5.nu.43

Ex uſuris,& iniquitate redimet animas eorum, lib.4. c.39.nu.35.36.Ambro.

Replebitur maieſtate eius omnis terra, lib.2.cap.1.numero 23

Quam bonus Iſrael Deus his qui recto ſunt corde,lib. 6.c.11.nu.17.& lib.11.c.6.nu.85.& lib.2. c.11.num. 34.& lib.4 c.24.nu.13 Pſal. 72.

Mei autem pene moti ſunt pedes,pene effuſi ſunt greſſus mei,lib 18.c.16 nu 8.& lib.2. c.6. nu.5. & c. 7. nu.4.& lib.6.c.11.num.3

Quia zelaui ſuper iniquos, pacem peccatorum videns lib.2.cap.6.num.5.& cap.7.num.4 & lib.2. cap.18. num.17

Quia non eſt reſpectus morti eorum, & firmamẽtum in plaga eorum,lib.2.c.18.nu.17

In labore hominum non ſunt,& cum hominibus non flagellabuntur: ideo tenuit eos ſuperbia,operti ſunt iniquitate,& impietate ſua, prodijt quaſi ex adipe iniquitas eorum,lib.2.c.18.nu.17.18. & lib.3 c.19. nu.34.& lib.4.c.8.nu.22 lib.6.c.9.nu.1.& c. 11.n.3. & lib.14.c.8 nu 25

Tranſierunt in affectum cordis,cogitauerunt,& locuti ſunt nequitiam,iniquitatem in excelſo locuti ſunt, lib.14.c.8.nu.25.& lib.16.c.13.nu.43 Pſal 76.

Exiſtimabam vt cognoſcerem hoc, labor eſt ante me, donec intrem in ſanctuarium Dei, & intelligam in nouiſſimis eorum,lib.2.c.16.nu.19.20.& lib.4.cap. 17.nu.12

Verumtamen propter dolos,poſuiſti eis,deieciſti eos, dum alleuarentur,lib.1.c.20.nu.25. & lib.2. c.15.n. 54.& lib.5.c.11.nu.17.& lib.16.c.13. nu.10

Velut ſomnium ſurgentium Domine, in ciuitate tua imaginem ipſorum ad nihilum rediges, lib.12. c.4. numero 7

Vt iumentum factus ſum apud te,& ego ſemper tecũ, lib.17 c.5.nu.16

Tenuiſti manum dexteram tuam, & in voluntate tua deduxiſti me,& cum gloria ſuſcepiſti me, lib.1. c.2. numero 17

Quid mihi eſt in cœlo, & a te quid volui ſuper terrã? lib.1.cap.2 num.28.& lib.2.c.4.num.20. & cap.16. numero 15

Defecit caro mea,& cor meum Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum,lib.1.c.18.nu.3. & li.2. c.16.nu.15.& lib.16.c.1.nu.19

Perdidiſti omnes qui fornicantur abs te, lib.1. cap 5. numero 11

Mihi autem adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam,lib.1.c.7.nu.5.& lib.2.c.19. num.18.& lib.1.cap.5.numero 11. & lib.4.cap. 20. numero 16

Quanta malignatus eſt inimicus in ſancto,lib.4. c.36. numero 11 Pſal 73.

Vt quid auertis manum tuam, & dexteram tuam de medio ſinu tuo in finem,lib.4.c.26. nu.2

Deus autem rex noſter ante ſæcula,operatus eſt ſalutẽ in medio terræ,lib.7 c.9.nu.21.22

Contribulaſti capita draconum in aquis,lib 2.c.8.numero 31

Dediſti eum eſcam populis Aethiopum,lib.4.cap.32. numero 3

Tu diripuiſti fontes, & torrentes, tu ſiccaſti fluuios Ethan.libro 4.cap 32.numero 4. & lib.16. c.10 numero 36 Pſal 77.

Tuus eſt dies,& tua eſt nox,tu fabricatus es auroram, & ſolem,tu feciſti omnes terminos terræ, æſtatem & ver tu plaſmaſti,lib.5.c.8 nu.11

Narrabimus mirabilia tua,cum accepero tempus,ego iuſtitias iudicabo,lib.14.c.23.nu.23 Pſal 74

Calix in manu Domini vini meri plenus mixto,& inclinauit ex hoc in hoc,verumtamen fæx eius nõ eſt exinanita,bibent omnes peccatores terræ, libro 4. cap.9.numero 8.& lib.6.cap.10. num.17.& lib.16. c.4.nu.21

Notus in Iudæa Deus,in Iſrael magnum nomen eius, Pſal 75.

lib.3.c.5.nu.88.Ambr.
Et factus est in pace locus eius,lib.14.c.5. numero 13. & lib.1.cap.15.num.17.& lib.2.c.5.num.33.& c.7. nu.40
Ibi confregit potentias arcuum, scutum,gladium, & bellum,lib.2.c.5.nu.34
Illuminans mirabiliter a montibus æternis,lib.16.ca. 6. num.20
Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes uiri diuitiarum in manibus suis, lib. primo,c. 24.nu.31.Ambrosius, & lib.2.cap.15. numero 43. & cap.15.nu.50.& lib.5.c.10.nu.50. & lib.18. c.5. num.14
Ab increpatione tua Deus Iacob dormitauerunt, qui ascenderunt equos, tu terribilis es, & quis resistet tibi,lib.6.c.11.nu.21
Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi,& reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi, lib.3. c. 22 nu.14 &lib.6.c.4.nu.20 & lib.7.c.5.num.12.& lib.14.c.10.nu.15.16
Psal 76. Voce mea ad Dominum clamaui,uoce mea ad Deum, & intendit mihi,lib.13.c.9 nu.14
In die tribulationis meæ Deum exquisiui, manibus meis nocte contra eum,& non sum deceptus, lib. 13.c 6.num.9.& lib.17.c.4.numero 10. & lib.13.c. 4.num.10
Renuit consolari anima mea,memor fui Dei,& delectatus sum, & exercitatus sum, & defecit spiritus meus,lib.1.c.2.nu.12.& lib.2 c.12. nu.6. & lib.1 c. 18.nu.31.& lib.1 c.4.nu.24.& lib.3.c.25. nu.22.& lib.14.c.23 nu.15
Anticipauerunt uigilias oculi mei, turbatus sum, & non sum locutus,lib 1.c.15.num.14.& lib.14. c.10. nu.12.& lib.9.c 7.nu.30
Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui,lib. .c.23.nu.9.10
Et meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar,& scopebam spiritum meum,lib.3.c.23 nu.10 & lib.4.c.7.nu.15
Nunquid in æternum proijciet Deus, aut non apponet,vt complacitior sit adhuc? aut in finem misericordiam suam abscindet, a generatione in generationem? aut obliuiscetur misereri Deus? aut continebit in ira sua misericordias suas? lib.4.c 7.nu.15. & lib.6.c.10.nu.22
Et dixi,Nunc cœpi, hęc mutatio dexteræ excelsi lib. 3.cap.6 numero 16.& cap.23. nu.10. & lib.6.c.10. num.22
Deus in sancto uia tua,lib.3.c.6.nu.16
Vocem dederunt nubes,lib 18.c.2. nu 43
Etenim sagittę tuæ transeunt,uox tonitrui tui in rota, lib.1.c.23.nu 14.& lib.2. c.16. nu.16. & lib.18.c.2. num.43
Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ,commota est, & contremuit terra,lib.1.c.23.num. 14
In mari uia tua,& semitæ tuæ in aquis multis,& vestigia tua non cognoscentur,lib 1.c.23.num.14.& lib. 7.c.8.num.30
Attendite populę meus legem meam, inclinate aurem vestram in verba oris mei,lib.8.c.8. nu.21
Psal. 77. Aperiam in parabolis os meum, loquar propositiones ab initio,lib.3.c.15.num.16
Filij Ephrem intendentes,& mittentes arcum, conuersi sunt in die belli,lib.14.c 28.num. 30.lib. 16.c 10. numero 37
Et obliti sunt benefactorum eius,& mirabilia eius,quę ostendit eis,lib.2.c.12.num. 15
Et eduxit eos in nube diei,& tota nocte in illuminatione ignis lib.9.c.9.num. 59
Interrupit petram in eremo, & adaquauit eos velut in abysso multa lib 3.c.10.num.49
Et mandauit nubibus desuper,& ianuas cœli aperuit, lib.2.c.6.nu.17.& lib.18.c.2.num.33
Et pluit illis manna ad manducandum, & panem cœli dedit eis,panem angelorum manducauit homo, lib. 5.c.12.num.31.& 37.Ambrosius, & nu.38
Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorũ,& ira Dei ascẽdit super eos,lib.5.c.12.num.29
Cum occideret eos Deus,quærebant eum, & reuertebantur,lib.2.c.9.num.17.& lib.5.c.9.num.3.& lib.6. c 9 num.13
Et dilexerunt eũ in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei,lib.14.c.19.num.16
Cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habiti sunt in testamento eius,lib. 14. capit. 19. numero 16
Et occidit in grandine vineas eorum, & moros eorum in pruina,lib.18.c.15.num.47
Misit in eos iram indignationis suæ,indignationem,& iram,& tribulationem,immissiones per angelos malos lib.4.c.34 nu.14.& c.36 num.7
Et tradidit in captiuitatem virtutem eorum, & pulchritudinem eorum in manus inimici,lib.8. capit.9. numero 23
Cito anticipent nos misericordiæ tuæ, quia pauperes Psal. 78. facti sumus nimis lib.7.c.9.num.17.18
Introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum, lib.2.c.5.nu.35.& lib.9.c.13.num. 13.15
Cibabis nos pane lachrymarum, & potum orbis no- Psal 79. bis in lachrymis in mẽsura,lib.3.c.25.nu.24. & lib. 4.c.6.nu.2.& lib.9.c.3.num.1
Deus virtutum conuerte nos,& ostende faciem tuam & salui erimus,lib.2. capit.11.num.24.& lib.4 cap. 14.num.2
Operuit montes umbra eius, & arbusta eius cedros Dei,lib.4.c.24.num.7
Et vindemiant eam omnes qui prętergrediuntur uiã, exterminauit eam aper de silua, & singularis ferus depastus est eam,lib.2.capit.10.num.18. & lib.4.c. 35.num.5
Incensa igni,& suffossa, ab increpatione vultus tui peribunt,lib.11.c.12.num.14
In tribulatione inuocasti me, & liberaui te, exaudiui Psal. 80. te in abscondito tempestatis,probaui te apud aquã contradictionis,lib.9.capit.20.num.21.& lib.17.c. 2.num.28
Ego enim sum Dominus Deus tuus qui eduxit te de terra Aegypti,dilata os tuum, & adimplebo illud, lib.2.c.10.num.27.& lib.4.c.14.num.15
Et non audiuit populus vocem meam, & Israel non intendit mihi. Et dimisi eos secundum desideria eorum,ibunt in adinuentionibus suis, si populus meus audisset me,& Israel si in vijs meis ambulasset,pro nihilo forsan inimicos eorum humiliassem, & super tribulantes eos misissem manum meam, lib.2.c.10.num.17.28
Deus stetit in synagoga deorum, in medio autẽ deos Psal 81. dijudicat,lib.2.c.5.num. 13.& lib.8.c.2. num. 7. & lib.17.c.3.num 8
Ego dixi,dij estis,& filij excelsi omnes,lib.1.c. 12. nu. 40.& lib.2.c.16.num.28.& lib.2.c.5.num.13.& lib. 8.c.2.num 7.& lib.17.c.3.nu.8
Vos autem sicut homines moriemini,& sicut vnus de principibus cadetis,lib.8.c.2. num.7. & lib.1.c.12. numero 40
Deus quis similis erit tibi, libro 5. cap.8. numero 13. Psal. 82. Ambrosius.
Quoniam cogitauerunt vnanimiter, simul aduersum te testamentum disposuerunt,tabernacula Idumæorum;& Ismaelitæ,Moab,& Agareni;Gebal,& Ammon,& Amalech,alienigenę cum habitantibus Tyrum.Etenim Assur venit cum illis, lib.2.c 6. nu.36. & lib.12.c.4.nu 19
Deus meus pone illos vt rotam,& sicut stipulam ante faciem uenti,sicut ignis qui comburit siluam, li.12. c.4.nu.19.& nu.25

Quàm

Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, con
Psal. 83. cupiscit, & deficit anima mea in atria Domini, lib. 2. cap. 2. nu. 10. 13. 16. & cap. 16. nu. 29.
Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum lib. 2. cap. 7. num. 16
Etenim passer inuenit sibi domum, & turtur nidum, vbi reponat pullos suos, lib. 3. cap. 24 nu. 14
Altaria tua Domine virtutum, rex meus, & Deus meus lib. 2. cap. 2. num. 16
Beati qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te, lib. 2. c. 1. num. 25. 28
Beatus vir cuius est auxilium abs te, ascensiones in corde suo disposuit, in valle lachrymarum, in loco quē posuit, lib. 2. c. 2. num. 28. & lib. 3. c. 27. nu. 11. Ambr. & lib. 8. c. 8. nu. 30
Etenim benedictionem dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion, lib 9. c. 22. num. 27
Elegi abiectus esse in domo Dei mei, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum, libro 2. capit. 2. numero decimo.
Psal 84. Benedixisti terram tuam Domine, auertisti captiuitatē Iacob, lib. 10. cap. 4. nu. 13
Nunquid in æternum irascaris nobis? aut extendes irā tuam a generatione in generationem? libro 6. capit. 9. numero 6
Deus tu conuersus viuificabis nos, & plebs tua lætabitur in te, libro quarto, capit. 14. numero 18. & lib. 7. cap. 2. num. 13
Audiam quid loquatur in me Dominus Deus, quoniā loquetur pacem in plebem suam, & super sanctos suos, & in eos, qui conuertuntur ad cor, lib. 4. c 27. n. 6. & lib. 14. c. 4. nu. 9
Ostende nobis Domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis, libro quarto, cap decimoquarto numero 14
Verumtamen prope timentibus eum salutare ipsius, vt inhabitet gloria in terra nostra: misericordia, & veritas obuiauerunt sibi, iustitia, & pax osculatæ sunt, libro tertio, cap. quinto, numero 75. 76. 77. 78. 79. & lib. 14. c. 4. nu. 10
Veritas de terra orta est, & iustitia de cœlo prospexit, libro tertio, capit. 22. numero 20. 21. & libro 11. cap. 6. numero 37
Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum, lib. 3. c. 22. nu. 21
Iustitia ante eum ambulabit, & ponet in via gressus suos, libro 3. c. 22. nu. 21
Psal. 85. Lætifica animam serui tui, quoniam ad te Domine animam meam leuaui, lib. 2. c. 3. nu. 15. lib. 13. c. 11. n. 7. 8. 9. lib. 3. c. 23. 27. nu. 3. lib. 7. c. 4. nu. 7
Quoniam tu Domine suauis, & mitis, & multæ misericordiæ omnibus inuocantibus te, libro decimotertio, capit. nono, numero 15. libro 3. cap. 27. nu. 3. lib. 7 cap. 4. num 7
Auribus percipe Domine orationem meam, lib. 13. ca. 6. numero 13
Lætetur cor meum, vt timeat nomen tuum, libro 17. c. 3. num 20. 28
Quia misericordia tua magna est super me, & eripuisti animam meam ex inferno inferiori, libro vndecimo, capit. 12. numero 35. & lib. 2. c. 14. nu. 9. & libr. 4. cap. 7. num. 28
Quoniam tu Domine adiuuisti me, & consolatus es me, lib. 10. cap. 2. nu 17
Psal. 86. Fundamenta eius in montibus sanctis, lib. 1. cap. 23. n. 11. & libro 6. cap. 13. num. 11. & lib. 7. ca. 8. nu. 22. & lib. 2. c. 2. nu. 16. 17
Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Iacob, libro 1. capit. 23. num. 11. libro secundo, capit. primo, numero 13. & cap. 2. num 17. libro 5. capit. 6. num. 5
Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei, lib. 2. c. 1. nu. 4. 13. & c. 2 nu. 13. & lib. 5. c. 6. nu. 5. & lib. 7. c. 8. nu. 22
Memor ero Raab, & Babylonis scientium me, lib. 7. c. 8. numero 22. 23
Numquid Sion dicet homo, & homo natus est in ea, & ipse fundauit eam altissimus, lib. 7. c. 8. nu. 22. 23
Sicut lætantium omnium habitatio est in te, lib. 2. cap. 1. nu. 28. & cap. 2. num. 13. & lib. 7. cap. 3. nu. 5. & lib. 7. cap. 8. num. 23
Quia repleta est malis anima mea, & vita mea inferno Psal 87.
appropinquauit, lib. 3. c. 10. num. 50. 51
Aestimatus sum cum descendentibus in lacum, factus sum sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber.
Posuerunt me in lacu inferiori, in tenebrosis, & in vmbra mortis, super me confirmatus est furor tuus, & omnes fluctus tuos induxisti super me, libro 3. 10. Psal 90.
numero 51
Exaltatus autem, humiliatus sum, & conturbatus, lib. 8. cap. 6. num. 15
Misericordia Domini in æternum cantabo, libro 4. c. 7. numero 28
Et ædificabo in generatione, & generationem sedem tuam lib. 16. c. 7. nu. 21
Confitebuntur cœli mirabilia tua: etenim veritatem tuam in Ecclesia sanctorum, lib. 18. cap. 2. nu. 44
Thabor & Hermon in nomine tuo exultabunt, lib. 7. cap. 1. numero 28
Iustitia & iudicium præparatio sedis tuæ, lib. 3. cap. 5. num. 79. & lib. 9. c. 9. num. 49
Misericordia & veritas præcedent faciem tuam: Beatus populus qui scit iubilationem, lib. 3. cap. 20. nu. Psal. 88.
18. & lib. 7. cap 1. numero 28
Domine in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in iustitia tua exaltabuntur, lib. 18. c. 19. nu. 8
Et veritas mea, & misericordia mea cum ipso, libro 4. cap. 11. num. 23
Si autem dereliquerint filij eius legem meam, & in iudicijs meis non ambulauerint. Si iustitias meas prophanauerint. & mandata mea non custodierint, visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberib. peccata eorum, li. 4. ca. 5. nu. 5. 6. 22. 32. & lib. 6. cap. 11. num. 19. & lib. 2. c 10. nu. 13. & lib. 4 cap. 5. nu 15
Misericordiam autem meam non dispergā abs eo, neque nocebo in veritate mea, lib. 4. cap. 5. num. 32
Et thronus eius sicut sol in conspectu meo, & sicut Luna perfecta in æternum, & testis in cœlo fidelis, lib. 5. c. 3. nu. 9. & lib. 16. c. 7. nu. 22
Auertisti adiutorium gladij eius, & non es auxiliatus ei in bello, lib 14. cap. 28. num 30
Domine refugium factus es nobis a generatione in ge Psal. 89.
nerationem, priusquam montes fierent, aut formaretur terra, & orbis a sæculo, & in sæculum tu es Deus lib. 2. c. 12. nu. 16
Ne auertas hominem in humilitatem, & dixisti, Conuertimini filij hominum, lib. 18. c. 17. nu. 18
Quoniam mille anni ante oculos tuos, tamquam dies hesterna, quę præterijt, & custodia in nocte, quę pro nihilo habentur eorum anni erunt, lib. 9. capit. 3. numero 15. & libro 11. cap. 10. num. 4. 5. 6. & lib. 18. ca. 17. numero 18
Mane sicut herba transeat, mane floreat, & transeat, vespere decidat, induret, & arescat, lib. 11. ca. 10. n. 5. 6. & lib. 18. c. 17. num. 18
Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo turbati sumus, lib. 11. cap. 10. nu. 6. 7 Psal. 91.
Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, sæculum nostrum in illuminatione vultus tui, lib 4. c. 13. nu. 6 & lib 11. c. 10. num. 7
Anni nostri sicut aranea meditabuntur, lib. 2. capit. 17. numero 14.
Dies annorum nostrorum in ipsis 70. anni, si autem in potentatibus 80. anni, & amplius eorum labor, & dolor, lib. 18. c. 17. num. 12

Quo-

Quoniam superuenit mansuetudo, & corripiemur, lib.18 cap.17.num.11
Quis nouit potestatem iræ tuæ,& præ timore irā tuam dinumerare,libro quarto,cap.5.num.14.33. & libr. 11.cap.10.num.7
Dexteram tuam sic notam fac,& eruditos corde in sapientia,lib.11.c.10.num.5.6.7
Conuertere Domine vsquequo,& deprecabilis esto super seruos tuos, libro quarto,capit.7.numero 10.& cap.14.num.1
Repleti sumus mane misericordia tua: exultauimus,& delectati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti, lib.3.c 25.num.24.& lib.4.cap.7.num.10.& libro 5. cap.9.numero 12
Psal 90. Qui habitat in adiutorio altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur,libro primo, cap.21. nu.22.& lib.2.cap.9.num.28.& lib.9 cap.18.numero 10.& libro duodecimo,cap.2.numero 8.& libro 16.ca 11. num 8 24.25
Dicet Dominus susceptor meus es tu,et refugium meū Deus meus sperabo in eum,lib.2.cap.9. num.28.& libro quarto,cap.3.numero 19.& libro nono, capit. 18.numero 10
Quoniam ipse liberauit me de laqueo venantium,& a verbo aspero lib.1.cap.24.num.25.& lib.4.c.31.nu. 41.& lib.10.capit.8.numero 10.& lib.11. capit.25. numero 18
Scapulis suis obumbrabit tibi, & sub pennis eius sperabis,libro 2 cap.1.num.41.& cap.9.num.29.& lib. 4.cap.3.num.17.20
Scuto circundabit te veritas eius, non timebis a timore nocturno, a sagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris ab incursu, & dæmonio meridiano,lib.1.cap.20.numero 27.& lib.2.cap.5.numero vndecimo,& cap.9.num.39.& lib.4.cap.31.nu.2 8.19 20.40.42
Cadent a latere tuo mille, & decem millia a dexteris tuis,ad te autem non appropinquabit lib.1. ca.2.nu. 10.& lib.2.c.5.num.11.& c.6.nu.3
Verumtamen oculis tuis considerabis, & retributionē peccatorum videbis,lib. .c.1.nu.42
Quoniam tu Domine es spes mea altissimum posuisti refugium tuum,lib.16.c.11.nu.26.27
Quoniam angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis,lib.1.ca.21.nu.7.20.21.22.23. & libro secundo,capit.octauo,num.6.& lib.18. cap. 4.numero 10
In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidē pedem tuum,libro primo,cap.21.num.23.& libr.2. cap.3.num.25
Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem,& draconem,lib.1.cap.21.nu.23.& lib. 4.cap 31.num.18
Quoniam in me sperauit,liberabo eum, protegam eū, quoniam cognouit nomen meum,lib.12. cap.2. numero 19.& lib.16.cap.11.num.28.29
Clamauit ad me,& ego exaudiam eum, cum ipso sum in tribulatione,eripiam eum & glorificabo eum,lib. 2.cap.9.num.31.& lib.12.c.2.nu.19.& lib.1.c.1. nu. 19.lib.9.c.15.num.42.43
Longitudine dierum replebo eum,& ostendam illi salutare meum,lib.18.cap.17.nu.24
Psal. 91. Bonum est confiteri Domino, & psallere nomini tuo altissime,libro septimo,cap.7.numero 12.& lib. 13. cap.6.num.10
Ad annunciandum mane misericordiam tuam, & veritatem tuam per noctem,libro septimo, cap septimo,numero 12
In decachordo,psalterio,cum cithara, libro septimo, capit.septimo,numero 12. libro 11. cap.2. nu.22. & lib.13 cap.6.num 10
Quia delectasti me Domine in factura tua,& in operibus manuum tuarum exultabo,lib.4.c.17. nu.13.
Quam magnificata sunt opera tua Domine,nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ,lib.4.c.17. nu.13. & lib.14.cap.20.nu.17.18
Cum exortu fuerint peccatores sicut fœnum, & apparuerint omnes,qui operantur iniquitatem,vt intereant in sæculum sæculi,tu autem altissimus in æternum Domine,lib.2.c 19.num.20
Et senectus mea in misericordia vberi,libro nono, capit.15.num. 38
Iustus,vt palma florebit,sicut cedrus libani multiplicabitur, plantati in domo Domini,in atrijs domus dei nostri florebunt,libro 9.cap.15.num.36.39. & libro 18 cap.5.num.7
Dominus regnauit decorem indutus est, indutus est *Psal. 91.* Dominus fortitudinem,& præcinxit se,libro tertio, capit.8.numero decimo,& lib.9.cap.4.nu.18. & lib. 12.cap.1.nu.13
Etenim firmauit orbem terræ,qui non commouebitur lib.3.capit.8 numero 10.& libro nono, cap.quarto, numero 18
Eleuauerunt flumina Domine,eleuauerunt flumina uocem suam,lib.1.c.23.nu.15
Mirabiles elationes maris,mirabilis in altis Dominus, lib.1.cap.23 num 15
Populum tuum humiliauerunt Domine,& hæreditatē *Psal. 93.* tuam vexauerunt,viduam,& aduenam interfecerūt & pupillos occiderunt,lib.4.cap.13.num.15
Et dixerunt,non videbit Dominus,nec intelliget Deus Iacob,lib.4.c.13.nu.15
Qui plantauit aurem,non audiet? aut qui finxit oculū, non considerat? Qui docet hominem scientiam,Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt,libro quarto,capit.13.numero 15. & lib.1. cap. 23.numero 18
Beatus homo, quem tu eruditeris Domine, & de lege tua docueris eum,lib.5.c.9.n.14.& lib.2. c.4. nu. 30. Ambros.lib.16.c.10.nu 22
Vt mitiges ei a diebus malis,donec fodiatur peccatori fouea,lib.4.c.5.nu.34
Misericordia tua Domine adiuuabat me,libro 2.cap.5 numero 37
Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo,consolationes tuæ lætificauerunt animā meam lib.10.cap.2.nu.10
Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto,lib 7.cap.3.nu.15.& lib.11.cap. 4.numero 16
Venite exultemus Domino iubilemus Deo salutari nostro,lib.7.cap.2.nu.14 *Psal 94.*
Præoccupemus faciem eius in confessione, & in psalmis iubilemus ei,libro 14.cap.23.nu.10
Quia in manu eius sunt omnes fines terræ,libro 10.capit 5.num.7
Quoniam Deus magnus Dominus,& rex magnus super omnes deos,lib.7.c 2.nu.14
Venite adoremus, & procidamus ante Deum, ploremus coram Domino, qui fecit nos, libro 14.c.21.n. 44.& c 23.nu.24
Quibus iurauī in ira mea, si introibunt in requiem meam,lib.4.c.18.nu.22
Confessio,& pulchritudo in conspectu eius,sanctimo *Psal 95.* nia,& magnificentia in sanctificatione eius, lib.3.c. 22.num.22.23
Dominus regnauit, & exultet terra, lætentur insulæ *Psal.96.* multæ,libro quinto,cap.4.num.11.& libro 8. cap.1. numero 3
Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius,lib.1.cap.23.num.16. & libro 9. cap.4.num.19
Alluxerunt fulgura eius orbi terræ, lib.1. capitulo 23. numero 16
Vidit,& commota est terra,montes sicut cera fluxerūt a facie Domini,lib.8.c.7.n.19.& lib.1.c.23.nu.16

Annua-

Annunciauerunt cœli iustitiam eius, libro primo, cap. 23. numero 16

Lux orta est iusto, & rectis corde lætitia, libro 7. cap. 1. numero 29

Psal. 97. Iubilate Deo oīs terra, cantate, & exultate, & psallite, psallite Dño in cithara, in cithara, & voce Psalmi, in tubis ductilibus, & voce tubæ corneæ, libro 2. cap. 7. numero 12. & libro 4. cap. 36. num 12. & libr. 18. cap. 10. num. 25

Psal. 98. Dominus regnauit, irascantur populi, qui sedes super Cherubim, moueatur terra, lib. 3. c. 2. nu. 33

Confiteantur nomini tuo magno, quoniam terribile, et sanctum est, lib. 4. c. 11. nu. 24

Moyses, & Aaron in sacerdotibus eius, & Samuel inter eos, libro 4. cap. 11. numero 18. & lib 9. capit. 16. numero quinto.

Deus tu propitius fuisti eis, & vlciscens in omnes adinuentiones eorum, lib. 4. cap. 5. numero 35. 38. & capit. duodecimo, numero 18 & libro 8. capit. quinto, numero 21.

Psal. 99. Iubilate Deo omnis terra, seruite Domino in lætitia, libro 10. cap. 4. nu. 14

Introite portas eius in confessione, atria eius in hymnis, confitemini illi, lib. 3. c. 22. nu. 23

In quacunque die tribulor, inclina ad me aurem tuam, libro primo, capit. primo, numero 25. & capit. 14. numero vigesimoprimo.

Psal. 101. In quacumque die inuocauero te, velociter exaudi me lib. 1. c. 14. nu. 21

Quia defecerunt sicut fumus dies mei, & ossa mea, sicut cremium aruerunt, libro primo, cap. 1. nume. 25. & cap. 21. nu. 21

Percussus sum vt fœnum, & aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum, lib. 1. cap. 17. num. 19. & lib. 2. cap. 19. num. 26

Similis factus sum pelicano solitudinis, libro primo, capit. 1. num. 25

Vigilaui, & factus sum sicut passer solitarius in tecto, libro 3. cap. 10. nu. 68

Benedic anima mea Domino, & noli obliuiscī omnes retributiones eius, libro secundo, cap. decimotertio, num. 14. 15. 16

Psal. 102. Benedic anima mea Domino, & omnia, quæ intra me sunt nomini sancto eius, libro secundo, capitul. 13 numero 14. 15. 16

Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas, lib. 2. cap. 5. num. 31. & lib. 3. cap. 24. num. 15

Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua, lib. 12. c. 3. nu. 25 26. 27. & lib. 2. cap. 15. nu. 64

Miserator, & misericors Dominus, longanimis, & multum misericors, lib. 4. cap. 4. nu. 13

Non in perpetuum irascetur, neque in æternum comminabitur, lib. 10. c. 1. nu. 13

Quoniam secundum altitudinem cœli a terra, corroborauit misericordiam suam super timentes se, quantum distat ortus ab Occidente, longe fecit a nobis iniquitates nostras, libro quarto, capitul. 7. numero 7. 8. & 24

Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se, libro 4. c. 7. nu. 7. 8. 24

Recordatus est, quoniam puluis sumus, homo sicut fœnum dies eius, tamquam flos agri sic efflorebit, libr. 18. c. 16. num. 28

Psal. 103. Benedic anima mea Domino, Domine Deus meus magnificatus es vehementer, confessionem, & decorē induisti, amictus lumine, sicut vestimento, lib. 1. ca. 1 nu. 63. & lib. 3. c. 22. nu. 24

Extendens cœlum sicut pellem, qui tegis aquis superiora eius, qui ponis nubes ascensum tuum, qui ambulas super pennas ventorum, lib. 1. cap. 1. num. 26. & lib. 4. cap. 18. num. 12. & lib 7. cap. 3. nu. 16. & li. 10 cap. 5. numero 8

Qui facis angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignē vrentem, lib. 1. cap. 21. num. 7 21. & lib. 14. c. 25. n. 23 & cap. 29. num. 23

Ascendunt montes, & descendunt campi in locū, quē fundasti eis, lib. 8. c. 7. nu. 19

Qui emitis fontes in conuallibus, inter medium montium pertransibunt aquæ, lib. 8. cap. 8. n. 22. 30. & li. 16. cap 13. nu. 44

Et vinum lætificet cor hominis, lib. 1. c. 1. n. 37. & lib. 5. cap. 1. num. 19

Et panis cor hominis confirmet, libro quinto, cap. 12. numero 25

Petra refugium herinaciis, libr. 1. c. 17. n. 6

Posuisti tenebras, & facta est nox, in ipsa pertransibūt omnes bestiæ siluæ, catuli leonum rugientes, vt rapiant, & quærant adeo escam sibi, lib. 2. c. 5. nu. 12. & cap 8. num. 26

Ortus est sol, & congregati sunt, & in cubilib. suis collocabuntur. Exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam vsque ad vesperam, lib. 13. c. 12. n. 15. & lib. 17. c 1. nu. 5

Hoc mare magnum, & spatiosum manibus, illic reptilia quorum non est numerus, animalia pusilla cum magnis illic naues pertransibunt, lib. 11. cap. 12. numero 20 & lib. 15. c. 1. num. 13. 16. & lib. 1. c. 18. nu. 7 & lib. 22. c. 8. num. 20

Draco iste, quem formasti ad illudendum ei, lib. 2. cap. 8. numero 10

Auferes spiritum eorum, & deficient, & in puluerem suum reuertentur, lib. 3. cap. 19. nu. 20. 21. 31. & li. 16 cap. 21. num. 59

Emitte spiritum tuum, & creabuntur, & renouabis faciem terræ, libro 1. cap. 19. nu. 21. & lib. 7. ca. 8. nu. 24. & lib. 16. c. 12. n. 2. 9. 61

Qui respicit terram, & facit eam tremere, qui tangit montes, & fumigant, libro 17. capit. 3. num. 21. & 1. cap. 2. num. 11

Iucundum sit ei eloquium meum, libro 15. capit. 3. numero septimo. Psal. 10

Deficient peccatores a terra, & iniqui, ita vt non sint, libro 4. c. 6. num. 15

Lætetur cor quærentium Dominum, libro 2. cap. 2. n. 21. & lib. 17. cap. 5. nu. 20 Psal. 104.

Quærite Dominum, & confirmamini, quærite faciem eius semper, lib. 17. c. 5. nu. 20 Psal. 10

Et pertransierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum, lib. 9. c. 14. nu. 8

In seruum venundatus est Ioseph, humiliauerunt in compedibus pedes eius, libro 10. cap. 4. num. 4. lib. 4 cap. 22. num. 9

Ferrum pertransijt animam eius, lib. 1. c 4. nu. 18. libro 10. cap. 4. num. 4

Misit Moysen seruum suum: Aaron quem elegit ipsum lib. 2. c. 10. nu. 22

Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes eius? lib. 2. c. 12. n. 15 Psal. 105.

Ad videndum in bonitate electorum tuorum ad lætandum in lætitia gentis tuæ, & lauderis cum hæreditate tua, lib. 2. c. 2 nu 13. 14

Aperta est terra, & deglutiuit Dathan & operuit super congregationem Abiron, libro 13. capitulo primo, numero 28. 29

Et exarsit ignis in Synagoga eorum, flamma combussit peccatores, libro 13. capitulo primo, numero vigesimooctauo, 29 Psal. 10

Et fecerunt vitulum in Horeb: & adorauerunt sculptile, & mutauerunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum, libro 4. capitulo trigesimoquarto, num. 15

Confitemini Domino quoniam bonus, libro 3. ca. 22. numero 10 Psal 106

Dicant nunc qui redempti sunt a Domino, quos redemit de manu inimici de regionibus congregauit eos Psal. 11

eos,libro secundo,capit. decimo, numero 22
Errauerunt in solitudine,in inaquoso, viam Ciuitatis habitaculi non inuenerunt,libro quarto,capit.secundo,numero 11
Et clamauerunt ad Dominum cum tribularentur, & de necessitatibus eorum eripiet eos, libro 17. cap. 4.numero 22
Confiteantur Domino misericordiæ eius: & mirabilia eius filijs hominum:quia satiauit animam inanem: & animam esurientem satiauit bonis, libro primo, capitulo 21. numero 21. & libro 17.capit.4. numero 20. 11 22
Et eduxit eos de tenebris,& vmbra mortis,& vincula eorum dirupit,lib.17.c.4.nu.22
Quia contriuit portas æreas:& vectes ferres confregit Iuscepit eos de via iniquitatis eorum: propter iniustitias enim suas humiliati sunt,libro 17 capitulo 4 numero 21
Omnem escam abominata est anima eorum: & appropinquauerunt vsque ad portas mortis,lib.17.cap.4. num 22.& c.11.num.18
Qui descendunt mare in nauibus,facientes operationem in aquis multis, ipsi viderunt opera Domini, & mirabilia eius in profundo, lib.11. capit.12. numero 20.& libro 14. capit.31. numero 23.& lib.17. cap.4.num.22
Ascendunt vsque ad cœlos, & descendunt vsque ad abyssos,anima eorum in malis tabescebat,lib.14.ca. 31 numero 23
Turbati sunt,& moti sunt sicut ebrius,lib.2. capit. 17. numero ;
Posuit flumina in desertum, & exitus aquarum in sitim,terram fructiferam in salsuginem, a malitia habitantium in eo,libro 1.cap.23.num 8.& lib.6. cap. 3.numero 9
Et collocauit illic esurientes,& constituerunt ciuitatē habitationis,lib.1.c.23.nu.8
Psal. 107. Et non exibis Deus,in virtutibus nostris, lib.7 cap.91 numero 6
Da nobis auxilium de tribulatione,quia vana salus hominis,lib 7.c.9 nu 6
Psal.104. In Deo faciemus virtutem, & ipse ad nihilum deducet inimicos nostros,lib.7.c.9.nu.6
Psal. 108. Pro eo,vt me diligerent,detrahebant mihi, ego autem orabam,libro 11.cap 17.nu.7
Constitue super eum peccatorem,& diabolus stet a dextris eius,lib.4.c.19.nu.10.& c.35.nu.12
Et oratio eius fiat in peccatum,libro quarto, capit septimo,numero 16
Et dilexit maledictionem,& veniet ei,& noluit benedictionem,& elongabitur ab eo, & induit maledictionem sicut vestimentum, & intrauit sicut aqua in interiora eius,& sicut oleum in ossibus suis,li.14. cap.8 nu.16.& lib.4. cap.28. num.6 7
Psal. 105 Fiat ei sicut vestimentum,quo operitur, & sicut zona, qua semper præcingitur,lib.14.c.8.n.26.& lib.4. ca. 28.num.6.7
Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi apud Dominū, lib.14.cap.8.nu.26
Genua mea infirmata sunt a ieiunio,libro primo,capit. 1.numero 14
Quia astitit a dextris pauperis,vt saluam faceret a persequentibus animam meam,libro quarto, capit.19. numero 10
Psal.109. Dixit Dominus Domino meo,sede a dextris meis,li.3 c.14.nu.53.& c.14.nu.30
Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion,dominare in medio inimicorum tuorum,lib.1.c.23.n.24. & lib.18. c.2.nu.11
Psal 106 De torrente in via bibit,propterea exaltabit caput, libro 18. capit.16.numero 22.& libro 3. capit.10.numero 32.33
Psal. 110. Confitebor tibi Domine in toto corde meo, in consilio iustorum, & congregatione.
Confessio,& magnificentia opus eius,lib.3. ca.22.nu. 28.& lib.14.cap.21.nu.53
Sanctum,& terribile nomen eius,libro 2. capitulo 11. numero 33
Initium sapientiæ est timor Domini,libro nono, capi. 9.numero 61
Beatus vir,qui timet Dominum,in mandatis eius volet nimis,libro vndecimo,capit.2.num.6. 7 libro 2. cap.4 numero 30 Psal. 111.
Gloria,& diuitiæ in domo eius, & iustitia eius manet in sæculum sæculi,lib.4 cap 28.nu.18
Disponet sermones suos in iudicio, quia in æternum non commouebitur,lib.2.c.8. num 13
In memoria æterna erit iustus.lib.1.c.2[illegible].num.24
Ab auditione mala non timebit,lib 9. capit. 9.num.65
Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in sæculum sæculi,libro 1.cap.24.nu.29.& lib.5. cap.10. num.2.6.14.& 34
Laudate pueri Dominum, laudate nomen Domini, li. 1.cap.2.num.12 Psal 112.
Et de stercore erigens pauperem,libro tertio, capit.7. numero 32
In exitu Israel de Aegypto,libro vndecimo, capit 12. numero 36 Psal.113.
Quid est tibi mare,quod fugisti,& tu Iordanis,quia cōuersus es retrorsum,montes exultastis sicut arietes, & colles sicut agni ouium,lib.4.cap 29. nu.1. & lib. 6.cap.22.num.14
A facie Domini mota est terra, a facie Dei Iacob: qui conuertit petram in stagna aquarum, libro quarto, cap.29.num 1
Non nobis Domine,non nobis, sed nomini tuo da gloriam,lib.7.c.6.num.16
Ne quando dicant gentes,vbi est Deus eorum?lib 9.c. 29.numero 18
Dilexi quoniam exaudiet Dominus, vocem orationis meæ,lib.1.c.7.nu.2 Psal.114.
Quia inclinauit aurem suam mihi, & in diebus meis inuocabo.
Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me,lib.1.cap.7.n.2.& lib 2.ca.1.nu.5. & lib.7.c.4.num.8
Tribulationem & dolorem inueni, & nomen Domini inuocaui,lib.6.c.10.nu.31. & lib 17.c.2.nu 18.19. & lib 17.c.4.nu. 1.18.19
O Domine libera animam meam misericors Dominus,& iustus,& Deus noster miseretur,libro 4. cap 9.numero 18
Conuertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi, quia eripuit animam meam de morte, oculos meos a lachrymis, pedes meos a lapsu,lib.2.cap.1.numero 5.38.39.& libro 2. capit.9. numero 32 & cap.19.nu.28.& libro 4.cap.1.nu.16. 17.22.23.& lib.7.cap.4.nu.8 & lib.10 cap.2.nu.17. & lib.18.cap.13.nu.5
Placebo Domino in regione viuorum,lib 8.c.5. nu.10. & lib.18.c.13.num.6
Credidi propter quod locutus sum, ego autem humiliatus sum nimis lib.4.cap.15. num.2. & lib.6.c.3.n. 3.& lib 8.c.5.num.10 Psal 115.
Ego dixi in excessu meo, omnis homo mendax, libro octauo,capit.2.numero 7.& cap.5.num.10.libro 6. cap.3.num.3
Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo,lib.1.c.15.nu.21. & lib.2. cap.10.nu. 29.& lib. .cap.2.num.22 & lib.2.cap.12.nu.13.23. & c.13.num.15.16.39.& lib.18 cap.15.nu.16
Vota mea Domino reddam coram omni populo eius, pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius libro quarto,cap.1.num 4.7.9.& libro 11.cap.9.numero 16.17.18

Dirupi-

Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis, libro nono, cap. 13. numero 13. & libro 11. capit. 9. numero 16

Psal. 117. Confitemini Domino quoniam bonus, libro primo, cap. 9. numero 4

De tribulatione inuocaui Dominum, & exaudiuit me in latitudine Dominus, libro secundo, capit. vndecimo, numero 20

Dominus mihi adiutor, & ego despiciã inimic. meos, lib. 2. cap. 11. nu. 22

Bonum est confidere in Domino, quã confidere in homine, lib. 16. c. 11. n. 22

Circumdederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis, lib. 3 cap. 10. num. 52. & lib. 10. cap. 9. nu. 4. & libro 11. c. 15. nu. 25

Impulsus eversus sum, vt caderem, & Dominus suscepit me, lib. 9. c. 18. nu. 10

Aperite mihi portas iustitiæ, & ingressus in ea confitebor Domino, lib. 14. c. 17. n. 5. & lib. 3. c. 22. nu. 23. & lib. 18. cap. 10. nu. 16

Hæc porta Domini iusti intrabunt in eam, lib. 18. c. 10. numero 16

Lapidem, quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli, lib. 3. c. 7. n. 14

Constituite diem solemnẽ in condensis, vsque ad cornu altaris, lib. 2. c. 2. nu. 14

Deus meus es tu, & confitebor tibi, Deus meus es tu: & exaltabo te, lib. 2. c. 13. nu. 6

Psal. 118. Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini, libro 2 capit. 4. numero 31. & libro 14. capit. 29. numero 1. 11

Beati qui scrutantur testimonia eius, in toto corde exquirunt eum, libro decimoquarto, capitulo 29. numero 21.

Tu mandasti mandata tua custodiri nimis, libro 4. cap. 14. num. 11. 13

Vtinam dirigantur viæ meæ ad custodiendas iustificationes tuas, lib. 4. c. 14. n. 11. 13

Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mãdatis tuis, libro quarto, capit. decimoquarto, nu. 13. & lib. 16. cap. 4. nu. 32

Iustificationes tuas custodiam, non me derelinquas vsquequaq; lib 4. c. 21. nu. 7. 10

In quo corrigit adolescentior viam suam, in custodiendo sermones tuos, libro 1. cap. 2. num 20. & libr. 10. cap. 8. num. 13. lib. 16. cap. 10. nu. 32. lib. 18. capit. 11. num. 23. 27

In toto corde meo exquisiui te, ne repellas me a mandatis tuis, libro 4. cap. 14. numero 18. & lib. 18. capit. 11. num. 25

In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi: Benedictus es Domine, doce me iustificationes tuas, lib. 4. c. 14. nu. 18. lib. 11. c. 2. n. 23. 25. 26. lib. 14. c. 26. num. 23. 24

In via testimonium tuorũ delectatus sum, sicut in omnibus diuitijs, libro primo, cap. 1. num. 27 lib. 2. cap. 12. numero 25

In mandatis tuis exercebor, & considerabo vias tuas, lib 2. c. 15. nu. 53

Incola ego sum in terra, non abscondas a me mandata tua, libro nono, cap. 14. numero 14. & libro 11. cap. 2. numero 23

Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore, libro decimooctauo, capitul. 14. numero 18

Seruus autem tuus exercebatur in tuis iustificationib. lib. 18. c. 14. nu. 18

Adhæsit pauimento anima mea, viuifica me secundũ verbum tuum: libro duodecimo, capitulo tertio, numero 18

Dormitauit anima mea præ tædio, confirma me in verbis tuis, lib. 18. c. 11. nu. 28

Viam veritatis elegi, iudicia tua non sum oblitus, libro vndecimo, cap. quarto, numero 13

Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum: libro 11. cap. 4. num. 13. lib. 13. c. 1. nu. 26. & li. 18. cap. 13. nu. 10

Legem pone mihi Domine, viam iustificationum tuarum, & exquiram eam semper, libro vndecimo, cap. 4. numero 14

Auerte oculos meos, ne videam vanitatem, libro primo, capit. 20. numero nono, & libro 18. cap. quinto numero 2

Statue seruo tuo eloquium tuum in timore tuo, lib. 17. cap. 3. num. 22

Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sũ, quia iudicia tua iucunda, libro nono, capitulo decimo, numero quinto.

Memor esto verbi tui seruo tuo, in quo mihi spem dedisti, lib. 4. c. 26. nu. 11

Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam Domine, libro 9. cap. 7. nu. 37. & li. 16. cap. 7. nu. 14

Cantabiles mihi erant iustificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ, libro dccimotertio, capit. sexto numero 11

Memor fui nocte nominis tui Domine, & custodiui legem tuam Domine, lib. 9 cap. 15. numero 18. & lib. 13. cap. 9. num. 19

Cogitaui vias meas, & conuerti pedes meos in testimonia tua, libro 2. capit. duodecimo, nume. 26. & lib. 3. cap. 23. num. 21

Paratus sum, & non sum turbatus, vt custodiam mandata tua, lib. 13. c. 1. nu. 27

Media nocte surgebam ad confitendum tibi super iudicia iustificationes tuæ, lib. 13. cap. 20. n. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 20

Misericordia tua Domine plena est terra, iustificationes tuas doce me, libro 2. capit. 11. nu. 12. & libro 4. cap. 3. numero 24

Bonitatem fecisti cum seruo tuo Domine, secundũ verbum tuum, bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me, quia mandatis tuis credidi, libro quarto, cap. 14. num. 19. & libro 9. cap. 10. num. 9. & lib. 18. c. 12. numero 21

Priusquam humiliarer, ego deliqui, propterea eloquiũ tuum custodiui, libro 3. cap. 19. num. 35. & lib. 6. ca. 9. numero 21

Bonus es tu, & in bonitate tua doce me iustificationes tuas, lib. 1. c. 9. nu. 11

Bonum mihi Domine quod humiliasti me, vt discam iustificationes tuas, libro quinto, capit. nono, numero octauo, & libro 6. cap. 9. num. 7. 8. 13. 21. & libro 8. cap. 6. numero 14

Fiat cor meum immaculatum in iustificationibus tuis, vt non confundar, lib. 3. c. 27. nu. 13

Defecit in salutare tuum anima mea, & in verbum tuũ superspераui: Defecerunt oculi mei in eloquiũ tuũ, dicentes, quando consolaberis me, libro 5. capit. 3. numero 17

Quia factus sum sicut vter, in pruina, libro 3. cap. primo, numero 38

Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua, lib. 2. c. 5. nu. 43

Ordinatione tua perseuerat dies, quoniam omnia seruiunt tibi, nisi quod lex tua meditatio mea est, tunc forte perijssem in humilitate mea, lib. 3. c. 23. nu. 22. & lib. 10. cap. 4. num. 15 *Psal. 119.*

A iudicijs tuis non declinaui, quia tu legem posuisti mihi, lib. 18. cap. 14. num. 19

Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel, & fauum, libro 18. capit. 14. numero 19. & libro 16. ca. 10. numero 18

A mandatis tuis intellexi, propterea odiui omnem viã iniquitatis, lib. 11. c. 3. n. 14. & lib. 14. c. 28. n. 10. & li. 16. c. 12. n. 68. & lib. 18. c. 14. nu. 19

Iuraui,& statui custodire iudicia iustitiæ tuæ,li.6.c.13. numero 12

Anima mea in manibus meis semper,libro 18. cap.5. numero 17

Hereditate acquisiui testimonia tua in æternum, lib. 3. cap.10.numero 96

Iniquos odio habui,& legem tuam dilexi,lib.9.cap.16. numero 7

Confige timore tuo carnes meas, a iudicijs enim tuis timui,lib.3.cap.23.num.21. & lib.17.c.3. nu.2.3 & lib 3.cap.1.num.39

Tempus faciendi Domine,dissipauerunt legem tuam, lib.3.cap.5.num.92

Ideo dilexi mandata tua super aurum,& topazion, li. 11.cap.4.num.13

Propterea ad omnia mandata tua dirigebar, omnem viam iniquam odio habui,lib.11.cap.4.nu.16

Mirabilia testimonia tua, ideo scrutata est ea anima mea,declaratio sermonum tuorum illuminat,& intellectum dat paruulis,lib.1.c.2.nu.13

Aspice in me,& miserere mei secundum iudicium diligentium nomen tuum,lib.4.cap.26.num.17.& lib. 12.cap.2.num.14

Gressus meos dirige secundum eloquiũ tuum, & non dominetur mei omnis iniustitia,lib.4.c.14.nu.13.& lib.10.cap.4.nu.18

Redime me a calumnijs hominum, libro nono, capit. 20.numero 11

Faciem tuam illumina super seruum tuum, & doce me iustificationes tuas,libro 4. cap.19.num 18. & c.26. numero 16

Iustus es Domine,& rectum iudicium tuum,li 6. cap. 11.num.18

Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici mei,lib.1.cap.14.n.16.& lib.16.capit.7. numero 15

Adolescentulus sum ego, & contemptus iustificationes tuas requiram,lib.3.c.9.nu.47

Clamaui in toto corde meo,exaudi me Domine,lib.13 cap.5 n.26 & cap.7.nu.9

Præuenerunt oculi mei ad te diluculo, vt meditarer eloquia tua,lib.13.cap.4.n.11

Prope es tu Domine,& omnes viæ tuæ veritas,libro 4 cap.26.nu.18

Longe a peccatoribus salus,li.4.c.19.n.15

Et a verbis tuis formidauit cor meum,libro 11. cap. 7. numero 13

Lætabor ego super eloquia tua,sicut qui inuenit spolia multa,lib.5.c.7.nu.31

Iniquitatem odio habui, & abominatus sum,legem autem tuam dilexi,lib.16.c.12.nu.68

Septies in die laudem dixi tibi,lib.13.c.3. num.34.35. lib.16.cap.4.nu.25

Pax multa diligentibus legem tuam Domine, & non est illis scandalum,li.2.c.8.n.8.& li.10.c.3.n.9. & li. 16 c.8.nu.25.& li 18.c.19.nu.7.8

Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo Domine,iuxta eloquium tuum da mihi intellectum, libro nono,capit.17.numero 14. & libro 13. capit.6. numero 12

Viuet anima mea,& laudabit te,libro 18. capitulo 16. numero 14

Erraui sicut ouis,quæ perijt,quære seruum tuum Domine,lib.7.c.9.nu.18

Psal.119. Ad Dominum cum tribularer clamaui, & exaudiuit me,lib.7.capit.9.num.6.& lib.9.capit.22.nu.25. & lib.11.cap.16.num.12.& li.13.cap.1.num.18, & lib. 17.cap.4.nu.10

Domine libera animam meam a labijs iniquis, & a lingua dolosa,lib.2.cap.7.num.36.& lib 3.c.3. n.31.& lib 9.c 22.nu.25.& lib.11.c.16.n.12.& li.15.c.6.nu. 1.& lib.18.c.2.nu.18

Quid detur tibi,aut quid apponatur tibi ad linguã dolosam,libro 2.cap.7.nu.36.& lib.16.c.6.n.17. & lib. 19.cap.2.nu.39

Sagittæ potentis acutæ,cum carbonibus desolatorijs, lib.2.cap 7.num.36.37.& l b 3.c.3.num.3.& lib.11. cap.16.num.13.& lib.16 cap.6. num.17. & capit.7. numero 6.& lib.18.capit.2.num.18.39.lib.1. cap.18. numero primo.

Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est,habitaui cum habitantibus Cedar,multum incola fuit anima mea,lib.2.cap.2.num.25.& lib.11.cap.6. nu.12. 13.& lib.primo,cap 7.nu.3.& lib.1.c 8.nu.1. & lib. 2.cap.2.nu.2.25

Cum his,qui oderunt pacem eram pacificus, cum loquebar illis impugnabant me gratis,lib.9.c.19.n.14. & lib.15.cap.6.num.1.& lib.1.c.12.num.3. 43. & c. 15.num.17

Leuaui oculos meos in montes,vnde veniet auxilium mihi,lib.14.cap.26.nu.29 *Psal. 120.*

Ecce non dormitabit,neq; dormiet,qui custodit Israel libro 2. capit.10. nume.16. & libro quarto, capit.3. numero 18. 20

Dominus custodit te,Dominus protectio tua super manum dexteram tuam,libro 2.cap.19.nu.22. & lib 4. cap. 1 num.12

Per diem sol non vret te neque luna per noctem,libro secundo,cap.7.numero 29.& cap.11 num.17. & lib. 2.cap.5 num.23

Dominus custodit te ab omni malo,libro nono, capit. 20.numero 12

Dominus custodiat introitum tuum, & exitum tuum lib.1.cap.3.num.12

Lætatus sum in his;quæ dicta sunt mihi, in domũ Domini lætantes ibimus,lib.primo,cap.2. num. 21. & lib.7.c.3.nu 18 *Psal. 121.*

Hierusalem,quæ ædificatur vt Ciuitas, cuius participatio eius in idipsum,lib 3.c.2 nu.34

Quia illic federunt sedes in iudicio,sedes super domũ Dauid,lib.1.cap 22.num.8

Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis, lib.3.cap 2.nu.30.34

Propter fratres meos,& proximos meos loquebar pacem de te,lib.14.cap.29.nu.25

Ad te leuaui oculos meos,qui habitas in cœlis,lib. primo,cap.18.num.vndecimo. *Psal. 122.*

Quia multum replera est anima nostra,opprobrium abundantibus,& despectio superbis,libro primo, capit.6.num. decimo.

Nisi quia Dominus erat in nobis,dicat nunc Israel,nisi quia Dominus erat in nobis:Cum exurgerent homines in nos,forte viuos deglutissent nos, forsitan a qua absorbuisset nos,libro secundo,capit. quinto, numero 21 *Psal.123.*

Torrentem pertransiuit anima nostra,forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem,libro 2. ca. primo,numero 39.& cap.9.numero 25.& lib. 9. ca. 19.num.12

Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionẽ dentibus eorum,li.2.cap 9.nu.25.26

Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium,laqueus contritus est,& nos liberati sumus,li. 2.ca.9.nu.10.25.26.& li.2.c.1.nu.38.& c.5.nu.12.& cap.9.nu.2.5 26

Adiutorium nostrum in nomine Domini,lib.2.cap.9. numero 26 *Psal. 123.*

Montes in circuitu eius,& Dominus in circuitu populi eius,libro primo,cap.21. num.7. & lib.16. cap.11. numero 28 *Psal.124.*

Quia non relinquet virgam peccatorum super sortem Iustorum,vt non extendat iusti ad iniquitatem manus suas,lib.9.cap.9.num.60

Benefac Domine bonis,& rectis corde,declinantes autem in obligationes adducet Dominus cum operantib.iniquitatem,pax super Israel,lib.14.c.5.nu.21.

In

In conuertendo Dominus captiuitatem Sion, facti sumus, ſicut conſolati, lib. 7. cap. 3. nu. 5. & lib. 11 ca. 12 Pſal. 125. numero 37

Tunc dicent inter gentes, magnificauit Dominus facere nobiſcum, facti ſumus lætantes, lib. 1. c. 21. nu. 21. & lib. 1. c. 14. num. decimo.

Conuerte Domine captiuitatem noſtram, ſicut torrẽs in auſtro, lib. 4. c. 23. nu. 12. & li. 10. c. 2. nu. 18. & li. 16 cap 12. num. 47

Qui ſeminant in lachrymis, in exultatione metent, lib. 5. cap. 10. num. 51

Euntes ibant, & flebant mittentes ſemina ſua, venientes autem venient, portantes manipulos ſuos, libro 2. cap. 4. numero 21. & libro ſeptimo, cap. 3. numero vndecimo, & libro ſeptimo, cap 3. num. 18. & li. 10. cap 2. num. 18

Pſal. 126. Niſi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt, qui ædificant eam, lib. 1. cap. 20. nu. 11. & lib. 7. cap. 9. num. 5

Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtra vigilat, q cuſtodit eam, libro 7. capit. 9. nu. 5. & lib. 16. cap. vndecimo, num. 28

Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere, ſurgite poſtquam ſederitis, qui manducatis panem doloris, libro ſecũdo, cap. quarto, numero 22. & lib. ſeptimo, cap 3. numero vndecimo, 12. li. 8. cap. 8. nu. 23. & lib. 9. ca. 24. numero 6

Cum dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini filij, merces fructus ventris, libro ſecundo, capit. tertio, numero 28. & cap. 3. num. 26. & lib 6 cap. vndecimo, numero 24

Sicut ſagittæ in manu potentis, ita filij excuſſorum, libro primo, cap. 23. num. 17. & libr. primo, capit. 18. numero primo.

Beatus vir, qui impleuit deſiderium ſuum ex ipſis, lib. primo, cap. 17 num. 15

Pſal. 127. Beati omnes, qui timent Dominum, qui ambulant in vijs eius, libro decimoſeptimo, capitulo 3. numero 24. 25. 26

Labores manuum tuarum, quia manducabis, beatus es & bene tibi erit, lib. 2. cap 4. nu. 21. 22. & lib. 7. cap. 3. numero vndecimo, 12

Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ tuæ, lib. 14. cap. 5. nu. 22

Et videas filios filiorum tuorum, pacem ſuper Iſrael, libro 6. cap 3. num. 25

Pſal. 128. Sæpe expugnauerunt me a iuuentute mea, etenim nõ potuerunt mihi, libro quinto, capit. quarto, numero duodecimo.

Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores, lib. 14 cap. 11. num. 18

Dominus iuſtus concidet ceruices peccatorum, lib 16 cap. 19. num 32

Fiant ſicut fœnum tectorum, quòd priuſquam euellatur, exarnuit, libro 8. cap. 9. num. decimooctauo, & libro 16. cap. 13. nu. 32

Pſal. 129. De profundis clamaui ad te Domine, Domine exaudi vocem meam, li. 3. c. 20. n. 22. & lib. 13. c. 5. n. 28. & li. 14. cap. 8. num. 27

Fiant aures tuæ intendentes in vocem deprecationis meæ, lib. 13. c. 5. nu. 29

Si iniquitates obſeruaueris Domine, Dñe quis ſuſtinebit, li. 2. c. 11. num. 11

A cuſtodia matutina vſque ad noctem ſperet Iſrael in Domino, lib. 2. cap. 11 num. 25

Pſal. 130. Domine non eſt exultatum cor meum, neque elati sũt oculi mei, neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus ſuper me, libro 8. cap. 8. num. 24 lib. 16. cap. 13. numero 4

Si non humiliter ſentiebam, ſed exaltaui animam meam.

Pſal. 131. Si dedero ſomnum oculis mei, & palpebris meis dormitationem, lib. 14. c. 5. nu. 23. & lib. 18. capit. quinto numero decimoquarto.

Donec inueniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob, li. 14. c. 30. nu. 7

Ecce audiuimus eam in Ephrata, inuenimus eam in cãpis ſyluæ, lib 14. c. 30. nu. 7

Surge Domine in requiem tuam, tu, & arca ſanctificationis tuæ, ſacerdotes tui induantur iuſtitiam, & ſancti tui exultent, li. 3. c. 13. nu. 23

Viduam eius benedicens, benedicam, lib. 18. cap. ſexto numero decimonono.

Pauperes eius ſaturabo panibus, lib. 6. cap. primo, numero decimo.

Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum, libro primo, cap. 23. num. 18. & li 3. c. Pſal. 132. 2. num. 21. lib. 9. cap. 21. num. 14. & lib. 14. cap. 5. nu. 24. 30. 31. 33

Sicut vnguentum in capite, quod deſcendit in barbam barbam Aaron, quod deſcendit in oram veſtimenti eius, ſicut ros Hermon, qui deſcendit in monte Sion, lib. 1. c. 23. n. 18. & lib. 3. c. 16 n. 15 & lib. 5. c. 8. nu. 12. & lib. 11. c. 16. nu. 14

Quoniam illic mandauit Dominus benedictionem, & vitam vſque in ſæculum, libro 14. cap. quinto, numero 24. 30. 31. 33

Ecce nunc benedicite Domino, omnes ſerui Domini, Pſal. 133. qui ſtatis in domo Domini, in atrijs domus Dei noſtri, libro 3. capit. 2. numero 35. & libro 2. capit. 13. numero 18. 19

In noctibus extollite manus veſtras in ſancta, & benedicite Dominum, lib. 13 c. 4 nu. 10. & cap 6. numero nono, & lib. 15. capit. 2. num. 3. 4. 5. 6 7. 8. 9. decimo, vndecimo, duodecimo.

Laudate nomen Domini, laudate ſerui Dominum, qui Pſal. 134. ſtatis in domo Domini in atrijs domus Dei noſtri, laudate Dominum, quoniam bonus, libro ſecundo, capit. decimotertio, numero decimooctauo, 19. 20. lib. 1. cap. 2. nu. 35

Educens nubes ab extremo terræ, fulgura in pluuiam Pſal. 139. fecit, libro primo, cap. 23. numero 3. & lib. 5. cap. 13. numero decimo.

Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in ęternum miſericordia eius, libro ſecnndo, cap. primo Pſal. 135. numero 29

Qui diuiſit mare rubrum in diuiſiones, lib. 18. cap. vndecimo, num. primo.

Super flumina Babylonis, illic ſedimus, & fleuimus dũ Pſal 136. recordaremur tui Sion, libro primo, cap. decimo. nu. 4. & lib. 2. c 2. n. 29. & lib. 3. c. 17. nu. 18. & lib. 15. ca. 2 numero 15

In ſalicibus in medio eius ſuſpendimus organa noſtra, lib. 3. c. 17 n. 19. & lib. 4. c. 34. num. 20. & libr. 12. cap 3. numero 35

Hymnum cantate nobis de Canticis Sion, lib. vndecimo, cap. 2. num. 24

Quomodo cantauimus Canticum Domini in terram alienam.

Si non propoſuero Hieruſalem in principio lætitiæ Pſal. 140. meæ, lib. 11. c. 6. nu. 123

Exinanite, exinanite vſque ad fundamentum in ea, li. primo, capit. decimonono, numero 5. & lib. 6 ca. 3. numero 27. 28

Filia Babylonis miſera, beatus qui retribuet tibi retributionem tuam, quam retribuiſti nobis, libro primo cap. decimotertio, numero 5. & lib. 3. cap. 18 num. 7. & cap 21. num. 6

Beatus, qui tenebit, & allidet paruulos ſuos ad petram li. 1. c. 13. nu. 5. & lib. 3. c. 18. nu. 7. & ca. 21. nu. 6. & lib. 14. cap 8. num. 4

Super miſericordia tua, & veritate tua, quoniam ma- Pſal. 137. gnificaſti ſuper omne nomen ſanctum tuum, libro 3 cap. 9. numero 12

In quacunque die inuocauero te, exaudi me, lib. 13. ca. 9. numero 16

Mulie-

Multiplicabis anima mea virtutem, lib. 13. cap. nono, numero 16

Quoniam excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta a longe cognoscit, libro 1. cap. 13. numero 33. & lib. 3 cap. 14. nume. 19. 20. & lib. 8. cap. 5. num. 13. & cap. 8. num. 20

Et saluum me fecit dextera tua, libro quarto, capit. 24. numero 14

Psal. 138. Domine probasti me, & cognouisti me, tu cognouisti sessionem meam, & resurrectionem meam, libro 8. cap. 8. numero 23

Mirabilis facta est scientia tua ex me: confortata est, & non potero ad eam, libro 3. cap. 23. numero secundo, & libro 9. cap. 12. num. 4. & lib. 17. cap. quinto, numero 4. 21

Quo ibo a spiritu tuo, & quo a facie tua fugiam? si ascẽdero in cœlum, tu illic es? lib. 3. cap. 7. nu. 35. & lib. 4. cap. 26. num. 18

Quia tenebræ non obscurabũtur a te, & nox sicut dies illuminabitur: sicut tenebræ eius, ita & lumen eius, lib. 4. c. 13. nu. 5. 13. & lib. 6. c. 11. nu. 22. & lib. 14. cap. 15. num. 13

Confitebor tibi, quoniam terribiliter magnificatus es, lib. 1. cap. 5. nu. 4

Mirabilia opera tua, & anima mea cognoscet nimis, li. 17. cap. 5. num. 4

Non est occultatum os meum a te, quod fecisti in occulto: & substantia mea in inferioribus terræ, libro primo, cap. 22. numero vigesimoprimo, & libro 6. c. 13. num. 13

Imperfectum meum viderunt oculi tui: & in libro tuo omnes scribentur, dies formabuntur, & nemo in eis, lib. 2. cap. 13. nu. 39. & lib. 4. c. 13. n. 16. & c. 26. nu. 12. & lib. 9. c. 22. n. 33

Nonne qui oderunt te Domine, oderam: & super inimicos tuos tabescebam, l. 8. c. 9. n. 1. & lib. 9. c. 19. nu. 8. & lib. 11. c. 15. nu. 22

Psal. 139. Acuerunt linguas suas, sicut serpentes, venenum aspidum sub labijs eorum, lib. 4. c. 30. n. 9

Qui cogitauerunt supplantare gressus meos: absconderunt superbi laqueum mihi, lib. 9. c. 5. nu. 25

Et funes extenderunt in laqueum: iuxta iter scandalũ posuerunt mihi, lib. 4. c. 31. nu. 21

Obumbrasti super caput meum in die belli libro secũdo, cap. 9. nu. 29. & lib. 4. c. 3. nu. 20. & lib. 10. capit. 1. numero 14

Ne tradas me Domine a desiderio meo peccatori, lib. 4. cap. 37. num. 11

Caput circuitus eorum, labor labiorum ipsorum operiet eos, lib. 10. c. 1. nu. 14

Cadent super eos carbones, in ignem deijcies eos, in miserijs non subsistent, lib. 5. cap. 13. num. 17. & lib. 10. cap. 7. nu. 14

Vir linguosus non dirigetur in terra, lib. 10. capitulo 7. numero 14. 16

Psal. 140. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinũ, libro sexto, cap. secundo, numero 4. 5. & libro 13. ca. 5. numero 30

Pone Domine custodiam ori meo: & ostium circunstãtiæ labijs meis, non declines cor meum ad excusandas excusationes in peccatis, libro 3. cap 22. numero 28. & libro quarto, cap. 14. numero vndecimo, libro nono, cap. 7 numero 25. & libro decimo, cap. 6. num. 8. & cap. 8. nu. 13. lib 10. c. 7. num. 19. & lib. 14. cap. 15. num 1

Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meũ libro primo, cap. 3. num. 8. & cap. 20. numero 29. & cap. 3. num 8. 15. libro 3. cap. 20 num. 13. & lib. 6. ca. 9. numero 20

Quoniam adhuc, & oratio mea in beneplacitis eorum absorpti sunt iuncti petræ iudices eorum, lib. 2. cap. primo, numero quadragesimosecundo.

Dissipata sunt ossa nostra, secus infernum, libr. primo, cap. 11. num. 11

In via hac, qua ambulabam: absconderunt superbi laqueum mihi, lib. 4 c. 31. n. 21 Psal. 141

Considerabam ad dexteram, & videbam: & non erat, qui cognosceret me, lib. 14. c. 1. num. 29. & lib. 18. capit. 13. numero 11

Clamaui ad te Domine, dixi, tu es spes mea: portio mea in terra viuentium, lib. 14. c. 1. n. 29

Libera me a persequentibus me, quia confortati sunt super me, lib. 4. c 36. nu. 13

Educ de custodia animam meam, ad confitendum nomini tuo, libro 11. cap. 9. num. 25. & libro 2. capit. 5. numero 39

Et non intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens, lib. 1. ca. 25. nu. 7. & lib. 7. c. 4. num. 19. & libro nono, cap. 12. numero 3. 6 Psal. 142.

Collocauit me in obscuris sicut mortuos sæculi, lib. 14. cap. 13. num. 9

Expandi manus meas ad te, anima mea sicut terra sine aqua tibi. lib. 4. c. 14. n. 20. lib. 3. c. 19. n. 19. 20. 21. & li. 4. c. 19. num. 14

Velociter exaudi me Domine: defecit spiritus meus, lib. 16. cap. 12. num. 59. libro tertio, capitulo 19. numero 20. 21

Auditam fac mihi mane misericordiam tuam, quia in te speraui, lib. 16. c. 11. n. 23

Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam, lib. 16. cap. 12. num. 9

Propter nomen tuum Domine viuificabis me in æquitate tua, lib. 9. cap. 14. num. 21. & libro 11. capit. 13. numero 7

Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum, lib. 4 c. 32. n. 4. lib 14. c 4. nu. 11 Psal. 143.

Domine quid est homo, quia innotuisti ei: aut filius hominis, quia reputas eum? lib 18. capit. decimosexto, numero 1

Homo vanitati similis factus est, lib 14. c. 17. n. 28. & li. 16. cap. 13. num. 6

Dies eius sicut vmbra prætereunt, libro quarto, capit. 17. numero 7

Emitte sagittas tuas, & conturbatis eos, libro 3. cap 26. numero 5

Quorum os locutum est vanitatem, & dextera eorum, dextera iniquitatis, libro secundo, cap. 19 nume. 14. 22. 23. 24. & lib. 4. cap. 41. n. 12, 13. & lib. 7. c. 2. n. 12.

De gladio maligno eripe me, li. 10. c. 8. n. 16

Quorum filij sicut nouellæ plantationes in iuuentute sua, li. 2 c. 16. nu. 24. 26. & c. 19. nu. 23 Psal 143.

Filiæ eorum compositæ, circumornatæ, vt similitudo templi, lib. 4. c. 41. n. 12 13. & lib. 7. c. 2. n. 12. & lib. 9. cap. 2. num. 20

Promptuaria eorum plena eructantia ex hoc in illud oues eorum fœtosæ, abundantes in egressibus suis, non est ruina maceriæ, neque transitus. &c. lib. 7. ca. 2. num. 12. libro primo, cap 20. nu. 29. & cap. 3. nu 8. 13. lib. 7. c. 2. nu. 12. & lib. 2. c. 16. n. 24. 25. 26. & cap. 19. num. 14. 13

Beatum dixerunt populum cui hæc sunt, lib 4. c. 41. nu. 13. & lib. 7. c. 2. nu. 12

Beatus populus cuius Dominus Deus eius, lib 2. c. 16. nu. 26. & c. 19. nu. 14. 23. & lib. 4 ca. 3. nu. 16 & lib. 7. cap. 2. num. 12

Et virtutem terribilium tuorum dicent, & magnitudinem tuam narrabunt, memoriam suauitatis tuæ eructabunt, & iustitia tua exultabunt, lib. 4. c. 10. n. 18. & lib. 14. c. 18. nu. 18 Psal. 144

Suauis Dominus vniuersis, & miserationes eius super omnia opera eius, alleuat Dominus omnes, qui corruunt, & erigit omnes elisos, lib. 2. c. 11. nu. 18

Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet, lib.3.c.1.n.57.58

Custodit Dominus omnes diligentes se, lib.2. c.11.nu. 18.& lib.9.c.19.nu.14

Psal. 145. Lauda anima mea Dominum, laudabo Dominum in vita mea, psallam Deo meo quandiu fuero, lib. 13. cap.11.nu.9.& capit.11. numero 10. lib.3 cap. primo,num.40.41

In illa die peribunt omnes cogitationes eorum,libr.7. cap.5.num.8

Facit iudicium iniuriam patientibus,libro nono,ca.4. numero 21

Pupillum,& viduam suscipiet,& vias peccatorum disperdet,lib.18.c.6.n.19

Psal.146. Humilians autem peccatores vsque ad terram,lib.8.c. 3.numero 29

Bene placitum est Domino super timentes eum, & in eis qui sperant super misericordia eius,lib.16.ca.11. num.21.24.25

Psal.147. Lauda Hierusalem Dominum,lauda Deum tuum Sió, quoniam confortauit seras portarum tuarum,benedixit filijs tuis in te,qui posuit fines tuos pacem,libro primo,c.2.n.57.& lib.3.c.14.n.32.& lib.14.cap. 5.nu.18.19.25

Et adipe frumenti satiat te,libro 6 cap.1.nu.11

Qui emittit eloquium suum terræ,velociter currit sermo eius,libro 3.cap.5.num.58.& lib.13. cap. primo, numero 25

Qui dat niuem sicut lanam,nebulam sicut cinerẽ spargit,libro 3. cap.4.numero 13.& libro 4. capit.23. numero vndecimo.

Mittit chrystallum suum sicut buccellas, ante faciem frigoris eius, quis sustinebit? libro quarto, capit 23. numero 11. 12

Emittet verbum suum,& liquefaciet ea: flauit spiritus eius,& fluent aquæ,lib.4.c.23.nu.12

Non fecit taliter omni nationi,& iudicia sua non manifestauit eis.lib.2.c.14.nu.10

Psal.149. Et filiæ Sion exultent in rege suo,libro tertio,cap. nono, numero 29

In tympano,& psalterio psallant ei, lib.3. cap. primo, numero 42

Exultabunt sancti in gloria,lætabuntur in cubilib. suis exultationes Dei in gutture eorum, libro septimo, cap.3.numero 13

Et gladij ancipites in manibus eorum,libro 18.cap.2. numero 6

Ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis,lib.1.cap.9.nu.12. & libro 2.cap.8.num.31

Ex Prouerbijs Salomonis.

Cap. 1. PArabolæ Salomonis,&c. ad sciendam sapientiam, & disciplinam ad intelligenda verba prudentiæ, & suscipiendam eruditionem doctrinæ,iustitiam et iudicium, & æquitatem,libro decimooctauo, capit. 12. numero 15

Vt detur paruulis astutia,& adolescenti scientia,& intellectus,lib.18.c.13.nu.4

Audiens sapiens sapientior erit, & intelligens gubernacula possidebit,libro 14. cap.16.num.1.& lib. 16. cap.5.num.5

Timor Domini principium sapientiæ, libro 17. cap.3. numero 7.

Sapientiam,atque disciplinam,stulti despiciunt,lib 14 cap.5.nu.12.& lib.16.c 5.nu.1

Audi fili me disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ:vt addatur gratia capiti tuo, & torquet collo tuo, lib.primo,cap.9.numer. duodecimo & lib.11.capit.1.numero 6.& libro14.capit.quinto, num.12.& lib.16.c.5.n.5

Pedes eorum ad malum currunt, libro decimoquarto, cap.12.num 16

Frustra autem iacitur recte ante oculos pennatorum, lib.2.c.11.nu.27

Quia vocaui,& renuistis, extendi manum meam, & non fuit,qui aspiceret,despexistis omne consilium meum,& increpationes meas neglexistis, ego quoque in interitu vester ridebo vos, libro 2. c.11. numero 27.28

Et prosperitas stultorum perdet illos,libro quarto, capit.5.numero 39

Qui autem me audierit,absque terrore requiescet, & abundantia perfruetur,timore malorum sublato,libro 2.c.11.num.28

Si quæsieris sapientiam,quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis illam, tunc intelliges timorem Domini,& scientiam Dei inuenies, libro nono, capit. 17.numero 5 Cap.2.

Quia Dominus dat sapientiam,libro 9. cap.17. num.5

Custodiet rectorum salutem,& proteget gradientes simpliciter,lib.9.c.17.nu.6

Seruans semitas iustitiæ,& viam sanctorum custodiēs, lib.11.cap.1. num.7

Qui relinquunt iter rectum,& ambulant per vias tenebrosas,lib.4.cap.4.num.7

Qui lætantur cum malefecerint,& exultant in reb.pessimis,lib.2 c.11.nu.9.& lib.3.cap.40.nu.7.& lib.7.c. 2.numero 16.18 Cap.6.

Omnes,qui ingrediuntur ad eam,nō reuertentur, nec apprehendent semitas vitæ, libro quarto, capit.14. numero 8.10

Honora Dominum de tua substantia, & de primitijs frugum tuarum,da pauperibus:& implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabunt,libro 2.capit.primo, numero 15. libro quinto, cap.10.num.44 Cap.3.

Longitudo dierum in dextera eius, & in sinistra illius diuitiæ,& gloria,lib.2.cap.15.num.62.& cap.16.numero 26.& lib.4.cap.41.num.13.& lib.7.c.3. n.4.& lib.1.cap.18.nu.14.& lib.2.c.16.num.26. & cap.19. num.24.25

Viæ eius,viæ pulchræ,& omnes semitæ illius pacificæ, lignum vitæ est his,qui apprehenderint eam, & qui tenuerint eam,beati,lib.3.cap.5.num.41.& lib.7.ca. 3.numero 4

Dominus sapientia fundauit terram, stabiliuit cœlos prudentia, sapientia illius eruperunt abyssi, lib.3. c. 5.numero 41 Cap. 7.

Si dormieris,non timebis,quiescens,& suauis erit somnus tuus,lib.11.c.9.nu.13

Noli prohibere benefacere eum,qui potest,si vales,& ipse benefac: ne dicas amico tuo,vade, & reuertere, & cras dabo tibi: cum statim possis dare: non enim scis, quid tibi contingat crastina die,lib.4. cap.4.nu. 16.& lib.5.cap.10.nu.7.& lib.11.c.2.num.16.lib.14. cap.19.num.8

Ne contendas aduersus hominem frustra,cum ipse nihil tibi malefecerit,libro tertio,cap.vigesimooctauo numero 13

Egestas a Domino in domo impij, libro 14. capit. 12. numero 17 Cap.3.

Ducam te per semitas æquitatis:quas cū ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui, & currens non habebis offendiculum,libro decimooctauo, capit.14. numero vndecimo cap.4

Omnis custodia serua cor tuum,quia ex ipso vita procedit,lib.2.c.7.n.7.8.& li.3.c.18.nu.6.7.8.9.18.& li. 16.cap.13.nu.5

Oculi tui recta videant,& palpebræ tuæ præcedāt gressus tuos, libro tertio,capitulo tertio, numero octauo,nono,decimo

Ne declines ad dexteram:neque ad sinistram,lib.16.c. 11.numero 16

Ne intenderis fallaciæ mulieris, lib. 14 cap. vndecimo, numero 6

Cap. 5. Fauus enim distillans labia meretricis, & nitibus oleo guttur eius, nouissima autem illius, amara quasi absinthium, & lingua eius acuta quasi gladius biceps, lib. 6. cap. 12. nu. 7. 8. & lib. 7. cap. 2. nu. 7. & lib. 14 ca. 11. numero 6

Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli, ne forte impleantur extranei viribus tuis sint in domo aliena, & gemas in nouissimis, quando consumpseris carnes tuas, & corpus tuum, & dicas; Cur detestatus sum disciplinam, &c. libro quinto, cap. nono, numero 19

Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta putei tui, &c. li. 1. c. 25. n. 2. & lib 6. c. 12. nu. 8

Deriuentur foras fontes tui, & in plateis aquas tuas diuide, habeto eas solus, non sint alieni participes tui, lib. 11 c. 6. nu 72. lib. 1. c. 25. n. 1. 2 & lib. 6. c. 12. nu. 8. lib. 10. c. 12. nu. 48

Sit vena tua benedicta, lib. 11. c 6. n. 72 73

Cerua gratissima, & hinnulus charissimus, vbera eius inebrient te, libro primo, cap. 16. num 1. & lib. 6. ca. 12. num. 8

Respicit Dominus viam hominis, & omnes gressus illius considerat, lib. 4. c. 13. n. 13

Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum constringitur, lib. 14. c. 13. nu. 5

Cap. 6. Ipse morietur, quia non habuit disciplinam, & multitudine stultitiæ suæ decipietur libro quarto, cap. 13. numero 13

Vade ad formicam o piger, & considera vias eius, & discе sapientiam: quæ cum non habeat ducē, nec præceptorem, nec principem, parat in æstate sibi cibum & congregat in messe, quod comedat, libr. 3 cap. 14. numero 9. & lib. 4. cap. 1. num 44. & lib. 13. c. 12 nu. 16. 17. 18. 19. & lib. 18. cap. 8. nu. 7. & c. 11. n. 17. & lib. 16. c. 10. num. 31

Vsquequo piger dormies? quando consurges ex somno tuo? paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conseres manus tuas, vt dormias: & veniet tibi quasi viator ægestas, & pauperies, quasi armatus lib. 14. c. 21. nu. 39

Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo vt vestimenta illius non ardeant? aut ambulare super prunas, vt non comburantur plante eius, lib. 3. c. 3. num. 4. 5. 7. 8. 9. 10. 12. 13. 14 39. 44. & lib. 6. capit. 12. num. 11

Cap. 7. Serua mandata mea, & viues, & legem meam, quasi pupillam oculi tui, liga eam in digitis tuis, scribe illam in tabulis cordis tui, libro vndecimo, capit. secundo, numero 17

Dic sapientiæ soror mea es, & prudentiam voca amicam tuam, vt custodiat te a muliere extranea, & ab aliena, quæ verba sua dulcia facit, de fenestra enim domus meæ, & per cancellos prospexi iuuenem, & video paruulos, considero vecordem iuuenem, qui transit per plateas, iuxta angulum: & prope viam Domus illius graditur in obscuro, ad vesperas ante diem in noctis tenebris, & caligine, lib. 3. capitul. 3. numero vndecimo.

Cap. 7. Sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem, immolauit victimas suas, miscuit vinum, & proposuit mensam suam, misit ancillas suas, vt vocarent ad arcem, & ad mænia ciuitatis, libro 1 c. 23. nu. 32. & lib. 5. c. 6. n. 4

Qui erudit derisorem, ipse iniuriam sibi facit, & qui arguit impium, sibi maculam generat, libr. 3 capit. 29. numero 1. & 9

Noli arguere derisorem, ne oderit te, libro tertio, capitulo vigesimooctauo, numero decimoquarto, & capit. 29. num. 1. & 9

Argue sapientem, & diliget te, lib. 3. cap 29. nu. 1. & ca. 29. num. 9

Aquæ furtiuæ dulciores sunt, & panis absconditus suauior, lib. 1. c. 25. nu 5

Nihil proderunt thesauri impietatis, iustitia vero liberabit a morte, lib. 2. c. 15. nu. 66 Cap. 10.

Filius sapiens gloria est patris, lib. 3. c. 7. n. 29. & lib. 11. cap. 6. num 49

Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter, lib. 13. cap. 1. nu. 25

In labijs sapientis inuenitur sapientia: & virga in dorso eius, qui indiget corde, libro vndecimo, capit. 2. numero 18

In multiloquio non deerit peccatum, lib 10 c. 7. n. 15. & cap. 8. nu. 19

Sicut acetum dentibus, & fumus oculis: sic piger his, qui miserunt eum in via, lib. 16. c. 2. n. 7

Præstolatio impiorum furor, libr. 9. capitulo septimo, numero 39 Cap. 11.

Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis, lib. 9 c. 24. n. 11. lib. 14. c. 26. nu. 19

Qui stultus est seruiet sapienti, libro nono, capit. 20. numero 23 Cap. 12.

Cogitationes iustorum, iudicia, libro nono, capit. 10. numero 10

Qui autem odit increpationes, insipiens est, lib. 3 cap. 29. nu. 5. 6 7. 8

Fatuus autem statim indicat iram suam: qui autem dissimulat iniuriam, callidus est. libro nono, cap septimo, num. 27

Est qui promittit, & quasi gladio pungitur conscientiæ, lib. 14. c. 19. nu. 9

Mæror in corde viri humiliabit illum sermone bono lætificabitur, libro decimoquarto, cap. vigesimoprimo, numero 40

Qui negligit damnum propter amicum, hic iustus est, libro 18.

Vult, & non vult piger, anima autem operantium impinguabitur, lib. 14. c. 19 nu. 10

Est quasi dines cum nihil habeat, & est quasi pauper cum in multis diuitijs sit, libro secundo, capitul. 15. numero 43

Redemptio animæ viri diuitiæ eius, lib. 4. c. 38. nu. 16. & lib. 9. c. 1. nu. 14 Cap. 13.

Qui autem pauper est, increpationem non sustinet, li. 14 c. 19. nu. 20

Substantia festinata minuetur, quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur, libro 2. capit. 15. numero 43

Spes, quæ differtur, affligit animum, libro secundo, capit. 2. num. 24

Desiderium si compleatur, delectat animam, detestantur stulti eos, qui fugiunt mala, libro nono, capit. 20 numero 8

Multi cibi innoualibus patrum, & alijs congregantur absque iudicio, lib. 5. capit. decimo, num 45. & libro 16. cap. 6 nu. 9

Qui parcit virgæ, odit filium suum, qui autem diligit illum, instanter erudit libro secundo, cap. vndecimo numero decimo.

Iustus comedit, & replet animam suam, venter autem impiorum insaturabilis, libro sexto, capitulo primo numero 3

Sapiens mulier ædificat domum suam, insipiens extructam quoque manibus destruet, libro nono, cap. 20. numero 8 Cap 14.

Ambulans recto itinere, & timens Deum, despicitur ab eo, qui infami graditur via, libro nono, capit. 20. numero 8

In ore stulti virga superbię, labia autem sapientium, custodiunt eos, libro nono, cap. 20. num. 8. & lib. 14. ca. 27. numero 19

Cor, quod nouit amaritudinem animæ suæ, in gaudio eius non miscebitur extraneus, libro 7. capit. quarto, numero 10

Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat, lib. 7. c. 2. nu. 15

Domus impiorum delebitur; tabernacula iustorum germinabunt, lib. 9 c. 14. n. 11

Est via quę videtur homini iusta, nouissima autem eius deducunt ad mortem, lib 3 c. 23. n. 21

Innocens credit omni verbo, astutus considerat gressus suos, sapiens timet, & declinat a malo, stultus trā silit, & confidit, libro nono, cap. decimo septimo, numero 7. 10

Impatiens operabitur stultitiam, & vir versutus odiosus est, lib. 9. c. 17. nu. 7

Corona sapientium, diuitiæ, fatuitas stultorum imprudentia, lib. 9. c. 17. nu. 7

In timore Domini, in fiducia fortitudinis, & filijs eius erit spes, lib. 6. c. 13. n. 14

Vita carnium sanitas cordis, putredo ossium inuidia, libro 9. cap. 5 nu. 29

Cap. 15. Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitat furorem, lib 1 c. 12. n. 17. 18. 43

Lingua placabilis lignum vitæ, libro primo, cap. duodecimo, nu. 43

Labia sapientium disseminabunt scientiam, cor stultorum dissimile erit, libro decimoquarto, cap. decimonono, num. 11

Omnes dies pauperis mali, secura mens quasi iuge cōuiuium, libro tertio, capit. 24. numero 13. & lib. 9. ca. 15. num. 17

Iter impiorum, quasi sepes spinarum, lib. vndecimo, cā. 4. numero 3

Melius est vocari ad olera cum charitate, quam ad vitulum saginatum cum odio, libro quinto, cap. decimo, nnmero 76

Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium, libro primo, capit. 12. numero 48. libro secundo, cap. quinto, num. 44. lib. 9. capit. 4. nu. 18. & cap. 7. nu. 34. lib 14. cap. 1. nu. 31. 32. 33. & lib. 6. c. 13. nu. 19

Cap. 16. Hominis est præparare animam, & Domini gubernare linguam, lib. 4 c. 14. n. 15

Contritionem præcedit superbia & ante ruinam exaltabitur spiritus, libro decimosexto capit. 13. numero 12. 21. 41

Vir iniquus lactat amicum suum, & ducit eum per viā non bonam, libro decimoquarto, cap. decimonono, numero 12

Qui annitis oculis cogitat praua, mordens labia sua, perficiet malum, libro decimoquarto, capitulo 20. numero quarto.

Cap. 17. Qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus, libro 1. cap. 12. num. 56

Gemma gratissima expectatio præstolantis, quocumque se verit, prudenter intelligit, libro 18. capit. 15. numero 35

Qui dimittit aquam, caput iurgiorum est, lib. 10. capit. 7. num. 9. 17

Qui iustificat impium, & condemnat iustum, vterque abominabilis est ante Deum, libro primo, capit. 3. numero 14

Quid prodest stulto habere diuitias, cum sapientiam emere non possit? lib. 6. c 3. nu. 10

Omni tempore diligit, qui amicus est, libro primo, capit. 19. num. 1

Animus gaudēs ætatem floridam facit, spiritus tristis exsiccat ossa, libro septimo, capitulo primo, numero secundo.

Oculi stultorum in finibus terræ, libro secundo, capit. 15. numero 53

Cap. 18. Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit, libro primo, cap. 14. numero secundo, & lib. primo, cap. 5. num. 7. & lib. 3. cap. 24. nu. 16. & lib. 14. cap. 7. numero 23. & cap. 8. num. 24. & c 23. nu. 29. et lib. 18. c. 4. nu. 11

Substantia diuitis vrbs roboris eius, & quasi murus vālidus circumdatus eum, libro 2. cap. decimooctauo, numero 13

Qui prius respondet quam audiat, stultum se esse demonstrat, lib 14. c. 28. nu. 17

Antequam conteratur, exaltatur cor hominis, & antequam glorificetur, humiliatur, libro octauo, capit. 8. numero 28

Spiritum vero adirascendum facilē, quis sustinere poterit? lib. 5. c. 7. nu. 28

Donum hominis dilatat viam eius, lib. 7. c. 8. n. 19. & li. 18. cap. 10. uum. 23

Iustus prior est accusator sui, lib. 3. cap. 22. num. 33. & c. 22. num. 1. 8. & cap 28. nu. 15. & lib. 14. c 15. n. 1. 17. 24. 25. & c 22. nu. 37. 38

Frater, qui adiuuatur a fratre, quasi ciuitas firma, lib. 1. cap. 16. num. 8

Mors, & vita in manibus linguæ, libro 10. cap. 7. num. 5. & num. 12

Melior est pauper, qui ambulat in simplicitate sua, quā diues torquens labia sua, & insipiens, libro octauo, cap. 8. num. 13 Cap. 19.

Pigredo immittit soporem, & anima dissoluta esurier, lib. 6. c. 3. nu. 11 Cap. 23.

Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis, & vicissitudinem suam reddet ei, lib. 5. cap. 10. num. 39. 68. et lib. 18. cap. 1. nu. 4

Erudi filium tuum, & non desperes ad interfectionem autem eius, ne ponas animam tuam, qui enim impatiens est, sustinebit damnum, libro tertio, capit. 28. numero 16

Multæ cogitationes in corde viri, consilium autem Domini manet in æternum, libro quarto, capitulo 25. numero 21

Homo indigens misericors est, libro octauo, cap. octauo, numero 13 Cap 24.

Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam, libro quarto, cap. vigesimooctauo, num. 18. 36

Pestilente flagellato, stultus sapientior erit, lib. 6. capit. 10. num. 2. 18

Et os impiorum deuorat iniquitatem, libro 6. cap primo, numero 4

Sicut rugitus leonis, ita & terror regis, qui prouocat eū peccat in animam suam, libro decimosexto, capit. sexto, numero 11 Cap. 20.

Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æstate, & non dabitur illi, lib. 9. cap. 22. nu. 30. & li. 18. cap. 1. num. 9

Quis potest dicere, mundum est cor meum, lib. 7. ca. 6. numero 3. & lib. 9. numero 50. & libro 11. capit. 3. numero 13 Cap. 25.

Pondus, & pondus: mensura, & mensura, vtrumque abominabile est apud Deum, libro 3. capit. 8. numero 11. & capit. 23. numero 14. & libro octauo, capit. 5. numero 35. 36

Lucerna Domini, spiraculum hominis, quæ inuestigat omnia secreta ventris, lib. 3. c. 21. nu. 19

Liuor vulneris absterget mala, & plagæ in secretioribus ventris, lib. 4. c. 5. n. 37. & lib. 5. c. 9. num. 22. & lib. 17 cap. 6. num. 13

Sicut diuisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini, lib 3. c. 18. nu. 11 Cap. 21.

Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse cum clamauerit non exaudietur.

Thesaurus desiderabilis, & oleum in habitaculo iusti, & imprudens homo dissipabit illud, thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis, vir autem stultus glutit illud, libro decimosexto, capitulo decimo, numero 33

Qui custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustijs animam suam, libro decimo, cap. septimo, numero 12

Desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quicquã manus eius operari, tota die concupiscit; & desiderat, lib. 10. cap. 1. num. 10

Vir obediens loquetur victorias, libro 13. cap. primo, numero 15

Cap. 22. Melius est bonum nomen, quam diuitiæ multæ, super argentum enim, & aurum gratia bona, lib. 12. c. primo, numero 4

Prouerbium est, adolescens iuxta viam suam, etiam cũ senuerit, non recedet ab ea, libro 18. cap. vndecimo, num. decimonono.

Dicit enim piger, Leo est fortis, in medio platearũ occidendus sum, lib. 14 c. 19. num. 13

Noli esse amicus homini iracundo, & non ambules cũ homine furioso, lib. 1. cap. 19. nu. 5 & lib. 9. c. 19. n. 8. & lib. 9. c. 7. nu. 38. & lib. 10. c. 9. n. 5. lib. 11. capit. 5. num. 4. 5. 15

Ne forte discas semitas eius, & sumas scandalum animæ tuæ, lib. 9. c. 7. nu. 38. & lib. 10. c. 9. n. 5. & libro 11. cap. 5. nu. 4. 5. 15

Cap. 19. Vidisti virum velocem in opere suo? coram Regib. stabit, nec erit ante ignobiles? libro primo, cap. decimo nono, numero 6. 7

Cap. 23. Quando sedeas, vt comedas cum principe, diligenter attende, quæ apposita sunt ante faciem tuam, & statue cultum in gutture tuo, &c. lib. 5. c. 12. nu. 33. & li. 16. c. 4. n. 1. 2

Noli subtrahere a puero disciplinam: si enim percusseris eum virga, non morietur, tu enim cum virga percutiens eum, liberabis ab inferno anima eius, lib. 2. cap. 11. nu. 10

Et eris sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clauo, & dices, verberauerũt me, sed non dolui: traxerunt me, & ego non sensi, lib. 2. cap. 17. num. 13

Cap 24. Septies in die cadet iustus, &c. lib. 9. cap. 18 n. 10. 11. & lib. 17. c. 4. nu. 23

Cum ceciderit inimicus tuus ne gaudeas, & in ruina eius ne exultet cor tuum, ne forte videat Dominus, & auferat ab eo iram suam, lib primo, cap. duodecimo, numero 56

Cum detractoribus ne commiscearis: quoniam repente consurget perditio eorum, & ruinam vtriusque quis nouit? lib. 1. c. 5. n. 6

Cap. 20. Per agrum hominis pigri transiui, & per vineam stulti & ecce totum repleuerant vrticæ, vt operuerunt superficiem eius spinæ: & maceria lapidum destructa erat, lib. decimo, cap. primo, numero decimo, & lib. 18. cap. 5. n. 47

Nouissimè ego egi pœnitentiam, & respexi, vt eligerẽ disciplinam, libro decimoquarto, capitulo octauo, numero 17

Cap. 25. Auser rubiginem de argento: & egredietur vas potissimum, lib 18. c. 7. n. 29

Mel inueneris, comede quod tibi sufficit: ne forte satiatus euomas illud, libro primo, cap. 20. num. 29. & li. 6. c. 4 num. 19

Iaculum, & gladius, & sagitta acuta, homo, qui loquitur contra proximum suum falsum testimonium, li. 1. c. 19. nu. 13

Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit da ei aquã bibere: prunas enim congregabis super caput, & Dominus reddet tibi, libro primo, cap. duodecimo, numero 57

Cap. 21. Ventus Aquilo dissipat pluuias: & facies tristis linguã detrahentem, libro vndecimo, cap. decimoseptimo, numero 1. 2

Aqua frigida animæ sitienti, & nuntius bonus de terra longinqua, lib. 1. c. 21. nu. 5

Qui scrutator est maiestatis, opprimetur a gloria, libro 6. cap. 4. nu. 20. 21

Sicut vrbs patens, & absque murorum ambitu, ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum libro decimo, cap. septimo, num. 10. 19

Flagellum equo, & camus asino, & virga in dorsum imprudentium, lib. 2. c. 11. n. 29 Cap. 25.

Dicit piger leo est in via, & leæna itineribus: sicut ostiũ vertitur in cardine suo, sic piger in lectulo suo, li. 14. cap. 15. num. 1

Ne glorieris in crastinum, ignorans quid superuentura pariat dies, lib. 2. cap. 6. nu. 18. & lib. 14. capit 21. numero 41 Cap. 27.

Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis, lib. 1. c. 19. nu. 7. & nu. 14. & li. 1. c. 28. nu. 8. & cap. 29. num. 5

Anima saturata calcabit fauum, & anima esuriens etiã amarum pro dulci sumet, lib 1C 1. nu. 30. & libro 4. cap. 40. nu. 14

Qui benedicit proximo suo voce grandi de nocte consurgens maledicenti similis erit, libro 1. capit. tertio, numero 4

Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum, sic probatur homo ore laudantis, lib. 1. cap. 3. num. 12

Si contuderis stultum in pila, quasi ptisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia eius, libro 6. cap. 10. num. 36

Qui declinat aures suas, ne audiat legem: oratio eius erit execrabilis, lib. 11. c. 2. nu. 26 Cap. 28.

Beatus homo, qui semper est pauidus, lib. 17. cap. tertio numero 31

Qui operatur terram suam: satiabitur panibus, libr. 2. cap. 1. num. 13

Totum spiritum suum profert stultus, sapiens differt, & reseruat in posterum, lib. 9. cap. 7. num. 29. & cap. 24. numero 11 Cap. 27.

Seruus verbis non potest erudiri, quia quod dicis, intelligit, & respondere contemnit, libro tertio, ca. 15. numero 12

Vidisti hominem velocem ad loquendum stultitia magis speranda est, quam illius correptio, libro primo, cap. 19. num. 6. 7

Quid elica te a pueritia sua nutrit seruum suum, postea sentiet, eum contumacem, libro tertio, cap. primo, numero 22

Vir iracundus prouocat rixas: qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum procliuis, libro 9. cap. 7. numero 29

Omnis sermo Dei ignitus, clypeus est omnibus sperãtibus in se, lib. 18. c. 2. nu. 30 Cap. 30.

Duo rogaui te, ne deneges mihi antequam moriar, mẽ dicitatem, & diuitias ne dederis mihi, tribue tantũ necessaria victui meo, &c. lib. 14. c. 3. nu. 22. & lib. 2. cap. 11. num. 22

Generatio, quæ pro dentibus gladios habet, & commandit molaribus suis, vt comedat inopes de terra, & pauperes, ex hominibus, libro vndecimo, ca. 16. numero 7

Sanguisugæ duæ sunt filiæ dicentes, affer, affer, lib. primo, cap. 24. num. 2

Tria sunt mihi difficilia, & quartum penitus ignoro. Viam aquilæ in cœlo, viam colubri super terram, viam nauis in medio mari, & viam viri in adolescentia, lib. 3. cap. 8. num. 13. & lib. 3. c. 9. n. 44. 45. & c. 14. num. 36. & lib. 4. c 35. nu. 10. lib. 5. c. 3. n. 16. & lib. 14. cap. 17. num. 19

Noli regibus o Lamuel dare vinum, quia nullum secretum est, vbi regnat ebrietas ne forte bibant, & obliuiscantur iudiciorum, & mutent causam filiorum pauperis, date siceram merentibus, & vinum his, qui amaro sunt animo, bibant, & obliuiscantur egestatis suæ, & doloris sui non recordentur amplius, li. 5. cap. 1. num. 13 Cap. 31.

Mulierem fortẽ quis inueniet? procul, & de vltimis finibus pretium eius, lib. 6. cap. 13. num. 2. & libro 11. cap. 6. numero 43

Confidit in ea cor viri sui: & spolijs non indigebit, libro secundo, cap. 12. numero 20. & lib. 6. cap. 13. nu. 2. & libro vndecimo, cap. 6. nu. 124. & libro vndecimo, cap. 6. num. 124

Redder ei bonum, & non malum omnibus diebus vitæ suæ, lib. 2. c. 12. nu. 20

Quæ fuit lanam, & linum, & operata est consilio manuum suarum.

Facta est quasi nauis institoris de longe portans panē suum, lib. 5. c. 3. num. 4. & lib. 8. cap. 9. nu. 13. & li. 12. cap. 3. num. 13

Et de nocte surrexit, deditque prædam domesticis suis & cibaria ancillis suis, libro decimooctauo, cap. decimooctauo, num. 2

Accinxit fortitudine lumbos suos, roborauit brachium suum, libro 6. cap. 13. numero 2. & libro 18. cap. decimo, numero 24

Gustauit, & vidit, quia bona est negotiatio eius, libro 2 cap. 3. numero 10

Manum suam misit ad fortia, & digiti eius apprehenderunt fusum, lib. 2. c. 3. nu. 10

Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem, non timebit domui suæ a frigorib. niuis: omnes domestici eius vestiti sunt duplicibus, libro duodecimo, cap. primo, nu. 13. & lib. 18 cap. 10. numero 24

Byssus, & purpura indumentum eius, libro 3. cap. primo, numero 23

Nobilis in portis vir eius, cum sederit cum senatorib. terræ, lib. 9. c. 9. n. 68

Fortitudo, & decor, indumentum eius & ridebit in die nouissimo, libro sexto, capitulo decimotertio, numero 2. 4

Os suum aperuit sapientiæ, & lex clementiæ in lingua eius, lib. 10. c. 7. nu. 11

Panem otiosa non comedit, lib. 5. c. 12. nu. 28. & lib 13. cap. 12. numero 14

Surrexerunt filij eius, & beatissimam prædicauerunt, vir eius, & laudauit eam, libro secundo, capit. quarto, numero septimo.

Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas, libro vndecimo, capitulo sexto, numero 83

Date ei de fructu manuum suarum, lib. 7 cap. 3. nu 19. & lib. 9. cap. 9. num. 68

Ex libro Ecclesiastes.

Cap. 1. VAnitas vanitatum, & omnia vanitas dixit Ecclesiastes, lib. 1 cap. 15. num. 33. & cap. 18. nu. 16. & cap. 19. num. 9. decimo, vndecimo.

Quid habet amplius homo de vniuerso labore suo quo laborat sub sole? libro secundo, cap. 18 nu. 16. & cap. 19. numero vndecimo.

Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat, ad locum vnde exeunt flumina, reuertentur, vt iterum fluant, libro secundo, cap. 13. nu. 33. & lib. 18. cap. 18. num. 13

Non saturatur oculus visu: nec auris auditu impletur, libro 2. cap. 19. num. 28

Qui apponit scientiam, apponit dolorem, libro 3. cap. 25. num. 15. 21. & lib. 9 c. 16. num. 5. & lib. 16. capit. 12. num. 69

In multa sapientia est indignatio, & qui addit scientiam, addit & laborem, libro secundo, capit. 3. numero 22. 23

Cap. 2. Et omnia quæ desiderauerunt oculi mei, non negaui eis, lib. 18. cap. 16. num 9

Sapientis oculi in capite eius, stultus in tenebris ambulat, libro secundo, cap. 15. num. 53. & cap. 10. numero decimosexto.

Et didici quod vnus esset vtriusque interitus.

Omnia tempus habent, libro 3. cap 1. nu. 56. lib. 18. ca. 16. numero 9. 10

Tempus tacendi, & tempus loquendi, lib. 10 c. 7. nu. 9. & lib. 11. c. 15. nu. 3 Cap. 3.

Tempus dilectionis, & tempus odij, tempus pacis, & tempus belli, lib. 1. c. 16. nu. 17. 18

Quid habet amplius homo de labore suo? vidi afflictionem, quam dedit Deus filijs hominum, vt distendantur in ea, libro decimooctauo, capitulo 16. numero decimo.

Quis nouit si spiritus filiorum Adam ascendit sursum, & si spiritus iumentorum descendi deorsum, libro 4. cap. 17. num. 5

Et laudaui magis mortuos, quam viuentes, & felicioremque vtroque iudicaui, qui nec dum natus est: nec vidit mala, quæ sub sole fiunt, libro 18. capit. 16. numero vndecimo, 13 Cap. 4. Cap. 10.

Melius est ergo duos esse simul, quam vnum, libro primo, cap. 19. numero decimo, lib. 4. cap. 19. nu. 17. & lib. 7. c. 8. n. 20

Si vnus ceciderit, ab altero fulcietur, lib. 1. c. 19. n. 8. & lib. 4. c. 19. & lib. 7. c. 8. nu. 20

Væ soli, quia cum ceciderit, non habet subleuantem se lib. 1. c. 19. nu. 4

Si dormierint duo, fouebuntur mutuo, vnus quomodo calefiet? libro primo, cap. 19. num. 8. & libro 7. capit 8. numero 20

Funiculus triplex difficile rumpitur, lib. 1. c. 19. nu. 8. & libro 17 cap. 5. num. 1

Auarus numquam implebitur pecunia, libro secundo, cap. 15. num. 66 Cap. 5.

Vbi multæ sunt opes: sunt multi, qui comedunt eas, lib. 2. cap. 6. num. 7

Est alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole, diuitiæ conseruatæ in malum domini sui, pereunt enim in afflictione pessima, libro secundo, cap. decimooctauo, numero 13

Omnis labor hominis in ore eius, sed anima eius non implebitur. Cap. 6.

Melior est dies mortis die natiuitatis, libro quarto, capit. primo, num. 1. 2

Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum conuiuij, lib. 3. cap. 27 nu. 11. & 80. & lib. 10. cap. 1. nu. 6. & cap. 2. num. 5

Melior est ira risu, lib. 9 c. 7. num. 41

Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere, quē ille despexerit, lib. 2. c. 14. nu. 4 Cap. 7. Cap. 11.

Calumnia conturbat sapientem, & perdet robur illius lib. 11. cap. 15. num. 3

Sed, & cunctis sermonibus, qui dicuntur, ne accommodes cor tuum, lib. 11. c. 15. nu. 11

Dixi sapiens efficiar, & ipsa longius recessit a me multo magis, quam erat, libro 4. cap. 15. num. 6. & lib. 8. cap. 15. num. 6. & lib. 8. c. 7. nu. 18

Virum de mille vnum reperi, mulierem ex omnib. non inueni, lib. 11. cap. 11. nu. 5

Inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, & sagena cor eius, vincula sūt manus illius, lib. 9. cap. 13 num. 10

Solummodo hoc inueni, quod fecerit Deus hominem rectum, & ipse se infinitis miscuerit quæstionibus, libro 1. c. 17. num 18

Vidi impios sepultos: qui etiam cum adhuc viuerent, in loco sancto erant: & laudabantur in ciuitate quasi iustorum operum, sed & hoc vanitas est, lib. 6. ca. 3 numero 26. 27 Cap. 8.

Nescit homo vtrum amore, an odio dignus sit, sed, & oīa in futurum reseruantur incerta, lib. 7. cap. 2. n. 13. Cap. 9.

Omni tēpore vestimenta tua sint candida. li. 3. c. 1. n 48

Quodcumque potest facere manus tua, instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo te properas, lib. 10. cap. 1. numero 4 Cap. 2.

Vertū

Cap. 3. Verti me ad aliud, & vidi sub sole, nec velocium esse cursum, nec fortium bellum: nec sapientium panē, nec doctorum diuitias, nec artificum gratiam, lib. 4. cap. vndecimo, num. 9

Nescit homo finem suum, sed sicut aues capiuntur hamo, & aues laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, libro vndecimo, cap. decimo, numero vndecimo.

Ciuitas parua, & pauci in ea viri, venit contra eam rex magnus, & vallauit eam, extruxitque munitiones per gyrum, & perfecta est obsidio, &c. vir pauper, & sapiens liberauit vrbem per sapientiam suam, libro 2. c. 10. nu. 24

Cap. 4. Cap. 10. Muscæ morientes perdunt suauitatem vnguenti, lib. 3. cap. decimo, numero 73. & cap. 18. nu. 15. 16. & libr. 11. cap. 5. num 8

Cor sapientis in dextera eius, & cor stulti sinistra illius, libro secundo, cap. 15. num 53. & cap. 18. numero decimosexto.

Sed, & in via stultus ambulans, cum ipse sit insipiens, omnes stultos æstimat, libro vndecimo, capitulo 14. numero duodecimo.

Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te locum tuum ne dimiseris, lib. 2. cap. 8. num. 9. & li. 18. cap. 6 num. 4

Est malum quod vidi sub sole, quasi per errorem egrediens a facie principis, positum stultum in dignitate sublimi, & diuites sedere seorsum. Vidi seruos in equis, & principes ambulantes super terram, quasi seruos, lib. 7. cap. 5. num. 3. & num. 12

Cap. 5. Si mordeant serpentes in silentio, nihil minus eo habet, qui occulte detrahit, libro primo, cap. decimoquarto, num. 6. libro vndecimo, cap. 10 & cap. 17. n. 3 & lib 3. cap. 22 nu. 13

Væ tibi terra, cuius rex puer est, & cuius principes mane comedunt, libro secundo, capit. decimoseptimo, numero 22

Cap. 6. Beata terra cuius rex nobilis est, & cuius principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum, & non ad luxuriandum, lib. 3. cap. 17. nu. 13

In cogitatione tua regi ne detrahas, & in secreto cubiculi tui, ne maledixeris diuiti: quia qui habent pennas annunciabunt sententiam, & aues cœli portabunt vocem tuam, libro vndecimo, cap. decimosexto, numero 8

Cap. 7. Cap. 11. Si cæciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocunque loco cæciderit, ibi erit, libro 1 c. 10. n. 8. lib. 12. cap. 3. nu. 32

Mane semina semen tuum, & vespere ne cesset manus tua, quia nescis quid magis oriatur hoc, aut illud, si vtrumque simul, melius erit, libro decimoquarto, capit. 24. numero 5

Lætare ergo iuuenis in adolescentia tua, &c. lib. primo cap. 2. numero 16

Qui obseruat ventum non seminat, & qui aspicit nubes, non metet, libro decimoquarto, cap. decimosexto, numero 20

Memento creatoris tui in iuuentute tua, antequam veniat tempus, &c antequam rumpatur funiculus argenti, & recurrat vitra aurea, & conteratur hydria super frontem, &c. vsque vniuersa vanitas, libro 18. cap. 11. numero 20

Cap. 8. Verba sapientium sicut stimuli, & quasi claui defixi in altum, lib. 1. c. 3. nu. 15. 16. & lib 3. c 28. n. 17. & li. 14. cap. 27. num. 19

Cap. 9. Deum time, & mandata eius serua, hoc est omnis homo, lib 3. cap. 16. nu 10

Ex libro Canticorum.

Cap. 2. Osculetur me osculo oris sui, libro primo, capit. 9. num. 2. 3. & lib. 11. c. 6. num. 97. & lib. 1. cap. 2. numero 11. lib. 1. c. 18. nu. 17. & lib. 3. c. 5. nu. 7. & nu 80. & lib. 4. cap. 16. num. 16

Quia meliora sunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis, libro primo, cap. 9. nu. 1. 2. & lib. 3. ca. 5. nu. 7. & lib. 4. cap. 16. n. 16. & lib. 5 cap. primo, num. 6. & libro vndecimo, cap. 6. num 98. & lib. 3. cap. 21. nu 20. & lib. 17. c. 1. nu. 32. & lib. 14. cap. 28. nu. 33. Libro decimooctauo. cap vndecimo, num 24

Oleum effusum nomen tuum, lib. 3. cap 5. num. 88. & libro 3. cap. 6. numero secundo. 3. 4. & lib. 9. cap. 24. numero vndecimo, & libro duodecimo, ca. 2. nu 17. 18. 21. 22. 3 24. 25

Ideo adolescentulæ dilexerunt, &c. libro primo, ca. nono, num. primo, 2. & libro 3. c. 5. nu. 7 & lib. 18. capit. vndecimo, num. 24. & lib. 7. cap. primo, nu. 32. & lib. primo, cap. 2. num. 16. & lib. 3. c. 6. nu. 2. 3. 4. & lib. 15 cap. 3. num. 20

Trahe me post te, & curremus in odorem vnguentorū tuorum, libro secundo, capitulo secundo, num. 28. & libro 2. cap. 5. num. 14. & libro 3. cap. 6. nume. 3. 4. & lib. 4. cap. 24. numero tertio, & lib. 4. cap. 24. num. 19. & lib. 5. cap. 8. numero 3. & cap. 13. numero 32. et libro septimo, cap. 3. num. 17. & cap. nono, nume. 14. 15. 16. & libro vndecimo, cap. 6. nu. 99. & lib. 18. cap. 13. nnmero 9. 10

Introduxit me rex in cellaria sua, exultabimus, & lætabimur in te, memores vberum tuorum, libro vndecimo, capitulo sexto, numero 99. & lib. decimoquarto, cap. 31. numero 25. & libro primo, cap. 9 numero primo, 2. & libro 3. cap. 5. numero 7. & libro 18. cap. vndecimo, numero 24.

Recti diligunt te, libro primo, cap. 9. nu. 5. & libro vndecimo, cap. 12. nu. 9. 10. 11. & cap. 15. numero 26. & cap. 17. num. 9

Nigra sum, sed formosa filiæ Hierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pellæ Salomonis, libro primo, cap. duodecimo, numero 43. & libro 3. cap. 7. numer. 46. 47. cap. vndecimo, numero 45. & lib. 5. cap. 7 nume. 28. & lib. 5. cap. 7. num. 3. 4. & lib. vndecimo, cap. 12. numero decimo, & libro 7. cap. 3. num. 21. 22. & lib. 9. cap. 15. num. 44. & lib. 11. cap. 12. num. 9. 10. 11. & lib. 14. cap. 22. num. 5. & lib. 19. c. 2. num. 23. & lib. 18. cap. 8. numero 15

Nolite me considerare quod fusca sim, quia decoloravit me sol, libro 1 capitulo 2. numero 12. & capitulo 14. num. 16. & libro 3. cap. 20. num. 25. & lib. 7. capit. 3 num 21. 22. libro 9 capitulo 15. num. 44. libro 11. cap. 12. num. 9. 10. 11. libro 14. cap. 22. numero 5. lib. 16. cap. 4. num. 23. lib. 18. cap. 8. num. 15. lib 4 ca. 24. numero 4

Filij matris meæ pugnauerunt contra me, lib. 1. ca. 15. num. 13. & 14. & libro 2. cap. 6. numero 9. & lib. 9. ca. 15. numero 44

Posuerunt me custodem in vineis: vineam meam non custodiui, lib. 5. cap. 11. num. 18. & lib. 14. c. 28. nu. 31 34. & lib. 16. c. 9. nu. 3

Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie: ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum, libro 1. capitulo 14 numero 2. & libro 2. capitulo 2. numero 1. 29. & capitulo 4. numero 29. & libro 9. capitulo 12. numero 1. & lib. 18. c. 17. numero 25

Si ignoras te o pulcherrima inter mulieres, egredere, & vade post vestigia gregum tuorum, & pasce hædos tuos iuxta tabernacula pastorum, libro 2. capit. 4. numero 28. 29. & capitulo 19. numero 27. 28. 29. & lib. 3. cap. 19. num. 1. 1. & lib. 8. cap. 2. num. 15. & c. 7. numero 20

Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilaui te amica mea, libro 1. capitulo 21. numero 24. libro 3. capitulo 13. numero 3 & capitulo 20. numero 11. & lib. 4 cap. 20. num. 4. & cap. 31. num. 4. & lib. 7. cap. 8. numero 36 37

Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis, collum tuum sicut monilia, libro 8. capitulo 9. numero 31 & libro 11. capitulo 6. numero 100. libro 15. capitulo 5. numero 18. 19

Murænulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento, lib. 18. cap. 18. num. 18

Dum esset rex in accubitu suo: nardus mea dedit odorem suum, libro 5. capitulo 5. numero 10 & libro 8. cap. 5. numero 34. 35. & libro vndecimo, cap. 6. nu. 63. & num. 100. 101

Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi: inter vbera mea commorabitur, libro primo, cap. 2. numero 13. & libro 3. cap. 8. numero 14. 15. 21. & cap. 10. nu. 78. & lib. vndecimo, cap. 6. num. 101. lib. 3. cap. 8. nu. 14. 15. 21. c. 10. nu. 78

Botrus cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi libro 3. capitulo 9. numero 1. 2. 10. 78. & libro vndecimo, cap. 6. num. 101. & lib. 14. cap. 29. n. 34. & lib. 3. cap. 13. num. 34

Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es: oculi tui columbarum, libro 3. cap. octauo, numero decimosexto, & cap 20. numero secundo, 3. & libro tertio, capit. 18. numero 3. & lib. vndecimo, capit. 6. numero 101. 102

Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus, libro 3. capitulo 8 numero 16. & cap. 20. num. 2. 3. & libro 11. cap. 6. num. 101. 102

Lectulus noster floribus, ligna domorum nostrarũ cedrina, laquearia nostra cypressina, libro 9. cap. 8. numero decimoquinto, lib. 14. cap. decimoseptimo, numero 29. & cap. 22. num. 55. lib. 15. cap. 2. num. 19. li. 16. cap. primo, numero 4. & lib. 18. cap. 8. nu. 16. libr. 18. c. 12. num. 25

Cap 2. Ego flos campi, & lilium conuallium, libro 3. ca. 9. nu. 36 & lib. 8. c. 8. nu. 32. & lib. 11. c. 6. nu. 38. 40. & lib. 18. cap. 8 num. 6

Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias, lib. nono, cap. 9. num. decimotertio, decimoquarto, capit. 20. num. 12. lib. 12. c. 1. nu. 12. lib. 15. c. 6. nu. 3. 4. 5. 6. lib. 18. cap. 5. nu. 21

Sicut malus inter ligna siluarum, sic dilectus meus inter filios, lib. 3. c. 9. nu. 37

Sub vmbra illius quem desideraueram, sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo, lib. 3. cap. 8 num. 17. lib. 12. cap. 6. num. 7. 72

Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinauit in me charitatem, libro primo, cap. numero primo, et capit. nono, numero 7. & libro primo, cap. 11. num. primo 9. & lib. 2. cap. 4. num. 3. & lib. 3 capit. 5. numero 19. & lib. 5. cap. primo, num. 20. & lib. 11. capit. 6. numero 99

Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo vulnerata sum charitate, libro 1. capitulo 2. 7. numero 26. & libro 1. capitulo 8. numero 4. & ca. vndecimo, num. 2. & cap. 18. num. primo, 14. 23. lib. primo, cap. 5. numero 2. lib. 2. capit. 2. numero 2. libro 3. capit. 26. numero 8. libro 18. cap. 2. num. 42. libro 2. cap. 2 num. decimoquarto, lib. 2. cap. 13. nu. 36. 37. libro primo, cap. 18. nu. 23. lib. 11. c. 6. num. 102. libr. 18 cap 2. num. 39

Leua eius sub capite meo: & dextera illius amplexabitur me, libro 1. capitulo 2. numero 15. & capitulo 9. numero 8. & libro 2. capitulo 16. numero 25. & libro secundo, capitulo vndecimo, numero tertio, & lib. primo, capit. 18. num. 14. & lib. 2 cap. 13. n. 17. 38. & capitulo 14. numero 14. & c. 19. nu. 4. & li. 4. c. vndecimo, n. 34. & c. 41. n. 13. & libro 9. c. 13. n. 10. lib 11 cap. 6. nu. 102

Adiuro vos filiæ Hierusalem per capreas, ceruosque cãporum, ne suscitetis, neque euigilare faciatis dilectã, quo ad vsque ipsa velit, libro 1. cap. 1. num. 20. libro 4. cap. 1. num. 12. & lib. 11. cap. 13. num. 9. lib. 14. cap. 28. numero 33

Vox dilecti mei ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles, libro 4. cap. 21. num. primo, & lib. 17. c. 3. num. 31

Similis est dilectus meus capreæ, hinnuloque ceruorum, libro 1. capitulo 23. numero 4. & libro 3. capit. 5. numero 8. & cap. 6. num. 1. & c. 9. nu. 38. & ca. 21. numero 7. & libro 4. cap 11. numero 35. libro 6. ca. 3. numero 1

En ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos, lib. 2. cap. 9. numero decimo: & cap. vndecimo, num. 3 & lib. 3. cap. 7. numero 48. lib. 4. c. 19. nu. 14. & c. 21. numero 2. & lib. 16. cap. nono, nu. 4

En dilectus meus loquitur mihi, surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni, libro vndecimo, capitulo sexto, numero 103. libro 14. capitulo 22. num 6. libro 12. cap 3. nume. 4. & lib. 16. ca. 7. nu. 23. libro 17. cap. 2 num. 12. lib. 2 cap. 3. nu. 7 & c. 9. numero 11. & cap. 11. num. 3 & lib. 3. cap. 13. nu. 1. lib. 14. c. 28. num. 35

Iam enim hyems transijt, imber abijt, & recessit, flores apparuerunt in terra nostra: tempus putationis aduenit, ficus protulit grossos suos, libro 2. capit. tertio num. septimo, & capitulo nono, num. vndecimo, et capit. vndecimo, num. 3. & lib. 3. cap. 13. num. primo, & libro decimoquarto, cap. 28. nu. 35. lib. 2. c. 3. nu. 4 & 5. & lib. 17. cap. 2. nu. 12 & lib. 3. c. 13. nu. 35. li. 18. cap. 15. num. 45. 46

Vox turturis audita est in terra nostra, libro 18. capit. 15. numero 46. libro 2. capitulo 2. num. 30 31. lib. 9. cap. 6. num. 20 Cap. 4.

Vineæ florentes dederunt odorem suum, lib. 7. c. 9. n. 4. lib. 15. cap. 2. num. 20

Columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ, libro 14. capitulo 22. nume. 6. libro 3 capitulo 8. num. 18. 19

Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis, & facies tua decora, libro sexto, capitulo quarto, numero 20. libro 14. cap. 29. numero 35

Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas, libro primo, capit. primo, numero 21. libro secundo, capitulo sexto, num 37. & capit octauo, n. 6. libro 2. capit 8. numero 6. 7. 8. & libro 4. capitul. 30. numero 22. 23. 24. libro 8. capitulo 1. numero 3. 18. 22 & capitulo 9. numero 31. libro 18. capit. 15. numero 46 47

Dilectus meus mihi, & ego illi, libro primo, cap. primo numero 22. libro tertio, capit. octauo, numero 20. et lib. 4. cap. 3. num. 12. libro vndecimo, cap. 6. num 77. libro 2 capit. 13. nume. 34. lib. 7. c. 9 numero 17 libro 11. capitulo 6. numero 103. lib. 18. cap. 2. nu. 53. & ca. 18. nu. 16. 17

Qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies, & inclinentur vmbræ, libro tertio, cap. octauo, numero 20. libr. quarto, cap. 3. numero 22. libro vndecimo, cap 6. nu mero 77 lib. 18. cap. octauo, numero 16. & c. 19. nu. 12 & libro vndecimo, cap. 8. numero 103

Reuertere similis esto dilecte mi capreæ, hinnuloque ceruorum super montes Bethel, libro 1. capitulo 2. numero 16. libro 4. capitulo 16. numero decimoseptimo, libro 7 cap. octauo, num. 38. libro 4. c. 21. n. 9. libro 6. cap. 3. num. primo, lib. 9. c. 9. n. 74. lib. vndecimo, cap. 6 nu. 103

In lectulo meo per noctem quæsiui quem diligit anima mea, quæsiui illum, & non inueni libro 4. capit. 16 numero 17. 18. libro 7. capitulo 9 num. 18. libro 13. cap. 9. numero 22 Cap. 3.

Inuenerunt me vigiles, qui custodiunt ciuitatem, num quem diligit anima mea vidistis? paululum cũ pertransissem, inueni quem diligit anima mea, lib. primo, cap. 2. num. 17. libro 16. cap. 11. n. 28. lib. 1. ca. 5. nu. 2. lib. 2. c. 3. numero 8

Tenui eum, nec dimittam, donec introducam in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meę, lib.1.c.2.num.17.& lib.1.c.5.nu.2.& lib.2.c.3.nu.8.lib.5.cap.4.nu.13

Adiuro vos filiæ Hierusalem per capreas, ceruosque camporum, resuscitetis, neque euigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit, lib.1.c.1.num.20.& lib.4.cap.2.nume.12.& lib.11.cap.13.nume.9.& lib.14.c.28.nu.33

Quæ est ista quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij, lib.1.c.5.nu.1.& lib.3.c.23.num.12.& lib.11.c.6.nu.8.9.104.105

In lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi, vnusquisque ensis super femur suũ propter timores nocturnos, lib.1.c.25.nu.9.& lib.11.c.6.nu.105.& lib.14.c.28.num.38.& lib.17.c.3.nu.28.& lib.18.c.6.nu.14.15

Ferculum fecit rex Salomon de lignis Libani, columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum, media charitate constrauit propter filias Hierusalem.

Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater sua in die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis eius, lib.2.cap.13.num.37.& lib.3.cap.7.nume.44.45.& c.10.num.23.& lib.11.c.6.nu.68.& lib.14.c.2.num.19

Cap.4. Quàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es, oculi tui columbarum absq; eo, quod intrinsecus latet, lib.11.c.6.nu.105.106

Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad, dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est inter eas, lib.5.c.3.nume.17.lib.3.c.2.nu.24.& lib.11.c.6.nu.107.& lib.14.cap.27.nume.22.& lib.15.capit.2.num.17.18.lib.9.capit.19.num.9

Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce, lib.11.c.6.nu.107

Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ absque eo quod intrinsecus latet, lib.11.c.6.nu.108

Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata est cũ propugnaculis, lib.11.c.6.nu.109

Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium, lib.11.c.6.nu.89

Duo vbera tua, sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis, donec aspiret dies, & inclinẽtur vmbræ, lib.1.cap.14.num.15.lib.4.cap.11.num.32.34.& lib.5.c.13.nu.21.22.& lib.11.c.6.num.109.lib.2.c.13.nu.8

Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris, lib.11.c.6.nu.123

Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te, lib.2.c.1.nu.40.& cap.4.nu.29.& c.7.nu.26.lib.18.c.6.num.13

Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum, lib.11.c.6.nu.109.lib.3.c.5.num.65.lib.11.c.6.num.10

Vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui, lib.11.cap.6.nu.109.lib.3.c.10.num.77.78

Cap.3. Odor vnguentorum tuorum super omnia aromata, lib.3.c.5.nu.7.& cap.6.nu.4.& lib.18.cap.6.num.13.14

Fauus distillans labia tua sponsa; mel, & lac sub lingua tua, & odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris, lib.1.cap.18.num.30.& lib.7.cap.3.nu.16.lib.11.cap.4.nu.16.& c.6.nu.110.& lib.1.c.3.nu.5.& c.25.num.1

Hortus conclusus soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus, lib.1.c.5.nu.2.& lib.6.c.12.num.14.lib.11.c.6.nu.5.10.111.lib.12.c.3.nu.20.& lib.18.c.6.num.13

Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus, lib.5.c.3.nu.11.& lib.11.cap.6.num.111

Myrrha, & aloe cum omnibus primis vnguentibus, lib.3.c.7.nu.10

Fons hortorum, puteus aquarum viuentium, aquæ fluunt impetu de Libano, lib.1.c.25.nu.1.& lib.11.cap.6.nu.5.10.72.111.lib.12.c.3.nu.20.lib.18.c.6.num.13

Surge aquilo, & veni Auster, perfla hortum meum, & fluent aromata illius, lib.2.c.8.num.42.lib.16.cap.12.num.57

Veni dilectus meus in hortum suum: vt comedat fructus pomorum suorum, lib.11.c.6.nu.111.112 *Cap 5.*

Veni in hortum meum soror mea sponsa, messui myrrham meam cum aromatibus meis, lib.11.capit.6.num.112

Comedi fauum meum cum melle meo: bibi vinum meum cum lacte meo, lib.11.c.6.num.112.lib.3.c.24.num.16

Comedite amici, & inebriamini charissimi lib.2.cap.4.num.6

Ego dormio: & cor meum vigilat, lib.4.c.2.nu.8.lib.11.c.6.nu.113 *Cap 6.*

Vox dilecti mei pulsantis, lib 11.cap.6.nu.114

Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium, lib.11.c.6.nu.114.lib.4.c.4.num.3

Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illa, laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? lib.3.cap.13.nu.30.29.132.& lib.4.c.4.nu.2.& lib.14.c.7.num.27

Manus meæ distillauerunt myrrham: & digiti mei pleni sunt myrrha probatissima, lib.3.c.7.nu.10.& lib.11.c.6.nu.115

Pessulum ostij mei aperui dilecto meo; at ille iam declinauerat, lib.11.c.6.nu.115

Anima mea liquefacta est, vt dilectus meus locutus est, lib.2.c.16.nu.30

Inuenerunt me custodes, qui circuierunt ciuitatem, percusserunt me; tulerunt pallium meum custodes murorum, lib.16.c.11.nu.28

Adiuro vos filiæ Hierusalem si inueneritis dilectum meum, vt nuncietis ei, quia amore langueo, lib.11.c.6.nu.116

Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum? qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos? lib.11.c.6.nu.116

Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus, lib.3.c.10.nu.25.& c.13.nu.13

Caput eius optimum, lib.1.c.25.nu.10

Comæ eius sicut elatæ palmarum, nigræ quasi corvus, lib.3.c.18.nu.21

Crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt, super bases aureas, lib.4.c.11.nu.34

Labia eius distillantia myrrham primam, lib.1.cap.18.nume.1

Oculi eius sicut columbę super riuulos aquarum, quę lacte sunt lotæ, & residẽt iuxta fluenta plenissima, lib.12.c.3.nu.1.lib.16.c.4.nu.33

Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia, lib.3.c.8.nu.20.& lib.4.c.3.nu.22.lib.11.c.6.nu.77.lib.12.c.1.nu.12

Pulchra es amica mea, suauis, & decora sicut Hierusalem terribilis vt castrorum acies ordinata, lib.11.c.6.nu.117

Auerte oculos tuos a me, quia ipsi me auolare fecerunt, lib.11.c.6.nu.117

Capil-

Capilli tui sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad, lib.11 c.6.nu.118

Dentes tui sicut greges ouium, quæ ascenderunt de lauacro gemillis fętibus, & sterilis non est in eis, lib.11.c.6.nu.118

Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ absque occultis tuis, lib.11.c.6. nu.118

Sexaginta sunt reginæ, & octoginta concubinæ, & adolescentilarum non est numerus, lib.11. c.6.num. 118,119.lib.18.c.9. nu.6

Vna est columba mea, perfecta mea: vna est matri suæ, electa genitrici suæ, lib.1. c.5.nu.2. & lib.11.c. 6 nu.119.lib.14.c.5.nu.34.& lib.15.c.2.num.23. & lib.18 c.9.nu.6

Viderunt eam filiæ Sion, & beatissimam prædicauerunt reginæ, & concubinæ, & laudauerunt eam, lib.11.c.6.nu.119.& lib.18.c.9. nu.6

Quę est ista quæ progreditur quasi aurora consurgęs pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorũ acies ordinata, lib.11.c 6.nu.119.num.120.& lib.1. c.25.nu.6.7.& lib.2.c.3.nu.7.& lib.1.cap.15. num. 6.& lib.3 cap.2.num.45.& lib.3.cap.20. nume.24. & lib.3.cap.22.num.24.lib.11. c.6.num.9.& lib.7. c.8.num.36.37

Reuertere, reuertere Sunamitis, reuertere, reuertere, vt intueamur te, lib.1.c.17. nu.19. & lib.11.c.6.nu. 87.lib.16.c.13. nu.48

Cap.7. Quid videbis in Sunamitide, nisi choros castrorum? lib.7.c.8.nu.36.37

Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis, lib.3.c.9.nu.46

Vmbilicus tuus crater tornatilis nunquam indigens poculis, lib.11.c.6.nu.120

Collum tuum sicut turris eburnea, lib.11. capitulo 6. num.120

Oculi tui sicut piscinæ Hesebon, lib.13.c.2.nu.3

Nasus tuus sicut turris Libani &c.lib.9.c.23.nu.22.& lib.11 c.6.nu.89

Statura tua assimilata est palmæ: & vbera tua botris: dixi ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius, lib.12.c.3 nu.16

Mane surgamus ad vineas: videamus si floruit vinea nostra, lib 14.c.24.nu.19

Cap.8. Quæ est ista quæ ascendit de deserto, delitijs affluens innixa super dilectum suum, lib.11.c.6. nu.1

Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum, lib.1.c.11.nu.6.& lib.2. c.3.num.7

Quia fortis est vt mors dilectio: dura sicut infernus, æmulatio, lib.3.c.2. nu.23.29.30.34

Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem: nec flamma obruet illam, lib.2.c.3.nu.7. & lib.3.c. 2.nu.29.& lib.5.c.4.nu.13

Soror nostra parυula est, & vbera non habet, lib.1.c. 14.num.15

Fuge dilecte mi, fuge, lib.4. c.15.nu.16

Ex libro Sapientiæ.

Cap.1. SEntite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum, lib.2.c.12. nu.2. &c.20.nu. 14.& lib.4.c.19.nu.5.& lib.13.c.1. nu.25

Peruersæ enim cogitationes separant a Deo, lib. 16. c.12. num.70

In maliuolam animam non introibit sapientia, lib. 14.c.29. nu.21

Benignus est enim spiritus sapientiæ, & non liberabit maledictum a labijs suis, lib.14.c.21.nu.60

Quoniam Deus mortem non fecit, lib.4.c.1.nu.79.& lib.11.c.9. nu.17.18

Cap.2. Dixerunt impij apud se non rectè cogitantes exiguũ, & cum tædio est tempus vitæ nostræ, &c. post hoc erimus tamquam non fuerimus, &c. vmbræ enim transitus est vita nostra, lib.2.c.4.nu.18

Coronemus nos rosis antequam marcescant, nullum sit pratum &c. hæc est sors nostra, lib.2. capitulo 4. num.18

Inuidia diaboli introiuit mors in orbem terrarum imitantur autem eum, qui sunt ex parte eius, lib.9. c.5.num 26.28

Quoniam Deus tentauit illos, & inuenit illos dignos Cap.3. se, lib.17.c.2.nu.25

Tamquam aurum in fornace probauit illos, & quasi holocausti hostiam accepit illos, lib.1.c.3. num.12. lib.17.c.2.num.25

Fulgebunt iusti, & tamquam scintillæ in arundineto discurrent, lib.3.c.19.nu.31

Filij adulterorum in consummatione erunt, lib.1.c.5. nu.14.& lib.3.c.21.nu.5

Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque Cap.4. annorum numero computata, cani autem sunt sensus hominis, & ætas senectutis, vita immaculata, lib.1.c.2 nu.5.lib.14.c.31.nu.26.& lib.1.c.2. num. 17.& c.2. nu.26

Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, lib.2. cap.9.nu.32

Et ne fictio deciperet animam eius, lib.3.c.14.nu.24. 25.& lib.4.c.1.nu.73 & nu. 48.49

Iustus si præoccupatus fuerit morte, anima eius in refrigerio erit, lib.9.c.22. nu.23

Consummatus in breui expleuit tempora multa, lib. 4.c.1.nu.66.67.lib.18.c 8. nu.18

Stabunt iusti in magna constantia, aduersus eos qui Cap.5. se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores eorũ, videntes turbabantur timore horribili, & mirabũtur in subitatione insperatæ salutis, gementes præ angustia spiritus, dicentes intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes, lib.9.c. 20.nu.17.& lib.17.c.2. nu.7.8

Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperij, nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore, lib.7.c.5.nu.8. lib.9.c.3. nu.11. & lib.9. c.20.nu.17.18

Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est, lib.9.c.20.nu.17

Ergo errauimus a via veritatis, & iustitiæ, lumen non luxit nobis, lib.9.c.3.nu.11. & lib.9.c.21. num.15. lib.18.c.15.nu.30

Lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulauimus vias difficiles, viam autẽ Domini ignorauimus, lib.9.c.3.nu.11

Quid profuit nobis superbia, aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? lib.1.c.17.nu.22 & lib.9 c.29. nu.17.& lib.9 c.3. nu.11

Armabit creaturam ad vltionem inimicorum, &c. pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos, lib.2.c.13.nu.24.& lib.4.c.29.4.5

Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se a cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, lib. 16.c.12. nu.70.75 Cap. 6.

Potentes potenter tormenta patientur, &c. fortioribus autem fortior instar cruciatio, lib.1. c.20.num. 27.lib.6.c.11.nu.13.& lib.9.c.3.num.19. lib.16.c.1. numero 32

Et in vijs ostendit se hilariter, & in omni prouidentia occurret illis, lib.10.c.5.nu.9 Cap. 7.

Et primam vocem similem omnibus emisi plorans, lib.5.c.9. nu.14.15

Vnus est ergo introitus omnibus ad vitam, & similes Cap. 8. exitus, lib.5.c.9.nu.14.15

Corpus, quod corrumpitur, aggrauat animum, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem; lib.2. capitulo 5. numero 26.25.33.36.& cap. 9.num.33.35.& capit. 13. numero 38. 16.31. lib.3. cap.

cap.14.num.24.lib.14 cap.6.num.43

Cap. 10. Iustum deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam sanctorum, lib.8.cap.4.nu.10.lib.9.cap.17.num.25.lib.14.c.24. num.20.& lib.18.cap.4.num.12.13. & capitulo 18. num.9

Et reddidit iustis mercedem laborum suorum, & deduxit illos in via mirabili,&c.lib.7.c.3.nu.22

Cap. 11. Omnia in mensura, numero, & pondere disposuisti, lib 2.c.11.nu.9.12.& lib.4.c.8.nu.1

Et misereris omnium,quia omnia potes, & dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam, lib.2.cap. 13.num.29

Diligis enim omnia quæ sunt: & nihil odisti eorum quæ fecisti,lib.2.c.13. nu.28

Cap. 12. Propter hoc tamquam pueris insensatis iudicium in derisum dedisti,lib.6.c.10 nu.28

Cap. 13. A magnitudine enim speciei, & creaturæ cognoscibiliter poterit creator omnium horum videri, lib.10. c.5.num.3.9

Ex libro Ecclesiastico.

Cap.1. TImenti Dominum bene erit in extremis: & in die defunctionis suæ benedicetur, lib.6.cap.11. num.24

Initium sapientiæ timor Domini,lib.17.c.3. nu.25

Cap. 2. Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia, & in timore, & præpara animam tuam ad tentationem, lib.2.c.6.nu.16.33.& lib.7.c 4. nu.13 & lib.17.c.4. num.18.19

Omne quod tibi applicatum fuerit, accipe: & in dolore sustine: & in humilitate tua patientiam habe, quoniam in igne probatur argentum; homines vero receptibiles in camino humiliationis, lib. 5. c.9. nu.16.lib.14 c.1. nu.28.29

Væ duplici corde, & labijs scelestis & manibus malefacientibus, & peccatori ingredienti duabus vijs, lib.19.c.17. nu.20

Væ ijs qui perdiderunt sustinentiam, lib.18.capit 17. num.20.21

Stupa collecta synagoga peccantium, lib.14.capit.14. num. 4

Cap.3. Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam,lib.8.c.5.nu.12.14.15,lib.16. c.13.nu.49.lib.18.c.6. nu.22

Altiora te ne quæsieris,& fortiora te ne scrutatus fueris,lib 6.c.4.nu.19.lib.17.c.5.nu.25

Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis,lib.5.c.10.50. & 60

Cap. 4. Est enim confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam, & gratiam, libro 3.capit.22. num.28

Non sit porrecta manus tua ad accipiendum; & ad dandum collecta,lib.5.c 10. nu.53

Cap.5. Ne tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem: subito enim veniet ira eius, & in tempore vindictæ disperdet te,lib.4.nu.15.16. lib.14.c. 21. num.18.19

Cap.6. Est enim amicus secundum tempus suum, & non permanebit in die tribulationis, lib.1. capitulo 19. num. 4

Amicus fidelis medicamentum vitæ, & immortalitatis,lib.1.c.19.nu.5.14

Fili,a iuuentute tua excipe doctrinam,& vsque ad canos inuenies sapientiam,lib.18.c.11.nu.27

Audi fili,& accipe consilium intellectus,& ne abijcias consilium meum, injice pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum, subijce humerum tuum, & porta illam; & ne accedieris in vinculis eius,lib.9.c.13. nu.13

Cap 7. In omni animo tuo accede ad illam,& in omni virtute tua conserua vias eius,&c. inuenies requiem, & oblectationem,lib.9.c.13.nu.13

In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis,lib.2. c.8.nu.13. & lib. 9.nume.11. & lib.3.c.23. num.16.& lib.11. cap 10. num.14.15

Non incendas carbones peccatorum arguens eos, & ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum, lib.9.c.7.nu.25 Cap. 8.

Virginem ne conspicias,ne forte scandalizeris in decore illius,lib.3 c.3.nu.37 Cap. 9.

Communionem mortis scito, quoniam in medio laqueorum ingredieris, & super dolentium arma ambulabis,lib.2.c 7.nu.23.& lib.4.c.31.num.21. & lib. 16.c.4.nu.8.& lib.17.c.3. nu.5

Odibilis coram Deo est, & hominibus superbia, lib. 16.c.11.nu.7.8 Cap 10.

Nihil est iniquius, quàm amare pecuniam, lib.1.cap. 24 num.13

Initium superbiæ hominis,apostatare a Deo, initium omnis peccati superbia,lib. 6.c.13. nu.17

Initium superbiæ non cognoscere Deum, lib.6 cap.3, nu.3.& lib.16 c.13.nu.7

Seruo sensato liberi seruient,lib.10.c.4. nu.4.5

Non laudes virum in specie sua, neque spernas hominem in visu suo, in vestitu ne glorieris vmquàm, lib.9 c.2.nu.13.& lib.9.c.21.nu.10 Cap. 11.

Priusquam interroges, ne vituperes quemquam, & cum interrogaueris corripe iuste, libro 9.capit.10. nume.8

In die bonorum ne immemor sis malorum, & in die malorum ne immemor sis bonorum, lib.7.c.3. nu. 17.& lib.18.c.13.nu.10.11.13

Ante mortem ne laudes hominem quemquam, quoniam in filijs suis agnoscetur vir,lib.2.c.9. nu.14.& lib.18.c.13.nu.5

Omne animal diligit sibi simile,lib.1. cap.15. nu.1

Qui sibi nequam est, cui bonus erit? lib.14.capit.28. num.37 Cap. 13. Cap. 14.

Beatus vir qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia meditabitur, & in sensu suo cogitabit circumspectionem Dei,lib.1.c 25.num.3. & lib.18. cap.12. num. 23

Cibauit illum panæ vitæ, & intellectus, & aqua sapientiæ salutaris potauit illum, lib. 1. capitulo 25. num.3 Cap. 15.

Non est speciosa laus in ore peccatoris, lib.2 cap.13. num. 17

Apposuit tibi aquam,& ignem, ad quod volueris,porrige manum tuam,ante hominem vita,& mors, bonum & malum,quod placuerit ei,dabitur illi,lib.2. c.19.nu.6.7.& lib.3.c.1. nu.12

A mortuo quasi nihil,perit confessio, lib.14.c.8.num. 24.lib.3.c.22.nu.29 Cap.17.

Nonne ecce verbum super datum bonum,sed vtrumque cum homine iustificato, libro 5. capitulo 10. num. 59 Cap.18.

Ante orationem præpara animam tuam, & noli esse quasi homo qui tentat Deum, lib.13. capitulo 5. nem. 12

Post concupiscentias tuas non eas, & a voluptate tua auertere,lib.2.capit.5. nume. 38. & lib. 18. capit.4. nume.10

Si præstes animæ tuæ concupiscentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis,lib.3.c.18.nu.14

Sapiens tacebit vsque ad tempus,lib.10. c.7.num.19. 21.& c.8.nu.6 7 Cap.20.

Lapsus falsæ linguæ quasi qui in pauimento cadens, lib.10.c.7.nu.4

Sapientia abscondita, & thesaurus inuisus, quæ vtilitas in vtrisque?lib.9.c.14.nu.10

Fili,peccasti,non adijcias iterum, libro 14. capit. 15. num.14 Cap. 21.

Stupa

Cap.22. Stupa collecta synagoga peccantium, & consummatio illorum flamma ignis.
De stercore bouum lapidatus est piger, & omnis qui retigerit eum, excutiet manus, lib.2.c.15.num.52.& lib.3.c.29.nu.13
Modicum plora super mortuum, lib.4.c.1. nu.81
Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, vt non cadam in ipsis, & lingua mea perdat me, lib.10.c.7.nu.4.5
Cap.23. Iurationi non assuescat os tuum, multi enim casus in ea, lib.9.c.11.nu.3.9.22
Vir multum iurans replebitur iniquitate, & non discedet a domo eius plaga, lib.9.c.11 nu.3.4.22
Quis me videt, tenebræ circundant me, & nemo circumspicit me, & parietes cooperiunt me, quem vereor? lib.4.c 13.nu.5
Cap.24. Ego ex ore altissimi prodij, lib.3.c.7.nu.50
In omnibus requiem quæsiui, lib 18.c.12.nu.24
Qui edunt me, adhuc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitient, lib.2.c.17.nu.5.& c.18.n.27.& lib.6.c.1. nu.2 13. & lib.9 c.22.nu.14.& lib.17.c.5. nu.20
Cap.25. In tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo, & hominibus: concordia fratrum, & amor proximorum, vir, & mulier bene sibi consentientes, lib.14.c.5.nu.28
Quæ in iuuentute non congregasti, quomodo in senectute tua inuenies? lib.18.c.11. nu.24
Non est caput nequius super caput colubri, & non est ira super iram mulieris, lib.11.cap.11. nu.7
Commorari leoni, & draconi placebit, quam habitare cum muliere nequam, lib.11.cap.11. nu.6
Cap.27. Si non in timore Domini tenueris te, cito subuertetur domus tua, lib.16.c.12. nu.68
Qui denudat arcana amici, perdet fidem, lib.1.capit. 19 num.6
Qui mittit lapidem in altum, super caput eius cadet, lib.9.c.20.nu.7.& lib 14 c.6.nu.15
Vir sapiens permanet sicut Sol, stultus vt Luna mutatur, lib.9.c.6.nu.15. & lib.11.c.6.nu.66. & lib. 18. c. 15. nu.30.31
Cp.28. Homo homini reseruat iram, & adeo quærit medelã, lib.1.c.12.nu. 22.57
Ori tuo fac ostium, & vectem, & verbis tuis iugum, & stateram, lib.9.c.7.nu.32
Fac ori tuo seram, & ostium, lib.10.c.7.nu.3.4.5.6
Multi ceciderunt in ore gladij, sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam, lib.10.c.7.nu.4
Sepi aurem tuam spinis, & linguam noli audire, &c. Argentum tuum, & aurum tuum confla, & a verbis tuis facito stateram, & frenos ori tuo rectos: & attende, ne forte labaris lingua tua, lib.10. c.7.nu.2. 3.4.5.6.& c.8. nu.8.9
Cap 29. Est languor malus, quem vidi sub Sole, diuitias custodiri in malum possidentis, libro 4. capitulo 39. num.33
Perde pecuniam propter fratrem tuum, & amicum, lib.1.c.19. nu.7
Cap 30. Miserere animæ tuæ beneplacens Deo, lib. 9. cap.24. num.11
Cap.31. Beatus vir qui inuentus est sine macula, & qui post aurum non abijt, nec sperauit in diuitiæ thesauris, qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit: Quis est hic, & laudabimus eum. Fecit enim mirabilia in vita sua, lib.2.c.19. num.2. & lib.5.c.10.nu.2.& lib.18.c.7. num.20. & lib.7.c. 9. num.20
Cap.32. Principem te constituerunt, esto inter illis tamquam vnus ex illis, lib.14 c.3. nu 21
Cap 33. Præcordia fatui quasi rota carri, lib.11 c.16. nu.14.& c.17.nu. 13
Cap.34. Vnus ædificans, & vnus destruens, quid prodest illis, nisi labor, lib.14.c.22. nu.12
Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lauatio illius? lib.14.c.22. nu.51
Sic homo qui ieiunat in peccatis, & iterum faciens, quid proficit humiliando se? Orationem illius, quis exaudiet? lib 14.c 22.nu.12. & 51
Oratio iusti penetrat cœlos, lib.13.c.5. nu.30 Cap.35.
Speciosa misericordia Domini in tempore tribulationis, sicut nubes pluuiæ in tempore siccitatis, lib.17. c.4.num 16
Honora Dominum, & confortaberis, & absque illo Cap 38.
nullum metuas, lib.2.c.11. nu.22
Qui minoratur actu, percipiet sapientiam, quia sapiẽtia replebitur, lib.14.c.28. nu 37
Graue iugum super filios Adam a die exitus de ventre matris suæ vsque in diem sepulturæ, lib.18.cap. Cap 40.
16.nu.29
Melior est iniquitas viri, quàm mulier benefaciens, Cap. 42.
lib.3.capitulo 1.num.26.& lib.14.cap.26. num.39. 40.41
Ij sunt viri misericordiæ, quorum iustitiæ obliuionẽ Cap. 6
non acceperunt, cum semine eorum permanent bona, lib.1.c.23.nu.33. & lib.14.c.18. nu.23

Ex libro Esaiæ.

AVdite cœli, & auribus percipe terra, quoniam Cap.1.
Dominus locutus est, lib.2.c.10. nu.14
Filios enutriui, & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me, lib.2.c.10.nu.14.15 & lib.2.c.12. num. 1. & lib.3.c. 14.num.89
Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Cap. 2.
Domini sui: Israel autem me non cognouit, lib. 2. cap 10.num.14.15.& lib.2.cap.12.nume.1. & lib.3. c.14. num.9
Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filijs sceleratis, dereliquerunt Dominum, blasphemauerunt sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum, lib.2.cap.10.nume.16. & lib.4.capit.11. num.10
Super quo percutiam vos vltra addentes præuaricationem, lib.2.c.10. nu.16
Omne caput languidum, & omne cor mærens a planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas, lib.2.c.10.nu.17.& lib.3.c.15.nu.20. lib.14. cap.16. nu.26.& lib.16.c.2 nu.3
Vulnus & liuor, & plaga tumens, non est circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo, lib.2.c. 10. num.17
Terra vestra deserta, ciuitates vestræ succensæ igni, regionem vestram coram vobis alieni deuorant, lib. 2.c.10.nu. 16
Et derelinquetur filia Sion, vt vmbraculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario, & sicut ciuitas quæ vastatur, lib.2.c.10.nu.16
Audite verbum Domini princeps Sodomorum, percipite auribus legem, Dei vestri populus Gomorrhæ, lib.2.cap.10 num 19.& lib.3. cap.28.nume.1. Cap.3.
& 12.
Quo mihi multitudinem victimarum tuarum, dicit Dominus, Plenus sum, holocausta arietum, &c. lib. 2.c.10.nu.19.& lib.3.c.28. nu.1
Neomeniam, & sabbatum, & festiuitates alias non feram, iniqui sunt cœtus vestri, calendas vestras, & solemnitates vestras odiuit anima mea, lib.6.c.2.nu. 4.15.& lib.9.capit.1.num.12. & lib 16. capitulo 10. nume 2
Et cum extenderitis manus vestras, auertam oculos meos a vobis, & cum multiplicaueritis orationem, non exaudiam: manus enim vestræ plenæ sunt sanguine, lib.2.cap.10.nu.19.& lib.5.c.10.num.41.lib. 13.c 5.nu.14
Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationũ vestrarum ab oculis meis, quiescite agere peruerse
discite

discite benefacere, quærite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam, & venite, & arguite me, dicit Dominus, lib. 3. c. 25. nu. 19. & lib. 9. c. 1. nu. 1. & lib. 5. c. 10. nu. 41. lib. 13. c. 5. nu. 14 & lib. 18. c. 6. nu. 19. & lib. 3. c. 18. nu 21. & lib. 4. c. 11. nu. 10

Cap. 35.

Si fuerint peccata vestra, vt coccinum, quasi nix dealbabuntur, lib. 8. cap. 8. num. 19 & lib. 14. c. 18. nu. 9. 10. 11

Cap 38.

Si volueritis, & audieritis me bona terræ comedetis, lib. 2. capit. 3. num. 10. & cap. 18. nume. 10. & lib. 11. c. 3. num. 18

Cap 40.

Quod si nolueritis & me ad iracundiam prouocaueritis, gladius deuorabit vos, lib. 11. c. 3. nu. 18

Cap. 42.

Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis, plena iudicij, iustitia habitauit in ea, nunc autem homicidæ, lib. 2. c. 10. nu. 19. & lib 14. c. 7. nu. 7

Argentum tuum versum est in scoriam, vinum tuum mixtum est aqua, lib. 2. c. 10. nu. 20

Principes tui infideles, socij furum, omnes diligunt munera sequuntur retributiones, pupillo non iudicant, & causa viduæ non ingreditur ad illos, &c lib. 9. cap. 8. num. 4

Heu ego consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis, lib. 2. cap. 10. num. 20 & lib. 9. cap 8. num. 4

Cap. 1.

Et conteret scelestos & peccatores simul, & qui dereliquerunt Dominum consumentur, lib. 4. capit. 6. nume. 15

Cap. 2.

Et erit fortitudo vestra, vt fauilla stupæ, & opus vestrum quasi scintilla, & succendetur, & non erit qui extinguat, lib. 2. c. 10. nu. 20

Et erit in nouissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & eleuabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicent: Venite ascendamus ad montem Domini, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in vijs eius, lib. 3. c. 5. nu. 21. 22

Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces, lib. 3. c. 5. nu. 22

Ingredere in petram, & abscondere in fossa humo, a facie timoris Domini, & a gloria maiestatis eius, lib. 3 cap. 19. num. 32. & lib. 9. cap. 9. num. 23. lib. 11. c. 12. num. 17

Oculi sublimis hominis humiliati sunt, & incuruabitur altitudo virorum, exaltabitur autem Dominus solus in die illa, lib. 9 c. 9. nu. 23

Quia dies Domini exercituum super omnem superbum & excelsum, & super omnem arrogantem, & humiliabitur, lib 5. c. 3. nu. 5. & lib. 8. c. 1. nu. 5

Et super cedros Libani sublimes, & erectos, & super omnes quercus Basan, & super omnes montes excelsos, & super omnes colles eleuatos, & super omnem turrim excelsam, & super omnem murum munitum, & super omnes naues Tharsis, &c. lib. 9. c. 9. nu. 23. & lib. 11. c. 15. nu. 32

Cap. 3.

Ecce enim dominator Dominus exercituum auferet a Ierusalem, & a Iuda validum & fortem, omne robur panis, & omne robur aquæ, & fortem, & virum bellatorem, iudicem, & Prophetam, & ariolum, & senem, lib. 18. c. 3. nu. 6. & lib. 3. c. 6. nu 11

Populo meus qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, lib. 1. c. 3. nu. 1. 16. & lib. 11. c. 15. nu. 23. 24

Dominus ad iudicium veniet cum senibus populi sui, & principibus eius, lib. 1. c. 21. nu. 13

Vos enim depasti estis vineam meam, & rapina pauperis in domo vestra, quare atteritis populum meũ & facies pauperum commolitis? lib. 14. c. 30. nu. 3

Pro eo quod eleuatæ sunt filiæ Sion, & ambulauerũt extento collo, & nutibus oculorum ibant & plaudebant, & ambulabant, & pedibus suis composito gradu incedebant, decaluabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crinem earum denudabit, lib. 9. c. 2 nu. 21. lib. 13. c. 6. nume. 19. lib. 8. cap. 9. nu. 10. lib. 9. c. 2 nu. 16. 20. 21

Et erit pro suaui odore fetor, & pro zona funiculus, & pro crispanti crine caluitium, lib. 9. c. 2. nu. 16. 21. & lib. 14 c. 6. nu. 19 20

Et mærebunt, atque lugebunt portæ eius, & desolata terra sedebit, lib. 14. c. 6. nu. 20

Pulcherrimi quoq; viri tui gladio cadent, & fortes tui in prælio, lib. 14. c. 6 nu. 20

Et apprehendent septem mulieres virum vnum in die illa dicentes, panem nostrum comedemus, & vestimentis nostris operiemur, tantummodo inuocetur nomen tuum super nos, aufer opprobrium nostrum, lib. 3. capit. 5. num. 23. & c. 9 num. 3. & lib. 16. c. 12. num. 2

Cap. 4.

In die illa erit germen Domini in magnificentia, & gloria, & fructus terræ sublimis, & exultatio his qui saluati fuerint de Israel, lib. 3. c. 14. nu. 30. & lib. 16. c. 12. nu. 4

Et erit omnis qui relictus fuerit in Sion, & residuus in Ierusalem, sanctus vocabitur omnis qui scriptus est in vita in Ierusalem. Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, & sanguinem Ierusalem lauerit de medio eius in spiritu iudicij, & spiritu ardoris, lib. 14. c 8. nu. 11. & lib. 1. c. 5. nu. 5

Et creauit Dominus super omnem locũ montis Sion, & vbi inuocatus est, nubem per diẽ, & fumũ & splẽdorem ignis flammantis in nocte, super omnem enim gloriam protectio, lib. 3. cap. 5. nu. 23. & lib. 2. cap. 11. nu. 17

Et tabernaculum erit in vmbraculũ diei ab æstu, &c. in securitatem, lib. 1. c. 1. nu. 20

Cantabo dilecto meo canticum Patruelis mei vineæ suæ: vinea mea facta est dilecto meo in cornu filio olei, & sepiuit eam, & lapides elegit ex illa, & plantauit vineam electam, & ædificauit turrim in medio eius, & torcular extruxit in ea, & expectaui, vt faceret vuas, & fecit labruscas, lib. 1 c. 3. nu. 2. & lib. 3. cap. 10. nume. 23. & lib. 18. cap. 2. num. 17. & cap. 3. nu. 7. & lib. 18. cap. 3. num. 7. & cap. 15. nu. 13. 14

Cap. 5.

Quid est quod debui vltra facere vineæ meæ, & non feci ei? libro 2. capit. 11. nume. 25. & lib. 18. capit. 3. num. 8

Nunc ergo habitatores Iuda, & viri Ierusalem iudicate inter me, & vineam meam, lib. 18. capitulo 3. num. 7. 8

Auferam sepem eius, & erit in direptionem, diruam maceriam eius, & erit in conculcationem, lib. 1. c. 21. nu. 13. & lib. 18. c. 3. nu. 8

Mandabo nubibus ne pluant super eam imbrem, lib. 5. c. 7. num. 25. 26. lib. 14. c. 29. nume. 10. lib. 18. cap. 2. nu. 13. & c. 3. nu. 8

Vinea autem Domini exercituum, domus Israel est, lib. 3 c. 15. nu. 6

Expectaui vt faceret iudicium, & ecce iniquitas, lib. 1. cap. 3. nu. 3

Væ qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis vsque ad terminum loci, libro 1. cap. 24. num. 21. 28. & lib. 2. cap. 17. num. 10. & lib. 4. cap. 41. num. 7

Væ qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & potandum vsque ad vesperam, vt vino æstuetis, lib. 1. c. 1. nu. 23. lib. 2. cap. 17 nu. 7. lib. 5. c. 1. nu. 7. lib. 1. c. 3. num. 2

Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conuiuijs vestris, &c. & opus Domini non consideratis, lib 2. c. 17 nu. 17

Propterea captiuus ductus est populus meus, quia non habitat scientiam, lib. 2. c. 17. num. 7 lib. 12. c. 2. num. 26

Propterea infernus dilatauit os suum, &c. absque vllo termino &c. oculi sublimium deprimentur, lib. 2. c. 17. nu. 7

Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri peccatum, qui dicitis, festinet, & cito veniat opus eius, vt videamus, & appropiet, & veniat consilium sancti Israel, & sciemus illud, lib. 4. c. 8. nu. 5. 10. & cap. 18. num 6. lib. 14. cap. 13. num. 3

Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras, lib. 1. c. 3. nu. 3. lib. 11. c. 15. nu. 8

Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes, lib. 7. c. 6. nu. 1

Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem, lib. 1. c. 3. nu. 2. & lib. 5. c. 1. num. 7

Qui iustificatis impium pro muneribus, & iustitiam iusti auferris ab eo, lib. 1. c. 3. nu. 2

Propter hoc sicut deuorat stipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit; sic radix eorum quasi fauilla erit, & germen eorum vt puluis ascendet, lib. 1 c. 3. nu. 3. lib. 4. c. 18. nu. 6. 7

Abiecerunt enim legem Domini exercituum, & eloquium sancti Israel blasphemauerunt, lib. 4. cap. 18. num. 6. 7

Ideo iratus est furor Domini in populum suum, & extendit manum suam super eum, & percussit eum &c. manu extenta, lib. 4. c. 18. nu. 7. 8

Et eleuauit signum in nationibus procul, & sibilabit ad eum de finibus terræ, & ecce festinus velociter veniet, lib. 4. c. 18. nu. 8

Cap. 6. In anno quo mortuus est rex Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum, & plena erat domus a maiestate eius, & ea quæ sub ipso erant replebant templum, lib. 1. c. 18. num. 22. lib. 3. c. 20. nu. 46. & c. 20. nu 7. lib. 4. c. 15. nu. 11. & c. 37. num. 9. lib. 14. c. 21. nume. 5. lib. 15. c. 1. num. 5. lib. 4. cap. 3. num. 8. & cap. 15. nume. 7. 8. 9. 11. & lib. 15. cap. 1. num. 5. lib. 16. cap. 13. num. 5. lib. 17. cap. 5. nume. 8

Seraphim stabant, super illud, sex alæ vni, & sex alæ alteri, duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant, lib. 4. capit. 15. num. 1. 7. 8. 9 10. lib. 17. cap. 5. num. 8. 10. lib 4. c. 16. nu. 4. lib. 1. cap. 23. lib. 3. c 20. nu. 7. lib. 3. c 20. nu. 7

Et clamabat alter ad alterum, & dicebant, Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum: plena est omnis terra gloria eius, lib. 3. c. 5. nu. 19. 20. & lib. 17. cap. 5. nu. 3. 4. 5. 10. 11. 12

Et commota sunt liminaria cardinum a voce clamantis, & domus repleta est fumo, lib. 3. c. 5. num 19. & cap. 6. num 9

Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labijs ego sum, & in medio populi labia polluta habentis habito, lib. 3. c. 20. nu. 4. 20. & cap. 28. nu. 11 & lib. 4. cap. 15. nu. 10. 11. 17. lib. 8. c. 7 nu 19 lib. 10. c. 8. nu. 8. lib. 11. c. 5. nu. 6. 45

Et volauit ad me vnus de Seraphim, & in manu eius calculus, quem forcipe tulerat de altari, & tetigit os meum, & dixit mihi: Ecce tetigit hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur, lib. 3. c. 9. nu. 2. 3. & lib. 17. c. 5. nu. 10. 11. 12. lib. 4. c. 16 nu. 4. lib. 7. c. 8. nu. 2. lib. 8. c. 4. nu. 6. lib. 10. c. 7. nu. 3. lib. 18. c 2 nu. 18. 19

Et audiui vocem dicentis, Quem mittam? Et quis ibit nobis? & dixi, Ecce ego, mitte me, lib. 5. c 11. num. 2. lib. 7. c. 8. nu. 2. lib. 8. c. 4. nu. 6. lib. 10. c. 7. nu. 3. lib. 18. c. 2. nu. 18 19

Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude, ne forte videat oculis suis, & auribus eius audiat, & corde suo intelligat, & conuertatur, & sanem eum, lib. 3 c. 4. nu. 4

Ecce virgo concipiet, & pariet filium &c. lib. 11. cap. 6 num. 126

Cap. 7. Butyrum & mel comedet, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum, lib. 9. c. 23. nu. 6

Cum sagittis & arcu ingredientur illuc, lib. 1. cap. 25. num. 9

Sume tibi librum grandem, lib. 3 c. 5. nu. 24

Voca nomen eius, accelera, spolia detrahere, festina Cap. 8.
prædari, quia antequam sciat puer vocare patrem suum, & matrem suam, auferetur fortitudo Damasci, & spolia Samariæ coram rege Assyriorum, lib. 3. capit. 5. nume. 24. & capit. 7. num. 5. & capitulo 7. numero 6

Pro eo quod populus iste abiecit aquas Siloe, quæ vadunt cum silentio, &c. lib. 8. cap. 1. nume. 12 lib. 18. c. 2. nu. 20

Multiplicasti gentem non magnificasti lætitiam, lib. 1. Cap. 9.
c. 14. num. 4

Lætabuntur coram te, sicut qui lætantur in messe, sicut exultant victores capta præda, lib. 1. capit. 14. num. 4

Iugum oneris eius, & virgam humeri eius, & sceptrũ humeri eius superasti, sicut in die Madian, libro 2. c. 8. num. 17

Quia omnis violenta prædatio cum tumultu, & vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem, & cibus ignis, lib. 2. cap. 8. num. 17. & lib. 3. capit. 1. num. 48

Paruulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis, lib. 3. cap. 7. num. 49. & cap. 6. num. 28. & cap. 7. num. 28

Et factus est principatus eius super humerum eius, lib. 3. c. 10. nu. 60

Et vocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis, lib. 3. capit 5. nume. 25. & libro 12. capit. 2. nume. 17. 18. 20. 21

Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis, lib. 3. c. 5. nu. 25

Zelus Domini exercituum faciet hoc, lib. 3. c. 5 nu. 25

Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus ædificabimus, sycomoros succiderunt, sed cedros immutabimus, lib. 3. c. 17. nu. 22

Et populus non est reuersus ad percutientem se, lib. 6. c. 10. num. 36

Vir fratri suo non parcet, & declinabit ad dexteram, & esurient, & ad sinistram comedet, & non saturabitur, vnusquisque sanguinem brachij sui vorauit, &c. & in his omnibus non est auersus furor eius, lib. 1. c. 13. nu. 1

Numquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in Cap. 10.
ea, aut exaltabitur serra contra eum, a quo trahitur, lib. 18. c. 1. nu. 40

Consummationem, & abbreuiationẽ Dominus exercituum faciet in medio omnis terræ, libro 11. cap. 4. num. 6

Verbum consumans, & abbreuians faciet Dominus super terram, lib. 10. c. 3. nu. 11

Ecce dominator Dominus exercituum, confringet lagunculam in terrore, & excelsi statura succidentur, & sublimes humiliabuntur, libro 3 capitulo 6. num. 12

Et egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice Cap. 11.
eius ascender, lib. 3. c. 6. nu. 6. & c. 9. nu. 3. 14. & c. 10. nu 89. lib 4. c. 24. nu. 15. lib. 11. c. 6. nu. 19. lib. 18. cap. 10. num. 28

Et requiescet super eum Spiritus Domini, spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus consilij, & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini, lib. 1. capit. 22. num. 11. lib. 16. cap. 12 num. 2. 60. lib. 4. c. 9. num. 15. & lib. 18. c. 14. uum 21

Non secundum visionem oculorum iudicabit, neque secundum auditum aurium audiet, sed iudicabit in iustitia pauperes, & arguet in æquitate pro mansuetis terræ, & percutiet terram virga oris sui, & spiritu

spiritu labiorum suorum interficiet impium, lib.3. c.6.nu.13.lib.2.c.8.nu.21

Et erit iustitia cingulum lumborum eius, & fides, 1.e. lib.11.c.4.nu.7

Habitabit lupus cum agno, & leo, & ouis simul morabuntur, & paruulus minabit eos: vitulus & leo pascentur, simul requiescent caruli eorum, & leo quasi bos poleas comedet, lib.1.cap.6. num.28. & c.8.nu. 18.lib.3.cap.3. num.7. lib.14. cap.25. nu.38.39.41. & lib.28.c.12.nu.1

Et delectabitur infans ab vbere super foramine aspidis, & in cauerna reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet, lib.2. c.8. nu 30. lib.1. c.2.nu.15. lib.3.c.5.nu.64.65

Et erit sepulchrum eius gloriosum, lib.6.c.4. num.10. 11.12.13.14.15

Cap. 12. Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris, & dicetis in illa die, Confitemini Domino, & inuocate nomen eius, lib.1.c.5. nu.4

Cap.13. Super montem caliginosum leuate signum, exaltate vocem, leuate manum, & ingrediantur portas duces, lib.13.c.6.nu.7

Vlulate, quia prope est dies Domini, quia vastitas a Domino veniet, propter hoc omnes manus dissoluentur, & omne cor hominis tabescet, & conteretur, lib.9.c.9. nu.24

Torsiones & dolores tenebunt, quasi parturiens dolebit, vnusquisque ad proximum suum stupebit, lib.3 c.24.nu.7.lib.9.c 9.nu.24

Ecce dies Domini veniet crudelis, & indignationis plenus, & iræ, furiosis; ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores eius conterendos de terra, lib.9.c.9. nu.19.24.33

Quoniam Stellæ cæli, & splendor earum non expandent lumen suum, obtenebratus est Sol in ortu suo, & Luna non splendebit in lumine suo, lib.9.cap.9. num.19

Et visitabo super orbis mala, & contra impios iniquitatem eorum, lib.4.capitulo 5. num.15.lib.9. cap.9. num.19

Et quiescere faciam superbiam infidelium, & arrogantiam fortium humiliabo, pretiosior erit vir auro, & homo mundo obrizo, lib.9.c.9. nu.19

Cap.14. Detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadauer tuum, subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes, lib.9.c.3.nu.9

Quomodo cecidisti de cælo lucifer, qui mane oriebaris? Corruisti in terram, qui vulnerabas gentes? qui dicebas in corde tuo, in cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo, lib.2 cap.5. nu.12.& c.6.nu.17.& cap.8.num.25.& c.9.num.5. lib.3.c.5.nu.68. lib.11.c.12.nu.18. & lib.14.21. nu. 28.& lib.16.c.14.nu.26. & lib.16.cap.14. nu 10.18. & lib.16.c.14.nu.26.& c.13.nu.43.50.51. lib 3.cap. 17.nu.14 lib.1.c.24. nu.8

Numquid iste est vir qui conturbauit terrã, qui concussit regna, qui posuit orbem desertum? lib.4.cap. 33.num.1

Et descenderunt ad fundamenta laci, quasi cadauer putridum, lib.12.c.3.nu.10

Non vocabitur in æternum semen pessimorum, præparate filios vestros occisioni &c. & perdam Babylonis nomen, et reliquias, et germen, et progeniem, libro 4.capit.14.numero 2. et libro 14. capitulo 12. num.14

Et ponam eam in possessionem ericij, et in paludes aquarum, et scopabo eam in scopa terens, lib.14.c. 12.num.14

De radice enim colubri egreditur regulus, et semen eius absorbens volucrem, lib.14.c.8.nu.12

Ab Aquilone enim fumus veniet, et quid respondebitur nuncijs gentis? lib.14.cap.11. num.3

Quia Dominus fundauit Sion, & in ipso sperabunt pauperes populi eius, lib.14.c.11 nu.3

Aquæ enim Nemrim desertæ erunt, quia aruit herba, Cap.15. defecit germen, viror omnis interijt, libro 8. cap.1. nume. 8

Secundum magnitudinem operis, & visitatio eorum, lib.6.c.10.nu.9

Ad torrentem salicum ducent eos, lib.14.c.6. nu.21

Consummatus est miser, & defecit qui conculcabat Cap. 16. terram, lib.2.c.8.nu.19

Et præparabitur in misericordia solium, & sedebit super eum in veritate in tabernaculo Dauid iudicans &c. quod iustum est, libro 2.cap.8.num.19. & capit. 11.num.18

Audiuimus superbiam Moab, superbus est valde, lib. 2.c.11.num.18

Propagines eius relictæ sunt, transierunt mare, libro 11.c.12. nu.19

Super hoc venter meus ad Moab, quasi cithara sonabit, & viscera mea ad murum cocti lateris, lib.18.c. 10.num.15

Tribus annis quasi anni mercenarij, auferatur gloria Moab, libro 6.capit. 11. nume.6. & libro 8. capit.9. num.11

Væ terræ cymbalo alarum, quæ est transflumina Cap. 18. Aethiopiæ, quæ mittit in mare legatos, &c. Ite angeli veloces ad gentem conuulsam, & dilaceratam, ad populum terribilem, post quem non est alius, ad gentem expectantem, & conculcatam, lib.16.c.11. num. 8

Quiescam, & considerabo in loco meo, sicut meridiana lux clara est, lib.4.c.13. nu.8

Et præscindentur ramusculi eius falcibus, & quæ dere licta fuerint abscindentur, & excutientur, & relinquentur simul auibus montium, & bestijs terræ, & æstate perpetua erunt super eum volucres, & omnes bestiæ terræ super illum hiemabunt, lib.14.cap. 6.num.22

Ecce Dominus ascendet super nubem leuem, & in- Cap. 19. gredietur Aegyptum, & mouebuntur simulacra Aegypti a facie eius, lib.11.cap 6.num.20. 29. lib.3. cap.5.num.26

Et commouebũtur simulacra Aegypti a facie eius, &c. in medio eius. lib.3 c.5.nu.26

Et concurrere faciam Aegyptios aduersus Aegyptios, & pugnabit vir contra fratrem suum, &c. regnum aduersus regnum, lib.14.cap.4. nume.5.lib.3. cap.5. nume.26

Et tradam Aegyptum in manu dominorum crudelium, & rex fortis dominabitur eorum, lib.4. c.33. nume.2

In die illa erunt quinque ciuitates in terra Aegypti loquentes lingua Chanaam, lib.16.c.9.nu.11

Et cognoscent Aegyptij Dominum in die illa, & colent eum in hostijs, & muneribus, & vota vouebunt Domino, & soluent, lib.3.c.20. nu.8

Et percutiet Dominus Aegyptum plaga, & sanabit eam, & reuertentur ad Dominum, & placabitur eis, & sanabit eos, lib.6.c.10. nu.10

Vade, & solue saccum de lumbis tuis, & calciamenta Cap.20. tua tolle de pedibus tuis, &c. lib.10.c.1. nu.7

Qui nudus & discalciatus ibat per populos prædicans &c. lib.14.c.17. nu.22

Onus deserti maris, sicut turbines ab Aphrico ve- Cap.21. niunt, de deserto venit, venit de terra hostili, lib.14. cap.17 nu.12

Propterea repleti sunt lumbi mei dolore, & angustia possidebit me, sicut angustia parturientis, lib.14.c. 17.num.12.13

Si quæritis, quærite, conuertimini, & venite, lib.4.cap. 16.nu.5.lib 3.c.6.nu.14

Pone mensam, contemplare in specula, comedentes,

&

& bibentes, surgite principes, arripite clypeum, lib. 5. c. 12. num. 22
Onus Duma ad me clamat ex Seir, custos quid de nocte? lib. 5. c. 7. nu. 7. lib 3. c. 6. nu. 14
Onus in Arabia, in saltu ad vesperam dormietis, lib. 14. c. 8. nu. 13
Occurrentes sitienti ferte aquam, qui habitatis terram Austri cum panibus, occurrite fugienti, lib. 14. c. 28. nu. 11. lib. 18. c. 2. nu 51
Cap. 22. Interfecti tui nō interfecti gladio, nec mortui tui, mortui in bello, cūcti principes tui fugerunt simul &c. populi mei, lib. 1. c. 14. nu. 5
Et vocauit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, & ad planctum, & ad caluitium, & ad cingulum sacci, & ecce gaudium & lætitia, occidere vitulos, iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum, lib. 4. cap 4. num. 4. lib. 14. cap. 18 num. 15. lib. 15. cap. 8. nu. 5
Comedamus & bibamus, cras enim moriemur, & renelata est in auribus meis vox Domini exercituū, si dimitretur iniquitas hæc? lib. 14. c. 18. nu. 15. lib. 15. c. 8. num. 5
Cap. 23. Onus Tyri vlulate naues maris, vastata est domus, vn de venire consueuerat de terra Cethim, reuelatum est eis, lib 4. c. 10. nu 1. 2
Quis cogitauit hoc super Tyrum quondam coronatam? cuius negotiatores, &c. inclytos terræ, lib. 1. c. 17. num. 6
Erubesce Sidon, ait mare, lib. 15. c. 4. nu. 15
Dominus mandauit aduersus Chanaan, vt conterat fortes eius, & dixit, Non adijcies vltra vt glorieris, calumniam sustinens virgo filia Sidonis, in Cethim consurgens transfreta, ibi quoque requies non erit tibi, lib. 9. c. 20. nu. 5
Cap. 24. Luxit vindemia, infirmata est vitis, ingemuerunt omnes qui lætabantur corde, lib. 9. c. 9. nu. 25
Cessauit gaudium tympanorum, quieuit sonitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ, cum cantico nō bibent vinum, amara erit potio bibentibus illam, &c. hinnient de mari, lib. 9. c. 9. nu. 25. 26
Quomodo si paucæ oliuæ quæ remanserunt, excutiantur ex olea, & racemi cum fuerit finita vindemia, lib. 5. c. 5 nu. 5
Secretum meum mihi, secretum meum mihi, libro 6. capit. 4. num. 17. & lib. 9. cap. 9. num. 26. & lib. 9. cap. 24. num. 14
Formido, & fouea, & laqueus super te qui habitatores terræ, & erit, qui fugerit a facie formidinis, cadet in foueam, & qui se expoliauerit de fouea, tenebitur laqueo, quia cataractæ de excelsis apertæ sunt, & concutientur fundamenta terræ, lib. 9. c. 9. num. 26. 27
Et erubescet Luna, & confundetur Sol, cum regnauerit Dominus exercituum in monte Sion, lib. 9. c. 9. num. 21. 26. 27
Onus Babylonis quod vidit Esaias filius Amos, lib. 11. c. 12. nu. 18
Cap. 26 Vrbs fortitudinis nostræ Sion, Saluator ponetur mea murus & antemurale, lib. 1. c. 22. nu. 19. & lib. 2. cap. 9 nu. 11. & lib. 6. c. 3. nu. 6
Aperite portas, & ingrediatur gens iusta faciens veritatem, lib. 18. c. 10. nu. 16
Conculcabit eam pes pauperis, gressus egenorum, semita iusti recta est, rectus callis iusti ad ambulandum. Domine sustinuimus te, nomen tuum, & memoriale tuū in desiderio animæ meæ, anima mea desiderauit te nocte, lib. 3. c. 8. nu. 4
De mane vigilabo ad te, lib. 11. c. 3. nu. 19
Misereamur impio, & non discet iustitiam facere, lib. 2. cap. 11. num. 19. & lib. 4. cap. 5. nume. 38. lib. 4. c. 9. num. 2. 3
In terra sanctorum iniqua gessit propterea non videbit gloriam Dei, libro 4. capit. 9. nume. 2. 3. & lib. 2. capit. 11. num. 19
Domine exaltetur manus tua, vt non videant, & confundantur, lib. 2. c. 11. nu. 19
Ignis hostes tuos deuoret, lib. 9. c 4. nu. 19
Domine dabis pacem nobis, omnia enim opera nostra operatus est in nobis, lib. 2. c. 11. nu. 20
Domine Deus noster possederunt nos Domini absq; te, tantum in te recordemur nominis tui, lib. 2. cap. 11. num. 20
Morientes non viuant, gigantes non resurgant &c. visitasti, & contriuisti eos, & perdidisti omnem memoriam eorum, libro 2. capit. 11. nume. 20. lib. 1. cap. 10. num. 6
Indulsisti genti Domine, indulsisti genti, numquid glorificatus es? Elongasti omnes terminos terræ, lib. 2. c. 11. nu. 19. 20. lib. 4. c. 9. nu. 2. 3
Domine in angustia requisierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua, lib. 2. c 11. num. 19. 20. lib. 4. c. 9. nu. 2. 3
Sicut quæ concipit, cum appropinquauerit ad partū, dolens clamat in doloribus suis, sic facti sumus a facie tua Domine, lib. 3. c. 21. nu. 9
Concepimus, & quasi parturiuimus, & peperimus spiritum salutis, lib. 3. c. 21. nu. 18. lib. 1. c. 5. num. 13. & lib. 3. c. 21. nu. 2. 3. lib. 11. c. 6. nu. 121
Vade populus meus, intra in cubicula tua, claude ostia super te, absconde modicum ad momentum, donec pertranseat indignatio, lib. 4. c. 9. nume. 3 lib. 5. capit. 8. num. 1. 2. libro 9. cap. 24. num. 4. lib. 15. cap. 8. num. 2. 10
Ecce enim Dominus egredietur de loco suo, vt visitet iniquitatem habitatoris terræ contra eum, & reuelabit terra sanguinem suum, & non operiet vltra interfectos tuos, lib 16. c. 8. nu. 19
In die illa visitabit Dominus in gladio suo duro, & grandi, & forti, super Leuiathan serpentem vectem & super Leuiathan serpentem tortuosum, & occides cetum qui est in mari, lib. 2. c. 8 nu. 20
In die illa vinea meri cantabit ei, ego Dominus qui ser Cap. 27
uo eam, repente propinabo ei, lib. 4. c 8. nu. 6
Indignatio non est mihi, quis dabit me spinam, & veprem in prælio, gradiar super eam, succendam eam pariter? lib. 4. c. 8. nu 6
In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ, Cap. 28.
& sertum exultationis residuo populi sui, lib. 16. cap. 5. nu. 4
Quem docebit scientiam, & quem intelligere faciet auditum? Ablactatos a lacte, auulsos ab vberibus, lib. 4. c. 24. nu. 8. & c. 17. nu. 3
Quia manda remanda, manda remanda, expecta, reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicū ibi, lib. 2. c. 2. nu. 21. lib. 4. c. 8. nu. 7. 8
Hæc est requies mea, reficite lassum, hoc est refrigerium meum, & noluerunt audire, lib. 4. capitulo 8. num. 7. 8
Et erit eis verbum Domini, Manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi, lib. 2. c. 14. nu. 1
Cap. 31.
Vt vadant, & cadant retrorsum, & conterantur, & illaqueentur, & capiantur, lib. 2. c. 14. nu. 1
Percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum, lib. 14. c. 21. nu. 59
Cap. 32.
Flagellum inundans cum transierit, non veniet super nos, lib. 4. c. 8. nu. 8
Ecce ego mittam in fundamenta Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum, in fundamento fundatum, lib. 4. capit. 8. nume 9. & lib. 3. c. 17. num. 1
Cap. 33.
Coangustatum est enim stratum, ita vt alter decidat, & pallium breue vtrumque operire non potest, lib. 1. c. 18. num. 2
Sicut enim in monte diuisionem, stabit Dominus, sic in valle quæ est in Gabaon irascetur, vt faciat opus suum,

suum,& alienũ est opus eius, vt operetur opus suũ, peregrinum est opus eius ab eo,libro 4. capit.8.numero 9.10.11

Consummationem,& abbreuiationem audiui a Domino Deo exercituum super vniuersam terram.

Numquid tota die arabit arans, vt serat,proscindet,et sarriet humum suam,libro 4.cap.8.num.10.& lib.2. cap.11.num.21

Nonne cum adæquauerit faciem eius,seret gith, & ciminum sparget,& ponet triticum per ordinem,&c. Non enim in serris triturabitur gith, nec rota plaustri super cyminum circuibit, sed in virga excutietur gith, & cyminum in baculo, panis autem comminuetur, libro secundo, capitulo vndecimo, numero 21

Cap.29. Populus hic labijs me honorat,cor autem eorum longe est a me,,lib.4.c.9.n.17

Væ qui profundi estis corde,vt a Domino abscondatis consilium, quorum sunt in tenebris opera dicunt, Quis videt nos? & quis nouit nos? lib. quarto,cap. 13.numero 9

Cap.30. Væ filij desertores,dicit Dominus, vt faceretis consilium, & non ex me, & ordiremini telam,& non per spiritum meum, vt adderetis peccatum super peccatum,qui ambulatis, vt descendatis in Aegyptum,& os meum non interrogastis, sperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in vmbra Aegypti,lib.16.cap.12.nu.9.10

Si reuertamini,& quiescatis,salui eritis,& noluistis,et dixistis, nequaquam, sed ad equos fugiemus, ideo fugietis,& super veloces ascendemus:ideo velociores erunt,qui persequentur vos,lib.4. cap.4.num.5. & cap.35.num.10

Donec relinquamini quasi malus nauis in vertice mõtis,& quasi signum super collem,libro quarto, cap. 4.numero 5

Propterea expectat Dominus, vt misereatur vestri, & ideo exaltabitur parcens vobis,libro quarto, cap.8. numero 11

Et dabit vobis Dominus Deus panem arctum,& aquã breuem,lib.10.cap.30.num.5

Et non faciet auolare a te vltra doctorem tuum, & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, libr.10. capit.3.numero 5

Et contaminabis laminas sculptilium argenti tui, & vestimentum conflatilis auri tui, & disperges ea,sicut immunditiam menstruatæ, egredere, dices ei, & dabitur pluuia semini tuo, vbicumque seminaueris in terra &c. & panis frugum terræ vberrimus & pinguis,lib.18.cap.10.num.17

Ecce nomen Domini venit de longinquo,lib.4.c.4.n. 11.& c.18.nu 9.10

Ardens furor eius,& grauis ad portandum, labia eius repleta sunt indignatione,& lingua eius quasi ignis deuorans,lib.4.c.18.num.9.10

Spiritus eius velut torrens inundans vsque ad mediũ colli ad perdendas gentes pro nihilo,lib.4.c.18.numero 9.10

Cap.31. Sicut aues volantes,sic proteget Dominus exercituum Ierusalem,protegens & liberans,libro 1.capitulo 6. numero 1

Dixit Dominus, cuius ignis in Sion, & caminus eius in Ierusalem,lib.2.c.1.nu.36

Cap.32. Super humum populi mei spinæ,& vepres ascendunt, quanto magis super omnem domum gaudij ciuitatis,lib.3.c.19.num.28

Beati omnes qui seminatis super omnes aquas immittentes pedem bouis & asini,lib.1.ca.25.num.5.& li. 10.c.3.nu.8

Cap.33 Angeli pacis amare flebunt,lib.3.c.5.nu.77

Qui excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas, ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos ne videat malum, iste in excelsis habitabit &c. munimenta saxorum sublimitas eius,panis ei datus est,aquæ eius fideles sunt, & videbunt oculi eius regem in decore suo,lib.7.c.8.nu.30.& lib.15.capit.5. numero 19

Laxati sunt funiculi tui, sed non præualebunt, sic erit malus tuus,vt dilatare signum non queas,lib.5.ca.3. nu.5.lib.8.c.1.nu.5

Quoniam inebriatus est gladius meus in cœlo,lib. 2.c. Cap.34. 5.nu.2.& c.9.nu.17

Nobiles eius non erunt ibi,lib.1.c.23.num.4

Regem potius inuocabunt, & omnes principes eius erunt in nihilum,lib.1.c.23.num.4

Et erit ibi cubile draconum,& pascua struthionum,& occurrent dæmonia: onocentaurus, & pilosus clamabit alter ad alterum,libro 14. capitulo 14. numero 12.13

Ibi cubauit lamia,& inuenit sibi requiem,ibi habuit foueam ericius,lib.3.c.29.num.12

Lætabitur deserta,& inuia, & exultabit solitudo,& flo Cap.35. rebit quasi lilium,lib.5.c.7.nu.8.11

Gloria Libani data est ei,decor Carmeli,& Saron, lib. 5.cap.7.num.8.9

Confortate manus dissolutas,& genua debilia roborate,lib.5.c.7.nu.9

Tunc aperientur oculi cæcorum,& aures surdorum patebunt,tunc saliet sicut ceruus,claudus, & aperta erit lingua mutorum,quia scissæ sunt aquæ in deserto,& torrentes in solitudine,lib.5.c.7.nu.9.10

In cubilibus,in quibus prius habitabant dracones, orietur viror calami,& iunci,lib.5.cap.7.nu.10

Gaudium,& lætitiam obtinebunt,lib 2.cap.1.nu.9

Fugiet ab eis dolor,& gemitus,lib.2.cap.1.nu.9.& lib. 4.cap.1.nu.22.23.24

Siluerunt,& non responderunt ei verbum, mandaue- Cap.36. rat enim eis rex, dicens; Ne ei respondeatis, lib.9. cap.7.num.25

Et factum est,cum audisset rex Ezechias scidit vestimẽta sua,& obuolutus est sacco,& intrauit in domum Cap.37. Domini,lib.8.cap.7.num.11

Et misit Eliacim,qui erat super domum,& Sobnã scribam, & seniores de sacerdotibus opertos saccis ad Esaiam filium Amos Prophetam, & dixerunt ad eum,hæc dicit Ezechias,Dies tribulationis, & blasphemiæ hęc, &c.lib.8.cap.7.nu 11

Ego protegam ciuitatem hanc propter me, & propter Dauid seruum meum,libro 5.cap.8.nu.7. lib.8. cap. 7.num.11.lib.16.c.7. num.7

In diebus illis ægrotauit Ezechias vsque ad mortem, Cap.38. & introiuit ad eum Esaias filius Amos prophetæ, & dixit ei, Hæc dicit Dominus Deus, dispone domui tuæ,quia morieris tu, & non viues, & conuertit Ezechias faciem suam ad parietem, & orauit ad Dominum, & dixit, Obsecro Domine, memento quæso, quomodo ambulauerim coram te in veritate,& in corde perfecto, & quod bonum est in oculis tuis fecerim, & fleuit Ezechias fletu magno,li.11. cap.9.num.12

Ego dixi in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi, quæsiui residuum annorum meorum,dixi, nõ videbo Dominum Deum in terra viuentium, non aspiciam hominem vltra,& habitatorem quietis,lib.11.c.9.nu.12.lib.16.c.11.nu.23.30

Generatio mea ablata est,& conuoluta est a me, quasi tabernacula pastorum,lib.16.c.11.nu.30

Præcisa est velut a texente vita mea, dum adhuc ordirer,succidit me,lib.16.c.11.nu.30

De mane vsque ad vesperam finies me,lib.2.capit.11. numero 25

Sperabam vsque ad mane, quasi leo sic contriuit omnia ossa mea,lib.2.cap.11.num.25

Sicut pullus hirundinis sic clamabo, meditabor vt columba,lib.2.capitulo 11.num.25.lib.18.capitulo 18. numero 17

Attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelsum, lib. 18. c. 18. n. 17

Domine vim patior, responde pro me quid dicam, &c. lib. 14. c. 6. n. 42. 43. 44

Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ, lib. 14. c. 6. num. 42

Proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea, libro 11. cap. 10. num. 8

Ecce in pace amaritudo mea amarissima, libro 3. cap. 5. numero 12

Quia non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te, lib. 14. c. 6. n. 42

Et iussit Esaias, vt tollerent massam de ficis, & cataplasmarent super vulnus eius, & sanaretur, lib. 4. capit. 22. numero 6

Cap. 39. Audi verbum Domini, Ecce dies venient, & auferentur omnia, &c. Babylonis, lib. 1. c. 23. nu. 2

Et de filijs tuis, qui exibunt de te, quos genueris tollẽt & erunt eunuchi in palatio Regis Babylonis, lib. 14. cap. 26. num. 24

Bonum est verbum Domini, quod locutus est, fiat tantum pax in diebus meis, lib. 1. c. 13. nu. 2

Cap. 40. Consolamini, consolamini populo meus, libro 3. capit. 6. numero 27

Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite semitas in solitudine Dei nostri, libro 5. cap. 7. numero 11

Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons, & collis humiliabitur, & erũt prava in directa, & aspera in vias planas, lib. 5. c. 7. nu. 11

Et revelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro salutare Dei nostri, libro quinto, capitulo septimo, numero 11

Vox dicentis, Clama, quid clamabo? Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos agri, exsiccatũ est fœnum, & cæcidit flos, quia Spiritus Domini sufflauit in eo, lib. 2. cap. 6. num. 28. & cap. 15. nu. 54. & cap. 19. num. 22. lib. 3. cap. 5. nu. 62. lib. 7. cap. 6. num. 12. 14. 15. lib. 18. c. 16. nu. 7. & lib. 2. cap. 16. nu. 22. & lib. 18. cap. 17. num. 14

Super montem excelsum ascende tu qui Euangelizas Sion, exalta in fortitudine vocem tuam, &c. lib. 14. cap. 29. num. 30. & c. 31. num. 16. 17. & lib. 14. cap. 28. num. 12

Sicut pastor gregem suum pascet, in brachio suo congregabit agnos, & in sinu suo leuabit, fœtas ipse portabit, libr. 3. cap. 5. nu. 27

Quis mensus est pugillo aquas, & cœlos palmo ponderauit? Quis appendit tribus digitis molem terræ, & liberauit in pondere montes, & colles in statera? Quis audiuit spiritum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? lib. 4. cap. 15. nu. 5

Ecce gentes quasi stilla situlæ, & quasi momentum stateræ, libro 8. capit. 5. numero 7. 8. lib. 17. capitulo 5. numero 7

Omnes gentes quasi non sint, &c lib. 8. c. 5. nu. 7. 8

Qui sedet super gyrum terræ, & habitatores eius sunt quasi locustæ, qui extendit velut nihilum cœlos, & expandit eos sicut tabernaculum ad inhabitandum, lib. 17. cap. 5. nu. 6. 7

Qui confidunt in Domino, mutabũt fortitudinem, assument pennas, vt aquila volabunt, & non deficiẽt, lib. 1. cap. 7 num. 6 lib. 6. cap. 3. num. 15. 16. 18. & lib. 9. cap. 23. num. 18

Cap. 41. Noli timere vermis Iacob', qui mortui estis ex Israel lib. 1. cap. 23. num. 5

Ego posui te quasi plaustrum triturans nouum, habens nostra ferrantia, lib. 1. cap. 23. nu. 5

Triturabis montes, & comminues eos, & colles quasi puluerem pones, lib. 14. cap. 4. nu. 6

Cap. 42. Ecce seruus meus, suscipiam eum, electus meus complacuit sibi in illo anima mea, dedi spiritum meum super eũ, iudiciũ gentib. proferet, li. 14. c. 29. nu. 7

Non clamabit, neque accipiat personam, nec audietur vox eius foris, lib. 14. c. 29 nu. 7

Calamum quassatum non conteret, & linum fumigans non extinguet, li. 1. c. 12. n. 43. li. 11. c. 2. nu 8. & lib. 3. cap. 5. num. 28

Non erit tristis, neque turbulentus, donec ponat in terra iudicium, lib. 3. c. 5. nu. 28

Hæc dicit Dominus Deus, creans cœlos, & extendens eos, formans terram, & quæ germinant ex ea, dans flatum populo, qui est super eam, & spiritum calcãtibus eam, lib. 2. cap. 15. nu. 2. & lib. 11. c. 12. nu. 4. & lib. 16. cap. 12. nu. 42

Cap. 48

Gloriam meam alteri non dabo, lib. 1. cap. 20. nu. 28. & lib. 7. c. 6. n. 16. lib. 18. c. 1. nu. 38. 39

Subleuetur desertum, & ciuitates eius, in domibus habitabit Cedar: laudate habitatores Petræ, de vertice montium clamabunt, lib. 5. cap. 7. nu. 12

Tacui semper, silui, patiens fui, sicut parturiens loquar & dissipabo, & absorbebo simul, lib. 6 c. 10. nu 11

Desertos faciam montes, & colles, & omne germen eorum exiccabo, & ponam flumina in insulas, & stagna arefaciam, lib. 6. cap. 10. num. 11

Et educam cæcos in viam, quam nesciunt, & in semitis, quas ignorauerunt, ambulare eos faciam, ponam tenebras coram eis in lucem, & prava in recta, libro 16. cap. 4. num. 23

Cap. 49.

Et effudit super eum indignationem furoris sui, & forte bellum, & combussit eum in circuitu, & non cognouit, & succendit eum, & non intellexit, lib 6. cã. 10. numero 11

Et nunc hæc dicit Dominus creans te Iacob & formãs te Israel, noli timere, quia redemi te, & vocaui te nomine tuo, meus es tu, cum transieris per aquas tecũ ero, & flumina non operient te, cum ambulaueris in igne, non combureris, & flamma ardebit in te, libro primo, capitulo 23. numero 7. lib. sexto, cap. 12. numero 12

Vos testes mei dicit Dominus, & ego Deus, libro quarto, cap. 13 num. 22

Glorificabit me bestia agri, dracones, & struthiones, libro 8. cap. 9. num. 29

Germinabunt sicut salices inter herbas iuxta prę- Cap. 44 fluentes aquas, lib. 12. cap. 3. num 35

Deleui, vt nubem, iniquitates tuas, & quasi nebulam peccatum tuum, libro secundo, capitulo octauo, numero quarto, 12

Cap. 50.

Ego Dominus, & non est alter, formans lucẽ, & creãs tenebras, faciens pacem, & creans malum, libro 6. Cap. 45. cap. 9. num. 37. 38

Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum, aperiatur terra, & germinet Saluatorem, & iustitia oriatur simul, libro 3. capit. 5. numero 29. libro vndecimo, cap. 6. num. 121

Labor Aegypti, & negociatio Aethiopiæ, & Sabaim viri sublimes ad te transibunt, & tui erunt, post te ambulabunt, vincti manicis pergens, & te adorabunt, teque deprecabuntur, tantum in te est Deus, & non est absque te Deus, libro 3. capitulo quinto, numero 29. & libro primo, capitulo secundo, num. 25. lib. 9. cap. 13. num. 10

Cap. 51.

Vere tu es Deus absconditus, Deus Israel Saluator, lib. 3 cap 5 num. 29

Audite me domus Iacob, & omne residuum domus Cap. 46. Israel, lib. 1 cap. 6. num 2

Mementote istud, & confundamini, & redite præuaricatores ad cor, lib. 14. c. 23. nu. 11

Descende, sede in puluere virgo filia Babylonis, sede in Cap. 47. terra, non est solium filiæ Chaldæorum, quia vltra non vocaberis mollis, & tenera, libro duodecimo, cap 4. num. 20. 21. lib. 14. cap. 8. num. 35 libro 16. capit. 13. num. 13

Tolle molam, & mole farinam denuda turpitudinem tuam, discooperi humerum, reuela crura, transi flumina

flumina,lib.12.capit.4. num.21. lib. 16. capitulo 13. num.13

Sede tacens,& intra tenebras filia Chaldæorum,quia non vocaberis vltra domina regnorum, lib.1.capit. 15. num.16

Iratus sum super populum meum, contaminaui hæreditatem meam,& dedi eos in manu tua, non posuisti eos misericordias, libro primo, capitulo 15. nume.16

Sedeo regina,& vidua non sum,lib.3.cap.19. num.25. lib.16.c.13. nu.34

Cap.48. Et laude mea infrenabo te,ne intereas, lib 2.capit.12. num.24.25

Ecce excoxi te,sed non quasi argentum, elegi te in camino paupertatis,lib.2. cap.11. nume.22.& lib 4.c. 40. num.12

Vtinam attendisses mandata mea, facta fuisset sicut flumen pax tua, & iustitia tua sicut gurgites maris, & fuisset quasi arena semen ruum, lib. 11. capit.3. num.20

Eredimini de Babylone, fugite a Chaldæis, in voce exultationis annunciate, auditum facite hoc, & efferte illud vsque ad extremum terræ,libro 14. c. 26. nume.15

Cap.49. Audite insulę,& attendite populi de longe,Dominus ab vtero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei, & posuit os meum quasi gladium acutum,in vmbra manus suæ protexit me, & posuit me quasi sagittam electam, in pharetra sua abscondit me,lib.1.c.18.nu.1.14.& lib.3.c.5.nu.30. & lib.1.c.2.nu.26.& c.18. nu.1.14

Laudate cęli, & exulta terra, iubilate montes laudem Deo,quia consolatus est Dominus populum suum, lib.1.c.6. num.3

Et dixit Sion, dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus est mei,lib.12.c.3.nu.11

Numquid obliuisci potest mulier infantem suum, vt non misereatur filio vteri sui?lib.1.cap.1. nume.30. lib.4.c.7. nu.8

Viuo ego dicit Dominus,quia omnibus his, velut ornamento vestieris, & circumdabis eos tibi quasi sponsa, lib.5.c.8 nu.8

Cap.44 Numquid tolletur a forti præda?aut quod captum fuerit a robusto, saluum esse poterit? lib. 2. apitulo 8. nume.22

Cap.50. Et cibabo hostes tuos carnibus suis,lib.4. capitulo 34. nume. 2

Cap.45 Hæc dicit Dominus, Quis est hic liber repudij matris vestræ, quo dimisi eam?aut quis est creditor meus, cui vendidi vos? Ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, & in sceleribus vestris dimisi matrem vestram,lib.4.c.21.nu.3

Quia veni,& non erat vir,lib.12.c.4. nu.8

Ecce vos omnes accedentes ignem accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri, & in flammis quas succendistis, de manu mea factum est hoc vobis, in doloribus dormietis,libro sexto, capitulo decimo, num. 12

Cap.51. Audite me qui sequimini quod iustum est, & quæritis Dominum,attędite ad petram,vnde excisi estis, & ad cauernam laci, de qua præcisi estis, attendite ad Abraham patrem vestrum, & ad Saram quæ peperit vos.

Cap.46 Consurge, consurge, induere fortitudinem brachium Domini,lib.7.c.8. nu.11.12

Et nunc qui redempti sunt a Domino, reuertetur, & venient in Sion laudantes,& lætitia sempiterna super capita eorum,gaudium & lætitiam tenebunt,fugiet dolor & gemitus,lib.4.c.16.nu.6

Cap.47 Ego ipse consolabor vos,lib.4.c.9.num.4. & capit.16. numero 6

Incuruare,vt transeamus,lib.2. cap.8.num.23.& cap. 15. num.60.61

Consurge,consurge,induere fortitudinę tua Sion, induere vestimentis gloriæ tuæ Ierusalem,ciuitas sancti,lib.4.cap.14.num.3.& cap.16.nu.6.& lib.7.c.8. num.11.12 Cap.52.

Quia non adijciet vltra, vt pertranseat per te circumcisus & immundus,lib.7.c.8. num.12. & lib.9.cap. 21. num.8.9

Excutere de puluere, consurge, sede Ierusalem, solue vincula colli tui captiua filia Sion,lib 7.c.8.nu.12

Gratis venundati estis, & sine argento redimemini, lib.10.c.4.nu.16

Recedite,recedite, exite inde, pollutum nolite tangere, exite de medio eius, mundamini qui fertis vasa Domini,libro 3. cap. 28. nume.22. lib. 9. capit.21. num.8.lib.11.cap.5 num.5.& cap.12. num.5. libro 14.c.31. num.14

Domine quis credidit auditui nostro? libro 3.capit.7. num.41 Cap.53.

Et ascendet sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitienti,lib 3.c.10.nu.58.59

Non est ei species, neque decor, & vidimus eum, & non erat aspectus, & desiderauimus eum despectum,& nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem, lib.3. cap.10. nume. 20.25. 48.57.58.59.71.& libro tertio, capitulo 10. numero 71. 72

Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, & nos putauimus eum, quasi leprosum & percussum a Deo, & humiliatum, lib.2.cap. 12.nu.4.& lib.3.c.7.nu.18.& c.10. nu.59

Ipse autē vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra,lib.2.c.12.num.4. & lib.3.c.7. nu.18

Disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius omnes nos sanati sumus, omnes nos sicut oues errauimus, vnusquisque in viam suam declinaui, & posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum, lib.3.c.10. nu.25.59

Oblatus est,quia ipse voluit,&c.lib.3.c.10. nu 25. lib. 11.cap.6.nu.57

Sicut ouis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se obmutescet, libro 3. capitulo 10. num.25.59

Lauda sterilis quæ non paris,decanta laudem, & hinni,quæ non parturiebas,quoniam multi filij desertæ magis quàm eius, quæ habet virum, dicit Dominus,lib.5.c.7.nu.14.lib.6.c.4.num.12.13.14.15.lib. 16.cap.5. nu 6 Cap. 54.

Quasi pannus menstruatæ omnes iustitiæ nostræ, lib. 7.c.6.nu.3.& lib.8.c 7.nu.10

Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos,& fundabo te in sapphiris, & ponam iaspidem propugnacula tua, & portas tuas in lapides sculptos, & omnes terminos tuos in lapides desiderabiles,vniuersos filios tuos doctos a Domino, lib.12. c.3. nu.33. lib.3.c.17.nu.1

Dilata locum tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende &c.hæreditabit,lib.3. c.10.nu.64. 65.lib.5.c.7. nu.14

Ad punctum in modico dereliquit te,& in magnis miserationibus congregabo te,lib.4.c.10. nu.3

In momento indignationis,&c.Misertus sum tui, lib. 4.c.21. num.7

Omnes sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum properate, emite, & comedite, venite, emite absque argento, & absque vlla commutatione,lib.7.cap.8.num.13.lib.9.c.16.num.9. lib.3.cap. 24.num.16 Cap.55.

Quare appendistis argentum non in panibus, & laborem vestrum non in saturitate? lib.2.c.18. nume.10. lib.18.c.2. nu.51

Audite audientes me,& comedite bonum,& delectabitur in crassitudine anima vestra,lib.2.c.18. nu.10

Quærite Dominum dum inueniri poteſt, inuocate eũ dum prope eſt, lib. 4. c. 16. nu. 18. 19. & c. 19. num. 5. lib. 9. c. 1. nu. 30. 31. lib. 4. c. 22. nu. 17

Derelinquat impius viam ſuam, & vir iniquus cogitationes ſuas, & reuertatur ad Dominum, & miſerebitur eius, & ad Deum noſtrum, quoniam multus eſt ad ignoſcendum, lib. 1. c. 9. num. 3. & lib. 14. cap. 22. num. 17

Non enim cogitationes meæ, cogitationes veſtræ, neque viæ meæ, viæ veſtræ dicit Dominus, lib. 4. cap. 25. num. 2

Et quomodo deſcendit imber, & nix de cęlo, & illuc vltra non reuertitur, ſed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit, & dat ſemen ſerenti, & panem comedenti, ſic erit verbum meũ quod egredietur de ore meo, non reuertetur ad me vacuum ſed faciet quæcunque volui, & proſperabitur in his ad quæ miſi illud, lib. 3. cap. 5. nu. 31. & lib. 4. cap. 25. nu. 2

In lætitia egrediemini, & in pace deducemini, montes, & colles cantabunt coram nobis laudem, & omnia ligna regionis plaudent manu, lib. 7. capitulo 8. num. 13. 14

Pro ſaliuncula aſcendet abies, & pro vrtica creſcet myrtus, lib. 7. c. 8. nu. 14

Et erit Dominus nominatus in ſignum ęternum, quod non auferetur, lib. 7. c. 8. nu. 14

Cap. 56. Et non dicat Eunuchus, ecce ego lignum aridum, quia hæc dicit Dominus Eunuchis, qui cuſtodierint ſabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum; dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius a filijs, & filiabus, nomen ſempiternum dabo eis, quod non peribit, lib. 12. c. 4. nu. 12

Holocauſta eorum, & victimæ eorum placebunt mihi ſuper altare meum, lib. 2. c. 20. nu. 8

Speculatores eius cæci, lib. 6. c. 3. nu. 26

Canes muti non valentes latrare, libro 2. capitulo 13. num. 40

Cap. 57. Non dixiſti, quieſcam, vitam manus tuæ inueniſti, propterea non rogaſti, pro quo ſollicita timuiſti? quia mentita es, & mei non es recordata, neque cogitaſti in corde tuo, quia ego tacens, & quaſi non videns, & mei oblita es? lib. 2. capitulo 11. numero 22. 23. lib. 4. capit. 8. numero 12. libro 14. capit. 31. num 16. 18

Ego annunciabo iuſtitiam tuam; & opera tua non proderunt tibi, lib. 2. cap. 11. num. 23. & lib. 4. cap. 8. nume. 12

Cum clamaueris, liberent te congregati tui, & omnes eos auferet ventus, tollet aura, libro 2. capitulo 11. nume. 24

Propter iniquitatem auaritiæ eius iratus ſum, & percuſſi eum, abſcondi a te faciem meam, & indignatus ſum, lib. 2. c. 11. nu. 24. lib. 3. c. 13. nu. 15

Obijt vagus in viam cordis ſui, lib. 1. c. 22. num. 15. & cap. 11. nu. 24

Vias eius vidi, & ſanaui eum, & reduxi eum, & reddidi conſolationes ipſi, & lugentibus eius, lib. 2. c. 11. nume. 24

Creaui fructum labiorum pacem, pacem ei, qui longe eſt, & qui prope, lib. 4. c. 25. nu 3

Cor impij quaſi mare feruens, quod quieſcere non potes, & redundant fluctus eius in conculcationẽ, & lutum, lib. 3. c. 24. nu. 8. & lib 7. c. 1. nu. 29

Non ex pax impijs, dicit Dominus, lib. 7. capit. 1. numero 29. 30

Cap. 58. Clama neceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, lib. 14. c. 31. nu. 16. 17. & lib. 4. c. 9. nu. 4

Et annuncia populo meo ſcelera eorum, libro 4. cap. 9 num. 4

Me etenim de die in diem quærunt, & ſcire vias meas volunt, quaſi gens, quæ iuſtitiam fecerit, & iudicium Dei ſui non dereliquerit, lib. 14. c. 19. nu. 1

Regant me iudicia iuſtitiæ, & appropinquare Deo volunt, lib. 14. c. 19. nu. 1. 2

Quare ieiunauimus, & non aſpexiſti? humiliauimus animas noſtras, & neſciſti? lib. 9. cap. 1. nume. 11. & lib. 14. c. 19. nu. 2

Ecce in die ieiunij veſtri inuenitur voluntas veſtra, & omnes debitores veſtros repetitis, lib. 9. capitulo 1. num. 12

Ecce ad lites, & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impię, lib 9. c. 1. nu. 12 Cap. 62

Nolite ieiunare ſicut vſque ad hanc diem, vt audiatur in excelſo clamor veſter, lib. 9. c. 1. nu. 13. 17

Nonne magis hoc eſt ieiunium quod elegi? diſſolue colligationes impietatis, ſolue faſciculos deprimentes, dimitte eos, qui confracti ſunt, liberos, & omne onus dirumpe, lib. 9. c. 1. num. 3. 12. 13. 14. 16. 17. 18. lib. 18. cap. 14. nu. 6

Frange eſurienti panem tuum, & egenos, vagoſque induc in domum tuam, cum videris nudum, operi eũ, & carnem tuam ne diſpexeris, lib. 9. c. 1. num. 1. 13. 14. lib. 5. c. 10. nu. 19. 20. 56. 57

Tunc erumpet quaſi mane lumen tuum, & ſanitas tua citius orietur, & anteibit faciem tuam iuſtitia tua, & gloria Domini colliget te, lib. 9. c. 1. nu. 14. & lib. 1. c. 1. nu. 63. lib. 5. c. 10. nu 20. 56. 57

Tunc clamabis, & Dominus exaudiet te, inuocabis, & dicet, ecce adſum, lib. 5. c. 10. nu. 56 Cap. 63

Si abſtuleris de medio tui catenam, & deſieris extendere digitum, & loqui quod non prodeſt, &c. libro 16. c. 3. num. 6

Cum effuderis animam tuam eſurienti, & animam afflictam repleueris, orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt ſicut meridies, & requiem tibi dabit Dominus Deus tuus ſemper, & implebit ſplẽdoribus animam tuam, & oſſa tua liberabit, & eris quaſi hortus irriguus, & ſicut fons aquarum, cuius non deficient aquæ.

Et vocaberis ædificator maceriæ, aut ſepium auertens ſemitas in quietem, lib. 5. c. 4. nu. 4

Si auerteris a ſabbato pedem tuum, facere voluntatẽ tuam in die ſancto meo. & vocaberis ſabbatum delicatum, & ſanctum Domini glorioſum, & glorificaueris eum, dum non facis vias tuas, & non inuenietur voluntas tua, vt loquaris ſermonem, tunc delectaberis ſuper Domino, libro ſexto; capitulo 2. num. 12 Cap. 64

Et ſuſtollam te ſuper altitudinem terræ, libro 1. capit. 20. num. 25. & lib. 2. cap. 16. num. 41. 42. & lib. 5. cap. 11. num. 17

Telas araneæ texuerunt, lib. 1. c. 20. nu. 22 Cap. 59.

Et conuerſum eſt retrorſum iudicium, & iuſtitia longe ſtetit, quia corruit in plateis veritas, & æquitas non potuit ingredi, lib. 18. c. 4. nu. 7

Surge illuminare Hieruſalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt, &c. & ambulabunt gentes in lumine tuo, libro 2. capit. 1. num. 14 Cap. 60. Cap. 65

Filij tui de longe venient, & filiæ tuæ de latere ſurgẽt, lib. 4. c. 24. nu. 9

Tunc videbis, & affluues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum, lib. 2. c. 1. nu. 37

Bonam te in ſuperbiam ſæculorum, gaudium in generationem, & generationem, & ponam viſitationem tuam, pacem, & præpoſito tuos iuſtitiam, & non audietur vltra in terris tuis iniquitas, vaſtitas, & contritio in terminis tuis, & occupabit ſalus muros tuos, lib. 2. c. 1 nu. 14

Non erit tibi amplius ſol ad lucendum per diem, nec ſplendor lunæ illuminabit te; ſed erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam, lib. 2. c. 1. nu. 14

Spiritus Domini ſuper me, eo quod vnxerit me ad annun- Cap. 61.

annunciandum manſuetis miſit me, vt mederer cõtritis corde, & prædicarem captiuis indulgentiam, & clauſis apertionem, vt prædicarem annum placabilem Domino, & diem vltionis Deo noſtro, vt conſolarer omnes lugentes, &c. lib. 4. c. 9. nu. 15. lib. 16. c. 12. num. 46

Induit me Dominus veſtimentis ſalutis, & veſtimentis iuſtitiæ circumdedit me, quaſi ſponſum decoratum corona, & quaſi ſponſam ornatam monilibus ſuis, lib 1. c. 1. nu. 25. & lib. 4. c. 24. nu. 10

Cap. 62. Propter Sion non tacebo, & propter Ieruſalem non quieſcam, donec egrediatur vt ſplendor iuſtus eius, & ſaluator eius vt lampas accendatur, & videbunt gentes iuſtum tuum, & cuncti reges inclytum tuũ, lib 3. c. 5. num. 32

Super muros tuos Ieruſalem, conſtitui cuſtodes, tota die, & tota nocte in perpetuum non tacebunt, lib. 1. c. 21. nu. 7. 22. 28. & lib 5. c. 4. nu. 5

Qui reminiſcimini Domini, ne taceatis, & ne detis ſilentium ei, donec ſtabiliat, & donec ponat Ieruſalem laudem in terra, lib. 13. cap. 7. nume. 7. & lib. 5. cap. 4. num. 5

Si dedero triticum tuum vltra cibum inimicis tuis, & ſi biberint filij alieni vinum tuum in quo laboraſti, quia qui congregabunt illud, comedent, & laudabunt Dominum, & qui comportant illud, bibent in atrijs ſanctis meis, lib. 5. c. 12. nu. 23

Cap. 63. Quis eſt iſte qui venit de Edom tinctis veſtibus de Boſra? Iſte formoſus in ſtola ſua, gradiens in multitudine fortitudinis ſuæ, ego qui loquor iuſtitiam, & propugnator ſum ad ſaluandum, lib. 3. c. 10. nu. 25. & cap. 13. nu. 13

Quare ergo rubrum eſt indumentum tuum, & veſtimenta tua ſicut calcantium in torculari? Torcular calcaui ſolus, & de gentibus non eſt vir mecum, lib. 3. c. 13. nu. 15. 16. lib. 11. c. 11. nu. 27

Vbi eſt zelus tuus, & fortitudo tua, multitudo viſcerum tuorum, & miſericordiarum tuarum ſuper me, lib. 4. c. 5. num. 16

Quare errare nos feciſti Domine Domine de vijs tuis induraſti cor noſtrum, ne timeremus te? lib. 2. c. 10. nu. 11. & lib. 4. c. 5. nu. 16. & c. 8. nume. 22. & lib. 11. c. 14. num. 15

Conuertere propter ſeruos tuos tribus hæreditatis tuæ, lib. 2. c. 10. nu. 11

Cap. 64. Vtinam dirumperes cælos, & deſcenderes, a facie tua montes defluerent, ſicut exuſtio ignis tabeſcerent, aquæ arderent igni, vt notum fieret nomen tuum inimicis tuis, a facie tua gentes turbarentur, lib. 3. c. 5. nu. 33. 34

Ciuitas ſancti tui facta eſt deſerta, Sion deſerta facta eſt, Ieruſalem deſolata eſt, domus ſanctificationis noſtræ, & gloriæ noſtræ, vbi laudauerunt te patres noſtri, facta eſt in exuſtionem ignis, & omnia deſiderabilia noſtra verſa ſunt in ruinas, libro 14. cap. 6. num. 23

Cap. 65. Ecce ego ad gentem quæ neſciebat me, & quæ non inuocabat nomen meum: Expandit tota die manus meas ad populum incredulum, qui graditur in via non bona poſt cogitationes ſuas, lib. 4. c. 7. nu. 12

Qui immolant in hortis, & ſacrificant ſuper lateres, lib. 9. c. 3. nu. 10

Iſti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die, lib. 4. c. 12. nu. 3

Quomodo ſi inueniatur granum in botro, & dicatur, ne diſſipes illud, quoniam benedictio eſt, ſic faciam propter ſeruos meos, vt non diſperdam totum, lib. 4. c. 3. num. 10

Et erũt campeſtria in caulas gregum, & vallis Achior in cubile armentorum populo meo, lib. 4. capit. 23. nume. 1

Ecce ſerui mei comedent, & vos eſurietis: ecce ſerui mei bibent, & vos ſitietis; ecce ſerui mei lætabuntur, & vos confundemini, libro quinto, capit. 12. num. 24

Et ſeruos ſuos vocabit nomine alio, in quo qui benedictus eſt ſuper terram, benedicetur in Domino, Amen, lib. 12. c. 2. nu. 22

Et ædificabunt domos, & plantabunt vineas, & comedent fructus eorum, lib. 7. c 1. nu. 18

Lupus & agnus paſcentur ſimul, & leo, & bos comedent paleas, & ſerpenti puluis panis eius, lib. 4. cap. 34. nu. 3. & lib. 5. c. 6. nu. 9

Cælum ſedes mea, terra autem ſcabellum pedum meo rum, lib. 1. c. 22. nu. 8. lib. 3. c. 5. nu. 20. lib. 4 c. 3. nu. 1. & c. 24. nu. 1. lib. 12. c 3. nu. 36 Cap. 66.

Ad quem autem reſpiciam, niſi ad pauperculum, & contritum ſpiritu, & tremẽtem ſermones meos? lib. 3. c. 18. nu. 15. lib. 4. c. 3. nu. 13 lib 8. c. 8. nu. 22. 30. 31. lib. 9 cap. 7. num. 39. lib. 16. c. 6. nu. 12. lib. 18. cap. 7. num. 2

Ad vbera portabimini, & ſuper genua blandientur vobis, lib. 1. c. 6. nu. 3

Et agnoſcetur manus Domini ſeruis eius, & indignabitur inimicis ſuis, quia ecce Dominus in igne veniet, & quaſi turbo quadriga eius, reddere in indignatione furorem ſuum, & increpationem ſuam in flamma ignis, quia in igne Dominus iudicabit, & in gladio ſuo ad omnem carnem, & multiplicabuntur interfecti a Domino, libro 4. capitulo 18. num. 11. 12

Qui ſanctificabantur, & mundos ſe putabant in hortis poſt ianuam intrinſecus, qui comedebant carnẽ ſuillam, & abominationem, & murem ſimul, conſumentur, lib. 14. c. 19. nu 3

Et ponam in eis ſignum, & mittam ex eis qui ſaluati fuerint ad gentes in mare, in Aphricam, & Lydiam tenentes ſagittam, in Italiam, & Græciam, ad inſulas longe, ad eos qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam, & annunciabunt gloriam meam, gentibus, & adducent omnes fratres veſtros de cunctis gentibus domum Domino, in equis, & in quadrigis, & in lecticis, & in multis, & in carrucis, lib. 1. c. 21. num. 1

Quia ſicut cœli noui, & terra noua quæ ego facio ſtare coram me, dicit Dominus meus, ſic ſtabit ſemen veſtrum, & erit menſis ex menſe, & ſabbathum ex ſabbatho, & veniet omnis caro in conſpectu meo, vt adoret coram facie mea, libro 15. capitulo octauo num. 11

Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur, lib. 1. c. 4. nu. 4. & lib. 3. c. 5. nu. 89. & lib. 9. c 3. num. 12. 19. 20

Ex libro Ieremiæ.

Cap. 1. VErbum Domini quod factum eſt ad Ieremiam in diebus Ioſiæ filij Amon regis Iuda, in tertiodecimo anno regni eius. Et factum eſt in diebus Ioacim filij Ioſiæ regis Iuda vſque ad conſummationem vndecimi anni Sedeciæ filij Ioſiæ regis Iuda vſque ad tranſmigrationem Ieruſalem, in menſe quinto, lib. 2 c. 11. nu. 5. 6. & lib 4. c. 7. nu. 13

Et factum eſt verbum Domini ad me dicens, priuſquã te formarem in vtero noui te, & antequam exires de vulua ſanctificaui te, & Prophetam in gentibus dedit te, lib. 9 c. 6. nu. 10. 11

Aaa Domine Deus, ecce neſcio loqui, quia puer ego ſum, lib. 3. c. 20. nu. 21. & lib. 4. c. 15. nu. 17

Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & ſuper regna, vt euellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plantes, libro 18. cap. 2. num. 6. & capit. 10. num. 18. 22

Et factum eſt verbum Domini ad me dicens, quid tu vides Ieremia? & dixi, virgam vigilantem ego Cap. 2.

videó, & dixit Dominus ad me, bene vidisti, quia ego vigilabo super verbo meo, vt faciam illud, lib. 6. capitulo nono, num. 22. lib. 14. c. 21. nume. 4. lib. 18. cap. 11. num. 2

Quid tu vides? & dixi, ollam succensam ego video. lib. 1. c. 17. nu. 22. lib. 8. c. 8. nu. 25. lib. 14. c. 21. nu. 4. & lib. 18. c. 11. nu. 2

Ab Aquilone pandetur omne malum, lib. 1. c. 10 nu. 8. & lib. 2. c. 5. nu. 43. & lib. 14. c. 21. nu. 4

Ego quippe dedi te hodie in ciuitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æneum super omnem terram regibus Iuda, principibus eius, & sacerdotibus, & omni populo terræ, & bellabunt aduersum te, noli timere, non præualebunt; quia ego tecum sum, vt liberem te, lib 4 capitulo tertio, nume. 11

Et factum est verbum Domini ad me dicens, Vade, clama in auribus Hierusalem dicens, Hæc dicit Dominus, recordatus sum tui miserans adolescentiam tuam, & charitatem desponsationis tuæ, quando secuta es me in deserto, in terra quæ non seminatur lib. 1. c. 6. num. 5

Quid inuenerunt patres vestri in me iniquitatis; quia elongauerunt a me, & ambulauerunt post iniquitatem, & vani facti sunt, & non dixerunt, vbi est Dominus, qui ascendere nos fecit de terra Aegypti, qui traduxit nos per desertum, per terram inhabitabilem, & inuiam, per terram sitis, & imaginem mortis, & per terram, per quam nō ambulauit vir, neque habitauit homo, lib. 9. c. 22. nu. 16

Et sacerdotes non dixerunt, vbi est Dominus? & tenētes legem nescierunt me, & pastores præuaricati sunt in me, & prophetæ prophetauerunt in Baal, & idola secuti sunt, ib 5. c. 7. nu. 19

Transite ad insulas Cethim, & videte, & in Cedar mittite, & considerate vehementer, & videte si factum est huiusce modi, si mutauit gens Deos suos, & certe ipsi non sunt dij, populus vero meus mutauit gloriam suam in idolum, lib. 1. cap. 4. num. 14. & lib. 2. c. 17. num 8. 9

Obstupescite cęli super hoc, & portæ eius desolamini vehementer, dicit Dominus, duo enim mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas, lib. 1. c. 4. num. 14. & lib. 2. cap. 17. nu. 8. 9. & lib. 16. cap. 12. nu. 41. lib. 18. c. 2. num. 23

Numquid seruus est Israel, aut vernaculus? quare ergo factus est in prædam, lib. 1. c. 4. nu. 14

Filij quoque Mempheos, & Taphnes constuprauerūt te vsque ad verticem, lib. 6. c. 3. nu. 28

Et nunc quid tibi vis in via Aegypti, vt bibas aquam turbidam? lib. 8. c. 1. nu. 16. lib. 18. c. 2. nu. 23

Ego plantaui te vineam electam, omne semen verum, quomodo ergo conuersa es in prauum vinea aliena lib. 3. c. 15 nu. 6

Si laueris te nitro, & multiplicaueris tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus, lib. 14. c. 7. nu. 2. & lib. 18. c. 2. nu. 7

Cursor leuis explicans vias suas, onager assuetus in solitudine, in desiderio animæ suæ attraxit ventum amoris sui: nullus auertet eam, omnes qui quærunt eam non deficient: in menstruis eius inueniet eam, lib. 2. c. 17. nu. 9

Vbi sunt dij tui quos fecisti tibi? surgant, & liberent te in die tribulationis, & afflictionis tuæ, lib. 2. cap. 17. num. 9

Frustra percussi filios vestros, disciplinam non receperunt, lib. 2. c. 10. nu. 16. lib. 6. c. 7. nu. 8

Numquid obliuiscetur virgo ornamenti sui, aut sponsa fasciæ pectoralis suæ, lib. 1. c. 5. nu. 3

Cap. 3. Vulgo dicitur, si dimiserit vir vxorem suam, & recedens ab eo duxerit virum alterum, numquid reuertetur ad eam vltra, numquid non polluta, & contaminata erit illa mulier? tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus, lib. 1. c. 5. nu. 4. & lib. 4. c. 10. nu. 4 & lib. 4. c. 5. nu. 2. lib. 1. c. 5. nu. 12

Leua oculos tuos in directum, & vide vbi prostrata sis lib. 1. c. 5. nu. 4

In vijs sedebas expectans eos quasi latroni insidias in solitudine: & polluisti terram in fornicationibus tuis, & in malitijs tuis: quamobrem prohibitæ sunt stillę pluuiarum, & serotinus imber non fuit, lib. 1. cap. 5. num. 4

Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere, lib. 1. cap. 5. num. 4. lib. 1. c. 4. num. 13. lib. 14. c. 15. num. 16

Ergo saltem amodo voca me, pater meus, dux virginitatis meæ tu es, lib. 1. c. 5. num. 4. 8. 12. & lib. 4. cap. 10. num. 4. 5

Numquid vidisti quæ fecerit, aduersatrix Israel? lib. 1. c. 4 nu. 13. lib. 6. c. 10. nu. 3

Abijt sibimet super omnem montem excelsum, & sub omni ligno frondoso, & fornicata est ibi: & dixi, cum feciſſes hæc omnia, ad me reuertere, & non es reuersa, lib. 14. c. 18. nu. 5

Et mœchata est cum lapide, & ligno, lib. 1. c 5. nu. 15. lib. 6. c. 10. nu. 5

Et dixit Dominus ad me iustificauit animam suam auersatrix Israel, comparatione præuaricationis Iudæ, lib. 6. c. 10. nu. 3. 4

Vade, & clama sermones istos contra Aquilonem, & dices, reuertere auersatrix Israel, ait Dominus: & non auertam faciem meam a vobis: quia sanctus sum ego, dicit Dominus, & non irascor in perpetuum, lib. 4. c. 7. nu. 4 & lib. 8. c 1. nu. 9

Confusio comedit laborem patrum nostrorū ab adolescentia nostra, greges eorum, & armenta eorum, filios eorum, & filias eorum. Dormiemus in confusione nostra, & operiet nos ignominia nostra, lib. 8. cap. 1. num 9 Cap. 6.

Nouate vobis nouale, & nolite serere super spinas, Cap 4. lib 6. cap 2. num. 9

Ascendit leo de cubili suo, & prædo gentium se leuauit, egressus est de loco suo, vt ponat terram tuam in solitudinem, ciuitates tuæ vastabuntur, lib. 4. c. 33. num. 3

Et erit in die illa, dicit Dominus; peribit cor regis, & cor principum: & obstupescent sacerdotes, & prophetæ consternabuntur, lib. 4. c. 33. nu. 3. 4

In tempore illo dicetur populo meo, & Hierusalem, ventus vrens in vijs quæ sunt in deserto, lib. 4. cap. 33 num 4

Viæ tuæ, & cogitationes tuæ fecerunt hæc tibi; ista malitia tua, quia amara, quia tetigit cor tuum, lib. 4. c. 12. num. 4

Ventrem meum doleo, ventrem meum doleo, lib. 1. c. 6. nu. 6. & lib. 3. c. 21. nu. 19 Cap. 7.

Sapientes sunt, vt faciant mala, lib. 14 c. 20. nu. 1 Cap. 5.

Circuite vias Hierusalem, & aspicite, & considerate, & quærite in plateis eius, an inueniatis virum facientem iudicium, & quærentem fidem, & propitius ero ei, lib. 5. c. 8. nu. 7. 9 Cap. 8.

Percussisti eos, nec doluerunt, attriuisti eos, & renuerunt accipere disciplinam, indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti, lib. 4. c. 12. num. 24. & lib. 6. c. 10. nu 13. 36

Ego autem dixi forsitan panperes sunt, & stulti ignorantes viam Domini; & iudicium Dei sui, lib. 14. c. 16. num. 10

Ibo igitur ad optimates, & loquar eis; ipsi enim cognouerunt viam Domini, iudicium Dei sui, & ecce magis hi simul confregerunt iugum, ruperunt vincula, lib. 14. c. 16. nu. 10

Saturaui eos, & mœchati sunt, equi amatores in fe-

minas,

minas,& emissarij facti sunt, vnusquisque ad vxorem proximi sui hinniebat,lib.8.c.2.num.3.5.14.lib. 12,c.4.nu.1.2.3.4.5.6.7.8

Ascendite muros eius,& dissipate, consummationem autem nolite facere,lib.4.cap.6.num.17.lib.6.capit. 3.num.7

Negauerunt Dominum,& dixerunt, non est ipse, neque veniet super nos malum, gladium, & famem non videbimus,lib.4.c.18. nu.13

Hæc dicit Dominus exercituum,quia locuti estis,verbum istud; ecce ego do verba mea in ore tuo in ignem, & populum istum in ligna, & vorabit eos, lib.4.c.18 nu.13.14

Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo, domus Israel,ait Dominus;gentem robustam,gentem antiquam,gentem, cuius ignorabit linguam, nec intelliges quid loquatur, &c, & comedent segetes tuas,& panem tuum deuorabit, lib.4. cap.18. num.13.14

Sicut dereliquisti me, & seruisti Deo alieno in terra vestra, sic seruietis dijs alienis in terra non vestra, lib.6.c.3.nu.7

Me ergo non timebitis, ait Dominus, & a facie mea non dolebitis, qui posui arenam terminum mari, præceptum sempiternum, quod non præteribit, lib.11.c.2.nu.11

Et non dixerunt in corde suo, metuamus Dominum Deum nostrum, qui dat nobis pluuiam temporaneam, & serotinam in tempore suo, libro 18. capitulo 2.num.50.lib.4.cap.27.num.4. & lib.11. cap.2. nume. 11

Prophetæ prophetabant mendacium, & sacerdotes applaudebant manibus suis,& populus meus dilexit talia,lib.14.c.17.nu.9

Cap.6. Erudire Hierusalem, ne forte recedat anima mea a te, lib.4.c.5.nu.3.lib.5.c.9.nu.3

A minori vsque ad maiorem omnes auaritiæ studẽt, & a propheta vsque ad sacerdotem cuncti faciunt idolum,lib.14.c.27.nu.10

Et curabant contritionem filiæ populi mei cum ignominia,lib.14.c.27.nu.10

Dicentes,pax,pax,& non erat pax,lib.14.capitulo 27. nume.10

Ecce populus venit de terra Aquilonis, & gẽs magna consurget a finibus terræ,lib.4.c.12.nu.5

Vox eius quasi mare sonabit, & super reliquos ascendent: præparati quasi vir ad prælium aduersum te filia Sion,lib 4.c.12. nu.5

Filia populi mei accingere cilicio, & consperge te cinere, luctum vnigeniti fac tibi planctum magnum lib.1.c.6. num.7

Quia repente veniet vastator super vos,lib.4. cap.12. num.5

Frustra conflauit conflator, malitiæ enim eorum non sunt consumptæ,lib.6.c.10 nu.37

Cap.7. Ergo spelunca latronum facta est domus ista? &c.lib. 5.c.2. nu 5

Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec assumas pro eis laudem,& orationem,& non obsistas mihi;quia non exaudiam,lib.5.c.4.nu.4

Cap.8. Numquid qui cadit, non resurget, & qui auersus est non reuertetur? quare auersus est populus iste in Hierusalem auersione contentiosa? libro 9. capit. 18.numero 2. & lib.14. capitulo 17. nume.6.7.8.& cap.18.num.10

Attendi, & auscultaui, nemo quod bonum est loquitur; nullus est qui agat pœnitentiam super peccato suo,dicens,quid feci?lib.9.c.10.nu.11

Miluus in cœlo cognouit tempus suum, turtur, & hirundo, & ciconia custodierunt tempus aduentus sui; populus autem meus non cognouit iudicium Domini,lib.3.c.14.nu.8.9

Et sanabant contritiones, filiæ populi mei ad ignominiam,dicentes,pax, pax,cum non esset pax lib. 3.c. 15.num. 21

Super contritionem filiæ populi mei contritus sum, lib 1.c.6.num.8

Transijt messis, finita est æstas, & nos saluati sumus, lib.1.c.14.nu.6

Numquid resina non est in Galaad? aut medicus non est ibi; quare igitur non est obducta cicatrix filiæ populi mei? lib.3.cap.22.num.12.& lib.1 cap.14. num.6

Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die, ac nocte interfectos filiæ populi mei? lib.1.c.5. nu.9.& lib.1.c.5. nu.29. lib.11.c.6.nu.90.91.92.93.lib 14.c.16. num.8.9. & lib.1.c.14.nu.29 & c.4.nu.12 Cap.9.

Quis dabit me in solitudine diuersorium viatorum,& derelinquam populum meum, & recedam ab eis? lib.1.c.14.uu.9.29

Vnusquisque se a proximo suo custodiat, & in omni fratre suo non habeat fiduciam; quia omnis frater supplantans supplantabit,& omnis amicus fraudulenter incedit,lib 1.c.13 nu 3

Et vir fratrem suum deridebit, & veritatem non loquentur,lib 1.c.13. nu.3

Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut in gentem huiusmodi non vlciscetur anima mea? lib.1.c.13.nu.13

Super montes assumam fletum ac lamentum, & super speciosa deserti, &c. dabo Hierusalem in aceruos arenæ,lib.1.c.13.nu.3

Audite ergo mulieres verbum Domini, & assumant aures vestras sermonem oris eius, & docete filios vestros lamentum, & vnaquæque proximam suam planctum,lib.16.c.9.nu.13

Quia ascendit mors per fenestras, ingressa est domos vestras disperdere paruulos de foris,iuuenes de plateis,lib.2.c.13.nu.9.& c.22.nu.1. & lib.2.c.5. num. 42.lib.3.c.3.nu.10 11.31.39.lib.4.c.35.nu.7. lib.16. c.9.nu.4.7.13.14

Et cadet morticinum hominis quasi stercus super faciem regionis, & quasi fœnum post tergum metentis,& non est qui colligat,lib.1.c.13.num.3.& c.22. num.1.&c.

Non glorietur sapiens in sapientia sua, & non glorietur fortis in fortitudine sua, & non glorietur diues in diuitijs suis, sed in hoc glorietur, scire, & nosse me,lib.7.c.6.nu.4.5.lib.17. c.1.nu.7

Quia ego sum Dominus, qui facio misericordiam, & iudicium, & iustitiam in terra, hæc enim placent mihi, ait Dominus,lib.17.c.1.nu.7

Vox auditionis ecce venit, & commotio magna de terra Aquilonis, vt ponat ciuitates Iuda solitudinem & habitaculum draconum, libro 4 capitulo 12. nume.6 Cap. 10.

Scio Domine, quia non est hominis via eius, nec viri est vt ambulet,& dirigat gressus suos,lib.4.c.12.nu. 6.& c.14.nu.4.13.18

Corripe me Domine, verumtamen in iudicio, & non in furore tuo,ne forte ad nihilum redigas me, lib.4. c.14.nu.13.& c.18 nu.7.8

Inuenta est coniuratio in viris Iuda, & in habitatoribus Hierusalem,lib.18.c.15.nu.10 Cap.11.

Reuersi sunt ad iniquitates patrum suorum priorum, lib.18.c.15.nu.10

Tu ergo noli orare pro populo hoc, & ne assumas pro eis laudem,& orationem, quia non exaudiam in tẽpore clamoris eorum ad me, lib 13.c.4 num.2.3.4. lib.16.c.7.nu.3

Oliuam vberem,pulchram,fructiferam,speciosam vocauit Dominus nomen tuum, ad vocem loquelæ, grandis exarsit ignis in ea, & combusta sunt fruteta eius,lib.14.c.29. nu.31

Mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum

de terra viuentium,lib.3.cap.10.num.23. & cap.11. numero 7
Iustus quidem tu es Domine, si disputem tecum, verumtamen iusta loquar ad te,lib.6.c.11. nu.3
Quare via impiorum prosperatur, bene est omnibus qui præuaricantur,& iniquæ agunr,lib.6.c.11. nu.3
Longe tu es arenibus eorum,lib.18.c.16. nu.8
Sanctifica eos in die occisionis, lib.6.c 9. nume.1.2.& lib.18.c.16.nu.8
Cap. 12. Reliqui domum meam, dimisi hæreditatem meam: dedi dilectam animam meam in manus inimicorũ eius,lib 2.c.10.nu.18.lib.3.c.10.nu.18
Gladius Domini deuorabit ab extremo terræ vsque, ad extremum eius,non est pax vniuersæ carni, lib. 3.c.5.num.9
Vsquequo lugebit terra, & herba regionis siccabitur, propter malitiam inhabitantium in ea, lib. 14. cap. 12.num.15
Dedit contra me vocem,ideo odiui eam,lib.2.cap.10. num 18
Desolatione desolata est omnis terra,lib.3.c.5.nu.9
Cap.13. Ecce ego implebo omnes habitatores Ierusalem ebrietate,& dispergam eos,virum a fratre suo, & patres, & filios pariter &c. libro 14. capit.11. numero 4.& cap.4. num.1
Dices ergo ad eos sermonem istum,Omnis laguncula implebitur vino,lib.14.c.11.nu.4
Non parcam, & non concedam, neque miserebor vt non disperdam eos, lib.6. cap.10.num.2. & lib 11. cap.5. num.2
Si mutare potest æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas,& vos poteritis benefacere, cum diceritis malum,lib 14.c.7.nu.8
Dissipabo eos quasi stipulam quæ vẽto rapitur in deserto,lib.14.c.7.nu.8
Cap. 14. Luxit Iudæa, & portæ eius corruerunt, & obscuratæ sunt in terra, & clamor Ierusalem ascendit, lib.14. c.3. num.9
Maiores miserunt minores suos ad aquam, venerunt ad hauriendum, non inuenerunt aquam, reportauerunt vasa sua vacua, confusi sunt, & afflicti, & operuerunt capita sua, propter terræ vastitatem, quia non venit pluuia in terra, confusi sunt agricolæ,operuerunt capita sua,lib.18.c.3. nu.9
Nam, & cerua peperit in agro, & reliquit, quia non erat herba,& onagri steterunt in rupibus,traxerunt ventum quasi dracones, libro 18. capitulo tertio, num. 9.10
Et dixi,Aaa Domine Deus,prophetæ dicunt eis, non videbitis gladium, & fames non erit vobis, lib. 18. c.3.num.10
Deducant oculi mei lachrymam per noctem,& diem, & non taceant, quoniam contritione magna contrita est virgo filia populi mei, si egressus fuero ad agros, ecce occisi gladio, & si introiero in ciuitatem, ecce attenuati fame, libro 18. capitulo tertio, nume. 10
Expectauimus pacem,& non est bonum,lib.18.capit. 3.num.10
Cap.15. Si steterint Moyses,& Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum, eijce illos a facie mea, & egrediantur,quòd si dixerint ad te,Quo egrediemur? dices ad eos hæc dicit Dominus, qui ad mortem,ad mortem,& qui ad gladium, ad gladium, & qui ad famem, ad famem, & qui ad captiuitatem, ad captiuitatem,lib.4.cap.18. num.15. & lib.1.cap. 12. num.7
Quis enim miserebitur tui Ierusalem, aut quis contristabitur pro te,&c.lib.9.c.22.nu.6
Et extendam manum meam super te, & interficiam te,laboraui rogans, & dispergam eos ventilabro in portis terræ,lib.4.c.18. nu.16
Interfeci, & disperdidi populum meum, & tamen a vijs suis non sunt conuersi,lib.4.c.17. nu.16. lib.6. c.10.nu.36.37
Multiplicatæ sunt mihi viduæ eius super arenam maris, induxi eis super matrem adolescentis vastatorem &c.Misi super ciuitates repente terrorem. Infirmata est quæ peperit septem, defecit anima eius, occidit ei sol, cum adhuc esset dies, &c. in conspectu inimicorum eius,lib.4.c.18. num.10.lib.6. c.10. nu. 36. 37
Væ mihi mater mea,quare me genuisti virum rixæ, virum discordiæ in vniuersa terra?lib.1.c.6.num.9.& lib.1.c.14.nu.29
Nec fenerauit mihi quisquam, omnes maledicunt mihi,lib.14.c.26.nu.5
Diuitias tuas, & thesauros tuos in direptionem dabo gratis in omnibus terminis tuis,& adducam inimicos tuos de terra quam nescis, quia ignis succensus est in furore meo,& super vos ardebit, lib. 6.c 11. nume. 8
Tu scis Domine,recordare mei, & visita me, & tuere me ab his, qui persequuntur me, noli in impatientia tua suscipere me,lib.6.c.11.nu.8
Inuenti sunt sermones tui, & comedi eos, & factum est verbum tuum in gaudium, & in lætitiam cordis mei,lib.6.c 11.nu.8
Non sedi in concilio ludentium,& gloriatus sum a facie manus tuæ,solus sedebam,quoniam comminatione replesti me,lib.2.c.19.nu.4.lib.6.c.11. nu.8.& lib.11.c.5.nu.7.lib.16.c.3.nu.2
Quare factus est dolor meus perpetuus, & plaga mea desperabilis renuit curari? facta est mihi quasi mendacium aquarum infidelium, libro 6. capit.11, numero 8
Si separaueris pretiosum a vili, quasi os meum eris, libro tertio capitulo 1.numero 61. libro 4.capit.30. num.25
Ecce ego mittam piscatores multos,dicit Dominus,& piscabuntur eos, & post hæc mittam eis venatores multos, & venabuntur eos de omni monte, & de omni collet,& de cauernis petrarum,lib.14.cap.29. num.6 Cap. 16.
Quia oculi mei super omnes vias eorum,non sunt absconditæ a facie mea,lib.3.c.24. nu.2
Et reddam primum duplices iniquitates eorum, quia contaminaueruut terram meam in morticinijs idolorum suorum,lib.3.c.15. nu.5
Peccatum Iuda scriptum est stilo ferreo in &c. lib.14. c.21.num.6 Cap. 17.
Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & recedit a Domino cor eius,lib.2.c.9.nu 21.& lib.4.c.14. nu.16. & lib.16.c. 11.num.3.5.6
Perdix fouet quæ non peperit,fecit diuitias, & non in iudicio, in dimidio dierum suorũ derelinquet eas, & in nouissimo suo erit insipiens,lib.4.c.35.nu.2.& c.39 num.7
Ecce ipsi dicunt ad me, vbi est verbum Domini, veniat,& ego non sum turbatus,te pastorem sequens, lib.4.c.8.nu.13.& lib.18.c.15 nu.9
Tu scis Domine, quia diem hominis non desideraui, lib.1.cap.2.num.12.lib 6.cap.11.num.9.lib.7.cap.1. num.29.30
Hæc dicit Dominus Deus ad me, vade, & sta ad portam filiorum populi mei, per quam ingrediuntur reges Iuda, & egrediuntur, & in cunctis portis Hierusalem,lib.4.c.8.nu.12
Et descendi in domũ figuli, & ecce ipse faciebat opus super rotam, & dissipatum est vas, quod ipse faciebat e luto manibus suis, conuersusque fecit illud, vas alterum, sicut placuerat in oculis eius, vt faceret,lib.15.c.8.nu.4 Cap. 18.
Repente loquar aduersum gentem, & aduersus regnum,vt eradicem,& destruam, & disperdã illud;

si pœ-

si pœnitentiam egerit gens illa a malo suo, quod locutus sum aduersus eam, agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogitaui, vt facerem ei, lib. 4. c. 6. n. 12. & c. 12. n. 12

Numquid redditur pro bono malum, quia foderũt foueam animæ meæ, libro tertio, capitulo decimo, numero 72

Cap. 16. Factus sum in derisum tota die, omnes subsannabant me, quia iam olim loquor vociferans iniquitatem, et vastitatem clamito, libro 14. capitulo 26. numero octauo nono, 10. 17

Et factus est mihi sermo Domini in opprobrium, & derisum tota die, et dixi non recordabor eius, neque loquar vltra in nomine eius, & factus est in corde meo quasi ignis exæstuans, claususque in ossib. meis & defeci ferre non sustinens. libro decimoquarto, c. 26. num. 8. 9. 10. 17

Cap. 21. Et inebriabo animam sacerdotum pinguedine, & populus meus adimplebitur bonis, libro 16. cap. secundo, num. 5

Cap. 22. Numquid vas fictile, atque contritum vir iste Iechon. numquid vas absque omni voluptate? libro 3. capit. 15. numero 4

Non mittebam prophetas, & ipsi currebant, non loquebar ad eos, & ipsi prophetabant, libro octauo, c. 1. numero 10

Si stetissent in consilio meo, & nota fecissent verba mea populo meo, auertissem vtique eos a via sua mala, & a cogitationibus suis pessimis, libro octauo, capit. primo, nu. 10

Putasne Deus e vicino ego sum dicit Dominus, & nõ Deus longe, lib. 4. c. 20. n. 1

Numquid non cœlum, & terram ego implebo? libr. 3. cap. 7. num. 33. lib. 4. cap. 13. nu. 1. 23. & lib. 6. cap. 26. numero 18

Ecce ego ad prophetas, ait Dominus, qui furantur verba mea, vnusquisque a proximo suo, lib. 14. cap 29. numero 32

Cap. 25. Accipe calicem vini meri furoris huius de manu mea, & potabis omnes gentes, ad quas ego mittam te, & bibent, & vomient, & insanient, lib. 6 cap. 10. n. 17. libro 8. cap 4. nu. 7

Hæc dicit Dominus, si non audieritis me, vt ambuletis in lege mea, quam dedi vobis, vt audietis sermones seruorum meorum prophetarum, quos ego misi ad vos de nocte consurgens, & dirigens, & non audistis, dabo domum istam, sicut Silo, & vrbem hanc, dabo in maledictionem cunctis gentibus terræ, lib. primo, cap. 7 numero secundo, & libro vndecimo, cap. 3. num 21

Et audierunt sacerdotes, & prophetæ, & omnis populus Hieremiam loquentem verba hæc in domo Domini, cumque complesset Hieremias loquens omnia, quæ præceperat ei Dominus vt loqueretur ad vniuersum populum, apprehenderunt eum sacerdotes, & prophetæ, & omnis populus, dicens; Morte moriatur, quare prophetauit in nomine Domini dicens, sicut Silo erit domus hæc, & vrbs ista desolabitur, eo quod non sit habitator, libro primo, capit. 17. numero 2

Cap. 27. Verumtamen manus Ahican filij Saphan erat cum Ieremia, vt non traderetur in manus populi, & interficerent eum, libro quarto, capitulo duodecimo, numero septimo.

Cap. 29. Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis, lib. 3 cap. 7. num. 41

Cap. 30. Et erit in die illa, ait Dominus exercituum, conterã iugum eius de collo tuo, & vincula eius dirumpã, &c. & seruient Deo suo, & Dauid regi suo, quem suscitabo eis, lib. 2. c. 8. nu. 24

O omnes amatorem tui obliti sunt tui, neque non quærent, lib. 1. c. 21. nu. 2

Plaga inimici percussi te castigatione crudeli, propter multitudinem iniquitatis tuæ, & dura facta sunt peccata tua, libro quarto, capitulo duodecimo, numero octauo, 23. 24

Quid clamas super contritione tua? insanabilis est dolor tuus, lib. 4. c. 12. nu. 23

Castigasti me Domine, & eruditus sum, quasi iuuencus indomitus, libro quarto, cap. 14. num. 5. & libro 14. cap. 22. num. 31 Cap. 31.

Cõuerte me, & conuertar, quia tu Domine Deus meus lib. 4 c. 14. num. 5

Postquam enim conuertisti me, egi pœnitentiam, & postquam ostendisti mihi, percussi femur meum, libro tertio, cap. primo, num. 53. & cap 20. num. 9. lib. 4. cap. 13. num. 5

Confusus sum, & erubui, quoniam sustinui opprobriũ adolescentiæ meæ, libro tertio, capitulo vigesimo, numero 9

Statue tibi speculam, libro secundo, cap. 3. nu. 19. 20. li. 9. cap. 23. num. 22

Quasi de sõno suscitatus sum, & vidi & somnus meus dulcis mihi, li 3. c 10. n. 21

Quia creauit Dominus nouum super terram, fœmina circumdabit virum, libro tertio, capit. septimo, numero 21 26. 27. 28. libro vndecimo, capit. 6. numero 10 38. 66. 68

Patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt, libro 3. capit. quarto, numero 6. lib. 14. cap. 13. num. 4

Ecce dies veniunt dicit Dominus, & feriam domui Isr. & domui Iuda fœdus, nouum, non secundum pactum, quod pepigi cum patribus vestris, in die, qua apprehendi manum eorum, vt educerem eos de terra Aegypti, & c. dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam, libro vndecimo, cap. quarto, numero decimoquarto, lib. 16. cap. 12. numero 19. 49

Dominus exercituum nomen vidi, magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu, cuius oculi aperti sunt super omnes vias filiorum Adam, vt reddas vnicuique secundum vias suas, & secundum fructum adinuentionum suarum, libro quarto, capit. 13. numero 17. 19 Cap. 32.

Et erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum, li. 2 cap. 1. num. 25

Non bibemus vinum, quia Ionadab filius Rechab pater noster, præcepit nobis dicens, non bibetis vinũ vos, & filij vestri vsque in sempiternum, &c. libro primo, cap. primo, num. 14. lib. 6. cap. 8. nu 15. & li. 13. cap. 1. num 12 Cap. 35.

Numquid non recipietis disciplinam, vt obediatis verbis meis, dicit Dominus? prævaluerunt sermones Ionadab, filij Rechab, quos præcepit filijs suis, vt nõ biberent vinum & non biberunt, vsque ad hanc diẽ quia obedierunt præcepto patris sui, ego autem locutus sum ad vos, de mane consurgens, & loquens, & non obedistis mihi, missique ad vos omnes seruos meos prophetas, consurgens diluculo, mittensque, & dicens, conuertimini vnusquisque a via suã pessima, &c. Non deficiat vir de stirpe Ionadab filij Rechab stans in conspectu meo cunctis diebus, lib. 13. capit. primo, numero duodecimo, & cap. octauo numero 5

Et tulit inde veteres pannos. & antiqua vestimenta, & cæt. pone veteres pannos, & hæc scissa, & hæc putrida sub cubito manuum tuarum, & super funes: & fecit Hieremias, & extraxerunt Hieremiam funibus, & eduxerunt de lacu, libro quinto, cap. 13. numero 26. 27 Cap. 38.

Venerunt octoginta viri de Sichem, & de Sillo, & de Samaria, rasi barba, & scissis vestibus squalentes, munera, & thus habebant in manu, &c. & interfecit eos, libro quarto, capit. trigesimoprimo, numero 27. 28. 29 Cap. 41.

Maledi-

Cap. 48. Maledictus homo qui facit opus Dei fraudulenter, & maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine, lib.2.cap.8.num.2.lib.11.cap.2. num.4.lib.18 capit. 11.numero 25

Cap.49. Auditum audiui a Domino, & legatus ad gentes missus sum,lib.2.cap.9 num.19

Ex Libro Threnis.

Cap. 1. QVomodo sedet sola ciuitas plena populo, facta est quasi vidua domina gentium,princeps prouinciarum facta est sub tributo,lib.1.c 1.nu.18.& ca. 14 nu.1.& lib.14 c.6.nu 24

Plorans plorauit in nocte,& lachrymę eius in maxillis eius, non est qui consoletur eam ex omnibus charis eius,lib.9.cap.3.nu.11

Migrauit Iudas propter afflictionem, & multitudinē seruitutis, habitauit inter gentes, nec inuenit requiem,lib 14.cap.6.num.24

Viæ Sion luget, eo quod non sint qui veniant ad sollemnitatem, omnes portæ eius destructæ, sacerdotes eius gementes,&c. libro decimoquarto,capit.6. numero 24

Facti sunt hostes eius in capite, inimici eius locupletati sunt,libro 4. cap.31. numero 26.27.& libro 14.ca. 6.numero 25

Et egressus est a filia Sion omnis decor eius,lib.14.cap. 6.numero 25

Recordata est Hierusalem dierum afflictionis suæ, & præuaricationis, omnium desiderabilium suorum, quæ habuerat a diebus antiquis,li.9.c.3. n.11. & lib. 14.cap.21.num.29

Viderunt eam hostes,& deriserunt sabbata eius,lib.6. c.2.n.14.lib.9.c.3.n.11

Sordes eius in pedibus eius,nec recordata est finis sui, lib.11.c.10.nu.9

Vide Domine afflictionem meam: quoniã erectus est inimicus, vide Domine quoniam tribulor, conturbatus est venter meus,libro sexto, capitulo decimo, numero 14

Omnis populus gemens,& quærens panem,dederunt quæque pretiosa pro cibo ad refocillandam animã, lib.2 c.17.nu.10.

Vide Domine,& considera,quoniam facta sum vilis,libro 2.c.17.nu.10

O vos omnes,qui transitis per viam,attendite,& videte si est dolor,sicut dolor meus, libro nono, cap.14. numero 19

Quoniam vindemiauit me, vt locutus est Dominus, in die iræ furoris sui,libro nono,capit.decimosexto numero secundo.

De excelso misit ignem in ossibus meis,& erudiuit me lib.4.c.5.nu.18

Abstulit omnes magnificos meos in medio mei, libro 14.cap.6.nu.25

Torcular calcauit Dominus virgini filiæ Iuda, libro sexto,capitulo decimo,numero 14. & libro 14. cap. 6.numero 25

Idcirco ego plorans,& oculus meus deducens aquas, quia longe factus est a me consolator conuertens animam meam, libro sexto, capitulo decimo,numero decimoquarto.

Expandit Sion manus suas, non est qui consoletur eã, libro sexto, cap. decimo,numero 14.libro 14.capit. 6.numero 25

Foris interfecit gladius,& domi mors similis est, libro 6.cap.10 num.14

Cap. 2. Quomodo obtexit caligine in furore suo Dominus filiam Sion,proiecit de cœlo in terram inclytũ Israel, & non est recordatus scabelli pedum suorum in die furoris sui,libro decimoquarto, capitulo sexto, numero 26

Præcipitauit Dominus,nec pepercit, omnia speciosa Iacob, destruxit in furore suo munitiones virginis Iuda,lib.1 .c.6.nu.26

Confregit in ira furoris omne cornu Israel,auertit retrorsum dexteram suam,a facie inimici& succendit in Iacob quasi ignem,libro quarto, capitulo 26. numero secundo.

Flammæ deuorantis in gyro,libro decimoquarto,cap. 6.numero 26.27

Tetendit arcum suum,quasi inimicus,firmauit dexteram suam, quasi hostis, & occidit omne quod pulchrum erat visu in tabernaculo Sion,libro 14. capit. 6.numero 27

Factus est Dominus velut inimicus,præcipitauit Israel præcipitauit omnia mœnia eius,dissipauit munitiones eius,& repleuit in filia Iuda humiliatum, & humiliatam, lib.14.c.6.n.27

Et dissipauit quasi hortum tentorium suum,demolitus est tabernaculum suum,libro decimoquarto, cap. 6. numero 28

Repulit Dominus altare suum,maledixit sanctificatio ni suæ, tradidit in manus inimici muros turrium eius.

Sederunt in terra, conticuerunt senes filiæ Sion, consperserunt cinere capita sua, accincti sunt cilicijs, abiecerunt in terra capita sua virgines Hierusalem, lib.14.cap.22.num.32

Defecerunt præ lachrymis oculi mei, conturbata sunt viscera mea, effusum est in terra iecur meum super contritionem filiæ populi, cum deficeret paruulos, & lactens in plateis oppidi,libro 14. capit.6. nu.29. & cap.17. nu.13.& c.22.nu.32.lib.1.c.2.n.3.lib.14. cap.21.num.30

Matribus suis dixerunt,vbi est triticum, & vinum, libro primo,capitulo tertio,numero 3.libro 14 capit. 11.numero 30

Cum deficerent quasi vulnerati in plateis ciuitatis, cũ exhalarent animas suas in sinu matrum,lib.1.c.3.n. 3.lib.14.c.21.nu.30

Magna est velut mare contritio tua, quis medebitur tui,lib.1.c.3.n.3

Non taceat pupilla oculi tui,lib.4.capit. decimosexto, numero nono.

Prophetæ tui viderunt tibi falsa,& stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarent,lib.1.c.3.n.3

Aperuerunt super te os suum omnes inimici tui, sibilauerunt,& infremuerunt dentibus suis,& dixerũt deuorabimus eum,libro 9.cap.9.num.28.lib.14 ca. 17.numero 14

En ista es dies,quam expectabamus, inuenimus, vidimus,lib.9 cap.9.num 28.

Deduc quasi torrentem lachrymas per diem, & noctẽ non des requiem tibi,neque taceat pupilla oculi tui lib.14.cap 22.nu.18

Consurge,lauda in nocte in principio vigiliarũ,effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini lib.14.cap.22.nu.18

Vide Domine,& considera quem vindemiaueris ita,ergo ne comedent mulieres fructum suum, paruulos ad mensuram palmę? libro decimoquarto, cap.22. numero 32

Vocasti quasi ad diem solemnem, qui terrerent me de circuitu, & non fuit in die furoris Domini, qui effugeret,& relinqueretur, quos educaui,& enutriui, inimicus meus consumpsit eos,libro 14. capitulo 6. numero 29

Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius, libro 3.capit.4. numero 20.libro 4. cap. 28. numero 21 Cap.3

Tantum in me vertit, & conuertit manum suam tota die,libro quarto, cap.octauo,numero 14.lib.6. cap. 11 numero 10 Cap. 4.

Vetu-

Veruſtam fecit pellem meã,et carnem meam,contriuit oſſa mea, libro ſexto, capitulo vndecimo, numero decimo.

Aedificauit in gyro meo,& circumdedit me felle,& labore,lib.6.c 11.nu.10

In tenebroſis collocauit me quaſi mortuos ſempiternos,lib.2.cap.vndecimo,num.decimo,11.lib.14.ca.14.numero 8

Circumædificauit aduerſum me, vt non egrediar, aggrauauit compedem meum, lib.6. cap.11. nu.10.11. & lib.14. num.8

Sed & cum clamauero, & rogauero excluſit orationẽ meam,lib.6.c.11.lib.13 cap.9. n.9

Vrſus inſidians factus eſt mihi,leo in abſcondito,lib.4. cap.31.nu.14

Tetendit arcum ſuum,& poſuit me quaſi ſignum ad ſagittam,libro ſexto,capit.vndecimo, numero vndecimo,lib.9.cap.9.nu.29.lib.13.cap.9.num.9.lib.18.ca.2.numero 21

Repleuit me amaritudinibus,inebriauit me abſynthio lib.1.cap.17.nu.24.lib.6.cap.13.num.16.lib 10.cap.1.numero 8

Et fregit ad numerum dentes meos,lib.3.c.4.nu.6. lib.14.cap.29.num.18

Pars mea Dominus,dixit anima mea,propterea expectabo eum,lib.1.c.18.n.3

Bonus eſt Dominus ſperantibus in eum, animæ quærenti illum,libro 2. cap.19.numero 28. lib.16.capit.11.numero 27

Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei,lib.11. c.12.num.9.10

Bonum eſt viro cum portauerit iugum ab adoleſcentia ſua,lib.1.c.18.n.3

Sedebit ſolitarius,& tacebit,quia leuauit ſe ſupra ſe,li.1.cap.18.n.3. & lib.4.cap.2. n.11.& lib.5.cap.9.numero 3.& libro 11.cap.11.num.23.24.& capit. 18. numero 1

Ponet in puluere os ſuum,ſi forte ſit ſpes,lib.8.c.8. nu.12.& lib.14.c.22.nu.19

Dabit percutienti ſe maxillam,ſaturabitur opprobrijs libro primo,cap.12.num.2.32.46. libro primo, cap.12.num.44

Quia non repellet in ſempiternum Dominus, quia ſi abiecit,& miſerebitur ſecundum multitudinem miſericordiarum ſuarum,non enim humiliauit ex corde,lib.4.c.9.nu.17

Vt contereret omnes vinctos terræ ſub pedibus eius, lib.14.c.7.nu.9

Scrutetur vias noſtras,& quæramus, & reuertamur ad Dominum, leuemus corda noſtra cum manibus ad Dominum in cælos,lib.13.c.5.n.15

Oppoſuiſti nubem tibi,ne tranſeat oratio,lib.13.capit.11.numero 12

Eradicationem,& abiectionem in medio populorum, lib.14.cap.17.nu.14

Diuiſiones aquarum deduxit oculus meus in contritione filiæ populi mei: libro decimoquarto,cap.17. numero 14

Oculus meus deprædatus eſt animam meam in cunctis filiabus vrbis meæ, libro decimotertio, capit.2. numero primo, 2.3.4.5.6.7.8.9.10.11.& lib.15.cap.6 numero 9

Lapſa eſt in lacum vita mea,& poſuerunt lapidem ſuper me,lib.14.c.7.nu.22

Inundauerunt aquæ ſuper caput meum, dixi perij,inuocaui nomen tuum de lacis nouiſſimis,vocem meã auditi,& cæt. appropinquaſti in die, quoniam inuocaui te, dixi ne timeas,libro quarto, capitulo 16. numero 7

Dabis eis ſcutum cordis laborem tuum,libro 14. capit. 15. numero 4

Cap. 4. Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus,lib.1.c.2.n.11

Diſperſi ſunt lapidi ſanctuarij in capite omnium platearum,libro 14. capit.16.numero vndecimo,lib.15. cap.4.numero 20.21.22.& libro 16.capit.tertio,numero 10.11.12

Filij Sion incliti,& amicti auro primo,quomodo reputati ſunt in vaſa teſtea,opus manum figuli,libro decimoquarto, capitulo 16. numero duodecimo, 17. vſque 26

Qui veſcebantur voluptuoſe,interierunt in vijs qui nutriebantur in croceis,amplexati ſunt ſtercora,libr.1. cap.17.num.3

Candidiore Nazaræi eius niue,nitidiores lacte,rubicũdiores ebore antiquo, ſaphiro pulchriores,lib.4.ca.30.num.18.19

Denigrata ſuper carbones facies eorum, & nou ſunt cogniti in plateis, adhæſit cutis oſſibus eorum, aruit,& facta eſt quaſi lignum,libro quarto, cap.30. numero 18.19

Propter peccata prophetarum eius, & iniquitates ſacerdotum eius,qui effuderunt ſanguinem iuſtorum lib.14.cap.16.num.12

Lubricauerunt veſtigia noſtra in itinere platearum noſtrarum,lib.16.c.11.nu.9

Cum ad hac ſubſisteremus, deſcenderunt oculi noſtri ad auxilium noſtrum vanum, cum aſpiceremus attenti ad gentem,quæ ſaluare non poterat,lib.16.ca.11.numero 9

Velocioret fuerunt perſecutores noſtri aquilis cœli,ſuper montes perſecuti ſunt nos, in deſerto inſidiati ſunt nobis: libro decimoſexto, capitulo vndecimo, numero nono.

Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus captus eſt in peccatis noſtris,cui diximus,in vmbra tua viuemus in gentibus,libro 3.cap.quinto,nume. vndecimo,& cap.8.num.17

Completa eſt iniquitas tua filia Sion, non addet vltra, vt tranſmigret te,libro ſexto, capitu. vndecimo, numero duodecimo.

Hic eſt Deus noſter,& non æſtimabitur alius aduerſus eum,hic adinueniet omnem viam diſciplinæ, & tradidit illã Iacob puero ſuo,& Iſrael dilecto ſuo, poſt hæc in terris viſus eſt,& cum hominibus conuerſatus eſt,lib.3.c.5.n.52

Ex libro Ezechiel.

ET factum eſt verbum Domini ad Ezechielem, cũ eſſem in medio captiuorum ſecus fluuiũ Chobar lib.4 c.2.n.1.6 *Cap.1.*

Et vidi,& ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone, & nubes magna, & ignis inuoluens, & ſplendor in circuitu eius,& de medio ignis quaſi ſpecies electri,libro 3.cap.5.num.66.& lib.4.cap.2.nu.1.6.& libro 4.cap.27.num.14.& lib 6.cap.9. num.23. & lib.4.cap.6.num.3.lib.16.cap.12.numero 30.lib 2.cap.6.numero 36

Et facies, & pennas per quatuor partes habebant, iunctæque erant pennæ eorum alterius ad alterum, lib.9.c.22.num.17

Vnumquodque ante faciem ſuam gradiebatur,libro 3. capit.23.numero 13.14.& libro nono, capitulo 22. numero 17

Similitudo autem vultus eorum, facies hominis,& facies leonis a dextris ipſorum quatuor, facies autem bouis a ſiniſtris ipſorum quatuor, & facies Aquilæ deſuper ipſorum quatuor, libro nono, capitulo 23. numero 23

Et facies eorum, & pennæ eorum extentæ deſuper, duæ pennæ ſingulorum iungebantur, & duæ tegebant corpora eorum, libro nono capit.vigeſimotertio, numero 23. & libro nono,cap.vigeſimoquarto, numero 19

Et vnum-

Et vnumquodque eorum coram facie sua ambulabat,libro 3.c.23.n.13.14

Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur, nec reuertebantur, cum ambularent,libro 2.cap.5. nume. 41.libro 9.cap.22.num.26.30.lib.2.cap.1.nume.54. lib.9.c.22.n.17

Et similitudo animalium,& aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium,& quasi aspectus lampadarum,li.5.c.13n..29

Et hæc erat visio discurrens in medio ignis, in medio animalium, splendor ignis, & de igne fulgur egrediens,lib.4.c.21.n.8

Similitudo manus hominis subtus pennas eorum,lib. 18.c.18.nu.11.13.14

Et animalia ibant, & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis, lib.18.c.18. n.15

Et aspectus rotarum, & opus eorum, quasi visio maris, quasi sit rota in medio rotæ, libro 3. capit. 10. numero 67

Cumque ambularent animalia, ambulabant, & rotæ pariter, & rotæ iuxta ea, & cum eleuarentur animalia de terra, eleuabantur simul, & rotæ,lib.14.capit. 28.num.23

Quocumque ibat spiritus illuc eunte spiritu, & rotæ pariter eleuabantur sequentes eum, spiritus enim vitæ erat in rotis,lib 2.cap.16.num.16. & lib.3. cap. 1.num.54

Nam cum fieret vox super firmamentum,quod erat caput eorum,stabant,& submittebant alas suas, lib. . cap.20.num.10.20.21.& lib.4.c.15.nu.17.& lib.8.c. 5.nu.29.30.31

Cap. 2. Hæc est visio similitudinis gloriæ Domini, & vidi, & cecidi in faciem meam,& audiui vocem loquentis, Fili hominis sta super pedes tuos, & loquar tecum, libro 2.cap.3.num.21.& libro 8. cap.5.num.26. lib. 9.c.18.nu.5

Et ingressus est in me spiritus, postquã locutus est mihi,& statuit me super pedes meos,lib.4.c.14.n.6.li. 9.c.18.nu.5

Et audiui loquentem ad me,& dicentem fili hominis, mitto ego te ad filios Israel, ad gentes apostatrices, &c.lib. 14.c.28.n.27

Tu ergo fili hominis ne timeas eos, neq; sermones eorum metuas,quoniam increduli,& subuersores sũt tecum,& cum scorpionibus habitas,libro 10. capit. 9.num 4.libro 11. cap.5.num.15.& cap.15.numero 10.22 35

Filij dura facie,& indomabili corde sunt ad quos ego mitto te,lib.14 c.18.n.16

Et vidi,& ecce manus missa est ad me, in qua erat inuolutus liber,& expandit illum coram me, qui erat scriptus intus, & foris, & scriptæ erant in eo lamẽtationes, & carmen, & væ, libro 6. capit.11. num. 26. libro 20.cap 2.num.19 lib.14.cap.7.nu.13. libr. 1.c.14 nu.2

Cap.3 Comede volumen istud,& vadens loquere ad filios Israel,lib 14.c 28.n.28

Et comedi illud,& factum est in ore meo sicut mel dulce,lib 14.c.28.n.29.30

Ecce dedi faciem meam valentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorem frontibus eorum,vt adamantem,& vt silicem dedi faciem tuam, ne timeas eos,neq; metuas a facie eorum,quia domus exasperans est,lib.14.c.26 n.18

Filio hominis omnes sermones meos, quos ego loquor ad te, assume in corde tuo,& vade,& ingredere ad transmigrationem populi mei, & loqueris ad eos, & cæt. si forte audiant,& quiescant,lib.14.cap. 26.numero 14

Et assumpsit me spiritus,& audiui post me vocem cõmotionis magnæ,&c.lib.5.cap.13.num.23.24.25.li. 4.cap.2. nu.6

Benedicta gloria Domini de loco suo, & vocem alarũ animalium percutientium alteram ad alteram, lib.5 cap 13.n.23.24.25.30

Spiritus quoque leuauit me, & assumpsit me, & alij amarus in indignatione spiritus mei, libro 2. capit. 3.numero 22 Cap.9.

Fili hominis speculatorem dedi te domui Israel,& audiens decore meo verbum,& annũciabis eis ex me, si dicente me ad impium,morte morieris, non annunciaueris ei, neque locutus fueris, vt auertatur a via sua mala, &c. sanguinem autem eius de manu tua requiram,lib.14.cap.27.n.16.& c.29.n.29.lib.3 cap.28.nu.20

Si autem annunciaueris ei,& ille conuersus non fuerit ab impietate sua,& a via sua impia, ipse quidem in impietate sua morietur.tu autem animam tuam liberasti,lib.1 .c.27.n.16 Cap. 3.

Sed,& si conuersus fuerit iustus a iustitia sua, & fecerit impietatem,ponam offendiculum coram eo,lib. 14.c.14.nu.17 Cap.11.

Et surgens ingressus sum in campum, & ecce tibi gloria Domini, quam prius videram, libro 7. capit. 6. numero 8

Ingredere,& includere in medio domus tuæ, & tu fili hominis, ecce data sunt super te vincula, & ligabunt te in eis,& non egredieris in medio eorum,& linguam tuam adhærere faciam palato tuo, & eris mutus,nec,quasi vir obiurgans eos,quia domus exasperans est,lib.14 c.27.n.11 Cap. 12

Et tu fili hominis sume tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in eo ciuitatem Hierusalem, & ordinabis a duersus eam obsidionem, & ædificabis munitiones,& comportabis aggerem, & dabis contra eam castra, & pones arietes in gyro, libro 2. capit.6.numero 34.lib.8.cap.5.num.32.lib.14.cap.31 num 19.20 Cap.13. Cap.4.

Et tu sume tibi sartaginem ferream, & pones eam in murum æneum,inter te,& inter ciuitatem, libr. 14. c.31.nu.19 20

Et tu dormies super latus tuum sinistrum,lib.1. capit. 14.num.29

Ecce ego conteram baculum panis in Ierusalem,& comedent panem in pondere, & aquam in mensura, & angustia bibent, vt deficientibus pane, & aqua, corruat vnusquisque ad fratrem suum, & contabescant in iniquitatibus suis, libro 5 capit. 12. numero 25

Et adduxit me in Hierusalem in visione iuxta ostium interitus, quod respiciebat ad Aquilonem, vbi erat statutum idolum zeli,lib.14.c.6. nu.30 Cap.7.

Non parcet oculus meus super te, nec miserebor, sed vias tuas imponam tibi,& abominationes tuę erũt in medio tui, & scietis, quia ego sum Dominus, percutiens, ecce dies, ecce venit, libro 6. cap.10. numero 16

Et venit contractio super te, qui habitas in terra,lib.9 cap.14 num.5 Cap.14.

In omni facie confusio,& in vniuersis capitibus caluitium,lib.14.c.22.nu.20

Et ecce similitudo quasi aspectus ignis,& visio electri lib.4.c.7.nu.14 Cap 8.

Fili hominis fode tibi parietem, & cum fodissem parietem,&c.lib.3.c.19.n.12

Et ingressus vidi, & ecce omnis similitudo omnium reptilium, & animalium abominatio, & vniuersa idola domus Israel, libro 12. cap. 4. numero 1. 2. 3. 4.5 6.7.8

Et septuaginta viri de sermonibus domus Israel,& Iechonias filius Saphan stabat in medio eorum, stantium ante picturas, & vnusquisque habebat thuribulum in manu sua,libro 14. capit.8.num.14. & ca. 16.num.13

Adhuc conuersus videbis maiores abominationes, quas isti faciunt,& introduxit me per ostium portæ domus

domus Domini, quod respiciebat ad Aquilonem, & ecce ibi mulieres sedebant plangentes Adonidé. lib.1.c.17.nu.4.& lib.11.c.11.nu.16

Cap.9. Transi per mediam ciuitatem in medio Ierusalem, & signa thau super frontes virorum gementium, & dolentium super cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio eius,lib.3.c.11.nu.8.lib.4.c.3.nu.4 & lib.18.c.7.num.9

Transite per mediam ciuitatem sequentes eum,& percutite,non parcat oculus vester, neque misereamini senem,adolescentulum,& virginem,paruulum,&c. super quem videritis signum thau,ne occidatis, lib. 4.cap.3.num.3.4

Repleta est terra sãguinibus, & ciuitas repleta est auersione: dixerunt enim, dereliquit Dominus terram, & Dominus non videt, igitur & meus non parcet oculus, neque miserebor, super caput eorum reddam,lib.4.cap.13.num.10

Cap.11. Et dabo eis cor vnum, & spiritum nouum tribuam in visceribus eorum', & auferam cor lapideum de carne eorum,& dabo eis cor carneum,lib 3 cap.26.numero 1.2

Cap. 12. Fili hominis in medio domus exasperantis habitas,li. 4.cap.9.num 5

Cap.13. Non ascendistis ex aduerso, neque opposuistis murũ pro domo Israel,vt stareris in prælio in die Domini, lib.14.c.31.nu.16

Et erit manus mea super prophetas qui vident vana & diuinant mendacium, libro 14. capitulo 27. numero 12

In consilio populi mei non erunt,libro 4. capitulo 12. numero 9

Dic ad eos qui liniunt absque temperatura, quod casurus sit, erit imber inundans, & dabo lapides præ grandes desuper irruentes, & ventum procellæ dissipantem,lib.8 c 1.nu 11

Eo quod deceperunt populum dicentes, pax & nõ est pax,& ipse ædificabat parietem,illi autem liniebãt eum luto absque paleis,lib.8.cap.1.num.11.lib.1.cap. 3.num 14.lib.14.cap.27.nu.12.lib.13 c.7 num.41.lib. 14.c.27.n.7.12

Væ qui consuunt puluillos sub omni cubito manus,& & faciunt cerutalia sub capite vniuersæ ętatis ad capiendas animas,lib.1.cap 3.nu.14.lib.8.cap.1.n.11. lib.14.cap.27.nu 12.lib.1 cap.18.nu.4 lib.14.ca.27. num.1.2.3.12

Propter hæc dicit Dominus, ecce ego ad pulvillos vestros,quibus capitis animas volantes,& dirumpam eos de brachijs vestris,lib 14.cap.27.nu.3

Prophetæ tui tibi viderunt falsa, & stulta, neque aperuerunt iniquitatem, vt te ad pœnitentiam prouocarent; propterea vana non videbitis,& diuinationes non diuinabitis amplius,& eruam populum de manu vestra,lib.14.c.27.nu.3

Cap.14. Homo homo de domo Israel, qui posuerit immunditias suas in corde suo, & scandalum iniquitatis suæ statuerit contra faciem suam, & venerit ad prophetam interrogans me per eum, ego respondebo ei iuxta cor,& immunditias suas,lib.8.c.2.n.4.10.lib.13. c.9 nu 10.lib.14.c.7.n.3

Si fuerint in medio populi huius tres viri isti,Noe,Daniel,& Iob,ipsi animas suas liberabunt,&c. lib. 9.c. 21 num.10 14.lib.16.c.11.nu.5

Fili hominis terra cum præuaricauerit mihi,vt præuaricetur præuaricans,& extendam manum meam super eam,& conteram virgam panis eius, & immittam in eam famem, & interficiam de ea hominem, & iumenta,& si fuerint tres viri isti in medio eius, Noe,Daniel Iob ipsi iustitia sua liberabunt animas suas,&c. terra autem desolabitur,lib.4.cap.19.n.17. & lib.7.c.3.nu.3

Hæc dicit Dominus, quod, & si quatuor iudicia mea pessima,gladium,& famem, ac bestias malas,& pestilentiam immisero in Ierusalem, vt interficiam de ea hominem, & pecus, tamen relinquetur in ea saluatio educentium filios,& filias, ecce ipse egredientur ad vos,lib.14.cap.7.num.4

Fili hominis quid fiet de ligno vitis ex omnibus lignis Cap.15. nemorum,quæ sunt inter ligna siluarum?lib.3.c.15. nu.6.& 14.15.& lib.18.c.10.nu.19

Numquid tolletur de ea lignum, vt fiat opus,aut fabricatur de te paxillus, vt dependeat in eo quodcumque vas? libro decimooctauo, capitulo decimo,numero 19

Radix tua, & generatio tua de terra Chanaan, pater Cap.16. tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa,lib.3. ca.28. numero 1. 12

Et quando nata es,non est præcisus vmbilicus tuus in die ortus tui,& aqua non es lota in salutem, nec sale salita, nec inuoluta pannis, non pepercit super te oculus,vt faceret tibi vnum de his, misertus tui, sed proiecta es super faciem terræ in abiectione animæ tuæ in die qua nata es,&c.lib.2.c.10.n.4.5.6.7. li.18. cap.15.num.33

Transiens autem per te,vidi te concultatam in sanguine tuo,& dixi tibi cum esses in sanguine tuo, viue, dixi, in quam, tibi in sanguine tuo,viue. lib.2. c.10. nu.4.5 6.7

Et transiui per te,& vidi te,& ecce tempus tuum,tempus amantium,& expandi amictum meum super te lib 2.c 10.nu.4.5.6.7

Et iuraui tibi,& ingressum sus pactum tecum,lib.1.ca. 5.n 5.lib.4.c.10.n.5.lib.2.c.10. nu.7

Et facta est mihi,& laui te, & emundaui sanguinem ex te,& vnxi te oleo,lib.1,c.5.nu.5.& lib.2.cap.10 numero 5.6.7

Et vestiui te discoloribus,& calciaui te hyacintho, & cinxi te byssо,& indui te subtilibus,lib.1.c.5.n.5.li. 4.c.10.n.5.lib.2.c.10.n.5.6.7

Et dedi armillas in manibus tuis,lib.1.ca.5 n.6.& li.2. c.10.nu.5.6.7

Et dedi in aurem super os tuum,libro primo, capit. 5. numero 6

Et circulos in naribus tuis, & coronam decoris in capite tuo,lib.1.c 5 n.6

Similam, & oleum, & mel comedisti,libro primo,ca. 5.numero 6

Et decora facta es nimis,& profecisti in regnum, & egressum est nomen tuum in gentes, quia perfecta eras in decore meo, quem posueram super te, dicit Dominus,lib.1.c.5.n.6.lib 2.c.10 n.8

Et tu habens fiduciam,fornicata es in nomine tuo, & exposuisti fornicationem tuam omni transeunti, vt eius fieres,lib.1.c.5.num.6.& lib.2.c.6.nu.18. & lib. 3 cap.10.num 8

Et sumpsisti vestimenta tua multicoloria, & vestita es lib.8.c.1 nu 2

Et fornicata es cum filijs Aegypti vicinis tuis magnarum carnium, & multiplicasti fornicationem tuam ad irritandum me,lib.1.c.5.n.7

Ad omne caput viæ ædificasti tibi signum præstitutionis tuæ,& abominabilem fecisti decorem tuum lib. 1.cap.5.num.7

Et ædificasti tibi lupanar,& fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis,lib 1.c.5.n.7.16

Omnibus meretricibus dantur mercedes, tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis, & dona, vt intrarent ad te,li.1.c.5.n.7.16

Et requiescet indignatio mea in te,& quiescam,& auferetur zelus meus a te,nec irascar amplius,lib.4. ca. 5.nu.2.3.16.17.19. 7.38

Hæc fuit iniquitas Sodomæ, superbia, saturitas panis, & abundantia,& otium,li.1 c.1.n.20.36.54.& lib.2 c.11.n.22.& lib.13. c.12.n.13

Et Samaria dimidium peccatorum tuorum non peccauit,sed vicisti eas,sceleribus tuis,& iustificasti soro-

res

res tuas in omnibus abominationibus quæ operata es,libro 14.capitulo 17.numero 15.lib.6.capit.11. numero 13

Ergo,& tu confundere,& tu porta confusionem tuam, quæ vicisti sorores tuas,libro 3. capitulo 24. num.8. & lib.4.cap.9.num.6 lib.14 cap 22. num.21. lib.16. cap.13.num 2

Et recordabor ego pacti mei tecum in diebus adolescentiæ tuæ, & suscitabo tibi pactum sempiternum, & recordaberis viarum tuarum,& confunderis,lib. 8.cap.7 num.10

Et suscitabor pactum meum tecum, vt scias, quia ego Dominus,vt recorderis, & confundaris, & non sit tibi vltra aperire os præ confusione tua, cum fuero placatus tibi in omnibus quæ feci sti, ait Dominus,lib.8.c.7.nu.10.lib.14.c 10.nu.11

Cap.17. Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis, & varietate venit ad Libanum,& tulit medullam cedri, summitatem frondium eius euellit, & transportauit eam in terram Chanaan,in vrbe negociatorum posuit illam, lib. 2. cap.6.num.11.18

Ergo ne prosperabitur? nonne radices eius euellet? & fructus eius distringet, & siccabit omnes palmites germinis eius, & arescet, & non in brachio grandi, neque in populo multo, vt euelleret eam radicitus, lib.9.c.11.nu.27.28.29

Ecce rex Babylonis veniet in Ierusalem,& assumet regem, & principes eius, & adducet eos ad semetipsum in Babylonem, & accipiet ab eo iusiurandum, sed, & fortes terræ tollet, vt sit regnum humile, & non eleuetur,&c.fecit irritum iuramentum,&c.morietur,lib.9.c.11.nu.26.29

Viuo ego dicit Dominus quoniam iuramentum quod spreuit,& fœdus,quod præuaricatus est, ponam in caput eius, & expandam super eum rete meum,vt comprehendatur,lib.9.c.11.nu.27.30

Numquid prosperabitur ei,licet consequetur salutem, qui fecit hæc?lib.9.c.11.num.30

Et sciet omnia ligna regionis, quia ego Dominus humiliaui lignum sublime,& exaltaui lignum humile, & siccaui lignum viride,& frondere feci lignum aridum,lib.3.c.13.nu.17

Cap.18. Quid est quod inter vos vertitis in parabolam,vertitis in prouerbium istud in terra Israel dicentes, Patres comederunt vuam acerbam,& dentes filiorum obstupuerunt,lib.6.c.7.nu.9

Viuo ego, dicit Dominus, si erit vltra vobis parabola hæc in prouerbium, ecce omnes animæ meæ sunt, vt anima patris, ita, & anima filij mea est, anima quæ peccauerit ipsa morietur,lib.6.c.7.num.9.lib. 2.cap.14.num.9

Numquid voluntatis meæ est mors impij, dicit Dominus,& non vt conuertatur a uijs suis,& viuat; lib.2. c.13.nu.23.lib.14.c.21.num.55

Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est &c. omnium iniquitatum eius,quas operatus est,non recordabor,lib.1.c. 9.nu.3.& lib.14.c.21.nu.55

Cap.20. Viuo ego quia non respondebo vobis,&c. lib 1. cap.6. numero 10

Abominationes patrum eorum ostende eis,lib.6. ca.7. numero 10

Vnusquisque offensiones oculorum suorum abijciat, & in idolis Aegypti nolite pollui,libro 14. capit.22. numero 22

Insuper, & sabbata mea dedi eis, vt essent in signum inter me,& eos, & scirent quia ego Dominus sanctificans eos,lib.2.c.1.n.26

Dedi eis præcepta non bona, & iudicia in quibus non viuant,libro 10.capit.3.numero 3.7 & lib.11. cap. 2.numero 1

Cap.21. Fili hominis versa est mihi domus Israel in scoriam,et omnes isti æs, & stamnum,& ferrum,& plumbum in medio fornacis,lib 6.c.10.nu.37 Cap.33.

Et confractæ sunt mammæ tuæ in Aegypto,lib.1.cap. 5.num.8

Nasum tuum, & aures tuas præscindent,& quæ remã serint,gladio concidentur,lib.14. c.17. num.16 Cap.23.

Calicem furoris tu bibes profundum,& latum,libro 6. cap.10 nu.17

Pone inquam, & mitte in eam aquam, congrega frustra eius in eam, omnem partem bonam, & femur, & armum, libro 14. capit. 9. numero 9. libro 4.ca. 18.num.18 Cap.24.

Væ ciuitati sanguinum, ollæ cuius rubigo in ea est, & rubigo eius non exiuit de ea per partes; &c. cuius ego grandem faciam pyram.lib.4.c.18.nu.18.& 19. lib.9 cap.9.num.30 Cap.34.

Pone eam quoque super prunas vacuam, vt incalescat æs eius,& confletur in medio eius,& omne stamnũ eius defluat,& consumatur rubigo eius,lib.14.cap. 9 numero 9

Multo labore sudatum est,& non exiuit de ea nimia rubigo eius, neque per ignem, libro 6. capit. 10. numero 37

Ego Dominus locutus sum, veni, & faciam,non transeam, nec parcam, nec placabor, iuxta vias tuas, & iuxta adinuentiones tuas iudicabo te,lib.4. cap.18. numero 19

Pro eo, quod dixisti, euge, euge super sanctuarium meum, quia pollutum est, & super terram Israel, quoniam desolata est, & super domum Iuda, quoniam ducti sunt in captiuitatem, idcirco ego tradã te filijs orientalib. in hæreditatem &c. pro eo quod plausisti manu,& percussisti pede, & gauisa es toto affectu super eam, libro 14. capitulo 19. numero quarto. Cap.25.

Pro eo quod fecit Idumæa vt vltionem vt se vindicaret de filijs Iuda; peccauitque delinquens,& vindictam expleuit de eis; idcirco hæc dicit Dominus Deus; extendam manum meam super Idumæam, lib.2.c.5.num.17

Ego extendam manum meam super te,& tradam te in direptionem gentium,& interficiam te de populis, & conteram,& scies,quia ego Dominus,lib.14. cap. 19.numero 4

Fili hominis dic principi Tyri, eo quod eleuatum est cor tuum,& dixisti, ego sum, & in cathedra Dei sedeo,tu autem es homo,& non Deus,lib.16. cap. 13. numero 14 Cap.28.

Fili hominis leua planctum super regem Tyri,lib.1.c. 1.numero 18

Tu signaculum similitudinis plenus sapientia, perfectus decore in delitijs paradisi Dei sancti,omnis lapis pretiosus operimentum tuum,lib.7.ca.1.nu.19. & c 8.nu.10,lib.9.cap.17.num.4

Meus est fluuius, & ego feci memetipsum, & ponam frenum in maxillis tuis, &c. propter hæc ecce ego adducam super te gladium,&c. libro 2. capitulo 9. numero 17 Cap.29.

Pro eo quod dixisti, meus est fluuius, & ego feci eum idcirco ecce ego ad te, & ad flumina tua, daboque terram Aegypti in solitudinem gladio dissipatam, &c.daboque terram Aegypti desolatam,a turre Syenes vsque ad terminos Aethiopiæ,lib.2.ca.9.nu.17. & lib.18.c.12.nu.13

Leoni gentium assimilatus es, & draconi qui est in mari,& ventilabas cornu in fluminibus tuis, & conturbabas aquas pedibus tuis, & conculcabas flumina lib.8.c.1.num.12 Cap.32.

Expandam super te rete meum in multitudine populorum, & extraham te in sagena mea, & proijciam te in terram,super faciem agri abijciam te,& habitare faciam super te,omnia volatilia eius,&c. terræ, lib 3.c.10.num.22 Cap.36.

Cap.33. Et dabo carnes tuas super montes, & implebo colles tuos sanie tua, &c. valles implentur ex te, lib.8.capit.1.num.12

Ibi Assur, & omnis multitudo eius, in circuitu illius sepulchra eorum, omnes interfecti, & qui ceciderunt gladio, lib.12.c 4.nu.25

Descendent in infernum cum armis suis, libro 9. cap. 3.num. 18

Et luna non dabit lumen suum, omnia luminaria cœli mœrere faciam super te, lib.8.c.1.nu.12

Et portauerunt ignominiam suam cum his, qui descendunt in lacum, lib.9.c.3.nu.17

Cap.34. Væ pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos; nonne greges a pastoribus pascuntur? lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod crassum erat, occidebatis, gregem autem meum non pascebatis, quod infirmum fuit, non consolidastis, & quod ægrotum non sanastis, &c. lib.3. cap 5. num.27. & lib.14.cap. 30. num.4

Et dispersæ sunt oues meæ, eo quòd non esset pastor, & factæ sunt in deuorationem omnium bestiarum agri, & dispersæ sunt, &c. & non erat qui requireret, non erat inquam, qui requireret, lib.14. cap.30. numero 5

Hæc dicit Dominus Deus ad eos, ecce ego ipse iudico inter pecus pingue, & macilentum, pro eo quòd lateribus, & humeris vestris impinguebatis, & cornibus vestris ventilabatis omnia infirma pecora donec dispergerent, libro 4. capitulo 39. numero 8

Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum, & cessare faciam, vt vltra non pascant gregem meum, nec pascant amplius pastores semetipsos, & liberabo gregem meum de ore eorum, & non erit vltra eis in escam, libro 14. cap.30.num.5

Suscitabo super eos pastorem vnum, qui pascat eos, seruum meum Dauid; ipse pascet eos, & ipse erit eis in pastorem, lib.3.c.5.nu.27

Quod si speculator viderit gladium venientem, & non insonuerit buccina, & populus se non custodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animam, ille quidem in iniquitate sua captus est; sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram, libro 5. cap.11.num.10

Nolo mortem impij, sed vt conuertatur impius a via sua, & viuat, libro 2. capit.13. numero 25. libro 14. capit.21.num.55. lib.14.cap.17.num.6 lib.14. capit. 21.num.51.55

Locuti estis dicentes iniquitates nostræ, & peccata nostra super nos sunt, & in ipsis nos tabescimus; quomodo ergo nos poterimus viuere? lib. 14 capit. 17. nu.6. lib.14 cap.21.nu.51.55

Et tu fili hominis, filij populi mei loquuntur de te iuxta muros, & in ostijs domorum, & dicunt vnus ad alterum, vir ad proximum suum loquentes; Venite & audiamus, quis sit sermo egrediens a Domino, & veniunt ad te, quasi ingrediatur populus, & sedent coram te populus meus, & audiunt sermones tuos, & non faciunt eos, libro 16. capit. 10. numero 26

Quia in canticum oris sui vertunt illos, & auaritiam suam sequitur cor eorũ, & es eis quasi carmen musicum, quod suaui, dulcique sono canitur, & audiẽt verba tua, & non audient, &c. in medio eorum, lib. 16.cap.10.num.26

Propterea viuo ego, dicit Dominus Deus, ego faciam iuxta iram tuam, & secundum zelum tuum quem fecisti, odio habens eos, lib.9.c.5.nu.13

Cap.36. Fili hominis, domus Israel habitauerunt in humo sua, & polluerunt eam in vijs suis, & in stadijs suis, iuxta immunditiam menstruatæ facta est via eorum ante faciem meam, & effudi indignationem meam super eos, & dispersi illos, & ventilabo eos in regiones secundum vias eorum, & secundum peccata eorum iudicaui eos, libro 16. capit. 4. numero 24

Et sanctificabo nomen meum magnum quod pollutum est inter gentes, quod polluistis in medio earum, vt sciant gentes, quia ego Dominus, ait Dominus exercituum, cum sanctificatus fuero in vobis coram eis, & accipiam de gentibus vos, & congregabo vos de vniuersis terris, & adducam vos in terram vestram, libro 16. capit. 4. numero 24. 25

Et effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus iniquitatibus vestris, lib.16.cap.4. num.24.25

Et dabo vobis cor nouum, & spiritum nouum ponam in medio vestri, & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum, libro 14. cap.21.nu.31

Et habitabitis in terra quam dedi patribus vestris, & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum, lib.16.cap.4.num.24.25

Et saluabo vos ex omnibus inquinamentis vestris, & vocabo frumentum, & multiplicabo illud, lib.4 cap. 23.nu.2.lib.7.c.8.num.15

In die qua mandauero vos ex omnibus inquinamentis vestris, & inhabitari fecero vrbes, & instaurauero ruinosa, &c. terra inculta facta est, vt hortus voluptatis, lib.4.c.23.nu.2. & lib.7.c.8.nu.15

Et ciuitates desertæ, & destituræ, atque suffossæ, munitæ sederunt, lib.4. cap.23. num.2. lib.7.cap.8. numero 15

Et facta est super me manus Domini, & eduxit me in Cap.37. spiritu Domini, & dimisit me in medio campi, qui erat plenus ossibus, & circumduxit me per gyrum, &c. putasne ossa ista viuent, &c. ingressus est in ea spiritus, & reuixerunt, & steterunt super pedes suos exercitus grandis nimis valde, lib.15.c.8. nu.1. 2.3.4.5.6.9.10

Et egredientur habitatores vrbium Israel, & succen- Cap.39. dent, & comburent arma, clypeum, & hastas, arcum & sagittas, & baculos manuum, & contos, & succendent eam igni septem annis, lib. 16. cap. 12. numero 31

Et erit in die illa, dabo Gog, locum nominatum, sepulchrum in Israel, vallem viatorum ad orientem maris, lib.9.c.14.nu.6

Ecce ego ad te Gog; ponam frenum in maxillis tuis, lib.4.cap.23. num.3

Et dimisit me super montem excelsum nimis; super Cap.40. quem erat quasi ædificium ciuitatis vergentis ad Austrum, lib.3.c.9.nu.15

Et introduxit me illuc, & ecce vir cuius species erat quasi species æris, & funiculis ligneus in manu eius, &c. stabat in porta, lib.3 cap.9. num.15

Et mensus est chalamum calamo vno in longum, lib.1. cap.18. num.23

Et fenestras obliquas in thalamis, lib.3.cap. 20. nu.22

Portam quoque quæ respiciebat viam Aquilonis atrij exterioris mensus est tam in longitudine, quam in latitudine, lib.18.c.9.nu.7

Et eduxit me ad atrium exterius, & ecce gazophylacia, & pauimentum stratum lapide in atrio per circuitum triginta gazophylacia in circuitu pauimenti.

Septem gradus erant ascensus eius, & vestibulum ante eam, lib.8.c.8.nu.30

Et lauabant holocausta, lib.10.c.2.nu.22

Et dixit ad me, hoc est gazophylacium quod respicit viam meridianam sacerdotum, qui excubant in custodijs templi, lib.16.c.1 nu.22

Et ingressus intrinsecus mensus est in fronte portæ Cap.41. duos cubitos, &c. lib.18.c.8.nu.5

Et post

Et post hæc dixit ad me, hoc est sanctum sanctorum, lib. 18. cap. 8. num. 5

Et erat similitudo palmarum hinc atque inde, lib. 16. cap. 7. num. 8

Et fabre facta cherubin, & palmæ, & palma inter cherub, & cherub, duasque facies habebat cherub faciē hominis iuxta palmam ex hac parte, & faciem leonis ex alia parte expressam per omnem domum in circuitu, lib. 6. c. 13. nu. 1

Cap. 42. Cum ingressi fuerint sacerdotes, non egredientur de sanctis in atrium exterius, & ibi reponent vestimenta sua in quibus ministrant, quia sancta sunt, vestiēturque alijs vestimentis, & sic procedent ad populum, lib. 6. c. 4. nu. 17

Cap. 43. Tu autem fili hominis ostende domui Israel templum & confundantur ab iniquitatibus suis, & metiantur fabricam, & erubescant ex omnibus quæ fecerunt, lib. 14. c. 23. nu. 12

Figuram domus, & fabricæ eius, exitus, & introitus, & omnem descriptionem eius, & præcepta illius, & faciant ea, lib. 14. c. 23. nu. 12

Septem diebus facies hircum pro peccato quotidie, & vitulum de armento, & arietem de pecoribus immaculatos efferent, lib. 14. c. 24. nu. 3

Cap. 44. Et conuertit me ad viam portæ sanctuarij exterioris, quæ respiciebat ad orientem, & erat clausa, & dixit Dominus ad me, Porta hæc clausa erit, non aperietur, & vir non transiet per eam, eritque clausa principi, lib. 3. cap. 5. num. 35. lib. 11. cap. 6. nu. 4. 5. 10. 21. 26. 27. 35

Princeps ipse sedebit in ea, vt comedat panem coram Domino, lib. 5. c. 12. nu 26

Cap. 46. Cumque ingredientur portas atrij interioris, vestibus lineis vtentur, nec ascendet super eos quicquam laneum, libro 16. cap. 1. num. 23. 24. libro 4. cap. 28. num. 6

Vittæ lineæ erunt in capitibus eorum, lib. 5. cap. 2. nu. 26. & lib. 16. c. 1. nu. 23. 24

Vinum non bibet omnis sacerdos, libro 5. capit. 1. numero 8

Sabbata mea sanctificabunt, libro 6. capit. 2. numero 15

In primo mense vna mensis sumes vitulum de armento immaculatum, & expiabis sanctuarium, lib. 18. cap. 10. num. 20

Et arietem vnum offeretis de grege de his quæ nutrit Israel in sacrificium, lib. 16. c. 4. nu. 18

Cumque ingressus est princeps, per viam vestibuli portę ingrediatur, & per eamdem viam exeat, lib. 4. cap. 13. num. 11

Et cum intrabit populus terræ in conspectu Domini in solemnitatibus, qui ingredietur per portam aquilonis vt adoret, egrediatur per viam portæ meridianæ, & qui ingreditur per viam portæ meridianæ, egrediatur per viam portæ Aquilonis, libro 5 capit. 7. numero 15. libro 18. capit. 10. numero 21

Agnum anniculum immaculatum faciet holocaustum quotidie Domino mane, & mane faciet illud, lib. 14. cap. 24. num. 4

Cap. 47. Et conuertit me ad viam foras portam exteriorem, viam quæ respiciebat ad orientem, & ecce aquæ redundantes a latere dextro, cumque egrederetur vir ad orientem, qui habebat funiculum in manu sua, & mensus est mille cubitos, & traduxit me per aquam vsque ad talos, rursumque est mensus mille, & traduxit me per aquam vsque ad genua, &c. renes, &c. qui non potest transuadari, lib. 9. cap. 22. num. 28

Aquæ istæ quæ egrediuntur ad tumulos sabuli orientalis, & descendunt plana deserti, intrabunt mare, &c. in plaustribus non sanabuntur, quia in salinas dabuntur, libro 6. capit. 10. numero 18. libro 18. capit. 2. num. 24

Super fluuium orietur in ripis eius ex vtraque parte omne lignum pomiferum, folium non defluet ex eo, & non deficiet fructus eius, libro 18. capit. 2. numero 25

Ex libro Danielis.

Cap. 1. DEntur nobis legumina, obsecro, ad vescendum, & aqua ad bibendum, libro 1. capit. 1. numero 1. 14. 33

Cap. 2. In anno secundo regni Nabuchodonosor, vidit Nabuchodonor somnium, & conterritus est spiritus eius, & somnium fugit ab eo, libro 8. capit. 4. numero 8

Donec abscissus est lapis de monte sine manibus, & percussit statuam in pedibus eius ferreis, & fictilibus, & comminuit eos, libro 3. capit. 5 num. 52. & capit. 6. num. 8. & lib. 3. cap. 7. num. 16. & capit. 15 num. 17

Lapis autem qui percusserat statuam, factus est mons magnus, & impleuit vniuersam faciem terræ, lib. 3. cap. 15. num 17

Tunc rex Danielem extulit in sublime, & munera multa, & magna dedit ei, & constituit eum principem super omnes prouincias Babylonis, libro 8. capit. 4. numero 8

Cap. 3. Nabuchodonosor rex fecit statuam auream altitudine cubitorum sexaginta, & c. lib. 1. cap. 24. num. 1. lib. 4. c. 39. num 9. lib. 4. c. 41. nu. 2. 3

Cap. 8. Tunc congregati sunt satrapæ, magistratus, & duces, & tyranni, & optimates qui erant in potestatibus constituti, &c. & cadentes omnes populi, tribus, & linguæ adorauerunt statuam auream quam constituerat Nabuchodonosor rex, lib. 4. c. 39. nu. 9. & lib. 4. c. 41. num. 2. 3

Peccauimus cum patribus nostris: iniquitatem fecimus, lib. 8. cap. 7. nu. 7

Et nunc non possumus aperire os, confusio, & opprobrium facti sumus seruis tuis, & his qui colunt te, lib. 13. c. 9. nu. 13

Quia Domine imminuti sumus plusquam omnes gentes, sumusque humiles in vniuersa terra hodie propter peccata nostra, & non est in tempore hoc princeps, & propheta, & dixi, libro 14. capit. 28. numero 13

Ecce ego video quattuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis est, & species quarti similis filio Dei, lib. 4 c. 41. num. 3. & lib. 9. cap. 3. num. 20

Tunc accessit Nabuchodonosor rex ad ostium fornacis ignis ardentis, & ait, Sidrach, Misach, & Abdenago serui Dei excelsi, egredimini, & venite, lib. 4. cap. 3. num. 6

Cap. 4. Quamobrem rex, consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, lib. 5. c. 10. num. 15. & lib 16. c. 13. nu. 16. & lib. 1. c. 14. nu. 31

Nonne hæc est Babylon ciuitas magna, quam ego ędificaui in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei, lib. 16. c. 13 nu. 16. 41

Cumque adhuc sermo esset in ore regis, vox de cœlo ruit tibi dicitur Nabuchodonosor rex, regnum tuum transibit a te, & ab hominibus eijcient te, & cum bestijs & feris erit habitatio tua, fœnum quasi bos comedes, & septem tempora mutabuntur super te; donec scias quòd dominator excelsus in regno hominum, et cuicumque voluerit det illud, etc. eadem hora completus est sermo super Nabuchodonosor, et ex hominibus abiectus est, et fœnum vt bos comedit, etc. libro 16. capitulo 13. numero 16 Cap. 10.

Præ-

Cap.5. Præcepitque rex Balthasar temulentus, vt afferrentur vasa aurea, & argentea, &c. de templo in Hierusalē, vt biberent in eis rex, vxores, & concubinæ eius, libro 1. cap. 4. nu 11

Cap.6. Daniel ingressus domum suam, & fenestris apertis in cenaculo suo contra Hierusalem tribus vicibus in die genuflectabat, & adorabat, lib. 1. c. 21. nu. 1

Cap.7. Post hæc aspiciebam in visione noctis, & ecce bestia quarta terribilis atque mirabilis, & fortis nimis, dentes ferreos habebat magnos, comedens, atque comminuens, & reliqua pedibus suis conculcans, lib. 9. cap. 9. nu. 46. 47

Aspiciebam, donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit; vestimentum eius candidum quasi nix, & capilli capitis eius quasi lana munda thronus eius flammæ ignis, rotæ eius ignis ardens, lib. 9. capit. 9. num. 31. & lib. 12. capit. 3. num. 9. & lib. 17. cap. 5. num. 18

Aspiciebam ergo in visione noctis, & ecce cum nubibus cœli quasi filius hominis veniebat, & vsque ad antiquum dierum peruenit, & in conspectu eius obtulerunt eum, & dedit ei potestatem, & honorem, & regnum, & omnes populi, tribus, & linguæ ipsi seruient, libro 9. capitulo 9. numero 19. 20

Potestas eius, potestas æterna quæ non auferetur, & regnum eius quod non corrumpetur, horruit spiritus meus; ego Daniel territus sum, & visiones capitis mei conturbauerunt me, libro 9. capit. 9. numero 19. 20

Millia millium ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei, lib. 1. c. 21. nu. 18

Cap.8. Factum est autem cum viderem ego Daniel visionem, & quærerem intelligentiam: ecce stetit in conspectu meo quasi species viri, &c. & clamauit, & ait, Gabriel fac intelligere istam visionem, libro 1. capit. 21. num. 3

Et ego Daniel langui, & ægrotaui per dies anno vno regni eius ego Daniel intellexi in libris numerum annorum de quo factus est sermo Domini ad Hieremiam prophetam, vt compleretur desolationis Ierusalem septuaginta anni, & posui faciem meam deprecari in ieiunijs, & sacco, & cinere, &c. libro 1. capit. 14. numero 9. 12. & libro 14. capit. 21. numero 32

Peccauimus, iniquitatem fecimus, impie egimus, & recessimus, & declinauimus a mandatis tuis, & a iudicijs, lib. 1. cap. 14. nu. 9. 12

Et stillauit super nos maledictio, & detestatio, quæ scripta est in libro Moysi serui Dei, quia peccauimus ei, lib. 6. cap. 9. num. 24

Omne malum hoc venit super nos, & non rogauimus faciem tuam Domine Deus noster, vt reuerteremur ab iniquitatibus nostris, & cogitaremus veritatem tuam, lib. 6. c. 9. nu. 24

Et vigilauit Dominus super malitiam, & adduxit eam super nos, iustus Dominus Deus noster in omnibus operibus suis, quæ fecit, lib. 6. c. 9. nu. 24

Adhuc me loquente in oratione mea, ecce vir Gabriel, quem videam in visione a principio, cito volans tetigit me in tempore sacrificij vespertini: Et docuit me, & locutus est mihi, dixitque Daniel, nunc egressus sum vt docerem te, & intelligeres ab exordio precum tuarum egressus est sermo, ego autem veni, vt indicarem tibi, quia vir desideriorum tu es, libro 1. capit. 1. num. 33. & lib. 4. capit. 16 nu. 8

Confirmabit pactum multis hebdomada vna, & in dimidio hebdomadis deficiet hostia, & sacrificiū, &c. lib. 3. cap. 8. num. 5

Cap.10. In diebus illis ego Daniel lugebam, trium hebdomadarum diebus panem desiderabilem non comedi, & caro, & vinum non introierunt in os meum, sed neque vnguento vnctus sum, donec complerentur trium hebdomadarum dies, lib. 1. cap. 21. num. 4. 14. & lib. 1. cap. 1. num. 33. & lib. 13. cap. 6. num. 8. & lib. 17. cap. 5. nu 9

Et leuaui oculos meos, & vidi, & ecce vir lineis vestibus, & renes eius accincti auro obrizo, & corpus eius quasi crysolithus, & facies eius quasi lampas ardens, & brachia eius aurea, quasi species æris cādentis, &c. nec habui quicquā virium in me, lib. 17. cap. 5. num. 9

Audiui vocem verborum eius, & audiens iacebam cōsternatus super faciam meam, vultusque meus hærebat terræ, & ecce manus tetigit me, super genua mea, & super articulos manuum mearum, & dixit ad me, Daniel vir desideriorum intellige verba quæ loquor ad te, & sta in gradu tuo, nunc enim missus sum ad te, &c. noli metuere, lib. 9. cap. 22. numero 27. 28

Et in tempore illo saluabitur omnis populus tuus, qui Cap.12. inuentus fuerit scriptus in libro, & multi de his qui dormiunt in terræ puluere euigilabunt, alij in vitam æternam, alij in opprobrium, vt videant semper, lib. 15. cap. 8. num. 9

Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates, libro 1. capitulo 2. num. 9. 10. 15. libro 16. nu. 1. 2. & libro 15. capit. 8. num. 9. 10

Et cum iurasset per viuentem in æternum, quia tempus, & tempora, & dimidium temporis, &c. lib. 2. cap. 8. num. 36

Parentes enim Susannæ cum essent iusti, erudierunt Cap.15. filiam suam secundum legem Moysi, libro 6. cap. 6. numero 28

Quia egressa est iniquitas de Babylone a senioribus iudicibus, qui videbantur regere populum, libro 3. capit. 12. num. 15. libro 9. capit. 8. num. 5. lib. 16. capit. 2. num. 12

Commiscere nobiscum, quòd si nolueris, dicemus cōtra te testimonium &c. ingemuit Susanna, & ait, angustiæ sunt mihi vndique, &c. sed melius est mihi absque peccato incidere in manus hominum, quàm peccare in conspectu Domini, &c. lib. 1. cap. 4. nu. 9. & lib. 12. cap. 1. num. 3

Semen Chanaan, & non Iuda, &c. libro 3. capit. 28. numero 1. 12

Ex libro Oseæ.

DIxit Dominus ad Oseæ, Vade, sume tibi vxorem Cap.1. fornicationum, quia fornicans fornicabitur terra a Domino, libro 1. capit. 5. numero 8. libro 9. cap. 19. num. 6

Vadam post amatores meos, qui dant panes mihi, & Cap.2. aquas meas, lanam meam, & linum meum, oleum meum, & potum meum, lib. 4. cap. 5. nu. 21. 24. 25. & cap. 10. num. 9

Propterea ecce ego sepiam viam tuam spinis, et sepiā eam maceria, et semitas suas non inueniet, lib. 4. c. 5. nu. 21. et cap. 10. nu. 6

Et hæc nesciuit, quia ego dedi frumentum, et vinum, et oleum, et aurum, et argētum multiplicauit ei, quę fecerunt Baal, lib. 2. c. 10 nu. 1

Et erit in die illa, ait Dominus, vocabit me vir meus, et non vocabit me vltra Baalim, et auferam nomina Baalim de ore eius, et non recordabitur vltra nominis eius, lib. 14. cap. 22. nu. 23

Desponsabo te mihi in sempiternum, & sponsabo te mihi in iudicio, et iustitia, et in misericordia, et miserationibus, libro 4. capit. 9. numero 7. et cap. 11. numero 8

Et sponsabo te mihi in fide, lib. 3. cap. 5. num. 36.

Et erit in die illa, exaudiam, dicit Dominus, cœlos, & illi exaudient terram, & terra exaudiet triticum, & vinum, & oleum: & hæc exaudiet Iezrahel, & seminabo eam mihi in terra, & miserebor eius, quæ fuit absque misericordia, libro 3. capit. 5. numero 36.

Cap. 3. Quia dies multos sedebunt filij Israel sine rege, & sine principe, & sine sacrificio, & sine altari, & sine Ephod, & sine theraphim, lib. 10. c. 3. num. 1

Cap 4. Audite verbum Domini filij Israel, quia iudicium Domino cum habitatoribus terræ, non est enim veritas, & non est misericordia, & non est scientia Dei in terra, libro 14. capit. 11. num. 5. & lib. 9. capit. 14. numero 7.

Maledictum, & mendacium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit, lib. 14. cap. 11. num. 5.

Verumtamen vnusquisque non iudicet, & non arguatur vir: populus enim tuus sicut hi qui cõtradicunt sacerdoti, & corrues hodie, & corruet etiam Propheta te cum, lib. 14. c. 7. nu. 11.

Quia tu repulisti scientiam, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi, & oblita es legis Dei tui, obliuiscar filiorum tuorum, & ego, lib. 2. c. 11. nu. 23.

Secundum multitudinem eorum, sic peccauerunt mihi, gloriam eorum in ignominiam commutabo, peccata populi mei comedent, & ad iniquitatem eorum subleuabunt animas eorum, & erit sicut populus sic sacerdos, & visitabo super eum vias eius, & cogitationes eius reddam, libro 9. capit. 8. numero 13. & lib. 14. capit. 27. num. 13. & libro 16. capit. 3. num. 10.

Et comedent, & non saturabuntur; fornicati sunt, & non cessauerunt, quoniam Dominum dereliquerũt in non custodiendo, lib. 7. c. 2. nu. 9.

Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor, lib. 5. c. 1. nu. 9. & lib. 7. c. 2. nu. 9.

Non visitabo super filias vestras, cum fuerat fornicatę, & super sponsas vestras cum adulterauerint, lib. 2. c. 10. nu. 13. & lib. 4. c. 5. nu. 3. 4. 5. 22.

Cap. 5. Audite hoc sacerdotes, & attendite domus Israel, & domus regis auscultate, quia vobis iudicium est, quoniam laqueus factis estis speculationis, & rete expãsum super Thabor, lib. 14 c. 16. nu. 14.

Ephraim & Israel ruent in iniquitate sua, Iudas etiam ruet cum eis, lib. 3. cap. 15. nu. 9.

Et victimas declinastis in profundum, & ego eruditor omnium eorum, lib. 9. c. 23. num. 23. lib. 14. c. 16. nu. 14. lib. 18. cap. 1. num. 37.

Facti sunt principes Iuda, quasi assumẽtes terminum, super eos effundam, quasi aquam, iram meam, libro 14. cap. 19. num. 5.

Quoniam ego quasi læna Ephraim, & quasi catulus leonis domui Iuda: ego capiam, & vadam, tollam, & nõ est qui eruat: vadens reuertar ad locum meũ, donec deficiatis, & quæratis faciem meam, lib. 4. capit. 18. num. 20.

Cap. 6. In tribulatione sua mane consurgent ad me: venite, reuertamur ad Dominum, quia ipse cœpit, & sanabit nos, percutiet, & curabit nos, libro 4. capit. 5. num. 23.

Viuificabit nos post duos dies, in die tertio suscitabit nos, lib. 3. c. 9. nu. 16.

Quasi diluculum præparatus est egressus eius, & veniet quasi imber nobis temporaneus, & serotinus terræ, lib. 3. cap. 9. num. 16.

Quid faciam tibi Ephraim? Quid faciam tibi Iuda? lib. 2. cap. 11. nu. 25. lib. 4. cap. 12. nu. 10. & lib. 7. cap. 6. nu. 9. lib. 4. c. 9. nu. 16.

Misericordia vestra quasi nubes matutina, & quasi ros mane pertransiens, propter hoc dolaui in Prophetis, & occidi eos in verbis oris mei, & iudicia tua quasi lux egredientur, lib. 2. cap. 11. num. 25. & lib. 4. c. 12. nu. 10. & lib. 7. c. 6. nu. 9. & lib. 13. c. 3. num. 13.

Quia misericordiam volui, & non sacrificium, libro 5. cap. 10. num. 48.

Contempsit me Galaad ciuitas, quæ operatur vanitates, conturbans aquam, &c. lib. 18. c. 2. nu. 23. Cap. 13.

Ephraim factus est subcinericius panis, qui non reuersatur, lib. 16. c. 12. nu. 53. Cap. 7.

Comederunt alieni robur eius, & ipse nesciuit, lib. 2. c. 14. nu. 12. & lib. 3. cap 4. nu. 20. & lib. 4. c. 28. nu. 22. & c. 30. nu. 3. & lib. 6. c. 10. nu. 19.

Et factus est Ephraim quasi columba seducta non habens cor, lib. 1. cap. 13. nu. 4.

Væ eis, quoniam recesserũt a me, vastabuntur, qui preuaricati sunt in me, lib. 8. c. 1. nu. 13.

Facti sunt quasi arcus dolosus, lib. 1. c. 13. nu. 4. & lib. 8. cap. 1. num. 13.

Cadent in gladio principes eorum a furore linguæ suę, ista subsanuatio eorum in terra Ægypti, lib. 1. c. 13. nu. 4 & lib. 8. cap. 1. nu. 13. Cap. 14.

Ipsi regnauerunt, & non ex me, lib. 5. c. 11. nu. 14. 16. Cap. 8.

Quasi vuas in deserto inueni Israel, quasi prima poma ficulneæ in cacumine eius vidi patres eorum, lib. 9. cap. 11. num. 25. Cap. 9.

Da eis vuluam sine liberis, & vbera arentia, lib. 8. c. 1. nu. 22. & lib. 9. cap. 22. nu. 21.

Ephraim vitula docta diligere triturам, & ego transiui super pulchritudinem colli eius, libro 1. capit. 17. num. 24. Cap. 10.

Seminate vobis in iustitia, & metite in ore misericordiæ, lib. 1. cap. 24. num. 29. lib. 3. c. 19. num. 37. lib. 5. c. 10. nu. 2. 72. & lib. 14. cap. 19. nu. 21. & lib. 16. cap 12. numero 65.

Et erit lumen Israel in igne, & sanctus eius in flammæ, lib. 6. cap. 10. nu. 8.

Quomodo dabo te Ephraim? protegã te Israel? quomodo dabo te? sicut Adama, ponam te vt Seboim? lib. 2. c. 11. num. 25. lib. 3. cap. 15. num. 10. lib. 4. cap. 9. numero 16. 17. Cap. 11.

Declinauit ad eum vt vesceretur, libro 5. capit. 12. numero 27. Cap. 2.

Conuersum est in me cor meum, pariter conturbata est pœnitudo mea, lib. 4. c. 9. nu. 17.

Non faciam furorem iræ meæ, nõ conuertar, vt disperdam Ephraim, quoniam Deus ego, & non homo, in medio tui sanctus, & non ingrediar ciuitatem, libro 1. capit. 1. num. 13. & lib. 4. capit. 8. num. 15. & cap. 15 num. 8. & lib. 9. capit 14. num. 9. & lib. 2. cap. 11. num. 26.

Post Dominum ambulabunt, quasi leo rugiet, quia ipse rugiet, & formidabunt filij maris, & auolabunt quasi auis ex Aegypto, etc. collocabo in domibus suis, lib. 6. c. 9. nu. 25.

Circumdedit me in cogitatione Ephraim, et in dolo domus Israel, lib. 4. c. 8. nu. 15.

Et visitabo super Iacob, iuxta vias eius, et iuxta adinuentiones eius reddent ei, lib. 6. c. 10. nu. 15. 16. Cap. 12.

Et inualuit ad Angelum, et confortatus est, fleuit, et rogauit eum, et in Bethel inuenit eum, et locutus est nobiscum, lib. 14 c. 21. nu. 33.

Chanaan in manu eius statera dolosa, calumniam dilexit, et dixit Ephraim, verumtamen diues effectus sum, inueni idolum mihi, omnes labores mei non inuenient mihi iniquitatem, quam peccaui, libro 4. cap. 39. nu. 10.

Et ego Dominus Deus tuus ex terra Aegypti, adhuc sedere te faciam in tabernaculis, sicut in diebus festiuitatis, lib. 2. c. 12. nu. 17.

Et locutus sum super Prophetas, et ego visionem multiplicaui, et in manu Prophetarum assimilatus sum, lib. 2. cap. 12. nu. 17.

Ad iracundiam me prouocauit Ephraim in amaritudinibus suis, et sanguis eius super me veniet, lib. 4. cap. 11.

capit.11.num.9.& libro 16.cap.8.num.20

Et opprobriũ illius restituet ei Dominus suus, lib. 16. cap.8.num.20

Cap.13. Eleuauerunt cor suum, obliti sunt mei, & ego ero eis quasi læna, sicut pardus in via Assyriorum, & occurrã eis quasi vrsa raptis catulis, & dirumpam interiora iecoris eorum, & consumam eos ibi quasi leo, bestia agri scindet eo, lib.2.c.12.num.18. & lib. 3.c.15.num.10

Colligata est iniquitas Ephraim, absconditum peccatum eius, dolores parturientis venient ei, lib.9. cap. 9 num.32

Ero mors tua, o mors; morsus tuus ero inferne, lib.3. cap.10. num.18

Adducet vrentem ventum Dominus de deserto ascendentem, & siccabit venas eius, & desolabit fontem eius, & ipse diripiet thesaurum omnis vasis desiderabilis eius, lib 18.c.2.nu 26

Cap.14. Conuertere Israel ad Dominum Deum tuum, quoniã corruistis in iniquitate tua, lib. 14. cap. 22. num. 24

Tollite vobiscum verba, & conuertimini ad Deum, lib.14.c.22.nu.24

Et dicite ei, omnem aufer iniquitatem, & accipe bonum, & reddemus vitulos labrorum nostrorum, lib. 14.cap 22.num.24

Diligam eos spontanee, lib.7.cap.9 nu.13

Ero quasi ros Israel, germinabit sicut lilium, & erumpet radix eius vt Libani, ibunt rami eius, & erit quasi oliua gloria eius, lib.12.cap.2.num.10.lib.7.cap.8. numero 16

Conuertentur sedentes in vmbra eius, viuent tritico, & germinabunt sicut vinea, lib.5.c.1.nu.10.& lib.7. cap.8.num.16

Ex libro Ioel.

Cap. 1. REsiduum erucæ comedit locusta, & residuum locustæ comedit bruchus, & residuum bruchi comedit rubigo, lib.1.c.22.nu.2

Expergiscimini ebrij, & flete, lib.5.c.1.nu.7.11

Gens enim ascendet super terram meam, fortis, & innumerabilis, dentes eius vt dentes leonis, & molares eius ut catuli leonis: posuit vineam meam in desertum, & ficum meam decorticauit, expoliauit vineam meam, &c. Albi facti sunt rami eius, libro 4. capit. 33. num.5. & libro 8. capit. 9. numero 23. 24

Plange quasi virgo accincta sacco super virum pubertatis suæ, perijt sacrificium, & libatio de domo Domini, luxerunt sacerdotes ministri Domini, libro 1. cap.5.num.8

Quoniam deuastatum est triticum, confusum est vinũ, elanguit oleum. Confusi sunt agricolæ, vlulauernnt vinitores super frumento, vineo, & hordeo, quia pẽrijt messis agri, lib.4.c.19.nu.6

Accingite vos, & plangite sacerdotes, vlulate ministri altaris: ingredimini, cubate in sacco ministi Dei mei, quoniam interijt de domo Dei vestri sacrificium, & libatio, lib.16.c.2.nu.6

Sanctificate ieiunium, vocate cœtum, congregate senes, omnes habitatores terræ in domum Dei vestri, & clamate ad Dominum, Aaa dici, quia prope est dies Domini, & quasi vastitas a potente veniet, lib. 9.cap.9.num.33

Computruerunt iumenta in stercore suo, lib.3.c.1. nu. 62.& lib.8.c.2.num.14.& lib.12.c.4.nu.10

Ad te Domine clamabo, quia ignis comedit speciosa deserti, & flamma succendit omnia ligna regionis, sed & bestiæ agri quasi area sitiens imbrem suspexerunt ad te, quoniam exiccati sunt fontes aquarum, libro 9. capit. 15. numero 16. & lib.14.cap. 6. numero 31

Canite tuba in Sion, vlulate in monte sancto meo, cõturbentur omnes habitatores terræ, quia veniet dies Domini, quia prope est dies tenebrarum, & caliginis, dies nubis, & turbinis, lib.9.c.9.nu.5.34.70. & lib.14.c.23.nu.13 Cap.2.

Similis ei non fuit a principio, & post eum non erit vsque in annos generationis, & generationis, lib.9. cap.9.num.6

Dies Domini, dies nubis & turbinis, quasi mane expansum super montes, lib.6.cap.11.nu.14 lib.9.c.9. num.34.35

Ante faciam eius ignis deuorans, & post eum flamma exurens, quasi hortus voluptatis terra coram eo, & post eum solitudo deserti, neque est qui effugiat eũ, lib.9.c.9.nu.6.34.35

Quasi aspectus equorum, aspectus eorũ, & quasi equites sic currunt, lib.9.cap.9.nu.6.34.35

Per fenestras incurrunt sicut fur, libro 4. capit.35. numero 7

Sicut sonitus quadrigarum super capita montium exilient sicut sonitus flammæ ignis deuorantis stipulam, &c. magna est dies Domini, & terribilis valde, lib.9.cap 9.nu.34 35

A facie eius cruciabuntur populi, omnes vultus redigentur in ollam, sicut fortet current, quia viri bellatores ascendens murum, lib.4.c.35.nu.7

Dominus dedit vocem suam ante faciẽ exercitus sui, lib.4.c 36.nu.10

Sol & Luna obtenebrati sunt, & Stellæ retraxerũt splẽdorem suum, lib.9.cap.9.nu.35

Nunc ergo dicit Dominus, Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & in fletu, & in planctu, & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, lib.3.c.25.num.9.lib.14.cap.22 num 25.53 & c.22. num.16.52.53

Et conuertimini ad Dominum Deum vestrum, quia benignus & misericors est, patiens, & multæ misericordiæ, & præstabilis super malitia, libro 14. cap.22.num.25

Quis scit si conuertatur, & ignoscat Deus, & relinquat post se benedictionem, lib.14.cap.22. num.25

Canite tuba in Sion, sanctificate ieiunium, vocate cœtum, congregate populum, sanctificate Ecclesiã, &c. lib.9 cap 1.nu.12.15.16.32

Sugentes vbera, &c. lib.9.cap.1.num.6.13.15 lib. 14.c. 22.num.25.& c.23.nu.13

Egrediatur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo, lib.9.c.1.nu.6.13.15.lib.14 cap.22.num.25. & cap.23.num.13

Inter vestibulum & altare plorabunt sacerdotes ministri Domini, & dicent: Parce Domine parce populo tuo, & ne des hereditatem, &c. nationes, lib.14.cap. 23.nu.13.lib.7.c.8.nu.17

Zelatus est Dominus terram suam, & pepercit populo suo, & dixit, Ecce ego vobis mittam frumentum, & vinũ, & oleum, & replebimini, eis: & non dabo vos vltra opprobrium, libro 7. capit. 8. numero 17. & libro 14. capit.23. numero 13.& libro 9. cap.1.num.15

Et reddam vobis annos quos comedit locusta, bruchus, & rubigo, & eruca, fortitudo mea magna, quam misi in vos, lib.8. cap.6.num.7. & lib.14. capit.21.num.34

Et comedetis vescentes, & saturabimini, & laudabitis Dominum, lib.14.cap.21.nu.34

Effundam de spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri, & filiæ vestræ: senes vestri somnia somniabunt, & iuuenes vestri visiones videbunt, lib.4.cap.24.nu.11.& lib.16.cap.12.num. 27.28.32.33

Verum quid mihi & vobis Tyrus, & Sidon, & omnis terminus Palæstinorum? Numquid vltionem vos reddetis mihi? Et si vlciscimini vos contra me, cito Cap 3.

velociter reddam vicissitudinem vobis super caput vestrum ? lib. 1. c. 1. nu. 15

Argentum enim meam, & aurum tulistis ? Et desidera bilia mea, & pulcherrima intulistis in delubra vestra, lib. 2. cap. 10. num. 1

Consurgant, & ascendant gentes in vallem Iosaphat, quia ibi sedebo, vt iudicem omnes gentes in circu tu, mittite falces, quoniam maturauit messis, lib. 9. cap. 9. num. 36

Stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lacte, & per omnes riuos Iudæ ibunt aquæ, & fons de domo Domini egredietur, & irrigabit torrentem spina rum, lib. 7. c. 8. nu. 18

Et Dominus de Sion rugiet, & de Ierusalem dabit vocem suã, & mouebuntur cœlum & terra, & Dominus spes populi sui, & fortitudo filiorum Israel, lib. 9. cap. 9. nu. 36

Ex libro Amos.

Cap. 1. SVper tribus sceleribus Damasci, & super quartum non cõuertam eum, eo quòd triturauerunt in plaustris ferreis Galaad, lib. 3. c. 21. num. 10. & lib. 4. c. 8. num. 16 lib. 9. c. 20. num. 6. lib. 14. cap. 7. num. 12. & cap. 18. num. 15

Cap. 2. Ecce ego stridebo super vos, sicut stridet plaustrum onustum fœno, lib. 14. cap. 13. nu. 7.

Cap. 3. Tantummodo vos cognoui ex omnibus cognationibus terræ, idcirco visitabo vos super omnes iniquitates vestras, lib. 4. c. 5. nu. 24. & c. 26. nu. 3. & lib. 6. c. 10. nu. 15. & c. 11. nu. 15

Numquid ambulabunt duo pariter, nisi cõuenerit eis? lib. 14. cap. 5. nu. 9

Numquid rugiet leo in saltu, nisi habuerit prædam, lib. 4. c. 34. nu. 4

Numquid dabit catulus leonis vocem de cubili suo, nisi aliquid apprehenderit ? Numquid cadet auis in laqueum terræ absque aucupe? Numquid auferetur laqueus de terra antequam quid ceperit ? lib. 2. cap. 8. num. 22. lib 4. c. 30. nu. 4

Si clanget tuba in ciuitate, & populus non expauescet? lib. 4. c. 12. nu. 10

Si erit malum in ciuitate, quod Dominus non fecerit ? lib. 4. c. 12. nu. 11

Quia non faciet Dominus Deus verbum, nisi reuelauerit secretum ad seruos suos prophetas, lib. 4. c. 12. num. 10. 11

Leo rugiet quis non timebit? Dominus Deus locutus est, quis non prophetabit ? libro 4. capit. 12. numero 11

Quomodo si eruat pastor de ore leonis duo crura, aut extremum auriculæ, sic eruentur filij Israel, qui habitant in Samaria, lib. 2. c. 9. nu. 18

Cap 4. Audite verbum hoc vaccæ pingues, quæ estis in monte Samariæ, quæ calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes, lib. 4. c. 39. nu. 11

Vnde & ego dedi vobis stuporem dentium in cunctis vrbibus vestris, &c. lib. 4. cap. 12. nu. 25

Et plui super vnam ciuitatem, & super alteram ciuitatem non plui : pars vna compluta est, & pars super quam non plui, aruit, lib. 8. cap. 1. nu. 14

Percussi vos in vento vrente, & in aurigine multitudinem hortorum vestrorum, & vinearum vestrarum, oliueta vestra, & ficeta vestra comedit eruca, & non rediistis ad me, libro 14. capit. 12. numero 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

Quapropter hæc faciam tibi Israel : postquam autem hæc fecero tibi, præparare in occursũ Dei tui Israel, lib 4. cap. 12. nu. 25

Cap 5. Cecidit, & non adijciet vt resurgat virgo Israel, proiecta est in terram suam, nõ est qui suscitet eam, lib. 2. capit. 5. numero 13. & lib. 14. cap. 7. num. 13. & lib. 4. capit. 11. numero 10

Quærite Dominum, & viuite, lib. 4. c. 11. nu. 10

Qui vocat aquas maris, & effundit eas super faciem terræ, Dominus nomen eius est, lib. 14. cap. 25. num. 39. lib. 4. cap. 4. nu. 6

Odio habuerunt corripientem in porta, lib. 3. cap. 29. nu. 8 lib. 9. c. 8. nu. 7

Pro eo quòd diripiebatis pauperem, & prædam electã tollebatis ab eo, domos quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis, &c. & pauperes deprimẽtes in porta, lib. 4. c. 39. nu. 12.

Quærite bonum & non malum, vt viuatis : & erit Dominus vobiscum, lib. 4. cap. 19. num. 7. & lib. 14. cap. 7. num. 13

Odite malum, & diligite bonum, libro 11. capitulo 4. numero 8.

In omnibus plateis planctus, & in cunctis quæ foris sunt, dicetur, Væ, væ, & vocabunt agricolam ad luctum, & ad planctum eos, qui sciunt plangere, lib. 4. c. 19. nu. 7. & lib. 6. c. 11. nu. 16

Væ desiderantibus diem Domini, ad quid eam vobis ? Dies Domini ista tenebræ, & non lux, &c. lib. 9. c. 9. num. 10. 30. & lib. 9. c. 9. nu. 37. lib 11. cap. 10. num. 3. lib. 9. c. 9. num. 5

Cap. 9.

Quomodo si fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei vrsus, & ingrediatur domum, & innitatur manu sua super parietem, & mordeat eum coluber, lib. 9. cap. 9. num. 5

Numquid non tenebræ dies Domini, & non lux, & caligo, & non splendor in ea ? libro 9 capit. 9. numero 5

Væ vobis qui opulenti estis in Sion, & confiditis in monte Samariæ, optimates capita populorum ingredientes pompatice domum Israel, lib. 1. c. 15. nu. 16. & lib. 4. c. 39 nu. 13. Cap. 6.

Qui dormitis in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis vestris, lib. 1. c. 1. num. 55. & lib 2. cap. 7. nu. 28. & 4. cap. 39. num. 16

Qui comeditis agnum de grege, vitulos de armento, lib. 1. c. 1. nu. 55.

Non compatiebantur super contritione Ioseph, libro 1. capit 12. num. 22. & cap. 14. num. 15. & cap. 15. numero 16.

Numquid currere queunt in petris equi, aut arari potest in bubalis ? lib. 1. capit. 20. num. 4. & libro 4. capit. 9. num. 9.

Cap. 1.

Domine Deus propitius esto, obsecro, libro 14. cap. 21. numero 35 Cap. 7.

Hæc ostẽdit mihi Dominus Deus, & ecce vocabat iudicium ad ignẽ Dominus Deus, & deuorabit abyssum multam, & comedit partem domus Domini, lib. 2. c. 6. nu. 32.

Et ecce Dominus stans super murum litum, & in manu eius trulla cæmentarij, lib. 3. c. 9. nu. 17.

Et misit Amasias sacerdotes Bethel ad Ieroboam dicens, rebellauit contra te Amos in medio domus Israel, non poterit terra sustinere vniuersos sermones eius : hæc enim dicit Amos, In gladio morietur Ieroboam ; Israel autem captiuus migrabit de terra sua, & dixit Amasias ad Amos : Quid vides ? Gradere, fuge in terram Iuda, & comede ibi panem, & prophetabis ibi, & in Bethel non adijcies vltra, vt prophetes, quia sanctificatio regis est, & domus regni est, libro 3. capitulo 29. numero 9. 10.

Et ecce vir stans super muros adamantinos, & in manu eius adamas, lib 3. cap. 9. num. 17. & libro 6. cap. 12. num. 12.

Audite hoc qui conteritis pauperem, & deficere facitis egenos terræ dicentes, quando transibit mensis, & venundabimus merces, & sabbathum, & aperiemus frumentum, vt imminuamus mensuram, & augeamus siclum, & supponamus stateras Cap. 8.

ras dolosas, vt possideamus in argento pauperes, & egenos pro calceamentis, & quisquilias frumenti vẽ damus, lib. 4. c. 39. nu. 14. & lib. 14. c. 30. nu. 6

Iurauit Dominus in superbiam Iacob: Si oblitus fuero vsque ad finem omnia opera eorum. Numquid super isto non commouebitur terra, & lugebit omnis habitator eius, & ascendet quasi fluuius vniuersus, & eijcietur, & defluet quasi riuus Ægypti, & cõuertam ciuitates vestras in luctum, &c. amarum, lib. 4. cap. 39. num. 15

Et erit in die illa occidet Sol in meridie, & tenebrescere faciam terram in die luminis, libro 4. capit. 39. numero 15

Et conuertam festiuitates vestras in luctum, & cantica eorum in planctum, lib. 6. c. 2. nu. 5

Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & mittam famem in terram, non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Domini, lib. 1. cap. 22. num. 14. & lib. 2. cap. 7. num. 39. & cap. 17. num. 7. & lib. 6. cap. 1. numero 3

In illa die deficient virgines pulchræ, & adolescentes in siti, lib 6. c. 1. nu. 3

Cap. 9. Et si absconsi fuerint in vertice Carmeli, inde scrutans auferam eos, & si celauerint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mãdabo serpenti, & mordebit eos, lib. 4. c. 13. nu. 9. & c. 34. nu. 13

Et Dominus Deus exercituum, qui tangit terram, & tabescit, & lugebunt omnes habitantes in ea, ascendet sicut riuus omnis, & defluet sicut fluuius Ægypti, lib. 4. c. 14. nu. 7

Cap. 6. Numquid non vt filij Æthiopum vos estis mihi filij Israel? lib. 2. c. 7. nu. 29

Ecce oculi Domini super regnum peccans, & conterã illud a facie terræ: verumtamen conterens, non conteram domum Iacob, lib. 4 cap. 12. nu. 12

Ecce enim mandabo ego, & concutiam in omnibus gentibus domum Israel, sicut concutitur in cribro, & non cadet lapillus super terram, libro 4. cap. 12. numero 12

In gladio morientur omnes peccatores populi mei: lib. 4. cap. 18. nu. 12

Ex libro Abdiæ.

Cap. 1. AVditum audiuimus a Domino, & legatum ad gẽtes misit, surgite, & consurgamus aduersus in prælium, lib. 2. c. 9. num. 19

Si exaltatus fueris vt aquila, & si inter sidera posueris nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus, lib. 2. cap. 6. nu. 17

In die cum stares aduersus eum quãdo capiebant alieni exercitum eius, & extranei ingrediebatur portas eius, & super Ierusalem mittebant sortem, tu quoque eras vnus ex eis, libro 16. capitulo 9. numero 14

Quoniam iuxta est dies Domini super omnes gentes, sicut fecisti, fiet tibi, retributionem tuam conuertã in caput tuum, lib. 1. c. 13. nu. 5

Quomodo enim bibistis super mõtem sanctum meũ, bibent omnes gentes iugiter, lib. 1. cap. 13. num. 5

Et non lætaberis super filios Iuda, in die perditionis eorum, & non magnificabis tuum, in die angustiæ, neque ingredieris portas populi mei in die ruinæ eorum, neque despicies, & tu in malis eius, in die vastitatis illius, lib. 1. c. 13. nu. 5

Cap. 8. Et in monte Sion erit saluatio, & erit sanctus, & possidebit domus Iacob eos qui se possederunt, & erit domus Iacob ignis, & domus Ioseph flamma, &c. Non erunt reliquiæ domus Esau, lib. 3. cap. 1. nu. 19. & lib. 4. c. 23. num. 4

Ex libro Ionæ.

ET factum est verbum Domini ad Ionam, dicens, Cap. 1. Surge, & vade in Niniuem ciuitatem magnam, & prædica in ea: Et surrexit Ionas vt fugeret in Tharsis a facie Domini, lib. 5. c. 7. nu. 16. & lib. 14. c. 6. numero 6

Ego sum Hebræus, lib. 9. c. 14. nu. 8

Dominus autem misit ventum magnum in mare, & facta est tempestas magna in mari, & nauis periclitabatur conteri, lib. 4. c. 22. num. 7

Et timuerunt nautæ, & miserunt vasa quæ erant in naui in mare, vt alleuiaretur ab eis, libro 14. capit. 6. numero 32

Et Ionas descendit ad inferiora nauis, & dormiebat sopore magno, lib. 14. c. 6. nu. 32

Tollite me, & mittite in mare, & cessabit mare a vobis: Scio enim ego, quoniam propter me tempestas hæc magna venit super vos, lib. 1. c. 14. num. 10. & c. 15. nu. 7. & lib. 3. c. 10. nu. 27

Et remigabant viri vt reuerterentur ad aridam, & non valebãt, quia mare intumescebat super eos, &c Ne des sanguinem innocentem super nos, lib. 1. cap. 14. numero 10

Et tulerunt Ionam, & miserunt in mare, lib. 1. cap. 14. numero 11

Ego autem voce laudis immolabo tibi, quæ cumque Cap. 2. noui reddam pro salute mea Domino, lib. 3. cap. 10. numero 28

Qui custodiunt vanitates, frustra misericordiam tuam derelinquunt, lib. 2. c. 17. nu. 11

Et surrexit Ionas, & abijt in Niuiuem iuxta verbum Cap. 3. Domini, & Niniue erat ciuitas magna itinere dierum trium, & cepit Ionas introire in ciuitatem itinere vnius diei, & clamauit, & dixit: Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuerretur, lib 1. capit. 1. num. 33. & lib. 2. cap. 11. num. 4. & lib. 14. capit. 23. numero 8

Homines, & iumenta, & boues, & pecora non gustent quicquam, nec pascantur, nec bibant, lib. 1. c. 1. num. 13. 20. 21. & lib 9. c 1. nu. 6

Et crediderunt viri Niniuitæ in Deum, & prædicauerunt ieiunium, & vestiti sunt saccis a maiori vsque ad minorem, lib 14. c 22. nu. 26

Vidit Deus opera eorum, quia conuersi sunt de via sua mala, & misertus est Deus super malitia sua, quam locutus fuerat, vt faceret eis, & non fecit, libro 4 capitulo 25. numero 4. 5. & libro 9. capitulo 1. numero 6. 7

Obsecro Domine, numquid hoc non est verbum meũ Cap. 4. cum adhuc essem in terra mea? Propter hoc præoccupaui vt fugerẽ Tharsis Scio enim quia tu Deus clemens, & misericors, patiens, & multæ miserationis, lib. 4. c. 9. nu. 10

Putasne bene irasceris: & egressus Ionas de ciuitate, sedit contra Orientem ciuitatis, libro 9. capit. 14. numero 8. 10

Et præparauit Dominus hederam, & ascendit super caput Ionæ, vt esset vmbraculum super caput eius, & protegeret eum, laborauerat enim &c. & ascensu diluculi in crastinum percussit hederam, & exaruit, lib. 3. cap. 6. nu. 15

Mandauerat enim Dominus vermi, vt roderet radicẽ hederæ, lib. 4. c. 27

Putasne bene irasceris super hederam, & dixit, Bene irascor, &c. vsque ad mortem, lib. 4. c 9. num. 10

Ex libro Micheæ.

QVia ecce Dominus egredietur de loco suo, & de- Cap. 1. scendet, & calcabit super excelsa terræ, & consumen-

fumeantur montes subtus eum, & valles scindentur sicut cera a facie ignis, lib. 4. cap. 9. nu. 11

Faciam luctum quasi struthionum, libro 8. capit. 1. numero 15.

Decaluare, & tondere super filios delitiarum tuarum, dilata calui tium, sicut aquila, quoniam captiui ducti sunt ex te, lib. 14. c. 16. nu. 15.

Cap. 2. Surgite, & ite, quia non habetis hic requiem, lib. 2. cap. 18. num 12.

Propter immunditiam eius corrumpetur putredine pessima, lib. 3. c. 1. nu 20.

Stillabo tibi in vinum, & inebrietatem, & erit super quem stillabitur, populus iste, lib. 2. cap. 4. nu. 6.

Pariter ponam illum quasi gregem in ouili, quasi pecus in medio caularum, tumultuabuntur a multitudine hominum, lib. 5. c. 7. nu. 17.

Ascendet enim iter pandens ante eos diuidet, & transibit portam, & egredientur per eam, & trā sibit rex eorum coram eis, & Dominus in capite eorum, lib. 5. c. 7. nu. 17. & lib. 18. c. 9. nu. 8.

Cap. 3. Numquid non vestrum est scire iudicium, qui odio habetis bonum, & diligitis malum, lib. 4. c. 7. nu. 4.

Hæc dicit Dominus Deus super Prophetas, qui seducunt populum meum, qui mordent dentibus suis, & prædicant pacem, &c. Confundentur qui vident visiones, lib. 14. c. 27. nu. 14.

Verumtamen ego repletus sum fortitudine Spiritus Domini, iudicio, & virtute, vt annunciem Iacob scelus suum, & Israel peccatum suum, libro 14. cap. 27. num. 14.

Confundentur diuini, & qui vident visiones, & operient vultus suos omnes, lib. 14. c. 28. nu. 14.

Cap. 4. Et cōcident gladios suos in vomeres, & hastas suas in ligones, non sumet gens contra gentem gladium, & non discent vltra bellare, lib. 9. c. 7. nu. 26.

Et sedebit vir subtus vineam suam, & subtus ficum suam, & non erit qui deterreat, lib. 7. c. 1. nu. 18.

Nunc quare mærore contraheris? Numquid rex non est tibi, aut consiliarius tuus periit? Quia comprehendit te dolor sicut parturientem? libro 14. cap. 17. numero 21.

Dole, & satage filia Sion quasi parturiens, quia nunc egredieris de ciuitate, & venies vsque ad Babylonē, ibi liberaberis, ibi redimet te Dominus de manu inimicorum tuorum, libro 6. capitulo 10. numero 20. 21.

Cap. 5. Nunc vastaberis filia latronis, libro 4. cap. 5. nu. 25. & cap. 10. num. 9.

Et tu Bethleem Ephrata paruula es in millibus Iuda: ex te enim mihi egredietur, qui sit dominator in Israel, & egressus eius ab initio a diebus eternitatis, lib. 3. cap. 7. nu. 51.

Cap. 6. Audiant montes iudicium Domini: & fortia fundamenta terræ, quoniam iudicium Domini cum populo suo, lib. 3. cap. 14. nu. 9.

Populo meus quid fecit tibi, aut quid molestus fui tibi? Responde mihi, libro 2. cap. 10. num. 21. & cap. 11. num. 25.

Quia eduxi te de terra Ægypti, & de domo seruitutis liberauit, & misi ante faciem tuam Moysem & Aaron, & Mariam, lib. 2. capit. 10. num. 21. & capit. 11. numero 25.

Populo meus memento quæso, quid cogitauerit contra te Balach rex Moab, & quid responderit ei Balaam filius Beor, de Setim vsque ad Galgalam, vt cognosceres iustitias Domini, libro 2. cap. 10. numero 21.

Indicabo tibi o homo quid sit bonum, & quid Dominus requirat a te, vtique faceret iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare corā Deo tuo, libro 11. cap. 10. num. 10. & libro 18. capit. 12. numero 12.

Cap. 7. Væ mihi quia factus sum sicut qui colligit in Autumno racemos vindemiæ, & non est botrus ad comedendum, præcoquas ficus desiderauit anima mea, lib. 1. c. 13. nu. 6. lib. 4. c. 7. nu. 1. lib. 5. c. 5. nu. 6.

Perijt sanctus de terra, & rectus in hominibus non est, & vir fratrem suum ad mortem venatur, lib. 1. c. 13. nu. 6. lib. 5. c. 5. nu. 6. lib. 7. c. 1. nu. 8.

Omnes in sanguine insidiantur, lib. 5. cap. 5. nu. 6.

Nolite credere amico, & nolite confidere in duce, lib. 1. cap. 13. nu 3. 6. 8.

Ab ea quæ dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui, libro 1. cap. 13. num. 6. 7. 8. lib. 2. cap. 5. nu. 19. lib. 11. cap. 8. nu. 21.

Ne læteris anima mea super me, quia cecidi, consurgam cum sedero in tenebris, Dominus lux mea est, lib. 4. c 34. nu. 5. lib. 6. cap. 10. nu. 20.

Iram Domini portabo, quoniam peccaui ei, donec causam meam iudicet, & faciat iudicium meum: educet me in lucem, videbo iustitiam eius, lib. 4. cap. 11. nu. 11. & lib. 6. c. 10. nu. 20. 21. lib. 14. c. 7. nu. 15.

Et terra erit in desolationem propter inhabitatores suos, & propter fructum cogitationum suarum, lib. 1. cap. 13. nu. 5. Cap. 2.

Pasce populum tuum in virga tua, lib. 1. cap. 13. nu. 5. & lib. 10. c. 3. nu. 6.

Videbunt gentes, & confundentur super omni fortitudine sua, ponet manum suam super os, aures eorum surduerunt, lib. 14. c. 23. nu. 14.

Quoniam volens misericordiam est, reuertetur, & miserebitur nostri, lib. 4. cap. 16. nu. 3.

Ex Naum.

Cap. 1. QVia sicut spinæ se inuicem complectuntur, sic conuiuium eorum pariter portantium, consumentur quasi stipula ariditate plena, lib. 14. capit. 4. numero 14.

Non iudicat Deus bis in idipsum, lib. 4. c. 12. num. 24.

Contemplare viam, conforta lumbos, robora virtutē, Cap. 2. Cap. 3. lib. 11. cap. 2. nu. 13.

Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & reuelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam in gentibus nuditatē tuam, & regnis ignominiam tuā, &c. ponam te in exemplum, lib. 11. c. 2. nu. 14. Cap. 3.

Et erit, omnis qui viderit te, exiliet a te, & dicet: Vastata est Niniue & caput, lib. 1. c. 7. nu. 81.

Ecce populus tuus mulieres in medio tui, lib. 18. c. 12. numero 13.

Inimicis tuis ad apertionem pandentur portæ terræ: deuorabit ignis vectes tuos, lib. 16. c. 9. num. 15.

Intra in lutum, & calca subigens, tene laterem, ibi comedet te ignis, lib. 3. c. 1. nu. 21.

Congregare ergo vt bruchus, multiplicare vt locusta, bruchus expansus est, & auolauit, libro 2. capit. 17. numero 12.

Plures fecisti negotiationes tuas, quam stellæ sunt cœli, lib. 2. c. 17. nu. 12.

Dormitauerunt pastores tui rex Assur, sepelientur principes tui, dispersus est populus tuus super montes, & non est qui congreget, lib. 14. c. 30. nu. 7.

Si hi qui principes putantur in populo, voluptatum sint amatores dicere nō timebis: Duces populi mei de domo deliciarum suarum eiecti sunt, lib. 4. c. 39. nu. 16. lib. 16. c. 9. nu. 15.

Ex Abacuch.

Cap. 1. QVare non respicis contemptores, & taces conculcante impio iustiorem se? lib. 4. c. 5. num. 9. & cap. 35. nu. 17.

Et taces impio deuorante iustiorem se, lib. vt supra.

Leuiores pardis eq ei⁹, & velociores lupis vespertinis, & dif-

& diffundenter equites eius, &c. ad comedendum, &c. vt corriperes fundasti eum, lib. 4. c. 25. nu. 8. 9. lib. 14. c. 21. nu. 36

Omnes ad prædam venient, lib. 4. c. 35. nu. 36

Et ipse de regibus triumphabit, & tyranni ridiculi eius erunt, ipse super omnem munitionem ridebit, & conportabit, aggeret, & capiet eam, libro 4. capit. 35. numero 9

Mundi sunt oculi tui, ne videant malum, & respicere ad iniquitatem non poteris, lib. 4. c. 35. nu. 9

Et facies hominis quasi pisces maris, libro 4. cap. 39. numero 17

Et cibus eius electus, lib. 2. c. 5. nu. 12. & c. 6. nu. 18. 28. 29. 31. 32. 33. 34. 35. & cap. 8. num. 26

Ecce ego suscitabo Chaldæos gentem amaram, & velocem, ambulantem super latitudinem terræ, vt possideant tabernacula non sua, libro 4. capit. 34. numero 6. 8. 9

Cap. 2. Super custodiam meam stabo, & figam gradum meum super munitionem, lib. 2. c. 3. num. 19. lib. 16. capit. 3. num. 12. 13. & cap. 10. nu. 32.

Si moram fecerit expecta illum, quia veniens veniet, & non tardabit lib. 1. c. 2. nu. 16

Iustus autem in fide sua viuet, lib. 2. cap. 4. num. 13

Væ ei qui multiplicat non sua vsquequo, & aggrauat contra se densum lutum, lib. 1. cap. 24. nu. 1

Væ qui congregat auaritiam malam domui suæ, vt sit in excelso nidus eius, & liberari se putat de manu mali, cogitasti confusionem domui tuæ, & concidisti populos multos, & peccauit anima tua, libro 1. c. 24. nu. 1. lib. 9. c. 19. nu. 19

Cap. 2. Quia lapis de pariete clamabit, & lignum quod inter iuncturas ædificiorum est, respondebit, lib. 1. capit. 24. num. 1

Væ qui potum dat amico suo, mittens fel suum, & inebrians vt aspiciat nuditatem eius, libro 17 cap. 2. numero 13

Cap. 2. Cap. 3. Cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis, libro 4. cap 12. nu. 13

Cap. 3. Deus ab Austro veniet, & sanctus de medio Pharam, lib. 1. c. 1. nu. 23. & lib. 3. c. 5. nu. 38. & lib. 3. c. 7. nu. 12. & lib 3. c. 14. nu. 15

Operuit cœlos gloria eius, & laudis eius plena est terra, lib. 1. cap. 23 nu. 10. lib. 3. c. 8. nu 38

Cornua in manibus eius, ibi abscondita est fortitudo eius, lib. 3. c. 5. nu. 38

Ante faciem eius ibi mors, & egredietur diabolus ante pedes eius.

Incuruati sunt colles mundi ab itineribus æternitatis eius, lib. 1 c. 9. nu. 6

Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ, turbabuntur pelles terræ Madian, lib. 4. capit. 34. num. 7. & capit. 39. num. 18

Numquid in fluminibus iratus es Domine? aut in fluminibus furor tuus, vel in mari indignatio tua? Qui ascendis super equos, & quadrigæ tuæ saluatio, lib. 4 capit. 20. num. 4. & libro 1. capit. 21. numero 1. & lib. 3. capit. 20. numero 11. & libro 18. capit. 2. numero 37

Suscitans suscitabis arcum tuum, iuramenta tribubus quæ locutus es, fluuio scindes terræ, lib. 18. capit. 2. nu. 27. lib. 1. cap. 23. nu. 18. & lib. 5. cap. 7. num. 18. & lib. 18. c. 2. nu. 37

Viderunt te, & doluerunt montes, gurges aquarum transijt, lib. 3. c. 21. nu. 11. & lib. 18. c. 2. nu. 37

Dedit abyssus vocem suam, altitudo manus suas leuauit, lib. 1. c. 22. nu. 18

Cap. 1. Sol & Luna steterunt in tabernaculo suo, libro 3. cap. 14. num. 13

In luce sagittarum tuarum ibunt in splendore fulgurantis hastæ tuæ, lib. 18. cap. 2. num. 27. 28

In fremitu conculcatis terram, libro 11. capit. 2. numero 15

Egressus es in salutem populi tui, in salutem cū Christo tuo, lib. 3. c. 14 nu. 13

Percussisti caput de domo impij, denudasti fundamenta vsque collum semper, lib. 10. c. 3. nu. 7

Ingrediatur putredo in ossibus meis, & subter me scateat, vt requiescam in die tribulationis, & ascendam ad populum accinctum nostrum, libro 9. cap. 19. num. 7

Ficus enim non florebit, & non erit germen in vineis mentientur opus oliuæ, & arua non efferent cibum, abscindetur de ouili pecus, lib. 6. c. 3. num. 8. & lib 9. c. 9. nu. 38. lib. 14. c. 19. nu. 6

Super excelsa deducet me victor in Psalmis canētem, lib. 9. c. 9. nu. 38

Ex Sophonia.

Cap. 1. COngregans congregabo omnia a facie terræ, lib. 3. c. 1. nu. 22. lib. 9. c. 14 nu. 10

Et erit in die hostiæ Domini visitabo super Principes, & super omnes filios Regis, & super omnes qui vestiti sunt veste peregrina, lib. 4. cap. 28. num. 7. & lib. 18. cap. 14. num. 10

Et erit in die illa dicit Dominus, vox clamoris a porta piscium, & vlulatus a secunda, & contritio magna a collibus, lib. 9. c. 9. nu. 39

Vlulatę habitatores Pilæ, cōticuit omnis populus Chanaan, disperierunt omnes inuoluti argento, libro 9. cap. 9. nu. 39. lib. 2. c. 5. nu. 42

Et erit in tempore illo scrutabor Hierusalem in lucernis, lib. 9. c. 9. nu. 39. & lib. 15. c. 6. nu. 13

Et erat fortitudo eorum in direptionem, & domus eorum in desertum, & ædificabunt domus, & non inhabitabuntur, & plantabuntur vineas, & non bibēt vinum earum, lib. 18. c. 10. nu. 22

Iuxta est dies Dominus magnus, iuxta est & velox nimis, vox Dei Domini amara, tribulabitur ibi fortis dies iræ, dies illa, dies tribulationis, & angustiæ, dies calamitatis, & miseriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, &c. & ambulabunt vt cæci, quia Domino peccauerunt, &c. stercora, &c. libro 9. capit. 9. nume. 6. 37. 40

Sed & argentum eorum, & aurum eorum non poterit liberare eos in die iræ Domini, in igne zeli eius deuorabitur omnis terra, quia consummationem cum festinatione faciet cunctis habitantibus terram, lib. 4. cap. 5. num. 26. lib. 9. cap. 9. nu 6. lib. 4. cap. 40. num 13

Cap. 2. Conuenite, congregamini gens non amabilis priusquam pariat iussio quasi puluerem transeuntem diem, antequam veniat super vos ira indignationis Domini, lib. 4. c. 10. num. 10 & c. 12. nu. 14. libro 14. cap. 21. num. 37

Quærite Dominum omnes mansueti terræ, qui iudicium estis operati, lib. 18. cap. 15. num. 35

Si quo modo abscondamini in die furoris Domini, lib. 18. cap. 15. nu. 25

Et ponet speciosam in solitudinem, & in inuium, & quasi desertum robur eius, lib. 5. cap. 5 nu. 7

Et accubabunt in medio eius greges, omnes bestiæ gētium, & onocrotalus & ericius in liminibus eius morabuntur, vox cantantis in fenestra, ceruus in superliminari, quoniam attenuabo robur eius, lib. 4. c. 19. nu. 8. lib. 5. c. 5 nu. 7. lib 6. c. 3. nu. 9. lib. 14. cap. 6. numero 33

Hæc est ciuitas gloriosa habitans in confidentia, quæ dicebat in corde suo. Ego sum, & extra me non est alia amplius, quo modo facta est in desertum cubile bestiæ? omnis qui transit per eam, sibilabit, & mouebit manum suam, lib. 4. c. 19. nu. 8. lib. 5. c. 5. nu. 7. lib. 6. c. 3. num. 9. lib. 14. c. 6. nu. 33

Cap. 3. Væ prouocatrix & redempta ciuitas columba non audiuit vocem, & non suscepit disciplinam, & ad Deũ suum non appropinquauit, lib. 2. cap. 14. nu. 2. lib. 4. cap. 46. num. 6

Principes eius in medio eius quasi leones rugientes, iudices eius lupi vesperæ non reliquebant in mane: Prophetæ eius vesani, viri infideles, Sacerdotes eius polluerunt sanctum, iniuste egerunt contra legem, lib. 14. c. 16. nu. 16. lib. 2. c. 14. nu. 2

Dominus iustus in medio eius nõ faciet iniquitatem, mane iudicium suum dabit in lucem, & non abscondetur, &c. dissipati sunt anguli earum, desertas fecit vias eorum, dum non est qui transeat, &c. neque vllo habitatore, libro 2. capitulo 14. numero 3

Dixi, attamen timebis me, suscipies disciplinam, & non peribit tabernaculum eius, &c. verumtamen diluculo surgentes corruperunt omnes cogitationes suas, lib. 2. c. 14. nu. 3

In igne zeli mei deuorabitur omnis terra, quia tunc reddam populis labium electum, vt vocent omnes nomen Domini, seruiant ei humero vno, libro 1. cap. 23. num. 9

Ecce ego interficiam omnes qui afflixerunt te, in tempore illo, & saluabo claudicantem, & eam quæ ejecta fuerat, congregabo, & ponam eos in laudem, & in nomen, & in omni terra confusionis eorum, lib. 9. cap. 20. nu. 7

In tempore illo quo adducam vos, & in tempore quo congregabo vos, dabo enim vos in nomen, & in laudem omnibus populis terræ, cum conuertero captiuitatem vestram coram oculis vestris, dicit Dominus, lib. 9. cap. 20. nu. 7

Quia tunc auferam de medio tui magniloquos superbiæ tuæ, & derelinquam in medio tui pauperem, & egenum, & sperabunt in nomine Domini, libro 1. cap. 23. num. 9

Ex Aggæo.

Cap. 1. FActum est verbum Domini in vna die mensis in manu Aggæi, lib. 14. cap. 5. num. 10. lib. 18. cap. 2. numero 46

Qui mercedem congregauit, misit eas in sacculũ pertusum, lib. 3. c. 23. nu. 14. 15

Ponite corda vestra super vias vestras, dicit Dominus exercituum, lib. 14. cap. 21. nu. 38

Adhuc vnum modicum est, & ego commouebo cœlum, & terram, & mare, & aridam, libro 3. cap. 10. numero 90

Meum est argentum, & meum est aurum, libro 1. cap. 24. num. 33

Hæc dicit Dominus, interroga Sacerdotes dicens, si tulerit homo carnem sanctificatam in ora vestimenti sui, & tetigerit de summitate eius panem, aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum, numquid sanctificabitur? Non, & dixit Aggæus. Si tetigerit pollutus in anima, &c. inquinabitur, libro 11. cap. 5. nu. 12

Hæc dicit Dominus exercituum, dicẽs: si populus iste dicit, nondum venit tempus domus Domini ædificandæ, lib. 14. cap. 21. nu. 38

Ponite corda vestra a die hac & supra, antequam poneretur lapis super lapidem in templo Domini, lib. 3. cap. 17. num. 1

Ex Zacharia:

Cap. 1. COnuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, lib. 4. cap. 14. num. 12

Quid sunt isti, Domine mi? & dixit ad me Angelus, &c. ego ostendam tibi quid sint hæc? libro 1. cap. 21. num. 1

Isti sunt quos misit Dominus, vt perambulent terram: lib. 1. cap. 21. nu. 1

Vidi per noctem, & ecce vir ascendens super equum rufum, & ipse stabat inter myrteta, quæ erant in profundo, & post eum equi rufi, varij, & albi, lib. 3. c. 5. num. 39. lib. 1. c. 21. nu. 1

Zelatum sum Hierusalem, & Syon zelo magno, & ira magna irascor super gentes opulentas, lib. 4. cap. 5. num. 16. 27. 28

Et leuaui oculos meos, & vidi, & ecce quatuor cornua, & dixi ad Angelum qui loquebatur in me: Quid sunt hæc? & dixit ad me: Hæc sunt cornua quæ ventilauerunt Iudam, & Israel, & Hierusalem, lib. 14. c. 2. nu. 5. 6. 7. 8

Qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei, lib. 4. cap. 3. nu. 12 Cap. 2.

Et ostendit Dominus Iesus Sacerdotem magnum stantem coram Angelo Domini, & Sathan stabat a dextris eius, vt aduersaretur ei, libro 4. capit. 35. numero 17 Cap. 3.

Et Iesus erat indutus vestibus sordidis, lib. 3. cap. 10. numero 29

Auferte ab eo vestimenta sordida, & induite eum podere, lib. 4. c. 28. nu. 6

Ecce enim ego adducam seruum meum Orientem, quia ecce lapis quem dedi coram Iesu, super lapidem vnum septem oculi sunt, lib. 3. cap. 10. num. 29. 30. lib. 3. cap. 5. nu. 23

Ecce candelabrum aureum totum, & lampas eius super caput ipsius, & septem lucernæ eius super illud, & septem infusoria lucernis, quæ erant super caput eius, & duæ oliuæ super illud, vna a dextris lampadis, & vna a sinistris eius, libro 3. capitulo 5. numero 23 Cap. 4.

Quis enim despexit dies paruos, lib. 2. cap. 20. num. 9

Septem isti oculi Domini sunt qui discurrunt in vniuersam terram, & cuncta dijudicant, libro 4. capit. 13. num. 12

Quid sunt duæ spicæ olinarum, quæ sunt iuxta duo rõstra aurea, in quibus sunt suffusoria ex auro? & dixit: Isti sunt duo filij olei qui assistunt dominatori vniuersæ terræ, lib. 3. c. 7. nu. 13

Ecce ego celabo sculpturam eius, vsque die vno, lib. 3. cap. 18. num. 30

Ecce ego video volumen volans: longitudo eius cubitorum viginti, & latitudo eius decem cubitorum, & dixit mihi: Hæc est maledictio quæ egreditur super faciem omnis terræ, lib. 19. c. 11. nu. 11. 23. 31 Cap. 5.

Et leua oculos tuos, & vide, quid est hoc quod egreditur? & dixi: Quid nam est? & ait: Hæc est amphora egrediens, & dixit: Hæc est oculus eorum in vniuersa terra, & ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier vna sedens in medio amphoræ, & dixit: Hæc est impietas, lib 2. c. 10. nu. 16. lib 14. c. 13. num. 2. 3

Et ingredietur in domum furis, & in domum iurantis in nomine meo mendaciter, & commorabitur in medio eius, & consumet eum, & ligna, & lapides eius, lib. 9. c. 11. nu. 23. 25. 31

Et sumes argentum, & aurum, & facies coronas, & pones in capite Iesu filij Iosedech Sacerdotis magni, lib. 9. cap. 23. num. 14 Cap. 6.

Ecce vir Oriens nomen eius, lib. 3. c. 10. nu. 29. lib. 4. c. 19. nu. 4. lib. 12. c. 2. nu. 11

Ecce anni septuaginta, numquid ieiunium ieiunastis mihi? &c. lib. 9. c. 1. nu. 8 Cap. 7.

Loquere ad omnem populum terræ, & ad Sacerdotes dicens: Cum ieiunaretis, & plangeretis, &c. numquid non vobis comedistis, & bibistis? lib. 9. cap. 1. num. 16

Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Iudicium verũ iudica-

iudicate, & misericordiam, & miserationes facite vnusquisque cum fratre suo, & viduam, & pupillum, & aduenam, & pauperem nolite calumniari, lib.9.c.1.num.8.16

Et aures suas aggrauarentur, ne audirent, lib.14.cap.17. numero 18

Noluerunt attendere, & verterunt scapulam, lib.14.c. 17.num.18

Et cor suum posuerunt vt adamantem, ne audirent, lib. 14.c.17.num.18

Et dispergam eos per regna omnia, quæ nescierunt. Et terra desolata est ab eis: eo quod non esset transiens, & reuertens, & posuerunt terram desiderabilem in desertum, lib.4.c.19.nu.9.lib.14.c.17.nu.18

Cap. 8. Iudicium pacis iudicate in portis vestris, lib.9. cap. 8. numero 7

Cap. 2. Cap. 9. Quid bonum eius, & quid pulchrum eius, nisi frumentum electorum, & vinum germinans virgines, lib 5. c.1.nu.12.& c.12.num.27

Cap. 3. Quia lapides sancti eleuabuntur super terram eius, lib. 2.c.16.num.16

Cap. 10. Petite a Domino pluuiam in tempore serotino, & Dominus faciet, & niues & pluuiam imbris dabit eis singulis herbam in agro, lib.3.c.5.nu.40

Et sibilabo eos, & multiplicabo eos sicut ante multiplicati sunt, lib.4.c.4.num.7

Et transibit in maris freto, & humiliabitur superbia Assur, & confundentur omnia profunda fluminis, lib.11.c.12.num.20

Cap. 11. Hæc dicit Dominus Deus meus, pasce pecora occisionis quæ qui possederant, occidebant, & non dolebant, & vendebant ea, lib. 14. capit. 28. nu.15.

Cap. 4. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos, lib.3.c.10.num. 30

O pastor & idolum derelinquens gregem, gladius super brachium eius, & super oculum dextrum eius, brachium eius ariditate siccabitur, & oculus dexter eius tenebrescens obscurabitur, lib.14.c.30.nu.8

Assumpsi mihi duas virgas, vnam vocaui decorem, & alteram vocauit funiculum, lib.5. c.7.nu.19

Cap. 11. In illa die ponam duces Iuda sicut caminum ignis in lignis, & sicut faciem ignis in fœno, & deuorabunt ad dexteram & ad sinistram omnes populos in circuitu, lib.16.c.12.num.33

Et erit in die illa, quæram conterere omnes gentes quæ veniunt contra Hierusalem, lib.6.capit. 10. numero 13

Cap. 5. Effundam super domum Dauid, & super habitatores Hierusalem spiritum gratiæ, & miserationis, lib. 16. c.12.num.33

Et plangent terra: familiæ, & familiæ deorsum familiæ domus Dauid seorsum, & mulieres seorsum, familię domus Leui seorsum, lib.3.c.3.nu 11.12

Cap 13. In die illa erit fons patens domui Dauid, & habitantibus Hierusalem in ablutionem peccatoris, & menstruatæ, lib.5.c.3.num.8

Et erit in die illa, confundentur Prophetæ vnusquisque ex iussione sua cum prophetauerit, nec operientur pallio saccino, vt mentiantur, sed dicet: Nō sum propheta, lib.14.c.28.nu.16

Cap. 14. Et egredietur Dominus, & prædicabitur contra gentes illas sicut prælians est in die certaminis, lib.4.capit. 9.num.12

Cap. 6. Et stabunt pedes eius in die illa super montem Oliuarum, lib.4.c.9.num.12

Et erit in die illa: non erit lux, sed frigus & gelu, lib. 5. c.5.num.8

Cap. 7. Et erit dies vna, quæ nota est Domino, non dies neque nox, & in tempore vesperi erit lux, lib. 2.capit. 1.numero 14

Et erit, in die illa, exibunt aquæ viuæ de Hierusalem, medium earum ad mare Orientale, & medium earum ad mare nouissimum, in æstate, & in hyeme erunt, lib.5.c.4.num.7

Tabescet caro vniuscuiusq; stantis super pedes suos, & oculi eius contabescent in foraminibus suis, & lingua eorum contabescet in ore suo, lib. 16. capit.9. numero 16

In die illa erit tumultus magnus in eis, & apprehendet vir manum proximi sui, & conferetur manus eius super manum proximi sui, lib.14.c.5. nu. 11

Et sic erit ruina equi & cameli, & asini, & omnium iumentorum quæ fuerunt in castris illius sicut ruina hæc, lib.12.c.4.num.11

In die illa erit quod super frenum equi est sanctum Domino, & erunt lebetes in domo Domini quasi phialæ coram altari, lib.3.c.11.nu.47.48.49.50

Et omnes qui reliqui fuerint de vniuersis gentibus, quæ venerunt contra Hierusalem, ascendent ab anno in annum, vt adorent regem Dominum exercituum, & celebrent festiuitatem tabernaculorum, lib.6.c.2.num.16

Ex Malachia.

ONnus uerbi Dominus ad Israel in manu Malachię Propheræ, lib.2.c.12.num.19 *Cap. 2.*

Dilexi vos, dicit Dominus, & dixistis: In quo dilexisti nos? Non ne frater erat Esau Iacob, dicit Dominus, & dilexi Iacob, Esau autem odio habui, lib.2.capit. 12.num.19

Filius honorat patrem, & seruus Dominum suum, si ergo pater ego sum, vbi est honor meus? & si Dominus ego sum, vbi est timor meus? lib.4.c.11.num.12. lib.11.c.2.nu.7.& c.3.num.11

Ad vos o sacerdotes, qui despicitis nomen meum, & dixistis, in quo despeximus nomen tuum? offertis super altare meum panē pollutum, & dicitis, in quo polluimus te? in eo quod dicitis, mēsa Domini despecta est, lib.16.c.1.num.25.& lib.14.c.30.num.9

Si offeratis cęcum ad immolandum, nonne malum est? & si offeretis claudum, & languidum, nonne malum est? offer illud duci tuo, si placuerit ei, aut si fuscepererit faciem tuam, &c. non est voluntas mea mihi in vobis, lib.13.c.5.num.16

Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum, & votum faciem immolet debile Domino, lib.13.c. 5.num.17

Lex veritatis fuit in ore eius, & iniquitas non est inuēta in labijs eius, lib.16.c.1.num.26 *Cap. 2.*

Labia enim Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est, lib.16.c.1.nu.21.26

Propter quod & ego dedi vos contemptibiles & humiles omnibus populis, sicut non seruastis vias meas, & accepistis faciem in lege, lib.14.c.30.nu.10

Ecce ego mitto Angelum meum, qui præparauit viam ante faciem meam, & statim veniet ad templum sanctum suum dominator Dominus, quem vos quæritis, &c. Angelus testamenti, quem vos vultis, lib. 4. c.11.num.13 *Cap.3.*

Ecce venit Dominus exercituum, & quis poterit cogitare diem aduentus eius? Et quis stabit ad videndum eum? lib.4.capit.11.num.13.lib.9.c.9.numero 19.40.41.48

Ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum, & sedebit conflans, & emundans argentum, & purgabit filios Leui, & colauit eos quasi aurum, & quasi argentum, & erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia, lib.9 capitulo 9. numero 19. 40.41

Et accedam ad vos in iudicio, & ero testis velox maleficijs, & adulteriis, & periurijs, lib.9. capit. 9. numero 41.48

Et beatos vos dicent omnes gentes, eritis enim vos terra desi-

ra desiderabilis,lib.2.c.1.num.13
Inualuerunt super me verba vestra, dicit Dominus, & dixistis,quid locuti sumus contra te? dixistis, vanus est enim, qui seruit Deo, & quod emolumentum, quia custodimus præcepta eius, & quia ambulauimus tristes coram Domino exercituum ? lib. vsque ergo beatos nunc dicimus arrogantes,&c.salui facti sunt,lib.11.cap.3 num.22
Tunc locuti sunt timentes Dominum, vnusquisque cum proximo suo, &c. conuertimini, & videbitis quid interfit inter iustum,& impium,&c.& nõ seruientem ei,lib 11.cap.3.num.22
Cap. 4. Ecce dies veniet succensa,quasi caminus, & erunt omnes superbi,& omnes facientes iniquitatem stipula & inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quæ non derelinquet eis radicem, & germen,lib.9.cap.9.num.19.42.48
Et orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius,lib.4.cap.3.nu.15.lib.9.ca.9.nu.42.& lib.9.cap.21.num.15
Et egrediemini,& saliens sicut vituli de armento, lib. 9.cap.9.nu.42

Ex lib. 2. Machabæorum.

Cap. 1. ET nunc igitur clamemus ad Dominum, & misere bitur nostri Deus noster,lib.2.cap.9. num.32
Et facta est lætitia magna in populo, libro 18 capit.1. numero 39
Et vidi Eleazarus filius Saura vnam, de bestijs loricatam loricis regis,& erat eminens super cæteras bestias,& visum est ei,quod in ea esset rex,& dedit se, vt liberaret populum suum,& requireret sibi nomẽ æternum,& cucurrit ad eam audacter in medio legionis interficiens a dextris,& a sinistris,&c.& iuit sub pedes elephantis, & suppositi se ei, & occidit eum,& cæcidit in terram super ipsum, & mortuus est illic,lib.18.cap.1.num 30

Ex lib. 2. Machabæorum.

Cap. 1. SAncta est cogitatio pro defunctis exorare, vt a peccatis soluantur,lib.4.c.1.num 51.52
Cap. 6. Eleazarus nonaginta annorum respondit cito dicens præmitti se velle in infernum, non enim ætati nostræ dignum est,inquit; fingere,vt multi adolescentes arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum, & ipsi propter meam dissimulationem,& propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur, & per hoc maculam meæ senectuti conquiram,lib.1. cap 2.nu.19
Cap.7. Nescio quomodo in vtero meo apparuistis, lib. 1. cap. 11.num.9

Ex Euangelio D. Matthæi.

Cap. 1. ABraham genuit Isaac,lib.3.c.6. nu.9.
Isaac genuit Iacob,lib.18.cap.17.nu.3
Iacob genuit Iudam, & fratres eius, libro 3. capit. 9. numero 10
Cum esset desponsata mater Iesu Maria Ioseph, antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto,lib.11.c.6.nu.2
Ioseph autem vir eius cum esset iustus, & nollet eam traducere,voluit occulte dimittere eam,lib.11.cap.6 numero 3
Hæc autem eo cogitante,ecce Angelus Domini apparuit in somnis ei,dicens,lib.11. cap.6. num.3
Ioseph fili Dauid,noli timere accipere Mariam coniugem tuam, quod in ea natum est de Spiritu Sancto est,libro 11. capit. 6. numero 3
Pariet autem filium,& vocabis nomen eius Iesum,ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum,lib.3.c.16.nu.1.& lib.12. cap.2.num.16
Vidimus enim stellam eius in Oriente, & venimus a- Cap.2. dorare eum,lib.3.c.7.nu.6.7.43.44
Audiens autem Herodes Rex turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo,lib.9.cap.8.num.14.& lib.18 cap.13.num.8 Cap.5.
Ite,& interrogate diligenter de puero, vt ego veniens adorem eum,lib.5.c.12.nu.8
Et ecce stella,quam Magi viderant in Oriente, antecedebat eos, &c. vsque dum veniens staret supra vbi puer erat,lib.3.c.7.nu.1.2.3.4
Et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera,aurum, thus,& myrrham,lib.3.cap.7.num.8.11.45
Per aliam viam reuersi sunt in regionem suam,libro 3. cap.7.num.8.11
In diebus autem illis venit Ioan. Baptista prædicãs in deserto Iudææ,&dicens?Pœnitentiam agite,appropinquauit enim regnum cœlorum,lib.2. cap. 3. nu. 10.& cap.11.nu.27.& lib.9.c.8.nu.20.& lib.14.c.21. numero 44
Ipse autem Ioannes Baptista vestimentum de pilis camelorum,& zonam pelliceam circa lumbos suos habebat,lib.9.c.2.n.8.& cap.6.nu 3.5
Esca autem eius erant locustæ,& mel silueſtre,lib. 8.c. 7.nu.8.& lib 9.c.6 nu.5.16
Tunc exibant ad eum Hierosolyma, & Iudæa, & omnis regio circa Iordanem, & baptizãtur ab eo in Iordane confitentes peccata sua,lib.9.c.6.nu.3
Progenies viperarum quis demonstrabit vobis fugere a ventura ira ? facite fructus dignos pœnitentiæ,lib. 3.c.1.nu.62.lib.8.c.2.nu.4.lib.12.c.4.nu.3.& lib.14. cap.21.nu.49.& c.22.nu.9
Quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ,lib.12.c.3.n.33
Omnis ergo arbor,quæ non facit fructum bonum, excidetur,& in ignem mittetur,lib.9.c.9.nu.65
Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam:qui autem post me venturus est, fortior me est, cuius non sum dignus calceamenta portare, ipse vos baptizabit in Spiritu sancto,& igne,lib.7. cap.8. nu.7. & lib.8.cap7 num.8
Cuius ventilabrum in manu sua, & permundabit aream suam: & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem conburet igne inextinguibili, lib.8.c.1.n.11.lib.9.c.8.nu.11.c.15.nu.7.8.& cap.21. num.9.& lib.12.c.3.nu.6
Tunc venit Iesus a Galilæa in Iordanem ad Ioannem vt baptizaretur ab eo, Ioannes autem prohibebat eum, dicens: Ego debeo a te baptizari, & tu venis ad me?
Respondens autem Iesus ait: Sine modo, sic enim decet nos implere omnem iustitiam,lib.18.c.11.nu.6
Tunc Iesus ductus est in desertum a Spiritu,vt tentare Cap.4. tur a diabolo,lib.2.c.6.n.1.& lib.3.c.9.n.49
Et cum ieiunasset quadraginta diebus,& quadraginta noctibus,postea esurijt,li.4.c.31.n.7
Et accedens tentator dixit ei: Si filius Dei es,dic vt lapides isti panes fiant,lib.1.c.1. n.17.& li.4.c.31.nu. 7.22.& lib.18.c.14.nu.4
Non tentabis Dominum Deum tuum, libr.4. capit.31. numero 7
Duxit illum in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna mundi. Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me,lib.1.c.20.n.27.& lib.4.c.31.n.22.& c.41.n.1.Mitte te deorsum,lib.4.c.31.nu.22
Angelis suis mandauit de te,&c. libro 4. capitulo 31. numero 7
Vidit Dominus Andream,& Simionem fratrem eius, qui vocatur Petrus mittentes rete in mare (erant enim piscatores) & ait illis: Venite post me, & faciam

eiam vos fieri piscatores hominum, at illi continuo relictis retibus, secuti sunt eum, libro 4. capitulo 4. nu. 2. 17. & lib. 14. c. 3. nu. 25. lib. 18. c. 2. nu. 24 & lib. 18. c. 17. nu. 4

Et circuibat Iesus totam Galilæam docens in synagogis eorum, & prædicans Euangelium regni, & sanans omnem languorem, & omnem infirmitatem in populo, lib. 18. c. 3. nu. 2

Cap. 5. Videns autem Iesus turbas ascendit in montem, lib. 14. cap. 28. num 6

Et cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius & aperiens os suum docebat eos, dicens, libro 18. ca. 7. numero 2

Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum, lib. 1. c. 23. num. 3. lib. 3. c. 8. nu. 11. lib. 4. ca. 28. num. 12. lib. 6. c. 3. nu. 23. lib. 8. c. 5. num. 13. lib. 14. capit. 3. per totum maxime, numero 22. 25. 26. libro 18. cap. 7. numero 2. 6. 7. 8. 13. 15. 16. 17. & capit. 15. numero 8

Beati mites quoniam ipsi possidebunt terram, lib. 3. c. 8. nu. 11. & lib. 6. c. 3 nu. 23. lib. 18. c. 7. num. 1. 4. 6. 7. 9. 13. 17. 18

Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur, lib. 3. c. 8. nu. 11. lib. 6. c. 3 num 23. lib. 7 c. 1. nu. 10. & c. 2. nu. 15. & c. 3. nu. 5 & c. 4. nu. 2. & lib. 10. cap. 2. numero 7. 19. 23. libro 18. capitulo 7. numero 1. 2. 3. 4. 6. 7. 8. 9. 14. 15. 18. 19

Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur, lib. 3. cap. 8. nu 11. lib. 6. capit. 1. nu. 10. 11. 12. 13. lib. 2. c. 17. nu. 5. & c. 18. nu 27. & lib. 6. c. 1. num. 8. & lib. 9. c. 12. num. 7. 8. & lib. 11. cap. 2. num. 5. lib. 16. cap. 12. num. 69. lib. 18. cap. 7. numero 4. 9. 10. 11. 14. 15. 19

Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur, lib. 3. c. 8. n. 11. lib. 5. c. 10. nu. 79. lib. 16. ca. 12. n. 70. lib. 18. c. 7. nu. 4. 10. 14 15. 19

Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt, lib. 16. cap. 12. num 70. lib. 18. cap. 7. num. 4. 5. 14. 15. 19. 21. & cap. 11. num. 8

Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur, li. 1. c. 15. nu. 17. lib. 3. c. 8. nu. 11. lib. 14. c. 5. nu 21. 28. lib. 16. ca. 12. num. 71. & lib. 18. ca. 7. nu. 1. 5. 11. 14. 19. 21. & libro 14. cap. 1. num. 17

Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum, lib. 18. c. 7. numero 1. 11. 15

Beati estis cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos mentientes propter me, lib. 1. c. 15. num. 24. & li. 2. cap 4. num. 31. lib. 6. cap. 9. num. 16. lib. 14. ca. 3. numero 27. libro 17. cap. 2. nu. 5. 6. 7. 8. 9. lib. 18. c. 7. numero 5. 6. 7. 12.

Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis, lib 1. cap. 12. num. 0. 51. libro 2. capit. 4. nu. 31. lib. 17. c. 2. nu. 5. lib. 18. c. 7. nu. 12

Vos estis sal terræ, quod si sal euanuerit in quo salietur, lib. 18. c. 15. nu. 18. lib. 14. c. 28. num. 7. 8. lib. 16. cap. 3. numero 8. 12.

Vos estis lux mundi, lib. 14. c. 28. nu. 7. 8. lib. 16. capit. 3. numero 8. 9. 12.

Non potest ciuitas abscondi supra montem posita, lib. 2. c. 8. nu. 18 & lib. 18. cap 15. nu. 18

Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, &c. lib. 14. c. 28. nu. 7. 8. & lib. 2. c. 7. n 12. & lib. 3. c. 2. nu. 5. & lib. 5. cap. 13. nu. 5. lib. 9. c. 24. nu 7. & lib. 18. c. 1. nu 24

Qui ergo soluerit vnum de mandatis istis minimis, minimus vocabitur in regno cœlorum, qui autem fecerit, & docuerit sic homines, hic magnus vocabitur in regno cœlorum, lib. 14. c. 28. nu. 21

Audistis quia dictum est antiquis: Non occides, qui autem occiderit, reus erit iudicio: ego autem dico vobis, quia omnis qui iratscitur fratri suo, reus eris iudicio, lib. 9. c. 7. nu. 1. 9 10. 11

Qui autem dixerit fratri suo: Racha, reus erit concilio: qui autem dixerit: Fatue, reus erit gehennæ ignis, li. 10. cap 8. num. 17

Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offer munus tuum, lib. 1. c. 12. nu. 3. lib. 14. c. 5. nu. 2. lib. 1. c. 15. nu. 15. lib. 14. c. 5. num. 2.

Esto consentiens aduersario tuo cito, dum es in via cum eo, ne forte tradat te aduersarius iudici, & iudex tradat te ministro, & in carcerem mittaris, lib. 2. c. 5. nu. 27. lib. 18. c. 2. nu. 41. 45. 48

Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas nouissimum quadrantem, lib 18. c. 2. nu. 41. 45. 48

Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est in corde suo, lib. 3. c. 3. nu. 20. lib. 13. c. 2. nu. 1. 2. 3. & lib. 14. c. 8. nu. 18. 19

Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proijce abs te, lib. 14. cap. 4. num. 4

Quia omnis qui dimiserit vxorem suam excepta fornicationis causa, facit eam mœchari: & qui dimissam duxerit, adulterat, lib. 1. cap. 4. num. 4

Audisti quia dictum est antiquis: Non periurabis, reddens autem Domino iuramenta tua, lib. 9. c 11. n. 36

Ego autem dico vobis: Non iurare omnino, lib. 9. c. 11. num. 1. 27. 32. 35

Sit autem sermo vester, est, est, non, non, lib. 9. c. 11. numero 1. 2. 36.

Audistis, quia dictum est: Oculum pro oculo, & dentem pro dente, lib. 1. cap. 12. num. 2.

Ego autem dico vobis: Non resistere malo, lib. 1. ca. 12. num. 45. lib 9. c. 4 nu. 9

Sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram, lib. 1. c. 12. nu. 2. & lib. 9. cap. 4. numero 9. 10

Et ei qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium: & quicumque te angariauerit mille passus, vade cum illo & alia duo, lib. 1. cap. 12. num 44. & lib. 2. cap. 15. num. 57. & libro 9. capit. 4. num. 9. 10. & libro 2. capit. 19. numero 25

Audistis, quia dictum est: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum, lib. 1. c. 12. nu. 57

Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, libro 1. cap. 11. num. 1. & lib. 1. c. 12. nu. 46. & lib. 1. cap. 12. numero 61

Qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos, lib. 1 capit. 12. num. 48. 49. & lib. 14. c. 18. nu. 7. & cap. 10. nu 12. lib. 2. cap. 11. 8. & cap. 16 num. 12. & cap. 18. num. 15. & ca. 19. numero 15. 16

Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne ethnici hoc faciunt? lib. 1. ca. 15. numero 24

Estote ergo vos perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est, lib. 1. cap. 12. num. 48

Cap. 6. Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis, lib. 1. c. 20. nu. 9

Alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum, qui in cœlis est, lib. 9. c. 24. nu. 2. 3. 7. & li. 18. c. 1. num. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 24

Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis, & in vicis, vt honorificentur ab hominibus, lib. 18. cap. 1. nu. 3. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

Amen dico vobis receperunt mercedem suam lib. 1. c. 20. nu. 9. 17. lib. 8. c. 9. num. 13. 18. lib. 18. cap. 1. nu. 1. 2. 3. 1. 6. 7. 8. 9. 10. 11 li. 13. cap. 5. nu. 11

Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua, vt sit eleemosina tua in abscõdito, & pater tuus qui videt in abscondito, reddet

det tibi,lib.2.c.19.nu.25.& lib.9 c.24. nu.2.3.& lib. 18.c.1.nu.5.6.7.8.9.10
Et cum oratis,non eritis ſicut hypocritæ,qui amant in ſynagogis & in angulis platearum ſtantes orare, lib. 18.c.1.nu.11.lib.13.c.[illegible].nu.11
Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum in abſcondito,lib. 3 c. 24.nu.9.& lib.13.c.5.nu.11.24
Pater noſter qui es in cœlis,lib.13. c.8.num.1.6.12.19. 20.21 26.32
Sanctificetur nomen tuum,lib.13. cap.8. num.1.2.6.7. 12.15.17.26.28.29.31
Adueniat regnum tuum,lib.13.c.8.nu.1.7.8.12.13.15. 17.21.26.30.& lib.14.cap.24.num.12
Fiat voluntas tua,ſicut in cœlo,& in terra,lib. 13. cap. 8.n.2.3.8.9.13.15.16.17.21. 22.23.26.28.31.32. lib. 18.cap.14.num.20.21
Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, lib. 13. cap.8 num.3.4.9.10.13.14.15.17.23.24 26.28.30.li. 14.c.24.nu.11.12.lib 2.c.16.nu.12
Et dimitte nobis debita noſtra,ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris,lib.1.c.12. num 5.7.24.58. & li. 13.c.8.num.4.10.14.17.18.26.27
Et ne nos inducas in tentationem,lib.13. c.8.nu.5.11. 14.18.24.25.26
Sed libera nos a malo lib.13.c.8.nu.27
Si autem non dimiſeritis hominibus peccata, nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra,lib.1. ca.12. numero 5
Cum autem ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes,lib.8.c.9.nu.6
Exterminant enim facies ſuas, vt appareant hominibus ieiunantes,lib.8.cap.9. nu.19. & lib.9.c.1 num. 13.14.15
Tu autem cum ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua,lib.9.cap.1. nu.1
Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra,vbi erugo & tinea demolitur,& vbi fures effodiunt, & furantur, theſaurizate vobis autem theſauros in cęlo, vbi neque erugo, neque tinea demolitur, & fures non effodiunt,nec furantur,lib.5.cap.10.num.48.libr. 4. cap.40.num.9.17
Vbi enim eſt theſaurus tuus,ibi eſt, & cor tuum, lib.2. cap.16.nu.4.lib.18.cap.15.num.23.lib.1.cap.24.nu mero 20,& lib.2.cap.2.num.12
Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit,libro 16.cap.3.num.9.& lib.18.cap.15.nu mero 19.23.24
Si autem oculus tuus fuerit nequã, totum corpus tuũ tenebroſum erit,lib.16.c.3.num.9
Si ergo lumen quod in te eſt,tenebræ ſunt ipſę tenebrę quãtæ erunt, li.18.cap.15. nu.19.23.24
Nemo poteſt duobus Dominis ſeruire, lib.1.ca.17. nu. 10.lib.4.cap.42.nu.2.3.4 9.10.li.11.cap.11.nu.2.lib. 2.cap.16.num.4
Reſpicite volatilia cœli,quoniam non ſerunt, neq; metunt,neque congregant in horrea, & pater veſter cęleſtis paſcit illa,nonne vos magis pluris eſtis illis? libro 1.cap.1.nu.58.lib.5.cap.10. nu.67
Quærite ergo primum regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis,lib.2.c.15.nu.27.& cap.16.num.12.& lib.13.cap.5. nu.6.7. 8.9
Suſſicit diei malitia ſua,lib.2.cap.7.nu.26
Cap 7. Nolite iudicare,& non iudicabimini, nolite condemnare, & non condemnabimini, libro nono, cap.10. numero 3.8
Et in qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis,li. 5.c 10.num.53
Nolite dare ſanctum canibus,neque mittatis margaritas veſtras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus ſuis & conuerſi dirumpant vos,lib.1. c. 4. nu. 8.lib.6.c.4.num.17
Petite,& dabitur vobis,quærite,& inuenietis:pulſate, & aperietur vobis,lib.13.c.3.nu.40 42. & lib.13 ca. 7.num.5.& c.9.n.5.6.7.8
Si ergo vos cum ſitis mali, noſtis bona data dare filijs veſtris, quanto magis pater veſter cœleſtis dabit bona petentibus ſe?lib 2.c.18.nu.14. lib.4. c 7.num.8. lib.13.cap.7.num.55
Omnia ergo quæcumque vultis vt faciant vobis homines,ita & vos facitis illis,lib.11.c.1.nu.3
Intrate per anguſtam portam, quia lata porta, & ſpatioſa eſt, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt qui intrant per eam, quam anguſta porta, & arcta via eſt quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt, qui inueniunt eam,lib 1.cap.2.num.12. & lib.2.c.21.num.8. lib.9.c.15.num.32.34.35.libro 16.capit.quinto,numero 1.2.4.5.6. libro 18. cap.4. num. 1.2.3.4.5.6.7. & lib.6.c.9.nu.13.lib.16.c.5.nu.1.2.3.5 6.lib.18.c.4. nu.2.3.4.5.7
Contendite intrate per anguſtam portam,lib.16.capit. 5. numero 6
Attendite a falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium,intrinſecus autem ſunt lupi rapaces,lib.8.c.1 nu.1.3.4.
A fructibus eorum cognoſcetis eos, numquid colligũt de ſpinis vuas,aut de tribulis ficus, libr. 8. capit. 1. num.3.4
Sic omnis arbor bona bonos fructus facit: mala autem arbor malos fructus facit,lib.8.c.1 nu 4
Non poteſt arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere,lib.8.c.1.nu.4
Omnis arbor,quæ non facit fructum bonum, excidetur,& in ignem mittetur,libro 11.cap.1.num.5.lib. 15.cap.6.num.2
Non omnis qui dicit mihi,Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, ſed qui facit voluntatem patris, mei qui in cœlis eſt, ipſe intrabit in regnum cœlorum,libro 3. ca.16. numero 12.& libro 11.c.3. numero 11
Omnis ergo,qui audit verba mea hæc,& facit ea, aſſimilabitur viro ſapienti, qui ædificauit domum ſuã ſupra petram, & deſcendit pluuia, & venerunt flumina,& flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit, fundata enim erat ſupra petrã, lib.16.c.10.nu.14.& lib.9.cap.20.nu.4 & lib.11.ca. 3.numero 8. & libro decimooctauo, capitulo ſecundo,numero 12.13
Domine non ſum dignus vt intres ſub tectum meum, ſed tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus,libro Cap.8. 8.c.5.nu.13.& c.8.nu.8
Non inueni tantam fidem in Iſrael,li.8. c.5. nu.13
Dico autem vobis,quod multi ab Oriente,& Occidẽte venient,& recumbent cum Abraham, &c. libr.3. cap.19.nu.16.lib.4.cap.17.nu.2
Magiſter ſequar te quocumque ieris, & dicit ei Ieſus, Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos filius autem hominis non habet, vbi caput ſuum reclinet lib.4.cap.17.num.16.19.20.lib.9.c.17. nu.11 & lib. 16.c.13.num.31
Domine permitte me ſepelire primum patrem meum lib.1.cap.11.num.9
Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos, lib.4. ca.1.n. 78.& lib.4.c.17.nu.19.20
Et aſcendente eo in nauiculam, ſecuti ſunt eum diſcipuli eius,lib.5.c.3.nu.4
Et ecce motus magnus factus eſt in mari,ita vt nauicula operiretur fluctibus,ipſe vero dormiebat,libro 5. cap.3.num.4
Et ſuſcitauerunt eum diſcipuli eius,li.5.c.3.nu.4.5
Tunc ſurgens imperauit ventis,& mari,& facta eſt trãquillitas magna,lib.5.cap.3.num.5. & libro 11. cap. 15.num 19
Qualis eſt hic,quia venti & mare obediunt ei:lib.11.c. 3.numero 8
Occurrerunt ei duo habentes dæmonia,de monumen

tis exeuntes, sæui nimis, lib. 1. c. 24. nu. 9
Venisti huc ante tempus torquere nos? Quid nobis, & tibi Iesu fili Dei, lib. 6. c. 9. nu. 1
Cap. 9. Non est opus valentibus medico, sed male habentibus lib. 1. c. 1. nu. 38
Quare discipuli tui non ieiunant? lib. 18. c. 1. nu. 17
Numquid possunt filij sponsi lugere quamdiu eum illis est sponsus? lib. 1. cap. 5. num. 8. & lib. 2. cap. 2. numero 30. 31
Nemo autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus: tollit enim plenitudinem eius a vestimento, & peior scissura fit, libro 11. capit. 11. numero 22
Neque mittunt vinum nouum in vtros veteres, &c. li. 1. c. 18. num. 29
Si tetigero tantum vestimentum eius salua ero, lib. 3. c. 13. numero 37
Et cum venisset Iesus in domum principis, & vidisset tibicines, & turbam tumultuantem, dicit illis. Recedite: non est enim mortua puella, sed dormit, & deridebant eum, & cum ejecta esset turba, intrauit, & tenuit manum eius, & dixit: Puella surge, & surrexit puella lib. 3. c. 18. nu. 16. & lib. 4. c. 1. nu. 33. & li. 11. cap 9. num 4
Et comminatus est illis Iesus, dicens: Videte, ne quis sciat, illi autem exeuntes diffamauerunt eum in tota terra illa, lib. 14. c. 28. nu. 23
Cap. 10. Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum, lib. 1. cap. 23. num. 21
Estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ, lib. 9. cap. 17. nu. 17. 18. 20. & lib. 18. ca. 15. numero 36
Cauete autem ab hominibus, lib. 4. c. 36. nu. 8
Tradent enim vos in concilijs, & in synagogis suis flagellabunt vos, & ad præsides, & ad reges ducemini propter me, in testimonium illis & gentibus, cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini, &c. lib. 11. c. 7. num. 14. & lib. 14. ca. 27. numero 16
Qui autē perseuerauerit, &c lib. 13. c. 1. n. 27. & li. 14. c. 24. nu 9. 10. 11. 15. 16 17. 21. 22
Non est discipulus super magistrum, nec seruus super Dominum suum: & si patrem familias Beelzebuth vocauerunt, quanto magis domesticos eius? lib. 11. cap. 15. num. 9
Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, lib. 9. cap. 4. num. 17. & c. 13. num. 13. & lib. 9. cap. 15. num. 3. & lib. 11. c. 7. numero 12 13
Cap. 8. Nonne duo passeres veneunt asse, & vnus ex illis cadet super terram sine patre vestro, vestri autem & capilli capitis vestri omnes numerati sunt: Nolite ergo timere, multis passeribus meliores estis vos, lib. 9. cap. 15. num 3. lib. 1. cap. 12. nu. 54. lib. 18. c. 15. numero 25
Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo qui in cœlis est, qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo qui in cœlis est, lib. 3. cap. 12. num. 3. lib. 1 cap. 8. nu. 3. lib. 4. cap 9. numero 10
Nolite arbitrari, quia pacem venerim mittere in terram, non veni pacem mittere, sed gladium, veni separare hominem aduersum patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam, & inimici hominis domestici eius, lib. 1. cap. 13. num. 3. 7. 8. & c. 23. num. 26. libro 2. ca. 5. numero 12. lib. 3. cap. 5. num. 9 lib. 15 c. 7. num. 10. lib. 18. c 2. numero 46
Tradet frater fratrem, & pater filium in mortem, lib. 1. cap. 13. num. 3. 7
Qui amat patrem, aut matrem, plusquam me, non est me dignus: & qui amat filium, aut filiam super me, non est me dignus, lib. 1. c. 7. nu. 5. & lib. 1. c. 11. num. 1. & lib. 1. cap. 16. nu. 18. & lib. 2. c. 5. num. 16. & lib. 3. cap. 9. num. 41
Qui vos recipit, me recipit, lib. 13. c 1. nu. 1. 2. 3. 4 5. 6
Et quicumque potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ, tantum in nomine discipuli, nō perdet mercedem suam, lib. 5. c. 10. nu. 76. & nu 16. & numero 22. 38
Cap. 11. Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi, lib. 9. cap. 6. num. 6
Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam? lib. 9. c 6 nu. 2. lib. 11. c. 15. nu. 23. 24
Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt, lib. 9. cap. 6. nu. 9
Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparauit viam tuam ante te, lib. 9. c. 6. nu. 6. 7
Etiam dico vobis, plusquam prophetam, li. 9. c. 6. nu. 6
Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptista, lib. 9. c. 6. nu. 4. lib. 2. ca. 4. nu. 28. & lib. 9. c. 6 num. 8. 12
A diebus Ioannis Baptistæ vsque nunc, regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, lib. 2. c. 5. num. 1. lib. 15. c. 3. num. 5
Venit enim Ioannes neque manducans, neque bibens, & dicunt: Dæmonium habet. lib. 1. c. 1. nu. 63. lib. 9. c. 6. num. 16. 17
Ecce homo potator vini, & vorax, lib. 17. c. 2. nu. 8
Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsayda, quia si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent, lib. 4. cap. 17. nu. 11. lib. 14. c. 22. nu. 19
Confiteor tibi pater Domine cœli & terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis, lib. 3. c. 6. nu. 18.
Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos, lib. 2. c. 11. nu. 27. & c. 12. num. 18 & lib. 3. c. 6. nu. 18. & c. 18 nu. 15. & lib 6. c. 2. num. 13. & lib. 8. cap. 5. nu 15. & lib. 8. c. 8. nu 17. & lib. 9. c. 15. nu. 40. & lib. 14. c. 31. nu. 9. & lib. 15. c. 2. nu. 1. & lib. 18. ca. 19. numero 8
Tollite iugum meum super vos, & discite a me, quia mitis sum & humilis corde lib. 3. c. 2. nu. 27. & lib. 7. c. 3. nu. 20. & lib. 8 c. 8 nu. 17. & lib. 11. c. 4. nu. 12. 16. li. 18. c. 19. nu. 8 lib. 18. c. 11. nu. 12. lib. 1 c. 12. nu. 25. lib. 8. c. 5. numero 23
Et inuenietis requiem animabus vestris, lib. 8 capit 8. num. 17. & lib. 11. cap. 4 num. 16. lib. 14. cap. 1. nu 3. lib. 3. c. 18. nu. 15. lib. 7. c 3 nu. 20. lib. 9. cap. 13. num. 14. lib. 10. cap. 4. num. 19 lib. 11. c 4. nu. 4. lib. 18. c. 11. numero 12
Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue, lib. 3. cap. 2 num 27. lib. 7. c. 3. num. 20. lib 9. cap. 13. nu. 14 lib. 10. cap. 4. nu. 19 lib. 8. cap. 8. nu. 17. lib. 9. c. 15. num. 40. 41. & lib. 11. cap. 4. nu. 3. 4. 10. 11. 12. lib. 18. c. 14 num. 5. 22
Cap. 12. In illo tempore abijt Iesus Sabbato per sata, discipuli autem eius esurientes cæperunt vellere spicas, & manducare, lib. 3. c. 1. nu. 27.
Non legistis quid fecerit Dauid quando esurijt, & qui cum eo erant, &c. aut non legistis in lege, quia Sacerdotes in templo sabbatum violant, & sine crimine sunt? lib. 6. c. 2. nu. 15
Hic non ejcit dæmones nisi in Beelzebub principe dæmoniorum, lib. 17. c. 2. nu. 8.
Ex verbis enim tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis, lib. 10. c. 7. nu. 2. 5. & c. 8. nu. 3 6.
Ecce mater tua, & fratres tui foris stant quærentes te loqui, at ipse respondens dicenti sibi, ait: Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? & extendens manū in discipulos suos, & dixit: Ecce mater mea, & fratres mei, quicumque enim fecerit voluntatem patris mei, qui in cœlis est, ipse meus frater, soror, & mater est, lib. 6. c. 8. nu. 4

Alia autem cæciderunt in terram bonam, & dabât fructum aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud tricesimum, lib. 16. cap. 10. nu. 15

Cum autem creuisset herba, & fructum fecisset, tùc apparuerunt, & zizania, lib. 9. cap. 20. nu. 17

Vis imus, & colligimus ea? & ait: Nonne fortes colligentes zizania, eradicetis simul cum eis, & triticum, lib. 18. cap. 15. nu. 36. & lib. 9. cap. 20. 21. nu. 12, 17. & cap. 3. num. 14. 19

Sinite vtraque crescere vsque messem, in tempore messis, dicam messoribus, lib. 9 cap. 21. nu. 9. 12. lib. 14. cap. 1. num. 27. 28

Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum, lib. 9. cap. 3. nu. 14. 19.

Simile est regnum cœlorum grano sinapis, quod accipiens homo seminauit in agro suo, quod minimum quidem est omnibus, cum autem creuerit, maius est omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres venîât habitent in ramis eius, lib. 3. cap. 9. nu. 50. & cap. 10. nu. 48. 58. 59. lib. 6. c. 3. nu. 13. 14.

Simile est regnum cœlorum fermento, quod acceptũ mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermẽtatum est totum, lib. 14. cap. 29. num. 8. & lib. 16. cap. 4. numero 21

Tunc iusti fulgebunt, sicut sol in regno patris eorum, libro 2. cap. 1. nu. 21. 23. & lib. 16. cap. 6. num. 1. 2.

Simile est regnum Cœlorum, thesauro abscondito in agro, lib. 14. cap. 26. nu. 23. 24

Quem, qui inuenit homo, abscondit, lib. 15. c. 2. n. 14.

Simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium, congreganti quam, cum impleta esset, educentes, & secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras miserût, lib. 12. cap. 3. nu. 17

Cap. 14. Non licet tibi habere vxorem fratris tui, lib. 1. c. 4. n. 13.

Et dimissa turba ascendit in montem solus orare, libro 13. c. 11. n. 3. lib. 18. cap. 10. num. 30

Domine si tu es, iube me ad te venire super aquas, lib. 11. c. 12. nu. 32. lib. 14. cap. 25. nu. 8. lib. 3. ca. 19 n. 23

Cap. 15. De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ, &c. lib. 2. cap 7. nu. 6. 7. lib. 3. cap. 27. nu. 13. lib. 14 cap. 2. nu. 2. lib. 18. cap. 14. nu. 4

Etiam Domine, nam & catelli ædunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum, lib. 8. cap. 5. nu. 14 lib. 13. cap. 3. nu. 2

O mulier magna est fides tua: fiat tibi sicut vis, lib. 6. c. 3. num. 4. lib. 8. cap. 5. nu. 14

Scis quia Pharisæi audito hoc verbo scandalizati sunt, lib. 16. cap 8. nu. 8. 19.

Omnis plantatio, quam non plantauit pater meus cœlestis, eradicabitur, lib. 16. c. 8. nu. 5. 6. 7. 8

Sinite illos cæci sunt, & duces cæcorum, si cæcus cæcũ ducatum præstet, ambo in foueam cadunt, lib. 16. c. 8. num. 8. 16

Simile est regnum cœlorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas, inuenta vna pretiosa margarita vendidit omnia, &c. lib. 1. cap. 15. n. 22. & ca. 17. nu. 6. lib. 2. c. 8. nu. 1. lib. 18. cap. 15. nu. 36

Cap. 16. Cauete a fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis lib. 1 cap. 20. nu. 10. lib. 16. cap. 4. nu. 21

Tu es Christus filius Dei viui, lib. 14. cap. 25. nu. 16

Beatus es Simon Bariona, quia caro, & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cælis est, lib. 14. c. 25. num. 1. 6

Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiã meam, lib. 14 cap. 25. nu. 8. 11

Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam, lib. 14 17. num. 5

Et tibi dabo claues regni cælorum, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcumque solueris super terram, erit solutum, & in cœlis, lib. 14. cap. 25. nu. 1. 2. 3. 4 lib. 16. cap. 1. nu. 9. & cap. 2. nu. 1.

Et exinde cæpit Iesus ostendere discipulis, quia oportebat eum ire Hierosolymam, & multa pati a senioribus, & scribis, & principibus Sacerdotum, & occidi, & tertia die resurgere, & assumens eum Petrus cœpit increpare illum, dicens: Absit a te Domine, & cætera, vsque hominum, libro 18. capitulo 11. numero 6

Absit a te Domine, non erit tibi hoc, qui conuersus dixit Petro: Vade post me sathana, quia non sapis quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum, lib. 3. c. 11. nu. 13. 14. 15. lib. 16. c. 8. num. 7

Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me, lib. 11. cap. 12. nu. 5 6. & lib. 18. cap. 15. nu. 11. 12. 49.

Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet eam, qui autem perdiderit animam suam propter me, inueniet eam, lib. 15 cap. 6. nu. 12

Quid enim prodest homini, si vniuersum mundum in cretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? lib. 1. cap. 10. num. 27. lib. 2. cap. 16. num. 21. libro 18. cap. 15. numero 42. Cap. 19.

Et post dies sex assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos, lib. 16. c. 4. nu. 25. lib. 18. c. 10. nu 30. Cap. 17.

Et resplenduit facies eius sicut Sol, vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix, lib. 2. c. 1. nu. 10

Domine bonum est nos hic esse. Si vis faciamus tria tabernacula, lib. 1. c. 14. nu. 14. lib. 2. c. 1. nu. 10. & ca. 4. nu 25. lib. 3. c. 14. num. 30. 31. lib. 15. c. 5. nu. 13

Nemini dixeritis visionem hanc, lib. 1. c. 23. nu. 34

Hoc autem genus dæmoniorum non ejicitur, nisi per orationem, & ieiunium, lib. 1. c. 1. nu. 15. 57. lib. 13. c. 6. numero 1

Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic, transi hinc, & transibit, lib. 6 c. 3. nu. 4

Ergo liberi sunt filij: vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum, & eum piscem qui primus ascenderit, tolle, & aperto ore eius inuenies stateram, illum sumens da eis pro me & te, lib. 16. c. 8. numero 8. 9.

Quis putas maior est in regno cœlorum, lib. 4. cap. 8. numero 18

Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum, lib. 1. c. 2. nu. 10. & li. 3. c. 8. num. 22. lib. 16. c. 13. nu. 46. lib. 3. c. 8. nu. 22. lib. 8. cap. 5. num. 14 Cap. 18.

Qui autem scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris, lib. 1. cap. 4. num. 14. & lib. 5. capit. 11. num. 10. & lib. 15. cap 7. nu. 1. & lib. 16. ca. 8. nu. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. lib. 2. c. 8 nu 8

Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & proijce abs te, lib. 15. cap. 3. nu. 14. lib. 13. c. 2. nu. 6. lib. 18 c. 18. nu. 9

Bonum est tibi vnum oculum habentem in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis, lib. 18. c. 18. nu. 9

Videte ne contemnatis vnũ ex his pusillis, dico enim vobis, quia Angeli eorum in cœlis semper vident faciem patris mei, qui in cœlis est, li. 16. c. 8. nu. 9. li. 1. cap 21. num. 1 Cap. 20.

Si autem peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipsum solum, si te audierit, lucratus eris fratrem tuum, lib. 3. c. 28. nu. 3

Si duo ex vobis non consenserint super terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis a patre meo qui in cælis est, vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum, libro 4 capitulo 13. numero 1. libro 13. capitulo 9. numero

numero 13.libro primo capit.16.numero 4
Domine quoties peccabit in me frater meus, ei dimittam ei?vsque septies?&c.septuagies septies,lib. 1. c. 12 numero 19
Oblatus est ei vnus qui debebat decem millia talenta, lib.1.c.16.nu.4.lib.9.c.4.nu.2
Patientiam habe in me,& omnia reddam tibi,lib.14. c. 18.numero 11
Serue ne quam omne,&c.lib.1.c.12.nu.39
Sic & pater meus cælestis faciet vobis,si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris,lib. 1. cap.12.num.19
Si ita est causa hominis cum vxore,non expedit nubere,lib.18.c.6.7.8.9
Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est: sunt enim Eunchi qui de matris vtero sic nati sunt, & sunt Eunuchi qui facti sunt ab hominibus, & sunt Eunuchi, qui se ipsos castrauerunt propter regnum cælorum,qui potest capere,capiat,lib.11.c. 1.num.2.4.5.lib.15.cap.6.numero 2.& libro 18.cap. 6 7.8.9
Cap.19. Magister bone,quid boni faciam,vt vitam æternam habeam?Si vis ad vitam ingredi,serua mandata,lib.18. cap.12.num.9.& capit.16.num.23.libro 4.capit.38. numero 1.2
Cap. 17. Quid me interrogas de bono,vnus est bonus Deus, li. 2.c.13.num.19
Omnia hæc custodiui a iuuentute mea,lib.18.capit.12. numero 9
Quid adhuc mihi deest? ait illi Iesus,si vis perfectus esse,vade,vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo, & veni, sequere me, lib.2.cap.15.num.36.37.& cap.16.nume.4.18.19.& cap.20.num.4.5.lib.4.capit.38.num.1.2.18.& capit. 41.num.8.& lib.5.cap.10.num.8.lib.5.capit.8.num. 10.lib.6.c.3.nu.23.lib.11.c.1.num.2.4.5.lib.18.c.12. numero 9
Cum audisset autem adolescens verbum istud,abijt tristis,erat enim habens multas possessiones,li.4.c.38. nu.1.2.lib.5.c.10.nu.8
Amen dico vobis, quia diues difficile intrabit regnum cælorum,facilius est camelum per foramen acus transire,quam diuitem intrare in regnum cælorum, lib. 1.cap.24.num.4.& lib.4.cap.41.nu.8.& lib.5.ca.10. numero 8
Cap.18. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Quid ergo erit nobis?lib.1.c.17.num.19.& c.24.nu.25.lib. 2.c.20.nu.7.& lib.7.c.3.num.20. & lib.14.ca.25.nu. 4.lib.1.cap.14.num.14.& cap.17.numero 25.cap.18. numero 31
Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me,in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim,iudicantes duodecim tribus Israel,lib.1.c.23.num.13. lib.1.c.23.nu.30.& c.22.nu.8
Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores,aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet,& vitam æternam possidebit,lib.2.cap.4. num. 3.& capit.16.numero 25.26.libro 7.capit.3.numero 2.20.22.23
Cap.20. Simile est regnum cælorum homini patri familias qui exijt primo mane conducere operarios in vineam suam,conuentione autem facta cum operarijs ex denario diurno misit in vineam suam,& egressus circa horam tertiam vidit alios stantes in foro otiosos, &c.lib 4.c.4.nu.14.15.16
Quid hic statis tota die otiosi?libro 13. ca. 12. numero 8.9.10.11
Hi nouissimi vna hora fecerunt nobiscum, & pares illos fecisti,qui portauimus pondus diei & æstus, lib. 18.c.11.num.10
Dic vt hi duo filij mei sedeant vnus ad dexteram tuam,& vnus ad sinistram in regno tuo,libro 8. cap. 4.nu.4.lib.8.c.7.nu.20
Nescitis quid petatis,lib.8.c.4.nu.4
Potestis bibere calicem,quem ego bibiturus sum?libro 8.c.7.nu.20.lib.8.c.8.nu.23
Possumus,&c.lib 8.c.8.nu.23
Sedere autem ad dexteram meam, vel ad sinistram,nõ est meum dare vobis,sed quibus paratum est a patre meo,lib.1.c.23.nu.34.lib.8.c.8.nu.23
Scitis quia principes gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercent inter eos,nõ ita erit inter vos,sed quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister, & qui voluerit inter vos primus esse,erit vester seruus,lib.1.capit.13.nu. 3.& lib.8.cap.4.num.4.5.& cap.8.num.4. lib.16. ca. 13.numero 49
Et ecce duo cæci sedentes secus viam clamauerunt dicentes: Domine miserere nostri,fili Dauid,lib.2.c.6. numero 20
Quid tibi vis,vt faciam? Domine,vt videam,lib. 18.ca. 19.numero 5
Et adduxerunt asinam & pullum, & imposuerunt super eos vestimenta sua, & eum desuper sedere fecerunt,lib.3.c.1.nu.59 Cap.21.
Et relictis illis abijt foras extra ciuitatem in Bethaniã, ibique mansit,lib.11.c 14.nu.13
Et videns arborem vnam secus viam, venit ad eam,& nihil inuenit in ea nisi solum folia tantum,& ait illi: Numquam ex te fructus nascatur in sempiternum, & arefacta ex continuo ficulnea,lib.6.c 3. n.2.25. & li. 18.cap.15.num.28
Et omnia quæcumque petieritis in oratione credentes accipietis,lib.13.c.9.nu.4.5
Et intrauit Iesus in templum Dei,li.16.c 2.nu.3
Homo quidam habebat duos filios,& accedens ad primum dixit: Fili vade hodie operari in vinea mea,Ille autem respondens ait: Nolo,postea autem pœnitentia motus abijt,accedens autem ad alterum dixit similiter,at ille respondens ait: Eo Domine, & non iuit. Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei: Primus,lib.14.c.16.nu.6.7
Amen dico vobis, quia publicani & peccatores præcedent vos in regno Dei,lib.14.c.16.nu.6.7.lib.4.c 17. numero 15
Homo quidam erat paterfamilias qui plantauit vineã lib.18.c.15.nu.13
Et sæpem circũdedit ei,& fodit in ea torcular, & ædificauit turrim,lib.18.cap.15.num.15
Et locauit eam agricolis,lib.18.cap.15.nu.15. Misit seruos suos ad agricolas.
Hic est hæres,venite,occidamus eum,libro 2.capit.10. numero 29
Malos male perdet: & vineam suam locabit agricolis, qui reddent ei fructum temporibus suis,lib 18.c.15. numero 13
Et quærentes eum tenere,timuerunt turbas,lib.1.c.17. numero 8
Simile factum est regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo,lib.4.c.5.nu.1.2. lib.12. cap.2. numero 2 Cap.22.
Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias,& nolebant venire,lib.5.c.7.nu.7.lib.18.c.3 nu.4
Amice quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem?lib.5.c.12.nu.16
Ligatis manibus ac pedibus mittite eum in tenebras exteriores,lib.9.c 3.nu.8
Reddite quæ sunt Cęsaris,Cęsari:& quę sunt Dei Deo lib.2.c.20.nu.13
In resurrectione enim neque nubent, neque nubẽtur, sed erunt sicut Angeli Dei in cęlo,lib.18.c.6.nu.5.6. 10.11.12.lib.1.c.13.nu.34
Deus Abraham,Deus Isaac,Deus Iacob, non est Deus mortuorum,sed viuorum, lib.2.c.2.nu.9

Diliges

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua, &c. & proximum sicut teipsum, lib. 1. c. 7. n. 1. & c. 11. n. 1 & c. 15 n. 18. lib. 1. c. 11. nu. 2. & c. 15. n. 18. & lib. 1. c. 16. n. 17. & lib. 2. c. 12. n. 7. & c. 13. n. 29. & lib. 3. c. 2. n. 5. 6. 7. 8. & lib. 11. c. 2. nu. 23. lib. 17. c. 5. nu. 14

Cap 23. Super cathedram Moysi sederunt scribæ, & pharisæi, omnia ergo quæcumque dixerint vobis, facite, & seruate, secundum vero opera eorum nolite facere, dicunt enim, & non faciunt, libro 14. cap. 28. 29. num. 11. 12. 20. 21. 22. & cap. 30. numero 2. libro 16. cap. 2. numero 12.

Alligant autem onera grauia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem suo noluut ea mouere, lib. 14. cap. 28. num. 20. 96. & ca. 30. num. 2. & lib. 15. cap. 3. num. 21

Dilatant enim philacteria sua, & magnificant fimbrias suas, lib. 11. cap. 2. nu. 9. lib. 14. cap. 30. num. 2

Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi, lib. 1. cap. 20. nu. 5. 19. lib. 5. cap. 11. num. 16. lib. 9. cap. 14. num. 6

Vos autem nolite vocari Rabbi: vnus est enim magister vester, omnes autem vos fratres estis, & patrem nolite vocare vobis super terram, vnus est enim pater vester, qui in cœlis est, libro 2. cap. 5. num. 15.

Væ vobis scribæ, & pharisæi hypocritæ, quia clauditis regnum cœlorum ante homines, vos enim non intratis, nec introeuntes finitis intrare, lib. 2. ca. 11. nu. 27. lib. 17. cap. 4. num. 6

Væ vobis scribæ, & pharisæi hypocritæ, quia circuitis mare, & aridam, vt faciatis vnum prolelytum, & cũ fuerit factus, faciatis eum filium gehennæ duplo quam vos, lib. 14. cap. 28. num. 19.

Væ vobis scribę, & pharisæi hypocritæ, qui decimatis mentam, & anetum, & cyminum, & reliquistis, quę grauiora sunt legis, iudicium, & misericordiam, & fidem: hęc autem oportuit facere, & illa non omittere, duces, cæci, liquantes culicem, camelum autem glutientes, libro decimooctauo, capit. decimo, numero 3. 4

Vę vobis scribæ & pharisęi hypocritæ, qui mundatis quod deforis est, calicis, & paropsidis, intus autem pleni estis rapina, & immunditia, pharisæe cæce, mũda prius quod intus est calicis, & paropsidis, vt fiat, & id, quod deforis est mundum, lib. 18. cap. 10. n. 4. 5. & lib. 8. cap. 9. num. 2.

Vę vobis scribę, & pharisęi hypocritę, quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ a foris apparent hominibus pretiosa, intus autem plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia, sic & vos a foribus quidem paretis hominibus iustis, intus autem pleni estis hypocrisi, & iniquitate, lib. 8. cap. 9. num. 2. 3. 4. 8. 28. 29

Vt veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est ad altare, libro vndecimo, capitulo sexto, numero 126

Hierusalem, Hierusalem, quę occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas suas, & noluisti: lib. 1. cap. 6. nu. 1. lib. 1. cap. 1. nu. 32. lib. 8. c. 5. nu. 55. lib. 2. cap 9. nu. 24. lib. 3. cap. 6. nu. 40. lib 4. cap. 3. nu. 17. & cap. 7. nu. 6. & lib. 4 cap. 3. nu. 17. & cap. 7. nu. 6. & cap. 20. nu. 8. lib 14. cap. 5. nu. 32. 33

Relinquetur domus vestra deserta, lib. 2. cap. 10. n. 18. lib. 1. cap. 5. nu. 2

Cap. 24. Et quod signum aduentus tui, & consummationis sęculi? lib. 11. cap. 9. num. 70

Et quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum, lib. 1. c. 16. n. 9. lib. 5. c. 5. num. 7. lib. 6. cap. 3. numero 9

Tunc qui in Iudea sunt, fugiant ad montes, & qui in tecto, non descendant tollere aliquid de domo sua, & qui in agro, non reuertantur tollere tunicam suã lib. 9 cap. 22. nu. 6

Orate autem, ne fiat fuga vestra in hyeme, vel sabbato lib. 11. cap. 12. nu. 25

Erit enim tũc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vsque modo, neque fiet, lib. 9. c. 9. nu. 8

Sicut enim fulgur ab Oriente, & paret vsque in Occidentem, ita erit Aduentus filij hominis, libro nono cap. 9. numero 8

Statim post tribulationem dierum illorum sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stellæ cadent de cœlo, lib. 9. c. 9. nu. 8

Et tunc parebit signum filij hominis in cælo, lib. 9. c. 9. numero 8

Et tunc plangent omnes tribus terræ, & mittet Angelos suos cum tuba, & voce magna, & congregabunt electos eius a quatuor ventis, a summis cœlorum vsque ad terminos eorum, lib. 9. c. 9. nu. 8

Ab arbore autem fici discite parabolam, cum iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, scitis, quia prope est ia æstas, ita & vos cum hęc videritis omnia scitote, quia prope est iam in ianuis, libro 9. capitulo 9. numero 9

Sicut autem diebus Noe, ita erit & aduentus filij hominis sicut enim erant in diebus Noe ante diluuiũ comedentes, & bibentes, nubentes, & nuptui tradentes, vsque ad eum diem, quo intrauit Noe & nõ cognouerunt, donec venit diluuium, & tulit, omnes, ita erit & aduentus filij hominis, lib. 1. c. 1. n. 15. lib. 9. c. 9. nu. 10. 18

Tunc duo erunt in agro, vnus assumetur, & vnus relinquetur, duæ molentes in mola, vna assumetur, & vna relinquetur lib. 9. c. 9. nu. 17. 18. & cap. 21. num. 11. 12. 13. 14

Vigilate ergo quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit, lib. 11. c. 10. n. 1. 2

Illud autem scitote, quoniam si sciret pater familias qua hora fur venturus est, vigilaret vtique, & non fineret perfodi domum suam, lib. 18. c. 5. nu. 1. 2. 3. 13. 16. lib. 11 c. 10. nu. 2.

Simile est regnum cęlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas exierunt obuiam sponso & sponsæ, lib. 17. c. 1. nu. 2. lib. 18. c. 15. nu. 26. 37 Cap. 25.

Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes, sed quinque fatuæ acceptis lampadibus non sumpserunt oleum secum, prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus, lib. 17. c. 1. num. 2. lib. 18. cap. 15. numero 26. 37. libro 5. cap. 10. numero 35

Moram autem faciente sponso, dormitauerunt omnes & dormierunt, lib. 18. c. 5. n. 3. & c. 15. nu. 38. lib. 1. cap. 2. num. 15

Media autem nocte clamor factus, ecce sponsus venit, lib. 18. c. 5. nu. 15. lib. 4. c. 21. nu. 1 Cap. 26.

Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades suas lib. 18. c. 15. nu. 38. 39

Fatuæ autem sapientibus dixerũt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur, &c. lib. 18. c. 15. nu. 39. lib. 9. c. 24. nu. 12

Dum autem irent emere, venit sponsus libro 1. cap. 3. numero 12

Et clausa est ianua, lib. 17. c. 1. numero 2. lib. 18 cap. 15. numero 39

Nouissime vero veniunt & reliquæ virgines dicentes: Domine, Domine, aperi nobis. At ille respondens ait: Amen dico vobis, nescio vos, lib. 14. capit. 21. nu. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 16. & lib. 17. c. 1. nu. 2. lib. 3. c. 22. nu. 6. lib. 11. c. 2. nu. 26. lib. 1. c. 12. nu. 58

Homo quidam peregre proficiscens, vocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua lib. 4 c. 21. nu. 1

Qui autem vnum acceperat, abiens fodit in terram, & abscondit pecuniam Domini sui, lib. 1. cap. 15. num. 7. lib.

Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta dicens: Domine quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum lib 16.cap.11.nu.2

Euge serue bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui, libro 2. cap.1.numero 22. & libro 2 cap.2. numero 22

Accessit, & qui duo talenta acceperat, & ait. Domine duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo superlucratus sum, lib.16.cap.11.nu.2

Omni enim habenti dabitur, & abundabit, ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo, lib.6.cap.3.num.2

Et congregabuntur ante eum omnes gentes, lib.18.ca. 15.numero 26.27

Et statuet oues quidem a dextris suis, hædos autem a sinistris, lib.3.cap.14.nu.35.li.9.c.9.nu.1.lib.18.cap. 15.nu.22.26

Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi, lib.1.cap.1.n.19. lib. 9.c.9.nu.1.& lib.18.c.15.nu.22

Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me: nudus, & operuistis me: infirmus, et visitastis me: in carcere eram, et venistis ad me, libro 1. capit. 1. 19. & cap.19.num.62.lib.9.cap.9.nu.65.lib.11 c.16.nu. 2.lib.5 cap.10.nu.76

Tunc respondebunt ei iusti dicens: Domine quando te vidimus esurientem, & pauimus, sitientem, & dedimus tibi potum? Quando autem te vidimus hospitem, & collegimus te? aut nudum, & cooperuimus te? aut quando te vidimus in carcere, & venimus ad te? Et respondens rex dicet illis Amen dico vobis, quamdiu fecistis vni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis, lib.11.cap.16.nu.2. & lib 1 cap. 15.nu.12.14 & lib.5.cap.10.nu.54

Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius, li.? cap.22.nu.6.lib. 5.cap.10.nu.57.58.li.6.c.3.nu.20.lib.2.c.5.nu.23.li. 9.cap.9.nu.65

Esuriui, & non dedistis mihi manducare, sitiui, et non dedistis mihi potum, hospes eram, & non collegistis me, &c. tunc respondebunt ei: Domine quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, & non ministrauimus tibi, &c. Amen dico vobis. Quamdiu non fecistis vni de minoribus his, nec mihi fecistis, libro 11.cap.16.num.20.& libro 3.capit.22.numero 6.lib.5.cap.10.nu.50.& lib.5.cap.10.n.57.58. lib.6.cap.3.numero 20

Cap. 26. Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam? libr. 1.c.24.nu.10.24.lib.3.c.12.nu 4

Vnus vestrum me traditurus est, lib.1.cap.24.nu.3

Qui intingit mecum manum in paropside, hic me tradet, lib.5.cap.12.nu m.4

Cœpit contristari & mæstus esse: tristis est anima mea vsque ad mortem, libro tertio, capitulo decimo, numero 50.51.90

Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem, lib.1. cap.1.numero 62

Spiritus quidem promptus est. caro autem infirma, li. 3.cap.1.num.9 10

Pater si possibile est, transeat a me calix iste, lib.3. cap. 10.numero 97.98

Omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribũt, lib.1.cap.16.num.13

Tunc expuerunt in faciem eius, & colaphis eum cæciderunt, lib.3.cap.10.num.9

Et recordatus est Petrus verbi Iesu, quod dixerat: Priusqnam Gallus canter, ter me negabis, & egressus foras, fleuit amare, libro duodecimo, capit. 22. numero 9

Tunc videns Iudas, qui eum tradidit, quod damnatus esset, pœnitentia ductus; retulit triginta argentos principes sacerdotum, & seniorum dicens. Cap.27.

Peccaui tradens sanguinem iustum, & proiectis argenteis in templo, &c. Non licet eos mittere in corbonam, &c In sepulchrum peregrinorum, libro 3. ca. 10.numero 92

Sanguis eius super nos, et super filios nostros, libro 3. cap.10.num.17

Tunc milites præsidis suscipientes Iesum in prætorio, congregauerunt ad eum vniuersam cohortem, et exeuntes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei, et plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput eius, et arundinem in dextera eius, & genuflexo ante eum, illudebant ei dicentes, Aue rex Iudæorum, libro tertio, cap.10.num.102. & numero 6.7.23

Exeuntes autem inuenerunt iuuenem hominem Cyrænum, nomine Simonem, hunc angariauerunt, vt tolleret crucem eius, lib.8.cap.9.nu.20.& lib.18. capit.1.numero 35

Et continuo currens vnus ex eis, acceptam spongiam impleuit aceto, & dabat ei bibere, libro 3. capit.12. numero 4

Venit quidam homo dives ab Arimathia nomine Ioseph, &c. & inuoluit illud in sindone munda, & posuit illud in monumento suo nouo, &c. libro 3. cap. 10 numero 93

Euntes docete omnes gentes, & docete eos seruare Cap.28. omnia, quæ mandaui vobis, libro sexto, capitulo 3. numero 13

Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, lib.17.c.5.nu.25

Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad cõsummationem sæculi, lib.1.cap.1.numero 17. & libro 2. capitulo 9.numero 4.31 & libro 4 capit.21. numero 1

Ex Euangelio Marci.

VOx clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas eius, libro 18. capitulo decimo, numero 26 Cap.1.

Pœnitemini, & credite Euangelio, libro 14. capit.23. numero 17

Et progressus inde pusillum vidit Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius, & ipsos componentes retia in naui, & statim vocauit illos, &c. & secuti sunt eum, lib.4.cap.26.num.1

Nemo potest vasa fortis ingressus in domum diripere, Cap.3. nisi prius fortem alliget, & tunc domum eius diripiet, libro 2.cap.5.nu.2.& cap.8.nu.22.35. & lib.3. cap.13.num.29

Facta est procella magna in mari, & fluctus mittebat in Cap. 4. nauim, ita vt impleretur nauis, & erat ipsi in puppi, super ceruical dormiens, & excitant eum, & dicunt illi: Magister non ad te pertinet, quia perimus? & exurgens comminatus est vento, & dixit mari: tace, obtumesce, & cessauit tempestas, & facta est tranquillitas magna, lib.9 cap.15.nu.3

Propter iusiurandum, & simul discumbentes noluit illam contristare, lib.9.cap.11. num.11 Cap.6.

Non sapis, quæ Dei sunt, lib.1.cap.1. num.5

Et exclamans, & multum discerpens eum, exijt ab eo, Cap.8. Cap.9. lib.2.cap.6.nu.33.34

Quisquis enim potum dederit vobis calicem, aquæ in nomine meo, quia Christi estis, &c. lib.5.cap.10. numero 38.76

Habete in vobis sal, & pacifici estote inter vos, lib.14. cap.5.num.3

Erat enim habens multat possessiones, libro 1. cap. 24. Cap. 10. numero 3

Cap. 11. Iam non amplius ex te fructum quis manducet, lib. 1. cap. 12. num. 39
Domus mea domus orationis vocabitur omnibus gentibus, lib. 5. cap. 2. nu. 5
Cap. 12. Quidquid orantes, petitis, credite, quia accipietis, & fiet vobis, lib. 13. c. 3 nu. 39. & cap. 9. nu. 23
Qui deuorant domos viduarum sub obtentu prolixæ orationis, hi accipient prolixius iudicium, libro 8. cap. 1. num. 9
Cum autem veniſſet vidua vna pauper miſit duo minuta, quod eſt quadrans, & conuocans diſcipulos ſuos, ait illis, Amen dico vobis, quoniam vidua hęc pauper plus omnibus miſit, quæ miſerunt in gazophylacium. Omnes enim ex eo quod abundabat illis, miſerunt: hæc vero de penuria ſua omnia, quæ habuit miſit, totum victum ſuum, libro 2. capit. 20. numero 6
Tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa, & gloria, lib. 2. c. 11. nu. 34
Cap. 13 Vigilate ergo, neſcitis enim, quando Dominus veniat ſero, an media nocte, an galli cantu, an mane, ne cũ venerit repente, inueniat vos dormientes, quod autem dico vobis, omnibus dico vigilate, lib. 18. capit. 5. numero 11
Cap. 14. Et mittit duos ex diſcipulis ſuis, libro 14. capitulo 5. numero 14
Et hymno dicto exierunt in montem oliuarum, lib. 3. cap. 14. nu. 14
Omnes ſcandalizabimini in me nocte iſta, libro 14 ca. 7. numero 18
At illi manus iniecerunt in Ieſum, & tenuerunt eum, lib. 13. cap. 10. numero 110
Et vincentes Ieſum duxerunt & tradiderunt Pilato, li. 3. capit. 10. numero 35
Et Pontifices concitauerunt turbas, vt magis Barrabã dimitteret, lib. 3. cap. 10. num. 35
Cap. 15. Et educunt illum, vt crucifigeretur, & angariauerunt prætereuntem quempiam Simonem Cirenæum, & duxerunt illum in Golgotha, & crucifixerunt eum, lib. 3. cap. 10. nu. 35. & cap. 11. nu. 23
Eloi, Eloi, lamma zabatani, libro 3. capitulo decimo, numero 82. 83
Surgens autem Ieſus mane prima ſabbathi, apparuit primo Mariæ Magdalenæ, de qua eiecerat ſeptem dæmonia, lib. 11. cap. 6. num. 122

Ex Euangelio Lucæ.

Cap. 1. ERant iuſti ambo ante Deum: incedentes in omnibus mandatis, & iuſtificationibus Domini, ſine quærela, lib. 12. cap. 1. num. 10
Multi in natiuitate eius gaudebunt, libro 9. capitulo 6. numero 16. 17
Et erit magnus coram Domino, libro nono, capit. 6. numero 13
Et ipſe præcedet ante illum in ſpiritu, & virtute Eliæ, vt conuertat corda patrum in filios & incredulos ad prudentiam iuſtorum, lib. 9. cap. 6 nu. 13
Ego ſum Gabriel, qui aſto ante Deum, libro 1. cap. 23. numero 34
Miſſus eſt Angelus Gabriel a Deo in ciuitatem Galileę cui nomen Nazareth, ad Virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid, & nomen Virginis Maria, libro 11. capitulo 6. numero 8. 43. 44. 45
Et ingreſſus Angelus ad eam, dixit, libro 11. capit. 6. numero 45
Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, lib. 11. cap. 6. nu. 8. 11. 13. 14. 35. 45. 46. 47. 58. 64. 65. 73. 76. 77. 78. 79. 80
Benedictus fructus ventris tui, lib. 11. capitulo ſexto, numero 58
Quæ cum audiſſet, turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio, libro vndecimo, cap. 6. numero 48
Ne timeas Maria, libro vndecimo, capitulo ſexto, numero 48. 75
Inueniſti enim gratiam apud Deum, lib. 11. cap. 6. numero 48. 73. 75
Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? libro 11. ca. 6. n. 30. 39. 69. & lib. 18. c. 6. numero 21. 22
Spiritus ſanct. ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obũbrabit tibi, lib. 11. cap. 6. n. 13. 14. 36. 49. 50. 67. 73. 74. 75. 76
Ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei, lib. 11. c. 6. nu. 70 76
Quia non erit impoſſibile apud Deum omne verbum, lib. 11. cap. 6. n. 50
Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuũ, libro 8. c. 6. num. 10. 11. & lib. 11. cap. 6. num. 36. 38. 51. 52. 53
Exurgens autem Maria abijt in montana cum feſtinatione in domum Zachariæ, & ſalutauit Eliſabet, lib. 11. c. 6. nu. 70. li. 9. c. 6. nu. 1
Ex quo facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit infans in vtero meo, lib. 9. c. 6. nu. 1. 16. lib. 11. c. 6. nu. 59. 99. 100 Cap. 3
Et repleta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth, & exclamauit voce magna, & dixit, Vnde hoc mihi, vt mater Domini mei veniat ad me? lib. 9. c. 6. nu. 1. 16. & lib. 11. c. 6. numero 75
Magnificat anima mea Dominum, & exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo, lib 7. cap 2. num. 10. lib. 8. cap. 6. num. 9. lib. 11. cap. 6. nu. 32. & li. 18. c. 15. numero 14 Cap. 4.
Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes, lib. 8. c. 6. numero 9. & libro 11. capit. 6. numro 14. 32. 47. 79. 119
Quia fecit mihi magna qui potens eſt, & ſanctum nomen eius, lib. 11. c. 6. nu. 32. 39. li. 2. c. 5. nu. 42. & c. 13. numero 25
Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles lib. 3. cap. 1. num. 22
Manſit autem Maria cum illa quaſi menſibus tribus, lib. 9. c. 6. num. 1 Cap. 5.
Et poſtulans pugillarem, ſcripſit, dicens, Ioannes eſt nomen eius, & mirati ſunt vniuerſi: Et apertum eſt illico os eius, & lingua eius, & loquebatur benedicens Deum, lib. 9. c. 6. nu. 12 Cap. 6.
Vt ſine timore de manu inimicorum noſtrorum liberati ſeruiamus illi, &c. lib. 2. c. 8. num. 24
Et tu puer Propheta Altiſſimi vocaberis, præibis enim ante faciem Domini parare vias eius, lib. 9. ca. 6. numero 2. 18
Puer autem creſcebat, & confortabatur ſpiritu, & erat in deſertis vſque in diem oſtenſionis ſuæ, ad Iſrael, lib 9. c. 6. num. 2. 9
Factum eſt autem cum eſſent ibi, impleti ſunt dies vt pareret, & peperit filium ſuum primogenitum, li. 3. cap. 7. numero 52 Cap. 2.
Et reclinauit eum in præſepio, quia non erat ei locus in diuerſorio, lib. 3. c. 7. nu. 9
Et paſtores erant in regione eadem vigilantes, & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum, lib. 18. c. 5. nu. 4. & lib. 1. c. 21. nu. 7. 11
Et hoc vobis ſignum, inuenietis infantem pannis inuolutum, & poſitum in præſepio, lib. 3. ca. 7. nu. 38. 39. 40. 42. 43. 44. & lib. 16. c. 13. nu. 45
Et ſubito facta eſt cum Angelo multitudo militię cœleſtis, laudantium Deum, & benedicentium. Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, libro 1. cap. 21. num. 16. 49. & lib. 3. c. 14. nu. 10. 11. & lib. 5. cap. 10. num. 51. & lib. 18 ca. 1. numero 39

Et venerunt festinantes,& inuenerunt Mariam, & Ioseph,& infantem positum in præsepio, lib.3. cap.7. nu 9.& lib.18.cap.10.nu.29

Postquam consummati sunt dies octo,vt circumcideretur puer: vocatum est nomen eius Iesus, quod vocatum est ab Angelo,priusquam in vtero concipere tur,lib.12.cap.2.nu 17.18

Responsum acceperat a Spiritu sancto se non visurũ se mortem,nisi videret Christum Domini,lib.2.cap. 2.nu.18.& lib.11.cap 9.num 15

Nunc dimittis seruum tuum Domine, quia viderũt oculi mei salutare tuũ,lib.1.c.7.n.3.li..2.c.2.n.3,18.& lib.4.cap. primo,num.49. & libro vndecimo, cap. 9.numero15

Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israel,lib.16.cap.8.num.5. 6. & lib.18. cap.2.numero 2

Et tuam ipsius animam pertransibit gladius,li.2.ca.13. num.37.lib.11.c 6.nu.12.71

Et erat Anna prophetissa octoginta annis ieiunijs, & orationibus Deo seruiens,quæ non recedebat a templo,&c.lib 1.c.1.nu.67

Cap.3. Vox clamantis in deserto,parate viam Domini, rectas facite semitas eius,lib.9.cap.6.num.7

Et ne cœperitis dicere,patrem habemus Abraham,lib. 6 cap.3.nu.1.2.3

Iam enim securis ad radicem arboris posita est,lib.11. cap.2. num.4

Genimina viperarum,quis vos docuit fugere a ventura ira? lib.3.cap.28.num.23.& lib.9.c.6.nu.17. & li. 11.cap.2.num.4

Cap.4. Et ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis,lib.1.cap.19.num.32

Tibi dabo potestatem hanc vniuersam,& gloriam illorum,&c.omnia,lib 2.c.8.nu.22

Et consummata omni tentatione recessit diabolus ab illo vsque ad tempus,lib.4.c.31.nu.17

Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus, & rogauerunt illum pro ea,& stans super illam imperauit febri,& dimisit illam,libro secundo, capitulo decimoseptimo, numero 26. & libro 16. capitulo 7. numero 12

Cap.5. Rogauit eum a terra reducere pusillum, libro 14. cap. 26.num.34

Cap.6. Exi a me Domine,quia homo peccator sum,lib.8.cap. 7.numero 8

Extende manum tuam,lib.5.cap.10. nu.78

Beati pauperes,quia vestrum est regnum Dei, Beati q̃ nunc esuritis, quia saturabimini,Beati qui nunc fletis,quia ridebitis, libro secundo, capitulo quarto, numero 33

Væ vobis diuitibus, qui habetis hic vestram consolationem: Væ vobis,qui saturati estis,quia esuriemini: Væ vobis qui ridetis nunc,quia lugetis,& flebitis, lib. 2.cap.4.nu.34.& lib.3.cap.6.num.17.& cap.7. n.39. & lib.4 cap.28.num.12.& cap.38.nu.19.& capit.40. numero 11.& cap.41.num.7.& lib.7. cap.1. numer.1 15.& cap.4.num.2

Væ cum benedixerint vobis omnes homines,secundũ enim hæc faciebant pseudoprophetis patres eorum, lib.11.cap.14.nu.6.7

Omni autem petenti tribue, & qui aufert quæ tua sunt ne repetas,lib.14.cap.3.num.11

Diligite inimicos vestros, benefacite, & mutuum date nihil inde sperantes,lib.1.cap.12.nu.10

Benedicite eos,qui persequuntur vos, libro primo, ca. 14.numero 34

Estote misericordes,sicut pater vester misericors est, libro 5.cap.10.num.18

Dimittite,& dimittemini,lib.1.c.12. num.6. & lib.9 cap.7.numero 11

Mensuram bonam,& confertam,& coagitatam, & superfluentem dabit in sinum vestrum,lib.2.cap.1.numero 23.27.libro 5.cap.10.numero 63

Ex abundantia cordis loquitur os,lib.11.cap.17.n.10

Vt cognouit quod Iesus accubuit in domo Pharisæi,li- *Cap.7.*
bro 5.cap.13 num 37

Attulit alabastrum vnguenti,& stans retro secus pedes eius,lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat,libro 5.cap.10. nu.49. & lib.10. cap.2 nu.7.& lib.14.cap.21. nu.58

Nam,& ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites,& dico huic: Vade, & vadit, & alio veni, & venit,& seruo meo fac hoc,& facit, lib. 14.cap.31.num.26

Quo audito Iesus miratus est, & conuersus sequentib. se turbis dixit: Amen dico vobis, nec in Israel tantam inueni fidem, libro decimoquarto, capitul.31. numero 26

Aliud cæcidit secus viam,& volucres cœli comederũt illud,lib.4.cap.31.num 34

Qui habet aures audiendi audiat,libro 2. capitulo no- *Cap 8.*
no,numero 18

Quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt,lib 2.cap.11.num.25

Quod autem in spinas cæcidit, hi sunt, qui audierunt, & a sollicitudinibus,& diuitijs, & voluptatibus vitæ,euntes suffocantur,& non referunt fructum, lib. 2.cap.16.num.5.& lib.4. cap.40. num.6

Mater mea,& fratres mei hi sunt, qui verbum Dei audiunt,& faciunt,lib.6.c 8.nu.12

Et rogauit illum vir,a quo dæmonia exierant, vt cum eo esset: dimisit autem eius Iesus dicens: vade in domum tuam,& enarra quanta tibi fecit Deus, lib. 18. cap 18.num.10

Et rogauerunt illum, ne imperaret illis, vt in abyssum irent,lib.2 cap.8.nu.2

Dedit illis virtutem,& potestatem super omnia dæmo *Cap.9.*
nia,& vt languores curarent.

Nihil tuleritis in via,neque virgam,neque peram,neq; panem,neque pecuniam,lib.14.cap 3.per totum,maxime num.22

Si quis vult post me venire,abneget semetipsum,& tol lat crucem suam quotidie,& sequatur me,lib.3.cap. 11.nu.20.24.lib.18.cap.15.nu.11.12

Qui enim voluerit animam suam saluam facere perdet illam: nam qui perdiderit animam suam propter me, saluam faciet illam, libro 18. capitulo 15. numero 12

Quid enim proficiet homo,si lucretur vniuersum mũdum, se autem ipsum perdat,& detrimentum sui faciat? lib.2.cap.15.num.19 26.64.& libro 18.cap.15. numero 12

Factum est autem post hæc verba,fere dies octo, & assumpsit Petrum,& Iacobum,& Ioannem,& ascendit in montem,vt oraret,& facta est, dum oraret species vultus eius altera, & vestitus eius albus, & refulgens,lib.16.cap.4 num.25

Qui non accipit crucem suam,& sequitur me, non est me dignus,lib.1.cap.23. numero 26. & libro 2. cap. 7.numero 10

Qui amat patrem, aut matrem plusquam me, non est me dignus,lib.6.cap.8.nu.14

Factum est eo discumbente in domo Leui, ecce multi publicani, & peccatores venientes, discumbebant cum Iesu,lib.14.cap.23.num.16

Domine, vis dicamus, vt ignis descendat de cœlo, & ignis consumat illos? & conuersus increpauit illos, dicens, Nescitis, cuius spiritus filij sitis? lib.1.capit. 12.numero 16

Vulpes foueas habent,& volucres cœli nidos: filius autem hominis,non habet vbi caput suum reclinet,libro primo,capit.18. numero 25. & cap. 14 numero 21.libro 4. capit.17.numero 2.16.19.28.& capit. 31.numero 34. & libro secundo,capit decimoquarto,numero 1

Sine, vt mortui sepeliant mortuos suos, lib. 14 cap. 8. n. 33. & c. 21. n. 61. & lib. 15 c. 5. nu 9

Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro aptus est regno Dei, lib. 3. cap. 1. num 22 30. 31. libro 9. cap. 22. numero 1. 6. 29. & libro 15. cap. 5. numero 9

Cap. 10 Neminem per viam salutaueritis, libro 11. capit. secũdo numero 29

Qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit, li. 13. c. 1. 2. 3. 4 5 6. & 24

Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & super omnem ispeciem inimici, lib. 2. capit. 17. nnmero 2. & capit. 8. numero 7. 8. 21. 29. & cap. 9. num. 8

Gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in cęlis, lib. 17. cap. 3. num. 9

Magister quid faciendo vitam æternam possidebo? At ille dixit ad eum, in lege quid scriptum est? Quomodo legis? Ille respondens dixit, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua & ex omni voluntate tua, & ex omni mente tua, & proximum, sicut teipsum, libro 18. capitulo duodecimo, numero 9

Et quis est meus proximus? lib. 11. cap. 2. nu. 23

Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eũ misericordia motus est, & approprians alligauit vulnera eius, infundens oleum, & vinum, lib. 14. cap. 29. nu. 34. & cap. 31. nu. 12

Quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius, lib. 13. cap. 2. nu. 12

Martha autem satagebat circa frequens ministerium, lib. 18. cap. 18. num. 4

Martha, Martha sollicita es, & turbaris erga plurima, porro vnum est necessarium, lib. 18. c. 18. nu. 1

Maria optimã partem elegit, quæ non auferetur ab ea libro vndecimo, cap. 6. numero 62. & libro 18 capit. 18. numero 3. 11

Cap. 11. Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi, amice, commoda mihi tres panes quonium amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum, &c. propter improbitatem tamen eius surget, & dabit illi, quotquot habet necessarios, lib. 13. c. 5. n. 8. 9. 10. & c. 7 num. 6

Petite, & dabitur vobis, quærite & inuenietis, pulsate, & aperietur vobis, lib. 13 c. 3. n. 9. 20. 21. 22. 23. & c. 5 nu. 9. 10. & c. 7. n. 6

Quis ex vobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit ei? lib. 1. cap. 1. nu. 30

Si ergo vos cum sitis mali nostris bona data dare filijs vestris, quanto magis pater vester cœlestis de cœlo dabit spiritum bonum petentibus se, lib. 13. cap. 3. numero 15

Cum immundus spiritus exierit ab homine ambulat per loca inaquosa quærens requiem, & non inueniens, dicit: Reuertar in domum meam, vnde exiui. Et cum venerit, inuenit eam scopis muudatam, & ornatam, libro 13. capit. 12. nnm. 3. & lib. 14. capit. 7. numero 5

Beatus venter, qui te portauit, & vbera quæ suxisti, lib. 6. cap. 5. num. 4

Quinimmo Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud, libro 18. capit. 2. numero 52. & lib. 6. ca. 5. numero 4

Verumtamen quod superest, date eleemosynam, & ecce munda sunt vobis omnia, libro 5. capit. 10. nu. 48. 26. 63

Cap. 12. Nolite ergo timere, multis passeribus pluris estis, lib. 4. cap. 3. numero 26. 27

Magister die fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem, libro secundo, cap. 16. num. 28. & libro 14. cap. 5. numero 29

Homo quis me constituit iudicem, aut diuisorem super vos, lib. 2. c. 16. nu. 28

Dixit autem illi Deus, Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos &c. destruam horrea mea, lib. 2. cap. 15. num. 66. & cap. 18. num. 1. 2. 3 4. 5. 6. 7. 8

Anima mea habes multa bona posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare, dixit autem illi Deus, Stulte hac nocte repetunt a te animam tuã quæ autem parasti, cuius erunt? libro 1 cap. 17. num. 21. & lib. 2. cap. 16. numero 37. & capit 18. num. 14. & num. 7. 8. & cap. 19. num. 5. & libro 2. capit. 19. nu. 11. lib. 4. cap. 39 num. 6. 7. 22. 24. 25. 26 libro 5 capit. 10 numero 5. 6. 7

Sic est qui sibi thesaurizat, & non est in Deum dives, lib. 9. c. 9. num. 5

Si autem fœnum, quod hodie est in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos, pusillæ fidei?

Sint lumbi vestri precincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris, libro 2. cap. 7. numero 12. & libro 18. capit. 5 numero 18

Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando reuertatur a nuptijs, vt cum pulsauerit, confestim aperiant ei, lib. 2. cap. 2. num. 21. & lib. 18. cap. 5. nu. 10. 19. 20

Beati serui illi, quos, cum venerit Dominus, inuenerit, vigilantes, lib 18. c. 5. num. 11

Amen dico vobis, quod præcinget se, & faciet eos discumbere, & transiens ministrabit illis, lib. 18. cap. 5. numero 16

Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati sunt serui illi, lib. 3. c. 27. nu. 7. & lib. 18. c. 5. nu. 18

Illud autem scitote, quia si sciret paterfamilias, qua hora fur veniret, &c. libro 18. capitulo quinto, numero 1 2. 3. 13. 16

Et vos estote parati, quia hora, qua non putatis, filius hominis veniet, lib. 18. c. 5. nu 16. 17

Ille seruus qui cognouit voluntatem domini sui, & non se præparauit, & non fecit secundum voluntatem eius, vapulabit multis, qui autem non cognouit, & fecit digna plagie, vapulabit paucis, lib. 4. cap. 18. num. 3. & lib. 6. cap. 11. num. 13. & lib. 16. ca. 1. nu. 32. & cap. 10. num 13

Omni autem cui multum datum est, multum quæretur ab eo, & cui commendauerunt multum plus petent ab eo, lib. 4. c. 18 nu. 4

Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt accendatur, lib. 2. cap. 7. num. 33. & lib. 16. cap. 12. numero 31. 58

Aderant autem quidam in ipso tempore renunciantes illi de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificijs eorum, &c. nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis, libro sexto, capit. decimo, numero 6 Cap. 13.

Ecce anni tres sunt ex quo venio, quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio: Succide ergo illam, vt quid etiam terram occupat? At ille respondens dicit illi: Domine, dimitte illam et hoc anno, &c. dum fodiam circa i lam, & mittam stercora, & si quidem fecerit fructum: sin autem in futurum succides eam, libro 9. cap. 9. num 56. lib. 11. cap. 2. numero 4. lib. 17. c. 6. num. 9. 10. & lib. 18. c. 15. num. 28. libro 3. ca. 22. numero 32

Et ecce mulier quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo, & erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere, lib. 2. c. 15. nu. 68

Contendite intrare per angustam portam, quia multi dico vobis, quærent intrare, & non poterunt, lib. 17. cap. 1. num. 2

Multi dicent, in illa die manducabimus coram, te & bibimus: nescio vos vnde sitis, discedite a me operarij iniquitatis, lib. 3. cap. 16. num. 12. & libro 4. capit 26. numero 3

Re,& dicite vulpi illi,libro 12. capit. 4. numero 1.2.3. 4.5.6.7.8

Ecce eijcio dæmonia,& sanitate perficio hodie & cras & tertia die consumor,lib.9.c.21.n.23

Recumbe in nouissimo loco,&c.ascende superius,li.3. cap 19.nu.38.39

Cap. 14. Exi cito in plateas,& vicos ciuitatis,& cæt. lib. primo, cap.1.num.17

Exi in vias,& sepes,& compelle intrare, &c. lib. primo,cap.1.num.17

Si quis venit ad me,& non odit patrem suum, & matrem,& vxorem,& filios,& fratres, & sorores, adhuc,& animam suam,non potest meus esse discipulus, lib.1.cap.16.numero 17.& lib.2.cap.7 nu.10.& lib.2.cap.16.num 1.2

Quis enim ex vobis volens ædificare turrim, nonne prius sedens computat sumptus,qui necessarij sunt, si habeat ad perficiendum, &c. quia hic homo cœpit ædificare,& non potuit consummare? libro 18. cap.12.num.3

Sic ergo omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus,lib.1. cap.7.num.5.lib.2.cap.7.nu.10.& cap.15. nu.59. & cap.16.nu.1.4.& lib.4.ca.41.nu.9.10

Cap.15 Quis ex vobis homo,qui habet centum oues,& si perdiderit vnam ex illis nonne dimittat nonaginta nouem in deserto,& vadit ad illam, quæ perierat, donec inueniat eam? lib.2.cap.12.num.14. & lib 4.ca. 3.num.22

Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam vnam nonne accendit lucernam, & euertit domum,& quærite diligenter, donec inueniat eam,lib.3.cap.24.nu.1

Gaudium est Angelis super vno peccatore, pœnitentiam agente,libro 1.cap.2.num.8

Homo quidam habuit duos filios, & dixit adolescentior ex illis patri, Da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit, & dimisit illis substantiam, & non post multos dies congregatis omnibus adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam, & ibi dissipauit substantiam suam viuendo luxuriose,lib.14.cap.6.n.16 17.& c.18.n.24. & lib.18.cap.11.num.27

Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, & ipse cœpit egere, & abijt, & adhæsit vni ciuium Regionis illius, & misit illum in villam suam, vt pasceret porcos, & cupiebat implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant,& nemo illi dabat, lib. secundo,capitulo decimooctauo, numero 26. 27. & lib.14. capit.6. numero 16.17

In se autem reuersus dixit,libro 11. cap.2. num 23.lib. 18.cap.11 numero 27

Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus,ego autem hic fame pereo? lib 6. cap.10. numero 21. & libro 11.cap.2.num.23. & lib.14. ca 18. num.25.lib.18.cap.11. nu.27

Surgam,et ibo ad patrem meum,et dicam ei,Pater peccaui in cœlum, & coram te, libro 18. capitulo 11. numero 27

Fac me sicut vnum de mercenarijs tuis,lib.14 cap.18. numero 25.et lib 18.cap.11.nu 27

Cum longe adhuc esset vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est,et accurrens cæcidit super collum eius,et osculatus est eum, libro sexto, capit. 6. numero 30

Cito proferte stolam primam,& induite illum,et date anulum in manu eius,et calceamentu in pedes eius et adducite vitulum saginatum, et occidite,et manducemus, et epulemur, quia hic filius meus mortuus erat, et reuixit, perierat, et inuentus est, libro sexto, capitulo sexto, numero 30. et libro septimo, cap.8.num.10

Frater tuus hic mortuus fuerat, et reuixit, perierat, & inuentus est,lib.3.c.17.nu.14

Quia filij huius sæculi,prudentiores sunt filijs lucis in generatione sua,lib.2.cap.16.nu.23 Cap.16.

Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula, lib.1.c.24.num.29.& lib.2.ca.15.num.30 36.37.lib. 5.c.10.num.75

Et si in alieno fideles non fuistis,quod verũ,est[quis dabit vobis?libro 1.cap.24.numero 1. & libro 4. ca.39. numero 19

Audiebant autem hæc omnia Pharisæi, qui erant auari,& deridebant illum,lib.2.c.18.nu.23

Lex,& Prophetæ vsque ad Ioannem,lib.3. capitulo 7. numero 53

Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & byssо,& epulabatur quotidie splendide,lib.2.ca.15. num.43.& lib.1.ca.1 num.15.50.55.& lib.4.cap 39. numero 22

Factum est autem vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ &c.libro 4 cap.38. numero 3

Mortuus est autem & diues,& sepultus est in inferno: Eleuans autem oculos suos cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, & Lazarum in sinu eius, & ipse clamans,dixit. Pater Abraham miserere mei, & mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquam,vt refrigeret linguam meam,quia crucior in hac flamma,lib.1 cap.1.num.50.55. & lib.4. c.1.nu. 44.45.46. & capitulo 38. numero 3.4.5 6.7. 8.9.10. & capitulo 39.numero 19.& lib.5. cap 10 num.25. & libro 9. capitulo 9. numero 5. & libro 14. capitulo 3.numero 5.6. 7. 8. & libro 9. capitulo tertio numero 8

Fili recordare,quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala,lib.2.c.15.nu.4.& lib.2 c.18.n.11. & lib.4.c.17.num.17.& lib.5. c.9.nu.11. & lib.4 ca. 39.nu.3.& lib.9 c.15 n.12.& li.14 c.3.nu.5.6.7.& c. 16.numero 21

Rogo ergo pater,vt mittas eum in domum patris mei: habeo enim quinque fratres, vt testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum,lib.9.c.3. numero 20

Si habueritis fidem sicut granum sinapis dicetis huic arbori moro,eradicare,& transplantare in mare, & Cap.15. obediet vobis,lib.6.c.3.nu.4

Sic & vos cum feceritis hæc omnia quæ præcepta sunt vobis,dicite: Serui inutiles sumus,quod debuimus facere,fecimus,lib.2.cap.9 num.8.& lib. 8.c.7. num.6.& lib.11.capit.1.num.1.& lib.16. ca.13. numero 6 7.8

Iesu præceptor miserere nobis,libro 2.capitulo 14.numero 10

Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt? lib. 2.c.14.num.10

Non est inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena,lib.2.c.14.nu.11.12

Ecce enim regnum Dei intra vos est,libro 16. capit.12. numero 25

Memores estote vxoris Loth,li.9. c.22.nu.1.6. & lib.2. cap.3.num.14

Quoniam oportet semper orare,& non deficere,lib.13. Cap.18. cap 3 num.9

Iudex quidam erat in quadam ciuitate,qui Deum non timebat, & hominem non reuerebatur: vidua autem quædam erat in ciuitate illa, & veniebat ad eũ dicens Vindica me de aduersario meo,lib.13.c.3.n. 29.30 & c.6.nu.4

Si duo ex vobis consenserint super terram de omni re, quamcumque petierint fiet illis libro 3.capitulo 29. numero 4

Putas, filius hominis veniens inueniet fidem in terra? lib.5.c.5.nu.7.& lib.6.c.3.num.4.9

Dixit ad quosdam, qui in se confidebant, tamquam iusti, & aspernabantur cæteros parabolam istam; Duo homines ascendebant in templum, vt orarent, vnus Pharisæus, & alter publicanus, libro octauo, capit. 5 numero 14

Pharisæus autem stans, hæc apud se orabat, & dicens: Gratias tibi ago Deus, quia non sum sicut cæteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, velut etiã hic publicanus; ieiuno bis in sabbatho, decimas do omnium, quæ possideo, libro primo, capit. duodecimo, numero 16. libro secundo, cap. 13. num. 15. 33. libr. 3. cap. 19. num. 33. libro 16 cap. 13. num. 5. lib. 1. capit. 3 num. 10. lib. 9. cap. 1. num. 32. lib. 18. cap. 8. nume. 12. & lib. 6. cap. 1. num. 7. lib. 8. cap. 7. nu. 6. lib. 16. cap. 13. num. 51. 52

Publicanus a longe stans nolebat, nec oculos ad cœlum leuare, sed percutiebat pectus suum, dicens, Deus propitius esto mihi peccatori, lib. 3. cap. 19. nu. 15 & cap. 22. num. 20. 21. & cap. 25. nu. 4. & lib. 6. cap. 1. n. 7. & lib. 8. cap. 6. n. 3. lib. 14. c. 10. n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. li. 16. cap. 13. nu. 5

Dico vobis descendit hic iustificatus in domum suam, ab illo, lib. 2. cap. 4. nu. 28. & lib. 3. cap. 22. nu. 20. 21. libro 8. cap. 5. num. 14

Quia omnis, qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur, libro primo, cap 20. nu. 21. libro 8 cap. 6. num. 12

Quid tibi vis faciam, at ille dixit, Domine, vt videam, lib. 18. cap. 19. nu. 5

Cap. 19. Et ecce vir nomine Zachæus, & hic princeps erat Publicanorum, & ipse diues, & quærebat videre Iesum quis esset, & non poterat præ turba, quia statura pusillus erat, & præcurrens ascendit in arborem sycomorum, vt videret eum, quia inde transiturus erat, libro tertio, capit. vndecimo, nu. 37. & lib. 4. cap. 38. numero 10

Zachæe festinans, descende, quia hodie in domo tua oportet me manere, & festinans descendit, & excepit illum gaudens, lib. 4. cap. 42. nu. 11. & lib. 5. c. 10. numero 51. lib. 13. capit. 1. numero 26. lib. 18. cap. 11. numero 22

Ecce dimidium bonorum meorum Domine, do pauperibus, & si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum, lib. 2. c. 15. n. 50. lib 5. c. 10. nu. 22

Quia hodie salus huic domui facta est, lib. 2. capit. 15. numero 50. & lib. 18. cap. 11. num. 22. & libro 13. ca. 1. numero 26

Domine, ecce mna tua, quam habui repositam in sudario: timui enim te, quia homo austerus es tollis quod non posuisti, & metis quod non seminasti, libro nono, cap. 22. numero 13. libro 13. cap. 12. nu. 9. lib. 16. cap. 10. nu. 4. 5

Et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, & ego veniens cum thesauris exegissem vtique illud? libro 13. cap. duodecimo, numero 9. & libro 16. cap. 10. numero 4

Videns ciuitatem, fleuit super illam, lib. 14. cap. 17. nu. 7. 8. & lib. 18. c. 7. nu. 1

Cap. 20. Accesserunt quidam Sadducæorum, qui negant resurrectionem, lib. 3. c. 13. nu. 6. 7. 8. 9

Cap. 21. Vere dico vobis, quia vidua hæc pauper plusquam omnes misit, &c. libro quinto, cap. decimo, nu. 67. & numero 13. & 14

Et capillus de capite vestro non peribit, libro primo, c. 12. num. 54

In patientia vestra possidebitis animas vestras, lib. 2. capit. 17. nu. 17. & lib. 14 cap. 1. nu. 30

Videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna, & maiestate, lib. 2. c. 3. nu. 8

Attendite autem vobis ne forte grauentur corda vestra crapula, & ebrietate, & curis huius vitæ, & super ueniat in vos repentina dies illa, libro primo, cap. 1. numero 19. 20

Væ prægnantibus, & nutrientibus illis diebus, libro 13. cap. 21. nu. 10. 17

Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum, vt edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo, lib. 2. c. 1. nu. 20 Cap. 22.

Simon ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum, lib. 2. cap. 5. nu. 12. & cap. 8. nu. 34. & lib. 4. ca. 24. num. 8

Verumtamen non mea uoluntas fiat, sed tua, lib. 18. ca. 19. num. 5. 6

Factus in agonia orauit prolixius, libro 3. cap. decimo, numero 69

Iuda osculum filium hominis tradis, lib. 3. capit. 10. nu. 99. & cap. 18. num. 8

Et percussit vnus ex illis seruum principis sacerdotum & amputauit auriculam eius dexteram:

Respondens autem Iesus, ait, Sinite vsque huc, & cum tetigisset auriculam eius, sanauit eum, lib. 3. cap. 10. numero 100

Tunc comprehendentes eum, duxerunt ad domũ principis sacerdotum, lib. 3. c. 10. nu. 100

Petrus vero sequabatur a longe, libro 3 capit. decimo, numero 101

Et conuersus Dominus respexit Petrum, & recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat: Priusquam gallus cantet, ter me negabis, & egressus foras Petr. fleuit amare, lib. 10. cap. 2. num. 11. & lib. 4. cap. 26. num. 6. 12. 15

Sprenit autem illum Herodes cum exercitu suo, & illusit indutum veste alba, & remisit ad Pilatum, libr. 3 cap. 10. num. 102 Cap. 23.

Et facti sunt amici Herodes, & Pilatus in ipsa die, nam antea inimici erant adinuicem, libro 3. cap. 10. num. 102. & lib. 11. c. 17. num. 9

Crucifige, crucifige eum, lib. 3. cap. 6. nu. 21

Filiæ Hierusalem nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, & super filios vestros, libro nono, cap. 16. numero 9

Tunc incipient dicere montibus cadite super nos, & collibus, operire nos, lib. 9. cap. 9. nu. 22. 23

Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt, libr. 3. c. 10. nu. 99. & num. 79. 80

Domine memento mei cum veneris in regnum tuum, lib. 3. ca. 10. nu. 80. 81

Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiso, lib. 3. c. 10. nu. 105. & nu. 80. & c. 11. num 53

Erat autem fere hora sexta, & tenebræ factæ sunt in vniuersam terram, lib. 3. c. 10. nu. 8

Pater in manus tuas commendo spiritum meum, lib. 3 cap. 10. nu. 85. 86

Pax vobis, lib. 14. c. 5. nu. 30. 31

Iesum Nazarenum virum approbatum a Deo, &c. lib. 3. cap. 7. nu. 27 Cap. 24.

Qui fuit potens opere, & fermone, libro 13. capitulo 6 numero 16

Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, cũ nobis loqueretur in via? libro primo, cap. 18. nu. 1. 14. & lib. 6. cap. 3. num. 13

Sic oportebat pati Christum, & resurgere a mortuis tertia die & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes, libro tertio, capitulo decimo, numero 65. & capit. 14. numero 25. 26

Ex Euangelio Ioannis.

IN principio erat verbum, & verbum erat apud Deũ, & Deus erat verbum, & cætera, in hunc mundum, libro 3. capit. 6. numero 18. lib. 9. cap. 6. numero 20. 21. 22. 27 Cap. 1.

Omnia per ipsum facta sunt, libro 8. capitulo quinto, numero 22

Mun-

Mundus per ipsum factus est,& mundus eum non cognouit,libro 11.cap. 12. numero 38.& lib.11.ca.12. numero 14.38

Lux in tenebris lucet,& tenebræ eam non comprehēderunt,lib.3.c.20.n.5.& lib.7.c.8.n.9.lib.14.c.6. n.6

Erat lux vera,quæ illuminat omnem hominem veniē tem in hunc mundum,lib.3. c.7.nu.53

Et verbum caro factum est,lib.3.cap.5. num.48. & lib. 9.cap.6.num.22

Et vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a patre plenum gratiæ,& veritatis, lib.1.cap.1.num.28. lib.2.cap.4.nu.2

Qui post me vēturus est,ante me factus est, quia prior me erat,cuius ego nō sum dignus,vt soluā eius corrigiam calceamenti,lib.3.cap.5.nu.86.87. & lib.9. ca. 6.num.8.& lib.16.cap.13. num.7

Et de plenitudine eius omnes nos accepimus, & gratiam pro gratia,lib.11.cap.6.num.11

Gratia,& veritas per Iesum Christum facta est, libr.3. cap.10. num.11

Ego vox clamantis in deserto dirigite viam Domini,li. 9.cap.6.num.2

Ecce agnus Dei,ecce qui tollit peccata mundi,lib 3.ca. 1.numero 55.lib.4.cap 7. numero 27.libro 9.cap. 6. num.18

Sed qui misit me baptizare in aqua,ille mihi dixit, super quem videris Spiritum sanctum descendentem & manentem super eum,hic est,qui baptizat in spiritu,lib.3.cap.7.num.23

Rabbi tu es filius Dei,tu es Rex Israel, libro 14.cap.25 numero 1

Videbitis cœlum apertum,& Angelos Dei ascendentes,& descendentes supra filium hominis,lib.3.cap. 14.num.11

Cap. 2. Vocatus autem est Iesus,& discipuli eius ad nuptias,libro 18.cap.15.num.43.44

Fili vinum non habent , libro 11. capitulo sexto , numero 55

Quid mihi,& tibi est mulier?lib.6.c.5. nu.4. & lib 15. cap.5.num.12

Cap.3. Quod natum est ex carne, caro est , & quod natum est ex spiritu spiritus est,lib.16.c.12.num.8

Spiritu vbi vult spirat,& vocem eius audis, sed nescis, vnde veniat,aut quo vadat,libro 4. capitulo 27. numero 10

Et sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto; ita exaltari oportet filium hominis , vt omnis qui credit in ipsum non pereat,sed habeat vitam æternam, lib.3.cap.5.num.84.& c.10.nume.12. & capitulo 11. numero 23

Sic enim Deus dilexit mundum , vt filium suum vnigenitum daret,lib.1.c.1.n.24.& lib 2.c.13. nu.35.& cap.20.num.2

Non enim misit Deum filium suum in mundum,vt iudicet mundum , sed vt saluetur mundus per ipsum, lib.2.c.11.num.12.32

Qui autem non credit iam iudicatus est,lib.6. capit.3. numero 20

Dilexerunt homines magis tenebras quam lucem, lib. 8.cap.6.num.12

Qui habet sponsam sponsus est,lib.1.c.5. nu.9. lib.4.c. 7.nu.27.lib.9.c.6.nu.8.18

Amicus autem sponsi qui stat,& audit eū,gaudio gaudet propter vocem sponsi,lib.9.c.6.nu.8. lib.10.c.7. nu.14.& lib.14.c.26.nu.31

Illum oportet crescere,me autem minui,lib.3.ca.7.nu. 53.lib.9.c.6.nu.18

Qui credit in filium,habet vitam æternam,qui autem incredulus filio,non videbit vitam , sed ira Dei manet super eum,lib.11.cap.2.num.4

Cap. 4. Venit autem mulier de Samaria haurire aquam , libro 5.cap.13.num.15

Si scires donum Dei,& quis est qui dicit tibi ; da mihi bibere , tu forsitan petisses ab eo , & dedisset tibi aquam viuam,lib.18.c.2.nu.22

Qui biberet ex hac aqua,quam ego dabo ei , non sitiet in æternum , sed fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam,lib.7.c.8.nu.7.lib.16.c.12. nu.7.li.18. cap.2.num.22

Cibum habeo manducare quam vos nescitis lib.14.c. 23.numero 5

Meus cibus est vt faciam voluntatem eius , qui misit me lib.2.c.7.nu.40

Surge,tolle grabatum tuum,& ambula,lib.3. capit.24. numero 10 Cap. 5.

Ecce sanus factus es;iam noli peccare,lib. 14. c.7. nu.5. lib.3.c.19.nu.22

Ne deterius tibi aliquid contingat,lib.14.c.12.n.11.li. 17.c 3.nu.31

Pater non iudicat quemquam,sed omne iudicium dedit filio, &c. quia filius hominis est,lib.9.c.9.nu.11. 75.lib.16.c.1.nu.9

Non possum ego a me ipso facere quicquam sicut audio iudico lib.9.c.8.nu.8

Venit hora,in qua omnes qui in monumentis sunt,audient vocem filij Dei , & qui audierint , viuent ; & procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ , qui vero mala egerunt in resurrectionem iudicij,lib.6.c.3.nu.2

Quomodo potestis credere , qui gloriam ab inuicem accipitis , & gloriam , quæ a solo Deo est,non quæritis?libro 1.capitulo 20.num.7.10 15.& libro 7 capitulo 5.numero 7.& lib.18.capitulo 1.nu.12.13.14. 16.17.24.40

Amen, amen dico vobis , quia qui verbum meum audit,& credit ei qui misit me, habet vitam æternam, & in iudicium non venit;sed transiet a morte in vitam,lib.18 c.16.nu.23

Ille erat lucerna ardens, & lucens , libro 3. capitulo 7. numero 53. libro 9. capitulo 6.numero 15.16. libro 14. capitulo 29. numero 30. & libro 18.capitulo 15. numero 40

Et iudicium meum iustum est quia non quæro voluntatem meam,sed eius qui misit me,lib.9.c 8. num.8. lib.18.c.19.nu.1

Post hæc abijt Iesus trans mare Galilææ,lib .14. cap.1. numero 8 Cap.6.

Colligite quæ superauerunt ne pereant.lib.2.capit.14. numero 14

Operamini cibum non qui perijt,&c. libro 7. capit.2. numero 3

Ego sum panis,vitæ,qui de cœlo descendit,qui manducat ex hoc pane viuet in æternum,lib.11. cap.3.num. 4.lib.1.cap.8.num.3.& lib.5.capit.12.nu.11 & lib.1. cap.5.num.6

Erunt omnes docibiles Dei , libro 2 . capitulo 1 . numero 22

Amen amen dico vobis , nisi manducaueritis meam carnem,& biberitis meum sanguinem,non habebitis vitam in vobis,lib.5.cap.12.nu.2.6. & lib.16.c.1. numero 10

Caro mea vere est cibus , & sanguis meus vere est potus,lib.5.c.12.nu.2.6

Qui manducat meam carnem , & bibit meum sanguinem,in me manet,& ego in eo,li.5.c 12.nu.6

Durus est hic sermo,& qui potest eum audire?lib. 15. c.7.nu.1.2.lib.18.c.3.nu.12

Nemo potest venire ad me , nisi Pater meus qui misit me traxerit eum,lib.1.c.1 nu.12.& lib.7.c.9.n.13

Ego sum resurrectio,& vita,& ego resuscitabo eum in nouissimo die,lib.3.c.13.nu.7.8

Numquid,& vos vultis abire?lib.15. c.7. nu.1.2.3.4.5. 6.7.8.lib.18.c.3.nu.12

Respondit ei Simon Petrus , Domine , ad quem ibimus,verba vitæ æternæ habes,lib.16.c.8. nu.5.libro 18.cap.3.numero 12

Cap. 7. Vbi est ille? lib.18.c.3.nu.14
Quidam enim dicebant,quia bonus est, alij autem nõ sed seducit turbas,lib.3.c.8.n.10
Cap.8. Nolite iudicare secundùm faciem; sed iustum iudiciũ iudicate,lib.9.c.10.num.8
Si quis sitit veniat ad me,& bibat,li.1.c.25.n.15 & li.3.c.10.nu.49.& lib.8.c.8.n.22.lib.16.c.10.n.1.2.& libro 18.c.2.n.22
Qui credit in me, sicut dicit scriptura,flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ,libro 1.cap.25. numero 5. lib.7.cap.8.num.7.8.lib.16.c.4.num 21.lib.16.c.12. num.7.44.52
Hoc autem dicebat de spiritu,quem accepturi erãt credentes in eum,lib.1.c 25.n.1.lib.3 c.10.n.49. li.7.c. 8.n.7.li.16.c.12.n.44.52
Iesus autem pertexit in montem Olineti,lib.3.cap.16. numero 14
Qui sine peccato est vestrum, primus in eam lapidem mittat,lib.3.c.21.nu.16
Nec ego te condemnabo,vade', & amplius noli peccare,lib.4.c.11.nnm.29
Ego non iudico quemquam,& si iudico ego,iudicium meum verum est,lib.9.c.8.nu.8
Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis,& cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos,lib.9.cap.13.num.11.lib.9.cap.13.n.4.lib.1.c.17. numero 17
Omnis qui facit peccatum,seruus est peccati,lib.2. capitulo 15.numero 66.lib.7.capit.8.numero 35. libro 9.cap.13.num.4.11.lib.10.cap.4.num.7.lib.14. ca.6. numero 44
Seruus autem non manet in domo in æternum, filius autem manet in æternum,libro 9. capitulo 13. numero 11
Si ergo filius liberauerit,vere liberi estis, lib.9.c.12.nu. 11.& lib.10.cap.4.n.16
Sermo meus non capit in vobis,libro 16. capiulo 10. numero 38
Vos ex patre diabolo estis & desideria patris vestri vultis facere,lib.14.c.17.n.27
Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit, quia non est veritas in eo, cum loquitur mendaciũ, ex proprijs loquitur,quia mendax est, & pater eius lib.16.c.8.n.23.24
Cap. 9. Me oportet operari opera eius,qui misit me donec dies est,lib.18 c.17.nu.7
Operamini dum dies est,veniet nox,quando nemo potest operari,lib.17.c.1.n.4.5
Schisma erat inter eos,lib.14.c.4.n.4
Ego in iudicium veni in hunc mundum,vt qui non vident,videant, & qui vident non videant,lib.3. cap. 19.num.22
Si cęci essetis,non haberetis peccatum,nunc vero dicitis,quia videmus,peccatum vestrum manet,lib.3.c. 4.nu.4.& c.19.n.22
Cap.10. Amen,amen dico vobis, quia ego sum ostium, per me si quis introierit, saluabitur, & ingredietur, & gredietur,& pascua inueniet,lib.18.c.9 n.7
Ego sum pastor bonus,li.18.c.8.n.2
Et non rapiet quisquam de manu mea,libro 4.cap.18. numero 20
Cap.11. Domine iam fœtet quatriduanus est,li.14.c.8.nu.28. 29.30.31.32.33
Tollite lapidem,lib.18.c.8.n 6
Vbi posuistis eum? veni, & vide libro 3. capit.22. numero 33
Lazare exi foras,lib.14.c.21.n.43.li.18.c.8.nu.6. lib.3. cap.22 nu 33
Et lachrymatus est Iesus,lib.4.c.1.n.35
Si dimittimus eum,sic venient Romani, & tollent locum nostrum,& gentem,lib.3. c.10.n.10
Vos nescitis quicquam, videtis quia nihil proficimus, hic homo multa signa facit,lib 4. c.22. n.13.14
Nisi granum frumenti cadens in terra,mortuum fuerit ipsum solum manet,si autem mortuum fuerit multum fructum affert. lib.3.cap.10.nu.61 Cap. 12.
Si quis mihi ministrat, me sequatur, libro 8. capit. 5. numero 28
Qui odit animam suam in hoc mundo,in vitam æternam custodit eam,lib.18.c.15.nu.42
Qui amat animam suam perdet eam,lib.1. c.11.nu.10. lib.18.c.15.n.41
Nunc iudicium est mundi,nunc princeps huius mundi eijcietur foras,lib.3.c 5.n.64.& lib.4.c.34. nu.11. & lib.11.c 12.nu.28
Ambulate dum lucem habetis,ne tenebræ vos comprehendant,li.9.c.12.n.33.
Et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum,libro primo,capit.7.num.17.& lib.2. cap. 13. numero 6.7
Iesus autem nõ credebat eis semetipsum, li.15.c.5.n.3
Verumtamen ex principibus multi crediderunt in eum, sed propter pharisæos non confitebantur, vt de synagoga non eijcerentur,lib.1.c.20.nu. 15. & li. 18.cap.1.num 12
Dilexerunt enim gloriam hominum magis quam gloriam Dei lib.1.cap.20.num.7.15.& lib.3.cap.11.nu. 3;.& lib.7.cap.5.num.7.& lib.18.cap.1.num.12.13. 14 15.24
Sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die,lib.16.c 10.nu.13
Exemplum enim dedi vobis vt quemadmodum ego feci vobis,ita,& vos faciatis,libro 8. capitulo 7. numero 1 Cap.13.
Cum hæc dixisset Iesus,turbatus est spiritu,lib.14.c.2. numero 9
Et post buccellum introiuit in eum sathanas,li.4.c.42. numero 11
Mandatum nouum dedi vobis, vt diligatis inuicem sicut dilexi vos,vt,& vos diligatis inuicem,lib.1. cap. 15.num.12.13.14.24. & lib.3 cap.2.num.27.& li.3. cap 2.numero 37
In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis,si dilectionem habueritis ad inuicem,lib.1.c. 12. n.6. & cap.13.nu.5.12.13.& lib.3.c.2.nu.9
Non turbetur cor vestrum creditis in Deum, & in me credite, in domo patris mei mansiones multæ sunt, lib.15.cap.2.num.22.23.24 Cap.14
Si quo minus dixissem vobis, quia vado parare vobis locum,& si abiero,& præparauero vobis locum,iterum venio,& accipiam vos ad me ipsum,vt vbi sum ego,& vos sitis lib.3.cap.14.nu.29
Ego sum via,veritas, & vita, libro 2. capitulo 6. numero 7.8
Qui credit in me,opera quæ ego facio,& ipse faciet,& maiora horum faciet,lib.3.c.14.nu.14.nu.27.lib.2.c. 7.numero 3
Et quodcumque petieritis patrem, in nomine meo, hoc faciam,lib.13.c.9.nu.17
Et ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis,vt maneat vobiscum in æternum,spiritum veritatis quem mundus non potest accipere, quia non videt eum,nec scit eum,vos autem cognoscitis eum quia apud vos manebit,& in vobis erit,lib.11.c.12. n.4.& lib.16.cap.12.num.16.51
Vos autem videtis me,quia ego viuo,& vos viuetis,li. 3.cap.13.nu.25
Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, qui non diligit me sermones meos non seruat, libro 16. cap. 12.num.58
Paracletus autem, Spiritus sanctus,quem mittet pater meus in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis, li. 18.cap.12 num.11.63
Si diligeretis me,gauderetis vtique, quia vado ad patrem,lib.1.c.11. nu.4

Venit

Venit enim princeps huius mundi, & in me non habet quicquam, libro 2 cap 8. num. 12 & lib 3. cap. 9. numero 41

Surgite eamus hinc, lib. 1 c 12. nu. 22

Cap. 16. Non enim vos me elegistis, quia ego elegi vos, lib. 1. c. 23 num. 29

Manete in dilectione mea, libro tertio, capit. secundo, numero 25

Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos nisi in me manseritis, &c quia sine me nihil potestis facere, lib 7. cap. 9 n. 7. 9 13. 16. 19. & lib. 14 cap. 24 nu 12

Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos, libro primo, capitulo duodecimo, numero 7. 35

Maiorem charitatem nemo habet, quam vt animã suã ponat quis pro amicis suis, li. 1. c. 19 n. 11. & lib 2 c. 12. n. 35. & lib. 3. c. 2. n 3 4 5

Vos amici mei estis si feceritis, quæ ego præcipio vobis, lib. 1. cap. 19. nu. 15 & lib. 2. c 8. nu 31 & libr. 6. cap. 3. num. 23

Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcumque audiui a patre meo, nota feci vobis, libro primo, capit. 19. num. 15

Ego elegi vos, & posui vos, vt fructum afferatis, & fructus vester maneat, lib. 2. cap. 14. nu 8

Si non veniissem, & locutus eis non fuissem peccatum non haberent, nunc autem excusationem non habent de peccato suo, lib. 3 cap. 15. num. 12. & lib. 18. cap. 2. num. 17

Cap. 13. Expedit vobis, vt ego vadam, &c. libro primo, cap. 11. num 5

Si enim non abiero, paracletus non veniet ad vos, sed quia hęc locutus sum vobis, tristia implevit cor vestrum, lib. 3 c. 14 n. 25 29 33

Mundus autem gaudebit, vos autem contristabimini, libro septimo, capit. 2. numero 15. lib. 17. capitulo 6. numero 3

Cap. 14 Sed tristitia vestra vertetur in gaudium, lib 3. c. 14. nu. 26 lib 7 c. 2 n. 15. lib 17. c. 6. num 3

Mulier cum parit, tristitiã habet, quia venit hora eius cum autem pepererit puerum, iam non meminit præsuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundo, lib 17. c. 4. nu 6

Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis, lib. 17. c. 4 num 6. 7

Vsque modo non petistis quicquam in nomine meo, petite, & accipietis, vt vestrum gaudium sit plenum lib. 13. cap. 9. nu 18

In mundo præsuram habebitis, lib. 2. c. 9. nu. 31. li. 6. c. 9. n. 9 12. & lib. 6. cap. 11. n. 25. & lib. 9. c. 15. nu. 1. lib. 17. cap. 6. num. 3

Confidite, ego vici mundum, libro 2. capit. octauo, numero 41. & libro 6. cap. 9. numero 9 libro 9. cap. 15. num. 1. lib. 17. cap. 6. nu. 3

Hæc locutus sum vobis, vt in me pacem habeatis, lib. 14 cap. 5. num. 26

Et nunc clarifica me tu pater apud temetipsum, claritate quam habui priusquam mundus fieret apud te, libro 3. c. 13. nu. 14

Cap. 17. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum, lib. 2. c. 4 nu. 30 lib. 6 cap 3. nu. 20

Pater oro vt omnes vnum sint, sicut tu pater, & ego unum sumus, libro 1. cap 23. nu. 30

Pater uolo ut ubi egò sum illic sit, & minister meus, libro primo, capit. 23. numero 30. & lib 4. capit. 21. numero 10

Oro Pater, ut sicut tu Pater in me, & ego in te, & ut ipsi in nobis unum sint, libro 1. cap 23. num. 30. lib. 2. cap 4. num. 1

Iterum u enio, & accipio uos ad meipsum, ut ubi ego sum, & uos sitis, lib. 4. cap. 21. num. 10

Hęc cum dixisset Iesus, egressus est cum discipulis suis trans torrentem Cedron, ubi erat hortus, lib 3. cap. 10. numero 33 Cap. 18.

Regnum meum non est de hoc mundo, lib. 2. cap. 16. numero 23

Dicit ei Pilatus mihi non loqueris, libro 3. capitulo 10 numero 91 Cap. 19.

Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & dimittere te? lib. 9. cap. 8. num. 8

Non haberes potestatem aduersum me vllam, nisi datum esset desuper, lib 2. cap. 8. nu. 34

Et baiulans sibi crucem, exiuit in eum, qui dicitur Caluariæ locum, Hebraice autem Golgotha, libro tertio capitulo decimo, numero 103. 104. & cap. 10. numero 7. 14. 19. 60

Scripsit autem titulum Pilatus, & posuit super Crucẽ, lib. 3. cap. 10. nu. 105

Quod scripsi, scripsi, lib. 3. c. 11. n. 49

Erat autem tunica inconsutilis d uper contexta per totum, libro 3. capit. 2. numero 28. & libro 4. capit. 28. numero 6

Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius, Maria Cleophæ, & Maria Magdalenæ, lib. 3. c. 10. nu. 106. lib. 11. c. 6. nu. 94

Mulier ecce filius tuus, & deinde dicit discipulo, ecce mater tua, lib. 3. cap. 10. nu. 39

Postea sciens Iesus, quia omnia consummata sunt, vt consummaretur scriptura, dicit, sitio, libro 3. cap. 10. numero 83

Illi autem spongiam plenam aceto hyssopo circumponentes obtulerunt ei, lib. 3. cap. 9. num. 30

Consummatum est, lib. 3. cap. 10. num. 85

Vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiuit sanguis, & aqua, lib. 3 cap. 10. num. 54. & lib. 5. cap. 12. num. 39

Si tu sustulisti eum, dicito mihi, & ego eum tollam lib. 1. cap. 2. num. 11 Cap 20.

Noli me tangere, lib 4. cap. 1. num. 11

Hæc cum dixisset, insufflauit, & dicit eis, accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt, libr. 16. cap. 1. numero 9. 10. & libro 16. capit. 12 numero 27. 28

Post a manifestauit se iterum Iesus ad mare Tiberiados, lib. 3. cap. 13. num. 20 Cap. 21.

Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis, miserũt ergo, & iam non valebant illud trahere præ multitudine piscium, lib. 18. cap. 2 num. 24

Simon Ioannis diligis me plus his? tu scis quia amo te lib. 9. cap. 6. num. 31

Dicit ei pasce agnos meos, pasce oues meas, libro primo, cap. 15. num. 22. libro 3. cap. 2. num. 5. & cap. 5. num. 27. lib. 14. cap. 31. num. 7

Conuertus Petrus vidit illum discipulum quem diligebat Iesus, lib. 9. cap 6. num. 25. 27

Qui & recubuit in cœna super pectus eius, lib. 9. cap. 6 numero 21. 31. 32

Si sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? lib. 9. cap. 6. num. 27. 31

Ex Actis Apostolorum.

VOs autem baptizabimini Spiritu Sancto, nõ post multos hos dies, lib. 18. c. 5. nu. 5 Cap. 1.

Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate, libro 18. capitulo quinto, numero 1

Cumque intuerentur in Cœlum, ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis, qui dixerunt. Viri Galilæi, qui statis aspicientes in cœlum? hic Iesus qui assumptus est a vobis in cœlum, sic veniet, quẽ admodũ vidistis eum euntẽ in cęlũ, li. 3. c. 14. n. 11. 18

Tu Do-

Tu Domine qui nosti corda omnium, ostende ex his duobus, quem elegeris, accipere sortem ministerij huius,& apostolatus,lib.16.c.3.nu.3.4.5

Cap.2. Et cum complerentur dies pentecostes,li.16.c.12. numero 13.20.21

Et factus est repente de cœlo sonus tamquam aduenientis spiritus vehementis, & repleuit totam domum,vbi erant sedentes,lib.5.ca.1.nu.20.21.& lib. 16.c.12.nu.19.20.49.50.55

Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ tamquam ignis, lib.16.cap.12.num.14.15.19.20

Seditque supra singulos eorum,lib.16.capit.12.numero 13.20.21

Et repleti sunt omnes Spiritu sancto, libro 9. capit. 6. numero 19

Et cœperunt loqui varijs linguis,prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis, libro 16.capit.12.numero 19. 20.21 50

Cap. 4. Petrus in medio eorum dixit,non vt vos æstimatis, ij ebrij sunt, & cæt. hoc est quod dictum est per prophetam Ioel, & erit in nouissimis diebus effundam de spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri,& filiæ vestræ,lib.5.capit. primo,nu mero 20 21

Petrus,& Ioannes respondentes dixerunt ad eos si iustum est in conspectu Dei,vos potius audire, quam Deum,iudicate,lib.1.c.23.n.15.20

Non enim possumus,quæ audiuimus,& vidimus,non loqui,lib.1.cap.23.num.15

Et vocantes eos,denunciauerunt,ne omnino loquerẽtur, neque docerent in nomine Iesu, libro 1. capit. 23.num.15

Obedire oportet magis Deo,quam hominibus,lib.16. cap.12 num.55

Multitudinis credẽtium erat cor vnum, & anima vna, lib.1.cap.19.nu.2 & lib.2.cap.15 num.24.25. & lib. 3.cap.2 num.47 21.& lib.4.cap.49.num.4. lib.5. ca. 5.numero 2

Quotquot enim possessiones habebant, &c. eorũ pretia ponebant ad pedes Apostolorum,lib.2.capit.15. numero 25.34

Nec quisquam eorum,quæ possidebat aliquid suum esse dicebat,sed erant illis omnia communia,lib.2. capit.15.nu.24.25

Cap.5. Audiens autem Ananias hæc verba cæcidit,& expirauit,& factus est timor magnus super omnes,qui audierunt,libro 6 capit.10.numero 6. & lib.15. cap.3 numero 6

Dic mihi mulier si agrum tantum vendidisti? at illa dixit, tanti. Petrus autem ad eam,&c. vsque expirauit,libro 4.cap.18.numero 5. lib.9. cap.11. num.11. lib.15.cap.3.num.5

Ita vt in plateas eijcerent infirmos, & ponerent in lectulis,ac grabatis, vt veniente Petro, saltim vmbra eius obumbraret quemquam,& liberarentur ab infirmitatibus suis,libro 3.capit.14.num 27.& lib.14. cap.25.num.12

Exurgens princeps sacerdotum,& omnes, qui cum eo erant,repleti sunt zelo,& iniecerunt manus in Apostolos,& posuerunt eos in custodia publica. Angelus autem Domini per noctem aperuit ianuas carceris,& educens eos,dixit: Ite & stantes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ huius, lib.9. cap.15 numero 3

Ibant autem Apostoli gaudentes a conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati,lib.1.c.2.num.13.& cap.2.nu 20. & li. 2.cap.4.nu.24.& lib.6.c.9.nu.14.15.16.& lib.7.c.4.n. 2.& lib.9.cap.15.num.9.44

Cap.7. Ecce video cœlos apertos. & Iesum stantem a dextris virtutis Dei,libro 2.cap.9.numero 20.& lib.3.capit. 14.num.35

Domine Iesu suscipe spiritum meum, libro 1. capitulo duodecimo, numero sexagesimo.

Ne statuas illis hoc peccatum, libro primo, capit. 12. numero 69

Et cum hoc dixisset, obdormiuit in Domino, libro 1. cap.12.num.60

Angelus autem Domini locutus est ad Philippum dicens, surge,& vade contra meridiem ad viam, quæ descendit ab Hierusalem in Gazam,hæc est deserta, & surgens abijt,& ecce vir Aethiops Eunuchus potens Candaces Reginæ Aethiopum, qui erat super omnes Gazas eius venerat adorare in Hierusalem, & reuertebatur legens Esaiam prophetam,sedensq; super currum suum,&c lib.16.cap.4. num.10 Cap. 8.

Vade quoniam vas electionis est iste mihi, vt portet nomen meum,& cætera, libro 14. capitulo 25. numero 37.41.42 Cap.9.

Saule, Saule cur me persequeris,lib.1.c.15.n.23.& lib. 3.cap.12.num.15

Domine quid me vis facere? lib.18 c.19.nu.5

In Ioppe fuit quædam discipula nomine Thabita plena bonis operibus,& eleemosynis,quas faciebat,factum est autem, vt infirmata moreretur,&c. Dorcas lib.5.cap.10.num.3

Orationes tuæ,& eleemosynæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei,libro 5.capit. 10. numero 3. & num.27.38 Cap.10.

Surge Petre, occide,& manduca,lib.1.cap.1.num.56. lib.4.c.32.nu.3.lib.9.c.19.n.12.lib.16.c.7. nu.17.lib. 12.cap.12.num.1

Surge,& ipse ego homo sum,libro octauo, capit.quinto, numero 26

Hunc Deus suscitauit a mortuis tertia die, & dedit eũ manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis a Deo,idest nobis,qui manducauimus,& bibimus cum illo,postquam resurrexit a mortuis,li. 3.cap.12.num.21

Oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo,lib.13.cap.9. num.11.12. Cap.12.

Cum autem producturus esset Herodes Petrum,in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites vinctus cathenis duabus & custodes ante ostium custodiebant carcerem,&c. caligas tuas,lib.6.c.9.n.16.li. 14.cap.25.num.2

Processit puella nomine Rhode ad portam,&c. Angelus eius est,lib.1.cap.21.num.1

Per multas tribulationes oportet nos introire in Regnum Cœlorum, libro 2.cap.6.num.24. & capit.9. num.10 31 Cap. 14.

Viri fratres, quid hæc facitis, & nos mortales sumus similes vobis,&c.dans pluuias de cœlo,lib.4.cap.3. num.24.25.lib.8.cap.7. num.2

Quid tentatis imponere iugum super ceruices discipulorum,quod neque nos, neque patres nostri portare potuimus?lib.11. cap.4.nu 4 Cap.15.

Transeuntes autem Phrygiam, & Galatiæ regionem, vetati sunt a Spiritu sancto loqui verbum Dei in Asia,lib 14.cap.17 num.19 Cap.16.

Visio autem per noctem facta est Paulo, vir Macedo quidam erat,&c. transiens in Macedoniam, adiuua nos,lib.4.cap.17.num.19

Tremefactus procidit ante Paulum,&c. credens Deo, lib.5.cap.13.num.7

Hi homines conturbant ciuitatem nostram, &c. nihil tibi malefeceris, vniuersi enim hic sumus,lib.1.cap. 23.numero 21

Media autem nocte Paulus, & Silas orantes laudabant Deum,& audiebant eos,qui in custodia erant, subito vero terremotus factus est magnus, ita vt mouerentur fundamenta carceris,libro 13.cap.3.nu.14.& cap.9.nu.20

In quo viuimus,mouemur,& sumus,libro 17. capit.5. numero 14 Cap. 17.

Vna autem sabbati cum veniissemus ae frangẽdum panem Cap.18.

nem, Paulus disputabat cum eis profecturus in crastinum, protraxitque sermonem vsque in mediam noctem, sedens autem quidam adolescens, &c. cæcidit de tertio cœnaculo deorsum, & subleuatus est mortuus, lib. 16. c. 20. nu. 24

Cap. 8. Nisi quod Spiritus sanctus per omnes ciuitates mihi protestatur dicens, quoniam vincula, & tribulationes Hierosolymis me manent, sed nihil horum vereor, nec facio animam meam pretiosiorem, quam me dummodo consumem cursum meum, & ministerium verbi, quod accepi a Domino Iesu testificari Euangelium Dei, libro 14. cap. 72. num. 5. libr. 1. cap. 1. numero 17

Cap. 9. Quapropter contestor vos hodierna die, quia mundus sum a sanguine omnium, non enim subterfugi, quo minus annunciarem omne consilium Dei vobis, lib. 1. cap. 3. nu. 7. lib. 14. c. 31. nu. 2

Per triennium nocte, & die non cessaui cum lacrymis manere vnumquemque vestrum, libro 1. c. 14. nu. 27. & li. 1. c. 3. n. 7. & lib. 14. c. 31. n. 2

Scio quod post discessum meum intrabunt in vos lupi rapaces, non parcentes gregi, & ex vobis ipsis exiet, peruersa loquentes vt abducant discipulos post se, libro 8. cap. 1. num. 4

Cap. 20. Argentum, & aurum nullius concupiui, sicut ipsi scitis quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministrauerunt manus istæ, lib. 2. cap. 15. numero 26. 27

Cap. 21. Hæc dicit Spiritus sanctus virum cuius est hæc zona, alligabunt in Hierusalem, & tradent in manus gentium, quod cum audissemus, rogabamus nos, & qui loci illius erant, ne ascenderet Hierosolymam, tunc respondit Paulus, & dixit, quid facitis flentes, & affligentes cor meum non solum alligari, sed & mori in Hierusalem paratus sum propter nomen Domini Iesu, & cum ei persuadere non possemus, quieuimus dicentes, Domini voluntas fiat, libro 1. cap. 14. numero 27

Cap. 22. Ego sum vir Iudæus natus Tarso Ciliciæ, nutritus autem in ista ciuitate, secus pedes Gamalielis, æmulator legis, sicut vos scitis, iuxta veritatem paternæ legis, &c. lib. 16 cap. 4. nu. 15. 16

Cap. 23. Constans esto, sicut enim testificatus es de me in Hierusalem sic te oportet Romę testificari, libro 2. cap. 9. num. 1

Cap. 26. Opto omnes, qui audiunt hodie fieri tales, qualis ego sum, exceptis his vinculis, lib. 1. cap. 2. nu. 27. & libro 11. cap. 7. num. 5. 6

Cap. 27. Cum autem vehementi tempestate, sequenti die iactaremur, iactum fecerunt, ac tertio die nostris manib. armamenta nauis proiecimus, &c. septuaginta sex, libro 5. cap. 8. num. 6

Bono animo esto, viri, amisso enim animæ nullius erit ex vobis præterquam nauis astitit enim mihi hac nocte, &c. qui tecum nauigant, libro quinto, capit. 8. numero 4

Cap. 28. Cum congregasset, Paulus autem sarmentorum aliquã tam multitudinem, & imposuisset super ignem vipera a calore, cum processisset, inuasit manum eius, vt viderunt vero barbari pendentem bestiam de manu eius, adinuicem dicebant, vtique homicida est homo hic, qui cum euaserit de mari, vltio non sinit eum viuere, lib. 11. cap. 15. nu. 6

Ex Epistola ad Romanos.

Cap. 1. PAulus seruus Iesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in Euangelium Dei, quod antea promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis, de filio suo, libro tertio, capit. 5. numero 93. libro 9. capit. 12. numero 7

Cap. 17. Gratias ago Deo meo per Iesum pro omnibus vobis, quia fides vestra annunciatur in vniuerso mundo, libro 6. cap. 3. nu. 12. & cap. 4. nu. 5

Cap. 18. Testis enim est mihi Deus, cui seruio in spiritu meo, libro primo, capit. 22. numero quarto, libro nono, ca. 13. numero 7

Reuelatur enim ira Dei de cœlo super omnem impietatem, & iniustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in iniustitia detinent, quia quod notum est Dei manifestum est in illis. Deus enim illis reuelauit lib. 2. cap. 10. nu. 12. li. 3. cap. 15. nu. 12. li. 4. cap. 12. n. 13. lib. 10. cap. 5. num. 3. 9

Inuisibilia Dei a creatura mundi, per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius virtus, & diuinitas, ita vt sint inexcusabiles qui cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerũt aut gratias egerunt, sed euanuerunt, &c. obscuratum est cor insipiens eorum, dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt, lib. 1. cap. 18. num 8. lib. 3. cap. 11. num 32. & li. 14. cap. 14. num. 10. 12. 13. 14. 15. 16. & libro 14. cap. 20. nu. 10. lib. 18. cap 8. nu. 3. 4. & ca. 13. numero 11. & lib. 3. c. 15. nu. 12. lib. 4. cap. 12. nu. 13. li. 10. cap. 5. num. 3. 9

Et mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrũ & quadrupedum, & serpentum, lib. 1. cap. 18. num. 8. lib. 14. cap. 20. num. 10 & lib. 18. c. 8. nu. 3. 4. & ca. 13. num. 11. lib. 3. cap. 4. nu. 9. 10

Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum in immunditiam, vt contumelijs afficiãt corpora sua in semetipsis, quia commutauerunt veritatem in mendacium, & coluerunt, & seruierunt creaturæ potius quam creatori, lib. 1. c. 18. nu. 8. lib. 14. ca. 20. nu. 10. li 18. cap. 8. nu. 3. 4. & cap. 13. nu. 11. lib. 1. cap. 10. numero 3. & libro 2. cap. 10. nu. 18. libro 3. c. 18. nu. 14. lib. 8. c. 1. nu. 12. li. 14. c. 5. n. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. lib. 11. cap. 14

Propterea tradidit illos Deus in passione ignominiæ, nam fœminæ mutauerunt naturalem vsum in eum vsum, qui est contra naturam similiter, & masculi relicto naturali vsu, & cætera, libro 14. capitulo 14. numero vndecimo.

Tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt faciant ea quæ non conueniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, &c. libro 8. capit. primo, num. 10. 14. & numero 1. 5

Cap. 2. Existimas autem hoc o homo, qui iudicas eos qui talia agunt, & facies ea, quia tu effugies iudicium Dei? libro 4. cap. 11. num. 26

An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? lib. 1. c. 9. nu. 3. & lib. 2. c. 10. nu. 11. & c. 11. nu. 89. lib. 4. c. 6. nu. 13. & c. 7. nu. 34. & c. 5. nu. 1. lib. 4. c. 8. nu. 1. & c. 11. nu. 26

An ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit, lib 1. cap. 9 nu. 3. lib. 2. cap. 10. num. 11. 26. 28. lib 4 cap. 11. num. 26

Secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor tuum, thesaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei, qui reddet vnicuique secundũ opera eius, lib. 2. c. 10. nu. 11. 26. 28. & cap. 11. num. 9. & c. 14. nu. 4. lib. 4. c. 7. num. 34. & cap. 8. num. 1. & ca. 11. num. 26. 27. lib 9 cap. 9. nu. 5

Ijs quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam, & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam; ijs autem qui sunt ex contentione, & qui non acquiescant veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio, tribulatio, & angustia in omnem animam operantis malum, libro 31. capitulo 2. numero 35

Cum enim gentes quæ legem non habent, naturaliter, quæ legis sunt, faciunt, ipsi sibi sunt lex, lib. 4. ca. 27. numero 5. libro 10. capitulo 3. numero 4 libro 18. capitulo 3. numero 2. & libro 18. cap. 14. nu. 8

Testimonium reddente illis conscientia ipsorum, &

inter

inter se inuicem cogitationum accusantiũ, aut etiã defendentium, in die cum iudicabit Deus occulta hominum,lib.9.capit.9.numero 6.libro 18. capit.14. numero 8

Qui ergo alium doces,teipsum non doces, qui prædicas non furandum,furaris, qui dicis non mœchandum,mœcharis, qui abominaris idola, sacrilegium facis?lib.14.c.28.nu.36

Non enim qui in manifesto,Iudæus est, neque quæ in manifesto, in carne est circumcisio, sed qui in abscondito,Iudæus est,& circumcisio cordis in spiritu non littera,lib.9.c.24.nu.3

Cap. 3. Et non sicut blasphemamur, & sicut aiunt quidá nos dicere,faciamus mala,vt veniant bona, quorum dãnatio iusta est,lib.6.c.3.nu.18

Quia non est iustus quisquam, non est intelligens, aut requirens Deum,lib.14.c.18.nu.2

Vbi est ergo gloriatio tua?lib.7.cap.6.num.3

Quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo lib.8.capit 5.numero 1.libro 14.capit.18. numero 2

Qui traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram libro 3.capitulo 12. numero 1

Cap.5. Iustificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum, lib. 14.cap.4.num.2

Per quem habemus accessum per fidem in gratiam istam,in qua stamus,& gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei,lib.2.c.6.num.5

Non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus, scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit,lib.1.c.1.nu.29.lib.5.c.9. nu.1.10.lib.6 c.9.nu 21.& lib.6.ca.13.nu.5.& num. 13.lib.7.cap.1.num.8.16.& cap.8.num.4.5 lib.9.ca. 15.num.42.lib.17.capit.4.num.3.4 lib.16. capit.11. numero 11

Quia Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum,qui datus est nobis,lib.1.c.1.num. 29.& lib.1.c.9.nu.10.& c.18.nu.15.& ca.25.nu.2.& lib.3.cap.2.num.35.lib.6.c 9.num.21.lib.16.cap.12. numero 39

Vix enim pro iusto quis moritur; nam pro bono forsitan quis audeat mori ? libro 3. capitulo 10. numero 55

Commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quoniam si cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus Christus pro nobis mortuus est, multo magis nunc iustificati in sanguine ipsius salui erimus ab ira per ipsum; si enim cum inimici essemus reconciliati sumus Deo per mortem filij eius; multo magis reconciliati salui erimus in vita ipsius,li. 1. c. 1.nu.27.& lib.2.c.12.nu.7.& lib.3.c.5.nu.45 46.49. lib.2.c.13.num.35

Propterea sicut per vnum hominem peccatum introiuit in hunc mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertranfijt,libro 9. capitulo 18. numero 3

Sed regnauit mors ab Adam vsque ad Moysem, etiam in eos qui non peccauerunt in similitudinem præuaricationis Adæ,qui est forma futuri,lib.3.ca.5.nu. 10.& c.10.nu.18.& lib.9.c.18.nu.3

Vbi abundauit delictum, superabundauit, & gratia, lib.3.cap.5.nume.10.lib.6.c.3.nume.18.lib.8.capit. 5.nu.15.16

Cap. 6. Si enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc viuemus in illo?consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem?lib.3.c.12.nu.29

Vt quomodo Christus resurrexit a mortuis per gloriã Patris,ita & in nouitate vitæ ambulemus,lib.3.cap. 13.nu.1.& lib.15.cap.8.num.4

Qui enim mortuus est peccato,iustificatus est a peccato,lib.3.c.11.nu.12

Si autem mortui sumus cum Christo, credimus quia simul etiam viuemus cum illo,lib.3.ca.11.nu.59.lib. 18.cap.10.num.8

Scientes quod Christus resurgens ex mortuis,iam non moritur; mors illi vltra nõ dominabitur,quod enim mortuus est peccato mortuus est semel,quod autem viuit,viuit Deo,lib.3 cap.10.num.45.lib.18.cap.10. numero 8

Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentijs eius,lib.1. cap.10.nu.8. & lib.3.c.1.nu.29.56.& c.11.nu.9.lib.9 c.12. nu.12. & lib.10.c.4.nu.18.& lib.14.c.8.num.22.35.& libro 15.cap.1.num.6.lib.18.cap.13.num.1.libro 2. cap.5. numero 29.34 Cap 8

Sed neque exhibeatis membra vestra,arma iniquitatis peccato,sed exhibete vos Deo tamquam ex mortuis viuentes,& membra vestra arma iustitiæ Deo,lib 2. cap.7.num.16.17.lib.3.cap 1.num.29.lib.18. cap.13. numero 1

Gratias autem Deo quod fuistis serui peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinę, in qua traditi estis,libro 18.capitulo 2. numero 10. & ca.8. numero 3

Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ, sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ,& iniquitati ad iniquitatem,ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ, in sanctificationem,lib.1.c.10.nu 8.lib.2.c.8 nu.39.& c.17. nu. 8.& lib.3.c.1.nu.29.lib.9.c.23 nu.18.lib.11.ca.3.nu. 9.& c 4.nu.9.lib.18.c.8.nu 10

Cum enim serui essetis peccati, liberi fuistis iustitiæ, nunc ergo liberati a peccato, serui autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam,libro 10. capitulo 4. numero 17

Quem ergo fructum habuistis in illis, in quibus nunc erubescitis,lib.14.c.11.num.12

Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam, &c. nam peccatum occasione accepta per mandatum seduxit me,& per illud occidit,lib.14 ca.11.nu.9.& c. 17.numero 26 Cap.7.

Scimus autem quod lex spiritualis est; ego autem carnalis sum,venundatus sub peccato,lib.14. capit.17. nu.26.lib.10.c.3.nu.10

Quod enim operor non intelligo, non enim quod volo bonum,hoc ago,sed quod odi malum,illud facio; nunc autem iam non ego operor illud, sed quo habitat in me peccatum, scio enim quia non habitat in me, hoc est in carne mea bonum, si autem quod nolo,illud facio,iam non ego operor illud,sed quod habitat in me peccatum,lib.3.c.1.nu.33.lib.2.cap.5. nu.31.& c.9.nu.32.& lib.3.c.1. nu.28.30.31. lib.18. cap.14.num.2

Non enim quod volo,facio bonum,sed quod nolo malum,hoc ago,lib.2.c.5.num.29.lib.14.ca.2. nu.3.lib. 18.cap.14.nu.2.3

Nam velle adiacet mihi, perficere autem bonum, non inuenio,lib 2.cap.5.num.28 30.& lib.3. cap.1.num. 28.30.31.32.59.li.7.cap.9.num.18.19.20.21.lib.14. cap.7.num.20.lib.18.cap.14.num.2.3.23. & cap.19. numero 14

Condelector legi Dei secundum interiorem hominẽ, lib.2.c.5.num.28.30.lib.3.c.1. nu.29.lib.9.ca.12.nu. 11 libro 10.capitulo 4.numero 17. libro 18. cap.14. numero 2 3

Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem in lege peccati,lib.2.c.5.num.13.28.40.41 lib.3.cap.8. num.2.& cap.1.num.29.35.lib.18.cap.14.num.2.3.lib.1.c.25 numero 7

Infelix homo quis me liberabit de corpore mortis huius,lib.1.c.14.num.12.lib 2.capit.5.num.27.& num.

13.33.lib.3.cap.1.num.44.lib.10.c.4.nu.13.lib.14.c.2.nu.3.lib.18.c.14.num.2.3.& c.16.nu.2.5.& ca.19.num.9.10

Igitur ego ipſe ſeruio mente legi Dei,carne autem legi peccati,lib.1.c.22.nu.4.lib.2.c.5.num.28.33.li.3.c.1.num.31.32.33

Nam quod impoſſibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem Deus, filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne,lib.3.cap.5.num.10.& c.9.num.45.& & capitulo 10.numero 45.47.& capitulo 11.numero 28.29

Cap 8. Nam prudentia carnis mors eſt,prudentia autem ſpiritus vita & pax,lib.9.c.17.num.15

Quoniam ſapientia carnis inimica eſt Deo, legi enim Dei ſubiecta non eſt, qui enim in carne ſunt placere Deo non poſſunt,lib.9.c.17.nu.15.16.17.lib.3.ca.1.nu.43.44.lib.16.c.11.nu.12

Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpiritu, ſi tamen ſpiritus Dei habitat in vobis,libro 3. capitulo 1.numero 43.44

Corpus quidem mortuum eſt propter peccatum, ſpiritus autem vita viuit propter iuſtificationem,lib 3.cap.1.num.8

Ergo fratres debitores ſumus,non carni, vt ſecundum carnem viuamus,lib.3.c.1.num.13.29

Si enim ſecundum carnem vixeritis, moriemini,ſi autem ſpiritu,facta carnis mortificaueritis,viuetis,lib.2.c.5.nu.26.& c.7.nu.38.& c.9.nu.27.& lib.3.c.1.n.13.nu.29.& c.11.nu.24

Quicumque enim ſpiritu Dei aguntur, ij filij Dei ſunt, lib.2.c.8.nu.11.& c.9.nu.27

Non enim accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum Dei,in quo clamamus,abba,pater,lib.2.c.14.num.8.& lib.9.c.13.nu.1.7.lib.1.c.9.nu.4

Cap.9. Ipſe enim ſpiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus filij Dei,ſi autem filij, & heredes,heredes quidem Dei,coheredes autem Chriſti,lib.2.c.8.nu.11.& lib.2.c.1.nu.22

Si tamen compatimur,vt, & conglorificemur. Exiſtimo enim quod non ſunt condignæ paſſiones huius temporis, ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis,libro 2.capit.3.num.3.7.17.& libro 6.capit.9.numero 21

Nam expectatio creaturæ, reuelationem filiorum Dei Expectat,lib.9.c.15.nu.23.24

Vanitati enim creatura non volens ſubiecta eſt,lib.1.c.20.num.9.lib.8.c.3.nu.12

Quia, & ipſa creatura liberabitur a ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei,lib.2.c.1.numero 10

Scimus enim quod omnis creatura ingemiſcit, & parturit vſque adhuc,lib.2.cap.8.num.11.& lib.9.ca.15.numero 24

Non ſolum autem illa, ſed, & nos ipſi primitias ſpiritus habentes, & ipſi intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei,expectantes redemptionem corporis noſtri,lib.2.cap.8.num.11.& lib.14.cap 9.numero 6.lib.2.cap.2.num.15.& num.vlt.& lib.7.c.4.numero 5

Spe enim ſalui facti ſumus,lib.2.c.2.nu.15.& c.4.n.16.& lib.3.c.13.num.22.lib.7.c.4.nu.5

Similiter autem, & ſpiritus adiuuat infirmitatem noſtram,lib.2.c.8.nu.11.lib.13.c.9.nu.1.lib.16.c.11.nu.62.63.lib.17.c.4.num.11

Nam quid oremus,ſicut oportet,neſcimus,ſed ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, libro 2.capitulo 8.numero 11.12.13.& libro 13.capitulo 9.numero 1.& libro 17.cap.4.num.11

Scimus autem quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum,libro 1.capitulo 2.numero 26.& libro 2.capitulo 8.numero 11.& libro 9.capit. 15.num.22.23.& cap.18.num.9.10

Si Deus pro nobis,quis contra nos?lib.2.c.8.nu.11.41.& c.9.nu.1.2.10.lib.4.c.14.nu.17

Qui etiam proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum,lib.2.c.1.nu.24.& capit.13.num.6.35

Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? lib.2.c.1.num.24

Quis accuſabit aduerſos electos Dei?lib.2.ca.8.nu.12.13.lib.4.c.14.nu.11.17

Deus qui iuſtificat, quis eſt qui condemnet? Chriſtus Ieſus qui mortuus eſt, immo qui,& reſurrexit, qui eſt ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis,lib.2.c.8.nu.12

Quis ergo nos ſeparabit a charitate Chriſti? tribulatio? an angustia?an perſecutio? an nuditas? an fames?an periculum;an gladius?lib.1.capi.7.nu.5.20.& cap.2.num.21.lib.3.c.2.num.48.& c.16.nu.15.li.4 cap.8.nu.3.5.6.7.& c.12.num 58.& c.14.num.24.27.& lib.2.cap 6.nu.12.& c.9.num 24.& c.12.nu.7.lib.6.c.9.num 19.& lib.11.c.4.nu.9.& lib.9.cap.23.numero 13

Sed in his omnibus ſuperamus propter eum qui dilexit nos,lib.6.c.11.nu.2.lib.14.c 22.num.8

Certus ſum quod neque mors neque vita, neque Angeli neque principatus, &c. poterit nos ſeparare a charitate Dei,quæ eſt in Chriſto Ieſu lib.3.ca.2.nu.48.& c.16.num.15.lib.6.cap.9.num.19.et lib.9.c.23.num.13.et lib.11.c.4.nu.9

Veritatem dico in Chriſto Ieſu,non mentior, teſtimonium mihi perhibente conſcientia mea in ſpiritu Sancto,quoniam triſtitiam mihi magna eſt, et continuus dolor cordi meo,li.1.c.10 nu.2.et lib.1.ca.13.nu.4.lib.7.c.1.nu.16

Optabam enim ego anathema eſſe Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei ſecundum carnem qui ſunt Iſraelitæ,etc.lib.1.cap.13.num.29.et lib.1.c.14 num.1.24.26 et lib.3.cap.2.num.2 et lib.14.c.25.nu.22.23.24.25.26.et lib.16.ca.1.nu.12.13 et c.7 numero 25

Non omnes qui ex circumciſione ſunt Iſrael, ij ſunt Iſraelitæ,neq; qui ſemen Abrahæ,omnes filij, ſed in Iſaac vocabitur tibi ſemen,lib.6.c.5 nu.1.2.li.2.c 6.numero 4

Non ſolum autem illa: ſed, et Rebecca ex vno concubitu habens Iſaac patris noſtri, cum enim nondum nati fuiſſent,aut aliquid boni egiſſent, aut mali,etc. lib.6.c.5.nu.11.lib.3.c.21.nu.5

Iacob dilexi,Eſau autem odio habui,lib.2.c.5.nu.18.et lib.3.c 21.num.5

Igitur non eſt volentis neque currentis, ſed Dei miſerentis,lib.7.c.9 nu.5.et nu.19

Quia in hoc ipſum excitaui te,vt oſtendam in te virtutem meam, et vt annuncietur nomen meum in vniuerſa terra,lib.6.c.10.nu.25

An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam lib.3.cap.15.num.3.et lib.4.capit.17.num.14.et cap.22.num.1.et cap.22.uum.3.4.lib.12.cap.3.num.3

Quod ſi Deus volens oſtendere iram ſuam, et notam facere potentiam ſuam ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ apta in interitum, etc. vaſa miſericordiæ, quæ præparauit in gloriam ſuam,etc.lib.11.ca.11.nu.10 et lib.5 c.3.nu.1

Quia verbum abbreuiatum faciet Dominus ſuper terram,lib.10.c.3.nu.2

Quid ergo dicemus? quod gentes quæ ſectabantur iuſtitiam,apprehenderunt iuſtitiam.et c.lib.10.capit.3.numero 2

Fratres,voluntas quidem cordis mei, et obſecratio ad Deum fit, pro illis in ſalutem, teſtimonium enim perhibeo illis, quod æmulationem quidem Dei habent, Cap.10.

bent,sed non secundum scientiam,lib.1.capitulo 14 numero 22

Ignorantes enim iustitiam Dei,& suam quærentes statuere,iustitiæ Dei non sunt subiecti,lib.1.cap.20.nu. 10.& lib.7.cap.6.num.13

Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem,li. 5.cap.7 numero 34

Cap. 11. Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum,& in captionem,& in scandalum,& in retributionem illis,libr. 16.cap.4.num.1.2

Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit,ne forte nec tibi parcat,libro 5.cap.5.num.7.libro 9. capit.9. numero 56

Secundum electionem autem Charissimi propter patres,lib.6 cap.5.num.1

Noli altum sapere,sed time,lib.6. cap.4. nu.19. lib.17. cap.5.num.15.16.17

O altitudo diuitiarum sapientiæ,& scientiæ Dei, quã incomprehensibilia iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius,lib.4.cap.17 nu.8.9.10.11.lib.17.cap.5.nu. 15.16.17

Quis enim cognouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit? aut quis prior dedit illi? lib.4.capit.17 numero 10.11

Ex quo omnia,per quem omnia, ipsi gloria in sæcula, lib.17.cap.5.num.25

Cap.12. Obsecro itaque vos fratres per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem,sanctã Deo placentem,rationabile obsequium vestrum,libro 2.cap 20. num.5.6.& lib.3. cap.1. numero 4.& lib.4 cap.20.nu.19.lib.6.cap.2. nu.11.& lib.11. ca.7. num.4.lib.18 cap.6.num.7

Et nolite conformari huic sæculo, sed reformamini in nouitate sensus vestri,vt probetis, quæ sit voluntas Dei bona,& beneplacens,& perfecta,lib.1. cap. 18. numero 18.libro 11.cap 12. num.3.libro 13.capit.9. numero 3

Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem,libro 6.cap.4.num.19. & libro 12. cap. 13.numero 10

Spe gaudentes,in tribulatione patientes,lib.7.ca.1.nu. 8.& c.3.nu.18.lib.2.c.2.nu.16.& lib.3. ca.13. nu.23. 24.lib.7 c.3.num.9.10.11

Orationi instantes,lib.13.c.2.nu.1

Necessitatibus sanctorum communicantes,lib.5. c.19. numero 37

Hospitalitatem sectantes,libro 5.capit.10.numero 4.& numero 37

Gaudete cum gaudentibus,flete cum flentibus,lib. 1. c.10.nu.2.& cap.13.nu.9.lib.7.ca.1.nu.8.10.& ca.4. nu.1.& lib.9.cap.5.nu.20.21.22.23. & lib.1.c.14.n. 15.& nu.16.& lib.2.c.1.nu.42

Nulli malum pro malo reddentes,lib.1. c.12. nu.44.lib. 9.cap.4.num.3

Prouidentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus,lib.12.ca.1.num.1.2 5. lib.16.cap.8.num.12

Si fieri potest,quod ex vobis est,cum omnibus hominibus pacem habentes,lib.primo,cap.12.numero 4. & lib.1.c.14.num.33.& lib.9.c.4 nu.3.4.& c.7.n.34 & lib.14.cap.4.uum.7

Non vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum iræ,lib 1.cap.12.nu.36.& lib.9. ca.7.n.35. & li. 1.cap.14.num.33.& lib.9.cap 4.nu.3.4.& c.7.nu.34 & lib.14.c.4.num.7

Mihi vindictam,& ego retribuam,libro 9. capit. quarto,numero 20

Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum, si sitit potum da illi, hoc enim faciens carbones ignis congeres super caput eius,li. 1.c.12. n.3. & lib 9.c.4.n.4

Noli vinci a malo,sed vince in bono malũ,li.9. c.4.n.4

Cap.13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit lib.13. cap.1.num.1

Non enim est potestas nisi a Deo, libr.13. capit. 1. numero 28. 29

Quæ autem sunt a Deo, ordinata sunt,libr.13.capit.1. numero 28.29

Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit, li. 13.cap.1.nu.1.24.28.29

Plenitudo enim legis est dilectio,lib.3 cap.2.num. 36. & lib.11.cap.4.num.10.11

Et hoc scientes tempus,quia hora est iam de somno surgere,lib.14.cap.26.num.37

Nunc enim proprior est nostra salus,quam cum credidimus, nox præcessit, dies autem appropinquauit, libro primo,capit.25.numero septimo,libro 18.cap. 17 numero 7

Abijciamus ergo opera tenebrarum,& induamut arma lucis,libro 2.cap.7.num.19

Non in comessationibus,& ebrietatibus,non in cubilibus,& impudicitijs,non in contentione, & æmulatione,lib.1.c.1.nu.51.& lib.6.cap 22.num.6

Induimini Dominum Iesum Christum,lib.1.c.8.n.3.et lib.4.cap.28.num.6

Qui autem infirmus est,olus manducet,lib.1. capitulo Cap.14. 1.numero 1

Tu autem quid iudicas fratrem tuum, libr. 9. capit.10. numero 3

Non ergo amplius inuicem iudicemus,sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri scandalum,lib.16.c.8.nu.4

Si enim propter cibum frater tuus contristatur,iã non secundum charitatem ambulas,noli cibo tuo illum perdere,pro quo Christus mortuus est,lib. 16. ca.8. numero 4

Non est enim regnum Dei esca,& potus,lib.1. c.1. nu. 55.& li.7.c.1.n.31.lib.9.c.17.nu.24 Cap.2.

Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum,lib.1.capit.1. num.1.2.lib.16. capit 8. numero 6.7.8.9

Neque in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur,aut infirmatur, libro 16. capitulo 8. numero 6 7.8.9

Beatus qui non iudicat semetipsum in eo quod probat,lib.9.c.22.nu.7

Debemus autem nos firmiores imbecillitates infirmo Cap.15. rum sustinere, & non nobis placere, etenim Christus non sibi placuit,lib.8.cap.9.num.5.lib.9. ca.16. numero 1

Vnusquisque vestrum proximo suo placeat in bonũ, ad ædificationem,lib.8.c.9.nu.5

Quæcumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinã scripta sunt, vt per patientiam, & consolationem scripturarum spem habeamus,lib.16. c.4. num.3.4. 5.& lib.18.c.2.nu.16

Vt sim minister Christi in gentibus sanctificans euangelium Dei, vt oblatio fiat, libro decimo quarto,capit.28. numero 3

Non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non efficit Christus,lib.14.cap.27.num.4 Cap.3.

Nunc igitur proficiscor in Ierusalem ministrare sanctis, probauerunt enim Macedonia, & Achaia collationem aliquam facere in pauperes sanctos, qui sunt in Ierusalem, placuit enim eis, & debitores sumus eorum, libro quinto, capitulo decimo, numero 78

Deprecor vos fratres per Dominum nostrum,vt adiuuetis me in orationibus ad Dominum,lib. 13. cap.5. numero 3

Deus autem pacis conterat sathanam sub pedibus ve- Cap.16. stris, libro 2.capit.6. numero 5. & capit 7. num.25. & cap.8.num.2.& cap.9.numero 5.& lib.11. cap.3. numero 6.7

Ex 1. Corinthiorum.

Cap. 1. NVmquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis? libro 1. capit. 23. numero 13

Nos autem prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam, ipsis autem vocatis iudæis atque Græcis Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam, quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus, & quod infirmũ est Dei, fortius est hominibus, lib. 3. c. 10. num 43. & c. 11. nu. 30. 37. & lib. 9. c. 6 nu. 4

Videte enim vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes, secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes, & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia, & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea quę non sunt, vt ea quæ sunt destrueret, vt non glorietur omnis caro in conspectu eius, lib. 2. c. 15. nu. 41. & lib. 1. cap. 23. num. 32

Cap. 14. Quia mundus per sapientiam non cognouit Deum, placuit, Deo per stultitiam prædicationis crucis Christi saluos facere credentes, li. 7. c. 6. nu. 3

Qui factus est nobis sapientia, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio, li. 3. c. 5. num. 83

Qui gloriatur, in Domino glorietur, lib. 1. c. 20. nu. 38. & lib. 2. c. 9. num. 21. & c. 13. nu. 34. lib. 7. cap. 6. num. 10. 11. 16. 17

Cap. 2. Non enim iudicaui me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum, lib. 14. capit. 26. numero 1

Et ego in infirmitate, & timore, & tremore multo fui apud vos, & sermo meus, & prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis, vt fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei, libro 5. capitulo 11. numero 6. & libro 16. capitulo 1. numero 10. 11

Cap. 15. Sapientiam autem loquimur inter perfectos, sapientiam vero non huius sæculi, neque principum huius sæculi, qui destruuntur, sed loquimur Dei sapientiã in mysterio, &c. quam nemo principem huius sæculi cognouit, lib. 1. c. 21. nu. 4. lib. 6. c. 4. nu. 20. & lib. 14. c. 26. num. 1

Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus iis qui diligunt illum, lib. 2. cap. 1. numero 4. 28. 33. & capit. 4. numero 20

Animalis autem homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, stultitia est enim illi, & non potest intelligere, quia spiritualiter examinatur, spiritualis iudicat omnia, libro 2. capitulo 19. numero 26. libro 16. ca. 12. numero 16

Cap. 3. Et ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, lib. 3. cap. 5. num. 57. lib. 16. cap. 8. num. 24

Tamquam paruulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam, nondum enim poteratis, sed nec nunc quidem potestis, ad hoc enim carnales estis, lib. 1. c. 2. nu. 9. & lib. 3. c. 5. nu. 57. lib. 6. c. 4. nu. 17. lib. 14. ca. 26. nu. 24. 34. 37. lib. 16. c. 8. nu. 24

Cum enim sit inter vos zelus, & contentio, nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis, libro 8 cap. 2. num. 13. lib. 2. cap. 5. num. 13. & li. 8. c. 2. numero 13. 14

Cap. 16. Cum enim quis dicat, ego quidem Pauli, alius autem, ego Apollo, nonne homines estis, quid igitur est Apollo? quid vero Paulus? ministri eius cui credidistis, & vnicuique sicut Dominus dedit, ego plantaui, Apollo rigauit, sed Deus incrementum dedit, itaque qui rigat, est aliquid, neque qui plantat sed qui incrementum dat Deus, lib. 7. cap. 9. nu. 5. li. 4. ca. 27. numero 11

Vnusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem, lib. 14. c. 26. nu. 14

Dei enim sumus adiutores, Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis, lib. 2. c. 6. nu. 37. lib 7. ca. 9. nu. 22. lib. 14. c. 5. num. 4

Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est; quod est Christus Iesus, si quis autem super ædificat super fundamentum hoc aurum, argentum lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, vniuscuiusque opus, quale sit, ignis probabit, lib. 2. c. 16. nu. 18. 19. lib. 6. c. 3. nu. 17. 28. lib. 9. c. 3. numero 15

Si cuius opus arserit, detrimentum patietur ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem, lib. 6. c. 3 n. 16. 17. lib 14. c. 9. nu 9

Nescitis quia templum Dei, estis, & spiritus Dei habitat in vobis? si quis autem templum Dei violauerit, disperdet illum Deus, li. 3 c 15. nu. 2

Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sęculo, stultus fiat, vt si sapiens, li. 9. c. 17. nu. 14

Cap. 4. Mihi autem pro minimo est, vt vobis iudicer, aut ab humano die; sed neque me ipsum iudico, qui iudicat me, Dominus est, lib. 7. c. 6. nu. 17. 18. li. 10. c. 4. nu. 5. lib. 12. c. 1. nu. 6

Nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum, qui autem iudicat me Dominus est, lib. 7. cap. 4. 6. numero 17. 19. lib. 8. cap. 7. num. 7. li. 12. c. 1. numero 6

Itaque nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit vnicuique a Deo, lib. 1. cap. 3. num. 1. & lib. 9. c. 21. nu. 15. lib. 14. c. 6. nu. 12

Puto enim quod Deus nos Apostolos nouissimos ostendit, tamquam morti destinatos; quia spectaculum factis sumus mundo, & angelis, & hominibus, lib 1. c 23. num. 3

Nos stulti propter Christum, vos autem prudentes in Christo; nos infirmi, vos autem fortes, vos nobiles, nos autem ignobiles vsque in hanc horã, & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & laboramus operantes manibus nostris, maledicimur, & benedicimus, persecutionem patimur, & sustinemus, blasphemamur, & obseruamus, tamquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium percipsema vsque adhuc, lib. 1. c. 12. nu. 37. 38. lib. 3. c. 16. num. 4. & lib. 5. c. 9. 10

Quid habes quod non recipisti, si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis, lib. 9. capit. 24. numero 10

Non vt confundam vos hæc scribo, sed vt filios meos charissimos moneo; nam si decem millia pædagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres: nã in Christo Iesu per euangelium ego vos genui, lib. 1. c. 14. nu. 15. & c. 13 nu. 33

Rogo ergo vos imitatores mei estote, sicut & ego Christi, lib. 1. c. 12. nu. 25. & c. 15. nu. 6. & lib. 5 c. 13. numero 16

Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate & spiritu mansuetudinis? lib. 1. c. 9. nu. 22. & lib. 4. c. 18. numero 5

Cap. 5. Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes; ita vt vxorem patris sui aliquis habeat, & vos inflati estis, et non magis luctum habuistis, vt tollatur de medio vestri, qui hoc opus fecit, lib. 6. c 4. nu. 17. lib. 1. c. 4. nu. 5. lib. 4. c. 18. numero 5

Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, iam iudicaui, vt presens, eum qui sic operatus est, in nomine Dñi nostri Iesu Christi tradere huiusmodi

hominem

hominem Satanæ in interitũ carnis, vt ſpiritus ſaluus ſiat in die Domini noſtri Ieſu Chriſti, non eſt bona gloriatio veſtra, neſcitis quia modicum fermentum,totam maſſam corrumpit,lib.1.c.18.nu.31. & lib.3.c.1.nu.8.9.10.& c.28.nu.8

Expurgate vetus fermentum, vt ſitis nona conſperſio ſicut eſtis azymi,etenim paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus,lib.3.c.11.nu.17.18. & lib.6.c.2.nu 8.9. lib.9.c.2.num.29

Cap. 6. Iam quidem omnino delictum eſt in vobis, quod iudicia habetis inter vos; quare non magis iniuriam accipitis?quare non magis frandem patimini?lib.2. c.15.nu.17.lib.9.c.4.nu.15

Nolite errare, neque fornicarij, neque idolis ſeruientes, neque adulteri,neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque auari,neque ebrioſi,neque maledici, neque rapaces regnum Dei poſſidebunt,lib.6.cap.3.nu.16.lib.1.c.24.nu.15

Omnia mihi licent,ſed ego ſub nullius redigar poteſtate,lib.1.c.1.num.29

Eſca ventri,& venter eſcis,libro 1. capitulo 1. numero 4.20

Neſcitis,quoniam corpora veſtra membra Chriſti, lib. 6.cap.12.num.3

Tollens ergo membra Chriſti faciam membra meretricis lib.9 c.2.nu.25

Qui adhæret Domino,vnus ſpiritus eſt,lib. 7. capit.8. numero 32

Fugite fornicationem,li.3.c.3.nu.2.37.38.& li.6.ca.12. nu.1.2.3.4.5.11

Qui autem fornicatur in corpus ſuum peccat,lib. 3. c. 15.num.2.lib.6.c.12.num.3.15

An neſcitis, quoniam membra veſtra templum ſunt ſpiritus ſancti, qui in vobis eſt,libro 6. capitulo 12. numero 4

Non eſtis veſtri, empti eſtis pretio magno; glorificate, & portate Deum in corpore veſtro,libro 7. capit.5. numero 2

De quibus autem ſcripſiſtis mihi, bonum eſt homini, mulierem non tangere, propter fornicationem autem vnuſquiſque ſuam vxorem habeat,& vnaquæque ſuum virum habeat, vxori vir debitum reddat; ſimiliter autem & vxor viro, mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir; ſimiliter autem, & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier; nolite fraudare inuicem, niſi forte ex conſenſu ad tempus, vt vacetis orationi, & iterum reuertimini in idipſum, ne tentet vos Sathanas propter incontinentiam veſtram, libro 11. capitulo 8. numero 16.17

Cap.7. Dico autem non nuptis,& viduis,bonum eſt illis ſi ſic permanſerint,ſicut & ego,lib.14.c.25. nu.43.li.15.c. 7.numero 9

Si quis frater habet vxorem infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam, & ſi qua mulier fidelis habet virum infidelem,& hic conſentit habitare eum illo,non dimittat virum,lib.1.ca.4. numero 4

Vnuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat,ſeruus vocatus es?non ſit tibi curæ?ſed & ſi potes fieri liber? magis vtere, qui enim in Domino vocatus eſt ſeruus,libertusteſt Domini,ſimiliter qui liber vocatus eſt,ſeruus eſt Chriſti,libro 9. capit.13. numero 7

De virginibus autem præceptum Domini non habeo; conſilium autem do,tamquam miſericordiam conſecutus a Domino,vt ſim fidelis,lib.11.capit 1.nu.1. 4.5.lib.15.capit.7.num.9.lib.18.capit.6.numero 12. 13.21.22

Exiſtimo enim hoc bonum eſſe propter inſtantem neceſſitatem,lib.18.cap.6.num 21.22

Et ſi nupſerit virgo non peccauit, ſin autem acceperis vxorem non peccaſti, tribulationem tamen carnis habebunt huiuſmodi,lib.11.c.8.num.29.lib.18.ca.6 numero 21.22

Hoc itaque dico fratres tempus breue eſt, reliquum eſt, vt qui habent vxores tamquam non habentes ſint,& qui flent, tamquam non flentes, & qui gaudent, tamquam non gaudentes, & qui vtuntur hoc mundo,tamquam non vtantur, & qui emunt,tamquam non poſſidentes. Præterit enim figura huius mundi,lib.6.c.14.nu.5.& lib.11.ca.12.nu.29.lib.2.c. 15.nu.14.lib.11.c.12.nu.13.14

Volo vos ſine ſollicitudine eſſe, libro 6. capitulo 14. numero 5

Qui ſine vxore eſt,ſollicitus eſt,quæ Domini ſunt,quo modo placeat Deo, qui cum vxore eſt, ſollicitus eſt, quæ ſunt mundi,quomodo placeat vxori,& diuiſus eſt,lib.18.c.6.nu.21 22

Et mulier innupta,& virgo cogitat,quæ Domini ſunt, quomodo ſit ſancta corpore,& ſpiritu, lib.1.c.4.nu. 10.& lib.3.c.3.nu.12

Mulier alligata eſt legi quanto tempore vir eius viuit, quod ſi dormierit vir eius,liberata eſt a lege, cui autem vult nubat; tantum in Domino, beatior autem erit ſi ſic permanſerit ſecundum meum conſilium, puto autem quod & ego ſpiritum Dei habeam, lib. 18.c.6.num.19

De his quæ idolis immolantur, ſcimus quia omnes Cap. 8 ſcientiam habemus, ſcientia inflat, charitas autem ædificat,lib.3.c.2.nu.49.& lib.3.c.19.num.12.13.li. 8.c.8.num.17

Quidam autem cum conſcientia vſque nunc idoli,quaſi idolothytum manducant, & conſcientia ipſorum cum ſit infirma polluitur,lib.16.cap.8.numero 7. 8. 9.10.11

Si enim quis viderit eum, qui habet ſcientiam in idolio recumbentem, nonne conſcientia eius cum ſit infirma ædificabitur ad manducandum idolothytam, & peribit infirmus in tua conſcientia frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt,lib 16.c.8.num.9. 10.11.12.13.26.lib.1.c.15.num.19.lib.3.cap.28.numero 7.20

Si autem peccantes in fratres,& percutientes conſcientiam eorum infirmam,in Chriſtum peccatis,lib. 16. c.8.uum.11.13.14

Quapropter ſi eſca ſcandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum ſcandalizem,lib.16.c.8.nu.6.7.8.9.14

Non ſum liber?non ſum Apoſtolus?lib. 10. capitulo 4. numero 5

An ego ſolus & Barnabas non habemus poteſtatem operandi hoc? quis militat vnquam ſuis ſtipendijs? quis plantauit vineam,& de fructu eius non edit?Si vobis nos ſpiritualia ſeminauimus, magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus, ſi alij poteſtates veſtiæ particeps ſunt, quare non potius nos? ſed non vſi ſumus hac poteſtate, ſed omnia ſuſtinemus, ne quod offendiculum demus euangelio Chriſti? lib. 16.c.8.nu.9

Si euangelizauero non eſt mihi gloria, neceſſitas mihi incumbit, væ enim mihi ſi non euangelizauero, lib. 14.capitulo 26.numero 17.libro 16.capitulo 10.numero 13

Nam cum liber eſſem ex omnibus, omnium me ſeruũ feci,vt plures lucrifacerem,lib.9.c.13. nu.7.11.li.10. c.4 num.5

Et factus ſum Iudæis tamquam Iudæus, vt Iudæos lucrifacerem ijs qui ſub lege ſunt,quaſi ſub lege eſſem (cum ipſe non eſſem ſub lege) vt eos qui ſub lege erant,lucrifacerem,ijs qui ſine lege erant,tamquam ſine lege eſſem, cum ſine lege Dei non eſſem, ſed in lege eſſem Chriſti, vt lucrifacerem eos qui ſine lege erant,factus ſum infirmis, infirmus, vt infirmus lucrifacerem,lib. 1.capitulo 14.numero 19.23. & lib. 14. cap. 25. numero 32

Omni-

Omnibus omnia factus sum, vt omnes lucrifaciam, lib.1.cap.14.num.19.& cap.16.num.1.lib.14.ca.25. numero 32

Nescitis quod ij qui stadio currunt,omnes quidem currunt,sed vnus accipit brauium?lib.9.ca.23.nu.4.lib. 3.c.16.nu 5

Sic currite vt compræhendatis,lib.3.c.6.nu.3

Omnis autem qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet, & illi quidem vt corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam, ego igitur sic curro; non quasi in incertum, sic pugno,non quasi aerem verberans, sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo,ne forte cum alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar,lib.1.cap.14.num.26. lib.3. ca. 1.num.36.& lib.1.cap.1.num.56.53.& lib.1.c.1.nu. 53.lib.2.cap.5.num.24.lib.17.c.3. num.4.lib.3.c.16. numero 5

Cap.10. Quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt in nube & in mari, & omnes eandem escam spiritualem manducauerunt, & omnes eandem potum spiritualem biberunt, bibebant de spirituali,consequente eos petra, petra autē erat Christus,lib.3.c.10.nu.4

Sedit populus manducare,& surrexerunt ludere,lib.1. cap.1.num.3.28

Cap.11 Neque tentemus Christum: sicut quidam eorum tentauerunt,& a serpentibus perierunt, neque murmuraueritis, sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore,lib.11.ca.17. nu.8.13.& lib.6.c.10.nu.6

Hæc autem omnia in figura illis contingebant, scripta sunt ad correptionem nostram, in quos fines sæculorum deuenerunt,lib.3.c.15.nu.16.& lib.6.cap.10. numero 6

Itaque qui existimat se stare, videat ne cadat,lib.2.c.1. nu.5.& lib.4.c.17.nu.2.lib.14.c.10.nu.6

Tentatio vos non apprehendit nisi humana, fidelis autem est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentū, vt possitis sustinere,,lib.2.c.9.nu.12.13.lib.7.cap.4. numero 16.17

Quia non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum, non potestis mensæ Domini participes esse,& mensæ dæmoniorum,lib 1.capitulo 18. numero 2

Omnia mihi licent,sed non omnia expediunt; omnia mihi licent, sed non omnia ædificant; nemo quod sunm est quærat,sed quod alterius,libro 16.capit.8. numero 11

Siue ergo manducatis siue bibitis,vel aliud quid faciatis,omnia in gloriam Dei facite,lib.2.c.13. nu.15.li. 7.c.7.num 6

Sine offensione estote Iudæis,& gentibus,& Ecclesię, sicut,& ego per omnia placeo omnibus,quærens nō quod mihi vtile est,sed quod multis, vt salui fiant, lib.8.c.8.& 9.nu.5.6.14.16.lib.12.ca.1.nu.5.& li.16. c.8.nu.10.& lib.1.c.15.nu 6

Cap.11. Imitatores mei estote sicut,& ego Christi,lib.1.ca.12. nu.25.& c.15.num.6.lib.5.c.13.nu.16

Omnis vir orans aut prophetans non velato capite deturpat caput suum,lib 9.c.2.num.31

Conuenientibus ergo vobis in vnum, iam non est dominicam cenam manducare,lib 15.capi.4. num.19. 20.21.22

Numquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum? aut Ecclesia Dei,contemnitis, & confunditis eos,qui non habent,libro 5 capitulo 2. numero 8

Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis,mortem Domini annunciabitis, donec veniat,lib.5.c.12.nu.16

Itaque quicumque manducauerit panem, & biberit calicem Domini indigne,reus erit corporis, & sanguinis Domini,lib.5.cap.12.num.1. & lib.16.cap.1. numero 6

Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat,lib.6.c.12.num.1.14.& lib.16.c.1. numero 6

Qui enim manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat,& bibit,non dijudicans corpus Domini, lib.4.c.5.nu.10.lib.5.c.12.num.6 7.11.14.30 32.35. lib.16.c.1.num.6

Ideo inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi,lib.4.cap.5.num.10.& libro 5.cap.12. numero 3

Quod si nos metipsos dijudicaremus, non vtique iudicaremur,dum iudicamur autem,a Domino corripimur,vt non cum hoc mundo damnemur,lib.4.ca. 5.num.10.libro 5.cap.9.num.16.& libro 6.capit 12. numero 19

Diuisiones vero gratiarum sunt, idem autem spiritus Cap.12. & vnicuique datur ministratio spiritus, ad vtilitatem, alij quidem datur per spiritum sapientiæ, alij sermo scientiæ, &c. hæc autem omnia operatur vnus atque idem spiritus,libro 9. capitulo 12. numero 5

Etenim in vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus,&c.lib.1.c.15.nu.3

Si dixerit pes non sum manus, non sum de corpore, non ideo non est de corpore?libro 1.capitulo 16.numero 12

Et si quid patitur vnum membrum,compatiuntur omnia membra siue gloriatur vnum, membrum congaudent omnia membra,lib.1.c.14.num.21.& c.16. numero 11

Numquid omnes Apostoli, numquid omnes prophetæ? numquid omnes doctores? numquid omnes virtutes?&c. Æmulamini autem charismata meliora, lib.9.c.12.nu.5.& lib.3.c.2.n.1

Et adhuc vobis excellentiorem viam demonstro, lib. 1.c.15.nu 13.& li.3.c.2.nu.1

Si linguis hominum loquar,& angelorum,charitatem Cap.13. autem non habeam, factus sum velut æs sonans,aut cymbalum tinniens,&c.nihilum,&c li.3. ca.2.nu.2. 21.33.lib.6.c.3.nu.19

Et si habuero Prophetiam, & nouerim mysteria omnia, & omnem scientiam, & habuero omnem fidem,ita vt montes transferam,charitatem autem nō habuero nihil sum,libro 1.capit. 15. numero 13.& libro 3.capit.2. numero 2.21.33. & libro 6.capit 3. numero 19

Et si distribuero in cibos panperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest, lib 1.c.16.nu.13 & lib.3.c.2.nu.2.3.& lib.1.c.16.nu. 3.& lib.18.c.7.nu.16

Charitas patiens est, benigna est,non æmulatur, non agit perperam,nou inflatur, non est ambitiosa,non quærit quæ sua sunt,lib.3.capit 2.num.10.11.12.13. 44.& cap.11.num.44.lib.9.ca.14.num.12.lib.14.c.1. num.12.31

Non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate,congaudet autem veritati, omnia suffert, omnia credit,omnia sperat,omnia sustinet,charitas nusquam excidit,lib.1.cap.16.num.5.& cap.18.nu. 16.libro 3.capit.2.num.15.16.17.18.26.44.& c.10. numero 44

Ex parte enim cognoscimus,& ex parte prophetamus: cum aūt venerit,q̄ perfectum est,euacuabitur,q̄ ex parte est,li.2.c.1.n.1.& c.4.n.29,& li.17.c.5.nu 5

Cum essem paruulus,loquebar vt paruulus, sapiebam vt paruulus,cogitabam vt paruulus: quando autem factus sum vir,euacuaui quæ erant paruuli,lib.1.ca.2. numero 9.

Videmus nunc per speculum in ænigmate,tunc autem

facie ad faciem, lib. 2. capit. 2. nu. 4. 11. 20. 31. & lib. 9. cap. 12. num. 4. 7

Cap. 14. Nunc autem cognosco ex parte, tunc aut cognoscam, sicut & cognitus sum.

Maior autem horum est charitas, libro 1. capit. 15. numero 1

Nam & si orem lingua, spiritus meus orat, mens autē mea sine fructu est, lib. 13. cap. 9. nu. 2

Ignorans ignorabitur, lib. 4. c. 26. nu. 3

Fratres nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote, lib. 1. c. 2. num. 2. 13

Cap. 15. Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, &c. lib. 8. c. 7. nu. 8

Gratia autem Dei sum id quod sum, & gratia eius in me vacua non fuit, sed abundantius omnibus illis laboraui: non ego autem, sed gratia Dei mecum, libro 2. capit. 10. num. 25. & lib. 2. cap 9. num. 1. 8. & lib. 7. cap. 9. nu. 12. 22. & lib. 8. cap. 8. nu. 22. & lib. 14. cap. 26. num. 43

Si Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides vestra: inuenimur autem & falsi testes, quoniam testimonium diximus aduersus Deum, &c. Ergo qui dormierunt, in Christo perierunt, si in hac vita tantum sperantes sumus: miserabiliores sumus omnibus hominibus, libro 2. capitulo 4. numero 7. & libro 5. capit. 9. numero 10

Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur, vnusquisque in suo ordine, libro 3. cap. 13. num. 25

Vt sit Deus omnia in omnibus, lib. 2. cap. 1. num. 12. 25. 26. 37. 43

Nouissime autem inica destruetur mors libro 2. cap. 5. num. 34

Quotidie morior propter gloriam vestram fratres, lib. 1 cap. 23. num. 5. lib. 18. c. 12. nu. 8

Si secundum hominē ad bestias pugnaui Ephesi, quid mihi prodest si mortui non resurgunt? lib. 1. cap. 1. num. 57. & lib. 5. cap. 9. nu. 9. 10

Manducemus, & bibamus; cras enim moriemur, lib. 1. cap. 1. num. 57. & lib. 2. cap. 4. nu. 10. & libro 11. cap. 10. num. 12

Nolite seduci, corrumpūt bonos mores colloquia praua, lib. 10. c. 9. nu. 5. & lib. 11. c. 5. nu. 15

Ignorantiam quidem Dei quidam habent, lib. 3. capit. 20. num. 26

Insipiens, tu quod seminas, non viuificatur, nisi prius moriatur? Et quid seminas? Non corpus quod futurum est seminas, sed nudum granum, vt puta tritici, aut alicuius ceterorum: Deus autem dat illi corpus &c. lib. 15. c. 8. nu. 7. 8. 9

Stella differt a stella in claritate, lib. 16. c. 6 num. 1. 2. & lib. 3. cap. 22. nu. 20. 25. & lib. 9. c. 12. nu. 4

Seminatur in corruptione, surget in incorruptione, seminatur in ignobilitate, surget in gloria, seminatur in infirmitate, &c. seminatur corpus animale, surget corpus spirituale, lib. 2. capit. 1. numero 21. & lib. 4 capit. 1. num. 4. & libro 15. capit. 8. numero 2. 7. 8. 9

Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cœlo cęlestis: qualis terrenus, tales & terreni; & qualis cęlestis, tales & cęlestes, libro 12. capit. 3. numero 36

Igitur sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem cęlestis, libro 1. cap. 18. nu. 18. & lib. 2. c. 8. nu. 37. lib. 9. c. 2. num. 32

Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem: cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est, absorpta est mors in victoria? vbi est mors victoria tua? vbi est stimulus tuus? lib. 2. cap. 1. num. 12. & lib. 2. c. 5. num. 35. & lib. 4. c. 1. num. 64. & lib. 1. c. 8. nu. 3

De collectis quæ fiunt in sanctos, sicut ordinaui in ecclesijs Galatię, ita & vos facite, lib. 5. cap. 10. num. 32

Ex epist. 2. ad Corinthios.

Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, lib. 4. c. 9. nu. 14 Cap. 1.

Qui cōsolatur nos in omni tribulatione nostra, vt possimus & ipsi cōsolari eos, qui in omni pressura sunt per exhortationem, &c. lib. 2. c. 11. nu. 15

Non enim volumus vos ignorare fratres, de tribulatione nostra quæ facta est in Asia, quoniam supra modum grauati sumus supra virtutem, ita vt tæderet nos etiam vitæ, lib. 2. c. 3. nu. 17. lib. 6. c. 9. num. 10. & lib. 9. c. 15. nu. 3

Hoc scio quod mihi proueniet in salutem per orationes vestras, lib. 13. cap. 4. nu. 4

Nam gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ, lib. 2. cap. 6. nu. 37. & cap. 15. nu. 62. & cap. 19. nu. 20. lib. 9. c. 24. nu. 7. lib. 12. capit. 1. nu. 6. & lib. 18. cap. 1. num. 40

Non quia dominamur fidei vestræ, sed adiutores sumus gaudij vestri, nam fide statis, lib. 14. cap. 31. numero 27

Et quis est qui me lætificet, nisi qui cōtristatur ex me? lib. 14. cap. 27. nu. 6. lib. 16. capit. 7. num. 14. lib. 17. cap. 6. num. 9

Nam ex multa tribulatione, & angustia cordis scripsi vobis per multas lachrymas, non vt contristemini, sed vt sciatis quam charitatem habeam abundantius in vobis, libro 7. cap. 4. num. 3. lib. 16. cap. 7. nu. 14. & lib. 17. cap. 5. num. 3. libro 1. capit. 14. numero 23. & 27

Ne forte superabundantiori tristitia absorbeatur, qui eiusmodi est, libro 1. cap. 22. num. 2. & libro 14. cap. 21. num. 47

Vt non circumueniamur a satana, nō enim ignoramus cogitationes eius, lib. 4. cap. 31. nu. 12

Gratias autem Deo, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, libro 6. cap. 9. num. 10. & lib. 14. cap. 25. num. 24

Quia Christi bonus odor sumus Deo, lib. 1. c. 5. nu. 6. & lib. 3. c. 5. nu. 7. & c. 6. nu. 2. & lib. 9. c. 23. nu. 1. & lib. 1. cap. 18. nu. 1

Bonus odor sumus Deo in ijs qui salui fiunt, & in ijs qui pereunt, alijs quidem odor mortis in mortem, alijs autem odor vitæ in vitam, libro 3. capit. 10. numero 26

Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed & sufficientia nostra ex Deo est, lib. 7. cap. 9. nu. 13. 23 Cap. 3.

Qui & idoneos nos fecit ministros noui testamenti, non littera sed spiritu: littera enim occidit, spiritus autem viuificat, lib. 10. cap. 3. nu. 8

Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus, fuit in gloria; ita vt non possent intendere filij Israel in facie Moysi, propter gloriam vultus eius, quæ euacuatur, quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria? libro 10. capitulo 3. numero 13

Nam nec glorificatum est, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam, lib. 9. cap. 12. nu. 4. & lib. 16. cap. 1. num. 7. 8

Habentes igitur talem spem, multa fiducia vtimur, lib. 5. cap. 7. nu. 95

Nos autem reuelata facie gloriam Domini speculantes in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tamquam a Domini spiritu, lib. 6. cap. 4. num. 21. et lib. 7. cap. 9. num. 20. 21. et libro 16. cap. 12. num. 10

Habe-

Cap.4. Habemus thesaurum istum in vasis istis fictilibus, lib. 12.cap.3.num.3.& lib.16.c.12.nu.24

In omnibus tribulationem patimur,sed non angustiamur; aperiamur, sed non destituimur; persecutionem patimur, sed non derelinquimur; humiliamur, sed non confundimur; deijcimur,sed non perimus; semper mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circumferentes, vt & vita Iesu manifestetur in corporibus nostris,lib.2.capit. 16.num. 32. & libro 5. capit.9. num. 1. & lib.17. capit.4. nume. 4. & libro 3. capit. 1. num. 8. 24 & libro 15. capit. 8. numero 4

Propter quod non deficimus, sed licet is qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est, renouatur de die in diem,libro 1.capit. 12.nnm.22. & lib.3.c.1.nu.20 & cap.11.nn.24.& cap.13.nu.9.& lib.14.c.9.nu.5.6

Id enim quod in præsenti est momentaneum, & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis,non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur: quæ enim videntur, temporalia sunt, quæ autem non videntur æterna,lib.1.cap. 20.num. 20. lib.2.cap.12.num.22.lib.3.c.13.nu.9.10. lib.6.cap.9. nu.19.lib.9.cap.23.nu.13.42.43.& lib.1.c.2. nu.13. & cap.18.nu.15.& c.21.nu.23.& lib.2.c.3.nu 3.4. 25.26.27

Cap.5. Scimus enim quoniã si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quòd ædificationem ex Deo habeamus,domum non manu factam,sed æternam in cęlis,lib.9.cap.14.nu.12.lib.18.cap.17.nu.8. & lib.11.c.9.nu. 24

Nam & in hoc ingemiscimus, & habitationem nostrã quæ de cœlo est, superindui cupientes si tamen vestiti, & non nudi inueniamur: nam & qui sumus in hoc tabernaculo ingemiscimus grauati,eo quod nolumus expoliari, sed superuestiri,vt absorbeatur,qđ mortale est,a vita,lib.2.cap 2.nu.9.& cap.5. nu.35. & lib.11.cap 9.nu.24

Et scientes quoniam dum sumus in hoc corpore, peregrinamur a Domino, libro 9. capit. 14. num. 12. 14. 15

Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit,siue bonum,siue malum,lib.3.c.13.num.8.lib.9. capit.9.num.11.13. 66. libro 14.cap.23.nu.27.28.& lib.17.cap.1.nu.7

Scientes ergo timorem Domini hominibus suademus, Deo autem manifesti sumus, libro 8. capit. 9. numero 14

Per fidem ambulamus, non per speciem, libro 9. capit.14.num. 14

Siue enim mente excedimus, siue sobrij sumus charitas Christi vrget nos,lib 2.cap.13.num.5. & lib. 18. cap.18.nu.5.7

Si vnus pro omnibus mortuus est,ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus, vt & qui viuunt, iam non sibi viuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est,lib.2.c.13.nu.5.& lib.3.cap.13. num. 22.& lib.11.c.3.nu.12

Et si cognouimus Christum secundum carnem, sed nunc iam non nouimus,lib.3.c.13.nu.22

Si qua ergo Christo noua creatura, vetera transierunt, ecce noua facta sunt omnia, lib.3.c.5.nu.23 & c.13. numero 22

Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliauit sibi per Christum, & dedit nobis ministerium reconciliationis,quoniam quidem Deus erat in Christo,mũdum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbum reconciliationis, pro Christo ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos, obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo, eum qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit, vt nos efficeremur iustitia Dei in ipso, libro 1. capitulo 1. numero 31.32. & libro 4. capit. 10. numero 12. & libro 3.capit. 14. num.5. & libro 14. capitulo 26. numero 13

Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc Deus salutis, nemini dantes vllam offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum, sed in omnibus nos exhibeamus sicut Dei ministros, libro 17. capit. 1. numero 2 Cap.6.

In multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in laboribus, in seditionibus, in vigilijs, in ieiunijs, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in Spiritu sancto, in charitate non ficta,lib.1. cap. 14. num.25.& lib.2. cap.3.num.17.26.& lib.7.capit. 1. num.5.6.7

Per arma iustitiæ a dextris,& a sinistris,in virtute Dei, per gloriam, & ignobilitatem,per infamiam,& bonam famam, vt seductores, & veraces, sicut qui ignoti, & cogniti, quasi morientes, & ecce viuimus, vt castigati, & non mortificati, quia tristes, semper autem gaudentes, sicut egentes, & multos locupletantes, tamquam nihil habentes, & omnia possidentes, libro 2. capit.15.num. 27. lib.7. capit 3. num 21. & lib. 6. cap.11. num.24.& libro 7. cap.1.num.27. & lib.7. cap.3. num. 21. 22. & lib. 6. cap.9.num. 11. & lib. 2. cap. 16. num. 32. & lib. 16. cap.1.num.1. & lib 6.capit.13. num. 13. & libro 7. cap.3. num.9. 11

Os nostrum patet ad vos o Corinthij, cor nostrum dilatatum est,lib.1.c.25.nu.2

Quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate? aut quæ societas lucis ad tenebras?

Quæ autem conuentio Christi ad Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? quis autem cõsensus templo Dei cum Idolis? lib.1. c.18.nu.2

Has ergo habentes promissiones charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis,& spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei capite nos,neminem lęsimus,neminem corrupimus,nemi nem circumuenimus, lib.16.c.4.nu.20 Cap.7.

Quoniam & si contristaui vos in epistola, non me pœnitet; & si pœniteret, videns quod epistola, illa (& si ad horam) vos contristauit,nunc gaudeo;non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam,lib.1.capit 16.num.11.& lib.17.cap. 6.num.1.2.3

Quę enim tristitia secundum Deum est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur; sæculi autem tristitia mortem operatur,lib.7.cap.4.num.3. & lib.17.cap. 6.num.1.2.3.9.10

Vt vestra abundantia illorum inopiam suppleat, & illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementũ, lib. 5.cap.10.num.6 Cap.8.

Qui multum habet,non abundabit: & qui modicum non minorabitur,lib.1.cap.19.num.7

Qui parce seminat, parce, & metet; & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet, lib. 5.c.10.nu.51.& lib.15.c.4.nu.17 Cap.9.

Non ex tristitia,aut necessitate, hilarem datorem diligit Deus,lib.5.cap.10. nu.22.33.& lib.11.cap. 2. nu. 22.& lib.13.cap.1.nu.25

In carne ambulantes, non secundum carnem ambulamus,nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt,sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentẽ se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, & in promptu habentes vlcisci omnem inobedientiam,lib.3.capit.1.nu. 2.& lib.4.c.18 nu.4. 5. lib.14. c 25.nu.33.& lib 16.cap.4. per totum, maxime nu. 16.& lib.18.c.12.num.5 Cap.10.

Vt autem non existimer tamquam terrere vos per epistolas (quoniam quidem epistolæ, inquiunt, graues sunt, & fortes: præsentia autem corporis infirma, & sermo contemptibilis) hoc cogitet qui eiusmodi est, quia tales sumus verbo per epistolas absentes, tales & præsentes in facto, libro 11. capitulo 15. numero 25

Qui autem gloriatur in Domino gloriatur: non enim qui sei ipsum commendat, ille probatus est, sed quê Deus commendat, libro 7. capit. 2. num. 19. & capit. 6. num. 17. 18

Cap. 11. Vtinam sustineretis modum quid insipientiæ meæ, sed & supportate me, æmulor enim vos Dei æmulatione; despondi enim vos vni viro virginem castam exhibere Christo, lib. 1. c. 5. nu. 9. & c. 2. nu. 24. & lib. 3. cap. 21. num. 4

Timeo autem, ne sicut serpens Euam seduxit in astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, & excidât a simplicitate, quæ est in Christo Iesu, lib. 5. c. 11. num. 6. & lib. 1. c. 5. num. 9. & lib. 4. c. 31 num. 18. & lib. 16. cap. 1. nu. 10. 11

Quoniam multi gloriantur secundum carnem, & ego gloriabor, lib. 7. c. 6. nu. 6

Quod loquor, non loquor secundum Deum, sed quasi in insipientia, in hac substantia gloriæ, lib. 18. cap. 1. numero 20

Libenter enim sufferetis insipientes, cum sitis ipsi sapientes, lib. 7. cap. 6. nu. 6

Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi in hac parte fuerimus, in quo quis gaudet (in insipientia dico) audeo & ego, &c. libro 18. capitulo 1. numero 21

In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter, lib. 2. cap. 3. nu. 17. 26

A Iudæis, quinquies quadragenas, vna minus accepi, ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum &c. Periculis in falsis fratribus, lib. 1. c. 12. nu. 25. & lib. 1. c. 14. num. 26. & lib. 2. c. 3. nu. 17. 26

Ter naufragium pertuli, nocte ac die in profundo maris fui, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere &c. & nuditate, libro 2. cap. 3. numero 17. 26

Præter illa quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum, lib. 9. c. 16. num. 5. 10

Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? lib. 1. cap. 1. num. 19 25. & c. 14. nu. 5. 20. & lib. 3. c. 2. nu. 9. & lib. 9. c. 16. nu. 5. 10. & lib. 16 cap. 1. nu. 11

Per fenestram in porta dimissus sum per murum, libro 14. cap. 25. nu. 34

Cap. 12. Scio hominem, in Christo ante annos quattuordecim (siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit) raptum huiusmodi vsque ad tertium cœlum, lib. 14. cap. 25. num. 44. & lib. 15. cap. 8. num. 12. & libro 5. cap. 9. nu. 8. 9. & lib. 1. cap 4. num. 3. & libro 6 capit. 4 num. 21. & capit. 9. num. 21. & libro 8. capit. 7. num. 13

Et scio huiusmodi hominem (siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit) quoniam raptus est in paradisum; & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui, lib. 14 cap. 25. num 44. 46. lib. 15. c. 8. numero 12

Nam & si gloriari voluero, non ero insipiens, veritatẽ autem dico; parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me, aut aliquid audit ex me, lib. 5. c. 9. nu. 9 lib. 2. c. 13. nu 34

Et ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus satanæ, qui me colaphizet, propter quod ter Dominum rogaui, vt discederet a me, & dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur, lib. 2. cap. 7. num. 33. & lib. 3. cap. 19. nu. 9. & lib. 3. c. 11. nu. 45. & lib. 6 c. 4. nu. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. & lib. 6. c. 9. nu. 20. & c. 10. nu. 30. 35. & lib. 8. c. 6 nu. 15. & c. 8. nu. 13. 18. 31. & lib. 9 c. 12 nu. 7. 8. & lib. 4. cap. 12. nu. 17. & lib. 5. c. 9. nu. 4. 8. 18. & lib. 6. c. 9. num. 20. 21. & cap. 10. num. 30 & lib. 8. cap. 7. num 13. et capit. 8. num. 18. lib. 13 cap. 9. nu. 5. 6 7. 13. 14. 15. 19. et lib. 17. cap. 2. num. 3. 21

Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, lib. 2. cap. 7. nu. 33. & lib. 3. cap. 11. nu. 45. lib. 6. cap. 9. num. 12. lib. 8 cap. 6. nu. 14

Ego autem libentissime impendam, & superimpendar ego ipse pro animabus vestris, lib. 1. cap. 14. nu. 23. et cap. 15. num. 22

Ne iterum cum venero, humiliet me Deus apud vos, lib. 1. c. 14. nu. 5. & cap. 4. nu. 5

Ex epistola ad Galatas.

Cap. 1. QVi dedit semetipsum pro peccatis nostris, vt eriperet nos de præsenti sæculo nequam, libro 11. capit. 12. num. 21

Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem, lib. 8. capit. 9. num. 5. 8. 14. 16. et libro 11. capit. 14. num. 9

Modo enim hominibus suadeo, an Deo? an quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem seruus Christi non essem, lib. 8. cap. 9. num. 14. et lib. 18. capit. 1. nu. 13.

Deinde post annos tres veni Ierosolimam videre Petrum, et mansi apud eum diebus quindecim, lib 5. cap. 13. num. 35

Cap. 2. Quod autem viuo nunc in carne, in fide viuo filij Dei: qui dilexit me, et tradidit semetipsum pro me, lib. 2. c. 13. nu. 5. 6. 7. et lib. 2. c. 12. nu. 13

Christo confixus sum Cruci, viuo autem iam non ego, viuit vero in me Christus, lib. 1. c. 23. num. 5. et lib. 2. c. 16. nu. 33. et lib. 16. c. 1. nu. 16. 17. 18. et libro 1. c. 18. num. 28. lib. 2. c. 28. nu. 31. lib. 3. cap. 1. nu. 33. et cap. 12. num. 2. 3

Cap. 3. Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum, lib. 3. c. 10. nu. 36. 107

Mediator autem vnius non est, libro 3. capit. 10. numero 107

Si enim data esset lex quæ posset viuificare, vere ex lege esset iustitia, lib. 3. c. 5. nu. 56

Itaque lex pædagogus noster fuit in Christo, vt ex fide iustificemur, lib. 10. cap. 3. num. 7. 8

Cap. 4. Dico autem quanto tempore heres paruulus est, nihil differt a seruo, cum sit dominus omnium, sed sub tutoribus, et actoribus est vsq; ad præfinitum tempus a patre etc. lib. 9. c 13. nu. 1

At vbi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, vt eos, qui sub lege erant, redimeret, libro 3. capit. 5. numero 69

Nunc autem cum cognoueritis Deum, immo cogniti estis a Deo, lib. 4. c. 26. nu. 5

Estote ergo sicut ego, quia et ego sicut vos, lib. 5. capit. 13. num. 15

Vbi est ergo beatitudo vestra? libro 14. capit. 24. numero 6

Ergo inimicus factus sum vobis, verum dicens vobis, lib. 1. cap. 3. nu. 6

Filioli mei quos iterũ parturio, donec formetur Christus in vobis, lib. 1. c. 14. nu. 22. et lib. 3. c. 8. nu. 6. et c. 21. num. 2. 3. et lib. 6. c. 4. nu. 17. et lib. 14. cap. 25. nu. 21. 22 et lib. 16. cap. 7. nu. 11

Scriptum est enim, quoniam Abraham duos filios habuit, vnum de libera, et vnum de ancilla. Sed quemadmodum tunc is qui secundum carnem natus fuerat, persequebatur eũ, qui secundum spiritum, ita et nunc,

nunc,lib.3.cap.1.num.2.& lib.9.cap.20.num.10. & lib.9.cap.13.nu.11

Illa autem quæ iursum est Ieruſalem, quæ libera est, quæ est mater noſtra, lib.3 cap.14.num.32.& c.17. numero 22

Itaque fratres nos non ſumus ancillæ filij, ſed liberæ, qua libertate Chriſtus nos liberauit, libro 9. capit. 13.num.11

Cap. 5. Nam in Chriſto Ieſu, neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, ſed fides quæ per dilectionem operatur,lib.6.c.3.nu.16.18.19

Modicum fermentum totam maſſam corrumpit,lib.1. cap.18.num.31

Vos enim in libertatem vocati eſtis fratres tantum, ne libertatem in occaſionem detis carnis, ſed per charitatem ſpiritus ſeruite inuicem,lib.10.c.4.nu.5.9

Quod ſi inuicem mordetis,& comeditis, videte ne ab inuicem conſumamini,libro 1.cap.13.num.9.& lib. 9.capit.1.nu.7

Cap. 1. Spiritu ambulate, & deſideria carnis non perficietis, lib.2.c.5.nu.29.30.lib.14.c.8.nu.16

Caro enim concupiſcit aduerſus ſpiritum, ſpiritus autem aduerſus carnem: hæc enim ſibi inuicem aduerſantur, vt non quæcumque vultis,illa faciatis, lib.2.cap.4.num.15.& capit.5 num.29.30.31.36.& capit.9.num.26.lib.3.capit.1.num.2.11.28.29.30. 36.44

Quod ſi ſpiritu ducimini,non eſtis ſub lege,lib 1.cap. 9.nu.10.& lib.2.c.5.nu.38

Cap. 2. Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt,fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum ſeruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, libro 2. cap.5. numero 10

Fructus autem ſpiritus eſt,charitas, gaudium, pax,patientia,benignitas,bonitas,longanimitas, manſuetudo,fides,modeſtia,continentia, caſtitas,&c.lib.1. c.1.nu.21.& c.12.nu.39.& c.15.nu.17.20. & lib.2. c.4.nu 5.& lib.3.c.21.nu.1

Cap. 3. Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs,& concupiſcentijs,lib.3.c.1.nu.24.& lib. 3.c.11.nu.12.& lib.15.c.4.nu.7.& lib. 8.c.9. nu. 20. & lib.18.c.12.num 5

Si viuimus ſpiritu,ſpiritu & ambulemus, lib.3. cap. 1. num.24

Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes,inuicem inuidentes.

Cap. 6. Fratres etſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto,vos qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, & ne tu tenteris,lib.1.c.10.nu.1.& lib.2.c.6.nu.18.& c.10.nu. 8.& lib.9.c.16.nu.3.9.& lib.18.c.7.num.21.& lib.3. cap.28.num.7.24

Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti,libro 1.cap.15.num.19.& cap.18.num.13.& lib.3.c.2.nu.39.& 40.& lib 3.cap.28.num.6.libro 5. cap.10.num.46

Opus autem ſuum probet vnuſquiſque, & ſic in ſemetipſo tantum gloriam habebit, & non in altero, lib.1.c 16.num.3

Vnuſquiſque enim onus ſuum portabit,libro 1. capit. 18.num.13

Communicet autem is qui catechizatur in verbo, ei qui ſe catechizat in omnibus bonis, libro 2. capit. 18.num. 14

Nolite errare, Deus non irridetur,lib.1.cap. 10.nu.6.& lib.1.cap.17.nu.1

Qui autem ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam,lib.6.c.2.nu.9

Ergo dum tempus habemus operemur bonum,ad omnes,maxime autem ad domeſticos fidei, libro 4.capit.16.num.18. & lib.5.capit.10.num.24.25. & lib. 13.cap.12.num.1.& lib.17.cap.1.nu.2.3.5

Si quis ſuorum,& maxime domeſticorum curam non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior, lib. 6. cap.10.nu.7

Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo,lib.1.cap.18.nu.2.& lib.2.c.6.nu. 20.& lib.3.cap 11.nu.5.lib.7.cap.6.nu.3.& lib.9.capit.14.nu.20.& lib.11.c.13.nu.3.& lib.3 c.1.nu.25. & c.11.num.20

Ego enim ſtigmata Domini noſtri Ieſu Chriſti in corpore meo porto,lib.3.c.1.num.25

Ex epiſtola ad Epheſios.

Cap. 1. Benedictus Deus,& Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus, in Chriſto, ſicut elegit nos in ipſo, &c. libro 2. capit. 16. num. 17. & lib. 9. cap. 23.num.3

Sicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti, & immaculati in conſpectu eius, in charitate, libro 3. cap.6.num.17. & cap.10. num. 37.38.39

In quo habemus redemptionem per ſanguinem eius (in remiſſionem peccatorum) ſecundum diuitias gratiæ eius, quæ ſuperabundauit in nobis in omni ſapientia,& prudentia,&c lib.3.c 6.nu.17.& c. 19. nu.37.38.39.& lib.2.c.10.nu.25

In quo & vos audito verbo veritatis Euangelij ſalutis veſtræ, quo & credentes ſignati ſancto ſpiritu promiſſionis,lib.4.c 34.num.9.& lib.17. c.3.nu.6.& lib. 14.cap.25.num.40

Cap.2. Secundum principem poteſtatis aeris huius, ſpiritus, qui nunc operatur in filios diffidentiæ, &c. eratis natura filij iræ, libro 4.cap.34.num.14.& lib.18.cap. 16.num.12

Deus autem qui diues in miſericordia propter nimiã charitatem ſuam, qua dilexit nos, & cum eſſemus mortui peccatis, conuiuificabit nos in Chriſto, lib. 2.c 12.nu.21.& lib.2.c.2.nu.12

Vt oſtenderet in ſæculis ſuperuenientibus abundantes diuitias gratię ſuæ in bonitate ſuper nos in Chriſto Ieſu,lib.2. cap.12.nu.21.& lib.2.c.2. nu.12

Gratia enim eſtis ſaluati per fidem, & hoc non ex vobis,Dei donum eſt,lib.7 c.9.num.13

Ipſe eſt enim pax noſtra, qui fecit vtraque vnum, & medium parietem maceriæ ſoluens, inimicitias in carne ſua, legem mandatorum decretis euacuans, vt duos condat in ſemetipſo in vnum nouum hominem, faciens pacem, vt reconciliet ambos in vno corpore Deo per crucem,interficiens inimicitias in ſemetipſo, libro 3. cap.10.num.107. & libro 14. capit.5. num.15

Ergo iam non eſtis hoſpites & aduenæ, ſed eſtis ciues ſanctorum,& domeſtici Dei, ſuperædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum,& Prophetarum,ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu, lib.3. capit.7. nu.14. & lib.9.c.14.nu.14

In quo omnis ædificatio conſtructa, creſcit in templũ ſanctum in Domino, in quo & vos ædificamini in habitaculum Dei in Spiritu ſancto, libro 3. cap. 7. numero 14

Cap. 3. Cuius rei gratia ego Paulus vinctus in Chriſto Ieſu pro vobis gentibus; ſi tamen audiſtis diſpenſationem gratiæ Dei,quæ data eſt mihi in vobis, &c. lib. 9.cap.13.num.10

Mihi enim ſanctorum minimo,data eſt gratia hæc, in gentibus euangelizare inueſtigabiles diuitias Chriſti, & illuminare omnes quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi a ſæculis in Deo, &c. lib.8.cap. 8. num.15.& lib.14.c.10.num.3

Vt innoteſcat principatibus, & poteſtatibus, in cœleſtibus per Eccleſiam multiformis ſapientia Dei, lib. 9. cap. 6. num. 24.

Huius rei gratia flecto genua ad eum, & Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt det iuxta abundantiam gratiæ ſuæ virtute corroborari per ſpiritum ipſius in interiori homine, vt inhabitet Chriſtus per fidem in cordibus veſtris, lib. 13. c. 3. nu. 31. 32. & c. 5. nu. 18. & lib. 1. c. 1. nu. 26. & lib. 4. c. 42. num. 8. & libro 16. cap. 12. num. 36.

In charitate radicati & fundati, vt poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, & longitudo, ſublimitas, & profundum, lib. 3. capit. 11. num. 24. 26. 36. & lib. 4. cap. 15. num. 22. & lib. 8. cap. 8. num. 17.

Cap. 4. Obſecro itaque vos ego vinctus in Domino, vt digne ambuletis vocatione qua vocati eſtis, cum omni humilitate, & manſuetudine, cum patientia ſupportantes inuicem in charitate, lib. 1. c. 2. nu. 25. & c. 16. nu. 7. & lib. 6. c. 9. nu. 14. 15. 16. & lib. 11. c. 7. num. 5. 6. & lib. 14. c. 1. num. 25.

Solliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis, lib. 3. cap. 2. nu. 36. lib. 5. cap. 10. num. 46. & lib. 1. cap. 16. num. 7.

Vnum corpus, & vnus ſpiritus &c. lib. 1. capit. 16. numero 7. 8.

Vnus Deus, & pater omnium, qui ſuper omnes, & per omnia, & in omnibus, lib. 17. c. 5. nu. 3. 4. 5.

Aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus, lib. 3. cap. 14. nu. 19.

Quod autem aſcendit, quid eſt, niſi quod deſcendit in inferiores partes terræ, lib. 3. c. 14. num. 19. & lib. 8. cap. 8. num. 11.

Qui deſperantes, ſemetipſos tradiderunt in operationem immunditiæ omnis, in auaritiam, lib. 6. c. 1. nu. 5. lib. 14. cap. 7. num. 19.

Et induite nouum hominem qui ſecundum Deũ creatus eſt in iuſtitia, & ſanctitate veritatis, lib. 1. c. 5. nu. 5. & lib. 11. c. 13. nu. 2.

Iraſcimini, & nolite peccare, ſol non occidat ſuper iracundiam veſtram, lib. 9. cap. 7. num. 11. 23. 30. 31. 37. 38.

Nolite dare locum diabolo, lib. 2. cap. 8. nu. 32.

Et nolite contriſtare Spiritum ſanctum Dei, lib. 16. cap. 7. num. 16.

Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur a vobis cum omni malitia, lib. 9. c. 7. nu. 1. & lib. 14. c. 1. nu. 18. 19. & c. 5. nu. 7.

Eſtote inuicem benigni, miſericordes, donantes inuicem, ſicut & Deus in Chriſto donauit vobis, lib. 9. c. 7. nu. 1. & lib. 14. c. 1. nu. 18. 19. & c. 5. nu. 7.

Cap. 5. Eſtote ergo imitatores Dei, ſicut filij chariſſimi, &c. lib. 14. c. 1. nu. 19. 20. 21.

Fornicatio autem, & omnis immunditia, aut auaritia, &c. aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinet, nec nominentur in vobis.

Hoc enim ſcitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus (quod eſt idolorum ſeruitus) non habet hereditatem in regno Chriſti & Dei, lib. 1. c. 24. nu. 32.

Nolite communicare operibus infructuoſis tenebrarum, magis autem redarguite, libro 3. capit. 28. numero 22.

Surge qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Chriſtus, lib. 18. c. 5. nu. 12.

Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt, libro 2. cap. 11. num. 31. & libro 17. cap. 1. num. 6. & lib. 18. cap. 16. num. 25.

Nolite inebriari vino in quo eſt luxuria, lib. 1. c. 3. nu. 2. & c. 1. nu. 19. 22. & lib. 5. c. 1. nu. 3. 4.

Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, &c. vt exhiberet ipſe ſibi Eccleſiam glorioſam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiuſmodi, lib. 1. cap. 5. num 3. 18. & 23. & lib. 2. capit. 4. num. 29. & lib. 3. capit. 3. num. 12. & libro 5. cap. 17. nu. 23.

Nemo vmquam carnem ſuam odio habuit, ſed nutrit & fouet eam &c. lib. 1. capit. 15. num. 3. & lib. 3. capit. 5. num. 44.

Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia, lib. 1. cap. 5. nu. 1. & lib. 3. capit. 5. num. 44.

Filij obedite parentibus veſtris in Domino, hoc enim iuſtum eſt. lib. 6. c. 8. nu. 6. *Cap. 6.*

Et vos patres nolite ad iracundiam prouocare filios veſtros, ſed educate eos in diſciplina, & correptione Domini cum timore, & tremore, libro 6. capit. 6. num. 14. 29.

Induite vos armaturam Dei, vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli, quoniam non eſt colluctatio aduerſus carnem, & ſanguinem, ſed aduerſus principes, & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarũ harum, contra ſpiritualia nequitiæ, in cœleſtibus, lib. 1. c. 12. nu. 49. & lib. 2. c. 5. nu. 1. 2. 11. 23. 24. 33. 43. & c. 7. nu. 1. 42. & c. 7. nu. 4. 5. 6. 7. 8. & lib. 2. c. 9. nu. 9. 20. & lib. 4. c. 31. nu. 15. 16. & c. 35. nu. 13.

Propterea accipite armaturam Dei, vt poſſitis reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare, libro 2. capit. 7. num. 42. & c. 7. num. 27. 39. & cap. 8. nu. 15. & cap. 9. nu. 20.

State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, libro 2. cap. 6. nu. 5. & c. 7. nu. 5. 11. 12. 21. 27. & c. 10. nu. 7. lib. 4. cap. 31. nu. 1. & lib. 11. cap. 2. nu. 13. & lib. 14. capit. 11. num. 3.

Et induti loricam iuſtitiæ, & calceati pedes in præparationem euangelij pacis, lib. 2. c. 7. nu. 21. & c. 9. nu. 9. 23. & lib. 16. c. 4. nu. 22. & lib. 2. c. 7. nu. 27.

In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere, lib. 2. c. 6. nu. 6. & c. 7. nu. 2. 21. 27. & c. 7. nu. 15. & c. 9. nu. 22. 29. & lib. 16. cap. 4. nu. 22. & lib. 18. c. 12. nu. 4.

Et galeam ſalutis aſſumite, & gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei, lib. 2. cap. 7. num. 11. 13. 21. 22. 27. et cap. 9. num. 22. 23.

Ex epiſtola ad Philippenſes.

TEſtis enim eſt mihi Deus, quomodo cupiam omnes vos eſſe in viſceribus Chriſti, et hoc oro, vt charitas veſtra, magis, ac magis abundet in omni ſcientia, et in omni ſenſu, vt probetis potiora, vt ſitis ſinceri, et ſine offenſa in diem Chriſti, repleti fructu iuſtitiæ, lib. 1. cap. 14. num 25. et lib. 14. capit. 26. num. 6. *Cap. 1.*

Quidam autem ex contentione Chriſtum annunciãt, non ſincere exiſtimantes preſſuram ſe ſuſcitare vinculis meis: quid enim dum omni modo, ſiue per occaſionem, ſiue per veritatem Chriſtus annuncietur, et in hoc gaudeo, et gaudebo, libro 9. capit. 5. numero 19.

Mihi enim viuere Chriſtus eſt, et mori lucrum, lib. 1. c. 2. nu. 14. & c. 18. nu. 24. & lib. 2. c. 2. nu. 25. & c. 16. nu. 33. et lib. 3. c. 12. nu. 3. lib. 11. c. 9. nu. 15.

Coarctor enim e duobus, deſiderium habens diſſolui, et eſſe cum Chriſto, multo magis melius: permanere autem in carne neceſſarium propter vos, lib. 1. c. 14. nu. 25. & nu. 14. et lib. 1. c. 18. nu. 24. lib. 2. c. 1. nu. 3. 25. et c. 5. nu. 35. et c. 16. nu. 33. et lib. 1. c. 7. nu. 3. et c. 14. nu. 25. et c. 18. nu. 24. et lib. 2. c. 2. nu. 11. et lib. 11. c. 9. nu. 25. lib. 14. c. 25. nu. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 36. lib. 16. cap. 7. nu 17. lib. 11. c. 9. nu. 15.

Et hoc confidens, ſcio quia manebo, et per manebo omnibus vobis ad profectum veſtrum, libro 1. cap. 14. num. 25.

Quia

Quia vobis datum est pro Christo, non solum vt in eũ credatis, sed vt etiam pro illo patiamini, lib. 14. cap. 24. num. 10. 11

Cap. 2. Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate, superiores sibi inuicem arbitrantes, lib. 8. c. 5. num. 24

Non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum, lib. 1. c. 16. nu. 1. 12. & lib. 3. c. 2. nu. 4

Hoc enim sentite in vobis quod, & in Christo Iesu, lib. 1. c. 16. nu. 1. & lib. 3. cap. 2. num. 40

Cap. 6. Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo, lib. 2. cap. 12. nu. 3. 4. & lib. 3. c. 5. nu. 68. & c. 7. nu. 33. & c. 9. nu. 17. & lib. 8. c. 5. nu. 12

Humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod, & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genuflectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus in gloria est Dei patris, lib. 8. capit. 5. num. 12. 27. & cap. 8. num. 23

Cum metu, & tremore salutem vestram operamini, lib. 17. c. 3. nu. 4. 12. 20 21

Deus est enim qui operatur in vobis, & velle, & proficere pro bona voluntate, lib. 7. c. 9. num. 8. 9. 23. & lib. 17. c. 3. nu. 12

Omnia autem facite sine murmurationibus, & hæsitationibus, vt sitis sine querela, & simplices filij, Dei, sine reprehensione, lib. 11. c. 3. nu. 16. 17

In medio nationis prauæ, & peruersæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, lib. 9. cap. 19. nu. 15. 13. & lib. 10. cap. 9. nu. 5. & lib. 11. cap. 3. num. 15. 16. lib. 12. cap. 1. num. 2

Omnes, enim quæ sua sunt, quærunt, non quæ sunt Iesu Christi, lib. 1. cap. 16. num. 1. & lib 2. cap. 12. nu. 22. & lib. 2. c. 15. num. 32. & lib. 3. cap. 2. nu. 40. lib. 14. cap. 29 num. 24

Necessarium autem existimaui, Epaphroditum fratrẽ, & cooperatorem, & commilitonem meum, vestrũ autem apostolum, & ministrum necessitatis meæ, mittere ad vos, quoniam quidem omnes vos desiderabat, & mœstus erat, propterea quod audieratis illum infirmatum, nam & infirmatus est vsque ad mortem, lib. 5. c. 9. nu. 23

Cap. 3. Et gloriamur in Christo Iesu, & non in carne fiduciã habentes, si quis autem alius videtur confidere in carne, lib. 7. c. 6. num. 6

Quamquam, & ego habeam confidentiam in carne, &c. existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Iesu Christi, &c. propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror vt stercora, vt Christum lucrifaciam, lib. 2. capit. 16. nu. 3. & lib. 1. c. 7. num. 1. & lib. 2. cap. 16. nu. 34. & lib. 2. cap. 4. num. 33

Vt inueniar in illo, non habens meam iustitiam quæ ex lege est: sed illam, quæ ex fide est Christi, lib. 1. cap. 9. num. 11

Non quòd iam acceperim, aut iam perfectus sim, sequor autem si quomodo comprehendam in quo, & comprehensus sum a Christo Iesu, fratres ego me non arbitror comprehendisse, lib. 2. c. 2. nu. 19. lib. 9. capit. 12. nu. 2. 3. 7. 8. 10. & c. 22. num. 15. lib. 11. capit. 2. num. 5

Vnum autem, quæ retro sunt, obliuiscens, ad ea vero quæ sunt priora, extendens me ipsum, ad brauium persequor supernæ vocationis in Christo Iesu, quot quot ergo perfecti sumus, hoc sentiamus, & si quid aliter sapitis, & hoc vobis Deus reuelauit, lib. 2. c. 2. nu. 19. lib. 9. cap. 12. nu. 2. 3. 7. 8. 10. & cap. 22. nu. 15. & lib. 11. cap. 2. num. 5

Multi enim ambulant quos sæpe dicebam vobis (nunc autem, & flens dico) inimicos crucis Christi, quorum finis interitus, quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt, lib. 1. c. 1. nu. 20. lib. 7. c. 1. nu. 8

Nostra conuersatio in cœlis est, lib. 2. cap. 3. nu. 10. & c. 5. nu. 23. & c. 16. nu. 41

Vnde etiam saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ, lib. 2. c. 1. nu. 23. & c. 2. nu. 21. & c. 3. nu. 10. & lib. 3. c. 1. nu. 55. 56. 57. 58

Gaudete in Domino semper iterum dico gaudete, lib. 1. cap. 2. 3. & lib. 1. c. 18. nu. 20. lib. 7. c. 1. nu. 31. & lib. 7. c. 4. num. 2. & lib. 10. c 2. nu. 7. & lib. 7. c. 1. num. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 10. 11. 12. 13. 14. 15 Cap. 4.

Modestia vestra nota sit omnibus hominibus, Dominus enim prope est nihil solliciti sitis, libro 9. capit. 9. num. 10

Et pax Dei quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, & intelligẽtias vestras in Christo Iesu, lib 2. cap. 1. num. 23

De cetero fratres, quæcumque sunt vera, quæcumque pudica, quæcumque iusta, quæcumque sancta, quæcumque animalia, quæcumq; honestæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate quæ, & didicitis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me, hæc agite, lib. 12. c. 1. nu. 5. 6

Gauisus sum autem in Domino vehementer, quoniã tandem aliquando refloruistis pro me sentire, sicut & sentiebati, lib. 7. cap. 4. num. 3

Ex epistola ad Colossenses.

GRatias agimus Deo, & Patri Domini nostri Iesu Christi semper pro vobis orantes, audientes fidem vestram in Christo Iesu, & dilectionem, quam haberis in sanctos omnes, &c. lib. 6. c. 3. nu. 12 Cap. 1.

Cum gaudio gratias nunc agentes Deo, & Patri qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum, in lumine, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & trãstulit in regnum, filij dilectionis suæ, lib. 2. capit. 13. numero 2

In quo habemus redemptionem, & remissionem peccatorum, qui est imago Dei inuisibilis, primo genitus omnis creaturæ, lib. 8. c. 3. nu. 3

Qui est principium, & primogenitus ex mortuis, libro 3. cap. 13. num. 8

Pacificans per sanguinem suum, siue quæ in terra, siue quæ in cœlis sunt, lib. 1. c. 2. nu. 9

Gaudeo nunc in passionibus meis, libro 7. capitulo 1. numero 16

In quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & sciẽtiæ Dei, lib. 3. cap. 9. nu. 51 Cap. 2.

Et expolians principatus, & potestates traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso, lib. 3. c. 10. nu. 12. & c. 11. nu. 5. 6

Nemo ergo vos iudicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabbathorum, quæ sunt vmbra futurorum, lib. 2. cap. 1. nu. 2. & lib. 6. c. 2. num. 7. 8. 10

Vos estis gloria nostra, & gaudium, libro 3. capit. 2. numero 14

Igitur si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens, quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram, lib. 1. capit. 17. num. 18. & lib. 3. capit. 13. num. 32. & lib. 3. capit. 14. num. 31 Cap. 3.

Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo, libro 2. capit. 16. numero 22. & libro 3. capit. 1. numero 33. & libro 9. capit. 9. num. 64. & cap. 21. num. 15

Cum autem Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria, libro 2. cap. 16. numero 22.

Mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, &c. lib. 1. c. 18. nu. 1. 51

Et auaritiam, quæ est idolorum seruitus, lib. 1. cap. 4. num. 33. & cap. 22. nu. 11. & lib. 11. c 5. nu. 25. & lib. 3. c. 1. nu. 33. & c. 11. nu. 24. & lib. 3. c. 14. num. 31. lib. 16. cap. 9. nu. 6.

Nunc autem & vos deponite omnia, iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, & turpem sermonem de ore vestro, lib. 9. c. 7. nu. 31

Induite ergo vos sicut electi Dei, sancti & electi, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, &c. lib. 1. c. 5. num. 5. & lib. 4. cap. 28. nu. 6. 7. lib. 5. cap. 10. num. 29. & lib. 16. capit. 7. numero 4.

Et donantes vobismetipsis, si quis aduersus aliquem habet querelam, sicut Christus donauit vobis, lib. 9. cap. 4. num. 22.

Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod est vinculum perfectionis, lib. 1. c. 2. nu. 8. 9.

Cap. 4. Orationi instate vigilante in ea, in gratiarum actione, orantes simul & pro nobis, vt Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysteriũ Christi, libro 3. capit. 3. num. 1. 2. 3. 4. 5. vsque numero 26. 32.

Sermo vester semper in gratia sit sale conditus, lib. 14. cap. 5. num. 3.

Ex epistola 1. ad Thessalonicenses.

Cap. 1. NAm & ipsi scitis fratres introitum nostrum ad vos, quia non inanis fuit, sed & ante passi multa, & contumelijs affecti (vt scitis) in Philippis fiduciam habuimus in Deo nostro loqui ad vos Euãgelium Dei in multa sollicitudine, libro 14. 27 numero 5.

Sed facti sumus paruuli in medio vestrum, tamquam si nutrix foueat filios suos lib. 16. c. 8. nu. 24.

Cap. 2. Gratia agimus semper Deo pro omnibus vobis, memoriam facientes vestri in orationibus nostris sine intermissione, &c. Quoniam cum accepissetis a nobis verbum auditus fidei, accepistis illud, non vt verbum hominum, sed vt vere verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis, libro 6. capit. 3. numero 12.

Cap. 3. Quoniam nunc viuimus, si vos statis in Domino, lib. 2. cap. 7. num. 12.

Cap. 4. Rogamus autem vos fratres, vt abundetis magis, & operam detis, vt quieti sitis, & vt vestrum negotiũ agatis, & operemini manibus vestris, libro 13. cap. 12. num. 5.

Nolumus autem vos ignorare fratres, de dormientibus, vt non contristemini, sicut & ceteri qui spem non habent, lib. 4. cap. 1. num. 16. 19. 49. 51. & libro 11. cap. 9. num. 27.

Si enim credimus quod Iesus mortuus est, & resurrexit, ita & Deus eos qui dormierunt per Iesum, adducet cum eo, lib. 11. cap 9. num. 27.

Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos qui viuimus, qui residui sumus in aduentu Domini, non præueniemus eos qui dormierunt, &c. simul rapiemur cum illis nubibus obuiam Christo in aera, libro 2. cap. 9. num. 32. lib. 4. cap. 29. num. 1. lib. 9. cap. 9. num. 17.

Vt sciat vnusquisque vestrum vas suum possidere, in sanctificatione, & honore, non in passione desiderij, sicut & gentes quæ ignorant Deum, lib. 6. capit. 12. num. 7.

Cap. 5. Ipsi enim diligenter scitis, quia dies Domini sicut fur in nocte, ita venier, &c. lib. 18. c. 5. n. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 13.

Cum enim dixerint, pax & securitas, tunc repentinus eis superueniet interitus, sicut dolor in vtero habentis, & non effugient, lib. 9. c. 9. nu. 10. & lib. 14. capit. 23. nu. 29. & lib. 18. c. 5. nu. 11.

Vos autem fratres non estis in tenebris, vt vos dies illa, tamquam fur comprehendat, libro 18. capit. 5. numero 8. 11.

Omnes enim vos filij lucis estis, & filij Dei, nõ sumus noctis, neque tenebrarum, lib. 11. c. 3. nu. 7.

Igitur non dormiamus sicut & ceteri, sed vigilemus, & sobrij simus, lib. 18. c. 5. num. 8. 11.

Qui enim dormiũt, nocte dormiunt, & qui ebrij sunt, nocte ebrij sunt, lib. 18. c. 5. nu. 8. 14.

Propter quod consolamini inuicem, &c. rogamus autem vos fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, susci pite infirmos, patientes esto ad omnes, lib. 3. c. 28. nu. 20.

Semper gaudete, sine intermissione orate, in omnibus gratias agite, lib. 2. c. 12. nu. 25. & lib. 7. c. 7. nu. 1. lib. 13. c 3. nu. 1. vsq; ad nu. 26. & lib. 13. c 5. nu. 25. & c. 7. num. 1. 2. 3. & lib. 2. c. 13. nu. 33.

Spiritum nolite extinguere, prophetias nolite spernere, libro 16. capit. 12. num. 17. 18. & lib. 18. cap. 12. numero 10.

Ab omni specie mali abstinete vos, libro 12. capit. 1. numero 13.

Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, vt integer spiritus vester, & anima, & corpus in aduentu Domini nostri Iesu Christi sine querela conseruetur, lib. 18. cap. 12. nu. 10.

Ex epistola 2. ad Thessalonicenses.

ROgo autem vos fratres per aduentum Domini nostri Iesu Christi, & nostræ congregationis in ipsum, vt non cito moueamini a vestro sensu, neque terreamini, neque per spiritum, neque per sermonem, neque per epistolam, tanquam per nos missam, quasi instet dies Domini, ne quis vos seducat vllo modo, quoniam nisi venerit discessio primum, & reuelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui aduersatur, & extollitur supra omne qd dicitur Deus, aut quod loquitur, ita vt in templo Dei sedeat ostendens se tamquam sit Deus, nnm retinetis quod adhuc cum essem apud vos, hæc dicebam vobis? nam mysterium iam operatur iniquitatis, &c. quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet, &c. Euacuabit illuminatione præsentiæ suæ, &c. & in omni seditione iniquitatis iis qui pereunt, lib. 9. capit. 9. num. 45. & lib. 16. capit. 13. numero 44. Cap 2.

Eo quod veritatis charitatem non receperunt, vt salui fierent, ideo mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio, vt iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati, lib. 11. capit. 14. num. 15. & lib. 14. capit. 14. numero 1. 5.

Dominus autem dirigat corda vestra in charitate Dei, & patientia Christi, lib. 16. c. 12. nu. 10. Cap. 3.

Denunciamus autem vobis fratres in nomine Domini nostri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, lib. 2. c. 5. nu. 5.

Ipsi enim scitis, quemadmodum imitari oporteat nos, quoniam non inquieti sumus inter vos, neque gratis manducauimus panem ab aliquo, sed in labore, & infatigatione nocte & die operantes, ne quemquam vestrum grauaremus, libro 13. capit. 12. numero 4.

Quoniam si quis non vult operari, nec manducet, &c. vos fratres nolite deficere benefacientes, lib. 5. cap. 10. num. 16.

Ex Epistola 1. ad Timotheum.

Cap. 1. FInis autem præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, lib. 3. cap. 2. numero 23. 27. lib. 6. c. 3. nu. 15. lib. 14. cap. 31. nu. 23. lib. 16. cap. 11. num. 10

Qui prius blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus, sed misericordiam Dei consecutus sum, libro 2. c. 7. num. 34. lib. 4. cap. 31. nu. 26. 27. lib. 8. cap. 5. nu. 15. 16. & cap. 6. num. 2

Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quod Christus Iesus venit in hunc mundum, peccatores saluos facere, quorum primus ego sum, lib. 14. capit. 18. numero 23

Sed dico misericordiam consecutus sum, vt in me ostẽderet Christus Iesus omnem patientiam ad informationem eorum, qui crediturí sunt illi in vitam æternam, lib. 4. c. 11. nu. 27

Hoc præceptum commendo tibi fili mi Timotheæ, secundum præcedentes in te prophetias, vt milites in illis bonam militiam, habens fidem, & bonam conscientiam, quam quidam repellentes, circa fidẽ nau fragauerunt, ex quibus est Hymenęus, & Alexander quos traditi satanæ, vt discant non blasphemare, li. 2. c. 11. n. 7. & lib. 14. c. 31. n. 3

Cap. 2. Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarũ actiones pro omnib. hominibus, pro regibus, & omnibus qui in sublimitate constituti sunt, vt quietam, & tranquillam vitam agimus in omni pietate, & castitate, libro 13. cap 5. num. 20

Hoc enim bonum est, & acceptum coram Saluatore nostro Deo, qui vult omnes homines saluos fieri, &c. lib. 4. cap. 7. nu. 17

Volo ergo viros orare in omni loco, leuantes puras manus sine ira, & disceptatione, libro 2. cap. 13. numero 4. & libro 11. capit. 11. num. 25. & lib. 13. cap. 9. n. 18 & cap. 11. num. 4

Similiter, & mulieres in habitu ornato, cum verecundia, & sobrietate ornantes se, non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa, sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona, lib. 9. cap. 2. num. 13. 14. 15. 16. 17. & lib. 8. c. 2. n. 3. 4. 5. 6. 7. 18. 19. 20. 27. 28. 29

Docere autem mulieri non permitto in Ecclesia, &c. li. 5. cap. 2. num. 9

Et Adam nõ est seductus, mulier autem seducta in prevaricatione fuit, libi 11. c. 11. nu. 26

Saluabitur autẽ per filiorum generationem, si permanserit in fide, & dilectione, & sanctificatione cum sobrietate, lib. 1. cap 5. nu. 13. & lib. 16. c. 6. nu. 23

Cap. 3. Fidelis sermo, si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, lib 5. cap. 11. numero 8. 15. & lib. 14. cap. 31. num. 4

Oportet enim Episcopum irreprehensibilem esse, vnius vxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, non vinolentum, non percussorem, sed modestum, libro quinto, cap. 11. numero 9. & libro 14. cap 31. nu. 5. & lib. 16. ca. 1. numero 27. 28

Non litigiosum, non cupidum, sed suæ domui bene præpositum, filios habentem subditos cum omni castitate, lib. 6. cap. 6. num. 23. lib. 16. capit. primo, numero 27. 28

Si quis autem suæ domui præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit? libro quinto, capit. 11. numero 18

Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turbe lucrum sectantes, habentes mysterium fidei in conscientia pura, & hi autem probentur primum, & sic ministrent nullum crimen habentes, lib. 16 c. 1. nu. 27. 28

Diaconi sint vnius vxoris viri, qui filijs suis bene præsint, & suis domibus, lib. 16. c. 1. n. 33

Omnis creatnra Dei bona est, & nihil reijciendũ, quod cum gratiarum actione percipitur, libro 16. capit. 8. numero 6 Cap. 4.

Nemo adolescentiam tuam spernat, lib. 14. cap. 29. nu. 13. 14. lib. 18. cap. 1. num. 23

Sed exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate, libro 5. capit. 13. numero 16

Hęc meditare, in his esto, vt profectus tuus manifestus sit oĩb. attẽde emẽ tibi, & doctrinæ, iusta in illis: hęc enim faciens, & teipsum saluũ facies, & eos qui, te audiunt, lib. 14. cap. 29. numero 14. & capit. 31. numero sexto.

Viduas honora, quæ veræ viduæ sunt, quæ in delitijs est, viuens mortua est, libro 1. cap. 1. num. 28. 34. & libro 2. cap. 5. numero 14. & lib. 7. cap. 2. nu. 5. 8. & lib. 8. cap. 2. num. 9 Cap. 5.

Si quis autem suorum, & maxime domesticorum curã nõ habet, fidem negauit, & est infideli deterior, li. 6. c. 6. nu. 7 lib. 15. c. 5. n. 9

Volo autem iuniores nubere, filios procreare, matres familias esse, nullam occasionem dare aduersario, maledicti gratia, lib. 12. cap. 1. num. 8

Qui bene præsunt presbyteri duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in verbo, & doctrina lib. 14. cap. 31. num. 6

Nemini cito manus imposueris, neque communices peccatis alienis, teipsum castum custodi, libr. 9. cap. 19 numero 10

Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino vtere propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates, lib. 1. cap. 1. num. 2. 36. 51. & libro quinto, cap. 9. numero 7. 8

Quicumque sub iugo serui, dominos suos omni honore dignos arbitrentur, lib 3. c. 16. num. 7 Cap. 6.

Est autem quæstus magnus, pietas cum sufficientia, lib. 2. cap. 18. num. 19

Nihil enim intulimus in hunc mundum, haud dubiũ, quod nec auferre quid possumus, lib. 1. cap. 24. num. 6. & lib. 2. c. 15. num. 8. & c. 18. num. 19. & lib. 4. c. 39. numero 5

Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus, lib. 2. c. 15. nu. 8. & c. 16. nu. 16. & c. 18. n. 19. lib. 9. c. 2. nu. 3. 4. 17

Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationẽ, & in laqueum diaboli, & desideria multa, & inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem, lib. 1. c. 24. nu. 25. & lib. 2. c. 15. num. 43. lib. 15. c. 6. nu. 11

Radix enim omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes, errauerunt a fide, & inseruerũt se doloribus multis, lib. 1. c. 17. nu. 12. 13. & lib. 4. ca. 39 nu. 5. & c. 40. nu. 16. & lib. 1. c. 24. nu. 8. 23. & c. 20. numero decimoquarto, decimoquinto, 16. & lib. 1. cap. 24. nu. 33

Tu autem o homo Dei hæc fuge, sectare vero iustitiã, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, lib. 1. ca 24. numero 34

Qui solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem, libro 2. cap. 4. numero 29. & lib. 8. ca. 2. numero 13

Diuitibus huius sæculi præcipe, non sublime sapere, neque sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo viuo &c. vt apprehendant bonam vitam, libro 2. cap. 18. numero decimonono, & libr. quarto, capitulo 28. numero 5. 12. et capitulo quarto, numero vndecimo, 15. 16. 17.

Ex

Ex Epistola 2. ad Timotheum.

Cap. 1. DEt illi Dominus inuenire misericordiam in die illa, lib. 9. c. 9. num. 14

Cap. 2. Nemo militans Deo, implicat se negotijs sæcularibus, lib. 1. cap. 18. num. 3. & lib. 2. cap. 7 num. 1. lib. 16 c 1. numero 36

Nam & qui certat in agone, non coronabitur nisi legitime certauerit, lib. 14. c 24. nu. 15. 16

Memor esto Dominum Iesum Christum resurrexisse a mortuis &c. secundum Euangelium meum, in quo laboro vsque ad vincula &c. sed verbum Dei non est alligatum, lib. 1. c. 2. num. 27. lib. 14. cap. 25. numero 27. 28. 29

Nam si commortui sumus, & conuiuemus, si sustinebimus, & conregnabimus, lib. 3. c. 1 nu. 56. & capit. 11. num. 10. & lib. 6. cap. 9. num. 19. & libro 18. capit. 10. numero 8

In magna autem domo non solum sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea, & fictilia, & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam, lib. 3. c. 15. num. 3

Seruum autem Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes docibilem, patientem, cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati, ne quando Deus det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, & resipiscant a diaboli laqueis, a quo captiui detinentur ad ipsius voluntatem, lib. 14. c. 26. num. 12

Cap. 3. Hoc autem scito quod in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores &c. & voluptatum amatores, magis quam Dei, lib. 1. c. 18. nu. 12. & lib. 1. c. 13. num 7. & lib. 2. c. 19. nu. 1. 2. & lib. 5. c. 5. num. 7. & lib. 8. c. 1. num. 7

Habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes, lib. 6. c. 3. nu. 9. & lib. 15. c. 5. numero 11 13. 14

Et omnes qui pie volunt viuere in Christo Iesu persecutionem patientur, lib. 2. c. 6 nu. 24. & c. 9. nu. 31. li. 9. c. 15. nu. 40. & c. 20. nu. 14. 17. 20

Cap. 4. Insta opportune, importune, argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina, lib. 14. capitulo 27. numero 16

Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui, in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ &c. lib. 1. c. 20. num. 19. & lib. 2. cap. 3. num. 26 & lib. 4. cap. 11. num. 27. & lib. 14. cap. 20. num. 5. 6. lib. 18. cap. 1. num. 40

Non solum autem mihi, sed & ijs, qui diligunt aduentum eius, lib. 9. cap. 9. num. 15

Alexander ærarius multa mala mihi ostendit, reddet illi Dominus secundum opera eius, quem & tu deuita: valde enim restitit verbis nostris, libro 9. cap. 19. numero 10 19

In prima mea defensione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt, Dominus astitit mihi, & confortauit me, lib. 9. cap. 15. num. 19

Ex Epistola ad Titum.

Cap. 2. TV autem loquere quæ decent sanam doctrinam, libro 14. cap. 28. num. 21

Anus similiter in habitu sancto, libro 9. capit. secundo numero 22

Apparuit enim gratia Dei Saluatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, vt abnegantes impietatē, & sæcularia desideria, sobrie, & iuste, & pie viuamus in hoc sæculo, lib. 3. c 7. nu. 33. 34. 41. 42. & li. 9. cap. 1. num. 25. & cap. 9. num. 44

Expectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum sectatorem bonorum operum, lib. 5. cap. 6. num. 6. & lib. 2 cap. 10. numero 12

Nemo te contemnat, lib. 16. cap. 2. num. 8

Cap. 3. Cum autem benignitas, & humanitas apparuit Saluatoris nostri Dei non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit, libro 3. cap 7. num 33. 34. 41. 42 & lib. 7. ca. 9. numero 19

Hæreticum hominem post vnam, & secundam correptionem deuita, sciens quia peruersus est, lib. 8. cap. 1. numero 19

Ex Epistola ad Philemonem.

EGo te fruar in Dño, refice viscera mea in Christo, lib. 6. cap. 14. num. 1

Ex Epistola ad Hebræos.

Cap. 1. MVltifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, nouissime diebus istis locutus est nobis in filio, quē constituit hęredem vniuersorum, per quem fecit, & sęcula, &c. Sedet ad dexteram maiestatis in excelsis, lib. 13. c. 14. nu. 2

Nonne oēs sūt administratorij spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hęreditatem capiunt salutis, libro 1. cap. 14. nu. 14 & c 2. nu. 7. 14. 17. 18. 24. & lib. 2 cap. 8. nu. 6. & lib. 3. cap. 5. num. 15

Cap. 2. Videmus Iesum propter passionem mortis, gloria, & honore coronatum, vt gratia Dei, pro omnibus gustaret mortem, lib. 4. cap. 1. num. 15

Et liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant seruituti, lib. 4. c. 1. nu. 15

Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahę apprehendit, lib. 3. cap. 5. nu. 15

Vnde debuit per omnia fratribus assimilari, vt misericors fieret, & fidelis Pontifex ad Deum, vt repropitiaret delicta populi, in eo enim in quo passus est ipse, & tentatus: potens est, & eis qui tentantur auxiliari, libro tertio, cap. 5. numero 16

Cap. 4. Nam si eis Iesus requiem præstitisset, numquam dealia loqueretur, lib. 2. c. 1. nu. 6

Itaque relinquitur sabbathismus populo Dei, lib. 6. ca. 2. num. 4. 5. 6. 15

Festinemus ergo ingredi in illam requiem, lib. 3. capit. 16. numero 9

Viuus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vsque ad diuisionem animę, ac spiritus, compagum quoque, ac medullarum, & discretor cogitationum, et intentionem cordis, libro 9. cap. 8. numero 11. 12. et libro 18. cap. 2. num. 14

Omnia autem nuda, & aperta oculis Domini, lib. 4. ca. 13. numero 7

Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius, vt misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno, libro 14. capitulo 21. numero 10

Cap. 5. Et quidem cum esset filius Dei, didicit ex ijs, quæ passus est, obedientiam, lib. 18. c. 19. nu. 11

Etenim cum deberetis esse magistri propter tempus, rursum indigetis, vt vos doceamini, quæ sint elementa exordij sermonis Dei, & facti estis, quibus lacte opus sit, non solido cibo, li. 9. c. 11. nu. 28. & c 22. numero 2

Omnis enim qui lactis particeps est, expers est sermonis iustitiæ: paruulus enim, perfectorum autem solidus

lidus est cibus, eorum qui pro ipsa consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali, lib. 1. c. 2. nu. 9. & lib. 9. c. 22. num. 21

Cap. 6. Terra enim sæpe venientem super se imbrem, & germinans herbam opportunam illis, a quibus colitur, accipit benedictionem a Deo, proferens autem spinas ac tribulos, reproba est, & maledictio proxima, cuius consummatio in combustionem, lib. 2. c. 10. n. 9. 10. & c. 11. num. 7. & lib. 11. c. 3. num. 1. 2. & lib. 15. c. 6. num. 8. lib. 18. c. 2. nu. 17

Cap. 9. Post velamentum secundum tabernaculum quod dicitur sancta sanctorum, &c. arcam testamenti circumtextam ex omni parte, &c. Cherubim obumbrantia propitiatorium, lib. 1. c. 5. nu. 2

Et ideo noui testamenti mediator est, libro 3. capit. 5. numero 17

Horrendum est incidere in manus Dei viuentis, li. 1. c. 15. numero 14

Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia, terribilis autem quædam expectatio iudicij, & ignis æmulatio, quę consumptura est aduersarios, lib. 3. cap. 15. num. 5

Irritam quis faciens legem Moysi sine vlla miseratione, duobus vel tribus testibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit? lib. 3. c. 15. num. 2. lib. 5. c. 12. nu. 10. lib. 11. c. 2. nu. 3. lib. 14. c. 6. nu. 13

Cap. 11. Sine fide impossibile est placere Deo, libro 3. capit. 14. numero 26

Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quia remunerator sit, lib. 6. c. 3. nu. 5

Fide qui vocatur Abraham, obediuit in locum exire, quem accepturi erant in hereditatem, &c. In casulis habitando cum Isaac, & Iacob heredibus repromissionis eiusdem, lib. 6. cap. 2. num. 10. & lib 9. cap. 14. numero 18

Iuxta fidem defuncti omnes, isti, non acceptis repromissionibus, sed a longe eas aspicientibus, & salutantes, & confitentes, quia peregrini, & hospites sunt super terram, lib. 2. cap. 2. num. 5. 6. 8. 25. & lib. 6. capit. 5. numero 1. & libro 9. capit. 14. numero 1. & numero 14

Qui enim hæc dicunt, significant se patriam inquirere, lib. 9. c. 14. num. 14

Et si quidem ipsius meminissent, de qua exierunt: habebant vtique tempus reuertendi, nunc autem meliorem appetunt, idest cœlestem, ideo non confunditur Deus vocari eorum, præparauit illis ciuitatem, lib. 9. c. 14. nu. 14.

Moyses grandis effectus est, negauit se esse filium Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem, maiores diuitias æstimans thesauro Aegyptiorum improperium Christi, lib. 1. cap. 15. numero 7. & lib. 9. cap. 15. numero 11

Non suscipientes redemptionem, vt meliorem inuenirent resurrectionem lib. 2. capit. 2. nu. 5. & lib. 6. ca. 5. numero 1

Alij vero ludibria, & verbera experti, insuper & vincula, & carceres lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt, libro 5. capitulo 13. numero 27

Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, lib. 1. c. 1. num. 41

Cap. 12. Ideoque, & nos tantam habentes impositum nubem testium deponentes omne pondus, & circunstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, lib. 5. c. 13. nu. 27

Qui proposito sibi gaudio, sustinuit crucem, confusione contempta, lib. 14. c. 1. nu. 13

Recogitate eum qui talem sustinuit a peccatoribus contradictionem aduersus semetipsum, vt non fatigemini animis vestris deficientes, libro 14. capit. 1. numero 14

Nondum enim vsque ad sanguinis effusionem restitistis, lib. 2. c. 7. nu. 8. lib. 6. c. 7. nu. 7

Fili noli negligere disciplinam Domini, neque fatigeris dum ab eo argueris, quem enim diligit Dominus, castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit, lib. 2. c. 12. nu. 19. lib. 4. c. 5. nu. 3. 4. 13. & c. 6. nu. 2. 3. lib. 5. c. 9. nu. 19. 20. lib. 6. c. 9. nu. 2. 3. 6. 20. 28. & c. 10. num. 10

Tamquam filijs se offert Deus, quis, enim filius quem non corripit pater in disciplina perseuerate li. 4. c. 6. numero 3

Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri, & non filij estis, lib. 4. c. 6. numero 3

Omnis autem disciplina, in præsenti quidem videtur non esse gaudij, sed mœroris; postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam, reddet iustitiæ, li. 7. c. 3. nu. 1. lib. 18. c. 11. nu. 13

Propter quod remissas manus erigite, & dissoluta genua, & gressus rectos facite pedibus vestris, li. 2. c. 7. numero 12

Cap. 13. Hospitalitatem nolite obliuisci, per hanc enim quidam placuerunt, angelis hospitio receptis, li. 5. c. 10. numero 24

Memento te præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei, quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini fidem, obedite præpositis vestris, & subiacete eis; ipsi enim perui gilant quasi ratione reddituri pro animabus vestris, &c. hoc enim non expedit vobis, lib. 5. c. 11. nu. 4. & li. 13. ca. 1. nu 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. & lib. 16. c. 3. nu. 5

Ex Epistola Iacobi.

Cap. 1. OMne gaudium existimate fratres mei, cum incideritis in tentationes varias, lib. 1. c. 10. nu. 2. & lib. 2. c. 9. num. 31

Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio, lib. 7. c. 3. nu. 17

Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus ad loquendum, lib. 10. c 7. nu. 14. 18

Ira viri iustitiam Dei non operatur, libro 9. capitulo 7. numero 38

Qui autem perspexerit in lege perfectæ libertatis, & permanserit in ea, non auditor obliuiosus, sed factor operis, hic beatus in facto suo erit, lib. 1. cap. 19. numero 10

Si quis autem putat se esse religiosum, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio libro 10. capit. 7. num. 7. 8. lib. 18. capit. 15. numero 48.

Cap. 2. Etenim si introierit in conuentum vestrum vir aureũ habens anulum, in veste candida, introierit autem pauper in sordido habitu, & intendatis in eum, qui indutus est veste præclara, & dixeritis ei, tu sede hic bene; pauperi autem dicatis, tu sta illic &c. nonne Deus pauperes elegit? libro 1. capitulo 3. numero 2

Qui in vno offenderit, factus est omnium reus, lib. 3. c. 25. num. 16

Iudicium enim sine misericordia illi fiet, qui non facit misericordiam, super exaltat misericordia iudicium lib. 5. c. 10. nu. 53

Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat habere, opera autem non habeat? libro 6. capitulo 3. numero 19. 20

Si autem frater, & soror nudi sint, & indigeant victu quotidiano, dicat autem aliquis ex vobis illis; ite in pace,

pace,calefacimini,& saturamini, non dederitis autē eis,quæ necessaria sunt corpori, quid proderit vobis?lib.5.c.10.n.59.lib.6.c.3.nu.19

Fides sine operibus mortua est,libro 6.capit.3.nu.16. libro 6.cap.3.num.19

Tu credis, quoniam vnus est Deus bene facis, dæmones credunt,& contremiscent,libro 6. capitulo 3. numero 19.20

Vis autem scire homo inanis,quoniam fides sine operibus mortua est? Abraham pater noster nonne ex operibus iustitiæ iustificatus est offerens Isaac filiū humi super altare? libro sexto,capitulo tertio, numero 21 22

Cap. 3. In multis offendimus omnes, lib.1.cap.25. num.7.lib. 7.cap.4.num.19

Si quis verbo non offendit,hic perfectus est vir,lib.10. cap.7.8.num.8.15

Ita,& lingua modicum quidem membrum est,& magna exaltat,ecce quantus ignis, quam magnam syluam incendit,& lingua ignis est vniuersitas iniquitatis,lib.10.cap.7.nu.16.18

Omnis enim natura bestiarum,& volucrum,& serpentium,& cæterorum domantur, & domita sunt a natura,linguam autem nullus domare potest,lib.10.c. 8.numero 14.17

Lingua inquietum malum,plena veneno mortifero,libro 10.cap.8.num.14

In qua benedicimus Deum,& patrem,& in ipsa maledicimus homines,qui ad imaginem,& similitudinē Dei facti sunt,lib.10.c.7.nu.8

Cap.4. Adulteri nescitis,quia amicitia huius mundi inimica est Dei? libro vndecimo,capit.5.numero 10 libro 2 cap 5.num.44

Quicumque ergo voluerit amicus esse sæculi huius inimicus Dei constituitur,lib.7.c.2.n.19

Deus superbis resistit,humilibus autem dat gratiam, li. 16.c.13.nu.3 4.18.19

Resistite diabolo,& fugiet a vobis,lib.2.c.5.n.44.& li. 2 c 7.nu.41.& lib 4.c.32.nu.2

Appropinquate Deo,& appropinquabit vobis,libr.4. cap.20.numero 1

Miseri estote,& lugete,& plorate, risus vester in luctū conuertatur,& gaudium in mœrorem,lib.10.cap.2. numero 17

Cap.5. Ante omnia nolite fratres mei iurare,neque per cœlū, neque per terram, neque aliud quodcumque iuramentum,sit autem omnis sermo vester,est,est, non, non,lib.9 cap.11.nu 39 40.41

Ex Epistola 1. Petri.

Cap.1. HIc factus in caput anguli,& lapis offensionis, & petra scandali,lib.5.cap.7.nu.23

Charissimi obsecro vos tamquam aduenas,& peregrinos abstinere vos a carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animam,libro primo,capitulo 18.numero 27

Quæ enim est gratia, si peccantes, & colaphizati suffertis, sed si benefacientes patienter sustinetis, hæc est gratia apud Deum,libro sexto, capitulo vndecimo,numero 17

In hoc enim vocati estis, quia & Christus passus est pro vobis,vobis relinquens exemplum,vt sequamini vestigia eius,lib.3.c.7.nu.18.& c.8.nu.8

Qui peccatum non fecit,nec inuentus est dolus in ore eius,qui cum malediceretur,non maledicebat,lib.2. cap.8.num.11.& lib.3.cap.7.nu.18

Cap 3. Sed qui absconditus est cordis homo,in incorruptibili tate quieti, & modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples,lib.14.cap.24.nu.7

Non reddentes malum pro malo,nec maledictum pro maledicto,lib.9.cap.4.nu.18

Et quis est qui vobis noceat,si boni æmulatores fueritis?lib.1.cap.15.num.13

In diebus Noe cum fabricaretur arca,in qua pauci, id est octo animæ saluæ factæ sunt per aquam,quod & vos nunc similis formæ saluus facit baptisma,&c.li. 5.cap.3.num.6

Charitas operit multitudinem peccatorum, lib.1.cap. Cap.4. 15.numero 5.11

Tempus est,vt incipiat iudicium a domo Dei,lib.6.ca. 11.nu.13.20.lib.9.cap.9.nu.57

Si iustus vix saluabitur,impius,& peccator, vbi parebunt? lib.6.c.11.nu.20.lib.9.cap.9.nu.76

Neque dominantes in clero,sed forma facti gregis, lib. 14.cap.31.num.27

Omnem sollicitudinem vestram in eum proijcientes, quoniam ipsi cura est de vobis,libro primo,capit.1. numero 22

Vigilate in orationibus, quia aduersarius vester diabolus,circuit quærens quem deuoret, cui resistite in fide,lib.2.cap.5.nu.10.12.& cap.6.nu.16.& c 8.n.11. & lib.1.c.2.nu.7.& lib.2.cap.6.nu.6.& lib.2 c.8.nu. 32.& cap.11.num.25

Ex Epistola 2. Petri.

ET iustum Loth oppressum a nefandorum iniuria Cap.2. ac luxuriosa conuersatione eripuit, aspectu enim & auditu iustus erat, habitans apud eos, qui de die in diem animam iusti iniquis operibus cruciabant, nouit Deus pios de tentatione eripere,lib.9.cap.19. num.13.lib.10.cap.9.num.5

Qui mercedem iniquitatis amauit, correptionem vero suæ vesaniæ habuit,subiugale mutum animal in hominis voce loquens prohibuit prophetæ insipientiam,lib.4.cap.5.num.37.lib.5.cap.9.num.21

Melius enim erat illis non cognoscere viā iustitiæ,quā post agnitionem retorsum conuerti ab eo, quod illis traditum est,sancto mandato,facta sunt posteriora,deteriora prioribus,lib.3.cap.15.nu.14.& lib.9. cap.22.nu.26.& lib.11.cap.12.nu.35

Contingit illis enim illud veri prouerbij, canis reuersus ad suum vomitum, & sus lota in volutebro luti, lib.2.cap.3.num.14

Ex Epistola Ioannis 1.

QVod fuit ab initio,quod vidimus oculis nostris, & manus nostræ contrectauerunt de verbo vitæ,lib.2.cap.4.nu.1 Cap.1.

Si dixerimus quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est,libro 3. cap. 22.n.20.21.lib.7.cap.4. nu.19

Si confiteamur peccata nostra,fidelis est Deus, & iustus,& remittet peccata nostra,lib.3. capitulo 22.numero 20 21

Filioli mei,hæc scribo vobis,vt non peccetis, sed & si quis peccauerit,aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris tamen, sed etiam pro totius mundi,libro 3. cap.14.num.35.& cap.14. numero 22 Cap.2.

Et in hoc scimus,quoniam cognouimus eum, si mandata eius obseruamus, qui dicit se nosse Deum,& mandata eius non custodit, mendax est, & veritas non est in eo,lib.6.cap.3.nu.20

Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit,& ipse ambulare,libro primo,cap.12. num.53. & libro 3.cap.8.num.7.8.& lib.3.capit.15. num.19. lib.11.cap.13.nu.1.2

Qui dicit se in luce esse,& fratrem suum odit, in tenebris est vsque adhuc,lib.1.capit.13.nu.51.53 Cap.5.

Si quis

Si quis diligit mundum, charitas Patris non est in eo, lib. 1. cap. 17. num. 15. & cap. 18. num. 21

Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sũt, lib. 1. cap. 17. num. 15. & cap. 18. num. 21. & cap. 5. numero 10. & lib. 2. cap. 17. num. 6. lib. 11. cap. 12. num. 29. & cap. 13. num. 1. 2.

Quoniam omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, lib. 4. cap. 31. num. 22. & libro 11. capit. 13. numero 1. 2.

Filioli nouissima hora est, lib. 1. cap. 16 num. 2

Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis, quia si fuissent ex nobis, permansissent vtique nobiscum, lib. 6. cap. 3. num. 7

Sed vos vnctionem habetis a sancto, & nostis omnia, lib. 16. cap. 12. num. 51

Cap. 3. Charissimi nunc filij Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus, scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, lib. 14. cap. 9. num. 6

Quoniam videbimus eum sicuti est, lib. 2. cap. primo, numero 23.

Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, libro 1. cap. 15. num. 21

Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres, libro primo, cap. 15. numero 22.

In hoc cognoscimus charitatem Dei, quoniam ille pro nobis animam suam posuit, & ita nos debemus animas nostras ponere pro fratribus nostris, lib. 1. cap. 16. numero 2.

Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? libro 1. cap. 16. numero 2.

Filioli mei non diligamus verbo, neque lingua, sed opere, & veritate, libro 1. capit. 16. num. 2. & libro 5. cap. 10. num 59

Charissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quidquid petierimus accipiemus ab eo, lib. 1. cap. 16. num. 3. & lib 13. cap. 5. numero 13.

Et hoc est mandatum eius, vt credamus in nomine filij eius Iesu Christi, & diligamus alterutrum, sicut mandatum dedit nobis, lib. 6. cap. 1. num. 20.

Cap. 4. Charissimi nolite omni spiritu credere, sed probate spiritus si ex Deo sint.

Charissimi diligamus nos inuicem, quia charitas ex Deo est, lib. 3. cap. 2. num. 38.

Qui non diligit, non nouit Deum, quoniam Deus charitas est, lib. 3. cap. 2. num. 38.

In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, lib. 1. cap. 11. nu. 3. li. 3. cap. 13. n. 35. lib. 3. c. 5. n. 49. 50. 51. lib. 7. cap. 9. num. 13. 17. & lib. 12. cap. . nu. 14.

Charissimi sic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere, lib. 3. cap. 5. nu. 49. 50. 51.

Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo, lib. 1. cap. 12. num. 58. & libr. 3. cap. 2. num. 25.

In hoc perfecta est charitas Dei nobiscum, &c. vt fiduciam habeamus in die iudicij, quia sicut ille est, & nos sumus, lib. 9. cap. 9. num. 61. libro 17. capitulo 3. numero 25.

Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem, lib. 1. cap. 2. num. 11. & cap. 9. nu. 12.

Quia timor pœnam non habet, qui autem timet, non est perfectus, lib. 17. cap. 3. num. 10. 23.

Qui enim non diligit fratrem suum, quem videt, Deũ quem non videt, quomodo potest diligere? libro 1. cap. 15. numero 18.

Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est, lib. 16. cap. 12. num. 58.

Cap. 5. Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in cœlo, spiritus aqua, & sanguis, libro 7. cap. 8. nu. 34. 35.

Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem petat, &c. est peccatum ad mortem, non pro illo dico, vt roget quis, lib. 5. cap 8. num. 13. & lib. 14. cap. 8. num. 10.

Mandata eius grauia non sunt, lib. 3. cap. 2. num. 27

Totus mundus in maligno positus est, lib. 2. cap. 8. numero 22. 25. & cap. 9. numero 32. & libro 11. cap. 12. numero 21.

Ex libro Apocalypsi s.

QVi dilexit nos, & lauit nos a peccatis nostris in sã- Cap. 1.
guine suo, lib. 1. cap. 25. num. 3.

Et vidi candelabra aurea, & in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis, vestitum podere, & præcinctum ad mammillas zona aurea, &c. lib. 1. cap. 9. numero 9. & cap. 22. num. 10. & lib. 3. cap. 9. num. 31.

Et pedes eius similes aurichalco, lib. 5. cap. 5. numero 9.

Memor esto itaque vnde excideris, & age pœnitentiã, Cap 2.
& prima opera fac, lib. 5. cap. 8. num. 13.

Scio vbi habitas, vbi sedes est sathanæ, tenes nomen meum, & non negasti fidem meam, sed habeo aduersus te pauca, quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balach mittere scandalum, coram filijs Israel, edere, & fornicari, &c. lib. 9. cap. 19. n. 13. & lib. 16. cap. 8. num. 2.

Noui opera tua, & fidem, & charitatem, & ministeriũ, & patientiam tuam, & opera tua nouissima, plura prioribus, sed habeo aduersum te pauca, quod charitatem tuam pristinam reliquisti, libro 14. capit. 9. numero 3.

Hæc dicit, Amen testis fidelis, & verus, qui, &c. Scio Cap. 3.
opera tua, quia neque frigidus, neque calidus es, vtinam frigidus esses, sed quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo, lib. 18. cap. 11. nu. 25.

Dicis, quia diues sũ, & locupletatus, & nullius egeo, et nescis, quia tu es miser, miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus, lib. 3. cap. 4. num. 20. & lib. 4. capit. 28. num. 22. & libro 8. cap. 6. num. 12. & libro 18. cap. 7. numuro 21.

Ego quos amo arguo, & castigo, libro 5. capit. 9. numero 16. 20. 21.

Ego sto ad ostium, & pulso, si quis aperuerit mihi ianuam, & audierit vocem meam introibo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum, lib. 4. c. 4. nu. 3. & cap. 5. nn. 38. & lib. 4. cap. 19. num. 12.

Et iris erat in circuitu sedis, similis visioni smaragdinæ, c
lib. 3. cap. 5. num. 59.

Et de throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua, lib. 11. cap. 6. num. 83.

Viginti quattuor Seniores sedentes, &c. libro 1. cap. 23. numero 34.

Et in circuitu sedis quattuor animalia plena oculis ante, & retro, lib. 3. cap. 9. num. 32.

Et procidebant viginti quattuor Seniores ante sedentem in throno, &c. & mittebant coronas suas ante thronum, lib. 18. cap 1. num. 33 d.

Et vidi in dexteram sedentis librum scriptum intus, & Cap. 5.
foris, signatum sigillis septem, lib. 3. cap. 9. num. 13.

Et nemo poterat neque in cœlo, neque in terra, neque subtus terram aperire librum, neque respicere illum lib. 11. cap. 6. nu. 86.

Et ecce equus albus, & qui sedebat super eum, habebat arcum, & data est ei corona, libro 3. capit. 9. nu- Cap. 6.
mero 32. 33.

Vindica Domine sanguinem nostrum, qui effusus est, lib. 19. cap. 1. num. 6.

Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare ne- Cap. 7.
mo poterat ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronum, & palmæ in mani-

manibus eorum, lib. 16. cap. 5. numero 6
Non esurient, neque sitient amplius, nec cadet super illos sol, &c. absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, lib. 2. cap. 1. num. 15
Væ, væ, væ, habitantibus in terra, lib. 9. cap. 14. nu. 4. 7. et cap. 18. num. 4.
Cap 8. Et cum aperuisset sigillum septimum, factum est silentium in cœlo, quasi media hora, lib. 4. cap. 2. num. 9. 10. & lib. 2. c. 4. nu. 23
Ascendit fumus aromatum in conspectu Domini de manu Angeli, lib. 1. cap. 2. nu. 19.
Cap. 9. Potestas eorum in ore, & in caudis eorum erat, lib. 9. c. 9. numero 73
Et accepi librum de manu Angeli, & deuoraui illum & erat in ore meo tamquam mel dulce, & cum deuorassem eum amaricatus est venter meus, libro 5. cap. 8. nu. 10. lib. 18. cap. 2. nu. 47
Cap. 12. Et signum magnum apparuit in cœlo; mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona duodecim stellarum, lib. 1. cap. 23. nu. 19. & lib. 3. capit. 7. num 17 libro 11. capit. 6. numero 3. 1. 63. 66. 67 68. 69
Et ecce draco magnus rufus habens capita septem, & cornua decem, lib. 4. cap. 30. num. 10
Et factum est prœlium magnum in cœlo, Michael, & Angeli eius prœliabuntur cum dracone, & draco pugnabat, & Angeli eius, &c. libro secundo, cap. 8. numero 20
Et non prœualuerunt, nec locus est inuentus eorum amplius in cœlo, &c. & proiectus est draco ille, &c. & Angeli eius missi sunt cum illo, libro 2. capit. 8. numero 20
Cap. 14. Et vidi, & ecce agnus stabat supra montem Sion, & cũ eo centum quadraginta quattuor millia habentes nomen eius, & nomen Patris eius scriptum in frontib. suis, lib. 2. cap. 3. num. 7. & lib. 3. cap. 13. nu. 14. lib. 18. cap. 6. num. 22. 23. & lib 16. cap 7. num. 5.
Et vocem quam audiui, sicut citharœdorum citharizãtium in citharis suis, lib 9. cap. 6. num. 20
Et cantabant quasi canticum nouum ante sedem, & ante quatuor animalia, & seniores, & nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quattuor millia, qui empti sunt de terra, libro 18. capit. 6. numero 21. 22
Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt, hi sequentur agnum, quocumque ierit, lib. 2. cap. 3. num. 7. & lib. 3. cap. 13. nu. 14. & lib. 8. cap. 5. nu. 16. lib. 11. c. 6. nu. 41. lib. 16. c. 7. n. 5. lib. 18. cap. 6. num. 21. 22. 23
Beati mortui qui in Domino moriuntur, libr. 2. cap. 2. numero 28
Amodo iam dicit spiritus, vt requiescant a laboribus suis, lib. 18. cap. 17. nu. 6
Opera enim illorum sequũtur illos, lib. 4. cap. 1. n. 52.
Cap. 17. Aquæ multæ, populi multi, lib. 1. cap. 25. num. 5. lib. 16. cap. 4. num. 21
Cap. 18. Exite de illa populus meus, vt ne participes sitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis, lib. 11. cap. 12. num. 16
Quantum glorificauit se, & in delitijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctum, lib. 9. cap. 3. nu. 19
Cap. 19. Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam ei, quia venerunt nuptiæ agni, & vxor eius præparauit se, & datum est illi, vt cooperiat se byssino splendenti, & candido, byssinum enim iustificationes sunt sanctorum, lib. 3. cap. 1. num. 23
Et vidi cœlum apertum, & ecce equus albus, & qui sedebat super eum, vocabatur fidelis, & verax, & cum iustitia iudicat, & pugnat, lib. 1. cap. 21. num. 1
Et oculi eius quasi flamma ignis, & super caput eius diademata plurima, &c. in ipso percuteret gentes, lib. 3. cap. 13. num. 16. & lib. 1. cap. 21. n. 1. & lib. 4. ca. 10. num. 4
Cuius nomen est verbum Dei, & exercitus, qui sunt in cœlo, sequebantur eum in equis albis induti byssino albo, & mundo, lib. 2. ca. 20. nu. 4
Cap. 20. Et vidi Angelum de cœlo, habentem clauem abyssi, & catenam magnam in manu sua, & apprehendit draconem serpentem antiquum, qui est diabolus, & sathanas, & ligauit eum per annos mille, & misit eum in abyssum, & clausit, & signauit super illum, vt nõ seducat gentes amplius donec finiantur mille anni, & post hoc oportet illum solui modico tempore, libro 2. capit. 8. 30. 35. 36. 39. & libro 3. capit. 27. numero 4. 5
Et vidi sedes, & sederunt super eas, & iudicium datum est illis, lib. 3. cap. 22. num. 17
Et animas decollatorum propter testimonium Iesu, et propter verbum Dei, & qui non adorauerunt bestiã neque imaginem eius, lib. 12. cap. 4. nu. 15
Et cum consummati fuerint mille anni, soluetur de carcere sathanas, & exibit, & seducet gentes, quæ sunt super quattuor angulos terræ, Gog, & Magog, &c. libro 9. cap. 9. num 46
Et vidi mortuos magnos, & pusillos stantes in conspectu throni, & libri aperti sunt, & alius liber apertus est, qui est vitæ, & iudicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris secundum opera ipsorum, lib. 9. cap. 9. num. 44. 45. & lib. 5. cap. 13. num. 21. & lib. 9. cap. 9 num. 31
Et infernus, & mors missi sunt in stagnum ignis, lib. 2. cap. 5. num. 20
Cap. 21. Et ego Ioannes vidi sanctam ciuitatem Ierusalem descendentem de cœlo, adeo paratam, sicut spõsam ornatam viro suo, & audiui vocem magnam de throno dicentem, ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis, & ipsi populus eius erunt, & ipse Deus eorum erit cum eis, lib. 5. cap. 5. numero 12. 14
Et absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorũ, & mors vltra non erit eis, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit vltra, quæ prima abierunt, libro 2. capit. 1. num. 5. 6. 39. & cap. 4. num. 22. & libro 10. cap. 2. num. 14
Timidis, autem, & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idolatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure, quod est mors secunda, libr. 2. cap. 7. num. 11
Ipsa vero ciuitas aurum mundum simile vitro mundo, lib. 1. cap. 25. uum. 10
Et ciuitas non eget sole, neque luna, nam claritas Dei illuminauit eam, & lucerna eius est agnus, lib. 2. cap. 1. nu 1. 14. & lib. 3. cap. 17. num. 22
Cap. 22. In medio plateæ eius, & ex vtraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum, lib. 2. cap. 1. nu. 14. & libro 3. cap. 11. num. 34. & cap. 17. num. 22. & lib. 5. cap. 3. num. 14
Ego sum Alpha, & Omega initium, & finis, libro 1. ca. 19. numero 1

FINIS.

UNIVERSITARIA DE GRANADA

23-a-1-4